

UNIVERSITY OF ST. MICHAEL'S COLLEGE

3 1761 01904322 3

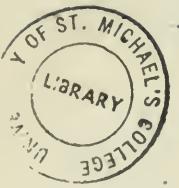

34
E
—
9

BIBL. RES.

Krijtberg S. J.

AMSTELAEDAM.

142

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Ottawa

THEOLOGIÆ CURSUS COMPLETUS,

EX TRACTATIBUS OMNIUM PERFECTISSIMIS UBIQUE HABITIS,
ET A MAGNA PARTE EPISCOPORUM NECNON THEOLOGORUM
EUROPÆ CATHOLICÆ,
UNIVERSIM AD HOC INTERROGATORUM, DESIGNATIS,
UNICÈ CONFLATUS,

*Plurimis annotantibus presbyteris
ad docendos levitas pascendosve populos altè positis.*

ANNOTARUNT VERO SIMUL ET EDIDERUNT

FR. J.-P. ET V.-S. M****.

TOMUS DECIMUS.

De Gratiâ.

EXPLICIT DOGMA.

PARISIIS

A PUD EDITORES,

IN VIA GALLOLÈ DICTA

RUE DES MAÇONS-SORBONNE , N° 7.

—
1837.

ELENCHUS
AUCTORUM ET OPERUM
QUI IN HOCCE VOLUMINE CONTINENTUR.

MONTAGNUS.

De Gratiā, pars historica.

CLERICUS A BELLIBERONE.

De Gratiā, pars dogmatica.

HABERTUS.

Ad partem dogmaticam de Gratiā appendix prima : de Gratiā sanctificante.

THEOLOGIA NANCEIENSIS.

Ad partem dogmaticam de Gratiā appendix secunda : de Congruismo.

INDEX RERUM.

EXCUDEBAT E.-J. BAILLY, IN FORE SORBONICO , 2.

SEP 27 1961

MONTAGNI VITA.

Montagnus, gallicè Montagne (Claudius-Ludovicus), Gratianopoli natus anno 1687, primisque imbutus theologiæ rudimentis, parisiense S. Sulpicii seminarium, quo tempore Rev. Couturier rectore gaudebat, ingressus est. Quantacumque modestiæ adolescens præditus esset, sincerâque delitescendi cupiditate, tantam sagacitatis ac perspicaciæ suæ admirationem superiorum animis injecit, ut dignus habitus sit, qui baccalaureis sorbonicis licentiae gradum affectantibus publicas theologiae lectiones daret. Quod stadium ipsem et decurrens, primisque exornatus laureis, demum doctoralem clarissimè consecutus est.

Sulpitianæ familie sodalitio mox adscriptus, perpetuum confratribus extitit exemplar. Vir miræ simplicitatis, conscientiae regularumque seminarii servus usquè observantissimus, modestis secessis ac studii deliciis adeò suaviter indulgebat, ut seminarii latebris, quandiu vixit, ne semel quidem excesserit, nisi, pius viator, carnutense B. Mariæ sacellum invisurus. Eo vivendi instituto, nec non eximiâ rerum ecclesiasticarum cognitione, discipulorum reverentiam et affectum sibi conciliavit. Quin imò, cùm episcopi, Lutetiæ congressi, quid agendum ergâ Jansenii sectatores deliberarent, in consilium accersitus est.

Montagnus, mense aprilii, 1767, obiit.

Quæ elucubraverat opera theologica, Turnelii nomine inscripta evulgavit: 1°, Turnelii compendium, 1751, 2 vol. in-8°; 2°, lectio-nes theologicas de opere sex dierum, 1752,

in-12; 3°, de Gratia, 1753 et 1757, 2 vol. in-12; 4°, de Sacramentis, 1758, 2 vol. in-12; 5°, de Trinitate et de Angelis, 1750, in-12. Preterea tractatum scripsit de notis theologiæ, quem in primo cursu hujuscem volumine imprimendum curavimus, quique libro de opere sex dierum, modo appendicis, ab auctore suffixus est. Tractatus de Gratia, typis primis 1753 mandatus, multoties postea recusus est. Magnum discrimen extat primam inter et anni 1748 editionem. Altera enim undecim continentur dissertationes historicæ de variis circa gratiam erroribus et controversiis ab Ecclesiâ conditâ; altera aliam insuper complectitur dissertationem de libro et systemate P. Quesnelii; prioris verò dissertationes in hac compendiariô dantur, ita ut lector, qui documenta ampliora desiderat, ad antecedentes recurrat necesse sit. Quamvis haec quæstiones historicæ minoris hodiè sint momenti, quam cùm in Galliâ serverent de Jansenismo disputationes tot et tantis tempestatibus fœtæ, Montagni opus, quantum licet, in extenso imprimendum nobis visum est, collatisque annorum 1748, 1753 editionibus cum editione anni 1753, omnium longè completissimam, nempe 552 paginis quam cæteras locupletiorem contextimus. Ita nostra haec editio undecies centum et quinquaginta consuetis Montagni paginis constat, et cunctas auctoris elucubrationes, varias per editiones diffusas, ne verbo quidem excepto, comprehendit.

TRACTATUS DE GRATIA.

Tantæ celebritatis est quod hic aggredimur de gratiâ Christi argumentum, tot splendidis ac diuturnis theologorum disceptationibus, neenon multorum naufragio famosum ut longiori opus non sit præfatione, quâ ejus dignitas, utilitas ac necessitas commendentur, qua-propter ad rem ipsam statim accedemus.

Gratia variis modis spectari potest.

III. X.

1° Ex parte Dei qui est præcipuus ac principialis gratiæ auctor et principium, quique cam singulis pro suo beneplacito largitur.

2° Ex parte Christi, quatenus est via ac veleni canalis ex quo in nos omne gratiæ donum derivatur, ut potè qui eam nobis pretioso suo sanguine promeruerit.

3° Ex parte hominis, qui est gratiæ subjec-

tum , quique eā ad justitiam disponitur , atque Deo acceptus elicitor .

Appositi ad triplicem hanc gratiae considerationem tractatus de gratiā in tres partes distribui posset ; verū cùm de gratiā tūm ex parte Dei , tūm ex parte Christi , jam alibi dictum fuerit , nimirūm in tractatu de Attributis , ubi de divinā scientiā , voluntate , providentiā , prædestinatione , morte Christi pro salute omnium (1) , etc. , restat nunc ut de gratiā ex parte hominis agamus .

Intrā hosce limites conclusum præsentem tractatum in duas generatim partes dividemus , historicam nempē et dogmaticam .

In parte historicā de variis circā gratiam eroribus disseremus .

In parte verò dogmaticā , naturam , proprie-
tates , affectus , aliaque id genus ad gratiam
spectantia expendemus .

Utrique autem parti quæstionem procœmia-
lem de nomine , definitione , et multiplici gra-
tiæ divisione præmittere non abs re erit ; sub-
jiciemus postea per modum appendicis , cele-
berrimam perindè ac intricatissimam de liber-
tate et concordiā ipsius cum divinā gratiā con-
troversiam ; sieque nihil erit prætermissum
eorum quæ ad plenam ac perfectam tractatūs
de gratiā notitiam spectant .

QUESTIO PROOEMIALIS.

DE NOMINE, NOTIONE AC DIVISIONE GRATIÆ.

Tres erunt hujuscce præviæ quæstionis articuli .

Primus , de variā nominis gratiæ acceptance .

Secundus , accuratam gratiæ notionem proponet .

Tertius , multiplicem gratiæ divisionem , et varias ejusdem species explicabit .

ARTICULUS PRIMUS.

De variā nominis gratiæ acceptance.

Non una est nominis gratiæ significatio : tribus presertim modis usurpatur , ut obser-
vat S. Thomas 1 part. , quæst. 110 , art. 1 .

1º Pro dilectione et benevolentia quā quis alterum prosequitur ; sic miles erga quem rex benē affectus est , dicitur regis gratiam habere ; sic etiam de hominibus justis frequenter legitur in Scripturis , quod gratiam invenerint coram Domino , Genes. 6. v. 8. Noë verò inventi gratiam coram Domino ; et Lucæ 1. v. 20. Angelus beatissimam Virginem alloquens ait : Ne

(1) Vide tractatus de Deo et de Incarnatione in hocce theologicæ cursu completo .

timeas , Maria , invenisti enim gratiam apud Deum . Patet hic gratiam sumi pro amore et be-
nevolentia .

2º Sumitur pro dono seu beneficio gratis alteri concessio ; quo sensu is loquitur qui alteri quidpiam indebitum tribuens ait : Ilanc tibi gratiam concedo . Ita dictum legimus , Psalm. 85 : *Gratiam et gloriam dabit Dominus.*

3º Pro gratitudine seu recognitione , et ut loquitur S. Thomas pro recompensatione be-
neficii gratis dati et accepti . Juxta hunc sensum
gratias agere dicitur is qui beneficium accep-
tum agnoscit , ipsiusque memorem animum
retinet ; quo sensu dicitur 2 Regum 2 : *Et ego
reddam gratiam , eō quod fecistis verbum istud.*

Inter hæc tria is ordo est , quemadmodum
observat S. Thomas loco mox laudato , ut se-
cundum fluat ex primo , et tertium ex secundo .
Ex amore enim et benevolentia , quā aliquis
erga alterum benē afficitur , procedit quod ei
aliquid gratuitō largiatur ; ex beneficio autem
gratis accepto consurgit gratiarum actio . Pri-
mum non tam est gratia , quām gratiæ præpar-
atio . Secundum est donum ipsum quod gratis
tribuitur , et absque meritis est in suscipiente .
Tertium verò in eodem suscipiente ex benefi-
ciis collatis sponte nascitur .

Est autem , ut ibidem annotat doctor Ange-
lius , istud discriminis amorem Dei inter et
amorem hominis , quod homo amore suo , me-
ritum supponat in objecto quod amat ; Deus
verò amando , meritum illud operetur ; undē
dona sua ipse coronat , cùm meritis nostris
mercedem rependit , Ex dilectione Dei , in-
quit S. doctor , citato art. in corp. profluit
aliquid bonum in creaturā : voluntas autem
hominis movetur ex bono præexistente in
rebus.... Patet igitur quod quilibet Dei
dilectionem sequitur aliquid bonum in crea-
turā causatum .

Tribus prædictis gratiæ acceptiōibus quarta
posset adjungi que interdūm in Scripturis oc-
currit , in quibus gratiæ vocabulum quando-
que usurpatur pro elegantiā seu venustate tūm
oris , tūm sermonis ; hoc sensu Psalmo 44 di-
citur : *Speciosus formā p̄r̄ filiis hominum , dif-
fusa est gratia in labiis tuis* ; et Prov. ultimo :
Fallax gratia et vana est pulchritudo. Verū
hæcce nominis gratiæ acceptiō à S. doctore hic
consulte prætermissa est , utpotè cùm prorsū
aliena ab instituto theologorum , qui de gratiā
juxtā secundam significationem disputare so-
lent ; quatenus nempe nomine gratiæ designa-
tur donum aliquod gratis concessum ,

Porrò gratiæ vocabulum hoc modo intellegunt, iterum duplice sumi potest.

1º Generatum et minus propriè, pro quolibet dono seu beneficio gratis concessso, cuiuscumque sit ordinis, sive supernaturalis, sive dumtaxat naturalis; sub illâ generaliori gratiæ significatione, creatio, conservatio, omnes corporis et animæ dotes, cæteraque naturalis ordinis Dei beneficia comprehenduntur, gratis quippe ac liberaliter nobis à Deo conceduntur. Juxta hanc acceptiōem S. August. Epist. 477, alias 95, ad Innoc. S. pont. numero 7, sic habet: « Quâdam non improbandâ ratione dicuntur gratia Dei quâ creati sumus, ut non nihil essemus, nec ita essemus aliquid ut cadaver quod non vivit, aut arbor quæ non sentit, aut pecus quod non intelligit, sed homines, qui et essemus, et viveremus, et sentiremus, et intelligeremus; et de hoc tanto beneficio Creatori nostro gratias agere valleamus. » Cur autem hæc et alia hujusmodi gratiæ vocabulo insigui possint, statim aperit sanctus doctor his verbis: « Quia non præcedentium aliquorum bonorum operum meritis, sed gratuitâ Dei bonitate donata sunt. »

Eodem planè sensu synodus VI generali actione 44, Angelos et animas rationales immortales esse asserit *per gratiam*.

Eiusmodi gratiæ genus, nimirū creationis, conservationis, aliorumque donorum naturalium, ultrò admittebat Pelagius, atque ita hujusce vocis *gratiæ* ambiguitate Patribus Palestini turpiter illusit. Interrogatus enim an gratiæ necessitatem admitteret, respondit se admittere; at per gratiam, subdolè intelligebat naturam et liberum arbitrium.

2º Strictè et propriè usurpatur gratiæ vocabulum pro donis supernaturalibus quæ ad salutem æternam per se pertinent atque conducent. Hoc sensu Joan. 4, v. 17, dicitur: *Lex per Moysen data est, gratia et veritas per Jesum Christum facta est. Rom. 3, v. 24: Justificati gratis per gratiam ipsius.* Ibidem cap. 5, v. 17: *Abundantiam gratiæ.... accipientes in vita regnabunt per unum Jesum Christum.* Et ad Ephes. 2, v. 5: *Conviviscavit nos in Christo, cuius gratiæ estis saluti.* Ita etiam passim usurpatur gratiæ vox apud S. Augustinum, libris præsentim contrà Pelagianos.

Posterior hæc gratiæ acceptio adeò familiaris est et pervulgata in Scripturis, SS. Patribus, aliisque auctoribus ecclesiasticis, ut ea solùm intelligatur in Ecclesiâ Dei, dum gratiæ nomen simpliciter et absolutè pronuntiatur. Quapro-

pter S. Augustinus laudatâ jam Epistolâ 177 observat, Pelagium cùm in synodo Palæstinâ seu Diospolitanâ dixisset se gratiam confiteri, absolutum fuisse à catholicis episcopis, « quia, inquit, his auditis, catholici antistites, nullam aliam Dei gratiam intelligere potuerunt, nisi quam in libris Dei legere, et populis Dei prædicare consueverunt: eam utique..... quâ justificamur ab iniquitate, et quâ salvamur ab infirmitate, non quâ creati sumus cum propriâ voluntate. Quapropter, pergit ibidem S. doctor, non culpandi sunt judices (Pakestini Antistites) quia ecclesiasticâ consuetudine nomen gratiæ audierunt, nescientes quid hujusmodi homines (Pelagiani) vel in suæ doctrinæ libris, vel in suorum solent auribus spargere. »

Appositè et accommodatè ad posteriorem hanc gratiæ acceptiōem, que certè propria est, stricta et accurata, toto decursu præsentis tractatûs nobis agendum est de gratiâ; prætermissâ alia acceptiōne generaliori et minus propriâ, quæ gratiæ nomen extendit ad significanda etiam ea dona quæ sunt naturalis dumtaxat ordinis.

ARTICULUS II.

De definitione gratiæ.

Gratia propriè et strictè sumpta, prout nempe significat donum supernaturale gratuitum et indebitum, rectè definiri potest, donum supernaturale creaturæ intellectuali gratis à Deo concessum in ordine ad vitam æternam.

Ista definitio generalis est, omnemque veram Dei gratiam complectitur; tūm scilicet eam quæ à Deo gratis concessa fuit sine nullo prorsus respectu ad Christum, et intuitu meritorum ejus; qualis fuit, juxta S. Th. aliorumque vulgo theologorum sententiam, hæc gratia quam Deus contulit Angelis in suâ creatione, et primo parenti in statu innocentiae; tūm etiam illam quæ hominibus à Deo nunc conferatur intuitu passionis ac meritorum Christi Domini.

Posterior hæc gratia solet appellari gratia Christi, seu gratia medicinalis; prior verò singulariter dicitur gratia Dei, seu gratia sanitatis.

Sin autem propriam ac specialem gratiæ Salvatoris, id est, ex meritis Christi concessæ definitionem requiras, sic paucis adjectis definiri debet, donum supernaturale creaturæ intellectuali gratis à Deo concessum intuitu meritorum Christi Domini, in ordine ad vitam æternam.

Posterior ista gratiae Christi definitio eō solum differt à praecedente quae generalis est, omnique vere Dei gratiae competit, quod superaddat intuitum Passionis ac meritorum Christi.

Jam utriusque definitionis partes paucis sunt sigillatim explicande. Dicitur 1º *dōnum*; que vox tenet locum generis; convenit quippe omnibus donis tūm naturalis, tūm supernaturalis ordinis. Eādem particulā *dōnum* significatur gratiam esse quidpiam positivum, animam hominis cui tribuitur afficiens, seu, ut loquitur S. Th. 1-2, q. 110, art. 1, specialem dilectionis Dei erga hominem effectum. Dicitur 2º, *supernaturale*; ut gratia propriè dicta distinguitur à donis naturalibus, qualia sunt creatio, conservatio, aliaque corporis et animae bona. In quo autem præcisè posita sit *supernaturalitatis* ratio, statim aperiemus. Dicitur 3º, *creatūræ intellec-tuali*; ut significetur subjectum gratiae capax, Angelus scilicet et homo. Dicitur 4º, *gratis con-cessum*; particula *gratis* ad quam potissimum attendendum est in præsenti definitione, significat gratiam secundūm quod gratis datur, omnem excludere debiti rationem, tūm ex parte dantis (Deus enim nullā lege absolute tenetur et obligatur ad gratiam conferendam), tūm etiam ex parte recipientis.

Potest autem, quemadmodūm observat S. Th. 1 2, q. 111, art. 1 ad 2, duplex debitum intelligi ex parte recipientis, creaturæ intellec-tuali videlicet; unum quidem ex merito proveniens, quod refertur ad personam ejus est exercere opera meritoria, juxta illud Rom. 4: *Ei qui operatur, merces imputatur secundūm debitum, non secundūm gratiam*; tale deditum solet appellari debitum seu jus ac meritum *personæ*; aliud verò est debitum secundūm conditionem naturæ; ut si dicamus debitum esse homini quod habeat rationem, quod libero prædictus sit arbitrio, quod habeat facultatem visivam, et alia hujusmodi quæ ad nativam hominis conditionem pertinent; tale debitum nihil aliud est quām exigentia naturalis, et dicitur debitum *naturæ*.

Porrò particula *gratis* in allatâ gratiae definitione excludit utrumque debitum, *personæ* videlicet et *naturæ*. 1º Excludit debitum *personæ* ex merito proveniens, juxta illud Apost. ad Rom. 11: *Si autem gratia, jam non ex operibus; alioquin gratia jam non est gratia*; quod idem docet S. Aug. in Psalm. 43, his verbis: *Merito gratia nominatur, quia gratis datur*. Nec obstat quod justi bonis suis operibus augmentum

gratiæ de condigno mereantur. Cùm enim bona hæc justorum opera ex ipsa gratia gratis concessâ profluant; augmentum gratiae in homine justificato, et merces et gratia dici potest et debet; merces, quia meritis rependitur; gratia, quia merita hæc ex gratia quæ in fonte, radice et origine prorsus est gratuita, procedunt; undè ut sepius docet S. Aug. ac præsertim Epist. 194, alias 103, n. 49: « Cùm « omne bonum meritum nostrum, non in nobis « faciat nisi gratia; cùm Deus coronat merita « nostra, nihil aliud coronat quām munera « sua. » 2º Gratia excludit etiam debitum *naturæ*, quod ex naturali conditione et exigentia ita consequitur, ut habitu ratione divinæ justitiae, bonitatis, etc., denegari non possit; tūm quia meritum *naturæ* majus est merito *personæ*; Deus enim seipsum negare nequit, et prorsus repugnat ipsum agere quidpiam quod bonitati, æquitati, ceterisque ejus attributis repugnet; atqui ex mox dictis gratia excludit debitum ex merito *personæ* proveniens: *Si gratia, jam non ex operibus*, inquit Apost.; *alioquin gratia jam non est gratia*; ergo à fortiori excludit debitum *naturæ*, tūm quia à donis naturalibus in eo præsertim differt gratia propriè dieta, quod hæc, non illa, prædictum *naturæ* debitum excludant; tūm denique quia, ut ratiocinatur S. Thomas loco mox citato, dona supernaturalia rationem gratiae specialius sibi vindicari debent, quām dona merè naturalia; sed eam non sibi specialius vindicarent, nisi utrumque excluderent debitum; siquidem dona naturalia sunt indebita ratione meriti, nec enim ille cui dantur, est ea promeritus. Ergò dona supernaturalia ut specialiori ratione sibi vindicent gratiae nomen, necessariò debent esse indebita, tūm debito *personæ*, tūm debito *naturæ*.

Totum istud disertè tradit doctor Angelicus loco mox laudato, his verbis: « Dicendum, inquit, quod gratia secundūm quod gratis datur, excludit rationem debiti. Potest autem intelligi duplex debitum; unum quidem ex merito proveniens, quod refertur ad personam ejus est agere meritoria opera, secundūm illud ad Rom. 4: *Ei qui operatur, merces imputatur secundūm debitum, et non secundūm gratiam*; aliud est debitum secundūm conditionem naturæ, puta si dicamus debitum esse homini quod habeat rationem, et alia quæ ad humanam pertinent naturam.... dona igitur naturalia carent primo debito, non autem carent secundo debito: sed dona supernaturalia utroque debito carent; et ideo

« specialius sibi nomen gratiae vindicant. » Haec S. Thomas ex quibus manifestè patet in mente sancti doctoris gratuitam gratiae conditionem omnino exigere ut detur, tunc citra jus ac meritum personæ, tunc etiam citra debitum ac exigentiam naturæ.

Hanc planè gratuitam gratiae conditionem, velint nolint, prorsus evertunt, qui cum Baio et Jansenio asserunt, saltem habitâ ratione divinae bonitatis, justitiae ac providentiae, impossibilem esse puræ aut etiam integræ nostræ statum, in quo homo sine peccato et gratia sive habituali, sive actuali conderetur; ex hac etenim sententiâ necessariò consequitur, gratiam ad exigentiam naturæ esse debitam, et secundum connaturalem creaturæ rationalis statum concedi; adeoque integratatem primæ creationis, non fuisse indebitam naturæ humanae exaltationem, sed naturalem ejus conditionem; quæ ipsissima est 27 propositio inter Baianas, et coincidit cum 21, 23, 24, 26, 78, 79, ejusdem Baii propositionibus proscriptis à summis pontificibus Pio V, Gregorio XIII et Urbano VIII.

Dicitur 3º, *donum à Deo concessum intuitu Passioni ac meritorum Christi Domini in ordine ad ritum æternam*; quibus verbis declaratur, 1º causa efficiens gratiae, videlicet Deus; Psalmus 85: *Gratiam et gloriam dabit Dominus*; 2º causa ejusdem meritoria in praesenti statu naturæ lapsæ, nimis mediator Dei et hominum Jesus Christus; juxta illud Joan. 1: *De plenitudine ejus nos omnes accepimus.... quia lex per Moisen data est, gratia et veritas per Jesum Christum Dominum nostrum*. 3º Finalis gratiae causa denotatur, nempe vita æterna: *Gratia Dei*, inquit Apostolus Rom. 6, *rita æterna*; et S. Aug., Epistolâ jam citatâ 177: *Gratia enim est*, ait S. doctor, *quà predestinati vocamur, justificamur, glorificamur*.

Obiter hic observa, gratiam Christi potiori jure dici supernaturalem, gratuitam et indebitam. Illud enim magis gratuitum est, indebitum ac supernaturale, quod indulgetur inimico, quam quod tribuitur non inimico; porrò medicinalis gratia Christi, donum est supernaturale gratis concessum inimico, videlicet homini et perduto per peccatum, juxta illud Apost. Rom. 5: *Cum inimici essemus reconciliati sumus Deo per mortem filii ejus*.

Cum eximus gratiae character, et una ex præcipuis ipsius conditionibus, sit *supernaturalitas*, de quâ commodior alibi non occurrit dicendi locus, non abs re erit, nec forte inju-

cundum, plenam et accuratam entis supernaturalis notionem hic investigare; maximè cùm sœpius in decursu præsentis tractatus, et aliis in locis de donis et actibus supernaturalibus simus acturi; aliundè verò ejusmodi notio alibi prætermissa, admodum utilis sit, imò et necessaria ad varias quæstiones theologicas facilius intelligendas; id quâ poterinus brevitate ac perspicuitate distinctis quæsitis exequi co nabimur.

Quæres itaque 1º, in quo præcisè posita sit *supernaturalitatis ratio*. Respondeo mirum in modum intricatam esse præsentem quæstionem, circè quam varias in sententias abeunt theologi. Discrepantes hanc in rem opinione paucis saltem hic expendere juvat. Prima opinio eorum est qui asserunt minimè definiri posse in quo præcisè reponenda sit *supernaturalitatis ratio*. Sententiam hanc refert ac confitat Ripalda lib. 2. de ente supernat. disput. 4, sec. 2. Refellitur prædicta opinio; 1º immerito asseritur id exponi non posse, quod omnes graviores theologi exponere conati sunt: porrò graviores theologi præeunte doctore Angelico variis in locis, maximè verò, 1-2, q. 110, art. 2 ad 2, et quæst. 112, art. 1, in corp., quæstionem hanc resolvere tentarunt; ergo 2º exploditur eadem sententia iis omnibus momentis quibus communem ac tritam circè præsentem controversiam theologorum opinionem postmodum stabiliemus.

Secunda opinio docet, illud esse supernaturale, quod activas naturæ vires excedit. Tribuitur Scoto in 4, dist. 10, quæst. 8, parag. contrà rationem. Refellitur, quia creatio animæ aut Angeli, activas totius naturæ vires excedit; nec tamen supernaturalis dici potest.

Tertia opinio asserit, ut aliquid sit supernaturale requiri et sufficere quod excedat tunc activas, tunc passivas naturæ vires. Tribuitur à nonnullis, Cajetano, Bannesio, Cano, Vasques, etc. Refellitur: 1º non satis constat quid ipsi velint per vires illas *passivas*; 2º quidquid intelligatur per vires *passivas*, certè Angeli productio ejus est perfectionis, quæ superet vires tunc *activas*, tunc *passivas* totius naturæ; attamen hæc Angeli productio non est entitatibꝫ supernaturalis; 5º ad esse supernaturale, præter vires naturales, tunc *activas*, tunc *passivas* naturæ, superanda est adhuc, ut mox dicemus, ejusdem naturæ exigentia. Tandem sententia quam hic impugnamus, auctoribus mox citatis immerito adscribitur; etenim aliud est, activæ et passivæ virtutis naturalis excessum re-

quiri, ut aliud sit supernaturale; aliud verò eum excessum sufficere; prius disertè docent laudati auctores, at posterius neutiquam tradunt.

Quarta opinio quorumdam recentiorum est, qui rerum naturalium et supernaturalium essentiam à libero Dei arbitrio ita pendere volunt, ut quae in hoc rerum statu naturalia sunt, eadem in alio rerum ordine (Deo ita decernente) supernaturalia esse possint; et vicissim, quæ nunc supernaturalia sunt, eadem in alio rerum statu vi divinæ voluntatis naturalia esse queant. Refellitur: 1º sententiam hanc, tūm Scripturæ, thm SS. Patrum doctrinæ contrariam esse, theologi, post S. Thomam, 1, 2, q. 10⁴, art. 5, vulgo docent. 2º Supponit prædicta opinio rerum essentias à libero Dei arbitrio pendere; quod falsum esse communiter tradunt philosophi, et demonstrat S. Thomas, 1 p., q. 25, art. 3, in corp. 5º *Omnis creatura*, ut optimè arguit Estius in 2, dist. 25, parag. 5, *Dei serva est*, juxtā illud Psalm. 11: *Omnia serviant tibi*. Ergo, inquit ibidem Estius, quod aliqua creatura assumatur in adoptionem filiorum Dei, et in auctoritatem ejus, et in consortium divinæ naturæ (quod quidem fit per gratiam) conditionem creatæ naturæ superat, estque prorsus supernaturale. Nullo ergo in casu, gratia (idem dicendum de quolibet alio dono supernaturali) creature strictè ac propriè fieri potest naturalis. Utitur hoc argumento S. Cyrill., lib. 12 in Joann. cap. 24.

Quinta sententia docet supernaturalia à naturalibus cōdifferre, quod supernaturalia Deum ut trinum, naturalia verò Deum ut unum resipicant. Ita Zumel. 1, 2. q. 110, art 4, disput. 5, et alii. Refellitur, quia actus fidei quo Deum credimus esse unum, summè bonum eumque sic apprehensum diligimus, nullo habito respectu explicito ad Trinitatem, supernaturalis est; naturalia ergo à supernaturalibus non differunt penè respectum ad Trinitatem.

Et verò nec respectus ad Trinitatem ut objectum, nec respectus ad Trinitatem ut principium supernaturalitatem constituit. Non respectus ad Trinitatem ut objectum, quia virtutes morales infusæ, aliaque complura accidentia supernaturalia, Trinitatem ut objectum minimè spectant. Nec etiam respectus ad Trinitatem ut principium, quia supernaturalia perindè ac naturalia à Deo ut uno procedunt; scilicet procedunt à Deo ratione omnipotentiae, quæ tribus diuinis Personis communis est; ergo respectus ad Trinitatem non est proprius supernaturalium conceptus.

Sexta sententia supernaturalitatem repetit à relatione ad Deum ut auctorem gratiæ et gloriæ. Ita Curiel. 1, 2, q. 110, dub. 1; Albeda 1 p. disput. 26, n. 9. Joan. Vincent. Relect. de grat. Christi fol. 34, etc. Refellitur ista sententia: 1º quia dūm sic merè traditur, obscura est, et ignotum per ignotius, aut saltem aequè abstrusum definit. 2º Opera moraliter bona intra naturæ ordinem, elicita ab homine justo, absque influxu actuali, vel virtuali charitatis, aut alterius supernaturalis virtutis, non sunt intrinsecè supernaturalia; atqui opera hujusmodi in Deum ut auctorem gratiæ et gloriæ referri docent plurimi theologi quos recenset Card. d'Aguirre, tom. 3, disput. 131, sect. 1. Ergo intrinseca et entitativa supernaturalitas à relatione in Deum ut auctorem gratiæ et gloriæ non est repetenda. 3º Semper querendum restat, unde nam prædicta relatio habeat ut sit supernaturalis. Fatemur equidem id omne esse supernatural, quod propriè et directè refertur in Deum ut auctorem gloriæ; at negamus hunc præcisè respectum causam formalem esse supernaturalitatis, de quâ hic unicè aut potissimum questio; sed tantùm ut efficientem, aut finalē, aut meritoriam causam admittimus.

Septima sententia eorum est qui supernaturalitatem in intimâ quâdam divinitatis *sicut in se est* communicatione et participatione constituant; atque supernaturalia definiunt ea esse quæ participant divinam essentiam aut attributa prout sunt in se; naturalia verò quæ illa participant, prout sunt in alio. Ita plerique S. Thomæ interpres.

Alii supernaturalia definiunt, quæ ad Deum *ut est in se*, seu ad ordinem visionis beatificæ spectant; naturalia verò quæ ab hoc ordine remota sunt. Ita Herrera, 1 p., q. 1, d. 2; Sossa q. 1, Prolo. diff. 4; Gonetus disput. 2, de essentiâ grat.. art. 3, etc. Alii asserunt entia supernaturalia esse illa quæ simpliciter sunt *ordinis divini*; naturalia autem quæ ad hunc ordinem non spectant. Ita Cajetanus, 1 p., q. 12, art. 5, et 1, 2, q. 61, art. 3, et alibi passim; Antonius Perez in Laureâ Salmant; certamine 4, scholastico, à n. 48, etc. Aliis placet supernaturalitatem in ordine ad Deum *ut est actus purissimus* consistere. Ita Pater Albertinus, tom. 1 principio 1, quæst. 2, theol. n. 4, et 2 principio quæst. 5, n. 2. Nonnulli censem supernaturalitatem rectè explicari per aliquam connexionem cum unione immediatâ Dei ut est in se; sive unio physica sit, qualis hypostatica; sive intentionalis, qualis visio beatifica, fruitio

et amor. Ita Valent. de Herice, 4 p., tract. 4, disp. 48, cap. 5; Fasolus, 1 p., q. 12, art. 4, n. 22.

Hæc quinque varia exponenda supernaturalitatis sententias in unum retuli, quod vix aut parum à sese invicem discrepant.

Refelluntur supradictæ sententiae, iisdem omnino momentis quibus sexta opinio mox confutata fuit. Et verò semper quærendum superest, 1° quid sit rei ad ordinem visionis beatificæ, ad ordinem divinum, ad Deum *ut est actus purissimus*, etc., pertinere. 2° Quæ perfectione creatura in eum ordinem elevetur. 3° Quæ et qualis esse debeat communicatio et participatio per quam creatura ad ordinem divinum, ad Deum ut est in se formaliter pertinet. Dùm hæc non exponuntur, semper res sub tenebris remanet, semper sub desiderio relinquitur.

Octava sententia eorum est qui supernaturalitatem explicat per excellentiam supra vires et exigentiam naturæ, atque volunt ens supernaturale illud esse quod omnium substantiarum *nunc existentium*, et accidentium ipsis conaturalium vires et exigentiam superat. Ita Aegidius Coninch, disp. 4 de actibus supernat., n. 9, et alii recentiores. Refellitur illa sententia, tūm quia plurim Angelorum merè possibilium productio omnium substantiarum nunc existentium, necnon accidentium ipsis conaturalium, vires et exigentiam longè superat; atqui tamen hæc productio non esset supernaturalis; ergo, etc.; tum quia ens supernaturale, ut mox diximus, omnis substantia tam creatæ, quām creabilis vires et existentiam excedere debet.

Nona sententia perindè ac præcedens supernaturalitatem explicat per excellentiam supra vires et existentiam naturæ; verùm addit, in quo distat à priori, naturam supra quam ens supernaturale elevatur, complecti non solùm quamlibet substantiam nunc existentem, sed insuper et possibilem quæ Deum suis viribus videre non possit. Scilicet duplicitis generis substantias possibles admittunt hujus sententiae patroni; aliæ quæ propriis viribus absque elevatione Deum intuitivè videre possint; aliæ quæ citra elevationem hujuscem visionis eliciendæ impotentes sunt; supra has, non illas substantias possiles elevatur ens supernaturale. Ita Major, in 4, dist. 89, q. 4; Durandus ibid., quest. 2; Hurtado de Mendoza, tract. de visione Dei, disput 6, et alii. Refellitur etiam ista sententia, quia supponit creari posse, substanc-

tiam supernaturalem, seu substantiam cui connaturalia sint accidentia supernaturalia; ac talam substantiam repugnare postea quæsito 4, demonstrabimus; ergò, etc.

Est et alia specialis cùm de re Ripaldæ sententia quæ præcedenti coincidit. Censem auctor ille tom. 1 *de ente supernat.* lib. 1, disput. 3, sect. 2. ens supernaturale, illud esse, quod excedit vires tūm physicas, tūm intentionales omnium et singularum substantiarum nunc existentium; id est, quemadmodum seipsum ibid. exponit, illud est supernaturale, quod à substantiis in præsenti hypothesi existentibus, nec fieri, nec quidditatib[us] cognosci potest. Refellitur ista sententia, quia etiam supponit, ens supernaturale non esse supra omnem generatim substantiam tām creatam, quām creabilem; quod omnino falsum esse ex dicendis postmodum manifestè patebit.

Ultima tandem sententia quam amplectimur, quæque apud theologos longè plures et auctoritate maiores pervulgata est,

Docet 1°, in quo certè consentiunt omnes serè theologi, naturam supra quam ens supernaturale elevatur, omnem substantiam tām creatam quām creabilem amplecti; seu, quod idem est, naturam quam res supernaturalis antecellit, complecti res omnes, quæ ex propriâ conditione et ex principiis naturæ intrinsecis possibles sunt, seu per se non repugnant, independenter tūm à libero Dei beneplacito, tūm ab omni gratuito et naturæ indebito Dei beneficio, quo possibles reddantur. Docet 2°, quod ex priori sequitur, ens supernaturale superare exigentiam totius naturæ creatæ et creabilis, nec in ejus viribus activis contineri, sive physicas, sive intentionalibus. Illud in activis ac physicis alterius viribus censem contineri, inquit Card. d'Aguirre, tom. 1, disput. 8, sect. 5, et Ripalda lib. 1 *de ente supern.* disp. 3, sect. 2, quod ab ipso produci potest. Illud verò continetur in viribus intentionalibus seu intelligibilius, quod ab ipso intuitivè et quidditatib[us] attingi potest. Docet 3°, supernaturalitatem præcipue ac primario consistere, tūm in supradicto exigentia, ac virium totius naturæ excessu; tum in eximiâ quādam divinitatis, ut in se est, participatione; quæ quidem eximia divinitatis participatio posita est in speciali quādam, cum ipso Deo, qualis in se est, spectato, conjunctione et unione; aut *reali* et *physicâ*, qualis est hypostatica unio; aut *intentionali* proximâ et immediatâ, qualis est visio beatifica; aut tandem *intentionali* minus proximâ

mediata, qualis est gratia sanctificans, virtutes theologicae, ceteraque hujusmodi dona quae sunt ejusdem ordinis cum visione beatitudinis, quæque ad illam per se disponunt, et ex natura sua ordinantur. Ita S. Thomas variis in locis, præsertim verò 1-2, q. 110, art. 2 ad 4; Cajetanus 4-2, q. 61, art. 5; Salmaticenses tract. de grat. disput. proemiali cap. 1, parag. 4; d'Aguirre loco mox citato, et tom. 3, disput. 131, sect. 3; Suarez de grat. prolegom. 3, cap. 2, Estius, Sylvius, Bellarminus et alii passim.

Tribus constat partibus ista sententia; antequam autem probetur, ad pleniorum ipsius intelligentiam opere pretium erit nonnulla advertere. Itaque observandum I cum Bellarmio L. de grat. primi hominis, caput. 5, naturale variis modis dici posse. 1º Naturale dicitur quod habetur à nativitate. Hec sensu justitia sicut et sanctitas originalis, licet intrinsecè supernaturalis, fuit Adamo naturalis; et originale peccatum nunc infantibus naturale est, justà illud Ephes. 2: *Naturā filii ira.* 2º Naturale dici potest quod est naturæ consentaneum, quodque eam non destruit, sed ornat et perficit. Et hoc sensu, quemadmodum observat S. Aug. lib. de spirit. et litt. cap. 27, gratia ornans et perficiens naturam, naturalis meritò dici potest, peccatum verò contra naturam. 3º Dicitur naturale, quod tametsi donum sit gratuitum, tamen naturam non elevat ad opera supernaturalia, sed eam duntaxat juvat ac perficit in operibus merè naturalibus; quâ ratione, inquit Bellarminus loco mox citato, integritas naturæ distincta à gratiâ sanctificante, donum naturale dici potest. 4º Naturale etiam dicitur, quod in conditâ rerum universitate assuetum est, quod secundum communes providentiae leges frequenter et ordinariè continet. Sic S. Aug. L. 26 contra Faustum cap. 3, omnia Dei opera in naturalia et contra-naturalia distinguit; ad primum genus, ordinaria et solita; ad secundum verò, extraordinaria et insolita revocat. Juxta hanc receptionem, opera totius naturæ facultatem excedentia, ut sacramentorum operatio, et virtutum infusarum actus, aliaque supernaturalia opera, quæ miraculosa et insolita non sunt, naturalibus accentu possunt. 5º Rursus naturale dici potest quodquid creature per potentiam obedientialem elicere aut recipere potest; cùm enim potentia obedientialis, quâ creature qualiter et Deo obedit ad naturam, ipsique perfectè subjicitur, realiter et entitatiè naturalis sit; naturale quo-

que quâdam ratione dici potest, id omne ad quod sese extendit prædicta obedientialis potentia. Ita naturæ vocabulum usurpat S. Aug. loco mox citato his verbis: Deus creator et constructor omnium naturarum, nihil contra naturam facit. Id enim erit enī rei naturale, quod ipse fecerit, à quo est omnis modus, numerus et ordo naturæ. » Et L. 21 de Civit. Dei cap. 8: « Quonodo, inquit, contra naturam, quod Dei fit voluntate, cùm voluntas tanti conditoris, condite rei cujusque natura sit? » È ratione asserit S. D. L. de Præd. SS. caput 5, « posse habere fidem, siue posse habere charitatem, naturæ esse hominem. » Juxta eundem sensum loquitur S. Thomas, 3 p., quæst. 44, art. 2 ad 1: « Naturale est, inquit, cuiilibet creaturæ, ut transmutetur à Deo secundum ejus voluntatem. »

His quinque modis naturale directè non opponitur supernaturali, ut facilè patebit attendenti, et constat exemplis modò adductis, neque his sensibus naturale hic usurpamus.

6º Naturale sumi potest pro collectione substantiarum creatarum, sed non creabilium, et accidentium ipsis connaturalium, seu pro eo quod non superat vires et exigentiam naturæ actu existentis. Opposito sensu, illud impræcipiè et secundum quid supernaturale dici potest quod omnis naturæ creatæ, sed non creabilis, seu, omnis substantiæ actu existentis, sed non merè possibilis vires et exigentiam excedit.

7º Tandem strictè et propriè naturale prout opponitur supernaturali illud dicitur, quod est vel natura, vel pars naturæ, vel fluit ex principiis et primordiis naturæ create, aut creabilis, quod ipsi debitum est et secundum ipsum exigentiam, sine quo manca illa foret et imperfecta; vel quod est rationi et æquitati consentaneum, quodque Deus habitâ ratione justitiae, bonitatis, sapientiae et providentiae naturæ denegare nequit. Hanc esse strictam et propriam naturalis receptionem declarant Suarez, d'Aguirre, Bellarm. et aliis locis antea laudatis. È significatione corpus et anima, facultates quoque tūm sentiendi, tūm intelligendi, et operationes quæ ab eisdem facultatibus exercentur, concursus etiam generalis ad easdem operationes eliciendas necessarius, et alia hujusmodi naturalia esse dicuntur.

Pressius, propriè et strictè naturale illud dicitur, quod est pars naturæ creatæ aut creabilis; vel ex ipsâ fluit, vel ipsi quoquomodo debetur; et hoc modo naturale spectatum propriè supernaturali opponitur. Hinc observan-

dum II, ex dictis supernaturale quod naturali directè opponitur illud est, quod nec est pars naturæ creatæ aut creabilis, nec ex ipsâ fluit, pec ipsi quoquomodo debetur, ac proinde omne meritum, tum naturæ, tum personæ excludit. Ita S. Thomas 1-2, q. 10, art. 1, et ibid, quæst. 110, art. 1 ad 2; ita etiam d'Aguirre locis citatis; Bellarmin. L. I de grat. et libero arb. cap. 1; Sylvius, Estius, Suarez et alii.

Observandum III, sicut ens naturale dicitur non solùm substantia naturalis, sed etiam quæ ad illum quoquomodo pertinent, quales sunt ejus affectiones, aliaque ipsi quādam ratione debita; ita pariter supernaturale dicitur, non solùm substantia supernaturalis nimirū Deus; sed et ea quæ per modum qualitatuum et affectionum ad illum pertinent; aut ab illo, ut supernaturalis est, dependent; aut ad asse- quendam ipsius, sicut in se est, possessionem, per se et ex naturâ suâ ordinantur, atque proximè aut saltem mediatè disponunt; talia sunt gratia, virtutes theologicæ, lumen gloriæ, visio beatifica, etc.; bæc autem *participativè*; ille verò, nempe Deus, *essentialiter* supernaturalia dei possunt et debent.

Observandum IV, cum Card. d'Aguirre tom. I theolog. S. Anselmi, disp. 8. et 10, et Grandino tract. de Attribut. quæst. 12, art. 3, sect. 5, Deum bifariam spectari posse. 1º Ut in se est, et in se immediatè attingitur; seu ut est auctor gloriæ. 2º Quatenus relucet in creaturis et per eas abstractivè cognoscitur, seu, ut est auctor naturæ; priori, non autem posteriori modo, Deus est primum ens supernaturale, et tale *essentialiter*. Est autem ens supernaturale per participationem, omne illud creatum, per quod ut in se est Deus attingitur, sive immediatè, sive mediatè; id est, quidquid ad illum attingendum per se est ex naturâ suâ refertur. Hinc unio hypostaticæ, visio beatifica, *participativè* supernaturales sunt, quoniam Deum ut in se est immediatè attingunt; gratia verò sanctificans, virtutes theologicæ, aliaque hujusmodi dona supernaturalia sunt, quoniam per se disponunt, et ex naturâ suâ ordinantur ad visionem beatificam.

Observandum V, cum iisdem auctoribus mox cedit, Deum, ut in se est, iterum duobus modis spectari posse. 1º *Entitativè* seu *objectivè*. 2º *Communicativè*, quatenus scilicet sese immediatè attingendum communicat, ut sit unione hypostaticæ et visione beatificæ, vel quatenus ad id disponit, ut sit virtutibus theologicis. Deus hoc secundo modo spectatus propriè dicitur

auctor gloriæ; priori verò sensu dicitur objectum gloriæ.

Observandum VI, ens illud dici *participativè* supernaturale, quod ad Deum præsertim ut auctorem gloriæ refertur; ideo autem dicitur *participativè* supernaturale, quod sit participatio quædam virtutis aut rationis, quâ se Deus immediatè attingit ex naturâ suâ; quod quidem ut clariùs percipiatur,

Observandum VII, virtutem et rationem quâ se Deus immediatè attingit, non esse aliquid naturæ divinæ superadditum; omnia enim quæ in Deo, utpote ante simplicissimo, reperiuntur, sunt quid unum et idem cum naturâ divinâ, ac proinde virtus divini intellectus, quâ se Deus immediatè cognoscit, nihil omnino superaddit intellectui divino, sed est ipsem Dei intellectus, ut infinitæ perfectionis, et per se sufficiens sine ullo superaddito ad divinam essentiam immediatè attingendam; attamen virtus communicata creaturæ, per quam illa immediatè attingit Deum, propriè est virtus Dei, non quidem per quam Deus sese attingit sed per quam creatura ad esse divinum elevatur ut ipsum attingat.

Itaque virtus communicata creaturæ, per quam Deus sese immediatè attingendum communicat, v. g., lumen gloriæ, strictè et propriè dicitur et est virtus Dei elevans et ordinans creaturam ad Deum, ut in se est, illamque constituens in esse divino, juxta illum 2 Petri 1, v. 4, *divinæ consortes naturæ*. Idem dicendum de aliis entibus supernaturalibus quæ ad immediatam cum Deo unionem intentionalem, seu visionem beatificam disponunt, vel ad eam ex naturâ suâ referuntur.

Ex dictis sequitur 1º Deum, ut est auctor gloriæ, seu, quatenus sese unione hypostaticâ, vel visione beatificâ, immediatè attingendum communicat, vel ad id disponit, esse ens *essentialiter* supernaturale, primum et præcipuum entium supernaturalium, à quo alia et supernaturalia sunt et dicuntur. 2º Omne illud ens creatum *participativè* supernaturale dicitur, quod ad Deum præsertiunt ut auctorem gloriæ, hoc est, in se immediatè attingendum, ex naturâ suâ refertur, vel ad illud per se proximè aut saltem remotè disponit. 3º Supernaturale *participativè* generatim definiri aut describi posse, quod universæ naturæ creatæ aut creabilis ordinem, vires et exigentiam omnino excedit. 4º Supernaturale *quoad modum* duntaxat est donum naturale collatum modo propriè supernaturali, id est, excedente ejuscumque

nature vires et exigentiam ; tales sunt, vita mortuo restituta, aut visus cœco. 5º Supernaturale *quoad entitatem*, quod propriè supernaturale dicitur, peculiare Dei donum est, quod quidem donum, 1º totius naturæ creatæ et creabilis ordinem, vires et exigentiam transcendent; 2º creaturam elevat et ordinat ad Deum, ut est auctor gloriæ, id est, ut in se spectatus, et per visionem intuitivam possidentus; in quo supernaturalia dona à naturalibus differunt, quæ spectant Deum ut auctorem naturæ, hoc est quatenus reluet in operibus suis, creaturis nimirūm, et per eas abstractivè duntaxat est cognoscendus; 3º mira quâdam et eximiâ unione (aut *reali* et *physicâ*, qualis *hypostatica* unio, aut *intentionali* proximâ et immediatâ, qualis est visio beatifica; aut *intentionali* mediata et minus proximâ, quales sunt gratia sanctificans, virtutes theologicæ, etc.), hominem Angelumque cum ipso Deo, qualis in se est, spectato, ita intimè conjungit, ut ipsos in Deum veluti transformet, atque *Deiformes* efficiat. Hinc per gratiam, quæ donum supernaturale est, 2 Petri 1, dicimus fieri *divinæ consortes naturæ*; et ut loquitur S. Dionys. de Eccles. Hierarch. cap. 1, *Deificati*.

His præsuppositis, jam facile est triplicem ultimæ sententiæ mox propositæ partem demonstrare. Et quidem prima pars, scilicet, naturam supra quam elevatur ens supernaturale, omnem substantiam tam creatam, quam creabilem complecti, constat 1º, quia hæc est, ut observat d'Aguirre tom. 1, disput. 10, sect. 1, communis ac constans sententia omnium ferè theologorum tam veterum, quam recentiorum. Constat 2º quia donum supernaturale creaturam cum Deo intimè conjungit, eamque in esse divino constituit, ut mox dicemus. Constat 3º quia ex dicendis quæsito quarto repugnat substantia supernaturalis; ens ergo supernaturale elevat supra omnem substantiam tam creatam quam creabilem. Secunda pars, scilicet ens supernaturale ordinem, vires et exigentiam cuiuslibet naturæ excedere, iisdem omnino momentis mox adductis evincitur. Tertia pars nimirūm donum supernaturale, eximiâ quâdam unione ita intimè creaturam eum Deo conjungere ut ipsam in ordine divino constitutam, eamque in Deum veluti transformet, colligitur 1º ex jam dictis; 2º ex mox dicendis; 3º ex citato texu 2 Petri 1, ubi de supernaturali vocationis et gratiae sanctificantis dono sic habetur: *Vocavit nos propriâ gloriâ et virtute, per quem maxima et pretiosa nobis pro-*

missa donavit, ut per hæc efficiamini divinae consortes nature. Hinc de lumine glorie loquens doctor Angelicus 1 p., q. 12, art. 3, ad 3, ait: *Per hoc lumen fit creatura Deiformis;* porrò quod de gratiâ et lumine gloriæ asseritur, idem quoque de aliis donis *quoad entitatem* supernaturalibus, pari ratione dicendum est. Quarta tandem pars, nempe, supernaturalitatem essentialiter consistere, tum in excellentiâ supra ordinem, vires et exigentiam cuiuslibet naturæ creabilis, tum in prædictâ eximiâ unione et conjunctione cum ipso Deo, qualis in se est, spectato, probatur 1º ex Scripturis. De gratiâ quæ donum est supernaturale, dicitur 2 Petri 1: *Per hæc efficiamini divinæ consortes naturæ;* et 2 Cor.: *Qui adhaeret Deo, unus spiritus est.* Ergo, etc. Probatur 2º ex SS. Patribus, qui donorum supernaturalium ac præsertim gratiae sanctificantis excellentiam ac dignitatem commendantes, perpetuè asserunt, eam in hoc præcipue ac primariò consistere, quod per hæc Deo intimè unimur ac Dei participes efficiamur. Instar omnium satis sit hic retulisse S. Leonem: *Agnosce, inquit serm. 4 de Nativit. lect. 6, ô christiane! dignitatem tuam et divinæ consors factus naturæ, noli in pristinam vilitatem degeneri conversatione redire.*

Prob. 5º speciatim ex S. Thomâ, qui supernaturalitatem in quâdam divinitatis, ut in se est, participatione positam esse passim docet, præsertim verò 1-2, q. 112, art. 1, his verbis: « Donum gratiae excedit omnem facultatem naturæ, cum nihil aliud sit, quam quædam participatione divinæ naturæ, quæ excedit omnem aliam naturam, et ideo impossibile est, quod aliqua creatura gratiam causet. Sic enim necesse est quod solus Deus deificet communicando consortium divinæ naturæ, per quamdam similitudinis participationem, sicut impossibile est quod aliquid igniat, nisi solus ignis. » Et 5 part. quæst. 2, art. 10 ad 1: « Gratia, inquit, quæ est accidens, est quædam similitudo divinitatis participata in homine. » Ibidem quæst. 3, art. 4 ad 3: « Assumptio quæ fit per gratiam adoptionis, terminatur ad quamdam participationem divinæ naturæ secundum assimilationem ad bonitatem illius; secundum illud 2 Petri 1: *Divinæ consortes naturæ,* » etc. Idem saepius repetit S. doctor.

Prob. 4º ex constanti omnium ferè theologorum doctrinâ, qui contra Major, Molinam, et paucos alios, statuunt, dari non posse substantiam supernaturalem. Porrò si ita sit, mani-

festè sequitur supernaturalitatem positam esse in elevatione supra ordinem, vires et exigentiam cuiuslibet naturæ creabilis; adeòque donum supernaturale creaturam in ordine divino constitutere. Ita expressè tradunt Cajetanus, Salmaticenses, Suarez, d'Aguirre, Bellarminus, Sylvius, Estius, etc., locis anteā citatis.

Prob. 5º nonnullis momentis theologicis. 1º Nulla alia occurrit circa præsentem controversiam probabilius opinio, uti constat ex cæteris modis confutatis hanc in rem sententiis. 2º Nullum agnoscitur ens *quoad entitatem* supernaturale, quod non supereret naturam creatam et creabilem, quodque creaturam in ordine divino non constitutat; sic gratia, gloria, aliaque accidentia, quæ theologi supernaturalia agnoscunt, ordinem cuiuslibet creaturæ possibilis excedunt, eamque in ordine divino collocaunt; et vice versa nullum admittitur ens naturale quod supra ordinem, vires et exigentiam naturæ creabilis positum sit; ergò supernaturalitas in prædictâ elevatione et ordinatione meritò reponitur. 3º Quemadmodùm post S. Thomam ratiocinatur Sylvius 1 p. q. 12, art. 5, ens supernaturale illud est quod ordinatur ad Deum, ut in se est, et ut in se immediatè attingitur; Deus enim sic spectatus præcipuum est entium supernaturalium, est ens *essentialiter* supernaturale, à quo cætera omnia *participativè* supernaturalia sunt et dicuntur; atqui Deus ut in se est, et per visionem intuitivam possidens, ordinem, exigentiam et vires tūm physicas, tūm etiam intentionales cuiuslibet possibilis creaturæ longè superat; ut enim loco mox citato discurrevit doctor Angelicus. « Ubi modus essendi alieujus rei cognitæ excedit modum naturæ cognoscentis, oportet quod cognitio (clara et intuitiva) illius rei sit supra naturam illius cognoscentis; » porrò modus essendi Dei est supra conditionem et vires cuiuscumque intellectus creati; Dei ergò, ut in se est, clara et intuitiva visio, cuiuslibet intellectus creati vires excedat, necessum est.

Dices 1º: Vix concipi ac explicari potest quâ ratione Deus, ut in se est, sese creaturæ communicare et participandum præbere possit, atque ipsam ad ordinem divinum elevare; ergò entis supernaturalitas in illâ elevatione et communicatione reponi nequit. Resp. rem de quâ firmis argumentis constat, non idecirò in dubium revocandam esse, quia *modus rei* vix à nobis explicari potest: *Numquid negandum est quod est apertum*, inquit S. Aug. L. de dono perseverant, c. 14, *quia comprehendendi non potest*

quod occultum est? Porrò exemplo Incarnationis, visionis beatificæ, gratiæ sanctificantis manifestè patet, quoddam esse divinæ communicationis genus, quo Deus, ut in se est, sese communicat, atque naturam creatam in ordine divino constituit; ergò, etc. Quòd autem *modus*, quo fit ejusmodi communicatio et elevatio, vix à nobis concipiatur, communis est omnium mysteriorum difficultas.

Dices 2º: Res naturales aliquatenus consortes sunt divinæ naturæ, et habent aliquam divinitatis participationem; ergò, etc. Resp. duplum esse modum quo fieri possumus divinæ consortes naturæ: unum quidem, quo Deus aliter ac in se est, communicatur; alterum vero quo sicut in se est, sese communicat; aut qui per se disponit ad assequendam communicationem Dei, ut in se est; prior modus *naturalis* est, posterior *supernaturalis*, in coequationem supernaturalitatis positam esse contendimus.

Dices 3º: Quidquid in naturâ creatâ finito modo recipi potest, illud ad naturam rei create propriè pertinere meritò dici potest; atqui aliqua Dei, ut in se est, communicatio, v. g., visio beatifica, finito modo in naturâ creatâ recipi potest; ergò aliqua Dei communicatio, ut in se est, ad naturam rei creatæ propriè pertinere potest; ac proinde in eâ communicatione immeritò reponitur entis supernaturalitas. Resp. duobus modis aliquid posse finito modo in naturâ creatâ recipi. 1º Tanquam aliquid naturæ proprium ac debitum. 2º Sicut aliquid ipsi adveniens et indebitum, gratuitoque beneficio concessum. Evidem illud naturale dici potest, quod in naturâ creatâ finito modo recipitur priori sensu, non autem posteriori; porrò qualibet Dei, ut in se est, communicatio in naturâ creatâ recipitur non ut propria et debita, sed duntaxat tanquam aliquid ipsi indebitum, gratuitoque beneficio concessum; nulla ergò Dei, ut in se est, communicatio, naturalis dici potest, et ad naturam rei creatæ propriè pertinere; nihil proinde obstat ex hac parte, quin in prædictâ communicatione supernaturalitatis ratio constituantur. Etverò uti postea dicemus quæsito 4, ex hypothesi quod communicatio Dei, ut in se est, ad propriam rei alieujus conditionem et naturam pertineret, tum ista natura, in quâ hujusmodi communicatio recipetur, ejusdem esset ordinis cum Deo, nec jam esset creatâ, sed divina.

Ex dictis hoc usque colliges ex S. Thomâ aliisque post ipsum communiter theologis, su-

pernaturalitatem primariò et essentialiter consistere tum in excellentiā supra ordinem, exigentiam et vires activas, tum physicās, tūm intentionales cuiuslibet naturae tamē creatae quām creabilis; id est, quod supernaturale dicitur, à nullā naturā creatā produci, aut intuitivē cognosci potest; tūm in mirā Dei, ut in se est, communicatione, id est, in exiūnā quādam cum ipso Deo, qualis in se est, spectato, conjunctione et unione; *aut reali et physicā*, qualis est, *hypostatica unio*; *aut intentionalī proximā*, qualis est visio beatifica; *aut intentionalī mediata* et minūs proximā, qualia sunt gratia sanctificans, virtutes theologicæ, aliaque hujusmodi dona, quæ ad assequendam ipsius Dei, sicut in se est, possessionem ex naturā suā ordinantur, ac per se disponunt.

An dentur entia quoad substantiam supernaturalia. Respondeo affirmativè. Namque existunt rēp̄sā unio hypostatica naturae humanæ cum divinā, visio beatifica, lumen gloriæ, gratia tum actualis, tum justificans, habitus et actus fidei, spei et charitatis, aliarumque virtutum moralium: porrò ista omnia sunt quoad substantiam supernaturalia; ergò existunt entia quoad substantiam, seu quoad entitatem, supernaturalia. Major fide certa est; minor verò tum ex sese constat, tum ex modō dictis de idéa et notione entis supernaturalis.

Quotuplex sit supernaturale. Respondeo aliquid variis modis dici posse supernaturale. 1º Supernaturale aliud est propriè, simpliciter et absolutè; aliud verò impropriè, secundūm quid et relativè. Supernaturale propriè, simpliciter et absolutè, illud est quod cuiuslibet naturae creatæ et creabilis vires omnes et exigentiam excedit; ita visio beatifica, gratia justificans, cæteraque hujusmodi dona in vulgatissimā theologorum sententiā, quam mox paucis stabiliemus, que asserit repugnare substantiam supernaturalem. Supernaturale impropriè, secundūm quid et relativè, illud est, quod alicuius duntaxat, non totius naturae vires et exigentiam superat: sic intuitivē videre substantiam spiritalem, est supra conditionem hominis mortalis, non Angeli aut animæ à corpore separatae. Hujus divisionis frequens est apud recentiores mentio. 2º Supernaturale propriè simpliciter et absolutè rursùs duplicitis est generis: aliud *quoad entitatem*; aliud *quoad modum* duntaxat.

Supernaturale *quoad entitatem*, donum est, ut anteā diximus, 1º totius naturae ordinem, vires et exigentiam superans; 2º elevans et ordinans creaturam ad Deum ut auctorem gratiæ

et gloriæ, id est, ad Deum ut in se spectatum et per visionem intuitivam possidendum; 3º creaturam in esse divino constitutus, illam reddendo divinæ naturæ consortem.

Supernaturale *quoad modum* duntaxat, illud est, inquit Ripalda, L. 4 de ente supernat. disput. 1, sect. 3 et 4, quod secundūm entitatem continetur intra vires aut exigentiam naturæ; secundūm modum verò quo producitur, seu acquiritur, universam naturam excedit; seu pressiūs, supernaturale *quoad modum* tantum, est donum naturale collatum modo supernaturali, hoc est excedente vires cuiuscunq; naturæ creatæ, ut resurrectio Lazari, restitutio viñs amissi, instantanea ac perfecta sanitatis admōdū debilitatæ recuperatio, etc. Hujus divisionis meminit S. Damaseen. L. 5 de Fide, cap. 2.

Porrò, quemadmodū annotat Ripalda loco mox citato, ad supernaturitatem *quoad modum* non sufficit, ut modus quo res acquiritur aut producitur, sit supra vires unius aut alterius subjecti; sed requiritur insuper ut universæ naturæ creatæ vires et exigentiam supererit. Scilicet, supernaturalia *quoad modum* eum supra naturam, ratione modi supernaturalis excessum postulant, quem exigunt ratione suæ entitatis et substantiæ, supernaturalia *quoad entitatem*, seu *quoad substantiam*; atqui supernaturalia *quoad substantiam*, seu *quoad entitatem*, exigunt substantiam, seu entitatem quæ supererit vires et exigentiam totius naturæ; ergò, etc.

Juvat hic observare, id omne quod est supernaturale *quoad entitatem*, simul esse supernaturale *quoad modum*; at non vice versa; cuius quidem discriminis ratio hæc est, quòd res in se naturalis, modo supernaturali, id est, supra vires et exigentiam naturæ conferri possit; è contrà verò res in se, seu entitatib; supernaturalis, utpotè omnino excedens vires et exigentiam cuiuslibet naturae create ad superiori ordinem, gratuito et indebito Dei beneficio non elevatae, modo naturali conferri nullatenus potest.

3º Supernaturale *quoad entitatem*; aliud dicitur supernaturale excellentiā dignitatis, aliud supernaturale excellentiā causalitatis, seu virtutis. Ita Cajetanus 1-2, q. 42, art. 6, et cum eo plures præsertim è Thomistis. Supernaturale simpliciter excellentiā dignitatis et perfectionis, illud est, inquit prædictus auctor loco citato, quod omnem substantiam tamē creatam quām creabilem dignitate ac perfectione superat. Hoc sensu solus Deus supernaturalis est.

Ed spectat attributum Dei apud auctorem libri de divinis nominibus et alibi passim frequen-tissimum, quo Deus Deitasque *super-substantia-lis* appellatur. Supernaturale excellentia eau-salitatis, seu virtutis illud est, inquit ibid. Cajetanus, quod est supra posse cuiuslibet crea-turæ. Ita gratia, virtutes infusæ, lumen gloriæ et alia hujusmodi; quippe hæc, licet mera sint accidentia, ejus tamen, inquit, sunt excellen-tiae ut superent facultatem omnis naturæ creatae et creabilis, tam activè quam passivæ; activè quidem, quia possunt in effectus quos non potest natura aliqua (sic gratia justifi-cans hominem divinæ naturæ consortem red-diit); passivæ verò, quia non possunt fieri aut pullulare à quacumque naturâ; seu non possunt in causalitate aut virtute naturali contineri.

4º Supernaturale, aliud dicitur supernatu-rale *essentialiter*; aliud supernaturale *participati-vè*. Ita Salmaticenses, d'Aguirre et alii. Su-pernaturale *essentialiter* illud dicitur, quod pri-mum est ac præcipuum inter entia supernatu-ralia, à quo cætera omnia supernatura sit sunt et dicuntur; sic Deus, quatenus est objectum aut auctor gloriæ, solus est ac dicitur *essentialiter* supernaturale. Supernaturale *participati-vè* dicitur illud omne quod ad Deum ut objectum vel auctorem gloriæ, ex naturâ suâ refertur; sic visio beatifica, gratia sanctificans, virtutes infusæ, etc.

5º Rursus tribus modis, inquit Bellarminus lib. 1, de grat. et lib. arb. cap. 2, aliquid potest esse supernaturale; 1º simpliciter et absolutè; ut si ex genere suo et secundum substantiam sit ordinis altioris, quales sunt actus virtutum infusarum, fidei, spei, charitatis, etc.; 2º non simpliciter et absolutè, sed ratione statûs; sic homo per peccatum debilitatus, multa non po-test sine auxilio speciali efficiere, quæ in statu innocentiae et integratatis absque hujusmodi auxilio facile effecisset. 3º ratione modi, tem-poris, personæ, aut cuiusvis alterius circum-stantiae; sèpè enim accedit, ut id, quod neque ex genere suo, neque ratione statûs, vires na-turæ superat, easdem tamen superet ratione alicujus circumstantiae: v. g., poterit homo sanus per se molem aliquam loco dimovere; non poterit tamen sine alterius auxilio, si alteram manum duntaxat adhibeat, aut si loco parùm idoneo, vel moles ipsa, vel ipse fuerit constitutus. Verùm ultima hæc supernaturalis divisio ex parte coincidit cum iis quas 1 et 2 loco adduximus.

Denique alii addunt rursus aliud esse super-

naturale in genere activi, et in genere passivi. Supernaturale in genere activi, illud est, in-quint, quod est supra vires agentis naturalis, etiam posito concursu ordinario et ipsi debito; tales sunt actus fidei, spei et charitatis. Supernaturale in genere passivi, est id quo naturalem creaturæ exigentiam superat; sic gratia ad actum supernaturalem eliciendum, est supra exigentiam nature nondum elevatae. Non ar-ridet ultima hæc *supernaturalis* divisio: nam, ut antea probavimus, quod agentis naturalis vires superat, non tamen continuò dicitur supernaturale, nisi ipsis itidem exigentiam superet.

De substantiâ creatâ supernaturali. — Observa 1º, nomine *substantiæ creatæ supernaturalis*, hic intelligi, substantiam cui connaturalis es-set intuitiva Dei visio; ac proindè aut ipsi connaturale esset et debitum lumen gloriæ; aut illa per se, et sine auxilio elevante Dei essentiam videre posset. Observa 2º, alio etiam sensu dici posse substantiam creatam supernatura-lem, eam scilicet, cui connaturales essent actus supernaturales et meritorii vitæ æternæ; ac proindè aut cui connaturalis esset et debita gratia ad hosce actus exercendos necessaria; aut quæ sine gratiâ ex sese et per sola principia naturalia hæc in vitâ bonos actus virtutis meritorios vitæ æternæ exerceeret. Observa 3º, certum esse ac constans apud omnes catholicos, nullam de facto dari substantiam creatam priori sensu supernaturalem; is enim fuit unus è præ-cipiuis Beguardorum et Beguinarum error, quod quilibet intellectualis natura in seipsâ naturaliter est beata, quodque anima non indiget lumine gloriæ ipsam elevante ad Deum videndum, et eo beatè fruendum; qui quidem error disertè proscriptus fuit in concilio Viennensi Clementinâ *Ad nostrum*, de hereticis. Observa 4º, Pelagianos nedum possibilem, sed et actu existen-tem agnovisse substantiam posteriori sensu supernaturalem; siquidem contendeant hominem absque ullo supernaturali et indebito gratiæ auxilio per solas naturæ vires posse hæc in vitâ bonos et supernaturales actus virtutis vitæ æternæ meritorios elicere; is fuit Pe-lagianorum error à S. Augustino potissi-mum impugnatus et variis in concilis damna-tus. Observa 5º: Qui cum Baio et Jansenio asserunt, *integritatem primæ creationis non fuisse indebitam naturæ humanae exaltationem, sed naturalem ejus conditionem*, illi, velint nolint, fateantur necessum est, eodem posteriori sensu dari substantiam creatam supernaturalem, ut vel ex solo terminorum intuitu patet; nullum

quippe majus debitum , debito naturæ ; si ergò gratia naturæ integra debita sit , profectò et ipsi connaturalis dicenda est. Observa 6°, has duas posteriores sententias aequaliter agnoscere actus vitæ æternæ meritorios substantiae creatæ connaturales esse ; in eo autem easdem inter se differre , quòd Pelagiani illos tribuant naturæ absque gratiâ ; è contra verò Baii discipuli gratiam ad eosdem actus necessariam velint naturalem esse hominis conditionem ; undè manifestè patet ipsos omnem funditùs evertere domorum gratia gratuitatem et supernaturalitatem. Visio siquidem intuitiva necessariò et essentialiter debetur gratia ; hoc certum ; gratia autem in eo systemate nou est *indebita naturæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio* , ipsissima sunt Baii verba : porrò debita naturæ humanae exaltatio , naturalis ejus conditio , abusivè prorsus et illusoriè gratuita et supernaturalis diceretur. Verum de his uberiori in decursu tractatūs.

Illi præsuppositis , quæritur hic an possibilis sit substantia cui connaturalis sit visio beatifica. Circa quam quæstionem duplex potissimum est sententia. Prima omnium est ferè theologorum , tām veterum , quām recentiorum , qui duce S. Thomâ 1 p. , q. 42, art. 5, negant ejusmodi substantiam possibilem. Ita Cajetanus , 1 p. , q. 12, art. 5; Alvares de Auxiliis , disp. 79; Curiel , 1 - 2 , q. 112, art. 1, dub. 1; Zumel , ibid. disp. 4; d'Aguirre , tom. I, tract. 1, disput. 10; Antonius Perez in Laurcâ Salmant. Suarez , Vasquez , Bellarmîn. Sylvius , etc. , quorum alii contrariam sententiam temerariam , alii periculosam , alii falsam et omnino rejiciendam pronuntiant.

Secunda sententia paucorum aliorum est , qui possibilem esse talēm substantiam supernaturalem sentiunt. In eam ex antiquis inclinavit Major in quartum dist. 49. quæst. 4, ubi asserit , non esse omnino certam repugnantiam substantiae exigentis connaturaliter visionem beatificam. E recentioribus verò Molina , 1 p. , q. 12, art. 5, disput. 2, ibi opinionem hanc veluti dubiam proponit. *Primus omnium quos legerim* , inquit Card. d'Aguirre , loco mox indicateo , *Ripalda* , lib. 1, de ente supernaturali disp. 24, sect. 4 , affirmativam partem , ut omnino probabilem amplexus est.

His præmissis , ad questionem mox propositan respondeo nullatenus possibilem esse substantiam creatam supernaturalem , seu substantiam , cui connaturalis sit visio beatifica , sive ipsi connaturale sit et debitum lumen glo-

riæ , sive illa per sola principia naturalia et sine auxilio elevante Dei essentiam intuitivè videre possit. Non est hujus loci quæstionem hanc fusiùs pertractare ; è multis quibus ista sententia adstrui potest argumentis , pauca et quidem efficaciora seligemus. Itaque

Prob. 1° ex Scripturis. 1 Ad Timoth. 6, de Deo dicitur : *Qui hunc inhabitat inaccessibilem ; quem nullus hominum vidit , sed nec videre potest* , scilicet , naturæ viribus. Ast lux illa quam iuhabitat Deus , naturæ viribus non esset inaccessibilis , nimirū absolutè , ut sonant apostoli verba , si possibilis esset substantia creata supernaturalis ; huic enim connaturale esset et debitum lumen glorie , connaturalis visio beatifica. Ergò , etc. Et verò suprema illa Dei inaccessibilitas oritur ex infinito ipsius excessu , qui certè locum habet , tām in ordine ad omnes substantias intellectuales possibles , quām existentes ; ergò , etc. ; atque ita præoccupatum manet palmare adversariorum effugium , prædicta Apostoli verba interpretantium , non de quibuscumque substantiis creatis etiam possibilibus , sed de iis duntaxat quæ de facto existunt.

Prob. 2° ex SS. Patribus qui nostræ sententiae apertè favent. Satis sit hic instar omnium retulisse S. Aug. qui Epist. 447, alias 412, expendens mox exscripta Apostoli verba , sic loquitur : *Si queris quomodo Deus dictus sit invisibilis , si videri potest ? Respondco invisibilem esse naturā ; videri autem cùm vult , sicut vult*. Quibus verbis , non obscurè innuit S. doctor , divinam majestatem transcendere naturalem quarumcumque substantiarum intellectualium notitiam , illamque longè supergredi , solumque manifestari pro suæ voluntatis arbitrio et speciali auxilio ; et lib. 12 de Civitate Dei , cap. 10 : *Creatura , inquit idem S. doctor , non ex seipsa potest esse beata , quia ex nihilo creata est ; sed ex illo à quo creata est* ; cùm ergò omnis creatura , non solū existens , sed et possibilis , ex nihilo essentialiter creata sit , nulla proindè potest esse ex seipsa beata ; porrò , si dari potest creatura cui connaturale esset lumen gloriæ , cui connaturalis esset visio beatifica , dari quoque posset creatura quæ ex sese foret beata ; siquidem in illâ intuitivâ et beatificâ visione , formalis creaturæ intellectualis beatitudo essentialiter consistit. Ergò , etc.

Prob. 3° ex constanti omnium fermè theologorum doctrinâ ; circa quod vide Card. d'Aguirre , tom. 1, disput. 10, sect. 1, et ipsummet Ripalda , tom. 1 de ente supernaturali , disput. 23, sect. 1,

Probatur 4º momentis theologieis. Primum: Si dari posset substantia creata intellectualis quæ per se et sine auxilio elevante sibi indebito videret Deum, dari quoque posset substantia creata sancta per se et impeccabilis; siquidem sanctitas et impeccabilitas ex visione beatificæ necessariò consequuntur; atqui repugnat dari substantiam creatam sanctam per se et impeccabilem. « Bonum quod vitiari non potest, inquit S. Aug. lib. de verâ religione cap. 19, Deus est, cæstera autem omnia bona ex ipso sunt, quæ per se ipsa possunt vitiari, quia per se ipsa nihil sunt. » Consentient alii SS. Patres. Etverò, quemadmodum docet S. Thomas, 4 p., q. 65, art. 1, « cuicunque creaturæ hoc convenit ut peccare non possit; hoc habet ex dono gratiæ, non ex conditione naturæ. Siquidem (inquit ibidem S. doctor) divina voluntas sola est regula sui actus; quia non ordinatur ad superiorem linem; omnis autem voluntas eiuslibet creature rectitudinem in suo actu non habet, nisi secundum quod regulatur à voluntate divinâ... igitur in solâ voluntate divinâ peccatum esse non potest: in quâlibet autem voluntate creatâ (quamdiù sibi ipsi relicta est) potest esse peccatum secundum ordinem suæ naturæ. » Ergò, etc.

Secundum: Fide certum est, uti anteâ demonstravimus ex concilio Viennensi, nullam actu dari substantiam creatam intellectualem quæ Deum ex sese, et absque auxilio elevante intuitivè videre possit; porrò et quæ ratio probat creaturam intellectualem, quæ nunc datur, non posse per se et sine auxilio indebito et supernaturali Deum intuitivè videre, eadem probat et de omni naturâ creabili. Enimverò, sicuti ratiocinatur S. Thomas, 4 p., q. 12, art. 4, creatura intellectualis quæ nunc datur, non potest Deum intuitivè videre absque auxilio indebito et supernaturali, quoniam est in diverso genere immaterialitatis et proindè postulat per aliquod auxilium superius ad participationem quamdam ipsius esse divini, quod est in summâ immaterialitate elevari; atqui quâlibet natura creabilis, quantumcumque supponatur perfecta, foret in diverso genere immaterialitatis; neque enim foret suum esse subsistens, sicut est Deus; ergò, etc. Et certè uti ibidem discurret Angelicus doctor, facultatem cognoscitivam inter et objectum connaturale debet esse proportio saltem habitudinis, ita quod objectum non debeat esse superioris ordinis quoad immaterialitatem; atqui Deus,

utpotè purissimus, illimitatus et infinitus, superioris est ordinis et generis quoad immaterialitatem; ergò, etc.

Tertium: Repugnat naturam creatam Deum esse; porrò substantia creata supernaturalis, cui connaturale esset et debitum lumen gloriæ, connaturalis visio beatifica, Deus foret. Namque substantia cui connaturalis est et debita virtus alteri propria, ejusdem est naturæ cum ipsâ; porrò lumen gloriæ, sicut et gratia, virtus est Deo propria; unde per eam efficiuntur divinæ consortes naturæ, 2 Petri 1; filii Dei nominamur et sumus 1 Joan. 3. Ergò lumen gloriæ, sicut et gratia, non potest esse alicui substantiæ connaturale et debitum, quin ejusdem naturæ sit cum ipso Deo, ac proindè quin habeat esse divinum. Hinc S. Thomas, loco mox laudato: « Lumen gloriæ, inquit, non potest esse naturale creaturæ, nisi creatura esset naturæ divinæ, quod est impossibile; per hoc enim lumen fit creatura rationalis Dei formis. »

Quartum: Repugnat creatura intellectualis quæ intrinsecè et connaturaliter exigat unionem realem, substantialem et hypostaticam cum personâ divinâ; ergò pariter repugnat creatura connaturaliter exigens unionem realem et intentionalem cum essentiâ divinâ. Porro creatura supernaturalis cui debita esset et connaturalis Dei visio, ex sese exigeret unionem realem et intentionalem cum essentiâ divinâ sub ratione speciei intelligibilis, seu impressæ; visio enim beatifica, ut observat S. Thomas 1 p., q. 12, art. 5, non aliter oritur ab intellectu creato, quam foecundato ab ipsâ essentiâ divinâ realiter ipsi unitâ sub munere speciei impressæ; ergò, etc.

Quintum: Cognoscibilitas quidditativa sequitur entitatem, sicut et proprietas essentiam; ergò, quemadmodum entitas, ita et cognoscibilitas divina longè transcendit ac supergreditur omnium creaturarum possibilium vires et exigentiam, ac proindè nulli creaturæ etiam possibili, connaturalis et debita esse potest intuitiva Dei visio; idque pertinet ad sublimitatem majestatis divinæ. Quamobrem adversarii, dum videntur partes agere omnipotentiae divinæ, asserendo Deum posse producere creaturam naturaliter capacem ipsum videndi, depriment sanè non minimum summam ejus excellentiam ac majestatem, assignatâ creaturâ possibili, cui secundum se spectatæ, suæ divinitatis fulgorem abscondere nequeat.

Probatur 5º, evertendo præcipua alversæ sententiae fundamenta,

Opponunt 1º adversarii : Deus potest producere substantiam ex naturā suā aequē perfectam, ac perfectus est intellectus simul cum lumine gloriae ; siquidem intellectus cum lumine gloriae est quid merē finitum ; atqui intellectui lumine gloriae fœcundato connaturalis est et debita intuitiva Dei visio ; ergo, etc. Respondeo, simili arguento probaretur possiblē esse creaturam quæ ex propriā naturā præsciat futura contingentia, oculata cordium, libera Dei decreta ; quæ etiam miracula propriæ diæta connaturaliter operetur : quandoquidem conflatum ex intellectu et lumine, seu illustratione elevante, cui debetur notitia futurorum contingentium, occultorum cordis, secretorum Dei, finitum est, ut patet ; idem dicendum de creaturā quæ ex speciali Dei motione et qualitate supernaturali transitoriā operaretur miracula : attamen hæc omnia impossibilia esse, tūm ex sese, tūm ex unanimi theologorum sensu constat ; de quo videri possunt d'Aguirre tom. 1; theolog. S. Anselm. disp. 10, sect. 3 et 5, Valentia. 1, p. q. 8, puncto 5; Vasquez, disp. 208, cap. 1, etc. Itaque nego maj. et ad ejus probationem dico, etsi compositum ex intellectu creato et lumine gloriae, sit quid merē finitum ; attamen substantia creata quæ ex naturā suā huic composito æquivaleret, foret, ut anteā probavimus, ex se sancta, impeccabilis, imò Deus ; quod omnino repugnat.

Opponunt 2º : Dari potest substantia creata perfectior et perfectior in infinitum, ac proinde ejus perfectio eò usque ascendere potest, ut intellectus lumine gloriae imbuti perfectionem adæquet. Respondeo posse quidem in ordine naturæ produci substantiam creatam perfectiorem et perfectiorem in infinitum, non tamen eò usque ut intellectus lumine gloriae imbuti, perfectionem aequet ; talis enim substantia foret supernaturalis ; porrò ex dictis repugnat substantia creata supernaturalis, quoniam Deus esset.

Opponunt 3º : Substantia creata supernaturalis non repugnat, nec quatenus substantia est, Deus enim substantia est supernaturalis ; nec quatenus creata, dantur enim accidentia supernaturalia ; ergo nullà ex parte implicat. Respondeo, substantiae creatæ repugnare supernaturalitatem, nec quā præcisè substantia, nec quā præcisè creata, sed quatenus utrumque simul complectitur, scilicet quā substantia creata et supernaturalis.

Opponunt 4º : Dari potest et re ipsa datur accidentis supernaturaliæ, v. g., fides, spes, cha-

ritas ; quidni ergo et substantia supernaturalis ? Respondeo, nego conseq. ; argumentum istud si valeret, probaret non tantum possiblē esse, sed etiam actu existere substantiam supernaturalē ; quemadmodum actu dantur accidentia supernaturalia. Disparatis ratio in eo est, ut indicat S. Thomas, 1-2, q. 110, art. 1 ad 2, quòd accidens supernaturalē sit id, quo natura supra scipsam extollitur ; at licet naturalis substantia supra scipsam elevari possit, repugnat tamen, eam per se exigere, ut supra naturalem suam conditionem elevetur : « Quia gratia, inquit S. D. loco mox citato, est supra naturam humanam, non potest esse quòd sit substantia, aut forma substantialis, sed est forma accidentalis ipsius animæ. »

Opponunt 5º : Cæteræ Dei perfectiones creaturis communicari possunt, v. g., quòd sit intelligens, volens, bonus, sanctus, etc ; ergo et ista, quòd Deus sit substantia supernaturalis. Respondeo 1º, aliquas esse Dei perfectiones quæ creaturis communicari non possunt ; v. g., independentia, omnimoda puritas, simplicitas perfecta, etc. Resp. 2º, duplices generis esse perfectiones divinas : aliae præscindunt ab esse divino, ut intelligentem esse ; aliae non præscindunt, sed earum conceptus includit aut saltem connotat esse divinum, ut esse ens independens, purissimum, simplicissimum, etc. Priores perfectiones participari possunt, non verò posteriores : porrò esse substantiam supernaturalē, pertinet ad posterius genus. Resp. 3º, inter illas Dei perfectiones quæ creaturis communicari possunt, et ejus substantiam supernaturalē, istud discriminis esse, quòd perfectiones illæ, quantumlibet sint in creaturis, non tamen sunt ipsis propriæ, essentiales et connaturales, sed extrinsecæ et accidentales ; è contra verò, ratio substantiæ supernaturalis, si creaturæ competeteret, ipsi foret intrinseca, propria et essentialis ; omnis enim substantia est ad se non est aliud.

An dona supernaturalia producantur per creationem. — Sunt qui arbitrantur gratiam justificantem, et quodlibet aliud donum supernaturalē è subjecto non educi, sed per veram creationem produci. Ita Alensis parte 2, quæst. 9, n. 4 et 8; Scotus, in 4, dist. 1, art. 4, q. 5; Ferrarensis, 4 contrà gentes cap. 57; Ledesma, Vega, etc. ; at alii longè plures docent dona supernaturalia actione eductivâ, non creativâ produci. Ita S. Thomas, variis in locis, præsertim verò 1-2, q. 110, art. 2 ad 3; Cajetanus ibidem, et parte 3, quæst. 62, art. 1; Curiel,

Zumel, Medina 1-2, q. 112, art. 1 et 2; Suarez lib. 2 de grat. cap. 2; Sylvius p. 1, q. 43, art. 4, etc. Juxta ultimam hanc sententiam.

Respondeo 1º, gratiam aliaque dona supernaturalia verè et propriè non creari. Ita S. Thomas, loco mox citato, et quæst. 3 de potent. art. 8 ad 5. « *Gratia, inquit, cùm nouc sit forma subsistens... propriè non creatur.* » Et quæst. 27 de Verit. art. 5 ad 9. « *Creari propriè est rei subsistentis... forme autem non subsistentes, sive substantiales, sive accidentales, non propriè creantur.* » — Prob. 4º Id quod creatur ita pendet à Deo, ut à nullo alio pendeat in quovis genere causæ; cò enim differt creatio à qualibet alio productionis modo; atqui gratia in aliquo genere causæ pendet ab alio quām à Deo, nimirum in genere causæ materialis, à subjecto, sine quo extra miraculum non potest existere; ergo gratia verè et propriè non creatur. Major certa est, minor verò constat; cùm enim gratia sit forma accidentalis, habet eundem existendi modum, quem habent omnia accidentia; hic autem modus necessaria importat dependentiam à subjecto, siue quo ut non potest inesse, ita nec esse, si secludatur miraculum. Eo ratiocinio utitur Sylvius loco mox laudato. — 2º Gratia non annihilatur quando corruptitur; ergo nec creatur quando producitur. Consequentia patet, quia contrariorum eadem est ratio. Antecedens autem docet S. Thomas, p. 1, q. 104, art. 4, ubi universaliter asserit, tam in operibus gratiae quām naturæ non intervenire annihilationem. Eterò, sicuti creatio est productio ex nihilo, tum sui, tum subjecti, hoc est, productio entis independenter à præsupposito subjecto; ita annihilation est destructio entis nullo ipsius remanente subjecto; porrò, dum in homine destruitur gratia, remanet anima quæ proprium est gratiae subjectum; ergò, etc... Ita ratiocinatur Cajetanus parte 3, quæst. 62, art. 1. — 3º Productio actuum gratiae, etiam visionis beatificæ, non est creatio; ergo neque productio habituum gratiae, aliorumque donorum supernaturalium. Antecedens constat, quia actus illi efficiuntur à nobis cum auxilio gratiae; at, uti fatentur omnes, anima, etiam cum gratiae auxilio, nihil efficit per creationem. Consequentia verò probatur, quia actus illi, perinde ac habitus gratiae, sunt supernaturales. Etsi autem gratia, aliisque habitus supernaturales, in nobis verè et propriè non creantur; attamen moraliter et latiori quodam sensu dici possunt in nobis

creari; quatenus nempe, uti observat S. Thomas, 4-2, q. 110, art. 2 ad 5, dona supernaturalia nobis infunduntur nullis præcedentibus meritis viribus naturæ elicitis, atque ita quodammodo fiunt ex nihilo moraliter, id est, ex nullo merito, ut interpretatur doctor Angelicus: *Secundum hoc gratia dicitur creari*, inquit S. D. loco mox citato, *ex eo quod homines secundum ipsam creantur, id est, in novo esse constituantur ex nihilo, id est non ex meritis.* Hinc illud Apostoli ad Ephes. 2: *Creati in Christo Jesu in operibus bonis*, et cap. 4: *Induite nōrum hominem qui secundum Deum creatus est.* Hinc etiam illud Psalm. 50: *Cor mundum crea in me, Deus.*

Respondeo 2º, gratiam (idem dicendum de aliis donis supernaturalibus) non educi è naturali potentia subjecti. Ratio est, quia forma intrinsecè supernaturalis è naturali virtute subjecti educi nequit; atqui gratia est forma intrinsecè supernaturalis; ergò, etc... De hac assertione nemini dubium esse poest, inquit Sylvius loco antea laudato, cùm omnibus Orthodoxis constet, gratiam non esse quippiam nobis naturale, aut quod naturæ viribus acquiri possit, cuiusmodi sunt ea quæ ex naturali potentia subjecti educuntur. Hinc S. Thomas, in 1, dist. 17, quæst. 2, art. 2, in corp.: « *Dona gratuita, inquit, non educuntur quasi de potentia naturae; quia nihil est in potentia naturali quod per agens naturale educi non possit, et ideo origo gratiae est per novam infusionem.* » Idem repetit quæst. 5 de potent. art. 8 ad 15.

Respondeo 3º, gratiam educi de potentia animæ obedientiali. Ita auctores supra citati, quibus adde Bannes. 2-2, q. 24, art. 7, dub. 2; Salmaticenses; Joannem à S. Th. Gamachæum Puteanum ad præsentem quæst. et alios non paucos. Ratio est, quia ut aliqua forma dicatur educi de potentia subjecti, satis est quod cùm ratione in ipsius potentia contineatur, ut neque fieri, neque conservari possit, nisi in subjecto in quo recipitur; atqui gratia eo modo se habet respectu substantiae spiritualis, animæ v. g.; ergo meritò dicatur de potentia illius educi. Et verò, cùm inter creationem et educationem nullum detur medium; aliundè verò ex dictis præcedenti responsione constet gratiam aliaque dona supernaturalia non educi è naturali animæ potentia, restat ut ex ipsius obedientiali potentia educi dicantur.

An potentia obedientialis passiva dicenda sit supernaturalis? — Respondeo hâc in parte dis-

sentire theologos. Alii existimant potentiam hanc passivam, formaliter et intrinsecè supernaturalem esse. Sententiam hanc refert ac refellit Ripalda lib. I de Ente supernat. disput. 8, sect. 1, et meritò quidem. Namque perfectio debita naturæ, non est formaliter et intrinsecè supernaturalis; dona enim supernaturalia, omne debitum, præsertim naturæ, excludunt; atqui potentia obediens passiva, naturæ debita est, siquidem finit ex supremo et essentiali dominio Dei in creaturas; ergo, etc.

Alii cum Scoto in 4, dist. 10, quæst. 8, et dist. 49, quæst. 9, censemotentiam passivam ex quâ dona supernaturalia educuntur, omnino naturalem esse, non solum prout naturale opponitur supernaturali, verùm etiam ut opponitur violento et ad utrumque indifferenti; undè facultatem recipiendi dona supernaturalia arbitrantur inesse naturæ cum positivâ inclinatione et innatâ propensione ad illa; atque ut istud probent utuntur S. Augustini testimonio lib. de Prædest. SS. cap. 5: « Posse habere fidem, sicut posse habere charitatem, naturæ est hominum; habere autem fidem, quemadmodum habere charitatem gratiæ est fidelium. »

Refellitur ista sententia efficaci hocce ratioinio: Innatus et positivus appetitus, innata ac positiva inclinatio et propensio non fertur nisi in bonum quod viribus naturæ cognoscere et assequi homo potest; aliás, natura frustra indidisset hujusmodi appetitum; atqui nullus homo dona supernaturalia propriis naturæ viribus consequi, imò nec cognoscere potest. Primum fides docet; alterum verò, longè communior est Theologorum opinio, præente docente Angelico, p. 1, q. 17, art. 5, et in 4, dist. 10, art. 4, quæst. 4, idque manifestè colligitur ex allatâ superiùs supernaturalitatis notione, juxta quam diximus supernaturale illud esse quod totius naturæ vires, tum physicas, tum intentionales, id est vim intelligendi excedit; ergo, etc. Locus autem S. Aug., lib. de Præd. SS., c. 5, perperam adducitur ab adversariis; loquitur enim S. doctor de merâ hominis capacitate recipienda fidei et charitatis, in quo natura rationalis ab irrationali secesserit. Ita textum S. Aug. interpretantur S. Fulgentius, lib. de Incarnat., cap. 24: « Natura turam habemus, inquit, credulitatis fidei capacem, quod animalibus irrationalibus datum divinitus non est. » S. Prosper, aut qui auctor est librorum de vocat. gent. lib. 2, cap. 8, ubi de homine lapso loquens, ait: *reparabi-*

lem et sanabilem esse, de naturâ; reparatum autem et sanatum, de gratiâ. Et S. Thomas, 1-2, q. 113, art. 10, ex objectis S. Augustini verbis probat quòd *naturaliter anima est gratiae capax.*

Ast non loquitur S. Augustinus citato loco de potentia activâ aut passivâ merè naturali que positivam inclinationem et innatam propensionem ad dona supernaturalia importet; nihil enim antiquius SS. Patribus ac præsertim S. Augustino quâm dona hujusmodi supra omnem mentis creatæ sibi relictæ cognitionem, adeoque etiam supra omnem naturam ac positivam propensionem constituere. Ita docet S. doctor, lib. 15 de Trinit., cap. 16, et lib. de Symbolo ad Catechumenos.

Eterò loquendo de potentia activâ, etiam ab actu sejunctâ, posse eredere, posse Deum sicut oportet diligere, ac generaliter posse benè in ordine supernaturali operari, non naturæ esse hominum, sed Dei gratiæ, passim manifestè tradit S. Augustinus, lib. 1 ad Bonifac., cap. 2: « Quid est quòd iste (Julianus) liberò arbitrio vult benè vivendi tribuere potestatem, cùm hæc potestas non detur nisi gratiâ Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. » Lib. de grat. Chr., cap. 23: « Non solum Deus posse nostrum donat atque adjuvat, sed etiam velle et operari; » et infra: « Non quia idonei sumus aliquid cogitare à nobis, quasi ex nobis metipsis; sed sufficientia nostra ex Deo est. » Denique, ut cætera prætermittam, lib. de Corrept. et grat., cap. 11, loquens de gratiæ adjutorio Angelo et primo homini ante lapsum concesso, sic habet: « Si autem hoc adjutorium vel Angelo, vel homini, cùm primùm facti sunt defuisse, quoniam non talis natura facta erat, ut sine adjutorio posset manere si vellet, non utique suâ culpâ cecidissent; adjutorium quippe defuisse, sine quo manere non possent. » Audis S. Augustinum asserentem excusabiles fuisse, et absque suâ culpâ cecidisse Angelum et hominem, si, cùm priuñ facti sunt, gratiæ auxilium ipsis defuisse; supponit ergo gratiam esse necessariam vel ipsi naturæ innocentî, tum ut agat, tum ut possit bonum supernaturale operari potentia etiam ab actu sejunctâ; excusatio enim ut sit legitima, cuiuslibet veræ ad oppositum potentia exclusionem necessariò importat. Adde quòd juxta eundem S. doctorem primus homo absque adjutorio *sine quo*, non potuisset bonum operari et in bono perseverare, codem modo quo utrumque poterat præsente tali adjutorio; atqui homo primus beneficio adjutorii *sine quo*,

potuit bonum operari et in bono perseverare potentiam duntaxat ab actu sejuncta; ergo nequidem tali potentiam, absque eo adjutorio potuit homo primus bonum operari et in bono permanere; porro, si homo innoeens non potuit bonum supernaturale operari absque gratia, etiam potentiam ab actu sejuncta; quantò magis idem dicendum de homine lapso? Verum de citato textu alibi erit disputandi occasio.

Alii tandem, quorum sententia longè est vulgarissima, docent 1º, potentiam passivam obedientialem realiter et entitativè non distingui à potentia naturali; aliás, inquit, daretur processus in infinitum. Docent 2º, potentiam hanc obedientialem virtualiter et connotativè ab eadem potentia naturali distingui; scilicet, eadem actualiter entitas prout respicit effectus naturales, dicitur potentia naturalis; quatenus verò respicit effectus supernaturales, dicitur potentia obedientialis. Docent 3º, potentiam hanc passivam ex qua dona supernaturalia educuntur, simpliciter et absolutè nec naturalem, nec supernaturalem dicendam esse, sed obedientiale. Ita doctor Angelicus locis antea citatis; Cajetanus, p. 1, q. 12, art. 1; Ferrensis 5 contra gentes, cap. 102; Medina 1, 2, q. 3, art. 8; Bannes, Victoria, Cajetanus, Suarez, Ripalda et alii; huic sententiæ tanquam multò probabiliori adhærendum censemus.

Etsi autem (quod observa) nonnulli cum Scoto dixerint potentiam obedientialem passivam omnino naturalem esse, nullus tamen ex orthodoxis theologis reperire est, qui idem pronuntiaverit de potentia obedientiali activa. Quin vel ipsem Scotus supra laudatus, diserte fatetur et probat, nullam esse activam potentiam naturalem ad eliciendos actus supernaturales, aut alia dona supernaturalia efficienda. Verum de his alibi pleniùs, ubi de parte dogmatica hujuscem tract. de gratia.

An omne donum gratuitum sit donum supernaturale, et vice versa?—Antequam respondeam, observa cum S. Thomā antea laudato 1, 2, q. 111, art. 1 ad 3, duplex esse debitum, unum quidem ex merito proveniens, quod refertur ad personam, et dicitur debitum personæ; aliud verò est debitum naturale, sive secundum conditionem naturae, et dicitur debitum naturæ; gratuitum ergo quod opponitur debito, dici potest, vel quatenus opponitur debito personæ duntaxat; vel quatenus opponitur debito tantum naturæ; vel prout utrique opponitur. Rursus gratuitum dici potest, vel relativè et secundum quid, id est, alicui determinatae naturæ; vel, simpliciter

et absolutè, id est, cuilibet naturæ creatæ et creabili. His praemissis, respondeo 1º, donum ut gratuitum, quatenus excludit debitum personæ duntaxat, non esse supernaturale; namque creatio hocce sensu gratuita est, neque tamen simpliciter et absolutè dici potest beneficium supernaturale. Respondeo 2º, donum ut gratuitum, quatenus excludit debitum non omni, sed alicui duntaxat naturæ propriæ et simpliciter dici non posse supernaturale. Ratio est quia concursus ad universam legem naturalem adimplendam necessarius, homini lapso indebitus est et gratuitus; atqui concursus ille non est propriæ et simpliciter supernaturalis; siquidem homini in statu naturæ puræ constituto à Deo concessus fuisset; ergo, etc.

Respondeo 3º, donum ut gratuitum, quatenus opponitur debito tum personæ, tum naturæ creatæ et creabilis, verè et propriæ esse supernaturale; et vice versa. Istud apertè sequitur ex adductâ supernaturalis notione; scilicet, supernaturalis illud est, quod totius naturæ vires et exigentiam superat; porrò quod omne tum personæ, tum naturæ etiam creabilis debitum excludit, cuiuslibet profectò naturæ vires et exigentiam superat; et vicissim quod totius naturæ etiam creabilis vires et exigentiam exceedit, omne prorsus tum personæ, tum naturæ debitum excludit: ergo, etc.

An et quodnam discriminis sit miraculosum inter et supernaturale?—Respondeo nonnihil discriminis esse: omne quidem miraculosum est supernaturale, at non vicissim. Scilicet ad veri propriæ dicti miraculi rationem tria requiruntur. Primum, ut ejus causa sit occulta, non solum respectivè et in ordine ad aliquos sicut rusticæ occulta est causa eclipseos, non astronomo; sed etiam absolutè et respectu omnium, quatenus nempe nulla causa in natura reperiri potest hujuscem effectus productrix. Miraculum dicitur, inquit S. Th. p. 1, q. 105, art. 7, quod habet causam simpliciter et omnino occultam; et lib. 3 contra gentes, cap. 101: *Illud simpliciter mirum est, quod habet causam simpliciter occultam, et hoc sonat nomen miraculi.* Secundum, ut fiat præter communem ordinem, seu solitum cursum naturæ, non unius vel alterius, sed totius. *Ita*, ait doctor Angelicus citato cap. 101, lib. 3, contra gentes, *simpliciter miracula dicenda sunt, quæ divinitus sunt præter ordinem communem servatum in rebus.* Duobus autem modis aliquid fieri potest præter communem rerum naturalium ordinem, 1º positivè, cui natura quodammodo re-

sistit, sicut resistit penetratiō corporū; aut quod natūm est quidem fieri per naturā, sit tamen contra modūm, aut dispositiōes quas naturā postulat, ut gravissimi morbi repentina ac perfecta curatio. 2º *Negativē*, cui naturā non resistit, et quod natūm non est à naturā produci, ut creatiō et justificatiō. Miraculum debet esse præter ordinem priori modo, ita scilicet ut in rebus aut in rerum ordine sit aliqūd propter quod non debeat sic fieri; sive ut in rebus appareat aliqua dispositiō, quæ juxta ordinem earum naturalem requirat aliter fieri. Hinc S. Th. quæst. 6 de potent. art. 2, in corp.: « Secundūm se aliqūd est mirūm, cujus causa simpliciter est occulta, et quādo in re est contraria dispositiō, secundūm naturam, effectui qui apparet; et ista non solū possunt dici mira.... sed etiam miracula, quasi habentia in se admirationis causam. » Et infra: « Illa quæ solā virtute divinā fiunt in rebus illis in quibus est naturalis ordo ad contrarium effectum vel ad contrarium modūm faciēndi, dicuntur propriæ miracula. » Hujus conditionis defectu creatiō et justificatiō, prout communiter fit, non sunt propriæ loquendo veri nominis miracula.

Dixi, prout communiter fit, quia, ut advertit Sylvius, 1-2, q. 114, art. 1, conclus. 3, justificatiō est aliquando verē et propriæ miraculosa, quando scilicet Deus modo insolito, subito scilicet et perfecte, quosdam convertit, præsertim si etiam exteriū aliqūd insolitum conjungatur. Tales fūrē conversiones S. Pauli Act. 9, S. Aug., Genesii et plurium aliorum. Atque hinc patet in ordine supernaturali perinde ac in ordine naturali dari veri nominis miracula, cùm nempe nonnulla præter aut contra consuetum gratiæ cursum contingunt. Ubi observa cum eodem Sylvio, 1 p., q. 103, § 7, miraculum dici *insolitum*, non ex eo græcisē quid frequenter non fiat, sed quia præ aut contra consuetum ac solitum gratiæ aut naturæ cursum contingit; undē licet quotidiē fiat transubstantiatiō panis et vini in corpus et sanguinem Christi, non tamen desinit esse miraculum.

Tertium, quod ex præcedenti sequitur, vera miracula sunt supra omnem causarum naturalium virtutem, ac proinde solā virtute divinā fieri possunt. Hinc Scriptura uni Deo tribuit miracula; Psalm. 71: *Benedictus Deus Israel qui facit mirabilia solus*; et Psalm. 153: *Qui facit mirabilia magna solus*. Christus propterea suam divinitatēm contra Iudeos per miracula

ostendens, ait Joann. 5: *Opera quæ ego facio, testimonium perhibent de me*; et cap. 15: *Si opera non fecissem in eis quæ nemo aliud fecit, peccatum non haberent, scilicet, infidelitatis*. Idem testantur SS. PP. et præsertim S. Aug. lib. 22 de civit. Dei, cap. 3 et sequentibus, et S. Th. lib. 3 contra gentes, cap. 102. Et verò sicut solus Deus est totius naturæ et gratiæ, ordinisque naturalis et supernaturalis institutor; ita solus præter aut contra totius naturæ et gratiæ solitum cursum operari potest.

Ex tribus supra dictis ad veri nominis miraculum necessariō requisitis, primum et tertium sufficiunt ut aliqūd dicatur supernaturalē, nec requiritur secundum; scilicet necessarium non est ut sit præter communem rerum ordinem *positivē*, ita ut natura ipsi resistat; undē impīi justificatiō, prout communiter fit, est supernaturalis, nec tamen miraculosa. Itaque omne miraculum est supernaturalē; at non ē contra, omne supernaturalē dici potest miraculosum.

An, et quid sit discriminis supernaturalē inter et præternaturalē? — Antequām respondeam, observa ex dictis quæsito præcedenti, variis modis aliqūd dici posse præternaturalē, 1º latissimē, quod nempe rarō fit, juxta tamen communes ac cognitas quibusdam saltem, naturæ leges; hoc sensu insoliti quidam cœlorum et astrorum motus qui rarissimē contingunt, et quorum causa solis peritioribus cognita est, improppio quodam sensu præternaturalē dici possunt. 2º Latiori etiam et improppio sensu præternaturalē dici potest, quod novum est, inauditum, inusitatū, omnibusque prorsū incognitum, licet reipsā ex statutis naturæ legibus necessariō sequatur; hoc improppio sensu præternaturalis nomen usurpavit auctor recentior. Supponit ille Deum res universas, non speciali, sed generali dyntaxat voluntate moderari, certasque ac generales leges statuisse, certam motūs quantitatēm et determinationēm, modificationes certas sic impressisse materiæ, ut ex earum concursu, cohaerentiā, collisione, uno verbo, mechanicā dispositione certō sequantur effectus omnes, etiam illi qui magis speciales et stupendi apparent, uti visūs restitutio cæco nato, repentina ac perfecta ingraevescens morbi curatio, etc., qui quidem effectus non alio titulo præternaturalē et miraculosi habendi sunt, inquit auctor ille, quām quid novi sint et inusitati, eorumque causa, licet naturalis, nobis tamen prorsū incognita. Quantum, sistema illud in

religionem periculi invehat , quantum vim et naturam miraculorum elevet ac imminuat , nemo est qui facilè non intelligat . 5º Rursus inpropiè et abusivè præternaturale dici potest , quod sit ab extrinseco virtute quādam naturali , reluctante passo ; sic projectio aut sustentatio lapidis sursūm , etc. , hoc sensu præternaturale coincidit cum violento . 4º Iterum præternaturale dicitur id omne quod virtute divinā sit præter communem naturæ ordinem , statutas naturæ leges , sive *positivè* , sive *negativè* , id est . sive natura ei resistat ac reluctetur , sive non . 5º Tandem strictè et propriè dicitur præternaturale illud quod sit *positivè* præter communem naturæ ordinem , id est , contra modum , dispositiones aut exigentiam naturæ . His præmissis ,

Respondeo 1º , præternaturale triplici priori sensu usurpatum omnino distare à supernaturali : res est per se clara et ab omnibus concessa . Etverò supernaturale illud est quod totius naturæ vires et exigentiam excedit ; porrò præternaturale tribus antea assignatis sensibus , totius naturæ vires non superat ; ergò , etc. Respondeo 2º , præternaturale ultimum sensu acceptum , pro eo scilicet quod sit *positivè* præter communem naturæ ordinem , ex parte differre à supernaturali . Ratio est , quia juxta hanc acceptancem , omne præternaturale ipsissimum est miraculum , ac proinde est supernaturale : excedit enim totius naturæ vires ; at non vicissim . Respondeo 3º , præternaturale sumptum quarto sensu , quatenus nimis significat id quod sit præter solitum naturæ cursum , sive *negativè* , sive *positivè* , coincidere cum supernaturali ; siquidem supernaturale generatim id omne dicitur quod totius naturæ vires et exigentiam excedit , sive *negativè* , sive *positivè* , id est , sive natura ei resistat , sive non ; ergò , etc.

Ex dictis hucusque patet quid sit naturale , violentum , præternaturale , contranaturale , miraculosum , supernaturale . 1º Naturale illud est , quod est vel ipsa natura , vel pars naturæ , vel fluit ex principiis naturæ , ipsique quoquomodo debitum est , sive debitum illud ex merito personæ , sive ex debito naturæ proveniat ; vel pressius , naturale illud dicitur , quod intra naturæ vires aut exigentiam continetur . Ita Bellarminus , Sylvius , Ripalda et alii . 2º Violentum illud dicitur , quod est à principio naturali extrinseco , nihil conferente , imò repugnante passo ; seu quod est à principio extrinseco contra inclinationem agentis . Ita

S. Thomas , 1-2 , q. 6 , art. 3. 5º Præternaturale strictè et propriè , illud est , quod sit præter naturæ ordinem *positivè* , id est , ita ut natura ei resistat ; seu , præternaturale illud est quod sit præter ordinarium solitumque cursum naturæ , ita scilicet ut in rebus aut in rerum ordine sit aliquid quod requirat non sic fieri . aut etiam aliter fieri . Ita S. Thomas , quæst. 6 de potent. art. 2; Sylvius p. 1 , q. 105 , art. 7; Grandin. disp. 1 de Fide , quæst. 1 , sect. 5 , parag. 2 , etc. 4º Contranaturale et miraculosum propriè et exactè loquendo coincidunt cum præternaturali . Ita iidem ; quibus adde Salmantieenses , d'Aguirre , Ripalda , etc. 5º Supernaturale illud est quod omnem omnino virtutem et exigentiam causarum naturalium superat ; sive natura quodammodo resistat , sicut resistit penetrationi corporum ; sive non resistat , sicut non resistit justificationi ; sive rarò , sive sæpius contingat , quemadmodum sacramentorum operatio , transubstantiatio panis in corpus Christi , virtutum infusarum actus , et alia hujusmodi opera supernaturalia . Ita S. Thomas locis antea citatis , Cajetanus , Ferrarieus . Medina , Canus , Sylvius et alii .

ARTICULUS III.

De existentiâ gratiae.

Existere gratiam certius est quām ut in eo demonstrando dintius immorandum sit ; id enim passim inculcant Scripturæ , tradunt SS. Patres , demonstrat ratio .

1º Gratiae existentiam perpetuò coëmmendant Scripturæ . Psalmo 85 : *Gratiam et gloriam dabit Dominus . Joan. 1 : Lex per Moysen data est , gratia et veritas per Jesum Christum facta est . Actuum 7 : Stephanus plenus gratiæ et fôrtitudine . Ad Rom. 1 : Per quem (Christum) accipimus gratiam . 1 Petr. 5 : Humilibus autem dat gratiam . Hinc S. Aug. enarrat . in Psalm. 70 : In omnibus , inquit , Scripturis sanctis , gratia Dei quæ liberat nos , commendat se nobis .*

2º Eamdem catholicam veritatem constanter docent SS. Patres , præsertim verò S. Augustinus libris maximè contra Pelagianos ; undē lib. de corrept. et grat. cap. 1 , doctrinam de existentiâ et necessitate gratiæ , veram et propheticam , et apostolicam , et catholicam fidem , appellat sanctus Doctor .

3º Idem evincitur momentis theologicis . 1º Oratio apertissimum est existentiæ gratiæ argumentum : *quid verò evidenter , inquit S. Aug. lib. de grat. et liber. arbit. cap. 4 , quām Dei ostenditur gratia , ubi quod oratur accipitur ? et rursus Epist. 177 , alias 195 : oratio , claris-*

simu est gratiae testificatio. 2º Gratiarum actio pariter ostendit gratiae existentiam : *An et ista irrisoria petitio est*, inquit idem S. doctor. lib. dono persever. cap. 2, *cum id ab eo petitur quod scitur non ipsum dare, sed ipso non dante esse in hominis potestate ; sicut et irrisoria est etiam illa gratiarum actio, si ex hoc gratiae agnuntur Deo, quod non donavit ipse, nec fecit ?* 3º Tandem gratiae existentia demonstratur ex discrimine quod intercedit dilectionem humanaam inter et divinam ; scilicet, quemadmodum observat S. Thomas 1-2, quæst. 110, art. 1, dilectio humana, utpote sterilis et inefficax, non causat ipsam creaturæ bonitatem, sed præsupponit eam, vel *in toto*, vel *in parte* ; at verò, dilectio divina, utpote actuosa et efficax, non præsupponit bonum in creaturâ sed illud causat ; porrò donum homini concessum, ex supernaturali Dei dilectione et benevolentia procedens, id ipsum est quod nomine gratiae intelligitur ; ergò, etc.

ARTICULUS IV.

De divisione gratiae.

Multiplex est gratiae divisio ; varias hasce divisiones sigillatim referemus ; quæ sunt levioris momenti summatim proponemus, fusiùs dicturi de iis quæ sunt præcipuae, et aliquâ disputatione celebrari solent apud Theologos.

Prima gratiae divisio. — Dividitur 1º in gratiam increatam et creatam ; fundatur ista divisione in doctrinâ S. Th. 1-2, q. 110, art. 1, part. 3 et q. 2, art. 10 ; pervulgata est apud veteres præsertim theologos. Ita Magister in 1, dist. 17, parte 3, Alensis quæst. 61, membro 1 ; Marsilius in 2, dist. 27, art. 1 ; Abulensis Matt. 19, quæst. 178. Eamdem divisionem usurpant Salmaticenses tractatu 14, disput. 1, cap. 1, paragr. 2 et 3 ; Salmeron tom. 1, super Epist. S Pauli lib. 1, proœm. part. 2, disp. 7 ; Bellarm. lib. 1 de grat. et lib. Arb. cap. 2 ; Suarez de gratiâ prolegom. 3, cap. 1 ; Estius in 2, dist. 26, parag. 1 ; Sylvius 1-2, quæst. 110; art. 1, et alii.

Gratia increata hinc propriè loquendo, æternus est ac supernaturalis Dei erga homines amor, quo eos diligit in ordine ad vitam æternam. Sic Suarez loco mox citato : « Amor di-
vinus, inquit, quo Deus nos diligit est gratia
Dei ; amor autem ille increatus est ; est
ergo gratia increata. » Et rursus : « ipsa vo-
luntas Dei, amor et prædestinatio rectissimè
dicitur gratia increata. » Sie etiam Sylvius 1-2, q. 110, art. 1, conclus. 2 : « Ita su-
mitur gratia pro speciali et æternâ Dei erga

nos dilectione ac benevolentia... et haec gratia cùm re non differat ab ipso Deo, est increata. » Gratia verò creata, ea omnia generatim sunt ordinis supernaturalis beneficia, quæ ex æterno Dei amore, ut effectus ex causâ procedunt. « Gratia creata (inquit Bellarmin. citato cap. lib. 1. de Grat. et lib. Arbit.) dicuntur be-
neficia vocationis et justificationis, quæ ex
æternâ gratiâ, ut effectus ex causâ deri-
vantur. » Utrumque hujusce divisionis mem-
brum paucis his verbis complexus est doc-
tor Angelicus. parte 3, quæst. 2, art. 10,
« Gratia duplice dicitur : uno modo ipsa vo-
luntas Dei gratis aliquid dantis ; alio modo
ipsum gratuitum donum Dei. » Et 1-2. q.
110, art. 1 : « Gratia Dei (increata), inquit S.
doctor, dicitur ipsa æterna Dei dilectio, se-
cundum quod dicitur etiam gratia prædesti-
nationis.... alio modo significat quiddam su-
pernaturale in homine à Deo proveniens. »
Gratia priori sensu spectata, dicitur increata ;
posteriori verò sumpta, pro dono scilicet cre-
ato, gratia creata appellatur.

Circa prædictam gratiae divisionem, observa 1, cum Estio et Sylvio locis citatis gratiam increatam sensu antea exposito sumptam, pro actu scilicet divinæ voluntatis, quo homines diligit in ordine ad vitam æternam, *re ipsa non esse aliquid à Deo, divinâque essentiâ diversum* ; quidquid enim est in Deo, utpote simplicissimo, reidentificatur cum ipso, divinâque essentiâ.

Observa 2, cum iisdem Estio et Sylvio, gratiam increatam eodem sensu intellectam, esse ac merito dici æternam. Ratio est, inquit Salmaticenses, disput. 1 de Grat. cap. 1, parag. 5, « quia prædictus actus etiam cum termina-
tione illâ ad creaturas, sub quâ denomi-
natur electio, prædestinatio, convenit Deo ab
æterno...juxta illud Apost. ad Ephes. 1: *Ele-
git nos in ipso ante mundi constitutionem.* »

Observa 3, non æternam duntaxat Dei dilectionem et benevolentiam dici gratiam increatam ; ipsa insuper, ut advertit Suarez citato cap. 3, prolegom. 3, de Gratia, tum Spiritus sancti, tum Verbi divini persona, quin et tota Trinitas, verè est et propriè dicitur gratia increata. Primo persona Spiritus sancti, siquidem ut ratio-
cinatur ibidem Suarez, Actorum 8, et Roman. 8: « Spiritus sanctus appellatur per excellen-
tiam donum Dei : omne autem donum gra-
tia utrum propriè appellatur gratia, ergo sicut
illud donum increatum est, ita etiam est gra-
tia increata ; » hinc S. Aug. Serm. 61 de
Verbis Domini, cap. 1 : « Gratia, inquit,

« Dei donum est, donum autem maximum ipse Spiritus sanctus est, et ideo gratia dicitur. » Ipsa etiam Verbi divini persona gratis communicata humanæ naturæ, gratia fuit infinita et increata : « Omnes enim theologi (subdit « ibidem Suarez) ponunt gratiam unionis in-creatam in Christo. » Tandem tota Trinitas vera est gratia increata, quatenus peculiari modo justis confertur, juxta illud Joan. 14 : *Ad eum veniens, et mansionem apud eum faciemus.* Et Rom. 8 : *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis.*

Observa 4, gratiam increatam se habere comparatè ad gratiam creatam, quemadmodum causa ad effectum ; ex aeternâ siquidem Dei erga homines dilectione dimanant omnia ordinis supernaturalis beneficia hominibus à Deo concessa, quæ quidem ipsissima sunt gratiæ creatæ dona ; istud enim discriminis est, quemadmodum notat doctor Angelicus 1-2, q. 110, art. 1, dilectionem divinam inter et humanam quòd divina non præsupponat bonum in creaturâ, sed illud causet; humana verò non causet, sed illud præsupponat.

Observa 5, predictam divisionem gratiæ in gratiam increatam et gratiam creatam, coincidere cum illâ quam proponunt Sylvius 1-2, quæst. 109, versus initium, et Estius citato lib. 2 sentent. dist. 26 : « Notandum in primis, inquit ille, gratiam posse intelligi, vel ex parte Dei, vel ex parte nostrâ ; » gratia ex parte Dei, seu ex parte principii, ipsissima est gratia increata ; gratia verò ex parte nostrâ, seu ex parte subjecti, ipsa est quæ ab aliis gratia creata appellatur.

Secunda gratiæ divisio. — Dividitur gratia creata, de quâ hic potissimum quæstio, in gratiam Dei et gratiam Christi. Divisionem hanc admittunt S. Thomas, Cajetanus, Ferrarensis, Salmaticenses, Estius, Sylvius, aliquique vulgo theologi, qui cum S. Thomâ existimant quòd Adamo non peccante Christus non fuisset incarnatus.

Gratia Dei dicitur, non præcisè quia à solo Deo est, sic enī omnis gratia, gratia Dei dici debet, utpote cùm Deus eujuscumque gratiæ sit auctor; sed ita appellatur, quòd ex purâ Dei liberalitate donetur, sine ullo prorsù respectu ad Christum Dominum, et intuitu meritorum ejus. Talis fuit in prædictorum theologorum opinione, gratia quam contulit Deus Angelis et primo parenti in statu innocentiae et justitiae originalis.

Gratia verò Christi dicitur illa quæ hominibus à Deo gratis confertur intuitu Passionis ac meritorum Christi Domini; qualis est gratia omnis quæ in præsenti naturæ lapsæ statu datur hominibus ut resurgent à peccato et salutem aeternam consequantur.

Gratia Dei alio nomine vocatur gratia sanitatis, quia homini in statu innocentiae et sanitatis concessa fuit ; gratia verò Christi dicitur medicinalis, quia per eam ab infirmitate peccati liberarum. De hoc utroque gratiæ adjutorio sic loquitur S. Augustinus lib. de Corrept. et Grat. cap. 11 : « Ilæc prima est gratia quæ data est primo Adam : sed hæc potentior est in secundo Adam. Prima est enim quâ fit ut habeat homo justitiam si velit ; secunda ergo plus potest, quâ etiam fit ut velit, et tantum velit, tantoque ardore diligat, ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate spiritus vincat. » Cave tamen ne inde inferas, in præsenti statu naturæ lapsæ gratiam interiorum semper esse efficacem, nec ipsi usquam resisti; de quo ex professo alibi.

Prædictam divisionem, ut mox observavi, agnoscunt ii qui cum S. Thomâ contendunt Adamo non peccante futuram non fuisse Verbi divini Incarnationem; ast qui cum Scoto et Scotistis pro adversâ stant sententiâ, docent consequenter, omnem omnino gratiam, non nisi propter prævisa Christi merita tam Angelis quam hominibus fuisse collatam ; ac proinde gratiam creatam, non distribuunt in gratiam Dei et gratiam Christi; sed eam dividunt in gratiam sanitatis seu Christi ut *Capitis*, et in gratiam medicinalis, seu Christi ut *Redemptoris*. Ita Poncius, Richardus de Mediavilla, Suarez, Valentia, Frassen et alii. *Censerem rectius*, inquit Frassen disput. præviâ de gratiâ paragr. 2, *gratiam distribui in gratiam Christi ut Capitis, et ut Redemptoris.* Gratia Christi ut *Capitis*, pergit ibidem, ea est, quæ destinata et collata fuit tam Angelis, quam hominibus ante peccatum, propter prævisam Incarnationem Christi venturi, etiamsi Adamus non peccasset ; gratia verò Christi ut *Redemptoris*, illa est, quæ hominibus lapsis confertur beneficio Passionis et mortis Christi.

Tertia gratiæ divisio. — Dividitur gratia Christi, in gratiam externam et internam. Externa dicitur omne gratuitum Dei donum ad conversionem et salutem suo modo conducentis, quod pluribus commune est, eosque extrinsecus afficit ; talis est gratia legis et doctrinæ, seu prædicationis evangelicæ, etc.

Præter ejusmodi gratias externas, aliam adhuc, videlicet interiorem, esse admittendam, sæpissimè adversus Pelagianos probat S. August. præsentim verò lib. de grat. Christi, cap. 10. Interna dicitur, omne donum gratis à Deo concessum, et conducens ad salutem aeternam, quod proprium est cujuslibet hominis, seu creature rationalis cui tribuitur, et interiori eum afficit. Talis est gratia de quā loquitur Apost. Roman. 5 : *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis.* Et 2 Cor. 5 : *Epistola estis Christi ministrata à nobis, et scripta, non atramento, sed Spiritu Dei rivi, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.*

Quarta gratiae divisio. — Gratia interna dividitur *in gratiam gratis datum, et gratum facientem.* Gratia gratis data definitur à S. Thomâ 1 2, q. 111, art. 1, *ea per quam unus homo cooperatur alteri ad hoc quod ad Deum reducatur;* seu, est donum gratis et absque debito homini divinitus collatum, per se et primariò conducens ad salutem aliorum promovendam. Hæc definitio fundamentum habere videtur in istis Apost. verbis 1 Corinth. 12 : *Unicuique datur manifestatio spiritus ad utilitatem,* videlicet aliorum.

Quamvis autem omnis gratia sit gratis data, alioquin non esset gratia, Rom. 1, v. 6, attamen gratiae gratis datae vocabulum ad prædictam duntaxat gratiae speciem significandam meritò restringitur, duplici potissimum de causâ. Primò quia Christus Dominus ejusmodi gratias Apostolis conferens signanter admonet, eas et gratis acceptas esse, et gratis concedendas, Matth. 10, v. 8 : *Infirmos curate, mortuos suscitare..... daimones ejicite; gratis accepistis, gratis date.* Secundò, quia vulgo receptum est, nomen generis ignobiliori speciei accommodari; gratia porrò gratis data; ignobilior est gratiæ gratum faciente; hæc enim, quemadmodum declarat S. Thomas, 1, 2, q. 111, art. 5, Deo immediatè conjungit, eique hominem gratum et acceptum reddit, non ita gratia gratis data; undē Christus Luca 10, v. 19, commonet Apostolos, ut de donis gratiae gratis datæ non gaudeant, sed de donis gratiae gratum facientis: *Verumtamen, inquit, in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subjicietur: gaudete autem, quod nomina vestra scripta sunt in caelis.*

Gratia gratum faciens, ea est, juxta S. Thomam, art. 1 citatæ mox quæstionis, *per quam ipse homo Deo conjungitur;* seu, donum est supernaturale gratis à Deo concessum, ad propriam et spiritualem uniuscujusque salutem

primariò et per se ordinatum; quo quidem dono quis Deo gratus et acceptus redditur, sive *dispositivè*, si sit gratia actualis, sive *formativè*, si sit gratia habitualis sanctificans. Ejusmodi gratia designatur apud Apost. 2 Cor. 12, his verbis : *Sufficit tibi gratia mea.* Et ad Ephe. 1 : *In qua gratificavit nos in dilecto filio suo.*

Circa præsentem divisionem tria queri possunt, 1º an legitima sit; 2º an species gratiae gratis datae convenienter enumerentur ab Apostolo 1 Corinth. 12; 3º an gratia gratum faciens sit perfectior gratiæ gratis data.

Tria hæc totidem Conclusionibus resolvevamus.

CONCLUSIO PRIMA. — Legitima est et adæquata divisio gratiæ, in gratiam gratis datum, et gratum facientem.

Probatur : Ea divisio legitima est et adæquata, cuius membra dividentia tres sequentes habent conditiones ad legitimam et adæquatam divisionem requisitas; 1º quod communem generis rationem participant; 2º quod à se invicem distinguuntur; 3º quod adæquatè genus divisum partantur. Atqui prædicta divisio sic se habet. Primò, membra hujus divisionis communem generis divisi rationem participant; utraque enim gratia, Dei donum est creature rationali gratis à Deo concessum, per se ac primariò ordinatum ad bonum supernaturale, æternam scilicet salutem, sibi vel aliis procurandam. Secundò, à se invicem distinguuntur. Namque gratia gratum faciens primariò ac per se ad propriam salutem recipientis ordinatur; gratia verò gratis data ad aliorum salutem præcipue refertur. Tertiò denique duo illa membra generalem gratiæ rationem adæquatè partiuntur; quia omnis gratia propriè dicta per se primò ad propriam, vel ad aliorum salutem ordinatur; ergo, etc.

Dices 1º : Gratia gratis data ordinatur etiam ad salutem propriam, sicut gratia gratum faciens ad salutem aliorum; ergo membra illius divisionis non sunt opposita; nec proinde legitima est prædicta divisio. Resp. dist. ant. : Gratia gratis data ordinatur ad salutem propriam, sicut gratia gratum faciens ad salutem alienam, secundariò, concedo; primariò, nego. Reverè gratia gratis data, secundariò et per accidens, videlicet ex intentione operantis, ordinari potest ad bonum proprii subjecti; nihil enim obstat quominus, v. g., ille qui habet donum scientiæ eo benè utatur ad propriam salutem, idque fieri posse testatur S. Gregorius homil. 17 in Ezechiele, et colligitur ex illo

Dan. 12 : *Qui docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti, et qui ad justitiam eruditum multos, quasi stellae in perpetuas aeternitates. Pariter gratia gratum faciens secundariò et per accidens ordinari potest ad spiritualem aliorum utilitatem, cùm nempe quis ejusmodi gratiā instruetus, ea pietatis et misericordiae opera exerceat que bono sint exemplo respectu aliorum, juxta illud Matth. 5 : Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorifcent Patrem restrum qui in caelis est. At verò per se et ex naturā suā, quasi ex proprio fine, sive intentione operis, gratia gratis data non ordinatur ad propriam recipientis utilitatem, sicuti neque gratia gratum faciens per se ordinatur ad aliorum utilitatem; porrò, ut predictae divisionis membra sibi invicem opponantur, sufficit quòd gratia gratis data et gratum faciens habeant diversos fines primarios et sibi invicem oppositos.*

Dices 2º : Potestas ministrandi sacramenta (idem dicendum de charactere sacerdotali, jurisdictione spirituali, etc.) est donum supernaturale, ac proindè gratia propriè sumpta; atqui potestas ministrandi sacramenta ad neutram prædictarum gratiæ specierum revocatur. Non ad gratiam gratum facientem, namque primariò confertur propter bonam eorum qui sacramenta suscipiunt; nec etiam ad gratiam gratis datum referri potest, quia haec à solo Deo confertur immediatè; at potestas ministrandi sacramenta confertur quidem à Deo, non tamen immediatè, sed hominum ministerio; ergo præfata gratiæ divisio adæquata non est. — Respondeo cum Suarez de grat. prolegom. 5, cap. 5, Sylvio 1 2, q. iii, art. 1 et 4, Grandin et aliis, potestatem ministrandi sacramenta, characterem sacerdotalem, jurisdictionem et alia hujusmodi meritò referri ad gratiam gratis datum; ad hoc enim sufficit quòd sint dona supernaturalia per se primò instituta ad salutem aliorum; neque refert, inquit auctores citati, quòd hujusmodi dona conferantur hominum ministerio, videlicet episcoporum; si quidem falsum est gratias omnes gratis datas à Deo duntaxat immediatè conferri, quamvis carum aliquæ, imò et illarum præcipue à solo Deo conferantur immediatè.

At, inquires, Apostolus, 1 Corinth. 12, distinguist gratias gratis datas ab opitulationibus seu ministrationibus, his verbis : *Divisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus; et divisiones ministrationum, idem autem Dominus. Porrò potestas ministrandi sacramenta est ministratio;*

igitur non est gratia gratis data. Respondeo cum Suarez loco citato, distinguendo maj. : Apostolus distinguit gratias gratis datas à ministrationibus, secundum nomen, in quantum nempe prædicta potestas dicitur modò gratia gratis data, quatenus gratis datur in ordine ad aeternam aliorum salutem; nunc opitulatio seu ministratio, quatenus inservit alteri, concedo; secundum rei veritatem, nego. Ita expressè docet S. Chrysostomus homil. 29. Idem indicat doctor Angelicus in commentariis Epist. 1 ad Corinth. cap. 12, lectione 1.

CONCLUSIO SECUNDA. — Conveniens est ac legitima gratiæ gratis datæ divisio, secundum quam novem ipsius species enumerantur ab Apostolo 1 Corinth. 12, nempe fides, sermo sapientie, sermo scientiæ, gratia sanitatum, operatio virtutum, prophetia, discretio spirituum, genera linguarum, et interpretatio sermonum.

Probatur 1º, quia id evincere videtur auctoritas Apostoli prædicta divisione utentis 1 Corinth. 12. Probatur 2º, quia ita expressè docet S. Thomas, 1, 2, q. 111, art. 4, cui hanc in parte plerique omnes suffragantur theologi. Probatur 3º ratiocinio ejusdem S. Thomæ loco mox citato. Gratiæ gratis datæ, inquit S. doctor, in eum finem à Deo conceduntur homini ut cooperetur aliorum saluti, non quidem interius movendo (hoc enim solius Dei est) sed exterius docendo vel persuadendo; porrò ad id tria requiruntur : Primum, ut homo habeat plenam rerum divinarum cognitionem, quantum pati potest humana conditio, ut erudire et informare possit alios. Secundum, ut possit probare et confirmare ea quæ dicit; aliás enim non esset efficax ejus doctrina. Tertium, ut ea quæ novit convenienter possit auditoribus proferre et exponere.

Ad primum, ut scilicet homo habeat plenam rerum divinarum notitiam, tria necessaria sunt, 1º ut principia cognitionis rerum divinarum certissimè teneat; id verò sit per fidem, quæ numeratur inter gratias gratis datas, non quatenus est virtus quædam pertinens ad sanctificationem hominis in seipso; sed prout importat quamdam supereminentem certitudinem et convictionem fidei, ex quâ homo sit idoneus ad instruendum alios de rebus divinis; 2º ut conclusiones præcipue quæ ex altissimis fidei principiis deducuntur, perfectè calleat; id verò sit per sapientiam; 3º ut abundet exemplis, et ope rerum humanarum aptè et expeditè divina valeat explicare; *invisibilia enim Dei per ea quæ*

facta sunt intellecta conspicuntur; et quantum ad hoc ponitur scientia, quae est cognitio rerum humanarum. Porro sapientia et scientia computantur inter dona Spiritus sancti, in quantum important quandam abundantiam sapientiae et scientiae, ut homo non solum in seipso possit recte sapere de divinis, sed etiam alios instruere, et contradicentes arguere; secundum aliam verò acceptionem enumerantur inter dona Spiritus sancti, prout nempe mens hominis est planè mobilis per Spiritum sanatum, ad ea quæ sunt sapientiae et scientiae.

Ad secundum, nimirum ad confirmationem eorum quæ proponit evangelicus doctor, nupto cum illa sint supra rationem divinitus revelata, requiritur ut interdum ea operetur, quæ sunt divinæ virtuti propria, et hoc duplice: uno quidem modo, inquit S. Thomas loco mox laudato, ut doctor sacrae doctrinae faciat quæ solus Deus efficere potest in operibus miraculosis, sive sint ad salutem corporum, et quantum ad hoc ponitur *gratia sanitatum*; sive ordinentur ad solam divinæ potestatis manifestationem, sicut quod sol stet, vel mare dividatur, et quantum ad hoc ponitur *operatio virtutum*; secundum, ut possit manifestare ea quæ solius Dei est scire, haec autem sunt, vel futura contingencia, pro quibus cognoscendis ponitur *prophetia*, vel occulta cordium, pro quibus ponitur *discretio spirituum*.

Ad tertium denique, nempè ut ea quæ percipiuntur convenienter possint proferri et auditoribus exponi, necessarium est 1º ut sacre doctrinæ prædicator eo loquatur idiome, quo possit intelligi, et secundum hoc ponitur *gratia linguarum*; 2º ut ea quæ revelata sunt, eo sensu exponat quo dictata sunt à Spiritu sancto, atque debent intelligi, et quantum ad hoc ponitur *interpretatio sermonum*; ergo prædicta gratiae gratis datae divisio ab Apostolo tradita, legitima est et conveniens.

Dices 1º: *Gratia sanitatum, operatio virtutum, prophetia, discretio spirituum revocari possunt ad unam gratiam gratis dataam, scilicet ad donum miraculorum;* ergo præfata divisio non est accurata. Respondeo: Dist. consequens: Non est accurata si expendatur ad rigorem logicæ, cuius legibus divisio fieri debet in immediata membra, concedo; si moraliter et sensu theologicō, nego: ad hoc enim sufficit ut prædicta divisio complectatur omnia genera et species omnes gratiarum quæ dicuntur gratis datae. Adde cum S. Thomâ citato

art. 4 ad 3, gratiam sanitatum à generali operatione virtutum merito distingui, quia speciali modo ad fidem christianam inducit, quatenus nempe ad Christum promptius faciliusque ille convertitur, qui beneficia Christi per salutem recuperatam experitur, quam qui externa miracula, divinam quidem virtutem demonstrantia, sed sibi nihil proficia cernit; similiter etiam *prophetia*, et *discretio spirituum*, habent speciales quasdam rationes movendi ad fidem; et idèo, inquit S. doctor, recte ponuntur speciales gratiæ gratis datae.

Dices 2º: Multa alia sunt dona supernaturalia ad spiritualem aliorum utilitatem ex se primò ordinata, quæ non videntur comprehendendi sub assignatis novem gratiæ gratis datae speciebus: hujusmodi sunt character Ordinis, seu potestas ministrandi sacramenta, *opitulationes*, *gubernationes*, etc., de quibus loquitur Apostolus 1 ad Cor. 12; ergo adducta gratiæ gratis datae divisio in novem species adæquata non est. Respondent Suarez, Vasquez, Bellarminus, Lorea et alii, citato cap. 12 Epist. 1 ad Corinth. non fuisse propositum Apostolo recensere omnes omnino gratias gratis datas, sed earum duntaxat præcipias; undè ad finem ejusdem capituli, sicuti et ad Rom. 12, quasdam alias enumerat, nimirum *Apostolos..... opitulationes*, *gubernationes*, etc. Respondent alii cum Ysamberto, Meratio, etc., quod character Ordinis, seu potestas ministrandi sacramenta, jurisdicçio, etc., quamvis et gratis et in aliorum utilitatem dentur, atque ita pertineant ad gratias gratis datas, non sunt tamen gratiæ gratis datae eo modo quo de illis citato loco agit Apostolus. Sermo enim hic est de gratiis que sic sunt in aliorum utilitatem, sive donantur gratis, ut non sit in liberâ hominum facultate illas consequi, etiamsi velit, sed ex solâ Dei voluntate pendeant, et à Deo solum immediate conferantur; porro potestatem ministrandi sacramenta multi possunt si velint accipere, atque haec confertur quidem à Deo, non tamen immediate, sed hominum ministerio.

Respondent denique plerique alii, quod aliae quæ afferri possunt gratiæ gratis datae, reductivè pertinent ad aliquas ex dictis novem; sic, v. g., character seu potestas ministrandi sacramenta commodè revocari potest ad eam gratiæ gratis datae speciem, quæ dicitur *operatio miraculorum*; similiter ad eamdem, vel etiam ad gratiam sapientiae aut scientiae reduci possunt *opitulationes* et *gubernationes*, etc. Ita Sylvius, Estius, Frassen, etc.; huic ultimæ

responsioni tanquam probabiliori et doctrinæ sancti Thomæ conformiori adhærendum census. Itaque adducta Apostoli divisio legitima est, convenientis et adæquata.

Ex dictis facile est colligere quæ sit propria et accurata notio uniuscujusque et supra assignatis novem gratiæ gratis datae speciebus.

Fides, prout est gratis data, describi potest, *Certissimus et firmissimus assensus, seu eximia quadam ac supereminens mysteriorum fidei intelligentia et convictio, ex qua homo fit idoneus ad ea aliis exponenda, neenon ad intrepidè et firmiter illa defendenda.* Ita Sylvius post S. Thomam 1-2, q. 111, art. 4. Sermo sapientiæ est *accurata rerum divinarum notitia, cum promptitudine easdem aliis proponendi, explicandi et defendendi, per divinas et æternas causas, et per propria fidei principia.* Sermo verò scientiæ, dicitur *eorundem notitia cum promptitudine aliis eadem exponendi per effectus, exempla, et alia sensibilia; ita etiam S. Th. loco mox citato.* Gratia sanitatum, *virtus est supernaturalis sanandi corpora, per quam potest quis alteri fidem specialiter persuadere.* Operatio virtutum est, *qua quis in fidei confirmationem miracula operari potest.* Qualiter operatio virtutum distinguatur à gratiâ sanitatum, supra diximus. Prophetia, ex S. Th. 2-2, q. 171, est, *ea cognitio, qua res occultæ, præsertim futuræ vel alioqui à cognitione nostrâ procul remotæ, ex divinâ revelatione cognoscuntur, ut aliis manifestari possint.* Discretio spirituum est ea gratia, *per quam quis intima cordis alterius ita perscrutatur, ut discernere valeat quo spiritu moveatur ad loquendum vel operandum.* Per genera linguarum intelligitur dominum, *qua aliquis ex speciali Dei beneficio diversis linguis uti potest, ut intelligatur ab omnibus quibus fidem annuntiat.* Per interpretationem verò sermonum, intelligitur donum quo quispiam potest obscura et difficilia, præsertim quæ in Scripturis revelata sunt interpretari. Ita horumce donorum notiones tradunt SS. Patres Greg. Nazianz. orat 44; Chrysost. homil. 29; Thomas 1-2, q. 111, et in Comment.; codem pariter sensu eas explicant Salmaticenses, Suarez, Sylvius et alii plerique.

CONCLUSIO TERTIA. — Gratia gratum faciens perfectior est atque dignior gratiâ gratis data Ita S. Thomas, art. 1-2, q. 111. art. 5. et cum eo omnes theologi.

Prob. 1°, quia postquam Apostolus recensuit gratias gratis datas 1 Corinth. 12, ait v. 32: *Adhuc excellentiorem viam vobis demonstro, intelligens charitatem, quæ procul dubio per-*

tinet ad gratiam gratum facientem Prob. 2° ex SS. Patribus, præsertim S. Aug. lib. 85. Questionum, quæst. 27, ubi idipsum expressè docet. Prob. 5°, quia gratia gratum faciens nos conjungit Deo, refertque ad finem ultimum per se et immediatè; gratia verò gratis data non item, cùm per se ordinetur duntaxat ad utilitatem proximi; ergo, etc.

Dicēs: *Gratia quæ per se spectat bonum commune nobilior est cā quæ ex se ordinatur ad bonum duntaxat particulare; atqui gratia gratis data per se ordinatur ad bonum commune, nempe ad bonum totius Ecclesiæ; gratia verò gratum faciens ex se tendit ad utilitatem duntaxat proprii subjecti; ergo, etc.*

Respondeo distinguendo maj. : Cæteris paribus, concedo; secūs, nego; porrò cætera non sunt paria, gratia enim gratum faciens per se immediatè hominem conjungit Deo, gratia verò gratis data non item; ergo, etc. Adde gratiani gratum facientem referri ad bonum commune, eo ipso quo refertur ad Deum; Deus enim est sōns et origo atque centrum totius bonitatis.

Quæres 1°, an gratiæ gratis datæ sejungi possint, vel à se invicem, vel à gratiâ gratum faciente. Respondeo affirmativè. 1° Certum est, hæc dona à se invicem separari posse, sicuti constat ex his Apost. verbis 1, ad Corinth. 12: *Alii datur per Spiritum sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ, etc.* 2° Certum etiam est, gratiam gratum facientem posse esse sine gratiâ gratis datâ. Ratio est, quia gratiæ gratis datae à Deo conferuntur hominibus ad salutem proximi promovendam; atqui ad hoc opus non deputantur omnes justi. 3° Rursus certum est, vicissim gratiam gratis datam posse esse sine gratiâ gratum faciente, dicente Christo Domino Matth. 7: *Multi dicent mihi in illâ die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus.... et in nomine tuo virtutes multas fecimus? et tunc confitebor illis, quia nunquam novi vos.*

Quæres 2°, an et in quo dona Spiritus sancti distinguantur à gratiis gratis datis.

Respondeo distinguiri in eo quod donis homo perficiatur in ordine ad se, ad hoc nimis ut instinctum atque motionem Spiritus sancti promptè sequatur; at gratiæ gratis datae hominem perficiunt ad hoc ut aliorum saluti procurandæ idoneus fiat. Rationem hanc discriminis declarat S. Thomas, 1-2, q. 68, art. 1, et quæst. 111, art. 1 et 4.

Quæres 3°, an gratiæ gratis datae sint habitus, an actus duntaxat, seu motiones transeuntes. Respondeo cum Bellarmino et Sylvio, ex no-

vem gratiis gratis datis, quæ enumerantur ab Apostolo, quiunque videri habitus permanentes, fidem, videlicet, *sapientiam, scientiam, genera linguarum, interpretationem sermonum; quatuor verò reliquas, gratiam sanitatum, operationem virtutum, prophetiam, et discretionem spirituum,* plerumque esse motiones transeuntes per modum actus. Hujus responsoris ratio est, inquit prædicti auctores, quia habitibus utilimur, quando volumus; atqui quinque prioribus gratiis utebantur sancti pro libito et datâ occasione, ac occurrente utilitate publicâ; e contra verò posterioribus quatuor non semper poterant uti ad nutum, sed pro loco duntaxat et tempore, prout nempe movebantur specia-
liter à Spiritu sancto; ergo, etc.

Quinta gratiae divisio. Gratia gratum faciens dividitur in habitualem, et actualem. Habitualis est ea quæ confertur per modum habitus, seu qualitatis fixæ et permanentis, hominemque disponit ad vitam æternam. Hæc autem habitualis gratia triplex est, scilicet gratia sanctificans seu iustificans, virtutes infusæ, et dona Spiritus sancti. Gratia habitualis sanctificans, ea est quæ homo fit justus formaliter; ejusmodi gratia designatur his Christi verbis Joan. 14, v. 25: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diligit eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus.* Donum enim quo Deus manet in homine est aliquid permanens, fixum et stabile. Eamdem gratiam significat S. Aug. Epist. 187, aliás 57, ad Dardanum, ubi docet in parvulis baptizatis, quantumvis id nesciant, habitare Spiritum sanctum; et concil. Viennense, in Clement. de summâ Trinit. et fide catholice cap. unic., asserit ejusmodi gratiam parvulis conferri juxta probabiliorem tam veterum quam recentiorum theologorum sententiam.

Hujus habitualis gratiae sanctificantis duplum effectum distinguit hic S. Th. 1-2, q. 111, art. 2, unum formalem, alterum effectivum. Prior in eo est, ut hominem Deo gratum et acceptum reddat; posterior, ut eum inclinet ad opera bona; pro nativâ nimis omnium habituum conditione, qui semper inclinant ad actus sibi consentaneos. Ratione prioris effectus, inquit S. doctor, gratia dicitur operans; ratione posterioris, gratia cooperans.

Virtutes infusæ sunt illæ quæ propriis naturæ viribus acquiri non possunt, sed à solo Deo animæ infunduntur; dividuntur in virtutes theologicas, et morales, de quibus alibi.

Dona Spiritus sancti sunt habitus supernatu-

rales quibus homo disponitur ut promptè moveatur à Spiritu sancto ad quasdam præstantissimas actiones eliciendas. Hujusmodi septem numerantur, videlicet, donum sapientie, intellectus, scientie, consilii, pie tatis, fortitudinis et timoris; quorum quatuor priora pertinent ad intellectum, tria verò posteriora ad voluntatem.

Gratia actualis ea est quæ per modum actus, sen motionis Dei transeuntis conceditur; gratiam hanc exprimit Apost. ad Philip. 1, his verbis: *Vobis datum est non tantum ut in eum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini.* De istâ præsertim gratiâ disputat S. Aug. contra Pelagianos, ejusque varios actus describit lib. de Grat. Christi. Hujusmodi gratiae actualis auxilium necessarium est ad eas omnes exercendas operationes quæ aliquo modo naturæ vires excedunt.

Tribus autem modis, ut observat Bellarminus lib. 1 de Grat. et libero Arb. cap. 2, operatio aliqua vires naturæ excedere potest. 1º simpliciter et absolutè, ut si operatio ex genere suo et secundum suam substantiam sit ordinis altioris, nempe supernaturalis, quales sunt actus virtutum theologicarum fidei, spei et charitatis. 2º Non simpliciter et absolutè, sed ratione infirmitatis et peccati; quemadmodum enim ægrotus erigere se et sustentare non valet, nisi juvetur ab alio, cuius adjutorio non indigeret si sanus esset; sic etiam homo per peccatum debilitatus, plura non potest elicere sine speciali auxilio, quæ in statu innocentiae, sine tali auxilio facilè effecisset. 3º Denique ratione vel modi, vel loci, vel temporis, vel personæ, aliarumve circumstantiarum; sèpè enim accedit ut id quod neque ex genere suo, neque ratione statûs vires naturæ excedit, easdem tamen superet ratione alicujus circumstantiæ: v. g., poterit homo sanus per se molem aliquam loco dimovere, non poterit tamen sine alterius auxilio, si manum alteram duntaxat adhibeat, aut si loco parùm idoneo, vel moles ipsa, vel ipse fuerit constitutus; ita etiam poterit homo justus aliquod ex Decalogi præceptis facilè adimplere, si nulla aliunde gravis urgeat dæmonis tentatio; ipsâ verò urgente, non poterit præceptum illud adimplere absque aliquo auxilio speciali.

Sexta gratiae divisio. Gratia actualis distribuitur in gratiam intellectus et gratiam voluntatis. Gratia intellectus est interna mentis illustratio quæ intellectui verum supernaturale credendum, aut bonum supernaturale peragendum

proponitur. Haec autem interior illustratio spectari potest, vel ex parte tantum objecti quod intellectui clarius proponitur, vel ex parte ipsius intellectus, qui ad credendum divinam adjuvante gratia determinatur; hinc enascitur nova gratiae intellectus divisio, in gratiam nimirum intellectus ex parte principii; et gratiam intellectus ex parte objecti; prior potentiam ipsam intrinsecè afficit; altera vero nihil aliud est quam objectum clarius et nitidius propositum, seu clarior, perspicacior et magis evoluta objecti representatio. Verum parum trita est et usitata, nisi apud Pelagianos, ista gratiae intellectus subdivisio.

Gratia voluntatis est indeliberata et immediata motio seu inclinatio quam Deus in voluntate operatur, ut eam ad bonum supernaturale excitat atque provocet.

Gratia autem quae in praesenti statu conceditur, praedictam tamen intellectus illustrationem, tum voluntatis motionem complectitur; unde à SS. Patribus vocatur Dei illuminatio, motio, inclinatio, auxilium, quo Deus intellectum veri cognitione illustrat, et voluntatem boni amore accedit; utrumque enim illud intellectus et voluntatis auxilium jam planè esse necessarium ad supernaturales omnes veræ pietatis actus eliciendos, docent Scripturæ, et constanter tradunt concilia et SS. Patres, præsertim vero concil. Araus. II, cap. 9, ubi sic pronuntiat: *Quoties bona agimus, Deus in nobis et nobiscum, ut operemur, operatur.* Et S. Aug. lib. de grat. Christi cap. 12: *Hac gratia, inquit, agitur, non solum ut facienda noverimus, verum etiam ut cognita faciamus; nec solum ut diligenda credamus, verum etiam ut credita diligamus.*

Sunt qui gratiam voluntatis reponere videntur in actuali motione et affectione voluntatis, non quidem immediatè, sed mediatè duntaxat à Deo productâ. Scilicet contendunt ipsam essentialiter sitam esse in motibus illis indeliberalis qui ex supernaturali et indeliberata intellectus illustratione necessariò oriuntur; nec voluntas, inquiunt, utpote potentia cœca, aliter moveri potest, quam mediâ intellectus illustratione. Verum de eâ sententiâ, ut nobis videatur, parum tutâ, fusiùs dicemus suo loco.

Gratia porrò voluntatis, prout indeliberatam, supernaturalem et immediatam intellectus illustrationem et voluntatis motionem complectitur, rursus distribuitur in operantem et cooperantem, prævenientem et subsequentem, excitantem et adjuvantem, sufficientem et efficacem, de quibus nunc agendum.

Septima gratiae divisio. — Actualis gratia voluntatis dividitur in operantem et cooperantem. Celebris est ista gratiae divisio, circa quam non leves, ut advertit Bellarminus lib. 1 de Grat. et lib. Arb. cap. 14, occurunt difficultates; illas obiter distinctis quæsitis proponemus et resolvemus.

Quæres itaque 1°, an admittenda sit divisio gratiae in operantem et cooperantem. Respondeo affirmativè. Probatur 1° ex Scripturis in quibus utriusque gratiae mentio fit. Gratia operans commendatur Isaiae 26, his verbis: *Omnia opera nostra operatus es in nobis, Domine;* et Philipp. 2: *Deus est qui operatur in nobis velle et persicere;* cooperans vero exprimitur Rom. 8: *Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum;* et 1, Corinth. 15: *Non ego, sed gratia Dei mecum.*

Prob. 2° ex conciliis. Concilium Araus. II, cap. 9, iam laudato sic habet: *Quoties bona operamur, Deus in nobis atque nobiscum ut operemur, operatur;* quibus verbis, *operatur in nobis,* denotatur gratia operans; istis vero, *operatur nobiscum,* significatur gratia cooperans; et Trident. sess. 6, cap. 6, ait *Deum suâ gratia nos prævenire et excitare, deinde nobiscum ut ad eum convertamur, operari;* prius ad gratiam operantem, posterius ad cooperantem pertinet.

Prob. 3° ex SS. Patrib., præsertim S. Aug. qui lib. de grat. et libero arbitrio cap. 19, præfamat divisionem conceptis verbis tradit: *Deus, inquit, ut velinus operatur incipiens, qui voluntibus cooperatur perficiens.* Et paulò post: *Ut ergo velinus, sine nobis operatur; cum autem volumus, et sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur; tamen sine ullo vel operante ut velinus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus.* Quibus S. doctoris verbis, nihil certè ad rem nostram luculentius.

Prob. 4° ex constanti theologorum doctrinâ, qui præcunte doctore Angelico 1-2, q. III, art. 2, praedictam divisionem communis consensu statuunt. Ita Alensis, Albert. S. Bonavent. Marsilius, S. Antoninus, Cajetanus, Soto, Vega, Stapleton, et alii quos vide apud Suarez lib. 5 de Auxiliis cap. 20. Idem constat ex utriusque operantis et cooperantis gratiae notione mox assignandâ.

Quæres 2°, quid sit gratia operans, quid cooperans. Respondeo dissentire inter se theologos circa notionem gratiae operantis et cooperantis; tot sunt sententiae hâc in parte, inquit Alvarez de Auxiliis disput. 81, quot capita; præcipuas

duntaxat et in scholis magis vulgatas indicabimus.

Prima sententia quae est Gregorii Ariminens. quem, inquit Vasquez 1-2, disput. 183, cap. 4, sequuntur complures recentiores, docet gratiam operantem apud S. Aug. eam dici, quæ primam bonam voluntatem deliberatam sola operatur in homine, qualis est conversio sive ab infidelitate ad fidem, sive ab aliis peccatis ad penitentiam.

In eâ autem sententiâ gratia operans dicitur ea quæ in nobis sola operatur primam bonam voluntatem deliberatam; non quasi homo in illam voluntatem non influat, aut eam physicè non eliciat; nullus namque vitalis actus in potentia vitali producitur absque physico potentiae vitalis influxu; sed ita fieri dicitur; quia gratia Dei operatur nobis ad eam habendam nihil conferentibus petendo, desiderando, pulsando, etc., atque ideò nihil boni meriti respectu illius primæ et bonæ voluntatis affrreendo.

Gratia verò cooperans ea est, quæ operatur aliquid in nobis, non sola, sed nobis simul cooperantibus, non quidem per simultaneum influxum in actum, sed præviè ad istius cooperantis gratiæ effectum petendo, querendo, desiderando, etc., ita ut ad eliciendum actum, cooperentur gratia et voluntas; gratia quidem voluntatem ad eum actum movendo; voluntas verò petendo eum, desiderando, etc., vel, ut inquit S. Thomas 1-2, q. iii, art. 2, ad eum semetipsam movendo. Uno verbo gratia dicitur operans, quæ nullum supponit præsumum voluntatis influxum quo pulsaverimus, desideraverimus aut aliquid simile fecerimus ad actum obtinendum; cooperans verò quæ præsumum hunc influxum supponit.

Sententia hanc refert et amplectitur Bellarminus lib. 4 de Grat. et lib. Arb. cap. 14: « Dicendum, inquit, gratiam operantem illam esse quæ efficit in homine primum actum deliberatæ voluntatis, qualis est conversio... gratiam verò cooperantem esse illam quæ efficit consequentes actus voluntatis, quales sunt... velle bona opera facere et alii similes, quos continuè sequuntur actus externi; ita ut gratia operans nihil aliud sit, nisi auxiliū speciale efficax respectu primi actus voluntatis; gratia verò cooperans sit auxiliū speciale respectu actuum subsequentium. » Ibidem exponit quo sensu S. Aug. dixerit, Deum, ut velimus operari in nobis, sine nobis; non quasi Deus sit sola causa sufficiens

primi deliberati actus voluntatis physicè ac liberè non concurrat ad hunc actum; sed quia solus Deus est causa moralis primi illius actus voluntatis, suadendo nimirum, hortando, consulendo. Inde concludit Bellarminus, utrumque verum esse, Deum operari primum velle deliberatum sine nobis, et non operari sine nobis; operatur enim illud sine nobis, ut causa moralis; nobiscum verò ut causa efficientis illud idem operatur. « Si consideremus, inquit, causam efficientem et physicam primi illius actus, ea non solum est Deus per auxilium speciale, sed etiam voluntas per liberum arbitrium, et hoc modo illud velle, est Dei et nostrum, et nos cooperamur Deo, et Deus illud non operatur sine nobis... At si consideremus causam illius ejusdem actus moralem, id est, causam moventem suadendo, hortando, consulendo, ea solus est Deus; ... non enim ipsa se voluntas impellit suadendo et hortando, ut velit quod non vult; sed Deus per inspirationes suas intus animæ loquens, ei suadet et persuadet, ut velit. » Hic Bellarminus.

Hanc autem veram et germanam gratiæ operantis et cooperantis notionem, probant prædictæ sententiae patroni, tum ex laudato jam S. Augustini textu lib. de Grat. et liber. Arb. cap. 17, ubi sic loquitur S. doctor: *Ut ergo velimus sine nobis operatur* (id est sine nobis antea potentibus, desiderantibus, etc.); *cum autem volumus, et sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur*; nobiscum neimpè voluntibus, desiderantibus et potentibus à Deo ut faciamus quidpiam, Deus ipse gratiæ cooperante facit ut illud idem faciamus. Idem colligunt ex codem libro de Grat. et lib. Arb. cap. 5, ubi de Pauli vocatione loquens S. doctor sic habet: « Ut autem de cœlo vocaretur, et tam magnâ et efficacissimâ vocatione convertereatur, gratia Dei erat sola, quia merita ejus erant magna, sed mala. » Soli itaque gratiæ Pauli conversionem adscribit S. Augustinus, non quia Paulus non concurrevit liberè consentiendo, et per liberum arbitrium actum illum conversionis activè producendo; sed quia merita ejus erant magna sed mala; id est, quia non præcesserat ante conversionem ullum meritum, sive studium, aut conatus ad conversionem; seu quia ante conversionem nihil boni operatus erat, sive petendo, sive desiderando, sive aliquâ ratione merendo ut talis vocatio daretur.

Secunda sententia quæ vix distat à præce-

denti, asserit gratiam operantem eam esse quæ in nobis operatur intentionem finis ad quem à Deo solo mota est humana voluntas, et ad quem ipsa sese per præviā deliberationem nec applicat, nec movet; gratia verò dicitur cooperans, secundūm quòd nobiscum cooperatur rectam electionem mediorum ad quam ipsa voluntas sese per deliberationem intentionem finis supponentem sese pariter excitat et movet. Ita Cajetanus 1-2, q. III, art. 2; Dominic. Soto lib. 1 de Naturâ et Grat. cap. 16, Lemos in Panopliâ tom. 4, tract. 8, cap. 2, 3 et sequentibus, etc. Sententiam hanc, ait Alvarez lib. 3 de Auxiliis disput. 51, defendant multi Thomistæ, et videtur expressa sententia S. Thomæ 1-2, q. III, art. 2. Ut autem isthæc sententia pleniùs intelligatur, inquit ibidem Alvarez, observandum 1º, cum S. Thomâ, art. 2, mox citato, « quòd operatio alicujus effectus non attribuitur mobili, sed moventi; in illo ergo effectu in quo mens nostra est mota, et non movens, solus autem Deus movens, operatio Deo attribuitur: et secundūm hoc gratia dicitur operans; in illo autem effectu, in quo mens nostra et movet et movetur, operatio non solùm attribuitur Deo, sed etiam animæ, et secundūm hoc dicitur gratia cooperans. »

Observandum 2º, voluntatem posse seipsam movere dupliciter, 1º *moraliter*, cùm scilicet ex præviâ volitione finis sese applicat ad electionem mediorum. 2º *Physicè*, quando nimirum liberè producit actum; etiamsi non deliberet propriè de illo. « Potest enim, inquit idem Alvarez loco citato, aliquis actus esse liber, etiamsi non sit deliberatus, sicuti contingit in intentione finis. Etenim, cùm quis... per actum charitatis se convertit in Deum tanquam in ultimum finem; certum est quòd talis actus est absolutè liber... non tamen dicitur deliberatus, quia non præsupponit aliquam deliberationem. Deliberatio enim non est de fine ut finis est, sed de mediis ad finem, atque adeò in illo non se movet voluntas moraliter, sed solùm physicè. »

Observandum 3º, voluntatem in omni operatione liberâ, sive sit circa finem, sive circa media, semper se movere physicè; id enim necessariò exigit ratio actus liberi, quòd scilicet procedat à principio intrinseco sese moveante saltem physicè; at necesse non est quòd in omni suâ operatione etiam liberâ se moveat moraliter, ut patet in intentione finis. Ratio est, inquit post S. Thomam, 1-2, q. 9, art. 5

et 4, et quæst. 14, art. 4, quia ut quis se moveat moraliter, necessum est quòd deliberet circa exercitium actus; porrò deliberatio et consilium non est circa finem, sed solùm circa media; ergo, cùm quis intendit finem, ut finis est, non se movet moraliter.

Itaque, pergunt auctores hujuscce sententie, gratia operans illa est quæ primum bonum et liberum voluntatis motum operatur, scilicet intentionem finis ad quem à Deo solo mota est humana voluntas, et ad quem ipsa sese *physicè* quidem, non verò *moraliter* movet et applicat, quia non ex aliquo priore alio motu et actu per deliberationem se ad illum excitat; gratia verò cooperans ea est quæ voluntatem movet ad operationes sequentes, primum bonum velle, et ad media eligenda, eosque actus eliciendos quibus ipsa finem jam volitum consequi possit. Dicitur autem cooperans, non quia actum simultaneè cum voluntate operatur; sed quia voluntatem ad id *physicè* movet, ad quod ipsa voluntas sese etiam per deliberationem intentionem finis supponente moraliter applicat et movet; seu, est cooperans respectu determinationis voluntatis in mediorum electione que fit tum *physicè* à gratiâ cooperante, tum moraliter ab humana voluntate. Ita Thomistæ supra citati, et plerique alii quos vide apud Lemos, Alvarez, Joan. à S. Th., etc.

Tertia sententia est Alvarez. Citatâ disput. 81, lib. 9, de Auxiliis, duplēm distinguit gratiam operantem; aliam operantem *moraliter*, aliam operantem *physicè*. Gratia operans moraliter, *ea est*, inquit Alvarez, quæ *alliciendo, invitando et suadendo* facit ut faciamus, et operatur ut operenuerit; hæc coincidit cum gratiâ excitante seu sufficiente; gratia verò operans *physicè*, pergit ibidem Alvarez, *ea est*, quæ facit ut faciamus, et operatur ut operemur, non solùm suadendo, alliciendo, invitando, aut aliter etiam interius moraliter attrahendo; sed etiam verè, efficaciter et efficaciter faciendo ipsum: arbitrium operari; hæc distinguitur à gratiâ excitante, et eadem est cum eâ quam vocant *physicè* promovente. Duplēm pariter agnoscit Alvarez gratiam cooperantem; alia est cooperans *moraliter*, et hæc eadem est, inquit, cum gratiâ excitante, ac proinde non differt à gratiâ operante moraliter; alia est cooperans *physicè*, et hæc distat tum à gratiâ operante et cooperante *moraliter*, uti ex dictis liquet; tum etiam à gratiâ *physicè* operante; nam, inquit ibidem Alvarez, *gratia operans physicè est*, quâ Deus operatur ut operemur, predeterminando

vohutatem nostram ad consensionem; cooperans autem gratia illa est, quā Deus nobiscum piam operatioem operatur.

Quarta sententia aliorum est discipulorum S. Thomae, qui docent unam et eandem entitativē gratiam dici operantem, quatenus applicat intellectum ad pias cogitationes, et voluntatem ad sanctas affectiones; cooperantem verò quatenus cum intellectu et voluntate applicatis producit vel piam cogitationem, vel sanctam affectionem. « In hac sententiā, » inquit Lemos in Panopl. lib. 4, part. 4, tract. 8, cap. 3, « in omni nostrā liberā operatione... semper duplex gratia concurrit, et operans et cooperans... gratia operans semper movet, applicat et prædeterminat voluntatem; cooperans i gratia simul cum voluntate præmotā omne nostrum efficit velle liberum. »

Quinta sententia est Suarez lib. 3 de Anxiliis cap. 16, 17, 20, 21, 22, et lib. 5 Opuscul. cap. 4 et 5; Vasquez in primam secundæ disput. 153, cap. præsertim 6, 7 et 8; Mæratii de Grat. disput. 4, sect. 1 et 2; Molinæ, Valent. Lessii, etc. Horum autem doctrina circa præsentem materiam his præsentim capitibus continetur.

Docent 4º, gratiam operantem, quemlibet esse motum tam intellectū quam voluntatis in nobis à Deo sine nobis liberè consentientibus productum, quo nos excitat sive ad veri cognitionem, sive ad boni prosecutionem.

Docent 2º, eundem indeliberatum intellectū et voluntatis motum, quatenus causa est moralis liberi consensū, seu quatenus reverā in ipsum moraliter influit suadendo, movendo, etc., verè esse ac propriè dici gratiam *moraliter* cooperantem.

Porrò (quod observa) Suarez, Vasquez, Mæratius locis citatis, non aliud agnoscunt influxum gratiae operantis in consensum nostrum liberum, quam moralem; physicum autem rejiciunt, è potissimum de causā, quia gratia operans est actus partim intellectū, partim voluntatis, consensus verò noster liber est semper actus voluntatis, actus autem intellectū nullam habet efficientem vim physicam in voluntatis actum, et unus actus voluntatis in aliū. Molina è contra in Concord., Lessius disput. de Grat. efficac., cap. 1, Bellarm. lib. 1 de Grat. et lib. Arbit. cap. 15, censem gratiam operantem non solum moraliter, sed etiam physicè cooperari, ita ut realem et physicum influxum in consensum et opus bonum habeat, tanquam partialis causa, unā cum li-

berō arbitrio; nempe ex libero arbitrio et auxilio præveniente constituitur una integra causa boni operis, cuius principalis pars sit auxilium præveniens, gratia scilicet operans, à quā opus habet esse supernaturale; minus principalis liberū arbitrium, à quo actus habet quid sicut actus liber et vitalis.

Docent 5º, præter gratiam operantem et cooperantem *moraliter*, ut homo bonum supernaturale operetur necessarium esse simultaneum in ordine supernaturali concursum; hic autem simultaneus concursus, gratia *physicè* cooperans seu concomitans communiter appellatur ab his qui eum Suarez existimant gratiam operantem non *physicè*, sed *moraliter* duntaxat in opus influere. Quin et Snarez lib. 3 de Auxil. cap. 49, asserit, « Spiritum sanctum immediatè adjuvare voluntatem ut principale principium, proximè et *physicè* faciens supernaturale actum, quando sine habitu elicetur; » huncque physicum influxum quasi medium inter gratiam cooperantem *moraliter* et concursum simultaneum, vocat etiam gratiam *physicè* cooperantem. Sieque juxta Suarez triplex est gratia concomitans: una *moraliter*, duplex *physicè*; nempe concursus simultaneus et physicus, ac specialis ille Spiritus sancti influxus, de quo mox.

Docent 4º, gratiam operantem unam et eandem esse naturā et entitate gratiam eum *moraliter* cooperante, et à se invicem distingui penes duntaxat diversos respectus. « Observandum (inquit Vasquez, I-2, disp. 485, cap. 9), eandem vocationem et cogitationem sanctam, et primum voluntatis motum subiectum diei gratiam operantem et prævenientem, et cooperantem et comitantem; eamdem, inquam, diverso modo consideratam. Nam quatenus consensum nostrum antecedit, est operans et præveniens; quatenus verò permanens in nobis efficit nobiscum consensum, est cooperans et comitans. Nam ita consensus noster à Deo, et à nobis, ut Deus non solum immediatè physicè ad illum concurrit, sed etiam mediā cogitatione illum in nobis efficere dicatur, eo modo quo intellectus voluntatem movet et afficit. » Idem repetit Mæratius loco mox citato, his verbis: « Eadem entitas gratiae dici potest nunc operans, nunc cooperans diversa consideratione: operans quidem, quatenus est gratia quam Deus in nobis sine nobis operatur, vim habens in actu primo efficiendi consensum liberum nostræ voluntatis, sive eum efficiat in actu

et secundo, sive non; cooperans verò, quatenus reipsà moraliter in eum influendo ipsum simul nostrà cum voluntate causat et efficit.

Etsi autem omnes mox citati auctores contendant, quoad naturam et entitatem cùm omnino esse gratiam operantem et cooperantem *moraliter*; attamen Suarez, Vasquez, aliquis qui eorum doctrinæ adhærent, volunt gratiam cooperantem, esse ac meritò dici majorem in ratione doni et beneficii, eò quòd hæc, non altera, opportunis in circumstantiis conferatur. Eo serè modo quo, inquit, gladius datus alieui tempore pacis et tempore belli, realiter idem gladius est; tamen in genere doni ac beneficii, magis donum ac beneficium recipit ille cui datur gladius tempore belli, quando illo uti potest in sui defensionem, quam donaretur tempore pacis quo illi gladius amplius necessarius non esset. Undè Vasquez post verba mox relata, subdit: « Ob id tamen non affirmamus gratiam cooperantem esse eandem omnino gratiam cum operante, sed dicimus esse novam et diversam à gratiâ operante et præveniente in genere gratiæ, doni et beneficii, et habere aliquid novum in genere rei, nempè effectum. »

Docent 5º, gratiam cooperantem *physicè*, seu concomitantem, sumptam pro concursu seu influxu simultaneo, realiter et entitativè distingui à gratiâ tum operante, tum cooperante *moraliter*; etverò, inquit Mæratius, cùm adest concursus simultaneus, tunc sèpè desit motus ille primus indeliberatus in quo posita est natura gratiæ operantis et cooperantis *moraliter*.

Ultima tandem sententia est Norisii, De Laurea, D'Aguirre, Macedo, Steyaert, Vuijgers, Gamachæi, Ysambert, Du Vallii, De Lectocq, Grandin et aliorum benè multorum, quorum plerique gratiam ex sese et naturâ suâ efficacem admittunt. Aserunt 1º, gratiam tum operantem, tum cooperantem tribus aliis nominibus insigniri solere; gratia operans, ob diversa quibus fungitur munia, dicitur præveniens, excitans et sufficiens; cooperans verò appellatur subsequens, adjuvans et auxiliatrix.

Aserunt 2º, gratiam operantem, ex S. Aug. lib. de Grat. et libero Arb. cap. 17, eam esse, per quam ut velimus Deus operatur incipiens; seu, est motus indeliberatus tum intellectus, tum voluntatis, quem Deus in nobis sine nobis efficit, ut scilicet et benè velimus et benè agamus.

Iste autem motus dicitur in nobis sine nobis fieri; non quòd intellectus et voluntas in hunc motum nullatenus influant; namque, ut antea

observatum fuit, nullus motus vitalis in potentia vitali producitur sine physico illius potentiae influxu; sed is motus dicitur fieri in nobis sine nobis, quia moraliter ac liberè ad eum non concurremus; quo sensu Rom. 7, malum concupiscentiae quod invitus ac nolens patiebatur Apostolus, dixit nou se, sed quod habitat in illo peccatum, operatum fuisse.

Itaque omnes illi motus supernaturales, sive sint illustrationes in intellectu, sive pte motiones in voluntate, quas Deus in nobis sine nobis liberè concurrentibus efficit, ad gratiam operantem pertinent; gratia ergo operans restringenda non est ad eam duntaxat actuali gratiam quæ primam bonam voluntatem operatur, sed potius generatim est extendenda ad omnem, quæ qualemcumque bonam voluntatem in homine operatur, sive prima sit, sive non, sive deliberata, sive indeliberata, sive debilis et infirma, sive fortis et validâ. Hanc esse S. Aug. mente, probant 1º, quia allata mox S. doctoris definitio convenit etiam istis motibus quibus Deus hominem justum ad opera pietatis invitat; isti enim motus sunt in nobis, etiam dum justi sumus, sine nobis concurrentibus. 2º Quia eodem cap. S. Aug. sit universim nos sine Deo vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valere; igitur in mente S. Aug. nullum omnino pietatis opus ab homine etiam justo fieri potest, nisi Deus operetur ut velit, et volenti cooperetur. 3º Quia idem S. doctor lib. de Corrept. et Grat. cap. 11, ait: esse in nobis per hanc Dei gratiam (operantem scilicet) in bono recipiendo et perseveranter tenendo, non solum posse quod volumus, sed etiam velle quod possumus.

Aserunt 5º, gratiam cooperantem, eam esse in mente S. Aug. per quam Deus roentibus cooperatur perficiens; sive per quam Deus cùm volumus et sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur. Unde sequitur, gratiam cooperantem esse concursum seu influxum Dei supernaturalem, quo ad omnes actus supernaturales et liberos concurrit, sive illi sint à voluntate vel imperante, vel exequente; sive sint ab aliis potentis ex imperio voluntatis super naturaliter agentibus; sive adhuc sit infirma voluntas, sive fortis et valida.

Hanc esse legitimam gratiæ cooperantis notionem prob. 1º, quia S. doctor citato cap. 17, lib. de Grat. et lib. Arb. gratiam cooperantem generatim definit, per quam cùm volumus et sic volumus ut faciamus, nobiscum Deus cooperatur;

ergo gratia cooperans non debet ad eam duntaxat gratiam restringi per quam fortiter voluntus. 2º S. Aug. parvam illam et imperfectam voluntatem quam habebat S. Petrus dum aiebat Joani. 45 : *Animam meam pro te ponam*, gratiae non solum operanti, sed etiam cooperanti adserit; sic enim loquitur cito cap. : « Ipsam charitatem Apostolus Petrus nondum habuit quando Dominum timore ter negavit.... et tamen quamvis parva et imperfecta, non debeat, quando dicebat Domino : *Animam meam pro te ponam*.... Et quis istam etsi parvum dare cooperat charitatem, nisi ille qui preparat voluntatem, et cooperando perficit, quod operando incipit? quoniam ipse ut velimus operatur incipiens, qui voluntibus cooperatur perficiens. » Ibidem paulo post subdit S. doctor : « Sine illo vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus : » atque bona voluntas, seu ipsirma sit seu valida, opus est pietatis; ergo ad utramque voluntatem sese extendit gratia cooperans. 3º Eamdem doctrinam exprimit concil. Araus. II, can. 9, his verbis : *Quoties bona operamur, Deus in nobis atque nobiscum ut operemur operatur; quibus verbis, operatur nobiscum*, denotatur gratia cooperans; haec itaque sese extendit ad omnem deliberatam voluntatem, qualiscumque tandem illa sit. 4º Eadem doctrinae faveat S. Th. 4, 2, q. 411, art. 2, cuius verba supra adduximus. 5º Tandem concursus ille quo Deus ad voluntatem etiam parvam et infirmam, liberam tamen, concurrit, non potest ad gratiam operantem revocari. Namque gratia operans fit in nobis sine nobis liberè concurrentibus, sicuti constat ex jam dictis; atqui quælibet voluntas libera, tametsi parva et infirma, non fit sine nobis; ergo, etc. Hæc ultima gratiae operantis et cooperantis notio aliundè in scholis maximè pervulgata, nobis videtur, utpote SS. Aug. et Th. doctrinæ conformior, præceteris amplectenda.

Itaque gratia operans rectè definitur: Substantia mentis illustratio et indeliberata voluntatis affectio quas Deus in nobis sine nobis operatur, ut nimirum benè velimus, et benè agamus; cooperans vero, rectè definitur: Influxus seu concursus supernaturalis, quo Deus nobiscum concurrit ad omnes et singulos pietatis actus supernaturales ac liberos.

Jansenius, lib. 4 de Grat. Christi, cap. 4, docet gratiam operantem eam esse quæ efficit bonam voluntatem deliberatam, sed infirmam

ac tenuem; cooperantem vero, quæ operatur bonam voluntatem, fortē ac robustam: « Nihil evidentius, inquit, quæm gratiam operantem esse, quæ cum ante nollemus, efficitur ut velimus; cooperantem, quæ quando jam actu volumus, efficitur ut fortius velimus, ita ut superando quævis obstacula, etiam reipsa faciamus; illam operari ut quoquo modo voluntatem bonam seu yelle quantumcumque infirmum atque imperfectum habeamus; hanc ut illa bona voluntas augeatur et roboretur; non tantum ut ex inefficaci fiat efficax, sicut nonnulli volunt, sed ita ut etiam efficax efficiatur fortior. » Sententiani hanc inter vulgatas theologorum opiniones recensere consulte prætermisimus. Tum quia, nova est et ante Jansenium prorsus inaudita; unde citato lib. 4, cap. 12, loquendo de variis gratiae definitionibus confidenter asserit, « scholasticos, sequendo filium philosophiae suæ; mentem Augustini ac discipulorum ejus Prosperi et Fulgentii, nullo modo assecutus fuisse. » Tum quia ex mox dictis, gratia operans ab imbellem duntaxat et invalidam bonam voluntatem restringenda non est; nec vice versa gratia cooperans ad fortē et robustam. Tum quia in expoundâ utriusque gratiae notione multa interserit Jansenius omnino falsa et erronea. Docet, v. g., infirmam ac tenuem voluntatem bonam ex gratia ortam, imparem esse, etiam mediatae per orationem, superandæ oppositæ ardentiore cupiditati. Verum de his ubi de systemate Jans. datâ operâ agemus.

Quæres 3º, an gratiae divisio in operantem et cooperantem sit adæquata. Respondeo affirmativè, quia motus omnis gratiae actualis quo Deus movet hominem ad bonum supernaturaliter, aut fit sine nobis, aut nobiscum; si primum, gratia operans dicitur; si secundum, cooperans appellatur; igitur ista divisio est adæquata.

Quæres 4º, an gratia operans realiter distinguatur à cooperante. Respondeo gratiam operantem et cooperantem realiter ab invicem distingui. Probatur, quia gratia operans nihil aliud est quam subitus et indeliberatus motus tum intellectus, tum voluntatis per quam excitatur ad bonum; cooperans vero est supernaturalis Dei concursus quo concurrit ad actum voluntatis liberè consentientis priori motui, sicuti constat ex dictis quæsito 2; atqui hæc duo realiter distinguuntur ab invicem; ergo, etc. Et vero gratia operans interdùm separatur à cooperante, quando nempe inspirationi Dei

homo resistit, quemadmodum ostendemus infra; ergo, etc.

Quæres 5°, an allata gratiæ divisio extendi possit ad gratiam habitualem. Respondeo extendi posse ad gratiam habitualem; magis tamen propriè et committiter tribuitur gratiæ actuali. Prob. 4^a pars auctoritate S. Thomæ qui id ipsum expressis verbis asserit 1, 2, quæst. 111, art. 2: « Si vero, inquit, accipiatur gratia pro habituali dono, sic est duplex gratiæ effectus, sicut et cuiuslibet alterius formæ, ignorum primus est esse; secundus operatio:.... sic igitur habitualis gratia, in quantum animam sanat vel justificat sive gratiam Deo facit, dicitur gratia operans; in quantum vero est principium operis meritorii quod ex libero arbitrio procedit, dicitur cooperans. » Prob. 2^a pars, quia S. Aug. ex quo præsertim divisionem hanc desumpsere theologi, omnino videtur loqui de gratiæ actuali; siquidem S. Aug. de eâ gratiæ sermonem instituit, de quâ ipsi lis erat cum Pelagianis; at haec potissimum erat gratia actualis; ergo, etc.

Quæ spectant divisionem gratiæ operantis et cooperantis paulò fusijs prosecuti sumus; tum quia quæ dicta sunt de eâ divisione, eadem ferme omnino adaptari possint sequentibus divisionibus gratiæ prævenientis et subsequentis, excitantis et adjuvantis, sufficientis et elicacis; tum quia, ut observant Lemos in Panopliâ, et Alvarez lib. 9 de Auxil., disput. 81, « gratiæ operantis et cooperantis notio valde necessaria est ad intelligendam et explicandam naturam et proprietatem efficacis gratiæ, atque ad aperiendam mentem SS. Aug. et Thomæ circa ejusdem gratiæ virtutem, efficacitatem, et ad concordanda varia loca ejusdem Aug. quæ primo aspectu inter se videntur contraria. » Sequentes gratiæ divisiones compendiosius absolvemus.

Octava gratiæ divisio. — Gratia actualis voluntatis rursus dividitur in excitantem, et adjuvantem. Divisio haec fundamentum habet in Scripturis. Sic Apocalypsis 3: *Ecce sto ad ostium et pulso;* et Psalm. 118: *Adjuva me, et salvus ero.* Item in orationibus Ecclesiæ: *Actiones nostras, quæsumus, Domine, aspirando præveni, et adjuvando prosequere.* Eamdem gratiæ divisionem similiter commendat S. Aug. lib. 2 de peccat., meylis et remiss. cap. 48, his verbis: *Quod ad Deum nos convertimus, nisi ipso excitante atque adjuvante non possimus.* Denique concil. Trid. sess. 6, cap. 5: *Disponuntur, inquit, dum excitati divinâ gratiâ atque adjuti.... liberè mo-*

ventur in Deum. Quod autem spectat gratiæ tunc excitantis, tunc adjuvantis notionem, distinctionem et officia, quidque circa haec sentiant theologi, ex antedictis repetendum; gratia etenim excitans eadem prorsus est cum gratiâ operante, et adjuvans eadem quoque est cum gratiâ cooperante: sed utrinque diversa sunt nomina, propter diversa eorum officia. Eadem si quidem gratia quæ dicitur operans, quia per eam Dens aliquid operatur in nobis sine nobis, dicitur etiam excitans, in quantum voluntatem velut sopitam et torpente, à somno peccati aut negligentiâ bonorum operum clamore quodam sanctæ vocationis et inspirationis excitat. Similiter eadem gratia quæ cooperans dicitur, quia nostræ voluntati cooperatur, appellatur etiam adjuvans, quia nos adjuvat ad liberè consentendum gratiæ excitanti.

Nona gratiæ divisio. — Iterum actualis gratia voluntatis dividitur in prævenientem et subsequentem. Divisionem hanc commendat Script. Psalm. 58: *Misericordia ejus præveniet me;* et ibidem: *Misericordia ejus subsequetur me.* Utriusque mentio fit in publicis Ecclesiæ orationibus, ut in collectâ Domin. 16 post Pentecost., ubi Ecclesia sic Deum deprecatur: *Tua nos quæsumus, Domine, gratia semper præveniat et sequatur.* Eamdem tradunt SS. Patres, sanctus præsertim Aug. in Enchir. cap. 52: « Utrumque, inquit, legitur in sacris eloquïs, et misericordia ejus præveniet me, et misericordia ejus subsequetur me..... nolentem prævenit ut velit, volentem subsequitur ne frustra velet. »

Aut parùm aut nihil differt ista divisio à præcedentibus. Gratia enim præveniens eadem videtur esse cum gratiâ excitante et operante; subsequens vero, quæ et concomitans à non nullis appellatur, eadem etiam est cum adjuvante et cooperante; scilicet gratia præveniens ea est quæ inspirando et excitando prævenit; subsequens vero quæ adjuvando et cooperando prosequitur, juxta mox citata Ecclesiæ orationis verba: *Quæsumus, Domine, aspirando præveni, et adjuvando prosequere;* tantumque ratione distinguitur præveniens et subsequens ab operante et cooperante, excitante et adjuvante; in quantum præveniens et subsequens designant ordinem prioris et posterioris, qui non designatur nomine gratiæ operantis et cooperantis, excitantis et adjuvantis. « Gratia quæ his vocibus (*præveniens, comitans* et subseq.) significatur, inquit Suarez lib. 5 de Auxil. cap. 23, in re non distinguuntur à gratiâ ex-

citante et adjuvante, sed connotant solum
quasdam habitudines prioris et posterioris;
hæc sententia est communior theologorum
cum magistro in 2, dist. 27. Itaque gratia
operans, excitans et præveniens eadem omnino
est gratia, diversa solum consideratione;
sic etiam gratia cooperans, adjuvans et subse-
quens, etsi re distinctæ à præcedentibus, cæ-
dem sunt inter se; unde gratia operans et
cooperans duæ sunt gratiae species, quarum
singulæ tribus nominibus solent insigniri. Cum
ergo gratia præveniens cum operante et exci-
tante coincidat, sicut et subsequens cum coo-
perante et adjuvante, hinc quæ de his di-
visionibus supra dicta sunt, præsentis distributioni
facile accommodari possunt. Verum etsi ea sit
gratiæ prævenientis et subsequentis notio quam
modo adduximus, nonnulli tamen sunt qui
utriusque gratiae naturam paulò aliter explicant.

1º Quidam relativè ad justificationem ipsam
prævenientis et subsequentis gratiæ naturam
exponunt; ita ut gratia præveniens in eorum
sententiâ dicatur quecumque præcedit ipsam
justificationem, subsequens verò censetur
quælibet alia quæ homini post justificationem
tribuitur, nt in acceptâ sanctitate et justitiâ
perseveret. Ita Vasquez in part. 4 disput. 88,
cap. 10, ubi in confirmationem suæ sententiæ
refert S. Aug. testimonium ex cap. 52, lib. de Na-
turâ et grat.: *Misericordia Dei prævenit nos, præve-
nit ut sanemur, et subsequitur ut sanati vegetemur.*

2º Alii divisionem gratiæ prævenientis et
subsequentis explicant per comparisonem
ad se invicem; ita ut gratia præveniens di-
catur illa per quam ad bonum excitamus, sub-
sequens verò illa quæ priorem istam gratiam
sequitur; et hoc sensu prior omnis gratia dici
potest præveniens, si comparetur ad posterio-
rem. Ita prævenientis gratiæ vocabulum usur-
passe videtur sanctus ipse August. citato mox
cap. 32, lib. de Nat. et grat. « Misericordia ,
inquit, ejus prævenit nos; prævenit autem
ut sanemur, et subsequitur ut sanati vegete-
mur; prævenit ut piè vivamus, subsequitur
ut cum illo semper vivamus, » et lib. 4 ad
Bonifac. cap. 4: « In omnibus, inquit, quæ
quisque agit secundum Deum, misericordia
ejus prævenit eum. » Huic interpretationi
favit S. Th. 1-2, q. 111, art. 3, dûm ex variis
effectibus, quorum unus est altero prior, utriusque
gratiæ denominationem repetendam esse
asserit, licet alio quoque sensu supra exposito
utramque gratiam usurpaverit sanctus doctor.

3º Denique sunt qui hanc gratiæ actualis di-

visionem in prævenientem et subsequentem
explicant comparatè ad liberum consensum vo-
luntatis; ita ut præveniens dicatur quæ præ-
venit humanæ voluntatis consensum, nec
cum ulla tenus includit, subsequens verò dic-
atur ea quæ supponit et subsequitur voluntatis
consensum, quæque firmat voluntatem in bono
proposito, eamque adjuvat ut illud ad execu-
tionem perdueat. Juxta hanc expositionem con-
sensus voluntatis non includitur in gratiâ præ-
veniente, nec in gratiâ subsequente; quapropter
cùm actus ille voluntatis quo consentit at-
que vult bonum, sit etiam à gratiâ Dei, omni-
nò necesse est admittere in hujusmodi divisio-
ne sic intellectâ, ut reddatur adæquata, tertium
aliqd genus gratiæ, quæ concomitans
dicitur, quia voluntatem comitatur et adjuvat
ad hoc ut consentiat et velit bonum. Ilæc gratiâ
concomitans media est, sicut et ipsem vol-
luntatis consensus, inter gratiam prævenien-
tem et subsequentem; hinc præcedit gratia
præveniens; inde verò sequitur gratia sub-
sequens.

Triplicem hanc gratiam actualem designat
concil. Trid. sess. 6, cap. 16, ubi de influxu
gratiæ Christi in justificatos, sic loquitur:
« Quæ virtus (gratia scilicet) bona eorum ope-
ra semper antecedit, et comitatur et subse-
quitur. » Sed etsi tam varia sit ac multi-
plex gratiæ prævenientis et subsequentis ac-
ceptio, nusquam tamen eo sensu subsequens
dicenda est, quasi conatus quosdam bonos et
naturales exigat ut detur: vel quasi in aliquo
supernaturali opere, aut illius parte, gratia sit
libero arbitrio posterior: « Avertat, inquit S.
Aug. lib. 2 ad Bonifac. cap. 9, Deus hanc de-
mentiam, ut in donis ejus nos priores facia-
mus, posteriorem ipsum. » Et certè, quemadmodum
suo loco ostendemus, is fuit unus
à præcipuis Pelagianorum et Semi-Pelagianorum
erroribus, ut indicat S. Augustinus
epist. 107.

Decima gratiæ divisio.— Inter omnes gratiæ
divisiones summæ celebritatis est illa per quam
gratia operans sive excitans, subdividitur in
sufficientem et efficacem. Sufficiens duobus
modis accipi potest, nempe vel generatim,
vel speciatim. Generatim sumpta ea est omnis
quæ veram et expeditam confert potentiam
agendi in ordine supernaturali, sive suum as-
sequatur effectum, sive non; quo sensu etiam
gratia efficax dici potest sufficiens, juxta illud
Apost. 2 ad Cor. 12: *sufficit tibi gratia mea.* Hoc
modo intellecta gratia sufficiens habet rationem

generis respectu gratiae tum efficacis, tum strictè sufficientis. Gratia speciatim et purè sufficientis, prout opponitur gratiae efficaci, dicitur ea, quæ ad bonum supernaturale operandum et urgens præceptum adimplendum, veram, completam et expeditam, etiam relativè ad hic et nunc titillantem concupiscentiam, confert potentiam, quæ tamen nunquam obtinet suum effectum.

Gratia verò efficax, ea est, quæ suum semper obtinet effectum certò et infallibiliter, sive, prout loquitur S. Aug. lib. de Corrept. et Grat. indeclinabiliter et insuperabiliter.

Dicitur autem indeclinabiliter et insuperabiliter movere voluntatem, non quod superari et declinari non possit, sed quod nusquam de facto superetur et declinetur; eodem planè sensu quo imperator aliquis dicitur invincibilis, non quod non possit omnino vinciri et superari, sed quia nusquam victus sit. Circa utramque hanc gratiae speciem variæ occurunt difficultates multis heterodoxorum erroribus implicatae, et gravissimis hinc indè theologorum controversiis insignitæ, quæ quidem omnino hic prætermittere satius duximus, quām strictim et obiter ea attingere. De istis fusiùs et accuratè pro modulo nostro agemus in parte dogmatica hujusce tractatūs.

Ultima gratiae divisio.—Denique gratia dividitur in gratiam simpliciter, et gratiam pro gratia. Gratia simpliciter ea dicitur, quæ conceditur à Deo ex meritis Christi, absque ullo ex parte hominis præcedente merito, etiam ex gratia. Gratia verò pro gratia, ea est, quæ datur propter meritum præcedens, quod ex ipsa gratia oritur. Talis est gloria seu vita æterna, quæ simul est et merces, et gratia; merces, quia meritis rependitur; gratia, quia merita hæc ex gratia profluent.

Hujus divisionis meminit S. Aug. lib. de Grat. et libero Arb. cap. 8, ubi ait: « Si vita bona nostra nihil aliud est quam Dei gratia, sine dubio et vita nostra æterna quæ bonæ vitae redditur, Dei gratia est; ipsa enim gratis datur, quia gratis data est illa cui datur; sed illa cui datur tantummodo gratia est; hæc autem quæ illi datur, quoniam præmium ejus est, gratia est pro gratia. »

Juvat hic seriem omnium gratiae divisionum, quas in præsentि articulo proposuimus, compendiosè attexere, necnon juxta varia theologorum placita paucis contrahere, quæcumque fusiùs dicta sunt circa celebriores gratiae actualis operantis et cooperantis, prævenientis

et subsequentis, excitantis et adjuvantis, sufficientis et efficacis, divisiones.

Prima itaque ac capitalis gratiae divisio est in *creatam* et *increatam*; seu, ut alii loquuntur, in gratiam ex parte Dei, et ex parte creature; seu quod idem est, in gratiam ex parte principii, et ex parte subiecti. Prior, aeternus est ac supernaturalis Dei erga homines amor, quo eos diligit in ordine ad vitam æternam; posterior verò ea omnia generatim sunt beneficia, quæ ex aeterno illo ac supernaturali amore, ut effectus ex causâ procedunt. Ita Salmutenses, Suarez, Sylvius, Bellarm., etc.

2º Divitur gratia creata, in *gratiam Dei*, et *gratiam Christi*. Hæc, non autem illa confertur intuitu meritorum Christi; prior alio nomine dicitur gratia sanitatis; altera, gratia medicinalis. Ita communiter theologi qui cum S. Thomâ existimant Adamo non peccante futuram non fuisse Verbi divini incarnationem; ast qui cum Scoto pro adversâ stant sententiâ, prædictam non admittunt divisionem, sed gratiam creatam dividunt in gratiam sanitatis, seu Christi *ut capitum*; et in gratiam medicinalem, seu Christi ut Redemptoris. Ita Poncius, Media-villa, Frassen, etc.

3º Dividur gratia Christi, in *gratiam externam* et *internam*; prior, extrinsecus, posterior interius hominem afficit; utraque suo modo ad salutem conduit.

4º Gratia interna distribuitur in *gratiam gratis datum*, et *gratum facientem*. Gratia data definitur, donum gratis à Deo homini concesso, per se et primariò conducens ad salutem aliorum promovendam; gratia gratum faciens, donum est gratis à Deo collatum, ad propriam et spiritualem uniuscujusque salutem primariò et per se ordinatum.

5º Gratia gratum faciens dividitur in *habitualē* et *actualem*. Habitualis est, quæ conferitur per modum habitus, seu qualitatis jugiter in nobis permanentis, hominemque disponit ad vitam æternam; hæc autem habitualis gratia triplex est, scilicet gratia sanctificans, seu justificans, virtutes infusæ, et dona Spiritus sancti. Gratia actualis ea est, quæ per modum actus seu motionis transeuntis conceditur.

6º Gratia actualis dividitur in *gratiam intellectus*, et *gratiam voluntatis*. Gratia intellectus, est interna mentis illustratio quâ intellectui verum-supernaturale credendum, aut bonum supernaturale peragendum proponitur. Gratia voluntatis est indeliberata et immediata motio seu

inclinatio quam Deus in voluntate operatur, ut eam ad bonum supernaturale exicit ac provoget. Porrò gratia quae in praesenti naturae lapsæ statu conceditur, utramque tum intellectus illustrationem, tum voluntatis motionem complectitur; quod ex Scripturis, conciliis, SS. Patribus, S. potissimum Aug. alibi demonstrabimus.

7º Rursus gratia actualis, prout illustrationem supernaturalem in intellectu et piam affectionem similiter supernaturalem in voluntate includit, distribuitur in operantem et cooperantem, prævenientem et subsequentem, excitantem et adjuvantem. Celebriores sunt iste gratiae divisiones, circa quarum notionem varias in sententias abeunt theologi, quas ex antea fusiis dictis, pressius jam ac summatis hic resumo ac colligo.

1º Itaque censent aliqui, gratiam operantem et cooperantem, prævenientem et subsequentem, excitantem et adjuvantem seu concomitantem, unam et eamdem omnino esse, diversâ solûm consideratione. Scilicet voluntii auctores gratiam essentialiter positam esse in Indeliberalis intellectus et voluntatis motibus; porrò, inquit, idem entitativè motus indeliberalis, vocatur gratia *operans*, quia Deus eum in nobis sine nobis liberè cooperantibus operatur; *excitans*, quia excitat voluntatem; *præveniens*, quia prævenit liberum nostrum consensum; itemque idem ille vitalis motus dicitur *gratia cooperans, subsequens, adjuvans*, seu *concomitans*, quatenus simul in consensum voluntatis influendo cooperatur voluntati, eamque ad consentiendum adjuvat et concomitantur. Ita Molina in Concord. quæst. 14, art. 15, disput. 4: « Ex dictis, inquit, intelligitur facilè, unam et eamdem numero gratiam, quatenus excitat, allicit et invitat arbitrium nostrum ad actus credendi, sperandi, diligendi, appellari prævenientem ac excitantem gratiam, cùque consideratione prævenire arbitrium nostrum ad ejusmodi actus; quatenus verò consentiente jam arbitrio nostro et cooperante, actus illos ad quos incitat et allicit, ipsa quoque novo influxu et actione cooperatur eosdem actus, appellari adjuvantem et cooperantem gratiam. » Idem sæpius repetit eadem disput. et rursus ibid. disput 39 et 41. Non alia est hæc in parte Vasquesii doctrina: « Eadem cogitatio sancta, inquit, et subitus voluntatis motus dicitur gratia operans et præveniens, et cooperans, et concomitans; eadem, inquam, diverso modo considerata. Nam, quatenus

consensum nostrum antecedit, est operans et præveniens; quatenus verò permanens in nobis efficit nobiscum consensum, est cooperans et concomitans. » Idem tradit Mæratius de Grat. disput. 4 sect. disput. 2, his verbis: « Eadem entitas gratiae dici potest nunc operans, nunc cooperans diversâ consideratione; operans quidem, quatenus est gratia quam Deus in nobis sine nobis operatur.... cooperans et verò, quatenus reipsa moraliter in liberum voluntatis nostræ consensum influendo, ipsi simul nostrâ cum voluntate causat et efficit. » Ita etiam censem Suarez, Valentia, Lessius, etc.

Porrò (quod observa) etsi omnes mox citati auctores in eo consentiant quòd existimant gratiam operantem et cooperantem eamdem omnino esse quoad naturam et entitatem, in nonnullis tamen quidam ab aliis diserepant; sic Suarez, Vasquez, etc., adversus Molinam, Lessium, et alios, volunt gratiam cooperantem, esse ac meritò dici majorem in ratione doni et beneficii, quatenus hæc, non altera opportunis in circumstantiis confertur. Unde Vasquez post verba modò relata, sic subdit: « Non affirmamus tamen gratiam cooperantem esse eamdem omnino gratiam cum operante, sed dicimus esse novam et diversam à gratiâ operante et præveniente in genere gratiae, doni et beneficii, et habere aliquid novum in genere rei, nempe effectum. » Idem declarat Suarez lib. 5 de Auxil. cap. 52.

2º Alii volunt gratiam operantem eamdem omnino esse cum præveniente et excitante; pariter, gratiam cooperantem eamdem esse cum subsequenti et adjuvantem seu concomitante; at iidem existimant duplēcē hanc gratiae speciem à se invicem realiter esse distinctam. Ex iis autem alii, ut Card. d'Aguirre, Laurea, Noris, Macedo, Steyaert, etc., censem gratiam cooperantem seu adjuvantem coincidere cum gratiâ ex sese efficaci; ceteri verò gratiam cooperantem videntur confundere cum concursu simultaneo. Ita Frassé, Grandin, Vuigars, etc.

3º Alii gratiam actualem voluntatis paulò aliter distribuunt in tres species, quarum prima dicitur, gratia operans, præveniens et excitans; secunda, cooperans, concomitans et adjuvans; tertia, subsequens. Gratia operans, seu excitans et præveniens, juxta eosdem dicitur, supernaturalis à Deo immissa mentis illustratio, et indeliberalis, voluntatis motu seu affectu, quâ homo vel à Deo aversus, vel in bono torpens excitatur. Gratia adjuvans seu coöperans

et concomitans, *actualis* est Dei influxus, quo roborata voluntas liberè consentit gratiae excitanti. Gratia verò subsequens, est supernaturale Dei auxilium, quo firmatur voluntas in bono proposito, et adjuvatur, ut illud opere perficiat.

4º Rursus Thomistæ gratiam voluntatis alià ratione distribuunt. Scilicet juxta ipsos gratia *actualis* generatim dividitur in excitantem et adjuvantem. Excitans indeliberatos tantum actus in hominis intellectu et voluntate producit, quibus ad conversionem inducatur; adjuvans verò efficit, ut eisdem motibus indeliberatis consentiat, et conversionem de facto velit.

Porrò adjuvans subdividitur in prævenientem seu operantem physicè, et in cooperantem seu subsequentem; prior, ea est quæ in homine operatur primum liberum ac supernaturalem voluntatis motum, ad quem à Deo solo mota est humana voluntas, et ad quem ipsa sese non applicat nec movet *moraliter*, quatenus non ex aliquo priori alio motu et actu per deliberationem se ad illum excitat, ut supra ex. S. Th. 1-2, q. 8 et sequentib. exposuimus; posterior verò, ea dicitur, quæ voluntatem subinde moveat ad ea virtutis et pietatis opera quæ primum bonum et liberum velle sequuntur. Ita Lemos in Panoplia, Alvarez de Auxiliis, et alii quorum testimonia supra retulimus.

Ex iis patet, in sententiâ Thomistarum 1º, gratiam excitantem eamdem esse cum sufficienti. 2º Adjuvantem, coincidere cum efficaci. 3º Tandem quamlibet actualē voluntatis gratiam esse prævenientem. Sunt et aliæ variae expositiones gratiae operantis et cooperantis, prævenientis et subsequentis, excitantis et adjuvantis, quas supra retulimus, quæque ex mox dictis facilè colligi possunt.

Octava omniumque celebratissima gratiae divisio, est in sufficientem et efficacem; circa utriusque gratiae naturam, existentiam et proprietates, gravissimæ suboriuntur difficultates, quas in parte dogmaticâ hujusc tructatū sedulò expendemus. Interim satis sit hic annotasse, gratiam purè et strictè sufficientem, prout opponitur efficaci, eam esse, quæ voluntati veram et expeditam confert potentiam ad oppositionem hic et nunc titillantem concupiscentiam superandam et bonum operandum, cum quā tamen voluntas nusquam operatur. Eaque du-

plex est pro dupli potentiâ quam confert; alia enim est immediatè sufficiens, quæ dat posse immediatè et proximè concupiscentiam vincere et præceptum adimplere; alia verò mediatè sufficiens, quæ confert duntaxat potentiam orandi ad uberioris impetrandum auxilium, ut actu vincat prementem concupiscentiam, præceptumque urgens adimplat.

Rursus utraque gratia, tum proximè, tum remotè sufficiens, juxta quosdam ita potentiam compleat ut uberiori ac prævenienti non indigeat auxilio ad actum eliciendum; juxta alios verò illud requiritur uberioris auxilium. Gratia verò efficax, prout sufficienti opponitur, ea dicitur, quæ suam certò ac infallibiliter semper assequitur effectum; si effectus sequatur *vi ipsius gratiae*, dicitur ex sese et ab intrinseco efficax; si ex congruitate circumstantiarum, dicitur congrua; si ex prævisione Dei, dicitur efficax ab eventu.

Animus erat eò loci quinque summi momenti quæstiones circa gratiae naturam expendere. Primum an gratia ipsa sit omnipotens Dei voluntas, seu Deus ipse; an verò aliquid creatum menti impressum. Secundum, supposito quod gratia sit quid creatum, an sit formaliter ipsa mentis actio; an aliquid præsumt actui, ipsiusque causa. Tertium, dato quod si actus, an in solâ illustratione intellectus reposita sit; an verò motionem etiam voluntatis necessariò includat. Quarum, si actum voluntatis importet, an in solo amore seu delectatione sit formaliter reponenda, ut contendit Jansenius. Quintum denique, an illustratio intellectus et motio voluntatis in quibus reponitur gratiae natura, aut qui ex ipsâ fluunt motus, sint necessariò perceptibles, neque?

Verum, re maturius perspensi, gravia isthæ puncta ad partem dogmaticam remittere satius visum fuit; tune enim, cùm de naturâ gratiae ex professo agemus, opportuna sese dabit occasio, cunctas de quibus hodiè disputatur quæstiones nullo intervallo sejunctas, expendendi; sic enim implicatæ illæ quæstiones sibi mutuò lucem afferent, et operosa nimis de gratiâ tractatio facilius et ex ordine enucleabitur.

Atque his instar præludiorum præmissis, jam interiora tractatū aggrediamur.

PARS HISTORICA.

DE VARIS CIRCA GRATIAM ERRORIBUS.

Errores circa gratiam spectant, vel necessitatem illius, vel ejus agendi modum seu efficiaciam, vel denique ipsius effectus, justificationem scilicet et meritum. De his omnibus disseremus in hac parte, quam ordinis et claritatis causâ in duodecim omnino Dissertationes distribuemus.

1. Erit de Pelagianis. — 2. De Semipelagianis. — 3. De Monachis Adrumetiniis. — 4. De Prædestinationis quinti seculi. — 5. De Praedestinationis noni seculi. — 6. De Wiclefitis. — 7. De Luthero. — 8. De Calvino. — 9. De Baio. — 10 De congregationibus *de auxiliis*. — 11. De Jansenio. — 12. Tandem de Jansenii discipulis.

Dissertatio prima.

DE PELAGIANIS.

Septem erunt præsentis dissertationis capita: 1º paucis agemus de propugnatoribus hujuscemodi hæresecos; 2º de impugnatoribus; 3º de erroribus Pelagianorum. 4º An Pelagiani gratiae alienigenae interioris necessitatem aliquando tandem agnoverint. 5º An admiserint gratiam habitualem et virtutes infusas. 6º Quæ fuerit illa gratia de quâ tam diuturna exarsit contentio sanctum Augustinum inter et Pelagianos. 7º Compendiosam proponemus seriem chronologicam operum quæ adversus Pelagianos exaravit sanctus Augustinus.

Historiam autem Pelagianam hic speciatim enarrare consultò prætermittimus; tum quia ex dicendis passim in integrâ Dissertatione, maximè verò capitibus 1, 2, 3 et ultimo facile erit unicuique eas colligere; tum quia plurimi singula illius capita fusiùs prosecuti sunt. Ex antiquioribus S. Hieronymus præsertim in præfationibus ad quatuor libros Commentariorum in Jeremiam; Augustinus libris de gestis Palæstinis et de hæresibus; Marius Mercator, in Commentariis, etc. Istud idem copiosè perfecerunt è recentioribus in primis eminentissimus cardinalis Norisius in Historiâ Pelagianâ; card. D'Aguirre in Theolog. S. Anselm. tom. 3, disput. 411; Marii Mercatoris Commentator Joannes Garnerius S. J. auctores recentioris editionis Operum S. Aug. in præfatione tomo 10 præfixâ; Natalis Alexan-

der in Historiâ Eccl. 5. seculi cap. 3, art 2; doctissimus Petavius lib. de hæresi Pelagianâ, Moraines in *Anti-Jansenio* tract. 1, octo primis disputationibus. De codem arguento ex Heterodoxis egere Vossius, Usserius in Hist. Pelag. et Forbesius Institut. Historie. Theolog. lib. 8.

Jansenius Ypresensis octo de hæresi Pelagianâ libros conscripsit, quorum primus hujuscemodi hæresecos historiam complectitur.

CAPUT PRIMUM.

De primis auctoribus et præcipuis defensoribus hæresis Pelagianæ.

De hujuscemodi hæresecos præformatoribus disseendum primò, tum de Pelagio, tandem de præcipuis Pelagii discipulis.

ARTICULUS PRIMUS.

De Pelagianorum parentibus ac magistris.

Tres præcipui fuere Pelagianæ hæresis præformatores, Origenes scilicet, Rufinus et Theodorus Mopsuestenus. De Origene id constat ex sancto Hier. epist. ad Ctesiphontem, ubi Pelagium his verbis alloquitur: *Doctrina tua, Originis ranusculus est.* Ibidem Origenem vocat *Pelagiani erroris principem.* Rufinum quoque Pelagio prælustrasse asserit ibidem sanctus Hieron. et in præfatione lib. 1 in Jeremiam, ubi Rufinum sub nomine Grunnii indicans, eum Pelagii præcursorum disertis verbis appellat: *quod non videns, inquit, præcursor ejus Grunnius olim nisus est carpare.* Idem de Rufino tradunt Anastasius epist. ad Joannem Jerosolymit. Marius Mercator in præfatione subnotationum in scripta Juliani, et ipse etiam S. Aug. lib. de peccat. orig. cap. 4, ubi testatur Rufinum, Coelestii magistrum, ipsum docuisse negare traducem originalis peccati.

Quis sit ille Rufinus, an ille Aquileiensis, adeò famosus propter graves ipsum inter et sanctum Hieron. contentiones; an alter natione Syrus, disputant critici. Marii Mercatoris editor Garnerius contendit, illum Rufinum Syrum suisce, et ab alio Aquileensi planè distinctum. Eminentissimus Card. Norisius è contra in Hist. Pelag. lib. 1, cap. 2; Natalis Alexander Histor. Eccles. secul. 4, cap. 4. art. 52; Petavius lib. de hæresi Pelag. cap. 1, n. 5, et

cæteri vulgò existimant Rufinum illum esse Aquileiensem. Quam controversiam , nos aliis dirimendam relinquimus.

Quod autem Theodorum Mospuestenum episcopum spectat, ipsum negâsse peccatum originale, atque ita Pelagio prævisse , apertè testatur Marius Mercator tum loco mox laudato, tum etiam in Commonitorio , his verbis :

« Quæstio contra catholicam fidem apud nonnullos Syrorum, et præcipue in Ciliciâ à Theodoro quondam episcopo oppidi Mopsuesteni jamdudum mota, nunc usque penè paucos eorum occulte traditur; nec ea palam profertur, sed ab ipsis qui de eâ cornicantur, velut Catholicis, intra ecclesiam retinetur: progenitores videlicet humani generis Adam et Eam mortales à Deo creatos, nec quemquam posteriorum suâ prævaricatione transgressos lœsisse, sed sibi tantum nocuisse, se mandati reos apud Deum fecisse, alterum penitus nullum. »

ARTICULUS II.

De Pelago.

Circa Pelagium sex quæri possunt : patria , professiō, ingenium, scripta, mores et artes : hæc paucis hic expendemus. Ex majori Britanniâ, seu Angliâ ortum duxisse Pelagium, testantur S. Aug. Ep. 186 ad Paulinum alias 106, ubi scribit Pelagium, ut ab alio Tarentino distingueretur, Britonem fuisse cognominatum, S. Prosper initio Carminis de ingratis , à quo, Coluber Britannus dicitur. Orosius in Apologeticô, et Marius Mercator in Commonitorio, eum pariter Britannum appellant. Professione monachus fuit Pelagius. Ita testatur S. Aug. lib. de hæresibus cap. 88: *Pelagianorum*, inquit, *est hæresis, hoc tempore omuim recentissima, à Pelagio monacho exorta.* Cùm tria monachorum genera tunc temporis distinguerentur, quorum alii in monasterio, qui cœnobitæ ; alii in desertis locis, qui eremitæ ; alii suis in ædibus degebant, qui apud Graecos quandoque philosophi, apud Latinos vulgò monachi , appellabantur, Pelagius ex his postremis fuisse videtur, nec usquâm ad sacros ordines promotus; unde laicus dictus est à Zozimo summo pontifice , in 2 Epistolâ ad Africanos : quieunque enim ex monachis non erant sacris ordinibus initiati, ii inter laicos recensebantur.

Ingenium accepit à naturâ *fortissimum, cælerrimum et acutissimum*, inquit S. Aug: lib. de Nat. et Grat. cap. 6 et 55. Non minus litigiosum, versipelle , sinuosum, dolis ac fraudibus

deditum illius ingenium, produnt ac manifestant variis illi flexus ac doli, quibus erroris sui caput dissimulare omni arte nitebatur.

Quod spectat Pelagi opera , plures ab ipso libri scripti sunt, pluresque ad diversos epistole: horum catalogum ex Hier. Aug., Orosio, Mercatore et Gennadio refert doctissimus Garnerius Dissertatione primâ in primam partem operum Marii Mercatoris. Inter Pelagii scripta, hæc præcipua sunt. 1º De Trinitate libri tres. 2º De Naturâ liber unus. 3º De libero arbitrio libri quatuor. 4º Expositionum in omnes S. Pauli epistolas libri 15. 5º Ad Demetriadem de Virginis institutione liber unus. 6º Defensio fidei ad Augustinum. 7º Libellus fidei ad Innocentium. 8º Variae ad diversos epistole. Ex his porrò omnibus sive libris, sive epistolis integrum nihil jam habetur, præter, libellum fidei, librum de institutione Virginis ad Demetriadem, et expositiones in Epistolas Apostoli; quæ autem nunc supersunt Pelagii opera, in unum volumen collecta, non ita pridem lucem aspexere Antuerpiæ, hæc inscriptione : *Appendix Augustiniana.*

Quod ad mores autem Pelagii attinet ; eos, saltem specie tenus, ita compositos et probatos habuit, ut pietatis laudem assecutus aliquando fuerit, teste S. Aug. lib. de gestis Pelagii cap. 22. *Pelagii nomen, inquit, cum magna ejus laude cognovi,* et lib. 5 de peccat. meritis et remiss. cap. 1, ait, eum tanquam virum sanetum habitum fuisse : *Post pancissimos dies, inquit, legi quædam Pelagii scripta, viri, ut audio, sancti et non parvo profectu christiani.*

Verum sit de illâ pietatis ac sanctitatis famâ quâ floruit aliquando Pelagius, ab eâ certè subinde multum excidit ; Orosius enim, testis coetaneus, in Apologeticô cap. 27, ipsum carpit tanquam ministrum mensarum , itemque balneis et epulis enutritum. Nimis, inquit Norisius Hist. Pelag. lib. 1, cap. 3, ex illis tunc temporis monachis erat Pelagius, de quibus haec quidem lepidè scribit Hier. in Epist. ad Pammachium : « Miror , cur carni detrahentes vivant carnaliter, et inimicam suam foveant, et nutriant delicate ; nisi forte implere volunt Scripturam dicentem : Amate inimicos vestros.

Arte multiplici, variisque fraudibus hæresim suam disseminare conatus est Pelagius; hujus artem et fraudes in errore suo disseminando eleganter describit Garnerius dissertatione I in Marium Mercatorem. Ut autem facilius errores suos insinuaret Pelagius, non virorum

duntaxat, sed mulierum præsertim ministerio utebatur; quæ fraus et consuetudo omnibus ferè haereticis communis fuit, ut observat S. Hier. ad Ctesiphont. quā quidem fraude nihil certè periculosius; quippè cùm mulieres errorem facilius combinant; quia leves; celerius diffundant, quia loquaces; tardius quoque deponunt, quia ignaræ ac pertinaces.

ARTICULUS III.

De Pelagii discipulis.

Inter varios Pelagii discipulos tres præsertim extitère celebritate nominis et famâ notissimi, nimirū Cœlestius, Julianus et Anianus.

Primus ætate ac celebritate nominis discipulus Pelagii fuit Cœlestius, à quo Cœlestiani, sicut à Pelagio Pelagiani dicti sunt, teste S. Aug. lib. de haeresibus cap. 88. Quæ fuerit ejus patria, valdè incertum: Campanum fuisse conjicit Marii Mercatoris Commentator. Vitam monasticam professus est, teste Gennadio lib. de Scriptoribus ecclesiasticis cap. 44. Acerrimū fuisse illius ingenium testis est S. Aug. lib. 2 ad Bonif. cap. 3; indè factum est ut magistrum suum Pelagium audaciā superaverit, ac totius exercitū ductor fuerit, ut ait S. Hier. epist. ad Ctesiphont. Cùm in concilio Carthaginensi damnatus, et idcirco à gradu sacerdotali, quem ambibat, repulsus fuisset, Africam deseruit, et in Asiam profugus, presbyteratum suffuratus est.

Julianus alter fuit Pelagiana haereseos sectator et defensor acerrimus. In Apuliâ natus est, ex illustri genere, patre Memore, seu Memorio, et Julianâ matre. Ad Celanensem episcopatum junior assumptus ex Mario Mercatore; fastu ac superbiâ tumens, ut sibi nomen compararet, inclinatam et afflictam Pelagianorum causam erigere conatus est. Ille facilis eloquentiâ, ingenio acri et subili, magnâ Scripturarum sacrarum peritiâ, ac multiplici litterarum tum græcarum, tum latinarum cognitione illustrem fuisse tradit Gennadius lib. de Scriptoribus Eccles. 43. Multa adversus S. Aug. et catholicae fidem conscripsit, duodecim præsertim libros contra duos sancti Aug. de nuptiis et concupiscentiâ. Ipsum egregiè confutavit S. doctor; atque hominis fraudes haeresimque tam apertè detexit, ut episcopatu et Italiam pulsus, Constantinopolim fugerit, Theodosii imperatoris et Cleri constantinopolitanus patronum imploraturus. Verum tunc aderat Constantinopoli Marius Mercator S. Aug. amicus, qui adversus Julianum et sequaces ejus Communitorum obtulit imperatori, quo Juliani haeresi

detectâ; ipse et Cœlestius et alii ejusdem consorts erroris ab urbe Constantinopolitanâ pulsi sunt. Molitus est postea Julianus, episcopatum et Ecclesie societatem recuperare, verum irrito planè conatu; sanctorum etenim Sixti et Leonis pontilicium operâ repressus est, teste S. Prospero in Chronico. Italiâ simul et Oriente ejectus, omnibus Ecclesiae et imperatorum telis pereussus, diu profugus, Siciliam tandem appulit; et ignobili vico, cùm aliquandiu pueros docuissest, miserrimè obiit circa annum 453, ex episcopo factus ludimagister. Vide de Juliano quæ dicemus sub finem capitî sequentis, et ultimis Conclusionibus capitî 4 hujusc dissertationis.

Anianus patriâ, ut creditur, Italus fuit, et Ecclesie Celedensis diaconus; cùm latine et græcae linguae peritissimus esset, Pelagio magnam præstitit operam in detergendâ sermonis barbarie: de eo mentionem habet S. Hier. epist. ad Alipium et Augustinum cap. 2. In latínū sermonem interpretatus est Anianus octo priores homiliae S. Chrys. in Matth. necnon septem homiliae ejusdem de laudibus S. Pauli; utrique interpretationi suam præfixit Pelagianis erroribus infectatam prefationem; prior dirigitur ad Orontium episcopum, posterior verò ad Evangelium presbyterum.

Qui historiam Cœlestii, Juliani, Aniani, quasi per annos singulos digestam legere voluerit, aedat iam appellatum Commentatorem Mercatoris dissert. 1, cap. 5, 6, 7, etc. circa verò horum scripta, consule eumdem Appendice ad dissert. 6, quæ est de scriptis ab hostibus fidei pro haeresi Pelagianâ.

CAPUT II.

De Pelagiana haereseos impugnatoribus.

Haeresis Pelagiana debellata fuit variis conciliorum decretis; summorum pontificum constitutionibus, dogmaticis SS. Patrum scriptis; edictis imperatorum in ipsos latis; de his sigillatim hic agendum.

ARTICULUS PRIMUS.

De Conciliis in causâ Pelagianorum celebratis.

Viginti quatuor congregata sunt concilia adversus haeresim Pelagianam, ante celebratiōnem Ephesinæ synodi œcumenicæ. Quæ quidem concilia sigillatim retulit et doctissimis observationibus locupletavit Mercatoris Commentator Parisinus; præcipua ex ipsis ex ordine recensēmus. Non abs re autem erit paucis antea præmittere Pelagi gesta ab exordio suæ haere-

seos ad annum usque 412, quo tempore celebratum est primum ex conciliis in causâ Pelagianorum habitus.

Corpit hæresim suam disseminare Pelagius circa annum 403, scriptis aliquot epistolis et opusculis errorum suorum veneno conspersis; adeò tamen callidè, et tot tantisque verborum ambagibus argutiisque, ut oculatissimos quosque falleret; id quod sibi ipsi penè contigisse fatetur S. Aug. lib. de grat. Christi cap. 57 : « Mihi (inquit Aug. loquens de Pelagi epist. ad Demetriadem) penè persuaserat, hanc illum gratiam, de quâ quaestio est, confiteri... sed cùm in manus meas et alia venissent, quæ posterius latiusque conscripsit, vidi quemadmodum potuerit etiam illuc gratiam nominare, sub ambiguâ generalitate quid sentiret abscondens, gratiæ tamen vocabulo frangens invidiam, offensionemque declinans. » Eâdem arte paulò antea epistolam ad S. Paulinum conscriperat : « Eâ (ut jactavit postmodum scribens ad S. Innocent.) nihil aliud quam Dei gratiam et auxilium confitebatur, nosque nihil omnino boni facere posse sine Deo. » Verùm ipsam non caruisse fermento erroris ostendit S. Aug. citato lib. de Grat. Christi, cap. 23.

Cæterùm quô facilius errores suos spargeret subdolus hæresiarcha, peragratis multis regionibus et Ægypti monasteriis, tandem Romam venit ubi firmam sedem et domicilium sibi constituit. Ita testatur S. Aug. lib. de peccato orig. cap. 8. (Garnerius cap. 4, dissert. 1 in Mercat. censem Pelagium non ex orientalibus partibus, sed ex patriâ, Romam venisse longè ante Innocentii, Anastasiique tempora, cùm teneret Sedem apostolicam Damasus, id est, ante annum 384, quo vitâ excessit S. pontifex.) Romæ substitut Pelagius, donec contigit cám circa annum 410, ab Alaricô Gothorum rege invadi et devastari; tunc enim sparsis hinc indè civibus ac incolis, Pelagius cum Cœlestio fugit in Africam, et Hipponem appulit absente tunc S. Aug. ejusdem urbis episcopo : breviisque inde Carthaginem sè recepit, ubi scimel iterumque obiter visus est à S. doctore curâ collationis mox habendæ cum Donatistis occupatissimo, nec multò post idem Pelagius in Palæstinam properavit, relicto in Africâ Cœlestio. Ista constant ex eodem S. Aug. lib. de gestis Pelagi cap. 22.

Cùm autem Cœlestius in Africâ subsedisset, petente interim Orientem Pelagio; atque ita, quemadmodum observat S. Hier. præf. lib. 4

in Jerem. quasi orbem inter se partiti essent magister et discipulus, ut hic Occidentales macularet, dum Pelagius Orientales perversis suis dogmatibus clanculum labefactabat; Cœlestius cœpit in Africâ ac præsertim Carthaginem Pelagianam hæresim liberè et apertè profleri, et ut majori cum auctoritate in eâ propagandâ incumberet, conatus est promoveri ad sacerdotium : ast ejus conatibus obstitit Paulinus diaconus, à quo delatus est ad Aurelium episcopum Carthaginensem, tanquam hæresim docens ac spargens. Eâ de re admonitus Aurelius celebravit circa annum Domini 412, concilium Carthaginense; quod primum fuit è vinginti quatuor conciliis congregatis adversus hæresim Pelagianam, ante celebrationem Ephesini.

Prima itaque synodus in causâ Pelagianorum habita, celebrata fuit Carthagine anno 412, contra Cœlestium, actore Paulino S. Ambrosii diacono. Præfuit synodo Aurelius, plures adfluere episcopi. Sex errorum capita objecta sunt Cœlestio, qui convictus, anathemate damnatus est, et ab Ecclesiâ communione exclusus. Huic sententiæ non acquievit pertinax hæreticus, sed Sedem apostolicam ad declinandum synodi judicium appellavit; cæterum idem ipse mox Ephesum Asiæ urbem, neglectâ appellatione, profugit, ubi per obreptionem presbyter ordinatus est. Ista constant ex S. Aug. lib. de gestis Pelagi cap. 11, ex Mario Mercat. Commonit. cap. 1. et ex Facundo Hermian. lib. 4, cap. 3.

Secunda Synodus congregata est Jerosolymis anno 415, mense julio, à Joanne Jerosolymitano qui Pelagio favebat. Cogendæ synodo occasionem dedit Pelagius, qui cùm toto jam ferè triennio Jerosolymis versatus esset, nonnullos de clero, et ipsum in primis Joannem episcopum, solitis artibus suas in partes adduxerat. Iude presbyteros inter orta dissensio, aliis Pelago faventibus, duce Joanne Jerosolymitano; aliis contra pugnantibus, duce S. Hier. qui perversam subdoli hæresiarchæ doctrinam diligenter perspexerat; hinc graves utrinque animorum motus et discordiae, quas ut Joannes, non sedaret quidem, sed Pelagio nocere prohiberet, conventu presbyterorum convocato, tentavit, si quâ posset ratione partibus silentium imponere.

Huic synodo interfuit Paulus Orosius, celebris ex Hispaniâ presbyter, à S. Aug. missus ad S. Hier. in Palæstinam, ut de origine animalium doceretur. Narravit ille hoc in con-

ventu ea quæ anno 412 in Africâ gesta fuerant super haeresi Pelagianâ, atque testatus est se duo à Pelagio audivisse: unum, *hominem posse esse sine peccato, si velit; alterum, hominem posse facilè mandata Dei custodire*, utrumque ab Africanis damnatum. Pelagius, quem inter presbyteros, kicum licet, sedere Joannes iusserat, respondit, non dicere se *id posse fieri sine adjutorio Dei*; exceptionem Pelagi libenter admisit Joannes Pelagio favens, eamque Scripturæ testimoniis confirmavit. Sed alteratione facta, multisque causantibus cumdem non posse esse Pelagii patronum ac judicem, causamque ortam inter Latinos à latinis judicibus disceptari debere, totius negotii judicium ad R. pontificem Innocent. I. delatum est, imposito interim utriusque parti silentio. Ita colligitur ex Orosii Apologetico cap. 3 et 4, in quibus hujus synodi acta accuratè referuntur.

Non est autem quod Jansenius lib. 1 de haeresi Pelagianâ, contendat, hanc synodus Jerosolymitanam commentitiam esse, et antiquis incognitam: si quidem hujus synodi meminit S. Aug. lib. de gestis Pelagi cap. 11, 14 et 16, ubi narrat, Joannem in synodo diopolitanâ rogatum, retulisse quid coram se in illo conventu Jerosolimitano gestum fuisset.

Tertia synodus adversus Pelagium collecta fuit mense decembri ejusdem anni 415, Liddæ, quæ est Diopolis, urbs Palæstinæ. Huic præfuit Eulogius, metropolitanus Cæsariensis; adfuere 14 episcopi. Ea in synodo haeresis postulatus est Pelagius à duobus episcopis Gallicanis, Erote videlicet Arelatensi, et Lazaro Aquensi, non per sequidem et verbo, cùm propter unius ægritudinem ad synodum pervenire non potuerint, ut refert S. Aug. lib. de gestis Pelagi cap. 33, sed misso ad Eulogium Cæsariensem accusationis suea libello. Libellus ille *Erotis et Lazari* duo continebat objectionum capita, unum adversus Pelagium, alterum contra Cœlestium, ex illorum libris excerpta, pluribusque erroribus constantia. Singulos recenset S. Aug. citato cap. 33, lib. de gest. Palæst. Interrogatus autem Pelagius, ut erat mirus fallendi artifex, objecta sibi capita, tum dubiâ et ancipiâ responsione, tum turpi æquivocatione, nomine scilicet adjutorii Dei intelligendo naturam, liberum arbitrium, legem, etc., Patribus Palæstinis illusit; idque cùm facilius, quod ipse latini loquens Græcis, ab illis non intelligebatur nisi interpretis beneficio, qui ejus verba aut fideliter non reddebat, aut ejus favebat personæ. Quapropter, illi episcopi, inquit sanctus Aug.

epist. 177, aliás 93, ad Innoc. S. pontif. ut erant simplices, nihil fraudis subesse suspicati, atque nomine gratiae quam admittebat Pelagius eam intelligentes quam doctrinacatholica solet intelligere, Pelagium, errore facti, Catholicum pronuntiavere; cùque de causâ synodum Diopolitanam, miserabilem appellat sanctus Hier. epist. 79.

Etsi autem Palæstina synodus, errore facti decepta, Pelagium orthodoxum judicaverit, Pelagi tamen haeresim non approbavit, inò damnavit; quod quidem constat ex S. Aug. lib. de gestis Pelagi, cap. 33, ubi sanctus doctor ex actis ipsius synodi refert, Diopolitanos Patres, lectis articulis Pelagio objectis, dixisse: *Quid ad hæc que lecta sunt capitula, dicit præsens Pelagius monachus? hæc enim reprobat sancta synodus, et Dei catholica Ecclesia.* Idem colligitur ex Innocent. 1º in epist. ad quinque Africanos antistites, quād S. Aug. laudat lib. de peccat. orig. cap. 9, et ex S. Prospero Carm. de Ingratis cap. 2. Falsò itaque, ut notat S. Aug. cap. 32, citati libri de gestis Pelag. scribebat Pelagius ad amicos, anno sequenti, sententiam suam 14 episcoporum suffragiis fuisse comprobata.

Si quis verò pleniùs cognoscere velit quænam capita fuerint objecta Pelagio in synodo Diopolitanâ, et ejus responsiones sive potius effugia, adeat sanctum Augustinum lib. de gestis Pelagi, ubi fusè cuncta describit quæ à nobis brevitati consulentibus omittuntur.

Quarta synodus, quæ est secunda Carthaginensis, in causâ Pelagianorum, convocata est ab Aurelio Carthaginensi anno 416, circa tempus autumni; adfuere 68 episcopi, quorum nomina recensentur in Synodicâ ad Innocent. Huic repente ex Oriente interfuit Orosius, qui litteras Gallianorum episcoporum Erotis et Lazari Pelagi accusatorum Patribus Carthaginensibus obtulit narravitque ea quæ in synodis Jerosolimitanâ et Diopolitanâ gesta fuerant; lectis litteris, et Palæstinorum gestorum auditâ relatione, recensita sunt quæ ante quinquennium in causâ Cœlestii gesta fuerant in priori synodo Carthaginensi. In ipsum, ejusque magistrum Pelagium lata est sententia, quâ Patres communī deliberatione censuerunt, *hujusmodi persuasionis auctores (Pelagius et Cœlestius) nisi hæc apertissimè anathematizaverint, ipsos anathematizari oportere.* Hanc videlicet severitatem existimantes necessariam sanandis ingenii multorum, quos illi vel jam corruerant, vel etiam in posterum poterant corrumpere; atque ut huic imminenti malo omni ex parte obviam iceret.

Carthaginense concilium, rēm quoque judicavit ad Innocentium papam deferri oportere. quō scilicet eorum decretis etiam apostolicae Sedis adhiberetur auctoritas. Ita Patres Carthaginenses in Epist. synodicā ad Innocent. S. pontificem.

Quinta synodus contra Pelagianos celebrata fuit Milevi Numidiæ urbe, eodem anno 416, circa finem octobris. Praefuit Sylvanus provinciae senior, eoque jure primas, et concilii praeses; adfuerēt 61 episcopi, quos inter eximii tres extitērēt, Augustinus, Alipius et Possidius. Epistolam ad Innocent. scripsēre concilii Patres, quā posteaquām ei posuerunt ob oculos, quām pernicioса esset hæresis Pelagiana, ipsum rogant atque obstestantur ut si minus Pelagii ac Cœlestii saluti consulere valeret, eos à nefariis suis placitis avocando, saltem eosdem condemnando aliis proficeret. Hæc, ut et Carthaginensis synodi Epistola, manu ipsius S. Aug. exarata fuit.

Eodem anno circa finem eādemque de causā, præter synodicas conciliorum Carthaginensis et Milevitani epistolas, præsules quinque Africani, scilicet Aurelius, Alipius, Augustinus, Evodius ac Possidius; aliam communī nomine eidem scripsēre Innocentio epistolam, quā totam Pelagii causam uberiū et enucleatiū exponebant; docebant etiam, ipsius Innocentii præsertim interesse, huic tanto malo mederi: « propterea quōd, inquiunt illi Antistites, si cognoverint dogmatis Pelagiani sectatores eumdem Pelagii librum quem illius vel putant esse vel nōrunt, episcoporum catholicorum auctoritate, et maximē sanctitatis tuæ, quam apud eum esse majoris ponderis minime dubitamus, ab eodem ipso anathematizatumque damnatum, non eos existimamus ulteriū ausuros pectora fidelia, et simpliciter christiana turbare. » Hunc quinque episcoporum conventum Carthagine, loco sextæ synodi in causā Pelagianorum merito reponi probat doctissimus Garnerius, tum auctoritate Marii Mercat. in Comonit. cap. 13, n. 13, tum quia conventus ille constabat præstantissimis totius Africæ, imò et Ecclesiae occidentalis Patribus, Aurelio præsertim et Augustino, quorum ille dux, iste ingenium conciliorum à sancto Prospero Carmine de Ingrat. cap. 2, dictus est.

Tres itaque juxta Marii Commentatorem celebratae sunt synodi anno 416 contra Pelagianos: prima Carthagine circa tempus autumni, altera Milevi circa finem octobris, tertia tan-

dem iterūm Carthagine sub finem ejusdem anni.

Tribus memoratis Africanorum præsulum epistolis, Innocentius papa totidem alias rescripsit anno 417, eādem januarii die consignatas; quæ à Julio episcopo in Africam omnes allatæ sunt. His in epistolis sanctus pontifex, 1º palmares duos Pelagianorum errores proscriptabit, duoque catholica dogmata his opposita definit; alterum de necessitate gratiæ, alterum de infantium Baptismo propter peccatum originales; 2º pronuntiat anathema in errorum autores et sectatores; 3º resipiscentibus apostolicæ charitatis sinum aperit. In rescripto ad Milevitanae synodi Patres, post damnatam, juxta Africanarum synodorum relationem, perversam Pelagii et Cœlestii doctrinam, hæc habet Innocentius: « Quare inventores vocem novarum (Pelagium et Cœlestium) Ecclesiasticā communione privari, apostolici vigoris auctoritate censemus, donec resipiscant à diaboli laqueis.... simul autem præcipimus, ut quicumque id pertinaciā simili defensare nituntur, par eos vindicta constringat... Hæc igitur in supradictos maneat fixa sententia.... jubemus tamen si unquam sani, deposito pravi dogmatis errore, resipuerint, damnari possintque ea, quorum se ipsi prævaricatione damnarunt, eis medicinam solitam, id est, receptaculum suum ab Ecclesiâ non negari. »

Existimant pluriimi, cum Marii Mercat. Commentatore Garnero dissipit. 2 de Conciliis in causā Pelag. habitis, prædictas Innocentii ad Africanos præsules epistolas, non nisi in coactâ synodo fuisse perscriptas; quia, inquiunt, apud pontifices romanos tunc temporis non erat in more positum, ut de rebus tanti momenti scriberent, nisi priùs convocato concilio. Ita Syricius Ilimerio Tarragonensi, de non rebaptizandis Arianis. Ita Anastasius Joanni Jerusalemitano, de Origenis erroribus. Ita Zozimus universis episcopis, de condemnatione Pelagii et Cœlestii. Ita Cœlestinus Cyrillo et aliis de Nestorii impietate. Ita Leo Magnus Flaviano, adversus Eutychen, etc. Censet autem ibidem Garnero, synodum hanc Romanam ex quā ad Patres Africanos rescripsit Innocentius, septimam esse ex iis quæ adversus Pelagianos celebratae sunt.

Ad hanc Innocentii primi sententiam contra Pelagianam hæresim pertinet quod scripsit sanctus Prosper Carm. de Ingratis.

pestem subuentem prima recedit
Sedes Roma Petri.

Primas partes in damnatione Pelagianorum Sedi romanae dedit S. Prosper, quia praecedentia concilia, aut Pelagium et Cœlestium non damnaverant, aut ultimum cause integrae judicium detulerant ad Innocentium papam; et licet haeresim detestata fuissent, ac proscribendam judicassent, apostolicæ tamen auctoritatis judicio sententiam suam muniri ac confirmari enixè postulaverant.

Pelagius ac Cœlestius ubi damnatos se ab apostolicâ Sede, totâque simul Ecclesiâ Africanâ audiâre, actum esse de suâ ipsorum causâ, si damnatio illa vim obtineret, probè intellexerunt: undè, ut hanc à se damnationis sententiam avertarent, oblati romano pontifici simulatis ac captiosis fidei suæ libellis, ipsi fucum facere omni arte conati sunt. Et quidem Cœlestius relictâ Epheso Constantinopolim profectus, hâc in urbe, ut olim in Africâ fecerat, impietatis suæ dogmata disseminare aggressus est. Id ubi primùm cognovit Atticus, ejusdem civitatis episcopus, eum inde magno studio ac diligentia expulit, missis adversis ipsum litteris ad episcopos in Asiam, Thessalonicam et Carthaginem; de quo meminit S. Aug. lib. 3 contra Julian. cap. 4, et Marius Mercator in Commonit. cap. 4, n. 4, credit Atticum ex auctoritate concilii eam in rem coacti hoc ipsum præstisset; neque enim eâ tempestate moris erat, mitti dogmaticas epistolas ab ullo episcopo ad majores Sedes integrasque diœceses, cuiusmodi erant Asia, Macedonia et Africa, nisi ex concilio; quod variis exemplis, ex Lucâ Holstenio desumptis in notis ad synodum Rom, sub Bonifacio II, colligit Marii Commentator Parisinus loco antea citato; hancque synodum anno 417 celebratam, octavam esse ex iis quæ contra Pelagianos habitæ sunt, existimat eruditus ille auctor. Eodem anno Pelagius in synodo Antiochenâ à Theodoto illius urbis episcopo damnatus est, et Jerosolymis ejectus, ut testatur Marius Mercator Commonit. cap. 3. Hæc synodus nona numeranda est in causâ Pelagianâ.

Porrò Cœlestius Constantinopoli pulsus, hoc ipso anno 417, *Romam totâ festinatione perrexit*, ut loquitur Marius Mercator, atque Zozimo qui Innocentio successerat, querimonias detulit contra Erotam et Lazarum, suos ac Pelagii accusatores, et contra synodorum Africanarum judicium, ipsique libellum fidei obtulit. Eâ de causâ Zozimus circa finem augusti, aut initium septembri ejusdem anni 417, congregavit synodum, quæ est altera Rominâ, et decima ex iis quæ in negotio Pelagianoru[m] celebratæ

sunt; quidquid ad eam usque diem actum in Cœlestii causâ fuerat, illie excussum est.

Cœlestium diligenter interrogavit Zozimus, ipsique suasit ut ea quæ sibi à Paulino Diacono objecta fuerant, damnaret, ac decretis Innocentii prædecessoris sui præberet assensum: « At ille, inquit S. Aug. lib. de peccat. originali cap. 7, noluit quidem Diaconi objecta damnare, sed beati papæ Innocentii litteris non est ausus obsistere; immo se omnia quæ Sedes illa damnaret, damnaturum esse promisit. » Quin etiam, ut refert idem S. doct. lib. 2 contra duas epist. Pelagianorum cap. 4, absolutè ac simpliciter professus est, se beati papæ Innocentii litteris consentire..... et omnia sibi objecta damnare secundum sententiam beatæ memoriae Innocentii. » Iste tam sinceræ, ut videbatur, professioni, credens Zozimus, libellum Cœlestii catholicum declaravit; *non quod*, inquiunt Doctissimi Benedict. in sua præfatione n. 14, *quæ dogmata Cœlestii continebat*, *ipse approbaret*, sed *quod apostolicæ Sedis judicium amplecti*, *paratissimum se iste prædicaret*; seu, ut docet Natalis Alex. Hist. Eccles. dissert. 5 secunli, Cœlestii libellus à Zozimo declaratus est catholicus; non quidem habita ratione propositionum et dogmatum quæ continebat, sed habita ratione mentis et affectus quem enuntiabat Cœlestinus, quia nimis rūm sententiam suam Sedis apostolicæ judicio corrigendam subjecerat, et Inn. I decretis assentiri se fuerat professus; unde non tam in ipsum libellum, quam in ejus auctorem, catholici nominis cadebat appellatio à Zozimo data. Ita clare colligitur ex S. Aug. citato lib. 2 contra duas epist. Pelag. cap. 3: « In homine acerrimi ingenii, inquit, qui profectò, si corrigetur, plurimis profuiisset, voluntas emanationis, non falsitas dogmatis approbata est: et propterea libellus ejus catholicus dictus est, quia et hoc catholicæ mentis est, si qua fortè aliter sapit, quam veritas exigit, non ea certissimè definire, sed detecta ac demonstrata respuere... hoc in illo factum esse putabatur, quando se litteris beatæ memoriae papæ Innocentij, quibus de hâc re dubitatione tota sublata est, consentire respondit. » Neque tamen, ut observat idem S. Aug. lib. de peccat. origini., cap. 7, « à vinculis ex communicationis nondum est creditus esse solvendus (Cœlestius) sed interposito duorum mensium tempore, donec rescriberetur ex Africâ, ubi ejus calliditas aliquantò evidentijs innotuerat, resipiscendi ei locus subquâdam medicinali sen-

tentiae lenitate concessus est; quoniam reverâ, si depositâ pervicaciæ vanitate, quod promiserat, vellet attendere, et easdem litteras, quibus se consensurum esse responderat, diligenter legeret, sanaretur.)

His erga Cœlestium ita constitutis ad Aurelium cæterosque Africanos antistites litteras dedit Zozimus, quibus eos de rebus cum Cœlestio gestis certiores ficeret; eos insuper quôd solis Erotis et Lazari exauktoratorum et absentium episcoporum accusationibus tantam fidem in re tanti momenti adhibuerint, subirato animo perstringit; tandem, Cœlestium præsentem se tueri, fidem suam exponere, accusatoresque suos provocare: « Quare, inquit S. pontifex, intra secundum mensem aut vernali, qui præsentem redarguant, aliter sentire, quam libellis et confessione contexit; aut nihil, post hæc tam aperta et manifesta quæ protulit, dubii sanctitas vestra resedisse cognoscat. » Quæ de Cœlestio narravimus, partim ex prioribus Zozimi litteris ad Africanos constant, partim ex Aug. lib. 2 ad Bonifac. cap. 3, 4; Mario Mercatore Commonit. cap. 1, 2, et aliis ejusdem ævi scriptoribus.

Quod autem Pelagium spectat, postquam in Africam pro Cœlestio scripsérat Zozimus, litteras à Praylio accepit Jerosolymitano post Joannem episcopo, quibus cause Pelagi eniūs adstipulator interveniebat, ut loquitur idem Zozimus in posterioribus ad Africanos epistolis. Pelagius ipse suam quoque epistolam, quā hæresis erimen ab se depelleret addiderat; adjuncta et fidei professione, in quā sinceñè, quid crederet, quidye respueret, declarare se testabatur. Utramque dirigebat ad Innocentium, utpote quas obitu ejusdem pontificis nondum auditio scripsérat; verùm cùm in illius locum jam suspectus fuisset Zozimus, huic utique redditæ sunt. Ita observat S. Aug. lib. de Grat. Christi cap. 50, et lib. de peccat. origin. cap. 17.

Accepta Pelagi scripta Zozimus iu consessu publico recitari jussit; in iis quæcumque ab Africanis episcopis damnata fuerant, callidè reticuerat versipellis hæresiarcha, suamque fidei professionem, coronide admodum catholica, si ea sincera fuisset, claudebat: « Hæc est fides, papa beatissime, inquiebat, quam in Ecclesiâ catholicâ didicimus... in quâ si minus peritè, aut parùm caute aliquid fortè possum est, emendari cupimus à te, qui Petri et fidem et Sedem tenes. » Ex his, liquidò purgare se Pelagium, ac fidem suam tantâ

perspicuitate exponere, ut locum malignis interpretationibus nullum relinqueret, judicavit Zozimus. Ita testatur S. pontifex in posterioribus suis litteris ad Aurelium aliasque Afros antistites super eâ re datis XI Kal. octobris ejusdem anni 417: « Utinam, inquit, ullus, vestrûm recitationi litterarum interesse potuisset! Quod sanctorum virorum qui aedrant, gaudium fuit? Vix fletu quidam se et lacrymis temperabant, tales etiam absolutæ fidei infamari potuisse. Estne unus locus in quo Dei gratia vel adjutorium prætermisum sit? Quid quisquis potest præterea dicere, vel mente concipere? » Acceptis quas Zozimus papa miserat in Cœlestii favorem epistolis, Anrelius Carthaginensis episcopus, et totius Africæ primas, synodus coegerunt novembri ejusdem anni 417, ex variis Africæ provinciis. Eo in concilio Africani præsules, 1º litteras ad Zozimum dedere, quibus ipsum obtestabantur, ut nihil de sententiâ in Pelagium et Cœlestium ab Innocentio prædecessore suo ad relationem Africanarum synodorum latâ immutaret, sed in eo quo erant statu cuncta relinqueret, donec è suis aliquem Romam mitterent cum idoneis causæ instrumentis, quibus haereticorum artes aperirentur, palamque fieret quā legitimè et canonicè fuissent damnati. Ille litteræ initio concilii Zozimo confessim scriptæ, ut Romam ipsæ, si fieri posset, ante pervenirent, quā concessi ab illo duo menses essent exacti. 2º Aliquantò post idem Africani Patres maturâ deliberatione præhabitâ, Marcellinum subdiaconum ad Zozimum direxere eum prolixioribus litteris pontifici traddendis, quibus quidquid apud ipsos super Cœlestii causâ factum antea fuerat, exponebant, simulque Pelagi et Cœlestii errores, dolos, fallacias et cavillationes aperiebant. 3º Innocentii I sententia in Pelagium et Cœlestium lata, in eodem concilio acceptata fuit: « Constituimus (inquit Patres in Epist. synodica ad Zozimum) in Pelagium atque Cœlestium per venerabilem episcopum Innocentium de Beatissimi Apostoli Petri Sede prolata mandare sententiam, donec apertissimâ confessione fateantur, gratiâ Dei per Dominum nostrum Jesum Christum... nos per singulos actus adjuvari, ita ut nihil sine illâ nihil vere et sanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus. » 4º Tandem canones octo (aliij novem numerant) de gratiâ Dei adversus Pelagianos conditi sunt et litteris ad Zozimum additi.

Hoc ipsum concilium, undecimum est ex iis quæ aduersus Pelagianos coacta fuere; Carthagine quidem habitum est, sed Africanum vocare solet Augustinus; sic epist. 215, n. 2, lib. de peccat. origin. cap. 7, 8 et 21, eò forsitan quod è pluribus quidem provinciis constabat, licet non ex omnibus, quo id ab insequentiis anni concilio plenario ac generali distinguit.

Anno sequenti 418, Kal. maii, Carthagine celebrata est duodecima contra-Pelagianos synodus. Ad hanc ex omnibus Africæ provinciis episcopi ab Aurelio vocati convenerunt; unde, licet à loco Carthaginensis vulgo dicatur, à sancto tamen Augustino epist. 215, alias 47, ad Valentiniū, Africana nominatur; estque prima totius Africæ in causâ haeresis Pelagianæ. Iliae adfuerunt 214 episcopi, teste S. Prospero in chronico ad annum 418; Photius in Bibliotheca codice 53, ducentos viginti quatuor præter Aurelium et Donatianum numerat. In illâ synodo totius Africæ plenariâ, Pelagianam haeresim repetitis anathematibus confederunt præsules Africani, canonesque octo in priori synodo conditos confirmârunt ac promulgârunt. Synodus hanc à priori disertè distinguit S. Aug. citatâ epist. 215, his verbis: « Item quod papæ Zozimo de Africano concilio scriptum est, ejusque rescriptum ad universos totius orbis episcopos missum; et quod posteriori concilio plenario totius Africæ contrâ ipsum errorem breviter constituimus,.... hæc omnia misimus vobis. » De utroque hoc Africano concilio mentionem habet S. Prosper Carmine de Ingrat. cap. 2.

Zozimus acceptis à priori synodo Africâ rescriptis gestisque omnibus quæ Pelagianam causam et Pelagi Cœlestiique damnationem in prioribus synodis factam spectabant, fraudes haeticorum exploratas et perspectas habuit, Cœlestiumque ex Africani concilii monitis iterum examinare decrevit. Coactâ igitur Romæ synodo, diem dixit Cœlestio, ut huic adesset, atque in cā hæretici dogmatis capita ab Africanis missa palam et absque fuso et tergiversatione damnaret; at ille artes et dolos in hæresi suâ occultandâ detectos videns, se substraxit examini, et Româ fugit. Id habemus ex S. Aug. lib. 2 ad Bonif. cap. 3. Quamobrem Zozimus cā in synodo Africani concilii decreta probavit, roboravitque, ac predecessoris sui judicium secutus, Pelagium et Cœlestium, et hæretica ipsorum dogmata repetitâ auctoritate damnavit, atque tractoriam cā de re ad omnes

totius orbis Christiani episcopos dedit epistolam, quæ per totum orbem missa fuit, et ab omnibus catholicis antistibus subscripta. Ista constant ex S. Aug. loco mox citato, tum lib. 1 contra Julianum cap. 4, et lib. 6, cap. 42; S. Prospero lib. contra collatorem et in Chronico; Mario Mercat., etc. De tractoriâ Zozimi dieimus art. sequenti.

Synodus illa à Zozimo coacta, tertia est Romana, et decima tertia earum quæ in causâ Pelagianorum habite sunt; ea ipsa est, quam S. Aug. lib. 2 ad Bonifac. cap. 3, appellat, apostolica Sedis examen et judicium; S. Prosper lib. contrâ Collat. cap. 41, et in Carm. de Ingratis, Concilium cunctorum sacerdotum, mundi manu subscriptum; Marius Mercator Commonit. cap. 4, audientiam plenioram. Inter Africanum anni 417 concilium et plenarium anni 418 repounda est ista synodus, quod non obscurè colligitur ex citatâ mox epistolâ 123 S. Aug. ad Valentiniū. Quo autem preciè mense habita fuerit, incertum; conjicit st̄epius citatus Marii Mercat. Commentator, statim post absolutos dies festos Paschales anni 418 habitam fuisse, id est, die 15 aprilis, gestisque ad Honorium delatis, editam pridiè Kalendas maii solemnem hujusce imperatoris contra Pelagianos sanctionem.

Eodem anno 418, autumnali tempore, rursus celebrata est Carthagine altera plenaria totius Africæ synodus; hæc tertia est Africana, et decima quarta contra Pelagianos. In cā Zozimi papæ epistolæ ad Afros, et tractoria ad totius orbis episcopos perfecta sunt, et summo Patrum plausu exceptæ, qui datis ad pontificem litteris, ipsi de Pelagianorum damnatione, quemadmodum par erat, gratulati sunt. Istud colligitur ex S. Prospero lib. contra Collatorem cap. 10, et ex auctore collectionis Capitulorum de grat. adnexæ epistolæ Cœlestini I ad episcopos Galliæ cap. 8.

Varia subindè variis in regionibus celebrata sunt concilia. Verùm cùm plurimi spretis his conciliorum et summorum Pontificum decretis, tum errores, tum personas Pelagi et Cœlestii defendenter, inter quos erant decem et octo episcopi, ut colligitur ex S. Aug. lib. 1 ad Bonifac. cap. 1, auctoritate tum pontificiâ, tum imperiali, jussi sunt omnes, non modo episcopi, presbyteri et clerici, sed et ipsimet laici subscribere damnationi, non solum doctrinæ, sed etiam personarum.

Frusta autem conquesti sunt Pelagiani, particularia duntaxat fuisse concilia à quibus

damnati fuerant; tantique momenti negotium, nonnisi universalis concilii judicio esse definiendum; frustra causati sunt, *simplicibus episcopis, sine congregatione synodi in locis suis sedentibus, extortam fuisse subscriptionem*, frusta ex illis decem et octo episcopi, ut observat S. Aug. ad oecumenicam synodum provocacionem suam interponunt; vanas ac futilles hasse Pelagianorum quærimonias egregiè refellit S. Aug. variis in locis, præsertim verò citato lib. 4 ad Bonif. cap. ultimo: « Aut verò, inquit, congregatione synodi opus erat, ut aperta pernicies damnaretur, quasi nulla hæresis aliquando nisi synodi congregatione damnata sit; cum potius rarissimè inveniantur, propter quas damnandas necessitas talis extiterit; multoque sint atque incomparabiliter plures, quæ ubi extiterunt, illic improbari damnarique meruerunt, atque inde per cæteras terras devitandæ innotescere potuerunt. Verùm istorum superbia, quæ tantum se extollit adversus Deum, ut non in illo velit, sed potius in libero arbitrio gloriari, hanc etiam gloriam captare intelligitur, ut propter illos Orientis et Occidentis synodus congregetur, orbem quippè catholicum, quoniam Domino eis resistente perverttere nequeunt, saltem commovere conantur; cum potius vigilantiā et diligentia pastorali, post factum illis competens sufficiensque iudicium, ubicumque isti lupi apparuerint, conterendi sunt, sive ut sanentur atque mutentur, sive ut ab aliorum salute, atque integritate vitentur. » Et lib. 5 contra Julian. cap. 5: « Vestra, inquit S. D. apud competens judicium communium episcoporum modò causa finita est; nec amplius vobissem agendum est, quantum ad jus examinis pertinet, nisi ut prolatam hâc de re sententiam cum pace sequamini; quod si nolueritis, à turbulenta vel insidiosa inquietudine cohiccamini. » Et rursus lib. 1 Operis imperf. contra Julian. cap. 10, Pelagianis sic respondet idem S. D.: « Absit à christianis potestatis terrenæ reipublicæ, ut de antiquâ catholice fide dubitent, et ob hoc oppugnatoribus ejus locum et tempus examinis præbeant; ae non potius in eâ certi atque fundati, talibus, quales vos estis, inimicis ejus disciplinam coercionis imponant. » Verùm nec Pelagianorum damnationi tandem defuit oecumenica synodus; Ephesina etenim anno 451, contra Nestorium congregata, actione 5 et 7, Cœlestii et Pelagi errores anathemate rursus confixit. Ita colligatur ex Epist. synodicâ ejusdem concilii ad S. Cœlestinum papam, et ex S. Prosp. in epitaphio hæresis Nestorianæ et Pelagianæ.

Juvat nunc paucis hic exhibere distinctam synodorum synopsis, quæ contra Pelagianos celebrata sunt; tum earum quæ hucusque memoratae sunt, tum nonnullarum quæ praetermissimus, quasque refert Marii Mercatoris Commentator Parisinus.

Prima. Synodus celebrata fuit anno 412, Carthagine, in causâ Cœlestii. Secunda. Jerosolymis sub Joanne episcopo, anno 415, mense julio, in causâ Pelagi. Tertia. Diospoli eodem anno mense decembri. Quarta. Carthagine anno 416, circa tempus autumni. Quinta Milevi eodem anno circa finem octobris. Sexta iterum Carthagine sub finem ejusdem anni à 5 episopis. Septima. Synodus Romana prima sub innocent. anno 417. Octava. Synodus constantinopolitana sub Attico contra Cœlestium eodem anno. Nona. Synodus Antiochena sub Theodoto contra Pelagium eodem tempore. Decima. Synodus Romana secunda sub Zozimo in causâ Cœlestii, circa initium septemboris ejusdem anni 417. Undecima. Synodus Africana prima contra Pelagianos tempore Zozimi, ineunte novembri ejusdem anni 417. Duodecima. Synodus Romana tertia sub Zozimo, circa medium aprilis 418. Decima tertia, Synodus Africana secunda Kalendis maii ejusdem anni 418. Decima quarta. Synodus Africana tertia codem anno, autumnali tempore. Decima quinta. Synodus quarta Africana anno 419. Decima sexta. Synodus in Ciliciâ adversus Julianum anno 423. Decima septima synodus Constantinopolitana, in causâ episcoporum ex Italia ejectorum propter hæresim Pelagianam, anno 424. Decima octava. Synodus Romana quarta sub S. Cœlestino anno 423. Decima nona. Synodus Africana quinta, in causâ Leporii, eodem anno. Vigesima. Gallicana, cuius tempus, locus et præses incerti; eam Arcatæ præside Patroculo Arclatensi episcopo habitam fuisse circa annum 427, conjicit Marii Mercatoris interpres. Vigesima prima. Anglicana Verolamii anno 429, quâ in synodo sanctissimi duo antistites Galli Germanus Autissiodorensis et Lupus Trecensis, Pelagianos qui ad finem impugnandam convenerant, debellarunt atque convicerunt. Vigesima secunda. Synodus Romana quinta sub S. Cœlestino circa annum 450. Vigesima tertia. Synodus Ephesina generalis anno 451.

Ex iis patet quænumerosa sit series conci-

liorum quæ annorum novemdecim spatio habita sunt.

ARTICULUS II.

De Constitutionibus summorum pontificum contra Pelagianos.

Plurimi summi pontifices Pelagianam hæresim suis Constitutionibus profligavere; præcipui sunt SS. Innocentius, Zozimus, Bonifacius, Cœlestinus, Sixtus et Leo Magnus, de quibus hæc habet Gelasius ad Honorium Dalmaticum episcopum: « Au fortè nescitis hanc hæresim (Pelagianam) ab apostolicâ dudum Sede per beatæ memorie Innocentium, ac deinde Zozimum, Bonifacium, Cœlestimum, Sextum, Leonem continuis et incessabilibus sententiis fuisse prostrata? » De præcipuis horumque pontificum decretis jam paucis dicendum.

1º Innocentius papa, ut supra observavimus, acceptis tribus epistolis concilii Carthaginensis, concilii Milevitani, et quinque episcoporum, totidem ex synodo romanâ ad Africanos præsules ipso anno 417, mense januario reserpsit dogmaticas epistolas; in his damnata hæresi Pelagianâ, anathemate percussi sunt illius autores ac sectatores.

Circa istud apostolicæ Sedis judicium, omitti certè non debent præclara hæc S. Aug. verba: Jam, ait S. doctor serm. 151 de verbis Apost. n. 10, de hæc causâ duo concilia missa sunt ad Sedem apostolicam; inde etiam rescripta venerunt; causa finita est; utinam aliquando finiatur error. » Concio hæc, ut observant Doctiss. Benedictini in præfatione tom. 10 Operum S. Aug. habita est paucis à latò Innocentii decreto mensibus, nono scilicet Kalendas octobris die Dominico, qui dies in annum 417 incidebat. Hoc S. pontificis decreto, sepiùs in Julianum uititur S. Aug. Sic lib. 3 contra Julianum n. 5: « Vestra verò, inquit, apud competens judicium communium episcoporum modò causa finita est; nec amplius agendum, nisi ut profatam hæc de re sentiant cum pace sequamini, quod si nolueritis, à turbulentâ inquietudine cohibeamini. » Idem repetit S. doctor lib. 4 contra Julianum cap. ultimum.

2º Zozimus, Innocentii successor, anno 418, eosdem Pelagianos decretoriâ tandem sententiam damnat. Circa hanc Zozimi sententiam, quam tractoriam vocant, nonnulla hic veniunt observanda. Primum, tractoriam hanc prolixam fuisse epistolam, quæ totam Pelagii, Cœlestiique causam, excerptasque ex ipsorum libris sententias contineret, atque in eâ Pelagiana

dogmata cum suis auctoribus damnabantur. Id habemus ex S. Aug. lib. de peccat. orig. cap. 21, et ex epist. 190, alias 157. Secundum, eamdem tractoriam ad omnes totius christiani orbis episcopos missam fuisse, et ab iisdem subscriptam. Ita testantur plerique 5 seculi scriptores. S. Aug. epist. 190 ad Optatum, alias 157: « Hæresis novæ, inquit, vel auctoræ res, vel certè acerrimi, notissimique suasores, cùm Pelagius et Cœlestius extitissent, conciliorum Episcopalium vigilantiâ, in adjutorio Salvatoris, qui suam tñetur Ecclesiam, etiam à duabus venerabilibus antistibus Apostolicæ Sedis, papâ Innocentio et papâ Zozimo, nisi correcti etiam egerint pœnitentiam, toto christiano orbe damnati sunt, de quibus exempla recentium scripturarum, sive quæ specialiter ad Afros, sive quæ universaliter ad omnes episcopos de memoratâ Sede manârunt, ne fortè ad vestram fraternitatem nondum pervenerint, vobis curavimus mitti. » Et epist. 215, alias 57, ad Valentium: « Item quod Zozimo de Africano concilio scriptum est, ejusque rescriptum ad universos totius orbis episcopos missum. » S. Prosper lib. contra Collatorem cap. 1: « Catholicæ acies, inquit, non patitur respirare quos vicit, et in quorum excidium unam cunctorum sacerdotum manu sententiam scripsit. » Ibidem cap. 21: « Africani conciliorum decretis papa Zozimus sententiae suæ robur annexuit, et ad impiorum truncationem gladio Petri dextras omnium armavit antistitum. » Et Carmine de Ingratis, cap. 9:

.... Nempè hæc damnata fateris
Concilii, mundique manu.

Auctor appendicis ad epistolam S. Cœlestini ad episcopos Galliæ: « In quam nos sententiam dirigit beatæ recordationis papæ Zozimi regularis auctoritas, cùm scribens ad totius orbis Episcopos ait: Vos autem instictu Dei, » etc.

Marius Mercator in Commonit. ad Theodosium cap. 1. « A prædicto Zozimo, inquit, scriptis amplissimis vel longissimis prædannatus est (Cœlestius), in quibus et ipsa capitula, de quibus accusatus fuerat, continentur, et omnis causa, tam de Cœlestio, quam de Pelagio videtur esse narrata, quorum scriptorum et nos hic habemus exemplaria, et ad orientales Ecclesiæ, Ægypti diecesim, et Constantinopolim, et Thessalonicanam, et Jerosolymam, similia eadem-

que scripta ad episcopos transmissa esse sugggerimus. » Ibidem cap. 5: « Quæ omnia supra scripta capitula continent illa beatæ memoriae episcopi Zozimi epistola, quæ tractoria dicitur, quâ Cœlestius Pelagiisque damnati sunt, quæ et Constantinopolim, et per totum orbem missa, subscriptionibus SS. Patrum est roborata, » etc.

Tertium predicto Zozimi decreto, episcopi omnes, exceptis octodecim, quorum dux erat Julianus, subscripti, qui idcirco depositi sunt. Ita declarat Marius Mercator citato cap. 3. Commonit., ubi post verba mox relata statim subjungit: « Cui (tractoriæ) Julianus et reliqui complices ejus subscribere detrectantes, consentaneosque se nolentes iisdem patribus facere, non solum imperialibus legibus, sed et sacerdotalibus statutis depositi, atque exaucitorati, ex omni Italiam deturbati sunt. » Idem habetur ex S. Prospero lib. contra Collatorem cap. 1, his verbis: « Catholica acies non patitur respirare quos vicit.... pulsi pontificio et communione privati, querantur de felicitate nostræ victoriæ, et arment in nos linguas suas, qui exulare à veritate, quam cives esse Ecclesiæ maluerunt. »

Existimant nonnulli cum Norisio lib. 1 hist. Pelag. cap. 11, tractoriæ Zozimi à decreto Innocentii in eo tantum fuisse diversam, quod istud pressius, illa latius doctrinam catholicam contineret. « Innocentius papa, inquit Gennadius lib. de scriptoribus ecclesiast. cap. 45; scripsit decretum occidentalium et orientalium ecclesiarum adversus Pelagianos datum, quod postea successor ejus Zozimus latius promulgavit. » Idem indicant SS. Aug. lib. de peccat. orig. cap. 7, et Prosper contrâ Collatorem cap. 10.

5º Bonifacius papa infensissimus fuit hæresis Pelagiana hostis, et acerrimus fidei catholicæ propugnator, de quo S. Prosper lib. contra Collat. ita scribit: « Sanctæ memoriae Bonifacius.... contra inimicos gratiæ Dei, non solum apostolicis, sed etiam regiis utebatur edictis; et quando idem cum esset doctissimus, adversus libros Pelagianorum beati Augustini episcopi responsa poscebat... »

4º Idem de Cœlestino papâ testatur S. Prosper citato libro contra Collat. cap. 41, ubi de sanctissimo pontifice sic loquitur: « Per hunc virum etiam orientales Ecclesiæ geminâ peste purgatae sunt, quando Cyrillo Alexandrinæ urbis antistiti, glorioissimo fidei catholicæ defensori, ad execrandam Nestorianam im-

pietatem apostolico auxiliatus est gladio, quo etiam Pelagiani, dum cognatis confederantur erroribus, iterum prosteruerentur. »

5º Sextus, qui in sede apostolica S. Cœlestino successus, pariter adversus Pelagianos causam catholicam egregiè propugnavit; in Julianum, Pelagianum, qui ad Eclanensem episcopum, ex quo fuerat olim dejectus, et in Romanæ Ecclesiæ communionem, simulatâ pœnitentiâ irrepere tentabat, constanter rejecit. Ita declarat S. Prosper in Chronico.

7º Tandem S. Leo Epist. ad episcopum Aquileiensem 6, alias 86, quæ est de Pelagianis, hæresim hanc iterato anathemate confudit, atque Pelagianos in communionem recipiendos non esse declarat, nisi prius erroris et auctorum ipsius damnationi expressè subscriperint: « Damnent, inquit, apertis professionibus sui superbi erroris auctores, et quidquid in doctrinâ eorum universalis Ecclesia exhorruit, detestentur; omniaque decreta synodalia quæ ad excisionem hujuscæ hæreseosque apostolicæ sedis confirmavit auctoritas, amplecti se et in omnibus approbare, plenis et aperitis, ac propriâ manu subscriptis protestationibus eloquantur. Nihil in verbis eorum obscurum, nihil inveniatur ambiguum. » Rursus ibidem: « omnes, sive presbyteri, sive diaconi, sive cuiuscumque Ordinis Clerici, qui de Pelagianorum Cœlestianorumque consortio.... quorum si quisquam salubribus præceptis obedire detrectarit, sive ille clericus, sive sit laicus, ab Ecclesiæ societate pellatur, ne perditor animæ suæ, saluti insidietur alienæ. »

Et in Epist. ad Septimum 7, alias 85: « Saluberrimum est, inquit et spiritualis medicina utilitate plenissimum, ut sive presbyteri, sive diaconi, sive alii cuiuslibet ordinis clerici qui se correctos videri volunt, errorum suum, et ipsos erroris auctores damnari à se sine ambiguitate fateantur. »

ARTICULUS III.

De dogmaticis SS. Patrum libris adversus Pelagianos.

Celebriores fidei catholicæ adversus hæresim Pelagianam defensores sunt, SS. Hieronymus et Augustinus; Orosius, Sixtus et Marius Mercator; nam Prosper et Hilarius contra solos ferè Semipelagianos scripsere. Juvat hic paucis texere catalogum præcipiorum operum quæ quatuor ex his fidei vindicibus adversus Pelagianos edidere, rejecta ad calçem totius dis-

sertationis exactâ et chronologicâ operum S. Aug. contra eosdem hæreticos analysi; haec enim, utpote gravioris momenti, fusiorem postulat stylum.

§ 1. *De scriptis S. Hieronymi contra Pelagianos.*

Primus fidei contra Pelagianos defensor laudandus venit S. Hieronymus. Scripsit autem contra Pelagianos, 1° epistolam ad Marcellinum de origine animarum, versus annum 411. In eâ porrò quinque referuntur opinionea circa originem animarum, nempe quod vel in corpora labantur è cœlo, ubi præexistenterint; vel ex divinâ substantiâ tanquam particule defluant, vel à Deo quotidie fiant, vel sint ex traducee. Piores duas explodit ut hæreticas, tertiam rejicit tanquam ecclesiasticorum nonnullorum stultam persuasionem; quartam amplectitur ut suam; quintam maximæ parti Occidentalium tribuit.

2° Scripsit S. Hier. contra Pelagianos epistolam ad Ctesiphontem anno circiter 415. In hac epistolâ disputat S. doctor adversus librum Pelagii *de Naturâ*, ejusque has potissimum sententias impugnat, quibus ille pronuntiabat, *posse hominem sine peccato esse, si velit; deinde, liberum destrui arbitrium, si alterius ope indiget; postremò, facilia Dei esse mandata.* Sub finem ejusdem epistolæ Pelagium hortatur Hieronymus, ut publicè prædicet quod secretò discipulis loquitur: *Nam Ecclesia victoria est, inquit, vos apertè dicere quod sentitis.*

3° Idem S. doctor anno 415, tres dialogorum libros conscripsit contra Pelagianos. In iis Atticum et Critobulum inducit secum invicem disceptantes; hie Pelagianam hæresim propugnat, ille catholicæ fidei causam tuctur. Præcipuus S. doctoris scopus in hisce libris in eo versatur, ut τῆς ἀπάθειας, id est, imperturbationem Pelagianorum impugnet, et divinæ gratiae necessitatem commendet.

4° Scripsit insuper de re Pelegianâ præfationes quatuor ad libros suos Commentariorum in Jeremiam; haec præfationes plurimum continent historiæ, atque ex his facile est intelligere, quis fuerit causæ Pelagianæ status in Palæstinâ ab adventu Pelagii ad synodum Diopolitanam.

5° Tandem tres alias epistolas de causâ Pelagianâ edidit S. Hier.: prima ad Alypium et Aug. 202, paulò ante mortem S. Hier. scripta est, nimirum anno 419, sub finem; altera, 415, ad Aug.; tertia, ad eundem Aug. 423. Tres illæ epistole declarant rei Pelagianæ in

Palæstinâ statum à synodo Diopolitanâ usque ad annum 419.

§ 2. *De Orosii scriptis adversus Pelagianos.*

Paulus Orosius celebris Hispaniarum presbyter SS. Hieronymo et Aug. amicissimus, post Hierosolymitanam synodum, in quâ Pelagianum dogma strenue confutavit, agentibus iisdem Pelagianis à Joanne Hierosolymitano male exceptus est, et Ecclesiâ ad quam propter Encœniorum solemnitatem advenerat expulsus, quasi per summam blasphemiam asseruisset, *hominem nequidem cum Dei adjutorio, posse esse sine peccato, et mandata Dei observare.* Ut hanc à se calumniam propulsaret Orosius, Apologiam edidit quæ inscribitur: *Apologeticus contra Pelagium de arbitrii libertate.*

In duas porrò distribuitur partes, altera historicâ, altera dogmatica. Illa res gestas in conventu Jerosolymitano refert, et scribendi causam; ista Pelagianos errores egregiè confutat, nec inmerito videri potest, quoddam quasi compendium doctrinæ ab Hier. et Aug. traditæ. Hanc conscripsit Apologiam Orosius anno Christi 415, ante synodum Diopolitanam.

Sunt qui cum Jansenio prædictam Orosio abjudicent epistolam; verum ii non satis advertunt Apologeticum hunc magnam habere ab Aug. auctoritatem, certamque fidem. Legantur quæ habet S. doctor de gestis Palæstini cap. 11, 14 et 16. Vide etiam Commentatorem Marii dissert. 6, cap. 3, et Natalem Alexand. Hist. Eccles. secul. 5, cap. 3, art. 6, parag. 2.

§ 3. *De Sexto, presbytero romano.*

Sixtus, illustris romanæ Ecclesiæ presbyter, qui Coelestino I in Sede apostolicâ successit, inter eos etiam aumeratur qui adversus Pelagianam hæresim scripsere. Ipsi sex hypognosticon, id est, subnotationum libros adscribit eruditus Marii Mercatoris interpres Garneius. Id variis momentis conjicit prædictus auctor, quæ apud eumdem videri possunt dissert. 6 de scriptis adversus hæresim Pelagianam cap. 4.

§ 4. *De Mario Mercatore.*

Fortissimum illum fuisse fidei catholicæ adversus Pelagianos vindicem, demonstrant quæ nunc supersunt ejusdem opera; ea in unum collegit ac doctissimis dissertationibus adornavit eruditus Garneius. Duo celebriora sunt ipsius opera, *Commonitorium* scilicet Theodosio imperatori oblatum anno circiter

429 et liber *Subnotationum* in postremos Juliani libros, qui probabilitus creditur scriptus sub finem anni 451, quo tempore celebrata fuit Ephesina synodus. Utrumque opus plurima sanè eximia complectitur, tum ad historiam, tum ad dogmata Pelagii et Cœlestii penitus dignoscenda.

Commonitorii quinque sunt partes. Prima complectitur causam Cœlestii, ibique refert quomodo acta fuerit Carthagine, Constantiopolis et Romæ; in secundâ ex indubitate Pelagi libris dogmata Pelagiana deteguntur; in tertiat Pelagi et Cœlestii condemnatio recensetur, sive quæ à duobus summis Pontificibus Innocentio et Zozimo, sive quæ à Patribus Diospolitanis lata est; in quartâ declaratur eamdem fuisse utriusque hæretici sententiam, atque ita unius condemnationem ad alterum pertinere; in quintâ denique convenitur Julianus, nimirum ut resipiscientium exemplo ad Ecclesiam rediret.

Liber Subnotationum in duas partes distribuitur: prima nomen Commonitorii ad lectorem accepit, quia præfationis loco est; altera Subnotationum ad verba Juliani, estque ipsummet opus. Prima complectitur potissimum quæ ad historiam spectant; secunda quæ ad dogmata.

Eidem Mercatori libros hypognosticon adscribunt nonnulli; verum immerito; multa etenim contrarium suadent, stylus præsertim et dicendi ratio, quæ in hypognostico diversa est ab eâ quæ in aliis Mercatoris indubitate opusculis deprehenditur. Hujus incerta est patria.

In iis quæ ad hæresim Pelagianam spectant, summi profectò ponderis unicuique cordato haberi debet Mercatoris testimonium; nam, inquit laudatus mox ipsius Commentator, quæ tria solent fidem auctoribus conciliare, ea mirum in modum ipsum commendant. 1º Scriptis de Pelagio, Cœlestio et Juliano, quæ partim vidit, partim etiam gessit. 2º Scripta edidit eo tempore, quo poterat ab omnibus falsitatis argui, si quid alienum à vero retulisset. 3º Quæ scripsit probatioribus veterum monumentis omnino sunt consona.

His adde, quod ad commendationem Mercatoris plurimum conductus, de quæstione difficultatib[us] ab ipso se doceri postulat ipsem Augustinus citato libro de octo quæst. : « Quod attinet, inquit, quæst. 5, ad quæstionem resurrectionis.... inquisitio diligentior adhibenda est; et si quid absolutum ac definitum excogitare potueris, peto mihi mittere

« non graveris; ego enim plus amo discere, quam docere, etc. »

ARTICULUS IV.

De imperatorum edictis adversis Pelagianos.

Non solum synodorum deeretis, Constitutionibus summorum pontificum, ac dogmaticis sanctorum Patrum scriptis prostrati sunt Pelagiani, verum etiam christianorum imperatorum legibus. Ita testantur S. Aug. lib. de peccato orig. cap. 17: « In auctores, inquit, nefandi erroris episcopalia concilia, et apostolica Sedes, universaque romana Ecclesia, romanumque imperium, quod Deo propitio christianum est, rectissimè fuit commotum, donec resipiscant de diaboli laqueis. » S. Prosper lib. contra Collatorem: « Sanctæ memoriae Bonifacius, inquit, piissimorum imperatorum catholicæ devotione gaudebat, et contra inimicos gratiæ Dei, non solum apostolicis, sed etiam regiis utebatur edictis. » Idem testatur Marius Mercator in Commonit. cap. 5.

Quinque autem potissimum fuere imperatorum adversus Pelagianos Constitutiones, seu edicta, quæ quidem, ut observat Possidius in vita sancti Aug., *Ecclesiæ Deli catholicae judicium secuta sunt*. Prima adversus Pelagianos Constitutio Ravennæ data est ab Honorio imperatore anno 418, die 50 aprilis. Illic lege imperator statuit Pelagium et Cœlestium ex urbe pellendos, eorum verò sectatores ubicumque et à quocumque sive clericō, sive laicō, legitimè accusatos et convictos, facultatum spoliacione, perpetuoque exilio mulcetandos esse. Ad Constitutionis hujuscē executionem præfecti prætorio, Junius quartus, Palladius Orientis, Monaxius Occidentis, Agricola Gallicarum, jussionem dederunt in singulis suarum præfecturarum diocesibus unā cum lege principis promulgandam.

Imperatoriam hanc legem propriè Rescriptum esse, non nudam Constitutionem minimè postulatam, intelligitur ex his S. Aug. verbis lib. 3, contrâ Julianum cap. 1º: « Sanè, ut dicas, si pro vobis potius ab imperatore responsum est. Id certum; à quo autem petita fuerit illa, non ita constat; eam rogante Zozimo datam, viri quidam eruditii opinantur; alii verò existimant illam Africanorum precibus fuisse concessam, antequam Pelagianos damnaret Zozimus, idque declarare videtur antiquus codex canonum Ecclesiæ romanæ hæcce inscriptione: *Sacrum rescriptum acceptis synodi suprascriptæ*

gestis. Praecedit autem illie synodus Carthaginensis anni 418, quæ quidem cùm die primâ maii celebrata sit, uno die posterior est Rescripto; verum, uti observant doctiss. Benedictini n. 48, citatae præfationis, facili errore synodus anni 418 cum cā quæ anno 417 habita erat, confundi potuit.

Altera adversus Pelagianos ab eodem Honorio imperatore data est Constitutione anno 419, 5 Idus junii. In eâ prinnō confirmat Honorius latam à se Constitutionem anno superiore contra Pelagium et Cœlestium. 2º Statuit, quisquis ut eos, ibicunque terrarum agerent, sciens non denuntiaret aut expelleret, ipsem in exilium pelleretur. 3º Decernit, juxta Zozimi Tractriam, ut Pelagi atque Cœlestii damnationi omnes subscriberent episcopi, sub iis poenis, ut rebusantes dignitate suâ exuantur, expellantur è suis urbibus, et à communione in perpetuum resecentur. Ita piissimus imperator pontificum et conciliorum decreta observari curabat.

An autem posterior hæc Honorii Constitutione Valerii Comitis instantiæ, promoventibus Alypio et S. Augustino, referenda sit; an potiū curis ac precibus Bonifacii romani jam episcopi, certò deliniri non potest. Hanc diligentia Zozimi adscribendam probabile judicant eruditæ auctores laudatæ mox præfationis n. 21, idque innuere videtur S. Prosper lib. contra Collatorem cap. 21, ubi asserit, Zozimum summo studio gratiæ Christi adversarios, cùm auctoritate suâ apostolicâ, tum edictis imperatorum, debellasse.

Novam in Pelagianos Constitutionem anno 421 tulit Constantius, sub idem tempus ab Honorio in consortium imperii vocatus. Eâ in Constitutione, Cœlestium, aliasque Pelagianos, qui sese urbi denuò insinuaverant, rursus Româ expelli mandavit, ita ut ne intra centesimum quidem ab urbe lapidem commorari sinerentur. Edictum illud non ad annum 420, ut volunt Baronius, et Usserius, referendum esse, sed ad annum 421, rectè demonstrant Norisius lib. 1 Hist. Pelag. cap. 20, et Garnerius part. 1 Marii Mercat. dissert. 5.

Quartam contra eosdem Pelagianos Constitutionem edidit Valentianus III, anno 425. Huic ferendæ legi occasionem dedere tumultantes in Gallicanis regionibus Pelagiani; jubet imperator episcopos Pelagiana dogmata sequentes per Patroclum Arelatensem episcopum conveniri, et nisi intra viginti dies ex conventionis tempore...errata correxerint, Gallicanis regionibus expelli, atque in eorum

locum sacerdotium fideliū subrogari; id est, catholicos subrogari antistites.

Tandem anno 430, Theodosius junior Orientis imperator, cui paulò ante Marius Mercator Commonitorium contra Pelagianos obtulerat, Honorii, Constantii et Valentianii imperatorum Occidentis zelum ac exemplum secutus, Cœlestium, Julianum, cæterosque Pelagianos regiâ urbe ejecit. Ita testatur idem Marius in titulo Commonit. De his Constitutionibus imperatoriis hæc habet Gelasius epist. 7: *Pelagianu, Cœlestium, Julianum, cæterosque complures oratoria facundiae viros, cæterosque (Pelagianos)...probavimus fuisse convictos, et tam ecclesiasticis constitutis, quam imperialibus percussos fuisse præceptis.*

ARTICULUS V.

De subscriptionibus in causâ Pelagianorum exercitis.

Ex dictis hucusque patet, in Pelagiani erroris excidium supremas duas potestates, ecclesiasticam et imperatoriam conspirâsse, illam in synodorum et summorum pontificum decretis, istam in sanctionibus Ecclesiæ judicium secutis. Porrò, ad efficaciter obtainendum quod utrâque potestate fuerat constitutum, imperata est, testibus SS. Aug. et Prospero, Possidio, Mercat. etc., subscriptio Ecclesiæ decretis Pelagium et Cœlestium, eorumque sequaces damnantis. De hisce subscriptionibus præstat nonnulla paucis inquirere, ex quibus tum dictis, tum dicendis in præsenti causâ non modica lux effulgebit.

Quæres itaque 1º, quæ fuerit, et à quo præscripta formula fidei, cui subscribendum foret in causâ Pelagianorum.—Respondeo formulam illam fuisse Zozimi Tractoriam ad universos totius orbis episcopos directam. Ita declarant SS. Aug. et Prosper, Mercator, et alii supra art. 2 citati. Quemadmodum ergo in Eutychianâ causâ non alia fuit formula fidei, quam Epistola S. Leonis ad Flavianum de incarnatione, ita nec in Pelagianâ fuit alia subscribenda præter Zozimi Tractoriam, quæ idcirco in append. ad Epist. ad episcopos Galliæ, appellatur *regularis auctoritas*.

Quæres 2º, an tantum dogmatum, an etiam auctorum damnatio exacta sit in hâc causâ. — Respondeo certum esse, non solùm dogmatum, sed etiam auctorum Pelagi, Cœlestique damnationem subribendam fuisse. Ita communis consensu testantur SS. Aug. et Prosper, Mercator, aliquie omnes seculi quinti auctores, qui

de causâ Pelagianâ scripserunt. Augustini, Prosperi et Mercatoris testimonia hanc in rem retulimus citato mox articulo 2° hujuscce capituli; cætera videri possunt apud Parisinum Marii Commentatorem primâ parte dissert. 4, cap. 4.

Porrò (quod observa), id quod olim dicebatur, subscribere damnationi dogmatum et auctorum, nihil aliud fuit, quâm propositiones damnare in eo ipso sensu, quo à suis auctoribus assertæ sunt, id est, in sensu obvio, proprio et naturali, aut, ut aiunt, Ecclesiæ in iisdem propositionibus connexa duo, quæ *jus* et *factum* vocant, dominanti consentire.

Quæres 5°, quibus imperata sit subscriptio, an solis episcopis, an etiam aliis de clero, inquit et aliquando laicis.—Respondeo 1°, imperatam fuisse episcopis; ita testantur Julianus apud S. Aug. lib. 4 ad Bonif. cap. ultimum; *De simplificibus episcopis, sine congregatione synodi, in locis suis sedentibus extorta subscriptio est*; Honorius imperator in edicto ad aurelium, *ad quorundam episcoporum pertinaciam*, etc. Marius Mercat. in Commonit. *Julianus et reliqui complices*, etc.

Respondeo 2°, imperatam quoque fuisse presbyteris, cæterisque de clero. Id manifestè probat exprobatio romanis clericis à Juliano facta nomine octodecim episcoporum, cuius meminit S. Aug. lib. 2 ad Bonifac. cap. 5, his verbis: «Quin etiam romanos clericos arguant, scribentes eos jussionis terrore percuslos non erubuisse crimen prævaricationis admittere, ut contra priorem sententiam, quâ gestis catholico dogmati affuerant, postea pronuntiarent, malam esse hominis naturam.» Jussio porrò illa, uti non obscurè indicant sanctus Prosper, Possidius et Marius antea citati, ipsissima fuit Zozimi Tractoria, per quam subscriptionem omnibus imperabat, per se quidem episcopis majorum sedium, per ipsos verò, minoribus, et per minores toti singularium Ecclesiarum clero.

Respondeo 3°, laicis pariter imperatam fuisse subscriptionem probatur, ex eo quod excommunicationis poena statuta sit in laicos qui subscribere detrectarent, uti constat ex testimoniis Patrum Ephesinorum et S. Leonis, sequenti quæsito referendis. Idem colligitur ex isto celebri sancti Prosperi pronuntiato Carmine de ingratis cap. 7:

.... Nempè hæc damnata fateris
Concilii, mundique manu.

Quæres 4°, quæ poena imposta fuerit subscribere detrectantibus,—Respondeo 1°, epis-

copis, presbyteris, cæterisque clericis subscribere recusantibus, impositam fuisse penam depositionis, expulsionis è suis civitatibus, inquit et excommunicationis. Istud constat 1°, ex canonibus 1, 2 et 4 concilii Ephes. act. 7, in quibus predictæ poenæ statuuntur, et in prefatione horum canonum, sic habent Patres Ephesini: «Qui Nestorii et Cœlestii sequi sentias, ex eo manifestè sunt deprehensi, quod Nestorium nobiscum condemnare noluerunt; quos sancta Synodus communis decreto ab OMNI ECCLESIASTICA COMMUNIONE ALIENOS ESSE STATUIT, ET OMNEM SACERDOTII SANCTIONEM ILLIS ADEMIS, per quam aliquibus vel nocere, vel prodesse poterunt.» Constat 2° ex Epist. S. Cœlestini ad Nestorium rescribentis: «Hos quoque hæreticos, de quibus nos, velut eorum, quæ gesta sunt, nescius consuere voluisti, SEDIBUS SUIS INJUSTA DICENTES EXPULIT JUSTA DAMNATIO.» Constat 3° ex Epist. S. Leonis ad Nicetam episcopum Aquileensem 6, alias 56, et ex Commonit. Marii, etc., quæ testimonia consule art. 2 hujuscce capituli.

Respondeo 5° laicis subscribere recusantibus statutam fuisse excommunicationis poenam. Ita declarant Patres Ephesini act. 7, can. 7, his verbis: «Sancta Synodus decrevit. (Nestorianos aut Pelagianos) si quidem episcopi aut cleri fuerint, eos omnino à proprio cadere gradu; si VERÒ LAICI, EXCOMMUNICATOS ESSE.» Idem statuit S. Leo citatâ mox Epist. 6 ad episcopum Aquileensem.

Quæres 5°, quâ auctoritate sancita fuerit lex subscribendi, an sacerdotali sola, an etiam imperiali. — Respondeo subscribendi legem utramque auctoritate, sacerdotali primùm, deinde imperiali sancitam fuisse. Prima pars constat ex dictis: Zozimus enim, ut antea vidimus, decretoriâ suâ epistolâ in Pelagianos ab universis episcopis non modò ut Pelagiana dogmata cum suis auctoribus damnarent, petebat, sed etiam ut eorum proscriptionem subscriptionibus ipsi suis comprobarent. Idem etiam postea edixit Honorius imperator datâ ad Aurelium Carthaginensem episcopum Constitutione, cujus verba paulò ante art. 4 retulimus.

Secunda verò pars, nimirūm sacerdotali primùm auctoritate sancitam fuisse subscribendi legem, clarè colligitur 1° ex Possidio qui id dissentè docet in vitâ S. Aug. cap. 18, his verbis: illi tantæ Sedis antistites (Innocentius et Zozimus) suis diversis temporibus eosdem (Pelagianos) notantes, atque à membris Ecclesiæ præcedentes, datis litteris ad Africanas,

¶ Orientisque et Occidentis Ecclesias, eos ana-
thematisando et devitando ab omnibus
Catholicis censuerunt, et hoc tale de illis
Ecclesia Dei catholice prolatum judicium
etiam piissimus imperator Honorius audiens
ac sequens, eos legibus damnatos inter hæ-
reticos haberi debere constituit. ¶ 2º Idem
testantur ejusdem ævi scriptores, S. Prosper
lib. contra Collator. cap. 41; Marius Mercat.
in Commonit. parte 2; S. Cœlestinus epist. ad
Patres Ephesinos, quæ refertur 5 part. concilii
Ephes. cap. 20; Gelasius epist. 5 ad Honorium
Dalmatiæ episcopum, et epist. 7. 3º Edictum
Honorii imperatoris ad Aurelium Carthaginem-
sem, quo primùm subscriptiones exegit, plus-
quam anno integro posterius est Zozimi Trac-
toriæ, quæ, ut loquitur Mercator, per totum
orbem missa subscriptionibus SS. Patrum est
roborata; hæc enim mense aprilij an. 418 à
Zozimo lata est, Honorii verò ad Aurelium
Constitutio data fuit 5 Idus junii anno 419.
Monaxio et Plintâ Coss.

CAPUT III.

De erroribus Pelagianorum.

Ad tria potissimum capita revocari possunt
Pelagianorum errores. Primum spectat pecca-
tum originale; secundum, liberi arbitrii vires;
tertium tandem, gratiæ naturam, existentiam
ac necessitatem.

*Errores Pelagianorum circa peccatum origi-
nale.* — Hi præcipue fuere Pelagianorum erro-
res circa præsens caput. Primum ac capitale
ipsorum dogma, et veluti ceterorum omnium
basis, testibus S. Prospero Carm. de Ingrat. et
Mario Mercat. in Commonit. istud fuit, *Adamum
mortalem factum fuisse, qui sive peccaret, sive
non peccaret, moriturus esset.* Secundum, pecca-
tum Adami ipsum solum laesisse, et non genus
humani..... Et illum reum et obnoxium fieri,
qui hunc propriâ voluntate, non nascendo, sed
peccando fuerit imitatus. Tertium, *infantes qui
nunc nascuntur, in eo statu esse, in quo fuit Adam
ante prævaricationem.* Quartum, *infantes, etiamsi
non baptizentur, habere vitam æternam.* Quintum,
concupiscentiam et libidinem (etiam in præ-
senti hypothesi) *non esse malas; ignorantiam et
difficultatem, sine quibus nullus homo nascitur,
mortem, ceteraque humanae vitae miserias, non
esse pœnam peccati; primordia, non supplicia,
jam esse naturæ.* Sextum, *Baptismum non esse
necessarium parvulis ad peccati remissionem, et
ad vitam æternam, sed ut sanctificarentur in
Christo, ut adoptarentur in filios, ut regni ce-*

lestis heredes fierent. Scilicet Pelagiani victi
hac Christi sententiâ Joan. 3: *Nisi quis renatus
fuerit ex aquâ et Spiritu sancto non potest introire
in regnum Dei,* distinxere inter regnum caelorum
et vitam æternam; hanc parvulis sine
Baptismo decadentibus promittebant; illud
verò, non nisi baptizatis tribui fatebantur.

De his Pelagi et Cœlestii erroribus testantur
S. Prosper et Marius Mercator locis mox citatis,
neenon S. Aug. lib. de Peccat. origin.
cap. 2, 3, etc.; lib. de gestis Pelagi, cap. 34,
35, et passim lib. contra Julianum.

Quâ porrò ratione ex illo primo Pelagi errore
de Adami mortalitate, tanquam ex unâ tenui
radice reliqui omnes originem duxerint, doctè
ac solidè explicat Marii Commentator dissert. 7,
cap. 1, 2, etc., idque ex SS. Aug. et Prospero,
Mario Mercat., etc., confirmat.

Errores Pelagianorum circa vires liberi arbitrii. — 1º In eo errârunt quod liberum arbitrium
æquè sanum, æquè validum, æquè
perfectum ad bonum operandum, in Adami
postoris propugnarent, ac in Adamo ipso. Hinc
Julianus apud S. Aug. lib. de Naturâ et grat.
cap. 19, asserebat, *ad operandum justitiam libe-
rum arbitrium et post peccata tam plenum esse,
quam fuit ante peccata.* 2º Contendebant homi-
nem propriis liberi arbitrii viribus ad eam justitiae
perfectionem pervenire posse, ut absque inor-
dinatis passionum motibus, et sine ullo prorsus
peccato viveret. Ita colligitur ex SS. Hieron.
dialogo adversus Pelagianos, et Aug. lib. 2 de
Peccat. meritis. 3º Propugnabat Julianus abs-
que gratiâ in Infidelibus propriis naturæ viribus
haberi posse virtutes perfectè ac simpliciter
veras, imò et virtutum abundantiam, quibus
nempe Infideles simpliciter ac perfectè boni et
justi sint ac dieantur. Errores hos sæpius Ju-
lianu exprobrat S. Aug. præsertim, lib. 4 con-
tra ipsum cap. 5. Sunt et alii circa vires liberi
arbitrii Pelagianorum errores qui ad recensitos
commodè reduci possunt.

Errâsse Pelagianos in exponendâ libertatis
naturâ, cùm eam in activâ voluntatis indiffe-
rentiâ reponerent, affirmat Jans. lib. 2 de hæ-
res. Pelag. cap. 1. Verùm in eo turpiter hallu-
cinatur: nusquam enim Pelagianos damnat
S. Aug. quod indifferentiam libertati essential-
lem assererent; imò eorum dogma de naturâ
liberi arbitrii catholicum esse disertè agnoscit
S. doctor lib. 2 de nupt. et concup. cap. 13,
his verbis: « Liberum itaque in hominibus
esse arbitrium.... utique dicimus; non hinc
estis Cœlestiani et Pelagiani; liberum autem

« esse quemquam ad agendum bonum sine ad-
jutorio Dei... hoc vos dicitis; hinc estis Cæ-
lestiani et Pelagiani. » Non ergò errabant Pelagiani, quod indifferentiam ad utrumlibet libertati essentiali esse sentirent; immo, quemadmodum observat Natalis Alexand. Hist. Eccles. sec. 5, cap. 5, art. 5, « error est asserere, quod erraverint Pelagiani libertatem arbitrii in indifferentia ad utrumlibet constituentes. » Verum de his ex professo suo loco.

Erros Pelagianorum circa gratiam. Cum primum heresim promulgavit Pelagius, nullam omnino gratiam admisit, sed naturam solam, et ingenitas liberi arbitrii vires sufficere propugnavit ad omnia Dei mandata observanda, tentationes superandas, pravas extirpandas consuetudines, et ad quamdam imperurbationem, seu, ut vocant, passionem impassibilitatem et impeccantiam, ad ipsam denique vitam æternam assequendam. Ita sensisse Pelagium in primordiis suæ heresos constat ex S. Hier. epist. ad Ctesiph. Orosio in Apologiâ, et S. Aug. passim in primis operibus adversus Pelagianos conscriptis. Ad hæc doctrinæ monstra exhorruere Catholici, quemadmodum testatur S. Aug. serm. 26, alias 11, de verbis Apost. cap. 7, his verbis: « Dispu-
tantes (Pelagiani) contra gratiam Dei pro li-
bero arbitrio fecerunt auribus piis et catho-
licis offensionem. Cœperunt horri, cœ-
perunt ut certa pernicies devitari. » Ut autem publicam hanc invidiam et offensionem Catholicorum declinarent, variis subterfugiis et aequivocationibus errorem suum dissimulare tentarunt, quod ibidem observat S. D. Verum hujuscce erroris arcana propius exploranti manifestum videbitur, idem perversum dogma ab ipsis constanter retentum fuisse ad Julianum usque, qui errorem Pelagianorum aliquatenus temperare visus est. Præstat impræsentiarum paucis resensere varia hæc effugia quibus Catholicis illudere conati sunt Pelagiani.

Primum effugium. 1º igitur cum Pelagiani omnium Catholicorum invidiam et offensionem in se concitatæssent, eò quod assenserent hominem absque gratiæ adjutorio esse posse sine peccato, statim reposuere se nullatenus negare necessitatem gratiæ; verum gratiæ nomine subdoli intelligebant ipsam naturam et liberum arbitrium, seu boni malique facultatem, quam homo absque ullis suis meritis à Deo in creatione gratis à Deo accepit, et pro quæ gratias ipsi referre tenetur. Quæ de re S. Aug. citato serm. 11 de verbis Apost. Pelagium sic ra-

tioinam inducit: « Hoe ipso quia liberum hominis arbitrium defendo.... contra gratiam Dei non disputo.... Hominem quis creavit? Deus. Quis ei liberum arbitrium dedit? Deus. Si ergo Deus hominem creavit, et homini Deus liberum donavit arbitrium, quidquid potest homo de libero arbitrio, enijs gratiæ debetur, nisi ejus qui eum condidit cum libero arbitrio? » Ad quæ festivè regerebat S. Aug.: « Videte, fratres mei, quomodo illam generalem Dei gratiam prædicens quæ creatus est homo... Videte acumen, sed vi-
treum; quasi luceat vanitate, sed frangitur veritate. »

Pari fraude ac subterfugio possibilitatem non peccandi gratiæ adscribebat Pelagius, naturam ipsam nomine gratiæ subdolè intelligens. Ita disertè testatur S. Aug. lib. de nat. et grat. cap. 51: « Ipsa non peccandi possilitas, inquit, non tam in arbitrii potestate, quam in naturæ necessitate est. Quidquid in naturæ necessitate positum est, ad naturæ pertinere non dubitatur auctorem, utique Deum. Quomodo ergo absque Dei gratiæ dici existimatur, quod ad Deum propriè pertinere monstratur? » Ad quæ reponit S. Aug.: « Expressa est sententia que latebat, non est quemadmodum posset abscondi. Ideò gratiæ Dei trivuit non peccandi possibilitatem, quia ejus naturæ Deus est auctor, cui possibilitatem non peccandi inseparabiliter insitam dicit. »

Secundum Effugium. 2º Cum vehementius Pelagiani à Catholicis urgerentur, ut gratiam à natura et libero arbitrio distinctam agnoscerent, non recusarunt, sed nomine gratiæ, legem atque doctrinam subdolè ac fallaciter intelligebant. Ita etiam testatur S. Aug. lib. de spiritu et litt. cap. 2, his verbis: « Cum urgeri ceperint, quomodo id præsumant asserere fieri sine ope divinæ, reprimunt se, nec hanc vocem audient emittere, quoniam vident quæ sit impia et non ferenda. Sed aiunt, idèo ista sine ope divinæ non fieri, quia et hominem Deus creavit cum libero voluntatis arbitrio, et dando præcepta ipse docet quemadmodum homini sit vivendum; et in eo utique adjuvat, quod docendo aufert ignorantiam, ut sciat homo in operibus suis quid evitare, et quid appetere debeat. » Hanc Pelagianorum fraudem ac versutiam sæpius memorat ac ipsis objicit S. Aug. præsertim verò integro fermè libro de Grat. Christi.

Unum hic observandum, nimirum præsen-
tem Pelagianorum heresim, in eo præcisè po-

sitam fuisse, quod hanc solam et nudam legis doctrinam existimarent veram esse Christi gratiam, eamque ex sese sufficere homini tum ut declinet à malo, tum ut faciat bonum. At non in eo errabant, uti perperam contendit Jansenius lib. 5 de hæresi Pelag. cap. 5, quod assererent legem eo consilio datam fuisse, non tantum ut prodiceretur peccatum, sed etiam ut caveretur; hoc posterius tanquam erroneous in Pelagianis criminatur Jansenius citato loco, et fusiis lib. 1 de Grat. Christi à cap. 8 usque ad 16; et lib. 5, cap. 5, 6 et 7, ubi docet legem eo sine Iudeis à Deo datam fuisse, non ut facilius peccata vitarent, vel ut adjuvante gratiâ eam servarent, sed ut peccata multiplicarentur, atque suâ multe udine et magnitudine humana frangerent superbiam; *lex enim*, inquit, *reddit justitiam difficultorem, et quasi muro interposito impossibilem*. Verum quantum hæc doctrina Scripturæ et traditioni aduersetur, atque à divinâ bonitate et æquitate legis divinæ aliena sit, demonstrabimus ubi de gratiâ sufficienti.

Tertium effugium. Cùm rursùs Pelagiani premerentur à Catholicis hanc legis et doctrinæ gratiam non sufficere, atque exinde sequi inutilem fuisse ac otiosam Christi mortem, quod multis probat S. Aug. lib. de Naturâ et Grat. cap. 2, 40, 53, etc., et lib. de Grat. Christi cap. 3 et 10, ut telum istud declinarent, tertium gratiæ genus excogitaverunt, nimirum *Christi Domini exemplum et imitationem*, asserentes quod sicuti Adamus primus obfuit nobis exemplo malo; ita Christus Adamus secundus profuit nobis exemplo bono. Ita refert S. Aug. lib. de Grat. Christi cap. 2: «Solent, inquit, dicere nobis in eo Christum ad non peccandum præbuisse adjutorium, quia piè ipse justèque vivendo reliquit exemplum. » Et cap. 14: «Gratiâ Christi constituit Pelagius, non in virtutis ejus auxilio, sed in imitationis exemplo; » quod ibidem reprehendit ac insectatur S. doctor. Unde lib. 2 Operis imperfect. cap. 146, sic habet: «Hoc est occultum et horrendum virus hæresis vestræ, ut velitis gratiam Christi in exemplo ejus esse, non in dono ejus; dicentes quia per ejus imitationem fiunt justi, non per subministrationem Spiritus sancti. »

In hâc exemplorum Christi gratiâ, mirum quantam vim et efficaciam ad operandum bonum collocarent Pelagiani, quantumque ex ea præsidii ad errores suos occultandos repeterent. Hujuscce gratiae prætextu, incunctanter pro-

muntiabant, teste S. Aug. lib. de Grat. Christi citato mox cap. 2, «per singula momenta, per singulos actus necessariam nobis esse hujuscmodi gratiam, id est, ut in omni conversatione nostrâ intueamur divinæ conversationis exemplum. » Istam porrò exemplorum Christi gratiam, re ipsa à lege et doctrinâ non esse distinctam ibidem demonstrat, cap. 41, S. Aug.

Quartum effugium. — Cùm autem suam adhuc sententiam ab orthodoxis improbari cernerent Pelagiani, præter liberum arbitrium, legem seu doctrinam, ac exemplum Christi, aliud commenti sunt gratiæ genus, nempe *gratiâ remissionis peccatorum*, ut in plerisque locis testis est S. Aug. præsertim verò lib. de Grat. et lib. Arbit. cap. 13: «Dicunt enim, inquit, gratiam Dei quæ data est per fidem Jesu Christi, quæ neque est lex, neque natura, ad hoc tantum valere, ut peccata præterita dimittantur, non ut futura vitentur, vel re-pugnantia superentur. » Hanc porrò solam gratuitam esse, nec meritis retribui affirmabant Pelagiani, teste S. Aug. eodem in libro cap. 6: «Dicunt hanc esse solam non secundum merita nostra gratiam, quâ homini peccata dimittuntur; illam verò, quæ datur in fine, id est aeternam vitam, meritis nostris præcedentibus reddi. » Quonam autem sensu remissionem peccatorum gratuitam existimaverint Pelagiani, non adeò est exploratum; nam contrarium potius docuisse videntur; si quidem palmare istud erat eorum pronuntiatum, *gratiâ secundum merita dari*, ne aliqui injustus et personarum acceptor Deus habetur; præterea peccatorum remissionem non gratis tribui, sed ex meritis, disertè affirmavit Pelagius, quod in concilio Diospolitano ex ipsis libris ei objectum est ultimo et duodecimo loco. Existimat Petavius lib. de hæres. Pelag. cap. 5, idecō remissionem peccatorum sine meritis dari asservuisse Pelagium, non quod nulla eam præcederent liberi arbitrii merita, sed quod ista ipsa merita, si deesset fides, quam naturalibus viribus propositâ sibi evangeliâ doctrinâ præbere hominem Pelagius censebat, remissionem illam assequi non possent. Itaque in sententiâ Pelagianorum, remissio peccatorum et ex meritis et sine meritis obvenire dici potuit. Ex meritis quidem, quatenus concedebatur remissio propriis viribus credenti et resipiscenti; absque meritis autem, quatenus fides ejus merito remissio peccatorum retribuitur, necessariò supponit tum liberum arbitrium, quod gratuitum est Dei beneficium, tum

legem et doctrinam evangelicam quae per se nullo nostro prævio merito divinitus est constituta.

An verò illa gratia remissionis peccatorum juxta Pelagium posita esset in nudâ peccatorum condonatione , an autem in aliquâ gratiâ propriâ dietâ et interiori, atque hominem interius sanctificante, constabit ex dicendis postmodum cap. 5°. Porrò Pelagiani contendebant gratiam remissionis peccatorum valere dntaxat adversus præcedentia peccata; exemplum verù Christi adversus futura; et utrumque fructum esse passionis ac meritorum Christi contendebant. Id totum constat ex laudatis antea S. Aug. testimoniis.

Quintum effugium.—Tandem Pelagius præter naturam et liberum arbitrium, legem ac doctrinam forinsecus insonantem, exemplum Christi, ac demum remissionem peccatorum, admisit interiorum illustrationis et illuminationis gratiam. Ita Card. d'Aguirre, Salmaticenses, Petavius, Frassen, alliique passim theologi locis cap. sequenti citandis. Id certum videtur I° verbis ipsiusmet Pelagii apud S. Aug. lib. de Grat. Christi cap. 7 : « Quam gratiam, inquietabat hæresiarcha, non ut tu putas, in lege tantummodo, sed et in Dei adjutorio constemur... Adjuvat enim nos Deus per doctrinam et revelationem suam, dum cordis nostri oculos aperit; dum nobis ne præsentibus occupemur, futura demonstrat; dum diaboli pandit insidias; dum nos multiformi et ineffabili dono gratiæ cœlestis illuminat. » Et cap. 10, sic iterum Pelagius inducitur loquens : « Operatur Deus in nobis velle quod bonum est, velle quod sanctum est, dum nos terrenis cupiditatibus deditos, et mutorum more animalium præsentia tantummodo diligentes, futuræ gloriæ magnitudine et præmiorum pollicitatione succedit, dum revelatione sapientiae, in desiderium Dei stupentem suscitat voluntatem, dum nobis suadet omne quod bonum est. » Quibus verbis clare ostenditur Pelagium interiorum illustrationis gratiam agnoscere; namque aperire cordis oculos, multiplici et ineffabili dono gratiæ cœlestis illuminare, sapientiam revelare, etc., haud dubiè interiorum illustrationem indigitant; atqui Pelagius hujusmodi gratiam admisit; ergo, etc. 2° Eodem in lib., cap. 24, manifestè supponit S. Aug. Pelagianos libenter agnoscere revelationes à Deo in cordibus productas : « Fateantur, inquit S. D. non in lege atque doctrinâ insonante forinsecus, sed internâ et occultâ, mirabili ac ineffabili po-

testate operari Deum in cordibus hominum, non solum veras revelationes (quas nempe ultrò admisso Pelagianos indicat S. Aug.) sed etiam bonas voluntates. » 5° Ibidem cap. 41, de Pelagio ita loquitur S. doctor : « Ipsas quoque orationes ad nihil aliud adhibendas opinatur, nisi ut nobis doctrina etiam divinâ revelatione aperiatur, non ut adjuvetur mens hominis, ut id quod faciendum esse didicerit, etiam dilectione et actione perficiat. » Andis Pelagium agnoscere legem ac doctrinam revelatione aperiiri; porrò revelatio hujusmodi interior est profectò illustrationis Gratia; ergo, etc.

Porrò (quod observa), gratia interioris illuminationis seu illustrationis duobus modis spectari potest : vel ex parte objecti dntaxat quod intellectui clarius proponitur solis suis propriis viribus credendum; vel ex parte ipsiusmet intellectus, qui ad credendum divinâ opitulante et adjuvante gratiâ determinatur. Pelagium priori saltem sensu admisso gratiam interioris illustrationis evidenter demonstrant adducta mox S. Aug. testimonia, vixque de eo potest esse ulla inter theologos difficultas. Nemo negat, inquit Suarez tract. de Gratia prolegom. 5, cap. 3, admisso Pelagium revelationem divinam fidei, tam externam quam internam, quatenus se tenet ex parte objecti. » An autem Pelagius etiam internam ex parte potentiae gratiam illustrationis admisit, quæ scilicet intellectum juvaret ac corroboraret ad credendum, dicemus cap. sequenti.

Dices : S. Aug. lib. de Grat. Christi cap. 7, relatis mox adductis Pelagii verbis, quibus gratiæ necessitatem magnificè videbatur commendare, statim subjungit S. D. : « In his omnibus non recessit Pelagius à commendatione legis et doctrinæ. » Et cap. 10 : « Quid manifestius, nihil aliud eum dicere gratiam, quam Deus operatur in nobis velle quod bonum est, quam legem atque doctrinam? » Falsum est ergo Pelagium, præter externam legis et doctrinæ propositionem, admisso interiorum illustrationis gratiam. Respondeo negando conseq.; neque enim locis citatis insciatur S. Aug. Pelagium admisso interiorum, saltem ex parte objecti, illustrationis gratiam; sed hoc unum vult, gratiam illam Pelagianam ad legem et doctrinæ meritò revocari, quod verissimum est. Namque munus et officium legis et doctrinæ est docere, illuminare, ostendere quid faciendum sit; non autem vires subministrare ad illud perficiendum, ut fusè prose-

quitur S. Aug. toto lib. de Grat. Christi; atqui revelatio interior ex parte duntaxat objecti quod intellectui propriis viribus relieto clarius proponitur, tantummodo docet, illuminat, ostendit, non autem spiritum et virtutem infundit, seu minimè juvat et corroborat intellectum ad assentiendum; ergo interior hujusmodi illustratio recte revocatur ad legem et doctrinam; ac proinde etsi Pelagius talem gratiam admirerit, meritò tamen asseruit S. Aug. ipsum non recessisse à commendatione legis et doctrinæ.

Hanc esse S. Aug. mentem manifestè colligit ex citato cap. 10 lib. de Grat. Christi, ubi post verba in object. citata, sic statim subiungit: « In lege namque et doctrinæ futuræ gloriæ atque præmiorum promittitur magnitudo. Ad doctrinam pertinet etiam quod sacerdicia revelatur. »

CAPUT IV.

Utrum Pelagius veram et internam voluntatis gratiam aliquandò tandem agnoverit?

Celebrior est præsens quæstio, ideòque paulò fusiùs pertractanda.

Observandum 4º duplēcēm distinguendam esse gratiam interiorem. Una ad intellectum, altera ad voluntatem pertinet. Prior est mentis illustratio seu illuminatio, per quam interius menti proponuntur ac revelantur quæ credenda sunt fidei nostræ mysteria. Hæcque, uti antea observavimus, spectari potest, vel ex parte tantum objecti quod intellectui clarius proponitur solis suis propriis viribus credendum; vel ex parte ipsius intellectus, qui ad credendum divinâ opitulante et adjuvante gratiâ determinatur. Posterior est motio seu excitatio Dei, quâ elevatur voluntas ac corroboratur, atque ad actus veræ pietatis incitatatur.

Utramque hanc illustrationis et voluntatis gratiam ad omne bonum ac salutiferum opus, planè necessariam esse docet fides catholica; unde S. Aug. lib. de Grat. Christi cap. 12: « Quâ gratiâ agitur, inquit, non solum ut facienda noverimus, verum etiam ut cognita faciamus; nec solum ut diligenda credamus, verum etiam ut credita diligamus. »

Observandum 2º, cum eodem S. Aug. lib. de gratia Christi cap. 5, 4, 5, etc., Pelagium ut majori arte errorem suum involveret, ac Catholicis fucum faceret, tria hæc sedulò distinxisse: nimirum possibilitatem, voluntatem et actionem. Audiatur S. doctor: « Cùm tria distinguat (inquit cap. 5.) possibilitatem, volun-

tatem et actionem: possibilitatem scilicet, quâ potest homo esse justus; voluntatem, quâ vult esse justus; actionem, quâ justus est; horum trium prium, id est possibilitatem, datum confitetur à Creatore naturæ, nec esse in nostrâ potestate, sed etiam nos habere etiam si nolimus; duo verò reliqua, id est, voluntatem et actionem, nostra esse asserit, atque ita nobis tribuit, ut non nisi à nobis esse contendat. » Idem repetit cap. 4 et 5.

Oservandum 3º, Pelagium iterum distinxisse inter possibiliterat, et adjutorium possibiliteratis. Possibilitatem in naturâ, adjutorium verò possibiliteratis in lege et doctrinâ reponebat. Audiatur idem S. doctor cap. 4, Pelagi verba exscribens: « Nos tria ista distinguimus.... Primo loco posse statuimus, secundo velle, tertio esse. Posse in naturâ, velle in arbitrio, esse in affectu locamus. Primum illud, id est posse, ad Deum propriè pertinet, qui illud creaturæ suæ contulit; duo verò reliqua, hoc est velle et esse, ad hominem referenda sunt, quia de arbitrii fonte descendunt. Ergo in voluntate et opere bono laus hominis est; imò et hominis, et Dei, qui ipsius operis possibiliterat dedit, quique ipsam possibiliteratem gratiæ suæ semper adjuvat auxilio. »

Observandum 4º, adjutorium illud possibiliteratis, qualemcumque sit, non fuisse in mente Pelagii, absolutè ac simpliciter necessarium, sed tantum secundum quid, et ad facilius duntaxat agendum. Ita testatur S. Aug. lib. de grat. Christi cap. 26: « Gratiam Dei, inquit, sic confiteatur, qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illâ, quod ad pietatem pertinet, veramque justitiam, fieri posse non dubitet. Non quomodo iste (Pelagius) qui cùm dicit, propterea dari gratiam, ut quod à Deo præcipitur FACILIUS impletatur; quid de illâ sentiat satis ostendit, scilicet, quod etiam sine illâ, etsi minus facilè, fieri tamen, quod divinitus præcipitur, potest. » Idem refert S. D. cap. 2 et 29 ejusdem libri.

Observandum 5º, Pelagium, quodcumque tandem gratiæ auxilium admirerit, docuisse illud gratitum non esse, sed humanis meritis rependi. Quamlibet sentiat gratiam, inquit S. Aug. lib. de grat. Christi cap. 31, *ipsis Christianis secundum merita dari dicit.*

Observandum ultimò, duo hic, cum Jansenio lib. 5 de hæres. Pelag. cap. 29, sedulò consideranda esse tempora: primum ante condemnationem hæreseos Pelagianæ sub Zozimo anno 418; alterum à damnatione deinceps, usque ad

Semipelagianismi exordia. Has epochas accuratè secernendas diximus, ex illâ quippe distinctione dicendis non modica lux affulgebit.

Status questionis.—Quatuor hic potissimum queruntur, 1º an veram et internam voluntatis gratiam aduiserint Pelagiani. 2º Supposito quòd aliquando tandem eam confessi fuerint, quo demum tempore id contigerit. 3º ad quæ opera eam necessariam existimaverint, an ad perfectionem duntaxat, an etiam ad initium bonorum operum. 4º Quæ esset hujus gratiae vis et efficacia.

Opiniones.—Prima est Jansenii lib. 5 de hæresi Pelagianâ, cuius doctrina circa præsentem controversiam adhæc quinque capita revocari potest.

Docet 1º, quinque primis capitibus libri citati à Pelagio solam naturam initio fuisse prædicatam absque ullâ gratiâ saltem internâ. Docet 2º, quinque sequentibus capitibus, præser-tim nono et decimo, interiorem illuminationis seu illustrationis gratiam ab eo deinceps fuisse admissam. Docet 3º, ibidem capitibus 11, 12, et potissimum 28, et initio 29, etiam ante factam sub Zozimo condemnationem insuper agnovisse Pelagianos internum et actuale voluntatis auxilium, libero tamen arbitrio permissum; id est, pias indeliberatas ac versatiles voluntatis motiones, actui libero præbias, in quibus auxilium actuale ex parte voluntatis constituant nonnulli Theologi. « Haetenus declaratum est (inquit Jansenius citato cap. 29), omne genus adjutorii possibilitatis, sive externum, sive internum, sive respectu intellectus, sive voluntatis Pelagianos agnovisse. Nam.... illuminationes illustrationesque internas Dei, et concursum generalem, et gratiam habitualem, et motus bonos seu desideria quædam bona indeliberata, salvâ tamem illâ indifferente arbitrii potestate confessi sunt. » Docet 4º, Pelagianos nullo modo dubitasse quin hisce indeliberatis motibus divini-vinitus immissis plerumque quateretur voluntas; at existimâsse iisdem etiam absentibus, satis virium esse in voluntate ad quoslibet veræ pietatis et justitiae actus exercendos. Unde, juxta Jansenium, eos admittebant quoad substantiam duntaxat, non verò quoad necessitatem. Docet 5º, indeliberatos hosce voluntatis motus, utpote libero arbitrio permissos, fuisse duntaxat merum possibilitatis adjutorium, non autem veram ac internam gratiam Christi Salvatoris, cuius eximius ac proprius character, ut placet Jansenio, in eo positus est, ut volun-

tatem indeclinabili ac relativâ necessitate voluntatem ad agendum determinet. Docet 6º, veram hanc internam et actualem voluntatis gratiam constanter negavisse Pelagianos usque ad condemnationem sub Zozimo. Hinc patet quâ ratione caput. 28, et initio 29, asserat Jansenius, Pelagianos agnovisse *omne genus adjutorii possibilis et internum, motus bonos, desideria bona indeliberata*; et tamen eod. cap. 29, absolutè pronuntiet ante damnationem Zozimi *ipso musquam gratiam illam actualem (voluntatis) quam juxta sacrarum Scripturarum fidem Augustinus prædicavit, verè sincerèque confessos esse.* Quid ita? quia scilicet juxta Jans. sola gratia indeclinabititer et necessariò relativè determinans voluntatem, vera est ac propriè dicta Christi Salvatoris gratia; ast talem gratiam ante factam sub Zozimo condemnationem constanter negavisse Pelagianos ibidem tradit. Docet 7º, capitibus 1, 2 et 5 libri 6, post Zozimi decretum, Pelagianos Catholicorum argumentis viatos à priori suâ sententiâ aliquantulùm recessisse, atque tandem admisisse veram, internam et actualem voluntatis gratiam, quâ voluntas ad bonum hic et nunc necessariò ageretur, sed triplici errore infectam; 1º quòd non ad fidem et justitiam inchoandam, sed ad perficiendam duntaxat dicerent illam esse necessariam; 2º quòd juxta illos non esset absolutè necessaria, sed ad faciliorem tantum justitiae perfectionem; 3º quòd daretur secundum merita humana; illa autem merita, erant prima boni cupiditas, fides, oratio propriæ ac solis liberi arbitrii viribus elicita. Quantum à veritate aliena sit prædicta Jansenii doctrina ex dicendis patebit.

Secunda sententia est Lemos, tract. 1 de Pelagi erroribus, cap. 9, 10 et sequent. Alvares lib. 1 de auxil. disp. 1, Salmaticens. 1, 2, quæst. 109, disput. 1, cap. 4, paragraph. 4, et aliorum quorum doctrina ad hæc capita revocatur. 1º Pelagium initio suæ hæreseos omne prorsus internum gratiæ auxilium repudiâsse. 2º Ipsum deinceps internas ac supernaturales revelationes, seu interiorem illustrationis gratiam admisisse, sed necessariam duntaxat ad *facilius operandum.* 3º Eamdem agnovisse postmodum *simpliciter* necessariam ad opus perficiendum. 4º Pelagium internam ex parte voluntatis gratiam tandem confessum fuisse; at duplice infectam vitio. Scilicet sentiebat primò eam dari *ex meritis*; secundò ipsam non esse necessariam simpliciter, sed tantum ad *facilius.* 5º Præfati auctores contendunt, Pelagi dis-

cipulos Cælestium præsertim ac Julianum, Magistri errorem utecumque temperasse, atque eò tandem devenisse ut internam voluntatis gratiam, non quidem ad initium, sed ad consummationem duntaxat honorum operum simpliciter necessariam esse faterentur.

Addunt iidem auctores, falsissimum esse, quod confidenter asserit Jans. citato lib. 6 de hæres. Pelag. cap. 1, Pelagianos tandem post Zozimi decretum gratiam ex sese efficacem agnoscisse. « Evidentissimum est, inquit Lemnos Panopliae tom. 1, tract. 1, de Pelagii erroribus, cap. 6, « illam gratiam efficacem, que facit verè et propriè nos facere, nusquam (Pelagium) admisisse, quia per eam tolli arbitrii libertatem.... semper publicabat. » Ibidem tract. 5, cap. 2: « Circa auxilia gracie concludebat Julianus, nullam dari prævenientem, quâ Deus efficaciter facheret homines facere, et bene operari; immò hanc factum appellabat, et fatalem inducere necessitatem dicebat eum Pelagio et aliis decem et octo Pelagianis episcopis sui erroris consortibus. » Idem tradunt Alvares, Joan. à sancto Th., d'Aguirre, Laurea, etc.

Tertia sententia eorum est qui asserunt, 1º Pelagianos ante Zozimi decretum admisisse interiorum illustrationis gratiam, non quidem ut simpliciter necessariam, sed ad majorem duntaxat boni operandi facilitatem; nusquam verò confessos fuisse veram voluntatis gratiam, quæ scilicet proximè ac per se voluntatem moveat, eique vires subministret ad opera pietatis exercenda. 2º Post damnatam à Zozimo hæresim, eosdem Pelagianos, quorum dux erat Julianus, ad Semipelagianismum deflexisse, atque voluntatis gratiam ad perficiendum bonum opus, saltem secundum quid, seu ad *faciilius* necessariam statuisse. 3º Certissimum esse ipsos nusquam agnoscisse gratiam ex sese efficacem, nequidem ut facilius obtineatur perfectio et salus, sed eam gratiam tanquam noviam libertati constanter aversatos fuisse. Ita fermè Card. d'Aguirre tom. 5 Theol. sancti Anselmi disput. 112, sect. 4; Gonzales p. 1, disput. 68, q. 1 et 2; Joan. à sancto Thomâ tract. de volunt. Dei disput. 3; Natal. Alexander Hist. quinti seculi cap. 5, art. parag. 8, 9, et plerique alii.

Quarta sententia est Petavii lib. de hæres. Pelag. cap. 9; Frassen. tract. 2, disput. 3, art. 4, sect. 1, parag. 10; Martinon. de hæres. Pelag. disput. 7, sect. 4, aliorumque quamplurium, qui existimant Pelagium tandem interiorum

gratiam propugnâsse, verùm triplici corruptam vitio; 1º gratia hæc interior, erat intellectus duntaxat, non voluntatis; 2º ad facilius tantum, non autem simpliciter necessaria; 3º humana merita sequebatur, corumque merces erat.

Quinta denique sententia est Suaresii prolegom. 5 de Grat. cap. 3; Vasquez, Bellarmi, etc., quibus consonat Card. Noris. lib. 1 historiæ Pelag. cap. 15. Censem prædicti auctores Pelagium nusquam veram et internam tum voluntatis, tum etiam illustrationis, saltem ex parte intellectus, gratiam agnoscisse.

Quid in hæc opinionum diversitate sentiamus sequentibus conclusionibus aperiemus.

CONCLUSIO PRIMA. — Pelagius tandem aliquando agnoscit veram et internam revelationis gratiam, tum ex parte objecti melius propositi, tum ex parte potentiae, seu intellectus ad credendum divinitus adjuti.

Probatur ex his omnibus sancti Augustini testimoniis quæ circa finem capituli præcedentis retulimus, recensendo quintum Pelagi effugium circa gratiam; et ex his quæ mox referemus ad probandum sequentem Conclusionem; ex iis enim patet, Pelagium admisisse, 1º *revelationes à lege et doctrinâ distinctas*, lib. de Grat. Christi cap. 7. 2º *Revelationes veras et internas*, ibidem cap. 11 et 14. 3º *Revelationes supernaturales ac divinas*, quibus scilicet à Spiritu sancto lex atque doctrina revelatur. 4º Denique *revelationes quibus Deus cordis nostri oculos aperit*, nosque multiformi ac ineffabili dono gracie cœlestis illuminat. Atqui hæc omnia designant veram et internam illustrationis gratiam, tum ex parte objecti, tum etiam ex parte potentiae; ergò Pelagius admisit, etc.

Duo autem circa illas revelationes sunt annotanda. Primum, quod Pelagius eas non admisit ut verè ac simpliciter necessarias, sed ut necessarias secundum quid duntaxat. Ita sensisse Pelagium testatur sanctus Augustinus lib. de Grat. Christi cap. 40, ubi de ipso loquens, sic habet: « Manifestum est, ita eum velle nos adjuvari gratiâ Spiritus sancti, non quia sine illo non possumus resistere tentatori, sed ut FACILIUS resistamus. » Et cap. 41: « Quamvis et ipsam viam contendat etiam solâ inveniri posse naturâ, sed FACILIUS, si adjuvet gratia. » Idem sæpius repetit S. doctor eodem in libro cap. 26, 27, 28, et præsertim 29, ubi adductis hisce Pelagi verbis: « Ut quod per liberum, homines facere jubentur arbitrium, facilius possint implere per gratiam; » statim subiungit: « Tolle FACILIUS, et non solum ple-

« nus, verūm etiam sanus est sensus. » Secundum, quod cùm prædictæ revelationes juxta Pelagium vires non subministrarent voluntati, sed meræ legis munia obirent, hinc de illis inquietabat S. Aug. lib. de Gratia Christi cap. 7: *In his omnibus non recessit à commendatione legis atque doctrine.*

CONCLUSIO SECUNDA. — Pelagius ante condemnationem sue haereseos factam sub Zozimo, veram et internam voluntatis gratiam nusquam admisit ad bonum opus, sive inchoandum, siue etiam complendum ac perficiendum.

Probatur 1º disertissimis sancti Aug. testimoniosis depromptis ex lib. de Grat. Christi, qui liber à S. doctore exaratus fuit anno 418, quo tempore Pelagiana haeresis à Zozimo decretoriè proscripta fuit. Cap. 5, de Pelagio verba faciens sic habet S. D... « Gratiam Dei, et adiutorium quo adjuvamur ad non peccandum, aut in naturā et libero ponit arbitrio, aut in lege atque doctrinā: ut videlicet, cùm adjuvat Deus hominem, ut declinet à malo et faciat bonum, revelando et ostendendo quid fieri debeat, adjuvare credatur; non etiam cooperando et dilectionem inspirando, ut id quod faciendum esse cognoverit, faciat. » Ipso ergo iudice S. Aug. Pelagius ante decretum Zozimi, doctrinæ duntaxat ac illustratio- nis adjutorium agnoscit, non autem veram et internam voluntatis gratiam, cuius eximus character est per se et immediatè prævenire, movere, ac juvare voluntatem. Et cap. 7, postquam Pelagii verba retulit, quibus tam magnificè gratiam Christi extollere et commendare videbatur: « Quam nos, inquietabat Pelagius, non in lege tantummodo esse confitemur; adjuvat enim nos per doctrinam et revelationem suam, dum cordis nostri oculos appetit... dum diaboli pandit insidias, dum nos multiformi dono gratiae coelestis illuminat; » subdit S. Aug.: « In his omnibus non recessit à commendatione legis et doctrinæ; » et statim cap. 8, hæc addit: « Hinc itaque apparet, hanc eum gratiam confiteri, quā demonstrat et revelat Deus quid agere debeamus; non quā donat atque adjuvat ut agamus. » Et cap. 24, anteā citato, de Pelagianis loquens ait: « Legant ergo atque intelligent, intuean- tur atque fateantur, non lege atque doctrinā insonante forinsecus, sed internā atque occulta, mirabili atque ineffabili potestate, operari Deum in cordibus hominum, non solūm veras revelationes, sed etiam bonas vo- luntas. » Rursus cap. 30, aperte declarat

S. D. se veram Christi gratiam in scriptis Pelagi, quæcumque legerat, nusquam invenisse: « Istam, inquit, gratiam... in Pelagi scriptis, quæcumque legere potui, nusquam eos inveni, quemadmodum confitenda est confite- ri.... possitis advertere, non cum ponere Dei gratiam quā juvanur, vel ad declinan- dum à malo, vel ad faciendum bonum, nisi in lege atque doctrinā; ita ut ipsas quoque orationes ad hoc asserat necessarias, ut ostendatur homini, quid concupiscat et dili- gat. » Denique ut plura alia sancti doctoris testimonia prætermittam, rem nostram planè conficit cap. 41 ejusdem libri, ubi de Pelagianis hæc habet: « Nullum auxilium gratiae cre- dunt, quā naturæ possiblitas adjuvetur, nisi in lege atque doctrinā, ita ut ipsas quoque orationes, ut in scriptis suis apertissimè af- firmat, ad nihil adhibendas opinetur, nisi ut nobis doctrina etiam divinā revelatione aperiatur, non ut adjuvetur mens hominis, ut id quod faciendum esse didicerit, etiam dilectione et actione perficiat. »

Nihil luculentius desiderari potest hisce tes- timoniis, in quibus expressè affirmat S. Aug. nullam aliam Pelagianos gratiam confiteri quā legem, doctrinam atque revelationem quā bonum agendum proponitur, adeoque eos res- puere omnem gratiam quā voluntas movetur, adjuvatur ac corroboratur ad bonum pera- gendum.

Probatur 2º. Eam rejiciebat Pelagius gratiam, de quā tam gravis ac diuturna ipsum inter et S. Aug. exarsit controversia, quamque ab ipso ex publica Ecclesiæ fide exigebat sanctus Augustinus; atqui tota ista contentio unicè spectabat gratiam voluntatis et actionis, istam ab ipso ex Ecclesiæ fide Aug. exigebat, quemadmodum infra, cap. 6, demonstrabimus; ergo, etc. « Nos (inquietabat S. D. premens Pelagium lib. de Gratia Christi, cap. 10) volumus eam gra- tiā, iste aliquando fateatur, quā futurae gloriæ magnitudo non solū promittitur, verūm etiam creditur et speratur; nec so- lūm revelatur sapientia, verūm et amatur.... hanc debet Pelagius gratiam confiteri, si vult non solūm vocari, verūm etiam esse Chris- tianus. »

Probatur 3º, ex ipsismet Pelagiani systematis visceribus. Scilicet, quemadmodum testatur sanctus Aug. lib. de gestis Pelag. cap. ultimo, præcipuum ac palmare Pelagianorum dogma, et cæterorum omnium quasi basis ac funda- mentum, istud erat, *Adam et Eam mortales à*

Deo creatos esse, nec quemquam posteriorum suā prævaricatione lassisse, sed sibi tantum nocuisse. Ille autem inferebant, 1º nullum dari peccatum originale; 2º nullam proinde in voluntate relictam ex peccato originali infirmitatem; 3º liberum arbitrium æquè sanum, æquè validum, æquè perfectum in Adami posteris, ac in Adamo ipso. Ex his manifestè sequitur, necessarium non esse ut voluntas per gratiam in se receptam, ad bonum operandum moveretur ac corroboraretur, sed sufficere, sicuti et in Adamo, meram illustrationem intellectus. Rationem hanc attingit S. Aug. lib. de gratiâ Christi cap. 28, et alibi passim.

Probatur 4º ex hoc gravissimo et altius infixo præjudicio, quo, teste S. Aug. loco mox citato, et lib. de peccat. orig. cap. 11, laborabat Pelagius, *non esse liberum arbitrium, si Dei indiget auxilio, quoniam in propriâ voluntate ejusque est facere aliquid vel non facere.* Scilicet, concipere ille non poterat, quâ ratione stare posset libertas cum necessitate illius gratiæ que voluntatem prævenit, et sine quâ voluntas nihil potest. Veram ergo et internam voluntatis gratiam non admiserunt Pelagiani.

CONCLUSIO TERTIA. — Post decretum Zozimi Julianus haeresim Pelagianam utcumque temperavit, internam voluntatis gratiam admittendo, at triplici infectam vitio.

Probatur prima pars, scilicet Julianum post damnationem haeresis Pelagianæ factam sub Zozimo, gratiam voluntatis tandem admisisse. 1º Id constat ex libris ad Bonifacium qui primi sunt adversus Julianum exarati anno circiter 420; scilicet tum in his libris, tum in posterioribus suis lucubrationibus adversus Pelagianos, totus in eo versatur S. Aug. ut adstruat, non quidem existentiam et necessitatem gratiæ voluntatis præcisè, quod perpetuò antea ineulcaverat in prioribus suis contra Pelagium operibus, sed necessitatem gratiæ, quæ omnia merita, et ipsum initium bonorum operum præveniat, quæque proindè secundum merita nostra non detur. Sic lib. 1 ad Bonif. cap. 14, lib. 2, cap. 5 et 6, lib. 4, cap. 6 et cap. 11. ubi sic loquitur S. doctor: « Dicunt Pelagiani ab homine incipere meritum per liberum arbitrium, cui Deus subsequens gratiæ retribuat adjumentum. » Atque hinc toties Juliano exprobrat, hanc pelagi ipositionem in concilio Palestino damnatam, ab ipso renovari, nempe *gratiam Dei secundum merita nostra dari.* Hæc sane tam diversa agendi ratio S. Aug. aperto indicio est, cum Juliano controversiam fuisse,

non circa naturam et substantiam gratiæ, sed circa ejus duntaxat gratuitatem, atque ad initium bonorum operum necessitatem.

2º Idem clarius colligitur ex S. Aug. lib. de grat. et lib. arbit. cap. 14, ubi perspicuè significat Pelagianos disputando depulsos fuisse à gratiâ legis et doctrinæ quam tantoperè prædicaverant, convictosque ut veram Christi gratiam admitterent. Eu sancti doctoris verba quæ ex integro duximus excribenda, adeò egregia sunt et præsenti nostro instituto accommodata; sic ergo loquitur: « Sed cùm fuerint convicti non defensores, sed inflatores et præcipitatores liberi arbitrii, quia neque scientia divine legis, neque natura, neque sola remissio peccatorum est illa gratia, quæ per Jesum Christum Dominum nostrum datur, sed ipsa facit ut lex impleteatur, ut natura liberetur, ne peccatum dominetur, cùm ergo in his convicti fuerint, ad hoc se convertunt, ut quocumque modo conentur ostendere gratiam Dei secundum merita nostra dari. Dicunt enim: Etsi non datur secundum merita bonorum operum; quia per ipsam benè operamur; tamen secundum merita bonæ voluntatis datur, quia bona voluntas, inquit, præcedit orantis, quam præcessit voluntas creditis, ut secundum haec merita gratia sequatur exaudientis Dei. » Nihil certè luculentius. *Enimvero, gratia per quam benè operamur, per quam lex impletur, natura, liberatur, per quam sit ut peccatum non dominetur, profectò vera est ac propriè dieta gratia voluntatis:* atqui Pelagiani tandem hujusmodi gratiam compulsi sunt; ergo, etc.; unde citato loco S. Aug. potissimum incumbit in debellando isto Juliani aliorumque Pelagianorum perfugio, *gratiam secundum merita dari.*

3º Eamdem veritatem non minus apertè inuit S. Aug. lib. de dono perseverant. cap. 2, ubi recenses ea quæ contra Pelagianos catholica Ecclesia propugnabat, nihil aliud circa gratiam commemorat, quæ quod ipsa necessaria sit, et non detur secundum merita: « Nam tria sunt, inquit S. doctor, quæ maximè adversus eos catholica defendit Ecclesia: quorum est unum, gratiam non secundum merita nostra dari... alterum est, sine qualibuscumque peccatis in hoc corruptibili corpore neminem vivere; tertium est obnoxium nasci hominem peccato primi hominis. » Cum ergo ex tribus capitibus ad quæ errores omnes circa gratiam revocantur, ipsius scilicet

natura, necessitas et gratuitas, circa duo duntaxat posteriora Pelagianos errasse observet S. Aug., hinc merito colligitur ipsos tunc recte sensisse circa substantiam gratiae, ac proinde verum et internum voluntatis auxilium agnoverisse.

4º Idem rursus evincitur, eò quod omnia argumenta quibus contra gratiam militabat Julianus, non substantiam et naturam gratiae, sed solam ipsius gratuitatem et necessitatem oppeterent. Momenta illa infra, cap. 6, proponeamus et exponemus.

5º Momenta quibus ex S. Aug. probare conantur adversarii Pelagianos gratiam voluntatis nusquam admississe, infirma sunt et minus ad rem apposita; omnia enim fermè desumuntur aut ex libris initio haereses exaratis, aut ex libris de grat. Christi et de peccat. orig. editis ab Aug. an. 418, tempore lati à Zozimo decreti; at haec non demonstrant, quod unum hic contendimus, Julianum deinceps magistri errorem paululum temperasse admittendo gratiam voluntatis.

Probatnr secunda pars, nempe gratiam voluntatis à Juliano admissam multiplici vitio infectam fuisse. Primum vitium istud erat, quod gratiam illam, non quidem ad inchoanda, sed ad complenda duntaxat et perficienda bona opera, necessariau judicaret. Hanc fuisse Juliani aliorumque Pelagianorum mentem, testis est S. Aug. lib. 2 ad Bonifacium, cap. 8: « Isti volunt, in homine ab ipso homine incipere cupiditatem boni, ut hujus coepit meritum etiam perficiendi gratia consequatur. » Et lib. 4 contra Julian. cap. 50: « Cùm ergo divinitus adjuvatur homo, non tantum ad capessendam perfectionem adjuvatur, quod ipse posuisti, utique volens intelligi, eum per se incipere sine gratia, quod perficit gratia. » Clara sunt haec et aperta; in mente Juliani, teste S. Aug. homo per se incipit sine gratia; in homine ab ipso homine incipit boni cupiditas. Non ergo ad initium boni operis gratiam necessariam esse existimabat Julianus. Alterum vitium: gratia voluntatis quam Julianus aliquique Pelagiani admittebant, secundum quid duntaxat seu ad facilius, non autem simpliciter et absoluē necessaria erat ad perficienda bona opera. Evidem lib. 2 ad Bonifac. cap. 8, dubius et anceps videtur S. August. an Julianus, aliquique recentiores Pelagiani ita senserint: « Fortassis ergo, inquit, ipsi eo modo saltem servans locum gratiae, ut sine illa putent hominem posse habere boni, sed imperfecticupiditatem;

perfecti autem non facilis per ilam posse, sed nisi per illam omnino non posse. » At deinceps affirmatè loquitur, huncque errorem Julianum non semel reprobat S. doctor: « Vestrum autem dogma, » ait lib. 6 contra Julianum cap. 24, « id persuadere conatur... ut etsi opus sit, necesse tameu non sit ad Christum proeternam salutem transire; eò quod... commodior via sit, non quod alia esse non possit. » Et lib. 2 Operis imperfect., cap. 198: « Quærentibus à vobis, quare mortuus sit Christus, si natura vel lex efficit justos; respondetis, ut hoc ipsum facilius fieret; quasi posset, quamvis difficultus, fieri tamen, sive per naturam, sive per legem. » Tertium tandem vitium gratiae recentiorum Pelagianorum, in eo erat, quod assererent eam secundum merita nostra dari, quod testatur S. Aug. lib. 1 contra Julian. cap. 5, 4, 19, et alibi saepissim: « Ille est quippe, inquit, intentio quæ gratiam destruere moluntur, ut eam dari secundum merita nostra contendant. »

Solvuntur objectiones. — Objicies 1º contra secundam Conclusionem: Pelagius conceptis verbis asseverat voluntatem à Deo succendi, suscitari, etc.; sic ipsum loquentem inducit S. Aug. lib. de gratia Christi cap. 10: « Operatur in nobis velle quod bonum est, dum nos... præmiorum pollicitatione succedit, dum relatione sapientiae in desiderium Dei stupentem suscitat voluntatem, dum nobis suadet omne quod bonum est. » Unde sic licet argumentari: Gratia quæ operatur in nobis velle quod bonum est, quæ stupentem suscitat voluntatem, eamque in desiderium Dei succedit, quæ nobis suadet omne quod bonum est, vera est profectò voluntatis gratia; atqui Pelagius admisit gratiam hujusmodi; ergo, etc. Respondeo dist. maj.: Gratia quæ stupentem suscitat voluntatem, eamque succedit, etc., propriè, immediatè et efficienter, Deo per se producente in voluntate motum aliquem indeterminatum, aliquam excitationem et successiōnem sine quā voluntas bonum operari nequeat, concedo; metaphoricè duntaxat, mediátè et objectivè, per propositionem scilicet objecti cuius occasione voluntas seipsam suscitat et succedit, nego. Porro hoc tantum posteriori sensu per gratiam succendi ac suscitari voluntatem agnovit Pelagius, ut invictè probant ea quea post citata in object. verba, contestim subdit S. Aug. « Quid manifestius, inquit, cum nihil aliud dicere gratiam quā Deus operatur velle quod bonum est, quam legem atque

« doctrinam? » Addo illud idem argumentum Jansenio esse solvendum; namque ut ipse ait lib. de Grat. primi hominis, cap. 12, gratia ex sese efficax significantioribus verbis exprimi non potest, quām nominib⁹ *successionis*, *suscitationis*, etc.; atqui tamen, fatente ipsomet Jansenio, cūm hæc scriberet Pelagius veram, internam et ex sese efficacem voluntatis gratiam nondūm admittet; hanc enim juxta eumdem Jansenium confessi sunt post condemnationem duntaxat factam sub Zozimo; ergo, etc.

Objicies 2º : S. Aug. lib. de Gratia Christi cap. 29, recitatis his Pelagii verbis, *Ut quod per liberum homines facere jubentur arbitrium, facilis possint implere per gratiam*; continuò addit : *Tolle facilis, et non solum plenus, rerum etiam sanus est sensus*. Porrò, nisi Pelagius gratiam voluntatis admisisset, profectò etiam sublatā voce, *facilis*, non fuisse sanus et plenus Pelagiane propositionis sensus; ergo, etc. Respondeo 1º, uti jam dictum, illud argumentum ipsimet Jansenio esse solvendum; exinde enim sequeretur Pelagianos, etiam ante Juliani tempora, gratiam ex sese efficacem, non solum ad perfectionem, sed etiam ad initium bonorum operum agnoscisse; quod utrumque falsum esse, non solum confitetur, sed et multis probat Jansenius locis antea citatis. Respondeo 2º, S. Aug. loco in object. citato recensentem verba Pelagii meritò asserere : *Tolle facilis, et non solum plenus, sed et sanus est sensus*; quia scilicet semel admissa absoluta necessitate gratiae intellectus, facilis consecutione adduci potuisset Pelagius, ut necessitatē quoque gratiae voluntatis agnosceret; pares enim utrinque occurrunt rationes; nec magis, in mente Pelagii, laesus fuit homo in intellectu quām in voluntate. Respondeo 3º, distinguendo et expōndo textum S. Aug. : *Tolle facilis, et sanus est sensus*, quantum ad necessitatē gratiae, ad quam unīcē tunc respiciebat S. Aug., concedo; quantum ad naturam et substantiam gratiae, nego. Itaque errabat Pelagius tum circa naturam gratiae, tum circa ipsius necessitatē; primum erroris caput abundē confutaverat S. doctor, 25 primis capitibus citati libri de Gratia; hic unam vindicat ipsius necessitatē, quam solam directē impugnabat Pelagius verbis adductis, quæ reverā ex se, sublatā voce *facilis*, sanum et orthodoxum sensum referabant. Eadem est responsio ad ea quæ ex cap. 26, 27, 28, objici possunt.

Objicies 5º : Ex dictis Conclusione primā

Pelagius admisit interiorē illustrationis gratiam; atqui ex interiori intellectus illustratione necessariō oriuntur in voluntate motus indeliberati, qui nihil aliud sunt quām gratia voluntatis; ergo, etc. Etverò quosdam oriri in voluntate indeliberatos motus ex illustratione intellectus, apertè agnovit Pelagius apud S. Aug. citatis antea verbis lib. de grat. cap. 10 : « Operatur in nobis velle quod bonum est, « dūm... præmiorum pollicitatione succedit, « dūm revelatione sapientie... stupentem suæ secat voluntatem. » Respondeo 1º, verba Pelagii facilē intelligi posse de motibus deliberatis, eo videlicet sensu quod voluntas occasione illustrationis intellectus scipsam liberè excitet, et succendat ad bonum; adeò ut, quemadmodū in Adamo, positā solā interiori invitatione per intellectum factā, illicē voluntas ipsius scipsam liberè flectebat ad hoc vel illud objectum, sive veluti præoccupabat omnes indeliberatos affectus qui in ipsā suboriri poterant; ita etiam in nobis contingit, in quibus, juxta Pelagium, æquè plenum est et perfectum liberum arbitrium ac in primo parente. Respondeo 2º, equidem ex illustratione intellectus necessariō oriiri in voluntate motus indeliberatos; verū hi motus non sunt formaliter ipsa gratia voluntatis; ipsa siquidem essentialiter posita est in motibus quibusdam per se et immediatè in voluntate divinitū excitatis, quibus moverunt, excitatur et corroboratur voluntas, fitque par actibus supernaturalibus eliciendis. Respondeo 3º, distinguendo : Agnovit Pelagius motus indeliberatos merē naturales ex ipsā naturali voluntatis rectitudine prosilientes, occasione repræsentationis intellectus, concedo; motus supernaturales à divinā gratiā promanantes, quibus voluntas infirma ad bonum operandum corroboranda sit, nego. Motus merē naturales ex ipsā voluntatis rectitudine pullulantes occasione illustrationis intellectus, quique voluntatem ipsam nullatenus corroborant, non possunt dici vera voluntatis gratia; porrò Pelagius admittet duntaxat motus hujusmodi; ergo, etc. Hanc solutionem nobis subministrat Jansenius lib. 2 de hæresi Pelag. cap. 5, ubi ad citata Pelagii verba observat, nullam ab ipso agnoscere gratiam, nisi promissionis et revelationis, per quam animus naturaliter bonus, et semina naturalia virtutum in desiderium Dei per seipsa suscitantur. Addit ibidem, hæc boni desideria, semina virtutum, ex ipso naturali fundo prosilire, sicut voluntatis nutus. Idem tradit lib. 5, cap. ultimo.

Objecies 4º: S. Aug. passim libris quatuor ad Bonifacium, sex contra Julianum, de Grat. et libero Arb., de Corrept. et Grat., de Prædest. SS., etc., apertè indicat Pelagianos veram et internam voluntatis gratiam agnovisse; namque his in libris totus in illa gratia asserandā tuendāque versatur S. doct. que omnino grata sit, et etiam ad initium bonorum operum simpliciter necessaria; errabant ergo illi non circa naturam seu substantiam gratiae, sed unicè circa ipsius gratuitatem et necessitatem.

Respondeo libros ad Bonif. contra Julianum, et alios in object. citatos, à S. Aug. exaratos fuisse multò post latum à Zozimo decretum; quo tempore Pelagianos gratiam voluntatis tandem confessos fuisse, supra probavimus Conclus. tertia; perperam ergo nobis hic obiecierentur testimonia ex prædictis aut aliis posterioribus ejusdem sancti doctoris libris de-prompta.

Objecies 5º: Ultrò concedebarant Pelagiani possibilitatem boni, seu potestatem benè agendi esse à divinâ gratia; agnoscabant quoque adjutorium complectens ac corroborans ipsam potentiam boni; id manifestè patet ex cap. 5, 7, 10 et sequentibus libri de Grat. Christi; at qui possiblitas illa Pelagiana, aut saltem adjutorium hujuscemodì possibilis, profectò veram et internam voluntatis gratiam complectebatur, quâ Deus potestatem benè agendi largiatur, compleat et adjuvet. Respondeo negando min. Namque 1º, Pelagius per illam possibilitem, quam dicebat esse à Deo, non intelligebat potentiam benè agendi, que proficiscitur et exsurgit ex gratia voluntati superadditâ, sed solum et nudum liberum arbitrium. Ita disertè testatur S. Aug. in testimonio capite præcedenti adductis recensendo primum Pelagianorum effugium. 2º Adjutorium possibilis à Pelagio excoxitatum, solam legem et doctrinam, aut ad summum illustrationis gratiam complectebatur, minimè verò gratiam voluntatis. Id conceptis verbis declarat S. Aug. lib. de Gratiâ Christi cap. 41: « Nullum auxilium, inquit, gratiae credunt (Pelagiani), quâ naturae possiblitas adjuvetur, nisi in lege atque doctrina trinâ. » Et paulò post: « Ipsum verò auxilium quo possibilitem perhibet adjuvari, in lege constituit atque doctrinâ. » Consule quæ dicta sunt ad secundum Pelagii effugium loco mox laudato.

Quæres hic, utrum Pelagius rejicerit omnem concursum, sive prævium, sive simultaneum, ad actiones tum naturales, tum super-

naturales. De concurso prævio nulla difficultas; fatentur siquidem omnes hunc à Pelagio non fuisse admissum; at circa concursum simultaneum dissentient theologi. Alii affirmant admississe. Ita Alvarez disput. 4 de Auxil. n. 21; Saluaticenses tract. de Grat. disput. 1, cap. 4; Vasquez 1, 2, disp. 109, cap. 7, etc. Alii negant. Ita Abulensis Matth. 19, quæst. 178, ad sextum; Bellarm. lib. 4 de Grat. et lib. Arb. cap. 4; d'Aguirre Theol. sancti Anselmi disp. 118, sect. sexta; Suarez, Lessius, etc. Alii cum distinctione respondent. Volunt scilicet Pelagium admississe concursum simultaneum circa actiones supernaturales; hunc verò rejicisse pro actionibus merè naturalibus. Ita Gonet. disput. 4 de Grat. art. 5, conclus. 4.

Ex his opinionibus secunda nobis videtur probabilior.

Probatur 1º ex S. Hieron. epist. ad Ctesiphontem, in quâ Pelagium sic loquentem inducit: « Si voluero curvare digitum, mouere manum, sedere, stare, ambulare... semper mihi auxilium Dei necessarium erit? » Et lib. 4 adversus Pelagium, ista ipsius verba refert: « Si in singulis rebus quas gerimus, Dei utendum est adjutorio.... ergo loqui, ambulare, flere, ridere, et cetera hujuscemodi, nisi Deus juverit, non poterimus? » Cui respondet S. doctor: « Audi, ingrate, imò sacrilege... ipsum liberum, ut dicimus, arbitrium Dei innititur auxilio, illiusque per singula ope indiget; sed id vultis, ut qui semel habet liberum arbitrium, Deo adjutore non egeat; ergo, etc.

2º Idem evincitur ex S. Aug. lib. de Gestis Pelagii cap. 48, ubi ista Pelagii verba refert: « Non est liberum arbitrium, si Dei indiget auxilio, quoniam in propriâ voluntate habet unusquisque aut facere aliquid, aut non facere. » Ideò ergo, ut videhatur Pelagio, non indiget liberum arbitrium Dei auxilio, quia habet absolutè in suâ potestate facere aut non facere; ergo, etc.

3º Tandem idem colligitur ex citato sœpiùs palmari Pelagianorum principio: Liberum non est arbitrium, si Dei indiget auxilio; at qui supposito quovis concurso liberum arbitrium Dei indigeret auxilio; ergo, etc. Porrò, si generatim concursum rejiciebat Pelagius, cum sanè non admittebat pro actionibus supernaturalibus. Et verò concursum ille vera est voluntatis gratia; at supra probavimus nusquam Pelagium agnovisse necessitatem gratiae

voluntatis; ergo, etc. Tandem quæ probant momenta Pelagium non admississe gratiam voluntatis, demonstrant pariter ipsum non agnoscisse necessitatem concursus etiam simultanei.

Lemos in Panopliâ, tom. 1, tract. 4, cap. 4, contendit Pelagium præcipue negâsse concursum prævium, et ob id damnatum fuisse à Patribus : « Imò, *inquit loco citato*, negavit Pelagius illum prævium concursum, et de hoc potissimum fuit damnatus et à SS. DD. convictus. Quod ex eo fit manifestum, quia Pelagius illud auxilium, sive concursum negavit, quod sibi videbatur tollere libertatem... sed concursus simultaneus et indiferens voluntati oblatus, ut ipsa pro suâ in natâ libertate, vel agat, vel non agat, nullâ apparenti ratione poterat judicari quod libertatem destrueret. Igitur non loquebatur de isto concursu simultaneo Pelagius, quando dixit quod non est liberum arbitrium, si tali indiget auxilio. » Idem fermè docet Gonzalez de Leon controvers. 4. Verùm quâ falsa sit ista sententia patebit ex dicendis cap. 6, ubi probabimus S. Aug. cum Pelagianis disputationâsse, non de auxilio physicè præmoveente, seu de concursu prævio, sed unicè de verâ et internâ voluntatis gratiâ. Unum hic interim annotare juvat infirmum omnino Lemos argumentum, cuius falsitas manifestè patet ex adductis probationibus; neque enim juxta Pelagium concursus censebatur liberum adimere arbitrium, ex eo quod præveniret aut determinaret voluntatem, sed ex eo quod nulla est libertas ubi non est ex se sibi sufficiens potestas ad utrumlibet. Frustra (inquit Pelagius citatâ ad Ctesiphont. epist.) dedit arbitrii potestatem, quam implere non possum, nisi ipse me semper adjuverit; destruitur enim voluntas quæ alterius ope indiget. »

CAPUT V.

Utrum Pelagiani admiserint gratiam habitualem et virtutes infusas?

Affirmat Jansenius lib. 5 de hæresi Pelag. cap. 22 et sequentibus. Negant alii eum Suarez prolegomen. 5, de Grat. cap. 2, Vegâ, Stapleton. d'Aguirre, Petavio, etc. Alii distinguunt inter gratiam habitualem et virtutes infusas. Iotas quidem à Pelagianis fuisse rejectas, non verò gratiam habitualem per quam peccata delentur. Ita Martinonus in Antijansenio disput. 7 de hæresi Pelag. sect. 15.

CONCLUSIO. — Pelagiani nec gratiam interius

sanetificantem seu habitualem, nec virtutes supernaturales infusas agnoscere.

Prob. 4º ex S. Aug. lib. de Grat. Christi cap. 30 : « Istam, *inquit*, gratiam, quâ justificamur, id est, quâ charitas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis, in Pelagi et Cœlestii scriptis, quæcumque legere potui, nusquam eos inveni, quemadmodum confitenda est confiteri. Prorsus nusquam eos adverti, sicut agnoscendi sunt, agnoscere filios promissionis, de quibus dicit Apostolus : *Non iù qui filii carnis, hi filii Dei.* » Unde sic arguo : Gratia per quam filii Dei, et filii promissionis constituimur, est gratia habitualis : filii enim Dei simus et justi, *per occultissimam*, ut loquitur S. Aug. lib. 4 de peccat. meritis et remiss. cap. 9, *Spiritus sui gratiam, quam latenter infundit et parvulus*. Atqui talem gratiam nusquam admisit Pelagius ; ergo, etc.

2º Non semel advertit S. Aug. Pelagianos contendisse remissionis gratiam ad hoc tantum valere, ut peccata præterita dimittantur, non ut futura præcaveantur; quæ quidem propositio damnata est in concilio Milevit. can. 5; et cap. 2 lib. de Gratia Christi testatur idem S. doctor, Pelagianos coactos agnoscere gratiam ad præcavenda peccata, eam in recordatione remissionis peccatorum et exempli Christi consideratione reposuisse, non in aliquâ subministrâtione virtutis. Ex quibus ista colligo : Si Pelagiani veram habitualem gratiam admississent, hæc, utpote habitus interior et permanens, ad præcavenda peccata valuisse, nec in solâ exteriori consideratione et recordatione fuisse posita; atqui contrarium asseruere Pelagiani; ergo veram gratiam habitualem non admisserunt.

3º Quemadmodum ratiocinatur Suarez Ioco mox citato, gratia habitualis et dona infusa conferunt propter actus supernaturales, sicut virtutes et habitus naturales dantur propter operationes naturales; atqui Pelagius non agnoscit actus supernaturales; siquidem omnes virtutum actus asseruit fieri posse per vires proprias liberi arbitrii; ergo, etc. Etverò in Adamo innocentie nullum supernaturale donum agnoscit Pelagius: ergo verisimile idem sensisse de Ade filii. Denique nusquam admissit actualem internam voluntatis gratiam, uti antea probavimus; ergo nec habitualem.

Dices 1º: Pelagiani omnes effectus tribuerunt gratiae Christi quos in gratiam habitualem refundimus. 1º Ipsam desiderabant ad abs-

tionem et remissionem peccatorum. Lib. de Gratia Christi et alibi sèpè. 2º Ad naturae instaurationem, innovationem, restauracionem. Ita Pelagius in Epist. ad Demetriadem. 3º Ad justificationem et sanctificationem in Christo; aiebat enim Pelagius, *non idè parvulos baptizari, ut remissionem accipiant peccatorum, sed ut sanctificantur in Christo.* Ita se Carthagine audivisse testatur S. Aug. lib. de peccat. meritis et remiss. cap. 6. 4º Ad adoptionem; hinc S. Aug. lib. 2 ad Bonifacium cap. 6, Pelagianos sic alloquitur: *Regenerationis luvacero adoptari ex filiis hominum in filios Dei non negatis, inò etiam predictatis.* 5º Ut templum Dei homines fierent, et hæredes regni coelestis. *Idè parvuli baptizantur*, inquit Pelagius apud S. Aug. lib. 1 de Peccat. meritis et remiss. cap. 10, *ut crecentur in Christo, et ipsius regni cœlorum participes fiant co modo filii et hæredes Dei, cohæredes autem Christi.* Atqui insignes illi multiplicesque effectus apertè demonstrant Pelagianos gratiam habitualem divinitùs infusam agnoscere: ergo, etc. Respondeo isthac quidem verba sensum catholicum præ se ferre, sed apud fraudulentos hæreticos Pelagianos, gravissimā latentis erroris suspicione laborare. Scilicet asserebant peccata dimitti, homines instaurari, renovari, adoptari in filios Dei, hæredes fieri regni Dei, etc., non quidem per infusionem charitatis et aliorum donorum supernaturalium, sed per simplicem et externam peccatorum non imputationem seu condonationem, per simplicem et externum Dei favorem, quo ad regnum cœlorum destinantur: eo ferè modo quo solà principis voluntate seu destinatione, nonnulli ad certa quedam officia deputantur, absque ullâ ipsis intùs communicatâ virtute. Fallaciam hanc detegit S. Aug. citato cap. 58 libri de Grat. Christi; relatis enim hisce Pelagii verbis, *nos instaurari per Christi gratiam, et in meliorem hominem renasci*; subjungit S. doctor: « Videte quemadmodum et hic aliis quidem verbis, sed tamen in remissione peccatorum et in exemplo Christi adjutorium gratiae constituerit. » Et lib. 6 contra Julianum cap. 25. « Tu, inquit, à vestro dogmate non recedis, quo putatis gratiam Dei per Jesum Christum sic in solà peccatorum remissione versari, ut non adjuves ad vitanda peccata... diffundendo charitatem in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui ab illo datus est nobis. »

Cæterum quæ diximus, Pelagianos non ad-

missee gratiam habitualem, intelligenda sunt duntaxat de Pelagio ejusque discipulis ad tempora usque lati sub Zozimo deereti; neque enim ita clarè liquet quid censuerit Julianus circa præsentem questionem, atque hinc adversum nos nullatenus militant Jansenii argumenta ex libris S. Aug. contra Julianum editis, aliasque posterioribus deponpta.

CAPUT VI.

De quâ gratia specie contentio fuerit sanctum Augustinum inter et Pelagianos.

Jansenius, lib. 5 de hæresi Pelagianâ, cap. 11, 12 et sequentibus, contendit eam gratiam quam negabant Pelagiani, et pro quâ tam strenuè pugnabat S. Aug., esse gratiam voluntatis et actionis, quæ virtute suâ invictâ, indeclinabili et insuperabili, voluntatem ad bonum operandum necessariò hic et nunc applicat ac determinat.

Lemos in Panopliâ, Alvarez de Auxiliis, Salmaticus disput. præviâ de Grat. cap. 4, parag. 6, aliisque præsertim è Thomistis existimant gratiam de quâ inter S. Aug. et Pelagianos tam diuturna exarsit controversia, fuisse gratiam per se efficacem aut physicè præmonventem.

Thomassinus, tom. 5 Theologicorum Dogmatum et in commentariis de Grat. gallicè editis, aliisque numero longè pauciores de gratia habituali certatum fuisse docent. Cæteri volunt de necessitate et gratuitate actinalis et prævenientis gratiae voluntatis disputatum fuisse; de modo autem quo illa gratia operatur nullam fuisse controversiam. Ita Gamacheus, Ysambert, Suarez, Bellarmín, Petavius, de Lectoq, Frassen, etc.

Sunt qui distinguunt, et asserunt equidem S. Aug. ex fide Ecclesiæ, ipsiusque partes agentem, unicè à Pelagianis exegisse gratiam voluntatis necessariam et gratuitam; at ut privatum doctorem et ex propriâ sententiâ gratiam ex sese efficacem admisisse. Ita Natalis Alex. Hist. Eccl. seculi 5 cap. 5, parag. 15. In hanc sententiam facile adduci possunt plures ex iis qui pro secundâ laudari solent. Quid sentiamus sequentes aperient Conclusiones.

CONCLUSIO PRIMA. — Gratia quam propugnavit S. Aug. contra Pelagianos, ea non est quæ virtute suâ invictâ, insuperabili et indeclinabili voluntatem ad bonum necessariò determinat et applicat, ad sensum Jansenii. Probatur. Quia ea gratia non fuit ab Augustino

contra Pelagianos propugnata, quæ jam ab Ecclesiâ damnatur, et semper damnata est ut noxia libertati; atqui talis est gratia necessitans, quam perpetuò obrudit Iansenius, ut ex professo infra ostendemus; ergo, etc.

CONCLUSIO SECUNDA. — Gratia de quâ potissimum contra Pelagianos agebat S. Ang. non erat habitualis, sed actualis.

Probatur. Gratia quæ requiritur ad singulos pietatis actus, etiam justificationi prævios; quæ homini perfectissimè justificato necessaria est ut possit rectè vivere, sicut candor lucis oculo plenissimè sano necessarius est ut possit videre; quæ præter baptismatis gratiam datur ut quotidianum Dei adjutorium, ad superandas diaboli insidias et carnis concupiscentias necessarium, non est gratia habitualis, sed actualis; talis autem est gratia de quâ potissimum disputatum fuit Augustinum inter et Pelagianos, quod ex disertis S. D. textibus manifestum sit. « Eà gratiâ, inquit lib. de Grat. Christi cap. 19, « necessarium est ut adjuvet homo, sine quâ « boni aliquid facere non potest. » Lib. de Nat. et Grat. cap. 26 : « Sicut oculus plenissimè « sanus, nisi candore lucis adjutus non potest « cernere, sic homo etiam perfectissimè justi- « ficatus, nisi æternâ luce justitiae divinitus « adjuvetur, rectè non potest vivere. » Et sanctus Cœlestinus in epist. ad episcopos Galliae cap. 7 : « Nemo, ait, nisi baptismatis « gratiâ renovatus idoneus est ad superandas « diaboli insidias, et vincendas carnis concu- « piscentias, nisi per quotidianum Dei adjuto- « rium perseverantiam bonæ conversationis « accipiat. » Ergo de gratiâ actuali potissimum agebatur contra Pelagianos.

Et verò ideò contendit Thomassinus S. Aug. disputâsse contra Pelagianos de gratiâ habituali, quia agit adversus ipsos de gratiâ quâ justificamur et sanctificamur, quæ quidem est gratia habitualis; at hæc ratio omnino infirma est et ineficax. Triplici enim modo, ut observat Angeliens doctor, homo dici potest justificari, 1º dispositivè, cùm tendit et præparat se ad justitiam; 2º formaliter, cùm in justitiâ et sanctitate habituali actu constitutur; 3º effectivè, cùm ex justitiâ agit, seu fructus justitiæ operatur. Sanctificatio dispositiva effectus est gratiæ actualis; formalis est effectus habitualis; effectiva tandem, et actualis gratiæ est et habitualis. Sanctus porrò Aug. loquitur non tantum de gratiâ, quâ formaliter, sed potissimum de illâ, quâ dispositivè et effectivè justificamur, proindeque de gratiâ actuali disputavit contra

Pelagianos; quod constat ex dictis, et amplius constabit ex dicendis.

CONCLUSIO TERTIA. — Gratia de quâ tam gravis ac diurna exarsit contentio, sanctum Augustinum inter et Pelagianos, non est gratia ex se efficax, sed generatim actualis gratia voluntatis necessaria et gratuita.

Primum argumentum sic proponitur. Gratia quam S. Ang. Ecclesiæ partes agens adversus Pelagianos propugnavit, et ipsum dogma fidei quod adversus eosdem hereticos definitivit Ecclesia; atqui sola gratia voluntatis præveniens, necessaria et gratuita, dogma est quod adversus Pelagianos ab Ecclesiâ definitum est, non autem gratia per se efficax; ergo, etc.

Major propositio constat 1º pluribus summorum Pontificum testimonioris, qui scripta S. Augustinella proponunt, ut vera Ecclesiæ fides circa gratiam dignoscatur. 2º Innocent. I, in epist. supra citatâ ad Patres Carthaginenses, inter Augustinianas 481, aliás 91, scribit, *qui hujusmodi gratiam rejiciunt, se inimicos catholicæ fidei et beneficiorum Dei ingratos profiteri.* 3º S. August. loquens de gratiâ quam à Pelagio exigebat, asserit eam esse, quæ ad fidem Ecclesiæ pertinet, lib. de Grat. Christi cap. 2, quam tenetatur confiteri Pelagius, *sí vult non solum vocari, veram etiam esse Christianus*, ibidem cap. 10 : *Quæ secundum sanam doctrinam debet intelligi.... quam si Pelagius admitteret, non abhorret à doctrinâ catholicâ*, ibid. cap. 14, 15, 24, etc. 4º Idem evincitur constanti omnium theologorum suffragio. Consentit Jansenius, qui exinde colligit suam gratiam necessariò et relativè vietricem ex fide admittendam esse.

Minor autem propositio probatur 1º ex omnibus conciliis celebratis adversus Pelagianos, maximè verò Carthaginensi et Milevitano an. 416, et altero Carthaginensi totius Africæ plenario an. 418, in quibus nihil aliud definitur, nisi quod gratia voluntatis sit ad omnes pietatis actus simpliciter necessaria. Ita præsertim can. 4, 5 et 6 : « Placuit, inquiunt Patres can. 5, « ut quicumque dixerit ideò nobis gratiam dari, « ut quod facere per liberum jubemur arbitrii trium, facilius implere possimus per gratiam, tanquam, etiamsi gratia non daretur, « non quidem facile, sed tamen possimus « etiam sine illâ implere divina mandata, ana- « thema sit. »

2º Ex conciliis celebratis in causâ Semipelagianorum; his siquidem asseritur sola necessitas gratiæ voluntatis ad initium fidei; mini-

mē verò damnantur eò quòd non admitterent gratiam per se efficacem. Ita concil. Araus. II, can. 6 : « Si quis sine gratiā Dei, inquietum est Patres can. 6, credentibus, volentibus.... misericordiam Dei dicit conferri divinitus.... et obedientiae humanae subjungit gratiæ adjutorium, nec ut obedientes simus ipsius gratiæ donum esse consentit, resistit Apostolo dicens : *Quid habes quod non accepisti?* » Porrò non alia asserta fuit gratia contra Pelagianos ad omne pietatis opus, quam quæ definita fuit necessaria ad initium fidei contra Semipelagianos; ergo, etc.

5º Ex summis pontificibus qui Pelagianam hæresim confixeré; ii omnes in eo præcise dogma constituant, quòd admittenda sit voluntatis gratia præveniens et simpliciter necessaria. Ita Innocent. I, in rescriptis ad Patres Africanos expressè asserit, *anathematizandos esse qui contendunt aliquod veræ pietatis opus fieri posse sine gratiā*. Pariter Zozimus in celebri Tractoriā an. 418, urget solam gratiæ voluntatis necessitatēm quæ præveniat omnia merita. Sanctus Cœlestinus in epist. ad episcopos Galliæ, adductis variis conciliorum et Patrum sententiis in quibus nuda stabilitur gratiæ necessitas, hæc addit maximè observanda : « Profundiores verò difficilioresque partes incurvantium quæstionum, quas latius pertractarunt qui hæreticis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ita non necesse habemus astruere. »

4º Idem evincitur ex S. Aug. qui explicans quænam sint dogmata quorum confessio exigenda sit à Pelagianis ut sint catholici, solam commemorat necessitatēm gratiæ voluntatis, gratiam verò ex sese efficacem omnino silet. Id in primis adverbi potest epist. 186, alias 106, ubi prolatis articulis quos Pelagius anathematizare compulsus fuerat, iis opponit hos articulos catholicos : « Fateatur gratiam Dei et adjutorium ad singulos actus dari, eamque non dari secundūm merita nostra.... fateatur et liberum arbitrium, etiamsi divino indiget auxilio.... fateatur, quando contra tentationes dimicamus, ex adjutorio Dei nostram provenire victoriam. »

3º Tandem eadem minor propositio, hoc invicto adstruitur ratiocinio : Quod olim ab Ecclesiâ adversus Pelagianos definitum fuit tanquam de fide, etiam nunc debet esse dogma fidei; fides enim omnino est immutabilis, invariabilis, nec obliterari potest. Evidem fieri potest ut quæ antea non fuerant proposita ut

explicitè credenda, postea sic proponantur; sed Ecclesiæ firmitas et immobilitas in suis decretis non patitur ut aliquando exegerit fidem alieujus mysterii, et contra sententes è sinu suo tanquam hæreticos expulerit; postea verò eamdem fidem obliterari permittat. Porrò nunc sola gratiæ voluntatis necessitas et gratuitas fidei divinæ credenda est, non autem ipsius ex se efficax operandi modus; siquidem multi sunt qui gratiam illam ex sese efficacem rejiciunt, quos tamen ut Catholicos habet Ecclesia, prohibetque ullā hæresee vel erroris notā insimulari; ergo, etc.

Secundum argumentum. Eam à Pelagio gratiam exigebat S. Aug. quam ab ipso postulaverant Patres Diospolitani, quamque etsi subdolè confitendo fulmen declinavit; at Patres illi Græcorum principiis imbuti, gratiam non exigeabant quæ esset adjutorium quo, hoc enim, teste Jans. lib. 1 de hæres. Pelag. ignorabant; imò nondūm hanc duplicitis adjutorii divisionem exposuerat S. doctor, quæ tamen clavis est ad dogma gratiæ ex se efficacis; ergo, cùm S. Aug. postularet gratiam quau Pelagius professus est in concilio Diospolitano ne damnaretur, solam sanè postulabat gratiam voluntatis.

Tertium argumentum. S. Aug. Ecclesiæ partes agens id unum postulat à Pelagio, ut confiteatur gratiam quæ det ipsum posse, ita ut sine illâ voluntas propter virium infirmitatem nibil boni quod ad salutem conducat valeat operari; quæ voluntatem præveniat et adjuvet, quæque secundūm merita non detur; atqui prædicti characteres soli prævenient voluntatis gratiæ competunt; ergo. Minor ex sese patet; si enim absque gratiæ efficaci voluntas non posset bonum operari, gravis sequeretur error quem suo loco refutabimus, videlicet absente gratiæ efficaci homini non suppetere media verè sufficientia ut salutem possit operari; adeoque justis urgente præcepto quandoque mandata esse impossibilia. Major verò probatur pluribus S. Aug. textibus, Epist. 181, alias 106 : « Gratia, inquit, quam fides vera et catholica tenet semper Ecclesia.... sic adjuvat, ut nisi adjuvet, nihil pietatis atque justitiæ, sive in opere, sive etiam in ipsa voluntate, habere possimus. » Et lib. de Grat. Christi, cap. 47 : « Si ergo consenserit nobis (Pelagius).... etiam ipsam voluntatem et actionem divinitus adjuvari, et sic adjuvari, ut sine illo adjutorio nihil benè velimus et agamus, eamque esse gratiam Dei per Jesum

Christum.... nihil dealjutorio gratiae, quantum arbitror, intra nos controversiae relinquentur. Et lib. 4 ad Bonif. cap. 6, id unum carpit in Pelagianis, quod negarent bonam voluntatem agriatam preparari seu preveniri: « Si autem, inquit, sic intelligerent, quod dictum est, si volueritis, ut etiam bonam voluntatem illum preparare confiterentur, de quo scriptum est: *Preparatur voluntas à Domino, tanquam catholici interentur hoc testimonio.*» Ergo gratia cuius confessionem à Pelagio requirebat S. Aug. erat tantum gratia voluntatis preveniens, necessaria et gratuita. Hinc quoties dogmaticam Ecclesie definitionem tradit S. doctor, hoc unum inculcare nititur; nempe quod preveniat et preparat voluntatem, quod sit talis ut sine ipsa nihil boni possit fieri; et quod secundum merita non detur; ergo, etc.

Quartum argumentum. Catholicè omnino sensissent Semipelagiani circa gratiam, si quam ad bona opera admittebant, eamdem ad initium fidei necessariam agnivissent; atqui Semipelagiani ad bona opera necessariam asserabant gratiam, non ex sese efficacem, sed generatim gratiam quæ preveniret voluntatem, ipsamque adjuvaret; ergo, si ejusdem gratiae necessitatem quod initium fidei agnivissent, catholicè censuissent, eosque ex hac parte velut orthodoxos suscepisset S. Aug., ac proinde gratia quam idem S. doctor Pelagianos debellans, ab ipsis exigebat, sola erat necessitas gratiae voluntatis, quæ tūm opera, tūm initium bonorum operum preveniret. Major constat ex S. Aug. loco citato, et lib. de dono Persev. cap. 17: « Sicut ergo, inquit, ipsi hortantur ad castitatem, charitatem, pietatem, et cetera quæ Dei dona esse confitentur; sic viri deant nec ad fidem, nec ad perseverantiam impediri exhortationes suas, si et ipsa Dei dona esse dicantur.» Minor certa est unanimi theologorum consensu, eamque contra Jansenium adstruemus, ubi de Semipelagianis.

Quintum argumentum. S. Aug. exigit unicè à Pelagio ut confiteatur gratiam volitionis et actionis; sed gratia quæcumque preveniens voluntatis, est gratia volitionis et actionis. Namque 1º gratia volitionis et actionis, est gratia quam opponit S. doctor directè et immediatè gratiae possibilitatis à Pelagio admissæ, quæque ex dictis erat duntaxat gratia intellectus; atqui gratia quæcumque voluntatis directè et immediatè opponitur gratiae intellectus; ergo, etc. 2º Gratia quæ adjuvat ut velimus et agamus, est gratia volitionis et actionis ex S.

Aug. *Dat Deus quod jubet*, inquit S. D. lib. degrad. et lib. arbit. cap. 15, *quandò adjurat, ut faciat cui jubet.* Sed gratia voluntatis adjuvat ut velimus et agamus; movet enim qualibet gratia voluntatis et excitat ad actionem in quam influit, quamque nobiscum producit dum agimus; ergo, etc. 3º Agnosceatur gratia volitionis et actionis eo ipso quo defenditur hominem nihil bene velle aut agere sine divino adjutorio. Ita docet S. Aug. lib. de Grat. Christi cap. 23, his verbis: *Velle et operari, operatur in nobis; non quia nos non volumus, sed quia sine ipsis adjutorio, nec volumus aliquid boni, nec agimus.* Atqui positâ necessitate enijslibet gratiae voluntatis, homo nihil vult aut agit sine divino adjutorio quod faciat velle aut agere; ergo, etc. Et verò, quando duæ causæ concurrunt ad unum et eundem effectum, non uni duntaxat sed utriusque causæ tribui debet effectus, præsertim verò nobiliori et primariæ; porrò gratia, utpote ordinis supernaturalis, causa nobilior est ipsa voluntate; et quatenus eam preuenit, et excitat, primaria est; ergo gratiae voluntati potissimum, adscribenda actio; ergo meritò dicitur gratia volitionis et actionis. Conferantur textus S. Aug. lib. de Grat. Christi cap. 47, probatione 5, relati cum his tribus punctis, et hæc iterum evincent.

Solvuntur objectiones. — Objicies 1º: S. Aug. passim apertè declarat se à Pelagio postulare gratiam ex sese efficacem: postulat enim gratiam quæ futuræ gloriæ magnitudo non solum promittitur, verum etiam creditur et speratur; nec solum revelatur sapientia, verum etiam amatur; nec suadetur solum omne quod bonum est, verum etiam persuadetur; » lib. de Grat. Christi cap. 10; « quā Deus non ostendat tantummodo veritatem, verum etiam impertiat charitatem.... simul donans et quid agant scire, et quod sciunt agere; » ibidem, cap. 15: quā non solum Deus posse nostrum donat atque adjuvat, sed etiam velle et operari operatur in nobis... occultā, mirabili et ineffabili potestate, » ibidem, cap. 24, 25; quā volentes ex nolentibus fiant occultissimā et efficacissimā potestate, » lib. I ad Bonif., cap. 18 et 20; « quā Deus facit ut faciamus præbendo vires efficacissimas voluntati, » lib. de Grat et lib. Arb., cap. 16; « quā subventum est infirmitati voluntatis humanae, ut indeclinabiliter et insuperabiliter ageretur, et ideo quamvis infirma non tamen deficeret, neque adversitate aliquā vincereetur, » lib. de Corrept. et Grat., cap. 12; « quā

¶ Deus habet humanorum cordina, quò placet, inclinandorum omnipotentissimam potestatem.... Et magis habet in potestate voluntates, quam ipsi suas, » ibidem, cap. 14; quæ denique à nullo duro corde respnuntur; ¶ idè quippe tribuitur, ut cordis duritia primis afferatur, » lib. de Praedest. SS., cap. 8. Atqui hæc et alia plurima quæ multis in locis reperit S. Aug. quæque hic recensere longius esset, haud dubiè exprimunt gratiam ex sese efficacem, seu natura suā infallibiliter determinantem ad operandum; ergo, etc. Respondeo 1º, istud argumentum, si nimium urgetur, nimis probare, ipsisque adversariis esse solvendum; libro enim de Grat. Christi, cap. 10, post citata in objectione verba, subiungit S. doctor: « Hanc debet Pelagius gratiam confiteri, si vult non solum vocari, « verum etiam dici Christianus. » Au verò dicent adversarii, nomine christiano donandum non esse ex S. Aug. qui gratiam ex sese efficacem negaret? Certè, teste Jansenio, ut antea diximus, Patres Palaestini quibus ambiguitate vocis turpiter illusit Pelagius, gratiam, quæ esset adjutorium quo, seu ex sese efficacem ignorabant, et tamen eos catholicos præsules appellat S. August., epist. 477, alias 93, ubi de iis sie loquitur: « His auditis verbis, catholici anti-stites, nullam aliam Dei gratiam intelligere potuerunt, nisi quam in libris Dei legere, et populis Dei prædicare consueverunt; » id est ut exponit lib. de gestis Pelagii, cap. 14, « quæ subministratio sancti Spiritus datur, ut ad nostros actus singulos adjuvemur. » Itaque licet ex adductis testimoniis probaretur S. Aug. admisisse gratiam ex sese efficacem, de quo suo loco disputabimus, non tamen indè elici posset, eam esse tanquam de fide admittendam; nemo enim non videt quantum sit discriminis, inter gratiam ex se efficacem admittere, dogma fidei contra Pelagianos stabilendo, et eam exigere velut dogma fidei. Esto prius praeterit S. Aug. de quo suo loco disputabimus; neutiquam certè posterius.

Respondeo 2º, idem argumentum alià de causa Jansenio esse solvendum. Contendit enim et multis probat lib. 6 de Haeres. Pelag., cap. 1, 2, etc., Pelagianos post solemne Zozimi decreta. an. 418, *verissimam, purissimam, catholicamque gratiam*, id est, ut ipse interpretatur, ex sese, relativè et necessariò victricem, tandem confessos fuisse; quanquam errarent in eo quod ex meritis et ad facilius duntaxat eam dari statuerint; porrò plurima ex adductis in objec-

tione testimoniis eruuntur ex operibus S. Aug. longè post annum 418 exaratis. Ita libri ad Bonifac., libri de Grat. et lib. Arbit., de Corrept. et Grat., de Praedest. SS. de dono Perseverantiae, etc.; ergo, etc.

Respondeo 3º, non de modo agendi gratie disputasse S. Aug., sed de illius necessitate et gratuitate. Scilicet in systemate gratiae ex sese efficacis tria sedulò sunt distinguenda: nempe necessitas, gratuitas, et illius efficacia, seu potius efficacie modus. Duo priora nomine Ecclesie exigit S. Aug. à Pelagio ut esset catholicus; tertium verò caput, si illud agnovit (quod hic non inquirimus), ex propriâ sententiâ propugnavit S. doctor, non tamen proposuit ut fidei dogma; nee Pelagianos haereticorum numero habuisset, si internam voluntatis gratiam ad singulos actus, ac ad ipsum boni cuiusvis operis ac fidei initium omnino necessariam, eamque non secundum merita nostra dari professi essent, quamvis ipsam esse ex se efficacem negassent. Solutionem hanc nobis subministrat Natalis Alex., in Synopsi hist. seculi 3, cap. 5, parag. 15.

Respondent denique qui gratiam ex se efficacem non admittunt, negando minorem propositionem. Aliud enim est, inquit, generatim exigere gratiam quamlibet efficacem seu efficientem, aliud expostulare gratiam à se et ab intrinseco efficacem. De priori loquitur S. Aug., non de posteriori, quod ut planius intelligatur, observandum ex supra dictis 1º, duplice distinguidam esse gratiam interiorum; una ad intellectum, altera ad voluntatem pertinet. 2º In eo positum fuisse Pelagi errorem, quod nullam admitteret gratiam voluntatis, sed solam gratiam intellectus. 3º Id proprium esse gratiae intellectus, ut se habeat tantum instar conditionis ad ipsam operationem voluntatis, ne possit propriè dici ejus causa, cum ostendat tantum et proponat voluntati quid sit agendum; neque interiori eam afficiat, moveat et adjuvet ad operandum. E contra verò gratia voluntatis cum interiori voluntatem moveat et excitet, simulque corroboret et compleat in ratione principiū supernaturalis, se habet ut primaria et præcipua causa cujuscumque boni operis pertinentis ad vitam æternam.

Illi præsuppositis, plana est et aperta S. doct. meus atque doctrina. Scilicet, pergit iudeum, locis citatis refellit gratiam Pelagianam quæ cum ad solum intellectum pertineret, se habebat ad nostræ voluntatis operationes, duntaxat veluti conditio ostendens et proponens voluntati

quid sit agendum, non verò ut causa intùs eam afficiens, movens et adjuvans ad operandum. S. Aug. in nefarium illud dogma insurgens gratiam exigit, quae voluntatem interius moveat et excitet, corroboret atque compleat; ac proindè quæ sit primaria ac præcipua causa eujuscumque boni operis; porro gratia cui hæc competunt est simplex gratia voluntatis, ad quam ut ad præcipuam causam referri possunt et debent omnia pietatis opera quæ elicimus; hanc ergo unicè exigit abstrahendo à modo quo ipsa operatur.

De illà rectè exponuntur quæcumque n objectione proposita sunt, præsertim si hæc duo attendantur, 1º sanctum D. gratiam potissimum spectare in prædestinatis; 2º eam considerare in statu perfectissimo. Primum constat ex lib. de Corrept. et Grat., cap. 13 : *De his loquor, inquit, qui prædestinati sunt in regnum Dei.* Secundum, dùm præcipios ejus characteres et effectus ipsi soli proprios sigillatim recenset, ut nempe Pelagii fastum reprimeret, qui suæ gratiae effectus mirificè extollebat, lib. de Grat. Christi, cap. 10. Hanc quippe superbiam ut contunderet S. D. Pelagianam gratiam denudat, eamque in lege et doctrinâ consistere tradit; huic autem catholicam gratiam, illiusque effectus opponit, quam proindè effectui conjungere debet, certissimam illius efficientiam adstruendo, quoemque tandem modo effectum suum illa operetur, quod ibi non expedit S. Aug. Hinc de illà catholicâ gratiâ loquens, simpliciter affirmat, eà gratiâ fieri, « non solum ut facienda noverinus, verum etiam ut cognita faciamus.... non ostendere tantummodo veritatem; verum etiam impertire charitatem.... occultâ, mirabili, ac ineffabili potestate operari in cordibus hominum, non solum veras revelationes, sed etiam bonas voluntates; » aliaque mira in objectione proposita. Lege si vacat Patrem Josephum Tricassimum disput. theolog. de Prædestinat. hominum, parte 2, sect. 2, parag. 16 et sequentibus.

Ad hanc responsionem revocatur quæ à quibusdam aliis afferuntur solutio, distinguendo maj. et min. objectionis propositæ: Gratia quâ semper et absolutè in quibuscumque circumstantiis creditur, speratur, amat, persuadetur, etc., est gratia à se et ab intrinseco efficax, concedo; gratia quâ hypotheticè duntaxat creditur, speratur, etc., seu ex hypothesi quòd ipsi consensum præbeamus, nego. Porrò gratia quam à Pelagio nomine Ecclesiæ postulat strenuus gratiæ vindicta Aug. non est gratia quâ semper

credatur et ametur; sed est gratia quæ, ex hypothesi quòd credamus, speremus, amemus, etc., sit causa nostræ fidei, spei, amoris, aliorumque hujusmodi piorum actuum, qualis est generatiq; quælibet gratia voluntatis. Solutio patet ex dietis, et amplius constabit ex dicendis object. 3, ubi ostendemus quælibet gratiam voluntatis, meritò dici gratiam volitionis et actionis.

Objicies 2º: Eam à Pelagio gratiam postulat S. Aug. lib. de Grat. Christi cap. 14, quâ Deus docet non per legis litteram, sed per Spiritus gratiam; porrò gratia hujusmodi est sola efficax. Namque 1º Deus eà ita docet, ut quod quisque didicerit, non tantum cognoscendo videat, sed etiam volendo appetat, agendoque perficiat. 2º Qui eam habet, venit; qui non venit, non habet: *Omnis qui didicit, venit; quisquis non venit, profectò nec didicit,* ibidem cap. 14. 3º Gratia est cujus indicium certissimum est, si homo faciat quod didicerit; et viceversa si non fecerit quod didicerit, signum est certissimum, eam non adfuisse, ibidem cap. 13, atqui talis est sola gratia efficax; ergo, etc.— Respondeo 1º, tres priores adductas mox responsiones hic recurrere; quibus adde falsum esse in doctrinâ S. August. gratiam semper cum effectu conjungi. Id apertè constabit ex dicendis, ubi gratiae sufficientis existentiam adstruemus. Respondeo 2º nulli congruere systemati doctrinam in objectione propositam. Gratia enim quæ hic petitur à Pelagio, talis est ut habeat plenum ac perfectum effectum: *Omnis qui didicit à Patre, non solum potest venire, sed venit; ubi jam et possibilitatis profectus, et voluntatis affectus et actionis effectus est,* cap. 14: cùm ergo in quolibet systemate gratiæ agnoscantur quæ pleno, perfecto et exteriori effectu privantur; ruunt omnia systemata, aut dicendum erit S. Aug. non excludere gratiam distinctam ab efficaci. Respondeo 3º, apud S. Aug. istas locutiones audire à Patre, et ab illo doceri, ac discere, non significare simplicem gratiæ acceptationem, sed docilem ejus acceptationem, coniunctam nempe cum consensu voluntatis. Patet veritas solutionis 1º ex contextu S. Aug.; nusquam enim simpliciter, ait S. D.: *Omnis qui audivit, venit, sed hæc duo conjungit: Omnis qui audivit et didicit, venit.* 2º Ita seipsum interpretatur S. doctor: *Aures audiendi, inquit lib. de dono Persev. cap. 14, ipsum est dominum obediendi.* 3º Prædicta expositio perfectè consentit cum ipsis instituto: namque prosequitur hoc in loco oppositionem gratiæ Christi cum gratiâ Pelagianâ; hancque ex eo refellit,

quod cùm se teneat tantum ex parte intellectus, nihil aliud operetur nisi scientiam agendorum, etiam in iis qui proprium ejus effectum non impediunt; è contra gratia voluntatis, in iisdem circumstantiis posita influit in ipsum bonum opus; proindeque fieri non potest ut quia dicat secundum posteriorem hanc gratiam, seu cum docilitate eam suscipiat, nisi veniat ad Christum et bonum operetur. En proprio discriben utriusque gratiae quod sollicitè inculcat S. Aug. loco citato; de connexione verò absoluta et ex natura rei inter gratiam et ejus effectum nullomodo cogitat.

Objicies 3º: De eâ gratiâ contentio fuit sanctum Aug. inter et Pelagianos, quam solam illi hæretici argumentis suis oppugnavere; atqui argumenta et rationes Pelagianorum unam dunt taxat impugnant gratiam invincibiter aut necessariò determinantem; ergo, etc. Major certa est, minor autem probatur pereurrendum Pelagii, tum Juliani argumenta, variasque eorum querelas et expostulationes. 1º Tria potissimum erant pelagii argumenta adversus gratiæ necessitatem. Primum ac fundamentale spectabat libertatis excidium: *Non est*, inquietab Pelagius apud S. Hier. citatâ ad Ctesiphont. epistolâ, *liberum arbitrium, si Dei indiget auxilio*. Idem testatur S. Aug. lib. de gest. Pelagii, cap. 48. Ex hoc palmari Pelagianorum principio, tanquam ex fonte et radice omnes aliae eorum expostulationes derivantur. Secundum Pelagianorum argumentum istud erat, per gratiam auferri omnem voluntatis actionem; ita observat S. Aug. sermone 156, alijs 15, de verbis Apost., ubi ex gratiæ necessitate sibi objicit: *Dicit mihi aliquis: ergo agimur, et non agimus?* Tertium præcedentibus persimile est et germanum. Scilicet conquerebantur dogmate catholico de necessitate gratiæ omne meritum subverti; hanc Pelagianorum querelam recenset et refellit S. Aug. lib. de Grat. et libero Arb. cap. 5 et 7. 2º Tria etiam fuere Juliani argumenta: 1º omne studium virtutis auferri; 2º fatalem induci necessitatem; 3º imò et coactionem voluntati inferri. Tres illas Juliani columnas refert S. Aug. lib. 2 ad Bonifac. cap. 5, his verbis: «*Sub nomine gratiæ, ita fatum asserunt ut dicant, quia nisi Deus in rito et reluctant homini inspiraverit boni cupi ditatem, nec à malo declinare, nec bonum pos set facere.*» Unde hi hæretici sanctum D. et alios Catholicos tanquam manichæismi reos saepius traducebant. Porrò incredibile omnino est viros ingeniosos, quales erant Pelagius,

Cœlestius, Julianus, aliquie Pelagiani, sibi in animum induxisse quod ista incommoda sequerentur ex simplici necessitate gratiæ cui homo pro suo arbitrio posset consentire vel non consentire. Hæc et alia Pelagianorum argumenta, variasque eorum querelias et expostulationes fusiori stylo prosecutior Jansenius lib. 5 de Hæres. Pelag. cap. 12, 13, 14, 15, 16, et lib. 2. de Grat. Christi, cap. 11, 12, etc.

Respondeo 1º, hic iterum recurrere tres priores solutiones supra allatas ad primam objectionem. Respondeo 2º, ad primum, momenta et rationes quibus Pelagiani doctrinam S. Aug. oppugnabant, præcipue ac directè impetrare necessitatem gratiæ interioris. Constat id 1º ex ipsismet allatis quereloniis: *non est liberum arbitrium, inquietab Cœlestius et Pelagius, si Dei indiget auxilio*; non aiunt, si Dei indiget auxilio efficaci; sed simpliciter, *si Dei indiget auxilio*; quæ verba aperte demonstrant, Pelagianam expostulationem fundari in una interioris gratiæ necessitate. Hinc S. Aug. epist. 194, alijs 103, de Pelagianis ait. «*Putant aut ferri sibi arbitrium liberum, si nec ipsam bonam voluntatem sine adjutorio Dei hominem habere consenserint.*» Constat 2º, quia ut eas querelias diluat S. D. in eo totus est ut ostendat necessitatem gratiæ nullatenus officere humanæ libertati; quereloniæ ergo illæ substantiani ac necessitatemi gratiæ unicè spectabant, non ipsius agendi modum. Hinc lib. 2 de Nuptiis et Concupiscentiâ, Pelagianorum expostulationi respondens, sic occurrit: «*Liberum in hominibus esse arbitrium.... utrumque dicimus. Non hinc estis Cœlestiani et Pelagiani. Sed si quis ad colendum recte Deum, sine ipsius adjutorio, dicit in hominibus esse liberum arbitrium.... ipse Cœlestianus et Pelagianus vocatur.*» Constat 3º, quia Pelagiani imbuti, ut antea vidimus ex SS. Hier. et Aug. falso ac errore principio, hominem non esse liberum, si Dei indiget auxilio; existimabant quamlibet gratiam interiori, quæ voluntatem prævenit et excitat, ejus destruere libertatem, adeoque esse reji ciendam: scilicet ipsi essentiam libertatis constituebant in naturali potestate boni et mali, ex quo consequi putabant tolli libertatem, si id quod necessarium est ad bonum agendum non sit naturale.

Ad secundum: Momenta et rationes Juliani potissimum impetrunt necessitatem gratiæ ad initium bonorum operum; et quod opponabant Pelagiani generatim contra necessitatem

cujuslibet gratiae prævenientis voluntatem , objiebat ille contra necessitatem gratiae prævenientis voluntatem ad initium honorum operum ; undē S. August. lib. 2 ad Bonifac. cap. 8, commemorans has Juliani querimonias , istud affert illius fundamentum : « Isti enim in homine volunt ab ipso homine incipere boni cupiditatem . » Et cap. 10. : « Hoc quippe ita dicunt , velut homo à seipso sine adjutorio Dei habeat propositum bonum studiumque virtutis . » Ex his liquidò apparet , quā in imerito asserat Jansenius expostulationum Juliani fundamentum fuisse invincibilem gratiae efficacitatem , cùm directè sequantur ex rejectā simplici ejus gratuitate , quā sit ut omnia merita præveniat ; atque hinc est quod ad retundenda Juliani argumenta , totus versatur S. doctor , ut observat ipsem Jans. in asserendā gratiā quae omnia prorsus merita præveniat , quæque primam boni cupiditatem inspirat .

CAPUT SEPTIMUM.

Compendiosa proponitur series chronologica operum S. Aug. adversus heresim Pelagianam.

Catholicum adversus Pelagianos bellum duce potissimum S. Aug. confectum est ; teste S. Prospero lib. contra Collatorem cap. 10 : *Viginti ampliis annis* , inquit , *contra inimicos gratiae Dei catholica acies hujus viri* (Augustini) *ductu pugnat et vincit*. Ilinc Hormisdas de S.D. loquens , sic habet : *Quid romana asseverat Ecclesia de libero arbitrio et gratiā Dei , ex variis Augustini libris , et maximè ad Hilarium et Proserpum cognosci potest*. Juvat ergo ad Pelagianos errores detegendos , et catholica dogmata ipsis opposita penitus scrutanda , paulò diligentius in opera S. doctoris adversus hancē heresim exarata inquirere .

Primum quod adversus Pelagianos exaravit opus , fuēre libri tres ad Marcellinum , *de peccatorum meritis et remissione* , anno 412 editi. Libro 1. Adamum , nisi peccasset , non fuisse moritum , ejusque posteros reos nasci peccati originalis , et ad ejus remissionem baptizari demonstrat. Lib. 2. probat , nullum prorsus , excepto uno mediatore Christo , et B. M. Virgine (eam quippe excipit S. D. lib. de Naturā et Grat. cap. 56) , vel esse , vel fuisse , vel futurum hominem ab omni peccato immunitum . In 3. Pelagi argumenta contra peccatum originale refellit. Eodem anno 412 , aliud opus contra Pelagianos *de spiritu et litterā* itidem Marcellino nuncupavit. Eo in libro , 1º ostendit

dit immunitam , quae nusquam extitē , tamen maximè esse possibilia ; legem sine gratiā ad peccata vitanda non sufficere , quod probat his Apostoli verbis : *Littera occidit , spiritus autem vivificat* ; quae ibidem exponit , et saepius urget ; cāque de causā huic libro *de spiritu et litterā* titulum fecit S. doctor. 3º Tandem gratiae divinae fidem esse deportandam. Ad eundem annum referenda est epist. ad Honoratum de grat. novi Testamenti .

Anno 415 , S. Aug. adversus Pelagianos sermonem habuit , qui inter ipsius de verbis Apostoli sermones decimus quartus numeratur. In eo de baptismō parvolorum et peccato originali disserit , Pelagianorum effugia et evallationes circa utrumque caput , executi ac redarguit .

Anno 414 , edidit librum *de perfectione justitiae*. In eo docet perfectionem illam , plenitudinemque justitiae , quā homo sine ullo prorsus peccato sit , nec sine gratiā possibilem per vires naturae , nec usquam esse præsentis hujus vitae. Dissolvit ibidem brevibus responsis , quae in contrarium opponebantur in libro , qui dicebatur esse Cœlestii , ad se missō ab Eutropio et Paulo episopis Hispanis. De quo vide Marii interpretēm Garnerium dissert. 6. cap. 2. in primam partem ejusdem Marii.

Anno 415 , Timasius et Jacobus nobiles adolescentes Pelagiānī dogmatibus studiosissimè addicti , Pelagi librum quo naturam hominis contra gratiam Dei defendebat , ad S. Aug. transmisérunt , cui S. doctor respondit edito libro *de naturā et gratiā* ad eosdem nuncupato. Eo in libro primum statuit quid de naturā et gratiā certum sit et exploratum ; naturam scilicet inculpabilem et sanam primitū conditam , Adae prævaricationis peccato infectam fuisse , eamque gratiae adjutorio à lege et libero arbitrio prorsus distincto indigere , quo et ab ira Dei redimatur , et ad opera pictatis perficienda idonea reddatur ; tum Pelagi naturae vires plus aequo extollentis librum , datis ad singula capita responsis , confutat ; demum respondet SS. Patrum sententiis , quibus ad errorum suorum patrocinium abutebatur Pelagius. Eodem anno S. doct. duas scripsit ad S. Hieron. epistolās ; alteram (166) de origine animarum , alteram (167) de textu Jacobi : *Qui offendit in uno , factus est omnium reus*.

Anno 416 , dedit S. Aug. epistolam ad Joannem Jerosolymitanum , ipsum monens fraternalē charitate , ne permitteret sibi à Pelagio illudi : deinde suum offerens librum *de naturā et gratiā*

ipsum rogat ut gesta synodi Diospolitanae in Africam transmittenet. Extat inter Augustinianas epistolas 179.

Anno 417, librum de gestis Pelagii ad Aurelium Carthaginem conscripsit S. doctor. In eo synodi Diospolitanae gesta recenset; ostendit Pelagium Patribus Palæstinis turpiter illusisse; tandem demonstrat synodi sententiâ sic fuisse absolutum, ut ipsa haeresis propter quam in judicium vocatus est, incunctanter damnata fuerit. Liber ille scriptus fuit ab Aug. sub initium hujusce anni; et circa finem ejusdem anni, damnata jam ab Innocentio haeresi Pelagianâ, sermonem secundum nunc 151 de verbis Apostoli habuit, de quo diximus supra.

Anno 418, duos ad Albinam, Pinianum et Melaniam contra Pelagium et Cœlestium libros edidit S. doctor, unum *de grat. Christi*, alterum *de peccato originali*. In primo, Pelagium gratiæ confessione fucum facere ostendit, ipsiusque varias artes ac dolos aperit. Probat 1º, Pelagium gratiam Christi nomine tenus adstruere, cùm illam à libero arbitrio, lege aut doctrinâ evangelicâ, et exemplo Christi minimè distinguat. 2º Juxta eumdem gratiam secundum merita hominum dari. 3º Ad id solum juvare ut præcepta facilius possint impleri. In secundo libro ostendit S. D. Pelagium in quæstione de peccato originali eadem sentire cum Cœlestio, qui Carthagine primùm, deinde Romæ episcopalibus judiciis damnatus est; quæstionem hanc, non de earum numero esse, ut effutiebant Pelagiani, in quibus preter fidei periculum errare contingit; tandem confutat eos qui originalis peccati dogmate nuptiarum bonitati detrahi, Deoque ipsi injuriam fieri contendebant.

Eodem anno scripsit S. doctor, 1º duas ad Sextum romanum presbyterum, et postea summum pontificem, de re Pelagianâ epistolas; prima 191, brevior est; altera 194, alias 105, prolixior, et totius doctrinæ catholice adversus Pelagianos veluti compendium. 2º Epistolam ad Paulinum Nolæ episcopum 186; in eâ multa et præclara de predestinatione disputat. 3º Epistolam 190, ad Optatum *de origine animarum*.

Anno 419, circa initium, librum primum *de nuptiis et concupiscentiâ* scripsit ad Valerium comitem. In eo bonitatem nuptiarum defendit; explicat quomodo concupiscentia in baptizatis maneat actu, non reatu; Pelagianos, carnis concupiscentiam, velut naturale bonum laudantes, SS. Patrum auctoritate refellit.

Anno 420, S. Aug. Juliani argutias et vitiligationes adversus priorem suum librum de nuptiis et concupiscentiâ, quatuor libris comprehensas, edito altero ejusdem argumenti libro confutavit. Catholicum dogma de originali peccato ab impiâ Manichæorum doctrinâ toto cœlo distare demonstrat. Eodem anno S. D. quatuor libris ad papam Bonifacium scriptis, refellit duas Pelagianorum epistolas. Prima est Cœlestii ad clericos Romæ positos; secunda est Juliani nomine octodecim episcoporum ad Rufum Thessalonicense missa. Illa primo libro, ista reliquis tribus confutatur. His in libris objecta Pelagianorum, eorumque in Ecclesiæ doctrinam calumnias refellit, catholica de originali reatu et gratiâ Christi dogmata propugnat, Ecclesiam, Manichæos inter et Pelagianos, mediâ viâ incedere ostendit. Ad eumdem annum referendi sunt quatuor libri S. Aug. *de origine animarum*, in quibus Vincentii Victoris circa animarum originem placita et paradoxa confutat, eaque ad undecim errorum capita revocat. Eo tandem anno scripta juxta Garneum epist. ad Vitalem 218, alias 107. In eâ gratiæ necessitatem et gratuitatem fortiter vindicat, atque duodecim regulas ad fidem Ecclesiæ pertinentes circa quæstionem de gratiâ proponit.

Anno 421, sex *contra Julianum* libros edidit S. doctor. Duo priores libri positi sunt in retundendâ Juliani calumniâ Catholicos Manichæismi incusantis; posteriores quatuor totidem Juliani libris adversus primum Augustini, *de nuptiis et concupiscentiâ*, respondent. Tanto studio, tantâque diligentia elucubrati isti libri, ut modestissimus juxta et doctissimus auctor illos recensens lib. 2 *Retractionum* cap. 6, vocet *magnum atque elaboratum opus*. Ad eumdem annum pertinet liber *de fide, spe et charitate*, seu *Enchiridion* ad Laurentium; appellatur à nonnullis, *Augustinianæ doctrinæ specimen*; in eo extant nonnulla exquisita et luculentissima adversus Pelagianos. In tres dividuntur partes. Prima, quæ credenda sunt docet, servato symboli ordine. Secunda tractat de iis quæ pertinent ad spem. Tertia agit de charitate.

Anno 424, editus est ab Augustino liber *de gratiâ et libero arbitrio*, ad componentias controversias Adruineti motas, de quibus alibi. Eo in libro sanctus doctor gratiæ et liberi arbitrii concordiam exponit, gratiamque nec ex meritis bonorum operum, nec ex meritis bonæ voluntatis dari demonstrat. Duas simul cum

libro misit epistolas 214 et 215 ad Valentimum Monasterii Abbatem.

Anno 425, occasione libri *de gratiâ et libero arbitrio*, elucubravit sanctus doctor librum *de corrept. et grat.*; quanti fieri debeat opus istud, ostendit argumenti dignitas. Primum aperit quænam sit catholica fides de gratiâ; tūm ostendit usum ac necessitatem precepti, correptionis et orationis; exinde perseverantiam in bono magnum esse Dei munus demonstrat, eosque divinâ in æternum damnatione dignos esse, qui ex bonâ in malam vitam sñ voluntate mutati sunt; *quoniam*, inquit, *dici potest, homo, in eo quod audieras et tenueras, in eo perseverares si velles;* postea prolixè ac luculentissimè explicat discimen quod gratiam inter Angelis et Adamo innocentia concessam, ac medicinalem Christi hujuscem statutis intercedit; ad extreum concludit, nec gratiâ prohiberi correptionem, nec correptione negari gratiam.

Anno 426 aut 27, duos Retractionum libros edidit S. doctor. In primo retractantur libri quos seripsit nondum episcopus. In secundo retractantur libri quos post episcopatum conscripsit.

Anno 428, scripti sunt contra secundam Juliani responsionem libri sex vulgo dicti *Opus imperfectum*, quia nimis ex octo libris quibus constabat secunda hæc Juliani responsio, sex duntaxat primis respondet S. D., scilicet idem opus morte occupatus imperfectum relinquere coactus est, quemadmodum tradunt Possidius Indicis sui cap. 4, et Prosper in Chronico. Singulis sex hujus operis libri singulos sex priores Juliani libros, cum Augustini ad loca singula responsis ob oculos ponunt. In his minutatim excutit ac confutat quacunque Julianus vagabundâ loquacitate octo libris opposuerat adversus unum posteriorem S. Aug. librum *de nuptiis et concupiscentiâ*.

Anno 429, de Semipelagianorum erroribus per epistolam SS. Prospere et Hilarii certior factus S. Augustinus duobus libris eisdem Prospero et Hilario inscriptis prædictos errores confutavit, scilicet libro *de prædestinatione Sanctorum et de dono perseverantie*. In iis potissimum docet, non solum incrementum, sed ipsum quoque initium fidei, ac in eâ perseverantiam donum Dei esse.

Eodem anno liber de hæresibus ad Quodvultendum Carthaginem diaconum elaboratus est. Circa istum librum istud venit diligenter annotandum, eo in opere omnium Augustini postremo, sanctum doctorem Pelagii errores

ad ista quinque capita revocâsse. Nempe 1º, gratiam Dei, sine quâ fieri non possunt mandata, à naturâ, lege atque doctrinâ non esse diversam; 2º eam ex meritis dari, et ad facilius agendum; 3º hominem posse ad tantum perfectionis gradum in vitâ mortali pervenire, ut non indigeat dicere Deo: *Dimitte nobis debita nostra*; 4º parvulos non baptizari ad tollendum peccatum originale; 5º Adamum sive peccasset, sive non peccasset, fuisse moritum. Ex hac observatione constat his quinque capitibus contineri totum Pelagianismum, à quo proinde, vel ipso judice S. Aug. immunit censendus est, quisquis errores hos proscripterit, et opposita quinque dogmata propagnaverit.

Atque hæc de Augustini libris, compendiosius quidem, quâ fortè nonnulli exoptarent, sed satis copiosè, ut nobis videtur, pro loco et tempore. Qui plura volet audeat Garneirium primâ parte Marii dissert. 6, cap. 2., ubi ordinem chronologicum operum S. Aug. suissus prosequitur; Patres Benedict. in suâ eruditâ editione operum sancti Augustini tom. 10, tūm in prælatione, tūm initio cujusque libri; Natalem Alex. in Synopsi hist. seculi 5 cap. 3, art. 6, paragrapho 3, et alios.

Dissertatio secunda.

DE SEMIPELAGIANIS.

Tria hic occurunt inquirenda. Primum, qui fuerint Semipelagiani. Secundum à quibus fuere impugnati. Tertium, de præcipuis eorum erroribus. Hæc tria totidem exponenda titulis.

CAPUT PRIMUM

Qui fuerint Semipelagiani.

Perlatis in Galliam exaratis à S. Aug. adversus Pelagianos libris, ac præsertim epist. ad Sextum, lib. de Grat. et Lib. Arb., libro de Corrept. et Gratia, commoti fuere, teste S. Prospero epist. ad S. Aug.: Galli quidam episcopi et presbyteri in Lugdunensi et Arelatensi potissimum provinciâ, atque in errores Pelagianis astines impegerunt; undè dicti sunt Semipelagiani, quasi à partito ac dimidiato, quem propugnabant, Pelagii errore; dicti etiam reliquiæ Pelagianorum quòd ex corum cineribus excitati, partem aliquam jam prostrati erroris superstititem facerent; dicti quoque Massilienses, ab urbe Massiliensi, ubi frequentiores consisterebant.

Semipelagiani habiti non sunt ut haeretici ante synodum Arausic. secundam sub Felice IV, celebratam anno 529; imò ante illud tempus ipsos tanquam viros egregios audiisse, pietatis, eruditionis, ac ingenii laude conspicuos testantur SS. Aug. et Prosper. S. Aug. lib. de dono Persever. cap. ultimo et lib. de Praedest. SS. cap. 1, eos, *fratres ac dilectores suos et Pelagianæ haereses impugnatores* appellat. S. Prosper. epist. ad S. Aug. et lib. contra Collatorem eos vocat, *Catholicos, sanctos spectande auctoritatis viros.*

Inter Semipelagianos præcipui fuere :
 1º Joannes Cassianus Massiliensium Semipelagianorum facilè princeps. Is à S. Chrysostomo diaconus olim ordinatus, post ejus obitum Massiliensis presbyter factus est; quā in urbe extructo cœnobio, maximam sibi tum pietate tum eruditione famam comparavit. Collectiones Patrum, unde à Prospero Collator dictus, evulgavit; collatione 45, Semipelagianos errores disertè tradit. Obiit magnâ cum opinione sanctitatis, unde à S. Greg. lib. 6, epist. 12, sanctus appellatur, et Urbanus V, Cassiani caput argenteâ thecâ inclusum, hâc epigraphe ornari voluit, *Caput S. Cassiani.* Denique illius memoria Massilia colitur die 25 Julii.
 2º Faustus ex abbatte Lirinensi factus episcopus Regiensis in Gallia, Semipelagianorum propaginator fuit acerrimus; duos edidit de Grat. et Libero Arbit. libros in quibus eorum dogmata palam proficitur. Suis tamen non-obstantibus erroribus, ipso vivente ab Ecclesiâ non damnatis, in Ecclesiâ Regensi colitur, ejusque nomen sacris Gallicane Ecclesie fastis est adscriptum, ut observat Baronius ad annum 490, n. 42. 3º Hilarius Arelatensem episcopum Semipelagianorum errorum fuligine infectum fuisse, testis est S. Prosper epist. ad S. Aug. Is porrò Hilarius, alter est, ut ostendemus cap. sequenti, ab eo qui cum S. Prospero scripsit ad S. Aug. 4º Gennadium Massiliensem presbyterum Semipelagianis pariter erroribus addictum fuisse, exinde constat, quòd S. Aug. ejusque fidelissimum discipulum S. Prosperum, velut reos erroris insectetur; Cassianum verò et Faustum Semipelagianorum duces summis laudibus extollat, lib. de viris illustr. cap. 84. 5º Vincentium quemdam Semipelagianis partibus adhæsisse, constat ex S. Prospero lib. cui titulus : *Ad capitula objectionum Vincentianarum responsiones.* Quis autem fuerit ille Vincentius controvertitur; Baronius ad annum Christi 431, n. 488, et in notis ad

Martyrologium die 24 Maii, existimat eum distinguendum esse à Lirinensi celeberrimi Comonitorii scriptore ; card. Norisius lib. 2 hist. Pelag. cap. 41, quem sequitur Natalis Alexander, et alii nonnulli contendunt Vincentium illum esse ipsissimum Lirinensem quem Semipelagianâ fuligine tinctum fuisse censem.

Sed nec à Massiliensibus presbyteris Semipelagianorum error initium duxit; Vitalis enim Carthaginensis ante illos eundem errorem professus est, ut constat ex epist. 217 inter Augustinianas; quin et ipsum S. Aug. ante episcopatum tali fuit imbutus errore. Ita de se fatetur S. D. lib. de prædest. SS. cap. 3, idque constat ex ipsius expositione quarundam propositionum epistolæ ad Romanos, propositione 62.

Ils addendi sunt, si fides Jansenio, S. Hier. et nonnulli SS. Patres, præsertim Græci, qui studiosissimè Origenis Pelagianorum antisignani lucubrationes triverant..... ex quo profectum est, subdit episcopus Ypresensis lib. 7 de hæresi Pelag. cap. 4, uteos, Massilienses scilicet, divi Augustini doctrina velut nova non parum offendere, quòd et precedentium Patrum auctoritas, et sensus ecclesiasticus repugnare viderentur. Quo sanè unico verbo, dūm traditionis auctoritatē enervare conatur, quam S. Aug. tradit doctrinam, arguit, ejusque novitatem prædicando, falsitatem demonstrat.

CAPUT II.

De præcipuis Semipelagianorum debellatoribus.

Primum Semipelagianos impugnavit S. Aug. scilicet de ipsorum erroribus per Prosperi et Hilarii epistolas anno 429, certior factus, eosdem debellavit editis duobus libris de *prædestinatione* SS. et de *perseverantiae* dono. 2º Mortuo S. Aug. Cælestinus I, romanus pontifex, promoventibus Prospero et Hilario, S. Aug. doctrinam adversus Semipelagianorum calunias vindicavit; datâ anno 432 celeberrimâ ad Gallicanos episcopos epistolâ. 3º S. Prosper doctrinæ S. Aug. in Galliis defensor fuit acerrimus; enimverò omnes sancti illius doctoris obtrectatores invictissimè repressit, variis contra ipsos editis operibus in quibus genuina Augustini doctrina evolvitur, et validissimis argumentis stabilitur.

Anno 453, Semipelagianos errores quos Cassianus collatione 45 propinaverat, edito libro cui titulus *Contra Collatorem*, confutavit. Circa idem tempus tria edidit opuscula sub his titulis : *Responsiones ad Capitula Gallorum...*

Ad Capitula objectionum Vincentianarum responses.... Ad Excerpta Gemmisionis responses. In his varias adversus doctrinam S. Aug. intentatas criminaciones egregie propulsat. Eodem tempore scripsit Carmen adversus Semipelagianos, cui titulum fecit : *De Ingratis.* Ante haec idem sanctus D. praeclarum contra Semipelagianos de Grat. et Libero Arbitrio scripsit epistolam ad Ruffinum, in qua nequissimum illud ac capitale dogma refellit, quo asseritur *gratiam Dei secundum hominis merita dari.*

4º Semipelagianos debellavit auctor duorum librorum de vocatione gentium, quisquis ille sit. Plures cum Bellarmino libros illos S. Prospero adjudicant; eos saneto Leoni tribuit Quenellius in sua editione operum sancti doctoris; nonnulli Juliano Pomerio, etc.

5º S. Hilarius fuit etiam Semipelagianorum debellator acerrimus, et S. Aug. doctrinæ ad dictissimum; id constat ex ipsius ad sanctum Aug. epistolâ. Quidam hunc Hilarium cum episcopo Arelatensi inscitè confundunt. Namque 1º Hilarium Arelatensem sententiam Augustini in *quaestionem traxisse*, testatur S. Prosper ad S. Aug. scribens; at Hilarius alter ad S. doctorem ita scribit: *Nolo autem sanctitas tua sic me arbitretur haec scribere, quasi de his quæ nunc edidisti, ego dubitem.* 2º Hilarius, qui ad S. Aug. scripsit, n. 40 epistolæ aperte testatur se laicem fuisse: *Sunt ex parte tales personæ (de Semipelagianis Massiliensibus loquitur) ut his consuetudine ecclesiasticâ laicos summam reverentiam necesse sit exhibere; quod quidem ita curavimus servare, ut cum opus fuit, non taceremus.* 3º Denique Augustinum appellat patrem; à quo vicissim lib. de Prædest. SS. cap. 1 filius noncupatur; quæ sanè omnia Arelatensem episcopum non designant.

6º Anno 494, Gelasius S. pontifex in synodo Romanâ Cassiani, Faustique libros damnavit, SS. verò Aug. et Prosperi opera commendavit.

7º S. Fulgentius Afer et Ruspensis in provinciâ Bizacenâ episcopus, alter fuit Augustinianæ doctrinæ strenuus propagulator et vindic; tria potissimum de Gratia conscripsit opera, in quibus Semipelagianorum errores refellit. Primum est *de Incarnat. et Gratia* quod rogantibus aliis episcopis Bizacenæ province eum quibus in Sardinâ exul erat, exaravit circa annum 520, suo et cæteroram Confessorum nomine; eo in libro Fausti errorem de initio fidei et nature viribus refellit, ipsius

tamen tacito nomine. Non multò post, scilicet anno 522 aut 523, iudicem sanctissimi antistites in Sardinâ exules, libros Fausti ut hereticos proscripterunt, et S. Fulgentio contra Fausti errores scribeundi provinciam imposuerunt; quibus ille morem gerens libros septem de grat. et libero arbitrio contra duos Fausti elucubravit, quorum eum laude meminuit S. Isidorus Hispalensis lib. de Scriptoribus Eccles. cap. 14. Eodem tempore ab exilio revocati sunt Africani praesules. Redux itaque in Ecclesiam suam S. Fulgentius tertium opus contra sectatores conscripsit, nimis rara tres libros de veritate predestinationis et gratie. De his S. Fulgentii Iuvenationibus per honoriſtice loquuntur præfati praesules in synodicâ ad Scythas monachos epist. tom. 4º concil. pag. 1591.

His SS. Augustini, Prosp. et Fulgent. scriptis, veritas quidem confirmata fuit, sed, ut moris est, erroris defensorum os non fuit occlusum; serpebat per Gallias lues tanta, donec in concilio Araus. II, sub Felice IV, et à Bonifacio II confirmato, anguis illius caput elisum fuit.

Eo in concilio, cuius apud omnes Orthodoxos indubitate est auctoritas, 25 Capitula sive canones promulgati sunt circa gratiam et liberum arbitrium, omnes ex variis S. Aug. scriptis deprompti; non fuerunt à Patribus Arancianis conditi primum isti canones, sed Româ transmissi à Felice IV, ad S. Cæsarium Arelatensem, qui romani pontificis auctoritatem contra Pelagiinos imploraverat.

CAPUT III.

De Semipelagianorum erroribus.

Observandum 1º, omnes Semipelagianos agnoscisse lapsum Adami, existentiam peccati originalis, debilitas voluntatis vires, prostratosque nunc homines. Hoc primum constat ex epist. S. Hilarii ad St. Aug.

Observandum 2º, varia ista distinxisse Semipelagianos. 1º velle credere, seu plium credulitatis affectum, et initium fidei, quod appellabant fidem inchoatam, sub quo comprehendebant etiam generalem quamdam voluntatem, generale quoddam desiderium salutis et honorum operum. 2º ipsummet credere, seu fidem perfectam; 3º perseverantiam in fide; 4º specialem voluntatem ac speciale desiderium hujus vel illius actus; seu velle hie et nunc in particulari benè agere, in quo propriè consistit honorum operum initium. 5º bonum

opus. 6º Denique perseverantiam in bonis operibus. Id colligitur ex epistolis SS. Hilarii et Prosperi, neenon ex S. Aug. lib. de Praedest. SS. cap. 1.

Observandum 3º, in sententiā Semipelagianorum omnium hæc tria constare, 1. ad initium fidei et in ea perseverantiam, interiorē gratiam non esse necessariam; 2. hujusmodi gratiam simpliciter esse necessariam ad bona opera perficienda; 3. velint nolint, gratiam quæ requiritur ad opera perficienda, secundūmerita nostra dari. Ita sensisse Semipelagianos omnes constat ex citatis epistolis SS. Hilarii et Prosperi ad S. Aug. et ex libris ejusdem S. D. adversus istas Pelagianorum reliquias. Porrò licet in his tribus consentirent Semipelagiani, non tamen omnes erant inter se concordes in explicando quibus humanis meritis rependeretur gratia. Alii quippe magis, alii verò minus à Pelagianis semitis declinabant, quemadmodum omnino constare debet ex citatā epist. S. Prosperi ad S. Aug.

In duas generatim classes distribui possunt. Prima eorum est qui licet gratiam interdūm dari faterentur absque ullis præcedentibus meritis, eam tamen sèpius cadere sub meritum existimabant; hæc sententia videtur suisse Cassiani, estque ipsi specialis. Altera verò eorum est qui gratiam semper, nec nisi propter aliqua merita præcedentia dari volebant; horum præsertim meminit S. Prosper citatā mox epist. Rursus ex his alii erant strictiores qui à Pelagianis placitis longius distabant; hi solà sibi reservatā voluntate credendi, sive, ut aiebant, initio fidei et pio credulitatis affectu, cætera omnia gratiæ adscribabant. Contendebant autem primā illā credendi voluntate hominem mereri, sibique comparare gratiam tūm ad inchoanda, tūm ad perficienda bona opera, simpliciter necessariam. Alii laxiores à Pelagianis minus declinantesasserebant, non solum voluntatem credendi seu initium fidei, sed ipsam insuper cupiditatē et voluntatem boni seu initium bonorum operum esse à nobis. Hi, uno excepto peccato originali, vix distabant à sententiā Juliani, ut supra observavimus.

Duas illas Semipelagianorum divisiones admittendas esse, non obscurè indicant Prosper et Hilarius suis operibus, et S. Aug. libris de Praedest. SS. et de dono perseverantiae.

Observandum 4º, eosdem Semipelagianos asseruisse gratiam secundūmerita dari, duobus potissimum iunxit momentis, quæ ipsis communia erant cum Pelagio et Julianō. Pri-

muni erat, funditus perimi liberum arbitrium si Dei adjutorio prorsus gratuito esset præveniendum. Concipere enī illi nusquam potuerunt quā ratione stare posset humana libertas cum necessitate gratiæ prævenientis omnino gratuitæ; indè est quod, teste S. Prospero, quæcumque Pelagiani opponebant contra gratiam simpliciter necessariam ad omnem pietatis actum, isti Semipelagiani sua fecerint, ac pariter objecerint contra necessitatem gratiæ interioris prævenientis initium fidei. Secundum momentum erat, quod Deus foret iniquus aut personarum acceptor, si gratiam suam absque ullis meritis præcedentibus tribueret; iniquus, quia illam daret peccantibus et indignis; personarum acceptor, quia eam ad libitum uni conferret, alteri denegaret.

Observandum 5º, nonnullos Semipelagianorum Pelagianis insistentes semitis, eorumque æquivocationibus turpiter laborantes, naturali facultati, libero arbitrio, legi atque doctrinae, gratiæ nemen dedisse. Ita expressè docet S. Prosper, epist. ad S. Aug. 223, atque hinc triplicem distinxere gratiam, *initialē*, naturam scilicet et liberum arbitrium; *vocantē*, quæ in lege sive naturali sive scripta consistebat, et *salvantē*, quæ est gratia Christi, quā hominem justificari agnoscebant, quamque ad omne opus bonum requiri non negabant.

Observandum 6º, dum de Semipelagianorum sententiā agimus, non ex eorum scriptis unice aut potissimum judicandum esse credimus; constat enim ex S. Hilario ipsos mutasse sententiam et opiniones, easque æquivocis verbis quandoque involvisse; sed coll'genda eorum dogmata, ut notat Jans. lib. 7 de heresi Pelagianā cap. 5, præsertim ex scriptis SS. Prosperi et Hilarii; quibus addi debet et ipse sanctus Augustinus.

Observandum 7º, ex dictis facile patere, quænam fuerint convenientia et discrimina Semipelagianorum à Pelagio et Julianō. 1º Semipelagiani in duobus potissimum conveniebant cum Pelagio et Julianō. Primum est, quod cum utroque existimarent initium salutis esse à nobis, et non à Deo. Secundum, quod iidem Semipelagiani ut assererent gratiam secundūmerita dari, duabus innitebantur Pelagii et Juliani rationibus. Prima erat, quod alijs destrueretur liberum arbitrium; altera, quod Deus esset injustus aut acceptor personarum. 2º Semipelagiani etiam in duobus potissimum discrepabant à Pelagio et Julianō. Primum circa existentiam peccati originalis quod negabatur à Pelagio et

Juliano, agnoscetatur verò ab omnibus Semipelagianis. Secundum disserimē est circa necessitatem gratiae; namque ex antedictis constat Pelagium nusquam admississe veram voluntatis gratiam; quod autem Julianum spectat, eam quidem agnovit, sed ad facilius duntaxat operandum; è contra verò Semipelagiani omnes fatebantur ejusmodi gratiam esse simpliciter necessariam ad bonum operandum. Tertium disserimē spectat strictiores Semipelagianos: hi initium duntaxat fidei, seu pium credulitatis affectum à nobis esse contendebant; Julianus verò non solum fidei, sed et bonorum operum initium adjudicabat arbitrio.

Status questionis.— Hic duo queri possunt, unum de facto, aliud de jure. Primum, utrum Semipelagiani vel saltem eorum aliqui existimaverint praevenientem gratiam interiorē esse necessariam ad initium fidei et in illā perseverantiam. Secundum, num ex hypothesi quòd talem admiserint gratiam, in eo fuerint hæretici quòd eam vellent talem esse cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare. De hocce postremo disserendi opportunit̄ erit locus in parte dogmaticā, ubi de naturā et efficiaciā gratiae. Circa primum autem, de qao nunc agendum, variū occurruunt et errores, neenon periculose quedam opinione.

Errores et opinione.— 1º Contendit Jansenius Semipelagianos agnoscere necessitatem interiorē gratiae voluntatis ad initium fidei et perseverantiam in illā; atque in eo errasse, quòd vellent hanc gratiam talem esse cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare. Audiatur ipsomet Jansenius, lib. 8 de Hæresi Pelag. cap. 6: « Itaque Massiliensium opinio-
nibus, inquit, et Augustini doctrinā quām
diligentissimè ponderatā certum esse, et in-
dubitatum esse debere sentio, quòd Massiliens-
ses præter prædicationem atque naturam,
veram etiam et internam et actualem gra-
tiam ad ipsam etiam fidem, quam humanæ
libertatis et voluntatis adscribunt viribus,
necessariam esse fateantur. » Et infra: « In
hoc ergò propriè Massiliensium error situs est,
quòd aliquid primævæ libertatis reliquum
putant, quo sicut Adam, si voluisse, poter-
rat perseveranter operari bonum, ita lapsus
homo saltem credere posset si vellet; neuter
tamen absque interiorē gratiae adjutorio,
eujus usus velabus relictus esset in unius-
cujusque arbitrio et potestate. » Idem scipius
inculcat Yprensis, lib. 2 de Grat. Christi cap.
12 lib. 3, cap. 4, et præsertim in Parallelo

erroris Massiliensium et opinionis quorundam recentiorum, cap. 42. Ex his manifestum est, doctrinam Jansenii hāc in parte fuisse ritè expositam in quartā propositione inter quinque famosas: « Semipelagiani admittebant prævenientis gratiae interiorē necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei; et in hoc erant hæretici, quòd vellent eam gratiam tam esse, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare; » quæ quidem propositione uti falsa et hæretica damnata est. Nota falsitatis cadit in priorem partem propositionis, quæ est facti, nota verò hæreos, cadit in alteram partem quæ est juris.

2º Alii duos distinguunt Semipelagianorum ordines et docent quosdam omnem prorsus interiorē gratiam ab initio fidei removisse; cæteros verò eam admississe. Ita Franciscus Mace-
do, in opusculo cui titulus: *Mens divinitatis inspirata.... Innocentio X super quinque propo-
sitiones Jansenii*; Gonetus tract. de Gratia dis-
put. 2, de hæresi Semipelag. cap. 3 editionis
an. 1669. Secunda hæc opinio temeritatis in-
cusatur à Natali Alex. in Synopsi hist. quinti
seculi cap. 5, art. 8, nec immixtò; nullatenus quippe distat à damnatā doctrinā prioris
partis quartæ propositionis; Jansenius enim
lib. 7 de hæresi Pelag. cap. 2, duos Semipelagianorum ordines disertè distinguit, et de altero solum asserit ipsos gratiae interiorē prævenientis necessitatem ad initium fidei admississe. Gonetus re maturiùs expensâ sententiam
hanc emendavit in appendice ad tractatum de
Gratia editionis Lugdunensis an. 1681. Sic enim
habet: « Dico omnes Semipelagianos gratiae
prævenientis internæ necessitatem ad ini-
tium fidei constantissimè negavisse. »

3º Communis ac constans theologorum sententia est, Semipelagianos omnes gratiae interiorē prævenientis necessitatem ad initium fidei et perseverantiam in illā constantissimè negavisse; quæ autem ad id demonstrandum adducuntur momenta adeò certa sunt et aper-
ta, ut nonnulli vel ex ipsomet ardentioribus
Jansenii defensoribus, ab illo, quantum ad
istud punctum hodiè recedant. Sic nuperus
auctor libri cui titulus, *Réponse aux Avertissements de M. l'Évêque de Soissons*, part. 8, cap. 5,
n. 9: « La grâce versatile, inquit ille, pré-
vient intérieurement la volonté, au lieu que,
selon les Demi-Pélagiens, la volonté, même
dans cet état-ci, prévient la grâce intérieu-
re. » Et rursùm: « Voici donc en peu de
mots le sentiment des Demi-Pélagiens : Ils

avouaient que Dieu commençait l'ouvrage de notre salut, en nous donnant quelque occasion favorable, comme une prédication tonante, un miracle éclatant, une affliction sensible; que c'était à nous à embrasser cette occasion extérieure par un commencement de bonne volonté, et qu'en conséquence Dieu nous donnait la grâce. » His ita observatis, sit

CONCLUSIO PRIMA. — Semipelagiani omnes gratiae interioris prævenientis necessitatem ad initium fidei constantissimè negaverunt.

Probatur pluribus argumentis. Primum argumentum petitur ex S. Aug. lib. de Prædest. SS. in quo totus est ut probet Semipelagianos negasse initium fidei donum Dei esse. Sic habet cap. 2: « Nunc eis respondendum esse vi-
tæ deo, qui divina testimonia, quæ de hâc re-
adhibuimus, ad hoc dicunt valere, ut nove-
rimus ex nobis quidem nos habere ipsam fi-
dem, sed incrementum ejus ex Deo; tan-
quæm fides non ab ipso donetur nobis, sed
ab ipso tantum augeatur in nobis, eo merito
quo coepit à nobis. » Pergit S. D.: « Non
ergò receditur ab eâ sententiâ, quam Pela-
gius ipse in judicio Palæstino damuare com-
pulsus est (gratiam Dei secundum merita
nostra dari), si non pertinet ad Dei gratiam
quòd credere coepimus; ac per hoc initium
fidei nostræ priores damus Deo, ut retribua-
tur nobis. » Et num. 5, laudatis Apostoli
verbis: *Non sumus sufficientes*, etc., subdit:
« Attendant hic et verba ista perpendant, qui
putant ex nobis esse fidei coepit, et ex
Deo fidei supplementum. » Ex his sic arguo:
Illi negabant necessitatem gratiae interioris ad
initium fidei, qui asserebant 1° initium fidei
non esse à Deo, sed à nobis ipsis; 2° gratiam
quæ dat incrementum fidei, ob merita præce-
dantis bonæ voluntatis concedi; 3° in negotiis
salutis priores partes non gratiae sed libero
arbitrio adscribendas esse. Atqui ita est de
Semipelagianis, iudice ipsomet S. Aug. locis
citatib; ergò, etc. Atque hinc est quòd S. D.
ibidem asserat Semipelagianos non recedere à
damnata Pelagi doctrinâ, *gratiam secundum
merita dari*; quod etiam advertit, ipsique ex-
probat S. Prosperlib. contra Collatorem cap. 5.

Nec juvat adversarios si dicant his et aliis
tum S. Aug. tum SS. Prosperi et Hilarii testi-
moniis hoc unum effici, à Massiliensibus re-
pudiatam esse gratiam vietricem seu ex se ef-
ficacem, quæ necessaria est ut Deo adscriba-
tor bona actio; non autem gratiam versatilem

et libero arbitrio permissam, quæ sèpè nature
nomine designatur. Ita sèpius Ypresis lib.
præsentim 2 de Grat. Christi cap. 12 et 15, id-
que ibidem confirmat exemplo Angelorum et
Adami innocentis, qui proprio libero arbitrio
stetisse vel cecidisse dicuntur, quod versati-
lem duntaxat gratiam habuerint.

Refellitur ista responsio, aut potius evasio.
1° S. doctor citato cap. 2 de Prædest. SS. Mas-
siliensium errorem confutat his Scripturæ tes-
timoniis quæ generatim designant necessitatem
gratiae cuiuslibet interioris; ita est istud se-
cundæ Cor. 3: *Non quòd sufficientes simus cogi-
tare aliquid ex nobis.... sed sufficientia nostra ex
Deo est;* ergo, etc. 2° Idem S. D. cap. 5, tes-
tatur se aliquando versatum fuisse in errore Se-
mipelagianorum, atque perspicuè declarat se
in eâ tunc fuisse sententiâ, fidem nullâ aliâ gra-
tiâ præveniri nisi *praecoxio veritatis*, hoc est,
forinsecùs tantum insonante Evangelii prædi-
catione: *neque enim, inquit, putabam fidem
Dei gratiâ præveniri.... nisi quia credere non
possemus, si non præcederet praecoxium veritatis.*
Ibidem cap. 3 et 4, ex hâc Semipelagianorum
doctrinâ, *fides non est donum Dei*, arguit S. D.
sequi propositionem Pelagii, quam in synodo
Palæstinâ damnare coactus est, nempe, *gra-
tiam secundum merita nostra dari*; at si Semi-
pelagiani gratiam interiore admisissent ad
initium fidei, perperam concluderet ex ipsorum
sententiâ S. Aug. gratiam dari secundum
merita, quia gratia, licet versatilis, omne me-
ritum anteverisset, cuius fuisse principium.
4° Non obscurè hic innuit S. doctor, quod et
disertiùs tradit epist. 217, aliàs 107, ad Vitalem
Carthagin. Massilienses idem sensisse circa ini-
tium fidei, quod Pelagiani circa bona opera;
ast Pelagiani, ut supra probavimus, nusquam
admisere necessitatem gratiae interioris volun-
tatem prævenientis; idque candidè fatetur
Jans. lib. 5 de hæres. Pelag. cap. ultimo;
ergo, etc. 5° Eosdem Massilienses cap. 5 ejus-
dem libri de Prædest. refellit S. Aug. tanquam
existimantes posse hominem naturali aliquo
munere se disponere ad salutem. « In hâc,
inquit, evidentissimâ Apostoli intentione
quâ contra humanam superbiam loquitur, ne
quisquam in homine, sed in Domino glo-
rietur, dona Dei naturalia suspicari.... sive
vitiæ naturæ qualescumque reliquias, ni-
mis, quantum existimo, absurdum est. »
Non ergo gratiam internam ad initium fidei
necessariam censebant Semipelagiani. 6° S.
Prosper lib. contra Collatorem cap. 5, de Se-

mipelagianis loquens ait, « ipsos laudabiles
« motus appetitusque virtutum, remotâ gratiâ
« Dei, nuda libertati adscripsisse; » ergo, si
nuda libertas, nulla gratia. 7º Semipelagiani
negabant ad fidei et salutis initium eam gratiâ
esse necessariam cuius necessitatem agnoscebant ad opera quelibet incipienda et
perficienda; porrò gratia quam Semipelagiani
admittebant ad bona opera non erat ex sese
efficax, sed versatilis duntaxat, quod constat
unanimi theologorum consensu contra Janseniu-
m; ergo, etc.

Exemplum autem Angelorum et primi homini-
nis, ad quod toties recurrit Jansenius, appo-
situm non esse ad ejus causam, constabit ex
dicendis ubi de statu naturae innocentis. Inter-
rim observare licet, aliud esse velle bonum
per liberum arbitrium, aliud id velle per so-
lum liberum arbitrium. Primum asserit S. Aug.
pro statu naturae innocentis; non verò secun-
dum, quod, teste S. Prospero, admittebant
pro initio fidei.

Secundum argumentum ducitur ex S. Prosp-
ero, qui epist. 223 ad S. Aug. doctrinam Se-
mipelagianam datâ operâ exponens, expressè
asserit in eorum mente initium fidei et salutis
esse à viribus liberi arbitrii, à naturali possi-
bilitate, à naturâ ipsâ; atque affectum ere-
dendi priorem esse gratiâ. En verba S. docto-
ris: « Ad hanc gratiam quâ in Christo renas-
cimur volunt unumquemque pervenire per
naturalem facultatem, petendo, quaerendo,
pulsando, ut ideò accipiat, ideò inveniat,
ideò introeat, quia bono naturæ benè usus,
ad istam salvantem gratiam initialis gratiæ
ope meruerit pervenire. » Per initialem gra-
tiâm intelligebant Semipelagiani naturalem li-
beri arbitrii facultatem, quæ ab initio et in
ipsâ creatione gratis à Deo concessa est, quod
paulò ante verba citata clarè indicat S. Prosper,
his verbis: « Ad conditionem hanc volunt
uniuersi jusque hominis pertinere, in quâ eum
nihil priùs merentem, quia nec existentem,
liberi arbitrii et rationalem gratia Creatoris
instituat. » Et infra sic pergit S. D. « Itaque
quantum ad Deum pertinet, omnibus para-
tam vitam æternam... ab his autem eam ap-
prehendi, qui Deo spontè crediderint, et
auxilium gratiæ merito credulitatis accepe-
perint... ac sic cùm duo sint quæ humanam
operentur salutem, Dei scilicet gratia, et
hominis obedientia; priorem volunt obedien-
tiam esse quâm gratiam, ut initium salutis
ex eo qui salvatur, non ex eo credendum

« sit stare qui salvat; et voluntas hominis di-
vinæ gratiæ sibi pariat opem, non gratia sibi
humanam subjiciat voluntatem. » Ex his li-
quet, teste S. Prospero, sensisse Semipelagianos,
1º hominem per naturalem liberi arbitrii
facultatem, bono naturæ benè utendo pervenire ad
salvantem gratiam; 2º gratiam merito credulitatis
retribui; sieque non gratiam bonæ voluntati,
sed bonam voluntatem gratiæ praesire;
3º priorem esse hominis obedientiam quâm gra-
tiâ, adeoque initium salutis non ex Deo es-
se, sed ex homine. Non ergo agnoscebant illi
necessitatem gratiæ interioris prævenientis ad
primum fidei et salutis desiderium.

Tertium argumentum desumitur ex S. Hilario,
qui pariter Semipelagianorum dogmata ad
S. Aug. referens, observat ipsos, ad omne
quidem bonum opus seu incipiendum seu per-
ficiendum gratiam absolutè necessariam con-
fessos fuisse, non verò ad fidei initium et salu-
tis desiderium; quòd nempè ejusmodi initium
ac desiderium salutis, inter vera opera non
putarent esse recensendum: « Hæc sunt ita-
que, inquit S. D., quæ Massiliæ, vel aliis
etiam in locis in Galliâ ventilantur.... Con-
sentunt omnem hominem in Adam periisse...
id conveniens asserunt veritati, vel con-
gruum prædicationi, ut cùm prostratis, et
nunquam suis viribus resurrectis annuntia-
tur obtinendæ salutis occasio, eo merito quo
voluerint et crediderint à suo morbo se posse
sanari, et ipsius fidei augmentum, et totius
sanitatis suæ consequantur effectum. Cæte-
rū ad nullum opus bonum vel incipiendum,
nèdum perficiendum, quemquam sibi suffi-
cere posse consentiunt; neque enim alicui
operi curationis eorum annumerandum pu-
tant, exterritâ et supplici voluntate unum-
quemque ægrotum velle sanari. » Ibidem
postquam dixit juxta ipsos à voluntate condito-
ris id concessum esse, ut natura medicum quæ-
rat, « nullamque ita depravatam esse vel ex-
tinctam, ut non debeat vel possit se velle
sanari, » sic pergit: « Illa testimonia, ut est
illud: *Sicut unicuique partitus est mensuram fi- dei*, et similia ad id volunt valere, ut juve-
tur qui cœperit velle, non ut etiam donetur
ut velit; nec negari gratiam, si præcedere
dicatur talis voluntas, quæ tantum medicum
querat, non autem quidquam ipsa jam va-
leat. » Ex his omnino manifestum fit in mente
Semipelagianorum, primam illam voluntatem
quâ quis vult credere, non à gratiâ, sed à solâ
naturâ proficiisci; quemadmodum desiderium

obtinendæ sanitatis, non à medico, sed à sola ægroti voluntate procedit.

Quartum argumentum nobis suppeditat sanctus Fulgentius lib. de Incarnat. et gratiâ cap. 18 : « Si ergo, inquit, secundum opinionem eorum (nempe Semipelagianorum) necessarium est velle credere, priusquam Dei gratia nos incipiat adjuvare; dicitur injustè gratia, quia non datur gratis homini, sed bona retribuitur voluntati. » Nihil certè expressius exoptari potest.

Quintum argumentum colligitur ex concilio Araus. II, in quo Semipelagiana dogmata damnantur, et a l' hoc potissimum revocantur, quòd ipsi initium fidei ad solas naturæ vires referrent; quasi nempe aliquod naturale credendi desiderium antecedat omnem gratiæ motum. Ita conceptis verbis can. 3, 4, 5, 6, neque proferri potest ullus canon quo Semipelagiani damnentur tanquàm admittentes aliquam interiorem gratiam præviau affectui credendi, cuius usus ab indifferenti voluntatis libertate dependeat.

Sextum argumentum eruitur ex momentis quibus S. Aug. Semipelagianum dogma impugnat; hæc enim omnia vel frustra sunt, vel cù tendunt unicè, nimirūm admittendam esse gratiam interiorem necessariam ad initium fidei, quod negabant Massilienses. Ista sunt Scripturæ testimonia quæ adducit S. D. Rom. 11 : *Quis prior dedit illi, et retribuet illi?* Primæ Corinth. 4 : *Quid habes quod non acceperisti?* Secundæ Corinth. 3 : *Non sumus sufficiētes aliquid cogitare quasi ex nobis, sed sufficiētia nostra ex Deo est.* Hæc certè testimonia necessitatem gratiæ, non ipsius naturam et agendi modum evincunt.

Septimum argumentum colligimus ex damnatione quartæ propositionis Jansenii superiùs allatae; hujus quippe propositionis prima pars damnata fuit ut falsa, iu quantum scilicet assent Jansenius Semipelagianos admisissent necessitatem gratiæ interioris prævenientis ad initium fidei; ergo, iudice Ecclesiâ, Semipelagiani rejiciebant ab initio fidei gratiam interiorem prævenientem.

Et verò Massiliensium error potissimum erat circa initium fidei, testibus SS. Aug. Prospero, et Hilario, ac proindè quicunque eorum doctrinam sequuntur post concilium Araus. secundum, ii sunt verè hæretici; sed qui interiorem voluntatis gratiam, etsi minimè ex se efficacem, exigunt ad initium fidei, ii non sunt hæretici, eosque in sinu suo commorantes vi-

det et fovet pia mater Ecclesia; restat ergo ut error Massiliensium consistat non in naturâ gratiæ prævenientis ab iis requisitæ ad initium fidei, in quantum scilicet eam agnoscerent merè versatilem, sed in eo quòd ab hac fide omnem prorsus gratiam interiorem velut necessariam rejiciant atque respuant; ergo, etc.

Præterea omnes Semipelagiani errabant circa initium fidei; porrò, vel omnes erant hæretici negando necessitatem gratiæ interioris ad illud initium fidei, vel quidam illorum inter hæreticos recensemabant eam admittendo versatilem duntaxat; non secundum ex dictis, ergo primum.

Denique damnata est illa quarta propositio in sensu Jansenii qui duos Semipelagianorum ordines distinguit, et de altero solùm asserit, ipsos gratiæ interioris necessitatem, etiam ad initium fidei admisisse; ergo damnata propositio de omnibus intelligi debet Semipelagianis; ita ut sensus sit nulos ex ipsis necessariam agnovisse gratiam interiorem ad primum fidei initium.

CONCLUSIO SECUNDA.— Semipelagiani nullam admiserunt necessitatem gratiæ interioris ad perseverandum in fide.

Probatur 1º omnibus argumentis superiori Conclusione adductis; cùm enim in confessio sit apud omnes, fatente Jansenio lib. 8 de hæreti Pelag. cap. 14, eamdem fuisse Massiliensium sententiam circa perseverantium in fide, ac circa initium ejusdem fidei; profectò quæ evincent ipsos negasse gratiam interiorem ad initium fidei, simul idem demonstrant de perseverantiâ in fide. Probatur 2º ex SS. Prospero et Hilario, in suis ad S. Aug. epistolis; neenon ex S. Aug. lib. de Praedest. SS. in quo, ut agnoscat Jans. citato loco, sæpiissimè insinuat S. D. et nonnunquam apertè docet, perseverantium in fide, secundum Massilienses, non esse donum Dei, sed à nobis ipsis. Probatur 3º Ratio à priori cur Semipelagiani negaverint gratiam necessariam ad perseverandum in fide ea fuit, quia cùm faterentur perseverantium in bonis operibus esse donum Dei, voluerunt illud donum obtineri posse meritis perseverantiæ in fide quæ non esset donum Dei; neque enim, suis circa libertatem imbuti præjudiciis, conceperat poterant quomodò perseverantiæ donum non noceret libertati, nisi illud penderet à meritis nostris naturalibus et sine gratiâ elicitus.

Solvuntur objections.— Objecies 1º, contra primam Conclusionem. Existimaverunt Semipelagiani superstites alias primævæ liberta-

tis reliquias in homine lapso remansisse, quibus sicut Adam poterat velle bonum quodlibet, ita lapsus homo potest velle credere. Istud constat ex S. Hilario citata jam epistolâ ad S. Aug. ubi de Semipelagianis hæc habet: « In hoc solo volunt à primo homine omnium distractare natum, ut illum integris viribus voluntatis juvaret gratia volente, sine qua perseverare non poterat; hos autem amissis et perditis viribus credentes tantum, non solùm erigat prostratos, verùm etiam suffulcat ambulantes. » Atqui superstites ille reliquiae non excludunt, inò supponunt interiorem gratiam; neque enim Adamus poterat velle ullum bonum ad vitam æternam pertinens sine præcedentis gratiæ actualis auxilio; ergo neque etiam lapsus honor potest in sententiâ Semipelagianorum velle credere, absque aliquo prævenientis gratiæ interioris adjutorio.

Resp. negando min., et ad prob. dist. Non poterat Adamus ullum bonum ad vitam æternam pertinens sine aliquo gratiæ interioris auxilio, secundum rei veritatem, concedo; in mente Semipelagianorum, nego. Evidem in rei veritate non poterat Adamus velle aut facere bonum salutiferum sine verâ et interiori gratiâ. Ita docet concil. Araus. can. 19, his verbis: « Natura humana, etiam si in illâ integritate in quâ est condita permaneret, nullo modo seipsam, Creatore non adjuvante, servaret. » At Semipelagiani veritatem hanc negavere; scilicet existimârunt gratiam primo parenti fuisse necessariam ad benè operandum; at negârunt ipsi fuisse necessariam ad voluntatem benè operandi. Ita autem sensisse Massilienses plurima suadent. 1º Id non obseurè innuit S. Hilarii textus in object. adductus, cuius hic videtur esse germanus sensus, quod primi hominis natura integris viribus voluntatis bonum velle posset, gratia verò postmodum juvaret voluntatem; nunc autem læsa et vitiata voluntas possit tantum velle credere, credentem verò gratia Dei erigat atque sustentet. Unde verba ista citat textus, *ut illum juvaret gratia voluntem*, distortè omnino exponit Ypresensis de gratiâ ad volendum concessâ: cùm è contra intelligenda sint de gratiâ que Adamum jam propriis viribus volentem, ipsum deinceps adjuvaret. 2º Idem indicat S. Aug. lib. de Prædest. citato cap. 5, ubi loquens de donis quibus unus ab alio discernitur, sic habet: « Dona Dei naturalia suspicari, sive ipsam totam perfectamque naturam, qualis in primâ conditione donata est, sive vitiatae naturæ qualescumque reli-

quias, nimis, quantum existimo, absurdum est. » Quibus verbis innuere videtur, Massilienses, quos ibi perstringit, existimâsse hominem tum in naturâ innocentem, tum in præsenti statu potuisse per aliquod naturale donum se discernere; adeòque primum saltem fidei et salutis desiderium propriis viribus concipere. 3º Cùm Massilienses in præsenti naturæ lapsæ statu gratiam non agnoverint necessariam ad initium fidei; multò minùs eam requirebant in homine sano et innocentem.

Et verò, ratio conservandæ libertatis, quæ Semipelagianos potissimum impulit ut negarent homini lapso necessariam esse gratiam interiorem prævenientem, locum habebat, nec minùs premebat in statu naturæ innocentis. Ut ergo cohærenter loquerentur, necesse fuit eos ab utroque naturæ innocentis et lapsæ statu exclusisse necessitatem gratiæ cuiuslibet interioris prævenientis initium fidei et salutis.

Instabis: Massilienses quoddam statuebant discrimen, statum innocentiae inter et præsentem statum; id aperte indicant relata mox Hilarii verba; porrò penitus evertitur istud discrimen si valeat adducta responsio; sicut enim non admittebant in hoc statu gratiam ad initium salutis, sed tantum ad subsequentes actus, ita nihil insuper pro statu innocentiae exigebant; ergo, etc. Respondeo, secundum Massilienses in utroque statu, divino adjutorio praere debebat bona voluntas, ipsiusque merito retribui; at in tribus juxta ipsos latum erat discrimen. Primum, homo innocens integris viribus voluntatis poterat velle operari quocumque bonum opus, ipsumque jam volentem gratia postmodum juvabat; nunc autem læsa et vitiata voluntas potest duntaxat velle credere. Secundum, homo sanus sicuti sine gratiâ poterat velle benè operari, ita et velle perseverare in quibuscumque bonis operibus; nunc autem gratia homini necessaria est ut velit perseverare, non quidem in fide, sed in bonis operibus. Tertium discrimen spectat naturam gratiæ ad bona opera requisitæ; hæc enim in statu naturæ innocentis erat duntaxat gratia intellectus; at in statu naturæ lapsæ agnoscabant Massilienses necessitatem gratiæ voluntatis, quam rectè exprimunt in laudato Hilarii textu, his verbis, *erigat prostratos, et suffulcat ambulantes*; hæc enim movendo et excitando voluntatem, eamque roborando et confortando, meritò dicitur, *erigere prostratos, et suffulcire ambulantes*.

Objicies 2º: Ex epist. Hilarii supra citatâ

Massilienses docebant, ad nullum opus incipendum, nèdum perficiendum, quemquam sibi sufficere posse; atqui actus fidei laud dubiè est bonum opus; ergo, etc. Resp. dist. min.: Actus fidei est bonum opus, in rei veritate, concedo; in doctrinâ et mente Semipelagianorum, nego; ut enim non cogarentur fateri gratiam esse necessariam ad fidem, istam fidem ac salutis desiderium inter opera non computabant. « Neque enim, ait S. Hilar., alicui operis eurationis eorum annumerandum putant, exterritâ, et supplici voluntate unumquemque ægrotum velle sanari. »

Objicies 3º: S. Prosper citatâ ad S. Aug. epistolâ testatur Semipelagianos docuisse, « Deum eos prædestinare in regnum suum quos gratis vocatos, dignos futuros electione, et de hac vitâ bono fine excessuros esse præviderit. » Ergo admittebant illi gratuitam esse vocationem. Resp. dist. consequ., gratuitam esse vocationem externam, id est, Evangelii prædicationem, concedo; vocationem internam, id est, interiorem gratiam quæ ad fidem nos moveat et excitet, nego. Volebant enim illi proposito Evangelio nostrum esse credere vel non credere per naturalem facultatem, ut ibidem testatur S. Prosper.

Objicies 4º: Idem S. doctor loco citato, ex doctrinâ Massiliensem colligit eos, « gratiam Dei, quam comitem, non præviam humanorum volunt esse meritorum, etiam illis voluntatibus subdere, quas ab eâ, secundum suam phantasiam, non negant esse prærentas; » admiserunt ergo Semipelagiani gratiam prævenientem. Respondeo, dist. consequent.: Semipelagiani admiserunt gratiam prævenientem secundum suam phantasiam, concedo; verè et propriè prævenientem, nego. Unde ibidem S. doctor, Gratiam, inquit, comitem, non præviam volunt humanorum esse meritorum.

Atque ut melius percipiatur adducta responsio simulque penitus inspicatur Semipelagianorum doctrina, notandum est ipsos apud S. Prosperum epist. citatâ affirmare, « ante mundi constitutionem Deum præscivisse, qui (viribus liberi arbitrii) credituri sunt, quive in eâ fide, quæ deinceps per gratiam sit juvanda, mansuri sunt; et eos prædestinasse in regnum suum, quos gratis vocatos, (externâ Evangelii propositione) dignos futuros electione, et de hac vitâ bono fine excessuros esse præviderit. » Cum autem ipsis objiceretur exemplum parvulorum qui nullam habentes voluntatem, nullam propriam

actionem, non sine judicio Dei secerimur, ita ut ante discretionem boni et mali, alii per regenerationem inter cœlestis regni assumantur haeredes; alii sine baptismo inter mortis perpetuae transeant debitores; huic objectioni respondebant Semipelagiani, tales perdi, talesque salvari, quales futuros illos in annis majoribus, si ad activam servarentur ætatem, scientia divina præviderit. In mente itaque ipsorum merita quandoque nusquam futura præveniebant Dei voluntatem, eamque movebant ut aliquibus gratiam baptismi procuraret; quam quidem insulsam opinionem expludit S. D. tum adductis in object. verbis, nec considerant se, etc., tum his que immediatè sequuntur, « sed in tantum quibuscumque commentitiis meritis electionem Dei subjiciunt, ut quia præterita non extant, futura quæ non sint futura configant; novoque apud illos absurditatis genere, et non agenda præsita sint, et præsita non acta sint. »

Ex iis omnibus patet Semipelagianos ita admississe aliquos actus præveniri gratiâ, ut tamen in præscientiâ Dei humana merita seu voluntates hominum præcederent ipsam gratiam. Namque in eorum sententiâ idecò Deus adultos vocabat ad fidem quæ deinceps per gratiam sit juvanda, quia eos credituros, sive ipsos futuros dignos electione præsiverat; similiter futura merita, sub conditione longioris vitæ comminisebantur in parvulis, quorum intuitu Deus illos ad gratiam baptismi vocasset secundum quod habituri erant bona aut mala merita. Unde, inquit S. Prosper, non considerant gratiam illam quam imaginantur esse prævenientem, tamen reipsâ voluntatibus hominum subdi, seu posteriore esse, in quantum nempe fatebantur eam in præscientiâ Dei subsequi hominum voluntates et merita, quæ causa erant et motivum cur Deus gratiam hanc in tempore largiretur.

Objicies 5º: S. Aug., lib. de Prædest. SS., cap. 1, loquens de Massiliensibus, sic habet: Pervenerunt isti fratres nostri..... ut præveniri voluntates hominum Dei gratiâ fateantur, atque ad nullum bonum opus vel incipientium, vel perficiendum sibi quemquam sufficiere posse consentiant. Admisere ergo Massilienses gratiam interiore quæ præveniat affectum seu voluntatem credendi. Respondeo dist., et expono sensum verborum S. Aug.: Pervenerunt (Massilienses) ut fateantur Dei gratiâ præveniri voluntates hominum, quoad bona opera, concedo; quoad initium fidei, id est.

affectum seu voluntatem credendi, nego. Istam exceptionem à Massiliensibus adhibitam fuisse, aperte declarat S. D. cap. 2, 5, 5, etc., ejusdem libri, ubi adversus ipsos probat fidem non esse à nobis ipsis, sed à Deo, quae S. D. testimonia exscriptissimus probatione primâ.

Objicies 6º : S. Aug., lib. de Prædest. SS., cap. 5, fatetur se ante episcopatum suum errori Semipelagianorum adhaesisse; atqui tamen in libris quos tunc scripsit, admisit gratiam interiorem et propriè dictam veluti necessariam, non solum ad fidem, sed etiam ad fidei initium. Id variis S. Aug. testimoniis probat Jans., lib. 8 de heresi Pelag., cap. 6, 7, 8, etc., quæ ad hæc quatuor revocari possunt. Primum petitur ex lib. 83 Quæstionum, quæst. 68. Secundum, lib. de Quantitate animæ, cap. 28. Tertium, lib. de beatâ Vitâ, prope finem. Quartum, lib. 1 Soliloq., cap. 1 et 6; ergo, etc. Resp. 1º, citatis in objectione testimoniis clarè non exprimi gratiam interiorem; eaque commodè exponi possunt de adjutorio exteriori, ut patebit textus illos attentè expendenti; nihil ergo Jansenius ex illis eruere potest. Resp. 2º, quidquid sit de sensu verborum S. D. locis in object. adductis, etiamsi diceretur eum prædictis locis admisisse necessitatem gratiæ interioris initium fidei; hoc unum inde meritò colligi posset, nempe, S. Aug. non in omnibus, quod fatemur, sed in aliquibus duntaxat, quos ante episcopatum scripsit, libris Semipelagianum errorem expressisse.

Neque verò diffiteri potest ipsemet Jansenius, S. Aug. in omnibus ante suum episcopatum libris Semipelagianum errorem non docuisse. Namque à S. doctore adornata est expositio epistolæ ad Galatas antequam episcopus esset; at illa expositio Semipelagianum non continet; inò, si fides sit Jansenio, lib. 4 de Grat. Christi, cap. 6, luculenter exprimit Augustinianam doctrinam de necessitate delectationis relativè victricis.

Objicies 7º : Duo fuere Semipelagianorum ordines; alii laxiores, à Pelagianis semitis minus declinantes; alii strictiores ab iisdem magis declinantes. Ita disertè testatur S. Prosper in suâ ad S. Aug. epistolâ. Hæc factâ distinctione, fatetur equidem Jans., lib. 7 de heres. Pelag., cap. 2, priores Semipelagianos negavisse gratiam interiorem prevenientem ad initium fidei; neque id mirum, inquit; illi siquidem heretici quoad gratiam à Pelagianis non discrepabant; asserebant enim, teste S. Prosp. citatâ ad S. August. epist. et quantum quisque ad malum, tantum

habere facultatis ad bonum, parique in mente animum se vel ad vitia vel ad virtutes movere. » At non ita est de aliis Semipelagianis, quos negavisse gratiam interiorem ad initium fidei nullo certo arguento evinci posse contendit ibidem Yprensis. Respondeo 1º, uno excepto S. Prosperi testimonio ex saepius laudatâ S. Aug. epistolâ deducto, alia omnia quæ protulimus ad probandam nostram Conclusionem testimonia generalia esse, et de omnibus Semipelagianis etiam strictioribus, ipso fatente Jansenio intelligi debere; atqui illa testimonia, quantumvis reclamet idem Jansenius, clarè demonstrant Semipelagianos negâsse gratiam interiorem ad initium fidei; ergo certis argumentis evincitur à Semipelagianis etiam strictioribus qui à Pelagianis semitis magis distabant, negatam fuisse gratiam interiorem voluntatis ad initium fidei. Respondeo 2º falsissimum esse quod contendit objectio post Jansenium, nimirum laxiores Semipelagianos quoad gratiam à Pelagianis nullatenus discrepasse, atque cum ipsis gratiam interiorem ad quælibet bona opera exclusisse. Namque, si quo argumento id confici posset, maximè his S. Prosperi verbis quæ in objectione relata sunt, in quibus vim potissimum facit Jansenius, et quantum quisque ad malum, etc.; atqui ista verba minimè probant id quod intendit Jansenius. Neque enim debent intelligi sensu Pelagiano, de bono tum inchoando, tum perficiendo, sed tantum de primâ boni cupiditate, seu de speciali desiderio, speciali voluntate hujus vel illius actus virtuosi hic et nunc eliciendi, in quo initium bonorum operum à Semipelagianis positum fuisse supra observavimus; adeòque hoc unum significant adducta ex S. Prospero verba, unumquemque hominem, juxta laxiores Semipelagianos, tantum habere facultatis ad primum cujuslibet boni appetitum, desiderium ac voluntatem, quam ad malum; et æquè facilè posse ad virtutes sese primò movere quam ad vitia, licet ad bona opera actu exequenda et perficienda gratiam interiorem necessariam judicarent. Hanc esse genuinam textûs S. Prosperi interpretationem liquet ex his verbis immediatè sequentibus, quem bona appetentem gratia Dei soveat, etc., quæ manifestè ostendunt hosce Semipelagianos post primum boni appetitum et specialem ipsius voluntatem, admisisse gratiam adjuvantem et soventem, seu corroborantem ad cætera complenda. Respondeo 3º, etiamsi verum esset, quod contendit Jansenius, laxiores Semipelagianos omnem gratiam etiam

ad opera bona respuisse, indè non sequeretur ab ipsis solis gratiam voluntatis negatam fuisse: quin inde potius inferendum esset omnes Semipelagianos talenm gratiam negavisse, et in eo duntaxat inter eos discrimen fuisse, quòd alii solum fidei initium, alii perfectam etiam justitiam absque gratiæ voluntatis beneficio obtinueri asseverarent.

Et verò reipsa S. Prosper in citatâ epist. errorem hunc Semipelagianis etiam strictioribus non obscurè tribuit, de illis enim loquens initio epistolæ hæc habet: « Haec ipsorum definitio ac professio est.... universis hominibus propitiationem quæ est in Sacramento sanguinis Christi, sine exceptione esse propositam, ut quicunque ad fidem et ad baptisum accedere voluerint salvi esse possint; qui autem credituri sunt, quive in eâ fide, quæ deinceps per Dei gratiam sit juvanda, mansuri sunt, præscisse ante mundi constitutionem Deum, et eos prædestinâsse in regnum suum, quos gratis vocatos (nempe per Evangelii prædicationem) dignos futuros electione, et de hâc vitâ bono fine excessus esse præviderit. » Quo in loco habemus 1º, hosce strictiores Semipelagianos, ab homine accidente ad fidem et ad baptismum nihil aliud postulâsse, nisi ut vellet accedere, nullâ factâ gratiæ mentione. 2º In eorumdem sententiâ, fidem semel acquisitam nonnisi deinceps juvari per gratiam; quod satis apertè significat, fidem primò acquiri sine gratiâ, et postea tantum adjuvari per gratiam ad bona opera. 3º Eosdem respectu fidei non admisso prædestinationem, sed solam præscientiam; porrò, ut manifestum est ex S. Aug. lib. de Prædest. SS. cap. 17 et 19, præscientia sola sine prædestinatione, gratiam omnem excludit; ergo, etc.

Denique ibidem monet S. Prosper eosdem Semipelagianos nullum assignare potuisse ex praecedentibus Patribus qui eorum sententiæ prævisisset. Cùmque, inquit, ut ea ipsi exponent secundum quorum velint sensu depositimus; nihil se profitentur invenisse quod placeat. Ast si Semipelagiani illi aliquam ad initium fidei voluntatis gratiam prævenientem admisissent, facile apud veteres Patres invenire potuissent suæ opinionis præcursoros; multos siquidem antiquiores Ecclesiæ doctores in eâ versatos fuisse sententiâ, nec ipse diffitetur Jansenius; Semipelagiani ergo etiam strictiores nullam prorsus gratiam voluntatis admisere.

Objicies 8º: Joannes Cassianus, Faustus Re-

giensis, Gennadius, primarii fuere Semipelagiani erroris propagatores; atqui tamen hi omnes gratiam Dei admisere quæ semper invitaret, præcederet et adjuvaret voluntatem nostram. Ita Cassianus collat. 15; Gennadius lib. de Eccles. dogmatibus cap. 21; Faustus, teste eodem Gennadio lib. de Viris illustribus; ergo Semipelagiani non negabant gratiam interiorum prævenientem etiam initium fidei. Respondeo 1º, ex dictis inter prænotata, non ex solis Fausto et Cassiano judicandum esse de statu erroris Semipelagianorum, sed ex scriptis Prosperti et Hilarii, et præsertim S. Aug. Porrò evidentibus horumce SS. Patrum testimoniis supra demonstravimus Semipelagianos non existimasse gratiam interiorum necessariam ad initium fidei. Respondeo 2º, nostrum non esse discordes hæreticos inter se conciliare. Cassianus, teste S. Prospero lib. contra collat. cap. 4, in hoc erravit, quòd existimaret e inesse homini naturaliter virtutum semina beneficio Creatoris inserta... ipsos laudabiles motus, appetitusque virtutum esse à nobis, sine gratiâ.... bonos salubresque conatus, posse in nobis, etiamsi à Deo non inspirantur, incipi pere. Faustus lib. 1 de Grat. et lib. Arb. ait, fidem omnibus naturaliter insertam esse. Quod Gennadium spectat, aut fuit Semipelagianus factione duntaxat, non dogmate, ut opinantur nonnulli; aut jam ex errore Semipelagiano revocatus fuit cùm librum de dogmatibus ecclesiasticis conscripsit; hic enim liber à nemine veterum erroris notatus fuit contra gratiam; et loco in object. laudato dogma catholicum exprimere videtur eodem sensu, iisdemque fermè verbis, ac synodus Araus. II. can. 25.

Respondeo 3º, testimonia Cassiani, Fausti, et aliorum Semipelagianorum facilè solvi posse adhibitâ distinctione: Semipelagianî admiserunt gratiam prævenientem, externam, positam scilicet in prædicatione Evangelii, concedo; internam, subdist. : Quandoque, et uti minime necessariam, concedo; semper, et tanquam absolutè necessariam, iterum subdist. Quoad incrementum fidei et perfectionem, imò et initium bonorum operum, concedo; quoad initium fidei, nego. Fidem enim inter opera non recensebant, quemadmodum supra suo loco declaratum est.

Objicies 9º: SS. Aug., Prosper et alii Semipelagianorum debellatores non semel asserunt veram fuisse Semipelagianorum sententiam in statu innocentiae: atqui vera non fuisse, nisi

admisissent gratiam voluntatis prævenientem ad initium fidei et salutis; hæc enim Adamo innocentii perimere ac homini lapso necessaria fuit ad quemlibet bonum ac salutiferum voluntatis motum; ergo, etc. Argumentum istud scep̄t̄us urget Jans. præsertim lib. 8 de haeresi Pelag. cap. 6. Respondeo 1°, istud argumentum Jansenio esse solvendum. Namque in iis S. Aug. testimonij quæ objicit, loquitur S. doctor non præcisè de initio fidei et salutis, sed de resistentiâ temptationibus et bonis qui-buslibet operibus; porr̄d, si Jansenio fides, Semipelagiani admiserunt gratiam ex sese efficiacem ad opera bona perficienda; hanc autem Adamo ullatenus fuisse necessariam negat Yprensis; ergo, etc. Respondeo 2°, quidquid sit de maiore, de quâ non ita liquidò constat, negando minorem; sicut enim Massilienses dicebant nos per vires liberi arbitrii in creatione accepti sine gratiâ præveniente posse saltem habere fidem et in eâ perseverare; ita etiam fatebatur S. Aug. Adamum propriâ libertate (que gratiam habitualē simul cum illustratione intellectū complectebatur), in creatione acceptâ absque ullo gratiæ voluntatis prævenientis auxilio potuisse non solum credere, sed etiam sperare, diligere et exercere alios actus habituum quos in suâ creatione accep-erat. Verum de hoc arguento ubi et ex professo disputabimus, ubi de statu innocentiae.

Objicies 10 : Semipelagiani hanc duntaxat rejiciebant gratiam ad initium fidei, quæ videtur perimere libertatem, fatalem inducere necessitatem, in desperationem, desidiam ac torporem homines impellere; ut patet ex Prosp. et Hilarii ad S. Aug. epistolis; atqui talis non est quælibet gratia præveniens versatilis ac libero voluntatis arbitrio permitta, sed sola victrix ac ex sese efficax; ergo, etc. Ita Jans. lib. 7 de haeresi Pelag. cap. 18. Resp. dist. min. : Talis non est gratia præveniens versatilis, in rei veritate, concedo; in mente Semipelagianorum, nego. Quod Pelagiani dicebant contra necessitatem gratiæ ad quodcumque bonum, hoc ipsum contorquebant Semipelagiani adversus necessitatem gratiæ prævenientis initium fidei; et quemadmodum falsò sibi persuaserant Pelagiani, ut supra vidimus ex SS. Hier. et Aug. non esse liberum arbitrium nisi plenam ex se potestate haberent homines tam ad bonum quam ad malum; similiter etiam Semipelagiani existimabant liberum arbitrium penitus extingui, si saltem ex se non posset inci-

pere, id est credere aut velle credere; unde, ut homo censeretur liber in negotio salutis, ali- quid initiale circa salutem prorsus à gratiâ in- dependens admittendum esse contendebant; nempe initium fidei, seu pium credulitatis af- fectionum.

Omnia itaque momenta et expostulationes Semipelagianorum adversus S. Aug. non oppugnabant naturam et agendi modum gratiæ quam propugnabat S. D. sed ipsius duntaxat gratiæ uitatem, et necessariam, ut ita dicam, præventionem ad primum etiam salutis desiderium et initium. Eu fons et origo omnium expostulationum et conviciorum quibus Massilienses S. Aug. doctrinam infamabant; id manifestum sit solâ inspectione epistolarum SS. Prosp. et Hilarii ad S. Aug. necnon librorum de Prædest. SS. et de Dono persever. quo- eâ occasione exaravit S. doctor.

Quæres 1°, an Semipelagiani erraverint circa scientiam conditionatorum, quæ est in Deo, et à nonnullis media nuncupatur. Respondeo illos quidem errasse, quod tali scientiâ abusi fuerint, non verò præcisè quod eam admiserint. In his autem quinque potissimum aberrant circa scientiam conditionatorum, 1° in eo quod vellent per illam Deum cognoscere qui-nam ex solo naturæ affectu benè dispositi for- rent ad fidem suscipiendam, quique solis liberi arbitrii viribus credituri essent, si ipsis veritas Evangelii annuntiaretur; quod certè erroneum esse nemo non videt; fidem enim Dei donum esse, scep̄t̄imè et clarissimè inculcat Scripturæ, quemadmodum contra Semipelagianos tradit S. Aug. lib. de Prædest. et de Dono persev. 2° Errabant etiam quod assererent, pium illum ac naturalem credulitatis affectum quem Deus prævidebat ex hypothesi prædicationis Evangelii, primam esse radicem et causam vocationis ad fidem; ita ut eâ ratione coque mo-tivo Deus certò moveretur ad mittendos prædicatores qui veritates evangelicas annuntiarent; unde consequens erat gratiam vocationis grata-uitam non esse, sed dari secundum merita. Etenim cùm ab illis quærebatur quare Evangelii fides aliquibus, potiusquam aliis prædicaretur, respondebant, teste S. Prosp. epist. ad S. Aug. « dispensasse Deum tempora, et mi-nisteria prout prævidit Deus credituros, et exortura erat bouorum credulitas volunta-tum. » Idem refert S. Hilarius in epist. ad S. Aug. 3° Adhuc abutebantur Semipelagiani scientiâ conditionatorum, quod vellent futu-rum voluntatis sub conditione gratiæ confe-

rendæ consensum à Deo prævisum, esse causam, regulam et motivum ejusdem gratiae conferendæ; ex quo consequetur scientiam conditionatorum non tantum esse causam directivam decretorum Dei circa bona opera, sed etiam motivam, impulsivam et certò determinativam; quod planè absurdum esse et erroneum, vel ex uno Tyriorum et Sidoniorum exemplo demonstratur, apud quos patrata non fuere miracula, etsi prævidisset Deus, futurum ut ipsi erederent, et dignos pœnitentiae fructus agerent, si apud eos factæ fuissent virtutes, quæ in Corosaitis et Bethsaitidis factæ fuerant; quo exemplo Semipelagianos urget S. Aug. lib. de Prædest. Sanetorum. 4º Quod ex præcedentibus consequitur, juxta Semipelagianos scientia conditionatorum convertebatur in absolutam independenter à decreto, saltem tanquam à primâ et præcipuâ causâ. Scilicet volebant rem aliquam primum conditionatè duntaxat futuram, non fieri postmodum futuram absolutè præcisè propter decretum, seu prædestinationem Dei ad gratiam; quinimò prædestinationem illam idecō esse in Deo, quod prævidisset rem sub conditione futuram; quod signum sepiùs refellit S. Aug. præsentim lib. de Dono persever. cap. 19: « Quandò, inquit, legimus Dei præscientiam, et agitur de vocatione electorum, eamdem prædestinationem intelligere oportet. » 5º Abutebantur etiam scientiâ conditionatorum erga parvulos. Cùm enim S. Aug. contra ipsos probaret gratuitam planè esse prædestinationem ad gratiam, exemplo duorum parvolorum quorum unus ante susceptum baptismus è vivis excedebat, alter verò non nisi post susceptum illud sacramentum; respondebant idcirco uni ex illis concessam esse præ alio gratiam baptismatis, quod Deus prævidisset ipsum, si ad adultam ætatem pervenisset, benè usurum esse suo libero arbitrio, alterum verò non item; atque ita parvolorum prædestinationem aut reprobationem fundebant in præscientiâ bonorum vel malorum operum, quæ nunquam absolutè futura erant, sed quæ tamen futura fuissent, si parvuli illi ad adultam ætatem pervenissent: « Tales aiunt perdi, talesque salvari, » inquit S. Prosper in epist ad S. Aug., « quales futuros illos in annis majoribus, si ad activam servarentur ætatem, scientia divina prævidebit; » quam quidem absurdam et erroneam sententiam ibidem explodit S. D. cuius verba supra retulimus. Eamdem opinionem refellit et irridet S. Aug. multisq[ue] confutat argumentis,

isto in primis, nempè quod nullus præmio vel supplicio offici debet propter ea bona vel mala quæ facturus fuisset, sed tantum propter ea quæ reipsa fecit. « Nullus mortuus, » inquit lib. de Dono persever. cap. 9, « judicatur ex bonis seu malis quæ fuerat, si non moreretur, acturus; alioquin Tyrii et Sydonii non secundum ea quæ gesserunt, poenas luarent; sed potius secundum ea quæ gesturi fuerant, si in eis illæ virtutes evangelice factæ fuissent, per grandem pœnitentiam, et per Christi fidem consequerentur salutem. »

Ast ab his erroribus longissimè distat doctrina scientiæ mediæ, prout nunc à nonnullis Theologis defenditur. Namque 1º asserunt ad omnia opera bona, ipsumque primum fidei et salutis initium, gratiam voluntatis prævenientem necessariam esse, adeò ut nec futura bona opera, nec pius credulitatis affectus prævideantur à Deo, nisi sub conditione gratiæ concedendæ. 2º Negant gratiæ tum baptismi, tum vocationis, tum etiam efficacis conferendæ motivum et causam esse consensum voluntatis prævisum sub conditione; nullus enim est ita pessimus, qui non prævideatur à Deo convertendus et salvandus, si talis vel talis gratia quam Deus benè novit ipsi concederetur, et quæ nihilominus ipsi denegatur; motivum ergo illius gratiæ concedendæ, sola est, in eorum mente, specialis Dei misericordia. Ratio à priori est, quia, juxta scientiæ mediæ patronos, scientia conditionatorum est causa directiva duntaxat decretorum Dei, non impulsiva et determinativa. Nempè posito quod Deus velit voluntate absolutâ et efficaci aliquem ad se convertere, videt per scientiam conditionatorum, an huic vel illi gratiæ sit consensurus ex hypothesi quod ei concedatur, atque ex purâ suâ misericordiâ, ex purè gratuito decreto hanc illi gratiam decernit, qui videt ipsum in talibus circumstantiis consensurum. 3º Juxta eosdem theologos, scientia conditionatorum non transit in absolutam, nisi mediante absoluto, efficaci et purè gratuito Dei decreto, quod quidem prima est futuritionis absolutæ rerum causa.

Ex quibus omnibus patet, doctrinam scientiæ mediæ prout à nonnullis theologis propugnatur, nihil commune habere cum Pelagianorum et Semipelagianorum erroribus. Audiatur hanc in rem illustrissimus Bossuetius secundo Documento Pastorali adversus Jurieum pag. 140, ubi sic loquitur: « Pour récriminer, M. Jurieu nous objecte que nos Molinistes sont Demipélagiens, et que l'Église romaine tolère un

¶ Pélagianisme tout pur et tout crû. Pour ce qui regarde les Molinistes, s'il en avait ouvert seulement les livres, il aurait appris qu'ils reconnaissent pour tous les élus une préférence gratuite de la divine miséricorde; une grâce toujours prévenante, toujours nécessaire pour toutes les œuvres de piété; et dans tous ceux qui les pratiquent, une conduite spéciale qui les y conduit. » Idem conceptis verbis docet Natalis Alexand. ad sec. V. Hist. Eccles. cap. 5, art. 8, ubi de Semipelagianorum erroribus agens, hæc habet : « Candum ne recentioribus quibusdam theologis, qui... scientiam quamdam medium propugnant, Semipelagiani erroris nota inuratur, quod imprudenter et temerè novi quidam auctores fecerunt, vel Semipelagianorum dogmatum ignari, vel studio partium in transversum acti; magnum est enim quantum ad hoc utrumque dogma, inter Semipelagianos et theologos illos disserimen. » Idem tradunt Hyacinthus Serri in opere cuius titulus : *Schola Thomistica vindicata*, pag. 8; Hyacinthus Amat de Graveson, tertia parte epistolarum in quibus doctrina Thomistica assentitur ac vindicatur, epist. primâ. Ante eos idem etiam docuerant Alvares, Joann. à S. Th. Ledesma, etc.

Quæres 2º, an Semipelagiani erraverint circa voluntatem Dei salvandi omnes homines. Respondeo ipsos circa voluntatem Dei errasse in quatuor præsertim capitibus, de quo vide quædicta sunt tract. de Attributis quæst. 8, ubi Semipelagianorum errores circa voluntatem Dei salvandi omnes homines retulimus.

Quæres 3º, an iidem erraverint circa divinam prædestinationem. Respondeo in multis aberrasse. 1º Errabant circa prædestinationem parvolorum, quos dicebant ad gloriam eligi propter merita nunquam futura, sed quæ fuisse posita, si diutiū parvuli in vita perseverassent. 2º Errabant etiam circa adulorum prædestinationem, quia asserebant Deum conditionatè omnium hominum velle salutem, si nimirū ipsi vellent credere, vel se ad fidem præparare per solas naturæ vires, ita ut propter illud initium fidei naturale concederentur media ad salutem necessaria. Vide quædiximus quæsito I, circa conditionatorum scientiam.

Verum, quemadmodum observat Natal. Alex. loco citato, aliique auctores mox laudati, erroribus illis nullatenus inficitur horumce theologorum doctrina, qui prædestinationem ex

prævisis meritis fieri propugnant. Nam 1º, admittunt quidem illi theologi generalem et conditionatam in Deo de salute omnium hominum voluntatem, si nimirū omnes ipsi velint salvari, sed illa conditio, quod homines velint salvari, gratiam supponit, quia nullus potest quidquam velle aut operari ad æternam vitam conducens, nec ipsum salutis desiderium concipere sine præveniente gratiâ voluntatis. 2º Respectu eorum omnium qui salvantur, sive sint adulti, sive parvuli, specialem agnoscunt predilectionem Dei, per quam ipsis merè gratiâ specialia auxilia decreta sint, quibus factum est ut salvarentur. 3º Semipelagianorum figuratum circa prædestinationem parvolorum explodunt; quod enim aliqui parvuli non moriantur nisi suscepto baptismate, illud putant ex solâ Dei benignitate esse repetendum, quanvis existimant infantes illos efficaciter ad gloriam non eligi, nisi ex præviâ applicatione meritorum Christi quæ sit per baptismum.

Dissertatio tertia.

DE MONACHIS ADRUMETINIS.

Aliquantò post damnatos à Zozimo summo pontifice, postque ejectos Occidente Pelagianos, exorta sunt inter monachos Adrumetinos dissidia super quæstione de gratiâ et libero arbitrio; de quibus duo hic paucis inquirenda sunt, occasio scilicet, et materia horumce dissidiorum; seu historia dissidii, et in quo positus fuerit monachorum error.

ARTICULUS PRIMUS.

Compendiosa hujusce dissidii delineatio.

Adrumetum civitas erat in Byzacenâ Africæ provinciâ celebris. Hanc prope urbem cœnobium incolebatur à monachis sub Valentini abbatis regimine, inter quos Florus quidam patrìa Uzalensis numerabatur. Hic cùm in patriam iter suscepisset, ibi celeberrimam S. Aug. epistolam ad Sextum exscripsit, et Adrumetum ad fratres suos transmisit; hanc Adrumetini monachi perlegerunt; sed cùm eorum quinque vel non multò plures illius sensum non assequerentur, graves in cœnobio contentiones et dissidia excitavère, contendentes videbant, ab aliis, qui doctrinam hanc rectius intelligebant, ita defendi gratiam, ut liberum abolerent arbitrium, negarentque Deum in die judicii redditurum unicuique secundum opera sua.

Valentinus monasterii abbas his tumultibus incassum mederi conatus, consensit tandem duos monachos Cresconium et Felicem Hippo-nem proficiisci ut S. Aug. adirent ac consularent. Hi contentionis statum, quā turbatum fuerat monasterium perturbatè omnino ac per-versè S. D. exposuerunt; ipsi quippe objectiones, calumnias, accusations intentatas adversus Florum, aliosque qui genuinam S. Aug. sententiam tuebantur, velut propriam Flori, aliorumque doctrinam proposuere. Docuit monachos Augustinus, eisque suam ad Sextum epistolam exposuit; scripsit etiam de eodem argumento duplice in ad Valentimum epistolam 214 et 215, in quarum postremā Valentimum rogabat, Florum ad se mitteret, id scilicet animo conjectans, quod res erat, adversus illum ideò tumultuari alios, quod non assequerentur quae dicaret. Librum insuper conscripsit ad eumdem Valentimum et cum illo monachos, *de gratiā et libero arbitrio*, in quo gratiae et liberi arbitrii concordiam exponit, gratiamque non ex meritis dari demonstrat.

Istius lectio voluminis novo dedit occasionem errori; cùm enim omnia bona opera Dei dona esse in eo səpius inculcat S. Aug., quidam monachus id legens in eam prolapsus est absurditatem, ut dixerit neminem esse corripiendum si præcepta non facit, sed duntaxat pro illo ut faciat Deum esse orandum. Id S. D. Valentinus nuntiavit per Florum, cuius probatā fide, lib. *de corrept. et gratiā*, quo pleniū Adrumetinos monachos instrueret, elucubravit: in eo utilitatem ac necessitatem correptionis ostendit. His historicè prenotatis, jam de errore horumce monachorum investigandum.

ARTICULUS II.

Quis fuerit Adrumetinorum monachorum error.

Nonnulli cum Sirmundo in suā Hist. Prædestinatianā docent præfatos monachos, fuisse præformatores hæresis Prædestinatiorum, seu eorum qui, ut gratiam defenderent, liberum arbitrium è medio tollebant; alii verò cum card. Norisio lib. I Hist. Pelagianæ cap. 15, contendunt illos è contra Pelagianā fuligine tintos fuisse, atque ut liberum arbitrium tuerentur gratiam impugnasse.

CONCLUSIO. Adrumetini monachi Prædestinatianæ hæresecos autores, vel præformatores non fuere, sed Pelagianæ potius labe infecti. Probatur 1º ex diserto S. Aug. testimonio lib. 2 retractat. cap. 66: « Propter eos, inquit, qui.... sic defendunt liberum arbitrium, ut

negent Dei gratiam, asserentes eam secundū merita nostra dari; scripsi librum, cui titulus est: *De gratiā et libero arbitrio*. Ad eos autem scripsi monachos Adrumetinos, in quorum monasterio de hac re coperat esse contentio. » Adrumetini ergo non prædestinatianæ, sed Pelagianæ hæresecos labe infecti fuere. Probatur 2º ex S. Prospero epist. ad S. Aug. ubi sie loquitur: « Evenit ex dispositione misericordiæ Dei, ut cùm quosdam intra Africam (monachos scilicet Adrumetinos) similia movissent, librum de Corrept. et Grat. plenum divinæ anctoritatis emittere. » Similia ergo moverunt Adrumetini illi et Massilienses; porro nemo dixerit Massilienses errori Prædestinatiano favisse, à quo tanto-per abhorrebant, ut non aliā de causā doctrinam S. Aug. acriū insectarentur, quām quod eam huic errori omnino conformem esse sibi falsò persuasissent; ergo, etc. Probatur 4º Vel illi erant Prædestinatiani qui Floro resistebant, vel ipse Florus; sed neutrum dici potest. Non primum. Nam ii fuere commoti lectione epistolæ ad Sextum, quæ gratiam negat secundū merita dari; ii sunt quos docet ac præmunit S. Aug. contra errores Pelagii; ii tandem sunt qui Florum accusabant, quasi liberum negaret arbitrium, epist. 214; quæ omnia apertè demonstrant ipsos fuisse non Prædestinatianos, sed meros Pelagianos. Non secundum. Evidem Florus de illo errore accusatus fuit, sed ab iis qui prorsus doctrinam Pelagii sectabantur, ut docent eorum verba, quæ sibi ut objections proponit S. Aug. Fuit accusatus, sed haec non erat illius fides: *Servi tui Flori hæc fides est, pater, non sicut fratres isti sunt locuti*, ait Valentinus abbas epist. 216. Fuit accusatus, sed suspicabatur S. D. eos qui accusabant Florum ipsum non intelligere, epist. 214: « Melius tamen facietis, inquit, quod multum rogo, si ipsum, à quo dicunt se fuisse turbatos, ad me mittere non grave-mi; aut enim non intelligit librum meum, aut fortè ipse non intelligitur. » Fuit accusatus, sed post audientiam recessit justificatus: « Hanc fidem que sine dubio vera et propheticæ et apostolica et catholica fides est; eam in fratre nostro Floro invenisse me gaudeo, unde hi potius corrindi sunt..... qui eum non intelligebant. » Ita S. Aug. lib. de Corrept. et Grat. cap. 1. Hæc adeò firma sunt ut et alia adjicere supervacaneum esset.

Dices: S. Aug. lib. de Grat. et lib. Arb. cap. 1, in quo totius libri scopus habetur, sic

loquitur: « Quoniam sunt quidam, qui sic gratiam Dei defendant, ut negent hominis liberum Arbitrium, » ubi manifestè supponit, quosdam è monachis Adrumetini negasse liberum arbitrium, ac proinde erroribus Prædestinatianis adhaesisse. Idem apertè declarat epist. 214. Respondeo, cùm haec scriberet S. D. deceptum fuisse falsâ relatione Cresconii et Felicis, qui ex simplicitate vel imperitiâ perversè omnino et perturbatè dissentionis causam narraverant. Hi nempe, ut antea observavimus, objectiones et calumnias quibus nonnulli è monachis doctrinam Flori diffamabant, veluti propriam ipsius sententiam exposuere; ast ubi semel Florum audivit, illius fidem laudavit, ut constat ex citato cap. 2, lib. de Corrept. et Gratia: inò et antequām Florus ipsum adiret, jam suspicabatur S. D. calumniam, unde lib. de Grat. et lib. Arb. cap. 1, post verba objecta continuò addit: *Aut quando gratia defenditur, negari existimat liberum arbitrium.* Denique, quod item omnem dirimit, lib. 2 Retract. cap. 66, asserit S. D. exarâsse librum de Grat. et lib. Arb. adversus eos qui ita defendant liberum arbitrium, ut negent Dei gratiam; ibidem declarat se eundem librum ad monachos Adrumetinos direxisse; nulli ergo fuere Prædestinatiani in monasterio Adrumetino, benè tamen nonnulli Pelagianâ fuligine tincti.

Dissertatio quarta.

DE PRÆDESTINATIANIS QUINTI SECOLI.

Dictum est hucusque de illis qui errârunt circa gratiæ naturam, necessitatem et gratuitatem; nunc de iis tractandum qui errârunt circa ipsius agendi modum.

Observandum itaque 1º, Prædestinatianos, seu, ut alii dicunt, Prædestinatos, in oppositum Pelagii errorem lapsos fuisse. Pelagiani nimiù extollentes liberum arbitrium, gratiæ necessitatem negavere; Prædestinatiani è contra gratiæ plus aequo tribuentes, libertatem arbitrii interemerunt. Prædestinatione, tanquam à parte magis conspicuâ et insigni errorum quos profitebantur, dicti sunt Prædestinatiani.

Observandum 2º, varios et multiplices fuisse Prædestinatianorum errores. Ad istos potissimum revocari possunt. Primus ac palmaris, ex quo cæteri omnes derivantur, iste est, videlicet quosdam esse homines, decreto absoluto et omnem demeritorum prævisionem antecedenti,

ad mortem seu damnationem æternam prædestinatos. Secundus, Deum prædestinare ad media quæ deducunt ad interitum, nempe ad malam vitam, ad vitium, atque adeò ad malum culpæ et peccatum. Tertius, Deum non velle omnes homines salvos fieri, sed tantum eos qui salvantur. Quartus, Christum Dominum, pro solis electis et prædestinatis mortuum fuisse, ac pro iis solis sanguinis sui pretium Deo Patri obtulisse. Quintus, post primi hominis lapsum ex toto liberum voluntatis arbitrium extinctum esse. Sextus, Sacra menta in iis otiosa esse et sterilia; hoc est, nec peccatum iis dimittere, nec gratiam conferre, qui sunt ad mortem prædestinati.

Hæc et alia fuisse Prædestinatianorum commenta constat ex Epistolis Fausti et Lucidi, aliisque auctoribus infra recensendis.

Observandum 3º, circa præsentem controversiam non unam esse omnium sententiam. Jansenius lib. 8 de hæresi Pelagianâ cap. ultimo, existimat nusquām ante Lutherum et Calvinum exitisse in rerum naturâ Prædestinatianam hæresim, eamque nihil aliud esse quā meras objectiones et calumnias quibus Massilienses S. Aug. et discipulorum ejus doctrinam diffamare conabantur; seu S. D. doctrinam ab illis invidiosè propositam ac deformatam. Quæcumque autem in hujus suæ sententiæ confirmationem profert, non ipse primus excoigitavit, sed ea omnia à Jacobo Usserio inter Calvinistas notissimo expilavit ac deprompsit ex libro quem anno 1631 Dublini edidit sub hoc titulo: *Gotesalci et Prædestinatianæ controversiæ ab eo motæ historia.* De synodis Arelatensi et Lugdunensi omnino silet Jansenius (quamvis earum historiam legisset apud Baronium cuius ipse locum indicat), quia nimirum nondum prodierat in lucem alter ejusdem Usserii liber, Dublini pariter editus anno 1639, hoc est, uno post mortem Jansenii anno. Eo in libro quem inscripsit: *Britannicarum Ecclesiæ antiquitates, prædictarum synodorum auctoritatem ac veritatem exsullat Usserius;* unde Jansenii discipuli avidè arripuerunt quidquid ad easdem synodos elevandas, subinde sexcenties recixerunt.

Jansenio et Usserio hâc in parte suffragatur Gilbertus Mauguinus in supremâ Parisiensi Monetarum curiâ præses. Is seculo proximè elapsò Gotesalci defensionem suscepit, et Prædestinatianam hæresim pro fabulâ adversus Augustinianæ doctrinæ propugnatores confictâ traduxit; hunc confutavit Cellotius Societatis

Jesu theologus, libro cui titulus : *Historia Gotescalei Prædestinatiani*; Parisiis an. 1655.

Doctissimus Sirmundus in suâ Historiâ Prædestinatianâ ex adverso docet 1º, haeresim illam anno circiter 424 in Africâ natam fuisse apud monachos Adrumetinos. 2º SS. Prosperum et Hilarium contra eamdem haeresim per Gallias grassantem S. Augustini opem implorasse, quibus morem gessit S. D. editis contra Prædestinatianos libris de Prædest. SS. et de Dono persever. 3º Post Aug. obitum memoratos Prosperum et Hilarium, Romam ad Cœlestinum confugisse, à quo gravissimum contra Prædestinatianos rescriptum ad episcopos Galliæ datum impetrârunt. 4º Eundem errorem à Lucido præsbytero propugnatum et retractatum fuisse versus finem quinti seculi. 5º Tandem Gotecaleum illius hæresis instauratorem fuisse nono seculo.

Inter hanc utramque extremam sententiam medius occurrit eminentiss. card. Norisius lib. 2 hist. Pelag. cap. 15. Contra Jansenium et Mauguinum docet, Prædestinatianam hæresim nou omniò fictam et commentitiam fuisse, sed veram, à Lucido præsertim presbytero, aliisque nonnullis obscuri nominis propugnatam; ast contra Sirmundum contendit, eam nec in monasterio Adrumetino natam, nec à SS. Prosp. et Hilar. impugnatam, nec à S. Cœlestino damnatam fuisse. Quid de totâ istâ controversiâ sentiamus, patebit sequentibus Conclusionibus.

CONCLUSIO PRIMA. — Prædestinatiana hæresis exorta non est in Africâ in monasterio Adrumetino.

Hujus conclusionis veritas aperta est et explorata ex dictis dissert. præcedenti, in quâ ostendimus, monachos Adrumetinos, ut librum tuerentur arbitrium, adversus gratiæ necessitatem dimicasse.

CONCLUSIO SECUNDA. — Prædestinatiana hæresis non emersit in Galliis Cœlestino I summo pontifice; neque adversus eam SS. Augustini aut Cœlestini opem imploravere Prosper et Hilarius.

Probatur : Nam quos impugnaverè SS. Prosper et Hilarius in suis operibus, et S. Cœlestinus in suo celebri ad episcopos Galliæ rescripto, ubique exhibentur tanquam S. Aug. hostes infensissimi; sancto doctori perpetuò obloquebantur, immania errorum portenta ipsi affligerbant, mira ejus scripta infamabant, effuentes ipsum sub gratiæ nomine fatalem inducere necessitatem; porrò qui ita sanctissimi

præsulis nomen et doctrinam proscindebant, potius Pelagianorum erant reliquiae, quâ Prædestinatiani qui S. Aug. ipsiusque doctrinam impensè laudabant, eamque se profiteri, etsi falsò gloriabantur

CONCLUSIO TERTIA. — Prædestinatiana hæresis non est segmentum, neque mera calunnia quâ Massilienses S. Augustinum ejusque discipulos insanare studuerunt, ut placet Jansenio et ejus Apologistis; sed vera et realis hæresis in Galliis quinto seculo à Lucido quodam presbytero, Monimo, et alii nonnullis propugnata.

Probatur 1º ex epist. Fausti ad Lucidum, in quâ sex mox recensita Prædestinatianorum dogmata ipsi damnanda proponit, quæ nisi ipse anathemate confixerit, atque subscriperit epistolæ, ipsum ad synodum delaturum comminatur : « Quod si eam, inquit (epistolam), subscriptam, ut dixi, transmittere nolueris, aperte adhuc te in errore persistere ipso silentio comprobabis; ac proinde mihi jam necessitatem facies ad personam tuam publicis conventibus exponendam. » Extat prædicta epistola tom. 4 conciliorum Labb. pag. 1042, et Biblioth. edit. Lugd. tom. 8, pag. 524.

Probatur 2º ex libello emendationis Lucidi ad episcopos Gallicanos, quo prava sua dogmata ejurat his verbis : « Correctio vestra, inquit, salus publica, et sententia vestra medicina est; unde et ego summum remedium duco, ut præteritos errores accusando, excusem, et salutiferâ confessione meâ diluam. Proinde juxta prædicandi recentia statuta concilii, damno vobis cum sensum illum qui dicit : 1º Humanæ obedientiæ laborem divinæ gratiæ non esse jungendum; 2º qui dicit post primi hominis lapsum ex toto arbitrium voluntatis extinctum; 3º qui dicit quod Christus et Salvator noster mortem non pro omnium salute suscepit; 4º qui dicit quod præscientia Dei hominem violenter compellat ad mortem, vel quod cum Dei precent voluntate, qui pereunt; 5º qui dicit quod post acceptum legitimè baptismum, in Adam moriatur, quicumque deliquerit; 6º qui dicit, alios deputatos ad mortem, alios ad vitam prædestinatos, etc. »

Et postea sic pergit Lucidus : *Hæc omnia quasi impia et sacrilegiis plena condemnabo. Ex quibus patet Lucidum Prædestinatianis erroribus infectum fuisse, quos subinde urgente Fausto ejuravit. Refertur præfatus emendationis libellus, collectionibus mox laudatus.*

Probatur 3º ex duabus conciliis Arelatensi

et Lugdunensi, circa annum Christi 475, ut verisimilius videtur, celebratis: in quibus, 1º errores Lucidi fuere damnati; 2º patrum suffragiis ac subscriptionibus approbata Fausti ad Lucidum epistola; 3º ipsi Fausto hos errores confutandi provincia demandata. Ita constat ex præfatione librorum Fausti ad Leontium Arelatensem episcopum: « Quod, inquit, pro sollelicitudine pastorali, beate papa, Leonti, in condemnando prædestinationis errore concilium summorum antistitum congregasti, universis Galliarum Ecclesiis præstistis; quod verò ad ordinanda quæ collatione publica doctissimè protulisti, operam infirmis humeris curamque mandasti, parùm sanctæ existimationi vestrae consuluitis; » et in fine præfationis: « In quo quidem opusculo, post Arelatensis concilii subscriptionem, novis erroribus deprehensis, adjeci aliqua synodus Lugdunensis exegit. » Lucidus quoque meminit synodi Arelatensis in suo mox citato Retractionis libello. Quæ ad elevandam harumcæ synodorum veritatem et auctoritatem opponunt adversarii, solvemus in responsione objectio- nrum.

Probatur 4º antiquorum scriptorum auctoritate. Prosper Tyro in Chronico; auctor libri antiquissimi, quem primus edidit Sirmundus sub nomine *Prædestinati*; Arnobius Junior qui vixit Ecclesiae seculo V; Ennodius Ticinensis ejusdem ævi nobilis scriptor; Hincmarus in epist. ad Nicolaum papam; Rabanus in epistolis ad Hincmarum; Trithemius, Flooardus, Sigebertus, etc. Hi omnes scriptores loquuntur de Prædestinationis hereticis, quos seculo V Ecclesiam infestasse testantur.

Probatur 5º ex constanti theologorum doctrinâ, qui summo consensu fatentur extitisse antiquitùs Prædestinationam heresim Pelagianæ ex adverso repugnantem; idque novatoribus Lutheranis et Calvinistis exprobrant, quod eam fulminibus ecclesiasticis toties percussam exsuscitaverint. Ita disertè testantur Thomas Valdensis in eximio illo opere quod inscripsit *Doctrinale fidei antiquæ*, lib. 1, art. 4, cap. 22; Didacus Alvarez de origine Pelag. hereseos cap. 50; Claudio Sanctesius episcopus Ebroicensis in Atheismis Calvini; Baronius, Binius, Bellarminus, Alphonsus à Castro, Maldonat., aliique. Verbo dicam, ex theologis orthodoxis ante Jansenium plurimi Prædestinationarios antiquitùs extitisse expressis verbis fassi sunt; ceteri non exigente scopo siluere; verùm nullus est qui hanc heresim quasi mieram fabulam et

anile commentum ex Semipelagianorum officinâ profectum exploserit. Primus omnium Yprensis criticas Usserii conjecturas et hallucinationes sequi maluit, quâm orthodoxorum vestigiis insistere.

Unum est hoc loco minimè prætermittendum celebre testimonium Petri Aurelii, qui aperte profitetur olim extitisse Prædestinationis hereticos, tomo scilicet 1, in responsione ad quartam causam spongiae præambulam pro sacrâ theologiæ Facultate Parisiensi pag. 497: « Ex antiquis quidem temporibus, inquit, quibus eam (Galliam) monstris caruisse constat, nulla exhiberi mirum non est. Subeuntibus postea sensim in hanc quoque messem zizaniis, Gotescaleum provinciæ Rhemensis monachum, antiquos Prædestinationianorum errores renovantem damnarunt primò Germania episcopi auctore Rabano, tum Galliæ antistites auctore Hincmaro. » Si antiqui et renovati à Gotescaleo Prædestinationianorum errores, ergo ante illum extitère, ac proinde seculo quinto.

Solvuntur objectiones. — Objicies 1º, contra tertiam Conclusionem: Quæ dicuntur Prædestinationianorum dogmata, ipsissimæ sunt objections, calumniæ et accusationes quibus Semipelagiani S. Augustini doctrinam infamabant; vera ergo non est, sed fictitia heresis Prædestinationiana. Ita Jansenius citato lib. 8 de heresi Pelagianâ. Respondeo concessò antecedente negando consequentiam: etsi enim, quod libenter fatemur, Prædestinationianorum dogmata omnino convenient cum objectionibus et calumniis quibus Massilienses S. Aug. doctrinam onerabant; inde tamen perperam infert Yprensis, fictiam fuisse et commentitiam Prædestinationianam heresim. Ut enim, non fictitia, sed vera et realis dici possit aliqua heresim duo requiruntur et sufficient; videlicet, primò ut sit perversum dogma, et ut sint hujuscem perversi dogmatis defensores; porrò utrumque hic reperitur. Et 1º quidem, in iis dogmatibus quæ Prædestinationianorum fuisse dicuntur, heresim apertam contineri, patet si revocentur hic in memoriam quæ mox recensuimus præcipua doctrinæ Prædestinationæ placita; unde in iis dogmatibus à S. Aug. propulsandis tam strenuè laborarunt SS. Prosper et Fulgentius, ut scilicet evincerent, « talem sensum scriptis catholicis non inesse doctoris, qualem eum, qui frustra calumniantur, ostentant. » 2º Extitisse aliquos qui predicta dogmata tanquam vera et Augustini doctrinæ consentanea

propugnauerint, constat ex probationibus. Et verò, cum habeamus accusatorem Faustum, et Lucidum reum confitentem, et judices episcopos in duobus conciliis Arelatensi et Lugdunensi congregatos; quid efficacius desiderari potest ut ostendatur aliquos fuisse hæresis Prædestinatianæ assertores?

Objicies 2º: Concilia Arelatense et Lugdunense, in quibus approbatam contendimus Fausti ad Lucidum epistolam, sicta fuere et supposita à Fausto Semipelagianorum antesignano, ut scilicet sententie sue auctoritatem, et S. Aug. discipulis invidiam ejusmodi fraude conflaret; siquidem istorum conciliarum nullus quinto Ecclesiæ seculo nec tribus proximè sequentibus meminit præter Faustum; neque etiam posterioribus seculis Hinemarum, à quibus recentiores mutuati sunt quidquid de ipsis conciliis scripsere; ergo, etc. Ita Mauguinus in Hist. Gotescalci. Respondeo 1º, qui cum Mauguino contendunt prædicta concilia à Fausto Semipelagiano ficta fuisse, Usserii temeritatem longè superare; neque enim Calvinista istarum synodorum veritatem elevat, sed hoc unum vult deceptos fuisse à Fausto Arelatenses Patres; id unum velle Usserium constat ex libro cui titulus: *Britannicarum Ecclesiæ Antiquitates*, cujus verba mox referemus. Respondeo 2º, cum card. Noris. lib. 2 Hist. Pelag. cap. 45, immoritò prorsùs ac sine ullo fundamento Faustum à Mauguino tanquam insignem impostorem hic traduci; quomodo enim in re adeò clarâ et omnibus perspectâ, voluisset aut potuisset, doctissimo metropolitæ Leontio, universis Galliae episcopis, imò et toti Ecclesiæ illudere? Calumniam hanc egregiè repellit loco citato eminentiss. card. his verbis: « Quis enim, *inquit*, de Fausto tantos dolos sibi persuadeat, qui coram universis Galliarum episcopis tantorum mendaciorum architectum se sistere non extimuerit? Quo animo Leontio metropolitæ doctissimo imponere ausus fuisse, quasi de remotissimis Asiae rebus perscriberet, non verò de iis, quæ in duabus nobilissimis urbibus nudius tertius gesta fuerant? Opponit Mauguinus (pergit Noris.), nusquam præter quam in Fausti libris illarum synodorum mentionem fieri; at hoc negantis argumenti genus luctricum est. Scimus Leontium Arelatensem ex Hilarii decreto synodos Gallicanas quotannis coegisse, quarum tamen nusquam memoria extat. » Hæc eminentissimus auctor, qui dñs doctè ac solidè sugillat et expludit

que ad evincendam prædictarum synodorum Arelat. et Lugd. suppositionem congerit Mauguinus.

Unum hic addo quòd etsi Faustus fuerit Semipelagianus quando suam de gestis in causâ Lucidi conseripsit epistolam, non idè fides ei deroganda sit circa factum de quo scribit ad illos qui plurimam in eâ partem habuerunt; nec minus ipsi credendum, quâm Eusebio Ariano, et Socrati Novatiano, de quorum fide in factis historicis quæ palam et apertè nemine contradicente conscripsere, nullus ambigit. Et verò, si, ut placet Mauguino, tota illa historia à Fausto conficta fuisse, haud dubiè confessim in ipsum insurrexisse ac falsi accusâssent ejus hostes et æmuli quos plurimos expertus est.

Objicies 3º: Esto præfata concilia Arelatense et Lugdunense, à Fausto supposita et sicta non fuerint, saltem negari non potest, ipsa mera fuisse Semipelagianorum conventicula, quæ proinde nullius sunt in præsenti causâ auctoritatis. Ita auctor Apologiarum pro Jans. apolo. primâ, pag. 197, his verbis: « Ce concile (d'Arles), ne peut avoir été qu'une assemblée de Semipélagiens, ou d'évêques trompés par un Semipélagien. » Ibid. pag. 204: « C'a été un concile de Semipélagiens. » Probant autem Jansenii Apologistæ, harumce synodorum antistites Semipelagianâ hæresi contaminatos fuisse, quòd Fausti libros de Grat. et libero Arbit. Pelagianis erroribus refertos, approbaverint; idque colligunt ex posterioribus verbis epistolæ nuncpatoriaæ, quâ hosce libros Leontio Faustus obtulit: « In quo quidem opusculo, *inquit*, post Arelatensis concilii subscriptionem, novis erroribus reprehensis, adjici aliqua, synodus Lugdunensis exegit. » Audis, ipsomet Fausto testante, ipsius opuscolum, id est, libros de Grat. et lib. Arb. à concilio Arelat. fuisse approbatos.

Respondeo 1º, vel ipsummet Usserium longè moderatiorem fuisse in concilia Arelatense et Lugdunense citatis Jansenii Apologistis. Namque Usserius equidem concedit, deceptos fuisse à Fausto concilii Arelatensis Patres; negat tamen illos episcopos fuisse Semipelagianos; de iis enim ita loquitur citato lib. de Antiquitatibus Britannicis, pag. 426: « Interim tamen in tot doctrinâ et pietate præstantes viros, ita injuriosos esse nos non decet, ut unius versipellis vulpeculæ (Fausti videlicet) auctoritate freti, reliquiarum Pelagianæ hæreses patronos eos fuisse credamus. » Quod ausus non est Usserius, ausi sunt Jansenii Apo-

logista; nec, ut ille, religioni duxerunt, sanctum Pragmatium Augustodunensem episcopum, sanctum Patientem Lugdunensem, sanctum Claudium Bisuntinum, aliosque doctrinā et pietate præstantes episcopos, quos huic concilio interfuisse testatur Baronius ad annum 490, Semipelagianismi insimulare.

Respondeo 2°, cum card. Norisio loco mox landato, non sine gravi temeritate, atque insigni calumnia Semipelagianismi notam inuri celeberrimis episcopis quos sanctitate ac doctrinā illustres fuisse constat. « Jansenii Apologistæ, ait eminentissimus auctor, utramque synodus habitam fuisse concedunt; addunt tamen eas confitatas ex episcopis partim Semipelagianis, partim à Semipelagiano Fausto deceptis; sed sine testibus hanc injuriam doctissimis ac sapientissimis Patribus inure re non ausini. Illud verisimile videtur Faustum mandati limites excessisse, dum non modò quorundam Prædestinationariorum errores, ut injunctum fuerat, confutavit, verum etiam ex occasione S. Aug. de gratuitâ predestinatione doctrinam subruere conatus fuit. » Haec Norisius.

Quod autem addunt Jansenii Apologistæ ex epistolâ nuncupatoriâ Fausti ad Leontium, nullatenus probat Semipelagianos Fausti libros de gratiâ, à Patribus Arelatensis fuisse commendatos; neque enim Arelatensis concilii subscriptio, de quâ hic loquitur Faustus, pertinet ad Semipelagianos ejusdem fausti libros de gratiâ, sed ad ipsius contra errores Lucidi epistolam omnino catholicam. Ita objecta epistolæ nuncupatoriæ verba exponit card. Baronius loco mox citato: « At quemam, inquit, ita subscriptio Arelatensis concilii? Numquid episcoporum concilium Fausti Commentarium illum (libros de grat. et libero arbitrio) subscriptione firmavit? minimè gentium; verum subscrispsit synodus Fausti illi tantum epistolæ, quam dedit ad Lucidum presbyterum, ut hominem in errores lapsum revocaret ad catholicam fidem. » Idem tradit Binius in notis ad concil. Arelat. Et vero ex illâ ipsâ Fausti epistolâ ad Leontium, liquidò constat Fausti libros de gratiâ et libero arbitrio post synodum Arelatensem, postulante codem Leontio, elaboratos fuisse; nimirum, ut, quæ in illâ synodo sancita fuerant, uberior expōnere, adeoque prædicti libri præsumul Arelatensium subscriptione comprobari non potuerunt. En verba epistoliae: « Quòd pro sollicititudine pastorali, beate papa Leonti, in con-

demando prædestinationis errore concilium summorum antistitum congregastis, universis Galliarum Ecclesiis præstitistis. Quòd verò ad ordinanda ea que collatione publicâ doc-tissimè protulisti, operam infirmis humeris, curaque mandasti, parum, ut reor, tanto negotio, parum sanctæ existimationi vestræ consulustis. » Pergit ibidem Faustus: « In quo quidem opusculo (de grat. et libero Arb.), post Arelatensis concilii suscriptio-nem, novis erroribus deprehens's, adjici aliqua, synodus Lugdunensis exegit. » Ex quibus liquet Fausti opus post concilium Arelatense fuisse inchoatum, nec nisi post Lugdunense consummatum, ac proinde à nostro approbatum.

Attamen Faustus, ut auctoritatem operi suo conciliaret, duas epistolas, nimirum suam ad Lucidum, et Lucidi revocatoriam ambas orthodoxas et eo nomine approbatas libris suis affixit, atque etiam præfationi ad Leontium ambigua verba quæ referuntur in objectione interseruit, quibus incauti adducerentur in eam persuasione, ut crederent ejus libros à synodo Arelatensi fuisse approbatos.

Objicies 4°: Fausti ad Lucidum epistola, quâ damnatur Prædestinationaria heresis, Lucidi verò libellus quo eandem heresim dicitur ejurare, Semipelagianis erroribus seatent; neutri ergo adhibenda est fides; adeoque nec ex iis asserenda videtur Prædestinationaria heresis existentia. Respondeo negando aut. Illes enim tam Fausti ad Lucidum quâm Lucidi ad Patres Arelatensis synodi epistolas *sanas esse et verè catholicas*, atque duarum synodorum subscriptione probatas fuisse, testantur card. Baronius ad an. 490; Severinus Binius in notis ad concilium tertium Arelat.: Didacus Alvares heresis Pelag. cap. 23; Malderus Antuerpiensis episcopus Anti-Syn. cap. 4, neenon Joannes Brasichellanus sacri Palatii magister in eâ ipsis censurâ quæ jam Fausti opusculo præfixa est.

Etverò quæ Ypresensis Apologistæ in illis epistolis criminantur, nihil nisi specie tenus Semipelagianismi redolent, uti fusè prosequitur Antonius Deschamps lib. 2 de heresi Jansen. disput. septimâ, cap. 1, n. 12 et sequentibus.

1° In epistolâ Fausti anathema illud vellificant: *Anathema illi, qui dicit hominem solemniter baptizatum.... et postmodum per diversa hujus mundi oblectamenta prolapsum, in Adam et originale peccatum periisse;* quibus verbis peccati originalis existentiam, aut catholicam S. Aug. de prædestinatione gratuitâ doctrinam à

Fausto percelli concludunt adversarii. Verum quām distorta sit et obliqua ista consecutio, nemo non videt; predictum anathema, nec dogma peccati originalis, nec gratuitam prædestinationem perstringit, sed unum ex Prædestinationariorum articulis, quo contendebant, ut supra notavimus, in iis qui ad vitam non erant destinati, originale peccatum per baptismum non deleri, unde dicebant eum qui post baptismum deliquerit, in Adam perire, et propter originis peccatum non deletum damnari; quia nempe, juxta Prædestinationarios, sacramenta non prædestinatis minimè prosunt. Ille error à Gotescaleco postea renovatus fuit, teste Amolone Lugdunensi in epist. ad eundem Gotescaleum datâ; et in Calvinistis tandem damnatus est à synodo Trid. sess. 6. can. 17, his verbis: « Si quis justificationis gratiam nonnisi prædestinatus ad vitam contingere dixerit; reliquos verò omnes qui vocantur, vocari quidem, sed gratiam non accipere, utpote divinâ potestate te prædestinatos ad malum, anathema sit. »

2. In epistolâ Lucidi hunc præsertim articulum tanquam Pelagianum traducunt: « Damno sensum illum, qui dicit, ab Adam usque ad Christum, nullos ex gentibus per primam Dei gratiam, id est, per legem naturæ, in adventum Christi fuisse salvatos, eò quòd liberum arbitrium in primo homine perdidérint. » Verum ista Pelagianismi nota facili negotio dissolvitur, dicendo cum Alvares, Baronio, Binio et aliis auctoribus antea citatis per primam Dei gratiam h̄c non intelligi legem naturæ præcisè sumptam, sed legem naturæ junctam cum gratiâ, quæ ex futuro Christi adventu in eam redundabat, ope cuius ante datam Moysis legem nonnulli Christum expectantes fuerunt salvati. Hunc sensum Lucidus statim exponit, his verbis: « Per rationem et ordinem seculorum, alios lege gratiæ, alios lege Moysis, alios lege naturæ, quam Deus in omnium cordibus scripsit, in spe adventus Christi fuisse salvatos; tamen ab initio mundi ab originali nexu, nisi intercessione sacri sanguinis non absolutos. » Unde in objectis Lucidi verbis, expunctâ virgula, hæc verba jungenda esse meritò contendunt supra citati auctores: *Per legem naturæ in adventum Christi.*

Objicies 5. Epistola Fausti ad Lucidum in Synodo Arelatensi approbata et subscripta non fuit; et quæ in vulgatis editionibus subscriptiones leguntur, meritò censentur suppositiæ et falsæ. Namque 1. Henricus Canisius

asserit se vetustissimum manuscriptum codicem illius epistole Fausti ad Lucidum reperiisse in monasterio S. Galli, cui subscriptiones ille episcoporum non erant annexæ. 2. Si quis ex præsulibus synodi Arelatensis huic epistolæ subscribere debuisset, maximè Leontius Arelatensis, totius concilii praeses; sed ipsius nomen enim aliis subscriptis non legitur. 3. Inter subscriptiones duo reperiuntur ejusdem civitatis Augustodunensis episcopi; porrò nemo nescit canonibus cautum fuisse, ne duo eidem civitati præficerentur episcopi; ergo, etc. Respondeo 1., quidquid si de prædictis subscriptionibus, ex Lucidi libello, constat libellum hunc exaratum fuisse juxta statuta concilii Arelatensis: nō differtur aliud è adversarii, eamdem planè esse epistolæ ac libelli doctrinam; ergo dicitrīna epistolæ Fausti confirmata est statutis concilii Arelatensis. Respondeo 2., negando antecedens, cuius falsitas ex ante dictis abundè constat. Ad primum dico 1., Canisium loqui de unico manuscripto S. Galli, eoque, ut ipse fatetur, perturbatissimo, quippe qui Fausti epistolæ nec ipsius quidem Fausti subscriptionem annexam habeat, sed multa interserit prorsus ab instituto aliena; ac demùm post paginas plus quām centum refert Fausti subscriptionem his verbis conceputam: *Item aliâ manu, Faustus.... subscripti.* Nulla ergo huic inordinato codici habenda fides; sed potius standum aliis codicibus, ex quibus ante Canisium, Bibliothecæ Patrum editores præfasas subscriptiones descripserunt. Dico secundò, variantes codices haud ægrè ad concordiam adduci posse, asserendo nimirū cum doctissimo Norisio, epistolam illam pri' mū à solo Fausto subscriptam fuisse et missam ad Lucidum; cùm autem Lucidus Fausto rescripsisset se eamdem epistolam approbare, quòd ejusdem celebrior evaderet emendatio, curavit Faustus ut aliud ejusdem epistolæ exemplar (quod apud se servaverat, ut ipse in suâ epistolâ testatur) episcoporū unā cum Lucidi subscriptione muniretur; atque inde factum est ut in aliquibus exemplaribus sola habeatur Fausti subscriptio; in aliis verò post undecim episcopos Arelatenses Lucidi nomen subscriptum legatur. Ad secundum dico 1., non mirum quòd inter memoratas subscriptiones desit Leontii Arelat. nomen, si non in ipsâ synodo Arelatensi, uti conjectur Norisius, sed absente Leontio in alio quodam privato eorumdem episcoporum pro Basilicâ dedicandâ aut alio negotio coactorum con-

gressu, facta fuerit subscriptio. Dico 2., quo fato ex MS. S. Galli quod vidit Canisius, aliorum episcoporum nomina, eodem ex aliis MSS. excidit Leontii nomen; tamen idecireò in dubium revocari debet id quod tam apertè, nemine reclamante scriptum reliquit Faustus, videlicet « Leontium sollicitudine pastorali in « condemnando predestinationis errore con- « cilium summorum antistitum congregâsse. » Ad tertium dico inauditum non esse ut duo episcopi eamdem simul rexerint Ecclesiam, seniore nimirùm sibi coadjutorem adsciscente, sicut Aug. simul cum Valerio decessore suo in Hipponeensi Ecclesiâ episcopus fuit.

Objicies 6. : Prosper Tyro, auctor libri qui dicitur *Prædestinatus*, Hinemarus et alii nonnulli supra citati, asserunt hæresim Prædestinatianam tempore S. Aug. exortam fuisse, quam Cælestinus S. pontifex repressit, quod tamen nos antea negavimus; quare igitur iis auctoribus in uno fidem habemus, ac detrahimus in faltero? Præterea synodus Araus. secunda subdubitanter de Prædestinatianis loquitur; sic enim de iis habet can. 25: *Si qui sunt (Prædestinatiani).... cum omni detestatione illis anathema dicimus.* Denique S. Prudentius Treccensis episcopus lib. contra Joan. Erigenam cap. 4, et Lugdunensis Ecclesia lib. contra eundem cap. etiam 4, testantur se nec legisse, nec audivisse, an extiterit unquam hæresis Prædestinatiana; imò addunt hos falsos hæreticos esse ipsosmet S. Aug. discipulos, quos calumniabant Semipelagiani, quasi contendenter quosdam esse ad malum divinâ potestate predestinatos.

Respondeo ad primum auctores citatos ex fide veterum monumentorum referre quosdam extitisse Prædestinatianos hæreticos; quare his scriptoribus fidem hâc in parte habemus; at contra fidem et auctoritatem eorumdem monumentorum tradunt tempore SS. Prosperi et Hilarii extitisse hæresim Prædestinatianam, unde ipsos in eo descriimus. Ad secundum, non negat Araus. synodus antea extitisse Prædestinatianam hæresim; sed dubitat, et quidem meritò, utrùm eo tempore quo celebrata fuit anno 529, existent aliqui Prædestinatiani, siquidem jam ab anno circiter 475, Lucidus errores suos deposuerat, nullusque post ipsum ante Gotescalcum eadem hæresi contaminatus commemoratur; scilicet, uti observant Malderus, Baronius, Binius, aliique auctores citati, hæresis illa à paucis propugnata, brevi compressa evanuit. Ad tertium,

in rebus facti, fides potius est habenda coetaneis auctoribus, quām iis qui longè post vixere. Porro Faustus et Lucidus ea narrant quorum oculati fuerunt testes quinto Ecclesiae seculo; Prudentius verò et auctor qui sub nomine Ecclesiae Lugdunensis scripsit, nono duntaxat floruere Ecclesiae seculo. Adde quòd cùm hæresis illa, ut mox diximus, brevi evanuerit, mirum videri non debet, quòd ignota nonnullis fuerit nono seculo.

Objicies ultimò cum auctore Bibliothecæ Eccles. seculo quinto ubi de Fausto: Evidem, inquit, negari non potest quin re ipsâ congregatum fuerit concilium Arclatense contra Prædestinatianos, ibique approbata sit epistola Fausti, et Lucidus compulsus ad retractationem emittendam; inde tamen inferri nequam potest, verè extitisse Prædestinatianorum hæresim. Hoc unum duntaxat colligi potest, tunc temporis efferbuisse dissidia et contentiones de gratiâ, atque in disputationis æstu, ut fieri assolet, utramque partem non-nihil excessisse, et adversariis suis criminandi ansam præbuisse; qui enim S. Aug. dogmata propugnabant, ii non satis cautè aliquando loquebantur, sive non sine fundamento Prædestinatianorum errores ipsis tribuebantur; alii ex adverso, cùm S. Aug. doctrinam impeterent adversariorum suorum accusationibus sese objiciebant; hinc factum est, ut unaquæque dissidentium pars alteri hæresim afflingeret; undè non mirum si nonnulli episcopi in synodus coacti, Lucidum tanquam Prædestinatianum ad errorem emendandum adegerint, quamvis re ipsa hæreticus ille non foret. Itafermè Bibliothecæ auctor locolaudato.

Respondeo totam hanc objectionem gratis omnino confictam, ex antedictis nullo negotio dissolvi posse; præsertim verò momentis quibus utitur Norisius citato lib. 2 de hæres. Pelag. cap. 45, quibus addo breve hoc ratiocinium: Vel Lucidus nihil affirmavit, quām quæ dicebant cæteri qui doctrinam S. Aug. tuebantur; vel aliquid aliud asseruit et propugnavit. Prius dici non potest; quomodo enim non reclamassent veri S. Aug. discipuli, nec Lucidi patrocinium suscepissent? Posterior autem si dicatur, profectò causam obtinuimus: hoc unum siquidem volumus, nempe Lucidum ideo rectè accusatum fuisse, quia à veris S. Aug. defensoribus discesserat, atque vel ex imperitiâ, vel ex præpostero propugnandæ Augustinianæ doctrine studio, in Prædestinatianos errores impegerat.

Quæres 1°, quænam fuerit illa synodus Arelatensis quæ Fausti epistolam approbavit. Respondeo, synodus illam fuisse tertiam Arelatensem. Nimirum prima apud Arelatem synodus celebrata fuit tempore Sylvestri papæ; secunda, de cuius tempore, ut observat Sirmundus, nihil omnino exploratum est, probabiliter habita fuit sub Leone Magno anno circiter 451; certè synodum hanc antiquiore esse illâ ætate quæ Faustus jam episcopus Regiensem administrabat Ecclesiam, constat ex canonibus 10 et 11, quibus prescribitur penitentia iis qui fidem in persecutione negabant; tertia Arelatensis synodus ea est de quâ hic agitur quæ Fausti epistolam approbavit circa annum 473.

Quæres 2°, quæ fuerit synodus ad quam Lucidus suam scripsit epistolam revocatoriam præcedentium errorum. Respondeo synodum illam habitam fuisse Lugduni paulò post synodum Arelatensem, tempore Patientis, Lugdunensis episcopi. 1° Sic innuit Faustus in suâ præstatione nuncupatoriâ suorum librorum ad Leontium, in quâ testatur quomodo post concilii Arelat. subscriptionem cùm adornaret opusculum, in quo referenda et ordinanda suscepérat quæ in Arelatensi concilio à Patribus doctissimè relata fuerant, et novi postea errores deprehensi fuissent, Lugdunensis synodus voluerit illos eodem in opusculo consutari; adeòque excgit ut opusculo huic, quod tunc ipse meditabatur, adjiceret aliqua in concilio Arelatensi minimè pertractata. 2° Sidonius Apollinaris lib. 9, epist. 5, conceptis verbis loquitur de quâdam synodo suo tempore celebratâ in civitate Lugdunensi ad dedicandam Ecclesiam, quam de novo magnis sumptibus extruxerat S. Patiens; quâ in synodo declarat Faustum coram Patribus congregatis sacram habuisse concessionem. Patet itaque post synodum Arelatensem eodem ferè tempore habitum fuisse concilium Lugdunense; quo quidem in concilio oblata, lecta et approbata fuit revocatoria Lucidi epistola, seu ipsius emendationis libellus. 3° Leve omnino est, et nullo negotio exsufflari potest quod ad elevandam hujus synodi veritatem opponunt adversarii. Aiunt huic concilio non præfuisse Patientem Lugdunensem; præfuisset autem si in suâ civitate habita fuisse synodus. Verum præterquam quod olim in subscriptionibus, ut omnes nôrunt, constanter observatus non fuit ordo sive dignitatis, sive consecrationis, Leontius qui primus nominatur in epistola Lucidi fuit

in Galliis sanctæ Sedis vicarius, antiquiorque metropolitanus; unde non mirum si toti præfuerit concilio.

Dissertatio quinta.

DE PRÆDESTINATIANIS NONI SECULI.

Ut graves de Prædestinatianis noni seculi controversie enucleatæ ac dilucidè pertractentur, placet præsentem disputationem in quinque capita parti; 1° agemus de Gotescalco; 2° de scriptoribus illius ævi in causâ ejusdem Gotescalci; 3° speciatim de Ecclesiâ Lugdunensi; 4° de concilio Valentino; 5° denique, de omnibus aliis conciliis ad nono seculo habitis.

CAPUT PRIMUM.

De Gotescalco.

Circa Gotescalcum tria inquirenda. Primum, quis fuerit Gotescalceus, seu contracta ipsius historiæ delineatio. Secundum, an sopitam Prædestinatianorum hæresim, nono seculo exsuscitaverit. Tertiò, an in errore pertinax obierit.

ARTICULUS PRIMUS.

Contracta historiæ Gotescalci delineatio.

Quæ ad historiam Gotescalci spectant præcipua capita ab anno 846 ad annum 861 concluduntur, quæ quidem hic leviori manu exhibebimus. 1° Itaque Gotescalceus nobili apud Saxones ex stirpe oriundus, vitam monasticiam professus est in Orbacensi monasterio diœcesis Suessionensis. A Rigordo Rhemensi chorepiscopo præbyter ordinatus fuit versùs annum 846, idque irregulariter, inscio nimis Rothado sue civitatis, videlicet Suessionensis episcopo. 2° Anno 847 Romam profectus est sancta inviris, ut aiebat, loca; deinde pergens in Dalmatiam Pannoniamque, venit tandem apud Longobardos, ibique apud comitem Eberardum mansit. Hic de prædestinatione sive ad vitam, sive ad mortem disseverit cum Nottingo Veronensi episcopo, qui perversa Gotescalci doctrinâ commotus, ad Rabanum Moguntinum episcopum de illâ scripsit. Contra nefandum dogma librum exaravit Rabanus, quem direxit ad Nottingum, et epistolam ad Eberardum ut Gotescalcum sciolum monachum expelleret. Scriptis Rabani adhæsit Eberardus, atque Gotescalcum domo suâ discedere coegit. 3° Gotescalceus expulsus ex Italiâ in Germaniam pertransiens, Moguntiam audacter venit

anno 848; professionem suam edidit de geminâ prædestinatione, quam synodo circa calendaras octobris ejusdem anni ibidem congregata ob tutulit, unâ cum libello in quo Rabanum velut Semipelagianum traducebat. Examinatis in synodo Gotescalei scriptis, ipse præsens auditus, convictus et dannatus tanquam hæreticus, atque ad Hincmarum Metropolitam suum remissus est, ut in monasterio inclusus jam nullus posset pravis suis erroribus pervertere fideles. 4º. Hincmarus Rhemorum præsul accepto Gotescaleo, cum monacho egit ut eum ad saniorem reduceret sententiam; at conatu frustraneo et casso; quod videns Hincmarus, illum ad concilium Carisiacum agente Carolo Calvo Francorum rege anno 849, celebratum, judicandum adduxit. Gotescaleus auditus nihil dignum ratione vel dixit, vel interrogatus respondit, sed ut abreptitus in singulorum contumelias prorupit. Itaque inventus hæreticus, sieut et in Moguntiâsynodo, atque incorrigibilis, honore presbyterali abjectus est, et pro suâ irrevocabili contumaciâ secundum Agathenses canones et Regulam sancti Benedicti virginis cæsus in ergastulo monasterii Altivillarensis reclusus est. 5º. Gotescaleo in carcere recluso permisit Hincmarus, ut suam ederet fidei professionem; si fortè ad meliorem mentem reversus, ejuratis erroribus è carcere dimitti, ac communioni restitui posset. Duplicem ille confessionem edidit, breviorem unam, prolixiorum alteram; in utrâque, breviori præsertim, errorem suum obtegere ac dissimulare conatur, adhibitis quibusdam ambiguis verbis, quæ si in se simpliciter et ad corticem præcisè sumantur, nihil nisi catholicum sonare videntur. Atque hinc origo discordiarum et contentionum quæ tunc temporis in Galliis occasione Gotescalei exortae sunt. Alii namque qui de ejus sententiâ ex fidei professionibus judicandum arbitrabantur, pro illo acriter decertabant; ita Ratramnus, Corbeiensis monachus, Prudentius, Trecensis episcopus, Remigius Lugdunensis, etc. Alii verò quibus hominis fraudes perspecte erant, captiosis ipsius ac ambiguis verbis minimè decepti, stylo graviori illum insectati sunt; ita Hincmarus, Sabanus, Amolo, cæterique de quibus infra.

De moribus Gotescalei multa passim occurruunt apud Rabanum, Amolonem, Nottingum, aliosque scriptores; at nihil expressius eam in rem his Hincmari verbis in epist. ad Nicolaum primum; « Habitum monachus, mente ferinus, quietis impatiens, et vocum novitate dele-

tans, ac inter suos mobilitate noxiâ singularis, de omnibus que in his regionibus percussæ tunc temporis sensa cognoverat, quædam sibi elegit capitula, ut novitate vocum innotesci valeret; utque simplicium et deceptorum sensus pervertere, et magistri nomine usurpando post se discipulos trahere, etc... atque è monasterio irregulariter exiens, peragratis regionibus plurimis exitiosa semina sator pessimus seminavit. » Hi sunt nativi colores quibus Gotescalei mores et indolem graphicè depingit Hincmarus.

ARTICULUS II.

An extinctam Prædestinationariorum hæresim renovaverit Gotescaleus.

Negant post Usserium Jansenius, Manguinus et auctor Apologiarum pro Jans. locis supra citatis. Affirmant card. Noris. lib. 2 Hist. Pelag. cap. 15 et sequent.; Mabillonius ad quartum secul. Benedict. parte secundâ pag. 31; Simeundus de hæres. Prædest.; Natalis Alex. in Hist. Eccles. seculi noni, dissert. quartâ; Antonius Deschamps de hæres. Jansen. lib. 1, disput. 7, cap. 6, et lib. 2, disput. 7, cap. 2, aliique; cum quibus sit.

CONCLUSIO. Gotescaleus diu sopitam Prædestinationariorum hæresim seculo nono, in Galliis regnante Carolo Calvo exsuscitavit.

Probatur 1º auctoritate Rabani Moguntini archiepiscopi, cui, ut testantur Sixtus Senensis, Trithemius et alii, neminem parem eo seculo peperit Germania. In opusculo De Prædestinatione ad Nottingum, de Gotescaleo loquens, hæc habet: « Convenit inter nos, ut è divinis Scripturis, et de orthodoxorum Patrum sententiis, aliquod opusculum conficerem, ad convincendum errorem eorum, qui de Deo bono et justo tam nequierunt sentiunt, ut dicant ejus prædestinationem facere, quod nechomo ad vitam prædestinatus possit in mortem incidere, nec ad mortem prædestinatus, ullo modo se possit ad vitam recuperare; cum auctor omnium rerum et conditor naturarum Deus, nullius ruinae atque interitus causa sit, sed multorum origo salutis. » Eundem Prædestinationariorum errorum Gotescaleo exprobrat in epist. ad Eberardum comitem.

Probatur 2º ex synodicâ concilii Moguntini ad Hincmarum Rhemensem epistolâ, cuius hic tenor est: « Notum sit dilectioni vestræ, quod quidam gyrovagus monachus, nomine Gotescaleus, qui se asserit in vestrâ parochiâ

ordinatum, de Italiâ venit ad nos Moguntiam, noxiā doctrinā de prædestinatione Dei introducens, et populos in errorem mittens, dieens quod prædestinatio Dei sicut in hono sit, ita et in malo; et tales sunt in hoc mundo quidam, qui propter prædestinationem Dei quae eos cogat in mortem ire, non possint ab errore et peccato se corriger; quasi Deus eos fecisset ab initio incorrigibiles esse, et pœnæ obnoxios in interitum ire. Hanc ergo opinionem nuper in synodo apud Moguntiam habitâ ab eo audientes, et incorrigibilem eum reperientes.... decrevimus eum cum perniciosâ suâ doctrinâ damnatum mittere ad vos, quatenus eum reclutatis in vestrâ parochiâ unde primùm recessit, et non sinatis eum amplius errorem docere et seducere populum christianum. » Hucusque præsules Moguntini.

Hoc in loco habemus 1º errores Gotescalei circa prædestinationemclarè expositos. 2º Eosdem errores, non ex solo rumore, sed ex propriâ ipsius Gotescalei confessione, Patribus Moguntinis fuisse perspectos. 3º Ex his etiam constat, Gotescaleum in synodo Moguntinâ verè damnatum fuisse, non autem duntaxat repulsum, ut falsò scribit Mauguinus.

Probatur 5º ex Hincmaro ad Nicolaum I epistolâ, in quâ Gotescalei errores ipsi exponit his verbis: « Dicit, quod et veteres Prædestinatiani dixerunt, quoniam sicut Deus quosdam ad vitam æternam, ita quosdam prædestinavit ad mortem æternam.... Dicit, quod et veteres Prædestinatiani dixerunt, quoniam non vult Deus omnes homines salvos fieri, sed tantum eos qui salvantur.... Dicit, quod et veteres Prædestinatiani dixerunt, quod non pro omnium salute Dominus noster J. C. sit crucifixus et mortuus, sed tantum pro his qui salvantur. » Alios Gotescalei errores ibidem prosequitur Hincmarus; ubi observanda est comparatio quam instituit Gotescaleus prædestinationis ad supplicium, cum gratuitâ electione ad vitam; ex hac enim comparatione sequitur Deum in mente Gotescalei per suam prædestinationem in reprobis, causam esse damnationis et malorum meritorum quae ducent ad damnationem, sicut et in electis est causa salutis et bonorum operum quae ad beatitudinem conducunt.

Probatur 4º ex synodo Carisiacâ primo anno 849, in quâ sicut et in Moguntino concilio Gotescaleus inventus est hæreticus et incorrigibilis,

adque idecirco ut improbus virgis cæsus, ergastulo est retrusus. Ita summâ continetur in synodiâ hujusce synodi sententiâ. Idem etiam refert Hincmarus in epist. ad Nicolau, et lib. de Prædesti. cap. 2.

Probatur 5º ex Amolone Lugdunensi archiepiscopo, cuius in præsenti causâ auctoritas maximi est momenti; nihil quippe ipsum latebat eorum quae in Germaniâ, atque apud Carisiacum gesta fuerant; scripta quoque Gotescalei noui perfunctoriè, sed accuratè perlegerat ac discusserat, ut ipsem disertè testatur ciuitatâ epistolâ; porrò sanctissimus ille antistes, cui res et sensus Gotescalei adeo erant noti, conceptis verbis affirmat ipsum immuniter de prædestinatione reproborum in malum sensisse: « Quarto loco, inquit, displicet nobis valde, quia tam durè et indisciplinatè et immuniter de divinâ prædestinatione sentis et loqueris in damnatione reproborum, ut omnes illi..... ita sint divinitus ad interitum prædestinati, ut eorum prorsus nullus aliquando potuerit, nullus possit esse salvis; quod sentire et dicere, quid aliud est quam in Deum graviter, et horribiliter blasphemare; si illis ejus prædestinatio hanc necessitatem irrevocabiliter imposuit, ut omnino quod ad salutem suam proficeret, operari non possint. » Et paulò post: « Quinto loco non minus detestamur et horremus, quod ita exarsi adversus eos qui æterno interitu sunt digni, ut dixeris eos tam irrevocabiliter et incommutabiliter perditioni esse prædestinatos, sicut Deus ipse incommutabilis et inconvertibilis est. » Alia quoque erroris Prædestinatiani capita Gotescaleo ibidem exprobatur idem illustrissimus archipræsul, ac præsertim quod assurerit *sacratissima Ecclesiæ sacramenta, perfunctoriè et frustratoriè concedi omnibus, qui post perceptionem eorum pereunt.* Exstat citata epistola tom. 14 Bibliothecæ Patrum edit. Lugd. et apud Sirmundum qui primùm eam edidit, tom. 2, pag. 414S.

Probatur 6º ex secundâ synodo Carisiacâ anno 855. Non satis habuit synodus illa errores Gotescalei proscribere, sed quatuor insuper edidit capitula totidem præcipnis Gotescalei erroribus directè opposita; primum spectat prædestinationem; alterum, libertatem; tertium, voluntatem Dei salvandi omnes homines; quartum, mortem Christi pro salute omnium.

Probatur 7º ex consensu catholicorum doctorum, qui ante Jansenium de Gotescaleo mentionem habuerunt; ex iis nonnulli Gote-

scalei errores à Calvinio excitatos queruntur; et eteri ipsum hæreticis annumerant. Ita praeter auctores jam citatos, Sigebertus in Chronico ad annum 849; Annales Bertiniani ad eundem annum; Flodoardus in hist. Ecclesie Rheemensis lib. 5; Trithemius in Chronico Hirsau; Genebrardus in Chronologâ, cum pluribus aliis antiquioribus annualium et chronicorum scriptoribus; quibus suffragantur Baroniūs ad annum 848; Severinus Binius in notis ad concil. Mogunt. II, sub Rabano; Alvarez de Origine Pelag. hæres. cap. 30; Serarius lib. hist. Mogunt. cap. 53; Coccius tom. 2, lib. 1, art. 5, Duvallius in notis ad lib. Eccles. Lugd. contra Scotum, cum pluribus aliis quos recenset Antonius Deschamps de hæres. Jansen. lib. 2, disp. 8, cap. 2, 5, etc. Ex heterodoxis idem sentiunt Magdeburgenses centuriâ 9, cap. 5, 9, 10; Gerardus Vossius in hist. Pelag. lib. 7, parte 4, etc.

Contra tam constantem et apertam omnium seculorum ac testium fidem, velle cum Ussorio, Jansenio et Mauguino, Gotescalcum, non modò ab inustâ erroris et hæresecos notâ eximere, verùm etiam, ipsum tanquam fidelissimum Augustinianæ doctrinæ interpretem, intrepidum gratiæ divinæ defensorem exhibere, quantæ sit temeritatis, nemo non videt.

Solvuntur objectiones. — Objicies 1º cum Mauguino: Synodus Moguntina, placitum regium potiùs fuit quāma vera synodus; infirma ergo et nullius roboris probatio ex concilio Mogunt. deducta. Respondeo eum card. Norisio et Natali Alex. locis antea citatis, levem esse hanc Mauguini exceptionem; simul quippe convenitus ille placitum regium, et synodus fuit; etenim in hujusmodi conventibus, ut rectè ibidem observant prædicti auctores, juxta temporum illorum ac præcedentium morem, et de rebus religionis, et de negotiis reipublicæ decreta condebantur.

Objicies 2º cum eodem Mauguino: Scripta quæ vidit Amolo non fuere genuina, sed ab Hinemaro conficta et ad Amolonem fraudulenter missa, ut eum faciliùs in suas partes contra Gotescalcum adduceret; nullius ergo roboris est probatio ex laudatâ Amoloni ad Gotescalcum epistolâ. Respondeo cum iisdem Noris. et Alex. præterquām quòd Hinemaro tantum mendacium temerè affingitur; disertè testatur Amolo laudatâ epistolâ, se non ab uno, sed à multis, et diversis temporibus ad se perlata fuisse varia Gotescalci scripta, perversamque ipsius doctrinam sibi innotuisse dum adhuc

esset in partibus Germaniæ; hoc est, antequām Gotescalcus à Rabano ad Hinemarum missus fuisse; incredibilis ergo est illa fraus quam Hinemaro Mauguinus exprobrat. Auditur Lugdunensis antistes laudatâ epistolâ: « Cùm adhuc essem in partibus regni Germaniæ, audivimus... quòd novitates sereres, et stultas ac sine disciplinâ quæstiones ventilarès. Deinde perlata est etiam ad nos studio ecclesiasticorum virorum quædam scriptura tua, in quā apertissimè... quid sentires sive doceres multipliciter executus es. Nunc quoque accepimus et alia scripta tua non parva... in quibus de prædestinatione divinâ quid teneas diligenter explicare curásti. Ita factum est ut ex utrâque scripturâ tuâ, sive quam per alios, sive quam te mittente accepimus, plenissimè nobis cognoscere videamur in quibus quæstionum periculis fluctuet, vel quod nimis dolendum est, naufragetur sensus tuus. » Hæc Amolo, quibus ista et aliae Mauguini objectiones facile solvi possunt.

Objicies 3º: Non potest melius ac tutius Gotescalci mens et doctrina dignosci, quām ex fidei confessionibus ab ipso editis; atqui in illis confessionibus errores Prædestinatianorum nullatenus docet; neque enim affirmat Deum ita prædestinare ad poenam, ut simul ad culpam prædestinet, sed è contra asserit prædestinationem ad poenam ex præscientiâ, seu prævisione malorum meritorum; ergo, etc. Respondeo 1º, etsi concederetur, (quod falsum esse mox evincemus), catholicas esse fidei professiones quas urgente Hinemaro edidit Gotescalceus; exinde hoc unum colligi posset, nimirum ipsum tandem resipuisse, non verò nusquam fuisse Prædestinatum; ac proinde nihil adversus thesim. Respondeo 2º negando maj. Namque nemo nescit hoc semper familiare fuisse hæreticis, ut ambiguas fidei profesiones emitterent, quibus errores suos dissimularē, et Catholicorum censuris seipso subtrahere conarentur. Hoc in primis ab Arianis, Nestorianis, aliisque recentioribus hæreticis factitatum legimus; hos imitatus Gotescalceus pari fraude usus est; quod ex nostris probationibus constat.

Itaque melius et tutius de sententiâ Gotescalci judicandum est ex illustrissimis antistibus Rabano, Hinemaro, Amolone, etc., qui eum disputantem audierant, et varia ejus scripta accuratè perlegerant, atque ex conciliis in quibus auditus, convictus et damnatus est; quām ex ipsis captiosis, ambiguis et plerumque vi

extortis fidei confessionibus. Porrò præsules citati et concilia Moguntinum, Carisiacum primum et secundum testantur Gotescalcum Prædestinationis erroribus fuisse infectum; ipsius autem confessiones fidei ambiguæ erant et vi extortæ, prima à concilio Moguntino; secunda et tertia emissæ dum detineretur in carcere synodica concilii Carisiaci sententiâ; ergo, etc. Respondeo 5º negando min. Nedum et professionibus Gotescalci orthodoxa illius fides comprobari queat, quinimò contrarium planè evin- citur. Dùm enim se tanquam Prædestinatione hæreseos reum traduci videret; profectò si tali errore contaminatus non fuisset, apertis ac minimè ambiguis verbis declarâasset, se ad poenam *duntaxat*, non ad culpam admittere prædestinationem; reprobos liberè omnino et absque ullâ necessitate peccare; Deum velle et Christum mortuum esse pro aliorum quam prædestinatarum salute; hæc, inquam, et alia similia dixisset Gotescalcus, neverat enim se iis præsentim de causis in conciliis Moguntino et Carisiaco damnatum; atqui tamen nihil usquam ex iis asseruit, nequidem in breviori confessione in qua errorem suum magis dissimulat; ergo, etc.

Etverò eam prædestinationem propugnabat Gotescalcus, ex quâ sequitur Deum velle solos electos salvos fieri et Christum pro iis solis mortuum esse; atqui talis prædestinatione antecedens est et necessitans ad poenam et ad cul- pam. Namque si Deus nullatenus reproborum salutem velit, nec pro iis Christus sit crucifi- xus; divinæ gratiæ auxiliis ad salutem conse- quendam verè sufficientibus omnino carebunt, et ideò ad peccandum necessariò adigentur; ergo, etc.

Ex iis patet captiosam fuisse et subdolam utramque fidei professionem quam edidit Gotescalcus; neque ex iis solis, ut vult Mauguinus, de ejus doctrinâ judicandum esse.

Objicies 4º: Ille non fuit prædestinatione impietatis reus, cuius patrocinium suscepérunt scriptores non pauci, pietatis et scientiæ laude conspicui; atqui talis fuit Gotescalcus; ergo, etc. Resp. dist. maj.: Si illius patrocinium ita suscepérunt, ut ejus doctrinam in rei veritate propugnaverint, concedo; si errore facti duntaxat, et ex solâ commiseratione, nego. Porrò qui pro Gotescalco scripsere, ii non in rei veritate ejus sententiam propugnârunt, sed dolosis illius confessionibus delusi, putârunt eum ad poenam duntaxat ex prævisione demeritorum prædestinationem admittere; haucque ejus

opinionis partem vindicandam sibi proposue- runt. Unde mera fuit de nomine quæstio inter scriptores catholicos illius ævi. Verum de illis auctoribus mox dicemus.

ARTICULUS III.

An errores suos tandem revocaverit Gotescalcus?

Respondeo Gotescalcum in erroribus periti- nacem obiisse. Ita testatur Hincmarus lib. de non trinâ Deitate, his verbis: «Et cum jam finis ejus appropinquaret, fratribus qui ade- cent ut à pravo suo sensu et perversâ sen- tentiâ se revocaret, et communionem sacram perciperet suadentibus, respondit, à suo se sensu et sententiâ revocare, et communio- nem per auctoritatem non posse accipere, sieque indignam vitam dignâ morte finivit, et abiit in locum suum.»

CAPUT II.

De scriptoribus noni seculi in causâ Gotescalci.

Illi præcipui suêre nono seculo scriptores in causâ Gotescalci. 1º Rabanus archiepiscopus Moguntinus.... 2º Hincmarus archiepiscopus Rhemensis.... 3º Amolo itidem Lugdunensis archiepiscopus 4º Pardulus Laudunensis episcopus, cui Carolus provinciam dedit expen- dendi simul cum Hincmaro libros Lupi et Ratramni.... 5º Amalarius Diaconus Trevirensis, cui eadem Lupi et Retramni scripta refellendi curam imposuit Hincmarus..... 6º Scotus Eri- gena socius Amalarii in confutandis iisdem li- bris.... 7º Prudentius Trecensis episcopus..... 8º Lopus Ferrariensis, qui et Servatus nuncupatur... 9º Ratramnus Corbeiensis monachus... 10º Florus Ecclesiæ Lugdunensis diaconus.... 11º Remigius ejusdem Ecclesiæ post Amolonem successor..... 12º Haymo Halberstatensis.

Certum est sex priores auctores mox recen- sitos personam et doctrinam Gotescalci directè impugnâsse. Id constat, tum ex adversarioum consensu; tum ex ipsâ inspectione scriptorum quæ ab ipsis eâ de causâ exarata sunt; tum denique quia prædictorum auctorum eadem est doctrina ac synodorum Carisiacarum; porrò in synodis Carisiaci impugnata sunt dogmata Gotescalci, ipsius persona; ergo, etc.

Itaque de aliis tantum sex auctoribus quæstio hic movetur, et queritur an faverint 1º perso- nae Gotescalci; 2º an ipsius etiam doctrinæ.

CONCLUSIO PRIMA.— Sex posteriores auctores errore facti non nihil patrocinati sunt personæ Gotescalci.

Probatur. De Prudentio, Ratramno, et Lu-

po, res est extra dubium, ut constat ex eorum scriptis. Quod autem spectat Florum et Remigium, idem constat, si, ut vulgaris fert opinio, auctores sint librorum contra Scotum Erigenam, de tribus epistolis, et de tenenda veritate, de quo quæremus cap. sequenti; his enim iu libris errore facti vindicatur persona Gotescalci. De Haymone Halberstatensi idem colligitur ex Annalibus Bertinianis, et ex Mabillonio tom.

¶ Analectorum.

CONCLUSIO SECUNDA.— Prædicti sex auctores erroribus Gotescalci nequaquam faverent.

Probatur 1º quia fatentibus adversariis, non alia est horumque auctorum sententia, quam Ecclesiæ Lugdunensis et synodi valentinæ; at qui ex dicendis sequentibus capitibus 3 et 4, constabit nec Ecclesiam Lugdunensem, nec Valentinam Synodus favisse erroribus Gotescalci, sed ipsius duntaxat personæ; ergo, etc.

Probatur 2º ex disertis Rabani epist. ad Hinemarum, Hinemari lib. de Prædest. c. 15; Amoloni epist. ad Gotescalcum, aliorumque Gotescalci adversariorum testimoniis. Ili clare tradunt Gotescalci patronos in eo palmari dogmate ab ipso dissensisse, quod negarent Deum esse auctorem peccati, vel compellere seu necessitare aliquem ad peccandum. Id de Prudentio expressè testatur Rabanus epist. mox laudata ad Hinemarum, his verbis: «Prudentius
¶ Tricassinae civitatis episcopus ad vos et ad
¶ Pardulum scribens, aliquando sensui nostro
¶ concordat, ubi dicit peccati auctorem Deum non
¶ esse, nec aliquem ad peccandum compellere.»

Audis vel ipsum Prudentium inter Gotescalci fautores ardentiores, ab ipso discrepasse circa illud perversum prædestinationis dogma, omnium aliorum ejus errorum fons est et origo?

Probatur 3º perspicuis prædictorum auctorum testimoniis, quæ ex ordine paucis hic referemus. Primus occurrit Prudentius Trecensis episcopus. Is de quæstionibus à Gotescalco motis varia edidit opuscula; in iis nonnullas equidem loquendi rationes Gotescalci usurpat; ast doctrina ipsius, Prædestinationis erroribus directè adversatur; quod variis momentis evincitur. 1º Epistolâ ad Hinemarum et Pardulum, circa annum 849 exarata, duplum distinguit prædestinationem, unam electorum ad gloriam, alteram reproborum ad ignem; hancque nonnisi post prævisa demerita fieri decernit: «Impios prædestinavit, inquit cap. 5, non ut peccarent, sed ut propter peccatum poenam perpetui interirent; prædestinavit...

non ad culpam, sed ad poenam; non ut malum quoddam vellent, sed ut propter malum, quod volentes facerent, eos pœna scientiæ justè damnaret.» 2º Ibidem docet, aliis quām prædestinatis gratias ad salutem, saltem mediatae sufficietes conferri; proindeque Deum velle conditionatè eos salvos fieri.... 3º Rursus ibidem tradit, Christum pro omnibus fidelibus mortuum esse, ipsisque fructum mortis ejus per baptismum et cætera Sacra menta applicari; porrò tria hæc toto coelo distant à dogmate prædestinationis. 4º Idem Prudentius anno 851 contra Scotum Erigenam librum conscripsit de *Prædestinatione*: in eo, capitibus 4, 5 et 11, errores Gotescalci excratur, quamvis, errore facti, nullam esse, nec usquam fuisse hujusmodi hæresim contendat.... 5º Adsuīt anno 853 secunda synodo Carisiacæ, ipsiusque capitulis subscriptis, teste Hinemaro lib. de Prædest. cap. 21 et 26. Ex his patet, nedūm Gotescalci erroribus faverit Prudentius, imò potius ipsis adversatum fuisse.

Quæ autem de morte Christi pro solis fidelibus, et de voluntate Dei pro solis electis tradit Prudentius in appellatis opusculis, haud ægrè intelligi possunt; ut observat Nat. Alex. in Hist. Eccles. noni seculi cap. 5, art. 16, de voluntate absolutâ et consequenti, et de efficaci morte Christi. Scilicet, nonnulli auctores nonni seculi, ut evincemus capite sequenti, ubi de sententiâ Ecclesiæ Lugdunensis, nomine voluntatis divinæ simpliciter et sine addito, solam intelligebant voluntatem absolutam et consequentem; in idæa autem mortis et redemptionis Christi, iidem includebant efficiacem applicationem fructus et meritorum ejusdem mortis; quæ quidem applicatio primùm fiebat per ipsum fiduciæ donum. His duobus semel statutis, non mirum, si eorum plerique, etsi aliundè ab erroribus Gotescalci alieni, assurerint Deum velle solos electos salvos fieri; et Christum pro solis fidelibus mortuum esse.

Eodem anno 853, paulò post subscripta capitula Carisiacæ, congregatis episcopis ad electionem Aeneæ Parisiensis episcopi, tractoriam misit Prudentius ad Venilonem archiepiscopum Senonensem, et coepiscopos, in quâ ex infirmitate se excusans de absentia, quatuor proponit capita ab episcopo eligendo subscribenda, si velit suam ab ipso confirmatam et approbatam electionem videre. Primum est de necessitate gratiae ad singulos actus bonos. Secundum, de geminâ prædestinatione. Tertium, de morte Christi pro omnibus fidelibus tan-

tum. Quartum, de voluntate Dei circa salutem electorum duntaxat. Hinc inferunt nonnulli, Prudentium tandem patrocinatum fuisse Gotescalci erroribus, atque Carisiaca capitula oppugnasse quibus paulò ante subscriperat. Verum falsa est illatio.

Duplex siquidem extat sententia circa doctrinam in his quatuor capitulois expressam. Prima est Natalis Alex. Hist. Eccl. noni seculi disput. 5. parag. 9; Antonii Deschamps de heres. Pelag. lib. 2, disput. 7, cap. 5; Du Vallii et aliorum qui censent capita Prudentii Carisiacis synodis, non re, sed verbo tantum adversari. Ac de primo quidem capitulo, quod est de gratia et lib. arb. res est per se certa: quod enim hic decernit Prudentius, iisdem penè verbis sanieverat Carisiaca synodus, ut constat ex collatione utriusque textū. Secundi capituli, quod est de geminā prædestinatione, duplex est pars; in primā parte omnino consentit cum Carisiacā synodo; in postremā, dissonantia est de verbo, non de re; neque enim Carisiaca synodus doctrinam Gotescalci impugnans, negat propriè prædestinationem ad penam, sed duntaxat prædestinationem ad culpam. Tertium intelligendum esse de voluntate absolutā, fateri debent adversarii, aut ipsis solvendum est; verba enim capituli generalia sunt, et perindē ad Angelos atque ad homines pertinent; adeoque si præfracte ut sonant accipiuntur, Jansenium petunt, qui asscrit, Deum voluisse reproborum Angelorum salutem, quam tamen non sunt adepti. Quartum de efficaciā redēptionis Christi intelligendum est, sensu antea exposito; aliunde verò directe adversatur dogmati Prædestinatiano, juxta quod Christus, non pro omnibus fidelibus mortuus est, sed pro solis electis.

Altera sententia corum est qui volunt Prudentium in his capitulois errasse. 1º quia si sententiam non mutasset, ut quid nova proponeret capita, qui Carisiacis subscriperat? 2º Annales Bertiniani ad annum 861, ubi de Prudentio hæc habent: « Prudentius..... ap- primè litteris eruditus, qui ante aliquot annos Gotescalco Prædestinatiano restite- rat, post felle commotus contra quosdam episcopos secum hæretico resistentes, ipsis hæresis defensor acerrimus; indeque non modica inter se diversa et fidei adversa scrip- titans moritur » 3º Ipsum erroris nomine fuisse suspectum indicat vetustissimus codex libri quem adversus Scotum elucubravit; nam in aversā tituli paginā monitum istud legitur:

« Compositor hujus libri Prudentius, de qui- busdam catholicis dogmatibus non sentit ca- tholicē, sicut alia ejus scripta demonstrant. »

Nec obstat, inquit hujuscem sententiae de- fensores, quod Prudentius inter sanctos nume- retur, eujus festum Trebis celebratur, ejusque virtus ac sanctitas commendantur in Martyro- logio Gallic. 6. Aprilis; siquidem exinde col- ligi non potest eum in nullo errasse; namque Faustus aliquis non Pauci, quorum non minus certa est sanctitas, in varios errores impege- runt. Itaque error, si nondum sit ab Ecclesia proscriptus, ac desit pertinacia, cum sancti- tate conciliari potest.

Nune verò, si queratur, quæ præ alterā te- nenda sit sententia, prior nobis videtur probabilius: cæterū quidquid sit, nemo est, ut annotat loco mox citato Antonius Descamps, « qui Prudentium Carisiacensibus capitulis in conventu episcoporum subscriventem, Pru- dentio privatā auctoritate epistolam scribenti jure ac meritō præfrendum esse non judi- cet. » Et verò, quid ex illis capitulis erui potest? nisi ad summum, Prudentium variasse, contra semetipsum militare, ac proinde illius auctoritatē, quam adeò extollunt adversarii, non esse tanti faciendam.

Secundus auctor, qui, si novatoribus fides, favit Prædestinatianis erroribus, est Lupus Abbas Ferrarensis, qui et Servatus nuncupatur; ille, jubente Carolo Calvo, de quæstionibus à Gotescalco motis scripsit anno 850. Catholicē sentit cum Hinemaro; id constat ex libro de tribus quæstionibus quem Carolo nun- cupavit. In eo 1º hominem cum gratia ad opera pietatis liberum esse confitetur. 2º Negat prædestinationem ad culpam, 3º De voluntate salvandi homines, eodem modo loquitur ac Pruden- tius, eadē proinde ratione exponendus; scilicet, de voluntate simpliciter et sine addito, id est, absolutā et consequenti. 4º Quod spec- tat mortem Christi, significat quidem se magis propendere in eam opinionem quæ negat Chri- stum mortuum esse pro omnibus; verum de efficaciā illius mortis intelligendus est, juxta plurimum hujus ævi auctorum mentem. Cæte- rū docet ibidem Lupus, Christum pro omni- bus fidelibus, etiam reprobis, mortuum esse; quod dogmati Prædestinatiano capitaliter re- pugnat. Atque hinc ipsem Gotescalci epist. ad Ratramnum candidè agnoscit, suarum om- ninō partium non esse Lupum.

Tertius, eodem penè tempore Ratramnus Corbeiensis monachus duos de prædestina-

tione libros ejusdem Caroli jussu scripsit. In iis silet de voluntate Dei et morte Christi; circa verò liberum arbitrium, gratie necessitatem, et duplē p̄dēstinationem idem tenet ac Lupus; p̄dēstinationem quippe impiorum ad poenas fusē demonstrat; sed simul inculcat, nullam dari p̄dēstinationem ad peccata.

Quartus, Florus Ecclesiæ Lugdunensis diaconus. Scilicet suadentibus Hinemaro Rhenensi, et Pardulo Laudunensi, anno 851 scripsere Amalarius et Joannes Scotus Eri-gena; varias Scotti propositiones edito libro confutavit, ut vulgaris fert opinio, Florus ejusdem Ecclesiæ Lugdunensis nomine. Eo in libro P̄dēstinationam hæresim execratur, etsi errore facti incertum habeat, an à Gotescalcō hæresis illa asserta fuerit: « Si ita hoc dicit Gotescalcus, inquit cap. 4, quasi p̄dēstinatione vim et necessitatem imponat ad malum... hoc omnino alienum est à fide catholice. » Eōdem P̄dēstinationorum errores amplius execratur Florus in sermone quem operi suo de P̄dēstinatione premittit Hinemarus.

Quintus, est auctor libri de tribus epistolis; qui vulgō creditur Remigius. Scilicet anno 852, ad Amolonom scripsere Hinemarus et Pardulus Laudunensis, et epistolam Rabani ad Nottin-gum suis adjunxere. Tribus illis epistolis in Conventu Ecclesiæ Lugdunensis expositis, Remigius, Amolonus in sede Lugdunensi successor, ejusdem Ecclesiæ nomine respondit, edito libro de tribus Epistolis. Quantum iste auctor abhorreat ab erroribus P̄dēstinationis, ostendemus capite sequenti.

Unus superest Haymo Halberstatensis, quem Gotescalcō erroribus non adhæsisse inde certō colligitur, quod concilio Moguntino contra Gotescalcum interfuerit, ipsique subscripserit. Nihil est in ejus scriptis quod vel minimū dogmata P̄dēstinationana redoleat; de quo consuli potest Mabillon. tom. 1 Analect. et tom. 3 Annal. Benedict.

CAPUT III.

De Ecclesiâ Lugdunensi.

Duo circumferuntur libri sub nomine Ecclesiæ Lugdunensis; utrum genuinum sint illius opus, expendemus ad calcem capitis; interim exponendo illorum doctrinam, eos ipsi tribuemus. Certum est 1°, Ecclesiam Lugdunensem favisce personæ Gotescalcō. Namque in libro de tribus Epistolis cap. 21, errores Gotescalcō adjudicat, atque asserit se nec legisse, nec audivisse, an usquam existerit hæresis P̄dēsti-

natiana: « Hoc genus erroris, inquit, nec apud haereticos, nec apud quenquam Catholicorum nos cognovisse, vel audivisse memini-mus. » Idem docet in libro de tenendā veritate. Certum est 2°, eamdem Ecclesiam non impugnasse capitula Carisiaca in citato libro de tribus Epistolis; siquidem concilium Carisiacum in quo quatuor capitula condita fuerunt, nonnisi versū finem anni 855 celebratum fuit; liber autem de tribus Epistolis anno 852 editus est. Certum est 3°, auctorem libri de tenendā veritate, predicta capitula vellicare et perstringere; verū rem propriū inspi-cienti planum erit, illum in solo loquendo modi ab iis recedere, ut constabit ex mox dicendis.

Tota ergo quæstio movetur de doctrinā ho-rumce librorum, an scilicet aduersetur p̄dēstinationis capitulis, et faveat erroribus P̄dēstinationorum.

CONCLUSIO. — Ecclesia Lugdunensis nec reipsā aduersatur capitulis Carisiacis, nec Gotescalcī, aliorumque P̄dēstinationorum erroribus adhæsit.

Probatur analysi utriusque libri *de tribus Epistolis*, et *de tenendā veritate*.

Analysis libri *de tribus Epistolis*. — Liber ille in tres partes distribuitur. Prima 58 capitibus extenditur, et respondet Epistolæ Hinemari. Secunda duobus capitibus epistolam Parduli expendit. Tertia, octo sequentibus capitibus Rabani epistolam discutit. Porrò in duabus posterioribus partibus nihil novi per-tractatur; satis ergo erit hic seriem primam expondere.

1° Decem primis capitibus, quæstionem de p̄scientiā et p̄dēstinatione divinā expli-candam sibi sumit; quod ut facilius ex-equatur, septem statuit regulas. Regulā quartā, de malis operibus ita decernit: « Mala opera creature, quia ipsius tantummodo sunt, et ex ejus vitio, non ex Dei voluntate vel operatione procedunt, p̄scita à Deo dici POSSUNT, p̄dēstinata non possunt. » Regulā quintā subdit: « Deum p̄dēstinatione suā nulli necessitatem imponere. » Et regulā septimā statuit, « neque de electis ul-lum perire.... neque de reprobis aliquem salvari; non quia non possunt homines de malo ad bonum commutari, et de malis et pravis, boni ac recti fieri; sed quia in me-lius mutari noluerunt, et in pessimis operi-bus usque in finem perseverare voluerunt; » quæ profectō priori capitulo Carisiaco omnino

consona sunt; atque geminam Gotescalei prædestinationem directè petunt.

2º Quæstionem alteram de divinâ salutis hominum voluntate, tribus sequentibus capitibus expendit Ecclesia Lugdunensis, Cap. 11, celebrem Apostoli locum: *Qui vult omnes homines salvos fieri*; quatuor modis in Scriptis SS. Patrum explanatum asserit; atque tres priores expositiones codem in capite refert. Prima est, ut vox ista, *omnes*, per distributionem accommodam negativam intelligatur hoc sensu, quod nullus salvetur nisi per divinam voluntatem. Secunda est, ut vox, *omnes*, per distributionem accommodam affirmantem intelligatur de generibus singulorum, non de singulis generum. Tertia expositio est, quod sanctos suos per Spiritum suum velle faciat Deus ut omnes salventur; sicut de Spiritu sancto dicitur: *Spiritus postulat pro nobis genitibus inenarrabilibus*, id est, postulare facit. Tres illæ expositiones à S. Aug. adversùs Pelagianos sæpius usurpatæ, de voluntate efficaci intelligendæ sunt, et ad solos electos restringendæ. Cap. 12, quartam addit interpretationem de voluntate universalis erga omnium omnino hominum salutem, his verbis: « Quarto modo ita à sanctis Patribus intellectum invenitur quod dictum est, qui **VULT OMNES HOMINES SALVOS FIERI**, ut simpliciter accipiatur hoc de omnibus hominibus, quantum in ipso est Deum velle, eo quod omnes salvare velit **BONITATE CREATORIS**. » Et pañò post: « Ita fit: etiam secundum pium quorundam Patrum piorum sensum, Deus vult omnes homines salvos fieri **BONITATE CREATORIS**, quâ creaturam suam benè à se conditam perire non vult; id ipsum iterum nolit **JUDICIS AQUITATE**, quâ eamdem creaturam suam vel originali, vel etiam actuali peccato nequiter inquinatam et vitiatam, impunitam esse non sinit. » Quam hic bonitatem Creatoris appellat Ecclesia Lugdunensis, theologi ex sancto Joanne Damasceno antecedentem et conditionatam vocant.

Cap. 13, quatuor illis expositionibus recentisis, de tribus prioribus asserit illas certas esse ac indubitas; circa quartam verò, observat 1º, eam non posse accipi sensu Pelagiano, quasi nempe Deus expectet voluntates hominum; *ita ut et ipsi propriâ arbitrii libertate salvi esse velint*. Observat 2º, non posse etiam accipi sensu derogante divinæ omnipotentiae; hoc est, ut ait ibidem, *quasi hanc voluntatem bonitatis suæ erga salutem hominum, obsidente*

humanâ iniquitate implere non possit. Observat 3º, duobus his erroribus sepositis, præfatam expositionem fideliter posse recipi, eam ultrò se amplecti, atque à SS. Patribus fuisse probatam.

En integer textus: « In tribus itaque prioribus modis intelligentiae corum verborum: « *Qui vult omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire*; nulla absurditas, nulla repugnantia fidei invenitur, in quarto autem modo illud sine dubio cavendum, quia et occasionem Pelagianæ pravitati præbet; quod Deum, ut salvet homines, humanas expectare asserit voluntates (sese propriis viribus disponentes). Contra quem errorem ita in antiquis conciliis definitum legitur... Praeparatur voluntas à Domino... Quod autem ibi simpliciter intelligitur Deum omnes homines velle salvos fieri, bonitate scilicet Creatoris (ita ut putamus) fideliter potest recipi, si hanc voluntatem bonitatis suæ erga salutem hominum non credatur, humanâ obsistente voluntate implere non posse, sed obsistente humanâ iniquitate implere nolle. » Demùm hance questionem concludit, concordiæ viam aperiendo versù finem ejusdem cap. 13, his verbis: « Quæ omnia cùm tam obscura sint et tam profunda atque perplexa, nollemus inter fratres et charissimos nostros aliquid de his contentiosè ventilari, vel temerè definiri; sed potius quod in eis certum est, sine dubitatione defendi; quod autem etiam inter magnos diverso modo, sed non diversa pietate sentientes ambiguum atque incertum remansit, etiam apud nos et reverenter honorari, quia neutrum corum videtur esse falsum, vel fidei contrarium. » Totum istud resumit ac paucis complectitur cap. 24 ejusdem libri, dicens utramque expositionem, seu de voluntate efficaci ad aliquos duntaxat homines pertinente, sive de voluntate universalis, (antecedenti et conditionatâ) honorandam esse et à veritate non abhorrire: « Utrorumque, *inquit*, sententia fuerat honoranda, nec, ut jam superius dictum est, una pro alterâ damnanda; quia et illa ex divinâ auctoritate vera esse monstratur, et ista quâdam piâ ratione non abhorrire à veritate fideliter creditur. »

Ex his patet, in mente Ecclesiae Lugdunensis sententiam quâ asseritur Deum velle omnes homines salvos fieri **bonitate Creatoris**, id est, voluntate antecedenti et conditionatâ, 1º **fideliter recipi posse**; 2º **piam esse, veram et hono-**

randam sententiam; 3º à SS. Patribus fuisse probatam. Quae tria directā fronte adversantur Gotescaleo, aliisque recentioribus ejus patrōnis.

3º Quod attinet ad mortem Christi pro omnibus, eam controversiam attingit auctor à cap. 14 ad 20 inclusivē.

Cap. 14 et 15, quatuor hominum ordines distinguit. Primus est electorum. Secundus fidelium, sed qui gratiam fidei postea amissuri sunt et in malis perseveraturi. Tertius Infidelium, sed qui deinceps per gratiam Dei vocandi sunt quorum alii perseveraturi sunt, alii non perseveraturi in gratiā Christi. Quartus denique eorum est qui sive ante, sive post Christi mortem in infidelitate positi, nec habuerunt, nec usquām habituri sunt fidei donum.

Cap. 16, pro tribus prioribus ordinibus Christum venisse ut eos salvaret ac redimeret, tanquam certissimum fidei dogma proponit: « pro illi tribus ordinibus, inquit, Dominum Jesum Christum et venisse ut eos salvaret, et crucifixum esse ut eos redimeret.... fideliter credendum tenemus: et hoc non solū ex divinis scripturis, sed etiam ex SS. Patrum fide et doctrinā evidenter cognoscimus. »

Cap. 17, et potissimum 18, pro quarti ordinis hominibus Christum nullatenus passum esse, expressè asserit: « Unum est quod et nos fidelissimè credimus, et verissimè novimus, quia pro illā innumerabili et infinitā multitudine impiorum, qui ab exordio mundi usque ad passionem Domini in suā impietate sunt mortui, et apud inferos aeternā perdizione damnati, nusquām Dominus passus, nusquām mortuus est, nec ad illos salvandos nullatenus venit, nec pro iis pretiosum sanguinem fudit. » Idemclarè tradit de impiis et infidelibus post passionem Christi usque ad mundi terminum in suā infidelitate mortuis aut morituris. Verūm quòd hīc sermo sit de applicatione meritorum Christi, non autem de sufficientiā voluntatis, patebit ex objectionum solutione. Idem etiam declarat series analysis ejusdem libri.

Cap. etenim 19, adducit et adoptat famosum S. Leonis textum, in quo de proditore Juda, hēc habet: « Ad hanc indulgentiam traditor Judas pervenire non potuit; quoniam perditionis filius, prius in desperationem transiit, quām sacramentum generalis redemptoris impleret. Nam mortuo pro omnibus impiis Domino, potuisset fortē etiam hīc consequi

remedium, si non festinasset ad laqueum. » Existimat ergo Ecclesia Lugdunensis Christum pro omnibus impiis mortuum fuisse.

Denique, quod decretorium est, cap. 20, expressè asserit, sibi multūm placere sententiam quae docet Christum pro omnibus etiam impiis et infidelibus in suā impietate permansuris, mortuum esse; eamque auctoritate patrum esse firmatam: « Si autem placet, inquit, sicut et nobis multūm placet, ut etiam istorum sententia ex pietate veniens, propter pacem et venerabilem pietatem beatissimorum Patrum non rennatur; nullā ergo contentione pro aliis adversis alios litigetur; non una sententia pro alterā damnetur. » Idem clarissimè declarat cap. 24 et 28.

Ex his sic arguo: Ille non favit Gotescaleo, qui fundatissimum esse fidei dogma contendit, Christum pro omnibus fidelibus mortuum esse; Gotescaleus enim cum ceteris Prædestinatianis mortem Christi ad solos electos restringebat; atqui Ecclesia Lugdunensis ita docet cap. 16; ergo, etc. Præterea ille non favit Gotescaleo, qui asserit Christum mortuum esse pro omnibus etiam impiis et infidelibus in suā impietate permansuris; atqui ita Ecclesia Lugdunensis cap. 19 et 20; ergo, etc. Deinde ille non favit Gotescaleo, qui utramque hanc sententiam, videlicet, Christum mortuum esse pro omnibus sufficienter, et pro solis electis efficaciter, asserit esse piam, veram, honorandam, à SS. Patribus probatam, neque unam pro alterā esse damnandam; atque ita Ecl. Lugd., cap. 24 et 28; ergo, etc.

Quartam tandem quæstionem de lib. arbit. à cap. 21 ad 38 usque tractat. auctor. Doctrinam Gotescalei è de re improbat ac rejicit, tametsi eam huic monacho adjudicet. *Quod verò, inquit, dixisse firmatur, ad malum tantummodo agendum liberum nos habere arbitrium, ad benè verò agendum non habere, si verè ita sensit et dixit, hoc verè non est ex divinā auctoritate sumptum... sed et aperiti ex proprio errore protulatum.*

Concludit auctor librum, improbando prætensam crudelitatem quā sacerdiant episcopi adversis Gotescaleum, quem tamen justè damnatum agnoscit propter pertinacem loquacitatem. Generatim auctor insurgit adversis Hinemarum, salvā tamen semper fide catholicā; eum refellit potius in modo loquendi quām in doctrinā; improbat in factis, sed doctrina auctoris ultrā metas fidei catholicæ non progreditur.

Analysis libri de tenendā veritate. — Liber sub nomine Ecclesiae Lugdunensis, *de tenendā veritate*, quindecim omnino capitibus absolutus. Eo in libro quatuor Carisiacae synodi capitula discutiuntur, multaque in eis tanquam reprehensione digna impugnantur; verūm proprius insipienti manifestum est controversiam hanc modum loquendi potius spectare quam doctrinam.

1º Decem primis capitibus perstringitur primum capitulum Carisiacum quod est de prædestinatione. In eo postquam levia quedam reprehendit auctor quæ ad rem præsentem non pertinent, quæque si paulò attentiū executiantur, nihil nisi sanum exprimunt; tandem cap. 5 expendit quæ spectant prædestinationem reproborum ad pœnas, arguitque capitulum quod asserat Deum præcisus perituros, non autem eos ut perirent prædestinasse. Ast tota erat de nomine disceptatio; quippe Patres Carisiacenses negabant duntaxat Deum reprobos prædestinasse ut perirent, quasi prædestinationis esset causa perditionis et necessitatem peccandi ac damnationis invehernet, sicut contendebat Gotescaleus; quem sensum ut excluderet Ilinemarus, dicere maluit reprobis prædestinatas esse pœnas, quam illos prædestinatos esse pœnis; è contra verò Lugdunensis Ecclesia statuit reprobos prædestinatos esse perditioni, sed simul excludit perversum Gotescalei sensum qui Patribus Carisiacensibus meritò displicebat.

Id ita esse manifestissimè patet ex citato cap. 5 ejusdem libri, ubi de prædestinatione loquens, hæc habet: « Non est violenta, quia nullum compellit ut malus sit, et aliud esse non possit; non est injusta, quia illos tantummodo, qui suo vitio in malis perseveraverint, punit; non est præjudiciaria, quia non præjudicat aliquem, ut quasi ejus sententiæ, et non suo merito percat. Quid in eâ reprehenditur, vel quasi blasphemium putatur, in quâ sola æquitas, sola justitia inventitur? » Et quibusdam interjectis, sic concludit: « Qui fideliter confitetur, et præscientiam, et prædestinationem æternam esse apud Deum; nec tamen per hæc aliquem ad malum cogi, sed tantummodo qualis quisque futurus sit præsciri, et prout gesserit, judicari, iste prorsus catholicè sentit. »

2º Alterum Carisiacum capitulum carpit et vellicat Ecclesia Lugdunensis capitibus 11 et 12. In eo arguit hanc propositionem: *Libertatem arbitrii in primo homine perdidimus; et contra*

ostendit in nobis remanere liberum arbitrium, licet infirmum, et sine Christo ad opera pietatis invalidum. Porrò alias non est sensus prædicti capituli Carisiaci; manifestè enim loquitur de libero arbitrio ad bonum supernaturale, quod sine gratiâ Christi nullum esse, S. Augustinus ubique docet, et Ecclesia contra Pelagianos definit.

3º Ad finem ejusdem capituli 12, paucis excutit controversiam circa voluntatem salvandi omnes homines, cuius fusiorē explicationem allatam fuisse annotat superiori libro *de tribus Epistolis* ad quem hic remittit. Doctrinam tertii capituli non reprobat, immo catholicam agnoscit; sed id unum displicere significat, quod eo in capitulo generalis voluntas salutis omnium proponatur tanquam unica interpretatio orthodoxa verborum Apostoli: *Qui vult omnes homines salvos fieri;* quasi excludenda esset expositiō plurimorum SS. Patrum de voluntate efficaci ad aliquos duntaxat homines sese extendente. Itaque utramque textū Apostolici expositionem, tum de voluntate generali, tum de voluntate speciali et efficaci ad aliquos duntaxat sese extendente, simul admittendam esse contendit, nec alteram pro aliâ damnandam, quod sanè verissimum est, et doctrinæ capituli Carisiaci omnino consonum, erroribus autem Gotescalei penitus adversum. « Sit ergo, inquit, inter nos etiam de hæc re istiusmodi pia cautela ac moderatio, quatenus et SS. Patribus debitus servetur honos, et quolibet quisque acquiescat modo ex illis sensibus, qui de hæc sententiâ ab illis positi sunt, non judicemus esse hæreticum. »

4º Tribus ultimis capitibus ultimum excutit capitulum Carisiacum, in coque reprehendit hanc propositionem: *Quod nullus hominum fuit, est, vel erit, pro quo Christus passus non fuerit.* Porrò verum et à Patribus Carisiacis intentum prædictæ propositionis sensum non impugnat Ecclesia Lugdunensis, sed alienum prorsus et erroneum, de redemptione scilicet efficaci respectu hominum damnatorum; quem absurdum sensum errore facti Patribus Carisiacensibus assingit, uti mox dicemus in solutione objectionum.

Solvuntur objectiones. Objecies 1º: Ecclesia Lugdunensis in utroque libro *de Tribus Epistolis*, et *de tenendā veritate*, tres supra adductas ex S. Aug. expositiones, quæ textum Apostoli: *Qui vult omnes homines salvos fieri*, ad solos electos restringunt, tanquam certas et indubitatas admittit; quartam verò quæ divinam vo-

Inutilem ad omnium salutem extendit, omnino improbat. Prædicta autem Apost. verba ad solos electos accommodat, juxta illud Scripturæ, quod sapientius incusat : *Omnia quæcumque voluit Dominus fecit; unde ita ferè semper argumentatur : Quid ergo restat nisi ut ille, qui omnia quæcumque voluit fecit, idèo hoc non faciat, quia nolit.* Et rursus : *Sicut verè omnia que voluit fecit, ita verè noluit, quæ non fecit.* Ecclesia ergo Lugdunensis adversatur capitulis Carisianis, atque doctrine Gotescalei favit.

Respondeo 1º, istud argumentum adversariis esse solvendum. Namque Ecclesia Lugdunensis, (quod apprimè observandum) nullo pacto sententiam suam restringit ad solos homines hujus statutis, sed indefinitè loquitur tam de Angelis et homine innocentie, quam de homine lapso; generale quippe est et peræquè ad Angelos, atque ad homines pertinet istud momentum : *Omnia quæcumque voluit fecit;* atqui tamen concedunt adversarii, idemque clarè confitetur Jansenius lib. 10 de Gratiâ Christi cap. 4, agnoscendam esse respectu Angelorum et hominis innocentis, voluntatem universalem conditio natam et antecedentem; ergo solvenda manet adversarii præsens objectio.

Respondeo 2º : Dist. anteced. : Improbat voluntatem generalem pravo sensu intellectam, concedo, genuino et catholicò sensu acceptam, nego. 1º Excludit Ecclesia Lugdunensis generalem sensu Pelagiano aut Semipelagiano voluntatem salvandi omnes homines; si nempe ipsi velint propriis liberi arbitrii viribus, sine ullâ gratiæ voluntatis necessitate. « In quarto autem modo, inquit, illud sine dubio caven dum, quia et occasionem Pelagianæ pravitati præbet, quòd Deum, ut salves homines, humanas expectare asserit voluntates. » 2º Excludit voluntatem generalem quæ omnipotentiæ divinæ derogaret : « Quasi nempe creditur salutem hominum humanâ obsidente iniquitate implere non posse; non autem obsidente humanâ iniquitate implere nolle; » quem errorem Pelagianis exprobrat S. August. lib. 4 contra Julianum cap. 8. 3º Rejicit etiam voluntatem generalem, quâ Deus diceretur velle omnes salvos fieri indiscretè, indifferenter et æqualiter; ita ut nulla major sit Dei erga electos quam reprobos prædilectio, et omnes æqualibus afficiat gratiæ beneficiis; quod in Semipelagianis plerumque carpit S. Augustinus. 4º Improbat sententiam quæ ita extendit textum Apostoli ad omnes universim homines, ut aliæ excludantur interpretationes, juxta

quas ad solos electos prædictum textum restringit sanctus Aug. Utramque enim expositionem, tam generalem, quam specialem, quasi fidei consentaneam approbat Ecclesia Lugdunensis, atque id unum cavet, ut propter alteram altera non rejiciatur. « Nec propter istam, inquit cap. 26 lib. de tribus Epistolis (interpretationem), illa damnatur, sed potius utriusque propter veracem et piam patrum auctoritatem fideliter obediatur. »

Atque hinc patet vera Ecclesiæ Lugdunensis circa præsentem controversiam mens atque doctrinam; scilicet, tanquam veram, catholicam, à Patribus probatam agnoscit sententiam quæ voluntatem Dei ad omnium omnino hæminum salutem extendit; dummodo tamen quatuor mox recensiti sensus excludantur.

Respondeo 3º aliter distinguendo ant. : Quartam improbat expositionem intellectam de voluntate strictè, simpliciter et sine addito sumptu, concedo; intellectam de vero, reali et actuoso affectu in Deo, nego. Nomine voluntatis divinæ strictè et simpliciter dictæ, intelligebat Ecclesia Lugdunensis, eam, et quidem solam, quæ est efficax. Ratio ipsit erat, quia quotiescumque voluntas divina enuntiatur in Scripturis simpliciter et sine addito; toties exhibetur velut efficacissima, juxta illud Scripturæ : *Omnia quæcumque voluit fecit;* et rursus : *Voluntati ejus qui resistit?* Hinc Gotescalei æmulos velieat ac pertringit Ecclesia Lugdunensis, quòd scilicet divinam voluntatem ad omnium hominum salutem extenderent; ast cum expressè negaret perversum Gotescalei dogma, nempe reprobos necessitari ad peccandum, planè necesse erat ut admitteret verum et reale in Deo affectum, quo hominibus etiam reprobis decerneret media ad non peccandum et ad salutem assequendam verè sufficientia. Quapropter quæ tunc occurrebat controversia, de nomine potius quam de re ipsâ fuit; utrum scilicet is rerus et realis Dei affectus erga salutem reproborum deberet dici simpliciter et sine addito voluntas, necne; prius contendebant hostes Gotescalei, posterius asserebant illius patroni.

Quinimò etiam nunc pauci quidem theologi existimant omnem veram et beneplaciti voluntatem in Deo semper esse efficacem; neque tamen, ut observationis ubi de Attributis, hi ab aliis dissident, in eo quo præcipuum est ac capitale circa voluntatem salvandi omnes homines; quia nempe iidem verum ac reale in Deo agnoscunt affectum, vi cuius justis confe-

runtur, aliis autem saltem præparantur media relativè sufficientia ad salutem. Ita propositio servatā idem dicendum de dissidio quod exarsit Ecclesiam Lugdunensem inter et Carisiacos Patres circa eamdem salutis omnium voluntatem.

Respondeo 4º negando antecedens; postquam enim citato libro *de tribus Epistolis* cap. 11, tres prædictas ex S. Aug. expositiones protulit Ecclesia Lugdunensis, quartam tandem, quam propugnamus, de voluntate generali, antecedente et conditionatā, refert et amplectitur cap. 12 et 15 ejusdem libri, eamque interpretationem piam, veram et à SS. Patribus probatam disertè declarat, ut constat ex iis quæ supra in analysi exscripsimus.

His omnibus addunt nonnulli, Ecclesiam Lugdunensem locis objectis, non in generalem salutis omnium voluntatem insurgere; sed conqueritur quòd hæc voluntas fuerit de fide definita ab æmulis Gotescalei; quam quidem definitionem perperam et immeritè fuisse latam existimabat. Neque enim omnis doctrina, etiamsi aliundè omnino constans et certa, tanquam de fide catholicâ proponi potest; requiritur insuper, ut illa sit in se revelata, et ab Ecclesiâ proposita; quorum si alterum desit, non est fide divinâ catholica credenda. Ita observant Walenburgenses, de Controvers. fidei; atque hinc illustriss. Bossuet in lib. inscripto: *Justification des Réflex.* paragr. 16, postquam asseruit divinam salutis omnium justificatorum voluntatem agnoscendam esse tanquam de fide, utpote expressè definitam ab Ecclesiâ catholicâ, de voluntate generali, subdit: « Il ne faut point faire un point de foi également décidé de la volonté générale étendue à tous, puis que même il a été permis à Vasquez d'enseigner que les enfants décédés sans baptême ne sont pas compris dans cette parole: DIEU VEUT QUE TOUS LES HOMMES SOIENT SAUVÉS..... quoique la volonté de Dieu et de J.-C. prise dans une entière universalité, paraisse plus digne de la bonté de Dieu, plus conforme aux expressions de l'Écriture, et plus propre à la piété et à la consolation des fidèles. »

Inst. 1º: Ille favit errori prædestinatiano, qui istam propositionem: *Deus vult solos electos salvos fieri;* tanquam innoxiam approbavit; atqui Ecclesia Lugdunensis libris citatis prædictam propositionem approbat; ergo, etc. — Respondeo dist. maj., si aliundè excludat omnem aliam voluntatem et affectum, vi cuius justis conferantur auxilia relativè sufficientia ad salu-

tem, alias autem saltem præparentur, concedo; si talem voluntatem et affectum agnoseat, nego. Porrò ita est de Ecclesiâ Lugdunensi, ut constat ex dictis; ergo, etc.

Inst. 2º: Ille favit erroribus Prædestinatianorum, qui recensitis duabus opinionibus, quarum altera Apostoli verba ad solos prædestinatos restringit, altera verò ad omnes prorsus homines ea extendit; liberum relinquit unicuique quam voluerit amplecti; atqui ita Ecclesia Lugdunensis; ergo, etc. — Respondeo distinguendo: Unicuique liberum relinquit quam voluerit amplecti, si sermo sit de voluntate simpliciter et sine addito sumptu, concedo; si sermo sit de vero et reali Dei affectu, subdist.: Liberum relinquit, quatenus opinionem hanc nondum definitam judicabat, concedo; quasi eam non admitteret, nego. Solutio ex mox dictis liquet.

Instabis 3º: Ecclesia Lugdunensis in libro de *tenendâ veritate* cap. præsertim 12, vellicat tertium capitulum Carisiacum de generali salutis omnium voluntate, atque ibidem approbat circa idem caput Gotescalei doctrinam, quam certè noverat per tres epistolas cā de re ab Hinckaro ad se transmissas, ergo, etc. — Respondeo ad primum: Vellicat tertium Carisiacum capitulum, quoad nomen duntaxat, concedo; in rei veritate et quoad doctrinam, nego. Ad secundum similiter distinguendo: Approbat doctrinam Gotescalei errore facti, concedo; reipsa, nego. Utraque solutio liquet ex supra dictis.

Objicies 2º: Circa mortem Christi Ecclesia Lugdunensis in libro *de tribus Epistolis*, quatuor hominum ordines distinguit. Primus est prædestinatorum; secundus fidelium qui non sunt perseveraturi; tertius Infidelium aliquandò baptizandorum, sive sint perseveraturi, sive non; quartus eos omnes complectitur infideles, qui sive ante sive post Christum, in infidelitate mortui sunt vel morituri. Pro trium priorum ordinum hominibus mortuum esse Christum tradit Ecclesia Lugdunensis cap. 16; pro quarto autem ordine, nullomodo passum esse disertè docet cap. 18, his verbis: « Unum est quod et nos fidelissimè credimus et verisimè novimus, quia pro illâ innumerabili et infinitâ multitudine impiorum qui ab exordio mundi usque ad Passionem Domini in suâ impietate sunt mortui..... nunquam Dominus passus, nusquam mortuus est, nec ad illos salvandos ulla tentis venit, nec pro iis pretiosum sanguinem dedit. » Idem omnino assert

de Infidelibus qui à morte Christi extitère , sunt, et futuri sunt Ex his sic arguo : Ille favit doctrinæ Gotescalei, qui asserit Christum mortuum non esse pro impiis et infidelibus qui ab exordio mundi ad Christum usque extiterunt, et à Christo usque ad consummationem mundi futuri sunt; atqui ita Ecclesia Lugdunensis; ergo, etc.—Respondeo 1º, mirum profectò videti Jansenium ejusque Apologistas nobis opponere auctoritatem Ecclesiae Lugdunensis, quæ ipsis directâ fronte adversatur; disertissimè siquidem docet, idque tanquam certissimum fidei dogma, Christum pro omnibus omnino fidelibus mortuum fuisse. « Fidei liter credendum est, inquit citato libro de tribus epistolis cap. 16, et hoc non solum ex divinis Scripturis, sed etiam ex SS. Patrum fide et doctrinâ evidenter agnoscimus, pro illis tribus ordinibus ad Christi gratiam et societatem fidelium pertinentibus, Dominum Jesum Christum et venisse ut eos salvaret, et crucifixum esse ut eos redimeret. » Et lib. de tenendâ veritate cap. 14: « Fides catholica tenet, et Scripturæ sanctæ veritas docet, quod pro omnibus credentibus..... verè Dominus et Salvator noster sit passus. » Nihil certè expressius desiderari potest; ac proinde nego maj. Præcipuus enim hâc in parte Prædestinatianorum error in eo positus est, quod assererent Christum pro solis electis mortuum fuisse; atqui istud tanquam hæreticum impugnat Ecclesia Lugdunensis locis mox citatis; ergo, etc.

Respondeo 2º distinguendo min.: Ecclesia Lugdunensis negat Christum pro impiis et infidelibus in suâ infidelitate mortuis aut morituris, ullatenus passum fuisse, efficaciter, concedo; sufficienter, sufficientiâ nempe tum pretii, tum voluntatis offerentis, nego. Infidelium in suâ impietate perseverantium duos ordines distinguit Ecclesia Lugdunensis. Primus eorum est qui ab exordio mundi ad Christum usque extitère; alter verò eorum, qui à Christo usque ad finem mundi fuerunt aut futuri sunt; pro illis duobus Infidelium ordinibus non negat Christum mortem suam Patri æterno obtulisse; sed hoc unum vult, Passionem Christi illis non fuisse efficaciter applicatam. Ille esse hujuscemodi Ecclesiæ mentem ultrò confitebitur quisquis illius scopum et verba penitus scrutatus fuerit.

Et quidem 1º, quod spectat Infideles qui ante Passionem Christi in suâ infidelitate mortui sunt, cùm ait, pro iis Christum non esse

passum, nec ad eos salvandos venisse, nec pro iis sanguinem fiduisse, sensus est Christum non venisse, nec mortuum fuisse, ut eos ab infernis eriperet, sicut justos ex limbo eduxit. Sensum huncclarè demonstrant que in objectione omissa sunt, quæque immediatè sequuntur: « Quoniam illos solos ex his qui ab exordio mundi usque ad passionem ejus extiterunt, eâdem passione suâ redeuisse, et salvâsse, atque ab INFERNI CLAUSTRIS EDUXISSE CREDENDUS EST, qui et fideliter eum speraverunt venturum, et fideliter per eum redemptiōnem, et liberationem ad salutem sè accepturos esse crediderunt; SS. videlicet Patriarchas et Prophetas, et cæteros justos quibus etiam per Osec Prophetam ante promiserat dicens: De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos; ero mors tua, ô mors, ero morsus tuus, inferne. » Hoc ergo unum intendit Ecclesia Lugdunensis, Christum non esse passum, nec redeuisse impios illos, eo modo quo justos Patriarchas et Prophetas redemit et liberavit, scilicet eos ex inferni claustris educendo.

Eundem sensum omni depulsâ caligine exprimit lib. de tenendâ veritate, toto cap. 14, ubi postquam probavit Christum pro illis impiis non esse mortuum, quia irrevocabili divino judicio jam erant pœnis perpetuis condemnati; sic totam suam concludit ratiocinationem: « Quod totum quomodo fideliter et catholicè intelligendum sit exponit mirificè B. Greg. dicens (Homil. 22 in Evang.): Quod ante passionem dixit, in resurrectione suâ suam Dominum implevit: Si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me. Omnia enim traxit, qui de electis suis apud inferos nullum reliquit. Omnia abstulit, utique electa. Neque enim infideles quosque et pro suis criminibus æternis suppliciis deditos, ad veniam Dominus resurgendo reparavit; sed illos ex inferni claustris rapuit, quos in fide et actibus recognovit. Unde rectè etiam per Oscam dicit: Ero mors tua, ô mors; ero morsus tuus, inferne. Id namque quod occidimus, agimus ut penitus non sit; ex eo etenim quod mordemus partem abrahimus, partemque relinquimus. Quia ergo in electis suis funditus occidit mortem, mors mortis extitit; quia verò ex inferno partem abstulit, et partem reliquit, non occidit funditus, sed momordit infernum. » Ille omnia verba, præsertim S. Greg. testimonium quod suum fecit Ecclesia Lugdunensis, ipsius mentem, veramque sententiam superius explanatam dilucidè exprimit.

munt et huiusmodi produnt ac manifestant.

Hic ergo perstringit duntaxat Ecclesia Lugdunensis, errores quorundam haereticorum, quorum alii, teste S. Aug. lib. 21 de Civit. Dei cap. 17, contendebant Christum ex proposito Patris etiam pro diabolis à damnatione liberandis passum esse. Alii, teste eodem S. Aug. haeresi 79, asserabant descendente ad inferos Christo credidisse incredulos, et omnes exinde liberatos; et ut ait Greg. Magnus Homil. 22 in Evangelia, morte Christi exinanitos fuisse inferos. Alii tandem affirmabant, Christum morte suā omnium hominum peccata delivisse; nec reprobos damnari propter sua peccata, utpote à Christo expiata, sed propter solam incredulitatem, quā initam semel cum Deo amicitiam denudò rescindunt. Quae commenta ex Origene fluxere; eaque egregiè confutārunt SS. Epiphanius Epist. ad Joan. Jerosolimyt.; Aug. lib. 4, de Civit. Dei cap. 17 et 23; Hier. in cap. 5 Jonae; Greg. Magnus lib. 9 Moralium cap. 43 et 46, et Venerabilis Beda in priorem Epist. S. Petri, ubi observat prædictas has omnes opiniones fidei directè esse contrarias: *Catholica fides habet, quia descendens ad inferna Dominus non incredulos inde, sed solunmodò suos educens ad caelestia regna secum perduxerit.*

Quod autem spectat ad alteram partem Infidelium qui à Passione Christi ad finem usque mundi in suā infidelitate permansuri sunt; cùm Christum pro iis mortuum non fuisse assert Ecclesia Lugdunensis; id de redemptione efficiacē unice intelligendum est; de actuali scilicet applicatione redemptiois Christi per gratiam fidei, aut habitualē sanctificantem. In eo quippe prædictos Infideles secernt à fideliibus, quod hi per baptismum regenerationi fuerint et Ecclesiæ incorporati, atque saltem in hac parte redemptiois efficacis participes fuerint; nec verè possunt redimi, è contra verò Infideles absque baptismo morituri talem effectum redemptiois efficacis non sint habituri.

Hanc esse Ecclesiæ Lugdunensis mentem non obscurè colligitur ex citato libro de tenenda veritate, cap. 43: « Ex his, inquit, manifestissimè ostenditur, et omnibus infidelibus nullam esse redemptioem in Christo, et omnes fideles qui fideliter accedunt ad fidem, et gratiam regenerationis; ibi accipiunt veram redemptioem, ubi accipiunt veram regenerationem. Quia nec verè possunt regenerari, nisi eos, et à potestate diaboli, et à servitute peccati verè constet redimi; nec verè possunt redimi nisi lavaco

indulgentiae expiati, et à reatu delicti, et à dominatu principis mundi efficiantur absoluti. »

Vides quenam sit illa redemptio quam ab Infidelibus excludit Ecclesia Lugdunensis, quamque omnibus et solis fidelibus propriam esse existimat; eam videlicet per quam fideles donum fidei accipiunt, per quam regenerantur, atque à potestate diaboli et servitute peccati liberantur; porrò talis redemptio haud dubiè est efficax; ergo, etc. Hinc paulò post sibi objiciens illud Deuteronomii testimonium: *Et erit vita tua pendens ante oculos tuos, et non credis vita tua, sic loquitur: Tanquam ipsi incredulo et infidi populo in suā incredulitate et infidelitate permanenti, Dominus Jesus Christus, qui ante eorum oculos in cruce pependit, dicatur vita, cùm utique eis non dederit vitam... quasi Dominus etiam eorum, qui non credunt, nec unquam ejus fide vivificantur, possit dici vita... quasi propter eudem populum in suā incredulitate perdurantem, et ejus causā crucis sustinuerit passionem.* Habes hic iterum quid sit in mente Ecclesiæ Lugdunensis Christum pro aliquibus mortuum esse; nempe significat Christum in cruce pendentem eorum fuisse vitam, atque eis postea deditis vitam fidei; unde quibusdam interjectis respondet, Christum eorum duntaxat in cruce vitam fuisse, et quos postea fide suā vivificatus erat, sicut scriptum est: *Justus autem ex fide vivit.*

Ex his omnibus colligitur 1º (quod etiam antea observavimus) juxta mentem Ecclesiæ Lugdunensis, in ideā redemptiois includi non tantum sufficientiam pretii et voluntatis offerentis, sed etiam actualem et efficacem applicationem meritorum Passionis Christi, et præcipuorum ipsius fructum, glorie scilicet, gratiæ sanctificantis, aut saltem gratiæ fidei; unde cohærenter ad hanc, quam sibi efformarat redemptiois ideam, perpetuò negat Christum mortuum fuisse aut Passione suā redemisse Infideles in suā infidelitate decedentes. Colligitur 2º Ecclesiam Lugdunensem alienum sensum et erroneum affinxisse quarto capitulo Carisiaco; at verum ejus sensum non impugnasse, qui in eo positus est ut Christus sufficienter, sufficientiæ pretii ex sincerâ voluntate Deo Patri oblati, pro omnibus hominibus mortuus credatur, licet non omnes Passionis ejus mysterio redimantur. Quod ideo contingit, inquit, quia poculum humanæ salutis, quod confectum est humilitate nostrâ et veritate divinâ, habet quidem in se ut omnibus pro-

« sit ; sed si non bibitur , non medetur . »
 Caterium Christum sufficienter sufficientia
 tum pretii , tum voluntatis pro omnibus mor-
 tum fuisse , agnovit Ecclesia Lugdunensis ,
 quod constat 1º ex dictis expendendo ipsius
 mentem circa divinam salutis omnium volun-
 tatem . Namque Christus pro iis sufficienter
 mortuus est , quos Deus vult salvare voluntate
 antecedente et bonitate Creatoris ; atqui Eccle-
 sia Lugdunensis talen in Deo agnoscit volun-
 tatem pro salute omnium ; ergo , etc. 2º Ideo
 constat ex dictis in analysi utriusque libri de
 tribus Epistolis , et de tenendâ veritate ; multa
 enim ibi exscripsimus testimonia , que id quod
 intendimus apertè demonstrant . 3º Lib. de tri-
 bus Epistolis , cap. 20 , 24 , 26 , 28 , et lib. de
 tenendâ veritate , cap. 12 , 14 , 15 , sollicite
 ineuleat « pium esse et honorandum , et non
 abnuendum eorum sensum qui asserunt glo-
 riosum mortis Christi pretium etiam pro
 nunquā creditur , et in suā impietate pe-
 rituris datum esse , modò tamen non una sen-
 tentia pro alterā damnetur . »

Instabis 1º : In mente Ecclesiae Lugdunensis Christus nequidem eo sensu mortuus est pro Infidelibus in suā infidelitatē perseveraturis , quo mortuus est pro iis fidelibus qui à fide et charitate excidunt , atque in malis perseverant ; porrò Christus mortuus non est efficaciter , sed sufficienter duntaxat pro hujusmodi fidelibus , ut ex sese patet , ergo , etc. — Respondeo dist. min. : Christus non est mortuus efficaciter perfectè et adequatè pro his fidelibus qui à fide et charitate deficiunt , concedo ; non est mortuus efficaciter inadæquatè , nego ; et nego conseq. Christus mortuus est efficaciter perfectè et adæquatè pro iis duntaxat quibus nobiliores redemptionis effectus applicantur , scilicet regeneratio , incorporatio Ecclesiae et glorificatio ; ast soli prædestinati participes sunt horumce omnium effectuum , proindeque pro illis solis mortuus est efficaciter perfectè et adæquatè : attamen alio sensu rectè dicitur Christus mortuus efficaciter pro iis fidelibus qui à fide postmodùm defecturi sunt ; scilicet efficaciter inadæquatè , ratione nimirū regenerationis et incorporationis corpori mystico Ecclesiae .

Instabis 2º : Si existimasset Ecclesia Lugdu-
 nensis Christum esse mortuum efficaciter saltem
 inadæquatè pro iis omnibus qui incorporari
 sunt Ecclesiae , universaliter et absque restrictione negare non debuisset Christum mortuum
 fuisse pro impiis ante ejus Passionem in suā

impieitate defunctis ; quippe dubium non est
 quin nonnulli ex iis fuerint Judgei qui Ecclesiae
 tunc existenti incorporati erant , et quibus re-
 laxatum fuerat peccatum originale ; atqui tamen
 universaliter negat Christum mortuum fuisse
 pro hujusmodi impiis ; ergo , etc. Respondeo ,
 negando maj. Namque Ecclesia Lugdunensis in iis impiis et infidelibus qui ante Christum in suā impietate et infidelitate mortui sunt ,
 non spectat tempus vitæ ipsorum , nec auxilia
 vel beneficia redemptionis quibus in vitâ potiti
 sunt ; sed attendit ad illorum statum post mor-
 tem , seu eos considerat *quatenus irrevocabiliter
 dammatos* , ut patet ex sola inspectione verbo-
 rum quæ eâ de re supra recitavimus ; è contra
 verò in iis qui post Christum vixerunt , ipsum
 vite presentis tempus et beneficia eo tempore
 accepta , et ex redemptione Christi promana-
 tia considerat , ut constat ex testimoniis paulò
 ante exscriptis .

Instabis 3º : Citato libro de tenendâ veri-
 tate , manifestè supponit Ecclesia Lugdunensis ,
 Christum ne quidem sufficienter mortuum esse pro Infidelibus ; namque cap. 14 , ut demonstret
 Christum pro omnibus fidelibus mortuum esse ,
 ita ferè ratiocinatur : *Pro iis omnibus et solis
 Christus mortuus est , pro quibus Ecclesia offert
 sacrificium ; atqui Ecclesia pro omnibus et solis
 fidelibus offert sacrificium* ; ergo , etc. Porrò
 istud ratiocinium supponit Christum nullatenus
 mortuum esse pro Infidelibus ; nam si pro ipsis
 mortuus esset Christus , nihil obstaret quoniam
 nūs pro iis in sacrificio oraret Ecclesia . Res-
 pondeo hoc ratiocinium supponere tantum
 quod supra diximus , nempe Christum non
 mortuum esse efficaciter pro Infidelibus , quo
 modo mortuus est pro omnibus fidelibus quos
 regeneravit et Ecclesiae corpori coadunavit .
 Hic namque est sensus Ecclesiae Lugdunensis :
Pro iis omnibus et solis sacrificium offertur ,
 qui efficaci Christi redēptioni aliquo modo
 participant ; atqui pro omnibus et solis fidelibus
 sacrificium offert Ecclesia ; ergo omnes et
 soli fideles efficacis redēptionis sunt parti-
 cipes .

Hanc esse genuinam illius mentem liquidò
 constat ex ejus verbis : « Ex his , inquit , mani-
 festatissimè docemur , ut pro his tantum , qui
 baptismō Christi regenerati incorporantur
 Ecclesiae , quæ est corpus Christi , corpus
 Christi debeat offerri ; et quisquis pro eis qui
 minimè sunt regenerati , nec corpus Christi
 effecti , dicit illud sacrificium offerendum ,
 censet eos esse corpus Christi , qui nunquā

incorporati sunt membris Christi. Apertè docet cù loci Ecclesia Lugdunensis, pro iis duntaxat offerendum esse sacrificium, qui regenerati sunt et incorporati Ecclesiæ; quique proinde participes sunt redemptionis efficacis; unde, quando negat pro Infidelibus offerendum esse sacrificium, non idcirò assentit Christum nullatenus pro ipsis fuisse mortuum; sed negat tantum eos efficaciter fuisse redemptos.

Instabis 4º: Ecclesia Lugdunensis eam ipsum redemptions restringit ad solos fideles, quam Patres Carisiaci ad omnes homines extendebant; atqui Patres Carisiaci redemptions efficacem, etiam inadæquatam, ad omnes homines nou extendebat, sed duntaxat redemptions pro omnibus sufficienter oblatam; ergo, etc. Respondeo dist. maj.: Quam Patres Carisiaci, juxta falsam et distortam Ecclesiæ Lugdunensis interpretationem, ad omnes homines extendebant, concedo; quam in rei veritate ad omnes homines extendebant, nego. Porrò, tametsi ex ipsâ lectione Capituli quarti manifestum esset, ut supra ostendimus, redemptions efficacem à Patribus Carisiaci non extendi ad omnes homines; nihilominus auctor libelli sub nomine Ecclesiæ Lugdunensis ita interpretatus est Canonem illum, quasi in eo redemptio efficax omnibus hominibus adscriberetur. Scilicet cùm auctor ille, ut ex totius libri serie liquet, capitula Carisiaca refellenda suscepisset, quoquo modo id fieri posset intactâ fide; cùmque aliunde constet nihil in illis capitulis contineri quod, quantum ad doctrinæ substantiam meritò reprehendi posset, nihil aliud præstare potuit, quām ut verba quedam, quæ ipsi videbantur minus castigata perstringeret, et quasdam propositiones quæ, prout à subsequentibus et antecedentibus divellebantur, falsæ erant, refelleret. Sic in singulis capitulis discutiendis se gerit censor ille plus æquo austerus ac rigidus; ita præsertim capituli quarti confutationem prosequitur. Nam cùm hæc illius verba: *Nullus est, fuit, vel erit homo pro quo passus non fuerit Christus,* verissima essent, conjuncta cum his sequentibus: *Licet non omnes Passionis ejus mysterio redimantur;* quæ excludunt redemptions efficacem ab omnibus hominibus; idcirò præfatus auctor initio capituli 14 propositionem generatim spectat seorsim à restrictione sibi adjunctâ; eamque sic universaliter sumptam et intellectam de morte Christi efficaciter pro omnibus hominibus oblatâ refellit in locis supra relatis.

Instabis ultimò: Ecclesia Lugdunensis Go-

tescalci doctrinam circa Christi mortent approbat; ait enim lib. de Tribus Epistolis cap. 24, Gotescalci eâ de re sententiam, *beatissimorum Patrum fuisse doctrinam;* atqui Gotescalcens, ut antea vidimus, asserebat pro solis prædestinatis mortuum fuisse Christum, pro aliis neutiquam; ergo, etc. Respondeo, errore facti Ecclesiam Lugdunensem approbasse doctrinam Gotescalci circa mortem Christi. Scilicet Gotescalcus docebat Christum nullomodo passum esse pro omnibus, neque sufficienter, neque efficaciter; at Ecclesia Lugdunensis factum illud ignorans, et existimans Gotescalcum solum docere Christum non esse mortuum efficaciter pro omnibus, seu non applicare omnibus fructum mortis sue, ipsis doctrinam sic intellectam errore facti orthodoxam judicavit. Et verò, in libris Ecclesiæ Lugdun. De tenendâ veritate et de Tribus Epistolis, errores Gotescalci disertè fuisse confutatos abundè constat ex dictis supra in analysi utriusque libri.

Paulò fusiùs immorati sumus in exponendâ verâ et genuinâ Ecclesiæ Lugdunensis mente circa voluntatem Dei et mortem Christi pro salute omnium hominum; tum quia hujuscce Ecclesiæ auctoritate potissimum gloriantur novatores, variisque loquendi rationibus ab ipsâ innoxie usurpati abutuntur ad suos errores propugnandos; tum quia que hic dicta sunt facilè ac meritò adaptari possunt ad illustranda et exponenda duriora quedam circa præsentem controversiam, quæ opponi solent ex Prudentio, Lupo, Ratramno, aliquisque nonnullis noni seculi scriptoribus qui visi sunt Gotescalco favere; cùm enim, fatentibus adversariis, horumque auctorum eadem prorsus sit doctrina ac Ecclesiæ Lugdunensis, cùdem etiam ratione solvenda sunt quæ ex ipsis objiciuntur.

Consultò hic nonnulla prætermisimus quæ dicta sunt in tractatu de Attributis, ubi de divinâ salutis omnium voluntate et morte Christi pro omnibus. Consule si vacat. Unum superest quod hic expendendum remisimus; cuiusnam auctoris sint libri de Tribus Epistolis et de tenendâ veritate sub nomine Ecclesiæ Lugdunensis vulgati; an genuinum sunt illius Ecclesiæ opus necne?

Diversæ sunt cù de re sententiae. Alii enim Ecclesiæ Lugdunensi, aut Remigio; alii Floro, alii Ecclesiæ Laudunensi, alii Ebboni Gratianopolitano antistiti; alii denique incerto auctori illos tribuunt.

Refelliuntur prima sententia. 1º Silent MSS. codices; nullus est qui libros illos Remigio aut

Ecclesie Lugdunensi adjudicent. 2º Silent quotquot à seculo nono auctorum ecclesiastico-rum catalogum texnere; nullus omnino est ante annum 1566, qui libros illos sub nomine Remigii aut Ecclesiae Lugdunensis vulgaverit. 3º Hinemarus Epistolā dedicatoriā ad Carolum regem de prædictis libris loquens: « Quis verò, inquit, sit istorum capitulorum compositor cui coginur respondere, ipse se prodet..... Operator tenebrosorum operum, odit lucem, et non venit ad lucem ut non arguantur opera ejus. » Et rursus: « Sine nomine auctoris quicunque fuerit, quidam delirus.... capitula à nobis excerpta reprehendit et damnat. » An ita locutus fuisset Hinemarus; si libros illos approbabasset Ecclesia Lugdunensis, eorumque auctor fuisset Remigius? 4º Soli editores ex proprio delectu eos primū Ecclesiae Lugdunensis nomine donārunt, hāc iunxi parenthesi quæ initio solius libri de tribus Epistolis legitur, *ad nos, id est, Ecclesiam Lugdunensem*. Verūm præterquam quòd hāc loquendi ratio aspera est et insolita; characteribus italicis exprimitur, quòd indicatur eam fuisse postmodūm assutam; aliunde, si temporibus Hinemari inserta fuisset hāc parenthesis, à quibus exarati fuissent libri non ignorasset.

Refellitur secunda sententia, quia obiit Florus ante Amolonem qui decessit ante annum 855, ut constat ex Mabillon. tom. 4 *Analect.* Ergo in justè tribuuntur Floro prædicti libri. Et verò in libro *de tenendā veritate* impugnantur capita synodi Carisiacæ; hāc autem synodus certè celebrata non fuit ante annum 855.

Refellitur tertia sententia. Nam Hinemarus Laudunensis nonnisi anno 859 creatus fuit episcopus; sed libri jam erant exarati anno 856; constat enim ex citatā Hinemaro ad Carolum regem Epistolā, illos jam tunc ipsi Hinemaro oblatos fuisse ut iis responderet.

Ex his patet prædictos libros adscribendos esse Ebboni Gratianopolitano, aut quibusdam Ecclesiae Lugdunensis clericis privato et suppresso nomine scribentibus. Primum conjiciunt nonnulli, tum quia Ebbo, teste Hinemaro loco citato, prædicta opuscula primus vulgavit, eaque Carolo regi obtulit anno 856, tum quia idem Hinemarus lib. de Prædest. cap. 31, pro certo habet, cumdem esse auctorem opusculorum et canonum tertii concilii Valentini; porrò constat ex prefatione ejusdem concilii, Ebonem Gratianopolitanum in condendis Valentini canonibus præcipuum navasse operam. Tum denique quia canonum et opusculorum eadem est

omnino doctrina, cædem loquendi rationes; verisimile est ergo prædicta opuscula ab eodem auctore, Ebbone scilicet, fuisse edita.

Alterum suspicantur quidam, ex eo quod cùm in concilio apud Saponarias episcopi plures conquererentur de Remigio, Hinemarus querelas sedayit asserens Remigium, has permisso disputationes ad majorem questionem dilucidationem, Epist. 2 dedicatoriā. Idem colligitur ex cap. 23 et 31 libri de Prædestinatione ejusdem Hinemari. Itaque Horum librorum auctores, inquiunt illi, fuere quidam clerici Ecclesie Lugdunensis, qui, ut arriderent Ebboni infuso Hinemaro, adversus illum stylum acuerunt.

Atque hinc concludendum est tantam non esse illorum librorum auctoritatem, ut etiamsi adversarentur capitulis Carisiacis (quod falsum esse antea probavimus) eo ipso statim hæc capitula essent rejicienda, quemadmodum contendunt adversarii. Qui circa historicam hanc questionem plura volet audeat Cellotum de Historiā Gotescalci lib. 2, cap. 24, lib. 3, cap. 15, lib. 4, cap. 14, Mabillonum, Sirmundum et ex recentioribus Pâtrebus Duchesne in suâ de Prædestinatione historiâ.

CAPUT IV.

De concilio Valentino.

Dùm mota à Gotescalco questiones summâ utrinque contentione agitarentur, Lotharii imperatoris jussu trium provinciarum, Lugdunensis, Viennensis et Arelatensis præsules, circa annum 855, Valentiam convenerunt, ut civitatis illius episcopi, qui ob varia crimina pessimè audiebat, causam discuterent. Eā cognitā ac finitā, statuendum sibi aliquid judicarunt de illis controversiis, quibus tot jam annis turbabantur Galliæ; sex cā de re sancti sunt canones. Quæritur an iis faverit prædicta synodus erroribus Gotescalci, et impugnārit capitula Carisiaca.

CONCLUSIO PRIMA.— Synodus Valentina favit personæ Gotescalci, non autem ipsius doctrinæ.

Probatur prima pars: Ex canonibus 3 et 4 clare colligitur Valentinos præsules errore facti sensuisse Gotescalci immunem fuisse ab errore tum circa prædestinationem, tum circa mortem Christi. Id patebit ex dicendis mox expendendo prædictos canones. Probatur secunda pars, quia, ut ostendemus conclusione sequenti, synodus Valentina à doctrinâ Cari-

siacorum capitulorum reverā non discenti ; ergo, etc.

CONCLUSIO SECUNDA. — Synodus Valentina non in rei substantiā, sed in quibusdam duntaxat loquendi modis recessit à doctrinā capitulorum Carisiensium.

Probatur recensendo et expendendo sex hujusce synodi canones qui præsentem controversiam spectant. Primus universè præscribit volum novitates omni studio devitandas esse ; atque Joannem Scotum sive Erigenam impedit, qui contra geminam Gotescalei prædestinationem librum ediderat erroribus et profanā volum novitate secentem. Secundus decernit, nec prorsus ulli mali præscientiam Dei imposuisse necessitatem, ut aliud esse non possit ; adeoque Gotescalei errorem synodis Moguntinā et Carisiacā pridem confixum, iterū damnat. Tertius canon his verbis conceptus est : *Fidenter fatemur prædestinationem electorum ad vitam et prædestinationem impiorum ad mortem.* Priora hæc verba in speciem videntur favere Gotescaleo, qui contra Patres Carisiacos geminam prædestinationem propugnabat ; verū quæ immediatè sequuntur, ipsi directè adversantur, atque penitus, consentiunt cum doctrinā capituli Carisiaci : « In electione tamen salvandorum, inquiunt Patres Valentini, misericordia Dei præcedit meritum bonum ; in damnatione autem periturorum meritum malum præcedit justum Dei judicium. » Et paulò post : Verū aliquos ad malum prædestinatos esse divinā potestate, videlicet ut quasi aliud esse non possint, non solum non credimus, sed etiamsi sunt, qui tantum malum credere velint, cum omni detestatione, sicut Arausiana syndodus, illis anathema dicimus. » Nihil profectò aliud voluit capitulum Carisiacum.

Quartus agit de redēptione sanguinis Christi. « Item, inquit, de redēptione sanguinis Christi, propter nimium errorem qui de hæc causā exortus est, ita ut quidam, sicut eorum scripta indicant, etiam pro illis impiis, qui à mundi exordio usque ad Passionem Domini in suā impietate mortui æternā damnatione puniti sunt, effusum eum definiunt, contra illud propheticum : *Ero mors tua, ô mors; ero morsus tuus, inferne.* Illud nobis simpliciter ac fideliter tenendum ac docendum placet juxta evangēlicam et apostolicam veritatem, quod pro illis hoc datum pretium teneamus, de quibus Dominus ipse noster dicit : *Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis,*

« ut omnis qui credit in ipso non pereat, sed habeat vitam æternam. »

His verbis Patres Valentini eorum duntaxat errorem proscribunt, qui, teste S. Aug. haeresi 79, dicunt, *descendente ad inferos Christo, credidisse incredulos, et omnes exinde liberatos.* Et, ut loquitur Greg. Mag. Homil. 22 in Evangelia, *morte Christi exinanitos fuisse inferos.* Appositè duntaxat ad hanc erroneam sententiam, perperā et errore facti capitulo Carisiaco affixam (ut pluribus et manifestè probat Hinckmarus opuseul. de Prædest. cap. 27, ac præsertim ex eo quod postquam edixerunt Patres Carisiaci, *nullum esse pro quo Christus mortuus non fuerit, statim adjectere : Licit non omnes passiovis ejus mysterio redimantur*) ; asserunt Patres Valentini, « erroneum esse affectum firmare Christum pro impiis qui à mundi exordio usque ad Passionem Domini in suā impietate mortui sunt, sanguinem suum effulsiisse. »

Hunc tantum errorem proscribere voluisse Patres Valentinos, nequaquam verò negasse Christum mortuum fuisse sufficienter pro omnibus, tum sufficientiā pretiū, tum sufficientiā voluntatis, varia demonstrant. Constat id 1º ex mox dictis circa Ecclesiam Lugdunensem. Etenim idem planè contractiū exprimunt Patres Valentini in suis canonibus, quod Ecclesia Lugdunensis uberiū probat et evolvit in suis libris de tribus Epist. et de tenendā veritate ; id fātentur adversarii, et manifestè liquet ex collatione utriusque textū : atqui, uti probavimus, Ecclesia Lugdunensis non negat mortem Christi pro omnibus sufficienter, sed efficaciter duntaxat oblatam ; ergo, etc. Constat 2º, quia in citato canone ad doctrinā sue confirmationem laudent Osce testimonium : *Ero mors tua, ô mors; ero morsus tuus, inferne.* Quo codem testimonio usus est Greg. laudatā Homil 22, ad refellendos haereticos qui volebant *Christo descendente ad inferos, exinde eductos fuisse impios, et ad celestia regna perductos.* Constat 3º ex comparatione quā utuntur, serpentis ænæi à Moyse in deserto exaltati ; sicut enim serpens ænæus illos tantum salvabat qui oculos in eum convertebant ; ita Christus illostantum efficaciter et reipsā redimit, qui in eum credentes, oculos fidei in ipsum dirigunt ; sed quemadmodū Moyses serpentem æneum extulerat ad salutem omnium qui à serpentibus essent vulnerati, ac proinde pro iis etiam qui suā pervicaciā malent mori quam in eum oculum conjicere ; ita et Christus exaltatus est in cruce pro salute

ommium quos serpentis tartarei virus afflavit, ac proinde etiam pro reprobis qui tanto remedio uti nolneroūt, quemadmodum exponit S. Aug. tract. 12 in Joan. Constat 4°, quia Patres Valentini qui Carisiacos canones rigorosè ac veluti hostiliter discusserunt, nihilominus tertium hunc canonem de voluntate salutis omnium: *Deus omnipotens omnes homines sine exceptione vult salvos fieri, licet non omnes salventur: ne levissimum quidem censuram notaverunt, sed illum intactum silentio præterierunt.* An ita sese gessissent, si asserere Christum pro omnibus mortuum fuisse, erroneum judicassent? Sanctè cùm sententia de divinâ voluntate salutis omnium, radix sit et origo alterius que mortem Christi pro omnibus sufficienter oblatam asserit, si posteriorem hanc erroneam existimassent Patres Valentini, profectò in priorem tertio canonе Carisiaco expressi in, censure aculeum haud dubiè distinxissent; sieque canonem hunc tertium alio edito canone ipsi adverso impugnare non omisissent. Ille qui apud se attentè perpendet, non dubitabit profectò quin Valentina synodus silentio suo Carisiacum illud edictum comprobaverit. Constat 5°, quia synodus Valentina saepius indicat sese præter redemptiōnē effacieam, quā homines electi de facto salvantur, aliam quoque admittere sufficientem quā reprobū potuerunt salvari. Sic Can. 2: « Nec ipsi mali, inquit, « ideò pereunt, quia boni esse non potuerunt, « sed quia boni esse noluerunt. » Et adhuc expressiō can. 5 docet, ex ipsā multitudine fidelium et redemptorum, alias salvari aeternā salutē; quia per gratiam Dei in redemptione suā fideliter permanent; alias, quia noluerunt permanere in salute fidei quam initio acceperunt... ad plenitudinem salutis, et ad perceptionem aeternae beatitudinis nullumodò pervenire. » Reprobi ergo in mente synodi Valentīnae pereunt, non quia non possunt, sed quia nolunt salvari; adeòque à sufficienti redēptione non sunt exclusi.

Constat denique, ut alia plurima prætermittant, quia synodorum Carisiacæ et Valentīnae presules in synodo Tullensi apud Saponarias anno 859 congregati judicarunt, ut postea dicemus, Carisiacos canones, nec Valentini canonibus, doctrinæ S. Aug. adversari.

Quintus canon statuit, quid omnes regenerati à peccatis abluti sint; sieque illum Gotescalcii errorem perstringit, quo, teste Amolone et Hinemaro, asserebat solos prædestinatos in baptismo gratiam consequi.

Sextus est de libero arbitrio, nec à Carisiensibus vel minimum abludit.

Ex his patet Valentinam synodum à doctrinā capitulorum Carisiacorum in rei substantiā non recessisse; quanvis nonnullas loquendi rationes Hinemari et coepiscoporum à quibus condita fuerant prædicta capitula, non approbaverit. Discordiam hanc inde ortam conjiciunt nonnulli, quid eum antistites diversis regibus parerent, facile in contraria studia scissi sunt. Scilicet capitula Carisiaca ab episcopis regni Caroli Calvi sancta sunt, Valentini verò canones ab episcopis regni Lotharii conditi.

Dices: Synodus Valentina tanquam erronea damnat capitula Carisiaca; ergo in rei veritate ab eorum doctrinā longius distabat. Antecedens constat ex can. 4 Valentino in quo post verba superius recitata, hæc leguntur: « Porrò capitula quatuor (id est, Carisiaca) quæ à concilio Fratrum nostrorum minus prospecte suscepimus, propter inutilitatem, vel etiam noxietatem, et errorem contrarium veritati; sed et alia 19 syllogismis ineptissimè (à Joanne Scoti) conclusa.... à pio auditu fidelium penitus explodimus. »

Respondeo 1°: Damnant capitula Carisiaca, alieno et perverso sensu intellecta, concedo; legitimo ac germano sensu exposita, nego. Nam propter occultas similitates, de quibus mox dicemus, factum est, ut sicut ab Ecclesiâ Lugdunensi, ita et à concilio Valentino Carisiaca capitula inimicè omnino explicata, atque in sensus extraneos detorta fuerint, et juxta illos sensus publicè proscripta. Id perspicuum est, velex ipso citati canonis exordio, ubi Patribus Carisiacis tacito nomine tribuitur error de quo nequidem cogitârunt; videlicet, Christum mortuum esse ut damnatos ab inferis extraheret.

Respondeo 2°, hæc verba: *Porrò capitula quatuor*, etc. usque ad clausulam, *sed et alia 19 syllogismis*, etc., Valentino canonici inserta fuisse ab Ebbone Gratianopolitano, insciis conciliis Patribus. Id constat, quia ii ipsi præsules qui Valentīnae synodo interfuerant, postea anno 859 ad synodum Lingonensem et Tullensem convenientes, decreta Valentina ita probaverunt, ut prædicta verba expungi voluerint, iisque prætermisssis, in capitula Joannis Scoti totum censuræ aculeum distinxerint: *Porrò, inquiunt, capitula 19 syllogismis ineptissimè quodam Scoti conclusa*, etc.

Quid autem ab Ebbone canonii Valentino inserta fuerit capitulorum Carisiacorum censura,

inde sit verisimile, quod Valentini canonibus condendis praecepnam navaverit operam, ut scribit Hincmarus in priore ad Carolum Calvum Epistolâ, et ut colligi potest ex ipsâ ejusdem concilii præfatione, in qua post archiepiscopos, solus ex episcopis Ebbo nominatur cum hoc elogio : *collaborante eis quam maxime venerabili Ebone Gratianopolitano episcopo.* Hic porrò occultas cum Hincmaro similitates gerebat, eò quod ex sorore nepos esset alterius Ebonis qui adversus Ludovicum Pium conjuraverat, quique eam ob rem exauectoratus, et Rhemensi pulsus archiepiscopatu, suam in Sedem suffectum Hincmarum gravissimè tulerat. Igitur avunculi sui dolorem ulturus Ebbo Gratianopolitanus, Hincmaro et Carisiaco capitulis liberius obtrectabat; cùmque in Valentinâ synodo plurimum posset, recitata in objectione verba : *Porrò capitula quatuor, etc., quibus Carisiacorum capitulorum censura continetur, quarto canoni inseruisse non immerito conjicitur.* Cæterum, quidquid sit de hacce conjecturâ, si agentibus Patribus prædicta verba apposita fuerunt, ipsis auctoribus suppressa quoque fuere; nihil ergo præstant adversus capita Carisiaca. Quâ tandem ratione compositum fuerit totum istud dissidium, patebit ex dicendis cap. sequenti.

CAPUT V.

De aliis synodis in causâ Gotescalci habitis.

Præter synodos Carisiacam et Valentinam, de quibus jam diximus, tres aliæ celebratae sunt in praesenti causâ Gotescalci.

Prima est synodus Lingonensis à Patribus Valentini habitâ anno 859, dum ad concilium Tullense apud Saponarias pergebant. Hac in synodo lecti canones Valentini, suppressaque fuit clausula contra quatuor capita Carisiaca; ita ut illius clausula nulla jam habeatur mentio, tum in sequentibus, tum in praesenti synodo. Secunda est Tullensis prima apud Saponarias post 13 dies à synodo Lingonensi celebrata; adfuere episcopi 12 Provinciarum. A Patribus Valentini oblati fuere canones synodi Valentinæ, ut ab universo concilio approbarentur; verum illorum lectione commoti fuere plures episcopi; quod ubi vidit synodus statuit, ut in proximo concilio quisque cum scriptis SS. Patrum adasset, et rebus examinatis quod rectum videretur omnes tenerent; hæc habet Hincmarus opusculo de Prædestinatione, cui consonat canon 10, his verbis : *Relecta sunt in eadem synodo quædam capitula*

(*Valentina scilicet*), super quibus quoruñdam fratrum sensns dissentire probantur. Unde convenit inter episcopos ut Deo favente pace ac tranquillitate recuperatâ simul convenient, et prolati SS. Scripturarum atque catholice eorum doctorum sententiis, quæ seniora sunt concordi unanimitate sequantur. Non ergo in hoc concilio approbati fuerunt canones Valentini. Tertia synodus est Tullensis, secunda apud Viliam Tusiaceum anno 860 habita ab episcopis Carisiacis, Valentini et ceterarum provinciarum Galliae. Hoc in concilio siluerunt Patres de capitulis Carisiacis et canonibus Valentini, ne hos vel illa approbando; animos adhuc commoverent; sed in Epist. synodali quod rectum ipsis videbatur communiter fuit prolatum. Quatuor quæstionum hoc ipsorum fuit judicium.

1º De gemitâ vel unicâ prædestinatione siluerunt; sed prædestinationem electorum proponerunt. 2º Liberum arbitrium agnoscitur in homine post Adæ peccatum, sed ad bonum gratiæ debet sanari. 3º De voluntate Dei hæc habentur : « Nihil in celo vel in terrâ fit; nisi quod ipse aut propitius facit, aut fieri justè permittit, qui vult omnes homines salvos fieri, et neminem vult perire. Sed justus Dominus justitiam diligens, iniquitatem non volens, eis quos ad imaginem et similitudinem suam fecit, nec post primi hominis casum vult tollere violenter suæ voluntatis arbitrium liberum, quibus reddere paratum est meritum, » etc. Ergo agnoscitur voluntas generalis salvandi omnes homines. 4º De morte Christi hæc dicuntur : « Qui corporis morte in cruce pro omnibus mortis debitoribus, solus inter mortuos liber à mortis debito dormiens, prædestinatus Filius Dei... de his qui in eum credere voluerint, sive adventum ejus in carne præcesserint, sive etiam forent secuti.... ædificaturus erat Ecclesiam aperto lanceâ latere. » Illic sanè prædicatur mors Christi pro omnibus; mortis quippe debitores sunt omnes; sieque tandem sopitæ haec circa prædestinationem controversia quæ Gallicanam Ecclesiam tamdiu agitaverant.

Dissertatio sexta.

DE WICLEFISTIS.

Paucis agemus 1º de Wiclefo ejusque defensoribus: 2º de ipsis erroribus, 3º de hæreses Wiclefi damnatione.

CAPUT PRIMUM.

De Wiclefo ejusque defensoribus.

Wiclefo praeclusus (ut opinantur multi) Thomas Bradwardinus; illius patrocinium suscep- pere praesertim Joannes Hus et Hieronymus de Pragâ; singulorum notitia exhibenda est.

1º Thomas Bradwardinus, natione Anglus, professione monachus ordinis Minorum, Oxoniensis doctor cognomine *profundus*, in eâdem Universitate professor et cancellarius; posthac regis Eduardi III confessarius, semel et iterum in archiepiscopum Cantuariensem electus; tandem inauguratus, quadragesimo post inaugurationem die mortuus, floruit decimo quarto seculo. Vir erat eruditio, sed sine critica, ingenio acri, sed audaci prædictus; imaginationis phantasmatibus plurimum delusus, *totum penè mundum post Pelagium abiisse* asserebat, quem ut à tam nefando revocaret errore, librum edidit *de causâ Dei*, quem tamen judicio sanctæ romanæ Sedis suaque cætera opera subjecit.

2º Wiclesus et ipse quoque Anglus, doctor et Oxoniensis professor, deinde de Lutterwold diaœesis Lincolniensis rector; posthac collegii Cantuariensis Oxonii præfecturam suscepit, à quâ tum archiepiscopus, tum Urbanus V, quem appellaverat, cum ejecerunt; hinc odii in Ecclesiam et errorum origo. Hæresi grassanti obstitit romanus Pontifex, et illius jussu syndicu[m] Londinensis Wiclefi errores damnavit: ipse hoc in concilio cantavit palinodium, cuius ope suam repetiit ecclesiam, in quâ supremum obiit diem anno 1587, vel, ut alii volunt, 1584.

3º Mortuo Wiclefo, non ideò sotipus error; sed nitrâque potestate adversum illius discipulos insurgente, ipsi per Angliam latitârunt, aut ex eâ aufugerunt; ex his unus cum magistri libris Bohemos petiit, illisque pessimum virus propinare coepit. Tunc temporis florebat Joannes Hus eloquentia et moribus compositis celebris; primùm errorum impugnavit, verum paulò post miserrimè deceptus, quos igne cremandos censuerat libro[s], postea acriter defendit et explicuit. Censuris irretitus ab archiepiscopo, sanctam Sedem appellavit; confirmata à romano pontifice proprii prælati sententiâ, novo instrumento ad concilium œcumenicum provocavit, talique innixus appellatione censuras et latam interdicti sententiam sprevit.

In his temporum circumstantiis habitum fuit eone. Constantiense; illud audacter adiit Joannes Hus, doctrinam agnovit, eam contendit

sanam, instructionem efflagitavit ut locum disputationi daret, obsequium promisit nusquam, nec animum retractationi paratum ostendit; unde convictus, et pertinax, judici seculari derelictus, pertinaciam et errores flamnis expiavit.

Eodem prorsus modo vita cursum consummavit Hieronymus de Pragâ, fidus Joannis Hus discipulus; accersitus quippe à concilio Constantiensi, errores quos tuebatur ejuravit primùm, sed ad vomitum rediens, et in secundo lapsu pertinax, igne concrematus obiit.

Utroque Wiclefianæ hæreces duce interempto, in varias discipuli divisi sunt sectas; tandem Lutheranis et Calvinistis conjuncti, evanuit Wiclefistarum seu Hussitarum Ecclesia.

CAPUT II.

De Wiclefi erroribus.

Erravit Wiclesus contra Deum et Christum, contra Ecclesiam variosque illius ordines ac membra, contra sacramenta; omnium denique veterum et rigidiorum Prædestinatiorum impia dogmata renovavit, novisque blasphemias cumulavit. Illoc ultimum errorum hujusc hæresiarchæ caput, quod præsentem materiam spectat, hic prosequemur; nonnulla tamen adjiciemus ut plenior habeatur notitia integri ipsius systematis; ex eo enim fonte hauserunt quotquot postmodum subsecuti sunt hæresiarchæ ac novatores.

Docet 1º, Deum prædestinare singulas creaturas intellectuales ad quemlibet actum suum, etiam peccaminosum. 2º Prædestinatione suâ necessitatem suam absolutam ipsis inferre, sive ad bonum, sive ad malum. 3º Eas tamen liberas esse; tum quia spontaneè agunt; tum quia possent non agere si vellent, sed aliter velle non possunt. 4º Sicut prædestinatus non potest à gratiâ excidere; sic præcius (id est reprobus) non potest in illâ perseverare. 5º Deum non potuisse primi hominis peccatum prohibere. 6º Verbum divinum necessariò carnem assumpsisse, satisfecisse, ac mortuum fuisse pro nobis. 7º Quod priorum fons est et origo, Deum actu et necessariò producere, tum ad intra, tum ad extra, quidquid potest producere. 8º Mundum proinde, et quidquid in mundo existit, necessitate absolutâ existere; quidquid autem non existit, omnino esse impossibile; Deumque fore autem omnipotentem aut invidum, si id quod producere potest, minimè produceret. 9º Quemadmodum Deus necessariò producere quidquid producere

potest, ita etiam nihil annihilare potest. 10º Quanquam Deus necessariò producat quidquid producit, ipsum tamen liberum esse; cùm ferme ratione quā Deus liber est in generatione Filii sui quem Deus necessariò ab aeterno generat. Unde legitima harum omnium assertionum consequentia est, omnia prorsus, tam ex parte Dei quā ex parte creaturæ, fatali quādam ac absolute necessitate evenire.

Hæc omnia errorum portenta docuisse Wiclefum constat ex variis ejus scriptis, præsertim verò ex præcipuo ipsius opere *Trialogo inscripto lib. 1, cap. 1, 10, 11, 15,* et lib. 5, cap. 7. Idem tradunt Thomas Valdensis lib. 1, cap. 1 et sequent.; Joannes Cochlaeus lib. 3 Hist. Hussitarum, et illustrissimus Bossuet lib. 11 Variationum, n. 152.

Ex his patet, uti annotat illustrissimus Bossuet, lib. 11 Variationum, n. 152, absurdia perinde ac impia Wiclefi dogmata ad hæc duo summatis capita revocari posse. Primum, durâ ac fatali quādam necessitate Deum perpetuò agi; secundum, quod ex altero sequitur, Deum causam esse et auctorem omnium criminum. Unde predicti hæresiarchæ doctrina eò tandem tendit, ut talem introducat Deum, qualem vel ipsi athei meritò negarent; atque adeò insignis hujusce reformatoris religio ipsomet atheismo deterior est.

CAPUT III.

De hæreseos Wiclefi damnatione.

Wiclefi errores variis censuris confixi sunt. 1º Judicio doctrinali Universitatum Pragensis, Oxoniensis et Parisiensis. Ita colligitur ex Cochlaeo lib. 1 Hist. Hussitarum, et ex concil. Constant. sess. 8, quo autem præcisè anno non omnino constat. 2º Eâ de causâ tria habita sunt concilia; duo priora Londini annis 1482 et 1596; tertium verò Oxonii an. 1408; in iis synodis decretis plures et præcipui damni sunt Wiclefiani errores. Tres istae synodi extant tom. 11 parte 2 concil. edit. Labb. 3º Joannes XXIII dogmata Wiclefi damnavit, librosque prohibuit anno 1415; synodale decretum reperire est in collect. concil. Labb. loco mox laudato. 4º Denique, ultimo ictu confossa est Wiclefiana hæresis in concilio Constantiensi sess. 8. Ibi sancta synodus articulos 43 Wiclefi damnat, plures ut notoriè hæreticos.... alios non catholicos, sed erroneos; alios scandalosos et blasphemos; quosdam piarum aurium offensivos; nonnullos eorum temerarios et seditiosos.

Ducentos etiam sexaginta articulos à doctribus Oxoniensibus notatos eadem sancta synodus ibidem proscriptis; imò habito prius accurato examine, latâ sententiâ declaravit eundem Wiclefum fuisse notorium hereticum, pertinacem et in hæresi decessisse; ejusque dudum vitâ functi memoriam damnavit, atque illius ossa exhumari et extra Ecclesiam projici decrevit.

His omnibus censuris præverat pontificium Greg. XI judicium an. 1377, quo transmissis ad se 19 errorum Wiclefi capitibus, pontifex ipsos ex cardinalium consilio damnavit, litterasque dedit ad Angliæ regem, Londincensem episcopum et Oxoniensem academiam, quibus eos excitat ut omni quo possent studio emergentem hæresim profligarent. Extant hæ pontificis litteræ in Labbeanâ collect. Concil. loco antea citato.

Dissertatio septima.

DE LUTHERANIS.

Dicemus 1º de Luthero ejusque præcipuis defensoribus. 2º De ipsius erroribus; 3º de multiplici Lutheranæ hæreseos damnatione.

CAPUT PRIMUM.

De Luthero ejusque discipulis.

1º Anno 1485 Islebii in Saxoniam plebeis parentibus natus est Martinus Lutherus; humanioribus litteris imbutus, Erfordiam se contulit, ubi ordinem Eremitarum S. Aug. professus est. Inde Wittembergam translatus, post actus academicos lauream doctoralem consecutus est, ac theologiæ professor creatus anno 1415, ætatis verò suæ 33.

2º Anno 1517, cùm ab Alberto sanctæ romanae Ecclesiæ cardinali et Moguntino archiepiscopo, Dominicanis præ Augustiniânsis provincia demandata fuisset promulgandi novas indulgentias, occasione imminentis Turcarum in Germaniam irruptionis, à Leone X concessas; id ægrè admodum ferens Lutherus, primùm adversus indulgentiarum duntaxat abusum debacchari cœpit; deinde contra ipsarum substantiam; tum adversus justificationem, sacramentorum efficaciam, aliaque plurima fidei dogmata. Interim litteras dedit ad S. Pontificem eximiae humilitatis ac modestiæ speciem præ se ferentes; sic enim ipsum aloquitur: « Beatissime Pater, prostratum me pedibus tue B. offero cum omnibus quæ sum et ha-

« beo.... approba , reproba , ut placuerit , vo-
cem tuam , vocem Christi , in te præsidentis
et loquentis agnoscam . »

5º Anno 1518 , in jus vocatus à cardinali
Cajetano summi pontificis in Germaniâ legato ,
Augustam venit haeresarcha ; cùmque ipsi in
erroribus pertinaci censuras minaretur legatus ,
ad pontilicem appellavit , etiamque se Augustâ
subduxit ; ac postea cùm audiret processum
suum Romæ continuandum fore ; à summo
pontifice ad futurum concilium generale ap-
pellavit , præmissâ in appellationis instrumento
solemni hâc protestatione : « Contra unam ,
sanctam et catholicam et apostolicam Eccle-
siam , quam totius orbis esse magistrum
et obtinere primatum non ambigo , sanctæ
que Sedis apostolice auctoritatem , ac sane-
tissimi Domini nostri papæ benè consulti
potestatem nihil dicere intendo . »

4º Anno 1519 , publicæ per multos dies
Lipsiæ habitæ sunt concertationes Lutherum
inter et celeberrimum Ekium , præsente Georgio
Saxonie principe , constitutisque scribis ex
utrâque parte qui dicta exciperent . In his dis-
putationibus Ekius egregiam de Luthero victo-
riam repertavit , qui multoties inter disputan-
dum obmutuit . Hoc ipso anno Facultates Col-
loniensis et Lovaniensis quæ pro Eki part
judicium tulerant , censuram edidere in plura
Lutheri dogmata ; in hos aliasque sibi adver-
santes catholicos doctores , variis et editis mor-
dacibus libellis , accrimè insurrexit Lutherus .
Etiam hoc anno cum expressâ perfectâ sub-
missionis attestatione ad Leonem X , scriptis :
« Paternas , inquit , ac verè Christi vicarias
aures huic ovileuæ tuæ interim clementis-
simè accomodare dignetur Beatitudo tua....
Coram Deo et totâ creaturâ suâ testor , me
neque voluisse , neque hodiè velle , Ecclesiæ
romanæ , ac Beatitudinis tuæ potestatem
ullo modo tangere ; quin plenissimè confiteor
hujus Ecclesiæ potestatem esse super om-
nia , nec ei præferendum quidquam sive in
cœlo , sive in terrâ , præter unum Jesum
Christum Dominum omnium . »

5º Anno 1520 , Ekius Romam perrexit ad
Leonem pontificem ; ipsique significavit quanta
Ecclesiæ imminerent pericula , si grassantibus
in Germaniâ Lutheri erroribus non occurreret.
Quamobrem pontifex bullam edidit 17 Kalend.
julii ejusdem anni , in quâ quadraginta
et unus ex ejus erroribus respectivè damuan-
tur tanquam respectivè hæretici , aut scandalosi ,
aut falsi , aut piarum aurium offensivi , etc . Pon-

tificio fulmine percussum se sentiens haeres-
archa , furore actus , à pontifice ut ab Anti-
christo provocavit ad concilium generale ; li-
bros omnes Juris canonici cum hâc Leonis
bullâ incendit , libellumque apologeticum evulgavit
atrocissimis calumniis refertum ; nec
destitut postea furens , variis scriptis in ponti-
ficem , cardinales , episcopos ; ceterosque cat-
holicos doctores furenter debacchari . Inter
hujusmodi scripta eminet liber de captivitate
Babylonica . Qui accuratum desiderat operum
Lutheri indicem , consulat Cochlaeum ad cal-
cem operis ejusdem Cochlei , *de actis et scriptis*
Lutheri .

Quamplures sibi sectarios adscivit Lutherus ,
quos *Evangelicos* diei voluit , quique subinde
in varia seetas divisi , in quinque classes pos-
sunt distribui .

Prima est Lutheranorum rigidiorum qui
pura Lutheri sectantur dogmata . Ilorum Ante-
signanus meritò recensetur Matthias Flaeceus
Illyricus , centuriarum Magdeburgensium præ-
cipuus editor . Inter rigidiore Lutheranos nu-
merari possunt Osiander , Brentius , Callixtus
et alii .

Secunda est molliorum Lutheranorum , hoc
est , eorum qui Lutheri placita in nonnullis
emollire conati sunt . Horum dux est Melan-
thon qui Confessionem Augustanam composuit
anno 1530 , unde Confessionistæ et molles
Lutherani dicti sunt qui eam sequuntur . Con-
fessio hæc Augustana nihil aliud est , quām fi-
dei professio à Luthero primū 27 articulis
proposita , deinde à Melanthoni 41 articulis
emolliita , amplificata et meliore in formam
redacta , sieque Carolo Quinto imperatori in
comitiis Augustanis oblata à Germaniæ prin-
cipibus , aliasque istis adhærentibus . Hi superiore
anno 1529 , in generalibus Spiræ comitiis ,
contra decretum quo præcipiebatur catholicæ
religionis professio protestati fuerant ; unde et
primū Protestantes dicti , et cæteri deinceps
eis adhærentes .

Tertia est Sacramentariorum , qui à doctri-
nâ Lutheri circa Eucharistiam recedentes ,
profidentur in Eucharistiâ Christi corpus non
esse nisi in signo . Ilorum primus creditur Car-
lostadius , diaconus Wittembergensis , cui sese
adjunxere Zuinglius , OEcolumpadius . Hi Cal-
vinianam hæresim præformaverunt , de quâ
postmodum .

Quarta est Anabaptistarum , qui præter cæ-
tera Lutheri dogmata , docent baptismâ par-
vulis nihil prodesse , eosque proinde si bapti-

zati fuerint, iterum esse baptizandos, quando ad adultam ætatem pervenire. Ilujus sectæ, in varias postea divisæ, auctor est anno 1522 Baltazar Pacimontanus, vel, ut probabilius credunt alii, Nicolaus Storkius.

Quinta tandem corum est qui Adiaphoristæ, seu Indifferentes dicuntur, quales fuere de molliorum Confessionistarum classe Wittembergenses et Lipsenses theologi, qui nedum Ecclesiæ cærenonias, conciliorum constitutiones, sed etiam et *Sacramento omnia ad salutem indifferentia esse* contendebant, ita ut unicuique liberum esset pro bono pacis illis uti vel non uti.

CAPUT II.

De erroribus Lutheri.

Non statim suos omnes errores evomuit Lutherus, sed successione quâdam, prout data est occasio illos publicandi. Ad quinque præsertim capita revocari possunt, 1º circa prædestinationem; 2º circa substantiam gratiæ; 3º circa ipsius agendi modum; 4º circa librum arbitrium; 5º denique circa justificacionem.

§ 1. Errorres Lutheri circa prædestinationem.

Aasserit Deum decreto antecedenti, positivo, immutabili ac necessitatem imponente, alios prædestinare ad vitam, tum primam, tum secundam, id est, tum fidem justificantem, tum gloriam; alios verò prædestinare ad mortem, tum primam, tum secundam, id est, peccatum et poenas æternas. Ex hoc autem irrevocabili decreto

Sequitur 1º Deum velle solos electos salvos fieri; 2º pro ipsis solis mortuum esse Christum; 3º Deum esse causam et auctorem peccati.

Hos errores passim docet Lutherus, in primis lib. de servo Arbitrio, et in assert. trigesimi sexti art. Ex quo constat Prædestinationianorum errores ab ipso renovatos esse.

§ 2. Errorres circa substantiam gratiæ.

Contendit Lutherus gratiam sanctificationem aliaque dona primo homini in statu innocentiae concessa, ipsi fuisse propriæ et strictè naturalia, eo videlicet sensu, quòd ipsi debita fuerint ratione justitiæ et misericordiæ divine, sintque partes, appendices naturæ et primordia naturalia. Ita Lutherus in cap. 5 Genes. : « Statuamus, inquit, justitiam non fuisse quoddam donum, quod ab extra a cederet, separatum à naturâ hominis, sed

» fuisse verè naturalem; ut natura Adæ esset diligere Deum, credere Deo, agnoscere Deum. Ilæc tam naturalia fuere in Adamo, quâm naturale est quòd oculi lumen recipiunt. » Ex hoc autem palnari principio, plurima sequuntur erroreae consecaria, quæ ultrò agnoscat Lutherus.

Sequitur 1º hominem læsum fuisse in donis naturalibus: « Ilæc probant, inquit loco citato, originalem justitiam esse de naturâ hominis; eâ autem per peccatum amissâ, non mansisse integra naturalia, ut scholastici delirant. » 2º Hominem naturaliter, intrinsecè et substantialiter immutatum fuisse, atque ex justo, innocentî, sano et integro, per peccatum evasisse reum, infirmum, corruptum; ita ut nihil sit aliud nisi miseria, corruptio et peccatum. Ita Matth. Illiric. lib. de essent. imag. Dei. Quod illustrat exemplo corporis viventis et mortui: Quemadmodum enim, inquit, ubi primum anima separatur à corpore, nihil aliud remanet nisi turpe ac foetidum cadaver; ita anima post peccatum intrinsecè et substantialiter corruptio est duntaxat et peccatum. 3º Coneupiscentiam ipsosque concupiscentiæ motus, reipsâ esse peccata; idque non solum in non regeneratis, sed etiam in renatis. Ita Luther. in Assert. art. 2, 3, 26, 27. 4º Quemlibet justum in quibuscumqne suis operibus, etiam ex objecto et ex fine bonis, semper et necessariò peccare; tum quia in iis semper aliquid concupiscentiæ immiscetur, quæ ex dictis peccatum est; tum quia procedunt ab homine jam vitiato et corrupto per peccatum, ac proinde semper vitios sunt; eo ferè modo, inquit Lutherus locis citatis, quo quilibet tibiæ curvæ aut equi tripedis motus semper vitiosus est. 5º Omnia peccata ex naturâ suâ mortalia esse, ac proinde pœnis æternis digna: esse autem venialia ex benignitate duntaxat et misericordiâ Dei; quatenus scilicet justis non imputantur. Ita Luther. in Assert. art. 27.

§ 3. Errorres circa modum agendi gratiæ.

His capitibus continetur error Lutheri circa modum agendi, seu vim et efficaciam gratiæ. Docet 1º, per gratiam, voluntati necessitatem inferri, non eam quidem quæ coactionis ac violentiæ dicitur, sed eam quæ simplex vocatur; quâ nempe voluntas ita ad unum invincibiliter et insuperabiliter determinatur, ut actus contrarius amplius non sit in ejus potestate; « Sequitur, inquit lib. de servo Arbi-

¶ triò , nos necessariò operari... necessariò
verò dico , non coactè , necessitate immi-
tabilitatis , non coactionis. Hoc est , hòmo
cùm vacat Spiritu Dei , non quidem violen-
tiâ , velut raptus obtorto collo , nolens fa-
cit malum ; sed sponte et lubenti voluntate
facit. Hoc vocamus modo necessitatem im-
mutabilitatis , quòd voluntas sese mutare ,
et aliò vertere non possit. Rursùs ex alterâ
parte , si Deus in nobis operatur , mutata et
blandè assibilata per Spiritum Dei voluntas ,
iterùm merà lubentiâ et pronitate , ac sponte
suâ vult et facit , non coactè , pro naturâ
voluntatis , quæ si cogeretur , voluntas non
esset : nam coactio potius est , ut sic dicam ,
noluntas. » Nihil his verbis clarius exoptari
potest. Atque hinc Bucerus insignis Luthe-
ranus lib. de Concordiâ merito scribit : *Pax*
est Lutheranos inter et Catholicos , si sola coac-
tio libertati repugnat.

Docet 2º , sub gratiæ impulsu voluntatem ,
utpote facultatem vitalem , vitaliter agere ; nec
instar lapidis se merè passivè habere ad bo-
num materialiter sumptum , id est , ad phy-
sicum actûs. Ita colligitur ex mox citatis Lu-
theri verbis : Ait enim voluntatem , « Deo in
nobis operante , non cogi , sed velle et fa-
cere , et amare bonum merà lubentiâ et
pronitate ac sponte suâ ; etc. » Unde Kemni-
tius conqueritur oppositam sententiam Lutheri
falsò imponi : « Exigitant illud , inquit parte
primâ Examini concil. Trid. ad sess. 6 ,
quòd Lutherus dicit hominem ad conversio-
nem habere se merè passivè.... quasi planè
otiosa sit et iners voluntas , et tanquam bruta
agitacione percussa , quod Lutheru nunc
quàm venit in mentem.... Non docuit sine
cogitatione mentis , et consensu voluntatis
fieri conversionem , sed hoc unum voluit ,
Deum ; eos quos convertit , trahere voluntâ-
tibus quas in ipsis operatus est , sicut Au-
gustinus loquitur. » Itaque (quod observan-
dum) Lutherus non præcisè voluntati denegat
actionem , determinationem et electionem ; sed
eam dumtaxat quatenus ex activâ indifferentiâ
nulli necessitatì obnoxia proficeretur.

Docet 3º , voluntatem Deo moventi et exci-
tantì assentiendo , nihil vi propriâ et partiali
virtute , quantumvis per gratiam elevatâ , co-
operari respectu boni *formaliter* sumpti , quatenus
nempe bonum est , sed circa illud merè
passivè se habere ; seu agi , non agere ; quan-
doquidem Deus tanquam totalis et adæquata
causa , in ipsâ et per ipsam voluntatem , to-

tum quod bonum est operatur. Cujus quidem
sententiae ratio et causa à priori hæc est , quòd
in principiis Lutheri , ut antea observavimus ,
optima quæque viri etiam sanctissimi opera ,
insificantur aliquâ peccati labi ; nempe propter
vitium concupiscentiæ , quod semper optimis
actionibus humanis adhærescit. Quapropter
merito synodus Trid. sess. 6 , can. 4 , anathema
istud pronuntiat : « Si quis dixerit liberum ho-
minis arbitrium à Deo motum et excitatum ,
nihil cooperari assentiendo Deo excitanti at-
que vocanti.... neque posse dissentire , si
velit ; sed velut inanime quoddam nihil om-
ninò agere , merèque passivè se habere , ana-
thema sit. »

Docet 4º , vim et energiam gratiæ , ex vice-
trice , superiori ac necessitate delectatione
desumi ; quod variis locis trudit hæresiarcha ,
ac præsertim citato mox lib. de servo Arbitrio : « Si Deus , inquit , in nobis operatur ,
mutata et blandè assibilata per Spiritum Dei
voluntas , iterùm merà lubentiâ et pronitate ,
ac sponte suâ vult et facit , non coactè. »

Docet 5º , non aliam in præsenti statu grati-
am admittendam esse , quâm efficacem , in-
vincibilem et insuperabilem , cui voluntas re-
luctari non possit ; verè ergo et propriè suffi-
cientem , cui resistitur , omnino repudiatur ille
ac rejicit.

Dixi verè et propriè sufficientem : Lutherus
enim perinde ac cæteri Protestantes , non ne-
gant motus supernaturales distinctos à gratiâ
efficaci ; verùm motus illi debiles sunt et bonis
operibus perficiendis impares. « Reformati , in-
quit Ludovicus le Blanc in Thesibus Sedanens.
pag. 548 , qui negant omnes qui non conver-
tuntur , gratiam ad conversionem sufficien-
tem habere ; non negant tamen quin aliquò
usque gratia Dei operetur in multis qui sese
in peccatis obfirmant , nec ad Deum per fi-
dem et resipiscientiam accedunt. » Gratiam
porrò illam , interiorem esse , ibidem tum suo ,
tum aliorum , quos appellat , testimonio probat
prædictus auctor.

§ 4. *Errores circa liberum arbitrium.*

Ex dictis facilè colligitur quí sint Lutheri er-
rores circa liberum arbitriū. Censet 1º , per
peccatum voluntatem amisisse activam indif-
ferentiam fleetendi se ad partem alterutram ;
adèquè jam non esse in homine liberum arbitriū ,
sed esse dumtaxat vacuum sine re titu-
lum. *Liberum arbitrium post peccatum , est res de solo titulo* , ait Lutherus in art. 35. Idem docet

in Assert. ejusdem articuli. Censem 2º, non dari in arbitrio libertatem à necessitate, sed tantum à coactione. Ita citato lib. de servo Arbitrio. Censem 3º, necessitatem impositam voluntati esse invariabilem. eo sensu quod à voluntate mutari non possit; sed de facto esse invariabilem et variabilem, ita ut voluntas subjiciatur modò gratiae, modò concupiscentiae. Ita ibidem. Censem 4º, voluntatem merè passivè se habere, respectu boni formaliter sumpti, sensu antea exposito; inò et idem asserit certio quodam sensu, respectu boni materialiter spectati; quatenus nempe ad illud non liberè et cum indifferentia seipsam determinat, sed invincibiliter et necessariò determinatur; ita ut inveniente Deo ad opus bonum, in potestate noī habeat voluntas humana, ut ab eo abstinerè possit. Sic gratia præveniens vulgo dicitur, *motus qui fit in nobis sine nobis*, non quidem sine nobis vitaliter et activè concurrentibus, sed sine nobis liberè et ex indifferentia operantibus. Ita etiam dicebat Apostolus, se non operari motus indelibertos concepientiae; quia quamvis eos sufficienter produceret, liberè tamen non prudecebat.

Lutherum hoc unum velle asserendo voluntatem se habere merè passivè, constat 1º ex citato antea textu libri de servo Arb. in quo expressè testatur voluntatem *velle, et voluntariè relle, agere, operari.* 2º Ex Melanethone, Kemnitio, Zanchio, aliisque Lutheranis, qui id disertè asserunt; unde rigidam illam ac severam loquendi rationem abjecerunt, et confessi sunt hominem non passivè tantum se habere. Verba Kemnitii antea laudavimus. 3º Idem traditi Calvinus lib. 1 in Pighium, ubi asserit falsò imponi. Luthero liberum hominis arbitrium passivè, duntaxat se habere. 4 Card. Osius, Bellarm. Stapleton, aliquie Controversistæ eodem sensu verba Luthieri exponunt. 5º Denique id clarè colligitur vel ex uno Dordracenæ synodi decreto, in quo sic decernitur: « Ad hoc ipsum opus regenerationis habet se homo passivè, neque est in potestate voluntatis humanae impeditre Deum sic immediatè regenerantem. » En quid sibi velint hæretici, dum merè passivè se habere voluntatem asserunt; nempe, Dei regenerantis operationem non posse impeditre; unde concil. Trid. sess. 6, cap. 5, hæreticorum è de re doctrinam referens ac damnans, sic habet: « Ita ut tangente Deo eorū hominis per Spiritū sancti illuminatio nationem, neque homo ipse nihil omnino agat, inspirationem ipsam recipiens, quippe

qui et illam abjecere potest, » etc. Ubi probant Patres Trid. hominem non se habere merè passivè, quia inspirationem ita recipit, ut abjecere possit.

Censem 5º, hominem liberum esse quoad officia societatis civilis. Hinc art. 18 Confessionis Augustanae conceptis verbis declaratur, voluntatem habere libertatem ad efficiendam civilem justitiam, et diligendas res rationi subjectas. Addebat Melanthon in Apologiâ ejusdem confessionis, ad opera externa legis divinae.

§ 5. Errores circa justificationem.

Istud est præcipuum errorum Lutheranorum caput, de quo fusiù suo loco; impræsentiarum ista annotasse satis sit. 1º Triplicis generis fidem distinguunt, nempe fidem historicam, fidem miraculorum, et fidem promissionum. Fidem historicam eam dicunt, quā firmiter credimus vera esse quæ in Scripturis continentur; de quā Hebr. 11: *Fide credimus aptata esse secula verbo Dei.* Fidem miraculorum vocant, quā sunt miracula; de quā primæ Corinth. 11: *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam*, etc. Fidem promissionum, quæ versatur circa promissiones divinas de remissione peccatorum, et justitiâ per Christum consequendâ, qualis est illa, Marci ultimo: *Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit.* Rursus fidem promissionum, alia generalis, quā credimus promissam esse omnibus creditibus salutem; altera specialis, quā unusquisque promissionem divinam sibi applicans credit, sive potius certò confidit peccata omnia per Christum sibi esse dimissa. In hac firmâ persuasione et fiducia putant Lutherani consistere veram fidem christianam, theologiam, justificantem, ita ut utraque alia fides propriè appellari non debeat fides. *Fides.* inquit Luther. serm. Dom. I quadrag. est certa, altissimèque insidens divine bonitatis et gratiae, fiducia. Hinc Centuriatores, cùm tradunt communem doctrinam sue sectæ cent. I, lib. 1, cap. 4, ita fidem definiunt: *fides est fiducia misericordiae, propter Christum.*

Aasserunt 2º, per hanc fidem, seu firmam specialis misericordiae fiduciam, et quidem solam, hominem justificari. *Fides,* inquit Luther in cap. 2. ad Galat. est formalis justitia propter quam homo justificatur, non propter charitatem. Et rursus ibid.: *Fides sine et ante charitatem justificat.* Idem etiam docet Melanthon in locis communibus.

Aasserunt 3º, justificationem soli fidei esse adscribendam; non quidem per modum causæ

formalis, aut efficientis physieæ vel meritoriae, quasi aut ipsa sit justitia, aut eam impetrare vel promereri possit, sed solum relativè; quia videlicet credendo aut potius confidendo accipit, quod Dens promittendo offert. Ita Kemnitius in Examine concilii Trid. sess. 6. Hinc Illyriciani et Wittembergenses in colloquio Altenburgensi convenerunt in eo, quid fides non sit dicenda causa, sed merum organum justificationis. Ex quo intelligitur Lutheranos, qui gloriantur se omnia soli fidei adscribere, reipsa nihil omnino ei tribuere.

Aserunt 4º, formalem nostræ justificationis causam, non esse aliquid intrinsecum et nobis realiter inherens; sed eam formaliter consistere vel in imputatione justitie Christi, ita Illyrius et plerique alii; vel in ipsa essentiali Dei justitiâ nos inhabitante, ita Osiander; vel in sola remissione, id est, non imputatione peccatorum, ita quidem alii cum Calvino lib. 3 Institut. cap. 11. Illi omnes errores damnantur à patribus Trid. sess. 6, de justif. can. 11, his verbis: « Si quis dixerit homines justificari.... ex exclusâ gratiâ et charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, quæ illis inhæret...., anathema sit. »

Aserunt 5º, unumquemque posse ac debere certum esse certitudine fidei divinæ, sibi remissa esse peccata, ac poinde verè justum esse. Ita Lutherus art. 11, Melancthon, Bucerus et alii. Quem errorem anathemate perecellit synodus Trid. citatâ sess. 6, can. 15: « Si quis dixerit omni homini ad remissionem peccatorum assequendam necessarium esse, ut credat certò, et absque ullâ hæsitatione propriæ infirmitatis et indispositionis peccata sibi esse remissa, anathema sit. »

Aserunt 6º, justificatos omnes æqualiter esse justos; cuius quidem erroris fundamentum est, quid unâ et eadem Christi justitiâ fide apprehensâ, atque à Deo imputatâ omnes justificari doceant.

Aserunt 7º, opera bona ad salutem necessaria non esse. *Bona opera*, inquit Luth. lib. de Libert. christianâ, non faciunt bonum virum, nec malum mala. Et lib. de Captivit. Babyl.: *Nulla peccata possunt fidem damnare, nisi sola incredulitas*. Eamdem operum necessitatem communibus votis negârunt Lutherani in Colloquio Vormatiensi, ubi, teste Melancth. lib. 1, epist. 70, improbata fuit ista propositio: *Bona opera necessaria sunt ad salutem*. Hinc celebre istud apud Lutheranos pronuntiatum; videlicet, sola fide justificari et salvari ho-

Sunt inter ipsos qui dicant falsò accusari suos, quid bonorum operum necessitatem negant. Ita Brentius, Kemnitius et alii. Quin et in Colloquio Altenburgensi, non solum Saxonicî, sed etiam Wittembergenses electorales in eo convenerunt, bona opera esse ad salutem necessaria, non quidem *necessitate efficientia*, ut ipsi loquuntur, quasi ipsa sint aut dici possint *justificationis* causa; sed *necessitate præsentia*, vel ut signa fidei, vel aliis de causis.

Caterunt, quidquid sit de variis Lutheranorum loquendi rationibus, cùm propius extentiuntur ipsorum principia, et pleraque scripta Lutheri, aliorumque insigniorum Lutheranorum, videntur omnino existimare, posse hominem salvari, etiamsi nulla bona opera faciat, nec divina mandata custodiatur. Enimvero, ut antea annotavimus, perfectiora justorum opera, in Lutheranorum sententia, non nisi nomine et secundum quid bona sunt, reipsa verò et simpliciter sunt peccata mortalia; ast quis dixerit opera quæ totidem sunt peccata ex naturâ suâ mortalia, ad salutem prorsus esse necessaria? Præterea, si bona opera sunt peccata mortalia, et tamen propter fidem non imputantur; certè poterunt etiam mala opera propter fidem non imputari, ac per hoc non nocere; atque istud non obscurè docet Luther. lib. de Captivit. Babyl. ubi ait, *omnia peccata in momento à fide absorberi*.

Aserunt 8º, mandata Dei esse planè impossibilia homini, etiam justificato, quantâlibet gratiâ instructo; atque inde colligunt, nullam esse in nobis veram actualem justitiam, sed omnia justorum opera esse peccata mortalia ex naturâ suâ. Ita Luther. in Assert. art. 2, 31, 32 et 56. Idem aperte scribit Melancth. in locis comm. tit. de peccato: *Consequitur itaque, inquit, omnia hominum quantumvis laudabilia opera, planè vitiosa esse, et morte digna peccata*.

Aserunt denique 9º, bona justorum opera nullatenus esse meritoria vitæ et salutis æternæ. Addunt tamen ipsa placere Deo, atque quorundam præmiorum temporalium et spiritualium in hac et alterâ vitâ meritoria esse; non quidem ex propriâ dignitate, quasi reipsa sint justa et legi satisfacient, sed ex fide et indulgentiâ Dei, quia nimis Dens iis, qui credunt sibi remissa esse peccata, indulgentiâ suâ legit operum fœditatem, et sic accipit, quasi justa essent. Ita Confessio August. et Apolog. art. 20.

CAPUT III.

De multipli Lutheranæ hæresecos damnatione.

Anno 1520, 17. Kalend. julii, Leo X, S. pontifex, apostolico dogmate 53, Lutheri propositiones proscriptis *tanquam respectivæ hæreticas, aut scandalosas, aut falsas, aut piurum aurium offensivas.* Eodem anno in Comitiis Wormatiensibus, promovente nuntio apostolico, Cæsar edictum tulit de consensu omnium sacri imperii principum, ordinum et statuum, quo Lutherum obstinatum schismaticum et hæreticum habendum esse declaravit, denuntiatis gravissimis poenis in eos qui dicto aut facto hæresiarcham fovere præsumerent. Haec narrat card. Palavicinus lib. 1, Hist. concil. Trid. cap. 27 et 28.

Anno 1528, duæ in Galliis celebratæ sunt synodi in causâ Lutheranæ hæresecos; videleet, Senonensis, præside cardinali de Prato; et Bituricensis, præside Franeiso Turnonio archiepiscopo; in iis Lutherana hæresis confixa est, variis de fide editis decretis. Damnati sunt etiam ac vetiti Lutheri et Lutheranorum libri.

Anno 1542, die 10 martii, saera Facultas Parisiensis 55 articulos Lutheranæ et Calvinianæ hæresibus oppositos, quasi formulam catholice doctrinæ edidit, omnesque sui ordinis Doctores et Baccalaureos ad subscribendum iis adstrinxit. De his synodus Narbonensis, habita an. 1531, sic statuit: « In lucem edita sunt à dominis doctoribus Facultatis Sorbonæ Parisiensis christianæ legis axiomata die 10 martii an. 1542..... quæ tanquam vera, orthodoxa et Christianæ religioni consona recipimus; eaque prædicari, et palam exponi in sacrificio Missæ faciendo, et concessionibus habendis, exactè jubemus. » Longe antea, an. scilicet 1521, die 15 aprilis, saera Facultas Lutheri assertiones prædamnaverat, « tanquam simplicis populi seductrices, potestati Ecclesiae et ordini hierarchico impiè derogantes, in Spiritum sanctum blasphemas, apertè schismaticas et hæreticas. »

Anno 1545, Theologica Facultas Lovaniensis triginta duos edidit articulos contra Lutheranam hæresim, quos imperator Carolus V in omnibus inferioris Germaniæ provinciis promulgari curavit.

Denique œcumenia synodus Trid. cœpta die 15 decembris an. 1545, et absoluta die 4 decembris an. 1565, Lutheranam et Calvi-

nianam hæresim solemnè et decretorio judicio iterum confixit, habitis cā de re 25 sessiōnibus.

Varii etiam in eādem Lutheranorum causâ, habiti principum imperii conuentus, in quibus proscriptus est Lutherus, variisque modis cautum ne latius diffunderetur impia hæresis. Ita in primis comitia Wormatiense an. 1521; Noremburgense an. 1525; Ratisponense an. 1524; Spirensse an. 1529; Augustanum an. 1530. In iis comitiis principes Protestantes fidei suæ Confessionem à Melanthon exaratam, Augustanam vulgò dictam, imperatori obtulerunt.

Ad compendiosam, quam in istâ dissertatione proposuimus exhibere Lutheranismi synopsim, tria supersunt observanda. Primum. Intermissio ob varias temporis injurias concilii Trid. progressu, celebrata fuisse à Carolo V imperatore Augustæ comitia an. 1548. Iis in comitiis libellum promulgavit imperator, *Interim nuncupatum*, quod formulam doctrinæ et ceremoniarum in Germaniâ tenendam interim præscriberet, donec de iis omnibus in concilio œcumenario pronuntiatum fuisse. Complectebatur hic libellus præcipua controversiarum capita, quæ tunc temporis agitantur, viginti sex artieulis distributa. Catholicis perinde ac Protestantibus plerisque displieuit infastus libellus; hunc improbabit S. pontifex; eundem è Catholicis confutarunt Hosius card. Lindanus; ex hæreticis Philippus Melanthon, Joannes Calvinus.

Alterum hic annotandum, istud est; nempe, varias variis temporibus à Lutheranis editas fuisse fidei confessiones. Quatuor præcipue sunt: Augustana videlicet, Saxonica, Wittembergica, Bohemica. Confessio Augustana omnium Confessionum fidei Lutheranorum celeberrima est. Complectitur unum supra viginti articulos de ipsorum fide, septem verò de prætensis Ecclesiae Romanæ abusibus; à Melanthon exarata fuit, qui postea ipsius apologiam edidit. In comitiis Augustæ Vindelicorum habitis an. 1550, ab aliquot Germaniæ principibus Carolo V oblata fuit. Sæpius recognita fuit et emendata; diversæ extant illius editiones, Lipsiæ, Wittembergæ, etc. quæ in nonnullis sibi invicem omnino adversantur. Saxonica etiam à Melanthon exarata fuit an. 1551, eo scilicet fine, teste Sleidan. lib. 22, ut synodo Tridentinæ exhiberetur; huic, tanquam Augustanæ Confessioni repetitæ, subscrivserunt pastores et doctores Eccle-

siarum Saxonie, Pomeranie, Polonie, etc. Viginti constat articulis. Wittembergica, teste eodem Sleidan., adornata est anno 1503, à Brentio Lutheranorum post Melanthonem doctissimo, per legatos Christophori ducis Wittembergensis synodo Tridentinæ exhibenda. Haec sicut et Saxonica Confessio, dicitur mera Augustinæ repetitio; ast in utrâque plurima continentur Augustinæ Confessioni directè adversa. Triginta duobus digesta est articulis. Bohemica Confessio, quæ et Valdensium Confessio nuncupatur, à ministris Bohemiæ et Moraviæ circa annum Christi 1531 exarata fuit, atque à Luthero, Melanthoni et Academiâ Wittembergensi comprobata; tandem anno 1535, Ferdinando regi oblata à nobilibus regni Bohemiæ. 20 constat articulis.

Extant hæc omnes fidei Confessiones in libro Genevæ edito sub hoc titulo: *Corpus et synagma Confessionum fidei*, etc.

Tertium hic observandum. Cùm inter Lutheranos gravissima ferverent dissidia, circa plurima Confessionis Augustinæ capita; de necessitate videlicet bonorum operum ad salutem, de viribus liberi arbitrii, ac præsertim de Eucharistiâ; ad has lites componendas varii habiti sunt conventus, Bergæ primùm, deinde Torgæ; tandem Septenviri Saxoniam jussu, à sex præcipuis Lutheranæ factionis theologis, formula concordiae in conventu Torgensi adornata est anno 1577, quæ formula *Liber concordiae* solet appellari. Eo in libro, qui monumenta apud Lutheranos maximè authentica complectitur, omnes qui aliter sentirent, quām in eo præscriptum erat, pro haereticis habendos esse decernit. Illic subscripserunt Saxo et Brandebursensis Septenviri, principes, comites et civitates ploræque Augustinæ Confessionis, ut constat ex catalogo, initio libri affixo. Multis tamen subinde scriptis, animadversionibus, censuris impugnatus est liber ille, non modò à Catholicis, verùm etiam ab haereticis, ut legere est apud Hospinianum, lib. cuius titulus: *Concordia discors*, cap. 27, 28, etc.; è Catholicis librum concordiae confutârunt Osius card. Lindanus, et Bellarminus in judicio de libro concordiae Lutheranorum, quod legitur ad calem tomii tertii Controvers. ejusd. card.

Dissertatio octava.

DE CALVINO.

Eundem fermè in istâ ac in praecedenti dissertatione ordinem sectabinur. Dicemus obiter 1º de Calvino; 2º de Calvini erroribus; 3º de Calvinistarum dissidiis; 4º de colloquiis et syndicis in causâ Calvinianæ haereseos habitis.

CAPUT I.

De Calvino.

1º Joannes Calvinus, à quo Calvinistæ, post Lutherum, omnium ætatis suæ haeresiarcharum facile princeps, Novioduni anno 1509, parentibus catholicis natus est.

2º Lutetiam studiorum causâ missus, in Marchiano collegio primùm, deinde in Montisacuti gymnasio, humanioribus litteris et philosophiae operam dedit.

3º Peraeto suorum studiorum decursu in patriam reversus est. Inde paulò post, ad jurisprudentiæ studium animum applicuit Aurelia primùm, deinde Biturigi, ubi cum Wohlaro, Lutherano occulto, amicitiam iniit, à quo novæ haereseos principia didicit.

4º Parisios rediens cum Lutheranis clandestinos conventus agentibus familiaritatem junxit, præsertim cum Nicolao Copo, Parisiensis academiae rectore, novæ doctrinae principiis afflato: cùm autem Joannes Morinus rerum capitalium judex integerrimus in novatores, et in præmissis in Copum, ac in Calvinum ipsum inquireret, uterque clani secedere cogit. Hic verò, scilicet Calvinus, variis mutatis sedibus in Galliis, cùm Franciscus I, rex christianissimus in Sacramentarios igne animadverteret, supplicii metu regno excessit, ac Basileam se recepit versus annum 1535.

5º Ibi famosum perinde ac exitiosum edidit Institutionum opus, in capita primùm, deinde in posterioribus editionibus in quatuor libros distributum. Opus illud ex Melanthonis, Brentii, OEcclampadii, aliorumque sectariorum libris magnâ ex parte exscriptum fuit, sed novâ methodo, ac purioris latinitatis elegantiâ adornatum. Deinde in Italianum profectus est; ex Italia citò in Galliam regressus, rebus suis omnibus compositis, Genevam pervenit circa annum 1536, ibique domicilium fixit.

6º An. 1537, à magistratu Genevensi, nou concionator tantum, sed et theologie professor eligitur; tum plurima ejidit opuscula pesti-

ris suis erroribus referta. Variis subinde exortis ac sedatis dissidiis, Bernenses inter et Genevae, tandem anno 1541, postquam colloquio Ratisponensi interfuit, omnem sectam suam disciplinam Genevae constituit probante senatu, legesque præscripsit, à quibus postea discedere nec ipsis ministris, nec civibus licetum esset.

7º Eodem anno 1541, edidit Catechismum gallicè et latinè, in quæstiones et responsiones distributum, quem plurimum semper fecerunt Calvinistæ; huic addidit precum ecclesiasticorum et administrandorum sacramentorum formulam. Anno 1542, mordaci libello quem *Antidotum* inscripsit, 25 articulos sacrae Facultatis Parisiensis contra Lutheranam heresim confutare aggressus est. Anno 1546, alterum scripsit impium *Antidotum* adversus concilii Trid. sessiones septem jam celebratas, paulo ante virulentissima evulgaverat scholia in Pontificias litteras à Paulo III, ad Carolum V imperatorem, occasione *Interim* directas.

8º Annis 1550 et 1551, acerrima exorta est, Calvinum inter et plerosque ministros Genevae, contentio de prædestinatione. Eâ occasione scripsit librum de æternâ Dei Prædestinatione, et libellum de scandalis. Anno 1552, Michaelm Servetum ad magistratum desert Calvinus, ac vivum cremari procuravit ob assertas in SS. Trinitatem hereses. Anno 1554, communis omnibus subscriptis, Serveti errores confutavit, atque hereticos à magistratu jure gladii comprimendos demonstravit. Anno 1558, adversus Valentimum Gentilem, Lælum Socinum, et Georgium Blandratam, Trinitatis hostes egit. Anno 1562, totius suæ sectæ nomine Confessionem fidei edidit imperatori et Germaniae principibus, in comitiis Francofurtensibus offerendam; in eâ Confessione impiaæ suæ doctrinæ virus paucis ac nitide exponit. Tandem anno 1564, etatis vero 54, variis gravissimisque morbis vexatus, misserrime obiit, testibus Liudano in dubit. Dialogo 2, Santhesio, Papirio, Bolseco et aliis.

CAPUT II.

De Calvini erroribus.

Supra recensitos Lutheri errores docuisse Calvinum, res est certior quam ut probatione indigeat; eos siquidem passim in suis operibus, præsertim in libris institutionum christianæ religionis (ut vocat) conceptis verbis exprimit; idque perinde confitentur tum Catholicæ, tum heterodoxi theologi. Legatur, si

vacat, lib. 4 Institut. cap. 46, 47; lib. 2, cap. 4, 5, etc., in Antidoto conc. Trid. ad can. 4, sess. 6; lib. de æternâ Dei Prædest.; lib. 5 et 6 de lib. Arb. contra Pighium, etc. In iis itaque erroribus iterum recensendis non immorabitur; consulantur quæ dicta sunt præcedenti dissertatione cap. 2.

Verum tria sunt, circa justificationis gratiam, specialia Calvinistarum dogmata, uti annotat illustr. Bossuet. lib. 9 Variat. n. 2, quæ hic, ex eodem doctiss. auctore, jam paucis sunt indicanda. Docent itaque 1º fideles omnes posse ac debere certos esse certitudine fidei divinae, non solum de præsenti gratiâ atque justitiâ, uti censem Lutherani, sed etiam de suâ perseverantiâ, prædestinatione ac electione ad gloriam. Ita Calvin. lib. 3, cap. 2, parag. 46, ubi sic loquitur: « Verè fidelis non est, qui solidâ & persuasione... divine erga se benevolentiae & promissionibus fretus, indubitatam salutis & expectationem præsumit. » Ita etiam in Antidotico concil. Trid. ad caput 15 et 14. sess. 6. Idipsum definit synodus Dordrectana, quinto doctrinæ capite de Perseverant. SS. art. 9, his verbis: « De hâc electorum ad salutem & custodiâ verèque fidelium in fide perseverantiâ, ipsi fideles certi esse possunt, et sunt pro mensurâ fidei, quâ certò credunt se esse & et perpetuò mansuros vera et viva Ecclesiæ membra, habere remissionem peccatorum, & et vitam æternam. » Ibiem inter rejectos Arminianorum errores art. 3 et 5, refertur eorum sententia qui hanc fidei certitudinem negant. Unde Calvinista juxta suæ sectæ principia, non magis de suâ æternâ salute dubitare potest, quam Lutheranus de suâ præsenti justificatione. Et reipsa in celebri Confess. Frederici III, electoris Palatini, quæ refertur secundâ parte collectionis confessionum fidei Eccles. Reformat. sic legitur pag. 149: « De catholicâ Christi Ecclesiâ, credo... me ejus cœtus vivum membrum esse et perpetuò mansurum. » Et paulò post: « Credo et confiteor Deum Patrem propter plenissimam Christi Passionem, nunquam ullorum meorum peccatorum... meminisse; ita ut Dei judicium metuere nequaquam habeam necesse. » Et rursus: « Ego in christianâ hâc meâ confessione certò scio me servatumiri, et hilari vultu antetribunal Christi compariturum. » En nativi sensus quos suopte ingenio inspirat doctrina calviniana.

Docent 2º, fidem et justitiam propriam esse electorum, et semel verè acceptam non posse

ullà ratione amitti ; et qui ab eà excidere videntur, nunquam eam reverà habuisse. « Solos electos, inquit Calvin. lib. 5 Institut. cap. 2, parag. II, semine incorruptibili Deus in perpetuum regenerat ; ut nusquam dispereat semen vite in eorum cordibus insitum. » Idem repetit ibid. parag. 42, et in Antidoto conc. Trid. Idem etiam tradunt inter Calvinistas celeberrimi ; tandem istud controversie caput contra Arminianos definiuit Dordrectana synodus de Persever. SS. art. 4 et 5 : « Verè fideles, inquit, in quibusdam actionibus particularibus à ductu gratiae, suo vitio recedere, et à carnis concupiscentiis seduci, iisque obsequi possunt... et in peccata etiam gravia et atrocia abripi... talibus autem enormibus peccatis Deum valde offendunt, reatum mortis incurront, conscientiam gravissimè vulnerant, sensum gratiae nonnunquam ad tempus amittunt. » Audis verè fideles, *gravibus, atrocibus, enormibus peccatis, non gratiam ipsam, sed solunmodo gratiae sensum amittere*, idque nonnunquam duntaxat. Rursus ibid. art. 6, sic prosequitur synodus : « Deus ex immutabili electionis proposito, Spiritum sanctum etiam in tristibus lapsibus à suis non prorsus aufert, nec cò usque eos prolabi sinit, ut gratia adoptionis ac justificationis statu excidant, aut peccatum ad mortem, sive in spiritum sanctum committant, et ab eo penitus deserti, in exitium aeternum se praecipitent. » Vides iterum in mente synodi, verè fideles, etiam dum *gravia enormia crima committunt, è gratiâ adoptionis ac justificationis statu non excidere*. Certè significantioribus verbis componi non potest, Christus cum Belial, et gratia cum iniquitate.

De Calvinistarum doctrinâ circa præsens controversie caput olim strenue disputarunt eruditæ duo Facultatis Parisiensis theologi ; eorum discrepantes sententiæ ad concordiam facile adduci posse videntur, si asseratur, Calvinianum dogma, totiusque sectæ fidem meritò censeri, quod Calvinus, insigniores inter Calvinistas theologi, et synodus Dordrectana tradunt ; quamvis nonnulli ejusdem sectæ autores ab eo dogmate recesserint ; unde in præsenti controversiâ, et in quibusdam aliis in quibus Calvinistæ et Lutherani variârunt, de ipsis meritò dici potest, quod Tertullianus lib. de Praescript. cap. 42, de hæreticis generatim scribit : « Mentior si non etiam à regulis suis variant inter se..... Idem lieuit Valentianus quod Valentino, idem Marcionitis quod Marcioni de arbitrio suo fidem innovare. »

Et paulò post : « Denique penitus inspectæ hæreses omnes multis cum auctoribus suis dissidentes deprehenduntur. » Idem habet Vincent. Lirinensis in Commonit.

In istâ autem Calviniani dogmatis controversiâ, attendenda sunt, inquit illustr. Bossuetius loco antea laudato, duo præsertim palmaria Calvinistarum verba, *totaliter et finaliter*. Arminiani contendebant hominem justum posse fidem et justificationem amittere ; sive *totaliter*, hoc est è gratiâ adoptionis et justificationis statu penitus excidere ; sive *finaliter*, hoc est, in perpetuum, ita ut, ante mortem non resipiscat ; synodus è contra Dordrect. Calvini principiis firmiter inhærens, utrumque negat, et expressè definit justitiam semel acceptam esse prorsus inamissibilem ; atque adeò justitiam non solùm esse in solis electis, sed insuper in electis esse immobiliter ; alii tandem quidam è Calvinistis, quibus præivisse videntur Petrus Martyr in caput 8 Epist. ad Rom. et Kemnitius in Examine concil. Trid. docent posse justum labi et excidere à justitiâ ; attamen fieri non posse, quin ante mortem non redeat ad fidem, seu, quod idem est, posse à justitiâ excidere *totaliter*, sed non *finaliter*.

Itaque juxta professos Calvinitas, justitia reperitur in solis electis, iisque inest immobiliter ; cùm ipsa sit prorsus inamissibilis, sive *totaliter*, sive *finaliter*. Juxta paukos alios ex ipsis qui non ita tenaciter inhærent Calvini placitis, fides et justitia inest quidem solis electis, sed non immobiliter ; ac proindè ad tempus *totaliter* amitti potest, sed non *finaliter*. Juxta tandem Arminianos, qui hâc in parte Calvini sententiam prorsus deseruere, justitia reperiri potest in iis qui non sunt prædestinati, unde sive *totaliter*, sive *finaliter* amitti potest. Atque is est quintus Remonstratensium articulus, à synodo Dordrect. expressè confixus art. 4, 5, 6, antea laudatis, et insuper art. 7 et 8, in quibus loquens de *gravibus et atrocibus criminibus* que verè fideles quandoque committunt, sic habet : « In istis lapsibus conservat in illis semen illud suum immortale, ne illud pereat aut extutiat..... sed ex gratiâ Dei misericordiâ id obtinent, ut nec TOTALITER fide et gratiâ excidant, nec FINALITER in lapsibus maneat aut pereant. » Nihil profectò expressius his synodis verbi.

Docuit 3º Calvinus tanquam manifestum justitiae imputativæ consectarium, baptisma non esse medium ad salutem necessarium, uti contendebant Lutherani ; fideliumque pueros sine

baptismo deceedentes salvati, quod sancti sint et Ecclesiae membra, et in fœderis hereditatem, statim ac geniti sunt, a Deo excipiuntur. Ita aperte tradit lib. 4. Institut. cap. 15, parag. 20 : « Quantum damni invexerit dogma illud male expositum, baptismus esse de necessitate salutis, pauci animadvertisunt..... unde sequitur non ideo baptizari fidelium liberos, ut filii Dei tunc primum siant, sed solemniter potius signo ideo recipi in Ecclesiam, quia promissionis beneficio jam ante ad Christi corpus pertinebant. » Rursus ibidem : « Infantes nostros, antequam nascantur, se adoptare in suos pronuntiat Deus, cum se nobis in Deum fore promittit, seminique nostro post nos. » Hoc verbo continetur eorum salus. »

Atque ex eo postremo Calvini dogmate istud absurdum sequi observat illustr. Bossuet. lib. 9. Variat. n. 16, scilicet. omnes fidelis posteros, predestinatos esse. Ratio aperta est, quia in principiis Calvini, justitia semel habita est prorsus inamissibilis, et qui eam semel habet, ab ea nec totaliter, nec finaliter exire potest; si ergo pueri fideliū nascantur filii fœderis ac gratia adoptionis instructi, certò perseverantur sunt, ac consequenter sunt de numero predestinatorum.

CAPUT III.

De Calvinistarum dissidiis.

Calviniana factio pro natura et conditione cujuscumque haereses in varias sectas scissa est, quarum tres sunt praecipue.

Prima eorum omnium est qui pura Calvini sectantur dogmata; quales sunt 1º Genevenses, 2º Reformati in Gallia, in Palatinatu, Belgio, Helvetia. 3º Presbyteriani, Puritani, Independentes in Anglia et Scotiæ. Presbyteriani, Puritani et Independentes, non dissentient in Confessione fidei; ast in ecclesiastico regimine, ut ita loquar, non nihil a se invicem dissident. Eti: enim utrorumque cœtus regant presbyteri, attamen Puritani, qui se Calvinistas reformatos jactitant, majorem præ se ferunt severitatem in externâ disciplinâ, atque statas et solemnies Ecclesiae cæremonias pertinacius repudiant; unde ipsis Puritanorum nomen datum. Independentes vero ab utrisque dissident, quod unanquamque particularem Ecclesiam sui juris faciant, nec alii ulli subjectam aut subordinatam contendant; cum è contra tum Presbyteriani tum Puritani, juxta ea quæ sancta sunt cap. 5 disciplinæ Eccles. reformat. art. 15, Ecclesias particulares colloquiis, collo-

quia synodis provinciabilibus, has synodis nationalibus subjiciant, et qui eorum decretis obtemperare renunt, ex Ecclesia ejiciendos pronuntiant.

Secunda est Anglo-Calvinianorum; nec merè Lutherani sunt nec Calviniani; sed hi propriè dicuntur qui adhaerent congeriei errorum quos Crammer Lutheranus, dux Somerset Zwinglianus, regina Elizabeth Calvinismo favens, schismati Henrici VIII addidere, servatis semper nonnullis ad hierarchiam pertinentibus; unde dicti sunt Episcopales. A Presbyterianis, Puritanis, ceterisque reformatis differunt tum in quibusdam dogmatibus, tum in disciplinâ; si quidem episcopos agnoscunt non solum ordidine, sed et jurisdictione presbyteris jure divino superiores; crucem non modò honorant, sed ejus signum sacramentis et imprimis baptismo adhibent; quæ certè à doctrinâ et praxi Puritanorum prorsus aliena sunt; sumnum Ecclesiae Anglicanæ gubernatorem et caput regem agnoscunt, cui plenitudinem potestatis ecclesiastice inesse contendunt. De quo consuli potest illustris. Bossuet. lib. 7 et 10. Variat.

Tertia Arminianorum est; hi ortum duxerunt à Jacobo Arminio ministro Amstelodamensi, qui postea creatus fuit theologiae professor in Academiâ Lugdunensi Batavorum. Is multa fundamentalia Calvinianæ doctrinæ capita, circa materiam de predestinatione, de gratia et libero arbitrio, de justificatione, disputationibus ac scriptis confutavit. Adversarium expertus est Gommarum ejusdem academie professorem et duriorum Calvini dogmatum propugnatorem acerrimum. Uterque suos habuit sectatores; hinc Leydensis primum academia, tota deinde Batavia varia in studia, partesque scissa est. Ad hos componentes motus decreta est synodus nationalis, quæ tandem Dordrechti habita est an. 1618. In hac celeberrimâ Reformatorum synodo, damnata sunt quinque famosa doctrinæ Arminianorum capita, atque in eos lata est synodica sententia his verbis : « Synodus..... prædictis citatis omnini ecclesiastico munere interdicit, eosque ab officiis suis abdicat..... donec per seriani reipublicentiam, dictis, factis, studiis contrariam abunde comprobata, Ecclesiae satisfaciant. »

Arminiani deinceps etiam Remonstrantes appellati sunt ob libellos supplices ordinibus Hollandiæ et synodo Dordrech. oblatos, in quibus sèpè Remonstrantium nomine se indigant; dicti insuper molles Calvinistæ, ob emolitam Calvinianorum dogmatum duritiem;

Gommaristis verò ipsorum adversariis, Contraremonstrantium et rigidiorum Calvinistarum nomen datum. Inter Arminianos eminent Arminius, Episcopius, Grotius, etc.; inter Gommaristas autem Gommar, Scultet, Breytingerus, Hermannus, Polyander, etc.

CAPUT IV.

De colloquiis, synodis, et fidei professionibus in causâ Calvinianâ habitis.

Duo habita sunt in Galliis celeberrima Colloquia, ad Calvinianos, si fieri posset, in unitatem Ecclesie revocandos. Primum anno 1561, Poissaci indictum fuit ad diem 9 septembribus. Huic aderant cum adolescente rege Carolo IX et reginâ matre, rege Navarre, aliisque regii sanguinis principibus, sex cardinales, Burnonius, Turnonius, Castillionatus, Lotharingus, Armeniaeus et Guisius; archiepiscopi et episcopi circiter quadraginta, selectique doctores, quos inter eminebant Cladius Espenæus et Cladius Sanctesius Parisienses theologi. Ex parte verò hæreticorum, Theodorus Beza, minister Genevensis, Petrus Vermilius, Martyr cognominatus, aliique numero tredecim, cum duobus et vigenti Calvinianæ factionis députatis. Primâ sessione comministrorum nomine perorans Beza, in hanc impiam blasphemiam erupit, *tantum ab Eucharisti distare corpus Christi, quantum supremum cœlum à terra.* Ad Bezæ blasphemias præsulum cœtus coeterique omnes Catholici inhorruere; quod Turnonius card. Antistitium princeps, et Galliarum primas regiae significavit, addens, statim à consessu discessuros fuisse, nisi eos regis reverentia continuisset. Secundâ et tertîâ sess. habitis die 16 et 24 ejusdem mensis, cardinales Turnonius, à Lotharingiâ, neconon Espenæus et Sanctesius Parisienses doctores eruditè confutârunt quæcumque Beza aliisque Communitri de sue doctrine capitibus prolixè disseruerant.

Actum deinceps, jubente reginâ, in privatis collationibus, de formulâ fidei circa Sacramentum Eucharistiae. Post varias collationes à ministris eâ de re habitis, in hanc tandem convenire formulam, quam refert Beza lib. 4 Hist. Eccles. Reform. p. 608. Ministrorum formulam obtulit regina præsulibus Poissaci congregatis, et hi illam doctorum Parisiensium cœtui expendendam communicavere; qui doctrinali judicio hanc confixerunt, non modo *tanquam insufficientem*, sed etiam uti *captiosam, hæreticam, erroresque plurimos contra SS. sacramenti Altaris institutionem continentem.* Docto-

rum censuram præsules judiciariâ auctoritatē, summo consensu confirmârunt; cui judicio subscribere pugnaciter renuerunt Beza, ipsiusque symmista; siveque 25 novembribus solutum est colloquium, in quo veritas de hæreticorum fraudibus et insidiis victrix extitit.

Alterum colloquium ad S. Germanum in Layâ, jussu reginæ celebratum fuit; in eo selecti è sacrâ Facultate Parisiensi doctores, contra Bezam sociosque, invictis argumentis demonstrârunt, imaginum usum cultumque piuum esse et omnino retinendum.

Quod spectat ad synodos in causâ Calvinianorum habitas, vigenti novem nationales in Galliis à Calvinistis celebratae sunt, quarum acta in unum collecta et ex ordine digesta fuere duobus tomis ab Aymone theologo et jurisperito Eccl. Reform. Ex his synodis celebriores videntur, 1° Parisiensis, habita an. 1559, die 25 Maii. Haec omnium prima est; in eâ quadraginta discipline capita ordinata sunt, ex quibus iterum expensis, mutatis ac correctis, subinde formatus est libellus ille, cui titulus; *La discipline des Eglises Réformées de France....* 2° Rupellensis an. 1571, cui præfuit Theodorus Beza; in eâ actum est de instaurandâ disciplinâ, ex superiorum bellorum occasione, collapsâ.... 3° Vapineensis an. 1603; in eâ dammata fuit Piscatoris doctrina circa justificationem; conditus insuper fuit famosus ille fidei articulus, quo definiebatur papam esse Antichristum..... 4° Rupellensis an. 1607, inquit art. 9, expresso ac solemní omnium ministrorum consensu confirmata fuit, tanquam verissima ac in Scripturis fundata, mox recensita definitio synodi Vapineensis circa Antichristum..... 5° Carantoniensis an. 1620; in quâ canones Dordrect. gallicè translati fuere, atque ab omnibus imperata subscriptio in hæc verba: *Je recois, approuve et embrasse toute la doctrine enseignée au synode de Dordrect; comme entièrement conforme à la parole de Dieu, et Confession de foi de nos Eglises....* 6° Altera Carantoniensis an. 1651; in eâ emissum est famosum illud Decretum quo Lutherani presentiam realia agnoscentes, ad communionem admittuntur; atque expressè declaratur nihil in corum doctrinâ esse quod idolatriam aut superstitionem redoleat. Sic loquitur synodus cap. 22, art. 1: « Attendu que les Eglises de la Confession d'Augsbourg conviennent avec les autres Réformées aux principes et points fondamentaux de la vraie religion, et qu'il n'y a en leur culte ni idolâtrie, ni superstition, pourront,

« sans faire abjuration, être reçus à la sainte Table, etc. »

Aitque hæ sunt præcipue Calvinistarum synodi in Gallis habita. Quamplurimæ aliæ in cæteris regionibus celebratae sunt, inter quas profectò celeberrima est synodus Nationalis Dordrectana. Indicta fuit anno 1618, ad dirimenda dissidia circa quinque supra memorata doctrinæ capita in Ecclesiis præsertim Belgicis controversa, Arminianos inter et Gommaristas. Prima sessio habita fuit 15 novembris; in eâ et in 50 sequentibus motæ sunt quæstiones ad disciplinam spectantes; postmodum actum de doctrinâ..... sessione 27, solemni protestatione significarunt Arminiani, se Dordrectanum synodum pro legitimo controversiarum suarum judge non posse agnoscere, quod idem in eâ sederent adversarii et judices, qui nimirum dogmata, de quibus judicium exspectabatur, pugnaciter defenserent. De hâc protestatione rogatae sunt sententiae, ac unanimi consensu judicatum fuit nullam illius habendam esse rationem, quod scilicet, *minor et recentior pars, numerosiori et antiquiori parti necessariò cedere deberet*; quod sanè, inquit Illustiss. Bossuet. lib. 14 Variat. n. 71, decretorium erat contra Arminianos; verùm eò non minùs invictè oppugnabant Gommaristæ, cùm ipsissimum esset momentum quo premebantur Protestantes, dùm Trid. concilii judicium detrecabant..... Sessione 158, quinque doctrinæ capita Remonstratiūm sigillatim variis canonibus confixit synodus, atque genuinam Ecclesiistarum Reformatarum doctrinam explicituit circa unumquodque ex illis doctrinæ capitibus.... Sessione 158, lata est in Armenianos synodica sententia, quâ ipsos tanquam perpicacie reos et convictos ecclesiastico munere interdict (synodus) donec Ecclesiæ satisfaciant, atque ad ejus communionem recipiantur... Denique die 9 maii anni 1619, celebrata est ultima sessio, quæ fuit 154. Numerosissima fuit ista synodus, huicque subscriperunt quamplurium Ecclesiistarum Reformatarum pastores et doctores; scilicet, ex magnâ Britanniâ, ex Palatinatu, ex Hessiâ, ex Helvetiâ, ex republicâ Genevensi, ex re publicâ Bremensi, ex Ecclesiis Belgicis, ex Hollandiâ, ex Zelandiâ, ex provinciâ Ultrajectinâ, ex Frisiâ, ex Transilvaniâ, etc. Proximè secuta synodus Nationalis Ecclesiistarum Reform. Gallican. an. 1620, acta Dordrectana expressè confirmavit; adeò ut nihil apud Calvinistas, majoris momenti ac ponderis esse debeat Dordrectanâ

synodo, tot ac tantis suarum Ecclesiistarum muniti suffragijs.

Tandem quod spectat ad Confessiones fidei Calvinistarum, nimis longum foret eas sigillatim recensere, adeò variae sunt ac multiplices; præcipuas duntaxat hic indicabimus. Sex omnino sunt, Helvetica, Gallicana, Angelicana, Scotica, Belgica et Argentinensis.

Helvetica triplex est. Prima Basileæ edita anno 1532; brevior est, undecim duntaxat constans articulis. Altera Basileæ iterum edita an. 1536; paulò prolixior est, 27 constat articulis. A ministris Tigurinis et Berneñibus exarata fuit, offerenda concilio œcuménico quod passim affirmabatur brevi futuru. Inter ministros eminebat Bullingerus; iis sese adjunxerant Capito et Bucerus ministri Argentinienses qui Basileam recens advenerant, rogantes ut illa Confessio sic adornaretur, ut inter Ecclesiæ Reformatæ sanciretur concordia. Tertia exaratâ fuit an. 1566, itidem Basileæ; longè prolixior est, et, ut ipsi loquuntur, *accuratius conscripta*. In 50 capita distribuitur.

Gallicana Confessio fidei an. 1559 in synodo nationali Parisiensi edita fuit; atque nomine Ecclesiistarum Galliæ, *Theodorus Beza* eam obtulit Carolo IX, in colloquio Poissiacensi an. 1561; confirmata fuit in synodo Rupellensi an. 1571. Summo in pretio habetur apud Calvinistas, illiusque exemplar, cui illustriores ac nobiliores hujusce sectæ in Galliis assecræ subscrípserant, sedulò asservatur in archiviis Genevensibus. Quadragesinta articulis digesta est.

Anglicana in synodo Londinensi edita fuit an. 1562 ad tollendam opinionum dissensionem ēt ad consensum in coruni religione firmandum. Quadragesinta constat articulis; trigesimus septimus spectat auctoritatem ecclesiasticam, cuius plenitudinem regiæ majestati inesse contendunt. Ibidem addunt, *Romanum Pontificem nullam habere jurisdictionem in regno Angliae*. Ili articuli denuò confirmati fuere subscriptione episcoporum et cleri inferioris an. 1571.

Scotica duplex. Prima anno 1568 scripta fuit, et nomine ordinum regni ēt Parlamenti promulgata; altera exarata fuit an. 1581, sub hoc titulo : *Generalis Confessio vera et christiana fidei, secundum Dei verbum, et acta nostrorum Parliamentorum*.

Belgica Confessio edita an. 1561, in Belgii synodo confirmata anno 1579, in Dordrectanâ synodo recognita et iterum approbata fuit an.

1619, uti orthodoxa et verbo Dei consentiens. Triginta septem complectitur articulos.

Polonica in synodo Czengerinâ, uno consensu exhibita et declarata; excusa fuit anno 1570.

Argentinensis Confessio fidei, sive, ut vocant, quatuor civitatum imperii, anno 1550 scripta fuit; in Comitiis Augustanis per legatos civitatum Argentorati, Constantiae, Memmingae et Lindavie, Carolo V imperatori exhibita fuit. Viginti tribus constat articulis. Mox recensitae fidei confessiones sigillatim et ex integro recensentur in collectione confessionum fidei Protestantium, Genevæ excusâ an. 1554, sub hoc titulo : *Corpus et syntagma Confessionum fidei*, etc.

Cæterum concilium Trid. sub Pio IV pontifice maximo absolutum, Calvinianam perinde ac Lutheranam hæresim confixit, debellavit, prostravitque, impia utriusque hæresiarchæ dogmata distincti canonibus sigillatim et expressè anathematizando; videlicet, 55 canonibus, de justificatione; 15 de sacramentis in genere; 14 de Baptismo; 5 de Confirmatione; 11 de Eucharistiâ; 15 de Pœnitentiâ; 4 de Extremâ-Uncione; 4 de Communione sub utrâque specie; 9 de Sacrificio Missæ; 8 de Ordine; et 12 de Matrimonio.

Dissertatio nona.

DE MICHAEL BAIO.

Quandoquidem plurimas è propositionibus Baii à Jansenio renovatas in præsenti tractatin impugnaturi sumus, juvat quæcumque ad præsentem controversiam spectant, accuratè et breviter quantum fieri poterit, pertractare. Quod ut cum ordine exequamur, ad tria capita reocabimus, quæ hic dicenda habemus. Primum erit de Historiâ Baii. Secundum de systemate Baii. Tertium de Bullâ Baianâ.

CAPUT PRIMUM.

Historica cause Baianæ synopsis.

Totius causæ Baianæ historicam synopsis tribus paragraphis absolvemus. Primus, exordium cause Baianæ paucis exponet; secundus, progressum; tertius, exitum ejusdem controversie.

§ 1. Exordium cause Baianæ.

Anno 1515, Michael Baius natus est Melini, quod est oppidum Belgii in territorio Athenensi.

An. 1530, laureâ doctorali donatur in sacrâ

Facultate Theologicâ Lovaniensi. Eodem anno exorta est famosa illa de gratiâ concertatio, inter Petrum de Soto sacrae theologie professorem in Universitate Dilinganâ, et Ruardum Tapperum Universitatis Lovaniensis cancellarium. Naturam gratiæ, ipsiusque agendi modum et distributionem potissimum spectabat isthæ disputatio; et hæc fuit, ut observant nonnulli, veluti prima radix et origo controversie Baianæ; scilicet durioribus Soti placitis, quæ impugnaverat Tappenus, tenaciùs inhaerens Baius, ea postmodum additis novis erroribus auxit. Epistolæ Petri Soto ad Tapperum et Tapperi ad Petrum Soto, extant ad calcem operum Reginaldi.

Anno 1531, sacras litteras in academiâ Lovaniensi professus est, in locum Joannis Leonardi Hasselii, qui à Carolo V ad concilium Tridentinum, hoc ipso anno in mense maio reassumptum, delegatus fuerat, cum Ricardo Tappero et Judoco Ravesteyn ejusdem Academie Lovaniensis doctoribus.

An 1532, mortuo Tridenti Hasselio, regius sacrarum Litterarum Professor institutur Baius: quod munus per integras fermè quadraginta annos exercuit. Eodem anno 28 aprilis Tridentina synodus propter bellorum tumultus rursùs intermissa fuisset, Ruardus Tapperus, quem magistrum habuerat Baius, et Judocus Ravesteyn è Trid. concilio Lovanium reduces, Baio ab antiquis Scholæ Lovaniensis placitis recententi, atque nova disseminanti cum Joanne Hesselio, omnium consiliorum suorum socio ac participe, fortiter obsternunt.

An. 1538, cùm prava sua dogmata disseminare non desisteret Baius, ipsiusque partes apertiùs juvaret Hesselius, doctor et professor in Facultate theologicâ Lovaniensi recens factus, eos detulit Tapperus ad sanctius Belgii consilium, et ad Grauvellanum publicæ rei administratorem. Ihi severè admoniti, polliciti sunt se ab antiquis Facultatis placitis minimè recessuros; verùm promissis non steierunt, mortuo siquidem Tappero anno sequenti 1539, atque Rithovio et Gunero in eâdem Facultate probatissimis doctoribus ad episcopatus Ypressem et Levardensem assumptis, liberius et confidentius novitates suas spargere cooperunt; sieque vires resumpsit error, atque, ut loquitur illustr. Belgii episcopus Joan. Stryen Epist. ad Lind. in dies novi errores scholam Lovaniensem invasere.

An. 1560, exortâ inter Fratres Minores Belgii contentione, circa multos articulos quos

Baius docere ferebatur, duo Guardiani Minoritarum octodecim selectos ex illis articulis ad Facultatem theologicam Parisiensem miserunt, enixè rogantes ut suam de illis aperiret sententiam. Eorum votis annuit saera Facultas, ac suā censurā die 27 junii an. 1560 articulos illos confixit, et plerosque tanquam hæreticos notavit. Censuram hanc quibusdam notis dispuxit Baius : eamdem adversus inanes Jansenianorum criminaciones vindicat ac tuetur Stephanus Deschamps, lib. 2, disp. 1, cap. 4.

Anno 1561, multæ propositiones quæ dicebantur esse Baii oblatæ sunt cardinali Granvellano archiepiscopo Mechliniensi. Ille Baii tradidit, qui responsionem suam dicto cardinali porrexit; tunc verò jussu Pii IV sunimi pontificis partibus hinc et inde non sine animorum æstu dissidentibus silentium impositum est.

Anno 1562, Baius tria edidit opuscula. Primum *de libero Arbitrio*; alterum *de Charitate, Justitiâ et Justificatione*; tertium, *de Sacrificio*. His Opusculis unicè velle Protestantes debellare simulabat; reipsâ tamen in eis errorum suorum virus diffundit.

Anno 1563 ineunte, Michael Baius et Joannes Hesselius à rege Catholico delegati Tridentum petière, ibique interfūre tribus ultimis concilii Sessionibus, quod eodem anno abeunte completum est. Narrat concilii historicus Palavicinus lib. 15, cap. 7. Commendonum cardinali Mantuano concilii præsidi ad expendendum proposuisse, an expediret, ut Baius et Hesselius mitterentur ad synodum Trid. Rationibus ex utrâque parte propositis censuit Commendonus, *dandam esse operam, ut doctor uterque Tridentum pergeret; ubi legatorum solertia eos sibi conciliaret*.

Anno 1564, è concilio Lovanium redux Baius prædicta tria opuscula, neenon libros de Merito operum; de primâ hominis Justitiâ, et de Virtutibus impiorum; de Sacramentis in genere, ac de formâ baptismi, typis mandari curavit; inde nova dissidiorum seges.

§ 2. Progressus controversia Baianæ.

Eodem anno 1564, aliqui, non ex Minoritis tantum, sed et ex ipsâ academiâ Lovaniensi, multos articulos ex libris Baii extractos denunciârunt apud summum pontificem Pium IV. Interim è vivis exceedit Pius IV, cui successit sanctus Pius V, non minus scientiâ quam sanctitate insignis, qui per plures annos in ordine Dominicanorum doctrinâ sancti Thomæ innutri-

tus, summâ cum laude theogiam docuerat.

Circa idem tempus academie Hispaniarum Salmaticensis, Complutensis, etc., aliaeque nonnullæ Italiae, suis censuris quosdam novæ doctrinæ Baii articulos confixerunt: undè Morillonius ad card. Granvelli, scribens die 20 junii an. 1568 liquidò affirmat, Baium non posse negare quin sua doctrina ab omnibus Universitatibꝫ Hispanis, et à plerisque eruditis theologis Romanis damnata fuerit. En ipissima Morillonii verba : « Je répondis audit Bay.... » qu'il ne pouvait nier que sa doctrine n'eût été censurée de ceux de Paris, de toutes les universités d'Espagne, et de plusieurs savants personnages de Rome; et, qui plus est, aucun Pères, au concile de Trente, en avaient été scandalisés, et, sans monsieur d'Ypres, et la hâte que l'on avait de conclure le concile, était en danger d'être condamné en sa propre personne. » Haec et aliæ tum Morillonii, tum cardinalis Granvellani Epistolæ referuntur secundâ parte novæ edit. operum Baii.

Anno 1567, Pius V Kalendis octobris datâ solemnni Constitutione propositiones numero 76 tacito nomine Baii, *tanquam hereticas, erroneas, suspectas; temerarias, scandalosas, et inpias aures offensionem inamittentes, respectivè dannavit*. Circa hanc Constitutionem plurima occurunt observanda, de quibus agemus cap. 5, ubi eamdem Constitutionem à cavillationibus quibus eludi solet vindicabimus.

Prædictæ bullæ executionem commisit Pontifex cardinali Granvellano qui tunc Romæ commorabatur; ipse verò ad id operis delegavit Maximilianum Morillonum, suum in diœcesi Mechliniensi vicarium generalem; simulque binas ei litteras dedit, in quibus significabat se, ut Michaelis Baii honorâ famâ consuleret, egisse apud pontificem ut ejus nomen in bullâ non exprimeretur.

Eodem anno die 29 decembris, Morillonius bullam Pii V clarè et distinctè legit et promulgavit coram strictâ Facultate Lovaniensi, simulque duo indixit executioni mandanda. Primum, deinceps abstinentium omnino ab omnibus et singulis sententiis in bullâ damnatis, seu scripto, seu vivâ voce, clam aut publicè propugnandis. Alterum, interdicendo libros ex quibus articuli damnati extracti fuerant. Bullæ obsequentissimos se fore promiserunt, quotquot cum Decano aderant doctores Lovanienses, cuius exemplar ad majorem fidem suis faciendam, sibi dari enixè postulârunt; inter-

positis etiam precibus, ne propter majoris discordie periculum interdicerentur libri ex quibus extracti fuerant articuli damnati. Reposuit Morillonius non posse se exemplar bullæ, quod postulabant, ipsis concedere (quod nempe rem totam brevi componendam esse ac sopiendam sperabat pontifex, ac propterea bullam suam publicam fieri solebat), satisque esse si damnatos articulos propriâ suâ manu transcriptos acciperent. Quantum verò ad interdictionem librorum, dilaturum se, donec secundò jussus differre amplius non posset. Ista omnia constant ex instrumento quod Jansenius facultatis decanus, postea Gandavensis episcopus coram notario publico edidit dictâ die 29 decembris 1567.

Anno sequenti, rectores Minoritarum in suis comitiis Nivellensibus solenne decretum emiserunt, quo omnibus et singulis province Flandriae Minoritis lex imposita fuit, ut nusquam vel unum ex damnatis in bullâ Pii articulm propugnarent.

Eodem anno 1568, die 20 julii prolixam ad Granvellanum epistolam scripsit Morillonius, in quâ inter multa à se dicta vel facta ut Baium exacerbatum deliniret et ad promptum obsequium adduceret, hoc presertim observatione dignum refert, Baium scilicet ignorare non posse doctrinam suam à facultate theologicâ Parisiensi, ab omnibus Hispaniae academiis, et Romæ à pluribus eruditione conspicuis viris improbatam fuisse; et quod graviss longè est, eâ sic multos è Patribus Tridentinis offensos fuisse, ut nisi obstitisset dominus Ypresis et finis fuisse concilio impositus, etiam ipso (Baio) presente damnata fuisse. Propria Morillonii verba paulò ante exscripsimus.

Anno 1569, Baius misit apologiam suam ad Pium V, in quâ duo contendit, primum, inter damnatas sententias multas sibi falsò imputari; alterum, eas ad mentem S. Aug. veras esse. Tum pontificem suppliciter exorat, ut hâc attentiū perfectâ doctrinâ suâ apoliâ, cogitet, utrum bullam ut legitimam sufficienter discussam haberi velit, an tanquam subreptionem rescindere. Baio rescripsit S. pontifex die 15 maii ejusdem anni, declaravitque bullam non sine maturâ deliberatione editam fuisse; nihilominus se, ut ipsi satisficeret, curavisse ut et libri, et ipse propositiones et scripta apologetica novo ac maturo examine expenderentur. Quibus expensis addit S. pontifex: Quæ super hoc ipso jam decreveramus, nisi antea à nobis decreta fuissent, eadem, prout facimus, de integro decernenda sta-

tuendaque esse judicavimus. Itaque tibi et ceteris prædictarum propositionum assertoribus pro eorum assertione perpetuum silentium imponimus. »

Istud pontificis Breve Baio reddidit Morillonius eodem anno die 20 junii, atque ab eo sciens est num damnatas propositiones ejurare vellet; respondit se illud facere non posse nisi haberet bullæ transumptum, eò quôd in eâ dicceretur nonnullas propositiones sustineri possè in rigore et proprio verborum sensu. Reposuit Morillonius, se tale transumptum non posse concedere; ipsique apprimè notum esse, quôd cum Româ idecîcò scripsisset, illud obtinere non potuerit, eò quôd sua Sanctitas rem istani silentio sopiri cuperet; tandem iterum atque iterum pulsatus, eò demum adductus est Baius, ut omnes propositiones in bullâ notatas revocaret et ejuraret. Hæc omnia enarrat testis oculatus Morillonius in litteris quas die 20 junii an. 1569 scripsit ad Granvellanum. Anno 1570, synodus nationalis Belgij Constitutionem Pii V solemniter acceptat, ipsiusque subscriptionem, lavente Albanie duece, omnibus doctoribus Lovaniensibus imperat. Seilicet cum die 11 junii ejusdem anni, Mechliniæ synodus habetur omnium episcoporum Belgij, cui Martinus Rithovius episcopus Ypresis, cardinale Granvallano, archiepiscopo Mechliniensi absente, præerat, dux Albanie ad eos de negotio bulle Pii V, scripsit, urgens ut bulla hæc solemniter publicaretur Lovaniæ, ac ei ab omnibus subscriberetur Lovaniensis academiæ theologis doctoribus. Re missâ in deliberatione, unanimi consensu statuerunt præsules, utrumque quætocius perficiendum, eumque in finem Maximilianum Morillonium jam à card. Granvallano delegatum, iterum commiserunt, qui nomine synodi Lovaniæ properaret, ibique pontificis constitutionem more solemni proulgari curaret, ac theologos ad subscibendum adduceret. Ista constant ex narrat. chron. causæ Baii an. 1570. Die 19 nov. Morillonius in executionem Decreti synodi Mechliniensis bullam Pii V ritu solemni in scholis Lovaniensibus promulgavit, cui obsequentiissimos fore, unanimi voce declararunt doctores Lovanienses. Ita ferunt acta Facultatis Lovaniensis.

Anno 1579 inchoante, cum Gregorius XIII, Pii V successor, intellexisset (teste Urbano VIII, in bullâ *In eminenti* quam anno 1641 emisit), non sine animi dolore, non deesse inter theologos Lovanienses qui articulos damnatos as-

serere et pertinaciter defendere pergerent; immo non paucis persuasum esse, præfata bullam ab ipsa Sede apostolica brevi retractandam ac revocandam fore; ad coereenda hujusmodi ingenia, simulque ad eximendam vanam illam futuræ aliquando retractationis spem, prædictam bullam suâ quoque auctoritate confirmavit, articulosque ibidem comprehensos iteratò damnavit; missio Lovanium Francisco Toledo insigni è societate Jesu theologo, postea ad purpuram evecto, qui bullam deferret, promulgaret, et eâ quâ par erat reverentiâ recipi curaret.

Anno itaque 1560, die 21 martii, in frequentissimo totius academiæ consessu; jussit bullam clarâ et intelligibili voce recitari; quâ lectâ Toletus convertit se ad D. Michaëlem de Bay Universitatis cancellarium, et petitiique ex eo, anne agnosceret in bullâ multos articulos damnari, qui in libellis quibusdam ejus priùs continerentur, etiam in eo sensu quo in bullâ damnarentur? Quo agnoscente et respondentem quòd sic, rogavit deinceps, anne eosdem et reliquos ibi comprehensos et lectos damnaret? Tum ille *Damno*, inquit, secundum bullæ ipsius intentionem et sicut bullâ damnat. Omnes quoque DD. uno ore responderunt: *Dannamus et bullam reverenter suscipimus, atque obedientiam pollicemur.* Eadem fuit vox omnium licentiatorum, bacchalaureorum et studiosorum. Hæc porrò omnia ex actis facultatis theologicæ Lovaniensis referuntur in novâ edit. operum Baii parte secundâ pag. 188 et 189.

His feliciter confectis, Toletus privatis suis cum Baio colloquiis eum adduxit, ut scripto publico ac propriâ manu subscripto, claram et apertam errorum suorum retractationem emitteret. En ipsamet retractationis verba, prout refertur citato mox loco pag. 152: « Ego Michael de Bay.... agnosco et profiteor me ex variis colloquiis et communicationibus habitis cum R. P. Francisco Toleto..... super diversis sententiis et propositionibus jam olim à SS. D. N. Pio V felicis recordationis sub datâ Kalend. octobris 1567, et nuper à Greg. XIII. pontifice Maximo, sub datâ quarto Kalend. februario an. 1569, iteratò damnatis et prohibitis, ita motum, et eò perductum esse ut planè habeam mihi persuasum earum omnium sententiârûm damnationem atque prohibitionem jure meritòque, ac nonnisi maturò judicio, ac diligentissimâ discussione præmissis, factam atque decretam esse. Fa-

cto insuper plurimas ex iisdem sententiis in nonnullis libellis à me olim et ante emanata Sedis apostolice super eis censurâ, conscriptis et in lucem editis contineri et defendi, etiam in eo sensu in quo reprobantur. Denique declaro me impræsentiarum ab iis omnibus recedere, et damnationi à sanctâ Sede factæ acquiescere, neque posthac ullam earum docere aut defendere velle. Actum Lovani die 24 martii an. 1580. »

In hâc Baii retractatione nonnulla sunt apprimè observanda, 1. Baium disertè confiteri propositiones bullâ Pii V damnatas, iterum notas fuisse à Gregorio XIII, quod Baii discipuli postea negaverunt. 2. Apostolicæ Sedis judicium nonnisi præhabito maturo ac diligenti examine fuisse latum. 3. Plurimas è damnatis propositionibus, in libris Baii ante bullam editis contineri. 4. In proprio, obvio ac genuino auctoris sensu confixas fuisse. 5. Justam esse ac legitimam hanc condemnationem; quæ quidem hucusque obstinatè negaverat Baius.

Ad Greg. XIII scripsit Baius, cui sumimus pontifex rescripsit die quintâ junii ejusdem anni 1580. Breve testimoniis benevolentie ac paterni affectus plenum est.

Anno 1583, Lovaniensis academia, promovente Vercellensi episcopo ac nuntio apostolico, jussa est non solum à damnatis articulis abstinere, sed etiam sententias singulis quoad doctrinam contradictorias definire; quarum indicem contexit D. Lenseus, cæterique doctores unâ cum Baio probaverunt, ut constat ex actis ejusdem Facultatis ibidem relatis pag. 159 et 160. Circa præclarum istud doctrinæ Lovaniensis scholæ monumentum, observa 1º. jussu et auctoritate nuntii apostolici ordinatum fuisse corpus illud doctrinale, quò scilicet significant Doctores Lovanienses se ex animo reprobare articulos in Bullâ Pianâ reprobatos. Constat id ex ipsomet titulo declarationi præfixo, qui sic est: « Doctrinæ ejus quam certorum articulorum damnatio postulare visa est, brevis, et quoad fieri potuit, ordinata et cohærens explicatio..... A venerandâ Facultate Lovan. reverendiss. illustrissimique Joannis Bonhom, Vercellensis episcopi et apostolici per utramque Germaniam nuntii, voluntate ac jussu concepta..... » Observa 2º, juxta hanc Facultatis declarationem, omnes propositiones in bullâ expressas, damnatas esse ratione doctrinæ; adeò ut modales propositiones, quâlis est ista: *Pelagianus est error dicere quid*

*liberum arbitrium valet ad ultum peccatum visitandum, vitiosæ sint et false, tum ratione dicti, tum ratione modi; quod etiam censuit Facultas Duacena in libro cui titulus: *Veritas et æquitas censure Pii V.*.... Observa 5°, corpus illud doctrinale nuntio fuisse acceptissimum, qui et illius exemplar ad Facultatem Duacenanam direxit, ipsique illa suum ultrò calendum adjectit ut, constat ex epist. Decani saceræ Facult. theolog. Duac. ad Fulgent. *Id, inquit, Duaceni omnes missum ad Estivam receperunt.* Itaque promovente nuntio apostolico, utraque Belgij Facultas hancce doctrine declarationem acceptavit, sieque sopitae sunt et ad tempus sedatae contentiones quæ tamdiu regiones istas turbaverant. Circa idem tempus quo celebris censura Lovaniensis propositionum de gratiâ, promulgata est, etiam quoque fuit predictum corpus doctrinale quod in quatuordecim distribuitur capita, ad quæ ex ordine revocantur articuli doctrinales quos notat bulla *Pii V.**

Anno 1589, die 16 septemb. moritur Baius annis natus 77.

§ 5. *Exitus Baianæ controversiae.*

Post Baii mortem non defuere identidem, tum in Belgio, tum in Galliis, qui doctrinam ejus renovare tentarent; verum hi ecclesiasticæ et civili auctoritate feliciter debellati sunt atque prostrati; de quò jam sigillatim dicendum.

Exitus Baianismi in Belgio.—Inter eos qui in Belgii Baii errores renovarunt, præ cæteris eminent Jansenius Ypresiensis. Is in grandiori volumine de gratiâ edito, quod *Augustinus* inscripsit, plurimas Baii propositiones revocat; quâ de causâ summus pontifex Urbanus VIII, pridiè nonas martii solemnî datâ Constitutione quæ incipit in *eminenti*, Pianam et Gregorianam auctoritate suâ rursùs confirmat et approbat, « librumque Jansenii cui titulus *Augustinus*, articulos, opiniones et sententias in dictis Constitutionibus reprobatas atque damnatas continentem ac renovantem, damnat et prohibet.» Veritatem, æquitatem et auctoritatem hujuscæ Constitutionis cap. 3 vindicamus.

Non potuit Urbanus, quoad vixit, obtinere à ministris regis Catholicæ, ut prædicta Constitutio in Belgio solemniter promulgaretur, ob infinitas scilicet defensorum Baii et Jansenii artes et molitiones, quibus totum Belgium commovebant ac perturbabant.

Mortuo Urbano, Innocentius X summo ani-

mi ardore prædecessoris sui Constitutionis executionem urgere coepit, ac tandem an. 1648, regis Catholicæ iussu ac curâ Leopoldi archiducis, *Constitutio Urbani* publicata et recepta fuit, impositâ etiam legei omnibus qui ad aliquod seu civile, seu ecclesiasticum munus promoveri euperent, ut præfatae Constitutioni susciperent, ac juramento «testarentur, se obsequentes esse S. R. Ecclesie, et S. D. N. Innocentio X, pontifici romano, et acceptare debitâ obedientiâ Constitutionem Urbani in quâ «damnatur et prohibetur liber Jansenii.» Id refert ipsem aucto *Hist. generalis Jansenismi* tom. 1, pag. 219.

Hoc ipso anno 1648, die 27 Julii, academia Duacena sclemni instrumento declaravit, eos splendide mentito; fui se, qui asseruerunt doctores Duacenses non tantum aliâs, sed etiam modò pertinaciter adlærescere doctrinæ Baii et Jansenii: «E contra enim censuimus, inquiunt, communibus suffragiis, humillimè suam Celsitudinem rogandam, ut perget doctrinam illam (an et Jansenii) seriè extirpare, quâ nequaquam doctetur mens beati Augustini.» Refertur ista declaratio p. 31 libri cui titulus: *Recueil des bulles.... concernant les erreurs des deux derniers siècles*, etc.

Anno 1649, eadem Universitas Duacensis celeberrimam emisit declarationem sub hoc titulo: *Veritas et æquitas censure Pontificie Pii V.*, etc. ubi singuli articuli in bullâ Pianâ confisi; refelluntur per antitheses Guillelmi Estii et Francisci Sylvii. Ita autem refelluntur, ut falsitas eorum ubique demonstretur, etiam independenter ab acerbitate censuræ quam aliqui eorum continent; quod etiam antea observavimus in supradictâ declaratione Lovaniensi.

His adde insigne Facultatis theologicæ Duacencæ responsum, quo querentibus quibusdam Lovaniensibus, nûm crederent Duacenses, omnes articulos Bullæ *Pii V.*, tanquam falsos esse damnatos, respondit sacra Facultas, omnes ad unum esse, tanquam falsos in sensu ab assertoribus intento, ut vestra Facultas (Lovaniensis) fidem fecit in explicatione à vobis oblatâ. Steyaertius tom. I opuscul. pag. 193, narrat se vidisse prædictum responsum in celeberrimâ abbatiâ Parcensi in scripto cui titulus: *Epistola Decani pro tempore S. Theol. Facultatis Duacenæ.*

Exitus ejusdem controversiae in Gallis.—I° Archiepiscopus Parisiensis de Gondy anno 1643, mense decembri, decretum edidit, circa recipiendam quoad doctrinam, Bullam Urbani VIII, quâ Piana et Gregoriana renovantur et confir-

mantur. Decretum illud lectum fuit ac promulgatum die 11 januarii in publicis parochi rum praeconiis.

2º Anno 1644, die 2 januarii eadem bulla ad saecam Facultatem Parisensem regio mandato delata fuit; ac die 15 ejusdem mensis eadem Facultas suis omnibus severè injunxit ne *ali. qu.m è damnatis à Pio V et Greg. XIII propositionibus propugnarent.*

3º Ejusdem bullæ veritas ac summa quoad doctrinam auctoritas, variis in comitiis cleri Gallicani vindicatur ac commendatur. Vide que eam in rem dicemus cap. 5.

Atque hic fuisset tum in Galliis tum apud Belgas controversia Baianæ finis, nisi renovatis circa doctrinam Jansenii alterationibus, recruduissest error utraque multoties auctoritate confossum; verum de his ubi de Jansenio ejusque sequacibus agemus.

CAPUT II.

De systemate Baiano.

Observandum 1º, Baianum systema constare ex septuaginta sex articulis à Pio V, Greg. XIII et Urbano VIII damnatis.

Observandum 2º, erroneos illos articulos ad præsentem materiam spectantes, claritatis et methodi causâ, ad septem capita commodè revocari posse. Primum est de gratiâ Angelorum et primi homini; seu, de statu naturæ innocentis. Secundum, de peccato originali. Tertium, de peccatis actualibus. Quartum, de libertate. Quiutum, de charitate. Sextum, de justificatione. Septimum de meritis operum.

Observandum 3º, ex card. d'Aguirre tom. 5 theolog. S. Anselmi tract. 6, et Steyaërt. tom. 1 opusc. p. 414 et sequent., prædictos articulos omnes fermè in opusculis Baii ante bullam Pianam Lovanii editis annis 1565 et 1566 contineri, paucissimis exceptis, qui tamen ex aliis clarè consequuntur, aut ab Hesselio, aliisque Baianistis expressè traduntur. Opuscula autem Baii ante bullam edita, ista sunt: De primâ hominis justitiâ, liber unus. De meritis operum, libri duo. De charitate, justitiâ et justificatione, libri tres. De peccato originis, liber unus. De libero arbitrio, liber unus. De virtutibus impiorum, libri duo. De Sacrificio, liber unus. Tractatus de Sacramentis in genere. Tractatus de formâ Baptismi. Tractatus de Indulgentiis. Tractatus de oratione pro defunctis. Alia nonnulla opuscula postmodum emisit Baius, quæ omnia, cum momentis omnibus ad hanc historiam pertinen-

tibus, in novâ editione anni 1690 extant collecta à Gerberonio, cuius annotationes caute legendæ.

Observandum 4º, præfatas assertiones totius Jansenismi, ac omnium subinde errorum prima fuisse veluti incunabula. De his itaque sigillatim et accuratè pro modulo dicendum nobis est.

§ 1. Systema Baianum circa statum naturæ innocentis.

Doctrina Baii circa statum naturæ innocentis his quinque continetur propositionibus ita inter se concatenate, ut una ex alterâ necessariò consequatur.

Prima propositio Deus habitâ ratione justitiae, bonitatis ac providentiae, non potuit ante ullum peccatum Angelum aut hominem creare absque ordinatione ad intuitivam sui visionem. Existimat siquidem Baius intuitivam hanc visionem, seu Deum ut objectum et auctorem gloriæ, intrinsecum esse, necessarium ac essentiale creaturæ rationalis finem, quo absque prævio peccato frustrari nequit, aut saltem mediis ad finem illum assequendum necessariò prærequisitis. Tradit hanc doctrinam Baius lib. de primâ hominis justitiâ, per plura capita ac totum penè librum, præsertim verò cap. 8. Huc spectant septem articuli de integratitate primi hominis et Angelorum in bullâ Pianâ damnati, 21, 23, 24, 26, 55, 78, 79; satis sit hic retulisse verba articuli 21: « Humanæ naturæ sublimatio et exaltatio in consortium divinæ naturæ, debita fuit integratæ primæ conditionis, et proinde naturalis dicensa est, et non supernaturalis. »

Secunda propositio ex priori consequens: Gratia beneficia naturæ sanæ et innocentie concessa, justitia scilicet originalis, sanctitas, immortalitas, etc., debita ipsi fuere ac naturalia, eo saltem sensu, quod sine iis creatura rationalis veluti manca fuisset et imperfecta, eaque proindè Deus ex justitiâ, bonitate, sapientia et providentia naturæ innocentie denegare non potuit. Hæc doctrina manifestè continetur in supra citatis Baii propositionibus. Vigesima tercia sic se habet: « Absurda est sententia eorum, qui dicunt hominem ab initio dono quodam supernaturali et gratuito super conditionem naturæ fuisse exaltatum, ut fide, spe et charitate Deum supernaturaliter coleret. » Eamdem doctrinam clarè tradit citato lib. de primâ hominis justitiâ cap. 4: « Non minùs, inquit, naturæ hominum quam

Angelorum est, quod apud eumdem Psalmistam subditur: *Mihi autem adhuc erere Deo bonum est.... et eadem est de reliquis primae integritatis partibus demonstratio.* » Et vero istud manifestè sequitur ex praecedenti propositione; si enim naturæ innocentia debita sit ordinatio ad visionem intuitivam, ipsi quoque debita erunt media ad eum finem obtinendum necessaria; porrò gratiae dona primo homini concessa, media fuere necessaria ad intuitivam Dei visionem assequendam; ergo, etc.

Tertia propositio: *Dona Angelis et primo homini concessa, propriè et strictè gratuità non fuere et supernaturalia.* Namque quod debitum est nature, ita quod ipsi ex justitiâ denegari non possit, nec gratia, nec supernaturale propriè diei potest; gratia etenim excludit omni debitum personæ, *si gratia jam non ex operibus*, inquit Apost. Rom. 11, v. 6, *alioquin gratia jam non est gratia*, quantò magis excludere debet debitum naturæ, quod multò majus est? Porro ex dictis dona primo homini et Angelis collata naturæ innocentia debita fuere; ergo, etc.; et reipsa ita conceptis verbis docent articuli 21, 27, etc., inter Baianos.

Quarta propositio: *Gratia Adamo et Angelis collata non producebat merita supernaturalia ac divina, sed merè humana et naturalia.* Itaclarè Baius lib. I de Meritis operum cap. 4, idque disertè exprimitur propositionibus 1, 7 et 9, inter Baianas. Septima sic se habet: « Primi hominis integri merita, fuerunt primæ creationis munera; sed juxta modum loci quendi sacra Scripturæ, non rectè vocantur gratia, quo sit ut tantum merita, et non gratia debeant nuncupari. » Et vero, cùm merita sequantur ex gratiâ, si gratiae beneficia naturæ innocentia debita fuerint ac naturalia; idem profectò dicendum de meritis ex gratiâ profluentibus.

Quinta propositio: « Et bonis Angelis, et primo homini, si in statu illo (innocentia) permanissent usque ad ultimum vitae, felicitas esset merces, et non gratia. » Ipsissima sunt verba tertiae propositionis inter Baianas; ita etiam habetur quartâ, quintâ et sextâ in quâ sic legitur: « Naturali lege constitutum fuit homini, ut si in obedientiâ perseveraret, ad eam vitam pertransiret, in quâ mori non posset. » Idem etiam tradit Baius citato lib. I de Meritis operum cap. 4 et 5, idque consecutum est ex praecedentibus necessariò fluens. Merces enim ejusdem debet esse ordinis cum merito cui retribuitur; porrò ex dictis, in

statu naturæ innocentis merita fuere merè humana et naturalia; ergo in eodem statu præmissi, seu felicitas æterna, mera fuisset merces, mera retributio, non vera et propriè dicta gratia.

Ex his patet Baianam circa statum naturæ innocentis doctrinam ad istud erroneum ac palmare principiū ultimatè revocari, nempe gratiam et gloriam naturæ innocentia debitam fuisse. Quād sūtile sit istud principium, vanaque Baii, Jansenii, eorumque asseclarum effugia, ostendetur in parte dogmaticâ, jamque demonstratum manet ex dictis in quæst. prooimali, ex quibus constat omnes ad unum theologos ante Baium, tanquam quid certum et inconcussum statuere, omne supernaturale propriè dictum, qualis est gratia, eujuslibet naturæ vires et exigentiam superare; de quo consuli possunt card. d'Aguirre tom. 3 theolog. S. Anselmi, Ripalda tom. 3 de Ente supernat. etc.

Ad perfectam doctrinæ Baianæ circa statum naturæ innocentis intelligentiam, unum superest observandum, videlicet, quemadmodum omnia gratiæ beneficia Adamo et Angelis in ortu concessa, ipsis debita erant ac connaturalia; ita etiam immunitas ab omni malo, homini innocentia debita erat ac naturalis: *Malum enim*, inquit Baius lib. de primâ hominis Justitiâ cap. 4, *nihil aliud est quam naturalium privatio bonorum.* Hinc propositiones inter Baianas 53, 78, 79: « Deus non potuisse ab initio tales creare hominem, qualis nunc nascitur.... Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis conditio... » Falsa est doctorum sententia, primum hominem potuisse à Deo creari et institui sine justitiâ naturali. » Hinc etiam propositiones 72, 73, in quibus asseritur omnes omnino quorumlibet justorum afflictiones, supplicia esse et ultiones peccatorum: *Omnes ejus (B. Virginis) afflictiones in hac vita, sicut et aliorum justorum, fuerunt ultiones peccati actualis vel originalis.* Itaque et immunitas à quibuslibet malis, et collectio omnium bonorum quibus cumulati fuerunt primi parentes, ipsis debita erant et connaturalia, primordia et appendices statû innocentia; verbo dicam, immobiles et constans ordo, divinâ positivâ, perinde ac naturali lege constitutus.

§ 2. *Systema Baianum circa peccatum originale.*

Doctrina Baii circa peccatum originale, ad hæc capita revocatur. Docet 1º, peccatum originale formaliter consistere in concupiscentiâ

carnis seu libidine , quæ est inclinatio in bonum sensibile contra rationis præscriptum. Ita Baius lib. de Peccato orig. cap. 6 et 10. Docet 2º, concupiscentia hanc in non renatis peccatum esse, quia dominatur illis, nec gerunt contrarium voluntatis arbitrium. Ita lib. citato cap. 7. Ita etiam propositionibus 48 et 49 inter Baianas : « Peccatum originis est habituali parvuli voluntate voluntarium, et habitualiter dominatur parvulo, cō quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium. » Docet 3º, eamdem concupiscentiam etiam in renatis peccatum esse, ex quo iterū per relapsum iis dominatur. Ipsissima sunt verba propositionis 74 : « Concupiscentia in renatis relapsis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum est, sicut et alii habitus pravi. » Docet 4º, independenter ab omni prorsus pacto, lege ac ordinatione divinā, omne scelus ejus esse conditionis, ut suum auctorem et omnes posteros eo modo infice possit, quo infecit prima transgressio. Verba sunt Baii citato libro de Pecc. orig. cap. 15, estque 52 inter Baianas propositiones. Ex hac Baii doctrinā sequitur, quoad transfusionem et communicationem noxæ originalis, nihil omnino peculiare esse Adami peccato. Docet 5º, eodem lib. de Pecc. orig. cap. 11, 15 et 16, « concupiscentiam sive legem membrorum, et prava ejus desideria, quæ invit sentiunt homines, veram esse legis inobedientiam. » Ipsi sunt verba propositionis 51 inter damnatas. « Prava desideria, quibus ratio non consentit, et quæ homo invitus patitur, sunt prohibita præcepto : Non concupisces. » Est 50. « Homo sentiens motus pravos concupiscentiae et non consentiens, transgreditur præceptum : Non concupisces, quamvis transgressio in peccatum non deparetur. » Est 75. « Quamdiu aliiquid concupiscentiae carnalis in diligente est, non facit præceptum : Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. » Est 76. Quam falsa sit, absurdia, erronea, necnon Lutheranis erroribus consentiens prædicta doctrina, nemo non videt. Quemadmodum enim observant doctores Lovanienses in suā celebri jam laudatā declaratione an. 1585, cap. 12, nullo pacto vera esset renatorum justificatio, si motus ii carnis, quos invit adversus spiritum rebellantes sentiunt justi, vera essent peccata; nihil enim damnationis est, inquit Apost. Rom. 8, in iis qui sunt Christo Jesu; nec possent tamen veram propriamque peccati rationem excusare, si

legis transgressionem et inobedientiam continerent. Quamobrem dicendum est motus concupiscentiae pravos, pro vitiatione hominis statu, prohibitos non esse præcepto : Non concupisces; hominemque eos sentientem, sed non consentientem, legis prædictæ pronuntiari non debere transgressorē; sicuti enim Deus non præcipit homini ut faciat quod facere non potest; ita neque prohibet quod vitare non valet; nec quidquam omnino sub præceptum aut prohibitionem cadit, nisi in quantum humanæ possibilitati subjicitur.

Sed et multò gravius est, inquit Steyaertius in suis ad damnatas Baii propositiones notis, quod additur propositione 75, nempe, hominem pravos concupiscentiae motus sentientem et non consentientem, transgredi præceptum, non concupisces; « quamvis transgressio in peccatum non deputetur. » Hic enim loquendi modus non poterat fidelium aures non offendere, ex quo sectarii eādem planè phrasē hæreses suas circa justorum opera exprimere consueverunt, asserendo ea omnia, quantumvis ex se virtuosa appareant, vera esse peccata, propter adhærescentem concupiscentiæ labem, neque tamen ex bonitate et misericordiā divinā in peccatum imputari.

Eādem prorsus ratione confutatur propositione 76, de præcepto diligendi Deum ex toto corde; quasi. uti effutunt Luther. et Calvin., homo pravos concupiscentiae motus invitus sentiens veram legis inobedientiam admittet, quod fieret ut Deum ex toto corde non diligenter. Impedit quidem hi motus, ne omni modo ex toto corde diligatur Deus; non tamen efficiunt, ut ea quæ de diligendo Deo lex est, non veraciter impleatur; tum quia charitas cùm sit in voluntate, non adversantur ei, nisi motus voluntarii; tum quia non exigit, nisi ut amemus Deum plus quam creaturas; tum denique quia charitas quæ secum consistere patitur indelibera carnis desideria, idcirco etiam dicta est legis plenitudo, quod per eam divina lex impleatur.

Totum istud paucis contraho. Error Lutheri et Calvini circa justorum opera, in eo potissimum positus est, juxta Bellarm. lib. 4 de Justif. cap. 10, quod existimat, ne sanctis quidem possibilem esse legis impletionem, præsertim quod attinet ad illud : Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo; et illud : Non concupisces. Porrò, si valeret prædicta Baii sententia, justificatis forent impossibilia Dei mandata, imprimitis utrumque mox recensitum;

Diliges Dominum, etc. etc. : Non concupisces; ergo, etc.

§ 3. *Systema Baianicum circa peccatum personale.*

Docet 1º, *ad rationem et definitionem peccati non pertinere voluntarium. Ipsa sunt verba propositionis 46 inter Baianas. Habet hanc doctrinam Baius lib. de Peccat. orig. cap. 7: « Differentes, inquit, de actu aliquo, an ex suo genere sit peccatum; non hoc inquirere debemus, an sit à voluntate, vel à quā sit voluntate profectum, sed an ex suo genere sit divinorum inobedientia mandatorum; quæ peccati propria definitio est, quia quidquid ejusmodi est, undecumque sit hoc, sine ambiguitate ex sua ratione peccatum est. » Eamdem doctrinam extendit ad peccatum originale; unde propositione 47, sic habet: « Peccatum originis verè habet rationem peccati sine illâ ratione et respectu ad voluntatem, à quā originem habuit. »*

Docet 2º, *nullum esse peccatum ex naturâ suâ veniale, sed omne peccatum mereri poenam aeternam. Est propositio 20. Docet hanc Baius lib. 2 de Peccat. Meritis cap. 8, primò quasi disputando, sed in fine planè assertivè. De isto Baii errore sic pronuntiant Doctores Lovanienses in suprà citatâ declaratione: « Quod assertur, nullum esse peccatum naturâ suâ veniale, sed omne illud poenam mereri aeternam, non sine gravi ratione repudiandum damnandumque videtur; neque enim, ut certas causas prætereamus, poterit cum eis peccatis quæ venialia dicuntur, quibusque nec sanctissimorum hominum mortalem hanc vitam agentium conversatio caret, vera consistere justitia, si omnia digna sunt morte. »*

Docet 3º, *in omnibus suis actibus peccatorem servire dominanti cupiditati. Est 40 propositio inter Baianas. Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum esse. Est 53. Quis erederet, inquit Steyaërt, in citatis notis ad propositiones Baianas, hanc propositionem primam è quâ altera sponte sequitur reipsâ haberi apud Baium? Habetur tamen, et quidem totidem verbis lib. de libero Arb. cap. 6, ubi sic legitur: « Daemones in omnibus suis actibus et desideriis miserrimi sunt suæ iniquitatis et malæ voluntatis, quam deponere non possunt, servi. Similiter impii homines quamdiu non sunt à peccati dominio per filium liberati, servi sunt peccati, quia in omnibus suis actibus dominanti peccato servient. » Quod quidem loco mox citato confutant doc-*

tores Lovanienses, « quia, quemadmodum justus non omnia justè, nec fidelis omnia fideliter; ita neque peccator omnia vitiosè, neque infidelis omnia infideliter operatur. »

Hunc Baii errorem antea docuerant Joannes Wicöff. et Joan. Hus. Ille quidem, sess. 15 concilii Constant. his verbis: « Ex principiis fidei est per se notum, quod quidquid homo in peccato mortali fecerit, peccat mortaliiter. » Alter verò, ibidem col. 130, n. 16: « Si homo est vitiosus, et agat quidquam, tunc agit vitiosè; et si est virtuosus, et agat quidquam, tunc agit virtuosè; quia sicut vitium, quod crimen dicitur, sive peccatum mortale, inficit universaliter actus hominis vitiosi, sic virtus vivificat omnes actus hominis virtiosi. »

Hic observandum, Baium nomine peccatoris non intelligere, sicuti intelligebant Wicöff. et Jean. Hus, eum qui caret gratiâ sanctificante, seu eum in quo remissum non est peccatum; sed eum potius qui caret charitate actuali prædominante, seu in quo non est charitas intensivè, aut saltem appretiativè perfecta, seu cum qui nondum elicuit ullum charitatis actum quo deponeret habitualē affectum peccati; sensusque est hujusmodi hominem, quia nondum agit ex charitate, semper agere ex dominante cupiditate; adeoque semper peccare. Hic sensus intimè connexus est cum aliis ejusdem auctoris propositionibus, quibus assertit nihil boni fieri posse sine charitate, nullumque dari medium inter laudabilem charitatem et vitiosam cupiditatem, ut expressè habet 58 propositio. De quo postmodum dicemus.

Quod autem citatis propositionibus 53 et 40 Baius nomine peccatoris, non eum præcisè intellecterit qui caret gratiâ sanctificante quâ mortalia peccata expunguntur, inde manifestè constat, quia censuit veram et propriè dictam, imò etiam intensivè perfectam charitatem cum peccato mortali et reatu poenæ aeternæ posse consistere. Ita expressè tradit Baius proposit. 51, 53 et 70; porrò certum est, etiam in mente Baii, illud opus bonum esse ac laudabile, quod ex dominante charitate intensivè aut saltem appretiativè perfectâ sit; ergo, etc.

Docet 4º, *omnia infidelium opera esse peccata, et philosophorum virtutes esse vitia. Ita Baius lib. de Virt. impiorum cap. 4 et 5, estque propositio 25. De isto Baii errore, suo loco ex professo agemus: infidelitatem purè negativam in iis; quibus Christus non est prædicatus, esse*

peccatum; est 68. *Hominem peccare etiam damnabiliter in eo quod necessariò facit*; est 67. Haec duæ postremæ propositiones expressè non habentur in libris Baii; ast ex aliis ejus placitis, tum circa concupiscentiam, tum circa libertatem manifestè sequuntur.

Docet 5°, *in peccatis duo esse, actum, et reatum; transiente autem actu, nihil manere nisi reatum, sive obligationem ad pañam*, est 56 propositio. Additur proposit. 57 et 58: *In sacramento Baptismi, aut sacerdotis absolutione, propriè reatum peccati duntaxat tolli, et ministerium sacerdotum solum liberare à reatu. Ilos errores tradit Baius lib. de oratione pro defunctis cap. 4, in eo autem siti sunt, quòd in peccato nihil aliud agnoscat, quam actum et reatum pœnæ (nullum autem præterea reatum seu mæculam culpæ) et hunc duntaxat pœnæ reatum tolli doceat ministerio sacerdotis; è contra verò concil. Trid. sess. 14, cap. 4, declarat, etiam ubi per contritionem perfectam sit reconciliatio ante sacramentum, ipsam nihilominùs reconciliationem non fieri sine respectu ad sacramentum, cuius votum in contritione includitur; non ergo solus pœnæ reatus, ut vult Baius, sed et peccatum ipsum remittitur sacerdotis ministerio in re vel saltem in voto. Eterò, cùm sacramentis Baptismi et Pœnitentiæ verè justificantur homines, justificatio autem non sola sit peccatorum remissio, sed sanctificatio etiam renovatioque interior hominis; fieri non potest ut nuda reatus pœnæ soluto baptismō sacerdotisque ministerio adscribatur.*

§ 4. Systema Baianum circa libertatem.

Duo sunt palmares ac præcipui Baiani systematis errores circa libertatem. Primus iste est: *Sola violentia repugnat libertati homini naturali*. Ipsa est propositio 66, quam docet Baius lib. de lib. Arb. cap. 7, in eâ autem sermonem haberi de libertate ad merendum et demerendum requisitum, ex antecedentibus et consequentibus manifestè colligitur.

Secundus est: *Liberum arbitrium sine gratiâ Dei adjutorio, nonnisi ad peccandum valeat*. Ipsa est propositio 27, estque titulus capituli 8, lib. 2, de virtutibus impiorum, qui sic est, quòd liberum arbitrium sine Dei adjutorio nonnisi ad peccandum valeat.

Ex priori errore sequitur 1°, *quod voluntariè fit, etiamsi necessariò fiat, liberè tamen fit*. Est 59 propositio inter Baianas, quam non obscurè tradit Baius lib. de libero arbitrio; capite enim

cap. 4 et 5, docet, *Angelos felici quâdam necessitate constrictos, Deum atque justitiam immobiliter diligere*; et tamen postea, cap. 6, eosdem liberrimos vocat, *etiam in eo quòd justitiam diligent*. Sequitur 2°, *hominem damnabiliter peccare, in eo quod necessariò facit*. Est 67. Sequitur 3°, *pravos et indeliberatos concupiscentiae motus, infidelitatem merè negativam, et opera infidelium vera esse peccata; qua totidem sunt Baius placita, uti antea observavimus*.

Ex posteriori autem errore circa vires liberi arbitrii absque gratiâ sequitur 1°, *fures esse et latrones qui... docent tentationi ulli sine gratiâ Christi adjutorio hominem posse resistere, sic ut in eam non inducatur, aut ab eâ non superetur*. Verba sunt proposit. 29 et 50. Ita etiam Baius lib. 2 de virtutibus impiorum, cap. 9. Sequitur 2°, *cum Pelagio sentire, qui boni aliquid naturalis, hoc est quod ex naturâ solis viribus ortum ducit, agnoscit*. Habetur apud Baium lib. de charit. cap. 5, estque propositio 57, quæ coincidit cum 25 et 65. Sequitur 3°, *Deum posse in præsenti statu impossibiliter præcipere; quod exprimit propositio 54, hancque doctrinam tradit Baius lib. de peccat. orig. cap. 12, his verbis: « Dico igitur.... quod asseritur Deum homini nihil impossibile præcepisse, de homine recto, qualis erat cùm Deus ab initio mandata et precepta illi apposuit, esse verissimum. » Et rursus: « Quod igitur consideratione primæ integritatis.... verissimè dicitur, Deum homini nihil præcepisse impossibile; hoc de homine corrupti dici non potest, nisi respiciendo ad divinum auxilium, quo sanctis Dei possibile, imò facile efficitur, quod per lapsum viribus humanis factum est impossibile. » Ibid. initio capituli dixerat: « Definitiva sententia quæ D. Augustino adscribitur (Deus homini nihil impossibile præcepit) Augustini non est, sed Pelagi in epist. ad Demetriadem. »*

§ 5. Systema Baianum circa charitatem.

Docet 1°, istudque est totius Baianæ doctrinæ præcipuum ac palmare principium: *omnem amorem creaturæ rationalis, aut vitiosam esse cupiditatem, quâ mundus diligitur, quæ à Joanne perhibetur; aut laudabilem illam charitatem, quâ per Spiritum sanctum in cordibus diffusa, Deus amat*; nullum proindè dari medium inter charitatem propriè et strictè sumptam et vitiosam cupiditatem. Est haec propositio 58 inter Baianas, hancque totidem verbis tradit Baius lib. de charit. cap. 3, 6 et 9.

Porrò charitas Baio tune demum nuncupatur, cùm dominatur supra cupiditatem non solum actualem, sed etiam habitualē, seu, quā homo omnem peccandi affectum deponit, et finem suum ultimum tum objectivum, tum subjectivum in Deo constituit. Patet, inquit citato lib. de charit. cap. 9, charitatem tunc nuncupari, quandò Deo cooperante tantum accipit incrementum, ut et i mandata Dei faciat, et cupiditates quae prius eum in seculis detinebant, vineat.

Mirum profectò quot et quanta errorum portenta ex illo malè secundo Baii principio necessariò consequantur; ea sigillatim et quadam poterit accuratè referemus et exponemus dissertatione duodecimā, ubi de Jansenii discipulis : simplex hormeae consecutariorum expositio, plenissima erit pestilentis principii ex quo deducuntur confutatio.

Predictum de impossibilitate amoris mediī principium confutat sacra Facultas Lovaniensis cap. 5, sèpiùs laudatæ declarationis anni 1585, his verbis : « Omnidò hoc à vero abhorre censensus, omnem creaturæ rationalis amorem, aut vitiosam cupiditatem esse..... aut laudabilem illam charitatem.... Est inducere medius quidam auor, quem naturæ auctor inseruit; quo non modò beatitudinem experimus omnes, sed et parentes et amicos... Et quæcumque alià ratione propinquos irreprehensibiliter ipsâque naturâ impellente, diligimus; qui etsi longè abest ab illius excellentiâ charitatis quam Deus per Spiritum sanctum in eorum qui justificantur corda diffundit; tamen neque ita degener est, ut vitiosa debeat cupiditas existimari; hæc ex Deo non est, ille Deum habet auctorem; hæc damnanda atque prohibita est, illum naturæ lex omnisque honesti postulat ratio ac requirit; hanc charitas divinitùs infusa destruit atque evertit, illum firmat ac perficit. »

Unum hic observo, perversa omnia quæ tradit Baius dogmata circa statum naturæ innocentis, ex prædicto Baii principio directè sequi; pariter quæ tradit circa statum naturæ lapsæ et reparatiæ, ferè omnia ex eodem principio dimanant, ut apertè patebit attendentι. Verum de his consecutaris ut diximus pleniū dicemus alibi.

Docet 2°, quidquid sit sine charitate, non solum omissionis, sed et commissionis peccatum esse, adeoque non esse veram legis obedientiam quæ sit sine charitate. Est 16 proposit. Quoad sensum habetur cap. 4 libri de libero

arbitrio : « Quæcumque, ait, sine charitate finit, etiamsi apud homines speciosa videantur, tamen apud Deum simulata tantum et non vera sunt legis obedientia. » Manifestè sequitur, ut patet, ex impossibilitate amoris mediī.

Nota hic obiter, juxta Wiclef. quidquid sit sine charitate habituali et gratiâ sanctificante peccatum esse commissionis... Juxta Bainu etiam peccatum est quidquid sit sine charitate, non quidem habituali, sed actuali intensivè aut saltem appretiativè perfectâ; seu quæ dominatur supra cupiditatem non solum actualem, sed etiam habitualē. Ratio ipsius est, quia cupiditas non potest in voluntate dominari habitu, quin et actu etiam dominetur; unde victo ac debellato actu, habitus jacet subjectus; cupiditas enim habitualis, si ipsi fides, semper movet et excitat voluntatem juxta omnes suos intensionis gradus; idque pro nativâ habituum conditione. Habitus si quidem ex naturâ suâ est propensio; haec propensio ex se est necessaria, nec liberè semetipsam suscitat; præsentem ergo objecto ad illud totis conatibus tendit, et illo frui ntitur quantum potest. Ex quo iterum sequeretur in eodem Baii systemate, charitatem non posse esse appretiativè perfectam, quin etiam sit intensivè; porrò adducta Baii ratio, petita ex necessariâ habituum in objectâ suâ propensione, omnidò infirma est; objectum enim potest esse plus minusve consonum habitui, potest ab intellectu plus minusve ut tale attingi; unde habitus propensio potest esse plus minusve vehemens. .. Plerique Baii discipuli, ac præsertim Jansenius, primâ fronte videntur magistri sui systema hâc in parte utcumque emolliisse : asserunt enim peccatum esse quidquid sine charitate dominante supra cupiditatem, non quidem habitualem, sed actualem duntaxat. Verum propiùs insipienti patet, in rei veritate ipsos à Baio nullatenus aut vix discrepare; stando suis principiis fateri tenentur, id quod sit ex charitate infirmâ, debili ac inferiore cupiditati habituali, peccatum esse saltem omissionis, defectu nempe, tum relationis in Deum ut finem ultimum, tum observationis primi ac præcipui Dei mandati : *Diligies Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo*, etc. Itaque, si quod sit magistrum inter et discipulos discriben, in eo unicè stat, quod Baio peccatum tum omissionis, tum commissionis sit, quod sit sine charitate dominante supra cupiditatem habitualē, seu appretiativè perfectâ; Jansenio verò, aliisque Baianistis, peccatum omissionis duntaxat.

Docet 3°, *charitatem veram, perfectam et sinceram, quae est ex corde puro, conscientia bona et fide non ficta, tam in catechumenis quam in paenitentibus posse esse sine remissione peccatorum, et cum reatu aeternae damnationis*. Ita proposit. 31, 52, 70. Ita etiam Baius lib. de charit. cap. 7 et 9, ubi nullam charitatis perfectionem exceptip, quae reatum peccati mortalis et aeternae damnationis secum pati non possit. Istud sequitur ex systemate Baii circa justificationem; asserit enim, *veram justificationem posse separari remissione peccatorum!*

Docet 4°, *per contritionem, etiam cum charitate perfecta, et cum voto suscipiendi sacramentum conjunctam, non remitti crimen sine actuali susceptione sacramentorum*. Est proposit. 71. Exceptit Baius necessitatis et martyrii casus; tunc eniin, inquit, ex mero et gratuito Dei beneplacito, sine actuali sacramenti susceptione remittitur peccatum cum supradicta contritione.

§ 6. Systema Baianum circa justificationem.

Tria potissimum docet Baius circa justificationem. Primum, *justificationem impii formaliter consistere in obedientia majorum datorum; non in gratia aliquae animae infusae, quam adoptatur homo in filium Dei, et secundum interiorum hominem renovatur, ac divinae naturae consors efficitur*. Ita proposit. 42 et 69 inter Baianas. Doctrinam hanc lib. penè integro de justitia, praesertim cap. 5, et 6, tradit Baius; quod certè mirum, cum concilium Trid. cui interfuit, contrarium diserte doceat sess. 6, can. 11, his verbis: « Si quis dixerit homines justificari vel sola imputatione justitiae Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia et charitate, quae in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, atque illis inhæreat.... anathema sit. » Et verò justificationem, per quam formaliter justi sumus, habitualem esse, non actualem, vel ex eo uno manifeste evincitur, quod justitia quam formaliter justificamur, non sit solum in adultis, sed etiam in parvulis baptizatis; at in parvulis nulla esse potest justitia actualis; ergo, etc.

Secundum, *in hominibus paenitentibus ante Sacramentum absolutionis, et in catechumenis ante Baptismum, esse veram justificationem; separata tamen à remissione peccatorum*. Hæc est propositio 43, quam tradit Baius citato lib. de justitia cap. 7. Hæc autem ut clarius intelligatur propositio, sciendum est Baium docere cap. 3, *justitiam hujusvitæ duabus consistere partibus,*

remissione videlicet peccatorum, et ritu noritate. Addit ille cap. 6, justitiam impropter constitui per remissionem peccatorum, propriè verò per obedientiam legis seu mandatorum; ac prouinde qui legi obedit, habet id quod in justificatione præcipuum est, nec tamen si simpliciter et absolute justus dici debet, nisi insuper accesserit peccatorum remissio, quam Baius vult essentialiter annexam sacramento extra casus martyrii aut extremæ necessitatis. Hinc fit 1° catechumenos et paenitentes posse habere justificationem, nec tamen eos esse aut dici posse justos; 2° justificationem consistere posse cum reatu aeternae damnationis; 3° discernendum esse inter hominem habentem gratiam quae justificat, et hominem justum; primus servat mandata, secundus cum obsequio legis, nullius peccati reus est; 4° formam quæ homo denominatur justus, esse remissionem peccatorum, non justificationem ipsam. Hæc autem doctrina planè est aliena à mente concilii Tridentini sessione 6, cap. 7 et can. 11, ubi non obscurè declaratur justificationem per quam formaliter justi sumus, non solam peccatorum remissionem, sed etiam interiorum et permanentem hominis renovationem complecti: « Si quis dixerit, inquit citato can. Patres Trident., homines justificari..., sola peccatorum remissione, exclusa gratia et charitate, quae in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, atque illis inhæreat.... anathema sit. »

Tertium, *rejiciendam esse illam distinctionem duplicitis justitiae; alterius quæ sit per spiritum charitatis inhabitantem; alterius quæ sit ex inspiratione quædam Spiritus sancti, cor ad paenitentiam excitantis, sed nondum inhabitantis*; est propositio 63. Item et illam distinctionem duplicitis vivificationis; alterius quæ vivificatur peccator, dum ei paenitentia et ritus novæ propositum et inchoatio per Dei gratiam inspiratur; alterius, quæ vivificatur qui verè justificatur et palmes vivens in vite Christi efficitur, pariter commentitiam esse, et Scripturis minime congruentem. Utraque propositio habetur quoad sensum apud Baium, lib. de charit. cap. 7, et lib. de Justificat. cap. 5. Utraque confutatur ex S. Aug. lib. de Naturâ et Grat. cap. 70, ubi varios charitatis gradus describens S. doctor, sic habet: « Charitas inchoata, inchoata justitia est; charitas provecta, provecta justitia est; charitas magna, magna justitia est; charitas perfecta, perfecta justitia est. » Et lib. 1 de divers. quæst. ad Simplic. quæst. 2: « Fiunt ergo inchoationes quædam fidei, conceptionibus

« similes; non tamen solum concipi, sed etiam
« nasci opus est, ut ad vitam perveniantur æter-
« nam. »

§ 7. *Systema Baianicum circa meritum operum.*

Suum circa meritum honorum operum systema operosissimè adstruit Baius libris de meritis operum, ac præsertim secundo. Summa in eo consistit, quòd ad meritum impertinens esse velit, que sit operantis dignitas, excellentia aut sublimitas, modò opus ipsum bonum sit et legi Dei conforme.

Docet itaque 1º, *Sicut opus malum ex suâ naturâ est mortis æternæ meritorium, sic opus bonum ex suâ naturâ est vite æternæ meritorium.* Est secunda inter Baianas; hanc tradit Baius lib. 1 de merit. operum cap. 2. In hoc primo Baii placito, multa occurunt reprehendenda. 1º Falsum est opus bonum vitae æternæ meritorium esse *ex suâ naturâ*; alias meritorium esset independenter tum ab ordinatione divinâ, tum à meritis Christi, tum à conditione personæ operantis; que tria apertè erronea docuit Baius, et disertè confixit concil. Trid. sess. 6, cap. 16, et can. 52 ejusdem sess. 2º Falsum pariter et erroncum, opus malum ex suâ naturâ mortis æternæ meritorium esse; alias omne peccatum ex suâ naturâ foret mortale. 3º Etsi esset opus malum suâ ex naturâ mortis æternæ meritorium, non tamen consequens faret vitæ æternæ præmium ex boni operis naturâ profluere; quasi nimírum tantumdem sufficiat ad bonum ac ad malum.

Docet 2º, quòd piè et justè in hac vitâ mortali usque ad finem conversati vitam consequamur æternam, id non propriè gratiæ Dei, sed ordinationi naturali statim ab initio creationis constituta justo Dei judicio deputandum esse... nec in hac retributione honorum operum ad Christi meritum respicitur, sed tantum ad primam institutionem generis humani, in quâ lege naturali constitutum est, ut justo Dei judicio obedientiæ mandatorum vita æterna reddatur. Ita propositio 11 et 12; ita etiam Baius lib. 2 de merit. operum. Quantum utraque ista propositio injuriosa sit gratiæ, ejusque auctori Christo, nemo non videt; in iis siquidem conceptis verbis asseritur, non propriè gratiæ Dei, sed ordinationi naturali deputandam esse vitam æternam, nec in illius retributione ad Christi meritum respici; quod planè adversatur notissimæ illi Apost. sententiae Rom. 6: *Gratia Dei vita æterna in Christo Jesu Domino nostro.*

Docet 3º, opera bona à filiis adoptionis facta,

non accipere rationem meriti ex eo quòd sunt per spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei; sed tantum ex eo quòd sint conformia legi... rationem meriti non consistere in eo, quòd qui benè operatur habeat gratiam et inhabitantem Spiritum sanctum, sed in eo solum, quòd obedit divinæ legi. Est proposit. 13 et 15. Ita Baius citato lib. 2 de merit. operum cap. 1 et 7, utramque propositionem sæpius repetit, et multis probat ferè toto libro. Imò cap. 4 ejusdem libri pronuntiat, « cum Pelagio sentire, qui dicit ad rationem meriti esse necessarium, ut homo per gratiam adoptionis sublimetur ad statum deificum. » Porrò ad meritum (de condigno) non sufficere bonitatem operis, ac obedientiam legi divinæ, sed insuper requiri eam personæ dignitatem atque præstantiam, quâ per adoptionis spiritum divinæ naturæ consors, dignaque Deo effecta sit, declarat concilium Trid. citato cap. 16 sessionis 6.

Docet 4º, *opera catechumenorum ante remissionem peccatorum facta, esse vitæ æternæ (de condigno) meritoria.* Est propositio 18; hanc tradit Baius citato lib. cap. 3, 4 et 7, et sequitur ex ideâ meriti quod in solâ preciè obedientiâ divinæ legi constituit.

Docet 5º, quòd ex eâdem meriti notione consequitur, *opera justitiae et temperantiae, quæ Christus fecit, ex dignitate personæ operantis non traxisse majorem valorem.* Est proposit. 19, quam tradit Baius ibidem cap. 7.

Docet 6º commentitiam esse et explodendam distinctionem illam quâ opus dicitur bifariam bonum, 1º ex objecto et circumstantiis, quod moraliter bonum appellari consuevit; 2º quia est meritorium regni æterni, eò quòd fit à vivo Christi membro per spiritum charitatis. Ita propositio 61 et 62. Ita etiam Baius lib. 2 de meritis operum cap. 1 et 6.

Docet 7º, *in redemptis per gratiam Christi nullum inveniri posse bonum meritum, quod non sit gratis indigno collatum.* Verba sunt proposit. 8; id habet Baius sæpius citato lib. 1 de merit. cap. 4, quod planè contrarium est canonii 32 sess. 6 concil. Trid. in quo sic statuitur: « Si quis dixerit, hominis justificati bona opera ita esse dona Dei, ut non sint etiam bona ipsius justificati merita; aut ipsum justificatum bonis operibus... non verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternam... ana- thema sit. »

Docet 8º, *nec passiones sanctorum indulgentiis communicatas, nec satisfactiones laboriosas justi-*

ficatorum valere de condigno expiare penam temporalem restantem post culpam condonatam... nam aliqui essemus, aliquā saltem ex parte, nostri redemptores. Ita proposit. 59 et 60, 77, 10. Has propositiones tradit Baius lib. de Indulgentiis præsertim circa finem ; 59 et 60 concepitis verbis, alias verò quoad sensum; quæ doctrina planè adversatur concilio Trid. sess. 14, cap. 8. Nec valet adducta Baii ratio; etsi enim laboriosa justificatorum opera valeant de condigno expiare penas pro peccatis debitas, non ideò tam justificati propriè dici possunt aliquā etiam ex parte sui redemptores, eo quòd, ut observat concil. Trid. loco citato, predicta opera vni omnem suam ac dignitatem, non ex nobis tanquam ex nobis, sed ex meritis duntaxat Christi mutuentur.

Docet denique, sacrificium Missæ non alià ratione esse sacrificium, quām generali illā, quā omne opus, quod fit, ut sanctâ societate Deo homo inharet. Ipsa est proposit. 45, quæ legitur apud Baium lib. de Sacrificio cap. 2, 5 et 6. Directè adversatur hæc doctrina concilio Trid. sess. 22, can. 1 : « Si quis dixerit, in Missâ non offerri Deo verum et proprium sacrificium... anathema sit. » Et can. 5 : « Si quis dixerit Missæ sacrificium tantum esse laudis et gratiarum actionis, aut nudam commemorationem sacrificii in cruce peracti..... anathema sit. »

Hunc Baii errorem doctè ac solidè perstrinat sacra Facultas Lovaniensis cap. 14 supra dictæ declarationis his verbis : « In Missâ propriam sacrificii rationem in oblatione Dominici corporis constitutam agnoscimus ; damnantes omnino, detestantesque, si quis asserat Missæ sacrificium non alià ratione sacrificium esse, quām illâ generali quā omne opus quod fit ut sanctâ societate Deo inhæreamus. Quia, si ita sit, tunc sacerdotium speciale nullum relinquitur, quod non sit Christianis omnibus perinde commune. Si enim ideò tantum sacrificium est, quia opus bonum est, cur sacerdos quisquam est, aut quare sacrificare dicendus est, nisi quia sanctè beneque operetur? Ex quo conficitur sacerdotium novi Testamenti non quibusdam peculiariter ad hoc consecratis et inunctis esse proprium, sed bonis omnibus laicis esse commune. »

Atque hæc de præcipuis systematis Baiani erroribus, è Lutherò et Calvino maximâ ex parte deductis; ex alterâ verò à Bao et Hessequio adornatis et amplificatis; in quibus, quod

certè mirum, in absurda et opposita Pelagianismi nec non Lutheranismi et Calvinismi dogmata alternativum inclinatur ; adeò verum est, quod ait Apost. primum ad Timoth. cap. 1, qui semel à veritate exciderunt, convertuntur in vaniloquium ; volentes esse legis doctores, non intelligunt neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant. Sunt qui dogmaticum Baii sistema ad tres generatim partes contractius revocant. Prima spectat quæ docet Baius circa statum naturæ innocentis ; secunda, que tradit circa statum lapsæ ; tertia complectitur ipsius placita circa statum naturæ reparatæ ; verum majoris perspicuitatis gratiâ in septem paragraphos distinximus ; quorum primus sistema Baii circa statum naturæ innocentis exponit ; tres sequentes ejusdem sistema circa statum naturæ lapsæ explicant ; tres verò postremi evolvunt quæ tradit circa statum naturæ reparatæ.

CAPUT III.

De bullis summorum pontificum in causâ Baii.

Tres sunt præcipuae SS. pontificum bullæ in causâ Baii. Prima est Pii V, data anno 1567; his verbis incipit : *Ex omnibus afflictionibus.* Secunda Gregorii XIII, qui priorem confirmat et executioni mandari jubet an. 1579 ; incipit : *Provisionis nostræ.* Tertia Urbani VIII, qui Pianam et Gregorianam auctoritate suâ rursus confirmat et approbat anno 1641 ; incipit : *In eminenti.*

Nihil non tentarunt Baii ac Jansenii fautores ad eludendas hasce constitutiones apostolicas, quibus palmaria communis suæ doctrinæ placita funditus convelluntur ac radicibus excinduntur. Si ipsis fides, prædicta Pontificia de creta infinitis scatent abusibus, informia sunt, inutilia, subreptitia, à moribus nostris Gallicanis plurimum aliena, nullius proinde apud nos momenti ac ponderis, nusquam promulgata, nusquam recepta : hæc et alia sunt convicia quibus novatores constitutiones apostolicas adversus Baium discerpunt ac dilaniavit. Alii paulò in speciem modestius, præfata de cunctis venerari equidem profitentur eorumque auctoritatem agnoscere ; ast in rei veritate eam deprimunt ac penitus enervant, dum ut sese censuræ subducant, dicta de cunctis ad sensus omnino alienos et distortos inflectunt.

Ut ista omnia breviter et cum ordine discutiantur, bullam Pii V, non in se præcisè duntaxat spectabimus, sed ut postremò confirmatam et promulgatam ab Urbano VIII, et de eâ sic

spectatā ista quaeremus, 1° an sit subreptitia; 2° an sit lex sancte Sedis; 3° an sit lex Ecclesie Gallicane; 4° an sit lex Ecclesie universae; 5° an sit lex dogmatica; 6° quis sit bullæ sensus, ubi de famosi communis transpositione; 7° tandem de nonnullis aliis externis et ascitiatis ad bullam Pianam spectantibus. His autem semel discussis sponte concident probra et effugia quæ à novatoribus congeruntur in apostolicas constitutiones contra Baium.

ARTICULUS PRIMUS.

An bullæ Urbani VIII sit subreptitia?

Ex bullâ Urbani altus Baianistarum et Janseianorum dolor; ipsam subreptitiam esse clamârunt missi Romam à Lovaniensibus duo deputati, Synnichius et Papius, qui præsumptæ subreptionis causas aperirent et rationes; quâm leves sint ac infirmæ patebit ex dicendis.

CONCLUSIO. — Bulla Urbani VIII non est subreptitia.

Prob. 1° ex Brevibus Urbani die 24 octob. an. 1643 datis ad archiep. Mechlinensem et Cameracensem, ad episcopum antuerpiensem, et ad academias Lovaniensem et Duacensem. Satis sit hic retulisse quæ habentur in Brevi ad archiepisc. Mechlinensem: « Peculiari constitutio, inquit S. Pontifex, ipsum Jansenii librum, quippe qui opinione à Pio V et Greg. XIII damnatas continere et tueri deprehensus fuit, omnino reprobavimus pridiè nonas martii an. 1641, quæ constitutio 19 junii 1643 publicata in urbe fuit... Aliqua ad falsitatem diplomatis indicandam non minùs leviter quâm impudenter objiciunt, de protractu illius publicationis, de anno in Coloniae exemplaribus immutato, ac erroribus incuriâ typographi subortis; quæ omnia quanti pondoris sint unusquisque prospicit.... Quamobrem enixè flagitamus ut intolerabilem corum arrogantiam coerceas, ipsosque ad parendum apostolice sanctioni quoquo pacto compellias. » Nihil certè in rem nostram disertius. Ex his quippe perspicuum est planè nulla esse adversariorum effugia quibus contra expressam ipsiusmet summi pontificis declarationem, illius constitutionem ut suppositiam vel subreptitiam traducere non verentur.

Prob. 2° ex decreto inquisitionis an. 1644. Nempe excipiendis ac maturè discutiendis Lovaniensem querelis, qui bullam falsi postulabant, summus pontifex Urbanus tres præfecit cardinales, Spadai, Pamphilium (qui posteà

tuit Innocent. X) Falconerum. Auditis patenter Synnichio et Papio deputatis, omnibusque longo et accurato examine discussis die 24 junii ejusdem an. 1644, emissum est à sacrâ generali Inquisitione decretum in quo sic legitur: « Domini cardinales, præfatos doctores verbo et scripto multa dedueentes, tum congregatim, tum privatim audiverunt, eaque omnia in universali congregatione pluries discussa SS. Domino nostro diligentissimè retulerunt. Sanctitas verò sua omnibus maturè persensis et consideratis mandavit ex archivio ejusdem congregationis, et ex matrice actionum quæ in eodem archivio conservantur, extrahi sive transcribi, et diligenter collationari ac imprimi exemplar bullæ præfatæ, illudque sic extractum, collationatum et impressum, eisdem Synnichio et Papio per suos prædictos DD. cardinales consignari, ipsisque insuper Synnichio et Papio intimari et significari, suæ Sauctitatis mentem et voluntatem esse, ut eidem exemplari sic consignato fides adhibeatur, et ab omnibus Christi fidibus bullæ hujusmodi omnino pareatur. » Nihil iterum luculentius istâ solemnî declaratione, ad præfatæ bullæ veritatem et authentitatem vindicandam.

Mandato pontificis obsecuta congregatio, totam rei gestæ seriem internuntio Bruxellensi per epistolam significavit: « Ut si forsan, inquit, doctorem Synnichium... aliter scribere continet, ac spem faciat fore ut bulla mitigetur vel revocetur, Dominatio vestra unumquemque edocere possit, nunquam, ne per minimam quidem cogitationem SS. Domino venturum in mentem, ut bullam quâcumque demum sui parte immitet. »

Prob. 3° ex Brevibus Innocentii X, an. 1645, quibus prædecessoris sui constitutionis executionem urgere coepit, tum apud Belgij præsules, tum apud Marchionem Castri Roderici Belgij gubernatorem, tum apud facultates Duacenam, Lovaniensem et Parisiensem; ex iis non obscure colligitur præfatam bullam falsitatis expostulari non posse.

Prob. 4° ex Alexandro VII, qui die 7 decembris 31 propositiones confixit, quarum trigesima prima sic se habet: *Bulla Urbani VIII est subreptitia; ergo, etc.*

Dices 1°: In variis bullæ exemplaribus varius annus consignatur; nempe in quibusdam annus 1641, in aliis annus 1642; ergo!, etc. Respondeo annorum diversitatem oriri ex diverso modo annos computandi. Scilicet Romani in

Bullis annos Dominicæ Incarnationis incipiunt à 25 martii; hinc in quibusdam exemplaribus secundum stylum curiae romanæ, pridie nonas martii annus 1641 consignatus fuit; in aliis vero, nempe editionis Coloniensis, juxta popularem computandi rationem, annus 1642 appositus fuit.

Dices 2º: Etsi bulla data fuisset anno 1641 vel 1642, nihilominus illius publicatio non fuit facta nisi 19 junii an. 1643; ergo, etc. Respondeo, quod bullæ promulgatio tamdiu prorogata fuerit, id singulari summi pontificis indulgentiæ factum est; sperabat enim pontifex futurum ut Jansenii fautores tandem obtinperarent priori suo decreto, paucis antea mensibus lato, quo liber Jansenii simpliciter prohibebatur, tanquam editus contra decreta de non scribendis operibus circa materiam de auxiliis. Ita declaravit congregatio universalis inquisitionis litteris ad eminentiss. card. Grimaldi tune Parisiis nuntium.

Dices 3º, ab Albizio infensissimo discipulorum Jansenii hoste adulteratam fuisse Urbani constitutionem, et in eâ Jansenii nomen fraudulenter insertum fuisse, cum tamen fidem dedisset summus pontifex quod nullus in particulari sugillaretur cum expositione nominis; sicut ab Urbano sibi dictum sub juramento affirmavit Synnichius coram publico notario die 22 februarii an. 1647 Diarii *de saint Amour* inter collectanea pag. 270. Resp. insignem esse Baii et Jansenii discipulorum calumniam, asserere interpolatam fuisse ab Albizio Urbanam constitutionem, et ad invidiam in eâ fraudulenter insertum fuisse Jansenii nomen; ita constat ex dictis, præsertim argumento secundo. Quapropter præmissionis à summo pontifice datae, sensus non fuit, quod nullius nomen in bullâ appellaretur; sed quod nulla persona appellato nomine censuræ notâ percenteretur, quod ritè in constitutione observatum fuit, in quâ liber Jansenii ita damnatus est, ut nulla ejus personæ nota inusta fuerit.

Dices 4º Bulla Urbani lata fuit re non satis expensâ; ergo est subreptitia. Resp. nego antecedens; contrarium enim constat ex tenore bullæ, in quâ summus pontifex testatur *non sine maturâ deliberatione et diligentî consideratione latam fuisse bullam*; porro S. pontifici instrumento publico ita attestanti, profectò major fides adhibenda est quam Patri Hilarioni, à quo hanc objectionem mutuatus est Dominus de saint Amour in suo Diario.

ARTICULUS II.

An bulla Urbani sit lex sanctæ Sedis?

CONCLUSIO. — Bulla Urbani lex est sanctæ Sedis.

Prob. Ut bulla meritò censeatur lex sanctæ Sedis, tres requiruntur et sufficiunt conditiones: nempe 1º ut sit lata de consensu cardinalium. 2º Ad universam Ecclesiam dirigatur. 3º Ut sit ritè promulgata; atqui, quidquid sit de bullâ Pianâ in se præcisè spectata, certè tres prædictæ conditiones competunt bullæ Urbani Pianam renovanti ac confirmanti; ergo, etc. 4º Lata est de consensu cardinalium, ut evidens est et constat ex contextu bullæ. 2º Ad omnes Ecclesias dirigitur. Namque illa fuit directa ad omnes Ecclesias, quæ omnes cùjuscumque conditionis et qualitatis sint et specialissimâ notâ et expressione dignos obligat; atqui talis est bulla Urbani, ut in eâ expressè asseritur; ergo, etc. 5º Ritè fuit promulgata. 1º Quidem Romæ, ut disertè testatur ipse S. pontifex, Brevi ad archiepiscopum Mechlinensem, his verbis: *Quæ constitutio 19 junii 1643 publicata in Urbe fuit.* 2º In Belgio ubi natus fuerat error, quod ex dictis in synopsi historicâ constat, et amplius constabat ex dicendis infra art. 4; ergo, etc.

ARTICULUS III.

An bulla Urbani sit lex Ecclesie Gallicanæ?

Observandum 1º, duo esse accuratè secerenda in dogmaticâ summi pontificis bullâ. I Doctrinam, seu dogma quod approbat aut improbat; II formam ipsam, quæ nihil aliud est quam modus et certæ quedam formalitates quibus bulla lata est. Duo hæc inscitè aut malâ fide confundunt nonnulli, ut nemp̄ defectu quorundam vitiorum quæ fortè occurruunt in nudâ decreti dogmatice formâ, dogma ipsum quod tradit decretum rejiciant ac penitus èvertant.

Observandum 2º, vitiosum in formâ decretum, neglectâ ac postpositâ formâ, posse acceptari quoad doctrinam. Plurima extant eâ de re exempla; duo occurruunt doméstica ac præceteris insignia. Primum petitur ex conciliis Provincialibus habitis anno 1699, in causâ libri cui titulus: *Maximes des Saints.* His in conciliis summo plansu et maximâ cum vénératione ab episcopis Gallieani constitutio Innocent. XII recepta fuit, et approbata, quantum ad doctrinam et censuram prædicti libri; in eâ tamen constitutione, clausula, *motu proprio*, usurpâ-

tur, quæ in Galliis non admittitur; et aliae nonnullæ clausulae desiderantur, quas episcopi nostri appositas fuisse exoptassent.

Alterum exemplum desumitur ex comitiis generalibus an. 1700; his in comitiis episcopi Gallicani, neglecta et postposita ut minus usibus nostris consentiente, decreti Innocent. XI an. 1679, sicut et alterius Alexandri VIII, an. 1693, formâ, quam exoptassent usurpatam non fuisse, doctrinam tamen horumcæ decretorum approbant et suam faciunt: « Utinam, aint & præsules Gallicani in suâ censurâ anni 1700, & sanctissimi pontifices decretorum formulis antiquo et nostro usu receptis, quæque ad universas Ecclesias pertinerent, infandam doctrinam proscriptissent; sed dum expectamus, fore ut tantum opus, more majorum & canonico ordine perficiant, nos interim... has propositiones à prædictis pontificibus, uti memoravimus, applaudente toto orbe christiano condemnatas... suis quasque censuris configendas esse duximus. » Decreti ergo apostolici doctrina potest approbari, non approbatâ formâ quâ latum est decretum.

His duobus tertium addi potest exemplum *ad hominem* quo idem evincitur. Quippe cum predicto decreto anni 1679 Innocent. XI sexagesima et quinque laxioris æthicæ propositiones eo in tribunali condemnasset, cujus forma in ferendis decretis usibus Gallicanis non satis est consentiens; nihilominus tamen ipsimet Janseniani, sepositâ haud dubiè decreti formâ, ejus substantiam, seu doctrinam, velut morum regulam sequendam esse acclamârunt, propositis etiam, et simul cum decreto editis quibusdam regulis generalibus ad confirmandam dicti decreti utilitatem.

Observandum 5º, cùm hic quærimus an bulla Urbani sit lex Ecclesiæ Gallicanæ; non attendimus ad illius formam, aliaque quædam externa et ascititia, quæ moribus nostris Gallicanis non satis congruant; sed unicè spectamus doctrinam hâc Constitutione apostolicâ, et episcoporum judicio pariter damnatam. His præmissis, sit

CONCLUSIO. — Bulla Urbani VIII, quoad doctrinam spectata, lex est Ecclesiæ Gallicanæ.

Probatur 1º insignibus eam in rem argumentis. 1º Illustriss. Parisiensis archiepiscopus de Gondy anno 1643 mense decembri, decretum tulit circa recipiendam quoad doctrinam dictam constitutionem; quod decretum die 11 Januarii lectum fuit ac promulgatum in publicis parochiarum præconiis. 2º Anno 1644,

die 2 januarii bulla Urbani VIII ad sacram Facultatem regio mandato defertur; ac die 15 ejusdem mensis, eadem Facultas dictam constitutionem quoad doctrinam acceptavit, ac suis omnibus severè injunxit, ne aliquam è damnatis à Pio V et Greg. XIII propositionibus propugnarent.

Ita disertè testatur Habertus unus è præcipuis à Facultate eo in negotio deputatis, qui postea fuit Vabrensis episcopus, pag. 38 Appendix ad calcem libri cuius titulus, *Defensio fidei*, etc. « Cùm allata fuisse, inquit, hæc bulla ad sacram Facultatem Theologicam ex parte eminent. cardinal. Nuntii Grimaldi, consensu etiam ac jussu regis interveniente; èa lectâ et maturâ deliberatione habitâ censuit facultas, quoad doctrinam plenè recipiendam esse summâ cum veneratione, et prohibendum, esse omnibus ac singulis doctrinibus ac baccalaureis, ne ullam ex propositionibus in eâ bullâ notatis sustinere ac defendere audeant. Quoad alias verò difficultates bullæ, procrastinandum esse donec mens summi pontificis quoad prohibitionem disputationum de gratiâ, et quoad censuras plenius intelligatur. » Idem etiam refertur in actis S. Facult. Paris. ad ann. 1644.

Duo manifestè distinguit sacra Facultas; nempe doctrinam damnatam, et modum quo damnata est, aliasque externas clausulas. Quoad doctrinam, censet plenè recipiendam esse summâ cum veneratione; quantûm verò ad formam et modum, nempe prohibitionem disputationum de gratiâ, censuras et alia hujusmodi, censet procrastinandum, donec mens S. Pontificis plenius intelligatur. Ipsissima hæc est nostra Conclusio. Cautam ac prudentem Facultatis agendi rationem laudavit ac probavit eminentiss. card. Grimaldi tunc temporis nuncius apostolicus in Galliâ, in responso dato ad dictam Facultatem Parisiensem.

3º Anno 1630, illustr. episcopus Suessoniensis, archiepiscopi Parisiensis exemplum secutus, dictam Urbani bullam à suis eâ quâ par est reverentiâ recipi curavit, edito cā de die 4 februarii Documento pastorali in parochiis totius dioceseos promulgato. Idem præstiterat an. 1648 archiepiscopus Bisuntinus, ut constat ex actis synodalibus ejusdem anni editis et promulgatis, quorum fragmentum refertur tomo 3 Ripaldæ de ente supern. ad calcem.

4º Decretorum est quod hanc in rem legitur in famosâ epistolâ quam anno 1661 octoginta quinque Gallicani præsules ad Innocent. X

dēdere; in eā summo pontifici declarant præsules, motus in Ecclesiâ Gallicanâ occasione libri Jansenii Ypresis excitatos et sedari oportuisse, tum concilii Trid. auctoritatē, tum bullæ illius quâ Urbanus VIII adversus Jansenii dogmata pronuntiavit, et decreta Pii V ac Greg. XIII in Baium edita confirmavit; et eius quidem bullæ veritatem ac robur novo diplomate vindicasti. » Nihil luculentius. Illi profectò bullam acceptare ceusendi sunt, qui illius veritatem ac robur agnoscunt, quique addunt ipsius auctoritate non secūs ac concilii Trid. judicio sedari oportuisse concertationes occasione Jansenii excitatas; atqui ita episcopi Gallicani; ergo, etc.

3º Idem colligitur ex comitiis an. 1700, 1703, 1710, etc., die 10 martii an. 1710, eminentiss. card. Noallius archiepiscopus Parisiensis, sex archiepiscopi, et quinque episcopi declararunt, tum privato nomine, tum aliorum episcoporum qui comitiis anni 1705 interfuerant, nullam conditionem necessariam deesse constitutio-nibus adversus Jansenium lati, ut totam obli-gent Ecclesiam, idemque prorsùs sentiendum de bullis adversus Baium, Molinosum, et librum cui titulus : *Maximes des Saints*. Censebant ergo dicti præsules, bullas adversus Baium quantum ad doctrinam, vim et robur apud nos obtinere. En verba quæ leguntur ad calcem actorum verbalium comitiorum an. 1705, et in collect. bullarum quintæ edit. pag. 630 : « Nous, comme ayant eu part à toutes ses dé-libérations, déclarons qu'elle (l'assemblée de 1705) était très persuadée qu'il ne manque aux constitutions contre Jansenius, aucune des conditions nécessaires pour obliger toute l'Église, et nous croyons qu'elle aurait eu le même sentiment sur les bulles contre Baius, contre Molinos, et contre le livre intitulé *Maximes des Saints*, s'il en eût été mention. »

Atque hinc est quòd an. 1711, die 28 aprilis idem eminentiss. card. Noallius eā maximè de causâ prohibuit à suis legi ac retineri quedam mandata sub nomine illustriss. episcoporum Lucionensis et Rupellensis evulgata, quòd ipsi visa fuissent vigesimam sextam, et vigesimam octavam Baii propositiones à SS. pontificibus damnatas renovare.

6º In comitiis anni 1713 et 1714, præsules Gallicani in egregio illo Documento pastorali quod occasione Constitutionis Clementis XI, quæ incipit his verbis, *Unigenitus Dei Filius*, adornarunt, censuram propositionum Quesnellii

confirmant ex iteratâ sœpius similium Baii propositionum damnatione.

7º Denique, ut plura alia prætermittam, in extraordinariis comitiis editio regio habitis an. 1728, bullæ adversus errores Baii aliis accentuant pontificiis decretis quæ procul dubio quoad doctrinam vim legis obtinent in Galliis. Vide epistolam præsulum horumce comitiorum ad regem pag. 54 et sequent.

Ex his sic arguo : Dogmatica summi pontificis bulla quam præsules Gallicani et Facultates acceptarunt, profectò vera est quoad doctrinam Ecclesiæ Gallicanæ lex; atqui bulla Urbani VIII, etc.; ergo, etc.

Probatur 2º. Si quid obstaret quominus bulla Urbani esset lex Ecclesiæ Gallicanæ, maximè quia hujus forma usibus nostris contraria est; ast hæc ratio omniñ nulla est. Ad hoc enim satis est ut apostolici decreti doctrina possit recipi, neglecta ac postposita formâ quâ latum est decretum; porrò ita esse manifestè liquet ex dictis prænotato secundo; ergo, etc.

Et verò, uti observant Gallicani præsules occasione constitutionis Innocentii XII adversus librum cui titulus : *Maximes des Saints*, amplum statui debet discrimen inter judicia quæ circa fidem feruntur, et statuta seu canones disciplinæ; in illis formæ, quâ res ipsa servatur, tenaciùs adhærendum; in aliis verò quæ fidem omnibus communen spectant, rei substantia, id est doctrina quæ ex Scripturis ac traditione certa est, formæ præponderare debet, eamque ad se trahit. En verba eminentiss. Card. Noallii in conventu Parisensi occasione dictæ Constitutionis : « On doit faire une grande différence entre les jugemens rendus sur des matières de doctrine, et les réglemens faits pour la discipline. A l'égard des derniers, il est plus nécessaire de s'attacher inviolablement aux formes, qui servent à conserver le fond; mais pour les jugemens sur les matières de la foi, qui doit être une dans toute l'Église, quoiqu'il soit à désirer qu'ils ne se rendent que dans les formes les plus usitées; le fond qui est constant par l'Ecriture et par la tradition, et qui ne peut jamais souffrir de changement, emporte la forme. » Idem tradunt cæteri in cæteris comitiis Episcopi.

Probatur 3º iis omnibus momentis quibus articulo sequenti evincemus dictam bullam legem esse universalis Ecclesiæ. Lex etenim universalis Ecclesiæ, profectò lex est Ecclesiæ Gallicanæ; atqui bulla Urbani quoad doctrinam, etc.; ergo, etc.

Dicēs : Hæc bullæ 1° munita non fuit sigillo regio ; 2° in tabulas supremæ curiae relata non fuit ; 3° solemniter non est promulgata ; ergo, etc.

Respondeo 1°, has omnes conditiones deesse decretis contra ethicae laxioris propositiones, quæ tamen decreta quoad doctrinam vim in Galliis obtinere docent adversarii. Respondeo 2°, hæc probare duntaxat bullam Urbani vim non habere quoad formam; sed illæsam relinquunt illius vim quoad doctrinam; constat enim ex dictis, episcopos Gallicanos constanter agnoscisse veritatem et æquitatem illius bullæ?

ARTICULUS IV.

An bullæ Urbani VIII sit lex Ecclesiæ universalis?

CONCLUSIO. — Bulla Urbani quoad doctrinam spectata, lex est Ecclesiæ universalis.

Probatur 1°. Dogmatica sanctæ Sedis bullæ, de cardinalium consensu lata, ad omnes et singulas Ecclesiæ sub excommunicationis poenâ directa iis in locis expressè acceptata in quibus natus est error, cæteris tacitè conscientibus, nulloque ex adverso reclamante, bullæ, inquam, his instructa characteribus, lex est profectò Ecclesiæ universalis; atqui talis est Bulla Urbani VIII; ergo, etc. Major propositio constans est et certissimum totius infallibilitatis Ecclesiæ principium, quo semel everto nutarent constantissimæ ejus definitiones; v. g., constitutiones Leonis X adversùs Luther. Innoc. X adversùs Jans. Innoc. XI et XII adversùs Molinos. et librum cui titulus : *Maximes des Saints*; satis sit hic paucis ipsis veritatem demonstrasse.

1° Ex illo celebri juris canonici placito quod in simili causâ sœpiùs versat illustriss. Bossuet, in opere cui titulus : *Defensio declarat. Cleri Gallic*: *Error cui non resistitur, approbat, et veritas* (maximè impetita et lassissima) cùm non defensatur, opprimitur. Dist. 85, cap. Error. « Quod juris pronuntiatum, inquit ibid. doctissimus præsul, à Felice III in causâ fidei primò prolatum, deinde in iisdem causis ab ejus successoribus, et ab omnibus doctoribus summo consensu frequentatum fuit. » Silentium ergo episcoporum, præsertim ubi agitur de Pontificiâ constitutione acceptatâ iis in locis in quibus enatus est error, certissimum est taciti corum consensûs indicium; tunc enim, « connivere est, inquit S. Coelest. in epist. ad episc. Gallie, tacere. In talibus causis non caret suspicione taciturnitas, quia occurreret veritas si falsitas

displiceret; meritò namque causa nos respicit, si cum silentio favamus errori. »

2° Idem disertè evincit egregium illud sancti Aug. epist. 53, alias 119 : « Ecclesia Dei quæ sunt contra fidem vel bonam vitam, nec approbat, nec tacet, nec facit. » Unde idem S. D. lib. de dono persever. cap. 16 : « Dicatur ergo verum, inquit, maximè ubi aliqua questio ut dicatur impellit. » Hinc colligit illustr. Bossuet. citato opere lib. 1, « solere Ecclesiæ catholicæ exortis erroribus statim opponere plenam ac luculentam veritatis à Deo revelatae declarationem. »

3° Idem doctiss. antistes citatâ defensione declarat. cleri Gall. lib. 3, cap. 2, rem de quâ hic agitur paucis his verbis testatur et adstruit : « Neque enim fieri potest ut Ecclesia Spiritu veritatis instructa non repugnet errori. » Rursus ibidem : « Quis nesciat, inquit, nullis missis nuntiis, nullis perlatis litteris de Janseniano negotio diplomata ubique obtinere, cùm neminem obstrepere et reclamare audiamus? » Judice ergo doctiss. auctore, non reclamatio certum est consensùs taciti argumentum.

4° Eamdem veritatem tradit ac pluribus invictè probat Petrus Aurelius adversariis profectò minimè suspectus, tom. 1, pag. 98, et præsertim 127 : « Consentient autem (Epicopoi) inquit, dûm publicè laboranti atque oppressæ veritati non succurrunt, qui debent, et qui ad hoc potissimum in Ecclesiæ tribunalibus collocati sunt. Ergo, cùm quiescent, probant; cùm patiuntur, decernunt; cùm tacent, clamant. Nam hæresum plerumque damnationes non semper expressâ et perscriptâ Ecclesiæ totius consensione firmatas atque auctoratas esse supra ostendimus. » Et paulò post. « Satis consensu tacito clamat Ecclesia, cùm reclamare debet, si dissentiret; officio enim deesse et veritatem prodere non potest. »

Ibidem addit insignia isthacæ verba, quæ profectò demonstrant vi promissionum fieri non posse ut sileant episcopi iis in circumstantiis in quibus pontificio diplomate aut error proponeretur, aut proscriberetur veritas : « Ad tam publicam et illustrem, inquit, veritatis proculationem Ecclesia catholica silere non posset. Non enim falsum unquam esse potest illud de Ecclesiâ Dei, Augustini præconium : ECCLESIA DEI QUÆ SUNT CONTRA FIDEM.... NEC APPROBAT, NEC TACET. Nec verum esse non potest illud verbum Apostoli :

• Non solum qui ista faciunt, digni sunt morte,
• SED ETIAM QUI CONSENTIUNT FACIENTIBUS .

5°. Idem disertissimè declarat velipse Quesnellius lib. cuius titulus : *Tradition de l'Eglise romaine*, tom. 4, pag. 217, ubi varias recensens vias finienda fidei controversias, haec habet certè decretoria : « Si c'est dans le concile d'un pays particulier, comme de l'Afrique, qu'une question est agitée, cette Eglise propose au Saint-Siege, et par lui à toutes les autres Eglises, ce qu'elle a trouvé dans sa tradition; et aucune n'y contredisant, et témoignant au contraire par son consentement exprès ou tacite, qu'elle a trouvé la même chose dans la sienne, on en demeure là et la cause est finie. » Et rursus pag. 218 : « Le reste des Eglises du monde s'étant contentées de voir entrer en lice les Africains et les Gaulois, et d'attendre ce que le Saint-Siége jugeroit de leur différend; leur silence, quand il n'y aurait rien de plus, doit tenir lieu d'un consentement général, lequel joint au jugement du Saint-Siége, forme une décision qu'il n'est pas permis de ne pas suivre. »

Atque hinc in supremi senatus Decreto, occasione bullæ adversùs Placita sanctorum lato, tanquam quid certum statuitur, « Que le consentement exprès ou tacite des évêques, imprime à une décision, vénérable par elle-même, le sacré caractère d'un dogme de foi. »

Vera ergo major propositio, nempe dogmaticam summi pontificis bullam acceptatam ab episcopis loci in quibus exortus est error, nullis ex adverso reclamantibus, universalis Ecclesiae legis vim obtinere.

Minor autem per partes probatur. 1° Bullam Urbani legem esse sanctæ Sedis constat ex dictis art. 2. 2° Eamdem bullam non esse meram disciplinae legem, sed verum et propriè dictum dogmaticum Ecclesiæ decretum, constabit ex dicendis art. sequenti. 3° Latam fuisse de consensu cardinalium et ad universas Ecclesias directam, idque sub excommunicationis poenâ; ex so'o contextus tenore aperte liquet. 4° Quod sanè præcipuum est, eamdem bullam ab episcopis Belgii acceptatam fuisse, varia demonstrant.

Constat 1° ex nationali Ecclesiarum Belgicarum synodo Mechliniæ habitâ anno 1570, die 11 junii; eâ in synodo, urgente Albania duce, bulla Pii V, quam confirmat bulla Urbani VIII, ab omnibus Belgii episcopis acceptata fuit. Ita

colligitur ex secundâ parte novæ edit., operum Baii pag. 200 et 201... Constat 2° ex synodis diocesanis et cœtibus Decanatum in quibus an. 1645 et 1644 archiepiscopi Cameracensis et et Mechliniensis, episcopi Brugensis, Audomarensis, Namurensis, Busco-duccensis aliique Belgii episcopi bullam Urbani acceptârunt ac promulgari curârunt. Ita colligitur ex eorumdem episcoporum litteris, quarum excerpta referuntur pag. 50 et 51 appendicis ad recentem historiam Baianismi..... Constat 3°, quia idem Belgii episcopi anno 1646, editis solemnibus Mandatis ejusdem bullæ acceptationem confirmârunt. Extant eâ de re Mandata episcoporum Antuerpiensis, Namurensis, etc., tom. 3 Ripaldiæ de ente supernat. ad calcem, et in lib. cuius titulus : *Triumphus veritatis*, parte tertia... Constat 4° ex disertâ bullæ acceptatione duarum Belgii Universitatum, Lovaniensis et Duacensis. De Duacena, res est certa, tum ex lib. Facultatis theologicæ Duacensis impresso Duaci an. 1649, sub hoc titulo : *Veritas et æquitas censoriae pontificiae propugnata*, etc., ubi articuli Baiani vulgo dicti refelluntur tanquam falsi per antitheses Guillelmi Estii et Francisci Sylvii; tum ex epist. ejusdem Francisci Sylvii scriptâ Duaci die 22 septembri anni 1645, ad internuntium, cui expressè testatur, universam Facultatem Duacenam ex animo bullam Urbani VIII acceptasse. De Lovaniensi verò Facultate patet vel ex ipso generalis historiæ Jansenismi auctore, qui ad annum 1645, conceptis verbis declarat omnes Lovanienses doctores, uno duntaxat excepto, testatos fuisse, se prædictam Bullam reverenter suspicere..... Constat 5° tripli regis catholici edicto, quo statutum est ut Urbana Constitutio in Belgii solemniter promulgaretur. Primum est anni 1646, alterum an. 1647, tertium an. 1651. Edicto anni 1647, regis catholici jussu ac curâ Leopoldi archiducis, Constitutio Urbani publicata ac recepta fuit, impositâ etiam lege iis omnibus qui ad aliquod seu civile, seu ecclesiasticum munus promoveri euperent, ut propriâ syngraphâ ac juramento testarentur, se obsequentes esse sanctæ romanæ Ecclesiæ et S. D. N. pontifici romano, et acceptare debitâ obedientiâ Constitutionem Urbani. Extat istud edictum in collectione historicâ bullarum pag. 67 edit. 5. Ex his manifestum est, episcopos Gallo-Belgicæ provinciæ in quâ natus fuerat Baianus error, bullam Urbani acceptasse; quod expressè declarat Facultas Theolog. Duacena citato libro cuius titulus : *Veritas et æquitas Constitutionis Pontificie*, n. 247,

pag. 459 edit. an. 1630, in quo agens de Formulario in Belgis subscrivendo ab iis omnibus qui ad aliquod sive civile, sive ecclesiasticum munus promovendi erant, sic habet : *Compendio dicimus illud juramentum emanare ab apostolico Pronotario, de notitia et mandato sanctissimae Sedis acceptatum AB EPISCOPIS OMNIBUS GALLO-BELGIS.* Idem asseritur in epist. Decani Facultatis theolog. Duacenæ ad Fulgent. n. 262, 263, 273.

5º Tandem nullos episcopos prædictæ bulle reluctatos fuisse, extra Belgium, res est certa, neque ullum qui reclamaverit laudant adversarii; in Belgis autem, etsi initio nonnulli episcopi oblocuti fuerant, omnes tandem acquievèrè, ut constat, tum ex mox dictis tum ex Epist. archiepiscopi Mechliniensis et episcopi Gandavensis 12 februarii anni 1637, in quâ testantur se purè et simpliciter bullæ urbani adhærere; quâ quidem purâ et simplici prædicatorum episcoporum submissione, qui soli tunc in Belgis pontificio decreto obsistebant, prorsus sopiae sunt iis in regionibus contentiones occasione Baianorum errorum exortæ.

Probatur 2º dogmaticum apostolicæ Sedis judicium à nobilioribus Ecclesiis expressè et solemniter acceptatum, ab aliis verò tacite, ita ut huic sese conforment, atque factis declarent illud tanquam sensum suorum regulam, vera est universalis Ecclesiæ lex; atqui talis est Urbani VIII Constitutio; ergo, etc.

Major est extra omnem controversiam; neque eam inficiantur adversarii.

Minor autem ex dictis ex parte constat.

1º Quidam Italianam pro more solito Romæ promulgata fuit 19 junii 1643, Promulgationem hanc disertè testatur Urbanus Brevibus eodem an. 1643 datis ad archiepiscopum Mechlinensem et ad Franciscum *de Mello* Belgij gubernatorem. Eadem promulgatio intimata fuit episcopo Antuerpiensi et Facultati Lovaniensi Brevibus anno sequenti datis die 24 octobris. Quin et ad calcem bulle Urbani adjicitur instrumentum authenticum his verbis conceptum : « Anno 1643, die verò 19 junii, supradicta Constitutio Affixa et publicata fuit ad valvas Basiliæ principis Apostolorum de urbe, et cancellariæ apostolicæ, atque in acie Campi Florä per me Joannem Riccium... sanctæ Inquisitionis cursorem. » Unde mirum profectò nonnullos ex adversariis prædictam promulgationem in dubium revocâsse. 2º In Belgis solemniter acceptatam fuisse bullam demonstrant mox adducta, tum publica Episcoporum ha-

runcæ regionum Mandata, tum Lovaniensis et Duacenæ Facultatum statuta; tum varia regis catholici eam in rem edicta. 3º Quidam doctrinam in Galliis pariter acceptatam fuisse, art. præcedenti abundè probavimus. 4º Quod spectat ad Hispaniam, in omnibus Ecclesis quibus constat amplissimum illud regnum promulgata fuit et acceptata Urbani bulla, juxta varias formalitates iis in regionibus observari solitas. Ita colligitur, tum ex laudatis regis catholici edictis; tum ex generalis inquisitionis Hispaniarum decreto dato Madriti 12 februar. an. 1644. Refertur decretum illud apud Ripaldam tom. 3 de Ente supernat. sub finem. 5º Fuit etiam solemniter promulgata in Poloniâ; extant enim exemplaria bullæ Urbani editionis Polonicae, in quibus aversâ chartâ publicum legitur testimonium hujuscem promulgationis, his verbis : « Ego concionator regius notum facio me... hanc bullam ex mandato illustriss. nuntii apostoli publicasse in æde sacrâ parochiali sancti Joannis Varsoviæ, coram serenissimo rege et cæteris senatoribus totâque congregacione populi. Stanislaus Bzygodzki. » Habetur istud instrumentum apud Ripaldam loco mox cato.

Tandem nullibi reclamatum est adversus prædictam bullam; imò orbis catholici regua in quibus solemni more promulgata non fuit, variis factis declarârunt se huic tanquam judicio dogmatico ex animo reipsa adhærere. Ex quo enim, uti advertit Steyaërt. tom. 1 opuscul. pag. 456 et 457, articuli Baiani à summis pontificibus damnati sunt, celebriores omnium scholarum theologi contradictorios illorum articulorum tanquam veritates catholicas suscepere, quibus nemo refragari auderet, et quibus uti liceret tanquam totidem fundamentis ad alias veritates stabiendas; satisque fuit ad aliquam propositionem erroris aut falsitatis convincendam, demonstrare ex eâ sequi articulum à SS. pontificibus in Baio confixum. Ita se gessere Facultas Lovaniensis in suâ famosâ sepiùs antea citatâ declaratione anni 1385; Facultas Duacena in lib. cui titulus : *Veritas et aequitas censuræ pontificiae*, etc. an. 1649; card. d'Aguirre, Norisius, Estius, Sylvius, Steyaërt, Wigiers, Suarez, Ripalda, etc.

Atque hinc in Germaniâ cùm religiosus quidam nonnullos è damnatis in bullâ Urbani articulis propugnare ausus fuisse, thesis statim suppressa et proscripta fuit ac ultricibus flamnis addicta. Ita refertur appendice libri cui titulus : *Triumphus catholicae veritatis*, pag. 412 et 413; eamdem Urbani bullam in generalibus

ordinum Benedictinorum, Carmelitarum, Minimorum, Capucinorum, etc., conventibus acceptatam fuisse declarat loco mox citato idem auctor libri cui titulus: *Triumphus veritatis*, etc.

Probatur 3º tam Constitutio Urbani VIII dici potest lex Ecclesiae universalis, quām Constitutiones innocentii X adversus Jansenium, Innocentii XI adversus Molinos., Innocentii XII adversus auctorem libri cui titulus: *Maximes des Saints*; istae etenim perinde ac illa continent clausulas quasdam quae moribus nostris, Gallicanis non satis congruunt; pariter praedicta decreta in locis in quibus natus est error solemniter promulgata sunt, non in aliis omnibus; imò Urbani bulla in multò pluribus regionibus expressè fuit promulgata at acceptata; atqui, fatentibus etiam adversariis, prefatae Innoc. X, XI et XII. Constitutiones quoad doctrinam vera sunt universalis Ecclesiae de creta; ergo, etc.

Probatur 4º disertis episcoporum Gallicanorum testimoniis. 1º Praecedenti articulo retulimus quod eam in rem testantur 85 prelves Gallicani in suā famosā ad Innoc. X Epist. in eā non obscurè declarant bullam Urbani ab ipsis haberi ut universalis Ecclesiae legem, cùm asserant illius perinde ac concilii Trid. auctoritate sedari oportuisse motus occasione libri Jansenii excitatos. 2º Idem clarè colligitur ex adductā ibidem card. Noall. declaratione, in quā cum duodecim archiepiscopis et episcopis nomine comitiorum anni 1705 significant, nullam conditionem necessariam deesse constitutionibus adversus Baium, Molinosum, et librum cui Gallieē titulus: *Maximes des Saints*, ut totam obligent Ecclesiam. 3º In documento pastorali quadraginta episcoporum comitiorum an 1714, à plus quā sexaginta aliis acceptato; in explicationibus circa bullam an. 1720 subscriptis à nonaginta sex cardinalibus, archiepiscopis et episcopis; in judicio doctrinali card. archiep. et episcoporum adversus Causidicos an. 1728, etc.; in his omnibus monumentis Urbani bulla laudatur et assumitur tanquam totius Ecclesiae lex, atque accensetur cum aliis decretis quae omnibus fatentibus in universā Ecclesiae vim obtinent; qualia sunt decreta Leonis X adversus Lutherum, Innoc. X adversus Jans. Innoc. XI adversus Molinos., etc.; ergo, etc.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.— Inter plurimos qui hancce nostram conclusionem impugnavere, fusiūs et proterviūs insurrexit auctor libelli gallico idiomate exarati an. 1722, sub hoc titulo: *Sentiment des facultés de Théologie de Paris*

et de Nantes sur une Thèse soutenue à Notre-Dame-des-Ardilliers, et condamnée par un Maudement de M. l'Evêque d'Angers le 30 septembre 1718. Verum quām futilia vanaque sint illius ratiocinia paucis evincimus.

Dices itaque 1º: Bulla Urbani multiplici defectu, vitio et abusu laborat. 1º Iisdem defectibus acabusibus secat quibus bulla Pii V, quam confirmat et approbat: « De propositionibus damnatis et similibus, quoquo pacto loquendi, scribendi et disputandi facultatem quibuscumque interdicit, idque sub poenâ excommunicationis ipso facto incurriende, à quā nullus romano pontifice inferior, valeat, excepto mortis articulo, liberare. Imò inobedientes omnibus dignitatibus, gradibus, honoribus, beneficiis et officiis perpetuò privat, ac etiam inhabiles decernit. » Ipsissima sunt verba bullæ Pii; porrò hæc omnia, inquit auctor libelli citati, prorsus abusiva sunt, vimque omnem et auctoritatem bullæ Pianæ apud nos penitus detrahunt. 2º Prædictis abusibus novos adjicit bulla Urbani, præsertim verò continet clausulam, *motu proprio, ex certâ scientiâ, ac de apostolica potestatis plenitudine*; quae moribus nostris Gallicanis plurimum adversatur. 3º Nusquam solitâ formâ recepta et promulgata fuit apud nos; ergo, etc.— Respondeo: quidquid sit de prædictis abusibus, quos plurimum amplificat auctor citatus, quosque pleniū excutere non est hujus loci; ruit profectò proposita objectio. si vitiosum ex parte formæ decretum, neglectâ ac postpositâ formâ possit acceptari quoad doctrinam; atqui ita est ex dictis et probatis art. præcedenti; ergo, etc. Et verò vix extat doctrinale sanctæ Sedis iudicium in quo plura occurrant usibus nostris contraria, quām in Constitutione Innocentii XII adversus librum cui titulus: *Maximes des Saints*. 1º In eā usurpatur clausula: *motu proprio*. 2º Deest inscriptio ad archiepiscopos et episcopos. 3º Data fuit in formâ duntaxat *Brevis*; hi et alii defectus notati fuere in comitiis provincialibus an. 1699, eā in causâ habitis; atqui tamen his nonobstantibus, dicta constitutio summo plausu et maximâ cum veneratione ab omnibus episcopis Gallicanis quantum ad doctrinam et libri censuram recepta fuit et approbata; ergo, etc.

Scilicet, uti ante observavimus ex card. Noallio in conventu Parisiensi an. 1699, die 13 maii: « Il faut mettre une grande différence entre les jugemens dogmatiques, et ceux qui regardent la discipline. Dans ceux-ci

il faut s'attacher plus scrupuleusement à la forme, et dans ceux-là à la substance ; c'est-à-dire que la doctrine puisée dans la tradition et les Ecritures doit l'emporter sur les formalités. » Quæ quidem eminentiss. cardinalis sententia ab his aliisque regni comitiis eo in negotio tunc habitis, comprobata fuit; atque hinc dicta Innocentii Constitutio regio diplomate munita fuit et in acta supremi se- natūs relata.

Dices 2º: Bulla Urbani caret conditionibus ad vera universalis Ecclesiae judicia requisitis. 1º Non praececessit maturum ac juridicum examen, quo scilicet episcopi ex collatione bullæ cum immotis fidei nostræ regulis, Scripturâ et traditione, eam acceptaverint, non mere duntaxat adhæsionis, sed veri iudicij viâ. 2º Nulla fuit aut esse potuit uniformitas formalis, seu quoad sensum, S. Pontificem inter et episcopos, habitâ præsertim ratione modi generalis et indeterminati, quo propositiones configuntur. 3º Deest canonicitas, hoc est, nec à S. Pontifice lata, nec ab episcopis acceptata fuit in conciliis; ergo, etc.

Respondeo ut brevi expediatur præsens obiectio, dicendum cum illustriss. Bossuet, in opere cui titulus : *Defensio Declarat. Cleri Gallici.* lib. 3, cap. 2 : « Quocunque modo fiat ut Ecclesia consentiat, transacta planè res est; neque enim fieri potest unquam, ut Ecclesia Spiritu veritatis instructa, non repugnet errori. » Silicet ut alibi observat idem illustriss. auctor, Spiritus sanctus qui semper adest Ecclesiae, Spiritus est sapientiae perinde ac veritatis; ac proinde quemadmodum fieri non potest ut falsò definit Ecclesia, ita etiam nec temerè, omissisque conditionibus ad judicium canonicum necessariis, pronuntiare potest; qui enim promisit finem, sine dubio promisit media, quæ ad eum finem obtainendum necessaria sunt. Itaque ex definitione exteriori certò judicandum adhibitas fuisse conditiones necessarias; at non ex prætenso alicujus conditionis defectu encryvanda est hujuscem definitionis auctoritas; hæc enim ratiocinandi ratio, præterquam in se insulsa, non esset medium breve, facile et unicuique proportionatum; sed è contra prolixum, intricatum, periculosum, imò præsertim rudioribus impossibile. Ita card. archiepiscopi, et episcopi Gallicani in comitiis an. 1728 : « Dès que le vrai fidèle, inquietant in suo iudicio doctrinali ad regem pag. 21, voit le corps des Pasteurs uni au chef, former une décision qui intéresser la

foi... il ne lui en faut pas davantage : il n'examine point comment le jugement a été formé, ni les différents motifs sur lesquels les Pasteurs ont pu appuyer leur décision; il lui suffit qu'ils aient parlé, pour qu'il règle sa foi sur leur enseignement.... Il sait que celui qui a promis son assistance aux premiers pasteurs, saura les garantir, et lui avec eux, et que la simplicité de sa soumission sera toujours sa sûreté, comme la promesse de Jésus-Christ fait la leur. » Et rursùs ibid. pag. 25 « Pour juger de leur union ou de leur unanimité (des premiers Pasteurs) avec le Saint-Siège, la seule voie sûre est de s'attacher aux actes et aux décisions mêmes, comme au seul moyen par lequel les fidèles puissent connaître ce que l'Eglise exige de leur obéissance: tout autre moyen d'en juger est impossible et dangereux. » Verum de his fusis ubi de Ecclesiâ.

Respondeo 2º, usum hujusmodi censuræ tam antiquum esse et probatum in Ecclesiâ ut non nisi ex insigni temeritate impeti possit. Si quid, inquit S. Augustinus epist. 54, tota per orbem frequenter Ecclesia.... quin sit faciendum disputatione insolentissimæ insarivæ est.

Variis autem modis in Ecclesiâ usurpatas legimus censuras illas indistinctas et generales; tribus potissimum, 1º Generali librorum prohibitione, nullis selectis et extractis propositionibus. Ita Nicæna synodus infamem Arii Thaliam damnavit, teste Socrate lib. 1, hist. cap. 9. Eadem ratione libri Origenis proscripti fuere à synodo Vœcumenicâ. Eodem etiam modo Gelasius in concilio Romano anni 494, et Martinus primus in concilio primo Lateranensi an. 649, multos haereticos, et impia eorum scripta censurâ generali, nullâ propositione designata perstrinxere. Is damnationis modus olim fuit longè vulgator. 2º Damnati nonnunquam leguntur nonnulli libri, et quidam ex illis articuli, istâ duntaxat generali notâ, error. Hoc modo ex consilio doctorum Parisiensium usi fnèrè Guillelmus Parisiensis episcopus an. 1240, et Stephanus item Parisiensis an. 1277. 3º Jam diu invaluit usus et consuetudo proscribendi libros et propositiones ex illis extractas, sub variis indiscriminatim notis, seu, ut dicitur, in globo, nullâ factâ harunce notarum unicuique propositioni applicatione seu distributione. Quâ ratione Joannes XXII quinque articulos Joannis de Poliaco signillatim designatos reprobavit, tanquam falsos, erroneos et à doctrinâ sanâ devios. Eodem

modo sese gessere Sixtus IV contra Petrum de Osma ; Leo X contra Lutherum , Pius V , Greg. XIII , Urbanus VIII , contra Baium , Innocentius XI contra Molinos , Innocentius XII adversus librum cui titulus : *les Maximes des Saints* ; tandem Clemens XI contra Quesnel-lum.

Vulgatum hunc et ordinarium in Sede apostolice ferenda generalis censuræ modum se-
cutus est cleris Gallicanus. Plurimæ ab eo latæ
referuntur censuræ tom. I novæ collectionis
Commentariorum cleri Gallieani ; hæ omnes
in genere duntaxat et in globo pronuntiant ac
feriunt , unâ tantum exceptâ censurâ anni
1700 , quæ damnatis propositionibus singulis
singulas et proprias affingit notas ; quin et in
eadem censurâ propositiones 124 , 125 , 126 ,
127 , in globo ac respectivè proscribuntur , his
verbis : *Doctrina his propositionibus contenta , est
respecticè falsa , absurda , perniciosa , erronea ,
probabilitatis pessimus fructus*. Eundem cen-
suræ modum olim et nunc usurpavere nobi-
liores orbis catholici Academiæ , imprinis verò
sacra facultas Parisiensis. Ita an. 1277 , 1569 ,
1582 , 1514 et 1525.

Denique quod certè plenè decretorum est
ad vindicandam dictarum censurarum æquita-
tem , concilium Constantiense sess. 8 , 45 ar-
ticulos Wicleffii , sess. 15 , 50 Joannis Hus in
globo ac generatim damnavit , nullâ ipsius si-
gillatim inustâ censurâ notâ. Si ergo predictus
damnationis modus vitiosus foret , vitium illud
in ipsum generale concilium , hoc est universam
Ecclesiam refundendum esset , quod asserere
aut suspicari profectò nefas est viro catho-
lico.

Nec valet ad insirmandam dicti argumenti
vim , quod asserit anonymous , nempè theologos
Constantienses , singulos articulos antequâm
à synodo generatim et *in globo* dispungerentur ,
speciali et distributâ censurâ notâsse ; quæ
quidem censura in publicâ sess. octavâ con-
ciliî lecta fuit et approbata , uti testatur Vanderhar in novâ concilii Constantiensi historiâ.
Non valet , inquam ; namque ut cætera præ-
termittam , dicta theologorum censura specta-
bat duntaxat articulos 45 Wicleffii , non 50 Jo-
annis Hus ; multò minus alios ducentos et sexa-
ginta , quos eadem synodus generatim damnavit .
An dicent adversarii , istorum articulorum res-
pectu , censuram concilii informem fuisse ,
obscuram , confusam et ambiguam ? Adde cen-
suram hanc in acta concilii relatam non fuisse ,
sed incognitam delituisse ad annum usque

1697 , quo tenebris eruta fuit à recentiori his-
toriæ hujus concilii auctore.

Ex iis omnibus sic arguo : Is censuræ mo-
dus nec inutilis , nec imperfectus , multò minùs
noxius dici potest , qui à conciliis , SS. pon-
tificibus , clero Gallicano , sacris facultatibus ,
olim et nunc usurpatus fuit ; atqui modus ge-
neralis et indeterminatus damnandi propo-
sitiones , ut vocant , *in globo* ; constanter usur-
patus fuit à concitiis ; ergo , etc.

Respondeo 3º negando min. censuræ enim
in globo , generales quidem sunt , non autem
vagæ , ambiguae et æquivocæ , plenæ obscuri-
tatis et confusionis , ut calumniatur auctor li-
belli supra citati ; immo claræ sunt , et licet non
summè , aliquâ tamen ex parte evidentes ; plu-
rimùm siquidem occurrit discriminis , ut ad-
vertit illust. Bossuet. lib. 15 Variat. n. 162 ,
generales voces inter et vagas , ambiguas et
æquivocas : « Les termes vagues , inquit loco
citato , ne signifient rien ; les termes ambigus
signifient avec équivoque , et ne laissent dans
l'esprit aucun sens précis ; les termes enve-
loppés brouillent les idées différentes : mais
quoique les termes généraux ne portent pas l'é-
vidence jusqu'à la dernière précision , ils sont
clairs néanmoins jusqu'à un certain degré . »

Ita doctissimum præsul hæreticorum queri-
monias retundebat , qui conciliis Trid. defini-
tiones obscuritatis et ambiguitatis carpebant ,
eo quod generalibus verbis concepte essent ,
Porro , inquiunt præsules Gallicani p. 55 supra
citatae Epist. ad regem an. 1728 (idem dicen-
dum est de censuris generalibus , et *in globo*) :
« Ces jugemens ne sont ni vagues , ni ambigus ,
ni équivoques . S'ils ne portent pas l'évidence
jusqu'à la dernière précision , c'est-à-dire , s'ils
ne déclarent pas en détail quelle est la pro-
position qui est hérétique , quelle est celle
qui est blasphématoire , etc... , ce jugement
néanmoins est clair jusqu'à un certain de-
gré , c'est-à-dire , il nous apprend clairement
qu'il n'y a aucune des propositions condam-
nées qui ne soit répréhensible . »

Atque hinc etiam facilè solvit aliud novato-
rum argumentum contra prædictas censuras ;
quasi nullum possit ipsis assignari objectum de-
terminatum ; non ita est profectò ; etsi enim ex
illâ generali censurâ certò discerni non possit
quæ præcisè proposatio hæretica sit , erronea
vel tantum temeraria ; duo tamen certò con-
stant. Primum , nullam esse ex damnatis pro-
positionibus quæ non mercatur aliquam nec-
tam , eas omnes perniciose esse , periculo-

sas, fidei aliquo modo nocivas; alterum, nullam esse notam ex assignatis, que non alicui saltem competit propositioni; que duo sufficiunt ut quisque fidelis damnatas propositiones aversetur, et nullam ex iis admittat.

Totum istud egregiè explicant p̄esules Gallicani loco supra citato : « Ces sortes de jugemens (*in globo*), usités dans l'Eglise, comme on l'a vu, PRÉSENTENT CLAIREMENT ET DISTINCTEMENT UNE VÉRITÉ DÉTERMINÉE, en tant qu'ils assurent les fidèles que les propositions condamnées sont dangereuses dans la foi, qu'elles renferment quelque venin, qu'elles s'écartent en quelque chose de la vérité catholique. Par cet endroit ces sortes de jugemens nous régulent dans l'ordre de la foi.... Il n'y a qu'à lire les Professions de foi que Martin V dressa à la fin du concile de Constance.... on y verra clairement que ce pape regardait des censures portées sous des qualifications respectives, comme appartenantes au dogme, et comme servant à diriger les fidèles dans l'ordre de la foi. » Nihil certè luculentius ad vindicandas prædictas censuras à dictieriis quibus eas insimulare conantur adversarii.

Dices 5°, cum auctore citati libelli : Plurima sunt quæ longâ annorum serie ab omnibus probata et recepta fuere, quæ tamen subinde vel tanquam falsa rejecta sunt, vel in examen iterum adducta tanquam dubiæ auctoritatis. Talia sunt, 1° summorum pontificum ante Siricum decretales Epistolæ, 2° Libri qui sub nomine S. Dionysii circumferuntur, qui ab eruditis inter suppositios fœtus jam amandanatur. 3° Epistola S. Leonis ad Flavianum in concilio Chalcedonensi expensa et retractata, quanquam jam à multitudine episcoporum approbata. Tale denique Eugenii IV decretum, seu instructio ad Armenos data, à cuius doctrinâ circa materiam sacramentorum Confirmationis et Ordinis discedere, religioni non ducunt quamplures theologi. Porrò, inquit auctor citatus, melior non est conditio bullæ Urbani VIII, quam Epistolæ S. Leonis, aut decreti Eugenii IV.

Respondeo, mirnm profectò auctorem hunc non vidisse, aut dissimulasse, quantum prædicta exempla à re nostrâ præsenti remota sint et aliena. In 1° et 2°, quæstio duntaxat vertitur de authenticitate Decretalium ante Siricum, et librorum sancti Dionysii; utrum sci-licet eorum essent sub quorum nominibus circumfercantur : ast quæstio nostra instituitur e auctoritate bullæ Urbani VIII, id est, bullæ

dogmaticæ ad omnes fideles directæ, et ab epis-copis expressè aut tacite acceptatæ; quantum ista distent, quis non videat?

Tertium etiam exemplum ex pretensi retractatione dogmaticæ S. Leonis ad Flavianum Epistolæ, ab anonymo præpostero omnino apponitur. Namque 1°, ut observat Natalis Alexander dissert. 42 Hist. Eccles. seculi V, dicta Leonis Epistola à multitudine episcoporum Italiæ, Galliæ, etc., approbata, lydius veluti lapis fuit ad quam de fide pronuntiatum est; unde, cùm actione primâ de fide S. Flaviani quereretur, Paschasinus Lucentius Sedis apostolicæ Legati, Maximus Antiochenus et alii dixeré : « Sanctè et integrè, et catholicè exposuit beatæ recor-dationis Flavianus; siquidem fidei ejus ex-positione cum beatissimi atque apostolici viri papæ romani epistolâ concordat. » 2° Actione secundâ lectis symbolis Nicæno de Constantinopolitano, duabus S. Cyrilli synodis epistolis, et S. Epistolâ, haec à synodo nominatim probata fuit his verbis : « Haec Pa-trum fides; haec Apostolorum fides.... ana-thema ei qui non ita credit. Petrus per Leonem locutus est. » 3° Actione quartâ, iterum rogati Patres, quid landatâ de Epistolâ censem-ent, suo singuli ordine responderunt, symbolis Nicæno et Constantinopolitano consen-tanciam esse, nec non fidei à S. Cyrillo in Epistolis expositæ, idcōque se illi subscrispsisse.

An ex istâ postremâ agendi ratione concilii et securâ Ægyptiorum subscribendi recusatione colligeret anonymous, præfatam Leonis Epistolam in examen adduetam fuisse tanquam dubiæ adhuc auctoritatis? Verū, si ita est, ergo dogmatica S. pontificis definitio à multitudine episcoporum Ecclesiæ dispersæ, et à Concilio œcuménico plures solemniter approbata, poterit denuò retractari, et velut dubiæ auctoritatis haberi; videat auctor num istud admittere velit? Quod autem spectat Ægyptiorum subscribendi recusationem, ex solâ actionis quartæ inspectione manifestè liquet, eam non ex oppositione sancti Leonis ac synodi doctrinæ ortam esse, sed ex quâdam erga futurum mox eligendum in locum Dioscori orthodoxum patriarcham observantiâ; nempe usitatam esse suarum regionum præsumebant præsules Ægyptii, ut ipsi non nisi post post patriarcham fidei definitionibus subscriberent.

Quòd si dictis acquiescere nolit anonymous, et contendat banc sancti Leonis Epistolam in concilio Chalcedonensi non fuisse habitam uti definitionem fidei, sed eam tanquam dubiæ aue-

toritatis fuisse retractatam; audiat Bellarmine lib. 2 de Eccles. cap. 19: *Sanctus Leo miserat Epistolam ad concilium, non ut ultimam et definitivam sententiam, sed ut instructionem. Si ita sit, non ergo mirum quod iterum expensa fuerit, neque inde merito colligi potest bullam dogmaticam ad omnes fideles directam, etc., posse similiter iterum retractari, et adhuc haberi tanquam dubiae auctoritatis. Verum de his alibi ubi de Ecclesiâ.*

Denique, quod repetit auctor ab exemplo decreti Eugenii, nullatenus noet, immò plurimum nobis fayet. Nusquam enim definitivum summus pontifex, unctionem in Confirmatione, et perfectionem instrumentorum in Ordinatione, esse materiam essentialiem, aut solam, aut etiam partiale; sed hoc unum duntaxat, utramque materiam, sive essentialis illa sit, sive integrans tantum, aut accidentalis (quod quidem decreto suo non determinat Eugenius) necessariò usurpandas esse juxta ritum Ecclesiæ romanæ; quemadmodum ergo nullus est orthodoxus theologus qui inficiari istud merito possit; ita nec negare, damnatas merito ac damnandas esse propositiones Baii, quas confidere Pius V, Gregorius XIII et Urbanus VIII, quod unum hic contendimus. Adde istud decretum non ad universalem dirigi Ecclesiam, sed post solutam Florentinam synodus ab Eugenio latum fuisse ad instruendos Armenos, unde dici solet: Decretum pro instructione Armenorum; iterum ergo præsens exemplum non est ad rem.

Cætera quæ opponunt Baii patroni, levia omnino sunt ac nullius roboris, atque ex dictis aut ex mox dicendis nullo negotio dilui possunt.

ARTICULUS V.

An bullæ Urbani VIII sit lex dogmatica.

Ex dictis, ubi de notis theologicis art. 1, parag. 2, quinque sunt dogmatici Ecclesiæ judicij præcipui ac essentials characteres. 1º Regula est asensus interni, ac proinde debet aliquid præcipere credendum... 2º Irreformabile esse debet et prorsus immutabile; definit enim veritates revelatas aut cum iis certò et indivulse connexas... 3º Universale est; scilicet ubi semel latum est, omnia subinde loca et tempora respicit, ac proinde omnes ubique sparsos fideles obligat... 4º Habet pro objecto, non meras voces, sed ipsam dogmatis substantiam, eamque si perversa sit, sub debitâ notâ perstringit... 5º Judicij dogmatici æquitas aut injustitia non aliunde probari potest, quam ex ipsius conformitate aut oppositione cum Scri-

pturis et traditione; his quinque characteribus judicium dogmaticum essentialiter discrepat à lege discipline. His positis, sit

Conclusio. Bulla Urbani vera est lex dogmatica, verum est dogmaticum judicium.

Probatur 1º Quinque supradicti legis dogmaticæ characteres ipsi apprime competunt. 1º Praecipit aliquid credendum, nempe nullam esse ex damnatis propositionibus que non mereatur aliquam notam; et vice versa, nullam esse ex assignatis notis que non in aliquam saltem cadat propositionem. 2º Irreformabilis est et prorsus invariabilis; sic enim loquitur summus Pontifex: *Hac perpetuò valiturà Constitutione, etc.* 3º Dirigitur ad omnes Ecclesias et fideles; ut patet ex contextu: *Nulli ergo hominum licet hanc paginam nostras confirmationis.... infringere, etc.* 4º Perversam Baii doctrinam sub iisdem notis reprobat, quibus Pius V et Gregorius XIII eam jam antea damnaverant: *Hac perpetuò valiturà Constitutione, inquit Urbanus, prædictas Constitutiones (Pii V et Greg. XIII) perpetuò confirmamus et approbamus.* 5º Qui prædictam Urbani bullam propugnant, nituntur potissimum ipsius conformitate cum Scripturâ et traditione; qui verò eam impugnant, ejusdem oppositionem cum immotis fidei nostræ regulis, Scripturâ et traditione prætendunt. Ergo quinque characteres judicio dogmatico speciales competit bullæ Urbani VIII, ac proinde merito appellatur vera lex dogmatica.

Probatur 2º. Tam bulla Urbani nuncpari potest ac debet lex dogmatica, quam bullæ Leonis X adversus Lutherum, Innoc. XI adversus Molinos, Innoc. XII adversus librum cui titulus: *Maximes des Saints*; in istis etenim bullis, quemadmodum et in bullâ Urbani, plurimae damnantur propositiones *in globo* sub variis respectivè notis; quin et in bullâ Innoc. XII, non apponitur nota *hereseos*, quæ reperitur in presenti bullâ Pii V, quam confirmat Urbanus VIII; atqui fatentibus etiam adversariis, prædictæ Leonis X, Innoc. XI et XII, bullæ vera sunt dogmatica Ecclesiæ judicia; ergo, etc.

Probatur 3º. Si quid obstaret quin bulla Urbani esset lex dogmatica, maximè quia dogmaticum judicium debet habere objectum determinatum; nullum autem illi assignari potest: atqui ista ratio omnino est infirma. Tum quia idem opponi potest adversus præfatas Leonis X, Innoc. XI et XII Constitutiones, quas tamen, ut diximus, veras esse leges dogmáticas, ultra consistentur adversarii; tum quia, ut antea vi-

dimus ex præsulibus Gallicanis citatâ Epist. ad regem an. 1728 , hujusmodi judicia *in globo* , clarè et distinctè exhibent istam veritatem determinatam , scilicet , nullam esse è damnatis propositionibus quæ non sit in fide periculosa , aliquo pacto fidei nociva , quæ non mereatur aliquam ex assignatis in censurâ notam.

ARTICULUS VI.

Quis sit genuinus ac legitimus predictæ bullæ sensus.

Pius V , in bullâ adversùs Bainum , ab Urbano VIII renovatâ et confirmatâ , post enumeratas et damnatas propositiones adjicit : « Quas quidem sententias , stricto coram nobis examine ponderatas , quanquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent , in rigore ac proprio verborum sensu ab auctoribus intento hæreticas , erroneas , suspectas , temerarias , scandalosas , et in piis aures offensionem immittentes respectivè.... damnamus . » Hinc celebris exoritur quæstio de famoso commate , seu virgulâ , an scilicet et ubi collocanda sit ; an post verbum istud , possent , an verò post verba ista , *sensu ab auctoribus intento* ; ex illius enim virgulæ existentiâ vel suppressione , aut variâ transpositione , longè diversus exurgit bullæ sensus.

Bajaniste et Jansenistæ contendunt delendum esse comma post verbum *possent* , et adjiciendum post ista alia verba , *sensu ab auctoribus intento* ; nempe ut Baii propositiones censuræ subducant , innuentes eas in rigore ac proprio verborum sensu à Baio et aliis intento , sustinere posse. Caeteri verò theologi docent , virgulam apponendam esse post verbum istud , *possent* ; ita ut sensus sit : quanquam nonnullæ è damnatis propositionibus aliquo pacto sustineri possent , eas tamen in rigore et proprio verborum sensu ab auctoribus intento damnamus. Juxta hanc ultimam sententiam sit

CONCLUSIO. — Famosum comma in bullâ Pii V collocari debet post verbum *possent*.

Probatur 1º , quia in archetypis bullarum Pii V , Greg. XIII et Urbani VIII , post verbum *possent* reperitur dictum comma , ut constat ex authentico exemplari quod traditum fuit Synnichio et Papio à cardinalibus Spadâ , Pamphilio et Falconerio. Scilicet cùm præfati Synnichius et Papius Lovaniensium deputati , Romæ contentiosius agerent circa bullam Pii V , Urbanus VIII , ad sedandas contentiones excitatas occasione diversitatis exemplariorum dictæ

bulle , et mandavit ex archivio supremæ et universalis congregationis , et ex matrice actionum quæ in eodem archivio conservantur , extrahit et diligenter collationari , ac imprimi exemplar bullæ præfatae ; illudque sic extractum , collationatum et impressum eisdem Synnichio et Papio per cardinales Spadam , Pamphilium et Falconerium consigui , ipsique insuper significari suæ Sanctitatis mentem ac voluntatem esse , ut eidem exemplari sic consignato fides adhibeatnr , etc. » Verba sunt decreti Congregationis generalis eâ occasione habitæ die 26 junii an. 1644 ; idem etiam habetur in Epist. sancti Officii ad internuntium Bruxellens. 5 decembri an. 1644. Porrò in dicto exemplari famosum comma extat post verbum *possent* ; ergo , etc. Decretum et epist. laudata referuntur in collect. historicâ bullarum pag. 49 et 53.

Probatur 2º ex disertâ Baii confessione die 24 martii an. 1580 , his verbis : « Ego Michael Baius.... agnoscet et profiteor me ex variis colloquiis cum R. P. Francisco Toletto.... eō perductum esse ut planè habeam mili persuasum , eardum omnium sententiarum damnationem atque prohibitionem jure meritò que , ac nonnisi maturo iudicio ac diligenter discussione præmissis factam esse. Fator insuper plurimas ex iisdem sententiis in nonnullis libellis à me olim et ante emanatam Sedis apostolicæ super iis censuram conscriptis et in lucem editis contineri et defendi etiam in eo sensu in quo reprobantur . » Audis ipso confidente Baio , *jure meritò reprobatas fuisse propositiones* , et quidem *eo sensu quo ipse in libellis à se conscriptis olim eas defenderat*. Nil certè luculentius in rem nostram.

Probatur 3º expressis tum Duacenæ , tum Lovaniensis Facultatum testimoniis. Duacena in citato lib. cui titulus : *Veritas et æquitas censuræ* , postquam probavit nullas ex 76 propositionibus in proprio et obvio sensu esse orthodoxas , sic habet : « Intelligent anonymi sententias ex damnatis 76 nullas sustineri posse in rigore et proprio verborum sensu quem intendunt , et hoc decisum esse ab Urbano VIII. » Et rursus , post recensitam Urbani bullam : « Credimus definitum esse bullâ Pontificiâ , nullas ex his propositionibus non esse hæreticas , scandalosas , temerarias respectivè.... in rigore et proprio verborum sensu ab assertoribus intento totis libris , ac maximè obvio , quem Facultas ipsa Lovaniensis assecuta est olim luculentâ in-

• genuâque explicacione illustriss. Vercellensis
 • episcopi et apostolici per utramque Germania-
 • niam nuntii jussu ac voluntate concepta , et
 • hunc ipsum reprobum sensum Estius Sylviusque
 • persecuti sunt.... Nec aliud optat
 • Sedes apostolica et rex catholicus , nisi ut
 • Universitates omnes concordi suffragio....
 • eundem sensum configant. » Affirmant doc-
 • tores Duacenses definitum esse ab Urbano
 • 76 , notatas propositiones in rigore et proprio
 • verborum sensu ab assertoribus intento su-
 • neri non posse ; censem ergo non delendum
 • sed apponendum esse famosum comma post
 • verbum *p ssent.*

Facultas Lovaniensis idem testatur tum in memorata declaratione nuntio apostolico exhibita , tum in altera pleniori declaratione anni 1701 , his verbis : « Has propositiones (Baii) à Pio V et aliis pontificibus rectè ita damnatas affirmamus , ut in rigore et proprio verborum sensu ab assertoribus intento respec- tivè sint haereticæ , erroneæ , etc. , ac omnes falsæ , quod majores nostri luculentæ editæ olim à se declaratione demonstrarunt , ea- rumque contradictione consequenter veræ ; ergo , etc.

Probatur 4º , quia card. de Lugo die 26 octobris 1644 , testatus est se archetypam Pii V bullam et primum hujuscem bullæ authogra- phum diligenter inspexisse , item et authenti- cum Francisci Toleti ejusdem bullæ exemplar ; in his autem deprehendisse famosum comma réperiri post verba ista *sustineri possent*. Ergo , etc. Fingit editor operum Baii part. 2 , pag. 259 , « post Toleti mortem comma in au- tographo ipsius ab his insertum fuisse , quo- rum interererat , ut eò loci insereretur. » Ve- rūm gratis omnino ac sine illo fundamento illud affirmat. Adde , dato quòd post Toleti mor- tem vitiari potuerit ipsius exemplar , quā tan- dem ratione in bullam archetypam et primum ipsius exemplar fraus irrèpere potuisset ?

Probatur 5º , quia nisi dicta virgula collo- canda foret immediatè post verbum *possent* ; romana censura inepta esset et absurdaria , in- justa , et contra communem ac receptum Ecclesiae usum in proscribendis propositionibus . 1º Inepta foret et absurdaria ; quid enim absurdius et summo pontifici injuriosum magis lingi potest , quam damnare propositiones , quas ipsem̄ pontifex fatetur sustineri posse in proprio verborum sensu ? 2º Injusta ; quid iniquius quam samam verborum formam , propositiones in se et in genuino , obvio et ab auctoribus in-

tento sensu proscribere , eò quòd vitiosus sensus malignè ac distortè iis asungi potest ? Si ita est , nullus erit Scripturæ aut traditionis textus à censurâ immunis , nullus qui gravissimâ non possit censurâ consigi. 3º Innitata ; hic enim est Ecclesiæ usus , haec praxis , à quâ procul dubio non recessere summi Pontifices Pius V , Greg. XIII et Urbanus VIII , ut cùm aliquas propositiones simpliciter et absolutè dannat , non in alieno et extraneo , sed in proprio , naturali , obvio et ab auctoribus intento eas spectet ; id exigit justitia ; neque pro suâ summâ aequitate , sanctitate ac sapientiâ , sese aliter gerere potest Ecclesia iugi Spiritus sancti influxu instructa.

SOLVUNTUR OBJECTIONES. — Laudatus antea anonymous et auctor recentior libri cui titulus , *Ethica amoris* , tom. I , prolegom. 6 , cap. 2 , paragr. 7 , momenta ferè omnia colligunt et adoptant quibus haec tenus usi sunt Bajanistæ ut probarent delendum esse famosum comma post verbum *possent*. Momenta haec summarim hic referemus et solvemus.

Dices 1º : Card. Granvellanus epist. ad Morillonum datâ die 15 novembris 1567 , fatetur aliquas è damnatis propositionibus *in rigore* , *aliquo sensu exponi posse* ; ergo , etc. — Respondeo ita quidem scripsisse Granvellanum , sed quid indè ? nihil prorsus. 1º Non ait dictus cardinalis propositiones *in proprio verborum sensu ab assertoribus intento defendi posse* , de quo hic potissimum quæstio. 2º Dùm haec scriberet , præ oculis certè non habebat pontificiam bullam ; nonnulla enim addit , alia detrahit de textu bullæ , v. g. , *notas haereseos et temeritatis*. 3º Bullæ exemplar quod penè erat card. Granvellanum , quodque postmodum Lovanium misit , interpunctis distinctum non erat ; sciœcet exemplar illud extractum fuerat , non ex Archiviis , sed ex commentariis publicis , in quibus , ut dicimus postea , bullæ jacebant absque interpunctionibus.

Dices 2º : In Epist. Morillonii ad card. Granvellanum datâ die 20 junii an. 1569 , haec verba leguntur : *Nonnullas propositiones , defendi posse in rigore et proprio verborum sensu ab assertoribus intento* ; ergo , etc. — Respondeo dicta verba non esse Morillonii , uti callidè innuere videtur recentior operum Baii editor parte 2 , pag. 256 , sed ipsiusmet Baii , qui tunc temporis censuræ subscribere recusabat , cui deinceps sese subjicit instrumento publico declarans die 24 martii an. 1580 , et planè per- suasum habere earum omnium sententiarum

« damnationem jure meritōque factam fuisse... et plurimas ex iisdem sententiis in nonnullis libellis à se olim conscriptis contineri et defendi , etiam in eo sensu in quo reprobantur. » Hic certè editoris fides desideratur.

Dices 5º : Decretum academie Lovaniensis die 29, decembris anni 1567, hæc habet : « Certe sententiae respectivè damnantur tanquam erroneæ.... quanquam earum nonnullæ aliquo pacto sustineri possent in rigore et proprio verborum sensu ab assertoribus intento ; ergo, etc. Respondeo 4º, prætensum illud decretum non esse genuinum Facultatis Lovaniensis opus, sed solius Cornelii tunc Decani Facultatis et postea Gandavensis episcopi, aut ad summum quorumdam duntaxat doctorum Baio faventium ; hinc dictum opus, tum in MS. tum in novâ editione à Gerberonio adornatâ, parte 2, pag. 66, non inscribitur : Decretum Facultatis Lovaniensis, sed simpliciter : Attestatio Cornelii Jansenii Decani Facultatis Lovaniensis. Ubi adverte, quod ex causâ Quesnelii art. 3, pag. 166, constat, rēgrē tulisse Quesnellum sic inscriptum fuisse istud decretum ; unde cùm postmodum præcesset typis historiae Congregationum de Auxiliis, primus auctor fuit, ut sub hoc specioso titulo vulgaretur : Instrumentum authenticum Facultatis Loraniensis.

Respondeo 2º : Esto dictum decretum genuinum sit Facultatis Lovaniensis factus, nihil exinde commodi accederet adversariis; ipsa siquidem Facultas ab hâc suâ priori sententiâ manifestè recessit, atque agnoverit propositiones in proprio verborum sensu ab assertoribus intento fuisse damnatas. Ita constat, tum ex duplice hujuscce Facultatis Declaratione an. 1585 et 1701, verba inter probationes retulimus; tum ex Commentariis ejusdem Universitatis pag. 567 et 569.

Dices 4º : Cunerius Petri, qui fuit unus ex Baii discipulis opusculo adversus eundem Baium edito, in p̄fatione comma refert post verba, sensu ab assertoribus intento ; id testatur collector operum Baii parte 2, pag. 236 : ergo, etc. Respondeo inter edita Cunerii opera non legi verba laudata; neque ulla idoneo teste, aut authentico instrumento evincent adversarii ita legi in manuscriptis. Evidem Gerberonius testem appellat auctorem documentorum ad historiam academie Duacensis pertinentium ; is autem Quesnellius est, qui nec testari audet à se visum illud Cunerii scriptum , quiq; et ipse ad Gerberonium remittit. Ita professi Baii ac Jansenii defensores, scipios mutuò in pro-

priâ causâ, et testes, et judices appellant ac laudant. Variis momentis probat auctor historie Congregationis de Auxiliis , sub nomine Theodori Eleutherii, laudatum Cunerii textum falsitatis ac interpolationis merito suspectum esse. Adde Cunerii auctoritatem disertis testimoniis antea laudatis neutiquam posse officere.

Dices 5º : Plurima extant exemplaria et MSS. codices in quibus comma desideratur post verbum, possent. 1º In ipso bullæ exemplari quod Franciscus Toletus Româ Lovanium attulit, nulla legitur interpunctio. 2º Quinque extant codices MSS., in quibus, teste Gerberonio parte 2 operum Baii pag. 236, 257, post verba: Ab assertoribus intento, reperitur ; addit in uno ex illis totam clausulam, quanquam nonnullæ aliquo pacto, etc. intra parenthesim contineri. 3º Dominus de Saint-Amour Diarii parte 2, pag. 64 et 65, affirmat penè se habere exemplar bullæ Urbani VIII, Romæ typis excusæ an. 1642, in quo famosum comma legitur post verba mox relata ; ergo , etc.

Respondeo 1º, quidquid sit de laudatis MSS. et exemplaribus , totum istud dissidium circa commatis additionem jamdiu compositum esse debere postquam jussu Urbani VIII, ut antea diximus, ad fidem autographi Vaticani descriptum fuit ac typis editum exemplar bullæ Pii V, ipsisque Sinnichio et Papio deputatis academie Lovaniensis, coram notario et testibus traditum ac consignatum fuit die 26 junii an. 1644 ; in illo siquidem exemplari comma legitur post verba : sustineri possent, et ante ista, in rigore et proprio, etc. Hâc responsione utuntur Duacenses in libro antea laudato, Veritas et æquitas, etc.

Respondeo 2º sigillatim ad singula. Ad primum, falsum est nullam legi interpunctionem in exemplari quod Româ Lovanium attulit Toletus. Comma se vidisse testatur card. de Lugo , ut antea notavimus. Idem testatur Ripalda tom. 5 de Ente supernat. disput. 1, sect. 2, his verbis : « Apud me extat Bulla originaria Greg. XIII , impressa Romæ , 1579 , tradit card. Toleti qui ex commissione Greg. XIII, causam Michaelis Baii conclusit.... in eâ manifestum est comma post verba SUSTINERI POSSENT..... quare mirari non desino audaciam Baiianorum, qui fallere volunt in re, in quâ apertæ falsitatis et fallacie convinci possunt. » Ad secundum, laudati à Gerberonio MSS. codices, utpote obscuri, incogniti, nullo publico instrumento muniti , plerisque inter se variantibus, eodem fatente Gerberonio, nullam

certè merentur fidem, neque ullatenus præponderare possunt auctoritati dicti illius authentici exemplaris, quod jubente S. pontifice Urbano deputatis Lovaniensibus coram notario et testibus traditum fuit, in quo comma legitur post verbum, *possent*. Quod autem spectat dictam parenthesim, ibidem candidè fatetur Gerberonius, *recentiore manu ridenti delineatam*.

Ad tertium, fateor in exemplaribus bullæ Urbani Romæ typis excusæ an. 1642, deesse famosum omnia post verbum, *possent*; verum contendimus id dandum vitio et incuriae typographi, quod exinde manifestè constat tum quia in exemplaribus in Belgio et deinde Coloniæ codem anno excusis restitutum fuit dictum comma jussu ac voluntate Urbani qui id nuntio apostolico tunc Coloniæ degenti mandaverat; tum quia an. 1644, idem S. pontifex bullam Romæ novis typis edi curavit collocato commate post verba, *sustineri possent*; hæc autem editio cæteris longè præstat, cùm à sancta Sede declarata fuerit authenticæ, huicque præ aliis omnibus standum esse præscriperit.

Atque ut utrius posteriori responsioni major lux assulgeat, et adversariorum argumenta ex MSS. et exemplaribus petita dissipentur ac penitus evanescant.

Observandum. 1º, cum card. de Lugo, bullatum pontificiarum duo manuscripta Romæ asservari; primum est ipsummet authographum quod in archiviis sancti Officii deponitur; alterum est exemplar autographi quod in *Regesto*, ut aiunt, summi pontificis reponitur. Autographum interpunctis distinguitur; exemplar non item, nullas habet interpunctionum notas. Porrò codem cardinali teste, idque ex curiæ romanæ praxi constat, quotquot conceduntur et per provincias diriguntur dictarum bullarum exemplaria (nisi aliter expressè mandaverit S. pontifex), exscribuntur juxta fidem Regesti, non verò juxta autographum quod in archiviis asservatur, ac proinde exemplaria illa nullas habent interpunctionum notas.

Observandum 2º, in causâ Baii quinque potissimum exemplaria bullæ Pii V Româ Lovanium missa fuisse.

Primum anno 1567 à cardinali Granvellano ad Morillonum directum fuit; virgulis et punctis distinctum non erat, juxta morem, ut mox advertimus curiæ romanæ.

Secundum an. 1580 à Francisco Toleto pontificis legato, dein cardinali, Lovanium allatum fuit; in eo comma jacebat post verba *sustineri possent*. Ex autographo exscriptum fuerat exem-

plar illud ex speciali S. pontificis Greg. XIII. mandato, qui id ita jussérat, ut scilicet è ratione obviam ieretur novis Baii cavillationibus, qui editis apologiis contendebat ac plerisque facultatis doctoribus persuaserat, juxta bullæ pronuntiatum, *nonnullas è dñanatis propositiūnibus sustineri posse in sensu ab assertoribz intento*. Jussa pontificis feliciter executus est Toletus, siquidem Baium et ipsam facultatem Lovaniensem ad puram et simplicem bullæ acceptationem adduxit. Ista constant ex publico Baii instrumento propriæ manu subscripto die 24 martii anni 1580, et ex actis Facultatis quæ refulimus cap. 1.

Tertium eodem anno 1580, promovente Toleto à Greg. XIII ad Baium et facultatem Lovaniensem missum fuit, ut in suâ priori perā et simplici subscriptione firmarentur. Primum istud est publicum et authenticum bullæ exemplar quod in Belgio comparuit; scilicet, ex jussu S. pontificis, nec Morillonius, nec Toletus, cuiquam potestatem fecerant describendi exemplaria quæ penès se habebant.

Ita testatur Morillonius Epist. ad card. Granvellanum die 20 junii an. 1569. Idem etiam declarant relata à Gerberonio Facultatis Lovaniensis acta an. 1580: « His feliciter peractis » D. Cancellarius de copiâ bullæ, ut hic relinquatur, mentionem suggestit. Ad quod respondit præfatus D. Franciscus Toletus, non se habere in mandatis ut copiam ejus relinquatur, sed acturum se apud suam sanctitatem, mox ubi Romam redierit, ut ea transmittatur. » Quod quid m' executus est, ut constat ex Brevi Gregorii XIII, die 15 junii ejusdem an. 1580, in quo sic legitur: « Mittimus exemplum publicum litterarum sanctæ memoriae Pii V, quas tum per litteras, tum per dilectionem filium Franciscum Toletum postulasti. »

Porrò, in dicto Greg. XIII exemplari virgulæ et puncta interposita non erant quibus figeretur bullæ sensus. Constat 1º ex Macario Havermans aperto Baianistâ, qui id disertè testatur *Defensione Tyrocinii*, pag. 75: « Quantum, inquit, ad originalem copiam bullæ Româ Lovanium transmissam, illa nulla habet commata. » 2º Idem testatur alter Baii discipulus, auctor libri cui titulus: *Via pacis*, pag. 59. 3º Idem manifestè patet ex eo quod Facultas Lovaniensis dictum Gregorii exemplar edi curavit; solis autem oculis opus est ut detegatur in iis nullas esse interpunctiones. Ubi obiter adverte, quod cùm Jansonius et Janseniuss asserunt in illo exemplari nullum repe-

ARTICULUS VII.

riri comma post verba, *sustineri possent*, rectè quidem affirmant; ast ex sincerâ fide addere debuissent, nullas omnino in integro contextu reperiri interpunctiones.

Quartum exemplar est anni 1642, Romæ typis excusum. Istud primum est publicum et authenticum exemplar in quo reperiuntur interpunctiones. Evidenter in eo desideratur comma post verbum, *possent*; verum id errori typographi imputandum; unde, ut mox annotavimus, jubente S. pontifice, eodem anno in editione Colonensi restitutum comma.

Quintum denique exemplar est anni 1644. Ex archiviis juxta fidem autographi exscriptum fuit; ac coram notario et testibus traditum et consignatum deputatis Lovaniensibus à tribus cardinalibus, cum mandato apostolico ut eidem sic consignato fides adhiberetur; in eo autem constantissimæ fidei exemplari, famosum comma collocatur post verba, *sustineri possent*.

Observandum 3º, MSS, codices, exemplaria, aliaque instrumenta quæ ab adversariis, post Gerberonium secundâ parte operum Baii pag. 256 et sequent., nobis opponuntur, ea omnia ante annum 1642 fuisse exscripta. Ita liquet ex die hisce instrumentis oppositâ.

Ex his omnibus manifestè patet, adversariorum argumentum ex MSS. et exemplaribus petitum, nullius omnino esse roboris, atque magis iis nocere quam faveat. Enimvero MSS. exemplaria, aliaque instrumenta nobis objecta, annum 1642 antecedunt; constat id ex sola horumce monumentorum inspectione; atqui ex dictis ante annum 1642 et 1644, nullum vulgatum fuit publicum et authenticum Bullæ exemplar interpunctionum notis distinctum; siquidem tria duntaxat recensentur ante id temporis exemplaria, Morillonii, Toleti et Greg. XIII, ad Baium; duo priora ex dictis nullatenus fuere communicata; tertium quod evasit publicum non erat interpunctis distinctum; ergo, etc.; unde prefata haec omnia ab adversariis nobis objecta exemplaria, interpolata, apocrypha, in plerisque essentialibus discrepantia, nullius planè sunt auctoritatis. Scilicet quo tempore plurimum poterat in academiâ Lovaniensi Baius, exscripta fuere isthæ exemplaria à privatis eidem Baio faventibus, qui pro suis præjudiciis virgulas et puncta bullæ adjecere. Quid autem mirum, si Baius ejusque associæ, qui bullam distortè et oblique interpretabantur, eamdeni exscribendo et puncta interserendo vitiaverint?

Nomadilla propomuntur et expenduntur quæsita ad perfectam dictarum Pii V, Gregorii XIII, Urbani VIII, bullarum intelligentium planè necessaria.

Quæres 1º, quis sit numerus propositionum per Constitutionem Pii V damnatarum? — Respondeo eas non eodem ab omnibus numero referri. Alii 76 duntaxat numerant; ita plerique Lovanienses. Alii 79; ita Suarez, Ripalda, etc. Alii tandem 80 recensent. Verum diversus is computandi modus bullæ substantiam minimè attingit. Ratio autem hujuscem diversitatis exinde orta est, quod in primitivis bullis Româ Lovanium transmissis, propositiones omnes, uti antea notavimus, continentur ac junctim referantur absque ordine et ullâ interpunctionum notâ; unde, cum postmodum à theologis transcriptæ sunt dictæ bullæ, adjecti fuere propositionibus numeri, quo commodiùs scorsum citari possent: quia verò à nonnullis eadem Propositio dividitur in plures, ideò in aliquibus exemplaribus major, in aliis verò minor propositionum numerus occurrit.

Quæres 2º, an omnes propositiones à Pio V damnatae, falsæ sint in sensu obvio, proprio et naturali. — Respondeo affirmativè. Ad hoc enim satis est ut propositio in proprio et naturali sensu vera, non possit simpliciter et absolutè damnari; atqui ita est, ut constat ex fusè dictis et probatis tom. 3, ubi de notis theologicis pag. 367 et seq.; ergo, etc. Etverò ut ratiocinatur Steyärtius loco ibidem indicato, eodem modo judicandum est de veritate in ordine ad censuram, ac de falsitate in ordine ad approbationem; atqui propositio in sensu proprio et naturali falsa, simpliciter et absolutè approbari nequit; ergo, etc.

Quæres 3º, an omnes propositiones in bullâ comprehensæ falsæ sint, et damnatae independenter à censuris quibus contrarias sententias notant. — Antequam respondeam, observa 1º, in propositionibus damnantibus aliquam doctrinam duo posse distinguiri, scilicet, *dictum*, seu doctrina in quam censura cadit; et *modus* seu censura quâ doctrinam illam notat ac configit... Observa 2º, inter damnatas Baii propositiones plures esse quæ doctrinam aliquam non solum rejiciunt, sed et certâ quâdam censurâ infamant; tales sunt 15, 18, 24, etc... Observa 3º, orthodoxos Theologos consentire præfatas omnes propositiones ratione *dicti* seu doctrinæ, vel saltem ratione *modi* seu censuræ,

imò et plerasque ratione utriusque, *dicti scilicet et modi*, vitiosas esse, falsas, ac justè meritòque damnatas; ast nonnihil dissentiant inter se, an item sentiendum sit de omnibus dictis propositionibus, utrum scilicet omnes vitiosae sint et falsae in se præcisè spectatæ, independenter à censuris quibus oppositas sententias notant. Alii cum Ripaldū, Steyaërt., aliisque Lovaniensibus et Duacensibus infra citandis parti affirmanti assentiuntur. Alii verò parti neganti favent; ita Suarez, Vasquez, Tolletus, Bellarminus, Norisius. Sententiam hanc avidè arripuit Jans. lib. 4 de Statu nature lapsæ, sed consilio planè diverso à mente dictorum auctorum, nempe ut eā viâ Baii doctrinam circa varia capita à censurâ eximeret. His positis,

Respondeo, recensitas in bullâ propositiones quæ censuram continent, non solum ratione modi, seu propter censuram, sed etiam ratione dicti, seu propter doctrinam, justè meritòque damnatas fuisse.

Prob. 1º ex celebri supradictâ Declaratione Lovaniensi an. 1585, in quâ, ut observat Steyaërt. tom. 1º opuscul. pag. 195, idque ex sola inspectione patet, *sic refelluntur articuli Baiani, ut fas sitas eorum ubique demonstretur, ETIAM INDEPENDENTER AB ACERBITATE CENSURE QUAM CONTINENT*; ergo, etc.

Prob. 2º ex simili Declaratione Facultatis Duacensis jam citatâ, in quâ propositiones omnes independenter à censuris eisdem annexis falsæ et vitiosæ demonstrantur, ac quoad doctrinam per antitheses Guillelmi Estii et Francisci Sylvii sigillatim refelluntur.

Prob. 5º, quia licet in quibusdam Baii propositionibus censuram continentibus, error, falsitas et vitium illicò non deprehendantur independenter à censurâ; attamen si proprius insipientur et conferantur cum palmaribus Baii principiis in aliis propositionibus expressis, facile erit advertere ipsas in se et præcisè ratione doctrinæ vitiosas esse ac damnabiles; ergo, etc. Sic, v. g., ex hoc uno fundamentali de dupli amore Baii principio, propositione 38 asserto: *Omnis amor creaturarum rationalis, aut vitiosa est cupiditas... aut laudabilis illa charitas per Spiritum sanctum in corde diffusa*; ex hoc, inquam, principio non modica lux affulget ad proprium sensum et vitium nonnullarum propositionum detegendum, quarum aliunde error statim nou occurrit. Etverò innumera ex dicto principio erronea consecataria dimanare alibi indicavimus, et iterum plenius

postmodum indicabimus. Prob. 4, quia, ut latè probat Ripalda tom. 6 de ente supernat. disput. 1, sect. 5, propositiones inurentes censuram doctrinæ probabili, prohibere quidem, non verò damnare solet Ecclesia; nec enim ullibi videimus propositiones hujusmodi theologicâ censurâ contixas fuisse; atqui Baiana propositiones censuram continentis non solum prohibentur, sed etiam insuper verè ac propriè damnantur: *Quas quidem sententias, inquit S. pontilex, stricto examine ponderatas... damnamus, circumscribinus, et abolemus, etc.; ergo, etc.*

Quæres 4º, an dictæ propositiones falsæ sint et damnatae in sensu ab assertoribus intento. — Respondeo affirmativè. Probatur 1º ex contextu bullæ, in quâ famosum comma colloquandum est post verba, *sustineri possent, ut art. præcedenti demonstravimus...* 2º Ex declarationibus Facultatum Lovaniens. et Duacens. ibidem relatis, in quibus expressè habetur, et asseritur *hoc decisum fuisse ab Urbano VIII...* 3º Is est Ecclesie usus, ut cùm aliquas libri vel auctoris propositiones condemnat, eas potissimum spectet relativè ad mentem auctoris, et sensum libri.

Quæres 5º, unde damnatarum à Pio V propositionum genuinus ac legitimus sensus desumendus sit. — Respondeo hic tria certa esse. Primum, quod docent Suarez, Steyaërt., Ripalda, aliisque, nempe, verum ac legitimum damnatarum à Pio V sensum meritò colligi posse ex libris Baii, Hesselii, et aliorum assertorum. Istud autem principium directè impedit auctorem *Aethices amoris*, Gerberonium, etc., qui ut genuinam Baii doctrinam à censurâ eximant, contendunt damnatum in Baiani propositionibus sensum non ex libris Baii aut aliorum assertorum colligendum esse, sed unicè ex propositionibus secundum se absolutè, vel relativè ad se invicem spectatis.

Probatur 1º ex mox dictis. Scilicet, ea est perpetua ac constans Ecclesiae praxis, ut cum extractas à libris propositiones condemnat, eas in sensu libri potissimum spectet; ergo legitimus damnatarum propositionum sensus ex assertorum libris meritò extundi potest... 2º Ex mox dicendis patebit eumdem omnino esse libri et propositionum ex eo excerptarum sensum; ergo, etc... 3º Idem probatur ex tenore bullæ in quâ summus pontifex post enumeratas propositiones, simpliciter declarat illas esse *in rigore et proprio verborum sensu ab assertoribus intento, hæreticas, erroreas, etc., atque ita damnari*. Quæ quidem verba, si attentè expendan-

tur, inquit Suarez prolegom. 6 de Grat. cap. 2, duo indicant: unum est, assertiones illas in proprio verborum sensu recensitis in Bullâ notis *respectivè* dignas esse; alterum, sensum hunc fuisse ab assertoribus intentum. *Hic est*, inquit ibid. Suarez, *simplex et proprius illorum verborum sensus, et quicunque alius excogitur, fractum hujus definitionis erachat*; ergo, etc.

Secundum, quod iudicem tradunt theologi, istud est, Baianarum propositionum sensum posse etiam colligi ex propositionibus in se, aut relativè ad se invicem spectatis, sine librorum ex quibus excerptæ sunt integrâ lectione, vel antecedentium ac consequentium novâ collatione.

Probatur 1º. Si genuinus ac legitimus istarum propositionum sensus ab auctore intentus et à summo pontifice damnatus non posset colligi ex propositionibus secundum se, vel relativè ad se invicem spectatis, sine librorum ex quibus extractæ sunt lectione, et antecedentium et consequentium in iisdem libris novâ collatione; interclusa nobis esset via et ratio assequendi proprium sensum ab auctore intentum et à pontifice damnatum; absurdum consequens; ergo et antecedens. Sequela maj. constat, tum quia lectio horumcæ librorum nobis est severè prohibita in eo ipso decreto in quo propositiones damnantur; tum quia assertores harumcæ propositionum nosquâ nominaverunt in bullis suis summi pontifices. Minor pariter constat; istud quippe scopo et dignitati tanti decreti repugnat; nec ex illo firmum argumentum contra aliquam opinionem possemus certò desumere, etiamsi in damnatis propositionibus, et proprio earum sensu contineretur; sieque evaderet frustraneum.

Probatur 2º. Dictas propositiones utique damnavit Pius V, in sensu obvio et naturali absoluto aut relativo; alienum enim omnino est ab Ecclesiæ praxi, propositiones configere in sensu extraneo et peregrino, omissis proprio et naturali; alias in errorem inducerent fideles, nec ulla esset adeò sana ac probata assertio quæ non posset censurâ configi; atqui ex contextu liquet propositiones damnatas fuisse in sensu ab assertoribus intento: ergo genuinus ac legitimus auctorum sensus, ex genuino ac proprio propositionum sensu meritò colligi potest.

Tertium, quod utriusque prioris fundamentum est, in eo stat, quod arcta sit ac necessaria connexio inter sensum propositionum in se et ad invicem sumptarum, et sensum li-

brorum ex quibus extractæ sunt ab Ecclesiâ; liber enim non conflatur nisi ex propositionibus, et propositiones non sunt nisi compendium libri; liber non est nisi propositiones ornatae, connexæ invicem et probatae; propositiones vero non sunt nisi mera et scorsim sumpta libri principia; propositionum ergo è libris extractarum collectio, totius dictorum librorum doctrinæ summarium ac veluti compendium exhibere meritò creditur. Genuinus itaque damnatarum à Pio V propositionum sensus meritò colligi potest, vel ex libris assertorum, vel ex propositionibus in se aut relativè spectatis.

Atque hic auctoris Ethices amoris fraus tom. 1, prolegom. 6, sedulò preevenda, quâ certè tum hujus, tum aliarum omnium Ecclesiæ definitionum, quibus propositiones in sensu auctorum vel librorum damnantur, prorsù vanæ ac inutiles redderentur. Docet 1º, in propositionibus extractis ex libris, aliud esse proprium et rigorosum propositionum sensum, et aliud proprium assertorum seu librorum; prior desumendus ex usu vocabulorum communiter in scholis recepto, tempore quo fertur decretum; posterior ex antecedentibus et consequentibus in libro.... Docet 2º, unum ex illis sensibus posse esse verum et tenendum, dum alter falsus et damnabilis est... Docet 3º, ita contingere in praesenti causâ; nempe damnatas Baii propositiones falsas esse ac vitiosas in proprio et naturali sensu quem reddunt, vel secundum se spectatae, vel ad invicem collatae; ast in sensu Baii et aliorum assertorum sanas esse ac orthodoxas... Docet 4º, dictas propositiones, in illo, non in isto sensu à SS. pontificibus fuisse damnatas; et quidem justè ac meritò; imò etiam fatetur dici posse damnatas fuisse propositiones in proprio sensu ab assertoribus intento, si per sensum hunc, non intelligatur qui ex libris eruitur, sed ille qui colligitur ex propositionibus vel in se præcisè vel relativè ad se invicem collatis. « Confundendus non est, inquit loco laudato, proprius verborum sensus ab assertoribus intentus, cum proprio verborum sensu ex propositionibus ipsis colligendo.... Propositiones omnes (ob sensum damnatae) sunt damnatae in sensu ab assertoribus intento, si per sensum ab assertoribus intentum non ille intelligatur, qui ex libris ipsorum colligendus sit, sed qui colligidus sit ex bullâ ipsâ, sive ex propositionibus ipsis prout in bullâ exhibentur, et attento usu vocabulorum communiter in

et scholis recepto dūm bullā emanavit....) Doceat 5°, dictæ Pii V Constitutioni omnimodam submissionem et obedientiam corde et ore præstandam esse.

Verum quām vanē, captiosē et noxiē exigitata sint hæc, nemo non videt. Vanē quidem, ut constat ex principiis mox allatis, præsertim tertio; captiosē verò et noxiē; tum quia si valeret ista doctrina, propositiones non fuissent damnatae in proprio et naturali sensu quem habent in libris Baii Hesseli, aut aliorum assertorum; ex quo manifestè sequeretur, intactā bullarum Pii V, Greg. XIII et Urbani VIII, auctoritate posse propugnari dictorum auctorum libros in sensu obvio, genuino et naturali ab omnī prorsū errore immunes esse; sive sub speciosis omnimodae submissionis verbis tegitur error, non repudiatur, atque patetissima aperitur via ad integrum Baii doctrinam denuō exsuscitandam; tum quia nulla posset quocunq; tandem modo ferri definitio ab Ecclesiā, cui turpiter simili effugio non illudetur; v. g. quinque famosas propositiones damnatas fuisse in proprio et naturali sensu Jansenii, his vocabulis unicē intelligendo proprium et naturalem sensum quem propositiones reddunt in se præcisē, aut relativē ad se invicem spectatāe, non autem in obvio, proprio et naturali sensu quem habent in ipso Jansenii libro, quod tamen præcipuum est caput in quod tendunt Ecclesiæ eā de re definitiones.

Quæres 6°, an prædictis SS. pontificis Pii V, Greg. XIII, Urbani VIII, Constitutionibus Ecclesiæ à prisca suā fide desciverit, aut sancti Augustini doctrinam damnaverit, ut calumniantur Leydeckerus in disputationibus Historico-theologicis de vario Jansenianorum fato, aliquie tam Protestantes quām Arminiani. Respondeo haec esse meram putidanque hæreticorum calumniam, quæ ex dictis passim in totā istā dissertatione abundē confutata manet. Et verò Pius V, Greg. XIII, Urbanus VIII, aliquie subsequentes S. pontifices Innocent. X, Alex. VII, Innoc. XII, etc., inconcussam S. Aug. doctrinam meritis laudibus commendarunt; nihil ergo citatis bullis S. doctoris doctrinæ fuit detracatum.

Cæterū hic iterū nova fraus præcavenda; tum dieti auctoris Ethices, tum Gerberonii aliorumque qui istā certissimā assertione abutuntur. Sic illi ratiocinantur: Pontificis adversus Baium decretis nullo in puncto damnata est prisca Ecclesiæ fides, aut inconcussa S. Au-

gustini doctrina; atqui talis vel talis propositio in sensu proprio et naturali antiquam Ecclesiæ et genuinam S. Aug. doctrinam exprimit; ergo iuri sensu proprio et naturali damnata non est, sed in alio quodam sensu, qui licet extraneus sit propositioni in se spectatāe, dicendus est tamen proprius et naturalis ab auctore intentos. Sic illi in decretis pontificis ludunt ac cavillantur. Nullus est qui similī ratiocinio quamlibet doctrinam à censurā non eximat; ast longē aliter cum orthodoxis discurrendum: doctrina S. Augustini à SS. pontificibus damnata non fuit; atqui talis propositio damnata, in sensu proprio talem doctrinam exprimit; ergo isthac doctrina omnino aliena est à sententiā sancti Augustini; vel aliter: Atqui talis propositio in sensu proprio damnata est; ergo in sensu proprio et genuino, genuinam S. Augustini doctrinam non continet. Ubi vides ex eodem inconcuso isto principio, nec avitam Ecclesiæ fidem, nec genuinam S. Augustini doctrinam damnatas fuisse ab orthodoxis, et à novatoribus contradictorias erui conclusiones.

Itaque maximè cavendum est ne pro avita Ecclesiæ fide, et tenendā S. Aug. doctrinā, præjudicatae defendantur opiniones, et eas tantis nominibus decorando enerventur hodiernæ Ecclesiæ definitiones, uti præstant novatores. Scilicet non attendunt Ecclesiæ definitiones non posse adversari fidei antiquæ; Ecclesia etenim semper vivens et iugi sancti Spiritus influxu instructa, priorum suarum definitionum sensum certò exprimit; ex ipsius igitur hodiernā definitione potius colligenda est avita fides, quām ex prætensiā et ad arbitrium excogitatā antiquorum doctrinā, ad extraneos sensus detorquere suprema Ecclesiæ judicia.

Quæres 7°, quot censuras contineat bulla Pii, quidve significet vox *respectivè* quæ in eadē bullā legitur. Respondeo sex omnino continere censuras, adversis enumeratas ibidem sententias. Prima est, eas esse *hæreticas*. Secunda, esse *erroneas*. Tertia, *suspectas*. Quarta, *scandalosas*. Quinta, *temerarias*. Sexta, in pias aures *offensionem immittentes*. Quænam autem vera sit et accurata harumce censurarum notio alibi dictum est, ubi de notis theologicis; ibidem annotavimus particulam *respectivè*, quam ex concilio Constantiensi mutuati sunt summi pontifices, duo significare. Primum, nullam esse è recensitis in bullā notis quæ in aliquam saltem propositionem non

cadat. Secundum, nullam pariter esse ex propositionibus quae non mereatur aliquam ex illis notis.

Quæres 8°, ad quot capita revocari possint propositiones in bullâ notatae. Respondeo propositiones illas sine ordine et nexus in bullâ collocari: Duacenses ad 15 capita, Lovanienses ad 14, eas revocant; commodiùs ad quinque reduci possunt.

Primum caput complectitur propositiones quæ versantur circa statum naturæ innocentis; quindecim omnino sunt scilicet, 1, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 21, 23, 24, 26, 53, 78, 79. Èò tendunt iste propositiones, ut astrnāt dona naturæ innocentii collata, debita fuisse integratit primæ conditionis, et proinde naturalia dicenda esse, non supernaturalia, nec gratiam propriè dietam.

Secundum, propositiones quæ spectant peccatum tum originale, tum actuale; sexdecim sunt, 2, 20, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 68, 72, 73, 74, 75, 76. In iis varii et gravissimi exprimuntur errores circa utriusque peccati naturam ejusque effectus.

Tertium est de libero arbitrio ejusque viribus: septemdecim complectitur propositiones, 22, 25, 27, 28, 29, 30, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 46, 65, 66, 67. In his duo palmares traduntur errores. Primus est libertatem hujus statū ad merendum necessariam in solo voluntario sitam esse; adeoque hominem peccare etiam damnabiliter, in eo quod necessariò facit. Secundus, liberum arbitrium sine supernaturali Dei auxilio, nonnisi ad peccandum valere.

Quartum continet 28 propositiones circa charitatem, justificationem et meritum; septem circa charitatem, scilicet 16, 31, 52, 55, 58, 70, 71; septem circa justificationem, 42, 43, 44, 58, 63, 64, 69; quatuordecim circa meritum bonorum operum, 4, 5, 6, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 61, 62. In his docetur 1° famosum Baianistarum principiū circa impossibilitatem amoris medii vitiosam cupiditatē inter et laudabilem ac supernaturalem charitatem; 2° justificationem impii fieri formaliter per obedientiam legis; 3° omnia bona opera ex naturā suā meritoria esse vitæ aeternæ absque ullo ordine ad merita Christi, aut dignitatem et excellentiam personæ operantis.

Quintum denique caput complectitur propositiones 10, 45, 60, quibus catholica impugnat doctrina circa satisfactionem, indulgencias, neenon Missæ sacrificium.

Quæres 9°, an omnes in bullâ damnatae propositiones Baio adscriptæ fuerint, et an eas omnes re ipsa docuerit. — Respondeo 1°, dictas propositiones nec Baio, nec alteri cuiquam assertori expressæ ac nominatim in bullâ adscribi. Constat id 1° ex tenore bullæ, 2° ex posteriori epistolâ card. Granvellani ad Morillon, in quâ sic legitur: « L'on fit ôter le premier feuillet afin que l'on ne connût ni l'auteur du livre, ni le lieu où il fut imprimé... » Il verra (Baius) par la bulle, qu'il n'est nommé, ni son livre, etc. » 5° Idem colligitur ex his bullæ verbis, *in sensu ab assertoribus intento*, quibus patet damnatas propositiones, non uni vel alteri speciatim, sed pluribus generatim adjudicari.

Respondeo 2°, plerasque è damnatis propositionibus et quoad verba et quoad sensum; nonnullas verò quoad sensum duntaxat, in operibus Baii reperiri. Constat 1° ex citatâ Baii confessione, in quâ id disertè fatetur. Constat 2° ex ipsis apologiis in quibus idem ultrò agnoscit. Tres edidit apologias; in primâ quam ad sanctam Sedem direxit, damnatas propositiones in tres classes distribuit: 35 approbat; 22 malè extractas asserit; 21 sibi falsò imputari conqueritur. Constat 3° ex Epist. ejusdem Baii ad card. Simonetam: « In bullâ Pii V, *inquit*, damnantur 76 sententiæ, quarum priores sexaginta aut circiter tacito quidem nomine; attamen intelligentibus satis aperto, significantur expressæ ex quibusdam libellis meis, siue etiam palam et nominati in Congregatione Facultatis nostræ testatus est Morillonius. »

Respondeo 3°, non omnes damnatas in bullâ propositiones extare in libris Baii. Id indicant 1° citata bullæ verba, *in sensu ab assertoribus intento*. 2° Idem innuunt ista Baii verba in sua fidei confessione quam exegit Franciseus Tolentus, quamque gratam habuit S. pont. Greg. XIII. *Fateor, inquit, plurimas iisdem sententiis, in nonnullis libellis à me olim editis contineri.* 3° Idem proximè sequenti inductione patebit. Porro, licet non omnes damnatos articulos docuerit Baius, cùm tamen longè majorem eorum numerum in suis scriptis passim expresserit, hinc articuli illi vulgo dicuntur Baiani.

Cum in hoc presenti tractatu frequens deinceps futurus sit sermo de Baianis propositionibus, non abs re erit illarum indicem ob oculos hic ponere; eas ordinis et claritatis causâ ad certa quædam capita mox indicata revoca-

bimus, ac discernemus quæ Baii sint, assignatis simul locis unde extracte sint.

De gratiâ primi hominis et Angelorum. — 1° « Nec Angeli, nec primi hominis adhuc integrâ merita reetè vocantur gratia. » Est prima propositio inter Baianas; extat lib. 1 de merit. operum cap. 4. 2° « Primi hominis integrâ merita, fuerunt prima creationis munera; sed juxta modum loquendi Scripturæ sacræ, non reetè vocantur gratia, quò sit ut tantum merita, non etiam gratia debeant nuncupari. » Est 7; extat ibidem. 3° « Dona concessa homini integro et angelo, forsitan non improbandâ ratione dici possunt gratia; sed quia secundum usum sacræ Scripturæ, nomine gratiae ea tantum munera intelliguntur, quæ per Jesum Christum malè merentibus et indignis conferuntur; ideo neque merita, neque merces quæ illis redditur, gratia dici debet. » Est 9, ibidem. 4° « Humanæ naturæ sublimatio et exaltatio in consortium divinæ naturæ, debita fuit integratæ primæ conditionis, et proinde naturalis dieenda est, et non supernaturalis. » Est 21; habetur lib. de primi hominis justitiâ, cap. 4 et 5. 5° « Absurda est eorum sententia qui dicunt hominem ab initio dono quadam supernaturali et gratuito supra conditionem naturæ suæ fuisse exaltatum, ut fide, spe, et charitate Deum supernaturaliter coleret. » Est 25, eodem in lib. cap. 7. 6° « A vanis et otiosis hominibus secundum insipientiam philosophorum excogitata est sententia, hominem ab initio sic constitutum, ut per dona naturæ superaddita, fuerit largitate conditoris sublimatus, et in Deifilium adoptatus. » Est 24, eodem lib. cap. 7 et 8. 7° « Integritas primæ creationis non fuit indebita naturæ humanae exaltatio, sed naturalis ejus conditio. » Est 26, eodem lib. cap. 4. 8° « Et bonis Angelis et primo homini, si in statu illo perseverassent usque ad ultimum vitæ, felicitas esset merces et non gratia. » Est 5, lib. de merit. operum cap. 4. 9° « Vita æterna homini integro et Angelo promissa fuit intuitu bonorum operum, et bona opera ex lege naturæ per se sufficiunt ad illam consequendam. » Est 4, eod. lib. cap. 2. 10° « In promissione factâ Angelo et primo homini continetur naturalis justitiæ constitutio, quâ pro bonis operibus sine alio respectu vita æterna justis promittitur. » Est. 5 ibidem. 11° « Naturali lege constitutum fuit homini, ut si in obedientiâ perseveraret, ad eam vitam pertransiret in

quæ mori non posset. » Est 6, ibid. 12° « Omnes omnino justorum afflictiones sunt ultiores peccatorum ipsorum, unde Job et martyres quæ passi sunt, propter sua peccata passi sunt. » Est 72.

Dannatur ista propositio, sicut et alia quæ est n. 73, quia in iis temerè dictum est, inquit Suarez de grat. prolegom. 6, cap. 2, omnes afflictiones justorum et martyrum, et ipsius etiam Job finis ultiones peccatorum suorum, quod non solùm sine fundamento asseritur, sed etiam Scripturis repugnat..... Nam multæ afflictiones permittuntur providentiâ speciali, non propter peccata commissa, sed ad probationem patientiæ..... vel propter gloriam Dei, ut, etc. » Et verò, si omnes omnino justorum afflictiones, necessariò sint peccatorum poenæ, clarè sequitur impossibilitas statûs naturæ puræ.

13° « Deus non potuisset ab initio taleni creare hominem, qualis nunc nascitur. » Est 53. 14° « Immortalitas primi hominis non erat gratiae beneficium, sed naturalis ejus conditio. » Est 78. 15° « Falsa est doctorum sententia, primum hominem potuisse à Deo creari et institui sine justitiâ originali. » Est 79.

Illi quatuor posteriores articuli in libris Baii non extant quoad verba; ast quoad sensum coincidunt cum doctrinâ undecim priorum propositionum quæ expressè leguntur apud Baium.

De peccatis originali et actuali. — 1° « Ad rationem et definitionem peccati non pertinet voluntarium; nec definitionis quæstio est, sed causæ et originis, utrum omne peccatum debeat esse voluntarium. » Est 46; habetur lib. de peccato originis cap. 7. 2° « Peccatum originis verè habet rationem peccati sine ullâ relatione ac respectu ad voluntatem à quâ originem habuit. » Est 47, ibidem. 3° « Peccatum originis est habituali voluntate parvuli voluntarium, et habitualiter dominatur parvulo, eò quòd non gerat contrarium voluntatis arbitrium. » Est 48, ibidem. 4° « Ex habituali voluntate dominante fit, ut parvulus decadens sine regenerationis Sacramento, quando usum rationis consecutus erit, actualiter Deum odio habeat, Deum blasphemet, et legi Dei repugnet. » Est 49, ibidem. 5° « Omne scelus est ejus conditionis, ut suum auctorem, et omnes posteros eo modo inficere possit, quo inficit prima transgressio. » Est 52, eodem libro cap. 15. 6° « Quantum est ex vi transgressio-nis, tantum meritorum malorum à generante

« contrahunt qui cum minoribus nascuntur vitiiis, quam qui cum majoribus. » Est 53, eodem lib. cap. 6. Coincidit haec propositione cum eo quod ibidem asserit Baius, « peccatum originis (concupiscentiam scilicet et libidinem) in omnibus aetu non esse aequale, sed in aliis minus, in aliis majus, etsi aequale sit reatu et demerito. » 7° « Nemo prater Christum est sine peccato originis; hinc Beata Virgo mortua est propter peccatum ex Adam contractum, omnesque ejus afflictiones in hac vita sicut et aliorum justorum, fuerunt ultiones peccati actualis vel originalis. » Est 73, non legitur in libris Baii; quoad ultimam tamen partem ex doctrinâ ipsius circa statum naturæ innocentis non obscurè colligitur. 8° « Concupiscentia, sive lex membrorum, et prava ejus desideria, quæ inviti sentiunt homines, sunt vera legis inobedientia. » Est 51, lib. de peccat. orig. cap. 15 et 16. 9° « Prava desideria quibus ratio non consentit, et quæ homo invitus patitur sunt prohibita præcepto, non concupisces. » Est 50, ibidem. 10° « Motus pravi concupiscentiæ sunt pro statu hominis vitiati, prohibiti præcepto: Non concupisces; unde homo eos sentiens et non consentiens, transgreditur præceptum: Non concupisces, quamvis transgressio in peccatum non deputetur. » Est 75, ibidem. Notat Steyaërt. ad hanc propositionem èdem omnino phrasì sectarios haereses suas circa præsens caput exprimere. 11° « Concupiscentia in renatis relapsis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum est, sicut et alii habitus pravi. » Est 74; non reperitur apud Baium. « Ista tamen, inquit Steyaërt. pendet à superioribus. Namque si concupiscentia in non renatis ideo peccatum sit, quia dominatur illis, nec hi contrarium gerunt voluntatis arbitrium; jam etiam in renatis eam esse peccatum oportet, ex quo iterum per relapsum iis dominatur, nec amplius ipsi contrarium habent voluntatis arbitrium. » 12° « Omnia opera infidelium sunt peccata, et virtutes philosophorum sunt vitia. » Est 23, lib. 2 de virtutibus impiorum, præsertim cap. 4 et 5. 13° « In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati. » Est 40; propositionem Baio adjudicat Ripalda; ast Steyaërt. notâ 20, in propositiones Baianas, contrarium docet et probat, his verbis: « Quis crederet hanc propositionem, reipsâ haberi apud Baium? Habetur tamen, et quidem totidem penè verbis: *Dæmones*, inquit lib. de lib.

arb. cap. 6, in omnibus suis actibus et desideriis miserrimi sunt suæ iniquitatis et malevolentias, quam deponere non possunt, servi; similiter iupi omnes, quamdiu non sunt à peccati dominio liberati, servi sunt peccati: quia in omnibus suis actibus dominant peccato serviant. » Ita Baius: « quae quidem, pergit Steyaërt., refutatione non egerit. » 14° « Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est. » Est 53. Hanc iterum propositionem Baio adjudicat Ripalda; eam autem Baii esse contendit ibidem Steyaërt., ubi observat doctrinam hujuscem propositionis è præcedenti sponte ac necessariò sequi. 15° « Infidetas purè negativa in iis, quibus Christus non est prædicatus, peccatum est. » Est 68; non reperitur apud Baium. 16° « Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod necessariò facit. » Est 67. Ista rursùm propositione in libris Baii non extat quoad verba; quoad sensum autem manifestè videtur sequi ex ipsius circa liberum arb. doctrinâ; de quâ paulò post. 17° « Nullum est peccatum ex sua natura veniale, sed omne peccatum meretur poenam æternam. » Est 20. Docet hanc lib. 2 de meritis operum cap. 2. 18° « In peccato duo sunt, actus, et reatus. Transeunte autem actu, nihil manet nisi reatus, sive obligatio ad poenam. » Est 56. Ille tradit Baius libello de oratione pro defunctis cap. 4. In eo situs est ipsius error, quod in peccato nihil aliud agnoscat quam actum, et reatum poenæ; nullum autem praeterea reatum seu maculam culpæ.

De libero arbitrio, et ejus viribus. — 1° « Sola violentia repugnat libertati hominis naturali. » Est 66. — 2° « Quod voluntariè fit, etiamsi necessariò fiat, liberè tamen sit. » Et 59. — 3° « Is libertatis modus qui est à necessitate, sub libertatis nomine non reperitur in Scripturis, sed nomen libertatis à peccato. » Est 41

Has quoad sensum propositiones passim tradit Baius, lib. de libero Arb. cap. 4, dicit, « Angelos felici quâdam necessitate constrictos, Deum atque justitiam immobiliter diligere; » et postea cap. 6, eosdem « liberimos (vocat), etiam in eo quod justitiam diligunt. » Cap. 8, hæc notanda verba addit: « Nam licet doctores catholici adversus haereticos liberum arbitrium scepis in eo intellexerint, quod possit omittere id quod facit, hoc est, in eo quod in suis actionibus nullâ sit necessitate constrictum, sicut etiam intellexerunt philosophi, qui posteriorem libertatis

modum, qui nobis nonnisi per Christum contingit, ignoraverunt; attamen Augustinus, secutus Evangelium, etiam liberatum arbitrium in eo intellexit, quod nullius extraneae potestatis servituti esset obnoxium, sive in potestate haberet id quod agit, omittere, sive non. Ita Baius, quibus verbis satis tradit civitas propositiones. — 4° « Liberum arbitrium sine gratiae Dei adjutorio, nonnisi ad peccandum valet. » Est 27; habetur lib. 2 de virtutibus impiorum cap. 8.—5° « Pelagianus est error dicere quod liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum. » Est 28, ibidem. — 6° « Non solum fures hi sunt et latrones, qui Christum viam et ostium vitae et veritatis negant, sed etiam quicunque aliunde, quam per Christum in viam justitiae (hoc est, aliquam justitiam) concendi posse docent. » Est 29, cod. lib. cap. 9. — 7° « Similes hi sunt, qui dicunt, tentationi ulli sine gratiae Dei adjutorio hominem posse resistere, sic ut in eam non inducatur, aut ab eis non supereretur. » Est 30, ibidem. — 8° « Amor naturalis, qui ex naturae viribus exoritur, ex sola philosophia per elationem presumptio- nis humanae, cum injuriâ crucis Christi defenditur a nonnullis doctoribus. » Est 36, lib. de Charit. cap. 4 et 5. — 9° « Cum Pelagio sentit, qui bonum aliquod naturale, hoc est, quod ex naturae solis viribus ortum ducit, agnoscat. » Est 37, ibidem. — 10° « Cum Pelagio sentiunt, qui testimonium Apostoli ad Rom. 2: *Gentes quae legem non habent, naturaliter quae legis sunt, faciunt; intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus.* » Est 22, lib. de primâ hominis justitiâ cap. 5. — 11° « Nonnisi Pelagiano errore admitti potest usus aliquis liberi arbitrii bonus, sive non malus; et gratiae Christi injuriam facit, qui ita sentit et docet. » Est 65; non habetur in libris Baii. — 12° « Definitiva hæc sententia, Deum homini nihil impossibile precepisse, falsò tribuitur Augustino, cùm sit Pelagii. » Est 54; habet hanc Baius lib. de peccat. orig. cap. 12.

Tota hæc doctrina his octo posterioribus propositionibus exposita, intimè connexa est ac necessariò sequitur è supra recensitis. Baii placitis circa statum naturæ innocentis. Enim verò in prædicto statu nulla alia ad bonum operandum et malum vitandum agnoscitur potestas, adeoque nec libertas, quam quæ habetur per gratiam et virtutes infusas naturæ innocentia connaturales ac debitas; porrò, per

Adami peccatum omnibus gratiæ et virtutum donis spoliatus est homo; amissa ergo omnis ad bonum libertas, ac superstes una remansit dura peccandi necessitas.

De charitate. — 1° Omnis amor creaturæ rationalis, aut vitiosa est cupiditas, quæ mundus diligitur, quæ à Joanne prohibetur; aut laudabilis illa charitas, quæ per Spiritum sanctum in corde diffusâ, Deus amatur. » Est 58; hanc expressè tradit Baius lib. de Charit. cap. 5, 6, etc.

In hac amoris medii vitiosam cupiditatem inter et laudabilem charitatem, exclusione in modo et impossibilitate, stat totius Baiani systematis veluti basis ac fundamentum; ex eo malè secundo fonte (ut attendenti patet), et suo loco ex professo demonstrabimus) sponte nascuntur ac necessariò dimanant omnes serè tum recensiti, tum postmodum referendi errores.

2° « Distinctio illa duplicitis amoris, naturalis videlicet quo Deus amatur ut auctor naturæ; et Gratuiti, quo Deus amatur ut beatificator, vana est et commentitia, et ad illudendum sacris litteris, et plurimis veterum testimoniis, excogitata. » Est 54, cod. lib. de Charit. cap. 4. — 3° « Non est vera legis obedientia, que fit sine charitate. » Est 26, lib. 2 de meritis operum cap. 1. — 4° « Charitas perfecta et sincera, quæ est ex corde puro, conscientiâ bona et fide non fictâ, tam in catechumenis quam in poenitentibus potest esse sine remissione peccatorum. » Est 51, citato lib. de Charit. cap. 7, et 8. — 5° « Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum. » Est 52 ibidem. — 6° « Catechumenus rectè et sanctè vivit, et mandata observat, et legem implet per charitatem, ante obtentam remissionem peccatorum, quæ in baptismi lavacro demum precipitur. » Est 55, ibidem. — 7° « Homo existens in peccato mortali, sive in reatu æternæ damnationis, potest habere veram charitatem; et charitas etiam perfecta potest consistere cum reatu æternæ damnationis. » Est 70, ibid. — 8° « Per contritionem etiam cum charitate perfectâ, et cum voto suspiciendi sacramentum conjunctam, non remittitur crimen extra casum necessitatis, aut martyrii sine actuali susceptione sacramentorum. » Est 71, ibidem.

Itaque, juxta Baium, charitas tum appretiatiè, tum etiam intensivè perfecta cum reatu æternæ damnationis consistere potest, si sacramentum, martyrium et necessitas absint. Dixi,

etiam intensivè perfecta; nec enim toto capite octavo supra landato, ullam charitatis perfectionem excipit, que reatum aeternæ damnationis secum pati non possit. Haec Baii doctrina coheret eum ipsius systemate circa justificationem, de quo mox. — 9° « Quamdiu aliquid carnalis concupiscentiae in diligente est, non facit præceptum: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* » Est 76; non habetur in libris Baii; sectariorum haeresim ingerit circa absolutam justorum, etiam cum gratiâ, Dei mandata observandi impotentiam, ob adhaerentis nimis rûm noxiæ cupiditatis virus.

De justificatione. — 1° « Justitia quâ per fidem justificatur impius, consistit formaliter in obedientiâ mandatorum, que est operum justitia, non autem in gratiâ aliquâ animæ infusâ quâ adoptatur homo in filium Dei, et secundum interiorum hominem renovatur ac divinæ naturæ consors efficitur, ut sic per Spiritum sicutum renovatus, deinceps benè vivere, et Dei mandatis obedire possit. » Est 42. Tradit hanc doctrinam Baius integro penè libro de justitiâ. Docet 1, justitiam quâ justificatur impius, formaliter et propriè consistere in obedientiâ legis, exclusâ gratiâ animæ infusâ quâ homo adoptatur in filium Dei, ut loquitur concil. Trid. sess. 6, can. 11. Docet 2, eam impropriè et minus præcipue positam esse in remissione peccatorum, hoc est, in remissione solius reatûs pœnæ aeternæ; in peccato enim, transacto actu, nullam maculam seu reatum culpe agnoscit. Docet 3, veram et perfectam justificationem, non secùs ac veram et perfectam charitatem, posse stare sine remissione peccatorum.

2° « In hominibus penitentibus ante sacramentum absolutionis, et in Catechumenis ante baptismum est vera justificatio; separata tamen à remissione peccatorum. » Est 43, eodem lib. cap. 7. — 3° « Operibus plerisque quæ à fidelibus sunt, solum ut mandatis Dei pareant, cujusmodi sunt obedire parentibus, depositum reddere, etc., justificantur quidem homines, quia sunt legis obedientiæ, et veræ legis justitiae, non tamen iis obtinent incrementa virtutum. » Est 44, citato lib. cap. 5. « Vix scias, » inquit Steyaert. in notis ad propositiones Baianas, quid Baum ad hunc errorem moverit. Quidni verò talibus operibus etiam obtineantur incrementa virtutum. — 4° « Illa distinctio duplicitis justitiae, alterius quæ fit per spiritum charitatis inhabitantem; alte-

rius, quæ fit ex inspiratione quidem Spiritus sancti cor ad penitentiam excitantis, sed nondum cor inhabitantis, et in eo charitatem infundentis, quâ divinæ legis justificatio impletur, similiter rejicitur. » Est 63. — 5° « Item et illa distinctio duplicitis vivificationis, alterius quâ vivificatur peccator, dum ei penitentia, et vitæ novæ propositum per Dei gratiam inspiratur; alterius quâ vivificatur qui verè justificatur, et palmes vivus in vite Christo efficitur, commentitia judicatur, et Scripturis minimè congruens. » Est 64. — Utraque ista propositio non est Baii. Et verò Bainus in suâ S. pontifici Pio V oblatâ apologiâ ad proposit. 60 et 61, dictam duplicitis vivificationis et justitiae distinctionem disertè approbat, hancque verissimam esse asserit. Idem testatur in explicatione eorumdem articulorum, parte 2 Operum Baii nove edit. pag. 145.

« Cæterum, quisquis sit istarum propositionum auctor, inquit Steyaert., utraque distinctio tam acriter rejecta, non solum nullam meretur censuram, sed etiam bona est et utilis in primis. » — 6° « Justificatio impii fit formaliter per legis obedientiam, non autem per occultam communicationem, et inspirationem gratiæ, quæ per eam justificatos faciat implere legem. » Est 69, colligitur ex citato lib. de justitiâ cap. 5.

De bonorum operum meritis. — 1° « Sicut opus malum ex suâ naturâ est mortis aeternæ meritorium, sic opus bonum ex suâ naturâ est vitæ aeternæ meritorium. » Est 2, lib. 2 de meritis operum, cap. 2. — 2° « Quod pië et justè in hac vitâ mortali usque ad finem conversati vitam consequamur aeternam, id non propriè gratiæ Dei, sed ordinationi naturali statim initio creationis constitutæ justo Dei judicio deputandum est. » Est 11; ita sparsim lib. 2 de meritis operum. — 3° « Nec in hac retributione bonorum ad Christi meritum respicitur, sed tantum ad primam institutionem generis humani, in quâ lege naturali constitutum est, ut justo Dei judicio obedientiæ mandatorum vita aeterna reddatur. » Est 12 ibidem. — 4° « Opera bona à filiis adoptionis facta, non accipiunt rationem meriti ex eo quod sunt per spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei; sed tantum ex eo quod sunt conformia legi, quodque per ea præstatur obedientia legi. » Est 13. — 5° « Rationem meriti in eo non consistere quod qui bene operatur habeat gratiam et inhabitantem

¶ Spiritum, sed in eo solum quod obedit divinæ legi. » Est 15; utramque propositionem saepius repetit Baius, et multis rationibus probat integro serè citato lib. 2 de merit. operum. — 6º ¶ Pelagii sententia est, opus bonum citra gratiam adoptionis factum, non esse regni celestis meritorium. » Est 15, eod. lib. cap. 4. — 7º ¶ Cum Pelagio sentit, qui dicit ad rationem meriti esse necessarium, ut homo per gratiam adoptionis sublimetur ad statnum deiſieum. » Est 17, ibidem. — 8º ¶ Opera Catechumenorum, ut fides et poenitentia, ante peccatorum remissionem facta sunt vitæ æternæ merita, quam vitam non consequentur Catechumeni, nisi prius præcedentium defectorum impedimenta tollantur. » Est 18 ibidem. — 9º ¶ Opera bona justorum noui accipient in die judicii extremi ampliorem mercedem, quam justo Dei iudicio mereantur accipere. » Est 14, eodem lib. cap. 9. — 10º ¶ Opera justitiae et temperantiae quæ Christus fecit, ex dignitate personæ operantis noui traxerunt majorem valorem. » Est 19, eod. lib. cap. 7. — 11º ¶ Celebris illa doctorum distinctio, divinæ legis mandata bifariam impleri, altero modo quantum ad præceptorum operum substantiam tantum; altero quantum ad certum quemdam modum, videlicet, secundum quæna valeant operantem perducere ad regnum æternum, hoc est, ad modum meritoriorum, commentitia est et explodenda. » Est 61, ibid. — 12º ¶ Illa quoque distinctio quæ opus dicitur bifariam bonum, vel quia ex objecto et omnibus circumstantiis rectum est et bonum, quod moraliter bonum appellari consuevit; vel quod est meritorium regni æterni, eò quod sit à vivo Christi membro per spiritum charitatis, rejicienda est. » Est 62, eodem libro, cap. 6.

Ex his propositionibus ad invicem concatenatis patet sumiam systematis circa meritum in eo consistere. quod operi bono ex sola conformitate cum lege debeatur vita æterna independenter ab operantis dignitate ac excellentiâ; non secùs ac operi malo ex sola deformitate operis mors debetur æterna.

13º ¶ In renatis per gratiam Christi nullum inveniri potest bonum meritum, quod non sit gratis indigno collatum. » Est 8, lib. 1 de meritis operum cap. 4. Cohæret ista propositio cum supradictis erroribus circa liberum arbitrium.

De Sacramentis, Sacrificio, Satisfactione, et

Indulgencie. — 1º ¶ In Sacramento baptismi aut sacerdotis absolutione, propriè reatus peccati duntaxat tollitur; et ministerium sacerdotum solum liberat à reatu. » Est 57, lib. de orat. pro defunctis. — 2º ¶ Peccator poenitens non vivificatur ministerio sacerdotis absolvientis, sed à solo Deo, qui poenitentiam suggestus, et inspirans vivificat eum et resuscitat; ministerio autem sacerdotis solum reatus tollitur. » Est 58, ibidem. — 3º ¶ Sacrificium Missæ non alia ratione est sacrificium, quam generali illâ, quâ omne opus quod sit, ut sanctâ societate Deo homo inhæreat. » Est 45; collecta videtur ex libello Baii de Sacrificio cap. 4, 5 et 6. — 4º ¶ Solutio poenae temporalis quæ peccato dimiso supermanet, et corporis resurrectio, propriè nonnisi meritis Christi adscribenda est. » Est 10; hanc tradit Baius lib. 1 de merit. operum cap. 9. — 5º ¶ Quando per eleemosynas aliaque pietatis opera Deo satisfacimus pro penitentia temporalibus, noui dignum pretium Deo pro peccatis nostris offerimus; sicut quidam errantes autem, nam aliqui essemus aliquâ saltem ex parte nostri redemptores: sed aliquid facimus, cuius intuitu Christi satisfactio nobis applicatur, et communicatur. » Est 59; hanc habet Baius disertè in fine libri de Indulgencie. — 6º ¶ Per passiones sanctorum Indulgencie communicatas non propriè redimuntur delicta, sed per communionem charitatis nobis eorum passiones impertuntur, ut dignis simus, qui pretio sanguinis Christi à penitentia pro peccatis debitibus liberemur. » Est 60, lib. de Indulg. cap. 8. — 7º ¶ Satisfactiones laboriosæ justificatorum non valent expiare de condigno penam temporalem restantem post culpam condonatam. » Est 77; coincidit cum præcedentibus. Ilarum quatuor posteriorum propositionum doctrina planè adversatur, ut advertit Steyaërt. loco antea citato, iis quæ docet concil. Trid. sess. 14, cap. 8.

Atque hæc de historiâ et systemate Baianismi; qui plura volet, præter citatos auctores, adeat Suarez de grat. prolegom. 6, cap. 2; Turrian. opuscul. de grat. tract. speciali de hæc materiâ; Steyaërt., tom 1 opuscul. Theoriæ expurgatæ parte 1; Ripalda tom 3 de ente supernat. disput. 1, et ad calcem ejusdem tom 3, et è recentioribus P. Duchesne, qui de hocce arguento doctè et solidè disseruit in lib. cui galicè titulus: *Histoire du Baianisme.*

Dissertatio decima.

DE CONGREGATIONIBUS DE' AULIS.

Nondum quas moverat in Belgio Baius sotpitae erant controversiae, cum graves exortae sunt disputationes inter Patres Ordinis sancti Dominici et Societatis Jesu; illas prætermittere non sinunt, et tractatus præsentis scopus, et exigitæ materiæ gravitas. Ast de illis vix quidquam omnino certi affirmari potest; etenim in mutuis scriptis, quæ in probationes afferuntur momenta, ea in dubium ab alterâ parte statim revocantur; sieque involuta manet gestorum veritas, quidque sit sentiendum, quidve tenendum ignorat animus veri inquisitor. Si quid tamen certi haberi potest, attènè perfectis qui ex utrâque parte parati sunt libri, illud exponemus expendendo, 1° occasionem Congregationum; 2° Congregationes ipsas; 3° exitum Congregationum. De his sigillatum dicendum.

ARTICULUS I.

Occasio Congregationum.

Vix instituta erat Societas Jesu, jamque è vivis defuneto sanetissimo Fundatore sparsis per Europam illius membris, et primas in Universitatibus atque academiis cathedras occupantibus, conquesti sunt plerique Dominicani Jesuitas novam, camque, à Pelagianismo non satis recedentem edocere doctrinam; nec minùs de Dominicanis conquerebantur Societatis Patres, quòd suo præsertim circa prædeterminationem systemate, Calvini defensoribus faverent. Talis atque tantus fuit rumor ille, ut auctoritas pontificis summi in medium vocata accusationum veritatem dignoscere dignata non fuerit; quomodo autem ad suum tribunal causam reservare fuerit adducta, nunc venit exponendum; recensitis primum dissidiis tum in Belgio, tum in Hispaniâ exortis, quæ famosis de quibus nunc agitur, Congregationibus, locum dedere.

§ 1. Controversie in Belgio habitæ.

Compendiosam harumce controversiarum synopsim exhibet Habertus Vabrensis episcopus lib. cui titulus, *Defensio fiduci*, cap. 14, paragr. 3. Eamdem ab ovo Lovaniensem controversiam, omniaque ultrò citròque scripta, dicta, gesta, accurato Diario complexus est Lessius. Utriusque operis analysis ad hæc capita revocari potest.

1° Dammatius Michaelis Baii doctoris et de-

cani Lovaniensis propositionibus, ex Italiâ Lovanium accesserunt Lessius et Hamelius celeberrimi Societatis Jesu theologi, ibique annis 1585 et 1586, publicas habuere präelectio-nes Theologicas de sacra Scripturâ, prædestina-tione, gratia, etc.

2° Anno 1587, instigante Baio, cui multi Lovaniensis academiæ doctores adhaerabant, coepit Universitas in Lessii et Hamelii scripta inquirere, atque ex iis 34 propositiones censurâ notavit. Prodiit isthac censura die 9 septembris ejusdem anni 1587. Paulò ante exhibitæ fuerant Lessio dictæ propositiones, et ab ipso quæsitum, an pro suis ea agnosceret; qui, ut ipse narrat in suâ Apologiâ, respondit, « suas esse, sed truncatas, et suis locis avulcas; ita ut qui eas lecturi essent, non facilè possent intelligere, quorsum aut quâ occasione dictæ essent. »

3° Academia Duacensis, duce præsertim Estio, Lovaniensis academiæ judicium confir-mavit anno 1588, latâ in Lessium censurâ longè duriori; ambæ verò conjunctim Univer-sitates sacram Facultatem Parisiensem invitâ-runt ad idem præstandum, quod ipsa præcisè se facturam negavit; teste Haberto, loco mox laudato.

4° Eodem anno, postulantibus plerisque in Belgio episcopis, exarata fuit censuræ Lovaniensis justificatio seu defensio, ad respondendum, ut legitur in ipsius præfatione, Lessii Apologiae adversus dictam censuram.

5° Circa idem tempus illustrissimi Mechliniensis et Cameracensis archiepiscopi egere inter se, et cum cæteris suarum provinciarum episcopis, ut fieret synodus, in quâ damnata à duabus Facultatibus professorum Societatis doctrina discuteretur, ac si visum fuisset synodo, passim per Belgium proscripturatur.

6° Orta isthac dissidia auctoritate suâ compescuit Sixtus V, S. pontifex, dato die 15 aprilis ejusdem an. 1588, Brevi ad Calatinum episcopum, suum in Belgio nuntium apostolicum, quo totius controversiae cognitionem Romam advocat, utrique interim parti imposito silentio. Jussa pontificia partibus intimavit nuntius apostolicus, decreto cù de re edito die 10 julii ejusdem anni, quo sub pœnâ excommunicationis latæ sententiae vetuit, ne quis alteram partem erroris damnaret; atque ita nonnihil sedata est gravissima illa Lovaniensis controversia quæ universum Belgium turbabat.

Unum hic occurrit expendendum, an scilicet prædicta utriusque academiæ Lovaniensis et Duacensis censura, à sanctâ Sede fuerit approbata. Augustinus Leblanc lib. 1 hist. de *Auxiliis* cap. 9, 10, 11, contendit laudatas censuras Romæ sub Innocentio XI, et præsertim sub Innoc. XII, fuisse approbatas. Martinus Steyaërt., tom. 4 opuscul. pag. 11 et 12, fatetur quidem eas non fuisse positivè approbatas; ast easdem docet non fuisse improbatas, et quidem iis in circumstantiis in quibus improbandæ fuerant, si fuisse in iis quod jure improbaretur. « Scilicet, inquit, academia Lovaniensis ab æmulis suis novitatis ac erroris traducta, ad Sedem apostolicam recurrit, ut ei doctrinam suam exponat. Ultrò apud eamdem profitetur iis in punctis quid doceat, in quibus præ cæteris accusatur; dicit hanc suam esse doctrinam, hanc se à majoribus accepisse, hanc porrò se posteris transmissuram, nisi Ecclesiæ romanæ aliter videretur; paratam se præbet ea respuere omnia, quæ prima Sedes sibi ostenderit displicere. His obtinet, ut plusquam toto benvolio, nec vice simplice, tota sua doctrina severissimo examine discutiatur. Interea non desunt sibi adversarii, qui omnes nervos intendunt, ut saltem aliquod è dogmatibus istis proscribatur. Interim proscriptitur nihil:.... Profectò (pergit ibidem), si adhuc error est (error nimis damnabilis) in his quæ Ecclesia romana, sic rogata ab academicis istis, sic instigata ab adversariis, tanto spatio tautoque rigore discussa; liceat mili dicere apostolieæ Sedi, quod olim aliis Deo dixit: « Si error est à te decepti sumus.... Non ergo simpliciter evasit censura nostra quam sanctæ Sedi exposuimus: evasit tunc, cùm nequaquam evadere potuisset, si quid in eâ displicuisset Ecclesiæ. » Ex his liquet hoc unum contendere Steyaërt., nihil esse in laudatis censuris, quod errorem damnabilem contineat, nihil quod displiceat Ecclesiæ, nihil denique quod jure notari debeat.

Theodorus Eleutherius lib. 1 hist. de *Auxiliis* cap. 22, et sequentibus, tria docet. Primum, Belgicas censuras, ut censuræ sunt; hoc est, quatenus certis quibusdam notis Lessii doctrinam percellunt, à sanctâ Sede non fuisse approbatas, imò potius improbatas. Ratio est, quia Sixtus et Paulus V doctrinam hanc doceri solemnibus decretis permiserunt, eamque censurari sub gravissimis poenis prohibuerunt, ergo, etc.; neque enim ullum extat vestigium,

ultra prædecessorum suorum metas excurrere voluisse subsequentes pontifices Innoc. XI et XII. Secundum, censuras, prout præcisè continent censorum doctrinam, abstrahendo à notis quibus adversam sententiam perstringunt, nec approbatas fuisse positivè, nec improbatas; nullum quippe extat apostolicum decretum quo expressè confirmate fuerint aut rescissæ. Tertium quod multis probat, istud est, nempe, censuras hoc posteriori sensu acceptas nullatenus fuisse approbatas, nequidem etiam tacitè. Imò auctor libri cui titulus: *Errata de Auxiliis* pag. 62 et 63, à quo non videtur recedere Eleutherius, censem silentium Curiae romanæ in iis circumstantiis in quibus fuit observatum, tacitam fuisse doctrinæ censurarum improbationem; doctores quippe Lovanienses tunc temporis censuraram approbationem enixè postulabant; nulli erant illarum damnationem esflagitantes: ut quid ergo silebat Ecclesia romana, si innoxiam judicabat censuram?

Cæterum, quidquid sit de tacitâ illâ censurarum improbatione in quâ plurimū non insitit Eleutherius, profectò illarum doctrinam nequidem tacitè fuisse approbatam certum esse docet, idque variis, ut dixi, conatur ostendere momentis. Validiora hic exhibemus.

Primum petitur ex illustriss. Augustino Favorito, qui Innocentio XI à Secretis fuit; hic in epist. ad P. Christianum Lupum, datâ 25 novembris 1679, disertè negat censuram Lovaniensem à sanctâ Sede ullenus fuisse approbatam, totumque istud negotium sub judice versari asserit: « Legi, inquit, folium relationis à te, à D. Viane factæ excellentissimo gubernatori Belgii de rebus à vobis in urbe gestis, et ab apostolicâ Sede relatis. Omnia mili videntur rite procedere, præter istud, videlicet *Sanctitatem suam et eminent. cardinales comprobasse judicium consultorum S. Officii circa censuram Lovaniensem*. Cùm enim nullum de hac materiâ decretum prodierit, nihil potest de eâ certi affirmari, et omnia adhuc sunt sub judice, donec veniat plenitudo temporis controversiæ discutendæ. »

Secundum desumitur ex eminentiss. Tanario Bruxellis antea internuntio; is Romanus scripsit explorandæ veritatis gratiâ, die 18 novembris 1679, responsisque acceptis, litteras dedit die 18 januar. 1680, ad Nicolaum du Bois sacrae Scripturæ professorem, in quibus ipsi significat, sese reimpressionem censuræ prohibitum, ne, inquit, contraveniretur menti suc-

Sanctitatis , quandoquidem inuquām , quod sciām , faerit approbata (censura Lov.) à sanctā Sede.

Tertium colligitur ex excerptis quibusdam registrorum sancti Officii , ex quibus constat die 10 dec. 1679 , prohibuisse sacram Congregationem oratoribus Lovaniensibus ne censuram prædictam typis mandarent , et latā prohibitiōne subditur : « Significet autem oratoribus (internuntius) quod Sanctitas sua , nec sa- era Congregatio inuquām approbavit dictam censuram , seu ejus justificationem in ma- teria gratiæ . » Nihil certè disertius . Extracta sunt haec ex archivo sancti Officii , atque tra- dita eminent cardinalibus hujus Congregationis ab assessore sancti Officii anno 1693 , quo tempore Hennebellus causam nonnullorum Lo- vaniensium Romæ agebat .

Quartum eritur ex ipsomet Innocentii XI , decreto die 2 martii 1679 , quo damnatis ad instantiam deputatorum Lovaniensium 65 ethi- ces laxioris propositionibus , continuo subdi- tur : « Non intendens tamen sua Sanctitas per hoc decretum alias propositiones in ipso non expressas , et Sanctitati suæ quomodolibet et ex quācumque parte exhibitas , ullatenus ap- probare . » Atqui deputati Lovanienses una cum propositionibus censurandis , varias alias propositiones libro censoriarum contentas ad examen exhibuerunt ; quin et circa haec tem- pora , utraque Lovaniensis et Duacensis cen- sura examinanda S. pontifici oblata fuit ; ergo ex mente ac declaratione ipsius innoc. XI , censuræ et propositiones Lovanienses non fue- rint ullatenus approbatae .

Quintum denique deducitur ex decreto In- noc. XII ad academiam Lovaniensem dato die 6 februarii 1694 . Eo Brevi Belgicas censuras disertè confirmari contendit historicus Le- blanc ; ast infirmum omnino esse ac labile istud momentum ex eo conficit Eleutherius , quod eo ipso in Brevi apertè significet S. pon- tifex nolle se profundiores difficilesque partes in- currentium in materiâ divinæ gratiæ quæstionum... adstruere ac definire ; porrò manifestum est quæstiones de gratiæ efficacis naturâ , de modo electionis ad gloriam , aliasque hujusmodi in censoriis expressas , profundiores esse diffi- cilioresque , quæ in materiâ gratiæ occurruunt , ergo , etc. ; immerito ergo Breve istud aposto- licum opponit Augustinus Leblanc , tanquam extre- um orthodoxiæ censoriarum sigillum .

Ast , inquit Aug. Leblanc , certum est cen- suras româno pontifici fuisse delatas an. 1679 ,

atque rigoroso examine à curiæ judicibus dis- cussas , nec tamen edito decreto proscriptas ; fuerunt ergo probatae : « Quotquot enim , per- git historicus , romanæ curiæ , ac præsertim generalis Inquisitionis præxim vel leviter nō- runt , certò sciunt , non alter ab eis propo- sitiones aut libros approbari . »

Respondet Eleutherius , simili argumen- to invictè ostendi Lessii et Molinæ doctrinam fuisse probatam . Scilicet , Lessii doctrina à Sixto V discussa fuit et examinata ; edito autem decreto damnata non est ; ergo , etc. Pa- riter Molinæ doctrina à Clemente VIII et Paulo V discussa est ; nullo decreto ab ipsis dam- nata est ; ergo , secundum curiæ præxim est ab ipsis approbata . Viderit adversarius nūm ista fateatur .

Addit auctor libri cui titulus , *Errata.... de Auxil. loco mox citato , statutâ historici regulâ manifestè colligi , censuras non fuisse Romæ approbatas , cùm nullus fuerit tune temporis qui dictarum censoriarum exāmen ac damnationem urgeret , quod tamen necessum omnino fore ut silentium loco approbationis haberetur . Quin ibidem observat , ut diximus supra , iis in circumstantiis silentium potius esse argu- mentum tacite improbationis .*

§ 2. Controversiae in Hispaniâ habitæ .

Orta in Belgio dissidia apostolicis Sixti V lit- teris nonnihil sedata sunt , ut antea diximus ; ast multò majora in Hispaniâ excitata sunt occa- sione librorum Ludovici Molinæ , quæ quidem ut pleniū dignoscantur , res altius est re- petenda . Itaque Lutheri et Calvinii bæresi de- bellandæ divinitus datus S. Ignatius , prima veluti fundamenta Societatis Parisiis jecit circa annum 1540 . Unum præcipue divum Thomam doctorem Angelicum elegit , qui in Societatis scholis prælegeretur . Ita constat ex his Constitu- tionum verbis quartâ parte cap. 14 . *In Theo- logiâ legetur novum Testamentum , et doctrina scholastica D. Thomæ .* Quæ quidem Constitu- tiones approbatæ fuerunt in primâ generali Con- gregatione habitâ anno 1550 . E vivis excessit sanctissimus Fundator versus annum 1556 , atque in ejus locum ad supremam Societatis præfecturam communibus votis vocatus est Didacus Laynes in Congregatione generali anni 1558 . Illiç , si fides Augustino Leblanc , tenendæ S. Thomæ doctrinæ lex , speciosæ interpretationis obtentu penitus concussa est . Ita quippe , additâ hâc clausulâ , statutum esse contedit : « Prælegetur etiam Magister Sen-

tentiarum; sed si videretur temporis decursu
alius auctor studentibus utilior futurus, ut
si aliqua Summa vel liber theologiae scholas-
ticæ conficeretur, qui his nostris temporis
bus accommodatior videretur, gravi cum
consilio, et rebus diligenter expensis per-
viros qui in universa societate apissimi exis-
timentur, cumque Præpositi generalis ap-
probatione, prælegi poterit.

Ast è vestigio occurrit Theodorus Eleutherius, atque lib. 4 hist. cap. 4, declarationem illam quæ ad marginem Constitutionum habetur, ab ipsomet S. Ignatio fuisse compositam, multis probat. 1º Illa ipsa generalis Congregatio an. 1558, titulo 5, decreto 78, ita disertè testatur; quin et addit codicem *Constitutionum et declaracionum* manu propriâ S. fundatoris exaratum, coram Patribus congregatis fuisse prælectum, recognitumque. 2º Idem testantur quatuor sequentes Congregationes generales. 3º Etiam nunc in Bibliotheca Societatis inter MSS. sancti Ignatii Romæ diligenter asservatur dictum declarationum autographum. Verba itaque ista, *Prælegetur etiam, etc.*, quæ Congregationi an. 1558 tribuuntur ab historico, ipsissima sunt sancti fundatoris verba.

Postea deurrente tempore exoriuntur querelæ, Jesuitas avitam relinquere doctrinam, sectari novitatem, à sancti Thomæ sententiis dælectere. De his paternè monitus à Sixto V Claudius Aquaviva Societatis præpositus generalis, ut rumoribus in die crescentibus promptius et efficaciter occurreret, celeberrimum illum edi curavit librum, cui titulus: *Ratio et institutio studiorum Societatis Jesu*; hoc in libro agitur de opinionum delectu, de stabiendi scilicet aut rejiciendis in Societate opinionibus. Arduo huic ac perdifficili adornando operi, deputavit sex lectissimos theologos, Joannem Azorium ex Hispaniâ, Gasparum Gonzales è Lusitaniâ, Jacobum Tirium è Galliâ, ex Austrâ Petrum Buzæum, è Germaniâ Antonium Guisanum, ex Italiâ Stephanum Tuccium; nonnisi biennio post, anno scilicet 1586, lucem aspergit liber ille, huncque per provincias Societatis examinandum misit Aquaviva.

In hoc tractatu, inter prescriptas theologiae professoribus regulas, hæc ordine quarta legitur: « In theologiae doctrinam S. Th. ut ea vetur quartâ parte Constitutionum cap. 14; nostri sequantur paucis exceptis, quæ licet sint, aut videri possent esse S. Thomæ, etc. » Tum quæ sint pauca illa, declaratur

his verbis: « Nostri itaque non cogantur defendere.... secundas causas esse propriæ et univocæ instrumenta Dei; et cùm operantur, Deum in illas primū inflnere, aut eas mouere. » Ibidem in præfatione ita legitur: Visum nobis est statnre, ut nostri in theologicâ facultate sequantur S. Th. doctrinam.. sed quia durum videbatur, ita S. Thomæ nostros adstringere, ut ab eo nullâ in re liceat recedere.... plenit liberum relinquere, ut alios graves doctores sequi possent, qui velint, in paucis quibusdam quæstiōnibus quæ subiecto liberarum propositionum catalogo continentur. » In eo antem catalogo sexaginta circiter Angelicæ doctrinæ quæstiōnes recensentur, quæ privatorum opinatiōibus permittuntur.

Acceptis super dicto libro singularum provinciarum judiciis, quæ communius observata fuerant emendavit Claudio Generali, trium ex supra nominatis, eum in finem usus operâ Azorii scilicet, Gonzales et Tuccii, atque anno 1591, eumdem librum rursus per provincias misit denuò examinandum.

Hac de re iterum actum fuit in quintâ generali Congregatione an. 1594, sicutque in eâ fuit statutum can. 9: « sequantur nostri doctores inscholasticâ theologiae doctrinam D. Thomæ, juxta proxim in libro de ratione studiorum ponendam, et à Patre Præposito generali explicandam. »

Tandem impositam sibi à generali Congregatione provinciam, de ratione studiorum exponendâ, exscutus est Præpositus generalis Aquaviva anno 1599, ita decernens: « Nostri omnino in scholasticâ theologiae S. Th. doctrinam, enique ut doctorem proprium habent; ponantque in eo omnem operam ut auditores erga illum quām optimè affiantur. Non sic tamen S. Th. doctrinæ adstricti esse intelligentur, ut nullâ prorsus in re ab eo recedere licet; cùm illi ipsi, qui se Thomistas maximè profitentur, aliquando ab eo recedant; nec arctius nostros S. Thomæ aliquare par sit, quām Thomistas ipsos. » Hec Aquaviva, simillima iis quæ quinta Congregatione decreto 56 sanciverat anno 1594. Idem postea edidit Mutius Vitellescus anno 1617.

Ilis de ratione studiorum paulò fusiū enarratis, quoniam illa velut fontem et dissidiorum originem traducunt Molinæ adversarii, nunc quæ Hispanicas spectant controversias, cursim exponemus.

1º Anno 1581, Prudentius de Monte Major

Societatis Jesu theologus publicis apud Salmanticenses thesis doctrinam de scientia mediâ propugnavit. Erat tunc Salmanticae Dominicus Bannes celebris ex Ordine Prædicatorum, primariae cathedrae moderator; hic visis Prudentii thesis, statâ die eas disputando fervidè impugnavit, et è disputatione egressus sexdecim propositiones S. Inquisitionis Hispaniae tribunal, suo et amicorum quorundam nomine denuntiavit. Ilas sancti Officii commissarius damnavit, inquisito prius censorio doctorum Salmaticensium judicio? sed illas Prudentio de Monte Major non tribuit Inquisitor, et ipse Prudentius eas velut sibi proprias nusquam agnovit: *non erant haec propositiones*, inquit Antonius de Padilla Epist. ad card. Bellarm. die 28 junii 1600, *expressè in thesis*; nihilominus tamen eas velut legitima thesim consectaria impugnavit Bannesius, reclamante licet Prudentio; unde postea scientiam medianam non secus ac ante Salmanticae propugnârunt Societatis theologi. Atque haec fuere initia celeberrimorum dissidiorum quæ in Hispania Prædicatorum Ordinem cum Societate commiserunt.

2º Anno 1588, Ludovicus Molina, Eborensis academie professor, primus è societate sancti Thomae commentator, suum celebre edidit opus de concordia liberi arbitrii cum gratiae donis, etc. Commentarium est ad nonnullos primæ partis D. Thomæ articulos, de divinâ scilicet præscientiâ, providentiâ, prædestinatione et reprobatione. Vix lucem videbat opus à Bartholomæo Ferreyra Dominicano approbatum, et statim varios expertum est hostes, præsertimque Bannesium. Hic paulò ante 15 propositiones de gratiâ et libero arbitrio, seu genuinam professorum Societatis doctrinam exprimentes, detulerat ad saeram Castellæ Inquisitionem, cui præerat eminentiss. card. Quiroga archiepiscopus Toletanus; atque à quæsitoribus obtinuerat, ut assertiones ille docri prohiberentur, donec essent accuratiùs discussæ. Easdem assertiones ad cardinalem archiducem Albertum supremum in Lusitanâ judicem rursùs detulit Bannesius, summâ asseveratione ipsi contestans has in libro Molinæ contineri; unde jussu cardinalis Salmanticam examinandus mittitur liber; subinde Banesii et aliorum Salmaticensium in librum Molinæ trimestres observationes in Lusitaniam perferuntur, quas viris peritissimis jussit communicari archidux. Maturo super his examine præmisso, omnibusque, quæ objecta

fuerant, cum Molinæ responsionibus ritè collatis, statuerunt censores, nihil in ejus libro censurâ dignum occurrere; quapropter solenni ac contradictorio generalis Inquisitionis Lusitanæ judicio, accidente expresso archiducis consensu, tandem absolvitur Molina liber de concordia, sub initium julii an. 1589, ejusque promulgatio concessa. Haec constant ex epistolis ipsiusmet archiducis Alberti cardinalis, supremi in Lusitanâ Inquisitoris, diebus 12 et 26 aprilis 1599, imperatricis Marie die 14 novembri 1598, atque tandem Domini Joannis de Borgia 8 junii 1601, quæ quidem omnes directæ sunt ad summum pontificem Clementem VIII.

3º Istud Molinæ opus è Lusitanâ ad Hispanos delatum, faventibus supremis Castellæ et Arragonie consiliis, publicæ luci datus fuit, approbantibus Hispanis duobus theologis petro Lopio de Montoya et Joanne Villa ei excutiendo præfectis. Ita colligitur ex supplici Molinæ libello ad archiducem Albertum. Hinc denuò suscitata in Hispaniis dissidia.

4º Æstuantibus interim hinc et inde animis ac vehementi suscitatis ardore, anno 1594, die 5 martii in urbe Vallisoletanâ Antonius Padilla è Societate Jesu thesis publicis Molinæ à Dominicanis hujus urbis læsi patrocinium suscepit. Insurrexere in illum Dominicani hujus urbis, tum vivâ voce, tum thesis publicè propositis; et eò usque prorupit altercatio, ut propositiones excerptæ è Molina à Dominicanis, et è Bannesio à Societatis Patribus sanctæ Inquisitionis Hispaniae tribunal denuntiatæ fuerint. De his motibus Clementem VIII summun Pontificem certiore fecit supremus Inquisitionis moderator.

5º Nondùm lato Inquisitionis judicio, ut crescentibus in dies per totam Hispaniam dissidiis occurreret summus pontifex, totius causæ cognitionem sibi reservavit circa initium julii ejusdem anni 1594, indicto primùm utrique parti silentio; posthac permittâ disputatione, prohibitis tamen acrioribus notis ac censuris. Ita colligitur ex litteris nuntii apostolici in Hispania Camilli Cajetani ad Provinciales Dominicanorum et Societatis Jesu, Madrito die 15 augusti an. 1594.

6º Altero Brevi dato die 10 januarii 1596, Molinæ causam ad se evocat Clemens VIII. Duplex ergo hic sedulò distinguenda Dominicanorum cum Patribus societatis controversia; generalis una, in quâ scilicet universus decerbat Ordo; hæc spectabat naturam auxiliorum

sufficientis et efficacis; altera, quæ primùm fuit privata et specialis Molinæ et Bannesio, qui sua scripta ad sacram Inquisitionem mutuò detulerant, quæque postea generalis et totius Ordinis evasit. Priorem ad se accivit summus pontifex mense julio an. 1594, alteram verò, nonnisi decem et octo postea mensibus, scilicet mense januar. an. 1596.

7º Anno 1597, die 25 octobris, sacra Hispaniae Inquisitio instrumenta authentica ad controversiam de Auxiliis spectantia, tribus tomis distincta, direxit ad summum pontificem Clementem VIII. Primus tomus scripta Dominicanorum complectebatur. Secundus continebat instrumenta quibus utebantur Patres Societatis ad adstruendam suam doctrinam adversus Dominicanos. In tertio legebantur 12 censuræ et judicia quæ ex mandato S. Inquisitionis tulerant Universitates, et quidam episcopi ac doctores particulares. Inter has censuras tres erant Universitatum, Salmaticensis scilicet, Complutensis et Siguntinæ; quinque episcoporum; Doctorum quatuor. Ex iis nonnullæ favebant Molinianæ doctrinas aliae, ipsi adversabantur.

His munitis instrumentis, summus pontifex item ordinari jussit, consultoribusque designatis, celebres præcepit inchoari Congregationes de Auxiliis, de quibus jam speciatim dicendum.

ARTICULUS II.

Congregationes de Auxiliis.

Anno 1590, supremum diem obicerat Sextus V. Ejus successores Urbanus VII, Gregorius XIV et Innocent IX, citius fato functi, ad sanctam Sedem evectus est anno 1592 Clemens VIII. Is est cuius jussu habitæ sunt celebres Congregationes, quæ de Auxiliis dictæ sunt, quia in illis exagitata potissimum fuit quæstio, de auxilio divinæ gratiæ.

Sub initium Novemboris 1597, designati sunt à pontifice consultores octo qui Molinæ librum seorsim per sese expenderent; tum subinde mutuò conferrent, ac de eodem libro judicium ferrent. Horum nomina fuerunt hæc. D. Fr. Propertius Resta de Talleacotio, episcopus Geruntinensis et Cariatensis. D. Fr. Julius Sanctutius à Monte Filatrono, episcopus Agathensis. Hi duo ex Ordine Franciscanorum ad episcopatum evecti fuerant. D. Lelius Landus Suessanus, episcopus Neritonensis. Fr. Henricus Sylvius, vicarius apostolicus Ordinis Carmelitarum. Fr. Franciscus Brusus, procurator generalis Ordinis S. Francisci. Fr. Joannes Baptista

Plumbinus, procurator generalis Ordini, S. Augustini. Fr. Gregorius Numius Coronellus, ejusdem ordinis S. theologie doctor. D. Ludovicus de Creil, doctor Sorbonicus.

In horum numerum postea, absentibus Henrico Sylvio et Francisco Bruso supra nominatis, cooptati sunt. Fr. Jacobus le Bossu, ordinis S. Benedicti, doctor Sorbonicus. Fr. Joannes Antonius Bovius, magister regens collegii romani Carmelitarum. Fr. Hippolytus Masserius, Ordinis Servorum, postea ad episcopatum Montis Pelusii assumptus.

His præfecit pontifex eminentissimos cardinales Ludovicum Madrutum episcopum Tridentinum, qui concilio Trid. interfuerat, atque in ejus condendis canonibus plurimum allaboraverat, et Pompeium Arigonum. Apud unum ex dictis cardinalibus semel quâvis hebdomadâ convenire jussi sunt consultores.

Isthæc celeberrima congregatio integris novem annis et octo mensibus perduravit; à die scilicet 2 februarij anni 1598 ad 28 augusti 1607, atque in quinque epochas claritatis gratiâ distribui potest; quid autem præcipui in his contingit paucis exponentum.

PRIMA EPOCHA. — Prima epocha extenditur à 2 februarii anni 1598 ad 15 martii ejusdem anni. Undecim complectitur Congregationes habitas coram selectis censoribus, praesidentibus Ludovico Madrutto et Pompeio Arigoniensi.

Prima Congregatio celebrata fuit die 2 februarii; in eâ cardinalis Madrutius summi pontificis mandatum de expendendo Molinæ libro exposuit. Secunda, die 9 januarii; in eâ actum est de Molinæ scopo et principiis. Tertia, die 16 januarii; in eâ rursus actum de Molinæ principiis. Quarta, 25 januarii; quesitum fuit de illo principio « utrum concursus Dei generalis, sit « influxus in causas secundas, an potius cum « causis in earum effectus; et qualis sit Ludovicæ vici Molinæ de hac re sententia. » Quinta, januarii; quæsitum, « utrum opinio Molinæ de modo insinuandi per concursum Dei generalem « in actus liberi arbitrii, sit aliquâ censurâ digna. » Sexta, die 6 februarii; expensum fuit quid sentiret Molina de viribus liberi arbitrii cum solo concursu generali ad actus fidei, spei et charitatis. Septima, die 15 februarii, an mereatur censuram opinio Molinæ de actibus supradictis. Octava, die 20 februarii; doctrina Molinæ de dono perseverantie discussa fuit. Nona, die 27 februarii; ejusdem doctrina de efficaciâ gratiæ discussa fuit. Decima, die 6 martii; proposita quæstio, de opinione Molinæ

circa scientiam futurorum contingentium. Undecima, die 15 martii, de ejusdem opinione circa prædestinationem.

Posthac, referente Augustino Leblanc, nec dissentiente Theodoro Eleutherio, decretorium consultorum judicium, his verbis pronuntiatum est: « Censemus è re catholicâ esse, ut liber qui inscribitur *de Concordiâ liberi arbitrii cum gratiâ donis*, etc., compositus à Ludovico Molina et ejus doctrina omnino prohibetur; atque idem censemus de Commentariis ejus in primam partem sancti Thome, » etc.

Circa dictum de Molinæ libro consultorum judicium, Theodorus Eleutherius observat 1°, judicium illud non fuisse definitivum S. Inquisitionis judicium, sed meram duntaxat relationem et expositionem doctrinalem, sacro deinde sistendam tribunal, ut è expensâ, verorum tandem judicium suffragiis ad canonicam definitionem procederetur. Theologi enim, inquit, pro causâ Molinæ deputati, consultores, non judices fuerunt, litemque instruere, non dirimere potuerunt... Observat 2°, in hoc primo examine duos ex dictis consultoribus, Henricum Sylvium et Antonium Bovium Carmelitas, doctrinam Molinæ per omnia probâsse... Observat 3°, miratum pontificem tam citò de re gravissimâ dictam à consultoribus sententiam, librum maturius expendendum jussisse.

Unde in executionem decreti pontifici, versùs medium aprilis suas Congregationes resumperunt consultores; ad 22 usque novembribus singulis septimanis convenire, atque re iterum expensâ priori suo judicio standum censuerunt, quapropter Coronello Congregationis secretario mandant ut censuram ordinet, cui postmodum die 12 martii 1599 subscripsere.

Interim 26 novembribus 1598, Romam ex Hispaniâ appulerunt Ferdinandus Bastida et Christopherus Cobos Molinæ causam defensuri. Sanctitati supplicarunt Patres Societatis, ut sibi coram arbitris tantum cum Patribus Dominicanis conferre licaret, si fortè totum istud negotium amieè componi posset; votis annuit S. pontifex, iterumque eminentissimum Madrutiū disputationis moderatorem designat. Hinc novae Congregationes quarum ordinem hic indicabimus.

SECUNDA EPOCHA. — Secunda epocha continet Congregationes, seu verius amicas collationes à die 22 februarii an. 1599 ad diem 20 aprilis 1600; octo omnino numerantur. Habitæ sunt præside primùm solo cardinali Madrutiō, cui postea adjuneti sunt cardinales Asculanus et

Bellarminus, ille ex Ordine Prædicatorum, iste è Societate. Vocati sunt ex parte Dominicanorum, magister generalis Hieronymus Xaviere, Didacus Alvares, Raphael à Ripâ; ex parte verò patrum societatis, Prepositus generalis Claudio Aquaviva, Michael Vasquez, Petrus Arrubal.

In primâ collatione habitâ die 22 februarii an. 1599, cardinalis Madrutius brevi sermone exposuit seriò cogitare S. pontificem de coincidens doctrinæ dissidiis inter utrumque ordinem; ad id opus esse, ipsum verum dissensionis cardinem clare discernerere; quare injunxit Patribus tam Dominicanis quam Societatis, ut quamprimum tria pararent scripta, quorum primo propriam sententiam dilucidè exponderent, altero aperirent quid in adversariorum sententiâ reprehenderent, postremò continerentur præcipua rationum momenta, tum ad adstruendam propriam sententiam, tum ad oppositam impugnandam. Post hæc dimissa est à cardinali prima hæc Congregatio.

In secundâ collatione die ultimâ februarii ejusdem anni 1599, apud card. Madrutiū converunt prælaudati generales cum sociis. Sex Molinæ propositiones designavit magister generalis Prædicatorum, quas Ordinis sui theologis erroneas videri asseruit. Causam Molinæ tunc non agi reposuit Societatis præpositus, atque propositiones æquè censurâ dignas in Bannesio reperiri; subjunxit, velle ac jubere summum pontificem, ut de auxiliorum efficaciâ primùm tractetur; ceterum paratum se de Molinæ sententiâ dicere, cum primùm de naturâ auxiliorum ipsi dixissent. Collationem absolvit card. Madrutius.

Inter hæc die 4 martii congregatis coram pontifice cardinalibus sancti Officii, Madrutius retulit quid in superioribus conventibus gestum fuisset, quidve postularent Patres Dominicani, quid verò Patres Societatis. Dedit pontifex duos alias collationis arbitros, cardinales Bernarium et Bellarmînum, qui unâ cum Madrutiū sequentibus colloquiis præcessent, atque dissidentes partes ad unitatem et concordiam adducere conarentur.

In tertâ colloacione habitâ die 29 martii 1599, convenerunt coram tribus cardinalibus utriusque Ordinis generales ac theologi. Card. Madrutius octo propositiones ex apologiâ Dominicanorum desumptas, utriusque parti expendendas proposuit, ut et doctrina Molinæ discuteretur, et quid utraque pars de gratiâ sentiret, aperiretur. Sex itidem quæstionum capita de

gratiā et libero arbitrio proposuit Bellarminus; ast quæstionibus Bellarmini respondere detrectarunt Dominicani, quin prius Madrutiū propotionibus respondissent Jesuite.

Novam hanc incidentem controversiam eoram pontifice exposuit Madrutiū in Congregatione sancti Officii ad diem 15 aprilis. Auditis omnibus, petitioni Patrum Prædicatorum annuit pontifex; jussit ergo Patres Societatis prius respondere ad quæsita Dominicanorum, tum ipsos Dominicanos quæsitis Patrum Societatis satisfacturos.

Itaque in quinque sequentibus collationibus, tum hoc anno 1599, tum altero 1600, usque ad 20 aprilis habitis, propositiones octo, quas Dominicani obtulerant, contradictoriè expensæ fuerunt, communicatis hinc et inde cardinali Madrutio memorialibus, à Patribus Societatis contra physicam prædeterminationem, à Dominicanis verò contra doctrinam Molinæ.

Interim moritur cardinalis Madrutiū 20 aprilis 1600, sieque abrumpuntur institutæ collationes; novumque instauratur libri Molinæ examen, seu potius primi recognitio.

TERTIA EPOCHA. — Complectitur Congregationes celebratas à die 27 aprilis an. 1600 ad 20 martii 1602: septuaginta septem habitæ sunt, præside primum Propertio Restā, postea verò Julio Sanctutio.

Solutis morte card. Madrutiū amicis partium collationibus, Gregorius Coronellus prolixiorē libri Molinæ *de Concordiâ* censuram à se elaboratam Clementi VIII obtulit, adversus illam quæ jubente pontifice Molinæ procuratoribus communicata fuerat. Illicò communibus libellis plurima excepérunt iidem procuratores; intercessit et præpositus generalis Societatis, supplici libello suæ Sanctitati exponens tredecim assertiones per summam injuriam Molinæ assingi, locis allegatis in quibus Molinam contrarium disertè scribere contendebat.

Talibus S. pontifex motus consuetos Molinæ censure adsciri jussit die 25 aprilis 1600, iisque tria injunxit, 1º ut maturiori examine adornatam à Coronello Congregationis secretario censuram recognoscerent; 2º ut eam semel recognitam, in breviorem formam contraherent, propriis indicatis Molinæ verbis; 3º ut illam, si in priori judicio persisterent, propriis nominibus subscriptam ad se deferrent.

His ita constitutis, convenire consultores die 24 aprilis, atque in 20 Congregationibus usque ad diem 5 juli habitis, præside Propertio Restā episcopo Cariathensi, post variam censuræ re-

censionem castigationemque, eam in longè breviorem formam redegerunt, quā 20 duntavat Molinæ propositiones notabantur, cùm multò plures damnarentur in prolixâ Coronelli censurâ, scilicet 60 circiter, aut, ut aliis placet 90. Consultores, uno aut altero exceptis, censuræ subscripserunt die 9 septembbris, eamque ad summum pontificem 12 octobris detulère. Molinæ procuratores aliquæ ejus defensores, re compertâ, rursùm conqueruntur de consultoribus, atque oblatis pontifici libellis suppliciter postulant dari sibi judices, qui suas adversus ista censorum judicia exceptiones audiunt. Hinc novæ institutæ Congregationes à pontifice. A die 25 januarii anni 1601 ad 10 novembbris 47, habitæ sunt, quibus primùm præfuit Propertius Resta, sed post 24 morbo atque paulò post morte corruptus, cæteris præfuit Julius Sanctutius de Monte Filatranio, et ipse quoque episcopus et consultor. Adfueré supradicti consultores; excepto Bruso, in eujus locum susfecti sunt Joannes de Rada et Hieronymus Palenterius, ambo ex Ordine sancti Francisci. Iis in Congregationibus auditæ sunt ambæ partes ex mandato S. pontificis Clementis VIII; adfuerunt disputaturi ex parte Dominicanorum, Didacus Alvares et Thomas de Lemnos: ex parte verò Societatis, Petrus Arrubal, Christopherus Cobos; et Gregorius de Valentia.

Dictam in 20 Molinæ propositiones censuram, exceptis Joanne Plumibino et Antonio Bovio, probarunt adhuc consultores; huicque subscripsere die 19 Novembbris an. 1601, eamque die 5 decembbris S. pontifici exhibent. Verum nec adhuc sedatæ fuerunt de consultoribus, eorumque censurâ querelæ. Iterum conquesti sunt Molinæ defensores, se nondūm satis esse auditos, sufficienter examinatam non fuisse Molinæ doctrinam, genuinum ipsius sensum assecutos non fuisse censure, etc. Has et alias exceptionis causas fusè prosecuti sunt Societatis Patres in libello supplici universa Societatis noni Clemente VIII tunc temporis oblato. His motus pontifex petitioni annuit, atque Molinæ doctrinam ad novum examen revocari jussit. Cæterum novum istud examen coram suâ Sanctitate, auditis utriusque partis theologia, habendum esse edixit, ut scilicet rem totam per se ipse cognosceret, causâque contradictioniè discussâ, pronuntiandæ juridicè sententiæ viam sibi pararet.

EPONCA QUARTA. — Celeberrima est isthac epocha; quartam complectitur causæ cognitio

nem ab anno 1602 ad 22 januarii anni 1603, eorum Clemente VIII sexaginta octo congregationibus habitam.

Præfuit his congregationibus Clemens ipse papa VIII; assidebant duo eminentiss. cardinales supremi inquisitores, Camillus Burghesius, qui postea ad Petri cathedralm sublimatus fuit Pauli V nomine, et Pompeius Arigonius. Sextæ et sequentibus congregationibus, præter dictos cardinales Burghesium et Arigonum, interfuerunt etiam cardinales Asculanus, Pinellus, Sfondratus de Avila. Haec erat tota congregatio sancti Officii, uno excepto card. Bellarmino, qui jam antea Capuanum accesserat, cui diœcesi à S. pontifice præfectus fuerat. Ad 55 Congregationem vocati sunt præterea cardinales de Givry, Taberna, de Monopoli. Ad 65 card. de Buffalo. Ad 67, card. du Perron. Ad 69, cardinales Aldobrandinus, Bellarminus, Blanchetus. Ad 82, card. Zapara.

Censores episcopi quinque adfuerunt : Lombardus archiepiscopus Armachanus, Lælius Suessanus episcopus Neritonensis, Julius Sanctutius episcopus sanctæ Agathæ, Hippolytus Masserius episcopus Montis Pelusii, Basilius Pignatellus episcopus Aquilanus. Censores theologi novem : duo doctores Sorbonici, Ludovicus de Creil, Jacobus le Bossu; duo ex ordine sancti Augustini, Joannes Plumbinus, et Greg. Coronellus; duo ex Ordine sancti Francisci, Joannes de Rada, et Hieronymus Palanterius; Anastasius Brixensis Ordinis sancti Benedicti, Antonius Bovius Carmelita, et Anselmus de Monopoli procurator Generalis Capucinorum, postea S. R. E. cardinalis.

Ex parte Prædicatorum interfuerunt, Hieronymus Xaviere magister generalis Ordinis, Dadius Alvares, et Thomas de Lemos; ex parte societatis, Claudio Aquaviva, Præpositus generalis, Greg. de Valentia, Petrus Arrubal, Ferdinandus Bastida, Joannes de Salas.

Is fuit Congregationum ordo. Duodecim scripta exarari curaverat R. politifex Clemens VIII, ad materiam Congregationibus subministrandam; discutienda Molinianæ doctrinæ capita complectebantur hæc scripta; ex iis, prout opportum videbatur S. pontifici, expendendæ postmodum in congregationibus propositiones extrahebantur, atque à secretariis ad consultores, Ordinum generales, et theologos pro utrâque parte disputatuos, aliquot ante Congregationem diebus deferebantur. 2º Sua utrique theologi argumenta et responsa parabant, quæ designata die in publicis Congregationibus de-

scripto recitabant; quæcumque verò in transcurso disputationis utrinque opponebantur, urgebantur aut excipiebantur, ex tempore resolvere conabantur adversæ partes. 3º. Finita disputatione egrediebantur foras generales cum sociis; tuncque in eâdem Congregatione recentis coram pontifice et cardinalibus Inquisitoribus Consultorum suffragiis, forebatur censura, sed gravissimis pœnis pontifice secretum omnibus præcipiente.

Atque istud tertium ad sextam usque duntaxat Congregationem servatum fuit; namque post Congregationem sextam usque ad ultimam, unâ cum disputatione theologorum dissolvebatur tota Congregatio, dieque proximè sequenti censores designati ad censuram quæstionis die præcedenti discussæ conveniebant.

Ils de dignitate et ordine harumce Congregationum præmissis, jam quid præcipui in singulis actum sit, compendio hic exhibemus.

Prima Congregatio habita fuit die 20 martii 1602. In eâ 1º, expendendæ ac judicandæ causæ dignitatem exponit Clemens VIII; 2º duos instituit Congregationis Secretarios, Gregorium Coronellum Ordinis S. Augustini, et Anastasium Brixensem Ordinis sancti benedicti; 3º disputant Alvares et Valentia. Secunda nonnisi elapsis tribus postea mensibus cum dimidio celebrata fuit, 8 juliij ejusdem anni. In eâ et subsequentibus Congregationibus, loco Alvarensi accessit Thomas de Lemos disputaturus contra Valentiam, aliosque Molinæ defensores, Tertia habita fuit die 9 juliij ejusdem anni 1602. Quarta, die 22 juli. Quinta, die 23 ejusdem mensis. Sexta, die 6 augusti. Septima, die 17. Octava, die 20. Nona, die 2 septembribus. Decima, die 3 ejusdem mensis.

In his Congregationibus, jubente S. pontifice, doctrina Molinæ circa vires liberi arbitrii ad septem propositiones redacta, expensa fuit, et cum doctrinâ sancti Augustini collata Doctrinam Molinæ impugnavit Lemos; eam verò quoad omnia capita à censurâ saltem vindicare aggressus est Greg. de Valentia.

Circa hæc tempora contigere supremus morbus et mors Gregorii de Valentia. Quæ de potenti vertigine, quam passus fuit coram Clemente VIII ab Augustino Leblanc narrantur, veluti meram fabulam sugillat Theodorus Eleutherius, eâ præsertim de causâ, quòd Secretarii Congregationum qui minutiora quæque dicta vel facta conscripserunt, imò ne ipse quidem insignis Jesuitarum adversarius Pegna,

nihil de eo meminerunt. Valentiae suspectus est Petrus Arrubal.

Undecima Congregatio habita est die 30 septembri ejusdem anni 1602. Duodecima postridie celebrata fuit die primâ octobris. Disceptationis in hac et superiori Congregatione argumentum, hoc erat : « An in libris sancti Augustini legatur constitutam esse à Deo legem infallibilem cum Christo Filio suo, ut quoties homo solis naturae viribus fecerit totum quod in se est, Deus illi tribuat gratiam. » Decima tertia habita fuit die 14 novembri 1602. Decima quarta, die 19 ejusdem mensis et anni. Decima quinta, die 9 decembri. Decima sexta, die 10 decembri. Decima septima, die 16 ejusdem mensis. Decima octava et ultima anni 1602, incidit in diem 17 decembri. Decima nona habita fuit die 20 januarii 1603. Vigesima, die 21 januarii. Vigesima prima, die 27 ejusdem mensis. Vigesima secunda, die 28. Vigesima tertia, die 17 februarii. Vigesima quarta, die 18. Vigesima quinta, die 14 aprilis. Vigesima sexta, die 15. Vigesima septima, die 5 maii. Vigesima octava, die 6.

In his sexdecim postremis Congregationibus doctrina Molinæ cum Cassiani doctrinâ collata fuit ; scilicet decimâ tertii Congregatione propositis jussu S. pontificis 14 articulis, sigillatim postmodùm quæsitus fuit an in his Molina cum Cassiano conveniret.

Vigesima nona celebrata fuit die 9 junii ejusdem anni 1603. Trigesima, die 10 junii. Trigesima prima, die 25 ejusdem mensis. Trigesima secunda, die 24. Trigesima tertia, die 10 novembri 1603 ; in eâ loco Arrubal disputatus accessit Ferdinandus de Bastida. Trigesima quarta, die 11 novembri. Trigesima quinta, die 18 novembri. Trigesima sexta, die 19 novembri. Trigesima septima, die 23. Trigesima octava, die 26. Trigesima nona, die 8 decembri. Quadragesima et ultima hujus anni 1603. Congregatio celebrata fuit die 9 ejusdem mensis decembri.

Anno sequenti 1604, viginti quatuor habitæ sunt Congregationes eodem præsente S. pontifice Clemente VIII et anno 1605 usque ad 22 januarii inclusivè, rursus quatuor ; sieque usque ad mortem Clementis VIII, quæ contigit die 4 maii ejusdem anni, universim 68 coram S. pontifice solemnes celebratæ sunt Congregationes ; triginta septem duntaxat numerat Theodorus Eleutherius. In decem postremis Congregationibus agitata fuit celeberrima de scientiâ mediâ disputatio. Tria sigillatim exeu-

tienda suscepit Ferdinandus de Bastida. Primum an omnia futura libera conditionata à Deo cognoscantur. Secundum, an cognoscantur certâ et infallibili cognitione. Tertium an haec certa et infallibilis cognitio in Deo sit ante absolutum divinæ voluntatis decretum. Observavit Lemos in hoc uno tertio verti cardinem difficultatis quæ circa præsens caput Dominicanos cum Molinæ defensoribus comunitit.

EPOCHA QUINTA.—Ultima haec epocha includit Congregationes sub Paulo V celebratas à die 14 septembri anni 1605 ad diem 28 augusti 1606, quo demum tempore solutæ sunt famosæ illæ Congregationes.

Clemente VIII die 4 martii 1605 è vivis sublato, ad supremum apostolicæ Sedis fastigium sublimatus fuit 1 aprilis sequentis Alexander Medicis, dictus Leo XI, isque citius diem extremum clausit, 25 ejusdem mensis.

Huic sub nomine Pauli V, proximè successit die 5 Maii Camillus Burgesius, qui tot illis, quibus interfuerat, celebratis coram Clemente VIII Congregationibus, perfectam controversiæ discutiendæ ac definiendæ cognitionem hausebat. Exploratis per quatuor fernè primos pontificatus sui menses doctorum consiliis, variisque supplicibus libellis acceptis ; tandem serio cogitavit de resumendâ causâ, novisque instituendis Congregationibus. Septemdecim coram ipso habitæ sunt, in quibus ex professo agitata est controversia de gratiâ ex sese efficaci et physicè prædeterminante.

Prima itaque Congregatio coram Paulo V celebrata fuit die 14 septembri an. 1605. In eâ, 1º quæ hactenùs in præsenti causâ gesta fuerant compendio retulit Coronellus Congregationis secretarius. 2º Actum de modo procedendi in isto negotio. 3º Decrevit pontifex agendum de scripto in 15 capita diviso, quod pro ultimæ concertationis arguento partibus utrinque disputaturis communicari jussérat Clemens VIII, quodque manu propriâ subscrípsérat, in hæc verba : « An ista sit doctrina sancti Augustini in materiâ gratiæ. Clemens VIII papa pro proximâ Congregatione. » Secunda habita fuit die 20 septembri ; actum de dicto scripto in 15 articulos distributo. Primus in ordine dixit Ferdinandus de Bastida ; genuinam sancti Augustini doctrinam iis 5 articulis contineri sassis est, quinto duntaxat excepto, qui sic se habet : « Hæc gratia habet suam efficiaciam ab omnipotentiâ Dei, et à domino quod sua divina Majestas habet in voluntates hominum, sicut in cætera quæ sub cœlo

sunt.» Bastidae except Thomas de Lemos, scripti auctoritatem plurimum commendavit, illudque secundum omnes articulos absolutissimum esse Augustinianae doctrinae compendium demonstrare aggressus est. Incubuit potissimum in quinto articulo, quem à germanâ sancti Augustini doctrinâ omnino alienum esse pronuntiaverat Bastida, propter particulam *scut*, quæ ipsi videbatur indicare similitudinem inter modum quo Deus movet voluntatem, et modum quo movet cætera quæ sub cœlo sunt. Tertia, die 21 septembri; sumum de dictis articulis indicium proferunt Consultores. Quarta, die 12 octobris in eâ generatim actum de gratiâ ex se efficaci et prædeterminante. Disputationis argumentum utriusque partis theologis transmissum, in hæc verba conceptum erat: « Au Deus suâ efficaci gratiâ moveat homines voluntatem ad actus liberos bonos, non solum interiori suadendo, invitando, exhortando, aut aliter moraliter attrahendo; sed etiam verè et activè propriè, salvâ tamen humanâ libertate? et an talis efficax gratia convenienter ab aliquibus scholasticis, physicè prædeterminare dicatur? » Quinta, die 15 octobris; latum de propositâ quæstione Censorum judicium. Sexta, die 26 octobris; de gratiâ ex se efficaci speciatim agitur, et quidem ex sacris Scripturis. Septima, die 9 novembri; actum de eâdem gratiâ ex se efficaci, ex mente conciliorum, ac præsentim concilii Tridentini. Octava, die 22 novembri; actum de gratiâ efficaci, ex mente sancti Augustini. Nona, die 29 novembri; de tribus superioribus disputationibus judicium pronuntiant Consultores. Decima, et ultima hujus anni 1605, habita fuit die 14 decembri; actum fuit de gratiâ ex se efficaci, ex sanctis Patribus, tum græcis, tum latinis. Undecima, 5 januarii 1606, latum censorum judicium. Duodecima, die 10 januarii; de gratiâ ex se efficaci cum Calvinii erroribus collatâ disputatum fuit. Decima tertia, die 25 januarii; actum de eâdem gratiâ efficaci, ex rationibus theologicis. Quartadecima, 4 februario, Censores suam diuinæ sententiam. Decima quinta, die 13 februario; iterum actum de gratiâ efficaci, ex S. Thomâ. Decima sexta, die 22 ejusdem mensis; rursus de eâdem, ex doctoribus scholasticis. Decima septima, die 1 martii; de duabus præcedentibus disputationibus judicant Consultores.

Hic fuit finis solemnum illarum Congregationum, in quibus Consultores auditio prius hinc et inde theologorum momentis censorum

judicium pronuntiârunt; patet autem præter tot congressus et collationes quibus per quatuor et amplius annos absente summo pontifice ventilatae sunt arduæ ac difficiles de auxiliis quæstiones; insuper 85 coram Clemente VIII et Paulo V solemnies ac publicas de eodem arguento celebratas fuisse Congregationes.

Quid porrò supradicti summi pontifices prænuntiaverint; quid etiam eminentiss. cardinales de re totâ judicaverint; quid senserint deputati à sanctâ Sede Consultores; in quam denique partem inclinaverint celeberrimæ orbis christiani academiæ, ex dicendis articulo sequenti planum fiet.

ARTICULUS III.

Exitus Congregationum.

Absolutis disputationibus R. pontifex Paulus V voluit ut Consultores separatim, ac nulla inter se habita consulta, hæc scriptis mandarent, 1º *quid fide in hac de libero et arbitrio ac gratiâ efficaci materiâ tenendum esset; quid damandum, quâ ratione; quâ parte ab hereticis Catholicî differant.* Tertium adjicit historicus Leblanc lib. 4, cap. 15, *quis modus in edendo pontificio diplomate servari posset.* Ut autem secretò omnia hæc peragerentur injunxit pontifex, ne, inquit, judicia et vota consultorum quæ nullo modo divulganda consensus, alicui possent innotescere. In executionem pontificii mandati sex fermè menses consumpsere Consultores, ab initio scilicet martii 1606, ad finem augusti; quo tempore uniuscujusque judicia propriis sigillis munita suæ Sanctitati data sunt. Uno excepto Antonio Bovio, cæterorum omnium concors fuit, inquit idem historicus, de damnandis Molinæ opinib[us] sententia.

Jussit posthac S. pontifex, ne quid ultra pro rei gravitate desiderari posset, pergit Augustinus Leblanc, ut Consultores convenienter simul, atque doctrinam pontificio diplomate sancientiam, quâ majori posset perspicuitate ac brevitate pararent; iisque archiepiscopi Armachani aedes designavit, ubi extremæ illæ collationes haberentur. Novies convenirent integro mense, nempe à die 19 octobris ad diem 19 novembri ejusdem anni 1606, atque in eâdem de damnandis propositionibus opinione firmi steterunt.

Notatas propositiones, nec satis distinctè dispositas, nec satis clare ac breviter expressas pro bullæ pontificiae conditione, judicavit Paulus V; eas ergo, inquit prælaudatus histo-

ricus, denuò expendi, distinctiorique methodo ordinari jussit. In id integris octo mensibus insudatum, ad finem scilicet julii anni sequentis; sive recognitae propositiones, jubente pontifice, cardinalibus qui Congregationibus interfuerant, exhibita sunt, de iis postmodum constituto tempore judicium laturi.

His porrò peractis, eosdem eminentissimos cardinales ad hujuscem causæ cognitionem adscitos, convocavit Paulus V, die 28 augusti anni 1607, et inquisivit num expediret ultimum præsenti controversiæ finem imponere. Quid in hac omnium ultimâ Congregatione actum, quidvè conclusum fuerit à pontifice et cardinalibus, servato inviolabilis silentii secreto, manet adhuc ignotum, nec ullis monumentis certò rescripsi potest. « Quid in hac Congregatione deliberarint » (pontifex et Cardinales) verba sunt abbatis Leblanc, « ex Coronelli commentariis rescire non possumus... Fuere qui dicere pontificem et quinque cardinales pro apostolicæ definitionis promulgatione pronuntiassæ, quatuor intercessisse. Verum quidcertò rei fuerit probavit eventus; Paulus enim vocatis post diem tertium præpositis ordinum, item omnem dato fiduciario rescripto in suspenso posuit. » Eo in decreto S. pontifex 1º utriusque parti permisit propriam defendere ac propugnare sententiam; 2º prohibuit alterutram heresios aut alterius censuræ notâ insimulare, donec aliter à sanctâ Sede definiretur; 3º ab eodem pontifice cautum paulò post, ne circa hanc materiam ullus typis mandaretur liber absque sanctæ Sedis licentiâ. Et hic fuit Congregationum de Auxiliis exitus.

Tria gravissimi momenti occurrunt hic pendenda, quæ quidem totidem quæsitis paucis discutiemus.

Quæres itaque 1º, an finitis disputationibus de Auxiliis sanctum fuerit apostolicum judicium, atque lata in Molinæ doctrinam censura. Contendunt nonnulli cum historico Leblanc, lib. 4 de Auxil. cap. 13 et sequent., 1º absolutus die primâ martii 1606, Consultorum Congregationibus, rem totam cardinalium consilio commissam fuisse die 8 eiusdem mensis martii; num scilicet expediret ut decretorio sanctæ Sedis judicio finiretur controversia; atque à duodecim cardinalibus qui huic aderant Congregationi, decem proferendâ definitione pontificiæ pronuntiassæ; duos vero intercessisse, Perronium videlicet ac Bellarminum. 2º Paulum V. majoris partis cardinalium suffragia secutum, deli-

neandæ bullæ pontificie curam Consultoribus commissee, quam illi, ut mox notavimus, diligentissimo studio elaboratam S. pontifici circa finem julii anni sequent. 1607, obtulerunt; cuius transumpta ad cardinales in Congregationem Auxiliorum adscitos deferri voluit pontifex ut et ipsi constituto tempore sententiam diccerent. 3º Instructo sancitoque judicio, de solemnissima promulgatione actum esse; eum in finem eosdem eminent. card. denuò convocatos fuisse die 28. augusti anni 1607. E duodecim, qui superioris anni congregationi interfuerant, novem hic aderant; quinque cum pontifice cardinales pro apostolicæ definitionis promulgatione pronuntiaverunt, quatuor intercessere. Unde citato lib. de Auxiliis cap. 19, affirmatè concludit idem historicus, « diploma confectum... bullam paratam..... judicium sancitum, solamque defuisse promulgationis solemnitatem; adeò ut profectò timendum Jesuitis sit ne ex sacris Vaticani tabulis erutum Pauli V diploma Pontificium, successorum aliquis, nullo alio instrueto examine, denuntiet. »

Alii è contra cum Theodoro Eleutherio lib. 6 de Auxil. cap. 23, docent 1º finitis de gratiæ auxiliis disputationibus, unicam tantum habitam fuisse die 28 augusti 1607, coram pontifice cardinalium Congregationem, servato inviolabilis silentii secreto..... 2º Bullam Pauli V, speciosè ab adversariis jactatam, prorsus esse commentitiam; nihil aliud esse quam rudem adhuc et minus digestam bullæ ideam à Consultoribus proprio marte et absque ullo pontificis jussu esformatam..... 3º Quidquid sit de prætensiâ illâ Pauli V bullâ, eam certè à pontifice et cardinalibus nusquam fuisse admissam aut probatam, immo magis neglectam atque penitus exploras ac rejectam.

Tertium istud, quod caput est, et in quo versatur difficultatis cardo, multis probant hujuscem sententiae defensores. 1º Ex ipsis rescripti verbis, quod post diem tertium ab ultimâ cardinalium Congregatione, communicari jussit Paulus V præpositis Dominicanorum et Jesuitarum; eo in decreto nullatenus significat S. pontifex sententiam jam à se latam, iusticiumque judicium, sed ait duntaxat, « se suo tempore editurum declarationem ac determinationem suam; » severè interim cavet, « ne quis partem alteram qualificare, aut censu rare præsumat. » Ergo, etc.

2º Ex communi Epistolâ regii Hispaniarum Oratoris, Francisci Pegna, et Th. de Lemos Romæ scriptâ die 8 januarii 1608, ad Hispa-

nos episcopos, Inquisidores, cæterosque viros religiosos. In eâ sic legitur: « Certissimum est, cœ circa auxiliarum controversiam, nihil à S. cœ D. N. definitum esse; immò post reservatau cœ sibi determinationem, eam etiamnum animo cœ meditatur et tractat. » Nihil certè disertius ut commentitia ostendatur prætensa hanc in rem Pauli V bulla. Dictam Epistolam de verbo ad verbum exscribit Aug. Leblanc lib. 4 de Auxil. cap. 20, hancque semel et iterum legisse Paulum V, et in eum quo extat modum emendasse, ibidem testatur.

5º Quinquennio post solutas Congregationes anno 1612, Patres Dominicani pro controversiae definitione libellum supplicem suæ Sanctitati obtulerunt; in eo altum de latâ bullâ, sancto diplomate, silentium; cùm tamen circumstantiæ loci et temporis postularent, ut illius, si quod extitisset, mentio fieret.

4º Alvarez, Gonzales, Nazarius, Cabezudo, Pegna, aliquie Jesuitarum æmuli, qui post finitas proximè Congregationes scripsérunt, qui que minutissima recensent quæ in doctrinæ Dominicanorum commendationem utcumque conducere existimabant, prædictæ bullæ nullatenus meminerunt; nonnisi elapsis quadraginta et amplius annis de eâ mentio habita est; cùm scilicet Paulus V adscitique in Congregationem Auxiliarum cardinales et Consultores omnes è vivis excessissent. Hinc certè exurgit non leve suppositionis præjudicium.

5º Ut finitis disputationibus sancitum fuisse pontificium diploma demonstretur, non satis est ostendere Consultores ideam bullæ efformasse; ostendum foret insuper papam et cardinales instructam hanc bullam approbâsse ac confirmâsse; ut enim notum est, in romanis Congregationibus Consultorum officium est item instruere, non dirimere; vocem habent consultativam, non decisivam; consiliarii sunt; non verò judices, eo ferè modo quo in supremis curiis advocati consultores; porrò nullo authentico monumento constare potest pontificem et cardinales elaboratam à Consultoribus bullæ ideam approbâsse; quid enim in ultimâ cardinalium Congregatione conclusum fuerit, servato inviolabili secreto, nulli unquam revelatum fuit, neque *id*, ipso fatente abbe Leblanc, ex Coronelli commentariis rescire possumus; ergo, etc. Et verò, ipso historico teste, voluit S. pontifex: *ut secretò omnia peragerentur, sub pœnâ excommunicationis*; bulla ergo, si quæ lata fuit, omnino mansit occulta; ac proinde illa quæ inter Coronelli scripta refer-

tur, tanquam pontificium diploma immerito obtruditur.

6º Innocent. X solempni decreto 1634, de quo deinceps, pronuntiat et autographo assertæ « Constitutionis Pauli V, aliisque assertis actis Francisci Pegnae, Fr. Thomae de Lemos, etc., quibus prædictæ bullæ historia superstruitur, et nullam esse omnino fidem adhibendam; » ergo, etc.

7º Esto sancitum fuerit pontificium diploma, ast quâ tandem ratione extundi poterit, inquit Eleutherius, potius Jesuitis quâm Dominicanis fuisse adversum? Evidem præjudicium erat contra Molinam, consultorum suffragium; verum, pergit idem historicus, 1º præterquâm quod de his Consultoribus multum et plures conquesti sunt Societatis Patres in libellis supplicibus Clementi VIII et Paulo V oblati; promiserat S. pontifex controversiam non ex horum judicio, sed ex supremâ Sedis apostolicæ auctoritate, auditis utrinque partibus esse finiendam. 2º Consultorum suffragium non fuit omnino concors; sœpè à pontificibus Clemente VIII et Paulo V, ad incudem remissum, sœpè et notabiliter variatum, semper cuni quâdam præproperâ festinatione latum. 3º Favent Jesuitis contra Dominicanos, ut mox dicemus, plerarumque academiarum Hispaniæ, Italæ, Germaniæ, etc., sancta ac sacræ Congregationi submissa judicia.

Jam verò si tandem latum supponatur pontificium diploma, quis certò affirmare possit, Paulum V Consultorum suffragia tot celeberrimarum academiarum judicio prætulisse? Perperam ergo assertivè pronuntiat historicus Leblanc, judicium sancitum fuisse cui sola desit promulgatio; « adeò ut profectò timendum Jesuitis sit, ne ex sacris Vaticani tabulis eructum, Pontificum aliquis, nullo alio instructo examine, denuntiet. »

Quæres 2º, in quam partem Consultores, Ordines religiosi, academæ, cardinales et SS. pontifices inclinarent; Dominicanis an Jesuitis faverent. Respondeo 1º in toto Congregationum decursu Consultores omnes, exceptis Henrico Sylvio, Antonio Bovio, Baptista Plumbino et Episcopo Aquilano, omnes in censuram constanter propensos fuisse, adeò ut si R. pontifex judicium Consultorum sequi maluisset, profectò Molinæ librum, ejusque dogmata proscriptisset. Hoc extra dubium manere debet, in eoque consentiunt historici Leblanc et Eleutherius. Respondeo 2º, plures ordines religiosos favisse doctrinæ Patrum

Societatis. Ita disertè testantur Patres Benedicti collegii S. Vincentii Salmanticæ, in Epist. datâ 31 julii an 1600 ad Ordinissui procuratorem generalem Romæ commorantem. Hanc Epistolam et alias Augustinianorum et Franciscanorum, quibus idem evincitur, ex integro refert Eleutherius lib. 2 de Auxil. cap. 11. Idem non obsevè colligitur ex Lemos Panopl. tom. 1, tract. 6, cap. 2, ubi de Molinæ Concordiâ hæc hahet : « Liber ille novam (ut videbatur) continebat doctrinam à quampluribus acceptatus fuit, et ejus dogmata amplexata, ita ut in communib[us] disputationib[us] publicisque congressibus, imò et in scholis nihil aliud audires, quām hanc Molinæ doctrinam. » Respondeo 3º, quod spectat orbis catholici academias : 1º Quinque celebriores sunt in Hispaniâ Universitates, Complutensis, Siguntina, Hispalensis, Vallisoletana, Salinaticensis. Duas priores Molinæ favisse, ipse in suâ hist. lib. 1, cap. 19, non diffitetur Aug. Leblanc; Hispalensem et Vallisoletanam ipsi etiam Molinæ libro favisse, authenticis harumce academiarn monumentis ostendit Eleutherius lib. 2, cap. 13.... Restat celeberrima Salmaticensis academia; hanc pro Dominicanis stetisse contendit Aug. Leblanc; negat verò Theodorus Eleutherius; alii incertum esse illius iudicium censem, probabiliusque neutri parti favere.

In Germaniâ septem Universitates, ipso factente abbe Leblanc, pro Societatis sententiis censuras et judicia Romam miserunt, Moguntina scilicet, Herpybolensis, Ingolstadiensis, Dilingana, Viennensis, Græcensis, Trevirensis; quibus accessit Mussipontana in Lotaringiâ.

In Italiâ, nullam pro Dominicanis assert Aug. Leblanc; juxta Eleutherium et auctorem libri cui tituln: *Questions importantes*, Bononiensis academia pro Jesuitis stabat.

In Belgio, Lovaniensis et Duacensis academiæ, si constanter adhæserunt censuris contra Lessium et Hamelium latis, infensæ sanè erant Molinæ opinionibus; certum tamen est non nullos in illis fuisse theologos Bannesio et præmotioni adversos. Ita Duaci Westhonius Anglus et Lovani Malderus, qui et episcopus fuit Antuerpiensis.

Quid autem censuerit celeberrima per Europam S. Facultas Parisiensis, non omnino certum. Binas quidem abbas Leblanc adducit epistolas sub nomine Duallii 1602, quæ si genuinas sunt, profectò evineunt Facultatem propugnâsse præmotionem physicam; sed hæ-

falsi arguuntur ab Eleutherio; 1º quia Gamachaeus 1, 2, q. 111, art. 6; Isambert. tract. de grat. cap. 7; Habert. Vabrensis episcopus theologiae græcor. Patrum lib. 2, cap. 17, parag. 4; Hallerius, ipsem Duvallius, cætera que Facultatis lumina in scriptis publicè editis constanter rejiciunt et impugnant præmotiones physicas. Quin et illustriss. Habertus loco mox citato, de iis loquens ait : « Theologorum catholicorum pars longè numerosior, Sorbonica præsertim cathedra et palestra, non alia graviori de causâ prædeterminationi physice bellum inducit, quām metu admittendæ, per ipsius veluti porticum necessitatis. » 2º Illustriss. Rosa Sylvanectensis episcopus dum Romæ extaret labente an. 1601, publicè et R. pontifici testatus fuit Molinæ doctrinam communiter propugnari in facultate parisiensi; inò eam ipse propugnavit thesibus publicis in actu Resumptæ 1602. 3º In actis Peggæ, Lemos, Coronel. Bossutii, etc., nulla prædictarum epistolarum mentio habetur, quanquam eas laudandi non semel occurrat occasio, maximè ad elevandam præfatam Sylvanectensis episcopi declarationem.

Respondeo 4º, cardinales Perronium et Bellarminum constanter favisse Jesuitis. Id certum, nec diffitetur Aug. Leblanc; ast cæteros omnes ipsis fuisse adversos contendit; quod saltem de plerisque negat Eleutherius; addit, qui in ultimâ Congregatione decretoriè pronuntiaverint cardinales, « servato inviolabilis silentii secreto, nulli unquam mortalium revealatum fuisse. »

Respondeo 5º, initio Congregationum, factentibus Molinæ vindicibus, Clementem VIII Moliniana dogmata improbabesse; verùm contendunt sub finem disputationum, re per se inspectâ, animum mutâsse: idque ex eo colligunt, quòd in libro Molinæ de Concordiâ, quem paucis ante mortem mensibus à capite evolvere aggressus fuerat S. pontifex; à paginâ 17 ad pag. 184, plusquam octoginta occurrant Molinæ textus sacrâ pontificis manu subnotati, cum notulis quibusdam marginalibus; porrò, inquiunt, textus illi ac notulæ eò maximè tendunt, ut ab objecto Pelagianismi errore, Molinæ doctrina vindicetur; ergo, etc. Extat in Tabulario romano Patrum Societatis dictus Molinæ codex, quo donati sunt à Clementis nepote cardinale Aldobrandino.

Quod ad Paulum V spectat, exitu constat neutrā sententiam approbabasse aut improbabasse: utrique parti permisit pontifex suam tueri

sententiam, ac vetuit alterutram hæreseos insinuare, donec aliud à sanctâ Sede decernatur; hoc certum. Universa præjudicia causæ Thomisticae favent, si fides historicæ Leblanc; ast è vestigio occurrit adversæ partis historicæ Eleutherius, « sanè, inquit, si de prædictiis in hac causâ quæstio vertitur, potiori fortassis jure dici posset physica prædeterminatio ad tempus, donec sancta Sedes litem diremerit, tolerata.» Nostrum autem non est tantas componere lites.

Quæres 5°, quæ sint acta Congregationum de Auxiliis, quidve de illis judicandum.—Respondeo plurima harumce Congregationum circumferri acta aut scripta ad illas pertinentia. Præcipua sunt acta Coronelli, Bossutii, Pegnae, Lemos, neenon autographum assertæ Constitutionis Pauli V; quid autem de illis sentendum sit, docet decretum Innocent. X, datum die 23 aprilis an. 1654, cuius hæc sunt verba : « Cæterum, cùm tam Romæ, quām alibi circumferantur quædam asserta acta MSS. et forsitan typis excusa Congregationum habitarum coram felicis recordationis Clemente VIII et Paulo V, super quæstione *de auxiliis divinæ gratiæ*, tam sub nomine Francisci Pegnae, olim Rotæ romanæ decani, quām Fr. Thomæ de Lemos Ordinis Prædicatorum, aliorumque prælatorum et theologorum, qui, ut asseritur, prædictis interfuerunt Congregationibus; neenon quoddam autographum seu exemplar assertæ Constitutionis ejusdem Pauli V.... Sanctitas sua præsenti hoc suo decreto declarat et decernit prædictis assertis Actis.... et autographo seu exemplari.... nullam omnino esse fidem adhibendam; neque ab alterutrâ parte, seu à quoocunque alio allegari posse, vel debere. »

Clariora sunt hæc quām ut ullâ expositione indigeant. Duo sunt quæ in hoc pontificio diplomate sanciuntur; primum, *prædictis actis nullam omnino esse fidem adhibendam*; alterum, à nemine allegari posse, vel debere; ex quibus concludit Eleutherius, manifestum esse, ipsomet judge S. pontifice, neminem laudatis instrumentis citra deceptionis aleam assentiri posse.

Vim argumenti elevare putat historicus Leblanc paratæ distinctionis ope. Scilicet, fatetur Pontificis decreto prædictis Actis interdictam esse fidem publicam juridicam, contentiosam, quæ nempe valere in judicio possit; ast contendit, salvâ pontifici decreti auctoritate, iisdem posse adscribi fidem humanam et historicam.

Hanc autem suam interpretationem, tum in præfatione historiæ, tum in alio deinde opusculo, cui titulus : *Réponse aux questions importantes*, pag. 453, multis confirmare conatur, præsertim verò ex decreto S. Congregationis cardinalium concilii Trid. interpretum an 1654, die 2 augusti, in quo sic statuitur : *Ex speciali S. D. N. (Urbani VIII) jussu mandat sacra Congregatio et præcipit, hujusmodi declaracionibus (quæ sub hujus S. Congregationis nomine circumferuntur) tam impressis et imprimendis, quam manuscriptis, nullam fidem esse in judicio et extra à quoquam adhibendam, sed illis tantum quæ in authenticâ formâ, solito sigillo... nuntiue fuerint. Quæ quidem verba ita expounda sunt, dictas declarationes non valere ad faciendam in judicio et extra fidem certam et indubitatam, licet probabilem mereri possint. Nullam esse fidem adhibendam; intellige*, inquit Fagnan. 1 Decret. de Constit. cap. Quoniam, certam et indubitatam; ad minus enim probabilem fidem merentur, si à viro fide digno referantur. Idem sentiunt Barbosa, de Luca; aliquique juris canonici interpretes; ergo, inquit auctor, cùm verba utriusque decreti, Innocentii scilicet et Urbani, simillima sint, codem proinde sensu sunt exponenda. En, ut videtur historico, invictum pro suâ expositione et Actorum fide adstruendâ argumentum.

Verùm huic exceptioni plurima obstarre advertit Theodorus Eleutherius. Obstat 1°, decreti verba, quæ generalia sunt, nihilque excipiunt, *nullam omnino esse fidem adhibendam*. Et verò, verbis immediatè sequentibus, publicam juris fidem assertis actis seorsim adimit Innocent. X, neque à quocunque alio allegari posse aut debere. Obstat 2° finis et scopus decreti; si enim unica duntaxat quæ in judicio valere possit juris files exclusa dicatur Innocentii decreto, otiosum planè fuisset ac inutile; jam enim fiduciario suo decreto, Societas de gratiâ doctrinam publicè in Ecclesiâ doceri permiserat Paulus V, et sub gravissimis pœnis vetuerat, ne quis partem suæ oppositam aut qualificaret, aut censurâ quâpiam notaret; neque ullus exinde fuit qui ex prætensis Congregationum actis Jesuitas in judicio convenire et damnatae doctrinæ arguere ausus fuerit. Quis credat Innocentium X id unice suo decreto cavisse, quod, ipso etiam tacente, nemo nisi insanissimus committere potuisse? Fatenendum itaque suo decreto plus aliquid voluisse S. pontificem, quām publicam duntaxat juris fidem assertis actis admere; nempe, ut ipsa

decreti verba sonant, omnem *omnino*, ac proinde sive juridicam, sive historicam fidem iis eripit. Obstant 3º quæ supra retulimus quæsito 1º, momenta ad prætensam Pauli V Constitutionem falsi ac suppositionis convineendam; pleraque enim de cæteris actis idem evineunt; id in primis, quod nempe instrumenta illa non ante è tenebris eruta fuerint ac vulgata, quæm è vivis excessissent Paulus V, cardinales in Auxiliorum Congregationem adsciti, aliique qui interpolatores redarguere potuissent. Ex his insert Molinæ vindex, quæ circumferuntur Congregationum acta, esse « fidei ut minimūm et dubiæ atque suspectæ; taliaque quibus nemo et prudens crita deceptionis aleam assentiri possit aut debeat.»

Atque hinc sponte suâ concidunt quæ in contrarium adducit abbas Leblanc, præsertim verò ex decreto Urbani VIII circa declarationes concilii Tridentini. Namque 1º, declarationes illæ, ut mox observavimus, ante Urbani decretum fidem potuissent facere in judicio; non verò acta Congregationum de Auxiliis apte decretum Innocentii; ergo, etc. 2º Ut citatæ declarationes, inquit Fagnan. loco laudato, fidem mereantur, à viris fide dignis, minimèque suspectis referri debent; porrò acta de quibus agitur, ab infensis Jesuitarum adversariis pro rerum in istis Congregationibus à se gestarum vindiciis fuere conscripta, atque partium studiū passim spirant; ergo, etc. 5º Uti etiam supra advertimus, circumstantiae loci, temporis, necnon personarum à quibus vulgata sunt laudata instrumenta, dubiam saltem et incertam reddunt eorum auctoritatem; immeritò ergo contendit historicus ipsa certam atque indubitatam fidem mereri,

Et hæc quidem de Auxiliorum Congregationibus breviter attigimus, ut nihil historiæ disputationum de gratiâ decesset; qui plura expotaret, adire poterit auctores qui de eo arguento utrinque scripsere; collegere quæ pro utrâque parte dicta sunt, pro Dominicanis Augustinus Leblanc, pro Jesuitis Theodorus Eleutherius libris in dissertationis decursu multoties citatis.

Dissertatio undecima.

DE JANSENIO.

Maximam partis historicæ attingimus quætionem, quæ quidem è diligentius à nobis est pertractanda, quod domesticam contineat et

magno animorum æstu agitatum hæc nostrâ ætate controversiam. 1º Igitur Jansenianæ causæ historiam delineabimus; 2º critica hujuscemodi historiæ puncta sigillatim discutiemus; 3º tandem systema Jansenii evolvemus.

CAPUT PRIMUM.

Jansenianæ causæ historia.

Animus non est integrum ac cohærentem fusori stylo exarare Jansenismi historiam; nec instituti nostri ratio, nec præfixi hujus tractatûs limites id patiuntur; brevem ergo duntaxat illius synopsim hie exhibebimus; hancque ordinis ac claritatis gratiâ variis titulis partiemur.

Primus erit de personâ Jansenii. Secundus, de ipsis libro cui titulus, *Augustinus*. Tertius exponet ea quæ præcesserunt examen ac judicium romanum quinque Propositionum. Quartus narrabit quæ gesta sunt pendente examine ac judicio romano. Quintus denique complectetur quæ examen illud ac iudicium subsecuta sunt.

ARTICULUS PRIMUS.

Persona Jansenii.

Cornelius Jansenius ex catholicis parentibus in territorio Leerdamensi apud Batavos natus anno 1585, Ultrajecti litteris humanioribus, Lovaniæ philosophiae et theologie operam dedid, tum Parisios se contulit. Paulò post cum abbatे San-Cyrano cum quo Lovaniæ amicitiam jam contraxerat, Baionam petiit, ibique collegii primarius institutus, per 12 annos cum eodem abbate novum sistema circa gratiam adumbravit, quod deinceps expressit in libro cui titulus, *Augustinus*. In patriam reversus novo sanctæ Pulcheriæ collegio præficitur.

Anno 1671, laureâ doctorali donatus est in S. facultate theologici Lovaniensi; subinde in eâdem academiâ regius sacrarum litterarum professor institutus anno 1650. Hoc eodem anno sub emento nomine *Alexandri Patricii Armachani*, libellum edidit cui titulus *Mars Gallicus*, in quo contra sacram regum nostrorum majestatem protervè invehitur. Anno tandem 1655, episcopus Ypresiensis consecratus est; et tertio ab inauguratione anno die 6 maii lue extinguitur. Morti proximus extremam et moribundam manum admovit famoso operi suo quod inscripsit *Augustinus*; illius edendi curam imposuit capellano suo, re tamen priùs communicâ cum Liberto Fromondo et Henrico Caleno.

In tabulis suae supremæ voluntatis , cuneta sua opera Sedis apostolice judicio submittit Jansenius; sic enim habet exemplar testamenti quod ipsis libro prefigitur: « Si Sedes romana aliquid mutari velit , sum obediens filius , et illius Ecclesiae , in qua semper vixi usque ad hunc lectum mortis obediens sum. Ita mea postrema voluntas. » Idem contestatus fuerat cap. 29 libri proœmialis: « Mihi constitutum est , eadem quam ab infantia secutus sum , sensuum meorum ad extremum spiritum usque ducem sequi romanam Ecclesiam , et beatissimi Petri in romanâ sede successorem. Super illam petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicumque cum ipso non colligit , spargit ; apud quem solum incorrupta Patrum servatur haereditas. Quidquid ab ista Petri cathedrali , in cuius communione à teneris vixi , et porrò vivere et mori fixum est , ab isto principis Apostolorum successore , ab isto Christi Domini nostri vicario , ab isto Ecclesiae christianæ universæ capite , moderatore , pontifice , prescriptum fuerit , hoc teneo ; quidquid improbatum improbo , damnatum damno , anathematizatum anathematisco. » Et rursus in epilogi totius operis tom. 3 , pag. 343 : « Nec verò , inquit , mihi ipse arrogaverim , me nullâ ex parte ab ejus (Augustini) aberrasse sentiantia. Homo sum , humanorum lapsuum periculis obnoxius ; que sicut cavi quantum potui , ita ignoscet lector ubi non potui.... Quod si ejus obscuritas me fefellerit , maximi beneficii loco dumcam , si quis aliud ex Aug. scriptis demonstraverit. Quod donec humiliter ac desideranter expecto , quidquid de rebus tam multiplicibus et arduis , non juxta mean , sed juxta sancti Doctoris mentem pronuntiavi , EX APOSTOLICE SEDIS ECCLESIEQUE ROMANE MATRIS NEE JUDICIO , SENTENTIAQUE SUSPENDO , UT ILLUD JAM NUNC TENEAM SI TENENDUM , REVOCEMI SI REVOCANDUM , DAMNEM ET ANATHEMATIZEM , SI DAMNANDUM ET ANATHEMATIZANDUM ESSE JUDICAVERIT. » Hactenus Jansenius.

Utinam his non contradixisset suis in privatibus ad San-Cyranum epistolis ! sic enim in iis de suo opere mentem candidè aperit. Epist. 115 , asserit doctrinam , quam in sancto Augustino reseravit , omnibus stuporem incusuram. » Et epist. 16 : « Non andeo , inquit , dicere quid sentio de prædestinatione et gratiâ , ne fortè antequam omnia parata sint et matura , mihi quod aliis , accidat , Romæ dannetur , sicut damnatus fuerat Baius. »

Epist. 131 , ait : « se adduci non posse , ut credit opus suum à judicibus (romano nempe pontifice) approbandum unquam fore. » Rursus epist. 16 , sic scholasticos doctores perstringit : « Ut ingenuè dicam , inquit , quid sentio , existimo post haereticos à nomine magis quam à disputatoribus illis scholasticis adulteratam et corruptam fuisse theologiā. » Denique de Thomisticā doctrinā ibidem sic loquitur : « Audeo dicere , mihi compertum esse , quod si utraque tum Jesuitarum , tum Thomistarum schola usque ad extremum judicii dienu disputatura sit , semper magis sit aberratura , cùm jam à veritate centum leuis distet. » Et paulò post : « Cùm Augustinum degusto , fastidit Thomas. »

ARTICULUS II.

De libro Jansenii cui titulus , Augustinus.

Librum suum Jansenius inscripsit *Augustinus* , quod confidat se puram sancti Augustini doctrinam à quingentis fermè annis (ut putat lib. proœm. cap. 28 et 50 , catholicis scholis ignoratam , revocare. Per viginti et duos annos , huic suo libro perficiendo totus incubuit Jansenius , atque ut Augustini mentem ac doctrinam penetraret , inquit synopsis vitæ ipsius auctor , et summo studio ac indefesso labore , decies et amplius universa opera Augustini , attentione acri , adnotatione diligenti , libros et verò contra Pelagianos facilè trigesies à capite ad calcem evolvit ; et quidem labore ita improbo , ut ipsomet fatente Jansenio citato lib. proœmiali , retroagere , retrocedere aliquando videretur Augustinus. Ex quo hic obiter observa , Jansenii sistema non cā in Augustino emicare luce , qualem fingunt Jansenii discipuli ; immerito igitur recentiores scholasticos subsannabat Ypensis , quod in tantâ luce cœctiissent , quandoquidem ipsem ut Augustini doctrinam è tenebris erueret ac genuinum ipsius sensum expiscaretur , tot annis allaboravit.

Jansenii opus uno grandiori constat volume in tres tomos distincto.

Primus octo de haeresi Pelagianâ libros complectitur. In primo , brevis textur historia de haeresi Pelagianâ ; quinque sequentibus , Pelagianorum dogmata , variisque Pelagianismi status recensentur ; septimo tandem et octavo speciatim agitur de Semipelagianis.

Secundus tomus quatuor continet partes. Prima unicum librum habet de ratione et auctoritate in rebus theologicis ; toto illo libro

Yprensis penitus elevat theologorum scholasticorum, et exaggerat supra modum, scriptorum divi Augustini auctoritatem; quasi in difficultioribus etiam de gratia quæstionibus, sancti doctoris doctrina ad fidem pertineret. Secunda unicum pariter librum habet, de statu naturæ innocentis, seu de gratia primi hominis et Angelorum. Tertia quatuor libros de statu naturæ lapsæ; in iis tractat de peccato originali; tum de pœnis peccati originalis; denunt de viribus liberi arbitrii post peccatum. Quarta tres complectitur libros de statu naturæ puræ; in iis totus est ut probet, statum illum pugnare cum justitiâ, bonitate ac providentiâ divinâ, hominemque non potuisse aliter creari, quam cum gratia et ordinatione ad fidem supernaturalem; addit contrariam sententiam unum fuisse ex palmaribus Pelagii erroribus, atque ad Manicheisum pertinere.

Tertius tomus in duas partes dividitur. In primâ sunt decem libri de gratia Christi Salvatoris: haec pars videtur finis ac scopus totius operis. Libro 1º, docet liberatricem ac medicinalem Christi gratiam, non esse naturam, neque legem aut doctrinam, sive extrinsecus propositam, sive intrinsecus inspiratam, neque ullam gratiam solius intellectus, quocumque tandem nomine appelletur. Libro secundo contendit liberatricem hanc ac medicinalem Christi gratiam esse propriam voluntatis absolute efficacem, relativè victricem, ac necessitatem; ibidem copiosè disserit de discrimine gratiae sanitatis et medicinalis. Libro tertio, ex principiis sancti Aug. probare conatur, nullam dari in præsenti statu gratiam verè sufficientem, quin simul sit relativè victrix. Libro quarto, essentiam et varias divisiones illius gratiae medicinalis exponit; hanc in delectatione indelibera, relativâ ac necessitante positam esse, ibidem pluribus evincit. Libro quinto, tractat de variis ejus effectibus, Libro sexto et septimo, disputat de naturâ et viribus liberi arbitrii, sique viam sibi sternit ad octavum, qui est de concordia gratiae efficacis et liberi arbitrii. Tandem nono et decimo disserit de prædestinatione hominum et Angelorum, et de causis utriusque. His apponitur epilogus omnium.

In secundâ parte unicus continetur liber, qui dicitur parallelum erroris Massiliensium et opinionis quorumdam recentiorum. Tria potissimum discutit: primum, quo pacto in oppugnanda gratia prædestinatione et gratia ex se edifici discrepant aut convenient; secundum,

quid discriminis inter prædestinationem et gratiam ab ipsis traditam; tertium, quibus utrius arminis utantur ad prædestinationem et gratiam suam asserendam.

His tribus tomis per modum coronidis subjicitur specialis tractatu de statu parvolorum sine baptismo decadentium ex hac vitâ, adoratus à Florentio Conrio, Hiberno, ex Ordine Minorum ad archiepiscopatum Thuamensem assumpto. In eo contendit auctor dictos parvulos damni et gehennæ pœnam pati.

Quis porrò fuerit Jansenii de hac suâ lucubrâtiōne sensus, jam constat ex mox adductis epistolarum ad San-Cyranum extractis; idem etiam discimus et auctore vita ipsius: « Ipse, inquit, huic operi unicè natum, et ubi absolvisset, paratissimum se mori, dictabat. » Et p. ulò post: « Nec alia testamenti ejus cura sollicitior, quam ut fideles amicos rogaret, ne fœtus instinctu, ut credebat, divino tot vigiliis et laboribus à se efformatus supprieretur, et non veniret ad partum. » Tanta scilicet erat præconcepita de hoc inauspicato fœtu opinio, qui tot postmodum tumultus in Ecclesiâ excitavit.

ARTICULUS III.

De iis que præcessere judicium romanum de quinque Jansenii Propositionibus.

1º. Vix lucem asperxit posthumus Jansenii liber, Lovaniæ an. 1640 editus, cùm ingentes in Belgio motus excitare cœpit, nonnullis pro eo stantibus, aliis ex adverso contendentibus Baii imò et Calvini proscripta dogmata in eo contineri; plurimi hinc et inde editi libri controversiam exacerbunt. Re ad Sedem apostolicam delatâ, Urbanus VIII, pridie nonas martii 1642, solemnî constitutione quæ incipit, *In eminenti*, hunc proscripsit librum.

Duas censuræ causas exponit S. pontifex. Prima est, quia contra decreta pontificia de non promulgandis ullis circa materiam de auxiliis operibus, Jansenii liber editus fuisset. Altera causa hæc est, quod plurimus contineat Baii propositiones, à Pio V et Greg. XIII prædamnatas: « Cùm autem, ipsissima sunt bullæ verba, ex diligenti ac maturâ ejusdem libri, cui titulus *Augustinus*, lectione compertum fuerit, in eodem libro multas ex propositionibus à prædecessoribus nostris damnatas contineri, et magno cum Catholicorum scandalo, et auctoritatis S. Sedis contemptu.... defendi; nos huic malo op-

« portunum remedium adhibere volentes....
librum predictum prohibemus. »

Ex hac Urbani censurā, altus Jansenianorum dolor, ac in bullam ipsam falsi expostulatio. Missi Romam à Lovaniensibus duo deputati, Syunichius et Papius, qui præsumptæ subreptionis causas aperirent; has omnes aperte falsas esse, nulliusque planè ponderis habendas, invictè constat ex dictis ubi de Baio.

2º. Dùm hæc Roma et in Belgio agerentur; Parisiis Habertus Ecclesiae Parisiensis theologus, postea Vabrensis episcopus, doctrinam Jansenii pari zelo et eruditione confutavit an. 1642 et 1645, tum tribus publicis concionibus, tum libro cui titulus: *Defensio fidei Ecclesie*. Ex altera parte Antonius Arnaldus, servidus inter alios Jansenii defensor, duas pro Jansenio opposuit Apologias an. 1644 et 1645. Hoc ipso anno 1644, ut etiam loco mox citato annotavimus, Urbani Constitutio ab illustriss. Parisiensi episcopo de Gondy promulgata est, et jussu regis delata ad sacram Facultatem, quæ omnibus suis severè prohibuit ne ulla ab Urbano VIII et ejus predecessoribus Pio V et Greg. XIII damnatas propositiones defenserent.

3º. His nonobstantibus serpebat virus ac latius diffundebatur; quare syndicus S. Facultatis Parisiensis D. Cornet die 1 juli 1649, plenis in comitiis requisivit ut quædam ab ipso oblatæ propositiones examinarentur et censuræ notarentur; quinque priores eæ ipse sunt quæ ab episcopis Gallieanis ad Innocentium X delatae sunt. Re in deliberationem missâ, postulationi syndici annuit Facultas, ac deputatos nominavit; verùm instigante Ludovico de St. Amour, sexaginta doctores adversùs dictam conclusionem provocarunt ad senatum. Senatûsconsulto die 5 octobris ejusdem anni cantum est, ne propositiones ad examen vocarentur, donec aliter provisum fuisset.

His in circumstantiis saniori doctorum parti consultius visum est rem totam ad episcoporum judicium transferre: « Ipsi verò præsides nostri, » inquit Antonius Godeau in epist. quam nomine Cleri Gallicani an. 1653 congregati, scripsit ad alios per Galliam episcopos, « propter nimiam quam perspiciebant animorum contentionem, noluerunt per seipsos primò ferre sententiam, sed rem totam jūdicarunt ad summum pontificem esse remittendam. » Quapropter anno 1650, episcopi octoginta quinque solemniter ad Innoc. X epistolæ Haberti Vabrensis manu exaratae subscripte-

runt, denuntiantes ipsi famosas quinque Jansenii Propositiones et solemne de iis rogantes apostolicæ Sedis judicium.

Episcopi undecim Gallicani ex adversa parte steterunt eidem S. pontifici declarantes sib non probari fratrum suorum reverendissimum consilium, variis de causis, præsertim verò, « quia si propositiones illas ad examen et ad judicium vocari expediret, judiciorum ordo legitimus Ecclesiae totius, tum maximè Gallicana consuetudo postularet, ut primùm à se maiores ac difficiles quæ apud se ortæ sunt quæstiones dispicerentur. » Atque hinc nonnulli contendenterunt violatas fuisse in dicta quinque Propositionum delatione Libertates Gallicanas. Verùm immoritò.

Namque 1º, ab episcopis primam litis apud se notæ cognitionem ad romanum pontificem sponte deferri aliquando posse et expedire, ex ipso jure canonico et ecclesiasticæ consuetudine compertum est. Ita disertè testantur episcopi Gallicani Parisiis congregati an. 1653, epist. ad Innocent. X; ita etiam habetur in Relatione Jansenismi jussu comitiorum an. 1653, exaratâ, et ab omnibus horumce comitiorum episcopis approbatâ. Porrò, quemadmodum observat illustriss. Venciensis episcopus epist. mox laudatâ, ut in præsenti quinque Propositionum negotio, totius hujuscæ causæ judicium ad sanctam Sedem deferretur, postulabat et natura exortæ controversiæ, et contendentium ardor. Quæstio scilicet erat de Jansenii libro, quem Jansenius ipse morti proximus judicio R. pontificis subjecerat; de quo jam pronuntiaverat Urbanus VIII; aliunde verò periculum erat ne Janseniorum arte ac molitionibus novæ inter episcopos, quæ paulò ante inter doctores, excitarentur animorum contentiones; ergo, etc. 2º Agnovère tandem et ipsi undecim episcopi, nihil in dicta delatione detracatum fuisse juribus episcoporum; ipsi siquidem vel præsentes comitiis subscripserunt, vel absentes non improbabèrè quæcumque circa Jansenii causam gesta et decreta fuerant in comitiis an. 1653, 1654, 1655 et 1656. Quin et ci-tatus mox Venciensis episcopus epist. ad D. de Valençay regis christianissimi in urbe oratorem, conceptis verbis asserit Diarii pag. 257: « Gallicanos antistites rem episcopatu dignissimam egisse, cùm ad S. pontificem examen et judicium quinque Propositionum detulerunt. » 3º Denique in comitiis generalibus anni 1700, inter quatuor propositiones ad Jansenismum spectantes, hæc, quæ secundæ pars

est, simul cum aliis damnatur : « Episcopi
« Gallicani Libertates Ecclesiae Gallicanae sub
« earum asserendarum specie labefactarunt,
« super recipienda Constitutione Innocentii X
« contra Jansenium. » Legitima ergo fuit haec
quinque Propositionum ad S. pontificem per
episcopos Gallicanos facta denuntiatio.

ARTICULUS IV.

De iis quae pendente romano examine contigere.

Innocentius X, acceptis ab oratore regis christianissimi octoginta quinque praesolum Gallicanorum litteris die 12 aprilis 1651, haec ipsa eadem die Congregationem instituit ad examen quinque delatarum propositionum.

Constabat ista Congregatio quinque cardinalibus, longo rerum usu et experientia inter caeteros exercitatis. Ex his erant Julius Roma sacri collegii deeanus; Bernardinus Spada, qui vivente Urbano VIII, eum Synnichio et Papio Lovaniensium deputatis, de libro Jansenii jam pluries egerat; Fabius Chigius, qui subinde fuit Alexander VII, quique ab ipsomet de St. Amour Diarii pag. 191, plurimum commendatur. Congregationis secretarius nominatus est Albizius, assessor S. Officii; ac tredecim designati consultores; duo scilicet Dominicanoi, duo Augustinienses, duo Minores, duo Carmelitæ Discalceati, duo Theatini, unus Jesuita, unus Servita, et unus Capucinus.

Selecti illi cardinales per duos et amplius annos triginta sex celebrarunt Congregationes, quibus decem ultimis i.e. eruit S. pontifex. In iis summa profecto diligentia Jansenii causa ventilata fuit, quinque propositiones sigillatim discussæ, et Consultorum suffragia tum voe, tum scripto diligenter expensa; auditu saepius ex utrâque parte deputati qui è Gallis venerant, sive ad tuendas, sive ad impugnandas Jansenii propositiones; lecta accuratè utriusque partis memorialia; ac tandem emissum est die ultimâ maii 1653 solemne decretum, quo quinque Propositiones his censuræ notis ab Innocentio X perstringuntur.

Prima prædictarum Propositionum sic se habet: *Aliqua Dei præcepta hominibus justis voluntibus et conantibus secundum præsentes, quas habent vires, sunt impossibilia; deest quoque illis gratia quâ possibilia siant.* Hanc declarat summus pontifex, « esse temerariam, impianam, blasphemiam, anathemate damnatam et haereticam, et uti talem damnat. » Secunda:

Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur. Haeretica declaratur, et uti talis damnatur. Tertia: *Ad merendum et demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione.* Haeretica pariter declaratur. Quarta: *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei; et in hoc erant haeretici, quod vellet eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare.* Falsa et haeretica declaratur et uti talis damnatur. Quinta: *Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fuisse.* Hanc declarat S. pontifex, « falsam, temerariam, scandalosam; et intellectam eo sensu, ut Christus pro salute dum taxat prædestinatorum mortuus sit, impianam, blasphemiam, contumeliosam, divinæ pietati derogantem, et haereticam. »

Quæ autem veritatem, æquitatem ac auctoritatem hujusce pontifici judicij spectant, subinde inter critica historiæ puncta discutiemus.

ARTICULUS V.

De iis quae subsecuta sunt Innocentii X judicium.

Anno 1653, praesules Gallicani, præside cardinali Mazzarino Parisiis congregati, solemniter ac communis omnium plausu Innocent. Constitutionem exceperunt, datis ad pontificem litteris die 15 juli, quibus et gratias referunt, et gratulantur ipsi, quod pro suâ auctoritate pesti grassanti, et certissimam perniciem allatur obstatisset. Tam solemni judicio cui consensit universus orbis, pressi Jansenii assidue, ut magistri doctrinam ab errore vindicarent, eamque ex integro impune propugnarent, novum istud effugium excogitavere. Scilicet contra apertam rei evidentiam duo ista affirmârunt, alterum, quinque damnatas propositiones non esse Jansenii; alterum, in ipsius sensu nusquam fuisse damnatas. Hinc prima origo famosæ distinctionis *juris et facti*, ad quam deinceps tanquam ad optatissimum tutissimumque portum se receperunt.

Epiſcopos non latuit fraus tam aperta; quotquot igitur Parisiis aderant anno 1654, simul convenerunt; placuit ut Jansenii liber executeatur, atque cum damnatis propositionibus sedulò conferretur, quibus omnibus in decem congregationibus maturè ponderatis, communis suffragio duo declarârunt, primum, damnatas quinque propositiones re ipsa extare in libro Jansenii; alterum, in proprio et naturali ejusdem

Jansenii sensu fuisse damnatas. De his omnibus epistolâ datâ die 28 martii certiore fecerunt summum pontificem , qui die 29 septembri ejusdem an. 1654 , rescripsit , acceptissimum sibi esse studium ac zelum quo apostolicam Constitutionem servari ubique curabant , per quam , iuinit , *damnata fuerat in quinque Propositionibus Cornelii Jansenii doctrina ejus libro contenta , cui titulus , AUGUSTINUS.*

Anno sequenti 1655 , die 10 maii , plenis in Comitiis summo plauso exceptum fuit mox dictum Innocentii decretum. Interim eodem anno è vivis excessit Innocent. X ; in ejus locum sufficitur cardinalis Chigius , enjus in examinandis Propositionibus præcipue partes fuerant , quique Alexander VII appellatus est.

Huic supremam dignitatem gratulati sunt episcopi nostri per epistolam die 2 septembri 1656 , simulque aperiunt novas Jansenianorum artes et cavillationes in eludendis Innocentii deeretis. Respondit pontifex Constitutione datâ die 16 octobris ; in quâ novatorum effugia penitus interclusit , his verbis : « Cùm nonnulli iniquitatis filii prædictas quinque propositiones , vel in libro Jansenii non reperiri , vel non in sensu ab eodem intento damnatas fuisse , asserere magno cum Christi fidelium scandalo non dubitent ; nos qui omnia quæ hâc in re gesta sunt attentè perspeximus ; utpote qui ejusdem Innocentii prædecessoris jussu.... omnibus illis congressibus interfuerimus , in quibus apostolicâ auctoritate eadem causa discussa est cùm profectò diligentia , quâ major desiderari non posset , quamecumque dubitationem super præmissis in posterum auferre volentes.... quinque illas Propositiones in libro præmemorati Jansenii.... excerpas , ac in sensu ab eodem Cornelio intento damnatas fuisse declaramus et definimus. »

Summo iterum plausu Constitutionem hanc exceptit clerus Gallicanus in comitiis anni 1657 , datis ad ceteros Galliæ episcopos communibus cùm de re litteris die 17 martii ; simulque formulam fidei instituit ab omnibus in signum obsequii et reverentie subscribendam , adjunctâ mentione Constitutionis Alexandri VII.

Præterea iisdem , in comitiis 1º præsules nostri rata habuerunt et confirmârunt quæcumque in causâ quinque Propositionum gesta fuerant annis 1653 , 1654 et 1655 . 2º Archiepiscopus Senonensis D. de Gondrin , qui an. 1654 , declaraverat se ex reverentia duntaxat et ex condescensu , deliberatis à clero sub-

scripsisse , ab hâc suâ priori declaratione discessit , contestans se ex conscientia teneri , verè et ex animo adhædere iis quæ in dictis Comitiis deliberata fuerant circa damnationem quinque Propositionum in sensu Jansenii. 3º Tandem sacre Facultatis Parisiensis censura adversus Arnaldum uti æquissima ibidem probata est.

Silicet die ultimâ januarii 1656 , gravi censori perstrinxerat S. Facultas duas propositiones extractas ex libello cui titulus : *Seconde Lettre de M. Arnaud , Docteur de Sorbonne , etc.* Prior hæc erat , « quinque Propositiones nec esse in Jansenio , nec ejus sensu damnatas fuisse ; adeòque circa partem illam apostolice Constitutionis , sufficere religiosum silentium. » Altera hæc erat , « veritatem esse tum ex Scripturâ , tum ex SS. Patribus indubitatam , atque in personâ S. Petri manifestam , gratiam scilicet , sine quâ nihil possumus , justo defuisse cùm in occasione in quâ dici non potest quod non peccaverit. » Utramque propositionem censorio suo judicio notat S. Facultas , his verbis : « Decrevit (S. Facultas) priorem propositionem quæ est facti , esse temerariam , scandalosam , injuriosam summo pontifici et episcopis Galliæ , atque etiam præbere occasionem renovandæ ex integræ post damnationem Jansenii doctrinæ..... posteriorum quæ juris dicitur , esse temerariam , impiam , blasphemam , anathemate damnatam et hæreticam. » Cùm autem in errore pertinax maneret Arnaldus , ex albo doctorum expunctus fuit ; hancque suam censuram jusserit sacer ordo ab omnibus in posterum candidatis subscribi.

Circa hæc tempora plurimi prodiere libelli in defensionem causæ Arnaldinæ. Tres ex illis præcipui isti fuere : 1º *Ludovici Montaltii Litteræ Provinciales.* 2º *Notæ Wendrochii in dictas epistolæ.* 3º *Pauli Irenæi disquisitiones.* Tres isti libelli damnati fuere , 1º *Alexandri VII decreto die 6 septembri 1657* ; 2º *censorio judicio quatuor episcoporum et novem S. Facultatis Parisiensis doctorum* , qui omnes , dictis libris jussu regis Christianissimi accuratè expensis , declarârunt die 7 septembri 1660 : *Jansenianas hæreses ab Ecclesiâ damnatas in iis libellis propugnari atque defendi..... atque summo pontifici , episcopis , regi , præcipuis regni administris , sacræ Facultati , necnon religiosis familiis injuriosos esse.* 3º *Secretoris consilii decreto die 23 septemb. an. 1660* atque in hujus decreti executionem Litteræ

Provinciales die 14 octobris flammis ultricibus tradite sunt.

Anno 1661, die 1 februarii clerus Gallicanus formulam fidei quam in Comitiis an. 1657 instituerat, de novo proposuit, jussitque ab omnibus clericis subscribi; ac declaravit se in ea non aliam fidei definitionem inseruisse. quām quā in Constitutionibus Innocent. X et Alexandro VII continetur. In executione hujuscē decreti accessit regia auctoritas, quā severē injunctum fuit die 15 aprilis ejusd. an. ut omnes dictae formulæ subscriberent.

Hujuscē porrō formulæ is est tenor: « Je me soumets sincèrement à la Constitution du Pape Innocent X, du 31 mai 1655, selon son véritable sens qui a été déterminé par la Constitution de notre S. Père le pape Alexandre VII, le 16 octobre 1656. Je reconnaiss que je suis obligé en conscience d'obéir à ces Constitutions; et je condamne de cœur et de bouche la doctrine des cinq Propositiones de Cornélius Jansénius, contenues dans son livre intitulé AUGUSTINUS, que ces deux papes et les évêques ont condamnée, laquelle doctrine n'est point celle de S. Augustin, que Jansénius a mal expliquée contre le vrai sens de ce saint docteur. »

Jussu regis Christianissimi ad sacram Facultatem Parisiensem delata est predicta fidei formula ab illustriss. Rbedonensi et Ruthenensi episcopis die 2 maii ejusdem anni: « Concordibus omnino suffragiis declaravit S. Facultas hanc fidei formulam et formulæ subscriptionem sibi maximè probari....! Quo circa unanimi consensu decrevit huic fidei formulæ subscribi à suis omnibus debere. » Haec ipsa est qua ex iis temporibus et etiamnum subscribitur ab his qui ad aliquem in S. Facultate gradum admittuntur.

Eodem anno 1661, cūm vicarii generales cardinalis de Retz, archiepiscopi Parisiensis in publico Mandato die 8 junii non obscurè insinuassent, circa attributionem quinque Propositionum libro Jansenii silentiuī religiosum sufficere; episcopi jussu regis Fonti-Bellaquo extraordinaire congregati, suum de isto Mandato judicium his verbis declararunt: « Qu'il était manifestement contraire aux deux bulles et décisions de foi d'Innocent X et d'Alexandre VII, en ce qu'elles (ces bulles) condamnent d'hérésie les opinions et la doctrine de Jansénius contenues en abrégé dans les cinq Propositions, et plus amplement expliquées

par cet auteur dans son livre. » Quin et Alexander VII, Brevi ad eosdem vicarios generales dato die 1 augusti severā obijuratione illos increpat, velut temerarios, mendaces, malorum zizaniorum in agro Dominico seminatores, Ecclesiae catholicae perturbatores, etc. Quapropter die ultimā octobris ejusd. anni prius suum Mandatum revocare et emendare compulsi sunt, novimque condere quo puram et simplicem subscriptionem postulabant, et declarabant certissimum esse tempore Innocentii X quinque Propositiones ex libro Jansenii cuititus, AUGUSTINUS, extractas ac discussas fuisse, atque in ejus sensu damnatas.

Hoc ipso anno supra memoratus archiepiscopus Senonensis D. de Gondrin purè et simpliciter subscripsit formulæ cleri Gallicani; atque etiam die 18 junii publicum edidit Mandatum in quo absque ullā limitatione aut distinctione declarat quinque Propositiones damnatas esse et hereticas in sensu Jansenii, huncque sensum discrepare à sensu sancti Augustini.

Anno 1665, cūm illustrissimus Convennarum postea Tornacensis episcopus à rege Christianissimo in mandatis habuisset, ut pro suā industriā viam aliquam aperiret quā exortæ inter theologos lites componerentur, rem proposuit nonnullis quos noverat Jansenii partibus addictissimos; bi statim condendis quinque doctrinæ articulis, qui totidem Jansenii propositionibus respondebant, incubuerunt. Doctrinales illi articuli à DD. de la Lane et Girard cæterorum nomine subscripti oblati sunt episcopo Convennarum die 24 januarii; ut verò firmior esset pax, præstiti dictus episcopus ut DD. de la Lane et Girard simul cum Patre Ferrier, et postea cum Patre Annat, convenienter de quinque articulis collocuturi, si fortè ad concordiam omnes adduci possent. Et reipsa quinque eo fine habitæ sunt collationes, à die 25 januarii ad 18 februarii, ast sine fructu; singuli etenim in suā priori sententiâ firmi ac stabiles, re infectâ discesserunt.

Paulò post dicti DD. de la Lane et Girard episcopo Convennarum denuò obtulerunt die 7 junii eosdem doctrinales articulos S. pontifici transmittendos, cum declaratione quā profitebantur nomine sociorum, suam quinque illis articulis doctrinam contineri, seque paratos esse Constitutionibus apostolicis eam observantiam impendere, aliaque omnia præstare, quæ ab ipsis exigere voluerit S. pontifex. Hoc

Jansenianorum instrumentum simul cum quinque articulis ad S. pontificem misit episcopus Convennarum die 19 junii.

Respondit Alexander VII Brevi dato 29 juli ad episcopos Gallicanos, in quo gratulatur ipsis quod corum operâ multi in Galliis ad saniorem doctrinam inducti fuerint. Inde colligunt Janseniani dictos articulos à S. pontifice fuisse comprobatos; ast immerito prorsus. Nulla siquidem quinque articulorum mentio fit in Brevi; verbis autem adductis, duntaxat attendit S. pontifex ad recensitam Jansenianorum declarationem, quā contestabantur se paratos esse..... omnia præstare quæ ab ipsis exigere voluerit sancta Sedes. Verū de his infra discutiendo critica historiæ puncta.

Fidei Sedi apostolicæ datam ut implerent, à Jansenianis postulavit rex Christianissimus; eum in finem novos quinque articulos quæstionem facti spectantes ediderunt, de quibus episcopi nostri jussu regis Parisiis congregati, ita mentem suam summo pontifici aperuerunt epist. scriptâ die 2 octobris ejusdem anni 1665: « Mirifica, inquiunt, nostrum omnium, quotquot aderamus, in his verbis reprehendens extitit consensio. Visa sunt enim subdola, simulatum duntaxat obsequium præ se ferentia, mente versipelli et callidâ... istud itaque scriptum rejiciendum tanquam fictum et nullatenus catholicum. »

Supradictæ fidei formulæ à clero Gallico institutæ, multi eo prætextu subscribere recusabant, quod dicerent talem subscriptionem sine romanæ Ecclesiæ auctoritate non potuisse imperari; quare ut omnis tergiversationi et effugio locus præcluderetur, rogatus est S. pontifex Alexander VII ejusmodi formulam mittere ab omnibus et singulis clericis subsignandam.

Anno itaque 1665, die 15 februarii Alexander VII, regis Christianissimi et episcoporum Galliæ votis annuens, Constitutionem edidit quæ incipit, *Regimus*; in ea autem continetur formula fidei formulario cleri Gallicani haud absimilis. Is est dictæ formulæ tenor.

« Ego N. Constitutioni apostolicæ Innoc. X datae die 31 maii anni 1653, et Constitutioni Alex. VII, datae die 16 octobris an. 1656, summorum pontificum, me subjicio, et quinque Propositiones ex Cornelii Jansenii libro, cui nomen AUGUSTINUS, excerptas, et in sensu ab eodem auctore intento, prout illas per dictas Constitutiones Sedes apostolica damnavit, sincero animo damno ac

rejicio, et ita juro; sie me Deus adjuvet, et hæc sancta Evangelia. »

Hanc fidei formulam jubet pontifex, « ad quælibet effugia præcludenda, omnesque removendos obtentus, ab omnibus ecclesiasticis.... neconon aliis quibuscumque ecclesiastici ordinis, tam regularibus quam secularibus, etiam monialibus subscribi. » Pontificiæ auctoritatì regia quoque accessit; mense april. ejusd. anni lata fuit celeberrima illa Declaratio in supremæ curie tabulis inscripta 29 ejusd. mensis, quā cautum fuit ut subscribendæ purè et simpliciter dictæ formulæ disciplina accuratè in toto Galliæ imperio executioni mandaretur, gravissimis in refractarios pœnis impositis; præsertim verò ut eorum beneficia, dignitates, personatus et officia obtainda aut jam obtenta, pleno jure vacantia maneat et impetrabilia.

Ita conclusis et coartatis Jansenii defensoribus, aut subscribendum fuit, aut subeundæ pœne quas apostolicæ Constitutiones et regia edicta statuebant. Duas in partes universim scissi tunc fuere circa illam quæ postulabatur formulæ subscriptionem. Alii rigidiores dicti, subscriptionem omnino detrectarunt, aut saltem nonnisi cum expressâ juris à facto distinctione subscribi posse contenderunt; alii verò remissiores dicti, contendebat simpliciter et absolutè subscribi posse nullâ factâ tali distinctione seu limitatione; atque isti varia excogitaverunt effugia, ut in subscribendo se immunes à perjurio exhiberent, licet Jansenii sensum animo retinerent. Effugia hæc alibi commodiū recensemus.

Molliorem hanc et laxiorem nonnullorum è suis opinionem summo zelo impugnavit Arnaldus quartâ parte Apologiae monialium Portus Regii cap. 2, 3, etc., quam sententiam dicit mendacis, æquivocationibus ac perjuris patentissimum aditum aperire. Et meritò quidem. Quis enim non videat ex intentione Ecclesiæ exigi ab eo qui dictæ formulæ subscribit, ut corde credit et ore confiteatur Jansenii sensum damnandum esse? Quomodo igitur simpliciter subscribendo, absque perjurio poterit eumdem sensum intus et ex animo sanum ac orthodoxum habere?

Hæc inter Jansenii discipulos circa formulæ subscriptionem extitit pugna, usque ad prætensam illam pacem quam à Clemente IX redditam arbitrantur. Invaluit siquidem ab hoc tempore, alia apud ipsos sententia, exploratum scilicet omnibus esse, Ecclesiam jam

noumihil remisso de illo intimo, puro ac simplici, quod haecenüs postulaverat, subscrībentis obsequio et consensu; quatenüs nempe interiorem illum mentis consensum exigit duntaxat circa questionem juris, seu damnationem propositionum in se; quantum verò ad quæstionem facti, seu attributionem sensu quinque Propositionum libro Jansenii, silentium religiosum tanquam sufficiens approbat. Ilujusec opinionis fundamentum ex Brevibus Clementis IX et Innoc. XII repetunt; verūm quam teruerè et immeritò sequenti cap. demonstrabimus. Interim historiæ series resumenda.

Itaque dictæ fidei formulæ ab Alexand. XII præscriptæ, singuli in suis diœcesibus subscrībentis episcopi, atque à suis subscribi curabant; et quidem sine limitatione et restrictione, aut juris et facti distinctione. Quatuor ex ipsis, scilicet Nicolaus Pavillon episcopus Alectensis, Franciseus Caulet episc. Apamiensis, Nicolaus Chouart de Buzenval episc. Bellovacensis, Henricus Arnauld episc. Andegavensis, in suis pro dictâ subscriptione publicis Mandatis, mensibus junii et juli ejusdem anni 1665 promulgatis, factum à jure distinxerunt, asserentes quæstioni juris internum fidei assensum deberi; pro facto verò quo damnatae Propositiones libro Jansenii tribuuntur, solam exigi posse silentii reverentiam. Ea Mandata regio placito reprobata sunt die 20 juli, postea jussu Alexandri VII, inter libros prohibitos rejecta fuere.

Quatuor illi episcopi ad postulationem regis Christianissimi illicè in jus vocati sunt ab Alexandre VII, sed eo defuncto ante causæ definitionem, variisque subinde accessoriis enascentibus controversiis, de negotio amicè componendo actum est an. 1667, sub Clemente IX, Alexandri successore. Volebat pontifex, ut quatuor episcopi sua dicta Mandata expressè revocarent; recusabant verò illi, ne quid fortè suæ auctoritati apud suos inde decederet. Medius occurrit episcopus Laudunensis, postea eminentiss. cardinalis Estræus, eum archiepiscopo Senonensi D. de Gondrin, et episcopo Catalaunensi D. Vialart.

Hane pro suâ sagacitate illustriss. Laudunensis episcopus aperuit ineundæ concordiae viam, quæ supplere retractationem aliquo modo posset; nempe, ut priori illâ subscriptione formularii, quam vulgaverant illi episcopi in suis diœcesibus, insufficiente judicatâ, novam præstarent et exigenter; sieque novâ

et accuratori hâc subscriptione, priorem cuius nulla haberetur ratio, quasi abolitam et irritam remansuram esse.... In id tandem consenserunt quatuor episcopi, et convocatis suis diceesanis synodis, novam subscriptionem imperârunt formulae Alexandri VII, statimque Clementi IX per litteras propriâ manu subsignatas (die 1 septembri 1668), testati sunt se sincerè et absque ullâ exceptione aut restrictione dictæ formulæ subscripsisse. Ita compositum fuisse difficile istud ac implicatum negotium, narrabat coram Innoc. XII die 4 junii an. 1693, eminentiss. Estræus pacifici consilii auctor; quiique addebat, se unum omnium optimè comminorare posse quod gestum fuerat, cùm essem unus ex iis tribus qui inter pontificem Clementem IX et quatuor dictos episcopos mediatoris partes agebam, simul cum archiepiscopo Senonensi et episcopo Catalaunensi.

His peractis, tres pacis mediatores tum litteris pariter datis ad pontificem, tum etiam publico instrumento die 4 decembris ejusd. anni 1668, testati sunt quatuor illos episcopos, optimâ fide egisse... eos damnâsse et à suis damnari jussisse quinque Propositiones sincero prorsus animo, absque ullâ exceptione aut restrictione qualicumque, in eo omni sensu quo sunt ab Ecclesiâ damnatae. Idipsum testatus est et ipsemet rex Christianissimus epist. ad Clement. IX. His et aliis testimoniis monitus S. pontifex, suam quatuor episcopis benevolentiam ac paternum affectum restituit, Brevi ad ipsos dato die 19 januarii an. 1669, quòd didicisset, inquit, ipsos tandem meliora secutos consilia, juxta præscriptum litterarum apostolicarum... sincerè subscripsi et subscribi fecisse formulario. Nam (pergit ibidem), prædecessorum nostrorum Constitutionibus firmissimè inhærentes, nullam circa illud exceptionem aut restrictionem admissuri unquam fuissemus.

Mirum profectò, quantûm hâc quatuor episcoporum reconciliatione abusi fuerint Janseniani in patrocinium religiosi, ut vocant, silentii. Afferuere passim, in novâ subscriptione, prout in actis verbalibus synodorum Diœcesanarum continebatur, insertam fuisse restrictionem, limitationem ac distinctionem juris et facti, atque huic postremo silentii duntaxat reverentiam promisisse; quod Clementi IX ignotum non fuit; cùm igitur ad pacem admissi fuerint quatuor episcopi, concludunt solemniter à pontifice approbatam fuisse suam

de silentio religioso sententiam. Verum immo-
rito prorsus id ab ipsis conclamatum fuit ;
certum quippe est ex publicis instrumentis
mox indicatis, ea duntaxat conditione paci-
restitutos fuisse quatuor episcopos (quidquid
tandem in privatis eorum actis verbalibus ex-
pressum sit), quod purè et sincerè absque ullā
exceptione aut limitatione subscriperint. Sed
de toto isto negotio fusiūs et datā operā post-
modūm agemus expendendo critica historiæ
puncta.

Anno 1692, subortis in Belgio novis circa
subscriptionem formularii contentionibus, vi-
sum est Belgii episcopis eidem formulario
aliquid addere ad omnes novatorum fraudes et
cavillationes declinandas. Conquesti sunt apud
S. pontificem, tunc Innoc. XII, nonnulli do-
ctores Lovanienses de hac additione ; missus
Romam H. nebelan. 1693, qui h. rumi queri-
monias S. pontifici aperiret. Breve scripsit
pontifex die 6 januarii 1694, in quo post con-
firmatas Innoc. X et Alex. VII Constitutiones,
addit, ab omnibus quidem exigendum esse ut
subscribant et sincerè, absque ullā distinctione,
et restrictione, seu expositione, damnando pro-
positiones ex libro Jansenii excerptas, in
sensu obvio quem ipsaenit propositionum
verba præ se ferunt ; et nihil tamen sub quo-
cumque prætextu addendum formulario. Cùm
autem ex his decreti verbis, *in sensu obvio quem
verba ipsa præ se ferunt*, inferrent novatores,
id unum jam ab Innocent. XII exigi, ut quin-
que Propositiones in seipsis duntaxat damnar-
entur, nullā omnino mentione factā sensū
Jansenii, altero Brevi ad eosdem Belgii episco-
pos dato 24 novemb. 1696, significavit S.
pontifex se Brevi præcedenti, nullatenus de-
rogasse prædecessorum suorum constitutioni-
bus, sed ipsis potius firmiter inhaessisse. Verū
de his iterum in punctis criticis.

Anno 1700, in comitiis generalibus cleri
Gallicani, præside Eminentiss. card. de Noail-
les, quatuor propositiones circa Jansenismum
exceptæ ex libro cui titulus, *Augustiniana Ecclesiae Romanae doctrina*, etc., damnatae sunt,
tanquam et falsæ, temerariæ, contumeliosæ in
clerum Gallicanum, summos pontifices, et
in universam Ecclesiam, schismaticæ, et er-
roribus condemnatis faventes. Ex his Pro-
positionibus, prima sic se habet : « Phantasma
Jansenismi quæsitum ubique, sed nusquam
repertum, præterquam in laboranti quorum-
dam phantasiâ. »

Circa annum 1702, novos conatus edidere

Janseniani ut penè attritum silentii religiosi
figmentum excitarent. Prodiit ex eorum offi-
cinâ libellus in quo clericus quidam inducitur,
eui sacramentalis absolutio deuegata fuerat, cò
quòd declarasset, et se reverà quinque Propo-
sitiones simpliciter et absolutè damnare, ac
formulae Alexandri VII subscrississe quidem;
et nihilominus quantum ad questionem facti,
et seu attributionem illarum quinque Proposi-
tionum libro Jansenii, existimare se religio-
sum sufficere silentium. » Hic celebris est
conscientiae casus, circa quem quadraginta
doctores Parisienses responderunt, his verbis:
« Doctores infra scripti, visâ casû expositione,
censem, hujus ecclesiastici viri sententiam,
et nec novam esse, nec singularem, nec ab
Ecclesiâ damnatam; neque tam ut confes-
sarius possit ipsi sacramentalem denegare
absolutionem nisi eam retractaverit. » Re-
sponsem hanc illico damnavit S. pontifex
Clemens XI, triplici decreto : primum *ad per-
petuum rei memoriam*, latum fuit die 12 januarii
1703, secundum et tertium die 13 ejusdem
mensis et anni, directa fuere ad regem Chri-
stianissimum, et eminent. card. Noallium.

Eundem casum censorio judicio perstrinxeré
plerique episcopi Gallicani, præsertim eninen-
tiss. card. Parisiensis archiepiscopus, docu-
mento Pastorali cùd de re edito 22 februarii
ejusd. an. 1703. Doctores verò qui dictum
conscientiae casum approbaverant, revocatâ
priori suâ sententiâ resipuerunt, uno excepto
qui pro suâ contumaci resistantiâ ex albo Do-
ctorum expunctus est judicio ac sententiâ S.
Facultatis.

Die scilicet 1 septembri 1704, syndicus de
laudatâ casû responsem conquestus, communi-
nibus votis sic censuit S. Facultas : « Primò,
dictum propositionem (*il lui suffit d'avoir
une soumission de respect et de silence, pour
ce que l'Eglise a décidé sur le fait de Jansé-
nius*) adversari censuræ sacræ Facultatis
late die ultimâ jan. anni 1656, in epist. An-
tonii Arnaldi, et decreto ejusdem super for-
mulâ fidei, dato die 2 maii 1661... Secundò,
inhaberendo prædictæ censuræ adversari epi-
stolam Antonii Arnaldi, præfatam proposi-
tionem damnandam esse, et ut ipsam damnat
iisdem notis quibus in prædictâ censurâ
proscripta est ; nempe, ut temerariam, scan-
dalosam, injuriosam SS. pontificibus et
episcopis Galliae, atque etiam ut præbentem
occasionem renovandæ ex integro, post
damnationem, Jansenii doctrinæ ; et in quan-

tum eadem præfata propositione dicitur, illud obsequium reverentiae et silentii sufficiere, etiam iis qui subscribunt formulae fidei quæ adjunctum habet juramentum ex sanctione Alexandri VII; predictis notis hanc etiam esse adjiciendam, nempe, quod faveat mendacio et perjurio... Denique, ut omnibus magis ac magis innotescat, sacram Facultatem in docendâ sanâ doctrinâ, et asserendâ Ecclesie auctoritate, constare sibi semper, typis mandanda esse latino ac vernaculae idiomate, præsentem Conclusionem, censuram adversus libellum, *Seconde lettre de M. Arnauld*, latam ultimâ januarii 1656, et decretum super formulâ fidei, datum 2 maii anni 1661. Ita S. Facultas Parisiensis.

Ne quid autem effugii supererisset Jansenianis in obsequioso silentio, solemnis accessit Clementis XI Constitutio data die 16 julij 1703, quæ incipit his verbis, *Vineam Domini Subaoth*. In eâ S. pontifex postquam Innoc. X et Alexand. VII Constitutiones confirmavit, Clementis verò IX et Innoc. XII Brevia seu Epistolas à pravis Janseniorum exceptionibus et interpretationibus vindicavit, declarat hâc perpetuò valitâ Constitutione, obedientiæ, quæ prænertis Constitutionibus debetur, obsequioso illo silentio minimè satisfieri; sed damnatum in præfatis quinque Propositionibus Jansenii libri sensum, quem illarum verba præ se ferunt, ut præfertur, ab omnibus Christi fidelibus ut hæreticum, non ore solùm, sed et corde rejici ac damnari debere; nec aliâ mente, animo aut credulitate supradictæ formulæ lícetè subscribi posse.

Huic Constitutioni unanimis accessit Ecclesiæ universæ consensus, in primis verò cleri Gallicani qui in comitiis generalibus anni 1703 congregatus, hanc solemniter acceptavit, datum ad pontificem gratulatoriis, tum ad ceteros Galliæ episcopos encyclicis litteris, qui eamdem pariter, singuli in suis diœcesibus excepérunt ac promulgárunt. Quapropter jam causa finita est.

Fallimur, infinitæ sunt novatorum fraudes, vitilligiones, effugia; ex iis nonnulli dictæ Constitutioni directâ fronte obstrepere ausi sunt, atque inter alios vir projectæ audaciæ ferale scriptum emisit calend. junii 1709, quo Clementis XI bullam toti Ecclesie denuntiat, tanquam subvertentem doctrinam gratiæ quâ Christiani sumus, tanquam resuscitantem Pelagium cum suis asseclis, tanquam objicentem Ecclesiam extraneorum scandalô, uno

verbo, dignam cui Antichristus adveniens coronam imponat; cæteri verò protervi minùs, versipelles magis, cùm predictæ Constitutionis supremam vim ac auctoritatem in dubium revocare non audeant, eam saltem falsis, obliquis, ac distortis interpretationibus infirmare ac elevare conantur. Verum de his ex professo art. 5 capituli sequentis.

CAPUT II.

Discutiuntur critica historiæ puncta.

Præcipua de quibus controversia movetur puncta sunt: 1º Bulla Urbani, an sit authentica, dogmatica, ac supremam in universâ Ecclesiâ auctoritatē habeat; 1º quinque Propositionum ad Innoc. X delatio, an fuerit legitima; nec libertatibus nostris aduersa; 3º bullâ Innocent. X; 4º quinque articuli; 5º dicta Clementis IX pax; 6º Brevia Innocentii XII; 7º bullâ *Vineam* Clementis XI. Primum ex his jam abundè tractavimus dissert. de Baio cap. 3; de altero pariter diximus in decursu historiæ art. 5; cætera nunc veniunt expendenda.

ARTICULUS PRIMUS.

De Innocentii X bullâ.

Celebratis, ut antea notavimus, duorum annorum spatio triginta et sex Congregationibus, tandem ultima maii anni 1653, Constitutionem edidit Innocent. X, in quâ quinque Jansenii Propositiones variis sigillatim affectas censuræ notis damnavit. Nihil non moliti sunt Jansenii sectatores ut fulmen istud Vaticanum aut infirmarent aut saltem declinarent: dixerâ *in abstracto* duntaxat, *sicut jacent*, et prout præscindunt à quocumque auctore discussas ac damnatas fuisse quinque Propositiones; varis insuper aduersis pontificium decretum insurrexere quermoniis. Tria itaque nobis præstanta sunt: 1º ostendendum quinque propositiones in Jansenii sensu, et sensum Jansenii in quinque Propositionibus discussum et damnatum fuisse; 2º æquitas illius examinis et judicii contra obtrectatores vindicanda; 3º summa et irrefragabilis hujusce apostolici decreti auctoritas demonstranda; hæc sequentibus quinque Conclusionibus consiciemus.

CONCLUSIO PRIMA. — Quinque Propositione in romano examine discussæ sunt in sensu Jansenii.

Probatur 1º ex octoginta quinque Gallicanis episcopis qui romanum de quinque Propositionibus judicium postulant. Ii enim, in suâ ad Innocent. X epistolâ, denuntiant propositiones

non in abstracto, et sine ullo ad auctorem respectu, sed ut propositiones libri Jansenii, adversus quem Urbanus VIII jam pronuntiaverat, et propter quem vehementissimis turbis agitata esse Galliam asserunt; si igitur dictorum **presulum** votis annuit S. pontifex (ut recipiat ipsum annuisse declarant gratulatoriae post acceptam Constitutionem litteræ), profectò propositiones in sensu Jansenii examinandas curavit.

Eterò cù ipsa ratione propositiones delatae et discussæ sunt, quā fuerant Facultati Parisiensi oblatae ut discuterentur ; ast certum est ex ipsomet Jansenistis, oblatis illas fuisse tanquam extractas ex Jansenio, ejusque sensu damnandas. Sic enim loquuntur illi in famoso scripto quod *In nomine Domini* inscribitur, quodque exaratum fuit dūm deputati à sacrâ Facultate doctores, propositiones examinabant : « Cū nōrint omnes magistros egregios dele-
ctos esse ad thesin propositam, non ut per
sc sonat, sed ut jacet in Jansenio accuratiū
examinandam ; videant sedulò ne quid du-
riùs in eam pronuntient, quòd hâc in parte
sanissimam Jansenii theogiam notet aut
perstringat. » His concinj̄t libellus cui titulus,
Quinque Propositionum de gratia vera et catholica expositio, in Collectan. de St. Amour pag.
50 et 51.

Probatur 2º ex memorialibus seu scriptis ex utrâque parte exaratis dūm Romæ quinque Propositiones excuterentur. Narrat Dominus de St. Amour, Jansenianae cause propugnator acerrimus, Diarii parte 5, cap. 9, se vidisse et transcripsisse scriptum D. Hallier Jansenii accusatoris, cui titulus erat : *Damnatio quinque Propositionum ex Jansenii libris extractarum*; et parte 6, cap. 5, aliud ejusdem scriptum refert in quo demonstrabatur quinque Propositiones ex libro Jansenii extractas esse, designatis et indicatis locis unde excerptæ sunt. Plura alia narrat idem de St. Amour pag. 150, 151, 159, 161, 168, 188, 209, 262, etc. quæ clarissimè efficiunt actum esse Romæ de quinque Propositionibus in sensu Jansenii notandis.

Quanquam verò deputati pro Jansenio ipsum appellare rarius auderent, ejus tamen doctrinam tueri se, tacito Jansenii nomine, aperte profitebantur. Quid enim aliud indicat titulus primæ Propositionis, in scripto trium columnarum sic præfixus : *Prima Propositio à loco suo dolose avulsa?* Unde, quæso, avulsa, nisi à Jansenio libro ? Quapropter Wadinghus in suâ brevi Relatione loquens de quinque Propositi-

num patronis, hæc habet : « Die 19 maii anni 1655, introducti sunt quinque presbyteri Galli Sorbonici qui partes Jansenii tuebantur. »

Probatur 3º ex Consultoribus ad examen Propositionum deputatis ; ii enim, tribus duntaxat exceptis Praeposito scilicet generali Augustinianorum magistro sacri Palatii, et commissario sancti Officii, tum primum de propositionibus in sensu Jansenii vota tulere ; quin et hi tres laudati, licet in primis Congregationibus de sensu Jansenii minimè locuti fuissent, in posterioribus subinde habitis coram R. pontifice suffragium pronuntiârunt in ordine ad Janse-nium, saltem de quibusdam propositionibus. Ille omnia discimus ex Wadingho et ex Janse-nismi historie scriptore, utroque Jansenianis non suspecto. Idem testantur magistrum sacri Palatii in vigesimâ septimâ Congregatione et in trigesimâ primâ genu flexo perorâsse ut ostenderet eamdem esse Jansenii et sancti Aug. ac Dominicanorum doctrinam; ergo Consultores agebant de sensu Jansenii.

Probatur 4º ex judicio Alexandri VII, qui ocnlatus testis et particeps fuerat eorum omnium quæ in causâ quinque Propositionum gesta fuerant. Suminus ille pontifex Brevi ad vicarios generales archiepiscopi Parisiensis dato die 1 augusti 1661, graviter ipsos increpat, quòd in Mandato publico ausi fuissent asserere, quinque Propositiones sub Innocent. X in Jansenii sensu non fuisse discussas. En verba Alexand. VII : « In quo sanè (Mandato) impriuīs, non minùs temerariâ quam mendaci narratione profertur, tempore Innoc. X non aliud factum, quam inquisitum, an Propositiones illæ quinque de gratia, verae ac catholicæ, an potius falsæ et hæreticæ censendæ forent; cùm eo planè tempore (ait pontifex), nedūm de propositionibus ipsis cognitio habita fuerit, verùm quòd è Jansenii libro *Augustinus* nuncupato extractæ essent, et ita in sensu ab eodem Jansenio intellectæ, damnatae, ut nos ipsi Constitutione nostrâ 17 Kalend. novembris 1656, luculenter expressè declaravimus; ergo, etc.

Quanti porrò ponderis sit expressum hoc Alexandri VII testimonium, nemo non intelligit. Namque (ut rectè observat auctor libelli cui titulus : *Epistola Theologi Leodiensis*, licet aliunde in Jansenianos propensus) non erat is Alex. VII, qui scipsum existimatione apud homines ultrò spoliare voluisset, quod

profectò fecisset, si quidpiam à verò alienum splendide affirmasset; dum ergo rem enarrat paucis ab annis Romæ gestam, intervenientibus pluribus cardinalibus, præsulibus ac theologis, censendus est retulisse nti res se habebat: post diuturnam igitur et gravem discussionem, præsules et theologi judicaverunt sensum quinque Propositionum in Jansenio extare. » Haec tenus auctor laudatus circa medium suæ epistole.

Probatur 5º invito hoc ratiocino: Quinque Propositionum in romano examine discussio facta fuit vel sensu Jansenii, vel sensu Calvini, qualis in primâ columnâ scripti de distinctione sensuum exhibetur; at istud postremum quod contendunt Janseniani, tam absurdum est, ut nihil magis, 1º quia propositiones ab Episcopis Gallicanis delatae fuerant, sensu Jansenii expendendæ, non sensu Calvini, de quo nulla prorsus fuit tunc temporis excitata quæstio; 2º prorsus ridiculum est asserere per duos et amplius annos tam sollicitè, tam operoscè, tam longo ac molesto examine de sensu illo inquisitum ac controversum fuisse, qui, si Jansenianis fides, obvius est ac naturalis propositionum sensus; quique dudum à concilio Trid. sufficenter proscriptus fuerat; 5º denique, quia de illo agebatur sensu, qui, fatentibus Jansenianis, nonnisi à viris in theologiâ versatissimis dignosci potest; de quo necesse erat publicâ disceptatione audiri partes dissidentes; qui cum dogmate gratiæ à se effeacis, aliquis Thomisticæ scholæ placitis intimè conjunctus est; qui ut apprimè notari posset, censuerat in primâ Congregatione cardinalis Spada, lustranda esse quæcumque sub Pio V et Greg. XIII, in causâ Baii, et sub Urbano VIII, in causâ Jansenii, acta fuerant; quem denique nonnulli è Consultoribus à censurâ eximere conabantur; porrò manifestissimum est isthæc omnia in sensum Calvinianum neutiquam cadere posse; ergo, etc.

CONCLUSIO SECUNDA. — Quinque Propositiones ab Innocent X in sensu Jansenii damnatae fuerunt.

Probatur 4º ex ipsâ Innoc. X Constitutione die 31 maii anni 1655, quæ non obscurè indicat quinque Propositiones ad Jansenii mentem damnari. Quippe ita loquitur S. pontifex: « Cùm occasione impressionis libri cui titulus: *Augustinus Cornelii Jansenii Ypresensis episcopi, inter alias ejus opiniones orta fuerit præser-tim in Galliis, controversia super quinque ex illis; complures Galliarum episcopi apud*

nos institerunt, ut easdem propositiones nobis oblatas expenderemus, ac de unaquaque earum certam ac perpspicuam ferreimus sententiam: » postea verò quinque illas Propositiones quas Jansenii esse dixerat, Innocentius recenset et hæreticas esse declarat, ac tandem ista adjungit: « Non intendentem tamen per hanc declarationem et definitio-nem super prædictis quinque Propositionibus factam, approbare ulla tenus alias opiniones, que continentur in prædicto libro Cornelii Jansenii. » Haec distinctio quinque Propositionum ab aliis opinionibus quæ in libro Jansenii continetur, manifestè innuit quinque Propositiones similiter in eodem libro contineri, et ut ejusdem libri opiniores damnari.

Non nostra est ista observatio, sed ipsiusmet S. pontificis Innocent. X, qui alloquens episcopum Lodevensem, sic ipse mentem suam exposuit: « Nonne observasti, inquietabat, hanc Constitutionis clausulam; non intendentem, etc., sanè cùm alias opiniones in libro Jansenii contentas nos non approbare dixerimus; ergo intelligimus propositiones damnatas in eodem libro contineri. » Ita renarravit ipse episcopus Lodevensis in comitiis anni 1656, ut videre est in Actis verbalibus horumce comitiorum pag. 307. Nihil certè disertius hoc testimonio exoptari potest; atque hic desiderenda fides Domini de St. Amour in suâ secundâ ad Diarium additione pag. 578, ubi narrationem dicti Lodevensis episcopi truncatam et mutilatam reddidit, prætermisis nempe decretoris verbis mox adductis.

Idem disertissime testatus est Innocent. X Brevi ad Gallias episcopos dato 29 septembribus 1654, in quo ipsis summoperè gratulatur, quod prædictam Constitutionem ubique servari curarent, per quam, inquit, *damnavimus in quinque propositionibus Cornelii Jansenii doctrinam ejus libro contentam, cui titulus Augustinus.*

Probatur 2º ex solemi Alexand. VII bullâ editâ die 16 octobris anni 1656, quæ quinque Propositionum damnationem in sensu Jansenii factam fuisse conceptis verbis declarat: « Cùm autem, inquit S. pontifex, nonnulli inquietatis filii prædictas quinque Propositiones vel in libro prædicto ejusdem Cornelii Jansenii non reperiri.... vel non in sensu ab eodem intento damnatas fuisse asserere magno cum Christi fidelium scando non reformident: Nos qui omnia quæ hæc in re gestæ

« sunt, sufficienter et attente perspeximus, utpote qui.... omnibus illis Congregationibus interfuius, in quibus apostolicā auctoritate eadem causa discussa est eā profectō diligētiā, quā major desiderari non posset, quamecumque dubitationem super p̄mmissis in posterum auferre volentes.... quinque illas Propositiones ex libro p̄memorati Jansenii episcopi Ypresis, cui titulus *Augustinus*, excerptas, ac in sensu ab eodem Cornelio intento damnatas fuisse declaramus et desinimus; et uti tales, inustā scilicet eādem singulis notā, quae in prædictā declaratione et definitione (Innocentii X) uniuersique illarum sigillatim inuritur, iterūm damnamus. Nihil sanctū expressius exoptari potest.

Probatur 3º ex clero Gallicano. In comitiis generalibus anni 1654, agnoscent præsules nostri ex ipsis Innocent. X verbis invictè demonstrari quinque propositionum damnationem in sensu Jansenii factam; etenim in epist. encycelicā ad omnes regni episcopos, postquam observavere res duas vanas omnino et inanæ à novatoribus affirmari; alteram quinque Propositiones non esse Jansenii; alteram damnatas esse eo in sensu qui ad Jansenium nihil pertinet, istud effugium sic ocludunt: « Potest ne enim quidquam esse absurdius, quam tueri id velle, cui refellendo revincendoque nihil opus sit rationibus, nihil disquisitione etiam mediocri, aut levi, sed solā pontificiae Constitutionis quæ per se ipsam rem totam apertè dirimit, lectione? » Et postea hæc addunt iidem præsules, « solam per se sufficere Innocentii Constitutionem, ut perspectum fiat illas quinque Propositiones verè esse Jansenii, et damnatas esse in vero ac proprio verborum sensu, et eo planè quo à Jansenio traduntur et explicantur. » Idem declarant comitia an. 1655, 1656, 1657, 1660, 1661, etc.

Probatur 4º, testimonio eminentiss. card. d'Aguirre, cuius auctoritatem maximè commendarunt Janseniani. Illic scilicet declaravit factum Jansenii, id est, quæstionem de Jansenii sensu, tempore Innoc. X et Alex. VII diligentissimè discussam fuisse, atque ab iisdem pontificibus post maturum examen clarè definitam. Primum testatur D. de Vaucelle, alias Valloni, vir Jansenianis minimè suspectus, in epist. scriptâ die 5 juli an. 1690, causæ Quesnelliæ pag. 224; utrumque verò tradit ipse met d'Aguirre tom. 3 Theolog. S. Anselm. disput. 416, sect. 4.

Probatur 5º ex retractationibus Lucæ Wadinghi, abbatis de Bourzeis et Patris Thomassini. Ita loquitur Wadinghus in suā brevi Relatione de gestis in causâ Jansenistarum: « Quod si alquis ante hanc definitionem (Innocentii X) aliter senserit, quibuscumque rationibus, vel quorūcumque doctorum auctoritati innixus, nunc captivare debet intellectum in obsequium fidei, sicut suadet Apostolus. Id ipsum ego toto corde me facere profiteor, omnesque illas propositiones supradictas in omnibus et singulis sensibus, quibus eas condemnatas voluit SS. Innocent. X condemnō et anathematizo; quantumvis ante hanc definitionem in aliquibus sensibus eas sustineri posse judicaverim, si eut in superscriptis meis votis explicavi. »

Ex his Wadinghi verbis sic licet arguere: Sensus quem ante dictam Constitutionem propugnabat Wadinghus erat ipse Jansenii sensus, fatentibus quippe Jansenianis, fervidus fuit ante Constitutionem Jansenii defensor; et reipsa eum in Congregationibus conatus est absolvere, atque primam propositionem ad unum legitimū sensum revocavit; porrò verbis citatis testatur idem Wadinghus, ab Innoc. X confixum fuisse hunc ipsum sensum quem ante Constitutionem propugnaverat; atque adeò disertè profitetur se propter auctoritatem bullæ (Innoc. X) captivare intellectum in obsequium fidei; ut quid autem captivasset intellectum, si nihil retractandum et emendandum habuisset, si solus damnatus fuisse Calvinī sensus, quem ipse semper detestatus fuerat? ergo, etc. Idem planè argumentum eruit potest ex similibus retractationibus abbatis de Bourzeis et Patris Thomassini, circa quas consulenda est historia quinque Propositionum lib. 1, necnon defensio ejusdem historiæ pag. 190 et sequentibus. Dictam Wadinghi Relationem edidit Quesnelli lib. cui titulus: *Défense de l'Église R. contre Leydeker*, pag. 429, atque ibidem testatur ex totâ istâ Relatione verum Constitutionis Innoc. sensum innotescere.

Probatur 6º Eo sensu judicium tulit Innoc. X de quinque Propositionibus, quo ipsi delatae fuerunt ab octoginta quinque episcopis Gallicanis; quo in romano examine à Consultoribus expensæ ac discussæ; quo denique pendente examine à partibus æmulis hinc et inde impugnatæ ac propugnatæ; atqui, ex dictis ac probatis superiori Conclusione, quinque Propositiones non Calvinī sed Jansenii sensu delatae fuere, discussæ, atque à partibus con-

tendentibus utrinque impugnatae ac propugnatae ; ergo , etc.

Probatur 7º brevi isto ratiocinio : Damnatae sunt quinque Propositiones in sensu proprio, naturali et obvio ; atqui proprius, naturalis et obvius quinque Propositionum sensus, ipse est Jansenii sensus ; ergo , etc. Major constat ex ipsismet Jansenistis qui id sibi confessi sunt ; ita præsertim Quesnellius citato lib. Defensionis Ecclesie romane adversus Leydeker. Etverò, ut alibi dictum est, censura quæ pronuntiatur absque ullâ sensum distinctione, eo ipso intelligitur proprium et naturalem propositionis sensum afficere; porrò censura in quinque Propositiones lata, absoluta est, pura ac simplex; ergo , etc. Minor autem certissima est , atque invictè probari potest, 1º quā pluribus Jansenii textibus qui proprium et naturalem quinque Propositionum sensum clarè exhibent; 2º ex ipsâ Jansenistarum agendi ratione; 3º ex eorumdem scriptis ante Constitutionem editis. Has omnes probations Conclusione quintâ prosequemur; impræsentiarum satis sit observâsse, in scripto *Trium columnarum*, sensum secundæ columnæ, qui erat juxta Jansenianos sancti Aug. ac proinde Jansenii sensus, dictum fuisse verum, germanum ac legitimum propositionum sensum; sensus verò primæ columnæ seu Calvini, ab iisdem dictus est alienus et extraneus, qui nonnisi malignè propositioni affingi potest; porrò manifestissimum est germanum ac legitimum propositionis sensum, prout opponitur alieno et extraneo, ipsissimum esse proprium, naturalem et obvium sensum; ergo , etc.

His omnibus addi possunt, 1º diserta testimonia Jansenianis minimè suspecta. Auctor defensionis theologorum adversus Documentum Pastorale illustriss. Carnutensis episcopi, art. 7, pag. 245, sic loquitur : « On ne peut nier que le pape Innocent X n'ait insinué dans sa Constitution contre les cinq Propositions, qu'elles renfermaient la doctrine de Jansénius. » Auctor historiæ generalis Jansenismi, tom. 2, pag. 158, idipsum clariùs tradit his verbis : « Le cardinal Pimantel parlant au pape, et le priant de ne rien précipiter, de crainte que la doctrine de S. Augustin et de S. Thomas ne reçût quelque atteinte, Sa Sainteté lui répondit que la chose avait été soigneusement examinée en sa présence; et qu'on avait trouvé qu'il n'était question ni de S. Augustin, ni de S. Thomas, ni de leur doctrine, et qu'il était nécessaire

de faire quelque chose contre le livre de Jansénius; le pape était si prévenu contre ce livre , disait ce cardinal , qu'il voulait qu'on le rejetât et qu'on l'abolît. » Idem multoties narrat in Diario Dominus de St. Amour, parte 6, cap. 25 : « Le pape dit qu'il n'était question ni de S. Augustin, ni de S. Thomas, ni de leur doctrine, et qu'il était nécessaire de faire quelque chose contre Jansénius. » Et cap. 27: « Sur ce que nous dimes au cardinal Pimantel, qu'on embrouillait encore toute l'affaire tant qu'on pouvait, sous le nom de Jansénius qui était devenu si odieux ; il nous dit que le pape était aussi persuadé qu'il fallait perdre et abolir l'ouvrage de ce prélat. Les termes dont usa ce cardinal pour nous dire la disposition où était le pape sur cet auteur, furent ceux-ci, que, selon la pensée de Sa Sainteté, JANSENIUS EST REVOCANDUS, JANSENIUS EST REJICIENDUS. » Ex his testibus Jansenianis minimè suspectis apertum est Innocentium X quinque Propositiones in sensu Jansenii damnare voluisse et reipsâ damnâsse; hæc Jansenianorum testimonia sufficiant, plura adderemus si esset necessum , sed foret supervacaneum.

2º. Quod multò gravius est, idipsum constantissimè docuerunt celebriores orthodoxi auctores qui de isto argumento egere; satis sit hic appellâsse illustriss. Bossuet. Integrâ ad moniales Portûs Regii epistolâ nedum docet quinque Propositiones in sensu Jansenii damnatas fuisse, sed et totus est ut probet canonicum esse, supremum ac irreformabile , tam circa factum quâm circa jus, hujusmodi judicium. Num. 6, sic habet : « Je ne pense pas qu'il soit beaucoup nécessaire de s'étendre ici sur la validité de ce jugement. Il est rendu sur une matière qui appartient au tribunal de l'Église; il est rendu par le S.-Siège; il est rendu avec connaissance, et le pape Alexandre VII a déclaré à toute l'Église l'examen exact qu'a fait son prédécesseur, non seulement du droit, mais du fait. » Et paulò post : « Mais enfin voici ce qui résout la difficulté. Aucun ne révoque en doute, que la condamnation des cinq Propositions ne soit canonique; or est-il qu'on ne peut douter que ce qui touche le livre de Jansénius ne le soit également, puisque l'on y voit concourir la même puissance, les mêmes formes, le même examen, la même acceptation , et le consentement unanime de tous les évêques. » Et rursùs ibidem : « Il est certain qu'il y a un jugement ecclésiastique, même sur le fait

contesté; il est certain qu'il est souverain et universel, puisqu'il est du S.-Siège, et accepté unanimement par tous les évêques. Atque hinc illustriss. Mirapinceus episcopus D. de la Broüe in epist. ad eminentiss. card. de Bissy die 5 martii 1711, testatur citatum doctissimum Bossuet, sensisse ac è sacro suggestu dixisse, integrum Jansenii opus quinque famosis constare Propositionibus. En verba : Vous prouvez parfaitement que les cinq Propositions sont dans le livre de Jansénius; feu M. l'évêque de Meaux, votre prédécesseur, avait dit en chaire qu'elles étaient tout le livre. »

3°. Quod cumulum addit ac omnino decretorium est, quotquot celebrata sunt Cleri Gallicani comitia in quibus de causâ Jansenianâ actum est, in iis approbatum fuit ac confirmatum quod in comitiis an. 1654 definitum fuisse antea diximus, scilicet *quinque Propositiones verè esse Jansenii, et damnatas esse in proprio verborum sensu; et eo planè quo à Jansenio traduntur*. Pariter quotquot à damnatione quinque Propositionum extitère summi pontifices, ii prædecessorum suorum Innoc. X et Alex. VII vestigiis firmissimè inhærentes, eorumdem prædecessorum Constitutiones quibus definitum fuerat quinque Propositiones extare in Jansenio, atque in sensu ab eodem intento fuisse damnatas, confirmarunt ac innovarunt. Ita præsertim Clemens IX, Innoc. XII, Clemens XI, ut constabit ex dicendis articulis 5, 4 et 5.

Eterò manifestissimum est dictos præsules ac SS. pontifices constantissimè docuisse, Jansenismum non esse merum phantasma, sed veram ac realem heresim Ecclesiæ fulminibus multoties et meritò protritam; porrò ita sentire et loqui, apertè confiteri est quinque Propositiones in proprio, naturali et obvio Jansenii sensu justè et ineritò fuisse damnatas; ergo, etc.

Dices itaque 1°, contra primam Conclusio-nem : Romanus pontifex, narrante D. de St. Amour in Diario, sèpè testatus est, *nolle se omnino ut de Jansenio mentio fieret*: ergo, etc. Resp. dist. ant. : Nolle se ut mentio haberetur de Jansenio, nempe ut liber illius ab Urbano VIII damnatus vindicaretur ab errore, sicut eum vindicare tentaverant Janseniani, concedo; aliter, nego. Namque fatentibus Jansenianis, in primis Congregationibus exploratum fuit utrum Propositiones in sensu Jansenii expendendæ essent, neene; plurimi Consul-

tores de sensu Jansenii disseruerunt; volebat contra Jansenium agere S. pontifex; et re ipsa in suâ Constitutione ipsum nominatim appellavit; ergo, etc.

Dices 2° : Card. Spada declaravit dominis de la Lane et de St. Amour, *propositiones in Congregationibus considerari precisè secundum seip-sas, abstrahendo à sensu unius vel alterius*; ergo, etc.

Resp., quandò hæc dixit card. Spada, non excludebat profectò sensum Jansenii de quo unicè tunc agebatur, teste Alexand. VII Brevi ad vicarios generales archiepiscopi parisensis; sed varios duntaxat removet sensus Calvinii, gratiae efficacis Thomisticae vel Molinianæ, quos Jansenii discipuli in dictis propositionibus distinguendos putabant; quibus tamen sepositis rectè ostendebat Hallerius in scripto paucis ante mensibus cardinalibus oblato, quiunque Propositiones censuram mereri, ob cum naturalem et obvium sensum, quem habent in libro Jansenii. Scriptum illud refert de St. Amour Dia-rii parte 5, cap. 8.

Dices 3° : Vincentius de Pratis, commissarius sancti Officii, suffragium ferens circa pri-mam Propositionem, asseruit eam propositam fuisse in abstracto, ut præscindit ab omni pro-ferente. Idem de cunctis propositionibus dixit Wadinghus in suâ brevi Relatione; ergo. — Respondeo 1°, Vincentii de Pratis et Lucæ Wad-inghi auctoritatem prævalere non posse tot certissimis quæ prolatæ sunt testimoniiis. 2° Idem sensus est Vincentii de Pratis et Wad-inghi, ac cardinalis Spada; etverò, teste Vadinho in citatâ Relatione, commissarius S. Officii coram pontifice suffragium tulit genuflexo, totoque sui sermonis decursu probare voluit eandem esse Jansenii et Dominicanorum doc-trinam; et ipsumet Wadinghus ibidem refert se non semel Jansenii defensionem suscepisse; ergo, etc. 5° Obvius et naturalis quinque Propositionum sensus, reverà ipse est Jansenii sensus, ut posteâ ostendemus; ergo.

Dices 4° : In Diario sèpius citato circa pri-mam Propositionem unicum profertur judicium in quo mentio habeatur sensus Jansenii; ergo, etc. — Respondeo 1°, saltem circa alias propositiones sensum illum ut plurimùm com-mineorari; 2° testatus est Dominus Vizzani sancti Officii assessor verba hæc, *in sensu Jan-senii*, in sex suffragiis circa primam proposi-tionem extare in ipso autographo dictorum suffra-giorum; 3° tametsi in primâ suffragiorum de-claratione solus Pater Tartaglia primam propo-

sitionem in sensu Jansenii notandam dixerit , tamen in revisione suffragiorum quae facta est die 3 februarii anni 1653 , quinque alii Consultores in suis votis haec verba addiderunt , *in sensu Jansenii*. Haec disimus ex Wadingo in dictâ Relatione.

Dices 5°, contra secundam Conclusionem : Innoc. X dicit de primâ propositione , quod fuerat jam anathemate damnata ; et octoginta quinque episcopi asserunt *motus illos* (circa quinque Propositiones) *sedari oportuisse concilii Trid. auctoritate* ; sed haec non possunt intelligi nisi de propositionibus in sensu Calvini ; ergo , etc. Etverò , Innoc. X in bullâ ait , *declaramus* ; unde non novum jus definit , sed antiquam censuram confirmat ; ita D. de St. Amour in Diario.

Respondeo : Apage nänias ; meritò in suâ Constitutione dicit Innoc. X primam Propositionem anathemate jam fuisse damnatam , in Baio videlicet et in Calvinio ; in Baio quidem eo ipso sensu quem Jansenius renovavit , sed qui in bullis Pii V , Greg. XIII et Urbani VIII , nullâ speciatim notâ percussus fuerat ; in Calvinio etiam prædamnata fuit. Duo siquidem docuit hæresiarcha , primum , aliqua Dei præcepta quibusdam justis verè quandoque esse impossibilia , propter defectum gratiæ hic et nunc sufficientis ; alterum , omnia generatim mandata omnibus justis etiam cum gratiâ maximè efficaci semper esse impossibilia , propter necessariò adhærescentem omnibus hominis lapsi actionibus concepientiae labem. Utrumque distinctis anathematibus damnatum fuit in concil. Trid. sess. 6 , cap 11 , et can. 4 ejusd. sessionis ; primum docuit Jansenius , non secundum.

Quod autem spectat ad verbum , *declaramus* ; supina est rerum theologicarum ignorantia nescire Ecclesiam nova dogmata non constituere , sed duntaxat quae revelata sunt juridicè declarare. Adde S. pontificem in Constitutione multoties uti verbo , *definimus* , *damnamus*.

CONCLUSIO TERTIA. — Canonicum fuit et æquissimum Innocentii X de quinque Propositionibus in sensu Jansenii judicium.

Probatur : Judicium à legitimo judice latum secundùm juris formas , præhabito maturo ac diligenti examine , canonicum certè est ac æquissimum ; atqui tale est Innocentii X judicium de quinque Propositionibus in sensu Jansenii ; 1° latum fuit à S. pontifice , cuius præcipue sunt in quæstionibus fidei dirimendis partes , et cuius definitionem circa sensum Jansenii rogaverant episcopi Gallicani.... 2° Ob-

servatæ fuerunt juris formulæ ; neque enim Romæ aliter solent excitatæ de religione quæstiones disenti , quām per cardinales et consultores , quorum auditis ac ponderatis suffragiis , pontifex ex alto petitâ auctoritate pronuntiat. Ita porrò se gessit Innoc. , atque eos præsentim delegit cardinales et Consultores huic officio maximum idoneos , quique Jansenianis suspecti esse non debebant : « Delectorum cardinalium eximia merita Romæ omnino preædictabantur , » inquit ipsem de St. Amour Diario parte 4 , cap. 4 ; de Consultoribus verò ibidem cap. 6 , testatur , « neque se , neque suos de illorum fide , solertia et eruditione dubitasse , imò , non sine laeto animi sensu , ac gratiis Deo redditis , intellexisse illos omnes in doctrinam sancti Augustini benè affectos ac propensos esse..... » 3° Matorum fuisse illud iudicium constat ex eo quod non fuerit latum nisi post adhibitam diligentiam quā major desiderari non potest , ut disertè asserit testis omni exceptione major , Alexand. VII , supra relatus ; ergo , etc.

Etverò , uti ratiocinatur illustriss. Bossuet , epistolâ jam citatâ , tam certa est ac indubitate canonicitas Constitutionis Innocentii circa facultatem quam circa jus , circa sensum Jansenii quām circa damnationem propositionum ; utrinque enim intervenit eadem auctoritas , eadem forma , idem examen , eadem acceptatio et unanimis episcoporum consensus ; atqui , patentibus omnibus , canonica est quinque Propositionum in se sumptuarum censura ; ergo et in sensu Jansenii. Vide que diximus Conclusionem præced. ad finem septimæ probationis.

Tandem vel ipsæ Jansenianorum expostulationes adversus romanum de quinque Propositionibus judicium , ipsius æquitatem nedum infirmit , imò potius adstruunt ac vindicant , adeò leves sunt. Non pigebit eas in unum hic colligere , et paucis confutare.

Prima : Congregatio non respondebat nec rei gravitatî , nec dignitatî eorum qui ad summum pontificem configerant , Diarii parte 6 , cap. 8. Quasi quinque ex selectis sacri collegii cardinalibus , quibus præferat S. pontifex , ac tredecim inter doctissimos romanos theologos , discutendiæ rei theologicæ à nonnullis episcopis propositiæ minùs idonei fuissent.

Secunda est de formâ Congregationum ; postulabant Janseniani coram adversariis audiri et publicè disputare. Verum , quām parùm æqua fuerit haec querimonia , constat , tum quia de fite dirimendâ nullatenus hic quæstio erat , pro

quā necesse foret adversas partes audiri , sed de solis notandis propositionibus ; tum quia tam multa hinc et inde circa dictas propositiones scripta fuerant et cardinalibus ac Consultoribus communicata , ut vix aliquid novi in medium adduci potuisset .

Tertia spectat denegatam in examine romano quinque Propositionum , distinctionem sensuum in quos inflecti illae possunt . Quā intempestiva fuerit haec expostulatio , constat , tum quia de solo obvio et naturali propositionum sensu agebatur , qui ipsis ius est Jansenii sensus ; tum quia à suis æmulis totum id habebant quod ex distinctione sensuum prætendere poterant , nempe efficacem à se gratiam illæsam romanere ; id enim centies Hallerius cum suis et voce et scriptis contestatus fuerat ; quin et D. de St. Amour Diarii parte 5 , cap. 8 , refert scriptum ab Hallerio exaratum et cardinalibus oblatum circa medium an. 1652 , in quo demonstrat Hallerius , seposito sensu gratiae efficacis quam ipsem propriâ sententiâ tuebatur , quinque Propositiones meritò dannari ob eum naturalem et obvium sensum quem habent in libro Jansenii ; tum denique quia fante anonymo illo scholæ Thomisticæ theologi , cuius observationes in suffragia Consultorum edidit de St. Amour inter Collectanea pag. 173 , omnes penè Consultores doctrinam gratiae per se efficacis , et quæ maximè scholæ Thomisticæ et propria est , omniibus locis catholicam , orta thodoxam et veram esse proflitebantur . »

Quarta ipsam summi pontificis personam respicit : Theologus , inquit , non erat , et aliunde præ senectute admodum proiecta , omnino impar sustinendo rei intricatissimæ tam arduo ac molesto examini . Verum 1º , an adeò implicatus erat Calvinii sensus , quem unum damnatum postea dixerunt Janseniani , ut difficile fuerit eum dignoscere ac notare ? 2º In pontificibus cùm de fide pronuntiant , non personales animi dotes , sed ipsa potissimum Sedis dignitas , atque Spiritus sancti assistentia attendenda : « Nihil adversi ex Congregatione pertimesco , (aiebat Sambovius Diarii parte 6 , cap. 17) , cùm oculos converto et ad vim veritatis , assistenter pontifici spiritum sanctum , et pontificis ipsius ingenii et magnitudinem . » 3º Novum non erat huic S. pontifici Jansenii negotium ; jam antea sub Urbano VIII , simul cum deputatis Lovaniensibus Synnichio et Papio , in discutiendo Jansenii libro diuturnam operam collocaverat . Atque hic mirum certè videri debet divine providentiae

consilium in ils pontificibus quos profligandæ Jansenianæ hæresi destinavit Pius V , qui in Baio præformatam Jansenii doctrinam primus confixit , omnium judicio doctissimus fuit ex Ordine Prædicatorum theologus , doctrinæ Thomisticæ per plures annos summâ cum laude professor ; Urbanus VIII , à quo liber Jansenii nominatim damnatus fuit , in omni scientiarum genere versatissimus extitit ; Innoc. verò X et Alex. VII , à quibus Janseniana dogmata distinctius notata sunt , maximam per seipso , antequam ad supremum pontificatus apicem promoti fuissent , in eâ discutiendâ operam collocârant ; primus , *Pamphilus* dictus sub Urbano VIII , alter , *Chigius* sub Innoc. X .

Quinta denū expostulatio est de firmitate latæ definitionis ; sed nomine firma est , quæ à romano pontifice fertur postulantibus ac applaudentibus episcopis loci in quibus viget error , et à ceteris expressè aut tacitè confirmatur ? atqui talis est innoc. X Constitutio , ut patebit ex dicendis sequenti Conclusione ; ergo , etc .

CONCLUSIO QUARTA . — Summa est et irrefragabilis Constitutionis Innoc. X auctoritas .

Probatur : dogmatica apostolice Sedis definitio ab omnibus Christi Ecclesiis acceptata , præsentim verò ab eâ in quâ excitata est controversia , summæ est profectò ac irretractabilis auctoritatis , Idipsum disertè docent vel ipsi Janseniani : Quenellius in opusculo cui titulus ; *Lettre d'un évêque à un évêque* , et in lib. qui inscribitur : *Tradition de l'Eglise romaine* , tom. 1 , in Admonitione præliminari , tom. 3 , pag. 550 ; auctor libri : *Justification du silence respectueux* , tom. 1 , pag. 246 . et tom 3 , pag. 875 et 876 . Atqui Innocentii X Constitutio circa quinque Propositiones per omnes Christi Ecclesiæ acceptata fuit , maximè verò à Gallicanis præsulibus apud quos exorta fuerat controversia ; ut constat tum ex d. seruo ejusd. S. pontificis Innoc. episcopum Ledovensem alloquentis testimonio , quod refertur in actis verbalibus comitiorum an. 1655 et 1656 , pag. 303 et sequent., tum ex gratulatoriâ præsulum Gallicanorum ad Innoc. X epistolâ die 15 juliij 1655 , in quâ asseritur dictam Constitutionem et divinâ æquè ac summâ per universam Ecclesiæ auctoritate nisi , cui Christiani omnes ex officio , ipsius quoque mentis obsequium et præstare tenentur : tum denique ex simpli ci rerum gestarum narratione , quam art. 5 capitî 1 hujuscet Dissertationis prosecuti sumus . Atque hinc illustrissimus Bossuet . citatâ

ad moniales Portū Regii epistolā, ita statuit : « Il est certain qu'il y a un jugement ecclésiastique, même sur le fait contesté de (Jansenius) ; il est constant qu'il est souverain et universel, puisqu'il est du S.-Siège, et accepté unanimement par tous les évêques.»

Neque istud negare ausi sunt Janseniani, quinimò libentissimè agnoverunt ; atque idcirè contestati sunt nullum esse inter ipsos qui sincèrè et ex animo Constitutioni Innocentii statim non obtemperaverit. Ita D. de St-Amour Diarii parte 6. cap. 21 ; Montaltius epist. ad Provine. ; Quesnell. lib. cui titulus : *Défense de l'Eglise romaine*, pag. 450, in observatione ad Relationem Wadingh. Verùm fallacem esse et fuci ac doli plenam hujusmodi declarationem, manifestè ostendunt varia quæ ab ipsis subinde excogitata sunt effugia ad vim hujusce bullæ declinandam ; quæ quidem eò demùm tendunt ut contendant summum pontificem in proprio, naturali, et legitimo Jansenii sensu investigando deceptum fuisse, et perperràm libro Jansenii affinxisse doctrinam quinque Propositionum, atque Ecclesiam ipsam in hoc facti genere falli posse ; verùm sepositâ hic infallibili Ecclesiæ in factis dogmaticis auctoritate, de quæ suus erit alibi dicendi locus, ad præoccupanda prædicta adversariorum diverticula, quintam adjicimus Conelusionem.

CONCLUSIO QUINTA. — Decreto suo authentico et summæ auctoritatis assecutus est romanus pontifex et proscriptis proprium, naturalem et legitimum libri Jansenii sensum.

Probatur 1 ex sanctitate Ecclesiæ fatentiibus Orthodoxyis omnibus ita sancta est infallibilis Ecclesia in fide, moribus et disciplinâ generali, ut quod ipsis adversetur, nec decernere, nec à fidelibus tenendum, exequendumve exigere valeat : « Ecclesia Dei (inquit S. Aug. epist. 53, aliás 419), quæ sunt contra fidem vel bonam vitam, nec approbat, nec facit, nec facit. » Et epist. 54, olim 418 : « Si quid tota per orbem frequentat Ecclesia, quin ita faciendum sit disputare, apertissimæ insanice esse. » Hinc sacra Facultas Parisiensis in suâ censurâ anni 1644, aduersus librum Theophili Brachet, declarat temerarium esse atque erroneum et hæreticum, damnare disciplinam et consuetudinem ecclesiasticam, ab omnibus catholice communionis Ecclesiis receptam. Id psun ultrò agnoscunt Jansenii fautores, ipse præsertim auctor libri cui titulus : *Justification du silence respectueux*, pag. 117, 119, 112, 115, 1165, 1166, etc.

Ast nullà ratione stare posset, in adversariorum sententiâ, ista Ecclesiæ sanctitas et infallibilitas. Namque nihil iniquius certe ac bonis moribus oppositum magis, quam sani et orthodoxi textûs damnationem juridicè imperare, ejusque subscriptionem ab omnibus Christi fidelibus interposito juramento exigere, et quidem intentâ in reluctantis gravissimâ excommunicationis pena ; porrò hujusce iniquitatis, injustitiae, imò tyrannidis, manifestè ream esse Ecclesiam necessariò confitendum erit, si, ut volunt adversarii, orthodoxa esset libri Jansenii doctrina, ejusque proprium, naturalem ac legitimum sensum apostolico suo decreto assecutus non fuisset Innoc. X., siquidem Ecclesia exigens formularii subscriptionem juridicè postulat assensum huicce Innocentii decreto ; sieque catholicum, ut aiunt, libri Jansenii sensum, tanquam hæreticum damnari, suoque iudicio subscribi ab omnibus fidelibus exigit, atque renuentes anathemate pereutit.

Nec vim argumenti elevat quòd reponunt nonnulli, 1º non ipsam Ecclesiam esse quæ dictam subscriptionem exigit ; 2º saltem quoad jus duntaxat, non quoad factum postulari ; 3º exigi quoad sensum, non quidem expressum in libro Jansenii, sed quem in mente habuit Ecclesia dum librum illum proscriptis, seu, ut loquitur auctor Casüs conscient. tom. 7, pag. 40, quoad sensum *putativum*, non autem quoad rerum Jansenii sensum, quem errore facti assecuta non est.

Quam hæc vana sint et gratis conficta, alibi ex professò demonstrabimus ; interim satis sit impræsentarem annotâsse, ad primum, subscriptionis legem tulisse romanos pontifices ; eadem promoventibus Gallicanis præsilibus, ceteris verò tacitè consentientibus, executioni demandata est : episcopi autem cum romano pontifice, ipsa sunt Ecclesia docens. Adde, etsi daretur, quod vel ipsâ experientiâ falsissimum esse constat, Ecclesiam subscriptionem non urgere; certè negari non potest quin palam ac publicè in sinu suo à primis pastoribus exigi approbet, aut saltem circa illud taceat ; at, ut mox ex S. Aug. vidimus, in his quæ sunt contra fidem aut bonos mores nec approbat, nec facit, nec facit Ecclesia.....Ac secundum, Ecclesia formularii subscriptionem exigens, juridicè postulat assensum Innocentii decreto ; isto autem decreto factum perinde ac jus definitum fuit, idque docet ac probat illustriss. Bossuet, citatâ ad moniales Portū Regii epistolâ ; « Il est certain, inquit, qu'il y a un jugement ecclé-

ciastique, même sur le fait contesté ; il est certain qu'il est souverain et universel, puis qu'il est du S. Siège, et accepté unanimement par tous les évêques. » Et rursus : « Aucun ne révoque en doute, que la condamnation des cinq Propositions ne soit canonique : or est-il qu'on ne peut douter, que ce qui touche le livre de Jansénius ne le soit également ; puisque l'on y voit concourir la même puissance, les mêmes formes, le même examen, la même acceptation et consentement unanimie de tous les évêques » Ad tertium, ubi agitur de textu dogmatico, absurdum, illusoria, noxia, et in ecclesiam plurimum contumeliosa est ista *putativi à vero et proprio sensu distinctio ex quā sequeretur*, Ecclesiam dum recte sentit posse malè loqui ac perversè docere, sive in sentiendo, non in docendo infallibilem esse. Verum, ut iam notavi, de his alibi pleniūs.

Totum istud ratiocinium panceis contrahit : Ecclesia nec facit, nec approbat, nee tacet que sunt contra bonos mores; porrò subscriptio nem formulare exigit, approbat, aut saltem tacet; haec autem subscriptio iniqua foret et inusta, si catholica esset Jansenii doctrina, ejusque proprium sensum assecuti non essent summi pontifices, ipsaque Ecclesia; ergo, etc.

Probatur 2º ex superiori Ecclesiæ sapientiâ; Solemni Innocent. decreto circa quinque Propositionum in sensu Jansenii damnationem, ipsius successores Alexander VII, Innoc. XII, Clemens XI, etc., cardinales, archiepiscopi, episcopi, celeberrimæ orbis catholici Universitates, doctores constanter acquievère, quidquid in contrarium conclamârint et opposuerint Jansenii fautores; porrò intolerandæ profectò est temeritatis ac superbiae, proprium ac privatum judicium tantæ auctoritati, tantisque luminibus anteponere, ac de se ipso ita bene sentire, ut quis credit dogmatice alicujus libri sensum se melius esse assecutum, quam summi pontifices, episcopi, universaque Ecclesia assecuta fuerit.

Frustra prætensam catholicitatis textus Janseniani evidentiam obtenderent adversarii; namque ubi est supremum Ecclesiæ judicium, quæcumque in contrarium fulgere videatur evidētia, cuiilibet fideli nonnisi illusoria, fucata et falsa evidētia meritò reputari debet, eaque superiori intelligentiae quā in suis judiciis ducitur Ecclesia omnino postponenda est. Ita illustris, Bossuet., in suâ ad Moniales Portus Regii epistolâ; ita etiam eminentiss. card.

Noallius in suo contra Casum conscientie Documento Pastorali 22 februarii anni 1770, his verbis: « Quelque lumière que l'on ait, il est certain que celles de l'Eglise sont toujours au-dessus de celles des particuliers, et qu'il n'y a que cette science qui enfin qui puisse faire croire qu'on voit mieux qu'elle. »

Etverò, proprium, naturalem et legitimum libri Jansenii sensum suo decreto assecutus est et proscriptis Innoc. X, vel dicendum Ecclesiam universam quæ jamdiu decretum illud amplexa est, à tot annis nondum detexisse proprium illum et germanum Jansenii sensum, sed loco illius subrogâsse Calvinianum sensum in scripto Trium columnarum expressum; at qui hoc postremum adeò evidenter falsum est et absurdum, ut nihil magis. Quis enim sanæ mentis seriò unquam dixerit, ipsamnet Ecclesiam nondum detegere potuisse sensum in Jansenii libro, patentibus Jansenianis, evidentissimâ luce fulgentem, quemque ipsi vel ab initio disputationum clarè perspexisse glorianter? An ipsis solis datum est sapere et intelligere, cæteri verò mortalium, et ipsamet Ecclesia sancta hæc Christi sponsa planè cœcutit? Nonne apertissimum est integrum Jansenii doctrinam ad unum utriusque delectationis inde liberatæ sistema revocari, quarum superior hie et nunc necessariò voluntatis consensum obtinet? Nonne catholici theologi istud sèpissimè observârunt, indicatis etiam locis in quibus dictum sistema clarè exprimitur, ac removentur absurdî illi sensus Calviniani, quos ab Ecclesiâ damnatos et libro Jansenii adscriptos fingunt adversarii? Quis credat integrum Christi Ecclesiam verum Jansenii sensum, tum ex sese, tum ex variis æmularum partium observationibus, radiis solaribus, ut aiunt Jansenistæ, clariorem, hucusque introspicere non potuisse? Apage nærias, anilesque fabulas.

Vim istius argumenti sensit nec dissimulavit auctor Apologet. pro Jans. parte 2, cap. 10, cuius textum infra adducemus ubi de constitut. Clement. XI: *Vineam Domini*. Quin et ipse net auctor libri cui titulus: *Justification du silence respectueux*, tom. I, pag. 182, candidè fateatur, nullam in libro Jansenii vocem usurpari, quæ ad legitimum sensum innumeris limitatio nibus evidentissimis non restringatur; additque in eodem libro integra extare capita ipsis radiis solaribus clariora adversus Calvinianum sensum in libro Trium columnarum repræsentatum; ergo, etc.

Probatur 3º ex supremâ Ecclesiæ auctoritate ; scilicet divina Ecclesiæ auctoritas , supremum-que ipsius judicium cuiuslibet privati quantumcumque erudit sensibus multum præponderare debet , ipsumque ad verum , internum et abso-lutum mentis assensum determinare ; id planè exigit promptissima in iis quæ ad religionem pertinent . Ecclesiæ et superioribus ecclesiasti-cis debita obedientia , atque præsumptio in eo-rum gratiam . Certè , ut passim indicant SS. Patres , præsertim verò sanctus Bernardus lib. de Dispensat. cap. 12 , « obedientia quæ majorib-ribus præbetur , Deo exhibetur : quidquid ergo vice Dei præcipit homo , quod non sit tamen certum displicere Deo , hand secùs « omnino accipendum quam si præcipiat Deus . » Si quod motivum hominem ab hoc integro et absoluto obsequio eximere posset , sola sanè esset , quam putaret se habere , evi-dentia ; verum præter illa quæ mox diximus de legitimâ in dubium revocandi hanc eviden-tiam ratione , dūm scilicet supremam Ecclesiæ intelligentiam , summanque auctoratem ex-peritur in contrarium militantes .

Audiatur hanc in rem illustriss archiepisc. Rhemensis Le Tellier in suo pro acceptatione bullæ *Vineam Domini* Documento Pastorali , in quo sic loquitur : « Sa Sainteté n'a pas voulu souffrir qu'on répandit parmi les Fidèles des maximes , qui restreignant l'étendue de l'obéissance due à l'Église , en altèrent aussi la sincérité . Telle est la maxime qui borne au seul silence respectueux la soumission qu'on doit aux décrets de l'Église les plus solennels pour la condamnation des livres ; à la faveur de ce principe , chaque particulier se mettrait en droit de préférer son sentiment à celui de l'Église , et se croirait , par l'effet d'une présomption insupportable , l'arbitre souverain du sens des livres et des écrits en matière de religion..... Son autorité et ses lumières (de l'Église) n'ont-elles pas assez de force pour déterminer à la soumission interieure , même les plus savants théolo-giens ? »

His unum addo : Proprius et naturalis libri Jansenii sensus , vel est clarus et apertus ; vel obscurus et intricatus . Si primum , ergo aequicendum Ecclesiæ judicio , quo definit sensum hunc hæreticum esse ; in factis siquidem claris , fatente ipsomet auctore Apologiæ monialium Portus Regii parte 4 , Ecclesiæ decre-to-rē pronuntianti , necessariò obsequendum ; si secundum , ergo iterum acquiescendum ,

Nanque , ut constat ex textibus mox adductis , et ratio ipsa indicat , in questionibus hujus-modi præsertim præsumptio est in gratiam superiорum ; et quæcumque in contrarium ful-gere videatur claritas , hæc ut vera evidentiæ nec haberi potest , nec mientem pacatam in suo assensu , militante contra Ecclesiæ judicio , reddere valet .

Allatas haetenis probationes sic pánctis con-trahere licet : Si Ecclesia erravit definiendo factum Jansenii , vel ex defectu attentionis , vel ex defectu intelligentiae , vel ex defectu sinceritatis ; quilibet enim erroris et perversæ definitionis fontes ad hæc tria capita revocari possunt et debent . Primum dici nequit , neque enim potuit præceps sententiam ferre , quæ ex divini assistentiæ Spiritus sapientis est et prudens in omnibus suis judiciis Ecclesia . Neque secun-dum , sensus enim clarus et apertus , ut ipsi fatentur , superiorem Ecclesiæ intelligentiam latere nequit . Non tertium , illud enim de Ecclesiæ columnâ et veritatis firmamento vel mi-nimūm suspicari sumnum nefas ; ergo .

Probatur 4º . Si orthodoxa sit Jansenii do-ctrina , ejusque proprium et naturalem sensum in quinque Propositionibus nec fuerit assecutus nec proscripserit Innoc. X , manifestè sequitur Jansenismum merum esse phantasma , nullamque veram esse ac realem Jansenianam hæ-re-sim ; atqui consequens istud falsissimum est , et maximè contumeliosum in clerum Gallicanum , summos pontifices , universam denūm Ecclesiam , quæ ab octoginta et amplius annis Jansenii doctrinam repetitis anathematibus damnavit ; ergo , etc . Atque hinc in comitiis anni 1700 , damnata est ista propositio : *Phan-tasma Jansenii quesitum ubique , sed nusquam repertum , præter quam in laboranti quorundamphantasiâ .*

Probatur 5º ex celeberrimâ , de quâ antea diximus , sacrae Facultatis Pariensis censurâ in secundam Arnaldi epistolam . Due in eâ notantur propositiones , quarum prior hæc erat , quinque Propositiones nec esse in Jansenio , nec ejus sensu damnatas fuisse . Aequissimam hanc censuram summâ cuncta laude commemo-ravit clerus Gallicanus in comitiis generalibus anni 1636 ; eamdem communibus omnium votis sæpius confirmavit sacra Facultas , eique con-stanter ab omnibus suis subscribi jussit , et etiamnum subscribitur ; porrò , si proprium et legitimum Jansenii sensum in suo decreto asse-cutus non fuisse S. pontifex , nedum aequissi-ma , sed è contra temeraria , iniqua , tyran-

nica diecenda foret hæc censura; ergo, etc.

Probatur 6° Apostolico suo decreto assentus est Innocent. X ac meritò proscriptis proprium et naturalem quinque Propositionum sensum; atqui proprius et naturalis quinque Propositionum sensus, ipsissimus est totius libri Jansenii sensus; ergo, etc. Major certissimè constat ex unanimi adversariorum consensu: « Proprius et naturalis quinque Propositionum sensus, » inquit Montalt, de S. Amour, Quesnell. locis antea citatis, « alienus est à sensu gratiæ ex se efficacis Augustinianæ, atque idecò pontificis eas propositiones damnavit, istique damnationi omnes acquievèrè. » Etverò, ut alibi dictum, et ex sese patet, censura quæ pronuntiatur absque ullâ sensuum distinctione, eo ipso intelligitur afflicere proprium, naturalem et obvium propositionis sensum; porrò censura in quinque Propositiones absoluta est, pura ac simplex; ergo, etc. Minor autem tripli momento demonstratur. 1° Ex Jansenianorum agendi ratione, quæ constat ipsos pro certo habuisse, eundem esse proprium et legitimum quinque Propositionum et libri Jansenii sensum. Vix etenim sacræ Facultati oblate fuerunt quinque Propositiones ut discuterentur et censurā configerentur, cum statim summo zelo contra examen illud insurrexerunt fautores Jansenii, asserentes, rem planè iniquam tentari ab iis qui *sanctissimas et inconcessas de gratiâ Christi sententias examini et censurâ subjecere conabantur*; ita lib. cui titulus: *Considération sur l'entreprise de M. Cornet*, pag. 58, et in præfat. Apolog. SS. Patrum; similiter cùm postea cædem propositiones Romanum delatæ essent ut summi pontificis judicio controversia dirimeretur, nihil non moliti sunt iidem Janseniani ut examen ac futurum judicium averterent. Ut quid porrò tot molitiones totque machinationes ad removendam quinque Propositionum censuram, si eas tunc temporis in sensu proprio, naturali et obvio non tuebantur, sed ut falsas potius et hereticas repudiabant Janseniani? Ut quid tandem tantis laudibus exornârunt et tanquam suos habuerunt quatuor Consultores qui propositiones in sensu proprio et nativo excusârunt in suis suffragiis; è contra verò Consultores ac cardinales iisdem propositionibus adversantes, nec non sunimum pontificem et datam Constitutionem in scriptis suis lacessere et dente maligno arrodere non dubitârunt? non aliâ certè de causâ, quam quia hæc falsâ opinione occupati erant, sensum naturalem et obvium damnatarum propositionis

num ipsum esso S. Augustini et Jansenii sensum.

2° Idem evincitur ex Jansenianorum scriptis ante Constitutionem; in iis siquidem quinque Propositiones in sensu proprio et naturali passim propugnârunt, atque in libro Jansenii contineri ultrò agnoverunt. Prolixiores essemus si omnia eorum eam in rem expressa testimonia producere vellemus; consulatur hist. quinque Propositionum tomo tertio elucidatione primâ, et defensio hujus historie pag. 181 et sequentibus, nobis unum aut alterum Jansenianorum scriptum laudâsse satis erit.

In libello cui titulus: *Quæ sit sancti Augustini auctoritas*, edito an. 1650, pag. 117, hæc habentur: « Paucis abhinc mensibus propositiones vero per se ac catholico sensu præditæ. (notanda sunt hæc verba) sed quæ pravâ interpretatione aliò deflecti possent, quarum aliquas constabat esse sancti Augustini, examinandas suffigendasque proposuit Facultatis syndicus. Quis non videt, si probatissima quæque et antiquissima Ecclesiæ dogmata ad amissim hanc redigantur, nulla fore tam certa quæ vitiosè accipi nequeant, nulla quæ non jam à perversis ingenii in perverso distracta sint sensus? » Paulò ante dixerat idem auctor: « Quis verò fando audivit fuisse unquam hunc in Ecclesiâ morem, ut propositions per se veræ; et idoneâ auctoritate mixæ, atque ita semper in Ecclesiâ susceptæ, censurae idèo subjicerentur, quod post multa secula à nonnullis in alienos sensus deduci essent cœptæ? » Igitur in mente illius auctoris quinque Propositiones orthodoxum et catholicum sensum præ se ferunt, et nonnis pravâ ac vitiosâ interpretatione ad sensus perversos distrahi possunt.

Auctor libelli qui dicitur: *In nomine Domini*, quinque Propositiones sigillatim excutit, easque in sensu proprio et naturali Jansenio adscribit, citatis etiam libris in quibus exprimuntur. De primâ propositione sic loquitur: « Habetur apud hunc auctorem lib. 3 de Grat. Christi cap. 13, ubi qui eam non inquis oculis asperxit, solidissimis argumentis, sanissimo sensu adductam intelliget. » Deinde eum sensum Jansenio tribuit qui est ipse naturalis sensus quem Catholicæ omnes primæ propositioni semper adscriperunt: « Aliud est, inquit, asserere universali sensu, justificato legem impossibilem esse; aliud sensu particulari et eum additamento, justo volenti et conanti juxta præsentes quas habet vires, mandatum

« aliquod non esse possibile; illud ut falsum
« Jansenius cum Trid. synodo, istud ut verum
« Jansenius cum Augustino docet. » Eodem
modo circa alias propositiones disserit idem
auctor, ex quibus liquet Jansenianos ante In-
nocent. X Constitutionem, quinque Proposi-
tiones in proprio ac naturali earum sensu pro-
pugnasse, quem etiam verum ac legitimum esse
Jansenii sensum ultrò fatebantur.

Denique, ut cætera prætermittam, idem di-
serit testantur Janseniani in suo famoso Trium
columnarum scripto. Enimverò, tametsi (nar-
rante Domino de St. Amour Diarii parte 8,
cap. 21, pag. 458), nonnulli ex ipsis existima-
verint primæ columnæ, id est, Calvini sensum
appellantum esse germanum et legitimum, sensu
sum verò secundæ columnæ, seu, ut dicebant
S. Augustini et Jansenii, alienum et extra-
neum, qui nonnisi malignè propositioni affingi
posset; alii tamen, quorum sententia præva-
luit, voluerunt ut in dicto scripto sensus Cal-
vini alienus inscriberetur; sensus verò secundæ
columnæ, id est, ut ipsis videbatur, S. Au-
gustini et Jansenii, germanus et legitimus di-
ceretur, qui ab ipsis defendebatur, et de quo
perspicuum judicium expectabant. Hinc in præ-
ambulo, seu in oratione præviâ ad distinctio-
nem sensuum, sic sumnum pontificem allo-
quuntur : « De propositionibus non in sensu
alieno ad quem trahi possent, quique à nobis
resupnit, sed in sensu legitimo qui à nobis
defenditur,.... distinctum ac perspicuum ju-
dicium expectamus. Ne igitur ullus pateat
æquivocationi locus, veros et germanos pro-
positionum sensus quos sustinemus, quām
brevisimè ac dilucidissimè fieri potest, ex-
ponimus. » Subinde in decursu hujus scripti,
in fronte primæ columnæ seu sensus Calvi-
niani, sic reponunt : « Sensus hæreticus qui
propositioni malignè affingi posset, quem
tamen legitimè sumpta non habet; » in fronte
verò secundæ columnæ, sic legitur : « Propo-
sitione prout à nobis intelligitur ac defenditur. »
Ita et sentiebant et loquebantur Janseniani in
celeberrimo illo scripto nomine præsumum Gal-
licanorum Jansenio faventium, paucis ante la-
tam Constitutionem diebus pontifici oblato, ut
ipsi brevissimè et dilucidissimè mentem suam
circa quinque Propositiones exponerent; ex
quibus manifestum est, tunc temporis Jansenii
doctrinam ipsis fuisse legitimum et germanum
propositionum sensum.

Unum hic sedulò observandum, Dionysium
Raymundum, Paulum Irenæum, D. de St.

Amour, etc., distinguere sensum proprium, na-
turalem et obvium propositionum, à sensu
vero, germano et legitimo. Hæc positâ distinc-
tione, aiunt 1º sensum primæ columnæ seu
Calvini, fuisse proprium, naturalem et obvium;
sensum verò secundæ columnæ fuisse verum,
legitimum et germanum earumdem proposi-
tionum sensum. Aiunt 2º, damnatas fuisse quin-
que Propositiones in sensu proprio et naturali,
non autem in vero et germano earum sensu.
Aiunt 3º, dictæ distinctionis ope, clarum esse,
sine ullâ contradictione aut variatione ab ipsis
jam dici posse sensum Calvini esse proprium et
naturalem propositionum sensum, quamvis in
scripto Trium columnarum assurerint sensum
illum, alienum esse et extraneum.

Verùm præpostérè omnino ac seriùs excogita-
ta distinctio hæc, et ab usu loquendi prorsus
aliena. Namque 4º, nulli unquam venit in men-
tem proprium et naturalem sensum distinguere
à germano et legitimo. 2º Sensus proprius et
naturalis nonnisi ex tribus repeti potest, nimirū
ex propriâ verborum significatione secul-
dum consuetum usum, ex notâ auctoris inten-
tione, et ex antecedentibus et consequentibus;
sed sensus germanus et legitimus nonnisi ex
illo triplici fonte dimanare valet; ergo unum
et eundem efformant sensum. 5º Etiam si da-
retur dictam distinctionem quandoque locum
habere posse; ea sanè adaptari non posset lau-
datis verbis scripti Trium columnarum. Nam-
que auctores hujus scripti, non modò sensum
secundæ columnæ, id est, Jansenii, nuncupa-
verunt sensum germanum, verum et legitimu-
m; sed etiam aliud sensum, nempe Calvi-
nianum qui in primâ exhibebatur columnâ,
dixerunt alienum esse, extraneum et malignè
affixum: atqui sensus germanus et legitimus
prout opponitur alieno et malignè affixo, haud
dubiè est proprius et naturalis; quis enim
dixerit sensum germanum et legitimum oppo-
situm alieno, esse improprium, extraneum
verò, alienum et malignè affixum, esse prop-
rium et naturale sensum? Quænam, quæso,
malignitas affingere propositionibus sensu
illum qui proprius eis est, obvius et naturalis?

5º Tandem sensus proprius, naturalis et
obvius quinque Propositionum vel est sensus
Calvinianus, prout exprimitur in dicto Trium
columnarum scripto; vel sensus Jansenii,
prout ibidem in secundâ columnâ exhibetur;
atqui sensus proprius et naturalis proposi-
tionum, non est Calvinianus ille sensus citato
libro repræsentatus; ergo, etc. Major ultrò

fatentibus Jansenianis constat; minor autem clarè liquet discurrendo per singulas sigillatim propositiones; satis sit hic primam et tertiam in medium adducere.

Prima propositio quæ, ut notant adversarii, cæterarum radix est et origo, sic se habet: *Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus et conantibus secundum præsentes quas habent vires sunt impossibilia; deest quoque iis gratia quâ possibilia fiant; sensus verò Calvinianus, quem ante Constitutionem malignè affluxum huic propositioni agnoscabant Jansenii fautores, post Constitutionem autem, ut proprium et naturalem exhibuerunt, sic exprimitur in laudato Trium columnarum scripto: « Justis omnibus, quantumlibet volentibus et conantibus secundum præsentes quantas- cunque vires quæ à gratiâ magnâ et efficacē habentur, mandata Dei sunt impossibilia; deest quoque illis semper et quamdiù vivunt gratia quâ possint vel unum ex mandatis Dei sine peccato adimplere. »*

Quæro jam à quovis homine præjudicis minimè occupato, an hujusmodi sensum ex adductâ propositione nudè spectatâ extundi, vel quod amplius est, ut proprium, naturalem et obvium obtrudi posse unquam suspicatus fuisset? imò vel leviter attendentí patebit, sensum hunc primæ propositioni in multis capitaliter adversari; 1º propositio expressè de quibusdam duntaxat præceptis loquitur; expositio autem adducta de omnibus indiscriminatim mandatis. 2º Propositio agit de *hominibus justis volentibus et conantibus secundum præsentes quas habent vires;* in expositione autem id extenditur *ad justos omnes quantumlibet volentes et conantes secundum præsentes quantascumque vires quæ à gratiâ magnâ et efficacissimâ habentur.* 3º Propositio dūm asserit, *deest quoque iis (justis conantibus secundum præsentes, etc.) gratia quâ possibilia fiant;* manifestè indicat, quæ quandoque in justis occurrit observandi mandata impossibilitas, fixam non esse et permanentem, sed fluentem duntaxat et transitoriam, quæ scilicet oritur ex defectu delectationis relativè victricis; juxta autem sensum Calvinianum scripti Trium columnarum, prædicta impossibilitas perpetua est et permanens, ex adhærente concupiscentiæ labo orta; deestque illis semper et quamdiù vivunt gratia quâ possint vel unum ex mandatis Dei sine peccato adimplere. Ergo prima propositio nonnisi per vim ad Calvinianum primæ columnæ sensum de-

torqueri potest; ac proinde sensus ille, proprius, naturalis et obvius primæ propositionis sensus esse nequit. Verbo dicam, juxta Calvinianum primæ columnæ sensum, impossibilitas est omnium mandatorum, respectu eujuslibet justi quantumlibet volentis, in qualibet occasione et secundum quantascumque gratiæ etiam efficacissimæ vires; ast hiene est obvius et naturalis primæ propositionis sensus?

Non minùs certum est Calvinianum sensum non esse proprium, naturale et obvium tertiae propositionis sensum. Namque nihil directius systemati Calviniano opponitur, quā ipsa meriti ratio; ipse siquidem Calvinus tanquam palmare principium statuit, omnia etiam justorum opera totidem esse lethalia peccata; atqui tertia propositio conceptis verbis nomen et rationem meriti agnoscit, tametsi circa libertatem ad meritum requisitam capitaliter erret, ergo, etc.

Probatur 7º Eum assecutus est et damnavit sensum Innoc. X, de quo solo controversia movebatur, quique ipso coram clarè exponebatur ab utriusque partis æmulis; de quo tandem perspicuum judicium proximè expectabatur; atqui ille sensus est ipsem Jansenii sensus in scripto Trium columnarum expressus columnâ secundâ. *De propositionibus,* inquit Janseniani in præfatione dicti scripti, *non in sensu alieno ad quem trahi possunt, quique à nobis respiciuntur, sed in sensu legitimo (id est in sensu secundæ columnæ) qui à nobis defenditur, controversia est, deque iis sic sumptis distinctum ac perspicuum judicium expectatur; ergo, etc.* Vide quæ supra diximus Conclus. secundâ.

Probatur ultimò quāplurimis Jansenii textibus qui proprium, naturale et obvium quinque Propositionum sensum clarissimè exhibent; in hunc autem proprium et naturale propositionum sensum, ultrò concedentibus Jansenistis, cadit Innocent. X censura; ergo hacce eadem censurâ proprius, naturalis et legitimus sensus libri Jansenii proscriptus est. Testimonia hæc infra, cap. 3, referemus, Jansenianum sistema evolvendo; ubi etiam sigillatim ostendemus quinque Propositiones è Jansenii libro legitimè esse extractas, atque totidem esse necessaria relativæ ad ipsius sensum delectationis consecataria.

His omnibus adde: 1º quotiescumque Janseniani conquesti sunt summos pontifices Ypensis mentem non fuisse assecutos, hi protinus confessi fuere; ita constat in causâ

quinque Articulorum, pacis Clementinæ et famosi conscientie Casus. 2° Quotiescumque ostenderent dogmata Jansenii circa materiam quinque Propositionum, toties pariter damnati sunt, velut renovantes hereticam quinque Propositionum doctrinam; ita SS. pontifices, Gallicani antistites, doctores S. Facult. Parisiensis, quorum alii propositiones damnarunt, alii libros et scripta, alii palinodiam cantare coegerunt eos qui talia propugnabant dogmata. Eterò, non aliâ certè de causâ confixi sunt libri Arnaldi, Pauli Irenezi, Wendrochii seunda ejusd. Arnaldi epistola, Expositio fidei circa gratiam, etc., quâm quòd palmare Janseniani systematis principium de duplice delegatione relativè victrici et necessariò voluntatem determinante defenserent. 3° Idem est proprius, naturalis et obvius, tum propositionum, tum libri Jansenii sensus; ita constat ex Inuoc. X Brevibus an. 1694 et 1696; idem tradunt præsules Gallicani an 1634, in encyclicâ ad cæteros regni episcopos, his verbis: « Les cinq Propositions sont vraiment de Jansenius, et elles sont condamnées dans le propre sens des paroles qui les composent; lequel sens est celui-là même auquel cet auteur les enseigne, et dans lequel il les explique; » atqui non diffitentur adversarii, SS. pontifices rectè assecutos fuisse et merito proseripsisse proprium et naturalem quinque Propositionum sensum; ergo, etc.

Ex dictis in toto isto articulo, sequitur 1°, quinque Propositiones delatas, discussas ac damnatas fuisse in vero, proprio, naturali, germano ac legitimo Jansenii sensu.

Sequitur 2°, Jansenianos Constitutioni Innoc. X nnsquâm sincerè obsecutos fuisse, sive quoad questionem, ut aiunt, *facti*; sive quoad questionem *juris*. Quoad questionem *facti*, ex sese patet; quoad questionem vero *juris*, sic probatur: Qui verum et proprium sensum, veram et propriam doctrinam in quinque Propositionibus ab Innocent. X proscriptam pertinaciter defendere non cessârunt, ii profectò non sincerè, sed simulatè duntaxat et verbo tenus Constitutioni Innoc. X obsecuti sunt; atqui tales fuerunt Janseniani; illi siquidem semper propugnârunt doctrinam Jansenii, verum Jansenii sensum, qui, ut Conclus. 2 et 5 demonstravimus, reverè proprius est, naturalis, obvius, germanus ac legitimus damnatarum propositionum sensus; ergo, etc.

Sequitur 3°, Jansenianos stando suis principiis, nec potuisse, nec posse Constitutioni

Innocent. sincerum exhibere obsequium; namque ii persuasum habent doctrinam Jansenii sanam esse et orthodoxam, ac ipsiusmet Augustini, imò et Ecclesie totius circa gratiam Christi doctrinam continet.

Istâ cohærente ratione immixus inter illos recentior projectæ quidem vir audacie, sed animi candidioris, in hb. cui titulus: *Augustinus Ypresensis vindicatus, seu, Apologeticus Jansenii*, parte 2, cap. 4, conqueritur adversus confratres suos Jansenianos, quòd apertâ fronte Constitutioni Innocentii non obstitissent, sed præpostorè dissimulâssent: « Ille, » inquit, prima mali labes, hinc omnia in pejus ruère... Invictâ agitur fortitudine propugnanda erat sancti Augustini doctrina sub velo quinque propositionum evidentissimè impetitâ; et pro salutaris gratiæ dogmate, in iisdem abundè satis conspieuo, certandum erat usque ad mortem, pulso omni metu temporalis et ecclesiasticæ potestatis. » Iisdem principiis insistens, Constitutionem Clementis XI, *Vineam Domini*, quâ Constitutiones Innoc. X et Alexand. VII renovantur et confirmantur, toti Ecclesie ferali scripto denuntiavit *tanquam evertentem doctrinam gratiæ quâ Christiani sumus, tanquam exsuscitantem Pelagium cum suis asseclis*, etc Nihil recentior ille scripsit, quod cæteri omnes Janseniani ambabus ulnis assequi non debeant, ut demonstrat illustriss. archiepiscopus Cameracensis in epist. ad Quesnell. scriptâ.

Sequitur 4°, Jansenismum non esse merum phantasma, sed veram ac realem hæresim, ab iis scilicet propugnatam, qui integrum Jansenii de gratiâ doctrinam sanam et orthodoxam esse contendunt.

Sequitur 5°, quod et conceptis verbis declarat clerus Gallicanus in Comitiis anni 1661, art. 3, ex iis quindecim quos ad instantiam regis edixit, eos habendos esse tanquam hæreticos, qui quinque propositiones in sensu Jansenii hæreticas esse negant. En verba: « L'assemblée déclare qu'elle n'a mis dans sa formule pour la décision de foi, que la même décision qui est contenue dans la Constitution d'Innocent X et en celle d'Alexandre VII, savoir que les cinq Propositions qui ont été tirées du livre de Jansénius, intitulé, *Augustinus*, sont condamnées d'hérésie, au sens que cet auteur les a enseignées; en sorte que les contredisants et rebelles seront tenus pour hérétiques, et châtiés des peines portées par lesdites Constitutions. »

Duobus quippe modis negari potest doctrinam Jansenii in quinque Propositionibus expressam hereticam esse; vel praeceps quia negat quis talen doctrinam, v. g., delectationis relativè necessitantis, esse doctrinam in libro Jansenii expressam; vel quia licet fateatur contineri, negat tamen hanc esse hereticam. Si primum, hereticus est duntaxat præsumptivè; si secundum, hereticus est etiam formaliter. Ratio à priori est, quia in primo casu factum duntaxat negatur; in altero autem non merum factum, sed et jus ipsum respuitur.

Porrò qui à Constitutione Innocent. X doctrinam Ypresis callentes negant quinque Propositiones damnatas esse in illius sensu, de doctrinā in libro expressā reipsā consentiunt; contendunt autem eam esse orthodoxam; unde, cùm fateantur quinque Propositiones esse hereticas, eas in alienos et extraneos sensus detorquent.

Sequitur 6º, ante Constitutionem Innocent. X, controversiam fuisse de jure, non de facto. Seilicet partes æmule consentiebant de sensu propositionum, sed de sensu orthodoxyā litigabant; Jansenistæ (saltem ii quorum sententia, teste de St. Amour in Diario, prevaluuit) propositiones in sensu proprio, germano ac legitimo orthodoxas esse contendebant; alii è contra cum octoginta quinque episcopis eas uti hereticas insectabantur.

Latè autem Constitutione totam controversiam ad meram facti quæstionem deducere conati sunt; atque assernerunt 1º, quinque Propositiones non esse Jansenii, easque damnatas fuisse in sensu qui ad Jansenium nihil pertineat. 2º Postquam Alex. VII declaravit quinque Propositiones in sensu Jansenii damnatas fuisse præfractè affirmarunt summum pontificem in sensu Jansenii investigando deceptum fuisse. 3º, Addiderunt Ecclesiam ipsam in hoc facti genere falli posse. Sic Janseniani pro diversis occasionibus diversas facies induerunt.

Sequitur 7º, rem penitus introspiciendo certum esse, etiamnum controversiam jus ipsum potissimum spectare, uti mox diximus. Id ipsum clarè testatur illustriss. Conveniarum postea Tornacensis episcopus Jansenianus minimè suspectus, in epist. ad Innoc. XI, in quā conceptis verbis asserit, « arcana bujusec controvise usque ad illud tempus omnino ignotum fuisse, atque orbem christianum in eo deceptum fuisse, quod existimaverit circa merum factum quæstionem versari. » Idip-

simum plures ibidem repetit illustriss. præsul; addit mirum profectò videli, quā ratione plenisque persuadere potuerint Jansenistæ de mero facto controversiam moveri, cùm de jure reipsā quæstio sit; ostendit postea idem episcopus, quomodo iste error ex fautorum Jansenii dissimulatione ortus fuerit; simulque ipse candidè agnoscit, quinque Propositiones, si non de verbo ad verbum, saltem quoad voces æquivalentes in libro Jansenii reperiri. Circa hoc disertissimum testimonium consule opusculum illustriss. archiepiscopi Cameracensis, cui titulus gallicè: *Autre lettre au Père Quesnel, etc.*, pag. 212, 213 et sequent. Subjungit ibidem doctiss. archipræsul can in rem auctoritatem cardinalis Rospigliosi in suâ Relatione circa Jansenismum n. 156 et 157, ubi pariter asserit ac multis probat, in Janseniorum negotio, non de mero facto, sed de ipso jure quæstionem haberi.

ARTICULUS II.

De quinque Jansenianorum articulis.

Magna in præsenti negotio, quinque articulorum celebritas. Horum duo genera statim distingui debent, ne fortè, ut sæpè fit, confundantur. Alii quippe doctrinales fuere; hoc est, ad exponendam prætensorum Augustinianorum doctrinam destinati; alii spectabant quæstionem facti; hoc est, naturam reverentiae et obedientie quæ debetur definitionibus Ecclesiæ circa facta. Horumce omnium articulorum historiam cap. præced. texuimus.

Jam investigandum est, num reverà à S. pontifice approbati fuerint quinque articuli doctrinales, sicut præsidentiū jactitarunt Janseniani. De solis autem doctrinalibus articulis instituitur quæstio; certum quippe est articulos facti quæstionem spectantes nusquam fuisse approbatos, imò ubi primū jussu regis episcopis Gallicanis oblati fuerunt, ab iis graviter fuerunt improbati, ut constat ex eorum epist. ad Alex. VII die 2 octobris anni 1663: « Mirifica, inquiunt, nostrū omnium, quot quot aderamus, in his verbis reprehendendis exitit consensio. Visa sunt enim subdola, si mulae rūni duntaxat obsequium præ se ferentia, mente versipelli et callidā concinnata, eoque periculosiora, quod formulæ, etc..... » Istud itaque scriptum rejiciendum censimus, tanquam fictum et nullatenus catholiceum. Ita judicant præsules nostri de quinque Jansenianorum articulis facti quæstionem spectantibus. His præmissis, sit

Conclusio. — Fictitia est quam venditant Janseniani quinque articulorum approbatio.

Probatur 1º. Ratio ipsa temporis quo et dicti articuli Romanam transmissi, et Breve summi pontificis ad Gallias delatum est, prætensæ approbationi omnino repugnare videtur. Scilicet epistola episcopi Conveniarum quā dictos quinque articulos ad Alex. VII transmisit, scripta est die 19 junii anni 1663. Breve autem summi pontificis quo dicuntur approbati illi articuli, scriptum est die 29 juli ejusdem anni; an porrò verisimile videtur intra tam exiguum temporis intervallum, Parisiis transmissos Romanum articulos; indictam à S. pontifice cardinalium et Consultorum congregacionem; singulos quā par fuit curā et diligentia ab ipsis discussos fuisse; ac denique S. pontificem rogatis et inspectis Consultorum suffragiis judicium pronuntiāsse? id profecto non patitur quae omnibus nota est Romanorum in hisce rebus lenta, matura et gravius agendi ratio. Quod si Janseniani invidiosè olim con questi sunt quinque Jansenii famosas Propositiones, breves quidem et simplices, non satis maturo, tametsi per duos integros et amplius annos examine discussas fuisse, an non ipsi hodiè lepidi sunt qui suos articulos longè magis et prolixos et implicatos, intra spatium 10, aut 12 dierum romano examine ac judicio discussos ac probatos ventitare nobis et obtrudere non erubescunt? Quā parūm hæc secum invicem cohaerent!

Probatur 2º. Si quid probaret hos articulos ab Alex. VII ut orthodoxos fuisse admissos, maximè ista Brevis verba à Jansenianis toties prædicata et ventilata: « Illud autem non mediocri gaudio animum nostrum perfudit, quod litteris ex Galliā recens allatis, accepimus illorum in dies crescere numerum, qui recta sapiunt, præfatis Constitutionibus sese ultrò subjicientes; illorum verò decrescere, qui à veritate auditum avertunt, et variis inaniis interpretationum argumentis decepti, decretis apostolicis refragantur. Is fuit egregius sanè laborum vestrorum fructus, ut multi, iisque ceterorum nomine primarii, exemplo vestro, consilio et operâ ad sancti rem doctrinam inducti, eā quā par est, ut credimus, animi demissione sese paratissimos exhibuerint ad illa omnia præstanta, quae ipsis à Sede apostolicā præscribentur. » Ast in his verbis ne unum quidem apicem de approbatione quinque articulorum reperiri posse, imò nec ad illos ullatenus respexisse

summum pontificem cùm hæc scriberet, facile est demonstrare. Namque 1º, si dictos articulos præhabito examine probasset pontifex, illos procul dubio expressè appelläset; de iis autem silet; ergo, etc... 2º Eorum qui recta sapiunt numerum crescere non aliunde probat pontifex, quā ex litteris episcoporum Galliæ recens acceptis; at si quinque articulos orthodoxos judicäset, longè melius per seipsum, ex lectione illorum articulorum istud asseruisset..... 3º Declarat quæ sit sanior illa doctrina ad quam multi sunt inducti; videlicet quod ipsi, eā quā par est, ut putabat, animi demissione sese paratissimos exhibuerint ad illa omnia præstanta, quae ipsis à Sede apostolicā præscribentur; quibus verbis manifestè alludebat, non ad quinque articulos, sed ad publicum instrumentum quod Janseniani episcopo Conveniarum dederant Romanam transmittendum simul cum quinque articulis, in quo quidem instrumento profitebantur Janseniani, et se paratos esse Constitutionibus apostolicis eam reverentiam et observantiam, quam Sedis apostolicæ majestas et summa ejus auctoritas exigit, impendere; eaque alia omnia præstituros, quæ ab ipsis S. pontifex exigere voluerit..... 4º In eodem Brevi Gallicanos antistites hortatur Alexand. VII operi ultimam manu in admovere, et procurare impensè, ut omnes præfatis Constitutionibus apostolicis se, ut par est, subjiciant, et quinque Propositiones ex Jansenii libro excerptas, et in sensu ab eodem auctore intento, sincero animo rejiciant et damnent; porrò, si judicäset pontifex, sicut supponunt Janseniani, puram ac sanam esse articulorum illorum doctrinam, quid rursus necesse fuisse ab eorum auctoribus exigere ut quinque Propositiones Jansenii sincero animo rejicerent et damnarent? Meritò tamen id ab ipsis postulavit Alexander, quia dictos articulos suspectos habebat, atque eos planè insufficienes intelligebat ad orthodoxam fidem exprimendam..... 5º Tandem, si illi articuli ab Alex. VII approbati sunt; eur ergo, cùm illos articulos Alex. VIII, anno 1689, iterum obtulerunt, atque ad Innoc. XII, anno 1695, solemniter quosdam è suis miserunt, approbationem quam expostulabant obtinere non potuerunt?

Probatur 5º. Cùm Alex. VII transmissos ad se Jansenianorum articulos recepit, jam antea nonnulla Arnaldi in defensionem suæ famosæ propositionis opuscula damnaverat, in quibus illi ipsi scholasticorum, imprimitis verò Thomistarum loquendi modi usurpantur, qui, fa-

tente ipsomet Quesnelli partē 2 recentioris libelli, cui galliè titulus : *Explication Apologétique*, pag. 55, doctrinam quinque articulorum ab omni erroris suspicione liberam reddere debent; quis porrò sibi facile persuadeat, cautum et sapientem pontificem propter involutas hujusmodi loquendi formulas voluisse doctrinam quinque articulorum sanam declarare, qui Arnaldi opuscula in quibus eodem planè insidiosæ locutiones continentur, jam prædaminaverat?

Probatur 4º ex ipsomet celebrioribus Jansenistis, quibus prætensa quinque articulorum approbatio visa est gratis conficta. Arnaldus epist. 101 ad D. de la Lane de dicto Brevi sic loquitur : « Le seul avantage réel est celui que nous pourrions prendre en faveur de nos articles ; réservons-le pour nous défendre ou pour quelqu'autre occasion. Mais je trouve très dangereux de le faire valoir présentement, parce qu'il sera facile aux Jésuites de nous l'arracher des mains, en tirant quelque déclaration qu'on n'y a point eu d'égard, ou se portant même à y faire donner quelque atteinte. » Dixerat antea : « Ils disent déjà que le pape n'a point examiné nos articles, et qu'il n'y a aucun égard ; mais qu'il s'est seulement arrêté à la soumission qu'on lui a faite, et qu'ayant supposé qu'elle était sincère, pleine et entière, il avait dû tenir pour des personnes qui se déportaient de leurs erreurs, ceux qui lui témoignaient être prêts de faire tout ce qu'il leur ordonnerait ; et que l'on ne peut pas conclure de là, que nos articles soient sans erreur, quand même le pape les aurait lus, ce qu'ils nient sans que nous le puissions prouver. » Ibidem de eodem Brevi mentem suam candidè aperit Arnaldus, his verbis : « Le meilleur eût été d'élater dès que ce Bref a paru ; de le décrier comme l'effet d'une insigne fourberie, et ayant été apparemment envoyé de Paris, selon ce que feu M. de Toulouse (M. de Marca) en envoya un tout dressé sur une semblable affaire..... de le regarder comme nul et subreplice, vu l'injure qui y est faite à la dignité épiscopale en la personne de M. de Cominges, et de le porter à s'en plaindre hautement au roi. »

Ex his tria constant : Primum, quae fuerit vera Arnaldi mens de isto Brevi, de quo postmodum tantoperè gloriati sunt Janseniani ; illic scilicet tanquam irritum, subreptitum, ac non nisi insigni fraude fabricatum statim explo-

dendum fuisse ; secundum, sincerà fide non egisse Arnaldum ; ipse enim vivente Alex. VII, genebat de tali Brevi, quasi veritati maximè adverso ; sed vix mortuo romano pontifice trophya canere corpit, et in variis scriptis probare aggressus est Alex. VII, in suo Brevi approbasse quinque articulos, quos tamen ne quidem legisse romanum pontificem probari poterat ipso teste, ipso fatente Arnaldo ; tertium, Catholicos statim post acceptum Breve illud exposuisse de protestatione, nec potuisse unquam Jansenianos probare illud intelligendum de articulis ; quin et iis temporibus periculoso judicabat Arnaldus de Brevi nimium jactitare, quod nimis facile fuisse Molinistis, prætensam illam articulorum approbationem, editis in contrarium à pontifice declarationibus infirmare, ac falsam et supposititiam manifestare.

Quesnelli ipsemet in Monito quod præfixit secundæ parti suæ Apologet. explicationis, 1º fatetur Augustinianos asserere, non tam positivè quam negativè dictos illos articulos probatos fuisse ; quo ferè modo, inquit ille, actore non probante reus absolvitur. Cum hæc in eo Monito quod operi jam absoluto præfixum est, scribebat Quesnelli, procul dubio immemor erat dixisse se in operis discursu articulos illos expressè ac formaliter approbatos fuisse; vel potius censendus est dictum hoc suum emendare voluisse, solè negativâ approbatione contentus.

2º Nequidem affirmatè asserere audet etiam negativè probatos fuisse articulos ; ait enim tantum ibidem, Augustinianos existimasse sufficiens babere fundamentum asserendi eos negativè fuisse probatos ; at in rei veritate nullum prorsus est approbationis ejusmodi fundamentum. Negativa quippe illa approbatio, judee Quesnelli, similis est illi quā reus accusatus et non convictus absolvitur; atqui nullus tunc temporis authenticè dictos illos articulos apud pontificem accusavit ; non profectò episcopus Conveniarum qui eos velut orthodoxos transmiserat, et apud pontificem laudaverat ; nullum de eisdem præmissum examen ; ergo nulla nequidem negativa illorum approbatio, nisi forte contendat Quesnelli, eo ipso librum aliquem ad S. pontificem transmissum negativè probari, quo ab ipso non damnatur ; si ita est, liber cardinalis Sfondrati, de quo nonnulli Gallicani præsules apud S. pontificem conquesti sunt, dicendus erit negativè probatus, quia de R. o scriptus.

5º Allata à Quesnello distinctio inter positivam et negativam approbationem, quinque articulis obest potius quam proposit. Namque si liber censuræ aculeis objectus, censeatur negativè approbatus, eo ipso quo non proscriptitur; profectò scriptum approbationis obtinendæ gratiâ S. pontifici exhibitum, debet censi- seri negativè condemnatum, quandò positivè approbatum non fuit; cum igitur, ut vidimus, quinque articuli à Jansenianis ad S. pontificem missi fuerint ut approbarentur, nullamque positivam approbationem consequi potuerint, concludendum est juxta Quesnellii principia, eos negativè potius condemnatos fuisse quam negativè approbatos.

Probatur 5º auctoritate illustrissimorum episcoporum, in primis verò Carnutensis, Noviomensis, Meldensis, etc., qui in suis Pastoralibus Documentis adversus theologicas Juenini Institutiones, quinque articulorum approbationem omnino fictitiam et commentitiam esse demonstrarunt. Idipsum jam anno 1684 præstiterat auctor libri cui titulus gallicè: *Observations sur la nouvelle défense de la version française du N. T. imprimé à Mons*, qui quidem liber in lucem prodiit sub auspiciis illustriss. Harkæ archiepisc. Parisiensis.

Unum hic addo. Vel doctrina quinque articulorum eadem est cum doctrinâ quinque Propositionum in sensu Jansenii intellectuarum; vel non. Si secundum, ergo ex articulorum approbatione suam ab errore non eximunt adversarii doctrinam; si primum, ergo approbavit Alexander VII doctrinam tum à se, tum à suis prædecessoribus variis in Brevis et Constitutionibus solemniter explosam; quod quam sit et in se incredibile et summo pontifici injuriosum, nemo non videt.

Dices 4º: Janseniani in tertio è quinque articulis ad factum pertinentibus non obscurè asserunt suos articulos doctrinales à S. pontifice probatos fuisse in dicto ad episcopos Gallicanos Brevi; atqui tamen ista pontificii Brevis interpretatio à clero Gallico non fuit reprobata; ergo, etc. — Respondeo 1º, Jansenianos non ausos fuisse id affirmatè asserere, sed quasi subdubitando; sic enim habent: *Il paraît par quelques termes dudit Bref, que sa Sainteté en a été satisfaite.* Respondeo 2º, hanc Brevis interpretationem satis reprobatam censi- seri à clero Gallico, eo ipso quo ab eodem clero, ut supra vidimus, quinque articuli facti questionem spectantes, hancque interpreta-

tionem continentis, tam graviter reprehensi et notati fuerunt.

Dices 2º: Generales cleri Gallicani procuratores in eâ quam ad singulos episcopos scripsere epistolâ die 20 octobris 1665, expressis verbis significant laudatum Breve Alex. VII esse responcionem ad quinque articulos doctrinales; ergo quæ in isto Brevi habentur de saniori Jansenianoru[m] doctrinâ non possunt nisi ad illos articulos referri. Ita sibi plaudens objicit Quesnelli partē secundâ supra citati libri pag. 48. — Respondeo Quesnellinum, ut vanum sibi erigeret triumphum, citatæ epistole verba truncasse, quæ si integra retulisset, nullus supercesset objectioni locus; sic enim loquuntur dicti generales procuratores: « Les pièces que nous vous envoyons par l'ordre de messeigneurs les prélats, vous apprendront le sujet de leur assemblée extraordinaire, et leurs résolutions sur le sujet du Bref de N. S. P. le pape, qui est une réponse à certains articles qui ont été envoyés ci-devant à sa Sainteté, pour se soumettre sous des conditions aux Constitutions de nos SS. PP. les papes Innoc. X et Alex. VII, qui condamnent les cinq Propositions de Cornel. Jansénius. » Breve igitur Alex. VII ad Episcopos Gallicanos responsio est ad quosdam articulos quibus sub certis conditionibus Janseniani obsequium et obedientiam promittebant se exhibitos Constitutionibus apostolicis; atqui in doctrinalibus articulis ne vel minimum vocabulum de obedientiâ; ergo ad illos articulos non attendebant præfati procuratores, sed ad instrumentum illud seu scriptum publicum sœpius commemoratum, simul cum articulis doctrinalibus Roman transmissum, quo Janseniani sese ad obsequium exhibendum obstrinxerant.

Etverò, inter illa instrumenta quæ generales procuratores ad episcopos absentes transmiserunt, ut eos de rebus in comitiis anni 1663 gestis certiores facerent, extat promissi obsequii declaratio, praetermittuntur autem quinque doctrinales articuli; an verò illos omisissent, si existinassent de iis in Brevi suo agere summum pontificem? Unum hic apprimè observandum, prædictam declarationem absque quinque articulis doctrinalibus typis edi et ad episcopos transmitti curasse dictos Procuratores; non aliâ certe de causâ, quam quod ipsi persuasum foret, Breve summi pontificis ad illos quinque articulos non respicere, sed ad solam declarationem seu procriptionem laudatam.

Dices 3º : Damnatus Romæ fuit atque in Indicem rejectus libellus quidam contra quinque articulos editus sub hoc titulo : *Fraus quinque articulorum*; ergo , etc. — Respondeo non idcirco damnatum fuisse hunc libellum quod quinque impugnaret articulos ; tunc etenim et monitum doctoris Parisiensis contra eosdem articulos Romanum transmissum est , et observationes alterius magistri et professoris Sorbonici in lucem absque ullâ reprehensione edita fuerunt , imò significavit S. pontifex , D. Parisiensis monitum sibi gratissimum et acceptissimum fuisse ; quin et ipse Clemens XI Documenta Pastoralia episcoporum Carnutensis et Meldensis , ubi pretensa quinque articulorum à Sede apostolicâ approbatio exploditur , ipsique articuli omnino rejiciuntur , non solùm non improbavit , sed etiam debitâ laudibus extulit in tribus ad ipsos Brevibus. Quæ autem vera causa sit cur proscriptus fuerit libellus citatus nos latet.

Dices 4º : Episcopus Convennarum in suâ ad regem Christianissimum epistolâ supra citatâ non obsecrè asserit quinque articulos ab Alex. VII approbatos fuisse , et reipsâ esse orthodoxos. 2º Idem asserit episcopus Alectensis in epist. ad illustriss. archiepisc. Parisiensem de Perefixe scriptâ , die 7 novembris anni 1667. 3º Card. d'Aguirre tum in epistolâ ad D. Hennebel , tum Theolog. S. Anselm. Proleg. 5 , illos articulos tanquam sanos approbare videtur. Denique multi celebres Thomistæ , quos inter Gonetus , eosdem articulos probaverunt ; ergo , etc. — Respondeo ad primum et secundum , vel ipso judice Quesnellio nimirum probant illustrissimi Alectensis et Convennarum episcopi ; volunt siquidem dictos quinque articulos positivè ab Alex. VII fuisse probatos , quos ipse Quesnelli loco antea citato fatetur negativè duntaxat fuisse approbatos. Præterea dictis episcopis opponimus Carnutensem , Meldensem , Noviomensem aliosque plures , qui prætensam quinque articulorum approbationem explodunt.

Ad tertium : 1º In nullo ex citatis à Quesnelli locis affirmat card. d'Aguirre , imò ne vel minimùm quidem innuit dictos articulos ab Alex. VII vel VIII probatos fuisse ; tametsi gesta sub Alex. VII facilè rescire posset , et interfuisset Congregationibus sub Alex. VIII habitis , quando Janseniani ab eo postularunt ut declararet sanam esse et à Jansenianâ longè remotam quinque articulorum doctrinam. 2º Idem eminentiss. card. citato Proleg. 5 ,

unde Quesnelli arguit , istud quinque articulorum auctoribus criminis vertit , quod in illis verculo quidem significant se doctrinam Jansenii rejicare ac damnare. 3º Ibidem candidè fatetur , lectis duntaxat Jansenianorum pro defensione quinque articulorum libris se in eorum gratiam propensum aliquando fuisse ; verum addit , visis postmodum et expensis aliorum responsis , maximè verò iis quæ dicta et gesta fuerant in famosis Collationibus circa illos articulos habitis cum Patre Ferrerio , se iis plurimùm commotum fuisse , suunque suspendisse judicium , nec etiamnum proferre eò quod Innoc. XI decreto cautum esset , ne quis propositiones aut opiniones alias circa gratiam notaret , antequâm Sedes apostolica suum de illis protulisset judicium ; an quæc hæc sunt hominis dictos articulos probantis , aut à SS. pontificibus approbatos fuisse existimantis? Atque hæc card. d'Aguirre in eo ipso Prolog. 5 , quæ pro suâ fide ac candore suppressit Quesnelli.

Ad postremum resp. illos Thomistas deceptos fuisse ambiguis nonnullis verbis quæ Thomisticam doctrinam in speciem referre videntur , sed quæ reipsâ Jansenianum occultant errorem ; nihil quippe , fatentibus ipsismet Jansenistis , in his articulis continetur quod cum systemate Janseniano apprimè non cohaereat. Mirum porrò est P. Gonet. in Galliâ scribentem tam affirmatè asseruisse dictos illos quinque artienlos ab Alex. VII probatos fuisse , cùm ipse P. Massoulier alter Dominicanus qui Romæ scripsit , nunquam tale quid asserere ausus fuerit.

Dices 5º : Doctrina quinque articulorum alia planè est à Jansenianâ. Istius quippè fundamentum , ut dicemus cap. sequenti , est delectatio relativè victrix ad sensum Jansenii ; atqui in quinque articulis ne verbum quidem de illâ delectatione ; ergo , etc. — Respondeo 1º , si quinque articulorum doctrina distat à Jansenianâ , ex prætensâ horumce articulorum approbatione nihil in suæ doctrinæ gratiam inferre possunt Janseniani ; 2º semper contestati sunt Jansenii discipuli , se nusquam à doctrinâ quinque articulorum recessisse ; 3º sive illorum articulorum auctores spectentur ; sive eorum libri in quibus eadem usurpantur loquendi rationes ; sive denique verba ipsa ex quibus illi constant , planum omnino erit hisce articulis Jansenianum dogma exprimi , DD. Girard et Nicole inter præcipuos et servidores Jansenii defensores , illorum articulorum pa-

rentes fuere, uti refert auctor libelli cui titulus : *La paix de Clément IX*; quidquid in speciem magis catholicum in dictis articulis exprimitur, de verbo ad verbum representatur in Disquisitionibus Pauli Irenai, Elucidatione Dionysii Raymundi, Expositione fidei circa gratiam; citius vero omnes oceanii aquas exarseris, quam haec scripta ab erroribus Jansenii purgaveris. Quod si ad ipsum contextum verborum horumce articulorum attenderimus, tametsi verbis valde ambiguis concinnati, variis in sensu distrahi possint, attamen rem penitus intropicienti, apertum erit in illis contineri praeципuam Jansenistarum fallaciam, de distinctione scilicet potentiae absolutae et relativae, in qua ultimae veluti Jansenismi fibrae reconduntur, et ejus ope in aequivoce perpetuo luserunt Jansenii defensores, tum in quinque articulis, tum in suis cum Patre Ferrerio Collationibus.

Callidè porrò et ad fucum faciendum, de delectatione relativè victrici siluerunt quinque articulorum auctores, ut nempe tutius se Thomistas singere possent, quos notum est vim gratiae efficacis non ex delectatione per gradus victrici, sed ex efficacissimâ et omnipotentissimâ Dei voluntate repetere, attamen nihil in his suis articulis asserunt Janseniani, quod cum doctrinâ delectationis relativè superioris optimè non cohæreat. Imò, cùm in famosis de dictis articulis congressibus, maximam argumentorum suorum vim ex modo agendi delectationis per gradus seu relativè victricis adversus Jansenianos contorqueret Ferrerius, isti libenter admisso delectationis hujus principio, quæ inde absurdâ et erronea necessariò sequi demonstrabat Ferrerius, non aliter eludebant, quam famosâ aequivocatione supradictæ distinctionis potentiae absolutae aut relativae de qua ex professò agemus, ubi de systemate doctrinæ Jansenii.

ARTICULUS III.

De pace Clementis IX.

Mirum profectò quantum Janseniani eâquatuor episcoporum cum Clemente IX reconciliatione, quam superbo nimis titulo, Ecclesiæ pacem nuncupavère, abusi fuerint in patrocinium religiosi, ut vocant, silentii, quod unicè circa factum Jansenii Constitutionibus apostolicis deberi affirmant.

Duo scilicet dixeré, primum, quatuor epis-
copos in novâ subscriptione quæ refertur in
actis Verbalibus synodorum diœcesanarum,

rursus inseruisse distinctionem juris et facti ; atque illi internum et absolutum mentis assensum, huic antem reverentiam dnttaxat silentii promisisse; alteruni, S. pontificem Clementem IX, quatuor Episcopos ad pacem, seu ad communionem suam recepisse, quanquam non ignoraret dictam subscriptionis ab ipsis factæ distinctionem seu limitationem ; unde jactantiū prædicarunt approbatam à Clemente IX fuisse suam de religioso silentio opinionem. Ita Janseniani in omnibus ferè scriptis ab hoc tempore exaratis, ac præsertim in duobus operibus, quorum primum gallicè inscribitur : *La paix de Clément IX*. alterum vero duobus tomis distinctum : *Relation de la paix de Clément IX*.

Compendiosam hujusce pacis historiam alibi exhibuimus; unum hic, et quidem maximi in præsenti negotio momenti, superest investigandum, an scilicet, prætensa illa pax puræ et simplici aduersetur subscriptioni formulari, faveatque religioso, ut voeant, silentio circa dogmatum Jansenii factum. Istud pertinaciter contendunt Janseniani; cæteri verò constanter pernegant. Quidquid autem sit de privatâ quatuor episcoporum agendi ratione, quam præ reverentiâ refricare nolumus ac profundius serutari, tria hic totidem Conclusionibus probanda suscipimus, ex quibus manifestum erit nihil omnino ex hac confidentiū jactata Clementis IX pace colligi posse in patrocinium silentii religiosi.

Primum : Clemens IX reipsa existimavit quatuor episcopos sincerè, purè et simpliciter subscrisse formulario Alexandri VII. Secundum : Non potuit summus ille pontifex aliter pro suâ prudentiâ de illis quatuor episcopis suspicari. Tertium : Etsi concederetur Clementem IX (quod tamen absque summâ tanti pontificis injuriâ supponi nequit) nou ignorâsse factam à quatuor episcopis juris à facto distinctionem, adhuc tamen nihil exinde colligi posset in gratiam silentii religiosi.

Et hæc quidem ex superabundanti, ut aiunt probanda aggredimur; ruit etenim penitus adversariorum sententia, si vel una ex dictis propositionibus vera demonstretur; quantò magis si omnium veritas adstruatur? Sit itaque

CONCLUSIO PRIMA. Clemens IX reipsa existimavit quatuor episcopos purè et simpliciter subscrisse formulario Alexandri VII.

Probatur 1º ex Brevi Clementis IX ad regem Christianissimum dato die 28 septembri 1668, in quo sic loquitur ; *Cum lætitia cognovimus*

« in purâ et simplici subscriptione formularii,
« quatuor illorum Episcoporum obedientiam
« et obsequium. » Ex his sic arguo : Pura et simplex subscriptio formularii, in quo subscribens jurat se sincero animo rejicere ac damnare quinque Propositiones in sensu à Jansenio intento, excludit haud dubie omnem restrictionem, limitationem ac distinctionem respectu sensus Jansenianus; atqui, quam præstiterunt episcopi subscriptionem formulario, in quo subscribens jurat, etc., eam Clemens IX existimavit puram et simplicem; ergo, etc.

Probatur 2º ex Brevi ad episcopos pacis mediatores dato die 19 januarii 1669 : « Non sine letitiæ sensu, inquit, pervidimus ex litteris fraternitatem vestrarum... de perfectâ et integrâ obedientiâ nobis et apostolice Sedi præstâ per episcopos Andegavensem, Belloyacensem, Apamensem et Alectensem, subscriptione formularii sincero animo et juxta præscriptum litterarum apostolicarum ab eis factâ. » Quid luculentius? Perfecta et integra obedientia Sedi apostolice præstata, subscriptio formularii juxta præscriptum Constitutionum Innoc. X et Alex. VII, non patitur distinctionem juris à facto, nec admittit restrictionem ac limitationem sensus Janseniani quem alex. VII expressè damnandum declaravit; porrò Clemens IX talem fuisse existimavit quatuor episcoporum obedientiam et subscriptionem; ergo, etc.

Probatur 3º ex Brevi ad illos quatuor episcopos eodem anno et die : Cum ingenti, inquit, obsequio nobis et huic sanctæ sedi per vos debiti testatione significabatis (in epistola nimisquam quam scripserant ad S pontificem) vos juxta præscriptum litterarum apostolicarum Innoc. X et Alex. VI sincerè subscripsisse et subscribi fecisse formulario in ejusdem Alex. VII litteris edito.... Nam prædecessorum nostrorum Constitutionibus firmissimè inhærentes, nullam circa illud exceptionem aut restrictionem admissuri unquam fuisse; in præsens tamen cùm nova et gravia isthinc accepimus documenta veræ et totalis obedientiæ vestræ, quâ et formulario sincerè subscripsisti, damnatis absque ullâ exceptione aut restrictione quinque Propositionibus in omnibus sensibus, in quibus à Sede apostolice damnatae fuerunt... tribuere vobis voluimus hoc paternæ benevolentiae nostræ argumentum. » Quid iterum disertius? Vera, perfecta, integra ac totalis obedientia quâ formulario absque ullâ exceptione

aut restrictione sincerè subscriptur, et damnantur quinque Propositiones absque ullâ pariter exceptione aut restrictione, in omnibus sensibus in quibus à Sede apostolice damnatae fuerunt, manifestè excludi ac directè opponitur partiali huius obedientiæ et limitatae subscriptioni quam in suis Mandatis dicti quatuor episcopi præstiterant; que in eo posita erat, quod respectu solius juris internam adhæsionem, et respectu facti solum silentium religiosum exhibendum esse significarent; atqui Clemens IX existimavit quatuor episcoporum obedientiam fuisse veram integrum, totalem, etc.; ergo, etc.

Probatur 4º disertissimo testimonio cardinalis Rospigliosi Clementis IX nepote, in suâ totius hujuscem negotii historicâ Relatione, in quâ sic loquitur n. 161 : « Sin verò asseruiscent episcopi nolle se pro hereticis agnoscere quinque Propositiones in sensu Jansenii, quemadmodum ab apostolice Sede fuerant damnatae, id sanè nullatenus ferre, neque in re tanti momenti quidquam connivere, quin innò acerrimè obviâ ire statuerat. » Audis summum pontificem firmiter adhæsisse suo proposito nullam ineundi concordiam, nisi quatuor episcopi damnarent quinque propositiones in sensu Jansenii, seu quod idem est, nisi sincero animo acquiescerent definitioni pontificiæ circa dogmaticum Jansenii factum; cum ergo quatuor episcopos ad pacem admisit Clemens IX, ignoravit profectò ab iis fuisse factam juris à facto distinctionem.

Probatur 5º omni exceptione majori teste Clementi XI in solemni Constitutione *Vineam Domini*, etc., anno 1703 datâ, in quâ prædecessoris sui Clementis IX exponens mentem, eos severè perstringit qui illius litteras in erroris sui patrocinium advolare temerario ausu non erubescunt : « Perinde ac si, inquit, memoratus Clemens prædecessor, qui eisdem suis litteris se Innoc. X et Alex. VII prædecessorum Constitutionibus firmissimè inhærente, ac à dictis quatuor episcopis veram et totalem obedientiam, adeoque formulæ à præfato Alex. editæ, sincerè per eos subscribi voluisse declaravit, aliquam in tam gravi negotio exceptionem seu restrictionem, quam nullam prorsus se unquam admissurum fuisse protestatus fuit, reipsâ admississet. » Clara sunt hæc, nec ullâ interpretatione indigent.

Ex iis autem que hactenus dicta sunt, aperte constat quæ fuerit mens R. pontificis, et quo sensu scripta Romam è Galliis missa intellexer-

rit. Neque enim aliunde melius ac tutius dijudicari potest quid in praesenti negotio senserit Clemens IX quam ex iis publicis ac authenticis quae in responsum dedit monumentis, aut ex personis quibus ipsius mens aperta fuit; atque tum ex publicis in responsum datis scriptis, scilicet ex Brevibus ad regem Christianiss. ad episcopos pacis mediatores, et ad ipsosmet quatuor episcopos; tum ex personis quibus melius nota esse potuit Clementis IX mens, scilicet ex card. nepote Rospigliosi, et ex Clemente XI manifeste patet S. pontifici ignotam fuisse factam a quatuor episcopis juris et facti distinctionem, immo existimasse ipsos purè ac simpliciter subscrisisse; ergo, etc.

Quid ad haec evidentissima momenta Janseniani? inania prorsus ac futilia. Aliunt 1º, Breve ad regem Christianissimum diu occultatum fuisse non absque mysterio, ne scilicet deprehenderetur falsum esse quod in eo asseritur de purè et simplici quatuor episcoporum subscriptione. Ita auctor anonymous apologet. præfat. ad Relationem pacis Clemens IX.

Refellitur: 1º Diù latuerunt verbalia quatuor episcoporum aeta; an indè eorum veritatem in dubium adduci parentur Janseniani? 2º non negamus falsum esse quod in Brevi dicitur de pura et simplici quatuor episcoporum subscriptione; at nobis sufficit quod id verum putaverit Clemens IX, sicut reverè ipsum existimasse ex Brevi clarum est et manifestum. 3º Teste auctore mox citato, ideò suppressum fuit istud Breve in Galliis, ne scilicet crederent quatuor episcopi apud Romanos vigere hanc opinionem, ipsos sine sapientia dicta distinctione subscrisisse; ergo ea prætensâ ratione quae ad Breve occultandum movit, constat Clementem IX existimasse quatuor episcopos sine distinctione subscrisisse.

Aliunt 2º haec verba, *in purè et simplici subscriptione*, inimicâ manu fuisse Brevi adjecta; hujuscem fraudis architectum esse card. Albizium, omnino verisimile conjicit auctor libri cui gallicè titulus: *La paix de Clément IX*, pag. 419.

Refellitur: 1º Putidum istud est commentum, insulsaque evasio, quae sicut nullo nititur momento, nullâ quoque ratione solvi debet. 2º Quam temeraria sit et Sedi apostolicae injuriosa hujusmodi cavillatio nemo non videt; quasi verò S. pontifex, atque in primis Clemens IX, quem ipsimet Janseniani summis laudibus extollunt, passus unquam fuisse aliquid in suis Brevibus contra veritatem ac sinceritatem in-

tersi, ne aliquâ ex parte de suo remisisse videretur; quis talem de tanto pontifice calumniam patienter ferat? 3º Quæ ex aliis Brevibus à nobis adducta sunt de subscriptione sincera et absque ullâ restrictione ac limitatione, puram ac simplicem perinde adstruunt subscriptionem.

Aliunt 5º, tunc prestatam quatuor Episcoporum subscriptionem dici posse *puram et simplicem*, quia ipsi in subscribendo, purè et simpliciter nomen apposuerant suum, nec addiderant clausulam: *Ego N. dogmatibus fidem, facto reverentiam promitto*. Ita præfatus auctor p. 120.

Refellitur 1º: Cur ergo dicta verba ab Albizio inserta? Cur suppressio Brevis? Siccine sibi stat auctor? 2º Nonne in actis verbalibus expressa erat mox dicta clausula? Quis autem dixerit eum purè ac simpliciter subscribere, qui in ipso instrumento publicè testatur, se non purè subscripturum? Hæcne usquā fuit purè ac simplicis subscriptionis idea? Apage nugas.

Aliunt 4º, *sinceram subscriptionem cum purâ et simplici minimè esse confundendam*; namque subscriptio non pura, sed limitata, et cum distinctione data, sincera est et minimè simulata; qui enim ita subscribunt, candidè et ingenuè mentem suam aperiunt. Ita auctor citatæ præfationis apologet. pag. 74 et 75.

Refellitur: Omnipotè ludicra est et illusoria ista responsio; etenim 1º, ex aliis verbis Brevium supra recitatis, in primis vero ex istis: *Nam prædecessorum nostrorum vestigiis firmissimè inharentes, nullam circa illud exceptionem aut restrictionem admissuri unquam fuissemus*; ex istis, inquam verbis, que callidè dissimulat auctor anonymous, planum est sumnum pontificem nomine *sincere* subscriptionis quam a quatuor episcopis exegit, quanque ab ipsis prestatam existimavit, intellexisse puram, simplicem et sine restrictione datam subscriptionem; alias enim recessisset pontifex à firme suo propositio. 2º Sincera quam laudat Clemens IX quatuor episcoporum subscriptio, perfecta dicitur, integra et totalis, atque opponitur priori eorum subscriptioni in Mandatis expressæ, et cum restrictione ac limitatione date; porro sincera subscriptio, quæ perfecta est, integra et totalis, queque opponitur limitatae ac restrictæ subscriptioni, haud dubiè pura et simplex esse debet; ergo, etc. 5º Quidquid sit de dictâ distinctione, certè in praesenti negotio locum habere nequit. Cum enim exiguit ut quis purè et simpliciter subscribat, sincera

non potest esse subscriptio, quin sit pura et simplex ; atqui exigebarunt à quatuor episcopis ut purè et simpliciter subscriberent, quod huc usque perficere recusaverant ; ergo, etc.

Aiunt 5°, citata verba, *modlam circa illud exceptionem*, etc., non referri ad subscriptiōnem formularii, sed tantum ad damnationem quinque Propositionum prout in se spectantur.

Refellitur : Noverat Clemens IX Jansenianos statim post emissam Constitutionem Innocent. X, contestatos fuisse se damnare quinque Propositiones in se spectatas, sine ullâ exceptione aut restrictione ; ergo novum istud obsequium absque exceptione et restrictione, quod tandem expectatum, tandem exhibitum fuisse confidebat S. pontifex, et quod ad impetrandam pacem exigebat, non potest ad propositiones in se præcise spectatas duntaxat referri. Præterea, fatentibus vel ipsis Jansenii discipulis, prædicta verba referuntur ad ea quae sequuntur in eodem Brevi ; atqui in verbis sequentibus statim mentio fit subscriptionis formularii ; ergo, etc. Tandem, ibidem disertè testantur quatuor illi episcopi, se damnare quinque Propositiones in omnibus sensibus in quibus à Sede apostolicâ damnatae sunt ; in illis autem sensibus quos proscriptis Sedes apostolica procul dubio includitur sensus Jansenii, uti ex apostolicarum Constitutionum contextu clarè liquet, et antea probavimus ; ergo, etc.

Aiunt 6°, aliud est subscribere cum *distinctione et explicatione*, et alind cum *exceptione et restrictione* ; primum, peregerunt quatuor episcopi, non secundum. Effugium istud propoununt anonymi citati.

Refellitur futile rursus nova isthœ distinctione : 1° Cur tentabatur depositio quatuor episcoporum, nisi propter factam exceptionem et restrictionem ? Sed quid minus peregerunt illi episcopi in actis verbalibus, quām antea in publicis Maudatis ? 2° Quid paulò ante prætensiæ pacis consummatiōne cerebant rumores incerti, nisi factam à quatuor episcopis distinctionem ? hæc autem erat exceptio in mente R. pontificis, quā detinebatur ne illis pristinam restitueret benevolentiam. 3° Dictam distinctionem ut veram exceptionem rejicit Clemens XI, in solemnī bullā *Vineam Domini*, etc. Tandem audiatur Arnaldus ad moniales Portū Regalis anxias et renuentes subscribere juxta tenorem Verbalium, tom. 2, epist. 156 : « C'est une vérité également reconnue de tout le monde et par vos ennemis mêmes, que ce

n'est point signer simplement le formulaire tout tel qu'il est, que de le signer, expliqué, modifié, restreint par l'acte même en vertu duquel on le signe. » Quibus verbis manifestè patet, teste ipsomet Arnaldo, expressam in Verbalibus quatuor episcoporum distinctionem et explicationem, veram fuisse exceptionem et restrictionem.

Aiunt 7°, quam in probationem adducimus cardinalis Rospigliosi Relationem, nullius prorsus esse momenti an fidei. Ita citatæ prefationis auctor pag. 642 et sequentibus, qui in omne latus se vertit ut dictæ Relationi, tanquam suppositiæ aut saltem valdè suspectæ, omnem auctoritatem detrahat, ac ipsius fidem elevet.

Refellitur : Vel ipsi Janseniani priores adduxerè aliquod ex dictâ relatione extractum ; quid et ipsem Quesnellius in lib. Defensionis Ecclesie adversi Leydeker pag. 602 et sequentibus, datâ operâ probat extractum illud authenticum esse ; et ut talen susceptum fuisse ab eminentissimis Congregationis S. Officii cardinalibus ; porrò approbare et laudare tanquam authenticum aliquod testimonium, profectò agnoscere est authenticitatē scripti unde excerptum fuit ; ergo, vel ipsi Janseniani, si suis stent principiis, debent ut genuinam agnoscere card. Rospigliosi Relationem.

Non me latet Jansenianos reponere testimonium illud à suis laudatum fuisse, tanquam excerptum ex registro cardinalis Rospigliosi, atque ab eo registro translatum fuisse in Relationem quæ falsò eidem card. tribuitur.

Verū 1°, gratis et absque ullâ vel levissimâ probatione supponunt hanc ejusdem textū transmissionem ex registro in Relationem. 2° D. Hennebel qui primus istud testimonium laudavit coram eminentiss. cardinalibus in suâ tertiâ declaratione, manifestè alludit non ad registrum, sed ad Relationem ; laudat etenim numerum 163, qui est ipse Relationis locus in quo extat prefatum testimonium. Præterea opus illud, de quo loquitur, vocat librum manuscriptum à se relectum, et cardinalibus notissimum, seu, ut aiunt, per manus communicatum ; atqui hæc omnia manifestè indigitant Relationem breviorem, minime verò registrum ; quis enim credat integrum registrum in quo continentur plurima acta, memoralia, epistolæ, aliaque monumenta ad præsens negotium minime pertinentia, omnibus cardinalibus Congregationis per manus communicatum ? ergo dicendum est, scriptum cardinalibus notissimum et ab ipsis approbatum, esse ipsammet

Relationem de quā litigamus. 3º Excepto presentationis apologet. auctore, alii scriptores Janseniani eamdem Relationem ut indubitate fidei monumentum, et tanquam germanum cardinalis fœtum laudarunt; imprimitis passim conceptis verbis istud asserit auctor libelli cui titulus: *Lettre à Monseigneur l'archev. de Cambrai au sujet de sa réponse à la seconde Lettre de monseigneur l'évêque de S. Pons*; 1709, pag. 16, 17, 18, etc.

CONCLUSIO SECUNDA. — Clemens IX, pro suā prudentiā, aliud suspicari non potuit, quād quod reverā pro certo habuit, nimirūm quatuor episcopos purē ac simpliciter subscripsisse.

Probatur Conclusio variis iisque decretoriis momentis.

Primum petitur ex Ludovici XIV ad Clement. IX epistolā, in quā rex Christianissimus, ex acceptis communibus quatuor episcoporum litteris, certiorem fecerat S. pontificem de purā et simplici ipsorum subscriptione. Id clarè colligitur ex citato Clement. IX Brevi; in eo etenim postquām meminit purā ac simplicis quatuor episcoporum subscriptionis, continuò subdit: « Quare majestatis tuæ in eā re statim & nuntiandā, et insigni gratulatione prosequendā, studium et amorem incomparabili cū gaudio pervidimus. » Quā autem ratione S. pontifex à rege Christianissimo certior factus de purā ac simplici quatuor episcoporum subscriptione, suspicari potuisset ipsos non nisi cum restrictione aut juris à facto distinctione perinde ac antea subscripsisse?

Secundum momentum desumitur ex ipsā quatuor episcoporum ad Clement. IX epistolā die 1 septembri 1668, in quā post egregia in apostolicam Sedem observantiae testimonia, sic loquuntur: « Cū in exequendā decessoris vestri de subscribendā fidei formulā Constitutione, Gallicani episcopi nobiscum sensibus & conjunctissimi, eam disciplinæ formam amplexi sint, quam Sanctitatē vestræ acceptiōrem fuisse intelleximus; nos quibus nihil est antiquius, quā paci et unitati consulere, et nostram erga Sedem apostolicam reverentiam testificari, non piguit eorum institutum imitari. Quamobrem congregatā, sicut illi, diocesanā synodo, et imperatō novā subscriptione, nos etiam subscripsimus; quæ suis ipsi clericis tradiderunt, nostris tradidimus; quod in apostolicas Constitutiones injunxerunt, injunximus, prorsusque nos ipsi, ut pridem doctrinā, ita nunc in hac disciplinæ formā conjunximus. Arduum id

& nobis ac per difficile fuisse non diffitemur; non ignoraris quot malevolorum voculas excire posset hæc disciplinæ mutatio: sed cū collegæ quidam nostri ecclesiastice concordiæ studiosissimi, hoc et ad Ecclesiæ pacem opportunum, et in Sanctitatem vestram honorificum, atque ipsi gratius fore significassent, quid non illi à nobis, his rationum momentis impetrassent? » Ex his verbis clarè liquet non potuisse S. pontificem aliud judicare de quatuor episcopis (nisi eos æquivocationis, et insignis in re maximi momenti fraudis reos habuisset), quād ipsos purē ac simpliciter subscripsisse, conformiter ad ea quæ de ipsis jam renuntiaverat rex Christianissimus.

Namque 4º, testantur hīc quatuor episcopi, se aliorum Galliæ episcoporum formam et disciplinam imitatos fuisse; atqui alii episcopi, sincerè absque ullā limitatione et restrictione subscriptionem in suis Mandatis imperaverant, et ipsi exhibuerant. Solus episcopus Noviomensis distinctionem juris à facto proposuerat; verū ubi mentem suam exposuit, et dixit se voluisse duntaxat excludere fidem divinam pro facto, nihil tentatum est; ergo ex citatis verbis intelligere debebat Clemens IX quatuor episcopos sincerè et absque ullā limitatione subscripsisse.

2º Addunt ibidem, novam hanc subscriptionem arduam ipsis fuisse ac perdifficilem; unde porrò Clemens IX, cui ne verbalia communicarentur summā diligentia curabant Janseniani, unde, inquam, summus ille pontifex subodorari potuisset ortam illam difficultatem, nisi ex mutatione prioris eorum sententiæ, ac limitatae subscriptionis? numquid adeo arduum erat ac per difficile, ut quod in publicis docuerant Mandatis, illud rursū in secretis actis verbalibus referrent?

3º Cum nihil fraudis ac dolii in quatuor episcopis suspicaretur Clemens IX, sed ipsis candidè et sincerè loqui existimaret, dūm asserunt subscriptionem quam jam exhibuerant novam esse, ac suę Sanctitati acceptiōrem; non aliud profectò judicare potuit S. pontifex, quād ipsos novā suā subscriptione corressisse, quod tum in suis publicis Mandatis circa subscriptionem formularii, tum in suā anni superioris circa eandem subscriptionem epistolā sanctae Sedi displicerat; porrò distinctio juris à facto et sufficientiā silentii religiosi, idipsum est quod in his scriptis potissimum improbaverat sancta Sedes; ergo, etc.

4º Nova hīc subscription ab iisdem episcopis

exhibetur velut sanctæ Sedì plurimū honori-
fica, et tanquām eximum suæ in apostolicam
Sedem observantiae testimonium. Ast id qui-
dem verissimum, si de purâ et simplici sub-
scriptione intelligentur adducta quatuor epis-
coporum verba; sin autem de restrictâ et limi-
tatâ subscriptione exponantur, falsissimum.
Quid enim honoris S. pontifici et sanctæ Sedì,
imò potius quantum ipsi contumelie accedere
poterat ex eo subscribendigenere quod hactenùs
recusaverant SS. pontifices, nec ab iis poterat
approbari, quin erroris, injustitiae ac tyrannici
accusarentur in purâ ac simplici subscrip-
tione exigendâ quæ hucusque imperata fuerat
et exacta?

His adde dictam epistolam quatuor episcopo-
rum agendi rationem clarè non exhibuisse, sed
ad minimū, obscuram, ambiguam et æquivoca-
ciam fuisse; unde vix ad ei subscribendum ad-
duci potuit episcopus Alectensis; triplex cùd
re ad ipsum cursor dirigendus fuit, quemadmo-
dum resert auctor Relationis pacis Clem. IX,
tom. 2, pag. 174; cùmque ad subscribendum
instantiùs urgeretur, narrante altero anonymo
auctore libri cuius titulus: *Pax Clement. IX*, pag.
108, in hæc verba gemens prorupit dictus antis-
tes: «Qu'il ne convenait pas à son âge, non plus
«qu'à son caractère, de ne pas parler claire-
ment dans l'occasion présente, si importante
«à l'Eglise.» Cessit equidem postmodùm, ac
repetitis amicorum precibus commotus tandem
acquievit et subscrivit epistole; verùm quasi
invitus ac contra propriam conscientiam; ita
testatur D. de Vaucelle epist. scriptâ die 27
martii an. 1700, his verbis: «M. d'Aleth crut,
«par un sentiment d'humilité, devoir se sou-
«mettre au sentiment des autres, et signer la
«Lettre au pape comme elle était, quoique ce
«fût avec répugnance, et contre son propre
«sentiment; prévoyant bien qu'on ne manque-
«rait pas de leur reprocher, qu'ils avaient
«trompé le pape par des expressions ambiguës,
«ou du moins qui n'étaient pas assez nettes,
«ni assez claires.» His ergo in circumstantiis,
in quibus, acceptis regis Christianiss. et epis-
copi Laudunensis litteris, nihil fraudis, artifi-
ciive à quatuor episcopis suspicabatur S. pon-
tifex, imò existimabat, mutatâ agendi ratione,
ut ipsi cæterique omnes prædicabant, eos sin-
cerè, purè ac simpliciter subscrivisse; si quæ
minus clara reperiuntur epistolæ verba, ex
benigno sensu interpretari ac intelligere debuit.

Litem hic movent adversarii circa priora
landatae epistolæ verba; aiunt nempe non le-

gendum esse indefinitè sicut retulimus: *Gallicani Episcopi*, etc., sed (*multi Gallicani Episcopi*, etc., unde concludunt dicta verba, non ad omnes indiscriminatum Gallicanos præsules esse referenda, sed ad eos duntaxat qui in privatis actis verbalibus, ut ipsi prætendunt, distinctionem juris et facti adhibuerant. Ita sèpè citatus præfationis apologet. auctor pag. 58 ubi candidè fatetur (quod sanè observandum) suppressâ semel voce, *multi*, cetera epistole verba de purâ et simplici subscriptione legitimè exponi posse; en verba: «Le retranchement
de ce mot, *multi*. brouillait tout, en don-
nant lieu de croire que ceux dont ces prélats
voulaient imiter la discipline, étaient en gé-
néral les évêques de France (ou la plupart)
qui avaient fait signer purement et simple-
ment le formulaire. »

Ad istud Jansenianorum effugium difficilis
non est nec multùm operosa responsio. Nam-
que 1°, tametsi vox, *multi*, extiterit in primâ
epistolæ ideâ, eamque suis in editionibus non
omiserint Jansenii discipuli, ea tamen, agente
S. pontificis nuntio, postmodùm expuncta est,
nec extabat in authentico exemplari quod Ro-
mam transmissum est. Id certò compertum
est tum ex ipsomet nuntio qui ita sèpè numerò
declaravit testibus fide dignissimis; tum ex va-
riis exemplaribus è nuntii registro fideliter
transcriptis, in quibus dicta particula non ex-
tat; tale est imprimit accuratissimum exemplar
quod asservatur in bibliothecâ San-Sulpicianâ;
tum ex alio MS. ibidem asservato, quod Romæ
ex archivis sancti Officij fideliter exprimi cura-
vit eminentiss. card. Jansonius, in eo pariter
vox, *multi*, non habetur; denique auctor ano-
nymus loco mox citato, post multa hinc et
indè proleta, tandem non obsecrè innuit vo-
cem, *multi*, prætermittam fuisse in eo exem-
plari quod Romam transmissum est, siquidem
eo teste ibidem pag. 57, autographas quatuor
episcoporum litteras Romam non transmisit
nuntius, quin et scalpello eas dilaceravit,
propter insertam hanc vocem, *multi*, quam
æquivocam et odiosam pontifici conjiciebat;
quis ergo crediderit in exemplari quod ad
S. pontificem eò direxit, ipsum fatalem hanc
apposuisse vocem?

Gratis dato, quod falsum esse jam demons-
travimus, vocabulum controversum extitisse in
exemplari Romam misso, non propterea de-
buisset Clemens IX, verba citata restringere ad
paucos episcopos, qui, ut contendunt Janse-
niani, cum limitatione expressâ in secretis

Verbalibus, huic S. pontifici ignotis, subscripserat, præsertim cùm alia ejusdem epistolæ adjuncta verba nihil nisi sincerum in Scdis apostolicæ edicta obsequium viderentur spirare, et aliunde jam idem S. pontifex summae fidei accepisset testimonia sinceræ et puræ quatuor episcoporum subscriptionis. Et sanè illustriss. Laudunensis episcopus è mediatoriis unius, postea cardinalis Estreus, non obstante præfato vocabulo, laudatae epistolæ textum intellexit, non de quibusdam episcopis Gallicanis qui cum distinctione et restrictione subscripserant, sed de aliis universim Galliæ præsulibus; sic enim loquitur in suâ ad S. pontificem epist. scriptâ die 22 septembbris an. 1668 : « Novâ necon sincerâ subscriptione, aliis episcopis consentiunt illustrissimi Alec-tensis, Avamiensis, Andegavensis et Bello-vacensis episcopi, à quibus in subscribendâ fidei formulâ aliquatenus recesserant. Illud in omnini ad Beatitudinem vestram epis-tolâ.... disertis verbis professi sunt. » Quid porrò hic designant ista verba sine restrictione posita, aliis episcopis, nisi cæteros Galliæ episcopos universim et indiscriminatum sumptos? ergo, judice eminentiss. Estreo, quatuor episcopi in suâ ad S. pontificem epistolâ significaverant se consensisse cæteris universim Gallicanis antistitibus; quomodo igitur non eadem ratione quatuor episcoporum mentem intellexisset S. pontifex, qui utramque epistolam, tum illorū episcoporum, tum card. Estrei, eodem tempore acceperat?

5º Dato iterum et non concesso, potuisse summum pontificem intelligere, quatuor episcopos in suâ epistolâ respexisse ad epistolam novemdecim episcoporum, uti contendunt Janseniani, nihil adhuc ipsis proficeret; in eâ siquidem novemdecim episcoporum epist. nil occurrit quod prudenter non potuerit idem pontifex benigno ac minimè suspecto sensu interpretari, uti postea demonstrabimus.

Tertium argumentum deponitur ex publico quod quatuor episcopi dederunt suæ sinceræ subscriptionis testimonio. Scilicet cùm illorum episcoporum subscriptionem nonnulli suspectam reddidissent, petiit, expressitque ab iisdem pontifex, novam testificationem eorum autographo, signoque munitam, quâ fidem facerent (se sincerè prorsus et ad sensum in Constitutionibus Innoc. X et Alex. VII expres-sum, formulæ subscriptis, utque eidem sub-scriberetur curâsse;) ita rem totidem verbis narrat card. Rospigliosi n. 149 suæ Relationis.

Ex hoc quatuor episcoporum testimonio, sinceram illorum subscriptionem certò comprobari existimavit Clemens IX; atqui, ut supra ostendimus, sinceræ subscriptionis nomine intelligebat S. ille pontifex puram ac simplicem subscriptionem; quam silice hactenùs postulaverat decessorum suorum Constitutionibus inhaerendo, quamque Janseniani hucusque pertinaciter recusaverant; ergo, etc. Etverò, nisi expressè præmonitus fuisset Clemens IX, quomodo inducere sibi potisset in animum, sinceram vocari cam subscriptionem quæ facta fuisset cum limitatione et exceptione hujus præcisè sensus, qui discertè exprimitur in formulario propter quem damnandum instructum fuerat formularium, queinque qui huic subscribit, sincero animo damnare ac rejicere, solemni interposito juramento, publicè testatur? Numquid S. pontifex adeò sollicitus fuisset et anxius de subscriptione sincerâ eo dun-taxat sensu quem singunt adversarii? Nonne probè neverat Jansenianos omnes libertissimè formulam fidei subsignaturos, si modò Jansenii sensus à censurâ eximeretur? Quin et ipsi met Janseniani ad hæc usque tempora sinceram subscriptionem cum nudâ et simplici confundebant. Non aliâ quippè de causâ sinceram subscriptionem tam ardenter expetebant Catholicî, Janseniani verò tam pertinaciter recusabant, nisi quia utrique hanc eodem loco cum nudâ et simplici habebant. Hinc cùm an. 1663, archi piscopus Parisiensis Perifixius, necon episcopi Convennarum et Laudunensis Jansenianis declarationem proposuissent in quâ sincerum promittebatur obsequium erga definitionem Innoc. X et Alex. VII circa factum Jansenii, huic declarationi subscribere omnino recusârunt Jansenii discipuli, de quo consuli potest historia quinque Proposit. lib. 5, pag. 274 et seq.

Quartum argumentum nobis subministrat ipsa episcopi Catalaunensis declaratio, quæ die 4 decembri anni 1668 Romam missa fuit ad depellendas novas suspicione adversus quatuor episcopos conceptas. In hac declaratio testatur illustriss. præsul., 1º quatuor episcopos optimâ fide egisse. 2º Eos damnasse et à suis damnari curavisse quinque propositiones cum omni sinceritate, absque ullâ prorsus exceptione seu restrictione. 3º Demùn easdem damnasse in eo omni sensu quo sunt ab Ecclesiâ damnatæ; atqui damnatio quinque Propositionum sincera, absque ullâ prorsus exceptione aut restrictione, et eo omni sensu quo ab Ec-

clesiā proscriptae sunt, haud dubiè includit Janseniani sensū damnationem, de quo potissimum movebatur controversia, quemque solemniter proscriptum fuisse toties declaraverat Sedes apostolica; ergo, etc.

Quintum argumentum quo praecedens confirmatur, colligitur ex illustriss. Harlei archiepiscopi Rothomagensis ad card. nepotem epist. in qua ex mox citatis declarationis verbis isto fermè ratiocinio demonstrat doctissimum præsul, quatuor episcopos damnare quinque Propositiones in sensu Jansenii: Duplex potest esse damnandi sensū Janseniani modus: nimirū vel explicitè, ipsis terminis sensum illum appellando; vel implicitè, aliis æquivalentibus verbis eum exprimendo: hunc autem posteriorem modum amplexi sunt quatuor episcopi. Enimverò, tacito Jansenii sensū nomine, quibusnam expressioribus et significantioribus verbis proscribi poterat idem ipse sensus, quām absque ullā exceptione et restrictione damnando quinque Propositiones in omni sensu in quo ab Ecclesiā damnantur, cùm de Jansenii sensu unicè quæstio esset? Ita ferè illustriss. Harlaeus, qui et ibidem plurimū laudat præfata declarationem, asseritque se attonitum demirari Jansenii discipulos hucusque fuisse progressos; stupendum omnino id esse, ac instar miraculi habendum; manifestissimum est autem hæc omnia locum habere non posse, nisi supponatur Jansenianos eò fuisse adductos, ut Propositiones in proprio et naturali Jansenii sensu interius et ex animo damnarent; constans enim est apud omnes, ipsos hunc duntaxat assensum hactenū denegasse, semperque obtulisse silentium obsequiosum pro facto dogmatico; ergo, etc.

Juvat hic doctissimi hujusce præsulis verba exscribere, prout referuntur ab auctore libri cui titulus: *Relation de la paix de Clément IX*, pag. 516 et seq.: « Je l'ai lue et relue plusieurs fois (la déclaration signée de M. l'évêque de Châlons et de M. Arnauld), et je vous avoue, monseigneur, qu'elle m'a donné non seulement de la joie, mais encore de l'étonnement et de l'admiration. En effet, jamais le parti des Jansénistes n'en était venu jusque-là, et je n'ai pu m'empêcher de dire à M. de Lionne, en présence de monseigneur le nonce.... que c'est une espèce de miracle de les avoir menés aussi avant.... ce qui encore une fois me paraît une chose incompréhensible.... Et certes, puisque ces messieurs condamnent précisément sans

distinction ni restriction quelconque les cinq Propositions dans tous les sens que l'Église les a condamnées, il n'y a plus de matière de dispute sur le sens même de Jansénius, qui a fait toute la question de la controverse présente, puisqu'ils le comprennent sans le nommer dans la règle générale, où ils se soumettent de n'excepter aucun sens particulier de cette condamnation.

« Et en effet, on peut condamner le sens de Jansénius en deux façons, où en le disant en ces propres termes, ou le disant en des termes aussi forts et aussi équivalents. Or, où trouvera-t-on des termes plus forts et plus équivalents pour dire que l'on condamne le sens de Jansénius, en ne le disant pas en propres termes, que d'assurer que l'on condamne les cinq Propositions dans tous les sens que l'Église les a condamnées, sans exception ou restriction à aucun sens particulier? » Ilactenus illustriss. Harlaeus; non poterat sanè luculentioribus verbis asserere, ex verbis declarationis clarò colligi quatuor episcopos reipsa damnasse quinque Propositiones in sensu Jansenii.

Hæc autem illustriss. archipræsulis epistola, ut testantur ipsimet Janseniani, unā cum dictâ episcopi Catalaunensis declaratione Romani missa et discussa fuit; debuit igitur pro suâ prudentiâ et æquitate S. pontifex ex utriusque scripti collatione intelligere quatuor episcopos sensum Jansenii sincerè proscriptississe. Neque enim fidem denegare potuit illustriss. archiepiscopo, quem utpote à Jansenianâ factione maximè alienum, sine adulatio[n]e vel simulatione loqui pro certo comperto habebat, et reipsa testatur cardinalis Rospigliosi n. 163 suæ Relationis, summum pontificalem Rothomagensis archiepiscopi testimonio tanquam validissimo innixum, Breve tandem suum ad quatuor episcopos direxisse.

Ex his et aliis momentis in solutione objectionum attingendis, perspicuum est Clementem IX in præsenti negotio prudenter omnino se gessisse, nihilque de obsequio Constitutio[n]ibus apostolicis debito remisisse, quod disertè testatur Clemens XI Constitutione *Vineam Domini*, cuius verba antea laudavimus.

CONCLUSIO TERTIA. — Etsi daretur adversariis (quod tamē falsum esse jam demonstravimus) Clementem IX non ignorasse factam à quatuor episcopisjuris à facto distinctionem, nihil tamen exinde colligi posset in gratiam silentii religiosi.

Probatur Conclusio triplici potissimum momento. Primum sic proponitur : Ubi agitur de solemnii judicio, de publicâ pace, de mutuo contractu, solis instrumentis publicis et authenticis conditionem judicii, pacis et contractus enuntiantibus fides adhibenda est, quidquid sit de privatâ judicis, contrahentiumne sententiâ; nisi enim ita esset, nihil foret in civili societate ratum et fixum, omniaque iudicia et feedera mutarent atque funditus ruerent; atqui in omnibus publicis et authenticis quibus pax firmata est monumentis, speciatim verò in ipsomet ad quatuor episcopos Brevi, disertè testatus est Clemens IX, se non aliis conditionibus pacem et communionem ipsis restituisse, quâm quia solemniter significassent se juxta præscriptum Constitutionum apostolicarum Alex. VII et Innoc. X, sincèrè subscripsisse et subscribi fecisse formulario ejusdem Alex. VII. Declarat ibidem S. pontifex, prædecessoris sui de purâ et simplici subscriptione legem firmam et inviolabilem tunc et in posterum remansuram : « Nam, inquit, prædecessorum nostrorum Constitutionibus firmissimè inhérentes, nullam circa illud exceptionem aut restrictionem admissuri unquam fueramus, etc. » Porrò adversus hæc apostolica Brevia nusquam reclamârunt quatuor episcopi, nec ullenus conquesti sunt verba quibus suum expresserant obsequium à S. pontifice perperâ fuisse exposita et intellecta; ergo, quidquid sit tum de privatâ Clementis IX sententiâ, tum de privatâ quatuor episcoporum agendi ratione, eorumque occultis Verbalibus, nihil exinde inferri potest in gratiam religiosi, ut vocant, silentii.

Totum istud ratiocinium egregiè prosecuti sunt cardinales, archiep. et episcopi, in suâ ad regem epistolâ an. 1728, his verbis : « Le pape Clément IX, successeur d'Alex. VII, en rendant ses bontés paternelles aux quatre évêques, a maintenu cette foi dans toute sa force; les actes émanés de sa Sainteté le prouvent évidemment. » Recensisit ibidem quibusdam extractis ex Brevibus sive ad regem, sive ad episcopos pacis mediatores, sive ad ipsosmet quatuor episcopos, sic pergunt : « Les quatre évêques n'ont pas réclamé contre ces Brefs, et ils ne se sont jamais plaints du sens dans lequel le pape avait pris les expressions qu'ils avaient employées pour marquer leur soumission. » Et paulò post : « C'est des actes respectifs de ceux qui ont concouru à la paix; c'est de leurs lettres mutuelles qu'on

doit apprendre les conditions de la réconciliation. Si les quatre prélats énoncèrent autre chose dans des procès-verbaux qu'ils déposèrent en leurs greffes et qu'ils tinrent secrets; si cette souscription que le pape, sur la parole de ces prélats, et sur leurs lettres, erut être sincère et sans restriction, est exprimée dans ces procès-verbaux avec des réserves dont ils ne parlèrent point au pape, et dont le pape déclarait qu'il ne se serait pas contenté; ces actes, si opposés à la bonne foi, ces actes, que leurs auteurs cachèrent eux-mêmes aussi long-temps qu'ils crurent avoir quelque orage à craindre, ne pourraient être nommés les conditions de la paix. Il n'y a de condition dans une paix, que ce qui se trouve consenti par les actes mutuellement communiqués de ceux qui la contractent. » Haec præsules nostri quibus manifestè tradunt et probant prætensâ Clementis IX pace, nihil omnino detractum esse de inviolabili purâ ac simplicis subscriptionis lege; atque hujuscemodum pacis conditiones, non aliunde quâm ex publicis actis quibus enunciata est et firmata, esse repetandas.

Secundum sic se habet : Purâ ac simplicis subscriptionis lex ab Alex. VII solemniter lata, ab episcopis Gallicanis expressè, à cæteris verò tacitè acceptata fuerat, huicque regia accesserat auctoritas variis edictis, præsertim edicto anni 1663, 15 februario; quod quidem edictum omnium quod in hanc rem ferri poterat expressius est et apertius, atque in supremi senatus tabulas relatum fuit die 29 aprilis ejusdem anni 1663. Non ergo tam sanctam ac solemnem totius Ecclesiae legem, nullâ promulgatâ Constitutione, veris conditionibus obvelatis, privatâ auctoritate, absque manifestâ ac multipliis et quidem insignis prævaricationis notâ immutare, infringere ac violare potuit Clemens IX, idque si attentasset, quod asseverant Janseniani, temeritatis ac injustitiae ineusandus foret; et consequenter nihil exinde commodi causâ sue accederet, nec excusanda esset quatuor episcoporum agendi ratio; aperta etenim superioris prævaricatio in probationem iniqui facti adduci nequit.

Et verò quo tandem fato fieri dicent adversarii, ut soli Clementi IX, nec omnibus certè nec ubique promulgatis Constitutionibus, silentium religiosum, ut ipsi volunt, approbanti, major debeatur reverentia ac obedientia, quâm Innoc. X, Alex. VII, aliquaque quotquot præter Clem. IX floruere pontificibus, qui va-

riis ac solemnis Decretis et Constitutionibus ubique notis, ubique expressè aut tacitè acceptatis, idem silentium improbarunt ac confixerunt? Quæ, rogo, ista agendi ratio? Quā varia, quā incerta, quā parūm sibi constans! An fortè errori obnoxia apostolica Sedes, quoties Jansenianis adversatur, infallibilis verò si iisdem favere videatur?

Hanc iterum rationem indicant præsules loco mox citato, his verbis : « D'ailleurs, pour restreindre la signature du formulaire, et pour changer la loi prescrite par les Décrets authentiques et solennels d'Innocent X et d'Alexandre VII, il fallait des monuments aussi authentiques, aussi solennels et revêtus de la même autorité. Des actes secrets, des titres qu'une des parties se fait à elle-même, sans les communiquer à l'autre partie, des restrictions que le pape excludt expressément dans les monuments même de la réconciliation, peuvent-ils être regardés comme tenant les vraies conditions de la paix, comme abolissant une loi commune, que toute l'Église avait adoptée, une loi dont le S.-Siège n'a jamais prétendu se départir? »

Tertium momenti colligitur ex solemni Clementis XI bullâ *Vineam Domini*; quam quidem bullam authenticum esse et irrefragabile totius Ecclesiæ judicium certò constat, neque id difflitentur vel ipsimet Janseniani; hoc autem irrefragabile Ecclesiæ judicio silentii religiosum, necnon restrictam ac limitatam subscriptionem improbari ac damnari ex ipso contextu apertè liquet. Verum de hoc argumento ex professo et datâ operatâ integro cap. 5 sequenti.

SOLVUNTUR OBJECTIONES. — Objicies 1º adversùs primam et secundam Conclus.: Non potuit ignorare Clemens IX, quod in solemni ad ipsum datâ epistolâ publicè testati sunt quatuor episcopi; atqui, in suâ ad Clement. IX epistolâ, clarè et apertè declarant quatuor episcopi, se cum distinctione juris à facto subscriptissim; juri fidem, facto meram silentii reverentiam promisisse; eos tamen nihilominus ad pacem admisit S. pontifex; ergo, etc. En verba : « Nemini, Beatissime Pater, ignotum est duplēcē in hâc causâ verti quæstionem; alteram, utrum propositiones ipsæ earumque sensus ab Ecclesiâ damnatus, verè hæreticus sit; alteram, utrum prædictus sensus reipsâ apud Jansenium extet... nec minùs certum, harum quæstionum tantum alteram ab alterâ distare, quantum cœlum à terrâ,

divina fides ab humanis experimentis, antiqua veritas à recentioribus factis. Atque huic consecutarum illud perèquè omnes eliciunt, nupera illa facta, nec divinitùs revealata, infallibili prorsùs judicio ab Ecclesiâ minimè definiri, adeòque ab iis qui bonâ fide in iis haerent, nihil præter silentium exigi posse, etc. »

Respondeo : Dist. min. : Apertè declarant quatuor episcopi se, etc... in primâ ad Clem. IX epistolâ, concedo; in alterâ ad eundem pontificem epistolâ, nōgo. Scilicet binæ hic sedulò distinguendæ sunt quatuor episcoporum ad Clement. IX litteræ; prior epistola scripta fuit die 28 augusti anni 1667; altera verò die 1 septembri anni sequentis 1668. In primâ, ex quâ desumuntur verba in objectione laudata, sufficientiam silentii religiosi, suaque Mandata antea, tum Romæ, tum etiam Parisiis sanctioris consilii decreto proscripta 20 julii anni 1663, comprobare conabantur. Hæc epistola plurimùm displicuit Clementi IX, qui prædecessoris sui vestigiis insistens, dictos quatuor episcopos in jus vocare decrevit, factâ eam in rem episcopis delegatis amplissimâ protestate; nec priùs ab eo destitit proposito, quām iidem episcopi novas ad eum et obsequii plenas direxerint litteras, in quibus, ut antea vidimus, cum summâ animi demissione testabantur se mutatâ priori agendi ratione, alios episcopos Gallicanos in subscribendo imitatos fuisse.

Atque hic obiter notanda anonymi auctoris libri cui titulus : *La paix de Clément IX*, fraus, qui in catalogo monumentorum ad Clementinam pacem spectantium, primam duntaxat quatuor episcoporum ad Clement. IX epistolam recenset, ut scilicet ita subindicit hanc pacis motivum ac fundamentum fuisse; cùm è contra ex antedictis constet ipsam plenum molestiarum ac periculi negotium illis episcopis creâsse, quod nonnisi post novas eorumdem episcoporum an. 1668 ad Clem. IX litteras compositum fuit.

Objicies 2º : Novemdecim Gallicani episcopi in suâ ad Clementem IX epistolâ manifestè adoptant doctrinam in quatuor episcoporum Mandatis expressam, atque solum silentium religiosum circa factum sufficere asseverant; atqui tamen contra hanc novemdecim episcoporum doctrinam nihil pronuntiaverit S. pontifex; ergo falsum est quòd eamdem sententiam à quatuor episcopis retractari voluerit, et eâ duntaxat conditione eos ad pacem admiserit.

Minor certa est; major autem constat ex his epistolæ verbis : « Quid in illis Mandatis (quæ tuor episcoporum) quod vel à catholice doctrinæ normâ, vel à romane Sedis reverentia tantillum deflectat? Novum et inauditum apud nos nonnulli dogma protulerunt; Ecclesiæ nempe decretis, quibus quotidiana, nec revelata divinitus facta deciduntur, certam et infallibilem constare veritatem, adeoque ipsa non minus quam revelata in Scripturis et traditione dogmata, fide esse tenenda. Hoc verò dogma, Beatissime Pater, quod ab omnibus antiquis recentibusque theologis peræquè damnatum est, ex decessoris vestri Constitutionibus, iidem qui illud invexerunt, temerè stabilire nitebantur. Huic malo ut occurrerent prædicti episcopi, positam huius manifestissimum errori doctrinam communissimam siniū ac certissimam, in Mandatis suis exposuerunt; humana nimis rūm nec divinitus revelata facta non omnimodā et infallibili certitudine ab Ecclesiâ definiiri, adeoque in ejusmodi rebus nihil aliud ipsam à fidelibus exigere, quam ut sua de creta reverenter, ut par est habeant. »

Addunt novemdecim præsules, hanc doctrinam à cardinalibus Baronio, Bellarmino et Pavlicino assertam et traditam fuisse; tum hæc subjungunt : « Ita sentire si criminosum existimetur, non hoc proprium ipsorum, sed omnium nostrum, imò totius Ecclesiæ crimen fuerit. » Clara sunt hæc et aperta, ex quibus constat non potuisse ignorare Clementem IX, genuinam quatuor episcoporum doctrinam circa sufficientiam religiosi silentii: attamen eos ad pacem et communionem admisit; ergo, etc. Respondeo 1º, dictam epistolam immiterò nobis opponi, 1º quia tum Romæ, tum in Galliis improbata fuit; Romæ quidem, ad hanc enim nihil rescripsit S. pontifex, atque ubi primùm eam accepit, nova direxit Brevia ad ordinandam et perficiendam quatuor episcoporum item; pariter in Galliis promovente regio oratore D. Talon, supremi senatus edicto 19 martii 1668, suppressa fuit simillima quam iidem novemdecim episcopi ad regem direxerant epistola.... 2º Motivum et fundamentum pacis non fuit illa epistola, imò potius suasio novarum procellarum, uti constat ex mox dicens.... 3º Non hic potissimum inquiritur quid reverà verbis laudatis expresserint aut exprimere voluerint novemdecim episcopi; sed quid in iis expressum intellexerit S. pontifex; quidve se iis intellexisse publicè significaverit; porro,

quidquid sit de legitimo hujuscem epistolæ sensu, certum est ipsum verba adducta non intellexisse de religiosi silentii sufficientiâ respectu damnati sensus Janseniani, uti mox demonstrabimus; et etiamsi ita intellexisset, privatam suam mentem nusquam authenticè declaravit; ergo.

Respondeo 2º, novemdecim episcopos laudatæ epistolæ loqui de factis merè historicis et personalibus; facta et enim de quibus loquuntur, vocant *quotidiana ac merè humana*; aiunt opinionem de infallibilitate Ecclesiæ in hujusmodi factis esse *novum et inauditum dogma, ab omnibus antiquis recentibusque theologis peræquè damnatum*; denique eamdem sententiam veluti *manifestissimum errorem* exhibent, cui *universa contradicit Ecclesia*; atqui hæc omnia secundum naturalem et obvium sensum duntaxat referuntur ad facta merè historicæ et personalia, non autem ad facta propriè dogmatica; ergo, etc. Etverò, quis in animu inducere potuisset, novemdecim episcopos in supplici et obsequiosâ ad S. pontificem epistolæ ausos fuisse tam atris coloribus depingere opinionem infallibilitatis Ecclesiæ in factis dogmaticis, quam ignorare non poterant à plerisque episcopis Gallicanis, à cardinalibus et theologis Congregationum romanorum, ab ipso denique S. pontifice ejusque decessoribus Innoc. X et Alex. VII disertè fuisse propugnatam?

Respondeo 3º, novemdecim episcopos questionem non movere de assensu debito factis dogmaticis ab Ecclesiâ definitis, sed de motivo illius assensus; utrum scilicet fide divinâ debate quisque intellectum hisce definitionibus subiecere. Patet autem hunc fuisse novemdecim episcoporum scopum, 1º ex ipso epistolæ contextu; *adèoque ipsa (facta) non minus quam revelata in Scripturis et traditione dogmata, fide esse tenenda*. Quid clarius? loquuntur de factis perinde credendis ac revelata in Scripturis et traditione dogmata; atqui fides hujusmodi procul dubio divina est; ergo, etc..... 2º Ex subjectâ materiâ. Scilicet manifestè hic respi ciunt novemdecim episcopi ad theses paucis antea annis Parisiis publicè propugnatas die 12 decembris 1661, de dogmatico Jansenii facto fide divinâ credendo, adversus quam doctrinam velut hæreticam, impiam, ac totius religionis eversivam statim insurrexerant Janseniani..... 3º Idem variis in locis disertè testatus est D. de Mont-Gallard episcopus S. Pontii, solus ex illis novemdecim superstes hujuscem seculi initio, cum questio denuò fuit agitata, qui proinde

solus potuit eorum mentem legitimumque epistole sensum explanare ; sic autem loquitur epistolâ scriptâ anno 1706 ad illustrissimum archiepiscopum Cameracensem quae refertur tom. 3 Casus conscientiae , pag. 294 : « Les vingt-trois évêques écrivent que des faits non révélés ne pouvaient pas appartenir à la foi , et qu'on n'était pas obligé de les croire avec la même certitude que les dogmes..... Ce fut là, monseigneur, notre unique vue. » Ibidem pag. 324 : « Les vingt-trois évêques n'avaient d'autre intention précise dans tout ce qu'ils ont fait et écrit là-dessus, que d'exclure la nécessité de la foi divine pour les décisions de l'Eglise sur les faits non révélés, qui était alors le système de M. de Marca. » Rursus pag. 348 : « M. de Péréfixe ayant déclaré, comme il avait fait dans son Mandement avant que nous écrivissions nos lettres au pape et au roi, qu'on ne devait avoir qu'une foi humaine et ecclésiastique sur le fait de Jansenius, nous n'avions garde de parler de sa doctrine ; aussi, loin que l'on puisse trouver un mot dans toute ce que nous avons écrit, qui la combatte, les quatre évêques déclarèrent dans leur lettre au pape, qu'on la soutenait par de bonnes raisons. » Ex iis clarè liquet id unum intendisse novemdecim episcopos , nempe ut eam explodherent doctrinam quæ divinam pro factis perindè ac pro jure fidem exigeret.

Respondeo 4º, quidquid sit de genuino ac legitimo hujuscem epistolæ sensu, summum pontificem spectatâ præcedenti novemdecim episcoporum loquendi et agendi ratione, non debuisse judicare ipsos internam circa factum Jansenii adhæsionem impugnare voluisse. Namque 1º, illustriss. de Gondrin archiepiscopus Senensis qui novemdecim episcoporum agmen ducebat, egregia dederat anno 1656, ut antea vidimus, interni ac sinceri obsequi circa definitionem facti testimonia; quin et anno 1661, sua faciens ipsissima formularii cleri Gallicani verba in Mandato die 18 junii dato declaraverat : « que les cinq Propositions sont hérétiques et condamnées dans le sens de Jansenius , et que ce sens n'est pas celui de S. Augustin. » Hæc autem publica sinceri obsequi testimonia nota profecto et explorata erant S. pontifici ; hincque haud aigrè consensit ipsum unum esse ex pacis mediatoribus..... 2º Plerique omnes è novemdecim episcopis adfuerant ac subscriderant comitiis cleri Gallicani, in quibus definitum est quinque Propositiones esse damnatas

in sensu Jansenii, et à quoemque in eo sensu esse damnandas ; formulam iis in comitiis institutam promulgaverant, ipsiusque puram ac simplicem subscriptionem Mandatis publicis imperaverant.... 3º Nullus eorum in novis pro subscriptione formularii Alex. VII Mandatis in lucem editis , restrictionis vel distinctionis usum approbaverat ; porrò, vel ipsis fatentibus Jansenianis, praesertim in lib. cuius titulus : *De la signature du Formulaire*, subscriptio simpliè exhibita et imperata, secum trahit obligationem ad internum assensum circa factum in formulario contentum ; ergo, etc.

Cùm ergo in suâ epistolâ disertè testantur novemdecim episcopi , se in eâdem sententiâ versari quam quatuor episcopi in suis publicis Mandatis docuerant, spectatâ priori agendi et loquendi ratione, cui etiamnum se firmiter inhaerere significabant dicti novemdecim episcopi; prudenter existimare debuit S. pontifex, aut ipsos non probè assecutos fuisse mentem quatuor episcoporum, aut benignâ et benevolâ interpretatione ipsorum Mandata ad rectum sensum adducere conatos fuisse , ea explicando vel de factis merè personalibus, vel de factis dogmaticis fide divinâ credendis ; quam divinam fidem viginti tres episcopos duntaxat excludere voluisse, testatur multoties episcopus S. Pontii locis antea laudatis.

Objicies 5º : Motivum ac fundamentum pacis quatuor episcopis concessæ, fuit episcopi Catalaunensis declaratio die 4 decembris anni 1668; porrò, declaratio illa contracta est et accurata expositiō doctrinæ in actis verbalibus quatuor episcoporum contentæ. Tres sunt veluti partes hujuscem declarationis; in priori, exprimitur sincerum obsequium quod quatuor episcopi definitioni juris exhibuerunt ; in alterâ, clarè ac dilucidè exponitur eorum doctrina circa sufficientiam religiosi silentii ; in tertîa tandem, ex perfectâ doctrinæ verbalium notitiâ testatur illustriss. Catalaunensis episcopus, expressam in verbalibus doctrinam omnino conformem esse, tum præsentis declarationis, tum novemdecim episcoporum doctrinæ; non potuit ergo Clemens IX, post acceptam hanc declarationem, ignorare veram quatuor episcoporum mentem in eorum actis verbalibus expressam.

Hæc sunt propria declarationis verba : « Ils ont condamné et fait condamner les cinq Propositions avec toute sorte de sincérité , sans exception ni restriction quelconque , dans tous les sens que l'Eglise les a condamnées.... et quant à l'attribution de ces propo-

sitions au livre de Jansenius, évêque d'Ypres, ils ont encore (les quatre évêques) rendu, et fait rendre au S.-Siège toute la déférence et l'obéissance qui lui est due, comme tous les théologiens conviennent qu'il la faut rendre au regard des livres condamnés, selon la doctrine catholique soutenue dans tous les siècles par tous les docteurs, et même en ces derniers temps par les plus grands défenseurs de l'autorité du S.-Siège, tels qu'ont été les cardinaux Baronius, Bellarmin, Richelieu, Pallavicin, et les Pères Petau et Sirmont, et même conformément à l'esprit des Bulles apostoliques, qui est de ne dire, ni écrire, ni enseigner rien de contraire à ce qui a été décidé par les papes sur ce sujet. Denique sit concludit dictus Catalaunensis præsul : Nous déclarons et certifions, qu'ayant eu communication et connaissance particulière des sentiments des quatre évêques, et de ce qui est contenu dans leurs procès-verbaux, la doctrine qui est contenue dans cet écrit est entièrement conforme à celle desdits procès-verbaux, et qu'ils ne contiennent rien de contraire à cette doctrine. C'est aussi ma croyance et celle des dix-neuf évêques qui ont écrit à sa Sainteté. Hanc autem declarationem per tres hebdomades in congregatio ne speciali à S. pontifice eum in finem indicata, maturè expensam fuisse, observant anonymi sæpius citati; ita requirente Andegavensem episcopo, disertè testatus est Catalaunensis episcopus anno 1674, die 15 decembris; ergo, etc.

Respondeo 1°, eodem prorsus modo expoundam esse declarationem episcopi Catalaunensis et novemdecim episcoporum epistolam; ita ultrò fatentur Janseniani, idque ex posterioribus declarationis verbis modò adductis apertè colligitur; at qui novemdecim episcoporum ad S. pontificem epistola de factis merè personalibus intelligenda est, aut de factis dogmaticis fide divinâ credendis, ut mox demonstravimus; ergo, etc.

Respondeo 2°, non hic quæstionem esse de proprio ac naturali laudatæ declarationis sensu; sed quæritur quomodò eam intellexerit aut intelligere debuerit S. pontifex, præcipuè quoad secundam partem, quæ est de attributione quinque propositionum libri Jansenii; porro contendimus S. pontificem dicta verba intelligere debuisse de attributione quinque Propositionum libri Jansenii, non quidem quoad sensum, quasi existimaverit quatuor episcopos noluisse pro hæreticis agnoscere quinque Pro-

positiones in sensu Jansenii; sed duntaxat de attributione quoad verba grammaticalia omnino eadem vel synonima, vel quoad internum Jansenii sensum, etc., uti exponit card. Rospigliosius; ita autem sensisse Clementem IX varia demonstrant.

1° Id colligitur ex primâ parte declarationis, in quâ expressè habetur quatuor episcopos damnâsse quinque Propositiones cum omni sinceritate, absque ullâ exceptione aut restrictione, in omnibus sensibus in quibus ab Ecclesiâ damnantur; atqui in solo sensu Jansenii eas damnaverat Ecclesia, de illo solo quæstio movebatur; ergo, nisi aliquid fraudis artificiive in quatuor episcopis et tribus pacis mediatoribus suspicatus fuisset Clemens IX, non potuit quin posteriora declarationis verba benigno sensu interpretaretur de merâ attributione quoad verba, vel quoâ i internum animi sensum. Et verò, quo jure adversarii primam declarationis partem ex secundâ exponere conantur; ita et nos, et quidem meliori jure, secundam ex primâ exponimus, ut amplius constabit ex dicendis.

2° Idem eruitur ex Relatione card. Rospigliosi n. 161, ubi sic loquitur: « curæ erat in summâ pontifici ritè cognoscere, quid tandem continerent declarationes ille actis verbalibus additæ. Si enim nihil ibi affirmatum fuisset præter quâm posse pontificem falli in quæstionibus de facto, prout supra n. 155, explicavimus (id est, de facto merè personali, vel grammaticalí, ut postea ostendemus), prudenti rem dissimulatione suppressam existimabat; sin verò asseruissent episcopi nolle se pro hæreticis agnoscere quinque Propositiones in sensu Jansenii, quemadmodùm ab apostolicâ Sede fuerant damnatae; id sanè nullatenus ferre, neque in re tanti momenti quidquam connivere, quinimò acerrimè obviâm ire statuerat. » Teste igitur cardinale Rospigliosi, nusquam quatuor episcopos ad pacem admisisset Clemens IX, si intellexisset eos nolle pro hæreticis habere quinque Propositiones in sensu Jansenii; cùm igitur ad pacem eos admiserit; necessariò dicendum est eum ex declaratione non intellexisse, quatuor episcopos noluisse pro hæreticis agnoscere quinque Propositiones in sensu Jansenii.

3° Romæ nomine facti nihil aliud intelligebatur quâm factum personale. Clarissimè id constat ex numeris 155, 154, 155, etc., citatæ Relationis card. Rospigliosi: « Tres omnino quæstiones, inquit, de Jansenii in quinque

Propositionibus sensu incidere poterant. Prima , quenam illius occulta mens et cogitatio fuissest , quibusque signatè verbis quinque Propositiones ille expressisset.... haec quæstio intra facti limites se tenet ; quam doctiores propterea negant definitionibus fideli divinæ subjectam..... Secunda quæstio esse posset , quid tandem ex nativâ suâ vi et proprietate significent verba Jansenii in suo *Augustino?* quæ..... continent controversiam non merè de facto , at de jure . » Addit n. 57 et 58 , tertiam institui posse , utrum nempe doctrina Jansenii sit hæretica vel catholicæ ; hancque etiam quæstionem ad jus non ad factum evidentissimè referri , ibidem observat.

Ex hâc quæstionum distinctione et expositione manifestum est Romæ tunc temporis nomine facti intellectum fuisse factum personale , prout exponitur in primâ quæstione ; factum verò doctrinale , in quo agitur de sensu textûs dogmatici , ipsiusque orthodoxyâ aut hæreticitate , ad jus revocatum fuisse ; non mirum itaque si Clemens IX , juxta morem tunc Romæ receptum , episcopi Catalaunensis declaracionem interpretatus fuerit de factis merè personalibus , non verò de factis dogmaticis quæ ad jus à Romanis revocabantur.

Adeò certum est distinctionem juris à facto fuisse intellectam de facto personali aut grammaticalî , ut Pater Liberius de Jesu , carmelita Discalceatus Romæ theologiae professor in collegio de *Fide propugnandâ* studiorum moderator , à Quesnell . laudatus epistolâ episcopi ad episcopum , notionem hanc tanquam indubiam obtrudat tom. I operis cuius titulus : *Controversiae dogmaticæ adversus hæreses*. Eo in libro Protestantij Jansenianorum reluctantem objiciunt , sic respondet : « Theologi qui Jansenistæ dicuntur , cum omni humilitate subjiciunt se R. pontifici in damnatione quinque Propositionum , prout sonant , et secundum quæstionem juris , sed audiri postulant in quæstione facti ; an videlicet illa reperiantur in libro Jansenii de verbo ad verbum , et an in eo sensu intellexerit Jansenius : porrò , in quæstione facti apostolica Sedes non admittitur infallibilis judex . » Ita hic theologus apud Quesnell. , ubi attributio quinque Propositionum libro Jansenii quoad verba omnino eadem , aut quoad intentionem personalem , quæstio facti nuncupatur.

4º Non alia fuit celeberrimorum cleri Galliani comitiorum in causâ Jansenii , facti notio ;

attributio quinque Propositionum quoad sensum et doctrinam in iis expressam libro Jansenii , ab iis comitiis non ut mera facti , sed ut vera juris quæstio constanter habita est.

In comitiis anni 1654 , sie loquuntur præsules nostri in suâ ad Innocent. X epist. 28 martii : « E veteri fidei deposito , eujus custodia cathedrae Petri à Christo concredita est , partem adimere tentant..... quinque etenim Propositiones decretò illo proscriptas , damnare se quoque profitentur , sed alio planè sensu quam qui à Jansenio traditus et explicatus est . » In Comitiis anni 1656 , in epist. ad Alex. VII , de Jansenianis quinque Propositiones Jansenii libro abjudicantibus , sic iterum loquuntur præsules Gallicani : « Ad facti quæstionem controversiam deducere nituntur , quas ingeniorum versutias verâ prudentique verborum complexione infregit Breve apostolicum ; quod tricis illis syllabarum ad umbrabiles scholarum disputationes relegatis , decisionisque auctoritate ad juris quæstionem restrictâ , doctrinam Jansenii , quam opere suo explicuit , in propositionum confixarum materia , pontificiâ Constitutione damnatam fuisse declarat . » Audis tricas syllabarum quæstionem facti appellari , juris verò quæstionem restringi ad damnationem doctrinæ quam Jansenius in opere suo explicuit. Eamdem omnino juris et facti notionem tradunt comitia an. 1660 , 1661 , 1663 , etc.

Hinc celeberrima Jansenismi Relatio jussu comitiorum anni 1656 edita , ab his et sequentibus comitiis solemniter approbata , de Constitutione Innocentii X loquens , sic habet : « Les termes (de cette Constitution) sont conclus en telle sorte , qu'ils font voir que la force des décisions tombe sur la question de droit , c'est-à-dire , sur la condamnation des opinions que cet auteur enseigne dans son livre intitulé *Augustinus* , sur la matière contenue dans les cinq Propositions , » etc. Cùm ergo hæc esset tum Romæ , tum in Galliis facti et juris notio , non mirum si R. pontifex declarationem exposuit de attributione quinque Propositionum , non quidem quoad sensum et doctrinam , sed quoad verba duntaxat aut intentionem personalem.

5º Reipsà Janseniani , ut mox ex Gallicanis præsulibus audivimus , ad tricas syllabarum controversiam deducere conabantur , hoc est , an verba , aut eadem omnino , aut planè synonyma extarent apud Jansenium ; hinc Pascalius epist. 17 , ait quæstionem hanc solis oculis dirimi

posse , eos solos judices esse debere , atque ipsos convincingendos esse , ostendendo in libro Jansenii verba quae in eo extare dicuntur ; quin et ipse jam citatus Præfationis apologeticæ auctor pag. 86 et 87 , contendit , juxta definitionem summorum pontificum quinque Propositiones dicas esse extare in libro Jansenii quoad ipsa verba , et secundum eamdem grammaticalem significationem . Sic ille ratiocinatur : « Le formulaire d'Alexandre VII dit positive ment « 1e, que les cinq Propositions condamnées par Innocent X sont extraites du livre ; c'est le sujet de la première décision ; et 2e, que ces propositions extraites sont condamnées dans le sens de l'auteur ; ce qui fait la matière de la seconde décision ; or , il est évident que la première est inutile , si ce pape n'a pas voulu dire que les propositions ne sont pas grammaticalement dans le livre ; la seconde suffisait , s'il a seulement voulu marquer que le sens des propositions y est , et que c'est celui qui est condamné par Innocent X. Le pape a donc voulu dire l'un et l'autre. » Et paulò post : « Que l'on tourne et retourne tant que l'on voudra ces paroles , on ne pourra jamais empêcher qu'elles ne signifient que les cinq Propositions sont en propres termes dans Jansénius , d'où l'on dit qu'elles ont été extraites , qu'elles ont le même sens dans les cinq Propositions et dans le livre , et que les paroles qui sont les mêmes , ont et présentent aussi le même sens. C'est tout cela qui a été défini par Alexandre VII. » Prudenter ergo existimare potuit Clemens IX , quatuor episcopos locutos fuisse de hujusmodi attributione quoad verba , vel eadem , vel synonyma .

Jam verò attributio propositionum quoad verba omnino eadem , vel synonyma seu grammaticaliter æquipollentia , plurimum differt ab attributione quantum ad sensum duntaxat , quam solam definit Ecclesia. Ad priorem requireretur ut verba ipsa propositionum , aut alia planè idem significantia in libro Jansenii continerentur ; eo modo quo ista propositio : *Interiori gratiæ Christi nunquam resistitur* , in hâc propositione continetur : *Interior Christi gratia suo nunquam frustratur effectus* ; ad posteriorem verò attributionem sufficit quod ex variis libri principiis ac propositionibus idem dogma eliciatur ; sicut dicta propositio : *Interiori gratiæ Christi nunquam resistitur* , colligitur ex his Jansenii principiis : *Nulla est propriæ dicta Christi gratia , nisi delectatio cœlestis* ;

modus agendi delectationis relativus est , seu per gradus ; delectatio superior necessariò vincit inferiorem . Respectu prioris attributionis , circa quam nihil pronuntiavit Ecclesia , religiosum duntaxat silentium à quatuor episcopis exhiberi consensit S. pontifex ; nusquam verò respectu posterioris .

6° In hâc benignâ doctrinâ quatuor episcoporum expositione firmabatur Clemens IX , tum ex posteriori agendi et loquendi ratione horumce quatuor episcoporum de quo diximus inter probationes... tum ex ultimis citatae declarationis verbis , in quibus episcopus Cata-launensis enjus fides suspecta non erat S. pontifici , quique purè ac simpliciter subscriperat formulario cleri Gallicani , disertè asserit se idem sentire cum quatuor episcopis... tum maximè ex epistolâ illustriss. Harlei , quâ potissimum motus fuit ad pacem concedandam , teste card. Rospigliosi in Relatione .

Etverò declaratio simul cum epistolâ illustriss. Harlei præponderabat in mente R. pontificis rumoribus divulgatis , juxta ipsummet fragmentum Relationis à Quesnello laudatum ; sed rumores divulgati non erant nisi de factâ distinctione juris à facto dogmatico ; ergo videbantur R. pontifici declaratio et epistola exsullare hos rumores .

Robur istius argumenti sensit D. du Vauel , unde Quesnello suadebat ut supprimeret articulum istum Relationis cardinalis nepotis quam laudaverat ; verū præterquam quod jam res infecta esse non poterat , extabat aliunde Breve ad quatuor episcopos idem significans , alioquin nec probare potuissent Clementem IX vidisse hanc declarationem .

7° Denique , quod ritè observandum , in secundâ declarationis parte , de quâ hic quæstio , mentio non sit de attributione quinque hæresum , nec sensu quinque Propositionum , nec etiam facti in formulario expressi , quemadmodum in verbalibus quatuor episcoporum actis legebatur , sed purè ac simpliciter de attributione quinque Propositionum libro Jansenii ; porrò hæc loquendi ratio suâpte naturâ congruentius significare videtur , propositiones quoad ipsissima verba , aut saltem æquivalentia ac synonyma , eo in libro reperiri .

Ex his omnibus manifestè patet , debuisse aut saltem prudenter potuisse S. pontificem secundam declarationis partem , de facto mere personali interpretari ; idque sive habeatur ratio contextus ipsiusmet declarationis ; sive recepta tunc temporis Romæ et Parisiis facti

notio, sive denūm extrinseca spectentur card. Rospigliosi, illustriss. Harkei, aliorumque testimonia.

Respondeo 3°, hic recurrere supra adductas solutiones. 4° Clemens IX, pacem concedendo quatuor episcopis, puram ac simplicem subscriptionem ab ipsis exhibitam fuisse, in authenticis pacis instrumentis clare significat; nec aliā ratione pacem fuisse concessurum ibidem declarat; utrumque apprimē noverunt quatuor episcopi, nec tamen ulla tenet reclamārunt; ergo, etc... 2° Hypothesis adversariorum ipsis omnino inutilis, Clementi autem IX meritissimo pontifici plurimum injuriosa; tum quia splendidi mendacii reus constitueretur: publicē enim et in facie Ecclesiae, idque in re gravissimi momenti, testatus fuisse, cuius contrarium pro certo tenebat; tum quia totius Ecclesiae legem, cuius exceptionem urgere debuisset, infringere attentasset... 3° Quidquid sit, Clemens XI, applaudente universali Ecclesiā, religiosi silentii sufficientiam, solemnī Decreto *Vineam Domini*, etc. an. 1705, confixit. Verū de his consule quae supra dicta sunt conclus. tertiā.

His addunt nonnulli cum illustriss. S. Pontii episcopo antea citato, quatuor episcopos secundā declarationis parte merū ceterū silentium obtulisse, quod nollent facta etiam dogmatica in articulos fidei ab Ecclesiā erigi posse; non autem quod Jansenii factum insciarentur, ipsique quamecumque, etiam ecclesiasticam fidem denegandam esse contendenter; vide quae diximus responsione tertiā ad secundam objectionem.

Instabis 1°: Publica quatuor episcoporum Mandata, aliaque plurima Jansenianorum scripta Romæ expensa ac damnata, distinctè quæstionem facti exprimebant, eamque restringebant ad attributionem hæretici sensū Jansenii libri; nec id potuit ignorare S. pontifex; non debuit ergo nec prudenter potuit secundam declarationis partem de facto merē personali interpretari.

Respondeo negando conseq. Namque 1°, plerumque etiam nomine facti, Janseniani factum merē personale intellexerant, ut supra ostendimus; quin et eo sensu in præsenti controversiā accipi, disertè testati fuerant præsules Gallicani tum epist. ad Alex. VII, anno 1656, tum in suā Relatione antea laudatā. 2° Gravissima momenta superiū adducta summo pontifici persuadebant, quidquid antea dixissent quatuor episcopi, tandem eō adductos

fuisse, ut factum Jansenii circā quod silentium religiosum sufficere contendebant, restringerent ad factum merē personale.

Instabis 2°: Censura librorum haud dubiē revocatur ad factum doctrinale; atqui in dictā declaratione debitum Ecclesie circa libros pronuntianti obsequium, ad merū silentium restringitur, ut scilicet nihil scribatur, doceaturve adversum; hancque esse cardinalium Bellarmini, Baronii, Richelii et Palavicini ibidem asseritur, quos quidem cardinales circa facta dogmatica unicē silentium exigere, duodecim ab hinc annis perpetuō clamitabant Janseniani; ergo, etc. — Respondeo 4°, recurrere inox adductas solutiones; 2° censura librorum ut plurimū sit cum appellatione auctorum, vel cum attributione quarundam propositionum libris damnatis, adeoque factum personale includit: ergo nihil obstabat quomodo hæc declarationis verba, de factis personalibus intelligeret Clemens IX.

Quod additur ex cardinalibus Bellarmino, Baronio, etc., magis nocet adversariis quād ipsis faveat; tum quia de solis personalibus factis locutos fuisse, alibi demonstrabimus; tum quia, quod in praesentiarum sufficit, teste card. Rospigliosi citatæ Relationis n. 133, certum est Romæ horumce cardinalium doctrinam de hujusmodi factis expositam fuisse.

Instabis 3°: Si acta verhalia quatuor episcoporum vidisset Clemens IX, hosque nihilominus episcopos ad pacem admisisset, procul dubio eo ipso religiosum silentium approbasse censendus fuisse; atqui, in declaratione silentium illud non minū disertè exprimitur quād in verbalibus; ergo, etc. — Respondeo negando min.; plurima enim sunt verbalia inter et declarationem discrimina, quae benignam de factis personalibus interpretationem à verbalibus penitus excludebant. 1° In his postquam quatuor episcopi declararunt quinque Propositiones damnandas esse in eo omni sensu quem Ecclesia proscripsit, mox excipiunt sensum illum quem vocant *doctrinam SS. Augustini et Thomæ de gratiâ ex sese efficaci*; atqui notum erat sensum illum in stylo Jansenianorum, ipsummet esse Jansenii sensum de gratiâ relativè per gradus necessariò victrici; ergo, etc... 2° In iisdem verbalibus factum ad quod referunt silentium religiosum, non vocatur simpliciter factum, vel attributio propositionum libro Jansenii, sed nuncupatur, *factum in formulario*; porrò factum quod in formulario expressit et ab omnibus subsignari voluit Clemens IX, non

est factum personale, sed dogmaticum; nempe attributio hæretici sensus quinque Propositionum libro Jansenii... 3º In verbali episcopi Alectensis id expressè legitur, quo uno integrum silentii religiosi systema stat, nempe, *neminem vi solius auctoritatis judiciorum Ecclesiæ teneri ad assensum circa facta que respiciunt sensum auctorum aut eorum librorum*; at nihil tale habetur in declaratione; ergo, etc.

Præterea, si Verbalia vidisset Clemens IX, ex iis intellexisset novam quatuor episcoporum subscriptionem non fuisse puram et simplicem, sed relativam ad distinctionem in actis verbalibus expressam; proindeque restrictam ac limitatam; in his etenim primū legebatur dicta juris à facto distinctio; postea exscribebatur formularium; demū subjiciebantur subscriptiones; ast ex solā declaratione rem ita habere non potuit dignoscere S. pontifex.

Potuit ergo Clemens IX arbitrari quatuor episcopos primò subscriptionem puram et simplicem exhibuisse; postea verò mentem suam in actis verbalibus fusiū declarasse; et reipsa rem ita gestam fuisse narrabant epistolæ tunc temporis Romæ scriptæ, uti refertur pag. 81 Apologet. Præfationis jam citatae; hic autem posterior subscriptionis modus S. pontificem multò magis ad pacem inducere debuit, quām prior in actis verbalibus renovatus, quemque idcirco quatuor episcopi omni curā occultarunt.

Objicies 4º: Illustrissimus Harlæus Rothomagensis, postea Parisiensis archiepiscopus, in suā ad card. Rospigliosi epistolā superiùs citatā, clarissimè exponit ac approbat quatuor episcoporum doctrinam in eorum verbalibus expressam. Asserit 1º, quatuor episcopos purè ac simpliciter non subserpsisse. 2º Ecclesiam non esse infallibilem in damnatione librorum; cùm sæpius diversis temporibus proscripti fuerint, postmodùm verò approbati. 3º Ecclesiam non posse hâc in parte aliud obsequium exigere, quām quod exhibuerant quatuor episcopi, unicūm nempe religiosum silentium; manifestissimè itaque cognovit card. Rospigliosi et per eum Clemens IX, genuinam ac legitimam dictorum episcoporum doctrinam.

En epistolæ verba: « A moins de signer le formulaire purement et simplement et en aveugle, il ne se peut rien ajouter à la soumission qui est rendue par là au S. Siège (par les quatre évêques). » Et paulò post: « Hors de souscrire purement et simplement le formulaire d'Alex. VII, comme nous avons

toujours fait; pour peu que l'on vienne à expliquer ce que l'on entend par cette signature qui est ordonnée, je ne vois pas que dans les maximes de la plus sévère théologie l'on puisse exiger plus de croyance ni plus de soumission d'un évêque ou d'un autre docteur catholique.

D'autant plus que selon la pensée des plus habiles théologiens de l'Eglise, et des plus illustres défenseurs du S. Siège, tels qu'ont été les cardinaux Baronius, Bellarmin, du Perron, Richelieu et... les Pères Petau et Sirmond, l'Eglise n'a jamais cru que ses jugements soient infaillibles sur la condamnation des livres, qui souvent ont été anathématisés dans un siècle où ils faisaient du bruit, et justifiés dans d'autres où ils étaient étouffés, ergo etc.

Respondeo, mirum profectò quòd Janseniani hanc epistolam in medium producere ausi fuerint, quæ ipsis apertè adversatur, ut constat ex ante dictis inter probations; quæ autem è dicta epistolā opponuntur, de factis personalibus, aut etiam dogmaticis fide divinā credendis, exponenda sunt; neque illa, quod capitale est, pro suā æquitate ac prudentiā aliter interpretari potuit Clemens IX. Namque 1º, ex professo ibidem docet et probat illustrissimus archipræsul, stando verbis declarationis dubitari non posse quin quatuor episcopi sincerè damnaverint sensum Jansenii; atqui sincerè damnare Jansenii sensum, haud dubiè est interiùs adhærere definitioni circa dogmaticum Jansenii factum; ergo, etc... 2º Miratur Harlæus hucusque progressos fuisse Jansenianos, stupendum id vocat, atque instar miraculi; existimat ergo eò tandem adductos fuisse, ut dogmatico Jansenii facto verum et internum exhibuisserent assensum; si enim de uno duntaxat religioso silentio agatur, nec admirationi, nec jactitando miraculo locus fuisset; ut enim observat Quesnell, libro cui titulus: *Relation de la paix de Clém. IX*, tom. 2, pag. 518, ce miracle n'étoit pas nouveau, et on avoit cent fois offert cette même déclaration, ou d'autres équivalentes.... 3º Probè noverat Clemens IX, illustrissimum Harleum semper fuisse à Jansenianorum placitis maximè alienum; noverat ipsum interfuisse et simpliciter suscriptisse comitiis 1660, 1661, etc., in quibus pluries statutum fuerat unumquemque teneri ex animo damnare in sensu Jansenii, etc.; ergo.

Cum ergo asserit illustriss. Harlæus, quatuor episcopos non subscrisse pure et simpliciter,

ita loquitur per exclusionem eujuscumque explicationis aut exceptionis circa facta, non quidem dogmatica, sed personalia duntaxat, circa quæ unicè cadere expositiones quatuor episcoporum existimabat illustriss. archipræsul; similiter cùm addit, Ecclesiam non esse infallibilem in censurâ librorum, ac proinde non posse hæc in parte aliud olssequium exigere præter silentium; id intelligendum de damnatione librorum in ordine ad internam auctorum mentem, aliasque merè historicas et personales librorum vel auctorum quæstiones. Verùm de his alibi fusiùs.

Objicies 5º : Archiepiscopus Parisiensis Harduin de Péréfixe, moniales Portùs Regii ad participationem Sacramentorum admisit mense februario anni 1669, factâ subscriptione juxta declarationem episcopi Catalauensis; porrò jam ab anno 1665, à Sacramentis illas excluderat idem archipræsul, ob detrectatam puram et simplicem Alex. VII formulario subscriptiōnem; ergo, etc. Respondeo 1º, quid, quæso, hæc ad mentem Clementis IX? quid hæc ad pacem jam factam et ratam? 2º In ipso restitutiōnis Mandato revocat illustriss. archipræsul quæ supra expendimus Clementis IX verla : *Dictorum Innoc. X et Alex. VII Constitutionibus firmissimè inhærentes, nullam exceptionem aut restrictionem admissuri unquam fuisse natus;* existimavit ergo silentium quod promittebatur, non in dogmaticum factum ab Alex. VII expressè definitum, sed in personalem Jansenii sensum unicè cadere.

Eadem responsio adhibenda simili restitutiōni D. Dorat doctoris Parisiensis peractæ mense februario ejusdem anni; necnon subscriptioni quam anno 1675 exhibuit D. Vibet, quamque præsente et urgente archiepiscopo Parisiensi ratam et acceptam habuit Constantiensis episcopus.

Objicies 6º, numisma jussu Regio insculptum ut in Luparæ fundamentis includeretur, quo constat Parisis cognitum fuisse quid contineatur in verbalibus; ergo. Respondeo 1º, quæstiōnem non esse quid cognitum fuerit Lutetiae, sed quid Romæ. 2º Quid ex illo numismate extundi potest? nihil certè, nisi regem voluisse quatuor episcopos in gratiam apud R. Pontificem restituere; uti constat ex inscriptione numismatis. 3º Tandem et rex ipse tale improbarit numisma; ita testatur auctor historiæ quinque Propositionum.

Objicies 7º : Edictum Ludovici Magni datum die 30 maii anni 1676, in Castris propè Nini-

vam Flandrorum, in quo sic legitur : « La condescendance que le S.-Siège a eue avec beau coup de prudence, en admettant quelques signatures du formulaire avec quelques explications plus étendues, en faveur de quelques particuliers seulement, et pour les mettre à couvert de leurs scrupules, et des peines portées par les Constitutions, » etc. Porrò condescensus ille seu indulgentia S. pontificis, de quā loquitur edictum regium, non respicit factum merè personale; de hoc etenim ante et post pacem, unicuique licuit et etiam nunc licitum est quod voluerit opinari; non respicit etiam jus ipsum, cui sincerè et ex animo adhædere constanter professi sunt quatuor episcopi; restat ergo ut versetur circa factum doctrinale, seu attributionem sensus heretici quinque Propositionum libri Jansenii, quatenus scilicet quatuor episcopis permisit ut inter subscribendum secernerent jus à facto, huic merum silentium exhiberent.

Respondeo, imprudenter sanè Jansenianos hocce regis edictum nobis opponere, cùm ipsis directè aduersetur. Namque 1º, in eo irritum fit, prorsusque abolitur Mandatum episcopi Andegavensis datum die 6 maii ejusdem anni 1676, in quo conceptis verbis asserebatur sufficere silentium religiosum circa factum dogmaticum Jansenii, hancque fuisse Clementis IX mente; rescinditur autem Mandatum illud, tanquam adversum Constitutionibus apostolicis receptis et approbatis. 2º Inobedientiae arguitur presul ille ac violatæ pacis; eaque abuti asseritur, dūm contendit hanc in distinctione juris à facto fundatam fuisse. 3º Tandem jubetur ut nullà hujuse Mandati habitâ ratione, puram ac simplicem formularii subscriptionem exigeret Cancellarius Universitatis Andegavensis.

Hinc Quesnelli epist. ad amicum an. 1697, quam legere est in Biblioth. Regiâ, funestum vocat illud regis decretum, quo durè admodum vexatur episcopus, cijus unicum crimen erat solam disciplinæ subjectionem exigere pro facto Jansenii: addit insuper, in eo distinctionem juris à facto contrariam dici Constitutionibus apostolicis, comitiis cleri, Declarationibus regiis, atque haberi velut audax ac perniciosum facinus; demum concludit, hanc pacem funditus ruere, tum hocce sauctioris consilii decreto, tum ex praxi quâ ubique fermè exigitur subscriptio pura et simplex.

Porrò R. Pontificis condescensus cuius minimis edictum, non versatur, uti contendunt adversarii, circa factum dogmaticum, seu at-

tributionem sensus hæretici propositionum libri Jansenii, sed si gestis in causâ quatuor episcoporum et terminis citati edicti inhaeremus, videtur intelligendus de tolerantia quâ permisit pontifex quatuor episcopos subscribere cum expositione diffusa, promittendo duntaxat silentium obsequiosum pro facto, in mente Clementis IX personali vel grammaticali; dissimulare quippe circa hæc volebat R. pontifex; at circa factum dogmaticum ferre non poterat, sed obviam ire firmiter statuerat, ut antea ex card. Nepote audivimus.

Neque valet quod additur in objectione, liberum semper cuilibet fuisse de merè personali aut grammaticali Jansenii facto pro nutu suo opinari; neque circa istud quidquam à summis pontificibus fuisse usquam definitum. Namque 1º, aliud est pro libitu suo opinari circa factum merè personale; aliud distinctionem et explicationem inter subscribendum inserere: esto quòd prius licitum fuerit, certè non posterius; hæc etenim cum distinctione subscribendi licentia, plurimum haberet periculi; inde non pauci sensum Jansenii censuræ subducere tentarent, quod contigit temporibus dicti Andegavensis episcopi. 2º Quando certus quidam sensus ex libri totius consilio et serie colligitur, meritò præsumitur hunc fuisse internum auctoris sensum, nisi supponatur auctor aut ignarus, aut maligus, qui receptam verborum significationem vel ignorat, vel aliò inflectit; atqui Janseniani profectò nec inscitiae, multò minus male fidei Jansenium incusarent; ergo, etc., ac proinde non levis erat R. pontificis erga quatuor episcopos indulgentia, quòd subscribere permisisset declarando se nec personalem Jansenii sensum attingere, nec teneri quemquam ad credendum quinque Propositiones quoad verba omnino eadem aut grammaticaliter æquivalentia in Jansenii libro extare. Adde simili declaratione non obscurè innui, dubium saltem esse num personale factum definire voluerint summi pontifices, quod certè ab ipsorum mente omnino alienum fuit.

Objicies ultimò: Verisimile non est, imò impossibile unum Clementem IX ignorasse quod omnibus notum et perspectum erat; atqui jam ante completam pacem publicè evulgatum fuerat quatuor episcopos in secretis verbalibus ius inter et factum distinxisse, eosque respectu facti, unam religiosi silentii observantiam præstisse et à suis postulasse. Ita ferebant disseminati nuntii Amstelodamenses ad diem 1 novembris 1668; ita quoque expressè declarave-

rant canonici Apamienses in contestata denuntiatione facta die 22 septembri ejusdem anni; denique hoc ipsum haud dubiè ubique enarrarunt sexenti circiter viri ecclesiastici qui synodus quatuor episcoporum adfueré, et quibus nullum eā de re secretum injunctum fuerat; ergo, etc. Ita anonymi antea citati.

Respondeo: Evidenter publici rumores ferebant quatuor episcopos distinxisse jus inter et factum: verū præterquam quòd ex illis rumoribus certò dignosci non poterat, quid illi nomine facti intellexissent, non debuit S. pontifex in re tanti momenti extrinsecis illis relationibus fidem adhibere, nec inceptum pacis negotium abrumpere; ad summum novas inquisitiones, novasque declarationes exigere debuit ab iis qui negotium illud tractabant, idque revera præstitit, et obtinuit testimonia quatuor episcoporum supra memorata, quibus postea accessit declaratio episcopi Catalaunensis, neonon illustriss. Harlæi epistola; ex his authenticis instrumentis judicavit Clemens IX, non autem ex incertis illis nuntiis, quibus ab omnibus levissima habetur fides.

Huic nostræ responsioni omnino consentit cardinalis nepotis Relatio numeris 149, 150, imprimis 163, ubi conceptis verbis asserit, «cū sum fuisse pontifici, ex declaratione episcopi Catalaunensis.... ex legitimâ fide quam quantum episcopi fecerant nuntio, suæ in sancti ciendâ adjectis nominibus formulâ sinceritatis; èque loculentis D. Lionæ, et archiepiscopi Rothomagensis, aliorumque testimoniorum argumentum constari longè usquequaque validius contrario quovis rumore, quem de actis verbalibus incerti libelli et privatæ dissipatione litteræ. Quapropter tum regiae vocis pondere subnixum, tum prædictorum auctorum perquam gravibus et repetitis testificationibus inductum non potuisse jam diutius ambigere de plenâ episcoporum obedientiâ et sincero in admittendâ formulâ animo, eosque ideo in suam gratiam restitutendos duxisse. »

Leve est quod in objectione additur de canonorum Apamiensium protestatione; namque fatetur ipsem auctor apologet. Præfat. pag. 66 et 67, non ab omnibus, sed à quatuor duntaxat Apamiensibus canonicis factam fuisse; additque, neque ex hoc scripto, neque ex ullo a'io instrumento probari posse hanc Romæ denuntiatam fuisse.

Quod spectat ad alios viros ecclesiasticos qui synodus adfuerant, 1º cùm nullum exemplar

aetorum verbalium habuerint, sed post simpli-
cem eorum lectionem subscriperint, vix illi
accuratè ac distinctè referre poterant ea quæ
in actis illis continebantur; aut saltem gravis
esse poterat suspicio, eos verum et germanum
sensum non omnino assecuratos fuisse; 2º pro-
sunt falsum est quod fert objectio, nullum ipsis
secretum injunctum fuisse; si enim ita esset,
quid tot susceptæ molitiones ne verbalia cui-
quam communicarentur? Ut quid quatuor
episcopi tantâ curâ effecissent ut ad synodos
non vocarentur ii quorum fides ipsis suspecta
videbatur? Ut quid denique episcopus Alec-
tensis epist. a D. de S. Laurens datâ die 14
octobris 1668, adeò sollicitè sese purgat ab eo
quod ipsi impositum fuerat, nempe quod evul-
gari permisisset quæ in suâ synodo gesta fue-
rant? Haec latè prosequitur auctor historiæ
quinque Propositionum tom. 2 recentioris editionis
pag. 186, 187 et sequentibus.

Cæterum quanquam evidentissima sint quæ
hucusque adduximus ad demonstrandum cogniti-
tam non fuisse à Clemente IX clandestinam
quatuor episcoporum in suis verbalibus juris
à facto distinctionem; atque adeò nullatenus à
pontifice approbatum fuisse religiosum, ut vo-
cant, silentium; aliud tamen, et quidem ur-
gentius ad hominem hic occurrit argumentum
desumptum nempe ex præcipnorum Jansenis-
tarum consensu, qui in suis privatis ad amicos
colloquiis et epistolis candidè confessi sunt,
nihil incertum ac dubium magis quām quod
ipsi palam, velut certissimum et indubitatum
nobis perpetuò obtrudunt.

Eam in rem instar omnium audiatur D. du
Vaucel alias Valloni, Romæ Jansenianorum
actor, cui proinde ipsorum sensa apprimè nota-
erant; in hæc verba scribit ad Quesnell, die 2
junii 1696 : « Tout ce qu'on allègue de la paix
telle quelle, faite en 1668, ne conclut rien,
qu'en supposant qu'on a su à Rome, que la
distinction du droit et du fait était dans les
procès-verbaux des quatre évêques, de la
même manière qu'elle était dans leurs Man-
demens condamnés à Rome, et pour lesquels
on voulait procéder à leur déposition : or
C'EST CE QUE LES ACTES QUE L'ON RAPPORTÉ NE
PROUVENT PAS; surtout l'extrait du card. Ros-
pigliosi prouve plutôt le contraire. » Nihil
certè luculentins; loquitur autem fervidus ille
Jansenii defensor de eo ipso Relationis ex-
tracto quod uti maximè anthentico inservie-
rat Quesnelli pag. 604 sue Defensionis Eccle-
siæ romanæ adversus Leydeker.

Pergit ibidem Valloni, et probat ratione
quam antea attigimus, extractum illud ostendere
potius notam non fuisse juris à facto dis-
tinctionem in verbalibus expressam : « Les
certificats qu'on dit dans cet extrait devoir
l'importer sur des mémoires et les bruits par-
ticuliers, donnent l'idée que Clément IX et
son conseil n'ont point su au vrai ce que
contenaient les procès-verbaux, ou du moins
qu'ils ont fait semblant de ne le point savoir;
et que quand on dit dans cet extrait et dans
la lettre du pape aux quatre évêques, qu'ils
ont signé sincèrement le formulaire, l'on
entend qu'ils ont signé sans la distinction
marquée dans leurs Mandemens. » Nihil ite-
rūm luculentius disertâ hæc Vallonii con-
fessione, quam ab ipso sola veritatis evidētia
extorquere potuit.

Addit hanc esse non suam duntaxat, sed et
aliorum sociorum mentem; demùm suadet Ques-
nello ut suppresseret extractum, sieque con-
cludit : « Cette réflexion a paru bien solide à
M. Alberti et à Dom Luigi; et ayant lu cet ex-
trait du card. Rosigliosi, ils seraient d'avoir
que vous l'ôtassiez en faisant un carton, si
vous êtes encore à temps pour cela. » Et in
aliâ ad eundem Quesnell. epist. mense julio
ejusdem anni 1696, sic rursùs mentem suam
aperit : « Il restera toujours quelque obscurité
et quelque embarras, pour la paix de 1668,
parce qu'il ne paraît pas assez clairement
qu'on ait fait entendre à Clément IX, que
les quatre évêques ne changeaient point dans
leurs procès-verbaux la substance de leurs
Mandemens condamnés à Rome. » Narrat ibi-
dem, quām difficile fuerit Alectensem episco-
pum adducere ad subscribendum epistolæ Ro-
mam missæ, quod scilicet pravideret futurum
ut postmodum fraudis, artificiæ arguerentur
quatuor episcopi, quodque perplexis et ambi-
guis loquendi rationibus S. pontificem decepi-
sent; verba alibi laudavimus.

Ex his clarissimè liquet, ipsismet fatentibus
Jansenianis, probari non posse notum Romano
pontifici fuisse verbalium tenorem; imò potius
contrarium evinci; ergo, etc.. Atque hinc alter
Jansenianus scriptor epist. ad archiepiscopum
pag. 17, postquām multis ostendere conatus
fuit, nequidem cum expositionibus et inter-
pretationibus constitutionem *Unigenitus* ac-
ceptandam esse, sic demùm concludit : « Ce
serait le second tome des procès-verbaux de-
meurés cachés dans les grefes des quatre
évêques, qui n'ont pas empêché que leur

signature n'ait été regardée depuis comme pure et simple. Il n'est rien tel pour des évêques, et dans les matières de foi, que de marcher droit.

Juvat hic audire quid de toto hocce negotio liberiū quidem, sed ingenuè ac sincerè scripsit Jansenii panegyrista in apologiā suæ panegyreos pag. 12. Ait 1°, se desiderasse totam negotiationem istam, propter honorem virorum inelytorum, qui in illâ partem habuere, urbano silentio sepelire; dein ostendit negari non posse quin quatuor episcopi nudam et simplicem formularii subscriptionem dederint, aut saltem dedisse significaverint; postea quibusdam interjectis probat præmissam episcopi Catalaunensis declarationem omnino ambiguum, non potuisse impedire quominus subscriptio formularii habenda esset pro clarâ et evidenti affirmatione facti: « Ad hæc, inquit, dum tali declarationi immediatè subjicitur formula ab Alexand. VII concinnata, quæ nullis unquam machinis evidentissimam FACTI assertionem à se excutiet, eidemque formulæ NUDÈ SUBSCRIBITUR; quid aliud agitur quā vel declarationem ambiguam ad claram FACTI affirmationem reducere; vel si quam aliam vim habebat, contrariâ subscriptione velut convulsam, irritam ac cassam reddere? Utor canticis hæc enuntiandi periodo; quia reverâ declaratio per se considerata, facti veritatem non it inficias. »

Demum sic concludit: « Non est itaque cur nos jam tanta occupet admiratio, quod pontifices in Brevi suo gratulatorio ad episcopos memoratos rescribat: CUM NOVA ET GRAVIA ISTHINC ACCEPIMUS DOCUMENTA VERÆ AC TOTALIS OBEDIENTIÆ VESTRE, QUA ET FORMULARIO SINCEB. SUBSCRYPTIS, ET DAMNATIS ABSQUE ULLA EXCEPTIONE AUT RESTRICTIONE QUINQUE PROPOSITIONIBUS, IN OMNIBUS SENSIBUS IN QUIBUS A SEDE APOSTOLICA DAMNATÆ FUERANT, etc. At quis non obstupescat congratulationem talem à viris illustribus silente submissione recipi, si, ut par est credere, nullam facto Jansenianæ no fidem et assensionem in animo impressam gesserint? Sanè quidem qui IN OMNIBUS SENSIIBUS, IN QUIBUS A SEDE APOSTOLICA DAMNATÆ FUERANT, propositiones damnat, ille utique et illas damnat in ipso puro puto sensu à Jansenio scribente intento; nam is hactenùs solus et unicus solemnī eloquio pontificio profligatus est. » Hactenùs professus ille Jansenista, hæc in parte perfectè consentiens cum D. du Vaucel, quod scilicet ex actis Romani

missis, speciatim verò ex celebri declaratione, notum esse non potuerit R. pontifici quatuor episcopos jus à facto distinxisse, huicunque unam silentii reverentiam exhibuisse.

Ante quām huic controversiæ finem imponamus, non abs re crit colligere, atqueservatā chronologicā notā ex ordine receusere varia quæ huc usque adduximus momenta ad causam quatuor episcoporum utcumque spectantia; ex his non modica lux præsenti argumento affulgebit.

1° Itaque anno 1665, die 15 februarii, edita fuit ab Alex. VII Constitutio in quā continetur formula fidei circā quinque Jansenii Propositiones subscribenda. 2° Eodem anno, mense aprilii, in hujusc Constitutionis executionem lata est regis Christianissimi Declaratio, quæ 29 ejusdem mensis requirente oratore regio D. Talon, in supremæ curiæ tabulas perscripta est. 3° Dictæ Constitutioni purè ac simpliciter subscripsere Præsules omnes Gallicani, quatuor duntaxat exceptis, Alectensi scilicet, Bellovacensi, Andegavensi et Apamiensi, qui in suis publicis Mandatis jus à facto distinxeré. 4° Secretioris concilii decreto rescissa fuere dicta Mandata die 20 juli; simul et Romæ in librorum prohibitorum indicem relata. 5° Die 28 augusti 1667, prima quatuor episcoporum ad Clementem IX dirigitur epistola, in quâ post gratulatam ipsi supremam dignitatem, suorum Mandatorum doctrinam vindicare co[n]natur. 6° Epistola novemdecim episcoporum ad S. pontificem scripta die 1 decembris ejusdem anni in gratiam quatuor episcoporum. 7° Eodem tempore simillima ab iisdem novemdecim episcopis ad regem Christianissimum directa epistola; hæc supremi senatus judicio suppressa fuit die 19 martii 1668. 8° Die 25 aprilis 1668, quatuor episcopi eucyclicam ad cæteros Galliæ episcopos scripsere epistolam, in quâ ipsos hortabantur ut suæ causæ patrocinium susciperent; hæc 4 juli ejusdem anni sanctioris consilii placito abolita fuit. 9° Die 1 septembris ejusdem anni, secunda quatuor episcoporum ad Clementem IX epistola; in ea testantur se in exequendâ Alex. VII Constitutione, usos fuisse novâ subscriptione, quod ipsis arduum fuisse ac perdifficile declarant. 10° Synodi quatuor episcoporum in quibus edita fuere verba et præstata subscriptio; synodus Bellovacensis celebrata fuit die 14 septembris; Andegavensis die 15; Alectensis et Apamiensis die 18 ejusdem mensis; quid discriminis occurrat in his verbalibus alibi annotavimus.

Unum hic observandum, quatuor episcoporum epistole diem antiquorem appositam fuisse quam verhalibus, etsi tamen de iis mentio fiat in epistola.

11º Die 22 ejusdem mensis et anni, illustrissimi Laudunensis postea eminentiss. Estrai, tum ad R. pontilicem, tum ad card. nepotem epistola, circa quatuor episcoporum subscriptionem. Eodem die, canonieorum Apamienium denuntiatio adversus novam formularii subscriptionem. 12º Die 28 Breve Clementis IX ad regem Christianissimum circa reconciliationem quatuor episcoporum. 13º Die 23 octobris, Placitum regium ad componendam controversiam, et intentatam in quatuor episcopos item dirimendam. 14º Die 27 ejusdem mensis, regis ad quatuor episcopos epistola. 15º Mense novembri, quatuor episcoporum testimonia de sua omnimoda in subscribendo sineeritate. 16º Die 3, juxta alias 4, decembris, declaratio nomine Mediatorum formata et Romam missa, de doctrina in verbalibus expressa.

17º Die 5 ejusdem mensis, illustrissimi Harlæi ad S. pontificem de codem arguento epistola. 18º Die 19 Januarii anni 1669, Breve Clementis IX ad quatuor episcopos pro reconciliatione. 19º Eodem die et anno, aliud Breve ad tres pacis mediatores. 20º Mense februario ejusdem anni, illustriss. de Prefixe archiepiscopi Parisiensis Documentum Pastorale in gratiam monialium Portús Regii. 21º Mense martio, D. Dorat doctor Sorbonicus, parochus de Massy, oblato supplici libello quo testabatur se in omnibus adhaerere supradictæ declarationi, ab eodem archiepiscopo ad pacem admissus est. 22º Anno 1674, die 13 decembris, litteris consignata testificatio illust. episcopi Catalaunensis circa dictam nomine mediatorum declarationem. 23º Anno 1675, mense maio, D. Vibet pastor Normannus ab episcopo Constantiensi coram Parisiensi archiepiscopo ad pacem admissus est iisdem conditionibus ac paulo ante D. Dorat. 24º Anno 1676, die 6 maii, Mandatum Andegavensis episcopi de non subscribendo absque præmissâ juris et facti distinctione. 25º Decretum Ludovici Magni die 50 maii ejusdem anni, quo dictum Andegavensis episcopi Mandatum rescissum fuit.

Quæ hic ex ordine recensuimus, ex parte extracta sunt ex collectione jussu Andegavensis episcopi adornatâ an. 1677, cui titulus : *Recueil des pièces qui justifient la vérité de ce qui s'est passé dans la paix qui a été donnée... par*

Clément IX en 1668. Hæc autem collectio ab eodem episcopo Andegavensi Roman transmissa est circa an. 1678, eum prolixâ ad Innoc. XI epistolâ, sub hoc titulo : *Epistola illustriss. Andegavensis episcopi ad SS. D. Innocent. XI, pontificem maximum, PRO CLEMENTINÆ PACIS AC SUBSCRIPTIONIS EXPLICATIONE AC DEFENSIO.*

ARTICULUS IV.

De Brevibus Innocentii XII.

Cum Belgarum episcopi quedam adjecissent verba formulario ut elati adhuc determinaretur sensus prædictæ formulæ, conquerentibus multis de tali additamento, missi ex utrâque parte fuerint ad Innoc. XII deputati. Duo seripsit Brevia S. pontifex ; prium die 6 februarii anni 1694; alterum, die 24 novembris 1696. Trophæa statim decantârunt Janseniani, præsertim de primo Brevi; jure an immerito nunc expendendum.

CONCLUSIO. — Ex Brevibus Innocentii XII ad Belgij episcopos scriptis nihil prorsus colligi potest in gratiam silentii religiosi circa factum Jansenii.

Probatur 1º ex priori Brevi in quo sic legitur : « Constitutionibus Innoc. X et Alexand. VII, exemplo prædecessorum nostrorum firmiter inhärentes, easque in suo robore fuisse et esse declarantes, fraternitatibz vestris mandamus, ut contra omnes et quoscumque enjuslibet statu, gradu et conditionis existant, qui ausu temerario prædictas quinque Propositiones sic damnatas in Constitutionibus Innoc. X et Alex. VII, publicè vel privatim.... defendere præsumperint, procedatis. » Et paulo post : « Quare præcipimus, ut, quemadmodum ii qui ad juramentum adigendi sunt, illud præstare debeant sincerè, absque ullâ distinctione, restrictione, seu expositione; dammando eas propositiones ex libro Jansenii excerptas, in sensu obvio quem verba ipsa præ se ferunt, prout sensum illum damnarunt SS. pontifices prædecessores nostri », etc. Ex his sic arguo : Ille profectò sensum Jansenii à censurâ non emit, imò potius ipsum specieè damnat, qui asserit 1º, se firmiter inhärente Constitutionibus Innoc. X et Alex. VII, easque in suo robore fuisse et esse; 2º quinque Propositiones ex libro Cornelii Jansenii fuisse excerptas, sive damnatas; 3º juramentum in formulario expressum fieri debere absque ullâ distinctione, restrictione vel expositione; atqui ita disertis

verbis declarat Innoc. XII, in dicto Brevi; ergo, etc.

Probatur 2º ex altero Brevi ad eosdem episcopos dato 24 novembris 1696 : « Non sine admiratione intelleximus, inquit S. Pontifex, nonnullos in istis diæcessibus reperiri, qui verbis et calamo ausi fuerint affirmare, supradicto nostro Brevi alterataam seu reformatam esse Constitutionem Alex. VII, 16 octobris anni 1656 editam, neenon formularium ab ipsomet pronuntiatum; cum dicto Brevi utrumque specificè confirmetur, et omnino intenderimus et intendamus iisdem adhædere, et nequaquam sinere ut aliquid addatur vel dematur à predicto formulario, illud quovis modo alterando in aliquâ ejus minimâ parte, sed quod in omnibus et singulis ejusdem partibus uti mandavimus, mandamus etiam ad amissim observari. » Ex iis sic : Qui Alex. VII Constitutionem circa quinque Propositiones in sensu Jansenii damnandas specificè confirmat, neenon formularium ab eodem pronuntiatum, in quo qui subscrifit, interposito juramento declarat se quinque Propositiones ex Jansenii libro excerptas et in sensu ab eodem auctore intento, sincero animo damnare ac rejicere; qui, inquam, dictam Constitutionem et formularium confirmat, ille certè Jansenii sensum sub anathemate concludit, nec proinde ullatenus favet silentio religioso : atqui ita Innocent. X, in hoc postremo brevi; ergo, etc.

Non potuere Janseniani non fateri posteriori hocce Brevi funditus everti quidquid præsidii ae commodi ex priori speraverant; hinc ista eorum propositio n. 3, inter 127, à clero Gallicano in comitiis anni 1700, proscripta : « aliqua quam huic malo medicina attulisse videbatur Innoc. XII in Brevi suo 6 feb. 1694..... Veram mitigationem illam præsumptam non parum extenuavit Brevi 24 novembris 1696, ubi pontifex disertè negat Constitutionem aut formularium Alex. VII Brevi sua alterata aut reformata in aliquâ ejus minimâ parte. »

Probatur 3º ex Clemente XI, qui in suâ Constitutione *Vineam Domini*, etc., graviter perstringit eos qui dicta Innoc. XII Brevia *in erroris sui patrocinium*, (silentii scilicet religiosi) *advocare, temerario planè ausu, non erubescunt*: obvium autem quinque Propositionum sensum, in quo damnatas fuisse propositiones significat Innoc. XII, ibidem interpretatur Clemens XI, de ipsomet obvio sensu, quem in Jansenii libro

habent, quive ab eodem Jansenio intentus, ac à prædecessoribus Innoc. X et Alex. VII damnatus fuit; ergo, etc.

Probatur 4º ex eminentiss. de Laureâ, quem summoperè lendant, atque etiam inter suos numerare non dubitant Janseniani. Is Consulteris partes egit, eum quæstio juris et facti sub Alex. VII et Clemente IX Romæ expendebatur, et deinceps ejusdem causæ explicator fuit sub Innoc. XII. In suo autem Voto Mechliniæ typis dato anno 1697, tria docet doctissimus ille cardinalis, 1º sensum quem exprimit liber Jansenii esse objectum definitionis pontificiae : « Alexander VII, inquit, definit dogma quod exprimunt et significant verba illa quæ dicit Jansenius. » 2º Docet sensum hunc esse dogma seu veram juris questionem : « Definitio Alex. VII, ait ibidem, damnans propositiones in sensu Jansenii, reipsa est juris quæstio. » 3º Idipsum probat isto ratiocinio : « Tunc dicuntur quæstio aliqua juris, quando judicatur per conformitatem aut dissimilitatem cum jure : ast definitio Alex. VII, damnans propositiones in sensu Jansenii talis fuit; quia scilicet sensus earum contrarius est juri divino in sacrâ Scripturâ expresso; ergo pertinet ad quæstionem juris. »

Cum ergo eminentiss. ille auctor, cui, fatentibus etiam Jansenistis, optimè perspectus erat utriusque supradicti Brevis sensus, in eâ fuerit sententiâ, dicendum profectò nihil penitus erui posse ex illis Innoc. XII decretis in gratiam religiosi, ut vocant, silentii; immo potius validè impugnatur mox indicato doctissimi cardinalis ratiocinio : Merum silentium certè non sufficit circa dogma, circa veram juris quæstionem; atqui sensus quem exprimit et significant textus Jansenii, vera est juris quæstio, verum dogma; ergo, etc.

Probatur 5º ex vanitate momentorum quæ in contrarium opponunt adversarii; hæc etenim utilia omnino sunt ac nullius roboris, uti vel leviter attendenti patebit.

Aiunt 1º : Prohibuit R. Pontifex additiones archiepiscopi Mechliniensis quæ determinabant damnationem ad sensum Jansenii. — Refellitur : Quid in gratiam sui exinde eruere possint Janseniani, non video. Prohibitionis siquidem causam exponit Innoc. XII, in priori Brevi, his verbis : « Cum ad summum pontificem duntaxat pertineat sensum, quem in his propositionibus damnaverit, et ut damnatum à fidelibus credi censuerit, declarare. »

Aiunt 2º : In priori Brevi simpliciter præci-

pitur ut damnentur propositiones *in sensu obvio*, quem ipsamet propositionem verba *præ se ferunt*; ergo sensus à Jansenio intentus, in mente RR. pontificum est ipse sensus propositionum obvius, sive Jansenius eas sic intellexerit, sive non. — Refellitur : 1º mutilatur textus, sic enim legitur : « Damnandas esse propositiones ex libro Jansenii excerptas in sensu obvio, quem ipsamet propositionum verba *præ se ferunt*, prout sensum illum damnarunt SS. pontifices prædecessores nostri; » Innoc. scilicet X et Alex. VII. 2º In utroque Brevi disertè testatur Innoc. XII, *se firmiter inhuere Innoc. X et Alex. VII Constitutionibus, easque in robre fuisse et semper esse;* in posteriori verò declarat, se nullatenus velle minuere vel in minimâ parte formularium, quod integrum semper et firmum debet permanere. 3º Dicit sensum obvium propositionum esse relativum ad sensum obvium formularii; sed sensus obvius formularii est sensus à Jansenio intentus; ergo, etc.

Itaque cùm Innocent. X quinque Propositiones in sensu obvio, quem ipsamet propositionum verba *præ se ferunt*, damnatas esse pronuntiavit; id intelligendum de ipsomet obvio sensu quem in Jansenii libro habent, quem homini intelligenti, sponte et naturaliter exhibet dictus Jansenii liber, quive ab eodem Jansenio intentus meritò præsumitur; sieque significat Innoc. XII obvium quinque Propositionum in se sumptarum sensum, esse ipsummet libri Jansenii sensum quem damnavit Alex. VII. Hanc fuisse legitimam Innoc. XII mentem expressè declarat Clemens XI, Constitutione *Vineam Domini*, etc.; cuius verba paulò antè retulimus.

Aiunt 5º : In priori Brevi prohibetur *ne ullâ ratione quisquam vagâ istâ accusatione et invidiioso nomine Jansenismi traducatur*; in posteriori verò jugiter Jansenistæ dicuntur *prætensi*; quasi nulli sint, ita duntaxat dicantur. — Refellitur : Ad primum, dico detrahi posteriora Brevis verba, quæ si restituantur, nedum evanescit difficultas, sed etiam ex eo urgentur adversarii: sic enim protinus subjicitur, *Nisi prius suspectum esse constiterit aliquam ex his (Jansenii) propositionibus docuisse aut tenuisse.* Ad secundum, vox ista, *prætensi*, hic non significat fictos Jansenistas, sed eos qui ut tales prætenduntur; hoc est, denuntiantur, declarantur, deferuntur; hunc esse verum sensum, manifestè patet ex distinctione quam pontifex adducit Jansenistarum in internos seu

occultos, qui nullo actu externo se manifestant; et in externos; utrosque pontifex *prætensos* appellat; an verò externos illos, quí, ut ibidem loquitur Innoc. XII, *voce aut scriptis edunt proprios sensus apostolicarum Constitutionum sensui dissentaneos, prætensos*, id est, fictos seu falsos appellaret, quos tanec jubet ad rigorem juris puniri? Quis tam insulsam contradictionem in uno et eodem loco pontifici tribuere ausus fuerit?

Quæcumque hic diximus de utroque Brevi Innoc. XII, non illibenter admittit et amplectetur Jansenii panegyrista : « Audio, » inquit in Prologo galacto Panegyreos Jansenianæ pag. 58, « plures existere qui ut sese laueis periculose jurationis expediant, eo temporis articulo quo formularium sine restrictione ullâ jurejurando firmant, per reservationem mentis talis apud animum suum mussent, JUXTA MENTEM PONTIFICIS, hoc est, juro in formulario juxta mentem Innoc. XII, qui..... Alexandrinæ bullæ, ac formaliori inde promonati duritiem, quâ parte factum continet, mitigavit. Sed jam supra ostensum est prætextus illos speciosos per Breve 24 novembris 1696, subsecutum non obscurè rescisso esse et vanos redditos. Etenim Breve illud distinctissimè bina imperat : *nimirum et DAMNARI QUINTAE PROPOSITIONES IN SENSU OBVIO;* et damnari easdem habitu respectu obvii sensus dicti formularii; qui postremus certè obvius sensus, nisi omnium oculos configere velis, juxta receptum à totâ hominum societate loquendi morem, factum ipsum verbis vehementissimis ac splendidissimis ingerit. » Et paulò post sic prosequitur : « Atque ut omnino sincerè ac liberaliter agam, fateri compellor nequidem placuisse mihi unquam opinionem istam, quæ vel ex ipso primo Brevi 6 febr. 1694 edito..... aliquid mitigationis circa factum exculpere tentavit; semperque apud me existimavi, illud ipsum Breve facto Janseniano stabilendo potius quam diruendo favere. » Idem tradit et dilucidè ac invictè demonstrat in apologiâ dictæ Panegyreos pluribus in locis, ac tandem pag. 19 sic concludit : « Fixum igitur invictumque maneat, Janseniani factâ assertionem tum Constitutione tum formulario Alexand. VII clarissimè ac validissimè contineri. Aequè fixum invictumque maneat, eamdem Constitutionem ac formularium ab Innoc. XII SPECIFICÉ CONFIRMARI, NEQUE REFORMARI AUT ALTERARI IN ALIQUA VEL MINIMA EVIS PARTE;

« id quippe manifesta verba Brevium disertè
ferunt. »

ARTICULUS V.

De Clementis XI bullâ Vineam Domini, etc.

Ut vis argumentorum quae adversus sufficiantiam silentii religiosi ex istâ bullâ deducuntur, clarius pateat; nonnulla ex antedictis paucis hic sunt recolenda.

1º. Anno 1701, prodit per celebris conscientiae Casus, ejus hic erat primus articulus: « Virum quemdam ecclesiasticum damnare quinque Propositiones purè et simpliciter in omnibus sensibus in quibus ab Ecclesiâ propriae sunt, etiam et in sensu Jansenii eo quo *Iunoc. XII reposuit modo, Brevibus datis ad Belgaram episcopos;* » ast quantum ad questionem facti, seu attributionem illarum quinque Propositionum libro Jansenii, cumdem virum existimare, « meram silentii et reverentiae subjectionem sufficere. » En ipissima verba: « Il croit qu'il lui suffit d'avoir une soumission de respect et de silence à ce que l'Église a décidé sur ce fait. » Responsum dederunt quadraginta doctores Parisienses, « hujus ecclesiastici viri sententiam talem non esse, ut Confessarius possit ei denegare sacramentalem absolutionem nisi eam retractaverit. »

2º. Triplice decreto dictam Casus responsionem damnavit Clemens XI. Primum, *Ad perpetuam rei memoriam*, latum fuit die 12 febr. anni 1703; alterum ad regem directum fuit; tertium ad eminentiss. card. Noallium die 15 ejusdem mensis et anni.

3º. Benè multi Galliarum episcopi publicis Mandatis ac Documentis Pastoralibus adversus eamdem Casus responsionem insurrexeré, præsertimque eminentiss. Noallius die 22 februarii ejusdem anni, quo agente omnes, uno excepto, doctores quam dederant responsionem scripto revocârunt.

4º Non episcopi modò, sed et theologie Facultates stylum suum exacuèrē adversus dicti Casus doctrinam. Ita facultas Lovaniensis judicio doctrinali dato die 10 martii 1703, Facultas Duacena in suo itidem judicio doctrinali die 10 feb. 1704, ipsa denique Facultas Parisiensis die 1 septembri anni 1704, censuit, dictam Casus propositionem, qu'il suffit d'avoir une soumission de silence, pour ce que l'Eglise a décidé sur le fait de Jansénius, adversari censuræ sacrae Facultatis latæ die ultimâ Januarii anni 1656, eamque demandandam esse, nempe ut te-

merariam, scandalosam, injuriosam summis pontificibus et episcopis Galliæ, atque etiam ut preventem occasionem renovandæ ex integro Jansenii doctrinæ; etc.

5º Tot universitatum judiciis, episcoporum decretis, neenon pontificiis diplomaticis, finiri profectò debuissent controversiæ; verum non quievre Jansenii patroni; adversus pontificia præsentim decreta reclamârunt, quod moribus nostris non satis essent accommodata; hinc plurimi Gallicani antistites rege favente sumum pontificem rogârunt, ut pro eâ quâ pollet auctoritate, serpens virus reprimeret, decretriæ ac solemniter pronuntiando circa religiosi silentii insufficientiam; votis annuit Clemens XI, datâ celebri Constitutione *Vineam Domini*.

Hæc autem Constitutio dogmaticum est, supremum et irrefragabile totius Ecclesiæ judicium. Ita expressè statutum variis in comitiis cleri Gallicani; id etiam saepius declaravit rex Christianissimus, speciatim verò in responso ad postulata comitiorum cleri anni 1723, hoc certum, hoc inconcussum manere debet; ita cuncti docent episcopi qui constitutionem hanc expressè aut tacitè acceptârunt nullo prorsus reclamante: ita tenent omnes fideles; ita prædicant vel ipsimet ardentes Jansenii sectatores, unum si excipiás, feralis libelli auctorem, qui ausu nefando supremum hoc ecclesiæ judicium, huic eidem Ecclesiæ denuntiare veritus non est.

Agnoscunt itaque Janseniani bullam *Vineam Domini*, etc. velut regulam certam, infallibilem cui omnes fideles sincerum cordis et mentis obsequium præstare tenentur; ast de illius sensu, de definitionis mente disputant; voluntque indannatum adhuc remanere religiosum pro dogmatico Jansenii facto silentium. Hæc ergo sola manet quæstio tractanda, utrum nempe præfatâ bullâ merum silentium circa dogmaticum factum uti insufficientis reprobatum fuerit; seu utrum fidelis possit adhuc innoxie existimare, hereticum esse proprium ac naturalem libri Jansenii sensum.

Ex unius hujuscus quæstionis solutione reliqua pendet tota de Jansenismo controversia; cùm enim dicta Constitutio dogmaticum sit ecclesiæ judicium, si hocce decreto obsequiosum silentium, insufficientis pronuntiatum fuerit; ergo, aut homo Ecclesiæ jugum executiat necessum est, aut corde et animo damnet ipsum Janseniani libri sensum, sieque judicio saepius lato causa finita erit; ut ergo isthæ gravissimi momenti solvatur quæstio; sit

CONCLUSTO. — *Bulla Vineam Domini* decretoriè pronuntiat ac definit expressè , silentium , ut vocant , religiosum , prorsùs insufficiens esse circa dogmaticum Jansenii factum.

Palmarem istam Conclusionem efficacissimis quinque argumentis demonstrabimus. Primum desumitur ex scopo et occasione bullæ. Secundum ex ipsius tenore ac contextu. Tertium, ex judicio Gallicanorum præsulum dictam bullam acceptantium. Quartum, ex querelis defensorum Jansenii. Quintum tandem , ex vanitate effugiorum quibus nituntur ostendere se nullatenus hâc Constitutione fuisse damnatos.

PRIMUM MOMENTUM. — Clemens XI bullâ *Vineam Domini* solemniter perstringit ac damnat obsequiosum silentium in dicto conscientiae Casu expositum ac approbatum ; atqui manifestissimum est silentium illud unice circa ipsummet dogmaticum Jansenii factum versari; ergo, etc.

Minor omnino constat; tum ex ipsissimis ejusdem Casüs verbis paulò antea recensitis ; tum ex disertâ adversariorum confessione ; ita passim testatur auctor historiæ Casüs, præsertim tom. I et 6. Hinc D. du Vauzel, epist. ad Quesnell. 5 febr. 1703, asserit *subsistente conscientiae Casu evanescere Jansenismum, merumque evadere phantasma*; addit verò Quesnell, epistolâ ad eminent. Noallium quæ refertur Causâ Quesnell. pag. 412, eodem Casu damnato, illustrum Clementis IX pacem funditus ruere ; ex quibus patet dicto Casu adstrui sufficientiam silentii circa factum, quod solum admittere profitebantur Janseniani, quodque à Clemente IX probatum fuisse prædicabant ; ergo.

Major verò in quâ solâ cavillantur adversarii, pariter certissima est, multisque modis invictè demonstratur 1º ex dictis initio hujuscce articuli, quibus liquet Casüs conscientiae resolutionem propriè dictum fuisse et unicum ferendæ bullæ motivum , unicam occasionem ; 2º ex fine et concilio eorum qui romanum pontificem ad ferendam bullam induxerunt; eorum mens fuit, ut dictus conscientiae Casus, variis summi pontificis Brevibus et episcoporum Mandatis jam confixus, tandem solemní Constitutione decretoriè damnaretur; ita delarat mox citatus auctor *anonymus* tom. 6, parag. 27, his verbis : « Ils avaient principalement en vue de faire flétrir la suffisance du silence respectueux. Ils crurent donc qu'il était nécessaire de solliciter une Constitution qui fut revêtue de toutes les formes d'une décision solennelle, qui put être acceptée et publiée

» dans le royaume, et qui autorisât enfin la condamnation que plusieurs évêques avaient déjà faite des principes établis dans le Cas de conscience touchant la soumission due aux faits décidés par l'Eglise.»

Eum in finem, pergit *anonymus*, agentibus Gallie episcopis Roman missæ sunt duæ propositiones , quarum prima sic erat : « Ad obedientiam sedi apostolicæ debitam non requiritur ut quis sensum libri Janseui, in quinque famosis Propositionibus interius ut hæreticum damnet ; sed satis est, si cæ de re obsequiosum silentium teneat. » Altera verò : « Formulæ ab alex. VII præscriptæ licet sub scribere potest, qui interius non judicat Janseui libro hæreticam doctrinam contineri. » Duæ autem istæ propositiones, doctrinam Castüs manifestè exprimunt, eamque sanè illis exprimi curaverant harum denuntiatores viri aliqui sagaces nec obtusi ingenii: ergo, cum easdem proscribat propositiones Clemens XI , universâ ipsi applaudente Ecclesiâ , sequitur damnatam manere supremo et infallibili iudicio, silentii obsequiosi sufficientiam circa factum Jansenii.

5º Idem constat ex iis quæ Romæ gesta sunt, dum prædictarum pendebat examen propositionum. Nempe properantibus ad judicium censoribus, Arnaldus Deschamps, Lovaniensis Baccalaureus, tam suo quâm D. Hennebel, aliorumque plurium Lovaniensium doctorum nomine, duplex congregationi obtulit memoriale, utrumque autem habetur apud eundem anonymum loco mox citato. In primo hæc leguntur : « Consonum haudquâm videretur, si inauditis D. Hennebel et theologis Lovaniensibus, quorum causa in harum propositionum examine agitur, à sanctâ Sede ad petitionem episcoporum Galliæ, dictæ propositiones damnarentur; » in altero autem, nihil non molitur orator Lovaniensis ut duarum damnationem propositionum avertat, quia, ipso fatente, eodem iudicio proscripta manere debebant et doctrina et scripta horumce Lovaniensium theologorum; sed hi pro solâ militabant sufficientiâ silentii obsequiosi circa factum Jansenii, hæc unica doctrinæ illorum summa; ergo, cum nonobstantibus memorialibus damnatae fuerint propositiones Constitutione *Vineam Domini*; damnata quoque fuit, ipso fatente Jansenianorum oratore, sufficientiâ silentii religiosi pro facto Jansenii.

6º Idem rursus constat ex ipsis bullæ verbis, in quibus habentur et occasio et scopus defini-

tionis; sic autem utrumque exprimitur: « cùm
c inquieti homines.... docere non sunt veriti,
c ad obedientiam Constitutionibus apostolicis
c (Innoc. X et Alex. VII) debitam, non re-
c quiriri ut quis Janseniani libri sensum in
c quinque propositionibus damnatum, interius
c ut hereticum damnet; sed satis esse, si eā
c de re obsequiosum (ut ipsi vocant) silen-
c tium teneatur.... hinc est quod nos ad op-
c portunum et efficax tam exitiali morbo re-
c medium adhibendum excitati, » etc. Illic
sanè alludit R. pontifex ad Casus conscientiae
resolutionem; perstringit ergo Clemens XI si-
lentium in dicto casu expositum et probatum.

5º Tandem id clare colligitur ex ipsa prae-
sentis controversiae natura. De eo siquidem
silentio loquitur S. pontifex, ac circa illud pro-
nuntiat, de quo unicè tunc temporis moveba-
tur questio; ast tunc questio erat duntaxat de
obsequioso circa Jansenii factum silentio; istud
à Jansenianis summo ardore propugnabatur,
ab eorum vero amulis impugnabatur; theolo-
gicis censuris, episcopalibus decretis, necnon
pontificis diplomaticis saepius confixum fue-
rat; verum his nonobstantibus, variis effugis
isthac decreta eludere conabantur; adeoque
ad summum pontificem delata fuerat contro-
versia ut eam decretoriè dirimeret; ergo, etc.

Et certe non frustra feruntur decreta Ec-
clesiae, loquitur illa et definit non incassum
et ex quâdam suas definitiones multiplicandi
prurigine, sed necessitate cogente, ad coer-
cendas haereses, ad sedandos tumultus novis
excitatos opinionibus. Sed quæ novæ sparge-
bantur opiniones? Quæ haeresim sapiebant aut
favebant ipsi? nulla potest assignari doctrina
his insignita characteribus quam suâ Constitu-
tione voluerit damnare romanus pontifex,
praeter solam de sufficientiâ silentii obsequiosi
pro facto Jansenii sententiam; hæc unica oc-
currit in toto christiano orbe tunc temporis
disseminata doctrina, quæ possit haberi velut
bullæ objectum; hæc ergo unica de religioso
silentio circa Jansenii factum doctrina subdi-
tetur præsenti fulmine Vaticano totiusque Eccle-
siae. Totum istud ratiocinium versant ac fusiū
prosequuntur card. archiep. et episcopi Gal-
licani Parisiis anno 1728, congregati in suâ ad
regem epistolâ pag. 76 et sequent.

SECUNDUM MONUMENTUM. Monumentum istud,
quod quidem capitale est, ex ipsomet bullæ
tenore eruitur, pluraque complectitur. 1º Qui-
dem Clemens XI, diserte negat approbasse
Clementem IX distinctionem juris à facto;

qui et addit ipsum reram et totalem obedien-
tiā, sinecram absque ullâ exceptione et restric-
tione subscriptionem à quatuor episcopis exe-
gisse. Unde sic arguo: illam hæc Constitu-
tione stabilit Clemens XI doctrinam, quam tri-
buit Clementi IX, et cuius contrariam ab ipso
removet; atqui insufficientiam silentii obse-
quiosi circa Jansenii factum ipsi attribuit, doc-
trinam verò sufficientiae ejusdem silentii ab eo
removet; ergo, etc.

2º Testatur Clemens ibidem, « non defuisse,
c nec adhuc desse homines veritati non acquie-
c scentes, qui variis distinctionibus seu potius
c effugis Ecclesiam turbantes, tum Clemen-
tis IX, tum Innoc. X Brevia in erroris sui
c patrocinium advocate, temerario planè ausu
c non erubescant. » Adversus tales viros in-
surgit pontifex vehementi oratione, horum se
docet velle occidere effugia, convellere er-
rores, vanas exsufflare distinctiones; sed qui-
nam sunt illi qui Brevia Clementis IX et Inno-
c. XII, in suarum probationem distinctionum
afferunt? nullos sanè reperire est, præter illos
qui sufficientiam silentii obsequiosi pro facto
Jansenii ex illis Brevibus nituntur propug-
nare; ergo hanc sufficientiam reprobatur Cle-
mens XI.

Ibidem asserit Innocentium XII, nomine
sensu obvii quinque Propositionum, intelle-
xisse sensum quem in Jansenii libro habent
propositiones, quive ab eodem Jansenio in-
tentus, ac ab Innoc. X et Alex. VII damnatus
fuit; porrò hæc interpretatio directè adver-
satur, ut patet, doctrinæ silentii religiosi
circa factum Jansenii; ergo, etc.

5º Ex integro recensitis Innoc. X et Alex.
VII Constitutionibus, hæc habet Clemens XI:
« Primò præinsertas Innoc. X et Alex. VII præ-
decessorum Constitutiones, omniaque et
singula in eis contenta auctoritate apostolicâ
tenore præsentium confirmamus, approba-
mus et innovamus; » sed constat præfatos
pontifices damnasse et voluisse à singulis fide-
libus damnari quinque Propositiones in sensu
Jansenii; ita enim eas ab Ecclesiâ damnatas
fuisse, diserte testatur in suâ priori Constitu-
tione anni 1656 Alex. VII, et in posteriori
anni 1663, promulgatum fuit formularium,
imperataque illius subscriptio, quâ quisque
interposito solemnii juramento quinque Propo-
sitiones uti hereticas in sensu Jansenii purè
ac simpliciter damnat ac rejicit; ergo renova-
ndo prædecessorum suorum Constitutiones,
Clemens XI vult ut omnes fideles damnent

corde et animo ipsum Jansenii sensum; ac proinde insufficiens judicavit silentium religiosum circa dogmaticum Jansenii factum.

4° Non solum renovat idem pontifex prædecessorum suorum Constitutiones, verum etiam ipsas à variis adversariorum distinctiōnibus seu potius effugias vindicat; ac postmodum sic decernit: « Hac nostrā perpetuō valitūrā Constitutione, obedientiæ, quæ præ insertis apostolicis Constitutionibus debetur, obsequioso illo silentio minimè satisfieri; sed damnatum in quinque præfatis propositionibus Janseniani libri sensum, quem illarum verba præ se ferunt, ut præfertur, ab omnibus Christi fidelibus ut haereticum, non ore solū, sed et corde rejici, ac damnari debere..... declaramus, decernimus, statuimus et ordinamus. » Non potuit certè pontifex pretensam religiosi silentii sufficientiam significantioribus verbis explodere. Scilicet expressè declarat hāc suā perpetuō valitūrā Constitutione, ad veram christiani hominis obedientiam constitutionibus apostolicis debitam, necessariò requiri, ut ille non ore solū, sed et corde rejiciat ac damnet ut haereticum Janseniani libri sensum; ergo, vi illius definitio- nis, tenetur quisque fidelis ad credendum, haereticum esse Jansenii sensum; ac prindē, etc.

5° Ibidem decretoriè pronuntiat Clemens XI, non aliā mente, animo aut credulitate formulario subscribi licet posse, nisi damnatus in quinque propositionibus Janseniani libri sensus, non solū ore, sed et corde rejiciatur ac dannetur; ex hāc autem definitio ne hoc invictum exurgit argumentum: Ecclesia præcipit vi bullæ Alexandrinæ, ut omnes quicumque illi sint fidelium magistri subscribant formulæ prædictæ; nempe ut pia mater certa de fide magistrorum, certa quoque sit de discipulorum fide; atqui Clemens XI expressè pronuntiat neminem posse subscribere formulæ, nisi corde et animo credit sensum libri Jansenii esse haereticum; ergo omnes credere debent sensum ipsum libri Jansenii esse haereticum; et istud definit Clemens XI, universâ approbante Ecclesiâ.

TERTIUM MOMENTUM. — Tertium momentum deducitur ex acceptatione præsentis bullæ factâ à clero Gallicano in comitiis generalibus anni 1705; tunc enim conditum fuit instrumentum Pastorale ad Constitutionis prædictæ acceptationem, quod suum fecere plerique Gallicarum episcopi; hæc autem leguntur in præ-

fato instrumento: « Nous avons vu avec une véritable douleur les efforts que des esprits inquiets ont fait depuis quelques années pour renouveler les contestations sur le Jansénisme, et pour affaiblir par des écrits remplis de fausses et dangereuses maximes, l'autorité des Constitutions des souverains pontifes.... Il est vrai qu'on ne vit pas plutôt paraître ces nouveaux écrits dans le diocèse de Paris, qu'ils y furent en même temps condannés, et ensuite dans quelques autres diocèses. Mais pour ôter toute occasion de rappeler les erreurs proscribes par l'Eglise..... il fallait que la même autorité qui avait condamné dans la naissance des contestations les cinq Propositions extraites du livre de Jansenius, condamnât encore aujourd'hui les dé tours et les subtilités que l'on avait inventées pour mettre la doctrine de ce livre à couvert des censures de l'Eglise. Pierre a donc parlé par la bouche de son digne successeur..... sa Sainteté prononce en termes exprès, que NE PAS CONDAMNER INTÉRIEUREMENT COMME HÉRÉTIQUE LE SENS DU LIVRE DE JANSENİUS, CONDAMNÉ DANS LES CINQ PROPOSITIONS, MAIS PRÉTENDRE QUE LE SILENCE RESPECTUEUX SUFFIT, CE N'EST PAS RENONCER A L'ERREUR, MAIS LA CACHER; CE N'EST PAS OBÉIR A L'ÉGLISE, MAIS S'EN MOUQUER..... A ces causes.... nous déclarons que l'on ne satisfait point par le silence respectueux à l'obéissance qui est due aux Constitutions des souverains pontifes Innoc. X et Alexandre VII; QU'IL FAUT S'Y SOUMETTRE INTÉRIEUREMENT, REJETER NON-SEULEMENT DE BOUCHE, MAIS MÊME DE CŒUR, ET CONDAMNER COMME HÉRÉTIQUE LE SENS DU LIVRE DE JANSENİUS, CONDAMNÉ DANS LES CINQ PROPOSITIONS. »

Ex his clarè constat, quodnam sit, judicibus Gallicanis præsulibus, objectum silentii illius obsequiosi, quod velut insufficiens rejicitur à Clemente XI. Non aliud sanè reperiri potest præter factum Jansenii; siquidem non aliud noverant episcopi in Galliis prædicari, non aliud damnaverat eminentiss. Parisiorum antistes, non aliud proscripterant alii episcopi in suis diocesis; atqui illud idem est ex præsulibus Gallicanis, quod respuit velut sufficiens Clemens XI, illud idem cum ipso respuit et illi; ergo, si mens et sensus bullæ ab episcopis efflagitatæ, ab ipsis repeti debent, ut de facto repetenda sunt, damnata est hāc solemni Constitutione silentii obsequiosi sufficientia; atque hinc in illius Mandati judicato conceptis verbis pronuntiant præsules nostri, non ore solū, sed

et corde rejiciendum ac damnandum ut hereticum sensum libri Jansenii , in quinque Propositionibus damnatum. Videantur adhuc epistola encyclica comitiorum ad Galliarum episcopos, et epistola ad S. pontificem, in quibus clarius, si tamen fieri potest, eamdem adstrinxunt veritatem. Utraque hæc epistola habetur in novâ collectione Commentariorum cleri Gallicani tom. 1, pag. 598.

Nonnulli fuere episcopi qui ant huic laudato Pastorali instrumento quædam addidere , ant novum ipsi ediderunt; omnes autem idem prorsus testantur: quædam ex illis excerpta hic retulisse satis sit. Eminentissimus Noallius Mandato encyclico addidit hæc verba : « C'est la doctrine que nous avons déjà enseignée par notre ordonnance du 22 février 1705, et nous avons la consolation de la voir en tout conforme à la Constitution de notre S. Père le pape. » Docuerat autem ille insufficiens prorsus esse silentium obsequiosum pro facto Jansenii; ergo , etc. Ita disertè testatur Jansenianis minimè suspectus auctor in historiâ Casüs conscientiae tom. 8, observatione duodecimâ in Mandatum ejusdem cardinalis pro acceptione Constitutionis *Vineam Domini* : « M. le cardinal, inquit, est allé plus loin que le pape. Car en supposant même que le pape impose l'obligation de croire le fait, du moins il est toujours constant qu'il se renferme dans ce fait, et qu'il n'établit aucune maxime générale qui puisse être tirée à conséquence à l'égard des autres faits. Mais M. le cardinal ne se resserre point dans le simple fait de Jansénius ; il embrasse tous les faits, et décide, que l'Eglise a droit d'exiger que l'on croie tout ce qu'elle peut décider en matière de faits. »

Illustrissimus le Tellier archiepiscopus Rhenensis idem expressius tradit, his verbis : « La maxime qui borne au seul silence la soumission que l'on doit aux décrets de l'Eglise les plus solennels pour la condamnation des livres..... restreint l'étendue de l'obéissance due à l'Eglise, et en altère la sincérité ; à la faveur de ce principe, chaque particulier se mettrait en droit de préférer son sentiment à celui de l'Eglise , et se croirait par l'effet d'une présomption insupportable , l'arbitre souverain du sens des livres et des écrits en matière de religion ; avec les déguisements de cette trompeuse doctrine, bien loin de renoncer à l'erreur, on la cacherait ; on couvrirait le mal , et on ne le guérirait point ; on se jouerait enfin de l'Eglise au lieu de lui

obéir. Son autorité et ses lumières n'ont-elles pas assez de force pour déterminer à la soumission intérieure même les plus savants Théologiens ? » Haecenùs illustriss. archipræsul , quibus non modò docet damnatum fuisse à Clemente XI obsequiosum silentium circa factum Jansenii, sed et invictè confutantur quæ speciosa magis in illius patrocinium ab adversariis allegantur ; deinde totidem verbis concludit , *corde et animo damnandum esse ut hereticum libri Jansenii sensum, quem quidem sensum ipsam quinque Propositionum verba praeserunt.*

Illustrissimus Castrensis in judicato sui Mandati sic pronuntiat : « Nous déclarons que pour satisfaire à l'obéissance qui est due aux Constitutions des souverains pontifes Innoc. X et Alex. VII , il ne suffit pas de s'y soumettre seulement pour ce qui regarde le dogme , en gardant un silence respectueux sur le fait de Jansénius, mais qu'il faut rejeter de cœur comme de bouche, et condamner comme hérétique le propre sens de cet auteur, qui a été condamné dans les cinq Propositions, sans recourir à cette fameuse distinction du fait et du droit , qui n'avait été inventée que pour éluder la force des Constitutions , et qui, si elle avait lieu, pourrait servir de prétexte pour défendre les plus mauvais livres. » Non poterat clarius ille præsul figere objectum silentii obsequiosi quod hæc Constitutione insufficiens declaratur.

Mons Pessulanus et Sanitiensis episcopi idem declarant in suis Mandatis pro acceptatione dictæ bullæ *Vineam Domini* : in his leguntur decretoria hæc verba : « Nous déclarons que l'on ne satisfait point par le silence respectueux à l'obéissance qui est due aux Constitutions des souverains pontifes Innoc. X et Alex. VII ; qu'il faut rejeter non seulement de bouche, mais même de cœur, ET CONDAMNER COMME HERETIQUE LE SENS DU LIVRE DE JANSÉNIUS CONDAMNÉ DANS LES CINQ PROPOSITIONS. »

Tandem , ut cæteros omnittam , episcopus S. Pontii , unus ex novemdecim tempore quatuor episcoporum et Clementis IX , solus ex illis superstes , sic suam absolvit instructionem præsentis bulle occasione datam : « Je suis persuadé que les vingt-deux évêques étaient... si remplis de respect pour le S.-Siège , que s'ils étaient en vie, ils recevraient aussi bien que moi la bulle de N. S. P. le pape , où il

ne s'agit d'aucun dogme, mais seulement du fait de Jansénius. Je reçois donc, etc. Sic ille dum vult bullâ Vineam Domini, non fuisse generatim definitum quo motivo teneantur fidèles assentiri definitionibus Ecclesiae circa facta, agnoscit tamen expressè ab illâ exigi internum mentis assensum pro facto Jansenii.

QUARTUM MOMENTUM. — Quartum istud momentum repetitur ex querelis defensorum Jansenii; ubi enim per vulgata fuit bullâ, eam dicti eritis lassere, ac cavillationibus variisque effugii eludere conati sunt; ut quid autem ista agendi ratio? an ita reclamâssent, nisi ipsis persuasum fuisse dictâ Constitutione obsequiosum silentium circa Jansenii factum specificè damnari.

Ilas omnes Janseniorum querelas et expostulationes disseminavit in suâ Casûs conscientiae historiâ, præsertimque tom. 6 anonymus auctor jam multoties appellatus. Sic paragr. 27 : « Il est certain que sous un autre pape moins prévenu et moins partial pour les Jésuites, les choses se seraient passées ainsi ; » id est, non fuisse latâ Constitutio. Paragr. 28 : « La bulle ayant été envoyée en France, ... on ne parut convenir que d'une seule chose, c'est qu'elle était obscure et ambiguë, et que depuis le commencement jusqu'à la fin, on y voyait des marques de la prévention et de la passion des Molinistes qui lavaient sollicitée ; » et infra, n. 50 : « On ne voyait dans cette nouvelle Constitution aucune ombre d'un jugement canonique ; il n'y paraissait point qu'on eût écouté personne, qu'on eût rien examiné, qu'on eût rien éclairci. On y voyait seulement beaucoup d'injures et de malédicitions prononcées en l'air contre des personnes qu'on n'avait convaincues d'aucune erreur.... Une autre réflexion était que la bulle renfermait plusieurs clauses insolites et contraires à la doctrine de l'Eglise de France, etc. » Hæc ille, sicque mentitur iniquitas sibi; etenim se subdit suosque exhibit subditos Constitutioni latæ, violati omnibus canonum legibus ac formis, læsis Ecclesiae Gallicanae juribus, læsa et illius libertate. Verum si lex est informis et iniqua, cur ei se subdunt? si justa, si veritatem docet, cur conqueruntur?

Deinde contestantur latam fuisse bullam ab homine Jesuitis prorsus devoto, illam ab initio ad calcem se prodere velut apertum Molinistæ factionis factum; ergo damnat velut insufficientis silentium obsequiosum pro facto

Jansenii; hæc enim damnatio votorum summâ erat Jesuitis et episcopis quod sub nomine Molinistarum traducere non dedignatur anonymous auctor; ac proinde et ipsi Janseniani, ipsismet fatentibus, ore, corde et animo tenentur damnare Jansenii librum. Sic sibi contradicunt, dum obsequium pollicentur, et legis æquitatem vellicant; scilicet lege latâ in illam insurgere timuerunt, nec cordis dolorem, et ex eo profluentes gemitus abscondere valuerunt; hinc querelæ sociantur obsequio, obsequium fundatur variis in effugii genuinum bullæ sensum omnino evertentibus.

Multò candidius locutus est auctor anonymous ante citatus, libro cui titulus : *Apologeticus Jansenii*, parte 2, cap. 10. De istâ Clementis XI bullâ agens, sic contubernales suos Jansenianos compellat : « Ne, quæso, claudamus oculos ad perspicuam lucem; ne cavillemur vitillationibus insulis ac frigidis; fateamur mala gentis nostræ; et quoniam vulnus capitis, erumpente per omnes fascias sanguine, diutius ecclari non potest, missis ambagi- bus dicamus ingenuè quod habet res... Quid annulorum nostrorum victorias extenuare nitimus.... nobis per rancida et obsoleta diverticula inutiliter obluctantibus?.... Profectò cuncta hactenùs ad votum adversariorum nostrorum succedere; et Molinæ evenhendo, deprimendoque Augustino, extremam quasi manum hâc Clementis XI, Constitutione appositam esse, matus harum disceptationum arbiter satis superque capiet. » Sic ille; subinde adductis disertissimis Clementinæ Constitutionis verbis probat, genuinum Jansenii sensum hâcce bullâ, confixum fuisse; et paucis interjectis, sic pergit : « Si ergo petuemus adhuc tricari, quis sit ille damnatus propositionum sensus, et illius clarior explanationem à Romanâ curiâ postulare; nonne jure meritissimo, ut importuni arcendi sumus? nimisrum qui jamdudum quæsus est sensus, in ipso libro ad quem mittimus, omnibus qui tantum latinè calcent, instar jubaris meridiani splendet et radiat. »

Denique cap. 7, sub finem, sic rursùm de Clementis XI Constitutione loquitur : « Sed quid ego hisce argumentationibus legentium aures lasso, cum jam denique Clementem XI expressè ac dilucidè declarantem habeamus, propositiones IN IPSOMET OBVIO SENSI, QUEM IN JANSENII LIBRO HABENT, fuisse à suis prædecessoribus condempnatas? Neque enim

c certior nobis alias in orbe christiano testis
c aliri potest, per quem eorumdem praede-
c cessorum vera mens Ecclesiae catholicae in-
c notescat. » Non potuit auctor ille clariss ac
vehementius genuinum Constitutionis Clementis XI sensum demonstrare contra vanas Jansenianorum cavillationes.

Atque hinc idem, aut si quis alias ē Jansenianis procacissimus scriptor dictam Constitutionem toti Ecclesiae denuntiare veritus non est, quod nempe per eam omnia suorum pugnaeula funditus everti claret ac perspicue cerneret; sic enim loquitur in protervo illo scripto cui titulus : *Denuntiatio solemnis bullæ Clementinæ*, etc. : « Clementina Constitutio, c Alexandrinam definitionem renovans, simul c vias omnes intercipit, et effugia obstruit, c quibus Yprenium antistitis patroni hactenus, c sive ipsam Alexandri bullam in mitius tra- c here, sive gratiam divinâ virtute suâ quæ- c cumque voluerit efficientem, à damnatione c pontificiâ eripere satagerunt.... facti et ju- c ris quæstio, quâ viri celebres doctrinam sa- c nam hactenus servabant incolunum, per c Clementem rejecta, abolita, exsufflata est; c silentium obsequiosum æternò silentio sepe- c liendum, concertatio de sensu obvio, quem c ipsamet propositionum verba præ se ferunt, c evanuit, excessit, evasit. Ipsemet individus c Janseniani libri sensus interno abnuto ut c hæreticus proscriptus est, nec ore solùm, c sed corde damnandus; et qui alia persuasione famosæ formulæ licetè subscribi posse c autumat, impudentiâ teter, naturali honestate orbus, et christianâ sinceritate exutus, c te, ô sancta mater! jurejurando decipit ac c deludit. » Vides quâ rectè ostendat auctor Clementinâ Constitutione genuinum ac legitimum Jansenii sensum damnatum fuisse, omniaque diverticula quibus elabi conantur Jansenianis fuisse præcepta. Consuli potest erudita epistola quam circa hanc denuntiationem ad Quesnell. scripsit illustriss. archiepisc. Cameracensis.

QUINTUM MOMENTUM. — Quintum et ultimum momentum desumitur ex effugis quibus Janseniani nituntur ostendere se nullatenus hac Constitutione fuisse damnatos; sed quâ fuitiles tam frustraneos esse eorum conatus in promptu est ostendere. Omnes horum argumentias summo collegit studio anonymous pluries citatus tom. 6 Historiæ Casus paragr. 28; præcipuas ac speciosas magis hic referemus ac solvemus.

Aiunt 1º, quosdam in Galliis extitisse qui eos Romæ denuntiaverint, velut renuentes damnare errores ab Ecclesiâ in quinque Propositionibus proscriptos; silentium ergo, quod reprobavit Clemens XI, non merum factum, sed jus ipsum spectat. Respondeo: Constat tempore latæ Constitutionis Clementinæ, à quinquaginta annis aut circiter Jansenianos semper prædicasse se damnare cunctos errores ab Ecclesiâ proscriptos in quinque propositionibus; hoc omnibus notum erat; nullus ergo asserere potuit eos nullatenus rejicere errores quinque Propositionum, nec ipsis fidem adhibuisset romanus pontifex; nulla insuper auctoritate evincere valent adversarii hoc Romæ fuisse nuntiatum; et sicut gratis figmenta sua produnt, ita hæc gratis respuuntur. Cæterum etsi prætenderent Jansenii defensores, se sincerè damnare errores in quinque Propositionibus confixos; cùm tamen Ecclesia iterato multoties judicio reipsâ damnaverit in quinque Propositionibus genuinam Jansenii doctrinam, hancque proscribere detrectarent Janseniani, merito ad S. pontificem deferri potuerunt revoluti renuentes rejicere errores præcisè ab Ecclesiâ proscriptos, nec injusta tunc haberi potest accusatio.

Aiunt 2º, silentium quod à Clemente XI rejicitur, illud est quo mediante *non deponitur error, sed absconditur; vulnus tegitur, non curatur; Ecclesiæ illuditur, non paretur;* atqui tale non est silentium quod pollicentur Jansenii defensores, illud siquidem conjungitur cum sincerâ damnatione cunctorum errorum ab Ecclesiâ rejectorum; ergo, etc. Respondeo negando min.; cùm enim Ecclesiæ definitiones ad sensus alienos detorquentur, subtrahiturque ille solus qui est objectum definitionis; quidquid in contrarium clamitent talis *sensus* defensores, silentium, non internum *mentis* assensum promittentes, silentio justè dicuntur errorem tegere non deponere, nec *cum sincerâ erroris damnatione conjungitur* tale silentium; atqui sic se habet obsequiosum silentium quod circa dogmaticum Jansenii factum prætendunt adversarii; ergo, etc. Colligitur isthæc responsio ex Mandato Pastorali archiepiscopi Rhemensis pro acceptatione bullæ *Vineam Domini*; verba antea laudavimus argumento tertio.

- Etverò, si, ut definit Ecclesia, verè hæreticus est proprius Jansenii sensus; qui renuit illum damnare, solumque pollicetur silentium, is verè non deponit errorem, sed silentii pallio

velat et abscondit ; hinc post verba bullae objecta , immediatè subjicitur : « Et lata demum c filiis inobedientia via sternitur ad fovendam c silentio haeresim , dum ipsam Jansenii doc- c trinau , quam ab apostolica Sede damnatam c Ecclesia universalis exhorrit , adhuc inter- c riùs abjicere , et corde improbare detrectant . » Ex his manifestè patet , silentium quo absconditum ac foveatur error et haeresis , quodque à Clemente XI rejecitur , illud esse quo quis ipsam Jansenii doctrinam interius abjicere et corde improbare detrectat ; atqui hujusmodi silentium , ipsissimum est quod obsequiosum ventitant Janseniani ; ergo , etc.

Aiunt 4º : Eo tandem reducitur romani pontificis Constitutio , ut definit ad exhibendam viri orthodoxyi obedientiam Constitutionibus apostolicis debitam non sufficere silentium obsequiosum ; ast hoc ipsum fatentur et agnoscunt Janseniani . Scilicet , inquit illi , Constitutiones apostolicæ duo includunt , jus et factum ; silentium autem pro jure non sufficit , requiritur quippe internus mentis assensus , dogmatibusque definitis fides debetur ; ergo , etc. — Respondeo : Duo quidem includunt Constitutiones apostolicæ , jus scilicet et factum ; juri , non facto debitum esse internum mentis assensum contendunt Janseniani ; Clemens autem XI ipsum etiam factum debere esse objectum hujuscce assensū disertè declarat loco citato , his verbis : « Obedientiae quæ Constitutionibus apostolicis debetur , obsequioso silentio minimè satisficer ; sed damnatum in quinque Propositionibus Jansenii libri sensum.... ab omnibus Christi fidelibus ut haeticum , non ore solum , sed et corde rejici , ac damnari debere ; » ergo Janseniani libri sensus , in quo quæstionem facti reponunt adversarii , ut haeticus corde damnari debet . Scilicet consentiebant omnes , quinque Propositiones esse haeticas , supervacaneaque extisset Ecclesiae definitio circa istud punctum ; tota quæstio erat , an essent haeticæ in sensu Jansenii ; negabant Yprensis sectatores ; contendebant cæteri ; hanc dirimere controversiam prædictâ Constitutione intendit R. pontifex . Finitam fuisse item hoc Ecclesiæ romanæ judicio , intellexerunt episcopi Gallicani , idque constat ex solâ terminorum inspectione , cum illorum vi teneatur quilibet damnare et corde rejicare sensum Janseniani libri ; ergo definitio cadit in factum , non quod jus excludat , sed quia de illo consentire videbantur omnes , et tota alteratio movebatur circa dictum Jansenii sensum ,

Aiunt 4º Clementem XI unum definire , alterum verò supponere . 1º Definit propositiones esse damnandas in sensu quem verba præ se ferunt ; 2º supponit sensum propositionum obvium esse Jansenii sensum , quod ante ipsum supposuerant Innoc. X et Alex. VII ; nihil ergo Clementis bulla decretoriè pronuntiat circa factum . — Respondeo , merum istud esse ac vanum effugium ad vim bulle *Vineam Domini* elevandam propositionem . Audiantur cardinales , archiep. et episcopi Gallicani in præfata ad regem epistolâ anni 1728 : « Ce n'est point par la supposition que les bulles ont parlé du fait ; ce n'est point par une simple supposition que elles énoncent que les cinq Propositions sont tirées du livre de Jansénius , et condamnées au sens de son livre . » Idque confirmant ex disertissimo illustriss. Bossuetii testimonio antea laudato , ex epistolâ ad moniales Portuâ Regii in quâ concepitis verbis asserit : « Alexandre VII a déclaré à toute l'Église l'examen exact qu'a fait son prédécesseur Innocent X non seulement du droit , mais du fait . » Demum sic concludunt presules nostri : « C'est cette loi que Clément XI renouvela par sa bulle de 1703 , et dont il ordonna l'exécution . Est-il permis de réduire à une simple supposition , ce qui est l'objet précis de la loi ? » Nihil certè expressius .

Etverò , Clemens XI hâc ipsâ suâ bullâ totus est ut apostolicas Innoc. X et Alex. VII Constitutiones ex integro confirmet ac renovet ; vult ut formula ab Alex. præscripta purè ac simpliciter subscribatur ; expressè pronuntiat juxta Innoc. XII , propositiones de ipsomet obvio sensu , quem in Jansenii libro habent , esse exponendas ; hâcque occasione datâ operâ sugillat distinctionem duplicitis ac diversi sensu obvii , unus qui esset relativus ad ipsa propositionum verba , alter verò ad Jansenii librum ; perperam ergo singunt adversarii , ex merâ suppositione pronuntiâsse Clementem XI , obvium ac damnatum quinque Propositionum sensum , ipsissimum esse Janseniani libri sensum .

Aiunt tandem 5º , proprium Jansenii sensum cautè secernendum esse à sensu quem putat S. pontifex esse Jansenio proprium ; quem tribuit Augustino Yprensi Clemens XI sensum , ille est haeticus ; qui genuinus est Jansenii sensus , ille est catholicus , orthodoxus et jugiter extit intactus , cùm sit ipsem Augustini sensus , solamque sonet gratiam à se efficacem et prædestinationis gratuitæ doctrinam . Ita subtiliores Jansenistæ . Effugium

istud refert et approbat auctor *anonymus Historiae Casis conscientiae* tom. 7, pag. 40. his verbis : « Équivoque triviale du SENS DE JANSÉNIUS, dont on demande l'éclaircissement depuis soixante ans.... Si on entend la position du SENS PUTATIF de Jansénius, elle est fausse, hérétique, et bien condamnée. Si on l'entend du VRAI SENS de Jansénius, elle est plus que probablement vraie, et on ne peut la condamner sans condamner la doctrine de la grâce efficace par elle-même. »

Respondeo 1°: Protervæ subtilitatis foetus est hæc distinctio, *sensis putatiri, et sensus proprii*: quem putat Ecclesia esse sensum Jansenii, ille reipsa ipsius est, ut demonstravimus supra, art. 1 hujusc capitis, et amplius constabit ex dicendis sequenti capite. 2° Oculatioresne sunt Yprensis sectatores ipsamet Ecclesiæ, aut ipsisne inest ardenter veritatis zelus, probatiorque cordis fides? Jam ab octoginta et amplius annis conqueruntur Ecclesiam non intellexisse Jansenii librum, et pia mater, sedula veritatis indagatrix, anathemata ingeminat, in eos velut in rebelles insurgit; potestne iterata vibrare fulmina nullâ præviâ veritatis inquisitione? aut ipsam non valetne detegere? absit à quolibet sincero fideli tanta in optimam matrem injuria. 3° Quoties genuinus ille Jansenii sensus propugnatus fuit, toties fulmine percussus abiit; illum exposuit Baius, et triplici bullâ damnatus fuit; exposuere illum Quesnellius, Arnaldus, Gerberonius et alii plures quos damnarunt episcopi; nusquam ab Ecclesiæ approbatus, multoties ab episcopis rejectus, is est Jansenii sensus quem ut purum, ut orthodoxum propinan adhuc ejus defensores, qui per fas et nefas eum Ecclesiæ definitionibus, levioribus argutiis subducere conantur. 4° Summa erat Clementis XI tempore facilitas verum Jansenii sensum dignoscendi; viam paraverat Baius; multiplicatis Ecclesiæ Romanae definitionibus ac prævio examine latis facilior ad veritatem patet aditus; eam cuilibet obviam præstabant Jansenii defensores innumeris libellis; ipsa Gallicanos præsertim episcopos, quorum manibus prædicti terebantur libelli, latere non poterat; ipsi tamen cum R. pontifice exigunt ut proprius damnetur Jansenii sensus; ergo, etc. 5° Tandem duplici duntaxat prætextu niti potest *putatiri à vero et proprio* Jansenii sensu distinctio; vel non intellectum à summis pontificibus, vel nec adhuc lectum Jansenii librum; at utrumque absurdum perinde est ac

injuriosum meritissimis pontificibus totique Ecclesiæ: quod ex sese patet, invictèque demonstrat auctor *anonymus Apologeticæ* pro Jansenio parte 2, cap. 10. Ilujus ratiocinium, quod sanè decretorum omnino est, adductis propriis ipsius verbis hic exhibeo: « De priori effugio, inquit, ad librum provoco; qui tantâ perspicuitate, et tam crebrâ dogmatum tradendorum repetitione, denique et tam indissolubili universæ doctrinæ concatenatione conscriptus est, ut illius doctrina hominem sanæ mentis, et tantilli ingenii, nisi quâda[m] magicâ fascinatione perstrictus sit, haud queat fugere. Quis ergo crediderit, pontificem, (Clementem XI), qui politioris litteraturæ cultor et amator audit, potuisse cœcuteire in hauriendo significatu libri, qui cunctis obviis, disertus et clarus est? »

Pergit *anonymous*: « An ergo posteriorem evadendi viam captabimus, ac diceamus ipsum librum Jansenianum à Clemente propriis oculis non inspectum?.... Verum, ut post tot annorum dissidia, post incensem per annos 70 rempublicam christianam, post tam acres conflictiones in hæ causâ initas, post millenas scriptiones pro Jansenii innocentia exaratas, post infinitas preces, postulationes, obstestationes, querimonias ad tribunal pontificium de eâdem innocentia interjectas, Clemens XI.... Jansenii librum, illis saltem non adeò prolixis locis, quibus de quinque Propositionibus ex professo tractat, nec adhuc legerit aut inspexerit; tam est prodigo et monstro simile, ut nemo posteriorum nobis, non aio id affirmantibus, sed vel jurantibus, crediturus sit. Quis enim benè mentis compos in animum inducere queat suum, ut judex ecclesiasticus, primæ Sedis antistites, supremus inter præsules controversiarum arbiter, post acerrimas 70 annorum lites, de damnato quinque Propositionum sensu.... ad sopiañdam momentissimam controversiam illam prosiliat, et illum ipsum non aliud quam Janseniani libri esse definiat, Jansenio non inspecto? »

Et paulò post, utrumque simul effugium impugnans, scitè observat quòd si valerent dicta effugia, « planè nutarent ac labarent omnia, quæ quondam à romanis pontificibus, et quibuscumque præpositis ecclesiasticis, adversus errores planissimos, vel auctores manifestò heterodoxos constituta sunt, aut imposterūm statuenda. Quia semper (inquit) valebit exceptio, quòd errores vel scriptores

¶ illos propriū indagine non cognoverint , sed
¶ mendaci æmolorum accusatione delatos ,
¶ nullā præviā examinatione proscripterint...
¶ Quid hoc est aliud , quād universam præci-
¶ piendi et obediendi normam , in regno Christi,
¶ succesis nervis evertere ac prolligare ? » De-
mūnū sic concludit : « Exsufflamus illa vana
¶ effugia ; et pro comperto ponamus , quōd
¶ Constitutiones pontificum eā vi et auctoritate
¶ polleant , quā testimoniis publicis insignita
¶ veniunt ; et nisi naturè ut spuriæ , suppo-
¶ sitiæ , vel confiteat publicis vieissim decla-
¶ rationibus revocentur , veluti profectæ ab iis ,
¶ quorum titulos gestant , existimandæ sint ;
¶ nec nisi post diligentem operam , in cansâ
¶ controversâ adhibitam , fuisse conditæ et
¶ evulgatae . »

Istud Janseniani scriptoris argumentum validissimè probat , non sine maximâ absurditate negari posse quin Clemens XI legerit et probè intellexerit Jansenii librum ; nec proinde quin idem pontifex (cum universâ Ecclesiâ quæ ejus et præcedentium SS. pontificum circa Janse- nismum Constitutiones approbavit) nomine sensus Janseniani verum ac germanum Ypren- sis sensum proscripterit .

Ubi obiter observa , non valere Jansenianos proprium ac legitimum Jansenii sensum à damnatione eximere , nisi tribuant SS. pontificibus , cunctisque episcopis , aut stupendam cul- pabilemque inertiam , aut sensus planè obtutos qui verum Yprensis sensum luce evidentissimâ conspicuum deprehendere non potuerunt ; sicutque sanctis Dei ministris per totum orbem dif- fusis , aut crimen aut crassam ignorantiam exprobant ; nec enim tueri se valent , nisi augusto primorum pastorum collegio se vel sanctiores vel doctiores exhibeant .

Duo supersunt Jansenianorum effugia quæ retulisse , refutâsse est . Primum istud est : Clemens XI bullâ *Vineam Domini* solemnum Clementis IX pacem neutiquam rescindit aut delet , imò potius eam renovat ac confirmat ; atqui præcipuum Clementinæ pacis fundamen- tum fuit distinctio juris à facto , atque religiosi silentii sufficientia ; ergo , etc. Verùm 1° , mera est petitio principiū , sive in adversarios retorqueri potest : Illud non approbat silentium Clemens IX , quod improbat Cle- mens XI ; atqui , etc. ; ergo . 2° Falsum ex antedictis Clementem IX approbabâsse merum si- lentium circa dogmaticum Jansenii factum . 3° Si pax Clementina et bulla *Vineam* sibi invi- cem adversarentur , deserenda sanè potius esset

pax illa , et adhærendum bullæ , quæ , fatentib⁹ adversariis , manifesta est totius Ecclesiæ lex .

Secundum sic est : Clemens XI bullâ *Vineam Domini* nihil pronuntiat circa infallibilitatem Ecclesiæ in factis dogmaticis ; atqui assensus interior prudenter exhiberi nequit hujusmodi factis absque dictâ infallibilitate ; ergo , etc. Verùm quid indè ? Agebatur tunc temporis de assensu debito dogmatico Jansenii facto , non de motivo hujus assensū ; non mirum ergo si istâ quæstione prætermissa , priorem duntaxat definierit Clemens XI . 2° Vel potest exhiberi assensus internus dogmatico facto absque auctoritate infallibili proponente , vel non ; quidquid dixerint , premuntur adversarii . Si pri- mun , ergo falsa minor argumenti propositi ; si secundum , ergo , cùm directè pronuntia- verit pontifex , Janseniani libri sensum ab omnibus Christi fidelibus ut hereticum rejici ac damnari debere , exinde sequitur saltem indi- rectè pronuntiâsse circa Ecclesiæ infallibilita- tem in factis dogmaticis . 3° In hujusmodi factis dogmaticis cuius subscriptionem exigit Ecclesiæ , ut in facto Jansenii , tria sunt sedulò distin- guenda , 1° dogmatici textūs interpretatio ; 2° ipsius qualificatio ; 3° ejusdem textūs à fi- delibus , etiam sub juramento , damnandi aut approbandi propositio . Etsi autem absolutè supponeretur fallibilis Ecclesia (quod certè dici non potest) circa duo priora , nusquam tamen providente Spiritu sancto ullatenus er- rare posset circa tertium ; capitaliter enim Ec- clesiæ sanctitati repugnat , quòd possit sub anathematis penâ universos adigere fideles ad damnandum , interposito insuper juramento , textum qui foret orthodoxus , aut vice versa approbandum qui foret hereticus . Verùm de his in tract. de Ecclesiâ , ubi de factis dogmaticis .

Cæterùm , antequâm præsentem absolvamus controversiam , observa 1° , definitionem de insufficientiâ silentii religiosi circa proprium ac naturalem Janseniani libri sensum , esse pro- priè dictum judicium dogmaticum , circa veram juris quæstionem , circa quam neutiquam errare posse Ecclesiæ , concors est orthodoxorum doctrina .

Observa 2° , quas tradiderant regulas Alex. VII et Innoc. XII , ad discernendum proprium ac genuinum quinque Propositionum sensum ab Ecclesiâ damnatum , paucis his verbis in suâ Constitutione complexum fuisse Clementem XI . Asserit 1° , quinque Propositiones ex memorato libro Jansenii excerptas , in sensu obvio , quem ipsam propositionum verba exhibent , ac præ se

ferunt, damnatas fuisse; en regula ab Alex. VII proposita in utrâque suâ Constitutione annor. 1656 et 1665. Asserit 2º, obvium illum propositionum sensum intelligendum esse, de ipso met obvio sensu, quem in Jansenii libro habent, quive ab eodem Jansenio intentus, ac à prafatis Innoc. X et Alex. VII damnatus fuit; en altera regula ab Innoc. XII tradita in Brevibus annor. 1694 et 1696, de quibus antea diximus.

Observa 3º, ex his sequi, judice ipsamēt magistrā veritatis Ecclesiā quæ Clementis XI Constitutionem approbavit, proprium ac naturalem quinque Propositionum sensum, reipsā eundem omnino esse eum proprio et naturali Janseniani libri sensu, seu doctrinā in eo expressā.

Jam quæ in hocce articulo paulò uberiū dicta sunt, sic paucis contraho.

Bulla *Vineam Domini* judicium est irreformabile, dogmaticum, supremum totius Ecclesiæ, ab illius capite et centro dimanatum, cunctorum orbis episcoporum consensu probatum et firmatum; hoc certum, hoc inconcussum manere debet; ita cuneti docent episcopi; ita tenent omnes fideles; ita prædicant ardentes etiam Jansenii sectatores. Atqui hæc bullæ definitum est insufficiens esse silentium obsequiōsum pro dogmatico Jansenii facto, et quemlibet fidelem teneri ad corde rejiciendum libri Janseniani sensum; istud demonstravimus toto præsentis articuli decursu: 1º ex scopo et occasione bullæ; 2º ex ipsius tenore ac contextu; 3º ex judicio Gallicanorum præsulum dictam bullam acceptantium; 4º ex querelis ac dietariis quibus eam impetere ac lacessere non cessarunt; 5º ex vanitate effugiorum quæ ipsi excoxitarunt ut prætensus eidem bullæ obsequiūm suæ possent conjungere doctrinæ; ergo, aut ex eundem de Ecclesiâ, aut corde et animo damnandus proprius et naturalis libri Jansenii sensus; sieque vel unico hocce pontificio diplomate finita est controversia quæ tamdiu Gallicanam divexat Ecclesiam.

CAPUT III.

De systemate Jansenii.

Integrum hic Jansenii sistema exhibere, nec exigit scopus, nec vult animus, nec sinit nimia jam præsentis voluminis moles. Illud coniderabimus duntaxat relativè ad famosas quinque Propositiones, exponemusque 1º, principia hujuscem systematis; 2º agemus de illius consequentiis, seu de famosis quinque Propositionibus; 3º discrimina systematis Jansenii à ceteris sys-

tematibus paucis aperiemus. Cæterū quæ hic praetermittere cogunt præfixi hujuscem historiæ partis limites, suis deinceps locis expendemus in dogmaticâ parte, præsertim ubi de gratiâ ex sese efficiac.

ARTICULUS PRIMUS.

De principiis systematis Jansenii.

Universam Jansenii doctrinam circa gratiam, ad unum delectationis relativè vietricis caput, revocandam esse, res est certissima, idque constanter affirmarunt quotquot haetenus extitère Jansenii sectatores; hoc unum ipsi palmare dogma est, cum quo cætera nexus indissolubili cohærent ac connectuntur; quo stante, stant; quo everto, evertuntur. Capitale istud principium nunc operosiū expendendum occurrit ac enucleatiū evolvendum; quod uteerto ordine persicariatur, plurima nobis sunt investiganda.

Inquiremus itaque 1º, quid sit in mente Jansenii delectatio; 2º quotplex sit; 3º quænam ejus necessitas; 4º quæ sit ipsius virtus ac modus agendi; 5º quæ vires voluntatis sub delectatione relativè victrici; seu de famosâ Jansenianorum distinctione potentie in absolutam et relativam; 6º an delectatio victrix ac superior totius Janseniani systematis basis sit ac fundamentum; 7º tandem, quod ex præcedentibus colligetur, contractam ejusdem systematis delineationem exhibebimus. Singula distinctis titulis prosequemur.

§ 1. Natura delectationis.

Delectatio ex Jansenio lib. 4 de gratiâ cap. 2, est vitalis et indeliberaus animi motus, quo voluntas fertur in aliquod objectum tanquam sibi conveniens ac jucundum. Ita totidem fermè verbis loco mox citato: « Delectatio cœlestis, » inquit, secundum Augustini mentem, est « actus vitalis et indeliberaus animæ, et quicquid amoris ac desiderii, præcedentis consensus ac delectationem illam quæ et quies animi et gaudium dicuntur. »

§ 2. Divisio delectationis.

Delectatio generatim dividitur 1º in indeliberatam et deliberatam. Indelibera, ea est quæ rationis advertentiam et consensum voluntatis antevertit; deliberata vero illa dicitur, quæ utrumque includit aut sequitur. Scilicet, iuxta Jansenium cap. 11, libri 4, de gratiâ, indelibera primus motus in bonum jucundum, qui sunt ipsissima indelibera delectatio, deliberatos subinde producent, in quibus delectationem deliberatam esse contend-

dit. Dividitur 2º in coelestem et terrenam; illa ad bonum trahit ac sollicitat; ista verò ad malum. Dividitur 3º in victicem, quæ plenum ac perfectum voluntatis consensum exprimit; et victam, quæ consensu illo pleno ac perfecto privatur, licet deliberatum quidem sed imperfectum semper obtineat. Dividitur 4º in victicem absolutè; quæ consensum voluntatis ex naturâ suâ miris et ineffabilibus modis obtinet (hæc autem non arridet Jansenio); et victicem relativè, quæ cumdem obtinet præcisè ob gradnum superioritatem. Dividitur 5º in delectationem intellectualem, et sensibilem. Intellectualis seu spiritualis, est motus animi indeliberatus in objectum sibi conveniens, quatenus solà perceptione attingitur; eaque delectatio in superiori duntaxat animæ parte residet. Sensibilis verò, ipse est indeliberatus motus in objectum sibi conveniens, prout quâdam saltem ratione sensibile exhibetur; isque motus in solâ inferiori parte jacet, in eâque vires suas exercit.

Circa capitalem hanc in systemate Janseniano delectationis divisionem, adverte 1º, motum indeliberatum in objectum conveniens solà pereceptione apprehensum, esse quid omnino idem cum amore indeliberato; isquedicitur delectatio, quod facilimè moveatur voluntas circa ea objecta in quæ motibus indeliberatis fertur; de illâ intellectuali ac spirituali delectatione exponunt Janseniani celeberrimum istud S. Augustini pronuntiatum, in caput 5 Epistole ad Galat. : *Quod amplius nos delectat, secundum id opcremur necessum est.*

Adverte 2º, declarationem intellectualem redistungi, et posse inò et quandoque recipi separari à delectatione sensibili; quod constat, tum experientiâ justorum, in quibus ardenter simus officii amor sèpè conjungitur cum ariditate, summoque tædio; sic Apost. de seipso loquens, 2 Cor. 1, sic habet: *Supra modum gravati sumus supra virtutem, ita ut tæderet nos etiam vivere....* Tum quia vividior est aliquando amor et motus indeliberatus in objectum conveniens, quâm sensibilis delectatio ex eo percepta.... Tum denique quia vel intellectualis et sensibilis delectatio sunt duæ distinctæ ac disparatae modificationes; vel sensibilis est modificatio delectationis intellectualis. Si primum, possunt esse sine se invicem, ac proinde redistinguuntur; si secundum, cùm res modificata possit esse absque modo, intellectualis delectatio poterit esse absque sensibili; ac consequenter rursum ab ipsâ distinguitur.

Adverte 5º, in coelestem cum spirituali, nec terrenam cum sensibili delectatione esse promiscuè sumendam. Cœlestis delectatio, est supernaturalis et indeliberatus boni et recti amor; is autem intellectualis est et spiritualis ut plurimum delectatio; ast quandoque etiam sensibilis est, juxta illud Psalmi 83: *Cor meum et caro mea exultaverunt in Deum vivum.* Terrestris similiter delectatio, inordinatus est et indeliberatus creaturæ amor; is autem, etsi ut plurimum sensibilis, quandoque tamen potest esse spiritualis; talis fuit, juxta Jansenium lib. de Grat. primi hominis et Angelorum, tentatio quâ primus homo et Angeli ex nimiâ propriæ excellentie complacentiâ peccârunt. Etverò delectationem cœlestem quandoque etiam sensibilem esse, clarè docet Jansenius lib. 6, cap. 5, his verbis: « Indeliberati illi (cœlestis et carnalis delectationis), motus, secundum Augustini mentem, non in ipso mentis apice qui illis supereminet, sed in inferiori ejus quâdam parte tumultuantur, ipsumque voluntatis apicem ad se, sive in malo sive in bono blandiendo, aut aliter afficiendo trahunt, aut retrahunt. »

Supra adductas delectationis divisiones sèpius inculcat Yprensis libris de Gratiâ Christi, præsertim libro 4, De indeliberatâ sive cœlesti, sive terrenâ delectatione hic duntaxat sermo; dicturi postmodùm ex professo de delectatione deliberatâ in secundâ parte hujusce tractatûs.

§ 3. Necessitas delectationis.

Circa necessitatem delectationis tria docet Yprensis. Docet 1º, voluntatem humanam per primum Adami peccatum amisisse activas liberi arbitrii vires, quibus pro nutu suo ad alterutram partem circa actiones moraliter bonas aut malas (nam respectu actionum merè naturalium, uti pedem vel manum mouere, activam indifferentiam agnoscere videtur lib. de Grat. primi hominis et Angel. cap. 9) sese flectere ac determinare possit. Istud est palmarum Jansenii principium, quod passim inculcat, in primis lib. 2 de Grat. Christi cap. 3, ubi sic loquitur: « Unde liquet quamdiu Angeli et primus homo in illâ felici arbitrii libertate steterunt, penè ipsorum arbitrium fuisse nutum illum supremum quo voluntas in hanc vel illam partem, sive bonè, sive malè volendo flecteretur; nutus enim ille liberimus erat voluntati. » Et paulò post: « Hic nutus, hic flectus, sèu ista suprema nuendi flectendi potestas, quâ sese utrinque in bonum

aut malum humanā libertate ac dominatione librabat, suppicio non minus cadentium quā stantium renumeratione prorsus amissa est. » Ibidem cap. 12 : *Vulnus, inquit, in ipsis volendi cardinibus infictum est; idem repetit lib. 5, cap. 2. lib. 7, cap. 2, etc.*

Et certè, lib. 4 de Grat. Christi, cap. 7, contendit Jansenius Adamum peccavisse absque ullā præviā delectatione indeliberatā; nos verò non posse peccare, nisi tali delectatione provocemur ad peccatum; atqui ad hanc absurditatem non aliā ratione ductus fuit novus ille gratiae doctor, quā quia arbitrabatur voluntatem in præsenti statu in penam peccati originalis orbata fuisse virtute sese flectendi ad opposita; ergo, etc.

Docet 2°, in locum liberi arbitrii successisse duplēm delectationem, terrenam scilicet, et cœlestem, quae pro diversis gradibus suis, voluntati conferunt diversos gradus potentiarum ut sese flectat ac determinet; adeo ut præsente debili duntaxat et infirmā delectatione, aliquam sed debilem habeat voluntas virtutem sese determinandi, quae necessariō vincitur nisi ope delectationis superioris invicta et insuperabilis evadat; secundum hoc doctrinæ Jansenianæ caput manifeste constabit ex testimoniis paragrapo sequenti referendis.

Docet 3°, tantæ nunc necessitatis esse vietricem delectationem, ut absque illā voluntas veluti torpens et mortua nihil omnino sive boni sive mali amplecti possit. Istud ex primo Jansenii principio mox exposito, clare sequitur; idque infinitis propemodū locis tradit Ypresis: « Ex quo sit, inquit lib. 4 de Grat. cap. 7, ut si illa desit, voluntas veluti torpens ac mortua nihil omnino boni amplecti possit; quemadmodū etiam è contrario, nihil in carnalibus diligendis prosequi potest, nisi quod eam antea delectaverit. » Et paulò post: « Delectatio illa est animo instar olei aut pinguedinis cuiusdam, sine quā cardo voluntatis torqueri aut moveri nullo pacto ad bonum potest. »

Plura in re apud Jansenianos certā et constanti, quam eorum nullus negavit, referre testimonia planè superfluum foret.

Quæres quas in mente Jansenii vires per peccatum amiserit voluntas: quasve ex delectatione recuperet ac mutuctur. Antequam respondeam, adverte 1°, variis modis sumi posse voluntatis vires, 1° pro merā duntaxat ac passim in utramque partem flexibilitate, qualis est bilancis flexibilitas, quæ in eam semper ac

necessariō inclinatur partem in quā majus aggravat pondus; 2° pro viribus activis vitalibus physicis ac mērē mechanicis; seu, ut loquitur Jansenius loco mox citato, pro viribus torpore quadam et languore otiosis ac veluti mortuis, nec ad actum, ut ita dicam, applicabilibus nisi virtute superioris delectationis; 3° pro viribus activis formaliter sumptis, hoc est ad actum applicabilibus absolutē duntaxat, nullo scilicet habito respectu circumstantiarum, actualis præsertim ex adverso titillantis hic et nunc majoris delectationis; 4° pro viribus illis activis formaliter sumptis, et ad actum applicabilibus etiam relativē ad circumstantias et ad oppositam actualem hic et nunc prementem delectationem; 5° sumi potest pro viribus activis formaliter simul et electivis; seu, pro virtute activā, incompletā tamen in actu primo, quā voluntas ad alterutram partem sese flectere, movere ac determinare potest; talis est facultas amandi vel non amandi Deum ut auctorem gratiae in homine nondūm gratiā instruēto; hæque coincidere videtur cum potentia obedientiali activā; 6° sumi iterum potest pro eadem facultate electivā in actu primo completā, ut facultas amandi vel non amandi Deum in voluntate, cùm illa gratiā sufficienti donatur; 7° tandem pro facultate electivā tum in actu primo, tum in actu secundo completā; sicuti potentia ad eundem amorem, in homine gratiā efficaci instructo.

Adverte 2°, duplicis generis esse delectationem, nempe superiorem seu magnam; et inferiorem seu parvam.

Adverte 3°, duplicis generis distinguendam esse potentiam, absolutam scilicet et relativam; utriusque notionem ex professo dabimus paragr. 5. His positis,

Respondeo 1°, Jansenium in præsenti statu ultrò agnoscere vires independentes à delectatione primo et secundo sensu. Respondeo 2°, non admittere. nec in suo systemate agnoscere posse vires activas tertio et quarto sensu independentes à delectatione. Respondeo 3°, eo in systemate voluntatem ex delectatione mutuare vires formaliter activas; absolutas quidem ex delectatione inferiori; relativas verò ex relativè et per gradus superiori; ast vir s' verè et propriè electivæ, seu activè ac relativè flexibilis in utramque partem extinctæ omnino fuere in systemate Jansenii; neque illas ex delectationibus repetrere potest voluntas; namque potentia relativa, ut mox diceamus, semper et necessariō est cum actu conjuncta; et omnis

potentia quae non est cum actu coniuncta , nequidem cum ipso conjungi potest.

Constant hæc ex dictis, et amplius patebunt ex dicendis præsentim paragr. 3.

Unum hic superest observandum , non ita sibi constare Jansenium, unde repetenda sit utriusque delectationis necessitas. Lib. 4 de Grat. Christi , cap. 9 , ex professo docet et probat, eam non ex natura voluntatis, sed ex ejus peccato proficiendi; verum suū immemor , lib. 7, cap. 2 et 5, contrarium tradit ; docet si quidem illud quo volitiones sunt in nostrā potestate , esse quid voluntati superadditum : « Nam si nihil aliud est (ait citato cap. 2), praeter ipsam potentiam voluntatis, nulla ratio est cur beati Angeli , et (quod absit) Deus ipse jam peccare non possit.... Dico igitur , aliquid omnino esse praeter nudam facultatem voluntatis; quod eam facit velle vel nolle , quo omnino absente fit impotens , præsente potens , sive ad bonum , sive ad malum. » Quid sit autem illud voluntati superadditum , statim aperit Ypresis sequenti cap. 5, his verbis : « Nihil aliud existimamus quam.... delectationem , seu delectabilem objecti complacentiam , esse id quod tantum potestatem in liberum arbitrium habet , ut eum faciat velle vel nolle , seu , ut eā præsente actus volendi sit reip̄sā in ejus potestate , absente non sit. » Cæterum , quidquid sit de illius sententiā , sufficit ut in præsenti rerum infelici conditione utramque delectationem ut absolutè necessariam eligat.

§ 4. Virtus et modus agendi delectationum.

Modus agendi delectationis in systemate Jansenii relativus est et quasi mechanicus ; unde 1º, voluntas semper sequitur majoris delectationis impulsum ; 2º necessariò illum sequitur ; 3º necessitas illa non est absoluta , sed merè relativa.

Primum expressè docet Jansenius lib. 8 de Grat. Christi cap. 2 : « Delectatio vietrix , inquit , quae Augustino est efficax adjutorium , relativa est. Tunc enim est vietrix quando alteram superat : quod si contingat alteram arditiorem esse , in solis inefficacibus desideriis hæredit animus , nec efficaciter unquam volet quod volendum est. » Dixerat superius lib. 4, cap. 10 : « Cùm nulla sit gratia operandi praeter istam suavitatem Dei , nisi ista tanta fuerit , ut ei delectationes rerum creatarum cesserint , vel peccabitus , vel alternante delectationum fluctu , in medio

remanebitur ; sin autem ista superaverit , jam sine dubio benē voluntas operabitur. » Secundum non minus constanter tradit : « Quando , inquit lib. 4 de Grat. cap. 6 , cum terrenarum rerum temptationibus ac delectationibus dimicamus , nisi major fuerit delectatio cœlestis quam terrena.... fieri non potest quin propriæ voluntatis infirmitate vincentur. » Et cap. 9 : « Conflictus ille delectationum sopiri non potest , nisi altera alteram delectando superaverit... Quod enim amplius delectat , secundum id operemur necesse est ; vigente enim delectatione carnali , impossibile est ut virtutis ac honestatis consideratio prævaleat. » Similia repetit infinitis aliis in locis.

Observanda hic manet relativa delectationum mechanica , quæ superior trahit et quidem necessariò voluntatem , quæ inferior inefficacia tantum elicet desideria , ut ait citato lib. 8, cap. 2 , quod si æqualibus militent viribus , jam in medio hæret animus in neutram partem inclinatus. Bilancem diceres stateram , modò declinantem , modò assurgentem , aut utroque æquè suspensam , juxta cæcas mechanicasve staticæ leges , pro auctis vel immunitis respectivis ponderum viribus.

Tertium , nempe necessitatem quam imponit delectatio non esse absolutam sed relativam , constat tum ex modo agendi delectationis , qui juxta Jansenium relativus est ; tum ex jam dicendis de potentia absoluta et relativâ.

§ 5. De potentia absoluta et relativâ.

In hæc famosâ distinctione totius Janseniani systematis quasi medulla et ultimæ veluti fibræ reconducentur ; hæc fœcundissima radix æquivationum omnium , quibus catholicorum argumenta declinare , ac Ecclesiæ censuris subducere se , verbis in speciem catholicis , conantur Jansenii defensores : juvat ergo de hæc distinctione paulò uberiùs pertractare.

Observandum itaque 1º , in systemate Jansenii duplè sedulò distinguendam esse , sive ad bonum , sive ad malum , potentiam ; absolutam scilicet , et relativam. Potentia absoluta est ea quæ delectationi competit attentâ ejus natura , et præcisâ subjecti circumstantiis , maximè gradibus adversantis hic et nunc alterius delectationis ; seu ea est quæ voluntas actum in se præcisè spectatum potest operari. Potentia relativa ea est quæ competit delectationi , etiam habito respectu ad alteram

hic et nunc ex adverso militantem; seu est ea quā voluntas potest actum hic et nunc operari.

Observandum 2º, potentiam absolutam semper esse ab actu sejunctam, imò nec cum eo **hic et nunc conjungi posse**; tum quia gratia quā datur absoluta illa potentia, à voluntate Dei antecedente procedit, quae totaliter abstracta hinc à circumstantiis; tum quia ex delectatione inferiori oritur, quae superiorem vincere non potest. E contra verò ex lege contrariorum, potentia relativa semper et necessariò cum actu conjungitur; ipsa siquidem ex voluntate consequente procedit, et ex delectatione superiori quae inferiorem sibi necessariò subiecta.

Observandum 3º, iu codem Jansenii systemate, superiorem delectationem, eamque solam, veram ac relativam conferre potentiam ad agendum. Hinc 4º, implicant simul et ex utrāque parte vires relativae, 2º in conflietu duarum delectationum aequalium, stat ad utrumque potentia absoluta, nulla relativa; 5º illud solum possumus verè quod agimus, et omnis vera potentia est semper cum actu conjuncta; unde Jansenius promiseū sumit, simulque confundit hæc verba, *dat posse, dat relle, dat agere.*

Observandum 4º, multiplici sensu illusorio potentiam dici posse relativam, 1º in ordine ad præsentem statum naturæ lapsæ;.... 2º in ordine ad concupiscentiam generatim sumptam;.... 3º in ordine ad concupiscentiam hic et nunc vigentem, quatenus scilicet inferior delectatio cœlestis stat sub ardentiissimâ concupiscentiâ, ipsamque suo modo oppugnat, nec inde suarum aliquid virium deperdit;.... 4º dici etiam potest relativa in ordine ad vincendam eamdem urgenter hic et nunc concupiscentiam, sed remotè tantum et inchoatè; quatenus scilicet tres gradus gratiæ, v. g., potentiam inchoatè conferunt ad vincendos quinque concupiscentiæ gradus. Hi omnes sensus abusivi prorsus sunt, illusorii ac insufficiētes; nemo enim non videt potentiam merè absolutam, his omnibus sensibus dici posse relativam,... vel potentiam his duntaxat sensibus relativam, omnino cum absolutâ coincidere.... 5º denique multò magis abusivè à non nullis appellatur potentia relativa, ipsa passiva voluntatis in utramque partem flexibilitas; vel capacitas boni infiniti eidem insita, quā sit ut solo bono infinito satiari possit; vel mera recipiendæ majoris ac superioris delectationis facultas.

Observa 5º, Jansenianos variis nominibus ac speciosis titulis suam absolutam potentiam insigere; que, ne fraudi sint, pauca ex his, cæteris ideam planè significantiibus, hic indico. Appellant 1º, potentiam antecedentem, quia præscindit à circumstantiis subjecti; 2º potentiam in sensu diviso, nempe circumstantiarum subjecti; 3º potentiam à delectatione inseparabilem; 4º potentiam ex se completam, quae in actum erumperet, nisi opposita concupiscentia fortius obsisteret; 5º ut cætera omittant, potentiam expeditissimam, perfectissimam, sufficientissimam, etc., absolutè scilicet non relativè; ex lege verò oppositorum, potentiam relativam contrariis planè nominibus designant.

Hic præsuppositis, duo summi momenti occurrunt expendenda, primum, an Jansenius sub inferiori delectatione cœlesti, v. g., absolutam ad opus bonum potentiam agnoverit; secundum, an etiam admiserit relativam. Hæc ut enucleatiū dissentiantur, ea sigillatim disiudem.

Utrum Jansenius admiserit potentiam absolutam. — Qui Innocentii X et Alex. VII Constitutionibus debitam præstisset obedientiam videri voluit, nec tamen à Jansenii systemate quali modò exposuimus reedere, ii potentiam absolutam à Jansenio agnitam fuisse constanter negant; eo nempe consilio ut ipsi hanc duntaxat potentiam (quæ delectationis relativè victricis systemati nentiquam adversatur, imò ipsi essentialis est) admittant, eoque nomine à Janseniano systemate alienos sese exhibeant; contra illos sit

Conclusio. — Jansenius in voluntate inferiori delectatione, v. g., cœlesti instructâ ultrò agnovit absolutam, sensu mox exposito, ad opus bonum potentiam.

Probatur 1º Conclusio ex ipsomet Jansenio variis in locis. 1º Disertè asserit lib. 2 de Gratia Christi, cap. 27, « multos divinitù mente collustrari, imò verò et in ipsâ voluntate mortibus divinæ gratiæ percelli, qui tamen ab ejus internâ suasione et inclinatione dissentiant; » audis voluntatem ex Jansenio dissentire suasioni et inclinationi gratiæ parvæ; ipsa ergo confert absolutam ad opus bonum potentiam. 2º Lib. 5, cap. 15, ex quo de verbo ad verbum desumpta est prima propositio damnata, manifestè agnoscit Ypresensis potentiam duntaxat relativâ carere justos de quibus loquitur; quid enim sibi volunt voces istæ, *justis volentibus et conantibus secundum præsentes quas habent vires; aliqua Dei mandata sunt im-*

possibilita? nisi illos justos destitui gratiâ quâ praecpta Dei relativè ad concupiscentiam hic et nunc prementem , possibilia sicut; etsi in se absolutè eisdem possibilia sint vi gratiae cum quâ adversus oppositam delectationem hic et in me volunt et conantur. 5º Idem clarè colligitur ex citato lib 8, cap. 2: « Delectatio vicitrix , inquit , quæ Augustino est efficax adiutorium , relativa est ; tunc enim est vicitrix quando alteram superat. Quòd si contingat alteram ardentiore esse , in solis inefficacibus desideriis haeredit animus. » Ergo gratia parva ex naturâ suâ tendit ad uberiorem effectum quem haberet , nisi obstaret superior hic et nunc urgens concupiscentia ; proinde que per illam verè confortur potentia absoluta. Etverò , quid sunt inefficacia ista desideria ? nisi potentia quedam absoluta , que propter dominantem oppositam delectationem plenum ac deliberatum obtinere nequit consensum ad quem ex sese tendit ac ordinatur. 4º Expressè fatetur Jansenius lib. 8, cap. 20, voluntatem superiori instructam delectatione contrarium opus elicere posse: « Quemadmodum , inquit , qui sub gratiâ ad opus bonum determinante operatur , simul etiam peccare potest ; ita quoque è contrario , qui istâ gratiâ destinatur , et peccandi temptationibus quatitur , potest benè facere. » Ibidem paulò autea dixerat , « perfectissimam peccandi potestatem voluntati inesse , non solum quandò gratiæ delectatione caret , sed etiam quandò intimâ ejus suavitate efficaciter trahitur. » Ex his sic Potentia quâ voluntas superiori instructa delectatione contrarium opus elicere potest , vel est absoluta , vel relativa ; nullum datur medium ; porrò non est relativa , etiam juxta adversarios ; ergo restat ut sit absoluta. 5º Pasim inculcat Yprensis se gratiam parvam admittere ; et lib. 5 de gratiâ Christi , cap. 1 , Thomisticam gratiam sufficientem admitti posse confitetur ; ibidem cap. 5, Molinianam solam aut congruam Suarezianam directè et expressè explodit ; ergo , etc:

Probatur 2º ex celebrioribus Jansenii discipulis. Arnaldus in suâ dissert. de Gratia efficaci parte 2 , art. 4 : « Si de aliquo justo , inquit , cui gratia efficax in aliquâ temptatione desit , quæratur an sine gratiâ efficaci ad vincendam temptationem necessariâ , quam supponimus ipsi defuisse , temptationem vincere potuerit ; tunc ex communi omnium loquendi ratione respondebitur , non quidem absolutè , sed in illâ hypothesi , sine hac gratiâ non po-

tinisse. » Audis justum illum potuisse absolu-
tè temptationem superare , ast non potuisse in
illâ hypothesi , hoc est , relativè ad superiorem
concupiscentiae delectationem.

Utrunque ibidem parte 3 , art. 5 , illustrat familiari ignis exemplo : « Quemadmodum , inquit , omnis ignis urendi viu et potestatem habet , non tamen quidvis urendi , v. g. , auri liquefaciendi , vel lapidis in calcem redigendi ; ita ut si de igne generatim queratur , an possit urere , absolutè respondendum sit posse ; sed si quæratur utrum exiguus ignis possit lapidem in calcem redigere , vulgo non posse respondebunt ; sic omnis charitas vel exigna , potestas est honorum operum ; et si quæratur , utrum qui bonam voluntatem habet , possit benè agere , posse procul dubio respondendum est ; non tamen omnis bona voluntas ad quidvis efficiendum sufficit , ut non aliquando pleniorum voluntatem requirat. » Nihil clarius ac disertius proferri potest ad exprimendam simul potentiam absolutam cum impotentiam relativâ.

Paulus Irenæus potentiam illam absolutam disertissimè exponit variis in locis. Disquisit. 2 , art. 5 : « Quamobrem , inquit , ne quis mihi de illâ negotium facessat , profiteor illam me locare in summo gradu , dummodò nunquam ex illo gradu in actum ullum prodeat sine efficaci Dei auxilio. » Disquisit. 3 , art. 22 , asserit eam esse sufficientem , sufficientissimam , completam , completissimam , plenam , plenissimam , expeditam , expeditissimam. Et Disquisit. 4 , art. 5 , Annatum alloquens , sic habet : « Cùm expeditissimas , completissimas , sufficientissimas , proximas potentias , sine efficaci auxilio nunquam in actum suum prodeentes plenis manibus in sinum tuum congerebam , nemo Augustinianorum reclamavit , aut me questus est liberaliorem esse quam par erat. » Magnificis his titulis quibus exornat potentiam quam confert gratia parva , significat Paulus Irenæus , potentiam non quidem relativam , quæ Janseniano systemati capitaliter adversatur , sed unam duntaxat potentiam absolutam et abstractam.

Dionysius Raimundus eamdem potentiam agnoscit et commendat in libro cui titulus : *Elucidatio circa factum et sensum Jansenii*. Quartâ parte cap. 2 , art. 4 , asserit 1º , gratias illas parvas ad opus perfectum ordinari ex voluntate Dei , non quidem absolutâ et consequente , sed antecedenti quæ abstrahit à circumstantiis ; 2º illas semper ex se tendere ad id quod bo-

nun est; 3º continere in se omnem vim activam, seu principium boni operis effectivum; quod reipsa perficerent, si minor foret oppositae cupiditatis resistentia. Quae tria potentiam absolutam manifestè designant.

In Relatione colloquiorum an. 1663, à Jansenianis editâ, sic legitur: « In doctrinâ Jansenii, voluntatem quidem majori delectationi necessariò cedere; sed neutiquam inde consequens esse, tolli dissentendi potentiam; quia ut illam potentiam voluntas habeat, sufficit ut dum concupiscentiae afflimenti actu obsequitur, auxilium habeat ex se sufficiens ad actum contrarium. » Cæcus sit qui hic non deprehendat potestatem absolutam.

Denique, ut caeteros omittam, Sambovius qui, teste Paulo Irenæo, *enucleatius sensum Augustinianorum aperit*, tractatu de gratiâ disput. 3, ait faciliè intelligi posse, quâ ratione gratiae resistitur vel non resistitur, si tria supponantur. 1º *Quid omnis gratia voluntatis est delectatio victrix*; 2º *quid non est victrix nisi comparatè*; 3º *quid eodem modo de hâc re philosophandum sit, quo physici de actione et reactione*. Nihil luctulentius.

Probatur 3º ex ipsomet Janseniani systematis visceribus. 1º Eam certè admisit Jansenius in gratiâ parvâ potentiam, quam natura ipsa, notio et idea gratiae necessariò includit ac importat; atqui idea gratiae, etc. Quid enim est gratia? nisi cœlestis motio, impulsio, excitatio, auxilium, adjutorium voluntatis ad bonum; an verò concipi istud potest absque illâ absolutâ quam continent ac confert ad opus bonum potentiam? ergo, etc. 2º Eam agnovit potentiam quæ tam intima est et essentialis Janseniano systemati, ut eo stante nullâ omnino ratione negari possit; ast talis est potentia absoluta. Namque in eo systemate gratiæ delectatio ex se et ex naturâ suâ nec victrix est nec vieta; sed victrix est aut vieta pro majori vel minori numero graduum, adeò ut solâ decrecente oppositâ delectatione, que vieta fuerat, victrix evadat, nullâ ex parte sui factâ mutatione; hoc autem nec esse nec concipi potest, quin in delectatione inferiori admittatur potentia absoluta, par actui efficiendo; ergo, etc. 3º Gratia quæ ex naturâ suâ et ex voluntate Dei antecedente tendit et ordinatur ad opus perfectum, quæ in se continent omnem vim activam boni operis quod reipsa perficeret nisi major obssisteret opposita concupiscentiae delectatio; quæ initia bonæ voluntatis, seu actus deliberatos imperfectos semper in nobis producit,

ea certè gratia quandam benè agendi potentiam et virtutem, saltem absolutam, largitur; atqui talis est ex Arualdo, Dionysio Raimundo, Sambovio, etc., locis mox citatis, cœlestis delectatio inferior, seu parva Jansenii gratia; ergo, etc.

Dices 1º: Sæpius docet Jansenius 1º, delectationem relativè victricem esse unicum pondus quo voluntas nunc sive ad bonum sive ad malum determinari possit; 2º sub dominante delectatione veram esse in voluntate ad actum oppositum impotentiam; 3º in conflictu duarum delectationum voluntatem necessariò sequi majorem ac victricem; ita lib. 4 de gratiâ Christi cap. 7, 9, 10; lib. 7, cap. 3, etc.; ergo absente delectatione superiori, nequidem absolutam agnovit Jansenius ad agendum potentiam. — Respondeo has omnes Ypensis loquendi rationes exponendas esse de impotentia aut necessitate, non quidem absolutâ, ut abundè constat ex dictis; sed relativâ, uti mox exponemus; unde isthæ omnia sequentem nostram Conclusionem adstruunt, præsentem verò neutiquam infirmant.

Dices 2º: Jansenius lib. 2 de gratiâ Christi, cap. 2, et lib. 3, cap. 15, contendit sine delectatione superiori, tam impossibile esse voluntati ut benè velit et operetur, quâm homini cæco ut videat, vel surdo ut audiat, vel tibiis fracto ut rectè gradiatur, vel avi ut volet sine alis. » Quæ profectò comparationes eò tendunt, ut à voluntate quamecumque excludant benè agendi facultatem, absente gratiâ efficaci; ergo, etc. — Respondeo adductas comparationes in eo duntaxat valere, quatenus excludunt actum secundum, aut etiam actum primum seu potentiam relativam ad actualem hic et nunc vigentem oppositam delectationem; ast absolutam nullatenus removent potentiam. Ita discipuli magistrum interpretantur; auditatur Paulus Irenæus Disquisit. 2, art. 3: « In omni comparatione, inquit, non omnia similia sunt; sufficit ut illa inter se conveniant, quæ inter se comparantur. Jam verò justus cum cæco gratiâ efficiæi destituto dupliceiter potest comparari. Primo si spectentur potentiae in actu primo: sic nulla inter utrosque similitudo..... cæcus enim caret internâ videndi virtute; justus pollet interiori facultate boni agendi (absolutâ scilicet, non autem relativâ), etiam actuali, si vult et conatur. At si spectentur istæ potentiae in actu secundo, tunc in eo planè convenienti, quod sicut cæcus videre actu et effectivè non

« potest , ita justus bene agere sine efficaci gratiâ actu et effectivè non potest . » Deinde probat ex Jansenio allatas comparationes spectare potentiam duntaxat in actu secundo , non in actu primo . Paulo Irenæo concinit Dionysius Raimundus primâ parte , cap. 1 , art. 6 .

Dices : 3º : Jansenius omnem omnino respuuit gratiam purè sufficientem , eamque lib. 3 de Gratiâ Christi , cap. 3 , revocat ad gratiam Pelagianam ; inde est quòd multi ex nostris dûm Jansenium refellunt , eum accusare videantur , quasi omnem penitus negaverit in justo , absente gratiâ efficaci , potentiam ad observandum mandatum ; ergo , etc. — Respondeo 1º , Jansenium loco citato solam Molinianam , ut vocant , seu versatim directè explodere gratiam sufficientem ; imò , cap. 1 ejusdem libri 3 ; loquens de gratiâ sensu Thomistico sufficienti , profitetur quòd *Augustinus fortassè talem gratiam non difficeret admitteret* ; 2º negari non potest quin gratiam aliquam parvam admiserit quæ de se est principium boni operis , ac semper efficax alicujus parvi et imperfecti effectus ; idipsum clarè ostendit vel ipse prime propositionis contextus , ibi enim loquens de justis dûm peccant , supponit eos velle et conari ; velleitates autem illæ et debiles conatus , nonnisi ex gratiâ parvâ proficisci possunt . 3º Potentia quæ relativa non est , sed merè absoluta et abstracta à præsentibus subjecti circumstantiis , nihil ad usum et exercitium boni operis conferre potest , ac proinde perinde est ac si qualibet potentia negaretur ; non mirum ergo si nonnulli è nostris Jansenium confutaverint quasi omnem prorsùs potentiam è voluntate rejecerit absente delectatione superiori , omnemque pariter gratiam distinctam à gratiâ actionis et ex sese efficaci .

Utrum Jansenius admiserit potentiam relativam . — Sunt qui ut Jansenium à censurâ eximant , asserere non dubitant ipsum in justis dûm peccant , agnosceris veram et expeditam etiam relativè ad præceptum adimplendum potentiam , saltem remotam ; contra quos sit

Conclusio. — Jansenius in ipsâ voluntate inferiori duntaxat delectatione instructâ nec agnovit , nec in suo systemate agnosceris potuit veram ac relativam , sensu antea exposito , ad opus bonum potentiam .

Probatur 4º disertis Jansenii testimoniis . Lib. 2 de Gratiâ Christi , cap 4 , de delectatione superiori loquens , sic habet : « Tantæ necessitatîs est , ut sine illâ non possit effectus fieri , et tantæque efficaciæ , ut hoc ipso quo datur ,

« continuò fiat . Dat enim simul et posse et operari . » Unde sic : Qui docet delectationem superiori tantæ necessitatîs esse ut sine illâ effectus fieri non possit , tantæque efficaciæ ut eo ipso quo datur continuò effectus fiat ; qui insuper addit , illam dare simul et posse et operari , ille certè nec agnoscit nec agnosceris potest veram ac relativam ad operandum potentiam in voluntate destitutâ delectatione superiori ; atqui conceptis verbis tradit Jansenius , etc. ; ergo . Lib. 3 de Gratiâ Christi , cap. 13 : « Est enim , ait Jansenius , paradoxum in principiis sancti Angustini , quòd charitas quanvis minima sufficiat ad quamecumque tentationem superandam , vel quacumque precepta sine transgressione servanda ; » ergo ex Jansenio , voluntas hominis justi sub actuali ardentiore concupiscentiâ absentegritati efficaci , hic et nunc , seu relativè expedita non est , ut possit tentationem superare et observare mandatum ; ac vicissim sub motione gratiæ victricis , expedita non est relativè ad malum . Lib. 4 , cap. 9 : « Conflictus ille delectationum , inquit , sopiri non potest , nisi altera alteram delectando superaverit , et eò totum animæ pondus vergat . QUOD ENIM AMPLIUS DELECTAT , SECUNDUM ID OPEREMUR NECESSE EST . Vigente enim delectatione carnali , impossibile est ut virtutis a honestatis consideratio prævaleat . » Audis vigente carnali delectatione impossibile esse ut virtutis et honestatis consideratio prævaleat ; non ergo tunc stat relativa ad opus bonum potentia ; idem porro dicendum sub dominante cœlesti delectatione , non stare scilicet expeditam ac relativam ad opus malum facultatem ; et verò , prævenientem ac indeliberalitatem majorem delectationem necessariò sequitur voluntas ; quod enim amplius delectat , secundum id operemur necessum est . Lib. 7 , cap. 5 , idem luculentius inculcat his verbis : « Justitia vel peccati delectatio est illud vinculum quo liberum arbitrium in justitiâ vel peccato ita firmiter ligatur et retinetur , ut quamdiu isto stabiliter possidetur et constringitur , actus oppositus sit extra ejus potestatem , ita videlicet ut arbitrium non liberatum eum velle non possit . » Non potuit certè significioribus verbis , sub dominante delectatione , relativam ad oppositum potentiam excludere . »

Denique , ut infinita hujusmodi prætermittant , lib. 8 , cap. 3 , de superiori delectatione sic habet : « Adjutorium illud cœlestis delectationis..... facit ut velis , et sine illâ velle non

« possis : facit etiam ut ardentius velis, et sine illâ ardentius velle non possis ; facit enique ut necesse sit animum istud sequi, et secundum illud operari quod amplius delectaverit. Superfluum foret alia hic coacevare testimonia ; nihil his clarius exoptari potest. Consuli possunt quae antea retulimus paragraf. 3 et 4 et quae postmodum referemus paragraphe sequenti.

Probatur 2º ex præcipuis Jansenii defensibus ; consule Arnaldi, Pauli Irenæi, Dionysii Raimundi, etc., testimonia Conclusione superiori adducta, quibns additi possunt 1º auctor scripti quod dicitur *In nomine Domini*, pag. 20, sic habet : « Existimo duplēcē esse necessitatem, conditionatam alteram, alteram absolute. Conditionata est quae ad bonum determinat, per inconstante et amissibilem gratiam, ut in fidelibus sanctis ; absoluta est quae ad bonum determinat, per immortalem et inamissibilem gratiam, ut in Angelis et Beatis. Prior dicitur conditionata, quod gratia adsidente vel absidente bonum vel malum possimus simpliciter velle ; posito tamen quod absit gratia, jam non possimus nisi bonum velle. » Vides, præsente gratia, voluntatem simpliciter quidem seu absolute posse malum operari ; at relativè non posse ; similiter absente gratia efficaci, absolutè et simpliciter posse ex gratia parvâ bonum operari ; sed relativè ad majores cupiditatis vires non posse. 2º Auctor libri cui titulus : *Conformité de Jansénius avec les Thomistes*, parte 2, pag. 20 : « Dominante, inquit cœlesti gratia et de cupiditate vietrice; cupiditas satis virium non habet (relativè scilicet) ut voluntatem ad illicita pertrahat, quanquam eam possit pertrahere (absolutè). » Unde planè consequens, est, vice versa sub dominio cupiditatis, gratiam parvam non satis virium habere ut majorem hic et nunc titillantem concupiscentiam vineat, licet eam vincere possit ; nempe absolutè et factâ præcisione majoris illius resistentiae. 3º Sambovius unus ex præcipuis Jansenii patronis citatâ jam disput. 5, tractat. de gratia, *Major enim est*, inquit, *resistentia concupiscentia quam virtus gratiae parva* ; dixerat ibidem loquens de relativâ agendi gratiae et concupiscentiae virtute, *eodem modo de hac re philosophandum esse, quo physici de actione et reactione* ; ergo delectatio quasi ex mechanica lege voluntatem movet ac rapit sive ad bonum, sive ad malum, prout cœlestis vel terrena præponderat ; ac proinde relativam ad oppositum

potentiam excludit ; et verò, ut advertit alter delectationis relativè vietricis viñdex acerrimus, « haec est in omni statu, immobilis divinitate providentie lex constituta, ut actio ex propositione majoris inæquitatatis oriatur, quâ agens sibi subjiciat passum, et major vis vineat minorem. »

Probatur 3º variis momentis theologis ex ipsismet Janseniani systematis visceribus de promptis.

Primum : Potentia relativa capitaliter repugnat Janseniano systemati, hæcque præcisè positâ, totum ruit ac funditus subvertitur. Namque 1º, in systemate Janseniano, voluntas omnes vires suas (hic loquimur de viribus activis formaliter sumptis, hoc est, ad actum applicabilibus) mutuantur à delectatione ; ita colliguntur ex dictis tertio paragrapho.... 2º In eodem sytemate vires delectationis desumuntur ex gradibus, pro majori enim vel minori numero graduum, delectatio vietrix est aut vieta, superior vel inferior : ita constat ex quarto Paragrapho... 3º Quod exinde sequitur, delectatio gradibus inferior, viribus quoque inferior dicenda est : ac proinde majorem oppositam delectationem superare nequit : paradoxum est enim in eo systemate, in quo vis agendi utriusque delectationis relativa est et quasi mechanicâ, ut minor vis vineat majorem. Ex iis evidens est voluntatem superiori instructam delectatione non habere potentiam relativè expeditam ad oppositum, seu non posse non operari id ad quod majori illâ delectatione inclinatur. Ratio est aperta : voluntas siquidem in praesenti statu omnes vires suas desumit ex delectatione; porrò, ex dictis superior delectatio sibi necessariò subjicit inferiorem, nec minor vincere potest majorem ; ergo voluntas superiori instructa delectatione, non potest relativè, etc. Atque hinc Jansenius citato cap. 5 libri 7 de Gratia Christi, loquens de delectatione superiori, ait : *Quamdiu isto vinculo constringitur (voluntas), actus oppositus est extra ejus potestatem.*

Secundum, quo præcedens confirmatur, sic proponitur : In systemate Janseniano, utraque delectatio, ex quâ jam voluntas omnes vires suas mutuantur, agit ex virtute relativâ quasi mechanicè, et de eâ ratioinandum est, scienti de actione et reactione in physicis; atqui, in tali profecto systemate voluntas inferiori duntaxat instructa delectatione impar est superiori debellandæ ; ergo, etc. Etvero, si in dictâ hypothesi, voluntas foret ad utrumque relativè ex-

pedita, vel ex sese et independenter à delectatione vires illas activas et electivas haberet; vel eas mutuaretur à minori delectatione; primum repugnat primo et capitali Jansenii principio, ut vidimus supra, paragr. 5; alterum ex Jansenio paradoxum est: in principiis etenim sancti Augustini, inquit, nec fieri nec concipi potest quod minor delectatio satis virium habeat ad majorem hic et nunc vindicandam.

Tertium: Omnis potentia relativa in systemate Janseniano, est semper et necessariò juncta cum actu; atqui implicat in terminis dari potentiam ad opposita ex utrâque parte semper et necessariò juncta cum actu; ergo, etc. Minor patet; major autem certa est quoad utramque partem. 4º Potentia relativa semper est juncta cum actu, in systemate Jansenii, quia procedit ex voluntate Dei consequente, cuius est attendere ad circumstantias; hec autem voluntas, omnibus patentibus, semper est efficax. 2º Non solum semper, sed et necessariò actu conjuncta est potentia relativa, utpote cum oriatur à delectatione superiori, quae docente Jansenio, *tanta necessitatis est, ut sine illâ effectus fieri non possit; tantaque efficacie ut..... det simul et posse et operari;* ergo, etc.

Quartum: In systemate superioris delectationis Jansenianæ, ubi militant delectationes viribus inæqualibus, coelestis, v. g., cum duobus gradibus; carnalis verò cum quinque; voluntas sub hâc duplice et inæquali motione posita, se habet, quasi nulla esset delectatio coelestis, solaque impelleretur carnali delectatione in ipsam cum tribus gradibus agente; atqui voluntas tribus excitata concupiscentiae gradibus, omniq[ue] ex adverso destituta celesti delectatione, nullatenus bonum operari potest, mul.ò minus relativè; est enim delectatio, juxta Jansenium citato sœpiùs lib. 4, cap. 7, 9, 10, etc., unicum pondus quo voluntas nunc, sive ad bonum sive ad malum inclinari potest; ergo, etc.

Quintum tandem sic proponitur: Ille non admisit in voluntate vires relativas ex gratia parvâ seu delectatione inferiori, qui docet nullam dari gratiam verè et merè sufficientem, sed eam esse vel efficacem, vel ita inefficacem; ex qua operatio nequidem sequi possit; atqui ita conceptis verbis Jansenius lib. 4 de gratia Christi, cap. 10; ergo, etc. Lux et robur accedunt huic argumento ex dicendis paragrapho sequenti.

Dices 1º: Jansenius et Janseniani locis antea citatis sœpiùs profitentur sub motione superioris

delectationis coelestis, v. g., completestissimum, expeditissimam perfectissimam inesse voluntati peccandi potestatem; et vice versa, titillante concupiscentiâ ardentiissimâ, voluntatem gratiâ parvâ instructam, retinere perfectissimam ad bonum agendum potentiam, et quidem in summo gradu, dummodò nunquam ex illo gradu in actum ullum prodeat sine efficaci Dei auxilio; ergo, etc. — Respondeo: Facilis est solutio ex antedictis: quippe, ut demonstravimus, magnificis illis ac speciosis verbis solam obtrudunt Janseniani potentiam absolutam à circumstantiis oppositæ actualis majoris delectationis abstractarentem; quæ quidem potentia in quocumque gradu reponatur vana est, futile, et ad salvandum in homine liberum arbitrium prorsus inutilis, cùm preeceptum non extet de actione in abstracto, sed de actione hic et nunc et in præsentibus circumstantiis ponendâ.

Dices 2º: Ex Jansenio homo gratiâ parvâ instructus certissimè bonum operaretur si *vellet*, ac plenè et fortiter *vellet*; ergo talis gratia verè relativam confert ad opus bonum potentiam. — Respondeo, ridiculè prorsus ac illusoriè istud opponi. Evidem bonum operaretur voluntas si fortiter *vellet*; ast in iis circumstantiis in quibus dominatur concupiscentia, plenè ac fortiter velle non potest; delectatio siquidem superior, inquit Jansenius citato lib. 8 de gratiâ Christi, cap. 5, *facit ut velis, et sine illâ velle non possis; facit ut ardentiis velis, et sine illâ ardentiis velle non possis.* Magistrum sequuntur discipuli Arnaldus, Paulus Irenæus, Dionysius Rainundus, etc., pressius verò Abbas de Bourzeis in epist. ad episcopum scriptâ pag. 68, dicens, *gratiam eo sensu rejici posse, quoniam abiceremus si vellemus; non posse verò, quoniam velle non possumus; et verò: si voluntas fortiter vellet, jam non ipsa concupiscentia, sed gratia superior foret, quod est contra hypothesisim.*

Dices 3º: Gratia parva ex Jansenio lib. 2, de gratiâ Christi cap. 27, est majoris gratiæ provocativa; ergo verè est ac relativè sufficiens saltem mediatè. — Respondeo merum esse effugium preecedenti consimile. Quomodo enim gratia parva dici posset majoris gratiæ provocativa? An propter debiles et imperfectos voluntatis motus quos producit? verum illos motus semper operatur, nec tamen gratiam magnam semper advocationem. An quod majorum gratiam obtineret, nisi voluntas contumaciùs obssisteret? Ita est, sed voluntas propter ardenterem concupiscentiam non potest tunc non

resistere ; adeoque in illis circumstantiis gratia parva non potest majorem provocare.

Dices 4º : Gratia parva Jansenii nullā factā ex parte sui intrinsecā mutatione , aut novā additione , per solam oppositae concupiscentiae immutationem potest fieri efficax ; non ita gratia sufficiens Thomistica ; ergo, etc.—Respondeo negando conseq. ; gratia quippe sufficiens Thomistica, veram et expeditam, saltem mediātam , confert potentiam , ad vincendam quamecumque actu prementem concupiscentiam : *Minima gratia* , ait S. Thomas, parte 5, quæst. 70, art. 4 in corp., *potest resistere cuilibet concupiscentie, et ritare omne peccatum mortale* ; ast istud in principiis S. Augustini paradoxum videtur Jansenio lib. 3 de Gratiā Christi cap. 15, atque huic patet disparitas.

Dices 5º : Gratia parva in se continent omnem vim activam seu principium effectivum boni operis ; quòdque illud non producat, non oritur ex defectu virtutis effectivæ, sed ex liberâ subjecti resistantiâ ; ergo, etc. — Respondeo ad primum , dist. : In se continent principium effectivum boni operis, absolutè et abstrahendo à circumstantiis, concedo ; relativè ad pulsantem hic et nunc actualem concupiscentiam, nego..... Ad secundum pariter dist. : Quòd gratia parva opus non producat non oritur ex defectu virtutis sufficientis, absolutè, concedo; relativè, nego : ubi enim modus agendi relativus est ac quasi mechanicus, minor delectatio majorem superare nequit... Ad tertium dico dominante cupiditate resistantiam gratiæ parvæ liberam non esse, sed relativè necessariam. Ubi adverte, aliud esse servare potentiam in aliquibus circumstantiis, et debellandæ præsentí generatim concupiscentię ; aliud verò servare potentiam relativè ad circumstantias et in ordine ad actualem hic et nunc tot gradibus pulsanteum concupiscentiam ; prius conveaire potest abstractæ et absolute potentie , posterius verò nonnisi relative.

Ex dictis in toto isto paragrapho sequitur 1º, errorem Jansenianum minimè consistere in negandâ absolutâ ad observandum mandatum potentia, in justis solâ gratiâ parvâ instructis, absente efficaci ; imò, se idem hâc in parte cum Thomistis et sentire et loquî profitentur Janseiani oñnes. Sequitur 2º, ad errorem decinandum necessum esse fateri, homini justo, absente gratiâ efficaci, inesse ex sufficienti gratiâ, potentiam relativè proportionatam ad actualem ejus concupiscentiam, ut eam nempe superare possit. In eo enim præcisè positus est

error Jansenii et discipulorum ejus, quòd negant talēm potentiam relativam ; nisi etenim in eo reponatur Jansenianus error, dicendum profectò, quod in comitiis anni 1700 damnatum fuit, Jansenismum merum esse ac evanidum phantasma. Sequitur 3º, hauc unam absolutâ et relativæ potentiae distinctionem , communem esse veluti clavim quâ aditus ad intimos Jansenismi recessus aperitur, filium sine quo è labyrintho effugiorum et fallaciarum quibus Janseniani pontificias de quinque Propositionibus censuras cludere conantur, extricare se nemo unquam poterit. Hâc etenim unicâ distinctionis æquivocatione sese involentes, audacter et jactantiū quinque damnatas Propositiones verbo dannant, ac reipsâ tueruntur. Afferunt 1º, justis non esse impossibilia Dei mandata, impossibilitate scilicet absolutâ, non autem relativâ ; 2º Gratia interiori resisti, nempe quoad effectum perfectum quem babere potest absolutè, at non relativè ; 3º à libertate excludi necessitatem, nimirū absolutam, non relativam, etc. Ita Janseniani vel unius vocis æquivocatione Ecclesie decreta elevant.

§ 6. *An delectatio superior Janseniani systematis basis sit ac fundamentum.*

CONCLUSIO. — Delectatio superior seu relativè victrix, prout haec tenus exposita fuit, Janseniani systematis basis est ac fundamentum.

Probatur 1º. Ex Jansenio delectatio superior seu relativè victrix, gratia victrix, gratia medicinalis, adjutorium quo, idem omnino significant; ita ex professo docet et probat lib. 4 de Gratiā Christi, cap. 4 et sequentibus; atqui, ex eodem Jansenio, necessitas adjutorii quo in præsenti statu, ejusque distinctio ab adjutorio sine quo, est fundamentum totius doctrinæ Augustinianæ ; ergo, etc.

Minor certa est quâmplurimis ejusdem auctoris testimoniosis. Lib. de gratiâ primi hominis et Angelorum cap. 17. : Ilæc est, inquit, (distinc) etio adjutorii quo et sine quo) vera clavis, quâ aditus in scripta sancti Augustini aperiendus est, sine quâ qui ea molitur ingredi, velut cæcus palpabit in meridie..... qui verò jacto isto fundamento, distinctionem illam velut filum in labyrintho scriptorum ejus secutus fuerit, mirabilis ei occurrit contextus rerum; respondent extrema primis, media utrisque, omnia omnibus. » Similia repetit lib. 2 de Gratiā Christi, cap. 9, et lib. 7, cap. 6. Ille auctor Synopseos vitæ Jansenii refert eum dicere solitum. « omnia pendere ab uno primo

principio, unde tota doctrinæ Augustini de gratiæ catena devincta esset; et hinc factum, ut qui eò aberrant, extra viam et spem inventiæ veritatis vagentur. Unde subridebat potius, non mirabatur quòd contrariarum et diversissimarum opinionum scholastici, omnes tamen Augustinum ad se traherent, quia unus hunc, alter istum annulum medium catenæ arriperent, nemo teneret primum illum et capitalem; hic autem primus et capitalis annulus, in mente Jansenii, ipsa est profectò delectatio relativè victrix, quam variis nominibus, gratiae medicinalis, adjutorii quo, adjutorii actionis, etc., insignitam exhibit et incelet in singulis fermè operis sui paginis.

Probatur 2º ex perfectâ omnium Jansenistarum hanc in rem consensione: nullum etenim ex his qui pro defensione Jansenii scripserunt, reperies, qui pro illâ superiori delectatione tanquam basi ac fundamento totius magistri sui systematis, strenuè non decertarit. Constat id ex pluribus testimoniis inferius recitandis; unum hinc abbatis de Bourzeis protulisse satis sit: « Nobis sufficit, inquit, collat. 4, cap. 50, quòd haec sola veritas nobis concedatur; nimirùm quoties gratiæ Dei contemnimus, id oriri semper ex eo quòd rectus amor quem Deus nobis inspirat, viribus superior est perverso amori; et quia viribus superior est, idcirò eum certissimè superare. » En palmaris veritas Jansenianis omnibus gratissima, quam in suis scriptis millies repetunt, et ad eius defensionem omnia studia sua viresque convertunt, quòd scilicet probè neverint primum hunc esse capitalem annulum ex quo cætera dependeant.

Probatur 3º ex dictis in præsenti articulo, præsertim ex paragraphis tertio et quarto, in quibus de necessitate et agendi modo delectationis actum est, et ex dieendis postmodùm; quae quidem fermè omnia eò collimant ut demonstrent relativam delectationem totius Janseniani systematis basim esse ac fundamentum. Verùm quid plura? ex solâ Jansenii libri inspectione, ubi singulis paginis delectationem victricem ad nauseam usque celebrat, clarè patet, quanti illam faciat, eamque ab ipso habitam et esse de facto totius sui systematis basim ac fundamentum.

§ 7. Janseniani systematis contracta delineatio.

Ex adductis aliisque similibus Jansenii ac discipulorum ipsius testimoniis genuinam ejus doctrinam colligere operosum non erit.

Doect 1º, voluntatem per peccatum primi parentis liberum amisisse arbitrium, id est, vim sese flectendi pro mutu suo ad opposita; 2º delectationem unicum esse pondus quo jam ad agendum applicari ac determinari potest voluntas; 3º duplicis duntaxat speciei esse delectationes, terrenam scilicet, quæ ad malum, et coelestem, quæ ad bonum impellit; 4º illas delectationes agere per gradus in invicem, ita ut superior semper vineat minorem; 5º voluntatem non solum semper sed et necessariò sequi majoris delectationis impulsu; juxta illud sancti Augustini à Jansenio ejusque asseclis toties decantatum: secundum id operemur necesse est, quod amplius nos detectat: 6º necessitatem illam non esse absolutam, sed relativam, id est, in præsentibus circumstantiis, seu dominante ad unum delectatione, voluntatem non posse hic et nunc aliter agere, licet possit in aliis circumstantiis, si nimirūm, aut ista imminueretur, aut altera angretur delectatio, sieque quæ antea erat inferior evaderet superior, et vice versa; 7º quamlibet delectationem aliquem semper obtinere effectum deliberatum; perfectum quidem, si sit superior; imperfectum verò, si inferior; unde omnis delectatio efficax est, licet non omnis sit victrix.

Atque ita in illo systemate, voluntas se habet instar bilancis, delectationes verò instar ponderum; etenim vis utriusque delectationis tota relativa est, et quasi ex mechanicâ lege voluntatem movet ac rapit, sive ad bonum, sive ad malum; si major fuerit vis gratiæ, quam concupiscentia: necesse erit bene voluntatem operari; è contra male, si viribus prævaluerit concupiscentia: Tunc enim major est concupiscentia resistentia, inquit unus ex præcipuis Jansenii defensoribus, quam virtus gratiæ parvæ; atque haec est, ait alter Janseniam non suspectus, in omni statu, immobilis divina providentia lex constituta, ut actio ex proportione majoris inæqualitatis oriatur, quâ agens sibi subjiciat passum, et major vis vineat minorem; sieque non voluntates delectationibus, ut in systematibus Catholicorum, sed delectationes voluntati dominantur, atque de obtinendo voluntatis consensu in se invicem decertant, eumque ob graduum seu virium præpollentiam necessariò eliciunt ac consequuntur.

ARTICULUS II.

De consecrariis Janseniani systematis.

Duo expendimus in hoc articulo, primum, quodnam sit principium ex quo sponte ac neces-

sariò fluant quinque Propositiones; secundum, de iisdem sigillatim Propositionibus agemus.

§ 1. An delectatio superior, seu relativè victrix Janseniana, basis sit, fundamentum ac principium ex quo quinque Propositiones necessariò fluant.

Quam delectationem ultrò agnoscunt Ypresis sectatores, velut systematis magistri basim, eamdem esse principium ex quo sponte fluant quinque propositiones obfirmatè negant; hinc demonstrandum hic speciatim suscipimus, unum et idem esse Propositionum et systematis fundamentum, ac proinde quas assertions admittunt ut hereticas, eas ut totidem consecaria ex primis Jansenii principiis necessariò profluentia rejicere debere. Sit itaque

CONCLUSIO.— Delectatio superior, seu relativè victrix Janseniana, fons est, radix et origo ex quâ quinque Propositiones necessariò dimanant.

Probatur 1°. Delectatio relativè victrix est basis et fundamentum totius libri ac systematis Janseniani, ut constat ex dictis paragrapho 6 superioris articuli; atqui quinque Propositiones sunt primariae assertions quas stabilendas toto libro suscepit Jansenius, ut mox evincentem probationale secundâ, et amplius constabit ex dicendis circa unamquamque Propositionem; imò et sunt totus Jansenii liber, ut tradit illustrissimus Bossuet., teste Mirapincensi episcopo D. de la Broue, epist. ad eminent. Card. de Bissy, die 5 martii anni 1711; verba antea laudavimus; ergo, etc.

Probatur 2°, quia quinque famosæ Propositiones, cæteraque omnia que in suo grandiori volumine circa gratiam docuit Ypresis, ad hæc duo universim capita revocari possunt, nempe, exclusionem gratiæ verè et merè sufficiens, et necessitatem benè agendi sub motione gratiæ victricis; atqui hæc duo à delectatione superiori sponte ac necessariò fluant, ut probabimus argumento tertio, eaque ex eâdem delectatione superiori et relativâ, tanquam ex nativo principio, datâ operâ deduxit Jansenius.

Primum quidem lib. 4 de Gratiâ Christi cap. 10, his verbis: « Hinc etiam claret, cur Augustinus omnem omnino gratiam purè sufficiem, sive ante fidem, sive etiam post fidem auferat. » En corollarium cuius principium statim assignat Ypresis: » Ratio perspicua est, inquit, quia cum ei (Augustino) nulla sit gratia operandi præter istam suavitatem Dei, nisi ista tanta fuerit, ut ei delec-

tationes rerum creatarum cesserint, vel peccabitor, vel alterante delectationum fluctu, in medio remanebitur; sin autem ista superaverit, jam sine dubio benè voluntas operabitur: quod enim amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est; sed utrumlibet fiat, non erit sufficiens gratia, sed vel efficax, vel ita inefficax, ex quâ operatio nequidem sequi possit, nisi ejus inefficacia per aliam suppleatur. »

Secundum, nempe necessitatem operandi bonum sub motione gratiæ victricis; ex eâdem superiori delectatione colligit Ypresis, jugiter abutendo his sancti Augustini verbis: Quod cum amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est; id videre est in testimonio mox allato, et aliis sexcentis locis; unde lib. 7 de Gratiâ Christi cap. 5: « Justitiae vel peccati delectatio, inquit, est illud vinculum quo liberum arbitrium in justitiâ vel peccato ita firmiter ligatur; ut quamdiu isto stabiliter constringitur, actus oppositus est extra ejus potestatem; ergo, etc.

Probatur 3°, invicto isto ratiocinio ad geometricam methodum redacto. Scilicet 1°, proponemus principia seu axiomata; exinde quasdam propositiones tanquam geometrica theorematâ demonstrabimus; demum famosas quinque Propositiones velut totidem corollaria inde necessariò sequi planum efficiemus.

Principia.— Primum: Omnes voluntatis vires activæ simul et electivæ, seu vires sese flectendi ac determinandi sive ad bonum sive ad malum, in praesenti statu nonnisi ex delectationibus oriuntur. Secundum: Vis agendi delectationum relativa est, seu repetitur à superioritate graduum; adeò ut delectatio gradibus superior, viribus quoque superior dicenda sit. Tertium: Delectatio superior inferiorem necessariò vincit, et inferior non habet satis virium, nec vim agendi relativè proportionatam alteri debellandæ.

Ista constant ex dictis superiori articulo paragraphis 3, 4 et 5.

Theorematâ.—Primum: Gratia efficax seu victrix Janseniana infert necessitatem ad bonum.

Probatur: Gratia efficax seu victrix est delectatio superior cœlestis; atqui talis delectatio infert necessitatem. Namque ex principio seu axiomate primo, voluntas nunc omnes vires suas electivas sive ad bonum sive ad malum, nonnisi à delectationibus mutuatur: ex principio autem secundo et tertio delectatio inferior non habet vires sufficientes vincendæ de-

lectationi superiori, inò potius ab illà necessariò vincitur ; ergo, etc.

Secundum : Concupiscentia superior infert necessitatem ad malum.

Probatur adductâ mox ratione : Concupiscentia superior est delectatio terrena superior; atqui ex dictis delectatio superior infert necessitatem ; ergo , etc.

Tertium : Nulla datur gratia verrè sufficiens distincta à victriæ.

Probatur : Gratia verè sufficiens ea est quæ dat potentiam relativam ; atqui , in systemate Janseniano , nulla datur gratia distincta à victriæ quæ conferat potentiam relativam. Quippe gratiæ delectatio vel est superior terrena delectatione, vel inferior. Si primum, necessario rapit plenum ac perfectum voluntatis consensum , ex theoremate primo; siveque victrix est et efficax : si secundum , nequidem eum hic et nunc obtainere potest , cùm non habeat satis virium ad debellandam superiorem oppositam concupiscentiam , ex principio secundo et tertio , siveque non erit verè sufficiens; ergo, etc.

Ex his tribus theorematibus quinque Propositiones uti totidem consecutaria facili negotio deduci possunt.

Corollaria. — Primum corollarium : *Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus et conantibus secundum præsentes quas habent vires , sunt impossibilia , deest quoque illis gratia quæ possibilia sunt.*

Probatur : Mandata iis sunt impossibilia , secundum præsentes quas habent vires, quibus deest gratia verè ac relativè sufficiens ; atqui justis nonnunquam , tametsi velint et conentur, deest gratia verè et relativè sufficiens. Nam justi illi quandoque peccant; atque adeò tunc carent gratiæ efficaci : porrò ex theoremate tertio nulla datur verè sufficiens ab efficaci seu victriæ distincta ; ergo , etc.

Secundum : *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nūquām resistitur.*

Probatur : Resistere gratiæ est eam frustrare effectu quem posse habere iis in circumstantiis in quibus datur ; haec est resistentie propriæ dictæ vera notio, hic est recessus loquendi modus, quidquid contra garriant Jansenianum ; vanas eorum adversus hoc principium evasions postea executiemus ; atqui ejusmodi effectu privari nequit gratia. Vel enim est inferior, vel superior, vel æqualis... Si primum, necessariò habet effectum ex theoremate primo..... si secundum, caret profectò effectu, sed quem tunc non potest habere, reluctantæ nimirum concu-

piscentiæ superiori , quæ voluntatem ad malum necessitat, ex theoremate secundo... si tertium, nempe si gratia est æqualis concupiscentiæ, alterante delectationum fluctu , in medio remanebitur, ait Jansenius supra citatus; neque usquam voluntas ad unam partem sese inclinare poterit, defectu nimirum superioris delectationis ; ergo , etc.

Tertium : *Ad merendum vel demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate , sed sufficit libertas à coac-tione.*

Probatur : Homo in statu naturæ lapsæ per majorem gratiæ delectationem necessitatur ad bonum, et per ardentiorem concupiscentiæ delectationem necessitatur ad malum, ex theoremate primo et secundo; atqui homo operando bonum (sicæteræ ad meritum adsint requisite conditiones) , meretur ; demeretur verò operando malum ; ergo , ad merendum et demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur libertas à necessitate , quod erat demonstrandum.

Quartum : *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad initium fidei ; et in hoc erant hæretici , quod assererent eam gratiam talem esse cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare.*

Probatur : Semipelagiani in eo erant hæretici , quod ad initium fidei negarent veram Christi gratiam ; atqui nulla est vera Christi gratia , præter illam cui voluntas non possit resistere , seu quæ necessitat. Namque nulla est vera Christi gratia , nisi quæ verè sufficiat ad bonum ; nulla est verè sufficiens , nisi sit efficax , ex theoremate tertio ; denique nulla gratia est efficax , nisi necessitat , ex theoremate primo ; ergo nulla est vera Christi gratia nisi quæ necessitat; cùm ergò in eo hæretici fuerint Semipelagiani , quod negarent veram Christi gratiam , sequitur ipsos in eo fuisse hæreticos , quod assererent gratiam talem esse cui voluntas posset resistere vel obtemperare; quod erat probandum.

Quintum : *Semipelagianum est dicere Christum pro omnibus mortuum esse aut sanguinem fudisse.*

Probatur : Semipelagianum est asserere veram Christi gratiam talem esse cui voluntas possit resistere vel obtemperare , ex collario precedentis ; porrò , qui asserunt Christum pro omnibus mortuum fuisse , ii necessariò admittunt veras Christi gratias quibus voluntas possit resistere , inò quibus plerique de facto re-

sistunt; siquidem contendunt Christum morte suā omnibus promeruisse gratias verē sufficiētes enī quibus tamen multi damnantur; ergo, etc.

Dices: Nonnulli è recentioribus systema delectationis relativè vietricis propugnant, qui tamen in suspicionem Jansenismi venire nentiquā possunt, quem datā operā refellunt, atque quinque Propositiones in sensu obvio et naturali tanquam hæreticas rejicunt ac damnant; ergo systema delectationis superioris distat à Janseniano systemate, nec ex eo necessariō dimanant quinque famosae Propositiones.— Respondeo: Recentiores illi qui nobis opponuntur, vel purum Jansenii sistema hactenū expositum propugnant, vel illud utcumque emollire ac temperare conantur. Si primum, ab errore Janseniano excusari non possunt, quantūcumque quinque Propositiones rejicere se ac damnare contestentur. Ratio est, quia cùm aliqua conclusio per necessariam et intimam connexionem ex principio deducitur, vel deserendum principium, vel admittenda conclusio; et qui priori retento istam negat, sibi ipsi apertè contradicit, ac re ipsā admittit quod verbis rejicere videtur: porrò, ex modō demonstratis, doctrina quinque Propositionum necessariō fluit ex principio delectationis superioris Jansenianæ; idque candidè fassus est ipsemē systematis parens Ypensis, qui easdem propositiones tanquam totidem conclusiones ex illo principio deduxit, uti constat ex dictis, et rursus postea evincemus; ergo, etc.

Si secundum, 1° assignent prætensas discriminis rationes; videant autem ne in quibusdam duntaxat vocibus positæ sint, aut in rejiciendis tantūm durioribus quibusdam loquendi rationibus Janseniano systemati minimè essentialibus, quibus etiam sublati totum nihilominus systema integrum perseverat..... 2° docent prædicti auctores, tunc gratiam esse insuperabiliter efficacem, quando viribus superior est concupiscentiā, et quia viribus est superior, idcirco certissimè superare; atqui hæc est ipsa doctrina pro quā, omnibus aliis neglectis, tanquam pro aris et focis semper decertarunt omnes quotquot hactenū extiterunt Jansenii patroni: «Nobis enim sufficit,» inquietabat abbas de Bourzeis antea citatus in lib. cui titulus: *St. Augustin victorieux*, etc., collat. 4, cap. 50, «quòd hæc sola veritas nobis concedatur, nimirū quoties gratiæ Dei consentimus, id oriri semper ex eo quod

rectus amor quem Deus nobis inspirat, viribus superior est perverso amori; et quia viribus superior est, idcirco enī certissimè superare; » hoc uno retento principio testatur ibidem memoratus abbas, se cum Congruistis admissiū quancumque volnerint potentiam resistendigratiæ vietrici; ergo, etc... 3° gratia certō et infallibiliter efficax ex viriū superioritate, seu ob viriū præpollentiam, quoēcumque tandem modo exponatur, non potest non esse necessitans, siquidem supponit in voluntate vires inferiores, ac proinde veram resistendi impotentiam. Etenim omnino repugnat ac physicè impossibile est, ut vires superiores quæ agunt ut superiores vineantur ab inferioribus; alias necesse foret ut inferiores agerent ultra suæ activitatis gradus; atqui, in dicto recentiorum systemate, vires gratiæ relativè vietricis agunt in voluntatem ut superiores, cùm gratia illa per ipsam viriū superioritatē invincibiliter voluntatem determinet; ergo, etc.

Etverò, discrimen quod proponunt dicti recentiores suum inter et Jansenii systema futile omnino est ac infirmum; in hoc nempe situm est, quod nunc in voluntate vires activas independentes à delectatione sese admittere prositeantur, cum quibus iis junctis quas à delectatione inferiori mutuantur, potest voluntas, etiam potentia relativā vincere majorem delectationem, licet id nusquam accidat; è contra verò in systemate Jansenii amissa est in præsenti statu per primum Adami peccatum omnis activa voluntatis indifferentia, et paradoxum planè est ut voluntas minori instructa delectatione majorem superet; discrimen istud, ut dixi, infirmum omnino est.

Namque 1°, vires illæ quas admittere se profitentur, passivæ tantūm dici debent; non autem formaliter et ad utrumlibet activè ac relativè flexibiles; namque independenter à delectatione vires hujusmodi electivæ et sui ipsius determinatrices (quales tamen ad veram libertatem requiruntur), agnoscit non possunt in dicto novatorum systemate, in quo omnis electio et determinatio à majori oritur delectatione.

2°. Vires illæ quæ supponuntur residuae in voluntate, admitti tantūm possunt respectu mali aut respectu boni ordinis duntaxat naturalis; quis enim citra Pelagianismi notam dicere ausit, voluntatem in præsenti statu propriè activas ac electivas vires habere ad bonum supernaturale independenter à gratiæ? Igitur

quod spectat bonum supernaturale, de quo præcipua hic movetur quæstio, nihil distat systema istud à systemate Jansenii.

5º. Sed supponantur vires illæ et activæ simul et electivæ in ordine ad bonum supernaturale, idem recurret argumentum quod contra Jansenium alibi protulimus. Vel enim vires illæ juncta cum minori delectatione, æquales sunt viribus majoris delectationis, vel inferiores, vel superiores. Si primum, nihil ergo agi poterit; si secundum, necessariò majori adhæreibitur delectationi; si tertium, minor delectatio effectum necessariò obtinebit.

4º. Non potest Deus in illo systemate certò cognoscere certitudine metaphysicâ futuras ac liberas humanæ voluntatis actiones. In quo enim eas certò cognosceret? non in scientiâ mediâ, nihil enim est à quo magis abhorreant dicti systematis defensores, quâm ab usu hujuscæ scientiæ; non in naturâ delectationis, delectatio etenim ex naturâ suâ certam non habet connexionem cum effectu certissimè obtainendo; non in ipsâ tandem ejusdem delectationis superioritate, si enim aliunde quâm ex delectatione vires habeat voluntas, supponi potest præsente delectatione superiori adesse in voluntate virium æqualitatem ad resistendum, ac proinde meritò pariter supponi poterit, delectationem superiorem aliquando privari suo effectu; ergo, etc.

5º. Multi extant Jansenianorum libri, in quibus ea ipsa quæ mox recensuimus, superioris delectationis consectaria negantur, qui tamen damnati sunt, eâ certè de causâ quòd sistema delectationis relativè per gradus victricis continent, quo retento, dicta consectaria, verbo tenèrè rejici possunt; tales sunt libri Pauli Irenæi, Dyonisii Raimundi, Wendrokii, etc. Nullus autem est è Jansenistis qui vires volendi præcisè et quasi materialiter sumptas, à delectationibus independentes, ac de se sufficientes et proportionatas quibuslibet tentationibus vincendis, non admittat, dummodò vires illæ dicantur otiosæ ac steriles, nec ad actum applicabiles nisi virtute superioris delectationis; inò ipsem Jansenius hujusmodi vires disertè agnoscit testimoniis antea adductis, aliisque multis similibus, in quibus impotentia voluntatis non repetitur à virium omnium defectu, sed ex infirmitate et impedimentis quæ obstant quominus voluntas omnes vires suas exerat, donec per delectationem liberetur; ita lib. 4, cap. 7 et 9, et lib. 7, cap. 2, etc.

Cæterum, de delectationis relativè victricis

emolliito systemate dicetur secundâ parte, ubi de variis circa naturam et modum agendi gratiæ efficacis systematibus.

§ 2. De quinque Propositionibus.

Quinque Propositiones in sensu obvio, proprio et naturali hæreticas esse et legitimè fuisse damnatas fatentur omnes; ast quis sit ille sensus, et utrum cas in illo sensu docuerit Jansenius, negant ipsius sectatores, reclamantibus cæteris omnibus. Posset uno verbo dirimi ista questio ex antedictis capite 2, paragr. 2, conclus. 2, 3 et 4. Scilicet ibi demonstratum est summâ et irrefragabili Ecclesiæ auctoritate quinque Propositiones in sensu Jansenii, et sensum Jansenii in quinque Propositionibus damnatum fuisse; quinque ergo Propositiones extant in libro Jansenii quoad sensum proprium ab Ecclesiâ damnatum, nec fieri omnino potest ut à Jansenianâ doctrinâ diversus sit ille sensus, quoniam ut propriam et germanam Jansenii doctrinam proscripsit Ecclesia; unde, *causa finita est*, inquit, præsules Gallicani in epistolâ encyclicâ an. 1663, die 2 octobris, *nihil deliberandum super est circa sensum quinque Propositionum ex Jansenii libro extractarum, cum illæ à romano pontifice et Galliæ episcopis, ceterisque aliarum regionum antistibus proscriptæ fuerint in sensu Jansenii.*

Verùm ut novæ sententiæ patronos quaquâversum revincamus, aliis momentis rem eamdem nunc probandam aggredimur, abstrahendo à mox dictâ Ecclesiæ definitione; idque ut efficaciter conficiamus, cù ipsâ methodo quam in præsenti negotio usurpari volunt Paulus Irenæus, Dionysius Raimundus, aliique Janseñiani; tria hic inquirenda suscipimus agendo de singulis sigillatim propositionibus.

Primum, quis sit proprius et naturalis uniuscujusque propositionis sensus. Secundum, utrum eam docuerit Jansenius. Tertium, dogma catholicum errori damnato oppositum.

PRIMA PROPOSITIO.—*Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus et conantibus secundum præsentes quas habent vires, sunt impossibilia; deest quoque illis gratia quâ possibilia fiant.*

Quæres 1º, quis sit proprius ac naturalis primæ hujuscæ Propositionis sensus.—Respondeo proprium sensum hunc esse: Aliqua Dei mandata justis volentibus et conantibus secundum præsentes quas habent *ex gratiâ parvâ* vires, sunt impossibilia, comparatè ac relativè ad eorum majorem hic et nunc titillantem concupiscentiam; deest quoque illis gratia, sive ac-

tionis quā possibilia fiant *immediatè*, sive orationis quā possibilia fiant saltem *mediatè*.

Sensus autem alieni, hunc propositioni malignè affixi, hi sunt : 1º justis omnibus quantumlibet volentibus et conantibus secundum præsentes quantascumque vires quae à gratiâ magnâ et efficacè habentur, mandata Dei sunt impossibilia..... 2º Deest justis semper et quādū vivunt, gratia quā possint vel unum ex Dei mandatis sine peccato adimplere.. 3º Justis deest gratia quā absolutè et seorsum à tali gradu concupiscentiæ possibilia sint Dei mandata.

Hos autem posteriores sensus esse reipsò extraneos, priorem verò à nobis allatum proprium esse, constat 1º ex ipso propositionis contextu ; singulis enim vocibus manifestè determinatur prima Propositione ad hunc, quem indicavimus, particularem, atque impossibilitatis duntaxat relativæ sensum. Nam 1º, hi duo termini, *hominibus justis*, ad aliquos justos necessariò restringuntur ; tum istis vocibus, *aliqua Dei præcepta*; tum his verbis, *volentibus et conantibus*; neque enim omnes justi volunt et conantur..... 2º, quod maximè observandum est, vox, *impossibilia*, de relativâ duntaxat impossibilitate exponenda est, quod colligitur, tum quia immediatè præcedit hæc restringens particula, *secundum præsentes quas habent vires*; id est, *hic et nunc*; quod sanè non obscurè indicat, non impossibilia fore mandata in aliis occasionibus in quibus justorum illorum vires augerentur ; tum quia statim additur hæc rursus altera particula limitativa *deest quoque illis gratia quā possibilia fiant*.

Constat 2º ex ipsomet jansenianis : abbas de Bourzeis in scripto quo dicitur, *In nomine Domini*, de primâ Propositione verba faciens, sic loquitur : « Aliud est asserere universalis sensu justificato legem impossibilem esse ; aliud sensu particulari et cum additamento justovolenti et conanti, juxta præsentes quas habet vires, mandatum aliquod non esse possibile ; illud ut falsum Jansenius cum trid. synodo negat ; istud ut verum, Jansenius cum Augustino docet. » Inde est quòd auctor libri cui titulus: *Chimère du Jansénisme*, pag. 155, 182, disertè agnoscit, « naturalem primæ propositionis sensum ab Ecclesiâ damnatum restringi ad quosdam justos..... nec usquam à Jansenio assertum fuisse Calvinianum sensum necessitatis peccandi in omnibus actionibus. » Idem clarè colligitur ex famoso Trium columnarum scripto, de quo vide que

diximus cap. 2 præsentis Dissertationis, art. 1, conclus. 5, argumento 6.

Constat 3º ex scripto D. Hallerii relato Diarii pag. 284 et seq., in quo prima Propositione disertè explicatur sensu antea exposito, his verbis : « *sensus est, mandata Dei hominibus justis qui præcepta divina transgrediuntur, esse impossibilia defectu auxiliū sufficientis quo possint eamdem adimplere, vel necessariam ad ea implenda gratiam impetrare.* »

Quæres 2º, an Jansenius primam Propositionem reipsa docuerit.—Respondeo affirmativè. Probatur : Ext t totidem verbis expressa apud Jansenium lib. 5 de Gratia Christi, cap. 15, ubi sic habet : « *Hæc igitur omnia plenissimè plenissimè demonstrant, nihil esse in sancti Augustini doctrinâ certius ac fundatius, quam esse præcepta quadam, quæ hominibus non tantum infidelibus, excæcatis, obduratis, sed et fidelibus quoque et justis, volentibus ac conantibus secundum præsentes quas habent vires, sunt impossibilia deesse quoque gratiam quā possibilia fiant.* »

Falsò autem ac immeritè obtendunt Janseniani, primam illam Propositionem à loco suo dolosè avulsam ac exhibitam fuisse, aliumque in Jansenii textu habere sensum ab eo quem inde extracta præ se ferre videtur. Namque, ut jam probavimus, proprius propositionis sensus est, justis aliquibus secundum præsentes quas habent vires, id est, relativè ad majorem concupiscentiæ delectationem quā premuntur, impossibilia esse Dei mandata defectu gratiæ verè hic et nunc sufficientis ; hunc porrò sensum proprium esse ac naturalem libri Jansenii, manifestè lquet, 1º ex antecedentibus et consequentibus. Ante citata propositionis verba dixerat Jansenius : « Ex hæc indubitatâ doctrinâ quadam non parvi momenti ad hanc rem spectantia inferuntur et clarescant. Primum quidem, esse quadam homini præcepta secundum statum et vires in quibus constitutus est, impossibilia..... Secundum, non adesse semper gratiam quā possimus, hoc est, quā eadem illa præcepta implere sufficientamus..... Tertium, hanc impotentiam reperiri non solum in excæcatis et obduratis et infidelibus, sed etiam in fidelibus et justis, qui fidem Christi, et justitiæ charitatem suscepérunt.... Quartum, hanc impossibilitatem fidelibus accidere, non tantum quando nolunt præcepta facere, sed etiam quando volunt ; quæ quatuor capita postquā fūsē prosecutus est Vprensis, tanquam consecutionem col-

ligens, addit citata prime Propositionis verba ; quibus statim subjungit : « hoc enim sancti Petri exemplo, aliisque multis quotidie manifestum esse, qui tentantur ultra quam possint sustinere. » Et versus finem ejusdem capituli, totus est ut ostendat quandoque deesse justis ipsis gratiam orationis quam uberior auxilium ad mandatum observandum necessarium imputari possint ; ac demum concludit, « non aliter verum esse, quod Deus non jubeat impossibilia, nisi quia quaecumque jubet, a hominis voluntate per omnipotentem Dei gratiam adjutâ fieri possunt. » Vides quam bene cohaerent mox expositus prime Propositionis sensus cum iis quae antecedunt et sequuntur in laudato Jansenii textu, hancque esse firmam ac constantem ipsius doctrinam, aliquibus justis, secundum presentes quas habent vires, id est, relativè ad presentes gratiae vires, impossibilia esse quedam Dei mandata.

2º Idem colligitur ex praeceptis Jansenii defensoribus qui dictum sensum Jansenio disertè a scribunt; vide scriptum quod dicitur : *In nomine Domini, scriptum Trium columnarum*, etc.; verba mox retulimus.

3º Istud idem rursus eritur ex ipsis Janseniani systematis visceribus. Nam justi de quibus hic agitur, ii sunt qui volentes et conantes secundum presentes quas habent vires servare mandata, illa tamen transgrediuntur; atqui justis illis, Jansenii principiis stando, mandata haec relativè sunt impossibilia, et deest gratia quam ita possibilia fiant. 1º Ipsi sunt relativè impossibilia; nequeunt enim ipsis ea ratione possibilia fieri, nisi ex superiori delectatione cœlesti, ex dictis paragr. 5. 4 et 5, superioris articuli; atqui delectatio superior in illis justis cœlestis non est, sed carnalis, quam allieuntur ad transgrediemad præceptum; ergo, etc. 2º Deest illis gratia quam præcepta fiant hic et nunc possibilia; eam quippe non habent ex dictis; nec possunt eam accersere per orationem, volunt enim et conantur, ac proinde orant, secundum presentes quas habent vires; atqui tamen gratiam non obtinent, cum transgrediuntur mandatum; ergo quam habent gratiam, ea non dat vires orandi sicut oportet, et Deus ipsis subtrahit auxilium suum, inquit Jansenius, *sinens eos cadere*. Denique ex dictis et probatis loco mox citato, Jansenius justis gratiæ efficacæ destitutis denegat potentiam relativam adimplendi præcepta, omnemque aliam potentiam in quoecumque gradu in ipsis libenter admittit: porrò, ex ista doctrinâ mani-

festissimè sequitur, justis quoties divina mandata transgrediuntur, ea ipsis verè esse impossibilia secundum presentes quas habent vires, defectu scilicet gratiæ relativè vetricis, quæ sola in systemate Janseniano relativam ad opus bonum confert potentiam; ergo, etc.; atque ex his constat Jansenium non solum docuisse primam Propositionem, sed nec aliam doctrinam suis stando principiis tradere potuisse.

Omnes quæ hic proponi possent objectiones maximâ ex parte jam dissolutæ sunt loco mox citato; quæ enim asserunt Jansenianū ut probent magistrum suum non negavisse possibilitatem mandatorum Dei, ac proinde primam non admisisse Propositionem, ea nihil aliud efficiunt nisi possibilitem abstractam et absolutam ab eo admissam fuisse; quæ vero ostendere videntur omnem omnino possibilitem ab ipso fuisse rejectam, illa solam potentiam relativæ exclusionem demonstrant; atque inde non parum corroboratur nostra responsio, quod nimis è positiâ in sensu Janseniano omnia plana sint et facilia, atque ex seipsis corrunt quæcumque obiecti possent. Si quod tamen persit quod novâ elucidatione illustrari queat, postea expendemus, præsertim ad Propositionem tertiam.

Unum hic prætermittere non possumus palmarum Jansenianorum effugium quod perpetuò obrundunt, ut evincant Jansenium primam non docuisse Propositionem: Justi, inquit, dum peccant, fatente Jansenio, citato cap. 15 libri 3 de Gratia, possent servare mandata si vellet, nec ea transgrediuntur nisi quia volunt; ergo potentia quam in illis agnoscit Jansenius, est voluntaria, moralis et mera difficultas, non potentia verè et propriè dicta, physica et involuntaria. — Respondeo, equidem justos illos posse servare mandata si plenè perfectè velint; verum ista velle non possunt. Audiatur Jansenius eodem capite: « Non est satis velle vel nolle, ut magna quedam præcepta impleantur, tentationesque superentur, sed.... opus est, ut ardenter et fortiter velit, quod non est semper in hominis potestate. Talis enim ardor vel fortitudo voluntatis, non ex solâ libertate hominis proficietur, aut haberri potest, sed ex delectationis magnitudine, quæ ideo cœlitus inspirari debet. » Ludunt itaque et Jansenius et illius defensores, dum asserunt justos illos posse mandata servare si velint, eorumque proinde potentiam merè esse voluntariam. Namque 1º, si Angelis et Adamo defuisset adjutoriam sine quo, non uti-

que suā culpā cecidissent ex S. Aug. et ipsomet Jansenio; atq̄si tamen verē de iis diceretur ex eodem Jansenio, possem̄ perseverare *si relent;* ergo, etc..... 2º Pari ratione dici posset, ut Jansenii exemplis utar, dæmones et damnatos posse Deum diligere *si relint*, posse beatos Angeli, et (quod absit) Deum ipsum peccare *si relint*; at quām hæc absurdā sint nemo non videt..... 3º Si valeat Janseniana cavillatio, expressionibus conciliorū circa libertatem definitionib⁹ facile illuditur; etenim Manichæi, Wiesleſlītæ, Lutherani, Calvinistæ, aliquip infensissimi libertatis adversarii, licet à suis interius non recederent principiis, libentissimè tamen exterius confiterentur, hominem posse semper bonum agere *si relit*..... 4º passim prefatā voluntariæ impotentia notione abusi sunt hæretici. Ita Wiclef. teste Valdensi lib. 4 doctrinalis art. 4, cap. 15, cui titulus est: *Contra subterfugium illud Wicelli: Potest Deus si relit.* Eodem cavillo utitur Lutherus lib. de servo arbitrio; neconon et ipse Calvinus in caput 12 Ezechiel. Audiatur insignis inter Calvinistas Moses Amyraldus in defens. opinionis Calvini de reprob. pag. 215, ibi ex Calvino exponens quomodò mandata Dei sunt impossibilia, sic habet: « Qui Romanam Ecclesiam sequuntur, solent not tam refellere, quām calumniari nostram op̄.ionem; sic enim eam interpretantur, quasi statueremus peccatoribus imposibile esse Deo obediare, eādem impossibilitate quā non possunt cœlum sistere, terram mouere, aut per aera volare. » Atque ubi impian hanc expositionem à Deo amoliri conatus est, sic respondet: « Qui alas non habet, volare non potest, etiamsi maximè vellet; et qui Alpes aut Pyræneos montes loco movere conaretur, etsi omnes corporis nervos intenderet, et omnibus voluntatis viribus conniteretur, non posset; at si peccatores fortiter obediere Evangelio vellent, jam fecissent..... Quamobrem impotentia volandi per aera in iis in quibus natura alas negavit, oritur ex deectu facultatis naturalis, sine quā id fieri non potest; at impotentia Christo obediendi in peccatoribus, ex malā voluntate oritur. » Subinde docet, illam non istam impotentiam à peccato excusare; tum diserta hanc in rem Calvini verba allegat in citatum caput 12 Ezechielis.... 5º Tandem, quod non est possibile nisi sub conditione impossibili, absolutè dici: non potest possibile; istud ex sese patet, atque ita post S. Aug. expressè tradit S. Thom. quest. 16 de malo art. 5; atqui,

juxta Jansenium, justi, dūm peccant, hic et nunc non possunt plenè ac perfectè velle, ob præponderantem scilicet carnalem delectationem; ergo, etc.

Impotentia ergo quam Jansenius admittit in justis qui peccant (quam tum ipse, tum ejus discipuli appellant *voluntariam, moralem, conditionatam, consequentem, mutabilem, relativam, partialem, inadäquatam*, quandoque etiam meram difficultatem), hæc, inquam, impotentia, verē involuntaria est, utpotè quæ prævertat omnem rationis consensem; physica est, *ex defectu virium promanans*, ut ipse docet Yprensis toto hic citato cap. 150, absoluta, denūm antecedens, immutabilis, totalis, adæquata, propria, vera et realis meritò dici potest, quia oritur ex præviā ac indeliberatā delectatione superiori, quæ, ut loquitur Jansenius, non est in potestate voluntatis, ut eam nempe habeat vel rejiciat; et quæ deliberatum ac perfectum voluntatis actum necessariò producit, cùm necesse sit ex Jansenio, voluntatem secundū id operari quod eam magis delectat.

Atque hinc patet impotentia voluntariæ definitionem, quam millies asserunt Jansenius et ipsius discipuli; scilicet: *L'impuissance volontaire consiste à ne pouvoir faire une chose, parce qu'on ne veut pas la faire*, etc., tanquam absurdam, illusoriam, eunetisque circa libertatem renovandis erroribus aptissimam, omnino rejiciendam esse.

Quæres 3º, quis sit sensus catholicus errori primæ Propositionis oppositus. — Respondeo, ex dictis facile colligi sensum hunc esse, justis volentibus et conantibus secundūm præsentes quas habent ex gratiâ vires, mandata Dei non sunt impossibilia, nec deest illis saltem gratia orationis quā possint uberioris impetrare auxilium, ut mandata hic et nunc adimplere valeant; seu, quod in idem recidit, justi, urgente præcepto, eā instructi sunt gratiâ, quā relativè ad actualem hic et nunc titillantem concupiscentiam, illorum voluntas potest et istam superare, et mandatum observare; aut ad utrumque præstandum auxilium impetrare.

Expressa est Apostoli doctrina 4 Corinth. 10: *Fidelis est Deus*, inquit, *qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum ut possitis sustinere.* Hæc etiam est doctrina concilii Trid. sess. 6, cap. 11: *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, et facere quod possis, et petere quod non*

possis, et adjuvat ut possis. Idem docet S. Augustinus pluribus in locis, præsertim lib. de Naturâ et Gratiâ cap. 69 : *Eo ipso, inquit, quo firmissimè creditur, Deum justum et bonum impossibilita non potuisse præcipere, hinc adjuvemur, et in facilibus quid agamus, et in difficultibus quid petamus.*

Cùm ergo alibi tradit S. doctor, gratiam parvam imparem esse debellandæ validiori concupiscentiæ, sensus ejus non est, gratiam illam nullatenus posse fortiorem superare concupiscentiam; sed tantum eam non posse immediate ac proximè, licet possit orando impetrare adjutorium, ut actu illam vineat.

SECUNDA PROPOSITIO. — *Interiori gratiae in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.*

Quæres 1º, quis sit proprius secundæ Propositionis sensus. — Respondeo sensum hunc esse, nullam dari in præsenti statu interiorem Christi gratiam, quæ privetur eo effectu quem habere potest relativè ad concupiscentiam hic et nunc titillantem.

Iluic expositioni favet ipse propositionis contextus. Namque juxta communem et ab omnibus receptum loquendi morem, resistere aliqui (cùm agitur de actibus humanis ac liberis) non significat tantum non agere id ad quod aliud nos movet et excitat; sed ita hoc non agere, ut verè istud hic et nunc operari possimus relativè ad ingruentes his in circumstantiis difficultates; neque enim quispiam dixerit amicum amico aliquid efflagitanti, et subditum prelato aliquid imperanti, resistere, quando rem ipsam petitam vel præscriptam, ideo tantum non exequuntur, quòd eam in illis in quibus versantur rerum adjunctis, peragere non valeant; atque ille profectò iniquus foret, qui in viros tali impotentia laborantes invelheretur, quasi infidelitatis vel inobedientiæ rei existent; ergo resistere gratiæ, juxta vim vocis, propriè significat eam privare effectu quem hic et nunc habere potest. Eadem expositioni præclusus Hallerius in scripto sèpiùs laudato, his verbis : « Sensus (secundæ Propositionis) est, in statu naturæ lapsæ nullam esse gratiam Christi actualem internam in voluntate resistentem, cui voluntas humana de facto dissentiat. »

Proprius itaque dictæ propositionis sensus non est, 1º « interiori gratiae in statu naturæ lapsæ eatenus nunquam resisti, quatenus voluntas hominis respectu gratiae merè passivè

se habet, et velut inanime quoddam nihil omnino agit, nec cooperatur. » Sensus hunc nonnisi malignè attingi posse secundæ Propositioni ultrò confitentur Janseniani in suo Trium columnarum scripto. 2º Sensus non est, quòd concupiscentia semper oppugnet gratiam, eique reluctetur; cùm etenim ratione, gratiæ quantūcumque victrici et efficaci etiam resistitur; siquidem concupiscentia carnis semper luctatur cum spiritu, ac sub quolibet gratiæ etiam efficacissimæ motu dantur renitentes cupiditatis motus. 3º Sensus etiam non est, quòd gratia cum omnem semper assequatur effectum ad quem movet et ex propriâ suâ naturâ tendit, quemque absolutè operari potest; potest enim, ex dictis in systemate Jansenii, gratia parva ad opus bonum movere, illudque ex sese operari posse, quod tamen usquam obtinet ob validiorem ex adverso repugnantem concupiscentiam.

Quæres 2º, utrum hanc secundam Propositionem docuerit Ypresensis. — Respondeo, cam recipi multoties docuisse, quod quidem probatur 1º plurimis Jansenii testimonij; lib. 2 de Gratiâ Christi cap. 24, lib. 3, cap. 5 et 17, lib. 4, cap. 7 et 10, et lib. 10, cap. 7; at nullibi eam doctrinam apertiùs tradit quām citato lib. 2 de Gratiâ Christi, cap. 23, cuius titulus est, *Efficacissima ejus (gratiæ scilicet) natura declaratur, ex eo quòd nulla prorsus effectu caret, sed eum in omnibus quibus datu infallibiliter operatur.* Quod idem repetit initio capit. et paulò post addit : « Apud Augustinum gratia et opus bonum ita reciprocantur, ut quemadmodum ex gratiâ datâ mox effectum operis subsecutum inferre solet; ita vice versa, ex defectu operis, gratiam non esse datam. Quo ratiocinandi modo indicatur gratiam tanquam causam, et operationem voluntatis bonam, velut effectum, esse, ut philosophi loquuntur, convertibiles, et à se mutuò inseparabiles. » Et rursus quibusdam interjectis : « Sicut significat Augustinus, hoc ipso, quo data est homini gratia, mox effectum sequi; sic è contrario negativè subinde ratiocinando docet, hoc ipso quo effectu homo destituitur, nullam ei gratiam collatam esse, sed solo Pelagianæ gratiæ adjutorio, hoc est, lege, doctrinâque ad operationis præceptæ justitiam nisi. » Ex his perspicuum est, omnem Christi gratiam in sententiâ Jansenii esse prorsus inseparabilem à suo effectu, et consequenter nulli gratiæ resisti, seu nunquam impediri à productione sui effectus; porrò ex dictis et pro-

batis ubi de potentia absoluta et relativâ , ista intelligi nequeunt de effectu quem gratia potest absolutè habere ; ergo necessariò debent intelligi de effectu quem producere valeat relativè ad actuales concupiscentiae gradus .

Probatur 2º ex unanimi discipulorum Yprensis doctrinâ , qui dicto sensu secundam Propositionem interpretantur , hancque expositionem magistro suo constanter attribuunt . Recole quæ superiori articulo paragrapho 5 , laudavimus eorum verba ; unum aut alterum testimonium hic addidisse sufficiat . Arnaldus , Apologia 1 pro Jansenio sic habet pag . 87 : « La grâce efficace est la seule que saint Augustin reconnaît après la chute d'Adam . » In eumdem sensum loquitur auctor libri cui titulus : *Réponse d'un docteur à M. Chamillart* ; sic loquitur pag . 15 : « C'est une grande injustice d'obliger M. Arnauld pour être catholique de tenir pour une vérité indubitable , qu'on résiste véritablement à la grâce de Dieu..... Saint Augustin a réfuté cela comme une erreur au livre de la correction et de la grâce , où il enseigne , que toutes les fois que Dieu touche le cœur de l'homme pour lui faire produire quelque bonne action , l'homme la produit infailliblement . » Idem passim tradunt alii Jansenii asseclæ .

Probatur 3º . Non solum docuit Yprensis secundam Propositionem , sed nec aliam doctrinam tradere potuit suis stando principiis . Etenim resistere gratiæ , est eam privare eo effectu quem habere potest relativè ad circumstantias in quibus datur ; atqui nulla est in systemate Jansenii gratia quæ eo privetur effectu . Nam hic recurrat argumentum quod sœpius proposuimus ; scilicet , vel motus delectationis cœlestis superior est motui delectationis carnalis , vel inferior , vel æqualis ; porrò utrumlibet ex his asseratur , etc. , ergo .

Dices : Jansenius præter gratiam efficacem sœpius agnoscit gratiam quam parvam appellat ; atqui parvæ illi gratiæ ab efficaci distinctæ , profectò resistitur ; ergo , etc. Respondeo nego min. , quippe parva Jansenii gratia eum semper effectum obtinet quem habere potest relativè ad præsentes subjecti dispositiones ; cùm enim ipsa sit concupiscentia inferior , non potest plenum ac perfectum voluntatis consensum hic et nunc elicere , sed imperfectum tantum ; hunc autem imperfectum consensum parva gratia semper elicit , fatente Jansenio lib . 2 de Gratiâ Christi cap . 27 ; postquam enim sibi objecit , « multos divinitus mente collustrari ,

et in ipsâ voluntate motibus divinæ gratiæ percelli , qui tamen ab ejus internâ suacione et inclinatione dissentunt ; » sic respondet : Considerandum est , multiplices esse divinæ gratiæ effectus , quemadmodum et voluntatis ; est enim velle perfectum , quod Augustinus posse vocat ; est et imperfectum , quod velleitatem appellare solent : et hoc ipsum diversos gradus habet , donec ad ipsam priam tenuissimamque boni complacentiam veniatur . Haec ergo primus est cœlestis illius roris effectus , quem ut minimum in omnibus operatur , quibus eum infundit Deus . » Postea asserit Yprensis gratiam illam parvam per quam velleitates excitantur , modo sufficere ut homo Dei mandatum operetur , ut Deum super omnia diligat , ut speret , ut oret , ut credat ; ergo putat ipsam quidem eo effectu vacuam esse quem non potest hic et nunc habere , licet eum omnem semper obtineat quem sortiri potest relativè ad præsentes subjecti dispositiones .

Ex his patet (quod observa) , in systemate Jansenii , omnem gratiam semper esse efficacem , utpote que semper operetur effectum quem hic et nunc operari potest ; at omnis non est victrix , quia omnis non superat actualem oppositam concupiscentiam .

Quæres 3º , quis sit sensus catholicus errori secundæ Propositionis oppositus . Respondeo : Ex genuino ac errore secundæ Propositionis Jansenianæ sensu facilè colligitur , hunc esse oppositum ac catholicum sensum , nempe , in statu naturæ lapsæ , quamlibet gratiam interiorem non eum omnem semper obtainere effectum , cuius capax est relativè ad oppositam concupiscentia delectationem ; quod quidem dogma pluribus demonstrabitur , ubi de natura et existentiâ gratiæ sufficientis .

Dices : Omnis gratia interior semper illustrat intellectum ac movet voluntatem ; ergo suum semper obtinet effectum , ac proinde ipsi nusquam planè resistitur . Respondeo 1º , in sententiâ eorum qui dicunt gratiam formaliter et essentialiter esse illustrationem mentis et voluntatis motionem , nego consequens : sic enim illustratio et motio non sunt effectus gratiæ , sed ipsam ejus natura ; ita sentiunt Suarez , Bellarminus , Merarius et alii plerique . 2º In sententiâ illorum qui cum Lemiosio , Alvare , etc. , existimant , « gratiam formaliter non esse actum vitalem indeliberatum , sed motionem Dei ordine causalitatis antecedentem actum nostrum vitalem ordinis supernatura-

« lis; » distinguo consequens: gratia aliquem effectum saltem indeliberatum semper operatur, concedo; effectum deliberatum, ad quem ultimātē ordinatur et ad quem relativam confer potestatē, nego; ac proinde quandoque propriē resistitur gratiæ. *Gratia sufficiens*, ait Alvares lib. 8 de Auxil. disput. 76, n. 6, est quidem sufficiens comparatione conversionis perfecte, licet sit semper efficax respectu alicuius effectus, indeliberati scilicet, ut tradit idem Alvares n. 5, disput. 80.

TERTIA PROPOSITIO. — *Ad merendum et demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione.*

Quæres 1°, quis sit proprius ac naturalis tertiae Propositionis sensus. — Antequām respondeam, observandum 1°, quid et quotuplex sit libertas. Libertas generatim idem est ac immunitas. Triplex autem vulgo distinguitur immunitas; hinc et triplex libertas. Prima, à peccato et miseriæ. Secunda, à coactione. Tertia, à necessitate. De primâ nulla hic difficultas. Secunda est immunitas à vi externâ contra voluntatis propensionem; dicitur libertas spontaneitatis. Tertia est immunitas ab omni necessariâ ad unum determinatione; dicitur libertas indifferentiæ; hæcque accuratè definitur, vis electiva, vel, facultas suorum actuum domina, vel, facultas quæ positis omnibus ad agendum prærequisitis potest agere vel non agere, relativè et in sensu composito corum omnium quæ se tenent ex parte actus primi.

Rursùs hæc indifferentiæ libertas duas quasi species sub se continet; altera dicitur libertas contradictionis seu exercitii, quæ est facultas activè indifferentis ad ea quæ sunt contradictioni opposita, qualia sunt agere vel non agere; altera contrarietatis seu specificationis, quæ est ad duo contraria, v. g., ad amorem et odium. Addunt nonnulli tertium libertatis membrum, quod diversitatis seu disparitatis vocant; eaque libertas est facultas sese determinandi ad varios actus intra eamdem speciem, scilicet ad hoc vel illud bonum; ad hoc vel illud malum.

Observandum 2°, quid et quotuplex necessitas. Necessitas hic, nihil aliud est quam determinatio ad unum. Triplex potissimum distinguitur, una coactionis, altera naturalis, tertia simplex. Necessitas coactionis seu violentiæ, sit à principio extrinseco, reluctantante

passo. Necessitas naturalis est essentialis ad unum determinatio orta ex principio intrinseco naturali, qualis est necessitas in omni ente intellectuali amandi beatitudinem in genere. Denique necessitas simplex, est invincibilis et insuperabilis determinatio ad unum, orta ex principio extrinseco, qualis est necessitas agendi sub delectatione superiori in systemate Jansenii. Dicitur à Jansenianis, voluntaria; quia voluntas tali determinationi sponte obsequitur, tametsi necessariò.

Hæc autem necessitas alia est immutabilis, permanens et invariabilis, qualis est in Beatis ut Deum ament; alia mutabilis et transiens, qualis est ea de quâ potissimum agitur in tertia Propositione Jansenii. Rursùs necessitas simplex, mutabilis, alia est absoluta, quæ qualitercumque etiam absolutam ad oppositum potentiam excludit; alia relativa, quæ relativam duntaxat resistendi potestatem removet; tandem alia est specificationis ut ad bonum vel malum in genere; vel exercitii ut ad hoc bonum vel hoc malum. His præmissis,

Respondeo, proprium et naturalem tertiae Propositionis sensum hunc esse; videlicet, ad merendum et demerendum in statu naturæ lapsæ non requiri immunitatem à necessitate, saltem simplici, voluntariâ, mutabili ac relativâ; sed sufficere libertatem à coactione.

Probatur: Quando terminus aliquis generalis est ac indefinitus, tunc accipi debet pro omnibus speciebus sub ipso contentis, si nullâ alia voce restringatur: atqui in dictâ propositione, vox ista, *necessitas*, est terminus generalis qui in se complectitur omnes species necessitatis propriæ dictæ, ac proinde etiam Jansenianam necessitatem simplicem et mutabilem, quæ veram et relativam ad oppositum potestatem excludit: aliunde verò nulla est ratio cur terminus ille restringatur ad unam duntaxat naturalem, aut simplicem ac immutabilem necessitatem, cùm sola coactio in allatâ propositione restringatur; ergo, etc., ac proinde proprius tertiae Propositionis sensus est, libertatem requisitam in præsenti statu ad merendum et demerendum, non exigere immunitatem à necessitate saltem simplici, mutabili ac relativâ.

Confirmatur nostra interpretatio ex sæpius laudato Hallerii scripto, in quo sic habetur: « Tertia Propositio: *Ad demerendum, etc....* » Sensus est, ut actio quæ meritoria vel demeritoria est libera censeatur, non requiritur ut fiat cum indifferentiæ, sed sufficit modò

« voluntariè et sine coactione fiat. Haec autem sententia (pergit Hallerius) eadem est ac Calvini, qui nunquam eo sensu negavit liberum arbitrium, quasi actiones nostræ voluntatis non essent voluntariae; sed eo sensu, quod negaret nobis inesse indifferentiam ad utrumlibet. »

His verbis errorem tertiae Propositionis in eo collocat Hallerius, quod ad meritum vel demeritum necessariam neget activam indifferentiam; porrò activae indifferentiae nomine ex omnibus orthodoxis nihil aliud significatur quam potestas agendi vel non agendi hic et nunc expedita, seu immunis ab omni necessitate, etiam mutabili et relativâ; ergo, etc.

Proprius itaque tertiae Propositionis sensus non est, solam necessitatem naturalem, qualis est necessitas in omni ente intellectuali amandi beatitudinem in genere; vel solam necessitatem involuntariam, qualis experimur in motibus primò primis et indeliberatis; vel solam voluntariam simul et perpetuam ac immutabilem, qualis est in Beatis amandi Deum; vel solam antecedentem, hoc est, quæ antecedit et rationis advertentiam et gradum superiorem actualis concupiscentiæ; vel solam absolutam, hoc est, quæ qualemcumque etiam abstractam ad oppositum potentiam excludit, proprius, inquam, sensus non est, has duntaxat necessitatis species officere libertati ac merito hominis lapsi, et in quibusdam hujuscem statu meritorii aut demeritorii actionibus reperiri; hi omnes sensus prorsus alieni sunt et extranei, atque ad eximendam à censurâ tertiae Propositionis Jansenii doctrinam gratis excogitati; certum etenim est dietas necessitatis species à Jansenio disertis verbis excludi tanquam alienas à libertate, ut nunc est; solamque ab ipso admitti necessitatem simplicem, mutabilem et relativam, ut mox evinceamus.

Quæres 2º, an tertiam Propositionem docuerit Jansenius. Antequam respondeam nonnulla sunt in antecessum præmittenda ad perfectam Janseniani de libertate systematis intelligentiam planè necessaria. Observandum itaque 1º, distinguendum esse, ex Jansenio, inter essentiam libertatis, et statum ipsius; seu inter libertatem genericè sumptuari, prout nempe communis est Deo, Angelis, et homini tum lapso, tum innocentî; et libertatem specificè, seu quatenus propria est hominis lapsi et viatoris: « Inter actum liberum et statum libertatis, » inquit lib. 6 De gratiâ Christi, cap. 34, « permagna differentia est; aliter Deus,

aliter Beati, aliter Angeli viatores et primus homo, aliter homines reparandi, aliter Christus Dominus in viâ constitutus liber fuit. »

Observandum 2º, essentiam libertatis ex Jansenio, in uno voluntario, tametsi necessario, consistere, nec aliud essentialiter postulare. Passim et apertissime istud tradit lib. 6 de Gratia Christi cap. 5, 4, 5, etc. « Voluntas seu voluntio (inquit cap. 5) et libera voluntas idem sunt, sicut velle et liberè velle; et impossibile est, ut velle non sit liberum. » Et rursus: « Libera est voluntas, hoc est voluntio, ratione sui, quia est essentialiter libera; implicat enim contradictionem ut voluntas non sit libera, sicut implicat ut volendo non velimus. » Ratio est, quia in mente Jansenii actus formaliter constituitur liber, quia est in nostrâ potestate, quod sit cum volumus, et cum nolumus non sit; hinc ibidem cap. 4, relatis pluribus S. Augustini locis, haec habet: « Quapropter ex hac doctrinâ toties iterata patet, ut cognoscamus utrum aliquid in nostrâ potestate, seu liberum nobis sit, hoc intuendum esse, utrum fiat quando volumus; si enim fiat quandocumque volumus, et non fiat quando nolumus, liberum est; si vero cum volumus, non fiat, vel si nolumus, fiat, certissimum est, non esse nobis liberum, quia non est in nostrâ potestate. »

Voluntarium porrò illud in quo essentiam libertatis reponit Ypresensis, debet esse deliberatum, hoc est, ex advertentiâ rationis, et cum inclinatione ac complacentiâ voluntatis; deliberatio enim in mente Jansenii, meram duntaxat objecti cognitionem ac complacentiam importat; unde determinationem tametsi necessitatem, modò ex præviâ cognitione fiat, liberam esse contendit. Ita clare mentem suam explicat lib. 7 de gratiâ Christi, cap. 5: « Lustratis diligenter fundamentis Augustini, inquit, quibus tota doctrina de arbitrii libertate nititur, nihil aliud existimamus quam cognitionem ac delectationem, seu delectabilem objecti complacentiam esse id quod tantam potestatem in liberum arbitrium habet, ut eam faciat velle vel nolle; seu, ut eâ presente actus volendi sit reipsa in ejus potestate, absente non sit. » Hinc cap. 36 libri 6 de Gratia, docet impropositos voluntatis motus esse voluntarios, nec tamen esse liberos: « Deest quippe illis, inquit, id quod præcipuum est, quia non sunt in potestate hominis, non sumus eorum domini, flunt sine plena rationis advertentiâ, profluent invita repugnanteque

« voluntate; quæ singula essentialiter repugnant libertati. » Ex his liquet, libertatem et deliberationem ex Jansenio nihil aliud essentialiter postulare, quum advertentiam ex parte intellectus, et inclinationem ac complacentiam ex parte voluntatis.

Observandum 3º, ex dictis manifestè sequitur 1º, in systemate Jansenii uniformem esse in omni agente libero formalem ac essentialiem rationem libertatis, diversum verò ipsius statum; ipsissima sunt Jansenii verba lib. 6 de Gratiâ Christi cap. 34: « Liberum arbitrium, inquit, in omnibus sive beatis sive damnatis, sive viatoribus, sive Deo, sive creaturâ, uniformem libertatis rationem obtinet, etsi difformem statum. » Scilicet essentialis ratio libertatis, juxta Jansenium, consistit, ut mox vidimus, in voluntario deliberato, tametsi necessario; hæc autem necessitas varia est pro vario statu agentis liberi; immutabilis et perpetua ad bonum in Deo, in Christo, in Beatis; perpetua et invariabilis ad malum in damnatis; in hominibus autem viatoribus, nec perpetua nec immutabilis est, sed variabilis et quodammodo flexibilis ad bonum et malum: « Hominum viatorum, inquit loco mox citato, non solum coactionis expertem esse libertatem, sed etiam necessitatim immunabilis voluntariæ; hoc est, eam ad utrumque esse indifferentem (id est flexibilem) fatemur perlibenter. »

Sequitur 2º, solam coactionem (sub cuius nomine, ut advertit Paulus Irenæus, comprehenditur etiam naturalis illa necessitas quæ omnem rationis advertentiam excluderet), essentiali libertatem perire. Stat ergo, ex Jansenio, integra libertatis essentia cum necessitate simplici, etiam immutabili et absolutâ; id disertis verbis tradit cap. 38 lib. 6 de Gratiâ Christi: « Non obstante immutabili necessitate, inquit, posuerunt (antiqui Scholastici et scriptores usque ad Augustinum) omnem omnino rationalem voluntatem (hoc est voluntatis motum) et liberam et electivam objecti sui, sola exclusâ violentiæ coactionisque necessitate. »

Sequitur 3º, generationem Filii in divinis, processionem Spiritus sancti, amorem beatificum, omnem denique actum ex rationis advertentiâ et voluntatis inclinatione elicitem, quantumque necessitate aliunde fiat, eo ipso voluntarium, deliberatum ac liberrimum esse; illius domini sumus; est in potestate nostrâ; fit cùm volumus, et si nollemus non fieret; omnes è contra actus qui prævertunt rationis

consensum et advertentiam, non sunt liberi; nobis quippe invitî, aut saltem non volentibus fiunt; tales sunt motus primò primi.

Illi presuppositis, jam ut præcedenti quæsito fiat satis,

Respondeo 1º, Jansenium in præsenti statu naturæ lapsæ admisso immunitatem à necessitate tum coactionis, tum naturæ, tum etiam à necessitate simplici, perpetuâ ac immutabili. Ita totidem penè verbis docet Jansenius citato cap. 34 lib. 6 de Gratiâ Christi. Etverò, cùm delectationum conflictum admittat, negat consequenter necessitatem immutabilem et invariabilem, et quandam agnoscit indifferentiam, seu flexibilitatem ad bonum et malum, sed non immunem à vi ad unum invincibiliter hic et nunc determinante, ut jam dicturi sumus.

Respondeo 2º, Jansenium in præsenti naturæ lapsæ statu non admisso immunitatem à necessitate simplici mutabili et relativâ. Namque ille non admisit immunitatem à necessitate simplici, mutabili et relativâ, qui sub delectatione superiori ad unum, non nisi absolutam ad oppositum potentiam agnoscit, nec stando suis principiis relativam agnoscere potuit; atqui ita docuit Jansenius, ut abundè constat ex dictis ubi de potentia absolutâ et relativâ; ergo, etc.

Respondeo 3º, Jansenium docuisse, libertatem hujus statû ad merendum vel demerendum necessariam, unam duntaxat excludere coactionem aut naturalem necessitatem, non verò simplicem necessitatem, saltem mutabilem ac relativam. Hoc unico puncto tota stat Jansenii de libertate doctrina, ideoque paulò fusiùs istud demonstrandum.

Probatur itaque 1º disertis Jansenii testimoniis. Primum petitur ex lib. 6 de gratiâ Christi cap. 24, ubi suam sub nomine sancti Thomæ sententiam profert Ypresensis, his comprehensam capitulis: « Clarissimis verbis multisque modis docuit S. Thomas 1º, arbitrium hominis dictum esse liberum, quia non cogitur... 2º Necessitatem simplicem voluntatis non repugnare libertati; hancque S. Augustini sententiam esse tradit... 3º Sæpè docet arbitrium liberum idcirco non esse amissum per peccatum, quia remansit liberum à coactione, quamvis sit peccati servum... 4º Docet Magistrum Sententiarum et S. Bernardum, quando necessitatem removent à libero arbitrio, de necessitate coactionis loqui... 5º Opus esse laude vel vituperio dignum, meritorum vel demeritorum, ex hoc quid est voluntarium,

spontaneum, non coactum, tametsi determinatum ad unum. » Hic sanè loquitur Jansenius de præsentl statu, cùm loquatur de libero arbitrio post peccatum Adami; atqui vult eò loci liberum illud arbitrium, et consistere in solo voluntario, et sufficere ad meritum et demeritum; ergo, etc.

Secundum eruitur ex cap. 34 ejusdem libri: « Neque enim, inquit, quisquam spero, ita desipuerit, ut hominem etiam viatorem libertatem amissurum putaret, si liberum et liberatrice charitate in humanum liberetur et firmaretur arbitrium, ut quod Beatis jam in præmium retributum est, in hâc vitâ constitutus amplius jam peccare non posset. » Apertè hic loquitur Jansenius de libertate hujuscem statûs, seu de libertate hominis viatoris, quam contendit integrum fore et ad merendum sufficientem, etiamsi amplius, sicut Beati in cœlo, peccare homo non posset, nec à bono agendo cessare.

Tertium desumitur ex lib. 8 cap. 15: « Quæ manifestissimè clamant, inquit, gratianæ quæcumque efflaccem, etiam talem qualis in cœlo eum summâ delectatione dabitur, nullo modo tollere libertatem, quia non tollit voluntatem, hoc ipso videlicet quo eam non cogit aut invitam rapit; sic enim diligit Deum, ut velit se diligere, et ideò in actu volendi seipsum movet et sibi dominatur, et pro tanto dicitur liberum. » Pressius idem repetit cap. 17: « Si etiam in hâc vitâ Dei inspiratio tam stabiliter ac delectabiliter Deo operante inhæreret voluntati, ut eam non posset abjecere, felicissimum, fortissimum, liberumque meritò diceretur atque esset arbitrium. » Cæcutiat necessum est qui non videat Jansenium hic loqui de libertate sicut et de gratiâ præsentis statûs. Pervolvantur libri 6 et 7 de Gratia Christi et liber 8 à capite 5 usque ad ealcem, et planè cæcus sit oportet, quicumque singulis fermè paginis eamdem hanc expressam non inveniet doctrinam.

Unum hic luculentum ejusdem auctoris testimonium prætermitti non debet, lib. 4, de statu naturæ lapsæ, cap. 24: « Sic ergo, inquit, etiamsi et hic (hoc est in præsenti vitâ) ille perversus amor sui, in quem ex Dei dilectione creatura rationalis lapsa est, et in quo ex justissimâ Dei damnatione perseverat, et ex quo omnis actus vel omissione damnatæ voluntatis fluit, firmissimè adhæreat voluntati, imò etiamsi non solùm specificatione, ut nunc est, sed etiam exercitio,

quenadmodum amor beatificus esset necessarius, non tamen ex Augustino desineret esse liber. » Notanda sunt ista verba, *etiamsi et hic*, et ista alia, *ut nunc est*, quibus manifestè ostendit Jansenius, se de libertate hominis lapsi loqui.

Ut vim horumce textuum elevent Paulus Irenæus Disquis. 6, art. 3, Dionysius Raimundus parte 1, cap. 4, aliquie Jansenii defensores, repudnant Jansenium in dictis locis loqui non de libertate hujus statûs ad merendum et demerendum necessariâ, sed de libertate duntaxat genericè et essentialiter sumptâ. Verùm 1°, reclamant ipsissima textuum laudatorum verba..... 2° De hâc ipsâ profectò libertate egit Jansenius, quam Manichæi nimium deprimebant, Pelagiani verò plus aequo extollebant, quam egregiè sanctus Augustinus adversus primos vindicavit, et adversus alios intra debitos fines compescuit; quam denique Jansenius ipse ex SS. Augustino et Thomâ, cum gratuitâ prædestinatione et effaci gratiâ conciliare conatus est; atqui nemō non videt isthaec omnia pertinere ad libertatem propriam hujus statûs, non verò tantum ad libertatem universim ac genericè sumptam; ergo..... 3° Quis facilè sibi persuadeat, Jansenium unicè de libertate generatim et abstractè sumptâ, quæ parùm vel nihil ad institutum suum conducebat, egisse; non verò de libertate hujus statûs ad merendum et demerendum necessariâ, de quâ potissimum, seu potiùs unicè erat quæstio, ex quâ laus et viuperium actionum nostrarum pendet? ergo.

Probatur 2° ex præcipuis Jansenii discipulis qui eamdem magistro suo doctrinam adscribunt. Auctor solemnis scripti, *In nomine Domini*, pag. 24, sic habet: « Quoad Ypensis hâc in parte (circa tertiam Propositionem) sententiam, vide ab ipso Augustini, aliorumque Patrum omnis ætatis, tûm præcipuum theologorum congesta loca innumera, quibus evincit invictissimè solam libertatem à coactione ad veram libertatem, et proinde ad meritum necessariam esse. » Arnaldus Apologiâ pro sanctis Patribus pag. 1044: « Depris la désobéissance criminelle, qui a perdu toute la nature, afin que les hommes soient coupables en se laissant aller aux tentations, qui les portent à violer la loi de Dieu, il suffit qu'ils ne s'y laissent aller que par leur propre volonté sans que personne les y contraigne. » Paulus Irenæus Disquisit. 6, pag. 254: « Hoc tantum docuit Jansenius, inquit, 1°, libertati genere solam

« repugnare coactionem , quatenus hâc etiam comprehendenditur necessitas naturalis. » Idem tradunt Dionysius Raimundus , Sambovius et alii passim Jansenii patroni.

Probatur 5º variis momentis theologicis : 1º Manifestè sequitur ex primâ Jansenii Propositione , ipsum censuisse ad merendum et demerendum non requiri immunitatem à necessitate mutabili et relativâ . Docet siquidem justis quibusdam secundùm presentes quas hic et nunc habent vires , mandata verè esse impossibilia , et tamen eos peccando demereri ; cohærenter ergo affirmare debuit , ad demerendum non requiri immunitatem à necessitate mutabili et relativâ : porrò ex eodem Jansenio b. 4 de statu naturæ lapsæ , cap. 24 , eadem r̄sūs est , quantum ad libertatem , ratio r̄ti et demeriti ; ergo , etc. 2º Apertè colligitur eadem doctrina ex systemate delectationis relativè victricis ad sensum Jansenii ; haec etenim infert necessitatem relativam , eum ex Jansenio lib. 7 de Gratia Christi cap. 5 , posita delectatione superiori actus oppositus sit extra hominis potestatem , ita videlicet ut eum hic et nunc velle non possit ; atqui tamen homo obsequium præstans delectationi victrici meretur aut demeretur , non diffidente eodem Jansenio ; ergo. 5º Triplex est tantum indifferentia , nempe contrarietatis seu specificationis , contradictionis seu exercitii , et denique disparitatis seu diversitatis : atqui nullam ex his admisit aut admittere potuit Jansenius in suo systemate . Namque quilibet indifferentia essentialiter pugnat cum eo systemate , in quo voluntas invincibiliter ac necessariò sequitur impulsu majoris delectationis indeliberatae ; atqui ita est in Janseniano systemate , in eo etenim necessum est ut secundùm id operemur quod amplius delectat ; et paradoxum est quod minor delectatio vincat majorem oppositam ; ergo , etc. Nulla ergo in systemate Jansenii vera ocurrat necessitas , nulla proinde vera ac propriè dieta indifferentia ; ac per consequens homo meretur vel demeretur per actus immunes tantum à coactione .

Ex his sequitur , Jansenium docuisse tertiam Propositionem . Namque ex dictis , proprius ac naturalis tertiae Propositionis sensus est , ad merendum et demerendum non requiri immunitatem à necessitate saltem simplici , mutabili ac relativâ ; atqui iterum ex dictis , istam tradidit doctrinam Yprensis , nec aliud stando suis principiis docere potuit ; ergo , etc.

Dices 1º , cum Paulo Irenæo , Dionysio Rai-

mundo et aliis Jansenii apologistis : Locis ci-tatis Jansenius agit non de libertate hujuscem statu , sed tantum de libertate generatim con-siderat ; ergo nihil ex iis concludi potest. Sic ratiocinium istud premit Paulus Irenæus Dis-quisit. 9 , art. 4 : « Genus enim , inquit , præ- scindit quidem à speciebus , sed tamen in speciebus est.... Generica illa libertas quam tractat et evolvit Jansenius , ut in Deo et in Beatis , sic etiam in homine lapso est , nec involvit etiam in homine lapso indifferentiam quatenus libertas est , sed illam aliunde in dividuo nexus habet adjunctam , quatenus libertas est hominis lapsi et viatoris ; sicut sentiens cum non involvat in se rationem , eam tamen quatenus in homine est , indivi-duo nexus habet annexam. » — Respondeo negando ant.; loquitur Jansenius de libertate tum genericè , tum specificè spectatâ , uti abunde probavimus ; et ab ipsâ sub hoc utroque respectu veram excludit indifferentiam ; unde otiosum planè est ac futile Pauli Irenæi ratiocinium . Falsò supponit nos idecireò con-cludere Jansenium è libertate hujus statu ex clusisse indifferentiam , quia illam excludit à libertate genericè spectatâ ; non ita est , sed ex ipsis Jansenii verbis et principiis demon-stramus , eum reipsâ ex libertate hujus statu activam exclusisse indifferentiam seu immuni-tatem à necessitate .

Dices 2º : Ex iis ipsis Jansenii testimoniosis que laudavimus , consat eum loqui ex hypothesi metaphysicâ non existente ; semper enim usurpat particulas conditionales si , etiamsi , licet ; porrò , inquit loco citato Paulus Irenæus , à vero prorsus alienum est , SS. pontifices voluisse tertiam Propositionem hoc sensu , et in ea suppositione metaphysicâ damnare ; hæc enim quæstio sic spectata , pergit ibidem , philosophica potius est quàm theologica , et nominis plus fortassè quàm rei ; ergo , etc. — Respondeo , equidem hypothesim ex quâ Jansenius loquitur , metaphysicam esse nec existentem , quâ parte supponit quod homo meretur in praesenti vitâ , etiamsi necessitate immutabili laboraret ; verum aliâ ex parte quâ supponit liberum hominis viatoris arbitrium mutabili duntaxat ac relativâ necessitate constrictum , adhuc posse mereri vel demereri , non metaphysica est , sed vera et realis Jansenii hypothesis ac doctrina , cuius palmare principium est , necessum esse operari secundum id quod amplius indeliberatè delectat .

Dices 5º : Multoties agnoscit Jansenius in

præsenti statu extare non solum libertatem à coactione et à necessitate immutabili atque invariabili , sed insuper agnoscit indifferentiam tum specificationis , tum exercitum . Sie lib. 6 de Gratiâ Christi , cap. 54 : « Hominum viatorum , inquit , non solum coactionis experientem esse libertatem , sed etiam necessitatis immutabilis voluntaræ , hoc est , eam ad utrumque indifferentem esse , fateur perlitter . » Idem expressius tradit lib. 8 , cap. 20 , his verbis : « Liberum arbitrium ante gratiam , quemadmodum etiam sub gratiâ , indifferentiam contrarietatis et contradictionis habet ; » ergo , etc.

Respondeo , indifferentiam illam quam lubens admittit episcopus Ypresis , non esse veram ac propriè dictam indifferentiam , faulitatem scilicet activè et relativè expeditam ad agendum et non agendum , quo sensu ab Orthodoxis intelligitur (hæc enim indifferentia ex antedictis capitaliter multisque modis pugnat cum Janseniano systemate) ; sed esse meram quandom flexibilitatem , seu capacitatem varias subeundi delectationes , aut absolutam duntaxat ad utrumlibet potentiam ; non alio sensu indifferentiam à Jansenio admitti , constat vel ex ipsis locis quæ nobis opponunt adversarii .

In priori loco non dicit simpliciter voluntatem esse immunem à necessitate , sed à necessitate immutabili ; hincque colligit voluntatem esse indifferentem , quo clarè indicat Ypresis , indifferentiam hujus status in hoc duntaxat positam esse , quod voluntas nostra modò ad bonum , modò ad malum flecti possit ; Item apertius declarat verbis immediate sequentibus : « Eadem quippe est , inquit , ratio libertatis in omnibus istis actionum et cessationum generibus , sive voluntas ita in alterutram partem fixa sit , ut non possit velle nisi vel tantum bonum , vel tantum malum ; vel ita indifferens , ut adhuc in utramque partem flecti queat . »

Idem docet in posteriori loco , ubi probat nobis semper inesse perfectissimam peccandi potentiam , quia quamdiu hic vivimus auferri non potest ex nobis concupiscentia quâ animus mulari potest et flecti ad malum : « Hoc ergo modo , inquit , sentit Augustinus , sub gratiâ manere peccandi potestatem , quia præter naturalem flexibilitatem ad malum , manet etiam concupiscentia , per cuius tentationes animus mulari potest . » Et paucis interjectis addit , semper remanere potentiam benè agendi , quantâcumque voluptate trahatur voluntas ,

quia nempe manet in arbitrio , non solum fides et habitus boni in fidelibus ; sed in infidelibus etiam illa saltem naturalis flexibilitas seu capacitas , quâ liberum arbitrium credere , sperare , ac Deum diligere potest . »

Hæc omnia clare demonstrant indifferentiam à Jansenio admissam nihil aliud esse quam naturalem flexibilitatem voluntatis ad bonum et malum , aut absolutam duntaxat ad utrumlibet potentiam quæ in actum hie et nunc erumpere nequit ; hæc autem indifferentia nihil certè juvat ad salvandam libertatem ; quid enim prodet homini , si absolutè duntaxat , non in præsentibus circumstantiis mandatum observare possit .

Dices 4º : Jansenius non negavit indifferentiam judicii ; siquidem docet , etiam positâ delectatione superiori ad aliquod objectum prosequendum determinante , subesse semper in illo objecto varias species mali ab ipsius prosecutione de se retrahentes , ad quas intellectus non solum potest attendere , sed etiam actu et de facto aliquando attendit ; quod quidem sufficit ad indifferentiam judicii ; atqui ubi adest indifference judicii , ibi necessariò occurrit libertas ; est enim hæc judicii indifference radix libertatis ; ergo . — Respondeo 4º , negando Jansenium admississe indifferentiam judicii . Nam per judicium indifferens intelligitur judicium proponens objectum , non ut necessariò amandum aut fugiendum , sed ut indifferenter eligibile : porrò , licet subsint in objecto species illæ mali de se retrahentes ab ipsius prosecutione ad quas actu attendit intellectus , non tamen propterea formatur judicium proponens objectum ut indifferenter eligibile , sed intellectus determinatur ad judicandum objectum esse necessariò prosequendum ; delectatio enim superior indeliberata , ex Jansenio lib. 6 de Gratiâ Christi , cap. 55 , veluti quodam vinculo in objectum amandum ita figit animum , ut ne ad momentum quidem ab eo separari velit , neque rationibus retrahentibus ullatenus afficiatur ; nulla ergo in systemate Jansenii vera reperitur judicii indifference . Respondeo 2º , indifferentiam judicii ex Jansenio radicem non esse libertatis . Equidem in systemate Thomistico illa judicii indifference radix est libertatis ; ast longè aliter sentiendum in systemate Jansenii , in quo voluntas ita parùm subjecet judicium intellectus , ut etiam positâ visione beatificiæ peccare posse , imò peccatum Beatum asserat Jansenius , si voluntas Beati terrenâ delectatione titillaretur : *Qui diligentis impetus ,*

Inquit lib. 4 de Gratia Christi cap. 8, si adulterinae ejusdam delectationis permixtione laxaretur, mens illa beatu iterum refrescendo tenebresseret et peccaret. Unde eodem libro cap. 8 et 9, cohaerenter negat Beatorum impeccabilitatem oriri ex visione beatifica.

Dices 5°: Amplitudo et universalitas voluntatis quā sit ut nullo prorsū creato objecto plenē satiari possit, altera est libertatis radix; atqui hancce amplitudinem nec negavit, nec negare potuit Ypresis; nullum etenim est objectum ad quod voluntas feratur, quod ita vires ejus exhaustari, ut non supersit aliqua, ut ita dicam, voluntatis pars, quā se ad aliud objectum convertere valeat; ergo, etc. — Respondeo 1°, dictam voluntatis amplitudinem quā sit ut nullum objectum creatum capacitatem ejus exhaustire possit, non esse in mente Jansenii, radicem libertatis; ipse siquidem lib. 7 de Gratia Christi cap. ultimo, multis impugnat eorum sententiam qui ex tali amplitudine, liberū arbitrii libertatem repetunt: « At verò, » inquit, quod Augustinus docere velit in illā formalitate amplitudinis, universalitatis, infinitatis, sitam esse arbitrii libertatem.... inficiias ire nequeo, ita mihi novum visum esse, ut octodecim circiter annorum labores, quibus Augustini scripta volvo et revollo ad veram notitiam libertatis assequendam, nusquam mihi in mentem venerit hujusmodi aliquid Augustinum indicare potuisse. » Respondeo 2°, equidem voluntatem non totam et totaliter per delectationem superiorē rapi, sed majorem duntaxat ipsius partem; ast istud sufficit ut juxta cæcas necessariasve staticas leges, in eo systemate pondus animæ in eam necessariō partem vergat, in quam major ac abundantior præponderat delectatio.

Dices 6°: Jansenius ejusque discipuli agnoscunt in ipsâ voluntate vires quodammodo infinitas; porrò, quantūcumque sit in hac vitâ gratiæ aut concupiscentiæ delectatio, semper finita est, nec proponit nobis objecta nisi finito modo; unde fit ut nulla hujus vitæ delectatio, totam voluntatis capacitatēm implere valeat, sed partem duntaxat, et consequenter activam ac infinitam semper ad alia objecta potentiam relinquit; quippe finiti potentiae gradus detraci ex potentia infinita, hanc relinquunt semper infinitam; ergo nulla vera ac propriè dicta occurrit necessitas in systemate Janseniano. Ita passim auctor scripti cui titulus: *De l'injuste accusation du Jansénisme*, præsentim pag. 189 et sequentibus; ita pariter auctor Theologiae

cui titulus: *Aethica amoris*, tom. 2, pag. 452, 453, aliisque passim posteriores Janseniani. — Respondeo distinguo antec.: Agnoscant vires quodammodo infinitas, vires, inquam, planè otiosas, steriles et veluti passivas; quæ nihil aliud sunt quā vires volendi quasi materialiter sumptæ, et quæ non valeant sese in actuū exercere nisi ope delectationum, concedo; vires activas, electivas et sui ipsius determinatrices, quales ad veram libertatem necessariō requiruntur, nego.

Siliceet, juxta inox citatum auctorem *De l'injuste accusation*, etc., duo sunt accuratè secernenda; nempe amor boni generativus, et vis quā fleetitur ac inclinatur ille amor ab uno objecto ad aliud. Amor boni generativus independens est à delectationibus, et præsente quācumque delectatione retinet activitatem quandam aliquo sensu infinitam ad alia objecta; at vis fleetendi illum amorem ab uno objecto ad aliud valde finita est, neque excedit vires delectationum à quibus omnino pendet; unde fit ut ubi occurrit inferior delectatio, ibi virtus fleetendi amore in sit quoque inferior, ac relativè insufficiens; et è contra, ubi delectatio est superior, ibi amor invincibiliter determinatur ad objectum quod delectat. Hac unā distinctione deteguntur ac præcaventur novæ molitiones Jansenianorum qui præfati auctoris explicacionem ut plurimū amplectuntur, et cum ipso asserunt se admittere veram, realem, et quodam sensu relativam benè agendi potentiam, etiam sine gratiâ; haneque potentiam omnibus hominibus communem esse, et essentialiem, idque ad fidem pertinere.

Dices 7°: Necessitas quam inducit delectatio superior, non est physica, antecedens, involuntaria, absoluta et totalis; sed moralis duntaxat, consequens, voluntaria, relativa et partialis: porrò necessitas hujusmodi neutrum officit libertati; ergo, etc. — Respondeo: Quidquid sit de nomine quo insinuari debet ista necessitas, dicatur physica vel moralis, antecedens vel consequens, etc., pro diversitate sensuum quibus voces illæ usurpantur; semper stat, quod caput est, necessitatem illam veram et realem esse. Ea etenim necessitas vera est, realis ac propriè dicta, quæ oritur ex delectatione præviâ indeliberata, quæ non est in potestate voluntatis, ut eam nempe habeat vel rejiciat, et quæ actum voluntatis deliberatum necessariō producit, ita ut eâ positâ actus oppositus hic et nunc sit extra hominis potestatem; porrò talis est necessitas quam infert

delectatio relativè victrix ad sensum Jansenii; ergo, etc. Verùm exactè loquendo, necessitas illa antecedens est physica, et involuntaria, ut patet ex dictis; nec nisi abusivè à Jansenianis appellatur consequens, voluntaria et moralis.

Ex his quæ hucusque circa tertiam Propositionem dicta sunt, facilè colligitur totam Jansenii de libertate doctrinam ad hæc tria generatim capita revocari posse, quæ semel rectè perspecta, statim evanescent varia adversario-rum effugia. Docet 1°, essentiam libertatis in uno voluntario consistere; unde in Jansenii systemate, id omne quod voluntariè sit, hoc est cum advertentiâ rationis et inclinatione voluntatis, essentialiter est liberum. Docet 2°, hominem in præsenti naturæ lapsæ statu immunem esse à necessitate coactionis, à necessitate naturali, et etiam à necessitate simplici, immutabili et absolutâ; non autem à necessitate simplici voluntariâ, mutabili ac relativâ; hoc est, vis quæ nunc dominatur voluntati non est unica, sed alteram experitur contrariam, quo sit ut voluntas flecti possit modò in bonam modò in malam partem pro vario delectationum confli-ctu; hinc amor quo constanter prosequimur nostram beatitudinem, etsi essentialiter liber, propriâ ad statum nostre libertatis conditione caret.

Docet 3°, immunitatem ac indifferentiam quam admittit, qualiscumque illa sit, merè esse accidentalem merito et demerito hujus statûs, et solam rationem genericam libertatis in nudo voluntario positam requiri et sufficere ut mereri possimus; unde lib. 7 de Gratia Christi, cap. 9, conceptis verbis affirmat, non solum in explicandâ majori libertate Beatorum, sed etiam quâcumque præsentis vitæ (ac proinde etiam libertate hujus statûs ad meritum et demeritum requisitâ), non esse vestigium ullum, quod unquam Augustinus de indifferentie libertate ad eligendum hoc vel illud bonum cogitasse videatur.

Hinc ex-hypothesi quâdam metaphysicâ et non existente, si homo in hæc vitâ, ex tali gratia qualis in celo dabitur, jam amplius peccare non posset, et ad Deum amandum ne-cessitaretur, adhuc tamen daretur locus merito; unde in Yprensis doctrinâ, Beati sufficienti ad merendum libertate gaudent, damnati verò sufficienti ad demerendum; ac reipsâ mere-rentur illi, demererentur isti, nisi obstaret quod in termino positi sunt extra viam.

Primum Jansenianæ doctrinæ caput, utrum nempe generica libertatis ratio in uno voluntario sita sit, an insuper postulet indifferentiam;

esto dici possit philosophica potius quâm theo-logicæ quæstiō; hæc enim in parte nonnulli orthodoxi theologi, inter quos et ipsem Scotus in 2, dist. 6, quest. 2, Jansenio consentiunt.

Duo verò posteriora Jansenii dogmata, totidem continent præcipuos ac capitales errores. Error est, isque palmaris, asserere voluntatem in præsenti statu immunem non esse à yi modò ad unum, mox ad aliud invincibiliter ac necessariò hic et nunc determinante; error itidem est asserere talen immunitatem in præsenti statu non requiri ad merendum et demerendum; ac proinde licet necessitatem mutabilem et relativam à præsenti statu excluderet Jansenius, quod falsum esse satis superque probatum est, non idcirco à tertiae Propositionis censurâ eximi posset, cùm talem necessitatem crediderit cum merito et demerito in præsenti statu naturæ lapsæ componi posse.

Quæres 5°, quis sit sensus catholicus errori tertiae Propositionis oppositus. Respondeo: Cùm error tertiae Propositionis in eo sit, hominem in præsenti statu liberum non esse à necessitate simplici, voluntariâ, mutabili ac relativâ; nec ad merendum et demerendum in statu naturæ lapsæ requiri talem libertatem; consequenter veritas catholica huic errori op-posita hæc est, hominem in præsenti statu im-munem esse à dictâ necessitate simplici, mu-tabili ac relativâ; eamque immunitatem ad merendum et demerendum in præsenti naturæ lapsæ statu necessariam esse.

QUARTA PROPOSITIO. — Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris neces-sitatem, etiam ad initium fidei; et in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere vel obtem-perare.

Quæres 1°, quis sit proprius ac naturalis hujusce propositionis sensus. Respondeo pro-prium sensum hunc esse: Semipelagiani ad-miserunt prævenientis gratiæ interioris neces-sitatem, etiam ad initium fidei; et in hoc erant hæretici, quod rejectâ Christi gratiæ efficaci, hoc est, delectatione relativè victri, assere-rent gratiam talem esse, ut voluntas sub illius motione servaret veram indifferentiam ac-tivam, seu potestatem consentiendi ac dissen-tiendi gratiæ, immunem ab omni necessitate antecedenti, etiam simplici, voluntariâ, mu-tabili ac relativâ. Hunc esse naturalem ac le-gitimū quartæ Propositionis sensum, facilè colligitur ex dictis exponendo secundam et tertiam Propositionem.

Hunc profectò sensum exponit Hallerius in scripto saepius laudato, cùm quartam explanans Propositionem, sic habet : « Quæritur utrum gratia in statu naturae corruptæ talis sit, ut necessitatē inferat voluntati, adeò ut ei non possit dissentire; quod nullus Catholicus nūquā admisit.... Haec propositio, suppositā aliarum falsitate, necessariò debet falsa jūdicari. Nam 1º, si impossibilia nūquā sunt Dei mandata justis defectu gratiæ sufficiens cui actu resistunt, sequitur gratiæ posse resisti; nam ab actu ad posse valet consequentia. 2º Si certum sit ad meritum requiri indifferentiam; cùm actio quā gratiæ consentimus, sit meritoria; sequitur consensum ei præberi cum indifferentiā; ac proinde cum potentiā dissentendi. »

Quærēs 2º, utrum quartam Propositionem docuerit Jansenius. Respondeo utramque quartæ Propositionis partem docuisse Jansenium. 1º Jansenium priorem quartæ Propositionis partem docuisse, constat variis Jansenii textibus. Lib. 8 de hæresi Pelagianâ cap. 6, sic habet : « Indubitatum esse debere sentio, quòd Massilienses præter prædicationem, atque naturam, veram et internam et actualiæ gratiam, ad ipsam etiam fidem (seu, ut dixerat cap. ultimo libri 7, ad primas credendi, sperandi, diligendique voluntates) necessariam esse fateantur. » Et lib. 2 de Gratiâ Christi cap. 15 : « Prior (Massiliensis) error erat, quòd initium fidei, orationem, gemitus ac desideria et hujusmodi ex nobis, hoc est, ex libero arbitrio prospicere censerent; et tamen gratiam etiam actualem in eorum opinione suisce ad istos actus necessariam, cuius influxus in eorum libero relinquenter arbitrio; et hoc eos apertissimè docuisse, jam supra latè patefecimus. » Citat ad marginem caput 42 ejusdem libri, et librum 8 de hæresi Pelagianâ cap. 6, 7, etc.; clara sunt hæc, nec ullà explicacione indigent. 2º Alteram quartæ Propositionis partem pariter tradidisse Jansenium, plurima evincunt ejusdem auctoris testimonia. Citato mox cap. 6 lib. 8, de hæresi Pelagianâ, sic loquitur : « In hoc igitur propriæ Massiliensium error situs est, quòd aliquid prius libertatis reliquum putant, quo sicut Adam, si voluisset, poterat perseveranter operari bonum, ita lapsus homo saltem credere posset si vellet; neuter tamen absque interioris gratiæ adjutorio, cuius usus vel abusus relictus esset in unius-

« cunjusque arbitrio et potestate. » His planè similia docet notā 42 Paralleli et alibi saepè.

Hanc esse constantem Ypresis doctrinam clarè colligitur ex lato illo discriminé quod statuit gratiam sanitatis inter et medicinalem; in eo scilicet « quòd gratia sanæ voluntatis in ejus libero relinquenter arbitrio, ut eam si vellet desereret, aut si vellet, uteretur; et gratia verò lapse ægrotæque voluntatis nullo modo in ejus relinquenter arbitrio. » Ita totidem verbis lib. 2 de Gratiâ Christi cap. 4, unde addit ibidem, « tante necessitatē esse (gratiam medicinalem) ut sine illâ non possit effectus fieri; tantæque efficaciam, ut hoc ipso quo datur, continuò fiat; dat enim simul et posse et operari. »

Etverò, postquam asseruit Jansenius, Semipelagianos agnovisse necessitatē gratiæ ad initium fidei, debuit quoque docere hanc quartam Propositionem; errabant enim Semipelagiani circa gratiam necessariam ad initium fidei; ergo semel posito quòd ad illud gratiam interiorē exigenter, in eo tantum errare poterant quòd eam libero permetterent arbitrio; agnitiā quippe semel illius necessitate, solus restat illius operandi modus circa quem error versari potest.

Quærēs 5º, quis sit sensus catholicus errori quartæ Propositionis oppositus. Respondeo, catholicum sensum, hunc esse : Semipelagiani non admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatē ad singulos actus, etiam ad initium fidei; et in hoc non fuerunt hæretici, quòd vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare. Probatur, quia sensus ille contradictoriè est oppositus sensui erroneo quartæ Propositionis: ergo est catholicus.

QUINTA PROPOSITIO. — *Semipelagianum est dicere Christum pro omnibus omnino mortuum esse, aut sanguinem fudisse.*

Quærēs 1º, quis sit proprius ac naturalis quintæ Propositionis sensus. Ut huic quæsito fiat satis, referenda sunt Hallerii in præsenti negotio verba : « Duo quæruntur circa hanc propositionem, » inquit in suo scripto Diar. pag. 285, « 1º, quid de eâ sentiendum, quatenus notam hæresis affingit communi catholicorum theologorum sententia, quæ assertit Christum pro omnibus omnino mortuum esse : » quam propositionis partem, Ecclesia declarat esse falsam, temerariam, scandalosam ; « 2º Quatenus ex mente Jansenii Christus non pro omnibus, sed pro prædestinatorum sa-

• lute tantum mortuus est ; ita ut omnibus
• reprobis negata sint auxilia sufficientia qui-
• bus possint salvari ; > cuius propositionis
partem intellectam eo sensu, ut Christus pro sa-
lute duntaxat prædestinatōrum mortuus sit, Ecclesie declarat impiam, blasphemam, contumelio-
sam, divina pietati derogantem, et hæreticam.

Proprius itaque et naturalis sensus hujus Propositionis quoad utramque partem spectatæ iste est, nempe, Semipelagianum est dicere, Christum mortuum fuisse eā intentione ut omnibus omnino hominibus gratias verè sufficientes, quibus hic et nunc salvari possint, promeretur ; ac Christus pro salute solorum prædestinatōrum mortuus est, ita ut omnibus reprobis negata sint auxilia verè et relativè sufficientia ad salutem obtinendam. Sensum hunc clarè ac nitidè repræsentant, tum ipse propositionis contextus, tum Hallerii verba hic descripta, ad quæ manifestè alludit Innoc. X, in suâ Constitutione ; tum denique series propositionum ad invicem spectatarum. Namque supposito semel quod interiori gratiae in præsenti naturæ lapsæ statu nusquam resistatur, ut fert secunda Propositio ; vel si error Semipelagianus in eo situs est, quod assererent tamē esse gratiam cui voluntas posset obtemperare vel resistere ; si, inquam, ita sit, manifestè sequitur, Semipelagianum esse asserere, aliis quam prædestinatis concedi gratias verè sufficientes ad salutem ; ac per consequens pro salute, non omnium omnino hominum, sed solo-
rum prædestinatōrum mortuum esse Christum.

Tricantur hic Janseniani circa verba quibus utitur S. pontifex in suâ Constitutione. Aliunt scilicet particulam duntaxat referri non debere ad vocem, *prædestinatōrum*, sed ad præcedentia vocabula, *pro salute* ; adeoque propositionis sensum non eum esse quem dicimus, nempe Christum pro solorum prædestinatōrum salute mortuum esse ; sed potius Christum non pro aliâ re mortuum esse quam pro salute prædestinatōrum, qui posterior sensus, inquit, hæreticus est, et meritò proscriptus, quia significat Christum nequidem mortuum esse pro temporalibus gratiæ donis quibus nonnulli reprobri in hac vitâ exornantur.

Verum puerilis est et insulsa nimis ista argutiola. Namque ab omni prorsus ratione alienum est fingere, quod Innoc. X, in suâ Constitutione, damnatum exhibuerit sensum de quo nulla erat quæstio ; sensum jampridem decratorio judicio confossum ; sensum denique à Jansenio ejusque discipulis manifestissimè rejectum ;

haec tamen dicenda forent si vera esset Jansenianorum suppositio. Ille etenim sensus quem ut proprium et à S. pontifice damnum obtrudunt, ipsa est mera Calvini hæresis, nimis pro solâ salute prædestinatōrum mortuum esse Christum, adeoque solos prædestinatos verâ fide et justitiâ exornari ; porrò sensus ille à nullo in controversiam adductus legitur tempore Innoc. X ; jamdudum in Calvinistis profligatus fuerat à concilio Trid. ; demum à Jansenio sæpius reprobatur disertis et expressis verbis ; eundem apertissimè rejiciebat Jansenii defensores variis in locis, præsertim scriptis *Trium columnarum* et *In nomine Domini* ; ergo, etc.

Eterò eum ipsum sensum in suâ Constitutione damnat Innoc. X, quem expendum et proscribendum, tanquam Jansenianam opinionem, proposuerat Hallerius ; ad illius enim verba manifestè respicit S. pontifex in censurâ quintæ Propositionis ; sensum quem ut catholicum propugnabant Jansenii discipuli, ut heterodoxum verò impugnabant eorum æmuli : atqui ista apprimè convenient sensui quem mox exhibuimus, neutiquam autem cadere possunt in eum quem repræsentant Janseniani, ut ex sese patet ; ergo, etc. Certè Janseniana expositio apertè continent sensum planè distinctum ab eo quem dictus Hallerius repræsentat, ut liquet ex ejus verbis supra adductis, in quibus non exprobrat Jansenio quod reprobis denegat justitiam temporalem, et gratiæ dona ad quædam bona opera perficienda, sed quod illis denegat media verè et relativè sufficientia quibus possint salvari ; ergo.

Denique infirmum omnino est ac nullius roboris quod opponunt adversarii ut suam adstruant expositionem ; juxta vim sermonis latini, inquit, vox exclusiva, *duntaxat*, afficit verbum quod antecedit, non illud quod sequitur. Infirmum, inquam, illud est ; etenim particulam, *duntaxat*, antecedentia verba plerumque spectare, variis exemplis unicuique obviis facilè constat. Unum hic referre sufficiat : sic, v. g., de homine in regiones extereras transmisso ut solos Galliæ captivos redimat ; ex usu consueto dici potest : Iste pro redemptione duntaxat captivorum Gallorum missus est ; neque tamen ista loquendi ratio significabit hominem ita missum fuisse pro redemptione captivorum, ut pro nullâ aliâ re missus fuerit, sed potius sensus erit eum pro solis Gallis, et non pro aliis captiuis redimendis deputatum fuisse ; quo exemplo manifestum est, particulam exclusivam *duntaxat*, in verba subsequentia ali-

quando cadere ; cùm ergò dicta particula, modò antecedentia, modò subsequentia verba afficiat, nihil profectò certi ex usu latini sermonis colligi potest.

Ex aliis itaque certis ac indubitatis regulis dijudicandum ad quid referri debeant voces illæ exclusivæ. Philosophi et theologi tres cù de re communi consensu tradunt regulas, quibus usi fuère SS. Patres ad vindicanda religio- nis nostræ mysteria adversùs hæreticorum cavillationes et effugia.

Prima regula est : Cùm particula exclusiva afficit subjectum , tunc modificalat totam propositionem, eamque reddit absolute exclusivam, hoc est, excludit omnia alia subjecta à participatione prædicati talis propositionis ; v. g., quando dicitur : *Duntaxat Deus est aeternus*; *duntaxat homo est rationalis*, sensus harum propositionum est , aeternitatem Deo soli , rationalitatem verò homini soli competere.

Secunda regula : Quando particula exclusiva afficit prædicatum , excludit omnia alia prædicata à subjecto : v. g., si diceretur : *Deus est duntaxat aeternus*, sensus esset , nullum aliud attributum Deo competere præter aeternitatem ; pariter , si diceretur : *Homo est duntaxat rationalis*, sensus esset , hominem esse rationalem , ita ut nullum aliud attributum ei competeteret. Ubi adverte, particulas exclusivas, sive afficiant subjectum , sive afficiant prædicatum , nus primum excludere ea quæ essentialia sunt vel necessariò connexa cum prædicato aut subjecto ; sic in his propositionibus : *Tan- tūm diligo salutem*, non excluduntur media ad salutem assequendam necessaria ; *Deus est aeternus tantūm*, minimè excluduntur ea attributa , eae perfectiones quæ Deo quatenus æ terno competunt.

Tertia regula : In unaquâque propositione , quâcumque tandem ratione termini disponantur , id de quo dicitur aliud , semper appellatur subjectum propositionis ; illud verò quod dicitur de alio , attributi rationem semper obtinet; sic in istâ propositione , inquit auctor libri *De l'art de penser*, part. 2, cap. 9 : *Turpe est obe- dire libidini*; turpe , est id quod dicitur de alio , quodque ideo attributum est propositionis , etsi habitâ duntaxat ratione dispositionis terminorum , videatur esse illius subjectum. Similiter in quintâ Propositione Jansenii : *Christus pro salute duntaxat prædestinorum mortuus est*; mors Christi est id quod dicitur de alio , ac proinde est attributum propositionis ; cætera autem propositionis verba sunt illius

subjectum , cùm sint id de quo affirmetur mors Christi. Predictas regulas referunt et explicant S. Thomas , part. 1, quæst. 31, art. 3, ad secundum , et art. 4, in corp. ; Salmatenses de Trinit. ad dictam S. Thomæ quæst.; Natalis Alex. Hist. Eccles. seculi 14 , dissert. 12; Complut. Institut. ad Logicam lib. 3, cap. 10 ; auctor libri cui titulus : *L'art de penser* , parte 2, cap. 8.

Illi præsuppositis, facile est demonstrare proprium quintæ Propositionis sensum ab Innoc. X damnatum , hunc esse quem supra retulimus ; scilicet , Christum mortuum esse pro salute solorum prædestinatorum. Nam ex primâ regulâ mox assignatâ , quando particula exclusiva duntaxat afficit subjectum , tunc modificalat toam propositionem, eamque reddit absolute exclusivam , hoc est , excludit omnia alia subjecta à participatione attributi propositionis ; atqui in dictâ propositione : *Christus pro salute duntaxat prædestinorum mortuus est*, vox exclusiva duntaxat afficit hæc verba : *Christus pro salute prædestinorum*, quæ verba ex tertiatâ regulâ sunt subjectum propositionis, quia sunt id de quo affirmatur mors Christi ; ergò , juxta vim regulæ , omnia alia subjecta , præter solam prædestinatorum salutem , debent excludi à participatione mortis Christi , quæ est attributum dictæ propositionis ; ac per consequens pro nullius reprobi salute mortuus est Christus ; et iste est sensus quem tanquam hæreticum à summis pontificibus confitum fuisse , supra ostendimus.

Perperam ergo contendunt adversarii, in memoratâ propositione vocem *duntaxat* , referandam esse ad verbum quod antecedit , *salute* , non ad illud quod sequitur , *prædestinorum* : perperam , inquam , ita pertendant ; tum quia gratis inò et falsò id ab ipsis dictum, ut probavimus ; tum quia , ut patet ex mox dictis , non ex eo desumenda est vera vocis exclusivæ significatio , sed ex variâ ipsis dispositione , prout nempe subjectum aut prædicatum afficit.

Ex his sequitur , varias istas propositiones , *Duntaxat Christus pro salute prædestinorum mortuus est*; vel : *Christus duntaxat pro salute prædestinorum mortuus est*; vel : *Christus pro salute duntaxat prædestinorum mortuus est*; vel : *Christus pro salute prædestinorum duntaxat mortuus est*; eumdem omnino habere sensum , ac perinde vitiosas esse ; in iis enim omnibus , vox exclusiva se tenet ex parte subjecti ; ac proinde quorumlibet aliorum salutem præter prædestinatorum salutem excludit à

participatione mortis Christi; quæ in iis propositionibus attributi rationem obtinet. Ex lege contrariorum idem proportione servatā dicendum de his propositionibus : *Christus mortuus est duntaxat pro salute prædestinatarum*; vel : *Pro salute duntaxat prædestinatarum*; vel : *Pro salute prædestinatarum duntaxat*; in his enim propositionibus particula exclusiva, utpote cùm afficit attributum, excludit à subjecto omnia alia attributa præter istud, quod scilicet sit mortuus pro salute solorum prædestinatarum, quod profectò est hereticum.

Regerunt adversarii : Prefatae propositionis ab Innoc. damnatae, triplex omnino legitur gallica versio ab episcopis nostris elaborata ; prima anno 1653, statim à bullâ latâ ; in eâ versione verba ista : *Christus pro salute duntaxat prædestinatarum mortuus sit*, sic gallieè redditâ fuere : *Et étant entendue en ce sens que J.-C. soit mort pour le salut seulement des prédestinés.* Eamdem versionem, suam fecrèrē præsales Gallicani an. 1656, occasione bullæ *Ad Sacrum. Alex. VII*, et an. 1703, occasione bullæ *Vineam Domini Clementis XI*. Secunda versio est eorumdem episcoporum an. 1656, in epistolâ ad reginam ; quintam Propositionem Jansenii sic interpretantur : *Ce serait une impiété et une hérésie de dire, que J.-C. n'aït donné son sang que pour le salut des seuls prédestinés.. Tertia tandem habetur in actis verbalibus comitiorum anni 1713 et 1714 ; in his sic legitur : Dire que J.-C. n'est mort pour le salut que des seuls prédestinés, c'est précisément le sens hérétique condamné dans la cinquième Proposition de Jansénius.*

Ex variis his versionibus duo colligunt Jansenii defensores, primum, duas priores sibi omnino favere; in iis enim, inquit, non obscurè indicatur, particulam *duntaxat*, unicè cadere in vocem quæ antecedit, *salute*; adeoque sensum propositionis hunc esse, Christum pro nullâ aliâ re mortuum fuisse quam pro salute prædestinatarum; quem sensum uti hereticum ultrò rejiciunt Janseniani. Secundum, fatentur equidem tertiam interpretationem sibi adversari, ast nihil exinde contra ipsos erui posse contendunt, cùm dicta interpretatio duabus prioribus et antiquioribus præsulum Gallicanorum interpretationibus directè adversetur; in his enim, ut diximus, particula exclusiva afficit vocem hanc *salute*; in illâ verò cadit in istam aliam vocem, *prædestinatarum*; ergo, etc. Ita inter alios auctor *Examiniis theologici*, tom. 3, pag. 522 et 523.

Respondeo tres illas interpretationes, eti ordine et dispositione verborum à se invicem nonnihil dissimiles, reipsâ tamen eundem omnino sensum reddere, et ex adverso pugnare cum Jansenianâ expositione; quod ut pateat, adverte in dictis præsulum nostrorum interpretationibus, verba ista : *Christus pro salute duntaxat prædestinatarum*, subjectum esse propositionis, verba autem quæ sequuntur, scilicet *mortuus est*, illius esse prædicatum; quia mors, est id quod de Christo affirmatur respectu salutis prædestinatarum; ut ergo termini harumque interpretationum in ordine naturali restituantur et subjectum ante prædicatum collocetur, sic essent reddendæ propositiones : *Jésus-Christ pour le salut seulement des prédestinés est mort; c'est une impiété de dire que Jésus-Christ n'aït que pour le salut des seuls prédestinés donné son sang; c'est une hérésie de dire que Jésus-Christ pour le salut des seuls prédestinés n'est mort.* Verum quia haec loquendi rationes duriores sunt, nec satis fluentes; idèo nativo ac congruentiori modo juxta vim gallici sermonis, pro positiones sic reddiderunt præsules nostri : *Jésus-Christ est mort pour le salut seulement des prédestinés; Jesus-Christ n'est mort que pour le salut des seuls prédestinés; Jésus-Christ n'est mort pour le salut que des seuls prédestinés.*

Ex his liquet tres memoratas interpretationes quoad sensum siuillimas esse, et errori Janseiano directè adversas. Ad hoc enim satis est, quod in illis omnibus vox exclusiva, *duntaxat*, se teneat ex parte subjecti; sicutque ex primâ regulâ totas modifacet propositiones, easque absolutè reddat exclusivas, ac proinde salus omnium aliorum quam prædestinatarum remaneatur à participatione mortis Christi, quæ est attributum propositionis; atqui ita se res habet, ut manifestè colligitur ex regulis et annotationibus antea præmissis; ergo, etc.

Quæ hucusque retulimus ad vindicandas præsulum Gallicanorum interpretationes mirum in modum confirmantur, ex iis quæ antea diximus, præsertim ex comitiis an. 1653, 1655, 1656, 1657, 1660, 1661, etc., ad demonstrandum quinque Propositiones in proprio et naturali sensu fuisse damnatas, eumque ipsissimum esse genuinum Jansenii sensum.

Innumera porrò alia effugia, tricas, vitiligiones circa quintam hanc Propositionem à Jansenianis excogitata, abundè expendimus ac discussimus in tract. de attributis, ubi de voluntate Dei et morte Christi pro salute omnium, Consule.

Quæres 2°, an quintam propositionem ducuerit Jansenius. — Respondeo affirmativè. Totus quippe est lib. 3 de Grat. Christi, cap. 21, ut eam inculcat; mortem enim Christi sibi objicit velut fontem gratiæ sufficientis omnibus concessæ: huic autem objectioni ut faciat satis, triplicem affert responsionem. Prima est, idem argumentum ad nauseam usque à Pelagianis, præsertimque Massiliensibus, fuisse inculcatum; secunda est, ut ait, sancti Prosperi, admittitque mortuum fuisse Christum pro omnibus *sufficienter*, quia pretium oblatum et solutum fuit sufficiens ad redimendos omnes; non *efficienter*, quasi omnibus gratias promovererit. Verum, cùm positâ hæc response, Christus dici possit mortuus pro diabolo, eam minùs probat Ypensis, et tertiam ait S. Augustini S. Prospero doctioris et antiquioris, juxta quam Christus dieitur mortuus, non quidem pro omnibus nullo prorsus excepto, sed pro *omnibus*, id est, *electis*; aut pro omnibus hominum generibus, quia ex singulis generibus quidam sunt electi; vel tandem pro *omnibus*, quia ii pro quibus sanguinem fudit, per cunctas nationes et universum terrarum orbem sunt diffusi; hæc totius prefati capituli summa manifestè evincit Jansenium hanc quintam docuisse Propositionem.

Hinc ibidem quintam Propositionem totidem penè verbis tradit: « Nec enim, inquit, juxta doctrinam antiquorum pro omnibus omnino Christus passus aut mortuus est, cùm hoc potius tanquam errorem à fide catholicæ ab horrentem doceant esse respendunt. » Et rursùs, in fine ejusdem capituli: « Nam illa extensio tam vaga modernorum scriptorum, non alio ex capite, quam ex istâ generali et indifferenti voluntate Dei erga salutem omnium, et ex illâ sufficientis gratiæ omnibus conferendæ præparatione fluxit; quorum utrumque Prosper, Augustinus, Fulgentius et antiqua Ecclesia, velut machinam à Semipelagianis introductam repudiavit. » His testimoniis, imò et integro capite quod fuisset exscriendum, clare tradit Ypensis, Semipelagianum esse dicere Christum pro omnium et singulorum salute sanguinem fudisse.

Non minùs perspicuè docet eodem capite, Christum pro æternâ solorum prædestinorum salute mortuum fuisse: « Quæ sanè, inquit, cùm in Augustini doctrinâ perspicua, certaque sint, nullomodo principiis ejus consentaneum est, ut Christus Dominus, vel pro infidelium in infidelitate morientium, vel pro

« justorum non perseverantium æternâ salute mortuus esse, sanguinem fudisse, semetipsum rede optionem dedisse, Patrem orâsse sentiatur. Scivit enim quo quisque jam ab æterno prædestinatus erat, scivit hoc decretum neque ullius pretii oblatione mutandum esse, nec seipsum velle mutare. Ex quo factum est ut juxta S. doctorem, non magis Patrem pro æternâ liberatione ipsorum, quam pro diaboli deprecatus fuerit. » Nihil certè expressius hanc in rem proferri aut expectari potest.

Etverò, suis stando principiis, aliter docere non potuit Ypensis. Etenim pro quorum salute mortuus est Christus, iis conferuntur gratiæ verè sufficientes ad salutem obtinendam; sed in systemate Jansenii nullæ sunt gratiæ verè sufficientes, nisi victrices ac efficaces, ex multoties dictis; idque conceptis verbis tradit lib. 4, cap. 10, et si tales agnoscerentur sufficientes gratiæ, cùm non omnes salventur, illis humana voluntas posset resistere vel obtemperare ad nutum, quod Semipelagianum est ex quartâ Propositione; ergo, etc. « Omnibus verò illis, inquit, citato cap., pro quibus sanguinem fudit, et quatenus pro eis fudit, etiam sufficientiens auxilium donat, quo non solum possint, sed etiam reipsâ velint et faciant, id quod ab eis volendum et faciendum esse docuit. »

Caeterò, etsi constantissimè neget Ypensis Christum pro aliòrum quam prædestinorum æternâ salute mortuum fuisse, non diffitetur tamen Christum morte suâ quibusdam reprobis promoveruisse temporaneas quasdam gratias, quibus ad temporalem fidem et justificationem pervenirent: « Pro his, inquit citato capite, Qui à fide et charitate deficients in iniuritate moriuntur, in tantum mortuus est, et in tantum rogavit Patrem, in quantum temporalibus quibusdam divinæ gratiæ effectibus exornandi sunt. » Et paulò post: « Sed si quid pro illis (qui fidem sine charitate, vel charitate sine perseverantia recipiunt) rogavit Patrem, pro temporalibus quibusdam justitiæ effectibus rogavit, et pro iisdem obtinendis obtulit pretium, fuditque sanguinem suum. »

Quæres 5°, quis sit sensus catholicus errori quinta Propositionis oppositus. — Respondeo, ex diis circa hanc propositionem facile colligi, sensum hunc esse, 1º *falsum esse, temerarium ac scandalosum dicere*, Semipelagianum esse. Armare quid Christus è intentione mortuus sit, ut omnibus omnino hominibus promiceretur gratias quibus salutem verè possint

operari; 2º *impium, blasphemum, contumeliosum, divinæ pietati derogans, et hæreticum esse affirmare Christum pro aeternâ solorum præ-*

destinorum salute sanguinem fudisse, ita ut omnibus omnino reprobis negata sint auxilia quibus verè possint salvari.

*Hic explicit editio 1735; quæ sequuntur ex editionibus 1748
et 1755 de prompta sunt.*

De discrimine systematis Janseniani à systematibus præmotionis physicæ, et delectationis absolutè vetricis. — Solent Jansenii sectatores, ut omnem à se erroris suspicionem amovent, Thomisticæ, ut aiunt, aut Augustinianæ Scholæ discipulos se profiteri; ac constanter affirmare Ypresiensis sistema à catholicis harumce Scholarum systematibus nullatenus differre: quantum autem præsens hæc assertio sit à veritate aliena, paucis hic conabimur evincere.

CONCLUSIO PRIMA. Jansenii sistema à Thomistico longè latèque distat. Probatur plurima recensendo discrimina quæ claritatis causâ ad varias classes reducemus.

Primum discriminem. — Primum discriminem petitur ex generalibus quibusdam momentis. 1º, ipsem Jansenius pluribus in locis, praesertim lib. 8. de gratiâ Christi, cap. 2 « varia discrimina profert inter adjutorium Dei medicinale, et prædeterminationem physicam, prout à defensoribus ejus traditur. » Hic est capitî titulus; quo semel posito, pergit, et octo recenset atque assignat discrimina: undè concludit defensores præmotionis physicæ, se magis Aristotelicos quam Augustinianos demonstrare: « Nam, inquit, prædeterminatio sic asserta... universam ejus, (S. Aug.) doctrinam inexplicabili confusione perturbat. » 2º, celebriores Jansenii discipuli id ipsum candidè professi sunt. Ita Arnaldus in falsâ defensione Constitutionis Innoc. X. D. de S. Amour in Diario, parte 6, cap. 15, pag. 418. Quin et ipse auctor Generalis historie Jansenismi, tom. 1, pag. 504, testatur unionem sæpius tentatam fuisse Thomistas inter et Jansenianos, verùm infelici exitu; utpote cùm *placitis et loquendi rationibus à se invicem dissiderent.* 3º, Schola Thomistica à Jansenianis erroribus alienam se semper exhibuit: Cajetanus enim, Ledesma, Lemos, Alvares, Joannes à S. Thomâ, etc., gratiam suam physicè præmoventem ex parte actus secundi tenere se constanter asseverant, quo uno à Jansenii placitis in immensum distant:

huic plurimi ex Thomistis discriminem quod ocurrat Thomisticum inter et Jansenianum systema ostenderunt; ita Guyartius, Gonetus, etc., editis hanc in rem dissertationibus.

Secundum discriminem. — Secundum istud discriminem eruitur ex parte gratiæ sufficientis. 4º, Thomistæ nomen gratiæ sufficientis tanquam sensu theologicō proprium, imò post enatas Lutheri et Calvinii hæreses necessarium amplectuntur: non ita profectò Jansenistæ: hinc procax illa diecitas, quâ et nomen gratiæ sufficientis et rem nomine significatam respuunt. Ita Arnaldus epist. 1, pro Jansenio, et Montalt. epist. 2, ad Provincialem. 2º, Thomistæ gratiam sufficientem admittunt ac necessariò admittendam decernunt, ut justis possibilia sint Dei mandata, et ut explicetur quomodo rei sint qui ea transgrediuntur; è contra verò Jansenianî, non alia de causâ gratiam suam parvam agnoscunt, quim ut assignent aliquod principium debilium illorum conatum ad bonum, qui in his ipsis qui malè agunt, deprehenduntur; minimè verò eam necessariam esse ad explicandam possibilitem mandatorum Dei. Ita Arnaldus in defens. Constit. Innoc. X. pag. 103; auctor recentior libri cuius titulus: *De l'injuste accusation du Jansénisme*, pag. 58, 59, etc., et alii passim. 5º, gratia parva Jansenii formaliter consistit in illustratione intellectus, et indelibera motione voluntatis; gratia verò sufficientis Thomistica non est formaliter actus indeliberas, sed quid ipsi præsumt ejusque causa. 4º, gratia parva Jansenii semper producit deliberatos quosdam actus imperfectos, velletates scilicet, infirma desideria, etc.; gratia verò sufficientis Thomistarum, non ita: de quo consule Alvares lib. 8, de Auxil. lib. 8, disp. 71, et Dionys. Raimund. I parte cap. 5, art. 4. 5º, præcipua ac planè decretoria discriminis ratio, ea est, quod gratia parva Jansenianorum non confert potentiam expeditam relativè ad majorem actualem oppositam concupiscentiæ delectationem; è contra verò, juxta Thomis-

tas, auxilium sufficiens confert voluntati vires relativè expeditas ad vincendam quamcumque concupiscentiam et ad bonum perficiendum.

Primum hujus discriminis partem latè prosecuti sumus, ubi de potentia relativâ. Etverò conceptis verbis tradit Ypreusis citato lib. 3, de gratia Christi cap. 15, « paradoxum esse in principiis S. Aug. quod charitas quamvis minima sufficiat ad quamcumque tentationem superandam. »

Secunda verò pars quæ ad Thomistas attinet, variis demonstratur argumentis. Primum desumitur ex isto S. Thomae principio 3 parte quæst. 62, art. 6 ad 5, et quæst. 70, art. 4: « Minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiae; » palmari autem huic principio, cui omnes ad unum subscribunt Thomistæ, agentes de gratia actuali, invictè adstruitur relativa gratia sufficientis Thomisticæ potentia. Secundum sic conficitur: Gratia sufficiens, docentibus Thomistis Cajetano, Medina, Alvaro, etc., confert potentiam ad vincendas quascumque etiam gravissimas tentationes, proindeque ad resistendum terrena cuilibet delectationi quantumcumque præpollenti: porro potentia par ac proportionata vincendæ cuilibet tentationi, cuilibet terrena delectationi, eo ipso verè ac propriè est relativa; ergo, etc. Tertium sic est: Gratia efficax ac physicè præmovens, ut mox dicimus ex Thomistis, nec disfittetur Jansenius, se tenet ex parte actus secundi, ac proinde supponit potentiam omnino completam in ratione potentiae; ast si ita sit, manifestè sequitur, gratiam sufficientem Thomisticam, completam ac relativam ad opus bonum conferre potentiam. Etverò gratia sufficiens Thomistica, nullâ factâ ex parte sui mutatione, exerit in actu per solam præmotionis physicae accessionem, quæ nihil immutat in ipsâ potentia; ergo.

Tertium discrimen. — Discrimen istud spectat gratiam efficacem. Namque 1º, præmotio physica, quæ Thomistis est gratia efficax, se habet, fatente ipsomet Jansenio, instar concursus ejusdam generalis in ordine supernaturali. Unde 1º, datur ad exigentiam creaturæ; 2º, se tenet ex parte actus secundi; 3º, eâ accidente nulla fit ex parte potentiae mutatio: hæc autem omnia omnino diversa sunt in systemate Janseniano. Nam primò, delectatio relativè victrix non datur ad exigentiam creaturæ: justis enim etiam volentibus plerumque denegatur; secundò, se tenet ex parte actus secundi, dat simul posse et agere; tertio, eâ

accidente fit ex parte potentiae mutatio: de non expedita evadit expedita ac relativè proportionata.

2º, Præmotio physica Thomistarum supponit indifferentiam voluntatis; datur enim ad illam tollendam; delectatio autem vietrix Janseniana, eam excludit: « Tantum abest, inquit Ypreusis citato cap. 2, lib. 8, de gratia Christi, gratiam Christi propter indifferentiam voluntatis esse necessariam, ut potius propter amissam indifferentiam ejus et propter servitatem ac depressionem ejus sub libidinibus necessaria sit. »

3º, Præmotio physica, juxta eosdem Thomistas, in quibuscumque circumstantiis est efficax, nec à superioritate, aut inferioritate virium, ejus pendet efficacia; è contra delectatio vietrix, inquit Jansenius, relativa est; tunc enim est vietrix quando alteram superat; quod si contingat alteram ardenterem esse, etc. »

Quartum discrimen. — Tria potissimum complectitur. Primum est fundamentum ex quo repetitur necessitas præmotionis physicæ. Ratio enim est quia Deus est prima causa, primus motor: prima causa debet influere in omnes causarum secundarum actus, nec sinit illius dignitas ut subsequatur determinationem creaturæ; restat ergo ut eam determininet: primus motor debet quod est indifferens ad actum determinare et movere; nihil enim secundum movetur et movet, nisi ab alio motu; at delectatio vietrix necessaria est, non ex causæ primæ et primi motoris ratione, sed ex infirmitate creaturæ; ergo, etc. Secundum sunt principia: nam stantibus Jansenii principiis, eorumque suppositâ veritate, sponte ac necessariò fluunt quinque Propositiones; è contrâ suppositâ veritate principiorum Thomistarum sponte ruunt; unde eas respire nequeant Janseniani nisi sua quoque respuant principia; ast eas admittere non valent Thomistæ, nisi suis contradicendo principiis; nec ipsi erroris convinci possunt, nisi priùs ea evertantur, ac minus fundata, falsa imo et prorsus incompossibilia demonstrantur. Tertium sunt consecratio: fluunt enim quinque Propositiones è principiis Jansenii, ut jam manet demonstratum: quin et propositiones illæ non sunt mera Jansenianæ doctrinæ consecratio, sed totus Jansenii liber, ut tradit illustriss. Bossuet, ipsiusque integrum sistema constituunt, ad cuius substantiam essentialiter pertinent.

E contrâ verò quinque propositiones 1º, ad

substantiam systematis Thomistici minime pertinent; imò mox statuta principia iis directā fronte adversantur, easque omnino excludunt; 2º, neque etiam sunt ejusdem systematis consecaria. De mollioribus quidem Thomistis, qui existimant per non resistantiam advocari gratiam præmoventem, res videtur explorata; de aliis autem idem facilè evincitur: atque ut brevitati consulamus, id ostendemus de primā propositione cui ceterae necessariò conjunguntur. Homo ille qui vult et conatur, habet gratiam juxta quam vult; ergo mandata non sunt illi impossibilia, nec deest gratia quā possibilia siant; quia quantulacumque sit hæc gratia, voluntatem reddit potentem ad mandatum etiam relativè ad præsentem concupiscentiam contrà quam pugnat non ratione graduum, sed ratione naturæ suæ, et vel minoris entitatis; ergo consecaria systematis Janseniani è Thomistico non flunt; 3º, Thomistæ omnes unanimi consensu negant quinque propositiones, etiam de merā impossibilitate relativā intellectas, è suo systemate sequi; imò potentiam relativam per solam gratiam sufficientem conferri, esse entiale esse asserere in suis principiis contendunt; ergo, etc.

Quintum discrimen. — Quintum discrimen extrinsecum vocari potest, et in eo consistit quòd systema Jansenii circa gratiam repetitis censuris proscriptum fuerit. Namque quinque propositiones damnatae sunt in sensu Jansenii; atque plurimi alii libri hoc unum sistema spirantes, hoc ipso præcisè confixi fuere; non ita est profectò de systemate Thomistico; longa est ætas ex quā spectante Ecclesiā publicè propugnatur: Lemos et Alvares in publicis congregationibus *de Auxiliis* coram SS. pontificibus nomine totius suæ scholæ, illius patrocinium suscepere; denique iidem Pontifices sedulò prohibuerunt ne ulla ipsi nota inureretur; ergo, etc.

Et hæc sunt quæ Thomistarum inter et Jansenistarum doctrinam discrimina vulgo afferuntur: ex quibus videre est quām falsò de Thomisticā communione glorientur Janseniani.

Conclusio II. Jansenii sistema plurimum differt à systemate Augustinianorum qui gratiæ efficaciam in delectatione simpliciter et absolutè victrici constituant. Probatur: Illic enim redeunt omnia fermè Jansenianum sistema inter et Thomisticum mox assignata discrimina. Tria hic paucis indico.

Primum: Omnipotè negatur à Catholicis de-

lectationis simpliciter victricis defensoribus palmare illud Jansenii principium: vires scilicet electivas per peccatum primi parentis penitus esse amissas, illisque successisse duplē delectationem ex quā voluntas omnes vires suas mutuatur: asserunt tamen vim electivam, sive ad bonum, sive ad malum expeditam, non repeti à graduali delectationum intensione; sed respectu mali naturaliter completam esse et perfectam, ad bonum autem supernaturale perfici et compleri gratiæ sufficientis virtute omnino independente à gradibus delectationum; quare juxta illud systema, ex eo quòd ad aliquod objectum prosequendum voluntas vel nullā, vel minus intensa delectatione moveatur, non sequitur, sicut in systemate Janseniano, quòd inferiorem habeat vim electivam circa illud objectum. Secundum: Gratiam efficacem in delectatione non relativè, sed absolutè duntaxat victrici reponunt, cui ab humana voluntate verè resisti potest, sicut et præmotioni physicæ. Tertium: Præter gratiam efficacem alia ab ipsis admittitur, scilicet sufficiens, quæ veram consert potentiam et relativam ad quilibet concupiscentiam hic et nunc urgentem.

Solvuntur Objectiones.

Dices 1º, contra primam conclusionem: Actus essentialiter conjungitur cum præmotione; ergo posità præmotione ad amorem, v. g., non stat potentia ad non amandum relativa ad illam præmotionem.

Respondeo 1º, difficultatem illam nullam omnino esse in systemate molliorum Thomistarum de quo alibi; clarum enim est in eorum doctrinâ necessitatē à præmotione inductam consequentem tantum esse et voluntariam, quæ, patentibus omnibus, libertatem non lœdit. Respondeo 2º, præmotionem physicam spectari posse, vel ut est entitas quædam physica, vel ut est instrumentum Dei. Priori sensu non est essentialiter connexa cum actu; imò patentibus Thomistis possibile est non actum cum ipsa componi: « Liberum arbitrium, inquit Alvares disp. 93, de Aux. n. 3, majorem habet virtutem quācumque motione in se receptā, si consideretur illa motio secundum suam entitatem, præscindendo à decreto voluntatis divinæ cuius est instrumentum. » Idem tradidit Cajetanus, Lemos, Ledesma, Joannes à S. Th. et alii. Non ita certè in systemate Janseniano, in quo vis gratiæ et concupiscentiæ relativa est et quasi mechanica; delectatio-

enim superior à suā physicā entitate habet ut invincibiliter ponat effectum summ propter superioritatem graduum relativè ad oppositam hic et nunc occurrentem delectationem.

Si autem spectetur præmotio ut est instrumentum Dei, sic distinguendum antecedens : actus simul cum potentia ad oppositum essentialiter conjungitur cum præmotione, concedo; actus solus, nego. Scilicet præmotio est instrumentum voluntatis divine quatenus omnipo-tens est ; quò autem potentior est causa , uti observat S. Th. I , p. q. 19 , art. 6, eò magis effectus conformatur illius voluntati ; ergo ef-fectus sit prorsus per præmotionem eo modo quo Deus vult illum fieri : sed vult ut creatura rationalis præmota agat liberè, et ita ponat actum ut possit illum non ponere ; ergo ita sit actus sub præmotione , ut remaneat vera pot-en-tia ad oppositum ; quia præmotio attingit et substantiam et modum actus : neque enim solùm sit actus, sed etiam eo prorsus modo quo Deus vult eum fieri; vult autem fieri liberè, cùm creaturas moveat, teste S. Th. ibidem, ne-cessarias necessariò, liberas liberè; ergo, etc.

Eterò in systemate Thomistico, ante præ-motionem ad unum , potentia ad oppositum supponit expedita et completa in ratione potentiae ; ut ergo ei noceat adveniens præmo-tio, debet vel illam auferre vel illam ligare ; sed neutrum præstat. Non aufert, nihil enim ex creaturā aufert præmotio : non ligat quo-que , præmotio enim quæ ex parte Dei est vol-untas omnipotens , ex parte creaturæ reipsa nihil ponit in animâ præter actum ; sed actus non ligat potentiam ad oppositum , nemine diffidente ; ergo, etc.

Respondeo 5º, ad veram libertatem requiri potentiam expeditam relativè ad ea quæ se tenent ex parte actus primi ; alias non satis conciperetur indifferentia electiva libertati es-sentialis : atverò necessum non est ut potentia sit relativa ad ea quæ se tenent ex parte actus secundi ; sic posito concursu simultaneo non est potentia ad non agendum , etc. Porrò grati-a physicè præmovens se tenet ex parte actus secundi ; è contra verò delectatio relativè vic-trix se tenet ex parte actus primi ; ergo, etc. Et certè ut vera sit ac relativa agendi poten-tia , non necesse est ut vincere possit id quod sibi nullatenus opponitur : atqui in sententiâ Thomistarum præmotio ad unum minimè op-ponitur potentiae ad oppositum , sed è contra istam potentiam propriâ suâ virtute et efficacîa illæsan servat , ipsa siquidem , ex Thomistis ,

non agit nisi virtute voluntatis Dei efficacissi-mæ , quæ ita attingit voluntatis determinatio-nem, ut simul attingat ejus modum seu liber-tatem, quatenus nimirum Deus vult haec duo stare simul cum præmotione physicâ , nempe actionem talem , et veram potentiam ad oppo-situm. Ita Lemos et Alvares locis mox citatis. E contrà verò in systemate Jansenii , cùm de-lectatio coelestis et terrena sint due potentiae sibi perpetuò repugnantes , perspicuum est virtutem gratiae et potentiam malè agendi , ex mente Jansenii , sibi è diametro adversari ; atque adeò potestatem voluntatis ad malum , ut vera sit , debere esse proportionatam supe-rande gratiae victricis delectationis.

Dices 2º, præmotio physica Thomistarum si-cut et delectatio victrix Jansenii , se tenet ex parte actus primi. Namque 1º, à Thomistis sæ-pius dicitur complementum potentiae ; 2º, non est actus secundus , sed ipsius causa ; 8º deni-que est auxilium medicinale , ae proindè vires infirmas supponit ; ergo , etc.

Respondeo nego ant. cujus falsitas ex dictis patet. Ad primum : potentia tendit ad actum et per illum completur : meritò ergo præmotio physica quæ potentiam ad actum certò appli-cat, potentiae complementum dicitur. Ita Lemos et Alvares. Ad secundum : illud enim dici potest se tenere ex parte actus secundi , quod supponit potentiam completam : porrò licet præmotio physica sit causa actus, supponit pot-en-tiam completam ; ergo , etc. Ita iidem. Ad tertium dico 1º, præmotionem physicam in systemate Thomistarum non esse propriè auxilium Christi medicinale ; cùm non minùs in statu innocentiae , quām in præsenti statu ne-cessaria fuerit. Ita communiter Thomistæ ; 2º, distinguo : Auxilium est medicinale, quatenus est principium effectivum in actu secundo, supponens tamen potentiam completissimam in actu primo , concedo : secūs, id est , quasi ipsa necessaria sit ut voluntas habeat vires relativè proportionatas operi execundo , nego. Ita Ca-jetanus, Alvares, et ipse met Massoulié, quæst. 5, de discrimine doctrinae Thomist. à Janseniano systemate ; 3º, addi potest præmotionem physi-cam dari quidem titulo infirmitatis, sed non solam ; eodem quippè titulo datur et gratia sufficiens. Scilicet infirmitas potentiae duplex concipi potest et est : prima ratione potentiae, quatenus est in se infirma et impotens: secunda ratione actus , quatenus nempe potentia jam quidem potens, sed adhuc, ut ita dicam, con-valescens, imbecillis est ad actum, ad cuius

productionem magnas deberet exercere vires, quas etsi habeat, tamen nusquam, saltem constanter ac per diuturnum tempus, nisi fortius corroboretur, expensura est: porrò gratia sufficiens primam supplet infirmitatem; secundam verò gratia efficax. Ita ferè Cajetanus 1, 2, q. 109, art. 9; Alvares disp. 88, n. 10, et alii.

Dices 5º, ea facultas non intelligitur libera et inexcusabilis, quae neque habet omnia necessaria ad actum secundum, neque potest ea accersere; sed absente præmotione physicā, voluntas nec habet, nec accersere potest præmotionem ad agendum necessariam. Per quid enim eam advocaret? non per actum, cùm nullus sit actus sine præmotione; non per non actum: non actus enim nihil est, et per nihilum Deus non determinatur. Aliudē non aetus erit, quoties non erit præmotio ad malum, ac proinīcē Deus daret præmotionem ad bonum quoties non daret præmotionem ad malum: quid porrò absurdum magis excogitari potest? ergo, etc.

Respondeo 1º, argumentum illud, eorum omnium que adversus Thomistas proponuntur gravissimum, nullum omnino esse in laudato molliorū Thomistarū systemate: juxta enim illos perspicuum est neminem carere præmotione physicā absque suā culpā. Respondeo 2º, retorqueri posse adversus Congruistas et etiam Molinistas: quotiescumque enim justus præceptum non implet, caret gratiā congruā aut concursu simultaneo, quae sunt absolutē necessaria ad agendum: nec potest reponi penes hominem esse sibi utrumque advocare seipsum determinando; ad illam enim determinationem requiritur gratia congrua aut concursus simultaneus. Respondeo 3º, juxta Thomistas, hominem, dum peccat, intelligi sufficienter liberum et inexcusabilem: tūm quia non caret aliquo necessario ex parte potentie, quam completam ac relativē expeditam confert gratia sufficiens; tūm quia gratiā premovente non caret absque suā culpā, quae quidem culpa est primō, peccatum originale, quod quidem locum habet in iis duntaxat in quibus per baptismum dimissum non fuit. Ita S. Aug. epist. 105, et 106, et S. Th. 2, quæst. 2, art. 5 ad 1.

Secundō, peccata actualia præcedentia, et ipsa hominum ad gratiam sese non præparantia negligentia. Ita S. Th. quæst. 5, de malo art. 1, his verbis: « Ex indispositione hominis provenit ut motio primi moventis non sit perfecta, ita ut perfectam operationem producat; quæ indispositio, vel est præcedens

peccatum, vel error, ignorantia, vel saltem inadvertentia; propter quorum aliquid motio primi moventis sufficienter ad bonum non sit ita efficax, ut perfectam in homine operationem producat; quæ omnia relata ex culpā sunt hominis. » Quibus verbis nihil clarius dici potuit. Idem docet S. Doctor quæst. 24, de verit., art. 14 ad 2. Tertiō, denique ipsummet peccatum quod actu committitur, impedimentum est gratiæ receptione. Hoc autem ut intelligatur, observant Thomistæ:

1º, Deum esse primam causam efficientem; hominem verò primam causam deficientem. 2º, In omni opere sive bono, sive malo, aliquid ex parte Dei, et aliquid ex parte hominis reperiri: scilicet in opere bono, ex parte Dei reperitur gratia; ex parte hominis, consensus gratiæ: in opere malo, ex parte Dei voluntas denegandæ gratiæ prænoventis; ex parte hominis, mala peccandi voluntas, ipsumque actuale peccatum. 3º, Id omne quod in opere bono ex parte Dei reperitur, prius esse et causam ejus quod ex parte hominis adest in eodem opere; è contra in opere malo, quod ex parte hominis adest, eo prius est et causam ejus quod ex parte Dei contingit.

Ex quibus principiis colligunt, licet in eodem instanti sit in homine voluntas peccandi, et in Deo voluntas denegandæ gratiæ, malam tamen hominis voluntatem præire justæ voluntati Dei, eumque impeditre ne efficacem gratiam infundat: ita ut ideò sequatur gratiæ defectus, quia homo à recto præcepto deficere intendit: quod variis S. Thomæ testimoniis confirmant; idque etiam ad Adamum innocentem extendunt. 1, 2, q. 111, art. 3: « Defectus gratiæ, inquit Doctor Angelicus, prima causa est in nobis; sed collationis prima causa est in Deo, secundum illud Osee 15: « PERDITIO TUA EX TE ISRAEL, TANTUMMODÒ IN ME AUXILIUM TUUM. » In primum sentent. dist. 40, p. 4, art. 2: « Hominem carere gratiæ ex duobus contingit: tūm quia iste non vult accipere; tūm quia Deus non vult infundere; horum autem duorum talis est ordo, ut secundum non sit nisi ex suppositione primi. » Et in secundum dist. 28, quæst. 1, art. 4: « Quod aliquis non habeat gratiam, inquit, non est ex hoc quod Deus non velit eam dare, sed quia homo non vult eam accipere. »

Hic addo: hoc unum certum habemus, quod ultrò agnoscunt Thomistæ omnes, videlicet ad libertatem hominis et ipsius inexcusabilitatem, requiri veram indifferantiam ad utrumque.

seu duplice agendi potentiam et non agendi, quarum unaquaque sit viribus proportionata cum ea quae sibi adversatur, et cum omnibus se tenentibus ex parte potentiae; illud vero quod additur in objectione tanquam necessarium ad libertatem et ut homo inexensabilis sit, tametsi certissimum videatur, nondum tamen ab Ecclesiâ definitum est.

Cæterum, licet adductæ hucusque Thomistarum responsiones difficultatem non absūderent; sufficere nihilominus possunt ut ostendatur quam sincerè illi agant in propugnandâ gratiâ ex se effeaci, et quantum abhorreant ab eo omni quod videri potest libertati detrimentum inferre. Atque hæc ad qualemunque systematis Thomisticæ intelligentiam impræsentiarum sufficient; neque enim Thomisticæ doctrinæ secrete, intimosque recessus profundiū scrutari hic expedit: fusiorem hanc expositionem ad secundam dissertationem de gratiâ partem remittere satius erit. Que autem dieta sunt ad diluendas objectiones contra sistema Thomisticum, hæc à fortiori valent in gratiam systematis delectationis simpliciter et absolutè victricis; neque enim ipsius defensores præmotioñem physicam, aut antecedentem efficacem determinationem requirunt etiam ad materiale peccati: hinc homo donatur delectatione victri, quoties peccato non repugnat gratiæ sufficienti.

DISPUTATIO DUODECIMA.

De Quesnetto.

Ad tria generatim capita, majoris perspicuitatis causâ revocabimus quæcumque in præsenti negotio dicenda nobis sunt. 1º, Historiam cause Quesnellianæ texemus synopsim. 2º, Judicij contra Quesnelli librum lati, seu, Constitutionis *Unigenit.* quâ 101 Quesnellianæ damnantur propositiones, *naturam, aequitatem* et *auctoritatem* astruemus ac vindicabimus. 3º, Doctrinæ dictis 101 propositionibus expressæ sistema delineabimus; strictim resellemus; ejusque omnimodam cum Baianicis et Jansenianis placitis consensionem exhibebimus: unde liquidò constabit, Baium et Jansenium in Quesnello fuisse redivivos. His, instar appendicis, subjungemus nonnulla de Synodis Romanâ, Avenionensi, et Ebredunensi, in causâ Quesnelli habitis. Atque hæc quidem singula, jam appositi ad præsens nostrum institutum, summatim et obiter exequi eonabimus: de iisdem uberiori dicturi deinceps in historicis de gratiâ dissertationibus.

ARTICULUS PRIMUS.

Historica causa Quesnelliana synopsis. — Exponemus primum, ea quæ spectant ipsam Quesnelli personam: tunc, quæ famosum ipsius librum eui titulus: *Le Nouveau Testament en français, avec des Réflexions morales*, etc. demum, quæ præfati libri damnationem subsecuta sunt.

§ 1. *Persona Quesnetti.* — Paschiasius Quesnelius anno 1634, die 14 Julii nascitur Parisiis. Anno 1637, Congregationi Oratorii à Cardinale Berullo in Galliis institutæ nomen dedit. Anno 1673, edidit opera S. Leonis Papæ, unâ cum scholiis et dissertationibus, quæ 22 Junii 1676, Romæ graviter prohibite fuere. Anno 1678, 26 Septembris, decretum fuit in generalibus Oratorii Gallicani Comitiis, certam formulam ab omnibus et singulis ejusdem Congregationis fore subscribendam adversus Baii Janseniique doctrinam. Renuit illi formulæ subscribere Quesnello; nec usquam Superiorum mandatis, etiam a cedente Regis Christianissimi imperio, ad saniorem mentem revocari potuit. Hinc Parisiis excedere cogitur, Aureliamque se recepit. Ita de seipso testatur Quesnello in suâ ad Noris. Epistola, cuius extractum legitur, *Causæ Quesnett.* pag. 8 et 9.

Anno 1685, pœnarum metu Gallias deseruit; inde migravit in Belgium, et Bruxellas se contulit ad Arnaldum ibi profugum et latitantem, junctisque cum illo pro disseminandâ Jansenii doctrinâ studiis, ac sparsis hunc in finem innumeris procaeibus *opusculis, libellis, tractatibus*, etc. per totum Belgium novitatum pestem, simul et dissidorum facem intulit. Ita *Cause Quesnet.* pag. 2, 3, etc., et rursus ibidem in verificat. art. 20, 21, 28. Anno 1690, Quesnello et Arnaldus Bruxellis exire simul ambo compulsi, Delphos in Hollandiâ petierunt; inde in tractum Leodiensem concesserunt, ac post tres menses Bruxellas rediere. Anno 1694, mortuo Arnaldo, pergit Quesnello in eadem urbe, mutatis veste et nomine, delitescere: tunc in Arnaldi locum suspectus, totius Janseniani agminis dux et antesignanus electus fuit, et *Pater Prior* (*le Père Prieur*), *Præpositus Augustinianorum* (*le Provincial des Augustins*), etc., appellatus. Exinde venenata è latebris suis jugiter edendo ac publicando opuscula, totus incubuit in subruendis omnibus Romanorum Pontificum, aliorumque Ecclesiæ Præsulum, necnon etiam Christianissimi et Catholici Regum contra novam sectam conatibus ac decretis. Ista constant, tunc ex

Decreto citatorio archiepiscopi Mechliniensis, art. 1, 2, 5, 14; tūm ex instrumentis relatis in verificat. eorumdem articulorum; tūm deinde ex sententiā archiepiscopali in Quesnell. latā: quae omnia monumenta extant, Causæ Quesnell. pag. 1, 2, etc., item pag. 542, 543, et seqq.

Cum autem ejusmodi scriptis novaturientibus ac perniciosis, Quesnellus, ejusque assecke, totum in dies Belgium, magis magisque interturbare non desisterent, ac penitus commovere: tandem, anno 1705, ut zizania illa libellorum Ecclesiæ perindè ac Reipublicæ summè exitialium radicis evelleretur, illustriss. Humbertus à præcipiano Mechliniensis archiepiscopus, implorata Regis Catholici auxiliatrice manu, Quesnellum, ejusque fidum ac individuum comitem Gerberonium, omni studio diligentia que investigari mandavit. Eodem anno, die 30 maii, duo illi pacis turbines Quesnellus et Gerberonius, Bruxellis casu deprehensi, ad Palatium archiepiscopale deducti fuerunt, et Ecclesiastico carcere mancipati. Dein per sententiam animadversum est in Gerberonium, qui posteā, promovente Cardinali Noallio, Vincençis primū an. 1710, 18 aprilis, tūm suis restitutus in Abbatia sancti Germani Pratensis, die 30 ejusdem mensis, formulario subscrispsit, erroresque suos faustè ejuravit. Extat sententia in illum lata, ad calcem processus contra eundem instituti. Vide opus inscriptum: Causa Gerberoniana. Atverò Quesnellus, post tres circiter ab incarceratione menses, nocte scilicet inter 11 et 12 septembribus ejusd. anni 1705, effracto amicorum artibus pariete, evadens ex carcere, in Hollandiam secessit; ibique securus asylo, nec coronis nec purpuræ parens, in causæ Jansenianæ defensionem, uti jam pridem agere instituerat, infinita propemodum scripta edere perrexit.

Quandoquidem occasione hujusce evasionis, Quesnelliiani publicis scriptis Patriarcham suum ubique prædicaverint, seu alterum Paulum, LE PAUL DE NOS JOURS; et Quesnellus ipsem in suā ad Vicarium generalem Mechliniensis archiepiscopi epistola, se imprudentius jactiet, Quasi ab Angelo Domini, non secūs ac alterum Petrum è carcere eductum; DIEU PAR SA MISERICORDE M'A RENDU LA LIBERTÉ... SA PROVIDENCE M'A FAIT OUVRIRE UNE PORTE: non abs re erit, circumstantias apprehensionis et detentionis Quesnelli enarrare. Hinc certè patebit manifestè cœlestes ac angelicas dictorum Apostolorum è carceri-erectiones, violentæ effractioni Quesnel-

lianæ omnino irreligiosè comparari. Et quidem 1°, quod spectat apprehensionis Quesnelli negotium ejusque adjuncta: rem sic commemorat curia Ecclesiastice Mechliniensis Procurator, Causæ Quesnell. pag. 14 et 15.

« Anno 1705, feriā 4, post festa Pentecostes cveniunt Ministri justitiae tam ex parte Regis, quam ex parte illustrissimi Mechliniensis archiepiscopi (postquam Gerberonius in alia civitatis parte sub ficto nomine et laica veste latitans jam seqvestro archiepiscopali mancipatus esset) ad posteriorem et abilitam partem refugii Forestensis, in quā delituerat Quesnellus ultra annum: aperit ostium Brigodæus (fidelis alter Quesnelli socius). Scisciantur Ministri, ubinam esset pater Quesnell.? hic non tantum illud indicare renuit, verū etiam dūm cogeretur cubicula pandere; tantos excitavit clamores ac vociferationes, ut de eo quod peragebatur, certior redditus Quesnellus fugam arripuerit malè sibi conscius, ac sub favore vestis laicæ et insolita via fuerit elapsus, carnifice conscientiae cauterit atē ipsum persequente.» Subdit promotor: Hinc ut ex suppelleibili suā litterariā, si possibile foret, efferret quædam tenebrarum opera, quibus gravium modō excessuum et errorum convineitur, justitiae Ministros ratus abiisse, dūm Brigodæus jam ad palatium archiepiscopale deducebatur, sisus fortè etiam vesti suæ laicæ et anteriori latitationi, ob quam ignotus hic erat, revertitur ad refugii suprà nominati insolitam viam; at ibi præter expectationem suam incurrit in manus Ministrorum curiæ Ecclesiastice, qui illic permanerant: introductus in cubiculum mira anxietate nunc huc pellitur, nunc illuc, locumque sollicitat, in quo se posset subducere justitiae, et lucis timidus tandem in angulo aliquo retrò venti-repagulum ad quodam dolium sese abdit.» Pergit ibidem: Postquam per cubiculum hic atque illic in ipsum perquisitum fuisse, reperitur Quesnellus; et jussus ut rhedam introiret, quā ducendus erat ad Palatium archiepiscopale, omnem in partem sese vertere cœpit; ac dein interrogatus, an ipse non esset PÈRE QUESNEL; reposuit se vocari M. REBECK; et quidquid premeretur, ut verum suum patefaceret nomen, non aliud quam fictum illud, sub quo in hoc latibulo delitescebat, og- gessit nomen.» Haec de apprehensione Quesnelli »

De illius verò dolosâ et per vim evasione è

varcere, ita subjungit idem Procurator Mechliniensis : « Nec certè majora dedit Quesnellus in sequestro suo generosæ et securæ mentis indicia : illic statim fenestræ plumbum abstraxit, et qui calamo ad persequendum membra Christi mystici, et Ecclesie Principes toties malè usus fuerat, jam (prout assolet ante responsionem personalem) eo frustatus, stylum sibi ex plumbo illo confecit, quo in mala consilia, atque in careeris effractionem cum amicis suis conspiraret : » Sehedula scilicet, dicto stylo elanculum exaratis, furtimque immisssis. Una ex illis sic erat inscripta : *Pour M. Ernest, Chanoine de Sainte-Gudule* : « Ne soyez pas en peine de moi. Je suis logé en bel air sur la cour des écuries. Une fenêtre regarde sur le jardin d'une hôtellerie ou auberge qui est entre l'Archevêché et les Dominicains. Voilà tout ce que je puis vous dire, n'ayant ni plume, ni papier. Tout à vous, etc. »

Schedula hæc, in archiepiscopali palatio Mechlinensi adhuc servatur, fuitque reperta à Ministris Archiepiscopatūs, in Quesnelli linteaminibus studiosè implieata : « At præsumendum certissimè est, inquit citato loco Pro-motor, quòd similia adhuc plumbeo suo stylo exaraverit, cùm in tabernâ illâ memoratâ, l'hôtellerie ou auberge qui est entre l'Archevêché et les Dominicains, negotium effractionis peractum fuerit. » Nam, continentur addit, *conducti aliqui viri non uno hoc excessu insignes, nocte inter 11 et 12 septembris 1705, perforare cœperunt parietem palatii archiepiscopalis, sacrilegum hoc opus, posterâ nocte ad effectum perducentes; foramine autem ad tale spatum perducto, ut Quesnellus vir modicæ staturæ per illud pertrahi potuerit, scivit sese pertrahi, et ita eruptæ evasit circâ horam primam dictæ noctis.* Hæc, tametsi prolixiora, ex authentico curiae Ecclesiastice Mechliniensis instrumento, describere non piguit: ex quibus liquidò constat, ignominiosam et violentam Quesnelli è carcere evasionem, invercundè non minùs ac irreligiosè, conferri miris ac cœlestibus ereptionibus; speciatim verò illi quā S. Petrus è carcere per Angelum liberatus est.

Porrò ista sunt præcipua capita de quibus Quesnellus fugitus, coram illustrissimo Mechliniensium Archipresule accusatus fuit et juridicè convictus :

« 1º Quòd postquam an. 1678, in comitiis Oratori Berulliani omnibus et singulis ejusdem Congregationis injunctum fuisset sub-

scribere formulæ rejiciendi in scholis hæresim Jansenianam, et ipse pertinaciter recusasset subscribere, Galliam deseruerit, et, quamvis presbyter, latitaverit in Belgio Catholicò sub veste laicâ. 2º Quòd ibidem et in viciniis provinciis plures turbas et dissidia excitaverit, presbyteros commoverit adversus proprios episcopos, Clerum Batavicum impulerit adversus Summum Pontificem. 3º Quòd damnatam in Michaelo Baio doctrinam renovaverit, atque laudaverit novam operum ejusdem Baii editionem. 4º Quòd proscriptam Jansenii doctrinam extulerit passim, et propugnaverit, et damnatas Jansenii hæreses suis passim scriptis inseruerit. 5º Quòd Pontificis decretis, in causâ Jansenii latis, liberaliter detraxerit, quasi iisdem aliquid per fraudem, et citrâ Pontificum voluntatem fuisset insertum. 6º Quòd scripserit esse sacrae crilegum, et toti Ecclesiæ injuriosum exigere subscriptionem et juramentum facti, ut aiunt Janseniani, quod formulario Alexandri VII continetur. 7º Quòd pertinaciter adhæserit factioni eorum, qui adversus Ecclesiæ decreta, et adversus edicta Principum concurserunt, librum et doctrinam Jansenii tueri : quòd illa factio latè per Galliam, Belgium, et Hollandiam sit diffusa, et à factiosis appelletur Ordo : quòd illa factio habeat suas, uti vocant, Abbatias, Prioratus, Collegia, Domos, Hospitia et Eremos : quòd illa factio plures complectatur seculares et regulares, quorum alias Visitatores, alias Piores, alias simpliciter Patres, alias Fratres appellant : quòd à morte D. Arnaldi, quem Patrem Abbatem nuncupabant, Pater Quesnel factionem hanc consiliis suis rexerit sub titulo *Patris Prioris* : quòd varias instituerit visitationes, exigens à præcipuis, ut ad ipsum referrent quæcumque possent promovere dictam factionem : quòd ad eum effectum procuraverit distributiones pecuniarum, quibus Procuratores factionis tam Romæ quam Parisiis, et alibi existentes possent causas factionis sustinere. 8º Quòd in litteris factionem concernentibus passim usus fuerit cifrà fectorum nominum, ne eclata mysteria et conspirationes possent, eveniente casu interceptione litterarum, detegi. 9º Quòd tam scripserit, quam ab intimis suis repperit litteras, Regi Christianissimo, Regi Catholico, et præcipuis utriusque Regis Ministris: inò et Summis Pontificibus, cardinalibus et Episcopis gra-

• viter obtractantes; quòdque illos, à quibus
• huiusmodi litteras recepit, continnaverit
• colere uti intimos. 10° Quòd in hoc Belgio
• reimprimi et distrahi curaverit varia scripta
• jam ante à Sede Apostolicā prohibita, ac
• ediderit plurima anonyma..... quodque
• ob scandala inde orta, et errores, falsitates
• ac injurias in illis contentas, jam nunc ali-
• qua ex dictis, scriptis, decretis Sedis Apo-
• stolicae fuerint condemnatae, et etiam in
• Belgio manu tortoris combusta. 11° Quòd
• etiam preparaverit compilationem centum
• quinquaginta sex opusculorum, à natá heresi
• Jansenianā editorum, quorū etiam plu-
• rima à sanctā sede sunt damnata. 12°. Quòd
• secretō administraverit Arnaldo ultima Sa-
• cramenta. Item, quòd ausus fuerit in ædibus
• suis privatā suā auctoritate erigere oratorium
• domesticum et in eo dicere Sacrum. »

Hæc et alia pleraque criminationis capita fusè deducta reperiēre est in juridico Quesnel-
lianæ instrumento, quod typis editum est
Bruxellis, sul hoc titulo : *Causa Quesnelliana*,
sive *Motivum juris pro Procuratore, curiæ Ec-
clesiast. Mechliniensis actore contrà Paschas.
Quesn. citatum, fugitivum*, etc. Iis autem accusa-
tionis capitibus ritè probatis, omnibusque
maturè consideratis, sententia ab illustrissimo
archiepiscopo Mechliniensi in Quesnellum lata
est die 10 novembris an. 1704, in hunc modum : « Declaramus citatum (Quesnell.) uti de
Jansenismo et Baianiismo, aliquaque excessibus
suprà memoratis convictum, incidisse in ex-
communicationem, aliasque poenas per Bul-
las Apostolicas in ejusmodi delinquentes la-
tas : monentes omnes et singulos Christi
fideles, ut ipsum uti talem habeant, et evi-
tent; injungentes citato, ut se recipiat in
monasterium aliquod in patriâ catholicâ si-
tum, ibidemque per integrum ab adventu
suo mensem exercitia spiritualia obeat, ac
dein in spiritu pœnitentiae ibidem sequestra-
tus maneat, legendō singulis diebus septem
psalmos pœnitentiales, ac jejunando diebus
Veneris in aquâ tristitiae et pane doloris,
donec Summo Pontifici quad doctrinam
suam fecerit satis, ac absolutionem ab ex-
communicatione obtinuerit.... Ita sententia-
mus. Datum Bruxellis in Palatio nostro archi-
episcopali, die 10 novembris 1704. »

Damnatorium istud judicium floccifecit Ques-
nellus et statim protrusis ubique infamibus li-
bellis, in ejus auctorem impotenter et inve-
recundè desævit; mirisque illius sententiam

proscindendo calumniis, totum adversis vigi-
lantissimum præsulem Belgiam concitare mo-
litus est. Sed et longè graviores adhuc contra
Ecclesiam excivit tumultus occasione libri dam-
nati, cui titulus : *Le nouveau Testament en fran-
çais, avec des réflexions morales*, etc. Proscriptum
pluries librum, excerptasque ex eo confixas
propositiones ad mortem usque pertinaciter
defendit : quo de libro, mox dicendum. Indo-
mitum, et in omnes suis novitatibus adversantes
furens Quesnelli ingenium, vix alibi magis
emicat, quam in prætensiâ suâ Romanæ Ec-
clesiae et summorum Pontificum contra Ley-
deckereum Ultrajectens. defensione, necnon,
in notis adversus decretum sacrae Congregatio-
nis Indicis, quo dissertationes ejus in S. Leonis
opera proscribuntur. Exitiosa hæc scripta, ani-
mum irreverentem, in contumelias pronum, ac
prorsùs schismaticum planè demonstrant : quod
pluribus exinde inter Batavicas paludes editis
evulgatisque ab eodem Quesnello contra Con-
stitutionem *Unig.* famosis ac virulentis libellis,
plus satis confirmatum est.

Obiit pertinax variis et quidem gravissimis
irretitus pontificis censuris Quesnellus, Amstel-
odami die 2 decembris an. 1719, etatis 85.

§ 2. *De Quesnelli libro cui titulus : LE NOUVEAU TESTAMENT EN FRANÇAIS, AVEC DES RÉFLEXIONS MORALES, ETC.*

Inter cæteras Quesnelli lucubrationes, nomi-
natissimus est liber Gallico idiomate impressus,
sub hoc titulo : *Le Nouveau Testament avec des Réflexions morales*, etc., vel aliter : *Abrégé de la morale de l'Évangile*, etc. Infauti hujus
operis origo, progressus, exitus, variaque tan-
dem sors ac fortuna, etc. impræsentiarum sunt
aperienda.

Quæres itaque 1°, quæ fuerit prima libri
Observationum moralium origo ? Respondeo :
Anno 1671, in Galliis adhuc degens Quesnellus,
opusculum edidit unico volumine in 12 complectens
quatuor duntaxat Evangeliorum versionem Gallicam, quæ eadem fermè ac Monten-
sis, cum brevioribus quibusdam *Reflexionibus moralibus*. (Pleræque illæ *Reflexiones extractæ*
erant ex contractâ quâdam verborum Christi
collectione latinè editâ à R. P. *Jourdain*, Insti-
tutionis Oratorii Parisiensis primo superiore.)
Illustrissimus Felix Vialard Catalaunensium
episcopus, istud Quesnelli opusculum probavit,
mandato mense Novembri ejusdem anni 1671
dato. En famosissimi *Reflexionum moralium* libri
origo, primumque exordium. Ita Quesnel, in

suo Apologet. primâ parte pag. 19, et 20, ubi dicti operis occasionem, progressum et exitum fusiū enarrat. Eadem refert Hexaplar. auctor, *Histor. Reflex. moral.* parte I, pag. 5 et seq.

Quæres 2°, quis fuerit prefati operis progressus, quæve ipsi subindè accesserint additamenta? Respondeo præfatum Quesnelli opus, nonnisi paulatim et quasi per gradus ad eum tandem in quo nunc extat perduetum fuisse statum. Namque 1°, sexdecim à priori mox dictâ editione annis, scilicet an. 1637, prolixiorē vulgavit ejusdem operis editionem: additis uti priùs in quatuor Evangelia, ita in reliquos pariter novi Testamenti libros observationibus moralibus. Ista editio tribus brevioribus *in-12.* constabat voluminibns. 2°, Idem opus iterū incidi reddidit Quesnellus; variis et gravioribus amplificavit additamentis; ac deinceps perfecit, absolvitque anno 1693; tunc quatuor grandioribus *in-8°* distinctum tomis prodidit Parisiis. 3°, Immensæ deinceps vulgatae sunt dicti operis editiones, inter quas eminent præceteris, tūm ea quæ prodidit an. 1693, quamque card. Noallius, tunc Catalaunensium Episcopus, (postulatis priùs quibusdam in editione Quesnelliā an. 1693 levioribus correctionibus, nonnullisque verborum mitigationibus) probavit documento pastorali die 23 junii ejusd. an. 1693; tūm altera, quæ eodem promovente cardinali excusa fuit an. 1699. Hæc posterior editio, occurrentibus quibusdam casibus, ab Eminentiss. Noallio novo pastorali Mandato probata non fuit, uti eam approbare anteā videbatur instituisse. De utrâque hæc an. 1695 et an. 1699 editione, infrà sese dabit dicens occasio. Circà varias *Observationum moralium* editiones, nonnulla præstat hīc breviter animadvertere.

Primum: Tot præcise annis insudasse Quesnellum in suo consciendo ac limando dictarum *Observationum* libro, quot insumpsit Jansenius in suo, cui titulus, *Augustinus*, perficiendo: quippè, ut suprà notavimus, per integros viginti et dnos annos, huic suo libro perficiendo totus incubuit Jansenius: ita eundem planè annorum numerum adhibuit Quesnellus in suis recognoscendis ac perpoliendis *moralibus Observationibus*: ab anno scilicet 1671, quo breviores in quatuor Evangelia gallicè redditæ considerationes primùm conserpsit Quesnells, ad annum 1693 quo ultimam iisdem observationibus manum apposuit, anni omnino viginti et duo effluxerunt, nec plures nec pauciores.

Alterum hic notandum istud est: integrum id 22 annorum spatium fuisse impensum à Quesnello in exornandis quidem ac limandis totius operis stylo, sermone, pluribus; non autem in emendandis, tollendisve erroribus: imò novos perpetuò adjecit. In primâ siquidem anni 1671 editione, quinque tantum reperiuntur è damnatis postmodum centum et unā propositionibus; scilicet XII. XIII. XXX. LXII. LXV. In secundâ an. 1687, fatente ipsomet Hexaplarum Quesnelliā scriptore tom. I. pag. 6, jacent quadraginta octo propositiones è damnatis, præter quinque quæ extabant in priori editione. In tertîâ an. 1693, et sequentibus editionibus, omnes et singulæ, et quidem sæpius, nonnullis tamen quandoque mutatis vocibus, deprehenduntur 101 proscriptæ per Constitutionem *Unig.* propositiones. Ubi sanè non prætermittendum, damnatas has propositiones de verbo ad verbum extractas fuisse ex editionibus annorum 1693, 1694, 1699, in Bullâ citatis.

Tertium denique observandum, peculiariter spectat hanc anni 1693, et sequentes *Reflexionum moral.* editiones. In illis certè mirari subit editionibus, quòd liber tune, utpote longè duplo auctior, novo Regis privilegio, novisque approbationibus opus habuerit; et tamen publici juris factus est cum iisdem planè approbationibus longè anteā datis, ac præsertim cum mandato Felicis de Vialard Catalaunensis episcopi qui opusculum duntaxat approbaverat an 1671 editum, nec sequentes *Reflexionum* editiones viderat; siquidem fatente ipsomet Hexaplar. auctore, illustriss. Vialard mortuus est anno 1680, eique eodem anno suffectus est Antonius de Noailles, postea cardinalis et archiepiscopus Parisiensis.

Quæres 3°, quid sentiendum sit de prætensiâ illâ generali, quam auctor *Epistolæ sub nomine septem Episcoporum. ad Innocent.* XIII, n° 5, pag. 23, necon auctor *Respons. ad primum Document. Pastoral. Suessionensis Episcopi*, parte I, pag. 27, aliisque celebriores Quesnelliæ, ubique jactantiū venditant libri *Reflexionum moralium* per 40 annos approbatione: ab anno scilicet 1671 ad annum 1711, quo opus ad Romanum Pontificem solemniter delatum fuit. Respondeo immeritò planè ac præpostorè ostentari à Quesnelliis aecò generalem ac diuturnam dicti libri approbationem. Namque ex illis 40 annis quibus liber *Reflexionum* generliter dicitur approbatus, omnino subducendi sunt sexdecim anni qui effluxere ab anno 1671,

quo primūm prodiit opus, uti modō observatum est, unico breviori volumine in 12, ad annum usque 1687, quo prodiit idem opus fusis editum tribus tomis pariter in 12; hoc enim temporis spatio, fatentibus ipsomet Quesnello in Apologet. pag. 19, neconu auctore Hexaplar. histor. constitut. primā parte pag. 44, brevissimae in quatuor tantum Evangelia observationes contracto volumine comprehensa, *libellum* duntaxat conficiebant, nec erant nisi *adunbratio*, rudiisque ac *inchoata forma* *Reflexionum moralium* subindē anno 1693 à Quesnello editarum. Et reipsa in brevioribus illis anni 1671 observationibus, quinque tantum, ut antea diximus, extant è damnatis propositionibus. Imò et iisdem prætensæ approbationis annis, sex alii præterea demandi sunt qui effluxere ab editione 1687 ad editionem 1693. Illa enim editio anni 1687, eti prior auctior, plus duplo minor est editione 1693, in eāque desunt complurimæ è damnatis propositionibus, neque in illā inuleatur systema auctoris, ut in editione 1693 integrum et absolutum opus complectente quod tot expostulationibus et querelis locum exindē præbuit.

Quid itaque reliquo tempore, octodecim scilicet sequentibus annis, à 1693 ad solemnum usque totius causæ delationem ad Romanum Pontificem peractum sit, superest expendendum. Evidem ubi ad exitum opus perductum, statim à studiosis Quesnelli defensoribus undique magnificis laudibus celebratum fuit et ad celos usque elatum; at peritiores in Jansenianis versutis dignoscendis malum non latuit: pestilens hæreseos venenum sub politioris sermonis illecebris et affectatæ ubique pietatis specie delitescens ab ipsis agnitus est, et continuò adversus exitiosum opus vehementer reclamatum. Id ita esse sequentibus momentis manifestè constat.

Iº D. Fromageau insignis Doctor et Socius Sorbonicus, vel ab ipso completam *Observationum moralium* editionem proximè sequenti anno id est, an. 1694 propositiones centum nonaginta novem, velut *erroneas et censurā dignas*, ex Quesnelli opere collegit. Ita inter plerosque alias fide dignissimos, apertè testatur illustrissimus Suessionensis, postea Senonensis archiepiscopus, quintā Pastorali Epistolā part. 4, n. 124, diversis his verbis: « On a encore le Mémoire des deux cents Propositions à retrancher ou à corriger, dressé par Monsieur Fromageau, Docteur de la Maison de Sorbonne, célèbre par sa doctrine, et par

ses réponses aux consultations qu'il reçoit de toutes les Provinces. » Extracte ille ex Quesnelli *Observationibus moralibus* vitiosæ propositiones jam dudum vulgatae suèrè, et publici juris factæ.

IIº. Vallonius (du Vaucl), Romæ Jansenistarum partes agens, ita ad Quesnell. scribebat an. 1697 (*Causæ Quesnelliæ* pag. 184.) » Il y a des gens qui ont lu la Morale abregée du R. P. Quesnel, et qui prétendent y avoir tronqué des erreurs. » Paria narrat Germanus de Champenel (ipse est Willartus) in suâ ad eundem Quesnellum Epistolâ 12 aprilis ejusd. anni 1697, exponit posteà Willartus Quesnello, varias in quatuor fratres (id est, in quatuor *Observat. moralium tomos*) expostulationum et querelarum causas: paucisque interpositis concludit: « Quamobrem videretur necessarium, ut OPERI DENVO MANUS ADMOVERETUR.... Tolendum ex illo id omne quod RELIGIOSORUM, aut SCIORUM, aut PRÆOCCUPATORUM querelis, aut CONSCIENTIÆ ANXIETATI locum ullum præbere possit. » Pergit: « Optandum foret ut quatuor fratrum parens (Quesnell.) in eo se facilem præberet, et libenti animo concederet, ut mutationes illæ fierent temperatæ, elegantes, scitæ, felices, quas unus ante omnes Dom. Bevilaqueus explicare potest. » Eadem variis in Epistolis ad Quesnell. datis, pluries ad disertè repetit Willartus. Hæc sanè, à duobus Jansenianarum partium coryphæs familiariter et amicè dieta Quesnello, de variis adversus *Reflexionum moralium* librum expostulationibus, querelis, motibus, necessariisque in eo opere mutationibus; hæc, inquam, generalis ejusdem libri jaetatæ approbationis insulsitatem planè demonstrant.

IIIº. Illustrissimus Bossuetius, cuius patrocino in favorem libri *Observationum* tantoper gloriabantur Jansenistæ, ipsis è diametro adversatur: ut ex professo sequenti quæsito demonstrabitur.

IVº. Illustrissimus Godet des Marais, Carnotensis Episcopus, vel ab ipso an. 1699 adversus *Observationum* librum, uti summè perniciosum, insurrexit. Testis est, unus ex fidis Quesnelli amicis (D. le Noir) ficto nomine *P. Brûleur*, ad Quesnellum scribens 2. Novembris an. 1699. his verbis: « Episcopus Carnotensis cùm hebdomadā præterit S. Ursulæ Piscianenses Moniales inviseret, iis prohibuit *Observationes* in novum Testamentum; » mox ingemendo addit: « Illud profectò molestissimum est, quòd tam malè mereantur de Ecclesiâ

« vel ipsi Principes... dicere plura non audeo, etc. » Sic ille. Alter Quesnelli assecla Wil-lart. epist. ad ipsum datâ 25 januarii 1700, de eodem vigilantissimo Presule, deque ejus animo erga Observationes quas ipse nomine *quatuor fratrum* designare solet, hæc habet : « Execratur et horret ac blasphemat doctrinam quam scilicet ignorat, nec ullo modo discere cogitat. Idem ille quatuor fratribus (quatuor sunt Observationum moralium volumina : ex clavi Jansenianâ; Causae Quesnell. pag. 524.) adversatur. » Et paucis interjectis, subdit : « Sed hoc certum est, diabolum nem-pe fructus, ac progressus quatuor fratrum tantò ægrius ferre, quantò longius latiusque hi fructus in omnem partem permanant. » Hinc sanè, illustrissimi Carnotensis, aliorumque Præsulum, ardens studium, in proscribendis quas ubique disseminabant Quesnelli-stæ *Observationibus moralibus*, facile est colligere.

Vº. Eamdem sollicitudinem, idemque studium in removendis à lectione illius libri fidelibus, plurimi alii circâ ea tempora exercuere Præsules Gallicani. Ita in suis pro publicandâ Constitutione *Unig.* mandatis, non obscurè declararunt Archiepiscopi Lugdunensis, Viennensis, Narbonensis, necon Episcopi Anubianensis, Massiliensis, Valentinus, Biterrensis, Castrensis, Lexoviensis, etc. En Illustrissimi Lugdunens, archiepiscopi, de Quesnelliis *Observationibus*, verba : Mandato Pastorali 14 april. 1714, pag. 3 : « Depuis que ce livre si captieux a paru dans l'Eglise, on n'a pas cessé d'exhorter les Fidèles à se tenir sur leurs gardes; et suivant l'avertissement du Sauveur du monde, à imiter la prudence du serpent, en fermant les oreilles pour ne point entendre la voix de cet enchanteur si habile dans l'art de séduire... et en fuyant ces raffinemens si dangereux en matière de foi, dont cet ouvrage est rempli. » Simillima habent Narbonensis, Albiensis, etc. archiepiscopi, necon Biterrensis, Lexoviensis, etc. Episcopi, in publicis eod. an. 1714 super publicatione et acceptatione Constitutionis *Unig.* editis mandatis. Documenta hæc adunata reperiuntur in collectione hoc anno Parisiis jussu Cleri vulgaritâ. Quin et archiepiscopus Turonensis, D. d'Hervau, Constitutioni licet aliundè adversus, expressè ait in mandato anni 1714, se jam ab anno 1698 incœpisse *Fideles sibi commissos à lectione dicti libri REFLEXIONUM MORALIUM revocare*. Unde non mirum quid omnes episcopi qui

anno 1714 Constitutionem *Unigenit.* acceptare recusarunt, uno excepto Mirapensi, Mandatis Pastoralibus tunc temporis librum *Reflexionum moralium* prohibuerint ac damnaverint. Diserta horumque mandatorum excerpta art. sequenti, paragrapho 1 exhibebimus.

VIº. Eundem Quesnelli librum publicis Mandatis proscriptum episcopi Aptensis an. 1703; Vapincensis an. 1704, Nivernensis an. 1707. Eodem anno archiepiscopus *Bisuntinus* præfatus opus Documento Pastorali interdixit, graviterque notavit.

VIIº. His undique clamoribus excitus S. Pontifex, accuratori *Observationum* librum examini subjecit, quo peracto, omnes ad examen deputati Consultores et cardinales, *unanimi sententiâ* judicarunt, librum esse perniciosum, atque erroribus gravissimis, etiam hæresim sapientibus scatentem, proindeque manibus Fidelium subducendum esse, atque anathemate ferendum : quod quidem præstitum est speciali decreto in formâ Brevis, die 13 juli an. 1708, in quo sic de libro declaratur : « Sacrum ipsum novi Testamenti textum exhibit damabiliter, nec sine ausu temerario vitiatum, et alteri versioni Gallicæ, dudum à fel. rec. Clemente Papâ IX, prædecessore nostro, per quasdam suas in simili formâ Brevis die 20 aprilis 1668 expeditas litteras damnatæ, in multis conformem; à vulgatâ verò editione, quæ tot seculorum usu in Ecclesiâ probata est, atque ab orthodoxis omnibus, pro authenticâ haberi debet, multipliciter discrepantem et aberrantem: notas insuper et *Observationes* continent habentes quidem speciem pietatis; sed ad virtutem ejus abnegandam subdolè deducentes; in quibus passim occurunt doctrinæ et propositiones seditiosæ, temerarie, perniciose, erroneæ, alias damnatæ, et Jansenianam hæresim manipulantes. »

VIIIº. Prodiere paulò post contra eundem librum Censuræ episcoporum Lucionensis et Rupellensis: ii scilicet Præsules communis consilio Documentum Pastoralē ediderunt anno 1710, in cuius primâ parte, « doctrinæ quam Quesnelli suis in novum Testamentum *OBSERVATIONIBUS* tradit, omnimoda cum Jansenianis erroribus consonantia demonstratur; » in secundâ, « Quesnelliæ et Jansenianæ doctrinæ cum Augustinianâ ostenditur oppositio. » Idem fermè præstitit anno sequenti 1711 Vapincensis episcopus. Tandem cùm dicti libri occasione novi in dies recrudesc-

rent tumultus, ad Pontificem à Rege et ab episcopis recursum, ut suā auctoritate motus compesceret: quorum votis annens Clemens XI, diligentissimo per biennium ferme integrum, ut ipse testatur, prehabito examine, solemnem demum emisit Constitutionem quae incipit, *Unig. Dei filius*, etc., in quā Quesnelli librum, et extractas ex ipso 101 propositiones damnat, variisque censuræ notis respectivè afficit. De quo plura postmodum. Ex his omnibus momentis haetenus dednetis, certissimum manet et exploratum, quām imprudenter ac inconsultè effutant Quesnellistæ, ubi primum prodiere *Observationes morales*, illas statim ac deinceps, communī et constanti calento fuisse probatas. At de his iterum occurret dicendi locus art. seq. citato jam paragrapho primo.

Quæres 4°, quid pronuntiandum de jaetata adeò à Quesnellistis libri *Observationum justificatione*, sub nomine illustriss. Bossuetii Mel-densimi episcopi post mortem ejus edita? Respondeo mirum planè Quesnelli assecelas, in gratiam *Observationum* libri, perpetuò et tam confidenter jaetitare illustriss. Bossuetii auctoritatem; siquidem certissimis momentis plenissimè constat, doctissimum præsulem dictis *Observationibus* prorsū fuisse adversum. Scilicet, excitatis undique, occasione contentiosi *Observationum* libri, Catholicorum querelis et expostulationibus occurrendi causā, Quesnelli fautores illustrissimi Bossuetii magnum nomen interponere tentarunt, ut eo liber munitus præsidio, innoxius videretur: annuit quidem, at nonnisi certis conditionibus, doctissimus præsul: de facto monitum adornavit in capite libri apponendum, quo primū correctis et mutatis 120 propositionibus, aliæ duriores, quæ superessent, benignum in sensum exponerentur; sed cùm vidisset absque prærequisitis emendationibus, quas omnino necessarias judicabat, novam curari editionem anni 1699, tunc ab incepto labore destitit, et monitum suum luci committere recusavit; ipsasque inemendas *Observationes*, uti erroribus scatentes, constanter explosit. Monitum istud à Bossuetio in gratiam *Observationum* adornatum, subinde pluribus à morte præsulis illustrissimi annis, sub infido *Justificationis Reflexionum moralium* nomine, edi enraverunt Quesnellistæ. Invictis et ad hominem, ut aiunt, testimonis patent ista.

Et quidem I°, nonnulla in *Observationum* libro mutanda Bossuetum judicasse, fatetur ipse Quesnelli in præfatione scripti, cui

titulus: *Justification des Réflexions sur le nouveau Testament*, etc., ubi sic loquitur pag. 14: « La bonne foi oblige d'avertir, que M. de Meaux, exact jusqu'au-delà du nécessaire, avait marqué quelques endroits des Réflexions qui pouvaient être changés, et qui néanmoins ne l'ont pas été. »

II°, cumdem præsulem Quesnelli libro fuisse adversatum, pluriesque testatum fuisse hunc esse maximè perniciosum, in eoque hæresim quinque propositionum passim contineri, vel ex ipsa Quesnellarum disertissimâ confessione, certissimum est. Anno 1699, 27 martii ad Quesnellum notus ejus assecla Willartus sic scribit: « Quædam suspicio est P. du Perron hinc libro (*Observationum moralium*) adversari. » Nomine *du Perron* illustriss. Bossuet. significari, constat ex Jansenianorum clavi exhibita in *Causâ Quesnelliā* pag. 523. Idem rursus an. 1700, die 30 januarii ad eundem: « Nihil, inquit, novi seio de tumultu quem exercitant quatuor fratres, præter hoc unum, quod etiam D. du Perron iis aduersetur. Sed istud tantum heri rescivi. » Quatuor fratres esse quatuor tomos *Observationum moralium*, jam notatum est, eademque nobis aperit clavis, pag. 524. Illoc ipso anno 1700, dum Clerus Gallicanus sua Parisiis comitia haberet, Abbas Dambes (sub quâ appellatione in clavi citatâ indicatur Abbas Couët) epistolam dedit anonymam ad ipsum Melensem antistitem, quā ei inter cetera exprobrat minimè honorificum de *Observationibus moralibus* judicium: « Multos novimus, inquit Abbas, quibus dixisti, quinque illas propositiones (Jansenii hæreticas) in libro patris QUESNELLI REPERIRI. » Tum addit: « Nec è memoriâ tuâ fortassè excidit, Præsul illustrissime, te nuper fassum esse cuidam in Comitiis Archiepiscopo, PUROS ET APERTOS JANSENII ERRORES HOC IN LIBRO CONTINERI. » Hæc in *Causâ Quesnelliā* jussu archiepiscopi Mechliniensis edita anno 1704. Jam verò post testimonia tam clara, tam aperta, præsertim à duobus addictissimis partibus jansenianis deprompta; quis non mirabitur frontem aut in seitiam hominum illorum, qui doctissimi Bossuetii auctoritatem in gratiam *Observationem* asseverare obtendunt, atque prædicare non dubitant: « Illustrissimum Melensem episcopum, istas in novum Testamentum *Observationes* semper magni fecisse? » Isne scilicet magni facit lucubrationem, qui *huic aduersatur*, in eaque affirmat *puros et apertos Jansenii errores contineri?* Quod utrum,

que^e, eitatis in locis Bossuetio disertè tribuunt insignes Quesnelli sectatores.

III°. Hoc idem, in suo Pastorali Documento anni 1711, fusè ac solidè demonstrant Lucionensis et Rupellensis episcopi : tūm ex modō citatis Quesnellarum textibus ; tūm ex viri clarissimi in supremā Parisiensi curiā quondam primi Praesidis (D. le Pelletier) testimonio : « Aserit Senator ille integerissimus, inquit dicti præsules, s.ÆPENUMERO SE AUDIVISSE ab illustrissimo episcopo Meldensi, cùm diceret Observationes P. Quesnelli ESSE PERNICIOSAS, APERTOS JANSENII ERRORES IIS CONTINERI, nec eas debere legi ab iis qui Christianam pietatem proliferentur ; » tūm denique ex accuratā totius hujuscē facti (prætense justificatiois *Observationum*, scriptæ ab illustriss. Bossuet.) historicā narratione, quam se ex testibus lide dignissimis, et antistiti Meldensi, arctissimā necessitudine conjunctis accepisse declarant. Ac dein, adversus audaciam ae pessimam Quesnellarum fidem, ita exclamat illustrissimi duo Bossuetii vindices, pag. 3 : « Hoc verò longè magis mirum videtur, aut potiū fidem omnem superat, quod quamvis testimonium illud adeò expressum, (citata mox epistola Abbatis Dambes ad illustriss. Bossuet. an. 1700.) multis abhinc annis cum auctoritate editum fuerit, nec ullus unquam repertus sit, qui epistolam ex quā excerptum est recusare auderet; Janseniani tamen non vereantur hodiernā die suam malam fidem quasi testatam facere, ac publicis monimentis consignare, dum illustrissimum præsulem OBSERVATIONES SEMPER APPROBASSE asserunt, licet contrarium ipsi asseruerint, et quidem eo scripto, quod inficiari non audent, et quod præ manibus nostris esse certò sciunt. Sic sœpè divina permittit providentia, ut hæretici infamiae notam ultrò sibi inurant, et quasi dedita operā id agant, ut homines perdit, atque impudentes ab omnibus haec beatuntur. » Ilæc dicti Præsules.

IV°. Non minùs luculenter Meldensem episcopum à jactatā Quesnelianarum *Observationum* approbatione vindicat illustrissimus Senonensis præsul, in egregiā quam olim Suessionensis episcopus ad Clerum suum quintā dedit epistolā : ubi parte 1 à numero 117 ad numer. 123, de hoc negotio accuratè disserens, uno præ ceteris momento totam rem confirmat et conficit : petitur illud argumentum ex testimonio abbatis, pietate perindè ac eruditione conspicui, D. de S. André, Meldensis

archidiaconi, qui fuerat illustriss. Bossuetii vicarius generalis, neconon consiliorum omnium particeps : abbas ille in præsenti causā testis locupletissimus, epistolā quam ipso permittente, publici juris fecit ibidem archiepiscopus Senonensis, quinque disertè asseverat, pretensæ *Observationum* approbationi, directè adversa. Aserit 1° scriptum illustrissimi Bossuetii, infidâ manu insignitum fuisse nomine defensionis *Observationum*: quippè quod adornatum fuerat instar moniti in capite novæ editionis an. 1699 apponendi. Ita ex ipsâ autographi inspectione constare, testificatur abbas meritissimus. Aserit 2° se ex Bossuetio eisdem verbis accepisse, nusquam ab eo probatas morales Quesnelli *Observationes*: has longius esse arcessitas, nec ex sacro contextu nativè fluere. Aserit 3° se à pluribus omni fide dignissimis accepisse, doctissimum præsulem dixisse, plus quam centum, eo in opere *Observationum moralium*, occurrere emendandas propositiones. Aserit 4°, se rescivisse à Domino le Dieu, qui erat illustrissimo Bossuetio à secretis, Quesnellum detractassè propositas adhibere emendationes : èaque de causâ Meldensem episcopum opus suum suppressisse, illudque deinceps typis mandari constanter recusasse. Aserit 5°, eumdem D. le Dieu, manuscriptum codicem concordans Domino le Brun, Tornacensi Decano, tunc exuli in diœcesi Meldensi : dicti verò operis exemplar contra fidem datam ab isto descriptum, illudque dein ab eodem in patriam reduce edi curatum Tornaci, sub adulterino defensionis *Observationum* titulo. Quid ad tam apertum, tantique omni ex parte ponderis momentum, reponere possint adversarii, omnino non videmus. Extant hæclarissimi abbatis litteræ ex integro transcriptæ, in quintā Pastorali Epistolâ illustrissimi Suessionensis, postea Senonensium archiepiscopi, citatâ parte 1, n. 19.

V^o. Denique, eminentissimus cardinalis de Bissy, qui illustrissimum Bossuetum in sede Meldensi proximè excepit, hactenùs dicta de ementitâ *Observationum moralium* approbatione mirum in modum confirmat, in mandato publico 25 aprilis, an. 1704 : « Entre tous les écrits, inquit, qui ont été publiés sur ce sujet (pour la défense du livre des Réflexions morales) il y en a un qui a pu faire beaucoup plus d'impression que tous les autres, par le mérite éclatant de feu M. Bossuet notre prédécesseur immédiat, sous le nom duquel il a paru. Comme la mémoire

et les sentimens de ce digne Prélat nous doivent être respectables , nous ne pouvons nous dispenser de vous dire qu'il avait cru d'abord pouvoir justifier en plusieurs endroits le Nouveau Testament de Quesnel , mais qu'après en avoir fait un examen plus exact , il reconnut et déclara que cet ouvrage étoit si rempli d'erreurs , qu'il n'étoit pas possible de le corriger , et qu'il falloit le refondre d'un bout à l'autre . Ce sont ses expressions . » Pergit Eminentiss. præsul : « Nous le savons par le témoignage de personnes exemptes de soupçon , et dignes de toute vénération , qui vivent encore , et qui nous en ont assurés plus d'une fois . Nous le savons des Jansénistes mêmes , par les reproches piquants qu'ils firent dans le tems de l'assemblée de 1700 à feu M. de Meaux dans leurs lettres qu'on conserve encore en original . » Moxque addit : « De là naissent naturellement deux réflexions propres à dissiper les vains triomphes de l'auteur du livre condamné et de ses partisans : l'une que M. Bossuet aurait sans doute entièrement supprimé le manuserit de sa défense faite pour Quesnel , s'il eût pu deviner qu'après sa mort on l'eût mis au jour , et sous son nom ; l'autre , que ses efforts reconnus par lui-même inutiles , pour excuser le N. Testament de Quesnel , condamnent davantage ce mauvais livre , que si feu M. de Meaux l'eût condamné en effet sans avoir essayé de le défendre . »

Ex tot , tamque apertis hactenùs recensitis testimoniorum colligere est , quanta sit Quesnelli , ejusque asseclarum sinceritas , ne dicam perfidia , qui scriptum D. Bossuetii , quod ob detractatas emendationes in *Observationum* libro requisitas , emittere recusaverat ipsi tamen post ejus mortem , sub infido justificationis *Observationum* titulo , publicae luci committere non erubuerunt ; atque eo utuntur ut ostendant Quesnelli librum , quem inemendabilem judicabat illustrissimus auctor , ab ipso eodem fuisse perpurgatum et justificatum . Disce hinc Quesnelliā fidem ! Ilis omnibus adde doctrinam scripti sub ementito *Justificationis Reflex. moral.* nomine , esse omnino adversam doctrinæ centum et unā propositionibus expresse ; adeò ut jaetata illa *justificatio* , vel ipsa sola sufficiat debellandis revincendisque prefatis propositionibus : quod tam evidenter pluribus in locis ab illustrissimo Senonensi præsule , præsentim Epistolâ quintâ modo lau-

dâ demonstratum est , ut ipsimet Quesnelli Apologiste insignem Bossuetii de ejusmodi controversiis auctoritatem rejicere , aut ad absconos prorsus ac planè distortos sensus ejus testimonia perpetuò inflectere coacti fuerint . Hanc in rem consulere est doctissimum præsulem , citatâ Epistolâ , parte 1 , n. 120 et sequentibus . Idem ex dicendis in decursu partis dogmaticæ bujusee tractatûs , non semel manifestum fiet .

Quæres 5° , quis demum fuerit dieti libri exitus , sors ac fortuna . Respondeo : Liquet ex dictis haetenùs , *Reflexionum moralium* opus quod nonnisi an. 1693 perfectum fuit et absolutum , statim in multorum suspicionem et censuram incurrisse ; à Theologis primū , tūm iteratis plurium episcoporum censuris expostum fuisse ac proscriptum , imò à S. Pontifice Clemente XI damnatum dato in formâ Brevis decreto an. 1708 , denique Lucionensem et Rupellensem episcopos communī Mandato præfatum opus confutasse et proscriptisse an. 1710 , uti Jansenianam hæresim renovans , idemque fermè ac ipsos an. 1711 præstítisse Vapincensem Episcopum . Jam verò ut extremus inauspicati bujusee operis innotescat exitus , nonnulla hic sunt adjicienda .

I°. Praefata trium præsulum *Pastoralia Mandata* , cùm Lutetiae præsertim divulgata forent , Eminentissimo Noallio suaserunt nonnulli inquitum esse ac injuriosum , quòd ipso inscio Parisiis spargerentur mandata , quæ operi ejus nomine et auctoritate munito , hæreses notam inurebant : indè factum est ut ipse dicta mandata , quasi *supposititia* ; *proscriptis jam erroribus farentia* ; *ab inimicis Episcopatūs laxiorisque moralis defensoribus elaborata* , damnaverit die 28 aprilis 1711 .

II°. De injuriâ mandatis suis illatâ coram Rege expostulârunt Lucionensis et Rupellensis episcopi ; variisque hinc et indè enascentibus dissidiorum causis , statutum est breviorem ac magis canonicanam litis finiendæ viam fore , si de contentioso Quesnelli libro solemne rogaretur Sedis Apostolice judicium . Quapropter Rex Christianissimus , consentientibus ac requirentibus compluribus episcopis , ipso præsertim card. Noallio (ut ex ejus ad Aginnensem episcopum litteris 20 decembris 1711 , pag. 11 , constat) , precibus sæpè iteratis Pontificem sollicitavit , ut novum contentiosi libri examen institueret , quo articuli censurâ digni excreperentur , solemnique configerentur Constitutione .

III°. Pius ac saepius etiam repetitis Regis Christianissimi et episcoporum votis ac precibus annuit Clemens XI, integro fermè biennio coram duobus primùm cardinalibus, deinde coram seipso, aliorum plurium cardinalium, ut in præfatione Constitutionis disertè testatur, adhibito consilio, à compluribus in sacra theologiâ Magistris, librum Quesnelli juxta editiones anni 1695, 1694, 1699, et plurimas ex eo extractas propositiones, quæ maximâ diligentia ac maturitate, plures iteratis Congregationibus, expendi et examinari mandavit. Ac tandem 8 septembribus 1713, solemnum emisit Constitutionem, quæ incipit: *Unigenit. Dei Filius*: in quâ librum ipsum, et extractas ex ipso 101 propositiones sub variis censure notis respectivè damnavit. Haec sunt ipsissima Decreti verba, quæ juvat eò loci exhibere: « Auditis itaque, inquit S. Pontifex, tum voce, tum scripto nobis exhibitis prefatorum cardinalium, aliorumque theologorum suffragiis, divinique in primis Luminis, privatis ad eum finem, publicisque etiam indictis precibus, implorato præsidio; omnes, et singulas propositiones præinsertas, tanquam falsas, cunctias, male sonantes, piarum aurium offensivas, scandalosas, perniciosas, temerarias, Ecclesie et ejus praxi injuriosas, neque in Ecclesiam solum, sed etiam in potestates seculi contumeliosas, seditiosas, impias, blasphemias, suspectas de heresi, ac heresim ipsam sapientes, necnon hereticis et heresibus, ac etiam schismati fuentes, erroneas, heresi proximas, pluries damnatas; ac demum etiam hereticas, variaque hereses, et potissimum illas, quæ in famosis Jansenii propositionibus, et quidem in eo sensu, in quo hæc damnatae fuerunt, acceptis, continentur, manifestè inmorantes, respectivè, hæc nostrâ perpetuâ validitâ Constitutione declaramus, damnamus et reprobamus. » Itaque S. Pontifex omnes et singulas 101 extractas ex Quesnelli libro propositiones, sub prefatis respectivè notis confixit, ut jam pridem in similibus fieri consueverat. Ad hujus autem censure æquitatem sufficit, quemadmodum tradunt præsules Gallicani, in suo adversus 50 causidicos Parisienses Doctrinali Judicio, pag. 34, 35, etc. ut « nulla sit ex confixis propositionibus, quæ non mereatur aliquam ex latis in censurâ notis; » et viçissim, « ut nulla sit nota quæ non conveniat alicui ex propositionibus. »

« Cæterum, ait S. Pontifex post citata mox Decreti verba, per expressam præfatarum

propositionum reprobationem, alia in eodem libro contenta, nullatenus approbare intendimus: cùm præsentim in decursu exactinis plures alias in eo deprehenderimus propositiones illis, quæ, ut supra, damnatae fuerunt, consimiles et affines, iisdemque erroribus imbutas:.... ac demum, quod intollerabilius est, sacram ipsum novi Testamenti textum damnabiliter vitiatum comparavimus, et alteri dudum reprobate (per Clementem IX et Innocent. XI) versioni Gallice Montensi in multis conformem... pluries que in alienos, exoticos, ac sèpè noxios sensus, non sine maximâ perversione detortum. » Is ergo fuit infasti *Observationum moralium* libri extrema fors, novissimusque exitus: variis primùm theologorum expostulationibus ac querelis impetus: pluribus exindè præsulū censuris confixus: solemni tandem Sedis Apostolice judicio damnatus ac reprobatus fuit: quod quidem judicium, irretractabili Corporis Episcopalis assensu firmatum est, uti ex dicendis mox, et sequenti præser tim articulo, manifestum fiet.

§ 5. *De iis quæ subsecuta sunt Clementis XI damnatorum de Quesnelli libro Judicium.* — Hanc tertiam historicæ nostræ synopsis partem, ad tres epochas, majoris ordinis ac distinctionis gratiâ, revocabimus. Prima exponet ea quæ gesta sunt à Constitutione *Unig.* usque ad interjectam à quatuor Episcopis an. 1717 appellationem. Secunda narrabit quæ à dictâ appellatione acta fuere ad concilium usque Ebredunense an. 1727 habitum. Tertia denique complectetur præcipua quæ ab Ebredunensi synodo ad nostra usque tempora contigere.

EPOCHA PRIMA. *De iis quæ à Constitutione Unig. ad appellationem usque quatuor Episcoporum gesta sunt.* — Rex Christianissimus, acceptâ à Nuntio Apostolico, nomine Clementis XI, Pontificiâ Constitutione, ut maturius ad hanc bullam solemniter recipiendam et promulgandam procederetur, datâ ad Generales Cleri Gallicani Procuratores Epistolâ, comitia die 16 octobris 1713 celebranda indixit. His initio præfuit Eminentissimus Noallius, qui statim rogatus est ut vellet episcopos delegare qui collationibus, super acceptatione Constitutionis, primùm inter se habitis, de hoc posteâ negotio plenis in Comitiis referrent. Sex eum in finem selecti sunt; scilicet cardinalis de Rohan, Argentinensis Episcopus, Archiepiscopi Auxensis et Burgidalensis Desmarests et de Bezons, cum Episcopis Meldensi, Blesensi

et Suessionensi , de Berthier , de Sillery et de Bissy . Re ab ipsis per tres propemodium menses accuratissimè discussâ , Eminentissimus de Rohan relationem aggressus est die 15 januarii 1714 , et sex integris sessionibus in frequenti Episcoporum conuento , claré et invictè demonstravit , ut expressè tradunt acta deliberationis : « Nullam esse inter damnatas à Clemente XI propositiones , quae non mereatur salt in aliquam è Censuræ notis quae in bullâ exprimuntur ; et vice versa , nullam esse in bullâ censure notam , que non cadat in ali quam è damnatis propositionibus . » En ipissima perscriptorum actorum 1714 verba , pag. 14 et 15 : « Monseigneur le cardinal de Rohan a fini le rapport , dont la solidité , aussi bien que la netteté et la précision , ont découvert et mis en évidence les erreurs et le venin des propositions condamnées , et d'un livre , qui sous les apparences de la piété et de la vérité , est capable de corrompre les coëurs : et par le même rapport il a été prouvé clairement qu'il n'y avait aucune des propositions condamnées , qui ne méritât au moins quelques-unes des qualifications portées dans la Constitution ; et qu'il n'y avait aussi aucune des qualifications qui ne soit être appliquée à quelques-unes des propositions . »

Absolutâ Eminentissimi de Rohan eximiâ relatione , edita est , divini Luminis implorato præsidio , comitiorum declaratio , die 25 januarii ejusd. anni 1714 . Juvat Gallica ejus verba exscribere , adeò diserta sunt , et accommodata ad dissolvendas novatorum tricas circa restrictionem et limitatum , quam solam comitiis assingunt , Constitutionis acceptationem . Sic in verbalibus legitur pag. 53 et 54 : « L'assemblée , le S. nom de Dieu invoqué , a déclaré : 1° Qu'elle a reconnu avec une extrême joie dans la constitution de notre S. Père le Pape Clément XI , la doctrine de l'Eglise . 2° Qu'elle accepte avec soumission et avec respect la même constitution de Notre S. Père le Pape Unigenit. Dei filius , etc. , qui condamne le livre intitulé le Nouveau Testament en français avec des réflexions morales , etc. , et les cent une propositions qui en ont été extraites . 3° Qu'elle condamne ce même livre et aussi les cent une propositions , qui en ont été tirées , de la même manière et avec les mêmes qualifications , que le Pape les a condamnées . 4° Qu'il sera fait et arrêté par l'assemblée , avant sa séparation , un modèle d'Instruction Pastorale , que tous les évêques

qui la composent feront publier dans leurs diocèses , avec la Constitution traduite en français ; afin qu'étant tous unis à la Chaire de S. Pierre , c'est-à-dire , au centre de l'unauté par l'uniformité des mêmes sentimens et des mêmes expressions , on puisse non seulement étouffer les erreurs qui viennent d'être condamnées , mais encore prévenir les nouvelles disputes et punir contre les many ises interprétations des personnes mal intentionnées . 5° Qu'elle écrira à tous messeigneurs les archevêques et évêques absens qui sont sous la domination du Roi , et qu'elle leur enverra la Constitution , un extrait de la délibération de l'Assemblée , et un exemplaire de l'Instruction Pastorale ; qu'elle les exhortera de s'y conformer et de défendre à tous les fidèles de leurs diocèses de lire , retenir ou débiter le livre des Réflexions morales et tous les écrits faits pour sa défense , sous les peines portées par la Constitution ; et après que la Constitution aura été publiée , la faire enregistrer au greffe de leur Officialité , pour y avoir recours et être procédé par les voies de droit contre les contrevanans . »

Quis cordatus et prudens in tam disertis ad urgendam Constitutionis acceptationem statutis , nonnisi conditionatam et restrictam illius acceptationem inspicerit ? His porrò deliberationis capitibus , summo consensu subscriberunt hæc in sessione 25 januarii quadraginta omnino comitiorum præsules , quorum hæc sunt nomina :

Cardinalis de Rohan , archiepisc. Bituricens. ; de Gesvres , archiepisc. Rbemens. ; de Mailly , archiepisc. Burdigalens. ; de Bezous , archiepisc. Rotomag. ; d'Aubigné , archiepisc. Aquens. ; du Luc , archiepisc. Tolosan. ; de Beauveau , archiepisc. Auxens. ; Desmaretz , episcop. Constantiens. ; Loménie de Brienne , episcop. Tuteiens. ; Ancelin , episcop. Suessionens. ; de Sillery , episcop. Venetens. ; d'Argouges , episcop. Meldens. ; de Bissy , episcop. Claramont. ; Bochart , episcop. Cadurens. ; de la Luzerne , episcop. Vivariens. ; de Raïabon , episcop. Lingonens. ; de Clermont-Tonnerre , episcop. Blesens. ; de Berthier , episcop. Viuiciens. ; de Crillon , episcop. Trecens. ; de Savigny , episcop. Aurelianens. ; Fleuriau , episcop. Altissiodor. ; de Caylus , episcop. Tullen-sis ; de Camilly , episcop. Niveruens. ; de Bergedé , episcop. Andegavens. ; Poncelet , episcop. Ambianens. ; Sabatier , episcop. Arethusens. ;

de Grammont, episcop. Novomiens.; de Rochebonne, episcop. Carnotens.; de Merinville, episcop. Sagiens.; Turgot, episcop. Ebroicens.; le Normant, episcop. Augustoduneus.; d'Hallencourt, episcop. Santouens.; le Pilleur, episcop. Rhedonens.; de Sanzay, episcop. Cenomanens.; de Crevi, episcop. Alesiens.; d'Hennin, episcop. Belloyacens.; de Saint Aignan, episcop. Pontiopolens.; de Crillon, episcop. Vabrens.; de Malezieux, episcop. Regiens.; Phelipeaux.

Octo alii in eadem sessione, duce Cardinali Noallio, sua de toto hoc negotio suffragia conticuerunt: iisque paucis abhinc diebus, scilicet die primâ Februarii, obtenderunt circa nonnullas è damnatis propositionibus aliquid sibi difficultatis inesse, cuius elucidationem à S. Pontifice requirendam esse censuerunt. Nomina autem horumce episcoporum qui ab acceptandâ Constitutione abstinnerunt, quique illi ad S. Pontificem recursus viæ insistendum judicarunt, ista sunt: Cardinalis de Noailles; archiepiscopus Turonens., d'Hervaut; episcopi Verodunensis, de Béthune; Landunensis, Clermont de Lhaste; Catalaunensis, Gaston de Noailles; Senensis, Soanen; Bolonien-is, de l'Angle; Macloviensis, Desmaretz; Baionensis, Dreuillet. Haud multò post Landunensis episcopus, relictis contradicentium episcoporum partibus, ad sententiam 40 acceptantium accessit, dato eâ de re publico instrumento, quod refertur ad calcem authenticæ horumce comitiorum relationis. Eâdem die primâ februarii 1714, præfati 40 episcopi subscriptione sua synodice confirmârunt ea omnia quæ hactenùs pro Constitutionis acceptance peracta fuerant. Lecta insuper fuit Instructio Pastor. ab iisdemque unanimiter approbata. Ludovicus XIV de acceptâ in comitiis Clementinâ Constitutione, certior factus; ad episcoporum postulationem diploma concessit die 14 ejusdem mensis februarii, ut præfata Constitutio per totum Galliæ regnum promulganda executioni mandaretur: illudque diploma in omnibus supremis curiis inscriptum fuit: in tabulas verò supremi Senatus Parisiensis relatum est, die 15 dicti mensis. Nondum soluti comitiis, data est 5 februarii gratulatoria comitiorum nomine ad S. Pontificem epistola: in hac testantur præsules: « Majorum suorum vestigiis inhærentes, editam nuper à sede Apostolicâ Constitutionem suscepisse, et summoque etiam gudio amplexos fuisse, nec minori studio ac diligentia pro muneric

« debito curaturos, ut ab omnibus regimini suo commissis, pari animo ac fide iuviatè servetur. » Rescripsit S. Pontifex die 17 Martii illis gratulans « de constanti eorum vigilantiâ in eradicandis ex agro Dominico damnatis erroribus, » nechon « de studio conciliandi Ecclesiastice pacis, ac lucrandi, si fieri posset; nonnullos ex fratribus in spiritu mansuetudinis et diligentia charitatis. Atque utinam, addit, re ipsa id assequi licuisset! Non enim nos, non Gallia, non Ecclesia ingemisceret, paucos ex vobis à re liquo coetu divulsos, debitæ nobis obedientie, sub inani prætextu querendi novas declarationes, interminatis intendendo quæstionibus, moras interponere; quod utique sine maximo paterni cordis nostri dolore referre non possumus. » Encyclica ad omnes Galliæ episcopos jussu comitiorum directa est epistola simul et Mandatum Pastorale, aliaque omnia acta quæ Parisiis in presentibus comitiis constituta fuerant: quibus adhærentes episcopi (paucis, sex scilicet aut septem, exceptis) Constitutionem *Unig.* eâ quâ par est reverentiâ, suscepserunt et promulgârunt, gravissimis banc in rem editis mandatis, quæ plusquam 110 uno volumine compacta, Parisiis impressa sunt an. 1715, curâ et impensis Cleri Gallicani tunc congregati. Cæteri Bullæ adversantes episcopi, sua quoque emiserunt Mandata: hiisque omnes, uno excepto Mirapicensi, de la Broue, lectionem et retentionem libri *Quesnelli* sub pœnis à jure statutis prohibuerunt; at verò Clementinæ Bullæ receptionem ablegabant, usque dûm Poutifex illius interpretationem, quam recusabat, concessisset: indè factum est, ut eorum documenta Romæ fuerint confixa et damnata, 26 martii et 2 maii 1714.

Ad sacram Facultatem Parisiensem jussu Regis allata est Constitutio die 1 martii 1714, et die 5 ejusdem mensis, maximo suffragiorum numero in tabulas relata est, decretâ exclusionis pœnâ ipso facto incurriendâ, adversus eos qui dictæ Bullæ adversarentur. Haec sunt sacrae Facultatis verba, in comitiis die lunæ quintâ martii habitis: « Sacra Facultas iisdem inhærendo quæ acta et decreta sunt in recipiendâ Bullâ, Vineam Domini sabaoth sic censuit: »

« 1º Constitutionem summi Pontificis Clementis XI Papæ, quæ incipit, *Unig. Dei Filius*, summâ cum reverentiâ atque obsequio recipit et amplæa est. 2º. Præfatam Consti-

tutionem jussit unā cum Litteris Regiis suis in commentarios referri. 5°. Omnibus et singulis Magistris, Doctoribus, Baccalaureis et Candidatis praecepit, ut pari etiam obser- quo dictam Bullam seu Constitutionem colant et observent : prohibuitque sub pena ipso facto incurriendā exclusionis ab omni gradu et spe magisterii, ne quis scripto factove, definitis in dictā Bullā ulla tenetis adver- setur.

Hæc omnia lecta et confirmata fuere, nullo contradicente, in comitiis die 10 ejusdem mensis habitis : eademque nomine S. Facultatis coram Rege testati sunt deputati, die 14 dicti mensis. Tam splendida acceptationis testimonia deinceps elevare conati sunt Quesnellistæ : quā de re in epochā tertīā. Ad exemplum sacri Ordinis, Bullam summā cum reverentiā atque obsequio suscepérunt aliae Regni Facultates, *Duacensis*, *Andegavensis*, *Nanmetensis*, etc. Idem præstiterè ceteræ omnes per orbem sparsæ Academiæ, *Lorauensis*, *Comphutensis*, sed præsertim *Salmanticensis* : hæc indignè serens immanem novatorum columnam quā ubique spargebant, Bullæ Clementinæ refragari Salmantenses; putidum mendacium, datis 12 augusti 1716 ad S. Pontificem et ad quosdam Galliæ cardinales et episcopos epistolis, propulsavit.

Extincto die 1 septemb. 1715 Ludovico XIV religione non minùs quām potentia et armis Rege verè maximo, virulentis in Pontificiam et Regiam auctoritatem scriptis regnum oppleverunt Quesnelli defensores, conclamaveruntque undique, ab episcopis mox retractandam esse Constitutionis acceptationem, quam per vim factam esse effutiebant. Verūm spe citò dejecti: in comitiis quippe generalibus, episcopi mense octobre eodem anno congregati, ut ora obstruerent loquentium iniqua, ex innumeris contra Constitutionem sparsis libellis, duos præ aliis summè perniciosos damnarunt : alterum, qui inscribitur : *Les Hexaples ou les six colonnes sur la Constitution Unig.*; alterum cui titulus : *Du témoignage de la vérité dans l'Eglise*.

Hæc sunt verba censuræ prioris libri : « Nos archiepiscopi, episcopi, ceterique ecclesiastici viri delegati ad hæc comitia generalia Cleri Gallieani, pronuntiamus libro cui titulus : *Les Hexaples ou les six Colonnes sur la Constitution Unig.* etc. renovari errores sæpius à sancta Sede, nominatim Constitutione Unig. et ab episcopis condemnatos, eoque contineri

doctrinam injuriosam sanctæ Sedi et episcopis, scandalosam, erroneam, haereticam, et creberrima, è Scripturâ sacrâ, Conciliis et Patribus, falsata testimonia. » Posterioris autem censuræ hic tenor est : « Nos... invocato prius Christi nomine, et cœlesti implorato auxilio, pronuntiamus doctrinam in libro qui inscribitur, *du Témoignage de la Vérité dans l'Eglise*, etc., edito sine nomine auctoris et typographi an. 1714 contentam, tota que passim opere disseminatam, esse seditionam, temerariam, scandalosam; eisque subverti ordinem à Christo Domino in Ecclesiâ regendâ institutum, eamdemque injuriosam sanctæ Sedi Apostolicæ et episcopis, falsam, erroneam, schismaticam et haereticam, atque à cunctis Fidelibus rejiciendam. »

Utraque hæc censura extat in actis verbilibus comitiorum an. 1715 pag. 520 et 541, atque paulò post à plerisque Galliæ episcopis, datis eam in rem mandatis, promulgata est. Anno 1716, pro reducendis ad unitatem episcopis, varii amicè habiti sunt cœtus, variæ collationes, quarum pleraque coram supremo Regni Moderatore Aurelianensem Duce celebratæ sunt : at frustra ! nullus enim alias exindè consecutus est fructus, quām ut magis ac magis manifesta fieret acceptantium episcoporum recta intentio, ardensque pacis ac veritatis studium ; quod quidem sæpius commendavit æquissimus Princeps. Mira inter hæc extitit Clementis XI longanimitas : nullam lenitatis viam reliquit intentatam ; nulla benignitatis ac verè paterni animi prætermissa testimonia, quō dissidentes ad unitatis et pacis consilia, sanioremque doctrinam revocaret : fleeti non potuit reluctantum obstinata mens. Ad appellations itum est; et ad Concilium œcumenicum exemplo hactenùs, in materiâ doctrinali apud Orthodoxos inusitato, certatim provocatum est. De quo jam epochâ sequenti dicendum.

EPOCHA SECUNDA. *De iis quæ ab interjectâ appellatione 1717 ad Concilium usque Ebredunense 1727 contigere.* — Die 4, martii 1717, quatuor episcopi : Mirapicensis, de la Brouë; Mons-pessulanus, Colbert de Croissi; Boloniensis, de l'Angle; Senecensis, Soanen, in publicis Sacrae Facultatis Parisiensis comitiis eadēm die habitis, pâlām fecerunt instrumentum interjectæ à se appellationis, à Constitutione Clementis XI quæ incipit Unig. ad concilium œcumenicum liberè ac legitimè congregandum. Iis paulò post se adjunxerunt 12 circiter alii epis-

copi : ita quidem ut appellantium episcoporum numerus, duodecimnum Pelagianorum duce Juliano provocantium numerum nusquam attingerit, nedum excesserit : iisque in solâ Gallia. Huc usque inaudita fuerat apud Catholicos, à dogmatice Summi Pontificis Constitutione ab episcopis loci in quo natus fuerat error expressè recepta ceteris tacentibus, ad futurum Concilium provocatio : nulla, in totâ retrò antiquitate, similis appellationis ab Orthodoxis interpositae exempla reperire est. Non mirum ergo si talis provocatio ab utrâque potestate vehementer fuerit improbata; audacem hanc inolutionem variis ac gravibus decretis confixit auctoritas Ecclesiastica: plurimum etiam Regiae Majestatis displicuit, hinc datis ad quatuor episcopos litteris sigillo Regio obsignatis, Parisios confessim deserere jussi sunt, et in suas dioeceses se recipere. Librorum interea et scriptorum quodam veluti diluvio Galliae oppabantur, quibus ac contumaciam, rebellionem ac independentiam, inferiores adversus superiores provocabantur. Ut tot malorum ingruentium gravitati, quantum rerum et temporum conditio pateretur, presules nostri occurrerent: 28 cardinales, archiepiscopi et episcopi, duo gravissima Aurelianensium duci obtulerunt memorialia, opem à Regiâ ejus Celsitudine efflagitantes contra dictos libellos, et contra quasdam Facultates, capitula, et quosdam Clericos qui ab ordine defecerant: in 2°, ex his memorialibus, insignem novatorum calumniam, quâ impudenter prædicabant, nullam, in conventu episcoporum ubi Constitutio fuerat acceptata, extitisse libertatem; sic egregiè propulsant: « Oui, nous étions libres alors, inconscient des épiscopes, et c'est encore librement que nous le déclarons aujourd'hui. Louis XIV n'abusa point de sa puissance, et nous ne fûmes point prévaricateurs; la majesté de ce prince et ses pieuses intentions ne générèrent pas plus nos délibérations que la présence de Constantin et la protection qu'il accordait aux évêques, n'imposèrent au Concile de Nicée. »

Non multò post, mense scilicet julio ejusd. an. 1717, promovente supremo Regni gubernatore, revocata sunt colloquia ad conciliandos episcopos, flectendamque, si fieri posset, Appellantum pervicaciam: verùm ista prioribus superiori anno celebratis colloquiis, feliciorē non habuere exitum: quippe habitæ an. 1716 cum episcopis dissidentibus collationes, ad ipsam, ut diximus, quatuor episcoporum provocationem terminatae sunt: ita et istorum

an. 1717 colloquiorum finis fuit, nova Card' Noallii appellatio, quæ primum furtim ipsoque inchoio, hoc eodem anno emissâ; tum anno sequenti 1718 die 14 septembri ejus nomine publici juris facta est. Anno 1718, omnia quatuor episcoporum et Card. Noallii appellationis instrumenta variis decretis Romæ confixa furentur: præsertim decreto sancti Officii coram S. Pontifice habito die 8 februario. Eodem etiam anno editæ 28 augusti, quæ l'incipiunt, pastoralis officii litteræ. Circa finem ejusd. anni, 50 circiter Gallicani præsules, duce Eminentissimo de Rohan, uniformi documento pastorali, omnibus suis diœcesanis præcepérunt, ut præfatae Constitutioni Unig. corde et animo seipso subjicerent: « quippe quæ, inconscient, universalis est Ecclesiæ judicium dogmaticum, à quo omnis appellatio nulla est, frivola, illusoria, temeraria, scandalosa, ex sancte Sedis et episcopali Corpori injuriosa, ex auctoritatibz Ecclesiæ contraria, schismatica, et cō tendens ut damnati errores renoventur et soveantur. » Dictorum præsumum nomina extant ad calcem Pastorali Mandati Cardinalis de Bissy an. 1722. Anno 1720, Eminentissimus Noallius, documento die 2 augusti edito, exhibuit explicationes in Bullam: « unicè proposas sitas, inquit, ut excluderentur falsæ et discordantæ interpretationes, quæ Bullæ possent malignè affingi. » His expositionibus, 97 præsules Gallicani declararunt nihil contineri quod non sit consentaneum doctrinæ Ecclesiæ; genuino Constitutionis sensu; et principiis quæ postea sunt in Mandato Pastorali 40 episcoporum, quian. 1714 Constitutionem acceptarunt. Ita testantur dicti præsules pistolâ ad celsissimum Aurelianensem ducem datâ, 13 martii 1720. Atque ut undequaque magis ac magis firmaretur dictæ Constitutionis auctoritas; Rex Christianissimus Ludovicus XV, atavi sui glorioissimæ memorie vestigiis insistens, Regium emisit diploma die 4 augusti, per quod renovatis et confirmatis Ludovicis XIV pro eâdem Constitutione promulgandâ litteris: 1°, jubet Constitutionem Unig. in toto Regno executioni demandari, ut potè quæ vim legis jam obtineat; 2°, prohibet ne quid adversus eam directè vel indirectè dicatur, scribatur, aut doceatur; neve ad futurum Concilium sub ullo prætextu ab eâ provocetur; 3°, declarat appellationes in præsenti causâ esse nullas et nullius effectus, ac abusivè interpositas.

Anno 1721, Clemens XI, pontifex verèxma-

ximus et sanctissimus, humanis rebus eximitur, mense martio die sacrâ sancto Josepho, quem singulari devotionis affectu prosequebatur. Ejus in locum suffectus est die 8 maii, Cardinalis Conti qui Innocentius XIII appellatus est. Ad eum ausi sunt 7 Gallicani præsules, mense iunio, litteras, propriis nominibus subscriptas, dirigere, in quibus Clementis XI famâ et memorâ sempiternis laudibus dignâ, invercundè proscindebatur, Apostolica Constitutio calumniosè traducebatur pag. 55, 81, 87, velut *iniqua, nefandis erroribus reserta*, verbo dixerim, uti *abnorme judicium, quod nec Roma ethnica tulisset.* Quin et ad temeritatis cumulum, suam Sanctitatem enixiùs rogare non erubuerunt, ut subreptitiam pronuntiet Bullam: « Solemniter declarando, inquit, abusus, nullitates et vitia ejus Constitutionis, quâ Patrum omnium locutiones, Conciliorum generalium decreta, ae perpetua Ecclesiæ Romanæ traditio damnantur. » His excessibus graviter commotus Innocent XIII, decessoris sui vestigia premens, decreto Romæ promulgato die 8 januarii 1722, Bullam confirmat dictamque Epistolam auctoritate Apostolice meritis censuris confixit atque damnavit: « Tanquam continentem multas positiones episcopis Catholicis, præsertim Gallicanis, memorie Clementis XI Apostoli ce sedi injuriosas omnino, schismaticas et hæretico spiritu plenas. » Accessit in Galliis auctoritas Regia quæ sanctioris Concilii decreto, die 19 aprilis ejusd, an. 1722, eamdem epistolam declaravit esse temerariam, calumniosam, memorie Clementis XI, sancte Sedi, Episcopi et Ecclesiæ Gallicanæ injuriosam, paci Ecclesiæ, et declarationibus Regiis annorum 1714 et 1720 contrariam in autoritatem Regis sese efferenrem et seditiosam. Jussit insuper Rex Christianissimus, ut extraordinariè secundum constitutiones canonicas, et Regni leges, procederetur, tam contra eos qui dictam epistolam composuerant aut subscripserant, quam contra eos à quibus impressa aut vulgata fuerat. Anno 1723, cardinales, archiepiscopi et episcopi Gallicani, in comitiis generalibus Parisiis congregati, agnoscunt ac solemniter declarant, Constitutiones, *Vineam Domini Sabaoth, et Unig. Dei Filius,* à Clemente XI latae, veras esse Regni perinde ac Ecclesiæ leges: non secùs ac Innocentii X et Alexandri VII adversus quinque Jansenii propositiones. Ita in actis verbalibus horumce comitorum, in collectione instrumentorum ad eadem comitia pertinentium, pag. 161 et 162,

etc. Hoc ipsum ibidem conceptis verbis testatur et asserit Ludovicus XV, in responsione ad secundum articulum esse septemdecim hic oblatis, Regiâ autoritate confirmandis: sic etenim habet, de quatuor mox recensis Bullis: « Ces quatre Constitutions ayant été revêtues de Lettres Patentes vérifiées dans toutes les Cours, personne ne peut douter qu'elles fassent loi dans l'Etat comme dans l'Eglise: Le Roi s'en est snlisamment expliqué par sa Déclaration du 4 Août 1720, et par l'Arrêt de son Conseil rendu pour la condamnation de la Lettre des sept Evêques, etc. »

Anno 1724, die 7 martii, moritur Innocent XIII: successit die 29 maii Benedictus XIII, pontifex longevâ eximiâque sanctitate venerandus, atque in B. Dominici familiâ S. Thomæ doctrinæ lacte enutritus. Blandiebantur sibi refractarii Constitutioni Clementinae, aliquid favoris ac præsidii, causæ sue jampridem desperatae, sub tanto Pontifice accessurum: vana eos fetelli spes? Ali Apostolicam sedem perfidia non habuit accessum. Sanctissimus hic Pontifex firmissimæ adhæsionis Constitutioni *Unigenit.* insignia exhibuit testimonia; tum in Bullâ *Jubilæi*, 10 junii 1724, tum in *Breri* ad Eminentiss. Noallium 24 augusti ejusd. an., tum maximè in litteris *in formâ Brevis* ad universos fratres Ordinis Prædicatorum professores dati die novembri eod. an. 1724, his in litteris apertè profitetur Benedictus XIII, « eriores à fel. recordat. Clemente XI, per Constitutionem, quæ incipit: *Unig. Dei filius, saluberrimo et sapientissimo judicio rejects damnatosque fuisse.* » Anno 1725, hic idem pontifex, plus aliquid præstitit ad commendandam et confirmandam dictæ Constitutionis auctoritatem: Romæ indixit Concilium die 15 aprilis celebrandum, ad quod præter S. R. Ecclesiæ cardinales, ingentem episcoporum numerum convocavit: hoc in concilio, presidente Summo Pontifice, toti Sacro cardinalium Collegio, episcopis suburbicariis, maximoque aliorum præsulum numero: Constitutionis *Unig.* observantia commendatur, titulo I cap. 2, his verbis: « Cùm ad fidei Catholicæ professio nem integrè, inviolatèque retinendâ et custodiendam necessarium sumuoperè sit, ut succrescentes per hæc recentia tempora circa eamdem fidem errores, à Sede Apostolice damnatos, fideles omnes vigilanti studio præcaveant et abominentur; idcirco ab omnibus episcopis et animarum Pastoribus, totâ, ut hactenùs, sollicitudine curandum est,

ut Constitutio à sancte memorie Clemente XI edita, quæ incipit *Unig.* ab omnibus eis juscumque conditionis et gradus, omnino modis ac debita obedientia, et executione observetur. » Pergit Synodus : « Si quem itaque cognoverint in suis Diocesibus permanentem, de Constitutione prædictâ non bene sentire, aut malè loqui, in eum pro suâ pastorali potestate, et jurisdictione procedere, et animadvertere non negligant, et ubi remediis efficacioris opus esse senserint ad Sudem Apostolicam pervicaces tales et Ecclesie rebelles deferant. » Hæc plus quam satis ad refragantium calumniam ac temeritatem retundendam, qui Benedictum XIII in tutelam ac præsidium suæ perversitatis vocare, eumque suis stetisse partibus, jactitare non verentur.

Eodem anno 1725, præsules Gallicani in comitiis generalibus tunc congregati, cohærenter ad ea quæ in superioribus comitiis statuta fuerant, declarant in 2° ex septendecim circùm jurisdictionem articulis Regi exhibitis : Constitutiones, *Vineam Domini et Unig. Dei Filius Regni ac Ecclesiae leges esse*; quemadmodum et Bullas Innocentii X et Alexandri VII contra famosas Jansenii propositiones : idem expressè ibid, statuit rex christianissimus in responsive ad dictum articulum, his verbis : « Sa Majesté a répondu que ces quatre Constitutions fassent loi dans l'état comme dans l'Eglise, et qu'elle enverrait de nouveaux Ordres à ses Procureurs Généraux dans toutes les Cours pour autoriser les refus qui seront faits par l'évêque du Visa ou Institution Canonique à ceux qui dans les examens qu'ils auront subis, auront montré des sentimens contraires à ces Constitutions. » Sub idem ferè tempus, duodecim famosi Doctrinales articuli mirâ arte conficti, ab Appellantibus Romæ vulgati sunt : horum articulorum, vel aliarum quarundam similium propositionum approbatio à S. Sede postulabatur, tanquam prævia aut certè necessaria ad Constitutionis acceptationem conditio : non est hujus loci dictos articulos operiosius excutere : satis fuerit generatim adnotâsse, illos summa fidei christianæ capita complexos fuisse ; scilicet in iis agebatur : « 1°, de necessitate, potentia ac gratuitâ dispensatione fidei in Christum, gratiæ Salvatoris Jesu, ipsiusque ac Dei voluntate circùm salutem omnium hominum ; 2°, de necessitate et observatione primi præcepti ; 3°, de vi ac discriminâ utriusque legis ac fœderis ; 4°, de regulis in administratione sacra-

menti Pœnitentie observandis ; 5°, de lecture Scripturae sacre, prærequisitusque ad illam dispositionibus. » Eiusmodi Articulos approbare constanter renuit Benedictus XIII et quidem meritò, ut deinceps ostendetur : nihilominus tamen eosdem Parisiis sub nomine Romani Pontificis disseminare veriti non sunt Appellantes; additis itidem notis ex prætenso Corpore Doctrinali sacræ Facultatis Parisiensis, ut jactitabant, excerptis ; horum audaciam coercuit Rex Christianissimus, Decreto sanctionis Consilii dato 2 junii ejusdem an. 1725. En Regii Placiti verba : « Le Roi ayant été informé qu'il aurait été répandu dans le public un écrit imprimé sous le titre d'*Explication de N. S. P. le Pape Benoît XIII envoyé en France au mois de mars 1725, sur la Bulle Unig.*, etc.; Sa Majesté étant bien instruite que les propositions contenues en cet écrit n'ont été autorisées par aucun acte de Sa Sainteté, et voulant réprimer la témérité de ceux qui non seulement ont osé les faire imprimer, mais même y ajouter de leur chef des notes pleines d'artifice, qu'ils ont appuyées sur un précédent Corps de Doctrine de la Faculté de Théologie de Paris, qui n'a jamais été reconnu pour l'ouvrage de cette Faculté, ni revêtu d'aucune sorte d'autorité. Où le rapport, Sa Majesté a ordonné et ordonne que ledit écrit imprimé sous le titre d'*Explications de N. S. P. Benoît XIII envoyées en France*, etc., sera et demeurera supprimé, etc. »

Versùs mensem octobris ejusdem anni 1725, Romæ divulgata fuit Epistola sub nomine trium Gallican. cardinalium de Rohan, de Bissy, de Fleury : hâc in Epistolâ, novam acceptandæ Constitutionis *Unig.* sub conditione Pontificie Approbationis 12 articulorum, formulam, à Card. Noallio propositam ; sic insectantur dicti cardinales, pag. 2 : « Mirum sanè videbitur, receptâ ubique Constitutione (*Unig.*) delibera rari adhuc de modo illius acceptandæ, non tamque hodiè à communī discrepantem proponi acceptationis formulam. Etsi enim nec canone, nec ullâ lege præscripta sint verba, quibus præstatur Ecclesiasticis circùm dogmata Sanctionibus obsequium ; attendendum tamen maximè, singularem formulam semper periculosa esse et ipsâ singularitate suspectam, cum ex adverso professionum uniformitas, fidei unitatem tueatur et nutrit. » Rursus, de variis ejusd. conditionatæ acceptationis incommodis, mentem suam Benedicto XIII aperientes, ejus agendi rationem in

denegandū 12 articulorum approbatione vindicant, his verbis: « Dedeceat exigere, ut ad explicandam Constitutionem *Unig.* Apostolico judicio approbentur articuli, quorum alii ad ipsam Constitutionem nullatenus pertinere dignoscuntur, alii certum et à nemine iupugnatum dogma exprimunt, alii propter argumentij invidiam in medium adduci non possunt absque periculo novarum disputationum ac litium, quibus jam addimus evul- gatis illis in Galliis, sparsaque voce postulatæ super his Apostolicae declarationis, exarsisse in animis sermonibusque rixas, dissidia et tumultus, quos Regio Edicto (hujus mox verba exhibuimus) reprimi oportuit. » Hæc, Gallicani cardinales adversus novam hanc conditionatam, de quā tunc Romæ agebatur, Card. Noallii Constitutionis acceptationem. In eumidem sensum, paucis anteā mensibus, 16. scilicet martii, ad S. Pontificem Benedictum XIII litteras dedit Cardinalis d'Alsace de Bossu, archiepiscopus Mechliniensis. Non multò post, præfatum scriptum regiā auctoritate jam suppressum, proscripserunt nonnulli præsules Gallicani; in primis Santonensis, mandato die 26 novembris 1727, lato: Massiliensis, 14 januarii anni sequentis. Cardinalis autem Paulucci, Papæ à secretioribus consiliis, ad Pontificium Parisiis Legatum, de illo Santonensis episcopi mandato, sic scribit 26 decembris: « C'a été un fort bon dessein que celui que Monseigneur l'Evêque de Saintes a pris de publier un mandement pour démentir l'artificieuse calomnie des réfractaires sur les 12 articles connus. Votre Seigneurie illustriss. ne manquera pas de lui témoigner l'agrément et l'approbation qu'on a donnée ici à la nouvelle marque que ce prélat a donnée de sa piété et de son zèle pour la saine doctrine. »

Hoc ipso eodem anno 1725, præsules Comitatus Avenionensis, Concilium celebrarunt Avenione, die vigesimā octavā mensis octobris: hæc in synodo, ad exemplar Concilii, sex anteā mensibus, sub Benedicto XIII Romæ congregati, Bulla *Unig.* debitissimis cunctis cumulata fuit, ipsiusque observantia atque obedientia summoperè commendata: « Omni diligentia et sedulitate, inquit Synodus tit. 2, pag. 45, seriò invigiletur, ne quis è Provincie Clerico.... ad Ordines sacros, ad Beneficia, maxime euram animarum habentia, et ad Sacrorum quorūcumque administrationem admittatur, quin de ejus sincerā supradictæ

« Bullæ: *Unig.* acceptatione, de debitā et omnimodā obedientiā, legitimis, pro episcoporum conscientiā, et judicio, constiterit argumen- tis. » Anno sequenti 1726, Gallicani epis- copi jussu regio Parisiis congregati, priorum comitiorum vestigiis inharentes, Constitutionem *Unig.* constantem esse Ecclesiæ et Regni legem declarant: ipsique prouindē debitam esse veram ac sinceram obedientiam, non seculis ac Innoc. X et Alex. VII Constitutionibus circa Jansenii Propositiones. Vide acta verba horumq; comitiorum, præsertim in collectione instru- mentorum, pag. 254.

Tot ac tantis quibus undique Bullæ auctoritas muniebatur testimonii, inflecti non potuit obfirmatus contradicentium animus, proœacibus libellis in Decretum Apostolicum etiam tum impotentiū debacchari non destiterunt: horum, variis sanctioris consilii Decretis, compressa est petulantia: in primis, die 4 maii an. 1727, 14 junii et 11 octobris ejusd. an. bis in Regiis placitis, Bulla *Unig.* uti *judicium Ecclesiæ et lex Regni*, disertè prædicatur. Quod quidem iterū luculenter statuitur in Concilio Ebredunensi, utriusque potestatis auctoritate confirmato, de quo jam epocha sequenti.

EPOCA TERTIA. *De iis quæ ab indictâ Ebredunensi Synodo, et deinceps ad nostra usq; tempora subsecuta sunt.* — Ex iis quæ à convocatione Ebredunensis Synodi ad nos usque, in præsenti Quesnellistarum causâ peracta sunt, præcipua duntaxat, eaque chronologicè et summatim, cohærenter ad scopum nostrum, attingemus. Anno itaque 1727 archiepiscopus Ebredunensis, (annuente, pro suo fovendæ atque promovendæ religionis studio, Rege Christianissimo), litteris ad suos Comprovinciales episcopos datis die 15 mensis junii, Concilium Provinciale in Ecclesiâ suâ Metropolitanâ, ad diem 16 mensis augusti ejusd. an. 1727 habendum et inchoandum indixit.

Dictâ die 16 habita est prima Concilii Congregatio, et duabus posteā diebus, 18 augusti, altera celebrata est, in quā præfatus Ebredunensis archiepiscopus, ex Promotoris requisitionibus, nomine Concilii, interpellavit Senecensem episcopum, ut diceret et apertè declararet, an à se auctore prodisset Documentum pastorale gallico sermone typis editum, cui titulus: *Instruction pastorale de Monseigneur l'Eréque de Sénez, dans laquelle, à l'occasion des bruits qui se sont répandus de sa mort, il rend son Clergé et son peuple dépositaires de ses derniers sentimens, sur les contestations qui agitent l'Eglise.* Ad-

scripta die 28 augusti anni 1726, cum hac subscriptione: *Jean, Èvêque de Sépez.* Quod Documentum, si suum agnosceret, factam declarationem chygrapho muniret. Ad haec, disertè respondit verbis episcopus Senecensis suum hoc agnoscere et adoptare mandatum Pastorale: jussu suo promulgatum fuisse; ejusque defensionem se suscipere, donec invictis argumentis ostenderetur sibi, errores in illo reperiri; præsensque responsum dictavit ipsem, cædemque in congregatio subscrivit. Hæc semel emissâ clarâ et authenticâ Senecensis episcopi declaratione: discussa deinceps fuere et explosa in Concilio, varia recusationis capita ab eodem proposita; ac tandem, præhabitibus tribus Canoniciis monitionibus, definitiva in Instructionem Pastoralem, personamque episcopi Senecensis, lata est sententia, die 20 septembribus dicti anni 1727. Instructio Pastoralis unanimi calculo confixa fuit: tanquam « temeraria, scandalosa, seditiosa, Ecclesiæ, episcopis, et auctoritatibz regie injuriosa, schismatica, heretico spiritu plena, erroribus referta, et hereses favens: » in his præcipue quibus adversatur puræ et simplici subscriptioni, formulario Alexandri VII, cui vexationis nomen adscribit: tum in iis, quæ falsò et injuriosè profert in Constitutionem *Unig.* affirmando Constitutionem hanc, *dogma, mores, disciplinam, ipsamque Ecclesiasticam Hierarchiam,* funditus everttere. Vetus insuper, sub poenâ excommunicationis ipso facto incurrandæ, Ordinario reservatæ, dictam instructionem legere, aut in vulgus spargere. Quod autem spectat personam Senecensis episcopi, statuit Synodus, « ut dictus episcopus, qui, nonobstantibus monitionibus Canoniciis eidem factis, ut excessus suos retractaret, per vicaciter in eis perseveravit, sit et maneat suspensus ab omni officio et jurisdictione Episcopali, et ab omni exercitio Ordinis tum Episcopalis, tum Sacerdotalis. » Omnes constitutos à dicto Senecensi episcopo Officiarios Ecclesiasticos exauktoravit: elegitque ad regendam, in locum suspensi et interdicti episcopi, diœcesim Senecensem, D. de Saleon, nunc illustriss. Viennensem archiepiscopum.

Sequenti die 21 septembribus, predicta sententia, requisitis Patrum votis, iterum probata fuit et promulgata: insimul hic et seq. sess. 5 publicata fuere Decreta de *Constitutionibus Apostolicis,* quorum primum respicit Bullam *Unig.* hisque concipitur verbis: « Constitutio *Unigenitus* quæ centum t una Ques-

« nelli propositiones damnatae sunt, cui suffragata est universalis Ecclesia, est dogmaticum, definitivum et irretractabile judicium illius Ecclesiæ, de quâ divino ore dictum est: *Portæ inferi nou prævalebunt adversus eam;* si quis igitur eidem Constitutioni corde et animo non acquiescit, aut veram et sinceram obedientiam non præstat, inter eos habetur, qui circa fidem nanfragaverunt, etc. » Provocatio verò à dictâ Constitutione, ibidem declaratur: « ipso jure irrita, scandalosa, schismatica, jam damnatis erroribus favens, Sedi Apostolicæ et Ecclesiæ injuriosa. » Sancta Sedes, quæcumque in præfatâ Ebredunensi Synodo gesta fuerant Apostolicâ auctoritate confirmavit, dato ad episcopos in provinciali Concilio Ebreduni congregatos splendido Brevi, 17 decembris ejusdem anni 1727: « Quæ ad nos misistis Concilii Decreta, inquit S. Pontifex Benedict. XIII, maturè à nobis expensa, presertim verò de contumaci Episcopo prævidum consilium, libenti animo collaudamus et comprobamus, nostraque auctoritatis subsidium ac robur adjicientes, plenissimè confirmamus. » Demum, ut præfata Synodi omni ex parte muniretur auctoritas, Rex Christianissimus illius patrocinium suscepit ac obfirmatè professus est, datâ ad illustriss. Ebredunensem, nunc cardinalem et Lugdunensem archiepiscopum epistolâ, 28 decembris an. 1727, in quâ dictum archiepiscopum sic alloquitur: « Après la lecture, qui a été faite par mes ordres, et le compte qui m'a été rendu des actes du Concile d'Embrun, auquel vous avez présidé, je n'ai pas voulu différer de vous marquer la satisfaction que j'ai de la conduite de cette assemblée..... je suis bien aise de vous dire en même temps que dans toutes les occasions, qui le requerront, j'emploierai volontiers mon autorité pour soutenir les décisions et les décrets de ce Concile : de quoi je désire que vous assuriez de ma part les évêques qui y ont assisté avec vous. » Eadem iterantur in alterâ jussu regio ad cundem scriptâ à D. le Blanc Regi à sanctioribus Consiliis epistolâ, 28 martii 1728.

Quesuellistæ, damnatorio episcopi Senecensis judicio, ad extremas redacti angustias, incerti tandem quò pedem ligarent, causidicorum Parisiensium patrocinium implorârunt; isti verò, præfati Consilii judicium insimare ac elevare, totumque intentatae contra partium coryphaeum litis seriem ac processus delere, funditusque evertere, omni curâ ac studio co-

nati sunt ; edita hanc in rem famosam Consultationem , à 50 parisiensibus patronis subscriptam , 30 octobris 1727, in ea de Concilio , Pontificia auctoritate confirmato, regiusque suffulso praesidiis, sic inconsulto proloquuntur pag. 2 : « Toutes les démarches qui ont été faites dans la tenue du Concile d'Embrun, ne sont qu'un tissu d'irrégularités dont il y a peu d'exemples dans l'antiquité, et que la postérité aura peine à croire. » Multisque ibidem , ad infringendam Synodi sententiam, congestis præpostere auctorum textibus , objectisque quampluribus querimoniis, ita demum concludunt, pag. 50, et 51 : « De toutes ces réflexions naissent deux conséquences victorieuses en faveur de M. l'évêque de Sénez. L'une que ce jugement... ne peut être considéré que comme un tissu d'abus et d'injustices que les deux puissances ont un égal intérêt d'ancanç tir, etc. »

Ad quosdam etiam suarum partium episcopos confugerunt Quesnellistæ : duodecim praesules Constitutioni *Unig.* notoriè obstantes, adeoque in eodem cum Senecensi Episcopo consortes delicto, ejusdem Senecensis patrocinium palam suscepserunt, nondumque visis dictæ Synodi actis, necdum vulgatis, camdem tamen Synodum elevare ac infamare conati sunt datâ ad Regm epistolâ, 28 octobris 1727, in quâ de sententiâ in Senecensem episcopum latâ acriter expostulant. Epistolam hanc vehementer imp̄ obavit Rex Christianissimus : ipsique , è occasione , Ebredunensis Synodi Patribus, regium, ad vindicanda et asserenda Concilii suâ auctoritate coacti decreta, praesidum , rursus affirmatissimè pollicitus est. Utrumque constat ex litteris ad eosdem 12 episcopos Versalibus jussu regio directis, ab uno è quatnō sanctioris Consilii amanuensibus , 19 martii 1728

Cardinales, archiepiscopi et episcopi, Parisiis tunc versantes, extraordinaris in Comitiis jubente rege congregati sunt de præfata Causidicorum consultatione sententiam laturi : ii, maturè diligenterque dicto opere discusso, suum de eo dogmaticam judicium in hac verba pronuntiârunt, epistola ad Regem inscriptâ, 5 maii 1728 : « Nous déclarons à Votre Majesté, que les auteurs de la Consultation se sont égarés dans des points très importans. Qu'ils ont avancé, insinué, favorisé , sur l'Eglise , sur les Conciles, sur le Pape et les évêques , sur l'autorité et la forme de leur jugement , sur la Bulle *Unig.* sur l'appel au futur Concile,

et sur la signature du formulaire, des maximes et des propositions téméraires , fausses , tendantes au schisme, et dont la plupart ont été déjà justement proscribes, comme injurieuses à l'Eglise, destructives de la Hiérarchie , suspectes d'hérésie , et même hérétiques. » *Iac. gen. de dogmaticis in Consultatione protrusis capitibus.* De jactatis verò, in Concilium Ebredunense, speciatim in latam contra Senecensem episcopum sententiam, dictieris ac querimoniis; ita prosequuntur iidem cardinales et episcopi : « Ils ont attaqué le Concile d'Embrun témérairement , injustement , et au préjudice de l'autorité royale, et du respect, qui est dû à un nombre considérable de prélats, et au Pape même. » Plus quā triginta cardinales, archiepiscopi et episcopi, huic epistole et judicio subscripsérunt. Ad huc cohærenter, Rex Consultationis abolitionem imperavit , gravissimis insuper inustis , Sanctioris Concilii Decreto , 5 julii ejusd. anni 1728 lato.

Ca terūm, Causidicorum adversus Ebredunensem Synodum expostulationes, non est hujus loci persequi ac sigillatim diluere : has summationem cardinales, archiepiscopi et episcopi egregie propulsant in suo mox citato ad Regem doctrinai Judicio pag. 84,85 ; juvat ipsissima eorum verbalia exscribere : « Nous savons que le Concile d'Embrun a été convoqué légitimement, qu'il ne l'a été que par la permission de Votre Majesté, que M. de Sénez l'a reconnu ; qu'il y a avoué son Instruction Pastorale, dénoncée par le Promoteur ; qu'il a récusé tous ses juges, et qu'il a refusé de donner la preuve des moyens de ses récusions ; que lorsqu'il a été question de procéder contre sa personne, le Concile a délibéré d'appeler des évêques des provinces voisines; qu'interpellé s'il avait des reproches à faire contre aucun d'eux , il s'est abstenu de répondre ; qu'on lui a fait les monitions prescrites par les Canons; qu'on a eu inutilement avec lui des conférences fréquentes et charitables pour l'engager à rétracter sa doctrine : qu'enfin tous les jugemens rendus par le Concile ont été entièrement unanimes. » Pergeant iidem praesules : « Nous savons encore que le souverain Pontife a examiné et fait examiner les Décrets du Concile d'Embrun et nommément la sentence rendue contre M. de Sénez, et qu'il les a authentiquement confirmés par son Bref du 17 décembre 1727. Nous savons enfin que V. M. s'étant fait

« rendre compte des actes de ce Concile par des personnes de son Conseil de differens Ordres, non-seulement elle a bien voulu, sur le rapport qui lui en a été fait, marquer la satisfaction qu'elle avait de cette assemblée, et promettre qu'elle emploierait son autorité pour en soutenir les jugemens; mais encore, qu'en permettant l'impression de ces actes, du Bref qui les approuve, et de la lettre, que le Métropolitain a écrite en réponse à Sa Sainteté, Votre Majesté a mis, pour ainsi dire, à cette affaire le sceau de l'autorité royale. » Moxque addunt : « Quels plus puissans motifs pour croire que la conduite des Evêques assemblés à Embrun a été régulière et canonique ? » Hæc sæpè, ad Causidicorum, aliorumque Quesnellist rum, in Ebredunensem Synodum, dissipandas expostulationes, dissolven dasque vitiligationes, lucentissima. Eamdem Causidicorum Consultationem egregiè confutavit illustrissimus Ebroicensis episcopus le Normand Mandato Pastorali dato 5 augusti 1728, et altero fusiō die 15 novembri 1730 lato : hoc in documento, singula à Parisiensibus patronis contra Synodum Ebredunens. jactata argumenta elevat, productaque testimonia infirmat ac diluit eruditus præsul. Ad eximium hoc scriptum, nihil habuere quod reponerent adversarii et reipsâ invictum est et inexpugnable.

Hoc eodem anno 1728, Eminentissimus Noallius solenni edito Mandato interpositam à se appellationem rescidit ; puramque ac simplicem emisit Bullæ acceptationem , ut ex ipsis modò recensendis maudati verbis, planè constabit. Interim non abs re fuerit hic paucis exponere, quid in toto isto Constitutionis negotio egerit Card. Noallius, qui tamdiu obsistentium dux fuit et caput. Id , vel ex solis Mandatorum Pastoral. titulis eā de re vulgatis , primum est intelligere ; hæc autem ex ordine ista sunt. Primum itaque Mandatum edidit 28 septembri 1713. In hoc Mandato , datam libro *Reflexionum moralium* approbationem rescindit ac revocat ; dictum librum damnat, ipsiusque lectio nem cunctis diœcesis sue Fidelibus prohibet : « Nous ne pouvons souffrir , inquit , que notre nom paraisse davantage à la tête d'un Ouvrage que Sa Sainteté condamne... ; ainsi nous ne voulons pas perdre un moment à révoquer l'approbation que nous lui avons donnée dans un autre diocèse. » Moxque *in dicato* sic pronuntiat : « A ces causes , nous avons révoqué et révoquons l'approbation

que nous avons donnée audit livre , *le condemned* , et défendons à tous nos diocésains de le lire et de le garder , etc. » Alterum Mandatum datum fuit 25 februario 1714. In hoc præfatam *Reflexionum moralium* prohibitionem ac damnationem renovat : insuper omnibus diœcesis sue Communitatibus , sive regularibus , sive secularibus , vetat et prohibet sub pœna suspensionis *ipso facto* incurrendæ , ne quis Constitutionem *Unig.* promulget aut recipiat , citra auctoritati sibi à Deo tributæ subjectionem. Tertium Mandatum datum est 3 aprilis 1717, quo à dicta Constitutione ad Papam melius consultum , et ad Concilium generale , appellationem interjecit. Instrumentum illud initio habuit occultum Card. Noallius , nec ejus nomine vulgatum fuit nisi 24 septembri anni sequentis 1718. Quartum Mandatum latum est 5 octobris 1718. Quo publicat alteram appellationem , quam à litteris *Pastoralis Officii* pariter interjecit ad futurum Concilium generale. Quintum est famosa *Instructio Pastoralis* , quam die 14 januarii 1719 inscripsit diœcesis sue Clero seculari et regulari. In hac probare tentat , Constitutionem *Unig.* non valere quoad materiam , quia dannat sententias nullà notâ dignas ; nec etiam valere quoad formam , quòd scilicet centum et unam propositiones proscriptab *in globo* , non distinguendo censuras quæ cuique propositioni competant. Unde infert , dictam Constitutionem nec regulam fidei esse posse , nec judicium dogmaticum.

Ex his Mandatis , tertium et quartum Romæ damnata fuère , an. 1718 , uti reserta à propositionibus falsis , temerariis , scandalosis , injuriosis summo Pontifici , erroneis , schismaticis et hæresi proximis . » Iisdem planè censuris 5 augusti 1719 , Romæ pariter proscripta fuit *Instructio Pastoralis* : additâ prioribus qualificationibus *hæresis* notâ. Perstitit in suâ Bullæ intercessione ad annum usque 1728. Eminentissimus Noallius ; tunc prægravis annis , accessuque , ut inquietab , aeternitatis territus ; in hac verba summo Pontifici Benedicto XIV, scripsit , 19 julii ejusd. anni : « Je vous atteste en présence de J. C. que je me soumets entièrement à la Bulle *Unig.*; que je condamne le livre des *Reflexions morales* , et les cent une propositions qui en ont été extraites ; de la même manière qu'elles sont condamnées par la Constitution ; et que je révoque mon *Instruction Pastorale* de 1719 , avec tout ce qui a paru sous mon nom contre ladite Bulle. » Concludensque epistolam ad-

dit : « Je dois avouer ici à Votre Sainteté ,
« depuis que par la grâce de Dieu j'ai pris cette
« résolution , je me sens intimement soulagé ;
« les jours sont devenus pour moi plus sereins ;
« et mon âme jouit d'une paix et d'une tran-
« quillité que je ne goûtais plus depuis long-
« temps . »

Summus Pontifex cum summâ amoris ac latitiae declaratio Cardinali rescripsit 21 augusti , ipsum adhortans ut quantociùs sanctum ac tamdiù exoptatum perficeret opus , polliciti in suā epistolā promulgatione mandati : promissis stetit Eminentiss. Noallius , ac tandem 11 octobris dicti an. 1723 , appositus ad ea quae Pontifici pollicitus fuerat , Pastorale , absque ullâ restrictione aut limitatione , emisit documentum , quo Constitutionem *Unig.* acceptat purè et simpliciter sine verborum ambagibus et involueris : similque revocat ac retractat Instructionem suam Pastoralem anni 1719 , cæteraque omnia præfatae Bullæ adversa quæ sub suo nomine vulgata fuerant. En ipsa mandati verba : « A ces causes , tout considéré et le S. nom de Dieu invoqué , nous acceptons avec un respect et une soumission très sincère la Constitution *Unig. Dei Filius* , en date du 8 septembre 1713 ; condammons tant le livre des *Réflexions morales* , que les cent une propositions qui en ont été extraites , de la même manière et avec les mêmes qualifications que le Pape les a condamnées. Avertissons tous les Fidèles de notre diocèse de l'un et de l'autre sexe , qu'il n'est pas permis d'avoir des sentiments contraires à ce qui a été défini par ladite Constitution *Unig.* » Et paucis interpositis subdit : « Et pour donner de plus en plus des preuves de la sincérité de notre soumission au S. Siège , nous révoquons de cœur et d'esprit , tant notre instruction du 14 janvier 1719 , que tout ce qui a été publié en notre nom de contraire à notre présente acceptation , etc. » Tria hic disertè fatetur Cardinalis Noallius , quæ restrictam ac limitatam Constitutionis acceptationem penitus excludunt : 1º, damnat *Reflexionum moralium librum* et 101 ex eo extractas propositiones , eodem modo , et sub iisdem notis in Bullâ usurpatis ; 2º, dictis propositionibus et libro , notatos à S. Pontifice errores attribuit ; 3º, Mandatum Pastorale an. 1719 cæteraque huiusce opposita acceptationi (adèoque interpositas anteà adversus Bullam *Unig.* appellations) revocat ac rescindit.

Improviso hoc eventu prostrati Quesnellistæ , undique mendaces ac contumeliosi statim sparsi

hanc in rem ac disseminati rumores : at frustrâ. Inanes illos ac commentitios rumores difflavit ac penitus disjecit Card. Noallius , tūm communi ad Episcopos Regni inscriptâ epistolâ ; tūm maximè litteris 14 martii 1729 ad S. Pontificem datis , in quibus summò citatum Pastorale Documentum 11 octobris latum expressè commemorat ac confirmat : ipsiusque executio- nem sedulò curaturum , Benedicto XIV certissimè pollicetur. Extant diserta harumce litterarum extracta , in epistolâ à vicariis generalibus Parisiens. ad Eminentissimum de Fleury 3 julii 1729 , paucis post Card. Noallii obitum mensibus , datâ. Eādem in epistolâ , præfati vicarii generales pluribus ac invictis testimonio ostendunt , integrum prorsus subsistere , dicti Mandati ab Eminentissimo Noallio 11 octobris lati , vim ac robur : illudque nullatenus infirmari prætensis duabus tunc temporis sub nomine ejusdem Cardinalis vulgatis declarationibus : « Prétendre , inquiunt illi , que malgré tant de témoignages réitérés , Monseigneur le Cardinal de Noailles condannait dans son cœur ce qu'il paraissait approuver extérieurement ; qu'il pensait à anéantir par des protestations secrètes ce qu'il avait solennellement publié , et ce qu'il paraissait s'applaudir d'avoir fait ; qu'il a porté l'artifice et la dissimulation jusqu'à persuader à tous ceux qui l'approchaient qu'il était content , dans le temps même qu'il se repentait intérieurement . c'est supposer qu'un Prélat d'une vertu si éloignée de toute hypocrisie , a voulu dans un acte important pour la Religion , tromper le Pape , le Roi , les Evêques de France , son Diocèse , et l'Eglise entière. » Moxque subdunt : « Si ceux qui ne cherchent qu'à déshonorer Monseigneur le Cardinal de Noailles , parce qu'il est de leur intérêt de détruire sa réputation , osent lui imputer une telle imposture , à qui peuvent-ils se flatter de persuader qu'un homme infirme et languissant ait pu soutenir tous les jours pendant long-temps et jusqu'à la mort un tel personnage , sans que les vrais sentiments de son cœur aient été aperçus par ceux mêmes qui le voyaient le plus intimement ? Si de telles idées peuvent imposer à ceux qui n'ont ni vu ni connu Monseigneur le Cardinal de Noailles , elles ne sont pro- pres qu'à exciter l'indignation de ceux qui ont eu l'avantage de vivre avec lui. » Tandem ex his , aliisque indubitatis momentis , dictam epis- tolam sic concludunt iidem , Eminentissimum de Fleury alloquentes : « Sur l'autorité de ces

faits constants, dont nous venons de rendre compte à Votre Eminence, toutes les personnes équitables jugeront que le Mandement du 11 octobre subsiste dans toute sa force, et que les deux prétendues déclarations, dont on voudrait se servir pour y donner atteinte, ne méritent aucune croyance. Deinde subjungitur sententia Officialis Parisiensis lata adversus dictas declarationes die 1 septembri 1729.

Sex circiter mensibus post editum 11 octobris Mandatum, obit Eminentissimus Noallius: ipsum in Archiepiscopatu Parisiensi proximè exceptit Aquensis archiepiscopus (D. du Lue de Ventimille). Is paulò post suscepta Ecclesiae Parisiensis gubernacula, egregium edidit Documentum Pastorale, 29 septembri ejusd. an. 1729, in quo adversus obtrectantium artes et calumnias, Apostolici Decreti doctrinam et auctoritatem, luculenter tuctur ac vindicat. Tuncque quamplures è dissidentibus ad unitatem et obsequium Bullæ *Unig.* debitum feliciter redière. Circa haec tempora, insigne imprimis Ecclesiae Metropolitanæ Capitulum, acceptationi Cardinalis Noallii recens de uncti solemniter adhæsit: quo etiam illustri exemplo, plurimi ad saniorem doctrinam, debitamque Ecclesiae obedientiam salubriter adducti fuere. Eodem anno 1729, die 15 decembris, latum est celeberrimum sacrae Facultatis Parisiensis Decretum, quo communibus suffragiis tria imprimis statuit sacer Ordo: 1°, Decretum de acceptandâ Constitutione *Unig.* diebus quintâ et decimâ martii 1714 pronuntiatum, verum esse ac genuinum; illudque iterum et de novo suum facit; 2° rursùs amplectitur eamdem Constitutionem *Unig.* tanquam universalis Ecclesiae dogmaticum Judicium; 3°, decernit in refractarios exclusionis è suo siuu pœnam *ipso facto* incurriendam. Praestat celeberrimi hujuscē Decreti, quod exindè pluries ac disertissimè confirmavit sacra Facultas, ipsissima hic exhibere verba: « Sacra Facultas.... auditâ relatione factâ nomine deputatorum declarat:

« 1°, Attendingo ad gravissima rationum momenta quibus abundè constat Decretum sacri Ordinis latum diebus quintâ et decimâ martii 1714 verum esse ac genuinum, illud iterum ac de novo suum facit: agnoscit immèritò prorsùs fuisse declaratum falsum, adulterinum, commentitium: atque idcirò vult.... ut quæcumque contra ipsum subindè tentata sunt, penitùs deleantur et eradantur. » 2°, Constitutionem *Unigenit.* sumimâ cum re-

verentiâ, et integro cordis et animi obsequio iterum et de novo amplectitur *tanquam dogmaticum Ecclesie universalis judicium.* 3°, Provocationem seu appellationem que legitur et circumfertur sub nomine sacrae Facultatis à prædictâ Constitutione *Unig.* ad futurum generale Concilium die 5 martii 1717 interjectam, presenti conclusione, quantum opus est, revocat, pro nullâ haberi jubet, cassat et antiquat, atque è suis commentariis vult et imperat eradi et expungi; necnon omnes alios actus prædictæ Constitutioni aduersantes. 4°, Magistros dissidentes prædicto Apostolico Decreto..... ni intra præscriptum temporis intervallum, S. Facultati veri obserui qui sui certum testimonium exhibeant, declarat, *ex nunc pro tunc*, S. Facultas tales Magistros quicunque fuerint, penitus et absque nullâ spe redditus exclusos ab omni aditu comitiorum suorum, necnon à quolibet jure magisterii et doctoratus. 5°, ut S. Facultas provideat in posterum, ne ad suos gradus admittantur quicquam, nisi Decretis Apostolicis, nominatim verò huic quod incipit *Unigenit.* sincerè obsequentes sint, vult et jubet ut quicunque deinceps accessuri sunt, aut Magistri ad resumptam, etc..... tenentur omnes et singuli declarare se corde et animo perfectè submissos esse supradictæ Apostolice Constitutioni: sin minùs, *ipso facto* rejiciantur. »

Illi sane quinque capitibus, ad asserendum Constitutionis *Unig.* auctoritatem, debitamque ipsi obedientiam, nihil profectò luculentius præstare potuit sacer Ordo. Præfatum porrò gravissimum hanc in rem Decretum, plures exindè disertissimè firmatum fuit ac roboretum.

1° quidem annis 1750, 1751, etc. Illud in plerisque suis generalibus comitiis apertissimè ac plenissimè confirmavit sacra Facultas, præsertim verò in comitiis habitis die 2 Januarii 1750, diebus primâ februario, martii, junii, jullii, augusti, septembri; necnon quartâ novembri, secundâ decembris ejusd. anni. Horumque comitiorum acta reperire est in collectione jussu S. Facultatis adornatâ an. 1750, sub hoc titulo: Acta et Decreta S. Facultatis Parisiensis super constitutione quæ incipit *Unig.* observandâ et executioni demandandâ.

2° Illud idem Decretum diei 15 decembris 1729, cæterasque conclusiones subsequentes pro eodem negotio latas probavit ingens admodum numerus Magistrorum Parisiensium, quos

officiorum necessitas, aut aliae extraneæ causæ, procul ab urbe et comitiis saepe Facultatis dissitos retinet (hos inter quamplures erant Ecclesiæ Principes). Ista colliguntur ex scriptis eorum testimoniis ad S. Facultatem transmissis, quæque publicis in comitiis recitata fuere. His autem scriptis instrumentis certatum testabantur, tūm illustrissimi Ecclesiæ Principes, tūm et cæteri magistri, « Iubentissimè adhæc cere se supradictis Decreto et Actibus S. Facultatis, actumque suaæ adhesionis postulare. » Vide laudat. mox collect. imprimis comitia die primâ junii et julii celebrata. Quantus verò fuerit ille Magistrorum dictis decretis adhaerentium numerus, vel exinde colligi potest, quod bis jam subscriperant plus quam sexcenti Magistri initio septembbris anni 1750. Dehinc verò in subsequentibus comitiis hoc et sequenti anno, quamplures alii scriptis epistolis ex variis locis frequentes accesserint ad illud idem roborandum Decretum. Ita declarat S. Facultas Parisiensis, encyclicâ ad extraneas studiorum Universitates epistolâ : « adeò ut, inquit, exceptis adhuc nonnullis numero paucis, et de snâ nuditate confusis, qui suis privatis opinionibus abrepti à cæteris dissident, atque ideirè tanquam viri turbulenti jussi sunt à comitiis nostris abstinere, affirmare meritò jam possimus, utendo verbis Eutychii Constantinopolitani in snâ, nomine quinti Concilii ad Vigilium Papam epistolâ submotâ confusione discordiæ, pacem reformasse Deum in ordine nostro, et collectos in unum Magistros unum idemque sapere in rectâ fidei confessione ; quod sanè catholicè sentientibus gratissimum esse debet et multum laet in se non mediocris solatii. » Ita in actis citatis part. 2, pag. 205 et 204.

3º. Tam domesticæ quam exteræ Universitates ac S. Facultates theologicæ, ad quas datâ an. 1750 encyclicâ epistolâ, Facultas Pariens. transmisit sua Acta et Decreta super Constitutione *Unig.* Hæc, inquam, omnes Universitates et Facultates, acta hujusmodi lœtanti animo et summâ cum gratulatione exceperunt, atque appositi ad famosum diei 15 decembbris 1729 Decretum, testantur se ultrò agnoscere Constitut. *Unig.* tanquam dogmaticum Ecclesiæ universalis judicium. Id manifestum, ex ipsis harumce Facultatum ad S. Facultatem Parisiensem responsis, quæ referuntur in laudat. Decretis, parte 2. à pag. 185 ac pag. 227. Ex domesticis Regni Universitatibus et Facultatibus satis erit h'c in medium proferre, quæ hanc

in rem habet Universitas Cadomensis, sponsoriâ ad S. Facultatem Parisiensem epistolâ die 7 julii 1750 : « Lati excepimus, inquit, et summâ cum gratulatione legimus quæcumque Decreta elapsis proximè mensibus tam sapienter tulistis..... Apostolicam Constitutionem *Unig.* acceptam esse tanquam dogmaticum universalis Ecclesiæ Judicium, et vim legis, tuu in Ecclesiâ, tum in Regno habere, adeò constanter evincitis, ut nullus non assentiri debeat, nisi mediâ luce cæcutire, et reperto lumini oculos omnino relit occludere. » In eundem sensum, S. Facultas Rhemensis rescribit 15 julii 1750, ad S. Facultatem Parisiensem, his verbis : « Nous nous faisons gloire d'imiter votre zèle pour l'acceptation de la Constitution *Unig.*, nous sommes résolus de combattre constamment tous les sentimens contraires à la Bulle, que nous regardons comme une décision de l'Eglise universelle, et une loi de l'Etat. » Paria conceptis verbis asserunt Facultates Tolosana Monspessulana, Perpiñaneusis, etc. Quod autem sperat extraneas orbis catholici Universitates et Facultates, dubium non est, quin Apostolicum Constitut. *Unig.* Decretum, ab iis omnibus cum omni reverentiâ et animi obsequio colatur et agnoscat, *Tanquam dogmaticum universalis Ecclesiæ judicium.* Ita imprimis Universitates et Facultates Complutensis, Cœnabensis, Craeviensis, Duacensis, Pragensis, Lovaniensis, Coloniensis, etc. consule sœpius citata S. Facultatis Parisiens. edita decreta, parte 2, à pag. 207 ad pag. 228.

4º. Eadem S. Facultatis Parisiensis Decreta summo consensu probavere episcopi et cardinales Gallicani : constat 1º, ex egregiis ac quampluribus horumce præsulum eâ de re testimoniosis ac subscriptionibus, quæ extant in præfatis actis. Vide ibid. in Comitiis S. Facultatis an. 1750, primâ junii, julii, neenon quartâ novembri, et secundâ decembri, etc. 2º, ex perhonorificâ archiepiscopi Parisiensis, nomine totius Cleri tunc Parisiis congregati, responsione ad V. D. Decanum, nomine S. Facultatis augustissimo Clero Acta ejusd. Facultatis recens edita offerentem : « Neminem latet, inquit illustriss. Archiepis. totius conventus præses, quanto studio Theologi Parisienses per multa retrò secula in propriae tideri dogmatibus operam impenderint. Nec vos à Majorum gloriâ degeneres probatis..... suscepimus opus promovebunt sanè saluberrima Decreta, quibus sacra Facultas non modò suum erga Constitutionem omnium ferè

mundi praesulum suffragio prolatam, obser-
quiū testatur; at etiam dissidentes filios,
si tantæ auctoritati præfracte restiterint, è
sinu suo ejeturam se prouinntiat. » Hæc la-
tiū deducta in citatâ collectione part. 2. pag.
89. 5°, idem constans Cleri Gallicani consensus
liquidò patet ex egregiis cardinalium de Rohan,
de Bissy, de Fleury testimonitis, quibus in gratia
et favorem dictorum Decretorum, hono-
rifcentius nihil proferri potest: « Legimus
summā cum animi voluptate, inquit Emi-
nentiss. cardinales de Fleury et de Bissy, acta
(Constitutum an. 1729, et 1730) quæ nobis
obtulisti: impensè laudamus et approbamus
consilium vestrum plenum catholici roboris
et sapientiae.... prudentissimè pronuntiasti,
Constitutionem *Unig.* à Clemente XI latam,
ac omnium fermè orbis catholici Antistitutum
sullragio comprobataum, *judicium esse dogma-*
ticum uniuersæ Ecclesiæ, cui Fideles omnes
sincerum cordis et oris præbere tenentur obse-
quium, etc. »

Paria tradit Eminentissimus Card. de Rohan:
insuper et Decretum sacri Ordinis latum die 5
martii 1714 verum esse ac genuinum, testis lo-
cupletissimus luculenter astruit, scripta ad D.
de Romigny S. Facuit. Syndicum die 2 octob.
1750 epistolâ; en verba: « J'ai reçû pendant
que j'étais au Conclave, Monsieur, les der-
nières délibérations de notre Faculté, au
sujet de la Constitution *Unigenit...* Le prin-
cipal article qui est traité dans ces actes,
concerne la conclusion du 5 mars 1714, ar-
ticle dont je puis rendre compte, comme
ayant eu grande part aux circonstances qui
l'ont précédé ou suivi; » moxque totius rei
gestæ narrata serie adeit: « Le doyen pro-
nonça, sans aucune opposition, que la Fa-
culté recevait avec respect la Constitution
Unig., et qu'elle ordonnait qu'elle fût entre-
gistrée avec la lettre du roi (c'étaient les ter-
mes dans lesquels la Faculté avait reçu la
Bulle *Vineam Domini*). Apres cette assemblée,
plusieurs docteurs qui y avaient assisté, vin-
rent m'assurer que tel avait été le sentiment
du plus grand nombre. Les six anciens et
M. le syndic que la Faculté me fit l'honneur
de me députer, me donnèrent les mêmes
assurances, et me montrèrent leur conclu-
sion, telle qu'elle avait été prononcée par
le doyen. » Et paucis interpositis: « Les dé-
putes qui avaient été nommés pour rendre
au roi de très humbles actions de grâce de
l'honneur qu'il avait fait à la Faculté, en lui

envoyant la Bulle, eurent audience le 14
mars. Plusieurs docteurs s'étaient joints à
eux; je les accompagnai dans le cabinet du
roi: ils remirent la conclusion du 5 mars,
conçue dans les termes et en la forme qu'elle
a paru imprimée depuis, et je fus témoin
que celui qui portait la parole, assura Sa
Majesté, que la Faculté avait reçu la Constitu-
tion avec respect, et qu'elle veillerait avec
soin à ce qu'il ne fut rien avancé de contraire
à ce qui y était contenu. »

Ad calcem ejusdem epistolæ adjicit Eminentiss. Cardinalis: « Je ne puis assez louer le zèle
qu'elle (la Faculté) a fait paraître en cette
occasion, ni trop applaudir à la généreuse
declaration qu'elle a publiée. Non contente
de rendre à son premier décret son ancienne
autorité, et d'ancantir tout ce qui y a été
fait de contraire, elle reçoit de nouveau la
Constitution, comme un jugement dogmatique
de l'Église universelle, ce qui est la véritable
et la juste idée qu'on en doit avoir, la seule
capable de prévenir toutes les fausses subti-
lités, par lesquelles on cherchait à en éluder
la force, la seule qu'on puisse s'en former,
si on ne veut pas donner atteinte aux prin-
cipes les mieux établis, sur les caractères
auxquels on doit reconnaître les jugemens
de cette nature. » Eximia hæc Eminentissi-
morum Cardinalium testimonia, in suis com-
mentariis inscribenda censuit sacra Facultas.
Ea reperire est secunda parte citata collect.
pag. 115, 114, etc., et 123, 124, etc.

5°. Denique in ubiorem eorumdem sacræ
Facultatis Decretorum confirmationem, accessit
ad cunuum, *Breve Apostolicum ab ipso summo*
Pontifice Clemente XII, in signum suæ erga
S. Ordinem benevolentæ, ac paternæ cari-
tatis, latum die 16 januarii 1731, hoc in
Brevi, quæcumque pro tuenda catholica veri-
tate tune gessit sacra Facultas, quæque in actis
suis an. 1750 et 1751, typis editis referuntur,
Pontificiæ auctoritate planè confirmantur; sed
et imprimitur commendatur *pius ille religionis*
ardor, quo S. Ordo acta perversa (injuriosam
scilicet appellationem) abolere; debitamque
Apostolicis Constitutionibus obedientiam salutari
ac piliuli alacritate exhibere, omni studio ac
diligentiâ curavit. Hæc, ad asserendam et vin-
dicandam dictorum S. Facultatis Decretorum
auctoritatem, instar omnium sunt, omnique
exceptione majora. His ita compositis, ipsaque
summo consensu agniti Constitut. Unig. auctoritate: Ludovicus XV pro eximio suo erga

religionem studio, ad ea firmius stabilienda quae hactenus pro Ecclesiasticâ pace sancta fuerant, sedens in tribunali suo omni circumdatus regiae Majestatis apparatu, solemne hoc anno 1750 tulit Edictum, quo prefatam Constitutionem *Unig.* constantem Ecclesiæ pariter et regni legem esse splendidè agnovit. Novo isto monumento, eoque validiori quo solemniter magis enituit, manifestissime declaravit Rex Christianissimus, perstans ac invictum in corde suo ad defensionem Ecclesiæ vigore præsidium. Regii hujusce Edicti, ad enjus normam composita sunt cætera quæ exinde hanc in rem prodiere regia diplomata, operæ pretium erit summaria hic exscribere capita. In primo itaque articulo, sic loquitur Regia Majestas : « Revenant en tant que besoin serait par ces présentes signées de notre main les Edits et Déclarations du feu Roi notre très honoré Seigneur et bisaïeul sur la condamnation des cinq propositions de Jansénius et sur la signature du Formulaire, et en particulier l'Edit du mois d'avril 1663 et les Lettres Patentées du dernier jour d'août 1703. Ordonnons que les Bulles d'Innocent X, Alexandre VII et Clément XI, sur lesdites propositions et sur la signature du Formulaire, seront observées et exécutées selon leur forme et teneur ; voulons en conséquence que personne ne puisse être promu aux ordres sacrés ou pourvu de quelque bénédiction que ce soit, ni même en requérir aucun, sans avoir auparavant signé le *Fo* mulaire....., de laquelle signature il sera fait mention dans l'acte de réquisition, et pareillement dans l'acte de prise de possession de chaque bénéfice ; le tout à peine de nullité desdits actes. Ordonnons en outre, suivant ledit Edit 1663, que les ecclésiastiques qui, n'ayant pas encore signé le Formulaire, refuseront de le faire, à l'occasion du *risa* ou de l'institution aux bénéfices dont ils demanderont à être pourvus, soient déclarés incapables de les posséder, et que tous ceux dont lesdits ecclésiastiques pourraient avoir été précédemment pourvus, demeureront vacans et impétrables de plein droit, sans qu'il soit besoin, à cet effet, d'aucune sentence ni déclaration judiciaire, ainsi qu'il est porté par ledit Edit du mois d'avril 1663. » In secundo, sic statuitur : « Voulons, conformément au même Edit, que lesdites signatures du Formulaire soient pures et simples, sans aucune distinction, interprétation ou restriction qui déroge à

rectement ou indirectement auxdites Constitutions des Papes Innocent X, Alexandre VII et Clément XI, déclarant que ceux qui se serviraient dans leurs signatures desdites distinctions, interprétations ou restrictions, ou qui signeraient un Formulaire différent de celui dont la signature a été ordonnée par ledit Edit du mois d'avril 1663, seront sujets aux peines portées par ledit Edit. »

In tertio subditur : « Confirmant en tant que besoin seroit les Lettres-Patentes du 14 Février 1714, et notre Déclaration du 4 Août 1720, registrées dans toutes nos Cours de Parlement, ordonnons que la Constitution *Unigenitus*, soit inviolablement observée selon sa forme et teneur dans tous les Etats, Pays et terres de notre obéissance, et qu'étant une loi de l'Eglise par l'acceptation qui en a été faite, elle soit aussi regardée comme une loi de notre Royaume. Voulons que tous nos Sujets, de quelque état et condition qu'ils soient, aient pour ladite Bulle le respect et la soumission qui sont dus au jugement de l'Eglise universelle en matière de doctrine. »

Tribus sequentibus articulis, pleraque in declaratione anni 1720, speciatim adversus Appellantæ à Constitutione *Unigenit.* jam statuta renovantur ac corroborantur : ac tandem articulo 7 gravissimæ decernuntur poenæ in autores, venditores, typographos, quorumcumque scriptorum adversus prefatas summorum Pontificum Constitutiones, nominatim verò contra constitutionem *Unig.* horumque omnium accuratam sedulamque executionem suis supremis Parliamentorum curiis, aliisque judiciis committit ac demandat. Hæc Ludovicus XV, majorum suorum, in primis Ludovici XIV nomine minùs ac titulo quam re ac studio Regis Christianissimi, egregius æmulator. Regia ista declaratio, ad promovendam Ecclesiæ pacem et tranquillitatem, compescendosque turbulentissimos motus, emissâ est die 24 martii 1750. hæcque, sedente in judicario tribunali suo Ludovico XV, in supremi Senatus Parisiensis tabulas relata est die 5 augusti ejusdem anni : in cæteris omnibus supremis Regni curiis pariter inscripta fuit. Nihil illi proinde deest ex his quæ ad supremam regni legem desiderari possunt. Et quidem variis exinde datâ occasione firmata fuit ac roborata, regiis tunc epistolis, tunc Decretis et Diplomatibus. In primis verò, vel ipso proximè sequenti anno 1751, in encyclical ad episcopos epistolâ, jussu Regis à

majorum sigillorum Custode scriptâ Fonte-Bellaqueo 22 juli , ubi sic legitur : « Le Roi est persuadé que vous redouberez d'attention pour faire en sorte que dans votre Diocèse, on rende à la Constitution *Unig.* la soumission entière et parfaite qui lui est due, non comme à une simple loi de police, mais comme à un jugement dogmatique de l'Eglise universelle ; ou comme le Roi s'est expliqué dans sa Déclaration du 24 mars 1750, à un jugement de l'Eglise universelle en matière de doctrine. » Pluribus etiam aliis regiis Statutis renovata est per celebris ista Declaratio : nuper rimè tandem ac disertissimè, Sanctioris Consilii Decreto die 21 februarii hujusce anni 1747 lato, in quo asseritur, *Constitutionem Unig. dogmaticum esse universalis Ecclesie judicium*; moxque subditur : « Ce sont des termes consacrés par l'usage que Sa Majesté en a fait, soit dans sa Déclaration du 24 mars 1750, enregistrée en sa présence au Parlement de Paris, et ensuite dans tous les autres parlements de son Royaume, soit dans les arrêts qu'elle a rendus depuis cette déclaration. » Ibid. in pronuntiatio ita loquitur Regia Majestas : « Ordonne Sa Majesté que la Déclaration du 24 mars 1750, ensemble les Arrêts rendus par Sa Majesté au sujet de l'autorité de la Constitution *Unig.* soient exécutés selon leur forme et teneur ; et en conséquence veut et entend que ladite Constitution soit observée dans tous ses Etats, avec le respect et la soumission qui sont dûs à un jugement de l'Eglise universelle en matière de doctrine. » Est ergo Regium istud an. 1750 edictum apud nos, circa totum præsens Quesnellismi negotium, ultima, constans et suprema Regni lex ac regula, juxta quam exortæ aut exorituræ hoc in negotio litæ dirimi possint ac debeant.

Hoc eodem an. 1750, Benedictus XIII qui sex circiter annis Apostolicam Sedem gloriose obtinuerat, annos natus magis octoginta, clarius meritis ac bonis operibus, sanctam vitam morte peregit die 21 Februarii : in ipsis locum successit, sub nomine Clementis XII Cardinalis Corsini, eximiae virtutis Pontifex : huncque proximè exceptit Benedictus XIV qui jam munus Apostolicum tantâ cum laude tueretur ac sustinet. Hi tres summi Pontifices, antecessorum suorum Innocentii XIII et Clementis XI judicia circâ Constitutionem *Unig.* passim confirmârunt, nullique occasione dererunt, ut disseminatas adversus Apostolicum hoc Decretum columnias obtererent. Atqne hic gradum

sistemus, nostramque concludemus historicam synopsim.

Silemus porrò impræsentiarum de prætensis Appellantum miraculis, neconon de insolitis et invercundis Convulsionariorum motibus anno 1751, et deinceps, tanto cum fastu jactatis : haec enim, causam quam nunc tractamus, propriè non spectant ; de hisque opportunior erit alibi dicendi locus. Al undè, pluribus præsumis Documentis, et Theologorum scriptis confutata sunt, imprimis vero Illustriss. Parisiensis archiepiscopi Mandatis egregiè falsi convictuere , 15 juli 1751, 30 januarii 1752, 8 novembri 1753. Et certè, falsa sint, vera sint, quæ venditantur miracula, stupentesve nervorum distensiones ac contractiones, vana sunt omnia, quæcumque adversus supremam , quæ in orbe conspicua sit, auctoritatem adversus Ecclesiæ Catholicae sensum ac doctrinam, adversus Corpus episcopale suo Capiti dogmaticè definiendi adhaerens, uti in præsenti casu, confidentius proferuntur. Stabunt hæc, cætera in fumos ibunt. Ita fermè S. Aug. olim similem planè *Domatistarum* jactantiam præclarè omnino confutans, lib. de Unit. Eccles. cap. 49. Non abs re erit eò loci adjicere acta et Decreta præclaræ Artium Facultatis Parisiensis, tam super revocatione appellatio sis à Constitutione *Unig.* quam super obsequio eidem Constitutioni exhibendo : Academiae Parisiensis Rectore serenissimo Princepe de Rohan-Vendadour, post hac Coadjutore Argentoratensi, neconon Eminentissimo sanctæ R. Eccles. cardinali. Itaque anno 1759. Armandus Princeps de Rohan Vendadour, Rector Universitatis Parisiensis, in comitiis generalibus die 11 mensis maii, ex factâ et, ad se scripto d. latâ à pluribus singularem Nationum Magistris postulatione, rem, præhabitâ eleganti oratione, in deliberationem vocavit, auditisque conclusionibus super hoc negotio per ornatissimos Nationum Procuratores relatis, sic totidem verbis pronuntiavit.

« Omnes Nationes, 1°, censem immerritò modi veri difficultates adversus Constitutionem *Unig.* à Corpore episcoporum acceptataam, auctoritate regiâ munitam et in Regno promulgatam, quasi contraria fore Juribus Regni, Ecclesiæque Gallicanæ libertatibus, quibus profertur se esse ac semper fore addicteissimos. 2°, censem revocandam esse provocationem nomine Universitatis interjectam die 5, octobris 1718, à Constitutione *Unig.* ad futurum generale Concilium, ac reipsâ revocant, tam provocationem illam

nomine Universitatis communem, pro suâ singularum parte, quâm specialem suo singularum nomine ante institutam. » Præterea censent ac volunt cancellari omnia acta ad illam provocationem pertinentia, que in suis Commentariis continentur, tûm quea prædictam provocationem antecesserant, quâm ea quæ subsecuta sunt : postulant autem ut in commentariis Universitatis, ad marginem provocationis totius Academiae nomine interjectæ, apponatur à Scribâ fidelissimo nota, quea admoneat hanc ipsam provocationem fuisse à Nationibus, pro suâ singularum parte revocatam. »

5º, Eadem Nationes declarant ac profitentur se corde et animo amplecti Constitutionem *Unigenit.*, tanquam judicium Ecclesie universalis dogmaticum ac Regni legem.

Subdit Serenissimus Princeps : « Et ita vobiscum concludo : Armandus Princeps de Rohan Ventadour, Rector. »

Hæc, exscripta ex actis præclaræ Artium Facultatis Parisiensis an. 1759, editis, pag. 53, 54, etc.

In sequentibus comitiis die 25 junii habitis, jussit amplissimus D. Rector legi ab Universitatis Scribâ Decretum postremis in comitiis, hoc est, die 11 maii proximè elapsi, latum, ut Nationes singulæ suas sententias conclusionesque recognoscerent. His aliisque in deliberationem missis, Nationes per ornatissimos Procuratores retulerunt.

« 1º, se rata et gratissima habere quæcumque gessit amplissimus Rector... et nominatio Decretum die 11 factum, et à Scribâ his in Comitiis lectum, in quo se singulas suas conclusiones recognoscere, et, quantum opus est, confirmare. 2º, postulare, ut supra memoratum Decretum, cum omnibus actis ad illud pertinentibus, quamprimum typis mandetur latinè et gallicè ejusque exempla, quibus decuerit offerantur. »

3º, ut occurratur turbarum seinibus, quæ ex animorum dissensione oriri solent, paxque et concordia in præclaræ Artium Facultate serventur, censere se ac statuere, neminem deinceps in gremium Nationum esse admittendum, nisi priùs coram Nacione vivâ voce dicat, se adhærere Decreto præclaræ Artium Facultatis, die 11 maii 1759, lato. » Ejusmodi Statuta præclaræ Artium Facultatis, similima sunt suprà memorato saceræ Facultatis Parisiensis circè idem negotium Decreto, decem circiter annis anteà lato, die scilicet 13

decembris 1729, adeoque Theologia Faæntas præclaræ Artium Facultati multis nominibus conjuncta, ipsi prætulit facem, quodque iter ingrediendum esset, dux præmonstravit.

Ex dictis hactenius in totâ hâc nostrâ Quesnelli historiâ narratione planè constat, Constitutioni *Unig.* spiritualem perinde ac temporalem potestatem apertè patrocinari, atque in eo utramque ex æquo consentire, ut sno quæque modo Decretum illud Apostolicum tueantur ac vindicent. Quod quidem ex dicendis articulo sequenti, iterum manifestius fieri evidenter.

His de causâ Quesnelli historicè præmissis, judicii contra ejus librum lati, auctoritas et aequitas jam vindicanda est.

ARTICULUS II.

Bulla UNIGENIT. auctoritas, aequitas genuinusque character statuitur ac vindicatur.

Vix apud posteros fidem inveniet, quò tandem proruperit Novatorum in impugnandâ numerâ Constitutione, temeritas et protervia. Si Quesnello fides : Bulla ferit 101 veritates quarum pleræque religione sunt essentiales : ipsa legibus omnibus divinis et humanis adversatur : nequit recipi quin doctrinæ catholicae, pietati, conscientiarum et Regnorum quieti, gravissimum inferatur detrimentum : imò, ipsa (horresco referens) futurarum Antichristi tentationum, specimen est atque præludium. Ita sæpius in suis adversus Constitutionem libellis, audax ac temerarius Quesnells. Audiatur in præfixâ Memoriali tertio admonitione, pag. 15 : « A la vue de 101 vérités frappées d'un seul coup, comment la foi des Fidèles ne serait-elle point émue ? Plusieurs sont essentielles à la Religion. » Ibid. pag. 14 et 15 : « On ne peut pas les nier sans renoncer à la foi. » Et pag. 74 : « Mes propositions ne présentent point d'autre sens que celui de sa doctrine (de S. Augustin) : Qui peut dire par quels artifices ils (les Molinistes) ont surpris la crédulité des Consulteurs, et par eux la religion de S. S. pour l'engager à proscrire une doctrine si bien appuyée ? » Rursus, præfatione in septimum Memorialie, pag. 99 : « Tout cela, inquit, ne prouve-t-il pas plus que suffisamment que la Constitution a des défauts criants, surtout en ce qui regarde la doctrine, qui ne permettent pas qu'elle soit ni reçue, ni tolérée dans l'Eglise. » Et epistolâ ad unum ex Præsulibus Coniutorum an. 1714 : « La foi, la morale, la discipline, tout cela se trouve

mortellement blessé par la condamnation étonnante des 101 propositions..... C'est (la Bulle *Unig.*) un essai des tentations de l'Ante-christ. »

Non minùs proaciter ac contumeliosè Bullam traducunt Quesnelli asseche. Auctor Instrumenti Appellationis quatuor Episcoporum an. 1717 : « Nous mettons en avant et offrons de prouver, que par la censure de quelques-unes des propositions comprises dans la Bulle, les fondemens de la Hiérarchie Ecclésiastique sont ébranlés... que la Constitution renverse de fond en comble les fondemens les plus assurés de la morale chrétienne et le grand précepte de la charité... que diverses propositions condamnées par la Constitution, n'exercent autre chose, que les sentimens des Prophètes, des Apôtres et des SS. Pères, sur la différence des deux Alliances : les autres n'enseignent que ce qui est compris, suivant S. Augustin, dans le premier article du Symbole ; d'autres enfin... sont exprimées dans les propres termes de l'Ecriture, des Conciles, des Papes et des SS. Pères. »

Auctor *Eistolæ sub nomine septem Episcoporum ad Innocentium Papam XIII an. 1721, de Constitutionis Unig. negotio agens* : « Tout est frappant, inquit pag. 7, dans cette affaire, soit pour le fond, soit pour la forme. » Tùm de primo capite sic loquitur : « La Religion attaquée dans ses dogmies ; la Hiérarchie dans ses droits ; la Morale de J.-C. dans ce qui en est la base et l'esprit ; les règles de la Pénitence renversées ; l'ancienne et la nouvelle Alliance confondues dans le point capital où elles sont distinguées ; la toute-puissance de Dieu soumise au libre arbitre de l'homme, et suspendue selon son caprice ; plusieurs autres vérités en péril ; le langage de l'Ecriture et de la tradition proscribt : voilà le sujet de nos plaintes. » Haec de Bullæ doctrinâ. Pergit exindè, de ipsius formâ a ratione, pag. 45 : « Dans cette malheureuse affaire la forme répond au fond. Un aussi étonnant Décret n'a pu être produit que par une forme non moins étonnante, et ce procédé irrégulier, qui n'a point d'exemple dans les siècles passés, en laisserait un, s'il était autorisé, qui serait pernicieux pour l'avenir. » Quinet etiò procedit personati hujus auctoris proacitas, ut non vereatur asserere, Bullam *Unig.* abnorme esse judicium quod nec Roma ethuica tulisset : « L'Eglise Romaine voudrait-elle, inquit pag. 55, approuver un aussi étrange ju-

gement? Rome païenne n'eût pu le souffrir. » Insignis apud Quesnellistas Scriptor libri cui titulus : *Renversement des libertés de l'Eglise Gallicane*, tom. 2, pag. 550 : *Cet affreux Décret* (la Bulle *Unig.*) *renverse la religion tout entière*; (en condamnant tout ce que J.-C. est venu enseigner, et enseignant tout ce que J.-C. a condamné). *Dénoncer au concile cette Constitution, c'est sauver la foi, la morale et la discipline.* Illustris alter Quesnellarum dux ac magister, in Scripto, cui titulus; *Réponse au premier avertissement de M. l'Evêque de Soissons*, partie 6, pag. 250, inficta per Bullam, ut effut, Ecclesiæ in suis dogmatibus vulnera, sic describit : « La Bulle, prise comme on doit l'entendre de bonne foi, dans son sens propre, simple, naturel et littéral, donne atteinte à la doctrine et à la discipline de l'Eglise ; elle renverse toutes les idées de la Religion Chrétienne sur la différence des deux Alliances, sur la toute-puissance que Dieu exerce sur le cœur de l'homme sans blesser sa liberté, sur la prédestination et la grâce, sur la nécessité de la charité et l'insuffisance de la crainte, sur les dispositions requises pour être justifié dans le Sacrement de Pénitence, sur la conduite que doivent tenir les Ministres de ce Sacrement, sur la lecture de l'Ecriture-Sainte, et sur plusieurs autres points de la même importance. » Mox addit : « La Bulle accable de malédictions non seulement l'auteur du livre qui n'a parlé que le langage de l'Ecriture et des Pères ; mais elle rend suspect et elle décrie ce langage même de la piété chrétienne, et les expressions les plus saintes et les plus autorisées sous lesquelles la doctrine de l'Eglise a été transmise d'âge en âge jusqu'à nous. » Et postea pag. 281 : « On ne peut recevoir la Bulle dans le sens naturel des propositions ; c'est renverser la foi : on ne peut la recevoir en s'écartant du sens naturel des propositions ; c'est renverser la raison. Par conséquent la raison et la foi concourent également à nous faire rejeter une Bulle qui offense l'une et l'autre. »

Auctor libelli cui titulus : *Du Témoignage de la Vérité*, servidus Quesnelli defensor, similia habet paragraph. 10 et 11 : « La Constitution ébranle les fondemens les plus solides de la religion... elle mérite l'anathème. » Ibid. paragraph. 12 : « Elle choque les vérités les plus communes de la Religion. » Paria, imò et adhuc petulantiora, de Constitutione creberinnè pronuntiant plerique alii ardenteriores Ques-

nellistæ : « C'est (que) exscribere refutavit animus le signal d'une affreuse conjuration contre la foi qui va s'éteindre. — C'est la ruine du Symbole des Apôtres, de la prière que J.-C. lui-même nous a mise dans la bouche, et du Décalogue. — C'est l'abolition des divines Ecritures : l'abomination de la désolution dans le lieu saint : *Le renouvellement de la passion du Sauveur, qui est de nouveau condamné et excommunié dans sa vérité, comme il l'a été dans sa personne par la sentence de Caïphe.* » Ita fanatici auctores libellorum, J.-C. sons l'anathème, passim : *La Constitution Unig. avec des remarques et des notes*, pag. 209; *Pratiques pour les amis de la vérité*, pag. 2; *Observations sur les propositions censurées*, etc. Haec omnia citati auctores, etsi non singula singuli. Quid plura ? « C'est un véritable Décret d'apostasie : c'est une apostasie complète et si manifeste qu'on cesse d'être Chrétien, lorsqu'on est assez malheureux pour s'y soumettre ; » ita in Scriptis : *Entretiens d'un Jésuite et d'une Dame*, pag. 603 : *Suite des lettres à un Magistrat*, pag. 59 : « C'est un Décret tel que Rome patiente n'eût pu le souffrir. » Ita auctor Epistolæ ad Innocent XIII sub nomine illustrissimi de Colbert, Montis-Pessulanii episcopi, pag. 20. Non absimilia habet anonymous scriptor Epistolæ ad Benedict. XIII pag. 17, etc. Denique, quod euneta ab infrunitis, venenatisque calamis adversus prefatam Constitutionem inverecundè prolata, paucis complectitur : *C'est l'ouvrage du Diable.* Ita furens auctor Epistolæ quæ asservatur in Bibliothecâ regiâ, sub hoc titulo : *Lettre de Dom Thierri, en date du 18 Février 1725.*

Jam verò, haec atque alia, Quesnelli ejusque associarum nefaria circâ Constitutionem *Unig.* convicia, ut ex ordine refellamus, tria quæ fert præsentis articuli titulus, triplici exequatur paragraphe, adversus falsa totidem et erronea dissidentium placita. I^o. Aequitatem seu canonicitatem Bullæ *Unig.* demonstrabimus. II°. Inconcussam ejusdem stabiliemus auctoritatem. III°. Naturam, genuinumque ipsis characterem aperiemus. Tribus his ritè ac firmiter statatis, nonnulla gravissimi momenti, quæ exindè sponte fluunt, eruentur consecaria : sit itaque

§ PRIMUS. *Bulla UNIGENIT.* asservitur aequitas ac canonicitas. Decreti aliquujus aequitas seu canonicitas, triplici intelligi potest et adstrui ratione ac methodo. Primò : demonstrando juxta omnes præscriptas à jure regulas, latum fuisse

Decretum. Secundò : ostendendo Decretum illud, dogmaticum esse universalis Ecclesiæ iudicium : quis enim iniquum ausus fuerit pronuntiare, in materiâ præsentim doctrinali, totius Ecclesiæ iudicium? Tertiò : theologicè probando, hoc est, ex Scripturis et traditione evincendo, sancitam per Decretum doctrinam, recte et catholicæ fiduci congruere : proscripta verò dogmata, eidem fidei repugnare, eique plusvè, minusvè adversari. Nunc in asserendâ Constitutionis *Unig.* aequitate, priori hæreibimus methodo : ex dicendis verò sequentibus paragraphis, necnon articulo tertio, facillimum erit duplici posteriori methodo, ejusdem Apostolici Decreti aequitatem clare colligere.

CONCLUSIO. Aequissima est et canonica Clementis XI. Constitutio, quæ incipit *Unigenit.*

Probatur 1°, his omnibus momentis quibus supra disputat, de Baïo, et disputat, de Janseño, evicimus, Bullas Urbani VIII *In Eminentí adversus Bainm.* et Innoc. X. *Cum occasione adversus Jansenium,* aequissimas fuisse ac canonicas : haec enim omnia, quod vel leviter attendenti manifestè patebit, Constitutionis *Unig.* aequitatem ac canonicitatem perinde adstruunt. Probatur 2°, illa profectò aequissima est et canonicè lata definitio, quæ data fuit à sanctâ Sede, post maturum examen, ad instantiam episcoporum; et quâ exitialis ac perniciousus proserbitur liber, servatis ad amissim debitis formalitatibus : atqui sic se habet Constitutio *Unig.*; ergo. Major ex sese, et ex omnium consensu certissima est. Minor verò per partes demonstratur.

I^o quidem, data fuit à sanctâ Sede, veraque est ipsius lex : namque primò, à summo pontifice Petri successore, Christique in terris vicerio, lata est, de consensu cardinalium; secundò, ad eunetas directa Ecclesiæ; tertio, ritè promulgata; primùm Romæ, tum in Galliis ubi natus fuerat error. Quæ tria, ex tenore bullæ, et ex dictis in *Synopsi historicâ* constant. Verum est ergo bulla *Unig.* sanctæ Sedis iudicium, veraque lex.

II°, nonnisi post maturum examen lata fuit : præterquam quòd enim jam accuratè Romæ perpensus fuerat *Reflexionum morarium* liber, cùm à Clemente XI proscriptus est speciali Decreto die 15 julii an. 1708, maturiori adhuc examine discussus fuit, antequam solemnis adversus ipsum daretur Constitutio *Unig.* uti disertè testatur in eadem constitutione S. pontifex : ibi enim de præstítâ à se in eo novo examine perficiendo, quam maximâ curâ ac

diligentiā sic habet: « Hinc adspirante Domino, ejusque cœlesti ope confisi, salutare opus sed dulò diligenterque, ut rei magnitudo postulabat, aggressi sumus, ac plurimas ex prædicto libro, juxta suprà recensitas respectivè editiones fideliter extractas, et tum gallico, tum latino idiomate expressas propositiones à compluribus in sacerd. theologiâ magistris, primò quidem coram duobus ex venerabilibus fratribus nostris sancte Romane Ecclesie cardinalibus (Ferrari è saerâ Dominicanorum & Familiâ et Fabroni è Clero) accuratè discuti: deinde verò coram nobis, adhibito etiam aliorum plurium cardinalium (Spada, Cassini et Tolomei) consilio, quâm maximâ diligentia ac maturitate singularum insuper propositionum cum ipsomet libri textu exactissimâ collatione, pluries iteratis congregatiōnibus, expendi et examinari curavimus. Et reipsâ, totum illud examinis negotium tantâ curâ peragi voluit S. pontifex Clemens XI, ut congregationibus non interfuerit modò, suminâque præfuerit attentione, sed et à se compōsitis, et propriâ manu conscriptis animadversionibus, disertè Consultorum expenderit suffragia, suamque quoad propositiones singulas distinctè ac dilucidè enuntiaverit sententiam. Perduravit autem examen illud plus quam annum integrum. Si talis inquisitio, talisque diligentia, ad accuratam discussionē non sufficiat, quod unquam sufficere valeat omnino non intelligitur.

IIIº insuper, præfata Constitutio ad instantiam episcoporum, neconon ad repetitam regis Christianissimi efflagitationem data est, ad compescendos nimirū emergentes in Galliis, occasione libri *Reflexionum moral.* motus: utrumque ibid.clarè significat S. pontifex: « Frequentibus orthodoxe fidei zelatorum que relis, inquit, MAXIMÈ VERÒ COMPLURUM VENERABILIUM FRATRUM, PRÆSERTIM GALLIE EPISCOPO RUM, LITTERIS AC PRECIBUS EXCITATI, gliscenti morbo (editâ Constitutione) obviam ire decrevimus. » Et paulò post: « Non modò prefati episcopi, sed et ipse in primis charismatis in Christo filius noster Ludovicus Francorum rex Christianissimus.... sèpius nobis est contestatus, repetitis propterea verè piis et Christianissimo rege dignis offlēciis, atque ardenter votis à nobis efflagitans, ut instanti animarum necessitatī, pro latâ quantociùs Apostolici censurâ judicii, consuleremus. » Scilicet, ut supra notavimus, occasione Quesnelliani libri graves inter epi-

scopos excitatae fuerant contentiones, ut autem illa componerentur dissidia, apostoli: « Sedis iudicium ab episcopis imploratum fuit, præcibusque sèpius iteratis pontificem sollicitavit rex Christianissimus ut imminentī malo, solemnī editâ Constitutione, occurreret. Haec porrò episcoporum, regisque Christianissimi, agendi ratio omnino erat canonica; ut enim ex constanti praxi et Ecclesiæ canonibus probat Petrus Aurelius, auctor adversarii minimè suspectus, in octo causas spongias præambulas, pag. 210, tunc ad Sedis apostolice iudicium necessariò recurrendum est, cùm causa ita obseura est et perplexa, ut de illâ propter disceptationem consentire non possint episcopi: « Cùm enim, inquit ille, tunc nihil liqueat de quo judicetur, necesse est consilium peti à majoribus, controversiamque eorum iudicio reservari. » Mox addit: « Ita passim Patres de causis omnibus majoribus statuant. »

IVº. Liber *Observationum moralium Constitutione Unig.* proscriptus, omnino perniciosus est.

Constat 1º, quia id fassi sunt vel ipsimet episcopi qui dictæ Constitutioni obstiterunt: ii enim omnes, uno excepto Mirapicensi, libri illius lectionem prohibuerunt, et in suis Mandatis euodem proscripterunt, veluti *renovantem errores Jansenismi;* veluti *erroribus jam damnatis faveantem;* veluti *inducentem fidèles in errorem,* præcipue circa propositiones Jansenii: ita archiepiscopi Parisiensis et Turonensis, episcopi Bayonensis, Virodunensis, Catalaunensis, Macloviensis, in suis Pastoralibus Documentis, an. 1714, diserta eâ de re cardinalis Noallii testimonia supra exsripsimus: præstat hic Bayonensis episcopi verba referre: « Tous les évêques, inquit 22 martii ejusdem anni, animés d'un zèle égal contre le Jansénisme, et contre les ouvrages qui pouvaient en renouveler les erreurs..... n'ont pas balancé à proscrire celui-ci. » Quod isti suis Mandatis seorsim pronuntiârunt episcopi, id conjunctim testati sunt in instrumento denuntiationis ab ipsis constituto, die 12 januarii 1714, sic in eo declarant: « Nous sommes très éloignés de vouloir favoriser le livre des Réflexions, ni l'auteur: nous reconnaissions que ce livre doit être ôté des mains des fidèles; nous sommes résolus de le condamner et de le défendre dans nos diocèses. » Notanda maximè his in textibus, verba ista, *condamner, proscrire:* quæ non de merâ libri Quesnelli prohibitione aut interdictione economicâ sunt intelligenda; sed de verâ damnatione: hæc autem cùm sit

nota theologica, judiciumque dogmaticum, perversam habet pro objecto immediato libri prescripti doctrinam.

Constat 2º dicti libri perversitas, quia Quesnellus, ejusque consiliorum omnium participes ac socii, non dissimilarentur eo fine *Observationes morales* in novum Testamentum concinnatas fuisse, ut Jansenianae sectae dogmata magis ac magis stabilirentur, utque Ecclesiae pastoribus, quasi veritatis vexatoribus, exprobraretur pretensa persecutio in Jansenii discipulos. Ita aperte declarant Dominus Isolé (ipse est in clavi Quesnellianā, D. du Guet) epistolā ad Quesnellum datā die 15 martii an. 1690. Villartus epistolā ad eundem 12 aprilis 1697. Idem fatetur etclarè tradit ipsem Quesnellus in suā ad eundem Villartum responsoriā epistolā die 19 aprilis ejusdem anni 1697; harum omnium litterarum authentica et discretissima exhibent testimonia extracta eminentiss. de Bissy, in theologicō quem suū fecit Tract. tom. 2, pag. cxlvj et cxlvij, illustriss. Senonens. archiepiscop. quintæ sue Pastoral. Epistolæ part. 4, pag. 670 et 671, necon Lucionensis et Ruppellensis episcopi Documento Pastorali an. 1711. Eadem refert auctor libri Bruxellis editi an. 1703, cui titulus *le P. Quesnel séditieux dans ses Réflexions sur le N. Testament*, pag. 67, 68, etc., nec usquam reclamārunt Quesnell. aut ejus discipuli. Ex quibus liquidò patet, hanc fuisse Quesnelli in conserbendis moralibus Reflexionibus mentem, ut ne parceret iis quos ipse appellat *vexatores veritatis*; quā nimirum appellatione summum pontificem intelligit, et episcopos eos qui Jansenianam doctrinam damnārunt. Satis fuerit imprestariū ipsa Quesnelli verba referre: Villartus ad Quesnellum scriperat, nimiam in libro Reflexionum moralium affectationem, nimiumque studium videri, in iis notandis et arguendis, qui prætentos Augustini discipulos vexabant ac persequebantur; sic autem citatā mox epistolā rescribit Quesnellus: « Mais cela paraît trop affecté ? Tant mieux : il y a une bonne affectation : qu'on dise un jour que le livre en question a été fait durant la persécution, on ne se trompera pas : si les persécuteurs le prennent pour eux; c'est ce qu'on désire ; qu'ils en soient touchés. » Nihil disertiūs.

Hic fatetur ultrò Quesnellus, « se in mente et votis habuisse, ut vexatores id quod ipse scriperat sibi dictum putarent; » fatetur verē deinceps dictum iri, « fuisse suū opus vexationis ac persecutionis tempore conscriptum;

» immò expedire ut id dicatur; « fatetur id se consecutum sedulò fuisse, ut Scripturæ loca ad vexatores transferret; » sed nimirum addit « hanc bonam esse probandamque affectatio nem, et sancti Augustini exemplo, » qui ad Donatistas, Arianos, Pelagianos aliosque sui temporis hereticos, ea de quibus ad populum vechā faciebat, solebat accommodare, *id a se factutum esse*, ibidem contendit. Quæ quidem aperta ac multiplex Quesnelli confessio, ipsua erronis ac rebellionis spiritu ductum fuisse in suo componendo opere, prodit ac manifestat, adeoque dictum opus meritò reprobandum ac proscribendum.

Constat 5º ejusdem Quesnelli libri nequitia, quia præfato libro, præsertim verò damnatis 101, propositionibus, integra renovatur, et ad amissim continetur genuina Jansenii doctrina: id ultrò confitentur ac constanter tradunt, immò in eo jactantiū gloriantur Quesnellus, ejusque celebriores asseclæ; de quo videri possunt citata initio hujuscē paragraphi expressa eorum testimonia: necon *Caus. Quesnell.* pag. 167, et seqq. hincque non ignobilis apud Quesnelliast auctor libelli cui titulus: *Quatrième Gémissement de Port Royal*, ita scribebat: « Les 101 propositions condamnées renferment justement toutes les vérités différentes que les disciples de S. Augustin, ont toujours soutenues depuis 70 ans. » Jam verò ex abunde dietis et probatis canonico et irretractabili judicio damnata fuit genuina Jansenii doctrina; jure ergo ac meritò proscriptus quoque fuit tot nominibus exitiosus *Reflexionum moral.* liber, hereticam Jansenii doctrinam restaurans, totque ac tam perversas continens, apertè tradens propositiones.

Constat 4º quia ex *moralibus Reflexionibus* extracte et per Bullam *Unig.* damnatae 101 propositiones censurā dignissimæ sunt, ut ex brevi carum instituendā sequenti articulo analysi, planum fiet; ergo. His adjici potest, conuersum omnium ejuscumque regionis episcoporum et cardinalium, necon quinque continenter Romanorum Pontiticum suffragium, in reprobandis Quesnelli libro et 101 propositionibus: is sanè constans et unanimis consensus; nefariorē libri et propositionum doctrinæ, aperi- tissimum est et certissimum argumentum. Consulte sequenti paragrapho dicenda.

5º denique, dicta Constitutio præfatum librum, extractasque ex eo damnans propositiones, servatis ad amissim formalitatibus lata est, nullisque scatet abusibus aut defectibus:

nulli in ipsius formâ, aut in modo et ratione quâ data est, occurruunt reprehendendi abusus, nullaeque clausule moribus et usibus nostris repugnantes: in toto siquidem hoc negotio, ad declinandas dissidentium vitilagationes, sedulò omisso sunt loquendi rationes, cæteraque extera et ascititia quæ usibus nostris Gallicanis non satis congruunt. Ita vel ex ipsâ solâ contextûs Bullæ inspectione; necnon ex præmissâ modi quo Bulla lata est, historiâ narratione manifestè patet. Atque hinc regius in supremo Senatu procurator D. de Fleuri, in suâ an. 1714, ad supremam curiam Oratione pro regii Diplomaticis super promulgatione Constitutionis *Unig.* in Acta relatione, de istâ Bullâ sic habet: «On ne trouvera point dans la forme extérieure de cette Constitution (*Unigenit.*) ni la cause du propre mouvement du Pape, ni les autres clauses ordinaires contre lesquelles notre ministère nous a souvent obligés de nous éléver..... On y fait même une mention honorable des instances réitérées du Roi qui ont donné lieu à la constitution.» Hæc, ex dicendis mox, et in solutione objectionum, iterum illustrabuntur. Est ergo Constitutio *Unig.* post maturum examen, ad instantiam episcoporum à sanctâ Sede, servatis exactè formalitatibus data; est, inquam, omni ex parte legitima, nihilque ipsius æquitati ac canonicitati deest.

Probatur 5º: cunctis confitentibus Orthodoxis, dogmaticum universalis Ecclesiæ judicium erroris, aut injustitiae incusari nequit; neque defectu formalitatum hujusmodi judicio detrectari potest obedientia: alias de Ecclesiæ infallibilitate ac Sanetitate prorsus foret clamatum: atqui ex demonstrandis duobus sequentibus paragraphis, Bulla *Unig.* dogmaticum est totius Ecclesiæ judicium; ergo. Vel hoc unicum argumentum invictum omnino est ac decretorium. Unum hic addo: cunctis, quas ex defectu formalitatum undequaque congerunt adversarii, dissolvendis querelis et expostulationibus ex se planè sufficiens: scilicet, vitiosum ex parte formæ decretum; neglectis ac posthabitis formalitatibus acceptari potest ac debet quoad doctrinam auctoritate legitimâ proscriptam: formalitates enim assertæ veritati cedere debent; hæcque illis prevalere. Ita disertè præsules Gallicani, in comitiis Provincialibus an. 1699 habitis, occasione Constitutionis Innocent. XII adversus librum *De Placitis Sanctorum*; inprimis verò Cardinalis Noallius in Conventu Parisiensi ejusd, anni

1699. Vide supra, ubi de Baño. Quidquid itaque sit de pretensis adversis Constitutionem *Unig.* ex defectu formalitatum improprietatis abusibus, cù præcisè ipso quôd, uti sequentibus demonstrabitur paragraphis, dogmatica sit universalis Ecclesiæ lex, vim habet ineluctabilis definitionis, cui Fideles omnes interno mentis sensu acquiescere tenentur. Verum, ut Apostolici hujus Decreti magis ac magis firmetur ac innoscat æquitas ac canonicitas,

Solvuntur Objectiones. — Quæ ad labefactandam Constitutionem *Unig.* ipsiusque æquitatem ac canonicitatem proscindendam, expostulationes et eouicia passim protrudunt Quesnellus, ejusque sequaces: alia spectant personam Quesnelli; alia librum ipsius; alia doctrinam in 101 propositionibus proscriptam; alia modum configendi dictas propositiones; alia libertates nostras, quas Clementinâ Constitutione funditus eversas, præsidentiū jacent. Juvat ea sigillatim referre, ac paucis confutare.

Dices 4º. Quesnellus non est auditus antequam damnaretur; ergo non fuit canonica illius damnatio; imò, vel ipsa damnatoria hujusmodi judicio, *humanitatis et Gentium jura violantur, quibus sacratissimè cavetur ne quis inauditus damnetur et indefensus.* Ita saepius Quesnellus in suis *Apologeticis et Memorialibus*: ita etiam Quesnelli defensor in *Hexapl.* an. 1714. præfat. pag. 59 et 42. auctor respons. sub nomine sex Episcop. ad Documentum Pastorale Eminentiss. de Bissy an. 1722. cap. 1, pag. 3 et 4, necnon scriptor libelli cui titulus: *La Vérité rendue sensible*, art. 5 sect. 1, pag. 189, aliisque. Respondeo: ubi de libro, vel textu aliquo damnando agitur, necesse non est ut auctor audiatur; liber enim ipse pro se testimonium perhibet: porrò Constitutione *Unig.* versatur circâ librum proscribendum, et configendas ex eo extractas propositiones, quarum doctrina et sensus obvius discuti facile potuit absque auctoris præsentia: non debuit ergo audiri Quesnellus. Ita fermè in simili occasione respondet illustriss. Bossuet. scribens ad Moniales Portu Regii: « Je ne m'arrêterai point, » inquit pag. 10, à ce que l'on objecte, que le Pape n'a entendu qu'une des parties avant de condamner les propositions et le livre même de Jansénius. Car... il suffit de dire en un mot... que dans un tel examen, un livre est lui-même son accusateur, et lui-même son défenseur.... et à parler proprement, il n'y a point d'autre partie à entendre que le livre même. » Idem doctissimus præsul simillima-

tradit in causâ illustrissimi Cameracensis Archiepiscopi : « La seule pièce nécessaire , inquit , in notis super Responsione ad narrationem Quietismi art. 11, pag. 200, au juge- ment que l'on attend avec respect ; c'est le livre des *Maximes des Saincts* en original et bien distingué de sa version infidèle , et de ses interprétations captieuses et après coup . » Inauditio ergo auctore , immo nec lectis in defensionem libri scriptis , jure ac meritò liber proscribi potest. Ad id quod additur , *Jura sacratissimè cavere ne quis inauditus damnetur* : effatum , ut verba ipsa indicant , de *personali* , non de *dogmatico* exponendum judicio ; hoc est , de *personâ* , non de *libro* auctoris intelligendum. Scilicet , secundum Ecclesie Canones (idque naturali consentaneum est æquitati) , nemo propter assertos errores personaliter damnatur , nisi prius ipse auditus , aut saltem citatus sit , constetque ipsum dictos errores reipsa propugnasse , iisque pertinaciter adhaerere : sic Quesnellus ab archiepiscopo Mechlinensi juridicè citatus est , antequam ut contumax et fugitivus damnaretur ; sic etiam paulò ante auditus fuerat Petrus Codæus Romæ citatus ob Jansenismi suspicionem , et ab Apostolico per Belgium Vicariatu idcirco depositus. Verum , uti jam dictum , in Constitutione *Unig.* non de *personalî causâ* Quesnelli actitatum fuit , sed quæstio ibi mota de *dogmaticâ causâ* , hoc est , de libro *Reflexionum moralium* , et propositionibus ex illo extractis : de quibus , quemadmodum asserit doctiss. Bossuet. mox citatus , ex solâ textû inspectione absque ullâ auctoris interpretatione , pronuntiare licet. Hinc , ut supra notavimus , omnes episcopi dissidentes , uno fermè excepto Mirapicensi D. de la Broue , publicis instrumentis *Reflexionum moral.* librum prohibuerunt ac damnaverunt , ipso tamen personaliter inauditio Quesnello : quin et octo ex ipsis , duce Eminentiss. Card. Noallio , in contestatione 12 januarii 1714 , conjunctim latâ , suum de libro Quesnelli quem in propriâ personâ nondum audiverant , judicium ita aperint : « Les cardinaux , archevêques et évêques soussignés déclarent... qu'êtant très éloignés de vouloir favoriser le livre des Réflexions , ni l'auteur , ils reconnaissent que ce livre doit être ôté des mains des Fidèles , et ils ont résolu de le condamner et d'en défendre la lecture dans leurs diocèses. » Ipse met Quesnelli Apologista qui objectionem proponit , denuntiationem hanc laudat pag. 51 et 52 , huicque , subscrisere duo illustriss. de Cay-

ins Altissiodor , et de l'Angle Boloniens. episcopi , ex præsulibus quorum nomine scripta est citata ad dictum Documentum Eminentiss. de Bissy Responsio , in quâ eadem etiam sit objectio. Atque haec semper fuit constans Ecclesie praxis , ut libri et scripta inauditio auctoribus plerunque proscriberentur. Sic tria famosa capitula in Concilio V oecumenico fuere damnata quorum auctores pluribus antea sæculis è vivis excesserant : sie etiam in eodem Concilio , proscripta Origenis tribus antea seculis demortui doctrina. Quin et S. Pontifex Theodorus ad Paulum Constantinopolitanum Patriarcham scribens , declarat , in Pyrrhum licet absente , inquire posse , ipsiusque item ordinari ac deponi ; quod scilicet extarent ipsius scripta veritati apertè adversa , notoriique forent ejusdem excessus : « Non enim , inquit t. 5, Concil. pag. 1777 , presentia ejus necessaria est , ubi excessus ejus et scripta veritati reputantia præsto sunt. » Quantò potiori jure idem dici potest in præsenti Quesnelli Causâ !

Dices 2º. Damnavi non potuit , nec debuit , liber qui diutissimè à fidelibus non innoxie tantum legebatur , sed etiam cum spirituali quamplurimum profectu , idque nemine contradicente , immo plurimum approbantibus plerisque doctrinâ ac pietate eximiis præsulibus : atqui sic est de Quesnelli libro : à 40 prope modum annis fructuosè lectitatus fuerat , generaliter approbatus in Ecclesiâ ; ergo , etc. Ita Quesnelli defensor , *Hexapl.* auctor Tom. I. Paragraph. 1 , pag. 6, 7 et seqq. , ubi prætensis hanc generalem libri *Observat. moral.* approbationem fusè prosequitur. Respondeo 1º , negando maj. constat enim pluribus exemplis , plerosque exitiales libros nonnisi multò post ab ipsorum editione proscriptos fuisse ab Ecclesiâ : namque Origenes famosum suum *de principiis* opus scripsit circa an. 217 , nec tamen damnum fuit à sanctâ Sede , nisi circa annum 400 , Anastasio S. Pontifice ; ipsaque universa Ecclesia idem opus non proscriptis nisi an. 555 , in concilio quinto oecumenico , hoc est , tribus plusquam sæculis à morte auctoris. Pariter scripta Theodori Mopsuesteni edita quarto sæculo , non fuerunt tamen confixa nisi circa medium sexti sæculi , in eodem V Concilio generali. Innoxium ergo non ex eo præcisè dijudicandum opus , quod diu in Ecclesiâ indemnatum permanserit. Respondeo 2º , negando min. siquidem ex dictis in historicâ causæ Quesnelliæ synopsi planè liquet , librum Quesnelli ubi sufficenter innotuit , à plu-

Tibus statim Doctoribus et Episcopis fuisse impugnatum et damnatum. Vide supra art. 4 paragraph. 2, quis. 5 et 4. Falsum est ergo quod ejuslib. libri acerrimi defensores arrogantiū jactitant, 40 annis publicā laude ac constanti pace potum fuisse *Reflex. moral. librum.*

Dices 5°. Libertates nostras hædit aut etiam destruit constitutio *Unig.*; nunquid enim Gallicanis stando libertatibus, causa libri Quesnelli prius judicari debuisse in Galliis ubi controversiae enatae fuerant, quam Romæ; ergo. Istud ex eversis, ut jactant, per Clementinam constitutionem nostris libertatibus, inde sinenter obtrudunt Quesnellistæ. Ita auctores omnes citati initio hujuscce paragraph. imprimis anonymous scriptor libri cuius titulus: *Reversemens des libertés de l'Eglise Gallic. etc.* Respondeo quod hic perpetuò opponunt adversarii, inane prorsus esse terriculum, merumque effugium ad cedendas tenebras, fucumque incautis aut imperitis faciendum. Enimvero quorundam, queso, est scire nūm Pontificio aliquo decreto violentur Ecclesiae Gallicanæ et regni libertates ac jura? an privatorum quorundam variis partium studiis ac prejudiciis abreptorum? an regis ipsiusmet, supremorum magistratum, ac maximè episcoporum, quibus præceteris incumbit quea sint Ecclesiæ suarum libertates agnoscer, easque tueri? Porrò, quidquid sit de pauulis nonnullis Quesnelliianarum partium studiosis; certè Regia Majestas, supremi magistratus, ipsique præsules nostri, neutquam judicant libertates Gallicanas, juraque regni constitutione *Unig.* labefactari. Et quidem 1°, regni ac regiae suæ auctoritatis jura, dicta constitutione minimè violari judicavit Ludovicus XIV. Is enim hujus Bullæ promulgationem et executionem omni studio curavit datis hanc in rem 14, februar 1714, Regii litteris. Augusti decessoris sui vestigiis firmiter insistens Ludovic. XV, idem non minori studio variis decretis ac diplomatis firmavit Ludovicus XV, præfatamque Bullam in universo suo regno vim legis obtinere disertè declaravit, præsertim Edictis 1720 et 1750, neenon decreto sanctioris Consilii 21 februar. an 1747, in quo sic legitur: « Il semble qu'on n'ait cherché qu'à faire valoir encore le vain prétexte de la conservation des Maximes du Royaume : prétexte dont les ennemis de la constitution ont si souvent abusé pour faire croire au Public qu'ils étaient les seuls défenseurs de ces Maximes, dont sa Majesté a été et sera toujours le protecteur. » Eadem quoque Constitutione, li-

bertates Ecclesie Gallicanæ nullatenus hædi, nūdum judicarunt, sed et invictè demonstrarunt præsules nostri, tum in eximio pastorali documento an. 1714, tum in duobus an. 1717 ad Aurelianensem ducem, supremum tunc regni moderatorem, memorialibus; tum in doctrinali suo, super consultatione causidicorum Parisiensium, judicio an. 1728, regio jussu lato: istud idem, cardinales, archiepiscopi et episcopi, pluribus aliis publicis instrumentis, conjunctim separatim pro datâ occasione, luculenter declararunt: hincque omnes, paucissimis exceptis, dictam Constitutionem, tum in frequentibus Cleri comitiis, tum in privatis suis sedibus, omni obsequio ac veneratione exceperunt. Denique in supremarum omnium curiarum Tabulas inscripta fuere regia pro Constitutionis *Unig.* executione diplomata: atque unus è præcipuis Magistratibus (D. de Fleuri), expressè de illâ Bullâ asseruit: « On ne trouvra point dans sa forme extérieure les clauses ordinaires contre lesquelles leur Ministère les a souvent obligés de s'élever. » Bis certè omnibus Ecclesiae et Regni libertatum locupletissimis testibus planè constat, nec Gallicanæ Ecclesiae libertates, nec Regni jura Clementinæ Constitutione nullatenus violari. Et verò, Ecclesiae Gallicanæ libertates, ex illustrissimis Bossuet et Marcæ, generatim ac potissimum consistunt in jure insistendi antiquis Canonibus et usibus Apostolicæ Sedis et Ecclesiæ consuetaudinibus adversentur: atqui prædictis Canonibus et usibus, ut per se patet, ne vel minimùm obsistit aut reluctatur Clementina Constitutio: nimur post maturum ac diligens examen data fuit ad instantiam Episcoporum qui Sedem Apostolicam, ut in causis majoribus fieri solet, consuluerant: novam ipsam non infert disciplinam, sed perniciosa in libro Quesnelli contentam proscriptit doctrinam: ipsa demum, ut ex dictis et probatis liquet, servatis ad amissim debitibz formalitatibus, promulgata fuit, uti iam ostensum est; ergo præfata Clementis XI Constitutio Callicanis libertatibus neutquam adversatur. Ad id quod in confirmationem propositione objectionis opponitur: scilicet, juxta laudabiles Ecclesiae Gallicanæ libertates, prius causam libri Quesnelli indicari debuisse in Galliis ubi exortæ fuerant controversiae: respondeo nodum hunc liquidò expeditum fuisse et abundè solutum,

diluendo suprà simile prorsus adversus canonitatem damnationis Jansenii argumentum : vide supra. Addo , disertam hanc fuisse ac unanimem Cleri Gallicani in variis comitiis sententiam ; dogmaticas fidei causas , illas episcoporum juribus , ab Apostolice Sede diseguti ac dijudicari posse , ante latum episcoporum apud quos motae fuerunt controversie judicium. Ita eminentiss. Noallius , prout refertur in Actis verbalibus comitiorum generalium an. 1700 , pag. 286 : « Souvent les causes de la foi ont été portées immédiatement au S. Siège , surtout lorsque les erreurs étaient soutenues par les évêques. » Ibidem , archiepiscop. Rhemens. et Turonens. pag. 504 et 599 : « Ce serait une ignorance grossière , de prétendre que les questions de la foi doivent toujours aller par degrés.... On a commencé par le jugement du Supérieur , quand on l'a jugé nécessaire , comme le plus propre et le plus efficace. » His consentaneè D. d'Aguesseau , Franciae Cancellarius , in egregiâ quam habuit ad supremum Senatum Parisiensem Oratione , pro perscriptione Bullæ Innocent. XII adversus librum : *De Placitis Sanctorum* , sic habet : « La forme de la décision peut être différente , quand il ne s'agit que de censurer la doctrine , et non pas de condamner la personne de son auteur : et quoique la vigilance du Saint-Siège prévienne celle des autres Églises , le droit des évêques démeure le même inviolablement. » Porrò in praesenti negotio , non de personali Quesnelli causa , sed de proscribendo dogmatico ejus libro agebatur : minime ergo labefactate libertates Ecclesiae Gallicanæ , latâ primùm Romæ in librum Quesnelli censurâ.

Dices 4º. Nonnullis ex propositionibus damnatis , præsertim ex 91 circa excommunicationem , qua^e sic ait : « La crainte d'une excommunication injuste ne nous doit jamais empêcher de faire notre devoir ; » inferri omnino potest aliquid Regni usibus et Regum nostrorum auctoritati contrarium : hinc in ipsa regii Diplomatis relatione in acta supremæ Parisiensis curiæ , inserta exceptio , his verbis : « Sans que la condamnation des propositions qui regardent la matière de l'excommunication puissent donner atteinte aux maximes et usages du royaume , etc. » ergo. Respondeo distortè omnino ac nequiter contra obvium Constitutionis sensum à malignis hominibus ad conflandam Decreto Apostolico invidiam , istas Regni et Regum nostrorum juribus ad-

versas ex Clementinâ Constitutione erui consecutiones : nihil siuale ex tali Decreto sequi , apertissime demonstrant præsules nostri in evinito suo an. 1714 Documento , tum ex propriis citatæ propositionis verbis ; tum ex subjectâ materiâ ; tum ex variis auctoris , loci et temporis circumstantiis. Describendum hic , tametsi prolixius , doctissimorum Præsulum testimonium , adeò egregium est , et præsentî nostræ causæ accommodatum. Exscriptâ 91 propositione : *La crainte d'une excommunication injuste ne nous doit jamais empêcher de faire notre devoir* ; sic inquit illustriss. autist. : « Si l'injustice de l'excommunication est constante , si le devoir est un devoir réel et véritable , la proposition renferme une vérité à laquelle il est impossible de se refuser ; mais si l'excommunication n'est injuste que dans l'idée de celui qui en est frappé ; si le devoir est un faux devoir ; s'il y a ménage de l'incertitude sur l'injustice de l'excommunication et sur la réalité du devoir , la proposition est fausse.... C'est au tribunal de leur conscience qu'ils s'en rapportent pour décider de la justice , ou de l'injustice de l'excommunication ; ils la trouveront certainement injuste : et elle ne les empêchera pas de faire ce qu'ils appellent leur devoir. » Pergunt : « La circonstance des temps et des erreurs , qui affligen l'Église ; la nature de l'ouvrage , la situation de son auteur , tout sembloit exiger que dans une matière aussi délicate , on s'expliquât clairement et sans ambiguïté ; et tout détermine au mauvais sens , quand le vrai sens n'est pas mis en évidence. Pour en être convaincu , il n'y a qu'à lire les écrits , qui depuis près de 60 ans , qu'on a commencé à demander la signature du Formulaire , ont été répandus dans le Public. Ils enseignent qu'une excommunication injuste ne doit jamais empêcher de faire son devoir ; mais ils décident en même temps , que le refus de la signature du Formulaire est un vrai devoir ; et que l'excommunication attachée au refus de cette signature , est une excommunication injuste.... Par là un prêtre attaché à leur doctrine , s'autorise à ne pas signer le Formulaire , et à dire la Messe , quoiqu'il soit interdit ; un laïque à faire ses tâches , quoiqu'il soit excommunié. » Reconnaissiez , mes chers frères , les justes raisons , qui ont porté le souverain Pontife à condamner cette proposition ; reconnaiss-

sez aussi (notanda verba) l'artifice avec lequel on a publié que l'esprit de la Constitution étoit, qu'on déférât à toutes sortes d'excommunications, sans excepter même celles, qui seraient lancées pour nous faire agir contre des devoirs essentiels et invariables, afin d'alarmer par cette supposition les Fidèles de tous les états, et les magistrats en particulier. » Paucisque interpositis, concludunt : « Il aurait donc fallu, si l'on voulait parler de l'excommunication injuste, distinguer les différentes sortes d'excommunications injustes, et les différentes espèces de devoirs : il aurait fallu observer que celles, qui sont *à jure*, c'est-à-dire qui sont fondées sur les anciens Canons et sur les décisions reçues généralement dans l'Église, ne sont jamais injustes ; quoique celles, qui sont *ab homine*, c'est-à-dire, qui partent de quelque Puissance Ecclesiastique, puissent être injustes quelquefois. Il aurait fallu enseigner que chaque particulier n'est pas Juge de la justice ou de l'injustice de l'excommunication contre lui ; que dans le doute, la présomption est toujours pour les Supérieurs, et que les inférieurs doivent obéir jusqu'à ce que le doute soit levé par un jugement juridique. Il aurait fallu distinguer les devoirs de la loi naturelle et divine, qui sont immuables, tels que sont le culte de Dieu, la fidélité qu'on doit à son Prince et à sa Patrie ; et les devoirs, qui changent quelquefois, et dont on doit s'abstenir dans de certaines circonstances, tels que sont les exercices extérieurs de la religion, dans le cas des excommunications, auxquelles on doit déferer. Après avoir distingué ces différens devoirs, il aurait été encore nécessaire d'expliquer que dans le doute, un particulier ne doit pas s'en rapporter à lui-même pour décider, si ce qu'il croit devoir, est véritablement devoir. C'étoit là les règles que l'on devoit suivre, si on avait en pour objet d'instruire les Fidèles des véritables maximes sur l'excommunication ; mais on n'a cherché qu'à rassurer contre les foudres de l'Église, ceux, qui par la crainte des censures, pourroient être engagés à se soumettre aux Constitutions des souverains Pontifes Innoc. X et Alex. VII et à signer le Formulaire. » Hæc in rem nostram planè decretoria; cardinales, archiepiscopi et epis copi Parisiis an. 1714 congregati. Itaque sedulò distinguendum inter varias injustæ excommuni-

cationis species : distinguendum pariter inter varia officiorum genera : alia scilicet sunt necessaria propterea et immutabilia, qualia sunt ea ad quæ *jure naturali* aut *jure divino* tenemur, alia sunt mutationi obnoxia, et à quibus quandoque possumus, immo et tenemur abstinere ; talia sunt illa ad quæ *jure dimiti taxat ecclesiastico* adstringimur : item distinguendum inter officia quæ falsò talia putantur, et ea quæ *de facto* talia sunt. De quibus omnibus diversimodè omnino pronuntiandum. Cum ergo nonagesima-prima, de quâ hic agitur, Quesnelli propositiō, utpote *indefinita, negans et in materia doctrinā*, æquivaleat (ex Dialecticæ regulis, nec non ex effato theologico) propositioni universalis; ac proinde debeat intelligi de quacumque injustâ excommunicatione, et de quocumque officio, sive immutabili et necessario, sive mutationi et relaxationi obnoxio ; hoc profectò sensu, ut ex sece patet, indubie falsa est, nec non *scandalosa*, et auctoritatē Ecclesiasticæ *injuriosa* : ex communi enim juris axiomate : *sententia injusta, si modò nulla non est, timenda est, et servanda*; illaque nos debet impeditre ab implendo officio *non essentiali et dispensabili*. Quin et habitâ ratione circumstantiarum, loci, temporis, ac maximè aliorum ejusd. Quesnelli scriptorum, aliis etiam titulis, præser tam ut *schismatica et perniciosa*, damnanda est præfata propostio, ut ibidem observant dicti Praesules : namque, suum, suorumque debitum ac officium, nihil aliud est juxta Quesnellum, quām retinere ac defendere Baii ac Jan senii doctrinam, tanquam Augustinianam, quantumcumque à Sede Apostolicâ condemnata : scilicet contra hanc, in Quesnelli adhærentium systemate, quodlibet vibratum anathema necessariò illegitimum est, injustum, nulliusque roboris, utpotè proveniens ex errore intolerabili Scripturis sacris, et traditioni (ut ipsi aiunt) omnino contrario ; nullis proinde moventur Pontificiis censuris, totique sunt in suis adversis earum metum obsirmandis asselis; ut ex Gerberonii, Arnaldi, ipsiusque Quesnelli libris contra Pii V, Gregorii XIII, Urbani VIII, Alexandri VII, Clement. XI Decreta fit manifestum.

Instar omnium satis sit hic referre, quæ ex Quesnello passim narrantur in *Causâ Quesnelli* : ibi pag. 140, inter vera officia computat, *urctam*, ut loquitur, *obligationem* non subscribendi Formulario, tametsi illa subscriptio sub excommunicationis poenâ præcipiatur. Ibid. pag. 141, definit archiepiscopum

Sebastenum desistere non debere ab exercendis Vicarii Apostolici muneribus, licet id illi fuissest à summo Pontifice interdictum. Imò, cō usque proacitatis progressus est, ut veritus non fuerit scribere, « esse sacrilegum, et toti « Ecclesiae injuriosum exigere subscriptionem, « et juramentum facti (ut aiunt), Janseniani, « quod Formulario Alexandri VII continetur. » Ibid. pag. 198 et seqq. Genuina haec circa excommunicationem placita à præsulibus Gallianis dilucidè exposita, contradicentium tricas et effugia penitus occludunt; ipsamque 91 Quesnelli propositionem multiplici ex capite damnandam esse clarissime ostendunt. His præsulum, qui interfuerant comitiis an. 1714 super excommunicatione principiis, adhæsere cæteri fermè omnes per totum Regnum dispersi episcopi, qui præfatum Pastorale Documentum suum fecerunt. Iisdem insistendo placitis, in Corpore Doctrinali Eminentiss. Card. Noallii an. 1720 tradita fuit et exposita, art. 7, pag. 51 et 52, tenenda de excommunicatione doctrina, speciatim proscripta 91 Quesnelli propositio. Èdem planè ratione, propositam objectionemclarè diluunt, dictæque Quesnelli propositionis virus multiplexque vitium : pertè detegunt Eminentiss. de Bissy, in exquisito suo an. 1722 Mandato, pag. 51, necnon illustriss. Suessionensis, postea Senonensis archiepiscopus, primo Pastorali Documento, pag. 17, n. 15, aliisque.

Cæterum quod spectat citata in object. verba, inserta à supremâ Parisiensi Curiâ in Decreto perscriptionis regii Diplomatis pro Constitutionis promulgatione : « Sans que la condamnation des propositions qui regardent la matière de l'excommunication puisse donner atteinte, etc.; » respondeo, clausulam hanc nullatenus infirmare Quesnellianæ propositionis dogmaticam damnationem; quia de facto non spectavit S. Pontifex ut vellet metu excommunicationis injustæ abstinentum esse ab officio adimplendo, quod lege naturali vel divinâ evidenter præscribitur; sed esse quædam officia, vel *prætensa et minimè realia*, relataxat juris positivi, à quibus excommunicationis etiam injustæ metus debeat impidire. Itaque prædicta clausula non est propriè restrictive aut limitativa, uti jugiter ac præpostè contendunt adversarii: sed mèrè explicativa est ac declarativa: estque prudens ac provida cautio ad præcavendos abusus, atque ad removendas pravas et distortas contra genuinum sensum, à dolosis et malignis homini-

bus deducendas conclusiones. Undè supremæ Curiae magistratus videntur hæc in parte sectati exempla presulum in comitiis Clei anni 1714, qui, 25 januarii ejusdem anni acceptatâ pure ac simpliciter Constitutione, Instructionem Pastoralem postmodum ediderunt: « Afin qu'etant tous unis, inquiunt Acta cō verbalia horumce comitiorum, pag. 54, à la Chaire de saint Pierre, c'est-à-dire, au centre de l'unité, par l'uniformité des mêmes sentimens et des mêmes expressions, on puisse non seulement étouffer les erreurs qui viennent d'être condamnées, mais encore prévenir les nouvelles disputes, et prémunir contre les mauvaises interprétations des personnes mal intentionnées, dont on a déjà vu les effets, par les écrits qu'ils ont répandus dans le public, depuis le commencement de l'Assemblée. » In eundem sensum exponenda mox dicta magistratum clausula in Decreto inscriptionis regii diplomatis apposita.

Ita colligitur, tum ex ipsismet citati Decreti verbis, tum ex Regiorum Virorum oratione eidem Decreto præviâ: quod utrumque scitè urget Eminentiss. Card. de Bissy laudato mox an. 1722 Mandato: ibique pag. 51 et 52, datum nostram solutionem pluribus astruit et confirmat: juvat doctissimi Card. verba exscribere: « C'est dans ce même esprit (de l'Assemblée de 1714), qu'au temps de l'enregistrement de la Bulle au Parlement, Messieurs les Gens du Roi ont remontré: que l'objet le plus important qui devoit exciter principalement l'attention de ce Corps, étoit la condamnation des propositions qui regardent les excommunications, et l'abus qu'en pourroient faire ceux, qui sous ce prétexte voudroient soutenir que les menaces d'une injuste censure pourroient suspendre l'accomplissement des devoirs les plus essentiels; et qu'il falloit empêcher que sous prétexte de la condamnation des propositions qui regardent cette matière, on ne puisse jamais prétendre que lorsqu'il s'agit de la fidélité et de l'obéissance due au Roi, de la conservation des loix de l'Etat, la crainte d'une excommunication injuste puisse empêcher les Sujets du Roi de les remplir. » Subdit Eminentiss. auctor: « L'Arrêt d'enregistrement du parlement est entièrement conforme aux demandes et aux requisitions de Messieurs les Gens du Roi. » Hincque insert: « Que conclure de tout cela, à moins de vouloir se tromper ou tromper les autres; sinon qu'on

« doit regarder ce que l'Assemblée de 1714 a fait la première en recevant la Bulle , et le Parlement ensuite en l'enregistrant , non comme une restriction mise à la censure de la proposition 91 ; mais comme une sage précaution prise afin d'empêcher qu'on n'en abusât par une interprétation contraire à son vrai sens , pour pouvoir dire qu'elle donne atteinte à la fidélité qu'on doit au Prince et à la Patrie . »

Hactenus Eminentiss. Cardinalis.

Notandum porrò , Mandatum hoc Pastorale à duobus anonymis procaciter fuisse delatum an. 1725, ad Regni Praesules , et Regios in supremis curiis Procuratores , uti juribus Regni et Ecclesiae libertatibus adversum : inter varia criminatio[n]is capita , unum istud erat , quòd scilicet Eminentiss. auctor assernisset , à supremo Senatu minimè appositas fuisse veras et propriè dictas restrictiones ac limitationes , in ipsa regii diplomatis perscriptione. Rex autem Christianissimus , Sanctioris Consilii placito die 25 maii ejusd. an. h[ab]it, auditis priùs regii hujus causæ cognitoribus , præfatum pastorale Documentum ab impactis notis plenè perpurgavit : en regii Decreti verba : « Le Roi étant informé qu'il s'est répandu dans le public deux Ecrits anonymes.... dans lesquels Ecrits ce Cardinal (*de Bissy*) est accusé d'avoir en plusieurs endroits de ladite Instruction (1722) donné atteinte aux droits les plus sacrés de la Couronne , et établi des maximes contraires aux libertés de l'Eglise de France , Sa Majesté auroit jugé à propos de prendre connoissance par elle-même d'une matière aussi importante , et auroit fait pour cet effet choix de personnes les plus éclairées , tant du Clergé , que de son Conseil , pour , après avoir examiné avec tout le soin et l'application nécessaire lesdits deux Ecrits , et lu avec la même attention la-dite Instruction Pastorale , en faire leur rapport , et en donner leurs avis à Sa Majesté ; à quoi lesdits Commissaires ayant vaqué pendant plusieurs Séances , ils auroient en conséquence fait leur rapport , et donné leurs avis à Sa Majesté , non seulement sur tous les chefs d'accusation renfermés dans les deux dits écrits ; mais encore sur tout le contenu en ladite Instruction Pastorale par rapport au droit de la Couronne , et aux libertés du Royaume : lequel avis Sa Majesté s'étant fait représenter en son Conseil , elle auroit reconnu que *lesdits deux Ecrits anonymes ne sont qu'un tissu de calomnes et de mensonges* , et ne contiennent que des déclamations injurieuses , non-seulement à

la personne dudit sieur Cardinal de Bissy , mais au saint Siège , et à l'Ordre épiscopal.... et que bien loin que ladite *Instruction Pastorale* contienne rien qui puisse donner le moindre fondement aux accusations formées par *lesdits Ecrits* , elle s'explique au contraire en plusieurs endroits très clairement pour les maximes les plus conformes au droit de la Couronne , et aux libertés de l'Eglise de France . » Hincque , *Regia Majestas dictos libellos graviter proscribit , uti criminosissimos , calumniosos , seditiosos* , etc.

Authentico isto ac illustri testimonio , dictam Eminentiss. de Bissy Instructionem tam splendide vindicantis , liquet quod ex ipsa asseruimus ; appositam scilicet à supremâ Curiâ in Decreto pro inscriptione Constitutionis *Unig.* - clausulam , non fuisse restrictivam ac propriè limitativam , sed meram ac providam ad prævertendos abusus cautionem . Accedit ad idem evincendum , breve istud ac efficax ratiocinum : Restrictio ac limitatio strictè ac propriè dicta , ipsissima est exclusio genuini ejusdam ac legitimi sensu definitionis de quā agitur : atqui genuinus ac legitimus Bulle *Unig.* sensus non est , « metum injustæ excommunicationis debere nos impendre ab impletis officiis immutabilibus , invariabilibus , qualia sunt officia legis naturalis et divinae ; » videlicet , « cultus Dei , fides debita Principi ac patriæ , etc. » neque id dici potest , quin gravissima , ut manifestum est , S. Pontifici et episcopis inferatur injuria ; ergo . Preecipua hallucinationis causa dissidentium , hæc fuisse videtur , quod inscitè aut dolosè duo sedulò distinguenda confundant . Nimiriū plura ad approbadam , quā ad improbadam propositionem requiruntur ; ex axiomaticè enim , *Bonum ex integrâ causâ , malum ex quolibet defectu* ; hinc essentiale inter utrumque discrimen : ad approbadum textum , necesse est ut omni ex parte purus sit et integer ; ad illum verò improbadum sufficit , præsertim in materiâ doctrinali , ut aliquâ ex parte pravus sit et vitiosus : porrò , ex suprà narratis , nonagesima prima propositio Quesnelliana , utpotè negans , universalis , et in materiâ doctrinali , multiplici ex parte prava est et vitiosa : multiplicem , ut liquet , nec diffitteri valent adversarii , apertè vitiosum exprimit sensum ; ergo , etc. In dissolvendo isto Quesnellistarum effugio , paulò diutiū haesimus ; quod infirmum prorsus licet et imbellē , illud tamen uti invictum et Achilleum jugiter ac confidentius jactent .

Dices 5°. *Explicationes circâ Bullam toties*

et tam anxiè postulatæ, quibus in tuto statueretur depositum fidei sanctæque Doctrinæ, atque illæsæ remanerent scholarum opiniones, à Romanâ Sede constanter recusatae sunt. In primis verò an. 1723. Romæ vulgati duodecim famosi articuli, capita duodecim christianæ Religioñis complectentes, que Constitutione *Unig.* apertè violata plerisque videbantur. Horum articulorum approbatio à S. Sede enixè efflagitata fuit, datâ ab Appellantibus fide, futurum ut, obtentâ semelhâc approbatione, ipsi continuò Bullæ acquiescerent: at postulatis assentiri obstinatè negavit Sedes Apostolica: id autem bonitati perindè ac æquitati videtur repugnans; ergo. Ita præ cæteris duo insignes Appellantum ducis, episcopi Mouspessulan, pluribus in locis, neenon Senecensis Documento Pastorali an. 1726, die 26 augusti; ubi 12 articulos sigillatim executit, effusèque laudat et approbat.

Respondeo: *explicationes* non sine doli ac cavillationis suspicione à plerisque fuisse petitæ, ut scilicet vitii aut saltem obscuritatis argueretur Constitutio; sieque occurreretur puræ ac simplici Bullæ acceptationi; quod quidem Quesnellistarum consilium ex compluribus eorum Scriptis manifestum est, in primis ex libello cui titulus, *La vérité rendue sensible*, art. 1. sect. 2, pag. 11, et seqq. aliundè verò requisite elucidationes novis, si datae fuissent, patuissent cavillationibus: meritò ergo perseveranter negatæ. Et quidem quod spectat 12 articulos, quorum approbatio tam anxiè efflagitabatur; quâm prudenter à S. Sede fuerit recusata, sequentia demonstrant:

1º, quia nonnulli ex illis articulis, ut potè ambiguis et æquivocis concepti verbis, legimè erant errore suspecti; habitâ præsentim ratione ad auctorum mentem, et ad finem, quem sibi præfixerant, explicandi per eos Bullam *Unig.* simili de causâ, S. Hormisdas Papa, nunquam adduci potuit, ut approbaret hanc propositionem cæteroquin in se veram: *Unus de Trinitate est Christus crucifixus;* quòd scilicet à suspectis Eutychianismi proponebatur approbanda. Nimirum, ut scitè notat S. Leo Magnus: « Novatores omnibus factis et dictis nostris insidiantur, ut, si ullam illis vel tenuem occasionem demus, nos, Nestoriano (jam Baiano, Janseniano vel Quesnelliano) sensui etiam congruere mentionem tur. »

2º, ex dictis articulis; alii, « ad ipsam Constitutionem nullatenus pertineat dignoscun-

tur: » alii, « certum età nemine impugnatum dogma exprimunt; » alii, « liberis et in utramque partem in scholis agitari solitis opinioribus, obstant et vim faciunt: » alii, « propter argumenti invidiam in medium adduci non possunt absque periculo novarum disputacionum ac litium: » alii denique, « verbis indefinitis ac negativis expressi, propter nimiam terminorum extensionem, absolutè in se falsi sunt et errori obnoxii. » Ita colligitur è Litteris ad Benedict. XIII directis sub nomine Cardinalium Gallican. mense octobri 1723, pag. 5 et 6, et ex Epist. Card. le Bossu, Mechliniensis archiepisc. ad eund. Benedict. XIII, die 16 martii dicti anni 1723, pag. 24 et seqq. (Idem constabit ex dicendis infra art. 3. ubi de præfatis 12 Articulis nonnulla adjicientur.) Ast nemo non videt, quantum dedebeat exigere, ut ad explicandam et acceptandam Constitutionem *Unigenitus*, Apostolico iudicio approbentur articuli, qui tot ac tantis obnoxii sunt incommodis.

3º. Conjuncta cum duodecimi articulorum approbatione, aut quæcumque aliâ declaratio-ne, Bullæ acceptatio, aiunt ibid. dicti Cardinales, pactum redolet et indigitat: porrò nescit Ecclesia in suis definitionibus pacisci, vel quidquam remittere de obedientiâ et obsequio, quod ipsi debetur. Sedes Apostolica, scribebat Benedictus XIII Cardinali Noallio, « sicut docibus et modestè consulentibus non deest, ita contumaces et obsequium certis sub conditionibus pacientes, » fastidit et respuvit.

4º. Quælibet Bullæ dogmaticæ ubique receptæ (qualis est Constitutione *Unig.*), conditio-nata acceptatio; hoc ipso inusitata est et singularis, injuriosa Bullæ, totique noxia Ecclesiæ: primò, inaudita est et singularis, ipsaque suâ singularitate suspecta. Secundò, injuriosa Bullæ, hinc iterum supponitur, christianæ fidei capita (ut improbis clamoribus mentiuntur re fractarii) per Apostolicam hanc Constitutionem, impedita aut obscurata fuisse: eamque adeò non posse tutò suscipi, nisi juridicâ interpretatione, aut aliâ quâdam ratione, ad certos et catholicos sensus determinetur. Tertiò, toti noxia est Ecclesiæ: universa siquidem disciplina religioque decideret, si contra sacrae antiquitatis mores et Ecclesiasticas prescriptio-nes, prædicta conditionatæ acceptationis obtineret ratio: sic namque non Pastores Fidelibus, sed Fideles Pastoribus legem imponerent, iste quæ illis obedire censendi forent: aliundè

verò emergentium denuò dubiorum propositione, novarumque elucidationum postulatione, Pastores in perpetuas ac interminabiles deducerentur quæstiones.

5º Denique, quod in præsenti Bulle *Unig.* causâ omnino decretorum videtur, petitæ ac prærequisitæ ad acceptandam Bullam explicatiōnes, uti dictâ Epist. pag. 33. et 34. ratiocinatur Eminentiss. Card. le Bossu, vel sensum obvium et naturalem Bullæ exhibebunt, vel nou : si primum, rejicientur illæ, nisi novæ aeedant elucidationes, prout rejecta fuit ipsa Constitutio : et istæ iterum, simili de causâ, explodentur expositiones; sieque nullus dabatur explicationum finis : si secundum, hoc est, si obvium et naturalem sensum non exhibeant, sed aliquid ab ipso diversum; hoc casu inclinabunt refractarii, quòd jam à S. Sede desceratur Constitutio veluti vitiosa, quòd sensui naturali et obvio substitutur alijs sensus ; et consequenter, quòd sancta Sedes Apostolica non constet sibi, quòd variaverit, quòd alia atque alia tradiderit. Hincque inferent præterea, quod quidem à natâ Constitutione effutare non cessant, explicationes esse necessarias *Ecclesiæ paci, veritati Cathedræ auctoritatì simul et ipsius sanctæ Sedis intentioni* : quandoquidem longo post tempore tandem concessæ : scandalis vero, turbas omnes ascribent prætensæ obscuritati, aliisque virtutis Constitutionis, omneque malum refundent in diuturnam illam recusationem nitidæ explicationis sensuum damnatorum. Verbo dixerim, non tantum se viciisse gloriantur; jactabunt insuper Romanam Sedem tandem agnoscisse necessitatem explicationum, simul et Bullæ obscuritatem ac ambiguitatem : sieque remedium ipsum erit morbo longè gravius. His addo : tametsi prætensam duodecim articulorum approbationem obtinuerint Appellantes : non indè contentionum ac discordiarum finis : inò novæ hinc, et quidem acerbiores, exortæ rixæ, circa germanum præser-tim et nativum dictorum articulorum sensum: moxque quemadmodùm antea, *nitidam sensum damnatarum propositionum explanationem*; ita et jam, *nitidam sensum articulorum approbatorum explicationem* postulassent refractarii. Quin et circa pleraque alia Bullæ capita ad quæ non ita directè spectant 12 articuli, altercari non destituerint : hoc ipsum temerè non conjicimus : ita disertè affirmat unus ex præservidis Quesnelli defensoribus, D. Soanen Senecensis Episcopus, in Scripto cui titulus : *Histoire de la condamnation de M. de Senez*, pag. 28, col.

1, his verbis : « Qu'aurez-vous fait, inquit il præsul, en recevant les 12 articles? Vous aurez contredit la bulle sur 12 chefs : mais que fera-t-on du reste? » Subdit : « Pour ce qui est du corps de doctrine, Dieu me garde de m'en servir jamais pour couvrir la Bulle : il a été retouché et altéré par vingt mains différentes, et d'ailleurs le Corps de doctrine le plus exact, opposé à la Bulle, serait un vase de terre contre un pot de fer. » Paucisque interjectis addit : « Quand le Concile d'Embrun et dix autres Conciles semblables, voudraient se mêler de commenter la Bulle, ce ne serait qu'un grain de sable opposé au torrent de la Constitution. » Rursus ibidem, sic concludit : « Il n'y a dans cette affaire, de paix à attendre que par le Concile général, ou par d'autre voies que Dieu connaît. »

Paria significantius exprimit in libello sic inscripto : *Mémoire abrégé où l'on montre l'incompétence du Concile d'Embrun pour juger M. de Senez* : in ipsâ memoriali prælixâ admonitione legitur, Scriptum hoc ab ipsomet Senecensi episcopo in suæ causæ defensionem fuisse compositum, versus initium septembribus an. 1727; ibi porrò pag. 5, stupendam hanc et exoticam intrepidè statuit propositionem : « Notez l'appel subsiste et est légitime, quand il serait vrai que l'Eglise aurait parlé dans le jugement rendu sur les cent une propositions. » Neque hic sistit dictus præsul : audet asserere, inauditam hanc ac prorsus intollerandam doctrinam, innumeris è constanti traditione petitis momentis, invictè astrui : en ipsius verba : « Tant d'autorités, inquit ibidem, pag. 7, qui marquent la foi et l'esprit de l'Eglise, ses usages et ses maximes constantes, montrent avec tant d'évidence que notre appel au Concile général est légitime, qu'il faut vouloir contredire ouvertement la foi et la bonne foi pour ne se pas rendre. Il ne s'agit pas dans tous ces exemples des Constitutions des Papes, reçues et approuvées par un grand nombre d'évêques; mais il s'agit de Constitutions reçues et approuvées par toute l'Eglise, et de jugemens rendus par les Conciles généraux, dans la forme la plus canonique, sur des livres, des écrits et des propositions des auteurs. » Obsfirmatè mox addit : « c'est de tous ces jugemens que, en suivant l'esprit de l'Eglise, on a souvent appelé et dont on peut appeler. »

Audis ex Appellantium *Coryphæo*, juxtâ saeræ antiquitatis mores et Ecclesiasticas præ-

scriptiones, jure ac meritò provocari posse, à legitimis maximèque canoniciis, etiam Conciliorum oecumenicorum, totiusque Ecclesie definitionibus, circè libros, scripta et propositiones: perperam ergo et illusoriè 12 articulorum approbationem, aut aliam quamlibet nitidam sensum damnatorum explanationem, tam enīc postulabant Appellantes: iis enim obtentis, perinde stando suis principiis, valida esset et legitima remaneret eorum appellatio: ac consequenter cātē omnino abstinuit Benedictus XIII à concedendis prædictis elucidationibus.

Dices 6°. Bulla Clement XI propositiones 101 *in globo* damnat: viginti *qualificationes* propositionibus istis *respectivè* (ut vocant) reperiuntur inustā: nec ulla sigillatio applicatur ulli propositioni censuræ nota: quid igitur discent Fideles ex eā Bullā, in quā omnia confusa sunt et incerta? Unde sic: Illa definitio legitima non est, nec finiendis controversiis idonea, quæ nihil habet fixum, nihil habet determinatum: atqui censuræ *in globo*, certum nil habent, nihilque determinatum: in iis siquidem non sicutur uniuersique propositioni nota et qualificatio: adeoque sciri non potest quænam censuræ nota singulis competat: quodque uni scandalosum duntaxat erit aut temerarium, alteri omnino hereticum videbitur; utilis ergo, nec proindè aequissima ac canonice lata talis definitio. Ita creberrimè Quesnelli vindices. In primis, *Revertement des libertés de l'Eglise Gallic.* T. 1, pag. 472. *Observat.* sur le deuxième avertissement de M. de Soissons, pag. 59. *Déclarat.* de l'Université de Paris, pag. 15, etc.

Respondeo 4°, novam non esse, quam adversus censuras generales et *in globo* expostulationem hic instituunt Quesnelli defensores. Lutherus in concertatione haliū Lipsiæ an. 1519, *iniquam appellat viam plures dictiones accervatim reprehendendi, non assignatā cuiusque effati notā seu ratione censuræ.* Antonius de Dominis Lib. 1 *de Republ. Christianā*, cap. 12, eā potissimum de causā censuram articulorum Joannis Hus à Concilio Constantiensi factam arguit ac vellicat, « quia eorum singulorum examen non appareat: sed in confuso simul cum multis aliis sunt in sententiā contra Joannem Hus, sub hujusmodi censurā notati. » Idem etiam de censurā Leonis X, adversus Lutheri articulos dictum à Petro Suavi seu Frapao, quem egregiè reprimuit Card. Palavicinus Historiæ Concilii Trid. lib. 1, cap. 21. Tales ductores sequuntur, qui generales et indistinctas censuras sugillant ac

reprehendunt. Resp. 2°, usum hujusmodi censorum adeò antiquum esse ac constanter probatum in Ecclesiā, ut illius æquitas à viro orthodoxo, nec impeti, nec in dubiam revocari queat. Si quid tota per orbem frequentat Ecclesia, inquit S. Aug. Epist. 54, alias 118, quin ita faciendum sit disputare, insolentissima insanias est. Hunc ferende generalis censuræ modum, velut communem et ordinariū in Sede Apostolica retinuerē ac secenti sunt Sixtus IV, an. 1478, contra Petrum de Osma; Leo X, an. 1520, contra Lutherum; Pius V, 1567; Greg. XIII, 1679; Urbanus VIII, an. 1641, contra Baium. Iisdem vestigiis institere Innocentius XI, an. 1687, adversus 69 pseudomysticas Michaëlis de Molinos propositiones; Innocentius XII, an. 1699, adversus viginti tres, ex Libro cuius titulus: *Maximes des Saints*, excerptas propositiones; ac tandem Clemens XI, an. 1713, solemni contra 101 Quesnelli propositiones Constitutione; quæ quidem eā de causa non magis arguenda est Constitutio, quām tot alia hujuscemodi Summorū Pontificium decretā. Accedit et ipse usus ac consuetudo Cleri Gallicani. Inter multas illius censuras quæ referuntur tom. I. novæ collectionis Memorialium Cleri Gallic. una duntaxat reperitur lata an. 1700, quæ damnatis propositionibus singulis singulas et proprias affigat censuræ notas. Idem censuræ modus passim usurpatus legitur à sacrā Facultate Parisiensi, ut videre est in novā Judiciorū ejusdem facultatis collectione; ita in primis ad 1277, 1582, 1514, 1523, etc. Denique censurarum *in globo* æquitas, vel unā auctoritate atque exemplo planè decretorio Concilii generalis Constantiensis apertissimè demonstratur: namque prefatum Concilium, sess. 8. quadraginta quinque Wicleffī articulos, et sess. 15, triginta Joannis Hus damnavit generatim duntaxat, nullāque ipsis sigillatim inustā censuræ notā. Quin et in eod. Concilio jussit S. Pontifex Martinus V eos, qui suspecti forent, interrogari, nūm crederent articulos illos meritò fuisse proscriptos. Undē, si prædictus indistinetæ et generalis censuræ modus, vitium habet, vitium illud in ipsam Synodum oecumenicam, proindèque in Ecclesiam redundat, quōd, vel etiam suspicari, nefas. Resp. 3°, vi generalium hujusmodi censoriarum duo in primis ionotescere fidelibus, quæ ipsis scire plurimi interest: priūm, inter damnatas propositiones nullam esse quæ non mereatur saltem aliquam ē censuræ notis quæ in decreto exprimuntur; alte-

rum , vice versâ nullam esse in decreto censuræ notau quæ in ali piam è damnatis propositionibus jure meritissimo non cadat. Ita totidem verbis in actis verbalibus comitiorum an. 1714 , pag. 15. Ita etiam cardinales, archiepiscopi, episcopijussu regio Parisiiscongregati an. 1728, in suâ ad Regem, circâ Cansidicorum Parisiensium de Ebredunensi Concilio deliberationem , dogmaticâ Epistolâ , pag. 55 et 56. Itaque ad argumentum propositionum , sic in formâ respondeo : *Censuræ in globo* , certum nihil habent , nihilque determinatum , quantum ad peculiarem notarum attributionem quæ singulis propositionibus sigillatim non applicatur , concedo : quantum ad perversitatem ac malitiam propositionum quas Ecclesia declarat non esse orthodoxas , nego. In hujusmodi censuris aliquid occurrit fixum ac determinatum : illud nempe de quo Ecclesia vult nos certos fieri , et quod credit ad fidem tuendam satis esse ; scilicet propositiones illas quas damnat , pernicio-sas esse si tradantur , periculosas si credantur : ideoque non posse ab ullo Catholicô defendi ; unde per talen Ecclesie definitionem fixum manet propositiones damnatas esse rejiciendas , utpotè cùm ex ipsis quædam sint hæreticæ , quædam erroneæ , quedam scandalosæ , etc. et in id fertur assensus auctoritatì debitus. Quænam verò singulis censure nota conveniat , Doctoribus inquirendum et assignandum reinquitur , donec ab Ecclesiâ speciadiùs id fuerit determinatum. Ita clare colligitur ex citatis sess. 8 , 15 , 45 Concili Constantiens. ; ita etiam Palavieinus lib. 1 hist. Concil Trid. cap. 21 *Frapoium confutans* : neenon Ekius in collat. Lipsiensi adversus Lutæcum. At de censuris in globo , jam suprà , et iterum plura deinceps paragraph. 5 sequenti.

Dices 7º. Non potuerunt legitimè damnari propositiones , quæ ex Scripturâ , SS. Patribus , Augustino præsertim , Leone , Prospero , Gregorio , etc., de verbo ad verbum excerpte sunt : atqui ita est de 101 , damnatis per Constitutionem propositionibus : hæ ad verbum penè omnes ex Scripturis , sancto Augustino , aliisque patribus depromptæ sunt ; quod accuratâ textuum collatione demonstrârunt Quesnellus in suis memorialibus , *Hexaplarum* auctor , in vasto suo in quatuor grandiores tomos distributo opere , aliquæ quamplures : ergo.

Respondeo 1º : Novatoribus semper id fuisse familiare , ut in suis erroribus asserendis varia passim oggerant Scripturæ sacrae et SS. Patrum testimonia. Sic Arius his abutebatur

Christi verbis *Pater major me est*. Eutychiani : contendeant se non posse damnari , quin S. Cyrilus , cuius verba perpetuò laudabant , damnaretur. Faecundus Hermianensis , ut tria capitula per quintam Synodum OEcumenicam proscripta , ostenderet esse orthodoxa , plura coligit SS. Athanasii , Basilii , utrinque Gregorii , Chrysostomi , aliorumque testimonia , notatis illis capitulis , omnino , ut jactabat , consumilia. Idem à subsequentibus Hæresiar-chis , Wiceliff , Luther , Calvino , constanter actitatum. Notum est famosum illud Ca'vini pronuntiatum : *Totus meus est Augustinus* : eundem S. Doctorem Baius et Jansenius ad omnem ferè periodum appellant : nihilominus horum omnium doctrina merito per Ecclesiam proscripta est ; idem de Quesnellianis propositionibus dicendum. Ad hæc omnino appositi in causâ illustrissimi Cameracens. Archiepisco pi , quamplurima in gratiam libri de *Placitis Sanctorum* congerentis testimonia , doctissimus Bossuet lib. cui titulus : *Les Passages éclaircis* , etc. sic observat : « Les doctes savent que les Arien avoient des passages des siècles précédent le Concile de Nicée contre la Divinité du Fils de Dieu , aussi apparens et en aussi grand nombre que ceux que l'on nous objecte. Mais sans s'étonner ni de leurs expressions , ni de leur sainteté , ni de leur nombre , l'Eglise a su distinguer le fond qui a toujours été constant d'avec les expressions qui n'ont pas toujours été également précautionnées..... Avant les disputes on peut être beaucoup moins précautionné que depuis qu'elles sont émues. » Frustrè ergo in prolixiori *Hexaplarum* opere laboratum est , in congerendis ad defensionem *Reflexionum* Quesnelliianarum innumeris male ac distortè conscribatis Scripturarum et SS. Patrum textibus : hinc dictum opus minimè perpurgari apertum est. Et verò , ex solis Scripturæ , Patrum verbis , truncatisque eorum textibus , Theologia facilè concinnari posset , quæ à capite usque ad calcem , sola hæreticorum dogmata exprimeret , Calviniana v. g. aut saltem Lutherana. Certè ex verbis *Virgilianis Cento* factus est Christianus : quidni ex verbis *Augustinianis Cento* fieri possit hæreticus ?

Respondeo 2º , quod spectat propositiones ex Scripturis aut SS. Patribus excerptas : an proscribi , interdicive possint , necne , hæc paucis accipe. 1º , quantum ad propositiones ex Scripturâ sacrâ extractas : dico illas , si referantur prout in eâdem Scripturâ leguntur totidem

verbis, aut omnino synonymis, aut quoad sensum aequivalentibus, neque mutilentur ac depraventur; dico, inquam, illas damnari non debere: id per se manifestum: haec quippe debetur reverentia consecratis afflato Dei verbis, ut illa nempe semper illes remaneant. Attamen Ecclesia quandoque prohibere potest ne à Fidelibus usurpentur Scripturæ verba absque aliquâ exceptione quâ eliminetur sensus perversus quem illis affingunt hæretici. Sic servente Arianorum hæresi, nolebat S. Hilarius has Scripturæ phrases usurpari: *Christus natus ex Mariâ Virgine; et Pater major me est: nisi adhibitis quibusdam modificationibus, virus Arianum excludentibus.* 2º quod diximus de propositionibus ex Scripturâ desumptis, idem pronuntiandum de illis quæ constanti SS. Patrum usu consecrata sunt, et quarum ope depositum fidei ad nos usque transmiserunt: ex iis siquidem propositionibus, venerandæ, parisque cum scripto Dei verbo, auctoritatis exsurgit traditio. 3º, quantum verò ad propositiones quæ raro et in perpaucis occurruunt Patribus: concorditer tradunt Theologi, post SS. Hilar. Hieron. Augustin. lib. 1 contra Julian. cap. 6, etc. id quod à paucis illis Patribus *simplicius et secundum scribentur nondum exortis erroribus:* quodque proinde in illis excusari debet, *reprehendit tamen et damnari, præsertim in auctoribus aliunde suspectis.* Ex his patet prætensam, (quam falso jactat Hexaplarum auctor) Quesnillianarum propositionum consonantiam cum disertis quorundam SS. Patrum sententiis, non posse dictas propositiones à censurâ eximere.

Respondeo 3º, negando ullam esse ex damnatis Quesnelli propositionibus, quæ reverâ eadem sit, idemque significet cum iis quæ ex Script. SS. Patribus, ipsoque imprimis Augustino, proferri possunt. Evidem Quesnellus in suis Considerationibus moralibus, sanctorum Patrum verbis, textibusque, aliquando usus est; at *mutilis tantum ē loco suo avulsi, corruptis, et contra Patrum mentem adhibitis.* Quamobrem S. Pontifex *Reflexionum* opus, extractasque ex eo propositiones damnando, SS. Patrum doctrinam minimè proscriptis, sed sensum perversum ad quem Patrum verba, citatosque eorum textus, perperam ac malignè detorquuntur: quâ in re valet istud sancti Augustini sic de Juliano loquentis lib. 2 de Nuptiis et Concupisc. cap. 4: « Quæ veraciter et catholicè dicta sunt, imò quæ in divinis Litteris veraciter scripta sunt, non ab isto catholicè

dicta sunt, quia non intentione catholici peccatoris dicta sunt: » pergit: « Jam propter quod ea dicit, *Pelagiana et cœlestina hæresis* incipit introduci. » Paria dicenda sunt adversus *Hexaplarum* consarcinatorem: is ad purgandas Patriarchæ sui Quesnelli damnatas propositiones, atque ad prædicandam has inter et SS. Patrum textus aliqualem consonantiam, innumera Patrum testimonia prolixiori suo in opere truncavit, mutilavit, atque à propriis locis avulsa, in alienos et erroneos sensus detorsit: quod luculenter demonstratum fuit in Tractatu Theolog. jussu eminentissimi Card. de Bissy an. 1721 edito, aliisque in operibus. Ut autem pateat, quæ, celebratissimo huic inter Quesnelliastas *Hexaplarum* scriptori fides sit adhibenda; non abs re fuerit nonnulla testimoniorum quæ deformavit ac falsavit exempla proferre, ex quibus de cæteris cœstimari poterit. Pag. 62, laudat textum sancti August. ex *Enchirid. ad Laurent.* cap. 8: « Jam de amore quid dicam, sine quo fides nihil prodest. » Sic autem hunc interpretatur textum: « Que dirai-je maintenant de l'amour de Dieu, sans lequel on ne peut pas dire qu'il y ait de foi véritable. » Ubi per se patet quâ infida sit versio: non enim ait S. Doctor, quemadmodum ipsi fraudulenter affingit *Hexaplar.* auctor; *sine amore* (hoc est, in pharsi Quesnillianâ, absque charitate) *verram non esse fidem;* quod scripturæ, SS. Patribus, ipsique speciatim S. Augustino directè adversatur; et à Concil. Trid. Sess. 6, can. 28, disertè damnatum fuit, ut alibi demonstrabitur; sed tantum asserit, *sine amore fidem nihil prodesse:* hoc est, *ad æternam vitam esse inutilem,* ut potè *mortaliam.* Pag. 296, ut vigesimam octavam magistri sui ab errore absolvat propositionem, quæ sic se habet: « Prima gratia quam Deus concedit peccatori, est peccatorum remissio; » profert textum hunc sancti Fulgent. tanquam ex lib. 1 de remiss. peccator., cap. 5, depromptum: « La rémission des péchés est le premier et le principal bienfait de la vocation à la pénitence. » Latinè apud S. Fulgentium sic legitur: « Vocationis autem hujus ad pénitentiam principale est beneficium, gratuita remissio peccatorum. » Quo in loco manifestè se prodit pessima interpretis fides: capitalis enim vox illa, *le premier,* quæ excusandæ Quesnillianæ propositioni necessaria est, quamque ideò majusculis litteris inscripsit Quesnelli defensor, in genuino mox allato sancti Fulgent. Latino textu non reperitur: hancque periidè sancti Doctoris adulteria

rando textum, de suo adjicit *Hexaplar*, auctor. Pag. 152, quod scribit Apostolus Galat. 3, v. 19: *Quid ergo lex? propter transgressiones posita est*, sic vertit: « La loi a été établie, pour faire des prévaricateurs. » Ubi ad nefandos suos errores probandos, vel ipsum scripturæ sacrae textum vitiare ac corrumpere non veretur apologistæ: neque enim ad augendas ac multiplicandas transgressiones, legem à Deo Judæis datum fuisse tradit Apostolus, ut hic, post Jansenium lib. 3, de gratiâ cap. 5 et seq. ipsi inverecundè assingitur: sed potius docet impositam fuisse ad prævaricationes terrore et minis eoſcendas: vel, ad easdem declarandas; ut nimis iis cognitis, Judaicus populus ad Mediatorum ardentiū confugeret, ipsiusque gratiam sollicitiū imploraret. Ita interpretes sacri imprimis SS. Chrysost. et Aug. in hunc locum.

Quamplurima alia prætermitti testimonia quæ infidus ille scriptor accisis aut detractis verbis protervè falsavit, truncauit, deformavit: quòd quidem ex accurato examine compertum fuit Gallicanis præsulibus uti testantur in egregiâ illâ quam de dicto libro censurâ ediderunt in comitiis generalibus an. 1713: « Cùm accē p̄ssemus, inquiunt, spargi in vulgo librum « cui titulus : *les Hexaples*, ou les six colonnes « sur la Constitution Unig. diligenter discussione « præviâ, nostri muneris esse duximus adhibere conatus omnes ad hunc librum tam noxiū fidelibus executiendum de manibus : « in eo scriptor renovat errores è libro numerato : *Réflexions Morales*, etc., justissimè à sanctissimo R. Eccles. Pontifice Clemente XI, Constitutione Unig. et ab episcopis proscriptos... Quinimò multa passim testimonia ex iis (Scripturæ sacræ) veri lucisque hausta fontibus vitiare atque adulterare, ausu planè temerario non est veritus. » Moxque gravissimis notis dictum opus configunt, his verbis : « Pronuntiamus, libro cui titulus : *les Hexaples*, etc., renovari errores sæpius à S. Sede, nominatim Constitutione Unig. et ab episcopis condemnatos, eoque contineri doctrinam injuriosam S. Sedi et episcopis, scandalosam, erroneam, hæreticam, et *creberrima* è scripturâ sacrâ, Conciliis et Patribus falsata testimonia. » Haec præsules nostri; quæ leguntur in actis verbalibus comitiorum ejusd. an. 1713, pag. 520, 521, et 558.

Qui præfati *Hexaplarum* operis firmam ac solidam confutationem exquirit, audeat laudatum Tractatum Theolog. jussu eminentiss. de Bissy

editum, neconon librum cui titulus : *Les Anti-Hexaples*, etc. ac eruditum in quatuor volumina distributum opus inscriptum : *Constitutio Unig. theologicè propagata*.

§ 2. *Statuitur ac vindicatur certa et inconcussa Constitutionis Unig. auctoritas.* — Tam constans est et opera Constitutionis *Unig.* firmissimo et irretractabili omnium penè orbis Catholicæ episcoporum suo capitî adhærentium suffragio munita auctoritas; vix ut credi queat quosdam opinione officii, debitam huic decreto obedientiam exhibere, hactenùs reluctatos fuisse : ita tamen est in præsenti discordiâ : quin et ex dissidentibus plerique suis delusi et in transversum acti propriis præjudiciis dictæ Constitutionis eliminandæ causâ, eò temeritatis et audaciæ processerunt, ut non modò regiminis Ecclesiastici ab ipso Christo instituti fundamenta labefactârint; sed etiam judiciorum Ecclesiasticorum in materiis doctrinalibus formam funditus everterint adeò ut nisi sanctæ Sedis Apostolice et Concilii œcumenicæ veneranda nomina cum laude identidem suis in scriptis appellarent, ea è proœci Protestantium officinâ prodiisse, quivis facile judicaret. Ita imprimis auctores *Hexaplarum*, et de *Testimoniis veritatis in Ecclesiâ*, etc., testibus Gallicanis præsulibus, in laudatis adversùs hos libellos censuris. Ita etiam alii quamplures recensiti initio hujuscæ articuli. Ut adversùs hos omnes stabiiliatur ac firmetur orthodoxa veritas : sit

Conclusio. Constitutio Clementis XI, quæ incipit *Unigenit.* certissimum est universalis Ecclesiæ judicium, cui omnes et singuli fideles corde et animo adhærere tenentur. Quamplurima sunt, tum externa, tum ex rei visceribus petita momenta, quæ gravissimam hanc invictè adstruunt conclusionem. Haec è multis pauca jam sufficiant.

Probatur itaque primò : iis omnibus generatim momentis quibus hic et alibi evicimus Bullas Urbani VIII adversùs Baium et Innocentii X adversùs Jansenium, certissima esse universalis Ecclesiæ judicia : ista namque momenta, ut ex sese patebit attendenti, non minùs efficacia, imò urgentiora sunt ad ipsam Bullæ *Unig.* auctoritatem et œcumenicitatem asserendam. Probatur secundò : brevi isto ac decretorio ratiocinio : Solemnis ac publica S. Pontificis dogmatica Constitutio, cui pars Ecclesiæ notabilis adhæret, cæteris per orbem tacitè consentientibus, censetur esse, et est reipsâ judicium Ecclesiæ universalis, cui omnes et singuli corde et animo adhærere tenentur : atqui sic se

habet constitutio *Unig.* ergo. Major propositio, præterquam quod certissima est iis omnibus argumentis quibus Ecclesiæ, sive dispersæ, sive congregatæ, demonstratur auctoritas : constat iterum hic, tum ex S. Aug. tum ex insiguiorum auctorum, ipsorumque etiam adversariorum disertâ confessione : tum denique multiplici invictâ ratione.

Et quidem 1º. S. Augustinus agens de dominatoriâ erga Pelagianos sententiâ sub Innocent. I latâ, sic habet Serm. 131, alias 2, de verbis Apost. cap. 10 : « Jam de hâc causâ duo Concilia (Africana, Milevitana) videlicet ac Carthaginense missa sunt ad Sedem Apostolicam, indè etiam rescripta venerunt. Causa finita est : utinam aliquandò finiatur error! » Huic Africanorum judicio per Sedem Apostolicam firmato tacitè duntaxat, hoc est, non reclamando consentiebant cæteræ per orbem Ecclesiæ ; et tamen S. Doctor affirmatè pronuntiat *causam finitam esse*, hoc est, supremâ et irretractabili auctoritate definitam. Undè lib. 5 contra Julianum cap. 1, n. 5, disertè asserit, competens sufficiensque judicium fuisse quo Pelagi damni erant, licet reclamarent 18 episcopi et ad Concilium oecumenicum provocarent : rursùmque addit, causam fuisse finitam, omnemque de eo negotio dubitationem sublatam : « Vestra, inquit, apud competens judicium communium episcoporum modò causa finita est : nec amplius vobiscum ageendum est, quantum ad jus examinis pertinet, nisi ut prolatam de hâc re sententiam cum pace sequamini : quod si nolueritis, à turba bulentâ vel insidiosa inquietudine cohibeamini. » Paria repetit, lib. 2 ad Bonifac. cap. 5, et lib. 4, cap. ultimo n. 34, etc. Cur autem tacitus ille consensus sufficiat, hæc in mente S. Augustini ratio est : « quia, inquit Epist. 55 ad Januar. alias 119, Ecclesia Dei quæ sunt contra fidem vel bonam vitam, nec approbat, nec tacet, nec facit. » Hinc celebre illud sancti Cœlest. : « Timeo, ait epist. ad Episcopos Gallicæ, ne connivere sit hoc tacere... in talibus causis non caret suspicione taciturnitas, quia occurreret veritas si falsitas displiceret : meritò namque causa nos respicit, si silentio favemus errori. » Atque, ut loquitur Felix tertius ejus pronuntiatum in jure relatum est dist. 85, cap. Error. et à suis deindè successoribus sæpius usurpatum : *Error cui non resistitur, approbatur; et veritas cùm non defensatur, opprimitur.* Undè consequens est, ab Ecclesiâ quæ est columna et firmamentum veritatis, adversus quam portæ

inferi nunquam prævalebunt, illud censeri silentio approbatum, quod ipsâ scientie nec improbante, per R. Pontificem solemni judicio definitur : neque tunc potest illi judicio error subesse, quin ipsam in Ecclesiam redundaret.

2º. Idipsum clarè tradit ac egregiè explicat doctissimus Bossuet. in opere cui titulus : *Defensio declarat. Cleri Gallic.* lib. 3, cap. 2, ubide expresso et tacito consensu verba faciens, sic ait : « Denique quocumque modo fiat, ut Ecclesia consentiat, transacta planè res est. Neque enim fieri potest unquam ut Ecclesia spiritu veritatis instructa, non repugnet errori. » Rursus ibidem, omnino appositi ad rem nostram addit : « Et nunc satis liquet de Decretis Pontificiis nullam dubitationem esse posse, receptane sint an non? Quis enim nesciat nullis missis nuntiis, nullis perlatis litteris, de Janseniano negotio diplomata ubique obtainere : cùm neminem obstrepare et reclamare audiamus. » Judice ergo illustrissimo perinde ac eruditissimo præsule, non reclamatio, ubi agitur de decreto Pontificio, certissimum est consensûs taciti argumentum. Ilincque iterum subdit : « Sic enim suâ sponte per pronus animos, ab altâ sede Petri vera doctrina prolabitur : ac Romano Pontifice omnium explicante doctrinam et sententiam, nihil necesse est ut congregatâ Synodo per se tota quid censeat, Ecclesia eloquatur. » Similia docent Melchior Can. l. 5. cap. 4. Thomassin. dissertat. in Concil. pag. 69. aliisque : imprimis vero, illustriss. de Marca in scripto quod asservatur in Regiâ Bibliothecâ, sub hoc titulo : *Mémoire de M. de Marca, contenant l'examen d'une Thèse soutenue au Collège de Clermont en 1661.* Hoc in Memoriali doctissimus præsul disertissimè tradit, non secùs ac illustriss. Bossuet. mox laudatus, silentium seu non reclamationem, ubi agitur de dogmatico S. Pontificis decreto, certissimum esse consensûs taciti argumentum.

3º. In eudem sensum, Petrus Aurelius (Abbas San-Cyranus) auctor Quesnellistis minimè suspectus, naturam, vim, signumque taciti Episcoporum consensûs exprimit et urget in defensione censuræ quâ clerus Gallicanus nonnullos libros sacris Episcoporum juribus adversos notaverat an. 1631 : « Hæresibus, inquit tom. 1, pag. 98, non paucis contigit, ut nimis ab unius provincie aut regni episcopis damnatae sint, cæteris consensu solùm tacito, non Synodalium Decretorum auctoritate suffragantibus. » Ibid. pag. 127, sic pergit « Ad tam publicam et illustrem veritatis proculationem

(qualis fieret episcopali iudicio errorem solemniter proponente.) Ecclesia Catholica,.. silere non posset. Non enim falsum esse unquam potest illud de Ecclesia Dei, Augustini praeconium : *Ecclesia Dei quae sunt contra fidem, vel bonam vitam, nec approbat, nec tacet, nec facit.* Nec verum esse non potest illud verbum Apostoli ; *non solum qui ista faciunt digni sunt morte, sed etiam qui consentiunt facientibus.* Consentiant autem dum publicè laboranti atque oppressæ veritatì non succurrunt, qui debent, et qui ad hoc potissimum in Ecclesiæ tribunalibus collati sunt. » *Ergo, infert Aurelius, cum quiescent, probant; cum patientur, decernunt; cum tacent, clamant.* Moxque subjungit : « nam hæresum plerarumque damnationes non semper expressâ et præscriptâ Ecclesiæ totius consensione firmatas atque auctoratas fuisse suprà ostendimus... Satis consensu tacito clamat Ecclesia, cum reclamare deberet, si dissentiret. Officio enim deesse et veritate prodere universa non potest. » Hæc petrus Aurelius, quæ sanè liquidè demonstrant, vi promissionum Christi neutquam fieri posse, in mente Aurelii, ut silent episcopi, præsertim ubi pontificio Diplomate aut error proponeretur aut proscriberetur veritas : eorum proindè iis in circumstantiis silentium esse certissimum veritatis argumentum.

4º. Idem principium uti indubitatum eraberrimè ac disertissimè declarat vel ipsem Quesnell. lib. cui titulus : *Tradit. de l'Église Rom.* tom. 1, pag. 217 et 218, sic ait : « Si c'est dans le concile d'un pays particulier, comme de l'Afrique, cette Église propose au saint Siège, et par lui à toutes les autres Églises, ce qu'elle a trouvé dans sa tradition, et aucune n'y contredisant, et témoignant au contraire par son consentement, ou exprès ou tacite, qu'elle a trouvé la même chose dans la sienne, on en demeure là, et la cause est finie. » Ibid. tom. 3, p. 530, sic habet : « Le reste des Églises du monde s'étant contentées de voir entrer en lice les Africains et les Gaulois, et d'attendre ce que le saint Siège jugerait de leur différend : leur silence, quand il n'y aurait rien de plus, doit tenir lieu d'un consentement général, lequel, joint au jugement du saint Siège, forme une décision qu'il n'est pas permis de ne pas suivre. » Hæc, in rem nostram, planè decretoria. In eâ de consensu tacito veritate asserendâ, ad annum usque 1714 concorditer conspirârunt Jansenistæ. Hinc celebris apud ipsos anctor libri inscripti :

Justificat. du silence respect. tom. 1, pag. 246 : « M. de Cambrai, inquit, observe que S. Léon regarde comme décidé par l'Église universelle tout ce qui est compris dans les décrets des conciles particuliers que l'autorité du saint Siège avait confirmés. On n'a garde de douter d'une vérité si certaine. C'est une chose que les théologiens Augustiniens ont remarqué souvent, en parlant du II concile d'Orange ; » et tom. 2, pag. 875 et 876, subdit : « On ne peut nier que dans le langage de S. Augustin, dire qu'une cause est finie, et dire que l'Église a prononcé un jugement infallible et irrévocable, c'est précisément la même chose..... C'est le jugement du concile confirmé par celui du premier Siège et applaudi de toutes parts, qu'il regarde comme un jugement final, suprême et irrévocable, qui ne laisse aucune ressource à l'hérésie Pélagienne. » Hæc porrò concilia, quorum definitiones prædictus auctor hic exhibet veluti totidem universalis Ecclesiæ decreta, nonnisi à nonnullis expressè, cæteris tacentibus, acceptata fuere. Id non minùs disertè exprimit alter recentior Quesnelli asseclæ, auctor Epistolæ ad Archiepiscopum, pag. 17, ubi sic loquitur : « Suivant le raisonnement qui a été déjà fait plus d'une fois, dès que l'Église Gallicane ou quelque autre Église a accepté une décision de Rome, et que les autres Églises ne réclament point, mais demeurent dans le silence, cette décision devient infallible, comme si c'était celle d'un concile général. » Ad usque ergo bullæ *Unig.* tempora constans erat apud Jansenistas, dogmaticam S. pontificis Constitutionem cui notabilis Ecclesiæ pars consentit, aliis per orbem non reclamantibus, hoc ipso censeri universalis Ecclesiæ judicium; eamque infallibilis esse auctoritatis, perinde ac si à concilio œcuménico lata fuisset.

5º. In ejusdem inœnclusi dogmatis confirmationem, multiplex eaque peremptoria accedit ratio : satis fuerit imprestatum hanc indicasse quam ex laudatis sanctorum Cœlest. et August. testibus, citato mox loco colligit Petrus Aurelius : sic proponi potest : Fieri nequit, Deo ita dirigente ac providente, ut Ecclesia suo desit officio; veritatem prodat; erroremque approbet ac proponat : ita tradunt Orthodoxi omnes; idque apertissimum est prudentiæ, sapientiæ et infallibilitatis, divinitutis Ecclesiæ collatæ, consectarium : porrò, reipsa suo decesset officio, erroremque censeretur approbare, ex hypothesi quod non reclamaret adversus errorem

qui publico ac solemni S. pontificis judicio fidelibus ad credendum proponeretur. *Error quippe cui non resistitur, approbatur*: (ait Felix III, dist. 85, cap. *Error*) et veritas ciam non defensatur, opprimitur: ex ipsismet ergo promissis à Christo Ecclesiæ factis, futurum ut cum ipsa sit *omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*, Matth. 28, v. 20, fieri non potest, ut ex hypothesi dogmatici et erronei S. pontificis judicii, Catholica sileat Ecclesia: hæc si quidem suā non reclamatione, seu silentio erroreum illud judicium approbare censeretur: quod in Ecclesiam cadere nequit: hinc egregium illud anteā laudatum S. Aug. pronuntiatum: « Ecclesia Dei, ea que sunt contra fidem vel bonam vitam non approbat, nec taet, nec facit. » Etverò auctoritas illa taciti episcoporum consensū impugnari vix potest, quin saltem p r latus simul impetratur infallibilitas et inerrantia Ecclesiæ dispersæ: episcopi siquidem silentio suo propositum errorem approbando, se errori obnoxios esse, eo ipso declararent: nondum tamen eō devenerunt adversarii, ut ausi fuerint apertè negare Ecclesiam dispersam in fide et moribus errare non posse; ergo, etc.

Atque hinc cùm clerici Gallicanus in generalibus comitiis an. 1703, bullam *Vineam Domini* communi consensu acceptassent; nonnullaque occasione quorundam verborum quibus concepta erat acceptationis formula, contendissent mentem præsumum nostrorum his in comitiis fuisse, dogmaticas summorum pontificum Constitutiones, ut vim obtineant, indigere publicè expressâ et solemni corporis episcoporum acceptatione: falsos hos rumores propulsarunt undecim tam archiepiscopi quām episcopi unā cum eminentissimo card. Noallio, datā nomine comitiorum an. 1703, quibus hi omnes interfuerant elucidatione, in hæc verba: « Cùm clerici Gallicanus dixit, Constitutiones summorum pontificum à corpore episcoporum acceptatas totam Ecclesiam obligare, mens ejus non fuit, necessariam esse ejusmodi acceptationis solemnitatem ad hoc ut illa tanquam regula credendi et loquendi ab omnibus haberi debeat, licet aliquando illa solemnitas non mediocris possit esse utilitatis ubi natus est error. » Addunt: « nullam ex conditionibus necessariis ad obligandam totam Ecclesiam deesse conditionibus adversus Jansenium, Baium et Molinosum (Idem de bullâ *Unig.* dicendum) lati. » Extat hæc elucidatio in actis verbalibus comitiorum an. 1703, tom. 1, in Collect. actorum ad hæc comitia pertinentium:

extat etiam in Epistolâ card. Noallii an. 1711 ad Clement. XI datâ. Ad hæc omnino apposite in supremi Senatûs decreto, occasione bulle adversus librum *de placitis Sanctorum Iato*; tanquam quid certum et constans apud Orthodoxos à regio oratore statuitur: « que le consentement exprès ou tacite des évêques imprime à une décision, vénérable par elle-même, le sacré caractère d'un dogme de foi. » Unum adjicere licet: quæ de tacito episcoporum consensu hactenū dicta sunt, à nullo unquam, alieujus nominis theologi, ante natas occasione bulle *Unig.* discordias, nedum negata, sed nec in dubium revocata fuisse, adeò certa erant et apud omnes explorata. De quo testes sunt vel ipsimet auctores Jansenistæ paulò antè citati qui taciti consensū, hoc est, non reclamationis et silentii, de quo hic agitur, vim et auctoritatem, uti indubitam, supponunt. Vera ergo et certissima major propositio præsentis hujusce argumenti: « solemnem scilicet et dogmaticam S. pontificis Constitutio- nem cui pars Ecclesiæ notabilis adhaeret, cæteris per orbem non reclamantibus, seu tacitè consentientibus; censeret et reipsâ esse judicium Ecclesiæ universalis, cui omnes et singuli fideles adhaerere tenentur. »

In adstruendâ Majori hæc propositione paulò diutiū hæsimus, quod è semel demonstratâ sponte fluat Minoris probatio. Minor itaque: nempè, « Bullam *Unig.* publicam, solemnem ac dogmaticam esse S. Pontificis Constitutio- nem, cui Ecclesiæ pars notabilis positivè consentit, cæteris per orbem tacitè, seu si- lentio consentientibus: » Minor, inquam, illa propositio, per se clara est, et ex dictis mox in probatione Majoris apertissimè sequitur. Et verò Constitutio *Unig.* à summo Pontifice de consensu cardinalium solemniter emissâ, per Ecclesiam Gallicanam positivè acceptata fuit: ipsa enim in frequenti præsumum nostrorum cœtu anno 1714 recepta, à 110 et amplius episcopis qui certè Ecclesiam Gallicanam abunde repræsentant promulgata est gravissimis hanc in rem editis mandatis, quæ uno volume simul excusa prodiere jussu et impensis Cleri Gallicani an. 1715. In his insuper ejusd. anni, et omnibus exindè subsequentibus comitiis, suum erga eamdem Bullam sine rerum obsequium, debitamque obedientiam constanter ac solemniter testati sunt dicti præsules. Accessit etiam tacitus aliarum Ecclesiarum consensus: quippè negari non potest, quin Bulla prædicta ante annos 55 data, ad omnium per

orbem episcoporum notitiam pervenerit : nullus tamen extra Galliam ex omnibus orbis Catholici partibus proferri potest episcopus qui contra eam reclamaverit . ergo tacitè fuit ab omnibus acceptata constitutio *Unig.* eademque est , vel ipsis stando dissidentium placitis , illius auctoritas , ac si per Concilium œcumenicum esset lata : proindeque omnes et singuli fideles debent ei sincèrè obsequi. Atque hæc quidem ad invictam probationem planè sufficerent : verùm ad contundendam adversariorum pervicaciam , nonnullasque eorum præcavendas cavillationes , diligentius expendenda , ac per partes probanda eadem propositio.

1º Itaque Bulla *Unig.* solemnis est et publica summi Pontificis lex et constitutio : namque publica et solemnis summi Pontificis , sancteque Sedis lex dicenda est Constitutio illa , quæ lata est : 1º, de consensu cardinalium : 2º, ad cunctas directa Ecclesiæ : 3º, ritè ac debitè Romæ promulgata : atqui sic est de Clementinâ Constitutione quæ incipit *Unig.* uti ex Bullæ tenore ac contextu , neconon ex dictis in *historia synopsi* manifestum est : ergo.

2º Non mera est politiæ , oœconomiae aut disciplinæ lex ; sed vera ac propriè dicta dogmatica Constitutio : si quidem proponit aliquid credendum ; nempè , singulas propositiones aliquam mereri ex assignatis notam , atque ex notis nullam esse quæ alicui propositioni non competit : deindè alii qui judicio assignantur dogmatico characteres , illudque constituunt , iudicem huic competunt Constitutioni : quæ quidem vel ex ipsâ Bullæ inspectione liquent : hæcque iterum ex principiis sive patrocinantium sive adversantium Constitutioni *Unig.* paragraph. sequenti ex professo demonstrabuntur : ergo.

3º Expressè acceptata fuit ab Ecclesiâ Romanâ : quod certè patet , primò , quia Bullæ Clementinæ nullus contradixit , quando Romæ solemniter promulgata est. Secundò , sacrum Cardinalium Collegium multiplex ac publicum obediendiæ suæ dictæ Constitutioni testimonium dedit , præsertim in celebri Epist. ad Card. Noallium scriptâ die 16 nov. 1716 ; exstat hæc Epistola initio Collectionis monumentorum Mechliniensis Archiepiscopi editæ pro adstruendâ acceptance Bullæ *Unig.* Tertiò , omnia Ecclesiæ Romanæ membra à plusquam 53 annis in eadem submissione firmiter ac constanter perseverant. Quartò , Clementi undecimo quatuor deinceps successere summi Pontifices : omnes antecessoris sui judicium

confirmârunt , et ipsius vestigia seuti , nulli occasione defuerunt , ut disseminatas adversus Constitutiones calumnias obtererent : speciatim verò , uti suprà dictis vidimus , *Innocentius XIII.* qui in Sede Apostolicâ proximè exceptit *Clement.* XI septem Episcoporum Epistolam , idcirò schismaticam atque hæretico spiritu plenam declaravit 8 januar. 1722 , quod Clementina Bullæ revocationem à S. Sede postularent. Quintò denique , Ecclesiæ Romanæ erga Constitutionem *Unig.* reverentia præsertim enituit in Concilio Romano 1725 , præside sanctissimo Pontifice Benedict. XIII ; aderant 50 cardinales , 8 archiepiscopi , 40 episcopi , complures abbates , 33 procuratores cardinalium , episcoporum , etc. In hâc autem venerandâ Synodo , egregiè commendata est ac confirmata debita præfatæ Constitutioni obedientia ; imprimis tit. 1 cap. 2 verba superius exscripsimus quæ , si libet , consule. Quæ porrò quantaque sit in hujusmodi causis Ecclesiæ Romanæ auctoritas , omnibus Catholicis ex totâ traditione comptertum est ac exploratum : « Ad hanc Ecclesiæ , inquit S. Iren. lib. 3 de hæres. cap. 3 : Propter potiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiæ . » Addit ibid. illius indicatâ traditione , *confundi omnes eos (Hæreticos et Schismaticos) qui quoquomodo..... præter quam oportet colligunt.* Passim dicitur et reverâ est , *radix , fons et origo Traditionis Apostolicæ..... necessarium unitatis et communionis Catholicae centrum..... Petra supra quam fundata est Ecclesia , extra cuius communionem et fidem , nemo Christi est , sed potius Anti-Christi :* ita SS. Cyp. lib. de unit. Optatus lib. 2 . adversus Parmenian. Hl. Epist. 16 ad Damas. *In ipsâ , ex S. Aug. Epist. 63 alijs 162 : semper viguit Apostolicae Cathedrae principatus.* Pluries in Concil. Trid. neconon in profess. fidei Pii IV , *Romana Ecclesia* disertè prædicatur à Fidelibus agnoscenda , uti *omnium Ecclesiarum Mater ac Magistra.* Pontificis in eâ Cathedrâ sedentis , *principue sunt partes , juxta Cleri Gallicani declarat. an. 1682 , in fidei questionibus , ejusque decreta ad omnes et singulas Ecclesias pertinent :* atque , ut in generalibus ejusdem anni comitiis perorabat doctiss. Bossuet . « Hæc est Ecclesia quæ à beato Petro ejusque successoribus edocta hæresim non novit : ipsa semper est virgo : fides Romana semper est fides Ecclesiæ : Petrus juxta verbum Christi , semper in suis successoribus fundamentum manet Fidelium. » Juvat Gallica illustrissimi præsulis exhibere verba : « Ainsi fut

fixée à Rome, inquit, la Chaire éternelle; c'est cette Eglise Romaine qui enseignée par S. Pierre et par ses successeurs ne connaît point d'hérésie..... L'Eglise Romaine est toujours vierge : la foi Romaine est toujours la foi de l'Eglise..... Pierre demeure dans ses successeurs le fondement de l'Eglise. C'est J. C. qui l'a dit ; le Ciel et la terre passeront plutôt que ces paroles. » Ipsi denique vel ex servidissimis etiam libertatum nostrarum defensoribus, à verâ fide nunquam deficere potest, et hæresim sequi, quamvis ejus episcopus in errorem laberetur : ita Petrus de Alliaco apud Gerson. tom. I, pag. 710. Launoūs epistola ad Varillaum parte 5 epist. tom. V. Simon Vigor de infallibilit. pag. 49. Dupin de antiquâ Eccles. discipl. diss. 5, pag. 570. Nicolius exposition. in Symbol. tom. 2, pag. 415, et seq. Satis fuerit impræsentiarum Nicol. verba exscribere : « l'Église de Rome, inquit loco citato, ne peut devenir hérétique comme les Églises de Constantinople, d'Antioche et d'Alexandrie le sont devenues..... Dieu ne permettra jamais que le S. Siège, ou l'Église de Rome, tombe dans aucune erreur qui lui fasse perdre la foi, et qui la fasse retrancher de la communion de l'Église. La raison en est que l'Église devant toujours avoir un chef, et n'en pouvant avoir d'autre que le S. Siège, elle ne sera jamais dans un état qu'il ne puisse plus être reconnu pour chef. »

Hoc certè uno perpetuo ac constanti totius Ecclesiae Romanæ erga Bullam *Unig.* obsequio, omnimodâque reverentiâ, atteruntur penitûs atque ad nihilum recidunt procaces illæ calumniæ, nefariaque probra ac convicia quibus præfatam bullam infamare ac proscindere veriti non fuère Quesnellistæ : quasi per illam « impugnata apertè Religio in suis dogmatibus; hierarchia in suis juribus; Christiana morum disciplina in eo quo tanquam basi et animâ nititur; deletæ funditus poenitentiae leges et regulæ; veteris et novi fœderis inducta confusio in eo capite quo præsertim à se invicem distinguntur; primum Symboli caput, ipsumque divini amoris maximum mandatum, aliaque complura Christianæ doctrine capita labefactata, etc. ; » quæ in Clement. Constitutionem probra, civitatis adversariorum ipsissimis verbis initio hujuscetituli recensuimus : hæc porrò nullatenus stare posse cum eximiis illis dotibus ac prærogativis quas in Romanâ Ecclesiâ, tota agnoscit ac veneratur traditio, nemo non intelligit. Etverò, Ecclesia ad quam propter potentem principalitatem necessum est omnem conve-

nire Ecclesiam : cuius traditione et doctrinâ cuncti confunduntur heretici : Ecclesia quæ fons est et origo traditionis apostolicæ; unitatis et communionis catholicæ centrum; omnium aliarum Ecclesiarum mater ac magistra; cuius fides semper est fides Ecclesia; quæ à beato Petro ejusque successoribus edocta hæresim non novit; quæ denique à verâ fide deficere et hæresim sequi nequit ; illa profectò Ecclesia suscipere nequit ac acceptare, positivè ac constanter, Bullam dogmaticam quâ apertè Religio in suis dogmatibus: hierarchia in juribus: Christiana morum disciplina in fundamentalibus labefactantur ac funditus convelluntur : apertior est ista propositio quam ut indigeat probatione. Atqui ex laudatis modò sanctorum Patrum, nec non auctorum Gallicanis libertatibus addictissimorum disertis textibus, Romana Ecclesia præfatis gaudet dotibus ac proprietatibus : aliundè verò ipsa positivè et constanter adhæret Constitutioni *Unig.* neque enim ab annis plus quam 33 suam erga Apostolicum illud decretum reverentiam, debitumque obsequium, egregiis, iteratisque testificationibus declarare usquam destitit ; uti recensito quintuplici momento ; imprimis Romani sub Benedicto XIII celebratione Concilii, planè constat ; ergo.

4º. Gallicana Ecclesia in quâ præsertim contentio excitata fuit, cuius proindè post Romanam Ecclesiam in præsenti negotio potissimum spectanda est acceptatio ac auctoritas ; suam erga præfatam Constitutionem pluribus invictis momentis expressè ac solemniter testata est adhæsionem.

Namque primò uti suprà in primâ *historiæ synopsis* parte, ex ipsismet comitiorum verbis, probavimus ; statim ab anno 1714 in frequenti Antistitutum nostrorum conventu, *cum omni obsequio ac reverentiâ excepta fuit Clementina Constitutio* : atque anno seq. 1715, à plus quam 110 gravissimis pastoralibus documentis promulgata.

Secundò : decem exindè celebrata sunt generalia Cleri Gallicani comitia : in his, præsertim in comitiis an. 1725, 1726, 1730, renovata fuit ac firmata Bullæ acceptatio ; agnitumque decretum illud, uti vera *Regni perindè ac Ecclesiæ lex*.

Tertiò : iterum confirmata dictæ Constitutionis auctoritas, ipsique ab omnibus fidelibus debita obedientia egregiè commendata ; tum an. 1717, in dupli memoriali à 28 cardinalibus, archiepiscopis et episcopis Gallicanis celsissimo Aurelianensem duci Regni tunc

moderatori oblati, adversus Bullę *Unig.* obtructatores : tum an. 1718, in publicis Mandatis contra provocationem ab eadem Bullā emissis à plus quam 50 itidem cardinalibus, archiep. et episcop. tum an. 1720, in celebri Epistolā, occasione Corporis doctrinalis Eminentiss. Noallii, ad eundem Aurelianensem ducem, Regni gubernatorem, à 97 præsulibus nostris directa. Quartò : in Ebredunensi Synodo quindecim Gallicani præsules, unanimi consensu declararunt : « Constitutionem *Unig.* quā 101 « Quesnelli propositiones damnantur : dogma- « ticum esse et irretractabile universalis Ee- « clesie judicium ; » quæ Synodus, ut dictum est Pontificiæ Benedict. XIII, auctoritate disertè confirmata fuit, Regioque munita diplomate.

Quintò : In totâ Galliâ, imo in universo orbe Catholico Universitas nulla est, nulla sacra Facultas quæ exhibendo huic Constitut. obsequio defuerit : ipsa in primis theologica Facultas Paris. celeberrimo die 15 Decembri 1729 lato decreto, splendide agnoscit et amplectitur *Constitutionem Unig.* tanquam universalis Ecclesie judicium dogmaticum. Jam verò tam externæ quam domestice Universitates ad quas S. Facultatis Parisiens. acta transmissa sunt, ea summis plausibus excepérunt, seque idem sentire testatae sunt. His accedit auctoritas Regis quæ sacerdūs expressè ac solemniter agnovit *Constitutionem Unig.* esse decretum quod generaliter in Ecclesiâ receptum est : illudque in toto regno observandum sancit. Ita Regia majestas edictis an. 1720 et 1730 utrumque in omnium Parlamentorum tabulas relatis; necnon in respons. ad articulos Cleri Gallic. an. 1725, 1725, 1726, ubi conceptis verbis asserit : *Constitutionem Unig. Regni pariter ac Ecclesiae legem esse.* Undè sic : Ea Ecclesia positivè adhæret constitutioni, quæ primum illam cum omni reverentiâ suscepti frequentibus in comitiis : quæ in omnibus exindè generalibus habitis cœtibus eamdem acceptationem renovavit : quæ illius executionem sedulè promovit, interjectaque ab eâ Bullā provocationem, nullam, illusoriam sanctæ sedi et episcopali Corpori injuriosam declaravit : in quā numerosa Synodus utrāque munita et roborata auctoritate definit *Constitutionem Unig.* esse judicium universalis Ecclesie : in quā denique pro ejusdem decreti executione : Regia Sacerdotali accessit auctoritas ; adeò ut non minus Regni sit lex quam Ecclesie : atqui sic est de Ecclesiâ Gallicanâ : ergo.

5º. Acceptata etiam fuit *Constitutio Unig.*

ab omnibus aliarum Ecclesiarum episcopis: quod quidem constat, tum ex eorum silentio; tum ex variis cā de re conflictis adversariorum systematibus ; tum ex quampluribus expressis, omnique exceptione majoribus testimoniis ac monumentis.

Constat itaque 1º, *ex ipsomet episcoporum silentio* : quippe negari non potest quin Clementina Bulla cujus occasione tot ac tanti à Quesnellistis exciti fuere clamores, quæque ante 33 annos data fuit ; negari, inquam, non potest, quin ad omnium per orbem episcoporum cognitionem pervenerit : attamen, paucis admodum intra Gallias exceptis, nullus omnino inventus est apud exterias nationes, quæ Catholicam fidem profitentur, qui contra eam Bullam reclamaverit ; etsi summā ope moliti fuerint dissidentes, ut eos ad reclamationem pertraherent : tacitè ergo ab iis omnibus fuit acceptata. Etverò, solemnis ac dogmatica summi Pontificis *Constitutio* cui positivè consentit pars Ecclesie notabilis, cæteris per orbem tacitè, seu non reclamando, consentientibus ; censetur esse, et recipi existit universalis Ecclesie judicium : tunc qui non reclamant episcopi, censentur consentire : *Cum quiescant, probant*, inquit Aurelius supra laudatus, *cum patiuntur, decernunt : cum tacent, clamant* ; nullusque, confidenter affirmo, ante natas occasione Bullæ *Unig.* discordias, proferri potest orthodoxus Theologus qui usquam inficiari ausus fuerit, Episcoporum in prædictis circumstantiis silentium, non esse apertissimum ac certissimum consensū taciti argumentum : (vide quæ in Majoris probationem superius adducta sunt) : atqui Clementina Bulla *Unig.* solemnis est S. Pontificis *Constitutio*, cui pars Ecclesie notabilis positivè consensit, etc. Romæ siquidem, in Galliis, expressè et solemniter acceptata fuit : nullusque omnino extra Ecclesiā repertus est qui reclamārit ; ergo, etc. Ratio autem à priori cur episcoporum silentium, ubi agitur de solemnī ac dogmaticā S. Pontificis *Constitutione* à parte notabili Ecclesiā positivè acceptatā, loco approbationis habeatur ; ratio, inquam, illa fundatur in palmari ac præcipuo Ecclesie charactere, *witiate* vide-licet : hæc namque essentialis Ecclesie unitas potissimum sita est, uti post Card. Hosium et Bellarmin. nota eminentiss. Perronius in suā ad Regem Britanniæ respons. pag. 549, *in externā unius et ejusdem fidei professione* : solve-retur porrò, ut manifestum est, ea professionis fidei unitas, in hypothesi adversariorum : quod

nempe, summus Pontifex plaudente notabili Episcoporum parte, certa quadam doctrinae capta tanquam erronea et haeretica palam ac solemniter prosciberet; ceteri omnes Episcopi intus ac tacite eadem puncta, veluti orthodoxa et ad depositum fidei pertinentia, retinerent ac approbarent. Quam hæc aliena sint ab illa perfecta et omnimodæ fidei unitate, quam in Ecclesiâ agnoscunt ac commendant SS. Irenaeus, Optatus, Aug. aliique Patres, nemo non videt.

Constat 2º, generalis episcoporum ceterorum Ecclesiarum acceptatio, ex variis excogitatis occasione Bullæ à Quesnellistis systematibus: initio quidem præfatae Bullæ acceptationem negarunt Quesnel i asseclæ; at exindè evidentiâ rei superati, hanc palam et apertè confessi sunt. Audiatur auctor libelli cui titulus: *Entretiens sur la Constitut.* pag. 44: « Tout le monde, inquit, se range aujourd'hui du côté de la Bulle... Dieu par un terrible jugement a permis que le Pape Clément XI ait donné sa Constitution, et que les évêques en punition de leur peu de zèle pour les intérêts de Dieu, n'aient pas eu, les uns assez de lumière, et les autres assez de courage pour la rejeter » Addit, hæc in rem nostram decretoria verba: « Les évêques étrangers l'ont recue..... En France le courage a manqué aux évêques. » Ad hæc appositiè, auctores scriptorum: *Réflex. succinctes sur la Constit.* pag. 69, et *Pratiq. pour les amis de la vérité* pag. 5, exclamant: « Le nombre des acceptans est si grand qu'il y a lieu de trembler et de craindre à la vue de la séduction générale qui s'opère aujourd'hui. » Quam hic generalem appellant *seductionem*, ipsa est, in eorum mente, *generatis Bullæ acceptatio*. Paria tradunt vel ipsi Appellantium duces, Senecensis et Monspessulaní episcopi: ille quidem, in Epist. die 6 mart. 1734, ad periodicum nuntiorum Ecclesiast. scriptorem, his verbis: « Les funestes nouveautés qu'on veut introduire à toutes forces dans l'Eglise de Dieu, ne trouvent presque plus de défenseurs de la vérité qui osent les proscrire publiquement. » Hinc in suo, die 28 ejusd. mensis et an. Testamento spirituali, quasi divino afflatus spiritu Deum deprecatur: « d'accélérer cet heureux temps où l'on verra l'accomplissement des promesses pour la délivrance de l'Eglise, pour le triomphe de la vérité, et pour le salut d'un peuple qui profitera de l'infidélité et de l'ingratitude de celui qui a été mis à sa place. » Simillima pluries inculcat Monspessulan. episcopus lo-

cis mox citandis, præsertim Epist. 2, et 4, ad illustriss. Suessionens. præsuleni, circa promissa Ecclesie. Quae certè testimonia, generali Bullæ acceptationem planè adstruunt.

Cæterum ut ab adiutandâ hæc etiam ubique receptâ Constitutione, sese eximere possent Quesnellistæ: ad varia erronea et apud Orthodoxos haec tenus inaudita, quin et ipsi met stabiatis ab eorum ducibus *Aurelio*, *Jansenio*, ipsoque ante Bullam latam *Quesnetto*, principiis omnino adversa configuerunt systemata. Mirum sane quām variaverint in singulis neotericis illis et heterodoxis systematibus: ex iis alia spectant *infallibilitatis objectum*; alia *subjectum infallibilis auctoritatis*; alia *frmati, modum, conditiones*, exercendæ infallibilitatis in Ecclesiâ: illustriss. Suessionensis, postea Senonensis. archiepiscopus jam an. 1718 undecim recensebat in tertio suo commonitorio, quæ quidem egregiè ibidem explodit: plura exindè alia aliis magis ac magis exitiosa adjecta sunt. Horum insulstatem perspicaciores ex Quesnellistis omnino non latuit: quare incerti ubi pedem figerent, nova quæsiere diverticula: aliquando *novissimorum temporum predictiones*, interdum *miracula et convulsiones*; ac tandem *Eliam* ipsum appellârunt, illumique advenisse jam, aut proximè venturum prænuntiârunt. Non est hujus loci præfata Quesnellistarum systemata refellere: satis fuerit impræsentiarum excogitata de novo dicta effugia summâtum persequi, eaque ad Bullæ quam ubique viderant receptæ declinandam acceptationem conficta fuisse, commonstrare. Itaque ad ipsas futuræ in novissimis temporibus quasi generalis, ut jactant, à fide defectionis minas ac prædictio-nes, primùm configuerunt Quesnelli asseclæ. Sie auctores *Colloquiorum du Prêtre Eusèbe et de l'Avocat Théophile* pag. 58, et *d'un Jésuite avec une Dame* pag. 101: « Jamais le danger de la séduction ne fut plus grand pour les fidèles qu'il l'est aujourd'hui.... Danger du côté des séducteurs parce qu'ils sont en grand nombre: » addit iste: « Si l'on jette les yeux sur les pays que l'Eglise occupe, comme l'Italie, l'Allemagne, la Pologne, l'Espagne, le Portugal, la France et quelques États voisins, il s'élève de toute part des voix pour la bulle: très peu contre. Le parti des Opposants, des hommes fidèles à suivre la doctrine enseignée et crue ayant la fatale Bulle, SE TROUVE RÉDUIT À UNE POIGNÉE. » Et paulò post: « La Bulle établit et canonise l'incrédulité des Juifs; donc voilà leur apostasie parmi nous. Nous voilà donc au terme

marqué par S. Paul..... Voilà cette mort qui a gagné presque le monde entier. » Non absimilia habent, auctor epist. ad Magistrat. pag. 83 et 84 : *Troisième vie de M. Pâris* pag. 52 et 61; *les Hexaples, la vérité rendue sensible*, etc., aliisque. At audiendi præ ceteris Appellantum duces Senecensis et Monspessulanus episcopi, qui rem adhuc disertius exprimunt : « Si les prédictions de Jésus-Christi pour les derniers temps, inquit iste in suâ ad Regem Epistolâ an. 1729, pag. 8 et 9, ne donnent aucune atteinte à l'étendue et à la vérité des promesses, les promesses de leur côté ne peuvent infirmer la certitude des prédictions. » Subdit : « mais si en vertu des promesses la totalité des premiers pasteurs doit toujours être assez fidèle pour enseigner la saine doctrine, que deviendront les prédictions? Plus de scandale à craindre. » Et in epist. Pastorali an. 1730, pag. 22 : « Y a-t-il à craindre que la séduction puisse être portée jusqu'à entraîner les élus même s'il était possible, quand la totalité morale des premiers Pasteurs, le Pape à la tête, enseigne la vérité. » Paria ex professo tradit, pluribusque probare tentat alter acerrimus Appellantum vindex D. de Soanen, Senecensis præsul, imprimis in famoso suo an. 1728 Documento : « On ne doit point, inquit part. 4, art. 8, n. 1, diviser ce qui est vrai dans le plan de la Religion : et pour se former une juste idée de l'état de l'Église, il faut rapprocher sous un seul point de vue les promesses et les prédictions, comparer ensemble ces divers oracles, et ne point douter qu'ils n'aient tous un parfait accomplissement. Cette comparaison nous ouvre la véritable route pour entrer dans la question du grand ou du petit nombre. » Postea n. 2, et 3, de promissis et prædictionibus sigillatim disserit : ac deinde n. 4 addit : « Le même texte de l'Évangile qui nous assure que les portes de l'enfer ne prévaudront point contre l'Église, nous laisse entrevoir toute la violence des combats, qu'elle aura à soutenir.... Rien n'est plus digne d'attention, que ce que dit celui même qui a fait cette magnifique promesse; qu'il y aura dans ce Royaume des occasions de chute et de scandale, et qu'un jour la tentation ira jusqu'à séduire même, s'il était possible, les Élus. »

Tum infert : « Une telle séduction serait-elle possible dans le système que nous réfutons? Et comment arriverait-elle en effet? Est-ce que le très grand nombre des évêques avec le Pape manquerait d'avertir et de réclamer? Mais on

prétend que ce très-grand nombre réclamera toujours. » Paucisque interjectis : « Supposé, que le Pape et le très-grand nombre des évêques eût toujours soin de découvrir hautement le prestige, on sent assez combien cette réclamation solennelle diminuerait la séduction.... La défection et l'apostasie dont parle l'Apôtre seraient impossibles. » Idipsum hoc et sequentibus articulis, pluries repetit Senecensis præsul.

Hæc porrò, quæ duo illi celeberrimi dissidentium coryphæ creberrimè inculcant, hand obscûrè indicant, ipsos ultrò confiteri, totalitatem moralem primorum pastorum, in præsenti Constitutionis negotio, Appellantibus planè adversari. Etverò, uti scitè observat illustriss. Senonensium archiepiscop. in octavâ suâ Pastorali Epist. recitata dictorum Præsulum loca expendens, n. 9 : « Pourquoi recouvrir à cette ressource devenue commune aujourd'hui dans le parti des Appelans? (*les scandales qui sont prédits pour la fin du monde, le dépitissement qui doit arriver dans la foi, et la séduction générale qui, selon eux, doit envelopper alors le S. Siège, et le plus grand nombre des évêques*)? Pourquoi établir avec tant de soin par de si longs écrits, que la totalité morale des premiers Pasteurs peut dans les derniers jours être enveloppée dans l'obscurcissement de l'erreur: que sans cet obscurcissement les prédictions ne pourraient s'accomplir?.... On sent aisément que rien n'est plus déplacé que ce raisonnement, si aujourd'hui les Appelans n'ont point à combattre contre la totalité morale des Pasteurs, présidée par leur Chef. Si le corps des premiers pasteurs n'était pas réuni pour la défense du Décret Apostolique, et pour la condamnation de ceux qui s'y opposent, il était tout naturel de le dire. Il n'y avait qu'à nommer le pays où la Bulle n'est pas reçue, les Eglises qui la rejettent, les Prélats qui la combattent, les Papes qui la révoquent, les Conciles qui la méprisent: mais cela ne se peut. Or la marque la plus sensible que cela ne se peut, c'est que les prélats eux-mêmes ont recours aux prédictions, et ils s'efforcent de prouver que le Pape avec la totalité morale des premiers pasteurs peut s'égarter dans la foi, et qu'il le peut sans préjudice des promesses que J. C. leur a faites. » Subdit : « Nous verrons dans la suite que c'est là, non pas expliquer, mais abolir cette promesse divine: c'est assez maintenant de remarquer dans ce raisonnement, la preuve claire et évi-

dente de ce fait si long-temps contesté, que la totalité morale des premiers pasteurs, ayant le Vicaire de J. C. à sa tête et marchant sur sa conduite adopte le décret Apostolique et condamne le parti des Appelans. » Hactenius doctissimus præsul, quæ sanè, à nobis modò dicta mirum in modum confirmingant. Istud Quesnellistarum in præsenti acceptationis Bullæ negotio efflu- gium, eorumque latens in illo excoigitando consilium, manifestè aperit celeberrimus inter Appelantes auctor quatuor Epistolarum ad illu- triss. Suessionens. episcopum, circa pro- missa Ecclesiæ : « Les menaces contenues dans la parole de Dieu, inquit ille Epist. 4, pag. 15, ne permettent pas de croire que les promesses faites à l'Eglise, se vérifient toutes...dans le grand nombre et même dans la totalité morale de son corps. » Et pag. 15 : « Il est prédit qu'il y aura une apostasie qui peut être appelée générale en comparaison de celles qui auront précédé.... l'Eglise ne périra pas cependant tout entière, les vrais disciples de J. C. se- ront tourmentés et hâs de toutes les nations à cause de son nom : il y en aura donc ; mais il y en aura peu. » Ibid. pag. 26 et 27, subdit : « Dans les temps les plus fâcheux Dieu réserve à son Eglise une semence précieuse de restes favoris... restes qui peuvent ne faire qu'une très petite partie de l'Eglise ; et qui se rédui- sent à un nombre d'autant plus petit, qu'on ap- proche davantage de la consommation du mys- tère d'iniquité. »

Clara sunt haec et aperta : jam periculosis his in temporibus, ex citato auctore versamur, in quibus occasione acceptationis Bullæ, mys- terium iniquitatis peragi incipit : quod apertiùs ibid. pag. 17, declarat his verbis : « Cependant tout nous avertit de craindre l'accomplisse- ment total des menaces comme tout en avertissoit les Juifs du tems de J. C. et des Apô- tres. Le vrai esprit de la loi étoit prêt à se perdre, parce que les Pharisiens s'étoient rendus arbitres de la doctrine et de la religion..... Tels étoient les maux qui préparaient chez les Juifs à une ruine totale : et tels sont, pour ne rien dissimuler, ceux qui doivent nous effrayer aujour- d'hui..... Poumons-nous dissimuler que des vices et des erreurs semblables ne soient aujour- d'hui plus que jamais répandues dans le sein même de l'Eglise. » Nihil certè alienum magis ab Ortho- doxis circa Ecclesiæ naturam principiis, è quam hic exhibet anonymous Ecclesiæ imagine ; ac re- ipsa ipsissimum est perniciosum dogma quod Protestantibus exprobrat, in ipsisque damnat

illustrissimus Bossuet, 45 lib. variat. n. 10 et 11 : « Selon eux (les protestans), inquit doc- tiss. præsul, l'Eglise peut être réduite à un petit nombre, mais enfin il y a toujours un reste de Fidèles , dont la voix se fait entendre sur la terre....et il peut arriver dans l'Eglise , comme dans les états politiques que le plus grand nombre l'emporte sur le meilleur. » Præ- fatum anonymum opus , summarium est, ac synopsis quædam principiorum quæ in proli- xiori Senecensis episcopi Mandato 1728 stabilita fuere, atque à nonnullis illustriss. de Colbert Mouspessul. præsuli adjudicatur. Verum cum illæ novissimorum temporum minæ ac præ- dictiones, à Protestantibus sapienter objectæ et à Doctoribus orthodoxis toties enucleatæ , mi- nus viderentur efficaces ad suos in oppositione Bullæ generaliter acceptatæ firmando perspi- cerent dissidentium duces : novum speciosum magis, magisque sensus perstringens adhibuere subterfugium ; prætena scilicet miracula , in- solitasque membrorum distensiones. Id insig- niorum Quesnellistarum testimonis jam obiter est firmandum : ex innumeris hic sufficient cita- ti duo dissidentium coryphæ, Senecensis et Monspesulanus præsules. Episcopus Senecensis prætena Appellantium miracula, summæ Ac- ceptantium auctoritati, ingentique eorum nu- mero opponens, indè Bullam nedum accepta- tam, imò nec usquam suscipi posse disertè col- ligit : ita præsertim in celebri quam an. 1736 inscripsit de Neotericorum erroribus Epistolâ : juvat ipsa auctoris verba inscribere : « On peut demander, inquit pag. 59, s'il est du moins permis de recevoir la Bulle , ou s'il est important, et même nécessaire de la recevoir. » Sic respon- det : « Cette question sera bientôt résolue, si l'on fait attention à la nature et à l'état de la dispute qui partage les esprits dans le sein de la communion de l'Eglise Catholique. D'un côté se présente une décision émanée du Chef du Collège apostolique, publiée dans presque tous les Diocèses de l'Eglise Gallicane , où la dispute avoit commencé, revêtue d'une accepta- tion apparente du grand nombre des évêques, dont la démarche est appuyée presque partout de la puissance séculière. De l'autre côté se trouve un petit nombre d'évêques , de prêtres, de laïcs épars en France et ailleurs, qui accu- sent cette décision de combattre dans son sens naturel le premier article du Symbole et le premier commandement du Décalogue, et qui accusent en conséquence les Acceptans de don- ner des armes au parti de l'erreur en autori-

sant par leur acceptation un décret qui le favorise.

« En pareilles circonstances (notanda verba) il faut avouer qu'au cas que l'acceptation de la Bulle soit une chose permise et indifférente, *le petit nombre d'opposans est coupable devant Dieu et devant les hommes, soit de former une accusation atroce et calomnieuse contre un jugement du Souverain Pontife; accusation qui retomberait plus ou moins sur la personne même du Pape et de tous les Évêques adhérens; soit d'entretenir dans l'Église et dans l'Etat une funeste division, en se distinguant du reste du monde pour une chose qui n'intéresserait ni la foi ni la conscience.* »

Pergit : « Cependant M. de Paris, non seulement persévére pendant sa vie dans une opposition connue contre la Bulle, mais il signale ses derniers momens par une déclaration de son adhésion à tous nos actes : et il meurt dans la confiance que son appel servira à lui faire trouver grâce au tribunal du souverain Juge. *Si la Bulle est recevable, comment justifier un refus obstiné jusqu'aux derniers soupirs, de céder au plus grand nombre des Pasteurs Catholiques dans une chose indifférente?* Certainement M. de Paris n'eût été ni pendant sa vie, ni à sa mort, un enfant de paix ; mais de trouble et de dissension : il ne pourrait être compté parmi ces bienheureux pacifiques qui posséderont la terre des vivans. »

Moxque : « mais si Dieu en a jugé autrement : s'il a daigné manifester aux hommes qu'un Appelant bien décidé étoit entré dans la paix et dans la joie de son Seigneur : dès lors les miracles de l'Appelant deviennent une preuve décisive, que les principes de l'appel sont des principes Catholiques; que l'accusation intentée contre la Bulle est bien fondée et qu'il est nécessaire de s'y opposer. »

Paucisque interjectis, conclut : « *Les miracles de ce tems sont donc un témoignage clair et divin de l'injustice de la censure et de l'obligation de réclamer, selon ses forces, pour les vérités qu'elle flétrit ou qu'elle affaiblit.* » Et rursùs : « Dieu parle, il sort de son secret, sa voix éclatante se fait entendre : cette voix doit être écoutée préférablement aux cris confus d'une multitude qui ne s'entend pas elle-même, qui ne peut se fixer sur ce qu'on doit croire ou rejeter, qui ne parle que d'une foi implicite pour des vérités indéterminées, qui ne forme enfin que des sons inarticulés et vides de sens où l'on ne distingue que ces mots : Acceptez,

soumettez-vous. » Nihil saùe in rem nostram expressius locupletissimo isto Patriarchae Appellantum testimonio, quod ideò tametsi prolixius ex toto describendum duximus.

Præsul Monspessulan. (D. De Colbert) alter Appellantum dux, miracula pariter et convulsiones perpetuò jactat : iisque se suosque tueri ac munire tentat adversus Apostolicum Decretum utrâque firmatum auctoritate : « Que Dieu est admirab'le dans ses voies ! inquit Mandato Pastorali an. 1753, p. 48, il s'agit d'abord de faire comprendre que ceux qui souffrent pour ne vouloir pas se soumettre à la Bulle, souffrent pour la justice, que quoiqu'ils soient *le petit nombre*, ils ont pour eux la vérité, et que *la multitude* qui s'élève contre eux ne mérite pas de croyance. » Audis, ex ipso met Appellantum duce, multitudinem stare ex parte Acceptantium, ipsosque auctoritate suâ dissidentium paucitati plurimum prævalere. Hinc ibidem pag. 9, idem præsul, Bulle processus deplorans, ait : « Lorsqu'une mauvaise cause soutenue par les plus redoutables appuis fait d'immenses progrès.... qu'on proscrit, qu'on tourmente, qu'on met tout en œuvre pour détruire sans ressource la cause de la vérité ; est-il surprenant que Dieu éclate par des miracles ?.... Voilà la cause de cette multitude de prodiges qui s'opèrent aujourd'hui. » Et paulò post : « Le progrès (de la Bulle) est immense. Elle a pour elle les plus redoutables appuis, et les Appellans ont toutes les Puissances contre eux. » Nihil certè locupletius ad ostendendum à maximâ episcoporum multitudine, etiam ex adversariis, Bullam fuisse acceptatam. Idem non minùs luculenter significat in Pastoral. an. 1754 documento, pag. 15, his verbis : « Quand on a pour soi l'Écriture et la Tradition d'une part, et les miracles de l'autre, être insulté parée qu'on paraît abandonné du grand nombre, c'est un titre pour espérer un prompt secours.... Cette poignée d'Appelans qui osait encore résister, allait être anéantie. » Per exiguum Appellantum manum, hic disertè declarat accrimus ipsorum defensor : tametsi ad fucum faciendum scripturam, traditionem et miracula ostentat : ad eaque contra auctoritatem præpostorè provocat. Rursùs idem candidè fatetur pag. 24 : « Le Pape à la tête d'un grand nombre de Pasteurs se déclare pour la Bulle, et paraît au moins par cet endroit autoriser les erreurs qu'elle enseigne. » Addit abnormia hæc verba : « Plus les Fidèles ont de respect pour l'autorité, plus ils cou-

rent risque de tomber dans l'erreur... mais quelle autorité retiendra les simples ? Je n'en vois point de plus efficace que celle des miracles. » Sed ille, contra analogiam fidei : « Non ex auctoritate de miraculis; sed per miracula de auctoritate, » dijudicandum prouinquit. Quod in Protestantibus Walenburgeus. Stapleton, aliquique explodunt: ipseque speciatim illustriss. Bossuet, hist. variat. lib. 15, n. 40, illud idem in Pelagianis damnat et Donatistis sæpius invictè confutat S. August. libris contra Julian. et de Baptism. et unit. Eccles. contra Donatistas. Vide imprimis tract. 15, in Joan. n. 47.

Ultimum tandem commentum quod ad infirmandam, si fieri posset, generalem Bullæ acceptationem finixerunt Appellantæ, ii præser-tim qui apud ipsos *Figuristæ* nuncupantur, commentum, inquam, illud prorsus fanaticum est: spectat scilicet Eliam ipsum quem advenisse jam, aut certè brevi venturum, sæpius medios inter et insolitos membrorum motus per fanaticum furorem vaticinati sunt. Hinc frequens apud ipsos ista, quâ abutuntur, Christi sententia: *Elias cùm venerit primò, restituet omnia*: existimant nempe ministerio Eliæ proximè venturi, ad christianam fidem Judæos esse adducendos; hæcque populi Judaici conversione, resarcenda esse damna quæ per publicam ac quasi generalem Bullæ acceptationem passa est Ecclesia. Ita testatur ipsem Dom. Thierri de Viaixnez Epist. ad D. Petit-pied 25 april. 1728, his verbis: « La venue d'Elie, aussi bien que la conversion des Juifs, fait leur espérance (des Appelans Figuristes) parce que les Juifs convertis mettront ordre à tout, et qu'Elie rebâtira tout. » Et postea: « La séduction étant si générale, la venue d'Elie, disent-ils, n'en est que plus proche, et dans peu ce Prophète, miraculeusement de retour pour combattre l'Ante-Christ, rétablira toutes choses. » Haec Dom. Viaixnez. Epistola deposita asservatur in regiâ Bibliothecâ. Desperatissimo hoc effugio anonymi duntaxat auctores primùm usi sunt: at illud, quod mirandum, postea usurparunt vel ipsi Appellantum Patriarchæ, illustriss. Senecens. et Monspessul. episcopi; ille quidem citatâ mox Epist. pag. 43 et seq., alter verò sextâ ad archiepiscop. Senonens. Epist. n. 43, his verbis: « Il y a des Appelans qui, touchés des maux de l'Eglise, regardent la venue d'Elie et la conversion du Peuple Juif comme une ressource que Dieu a préparée pour faire refluir

l'Eglise, et renouveler sa jeunesse comme celle de l'aigle. Cette pensée qui n'a rien que de conforme à l'Ecriture et à la Tradition, devient pour vous un sujet de nous insulter.... S. Paul nous apprend que le retour des Juifs produira dans le monde une résurrection, *vita ex mortuis*. Il fait envisager la miséricorde que Dieu fera aux restes bénits de ce peuple, comme devant être encore plus avantageuse à l'Eglise que ne fut leur réprobation en ce qu'elle a donné lieu à la conversion des Gentils. Où est donc le sujet de railler?.... Pent-on se cacher que les maux de l'Eglise sont très-grands, etc.? » At de isto, aliusque Quesnellistarum effugii alibi plenus: hoc unum jam interest in rem nostram observandum: execuditatis his diverticulis, nendum infirmari, imò potius, ut ex dictis liquet, adstrui ac corroborari generalem Bullæ acceptationem.

Constat 3e, et quidem invictissimè, eadem generalis Bullæ acceptatio, ex plurimis expressis, omnique exceptione superioribus testimonitis ac monumentis. Petuntur hæc authentica instrumenta ex publicis ac solemnibus omnium fermè orbis Catholicæ Metropolitanorum testificationibus, quibus asseveranter ac disertissimè declarant: « se suosque Suffraganeos dictæ Constitutioni *Unig.* constanter adhaerere: eamque pro ratâ ac sanctâ lege tenere, cui omnes Fideles integrum mentis obsequium exhibere tenentur. » Luculentissima hæc Testimonio, clarissimo Aurelianensem Ducis primū oblatâ, Ludovici XV jussu in Regiâ Bibliothecâ asservantur: ea edi curavit Eminentissimus Cardinalis et Archiepiscopus Mechliniensis in volumine inscripto: *Témoignage de l'Eglise universelle en faveur de la Bulle Unig.*; pleraque exhibent Card. de Bissy in suo an. 1722 circa Constitutionem Pastorali Mandato, primâ part. pag. 42, 45, etc. edit. 1728, necnon illustriss. Suessionensis, postea Senonensem archiepiscopus, secundo suo Documento Pastorali pag. 6, 7, etc. ex quibus pauca hæc in praesenti negotio efficacissima, excerpemus.

De sparsis per Italiam Ecclesiis. — Ita in primis testantur: *sacrum Cardinalium Colle-gium*, Epist. ad Eminentiss. Card. Noallium 16 novemb. 1716, ubi de Bullâ *Unig.* sic habet: « Le sens de la Bulle est clair: elle est une censure expresse des erreurs anciennes ou nouvelles: bien loin de combattre aucune vérité, elle ne donne aucune atteinte aux sentiments qu'il est permis de soutenir. » Addit: « Ce n'est que par la plus atroce calomnie,

que des enfans de perdition ont pu répandre , que la Bulle affoiblit les points capitaux de la Religion , et les plus louables pratiques de la discipline . » Moxque exclamant Eminentiss. cardinales : « C'est ainsi que les méchans en ont agi dans tous les temps contre le Saint-Siége . » Demùn , notandis his verbis , suam concludunt Epistolam : « Que l'Eglise sache que *tous* les cardinaux de la sainte Eglise Romaine attachés au S. Siège par les liens les plus étroits persévérent à son égard dans une soumission à toute épreuve . » Cardinalis Boloniensis archiepiscopus , Epist. ad Nemausensem episcopum : « J'atteste en termes précis , que je tiens les 101 propositions tirées du livre du P. Quesnel et condamnées dans la Constitution *Unig.* pour entièrement contraires à la Tradition Apostolique et Ecclesiastique , opposée à la doctrine des Pères et des Conciles , et dignes des censures dont elles ont été frappées dans ladite Constitution . » Illud idem de Provinciae suæ episcopis ibidem significat , his verbis : « Les évêques de ma Province assurent sincèrement la même chose : et si ceux qui en France les accusent là-dessus d'indifférence , les consultent , ils en recevront la correction que mérite leur impudence . » Patriarcha Veneriarum Epist. ad Eminentiss. Card. de Bissy : « Tout ce qu'il y a d'évêques , inquit , dans notre République , adhèrent constamment à la Constitution *Unig.* et la tiennent pour une loi définitivement et irrévocablement établie . » Cardinalis et Archiepiscopus Mediolanensis , Epist. ad eundem Eminentiss. de Bissy : « J'atteste avoir reçu la Bulle *Unig.* et que les évêques Suffragans de cette Métropole , aussi-bien que toutes les Universités et autres semblables Corps de la Province et du Diocèse , l'ont reçue pareillement , comme un jugement dogmatique embrassé de toute l'Eglise , auquel les Fidèles sont obligés de se conformer , et dont ils ne peuvent s'écartier , sans être absolument indignes du nom de Chrétien . » Cardinalis Archiepiscopus Genuensis , Epist. ad Nemausensem Episcopum : « La Constitution *Unig.* ayant été publiée dans tout l'État de la République , elle y a été , par la grâce de Dieu , universellement reçue . »

Paria de se sibique subditis episcopis testantur archiepiscopi Ravennatensis , Florentinus , Senensis , Pisanus , etc. Epist. ad Eminentiss. de Bissy.

De Ecclesiis Hispaniae. — De unanimi Ecclesiarum Hispaniae in acceptandâ Constitutione *Unig.* consensu , omnino liquet , non solùm

ex Mandato Cardinalis supremi tunc in illo Regno Inquisitoris , per quod ubique Constitutio promulgata est , sed etiam ex variis præsulum inlyte illius Ecclesiae responsiobus que Novatores pro meritis excipiunt. Archiepiscopus Cæsar-Augustanus (Sarragosse) in Epist. ad Nemausensem episcop , testatur et fidem facit in toto Aragonie Regno , aliusque Hispaniae Provinciis omnes ad unum episcopos ; omnes Academias , omnes religiosos Ordines , omnes cujuscumque conditionis homines , summa cum veneratione purè et simpliciter acceperatisse prædictam Constitutionem : en ipsisimma verba : « Quant à ce qui regarde notre Espagne , nous attestons très affirmativement de certaine science , et nous faisons foi et nous engageons même notre foi , que dans ce Royaume d'Aragon et dans les autres Provinces d'Espagne , *tous les évêques sans exception , toutes les Eglises , toutes les Universités , tous les Ordres religieux* , toutes personnes de quelque condition qu'elles soient , ont accepté avec une souveraine vénération purement et simplement ladite Constitution , de manière que personne n'en a retranché un seul iota , ou un seul point , et n'a cru qu'aucun Catholique pût le retrancher . » Postea splendidè mentiri eos asserit qui calumniantur Hispaniae episcopos quasi summi Pontificis Constitutiones non legerent , dum eas recipiunt : ibidem refert ac sugillat fabellam eorum qui spargunt in vulgo Constitutionem ab Inquisitione , insciis et minimè consentientibus Episcopis fuisse promulgatam. Archiepiscopus Burgensis (de Burgos) Epist. ad eundem Nemausens. episcopum 1 septemb. 1717 : « Nous protestons que nos Frères dans l'Episcopat , et tout ce qu'il y a de Prélats dans l'Eglise d'Espagne , le pensent et le disent uniformément avec nous.... Nous avons vu la Constitution de Clément XI , et nous l'avons reçue dans son sens naturel : et nous l'embrassons de tout notre cœur , comme nous découvrant un venin caché , et perçant l'abcès du Jansénisme pour le guérir.... La Constitution est acceptée par l'Eglise . »

Paulò post addit , hæc sanè in præsenti negotio peremptoria : « Qu'on assemble le Concile général auquel ils appellent , nous voici présens , nous qui formerions le Concile. Alors , on n'aurait nul égard pour ce petit nombre d'évêques opposés à tous les autres , qui auraient le Pape à leur tête. On n'en aurait pas davantage pour un amas de gens sans titre , quelque multitude qu'ils formassent. Il n'y a

donc nul égard à avoir maintenant pour des gens de cette espèce. » *Prematoria prorsus adversus Appellantæ hæc illustriss. præsulii animadversio. Archiepiscopus Toletanus Epistolæ ad S. Pontificem datâ 1 octobris 1717, ita scribit :* « Votre Sainteté ayant porté, il n'y a pas long-temps, la célèbre Constitution *Unig.* où elle condamne 101 propositions extraites des Ouvrages de Quesnel, et où elle les frappe très justement du glaive de l'autorité Apostolique; aussitôt que les évêques d'Espagne en ont été informés, ils ont reçu cette Constitution de toute l'étendue de leur cœur. C'est pourquoi quiconque croira pouvoir donner quelque atteinte à la censure portée par la Bulle, ou qui permettra qu'on le fasse, qu'il soit un exécrable anathème. Voilà, très saint Père, le témoignage que nous rendons, et que nous voulons être connu des Français et du peuple Chrétien de toute la terre. » Denique ut omittam archiepiscopos Hispanensem, Tarraconensem, Compostellatum, aliosque plures qui pariter testantur ac declarant, « in universis Hispaniæ Provinciis, omnes omnino episcopos, omnes Universitates, summâ eum reverentiâ ac veneratione Constitutionem *Unig.* excipere. » Granatensis archiepiscopus in Epist. ad Nemausens, episcop. 1 septembr. 1717, gravi simul ac nervoso stylo eorum calumnias confutat qui Hispaniæ episcopis impropereant quod Constitutiones Pontificias non legant, et absque suo consensu ab Inquisitoribus promulgari sinant · appellationem ad futurum Concilium, ut frivola explodit, ac de suis Suffraganeis fidem facit, quod omnia approbat quæ in suâ continentur Epistolâ.

De Ecclesiis Lusitanie. — Quale sit Ecclesiæ Lusitanæ in præfata Constitutionem suffragium, patet ex Epistolâ Patriarchæ Lisbonensis ad Nemausens. episcop. 28 sept. 1717, his verbis : « Notre sentiment et celni des Evêques de notre Province, ou plutôt de tout le Portugal, est que la Constitution *Unig.* contient la saine doctrine et la tradition de l'Eglise. » Addit : « Nous avons souvent examiné avec la dernière exactitude les 101 propositions, et nous sommes toujours convenus qu'elles étaient hérétiques, suspectes, erronées, scandaleuses, etc. » Illustriss. idem præsul in Epist. ad Eminentiss. Card. de Bissy 20 mart. 1718 : « Nous et tous les Evêques de ce Royaume, n'avons qu'une voix unanime, et un sentiment invariable sur la Constitution *Unig.* savoir que c'est une loi du saint Siège,

qu'il la faut regarder comme une loi fixe et certaine, aussi bien que les autres loix de l'Eglise et les Canons. » Paucisque interpolatis, subdit : « Tous les Docteurs et les Théologiens de ce Royaume croient et soutiennent la même chose. » *Capitulum Ecclesiae Metropolitanæ Eboracensis, sede vacante in Epist. ad Nemausens. episcop. 2 octobr. 1717, eadem significat :* « Nous attestons, inquit, que nous et tous les Evêques de notre Province avons accepté la Constitution *Unig.* sans le moindre doute, et sans la moindre contestation, et qu'après l'avoir lue et relue de nouveau, nous y avons reconnu la saine doctrine et la véritable tradition de l'Eglise, ainsi que tous les Ecclesiastiques, prêtres et Docteurs de ce Royaume. » *Speciatim ibi prædicant omnimodam florentissimæ suæ Conimbricensis Academia erga dictam Constitutionem obedientiam.*

De Catholicis Belgii Ecclesiis. — De Belgio Catholicæ exstant Pastoralia Mandata episcoporum Namurcensis, Gandavensis, Ruremunda, Antuerpiensis, Tornacensis, et aliorum inter quos primas tenet archiepiscopus Mechliniensis, postea S. R. Ecclesiae Cardinalis : in Documento Pastorali dato 17 decembris 1717, solemniter declarat : « Que la Constitution *Unig.* a été admise par tous les Evêques des Pays-Bas Autrichiens, et qu'il unit son sentiment aux Eglises Belges. » Huc in ejusdem rei fidem proferri possunt celebrissime istarum partium theologicæ Facultates. Duacena in comitiis die 3 et 17 augusti an. 1714 habitis : « significarunt, inquit, ac professi sunt omnes unanimiter et aperte se Constitutionem Apostolicam quæ incipit *Unig.* recipere purè simpliciter, sine ullâ distinctione, expositione, seu interpretatione... se et reliquos Fideles obligari in conscientiâ, et sub gravissimo schismatis aut hæresis peccato, ad hanc fidei consencionem. »

Lovaniensis die 8 julii an. 1715, ad propulsandas quorundam in sacrum Ordinem columnias : « Post maturam deliberationem, inquit, ex unanimi suffragio conclusum fuit..., respondendum esse, quod agnoscamus et sincerè sentiamus omnia et singula, ritè, legitime, ac juris ordine peracta fuisse in negotio concernente librum (Quesnelli).... palamque profitemur omnes et singulas propositiones per præfata Bullam *Unig.* damnatas, fuisse verè damnabiles et verè rectèque damnatas fuisse. »

De Germaniæ Ecclesiis. — Pro Germaniæ Ecclesiis hæc retulisse sufficiat. Archiepiscopus

et Elector Moguntinus ad Card. de Bissy ita seribit 14 mart. 1718 : « Je certifie à votre Eminence, que la Constitution *Unig.* a été publiée, il y a quelques années, dans mon Archevêché, aussi bien que dans mon Evêché de Bamberg, et qu'elle y a été reçue en tous ses points, de tout le monde avec l'obéissance qui est due au saint Siège, comme la doctrine de l'Eglise. » Addit : « Je ne connois point d'autres sentimens aux Evêques Suffragans de ma Métropole. Archiepiscopus et Elector Trevirensis in Mandato 22 junii 1717, *uti Ecclesie et pacis perturbatores reprobat eos qui à Clementinâ Bullâ ad futurum Concilium provocant; atque specialiter declarat neminem post hæc ad nullum admissum iri ministerium Ecclesiasticum,* « nisi... declarando se dictam Bullam, cùm par est integritate et devotione recipere, ejusque tenorem quoad omnia sequi, nec eidem in minimo directè vel indirectè contraire velle. » Archiepiscopus Elector Coloniensis qui simul est Leodiensis et Ratisbonensis episcopus, solemini Mandato die 29 januar. 1715, Constitutionem *Unig.* promulgavit, « eosque nomine Catholico indigios pronuntiat qui debitam dictæ Constitutioni obedientiam detractent. » Is quođam postea inobedientes in diœcesi Leodiensi presbyteros canonice suspendit. Archiepiscopus Salzburgensis Germanicæ primas ad Card. de Bissy scribens testatur, se et Episcopos Austriae ab Bavaria sibi Suffraganeos, Constitutionem *Unig.* pro justissimâ habere atque totâ amplecti veneratione : « Il est très certain, inquit Epist. die 21 octob. 1717, que les Evêques mes comprovinciaux (ce sont ceux d'Autriche, de Bavière, du Tyrol) tiennent à mon exemple la Constitution *Unig.* pour très équitable, et ils y adhèrent avec la plus profonde vénération. » Subdit : « L'Université qui m'est soumise dans cette Ville de Salzbourg, aussi bien que celle de Gratz, n'ont pas seulement reconnu par une acclamation unanime ladite Constitution pour infailible et dogmatique, mais elles ont aussi publiquement déclaré qu'elles s'appliqueroient et travailleroient toujours de toutes leurs forces à en soutenir la vérité. »

De Hungariae et Bohemiae Ecclesiis. — Testes sunt locupletissimi. Cardinalis à Saxonâ, archiepiscopus Strigoniens, totiusque Hungariae Primas: is in Epist. ad S. pontificem datâ 27 junii 1717, insignem propulsans columnam quâ nonnulli in Gallis spargere ausi fuerant, ipsum et Hungariae clerum Constitutioni *Unig.* obse-

quium et obedientiam deuegasse; firmissimè asseverat « se et omnes in eo regno à tali sensu penitus esse alienos, et nuperæ Constitution esse addictissimos. » Idem in Epist. ad eminentiss. de Bissy datâ 19 juli 1717: « Si nous autres évêques, inquit, nous savions qu'il y eût un seul docteur ou théologien parmi ceux qui nous sont soumis, lequel parût attaché à cette secte (Jansénienne) dans le moindre point, il en porterait assurément la peine... Cela étant ainsi, que V. E. nous fasse donc la grâce d'en conclure, qu'il n'y a qu'impostures, calomnies, outrages, dans ce qu'on divulgue très injustement sur le clergé de Hongrie. » Archiepiscopus Pragensis Bohemiae Primas, Epist. ad emundem card. de Bissy, 18 decemb. 1717, sic habet : « Les évêques de ces États-ci, et notamment les évêques de Bohême, tiennent la Constitution *Unig.* pour nuclei dogmatique... Les docteurs et les théologiens de nos universités adhèrent avec respect à la même Constitution. » Ibid. addit : « J'ai défendu et proscrixt par un Mandement (11 mars 1715) publié dans l'étendue de mon diocèse le livre de Pasquier Quesnel. »

De Ecclesiis Poloniae. — Testatur archiepiscopus Gnesnensis, Polonie et Lithuaniae Primas, in Epist. 27 juli 1717, ad eundem card. his verbis : « Il y a long-temps que nous avons eu une pleine connaissance de la Constitution *Unig.* Les évêques de nos provinces adhèrent fermement à ladite Constitution, et la tiennent pour une loi définitivement et irrévocablement établie. Enfin les docteurs et les théologiens de nos universités jugent que ce serait être criminel que d'avoir et d'enseigner d'autres sentimens que ce qui a été défini par ladite Constitution. » Eadem affirmatissimè testantur Craciens et Posnaniensis episcopi in suis ad R. pontificem datis eod. an. 1717, Epistolis.

De Ecclesiis Dalmatiae, Illyrici, Albaniæ, etc. — Bullam *Unig.* in his omnibus Ecclesiis acceptatam fuisse, apertam fidem faciunt archiepiscopi Spalatensis, Primas Dalmatiæ, Croatæ et Sclavoniæ : Jadrensis (de Zara), pontificius legatus in Serviâ, Albaniâ, Bulgariâ, etc. Coreyrensis (de Corfou) : neconu episcopi Ragusiensis, Stagnensis, etc. Satis fuerit Spalatensis et Coreyrens. archiepiscop. verba exscribere. Sic habet Spalatensis Epist. ad card. de Bissy, 5 septemb. 1721 : « Je soutiens que les 101 propositions qui font partie de l'hérésie Jansénienne, et que le saint Siège apostolique vient de condamner, doivent être abhorrees et

rejetées de tout le monde..... Tous les évêques d'Illylie, d'Istrie, etc., n'ont point d'autres dispositions à l'égard de la vérité qui se découvre si manifestement à toute ame fidèle dans les Décrets apostoliques..... Il n'y a point à douter qu'ils n'aient tous sur ladite bulle *Unig.* les mêmes sentimens que les autres prélates catholiques, qui vivent en paix sous le gouvernement de la sérénissime république de Venise. » Archiepisc. Coreyrens. Epist. ad Nemausensem episcop. 12 decemb. 1721 : « C'est une odiense calomnie, inquit, que nous font ces novateurs, lorsqu'ils osent avancer qu'excepté le clergé de France, les évêques des autres Églises n'ont pas même lu la Constitution, et que si quelques uns l'ont lue, ils ne l'ont point examinée avec l'attention qu'il fallait; parce que croyant, pour la plupart, que le pape est infallible, ils ne se donnent pas même la peine de lire ses décrets. » Quam quidem calumniam ibidem strenuè refutdit, his verbis : « Il n'y a que l'ivresse de l'iniquité et du mensonge qui puisse vomir de telles accusations. Nous avons lu la Constitution, et nous l'avons examinée avec soin... Nous avons reconnu que cette bulle est établie sur la fermeté inébranlable de la foi, qu'elle brille de l'éclat que lui donne le témoignage de la doctrine apostolique... Nous réprouvons Jansénius et Quesnel, nous détestons leurs sectateurs... nous acceptons la Constitution *Unigenit.* avec la plus grande vénération qu'il nous est possible. Anathème à ceux qui sont d'un sentiment contraire. » Recensita haecenùs, plurimaque alia cæterarum Ecclesiarum disertissima testimonia, celsissimo Aurelianensis duci supremo regni moderatori primūm oblata fuere, ut supra notavimus; horumque autographa jussu Ludovici XV deposita in regiā Bibliothecā: unde instrumenta hæc maximè authentica sunt, certissimāque fide digna. Ex his porrò tot tantisque luculentis testimoniis, efficacissimum et ineluctabile colligitur argumentum ad astruendam generalem in omnibus Ecclesiis Bulle *Unig.* acceptationem : in his namque testimoniis, metropolitani Ecclesiarii Italiæ, Hispaniæ, Lusitanicæ, Siciliæ, Germanicæ, Poloniæ, Dalmatiæ, Illyrici, etc., palam ac solemniter prouitentur : « se, suosque suffraganeos dictæ Constitutioni *Unig.* constanter adhaerere eamque pro ratâ ac sanctitâ universalis Ecclesiæ legi firmiter tenere. » Quis enim de tot ac tantis præsilibus sibi persuadeat, alios tam publicè et asseveranter ejusmodi factum ausos

fuisse testari; cæteros verò, ne uno quidem reclamante, illud idem affirmari patienter tulisse, nisi res certa fuisset et constans? Sanè si facti tam siccis rationibus comprobati, nutaret certitudo, vacillarent omnia, foreque totius historiae conelamata veritas. Laudatis præsumum testificationibus adjungendus est unaninis omnium orbis catholici academiarum in rem eamdem consensus. Haec namque omnes episcoporum vestigiis inbærentes, concorditer et apertè declarant, « se apostolicam Constitutionem *Unig.* summâ cum reverentiâ amplecti, debitoque obsequio suspicere, » uti certissimum Ecclesiæ judicium, et regulam dogmaticam omnino immobilem. Ita universitas Salmaticensis, omnium Hispaniæ academiarum facilè princeps, Epist. ad S. pontificem 19 augusti 1716; et in Epistolâ ad Sorbonam iisd. die et anno datâ. Ita etiam universitas Coimbricensis omnium Lusitanicæ celeberrima, in Epist. ad S. pontificem die 3 februarij 1717: sic etiam universitates Complutensis, Craciensis, Salzburgensis, sacrae facultates Pragensis, Colonensis, Argentoratensis, Lovaniensis, Duacena, Mussi-Pontanea, etc., quorum expressa in præsenti negotio testimonia typis excusa jussu eminentiss. Mechliniensium archiepiscopi legere est in citato volumine inscripto: *Le Témoignage de l'Eglise universelle*, etc. His adjicere licet consipranc omnium regni S. facultatum mens ac doctrina: in primis laudatum S. facultatis Parisiensis insigne decretum die 15 decemb. 1729, latum, quo « Constitutionem *Unig.* summâ cum reverentiâ, et integro cordis et animi obsequio iterum et de novo amplectitur tanquam dogmaticum Ecclesiæ universalis judicium. » Atque exposita jam densissimâ tot tantorumque testium nube; eodem fermè impetri possunt ac urgeri ratioe in Quesnellistæ, quo Julianum olim premebat S. Augustinus quampluribus productis ipsi adversantium doctorum Ecclesiæ testimoniis: « Sanè non habes omnino quod dicas, ait lib. 2 contra Julian. cap. 10, n. 57, si episcopalis synodus ex toto orbe congregaretur, mirum si tales possint illic facile tot (Judices) sedere.... Hos itaque de aliis, atque aliis temporibus atque regionibus, ab Oriente et Occidente congregatos vides, non in locum quo navigare cogantur homines, sed in librum qui navigare possit ad homines. Quantò tibi essent isti judices optabiliores, si teneres Catholicam fidem, tantò sunt tibi terribiores, quia oppugnas Catholicam fidem. »

Propositum hucusque paulò fusiùs palmare

istud argumentum graviter ac nervosè paucioribus complectitur Illastriss. Parisiensis archiepiscopus de Vintimille in egregio suo 29 sept. 1729 Pastorali Documento, pag. 13 et 14. Ipsissima juvat hic verba exscribere : « Le Decret du S. Siège est devenu, par l'acceptation du Corps des premiers pasteurs, la loi de toute l'Eglise ; et il n'est permis, ni d'y soupçonner des erreurs, ni de refuser de s'y soumettre. Pierre a parlé par la bouche de trois souverains Pontifes ; tous les Evêques de France, à l'exception d'un très-petit nombre, ont déclaré expressément qu'ils reconnaissaient dans la décision du S. Siège la doctrine de l'Eglise ; les Evêques étrangers rendent à l'envi le même témoignage, sans qu'il soit possible aux Opposants, dont on connaît le zèle pour accroître et fortifier leur parti, de trouver hors du Royaume un seul suffrage en leur faveur. »

Pergit illustriss. archipræsul : « Nous disons la vérité en J. C., mes très-chers frères, en assurant ces faits ; et ils sont confirmés par les Actes de cinq assemblées du Clergé, par les Mandemens publiés au sujet de la Bulle, en France et dans les Etats voisins, par les déclarations des Primats et des Métropolitains des autres Eglises, qui tous attestent avec plusieurs de leurs Suffragans, qu'eux et tous les évêques de leurs Provinces, reçoivent avec la soumission la plus parfaite, le Décret du S. Siège : déclarations d'autant plus décisives, qu'aucun de ces Evêques ne contredit, ni ne désavoue le témoignage de son Métropolitain ; et que parmi les partisans du Livre proscrit, personne, depuis tant d'années qu'elles sont dans les mains du Public, n'a entrepris de les faire soupçonner de supposition ou d'imposture. Nous pouvons même avancer avec confiance, que les preuves positives de l'approbation générale donnée à la Constitution *Unig.* sont plus fortes et en plus grand nombre, que celles qu'on peut produire en faveur de la plupart des autres Constitutions, que tout Catholique révère comme reçues par l'Eglise universelle. »

Mox addit : « A l'éclat d'une telle lumière, les nuages et les fantômes doivent disparaître.... En effet, que pent-on opposer à cette multitude de témoins et de juges, qui déposent et qui prononcent en faveur du Décret qui a proscrit les 101 Propositions? Comment méconnaître dans ce concert si parfait des évêques avec leur Chef la voix de l'autorité, à qui il appartient de décider souverainement toutes les contestations sur la doctrine, qui naissent parmi

les fidèles. » Atque ad illa appositè omnino coherenter, serenissimus Princeps de Rohan-Ventadour Universitatis Parisiensis olim Rector, jam Eminentissimus S. R. E. Cardinalis, necnon Argentoratensis Coadjutor, in suâ, super obsequio Constitutioni *Unig.* exhibendo, præclarâ oratione habita die 11 maii 1739, sic eleganter perorabat : « Viginti et amplius anni (ab ipsâ provocatione quam an. 1718 Academia interposuerat à Constitut. *Unig.*) intercesserunt : quid autem attulit illa temporum series? Clementi XI tres deinceps summi Pontifices successere. Omnes antecessoris sui judicium confirmârunt, et ipsi vestigia secuti, nulli occasione defuerunt, ut disseminatas adversus Constitutionem calumnias obtererent. » Et paulò post : « Quænam fuit episcoporum de Apostolicâ Constitutione sententia, quis animus? Nullus omnino inventus est apud exteris Nationes, quæ Catholicâ fide continentur, qui non Decretum illud Fidelium obsequio et obedientiâ colendum esse crediderit. Galliæ, ubi natus est error, Præsules præter admodum paucos, in eo consenserunt, ut in Diplomate Pontificio sanam Ecclesiæ doctrinam agnoscerent. In hoc tanto, tam venerabili, tam valido et efficaci suffragiorum consensu, quis Ecclesiæ vocem non agnoverit? Petri Successores, Episcoporum Corpus, quibus fidei depositum creditum est, quibus nt omnes docerent Gentes Christus ipse mandavit, quibus dicto nos audientes esse jussit, quibus denique omnibus diebus ad consummationem sæculi affuturum pollicitus est, ii sententiam dixerunt, debitam communî ipsorum voci obedientiam denebare, quam perversæ, quam præcipitis esset audacie. »

Probatur tertio. Ea Constitutio certissimè habenda est Universalis Ecclesiæ lex ac definitio, quam uti tales constanter, publicè et solemniter agnoscunt ac prædicant; 1°, quinque continenter summi Pontifices: 2°, sacrum Cardinalium Collegium, et quidem sæpius ac sine exceptione: 3°, tria à Romanis Pontificibus approbata Concilia, quoruñ uni, quampluribus cardinalibus, archiepiscopis et episcopis adstantibus, præfuit ipsem Benedictus XIII, eximia sanctitatis Pontifex, in scholâ Doctoris Angelici thomisticis innutritus principiis: 4°, Ecclesia Gallicana in quâ natus fuerat error; tum statim an. 1714, in frequenti Antistitum conventu; tum an. 1714, plus quam 110 gravissimis Gallicanorum præsulum Pastoralibus Mandatis eâ de re promulgatis; tum novem omnino exinde subsequentibus generalibus Comitiis.

5º, omnes orbis Catholici Metropolitani, idque disertissimis ac frequenter repetitis testimoniis, suo, suorumque suffraganeorum nomine, ne uno quidem ab annis plus quam 55 invento apud exteris nationes, qui non decretum illud fidelium obsequio et obedientia colendum esse erediderit: plaudentibus insuper ac suffragantibus omnibus ad unum, tum domesticis, tum extraneis Academiis ac sacris Facultatibus. Quis enim verò, citra inumanem superbiam ac temeritatem, tanto, tam venerabili, tam valido et unanimi suffragiorum consensui, conferre, imò et preferre ausit proprium judicium? Certè hic dicere licet cum S. Augustinolih. *de utilitat. credendi cap. 17:* Nolle (tante auctoritati) primas dare, summæ profectò impietatis est, vel præcipitis arrogantiæ. Atqui sic se habet Constitutione *Unig.*; hanc ut universalis Ecclesiæ legem ac definitionem, constanter, publicè et solemniter agnoscunt ac prædicant: 1º, quinque continenter summi Pontifices. 2º, Sacrum Cardinalium Collegium, etc., quod quidem, ex dictis in Synopsis historicâ, et expositis modò superiori argumento apertè liquet. Ergo Constitutione *Unig.* tenenda est tanquam universalis Ecclesiæ lex ac judicium, cui idcirco fideles omnes submittere se ac obedire tenentur.

Eterò, in his quæ ad Religionem spectant, Majori adhærendum auctorati definiunt: ita disertissimè ac creberrimè S. Augustinus, in primis libris *de utilitat. credendi et contra Epist. fundam*, ita etiam Card. Hosius, Walenburgens. Perronius, Bossuet, Nicolius, etc. qui in eâ majori auctorati mentis adhæsione, saniorem rationis usum constituunt: testimonia hæc, ut potè unicæque obvia, ab ipsisque etiam Appellantium ducibus, Senecensi et Monspessulanis præsulibus passim laudata, superfluum foret hic exscribere. Porrò auctoritas Romanorum quinque Pontificum sibi ex ordine succendentium, totius sacri Cardinalium Collegii, plurium Synodorum quæ à S. Sede probatae sunt, regioque munitæ præsidio; Cleri Galliani, tum dispersi, tum in frequentibus Comitiis generalibus congregati; Metropolitanorum ac Suffraganeorum cæterarum Ecclesiarum, qui plaudentibus omnibus sacris Facultatibus et Academiis, ut snprà vidimus, constanter ac publicè declarant doctrinam Quesnelli centum et unâ Bullæ Propositionibus expressam, omnino alienam esse à mente et doctrinâ S. Augustini, meritòque suis proscriptam: hæc, inquam, tam constans et unanimis suffragiorum auctoritas, certè longè maxima est: dis-

sidentium verò auctoritas, nec major profectò, nec æqualis, omnibus fatentibus; imò nec ipsi ullatenus comparari aut exæquari potest. Aliundè, quòd erronea sit Quesnelli doctrina, meritòque 101 propositionibus damnata, res sanè est, ad Religionem pertinens; ergo, etc. Seilicet, juxta Catholicorum doctrinam, duæ sunt in Christi Ecclesiâ viæ quibus ad veritatem perlingi queat: altera *exanimis* ac *discussione*: altera *auctoratis* ac *præscriptionis*: neutra benè ordinata alteri adversa: at in concursu, et in casu apparentis oppositionis, non de istâ per illam, sed ex adverso de illâ per istam dijudicandum: atque ita *auctoratis* via viæ *examini* in rebus religionis prævalere debet (præsertim cum via isthac posterior hominibus *rudibus* et *idiotis* nullomodo accomodata sit, sed prorsùs *impossibilis*, cæteris, quantumvis *eruditis*, magistra *dissensionis* et *erroris* ut plurimum sit, materque *tolerantie universitatis*, uti omnium seculorum experimento nimirum constat, alibiique etiam probabimus): atqui in præsenti Constitutionis *Unig.* negotio, via *auctoratis* omnino stat ex parte Acceptantium: neque istorum auctorati, uti manifestissimum est, nec dissenteri possunt adversarii, ullatenus conferri potest Dissidentium auctoritas; ergo, istud ex *auctoritate ac præscriptione*, seu ex conspirantibus primorum pastorum in acceptandâ Clementinâ Constitutione votis ac suffragiis, petitum argumentum, prorsùs ineluctabile est ac planè decretorium: illudque solidorum plus quam triginta-trium annorum temporis tractu, factum est, sitque in dies validius ac urgentius.

Hactenus dictis addo breve, expeditum, et efficacissimum hocce ratiocinium: Tam Bulla *Unig.* potest ac debet universalis Ecclesiæ dici lex ac judicium, quam Bullæ *Leonis X.*, adversus Lutherum, *Innocentii XI.*, adversus Molinosum, *Innocentii XII.*, contra librum *de placitis Sanctorum*, etc. neque enim minora, imò multò plura occurrunt testimonia ac monumenta, ad illius quam ad istarum ostendandi œumenicitatem, ut ex iam dictis abundè liquet: aliunde verò nihil omnino in Bullam *Unig.* opponi potest, quod continuò in prædictas Bullas opponi non possit; quemadmodum ex objectionum solutione modò patebit: atque nemo Catholicus inficiatur istas *Leonis X.*, *Innocentii XI.*, etc. Bullas reipsâ esse veras Ecclesiæ universalis leges ac definitiones: idque non dissentunt vel ipsimet Quesnellistæ; ergo, etc.

Solvuntur Objectiones.

Innumeris undequaque congestis tricis ac cavillationibus , auctoritatem , et œcumenicatatem Bullæ Unig. deprimere ac eludere co-nantur Quesnellistæ. Abnormes ex parte materiae ipsi attingunt errores : incusant ex parte forme defectum examinis , libertatis , unanimitatis , etc. neonon latam *ex præjudicati infallibilitatis Pontificia opinione sententiam*. Ita passim insigniores ex Appellantibus ; in primis Senecens. et Monspessul. Episcopi , tūm in Memoriali super appellatione an. 1719, tūm in Epist. ad Innocent. XIII, an. 1721, tūm in suā an. 1723 eum aliis quinque Præsulibus ad Instruct. Pastoral. Eminentiss. Card. de Bissy responsione. Vel unā constanti ac inconcussâ Ecclesiae auctoritate, quā, sicuti liquet ex dictis , recepta et confirmata Constitutio fuit , evanescunt ac dissipantur omnes illæ adversariorum in præfata Constitutionem argutiole ac tergiversationes. Enimverò quemadmodum adversus Protestantes observant Polemici , vi promissionum Christi , ut potè cūm *perpetuae sint, absolutæ, et independentes*, fieri nunquam potest , ut Ecclesia erroneam quoquo modo acceptet et approbet sententiam. Semper ergo ac firmiter standum primorum Pastorum voci ac definitioni , atque supponendum , certiore tenendum providisse Christum, ne ulla decesset ex requisitis conditio , ad firmam , certam , et inconcussam definitionem. Non itaque ex prætentio quarundam conditionum defectu impedit , uti præpostorè effutant Quesnelliste , lata à primis Pastoribus definitio ; sed è contrario ex ipsa Corporis episcopal definitione judicandum ac indubitanter pronuntiandum , aut eas non defuisse conditions , aut illas ad judicij firmitatem non fuisse necessarias. Capitalem hanc doctrinam quæ diluendis in præsenti negotio omnibus dissidentium querelis ac cavillis planè sufficit , præclarè explicant ac dilucidè evolvunt Cardinales , Archiepiscopi et Episcopi , jussu regio Parisiis an. 1728, congregati , suum de Causidicorum Parisiensium circa Concilium Ebredunense consultatione latuti judicium : « Rien n'est plus dangereux , inquiunt dicti Præsules in suā ad Regem Epistolâ , pag. 19 , que ce qui est établi par les auteurs de la Consultation, sur la forme et les conditions des Jugemens de l'Eglise ; ils présentent aux Fidèles des prétextes pour refuser leur soumission à ces Jugemens, et fournissent aux novateurs les moyens d'en éluder l'auto-

rité. » Moxque stabilita à præfatis Causidicis placita recensentes , sic pergunt : « Selon les Avocats , un jugement dogmatique du Pape ne peut acquérir le caractère de règle de foi , que par l'acceptation claire , libre , unanime , décisive , que l'Eglise en fait par les Pasteurs. Cette acceptation ne doit être faite que par la voie de jugement : on ne peut faire usage du suffrage des Evêques qui sont du sentiment de l'infâbilité du Pape..... On ne doit faire aucun cas d'une acceptation dont le principe secret a été la persuasion de cette infâbilité. Il ne peut y avoir de véritable Jugement , lorsqu'il n'a point été précédé d'un examen juridique. Il faut même prouver la réalité de cet examen et de ce jugement. »

Tum manantia ex his placitis consectaria exhibent his verbis : « De ces principes réunis , il s'ensuit qu'un Décret du S. Siège , quoique suivi de l'acceptation du Corps des Pasteurs , n'oblige point les Fidèles , à moins que cette acceptation ne leur paraisse claire , unanime , libre , décisive ; qu'on ne leur ait même prouvé qu'elle a été faite par voie de Jugement , et que ce Jugement n'a été rendu qu'après un examen juridique , examen qui d'ailleurs ne peut être juridique sans beaucoup de formalités et de précautions ; qu'ensuī ils ne soient assurés que les Pasteurs qui ont adhéré à la décision du Pape , n'étaient point dans le sentiment de l'infâbilité , ou qu'ils n'ont pas agi par le motif secret de cette persuasion : jusque là nulle obligation de se soumettre au Jugement , nulle loi qui impose au novateur la nécessité d'y acquiescer . »

Demùm adversam his Causidicorum principiis orthodoxam doctrinam , sic ibid. pag. 20 et 21, luculenter aperiunt ac declarant illustriss. Præsules : « Nous sommes bien éloignés de penser et de dire que pour porter ou pour accepter un Jugement sur la foi , nous n'avons besoin ni d'examen , ni de discussion , ni de liberté ; mais nous disons , et nous le disons en nous appuyant sur les promesses de J. C. que quand le Corps des Pasteurs a prononcé , il n'est jamais permis au Fidèle de refuser sa soumission ou d'hésiter à la donner , parce qu'il est promis que les portes de l'enfer ne prévaudront point ; par conséquent elles ne prévaudront ni par la violence , ni par la négligence , ni par la séduction. En vain alléguera-t-on qu'on n'a pas examiné ou qu'on n'a pas assez examiné , ou qu'on a manqué de liberté , ou qu'on a été entraîné par des intérêts humains. J. C. est avec

le Corps des Pasteurs; il est la sagesse du Père , comme il est la vérité éternelle ; il est donc avec eux en tant que sagesse pour leur faire prendre les moyens assurés de connaitre ce qu'il leur a enseigné , en même temps qu'il est avec eux en tant que vérité, pour empêcher qu'ils ne s'égarent . » Et postea . « Dès que le vrai Fidèle voit le Corps des Pasteurs uni au Chef, former une décision qui intéresse la foi ; dès qu'il voit ce Corps respectable , qui parle au nom de Dieu , et qui est assisté d'en haut , exiger la soumission et prescrire l'obéissance , il ne balance point ; on a beau lui dire : Une partie de ces Pasteurs n'a pas prononcé par voie de Jugement ; les autres ne sont pas unanimes dans le motif de leur décision ; c'est l'infiaillibilité du Pape qui a déterminé uniquement ceux-ci ; l'examen de ceux-là n'a pas été suffisant , ou il n'a pas été juridique ; il est à craindre que leur décision par l'obscurité des propositions qu'ils censurent , ne donne lieu de confondre la vérité avec l'erreur : tous ces discours n'ébranlent pas sa foi et n'affaiblissent pas la confiance qu'il a dans la promesse de J.C. Il voit l'unité dans le Corps des Pasteurs , et le point qui les réunit est celui qui fixe sa croyance ; il sait que c'est à cette vérité qu'il est dit : *Cetui qui vous écoute, m'écoute , etc.*; il ne lui en faut pas davantage ; il n'examine point comment le Jugement a été formé , ni les différens motifs sur lesquels les Pasteurs ont pu appuyer leur décision ; il lui suffit qu'ils aient parlé pour qu'il règle sa foi sur leurs enseignemens ; il ne s'alarme point des périls qu'on veut lui faire envisager ; il sait que celui qui a promis son assistance aux premiers Pasteurs , saura les garantir et lui avec eux ; et que la simplicité de sa soumission fera toujours sa sûreté , comme la promesse de J. C. fait la leur . » Hancque in rem laudatis dissertissimis Bossuetii testimoniis , subdunt : « Les véritables principes qu'on doit avoir sur les Jugemens Ecclésiastiques , et qui ne peuvent être sujets à aucune équivoque ni à de fausses applications , c'est 1° , qu'il est impossible que la multitude des Pasteurs ou plutôt que tous les Pasteurs , à l'exception d'un petit nombre , s'unissent au Chef de l'Eglise pour souscrire à un Décret erroné ; ce principe est de foi , et il n'a pas besoin de preuves ; il est renfermé dans la promesse. 2° , que pour juger de leur union ou de leur unanimité avec le S. Siège, la seule voie sûre est de s'attacher aux actes ou aux décisions mêmes , comme au seul moyen par le-

quel les Fidèles puissent connaître ce que l'Eglise exige de leur obéissance. Toute autre manière d'en juger est impossible et dangereuse : *impossible* , parce qu'il faudrait pour cela non seulement que tout Fidèle fût Théologien , mais que tout Fidèle pût sonder le cœur et l'esprit de chaque Pasteur , pour y découvrir les motifs de sa décision ou de son consentement : *dangereuse* , parce qu'il n'y a point de décision qu'on ne puisse éuder ou même anéantir , s'il est permis d'entrer dans la discussion des raisons qui ont porté chaque Evêque à y consentir. L'Eglise assemblée dans un Concile général , ne serait pas plus à couvert d'une critique si téméraire , que l'Eglise dispersée. C'est la loi qui oblige et non pas les raisons de la loi , encore moins les motifs imaginaires qu'on se donne la liberté d'attribuer au Législateur. L'une et l'autre Jurisprudence , c'est-à-dire , le droit Séculier comme le droit Ecclésiastique , reconnaissent également la vérité de cette maxime . »

Et rursus : « C'est donc en vain qu'on veut retrancher du nombre des Evêques qui se sont déclarés en faveur de la Bulle *Unig.* ceux dont on suppose que le consentement est fondé sur l'opinion qu'ils ont de l'infiaillibilité du Pape ; si ce raisonnement avait lieu , il n'y aurait plus de Concile général , dont on ne pût attaquer les Decrets , lorsqu'ils auraient été proposés par le Pape , parce qu'on dirait toujours que plusieurs Evêques , en y souscrivant , n'ont fait que se soumettre à une autorité qu'ils regardaient comme infiaillible . » Et iterum : « J.-C. a prévu sans doute , qu'il y aurait des Evêques qui entreraient dans ce sentiment (de l'infiaillibilité du Pape). Il n'en a pas moins assuré les Apôtres et leurs successeurs , qu'il serait avec eux jusqu'à la consommation des siècles. Donc les décisions du Corps des Pasteurs seront toujours la règle de notre foi , quelque opinion que plusieurs d'entre eux puissent avoir sur l'autorité du Pape , autrement il faudrait dire que l'Eglise est devenue faillible , contre les promesses de J.-C. ou du moins , qu'on ne peut plus avoir aucune certitude de son infiaillibilité , parce qu'une partie des premiers Pasteurs attribue la même infiaillibilité aux décisions du Pape . » Ac tandem ex fundatissimis hisce principiis , ita concludunt : « En suivant ces principes , tout ce que les Avocats (idem de cæteris Quesnelli defensoribus pronuntiandum) opposent contre l'acceptation de la Bulle *Unig.* tombe de soi-même : cette Constitution a pour

elle le suffrage de presque tous les Evêques du monde chrétien : les Ordonnances des Evêques de France, les Mandemens et les Certificats des Archevêques des Eglises étrangères en font foi : tous les Evêques sont unis dans les points essentiels, qui sont de reconnaître la doctrine de l'Eglise dans ce Décret, de condamner le livre des *Réflexions morales*, et les 101 Propositions qui en ont été extraites, et de condamner ces propositions avec les mêmes qualifications que le Pape a prononcées. Les mêmes actes qui prouvent le suffrage du Corps des Pasteurs, prouvent leur unanimité dans tous ces points. »

Hactenus doctissimi Præsules : quæ quidem, tametsi prolixiora, ex integro describenda operæ pretium duximus, utpote cùm cunctas adversariorum tricas ad liquidum expediant, totamque rem nostram plenissimè exhaustant. Atque hic sistere et ab ulteriori objectionum solutione supersedere licet. Verùm ne quid impræsentiarum desit, laudata mox præsumum nostrorum placita, jam ordinis et claritatis gratiâ, neconon apposité ad scopum nostrum, variis adversariorum querelis ac cavillationibus adaptanda : tum ex his placitis dictæ dissidentium querimoniae ac cavillationes obiter ac sigillatim dissolvendæ. Dices itaque 1°. Ad validam ac canonicam Pontificii Decreti acceptationem requiritur prævium ex parte Episcoporum examen, illudque pro dignitate ac gravitate rei de quâ agitur, diligens ac maturum : atqui nihil tale occurrit in præsenti negotio : Episcopi enim extra Galliam absque examine prævio, et ex cœcâ erga Pontificiam infallibilitatem observantiâ, Bullam *Unig.* receperunt : in Galliis verò, Præsules nostri leviter duntaxat ac perfuntoriè, non autem attentè ac consideratè, prout postulabat rei gravitas, dictam Constitutionem perpenderunt : hanc enim (quod certè in re præsenti, ubi de præcipuis fidei capitibus agitur, exequi debuissent) minimè contulerunt cum Scriptoris et constanti Ecclesiæ universalis traditione, quæ in Scriptis sanctorum Patrum et definitionibus Conciliorum habetur ; nec etiam cum privatâ suarum Ecclesiarum traditione, quæ in *Ritualibus*, *Missalibus*, *Catechismis*, aliisque usualibus diocesanis libris, neconon in Mandatis et Documentis Pastoralibus, atque in opinionibus in scholis Catholicis tradi solitus, continetur ; à quibus omnibus, ut patet, planè abhorret præfata Constitutio : nullius ergo momenti est hâc in parte Episcoporum suffragium ; insufficiensque

ac invalida ab iisdem habita Bullæ *Unig.* acceptatio. Ita auctores scriptorum : Vérité rendue sensible, pag. 292. *De la nécessité de l'appel*, pag. 34. *Système des nouveaux Mandemens*, pag. 86. *Observat. sur le 2 Avertissement de M. de Soiss.* pag. 148, etc.; imprimit verò auctor Documenti Pastoralis sub nomine Eminentiss. Card. de Noaill. 1719, pag. 57, 88, 89, etc.

Respondeo 1°. Istud, ex prætenso examinis defectu, ob latam ex præjudicâ Pontificiæ infallibilitatis opinione sententiam, petitum argumentum, nimirum probare : hinc etenim Bullæ adversus Lutherum, Baium, Jansenium, Molinosum, aliaeque omnes SS. Pontificum Constitutiones ab Episcopis, ex quo apud plerosque obtinuit Pontificiæ infallibilitatis opinio, receptæ, vacillarent omnino ac nutarent, imò nulla foret carum habenda ratio, etiamsi Episcopi in Concilio œcuménico legitimè congregati, easdem positivè acceptarent : quia nempè ad Synodus vocati, præconceptam de Pontificiâ infallibilitate opinionem non deponerent : ex quo iterum ob eamdem rationem planè esset consequens cuilibet Fideli, in principiis adversariorum, licere dogmaticis Concilii Trid. Decretis reluctari : atque ex eâ Synodo, in quâ Præsumum ultramontanis placitis addictorum numerus prævaluit, ad aliud verè œcuménicum provocare concilium, in quo Episcoporum dictis placitis adversantium numerus vinceret. Porrò ex apertâ horumce consecutariorum insulsitate ac nequitia, cuique facilè innescit principii ex quo spontè fluunt virus ac perversitas : neconon argutiarum quæ ad ea stabilenda usurpantur, infirmitas et falsitas. Hicque, quod de Eutychianis aiebat S. Leo Epist. 78 jam de Quesnellistarum tricis dicere licet : « Jacent se in sui eloquii vanitate, et de argumentationum suarum versutiâ, quæ inimica est fidei, glorientur. Nobis placet Apostolicis obediens præceptis dicentibus: Videte ne quis vos decipiat per Philosophiam et inanem fallaciam.»

Respondeo 2°. Falsissimum esse ab Episcopis absque præviâ lectione et absque ullo examine Bullam fuisse receptam. Et quidem primò, quod spectat Præsules Gallicanos : quām maturum ac diligens examen ab ipsis fuerit exhibitum in acceptandâ Constitutione, manifestè patet ex abundè dictis in *Synopsi historicâ* : idque Acta verba Comitiorum Cleri Gallicani an. 1713 et 1714. disertissimè testantur. Quod verò ad exterios Episcopos attinet : ex quampluribus et apertissimis corum inter probationes relatis testimoniis constat etiam ab illis Præsu-

libus absque præviâ lectione et examine Bullam non fuisse acceptatam. Instar omnium satis fuit impræsentarii locupletissimum Patriarchæ Ulyssipponensis (*Lisbonne*) testimonium exhibere, Epistolâ ad Nemausens. Episcopum, 28 Septembr. 1717: « Illud miramur magis, inquit illustriss. Præsul, quòd scilicet eò pervenierit superborum hominum insolentia, ut omni alii Nationi, præter Galliam, notam audient inurere fœdissimæ ignorantiae, vel stupiditatis, vel conniventiae, vel ad minimum vilissimæ omissionis, dum nimis rūm effutunt, excepto Clero Gallicano, vix ullum esse Episcopum, ac ne vix quidem qui Constitutionem *Unig.* fortè legerit, aut si legit, intellexerit: ab inquisitione fuisse quidem alicubi promulgatam; sed sine consensu et scientiâ Episcoporum: à quibusdam fuisse acceptatam, ex sola tamen (quam credunt) infallibilitate Pontificis, quin curarent definitiones inspicere. » Quæ omnia, ut totidem insignes calumnias explodit idem Antistes, quibus confirmatur, inquit, effatum apud Gallos tritissimum: *Nemo Jansenistis mendacior.* Addit: « Noster ergo et nostræ Province (imò et totius Lusitanie) Episcoporum sensus et mens est, in præfatâ Constitutione sanam Ecclesiæ doctrinam et traditionem contineri. Itaque, captivamus intellectum in obsequium definitionis Ecclesiæ, quam ex promulgatione (quæcumque tandem illa sit) scimus Pontificiam esse definitionem et Ecclesiæ: non cœcâ quidem ducti infallibilitatis fide, ut nobis impingunt hæretici; sed matûrè hinc inde perpensis Scripturæ, Concilio-rum, Doctorum fundamentis, rationes definitionum curamus diligenter inspicere. »

Hæc Ulyssipponensis Patriarcha, quæ falsam adversariorum criminacionem, de neglecto ab Episcopis extraneis quolibet circa Constitutionem examine, penitus obterunt atque contundunt. Eamdem calumniam non minus strenue propulsant Archiepiscopi Cæsar-Augustanus, Burgensis, Granatensis, Turriasonensis, etc. in suis an. 1717 ad Eminentiss. de Bissy, et illustriss. Nemausens. Episcopum Epistolis. Horum verba antea laudavimus. Itaque Episcopi Pontificiæ infallibilitatis opinione imbuti, objectum nihilominus et materia Pontificiarum definitionum expendunt: non quidem examine procedente ex dubio affectivo, sed methodico duntaxat: scilicet *hinc et inde perpendendo*, quemadmodum mox audivimus ex Ulyssipponensi Patriarchâ, *Scripturæ, Conciliorum, Doctorum fundamenta, variasque definitionum*

rationes. Sic sese gesserunt in Trid. Concilio Episcopi, quibus tamen plerisque de summi Pontificis infallibilitate persuasissimum erat. Porrò ita matûrè ac diligenter rationes et motiva definitionum expendendo: certissimè, ex hypothesi occurrentis in definitione Pontificiæ erroris, vi *promissionum Christi*, obsisterent Episcopi: atque ex *methodico ad effectivum dubium* procederent; aut suam de Pontificis infallibilitate opinionem deponendo sententiam; aut judicando his in circumstantiis, ex *Cathedrali* locutum non fuisse S. Pontificem. Hoc ipsum fateri tenentur dissidentes: aliás de activâ Ecclesiæ infallibilitate omnino foret conclamatum: atque ex ipsis jam, et quotiescumque lata esset erronea Pontificis definitio, necessariò in Ecclesiâ prævaleret error. Et reipsâ laudatam mox expositionem juxta quam, etiam Præsules illi qui S. Pontificem judicant esse infallibilem, nihilominus tamen Pontificiarum definitionum objectum *methodicè* expendunt; hanc, inquam, expositionem proponit ac latè explicat auctor Quesnellistis minimè suspectus Scripti cui titulus: *Lettre d'un Théologien à M. le Card. de Bissy au sujet de son Instruction Pastorale (1722) sur la Bulle Unig.* pag. præsertim 8, 9, et 10, eamdenque velint nolint, tenentur admittere adversarii: aliás in fundamentali capite (explosæ scilicet infallibilitatis Ecclesiæ) cum Protestantibus planè consentirent.

Respondeo 5º. Quidquid sit de examine et motivo Episcoporum in acceptandâ Constitutione: hoc statuimus et contendimus, quod verissimum est et indubitatum: legem publicâ et legitimâ auctoritate latam, firmam ex sese ac inconcussam esse debere, nec privato cuiuscumque, ut eam infirmet, fas esse inquirere in examen, modum et motivum quo lata est. « Si semel, ait Melchior Canus, loc. Theol. lib. 5. cap. 5. Novatoribus hanc licentiam permitimus, ut in quæstionem vocent, nùm Ecclesiæ Judices eam diligentiam et curam exhibuerint, quâ opus erat, ut quæstio finiretur, ecquis adeò cœcus est, qui non videat omnia mox Pontificium Conciliorumque judicialabefactari. » Jam verò Constitutionem *Unig.* publicâ et legitimâ auctoritate latam fuisse, certum omnino est ac exploratum: hanc scilicet tulit Apostolica Sedes, summo consensu Apostolicæ Sedi adhæsit maxima multitudo Episcoporum, ne uno quidem in exteris Regionibus dissentiente; in unâ duntaxat Galliâ reluctati sunt numero admodum pauci; ergo.

Respondeo 4º. Propositam hic, ceterasque

omnes ex defectu requisitarum conditionum, petitas adversus Constitutionem objectiones, facile expediri, funditusque disjici; hoc uno inconcuso ac fundamentali principio: scilicet, Ecclesiæ, seu Corpori Pastorum, facta à Christo promissa, *perpetua sunt et absoluta: absoluta, inquam, non quidem eo sensu, quod nullæ ex parte Pastorum in ferendo aut in acceptando judicio requisitæ sint conditions: sed quia necessarias omnes semper adhibitas fuisse, certò tenendum, quoties lata est aut acceptata à Corpore primorum Pastorum definitio. Vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem seculi*, ait Christus Matth. 28, alloquens Apostolos, eorumque successores Episcopos. Ibidem 16, v. 18: *Portæ inferi non prævalebunt.* Porrò prævalerent, si Corpus episcopale ob neglectas necessarias conditions errorem approbaret. *Perpetua hæc, absoluta, et à conditionibus minime suspensa*, Ecclesiæ facta à Christo promissa, egregiè statuit ac vindicat Illustriss. Bossuet: « C'est un attentat manifeste, inquit Commonitor. 5, n. 49, de donner des restrictions à la promesse de J. C. qui est absolue... Les promesses de cette assistance n'ont point de restriction, car J. C. n'en apporte aucune. » Et in scripto, cui Gallicè titulus: *Réflexion sur un écrit au sujet de la conférence avec le Ministre Claude*, pag. 256, Calvinianum Ministrum premens, sic habet: « Il faut être fondé sur une promesse absolue de Dieu: sur une promesse qui nous assure même contre les infidélités des hommes. Telle que J. C. l'a faite à son Eglise, lorsqu'il l'assure absolument et indéfiniment, que les portes de l'enfer ne prévaudront point contre elle. » Eterò, quemadmodum alio in loco notat idem doctiss. Præsul: Christus Dominus Corpori Pastorum jugiter assistens, sapientia Patris est, simul et æterna veritas: *quatenus veritas, præstò est ut ipsos ab erroribus amoveat: quatenus sapientia, prælucet iisdem, ut quæ docuit, certà viâ consequantur, ac adhibitis omnibus necessariis mediis tutò definiant, eaque credenda Fidelibus indubitanter proponant.*

Simillima de perpetuis et absolutis divinitus factis Ecclesiæ promissis, adversus Protestantes docent et inculcant celebriores Theologi et Controversistæ. Walenburgens. lib. 5. de Unit. Eccles. cap. 9, tom. 2, pag. 715: « Promissio (particularibus facta), inquit, est dependens à conditione; non enim absolutè Christus dicit se semper futurum cum particularibus, sed cum congregatis in suo nomine; particu-

lares verò Fideles possunt non congregari in nomine Christi. Verum Doctoribus Ecclesiæ absolutè promisit Christus, se iis afflulturum usque ad consummationem seculi. »

Stapleton Tom. I, Controvers. 4, lib. 8, cap. 14, pestiferam Sectariorum circa Judicem Controversiarum fidei debellans doctrinam, de dogmaticis Ecclesiæ judiciis, haec habet: « Excipiendi locus non datur aut dubitandi, inquit, rectè an secùs definierint (Ecclesiæ Pastores) studiumque et industriam quam oportebat impenderint. » Invictam hanc subministrat rationem: « Deus enim qui gubernat omnia fortiter, et disponit omnia suaviter, *dans ipsum finem, dut etiam media ad finem necessaria: conservatque à mediis per quæ à fine possent excidere....* Sic promissiones à Christo Ecclesiæ factæ, et ejus provident & effectus est: *Non solum ut in veritatem omnem inducantur ejus Pastores, sed etiam ut eu media illis conferantur, quibus hanc veritatem consequantur, et ab aliis mediis arceantur per quæ à veritate possent excidere et aberrare.* » Et paucis interpositis: « Quæ cùm ita sint, bonus Ecclesiæ filius, docentem Ecclesiam securus et tutò audiāt; fretus promissione Christi et divinâ Providentiâ: nec sollicitè laborans (quia de hoc judicare suum non est) an idonea media ad sanam doctrinam tradendam elegerit Ecclesia: nec curiosè inquirens (quia hoc sui muneric non est) an in debitibus mediis debitam diligentiam impenderit. » Melchior Canus citato libro 5, de locis Thelog. cap. 5: « Facilè comprehenditur, ait, cùm spiritum veritatis Christus Apostolis, eorumque successoribus in fidei Judicio promiserit; nihil omnino eis defuturum, quod fidei controversiis definiendis fuerit necessarium. » Paria tradunt Card. Hosius, Roffensis, Bellarm. Perron. aliquique Polemici.

Ex hoc autem circa *perpetua et absoluta* Ecclesiæ facta à Christo promissa, palmarie ac fundatissimo principio, sequitur 1º. Corpus Pastorum Capiti adhærens, quo cum tempore, quo cumque statu, quibuscumque in circumstantiis semper esse *vi promissionum Christi*, in acceptando aut proponendo dogmate, prorsus infallibile: nec usquam invalescat tanta pestis, ut seu vi, seu negligentia, seu fraude, seu qualcumque aliâ viâ ac ratione, portæ inferi adversus Episcopale Corpus definiens, seu Ecclesiam docentem, prævaleant. Hinc Bossuet. expeditus Christi verba Matth. 16: *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam*, sic habet in 2 circa promissa Ecclesiæ documento, n. 4:

¶ Ces portes de l'enfer signifient naturellement la puissance du démon. Tout le monde l'entend ainsi, Catholiques et Protestans : et c'est ainsi que J. C. a voulu affermir son Eglise, non seulement contre la mort, mais contre toute sorte de violence et de séduction. » Ineluctable est et ex absolutis Christi promissionibus sponte ac necessariò fluens consecrarium istud. Sequitur 2°. Quocumque supponatur fuisse legis motivum: quæcumque ferendi aut acceptandi dogmatici Decreti ratio: nunquam *ri earundem Christi promissionum*, fieri posse ut Ecclesia vel etiam merè exterias erroneous acceptet aut proponat Decretum. « *Quocumque modo* inquit illustriss. Bossuet. Defens. Declarat. Cleri Gall. lib. 5, cap. 2, siat ut Ecclesia consentiat, *transacta planè res est*: neque enim fieri potest unquam, ut Ecclesia Spiritu veritatis instructa, non repugnet errori. » Ibidem. lib. 14, cap. 1: « Semel constituto hoc certo dogmate, vim illam ineluctabilem (definitionem Ecclesiae) unitate et consensione constare, id quoque valere, *quocumque modo se illa consensio declararerit*, sive Concilia congregentur, sive non congregentur. » Et rursus in 2 Pastoral. Documento circa Ecclesiae promissa: « Dieu sait, ait n. 28, tellement se saisir des coûts, que la saine doctrine prévaut toujours dans la communion visible et perpétuelle des successeurs des Apôtres. » Ad quæ appositié Card. Hosius lib. 1, de legitimis Eccles. iudicibus, pag. 462: « Nulla potest esse, inquit, tanta Pontificum improbitas, quæ impedit queat, quominus vera sit illa Dei promissio: *Qui indicabunt tibi Judicii veritatem*. » Sequitur 3°. Exteriori Corporis episcopalnis acceptationi, ipsiusque legis litteræ, quæ sola subsistit ac vim habet, jugiter ac firmiter standum esse, et pro certissimo tenendum providisse Christum, ne ulla ex requisitis decesset conditio, ad firmam, certam et inconcussam definitionem. Itaque ubi primum de ipso præcisè Ordinis Episcopalis consensu et acceptatione exteriori constat, hoc ipso *transacta planè res est*, et immotè firmiterque acquiescendum: neque tunc incusandus venit examinis aut cuiuslibet alterius conditionis defectus: imo ex ipsâ exteriori acceptatione certò colligendum et indubitanter tenendum, omnes adfuisse debitas conditions: adeoque, si quæ defuerit, hanc non fuisse *hic et nunc* necessaria. Atque ita, exterior Corporis episcopalnis (seu primorum Pastorum suo Capiti, Romano scilicet Pontifici, adhæren-

tium) definitio *ex sese*, seu independenter à discussione motivorum aliarumque conditionum, *certissima est regula*, à Christo Domino instituta, ad nostram firmam constabilidamque fidem: *ut jam non simus parvuli fluctuantes et circumferamur omni vento doctrinæ*. Haec apertissimè declarant laudata Scripturæ testimonia: *Portav in inferi non prævalebunt; Ecce ego roboscum sum omnibus diebus*. Quibus adde Lucas 10: *qui vos audit me audit*. Matth. 18: *Dic Ecclesiam: si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus et Publicanus*. Matth. 28: *Euntes ergo docete omnes gentes*. His in textibus, regulam fidei perspicue indigitantibus, nonnisi exterior deprimitur definitio: haec enim sola est, quam audiri possint Fideles, queque credendas veritates ipsis aperiat ac manifestet. Idem, uti perpendenti patebit, clarissimè adstruunt citati mox Walenburg. Staplet, in primis Hosii et Bossuet. textus. Denique idipsum evincit ratio: enimvero, quemadmodum medium cognoscendi veritates revelatas, debet esse, ex omnibus Controversiis, *breve, expeditum, et cuique, etiam rudiori, proportionatum*; ita pariter et medium cognoscendi definitiones Ecclesie, cuius est veritates revelatas proponere: jau vero deciso exterior in se spectata, medium est hujusmodi, *breve, facile et cuique accommodatum*: spectatâ vero prout habitâ ratione discussio motivorum præcii examinis, aliarumque conditionum quæ exigunt adversarii, nedium indoctis et imperitis, ut patet, sed et doctioribus omnino impervia est; ergo. Respondeo 5°, Pressius ac contractius. Quotiescumque adest exterior Corporis episcopatis definitio, toties *ri promissionum Christi* (utpote cum perpetuae sint, absolutæ, et independentes, ut ex his dictis superiori responsione constat) certissimum est adesse omnes ad firmam et inconcussam definitionem necessarias conditions; illas proinde quæ desunt hic et nunc, ad ratam definitionis auctoritatē minimè esse requisitas. Ita ex prætenso *examinis motivorum*, aliarumque conditionum defectu petitæ dissidentium objectiones, brevi præciduntur, nulloque negotio expeditiuntur. Unum addo: *examinaverintne* Episcopi acceptantes necne (quamquam ex dictis inepta sit et præpostera dubitatio) fuerintne innixi principio *Pontificia infallibilitatis* necne, non curamus hic; nihil ad præsentem causam interest: *perpetua sunt et absoluta Christi promissa: exteriori primorum Pastorum definitioni et iudicio, non definiendi aut sentiendi rationibus, infallibilitatis privi-*

legium Christus annexuit; ergo. Hocque uno (quod diligenter observandum) stabilito semel, de *perpetnis et absolutis à Christo tactis Ecclesiæ promissis*, inconcuso principio: ipsaque proinde *exteriori Corporis episcopalis definitione et acceptatione*, uti constanti ac certissimâ credendi regulâ divinitus institutâ: evanescunt omnes, quemadmodum jam supra advertimus, et ex sese manifestum est, adversariorum argutiae et cavillationes. Hinc cæteræ ipsorum trice strictim duntaxat attingendæ.

Dices 2º. Ad firmam et inconcussam definitionis dogmaticæ auctoritatem, requiritur *unanimitas*: atqui Constitutio *Unig.* unanimiter recepta non fuit: plerique enim episcopi huic obstiterunt et etiamnùm obsistunt Decreto; ergo. Ita Senecens. Præsul in suo an. 1728, circa *dogmaticorum Ecclesiæ Judiciorum characteres Pastorali Mandato*, parte 4, art. 8. Ita etiam Monspessulan. aliqui dissidentes Episcopi passim: in primis auctor citatus Pastoralis circa Bullam *Unig.* Documenti an. 1719, sub nomine Eminentiss. Card. Noall. proposit. 2, cap. 3, paragraph. 1, et seq.

Respondeo: quæcumque tandem ad robur et firmitatem dogmaticæ definitionis requisita sit unanimitas, de quo pleniùs alibi; certè cunctis fatentibus Orthodoxis, necessaria non est physica et absoluta unanimitas, sufficitque moralis, quæ ex longè majori Episcoporum summo Pontifici adhærentium numero, paucis ex adverso reclamantibus, coalescit: atqui Clementinæ Constitutioni adhæret maxima multitudine Episcoporum, ne uno quidem in exteris Regionibus dissentiente: in unâ Galliâ reluctati sunt numero admodum pauci: quæ qui dem ex adductis probationibus, præsertim argumento 2 abundè constant; ergo, etc. Eterò si paucorum quorumdam Episcoporum resistentia posset impedire quominus dogmatica Sedis Apostolicæ Constitutio, cui cæteri per orbem subscribunt Episcopi, vim legis obtineret; vix illa foret irreformabilis Ecclesiæ definitio: pauca enim admodum reperiuntur Ecclesiastica Judicia, quibus quidem non contradixerint Episcopi. Sic Pelagi partes amplexi sunt et Zozimi Decreto obstiterunt 48 Episcopi duce Juliano ad œcumenicam Synodum provocationem interponentes. Sic Ephesini Concilii statutis contra Nestorium 50 Episcopi præeunte Joanne Antiocheno et Concilii chalcedonensis contra Eutychem definitionibus multò plures restiterunt. Sic denique, ne ad longiores ætates, remotioraque loca recurramus, in Galliis

nostris plus quam 10 Præsules Calvini partes adjuvârunt. Ilorum tamen et aliorum errores defectu *sufficientis unanimitatibus*, irreformabili judicio damnatos non fuisse nemo dixerit: quia scilicet multò major primorum Pastorum multitudo Capiti suo R. Pontifici adhaerens præfatos errores proscripsit. Idem de Quesnelliano libro, et damnatis ex eo per Constitutionem propositionibus dici debet. Itaque pauci illi Episcopi, aliisque doctores, Presbyteri et Laici dissidentes, qui à longè majori numero segregati contra sunnum Pontificis et Episcoporum Judicium insurgunt, spectari debent, *veluti pars que contra totum dicuntur*, cujus idecirco nulla est habenda ratio. Ut enim præclarè tradit Vincent. Lirineus. Commonit. cap. 38: « Si quandò pars contra universitatem; novitas contra vetustatem; unius vel paucorum dissensio contra omnium vel certè multò plurium Catholicorum consensionem rebellaverit: præferas partis corruptioni, universitatis integratatem. »

Dices 3º. Ad validam, legitimamque Constitutionis dogmaticæ acceptationem, requiritur *uniformitas, non materialis duntaxat externa et quoad meras voces*; sed insuper et maximè, *formalis, interna, quoad sensum*: atqui Bulla *Unig.* non ita fuit uniformiter acceptata: longè enim aliter illam acceptârunt Italiae, Hispaniarum, Germaniae, Galliarum Præsules; ergo. Ita creberrimè, Mémoire des 4 Evêques, an. 1719: *La vérité rendue sensible*, art. 7, q. 1. Mémoire où l'on examine si l'Appel interjeté par 4 Evêques est légitime, pag. 80, 81. Observat. sur la Lettre circulaire de M. le Card. de Bissy, pag. 68, 69, aliquie jam citati.

Respondeo negando minorem: licet enim extra Galliam eadem in acceptandâ Constitutione observatae non fuerint formalitates quæ apud nos usurpantur à tempore hæreseos Jansenianæ; attamen, quod caput est, omnes acceptantes Episcopi inter se ubique consentiunt circa acceptationis substantiam: nempe profiterunt omnes, 1º se in Constitutione *Unig.* doctrinam Ecclesiæ agnoscere; 2º, se illam cum obsequio et reverentiâ acceptare; 3º se librum Quesnelli et extractas ex eo 101 Propositiones eodem modo proscribere, ac cum iisdem qualificationibus quibus à sunnum Pontificis damnatae sunt.» Quæ quidem ex Actis verbalibus Comitiorum an. 1714 supra in Synopsi historicâ laudatis; neenon ex publicis exterorum Præsulum instrumentis inter probationes modò relatis, planè constant. Un-

dè si quid Gallicanos inter et exterros Præsules hic occurrit discriminis, id spectat solas formalitates, quæ variae esse possunt pro variis locorum et temporum circumstantiis; non verò essentiali, acceptationis formam ac substantiam quæ eadem ubique esse debet. Et certè solemnitas acceptationis necessaria non est ut Constitutiones Apostolicæ tanquam regulæ credendi et loquendi à Catholicis omnibus haberi debeant, licet aliquando ista solemnitas non mediocris esse possit utilitatis ubi natus est error. Ita, Card. Noallio Præside, expressè tradunt undecim Archiepiscopi et Episcopi Gallicani in Declaratione ad summum Pontificem missâ an. 1710 (refertur hæc Declaratio in Collectione Actorum ad Comitia 1705 pertinentium, circâ finem pag. 112); ergo licet solemnitates ab Episcopis Gallicanis in acceptandis Pontificiis Constitutionibus observari solitas, non usurparint aliarum Gentium Episcopi, non ideo minus cum illis in ipsâ acceptationis substantiâ consentire dicendisunt: cùm præsertim in tribus proximè recensitis essentialibus acceptationis capitibus maximè convenientiant. Præterea eodem sese gesserunt modo Episcopi in acceptandis aliis Constitutionibus Apostolicis, quales sunt eæ quæ contra Molinos, et librum cuius titulus: *Les maximes des Saints*, editæ sunt: atqui, fatentibus ipsiis met adversariis, Constitutiones illæ vera sunt totius Ecclesiæ judicia: neque prætenso uniformitatis defectu, harumce definitionum in eiusari possunt auctoritas et oecumenicitas; ergo. Denique si quid obstaret quoniam Bulla *Unig.* dici posset uniformiter acceptata, maximè quod ipsa censura generalis duntaxat, et ut aiunt in globo, quæ nihil habet fixum, nihil determinatum; et vi cuius nemo certus esse potest de consensu Episcoporum, non in verbis tantum, sed et in sensu ipsius censuræ: atqui hæc ratio prorsus infirma est et nulla: vi enim barumce generalium censorarum duo præser-tim constant, in quo omnino consentiunt acceptantes Episcopi; nempè 1° nullam esse inter damnatas Propositiones, quæ non mereatur saltem aliquam è notis quæ in Bullâ exprimuntur; 2° nullam esse in Bullâ censuræ notam, quæ non cadat in aliquam è damnatis Propositionibus. Ita Præsules nostri in Comitiis an. 1714 super acceptatione Constitutionis, et in Comitiis an. 1728 in suo ad Regem contra Causidicorum Parisiens. pastorali Judicio: vide supradicta et infra paragraph. seq: in respons. ad object.

Instabilis: Gallicani Præsules, non nisi relativè ad explicaciones que in Pastorali an. 1714 Instructione continentur Constitutionem *Unig.* acceptârunt: Episcopi verò extra Galliam purè et simpliciter eidem Constitutioni adhæserunt; ergo non sunt inter se uniformes. Relativa siquidem acceptatio prorsus differt ab acceptatione purâ et simplici.

Respondeo falsissimum esse, Gallicanos Præsules non nisi relativè ad suas an. 1714, explicaciones, Bullam *Unig.* acceptâsse: namque præfata Bulla non fuit recepta relativè ad eam instructionem quæ non extabat cùm facta fuit ab Episcopis acceptatio: atqui Pastoralis an. 1714 Instructio non extabat quando Episcopi synodicè Bullam acceptârunt: Instructio enim illa prodit duntaxat die primâ Februarii 1714, quo primù tempore in frequenti Episcoporum consensu lecta est et approbata: porrò Bulla jam synodicè recepta fuerat die 25 Januarii post relationem Eminentissimi Card. de Rohan, qui, ut expressè habetur in Actis deliberationis dictorum Comitiorum an. 1714 luculenter demonstravit, « nullam esse inter damnatas à Clemente XI Quesnelli Propositiones, quæ non mereretur saltem aliquam è censure notis, que in Bullâ exprimuntur: et pariter, nullam esse in Bullâ censuræ notam, quæ in alias è damnatis Propositionibus non caderet; ergo. » Equidem Præsules nostri, quando acceptârunt Constitutionem, simul statuerunt Pastoralis Instructionis exemplum subindè esse conficiendum, cum quo Bulla gallicè versa promulgaretur: verum id præsterunt, non ut dictæ Constitutioni restrictionem aut modificationem aliquam afferrent, sed ut adversus noras concertationes malignasque mallevolorum interpretationes suos præmunirent. Ita totidem verbis legitur in præfatis an. 1714 Comitiis. Undè quas hi ediderunt explicaciones, elidendis malignantium ac invidorum calumniis unicè destinatae fuerunt; adeòque puræ ac simplici Bullæ acceptationi minimè obstant. Cæterum ne quis huc hallucinationi pateat locus, nonnullisque aliundè occurratur adversariorum cavillationibus, duplex sedulò distinguenda relativa acceptatio: alia est *restrictiva*, *conditionalis*, ac *limitativa*, quæ restringitur, circumscrribitur, immutatur proprius ac naturalis latæ definitionis sensus: talis esset acceptatio illa quâ diceretur propositiones confixas, v. g. Quesnellianas, in tali tantummodo sensu damnari, et non in alio; vel, damnari duntaxat in quantum et quatenus; seu ex *hypothesi*

quòd expressos in Pastorali Instructione errores contineant. Alia est relativa acceptatio *merè explicativa, interpretativa ac declarativa;* ad praeceendas scilicet ac removendas infidas improborum ac versotorum interpretationes unicè ordinata : haecque proprium ac naturalem definitioonis sensum nullatenus immutat aut restringit, imò potius statuit ac firmat : acceptatio priori sensu relativa differt à purā et simplici acceptatione ; at huie non adversatur, ut jam notavimus, acceptatio illa que hoc tantum secundo sensu relativa est. Porrò eā duntaxat posteriori ratione dici potest, Gallicanos Præsules in Comitiis an. 1714 recepisse Bullam relativè ad explications que in Instructione Pastorali tunc edita continentur. Hoc est, eam acceptarunt relatione *merè explicativa*, non autem relatione *verè restrictiva ac limitativa*. Quod quidem constat, 1°, quia disserit testantur, *se doctrinam Ecclesie in Constitutione agnovisse; 2°, se librum Quesnelli et extractas ex eo 101 Propositionibus eo modo damnare et cum iisdem qualificationibus, quibus à summo Pontifice damnatae sunt; 3°, declarant promulgandam esse Pastoralem instructionem, ut omnes concordibus animis et vocum expressionibus Cathedrae Petri unitatis centro conjuncti, errores in 101 Propositionibus dannati faciliter extingui ralenter, et adversis disputationes, pravasque interpretationes, Fideles præcareri.* Vide supra initio Synopsis historica. Non ergo datæ sunt à Gallicanis Præsulibus explications ad resstringendam corrigendam Bullam, sed ad illam à perversis ac distortis dissidentium, aliorumve maleolorum interpretationibus vindicandam : undè suā ad dictas explications relativā acceptatione, Præsules nostri nedūm Bullæ auctoritatem immisuerunt, ejusque proprium ac naturalem sensum immutarunt aut restrinxerunt; imò potius utrumque novo præsidio confirmarunt. Atque de acceptatione hoc posteriori sensu relativā, hoc est, *merè explicativa ac declarativa*, intelligendi sunt Præsules 18 Gallicani qui an. 1716, ad supremum tunc Regni Moderatorem Aurelianum Ducem feruntur, si Jansenianis fides, scripsisse, Bullam non nisi relativè ad explications que in Instructione Pastorali continentur, à se fuisse acceptatam. Quòd si iidem aliquie pauci Episcopi ulteriùs progressi, de acceptatione *conditionali ac verè restrictiva locuti fuerint; ii certè deserendi sunt ac dimittendi: ii que exoticā suā Bullæ acceptatione, à longè majori Episcoporum summo Pontifici adhærentium*

numero dissidentes, spectari debent, uti *par à toto arulta*, quæ hanc ipsā suā divisione scip-sam improbat ac damnat. Ita Eminentissimi Cardinales de Rohan et de Bissy : ille quidem in Mandato Pastorali an. 1718, 17 Junii, nec-non Epist. ad illustriss. Archiepiscop. Arelatensem, quæ extat ad calcem secundi Communionis Pastorali Illustriss. Suessionensis, pos-tea Senonensium Archiepiscopij; iste verò in suo an. 1722 eruditio Documento part. 1, pag. 193, 196, et seqq. Rem totam dilucidè aperit illustriss. mox appellatus Senonensium Archiepiscopus, citato mox loco his verbis : « Mais que quelques Evêques (de France) aient dit ou non, que leur acceptation était relative, s'ensuit-il de là que l'acceptation ne soit pas la même dans toute l'Eglise? Quelques Evêques de France sont-ils l'Eglise entière de J.-C.? L'acceptation de tous les autres Evêques Catholiques en est-elle pour cela moins entière et moins uniforme? La singularité de quelques-uns ne sert qu'à manifester plus clairement l'uniformité et la concorde de tous les autres Evêques. »

Pergit : « Cependant la vérité m'oblige à ne vous pas même accorder qu'il y ait eu entre les Evêques de France cette division que vous faites tant valoir, et qui au fond ne vous servirait de rien. Ceux qui ont pu dire qu'ils recevaient relativement, et ceux qui ont dit qu'ils recevaient purement et simplement, ne différaient entre eux que dans les termes : ils convenaient des mêmes principes, et ils avaient les mêmes vues. » Hancque in rem laudatà Eminentissimi Card. de Rohan modò citatà Epistolâ, subdit : « Je me borne à dire ici en deux mots, que les Evêques qui ont pu dire avoir reçu *relativement*, n'ont point prétendu qu'ils eussent modifié et restreint la Bulle en la recevant; et ceux qui ont aimé à dire que l'acceptation était *pure et simple*, n'avaient d'autre vue que d'exclure l'idée d'une acceptation modificative et restrictive. Ainsi les uns et les autres raisonnant sur un même principe, avaient les mêmes vues et les mêmes intentions, et sous des noms différents convenaient de la même chose. Les uns et les autres convenaient : 1°, que la Bulle était bonne et conforme à la Tradition; 2°, que le sens qu'ils y ont montré était le vrai sens, le sens naturel de cette Bulle; 3°, que l'explication qu'ils en ont faite n'était point une restriction de la Bulle, et une détermination à un bon sens, comme si elle en eût eu naturellement un

autre qui ne le fut pas; 4°, qu'il était nécessaire de joindre l'explication à la Bulle, en la présentant aux Fidèles, à cause des préventions que l'on avait déjà inspirées au Peuple par les libelles; 5°, qu'en recevant et en expliquant, ils n'agissaient point en simples exécuteurs des Decrets du S. Père, mais qu'ils rejoignaient, avec toute la maturité convenable, leur jugement à celui du premier Siège, et qu'ils remplissaient ainsi le droit que le Saint Esprit leur a donné de juger de la doctrine. C'est dans ces vues et dans ces principes, que sont encore réunis ceux que vous voulez vainement opposer les uns aux autres. Voilà ce qu'ils ont prétendu, et ils n'ont prétendu que cela : nommez maintenant leur acceptation comme vous voudrez, je ne dispute point des mots, et ils n'en disputent point non plus. »

Demùn sic concludit : « Si néanmoins il se trouvait parmi nos frères, quelques-uns qui soutinssent que leur acceptation a été relative, et s'ils entendaient dire par-là, que leur acceptation restreignait ou modifiait la Bulle, et que ce Décret dangereux et équivoque en soi avait besoin de cette détermination pour être recevable, nous vous les abandonnons sans peine..... Grossissez votre parti de ce petit nombre d'Évêques que vous avez gagnés, l'Eglise de J.-C. n'en sera ni moins forte, ni moins infaillible ; et votre confédération n'en sera pas moins une société sans chef, sans autorité et sans étendue ; et par conséquent, comme le disait feu M. de Meaux, *une parcelle détachée du tout*, qui se condamne elle-même par sa division. »

Hactenus doctissimus Præsul : hisque dilucide non minus ac solidè, cunctæ adversariorum circa puram et simplicem, necnon quorundam relativam Bullæ acceptationem vitiligiones, expediuntur ac penitus dissolvuntur. Mirum porrò omnino est, prætensam inter acceptantes Episcopos dissensionem opponi ab adversariis, cùm ipsimet circa Bullæ repudiationem, aliaque ad eamdem Bullam spectantia, in tot tamque discrepantia inter se sepius sint ac divisi placita. Plurimi cum Quesnello, uti ex dictis initio præsentis Articuli constat, non verentur asserere, *damnatas 101 Propositiones esse totidem catholicas veritates, quarum plerique essentiales sunt religioni*: alii econtra fatentur, plures ex damnatis his Propositionibus, scatere, aut saltem favere Jansenianis erroribus. Nonnulli Bullam vocant, horrendum Decretum per quod « primum Symboli caput, divini

amoris primum et maximum Mandatum, tota denique Religio apertè concutitur, convelliatur, funditus subruit ac evertitur : » alii dunt taxat causati sunt, « ipsam obscuritate suā quibusdam abusibus locum dare; hancque id circò quibusdam indigere elucidationibus. » Inter Appellantes non pauci contendunt, *Bullam, quacunque datâ explicatione, non posse recipi*: alii saepius contestati sunt, *se ad eam cum explicationibus recipiendam paratos esse*. Atque hæc de adversariorum circa Bullæ repudiationem dissidiis. Non minor est eorumdem, circa Pastoralem Comitiorum an. 1714 Instructionem, dissensio. Plures ex non Acceptantibus saepè confessi sunt, etiam in publicis Mandatis, *eos à quibus Instructio Pastoralis edita est et adoptata à veritate non decessisse*; ita Card. Noall. in suo an. 1714, die 25 Februar. Mandato, ita etiam eidem Cardinali adhaerentes octo Præsules, in suâ ejud. an. contestatâ denuntiatione suprà laudatâ : Quesnellus autem passim, maximè in septimo suo Memoriali asserat, *errores capitales ad fidem pertinentes in eâ instructione reperiri*. Paria asserunt non ignobiles Quesnelli asseclæ, in primis ipsius defensor Hexaplar. auctor, præfat. in-4° pag. 51. Dissentient pariter circa Bullas contra Baum et Jansenium haec tenus emissas : alii enim mitiores dicti, profitentur se earum auctoritatem agnosceri ac venerari, iis non exceptis quæ Formularii subscriptionem imperant; quanquam, ut in suis persistent erroribus, Decreta hæc Apostolica, in extraneos et prorsus alienos sensus detorquunt: alii rigidiores, apertè ac procaciter easdem Bullas proscindunt, et tanquam nullas aut etiam iniquas rejiciunt. At maxima omnium inter ipsos Appellantes discordia, ipsam spectat naturam, formam et characteres Judiciorum Ecclesiasticorum : circa quæ immnane prorsus in quo iterum varias scinduntur partes : de quo suus erit alibi dicendi locus. Interim consule laudatum jam illustriss. Senonens. Archiepiscop. in 3 Commonitor. à n. 16, ad n. 77. Quamobrem hic contra repugnantes Constitutioni intorqueri potest, quod adversus Donatistas notat, iisdemque objicit S. Aug. Serm. 4, de Script. n. 51 : « Videte illos qui se ab unitate præciderunt, in qnt frusta divisi sunt : » scilicet, quemadmodum in Protestantes scitè advertit illustriss. Bossuet. in primo circa promissa Ecclesie Mandato, n. 49, excusso semel salubri auctoritatis Ecclesiæ jugo, necesse est perpetuas et interminabiles enasci scissuras ac dis-

sensiones : « Le principe d'union une fois perdu en se séparant d'avec celle (l'Eglise) où tout était un auparavant, a tout mis en division ; les schismes se sont multipliés, et n'ont pas eu de remède..... Ainsi s'étaient divisées toutes les sectes : l'Arianisme, le Pélagianisme, l'Eutychianisme, avaient enfanté les Demi-Ariens, les Demi-Pélagiens, les Demi-Eutychiens de plus d'une sorte, et ainsi des autres. *On n'a plus rien de certain, quand on a une fois rejeté le joug salutaire de l'autorité de l'Eglise.* »

Hæc egregiè doctissimus Praesul.

Dices 4°. Canonica non fuit Bullæ acceptatio, nec juridicè data : namque canonica ac juridica Bullæ acceptatio fieri debet in Conciliis : maximè si questio sit de propositionibus obscuris, intricatis, et in globo damnandis : quandoque enim necessaria est Conciliorum celebratio; tuncque in primis, ad detegendum scilicet, ac certò ligendum proprium ac naturalem damnandarum propositionum sensum : atqui in præsenti Bullæ Unig. negotio, ubi de prescribendis in globo quampluribus obscuris admodum ac valde intricatis propositionibus agitur, certum omnino est et exploratum, nec in Galliis, nec apud exteris nationes catholicas, celebrata fuisse Concilia ; ergo, etc. proindeque futilis ac nullius ponderis, jactata à nostris, ceterisque Praesulibus, pretensa constitutionis acceptatio. Ita aperte plerique ex Quesnellistis, in primis vero insignis apud ipsos auctor libri cui titulus, *De la nécessité de l'Appel*, pag. 607, ubi sic habet : « Une condition essentielle pour un jugement de l'Eglise universelle, est qu'il soit reçu dans les formes canoniques, c'est-à-dire, par les Evêques assemblés dans des Conciles particuliers qui examinent nûrement la matière : et les jugemens de foi ne doivent être prononcés que dans les Conciles.... Or la prétendue acceptation de la Bulle *Unig.* par l'Eglise Gallicane s'est faite sans Conciles.... la Bulle n'a donc pas été reçue dans un ordre canonique. » Consimilia eisdem fermè verbis tradit Pastorale an. 1719 Documentum sub nomine Eminentiss. Noallii proposit. 2, cap. 1, paragraph. 12, et cap. 2, paragraph. 5, etc.

Respondeo 1°, recurrere hic ex integro proposita ad primam objectionem solutiones : hisque præsens liquidò expeditur nodus : consule. Respondeo 2°. Quæ jam ex defectu ecumenicitatis et celebrationis Conciliorum, opponunt adversarii, merè sunt erminationes, quas communes habent cum iis omnibus qui

causâ occiderunt : imò iniquæ calumniæ sunt, nefariaque convicia, quæ in dedecus et opprobrium primorum Pastorum Capiti suo adhaerentium, à quibus certè, ut ex dictis patet, acceptata fuit Constitutio, directè recidunt ac relabuntur. Nec Pelagianis olim similia in primos Pastores probra minimè defuerunt : *Quid est ergo quod dicunt*, inquit S. Aug. Pelagianorum in orthodoxos Episcopos expostulationum causas referens, lib. 4 ad Bonifac. cap. 12, n. 54, « simplicibus Episcopis, sine congregatione Synodi in locis suis sedentibus, extorta subscriptio est. » Quam quidem futilem querimoniam ibidem nervosè confutat S. Doctor : verba modò laudabimus. Respondeo 3° nihil exitiosius sanè, ac in fide periculosum magis, generali isto quod hic Quesnelli asseclæ præfractè statuant principio : scilicet, *ad vera et canonica Ecclesie universalis judicia essentialiter requiri, ut ab Episcopis in Conciliis lata sint aut acceptata.* Perindè id Scripturis, Traditioni, ac multiplici palmari fidei placito capitaliter adversatur. Primò. Privilegium inerrantiae à Christo universum Ecclesiæ promissum fuit : *Vobis cum omnibus diebus*, Matth. 28. *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam*, ibid. 16, *Ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis*, I ad Timoth. 3, ergo Ecclesiæ dispersæ et extra Concilia, non minùs quam in Conciliis congregatæ, competit inerrantiae donum. Imò, si fas est dicere, potioratione dispersæ, quam collectæ in Conciliis : quia isti eo duntaxat nomine ac titulo competit, quod sit Ecclesiæ totius imago, seu repræsentatio ; Ecclesia vero dispersa non tantum imago ac repræsentatio, sed est ipsam Ecclesia. Infallibilia ergo sunt ac proindè verè canonica, Ecclesiæ Judicia lata etiam extra Concilia. Et vero, ut vidinus suprà, promissa à Christo facta Ecclesiæ, *perpetua sunt, absoluta ac independentia* : ac per consequens non congregatam modò, sed et dispersam respiciunt Ecclesiam : necnon cuncta utriusque, de rebus ad religionem spectantibus, lata Judicia. Secundò, SS. Patres, in primis Ireneus, Cyprianus, Optatus, etc. ad Ecclesiæ ubique terrarum dispersas passim provocant, non ad Concilia duntaxat, ut vera fidei regula ligatur ac dignoscatur : Judicibus ergo iis Ecclesiæ doctoribus, consensus et definitio dispersarum Ecclesiæ, independenter à Conciliis, certum est ac invictum veritatis argumentum. Nec proindè ad vim et robur Ecclesiastici judicii necessum est, ut in Conciliis latum fuerit aut acceptatum. Tertiò, ex totâ traditione constat

aut nulla, aut paucissima primis Ecclesiæ sacerdotiis celebrata fuisse Concilia : attamen ex eadem Traditione itidem constat, his etiam temporibus, plurimas hæreses, definitionibus Ecclesiæ, utique juridicis ac canonicis, damnatas et attritas fuisse. Fatetur istud S. Augustinus citato lib. 4 ad Bonifacium cap. ultimo, ubi Pelagianis tumultuantibus ac Concilium postulantibus respondet his verbis: « Aut verò congregatiōne Synodi opus erat ut aperta pernicies damnaretur : quasi nulla hæresis aliquando nisi Synodi congregatiōne damnata sit : cùm potius rarissimè iuveniantur, propter quas damnandas necessitas talis extiterit ; multoq[ue] sint atque incomparabiliter plures, quæ ubi extiterunt, illie improbari damnarique meruerunt, atque indè per cæteras terras devitandæ innocentere potuerunt. » Mox addit: « Verū istorum superbia... hauc etiam gloriam captare intelligitur, ut propter illos Orientis et Occidentis Synodus congregetur. Orbem quippè catholicum, quoniam Domino eis resistente pervertere nequeunt saltem commovere conantur. Cùm potius vigilantiā et diligentia pastorali post factum de illis competens sufficiensque judicium ubicumque isti lupi apparuerint, conterendi sunt, sive ut sanentur atque mutentur, sive ut ab aliorū salute atque integritate vitentur. » Quapropter idem S. Doctor lib. 3 contra Julian. cap. 1, n. 5: « Vestra, inquietat, apud competens judicium communium Episcoporum modò causa finita est: nec amplius vobis enim ager tum est, quantum ad jus examinis pertinet, nisi ut prolatam de hac re sententiam cum pace sequamini : quod si nolueritis, à turbulentâ vel insidiosâ inquietudine cohibeamini. » Similia habet. Serm. 151, alias 2, de verbis Apost. cap. 10. Hæc ad dissipandam præsentem Quesnellistarum vitilagationem, peremptoria. Hinc etenim ex antiqua constanti Ecclesiæ praxi liquet, teste ipsomet S. Augustino, absque Conciliis, ultimo ac supremo (*juridico proinde ac canonicō*) Ecclesiæ dispersæ Judicio, causas fidei finitas fuisse. Quod locis citatis generatim expressit. S. Augustinus, per plures hæreses recurringo probat Eusebium, multis sigillatim ab Episcopis, seu Ecclesiæ di-persa damnatas fuisse sine Conciliis. Ita lib. 3, Hist. Eccles. cap. 26, et seqq. lib. 4, cap. 7, lib. 5, cap. 16, etc. Quartò. Sacra Facultas Parisiensis, his ex S. Aug. imbuta documentis, Decreto an. 1663 lato, declarat: « necessarium non esse absolutè Concilium generale ad extirpanda quilibet schismata et quilibet hæreses, v. g.

Pelagianam et Jansenianam, quas constat sufficienter extintas absque Concilio generali, quod tantum in aliquibus casibus dici potest absolutè necessarium. » Quod eò loci de generali Concilio tradit sacer Ordo, id de particularibus Conciliis à fortiori dici debet: illa scilicet semper necessaria non esse ad extirpandas hæreses; quod et ex constanti priorum Ecclesiæ sacerdorum usu, et præxi manifestius patet; absque quibuslibet ergo Conciliis, canonica ac decretaria haberi possunt universalis Ecclesiæ judicia. Quintò. Bullæ Innocentii X adversus Jansenium, et Inocentii XII, adversus librum cui titulus, *Maximes des Saints*, etc. canonicae sunt, et ut tales agnoscantur ab adversariis: atqui Apostolica illa judicia absque præviis Conciliis lata fuere; ergo. Sextò. Dogmatica S. Pontificis Constitutio, accedente expresso aut tacito primorum Pastorum consensu, hoc ipso evadit irreformabile universalis Ecclesiæ Judicium. Vel ipsum in insigniores dissidentium coryphaei, non fatentur modò, sed et expressè statunt palmare istud Ecclesiasticarum definitionum principiū. Ita illustriss. Senecens. et Monspessulan. Soanen et de Colbert, cum aliis quatuor Præsulibus, in communi suâ ad Pastoralem an. 1722 Card. de Bissy Instructionem responsione, pag. 141. et seqq. Ita etiam Eminentiss. Noallius, tum in Pastorali an 1719. Mandato, pag. 123, 124, etc., tum in suâ ad S. Pontificem datâ an. 1711 Epistolâ, tum in authenticâ, suo et decein aliorum Archiepiscoporum et Episcoporum nomine, subscriptâ et Romam missâ an. 1710 declaratione: extat hæc ad calcem Actorum verbalium 1705. Porrò fundamentali huic principio directè adversatur proposita Quesnellistarum objectio: enimverò si valeat, jam Decreta Apostolica, ut universalis Ecclesiæ Judicij vim et auctoritatem obtineant, necessum est ut ab Episcopis *synodicè congregatis* acceptentur: proindeque *tacitus Episcoporum consensus* nusquam sufficit, sed expressus requiritur ac *solemnis*, ut præfatis Decretis supra accedat auctoritas. Quod citatis locis disertè reprobant Appellati mox dissidentium duces; ergo. Septimò. Denique, et hoc quidem uno, opposita funditus subruitur difficultas, ipsique adjuncta exceptio: scilicet, de œcumenicorum aut particularium Conciliorum necessitate, quidquid tandem sit, nusquam sanè necessaria sunt, ubi « multitudo Episcoporum summo Pontifici *definienti* adhæret, p[ro]p[ri]e admodum ex adverso reclamantibus. » Ita constanter ac disertissimè tradunt Ortho-

doxi omnes : in primis illustrissimi de Marca et Bossuet , hic quidem in defens. declarat. Cleri Gallic. tom 1, lib. 5, cap. 2; alter vero , in citato supra Memoriali circa Pontificiam infallibilitatem an. 1661 edito, et in regia Bibliotheca asservato. Errorque contrarius in *Donatistis, Luciferianis, Pelagianis*, jam prideam à SS. Patribus Optato, Hieron. et Aug. obtritus fuit: neenon in Pseudo-Ministris Voetio, Claudio, Juriae, Basnagio , iterum nunc explosus à Cardinalibus Iosio, Bellarm. Perron. aliusque Polemicis tractatoribus. Jam vero in praesenti Constitutionis negotio, summo consensu, ut ex dictis patet, Apostolice Sedis adhaeret maxima multitudo Episcoporum, ne uno quidem in exteris Regionibus dissentiente. In unâ Galliâ reluctati sunt numero admodum pauci, vixque nunc relinquant unus aut alter; ergo.

Dices 3°. *Libera non fuit Bullæ acceptatio: in Galliâ siquidem regiâ potestate et terroribus res tota acta est: in exteris vero Regionibus, inquisitio quæ multis in locis viget, jus et auctoritatem examinandi ac judicandi, Episcopis non relinquit. Invalida ergo ac de jure nulla, prefata acceptatio. Ita La vérité rendue sensible art. 7, q. 2, pag. 299. Observat. sur le 2 Avertissement de M. de Soiss. p. 24. De la nécessité de l'appel. pag. 605, etc. aliisque.*

Respondeo 1°, hic iterum recurrere quæcumque ad priuam objectionem diluendam adducta sunt momenta. Consule. Respondeo 2°, Pelagianos similem olim in Catholicos instituisse querimoniam : « Simplicibus , aiebant citato lib. 4 ad Bonifac. cap. 12, Episcopis , sine Congregatione Synodi in locis suis sedentibus , extorta subscriptio est, » et lib. 5, Oper. imperf. contra Julian. cap. 2: « Si in his qui Sacerdotii munere funguntur , libera stetisset et virilis auctoritas : *Traducianorum* (sic dicti à Pelagianis Catholici , propter peccatum quod generatione traditum est) commenta , ut invicta ratio proruit , ita publica contrivisset assensio. » Respondeo 3°, quod spectat acceptationem à Gallicanis Præsulibus factam : absque insigni calumniâ dici nequit, metu et terroribus auctoritate regiâ incussis , rem totam actam fuisse : præterquamquod enim vis illata Episcopis probari non potest , ipsem Hexaplar. auctor. in prefat. edit. 1714 , pag. 45 , refert Epistolam nomine Regis ab illustrissimo Gallicanum Caneellario ad Eminentiss. Card. Noallium scriptam , in quâ ait , velle Regem ut Episcopi conventui intersint , cum plena et integrâ libertate sensus suos exponendi , et

pag. 56 , eundem Cardinalem sic loquentem inducit : « Que Sa Majesté étoit très-éloignée de vouloir prévenir leurs suffrages , et qu'elle leur laissait une entière liberté. » Certè si metus incussus fuisset Episcopis Comitiorum an. 1714 , paucissimi illi Præsules qui post acceptatam à se Constitutionem ab eâ provocaverunt ad Concilium generale , mutatae agendi rationis motivum hoc profectò protulissent : attamen nullus ad id configit ; ergo. Insulsum porrò ac ridiculum , quod ad probandum in Comitiis 1714 libertatis defectum objiciunt adversarii , *Episcopos scilicet non acceptantes Litteris regiis ad suas diœceses fuisse remissos*: namque nonnisi post acceptam synodice à 40 Episcopis Constitutionem , ad proprias diœcenses redire compulsi sunt Episcopi non acceptantes. Deinde , quis dixerit , iussionem reddundi in propriam diœcesim haberi posse ab Episcopo , instar violentiæ quæ viro constanti possit metum gravem incutere. Denique tametsi daretur liberam non fuisse Parisiis factam ab Episcopis an. 1714 Bullæ receptionem , non ideoreò de jure nulla probaretur : ut enim statuit Clemens III cap. *cum virum de Regulârib. Ratificatione subsecuta quod gestum fuerat rorboratur* : porrò Episcopi ratam habuerunt Constitutionis acceptationem eo ipso tempore , quo de eorum libertate dubitari non potuerat : 1°, ratam eam habuerunt in Mandatis quæ singuli in suis diœcesisib⁹ existentes postea promulgârunt ; 2°, ratam habuerunt in Comitiis generalibus an. 1715 , in quibus post mortem Ludovici XIV , duos præ cæteris exitiosos libellos confixerunt tanquam Constitutioni receptæ contrarios ; 3°, ratam habuerunt in scriptis memorialibus an. 1717 Aurelianensem duci supremo tunc Regni moderatori oblatis adversus obsistentes dictæ Constitutioni ; 4°, ratam habuerunt in mandato uniformi quo 50 circiter Episcopi declarârunt an. 1718 Constitutionem *Unig.* dogmaticum esse Ecclesiæ universalis judicium , à quo omnis appellatio nulla est , temeraria , schismatica , etc. 5°, ratam habuerunt in subsequentibus Comitiis , in quibus plerisque omnibus , dicta Constitutione constanter predicatur *Ecclesie et Regni lex*. Verbo dixerim , Præsules Gallicani ab annis plus quam 55 in suâ acceptatione , firmiter perstant , quidquid ad eos à sententiâ dimovendos ab adversariis præstari potuerit ; ergo.

Respondeo 4°, quod spectat factam ab exteris Episcopis Bulle acceptationem , insulsem

pariter ac calumniōsē asseritur , his Praesulibus , metu tremendi Tribunalis Inquisitionis examinandi ac judicandi auctoritatem fuisse ademptam : proindeque nullam esse de jure eorum acceptationem . Namque 1°, in Germaniā, Hungariā, Poloniā, Belgio catholico , etc., inquisitio non vigeat : harum autem Regionum Episcopi expressa Constitutioni dederunt suffragia , et eam habent pro irreformabili Ecclesiæ Judicio . 2°. In illis ipsis Regionibus ubi vigeat Inquisitio , jure suo non frustrantur Episcopi : quia Sedem habent in Inquisitionis Tribunalī , atque iis videntibus , expendentibus , plauidentibus , consentientibus , Apostolicæ Constitutiones promulgantur , ut disertè testantur Archiepiscopi Cæsar-Augustanus , Burgensis , aliquie quamplures suprà relati . 3°. Iterum hūe redit invictum argumentum ductum ab acceptatione omnium aliarum Constitutionum à tempore Concilii Trid. quæ , si valeat objectio , nulla censenda est : imò nec usquam , eādem de causā , valitura erit Ecclesiæ dispersæ acceptatio , quantumcumque unanimis et expressa esse possit : quod quidem omnimodam Ecclesiæ auctoritatem et infallibilitatem radicis convellit . Respondeo 5°, hocque uno tota absolvitur difficultas , *vi promissionum* , nusquam contingere potest , ut seu violentiā , seu negligentiā , seu fraude , portæ inferi prævaleant adversus Ecclesiam . Obligatam habemus hanc in rem Christi fidem : *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus* , Matth. 28. Portæ inferi non prævalebunt adversus eam , ibid. 16 ; porrò prævalerent , si Inquisitionis metu , aut alio quocumque motivo Ecclesia dispersa erronea S. Pontificis definitioni adhæreret ; ergo , etc. Vide dicta in resp. ad primam object.

Dices 6°. Canonica Pontificii Decreti acceptatio exigit expressum Corporis Episcopalis *consensum* , authenticis notum instrumentis , aut saltem publicis sermonibus , usibus , factis ; adeo ut omnino constet Pontificem et Episcopos *unanimiter et uniformiter* sentire : nec ulla tenuis sufficit consensus ex solo innotescens *silentio* : alias quilibet opinionum monstra jam facile velut Ecclesiæ placita stabiliri poterunt : atqui in præsenti Constitutionis *Unig.* negotio , ex consensu potissimum tacito , seu ex solo Episcoporum silentio colligitur dictæ Constitutionis acceptatio : hincque in primis petita nostræ conclusionis secunda probatio ; ergo . Etverò , ex silentio cuius tot aliæ externæ causæ ab illo prætenso tacito consensu distinctæ pro-

ferri possunt , certò inferri non potest tacitus hic consensus , tacita haec approbatio : atqui silentii Episcoporum circa dogmatica summorum Pontificium Decreta , speciatimque circa Constitutionem *Unig.* multæ causæ externe proferri possunt à prætenso consensu tacito distinctæ , v. g. plerique silent Episcopi , vel propter præconceptam Pontificie infallibilitatis opinionem ; vel ob metum Tribunalis Inquisitionis , aut spem injectam gratiae alicujus à S. Sede obtinendæ ; vel denique , quod res definita involuta sit et intricata , nolintque matram ac diligentem , quæ tamen necessaria foret , adhibere disquisitionem ; ergo non ex solo silentio , sed ex aliis supradictis notis colligendum tacitus Episcoporum consensus , tacitaque eorum approbatio . Ita passim insigniores ex Appellantibus ; in primis citati sèpius sex Praesules in respons. ad Pastoralem an. 1722 Card. de Bissy Instructionem , cap. 23. Ibi pluribus congestis , ad confutandam petitam ex silentio consensus taciti notam : « Jusqu'ici , inquiunt n. 2 , on avait cru que l'insuffisance sur la doctrine , étoit attachée au Corps des Pasteurs quand ils parlent ; mais c'est à leur silence que M. le Card. DE BISSY veut l'attacher , comme à la preuve ordinaire , et la seule nécessaire . » Ad hæc oppositè Senecensis Praesul in suo circa auctoritatem et characteres judicatorum Ecclesiæ Pastorali Mandato , part. 4 , art. 14 , n. 7 , sic habet : « Qui dit *acceptation tacite* , dit deux choses : *acceptation et acceptation tacite....* Comme *tacite* , cette acceptation ne renferme point certaines formes parlantes , et certains actes authentiques . Mais comme *acceptation* , elle *exige essentiellement une conformité de jugemens , de doctrine , de prédication et d'usage* . On parle , on instruit , on agit conformément à un Decret . » Subdit : « Ce n'est pas même assez pour l'acceptation d'un Decret , que la Doctrine qu'il renferme soit conforme à celle qu'on enseigne il faut de plus *qu'il soit évident par les faits mêmes et par l'usage* , que toute l'Église a reconnu sa doctrine dans ce Decret . » Similia tradit Eminentiss. Noallius , Instruct. Pastorale. an. 1719 , cap. 3 , paragraph. 5 : « L'acceptation tacite , aussi bien que l'acceptation solennelle , inquit , suppose toujours une conformité de jugement sur un même objet entre le Pape et les Evêques , par lequel ceux-ci font connaître que la décision du Pape est conforme à la doctrine de leur Eglise ; condition si essentielle , que si les Evêques n'avaient point jugé , on ne pourrait point dire

qu'ils ensoient accepte. » Moxque addit : « Il y a seulement cette difference, que le jugement que les Evêques prononcent dans l'acceptation expresse, se fait avec solemnité, et qu'il est exprimé par des Actes publics.... au lieu que dans l'acceptation tacite, le jugement des Evêques rendu sans solemnité, est prouvé *par des faits*, sans être exprimé par des paroles. » Pergit : « C'est par cette raison que l'acceptation expresse est facile à connaitre, et que l'on en est assuré aussitôt qu'elle a été faite, au lieu que l'acceptation tacite est plus difficile à discerner, et qu'il faut ordinairement un temps considérable pour s'en assurer. » Eadem habent plerique alii dissidentes.

Respondeo 1°, nihil hie objici, quod in Bulas adversus Molinosum et librum de *placitis Sanctorum*, etc., pariter, immo à fortiori, opponi non possit: longè plura enim, eaque splendidiora, ut constat ex probationibus, in gratiam Constitutionis *Unig.* quām pro dictis Decretis occurruunt expressae acceptationis testimonia: atqui præfatae adversus Molinos, et *placita Sanctorum* Bulke, ne ipsis quidem diligenteribus adversariis, vera sunt ac canonica universalis Ecclesiæ judicia; ergo. Unde argumentum istud, nimirum adeoque nihil probat; ipsique etiam à quibus proponitur, solvendum est. Respondeo 2°, quæ cō loci opponuntur, deprompta ex insufficientia silentii Episcoporum ad declarandam tacitam eorum approbationem, immerito prorsus ac præpostere objectari adversus Constitutionem *Unig.* quæ, postulantibus Episcopis, ab Apostolicâ Sede profecta est; et tam *expressè* ac *solemner* in Galliis, totoque Orbe catholico acceptata: quemadmodum abunde liquet ex adductis probationibus; necnon ex innumeris ac disertissimis nostrorum, extraneorumque Præsulum laudatis testimoniis. Respondeo 3°. Ecclesia Dei inter multam paleam, multaque zizania constituta, multa tolerat, et tamen quæ sunt contra fidem, vel bonam vitam, non approbat, nec *tacet*, nec facit; ita S. August. Epist. 35, olim 419, cap. 10, n. 53; paria tradunt Cardinales Iosius et Bellarm. necnon Melchior Canus, Thomassin, ipsique etiam Petrus Aurelius et Quesnell, ut supra dictis videre est. Nullatenus ergo metuendum ne prævaleant esse opinionum ac errorum monstra, si talis acceptatio sufficit, ut nempè silentium Episcoporum pro tacitâ illorum approbatione haberi debeat. Non dormitabit neque dormiet, (Psalm. 120) qui custodit Israël. Quod

si rigiles tacuerint, lapides clamabunt. Respondeo 4°, certum esse, regulam obsequii quod legi ac Legislatori debetur, non esse motivum legis, sed legem ipsam, ad quam unicè attendi debet: aliás, pro vario, quod sibi quilibet ad arbitrium effingeret, legis motivo, obsequium summ daret, vel reensaret: quo nihil periculosis ac exitiosum magis. Quæcumque ergo singi et excogitari possint adscititiae, seu externe silentii Episcoporum causæ ac rationes, semper istud ratum ac firmum stabit: Sp̄iritum veritatis nusquam permissurum esse, ut aliquem, in his quæ fidem aut mores spectant, errorem Ecclesia quoquo modo approbet. Quocumque modo (ac proindè etiam silendo ac tacendo) fiat ut Ecclesia consentiat; inquit Bosnet. landato lib. 3, defens. declarat. Cleri Gallic. cap. 2, *transacta planè res est: neque enim fieri potest unquam, ut Ecclesia Sp̄iritu veritatis instructa, non repugnet errori.* Respondeo denique 5°, certissimum, facillimum, necnon apud Orthodoxos vulgatissimum esse, quod ex silentio Episcoporum eruitur dignoscendi consensū taciti argumentum: ita aperte S. Aug. aliisque antores mox citati. Vide hanc in rem copiosè dicta supra probat. 2; è contra quos adversarii in locum dicti silentii sufficiunt ex usibus, uniformique doctrinâ, necnon ex præviis ac debitibus examinæ, motivis, judicio, etc. petiti characteres, novi omnino sunt et inauditi; à dissidentibus ad infirmandam, si fieri posset, canoniam Bullæ acceptationein, unicè ac recenter excogitati; atque nedum rudioribus, ut patet, sed et doctioribus impervii: neque enim quisquam valet hos omnes conflictos characteres, utpote cū plerique ex internis animi sensibus suspensi maneant, certò perspicere ac perscrutari; ergo, etc.

Instabis: Clerus Gallicanus in celebri suâ an. 1700 censori, graviter perstrinxit duas propositiones in quibus, cohærenter ad ea quæ modò diximus, silentium Episcoporum circa doctrinam, loco approbationis habendum esse asserbatur. « Opinio debet censeri probabilis, ait propositio 130, dum non constet rejectam esse à Sede Apostolicâ tanquam improbabilem. » Et proposit. 121, sic habet: « Non sunt scandalosæ aut erroneæ opiniones, quas Ecclesia non corrigit. » Has verò propositiones ita notant Comitia: « Haec propositiones, quat nū silentium et tolerantiam pro Ecclesiæ vel Sedis Apostolicæ approbatione statunt, falsæ sunt, scandalosæ, saluti animarum noxiæ, patrocinantes pessimis opinionibus quæ identidem

obtruduntur , atque ad Evangelicam veritatem iniquis præjudiciis opprimendam viam parant . Ex hâc autem censurâ colligunt adversarii , erroneum esse , et à Clero Gallicano explosum placitum illud quo statuimus , silentium , seu meram non reclamationem Episcoporum , certissimum esse tacita eorum approbationis argumentum . Ita citati mox Præsules , locis indicatis : necnon Auctor Scripti cui titulus : *Justification du droit et de la canonicité de l'apôpel* , pag . 51 , 52 .

Respondeo , incautè prorsùs ac p:repostérè nobis hic opponi Cleri Gallicani censuram : apertum siquidem ac latissimum discrimen occurrit inter sententiam quam damnat Clerus Gallicanus et nostram . In præfatâ censurâ agitur de lib . Auctoris alicujus junioris seu moderni , cuius doctrina eo ipso probabilis asseritur , quòd non sit à Sede Apostolicâ aperiè rejecta tanquàm improbabilis : « *Si liber sit alicujus junioris ac moderni , ipsissima sunt proposit . 50 verba , debet opinio censeri probabilis , dùm non constet rejectam esse à Sede Apostolicâ , tanquàm improbabilem* » : quæ certè generalis et illimitata assertio , manifestè falsa est , et multiplici ex capite meritò proscripta . Ex solo quippe silentio circa doctrinam privatam alicujus præsertim Junioris seu moderni auctoris *vix cognitam* , obscurau et nondum satis evolutam , vel incertam et *in scholis controversam* , perperam omnino infertur , illam probatam esse : neque enim , uti evidens est , tenetur Ecclesia aut Sedes Apostolica , singulos indiscriminatim , qui in dies prodeunt , recensionum libros excutere , sententiam eorum rimari , errores , si qui sint , proscribere ac damnare , ex quibus nullum vel scandalum vel periculum timetur . *Dicatur verum* , inquit S. Aug. lib . 2 , de dono persever . cap . 16 , *ubi aliqua quaestio , ut dicatur impellit* . Si ergo (quemadmodum in proposito moderni auctoris casu , aliisve similibus) nulla quaestio seu causa impellit , silentium Episcoporum tunc loco approbationis haberi non debet . Nihil porrò communne habet hæc Cleri censura cum proposito nostro . Namque loquimur de Clementinâ Constitutione Unig. quæ ex dictis et stabilitis inter probationes , publica est et solemnis Sedis Apostolica lex et regula ad omnes Fideles directa , à Præsulibus Gallicanis , (apud quos enatus fuerat Quesnelliā error) aliisque quampluribus exterarum Orbis catholici partium Episcopis expresso consensu recepta ; nullis omnino (præter admodum paucos in

unâ Galliâ) reluctantibus : his certè in circumstantiis ad quas neutiquam respicit censura , et à easu ibidem proposito , toto cœlo distantibus , tenerentur illi reclamare : et reipsâ , vi promissionum Christi , reclamarent , si errorem contineret propositio illa : aliâ actum esset de Ecclesiæ infallibilitate , prorsùs foret clamata ipsius indefectibilitas . Ergo tunc silentium Episcoporum non reclamantium approbationis et consensûs loco habendum est . Responsione hanc , propositamque discriminis rationem , inter sententiam nostram et illam quam damnat Clerus Gallicanus , pluribus in locis aperiunt et evolunt Præsules Gallicani , imprimis Eminentiss . Card . de Bissy , et Archiepiscop . Senecens . « Autre chose est de dire , ait Eminentiss . ille Card . Documento Pastor . an . 1722 , part . 1 , pag . 790 , que le silence de l'Eglise sur une opinion particulière est une marque de son consentement , et autre chose de soutenir que son silence sur une décision du Saint-Siège adressée aux Fidèles , est une marque de son approbation . Nous convenons que l'Assemblée de 1700 a condamné le premier de ces deux sentimens , et nous sousscrivons de très bon cœur à sa censure . Mais cela empêche-t-il qu'avec les Evêques acceptans nous ne soutenions après les Pères , que l'Eglise ne peut pas tolérer une fausse règle de croyance proposée aux Fidèles ? »

Et in Mandato an . 1725 , pag . 203 , rursus sic habet idem doctissimus præsul : « Il faut bien distinguer entre une simple opinion de l'Ecole , soutenue dans l'Eglise par des particuliers , et une décision faite par le S. Père , adressée aux Fidèles pour leur servir de règle , et formellement adoptée par une grande partie des Evêques . Nous soutenons que dans le dernier cas , le silence des Evêques qui n'ont pas accepté la Bulle d'une manière expresse , est une marque de leur consentement tacite . Mais à l'égard de ces opinions , qu'on soutient dans les Ecoles , et que l'Eglise tolère , nous avons prouvé par des raisons solides , que la non-reclamation des Evêques n'est point un signe de leur acceptance . Par là nous nous sommes conformés à la censure , que l'Assemblée du Clergé a faite en 1700 ; nous avons dit , et nous le disons encore , que le silence du très grand nombre des Evêques , sur ces opinions tolérées dans les Ecoles , n'est pas une preuve de leur consentement à les reconnaître pour bonnes . » Hæc Eminentiss . auctor , quæ Gallianam censuram , statuto à nobis circa signum

consensū taciti principio, nentiquam adversari, clarissimè ostendunt. Cæterū, ut facilius plerisque aliis occurratur cavillationibus, quæ in praesenti negotio contra p̄fati silentiū vim et auctoritatē proponuntur ab adversariis: observandum, silentium seu non reclamationem Episcoporum tacitam eorum approbationem importare; *tunc maximè ubi sequentes adsunt conditions*. Prima: cùm dogmatica S. Pontificis Constitutio ad omnes Fideles tanquam norma et regula dirigitur ab his qui sunt in auctoritate constituti. Secunda: cùm res controversa à quampluribus Episcopis, iisque præsertim apud quos controversia nata est, discussa fuit, ac lata definitio expresso consensu recepta et probata. Tertia: cùm pauci admodum ex adverso reclamant, atque à latâ definitione satis temporis effluxit, ut præsumi meritò possit eam ad Episcoporum notitiam pervenisse. His præsertim in circumstantiis, silentium tacitam Episcoporum approbationem indubitanter importat: atque tunc ex eo silentio certissimè constat, Pontificias definitiones vim et auctoritatē infallibilem habere. Idipsum ex omnibus intrinsecis et extrinsecis loco mox indicato adductis momentis clarissimè constat: quibus istud addo: *Cùm quis potest et strictissimè tenetur loqui, tunc maximè, aut certè nequam locum habet depromptum ex jure effatum: Qui tacet, consentire videtur: silentium proinde tunc certum est consensū taciti signum: atqui in prædictis circumstantiis, quando scilicet tres occurrunt suprà memoratæ conditions, ex hypothesi quòd erronea foret Pontificia definitio, reclamare tene-rentur Episcopi; utpotè cùm in summo versa-retur discriminē fides: imò vi promissionum procul dubio reclamarent: aliás actum esset de externā fidei professione, p̄valerentque adversus Ecclesiam inferi portæ: Pastoribus omnibus, aut Decretis ac Mandatis, aut silentio ac non reclamatione fidem prudentibus; ergo, etc., ac proindè silentium Episcoporum, ubi præsertini tres adsunt supradictæ circumstantiæ, certissimum est tacitæ eorum approbationis argumentum. Dixi silentium Episcoporum tacitam eorum approbationem importare, *tunc maximè cùm tres modò recensitæ occurrunt conditions: quia scilicet id jam sufficit ad præsens nostrum institutum, vindicandæ nimirū auctoritatis et oecumenicitatis Bullæ Unig. neque diffitemur silentium illud cōrtum esse taciti consensū signum, etiam in quibusdam aliis circumstantiis, de quibus ap-**

tior erit alibi dicendi locens. Itaque ut hactenùs dicta circa tacitum Episcoporum consensum, paucis complectar: hæc ad tria puncta revoco.

Primum: Silentium, seu non reclamatio Episcoporum, semper et in quibuscumque circumstantiis, certum non est tacitæ eorum approbationis argumentum: præsertim ubi agitur de doctrinā privatâ alicuius junioris seu moderni Auctoris obscurâ, vel in scholis controversâ: eoque unicè aut potissimum respicit laudata paulò ante Cleri Gallic. censura. Secundum: Silentium, seu non reclamatio Episcoporum, certissimum est tacitæ approbationis, taciti consensū signum; in primis quando tres memoratæ adsunt conditions: ubi nempe (sicuti contingit in præsenti Constitutionis *Unig. negotio*) solemnis ac dogmatica S. Pontificis Constitutio ad omnes et singulos juridicè directa; ab Episcopis loci in quo natus est error, aliisque quampluribus, expresso consensu recepta fuit et probata; nullis aut paucis admodum ex adverso reclamantibus. His profectò in circumstantiis, ex silentio Episcoporum certò colligitur tacita eorum approbatio: nullusque ante natas de Quesnellismo controversias, uti suprà, secundâ hujusc conclus. probatione, ex Abbe San-Cyrano, aliisque in hâc causâ minimè suspectis Auctoriis, evicimus, principium istud in dubium vocavit. Tertium: Sunt etiam alii quidam casus, in quibus silentium Episcoporum tacitam eorum approbationem importat. Verùm hos assignare, non est hujus loci: de hoc argumento videri possunt Melch. Canus lib. 5, de loc. Theol. cap. 4, Thomassin. dissert. in Concil. pag. 96, etc. Atque his sedulò notatis, cæteræ quas congerunt adversarii tricæ ac vitiligationes ad impugnandam petitam ex Episcoporum silentio consensū taciti notam, evanescent, nulloque negotio dissolvuntur. Quæ enim in contrarium opponuntur Apostolica-Decreta: vel dogmatica non sunt, sed ad meram politiam pertinent: vel canonice promulgata non fuere, ab iis qui sunt in auctoritate constituti: vel denique, multas habuere numero ac dignitate illustres Ecclesiæ sibi contraria et adversantes. Quapropter exempla illa præsenti nostro instituto non sunt accommodata. Nec laudent, nec usquam in medium adducere poterunt adversarii exemplum: *Constitutionis dogmaticæ, ab iis apud quos nata est controversia, Episcopis, expresso consensu receptæ, ceteris minimè reclamantibus: quæ uti universalis Ecclesiæ judicium habita non fuerit. At de consensu tacito, jam satis: de quo ubi-*

rius disputandi, aptior alibi sese dabit occasio. Consule Eminentiss. Card. de Bissy in Documentis Pastoralibus au. 1722 et 1723, necon illustriss. Session. postea Senonens. Archiepisc. in 2 et 5 Commonit. ubi argumentum istud erudit versant.

Dices 7º. Ultima ac præcipua ex essentialibus ad universalis Ecclesiæ judicium conditionibus, ipsa est *notorietas*; hæcque in ceteros omnes definitionis characteres necessariò eadere debet : adeo ut certò et indubitanter constet de prævio adhibito examine, eoque maturo, diligenti, ab omni præjudicata opinione libero : tum de definitionis acceptatione *unanimi*, *liberâ*, *uniformi*, *canonicâ*, etc. horum omnium firmam ac indubitatam notitiam necessariò exigit, universalis Ecclesiæ circa fidem judiciorum firmitas ac certitudo, quæ dubium omne etiam speculativum, excludit ac removet : at qui in prætensiâ Gallicanæ, cæterarumque Ecclesiarum Bullæ *Unig.* acceptatione, nullatenus occurrit, nec occurrere potest, prætensa circa prævium ac competens *examen*, *uniformitatem*, *canonicitatem*, etc. notorietas : neque enim illa stare potest cum gravissimis quæ in contrarium ab adversariis proponuntur momentis; ergo. Ita auctores scriptorum : *Mémoire sur l'appel interjeté par 4 Evêques*, 2 édit. pag. 156. *Réfutat. d'un libelle qui a pour titre : Cas de conscience*, pag. 24, 29, 45. *Appel des 4 Evêques* 1719, etc. imprimis verò auctor *Instruct. Pastor.* Eminentiss. Noall. 1719 Propos. 2 pag. 85, his verbis : « Un dernier caractère du jugement de l'Eglise universelle en matière de foi, est qu'il soit si notoirement et si certainement accepté par le Corps des Pasteurs unis à leur Chef, qu'il ne puisse y avoir aucun sujet d'en douter. La fermeté de la foi exige nécessairement que le fondement sur lequel elle est appuyée, soit d'une certitude qui exclue tout doute.... Il ne suffit donc pas que le principe en vertu duquel on exige la soumission, soit vrai ; il faut que sa vérité et son autorité soient incontestablement reconnues. C'est par cette maxime si évidente en elle-même, que S. Augustin en condamnant l'opinion de S. Cyprien, justifie sa conduite. » Et postea : principium istud Bullæ *Unig.* accommodans, sic pergit pag. 109 : « Le cinquième caractère d'un jugement de l'Eglise universelle en matière de foi est la certitude et la notoriété, qui ne laisse aux Fidèles aucun lieu de douter de la Décision : toutes les réflexions que nous avons faites détruisent cette notoriété

si essentielle, et font naître des doutes que l'on ne saurait dissiper... Point de certitude sur la conformité qui devrait se trouver entre le jugement et celui des Evêques (de France). Certitude au contraire, que sur plusieurs points le Pape et les Evêques ont jugé très-différemment des 101 Propositions. Point de certitude sur l'unanimité morale... Enfin il est évident que la réception de cette Bulle n'a point été faite selon l'ordre canonique ; l'acceptation de la Bulle n'a donc point ces caractères de certitude et de notoriété en vertu desquels on puisse exiger des Fidèles qu'ils se soumettent à la Bulle comme à la décision de l'Eglise. » Similia inculant illustriss. Soaneu et de Colbert; alii que dissidentium duces.

Respondeo 1º, nullam haecne extitisse, aut unquam futuram esse canonicam, proindeque infallibilem, Ecclesiæ dispersæ definitionem, si valeat proposita objectio. *Certò* etenim et *indubitanter* sciri nequit, nequidem à perspicacioribus, adhibitum fuisse ab omnibus Episcopis, præviè ad definitionem, examen, illudque maturum, diligens et ab omni præconcepta opinione vacuum : pariter nec de *unanimi*, *canonicâ*, *uniformi*, *ad sensum adversariorum* definitionis acceptatione usquam *indubitate*, ut patet, constare potest. Respondeo 2º, iisdem de causis, dogmatica Conciliorum etiam maximè œcumenicorum nutarent judicia, proindeque vel ipsis Concilii Trid. dogmaticis Decretis obloqui licet : antecedenter siquidem ad obsequium expendenda forent *certò*que et *indubitanter* dignoscenda Præsulum in ferebris definitionibus *motiva*, *sufficiens examen*, cæteraque quorum pleraque omnino sunt impervia. Relicta itaque Orthodoxorum auctoritatis viâ, ad examinis et discussionis viam cuncta reducenda forent, exigendaque fidei capita : in quo præcisè situs est palmaris Protestantium error. Horumque consecutariorum insulsitas ac nequitia, principiorum ex quibus sponte fluunt virus ac pravitatem aperte declarant. Respondeo 3º, cuncta in objectione proposita similiter opponi posse in Bullas Leonis X, adversus Lutherum, Pii V. Greg. XIII. et Urbani VIII adversus Baium; Innoe. X adversus Jansenium, quin etiam in ipsâ contra Molinosum et librum de placitis Sanctorum Pontificia Decreta, quæ tamen canonica esse non diffitentur adversarii : ab ipsis ergo primùm solvenda objectio. Respondeo 4º, plurimum nocere Quesnellistis quod hic objicitur : hinc etenim liquidò demonstratur, excludendo esse

recenter ab ipsis excogitatos canonicorum Ecclesiæ Judiciorum inauditos characteres : namque ex omnibus Polemiciis adversus Protestantes, medium dignoscendi veram Ecclesiam, veraque ipsius ac canonica judicia, debet esse breve, facile, omnibusque etiam rudioribus proportionatum : atqui assignati à dissidentibus characteres non sunt medium iugismodi : imo iis semel positis, canonicorum Ecclesiæ Judiciorum notitia evaderet ipsis etiam doctrinibus prorsus impervia, ut ex mox allatis solutionibus, ipsaque solâ horumce characterum inspectione liquet ; ergo. Respondeo 5°, tum intrinsecis, tum extrinsecis momentis omnino constare Bullam *Unig.* canoniam esse universalis Ecclesiæ definitionem.

Primò quidem intrinsecis momentis : namque Bulla Pontificia, ad omnes Fideles directa tanquam norma ac regula ; cui positivè consentit pars Ecclesiæ notabilis cæteris per Orbem tacitè consentientibus, canonicum est universalis Ecclesiæ judicium : atqui sic se habet Bulla *Unig.* imò nedum tacitè, seu non reclamando, sed etiam positivo consensu ab omnibus per Orbem sparsis Ecclesiis recepta fuit; ut ex publicis monumentis suprà relatis manifestum est ; ergo.

Secundò. Idem extrinsecis momentis constat: lœcupletissimis scilicet omnique exceptione ac probatione majoribus, quinque Romanorum Pontificum ; totius sacri Cardinalium Collegii; trium Conciliorum quorum uni præfuit Benedictus XIII, omnium fermè Orbis Catholici Metropolitanorum ; Præsum Gallicanorum tūm in publicis Mandatis, tūm in plus quam decem Comitiis generalibus ; authenticis testimoniis: quæ omnia legere est, aut in collectione Celsissimo Aurelianensis Duci, Regni Moderatori, primū oblatā, typis postea excusā jussu Eminentissimi Mechliniensium Archiepiscopi : aut in Pastoralibus Documentis Card. de Bissy 1722, et illustriss. Suessionensis, postea Senonensis. Archiepiscop. 1718. Pleraque ex his testimoniis protulimus in *Synopsi histor.* et inter conclusionis probationes.

Tertiò. Rursus idem colligitur ex insulis ac inauditis characteribus à Quesnellistis ad canononicitatem Ecclesiæ Judiciorum recenter excogitatis : hi enim ad elevandam Clementinæ Bullæ ecumenicitatem unice conflicti, manifestè ostendunt genuinos et proprios ipsi competere Judiciorum Ecclesiasticorum characteres, novisque ad ipsius vim et auctoritatem infirmandam fuisse adiumentos. Hincque fidenter asseri potest, vix ullum extitisse hactenùs, nec

fortè extitum usquam dogmatum Ecclesiæ Judicium, quod tot ac tanta ad sui commendationem vindicet testimonia, quām præfata *Unig.* Bulla. Ita notant Cardinales et Archiep. mox citati, locis indicatis. Falluntur itaque aut falunt adversarii, cūm ex prætensis à se de novo excogitatis, aut aliò traductis, Judiciorum Ecclesiæ characteribus, præpostorè colligunt, Clementinæ Bullæ ad canonicam Ecclesiæ definitionem, notorietatem requisitam deesse. Scilicet, non ex prætensis illis characteribus dijudicandum de veritate aut canonicitate decisionis exterioris Episcoporum S. Pontifici adhærentium : sed è contra ex ipsâ exteriori definitione certò pronuntiandum, requisitos omnes characteres huic decisioni de facto competere : illosque proinde de quibus controvèrtitur, aut in definitionem actu cadere ; aut illos ad ipsius canonicitatem hic et nunc minimè esse necessarios. Verbo dixerim : non de decisione exteriori per conditiones, sed de conditionibus per exteriorem decisionem dijudicandum ac certò pronuntiandum. Capitale istud principium, in Scripturis et SS. Patribus fundatissimum, neconon à Polemiciis Scriptoribus, nominatim Hosio, Perronio, Walenburg. Bossuet. etc. sèpius inculcatum, egregiè statuant ac evoluti Præsules nostri in suâ ad Regem, circa Causidicorum Parisiensium consultationem, Epistolâ an. 1728. Verba latè suprà exscriptis : impræsentiarum ista retulisse sufficiat : « Nous disons, inquiunt illustri. Præsules, pag. 20 et 21, et nous le disons en nous appuyant sur les promesses de J. C... dès que le vrai Fidèle voit le Corps des Pasteurs uni au Chef former une décision qui intéresse la foi ; dès qu'il voit ce Corps respectable... exiger la soumission et prescrire l'obéissance, il ne balance point ; on a beau lui dire, une partie de ces Pasteurs *n'a pas prononcé par voie de jugement* ; les autres *ne sont pas unanimes dans le motif de leur décision* ; c'est l'insuffisance du Pape qui a déterminé uniquement ceux-ci ; l'examen de ceux-là *n'a pas été suffisant*, ou il *n'a pas été juridique* tous ces discours n'ébranlent pas sa foi et n'affaiblissent pas la confiance qu'il a dans la promesse de J. C. Il voit l'unité dans le Corps des Pasteurs ;.... il sait que c'est à cette unité qu'il est dit : *Celui qui vous écoute m'écoute*, etc. Il ne lui en faut pas davantage : *il n'examine point comment le jugement a été formé, ni les différents motifs sur lesquels les Pasteurs ont pu appuyer leur décision*; *il lui suffit qu'ils aient parlé, pour*

qu'il règle sa foi sur leurs enseignemens..... Il sait que celui qui a promis son assistance aux premiers Pasteurs saura les garantir, et lui avec eux; et que la simplicité de sa soumission fera toujours sa sûreté, comme la promesse de J. C. fait la leur. » Il a donc in rem duo præclaras laudat Bossuet, testimonia. Consule superius in respons. ad primam objectionem. Ad constantem hanc Præsumum nostrorum doctrinam omnino appositi, Armandus Princeps de Rohan-Vendadour, Universitatis Parisiensis olim Rector, nunc S. R. E. Eminentiss. Cardinalis, in eloquenti ac nervosa Oratione habitâ die 11 Maii 1759, bœc habet, quæ cùm hactenùs dicta mirum in modum confirmant, transcribere juvat:

« Neque nobis, inquit, quisquam responderit, dogmatico sanctæ Sedis Apostolice Decreto non teneri Fideles, nisi ab universo Episcopali Ordine, clarè, liberè, unanimi consensu, nullâ reflectâ dubitandi ratione, acceptum fuerit; nisi prævio judicio, re etiam atque etiam ad normam juris inquisitâ, ita ut non ex præjudicatis opinioribus, sed ex naturâ rei, certisque et indubitatis principiis sententia feratur. » En sunnatum omnia dissidentium adversus Clementinam Bullam objecta: quæ quidem dilucidè solvit Eminentiss. Cardinalis, simulque præsumum palmare principium luculenter firmat his verbis:

« Absit quidem ut quisquam sentiat aut dicere audeat, ad serendum de iis quæ pertinent ad fidem judicium, nullam inquisitionem, considerationem, libertatemque requiri. Sed Christi promissis freti, ita sentire, ita dicere debemus, si quid Episcopalis Ordinis voce sanctum: est, id resuere auribus Fideli cuiilibet omnino fas non esse. Sic fore promissum est, ut portæ inferi nusquam prævalerent; nunquam ergo invalescat tanta pestis, ut seu vi, seu negligentiâ, seu fraude præualeant. Episcoporum Corpori Christus adest, Christus sapientia Patris, Christus æterna veritas: quatenus veritas, præsto est ut ab erroribus amoveat; quatenus sapientia, prælucet ipsis, ut quæ docuit certâ viâ consequantur. » Subdit:

« Statim atque episcopalis Ordo cum Capite cœnjunctus aliquid circa fidem decrevit, statim atque sacrum illud Corpus, interpres divinæ vocis ac cœlesti Spiritu afflatum, obedientiam postulat, tum veri fideles nihil dubitant: in Episcopali Corpore unitatem vident: in quo Episcopi consentiunt, dissentire nefas putant; sciunt quippè ad Episcopos pertinere has voces: Qui vos audit, me audit; sciunt eum qui Corpori Episcoporum opem suam

pollicitus est, neque Episcopis, neque sibi, si Episcoporum vestigiis insistant, defuturum; atque ut Pastoribus in Christi promissis tutissimum est semper præsidium, ita sibi in fidei simplicitate arem fore inexpugnabilem. » Mox Bossuet. verba subiungens, addit: « Quocumque modo, aiebat Bossuetius, fiat ut Ecclesia consentiat, transacta plenè res est: neque enim fieri potest unquam, ut Ecclesia Spiritu veritatis instruta, non repugnet errori. Deus, inquit alio in loco, ita versat animos, ita in eis dominatur, ut in aspectabili et perpetuâ Successorum Apostolicorum communione, sana et incorrupta doctrina semper victrix evadat. » Ille Eminentiss. Præsul, ad dissipandas quaslibet adversariorum tricas, sanè efficacissima.

Dices ultimò: Deus ipsem innumera propè edidit prodigia et *operationes sanitatum*, in gratiam et ad invocationem eorum à quibus interposita fuit appellatio à Constitutione *Unig.* ad futurum Concilium œcumenicum: ita constat ex plerisque divulgatis collectionibus miraculorum et prodigiorum, quæ ad tunulos D. Ronse, præsertimque D. Paris Diaconi Parisi patrata sunt: porrò tot tamque frequentibus miraculis, apertè commendata videatur, ac quasi divinitus obsignata Appellantium doctrina; qui ergo Clementina Bulla tutò recipi queat, quæ doctrinam hanc gravissimis notis configit ac damnat? Ita variis in Scriptis Quæsnillæ: illudque, editis etiam eâ de re Pastoralibus Mandatis, sæpius ac fusius prosequuntur illustriss. Soanen et de Colbert.

Respondeo, extremum istud esse ac miserrium effugium quod in suæ prorsus deploratae cause præsidium advocant Appellantes. Verùm inani ac planè irrito conatu: quod quidem sequentia manifestè ostendunt. Namque 1°, neminem latet omnium sacerdotum hæreticos ementita miracula in sui erroris patrocinium jugiter jactitasse: atque ex prætensis his ac temerè vulgatis miraculis, minùs cautos decipere; ignaram, credulamque plebem pervertere; sibi, suarumque partium pertinacissimis sequacibus gloriam sanctitatis adscribere conati sunt. Ita notat, ipsisque exprobant S. Iren. lib. 2 de hæres. Tertull. lib. de præscript. cap. 44, in primis S. Aug. qui in improbam ac maximè exitiosam hanc Sectariorum agendi rationem, tum in Concionibus, tum in Scriptis vehementer invelhitur, præsertim Tract. 15 in Joan. n. 17, et lib. de unit. Eccles. n. 28, et 29. Fidem certè omnem exsuperant fallaciærum, deceptionumque atrocitas et multitudine, quas moli-

tur ardens partium studium. Infamem *Priscillianum* et furiosum *Dioscorum*, tanquam Sanctos, illorum sectatores post obitum venerati sunt, et ipsis attribuere miracula non sunt veriti. *Hussite* Joannem Hns ecumenicæ Synodi sententiâ confixum paribus honoribus exornarunt. Ipsaque quò graviora Ecclesie in hæreticos damnatoria, judicia eò videntur enixiùs movere discipulos, ut suos impensiùs colant Magistros. Insignia ac frequentia veritatis hujus omnium temporum hæreses suppeditant argumenta. Incautè igitur omninò ac præpostorè Quesnelli defensores præcedentium Novatorum vestigiis insistentes, ad ementita confugerunt miracula, ut ea divinae primorum Pastorum, à quibus damnantur, auctoritati opponant, siveque se, suamque doctrinam gravissimis Ecclesiae Decretis ac censuris subducant.

2º. Asserta S. Medardi Diacono, aliisve Appellantibus miracula, nec vera censeri possunt, nec certa, nec divina; imò ficta sunt, dubia, absona, ab omni fide prorsùs abhorrentia: id egregiè ostendit ac juridicè declarat Illustriss. Parisiens. Archiepisc. D. de Vintimille latis die 15 Julii 1731, et die 8 Novembris an. 1733, hanc in rem Mandatis. Illoc idem invictis adstruunt momentis Ebredunensis olim, postea Lugdunensis Archiepiscopus, et Eminentiss. Card. de Tencin, neconon illustriss. Senonensis et Cameracensis Archiepiscopi, quorum luculenta eo de arguento Documenta consuli possunt. Etvero, inter prætensa ab Appellantibus adeo venditata miracula principem certè locum obtinunt quatuor illa quæ 23 Parochi Parisienses, uti *evidenter probata*, obtulerunt Archiepiscopo Parisiensi, dato supplici libello die 13 Augusti 1731, ut juridicam de iis sumeret inquisitionem: oblati simul circa eadem miracula Actis verbalibus, quæ ut dictabant, jussu et auctoritate Eminentiss. Noallii fuerant composita. Jam verò, his omnibus ex juris præscripto maturè ac diligenter discussis, solemini Mandato die 8 Novembris 1733, pronuntiavit illustriss. Archiepiscopus, prædicta Acta verba, *ipso jure radicitus irrita esse*, nulliusque prorsùs ponderis ac auctoritatis; eaque *sive rem spectes, sive formam* et rationem omninò vitiosa esse; multisque titulis *abusiva, informia, inutilia*: quoad miracula verò, declarantur *temerè et contra leges evulgata characteribus* ad vera miracula requisitis *planè destituta*; talia denique, *ut omni fide careant*. En illustriss. Archiepisc. verba, cit. Mandat. pag. 75, et 76: « Par l'examen que nous avons fait des motifs expo-

sés dans la Requête que notre Promoteur nous a présentée, nous avons reconnu 1º, que ces Procès verbaux sont *mis dans leur origine*, parce qu'ils ont été dressés, ou sans commission, ou en vertu d'une commission surprise et *obreptice*; 2º, que, quand dans leur origine ils auraient été revêtus des formes les plus solennelles, l'état dans lequel ils nous ont été présentés, doit nous les faire regarder comme des pièces qui ne méritent aucun égard... Ce sont des Actes *sans force, sans autorité, inutiles, anéantis*, pour ainsi dire,... 3º, non seulement ces procédures sont *défectueuses dans la forme*, mais elles sont encore *insuffisantes dans le fond*, pour établir la vérité des guérisons miraculeuses, auxquelles on dit qu'il ne manque que notre autorité, pour les publier solennellement aux Peuples. » Et in Mandati judicato, sic statuit idem Illustriss. Archipræsul: « Nous déclarons les Procès verbaux dressés en 1728, *informes et sans autorité*: et les miracles dont il a été informé, *témérairement publiés, destitués de preuves, et indignes de toute croyance*. »

Porrò, si præfata miracula à quampluribus Parochis Parisiensibus Archiepiscopo suo sollemniter ac confidentiùs oblata, veluti *summè authenticis*, ut jactabant, testificata Instrumentis, et *locupletissimis* firmata testimonii: si, inquam, miracula illa, perpensa postmodùm secundùm accuratiorem Juris normam, comprehensa fuerint ac juridicè declarata; *temerè asserta ac vulgata; idoneis destituta testimonii ac probationibus*; atque ab *omni* prorsùs *fide* abhorrentia: quantò potiori jure de cæteris quæ exindè divulgata sunt, quæque longè levioribus magisque suspectis nituntur testibus et probationibus, idem pronuntiadum sit, nemo non videt? Illoc ipsum sciè notat et urget laudatus Archipræsul, ibid. pag. 79, ubi ex prædictis miraculis, de reliquis de quibus pleræque circumferebantur relations ad libitum confitæ, à levibus passim aut seductis mulierculis assertæ dijudicandum asseverans; sic habet: « Mais si les miracles qu'ils (les 23 Curés) nous ont présentés comme prouvés avec évidence; si ceux qu'ils assurent avoir paru à M. le Card. de Noailles, mériter une information juridique; si ceux enfin qu'ils prétendent devoir servir de préjugés pour tous les autres, portent sur l'illusion, ou sur le mensonge; que devez-vous penser, mes très chers frères, de ces faits qui ne sont appuyés que sur des bruits populaires, ou sur des relations dressées par des personnes sans autorité, sans caractère, et obstinées,

malgré nos défenses , à faire valoir une dévotion de parti ? » Accedit ad idem adstruendum invictum ex defectu requisitarum ad miracula conditionum depromptum argumentum. Scilicet , ut curationes à morbis et infirmitatibus inter vera recenseantur miracula , plura concurrere debent. Primum est , ut morbus sit gravis , et vel impossibilis , vel curatu difficilis : secundum , quod sanatio sit subita et instantanea ; aut saltem iis quas operatur natura longè promptior ac celerior : tertium , ut sanatio sit perfecta ; non manca aut concisa : quartum , ut sit permanens , hoc est , iteratus non contingat in morbum lapsus : quintum , quod absque remedii naturalibus procurata fuerit , hoc est , ut nulla adhibita fuerint medicamenta , vel si adhibita fuerint , certum sit ea non profuisse ; sextum , ut morbus qui depellitur non sit in ultimâ parte status ; ita ut non multò post declinare debeat ; septimum , ut nulla notatu digna evacuatio , seu crisis præcedat temporibus debitum ; si enim ita accidat , tunc verè miraculosa sanatio dicenda non erit. Ita Rouee Apostolici Saerarii Præfector , et Consultor Congregationis sacerdotum Rituum , in suo *de Canonisat. Sanctorum Tractatu* , cap. 23. Zachias lib. 4 , *de Miraculis* titul. 1 , quæst. 5 , etc. Atqui curationes omnes ab adversariis adeò venditatae , cunctis vel plerisque ex his characteribus omnino sunt destitutæ : quod quidem vel ex ipsismet harumce curationum procursis collectionibus clarè ostendunt Archiepiscopi suprà laudati. Imprimis verò Illustriss. Parisiens. Archipræsul citat. mox Mandat. pag. 76 et 77. idipsum luculenter et distinctè probat de miraculosis illis sanationibus , libello suppliei sibi à Parochis Parisiensibus exhibitis ut de iis inquireret , et ex quibus , testibus iisdem Parochis , de cæteris omnibus judicium ferendum est ; ergo .

5° Quæ per Appellantes fieri dicuntur miracula , nedum dubia sunt et incerta , divinisque characteribus constituta , ut modò vidimus : verum insuper Deo sunt prorsus indigna : undè non in Deum Auctorem refundenda ; sed à dæmone suadente , aut etiam operante (si causam superiorem postulant) profecta et perpetrata dici debent. Namque , prætensa illa prodigia ac miracula ad tres generatim revocari possunt classes. Prima nudas complectitur *convulsiones* , membrorum distensiones contractio- nesve , absque ullâ præviâ aut subsecutâ curatione. Secunda curationes *convulsionibus* annexas continent , hoc est , morborum sanatio- nes , aut ex convolutionibus progenitas , aut

convulsiones postmodum procurantes. Uno verbo , curationes quæ sint causa aut effectus convolutionum. Tertia spectat miraculosa , ut jactant , curationes ad tumulum aut invocationem Appellantum patratas absque comitibus præviis aut subsequentibus convolutionibus. Triplex istud prodigiorum aut miraculorum genus passim venditant Appellantes variis eâ de re editis collectionibus ac voluminibus : de quibus copiosè disserit Illustriss. Senonens. Archiepiscop. in suâ eruditâ circa prætensa quæ S. Medardi Diacono tribuuntur miracula , Pastorali an. 1734 Instructione. Jam verò nulla ex jactatis hinc prodigiis ac miraculis Deo adscribi posse , aut in Deum refundi : caque omnia ad tumulos aut invocationem Appellantum perpetrata prodigia , Deo esse prorsus indigna , haud difficile negotio demonstrari potest. Et quidem quod spectat *nudas et meras convulsiones* , hoc est , stupentes ac insolitos Convulsionariorum motus , absque ullâ tamen præviâ , comite aut subseciente membrorum sanatione excitos : motus , inquam , illos à plerisque Appellantibus tanto cum fastu ostentatos , à Deo supernaturaliter ac miraculosè operante minimè proficiisci , exquisitè ac eruditè probat insignis *Litterarum Theol. super miraculis* auctor ; idque compluribus momentis manifestè patet. Namque 1° Deus miracula non operatur vilia , ridicula et inutilia , juxta doctrinam sancti Bonaventuræ , Gersonis , Medicinae , etc. hoc ipsum fusè ostendit laudatus Auctor in suâ Epist. 45 , paragraph. 42 et sequentibus , neenon Epist. 2 , per totam : quod quidem ipsa Entis supremi ac summè sapientis idea clarè adstruit. At certè nihil vilius ac ridiculum magis excogitari potest , absonis illis et inverecundiis Convulsionariorum motibus ac saltibus qui vel in ipsis corum Collectionibus narrantur. Ex innumeris sit in exemplum quod cuidam Monacho contigisse describit auctor ipsem *Nuntiorum Ecclesiasticorum* die 7 Februarii 1734 , his verbis : « Des efforts , des frémissements , des agitations , des roidissemens étonnans de tous les membres , les talons et les bras retournés en devant ; le visage derrière le dos , le col plié : il s'élévoit de tems en tems à la hauteur de trois ou quatre pieds , et demeuroit ainsi suspendu en l'air sans point d'appui l'espace de dix minutes , quelquefois plus.... Il se donnoit de grands coups de poing , il demandoit avec instance qu'on le frappât rudement , ce qu'on ne manquoit pas de faire. » Quid irreligiosus , quam incompo-

sitos et inordinatissimos illos motus Deo , et quidem supernaturaliter operanti, adjudicare ? Ad hanc Quesnelliani Scriptoris narrationem , aptò omnino sic habet Illustriss. Senonensem Archiepiscopum laudato Documento part. 2, n. 3 : « Voilà un étrange miracle : un miracle qui consiste à tordre le col à un malade, pour le guérir d'une maladie qu'il n'avoit plus. Jusqu'ici on n'avoit vu au tombeau des Saints de pareilles fureurs , que dans les Démoniaques : les Saints guérissaient ces accidens funestes , et le nouveau Saint les donne : il les donne sans nécessité et sans utilité pour le malade ; car on assure que celui-ci étoit guéri dès le premier jour , et cependant ces horribles convulsions le reprenaient chaque jour de la Neuville. » Præterea à Deo procedere nequenter prodigia indecentia vel in se , vel in suis effectibus : imò , uti citatis locis argutè notat , et ex SS. Hilario , Paulino , Sulpicio , etc. , evincit laudatus Theolog. Epistol. auctor , plerumque Deus insignia operatus est miracula , ut obscenitates et spurcitas à diabolis averteret præstigiis : atqui obscenius nihil ac turpis toto convulsionum opere , illarum etiam ex quibus enatas curationes prædicant , quasque idecō ut divinas agnoscunt ipsimet mitiores Convulsionistæ , dicti Discernentes et Miscellanei (Discernans et Mélangistes) hoc est , discretionis et permixtionis in convulsionibus auctores. Comperta sunt ista et explorata ex accurate convulsionum Diario , sciente et approbante celebri Abbatे Duguet exarato , quod instar appendicis ad suum circa miracula Documentum denuò edi euravit laudatus Senonens. Archipræsul. Adversus Diarium illud nonnisi in pauculis ac levioribus quibusdam reclamatum fuit ab adversariis : quapropter cætera quæ in eo narrantur longè graviora et numerosiora facta exinde certiora magisque indubitate evasère. Ita in præfat. ad Diarium , appellatus mox Archipræsul. Denique , quemadmodum prædictarum Epistolarum ratiocinatur auctor pereruditus Epist. 15 , n. 56 , et seqq. à divinâ sapientiâ prorsus alienum est , Deum ad arcanas suas voluntates declarandas , aut ad patranda miracula , delirantes ac mente alienatos seligere. Multò adhuc magis Deum dedecret , si rationis usu privaret , quos et consiliorum suorum participes ac præcōnes , necnon omnipotentiae suæ Ministros vellet efficere. Constans est et certissimum istud placitum : tūm quia , nec in antiquâ lege ullus unquam , dum divino concitaretur Spiritu , men-

ten perturbatam habuit ; nec in novâ lege , dum ægros sanabat , Fideles cdocebat , futura vaticinabatur , mentis corporisve perturbatione fuit agitatus ; tūm quia à promulgato Evangelio , si dum insaniret quis ac fureret , eventura pronuntiavit , aut stupendum aliquod simile operatus est , ab Ecclesiâ tanquam Dei Minister , veritatisque nuntius , nusquam est habitus ; tūm quia in eamdem doctrinam collimat unanimis Patrum doctrina , ita SS. Athanas. Tract. 3 contra Arian. Chrysost. Homil. 29. in 12 cap. I Epist. ad Corinth. Epiphan. hæres. 48. Hier. Prolog. in Isai. August. lib. 4. contra Academie. cap. 6 , etc. Idem disertè tradunt Doctores Scholastici , Card. Cajetan. Estius , Sylvius , aliique præeunte divo Thomâ 2 - 2 , q. 471 , art. 2 , et ibid. q. 473 , art. 3 , in corp. : « Talis alienato à sensibus , inquit S. Doctor , non fit in Prophetis cum aliquâ ordinatione naturæ , sicut in arreptiis aut furiosis , sed per aliquam causam ordinatam , vel naturalem , sic per somnum ; vel spiritualem , sicut per contemplationis vehementiam , sicut de Petro legitur , Act. 10 , quod cùm oraret factus est in excessu mentis. » Ibid. ad 4 addit : « *Spiritus Prophetarum dicuntur esse subjecti Prophetis* , quantum ad propheticam enuntiationem , de quâ ibi loquitur Apostolus : quia scilicet ex proprio sensu loquuntur ea quæ videbunt , non mente perturbata , sicut arrepti , ut dixerunt Priscilla et Montanus. » Certum est itaque et indubitatum , Deo prorsus indignum esse , ad suam manifestandam voluntatem , aut ad patranda miracula , delirantes homines adhibere ; vel ad hoc , quod magis est , sanos homines insanos reddere. Porrò , non minus certum est , mentis alienationem passos fuisse viros ac mulieres convulsionum motibus agitatos , dum sublimis illos , toties ab insulti operis Praeconibus jactitatos , sermones habuere ; dum res occultas detexere , futura prædictere , morbos curavere , cæteraque tam audacter vulgata miracula patravere. Sexcentiès id testati sunt ipsimet Convulsionariorum duces ac magistri : imò , quod certè extremæ est cumulatæque cætitatis ac insaniae , eò progressi sunt , ut ex illâ , his in circumstantiis , mentis alienatione ac delirio , divinæ virtutis in Convulsionists miraculosè agentis argumenta duxerint. De quo sæpius insigniores apud ipsos convulsionum defensores , imprimis auctores libellorum : *Plan général sur l'œuvre des convulsions* ; et *Coup-d'œil sur l'œuvre des convuls.* , etc., ergo.

Convulsionum turpitudinem, dedecus et ignominiam palam fecere, ipsisque earum defensoribus acriter ac strenue exprobavere plerique etiam ex Appellantibus: prae ceteris verò, triginta Doctores celeberrimae, circa infaustum istud opus, Consultationis an. 1755 auctores; ibi variis sibi propositis super toto isto negotio quæstionibus, perpensis ac matrè discessis, sic generatim de Convulsionibus mente suam aperiunt, pag. 24: « Il est honteux qu'on ait été obligé de montrer, que des contorsions effroyables, des grimaces affreuses, des culbutes indécentes, des attitudes malhonnêtes, et qui blessent la pudeur, des extravagances qui tiennent d'une sorte de fureur, ne peuvent avoir Dieu pour auteur dans l'ordre des miracles. » Pergunt: « Comment donc pourrait-on s'imaginer que Dieu fasse servir ou concourir ces mêmes convulsions pour opérer des guérisons que l'on croit miraculeuses? Tout réclame, et surtout la Religion, contre une imagination si bizarre, et qui retombe sur Dieu même qu'elle déshonne. » Paucis interpositis addunt: « Ainsi il ne reste plus par rapport à ces prétendues guérisons que l'on fait valoir en faveur des convulsions, si elles sont réelles, ou que d'en chercher le principe dans la nature, quelque singulières qu'elles paraissent, ou si on les croit d'un ordre supérieur, de recourir à un agent fort distingué de Dieu. » Ubi prætensas supernaturales convulsionibus annexas morborum curationes, ex hypothesi quòd reipsa extiterint, in dæmonem refundendas esse judicant præfati Appellantium Magistri. Tum iterum rejectis convulsionibus, hisque adjunctis jactatis curationibus, tandem concludunt, pag. 29: « Il est évident que l'on n'a plus rien à attendre pour juger des convulsions. Quand on y réfléchit sérieusement, on ne peut demeurer en suspens. Tout réclame contre. La Majesté de Dieu, la sainteté de son culte, l'honneur de l'Eglise, la pureté des mœurs, l'honnêteté publique, le bon ordre, le maintien des règles exigent de tous ceux qui s'intéressent au bien de la Religion, qu'ils concourent avec zèle, autant qu'il est en eux, à faire cesser un scandale qui a duré trop long-temps, et une illusion qui ne peut avoir que des suites funestes. » Et rursus ibid. « Les convulsions ne sont point l'œuvre de Dieu: et ce prodige de nos jours, autorisé par une admiration mal placée, doit être livré à tout le mépris qu'il mérite. Puisse-t-il être à jamais oublié! »

Hæc insigniores 50 ex Appellantibus Doctores, de toto convulsionum negotio, idque post matrum ac diligens, ut ipsi testantur, omnium operis characterum ac circumstantiarum examen, accuratamque discussionem. Ex quibus liquet non posse, absque insigni in Deum contumeliam, nefandum Convulsionum opus divino Numini adscribi, ipsaque profindè, ut patet supernaturales, si quæ sint, his convulsionibus annexas curationes, *in auctorem à Deo prorsus distinctum*, uti loquuntur Doctores (dæmonem scilicet), *esse referendas*. Porrò, explosis semel convulsionibus, uti planè absonis, ac divinā omnino indignis majestate, iisque diabolicae virtuti adjudicatis, explodenda pariter et dæmoni adscribenda cætera Appellantium miracula: nempe non modò jactatæ tantoper morborum sanationes, ope convulsionum, sed etiam aliæ omnes absque convulsionibus, occasione ejusdem cultū ae invocationis perpetratae. Scilicet, quemadmodum notant et invictè adstruunt modò laudati Præsules: tria illa ab Appellantibus venditata prodigiorum genera: 1° *convulsiones*; 2° *progenitæ ex convulsionibus curationes*; 3°, *sanationes* absque ullis convolutionibus: tria, inquam, illa ita arctè ac indi- vulsè inter sese connexa sunt et concatenata (utpote iisdem *origine, cultu ac fine innixa*, nempe ad eundem tumulum, ex eadem invocatione nata, atque ad favendum appellationi pariter destinata) ut ea proindè omnia admittenda sint tanquam vera miracula; aut ex æquo rejicienda, ut meræ fraudes ac præstigiæ. His ergo invictis omnibus momentis, quibus Convulsiones Deo auctori assignari non posse demonstrant celebres præfatæ consultationis auctores, iisdem etiam clarè ac ineluctabiliter conficitur, quas prædicant adversarii miraculosas morborum sanationes, in Deum minimè refundi posse: atque adeo, si verè supernaturales sint, soli dæmoni tanquam auctori esse adcriendas. Praestat hanc in rem audire illustriss. Parisiensem Archiepiscopum laudato Pastorali Documento an. 1755 edito, occasione miraculorum quæ ad tumulum et invocationem Diaconi S. Medardi patrata narrabantur: hoc in Documento, insulsitate et infamia fanatici Convulsionum operis latè deductis, sic habet pag. 86: « Arrêtons-nous, mes très-chers frères, n'entrons pas dans un plus grand détail des misères et des horreurs dont cette œuvre fanatique (les convulsions) est souillée et composée: le bruit public vous a assez instruits, et peut-être n'en avez-vous que trop appris par

vous-mêmes. Mais de ces faits certains ne conclurez-vous pas avec nous, que ce serait *blasphémer contre Dieu*, que de lui attribuer une œuvre qui porte de tels caractères ? » Tum recitat modò adductis triginta Doctorum textibus, arctam et indissolubilem convulsionum cum jactatis quibustlibet dissidentium miraculis, egregiè statuit his verbis : « On ne peut regarder Dieu comme auteur de l'œuvre des convulsions. Or cette indigne œuvre tient inseparablement à celle des nouveaux miracles..... Cette liaison est trop sensible, pour qu'après de sérieuses réflexions, on puisse la contester de bonne foi. » Pergit : « Les convulsions n'ont-elles pas la même origine que les miracles ? Ne sont-elles pas nées comme de leur sein ? N'en ont-elles pas, dit-on, produit à leur tour un grand nombre ? Ne sont-elles pas le fruit d'un même culte ? Ne tendent-elles pas à la même fin ? N'ont-elles pas eu les mêmes suites, et occasionné les mêmes effets ? » Moxque concludit : « Les convulsions étant donc jugées indignes de la main de Dieu, n'hésitons pas à prononcer qu'on ne peut lui attribuer les guérisons que l'on dit être arrivées, ou par des convulsions, ou sans convulsions, à l'occasion du même culte. » Ita pressè quidem, at invictè, arctissimam convulsionum cum prætensis Appellantium miraculis cognationem ostendit Illustrissimus Archipræsul. Eterò, quemadmodùm ibid. ratiocinatur, predicta miraculorum cum ipsismet convulsionibus admittenda est connexio : aut cum adversariis agnoscenda distinctio duplicitis generis miraculorum, quorum scilicet alia verè divina sunt, alia falsa et dæmoni adscribenda : quamquam utraque perinde perpetrata, ad eundem tumulum (Diaconi scilicet S. Medardi), ex eodem cultu et invocatione, eumdemque in finem ordinata : atqui absona prorsus, neconon fidei et rationis placitis è diametro adversa, ipsique supremo Enti summè injuriosa talis distinctio : hâc enim positâ, alternis et quasi invicem, ad eundem tumulum, eodemque fine, Deum et Dæmonem prodigia operari dicendum foret : quo nihil certè insulsius ac irreligiosum magis ; ergo.

Audiatur iterum laudatus Archipræsul, momentum istud luculentier versans ac evolvens, citato Pastoral. Documento, pag. 88 : « Observez, mes très-chers frères, que pour nier la liaison des miracles avec les convulsions, il faut, dans le sentiment de ceux que nous combattions, soutenir la distinction de deux sortes de miracles arrivés au tombeau du sieur Pâris,

les uns divins, les autres diaboliques. Etrange extrémité ! Dieu et le démon régneraient donc, pour ainsi dire, sur le même trône ? ils feraiennt tour à tour des merveilles qui concourraient au même objet et à la même fin ? une même invocation attireraient de la part de Dieu, et de celle du Prince des ténèbres, des effets extraordinaires ; et l'on serait exposé à tous momens à confondre l'œuvre divine avec l'opération de Satan ? Conséquences qui répugnent à tous les principes de la religion. » *Iaec decreto* ratiōne sanè in præsenti causâ. Paria tradunt paulo anteà laudati Archipræsules : imprimis Senonens. Archiepisc. suo *super miraculis et convuls.* Pastoral. Mandato an. 1734, part. 1 et 2. Tria ergo ab Appellantibus jactitata prodigiorum genera : *convulsiones videlicet, morborumque sanationes, ope convulsionum, aut absque convulsionibus perpetratae* : tria, inquam, ista prodigia Majestate ac virtute divinâ prorsus indigna sunt : ac si quid humanas vires superans in eis agosendum sit, totum istud in demonem ipsum, uti auctorem, est referendum.

4º. Famosus S. Medardi Diaconus D. Paris, cuius præsertim ope patrata feruntur Appellantium miracula, is non fuit qui pro Saneto, nedùni pro *Thaumaturgo* haberi possit, si vel iis ipsis tides habeatur qui vitam ejus conscripserunt. 1º, Quia constanter exhibetur uti Jansenianæ doctrinæ, toties ab Ecclesiâ proscriptæ, pertinaciter addictus, atque ad extremum usque spiritum inverecundè non minùs ac irreligiosè debacchans in aequissimam Formularii legem, utrâque firmatam auctoritate, neconon adversus dogmaticam universalis Ecclesie Constitutionem Unig. Ita auctor libelli cui titulus, *Vie de M. de Pâris Diacre*, Edit. de Bruxell. pag. 151, 161, 170, prætensas dicti Diaconi virtutes celebrans, sic habet : « Il donnait à son livre (au livre de Jansénius) le premier rang après les livres de S. Augustin... il regardait la loi du Formulaire comme une cause de trouble, et une occasion de persécuter ce qu'il y a de gens le plus attachés à la vérité... il croyait voir dans toute l'œuvre de la Constitution, l'*Apostasie prédicta* par S. Paul et figurée dans les anciens livres. Toute sa consolation était dans l'attente d'un renouvellement du monde entier, auquel préparait selon lui un mal si extrême. » Pergit Diaconi præco : « L'Eglise lui paraissait dans un état horrible ; telle que cette Sion autrefois remplie, riche, maîtresse des Nations, dans la gloire et dans l'éclat, et depuis déserte, appau-

vrie, foulée aux pieds de tous les passans, et enfin asservie à la tyrannie de Babylone. » Ad quæ abnormia verba illustriss. Parisiens. Archiepisc. exclamat : « Affreux langage, mes très-chers frères, qui vous rappelle sans doute celui des furieux Séctaires des temps de Luther et de Calvin ! » 2° In Ultrajectensem Ecclesiam, refractariosque illuc profugos, summè propensus exhibetur : arétaire junctus communione, præsertim cum Pseudo-Archiepiscopo Ultrajectensi publicè ac notoriè intruso, schismatice, ideoque per Apostolicam Sedem juridicè ac nominatim excommunicato, quod absque electione et institutione canonicâ contra Ecclesiæ leges per unum duntaxat Episcopum itidem notoriè excommunicatum consecratus fuisset ; ast qui Schismaticorum communionem ineunt et affectant, schismatis hoc ipso participes sunt, et unitatem dividunt ; adeoque, nonnisi apud Schismaticos, pro Sanctis haberi possunt. « L'Eglise de Hollande entre toutes les autres, inquit Domini de Paris laudator, loco mox citato, pag. 162 et 163, l'occupait beaucoup, et il avait une affection très-intime pour les illustres témoins qui s'y sont réfugiés. » Et in alterâ edit. pag. 98 : « On sait qu'il avait fait le projet de partir à pied de Paris, pour aller visiter cette Eglise devenue l'asile d'un grand nombre de serviteurs de J. C. » 3° Ibid. pag. 65, et 80, in vitâ D. Paris tanquam nobile ac præclarum facinus commendatur quod perdiu, exceptis diebus Dominicis et Festivis, abstinuerit ab ingressu Ecclesiæ, ipsaque sacris Mysteriis præsentia; imò, quod certè multò gravius est, veluti heroicum quid ac penè divinum commemoratur, quod ipse ex falsâ humilitatis et abnegationis persuasione per biennium, etiam in Paschate prætermiserit sacram Communionem. ad quam tamen ex Ecclesiæ præcepto unusquisque Fidelis sub gravissimâ pœna accedere tenetur : « Après avoir passé près de deux ans, ait prætentæ abnegationis et humilitatis celebrator, loin des autels, privé des Sacremens, son inclination, s'il lui avait été possible de la suivre, aurait poussé peut-être (cette privation) jusqu'à la mort. » Addit : « Dans tout ce temps ceux qui le conduisaient n'avaient pu le forcer à communier. » Id verò offensioni est et scandalo, præbens plerisque speciem et occasionem non curandi de adimplendo annuæ Communionis præcepto : obtendentes scilicet istud quod in prætenso Sancto commendatur exemplum : causantes aliundè se à tanti viri sanctitate plurimùm abesse. Hincque appositè omni-

nò Parisiensis Archiepiscopus loco mox citato, pag. 12 : « Quel scandale de louer un Diacre, dont on nous donne la vie comme celle d'un parfait Ecclésiastique, de s'être éloigné pendant un si long temps de la sainte Table, et d'avoir transgressé jusqu'à deux fois un précepte qui oblige même les Laïques sous les plus terribles peines ? Quelle source d'abus et de prétextes, pour abolir la fréquentation des Sacremens, que de prétendre que l'amour de l'humiliation et l'esprit de pénitence aient pu justifier cette disposition et cette conduite ? » Quis ad hæc maturè ac pro debito attendens, prædictum Diaconum, tantæ, tamque contumacis et obfirmatæ, tūm in fide, tūm in moribus defectionis ac inobedientiæ, neconon arctissimæ cum schismaticâ Ecclesiâ communionis, vel ex ipsius laudatore ac præcone reum atque convictum; quis, inquam, virum hujusmodi inter colendos Cœlites adscribere, atque miraculorum effectorem ac Thaumaturgum prædicare non erubuerit ?

5°. Miracula, ut fidem faciant, à primis Pastoribus præviè discuti debent et probari : *Ipsa enim Satanas, ex Apost. II. Corinth. 11, v. 14, transfigurat se in Angelum lucis.* Monet quoque Christus venturos aliquando Pseudo-Prophetas ad seducendos jactatis signis et prodigiis, si fieri potest, etiam electos : *Surgent, inquit Matth. 24, v. 24, Pseudo-Christi et Pseudo-Prophetæ, et dabunt signa magna, et prodigia, ita ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi.* Et 2 Thessalon. 2, v. 9, nota S. Paulus adventum Pseudo-Prophetarum futurum esse : secundum operationem Satanæ, in omni virtute, et signis et prodigiis mendacibus, et in omni seductione iniquitatis. Hincque, ut cautores nos reddat Christus Dominus, de Pseudo-Prophetis, falsisque eorum portentis, sermonem habens, perpetuò nos admonet his verbis : *Attendite; cavete; nolite credere.* Ne quis autem tot ac tantis seducatur fraudibus et portentis, declarat Apostolus ad Ephes. 4, v. 11, et seqq. datos à Christo in Ecclesiâ pastores et doctores..... *ut jam non sinus parvuli fluctuantes, et circumferatur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris.* Idipsum, divino hoc oraculo, clarissimè tradit S. Joan. I Epist. cap. 4, v. 6 : Qui novit Deum, audit nos : Qui non est ex Deo, non audit nos : *in hoc cognoscimus spiritum veritatis, et spiritum erroris.* Ad pastores ergo spectat probare spiritus utrum ex Deo sint, ita ut quod bonum pronuntiaverint, tenendum ;

quod reprobaverint damnandum. Hæcque generalis est et immota regula ad errores declinandos, præcavendasque deceptions, cœlitis data, quemadmodum in citatos SS. Pauli et Joannis textus, constanter ac disertissimè docent SS. Patres. Unde et concilium Trid. sess. 25, decernit nulla admittenda esse miracula nisi approbante episcopo : en ipsa concilii verba, dictâ sess. 25, Decreto de invocat. veneratione, et reliquiis sanctorum : « Statuit sancta synodus nulla etiam admittenda esse nova miracula, nec novas reliquias suscipendas, nisi eodem recognoscente et approbante episcopo, qui simul atque de iis aliquid competum habuerit, adhibitis in concilium theologis et aliis piis viris, ea faciat, quæ veritati et pietati consentanea esse judicaverit. » Hæc synodi œcumenicæ lex renovata fuit in statutis Parisiensibus ab eminentiss. Noalio, in suâ synodo diocesanâ an. 1697 promulgatis; in his sic legitur art. 50 : « On ne pourra déclarer, faire imprimer ou publier aucun miracles nouveaux, que de notre autorité, et après que, par un examen canonique, nous en aurons reconnu et déclaré juridiquement la vérité, sans quoi nous défendons, sous les peines de droit, de reconnaître et d'autoriser aucun miracle, sous quelque prétexte de notoriété que ce puisse être. » Atque hæc quidem disciplinae lex meritò ac prudenter omnino statuta est, ad versatas nimirum impostorum fraudes, nec non ad incautæ ac nimium credulæ plebis deceptions præcavendas. Porrò vulgata à dissidentibus miracula nedum à primis pastoribus probata fuere; imò potius ab ipso summo pontifice et alii: per orbem episcopis, explosa, reprobata, vel ipso indigna examine habita fuerunt atque ut abominandus et execrandus juridicè declaratus est ac proscriptus illius cultus cuius ope perpetrata referuntur: hoc ipsum ex pluribus pontificiis et episcopalibus Decretis constat. Ita Clem. XII, suprà memoratum libellum: *Vie de M. de Paris*, etc., hujusce diaconi cultum ac miracula, jactantiūs celebrantem, gravissimè proscriptis die 22 augusti 1731, tanquam continentem propositiones scandalosas..... auctoritatibz tum S. Sedis apostolicæ, summiq[ue] pontificis, tum Ecclesie et episcoporum, præsertim Gallicanorum, iuriosas, temerarias, impias, hereticis faventes, erroneas, atque etiam schismaticas, et hereticas, et hæretico spiritu plenas. Consimili censurâ per *Litteras apostolicas in formâ Breræ* die 19 junii 1734 confixum fuit Mandatum Autissiodorensis epi-

scopi referens et approbans quoddam assertum miraculum, quod in suâ diœcesi patratum dicebatur ad depreciationem prælati diaconi D. *Paris*. Eundem diaconi cultum severè interdixit, ac vulgata ab Appellantibus miracula, præhabito maturo examine, *temerè asserta, falsa, Deo indigna*, pluries ac juridicè declaravit illustriss. Parisiensis archiepis. laudatis supra Mandatis die 15 juli 1731, 30 januar. 1732, 5 novembr. 1735, etc. quin et prætensa miracula, utpote auctoritati et definitioni Ecclesiæ adversa, vel ipso examine prorsùs indigna judicavit, uti colligitur ex prudentissimâ ipsius an. 1731 responsione ad supplices sibi exhibitas preces, ut juridicam de prædictis miraculis institueret inquisitionem: his concepta est verbis dicta responsio :

« M. Prouvez-moi en bonne forme que le sieur Pâris n'est pas mort dans l'adhésion à son appel de la Constitution *Unig.*, ou qu'un appel de ce Décret n'est pas une entreprise schismatique contre l'autorité visible établie par J. C., sinon ezessez de m'importuner pour la vérification et la publication des prétendus miracles faits par l'intercession et au tombeau de ce diacre: tandis qu'il constatera par votre aveu, qu'il n'a pas révoqué son appel, et par les règles incontestables de la foi, qu'un homme mort dans la révolte contre les décisions de l'Église, est mort schismatique; ne vous flattez pas que je permette, ou même que je tolère volontairement qu'on l'honore dans mon diocèse comme un saint. N'croyez pas non plus que j'entre jamais dans l'examen de vos prétendus miracles. Il ne s'en fait point et il ne s'en peut point faire par un tel sujet et pour une telle cause. Je suis, etc. »

Hæc cautè omnino ac eximiè Parisiensis archipræsul; tametsi postmodum ex condescensu et ex prudenti œconomiâ, ad frangendam scilicet, si fieri posset, dissidentium pervicaciam juridicum de prædictis miraculis habuerit examen: ex quo quidem examine, ut supra notavimus, dictorum miraculorum falsitas magis ac magis firmata fuit ac juridicè declarata. Hunc etiam diaconi *Paris* cultum, prætensaque miracula egregiè confutârunt quamplures alii præsules, inter quos principem locum obtinent antea laudati Ebredunensis nunc eminentiss. Lugdunensis, Senonensis, et Cameracensis archipræsules. Denum rex Christianissimus avitâ succensus religione, ad ea firmius confirmanda, quæ pro recto ordine et ecclesiasticâ disciplinâ, ab archiepiscopo Parisiensi sancta

fuerant, cœmeterium S. Medardi, ubi scenicæ illæ ac scandalosæ convulsiones exortæ, nec non horrendæ agitationes quas novi Sancti Cultores ad ejus tumulum, reliquias et invocationem experti sunt, claudi jussit, solemnibus Edictis die 27 januarii 1733, et die 17 februarii 1733. Immerito ergo ac præpostorè ad vindicandam et firmandam suam fidem, prædicta miracula venditant Appellantes. Miracula enim, quemadmodum notatum fuit et probatum, ut fidem faciant, debent per primos pastores probari: jacitata autem ab adversariis prodigia, nedum à primis pastoribus prohata fuere, immò potius à S. pontifice, aliisque quampluribus presulibus expressè reprobata, explosa, omnique indigna fide, solemniter declarata.

6º. His accedit victrix istud ratiocinium, quo uno ad liquidum expeditur tota ex prætensis miraculis petitæ difficultas. Constitutâ semel ac stabilitâ Ecclesiæ auctoritate, nulla in prejudicium in ejusdem auctoritatis audiri debent miracula, neque eorum ulla tunc habenda ratio: miracula enim, præsertim primi ordinis, signa quidem sunt certissimæ veritatis; at datae à Christo regulæ fidei, hoc est, constanti et stabilitæ auctoritati Ecclesiæ subordinata... Undè suppositâ contradictione et repugnantia auctoritatem inter et miraculm, seu ex hypothesi (possibili aut impossibili, de quo hi non quæstio) concursus auctoritatis ex unâ parte, et miraculis, etiam veri ac propriè dicti, ex alterâ, non miraculum auctoritati, sed miraculo auctoritas, prævalere ac præponderare deberet, huicque priores deferendæ forent partes. Omni argumentorum genere certissimè constat fundamentalis ista veritas.

Constat 1º, his omnibus Scripturæ textibus, quibus Ecclesia commendatur fidei custos ac index, quarumlibet controversiarum quibus illa impetrat, perpetuus, universalis, supremus ac infallibilis Judex: Matth. 16: Portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Ibid. 18: Dic Ecclesiæ: Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi Ethnicus et Publicanus. Ibid. 28: Ecce Ego vobiscum sum omnibus diebus. Lucæ 10: Qui vos audit, me audit. Ephes. 4: Dedit (Christus) Pastores et Doctores. ... ut jam non simus parvuli fluctuantes, et circumferanrus omni vento doctrinæ, etc. I ad Timoth. 5: Ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis, non minus expressa sunt ac disserta cætera Ecclesiæ facta à Christo promissa: cuncta perindè sunt perpetua, absoluta, ab omni prorsus loci, tempo-

ris, aut aliarum circumstantiarum exceptione aut limitatione libera ac independentia. Ecclesia ergo, vel ipsomet Christo pronuntiante Dux est ac Magistra, quam semper audire ac sequi tenemur: regula viva ac spirans cœlitus dæta, ad quam cæteræ omnes enatae de religione, ac etiam de miraculis controversiæ exigi, atque ultimo ac decretorio judicio finiri debent: ipsa igitur, utpote Judex, regula, dux ac magistra, miraculis præferri debet, non huic miracula (in hypothesi concursus) anteponenda. Ille stupenda hæc Apostoli verba, ad Galat. 1, v. 8: Sed licet.... Angelus de Cælo erangelizet vobis præterquam quod evangelizarinus vobis, anathema sit. Nullum sanè mirandum magis ac insolens portentum, visibili Angeli Cœlestis adventu ac prædicatione: huic tamen, teste Apostolo, pluris facienda, firma ac immobilis Ecclesiæ auctoritas. His persimilia sunt, quæ habet dilectus Apostolus, I sua Epist. cap. 4, v. 6, ubi ad discernendum errorem à veritate, falsosque à veris Prophetis, miram hanc ac divinam regulam statuit: Qui novit Deum, audit nos: qui non est ex Deo, non audit nos: in hoc cognoscimus Spiritum veritatis et spiritum erroris. En perpetua, universalis, certa, brevis ac compendiosa secernendi veras à falsis doctrinas, via: non miracula; sed prona ac simplex Apostolis, eorumque successoribus, primis Pastoribus, obedientia: In hoc cognoscimus Spiritum veritatis et spiritum erroris. Palmaris ista utriusque Apostoli regula, prorsus congruit his Christi verbis, Lucae 10: Qui vos audit, me audit; et Matth. 18: Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus et Publicanus.

Constat 2º, ex SS. Patribus quorum unanimis vox est et doctrina, auctoritatem scilicet Ecclesiæ, esse veram ac generalem à Christo fixam ac constitutam fidei regulam: adeoque priores auctoritati dandas esse partes super miraculis: istaque adversus illam minimè esse audienda. Ita SS. Iren. lib. imprimis 3. adversus hæreses cap. 2 et 3. Cyp. lib. de Unit. Eccles. et in Epist. ad Pupian. Hieron. Dialog. contra Luciferian. August. Optat. aliquie. Satis fuerit impræsentiarum referre S. Augustinum, qui hoc ipsum creberrimè ac dissertissimè tradit. Lib. de Unit. Eccles. cap. 19, Donatistarum jactantiam ex prætensis quæ venditabant miraculis, sic ex ipsâ Ecclesiæ ubique dispersæ auctoritate egregiè confutat S. Doctor: Omisis ergo istis, inquit, morarum tendiculis, ostendat Ecclesiam vel in solâ Africâ, perditis

tot Gentibus retinendam, vel ex Africâ in omnibus Gentibus reparandam atque adimplendam : et sic ostendat ut non dicat..... Ideo verum est, quia illa et illa mirabilia fecit Dominus vel Pontius, vel quilibet alius , aut quia homines ad memorias mortuorum nostrorum orant, et exaudiuntur, aut quia illa et illa ibi contingunt; aut quia ille frater noster, aut illa soror nostra tale visum vigilans vidit, vel tale visum dormiens somniavit. » En ipsissima fermè omnia, quæ ab adversariis, convolutionem et miraculorum Praeconibus, hic nobis objiciuntur.

Hæc verò plenissimè dilllat S. Doctor; iis quæ ibid. mox subjungit: « Removeantur ista ; vel figura mendacium hominum, vel portenta fallacium spirituum. Aut enim non sunt vera quæ dicuntur, aut si hæreticorum aliqua mira facta sunt, magis cavere debemus : quòd cùm dixisset Dominus quosdam futuros esse fallaces, qui nonnulla signa faciendo, etiam electos, si fieri posset, fallerent, adjicit vehementer commendans, et ait, Ecce prædicti vobis. Unde et Apostolus admonens, Spiritus, inquit, manifestè dicit, quia in novissimis temporibus recedent quidam à fide, intendententes spiritibus seductoribus, et doctrinis demoniorum. » Pergit: « Porrò si aliquis in hæreticorum memoriis orans exauditur, non pro merito loci, sed pro merito desiderii sui recipit sive bonum, sive malum.... et multi irato Deo exaudiuntur, de qualibus dicit Apostolus, Tradidit illos Deus in concupiscentias illorum. Et multis propitiis Deus non tribuit quod volunt, ut quod utile est tribuat... Nonne legimus ab ipso Domino Deo nonnullos exauditos in excelsis montium Judææ quæ tamen excelsa ita displicebant Deo, ut et Reges qui ea non everterent, culparentur, et qui evertent, laudarentur. »

Et paucis interpositis: « De viris autem falacibus legant quæ scripta sunt, et quia ipse Satanus transfigurat se tanquam Angelum lucis, et quia multos seduxerunt somnia sua. Audiant etiam quæ narrant Pagani de Templis et Diis suis mirabiliter vel facta, vel visa;... exaudiuntur ergo multi, et multis modis (stupendis ac miraculosis) non solùm Christiani Catholici, sed et Pagani, et Judei, et Hæretici, variis erroribus et superstitionibus dediti. Exaudiuntur autem vel ab spiritibus seductoribus, qui tamen nihil faciunt, nisi permittantur Deo sublimiter atque ineffabiliter judicante quid cuique tribuendum sit : sive ab ipso Deo, vel ad peñam malitiæ, vel ad solatium mi-

seriae, vel ad admonitionem querendæ salutis aeternæ. »

Describendum duximus, tametsi prolixius, istud S. Doctoris testimonium, adeò egregium est, et præsenti nostræ causæ accommodatum. Hæc simplex et unica, absque prætensus miraculorum discussione, cuilibet Fideli sufficere debet præjudicata responsio et regula, quæ adversus Donatistas utitur hic S. Augustinus: « Removeantur ista, vel figura mendacium hominum, vel portenta fallacium spirituum. » Aut falluntur, aut fallunt: neque adversus supremam quæ in Orbe conspicua sit auctoritatem, jactata quantocumque fastu miracula, minime audienda. In eundem sensum, Tract. 13, in Joan. n. 17, de prætensis Sectariorum miraculis disserens strenuus idem Ecclesiæ vindex: « Nemo, inquit, vobis fabulas vendat: Et Pontius facit miraculum; et Donatus oravit, et respondit ei Deus de Cœlo. Primò, aut falluntur aut fallunt: postremò, fac illos montes transferre: charitatem autem, inquit, non habeant, nihil sunt. Videamus autem utrum habuerint charitatem: crederem, si non divisissent unitatem (reluctando nimirūm supremæ primorum Pastorum auctoritatij). Nam et contra istos, ut sic loquar, mirabiliarios cautum me fecit Deus meus dicens: In novissimis temporibus exurgent Pseudo-Prophetæ facientes signa et portenta ut in errorem inducant, si fieri potest, etiam electos: ecce prædicti vobis. » Mox infert: « Ergo canticos nos fecit Sponsus, quia et miraculis decipi non debemus. Teneamus ergo unitatem, fratres mei: præter unitatem et qui facit miracula nihil est. » Ex quo item textu manifestè habes, venditata adversus supremam Ecclesiæ auctoritatem miracula quælibet esse floccifacienda. Hinc citato de unit. Eccl. libro n. 50, idem S. Doctor: « Quæcumque, inquit, talia (miracula) in Catholicâ fiunt, ideò sunt approbanda, quia in Catholicâ fiunt; non ideò ipsa manifestatur Catholicæ, quia hæc in eâ fiunt: » quæ quidem, auctoritatem Ecclesiæ esse miraculis anteponendam, planè demonstrant. Scilicet ad fundandam primitus et veluti in incunabulis Ecclesiam, necessaria fuere miracula: at constitutâ semel et firmiter stabilitâ ipsius auctoritate, tametsi in Catholicâ quæ latè patet Ecclesiâ, semper vigeat miraculorum donum: attamen non de Ecclesiâ aut ejus doctrinâ ex miraculis; sed è contra, juxta S. Augustinum loco citato, de doctrinâ quibuslibet miraculis, etiam iis quæ in Catholicâ fiunt, per Ecclesiam jam ex prioribus mi-

raculis, prophetis, aliisque credibilitatis moti-vis, solidè fundatam, evidenterque credibilem factam, pronuntiandum est. « Haec sunt, inquit ibid. S. Doctor, causæ nostræ documenta, hæc fundamenta, hæc firmamenta. » Et rursus lib. 13 contra Faustum, ex auctoritate petitio argumento, jactantes miracula Manichæos debellans : « Miracula, inquit, non facitis: quæ si faceretis, etiam ipsa in vobis caveremus; instruente nos Domino et dicente: *Ex-surgent multi Pseudo-Christi et Pseudo-Prophetæ; et facient signa et prodigia multa ut fallant, si fieri potest, etiam electos: ecce præ-dixi vobis:* Usque adeò nihil credi voluit aduersus confirmatam Scripturarum auctoritatem. » Quod hic profert S. Augustinus, non esse attendenda adversus Scripturæ auctoritatem, miracula; hoc ipsum de catholicâ pronuntiandum Ecclesiâ: *quam sine ambiguitate Scriptura sacra demonstrat.* Ita idem S. Doctor, libro 1 contra Crescon. cap. 55. Itaque in conflictu (si possibilis sit) veri miraculi cum Ecclesiæ auctoritate, spernendum illud foret ac prætermittendum; huicque tanquam certæ et immobili fidei regulæ à Christo constitutæ, juxta inconcessam sancti Augustini aliorumque SS. Patrum doctrinam, firmiter adhærendum.

Atque hinc Tertull. lib. 3 contra Marcion. cap. 3, præstitam à portentis hæreticorum fidem, appellat, *temerariam signorum et porten-torum fidem:* asseritque spernenda esse, ipso met præmonente Christo, cuncta ab ipsis jac-tata miracula, prætensas etiam mortuorum resurrectiones: « Adjacent prætereà, inquit lib. de præscript. cap. 44, multa de auctoritate cuiusque Doctoris hæretici, illos maximè doc-trinæ suæ fidem confirmasse, mortuos susci-tasse, debiles refôrmasse, futura significasse, uti meritò Apostoli crederentur: *quasi nec hoc scriptum sit,* venturos multos, qui etiam vir-tutes maximas ederent, ad fallaciam munien-dam corruptæ prædicationis. » Hincque etiam, de venditatis à novatoribus in suorum erro-rum confirmationem signis ac portentis, sic generaliter pronuntiat S. Greg. lib. 20 Moral. in cap. 50 Job. n. 16: « Sancta universalis Ecclesia cuncta eorum (Hæreticorum) opera despiciit, quæ ex auctoritate fidei non producere perpendit. » Addit: « Etiamsi qua siant Hære-ticorum miracula. » Quod scilicet, uti jam dictum, miracula sint primorum Pastorum auctoritati subordinata, proindeque minimè audienda in concursu et oppositione cum hu-

jusmodi Pastorum auctoritate, que tanquam *suprema, universalis et perpetua veritatis regula,* ad quælibet fidem et salutem animarum spec-tantia, ideòque ipsa etiam miracula, secer-nenda, ac probanda aut improbanda, à Christo constituta est. Jam verò minor propositio, quod scilicet, primorum Pastorum longè ma-jor auctoritas, et quidem (quod observa) juridi-cè pronuntians ac definiens, manifestè stat ex parte Constitutionis *Unig.* apertissimè li-quet, tūm ex solemni ac expresso quinque continenter summorum Pontificum, integri Cardinalium Collegii, plerumque omnium Me-tropolitanorum ac Præsulum in acceptandâ diætâ Constitutione consensu; ceteris omnibus (paucissimis in unâ duntaxat Galliâ exceptis) tacitè consentientibus: tūm ex disertâ hanc in rem insigniorum Appellantium confessione, variisque ad hujuscem acceptationis et auctorita-tis pondus ac robur declinandum excogi-tatis systematibus: tūm ex frequentissimis, omniq[ue] exceptione majoribus eo in negotio testimoniiis ac momentis. De quibus vide copiosè dicta inter probationes jam superius ad-ductas.

Jactitata ergo in præsenti causâ miracula, nullius sunt ponderis ac momenti. Etiamsi vera forent (quod pernegamus): hoc ipso quo sta-bilitæ à Christo Pastorum auctoritati sunt-ad-versa, explodenda sunt, minimèque audienda. Deus Apos. olo teste, II ad Timoth. 2, *negare seipsum non potest;* et qui dixit se cum primis Pastoribus, cùm docerent, *futurum omnibus die-bus usque ad consummationem seculi,* Matth. 28, nusquam à partibus eorum stabit, qui stbi in primis Pastoribus, per quos loquitur, et quos loco sui audiri jubet, contradicunt. Vel hoc unicum, ex majori Pastorum auctoritate cui opponuntur prætensa miracula, petitum mo-mentum, prorsùs decretorium est; atque ad elidendas quaslibet adversariorum in præsenti causâ vitiligiones, planè sufficit. Hæcque sim-plex, facilis, expedita, ipsisque etiam radio-ribus proportionata responsio, sola absque præ-tensorum miraculorum discussione cuilibet fi-delis sufficere debet: eaque passim adversus Do-natistas utitur sanctus Augustinus, in primis lib. de Unit. Eccles. n. 48, 49, 50. et Tract. 13 in Joan. n. 17 et 18; verba paulò antè laudavimus.

7º. Accedit et aliud, ad explodenda præ-tensa miracula, peremptorium pariter, et ut aiunt, *ad hominem ineluctabile momentum;* sic potest proponi: *Aretissima est convulsio-nes inter et jactata miracula connexio;* adeò,

que utraque ex æquo suscipienda , tanquam à Deo profecta ; aut ex æquo rejicienda ac explodenda , uti Deo prorsus indigna , eaque in ipsamnet naturam , vel in meram fraudem , aut in dæmonem ipsum referenda : atqui ex dictis et abundè probatis suprà , præsertim n. 5 , respondæ omnino sunt ac explodendæ convulsiones : nequæ citra insignem in Deum contumeliam , insultum ac ridiculum istud opus Deo adscribi potest ; ergo . Major propositio , arctissimam scilicet occurrere convulsiones inter et pretensa miracula connexionem , jam ex dictis hic n. 5 , apertè constat . Idque insuper insigniores Convulsionum defensores scep̄t̄iū ac invictè statuant . Hincque , famosos triginta ex numero Appellantium Doctores , consultationis super Convulsionum opere autores , debellant ac revincent .

Audiatur auctor scripti cui titulus : *Plan de plusieurs questions* , etc. Sparsis futurae mox consultationis primis rumoribus , sic pag . 6 , aiebat : « La consultation , à coup sûr , donnera les convulsions au démon . Comment répondra-t-elle aux objections des Convulsionnistes ? La liaison et physique et morale des miracles avec les Convulsions , la naissance au tombeau , sont-ce des difficultés si frivoles ? Il faut , d'ailleurs , répondre aux miracles opérés par les ministres des Convulsionnaires , et dans le sein des Convulsions : les attribuera-t-on au diable , comme quelques-uns l'ont fait ? Comment paraîtra-t-on aux conséquences de M. de Sens ? Quel embarras où l'on s'est jeté ! Comment s'en tirera-t-on ? » Hincque ingeniisca exclaimat : « Quel triomphe pour la Bulle ! Quelle victoire pour M. Languet ! Quel coup porté à l'appel , aux miracles ! Quelle honte pour les Appelans ! » Alter aut idem scriptor : *Nouveau plan de Réflex.* , pag . 4 et 5 , urgenter adhuc instat ac premit Consultores his verbis : « La naissance des Convulsions au tombeau (Diaconi S. Medardi) , par la vertu du tombeau et du sein des miracles , est assurément un caractère d'une grande force en faveur des Convulsions . Les Anti - Convulsionnaires l'ont bien senti . Quels efforts n'ont-ils pas faits pour éluder ce caractère ? » Et paucis interjectis : « Dans une œuvre aussi étonnante que celle des Convulsions , est-il rien de plus important , de plus décisif que de remonter à la source ? Où cet événement est-il né ? En quelles circonstances , à quelle occasion ? Cela décide . M. de Sens et Dom la Taste se servent de l'origine des Convulsions au tombeau pour en conclure contre

le tombeau lui-même . Les Consulteurs unissent leurs cris à celui de ces deux auteurs , et ils n'osent dire un mot du tombeau... En adoptant le principe de M. Languet , ils semblent lui dire d'une voix tonnante par leur silence même , qu'ils lui passent toutes ses conséquences . » Subdit : « La liaison des Convulsions et des miracles est un nouveau caractère dont on sent aisément toute la force..... Des miracles sans nombre ont été opérés sur des Convulsionnaires par le moyen des Convulsions , ou par le ministère des Convulsionnaires sur les malades . » Ita , ex unitate ejusdem originis , cultis , finis , neconon corundem effectuum , arctam miraculorum et convolutionum connexionem , clarè adstruit prædictus auctor .

Reum disertiū statuit ac firmat illustris apud convolutionum vindices auctor Scripti sub hoc titulo : *Exposition du sentiment des Théologiens défenseurs de l'œuvre des Convulsions* . Is triginta Consultores validissimè exagitans , ait pag . 7 : « Leur Consultation ôte toute force (aux miracles) . Il faut de toute nécessité qu'ils renoncent aux miracles ou à leur principe . La preuve en est évidente . Point de mélange dans les œuvres divines et surnaturelles , au moins dans les extraordinaires : c'est le principe . Or les Convulsions forment un tout , une même œuvre avec les miracles opérés sur le tombeau de M. de Paris . D'une autre part , les Convulsions , selon le sentiment des Docteurs (consultans) , sont indignes de Dieu . Donc les miracles le sont aussi , et on doit les attribuer à l'imposture , ou les regarder comme des présages du démon . » Sic Consultores ex ipsius et corum principiis ac verbis urget Convulsionum assertor : additum continuò : « Tel est l'argument invincible dont M. de Sens s'est déjà servi , et qu'il fera valoir dans toute sa force , contre ceux qui prétendent retenir les miracles en abandonnant les convulsions . » Et reipsa incluctabile istud est ratiocinum , quo illustrissimus Sénonensis Archiepiscopus , in suis super miraculis Instructionibus , Appellantes debellavit ac convicit . Instat Convulsionum defensor , indissolubilem convolutionum cum miraculis connexionem ibidem clarissimè demonstrans : « En vain , inquit , les Docteurs (consultati auctores) nieront-ils cette liaison des miracles aux Convulsions . On leur répondra qu'elle est évidente , et que toute la terre la voit , excepté eux . On leur dira qu'ils l'ont vue eux-mêmes , avec tous les autres , dans le commencement .

On leur fera remarquer, que les Convulsions sortent du même tombeau, de l'application des mêmes Reliques, de la même invocation, d'où sont nés et sortis les miracles.

On leur soutiendra que plusieurs d'entre ces miracles, et peut-être le plus grand nombre, ont été accompagnés, précédés ou suivis de Convulsions; et que très-souvent les convulsions ont influé directement dans les miracles mêmes.

On ajouterá que de très-grands miracles ont été opérés sous la main de personnes en convolution, après même avoir été annoncés et prédits; que les Convulsionnaires se sont chargés des maux de plusieurs malades d'une manière qui tient visiblement du miracle, et qu'en conséquence ces malades ont été guéris.

Et rursus, paucis ista omnia complectens: « Ce qui forme vraiment la liaison de deux choses, inquit pag. 8, c'est l'unité de principe et d'origine. L'origine, le berceau des convulsions est le même que celui des miracles: c'est le tombeau et l'invocation de M. de Pâris. Cela est certain: » paulò anteā dixerat: « Cela est évident: tout le monde le voit, etc.; » subdit: « Mais non-seulement les Convulsions sont liées aux miracles par une origine commune: on voit sortir plusieurs grands miracles des Convulsions mêmes. » Paria tradunt illustriores Appellantum scriptores, inprimitis auctor *Observat. sur l'origine et le progrès des Convulsions*, pag. 5, etc. Haec sane, ad niūtam et arctissimam Convulsionum et miraculorum connexionem declarandam, apertissimae totidem sunt ac inexpugnabilēs probationēs. Hincque laudatns suprà illustriss. Parisiensis archiepiscopus, Mandato Pastorali super prætensis Diaconi S. Medardi miraculis, vél ex ipsāmet insigniorum Appellantum narratione, de præfatā connexionē sic habet pag. 87: « Cette liaison est trop sensible, pour qu'après de sérieuses réflexions, on puisse la contester de bonne foi. Les Convulsions n'ont-elles pas la même origine que les miracles? Ne sont-elles pas nées comme de leur sein? N'en ont-elles pas, dit-on, produit à leur tour un grand nombre? Ne sont-elles pas le fruit d'un même culte? Ne tendent-elles pas à la même fin? N'ont-elles pas eu les mêmes suites et occasionné les mêmes effets? »

Vera itaque ac indubitate, vel ex ipsismet Appellantum coriphæis, major propositio: arctissimam scilicet esse convulsiones inter

et prætena miracula connexionem: utraque proindè aut ex æquo suscipienda, tanquam à Deo profecta; aut ex æquo rejicienda ac explodenda, uti Deo prorsus indigna; eaque ipsi mirae naturæ, vel fraudi, vel dæmoni adscribenda. Minor verò argumenti propositi, nempe convulsiones omnino explodendas esse, neque citrā insignem contumeliam Deo adscribi posse, clarè liquet ex dictis suprà citato n. 3, idque evidentissimè adstruunt, omniisque argumentorū genere confirmant celeberrimi ex Appellantibus triginta Doctores consultationis super convolutionibus auctores; undè pag. 29, sic suum concludunt opus: « Après ce que nous venons de dire, il est évident que l'on n'a plus rien à attendre pour juger des Convulsions. Tout réclame contre. La majesté de Dieu, la sainteté de son culte, l'honneur de l'Église, la pureté des mœurs, l'honnêteté publique, le bon ordre, le maintien des règles, exigent de tous ceux qui s'intéressent au bien de la Religion, qu'ils concourent avec zèle, autant qu'il est en eux, à faire cesser un scandale qui a duré trop long-temps, et une illusion qui ne peut avoir que des suites funestes.... Les Convulsions ne sont point l'œuvre de Dieu: et ce prodige de nos jours, autorisé par une admiration mal placée, doit être livré à tout le mépris qu'il mérite. Puisse-t-il être à jamais oublié! » Ergo, chm ex unā parte, juxta demonstrativa Convulsionistarum Doctorum adversus Consnltores momenta, arctissima sit et indissolubilis convulsiones inter et miracula connexio: ex alterā verò parte, consultationis auctoribus adversus Convulsionistas pariter demonstrantibus, convulsiones prorsus explodendæ sint, nec citrā impietatem, Deo supernaturaliter operanti, adscribi possint: inde necessariò ac apertissimè consequens explodenda quoque esse miracula, neque ea in Deum auctorem ullatenus posse refundi. Sieque in sese divisi Appellantes, semetipsos mutuō confodunt ac jugulant, propriisque armis atque principiis à se invicem invictè stabilitis expugnant pariter ac debellantur. *Regnum in se divisum, pronuntiantē Christo, non stabit.*

Ex dictis huc usque in solutione præsentis argumenti, manifestè liquet, venditatas intolerantiū convulsiones, ipsaque tantoperē jacata miracula, nullius omnino momenti esse ad inconcussam Clemētinæ Constitutionis auctoritatē insfirmandam, aut ad Appellantium causam ullatenus juvandam. Quin addo:

vel hoc etiam unico , magis ac magis clarescit Bullæ auctoritas ; funditus disjicitur provocatio nis causa , ipsique prosternuntur , contunduntur , ac penitus atteruntur Appellantes . Ratio est apertissima : enimverò , falsa dicenda est et exitiosa causa illa quæ diabolice fulcitur , fovetur , commendatur prodigiis ac portentis ; vera autem et salutifera , quæ iisdem impugnatur : certior est ista propositio , quam ut probatione indiget . Atquæ jactata ab Appellantibus convulsiones et miracula , ad detrahendam auctoritati Bullæ , et ad promovendam ac disseminandam ab ipsâ provocacionem fiunt : uti ex origine et centro ad tumulum et invocationem Appellantis clarè liquet , et fatentur adversarii : aliunde convulsiones , ut patet ex 30 Consultoribus , utpote Deo prorsus indignæ , si supernaturales , dæmoni adscribendæ : proindeque et ipsa etiam ex altera Appellantium miracula : cùm , ex Convulsionistarum Doctoribus , et insuper ex aperte probatis suprà , hæc inter et convulsiones arctissima sit connexio . Splendescit ergo ac emicat Bullæ auctoritas : ipsi proteruntur Appellantes , coruunque causa ab imis subruitur fundamentis : idque vel ex ipsismet portentis ac prodigiis in quibus novissimam desperatæ causæ spem collocârant .

Hoc ipsum significantioribus verbis describit , ac dolenter ingemiscendo advertit , insignis auctor citatus : *Exposition du sentiment des Théologiens sur l'œuvre des Convuls.* Sic habet pag . 10 : « Qu'on y fasse donc attention , et qu'on remarque avec étonnement la voie que tracent ici les Docteurs (consultationis auctores) à M. de Sens pour se débarrasser de tous les miracles.... Il fera voir sans peine que les miracles que nous défendons , et qui ont été opérés par les convulsions , sont aussi certains et aussi grands que ceux que les Docteurs reconnaissent avoir été opérés sans convolution ; et il montrera que , si les Docteurs (Consultans) sont en droit de rejeter les uns , parce qu'ils sont liés aux convulsions , il n'est pas moins en droit de rejeter les autres , parce qu'ils sont liés à la cause de l'appel . » Exclamant : « Est-ce injustement que nous accuserons ici nos frères d'avoir livré imprudemment à l'ennemi la cause commune , la cause de la vérité ? » Et pag . 41 , tringita Doctorum , dæmoni convulsiones , si vires naturæ superent , adscribentium doctrinam confutans : « C'est précisément , inquit , le raisonnement que fait M. l'Archevêque de Sens contre les miracles , et il n'a pas

moins de force dans sa bouche contre tous les miracles qu'il attaque , qu'il n'en a dans celle des Docteurs contre les miracles opérés par les Convulsions , ou par les Convulsionnaires . Comment donc seront-ils en état de lui répondre , et de prendre contre lui la défense des miracles ? » Et rursus expressissimè pag . 13 et 14 : « Les XXX Docteurs , au lieu de se mettre en état de défendre solidement les miracles contre M. de Sens , lui fournissent partout des armes , et se livrent à lui sans s'en apercevoir , par les préventions où ils sont contre les convulsions . Ils rejettent , et ils apprennent à rejeter par principe les miracles opérés par les convulsions ou par les convolutionnaires , parce qu'ils sentent bien la liaison indissoluble de ces miracles avec les convulsions . » Addit : « Mais les autres miracles ne sont pas plus grands que ceux-ci , et ne sont pas moins liés en général avec l'œuvre des convulsions , qui fait une portion considérable de l'œuvre même de S. Médard . Pourquoi donc , en suivant les mêmes principes , ne rejette-t-on pas tous les miracles de S. Médard , à cause des convulsions qui y sont liées , et qui sont un signe , dira-t-on , pour discerner ces guérisons des véritables miracles ? M. l'Archevêque de Sens donnera des convulsions l'idée que s'en forment les XXX Docteurs : il s'appuiera sur la consultation comme sur un fondement inébranlable , qui ne doit pas être suspect , dira-t-il aux Appelans : et de là il triomphera , il les confondra , il se vantera de les avoir écrasés . » Hæc improvidè omnino præfatus auctor , quibus et ipse causam suam apertè prodit : eamque pariter à suis palam desertam fuisse ac proditam , aperit et manifestat . Atque hic mirari subit arcana et altissima divinæ Sapientiæ consilia , investigabilesque vias ejus . Prætensa Appellantium miracula , totaque eorum causa , quasi abolita est et extincta , eoque ipso in tumulo condita , in quo firmissimum et invictum toti huic suæ cause præsidium ipsimet reposuerant Appellantes ; indeque magis magisque enituit resplenduitque Bullæ auctoritas . Sanè digitus Dei est hic . Lux è tenebris orta est : salus ex inimicis nostris . *Dixit Deus de tenebris lumen resplendescere.* Consule illustriss. Senonens. Archiepiscopum hoc de arguento egregiè disserentem in suo præsertim an. 1734 super miraculis Pastorali Documento , neconon in adjectis instar appendicis ad Documentum illud observationibus .

Unum jam superest minimè prætermittendum , quod secundâ parte præfati documenti

advertisit laudatus mox doctissimus Archipræsul: nimirū enatas videri Convulsiones, Deo ita permittente, in vindictam obfirmatae adversus Episcopalia Mandata contumacie. Scilicet ex quo per Ecclesiam Presules, in primis ab illustriss. Parisien i Archiepiscopo interdictus fuit solemnii Mandato die 15 juliij 1731, cultus Diaconi S. Medardi D. *Paris*: qui detrectatā pertinaciter obedientiā, cultui illi obstinatē adhæsere, in reprobum traditi sensus; laxataque daemoni habentia. Hinc stupende ac tanto numero exortae convulsiones: hinc fanaticæ illæ prophetæ in nocturnis ventilibus Convulsionariorum, nugis, fabulis, ipsis etiam convitiis, obscenitatibus, blasphemis, impietibus referite ab arreptitiis viris et mulieribus emissæ: hinc tandem Babelica illa confusio quæ ipsos Appellantes inter se commisit, hostilesque in se invicem discordias concitavit. Alii *rigidiores*, cunctas indiscretinam, ut supernaturales ac divinas suscipiunt ac prædicant convulsiones; alii *mitiores* dicti, discernendum putant, easque duntaxat convulsiones Deo auctori esse adscribendas, in quibus nihil communibus ac consuetis regulis occurrit adversum: alii *Naturalistæ* nuncupati, volunt convulsiones omnes, jactatasque morborum curationes, uni naturæ esse tribendas. Alii candidiores inter ipsos ac prudenter disertè confitentur convulsiones, si supernaturales sint, in dæmonem ipsum esse referendas. De his meritò dixeris cum S. Augustino: *Videte in quo frusta divisi.* Horum discordias et dissidia latè recensent, eorumque insulsa placita doctè exagitant præfatus Senonens. Archipræsul, locis modò laudatis, necnon laudatus suprà Epistolorum Theologiarum auctor. Ut dicta hactenùs de æquitate et auctoritate Bullæ, nobili coronide absolvamus. egregium Eminentissimi Cardinalis Lambertini (SS. Pontificis Benedicti XIV) testimonium, ex præclaro æquè ac pereruditio super canonizatione Sanctorum opere depromptum, duximus hic adjiciendum. Scilicet, tomo 4, cap. 7, narrat, datâ occasione scenicas planè convulsiones in cœmeterio S. Medardi civitatis Parisiensis, ad tumulum Diaconi D. *Paris* habitas; pluries interpositas ab eodem Diacono Bullæ *Unig.* ad generale Concilium provocationes; necnon pretensa ad prædictum tumulum ejus invocatione patrata miracula: tūn varia Episcoporum ac summorum Pontificum hāc in re gesta et statuta refert: in primis latum die 22 Augusti 1731

Decretum, quo à Clemente XII, prævio consilio Congregationis sacræ Inquisitionis, libellus inscriptus: *Vie de M. de Pâris, Diacre, etc.*, proscriptur tanquam continens propositiones et assertiones e falsas, piarum aurum offensivas, scandalosas, auctoritati tūm sanctæ Sedis Apostolice, sumimque Pontificis, tūm Ecclesiae et Episcoporum, præsertim Gallicanorum, injuriosas, temerarias, impias, haereticis faventes, erroneas, atque etiam schismaticas et haereticas, et haeretico spiritu plenas. » Iliis porrò latè deductis, sic demum concludit: « Totus et universus (prædicti libelli: *Vie de M. de Pâris*, etc.) contextus eo unicè collimabat, ut homo Apostolice Sedi refragans, *schismaticus haereticus*, acerrimus impugnator Constitutio- nis, quæ incipit *Unig.* pertinax Jansenistarum assecla, falsis ipsis attributis miraculis, imaginem solidæ virtutis et sanctitatis præ se ferret. Sanctè ergo et prudentissimè suprà memorati Episcopi Gallicani abstinerunt à sumendis informationibus juridicis: et sanctè ac prudentissimè, insano, scandaloso et temerario cultui obstiterunt. » Non minus diserta hanc in rem ac luculentia sèpius alibi statuit, præsertim Epistolæ Ebredunensis Synodi commendatitiæ, ad Illustriss. Ebredunensem, nunc Eminentiss. Cardinalem et Archiepiscopum Lugdunensem datâ 31 octobris 1731, quæ quidem omnia à nobis huc usque asserta circa æquitatem, canonicitatem et auctoritatem Bullæ *Unig.* necnon circa vulgata ab Appellantibus miracula, mirum in modum confirmant.

§ 5. Aperitur Bullæ *Unig.* natura genuinusque character. — Tametsi plures insigniores Quesnelli Sectatores, judicii dogmatici nomen et characterem, minimè denegent Constitutioni *Unig.*, nonnulli tamen sunt apud ipsos, etiam non ignobiles, qui dictæ Bullæ titulum hunc adscribere præfractè detractent: quòd scilicet, nullum dogma distinctè definit, nullumve errorem clarè proscriptat; quod cuilibet veri nominis dogmatico judicio essentiale esse prætendunt. Undè, inquiunt, præcipue hujus ac maximè necessariæ conditionis defectu, Bulla nec est, nec usquam evadere potest dogmaticum Ecclesiae judicium accedente etiam expressâ Corporis Episcopalis acceptatione. Ita celebris ex Quesnellistis auctor libri cui titulus: *La vérité rendue sensible*, art. 7, q. 5, necnon *Recueil des difficultés des Théolog. de France sur la Constit.* pag. 576, 2 édit. 1726. *Mémoire où l'on examine si l'appel interjeté par 4 Eréques est légitime*, pag. 86, 87, etc. Hincque idem

Quesnelli asseclę Bullam ablegant ad meram *disciplinae, politiae, cautionis, aconomiae* legem ac regulam, quae nil credendum proserbendumne proponit aut exigit; nec perversam propositionum doctrinam respicit, sed illarum duntaxat usum, quem propter imminentes jam abusus, aut ne novi motus et dissensiones exoriantur, ad tempus prohibet: hisque cessationibus abusibus, sedatis motibus, animisque pacatis, easdem, juxta ipsos, liebit propositiones defendere, iisque uti.

Ad hanc Quesnellistarum doctrinam proximè accedunt moliores quidam acceptantes, melius dixeris verè dissidentes, qui Bullę *Unig.* uti merae legi disciplinæ adhærent. Ii certè debitum Apostolico huic Decreto interiorem mentis assensum recusant; ac proindè Decretum illud interius et recipiā explodunt, dum exteriū ei adhærere profitentur. Hoc ipsum notat vel ipsem auctor *Responsi ad primum Pastorale Illustrissimi Suessionens. Episcopi Documentum*, parte 4, cap. 7, ubi hanc prætensorum Acceptantium doctrinam multis improbat, tanquam christianæ sinceritati, nativoque Propositionum Quesnelli sensui planè adversam; ac demū n. 13 concludit his verbis: « Il est clair que certains Acceptans mitigés, qui, sentant bien qu'on ne peut condamner ces Propositions (de Quesnel) dans le fond , se retranchent à dire que la Bulle n'est sur ce point qu'une loi de langage; s'écartent entièrement de l'esprit et de la lettre de la Bulle, et lui donnent contre l'évidence et la bonne foi un sens tout contraire à celui qu'elle doit avoir naturellement ; quand on la prend simplement, de bonne foi , et par opposition au vrai sens du livre et des Propositions du P. Quesnel. » Ut autem hanc Quesnellistarum, et prætensorum molliorum Acceptantium doctrinam refellamus, genuinamque Bullę naturam, proprium que ipsius characterem statuamus, sit

CONCLUSIO. Bulla *Unig.* non est mera *disciplinae, politiae ac cautionis* lex; sed verum ac propriè dictum judicium dogmaticum. Manifestissimè constat conclusio, omnimodis tūm intrinsecis, tūm extrinsecis momentis: atque ut in ingerenti eorum, quæ sese certatum offerunt ad gravissimum istud caput demonstrandum copiā, brevitatē simul et perspicuitati studeamus, illustriora duntaxat seligemus momenta, eaque summatim attingemus.

Probatur itaque 1° ex luculentissimis, omnique exceptione majoribus, suprà recentis eā de re momentis. Primò, quinque

Romanorum Pontificum sibi ex ordine in Sede Apostolice succedentium. Secundò, sacri totius Cardinalium Collegii. Tertiò, trium Synodorum in causā Quesnelli habitarum; Romanæ præsertim Synodi, cui præsidente Benedicto XIII, frequentissimus adfuit Præsulum numerus. Quartò, Gallicanorum Præsulum in plerisque Comitiis, Mandatis ac Documentis Pastoralibus. Quintò, Orbis catholici Metropolitanorum et Episcoporum, quorum omnium quamplurima, totā passim istā disputatione, laudavimus testimonia: ex quibus clarissimè liquet Bullam *Unig.* non ut meram *politicæ et disciplinæ* legem, sed veri nominis *dogmaticum judicium*, à summis Pontificibus, Cardinalibus et Episcopis, publicè agnitam fuisse ac solemniter declaratam.

His cohærenter sacra Facultas Parisiensis, sollemni suo an. 1729 super acceptatione Constitutionis *Unig.* Decreto, die 15 decembris lato, conceptis verbis pronuntiat: « Constitutionem sanctissimi Domini nostri Clementis Papæ XI, datam die 8 septembris an. 1713, quæ incipit *Unig. Dei Filius*, summā cum reverentiā, et integro cordis et animi obsequio, se iterū et de novo amplecti tanquam *dogmaticum Ecclesiae universalis judicium*. » Ac dein in refractarios deceperit exclusionis è suo sinu *poenam ipso facto* incurriendam. Solemne verò istud ac gravissimum Decretum pluries exindè à sacro Ordine firmatum, summis plausibus exceptum fuit et probatum ab omnibus tam *domesticis*, quam *exteris Universitatibus et sacrī Facultatibus* ad quas directum fuit: illud etiam summo consensu probavere *Episcopi, Archiepiscopi et Cardinales Gallicani*. Accessit et ad cumulum Apostolica *Clementis XII* approbatio, *Brevi* 16 januar. 1731 ad S. Facultatem Parisiensem dato. Quæ omnia addnetis suprà expressis testimonii evicimus. Ex his sic potest colligi: Ea Constitutio habenda est *dogmatica Ecclesiae* lex ac definitio, quam uti talem constanter agnoscent ac prædicant SS. Pontifices, Cardinales, Synodi eā de re habitæ, Gallicani Præsules variis in Comitiis et Mandatis Pastoralibus, deinde orbis catholici Motropolitani suis expressè aut tacitè consentientibus Suffraganeis: plaudentibus insuper tam *domesticis*, quam *exteris sacrī Facultatibus*. Certa est et indubitate ista propositio: tantæ siquidem SS. Pontificum, Cardinalium, Synodorum, Præsulum auctoritati et Decretis; neconon tot celeberrimarum S. Facultatum doctrinali judicio, suum in re ad Religionem pertinente, exæquare,

jmò et anteponere privatum judicium, apertissimè profectò foret insania, vel intolleranda temeritatis ac præcipitis arrogantiae. Atqui ex dictis, Bulla *Unig.* non ut mera disciplina lex, sed ut *dogmatica* definitio, à summis Pontificibus, Cardinalibus, Synodis, Præsilibus, agnita fuit ac declarata: plaudentibus insuper et suffragantibus tūm domesticis, tūm extraneis Academiis et sacris Facultatibus; ergo. Vel hoc unum momentum invictè adstruit, Bullam *Unig.* non esse *meram disciplinæ legem*, sed veri nominis *dogmaticam Constitutionem*. Vide suprà propositum ex auctoritate et præscriptione argumentum, quod ad præsens nostrum institutum referri facile potest et accommodari.

Probatur 2º, ex scopo, contextu et notis seu qualificationibus quibus in pronuntiatio Bullæ configuntur propositiones. Et quidem primò, scopus exprimitur his verbis, quibus S. Pontifex de perniciosa libri *Reflexionum moralium doctrinæ* loquens sic habet: « Ad ipsam ingruentis mali causam providæ nostræ considerationis intuitum convertentes..... nihil opportunius aut salabrius præstari à nobis posse arbitrati sumus, quam si fallacem libri doctrinam generatim solummodo à nobis hæc tenus indicatam, pluribus singillatim, ex eo excerptis Propositionibus, distinctius et apertius explicaremus, atque universis Christi Fidei libus noxia zizaniorum semina è medio tritici, quo tegebantur, educta, velut ob oculos exponemus: » Subdit: « Ita nimis deudatis, et quasi in propatulo positis, non uno quidem, aut altero, sed plurimis, gravissimisque, tum pridem damnatis, tum etiam novè adimplatis erroribus, planè confidimus, benedicente Domino, fore ut omnes tandem APERTÆ JAM MANIFESTÆQUE VERITATI CEDERE COMPELLANTUR. » En summi Pontificis in serendâ Bullâ scopus: « fallacem, scilicet, libri Reflex. moral. doctrinam, pluribus singillatim ex eo excerptis Propositionibus, distinctius et apertius explicare, ac configere; atqui Bulla quâ fallax libri doctrina distinctius explicatur ac configitur, non nisi insulsè diceretur meræ disciplinæ lex; ergo.

2º Bullæ contextus non minus clarè ostendit Constitutionem hanc verè esse dogmaticam: ex ipsâ enim damnatarum Propositionum inspectione cuique manifestum est, illas ad dogmatis substantiam maximè pertinere: agitur siquidem in iis, ut in suâ ad *Benedict. XIII* pro obtinendâ 12 Articulorum approbatione Epistola, aiebat Eminentissimus Noallius, « de ne-

cessitate fidei in Mediatorem Christum; de Christi morte, ac Dei voluntate pro salute omnium hominum; de necessitate, potentia ac gratuitâ dispensatione Salvatoris Jesu: quid denique de regulis observandis in administratione Sacramenti Pœnitentiaæ sentendum sit tenendumve. » Quæ quidem omnia summa fidei christiane capita medullitus spectare, nemo non videt. 3º Ipsum etiam Bullæ scitum seu judicatum, notasque et qualificationes ibidem usurpatas, inculenter ostendunt, ad veram disciplinæ aut œconomiae legem, Bullam minimè posse ablegari: « Omnes et singulas Propositiones præinsertas tanquam falsas, captiosas, male sonantes, piarum aurum offensivas, scandalosas, perniciosas, temerarias, Ecclesiæ et ejus præxi injuriosas, neque in Ecclesiam solum, sed et in Potestates seculi contumeliosas, seditiosas, impias, blasphemas, suspectas de hæresi ac hæresim ipsam sapientes, necnon hæreticis et hæresibus faventes, erroras, hæresi proximas, pluries damnatas, ac demum ctiam hæreticas, variasque hæreses, et potissimum illas, quæ in famosis Jansenii Propositionibus, et quidem in eo sensu, in quo hæc damnatae fuerunt, acceptis, continentur, manifestè innovantes, respectivè hæc nostrâ perpetuò valitûrâ Constitutione declaramus, damnamus, reprobamus. » Tot ac tam graves notæ, in primis erroris et hæreos, dogmaticam Bullam aperte indignant; neque in meram cautionis et œconomiae legem huiusmodi qualificationes ullatenus cedere possunt. Sive ergo Bullæ procœnum spectes, sive contextum ejus, ipsasque damnatas Propositiones; sive denique modum, seu notas sub quibus in judicato configuntur dictæ Propositiones, nemo inficiari potest, dogmatici Decreti titulum Constitutioni *Unigenit.* propriè esse adscribendum.

Probatur 3º ex genuinis judicii dogmatici characteribus, qui omnes Constitutioni *Unig.* apprimè convenient. 1º Aliquid credendum proponit: nempe, « nullam esse ex damnatis Propositionibus, quæ non mereatur saltem aliquam è censuræ notis quæ in Bullâ exprimuntur; » et vice versa, « ex assignatis nullam esse, quæ ad minimum alicui non competit Propositioni. » Vide suprà, hanc in rem *Coinitiorum 1715* verba. 2º Judicium est prorsus inviolabile: hæc nostrâ perpetuò valitûrâ Constitutione, inquit Clemens XI, idque ex priori sponte fluit. 3º Judicium est universale ad omnes directum Ecclesias et Fideles; liquet ex ipsam Bullæ inscriptione: *Universis Christi*

Fidelibus, etc., neconon ex his judicati verbis : Mandantes omnibus ntriasque sexis Christi Fidelibus, etc.

4º Habet pro objecto, non meras voces, sed perversam Quesnelli doctrinam : hancque in 101 Propositionibus ex *Reflex. moral.* libro excerptis contentam, sub gravissimis censuris damnat ac reprobatur. « Omnes et singulas Propositiones praeinsertas, inquit S. Pontifex, ex prædicto libro (*Reflex. moral.*) excerptas, tanquam falsas... erroneas, heresi proximas, plures damnatas; ac deum etiam hereticas... hac nostrâ perpetuâ valitûrâ Constitutione declaramus, damnamus, reprobamus. » Quis ita cœcuerit ut vel in hoc uno charactere, naturam judicii dogmatici non inspiciat? 5º Judicij dogmatici veritas propugnari nequit aut impugnari, nisi ad Scripturam, Traditionem, aut ad ea quæ cum iis necessariâ connexa sunt recurrendo; atque, discussionis aut præscriptio-nis viâ, ostendendo Decretum illud prædictis regulis adversari aut consentire : porrò qui præfata Bullam propugnant, nituntur ipsius consensione cum Scripturâ et Traditione : qui verò eam impugnant, ejusdem oppositionem cum immotis hisce fidei nostræ regulis prætentunt : quemadmodum ex Documentis Pastoralibus, Mandatis, alisque quampluribus scriptis extrâque parte editis, manifestum est: ergo. Quinque ergo characteres qui judicio assignantur dogmatico illudque constituunt, idem Constitutioni *Unig.* competunt: ipsa proinde vera est lex dogmatica, verum judicium dogmaticum.

Probatur 4º ex disertissimâ ipsorummet insigniorum Appellantium eâ de re consensione. Ita significantioribus verbis ipsem Appellantium dux ac coryphaeus Quesnellus pluribus in locis; *quatuor Episcopi* in suo primæ an. 1717 et iteratæ an 1720 provocationis instrumento: *septem Præsules Epist. ad Innoc. XIII an. 1721*; ita etiam celeberrimi apud Quesnelliastis auctores scriptorum quibus tituli: *Renversement de l'Église de France*: *Réponse au Premier avertissement de M. l'Evêque de Soissons*: *Du Témoignage de la vérité*; aliisque plures, quorum testimonia suprà latè exscripsiuntur. Hi autem textus nullo certè effugio, nullâve tergiversatione eludi possunt aut obsecurari, adeò clari sunt in rem nostram et aperti. In his totidem verbis asseritur, per eam, (Bullam *Unig.*) primum *Symboli de omnipotente Dei voluntate dogma*; primum et maximum amoris Dei *Mandatum destrui fidem, morum principia, disciplinam labefactari Ecclesiastice Hierarchie fundamenta*,

sacrosancta Episcoporum jura convelli, sacrosanctum Scripturæ et Traditionis sermonem prescribi totam denique everti ac funditus subru Religionem. Quæ quidem, uti manifestissimum est, erroneous quidem, at propriè dictum, et veri nominis judicium dogmaticum clarè significant: neque in meram *disciplinæ, politiæ, œconomiaæ, cautionis*, legem ac regulam, quæ nihil ad credendum proscribendumve proponit aut exigit, nec perversam Propositionum doctrinam respicit, sed illarum duntaxat usum ad tempus prohibet, ullatenus cadere possunt. Hinc inter Appellantium Magistros percelebris (D. Petit-pied) auctor laudati mox responsi ad primum illustrissimi Suessionensium Episcopi, parte 4, cap. ultimo, n. 4 et seq. ex professo docet ac luculentè probat, Bullam *Unig.* non nisi inscritè ac abusivè spectari posse ut meram *disciplinæ, locutionis* et *œconomiaæ* legem: famosi hujus Doctoris verba, cùm rem nostram planè confiant, transcribere juvat.

« La Bulle, inquit citato loco, ne peut jamais être réduite de bonne foi à une simple loi de discipline. Les termes mêmes de la Bulle, et les qualifications que le Pape y emploie dans la censure des 101 Propositions, sont entièrement incompatibles avec l'idée qu'on s'efforcerait en vain d'en donner, comme d'une simple règle de langage. Le Pape y déclare nettement qu'il s'agit de Propositions hérétiques, impies, blasphematoires, de doctrine artificieuse et fausse, de dogmes dangereux, de maximes séduisantes et contagieuses, d'erreurs pernicieuses, dont les unes sont déjà condamnées, les autres inventées depuis peu. » Mox addit notanda hæc verba: « Il faudrait avoir perdu l'esprit pour s'exprimer de la sorte, si on n'avait prétendu faire qu'une règle de discipline, et une simple loi de langage. » Insert ibidem: C'est donc éluder la Bulle, et non l'accepter; c'est l'expliquer de mauvaise foi, contre l'intention du Législateur et contre les termes de la loi; en un mot, c'est se moquer du Pape, et non le respecter, que de vouloir, en réduisant la Bulle à une simple loi de discipline, y donner un sens si évidemment contraire à celui que les paroles présentent à l'esprit. » Pergit: « Joignez à cela toutes les circonstances de l'affaire présente, l'état des disputes qui partagent les Théologiens et des contestations qui troublent l'Église; le caractère des propositions condamnées, les explications qu'on y donne, les erreurs qu'on prétend être l'objet de la censure du Pape: il est aisément de voir qu'il ne s'agit point simplement de mots, d'expressions, de locutions

dogmatiques; mais du fond même de la doctrine dans des points très-importans. Et quoique les erreurs sur lesquelles , en expliquant la Bulle, on tâche de faire tomber la censure soient pour la plupart des erreurs chimériques que personne ne soutient , cependant cette attention même injuste qu'on a , et la peine ridicule qu'on se donne pour imaginer dans les 101 Propositions des erreurs qui regardent le fond du dogme , font assez voir qu'on ne prétend point faire passer la Bulle pour une simple loi de discipline, mais pour une règle de doctrine . » Paucis interjectis , concedit : « Mais la Bulle sera toujours ce qu'elle est, ce sera toujours un Décret dogmatique , mais un Décret faux et trompeur qui ne peut que conduire à l'erreur quand on le prend dans son sens propre et naturel . » Ita insignis ille Quesnellistarum magister : ubi congesisti momentis , ex constitutionis scopo , contextu , naturā propositionum damnatarum , ipsisque quibus configuntur propositiones qualificationibus ; necnon ex statu controversiæ , atque ex variis Appellantium , Acceptantium motivis ac expositionibus ; paucis quidem , at nervosè demonstrat , non de meris vocibus ac locutionibus moveri controversiam in Bullâ , sed de ipsamet , et quidem in punctis capitalibus , dogmatis substantiâ : adeoque Bullam hanc verè esse dogmaticam ; nec nisi insulè ac inept ad meram disciplinæ et locutionis legem ablegari : « Il faudrait avoir perdu l'esprit , inquit , pour s'exprimer de la sorte (uti Poutifex in Bullâ) , si on n'avait prétendu faire qu'une règle de discipline et une simple loi de langage . C'est éluder la Bulle et non l'accepter ; c'est se moquer du Pape et non le respecter , que de parler ainsi . » Et rursus : judicii dogmatici titulum Bullæ invictè asserit idem auctor , ex his S. Pontificis in pronuntiatio verbis : « Mandantes omnibus utriusque sextū Christi fidelibus ne dictis propositionibus sentire , docere , prædicare aliter præsumant quām in hac eadem nostrâ constitutione continetur ; ita ut quicumque , » etc. In quæ Bullæ verba sic habet ibid. n° 5° : « Enfin le Pape défend , vers la fin de sa Bulle , de penser , d'enseigner , de prêcher autrement qu'il n'est porté par la Constitution. Il s'y agit donc de *sentimens* , d'*enseignemens* , d'*instructions* , et , par conséquent , de *propositions dogmatiques* , et non pas de régler simplement l'usage de certaines expressions Théologiques . » Decretoria sàne hæc probatio : enimverò , lex sentiendi verum est , ex omnibus , dogmaticum decretum : atqui *Constitutio Unig.* lex est et

regula sentiendi : respicit enim interiores animi sensus , vetatque omnibus Christi fidelibus re aliter sentire præsumant , quām in hac eadem Constitutione continetur ; ergo , etc. Percelebris hujuscce Appellantis (D. Petit-pied) prolixorem textum exscripsimus ; quod scilicet ibi Bullam *Unig.* verum esse dogmaticum judicium egregiè statuat ac firmet. Plurimū porrò ad veritatem conductit , vel ipsis adversariorum armis hanc tueri ac munire.

Probatur denique 5°. Tam Bulla *Unig.* nuncupari potest ac debet lex dogmatica , quām decreta Concilii Constantiens. adversus Wicless. et Joan. Hus , Bullæ Leonis X. adversus Lutherum , Pii V. Greg. XIII. Urbani VIII. adversus Baium , Innocentii XI. adversus Molinos. Innocentii XII. adversus librum cui titulus : *Maximes des Saints* , etc. In istis etenim Decretis et Bullis quemadmodùm et in Bullâ *Unig.* plurimæ damnantur propositiones *in globo* , ut aiunt , sub variis respectivè notis : quin et in Bullâ Innocent. XII non apponitur *hæreseos* nota , quæ cum aliis qualificationibus in praesenti contra *Reflex. moral.* Bullâ reperitur : atqui fatentibus etiam adversariis , prædicta Concilii Constant. Decreta , nec non Leonis X. Innocent. XI et XII Bullæ , vera sunt dogmatica Ecclesiæ judicia : idque speciatim de Bullis adversus Baium supra dictis argumentis probatum est ; ergo. Eterò , quæ ad labefactandam Bullæ naturam , ipsique detractandum judicii dogmatici titulum ac characterem opponunt adversarii Quesnellistæ , infirma omnino sunt ac nullius roboris ; eaque omnia aut nihil aut nimium apertè probant : uti ex objectionum solutione strictim hic jam instituendā , manifestè patebit ; ergo , etc.

Solvuntur Objectiones. — Dices 1° : Illæ censoræ non sunt judicia dogmatica , quæ nihil habent fixum , nihil determinatum : atqui censoræ *in globo* , quibus sua non fitur unicuique propositioni nota et qualificatio , certum nihil habent ; nilque determinatum : quod enim uni captiosum duntaxat erit aut scandalosum , alteri omnino hære ticum videbitur : ergo censoræ *in globo* , qualis est Bulla *Unig.* non sunt judicia dogmatica , leges dogmaticæ. Ita inde sinenter Quesnellistæ : in primis Senecensis et Monspessulan. Præsules in plerisque pastoralibus mandatis , nec non sex Episcopi in suâ ad Instruct. Eminentissimi Card. de Bissy an. 1722 respons. cap. 19 et 25. Respondeo 1° , simili prorsus arguento adversus censuras *in globo* insurrexisse Lutherum in concertatione cum

Eckio habitat Lipsiae an. 1519. Apostatam Antoninum de Dominis lib. 1 de Republ. Christiana cap. 12. Frapalo hist. Concil. Trid. lib. 1, cap. 21, quorum temeritatem pro merito castigant ac egregie explodunt Eckius et Palavicinus; ille quidem in opuse disput. 6 Julii: iste vero, in sua Concilii Trid. historiâ lib. 1, cap. 21. Vide *de notis Theolog.* ubi integrum Palavicini textum, censurarum in *Globo naturam*, proprietates et commoda clare evolventem, latè deduximus. Respondeo 2º, idem opponi posse adversus decreta Concilii Constantiensis, necnon adversus præfatas Leonis X, Innocent. XI et XII Bullas: quæ tamen Concilii et SS. Pontificum Decreta, uti antea notavimus, vera esse dogmatica judicia, nec inlicantur, nec insicari possunt Quesnelli assclæ. Respondeo 3º: Dist. min. Nihil habent determinatum, quantum ad notarum attributionem quæ singulis propositionibus sigillatim non applicatur, concedo: quantum ad malitiam propositionum quas Ecclesia declarat non esse orthodoxas, nego. Constat ex dictis supra. Atque ut quas adversarii sæpius ac confidentius in præsenti negotio obtrudunt vitilagationes evanescent ac penitus dissipentur, tria in Constitutione *Unig.* sicut et in qualibet alia generali et in *globo censurâ*, sunt sedulò distinguenda. Nempe 1º, *qualificationes* propositionum; 2º, *gradum* ejusmodi *qualificationum*; 3º, earumdem *applicationem* unicuique propositioni. Circa primum, omnes per orbem dispersi Præsules disertè consentiunt cum Romano Pontifice, atque illud upanimiter ac distinctè proponunt Fidelibus tenendum: eunatas scilicet Quesnelianas Propositiones esse rejiciendas, quia eorum nulla gravis alicujus censuræ notam non meretur. Qui ergo contendunt omnes illas Propositiones esse totidem fundamentales religionis Christianæ veritates; vel etiam quotquot dogmata iis contenta, ut vera posse interius retineri, vetit's duntaçat ad tempus earum usu, aut modo quo expressæ sunt; ii totius Ecclesiæ de re doctrinali Fideles solemnè definitione instruentis auctoritatem spernunt. Circa secundum, unanimis est etiam Episcoporum suo Capiti adhærentium definitio: etenim inter varias Quesnelli propositionibus inustas notas, nullam esse, quæ hujusmodi Propositionibus quibusdam non competit, omnes uno ore declarant. Illorum igitur, etiam in hoc capite, documentis interius adhærent Fideles: *Quis audiri, me audit, Luc. 10. Si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus*, etc. Matth.

18. Circa duo haec priora, omnes per orbem dispersos Præsules consentire cum R. Pontifice abunde liquet ex dictis superiori paragrapho; speciatim vero de Gallicanis Episcopis id patet, ex ipsomet Pastoralis Documenti Comitiorum 1713 et 1714 pronuntiato; quod quidem Documentum, suum fecere ceteri plerique omnes Gallicani Præsules. Quod ad tertium attinet, nempe qualificationum singularum singulis propositionibus *applicationem*, nihil de eo vi præcisè definitionis in *globo* credere tenentur Fideles, quia de eo nihil ejusmodi definitione pronuntiatum; unde, v. g. ut certè cognoscatur quænam cuiilibet ex 101 Propositionibus nota affici debeat, sola omnino non sufficit Constitutio *Unig.*, sed inspiciendum aliundè ac investigandum quænam earum propositionum doctrinæ ab Ecclesiâ ad credendum fide divinâ clare propositæ, magis aut minùs directè ac immediatè adversetur. Quod Theologorum studio ac diligentia relinquitur, quoisque quidquam de eo ab Ecclesiâ fuerit statutum. Quanquam plurimum ad id etiam subsidii ex Bullæ verbis eruji possit, quibus declaratur plerasque ex confixis Propositionibus, pluries jam damnatae fuisse *variasque hereses*, et potissimum illas, quæ in famosis Jansenii Propositionibus, et quidem eo sensu in quo haec damnatae fuerint acceptis, continentur, manifestè innovare. Jam vero, ut judicium Ecclesiæ meritò appelletur dogmaticum, satis est quod dogma respiciat, quidquamve de illo interius credendum proponat: certas videlicet propositiones, ut censuris Theologicis dignas ex animo rejiciendas proscribat: quod quidem præstat Constitutio *Unig.* dum statuit, « nullam esse è 101 propositionibus, quæ non mereatur saltem aliquam è censuræ notis in propuntatio expressis: » et vice versa, « nullam esse notam quæ in aliquam è damnatis propositionibus meritò non cadat. » Neque ulla tenet necesse est, ut applicationem qualificationum ulterius determinet: quemadmodum ex ipsa judicii dogmatici naturâ et characteribus, necnon ex dictis inter probationes, et alibi etiam, præsertim ubi de notis Theologicis clare liquet; ergo.

Cæterum unum hic diligenter observandum adjiciam: explosas sæpissimè Quesnellarum de judiciis in *globo* tricas, nullum prorsus habere locum, quantum ad illud primum de quo modò agebamus; nempe, quoad *qualificationes* in se et abstractendo ab eorumdem diversis gradibus spectatas. Nam ejusmodi objectum, an scilicet centum et una propositiones veræ sint

an falsæ; an censuris quibusdam Theologicis singulæ afficiendæ, et ideo à eundem Fidelibus rejiciendæ; illud, inquam, objectum ita fixum est in se et determinatum, ut nihil fixum magis ac determinatum dari possit. Fateantur ergo adversarii, universos per orhem dispersos Episcopos, in eo saltem secum invicem consentire, gravi quâdam Theologicâ censurâ unanimaque Quesnelli propositionem configendam; ac proindè fixum quidquam ac determinatum, quod intus et ex animo, ut dogma perversum, Fideles rejiciant, esse Constitutione *Unig.* propositum. Quòd si illud primum, quod præcipuum est, ab iis semel admitteretur, aliud ad quod omnes eorum cavillationes spectant, inter varias scilicet qualificationum species in Bullâ enuntiatas nullam dari quæ uni saltem è 101 Propositionibus inuri non debeat, hanc difficulter etiam concederent. Rem totam præclarè ac luculenter evolvunt et illustrant Gallicani Præsules an. 1728, in suâ celebri ad Regem Epistolâ, in quâ 50 Parisiensium Causidicorum adversus censuras *in globo* dieacitates et dictoria sic exhibent: « Ils ont osé dire (les Avocats) sur ces censures (*in globo*), qu'au lieu de terminer les disputes, elles font naître mille et mille questions. Ils nomment la soumission que l'Église exige pour ces sortes de jugemens, un *joug honteux*, qui ne présente que ténèbres et que confusion; et après avoir rapporté quelques extraits de la Bulle *Unig.* et d'une instruction faite par un d'entre nous sur cette matière, ils disent avec mépris: Voilà, il faut en convenir, un fidèle bien éclairé. » Hæc propositæ quam jam solvinus objectioni simillima: quæ quidem pro merito graviter castigant ac explodunt illustriss. Præsules his verbis: « Ce que les Avocats méprisent est cependant un effet de la sagesse de l'Église: quand elle en usc ainsi, elle évite des discussions qui pourraient faire naître des disputes embarrassantes et nuisibles aux Fidèles; mais qui est en droit de blâmer sa conduite, d'exiger d'elle qu'elle se prête à l'inquiétude et à la curiosité, et de lui demander de qualifier des propositions en particulier, quand elle juge que ce détail n'est ni nécessaire ni convenable à la conservation du dépôt, et à l'édification des Peuples? » Quam in rem laudant sancti Augustini verba, Epist. 54 ad Januar. cap. 5, Edit. Benedict. : *C'est une folie et une témérité de disputer contre des usages que toute l'Église a consacrés.* Subdunt: « Les décisions du Concile de Constance contre Wicleff et Jean Hus, la Constitution de Pie V contre Baïus, confirmée

par plusieurs Papes, la Bulle contre Molinos, et le Bref contre le livre *des Maximes des Saints* nous fournissent des exemples authentiques de cette dernière espèce de condamnation (*in globo*): pourquoi reprochera-t-on aujourd'hui au souverain Pontife un usage qui est autorisé par l'exemp't d'un Concile œcuménique, et par la pratique de tant de siècles? Oserait-on dire sur ces jugemens: Voilà un fidèle bien éclairé? » Moxque egregium doctissimi Bossuetii textum è libro 15 Variat. n. 158, depromptum, ita referunt: « Il faut souvent, disait M. Bossuet, s'en tenir à des expressions générales pour demeurer dans cette mesure de sagesse tant louée par S. Paul, et n'être pas contre son précepte, plus savant qu'il ne faut. » Pergunt: « Il faut (idem doctissimus Bossuet. ibid. n. 162) se bien garder de confondre les termes généraux avec les termes vagues et enveloppés, et avec les termes ambigus: les termes vagues ne signifient rien, les termes ambigus signifient avec équivoque, et ne laissent dans l'esprit aucun sens précis; les termes enveloppés brouillent les idées différentes: mais quoique les termes généraux ne portent pas l'évidence jusqu'à la dernière précision, ils sont clairs néanmoins jusqu'à un certain degré. » Unde in hunc modum concludunt eodem in loco præfati Præsules illustrissimi: « Ainsi M. Bossuet répondait-il aux plaintes des Hérétiques contre les décisions du Concile de Trente, qu'ils accusaient d'être obscures et ambiguës, parce qu'elles étaient concues en des termes généraux: Nous sommes en droit de donner la même réponse au reproche qu'on fait aujourd'hui contre la censure générale et les qualifications respectives employées par la bulle, et de dire: Ce jugement n'est ni vague, ni ambigu, ni équivoque; s'il ne porte pas l'évidence jusqu'à la dernière précision, c'est-à-dire, s'il ne déclare pas en détail quelle est la proposition qui est hérétique, quelle est celle qui est blasphématoire, etc., ce jugement néanmoins est clair jusqu'à un certain degré, c'est-à-dire, il nous apprend clairement qu'il n'y a aucune des propositions condamnées qui ne soit répréhensible. » Et paulò post: « Ces sortes de jugemens usités dans l'Eglise, comme on l'a vu, présentent clairement et distinctement une vérité déterminée, en tant qu'ils assurent les Fidèles que les propositions condamnées sont dangereuses dans la foi, qu'elles renferment quelque renin, qu'elles s'écartent en quelque chose de la vérité catholique. » Persimilia tradunt Præsules Gallicani in Comitiis an. 1713 et 1714. Vide supra. Hæc peremptoria sanè ad vindicandam

Inconcessam censurarum *in globo* aequitatem : simulque demonstrandum , hujusmodi censuris , clarè ac distinctè exhiberi *frām* quandam ac determinatam veritatem ; scilicet , nullam esse è damnatis Propositionibus , que aliquā ex parte vītiosa non sit et reprobabilis ; quæque idecirco Theologicam quandam notam non mercatur ; hoc autem semel concessō , spontē fluit , ut anteā notavimus , nulloque negotio demonstrari potest , nullam esse ī Bullā notam quacūq; in aliquam ē confixis Propositionibus merito non cadat . Ex dicendis paulo post ista iterū dilucidabuntur .

Dices 2º : Ille modus damnandi propositiones non est legitimus , multoque minus dogmaticus , finiendisque controversiis idoneus , per quem nec constat , nec constare potest de censurā confixarum propositionum : atqui per generalem hunc modum damnandi propositiones *in globo* , uti sit in Constitutione *Unig.* nec constat , nec constare potest de confixarum propositionum censurā : enimverò , de eo constare nequit , quin certò sciatur Episcopos , non materialiter duntaxat et quoad meras voces , sed etiam formaliter seu quoad proprium ac genuinum sensum , circa Propositionum damnationem consensisse : atqui per generalem et *in globo* Propositionum condemnationem , certò constare nequit de Episcoporum consensu , non in verbis tantum , sed et in sensu ipsius censuræ : Episcopi siquidem non solùm in verbis , sed et in sensu consentire non possunt , quin eamdem propositionem , eamdem in propositione doctrinam , iisdem intendant qualificationibus et notis configere : atqui per censuram *in globo* , de iis minimè constare potest ; ergo . Etverò una propositio non est heretica (idem proportione servatā de cæteris dicendum notis) nisi quia de illius hereticitate convenit major ac potior Episcoporum pars : atqui constare non potest utrum major ac potior Episcoporum pars consentiat in damnatione alicuius propositionis ut hereticæ : illud enim innotescere nequit , nisi per eorum verba : at verba indicant tantum eos consentire circa damnationem Propositionum generatim , non verò circa uniuscujusque propositionis damnationem in particulari ; ergo . Verbo dixerim : Ubi agitur de censurā *in globo* , constare nequit de *gradu* qualificationis , nisi itidem constet de ejusdem applicatione hinc aut alteri propositioni : Episcopi namque dum plures *in globo* propositiones respectivè dominant , alias ut captiosas , alias ut erroneas , alias ut hereticas , etc. , in genuino censuræ objecto con-

sentire debent , ac proindè easdem propositiones , eundemque in iis sensum , iisdem notis qualificare : atqui ex dictis , idque ex sese patet , vi censurarum *in globo* , de qualificationum singularum singulis propositionibus nullatenus constat : unde nihil de eo credere tenentur Fideles ; ergo , etc.

Ei palmaris difficultas quam sexcentis modis volvunt ac versant adversarii . Ita in primis sex Praesules in citatā ad Eminentiss . Card . de Bissy Responsione . Ita pariter Senecensis Episcopus Instructione 1728 , part . 4 , art . 4 et seqq . : *Mémoire où l'on examine si l'appel des 4 Evêques est légitime* , pag . 87 ; *Renversement des libertés de l'Église Gallic.* Tom . 1 , pag . 471 et seq . aliique ē celebrioribus Appellantibus quāmplures .

Respondeo 1º , datas ad superiorem objectiōnem solutiones , ad præsentem facile accommodari posse difficultatem : hancque , ut attendentī patebit , apertè enodant , penitusque dissolvunt : consule . Respondeo 2º : Quæ hic opponuntur ex necessariā inter Episcopos in iudiciis canoniciis formalī seu *quoad genuinum definitionis sensum* uniformitate de quā , juxta adversarios , constare non potest , ubi agitur de censuris *in globo* : hæc , inquam , aut nihil probant , aut dispersæ Ecclesiæ infallibilitatem fundit us everterent . Namque non aliud constat dispersos Episcopos dogmatico iudicio uniformiter quoad eundem sensum eandemque doctrinam adhærere , quād quōd purè et simpliciter illud acceptent : atqui eadē ratione generalis et *in globo* censura ab eisdem acceptari potest : et reipsa ita acceptatae fuerunt Bullæ Leonis X adversus Lutherum , SS . Pontificum Pii V , Greg . XIII , Urbani VIII , adversus Baum , Innocent . XI et XII , adversus Molinos . et librum *de placitis Sanctorum* ; quæ Bultæ sunt generales duntaxat et *in globo* censuræ ; ergo . Ita in Comitiis an . 1728 , Gallicani Praesules in suo circa Parisiensium Causidicorum consultationem dogmatico iudicio Vide supra . Respondeo 3º : Episcopi , dum plures *in globo* propositiones respectivè proscribunt , in eo certissimè convenient , singulas propositiones damnatas reprehensibiles esse ac vitiosas , atque à catholicā veritate plus minusve recedere . Idque abundè sufficit , ut quilibet Catholicus dictas propositiones proscriptas intus et ex animo explodere ac rejicere teneatur . Ita conceptis verbis laudati Praesules Comitorum an . 1728 , in suā ad Regem Epist . pag . 35 , ubi de iudiciis *in globo* sic habent : « S'ils ne

portent pas l'évidence jusqu'à la dernière précision , c'est-à-dire , s'ils ne déclarent pas en détail quelle est la proposition qui est hérétique, quelle est celle qui est blasphématoire, etc., ce jugement néanmoins est clair jusqu'à un certain degré , c'est-à-dire , ils nous apprennent clairement qu'il n'y a aucune des propositions condamnées , qui ne soit répréhensible..... Ces jugemens présentent clairement et distinctement une vérité déterminée , en tant qu'ils assurent les Fidèles que les Propositions condamnées sont dangereuses dans la foi , qu'elles renferment quelque venin , qu'elles s'écartent en quelque chose de la vérité catholique . » Addunt ibidein : « Cette lumière est suffisante pour le Chrétien qui est docile : quod disertissimo sancti Aug. textu ex cap. 88 lib. de haeres. deprompto , sic comprobant doctiss. Præsules : « C'est la pensée de S. Augustin ; c'est beaucoup pour un cœur fidèle , disait ce S. Docteur , de connaître ce qu'il ne doit pas croire , et quoique ces connaissances ne le mettent pas en état de pouvoir résufer l'erreur , il est assez instruit , quand il sait ce que l'Église rejette , et ce que tout Catholique doit rejeter avec elle » : Pergunt : « C'est là ce que fait l'Eglise , quand elle censure plusieurs propositions sous des qualifications respectives ; elle indique au Fidèle ce qu'il doit rejeter pour éviter l'erreur. Pénétrer plus avant avec curiosité ; demander aux Pasteurs , qui ont prononcé que ces Propositions sont condamnables , qu'ils aillent plus loin , et qu'ils déclarent en quoi , jusqu'où et pourquoi ils les jugent répréhensibles , c'est une demande superflue , pour nous servir de l'expression de S. Augustin , parce qu'il suffit qu'on sache que l'Église les a condamnées , et qu'après cette condamnation personne ne doit les admettre . » Hæc Præsules illustrissimi , quæ sinuosos adversariorum hanc in rem flexus , implexosque nodos clarè extricant , totamque præsentem difficultatem planè exhausti. Recole dicta ad tertiam responsonem superioris objectionis. Respondeo 4º : In præfatâ hypothesi censuræ in globo latæ aut acceptatae ab Episcopis , temerè ab adversariis asseri , Episcopos à se invicem dissentire , nec easdem propositiones intendere interius iisdem qualificare censuris. Neque enim impossible est , ut , quantum opus est , inter se consentiant : cum propositionum natura , earum veritas et falsitas , Scripturæ et Traditioni conformitas vel dissimilitudines , antecedenter ad Constitutionem latam determinatae sint , atque horumce omnium cognoscendi via una et eadem

cunctis præstò sit Episcopis , nempe ejusmodi propositionum cum Scripturâ et Traditione , Ecclesiæque definitionibus anteâ promulgatis accurata collatio. Hæc viâ usi sunt plures Theologi à quibus uniuscujusque hujusmodi propositionum virus proditum est , et censura singulis affixa : ii quantum ad rem ipsam , etsi non communicatis consiliis , non deprehensi sunt dissentire. Quidni ergo Episcopis eadem via diceretur interclusa ? Quod si is Episcoporum in qualificandis propositionibus possibilis interior consensus , reipsaque ejusmodi consensus in Theologis existat , ac sæpè aliis in casibus extiterit ex solâ propositionum cum Scripturis et Ecclesiæ definitionibus collatione : quantò magis dicendum in præsenti causâ , quantum satis est , inter se intus consentire Episcopos , præsertim si attendantur , ut maximè attendi debent , divina Ecclesiæ privilegia , eximiaque promissa ipsi à Christo facta ? Unimverò , ipso met pollicitante Christo , Joan. 14 et 16 , Episcopi à Spiritu S. edocendi sunt omnem veritatem : ipsisque docentibus primis Pastoribus , affuturum se promisit Christus Dominus , Matth. 28 , v. 20. Porrò , cùm plures in globo propositiones proscripti Episcopi , procul dubio docent , ut ex dictis inter probationes patet ; ipsis ergo tunc adest et subvenit Christus : prouindeque , quin easdem interius , quantum necesse est , singulis propositionibus qualifications et notas affligant , nonnisi inconsultè ac temerè negari potest. Respondeo 5º : Etsi diversæ illæ earumdem propositionum qualificationes in mente Episcoporum delitescentes aliquatenus à se invicem discrepant , attamen nihil inde vitii accederet eorum definitioni , intactaque maneret Ecclesiæ docentis auctoritas et infallibilitas. Modò enim Episcopi , quos Pastores et Doctores Christus dedit Ecclesiæ , invigilat conservationi depositi ; nosque quantum satis est edoceant , ut non simus sicut parvuli fluctuantes , et circumferamur omni rento doctrine , salvæ profectò remanent Ecclesiæ auctoritas et infallibilitas : atqui , dum Episcopi plures in globo respectivè proscripti propositiones , licet qualifications quibus singulas interius afficiunt , possent esse quadamtenus diversæ , invigilant tamen , quantum satis est conservationi depositi , nosque sufficienter edocent ; ergo. Et quidem illibatum , integrumque servatur fidei depositum : siquidem in eo tunc consentiant omnes , quod in quemcumque ordinem redigeris Propositiones illas in globo respectivè damnatas , non possint dici christianissimæ et

evangelice : Ideoque à quolibet bono Christiano pro condemnatis et reprobatis habendas esse. » Ita doctiss. Eckius disput. 6 Juli adversus Luther.

Etverò, ex diversis illis earundem Propositionum qualificationibus in mentibus Episcoporum défitescentibus, nihil commodi pro partibus Haereticorum accidere potest. Quippe ad conservationem depositi, requiritur et sufficit ut devitentur profanæ vocum novitates, et oppositiones falsi nominis scientiæ, I ad Timoth. 6, v. 20. Atqui per censuram propositionum in globo, devitentur profanæ vocum novitates, et oppositiones falsi nominis scientiæ, quamvis interioris Episcopi diversas iisdem propositionibus applicent qualifications. Tunc enim vi censuræ constat damnatae propositiones verè reprehensibles esse, atque à veritate catholicæ quadam tenus recedere ; ut loquuntur supra laudatæ Comitiorum anni 1728 Praesules ; ergo. Aliudè, in proposito casu, sufficienter nos edocent Episcopi ut non simus sicut parvuli fluctuantes et circumferamur omni vento doctrinae : cognoscimus enim, ut scienter notat Palaviein. lib. 3 Ilist. Trid. cap. 21, omnes illas in globo proscriptas Propositiones, perniciosas esse, si tradantur; periculosas, si credantur. Cognoscimus inter damnatas Propositiones, nullam esse quæ non mereatur aliquam saltem à censuræ notis quibus proscribuntur : et vice versa, nullam esse in Decreto censuræ notam quæ non possit in aliquam è damnatis Propositionibus cadere, quemadmodum totidem verbis tradunt Galliani Praesules, locis suprà laudatis : idque satis est, non modo simplicibus et rudioribus Fidelibus, sed etiam ; juxta Concilium Constantiense, ipsismet hominibus litteratis ; ergo. Respondet deinde 6°, hocque uno : Brevi praeciduntur propositus nodus caeteraque in præsenti negotio reluctantium tricæ, ut legitimum sit et dogmaticum Ecclesiæ judicium, auctoritatemque obligandi Fideles ad assensum internum obtineat ; vel requiritur ut Episcopi eamdem propositionem iisdem intendant qualificationibus et notis configere ; vel non : si primum, vi exterioris acceptationis certò tenendum in configendis iisdem cuiilibet propositioni qualificationibus ipsos, quantum satis est, consentire; etenim ex abunde dictis et probatis suprà, exterior Corporis Episcopalis acceptatio aut definitio, ex sese certissima est à Christo constituta lex ac regula ad nostram de rebus ad salutem attinentibus, firmandam stabilendamque fidem ; atque ubi primum de illâ exteriori acce-

ptatione constat, certò et indubitanter tenendum, omnes adfuisse debitas conditiones ; adeoque, si quæ absuerit, aut nullatenus, aut his in circumstantiis non fuisse necessariam. Ita disertis verbis Praesules nostri in laudatâ an. 1728 ad Regem Epistolâ pag. 21, 22, etc. Vide suprà. Porro, si secundum, nulla plane, ac prorsus præpostera objectio.

Corollaria. — Ex dictis hactenùs tribus superioribus páagraphis, nonnulla gravissimi momenti sponte fluunt consecratio : hæc porrò ita secum invicem connexa sunt ac concatenata, ut uno semel admisso, cætera quoque admitti prorsus necesse sit : quod vel tantisper attentanti clarè patet : itaque

Sequitur 1°, quod totidem verbis statuunt mox laudati Praesules, Bullam *Unig.* esse judicium *irreformabile*. Namque dogmaticum Corporis Episcop. Capiti suo adhærentis judicium est infallibile, prouindeque *immutable, irretractabile, irreformabile* : id ex apertis Christi promissis, ex disertissimis SS. PP. et Conciliorum testimoniis, ac perpetuâ et constantissimâ totius Ecclesiæ praxi ac doctrinâ certissimum est ac indubitatum : atqui ex dictis et probatis haetenùs, Bulla *Unig.* dogmaticum est summi Pontificis et omnium Ecclesiæ universæ Episcoporum judicium ; ergo. Ita expressè habent Cardin. Archiep. et Episcopi Gallie. an. 1728, jussu regio super hæc rē congregâti in Epist. ad Regem p. 50.

Sequitur 2°, *interiorem, integrum et absolutum* eidem Bullæ deberi assensum : omnibus siquidem adversus Sectarios confitentibus Orthodoxis , assensus hujusmodi *interior, integer et absolutus* debetur *dogmatico et irreformabile* universalis Ecclesiæ judicio : atqui Bulla *Unig.* dogmaticum est et irreformabile, etc. ; ergo. Quicunque ergo omnes aut quasdam è damnatis Propositionibus intus et ex animo non respuit, legitimè, et ut par est, dictæ Constitutioni non adhæret. Et verò sincerè et ex animo obtinerandum visibili Pastorum Corpori, in his quæ ad doctrinam pertinent : hiic ipsem Quesnellus in caput 23 S. Math. sic loquitur : « La seule voie sûre pour la foi et la doctriné, c'est de suivre toujours le Corps visible des Pasteurs. » Et in caput 20 S. Ján. : « Il n'y a point de salut, à moins de se tenir inséparablement attaché au Corps des Pasteurs de l'Eglise. » Istud idem pro certissimo passim statuit Nicolauš, quando ait in controvërsiis circa religiohem excitatis majori adhærendum esse visibili auctoritati : « La vraie règle de la foi,

inquit Ess. de morale Evang. du Mardi de la deuxième semaine de Carême, c'est de s'arrêter à la plus grande autorité. » Multò autem et incomparabiliter major est Episcoporum acceptantum, et adhucendum Constitutioni pronuntiantium auctoritas; tique Capiti suo Pontifici Romano coadunati, visibile Pastorum Corpus prœcūl dubio eonstituant; ergo.

Sequitur IIIe, omnem à Constitutione *Unig.* provocationem esse nullam, illusoriam, temerariam, scandalosam, tanctæ Sedi, Corpori Pastorum, toliquæ Ecclesiæ adversarii, ac summè injuriosum, etc. Ita donecceptis verbis quinquaginta et amplius Præsules Gallicani an. 1718, uniformi Mandato declarant: « Ordonnons, itquib[us] in ipso jūdicatō, à tous les Fidèles de notre Diocèse de se soumettre à la susdite Constitution *Unig.* comme étant un jugement dogmatique de l'Eglise universelle, duquel tout appel est nul, frivole, illusoire, teméraire, scandaleux, injurieux au Saint-Siège et au Corps des Evêques, contraire à l'autorité de l'Eglise, schismatique, et tendant à renouveler et à fomenter des erreurs condamnées. » Gravissimas hasce hotas, appellationi interpositæ à dogmatica et irreformabili totius Ecclesiae Constitutione, qualis est ex dictis Bulla *Unig.* meritissimo jure infili, nemo sanè in dubium revocaverit.

Sequitur IVe, eamdem *Unig.* Bullam esse veram Ecclesiæ et Regni legem: ita à præsulibus Gallicanis in pluribus Comitiis generalibus solemniter declaratum, variisque Edictis ac Responsis Regiis disertissimè agnitum et firmatum. De quo aperta vide testimonia suprà. Eteñdò, dogmaticum universalis Ecclesiæ judicium, 1°, munitum sigillo Regio, 2°, in Tabulas supremakum Regni Curiarum relatum, 3°, solenniter et juxta consuetos Regini mores promulgatum, merito dicendum est, reipsâque existit vera ac propriæ dicta Ecclesiæ et Regni lex: alqui Bulla *Unig.* ex probatis duobus superioribus paragraphis dogmaticum est universalis Ecclesiæ Judicium: aliunde, munita fuit ac consignata sigillo regio, in supremas Regni Curias relata; solemniter et ex more promulgata; uti ex dictis in Synopsi historicâ paragrapho 3 manifestum est ac exploratum: vide supra; ergo, etc.

Sequitur V^e, hanc, uti jam innulimus, questionem, an Constitutio *Unig.* sit regula fidei, leviorum esse apud Acceptantes, et quasi de mero nomine controversiam: quo quidem in prætenso dissidio quoddam provocacioni suæ præsidium inaniter querunt Appellantes. Nam-

que concordibus animis fatentur ac docent cuncti Acceptantes Constitutione *Unig.* respici dogma, atque, quod capitale est, interius credendum Quesnellianas 101 Propositiones meritò esse damnatas, quia singulæ aliquam merentur notam, et præterea unaquamque è notis Bullæ expressis cadere in aliquam è damnatis illis Propositionibus: omnes etiam consentiunt Bullæ *Unig.* nihil determinati fide divinâ credendum proponi. Tota igitur apud eos mota quæstio in eo sita videtur, an *regula fidei* appellari possit omne judicium quo de rebus fidei aut ad fidem habentibus connexionem, etiam merè generatim ac indeterminatè interior præscribitur assensus: an verò illud idem vocabulum soli illi potius adscribendum sit judicio quo dogma revelatum, fide divinâ speciatim ac determinatè credendum proponitur. Ergo non tam de re ipsâ quâm de nomine extitit illa quæstio, nec in eâ quidquam occurrit quo tueri se possint dissidentes, cum ab ipsis unum et idem omnes semper postulaverint Acceptantes; nimur ut interius et ex animo sese subjecerent Constitutioni *Unig.* tanquam dogmatico Ecclesiæ universalis judicio, atque 101 Propositiones ut meritò illâ Constitutione proscriptas damnarent, iisdem qualificationibus adhibitis, quibus dieta Constitutio uititur. Hæc porrò eadem de ipsâ *regulæ fidei* denominatione quæstio. Acceptantes inter et Appellantes spæctata, jam non meri nominis dicenda, immo dogmatica planè est ac gravissimi momenti controversia: neque enim alia de causâ Bullæ *Unig.* nomen regulæ fidei detrectant adversarii, quâm quod Bullam hanc negent esse judicium dogmaticum quod internum et absolutum exigat mentis assensum: ipsi siquidem promiscue sumunt, et pro uno eodemque habent *regulam fidei*, et *dogmaticum* ac *irreformabile universalis Ecclesiæ judicium*: id ipsum non fatentur modò, sed et datâ operâ passim adstruere conantur Appellantes, in primis sex Præsules citatâ ad Instructionem Eminentissimi Card. de Bissy. Respons. Auctor Pastoralis Documenti an. 1719, Eminentiss. Noallii, prima Propositione pag. 13, 14, etc. Adéoque eo ipso quo à predictâ Bullâ titulum regulæ fidei removent, eaindein jūdicium esse dogmaticum insicari censendi sunt. Ita scitè notat ac latè explicat Eminentiss. Card. de Bissy in saepius laudatâ an. 1722 Pastorali Instruct. part. 4, pag. 544, 545, etc. Ibid. perversam eâ de re dissidentium doctrinam pluribus perstringit ac confutat doctiss. Card. Idem gravioriter ac

dilucidè evolvunt ac explodunt plerique Galliani Presules, suis ad Regem an. 1728, et 34 Epistolis.

Sequitur VI°, illicitum esse statum indifferencie et indeterminationis circa prefatam Constitutionem intus et ex animo suscipiendam : quippe de suscipiendo judicio Ecclesiae universalis dogmatico et irreformabili nemini unquam cunetari ac mores gerere fas fuerit : atqui ex superioribus Corollariis et ex demonstratis paragraphis 2 et 3, Constitutio *Unig.* judicium est universalis Ecclesiae dogmaticum, etc.; ergo.

Etverò, *natura, multitudine, diversitas* dogmatum de quibus agitur in dictâ Constitutione, apertè ostendunt illicitum prorsus esse ac criminosum in praesenti negotio hunc indifferencie ac suspensionis animum : etenim, vel ipsi met contendentibus adversariis, quæstio movetur de summis fidei, morum, ac christiana disciplinæ capitibus, quæ, si dissidentibus fides, prefato Decreto labefactantur ac funditus convelluntur : eò tendunt illustriorum Appellantum indesinentes in Bullam *Unig.* querelæ et expostulationes : « atque ita, *sanctissime Pater*, inquit in suâ an. 1721 ad Innocent. Papam XIII Epistolâ septem Presules, impugnata apertè religio in suis dogmatibus; Hierarchia in suis juribus; Christianorum disciplina in eo quo tanquam basi et animâ nititur; deletæ funditus poenitentiae leges et regulæ; veteris et novi foederis inducta confusio in eo capite, quo præsertim à se invicem distinguuntur; omnipotens Dei subjecta libero hominis arbitrio, et ad ejus nutum suspensa; complures alii doctrinæ Christianæ articuli in summum discrimen adducti, sacer Scripturæ et Traditionis sermo proscriptus : en *sanctissime Pater*, quæ sit nostrarum (in Bullam) et causa et materies querelarum. » Paria tradunt saepius citati sex Episcopi, suâ ad Pastoralem Eminentissimi Cardinalis de Bissy Instructionem Responsione, cap. 26 et seqq., item quatuor Episcopi in interpositis à se appellantum instrumentis die 1 Martii 1717, et mense April. anni 1719, nec non in prolixiori ad vindicandas hasce provocations, tunc edito Memoriali. His porrò in circumstantiis, in quibus de tot ac adeò capitalibus fidei dogmatibus instituitur controversia, manifestissimum est nemini liberum esse orthodoxo, suspensum se servare ac prorsus indifferenter : in primis si sanctæ sedis præiverit judicium, cui, ut in praesenti causâ, consensus Episcoporum accesserit. Tunc profectò, aut

certè nusquam, locum habet illud Christi Luc. 11, v. 23 : *Qui non est mecum contra me est. Id ipsum non minus perspicue declarant gravissimæ dissidentium adversus neutralitatis partes intentæ saepius criminationes :* « La neutralité, inquit unus ex illis, auctor Epistole ad Monialium gubernatrice pag. 80, et 81, est un crime, et ne point prendre parti pour la foi dans l'occasion présente, c'est être infidèle. Un Chrétien dès son baptême a pris parti contre la Constitution ; il en a appellé sur les sacrés fons, et il renouvelle son appel toutes les fois qu'il recite son *Credo*. Dire qu'on ne prend point de parti, c'est renoncer à la foi. » Idem frequenter inculcant plerique alii Quesnellianarum partium auctores : idque ex principiis ab ipsis passim stabilitis sponte fluit ac necessariò sequitur. Vide supr. dicta et moxar paragraph. tertio ubi de naturâ Constitutionis *Unig.* inter probationes.

Sequitur denique VII°, istudque capitale est, diligenterque observandum : Quæcumque adversus Constitutionem *Unig.* congeruntur probra, tricæ, vitilagationes, tum ex prætenso in ferendâ aut acceptandâ hæc Constitutione conditionem defectu ; tum ex prætensi damatarum propositionum *cum Scripturis et traditione consonantiâ* : tum ex prætensis dissidentium numero, doctrinâ, motibus et dictamine conscientiæ, sanctitate, miraculis, etc.; ea, inquam, omnia, vel unâ Ecclesiae, sex primorum pastorum suo capiti adhærentium auctoritate, exteriorique acceptance, quâ recepta et confirmata fuit dicta Constitutio, evanescunt ac dissipantur. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi*, inquit Christus Dominus Matth. 28, alloquens Apostolos, eorumque successores Episcopos. Ibid. 16, v. 18 : *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam*. Luc. 10, v. 16 : *Qui vos audit, me audit*, etc. Perpetua sunt et absoluta isthæc divina promissa : « Nusquam ergo, quemadmodum egregiè notant presules Gallicani supra laudati, tanta invalescat pestis, seu vi, seu negligentiâ, seu fraude, seu quâcumque aliâ ratione, ut portæ inferi adversus Ecclesiam, eaque, quæ ab Episcopali ordine sancita fuerint, prævaleant. » *Aeternum stabunt Christi verba*; cætera quæ opponuntur, præteribunt et ad nihilum recedent. Itaque, quodcumque supponatur fuisse definitionis motivum (idem de cæteris definitionum conditionibus, aliisque quæ obiciuntur, pronuntiantur) fieri nunquam potest, vi promissionum

Christi, ut Corpus episcopale erroneam acceptet et approbet sententiam; ergo *definitionis litteræ*, seu *ipsi*, independenter à discussione motivorum, *exteriori definitioni*, quæ sola subsistit ac vim hahet, *standum est*, ac supponendum providisse Christum, ne *ulla dcesset ex requisitis conditio*, ad firmam, certam, et inconcussam definitionem. Ita totidem sermè verbis, *acta S. Facultatis Parisiensis*, super *Constitutione obserrandâ et executioni demandandâ*, an. 1729, pag. 40. Atque hæc quidem auctoritatis et præscriptionis methodus, ad cunctas Quesnelliastarum dissolvendas objectiones, via brevis, expedita, ipsis etiam rudioribus proportionata: hocque unum, omnibus, quæcum dissidentibus habemus dirimendis ac finiendis controversiis sufficere deberet. Eò tendit S. Hier. disputans adversus Luciferianos: « Poteram, inquiebat, omnes propositionum rivulos uno Ecclesiæ (destinantis) sole siccare. » Ipseque S. Augustinus lib. de quantit. animæ cap. 7, n. 1: « auctoritati credere, magnum compendium est, ac nullus labor. » Unde appositi omnino doctiss. Bossuet. Instruct. 1, *circa Ecclesiæ promissa* sic habet: « Les promesses dont il s'agit sont conçues, comme on a vu, en termes simples et très clairs. On doit donc se déterminer à y croire: et cette croyance enferme une claire décision de toutes les controverses. Car si une fois il est certain que la vérité domine toujours dans l'Eglise, tous les doutes sont résolus: il n'y a qu'à croire, et tout est certain. » Ibid. pag. 176: « Jésus-Christ a tout réduit à un seul point, c'est-à-dire à bien connaître l'Eglise où l'on trouve tout d'un coup toute vérité autant qu'il est nécessaire pour être sauvé. Tout consiste à bien concevoir six lignes de l'Evangile où J.-C. a promis en termes simples, précis et aussi clairs que le soleil, d'être toujours avec les Pasteurs de son Eglise jusqu'à la fin des siècles. Il n'y a point là d'examen pénible à l'esprit humain. » Et rursùs secundâ de eod. argumento instructione, pag. 12 et seqq.: « La sagesse de J.-C. a renfermée en six lignes de quoi trancher tous les doutes, et régler la décision de toutes les controverses, par un principe commun et universel. » Quæ quidem illustrissimi Præsulis doctrina ad nostrum præsens institutum apprimè congruit. Habemus siquidem in unâ primorum Pastorum suo Capiti adhærentium auctoritate, quâ recepta et confirmata fuit *Constitutio Unig.* quasi contractam compendio, sed promptam, facilem,

ac planè decretoriam, adversùs omnes dissidentium difficultates, solutionem. Vide plura hanc in rem superiori paragraph.

ARTICULUS III.

De systemate Quesnelliiano.

Quem in Baii et Jansenii aperiendo systemate secuti sumus ordinem, eundem in Quesnelliiano systematis expositione consecrari amimus fuerat: nempe 1°, *systematis principia paulò accuratius evolare*; 2°, *de illius disservare consecrariis*, seu, *de 101 propositionibus*; 5° tandem Quesnelliiano systematis à ceteris catholicorum scholarum systematibus discriminâ, ipsiusque omnimodam cum Baianis et Jansenianis placitis concessionem, aperire ac declarare: verum premente nimia jani hujus voluminis mole, in opportunum magis locum et tempus horum uberior revocabitur disputatio. Interim haec summatis perstringere, eorumque omnium compendiosam exhibere ideam, abs re non erit, nec fortè inutile: *plerisque enim hæresibus usu venit*, quemadmodum scitè notant SS. Patres, *ut eas exposuisse quodammodo refutasse sit.*

Principia systematis Quesnelliiani. — Tria sunt præcipua ac capitalia Quesnelliiani systematis principia. Primum: Duplex in præsenti naturæ lapsæ statu agnoscenda delectatio indelibera: una cœlestis, quæ ad bonum; altera terrena, quæ ad malum inclinat et trahit. Utraque unicum est pondus, quo voluntas nunc, sive ad bonum, sive ad malum inclinatur. Utraque quasi ex mechanicâ lege voluntatem movet ac rapit, sive ad bonum sive ad malum, prout cœlestis vel terrena præponderat. Utraque proindè, prout gradibus superior est aut inferior, necessariò relativè, seu necessitate relativâ victrix est aut victa. En famosum duarum delectationum indeliberalatarum principium, quod ex Jansenio depromptum centies in suis memorialibus et apologeticis scriptis obtrudit Quesnellus, inconsultè omnino ac præpostorè usurpando celeberrima sancti Aug. verba: *Quod enim amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est.* Hoc utriusque indelibera: ac relativè victricis delectationis principio, veluti præcipuo cardine integrum movetur ac volvitur Quesnelliandum proinde ac Jansenianum systema. De duabus indeliberalis delectationibus oppositis, vide plura superius et mox ubi de consecrariis Quesnelliiani systematis.

Secundum: nullus datur (nec *quoad habitum*, nec *quoad actum*) amor mediis, *vitirosam cupi-*

ditatem inter et *laudabilem ac supernaturalem* et *charitatem*, quâ Deus gratis et propter se dili-gitur. Hinc absque aliquali charitatis saltem *actualis imperfectae et initialis influxu*, quelibet actio vitiosa est et culpabilis, non *in subjecto dantaxat et ratione omissionis* ulterioris, scilicet relationis ad Deum; sed etiam *in se intrinsecè et ratione sui*: tunc enim actio illa non nisi ex vitiosâ cupiditate procedit, ad vitiosam cupiditatem tendit et ordinatur: adeoque ex parte *principii et finis*, neconon *in se et in propriâ substantiâ*, damnable est et peccaminosa. Istud est capitale alterum Quesnelliani systematis principium, variis in libris et propositionibus cereberrimè ac expressissimè à Quesnello inculcatum: in primis inter 401 à Clemente XI damnatas proposit. 44, his verbis: « Non sunt nisi duo amores, unde volunties et actiones omnes nostre nascuntur; amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; et amor quo nos ipsos, ac mundum diligimus, qui, quod ad Deum referendum est, non refert, et propter hoc ipsum fit malus. » Fundamentale istud placitum ex suis antecessoribus ac magistris Baio et Jansenio hausit Quesnelli: « Omnis amor creature rationalis, inquit 38 damnata Baii Propositio, aut vitiosa est cupiditas, aut laudabilis illa charitas, quâ per Spiritum sanctum diffusa, Deus amatur. »

Eamdem doctrinam in ipsis S. Augustini operibus fundatissimam esse audacter pronuntiat Jansenius lib. de Grat. Christi cap. 6: « Non enim, inquit, agnoscit sanctissimus docto-r (S. Aug.) in universis operibus suis nisi duos amores, Creatoris et creature, ex quorum alterutro necesse est ut quæcumque actio voluntatis oriatur. Ille charitas est, iste cupiditas; quarum illa de cœlo est, Deo plantante; ista ex mundo, diabolo seminante. » Quod idem hic, et libris de statu naturæ puræ et lapsæ, scep-tiū repetit Ypresensis. Quot ex nefario illo principio sequantur exitiosa consectaria, patet ex dictis superiùs ubi de Baiano systemate et de consectariis ejus fusè diximus, et amplius constabit ex dicendis secundâ parte, quæstione 2, art. 2, paragraph. 4.

Tertium systematis Quesnelliani principium, ex priori consequens, quodque totam ex integro renovat perversam Richerii doctrinam, à duobus conciliis Senonensi et Aquensi proscriptam, disertè exprimitur nonagesimâ inter confixas Quesnelli Propositiones: « Ecclesia, inquit, auctoritatem excommunicandi habet, ut eam exerceat per primos pastores, de con-

sensu, saltem præsumpto, totius corporis. » In hanc Quesnelli Propositionem, sic egregie prouniant Gallicani præsules, in suo an. 1714, Pastorali Documento: « Les défenseurs de Jansénius, qui se sont révoltés contre l'Église, et qui craignent avec raison les censures et les excommunications, font tous leurs efforts pour s'en garantir. Ils établissent, dans tous leurs écrits, que le pouvoir d'excommuniquer est donné à l'Église pour y être exercé par les premiers pasteurs, du consentement au moins de tout le corps, c'est-à-dire du consentement de tous les fidèles. Ils se croient partie de l'Église, et peut-être même la portion la plus pure: ils ne consentiront point aux censures portées contre eux; c'est une raison de les mépriser. Une excommunication injuste, disent-ils, ne doit jamais empêcher qu'on ne fasse son devoir: mais c'est au tribunal de leur conscience qu'ils s'en rapportent pour décider de la justice ou de l'injustice de l'excommunication. Ils la trouveront certainement injuste, et elle ne les empêchera pas de faire ce qu'ils appellent leur devoir. » Ita cardinales, archiepiscopi, et episcopi in generalibus an. 1714 comitiis: quæ fundamentalis istius propositionis virus ac latens venenum luculenter aperient ac manifestant. Tribus his principiis tota stat Quesnelliani systematis moles: atque ita inter se connexa sunt et arctè colligata, ut istud ex altero, utrumque verò ex primo sponte fluant ac necessariò consequantur. De quo pleniùs alibi. De triplici porrò mox recensito principio, jure ac meritò dici potest, quod de distinctione adjutorii *quo* et *sine quo*, in ordine ad ipsam S. Augustini doctrinam aiebat Jansenius lib. de Grat. primi hominis et Angelorum cap. 17: « Ilæc est vera clavis, quâ aditus aperitur in scripta ejus (Quesnelli): aperiendus est..... Qui verò præfata principia, velut filum in labyrintho scriptorum ejus secundus fuerit, mirabilis ei occurrit contextus rerum: respondent extrema primis, media utrisque, omnia omnibus. » Totaque clarissimè ac plenissimè patebit Quesnelliana doctrina, verusque ac genuinus damnatarum 401 Propositionum sensus. Et verò ea potissimum fuit Clementis XI in ferendâ Constitutione, mens ac intentio, denuò scilicet damnare Baianismum, Jansenismum, et Richerismum, centum et unâ Propositionibus, nunc clariùs, nunc obscurius, instauratos. Id S. pontifici fuisse propositum, hæc verba manifestè demonstrant: « Omnes et singulas Propositiones præinsertas, tanquam falsas, captiosas, male

sonantes.... *pluries damnatas*, ac demum etiam haereticas, variasque hereses, et *potissimum illas*, quae in famosis Jansenii Propositionibus, et quidem in eo sensu, in quo haec damnative fuerunt, acceptis, continentur, manifestè innovantes, respectivè hæc nostræ perpetuò valitù Constitutio declaramus, damnamus et reprobamus. Qui ergo semel probè novit, quid olim in Baio, Richerio, Jansenioque damnatum fuerit, nullo negotio intelligit, quid Clementinâ Constitutione *Unig.* confixum fuerit ac damnatum.

De consecutiis Quesnelliani systematis. — Tria mox proposita principia totius systematis Quesnelliani basis sunt ac fundamentum; atque ex iis velut à fonte ac radice centum et una Propositiones, quasi totidem consecutaria, fluunt ac consequuntur. Patet id manifestè vel ex ipsâ libri ac propositionum inspectione, mutuaque ad se invicem collatione: idque ipsimet ultrò constentur fidelissimi Quesnelli assecke: quamobrem plura in re apud Quesnelliastas certa et constanti, quam corum nullus negaverit, referre planè superfluum foret. Quin et dictis 101 damnatis propositionibus continetur accurata totius Quesnelliastæ doctrinæ summa et analysis: atque ad illas commodè revocantur quæcumque in suo fusiori *Réflex. moral.* Opere, cæterisque suis scriptis docet Quesnellus. Quodque de quinque famosis Propositionibus, teste Mirapincensi Episcopo D. de la Bronë supra citato, olim aiebat doctissimus Bossuet., *illas totum esse libram;* idem dicendum de 101 Propositionibus, in ordine ad *Réflex. moral.* cæterasque Quesnelli elucidationes. Harum omnium summa sunt et synopsis centum et una famosæ Propositiones. De singulis porrò sigillatim pertractare 101 Propositionibus, nec exigit scopus, nec sinunt præfixi hujus operis limites. Unum duntaxat adjiciam, ut methodo faciliori de Quesnelli sensu possit inquiri; nempe, 101 Propositiones ad tres classes aptè ac commodè revocari posse. Prima classis complectitur priores numero 49 Propositiones: ex duplicitis delectationis indeliberatae, ac necessitate relativâ victricis principio dimanant. De hoc principio abundè dictum suprà, ubi de Janseniano systemate. Secunda classis sequentes 45 Propositiones continent. Erroneum duorum amorum, seu duarum delectationum deliberaatarum ante jam expositum principium exhibit: vel ejus sunt totidem necessariae appendices. Tertia classis reliquas omnes comprehendit. Spectant datam à Christo Apostolis, corumque success-

soribus, excommunicandi auctoritatem, disciplinam et politiam Ecclesie: et plerique Richerismum referunt ac renovant. Qui perspecta habuerit tria superiùs proposita Quesnelli systematis principia, de quibus plura jam dicta, et inferiùs iterum non semel agetur, quique Baii, Jansenii et Richerii errores, in Quesnelli Propositionibus, nunc clariùs, nunc obscurius instauratos, probè attenderit; proprium ac genuinum 101 damnatarum à Clemente XI Propositionum sensum, certò et facile colliget. Enimvero, quod in Baio et Jansenio presertim, jam damnarat Ecclesia, illud idem in Quesnello eorum discipulo reprobatum: uti modò, vel ex ipsis Bullæ verbis vicinius.

Discrimina Quesnelliani systematis, à cæteris Orthodoxis systematibus, ejusdemque cum Jansenianis et Baiis placitis, omnimoda consensio. — Duo fert sigillatim expendenda præsens iste titulus. Primum: quæ sint Quesnelliastæ doctrinæ, à cæteris catholicarum scholarum placitis, discrimina. Alterum: quæ et quanta hujus doctrinæ eum proscriptis Baii et Jansenii dogmatibus, consensio. Quoad primum, respondeo plurima esse, et quidem gravissima, Quesnelli systematis à cæteris orthodoxarum scholarum placitis discrimina. Et quidem, ne nimium excurrat ista disputatio, satis habebimus præcipua hæc discrimina strictim indicare, designatis locis ex quibus uberior eorum expositio et confutatio colligi poterit.

Primum petitur ex parte duplicitis delectationis indeliberatae relativâ necessitate victricis, quæ, ut diximus, Quesnelli systematis primum ac præcipuum fundamentum est: ab illâ autem indeliberata ac relativè victrici delibratione, immane prorsus, quantum abhorreant orthodoxarum omnium scholarum placita. De quo vide sup. ubi de Jans. systemate tractavimus. Secundum desumitur ex parte duplicitis delectationis deliberaatae, seu impossibilitate amoris medii, *vitiosam cupiditatem inter et laudabilem ac supernaturalem charitatem;* quod, ex dictis, alterum est capitale Quesnelli systematis fundamentum. Ast quā exitiosum sit, et ab omnibus Orthodoxis alienum, pestiferum istud dogma, manifestè colligitur ex innumeris errorum portentis quæ ex malè secundo principio scaturiunt ac necessariò dimanant. Vide sup. disput. 6, art. 2, ubi de Baiano systemate, et in secundâ parte, quæst. 2, art. 2, paragraph. 4, ubi evolvitur ac copiosè exploditur. Tertiū eruitur ex innumeris con-

seculiis quæ sponte ac necessariò fluunt de impossibilitate amoris medi⁹, *vitiosam cupiditatem inter et supernaturalem charitatem*; ex quo præcipue sequitur, intrinsecè et naturā suā quocumque in statu malum esse actum quemlibet à charitate supernaturali distinctum; haec enim consecaria, totidem sunt Quesnellianæ doctrinæ, quā involvuntur, à Catholicorum ea explodentium systematibus insignia discrimina. De quo vide loca proximè citata, præsertim laudati mox paragrapbi quarti conclus, probat, 6.

Quoad alterum caput, scilicet que et quantā sit Quesnellianæ doctrinæ, cum Baiam et Jansenianis placitis consensio, respondeo, omnīmodam esse, in præcipuis et essentialibus capitibus, Quesnellianæ cum Baiam et Jansenianam consensionem; neque in eo probando dūtiū immorabitur.

Constat enim id 1º, vel ex ipsomet Quesnello, qui Baium, ipsumque præsertim Jansenium, uti insignes ac fidelissimos sancti Augustini discipulos, ejusque doctrinæ accrimos vindicees extollit ac commendat; cosdemque ut suos magistros agnoscit ac veneratur. Ita manifestè colligitur ex causā Quesnett. in verificat. art. 5 et 4, pag. 67 et seqq.

Constat 2º ex unanimi Quesnelliistarum confessione: ii consonantiam illam Quesnellianæ doctrinæ cum Baii et Jansenii placitis, nēdū insificantur, imò jaētant, in eoque gloriantur. Ille Quesnelliannus auctor supra citatus: *quatrième Génissem. de Port-Royal*, sic ait: *Les 101 Propositions condamnées renferment justement toutes les vérités différentes que les disciples de S. Augustin ont toujours soutenues depuis 70 ans.* Ita damnatas propositiones, totius Augustinianæ doctrinæ, hoc est (in ejus mente), *Baiam et Jansenianam*, summarium esse ac synopsim, clarè prædicat. Constat 3º ex ipsomet Quesnelliiani systematis visceribus. Enim-

verò, tota Baii et Jansenii doctrinæ, velut in radice comprehenditur duplice in primis fundamento: 1º, utriusque indeliberatæ delectationis relativè necessitatis; 2º, utriusque delectationis deliberate, seu impossibilitate amoris medi⁹ *vitiosam cupiditatem inter et supernaturalem charitatem*: idipsum apertè liquet ex abunde dictis, ubi de *Bao et Jansenio*: atqui ex probatis modò, duo ista totidem sunt capitalia Quesnellianæ doctrinæ principia; ergo. His adde, ex illustriss. Bossuet, quinque propositiones (*Jansenii*) in libro *Réflex. moral.* reperiri: at ex eod. doctissimo præsule, quinque propositiones, *ipse sunt totus Jansenii liber*; ergo, etc.

Ex haetenis dictisclarissimè liquet et aperi-
tissimè sequitur, Baium et Jansenium in Ques-
nello fuisse redivivos, hincque integrum illo-
rum (*in præcipuis et essentialibus capitibus*)
doctrinam, nūne clariñs, nūne obscurius insta-
ntrasse, canque, adjectis novis erroribus,
denuo revocasse. Quod quidem non obscurè
indicat Clemens XI, laudatis paulò anteā ver-
bis, ubi recitat 101 propositionibus addit: « Omnes et siugnhas propositiones præinsertas,
tanquam falsas... pluries damnatas; ac demum
etiam hereticas, variasque hereses et potissi-
mum illas, quæ in famosis *Jansenii* proposicio-
nibus, et quidem in eo sensu, in quo hæ
damnatae fuerunt, acceptis, continentur, manifestè
innovantes, respectivè, hæ nostræ perpetuò
valiturnè constitutione, declaramus, damna-
mus et reprobamus. » Cœutiat oportet, qui non
viderit, proscriptam fuisse Jansenianam (proindeque et Baiam) doctrinam à Quesnello in 101
propositionibus renovatam. Necesse porrò mi-
nimè est agere hic de Synodis Romanâ, Ave-
nionensi et Ebredunensi, in causâ Quesnelli
habitū: de his enim, in rem nostram satis
copiosè dictum in Synopsi historicâ.

CLERICI A BELLIBERONE VITA.

Nicolaus Franciscus à Belliberone è vico Meray, non procul à Condato ad Nerallum, diocesi Bajocensi oriundus, anno Domini 1740, natus est. Peractis splendidissimè humanioribus litteris, Theologiae tantā laude indulxit, ut vix infulā insignitus ligentiae, ad instituendas

in præclarā Universitate Cadomensi lectiones theologicas, omnium sensu fuerit designatus. Singulare munus erat, sed muneri non impar accedebat ingenio singularis et ipse professor. Clericus enim scientiā non ætate provectus, cui non minor idecarum nitor, quam verborum

facilis fuit, veteres ita sibi familiares fecerat, qui latino felicius quam gallico uteretur sermone. Mathematicarum peritus, in doctrinâ sanctorum Patrum versatus, opera in primis Divi Augustini, cuius fertur sententias omnes memoriam tenuisse, usque adeò pervaluerat, ut interroganti et caput et paginam ex tempore diceret. Disputator subtilis disputationibus tamen nunquam se immixtum voluit. Quod si, pro re natâ, ad hoc digrediandi genus ac cinctus semel videtur, meminisse juvet nihil ei, singulariter à sophismatibus abhorrenti, in animo fuisse, nisi de componendâ lite, in materia nimirum exagitata. Vir itaque apud omnes optimi nominis plurimisque affectus honoribus, Decanus scilicet Facultatis Theologie in Universitate Cadomensi, in quâ lectiones theologicas per novem et quadraginta annos enucleavit, bis rector ejusdem Universitatis eius et principem facile dixeris, officialis demum abbatie S. Stephani Cadomensis ac Rothomagensis Ecclesiæ Cathedrali canonicus, ingenio neenon utilitatis privatæ oblivione omnibus hisce muniis dignum sese præbuit. Vitâ tandem functus viro christiano et sacerdote Christi verissimè dignâ, obiit Cadomi plenus dierum, quartâ die decembris, anno 1790, septuaginta et sex annos natus.

Tractatus varios complevit, nempe de *Pœnitentiâ*, de *Matrimonio*, de *Ecclesiâ*, de *Legibus* et de *Restitutione*. Nonnulla scripsit et com-

mentarii in Scripturam sacram, quæ, forsitan minus desideranda, maximâ ex parte temporum atrocitate deleta sunt. Edidit insuper et per celebrem tractatum, primâ vice typis mandatum Luxemburgi, anno 1777, cui titulus : *Tractatus theologicoo-dogmaticus de homine lapsô et reparato*, quem denuò typis dandum statuimus. Huic opere sors fuit eximio, sicut et cæteris operibus ejusdem momenti: alii effusè laudârunt, inquit roserunt alii. Sed exsultatis adversariorum objectione culis, à Pio VI, pontifice maximo, qui manu propriâ ad auctorem Breve gratulatorium direxit, de imbelli quorundam invidiâ pleniùs æquo vindicatus est.

Clericus suoptè ingenio candidus, à mendacii abhorrens, soliusque veritatis amans, in cæteris omnibus mendacium minimè exegibat; unde famigeratoribus fidem præstans simpliciorem ab inadvertibus rudis quandoque, quin et stolidus inquit dictus est. Quod si quibusdam aures dederis, exceptâ theologie sapientiâ, nullam habuit scientiam. Id autem usque adeò verum est, ut mathematicarum peritus, ut jam dixi, luculenta Maronis, Flaccique carmina ferè ex integro memoriter tenuerit. In accusationem æquius venit inanis gloriæ. Ipse verò, sicut *justus accusator sui*, indolem confessione agnoscens, humilitate ingemuit vitiosam. In sole, lector, inventæ sunt labeculae; quid, si fragilis interdum nubilet humanitas?

TRACTATUS DE GRATIA.

pars Dogmatica.

DE HOMINE LAPSO ET REPARATO, SIVE DE TERRESTRIS ADAM CULPA ET DE COELESTIS ADAM GRATIA.

PRÆFATIO.

Multos, eosque ingenio non parum valentes, viros, ubi de arduis argumentis disserere aggreduntur, terrere solent aliorum de eisdem argumentis disceptationes, cùm in primis eruditio conditæ sunt et inspersæ. Utquid enim, inquiunt pavidi illi homines, cas rursus attrectare quæstiones, quas doctæ manus toties contrectaverunt? Verum aliós sensus grandi et

generoso animo olim volvebat Augustinus, vnamque illam formidinem longius propulsabat. Cùm enim, inquietabat, eadem multipliciter varièque versantur atque tractantur, ipsos quoque capaciore intelligentiâ præditos adjuvant, et ad facilitatem discendi, et ad copiam disserendi.

Ea scilicet est arduorum argumentorum na-

tiva quasi indoles, ut quantumcumque dis-
tensa sint, in eis tamen plura remaneant
obscura et incognita, quæ periculum est ne,
ab indoctis præsertim, habeantur pro cognitis
et certis, quod sedulò cavendum esse sapien-
tissimè monet Tullius, lib. de Officiis, n. 48.

Hæc profectò salebrosæ de primigenio Adæ
peccato et Christi gratiâ controversia, toties
ab eruditis viris expensæ, præ omnibus aliis
congruunt. Quemadmodum enim nulla est in
totâ saecula disciplinâ magis obscura, et quæ
majores exhibeat difficultates, ita nulla est, in
quâ errare et facilius, et periculosius, et fre-
quentius sit.

Errorum istorum, in quos non ignari tan-
tum, sed et nonnulli, etiam non indocti ho-
mmes, nostris temporibus impegerunt, copia
et varietas hœc opus veluti peperit, et foras
emisit. Eninverò, non paucos, ex iis etiam
qui sacrum decurrebant stadium, quinimò
doctoris officio in obscuris scholis fungeban-
tur, dogma ab opinione, ubi potissimum de
peccato originali et gratiâ Christi res erat, dis-
criminandi arte non satis pollere longâ expe-
rientiâ didiceram. Quæ quidem, ne longior
sim, quibusdam exemplis confirmâsse satis
erit.

Ac primò notum est, Yprensem sententiam
Guillelmi Estii de peccati originalis transmis-
sione ad suum de concupiscentiâ sistema cor-
roborandum impensè extulisse. Quid pseudo-
theologi nostri? Utramque sententiam omnibus
concordare modis, et idcirco codem configen-
dam esse veru. Idem proferebant judicium de
opinione paryulōs sine sacris undis ex hâc vitâ
migrantes pœnâ sensus, quanquam mitissimâ
afficiente. Hæc nimirūm opinio, magnis licet
et religiosis dogmaticorum Ecclesiæ judicio-
rum cultoribus probata, viris, ipsis omni exec-
eratione digna videbatur, vel eo solo nomine
quòd Ypensis ejusque defensores eam cum
summo ardore defendant, ut probent Deum
sine injustitiâ posse adultos homines in præ-
senti rerum ordine æternis addicere suppliciis
propter peccata nonnisi in Adamo liberè com-
missa. Quod docuerunt Gregorius Ariminensis,
cardinalis Norisius, aliqui insigne theologi,
statum naturæ pure possibilem esse inspectâ
Dei omnipotentiâ, impossibilem è converso
considerata ejus justitiâ, bonitate, sapien-
tiâ, etc. Constitutionibus latis adversus Baium
ejusque assecelas expressè damnatum esse con-
claimabant; nec minus male apud' ipsos audie-
bat opinio ejusdem statûs possibilitatem *quoad*

terminum improbans, quia possibilitati hujus
statûs et *quoad terminum* et *quoad viam* requa-
lem inservabant certitudinem. Sententia corundem
theologorum super morali actuum huma-
norum bonitate, quæ sine Christi gratiâ à
charitatis gratiâ distincta vigere nequit, in
rebus etiam facilibus, corum judicio ea ipsa
erat, quam Baius propositione vigesimâ sextâ
expresserat. Tandem sistema duarum delecta-
tionum *relativè*, et non *simpliciter* victricium,
à Gregorio Ariminensi, Norisio et omni ferè
celeberrimâ Augustinianorum scholâ propug-
natum, in Jansenio prorsùs proscriptum esse
pronuntiare audebant; unde infervabant ejus
defensores habendos esse velut hæreticos,
etiam si delectationem Jansenii *necessitantem*
amandarent, etc.

Diu profectò tot fanaticis assertionibus ge-
muimus, quæ Ecclesiæ catholice pacem fune-
stum in modum poterant perturbare, quæ
paternum Benedicti XIV animum ingenti mœ-
nore affecerant, quæ erroris patronos magis
ac magis in furorem adigebant, eisque adver-
sus Catholicos arma ministrabant, siveque desi-
derandum corum in Ecclesiæ sinum redditum
impediebant, etc.; donec tandem sapientum
virorum consiliis excitatus, quinque ab hinc
annis propositum inivi tractatum de originali
peccato et Christi gratiâ concinnandi, in quo
quid super his definitum esset, aut non definitum,
sedulò assignarem, idque juxta sapientiæ et
pacis documenta in Brevi Benedicti XIV in grati-
am operum Norisii delineata. Hoc autem consili-
um cò liberti arripiui, quod nonnulli recen-
tiores, insigni aliunde eruditione conspicui,
plurima super his in suis elucubrationibus desi-
deranda reliquerint, nullâ videlicet habita
notitia Brevis Benedicti XIV in favorem cardin-
alis Norisii, et famosæ retractationis, quam
P. Chiggi Romæ emittere compulsus est. Hæc
ex causâ hoc opus inscripsi: *Tractatus dogmati-
cus de homine lapsô et reparato*, qui titulus,
ut patet, totam de primævo Adæ delicto et
Christi gratiâ materiem continet et complecti-
tur. Etenim per primum terreni Adæ pecca-
tum homo lapsus est, et per gratiam colestis
Adæ erigitur.

Primæva autem noxa, et Christi gratia se-
cum invicem intimè connexæ sunt in præsenti
statu, et una alteram commonstrat. Utiusque
verò notitia ad veram solidamque sapientiam
mortales quasi manu dedit. Tota nimirūm
sapientia nostræ summa duabus constat parti-
bus, Dei cognitione et nostri. Unde istud ora-

eulum : nosse te , consummata justitia est ; et scire justitiam , et virtutem tuam , radix est immortalitatis , Sapient. 45; et istud Joan. 47 : Hæc est vita aeterna , ut cognoscant te , Deum verum , et quem misisti Iesum Christum . Quare Augustinus hoc Platonis dictum cum encomio celebrat , lib. 8 de Civit. Dei , cap. 5 : *Dei imitator , cognitor , et amator est sapiens , cuius participatione fit beatus*. Deinde lib. 5 de Ordine , cap. 2 , dixit : *Scipsum intelligit sapiens ; et proornio lib. 4 de Trinitate , cap. 1 : Scientia euteris praestans est nosse seipsum* ; porrò attenta primigenie sordis et gratiae Christi consideratio duplice illam cognitionem humanis mentibus quasi illicet instillat . Enimvero quis admirabilem gratiae Christi vim et virtutem ipsa corda scelus anhelantia ad Deum aliquando protinus convertentem recogitando infinitam Dei potentiam et misericordiam statim non cognoscit ? Quis melle et favo dulciorem sacri hujus doni suavitatem degustando jucundissimam illius Auctoris bonitatem continuo non apprehendit ? Quis effusam in omnes et singulos homines divini illius beneficii copiam longè latèque circumspiciendo beneficentissimæ supradi Numinis providentiae admiratione et amore è vestigio non percellitur et acceditur ? Quis efficacissimam coelestis hujus subsidii motionem sese mirandum in modum liberis hominum voluntatisbus inserentem ponderando à fine ad finem fortiter attingentem , et miracula in morali non minùs quām in physico ordine perpetuò patrarentem Dei sapientiam sine mora non intelligit ? Quis , ut in tantâ dicendi ubertate modum faciam , quis impunè non elisam superni illius jaculi aciem inspiciendo infinitam Dei justitiam statim non intuetur et reformidat ? etc.

Neque sacri hujus adminiculi contemplatio hominem in sui aguitione minùs adjuvat ; mirabiles enim illius doles , flammus vigor , fortis ac dulcis illustrandi et movendi modus , felix necessitas , etc. , generis humani tenuitatem , ignorantiam , infirmitatem , pravitatem , uno verbo stupendam ad omne opus bonum , saltem æternam salutem spectans , inhabilitatem per primi hominis defectionem invectam splendidè patefaciunt et retegunt ; hæc indubie considerans Apostolus exclamavit 1 Cor. 15 : *Gratia Dei sum id quod sum ; non sumus sufficietes cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis , sed sufficientia nostra ex Deo est* , 2 Cor. 5. Et D. Augustinus , lib. 2 Conf. c. 7 : *Gratiae tuae deo , quod peccata mea tanquam glaciam*

solvisti ; gratiae tuae deputo quæcumque non feci mala , etc.

Peccati igitur originalis et gratiae Christi cognitio et meditatio est velut resplendens speculum , in quo Deum et nos intuemur , à quo ideceter oculi nunquam deflectendi sunt , ut proprieæ misericordie et infinitæ Dei potentiae et misericordie conscientia et memores ingenitam et in animi medullis perpetuò pruidentem superbiam retundamus , justitiam nostram in justitiae Sole queramus , nos nisi Deo confortante nihil posse confiteamur , et si gloriamur , in eo tantum gloriemur . Quoniam autem à bonis , quæ guttatum è cœlo ad nos continuo stillant , tanquam a rivulis ad fontem deducimur ; quoniam , ut dicitur , Psalmo 67 , per pluviam vitalem infirmæ hæreditatis suæ virtutem perficere non desinit Deus , in tantâ munera largitorem oculos attollamus , et totam mentis cogitationem erigamus , Christum Dominum , qui chirographum mortis nostræ crucis affigens , illud pretioso sanguine delevit , et cœlestium bonorum infinitatem nobis promeritus est , in quo cœlestis Pater *omnia nobis donarit* , Rom. 8 , ne in poenam prodigiosæ ingratitudinis divino illo rore deinceps non in spagmarur .

Jam vero satis innotescit præsens argumentum admodum difficile et perplexum esse ; quinam ipsi Apostolo creatæ intelligentiae acumen , præsertim in efficacia et distributione gratiae , omnino transcendere visum est ; unde Augustinus epist. 140 , alias 120 , cap. 26 , dixit : *In profunditate gratuitæ gratiae multorum ingenia conteruntur , id investigare conantia , ut ad extremum eis dicatur , ô homo , tu quis es qui respondeas Deo* , Rom. 9.... Luminum igitur Patrem , qui revelat profunda et abscondita , qui ex nihilo res exire , ex tenebris lucem splendescere facit , piè et enixè rogemus , ut mentes nostras illuminet , quæ tam altum sacramentum , quantum humana patitur imbecillitas , scrutari valamus .

Neque hic Deistæ , aliive divinæ providentiae impugnatores , aut calumniatores , arripiant quod vel cavillentur , vel subsannent . An enim humana intelligentia , quæ in ipsis rebus naturalibus plerumque caligat , in divinæ sapientiae arcana intropiscere poterit ? An divinum acumen humano latius non patet ? Nonne ipsa suggestit ratio altiore esse divinam sapientiam quæ ut vel humano modo metienda sit , vel ingenii humani tenuitate possit comprehendendi ? Quare ventosos illos homines irridere juvat .

ipsis verbis, quibus usus est Calvinus ad invidianum à detestabili suo positive reprobationis ex mero Dei beneplacito systemate deprecandam : « Quinam estis qui ad eam legem redigere vultis Dei iudicia et decreta , ut simul ac eorum ratio non constiterit, improbare audeatis? Vultisne ut divina potentia sic limitata sit, ut ne quid plus ad agendum valeat quam mentes vestrae capiant? Deo accusationem intentatis? Et ideò intentatis quia decretorum suorum altitudinem ad ruditatem vestram non attemperat? Quasi verò ideò perversa sint quia carni sunt occulta? Scitis illa decreta vocari profundam abyssum ; nunc ingenii vestri angustias consulite, an quod decrevit Deus apud se capiant? Quid ergò juvat vesanā inquisitione vos demergere in abyssum, quam vobis exitiale fore ratio ipsa dictat? » etc., lib. 5 Inst. c. 23, n. 5. Juvat eos cum Augustino, sermone 27 de versiculis Psalmi 93, alias de verbis Apostoli 20, cap. 3, n. 6 et 7, sic compellare : « Expectas à me, ô homo, ut dicam tibi, quare cui vult miscretur , et quem vult iudurat? (Rom. 9). Et ego sum homo; itaque ambo audiamus dicentem, ô homo tu quis es? (Rom. 9.) Melior est enim fidelis ignorantia quam temeraria scientia.... Quare huic subvenit, et huic non,... Petrus negat, latro credit, ô altitudo!.... Quæris tu rationem, ego expavescam altitudinem.... Tu ratiocinare, ego mirabor; tu disputa, ego credam; altitudinem video, ad profundum non pervenio, ô altitude!... Requievit Paulus quia admirationem invenit... Ille dicit, *inscrutabilia sunt iudicia ejus*, et tu scrutari venisti? Ille dicit, *investigabiles sunt viæ ejus*, et tu investigare venisti! » etc.

Ad obscurum istud argumentum quam fieri poterat illustrandum, divinâ ordinante providentiâ, plurimum contulerunt hæreses pelagiana et semipelagiana; prosunt euini, inquit Augustinus lib. de verâ Religione cap. 8, *Ecclesie hæreses, non verum docendo quod nesciunt, sed ad verum querendum Catholicos excitando*; unde cùm Christus Ecclesie, cuius caput est, commodis et utilitatí semper prospiciat, tunc eximios excitat doctores, in quorum oribus sua vox personet ad erroris extinctionem, et dogmatis catholici firmamentum; inter eos autem, quos Pelagii ævo suscitavit, eminuit D. Augustinus, vir accrimi ingenii, exquisita eruditionis, summæ et suavis pietatis, laboris amans et patientissimus, in sui temporis novatoribus revineendis et ad Ecclesie gremium reducendis promptus, alacer, industrius, et

felicissimus; uno verbo, vir omni lande major; nihil quippe, aut saltem ferè nihil adversus Pelagianos et Semipelagianos sancivit Ecclesia quod ex Augustini libris non expresserit; conciliorum definitiones, et summorum pontificum decreta, quibus quasi totidem fulminibus prostrati sunt et contriti, ex Augustini elucubrationibus adornata sunt, S. Augustini doctrinam spirant, S. Augustini verbis enuntiantur. Ex quibus clusescit maximum esse S. Augustini auctoritatem, præsertim in controversiis de peccato originali et gratiâ Christi.

Hic tamen summâ cautione declinanda sunt duo vitia, in que irruerunt ex unâ parte novatores, et ex alterâ nonnulli theologi, zelo quidem Dei gloriae, sed non secundum scientiam, ut videtur, accensi. Enimverò illi eò audaciae proruperunt, ut cum magistro suo Yprensi totam traditionem in solo Augustino, reclamante licet concilio Tridentino, collocare viderentur, totamque ejus doctrinam ceu revelatam defendenter; quò collimabat hæc eorum assertio 50^a, inter triginta et unam ab Alexandro VIII, die 7 decembris anni 1690 damnatas: *Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clarè fundatam, illam absolutè potest tenere, non respiciendo ad ullam pontificis bullam*; ipse scilicet S. doctor in ipso libro de dono perseverantiae cap. 21, licet adversus Semipelagianos scripto anno 428, aut 429 (id est uno aut duobus annis ante mortem) dixit, se Retractationum libros concinnare ut ostendat, *seipsum se in omnibus secutum non fuisse*; quibus verbis fateri videtur, se sibi semper non constitisse. Constat aliunde quilibet sanctorum, his duntaxat exceptis qui libros canonicos ediderunt, vel fortè converterunt, spiritu humano locutum esse. Præterea notum est S. doctorem adversus coetaneos hereticos innumerabilia propemodum scripta quasi currendo emisse, quæ ad incudem revocare non potuit, in quib[us] diversi generis argumenta, et quidquid non eruditio tantum, sed et incredibili zelo effervescentis imaginandi vis illicè suggerebat sparxit, continuis aliunde sacri ministerii munis obeundis assiduus et intentus. Ille autem evenit (quod certè evenire necesse fuit), ut Augustini libri numeris omnibus non sint absoluti, sed magis minusve solidis ratiocinationibus repleantur, frequentibus onerentur repetitionibus, plus aliquando enuntient quam intendit Augustinus, et densâ interdum inspergantur caligine (unde deceptus videtur Canus cùm asseruit, lib. 10 de locis, cap. 5,

quoniam Augustino cluiriorem non fuisse, quod et evineat exemplum Ypresis, qui decies et amplius universa Augustini opera acri cum attentione legit, libros vero contra Pelagianos trigesies, nec tamen eorum sensum assecutus est).

Ex hac autem Augustini operum conditione contigit, ut cum omnes quinti seculi haeretici Augustinum detestarentur, cuncti e converso decimi sexti et decimi septimi seculi novatores ipsum sacrilego thure coluerint; illius quippe librorum aream ingressi sunt, cuius lateribus, tanquam totidem aggeribus, circumsepti jacula in Catholicos eò facilius et securius, quod Augustini tela memorarentur, vibrarunt, et contorserunt. Illoc Protestantes, hoc in primis egit Jansenius in suo Augustino ad quinque propositionum virus instillandum, et disseminandum. Quamobrem Augustino evenit quod indubie sibi eventurum esse non praevidebat cum libro de catechizandis rudibus cap. 8, dicebat, nonnullos Catholicos scriptoribus quibusdam fuisse occasio ad heresim moliendam; id autem toto terrarum orbe longè latèque cōscianti Augustini nomini et gloria vel levissimam labem inurere non potest; ipsorum scilicet Apostolorum oraculis male intellectis, et incongrue adhibitis, cuiuslibet ævi haereticorum, ut ibidem observat S. doctor, suos errores defendere conati sunt.

Neque commemorati novatores cum Jansenio reponant, antiquam Ecclesiam omnia Augustini opera approbabæ; ita quidem, sed hæc approbatio (si quod adversus Pelagianos et Semipelagianos definitum est excipias) fuit generalis, significans nihil esse in Augustini operibus quod illæsa fide propugnari non posset, quamdiu saltem aliter non statuisset Ecclesia catholica, quæ est *columna et firmamentum veritatis*; non autem specialis, sive singulas Augustini librorum assertiones in dogmata fidei erigens; hæc enim approbatio, quæ accuratum examen exegisset, per ducentos etiam annos ab Ecclesiâ, etiam congregatâ, impendi non potuisset.

Cave tamen ne quibusdam, scientiâ et pietate alias maximè conspicuis viris (quales, v. g., Dionysius Petavius, Stephanus Deschamps, etc., et hoc est alterum vitium, quod sollicite declinandum esse monuimus), cave, inquam, ne iis morem geras, qui Augustinum veluti ferulæ suæ subjacentes de ejus doctrinâ liberius judicium proferre audent, quin et quosdam errores in iis etiam, quæ fidem et mores

attingunt, ipsi adscribere, puta Eucharistiam parvulis non minus necessariam fuisse quam Baptismum, etc. Norisius enim, P. Alexander, et alii eruditæ viri illos naves, quibus Dalkens Minister libro *de vero Patrum usu Augustinum inficere conatus est*, non infeliciter detergunt. Augustini scilicet auctoritas in omnibus, etiam ab Ecclesiâ speciatim non approbatis, multi facienda est, ut cum insignibus viris lubenter dicerem, *mms pro multis mihi semper erit Augustinus*; sed præsertim in controversiis de peccato originali, gratia, et prædestinatione, in quibus ceteros inter Ecclesiæ doctores non Secus ac sol inter alia minora sidera præfulget. scilicet adversus gratiæ interioris dogma sacris in Litteris, præsertim D. Pauli Epistolis consignatum, et Ecclesiæ visceribus quasi insculptum, nemo ante Pelagium nefarias exerat manus; hinc contigit (quod Augustino referente D. Chrysostomo in quæstione de avitâ maculâ prius evenerat), ut qui ante Augustinum rebus divinis insudaverant de gratia Dei breviter et transeunter disseruerint, intenti potissimum in refellendis existentibus Ecclesiæ hostibus, et plebis sibi commissæ animis christianis virtutibus informandis. Hæc testatur Augustinus libro de Prædestinatione sanctorum cap. 14, quem paulò ante mortem edidit. Unde eluet in controversiâ de peccato originali et gratia Christi, quam ex professo tractavit D. Augustinus, alii e converso Patres leviter et perfunctorie, potius standum esse Augustini quam anteriorum Patrum sententiae; non nostra tantum hæc est, sed et ipsius doctissimi Petavii, imò, omnium theologorum, opinio, cuius celebre testimonium, ut penitus obstruatur os minas adversus nos hic demurmantium, adducere juvat: « Cùm de gratia, inquit tom. 4 Theol. dogm. lib. 9, cap. 6, n. 7, vel electione, vel prædestinatione disputandum est, minor haberi solet antiquorum Patrum ratio, qui ante pelagianam ortam haeresim extiterunt, quam corum qui postea secuti sunt; Latinorum vero multò major quam Græcorum etiam haeresi illâ posteriorum; propteræ quod magis aliquantò latinam Ecclesiam quam orientalem exercuit haeresis pelagiana, quæ iis de rebus altercandi occasionem præbuit: sic ut Græci plerique intima Pelagianorum dogmata vel ignoraverint funditus, vel minus accuratè perspexerint; omnium vero Latinorum, quorum in hæc causâ majorem dixi auctoritatem esse, princeps est consensu theologorum (hæc nota) Augustinus, cuius de

gratiā sententiam quotquot deinceps securi sunt Patres et doctores, tum verò Ecclesie romanae praeſules, praeſulumque conuentus aliorum, ratam et catholicam esse judicarunt, ut hoc satis magnum putarent veritatis argumentum, quod ab Augustino positum ac decretum esse constaret. » Quare quod commemorati Augustini censores obtendere solent, ex summo pontifice Cœlestino epistolā ad episcopos Gallicanos (scripta est versus annum 452) *profundiores difficultoresque quæſtiones* ab Augustino (adversus hæreticos decertante occasione gratiae dogmatis) tractatas et solutas ita non esse contemnendus, ut eas adſtruendi nulla adſit necessitas, eorum causam certò non adjuvat; hauc enim observationem genuinum Cœlestini opus non esse sentiunt plurimi eruditū, inter quos Baronius, Surius, Vossius (Gerardus), Suaresius, Sirmondus, Norisius, etc.; contendunt enim hanc epistolam his capitissimis verbis terminari: *Deus vos incolumes custodiat, fratres charissimi;* decem verò capita sequentia, in quibus commemorata observatio reperitur, à Cœlestino non esse exarata.

Quidquid sit ex dictis cum doctissimo Petavio cluet amplectendam esse D. Augustini de gratiā doctrinam quoties clarè innoscet; enim verò non est, ut observavimus, aliquando perspicua; ex hac videlicet obscuritate, velut ex profundā seaturigine, ebullierunt varia circa gratiam et prædestinationem scholæ systemata, quæ, utpote ab Ecclesiâ hactenùs non improbata, erroris temerè et imprudenter insimularentur; arguendi enim sunt, inquit Canus, lib. 8 de Locis c. 4, nonnulli theologi qui ex opinionum, quas in scholâ acceperunt, præjudicis viros alias catholicos notis gravioribus inurunt, idque tantà facilitate, ut meritò rideantur; qui v. g. theologos prædestinationem ad gloriam ex intuitu gratiæ meritorum fieri sentientes, et scientiam quamdam medium propugnantes Semipelagianis inscriberet, ut Jansenio ejusque discipulis gentile est, se vel Semipelagianorum dogmatum ignarum, vel studio partium in transversum actionem ostenderet, inquit P. Alexander in hist. 5 seculi, vir maximè eruditus, sic hic non suspectus, utpote qui Molinianum systema, quoties sese dat occasio, acri et vivido modo impugnat et refellit.

Diversa illa systemata exacuendis quidem ingenii, et nonnullis fortè Scripturæ et Patrum testimoniis enucleandis, aut diluendis adversus dogma catholicum ex rationis armamentario desumptis argumentis utilia sunt; sed homi-

num pravitate, aut levitate, hactenùs plus rei catholicæ amplificandæ nocuisse videntur, quām profeſſisse; ex iis enim Ecclesie inimici ipsi proterviū insultandi ansam arripuerunt, et aliunde eorum defensores non raro studio partium magis quām investigandæ et detegendæ veritatis desiderio accensi videntur; cùm igitur intra majoris duntaxat minorisve probabilitatis canellos consistant, idcirco nullum ex iis amplectemur (licet in Augustianum, utpote Augustino, nostro judicio, consonum magis propendeamus). In hoc autem Bossuetii et aliorum sapientissimorum vestigijs insistemus, qui fidei adversus hæreticos vindicandæ et stabiliendæ incumbere satis habuerunt; « ubi scilicet, inquit Canus, lib. 8 de Locis, cap. 4, sunt doctissimorum hominum varie discrepantesque sententiæ Academicorum temperamentum imitari, et à rebus incertis certam ascensionem cohilibre debemus; quid aliundè, inquit Cicero, tam temerarium tamque indignum sapientis gravitate atque constantiā quām quod non satis exploratè cogitum est, id sine ullâ dubitatione defendere?»

Cæterū, recentiores hæreticos, quorum dogmata refellemus, suo plerumque nomine non appellabimus, illorum non texemus historiam, et nullis prorsus conviciis et probris impetemus, ut nonnulli è nostris consueverunt. Etsi enim, Augustino dicente Tractatu undecimo in caput tertium Evangelii Joannis, *reges christiani, qui in hoc reguant ut Dei gloriæ serviant, rebelles hæreticos pœnis afficere debent,* hoc tamen Ecclesie doctoribus non licet. Debent enim, ut passim docet idem Augustinus, in primis sermone 337 de laude pacis, alia 33, « hæreticis litigantibus et conviciantibus christianam exhibere mansuetudinem, quā de toto terrarum orbe triumphavit Christus, et sese non ad jurgia (ut illi) sed ad preces convertere, quia hæretici etiam fratres sunt, et licet in Ecclesiam blasphemias evomant rogat Ecclesia ut ferantur.» *Convicium audis, addit ibidem, tolera, dissimula, præteri;* unde et præclarum illius effatum lib. de catechizandis rudibus cap. 28, *bonos imitare, malos tolera, omnes ama.* Et verò dolenti magis sunt hæretici quām detestandi, cum Apostolo dicente (2 ad Thess. cap. 5): *non omnium sit fides; omni ergo opere, omni sudore, pio ad Deum affectu laborandum est, ut ad Ecclesiæ unitatem redant; quemodo enim, addit tandem S. doctor lib. de Utilitate jejunii cap. 9, *tu solves glaciem iniquitatis (corum) si non ardeas flammâ charitatis?**

Toto igitur animi ardore, Christiane lector,

hunc excipe Tractatum, per quem Dei et tui notitiam adipisci poteris, coeli thesauros, et auro pretiosiores divine bonitatis divitias mira cum jucunditate contemplaberis. Novatorum perversa dogmata, tortuosum ingenium, fraudes, tecmas, cavillationes deteges, sideribus vividiis scintillantem in effusione et subtractione robustioris gratiae Dei misericordiam et justitiam cum gudio et tremore videbis, undrum effluvium è fontibus Salvatoris irrigatū

terrae superficie in æternam vitam mirabiliter securius cum novo stupore et admiratione suspicies, per quem denū, quod non pauci inter ipsos doctores apprimè non neverunt, in hac salebrosa controversia dogma ab opinione optimè secernere poteris, sicque Deo dante Ecclesie pacem et unitatem integrum servabis, et haereticos, dissipatis corum præjudicis, in sanctæ Matris gremium reduces. Fiat, fiat.

DE HOMINE LAPSO ET REPARATO.

Tractatus iste theologicos inter cùm difficultate, tñn excellentiā et utilitate suā principem locum sibi meritò vindicat. Enimvero totius religionis christianæ summam complectitur et exhibet. « In causâ duorum hominum, inquit D. Augustinus, libr. de peccato originali contra Pelagium et Cœlestium, cap. 24, n. 28, quorum per unum venumdati sumus sub peccato, per alterum redlinimur à peccatis (Adami et Christi), propriè fides christiana consistit. » Idem habet Epist. 190, aliás 157, cap. 1, n. 5.

Celebris ista dissertatio duabus, ut ipse elamat titulus, constabit partibus. Prima grande primi Adam delictum monstrabit, ejusque naturam quantum humana patietur imbecillitas scrutabitur, et è tenebris in lucem eduet. Secunda pretiosos medicea et reparatricis secundi Adam gratiae thesauros investigabit et quoad fieri poterit patescat.

Etsi primigenium delictum noxa est singulare eiusdam speciei, tamen peccati universim considerati notitia in illius cognitionem aliquatenus dicit et dirigit. Hoc ideò argumentum duobus ventilabimus libris, quorum prior de peccato universè spectato, posterior de paternâ labe disseret.

Liber primus.

DE PECCATO GENERATIM INSPECTO.

Quanquam ex peccati definitione illiè cognosci posse videtur, an peccatum sit quid positivum, an quid privativum, ut aiunt, duo tamen majoris claritatis causâ scorsim indagabimus, unum, quenam sit legitima peccati definitio, alterum, an peccati essentia repentina sit in privatione, vel non.

CAPUT PRIMUM.

Quid sit peccatum generatim acceptum?

Vox peccatum varium sortitur sensum sacris in Litteris et Patrum operibus. Aliquando enim significat hostiam, sive victimam pro peccati expiatione mactatam, puta Osee 4, ubi sacerdotes dicuntur *peccata populi comedere*, id est, hostiam, quâ vulgi delicta absterguntur, et 2 Cor. c. 5, ubi Christus resurgentur *pro nobis peccatum factus*, hoc est, immolatus non pro fidelium duntaxat, sed etiam pro omnib[us] et singularum hominum peccatis.... Alibi designat peccati causam sive occasionem, v. g., Deuteronomii 9, v. 21, vitulus aureus Israëlitarum *peccatum*, id est, causa peccati, dicitur.... Interdum peccati pœnam sive effectum indicat. Sic Levitici 20, v. 17, nonnulli sonentes referuntur *iniquitatem suam*, id est, pœnam iniquitatis, cruentâ morte portare, sive sustinere ... Nonnunquam et causam et effectum peccati exhib-

Pars prima.

DE PRIMI PARENTIS, SIVE ADÆ, PECCATO.

Nonnullæ hoc super argumento, ut et super aliis apud D. Thomam, etiam in Summâ, 1-2, q. 71 et seq., et insignes tum veteres cùm recentiores scholæ doctores, qui commentarios ediderunt in ejus opera, nonnullæ, inquam, occurunt quæstiones ad acuendam potius quam erudiendam ingenii aciem ex cogitatae, quas idecirò solidæ et salubris instructionis studiosi silebimus, vel levissimè perstringemus. Meritò quippè Melchior Canus, insignis 16 seculi theologus, eas in scho'am inveetas esse passim con querebatur, lib. 9 de Locis, cap. 7, ac eliminari exoptabat, quod plus obscuritatis quam utilitatis complectentur.

bet, ut Rom. 7, v. 21, ubi concupiscentia vocatur *peccatum* quia ex peccato oritur, et ad peccatum impellit.... Tandem sepius connotat quemlibet actum à regulâ suâ aberrantem, velut in his Christi verbis, *quis ex vobis arguet me de peccato?* (Joannis 8), id est, de actione legi non consonâ. In moralibus igitur actus à morum regulis deficientes *peccata* vocantur, quemadmodum in naturalibus monstra dicuntur *peccata naturæ*, et in artificialibus adulterina opera *artis peccata*. Atque hic quasi per transennam observa, has et similes ambiguitates, quarum pleni sunt saeri codices, simplicibus et in pietate parùm obsfirmatis hominibus præposteras periculosasque cogitationes posse suggerere, et idèo immerito dixisse Quesnellum, Propositionibus 80 et 81, non Scripturam, sed *Scripturæ lectionem esse pro omnibus, et obscuritatem verbi Dei non esse laicis rationem dispensandi seipso ab ejus lectione*. Peccatum in praesens ultimo sensu accipitur, id est pro actu in genere moris vitioso, et unicè queritur, utrum vera peccati in genere afferri possit definitio, que idcirò illi omni congruat quod verè peccatum est, qualis est originis labes, quale delictum mortale actuale, veniale, quale peccatum commissionis, omissionis, etc.

Hæc quæstio cò majoris est momenti quòd intimo nexu conjuncta sit cum pestifero recentiorum novatorum systemate, quo ad verum peccatum in homine lapsò libertatem non necessitat, sed coactionis duntaxat, sive violentiæ expertem exigunt. Quod nefarium et in fatali desperationem mortales præcipitans dogma ut velletetur, sit

CONCLUSIO. Peccatum strictè acceptum, præsertim actuale, sive personale, meritò definitur: Actus liber, id est, non coactionis tantum, sed etiam eujuslibet veræ necessitatis, etiam alternantis et relativæ expers, deflectens à lege æternâ.

Prob. 1º auctoritate. Hæc peccati definitio Patribus et theologis catholicis est accepta; ergo admitti debet. Prob. antecedens. D. Augustinus, lib. 22 adversus Faustum, cap. 27, de vero peccato disserens ait: *Peccatum est factum, vel dictum, vel concupitum, contra æternam legem;* deinde addit: « Lex æterna est ratio divina, vel voluntas Dei, ordinem naturalem conservari jubens, perturbari vetans. » Utramque illam definitionem cum encomio referunt theologi et accuratas esse agnoscent, primam in primis, quam impensè laudat D. Thomas 1-2, q. 71, art. 6, in corp. Si igitur nostra de-

finitio verbis, et non re ab Augustinianâ peccati definitione discrepat, adversariis, qui solius Augustini et ejus discipulorum auctoritate tanguntur, non displicere, sed perquām placere debet; at nihil aliud discribitur inter eas inveniri potest; etenim Augustiniana peccatum omissionis sufficienter exprimit, *cum scilicet*, inquit D. Thomas loco citato, in resp. ad primum, *affirmatio et negatio reducuntur ad idem genus* (id est, qui non facit quod facere tenetur, agere censetur) S. Augustinus pro codem accepit dictum et non dictum, factum et non factum, etc. Pariter libertatem ad veri peccati rationem prorsùs necessariam, quam cuiilibet exploratam esse asserit S. doctor in libro de duabus animabus, et innumeris rationum momentis adversus Manichæos vindicaverat, non minus sufficienter enuntiat; lex nimirū, quam per dictum, factum, aut concupitum violari dicit, utpote essentialiter obligativa, nonnisi liberis creaturis imponi potest.

Cum Augustinianâ et idèo nostrâ respè cordant sequentes definitiones, qua in Patrum operibus, catechismis, et philosophorum etiam scriptis reperiuntur: *peccatum est prævaricatio legis divinae* (Amb. lib. de paradiso, cap. 8), vis scilicet obligandi legibus humanis insita à divinâ voluntate, sive æternâ lege, mediátè oritur, et idèo in eâ definitione lex divina ipsam legem humanam connotat.... *Peccatum est actus humanus malus* (D. Thomas, 1 - 2, q. 71, a. 7, in C.). Actus nimirū, quatenus humanus est essentialiter liber, et quatenus malus contra æternam legem necessariè militat; unde et ista definitio et libertatem legum et æternam legem indicat. Idem iisdem ex causis dicendum de istâ communi theologorum et Catechismorum definitione, *peccatum est transgressio legis libera*, aut de istâ philosophorum, *peccatum est id quod fit aut non fit contra imperium rationis*; notum quippe est legis nomine omnes intelligi leges, præsertim æternam, quæ est lex *per essentiam*, cùm cæteræ sint leges *per participationem*; non minus est exploratum id quod fit aut non fit contra rationis dictamen esse peccatum theologicum, sive actum divinam Majestatem offendentem, cùm ratio, sive lex naturalis, sit æternæ legis adumbratio et imago.

Ex his eluccevit commemoratam peccati definitionem non solius D. Augustini, sed etiam aliorum Patrum, vel theologorum, et ipsorummet philosophorum auctoritate inniti.

Prob. 2º ratione, sive ex dotibus legitimæ definitionis, quibus nostra resulget. Etenim ge-

nus exhibet, sive id, per quod peccatum convenit cum actione vel omissione humanâ, quæ non est peccatum. Voces videlicet, *actus deflectens à lege* comprehendunt etiam actus necessariè elicitos, quales edunt infantes, amentes, etc., et voces *actus liber* actus bonos, etc.

Item offert primariam et proximam peccati differentiam, id est, illud per quod peccatum ab omni actu qui vitiosus non est, primariò et proximè secernitur. Enimvero formalis peccat ratio, sive id per quod peccatum *in esse*, ut loquuntur, peccati constituitur, oritur ex declinatione à lege aeternâ imperante, vel prohibente; lex nimis aeterna est omnium actum humanorum regula, et ideo quod ad illius legis amissum non sit, peccatum illicè concipitur.

Item soli peccato convenit; omnis enim et solus *actus contra aeternam legem liberè* productus peccatum est (unde ipsæ adversus fidem cogitationes, vel motus earnis etiam usque ad seminis effusionem insurgentes, nisi accesserit liber voluntatis consensus, non sunt peccata, ut docet D. Aug. lib. de verâ religione, cap. 14, n. 27, et lib. 2 de duabus animabus cap. 11, n. 15).

Item omne veri nominis peccatum comprehendit; scilicet ipsum originale, quod in Adam perfectè liberum fuit, et in ejus nepotibus est etiam suo modo liberum, ut postea cum D. Augustino ostendemus..... Peccatum *commissionis*, id est contra legem aeternam prohibentem, et *omissionis*, id est adversus eamdem legem præcipientem; nemo enim non videt utrumque delictum nomine *actus deflectens à lege* perspicue connotari.... Peccatum *mortale*, ut omnes consentiunt, ac etiam *reniale*; eisdem Magister Sententiarum ac ipso duce D. Thomas, 1 - 2, q. 88, art. 1, ad primum, asserunt peccatum *veniale* non esse *contra legem*, sed *præter legem*. Verùm adversam sententiam propugnant Estius in 2 Sententiarum distinct. 55, parag. 2; Sylvius in 1-2, q. 71, art. 6, et alii illustriores Angelici doctoris expositores. Hæc quippe est doctrina D. Augustini variis in locis, maximè lib. 2 de peccatorum meritis et remissione, cap. 16, ubi de peccatis disserens hæc pronuntiat: *Nec peccatum erit, si quid erit, si non dirinitus jubetur ut non sit.* Omne igitur peccatum seu mortale seu veniale aeternâ lege prohibetur; sed hoc inter utrumque discriminis intercedit, quod mortale hominem spoliat gratiâ justificante, eumque aeternæ poenæ debitorem facit, et idcirco *finem legis, qui charitas est* (1 ad Tim. 1), evertit; veniale è converso finem illum non

destruit, cùm charitatem non tollat, sed immunit duntaxat, et ideo non sit omnimodè adversum fini legis, licet à lege vetetur; atque id fortassis intendit D. Thomas loco indicato; antea enim, 1 - 2, q. 74, art. 10, ad primum, dixerat, *peccatum quod est contra rationes aeternas* (id est contra legem aeternam), *etsi sit peccatum mortale ex genere, posse tamen esse peccatum veniale propter imperfectionem actus subiti....* Peccatum denique *habituale*, quod est habitus quidam perversus animæ ex commisso antea peccato inhærens. Habitus enim ille non est vitiosus et Deo inimicus, nisi quia extiliet, aut supponit præteritam declinationem liberam à lege aeternâ. Est quippe peccatum habitualē peccatum prius commissum, non quidem actu existens, sed moraliter perseverans, quo homo peccator denominatur.

Demum nihil in eâ redundant; peccatum enim est essentialiter liber à lege aeternâ deflexus.... Nihil desideratur; lex quippe aeterna est omnium legum radix et principium; unde omnes leges veluti in gremio complectentur; naturalem, sive rationem, que se habet ut echo dictans homini quod lex aeterna dictat..... Positivam divinam, quam Deus ex intuitu supremæ rationis præscribit.... Positivam humanam, quæ quidquid habet recti ab aeternâ lege accipit, et fertur à potestatibus, quibus lex aeterna obediens jubet. Unde omnia et singula peccata aeternam legem, mediatae saltem, violant. Verbo dicam, lex quelibet fit lex per suam cum aeternâ lege conformitatem, et ideo declinatio à lege aeternâ omnia omnino peccata importat et inducit. Ille nostra definitio secum trahit cuncta peccatorum genera, cordis, oris et operis, quæ gratiae doctor expressit per *dictum, factum, vel concupitum*.

COROLLARIA. — Primum. Peccatum, vitium, et malitia, quæ sæpè univocè usurpantur, à sese invicem reapsè distinguuntur. Scilicet peccatum est libera declinatio à lege aeternâ imperante, aut prohibente, et ideo est actus, vel actualis, et liberè volita, ut aiunt, omissione actus, qui hic et nunc elici debaret; at vitium non est actus, vel actualis omissione actus, sed habitus inclinans ad malum; unde opponitur habitui virtutis, qui ad actus bonos excitat et impellit. Item malitia, præcisè ut malitia, solam inducit actus aut omissionis inordinationem, et ideo adversatur bonitati actus virtuosi; peccatum è converso præter illam deformitatem actum vel omissionem actus includit, et idcirco repugnat actui virtutis.

Secundum. Peccatum quod adversatur legi naturali, sive rationi, legem etiam aeternam contravenit, et ideo vera est Dei offensa; dictamen videlicet rectae rationis est intimatio legis aeternae, quae necessariè vetat quidquid dedecet naturam rationalem, et praecepit quidquid eidem congruit naturae. Aliunde nemo sui compos, si advertere voluerit, non detegit quod repugnat naturali rationi, repugnare etiam supremæ rationi. Hinc Alexander VIII decreto dato 24 augusti anno 1690 adversus duas novatorum propositiones hanc numero secundam meritò damnavit: *Peccatum philosophicum seu morale est actus humanus disconveniens nature rationali et rationi. Theologicum verò mortale est transgressio libera divine legis. Philosophicum quantumvis grave in illo qui Deum vel ignorat, vel de eo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque aeternam paenam dignam.* Haec assertio, quæ etiam inter 127 proscriptas à clero Gallicano anno 1700 n. 115 reperitur, tanquam scandalosa, temeraria, piarum aurium offensiva et erronea confixa est.

Tertium. Aliiquid existit bonum vel malum in seipso ex naturâ rei, et independenter à ratione et voluntate divinâ. Tale est, v. g., mendacium quod, inquit D. Augustinus lib. 5 Quæstionum in Leviticum, *quia injustum erat, ideo prohibitum est* (positivâ lege Dei) *non quia prohibitum ideo factum est injustum.* Enimverò est aliiquid quod divina ratio necessariè approbat ut conveniens, et necessariè improbat ut disconveniens. Item est aliiquid quod divina voluntas necessariè præcipit tanquam bonum naturæ rationali, et necessariè vetat tanquam malum eidem naturæ. Quare in instanti rationis præcedente actum divini intellectus et voluntatis concipiatur aliiquid conveniens et non conveniens, aliiquid bonum et malum. Hinc per legem aeternam non solum intelligendus est actus Dei intellectus et voluntatis, sed etiam necessaria rerum convenientia aut disconvenientia, id est, aeternæ et immutabiles regulæ practiceæ, quæ, ut loquitur Augustinus, in *Dei sapientiâ vivunt.* Lex nempe aeterna *subjectivè* non *objectivè* spectata actum ex parte Dei importat. Hinc, si per impossibile non existeret Deus, homo sese ad rationis ductum applicans boni malique rationem metiri sive aestimare non posset ex suo commodo, aut incommodo, ut artificiosè innuit sive subasseruit Joannes Martinus de Prades in pestiferâ suâ Thesi in Sorbonâ propugnatâ,

quam utpote tartaream et religionem à fundamentis evertentem diris devovit sacer Ordo Parisiensis; unde non omne utile foret licitum; scilicet hanc etiam in hypothesi ratio aliquid præciperet tanquam necessariè bonum, et aliquid prohiberet tanquam necessariè malum, sive ratio judicaret de rebus ex aeternis et incommutabilibus regulis practicis, et ideo licitum non foret nisi quod licitum est rationabiliter. Ex quibus colliges Deum esse distinctum ab ordine et veritate aeternâ, sive à necessariâ rerum convenientiâ, aut disconvenientiâ.

Quartum. Idem actus multiplicem habere potest malitiam; potest videlicet multiplici lege prohiberi, ex cuius violatione multiplicem contrahit deformitatem; etsi autem unicâ tantum lege interdicetur, ratione obiecti, finis et circumstantiarum magis aut minùs perversus esse potest.

Quintum. Tota formalis peccati malitia ex eo actu tanquam ex fonte scaturit, qui in se et formaliter est liber, cùm peccatum sit libera à lege aberratio; talis autem est actus internus voluntatis, non externus, qui non nisi denominativè liber nunenpatur, quatenus scilicet à potentia liberâ sive voluntate imperatur. *Nimirum de corde*, inquit Christus Matthæi 15, *excusat cogitationes male, homicidia, etc.*, *hec conquinant hominem.* Concinit D. Augustinus lib. de Continentiâ, cap. 2, n. 3: *Homines*, inquit, *nihil agunt corporis opere, quod non prius dixerint corde.* Hinc si adulterium, v. g., exteriorius non committendo illud eodem omnino actu interno volueris ac si illud exteriorius commisses, æqualis peccati coram Deo reus eris, et ideo, si actus interni facientis aut non facientis externum peccati actum sint æquales, æquale erit demeritum. Hinc Abraham tantum meriti et mercedis coram Deo, qui eorū intuetur, filium non mactando retulit, quantum si ipsum reipsa mactasset. Id ex professo demonstrat D. Augustinus ibid. n. 4 et sequentibus. Non raro tamē contingit ut cùm externus peccati actus ponî potest, et non ponitur, voluntas minori ardore feratur versus peccatum, et ideo minùs peccet; sæpius etiam in actu et exercitio irritatur et accenditur voluntatis cupiditas; quâ ex causâ actum peccati externum produceens vulgo magis peccat quam qui non producit. Verum major ille malitiae gradus non oritur nisi ab actu interiori, sive consensu, qui solus, inquit D. Augustinus, loco citato, *inqūnat hominem.*

Ultimum. Ad peccandum, sive ut legis actu obligantis violatio sit culpabilis, duæ requiruntur conditiones, rationis advertentia, et voluntatis consensus. Rationis quidem advertentia, non quæ comitetur duntaxat actionem (quotidiè enim peccant qui dum agunt quæ eliciunt actionismalitiam non attendunt), sed quæ præcesserit, vel ex culpabili negligentia non præcesserit actionem; tunc enim omissio advertentia est voluntaria. Ratio patet. Scilicet omne peccatum est essentialiter voluntarium; voluntarium autem existere nequit absque intellectu cognitione. Hinc ignorantia invincibilis, non vincibilis, vel metus aut passio antecedens, quæ tollit rationis usum, non consequens, quæ usum rationis non impedit, à peccato excusat. Hinc calumniæ reos se faciunt haereticorum obganniant sentire doctores catholicos non peccari mortuiter nisi actionis malitia actu attendatur. Hinc motus indeliberati, qui dicuntur primò primi, non sunt propriè et formaliter peccata. Hinc qui sine suâ culpâ cum advertentia facit quod lege prohibetur, v. g. Cadomii per aliquod tempus commorans carnes comedit eo die, qui in patriâ suâ non est jejunii, aut abstinentiae dies, et ideo non advertit esse diem jejunii, non peccat. Hinc si ita affectus sis, ut si scires aut scire posses talen hominem esse sacerdotem cum non occideres, ipsum interficiendo non sis reus duplicitis peccati, sacrilegi et injustitiae, quamvis actio materialis utrumque importet... Voluntatis consensus, quo scilicet voluntas sine ullâ antecedente absolutâ, aut relativâ, necessitate feratur in objectum malum ab intellectu propositum; est enim peccatum libera, id est ab omni necessitate soluta declinatio à lege, ideoque peccatum esse non potest ubi adest vera necessitas quæcumque illa sit: *Peccati, inquit D. Augustinus lib. 2 de duabus animabus cap. 12, n. 17, reum tenere quemlibet, quia non fecit quod facere non potuit, summa iniurias est et insanias.* Porrò, ut consensus ille peccatum pariat, haud necesse est ut sit directus, id est, ut voluntas malum ab intellectu sibi propositum expressè et immediatè intendat, sed sufficit ut sit indirectus, hoc est, ut voluntas malum sibi ab intellectu propositum velit in alio, ex quo scilicet velut ex causâ illud secuturum esse prævidet, vel prævidere potest, et debet. Sic qui vino nimis indulget prævidens ex istâ intemperantiâ in fornicationem se esse prolapsurum, reus est peccati fornicationis, etsi reverâ non fornicetur, quia hujusmodi prævisione illud voluit in alio sicut

in causâ quam liberè posuit. Igitur toties violationis legis actu obligantis peccatum est quoties voluntas ex sufficiente rationis advertentia consentit, ideoque non est peccatum cum deest liber voluntatis consensus. Unde quidquid tollit voluntarium et liberum excusat à peccato, quidquid verò auget, vel minuit liberum, ceteris paribus, auget vel minuit peccatum.

PRINCIPIA SOLUTIONEM. — Primum. Definitio nostra tangit primariò peccatum personale, et ideo difficultati de pretensi defectu libertatis in avito delicto non est obnoxia. Secundum. Tartareum Jansenii et Protestantium systema de libertatis in praesenti ordine ruinâ et excidio in quarto de gratiâ Christi libro in pulvrem conminuetur. Tertium. Nostra definitio veniali maculae convenit, etsi illa noxa fini legis, qui est charitas, omnimodè non aduersetur; prohibetur neque æternâ legi saltem ut ex se charitatem inminuens. Quartum. Totum discriueni, quod nostram inter et Augustini definitionem occurrit, in eo consistit, quod nostra expressè, Augustiniana verò implicitè duntaxat libertatem ad peccatum necessariam exprimat. Quintum. Definitiones S. Ambrosii, D. Thomæ, catechismorum, philosophorum, legitimæ licet, non sunt tamen tam accuratæ quam nostra; ista quippe legem æternam omnium legum fontem expressè designat; illæ verò legem æternam nonnisi per ejus effectus indicant, legem scilicet naturalem, divinam positivam, et humanam. Sextum. Augustinus lib. de perfectione justitiae cap. 2, Cœlestio Pelagiano meritò reponit *peccatum actum dici et esse, non rem.* Est autem actus positivus et directus in noxâ commissionis, sive contra legem prohibentem, actus verò saltem indirectus et extrinsecus in peccato omissionis sive adversus legem imperantem; et ideo in quolibet delicto actus reperitur.

CAPUT II.

*Utrum ratio formalis, sive natura peccati qua-
teriæ peccati, in positivo, vel in privativo, sit
collocanda?*

QUESTIONIS SENSUS ET STATUS. — 1º In memoriam revoca peccatum aliud esse *commissionis*, aliud *omissionis*. Primum est violatio legis negativæ sive prohibentis, alterum violatio legis affirmativæ sive præcipientis; qui v. g., mentitur, reus est peccati *commissionis*, quia violat legem istam negativam, non *mentieris*; qui verò

non producit actum amoris Dei eo tempore, quo potest et debet, reus est peccati *omissionis*, quia offendit istam legem affirmativam, *diliges Dominum Deum*, etc. Tempore quo obligat in peccato *commissionis*, semper reperitur actus positivus contra legem, ut patet. At D. Thomas docet, 1-2, q. 71, art. 5, peccatum *omissionis* esse aliquando cum actu interiori, ut si die dominicā positivè nolueris ad sacram adire; aliquando è converso existere sine omni actu, sive exteriori, sive interiori, velut si eâ horâ, quâ teneris ire ad sacrum templum, nihil de ad illud eundo vel non eundo cogitaveris. Quamobrem in mente S. doctoris omissionis delictum non quidem directè et immediatè, sed indirectè et mediatae saltem et extrinsecus aliquem actum positivum essentialiter includit, vel importat, qui scilicet ejus causa sit vel occasio. Sic non desinis velle aut cogitare quod velle aut cogitare tenebaris, nisi quia aliud vis, aut cogitas. « Quòd, inquit D. Thomas, aliquis declinet ad non faciendum illud quod potest facere et non facere, non est nisi ex aliquâ causâ, vel occasione conjunctâ vel precedente, et si illa causa non sit in potestate hominis, omissione non habet rationem peccati, sicut cùm aliquis ob infirmitatem prætermittit ire ad Ecclesiam; si verò causa vel occasio subjaceat voluntati, omissione habet rationem peccati. » Igitur utrumvis peccatum actum realem suo modo refert, et idèo quæstio de utroque instituit potest.

2º Duo in peccato sedulò considera, substantiam, sive materiam, consistentem in actione physicâ, quæ ut materia eunctis corporibus, sic bono et malo communis est, et rationem sive formam, vel differentiam, per quam, ut formâ corpora, sic peccatum in *esse peccati* constituitur. Quæstio non respicit peccati materiam, quam liquet esse quid positivum et reale, sed solam peccati formam, sive id solum quod actum facit esse peccatum, utrum nempe sit aliquid positivum, an quid merè privativum.

3º Certum est actum aliquem peccatum evadere per suam aeternæ legi oppositionem. At res possunt sibi invicem opponi duobus modis, contrariè, et privativè; contrariè per naturam sive formam diversam, ut ignis et aqua, frigus et calor, etc... Privativè per parentiam formæ oppositæ rei, ut tenebrae et lumen, cœcitas et visio, etc.

Quæritur præcisè an peccatum oppositum sit aeternæ legi per modum contrarietatis, et idèo an peccatum more contrariorum formaliter

aliquid positivum sit, an è converso sit aeternæ legi oppositum per modum meræ privationis, sive dissonantie, et idèo an sit formaliter aliquid privativum.

OPINIONES. — Consentunt theologi quodlibet peccatum importare privationem gratiae, conversionis ad Deum, et conformitatis cum lege. Verùm dissentunt, an defectus conformitatis cum lege constitutus peccatum in *esse peccati*.

Prima opinio formalem peccati rationem collocat in merâ privatione rectitudinis actui morali debitæ, et idèo asserit actum idcirco præcisè esse formaliter malum, quia destituitur aliquo ex iis quæ ad actus bonitatem ex aeternâ legi requiruntur, ex axiome scilicet, *bonum ex integrâ causâ, malum ex quolibet defectu*.

Altera opinio, quæ nonnullis recentioribus arrisit, cuius inter Christianos initio 16 seculi auctorem fuisse ferunt celebrem Cajetanum, eandem peccati rationem reponit in relatione sive tendentia positivâ et reali, quæ insidet actui humano, ad objectum aeternæ legi repugnans. Isti theologi, quorum mentem clarè vix exposueris, quam nec ipsi fortassis benè intelligunt, duplarem peccati malitiam distinguere videntur, positivam unam, que consistit in commemoratâ relatione sive tendentia, privativam alteram, quæ defectus est rectitudinis moralis; prior, ipsis dicentibus, est interna, sive essentialis peccato, quod formaliter constituit; posterior peccato est extrinseca, et prioris veluti effectus necessarius. Doctissimus Petavius accuratè expensâ traditione super celebri istâ quæstione in aureis præsentim Patrum operibus consignatâ, lib. 6 de Deo et divinis Attributis, cap. 4, n. 9, hæc pronuntiare non dubitavit: « Ex hâc constanti et consentiente Patrum de mali et peccati naturâ sententia licet concludere quâ longè sit ab usu scholarum ac theologiae finibus arcenda proscribendaque illa opinio quorundam, qui malum, etiam quâ malum est, rem esse aliquam, et positivum quiddam sentiunt, quibus cùm veterum Patrum concors illa, et sine ullâ varietate conveniens auctoritas opponitur, plerique fateri non dubitant, in eo se dissentire ab illis quidem, sed hoc necessariè se inducos ratione facere, quòd quædam perplexa sint et explicatu difficultia, quibus se aliter expedire nequeant. » Deinde addit: « Quidvis perpeti satius esse, ac vel incitiam in eo dissolvendo quod contraponitur fateri suam, quam ab antiquitatis tramite ultrò et consistentem recedere. »

Ab istâ regulâ, utpote veteribus conciliis, et speciatione Tridentino sessione quartâ, sanctitâ vel latum unguem recedere nefas duceremus. Quare sit

CONCLUSIO.—Peccati naturam, sive malitiam moralem, in privatione conformitatis cum æternâ lege consistere sententia est quæ sacris Litteris et traditioni magis est consona.

Prob. Illa sententia Scriptura et traditioni magis est consona, in quâ Scriptura et traditionis de malo morali oracula feliciter exponuntur, et verum, obvium, et apertum habent sensum: sic se habent Scripturæ et traditionis de peccato effata in sententiâ quæ mali moralis rationem in privatione constituit; ergo. — Major elicit ex D. Augustini regulâ, quâ Scriptura sensu obvio et litterali intelligenda dicitur, quoties nihil docere videtur fidei, bonis moribus, aut rationi adversum.

Probatur minor. Sacri codices malum morale exhibent tanquam nihil aut vanum quiddam, eo quod scilicet non est aliquid à parte rei reali et positivum, sive non habet esse substantiale aut modale; innumera inter testimonia hæc sufficiant, filii hominum... ut quid diligitis vanitatem, et queritis mendacium? Psalmus 4; Amos 6, superbi dicuntur latari in nihilo; sine ipso (Verbo) factum est nihil quod factum est, Joannis cap. 1; quæ verba D. August. tractatu 1 in Joannem n. 15, de peccato intelligit: Nolite, inquit, putare aliquid esse nihil; peccatum non per ipsum factum est, et manifestum est quia peccatum nihil est... Rationem passim assert eadem Scriptura, peccatum scilicet quatenus peccatum est declinatio, deviatio, aversio à lege; averterunt se et non servaverunt pactum, Psalmus 77; peccatum est iniurias, græcè ἡγεμονία, id est, illegalitas, sive aberratio à lege, 1 Joannis cap. 5, etc. Conciidunt Patres eadem ratione innixi, D. Athanasius oratione contra gentes, « ea, inquit, quæ sunt, appello bona, quæ non sunt, mala; quæ sunt bona, quoniam à Deo, qui est essentia ipsa exemplar trahunt, quæ non sunt mala, quia nullâ essentiâ subsistunt... » D. Basilios in homiliâ, quod Deus non est auctor mali, ait, malum est boni privatio... D. Ambrosius lib. de fugâ seculi, cap. 4, observat Joannis cap. 14, v. 50, loco verborum, et in me non habet quidquam, multos legere, non inveniet in me nihil, deinde addit: Hoc est, non inveniet in me malitiam, quia malitia nihil est... D. Augustinus enarratione in Psalmum 18, n. 15: Si, inquit, tidentur tenebrae, intelliguntur delicta; at tenebrae sunt tenebrae per meram lucis absentiam...

Idem S. doctor lib. 12 Confessionum cap. 11, n. 11, Deum sic alloquitur (quod sedulò observa utpote decretorum): *Hoc solum à te non est quod non est, motusque voluntatis à te, qui es, ad id quod miris est, quia talis motus delictum atque peccatum est;* tandem lib. 4 contra Julianum cap. 9, n. 4, hæc egerit: *Quid est malitia nisi boni indigentia? Non sunt mala nisi que privantur bonis, quia indigentia boni radix malitiæ est...* D. Fulgentius lib. de Fide ad Petrum diaconum cap. 21, dicit: *Malum nihil aliud est nisi boni privatio...* Sanctus Joannes Damascenus lib. 2 orthodoxæ Fidei cap. 4: *Neque aliud, inquit, quidquam est malum quam boni privatio; haud secus ac tenebrae aliud nihil sunt quam luminis orbitas...* Demùm, ut alios præteream, idem passim decantat D. Thomas, ut fusè ostendit Sylvius in 1-2, q. 7, art. 6. Ex pluribus testimoniis hæc sufficiant. p. 1, q. 48, art. 4, in corp., sic arguit: « Unum oppositorum cognoscitur per alterum, sicut per lucem tenebrae; unde et quid sit malum, oportet ex ratione boni accipere... Non potest esse quod malum significet quoddam esse, aut quamdam formam, seu naturam. Relinquitur ergo quod nomine mali significetur quædam absentia boni, et pro tanto dicitur quod malum neque est existens, neque bonum. » Idem repetit art. 2, in corp.: *Remoto, inquit, boni privativè accepta malum dicitur, sicut privatio visus caritas dicitur.* Idem citatis in locis primæ secundæ docere intendit, cùm nempe dixit peccatum esse actum humanum malum; nam voces, *actus humanus*, designant materiale peccati; hæc verò, *malus*, ejusdem peccati *formale* sive *formalem* et *completivam* peccati rationem, quam S. doctor reponit in aversione à bono incommutabili, sive in privatione consonantiae cum æternâ lege.

Conciidunt tandem ipsi philosophi divinorum dogmatum vel ignari, vel inimici: Plato, Aristoteles, Plotinus, Proclus, Sallustius, etc., ut ostendit Petavius loco commemorato, n. ult.

Jam verò, si præclara illa testimonia, et comparationes, quas includunt, ad vivum discutiuntur, et æquâ trutinâ ponderentur, nemo, opinor, præjudiciorum expers negaverit iis longè magis stabiliri opinionem peccati essentiam in privatione reponentem, quam opinionem eam in aliquo positivo collocantem. Imò huic opinioni accommodari nequeunt nisi per contortas et à longinquò advocatas explanations, quæ naturalem et obvium eorum sensum evertunt. Ille nostra sententia Theologorum animis tam altè infixâ fuit, ut omissionis pecca-

tum in solâ privatione consistere supposuerint, atque praesentem quæstionem post Cajetani tempus de solo *commissionis* peccato instituerint, quemadmodum non diligenter ipsimet positivæ peccati naturæ defensores.

Nihil non tentaverunt quidam recentiores realis mali moralis naturæ architecti ut commemorata oracula eluderent, quemadmodum evincunt haec ipsorum responsa sive argumenta.

Objiciunt 1º : Laudati textus tangunt primativam malitiam quæ peccato ab extrinseco accedit, non positivam sive internam malitiam quæ peccatum formaliter constituit, et privativam malitiam necessariè parit; ergo. — Resp. Adversarios gratis, et per petitionem principii, ut loquuntur logici, obtendere privationem non primariò et formaliter, sed secundariò et extrinsecè malum constitutere, sieque intelligentes esse Scripturam et Patres cùm de malo disserunt. Enimvero, aut Scriptura et Patres peccati naturam nullibi attigerunt, aut eam in merâ privatione reposuerunt, cùm semper et ubique peccatum *nihilum, privationem, defectum* renuntient; at primum indubie absurdum, siquidem nihil singi potest enijs sordida natura magis esset patofacienda; aliunde modus quo enuntiantur commemorata oracula, formalem peccati rationem commonstrat; sunt enim exclusiva, *namum nihil aliud est quam boni privatio, quam absentia boni debiti*, etc., peccati radicem reserant mali essentiam non minis attingunt quam naturam tenebrarum, cæcitatris, etc.; ergo.

Objiciunt 2º : Plures Patres unicè intendunt peccatum esse nihil prout opponitur substantiae male per se subsistenti, quam fabricaverant Manichæi, non autem prout opponitur positivæ tendentiae voluntatis in objectum legi contrarium; ergo. — Resp. Nugari velle qui haec objiciunt. Ex dictis enim ita exprimuntur Patrum dicta, ut à malo omnem omnino eliminant existiam, sive sit substantialis, sive modalis tantum; enimvero, si Patres vocem *nihil* accepissent quatenus adversatur substantiæ, sive enti, non autem entis actui, sive modificationi, suum adversus Manichæos scopum non attigissent; Deus quippe in ipsorum systemate causa fuisse peccati non solum quoad substantiam sive materiam, verum etiam quoad deformitatem moralem, sive illius formam; nullum enim est ens, nullus realis entis modus, enijs Deus non sit prima causa efficiens.

Objiciunt 3º : Scriptura et Patres, cùm peccatum nihil reputant, designare volunt terri-

biles peccati effectus, quibus homo totum animæ decorum amittit, bestiis, quibus non est intellectus, similis fit, à Dei filii dignitate dejectus, et quasi nihil evadit in Dei conspectu, juxta illud Psalmi 14 : *Ad nihilum adactus est in conspectu ejus malignus*; ergo. — Resp. Haec equidem omnia mala irrumpere in hominem per mortiferum delictum; sed cur? nisi quia *lætatur in nihilo, sese fert ad id quod minus est, sese à Deo avertit*, etc., ut loquuntur Scriptura et Patres; unde infanda tot malorum colluvies nostram sententiam stabilit et confirmat; tantum abest ut illam concientiat et infirmiet.

Objiciunt 4º : Scriptura et Patres exhibent malum in *genere* et in *abstracto*, quod nullum habet subjectum, id est quod ab illâ ant illâ voluntate non oritur, non aut in *malum peccati*, sive prout à peccante einanat, et consideratur in *concreto*; ergo, etc. — Resp. Et antecedens, et etiam consequens manifestam spirare falsitatem; antecedens quidem, Scriptura enim et Patres verba faciunt de delicto, de peccato, de iniquitate, quæ dubio procul iniquè agentem supponunt et arguunt. Deinde SS. Ambrosius et Augustinus locis indicatis expressam mentionem faciunt subjecti peccati.... Consequens autem; peccatum scilicet in quantum peccatum est malum; si ergo formalis mali in genere ratio consistit in privativo, formalis etiam peccati ratio in privativo consistet.

Objiciunt 5º : Si quæ peccatum *nihil* esse enuntiant Scripturæ et Patrum oracula stricto sensu essent intelligenda, dicendum foret sacerdotes absolvere à *nihilo*, Deni propter *nihil* santes aeternis condemnare suppliciis, etc.; insulsum consequens; ergo. — Resp. Non advertere qui haec proponunt Patres in antecedens hujusmodi cavillationes amandâsse. Asserunt enim, per *tenebras*, per *cæcitudinem* illicè concepi delicta, etc. Jam vero, quis hanc eructet argutiam? « Si tenebre forent mera lucis absentia, aut cæcitas visus privatio, dicendum esset Denum cùm initio mundi tenebras à facie abyssi lucis creatione discussit, *nihil* discussisse, aut Christum cùm visum cæcis restituit, *nihil* eis restituisse. » Quid adversarii? Ventosum negatorem profectò irridenter; ergo et ipsi irrideri debent. Igitur nego majorem; commemorata enim oracula non significant, peccatum esse primum nihil, qualis est chimera, aut puræ negationes, sed ipsum esse *nihil*, prout nihil opponitur positivo enti, vel entis modificationi, quia peccatum, qua-

tenus peccatum est carentia sive absentia boni, quod adesse deberet, sicut cæcitas visus, et tenebræ sunt lucis privatio. Unde, cum à parte rei existat subjectum, quod debitâ rectitudine caret, nimurum voluntas, sive actus voluntatis, peccatum sub isto respectu diei potest, et vulgo dicitur *existere*, ad eum modum quo quis dicitur cæcus, et Genesis 1 dieuntur *tenebrae fuisse super faciem abyssi*. Hinc sacerdotes à peccatis absolventes à puro nihilo non absolvunt, quia maculam per peccatum animæ inustam detergunt, sive efficiunt ut anima gratiæ sanctificante destituta illâ exornetur, quia contractam pœnæ æternæ vel temporalis obligationem dissolvunt, quia saluberrimo ipsorum ministerio animæ, quæ per actus præposteros Deo displiceret, jam ipsi non displiceret. Pariter Deus santes pœnis afficiens eos propter purum nihil non inuletat, quia eos plectit propter debitum habendi quod peccando habere noluerunt; unde castigantur propter peccatum non abstractè duntaxat, sed et concretè consideratum, quatenus scilicet est actus debito ordine carentis. Illud totum luculententer exponit et illustrat doctor Serap'icus, in 2, sent. dist. 54, art. ultimo, « Etsi, inquit, peccatum nihil est in recto, est tamen in obliquo alienus entis ut oppositi, et alienus ut subjecti, circa quod relinquit debitum respectu boni privati. Igitur peccatum est meritum pœnæ, non solum ratione privationis, sed ratione debiti relieti et boni privati. Unde non est homo dignus puniri solum quia bono caret, sed quia caret et debet habere; et licet carentia illa nihil sit, debitum tamen aliquid habendi aliquid est, et ideò ex hoc non sequitur quod Deus puniat hominem pro nihilo, quâmvis peccatum nihil sit. »

Confirmatur. Deus, adversariis non dissentibus, hominem punit propter omissionis peccata; haec, inquit Christus, oportuit facere, et illa non omittere; at docet D. Thomas omissionis delictum posse esse absque omni actu non solum exteriori, sed etiam interiori, ut supra diximus; ergo.

Objiciunt 6º: Laudati Patres, præsertim Augustinus et Thomas, agnoscent peccatum esse actum; ergo. — Resp. Et nos cum eximiis illis doctoribus agnosceremus peccatum physice spectatum esse actum, non autem formaliter et in genere moris consideratum. Id suggerit ipse Augustinus, ubi ait lib. 12 Confessionum cap. 11, *motum voluntatis*, id est substantiam actus, esse à Deo, non verò quod non

est, hoc est absentiam consonantiae cum lege, quæ reperitur in motu voluntatis, sive in actu vitiioso.

Objiciunt 7º: Ipsâ ratione reprehenditur peccatum, quatenus peccatum, primariò non consistere in privatione. Etenim concepitur tendentia positiva in objectum legi dissonum, quæ est radix omnis defectus peccato insiti, ante illam privationem: ideò videlicet actus malus rectitudine sibi debitâ destitui intelligitur quia voluntas eum elicendo tendit in objectum in quod tendere non deberet; sicut ergo extensio actualis non constituit materiæ essentiam, quia aliquid in materia ante istam extensionem intelligitur, nimirum extensio radicalis, ita et privatio rectitudinis, etc. Argumentum istud esse insolubile nonnulli gloriantur recentiores. — Resp. Non attendere qui hæc ostentant se questionem supponere, et dum inextricabili difficultatem nobis procreare aggrediuntur, insolubilem sibi ipsis facessere. Enimvero liberi illa voluntatis in malum objectum tendentia est peccatum; atqui non est peccatum quatenus præcisè est actus voluntatis, sive est ens physicum aut morale, cum omnis rei aut modi veri ac possitivi Deus sit prima causa; ergo peccatum sit per debitæ rectitudinis carentiam. Et verò D. Thomas locis in probatione citatis ratione demonstrat peccatum ut peccatum in privatione boni consistere. Idem ostendunt Augustinus et Damascenus dicendo ex conceptione tenebrarum concipi naturam peccati. Demum, quemadmodum actio moralis, quando id totum habet quod moraliter habere debet secundum rectam rationem bona est et bona esse concepitur, ita et actio moralis, quando caret aliquo ex iis quæ secundum rectam rationem habere debet mala est et mala esse concepitur. Igitur in omni peccato quod primum concipitur est privatio debitæ rectitudinis.

Objiciunt 8º: In nostrâ sententiâ Deus esset auctor peccati. Etenim actus malus à Deo oriretur non solum ut est actus simpliciter, sed etiam ut necessariè importat privationem; privatio quippe illa necessariè erumpit ex positione actus, et ideò quicumque actum ponit illam ponere censemur. — Resp. Hanc objectionem positivæ peccati naturæ defensoribus longè potiori ratione esse deglutiendam; est scilicet Deus cuiuslibet entis aut realis entis modi auctor; unde Deus in nostrâ sententiâ esset ad summum peccati auctor *indirectè* et

consequenter, quatenus nempe ex positione ejus actus exurget peccatum, sive privatio rectitudinis; in adversariorum verò systemate est *formaliter* et *directè* peccati causa, quia id facit quod formaliter peccatum est. Neminem igitur movere deberet istud argumentum, etsi solvi non posset; argueret tantum mentis humanæ limites, et quotidiè fit contra immediatum Dei concursum, concessam à Deo homini libertatem, aliaque similia quæ ab omnibus aut ferè omnibus admittuntur. Nego igitur minorem, et dico Deum, utpote causam primam et universalem, ponere cum creaturâ materiale peccati, ex quo nascitur formale, sed formale peccati soli imputandum esse creatæ voluntati, quæ liberè elegit materiale ex quo exurgebat malum, sive quæ determinavit Deum ad ponendum secum peccati actum.

Objicunt ultimò diversa argumenta ex ratione emergentia. Malum bono contrariè opponitur; sed duo contraria sunt aliquid positivum; ergo. — Resp. Malum *concretè*, id est quatenus est actus debito ordine destitutus, bono, contrariè, *abstractè* verò, sive quatenus est præcisè defectus requisitæ rectitudinis, sumptui, bono privatè opponi, ut ex dictis satis superque liquet.

Item. Nonnulli actus, velut odium Dei, etc., intrinsecè mali sunt; sed tales necessariè evadunt per aliquid reale; privativum scilicet in rei naturâ non recipit; ergo. — Resp. Actus intrinsecè malos eos dici et esse quibus deformitas, id est privatio requisiti ordinis, in omni prorsùs circumstantiâ essentialiter illigata est; unde non sunt intrinsecè perversi ratione materiae, sive entitatis physicæ, *etiam si modalis sit*, siquidem quidquid est reale essentialiter bonum est, et ideò discrimen quod occurrit inter rem intrinsecè, et rem non intrinsecè malam, oritur non ex parte modi realis utriusque propriae, sed ex parte forme, sive privationis recti ordinis sine quâ illa nunquam, hæc autem aliquando esse potest.

Item. Peccati iterata commissio gignit peccati habitum; sed mera privatio non potest producere aliquid positivum; ergo. — Resp. Habitum illum oriri ex solo peccato *concretè* accepto, sive quatenus est actus præposterus; habitus enim non acquiritur nisi per actuum repetitionem.

Item. Actus fit malus per suam cum objecto suo relationem; sed illa ratio est realis, cùm ejus extrema sint realia; ergo. — Resp. Actum vitiosum non effici quatenus præcisè suum

respicit objectum, sed unicè quatenus ad illud objectum indebito modo referatur, sive quatenus privationem includit.

Item. Si boni privatio peccati formam constitueret operans illam secundum se intendere deberet, siquidem peccatum est essentialiter voluntarium; falsum consequens; ergo. — Resp. Peccati formale, sive inordinationem à voluntate posse intendi vel directè et per se, vel indirectè et per accidens; ut peccatum reputetur voluntarium haud directè et formaliter intendi debet, sed satis est illud indirectè appeti et ratione alterius, nimirum ad vitandum aliquid malum, aut consequendum aliquid bonum; porrò, evidens est quemlibet liberè peccantem peccati deformitatem non prosequi quatenus est in se et absolutè deformitas, sed unicè quatenus habet rationem boni relativi; voluntas enim, ut aiunt philosophi, non potest diligere malum quâ malum.

Item. Si forma peccati in boni privatione esset reponenda, unum peccatum alio majus esse non posset; una quippe privatio alia major non est; falsum consequens; ergo. — Resp. Privationem mali propriam majus aut minus recipere; scilicet non est privatio, quæ totam prorsùs oppositam formam debeat, qualis est, v. g., mors quæ totam tollit vitam; sed est privatio quæ ita formam oppositam, id est boni rationem derimit, ut aliquid illius relinquit. Illic peccatum majus illud est quod magis recedit à regulâ morum, sive quod objectum suum attingit modo magis indebito, et ideò majorem inducit boni privationem.

Item. Genus est de intrinsecâ ratione rei quæ definitur; sed actus est genus in definitione peccati, et actus est quid reale; ergo. — Resp. Actum esse *materiale* non *formale* peccati. Ilic autem quæstio movetur de formâ quæ rei, id est peccato *esse* infundit; quanquam nihil vetat dicere eum nonnullis actum in peccati definitione non esse genus, sed se habere instar generis; in his quippe moralibus accurate definitiones non sunt exquirendæ, et aliunde malum quâ malum in privatione consistit.

Denique in peccato reperitur non solùm aversio à bono incommutabili, sive declinatio ab æternâ ratione, sed etiam conversio voluntatis ad bonum commutabile, quæ conversio D. Thomæ judicio peccatum constituit in hâc vel illâ determinatâ peccati specie; sed illa conversio est quid positivum; ergo. — Resp. cum D. Bonaventurâ in 2 Sent. dist. 42,

art. 5, q. 1, aversionem à bono incommutabili, sive aeternā legē, efficiere ut conversio, quae in eodem peccato reperitur, sit peccatum; conversionem verò, qua eidem peccato inest, efficiere ut aversio sit tale peccatum. Privatio scilicet boni in genere est id solum quod constituit peccatum in genere peccati, illudque discernit ab omnibus, quae non sunt peccata. Verum peccatum in specie talis peccati constituitur per determinatam istam privationem qua indueatur per talem vel talem inordinatum actum, sive conversionem ad bonum commutabile. Hinc concipimus quidem peccatum in genere consistere in merita privatione absque ullo actu, sed non concipimus peccatum in hac vel illa specie constitui posse absque hoc vel illo voluntatis actu, cum haec vel illa privatio induci nequeat sine tali vel tali voluntatis motu. Quamobrem conversio ad bonum commutabile secundum se non est mala, sed solum secundum boni privationem ipsi necessariè annexam, ad eum ferè modum quo locus, qui secundum se tenebrosus, non est, ob lucis absentiam dicitur et est tenebrosus.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Diximus duntaxat sententiam peccati naturam in privatione reponentem sacrorum codicium et SS. Patrum de peccato oraculis esse magis consuetanam. Hinc cuncta argumenta qua assertio-nem sub alio respectu impetrunt sunt peregrina et non feriunt. Secundum. Questionem istam fusè ventilavimus, tum quia exploratam facit peccati naturam, tum quia essentialiē habet cum veri Dei existentiā et sanctitate connexio-nem. Tertium. Positiva voluntatis tendentia in objectum legi dissonum, in qua peccati formale constituunt nonnulli recentiores, nihil aliud est quam motus voluntatis ad id quod minus est, sive ad malum; sed Augustino dicente lib. 12 Confessionum cap. 11, hic motus est à Deo. Quartum. Omnia ferè in nostram assertionem argumenta unicā distinctione peccati concretè, sive prout importat actum cum quodam defectu, et abstractè, sive formaliter sumpti, id est prout est præcisè peccatum, liquecunt et diluuntur.

Liber secundus.

DE ANITA MACCIA.

Celeberrimam de originis delicto disputatiō-nem quinque capitibus absolvemus. Primum ejus existentiam vindicabit.... Secundum illius

naturam quantum fieri poterit reteget.... Tertiū modum quo transmittitur investigabit.... Quartum expendet ad quos traducatur.... Quintum ejus effectus assignabit....

CAPUT PRIMUM

De originis delicti existentiā.

QUESTIONIS SENSUS ET STATUS. — Deus Adæ, statim à creatione, de *omni ligno* paradisi edere permisit, fructus verò unius arboris esum sub gravi poenâ vetuit, Genesis 2. Arbor illa *scientia boui et mali* fuit nunquam pata, non ratione sui, quasi istam scientiam potuisset infundere, sed ratione experientiae, sive eventus. Nimirum, inquit D. Augustinus lib. 2 de peccatorum meritis et remissione, cap. 21, n. 38, *Adam et Eva quid boni custodit, et quid mali transgressa Dei prohibitione sensuri erant.* Hinc ejusdem S. doctoris judicio (ibidem), si nulla fuisset Dei prohibitio circa istius arboris fructus esum, potuisset Adam illum ut alios fructus comedere; quamobrem, addit ibidem, quod *mali passi sunt arborem tangendo ipsis non intulit esus fructus arboris, sed sola obedientia violata.* Deus igitur Adæ non dedit præceptum de re per legem naturæ vetitam aut præscriptam, id est intrinsecè horam aut malam, sed de re indifferente, ut ostenderet quantum bonum sit obedientia, et quantum malum inobedientia.

Dens permisit Adam et Evam à dæmonie tentari Genesis 3, licet consensuros esse prævideret, eo quod *magnæ laudis non fuissent si propterea benè vivissent quia nemo malè vivere suassisset*, inquit D. Augustinus lib. de Genesi ad litteram, cap. 4, n. 6.

Eva ex dæmonis seductione, et Adam ex Evæ consilio vetitum fructum comedendo peccaverunt Genesis 3. Multiplex fuit in Evæ peccato peccatum: inobedientiae scilicet, quæ Dei præceptum violavit.... Gulæ, quæ cibi suavitate ad edendum fuit impulsæ.... Infidelitas, dum verbis diaboli adversus Deum loquentis credidit.... Curiositatis, quæ scientiam ultra terminos sibi præfixos concupivit.... Scandali, quo virum suum ad peccatum induxit. Horum etiam peccatorum reum se constituit Adam, dum ex præpostero erga uxorem suam amore maluit Deo displicere quam uxorem contristare. Verum præcipuum Adæ et Evæ peccatum fuit superbia, quæ uterque propriâ virtute boni malitiæ et scientiam consequi ambavit, siveque Deo similis fieri. Hinc Tobia 4 dicitur: *In superbiâ initium sumpsit omnis perditio.* Hinc id inculcat D. Aug. lib. 14 de Civitate Dei cap. 14 et 15.

citato libro 44 de Genesi ad litteram, cap. 5 et 30, n. 39. Enchiridion cap. 43, recensens varias species, quae in uno Adæ peccato fuerunt, ait: *superbia est illæ, quia homo in suâ potiis esse quam in Dei potestate dilexit.* Etvero, cum in statu innocentiae pars animæ inferior superiori perfectè fuerit subdita, prima inordinatio appetitus humani versari non potuit circa aliquod bonum sensibile. Versata igitur est circa aliquod bonum spirituale quod supra modum sibi à Deo præscriptum appetit homo, quod est superbie proprium.

Adæ peccatum maximè liberum fuit; alias nec Adæ nec ejus posteris potuisset imputari. Hanc libertatem in Adam ubique agnoscit S. Aug. v. g. lib. 6 Operis Imperfecti adversus Julianum, n. 46: *Meis, inquit, rationibus ostenditur, Adam non soñm potuisse non peccare, si nollet, sed nec mori, si peccare noluisse.* Hac ex ratione capite 15 commemorati libri 14 de Civitate Dei, colligit maximum fuisse peccatum Adæ, cui tanta inerat non peccandi facilitas.

Licet præceptum non edendi fructum arboris scientie boni et mali ad Eym non minus quam ad Adam pertinuerit, ex solo tamen Adæ peccato utrinque posteri peccatum originale contraxerunt, ut docet D. Thomas 1-2, q. 81, art. 3. Scilicet præceptum illud pertinet ad Eym quatenus fuit persona singularis; ad Adam verò quatenus fuit caput totius generis humani. Hinc istud oraculum Ecclesiastici 25: *A nulliore factum est initium peccati, et per illam omnes morimur, hunc habet sensum, morimur per Eym mediatur quia Eym peccatum causa fuit vel occasio Adæ peccati, quo solo inficiimur.*

Quæritur præcisè, an Adæ nepotes in suo conceptu maculam contrahant, quâ sicut iræ filii et Dei inimici. An, inquam, istam contrahant maculam quia sunt Adæ nepotes, id est de vitato ejus semine nascuntur, ita ut simul cum illo per primum ejus peccatum justitiam originalem et omnes ejus dotes amiserint; an è converso primum Adæ peccatum ipsis soli, non ejus nepotibus nocuerit, et idcirco ad eos non fuerit transmissum.

ERRORES. — Pelagius, et insignes ejus sectatores, Cœlestius, Julianus, etc., censuerunt Adæ peccatum ipsis, non ejus nepotibus obfuisse.... Adam moriturum fuisse quamvis non peccasset, etc. Ex palmaribus illis principiis inferebant Adæ nepotes nullum ex ipso contrahere peccatum, ipsos in presenti statu, ut

et ipsum Adam, non culpæ merito, sed conditione naturæ interire; illos tales nunc nasci qualis ante peccatum fuit Adam, nempe sine virtute et sine vitio, et idcirco baptizari non ut à peccato expurgentur, sed ut à homo ordine in meliorem, quem *regnum Dei* vocabant, transferantur; unde sine baptismio morientibus promittebant extra regnum Dei aeternam quādam et beatam vitam. Haec refert D. Aug. libro de haeresibus, haeresi 83; Catholicorum armis aduersus Pelagius effugium (ut solent haereticī) in verbis aucupatus est. Mentem suam subdolè reticens confessus est, Adæ delictum ejus nepotibus nocuisse (intelligebat exemplo, non propagatione)... Infantes tales nunc non nasci qualis fuit Adam ante lapsum (intelligebat infantes libero arbitrio non potiri ad eum modum quo illo in ortu primo potitus est Adam), etc.

Diu stare non potuit supinum Pelagi systema. Illius discipuli aliud eodem jure ex cogitaverunt, scilicet corporis mortem et alias hujus vitae miseras ex Adamo in praesenti ordine oriri, non peccatum quod est mors animæ. Testis iterum est D. Aug. lib 4 contra duas epistolas Pelagianorum, cap. 4, n. 6.

Eli haereticī Augustino exprobabant quod nuptias exploderet, Manicheismum renovaret, Dei opera subsannaret, etc. Sic hodiè Jansenius et ejus defensores Catholicis Semipelagianismi crimen impingunt.

Pelagi errorem recixerunt Albanenses circa annum 769, Albigenenses anno 1178, Anabaptistæ anno 1540, hodiè Sociniani et Deistæ.

Alii novatores obgannierunt, peccati originalis nomine non culpam designari, quâ inquinentur Adæ posteri, sed poenæ duntaxat reatum; alii solum significari actuale Adæ peccatum, quod parvulus est externum, non internum, etc.; quæ opinions à Pelagi errore voce tenus duntaxat discrepant; è medio scilicet tollunt peccatum originale quo infantes per generationem naturalem coquinuntur, et æternâ poenâ digni sunt.

Adversus illos haereticos sic ex pretiosis saeculorum codicem et traditionis monumentis primigeniæ maculæ, quam quisque Adæ nepos ipso conceptus sui instanti contrahat, existentiam vindicabimus, ut incredulorum rationibus refellendis diligenterem impendamus operam; admissâ scilicet Scripturæ et traditionis auctoritate, originalis noxa insulsè negaretur; unde obstupescet Augustinus quod viri christiani hunc errorem seriò defendent. Aliunde haeresis pelagiana à longo tem-

pore extineta est et solùm spirat in Auabaptis in quibusdam Germanicæ angulis delitescentibus.

ARTICULUS PRIMUS.

Avitam delictum ex sacris tabulis eruitur.

Plura in utroque fôdere assulgent oraacula, quibus D. Augustinus et theologi hereditarium novum feliciter retexerunt. Principia haec sunt. Job. 14, v. 4, in Vulgata legitur: *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine, nonne tu qui solus es?* In editione 70 habetur: *Nemo mundus à sorde, ne infans quidem cujus est unius diei vita super terram.* Is., de quo hic sermo, est immundus, cùm mundus ab ipso Deo mundari nequeat, et quidem ab ipso conceptus, de quo hic aperta mentio; sed is immundus non est corporis inmunditiâ, alias ab homine posset mundari, non à solo Deo, ut asservit textus; ergo immundus est animi inmunditiâ sive peccato; ergo est peccatum quo homini ab ipso conceptu inharret, et idèo peccatum originale, cùm talis homo actuali peccato contaminari non possit; tale autem peccatum non potest esse externum, in quod non eadit propriè dicta mundatio, de quâ sacer contextus. 2 Cor. 5, arguit Apostolus: *Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, et pro omnibus mortuus est Christus.* Hæc ratiocinatio omnes et singulos sive infantes sive adultos mortuos esse ostendit; alias conclusio ex præmissis non seaturaret. Jam verò disserit Apostolus de morte spirituali, id est de morte animæ per peccatum; ubique enim clamat Scriptura Christum non venisse vocare justos sed peccatores, Christum pro impiis, pro injustis esse mortuum; infantes igitur mortem spirituali incurrerunt; sed mors illa non oritur ex peccato actuali, cuius non sunt capaces; ergo oritur ex peccato priui parentis. Ita D. Aug. lib. 6 contra Juli num cap. 5, n. 14: « Quo ore, inquit, quâ fronte parvulos mortuos negatis, pro quibus Christum mortuum non negatis? tu nega, si audes, natum mortuum pro quo Christum non negas mortuum »

Omissis aliis oraenlis, prodeat illud quod D. Aug. adversus Pelagianos urget ad avitam maculam comprobandom, et ejus vestigiis insistens S. synodus Trid. sess. 5, canone 2. Consignatur Rom. 5, his verbis: *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit; in quo omnes peccaverunt.... sicut per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita et per unius obediendum justi*

constituentur multi. Ex his sic arguimus: Peccatum originale illud est quod omnes et singulos homines ex Adamo satios inficit et inficiendo morti obnoxios efficit; at commemoratum oraculum talam maculam communonstrat; exhibet nimisimum Adamum, omnes et singulos homines, et idèo ipsos parvulos, peccati actualis nescios, et tandem verum peccatum, et quidem non imitatione (ut reponebant Pelagiani), sed propagatione reapsè contractum: etenim vox, *per unum hominem*, Adamum representant; versu quippe 14, expressa mentio fit *Adam*, et 1 Cor. 15, expressè dicit Apostolus *omnes mori in Adam*. Deinde homo per quem peccatum intravit in mundum et in quo omnes peccaverunt, non est Eva, cùm genus masculinum feminam non connonet; ergo est Adami. Demùm ad evincendam peccati originalis veritatem probasse sufficeret omnes homines in uno peccasse. Item vox, *omnes*, omnes et singulos homines designat, tum quia ex se hanc habet communicationem, tum quia eos depingit, qui morti obnoxii facti sunt, quales indubie sunt omnes et singuli homines. Item vox, *peccatum*, veri nominis peccatum exprimit, non effectum peccati, qualis est propensio in peccatum, alias id genus æruminæ; enuntiat enim peccatum per quod *omnes* reverè peccaverunt; sed non peccant per effectum peccati; alias immorè dixisset Apostolus Rom. 8, *nihil esse damnationis iis qui sunt in Christo Jesu*, id est qui baptizati sunt. Deinde Paulus ibi clarè distinguit *peccatum et effectum peccati*; dicit enim per peccatum mortem intrasse in mundum, et idèo docet primi hominis peccatum esse causam mortis et aliarum hujus vitæ miseriarum; certè Deus Adæ dixerat, *quācumque die comedieris de ligno (vetito) morte morieris*, et Apostolus cap. sequenti ait, *mortem esse stipendum peccati*. Item verba, *peccatum*, et *peccaverunt*, denotant peccatum, quod non per imitatione, sed propagatione contrahitur. Etverò, peccatum, de quo disserit Apostolus, est peccatum quo inquinati sunt ipsi parvuli; sed parvuli peccare non possunt per imitationem, sed solùm naturali origine. Hinc, etsi loco verborum, *in quo omnes peccaverunt*, esset legendum, *quatenus omnes, etc.*, ut nonnullis placuit, causam non obtinerent adversarii.

Confirmatur. Hæc locutio, *in quo omnes peccaverunt*, manifestè significat, omnes in Adam tanquam principio et radice generis humani peccasse, sive, ut loquitur D. Aug. lib. 1 de peccatorum meritis et remissione cap. 9, n. 10:

Adum occultâ tabe carnalis concupiscentiae sue tabificusse in se omnes de suâ stirpe venientes. Nam relativum, in quo, non tangit peccatum, quod in græco est generis femini, et etiamsi illud tangere, significaret omnes in peccato **Adum peccasse**, id est esse reos peccati adamici; mortem etiam non refert, siquidem **omnes** in morte non peccant, licet plurimi in peccato moriantur; solum ergo Adamum exhibet. Jam verò qui aliquis peccatum imitantur in ipso peccare dici nequeunt. Sie, ut arguit D. Aug. lib. 1 de peccatorum meritis, etc., cap. 10, nullibi dicitur in Scripturis, iniquos peccasse vel peccare in diabolo, quamvis *impi omnes eum imitentur*; sic nullus, pergit ibidem S. doctor, dicitur justificatus in Petro aut Paulo (sed in solo Christo), licet nonnulli eorum sanctitatem imitantur. Deinde totus Apostoli contextus inane illud effigium expludit; etenim Paulus comparationem instituit Adamum inter et Christum; sed Christus justitiam non imitatione sed regeneratione diffundit; ergo et Adam peccatum non imitatione sed generatione transmisit.... Addit per Adæ *inobedientiam multos constitutos fuisse peccatores*; at particula, *per*, manifestè ostendit Adæ inobedientiam non occasionem, sed veram causam fuisse haereditariae Adæ nepotum maculæ.... Idem evineit particula, *ex*, versu 6: *Judicium fuit ex uno in condemnationem...* Demùm id evinicit pronuntiatum istud ad Ephes. 2: *Naturâ filii iræ sumus; vox enim, naturâ, non imitacionem, sed originem adumbrat.*

Ex his eluet argumentum ex Apostoli oraculo Rom. 5, pro peccati originalis existentia deductum, nullâ arte eludi posse. Hinc D. Augustinus, postquam lib. 1 de peccatorum meritis, etc., cap. 9, Apostoli verba protulit, ovans addidit: « Hoc si ego dicerem, resistent isti (Pelagiiani), meque non rectè dicere, non rectè sentire clamarent; nullam quippe in his verbis intelligerent sententiam cuiuslibet hominis, nisi istam quam in Apostolo intelligere nolunt; sed quia ejus verba sunt, eius auctoritati doctrinæque succumbunt, nobis objiciunt intelligendi tarditatem, cùm ea quæ tam perspicuè dicta sunt, in nescio quid detorquere volunt. »

1º Pelagiani in omne latus se verterunt ut apostolici oraculi Rom. 5 vim et robur ab Augustino singulari ingenii acumine et nervoso ratiocinio patefactum debilitarent. Rom. 5, inquietabant, dicitur, *unius delicto multos mortuos esse*, v. 13..... *gratiam Dei* (per Christum) in

plures abundasse, ibidem.... Per Adam multos constitutos esse peccatores, sicut per Christi obediționem justi constituantur multi, v. 19, etc. Sed hæc Adami delicti ad omnes et singulos illius nepotes transmissionem elevant; omnes quippe et singuli homines per Christum non justificantur, et etiamsi justificantur, per Adam non perirent; cùm gratia Dei per Christum *in plures* abundaverit quam Adæ delictum. — Resp. Nego minorem. Apostolus enim v. 15 et 19, dixit *multos* in Adam periisse, v. 12, et 18, *omnes in Adam peccasse et condemnatos fuisse*, et ideò *omnes et multos Adæ delicto mortuos esse*. Quà autem ex causâ hæc locutione usus est? Ut ostenderet, omnes ferè homines, qui sunt *multi*, id est in numero maximo, sive propemodum infinito, in Adam peccasse, non autem omnes omnino, sive nullo excepto; Eva quippe, Christus et Virgo Maria, licet ex Adam orti, in ipso non peccaverunt. Unde apostolica effata bis prorsus similia sunt: *Diluvii tempore omnes homines corruerant vias suas; diluvii tempore multi corruerant vias suas;* qui enim luctuosis illis diebus in delictorum gurgitem præcipites irruerant, multi erant, hoc est in numero ferè infinito, sed non omnes absolutè et nullo excepto, siquidem Noe et ejus familia Deo addicti remanserant.... Porrò, si vox, *plures*, v. 15, comparativo sensu est accipienda, indicat duntaxat gratiam Christi pluribus illapsam esse quam originalem sordem; stillavit enim coelestis ille ros in Adam, Ewan et Mariam, qui hæc lue in origine non sunt contaminati. Si verò vox, *plures*, non comparatè, sed positivè et absolutè usurpata est et ideò significet *omnes*, sive *multos*, ut citatis versibus indicavit Paulus gratiam Dei per Christum abundasse in omnes sive multos, quemadmodum Adæ peccatum ad omnes sive multos transmissum est. Cæterum, intendit Apostolus ostendere Christum plus profuisse per gratiarum copiam ex infiniti pretii meritis suis emanantem quam Adam per delictum suum nocuerit; gratia enim Christi delevit primigeniam et sordidissimam peccatorum actualium colluviem.

Urgebant Pelagiani: Versus 12, *Per unum hominem.... in quo omnes peccaverunt*, solum actuale peccatum refert; cumdem enim exhibet sensum ac versus immediatè sequens cum quo jungitur per particulam, *enim*; at iste versus actuale delictum deinceat; sic enim se habet: *Usque ad legem eum peccatum erat in mundo; peccatum autem non imputabatur, cùm lex non*

esset. At desiperet qui hæc verba non actuali, sed originali delicto accommodaret, quod int̄pote propriè dictum peccatum quolibet aeo hominibus imputavit Deus. — Resp. 4º Estimū et alios celebres interpres versum 15 aptâsse actuali maculæ, cui ante Moysis tempus pena à publico magistratu non infligebatur, cùm tunc nec lex (Mosaica) nec publicus vindex sceleris existeret; neque hæc expositio argumento vacillat; potuit enim Apostolus peccati originalis extantiam educere ex peccatis actualibus in quæ Adæ nepotes irruerant, cùm ista delicta eruperint ex concupiscentiâ, quam idem Apostolus in eâdem Epistolâ peccatum dicit, quia oritur ex Adæ peccato, et ad peccatum inclinat. — Resp. 2º Alios, fortassis probabilius, autumare eumdem versum ipsum etiam avitum delictum exprimere, et ideò hunc ingerere sensum: « Peccatum originale extitit quidem usque ad legem, sed tamen non fuit imputatum ab hominibus, qui illud ante legem Mosaicam confusè duntaxat cognoscebant. » Erat, inquit D. Aug. lib. 6 adversus Julianum, cap. 4, n. 9, peccatum (originale) sed non deputabatur, quia non cognoscebatur; per legem enim, sicut in alio loco dicit, cognitio peccati (actualis et originalis). » Et vero versus 14 ostendit, peccatum quod ex versu 15 in mundo vigebat, et non imputabant mortales, à Deo fuisse imputatum etiam parvulis qui non peccaverant in similitudinem prævaricationis Adæ, id est qui propriâ voluntate, ut Adam, non peccaverant. Ibi scilicet legitur: *Mors ab Adam regnabit usque ad Moysen etiam in eos qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ.* At mors, ut ait idem Apostolus, *est stipendum peccati*, et ideò parvulis à Deo infligi non potuit, nisi Deus ipsis peccatum imputaverit.

2º Idem Pelagiani peccatum originale sacris aliis oraculis auferre aggrediebantur. Ezechielis cap. 18, sancit Deus: *Filius non portabit iniqüitatem patris;* quod, inquietabant, in peccati originalis dogmate prorsus falsum esset. — Resp. Sacrum Vatem per patrem primum parentem adumbrasse vel non; si istud, evanescit difficultas; si illud, duo reponit D. Aug. lib. 6 contra Julianum cap. 25, n. 82, primum, Prophetam annuntiare Adæ posteros in novo Fodere per suam in novum Adam regenerationem non amplius petris iniqüitate esse onerandos (quod et prædictit Jeremias cap. 51, v. 29 et sequentibus)... Alterum (ibidem cap. 10, n. 28, filios Adæ, etiam ante regenera-

tionem, non portare iniqüitatem primi parentis sed suam; *peccatum enim Adæ originale est Adami proprietate actionis, sed nostrum est contagione propaginis*, inquit S. doctor, id est, peccatum Adæ hoc ipso nostrum est quod in eo et cum eo illud simul commiserimus. Utique responsio difficultatem diluit; priorem tamen menti et verbis Ezechielis magis accommodata esse crediderim; videtur enim nihil aliud prædicere voluisse quād quod prædictit Jeremias loco citato; idem quippe proverbium affert, et iisdem serè verbis utitur; at certum est istum Prophetam commendare mirabilem novi Fœderis baptismi efficaciam et virtutem.

Cæterū fateantur oportet adversarii filium, qui etiam paternæ iniqüitatis non particeps est, justè ob illud alienum scelus aliquo temporali damno, ac ipsâ morte affici posse; quod inter alia exempla satis superque ostendit interitus filii quem David ex Uriæ uxore primitus generat.

5º Idem Pelagiani sibi vindicabant apostoli-
cum effatum Rom. 4: *Ubi non est lex nec prævaricatio;* parvuli scilicet legis sunt incapaces, ergo et peccati. — Resp. Apostolo dieente Rom. 5: *Omnes, et ideò ipsos parvulos, in Adamo peccasse ob rationem postea deducendam,* et ideò ipsis in primo parente legem esse imposi-
tum.

4º Idem novatores obrudebant hoc pronun-
tiatum 2 Corinth. 5: *Omnies nos manifestari
oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit sive bonum sive malum;* inde enim elucescit quemcumque propter soli proprium peccatum damnari posse. — Resp. Cum D. Augustino lib. 6 contra Julianum cap. 10, n. 29, ibi sermonem esse vel de sois adultis, vel de quibuslibet mortalibus; si primum, ruit argumentum; si alterum, parvuli nihil quidem mali propriâ voluntate gesserunt, non ita alienâ voluntate; quemadmodum igitur ubi baptismō renascuntur referunt bonum quod per patrinos egerunt, id est fidei meritum, ita ubi sine baptismō obeunt, referunt malum quod per alium gesserunt, Adam scilicet in quo omnes peccaverunt.

ARTICULUS II.

Primigenii delicti existentia constanti Ecclesiæ traditione et praxi evincitur.

Peccati originalis dogma velut canonice tabulis insculptum et ab Apostolis promulgatum amplexi sunt, et quoties protervis linguis fuit vellicatum, totis viribus totati sunt nascentis

et adolescentis Ecclesiae Christiani ad haec usque tempora; ergo.

Probatur aut. Ac primò quidem nascens Ecclesiae fideles ad quantum usque seculum, quo exorta est hæresis pelagiana, peccati originalis dogma velut certum habuerunt. Hujus facti testem damus D. Augustinum et probitate et eruditio celeberrimum. Lib. 3 de peccatorum meritis et remissione cap. 6, n. 42, miratur quid suo ævo nonnulli avitam inacidum majorum visceribus insculptam inficiari ausi sint. Deinde, prolatore D. Hieronymi super caput tertium Jonæ de peccato originali testimonio, addit: « Hunc doctissimum virum si facile interrogare possemus, quām multos utriusque lingue... scriptores commemoraret qui non alius, ex quo Christi Ecclesia constituta est, senserunt, non alius à majoribus acceperunt, non alius posteris tradiderunt? Ego quidem, quamvis pauciora legerim, non memini me alius audivisse à Christianis, qui utrumque accipiunt Testamentum, non solum in catholicâ Ecclesiâ, verū etiam in quilibet hæresi vel schismate constitutis, non memini me alius legisse apud eos quos de his rebus aliquid scribentes legere potui. » Lib. 4 contra Julianum, cap. 3, n. 5 et seq., postquam dixit, in retam apertâ et tam certâ inutile esse omnium antiquorum Patrum sententias commemorare, adducit testimonia Irenæi Lugdunensis episcopi, Cypriani Carthaginensis præsulis, Reticii ab Augustoduno pontificis, et Olympii Hispani episcopi, duorum veterum Patrum, quorum opera non extant, Hilarii et Ambrosii... Ibidem cap. 4, n. 43, inducit Julianum provocantem ad episcopos orientales, et respondeat, « eam partem orbis sufficere debere, in quā primum Apostolorum suorum voluit Dominus gloriosissimo martyrio conorare, ac Innocentium primum, et Zozimum hujus Ecclesiae praesides ab ipso audiendos esse, cùm docere non potuerint nisi quod antiquitus apostolica Sedes et romana cum cæteris tenet perseveranter Ecclesia. » Ubi obiter observa quantum hallucinentur qui negant aut Petrum Romæ mortuum esse, et primatus dignitatem ad romanos episcopos transmissee, aut Ecclesiam romanam à fide desciscere posse. Deinde, cap. 5 et sequentibus, et toto libro secundo refert, Gregorium Nazianzenum, Basilium, Chrysostomum, Hieronymum, etc.

Peccati originalis fides ante Pelagium mortaliū animis tam altè infixa fuit, ut nullus hæreticus vel schismaticus eam labefactare ausus

fuerit. Testis iterum est D. Aug. citato libro 3 de peccatorum meritis et remissione; inquit ipsius hæretici, quoram intererat illud dogma negare, vel in dubium vocare, in haec audaciam non proruperunt. Enimvero S. doctor commemorato lib. 3, cap. 7, n. 13, refert ipsius Joviniani, qui nuptias monialibus suadebat asserendo eas apud Deum conjugatis nihil amplius meritorum consequi, in mentem nunquam venisse affirmare absque peccato originali nasci hominum filios, quamvis ad nubendum procliviores fuissent feminæ, si se fœtus mundissimos parituras esse credidissent. Illic eodem Augustino testante lib. 4 contra Julianum cap. 5, n. 49, synodus Dispolitana, aut Diopolitana, in Oriente ex quatuordecim episcopis confluata, « Pelagium damnavisset nisi ipse damnavisset eos, qui dicunt, quid peccatum Adæ ipsum solum læserit, et non genus humanum, et quid infantes nuper nati in eo statu sint, in quo Adam fuit ante peccatum, et infantes, etiamsi non baptizentur, habere vitam æternam. » Idem Augustinus perpetuam de peccato originali traditionem delineat, quoties hoc dogma specialiter propugnat, nempe in tribus libris de peccatorum meritis et remissione, uno de peccato originali contra Pelagium et Cœlestium, duobus de nuptiis et concupiscentiâ, sex adversus Julianum, et quatuor contra duas epistolas Pelagianorum ad Bonifacium.

Item quoties peccati originalis dogma fuit impugnatum, toties reclamavit Ecclesia. Hanc reclamationem exploratam faciunt varia concilia Orientis et Occidentis quibus pelagiana hæresis de peccato originali velut in ortu suo præfocata fuit. Ea referunt historiæ ecclesiastice scriptores. Obstupuit Ecclesia cùm hæresim istam tot fulminibus prostratam renovaverunt 16 seculo Anabaptistæ, et alii quidam ex Protestantium grege fanatici homines. Unde synodus Tridentina eam anathemate rursus ferire coacta fuit sessione 5, canone 2, his verbis: « Si quis Adæ prævaricationem sibi soli, non ejus propagini asserit nocuisse, et acceptam à Deo sanctitatem et justitiam, quam perdidit, sibi soli et non nobis etiam perdidisse, aut iniquatum illum per inobedientiæ peccatum mortem et poenas corporis tantum, in omne genus humanum transfundisse, non autem et peccatum, quod mors est animæ, anathema sit, cùm contradicat Apóstolo dicenti, *per unum hominem*, etc. » Haec concilii verba ex antiquissimæ præsertim synodi Arausicanæ II,

canone 2, deprompta sunt; adeò verum est Ecclesiam Romanam novitatem nescire, et apostolice doctrine esse tenacissimum. Denique totius Ecclesiae sententiam circa peccatum originale mirificè patefacit baptismi administratio; constat scilicet (neque id unquam negare ausi sunt Pelagiani), constat, inquam, baptismum quolibet seculo, infantibus, quoties periculum imminet, ne eà in aetate morrerentur, fuisse administratum. Eterò, quomodo id neglexisset Ecclesia cum Christus absolutè dixerit Joannis cap. 5: *Nisi quis renatus fuerit ex aquâ et Spiritu sancto, non potest intrare in regnum Dei?* at Ecclesia iis parvulis baptismum administravit, ut eos è potestate dæmonis eriperet, et ipsi peccati remissionem perciperent. Ubi obiter nota Pelagianos eò insanie et temeritatis tune non prorupisse, quò proruperunt tñ seculo Protestantes, et nostris diebus novatores, nimirùm ut totius Ecclesiæ usum floccifacerent, et subsannarent.

Probatur minor. Ecclesia alià ex causâ baptismum illis infantibus conferre non potuit. Etenim ex Christi institutione baptismus peccatum delet; institutus quippe est ut per gratiam renascamur; sed nemo renasci potest per gratiam nisi peccato mortuus fuerit; institutus est ut moriamur peccato et justitiae resurgamus, Rom. 6; sed nullus potest mori peccato et justitiae resurgere, nisi peccato coinqnitetur, et ejus remissionem consequatur; institutus est ut per verbum vitæ aquæ applicatum, id est per formam baptismi, mundemur, lavemur, renascamur, regeneremur, Actuum 22, ad Ephesios 5, ad Titum 3; sed hæc necessariè maculæ arguunt quæ deterguntur; ergo. — Item Ecclesia alià ex causâ non voluit baptismum iis parvulis impertire quâm ut ipsis ex peccato et dæmonis servitute eximeret, et servos faceret justitiae. Eninverò, id oculis ipsis subiectiunt cæremoniæ quas velut ab incunabulis suis in solemnî baptismi administratione adhibuit; illæ enim sunt exorcismi, exsufflationes et preces, etc., quibus ab infantibus spiritum immundum, sive diabolum abigit, et à Deo ejici rogat; quod profectò non fecisset nisi illos sub dæmonis jugo captivos detineri et vero inquinari peccato pro certo habuisset. Jam verò infantes, qui baptizantur ut à dæmonis servitute eripiantur, et peccati remissionem obtineant, mundari nequeunt à peccatis actualibus quorum non sunt capaces; ergo mandantur à peccato originali, id est in eis regeneratione mundatur quod generatione contraxerunt.

Hoc argumentum ventilans D. Aug. libro tertio Operis Imperfecti adversus Julianum, hanc hereticum sic subsannat: « Cor exsufflet baptizandos parvulos Ecclesia Christi ostende, si potes, aut eos exsullandos non esse contende, si potes, aut obmutesce, si non potes; inò obmutesce quia non potes. » Idem S. doctor lib. 5, n. 9, eundem Julianum reponentem parvulos per baptismum non mori peccato, sed renasci dñntaxat ut meliores siant et filii Dei adoptivi, sic compellat: « Catholica Ecclesia in parvulis exsufflat et exorcizat, utique protestat diaboli, non imaginem Dei.... Tu magnus mirabilioris, dicas sanguinem Christi etiam pro parvulis fundi, et negas eis per illum peccata nulla dimitti! Dicas lavandos, et negas abluidos! Dicas innovandos, et negas à vetustate mundandos! Dicas per Salvatorem adoptandos, et negas esse salvandos! » etc. Hic sanè ridendi sunt Protestantes qui commemoratas baptismi cæremoniæ sive ritus, quos retinuit Ecclesia romana, vituperant. Quid de illis sentiret Augustinus si bodiè viveret? Quid ipse Julianus? Non minùs ridendi sunt novi Pelagiani, id est Anabaptistæ, Sociniani, Deistæ, et alie hujusmodi pestes, qui D. Augustinum, ubi peccatum originale prædicavit, novatorem fuisse obgnaniunt; reclamat enim non solum sacra Scriptura et constans Patrum et Ecclesiæ traditio et usus; ut diximus, sed etiam ipsi lapides; Romæ scilicet in Constantianâ basilicâ leguntur ista carmina à Sixto III elaborata, et ipso jubente insculpta lapidi super sacrum fontem:

Mergere, peccator, sacro purgande fluento;
Quem veterem accipiet, proferet unda novum.
Insons esse volens, isto mundare lavacro.
Nulla renascentum est distantia: quos facit unum
Unus fons, unus spiritus, una fides.

Objici potest 1º: Clemens Alexandrinus, qui exente seculo 2 floruit, lib. 3 Stromatum, Basilidianos et alios nuptiarum hostes revinecns originalis peccati in Adæ nepotes transfusionem apertè explodit; ait scilicet: « Dicant ergo nobis ubi fornicatus est infans natus? vel quomodo sub Adæ occidit execrationem qui nihil est operatus? Restat ergo eis, ut videtur, consequenter ut dicant mala esse generationem, non solum eam quæ est corporis, sed etiam quæ est animæ, propter quam etiam corpus. » Porrò, si infans non cadit sub Adæ execrationem, indabè avitæ maculæ expers est; ergo. — Resp. 1º censere nonnullos peccatum originis Clementi non fuisse omnino exploratum,

alios è converso commemorata verba Clementis textui pelagianā manu fuisse inserta. Etenim, inquiunt, nonnihil impedimentum exhibent; et Baronio dicente post Ruffinum ad annum 126, quædam Clementis opera ab hereticis re ipsa sunt corrupta, et hæc ex causâ à Gelasio papâ apocrypha declarata. Hæc conjectura ex agendi ratione Juliani aliquatenus etiam erui posset; ille quippe novator, qui D. Chrysostomum Augustino opposuerat (lib. I S. doctoris adversus Julianum cap. 6), pro immensâ suâ eruditione et sagacitate testimonium sibi tantoperè favens clausum non retinuisse si suo tempore apud Clementem extitisset. — Resp. 2º, P. Alexandrum in historiâ secundi seculi dissertatione 8, reponere 1º, Clementem ibi de originali peccato non disserere, sed unicè de hereticorum systemate, qui innixi illo Psalmi 50: *In iniquitatibus conceptus sum, etc.*, actum generandi malum, sive execrandum, esse garriebant. Eos autem refellit ostendendo infantes *non cadere sub Adæ execrationem*, id est non contrahere peccatum originale, per actum generandi qui sit peccatum, sed per aliud medium. Favent ipsa objecta verba; ex adversiorum enim systemate concludit, *malum esse generationem non solum corporis sed etiam animæ*; et post objectas voces fatetur, infantem sic *in peccatis esse conceptum ut non sit ipse peccatum*, id est peccatum comitari quidem conceptum sive generationem, sed conceptum sive generationem non esse formaliter peccatum..... 2º, Clementem probâsse adversus Basilidios, qui, ut refert lib. I Stromatum, docebant animas antequam corporibus unirentur conditas actu peccasse; probare, inquam, adversus illos hæreticos infantes, cum nascuntur, actu illi peccato non esse contaminatos; favent rursus citata verba: *Dicaut nobis ubi fornicatus est infans natus, vel quomodo sub Adæ cecidit execrationem qui nihil est operatus?* etc.

Hæc responsiones confirmat eruditus historicus ibidem variis rationibus; cùm scilicet D. Athanasius, patriarcha Alexandrinus, sermone in hæc Christi verba: *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo*, testetur peccati originalis fidem intimis Ecclesiæ Alexandrinæ visceribus fuisse inscriptam (idem testatur Origenes Clementis discipulus); quis autem existimaverit plium et doctissimum hujus Ecclesiæ presbyterum Clementem ab illâ fide vel tantillâ recedere voluisse, aut etiam potuisse? Deinde Clemens, libro I Pædagogi cap. 6, docuit per baptismum qui semper infantibus in vita saltem discri-

mine constitutis fuit impeditus, peccata deleri, et ideò in illis parvulis peccatum alienâ voluntate commissum agnoscit. « Tincti, inquit, illuminamur; illuminati in filios adoptâmur; adoptati perficiamur; perfecti immortales reddimur; multis autem modis vocatur hoc opus, gratia, illuminatio, perfectum, et lavaerum; lavaerum quidem, per quod peccata abstergimus; gratia autem, quâ remittuntur penæ quæ peccatis debentur; illuminatio autem, per quam sanetam illam et salutarem lucem intuemur, hoc est per quam id quod est divinum perspicimus; perfectum autem diciimus cui nihil deest....»

Objici etiam posset Tertullianus apud Alex. in hist. seculi 5, diss. primâ, qui lib. de baptismo cap. 18, baptismum parvolorum differendum esse inter alia probat, qnò fieri debent Christiani *cum Christum nosse potuerint, et incassum festinaret innocens actas ad remissionem peccatorum*. Verum lectori illicè compertum fit virum eximium hæc protulisse ut privatam suam sententiam de baptismo infantium differendo (quam Ecclesia Africana S. Cypriano in epistola ad Fidum referente in numerosâ synodo improbavit) utecumque suaderet; parvuli scilicet rationis compotes facti fidem per se proliteri poterant, et onera sibi per baptismi receptionem imposita modo perfectiori cognoscere, et aliunde peccatorum actualium remissionem impetrare, ut mox commemoratis verbis significat, in quibus, non *peccati singulari*, sed peccatorum plurali numero mentionem facit. Etverò, vel in ipso loco objecto agnoscit parvulos à nativitate recenter baptizari solitos fuisse, eodemque in libro cap. 1, per sacramentum aquæ à pristinâ cæcitate hominem liberari, et in Dei similitudinem restitui; quin peccatum ab Adamo in omnes ejus nepotes diffundi expressè docet lib. de Animâ, cap. 40. « Omnis, inquit, anima eò usque in Adam censetur, donec in Christo recenseatur; tamdiu immunda quamdiu recenseatur. Peccatrix autem quia immunda recipiens ignominiam ex carnis societate. »

Cæterum, hæc arguendi ratio, *innocentes sunt infantes, non indigent peccatorum remissione*, etc., peculiaris non fuit Tertulliano; quidam alii doctores negaverunt, *infantes esse peccatores*, id est propriâ voluntate peccasse.

Objiciebat 5º Julianus (et enī ipso novi Pelagiani) apud Aug. lib. I, cap. 6, n. 21, D. Chrysostomum homiliâ ad Neophyton dicentem: « Infantes baptizamus, cum non sint

coquinati peccato, ut eis addatur sanctitas, justitia, adoptio, hereditas, fraternitas Christi, ut ejus membra sint; » ergo. — Resp. cum D. Aug. ibidem 1°, n. 25, unum doctorem, quantilibet eruditione et pietate resulserit, ubi cum aliis non concinit, non esse audiendum. « Si, inquit S. doctor Joannem Chrysostomum alloquens, quod Julianus sentit te sentire clariisset, nunquam te unum, pace tua dixerim, tot ac talibus preferre possemus in ea causâ, de qua nunquam fides christiana et Ecclesia catholica variavit. » Quid post haec sentiendum de istâ Jansenianorum generali propositione, si quis invenerit doctrinam bene fundatam in Augustino, potest illam sustinere contra omnes pontificis bullas? Quid de Jansenii temeritate ad unum Augustinum semper provocantis et Patres graecos saepius contemnentis?... 2°, n. 24 et seq., Chrysostomum, si originale peccatum negaverit, in apertam contradictionem esse prolapsum; varia ibi adducit S. doctoris testimonia in gratiam peccati originalis. Istud sufficiat, ab Augustino licet non commemoratum: homiliâ 40 in priorem ad Corinthios præclarè ait: « Deus in regenerationis lavacro mentem gratiâ tangit, radicale peccatum (à radice nempe sive ab Adamo tractum) evellit, et ut tu aurum ferrumve recoquendo purum novumque facis, sic Spiritus ille sanctus in baptimate velut in fornace recoquit ipsam, et peccatum consumendo qualibet auro puriorum facit.... » 5°, n. 22, non legi apud Chrysostomum, cum non sint inquinati peccato, sed cum peccata non habentes, propria nempe, inquit S. doctor, sive personalia. Alii ejusdem homiliæ codices, quorum meminit Sylvius, habent, ut non sint inquinati peccato. Alii eamdem homiliam à Chrysostomo abjudicant; quidquid autem sit, agnovit hujus homiliæ auctor peccatum originale; hæc enim habet: « Venit semel Christus, invenit nostrum chirographum paternum, quod scripsit Adam. Ille initium induxit debiti, nos fœnus auximus posterioribus peccatis. » Vox, scilicet, nostrum, ostendit illud chirographum ad nos pertinuisse antequam fœnus posterioribus peccatis augeremus.

Objiciunt 4° novi Pelagiani plurima alia D. Chrysostomi testimonia. Homiliâ X in epistolam ad Romanos Apostoli verba, in quo omnes peccaverunt, unius inobedientiâ peccatores, etc., exponit de morte, non de peccato, et expressè negat unius inobedientiâ homines peccatores potuisse constitui, etc. — Resp. Ibi docere Chrysostomum homines per Adam morti

fuisse obnoxios, sive, ut loquitur, *suppicio obnoxios esse et ad mortem damnatos*; sed mors supponit meritum mortis et supplicium culparum; unde ibi designavit per mortem et supplicium peccatum originale, sicut causa interdum designatur per effectum. Negat autem unius inobedientiâ alterum propriâ voluntate peccatorem constitui potuisse, quia nempe ridiculum est ut quis propriâ voluntate peccet quia alter propriâ voluntate peccavit; sed non dicit ridiculum esse asserere homines fuisse in Adæ peccatores quatenus geniti sunt cum peccatum in eo per modum habitus remanebat; quinimò id agnoscit, cum asserat eos Adæ inobedientiâ supplicio et morti obnoxios factos fuisse: illud nimis noui fuisse justum si Adæ peccatum ipsorum non fuisse peccatum.

Quanquam reponi potest Chrysostomum negare duntaxat homines per Adam peccatores evasisse modo irreparabili, aut cum Sylvio et Patre Alexandro, in hist. 5 seculi, dissertat, primâ, hæc illius verba, quod Adæ inobedientiâ alter peccator fiat, quam consequentiâ habet? ab ipso proponi per modum objectionis, quam deinde diluit dicendo homines inobedientiâ Adæ, utpote primi omnium parentis supplicio et morti fuisse subditos. Etverò, hæc in ipsâ homiliâ X passim peccatum originale prædicat, ut videre est apud D. Aug. et P. Alexandrum locis commemoratis.

Item homiliâ 17 in epist. 1 ad Corinthios peccatores exitium suum in Adam rejicientes sic revincit: « Quid faciam? inquit, propter Adæ pereo? Minimè propter Adam, neque enim tu sine peccato permansi. Quod si non idem peccatum, aliud tamen commisi, » etc. — Resp. ex ipsis objectis verbis manifestum esse adultos depingi quibus originis delictum per baptismum est remissum; at nemo ibit inficias tales homines propter peccata personalia perire. Quamobrem tantum abest ut illud testimonium paternæ maculæ existentiam tollat, quinimò illam supponit, et ostendit.

Item homiliâ 59 in eamdem epistolam 1 ad Corinth. negat, omnes in Adam mortuos esse morte peccavi. — Resp. ex contextu clucessere S. doctorem edisserere, non quamlibet peccati mortem, sed solam mortem æternam et irreparabilem; continuò scilicet addit: Noe, Abraham, Job in generatione suâ (id est vel in suâ posteritate, vel in vitæ curriculo, per externam fidei in venturum Messiam professionem) justi fuerunt. Unde sensus est: Omnes in

Adam mortui non sunt peccati morte, ex quā nunquam eximendi forent; alias nemo justus fuisset. Evidet Chrysostomus eò loci, haec Apostoli verba: *Omnis in Adam moriuntur*, exponit de morte et resurrectione corporis: verum quā ex causā? Ut revineat Manichaeos, qui de spirituali resurrectione, id est à peccati solutione, exponeant quaecumque Apostolus ad Corinthios scribens de resurrectione dixit; at mortem animæ haudquaquam excludere voluit; eam enim alibi passim ex corporis morte, quam dicit esse supplicium et pœnam, eruit et colligit.

Item homiliā 24 in Epistolam ad Ephesios haec habet: « In corpus quidem nostrum cadit corruptio, sed in animam non cadit. Num autem ipsam quoque corrumperimus? hoc fecit prius peccatum. Quod est autem post lavatum, potest etiam animam corrumpere, et efficere ut facile capi possit à verme mortali. » Igitur peccatum Adæ corruptit solum corpus, peccata ē converso personalia corrumpunt etiam animam, et ideo non existit peccatum quod per generationem animam iniciat. — Resp. ex sermonis serie et antithesi hunc eluiscere sensim. Baptizati etiam post baptismum ex patro criminē corpus habent corruptioni obnoxium; sed eorum mens, sive anima, per baptismum regenerata est omnino incorruptibilis, si baptismi gratiam retinere volunt, ac ideo sola peccata mortalia post baptismum commissa, cùm in eis vita finitur, eorum animas perpetue corruptioni subiecere possunt. In his autem nihil deprehenditur quod peccati originalis dogmati nocere valeat.

Cæterū, quod Chrysostomus suam de peccato originali mentem aliquandōclarē non expresserit mirum videri non debet. « Disputans sciaret, inquit D. Aug. Juliani objectionem diluens, in Ecclesiæ catholicæ non aliter se intelligi arbitrabatur; tali questione nullus pulsabatur, vobis nondūm litigantibus secundis loquebatur. » Idem profectò de aliis Patribus, qui ante pelagianam hæresim floruerunt, dicendum; idem reponendum Jansenio ejusque discipulis qui D. Aug. auctoritatem adversus Ecclesiæ catholicæ definitiones obtrudere non desinunt.

Objiciunt 5º Theodoreti sententiam qui lib. 5 hæreticarum fabularum cap. 18, dicit, *infantes peccatum non gustasse*. Exponens caput quintum Epistolæ ad Romanos asserit, Adæ posteros ex occasione peccati primi parentis in peccata lapsos esse. Alibi docet, mortem ex Adæ pec-

cato ad nos transiisse, et propter proprium unumquemque mortem subire; ergo. — Resp. haec testimonia nullam, aut levem procreare posse difficultatem. In primo nimisūm actuale peccatum depingitur; in secundo, paternī criminis existentia vindicatur; ideo enim peccamus quia naturam corruptam et vitatam ex Adamo trahimus. In tertio merito dicitur nos propter proprium peccatum mori, cùm Adæ peccatum nostrum omnīm sit. Consuli poterit eruditus Pater Garmerius ē societate Jesu, qui accuratam Theodoreti editionem in lucem emisit anno 1684, et quædam obscura illius loca illustravit.

Objiciunt 6º D. Ambrosium commentario in caput 5 Epistolæ ad Romanos, Arnobium ju niorem in Psalmum 50, et Lactantium, qui vixerunt initio quarti seculi. — Resp. illos commentarios opus non esse D. Ambrosii, sed Hilarii Sardi Ecclesiæ romanæ diaconi, quem pelagianæ hæreseos accusat Jansenius Yprensis alii contradicentibus. Vide Patrem Alexandrum in historiā seculi quarti. Quidquid sit, docet duntaxat nos peccato Adæ præcisè non pati gehennam, sed ejus occasione propriis delictis nos illo condemnari suppicio: quæ si non sunt vera (non enim consona videntur Scripturæ, D. Aug. et quorundam aliorum Patrum dictis), existentiae tamen peccati originalis nullum inferunt præjudicium..... Arnobius qui objicitur non is est Arnobius Lætantii præceptor, qui septem libros adversus Gentes edidit, de quo Baronius ad annum 302, sed auctor multò recentior, qui pelagianā hæresi fuit imbutus. Cæterū objecto loco in parvulis excludit peccatum actuale, non originale... Demum Lætantii opera multis erroribus conspersa sunt, ut ostendit Baronius ad eundem annum.

Objiciunt 7º S. Gregorium Nyssenum, qui in oratione de infantibus præmaturā morte raptis dicit: *Infans simplex omnisque malitia expers... sanitate, quæ per purgationem continet, non indiget;* ergo. — Resp. Gregorium disserere de infantibus baptizatis, qui non indigent sanitatem quæ per ignem purgatorium acquiritur: libro quippe de vita Moysis, tradit naturam nostram in peccatum lapsam esse.

Objiciunt ultimò D. Optatum Milevitanum, qui in fine 4 seculi, lib. 7 adversus Parmenianum, asserit *nou pertinuisse ad Seth Adæ filium patris admissum*. Resp. 4º, eruditos. inter quos P. Alexander in Synopsi seculi 4, inter se non convenire an liber ille septimus genuinus sit Op-

tati Milevitani fœtus. Resp. 2º, notum esse Optatum ibi refellere Donatistas, qui prætendebant imputari majorum crimina qui sacros codices certò tradiderant; quod ut obtineat, adducit Scripturæ testimonia, quæ enuntiant, *animam quæ peccaverit solam esse puniendam*. Cùm igitur illa sacerorum librorum traditio fuerit actuale peccatum, et commemorata oracula idem peccatum connotent, evidens est Optatum solum actuale et personale delictum ibi adducere, et ideo unicè intendere non pertenuisse ad Seth Adæ peccatum quatenus erat personale, sed quatenus erat peccatum naturæ in Adamo totius generis humani capite vitiæ. Et verò agnoscit lib. 2 et 4. per baptismum ab homine alibi *spiritum immundum*, eundemque hominem *spiritualiter Deo renasci*.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Ex his elucta permulta existere Scripturæ et Patrum oracula, quæ pelagianæ hæresi de peccato originali favere videbantur. Istud tamen dogma et Scripturis et traditione extra quilibet dubitationem innititur. Non ergo movearis cùm videris Baii, Jansenii, etc., sectatores in hexaplis et aliis pestiferis ejusmodi operibus immensam testimoniorum copiam, quorum nonnulla etiam prava ipsorum dogmata interdùm fulcire videntur, ostentantes.

Secundum. Clemens Alexandrinus, et quidam alii Patres, sacra oratione, quibus peccatum originale asseruntur, de isto delicto aliquando non intellexerunt, magis scilicet hereticis, quos impugnabant, refellendis quād illis oraculis exponendis intenti. Eorum vestigiis inter alios D. Aug. insistens celebre Apostoli testimonium 1 ad Tim. 2: *Dens vult omnes homines salvos fieri*, etc., non excluso obvio illius sensu alienis exposuit sensibus ut adversarios in maiores conjiceret augustias.

Terium. Cuncta ferè ex Patrum dictis adversus peccati originalis sacramentum contorta argumenta concidunt attendendo ea dicta spectare vel peccatum proprium et personale, cuius incapaces sunt infantes, non originale sive alienum voluntate commissum, vel baptizatos homines nullo indubie peccato contaminatos, etc.

Quartum. Patres qui homines morti obnoxios et ad peccandum proclives agnoscunt inter peccati originalis dogmatis defensores recenseri debent, cùm mors et propensio in peccatum in præsenti ordine avitum delictum prænuntient.

Utrum peccati originalis dogma rationi repugnet?

1º. In memoriam revoca peccatum originale verum esse peccatum, non actuale quidem, sed habituale, quod omnes ab Adam naturali propagatione descendentes in primo existentiæ suæ instanti ex æquo intrinsecè contrahunt, quodque eos Deo invisos efficit, et aeternâ pœnâ dignos. sive, ut loquitur Apostolus ad Ephesios 2, *ira filios* constituit. Quæritur an hujus peccati existentia rationi aduersetur.

2º. Observa cum D. Aug. nec Scripturam et traditionem divinam rationi, nec rationem Scripturæ et traditioni divinæ repugnare posse.

Si, inquit S. doctor epist. 143, alias 7, n. 7, ratio contra Scripturæ divinæ auctoritatem redditur, quālibet acuta sit, fallit verisimilitudine, nam vera esse non potest. Rursus, si manifestissimæ et certæ rationi Scripturæ divinæ objicitur auctoritas, non intelligit qui hoc facit, et non Scripturæ sensum, ad quem penetrare non potuit, sed summi potius objicit veritati, nec quod in ea, sed quod in seipso inventi oponit. » Porrò originalis peccati existentia Scripturæ et traditione constat; nulla igitur aduersus eam invicta ratio objici potest.

Tertiò. Miro prorsus modo fit, ut quod dimisum est in parente trahatur in prole, inquit D. Aug., et ideo istud dogma argumentis ex ratione desumptis positivè demonstrari non potest, cùm humanæ mentis, non secùs ac *cæt* rā christianaæ religionis mysteria, captum longius exsuperet. Hinc quæritur præcisè, an peccati originalis dogma nonnullis rationis momentis utecumque suaderi possit, et an argumenta rationis quibus impugnari potest, verè demonstrativa cordato viro videri debeat; quæ duo seorsim expendemus.

§ 1. An ex rationis luce aliquatenus erui possit peccatum originale?

Negabunt, ut diximus, Pelagiani, et hodiè insificantur Anabaptistæ, Sociniani et Deistæ.

Conclusio. — Ratio nonnulla suggerit momenta quæ peccati originalis existentiae famulari videntur.

Primum illud est quod centies aduersus Pelagianos adhibet D. Aug. Exurgit ex vehementissimâ concupiscentiâ, quâ in malum nitimur, ex dirâ morte, ex immensâ misericiarum cohorte, quibus, ne ipsis quidem infantibus exceptis, hâc in vita obruiimur, id est, ut

omnia compendiosè dicam, ex *gratia iugis*, quod, ut refertur Ecclesiastici 40, constringit colla filiorum Adae à die *exitus de retra matris eorum usque in diem sepulturæ*; at tot et tanta miseria, quas ipsi patiuntur infantes, suadere videntur eos non nasci innocentes; nequaquam enim concipi potest quomodo omnipotens, summè providus, sapiens et justus Deus, insontes creaturas tantoperè torqueret, vel torqueri sine posset. Quare nonnulli veteres sapientes id seriò secum recogitantes, primævum quoddam peccatum in natura præcessisse conjecterunt et suspicati sunt. Non nostrum est hoc ratiocinium, sed celeberrimi gratiae vindicis frequens argumentatio. «Si, inquit lib. 1 Operis Imperfectorum adversus Julianum, tibi placet innocentia parvorum, remove ab eis, si potes, grave jugum... quis non videat, si habent innocentiam, in gravi jugo eorum non esse Dei justitiam?... nisi forte dicas voluisse quidem Deum eis subvenire, quia justus est, sed non potuisse, quia omnipotens non est... Deus igitur tuus in tot et tantis malis, quæ parvuli patiuntur, aut justitiam, aut omnipotentiam, aut ipsam curam rerum humanarum est perditurus.» Hac ratione S. doctor sibi impactum de principio in-creato mali Manicheorum errorem in Julianum retorquiebat.

Scio quidem nonnullos recentiores reponere Augustinum ideò duntaxat hanc argumentatione usum fuisse, quia antea peccatum originale ex saeculis litteris, quas admittebant Pelagiani, evicerat. At præterquam quod Julianus et alii Pelagiani non ex Scripturis tantum, sed saepius ex ratione istud dogma impugnabant, qui ideò per rationem erant refellendi, certè hujus exceptionis auctores se augustinianæ doctrinæ penitus ignarus, aut saltem è parvum admodum imbutos produnt. Enimvero S. doctor, qui in libris de Civitate Dei se paganos confutare intendisse refert lib. 2 Retractionum cap. 43, lib. 22 de Civitate cap. 22, idem impedit argumentum. Neque reponant hanc ratiocinationem naturæ puræ possibilitatem vellicare; Sedes enim apostolica nunquam definitivit, justum Deum potuisse insontem hominem creare cum concupiscentia et aliis miseriis *quoad gradum* prorsus æqualibus iis quas in praesenti ordine experimur, ut postea ostendemus. Ceterum D. Thomas, lib. 4 contra Gentes, cap. 52, initio D. Augustini ratiocinium probavit, et suum fecit.

Secundum adversus Pelagianos passim con-

cinnat idem Augustinus. Erumpit ex intimo naturalis pudoris sensu, quem ex inordinatis exæstuantis concupiscentia ardoribus cuncti illicè percipiunt mortales. Bonus scilicet et justus Deus non potest hominem condere hujusmodi pudori obnoxium, sive cum pudore qui ex in honestâ illâ concupiscentia libidine exoriat. Sed audiamus eximium doctorem sum hoc argumentum cum nervoso vigore et robore proponentem. Dixerant Pelagiani, *motum genitalium, id est ipsam virilitatem sine qua non potest esse commixtio, à Deo esse institutam*. Quid Augustinus? Reponit lib. 4 ad Bonifacium, sive contra duas epistolas Pelagianorum, cap. 15, n. 51, Deum sic *primitus instituisse motum genitalium*, ut nihil haberet pudendum, quia *fas non fuit ut erubesceret creatura de sui opere Creatoris*. Deinde cap. 16, n. 33, postquam exposuit hominis in praesenti statu generationis operi vacantis erubescendi necessitatem, concludit ipsi persuasum esse debere illam oriri ex sua culpa, non ex naturali constitutione, de quâ non licet pudore affici. «Itaque, inquit, sua culpa sibi accidens malum natura humana permittatur agnoscerre, ne cogatur, aut quod est impudentissimum, de his suis motibus non erubescere, aut quod est ingratissimum, de sui Creatoris operibus erubescere.» Tandem cap. 17, n. 35, mentem suam penitus aperiens ait: «Qualis nunc sit (in generationis actu libido) profecto omnium sensus mortalium, etsi cum verecundiâ constet; quia et castos etiam nolentes, eamque per temperantiam castigantes, inquietudine inordinata importunâque sollicitat, et plerumque sese volentibus subtrahit, nolentibus ingerit: ut nihil aliud inobedientiâ suâ, quam illius priscae inobedientiae poenam se esse testetur. Unde merito de illâ et tunc primi homines, quando pudenda texerunt, et nunc qui se utcumque hominem esse considerat, omnis pudens, impudensque confunditur, absit ut de opere Dei, sed de poena primi veterisque peccati.»

Ex his, nî fallor, evidens est Augustinum existimasse, inquit velut certum habuisse, hominem non solum non creatum fuisse (ut somniabant Pelagiani), verum etiam creari non potuisse cum commemorata sentiendi libidine; alias homo de *Dei opere*, sive de imperfectione etiam naturali, erubescere potuisse, quod negat S. doctor. Etverò, si talis imperfectione homini pudorem potuisset ingerere, reposuerint Pelagiani pudorem illum ex naturæ defectu diminare, non ex peccato, et ideò irri-

tum fuisse et prorsus inane Augustini argumentum. Igitur in pure nature ordine vel praefata in generationis actu libido non extitisset, vel si extitisset, de eâ non erubuisse homo; quorum primum S. Augustini doctrinæ et argumentationi longè magis est consonum.

§ 2. *Utrum rationis argumenta ab incredulis adversus peccatum originale vibrata cordato viro demonstrativa videri possint?*

CONCLUSIO. — Rationis momenta, quibus avitæ maculæ dogma impugnari solet, invicta et verè demonstrativa reputari non debent ab iis præsertim qui partium studio non abripiuntur, vel præjudiciis non obsecantur.

Priusquam hæc argumenta profero, non nullas præmittam annotationes, quæ corum vigorem multum sanè enervant, et sunt veluti principia ad illa diluenda necessaria.

Observa 1°, transmissionem habitualis Adæ peccati ad omnes et singulos ejus nepotes præcipue oriri ex occulto quidem, sed indubie justissimo consilio, quo sancivit Deus ut Adam totius generis humani personam gereret, cùm ipsi præceptum dedit de non comedendo fructu arboris scientiæ boni et mali, et idèò ut ipso peccante ejus delictum omnes ejus posteros inficeret, et è converso non peccante, justitia cum quâ fuerat creatus, ad cunctos ejus nepotes effunderetur. Summè scilicet providus et beneficus Deus, cuius oculis omnia nuda et aperta sunt, sapientissimâ illâ ordinatione efficere voluit ut sicut in primo, sive terrestri Adam per illius peccatum omnes erant morituri, ita in secundo, sive celesti Adam, id est Christo, omnes essent vivificandi, ut passim in Epistolis suis, præsertim ad Romanos et Hebræos, docet profundorum Dei consiliorum adorator Apostolus. Incredulis igitur probandum incumbit hoc supremi Numinis consilium injustitiam spirare.

Observa 2°, commemoratum Dei placitum, quo Adam omnium mortalium caput morale constituit, relativè ad jacturam aut conservationem justitiae originalis, solitariè non esse considerandum, sed cum omnibus adjunctis, quæ Deus sapientissimo suo animo volvbat cùm illud efformavit, in primis, ut mox diximus, cùm beneficissimo consilio totum genus humanum è ruinâ educendi, si Adam peccaret, per sublimiorem et divinâ Majestate digniorem rationem, et cunctis Adæ nepotibus efficacissimum medium illud excidium reparandi sive per se sive per alios subministrandi.

Observa 3°, idem Dei placitum, non insufficiantibus ipsis incredulis, justum fuisse respectu justitiae primigenie, ad omnes, Adamo non peccante, transmittendæ; oportet ergo ut causam assignent propter quam justum non fuisse respectu justitiae ad eosdem non transmittendæ, Adamo Deo non obtemperante.

Observa 4°, incredulos, vel si rumpantur, eò superbiae devenire non posse ut asserant id omne quod supremum Numen justè facere potest, homini esse exploratum; etsi igitur non concipiunt quomodo commemoratum Dei consilium sit justum, idcirco illud esse injustum, nisi irrideri velint, pronuntiare non debent.

Observa 5°, præstatum Dei propositum omnibus et singulis Adæ posteris, acceptissimum fuisse futurum, si physicè extitissent, cùm emissum fuit, et iusis fuisse notum, cùm præsertim attendissent sive recogitassent moralē peccandi impossibilitatem, quâ tunc feliciter irretiebatur Adam; adeò verum est illud nullam prorsus anhelâsse ex parte Dei injustitiam.

Observa 6° cum D. Augustino argumenta ex ratione crumpentia adversus peccati originalis dogma ita non posse liquescere ut omnis omnino evanescat difficultas; verum id profectò mirum videri non debet, quinimò si non continget, prorsus mirum esset, siquidem id evenit in naturæ sacramentis, quæ tamen humanæ mentis acumini ex se sunt accommodata, cùm è converso paternæ maculæ mystrium, ut et cetera revelatæ religionis sacramenta humanæ mentis captum longius exsuperent.

Observa 7°, non esse quidem de divinis per humana omnino modè judicandum, sed nihilominus, ut intelligentia humana in enarrati consilii æquitatis notitiâ aliquatenus adjuvetur, exemplum adduci posse terræ regum, quos excitavit Deus ut in eis divina sua majestas et potestas quodammodo reluceret. Supponamus igitur unum è mundi principibus sese, quantum potuerit, gerere erga unum è subditis suis, ejusque stirpem, quemadmodum se gesit Deus erga Adamum, ejusque posteros; ne unus quidem dubio procul subdit illius nepos inveniretur, si in primis, ut diximus observatione secundâ, memori et attento animo revolveret felicem primi parentis sui statum, et insignia tum in illum cùm in se regis illius beneficia; ne unus quidem, inquam, reperiatur subdit illius nepos qui de illo principe

conquereretur, aut saltem iustè conqueriri posset.

Observa 8°, tela quæ è rationis armamentario adversùs peccatum originale contorquent novi Pelagiani, id est Sociniani, Deistæ, aliique increduli, ea ipsa esse quæ veteres Pelagiani, præsertim industrii et sagax Julianus, in idem dogma vibraverunt, et à D. Augustino, aliisque doctoribus, si non penitus contrita, saltem multam obtusa sunt. Quare hujus seculi erudi et sapientes viri malis hisce diebus adversus Christum ejusque Ecclesiam nefariè conjurati meri sunt compilatores, et nihil novi in innumerabilibus scriptis, quibus locustarum ad instar terræ faciem cooperiunt, præter concisum, elegantem et facetum stylum eructant.

Illi in antecessum emissis, prodeant incredulorum momenta.

Primum sic se habet. Quodlibet peccatum est essentialiter voluntarium et liberum; sed in parvulis nascentibus nulla reperitur libertas, imò nulla cognitio; ergo. — Resp. 1° argumentum concidere aut labefactari, illud applicando justitiae originali, sive habituali, cum quā nati fuissent infantes, si Adam non peccasset. Quælibet justitia, sive quodlibet meritum est essentialiter voluntarium et liberum; sed in infantibus nulla invenitur libertas, imò nulla cognitio; ergo justitiam in Adamo mereri, et ideò in mundum prodeundo habere non potuerunt Adæ posteri. Ex hac argumentatione nunquam sese expedient increduli nisi dixerint Adæ nepotes justitiam Adæ nunquam potuisse in origine consequi per modum meritii. — Resp. 2° ex commemoratâ retorsione clucere argumenti inanitatem; scilicet quodlibet peccatum, sive demeritum est essentialiter voluntarium et liberum, aut alienā, aut propriā voluntate, sicut quodlibet meritum est necessariē voluntarium et liberum vel alienā vel propriā voluntate; demeritum videlicet habituale, sive quod homini inest per modum habitūs, potest esse voluntarium et liberum alterius duntaxat voluntate, puta Adæ, sicut meritum habituale, sive quod habitūs ad instar homini inhæret (qualis fuisset Adamo non peccante in ejus nepotibus justitia originalis), potuisset esse voluntarium et liberum alterius tantum voluntate, Adæ nimis rūm; at peccatum actuale et personale, qualis fuit in Adam mandatio fructūs vetiti, et qualia sunt adulorum delicta, est essentialiter voluntarium et liberum propriā cuiuslibet peccantis voluntate; porro peccatum originale in Adæ

postoris est duntaxat peccatum, sive demeritum habituale, non actuale, ad eum modum quo seclusa Adæ inobedientiā justitia, sive meritum originale, fuisset in eis tantum justitia, sive meritum habituale, non actuale; quare hic supponunt increduli quod est in quæstione, nempe ad peccatum originale ut originale non sufficeret ut esset liberum in Adam. Ostendant ergo consilium, quo Deus voluit ut Adamo peccante omnes ejus nepotes in ipso peccarent, esse injustum (quod ipsis probandum unicè incumbit).

Sed, inquit, peccatum habituale necessariē oritur ex peccato actuali propriā voluntate commisso, alias verum non esset peccatum, et justè puniri non posset; at hujus speciei non est peccatum originale; oritur enim ex actuali Adæ delicto, quod moraliter duntaxat nostrum fuit, et ideò non ex propriā nostrā voluntate, et tamen tanquam propriè dicta noxa aeternâ plectitur poenâ.

Verum, licet peccatum originale nobis inhæreat ex actuali peccato, et ideò ex voluntate Adæ, propter quam causam specie differt à peccatis habitualibus quæ propriā nostrā voluntate contrahimus, et in nobis longè minus est liberum quam ista peccata, tamen verum peccatum esse, et ut tale puniri potest, sicut justitia originalis remoto Adæ peccato verum meritum esse, et ut talis remunerari potuisset; alioqui Dei consilium, quo Adam omnium ipsius posteriorum morale caput constituit, in justitiae esset argendum, quod gratis et absque probatione obganiunt increduli. Cæterum, cum peccatum originale minus voluntarium in nobis fuerit, quam cætera peccata, Deus efficacissimum, et non laboriosum, illius remissioni obtainendæ remedium destinavit: et si propter illud poenâ sensus afficit, mitigatione sine dubio imponit; quod attinet ad poenam damni, illam sine injustitiâ huic peccato inflictit, cum nemini supernaturalem beatitudinem, sive intuitivam sui visionem, debeat.

Secundum istud est. Peccatum originale transmittitur per generationem; ideò quippe Adæ nepotes hæc insciuntur maculâ quia ex ejus semine nascuntur; sed inde eluet generationem, et ideò nuptias, esse malam; quod enim vera est et realis formalis peccati causa indubie malum est; ergo. — Resp. generationem, sive conjunctionem maris et feminæ, esse unicè et præcisè causam actualis hominis existentiæ, Adæ verò inobedientiam esse unicè et præcisè causam maculæ, quā homo ille nas-

cendo maculatur. Scilicet decipiuntur increduli non attendendo ad reale discrimen quod causam inter et conditionem sine qua non intercedit. Generatio nimirum, quae producit hominem, in quo est peccatum, est duntaxat conditio sine qua in homine non extitisset peccatum, quia sine ipsa non extitisset homo, ad eum modum quo generatio quae, si Adam non peccasset, produxisset hominem, in quo fuisse justitia, fuisse tantum conditio sine qua in homine illo non extitisset justitia, quia sine ipsa homo ille non extitisset. Unde peccatum in Adae posteris oritur ex causâ generationi extrinsecâ, quanquam cum ea necessariò conjunctâ; causa autem illa est delictum primi hominis quo ii omnes, qui in ejus lumbis continebantur, cum illo commiserunt, sicut causa justitiae originalis fuisse ejusdem hominis obedientia, quam ii omnes, qui in ejus lumbis erant inclusi, cum illo præstitissent.

At, inquiunt, hæc solutio parentes generationi operam dantes à peccato eximere non potest. Etenim non ignorant actui generationis, cui liberè vacant, et quem scientes et volentes eliciunt, necessariò annexum esse peccatum, quanquam per accidens, et ideò consequenter volunt et intendunt peccatum.

Verum quām imbellis est et præpostera hæc exceptio! An, enim, quæso, qui bona sua repetit ab eo quem hæc repetitione in iram prorupturum esse certò novit, peccat? Igitur quicumque elicit actum in se bonum, quem eliciendi jus habet, nullius peccati reus est, etiamsi ab illo actu possit abstinere, et non ignoret ex eo malum in alium esse redundatum; sed actus conjugalis ex se bonus est, utpote qui genus humanum propaget; illum eliciendi jus habent conjuges, cùm ad multiplicandum et conservandum genus humanum eos secum invicem uniri voluerit summè bonus et providus Deus; ergo.

Sed, rursus regerunt: Si ex præterito Adæ peccato evenit, ut quicumque nascitur peccati reus sit, Adam continuò peccat; absurdum consequens, ergo. — Resp.: Nego majorem; ad peccandum enim propriâ saltem voluntate requiritur libertas; sed Adam qui peccatum suum per pœnitentiam expunxit non potest impedire quominus ex eo maculentur sui posteri; est enim consecutio justi consilii quo Deus omnium nostrum voluntates in ipsis voluntate incluserat.

Tertium sic proponunt. Peccati originalis dogma Manichæismum renovat et confirmat,

Enimvero, si homines mali nascuntur, diabolus eorum erit conditor; bonus quippe Deus velle non potest ut suæ creature diaboli protestati subjiciantur; deinde peccatum originale est peccatum naturale, cùm natura filii iræ sinus, et peccatum illud per generationem trahatur; Deus igitur illius peccati est auctor, cùm sit auctor naturæ; ab illo igitur peccato liberari non possumus, cùm natura, quantumlibet expellatur, semper recurrat. — Resp. incredulos monstra suscitare ut ea debellent. Scilicet idèò homines mali nascuntur et diaboli imperio subditi, quia Adam peccavit, et in eo omnes peccaverunt. Unde antecedenter ad Adæ peccatum noluit Deus ut servi essent diaboli, quanvis id voluerit consequenter, sive supposito Adæ peccato. Eterò vitium hominis oriri non potest à Deo, qui initio naturam bonam condidit, et quidquid in eâ bonum est propagat; ergo emanat ex aliâ causâ, nempe ex Adæ peccato.... Ad confirmationem. Peccatum originale eo sensu est naturale et originale quo in statu naturæ integræ justitia fuisse originalis et naturalis; sed justitia illa fuisse originalis et naturalis non quod fuisse pars naturæ, si quidem fuisse supernaturalis et gratia, non quod à natura non separari non potuisset, si quidem in nobis à natura nostrâ reipsa separatur, sed præcisè quod à nativitate fuisse habita, et perfectio naturæ potius quām personæ extitisset; ergo à pari, etc.

Quatum hunc in modum adornant. Adæ peccatum non existebat cùm filios procreavit; parentes sepiùs justi sunt cùm filios generant; ergo nec Adam, nec illi conjuges peccatum in liberos traducere possunt; ex axiome quippe nemo tradere potest quod non habet. — Resp. 1º, non deesse similitudines quibus speciosum hoc argumentum concutitur. Eas passim profert D. Aug.; scilicet quotidiè nascuntur filii cum oculis et integris membris ex parentibus oculis et membris orbatis; triticum palea expurgatum paleam cum fructu producit; vir, cuius præputium fuit præcisum, gignit hominem cùm præputio, et christianus non christianum; oleaster oleæ insitus fit olea, et tamen ex ejus semine non olea nascitur, sed oleaster, etc. Consuli poterit D. Aug. lib. 3 de peccatorum meritis et remissione, cap. 8 et 9, vel lib. 6 contra Julianum, cap. 6, etc. Hæc et similia naturæ phenomena, sive miracula, impugnant vel explicit in creduli, et tunc traductionem peccati originalis impugnare ipsi licet, vel ea ipsis exponi poterit. — Resp.

2º cum eodem S. doctore lib. 4 de nuptiis et concupiscentia cap. 19, miris quidem modis fieri ut quod dimissum est in parente trahatur in prole, sed tamen fieri. Multa nimis in ipsa rerum natura eveniunt quae tamen modo contingunt; quantò magis in cœlestium et divinarum rerum ordine! Mirum est, adit S. doctor, quemadmodum à peccati vinculo per gratiam liberati gignant tamen eodem vinculo obstrictos, quos eodem modo oporteat liberari: fatemur, mirum est; sed quod latet fortis oleastrorum etiam in seminibus oleorum, quando et hoc crederetur, nisi experientia probaretur? Proinde sicut gignitur ex oleastri semine oleaster, et ex oleo semine non nisi oleaster, cum inter oleastrum et oleum plurimum distet, ita gignitur et de carne peccatoris, et de carne justi eterque peccator, quamvis inter peccatorem et justum plurimum distet. » Resp. 3º cum recentioribus, saerum hoc enigma ratione utcumque elucidari posse. Parentes videlicet justi peccatum in liberos transmittere non possunt, si eos procreant quatenus in Christo regenerari, sive justi sunt, seu si eos gignant secundum spiritum; non ita si eos gignant quatenus præcisè homines sunt, sive secundum carnem duntaxat; duplex nimis in quasi substantia in homine justo generante distinguenda est, humana, quæ est homo, et divina, per quam homo justus evadit; non generat quatenus justus est, sed quatenus homo præcisè, et idem cam impertit carnem quæ per primum parentem corrupta est. Et verò, homo generat hominem sibi similem in specie, non in individuo, id est communicat filio quæ toti naturæ humanæ communia sunt, non ea quæ sibi ut tali personæ conveniunt; sed justitia convenit homini ut talis est persona, cùm sit accidens personale; ergo communicat tantum naturam qualis est in se post peccatum; ea autem est vitiata. Ita ferè Bellarminus lib. 4, cap. 10.

Quintum sic efficiunt. Peccati originalis defensores concedunt justitiam Christi iis non prodesse qui non credunt; ergo nec Adæ peccatum iis nocere potest qui actu non peccant. — Resp. 1º antecedens non esse omni ex parte verum; Christi enim merita, sive gratia, ipsis infidelibus prodest, ut in secundâ hujus tractatus parte ostendemus. Resp. 2º justitiam Christi iis quidem qui nec in suâ nec in alienâ personâ credunt non proficere, sed nihilominus illis aliquando prodesse qui non perse, sed per alios tantum suam profitentur fidem.

Scilicet, quemadmodum Christi justitia infunditur parvulis dum baptizantur, etsi non per se, sed per patrinos credant, ita iisdem detrimentum infert Adæ peccatum, quamvis non per propriam, sed per illius solius voluntatem peccaverint. Unde istud oraculum: *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur.* 1 Cor. 15.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Praeter observationes initio delineatas, quibus nimis luxuriantis et sibi non explorata subsannantis incredulorum rationis tela retunduntur, haec addi possunt. Primum. Humana ratio dictat Deum facere posse quod homo non potest intelligere, et idem id omne quod justè facere potest Deus homini non esse exploratum. Ad hunc scopulum appulsa incredulorum momenta penitus confringuntur. Secundum. Aliud est argumentum esse verè demonstrativum, aliud illud omnino solvi non posse; primum enim evidentiā connotat, alterum finitū mentis limites. Hinc, etsi dilui non possent incredulorum argumenta, non idem recipere essent demonstrativa. Tertium. Generatio præcisè efficit ut existat homo, Adæ verò delictum ut existat homo peccator. Hinc generatio non est causa efficiens peccati originalis, sed duntaxat conditio sine qua non existet illud peccatum. Quartum. Homo hominem generat quatenus est homo, sive secundum carnem tantum, non quatenus est justus, sive secundum spiritum. Quintum. Adorandum consilium, quo Deus Adam totius generis humani caput constituit in ordine ad felicem, aut infelicem sortem, fuit tantum conditio sine qua non infelicis illius sortis, non causa efficiens, quæ sola fuit prava Adæ voluntas. Sextum. Peccatum actuale Adæ in ejus nepotibus et proprium et alienum fuit; proprium, quia illud moraliter in Adam suo capite morali commiserunt; alienum, quia illud per propriam, sive physicè existentem, voluntatem non perpetraverunt. Hinc inscitè et ineptè increduli contradictionis arguerent D. Augustinum, et alios qui peccatum Adæ in ipsis posteris *proprium et alienum esse* dicunt. Septimum. Mali angelii ex uno angelici generis capite quo peccante peccaverint nati non sunt, secūs homines. Hinc illi ob propria duntaxat peccata damnati sunt, isti è converso etiam ob alienum delictum. Octavum. Augustiniana definitio, *peccatum est factum, vel dictum, vel concupitum contra legem aeternam*, convenienti soli peccato actuali, non habituali, id est reatu, et maculæ, quæ transiuncte actu remanet. Hinc non probat vero

peccato non coquinari infantes Adæ nepotes, in quibus non est actus peccati, sed reatus et macula.

CAPUT II.

De naturâ peccati originalis.

Nihil, inquit D. Aug. lib. 1 de Moribus Ecclesiæ cap. 22, *peccato originali ad prædicandum notius, nihil ad intelligendum secretius*. Optandum igitur fuisset, ut stabilità peccati originalis extantiâ, quæ veluti fundamentale est christianaæ religionis dogma, ejus natura, quæ certò retegi nequit, non fuisset investigata. Id à theologis fidei defensioni semper invigilantibus extorsit recentiorum hæreticorum prava et procax de peccati originalis naturâ loquacitas. Necesse igitur est ut exhibeamus quid hâc in quæstione à fide catholice alienum sit, deinde quid in eâ tutò teneri possit. Ut primum exequamur, hæreticorum errores referemus, et refellamus; ut alterum, Catholiconrum opiniones adducemus.

Cæterum, cùm, ut diximus, peccatum originale non sit actus, sed labes sive macula, animæ inhærens, quâ mortis rei, Deo invisi, et æternâ pœnâ digni facti sumus, hic præcisè queritur quid sit illa labes, sive macula.

ARTICULUS PRIMUS.

Principiū circa peccati originalis naturam errores referuntur et exsufflantur.

Primum invexit Matthias Illyricus è grege Lutheranorum. Sui, ut magister, impos, et quodam insaniæ turbine abreptus, finxit peccatum originale non esse accidens, sed quamdam substantiam à dæmone creatam, et dæmonis vivam et essentialiæ imaginem, quæ per Adæ delictum animæ cuiuslibet illius nepotis impressa eam in diaboli formam transmutavit, et idèò totam substantialiter immutavit, ut, inquietabat, cùm ex rino fit acetum. Sacros codices non legerat, aut non intelligebat. Referunt enim *omnia per Deum facta esse* Joannis 1. Et *omnem Dei creaturam esse bonam* 1 ad Timoth. 4.... D. Augustinum, et cum eo universam Ecclesiam, quæ Manichæorum hæresim exercerata est, et innumeris rationum momentis contrivit, aut non evolverat, aut multum contemnebat. Asserebant enim illi hæretici, aliquam existere creaturam per se malam ratione suæ entitatis.... Christum, qui quidquid nostræ naturæ proprium est assumpsit, peccatum assumpsisse fateretur necesse erat.... Metaphysicos omnes, apud quos ens convertitur cum

bono, irrideret oportebat.... Tandem omnem indubî vim et efficaciam baptismô auferebat, cùm hominis substantia eadem post baptismum remaneat. Ille Illyricus velut somniator à suis derelictus est et subsannatus. Igitur in Scripturis peccatores dicuntur *fili diaboli, semen serpentis, genima viperarum, etc.*, non ratione substantie, sed ratione imitationis, quia scilicet diabolus imitantur; imitatio autem modus est substantiae, non substantia.

Secundus asserit, concupiscentiam, id est naturæ corruptionem et pravitatem per Adæ peccatum inventam, sive ignorantiam, propensionem in malum, etc., constituere peccatum originale, et idèò esse *per se* et ex naturâ suâ malam, etiam in baptizatis, quanvis credentibus, sive prædestinatis, à Deo misericorde in peccatum non imputetur. Ita multis in locis Lutherus. Ita Calvinus lib. 2 Institutionis cap. 1, n. 8, ubi postquam dixit, « peccatum originale esse hereditariam naturæ nostræ pravitatem, in omnes animæ partes diffusam, quæ primum facit reos iræ Dei, tum etiam opera in nobis profert, quæ Scriptura vocat opera carnis, » continuò addit: « Id est propriè quod à Paulo sepius peccatum nominatur. » His in verbis ipsius doctrinæ venenum continetur; significant enim, naturæ corruptionem esse verum ac propriè dictum peccatum, etiam postquam præcipua ejus pars, id est aversio mentis à Deo, sublata est. Unde lib. 3, cap. 3, numeris 10 et 11, dicit, *fideles, qui carnis concupiscentiis obnoxii sunt, peccati esse reos;* et lib. 4, cap. 15, n. 10, negat *per baptismum solvi nos et eximi à peccato originali.*

Cornelius Jansenius lib. 1 de statu naturæ lapsæ, cap. 1, docet, *concupiscentiam esse materiale peccati originalis, concupiscentiæ verò reatum ejusdem peccati formale*. Ibidem dicit, Augustinum concupiscentiæ nomine intellexisse omnes omnino cupiditates animi, quibus homo *ad peccata propellitur, et provocatur, sive illa carne, sive solo animo peragantur;* cap. 3 addit S. doctorem nomine reatus indicasse subjectionem mentis sub pondere et jugo concupiscentiæ per quod à Deo aversa est, *morta, iniqua, injusta, tenebrosa*. Unde ibidem docet, homines à maculâ originali expurgari cùm *eis infunditur dominatrix delectatio*, id est gratia cœlestis, quæ penitus solvat libidinosum animi vinculum, et animum convertat in Deum, tandem verò peccato infici, quamdiù in eis dominatur concupiscentia, etiam habitualis, quæ nempe necessariò eorum mentem avertat à Deo. *Operantur*, inquit ibidem (iu-

fantes) ex habituali animi constitutione in quā nati sunt, quam quis dubitet esse pessimam, cūm eos ad omnia vitia, quorum actas ista capax fuerit, instigando compellat ;... infra : *Mens nullo modo iuiqua, injusta, etc. fieret, nisi cum libidine, sive cum concupiscentiā animum sibi subditum possidente nasceretur...* Et paulò inferius : *Nulla rima patet, per quam peccatum, hoc est aversio parvolorum à Deo Creatore suo, ex parentibus, sive proximis, sive primis, in prolem serperet, si proles sine concupiscentiā mentem rationalem possidente, depressamque retinente nasceretur.*

Ex his colligit 1º eodem libro cap. 14, concupiscentiam habitualē, cui omnes obnoxii sumus, esse verum peccatum; citato enim Apostoli testimonio Rom. 6 : *Non ergo regnet peccatum in corpore vestro mortali, ut obediatis concupiscentiis ejus, addit, hoc est, desideriis ac motibus, quos illud peccatum (concupiscentia habitualis) suscitat.* Uni bona ejus fides desideratur, debuissest scilicet dicere cum Patribus Tridentinis illud peccatum esse impropriè peccatum, quod, ut sua cohæreret doctrina, industriè omisit. *Enimverò, si, ut perpetuò decantat, aversio à Deo est necessariò annexa concupiscentiae habituali, oportet ut illa verum sit peccatum.*

Colligit 2º eodem libro cap. 25, sive ultimo, parvolorum voluntatem, cūm ad usum rationis venerunt, ita se motitare incipere, prout ante non actu, sed statu (seu permanente quādam habituali constitutione) sive charitati, sive cupiditatī possidenti subjacebat; id est infantes, simul ac ratio praelueere coepit, si baptizati non sunt, non possunt nisi terrenæ dilectionis actus elicere, quia viget in eis concupiscentia, sive peccatum originale, seu, ut loquitur (ibidem) concupiscentia terrenarum rerum eorum anima et voluntati non actione, sed permanenti constitutio ne incumbit ac dominatur, et ideò præpotenti pondere avertit à Deo, et convertit ad creaturas.... si verò baptizati sunt, non possunt nisi justitiae fructus producere, quia in eis dominatur charitas, quæ mentem eorum, id est voluntatis apicem, pondere suo avertit à creaturis, et retrorquet in D̄cum, ut loquitur cap. 3.

Jansenii doctrine venenum in eo non consistit, quòd concupiscentiam faciat veluti materiale peccati originalis, et concupiscentiæ reatum ejus formale; quicumque enim SS. Aug. et Thomæ opera vel leviter delibaverunt, illos doctores idem dixisse neverunt; sed in eo consistit quòd asserat concupiscentiam habi-

tualem, quæ nempe inordinatos motus suscitat, et ad peccata compellit, esse pessimam, necessariò avertere à Deo, et convertere ad creaturas, et ideò ex naturā suā excludere gratiam in infantibus; ipsam, cūm præponderat, necessariò abripere in peccatum, sieuti gratia, cūm prævalet, necessariò rapit in bonum, etc..... Infantes non esse justificatos, cūm rationis compotes facti feruntur versus res terrenas, ac idcirò opera externa certam esse regulam, quā dignosci possit, an infans charitati, aut cupiditatī possidenti subjaceat, sive utrum remissum sit peccatum originale, vel non, cuius reatus consistit in dominatu cupiditatis possidentis; ex his videlicet liquet concupiscentiam ex naturā suā esse malam, inanem, saltem aliquandò, esse baptismi virtutem, cūm habitualē concupiscentiam semper non debeat; aut saltem baptismo non remitti quidquid habet rationem veri peccati, libertatem ad peccandum requisitam posse subsistere cum necessitate relativā, etc.... Unde Jansenii sententia hoc in puncto parùm differt à Calvinī commento. Vult scilicet Calvinus peccatum originale per baptismum nunquam reipsa deleri, et concupiscentiam, etiam debilem, sive gratiæ inferiorem verum esse peccatum; Jansenius verò docet avitam maculam per baptismum aliquando detergi, cūm scilicet, ut diximus, gratiam infundit habituali concupiscentiā fortiorē, et concupiscentiam gratiæ minorem non esse verum peccatum.

CONCLUSIO. — Concupiscentia, quatenus importat ignorantiam, propensionem in malum, et excitationem, etiam vehementissimam ad peccatum, verum non est peccatum, et ideò peccatum originale formaliter non constituit. Est de fide.

Prob. 1º Scripturā : Si concupiscentia, prout est propensio in malum, etiam vehemens, peccatum originale formaliter constitueret, ubi esset hæc propensio, ibi esset peccatum originale formaliter, adeòque peccatum æternā pœnā dignum; Scripturæ manifestè adversum consequens; ergo, etc. — Prob. minor variis testimoniis quæ inter unum aut alterum seligo. Romanorum cap. 8, dicit Apostolus : *Nihil ergo damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu,* id est (ut ipsi fatentur hæretici) qui renati sunt in Christo per baptismum. Ibi particula, ergo, evincit hanc sententiam deduci ex antecedentibus verbis. Antea autem dixerat Paulus, in se et in baptizatis remanere concupiscentiam, quam modò peccatum appellat, quia ex peccato

est, et ad peccatum inclinat, modò *legem membrorum*, cuius rebellionem invitus sentiebat; ex quibus infert, nullam prorsus esse condamnationem, sive nullam causam damnationis ob involuntarios illos motus iis qui sunt justificati, id est justificatis nihil omnino timendum esse ex illis concupiscentiae motibus, qui utpote involuntarii, sive in nobis sine nobis, vera non sunt peccata, nec à justo Deo imputari possunt; at ista argumentatio demonstrat, concupiscentiam, quæ tam vehementer erat in Apostolo, et in baptizatis omnibus experientia teste remanet, etiam cum movet ad peccatum, et à fortiori cùm ad illud inclinat, non esse peccatum æternâ poenâ dignum.

Idem evineunt hæc ejusdem Apostoli verba ejusdem Epistolæ cap. 6: *Mortui sumus peccato (per baptismum), in noritate ritu ambulamus, retus homo noster crucifigitur, vivimus Deo in Christo Jesu Domino nostro, justificanur à peccato*, etc.; ostendunt enim peccatum originale non solum occulti et abscondi per baptismum, ut haereticis placet, sed et funditus oblitterari et deleri.

Hinc meritò conc. Trid. sessione 5, can. 5, adversus novatores hæc sancivit: « Si quis per J. C. Domini nostri gratiam, quæ in baptimate confertur, reatum peccati originalis remitti negat, aut etiam asserit non tolli totum id quod veram et propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantum radi, aut non imputari, anathema sit; in renatis enim nihil odit Deus, quia nihil est damnationis in iis, qui verè conscepulti sunt in Christo per baptismum in mortem, etc.; manere autem in baptizatis concupiscentiam vel somitem, hæc sancta synodus fatetur et sentit; quæ cùm ad agonem sit, nocere non consentientibus, sed viriliter per J. C. gratiam repugnantibus non potest, quinimò qui legitime certaverit, coronabitur. Hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat, sancta synodus declarat Ecclesiam catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari, quod verè et propriè peccatum sit, sed quia ex peccato est, et ad peccatum inclinat. »

Adversarii argumentum ex commemoratis testimoniis deductum sequentibus momentis sic impugnant.

1º Concupiscentia, quæ remanet in baptizatis, potest esse verum peccatum æternâ morte dignum, licet nihil damnationis sit in renatis; potest scilicet Deus baptizatis illam

in peccatum non imputare, id est ejus reatum per baptismum dimittere, quamvis in se remaneat res sempiternâ damnatione digna; ergo. — Resp. effugium istud repugnare 1º contextui et fini Apostoli. Enimvero, ex eo quod voluntarii concupiscentiae motus non sint peccata, nec imputari possint, concludit *nihil damnationis iis esse qui sunt in Christo Jesu*; at inde clucescit nullam in eis esse causam, nullum fundamentum damnationis, et ideò concupiscentiam in eis remanentem non esse verum peccatum..... 2º Toti Scripturæ asserenti, Deum nunquam remittere reatum, dum manet ejus fundamentum, id est *judicium Dei secundum veritatem esse*, ut dicitur Rom. 2, sive, ut traditur Ezechielis 18, Deum manente iniquitate punire, eā sublatā ignoroscere..... 3º Rationi. Si enim reatus per baptismum dimittitur, non potest in baptizatis verum vigere peccatum; solus enim reatus peccatum est, sive peccatum in eo non est qui peccati reus non est.

2º Apostolus, Rom. 8, concupiscentiam vocat *peccatum*. Sed nisi ea sit propriè peccatum, perpetua erit hoc in capite nominis *æquivocatio*; peccatum enim ibi multoties propriè sumitur. — Resp. Ex dictis initio tractatus constare peccati nomen in Scripturis variè accipi. Ibi autem concupiscentiam impropriè duntaxat peccatum dici, quod nempe causa sit peccati, si ei consentiatur, vel effectus peccati, constat ex Scripturis. Afferunt quippe cuncta peccata propriè dicta in justificatione verè tolli, nec tamen concupiscentiam in justificatione auferri. Porrò mirum est adversarios diversam ejusdem nominis acceptiōem in eodem capite hic seriò objecisse. Noverant enim eam esse admittendam non tantum in eodem capite sed etiam in eodem versu; v. g., in isto 21 capituli quinti epist. posterioris ad Corinthios, *cum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit*. Igitur variè hoc in capite accipitur peccati nomen; sed diversa hæc significatio non est vera *æquivocatio*, quia nullam inducit obscuritatem, et ideò non est vitium, sed ornamentum.

3º Rom. 6 dicitur: *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore ad obedientiam concupiscentiis ejus*. Voces, *concupiscentiis ejus*, evincent ibi agi de concupiscentiâ: non dixit autem Apostolus: non sit, sed, *non regnet*; supponit ergo concupiscentiam semper in nobis esse peccatum, licet non semper regnet. — Resp. Apostolum supponere concupiscentiam semper in nobis esse peccatum impropriè, non autem propriè dictum. Patet ex vocibus *in vestro mortali corpore*

stro mortali corpore; peccatum scilicet propriè dictum non habitat in carne, sed in sola mente, quae sola ut justitiae sic injustitiae sedes est. Sensus igitur est: *Non dominetur in vobis concupiscentia*, sive carni adversus spiritum concupiscenti non consentite.

4º Cap. 6, 7 et 8 Epistole ad Romanos concupiscentia dicitur: *Non bonum, malum crucigendum, morbus miserum faciens*; sed hi sunt characteres peccati propriè dicti; ergo. — Resp. Neg. min. Cùm enim concupiscentia quædam sit naturæ corruptio sæpè incitans ad malum, hac de eâ dici possunt. Etyverò haec convenient tentationibus, et habitibus pravis, qui etiam post penitentiam supersunt, et ideo non sunt peccati propriè dicta.

5º Rom. 7, dicit Apostolus se non cognovisse peccatum nisi per legem, *quia concupiscentiam nesciebat nisi lex diceret: non concupiscere*; ergo concupiscentia est peccatum, et quidem propriè, eum prohibetur per præceptum, *non concupiscere*. — Resp. Dist. conseq. Ergo concupiscentia accepta pro consensu interno, quo quis proximi bona concupiscit est peccatum propriè dictum vetitum hoc præcepto, *non concupiscere*, conc. Accepta pro fomite, sive inclinatione ad malum est verum peccatum prohibitum lege, *non concupiscere*, nego conseq. Apostolus ibi quidem disserit de vero peccato, id est de verâ legis prævaricatione; verum concupiscentiam priore duntaxat sensu sumit, adeò ut intendat tantum interna rei illicitæ desideria vera esse peccata. Id sanè evincit 1º Apostoli finis. Vult enim explodere errorem Pharisæorum, qui, ut referunt rerum judaicarum scriptorcs, Josephus et alii, obganniebant interna rei illicitæ desideria non esse mala nisi exterius erumpant. Eundem errorem exsullaverat Christus his verbis Matthœi 5: *Audistis quia dictum est antiquis: Non macaberis, ego autem dico vobis, quia mulier qui videbit mulierem ad concupiscentiam eam, jam machatus est eum in corde suo.....* Evincit 2º præceptum decalogi, *non concupiscere*, quod adducit Apostolus: illo nimis non motus indeliberati, sed sola rei illicitæ desideria interdicuntur. Probat enim Paulus legem *non esse peccatum*, id est causam peccati, sed causam cognitionis peccati, eò quod non cognoscerent homines actus interiores, velut desideria rei alienæ, esse peccata, nisi lex dixisset, *non concupiscere*. Equidem D. Augustinus aliquando dixit, hoc præceptum complecti etiam indelibera tos concupiscentiae motus; at intendit

unicè illos motus cadere *sub finem non sub medium* præcepti, ut sensus esset, fortiter esse resistendum concupiscentiae motibus, *quod in beatâ immortalitate*, ut loquitur lib. 1 de Nuptiis et Concupiscentiâ, cap. 20, n. 32, *ab iis immunes simus, vel eos speciali Dei gratiâ in hâc ritâ non sentiamus*. Docet enī ubique, id quod non est voluntarium et liberum, et ideo est in nobis sine nobis, non esse peccatum, ac proinde lege prohiberi non posse.

Probatur 2º Patrum suffragio. Ac primò quidem Calvinus nobis concedit omnes, etiam antiquos, Patres, imo ipsum Augustinum. Neque, inquit lib. 3 Institutionis cap. 3, n. 10, *« opus est multum investigando hic laborare quid hic veteres senserint, quando unus Augustinus sufficere ad id potest, qui fideler magnâque diligentia omnium sententias colligit. Ex illo igitur sumunt lectores, si quid de sensu antiquitatis habere certi velint. Porrò, inter illum et nos hoc discriminis videri potest interesse, quod ipse quidem cùm fideles concedat, quamdiu in corpore mortali habitant, sie illigatos teneri concupiscentiis, ut non possint non concupiscere, eum tamen morbum peccatum vocare non audet, sed ad illum designandum infirmitatis nomine contentus, tunc demum fieri peccatum docet, ubi vel opus vel consensus ad conceptionem vel apprehensionem accedit, hoc est quando primæ appetitioni cedit voluntas. Nos autem illud ipsum pro peccato habemus, quod aliquâ omnino cupiditate contra legem Dei homo titillatur. »*

Cùm autem repugnet Jansenius Calvinum hâc in parte malâ fide superans, inter aperta, eaque innumera S. doctoris testimonia, haec sufficiant. Lib. 1 de Nuptiis et Concupiscentiâ cap. 23, n. 23, haec habet: *« Concupiscentia non est peccatum (in regeneratis), quando illi ad illicita opera non consentitur... quodam modo loquendi peccatum vocatur, quia et peccato facta est, et peccatum si vicerit facit. »* Quid adversiorum systemati magis adversum? Agnoscat in baptizatis concupiscentiam, et eam in eis negat esse verum peccatum ergo concupiscentia non est ex naturâ suâ mala, aliâs nunquam desincret esse peccatum, sicut mendacium non potest non esse peccatum.... Agnoscat concupiscentiam eo duntaxat sensu peccatum esse quod peccato facta sit, et peccatum, si vicerit, faciat; ergo meritò conc. Trid. declaravit eam esse peccatum, *quia ex peccato est et ad peccatum inclina.*

Lib. 1 contra duas epistolæ Pelagianorum

sive ad Bonifacium, cap. 15, n. 26, rursus ait: « Dicimus baptismum dare omnium indulgentiam peccatorum, et auferre crimina, non radere... Concupiscentia vocatur peccatum, non utique quia peccatum est, sed quia peccato facta est, sic vocatur... Nec propter concupiscentiam dicunt in oratione baptizati: *Dimitte nobis debita nostra...* sed propter peccata quae sunt cum ipsis consentitur. » Ubi hic futile novatorum effugium, *concupiscentium esse malum in se, sed a Deo non imputari?*

Lib. 20 de Civitate Dei cap. 26, eadem decantat: « Ex quo, inquit, commissae prævaricationis causæ ex paradiſo dimissi sunt primi parentes, atque humana in eis natura damnata est, excepto uno Mediatore, et post lavaerum regenerationis quibusque adhuc parvulis, nemo mundus à sorde. » Concupiscentia igitur in baptizatis, qui velut Christi ad instar mundi sunt, non est sordes.

Objiciunt 1º: Aug. commemorato lib. 1 de Nuptiis et Concupiscentiâ cap. 25 et 26, numeris 28 et 29, dicit, *reatum concupiscentiæ remitti in baptismo, et ideo concupiscentiam præterire reatu, non actu (cum in baptizatis remaneat) sicut reatus adulterii iudicentia, sive pœnitentia remittitur.* Ex quibus concludit, concupiscentiam esse peccatum, in non baptizatis, secùs in renatis, et ideo illam esse *expiandam baptismo*, illam *reos facere infantes*, cum ejus reatus regeneratione non solvit, illam tenere in morte, et pertrahere in mortem, nisi ejus vinculum baptismo solvatur; at desipiet profectò qui negaverit talēm concupiscentiam ex naturā suā esse peccatum; quod enim reatum habet annexum hanc dubiè verum est peccatum, si-
cūt adulterium ex se malum est quia reatum produceit in animā. Intendit ergo S. doctor, peccatum baptismo remitti non eo sensu quod in baptizatis non remaneat, sed eo sensu quod ipsis non imputetur, cum in ipsis remaneat concupiscentia quae verum est peccatum.

Resp. quidquid *reatis* nomine intellexerit D. Augustinus (de quo postea disseremus), Calvinum et Jansenium à S. doctoris mente multūm esse alienos. Enī uero intendit vir eximius, reatum concupiscentiæ esse illigatum eo præsertim sensu quod in præsenti ordine conjuncta est cum reatu quamdiu baptismum non remittitur, non eo sensu quod reatus ab ipsa oriatur et in ipsa fundetur, quasi aliquis reus fieret per ipsam præcisè concupiscentiam. Docet nimis, et quidem meritò, concupiscentiam, cui, si Adam non peccasset, obno-

xii non fuisset, in nobis supponere, et ve-
luti commonstrarē latens aliquod peccatum, quādiu baptizati non sumus, quia in nobis est poena propriæ dicta, et talis poena à justo Deo absque peccato imponi non potest; ex quibus eluet concupiscentiam *ratione sui* præcisè non esse verum peccatum sed *ratione alterius*, id est macula originalis cui annexitur, et quam supponit. Hoc autem evincitur 1º ex objecto testimonio, et constanti Augustini doctrinâ; dicit enim, et alibi centies repetit, *concupiscentiam antè baptismum esse peccatum, post baptismum non esse peccatum;* quod sanè pronuntiatum nemo intelligeret si concupiscentia per se verum esset peccatum, aut *prima radix ex quā necessariò*, et nullo alio addito, peccatum serperet in animam... 2º Ex eodem S. doctore dicente, concupiscentiam esse peccati originalis pœnam. « Quod, inquit lib. de Continentiâ, cap. 8, caro concupiscit adversus spiritum.... quod lex in membris nostris repugnat legi mentis, non est duarum naturarum ex contrariis principiis facta commixtio, sed unius adversus scipsum propter peccati meritum facta divisio.... non est ista prior vita creati hominis, sed posterior pœna damnati » Idem alibi millies incusat. Porrò, quod est pœna peccati non est ipsius causa.... 3º Ex eodem Augustino qui lib. 1 de Nuptiis et Concupiscentiâ cap. 26, n. 29, ait: *Hoc est non habere peccatum, reum non esse peccati;* quæ indubie verba explodunt effugium, quo evadere conantur adversarii dicendo *concupiscentiam non esse peccatum post baptismum quia à Deo non imputatur;* si quippe concupiscentia verum esset peccatum, cum post baptismum remaneat, baptizatum reipsa faceret *peccati reum*.... 4º Ex D. Thomâ. Et enī 1-2, q. 82, art. 3, in corp. explicans quonuolò *concupiscentia sit reatus peccati originalis* dicit, privationem originalis justitiae *per quam voluntas subdebatur Deo*, esse *formale* in peccato originali, *inordinationem* verò *potentiarum animæ*, sive concupiscentiam, *se hubere in peccato originali* sicut quoddam *materiale*; at haec sententia veri peccati rationem concupiscentiæ eripit, cum peccati originalis speciem rationem in priuatione originalis justitiae constituat.

Verum, inquiunt, Augustinus commemorato lib. 1 de Nuptiis et Concupiscentiâ, cap. 25 et 26, reatum, qui concupiscentiæ inest, comparat cum reatu qui adulterio annexitur; sed reatus adulterio inharet *ratione sui*, sive essentialiter; ergo. Resp. hanc comparisonem, ut

vulgari adagio proditum est, non ex omni, sed aliquà duntaxat ex parte stare, in hoc scilicet, quòd sicut *reatus* separatur ab adulterio, quod transit *actu* et manet *reatu*, ita *reatus* sejungitur à concupiscentiâ, quae manet in baptizatis, non manente originali maculâ, cui conjungitur, et ex quâ in nostro statu oritur; aliâs pugnantia, ut diximus, ederet S. doctor.

Objicunt 2º: Augustinus lib. 1 contra duas epistolas Pelagianorum cap. 13, n. 27, dicit, concupiscentiam esse peccatum hoc etiam sensu, quòd *peccandi delectatione moreatur*, *etsi ei vincente delectatione justitiae non consentiatur*; ergo concupiscentia verum est peccatum, præcisè quia insurgit adversus legem et præceptum. Resp. nego conseq. Aug. enim verbis commemoratis concupiscentiam *peccatum* dicit *impropriè, non propriè*. Etverò S. doctor et hic, et lib. 1 de Nuptiis et Concupiscentiâ, cap. 25 et 26, et alibi passim concupiscentiam variis ex causis *peccatum* nuncupat, quamvis ex se non sit peccatum. 1º Enim eam in non regeneratis peccatum dicit propter *reatum* adjunctum, ut ex dictis elueat..., 2º Illam peccatum vocat *qui peccato facta est, co*, inquit, *modo quo scriptura dicitur manus, quia manus facit scripturam, vel quia defctione consentientis est causa peccati, sicut frigus vocatur pigrum, quia pigras facit....* 3º Eam *peccatum* appellat, *quia peccandi delectatione movetur*, ut loquitur loco objecto, id est quia ipsi inest inobedientia contra *dominatum*, sive *intellectum* mentis; Hæc autem verba de peccato *materiali*, non formalí intelligenda esse ex contextu ita liquet, ut mirum sit adversarios ea scrio objecisse; ibi quippe expressè dicit Augustinus, *concupiscentiam in renatis vocari peccatum, non utique quia peccatum est, sed quia est causa aut pena peccati, aut quia peccandi delectatione movetur, quod non esset verum si verum foret peccatum, quia peccandi delectatione movetur*; deinde addit: *Non propter concupiscentiam, cuius reatus lavacro regenerationis dimissus est, dicunt in oratione dominicâ baptizati: Dimitte nobis debita nostra, sed propter peccata que sunt in ejus concessionibus*, sive cùm per *ignorantiam* peccatur; ex quibus iterùm elucescit, concupiscentiam non esse peccatum propriè dictum, *quia peccandi delectatione movetur, cùm propter eam remanentem et reluctantem legem mentis non dicant baptizati: Dimitte nobis debita nostra*.

Probatur 3º variis rationibus theologicis, quas in expositione præcedentium argumen-

torum retulimus, et sic breviter resumimus.

Si concupiscentia esset peccatum originale *formaliter*, aut prima radix, ex quâ necessariò erumpit, sive si concupiscentia, quatenus motus versùs creaturas, seu res sensibiles suscitat, quibus mens resistit, verum esset peccatum, ut placet Calvino et Jansenio, dicendum foret 1º, concupiscentiam ex se malam esse, et ideò hominem ab initio creari non potuisse obnoxium concupiscentiæ, etiam quoad speciem considerate... 2º Peccatum in aliquo positivo consistere, cùm motus illi sint aliquid positivum, reale et physicum... 3º Concupiscentiam, etiam ubi non adest consensus, esse verum peccatum in vigilantibus, dormientibus, amenantibus, sanctissimis hominibus, etc.... 4º Hominem posse vero coinquinari peccato, et non esse reum coram Deo.... 5º Christum non verè, sed imputativè tantum homines à peccatis redemisse, etc. At hæc consectaria indubie detestatus est D. Augustinus, et quilibet alius catholicus exercari debet; ergo.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Jansenius concupiscentiam habitualem, sive ipsam post Adæ peccatum naturæ corruptionem, verum peccatum fecit, tum ut elevaret possibilitatem naturæ puræ suo systemati capitaliter adversam, tum ut palnare principium suum de duabus delectationibus, sive amore terreno et cœlesti, stabiliret; censet nimirū hominem esse justum cùm amor cœlestis, sive charitas habitualis, amorem terrenum, sive cupiditatem habitualem, gradibus superat, et è converso injustum cùm cupiditas habitualis charitatem habitualem intensione vincit: unde baptismus infantem reipsâ non justificat cùm in ipso relinquit cupiditatem charitate fortiorum; quod cognoscitur per impetum, quo infans rationis compos factus sese fert ad malum, et ideò iste parvulus per baptismum vel nullatenus justificatur à parte rei, sive interius, sed tantum per non imputationem, sive exterius, ut placuit Calvinus.

Secundum. Concupiscentia in regeneratis nec est, nec esse potest verum peccatum, nisi cùm ipsi liberè consentitur, juxta celebre istud Augustini effatum, *peccatum si vicerit facit*.

Tertium. Nullà ratione evinci potest concupiscentiam in baptizato potius esse verum peccatum quâm pravos habitus qui in homine etiam justificato non rarò remanent.

Quartum. Reatus annexitur concupiscentiae non ratione sui præcisè, sicut adulterio, sed præcipue ratione alterius, privationis scilicet,

sive potius jacture justitiae originalis, cum quā in non baptizatis reperitur. Sic intelligendum esse videtur famosum D. Augustini pronuntiatum, quo abutuntur Calvinus, et Jansenius¹; *Concupiscentia in renatis transit reatu, manet actu.*

Quintum. Concupiscentia (quoad speciem accepta) non materialiter duntaxat, sed et formaliter, id est non solum quatenus est appetitus boni sensibilis, sed etiam quatenus est appetitus aliquando insurgens in rationem, oritur ex naturali constitutione hominis, qui est animal rationale, et ideo ex se non potest esse malum moris, sed *entis tantum*, sive imperfectio naturalis.

Sextum. Apostolus, et ipso duce Augustinus, concupiscentiam, quoad speciem et gradum, qualis est in praesenti ordine, in ipsis regeneratis *malum, peccatum, etc.*, dicit, quia Adae peccati effectus est, et actualium delictorum radix et origo; quanquam Augustinus potuit, immo debuit, aliquando saltem, illam vocare *vitium*, sive *veram naturae depravationem*, quia, ut ostendimus, sensit hominem creari à Deo non potuisse cum concupiscentiā quoad gradum simili illius quā continuò torquemur.

ARTICULUS II.

Principia theologorum catholicorum de peccati originalis natura sententiae produntur.

PRIMA OPINIO — Fingit peccatum originale esse ipsam actualē Adami inobedientiam, quam Deus omnibus Adae nepotibus in peccatum imputat. Unde Adae posteri nullum ex eo peccatum intrinsecè et formaliter contrahunt, sed effectivè duntaxat quatenus luunt poenas paterni scelebris ad eum modum, quo filii nobilium virorum, qui in regem et patriam conjuraverunt, paterni criminis supplicium subire solent. Ita Albertus Pighius, insignis aliunde theologus et mathematicus, Ultrajecti mortuus anno 1545; ita Ambrosius Politus, Catharinus dictus, Dominicanus, qui conc. Trid. interfuit, vir summis adversis sui temporis hereticos laboribus felicissimè perfundens, sed singularibus parumque communibus opinionibus impensiū adductus.

Hæc opinio doctioribus theologis non probatur, et meritò quidem. Etenim conc. Trid. sess. 5, can. 5 et 5, præcuntibus antiquis syndicis, Arausicanā secundā. Milevitanā, etc., definit, peccatum originale *origine unum esse et propagatione, unicuique proprium esse, per baptismum non tantum radi, aut non imputari, sed etiam tolli, sive deleri, etc.* At hæc doctrina

non cohæret cum opinione commemorata; quod enim in homine non nisi per imputationem existit remittitur per solam non imputationem, sive ex homine non deletur, cùm ipsi intrinsecè non sit insitum; quod intrinsecè et formaliter non est in Adæ nepotibus, sed extrinsecè duntaxat, unicuique proprium non est, sed omnibus commune. Eterò verè et formaliter justificamus in Christo; ergo verè et formaliter peccavimus in Adamo, sive ex Adam unicuique nostrum inhæret aliquid quod veram habet peccati rationem; *sicut enim, inquit* Apostolus, *in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur.*

OPINIO SECUNDA — Tradit peccatum originale consistere in morbidā et vitiosā mentis qualitate, id est animæ concupiscentiā prava desideria perpetuò excitante, quæ ex corruptione sive morbidā qualitate carnis in animam carnī unitam derivatur. Ita visum fuit undecimo seculo Petro Lombardo in secundo Sententiarum libro; quam sententiam, utpote, Augustinianæ doctrinæ (ut opinabantur) consonam, non pauci postea propugnaverunt.

Hæc opinio præstantioribus theologis non arridet, et ideo hodiè vulgo rejicitur, et quidem justis ex causis; 1º enim si peccatum originale est qualitas vitiosa, sive concupiscentia, quā anima propensa est ad bona sensibilia contra rationis ordinem appetenda, ut dicunt hujus opinionis patroni, peccatum originale (quamvis negent et ideo non errant) formaliter post baptismum remanebit; languor enim iste et propensio ad peccatum in baptizatis viget... 2º Si, ut iisdem theologis videtur, commemorata animæ concupiscentia, quæ peccatum originale formaliter constituit, est qualitas *positiva*, Deus videbitur esse peccati auctor; est enim cuiuslibet rei positivæ prima causa... 3º Etsi fortassis concupiscentia, qualis in carne ex Adamo tractâ residet, in se sit vitiosa, tamen, non admissâ justitiae originalis jacturâ, impossibile prorsus est, ut animam in instanti, quo carnī illi unitur, propriè dicto peccato inficiat, quemadmodum postea ostendemus.... Neque movere debent quæ congerunt isti theologi testimonia ad probandum peccatum originale formaliter consistere in p̄fata pravâ qualitate, sive concupiscentiā animæ; si enim probant concupiscentiam carni Adæ insitam esse vitiosam qualitatem, certè non probant formalem peccati originalis rationem in illâ concupiscentiâ esse reponendam, cùm illa concupiscentia, ut ostendimus, non sit formaliter

peccatum, et commemorata animæ concupiscentia in baptizatis supersit, ut iterum diximus.

TERTIA OPINIO. — Reponit formalem peccati originalis rationem in jaeturā justitiae, sive gratiae, originalis, illatā per Adæ inobedientiam, quæ nostra est *moraliter*. Quæ sententia ut intelligatur?

Observa 1º, justitiam originalē, cum quā creatus est Adam, complexam fuisse gratiam sanctificantem, quā Adami mens erat Deo omnimodè subdita, pars inferior, sive, ut aiunt, *sensualitas*, superiori, sive rationalitati, perfectè subjecta, et corpus omnis laesionis et corruptionis expers, ita ut sensus rationis, et ratio supremo Conditori in omnibus subjiceretur, et ideò homo ad supernaturalem dignitatis gradum evectus esset impassibilis, immortalis, etc. Jaetura hujus justitiae, in quā originalis mæculæ essentiam collocant hujus opinionis defensores, sumitur quoad primum duntaxat effectum, non quoad secundum, id est quatenus importat rationis Deo subjectionem, per immunitatē saltem à peccatis mortalibus, non quatenus importat, sive includit, perfectam submissionem sensū rationi, immunitatē à doloribus, morte, etc. Scilicet quoad istum effectum jaetura justitiae originalis remanet in regeneratis, in quibus non remanet peccatum originale. Hunc sensum apertè indicat D. Thomas I - 2, q. 82, a. 3.

Observa 2º, eosdem theologos reponere peccati originalis *formale* in *jaeturā justitiae originalis* exposito sensu sumptæ, non in ejus *carentiā*; aliud scilicet hic est *jaetura justitiae originalis*, aliud ejus *carentia*. In jaeturā justitiae originalis consistit peccati originalis essentia, non in ejus *carentiā* præcisè, quia in præsenti statu omnes in Adamo ad justitiam originalē destinati sumus, quo proinde peccante omnes cum ipso peccavimus, id est justitiam originalē sibi amittente et nos nobis ipsis amisimus. Unde peccato originali non inficiimur præcisè quia caremus justitiā originali (cā enim caruissemus in statu naturæ puræ absque peccato), sed quia eam habere deberemus in Adamo, et cum Adamo, et illam non habemus, sed cum ipso et in ipso amisimus.

Observa 3º, eosdem theologos dicere illam justitiae originalis jaeturam Adæ peccato fuisse illatam. Jaetura videlicet originalis justitiae causam requirit, quæ alia esse nequit quām peccatum alienā voluntate commissum; non

enim amittitur justitia originalis nisi per id quod eam expellit; id autem quod justitiam expellit solum est peccatum; at istud peccatum in infantibus sine justitiā originali nascentibus non est peccatum proprium, sive propriā voluntate commissum; ergo est alienum, seu alienā voluntate factum.

Observa 4º, eosdem doctores asserere peccatum, quod fuit causa jaeturæ justitiae originalis, esse *moraliter nostrum*, quia vi decreti, quo Deus Adam totius generis humani caput constituerat, omnes in Adamo et cum Adamo peccavimus. Elverò, cum omne peccatum essentialiter sit voluntarium, parvuli rei et peccatores esse non possunt nisi verè in Adamo et cum Adamo peccaverint.

Observa 5º, perfectam mentis Deo subjectionem per immunitatē saltem à delictis mortalibus, in ejus jaeturā, ex observatione primā, peccati originalis essentiam ponunt commemorati theologi, esse habitualē, non actualem subjectionem. Enimvero, si in actualis illius subjectionis jaeturā consisteret peccati originalis essentia, baptismus, qui peccatum originale delet, actualem illam subjectionem in infantibus produceret (homo enim peccati originalis remissionem consequitur per reparationem justitiae originalis, sive mentis Deo subjectionis), quod sanè falsum est, siquidem actualis Deo subjectionis capaces non sunt parvuli; ipsis ergo infunditur duntaxat habitus illius subjectionis per charitatem habitualē, seu gratiam sanctificantem, et ideò peccati originalis essentia consistit in habitualis illius subjectionis jaeturā.

Observa 6º, eosdem theologos peccatum originale hic non sumere pro liberā præcepti transgressione, sive pro actu pugnante cum lege. Hoc quippe sensu accepta fuit prima inobedientia, quam Adam, et nos cum ipso, liberè commisit; illud ergo sumunt pro eo quod in Adamo post primam inobedientiam extitit, et ideò in omnibus, qui ex eo nascuntur, quo et ipse et ipsi non peccantes, sed peccatores evaserunt, sive pro habituali voluntatis aversione à Deo, seu mæculā mentem Deo invisam reddente. Totum illud elucescit ex eo quod dicant, *jaeturam justitiae originalis, in quā peccati originalis formale constituunt, oriri ex primā Adæ inobedientiā, quæ moraliter fuit nostra*. Duplicem istam peccati originalis acceptiōem designavit Apostolus, Rom. 5, dicendo, *in Adam omnes peccasse, et per Adam peccatores constitutos esse multos*.

Illiis præmissis originalis maculae *formale*, quatenus fuit in Adam post actuale peccatum, et est in infantibus ex eo nascentibus, consistere in prædictâ jacturâ subjectionis mentis divinæ voluntati, probare aggrediuntur commemorati theologi sequentibus argumentis.

ARGUMENTUM PRIMUM. — In sententiâ peccatum originale constitutive in jacturâ justitiae originalis quoad primarium suum effectum, qui erat voluntatem Deo subiecere per supernaturalia dona, melius et facilius exponuntur, Scripturæ, Patrum et conciliorum oracula de peccato originali; imo in adversâ opinione plura saltem nequaquam explicari possunt; illa ergo sententia cæteris est præhabenda. — Probant ant. hunc in modum. Saeri codices, Patres, concilia, dicunt, peccatum originale esse mortem animæ, fœditatem, injustitiam, etc. Vi illius peccati infantem verè et propriè esse peccatorem, peccatum illud esse peccatum Adæ, quod propagatione ad omnes est transmissum, quod unicuique inest, quod est unicuique proprium, quod verè et propriè tollitur per baptismum, etc. Haec omnia docet synodus Tridentina sessione V, de peccato originali, secuta, ut loquitur, sacramentum Scripturarum, probatissimorum conciliorum, et sanctorum Patrum testimonia, imprimis S. Augustini, enjus verba saepius in fidei tessera ram erexit, et tandem Ecclesie judicium et consensum; at hæc in relatâ sententiâ optimè explicantur, et in aliâ, saltem omnia, non possunt explicari; ergo. — Minorem per partes sic probant. 1º Sicut gratia sanctificans est vita, decor, bonitas, et justitia hominis, sic è converso privatio gratiæ sanctificantis est mors animæ, fœditas, injustitia, etc. 2º Per solam privationem gratiæ sanctificantis homo dicitur habitualiter peccator; neque enim dicitur peccator præcisè quia peccavit, cum ipsi justificati peccaverint, nec dicantur peccatores; dicitur ergo et est habitualiter peccator quia habitualiter privatur justitiæ, sive gratiæ sanctificante. 3º Illa privatio propagatione transfunditur, et eâ transfusa transfunditur ipsum Adæ peccatum, sicut si Adamus stetisset in justitiâ, propagatione transmissa fuisset justitia originalis. 4º Unicuique tam inest, et unicuique tam proprium peccatum originale quam unicuique fuisset insita, et unicuique propria originalis justitia. 5º Per baptismum verè diffunditur in animam gratia sanctificans; ergo per baptismum verè et propriè tollitur privatio gratiæ originalis, et ideò peccatum originale.

Hæc autem addunt iidem theologi, in aliâ

sententiâ feliciter explicari non posse satis superque patet; quo modò enim in adversâ opinione infantes non peccantes sed peccatores essent? Quomodo peccatum originale esset fœditas, malitia, in ista, etc.?

ARGUMENTUM SECUNDUM. — In eo reponenda est peccati originalis natura in quo eam reposuit D. Aug., cuius doctrinam de peccato, præsertim originali, et gratiæ necessitate specialiter approbavit Ecclesia; at Aug. peccati originalis naturam collocavit in *concupiscentię reatu*, id est habituali voluntatis aversione à Deo, sive in privatione gratiæ originalis quatenus voluntas per eam Deo subjeciebatur; id enim unicè probant propè innumerii textus D. Augustini, quos adducit Jansenius toto libro I de statu naturæ lapsæ. Etverò S. doctor ait lib. I Retractionum cap. 15, n. 2, *reatum concupiscentię in baptismate solvi...* Lib. I de Nuptiis et Coneupiscentiâ cap. 22, n. 25, *concupiscentiam sacramento regenerationis expiari...* Lib. 2 contra Julianum cap. 3, n. 5, *concupiscentiam remitti in reatu, manere in actu, etc.* — Hunc D. Aug. sensum esse censuit D. Thomas 1-2, q. 82, art. 3, et ex unâ Augustini auctoritate in hanc sententiam inductus videtur.

His ponderatis, D. Anselmus, lib. de conce ptu virginali, cap. 26, exclamavit: « Hoc peccatum, quod originale dico, aliud intelligere nequo in ipsis infantibus, nisi ipsam, quam supra posui, factam per inobedientiam Adæ justitiæ debitæ nuditatem. »

Neque tamen theologi moventur argutiis, quas novissimis hisce temporibus in aleam miserunt quidam (inter quos Coletus) positivæ peccati naturæ defensores. Etenim recentiores illi sic arguunt: Privatio justitiæ originalis est effectus peccati; ideò enim Adam et nos justitiæ expertes nascimur, quia cum ipso et in ipso peccavimus; ergo non est peccati originalis formalis ratio.

Verum, inquiunt illi doctores, isti recentiores non intelligunt sententiam quam impugnant. Privatio scilicet justitiæ est simul effectus peccati et peccatum sub diverso respectu. Est effectus actualis Adæ peccati præteriti, quod nostrum est, quia illud in Adam omnes commisimus; est autem verè et propriè in nobis, et fuit in Adamo, peccatum habituale ad eum modum, quo præterito peccati actu, v. g., adulterii, stabiliter remanet intus in homine peccatum veri nominis, sive macula, propter quod dicitur *peccator*; neque enim aliquid concipi potest quod stabiliter inhæret homini, et

habeat veri peccati rationem, postquam transiit peccati actus, praeter privationem gratiae sanctificantis. Evidet D. Thomas citato loco et 1-2, q. 85, a. 5, dicit *subtractionem justitiae originalis habere rationem paenae, sicut etiam subtractionem gratiae* (in peccatore); at immerito inde inferunt privationem justitiae originalis esse tantum effectum, sive paenam peccati originarii, non ejus *formale*; discriminem enim est inter *privationem justitiae originalis*, et ejus *subtractionem*, de qua sola ibi loquitur D. Thomas; subtractione videlicet gratiae originalis, revera est pena peccati in primo parente admissi, et ideo fit a solo Deo; privatio e converso illius in nostro statu vere peccatum est, quatenus est voluntarius et liber defectus justitiae que ex divina ordinatione homini in sua creatione inesse debebat, ut docet S. doctor loco citato, et Sylvius in eundem locum.

Idem theologi mirantur quod isti recentiores citata Scripturae et Patrum oracula eludere conentur reponendo ea esse intelligenda de *primario peccati effectu*, qui *notior est*, et consistit in privatione justitiae, non de *ratione* ejus *constitutivae*; quid enim, inquit, talibus argumentis eludi non posset? Dicunt Patres peccatum originale consistere in *privatione* gratiae originalis, in *reatu concupiscentiae*, immo in alio consistere non posse; que profecto, si *formale* peccati originalis non tangunt, evertenda erit vocum et rerum ubique recepta notio.

Idem commemorati theologi pluris non faciunt hanc eorumdem recentiorum cavillationem. Si peccatum originale formaliter consistet in privatione justitiae originalis, nullum esset discrimin inter peccatum originale, et peccatum mortale actuale; cum istud privat etiam hominem gratiam sanctificante, et habituali subjectione Deo... Notum quippe est peccatum mortale actuale propriam, originale vero alienam voluntate contrahi, et ideo istud essentialiter referri ad primum parentem, qui ex divina ordinatione erat caput generis humani.

Idem positivae peccati naturae patroni prefatis theologis opponunt ipsos in sua sententia explicare non posse quod statuit concilium. sessione 5: *Peccatum originale esse unum origine et propagatione, non imitatione transfusum omnibus, et unicuique proprium inesse...* Sed plumbeum illud argumentum flocci faciunt: vel enim, inquit, loquitur sancta synodus de actuali Adae peccato, vel de habituali macula, qua Adam coinquinatus fuit post suam inobedientiam, vel de utroque peccato. Si primum,

significavit actuale Adae peccatum esse unum in nobis et Adamo quatenus illud cum ipso et in ipso commisimus... Si secundum, indicavit habitualce peccatum quod Adae præteritam actuali ejus inobedientiam inhalerit, nobis etiam cum ex eo nascimur inhalerere... Si tertium, intendit, actuale et habitualce Adae delictum unum in Adam et in nobis esse, quia primum in illo commisimus, et altero ex eo originem ducendo inficiimur, sive *unicuique nostrum proprium inest*; que profecto, addunt, nostræ sententiae non nocent.

Opponitur tandem iisdem theologis, concupiscentiam, cum sit effectus peccati originalis, non posse esse *materiale* peccati originalis, siquidem *materiale* peccati originalis est quid primum in peccato originali, quod concipitur ante ipsius *formale*, nec concupiscentiae reatum esse posse peccati originalis *formale*, cum concupiscentia subsequatur peccatum originale, non ipsum præcedat, vel comitetur, sive ejus essentiam non constitutat.

Verum respondent argumentum eò collimare ut erroris insimulentur SS. Aug. et Thomas; docet enim uterque, *formale* in peccato originali esse privationem justitiae originalis per quam voluntassubjiciebatur Deo, *materiale* vero in eodem peccato consistere in inordinatione appetitus inferioris, que remanet in baptizatis, et ideo rationem non habet veri peccati. Haec, ut dictum est, expressisse videtur D. Augustinus, dicendo, *concupiscentiam in baptismō remitti reatu* (quia per eum mens per habitus supernaturales habitualiter convertitur ad Deum) *remanere verò actu* (quia rebellio partis inferioris adversus superiorem manet in baptizatis, *in quibus nihil est damnationis*). Porrò mentem SS. Augustini et Thomæ assecuti non sunt commemorati argumenti architecti. Non enim intendunt *concupiscentiae actum*, sive inordinationem appetitus inferioris, esse in peccato originali aliquid *materiale* eo sensu quo materia est quid primum in corpore, sed eo sensu quod sicut *materiale*, sive *physicum* peccati, non est peccatum, ita inordinatio appetitus inferioris non est verum peccatum, quia se habet in peccato originali ut materia sive *physicum* in peccato; unde non ait D. Thomas inordinationem illam esse *materiam peccati originalis*, sed in eo esse sicut quiddam *materiale*. Quanquam reponi posset, hoc sensu in mente SS. doctorum, concupiscentiam esse *materiale* peccati originalis, *formale* vero ejus reatum, sive privationem gratiae sanctificantis

quod Deus, qui nostram naturam in Adamo à concupiscentia fecit immunem, decrevit, ut gratia sua sanctificans non habitaret in anima concupiscentie obnoxiam, nisi ipse huic decreto in Christo renuntiaret.

Unde, cum concupiscentia transit ad posterum Adae, gratia sanctificans expellitur, nou ex natura concupiscentiae, ut contendit Janse-nius, sed ex consilio Dei ita liberè decernentis. Illic autem admissa hypothesi, concupiscentia est materia peccati originalis, ejus autem forma privatio gratiae sanctificantis. Etverò prius concipitur concupiscentia, quam peccati originalis forma, quae ex ipsa sequitur, etsi privatio gratiae sanctificantis, ubi adest concupiscentia, ex Dei consilio primitus oriatur. Quare, pergit iudicem auctores, si adversarii attendere voluissent ad statum praesentis questionis, illicò intellexissent, concupiscentiam in hoc ordine esse effectum actualis Adae peccati, non habitualis, sive originalis, quo ex eo nascendo inficiuntur. Eò tendit quod aiunt Patres, *animam in corpore tanquam in rase ritato corrumpi*, id est animam carni concupiscentiae obnoxiae unitam statim in praesenti ordine contrahere privationem gratiae sanctificantis, et ideo peccatum originale.

Quid sentiendum de ultimâ opinione modò expostâ? — Si in re tam obscurâ opinionem amplecti sapientis esset, huic profectò sententiae primas daremus, quia videtur esse opinio D. Thomae loco citato, quia per eam minori cum difficultate exponitur celebre D. Augustini effatum, *concupiscentia in regeneratis transit reatu, manet actu*, quia per eam haud difficilè explicatur transmissio peccati originalis, quia demum quod diximus de essentiâ peccati universim accepi, ipsum scilicet consistere in privatione, videtur exigere, ut essentia peccati originalis constituatur in privatione justitiae, cum quâ creatus est Adam.

Nihilominus cum peccatum originale sit peccatum singularis cuiusdam speciei, non audeamus commemoratam sententiam propugnare, aut certam esse pronuntiare; illam enim ignorâsse videntur SS. Augustinus, et Hieronymus. Ille videlicet citato libro de moribus Ecclesiæ, cap. 22, asserit, *nihil esse peccato originali ad intelligendum secretius*; quod verum non videtur in hoc systemate. Deinde saepius declaravit se nullatenus explicare posse peccati originalis traductionem, et ideo hanc super difficultate consuluit, ut postea ostendemus, D. Hieronymum, qui in isto nodo solvendo

non fuit felicior; sed in commemorato sistente illa transmissio haud difficile exponitur. Jam vero quero, an certum, aut etiam probabile sit, quosdam recentiores, doctissimos licet, in intelligenda peccati originalis natura acutiores fuisse duolus illis eximiis doctoribus, quos suscitavit Deus ad refellendum Pelagianorum errorem? Et ideo an hoc in puncto probabilis videri debeat opinio quam ipsi penitus ignoraverunt? Quod certè non existimamus, præsertim cum divina traditio circa peccatum originale eorum ætate minus fuerit obscura quam hisce temporibus.

CAPUT III.

De modo quo traducitur peccatum originale.

Divus Augustinus hoc Pelagianorum argumento pressus, *si anima ab Adamo non trahitur, sed à Deo creetur, et singulis infunditur, peccatum originale, quod in anima sedem habet, non potest ab Adamo trahi*. hoc, inquam, dilem-mate pressus, incertus quid responderet, D. Hieronymum epist. olim 29, nunc 167, et aliis consuluit, à quo indubie solidam non accepit solutionem; dubitavit enim ad mortem usque, utrum anima eset *ex traduce*, an singulæ ex nihil à Deo perpetuo crearentur.

Quamobrem, ut idem argumentum à novis Pelagianis, Socinianis, Deistis, ad nauseam usque propositum pro modulo nostro diluamus, cum doctissimo Bellarmino expendemus 1°, quænam sit animæ origo... 2° Quomodo anima per suam cum carne unionem vitietur,

ARTICULUS PRIMUS.

Quænam sit animæ origo?

Varia super animæ origine systemata, quorum pleraque absurdâ sunt, satis ostendunt quot et quanta figura pariat, aut parcer possit ingenium humanum. Præcipua sic breviter referemus et refellemus, ut commune et certum stabiliamus.

PRIMUM SYSTEMA. — *Animas* quasdam divinæ substantiæ particulas effecit, quæ idecò nec propriè crearentur, nec ex parentibus traducerentur, sed miro modo à Deo inspirarentur. Ita visum fuit primò Stoicis, deinde Gnostiis, Manichæis, et Priscillianistis, ut refert D. Aug. libro de hæresibus, hæresi 6, 46 et 70... Scripturæ, traditioni, et rationi manifestè repugnat, ex quibus constat quidquid Deo intrinsecum est esse Deum ipsum, et animam per peccatum maculari posse, quod divinæ sub-

stantiae accidere nequit. Unde ut hereticum et insulsum fuit eliminatum.

SECUNDUM SYSTEMA. — Animas cum Angelis à Deo primitus ex nihilo creatas esse asseruit, ac deinde ob delicta ab ipsis eo in statu commissa ab eodem Deo in corpora veluti in carceres ad peccata expianda fuisse detrusas et amandatas. Duos maximos antiquitatis viros sibi vindicat, Platonem qui illud excogitavit, ac Origenem qui postea illud propugnavit. Nihilominus falsissimum est, ut potè saeris Littleris manifestè adversum. Etenim, ut alia præterream, Apostolus clamat, *electum fuisse Jacob, et non electum Esau antequam quidquam boni aut mali egisset, et unumquemque in ultimo iudicio ante tribunal Christi aut puniendum aut remunerandum esse propter opera sive bona, sive mala, quae gessit dum esset in corpore; que sanè evincent Jacob et Esau priusquam nati essent, sive ex animâ et corpore coalescerent, nihil boni aut mali egisse*, et Deum in hominibus velut bonum aut malum non esse reputaturum nisi quod dum viverent, id est corpore et animâ compingerentur, re ipsâ egerunt.

TERTIUM SYSTEMA. — Finxit, animas cum Angelis initio conditas, et peccati puras, in corpora nascentium vel divinitus mitti, vel sponte suâ labi. D. Aug. lib. 3 de libero Arbitrio, capitibus 20 et 21, inter quatuor animarum incarnationis modos duplicum hanc animâ cum corpore unionem recenset.... Stultam sanè primâ fronte se prodit; videtur enim omnino absurdum fingere à summè sapiente Numine unam hominis partem initio mundi conditam fuisse, alteram ejusdem hominis partem post multa secula creari.

QUARTUM SYSTEMA. — Animas ex traduce oriri docuit, id est ex animâ patris fieri animam filii per emissionem incorporei seminis, sicut ex corpore patris fit corpus filii per emissionem corporei seminis. Hoc est systema quod, aliis rejectis, unâ cum illo quod animas in singularum conceptione à Deo creari dicebat, in Ecclesiâ celebrius evasit. Pluribus olim placuit, Augustino verò, post exortam pelagianam hæresim, cùm potissimum ex causâ quod diluendis corundem Pelagianorum adversus peccatum originale argumentis magis idoneum videretur. Etenim S. doctor inter opinionem de animarum traductione per mirabilem infusionem spiritualis seminis, et opinionem de quotidiana et momentanea animarum creatione, ad finem usque vitæ dubius et anceps haesit; id enim testatur D. Fulgentius. « Quæ-

tionis, » inquit lib. 3 de Veritate prædestinationis et gratiæ cap. 48 (de origine animæ), « profunditatem sibi imperscrutabilem certens, nullam volunt hujus rei definitam proferre sententiam: incongruum prorsus existimat, aliquid affirmare sine dubitatione velle, quod alter posset contrariâ responsione convellere; cuius tam in decimo libro de Genes ad litteram, quam in libris ad Vincentium Victorem de origine animæ, necnon in libro primo ex duobus, quos ad S. Hieronymum scripsit; in tribus quoque epistolis, quas ad Optatum episcopum de hac quæstione composuit, disputatione refulget non minùs copiosa quam profunda, et eo magis laudabilis, quia congrua temperie moderata; ubi quidquid ingenii acumine, quidquid ratiocinationis ordine, quidquid auctoritatis pondere inquirendum discutiendumque conspergit, et inquisivit singulariter, et discussit. Consensum tamen ab ultrâque definitione continuit, ne labore tantæ disputationis inaniter susciperet, quem cujuslibet sententiae temeraria definitio vacuaret. » Prolixus ille textus eximios gratiæ præconis sensus et singularem sapientiam patefacit, et eorum ora obstructi qui hanc dubitationem Augustino crimini vertere ausi sunt; et verò, si in hoc culpandus esset S. doctor, culpandi forent et Patres et doctores quos in eâdem dubitatione ad undecimum usque secundum versatos fuisse ritè ostendit Norisius vindic. cap. 4, paragrapho 3. Neque obtendas cum iisdem censoribus evidens fuisse animam spiritualem et immortalem non potuisse esse ex traduce, et ideo illi Augustini perplexitatibus nullum fuisse locum; hæc enim perplexitas respexit non semen corporeum animæ, sed incorporeum semen, an nempe suâ quâdam occultâ et invisibili viâ seorsum ex patre currat in matrem cùm sit conceptus in feminâ, ut ipse ait epist. 490 ad Optatum, alias 457, cap. 4, n. 45; opinio autem affirmans nihil absurdum involvit, cùm S. Bonaventura et multi alii Scholastici admittant materiam spiritualem non esse impossibilem, inquit Norisius loco citato; hæc quippe spirituali animæ materiâ admissâ hand difficile erit propugnare animarum educationem secundum formam ex eâdem materiâ spirituali. Demùm Augustini hæc super quæstione dubitatio defensore non indiget; ipse enim eam tuitus est dum ostendit illum prudentissimum esse reputandum qui in diffìcillimâ quæstione judicium suspendit, cùm nihil certi ab Ecclesiâ definitum esse cognoscit;

Ubi, inquit lib. 2 de peccatorum meritis et remissione cap. 36, n. 59, quæstionem de animæ origine versans, *de re obscurissimâ disputatur*, non adjuvantibus divinarum Scripturarum certis clurisque documentis, cohære se debet humana præsumptio, nihil faciens in partem alteram declinando.

Quanquam autem Augustini dubitatio per longam annorum seriem pluribus Patribus placuit, præsens tamen systema per modum etiam hypothesis hodie propugnare non licet, ut mox dicturi sumus. Et verò, satente ipso Norisio loco citato, *animarum creatio in Ecclesiâ orientali communiter* fuit credita. Præterea, istud systema incorporeum semen in animâ admittens nequaquam potest intelligi, et omnino periculoso videtur propter admissionem partium etiam spiritualium in animâ. Tandem hujus systematis patroni, sive materiæ spiritualis animæ defensores, inter se non consentiunt circa modum quo anima ex illâ materiâ educitur, sive egreditur, quinimò sese invicem acerrimè oppugnant. Alii enim animam ex semine spirituali efformari volunt, sicut corpus ex semine corporeo produceatur; alii (ut Alipius Roylof Augustinianus apud Norisium loco citato) eo sensu animarum traducem possibilem defendunt, quòd anima ut Dei instrumentum a' teram animam potest creare, *quam virtutem*, inquiunt, *creatûræ communicari posse nobiles scholastici existimârunt*.

QUINTUM SYSTEMA — Tradit omnes animas simul cum animâ Adæ creatas ab eo in nepotes suos, non ut partem seminis, sed unâ cum semine esse transmittendas. Hoc fortassis systema tetigit Augustinum, cùm proximè citatâ epist. 490 ad Optatum cap. 4, n. 15, quæsivit, *an semen incorporeum animæ in semine corporis lateret*. Istud prosecutiō systema *incredibilius esse* ibidem merito pronuntiat S. doctor. Unde S. Leo epistolâ ad Turibium episcopum Austriensem cap. 10, Origenis sententiam de antiquâ ac simultaneâ animarum creatione refellens dixit: «Catholica fides eos Origenistas à corpore suæ unitatis abscedit, constanter prædicans atque veraciter, quòd animæ hominum prinsquâ suis inspirarentur corporibus non fuere, nec ab alio incorporentur, nisi ab opifice Deo, qui et ipsarum est creator et corporum... Hæc aliunde sententia peccati originalis transmissionis nodum non solvit. Si enim immensa animarum multitudo in Adæ animæ veluti visceribus inclusa Adamo peccante peccavit, verum non erit quod ait Apost. Rom. 5, regnasse

mortem etiam in eos qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ (omnes enim propriâ voluntate ut Adamus peccassent) si è converso non peccavit, unde eventit, ut animæ à Deo create, quæ per se nunquam peccaverunt, peccato inficiantur?

SEXTUM SYSTEMA — Animæ originem, ita, Deo volente, humanæ menti imperviam fecit, ut de eâ aliquid certi pronuntiare velle, temeritatis, quin et erroris sit non ferendi. Hæc in sententiâ ad mortem usque versatus fuit D. Augustinus, ut dictum est in expositione quarti systematis, quod et confirmat ista ipsius declaratio lib. 4 Retract. cap. 4, n. 5: «Quod attinet ad animæ originem, utrum de illo uno sit, qui primum creatus est, quando factus est homo in animam vivam, an similiter ita sicut singulis singuli, nec tunc sciebam, nec adhuc scio.» Hanc Augustini sententiam amplexi sunt sexto seculo episcopi in Sardinâ exules, septimo SS. Gregorius Magnus, et Isidorus Hispalensis, nono S. Prudentius Tricassinus episcopus, duodecimo Hugo Victorinus apud Norisium loco citato. — Prae cæteris observatione digna sunt, et D. Augustino gloria SS. Gregorii et Isidori pronuntiata, quæ ideircò oculis subjiciemus. Ille, apud Norisium vindic. cap. 4, paragrapho 5, lib. 7, epist. 55, ad Secundinum ait: «De origine animæ inter sanctos Patres requisitio non parva versata est; sed utrum ipsa ab Adam descendenter, an certè singulis detur, incertum remansit, eamque in hæc vitâ insolubilens fassi sunt quæstionem; gravis enim quæstio est, nec valet ab homine comprehendere.... Iste apud eundem Norisium ibidem lib. 2 Officior. Ecclesiastic. cap. 25, inter sententias, quas de fide tenendas proponit, hanc recenset, quòd *incerta sit animæ origo*.

ULTIMUM SYSTEMA — Admittit et propugnat quotidianam animarum à Deo creationem, earumque corporibus, cùm in uteris matrum ad animationem præparata sunt, infusionem. Pro isto sit

CONCLUSIO. — Animæ non sunt ex traduce, etiam per semen spirituale, sed per creationem singulis à Deo infunduntur: magno Theologorum, qui à quingentis annis floruerunt, consensu corroboratur.

Hanc sententiam probare solent multi theologi, etiam insignes, his Scripturæ oraculis, qui finxit sigillatim corda, id est, animas eorum, Psalmo 52; Revertatur pulvis in terram unde erat, et spiritus redeat ad Deum qui dedit illum, Ecclesiastæ ultimo; Fingens spiritum homi.

nis in eo, Zacharie cap. 12;.... Parentes patres carnis, Deus Pater spiritum, Epist. ad Hebreos cap. 12, etc.

Verum d. Augustinus epistolâ nunc 466, alias 28, cap. 8, n. 26, monet d. Hieronymum haec testimonia non esse invicti roboris, nec vult opinionem de quotidiana animarum creatione illis sibi probari, quia ita asserunt animarum omnium conditorem esse Deum, ut non indicent modum, quo à Deo sint conditae, an per creationem ex nihilo, an per propagationem ex animâ primi parentis. Igitur aliæ adducendæ sunt probationes.

Verum hic sedulò observandum est (quod non nulli recentiores vel incautè, vel inscètè, satis non attenderunt), duos ex præstantissimis doctoribus qui novissimis hisce temporibus Ecclesiastiam illustrârunt scilicet doctissimos cardinales Robertum Bellarmînum, et Henricum Norisium à sese invicem graviter dissentire circa istam quæstionem, utrum *sententia de quotidiana animarum à Deo creatione traditione ecclesiasticâ certa sit, vel non;* affirmaverat Bellarmînus lib. 4 de ammissione gratiae et statu peccati cap. 41 et in sua assertionis patrocinium adduxerat plurimos Patres tum græcos, cùm latinos, scilicet inter primos d. Chrysostomum homiliâ 25 in varia loca Matthœi dicentem : *Anima nec generat, nec generatur, nec ultum agnoscit patrem, præter eum cuius voluntate creata est..... S. Cyrillum Alex. lib. 1 in Joannem cap. 9.... Gregorium Nyssenum lib. de animâ cap. 6, Theodoretum lib. 5 ad Græcos..... Inter Latinos autem : S. Hilarium lib. 10 de Trinitate ante libri medium, ubi ait: *Anima hominis opus est Dei, carnis verò generatio semper ex carne est.... D. Ambrosium lib. de arcâ et Noe cap. 4, dicentem : Ex nullo homine generantur animæ.... D. Hieronymum in caput ultimum Ecclesiastæ asserentem, ridendos esse eos, qui putant animus ex corporibus seri, et non à Deo, sed à corporum parentibus generari, et epistolâ ad Pammachium, ante medium, ecclesiasticum dogma esse, ut Deus quotidiè animas fabricetur..... S. Leonem epistolâ ad Turibium cap. 10, eius verba relata sunt, et epistolâ 14 ad Julianum docentem, eo modo nobis animas inspirari, quo fuit inspirata Christo, et ideò ex parentibus non propagari; quin et ipsum S. Augustinum commemoratâ epistolâ 190 ad Optatum dicentem, *propaginem animarum inconsideratù temeritate defendant,* ac deinde aientem de sententiâ Tertulliani, qui proponebat traducem animarum, quo quid perversius dici potest?**

ex quibus inferunt nonnulli (non Bellarmînus) meritò d. Thomam 1 p., q. 118, a. 2, opinionem de traduce animarum hereticam pronuntiâsse.

At cùm recentiores quidam his Patrum testimoniis moti d. Augustini de animarum origine dubitationem *erroris* arguerent, Norisius in vindiciâ suis c. 4, paragrapho 3, *animarum creationem Ecclesiæ traditione certam non esse,* et ideò deceptum esse Bellarmînum, probare aggressus est. Hinc citata Hieronymi, Leonis, Augustini, et Thomæ testimonia seorsim expendit, et perperam allegari prætendit. Et enim, ipso dicente, Hieronymus risum, de quo commentario in caput ultimum Ecclesiastæ, lectis d. Augustini epistolis, depositus epist. 172, alias 30 apud Augustinum, in quâ Augustini dubitationem impensè laudat, et in hac quæstione *unumquemque in suo sensu abundare* permittit; quod attinet ad ejus dictum epistolâ ad Pammachium reponit non legi apud S. doctorem, *ecclesiasticum dogma* (ut citat Bellarmînus), sed cum parenthesi (*quod ecclesiasticum est secundum eloquia Salvatoris*), ut sensus sit, sententiam de animarum creatione in mente illius assertorum esse consonam *eloquiis Salvatoris.* Eterò, Hieronymus, referente ipso Bellarmîno loco citato, *ad quartam sententian,* epistolâ ad Marcellinum, etc., *opinionem de traduce in Ecclesiâ occidentali prævaluisse asserti..... D. Leo, addit idem theologus, epist. ad Turibium, cap. 10, solùm (ut ex contextu eluiscit) refellere intendit sententiam Origenis de antiquâ ac simultancâ omnium animarum creatione. Idem sibi proponit epist. 11 ad Julianum, in quâ improbat opinionem Euthychetis cum Origene concinentis, ut iterum probat epistolæ tenor. Unde *principium* apud S. Leonem significat non principium animæ productivum, de quo nulla erat cum Euthychete controversia, sed principium sive initium durationis, quod idem fuit in Christo ac in nobis, nempe initium vivendi in corpore, non in celis ante corporis formationem..... Augustinus verò, pergit celeberrimus auctor, in epistolâ ad Optatum *inconsiderata temeritatis* insimulat propaginis animarum assertores, non quòd illam sententiam *falsam* esse sentiret, sed quòd incertam illam opinionem ut veram mordieūs et audacter defenderent, ut patet ex eâdem epistolâ (unde adverse sententiæ defensores eodem modo incepisset, si se eodem modo gessissent). Pariter Tertulliani sententiam de traduce animarum *perversissimam* dixit,*

nou quia animarum traducem praeceps adstruebat, sed quia illam stabiliebat per emissionem corporei seminis, ut iterum evincit contextus. Eterò, S. doctor in eadem epistolâ, ut dictum est, de animarum origine dubitat, et in scriptis quæ post illam edidit, puta in libris de origine animæ, etc., eadem laborat anxietate..... Tandem D. Thomas *hereticum esse* dixit asserere animam traduci cum semine, non incorporeo, sed *corporeo*, ut ipse loco objecto probat, et antea probaverat Augustinus tum citatâ epistolâ ad Optatum, cunn libro 1 de Genesi cap. 25, n. 41.

Quanquam, ut olim aiebat D. Hieronymus apud Augustinum epistolâ nunc 198, aliâs 79, *periculosa est* de taurorum *magistrorum judicare sententiis, et alterum alteri præferre*, nihil tamen minùs sententiam de animarum creatione traditione ecclesiastica *certam* non fuisse, septimo saltem seculo, inter alia demonstrant, ni fallor, antea adducta SS. Gregorii Magni et Isidori Hispalensis testimonia.

His in antecessum emissis, ne ignoraret lector litem inter duos eximios viros exortam, et existimaret in errore fidei catholice adverso versatos fuisse quotquot præteritis seculis quotidianaum animarum à Deo creationem non propugnabant, nunc ab initio proposita assertio pro virili parte est comprobanda.

Illa sententia est amplectenda quam Ecclesiæ orientalis, sive græcæ, doctores maximâ saltem ex parte propugnaverunt, quam nonnulli Ecclesiæ occidentalis, sive latinæ, Patres defenderunt aliis eam non impugnantibus, quam theologorum et communis fidelium sensus commendat et veluti consecrat, quæ demùm rationibus ex fidei principiis erumpentibus inititur; at sic se habet sententia ferens animas ex primo parente per infusionem seminis, etiam incorporei, non traduci, sed à Deo immediate creari, et singulis inspirari; ergo.

Prob. minor per partes. 1º Huic sententiæ suffragatur major Græcorum numerus. Jam adduximus D. Chrysostomum, S. Cyrillum Alex., S. Gregorium Nyssenum, Theodoreum, etc., quibus adjungi potest S. Joannes Damascenus lib. 2 de Fide orthodoxâ cap. 12, ubi non solùm opinionem Origenis de antiquâ et simultaneâ animarum creatione sugillat, sed etiam agnoscit, *animam et quod est et quod hæc naturâ est à Deo accepisse*, immediatè scilicet. Aliunde hanc esse Græcorum sententiam non diffitentur ipsi Augustinianæ de animarum origine dubitationis apologistæ; ait enim No-

risius loco pluries adducto: *apud Græcos in orientali Ecclesiâ creatio animarum communiter tenebatur*. 2º Quidam Ecclesiæ latinæ Patres eidem sententiæ adhæserunt, quam alii non rejecerunt, saltem *expressè et directè*. Eterò protulimus testimonia S. Hilarii, et D. Ambrosii, quos Bellarmino eripere aggressus non est Norisius vindic. cap. 4, paragrapho 5. Suffragium profectò duorum illorum eximiorum doctorum, qui ante pelagianam hæresim floruerunt, ostendere videtur cæteros omnes ejusdem Ecclesiæ Patres in eamdem sententiam toto animi impetu fuisse conspiraturos, nisi Pelagianorum adversus peccatum originale ejusque traductionem argumenta confirmare, aut corroborare pertinuissent. Suæ quippe hæc super re anxietatis non aliam, ut diximus, prodiderunt rationem. 3º Eamdem sententiam communis theologorum et fidelium consensus erigit et stabilit. Hoc scholasticorum suffragium edit Norisius mox citato loco. « Magister, inquit, Sententiarum, 2 sent. distinct. 19, dixit, Ecclesiam Catholicam docere animas non esse ex traduce, quâ sententiâ ab scholasticis receptâ animarum creatio asserta est. » Certè Hugo à S. Victore paulò ante, id est anno 1109, lib. 1 de Sacramentis, parte 7, cap. 50, dixerat: « Fides catholica magis credendum elegit animas quotidie corporibus vivificandis sociandas de nihilo fieri, quâ secundum corporis naturam et carnis humanæ proprietatem de traduce propagari. » Non minùs certus est super animarum perpetuâ à Deo creatione plebis christianæ consensus; si quis enim in ejus aures insurrit, animas ex semine, etiam spirituali, ut corpus ex semine corporeo, oriri, non solùm maximo afficeretur scandalo, sed etiam hunc nebulonem novatorum illicè renuntiaret. Hæc autem sensa, sive scholasticorum, sive populorum fidelium animis indita sunt, aut continuâ traditione per opera Patrum transmissa, aut, quod fortassis verius est, traditione orali, quæ in Ecclesiâ semper viguit, et ad mundi finem vigebit. 4º Eadem sententia rationibus ex rebus revelatis scaturientibus suffulta est. Plures adduxit Hugo Victorinus loco supra indicato, et qui eum subsecuti sunt nobiles theologi, Magister Sententiarum in 2 libro, Estius in eumdem librum distinct. 17, X, 15, Bellarmus lib. 4 de ammissione gratiæ et statu peccati cap. 11, etc. — Brevitatis studiosi hanc unam eligimus et urgemos.

Anime per creationem à Deo factam singulis quotidie infunduntur si non sunt ex traduce,

sive si à parentibus non trahuntur ; alii enim traductionis modi supra sunt eliminati ; at animæ à parentibus non trahuntur ; si quippe animæ à parentibus traherentur , eo indubie sensu quòd pater cum semine corporis transfunderet semen incorporeum , sive spirituale animæ in uterum matris ; hic enim est sensus quo defensores traductionis animarum eam propugnabant , ut refert D. Aug. lib. 10 de Genesi ad litteram , cap. 20 , n. 36 ; atqui modus animam traduendī , aut prorsus concipi non potest , aut apertè falsus est ; si enim semen , quod est in animâ patris , transit ex animâ patris cum semine corporis in uterum matris , oportet ut semen illud unum totum efficiat cum animâ patris , à quo dividi possit , et reipsâ dividatur , ad eum modum , quo semen corporis , quod est in corpore patris , unum totum facit eum corpore patris , à quo dividi potest et reipsâ dividitur , cùm migrat in ventrem matris ; neque enim illud alio modo sub sensu nostros cadit ; atqui apertè falsum est esse in animâ patris aliquid quod ab eâ non solùm separetur , sed etiam separari queat ; nam apertè falsum est , aut saltem fidei catholice apertè adversum est , animam hominis non esse spiritualem et immortalem (concluim enim generale Viennense in Galliâ sub Clemente V. , animæ spiritualitatem et immortalitatem vindicavit , quam aliunde insignes philosophi ex rationis lumine quotidie evincent) ; sed si esset in hominis animâ aliquid quod ab eâ aut separaretur , aut etiam separari posset , anima humana non esset spiritualis et immortalis ; si enim aliquid hujusmodi in ejus substantiâ reperiretur , anima esset divisibilis , sive in animâ esset pars , et pars ; atqui quod est divisibile , sive id in quo invenitur pars et pars . non est spirituale et immortale , sed materiale et mortale ; ideo quippe corpus humanum materiale est et mortale , quia est divisibile , sive in eo existit pars et pars , seu quia semen ab eo separari potest , et reipsâ separatur in generationis actu ; ergo à pari , etc.

Atque hinc inferes materiam spiritualem , ex quâ animam humanam compingi voluerunt nonnulli antiqui scholastici et medici , de quibus Norisius loco supra commemorato , esse verum segmentum et commentum , hancque opinionem , quam traducis animarum patroni excogitaverunt , ut suum systema utcumque defendenter , quæque animæ spiritualitatem et immortalitatem radicitus evellit , è scholis catholicis omnino expellendam esse et eliminandam.

Hinc D. Augustinus , remotâ peccati originalis transmissione , sententiam enuntiantem *singulas animas novas nascentibus fieri* , veram esse existimat , ut patet ex ejus jam laudatâ epist. 166 , alias 28 , ad Hieronymum. Aliunde , lib. 10 de Genesi ad litteram , cap. 24 , n. 40 , p. 272 , traducis defensores monet ne *animas corpora esse credant*.

Objiciunt 1º varia Scripturæ oracula. Genesis cap. 1 et 2 refertur , Deum sex primis diebus totum creationis opus absolvisse , et die septimo *ab universo opere suo quievisse* ; animæ igitur quotidie non creatur , sed per *rationes seminales* creaturis insitas producuntur. — Resp. : Nego conseq. Deus enim hoc sensu omnia sex primis diebus fecit , et die septimo ab opere cessavit , quòd omnes et singulas rerum species creaverit , sieque totam instituerit naturam , et nihil postea fecerit , id est , nullam novam rerum speciem creaverit , sed gubernaverit duntaxat , et multiplicaverit ; at hoc non impedit quominus animas , ubi corpora , quæ informare , sive vivificare debent , sunt sufficienter preparata , ex nihilo educat ; tunc enim speciem ab eâ , quam initio efformaverat , diversam non concinnat , imò conservatio et multiplicatio speciei humanæ exigit ut animas continuò creet et infundat , cùm aliâ ratione ipsi prospicere non possit. Hæc solutio eò majoris est ponderis quòd ipsissima est quam affert D. Aug. lib. 10 de Genesi ad litteram , cap. 3 , n. 5 et 6.

Genesis 5 , dicitur *Adam genuisse filium ad imaginem et similitudinem suam* , sed filius est imago patris præsertim secundūm animam ; ergo . — Resp. illud effatum , quod protulit Spiritus sanctus ut sese usitatæ inter homines loquendi rationi accommodaret , unicè significare Adam hominem genuisse sibi homini similem , quod certè non exprimit Adam id genuisse per quod ille homo sibi homini potissimum similis erat. Quotidiè nempe dicunt homines *patrem suū similem generasse* , licet non ignorent , imò firmissimè credant patrem filii sui animam non generâsse.

Genesis 46 ait Moyses , *cunctas animas , quæ egressæ sunt de femore Jacob , fuisse sexaginta sex* ; sed nihil egreditur de femore patris nisi per traductionem seminis ; ergo . Resp. animas eo loco , pro Scriptura more , persynedochen , quâ pars ponitur pro toto , accipi pro homine , ut sensus sit 66 homines egressos fuisse de femore Jacob. Sic Jeremiæ cap. 40 , v. 15 , anima interfcie dicitur dūm homo occiditur. Totus au-

tem homo dicitur egredi de femore patris non quod illius quelibet pars ex parentis lumbis exeat, et per virtutem seminis producatur, sed quod virtus seminis de femore egredientis materiali præparat et disponat ad unionem cum anima, ex qua unione fit homo. Et verò Moysis dictum simile prorsus est, ut jam observavimus, quotidianis dictis hominum, quibus tamen persuasum est animas à Deo perpetuò creari.

Levitici cap. 17, legitur : *Anima omnis carnis in sanguine est; sed sanguis cum semine traducitur; ergo.* — Resp. cum D. Aug. q. 57 in Leviticum, animam ibi significare vitam animali, quam oritur ex unione animae cum corpore. Dicitur autem esse in sanguine, quia per sanguinis dispositionem vita in animali fovetur et conservatur. Cæterum ex contextu liquet Moysen non de hominē, sed de brutis animalibus præcipue saltem ibi disserere.

Epist. ad Hebræos cap. 7, Apostolus probat sacerdotium Melchisedech, et ideò Christi, levitico longè antecellere; quia Melchisedech, et idcirco Christus, decimavit Levi, filium Abrahæ, qui existebat in lumbis hujus patriarchæ, cùm ille decimas impertivit Melchisedech; sed si semen animæ Levi insitum non fuit Abrahæ lumbis, nullius planè roboris erit apostolicum argumentum; Christus enim, utpote Abrahæ filius secundum carnem, non minus extitit in Abrahæ lumbis, quam Levi, et ideò non minus decimatus fuit in Abraham quam Levi; ergo. — Hoc argumentum proponit et expendit D. Augustinus lib. 10 de Genesi ad litteram cap. 19, n. 54 et sequentibus, et quia inter utramque opinionem de traduce et creatione animarum dubius et anceps haerebat, juxta utriusque sententiæ principia solvit et exponit. — Resp. per fidei de Christo principiorum, ex quibus arguit Apostolus, flammeum fulgorem hanc liquecere difficultatem. Enim verò Christus, utpote ex Mariæ Virgine per Spiritus sancti obumbrantis virtutem conceptus, matrem ex Abraham habuit, non patrem; Levi è converso et patrem et matrem ex Abrahæ semine satos sortitus est. Hinc in Abrahæ lumbis aliter extitit Levi corpus, aliter corpus Christi. Corpus quippe Levi fuit in illius patriarchæ femore ratione feminei Seminis et ratione seminis virilis; corpus è contra Christi fuit in ejusdem Abrahæ lumbis ratione feminei duntaxat seminis. At muliebre semen, consentientibus etiam celebrioribus medicis et physicis, est materia iners et merè passiva, ex qua in generatione formatur et compingitur

humana caro; semen verò virile est materia activa et animosa, que femineo semini incubans carnem humanam efformat, digerit, componit. Unde semen virile hominem verè et propriè generat; cùm igitur Christus in Abraham non fuerit ratione illius seminis, sed ratione tantum seminis matris suæ Mariæ, in eo propriè non fuit quatenus homo, sive etiam quatenus habuit humanam carnem (cùm ejus corpus sine semine virili propriè effungi non potuerit), et ideo peccatum originale contrahere non debuit, et in Abraham non fuit decimatus; cùm verò Levi in Abraham extiterit secundum utrumque semen, et avito peccato, et decimatione fuit obnoxius.

Hanc respcionem solidè et eruditè suo more protulit et confirmavit D. Augustinus proximiè citato lib. 10 de Genesi ad litteram, cap. 20, n. 53 : « Secundum, inquit, rationem seminalem ibi (in Abrahæ lumbis) fuit Levi quam ratione per concubitum venturus erat in matrem, secundum quam rationem non ibi erat Christi caro, quamvis secundum ipsam ibi fuerit Mariæ caro; quapropter nec Levi, nec Christus in lumbis Abrahæ secundum animam; secundum carnem verò et Levi, et Christus; sed Levi secundum concupiscentiam carnalem, Christus autem secundum solam substantiam corporalem; cùm enim sit in semine et visibilis corpulentia, et invisibilis ratio, utrumque euerit ex Abraham, vel etiam ex ipso Adam usque ad corpus Mariæ, quia et ipsum eo modo conceptum et exortum est; Christus autem visibilem carnem substantiam de carne Virginis sumpsit, ratio verò conceptionis ejus non à semine virili, sed longè aliter ac desuper venit... Ille igitur (n. 56) est decimatus in Abraham, quilicet secundum carnem tantum, sic tamen fuit in lumbis ejus, quemadmodum in sui patris etiam ipse Abram, id est qui sic est natus de patre Abraham, quemadmodum de suo patre natus est Abraham, per legem scilicet in membris repugnantem legi mentis, et invisibilis concupiscentiam.... non autem et ille ibi decimatus est, cuius caro inde non fervore vulnus, sed materiam medicaminis traxit, » etc.

Objiciunt 2º varia ex ratione momenta. Primum, Si Deus omnium et singulorum hominum, qui generantur, animas creet, cooperabitur stupris et adulteriis, ex quibus prodeunt homines; absurdum et impium consequens; ergo. — Ille Apollinaris argumentum, si non insoluble, saltem solitu difficilimum olim judica-

vit S. Gregorius Nyssenus lib. de animâ, cap. 6. — Respondeo cum D. Hieronymo lib. 5 Apologia adversus Rufinum, et ipso duce S. Augustino epistolâ nunc 166, aliâs 28, ad Hieronymum, cap. 5, n. 15, Deum animas à se immmediatè creatas infundendo corporibus ex stupro et adulterio efformatis non magis culpandum esse quâm agricolam qui in agro suo triticum furto ablatum seruerit; quemadmodum enim in hoc casu vitium stat ex parte furis, non *sementis*, ita et in altero culpa inest adulteris coeuntibus, non Deo animarum conditori, et inspiratori. Ilae responsio multum non discrepat à tritâ istâ theologorum et philosophorum christianorum solutione, nimis rûm supremum Numen animas uniendo fœtui ex stupro vel adulterio sato cooperari quidem *materiali*, sive physico stupri vel adulterii, id est actui naturali generationis humanæ, qui sine ipsius concursu existere non posset, sed nullatenus cooperari *formali* sive malo morali stupri vel adulterii, id est actui hominis quatenus in generatione militat adversus legem; hujus quippe deformitatis sola causa est voluntas creata deficiens, ut diximus ubi de peccati universim considerati naturâ disseruimus.

Secundum. Si anima à patre non traducitur, homo animam non generabit, sed solam carnem; ergo verè dici non poterit hominis parens. — Resp. Argumentum istud nimis probare; evinceret enim hominem ipsius carnis parentem verè cognominari non posse; scilicet carnem non procreat absque influxu Dei et quidem tanquam universalis et principalis causæ, in quâ vivimus, movemur, et sumus, et sine quâ nihil prorsùs physici agere possumus. Quemadmodum igitur homo dicitur et est carnis humanæ parens quia sese determinando ad emittendum semen movet et excitat primum et necessarium motorem ad subministrandum suum concursum, ita idem homo dicitur et est totius hominis genitor quia vi activâ sui seminis materiam, sive feminineum semen, in formam corporis humani redigendo, causa est essentialium hominis partium, id est facit ut Deus ex suo decreto animam materiæ, sive semini sic præparato infundat, sicut ex ante dictis eluescit.

Tertium. Bruta, plantæ, etc., animas suas producunt, sensitivam scilicet et vegetativam; cur homo, qui præstantioris est conditionis, animam suam non posset parere? — Resp. adversarios non attendere vim generativam homini à supremo Creatore insitam longè ex-

cellentiorem esse vi generativâ animantibus et plantis ab eodem Condитore inditâ; ex vi enim generativâ hominis necessariò, ut diximus, erupit animæ rationalis productio; è converso, ex vi generativâ animantium aut plantarum effluit generatio animalium longè inferioris ordinis. Cæterum, etsi homo nullatenus suam animam posset producere, inde ipsius mirè commendaretur dignitas, utpote qui prædictus esset animâ ad quam producendam nulla naturæ vis posset attingere.

Quartum. Vir innatâ seminis sui vi et virtute in filio producit animam vegetativam et sensitivam, quæ in eodem simul est intellectiva; quidni et eamdem produceret quatenus est intellectiva? — Resp. de obscuris per obscuriora non esse judicandum. Utrum autem vis sensitiva et vegetativa, quæ inest homini, unum quid sit cum animâ ipsius rationali vel non, accrimè disputatur inter theologos et philosophos. Censem D. Thomas, animam vegetativam et sensitivam, ad quam pertingit vis hominis generantis, adveniente animâ intellectivâ à Deo creatâ evanescere et perire; at ideo animam rationalem utriusque munia, sive agendi virtutem, obire, vel suscipere; negat celebris Scotus, et cum eo plures, quibus placet, diversas illas animas in homine remanere, et inter se reipsâ distinguunt. Quidquid sit, si ultima sententia, quæ sola adversariis favere videtur, vera est, anima vegetativa et sensitiva virtute seminis virilis traducetur, non anima rationalis; priusquam enim accedat et illuceat anima rationalis fœtus est purum animal, non homo. Scio quidem plures medicos et physicos, et quidem non insimi nominis, existimare animam rationalem utriusque inesse à primo suâ exordio, sive in virili semine existere quidquid deinceps hominem vivificat (ex quâ opinione nonnulli Embriionistæ non ita pridem judicaverunt baptizandum esse fœtum humanum, ubi animatus est, sive ubi ipsum moveri comprehendi potest, etiam antequâm ex utero matris naturali modo egressus fuerit), sed simul scio typis excusum hâc super re opus missum ad episcopos Gallicanos, et variostum sacros cum salubres regni Ordines, singulatim Cadomenses, absque responso mansisse, quod non leve est argumentum illud ipsis non arrisisse.

Quintum. Si Deus singulas animas quotidiè creat in ipso creationis instanti bonæ erunt, et peccati originalis expertes, siquidem Deus animam peccato infectam creare non potest;

dogmati catholico adversum consequens; ergo. — Resp. animam quoad substantiam esse à Deo, et proinde bonam, cùm *omnis creatura Dei bona sit*. Unde quòd ipso creationis momento peccato coinqumetur à Deo non oritur, sed ab alia causâ, ut postea ostendemus.

Ultimum. Homo hominem sibi similem secundum speciem parit; sed humana species per animam rationalem præcipue constituitur; ergo anima ab homine generante oritur. — Resp. hominem generare hominem quantum ad animam præcisè quatenus illius seminis virtute disponitur materia, sive semen foemineum ad susceptionem animæ, sive formæ, ut diximus.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Animæ traductio per *seminalem rationem*, id est per semen etiam spirituale et incorporeum, animam facere videtur corpoream, et ideò, licet conducere videretur ad explicationem, sive intelligentiam, transmissionis peccati originalis in principiis etiam D. Augustini et aliorum Patrum qui Tertullianum et nonnullos alias veteres increpabant quòd *animam corpus esse* dixerant, est rejicienda.

Secundum. Anima hoc sensu ex hominis semine oritur quòd virtus seminis ordinat et efformet corpus humanum, sique determinet Deum ad animam ipsi infundendam cùm illud debito modo dispositum est, sive concinnatum.

Tertium. Scripturæ mos est partem accipere pro toto, v. g., corpus, aut animam hominis pro homine. Hoc sensu homo alterum hominem generare dicitur, quia generat corpus.

Quartum. In generatione foemina subministrat materiam corporis, non vim activam viri seminis propriam, quæ efformat corpus. Unde foemina gignit passivè, vir activerè. Hinc Christus, cuius corpus ex carne matris coaluit, non ex semine viri, peccatum originale ex Adæ seminatione exoriens, non contraxit, nec decimatus fuit in Abraham.

Quintum. Etsi plures hic occurrunt difficultates solitu arduæ, aut etiam impossibilis, non ideò nostra nutabit assertio, quia negandum non est quod certum est eo quòd explicari nequit quod est obscurum. Desiperet, v. g., qui materiam extensam esse iniciaretur, quia explicari non potest, an sit divisibilis in infinitum, vel non.

Sextum. Quod obtrudere consueverunt nostri increduli, animam humanam non minus traduci posse vi seminis viri, quā animam bestiarum vi ipsarum seminis, cùm in primis anima bestiarum in pluribus saltem operatio-

nibus cum animâ humanâ concordet, hoc, inquam, hominem cordatum movere non debet; 1º enim ingenii acumine indubie non superant Augustinum et alios veteres, qui animam humanam vi seminis corporei seri non posse absque ullâ dubitatione asseruerunt. 2º Auctiores etiam non sunt Cartesio et præstantissimis aliis philosophis, qui vel in animantibus animas non agnoverunt, vel eas ab humanâ animâ excellentiâ longè discrepare affirmaverunt. 3º Quidquid efflant de præstantiâ animalium bestiarum, nunquam evincere poterunt nullum existere medium inter materiam et spiritum, et idecò animam bestiarum, si non est corporea, esse ad instar animæ humanæ spiritum.

ARTICULUS II.

Quomodo ritietur anima humana per suam cum corpore unionem?

Quoniam vera non est sententia quæ asserit animam simul cum corpore per generationem ex parentibus traduci, oportet ut anima, quam Deus immediatè corpori infundit, cùm à Deo peccatum non habeat, per suam cum carne quæ à parentibus trahitur, conjunctionem peccatum contrahat. Unde præclarum istud D. Augustini prouuntiatum lib. 5 contra Julianum cap. 4, n. 17: *Profectò aut utrumque (corpus et anima) ex homine trahitur, aut alterum in altero tanquam in ritiato vase corruptitur.*

Cùm autem variis modis corrumpi possit anima ex parte corporis, cui infunditur, idcirco multiplices sunt super salebrosâ istâ quæstione opiniones seorsim sedulò discutiendæ.

§ 1. *Prima opinio refertur et rejicitur.*

Hæc sententia omnes Adæ nepotes primi ipsius peccati reos exhibet, quia si Adæ ævo physicè extitissent velut Adam peccassent, quemadmodum si Adam non peccasset, et ipsi etiam non peccassent. Quamobrem in Adam peccaverunt, quia suas voluntates Adamo commisso censemur.

Istud systema paucos habuit defensores, et contemptu magis quā seriat refutatione dignum est. Enimvero prætensa illa voluntatum ex parte omnium Adæ nepotum commissio meram redolat fabulam, et nullum prorsus in verbo Dei, sive scripto sive tradito, fundamentum habet. Nihil quidem prohibet ad excusandam primam Dei ordinationem, quā Adam totius generis humani caput morale constituit, in ordine ad justitiae originalis conservationem, aut amis-

sionem (quam criminari solent novatores) dicere ennetos Adæ posteros, si tunc physicè extitissent, hinc ordini sese habentissimè, et etiam cum gaudio, subjecturos fuisse; verum asserere illos moraliter etiam commisso suas voluntates Adæ merum est commentum, sive mera conjectura. Deinde in isto systemate, peccatum originale, quod ex fide catholicâ realiter et intrinsecè contrahitur, moraliter duntaxat ad Adæ nepotes fuisse transmissum. Denique idem sistema ignotum indubie fuit D. Augustino. Etenim aureo libro de prædestinatione Sanctorum cap. 42, n. 24, obstupescit S. doctor, quod nonnulli suo tempore dicere fuissent, idèò ex infantibus alios cum baptismo ausi ex hac vitâ migrare, alios sine baptismô interire, *quia prescita sunt futura eorum bona, vel mala opera.* Rationem ibidem affert; Deus nimis remunerat, aut punit, quod *de facto* egimus bonum, aut malum, non illud quod acturi essemus, si vixissemus juxta istud Apostoli oraculum 2 ad Corinth. cap. 5: *Omnis nos manifestari oportet ante tribunal Christi ut referat quisque propria corporis, prout gessit sive bonum, sive malum.* Porrò in commemorato systemate supplicio afficerentur Adæ nepotes propter delictum quod reverâ non commisserint, sed commissori tantum fuisse, si tempore Adam physicè extitissent.

§ 2. Opinio secunda exponitur cum rationibus pro ipsâ militantibus.

Secundum systema tradit, peccatum originale propagari virtute preecepti Adamo, ut totius generis humani capiti, divinitus impositi, quo ipsi fuerat injunctum non solum immortalitatem, immunitatem à concupiscentiâ, gratiam sanctificantem, etc., sibi servare, sed etiam in nepotes suos transmittere. Hæc scilicet fuit prima institutio, ut Adam omnium hominum parente justitiam, quâ in origine suâ fuerat exornatus, servante, camdem Deus cunctis ejus posteris in suâ cuique origine esset impetratur; illo è converso justitiam abiecidente, Deus quidem non desineret condere animam in posteris ex eo nascituris, sed tamen non esset illi infusurus justitiam, quam Adam pro se et totâ stirpe suâ acceptam contempsisset. Hinc cùm anima corpori ex Adam per naturalem generationem sato infunditur, sit pars hominis nascentis ex Adam, et idèò expers est justitia, quam ille sibi et suis amisit, quâ ex causâ peccato originali inficitur, quod nempe in illius justitiae privatione formaliter consistit.

Hoc systema tueri visi sunt D. Anselmus (1) in fine undecimi seculi lib. de conceptu virginali cap. 7 et 10, et de libero arbitrio cap. 22, et D. Thomas 1-2, q. 81, a. 1, in c. (neque enim expressam divini decreti mentionem faciunt), illud certè totis ipsis amplexus est, totisque viribus adstruit Bellarminus lib. 4 de ammissione gratiæ et statu peccati cap. 12; et major cum ipso theologorum numerus. Illa est sententia quæ, ut diximus, refellendis Sociianorum, Deistarum, et aliorum Novatorum adversus peccatum originale argutiis magis est idonea, quam idcirco vulgo admittunt hodierni christianæ religionis Apologistæ.

Igitur istud systema statuit peccatum originale transmitti vi preecepti, quo Deus voluit ut omnes et singuli Adami nepotes unam cum ipso veluti personam efficerent in ordine ad justitiae originalis conservationem, vel privationem. Unde ad contrahendum peccatum originale requiritur et sufficit ut quis ex Adam per naturalem generationem nascatur. Porrò his innititur momentis.

MOMENTUM PRIMUM. — *Ex Scripturis.* Rom. 5 legitur: *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit.... in quo omnes peccaverunt... per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi.* Ex his sic argui potest: Ideò omnes Adæ nepotes nascendo peccati rei sunt, quia omnes in Adam extiterunt, sive eo peccante peccaverunt, *in quo*, inquit Apostolus, *omnes peccaverunt;* sed fieri non potuit, ut Adæ posteri, qui eo peccante physicè non existabant, in ipso extiterint, et illo peccante peccaverint, nisi unam cum ipso, utpote totius humani generis capite, personam moraliter efficerint, et idèò omnes eorum voluntates in ipsis voluntate quodammodo fuerint inclusæ, ad eum ferè modum, quo subditorum voluntates in principiis voluntate, et omnes corporis membrorum motus voluntarii in ipsâ animæ voluntate continentur; cuius idcirco capitî voluntas fuerit moraliter voluntas omnium hominum, id est ejus posteriorum. Porrò id in ordine moris, sive relativè ad justitiae originalis transmissionem, vel privationem, locum habere non potuit, nisi intercesserit divina ordinatio, sive constitutio.

MOMENTUM SECUNDUM. — *Ex SS. Patribus, S. in primis Augustino.* D. Aug. lib. 4 de peccatorum meritis et remissione, cap. 10, n. 11, hæc

(1) Apud Bell. lib. 4 de ammissione gratiæ et statu peccati cap. 12, vel Estium in 2 Sent. dist. 51, 11, ubi ponit Ans. lib. de conc. virg. cap. 5.

habet : « Alia sunt propria cuique peccata, in quibus hi tantum peccant, quorum peccata sunt, aliud hoc unum, in quo omnes peccaverunt, quando omnes ille unus homo fuerunt. »

Idem repetit lib. 5, cap. 7, n. 44. Epist. 98, ad Bonifacium n. 1, ait : « Traxit ergo reatum, quia unus erat cum illo, et in illo, à quo traxit, quando quod traxit admissum est. » Lib. 16 de Civitate Dei cap. 27, versum primum capituli 17 Geneseos sic explicat : « Intelligenda sunt hæc divina verba, tanquam dictum sit, qui non fuerit regeneratus, interibit anima illa de populo ejus, quia testamentum Dei dissipavit, quando in Adam cum omnibus etiam ipse peccavit. »

Concinnunt D. Ambrosius lib. 7, in Lucam cap. 15, his verbis : Fuit Adam, et in illo omnes fuimus, periret Adam, et in illo omnes perirent; et alii, etc.

Ex his testimoniosis, inquiunt, eluet 1º, D. Augustinum, et alios Patres agnoscisse pactum, sive *testamentum*, cum Adamo initum, quo fuerat sancitum, ut quā die fructum vetitum ederet, ipse, et tota ejus posteritas morti foret obnoxia... 2º Eos omnes, qui ex Adam nascuntur, pactum illud transgredi, et ideo peccatum nascendo contrahere, quia *omnes in Adam fuerunt, et omnes ille unus fuerunt*, quando peccavit; sed non possunt ejus infici peccato, si *in eo fuerint, et unus homo cum illo*, eo præcisè sensu quòd in ejus lumbis extiterint, sive carnem ex eo acceperint; alias dicendum foret cum Jansenio peccata proximorum parentum transmitti debere ad filios. Igitur præter naturalem ab Adamo propagationem admittenda est quædam Dei constitutio, quā Adæ nepotes unam moraliter cum ipso personam efficerint in ordine ab bonam aut infelicem conditionem, sive ejus peccati rei fuerint sicut ejus justitiae suiscent participes.

MOMENTUM TERTIUM—*Ex communī theologorum suffragio.* D. Thomas, cu us sententiam hæc super quæstione amplexi sunt plures ipsius expositores, 1-2, q. 81, a. in c. improbat, aut saltem parvipensis aliis peccatum originale traducendi modis ait : « Aliā viā procedendum dicendo, quòd omnes homines, qui nascuntur ex Adam, possunt considerari ut unus homo in quantum convenienter in naturā, quam à primo parente accipiunt, secundū quod in civilibus omnes homines, qui sunt unius communitatis, reputantur quasi unum corpus, et tota communitas quasi unus homo.... sic igitur ordinatio, quæ est in isto homine ex Adam generato, non est voluntaria voluntate ipsius,

sed voluntate primi parentis, qui movet motione generationis omnes, qui ex ejus origine derivantur, sicut voluntas animæ movet omnia membra. »

Jansenius, lib. 1 de statu naturæ lapsæ capite 3 et sequentibus commemoratum *pactum*, sive Dei *constitutionem*, quod attribuit Vasquesio, Bellarmino, et aliis recentioribus scholasticis, totis viribus impugnat, ut supra contritum suum de concupiscentiae dominatu, dogma, in quo formaliter consistit peccatum originale, stabilit; unde contendit prætensum illud pactum omnino repugnare Augustini doctrinæ, omnibusque ejus principiis, quin et totius antiquæ Ecclesiæ placitis; addit hoc sistema eò collimare, « ut purgentur parentes, et culpetur Deus, qui peccatores propriæ voluntate constitutus, et ideo nulli ante temporas chalisticorum in mentem venisse, licet et facillimum, et cullibet olvium esset, et ad medendum tantis angustiis peridoneuni. »

Verùm priusquam Jansenii argumenta refero, observare opere pretium est Yprensem, qui hic commemoratum pactum Vasquesio, Bellarmino et aliis recentioribus scholasticis adscribit, non inscitè quidem, sed malignè siluisse sententiam Guillelmi Estii qui illud pactum ex parte saltem ad explicandam peccati originalis transmissionem omnino necessarium esse fateatur, ut postea ostendemus; scilicet Estium, ubi suo systemati favet, impensè extollit, non ita ubi placentia non eructat. Itaque

Objicit primò Yprensis lib. 1 de statu naturæ lapse, cap. 8 : « Augustinus, quoties Pelagiani quæsierunt, quonodò peccatum originale à sanctificatis parentibus transeat ad filios, nunquam confudit ad pactum cum Adamo initum, aut ad iudicium propagationem ex Adam, sive parentes cum libidine, sive sine libidine genuerint, licet iste modus intellectu esset facilis, et ad rem præcipue pertinet, sed ad solam concupiscentiam, quæ per baptismum non tollitur; doctrina ergo ista mera est fabula, et posteriorum scholasticorum infirmum et inane commentum. »—Resp. falli aut fallere velle Jansenium; Augustinus enim commemoratis locis, in quibus adversus Pelagianos disserit, pacti alicujus, quod cum Adamo violaverunt ejus nepotes, meminit. In ipsis testimoniosis, quæ adducit Jansenius, mentionem facit propagationis ex Adam, quæ supponit pactum de dandâ justitiâ originali si non peccasset Adam, de illâ autem non dandâ, si peccasset; neque enim fieri potuit, ut ex naturâ rei, indepen-

denter à quolibet pacto, quidquid obgammiat Jansenius, Adam gigneret filios justitiæ originali destitutos, vel exornatos. Quòd si ad concupiscentiam sèpiùs quam ad pactum, aut propagationem ex Adam, recurrat S. Doctor, ratio fuit, quòd Pelagiani negare non possent existere in Adæ posteris concupiscentiam, que in præsenti statu effectus est Adamici delicti, et propter quam statuit Deus hominem spoliare gratiæ, quam in primo ortu habuit Adam; unde illa est, ut docet D. Thonias, veluti materiale peccati originalis.... E converso potuissernt negare pactum cum Adamo initum, quod nonnisi per argumentationem ex sacris Litteris deducitur, et nodum ita non solvit, quin maximis implexum remaneat difficultibus.

Neque, addunt iidem Theologi, reponat Jansenius Augustinum docere, *animum tanquam in vitiato vase corrumpi*, quod evincit peccatum originale per germen concupiscentiæ physicè transmitti; hoc enim effatum unicè significat peccatum originale re ipsa contrahi per unionem animæ cum carne ex Adamo tractâ, quatenus illa unio efficit hominem, qui filius est Adæ, et ideo cùm ipso et in ipso peccavit.

Objicit 2º Jansenius eodem libro, in fine capituli duodecimi, pactum hic effingere nihil est aliud quam à parentibus culpam amovere ut redundet, sive resiliat in Deum, qui sontes propriâ voluntate efficiat. Etenim simili pacto, addit cap. 45, parvuli jam nati ex patris iniuitate reatum contrahere possent, aut saltem simili pacto omnes in toto mundo homines ex cuiuslibet peccato possent constitui peccatores. Tandem, si ex hypothesi quod extitissimus, illi pacto absque injustiæ consentire non potuisse, Deus nostras voluntates in Adæ voluntate aliquatenus inclusas esse iustè decrevisset; at si extitissimus, huic pacto absque injustiæ consentire non potuisse, tunc enim consensissemus peccato ex hypothesi quod illud voluisse Adam, aut, si volueris, nos libenter objecissemus peccandi periculo, quod dubio procul non licet; ergo.—Respondent 1º mirum esse Jansenium, hic cap. 8 et 12, dicere commenoratum pactum esse intellectu facillimum; asserit enim cap. 45, versus medium, *illud intelligi non posse*.

Reponunt 1º, nullam ex illo pacto injustiam in Deum redundare; se enim gessit Deus, cùm illud sancivit, velut superior qui capi totam communitatem repræsentanti præceptum imponit justum et facile è intentione ut im-

pleatur.. Quamobrem sicut ille superior nullius injustiæ esset reus, nec præcepti illius violationis causa, sed is solus qui illud violasset, ita et Deus in præsenti ordine. Porro constat omnes parentes esse *purgando* præter Adamum qui solus efficit ut proles cum peccato nascatur.

Quod attinet ad relatas argumenti confirmationes, respondent illas omnes facili negotio di lui. Prima quidem seipsa ruit. Nihil enim impedit videtur quominus parvuli jam nati ex parentis delicto peccatum contrahant interveniente cœlesti pacto, si illud pactum omnino simile fuerit pacti cum Adamo initi; ut enim in isto pacto nulla ostendi potest injustitia, ita nec in illo.... Secunda autem rei non est accommodata, sive præsenti ordini. Homines scilicet toto mundo dispersi libero gaudent arbitrio, et ideo sui domini sunt et arbitri; sed talium voluntates in alterius voluntate non debent includi, cùm digni sint, quibus sua committatur salus, et liberum habentes arbitrium alienâ voluntate peccare non possint Tertia tandem speciosa magis quam solida est. Enimverò quomodo, si extitissimus, non consensissemus conditioni, ex quâ innumera bona in nos redundare potuissent, et ex quâ nihil omnino ex parte Dei nobis fuisset pertinacendum, immo nec ex parte ipsius Adami, quem præceptum tam facile, tam utile, tam salutare, violaturum esse nunquam conjectissemus? Quare qui huic conditioni consensissent Adami duntaxat sapientiæ et prudentiæ innixi fuissent ad eum modum quo rex legis probatae peritiae et probitatis res suas committit nullatenus intendens malum quod præ humanâ defectibilitate agere possunt. Unde præfatæ conditioni consentiendo non proximo, sed remoto tantum, immo ferè impossibili peccandi periculo sese objecissent, sicut rex præfatus vix ac ne vix quidem timere potest ne aliquid iniurium à legis suis peragatur.

Objicitur 5º: Augustinus, Enchiridion cap. 46, ait: « Parentum quoque peccatis parvulos obligari, non solum primorum hominum, sed etiam suorum, de quibus nati sunt, non improbabilitate dicitur. » Igitur parvuli non ab Adamo solo, sed etiam à proximis parentibus culpam modò majorem modò minorem trahunt, ut docet Jansenius lib. 1 de statu naturæ lapsæ, cap. 22.

Reponunt cum D. Thomâ 1-2, q. 81 a. 2 in corp. « Augustinum quæstionem illam ibidem insolutam relinquere. » Capite nimis se-

quenti, sive 47, dicit, « se temerè affirmare non audere quid hâc de re tenendum sit. » Verum et si quis, inquit ibidem Angelicus doctor, diligenter attendat, impossibile est, quôd aliqua peccata proximorum parentum, vel etiam primi parentis, præter primum, per originem traducantur; cuius ratio est, pergit S. doctor, quia justitia originalis erat quoddam donum gratiæ toti naturæ humanae divinitùs collatum in primo parente (quod primus homo amisit) per solum primum peccatum; ex quo sequitur primum Adæ peccatum fuisse peccatum totius naturæ, et idèo debuisse traduci cum naturâ ad omnes Adæ posteros, sicut originalis justitia simul cum naturâ traducta fuisset in omnes Adæ posteros; cæterâ verò peccata, sive Adami, sive parentum proxinorum, fuisse merè personalia, et idèo traduci non potuisse, sicut grammaticus non traducit in filium scientiam grammaticæ, quia merè personalis est, seu pertinet ad individuum, non ad naturam speciei. »

Neque D. Thomas, addunt iidem theologi, id inconsultè aut temerè dixit; ipse quippe D. Augustinus idem docuisse videtur lib. 1 de peccatorum meritis et remissione cap. 11, n. 15, ubi ait: « Omnes peccatum originale traxerunt ab Adam, qui est forma futuri (Adæ), quia in illo constituta est forma condemnationis futuris posteris qui ejus propagine crearentur, ut ex uno omnes in condemnationem nascerentur, ex quâ non liberat nisi gratia Salvatoris » (id est secundi Adæ). Hæc indubiè, arguunt iidem doctores, noverat Jansenius, et quia suum concutunt systema, industriè siluit.

Objicit 4º Jansenius citato libro primo de statu naturæ lapsæ variis in locis: Scriptura et Patres passim asserunt, carnem, quæ trahitur ex Adam, esse fædam, immundam, vitiosam; notum sanè est præclarum istud D. Augustini pronuntiatum lib. 2 de peccatorum meritis et remissione cap. 24, n. 58: *Quod (de B. Virgine) assumpsit (Christus) id profectò aut suscipiendo mundavit, aut suscipiendo mundarit.* Illa fœditas et immunditia carnis indubiè est concupiscentia carni à peccato Adamico inhærens, sive libido, per quam, Augustino aliisque Ecclesiæ doctoribus passim intonantibus, propagatur peccatum originale, non *tanquam argumentum corruptionis* (ut reponere solent pateti inventores) sed *tanquam veram causam transfusionis*; peccatum ergo originale non ex pacto sed ex naturâ rei, sive ex concupiscentiâ oritur in Adæ nepotibus.

Respondent pacti defensores illa Scripturæ et Patrum oracula esse intelligenda de fœditate et immunditiâ *impropriè*, sive *privativè*, non *propriè*, sive *positivè* acceptâ, quasi carni ex Adam tractæ inesset qualitas aliqua eam realiter et physicè inficiens (homo enim post peccatum in naturalibus suis mansit); unde significant dumtaxat, carnem per Adæ peccatum à perfectione et integritate, quam primitus habuit, excidisse, et concupiscentiæ, quæ in præsenti ordine certum est peccati argumentum, factam fuisse obnoxiam. Cùm autem concupiscentia naturaliter sive physicè propagetur, inde evenit, ut Scriptura et Patres, in primis D. Augustinus, dixerint peccatum originale per concupiscentiam, quæ in præsenti statu certò commonstrat naturam corruptam, transfundit. Fieri scilicet non potest, ut sit in carne positivâ qualitas mala; quidquid enim in naturâ physicum est, et idèo positivum, bonum est et Deum habet auctorem. Aliunde, nullatenus concipi potest quomodo per illam corporis qualitatem anima vero inquinari posset peccato, quale est originale peccatum. Porrò, merito dixit D. Augustinus carnem B. Virginis, ex quâ formata est Christi caro, à Christo priùs fuisse mundatam, cùm B. Virginem ab initio conceptus gratiâ cumulaverit, in eâ concupiscentiae foniem aut ligaverit, aut extinxerit, vel saltem eam carnem, cùm eam suscepit, ab eo fuisse sanctificatam, et ab omni sorde expurgatam; quæstio enim illa tempore S. doctoris nondum erat eliquata.

§ 5. Opinio tertia discutitur,

Hoc systemate peccatum originale « nullo ex pacto, sed ex naturâ rei, per libidinem, sive concupiscentiam generantium, quæ carnem inficit (à parentibus ad filios) traducitur, ad eum modum, quo podagra transit à parente ad filium, aut qualitas venenosa à viperâ ad viperam. Scilicet Adam peccator, sive concupiscentiâ infectus, necessariò genuit prolem peccatricem (id est) libidine imbutam, nec aliam ulio modo gignere potuit, nisi Deus leges naturæ, quas animalium propagationi statuit, perturbaret, sicut Æthiops Æthiopem necessariò gignit. » Ita visum est Luthero et Calvinio. Ita expressis terminis docet Jansenius lib. 1 de statu naturæ lapsæ, cap. 3, cap. 6, etc. Peccato nimis Adæ, « quod in naturam quodammodo versum est; Adæ anima penetrata est sui amore, cupiditate generali, et cæterarum omnium cupiditatum radice. Unde juxta leges animalium propagationi constitutas

seminavit animam imbutam, et penetratam defectivo illo amore ad bona temporalia. Porrò ille amor ingenitus et physicè transmissus per generationem deprimit voluntatis apicem versus temporalia, et deprimendo inficit, sive peccatricem facit: et ideo physicè et *per leges naturæ* traducitur peccatum originale. Idem repetit eodem libro capitibus 15, 16 et 17.

Ex illo systemate plura pullulant corollaria, quæ ipse ratiocinio potens eruit Jansenius. Primo, si Adam (idem dicendum de proximis aliis parentibus) concupiscentiam bene vivendo extirpare potuisset, nullum peccatum propagasset in posteros, capite 21 versus finem... 2º Si Deus utriusque sexus corrupta semina sine congressu conjugum omnipotentiae suæ virtute misceret, proles peccatum originale contraheret, capite 20 sub finem... 3º Sola impia nonnunquam prægnantis imaginatio, vel cupiditas, in causâ est, eur proles ad furtâ, ad lasciviam, ad homicidia, ita prona nascatur, ut nullis nec honestatis retinaculis, nec supplicii minis ab illis vitiis coerceri queat, cap. 19 versus medium (ex his inferri posse videtur à matre magis quam à patre traduci peccatum originale)... 4º Non corporis ægritudines tantum, sed et acquirentes pravitates animi, sive propensiones ad malum, quas parentes malè vivendo sibi pepererunt, in problem propagantur, initio capitul 22 (unde concludere primum est peccatum originale non esse in omnibus æquale).

Totam istam doctrinam commendat Ypresensis tanquam veritatem catholicam, tanquam olim probatissimam per universam Ecclesiam usque ad ætatem scholasticorum, capitibus 15 et 25.

His et similibus documentis fortassis exprimere, aut adstruere voluit Jansenius magistri sui vel amici sui Baii propositionem 73 (apud Patrem Duchesne 74): « Nemo præter Christum est absque peccato originali. Hinc beata Virgo mortua est propter peccatum ex Adam contractum, omnesque ejus afflictiones in hac vitâ sicut et aliorum justorum, fuerunt ultiones peccati actualis, vel originalis (reipsa contracti). Ex matre nimis non minus quam ex patre oritur peccatum originale.

Ex modò delineato systemate hanc assertiōnem protulerunt Janseniani Lovanienses numero 24 inter 31 damnatas ab Alexandro VIII, anno 1690: « Oblatio in templo, quæ fiebat à B. Virgine Mariâ in die purificationis suæ per duos pullos columbarum, unum in holocaustum, et alterum pro peccatis, sufficienter te-

statur, quod indigerit purificatione, et quod Filius, qui offerebatur, etiam maculâ Matris maculatus esset, secundum verba legis. »

Guillelmus Estius, celebris theologus Duacensis Universitatis, qui obiit 20 septembri anni 1615, in 2 Sent. distinct. 31, 81, propendet in opinionem quæ cum modò relata aliquatenus convenit. « Vitiatur, inquit, anima à corpore (ex Adam tracto) tanquam vase corrupto et vitiato, sicut contingit pomum, vel florem, infici tetro odore ejus corporis, quo continetur, in quo si natum sit, jam ab ipsâ origine tetur odorem contraxit. » Deinde rem sic explicat: « Scendum est mutuam esse, eamque naturalem, sympathiam, id est passionum et affectionum communicationem inter corpus et animam, tanquam in idem compositum naturale concurrentes partes substantiales. Unde fieri videmus, ut corpore male affecto anima doleat, et viceversa ex animi hilaritate corpus recreetur. Cum igitur anima à Deo neque justa fiat, neque injusta, neque ante suam cum corpore conjunctionem existat, corpus autem ante animæ infusionem ex carne peccati seminatum nondum quidem peccatum habeat, sed tamen occultam quandam ad peccatum dispositionem, fit ut anima, quæ in corpore nascitur, velut flos in foetido loco, simul ex corpore trahat vitium quoddam habituale, atque culpabile; sicut enim si infunderetur anima corpori vulnerato, vel posito in igne, mox in eo corpore doleret, ita, dum infunditur corpori ad peccatum disposito, mox in eo habitualiter quodammodo peccat.

Idem theologus sic expositam sententiam probare aggreditur, 1º Scripturâ. Scilicet Leviticus cap. 15, semen humanum appellatur *fædus humor*, et menstrua mulieris reputantur *summa immunditia*: è converso semen tritici, vel aliarum rerum nusquam habetur velut immundum. Item Job 14 dicitur: *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine, nonne tu qui solus es?* Ubi, ut peccati originalis existentiam vindicando ostendimus, evidenter depingitur ipsa *interna immunditia*, cùm substantia creata immunditiam sive sordem extrinsecus inherenter delere possit. Item contrahitur immunditia (Levitici cap. 15) ex fluxu seminis et menstrui, non ex fluxu sanguinis, aut pituitæ, neque aliorum humorum, imò neque ex fluxu excrementorum foetidissimorum, sive dysenteriæ, vel fluxu urinæ... 2º Auctoritate S. Augustini, qui passim Adæ semen vocat *semen vitiosum, immundum, peccati*, et lib. 2 de pec-

catorum meritis et remissione cap. 24, n. 58 jam citato, de ipsâ B. Virgine ait: *quod assumpsit Christus id profectò, aut suscipiendum mundavit, aut suscipiendo mundarit.* Pariter lib. 5 contra Julianum cap. 5, n. 8, dicit: *concupiscentiam carnis, adversùs quam bonus concupiscit spiritus, et peccatum esse, quia inest illi inobedientia contra dominatum mentis, et pœnam peccati esse, quia redditum est meritis inobedientis, et causam peccati esse, defectione consentientis, vel contagione nascentis....* » 5º Auctoritate Magistri Sententiarum distinct. 30 et 51, et doctissimi papæ Innocentii III, in expositione Psalmi 50, ad illud: *Ecce in iniuritatibus conceptus sum.* Ubi dicit: « *Quis nesciat concubitum, etiam conjugalem, nunquam omnino committi sine pruritu carnis, ac sine fervore ac fœtore concupiscentiæ, unde semina concepta fœdantur, et corrumpuntur, propter quod alibi dicitur: Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine (Job. 14)? Ex seminibus ergo fœdati atque corrupti concipiunt corpus corruptum pariter et fœdum, cui anima tandem infusa corrumpitur, et fœdatur, non ab integritate vel munditiâ quam habuit, sed ab integritate vel munditiâ, quam haberet si non uniretur fœdato corpori et corrupto; quoniam et creando infunditur, et infundendo creatur; sicut enim ex vase corrupto liquor infusus corrumpitur, et pollutum contingens ex ipso contactu polluitur, sic ex contagio corporis anima corrumpitur, et fœdatur.... Ex concupiscentiâ procedit pruritus circa januam humanae propagationis, per quam transfunditur originalis causa peccati.* » Non minus aperte in eadem Psalmi 50 verba loquitur Pontifex Maximus Urbanus VI, etc.

Vir tamen sagax et eruditus facilè detexit in isto systemate concepi non posse quomodo anima in instanti unionis suæ cum corpore peccato propriè dicto coinquinetur. Hinc illud conjungi voluit cum systemate docente peccati originalis *formale* consistere in carentiâ, sive potius jacturâ justitiæ originalis, quâ anima, ubi infunditur corpori, destituitur. « Videlur, inquit, omnino agnoscendum aliquid in semine parentis, vel carne nascentis, ex quo anima infusa corruptionem et peccatum contrahat juxta superiore modum (paulò ante expositum), quem proindè, ut plenè et sufficienter dicta peccati (originalis) propagatio explicetur, cum hoc posteriore (jacturam justitiæ originalis exigente) putamus esse conjungendum. »

Commemoratum systema ab Estio expositum catholicum profectò est, sive ab Ecclesiâ nunquam fuit damnatum. Hinc in eo non erravit Jansenius quòd dixerit, peccatum originale à parente in filium physicè transmitti. Plura quippe apud Augustinum et alios Patres occurruunt testimonia quae illam assertionem confirmare videntur. Verum culpandus, imò detestandus est Jansenius 1º, quòd asseruerit *naturæ corruptionem*, sive propensionem in malum ex se verum esse peccatum, ut antea ostendimus.... 2º Quòd constituerit peccatum originale, non in *reatu concupiscentiæ*, qui deletur per baptismum (ut D. Augustinus) sed in *dominatu ejusdem concupiscentiæ*; inde enim, ut iterum ostendimus, inferri posse videtur baptismum aliquando non delere peccatum originale, siquidem in regeneratis concupiscentia habitualis charitatem habitualem gradibus interdum superat.... 3º Quòd ex illo systemate plura, ut rursus observavimus, collaria deduxerit Jansenius, quæ Ecclesiæ, speciatim concilii Tridentini, de peccato originali decretis, non sunt consona.... 4º Quòd idem Ypresis arroganter pronuntiaverit suum sistema de physicâ peccati originalis transmissione hujus maculæ transfusionem *sufficienter* explicare; at hæc omnia improbat Estius, et ex suo systemate physicam peccati originalis traductionem minimè scaturire autumavit; ergo.

Nunc prodeant rationum momenta, quibus paeti, sive moralis peccati originalis traductio-
nis, defensores impugnant specialiter physicum illius noxæ transitum, cum solutionibus,
quibus argumenta isti transfusioni patrocinan-
tia diluere consueverunt alii theologi.

Specialia pacti defensorum argumenta adversus physicam avitæ maculæ traductionem. — Primum. Certum est actuale Adæ peccatum esse peccati originalis causam efficientem; id quippe docet Apostolus ad Rom. 5, et D. Augustinus lib. 2 de Nuptiis et Concupiscentiâ, cap. 26, n. 43: *Voluntarium, inquit, peccatum hominis primi, originalis est causa delicti;* atqui actuale Adæ peccatum non est causa physica et realis peccati originalis; actuale enim Adæ delictum fuit actus voluntatis Adæ, qui subito evanuit et physicè existere desit; sed actus, qui physicè non existit, non potest peccatum originale physicè efficiere, prius enim est physicè existere quâliquid physicè producere, cùm physica productio emanet ex physicâ naturâ; ergo.... Præterea, ut in proœmio diximus, physicum,

sive materiale peccati essentialiter bonum est, sicut ejus formale essentialiter malum; sed formale peccati *nihil* est, et ideo physicè aliquid producere non potest.

Verum reponunt adversae sententiae defensores imbelli esse istud argumentum, et rem non attingere. Actuale scilicet Adæ peccatum in ipso produxit germen concupiscentiae, per quam physicè propagatur peccatum originale, sieque actuale Adæ delictum fuit causa remota et mediata peccati originalis, non propinquia et immediata, de quâ solâ hic agitur; unde probandum foret Apostolum et Augustinum disserere de istâ causâ.

Secundum. Eo modo peccatum originale ad Adæ posteros traducitur quo ad eosdem traducenda fuisset justitia originalis, si Adam non peccasset, ut innuit Apostolus; at avita justitia physicè non fuisset transmittenda, sed moraliter tantum; ergo etc. Sed adversi auctores majorem negant, quam, ut ipsis videtur, nullibi insinuat Apostolus qui docet duntaxat peccatum Adæ transmitti ad ejus nepotes, ut transmissa fuisset, ipso non peccante, justitia originalis, modum transmissionis non assignando. Etverò, inquiunt, peccatum originale per concupiscentiam transfunditur.

Tertium. Illud solum quod materiale est et corporeum propagatur, et naturæ legibus subjecit; tale autem non est peccatum; ergo. At iidem indubie reponent, concupiscentiam, quæ est *veluti materiale* peccati originalis, junctam saltem cum jaetur justitia originalis, quæ est illius formale, transmittere illud peccatum.

Quartum deducitur ex iis, quæ fatente ipso Jansenio, ex isto systemate pullulant, consecrariis. Etenim sequitur, peccata parentum ad filios rēquè transire ac Adæ peccatum, ac ideo peccatum originale in omnibus æquale non esse. At hoc corollarium contradicit Apostolo docenti, *unius delicto omnes mortuos esse, in uno omnes peccasse, ex uno delicto in omnes homines esse condemnationem....* Patribus, quos supra laudavimus, et D. Thomæ 4-2, q. 82, a. 4, ubi dicit, *peccatum originale aquale esse in omnibus*, et q. 81, a. 2, in c., ubi docet solum primum Adæ peccatum traduci in posteros, et a. 5 ejusdem quæstionis, ubi tradit, ex Adæ, non ex Evæ peccato oriri peccatum originale.... Item sequitur eos, qui viâ naturali ex Adam non nascerentur, peccatum originale esse contracturos, modò adfuerit concupiscentia. Opponitur Apostolo dicenti, *omnes in uno peccasse, quia ni-*

mirum in ejus lumbis erant, ut loquuntur Patres, et concilio Trident. docenti sess. 6, cap. 3, homines non nasci injustos nisi quia ex semine Adæ nascuntur.... Tandem sequitur peccatum originale traduei independenter à jaetur justitia originalis, et ideo concupiscentiam ex se et naturâ suâ verum esse peccatum, quod Jansenii sistema est planè hæreticum.

Physicæ peccati originalis traductionis argumenta prout à pacti defensoribus diluantur. — Jansenius, lib. I de Statu naturæ lapsæ, à cap. 6 ad 7, plura D. Augustini testimonia profert quibus probare conatur peccatum originale per concupiscentiam trajici eo modo quo cuncta generantia similem sibi fœtum procreant. Ea brevitatis causâ quoad substantiam duntaxat et summatim referemus.

1º Ypensis, à cap. 6 ad 12, varios S. doctoris textus exhibet enuntiantes peccatum Adæ transmitti per concupiscentiam, seu libidinem, eodem peccato in naturâ humanâ productam, quæ concupiscentia est causa propinquæ propagationis peccati originalis. Unde parentes baptizati illud peccatum trajiciunt, quia servant concupiscentiam, per quam generant filios; at parentes physicè transmittunt concupiscentiam; ergo. — Reponunt S. Augustinum his in locis intendere tantum concupiscentiam, cui parentes, etiam regenerati, sunt obnoxii, esse causam moralem, ac veluti materiali, peccati originalis. Ideo enim, ut dictum est, Adæ nepotes gratiâ sanctificante in ortu suo destituuntur, quia Deus, cum Adam creavit, decreverat, ut concupiscentia in homine non remaneret, sive non vigeret, cum gratiâ sanctificante, cui ordinationi Dens non renuntiavit nisi in Christo per baptismum. Addunt hoc sensu concupiscentiam potuisse dici causam peccati originalis, quod illius traductionis certum esset signum et indicium, quatenus scilicet in praesenti ordine est poena peccati. Notum videlicet est, Augustinum peccati originalis existentiam quasi perpetuò adversus Pelagianos evincere, ex miseriis, concupiscentiâ præsertim, quibus obruiuntur Adæ nepotes. Hinc particulæ, quia, ex, per, aut vox, *causa*, quibus utitur S. doctor, non strictè, sed latè sunt accipiendæ. Porro Augustinus, inquiunt, alio sensu intelligi nequit; ubique enim docet concupiscentiam in regeneratis non esse verum peccatum, et ideo per eam peccatum originale physicè non posse trajici.

2º Idem Ypensis ibidem plures D. Augustini textus producit, quibus asserit peccatum ori-

ginale à parente in filium projici per concupiscentiam, sive vitium naturæ, sicut podagra, etc., à patre ad filium transit; at consentientibus physicis et medicis podagra physicè trahicatur; ergo. — Respondent Augustinum his et similibus comparationibus unicè intendere peccatum originale reipsa transire in Adæ filios, ut podagra reipsa transmititur à parente in filium. Unde comparatio stat ex parte realis traductionis avitæ maculæ, non ex parte modi illius traductionis. Enimvero obstinata Pelagianorum in negandâ peccati originalis existentiâ, ejusque transuâne pertinacia coagit S. doctorem illas similitudines, licet à longinquâ petitas, adducere, ut ostenderet mirum non esse si in cœlestibus contingenteret quod in physicis et naturalibus quotidie contingere constat.

3º Jansenius, cap. 9 et 25, profert D. Augustini testimonia, quibus asseverat, Christum ob solius carnis concupiscentiæ presentiam ex commixtione maris et fœminæ procreari noluisse, ne in ipsum, sicut in alios Adæ nepotes, originalis culpa serperet. Hinc tota ratio eximiæ Christi animæ puritatis ex eo emanavit quod carne peccati, cui anima ipsius infundetur, caruerit. — Reponunt hanc Yprensis doctrinam, Augustini testimoniosis, que ibi commemorat, non exprimi. Ea enim ponderant faciliè innotescet iis significari duntaxat Christum, qui concupiscentiâ carnit, non habuisse peccatum originale, è converso eos omnes, qui concupiscentiam habent et viâ ordinariâ generantur, hujus peccati esse reos; quod quidem verissimum est; concupiscentia quippe in nobis est pœna peccati, et ideò certum est peccati contracti signum et indicium. Enimvero, quod hic ait Jansenius de Christo, supponit concupiscentiam ex sese peccatum esse, et à peccato absolutè separari non posse, quod passim refellit D. Augustinus; quin enuntiat animam Christi non magis mundam fuisse, quam Adæ animam; cùm initio carni peccati mixta non fuerit Adæ anima; at ista blasphemia nunquam profectò in Augustini mentem venit; ergo.

Eodem modo exponunt ea Patrum, summorum pontificum, et theologorum testimonia, quæ paulò ante adducebat Estius, et refert Jansenius toto capite 45.

§ 4. *Quid sentendum de duabus ultimò commemoratis opinionibus, id est de relatis Estii et Bellarmini sententiis?*

1º. Concilia adversus Pelagianos celebrata unicè défânierunt existentiam peccati origina-

lis, et ideò nulla sententia de ejus naturâ, aut traductionis modo ad fidem pertinet. 2º. D. Augustinus privatam suam de peccati originalis naturâ, et modo transfusionis, sententiam, si quam habuit, velut certam nec habuit, nec haberet volunt; enixè enim, ut diximus, hâc super re D. Hieronymum consuluit, et dixit, *peccato originali nihil esse ad intelligendum secretius.* 3º. Qui studio partium, aut vertiginoso hæresis spiritu non adguntur et dementantur, fateri debent Augustinum negare, concupiscentiam in renatis verum esse peccatum, et ideò non potuisse docere peccatum originale præcisè consistere in naturâ hominis vitiâ, quâ propagatâ formaliter et necessariò propagaretur idem peccatum. 4º. Pactum admittens sententia videtur magis idonea explicandæ peccati originalis transmissioni, et revineendis incredulorum adversus istud sacramentum cavillationibus, et ideò illam opinioni physicam avitæ labis traductionem propugnanti, lubenter præhaberemus, et eò quidem magis quod, ipso fatente Estio, posterior ista sententia non conjuncta cum priore est prorsus insufficiens ad Adamici delicti træctionem explicandam. Nihilo tamen minus illam propugnare non audemus, tum quia, quemadmodum, ubi de peccati originalis naturâ, observavimus, Hieronymus et Augustinus illum ignorâsse videntur, tum quia non minoribus difficultatibus obnoxia est quam altera, ut satis superque produnt quæ ex utrâque parte afferri solent illarum difficultatum endotiones; antequâm autem maximè reconditæ ac, si quæ unquam fuit, intricate controversie ultima admoveatur manus, duo paucis expendenda sunt eruditorum sanè attentione digna.

Primum. An istud pronuntiatum circa D. Augustini dubitationem de animæ origine, sitne scilicet ex traduce vel ex creatione, quod reperitur versus finem capituli undecimi libri quarti de Statu peccati et gratiæ amissione apud Bellarminum: *Certè S. Augustinus, si nunc inter homines viveret, non solam faveret, sed etiam gratias ageret iis, qui nostram hanc sententiam (de creatione) tuerentur;* an inquam, istud pronuntiatum sit probandum vel non.

Affirmant nonnulli recentiores gratiæ vindicis gloriæ parùm studiosi, et insignium rationum, quæ ipsum in hanc dubitationem induxerunt, ignari; negant quotquot S. doctori impensè, ut decet, addicti sunt, et aerarium ipsius ingenium, ut et strenuum catholice fidei defendendæ et promovendæ ardorem

neverunt. Si sancte Ecclesia catholica, cuius auctoritatem cum euomio ubique celebrat S. doctor tanquam errori nunquam obnoxiam, sententiam de animae creatione aliquo decreto consecrasset, plaudendum foret commemoratae Bellarmini assertioni; verum, si nihil hujusmodi pronuntiavit Ecclesia, saltem velut inconsiderata habenda est; omnia enim gravissima momenta, quae Augustinum in hanc perplexitatem immergant, sese magno ejus animo iterum sisterent, et ideo ipsum acerrimè utrinque torquent. Etenim, si hodie viveret Augustinus, sententiam de animarum creatione non magis Scripturis consonam inveniret quam olim; recentiores quippe in ejus sensu detegendo feliciores dubio procul non fuerunt quam veteres.... Item scholasticorum auctoritate non moveretur praetot Patribus qui hoc in puncto haeserunt... Item corundem scholasticorum adversus traducem rationes ipsius anxietatem non dissiparent; eas enim materiae spiritualis architecti, inter quos multi scholastici, se faciliter solvere praeterdunt, et aliunde ad summum S. doctorem ab amplectendo traduce averterent, non ad admittendam sententiam de creatione animarum, que ipsi, hodiè etiam multis hirsuta difficultatibus videbatur, cum imprimis attenderet scholasticos hujus sententiae defensores in explicandâ peccati originalis transmissione (quae difficultas in hâc opinione S. doctori gravissima semper visa fuit), non solum inter se non consentire, sed etiam sese invicem acerrimè impetrare; quare si riveret Augustinus in suspeso maneret, et gratias non ageret recentioribus, nisi cum in suâ de animarum creatione sententiâ felicissimè et evidentissimè peccati originalis propagationem exposuissent.

Secundum. « Cur D. Augustinus reatum concupiscentiae, et quidem ut adulterio, in praesenti statu semper illigaverit in non baptizatis, immquam vero mortalitati, vel corruptibilitati, cum imprimis in communione systemate haec miseriae non minus coniunctae fuerint cum privatione justitiae originalis, quam concupiscentia? » Nonnulli eruditii viri, quos super hâc quæstione consuluiimus, autumaverunt Augustinum concupiscentiae nomine his in locis designasse totam naturae corruptionem, et ideo non solum concupiscentiam prout distinguitur à mortalitate et corruptibilitate. Verum, pace ipsorum dixerim, haec solutio vera non videtur; enimvero, si Augustinus concupiscentiae nomine æquè indicasset cæteras mis-

rias ac concupiscentiam, reatus his miseris non minus annexus fuisset quam concupiscentiae, et ideo Christus ipse, qui fuit obnoxius non concupiscentiae, sed pluribus ex illis miseriis (per omnia enim nobis similis factus est absque peccato), habuisset reatum, quod dictu nefas. Videtur igitur per concupiscentiam depinxisse concupiscentiam qualis est in nostro statu, id est, ut diximus, quoad gradum similem illi quam experimur, quaer est vera naturæ depravatio, cum quâ ideo creari non potest homo, sive quæ est, ut antea dicebat Estius, occulta quædam ad peccatum dispositio, facitque ut anima unita corpori, hâc dispositione affecto, mox in eo habitualiter quodammodo peccet; hâc enim in sententiâ concepitnr quomodo reatus concupiscentiae sicut adulterio per se etiam non formaliter sed dispositivè et preparatoriè annexitur.

CAPUT QUARTUM.

De peccati originalis subiecto.

Duo hic in controversiam veniunt, primum, an B. Virgo Maria sine peccato originali sit concepta; alterum, an filii Christianorum peccatum originale contrahant.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum B. Virgo in suo conceptu à peccato originali fuerit immunis?

Figitur quæstionis sensus et status. — 1º Duplex quasi conceptio, prima, et secunda; prior est formatio corporis in utero matris ex semine humano; posterior infusio animæ corpori sufficienter disposito sive formato. De istâ duntaxat conceptione quæstio movetur; constat enim, B. Virginis carnem, ut ait Patres, fuisse carnem peccati, et aliundè verum peccatum non posse residere in carne. 2º Non queritur an B. Maria in nativitate, et ante nativitatem fuerit saneta; cum enim hâc prærogativa insignitus sit Joannes Baptista, et, ut non paucis placet, Jeremias Propheta, haud dubium quin eadem prærogativa Mariæ, propter honorem Domini, ut loquitur Augustinus, fuerit concessa. 3º Non queritur, an B. Virgo in primo animationis instanti ab avitâ maculâ eximi potuerit. Deus enim miseretur cuius vult misereri. Hinc, si Deus solam Mariam illius noxae puram esse voluerit, ejus circa peccati originalis traductionem ordinatio, antea delineata, fuit absoluta relativè ad cæteros Adæ nepotes, non relativè ad Mariam. 4º Ex dictis peccatum originale est mortiferum peccatum habituale, hominem Deo

invicem efficiens, et dæmonis servum reddens. Hinc, cùm præsens quaestio attingat primum instans, quo anima B. Virginis corpori in utero B. Annæ infusa est, præcise queritur, utrum eo momento B., Virgo fuerit exosa Deo, æternæ damnationis rea, et idèo dæmonis imperio mancipata.

OPINIONES. — Prima Mariam peccato originali commemorato instanti reipsa coinquatum fuisse docet. Hanc sententiam exosculati sunt multi insignes Dominicani, qui D. Thomæ suffragio gloriantur. Eamdem propugnaverunt Protestantes, quibus patrocinari videtur Jansenius lib. 5 de Statu naturæ puræ cap. 9 et sequentibus; ibi nimirū contendit mortem corporis, ejus corruptibilitatem, aliasque hujusmodi miserias, in quācumque hypothesi à Deo rationali creaturæ sine culpâ præcedente non posse imponi; quod sanè principium alicui peccato subiecere videtur B. Virginem, quæ illis miseriis fuit obnoxia. Hoc tamen occurrit discriminis Thomistas inter et Protestantes, quòd illi sententiam de intemerato Virginis conceptu nullâ configant censurâ, licet illam Scripturæ et traditioni minus consonam existimant; isti è converso eam *erroneam vel hereticam* pronuntient. Hæreticis rursus manum tendere videtur Yprensis eodem lib. 5 de Statu naturæ puræ, cap. 15, ubi probare aggreditur, « palpabilium malorum in quolibet statu absque præeunte delicto impositionem ducere ad diversas impietas, ad blasphemiam in Deum, ad Manichæismum, » etc.

Secunda vult intemeratum, aut temeratum B. Virginis conceptum nullo modo in Scripturâ et traditione consignari, et idèo ab Ecclesiâ catholicâ velut dogma ad fidem pertinens definiri non posse. Hæc fuit singularis opinio Melchioris Cani, eruditus ex nobilissimâ Dominicanorum familiâ theologi. « B. Virginem, inquit lib. 7 de Locis, cap. 5, à peccato originali fuisse penitus liberam, è libris sacris juxta germanum litteræ sensum nusquam habetur... nec per traditionem Apostolarem in Ecclesiam descendit.... opposita etiam assertio.... non est in numero dogmatum catholicorum (ut potè in verbo Dei scripto aut tradito non contenta). Neutram ergo ex illis opinionibus potuerunt tanquam dogma catholicum approbare (Patres Tridentini). Ita is erravit qui asseruit erro-neum esse aliquem præter Christum à lege originalis peccati liberare. Erravit ac multò etiam magis Basileense concilium, cùm deservivit doctrinam illam, quæ docet... Mariam

nunquam originali subjaciens peccato, tanquam consonam Scripturæ sacre ac fidei catholicæ amplectendam fore (nullique de cetero licitum) esse contrarium docere. In pari quippe errore versantur, qui alter stram partem ad catholicam fidem attinere posse credunt. »

Tertia B. Virginem originalis maculæ et *quoad actum et quoad debitum* omnino expertem fuisse asserit. Hujus opinionis defensores, qui pauci sunt, duas in classes dividuntur. Alii Mariam eximunt à debito duntaxat *proximo* peccatum originale contrahendi, et idèo opinantur eam non fuisse comprehensam in pacto quod Deus cum Adamo inivit. Ita inter alios Gorgius de Rhodes, tom. 2, disputatione unicâ, de Deipara Virgine Mariâ, n. 4, sec. 2; auctor et dicendi perspicuitate, et objectionum, ex ratione præsertim depromptarum, solutione commendabilis.... Alii Mariam *debito etiam remoto* primigeniam labem contrahendi caruisse censem, quia nimirū non extitisset, si Adam non peccavisset, et idèo in pacto cum Adamo inito comprehendendi non debuit, quamvis apta fuerit ut in illo pacto include-retur, sicque sufficienter à Christo fuerit redempta. Ita P. Salazar, è Societate Jesu, in opere de conceptione.

Quarta docet B. Virginem peccatum originale *de facto* non contraxisse, sed habuisse *debitum* illius contrahendi, sive, quod idem sonat, Mariam peccatum originale *quoad debitum* contraxisse, non *quoad actum*. Hæc sententia pluribus probatur. Solent theologi, ut tam celebrem quæstionem cum ordine et perspicuitate tractent seorsim expendere 1°, an Virgo Deipara in primo conceptu instanti ab originali labore fuerit immunis.... 2° An illam noxam contrahendi *debitum* habuerit.

Verum quæ in primi articuli discussione dicturi sumus non exigunt ut secundum speciatim proponamus. Quare sit

PARAGRAPHUS UNICUS. *Utrum B. Virgo absque originali maculâ concepta fuerit?*

CONCLUSIO. — B. Virgo peccati originalis contagio nunquam fuit inquinata, et idèo nunquam fuit Dei inimica, nunquam dæmonis protestati subdita.

Non est de fide; sed pia est, Scripturæ et traditioni minime contraria, imò si communis fidelium sensus, et eorum qui ab Ecclesiâ hæc super re præscripta sunt, ratio habeatur (ut indubie haberi debet) plus quam probabilis esse videtur.

D. Thomas, 53 parte, q. 27, a. 1, in e., dicit, *de sanctificatione B. Mariæ in utero nihil in Scripturâ canonichâ tradi*, scilicet juxta germanum litteræ, ex quo solo (nisi constet spiritualem sensum à Spiritu sancto specialiter intentum fuisse) firmum et efficax eruitur argumentum. Hinc B. Virginem, in nativitate, et ante nativitatem, immaculatam fuisse, probat S. doctor traditione, Ecclesiæ auctoritate, et congruentia rationibus, id est, ex iis que sive in scripto, sive in tradito Dei verbo de B. Mariâ traduntur, decerpitis. Tam eximiū ducis vestigiis insistentes eudem disserendi modum, quem, si hodie viveret, in hujus assertionis probatione usurparet, adhibebimus.

MOMENTUM PRIMUM. — *Ex Patribus.* — Priusquam illud expono argumentum, observa illud magni roboris futurum iri, etiamsi non pauci veteres B. Mariam ab originali peccato in primo conceptu in momento immunem fuisse negaverint, aut negari visi fuerint, modò plurimi hanc in B. Virgine prærogativam agnoverint; nemo enim negaverit Verbi divini cum Patre consubstantialitatem ex Patrum traditione constare, licet nonnulli Antenicæni doctores aut eam impugnaverint, aut saltem impugnasse videantur... Dogma de æternâ beatitudine justis, quibus nihil luendum superest, illicio à morte repetendâ, ex iisdem Patribus satis comprobari, etsi plures ex veteribus illud non docuerint, aut saltem non docuisse videantur... Matrimonii rati, et non consummati, vinculum per solemnum in religione approbatâ professionem, invito etiam altero conuge, dissolvi, ut definitivit conc. Tridentinum, quamvis illud ex Scripturâ et traditione vix ac ne vix quidem probari possit, etc.

His præmissis, Patres purissimo Virginis conceptui faventes duas in classes divido.

PRIMA CLASSIS. — Patres mox adducendi non expressè quidein, sed tamen non obscurè Virginis conceptum absque maculâ extitisse tradiderunt.

Divus Andreas Apostolus. Etenim presbyteri Achæi in opere de ejus passione, quod genuinum esse probant Baronius ad annum Christi 69, et P. Alexander in historiâ primi seculi, referunt eum dixisse: *Sicut de terrâ immaculata factus fuerat homo primus, ita necesse erat ut de immaculata Virgine Christus nasceretur.* Sanè comparatio, quam inducit Apostolus, ostendit ipsum sensisse Christum nasci debuisse de Virgine omnis maledictionis, et ideo omnis peccati experie, sive de Virgine

Adami instar factâ de terrâ immaculatâ, seu non maledictâ, id est, veri peccati contagio non infectâ.

D. Hieronymus in Psalmum 77, aut potius auctor commentatorum in Psalmos (eruditum enim inter quos Desiderius Erasmus in editione operum Hieronymi anni 1546, et P. Alexander in historiâ quarti seculi, etc., contendunt hos Commentarios non esse Hieronymi, sed auctoris qui vivebat versus annum 479, licet Bellarminus aliter sensisse videatur), auctor, inquam, Commentarii in Psalmum 77 exponens versum, *deduxit eos in nube diei, illum Maris accommodat; pulchre, inquit, dixit diei, quia nubes illa non fuit in tenebris, sed semper in luce.* Sanè vox, semper, ipsum evidenter expludit peccatum originale, quod densas Mariæ animæ in primo conceptu osfudisset tenebras. Equidem iste auctor, quem Bellarminus lib. 4 de Ammissione gratiæ et Statu peccati, cap. 13, immeritò dicit esse Hieronymum, prædictum versiculum malè fortassis Mariæ inserit, sed nihilominus inde cluet antiquissimo illi scriptori persuasum fuisse B. Virginem avitæ maculæ caligine in ortu sui principio non fuisse offuscata, quod unicè intendimus.

D. Ambrosius sermone 22 in Psalmum 118 Christum inducit dicentem: « Suscipe me non ex Sarâ, sed ex Mariâ, ut incorrupta sit Virgo. sed Virgo per gratiam ab omni integra labe peccati.» Verba, *incorrupta, ab omni integra labe peccati*, corruptionem quolibet peccato inventam excludunt: evidenter adhuc eam exsufflant voces, *non ex Sarâ, sed ex Mariâ*; Salvatori scilicet non magis honorificum fuisse ex Mariâ originem ducere quam ex Sarâ, si Maria in Adamo ut Sara cecidisset.

D. Augustinus libro de Naturâ et Gratia, cap. 56, n. 22, hæc habet: « Exceptâ itaque S. Virginem Mariâ, de quâ propter honorem Domini, nullam prorsus, cùm de peccatis agitur, haberí volo quæstionem; inde enim scimus, quid ei plus gratiæ collatum fnerit ad vincendum omni ex parte peccatum, quæ concipere et parere meruit eum, quem constat nullum habuisse peccatum.» Hoc in testimonio singulæ voces clamare videntur S. doctorem non minus disserere de originali quam de actuali peccato. Immunitas enim B. Matris ab originali peccato, utpote necessariò mortali, magis honorifica fuit Domino, quam immunitas à peccato actuali, quod veniale esse potuit. Verum, esto, Augustinus disputet de solo actuali peccato, eo ipso

amovet à B. Virgine peccatum originale. Constanter enim docet, peccata actualia ab originali tanquam à radice oriri.

Præterea legimus lib. 4 Operis Imperfecti cap. 422, Julianum exprobrasse Augustino, quod pejor esset Joviniano, qui Virginitatem Mariæ partus conditione dissolvit, cùm Augustinus ipsam Mariam diabolo nascendi conditione transcriberet. Quid ad hæc S. doctor? Mariam à communis conditione non fuisse immunem? Minimè. Quid ergo? Mariam à Catholicis diabolo non transcribi conditione nascendi, quia ipsa conditio solvitur gratiâ renascendi, id est, quia Deus impedivit quominus in originis peccatum incidere. *Gratia* quippe renascendi, ibi non sumitur pro externo signo fidei in Messiam ventrum, et ideo pro contraeti peccati originalis remissione, sed pro contrahendæ avitæ maculæ, nisi misericors subveniret Deus, condonatione; in stylo scilicet Augustini, præservatio à peccato est peccati dimissio, ut patet ex lib. 2 Confessionum cap. 7, n. 15, ubi ait: *Omnia mihi dimissa esse fateor, et quæ inca sponte feci mala, et quæ te ducere non feci.*

Infinitus sim si enumerarem eos omnes qui vocant B. Virginem *immaculatam, incontaminatam, intemeratam, nunquam maledictam, totam pulchram, totam sine maculâ, ab omni contagione liberam, ab omni labe peccati integrum et alienis-simam*, etc. — *Ingressus est*, inquit Sophronius, patriarcha Hierosolymitanus in epistolâ ad Sergium Constantinopolitanum præsulem, quæ, Baronio teste ad annum 681, n. 15, lecta fuit in sextâ synodo generali actione 11, *uterum Mariæ sanctæ, et ab omni contagione libera-ta et corporis et animæ.*

Hæc et similia effata, quæ in veterum Patrum operibus passim occurrunt, eò collimant ut Christum inter et ejus Matrem quædam inducatur sanctitatis similitudo et quasi consonantia, quæ tota profecto evanesceret si Maria vel uno instanti tartareis compedibus fuisset constricta.

SECUNDA CLASSIS. — Patres mox laudandi clari-rius, sive minus obscurè, purissimum Virginis conceptum prædicaverunt.

S. Ildephonsus episcopus Toletanus, mortuus anno 667, sermone de Assumptione B. Virginis, apud Petavium lib. 14 de Incarnatione cap. 2, n. 5 (auctorem hæc in parte minimè suspectum), ait: *Caro Virginis ex Adam assumpta maculas Adæ non admisit. Certè Adæ maculæ sunt et peccata actualia, et præscritim peccatum originale, quibus S. Præsul Mariam obnoxiam*

non fuisse asserere non dubitat. Hinc falli videtur Petavius dûm loco citato conjicit Ildephonsum non loqui de originali maculâ, sed de ritiis quæ Adæ posteros inserviunt. B. Virginis apparitione honoratus fuerat, ut ostendunt Baroniū ad annum 652, et P. Alexander in historiâ septimi seculi.

D. Joannes Damascenus, qui floruit initio seculi octavi, oratione primâ de nativitate B. Marie exclamat: « Natura gratiae foetum antevertere minimè ausa est: verum tantisper expectavit, donec gratia fructum suum produxisset... O beatos Joachim lumbos, ex quibus prorsus immaculatum semen fluxit! O præclarum Annæ vulvam, in qua tacitis incrementis ex ea auctus atque formatus fuit foetus sanctissimus! O beatum ventrem, qui vivum cœlum cœlis ipsis latius peperit! » Amputatae dextræ per calumniam Leonis Isaurici restitucionem ferventibus orationibus à B. Virgine obtinuit, si Baronio fides ad annum 728, et P. Alexandro in historiâ seculi octavi. Porrò singula serè vocabula peccatum originale à B. Virgine acent. Si quippe corrupta Adæ natura gratiae foetum antevertere non est ausa, anima Mariæ per eam nullo instanti fuit infecta; si ex Joachim lumbis prorsus intemeratum semen effluxit, concupiscentia peccati vinculum in Mariam projiceri non potuit, ut Jansenii verbis utar, etc.

Paschasius Ratbertus, abbas Corbeiensis anno 844, quem inter recentiores impensè extollit doctissimus Pater Mabillonius, in elogio ejus historicō, in libello de Partu B. Marie Virginis, dicit: « Eximiæ pietatis est beatissimæ Virginis pudicitiam prædicare incorruptam et incontaminatam, et ab omni contagione primæ originis confiteri alienam. »

Antiquus auctor, cognomento Idiotæ, qui juxta Bellarminum lib. 4 de Amissione gratiæ et Statu peccati, cap. 15, vixit post annum 800, in contemplatione B. Virginis cap. 2, exclamat: *Tota pulchra es, Virgo gloriissima, non in parte, sed in toto, et macula peccati, sive mortalis, sive venialis, sive originalis, non est in te. Idem tradit cap. 6.*

S. Petrus Damianus, vel Damiani, innumeris laudibus à summis pontificibus cumulatus, qui obiit anno 1072, sermone de natali S. Joannis Baptistæ, docet B. Virginem perfectiore modo à peccato originali mundatam fuisse, quam Joannem et Jeremiam; qui modus repetendus videtur à primo instanti conceptus B. Virginis, cùm sequentibus momentis Joannes in utero matris sanctificatus fuerit. Hinc sanctissimi

viri mentem assecutus non est Petavius cùm loco commemorato adducens opuseulum sextum, cap. 49, inter sexaginta, ubi dicit Petrus, *Carnem Virginis de peccato esse conceptam*, cùm, inquam, hunc afferens textum ait: *Manifestè Petrus hoc loco B. Virginem originali affectam vitio futetur*. Verba quippe illa unicè ostendunt, quod omnes ferè intemerati conceptus fatentur assertores, carnem Marie concupiscentiae germine pollutam fuisse, et idè animam ipsi unitam remoto coelesti auxilio reipsà peccatum originale fuisse contracturam.

S. Bruno, Carthusianorum institutor, qui in cœlum evolavit anno millesimo et uno, versum 20 Psalmi 101: *Dominus ex cœlo in terram aspergit*, exponens haec habet: « Dominus de cœlo in terram aspergit, dum de regalibus sedibus in uterum Virginis venit. Haec est incorrupta terra illa cui benedixit Dominus, ab omni propterea peccati contagione libera. » Ubi voces, *incorrupta, ab omni peccati contagione*, quodlibet propriè dictum peccatum et contagium excludunt.

D. Anselmus, archiepiscopus Cantuariensis, qui in libris, *cur Deus homo*, quos juxta P. Alexandrum in hist. undecimi seculi perfecit anno 1098, docenerat B. Virginem cum originali peccato fuisse conceptam (nempe lib. 11, cap. 16 et 17), hanc opinionem postea deposuisse videtur. Enimvero, libro de conceptu virginali, quem anno sequenti scripsit, cap. 18, ait: « Decebat ut Christi conceptio de Matre purissimâ fieret; nempe decens erat, ut cùm puritate, quā major sub Deo nequit intelligi, Virgo illa niteret, » etc. Nemo autem non videt majorem, *etiam sub Deo*, concipi posse puritatem, si Maria vel unico momento peccati labefuisset inspersa; Angeli nimirū sub Deo puritate resplendent, qui tamen nullā unquam noxā fuerunt conspureati.

Fulbertus Carnotensis, mortuus anno 1028, *sapientissimus et incomparabilis episcopus* dictus, in gravi morbo ob insignem pietatem sacris B. Virginis überibus lactatus, si quæ refert P. Alexander in historiâ XI seculi vera sunt, sermone secundo de nativitate B. Marie haec asserere non dubitavit: *In hujus conceptione haud dubium quin utrumque parentem vivificus et ardens spiritus singulari munere repleverit*. Haec profectò significare videntur B. Virginem absque concupiscentiâ, ac proinde sine peccato originali conceptam fuisse.

S. Yvo, Carnotensis præsul, qui obiit anno 1113, inter sermones 24 haec protulit sermonem

de natali Domini: « Quomodo Matrem carnis suæ sanctificaverit, audiamus, ut inde laetetur catholicus, et hereticus confundatur; omnem quippe nãvum tam originalis, quā actualis culpe in eâ delevit, sieque carnem de ejus carne sunens in divinam munditiam transformavit. » Certè nulla foret Catholicis laetitiae, et hereticis confusionis causa, si Christus Mariam ut Joannem Baptistam et Jeremiam sanctificasset.

Hildebertus, archiepiscopus Turonensis, anno 1125, quem D. Bernardus *Ecclesie columnam* appellavit, sermone de assumptione dicit: « Non de ardore libidinis concepit, nec peccato originali, sicut alii solent, deturpavit Filium, sed immaculata, et intacta, et immunis ab omni peccato Sanctum sanctorum edidit. »

Rupertus Tuitiensis abbas initio 12 seculi, quem P. Alexander refert B. Virginis, in quam piè affectus erat, intercessione Scripturæ sacrae intelligentiam obtinuisse, septem librorum in Canticâ 5, cap. 5. B. Virginem sic loquentem inducit: *Nullus est qui non veraciter dicat, ecce in iniurias, etc., præter me, et hunc unum et unicum, quem sine iniuriae concepi*. Maria igitur quasi Christi adinstar sine peccato fuit concepta.

Guerricus Cisterciensis, defunctus anno 1157, pietate et eruditione clarissimus, in piissimis et elegantissimis sermonibus, v. g. 13, qui est de verbis Domini ista consignavit: « Non est in filiis hominum, magnus, vel parvus, tantâ præditus sanctitate..... qui non fuerit in peccatis conceptus, præter Matrem immaculati peccatum non facientis. »

Arnoldus Bonnævallis abbas prope Carnutum in libro de cardinalibus Christi operibus ad summum pontificem Adrianum IV haec scripsit: « Innoxiam affligi non decuit, non sustinebat justitia ut illud vas electionis communibus lacesseretur injuriis, quoniam plurimum à cæteris differens naturâ communicabat, non culpâ. »

Jacobus de Voragine, vir sanetimoniam vitæ et doctrinam conspicuus, Genuensis archipræsul, qui è vitâ excessit anno 1298, in *Mariâ*, id est, libro de laudibus Deiparæ Virginis, sic explicat istud Canticorum, tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te: « Ipsi enim pulchra fuit, quia sine peccato originali; » que haud dubiè primum etiam Marie conceptus momentum tangunt.

Georgius de Rhodes disputatione unicâ de

Virgine Mariâ , q. 4 , sectione 2 , 15°, haec habet: « Nemo mentem suam explicâsse videtur clarius (circa immaculatum Marie conceptum) quam S. Dominicus, in mirabili eo libro, cuius veritas et auctoritas ignes divinitûs superavit, ut testantur S. Antonius 5 p. tit. 19 , c. 1 , 11 , Vincentius Bellovaceus in speculo historico lib. 29 , c. 49 , Pelbartus , Canisius , Coecius ; sic autem loquitur : Sicut primus Adam fuit ex terra virgine , et nunquam maledicta formatus , ita decuit in secundo Adam fieri , id est , Christo ; cuius Mater Virgo nunquam fuit maledicta , quibus verbis apertius expli- cari non potuit pia sententia , ut meritò sanctum Patrem , ex eâ nobilissimâ familiâ (Dominicanorum) secuti sint doctissimi theologi supra quadraginta , quorum catalogum dabit præter ceteros Christophorus Vega palestra 3 , certam . »

Notum , est Seraphicam scholam , id est , Fratres Minores , piæ huic sententiæ à longo tempore impensè addictos esse. Verbo dicam , piissima de purissimo Mariæ conceptu opinio à quadringentis annis principatum in scholis obtinet. Testis est Petrus de Alliaco apud P. Alexandrum in hist. 14 seculi ad annum 1587. Insignis ille vir ad Cameracensem episcopatum et cardinalitias infulas ob eximiam eruditio- nem: evectus sacræ Facultatis Parisiensis cen- suram ejusdem sacri Ordinis nomine defendens adversus Joannem de Montesono Dominicanum , qui inter alias hanc protulerat assertio- nem : *non omnem hominem præter Christum contraxisse peccatum originale, est expressè contra fidem, illam, inquam, censuram vindicans* , dixit : « Multi sancti et doctores catholici , multi summi pontifices , et sanctæ romanæ Ecclesiæ cardinales , et alii majores prælati , et plures particulares Ecclesiæ , imò ferè uni- versalis Ecclesia , aut ejus major et senior pars , asserunt et publicè dogmatizant , B. Virginem sine peccato originali fuisse conceptam . » Hinc concilium Basileense sess. 36 , anno 1459 , declaravit doctrinam de intemerato Mariæ con- ceptu *tanquam piam, et consonam cultui ecclesiastico, fidei catholicæ, rectæ rationi, et sacrae Scripturæ, ab omnibus Catholicis, approbadam fore, tenendam, et amplectendam*. Hanc decla- rationem avidè amplexa est sacra Facultas Par- siensis; anno 1497, solemne edidit decretum , quo cavit ne ad ullos gradus scholasticos ad- mitteretur , qui priùs non juraret se defensu- rum B. Virginem ab originali noxâ. Decretum exhibet P. Alexander in historiâ 14 seculi ,

ubi Joannis-Duns, id est, Scoti historiam textit.

Idem historicus dissertatione octavâ in 15 seculum , cap. 5, agnoscit , « piam et salubre esse de immaculatâ B. Virginis conceptione concilii Basileensis decretum , quod observari statuit concilium Aucionense anno 1457. licet synodi Basileensis judicio in dogma fidei non evaserit , et sacram Facultatem Parisiensem in hanc doctrinam meritò conspirasse ; » quod adversus quosdam Dominicanos piæ huic sententiæ non addictos observandum est.

Intemerati B. Virginis conceptis veritas tam altè Gallicanorum præsulum animis erat indixa , ut Spondanus Appamiarum in Galliâ Narbo- nensi episcopus , et Baronii continuator , haec ad annum 1550 , n. 24, super eâ proferre ope- ræ pretium duxerit. « Nos sanè pro assertione immaculissimæ conceptionis Deiparae Virginis , ejusque propugnatione , parati essenuis toties vitam profundere , quoties contingeret eam in dubium vocari. Idque toto animo scri- bimus , et profitemur , in ipsissimâ ejus festivitate anno 1652. »

Refert idem historicus ad annum 1587 , n. 8, quemdam Dominicanum theologum publicè Rothomagi declaravisse se assertiones Joannis de Montesono adversus intemeratam B. Virginis conceptionem esse evicturum , quod nisi præ- staret , se velle vocari , *Huetum, id est, virum diabolicum* ; quæ conditio cùm non sine risu à populo accepta fuisse , *nec ille potuisse satisfacere* , ipsum et Dominicanos , *ubivis res auditæ est* , nuncupari cœpisse *Huetos* , atque exinde Rothomagi natam fuisse solemnem præmiorum distributionem in honorem Conceptionis B. Virginis (saltem ut nonnulli existimant). Eadem consuetudo quotannis ab antiquis temporibus in Neustriacâ Universitate viget et religiosè servatur ; quæ retuli ut eximii erga Deiparam Virginem nostræ gentis sensus magis ac magis , si fieri posset , explorati fierent.

Objiciunt 1° Scripturæ auctoritatem. Quoties de primigenio delicto disserit , toties declarat , *omnes in Adam peccasse, omnes in Adam esse mortuos* , quia *Christus pro omnibus mortuus est* , etc. Sed haec evincunt B. Virginem paternâ labie fuisse infectam. Hoc argumentum velut Achillæum ostentare solent adversarii.— Resp. 1° istud argumentum retorsione plumbeum fieri et planè evanidum. Etenim sacri Codices passim renuntiant , *non esse hominem qui non peccet, in multis omnes offendere, Deum à nemine vivente unquam visum fuisse, sed nec videri posse* , etc. Sed haec evincunt B. Virginem peccato

actuali necessariò fuisse coinquiuatum, et sententiam asserentem Deum à Moyse, aut Paulo, dūm viverent, visum fuisse, sacris Litteris repongquare. Quis istas ferat consecutiones? Meritò igitur Canus, doctissimus ex nobilissimā Dominicanorum familiā Theologus, lib. 7 de Locis, cap. 5, hunc in modum arguit: « Assertionem, quae dicit B. Virginem peccatum originale contraxisse, non esse in numero dogmatum catholicorum, manifestissimè colligitur ex eo quod à lege universalī per singulare privilegium unam Dei Matrem excipere, sacrarum Litterarum fidei nullo pacto adversum est; alioqui cùm saecula Litteræ in universum clament: *Nou viderit me homo, et viret, Deum nemo vidit unquam*, qui Paulum aut Moysen excepisset, sacras Litteras contrapugnasset. » — Resp. 2°, nego minorem. Nam 1°, ex generalibus Scripturæ, aut Patrum, de peccato originali ab omnibus contracto effatis nihil amplius colligi potest, quām ex generalibus ejusdem Scripturæ, vel Patrum locutionibus de peccato actuali, cui omnes obnoxii sunt... 2°, Conc. Trid. sessione 5, declarando suæ intentionis non esse D. Virginem comprehendere in generali suo de peccato originali decreto, consequenter declaravit non esse suæ intentionis eam comprehendere in generalibus sive Scripturæ, sive Patrum de peccato originali oraculis... 3° Divina ordinatio circa peccati originalis transmissionem Deo non abstulit facultatem quos voluisset ab illa lege eximendi. Unde generales illæ locutiones semper intelligendæ sunt hypotheticæ, id est, ex hypothesi quod Deus per singulare privilegium aliquem non exemerit à peccato originali. Porrò voluit Deus propter honorem Domini, ut lex, quæ erat pro omnibus, non esset pro Mariâ, ad eum scilicet modum quo lex Assueri erat pro omnibus, non pro Esther... 4° Generales illæ locutiones rectè intelliguntur de B. Virgine, quamvis cùm existere cœpit, justificationis gratiâ fuerit exornata; exprimunt enim omnes, qui fuerunt in lumbis Adæ, in eo peccâsse, et peccatum, secluso speciali privilegio reipsa in primo existentiae suæ instanti contrahere debuisse, quo sensu, ut postea dicemus, B. Virgo in Adam peccavit, et mortua est.

Instant, et cœlesti oraculo, si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, et pro omnibus mortuus est Christus, innixi arguunt: si omnes pro quibus revera mortuus est Christus, revera mortui sunt in Adamo: sed Christus reapsè mortuus est pro Mariâ; ergo Maria reapsè mortua est in Adamo; si autem reapsè mor-

tua est in Adamo, reapsè contraxit peccatum originale; ergo. — Resp. Mariam, utpote ex Adam generatione naturali cum concupiscentiæ fervore pregnatam, Adamo actu peccante cum ipso et in ipso actu peccâsse, et hoc sensu in Adam reipsa mortuam esse; unde cùm Mariæ anima creata est, et carni ex Adam tractæ unita, debuisset peccatum habituale Adæ contrahere, et illud revera contraxisset, nisi Deus meritorum Christi intuitu actualem illam corruptionem impedivisset; tota igitur Mariæ sanctitas et gloria ex Christo ejus Redemptore oriatur; quod enim in primo conceptu instanti, peccato, ut ipsius exigebat natura et conditio, non sit infecta, unici efficerunt Christi merita. Quare Christus per gratiam suam realem Mariæ depravationem arendo non minus ejus Salvator fuit quām si Mariam per eamdem gratiam ex reali corruptione extraxisset, ad eum ferè modum quo vir, qui centum nummos præstaret, ut alicujus criminis rei realis amoveretur condemnatio, æquè foret ejus redemptor ac si ipsum per centum nummorum donacionem à realis condemnationis effectu liberasset. Unde Augustinus, ut antea ostendimus, agnovit sibi dimissa esse à Deo et quæ revera commiserat, et quæ cœlestis gratiæ protectione non commiserat peccata.

At, iterum arguunt, si commemorata oracula intelligenda sunt de iis, qui *actu* aut debito mortui sunt in Adam, plures alli pari distinctione à peccati originalis reatu liberari poterunt, sieque tandem hujus delicti existentia è medio tolli; absurdum consequens; ergo. — Resp. commemoratam distinctionem iis duntaxat convenire posse, in quos Scriptura, aut traditio, Ecclesiæ catholicæ judicio eam cadere asserit; talis autem est sola Deipara Virgo. Quod enim quidam dixerunt, B. Joseph, et nonnullos alios eximiæ sanctitatis homines, maculæ originalis puros et expertes fuisse, omni destitutum est fundamento. Hinc Sylvius in 4-2, q. 81, a. 2, conclusione quartâ haec meritò statuit: « Temerarium est, quin de hæresi suspectum, aliquem ex Adam seminaliter descendentem, præter Deiparam, à peccato originali eximere, etiamsi hoc ex speciali privilegio factum diceatur, quia esset facere exceptionem à regulâ absque fundamento, et contra omnium orthodoxorum sententiam. »

Obtendunt tandem, Apostolum ad Ephesios 2 docere omnes, qui naturam ex Adamo trahunt, esse filios iræ; sed Maria est filia Adæ; ergo, etc. — Resp. Mariam vi naturalis suæ ex

Adam generationis cum libidine dispositivè, ut aiunt, et inchoativè, sive, ut antea loquebatur Estius, quodammodo habitualiter, fuisse filiam iræ, seu peccasse, licet interveniente, propter honorem Domini, Dei auxilio cùm primùm existere incipit ejus anima, non fuerit formaliter et consummativè filia iræ, sive peccatrix. Porrò evidens est D. Paulum loco objecto disserere de se et ceteris, quibus speciale privilegium, ut Mariæ, non est concessum.

Objiciunt 2º auctoritatem veterum Patrum, quos plures in classes dividunt.

Prima classis ex iis coalescit qui asserunt omnes homines vulgari utriusque parentis propagatos satu peccatum originale contraxisse, et ideo solum Christum ab eo fuisse immunem. Ita D. Augustinus pluribus in locis, et alii non pauci, quorum testimonia exhibet Petavius lib. 14 de Incarnatione cap. 2. — Resp. simili argumento adversarios, si libuerit, probare posse quamcumque immortalitatem, immunitatem à peccato, bonitatem, sanctitatem, soli Deo convenire posse; Scriptura enim ei Patrum opera afflunt testinoniis, quæ asserunt ea solius Dei esse propria. Quid ergo intenderunt Patres? Hoc unum, omnes homines vi generationis suæ in concupiscentiâ et naturâ suâ contrahere debuisse peccatum originale, quod soli Christo, qui Deus est, et de Spiritui sancto conceptus fuit, convenire non potuit; unde illa oracula praesentem questionem non tangunt, cùm B. Virgo non ex se aut per se à peccato originali fuerit exempta. Etverò, qui vel tantisper attenderit ad commemorata testimonia, is illicò agnoscet hunc esse germanum eorum sensum.

Secunda classis ex iis compingitur, quibus visum fuit B. Mariae carnem fuisse carnem peccati, carnem Mariæ iniquitatibus fuisse conceptam, carnem Mariæ habuisse in se peccatum, carnem Mariæ vitiæ originis contagium contraxisse, etc. Ita apud Petavium citato lib. 14 de Incarnatione, cap. 2, numeris 5 et sequentibus plures ex illis, quos in sententiæ nostræ patrocinium protulimus, D. Augustinus, lib. 10 de Genesi ad litteram, cap. 18 et 20, S. Fulgentius, lib. de Incarnatione cap. 6, Ferrandus diaconus, Fulgentii discipulus, S. Ildephonsus Toletanus, lib. de perpetuâ virginitate B. Mariæ, Petrus Damiani opusculo 6, cap. 19, Rupertus, lib. 1 Commentariorum in Cantica sub initium, Hugo Victorinus, Petrus Lombardus, etc. — Resp. ea testimonia, ut illa consideranti illicò appareat, unicè evincere B. Mariæ, quæ naturali modo ex Adam per

concupiscentiam genita fuit, carnem ex corrupto Adæ semine oriri, et ideo esse carnem peccati; at id concedunt omnes ferè intemerati conceptus defensores, et quidem sine ullo prorsù sua sententiae detrimento; hæc enim non probant B. Virginis animam eo instanti, quo carnem primùm informare cœpit, in peccatum fuisse immersam, sed solum, nisi impenitus Deus, immersi debuisse. Porrò fomes, sive concupiscentia, carnem inficiens bie vocatur *peccatum* non propriè sed impropriè dictum. Aserunt autem commemorati doctores Mariam ab omni inaculâ, et contagione peccati originalis per Spiritum sanctum mundataam fuisse, quia ille fomes qui carni Mariæ inerat per gratiam omnimodè extinctus est, sive in ejus conceptione, seu animatione, ut placet multis recentioribus, sive in momento annunciationis, cùm iam affatus est Gabriel, et Filium Dei concepit, ut opinantur SS. Thomas et Bonaventura, et multis antiquis visum est.

Objiciunt 3º auctoritatem D. Bernardi, qui Ecclesiam Gallicanam illustrare desit anno 1153, ut Beatorum numerum in cœlo augeret, et eximio in B. Virginem affectu et pietate fuit conspicuus. Variis in operibus conceptum B. Virginis minimè culpæ originalis expertum fuisse non solum asseveravit, sed etiam festum ejus diem celebrantes canonicos Lugdunenses severè increpavit epistolâ 174. Ita Petavius lib. 14 de Incarnatione cap. 2, n. 7, qui et hic citat sermonem 78 in Cantica, et cap. 1, n. 13, sermonem secundum de assumptione, ubi mellifluus doctor disertè asserit B. Virginem peccatum originale contraxisse, à quo ante nativitatem mundata fuit, et solum Christum huic noxæ non fuisse obnoxium; ergo.—Resp. 1º, verum esse D. Bernardum citatâ epist. 174 increpasse canonicos Lugdunenses, quòd solemne Conceptionis festum instituissent anno 1136. Verum hujusmodi objurgationem non emisit ob ipsam præcisè intemerati Mariæ conceptus assertiōnem, sed ob illius festi institutionem inconsultâ Sede apostolicâ, *ad cuius incudem*, inquit Baronius hoc factum expendens ad annum 1136, *quæque à quolibet verè catholico probanda sunt, antequam recipiantur in usum*. Quare lubenter existimarem cum eruditio Annalium parente, et P. Alexandro in historiâ duodecimi seculi, ubi disserit de S. Bernardo, S. doctorem inter utramque opinionem hæc in epistolâ incertum et suspensum vacillasse nihil de alterutrâ judicando, et ideo summo ardore Ecclesiæ romanae ceterarum omnium matris et magistræ hæc.

super quæstione decretum, sive sanctionem, expectavisse. Quam quidem responsum eò avidius amplecterer, quòd S. doctor suam epistolam his claudat verbis quæ illam suggestur: « Quæ autem dixi absque præjudicio sanè dicta sint sanius sapientis. Romanæ præsertim Ecclesiæ auctoritati atque examini totum hoc sicut et cætera, quæ ejusmodi sunt, universa reservo; ipsius, si quid aliter sapit, paratus judicio emendare. » — Resp. 2^a fortè D. Bernardum in hâc epistolâ et aliis operibus objectis, loqui intendisse de primâ Virginis conceptione, quallem supra delineavimus, quæ in iniquitate facta est, aut de liberatione ipsius post animationem, à peccato impropriè dicto, id est, à concepcioni, que post animâ infusionem in eâ aut ligata fuit, aut extincta, ut diximus. Sanè argumenta, quibus Lugdunenses canonicos premit, has expositiones suadere videntur; eò enim summâ rediguntur: Non potuit sancta esse antequâm nasceretur... Inter maritales amplexus sanctitas et Spiritus sanctus se non immiscuit... Non est concepta de Spiritu sancto, etc. — Cæterum, cum S. doctor canonorum Lugdunensium temeritate vehementer offensus sancto zelo ardentius commoveretur, nimis urgenda non sunt quædam ipsius super hoc propositiones, sed benignum in sensum interpretandæ.

Objiciunt 4°: D. Thomas 5 p., q. 27, n. 2, in c., docet B. Mariam nonnisi post animationem sanctificatam fuisse, et, responsione ad 2, adversam opinionem derogare dignitati Christi, secundum quam est universalis omnium Salvator, etc. Eadem docuit D. Bonaventura in 3 Sententiarum. Præiverant Hugo Victorinus Sentent. tractatu 1, c. 16, et Petrus Lombardus, lib. 3 Sent. distinct. 5, 11, etc., ubi dicunt, Mariam angelicæ Salutationis tempore per Spiritum sanctum à peccato prorsus purgatam fuisse, et à somite etiam peccati liberatam, quæ etiam tradunt DD. Thomas 5 p., q. 27, a. 55, et Bonaventura in 5 Sent. dist. 5; ergo. — Resp. certum videri D. Thomam, cùm scriberet in lib. 1 Sent. dist. 44, q. 1, a. 5, ad 5, et etiam Commentariis, in Epistolas D. Pauli, et opusculo 4 in Salutationem angelicam; docuisse, B. Virginem immunem fuisse à peccato originali et actuali. Etenim, referente Patre Alexandro dissertatione 6 in 14 seculum, articulo 12, doctissimi Scotistæ omni argumentorum genere adversus Thomistas pro intemperato Virginis conceptu decertantes commemoratos D. Thomæ textus ipsis constanter objecerunt,

Quid eruditæ Dominicanæ adversæ opinioni addictissimi? D. Thomam illis in operibus hanc doctrinam non consignasse? Minimè; quid ergo? S. doctorem tertiam partem adornando hanc deposuisse opinionem; hoc autem factum in dubium vocari posse probare videntur nonnulla in ipsâ tertia parte adpersa, ex quibus ratiocinando colligi potest ipsum aut sententiam non mutâsse, aut saltem mutare non debuisse. Etenim 5 p., q. 27, a. 1, in c., ait: « Rationabiliter creditur, quod illa quæ genuit Unigenitum à Patre, plenum gratiæ et veritatis, præ omnibus aliis majora gratiæ beneficia acceperit; unde Angelus (Lucæ 1) ei dixit: Ave, gratiâ plena. » Majus igitur privilegium à Deo accepit Maria, quam Joannes Baptista et Jeremias, quos tamen in utero sanctificatos fuisse ibidem asserit S. doctor.

Item 5 p., q. 27, a. 2, B. Virginem post animationem fuisse sanctificatam hâc ratione ostendit, quod à Christo redimi non potuerit nisi maculam originalem reipsâ contraxerit; at istam rationem exsufflaverat et priusquam tertiam partem concinnaret, nimis 2-2, q. 106, a. 2, in c., ubi docet, innocentem, cui Deus gratias infudit (ad non peccandum), gratias Deo rependere teneri..... et postquam eandem partem emisit, scilicet in supplemento 5 partis q. 78, vel 80, a. 1 ad 3, ubi tradit, aliquem dupli modo per Christum à malo liberari, cùm nempe in illud malum reverâ immersus est, aut illius debitum incurrit. Cùm igitur B. Virgo debitum habuerit peccatum originale contrahendi, potuit à Christo redimi, eti illâ maculâ reipsâ non fuerit conspersa. Eterò, quomodo D. Thomas, qui ante citatum caput septimum libri 2 Confessionum D. Angustini apprimè noverat, hujus doctrinæ vindex non fuisset?

Item 5 p., q. 27, a. 2, in c., colligit Mariam post animationem fuisse sanctificatam ex eo quod ante animationem sanctificari non potuerit; at istud ratiocinium tanto doctore dignum non videtur; datur enim medium inter instans animationem præcedens, et instans animationem subsequens, ipsum scilicet animationis momentum.

His et aliis causis adducti conjiciunt nonnulli eruditæ adulterâ manu corruptam fuisse tertiam partem D. Thomæ, et supplementi locum ubi dicit, neminem præter Christum originalisnoxæ expertem esse potuisse, si tamen supplementi auctor est S. Doctor. Conjecturæ quædam inspergunt probabilitatem, quædam vetera

Summæ exemplaria, in quibus (ut ferunt) non inveniuntur quæ adversis intemeratum B. Virginis conceptum militant; immo legitur ipsam in sui animatione fuisse sanctificatam. Unum, inquit, extat in Cœnobio Carmelitarum discalectorum ad muros Hispanenses, alterum Massiliæ apud FF. Dominicanos, tertium in bibliothecâ Capucinorum Aurelianensium. — Resp. 2°, quidquid sit de doctrinâ in tertia parte Summae D. Thomæ contentâ, illam nullum prorsus pîce de purissimo B. Virginis conceptu opinioni præjudicium inferre posse, etiamsi illi adversaretur. Etenim S. doctor Vaticanicus recipiendo haec catholico viro digna verba protulit: « Ego de sanctissimo Corpore D. N. J. C. et aliis Sacramentis multa docui, multa scripsi in fide J. C. et sanctæ romanæ Ecclesiæ, cuius correctioni cuncta subjicio, cuncta suppono. » Aliunde S. Thomæ doctrina non est usquequaque probanda, quia in eâ multæ contrarietates et repugnantiae continentur, ut plurimis exemplis demonstrare curavit Petrus de Alliaco, insignis Parisiensis academie theologus in erudito suo Tractatu adversus 14 propositiones Joannis de Montesano Dominicani à saero Ordine Parisiensi proscriptas anno 1587, qui extat ad calcem Magistri Sententiarum; quin P. Alexander, dissertatione 6 in 15 seculum articulo 16, hunc Tractatum non sine encomio refert.

Quod attinet ad S. Bonaventuram, ejus super istâ quæstione sententia non est pluris facienda quam D. Thomæ opinio. Pater Frassen, doctissimus è familiâ Franciscanorum theologus, qui circa hujus seculi initium è vivis excessit, contendit et probare aggreditur festum Conceptionis B. Virginis in Ordinem D. Francisci introductum fuisse jussu capituli generalis, cui praeerat D. Bonaventura. Unde inferri potest S. doctorem circa vitæ finem à veteri opinione fortè recessisse.

Aliorum scholasticorum, qui nobis contradicunt, dicta morari non debent; quid enim duce suo principe (ut putabant) D. Thomâ non dixissent? Quibus nituntur rationibus? Unicà, quam innixus dicitur S. Thomas, et nullius, ut ostendimus, est ponderis. Demum opinionem, quæ uno tempore probabili est, altero non probabilem esse posse, re diligenter excusâ, et accedente Ecclesiæ catholicæ suffragio, abunde demonstrat infelix controversia de Probabilismo.

MOMENTUM SECUNDUM. — *Ex Ecclesia catholica auctoritate.* — D. Thomas, 3 p., q. 27, a. 1,

in arguento, sed contra, B. Virginis nativitatem sanctam fuisse sic probat: « Ecclesia celebrat nativitatem B. Virginis; non celebratur festum in Ecclesiâ nisi pro aliquo sancto. Ergo B. Virgo in ipsâ suâ nativitate fuit sancta. »

Simili prorsus arguento purissimam fuisse B. Virginis conceptionem probamus: Ecclesia celebrat B. Virginis conceptum, id est, ipsum instans, quo anima Mariæ creata et corpori infusa speciali Dei gratiâ ab originali labe fuit præservata; ergo conceptio Mariae sic intellecta fuit sancta.

Prob. ant. Sixtus IV, ad avertendam pestem Romæ grassantem, et propagandum B. Virginis cultum, anno 1476 edidit Constitutionem, quâ omnibus immaculatam Mariæ Conceptiōnem devotè celebrantibus, et missæ atque ejus officio assistentibus eas impertiit indulgentias, quas Urbanus IV concesserat anno 1262 in Corporis Christi solemnitate. Cum autem nonnulli suis in concionibus et scriptis hæreses notam, non obstante illâ Constitutione, ei sententiae inurerent, ac officium intemerati Conceptus celebrantes graviter peccare assererent, idem S. pontifex, septimo post anno, id est, anno 1483, aliam emisit Constitutionem, quâ illos declamatores damnavit, et in hâc sententiâ pertinaciter perseverantes excommunicatione percosserit, ut et illos qui adversam sententiam, quamdiu quæstio à Sede apostolicâ non fuisse definita, peccati pariter mortalis aut hæresis accusarent. Has Constitutiones approbat concilium Tridentinum sessione 5, ubi declarat, « suæ intentionis non esse comprehendere in decreto de peccato originali beatam et immaculatam Dei genitricem Mariam, sed observandas esse Constitutiones Sixti papæ quarti sub pœnis in eis contentis, quas innovat. » Porrò conceptio his in Constitutionibus evidenter accipitur pro instanti, quo anima Mariæ fuit creata et corpori unita; quæstio scilicet de alio instanti nunquam fuit proposita, et commemorati auctores, ut et omnes theologi catholici, fatebantur Mariam ante nativitatem fuisse sanctificatam.

Sixti IV Constitutiones à concilio Trid. confirmatas renovavit S. Pius V ex Ordine Dominicanorum, anno 1570, et Paulus V anno 1616. Primus tamen non vetus ne, secluso scandali loco, haec agitaretur controversia. Alter vero prohibuit ne in quibuscumque publicis actibus aliquis B. Virginem in peccato originali conceptam esse asserere auderet, licet id privatim sentire non vetus.

Gregorius XV, Pauli V successor, prædecessoris Constitutionem amplians anno 1622, vetuit sub gravissimis censuris ne in ipsis actibus privatis aliquis B. Virginem originali maculam infectam fuisse affirmaret, et de hæc assertione ullo modo tractaret. Jussit insuper ut in festo Conceptionis nulli omnino in Officio et Missâ tam publicè quām privatim alio quām *Conceptionis nomine uterentur*. Permisit tamen Dominicanis inter se solum de eâ quæstione disceptare.

Alexander VII prædecessorum Constitutiones renovavit anno 1662; prioribus pœnis in delinquentes sancitis novas addidit, prohibendo ne quis sub quovis prætextu, et quovis excogitabili modo, sive directè, sive indirectè contra illibatam Mariae conceptionem scripto aut voce loqueretur. Hæc in bullâ idem pontifex expressè dicit, Ecclesiam credere B. Virginis animam in primo instanti creationis, et infusionis in corpus, fuisse Dei gratiâ, intuitu Christi meritorum, à maculâ peccati originis præservatam.

Igitur objectum festi Conceptionis, quod celebrat Ecclesia, est primum instans unionis ejus animæ cum corpore.

Accedit communis fidelium sensus, qui, ut in suâ Constitutione observat Alexander VII, firmiter credunt B. Virginis animam in primo creationis instanti à peccati originalis maculâ immunem fuisse, et graviter offendentur si quis aliam insuraret doctrinam. Ille Paulus V in suâ Constitutione observat, ex occasione assertionis, quod B. Virgo cum peccato originali concepta sit, oriri in populo christiano scandala, jurgia, dissensiones, etc. Ille imperator apud Innocentium X graviter conuestus est contra decretum à Magistro sacri Palatii promulgatum, quo illibata Virginis conceptione deflorari videbatur. Ille rex Catholicus cum omnibus ferè episcopis et capitulis Hispaniarum, misso ad Alexandrum VII legato, querimonias detulit adversus eos qui vellicabant festum intemeratae B. Virginis Conceptionis. Hinc summi pontifices, Julius II, Leo X et Alexander VI, religionem quandam sub nomine *Immaculatae Conceptionis* institutam confirmaverunt, cuius tertia regula fert, *animam B. Virginis à primo creationis instanti fuisse sanctam*.

Objiciunt festum conceptionis divi Joannis Baptiste celebrari in Ecclesiâ græcâ 24 septembris, ut et in nonnullis Ecclesiis latinis, inter quas, ut ferunt, reperitur Melitensis; ergo festum Conceptionis non probat B. Vir-

ginem in primo existentie sue momento fuisse sanctam. — Resp. : Nego conseq. Summi scilicet pontifices declaraverunt, ut diximus, objectum festi Conceptionis B. Virginis respicere primum illius instans, quod nunquam de B. Joannis conceptione dixerunt.

MOMENTUM TERTIUM. — *Ex congruentiae rationibus.* — Quatuordecim adducit Suarez, quinquaginta P. Salazar; sequentes adducimus.

Prima hæc est. Rationes, quibus D. Thomas 5 p., q. 27, a. 4, in c., B. Virginem peccati actualis puram fuisse probat, istæ sunt : « Ideonea non fuisset Mater Dei, si aliquando peccasset; ut enim gloria filiorum patres eorum, Proverbiorum cap. 17, sic ignominia matris in filium redundasset... » Item : « Singularem habuit cum Christo affinitatem, qui ex eâ carnem accepit; nulla autem conventio Christi ad Belial, 2, c. 6.... » Item : « Singulari modo Dei Filius, qui est Dei Sapientia, in ipsâ habitavit non solum in animâ, sed etiam in utero; at Sapientiae cap. 1, dicitur : *In malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subditio peccatis*, et sic debuit in eâ impleri quod Canticorum 4 habetur : *Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te*. At evidens est istas rationes aut nihil probare, aut ostendere B. Virginem non ab actuali tantum, sed et ab originali peccato eximi debuisse, cùm peccatum originale necessariò sit mortale; si autem D. Thomas nihil hic probavit, et nihil probavit Augustinus cùm lib. de Naturâ et Gratia, cap. 56, dixit, *propter honorem Domini Mariam à peccatis fuisse immunem*.

Secunda sic se habet : Nemo negaverit B. Virginem ad summum dignitatis fastigium evectæ, et omnibus creaturis, etiam Angelicis, præstanti, concessum fuisse privilegium, aut donum, quod alicui creaturæ fuit collatum, si ejus dignitatibus non repugnaverit; at primi parentes gratiâ sanctificante in creatione suâ sunt ornati, et sancti Angeli eâdem gratiâ insigniti nullo unquam peccato polluti sunt; quæ profectò privilegia B. Virginis conditioni non repugnant.

Tertia sic conficitur : Maria, ut docet D. Thomas cum pluribus, non fuit obnoxia corporis corruptioni, indeliberalis concupiscentiae motibus, etc., ob honorem Domini, sive divinam maternitatem; quantò minus ob eamdem rationem originali peccato contaminari debuit? Certè, si B. Virgini optio data fuisse, maluisset carere peccato originali quām iis donari privilegiis.

Quarta ista est : Sicut primus homo, qui figura fuit secundi, ex terrâ nunquam maledictâ formatus est, ita decuit ut secundus homo, ex terrâ non maledictâ, id est, ex Virgine omnino purâ, formaretur. Item sicut mater omnium viventium vitâ animali sine peccato fuit condita, ita congruum erat ut mater omnium viventium vitâ spirituali sine peccato conciperetur, cùm imprimitis Eva figura fuerit Mariæ, et res figurata re ipsam figurante perfectior esse debeat.

Quinta sic redigitur : Si quod in Canticis legitur, *sicut lily inter spinas, etc.*; *tota pulchra es, etc.*; *hortus conclusus, etc.*, de B. Virginie, ut multis Patribus placuit, sunt intelligenda, ex iis consici poterit Mariam sine peccato suisse conceptam.

Ultima efflorescit ex miraculis, quibus nonnulli graves auctores asserunt Deum piam hanc sententiam quasi confirmasse. Etenim Spondanus ad annum 1530 refert, quemdam monachum, Paulum nomine, qui Cracoviæ in sacrâ ad populum concione ausus fuerat dicere, Deiparam Virginem in peccato originali suisse conceptam, subito cecidisse et expiravisse, quod multis eâdem de materia disputantibus grandem incusit timorem. Idem auctor ad annum 1459 asserit gravissimam pestem, quæ Basileæ grassabatur, immediatè post Patrum de immaculatâ Conceptione decretum cessavisse, etc.

COROLLARIUM PRIMUM. — Etsi insultare iis non soleo, quorum ingenia et eruditionem minor, tamen modum, quo purissimum B. Virginis conceptum vindicat Petavius lib. 14 de Incarnatione cap. 2, non improbare non possum. Etenim n. 8, dicit *opinionem* (de temeritatâ Mariæ conceptione) *antiquioribus placuisse*, et n. 10 se in contrariam sententiam ire *ob romanorum pontificum, Tridentinæ synodi auctoritatem, ac communem maximè sensum fidelium omnium; fatetur aliunde hanc sententiam sacris Litteris minimè comprobari posse.* Jam verò ex his principiis colligi, ni meus me fallit animus, posse videtur, Ecclesiam commendare posse dogma neque in sacris codicibus, neque in *antiquioribus Patribus consignatum*, et ideo illud dogma vel à novâ revelatione, vel ab *oralis* traditione tenere: primum sanè falsum est; alterum verò traditionem oralem, communemve sensum fidelium, in contradictionem cum traditione scriptâ, sive *antiquiorum Patrum* scriptis immergeret, quod profectò absurdum est. Et verò, traditio oralis, et communis fide-

lium sensus circa purissimum Mariæ conceptum, antiquioribus Patribus vel erat exploratus, vel non; si exploratus, nihil ipsi adversum protulissent; si ignotus, qui id contingere potuit, cùm imprimitis eorum quam præsenti ætate clarior fuerit traditio? Qui eodem tempore traditio scripta, id est, certa fidei regula, cum traditione oralis, id est, alterâ certâ fidei regula coherere non potuit? Apage figmenta.

COROLLARIUM SECUNDUM. — B. Virgo debitum habuit peccatum originale contrahendi. Ex dictis enim elucescit verbum divinum seu scriptum, seu traditum enuntiare omnes homines per naturalem generationem ab Adamo descendentes in *Adam peccasse*. Adamo ergo peccante peccavit Maria, ut et cæteri Adæ nepotes, quatenus scilicet illius, ut et aliorum hominum, caput morale fuit, quamvis cùm physicè existere incepit, peccatum ex speciali privilegio non contraxerit. Etverò constat Christum B. Virginis Salvatorem fuisse, quod ipsa agnoscit in suo Canticô: *Exultavit, inquit, spiritus meus in Deo salutari meo*, Lucæ 1. Unde Alexander VII, mox laudatus, dixit, Mariam à peccato originali *ex Christi meritis præservatam fuisse*; at Christus non est Salvator hominum nisi quia homines à peccato vel contraacto vel saltem contrahendo eximit.... Item B. Augustinus et alii Patres clamant carnem B. Virginis *fuisse carnem peccati*, ipsam morti, et aliis ærumnis, quæ in præsenti ordine poenæ sunt peccati, fuisse subditam; quæ vera esse nequeunt nisi in Adamo peccaverit, et ideo peccati in origine contrahendi debitum habuerit.... Denique qui B. Virginem isti debito subtrahunt, vulgo docent Verbi incarnationem et Mariæ matris existentiam decretas fuisse ante prævisum Adæ peccatum, quod D. Thomæ et communis sententiae repugnat, cùm Christus venerit populum suum salvum facere à peccatis eorum, Matthæi 1. Illic Bellarminus et plures alii eximiâ in B. Virginem pietate flagrantēs adversam opinionem *periculosam, et fidei minus consonam esse* asserere non dubitaverunt; sicut error esset B. Virginis meritis, imò et Christi dignitati derogans affirmare Mariam absolutè, et absque speciali Christi gratiâ peccare non potuisse.

Neque obtendas cum nonnullis, qui sese in Mariam piissimè affectos prætendunt, et justos ipsi debitæ pietatis limites ignorant, semper præhabendam esse opinionem quæ præstantiorem B. Virginis honorem defert. Cùm generalem istam præscribunt regulam, ad so-

brietatem non sapiunt. Et eorum, inquit Petavius lib. 14 de Incarnatione cap. 8, Gersonio praeueniente, immoderata licentia intra modum sobriae et robustae pietatis coercenda est; monendi sunt ut veris contenti solidisque praecognitiis ficta et commentitia repudient, sive in B. Virginem devotioni nimium non indulgeant, abstineant ab hujusmodi regulis, que multum abhorrent ab theologiae, id est, celestis sapientiae, gravitate, quam nihil sentire, aut asseverare par est, nisi quod ad certam et exactam (Scripturæ et traditionis) regulam sit exactum. Enimvero, admissa hujusmodi regulæ, sentiendum foret B. Virginem non debuisse peccatum originale contrahere (non nulli enim hanc opinionem amplexi sunt).... Christum eidem Virgini plenam et liquidam rerum, que utriusque eventuræ erant, notitiam impetrare deluisse, cum haec scientia Dei genitricem docere videretur..., Mariam à primo creationis instanti intuitivâ Dei visione donata fuisse, cum eo privilegio insigniri potuerit, ipsi convenire videretur.... Mariam numquā somniässe, aut in omni somno actu Deum per mortalis vitæ curriculum fuisse contemplatum, etc. Quæ omnia aut falsa sunt, aut saltem Scripturâ et traditione probari nequeunt, quod sufficit ut B. Virgini certò affingi non possint. Ille merito D. Bernardus epist. 174 dicit: *Valde honoranda est, inquis, Mater Domini* (que Christianorum omnium in D. Joannis personâ ab ipso Christo Mater constituta fuit, Joannis 19), *benè admones: sed honor regiae judicium diligit. Virgo regia falso* (in Scripturâ et traditione non delineato) *non eget honore, veris cumulata honorum titulis, insulsi dignitatum.* Non nostro quippe, sed divino arbitrio metienda sunt tum Dei dona, tum quis honor illis respondeat.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Non te moveat quod de purissimo Mariæ conceptu nihil in Scripturâ litterali sensu affulget; nihil videlicet offert de Mariæ sanctificatione in utero, nihil de ejus nativitatis sanctitate, nihil de illius à peccato actuali immunitate, nihil de perpetua ipsius Virginitate, quæ tamen fide constant.

Secundum. Sedulò distingue primum Virginis conceptum à secundo, id est, formationem corporis Mariæ in Annæ utero ab instanti unionis ejus animæ cum corpore; iste enim, non ille, fuit intemeratus.

Tertium. Si dies sacer et festivus virginis conceptus certò attingeret primum instans

infusionis animæ in corpus Mariæ, omnis de hujus conceptus puritate, dubitatio illicè evanesceret.

Quartum. Cuncta ferè sive Scripturæ sive Patrum oracula adversis intemeratum Mariæ conceptum unicâ distinctione culpæ originalis contractionis quoad *actum et debitum* exponuntur et robur amittunt.

Quintum. Quod purus Mariæ conceptus Scripturæ et plurium etiam Patrum testimoniis niti non videatur, nullum inde ipsi accedit prejudicium. Quot enim sunt dogmata sic se habentia, que tamen reapsè illis testimoniis non sunt contraria?

Sextum. Nec antiquorum Patrum traditio communii fidelium sensui, nec communis fidelium sensus antiquorum Patrum traditioni repugnare potest, et ideo, si uni conformis est purus Virginis conceptus, et alteri erit conformis.

Ultimum. Unicè legitimus B. Virginem honorandi modus est eam honorare modo à Dei verbo præscripto.

ARTICULUS II.

Utrum filii fidelium peccatum originale contrahant?

Hanc quæstionem veluti excitavit singularis Joannis Calvini doctrina. Lib. 4 institutionis cap. 16, sectione 24 et seq., asserit Christianorum liberos, etiam ante Baptismum, novi fœderis esse participes. *Qui, inquit, à Christians originem ducent infantes, in fœderis hereditatem statim ac nati sunt à Deo excipiuntur.*

A Calvinii sententiâ multum alienus non est Yprensis, cuius systema super avitæ maculae naturâ antea delineavimus. Ipso nempe dicente, contingere potest ut aliqui ex Adam naturali generatione sati primigeniâ noxâ non inficiantur, si videlicet *concupiscentiam benè vivendo*, ut loquitur, *exuerint*; è converso potest fieri, ut nonnulli, ex Adam etiam semiinaliter non geniti, originali delicto coquincentur, puta si Deus omnipotentia sua virtute sine congressu conjugum corrupta utriusque sexus semina misceret, ut rursus loquitur idem Yprensis; hâc enim in hypothesi vigeret concupiscentia, in quâ juxta Jansenium consistit formale peccati originalis.

CONCLUSIO. — Fidelium liberi vi naturalis suæ ex Adam generationis peccatum originale contrahunt, ut alii, et ideo salutem assequi non possunt, nisi baptizati fuerint.

Ita definiit conc. Trid. sessione 5, canone 4,

ubi Calvini errorem his verbis perstrinxit : « Si quis parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, etiamsi fuerint à baptizatis parentibus orti, aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regeneratio-nis lavaero necesse sit expiari ad vitam æternam consequendam; unde fit consequens, ut in eis forma baptismatis, in remissionem peccatorum, non vera, sed falsa, intelligatur, anathema sit. » Probatur 1º ex Scripturâ, cuius ante adducta oracula evincunt eos omnes, qui naturali generationis viâ ab Adam oriuntur, originali peccato esse coquinatos. Apostolus indubie non minùs disserit de fide-lium quâm de infidelium filiis, cùm Rom. 5, dicit, *omnes in Adam peccâsse*, et ad Ephesios cap. 2 addit: *Eramus et nos naturâ filii iræ sicut et ceteri*; hæc enim verba specialiter tangunt fidelium natos; Paulus videlicet ad Philippenses cap. 3, refert se oriundum esse ex tribu Benjamin. 2º Ex Patrum suffragio, quod exhibet Bellarminus lib. 4 de Amis-sione gratiæ et statu peccati, cap. 14. Unus sufficiat Augustinus, lib. de peccato originali cap. 40, n. 43, hæc habet: « Regeneratus non regenerat filios carnis, sed generat... sive reus infidelis, sive absolutus fidelis, non generat absolutos uterque, sed reos. » Hæc dubio procul commentario non indigent. Notum est istud Tertulliani et Hieronymi effatum: *Christiani non nascuntur, sed sunt*; quod fal-sum esset si, ut mentiuntur Protestantes, filii fidelium nascerentur sancti et Ecclesiæ mem-bra.

3º Ex antiquâ et nunquàm interruptâ Ecclesiæ praxi, et communî fidelium sensu. Ad illos sensus Julianum provocat D. Aug. lib. 6, cap. 5, n. 41: « Verum est, inquit, quod antiquitus veraci fide catholica prædicatur, et creditur per Ecclesiam totam, quæ filios fide-lium nec exorcizaret, nec exsufflaret, si non eos de potestate tenebrarum, et à principe mortis erueret. » Eadem habet epistolâ 166 ad Hieronymum cap. 7, n. 21, his verbis: « Quisquis ait quòd in Christo vivificabuntur etiam parvuli, qui sine Sacramenti ejus parti-cipatione de vitâ exeunt, hic profectò et contra apostolicam prædicationem venit, et totam condemnat Ecclesiam; ubi propterea cum baptizandis parvulis festinatur et curritur, quia sine dubio creditur aliter eos in Christo vivificari omnino non posse. »

Atque ex his abunde refelluntur et cor-

rnunt duæ commemoratae Ypresis hypotheses. Clamante enim Apostolo, et Augustino ad pec-catum originale reipsa contrahendum requiri-tur et sinicit naturali generatione ex Adam descendere.

Objicit Calvinus citatis libro et capite: Ge-nesis 17 refertur, Deum cum Abraham et cunctis ejus nepotibus fœdus inivisse, quo hunc patriarcham et omnem ipsius prosapiam sibi semper acceptissimos esse futuros polli-citus est; at filii Christianorum sunt filii Abrahæ; ergo pertinent ad populum Dei, et idèo aut peccatum origina'e non contrahunt, aut saltem illa mæcula ipsis non imputatur. — Resp.: Dist. min. Filii Christianorum sunt Abrahæ filii secundum fidem, per baptismum scilicet, in cuius susceptione Abrahæ et pa-rentum suorum fidem imitari incipiunt, conc. Ante baptîmi receptionem, nego min. et conseq. Promissio nimirum Abrahæ facta, quatenus erat spiritualis, et ad vitam æternam pertinebat, facta fuit Abrahæ filiis secundum spiritum et fidem, ut passim docet Apostolus; at infantes non fiunt Abrahæ filii secundum spiritum et fidem nisi per baptismum, sicut apud Judeos non siebant Abrahæ liberi secun-dum spiritum nisi per signum quoddam exter-num suæ fidei in Messiam venturum, quod baptîmi vices gerbat. Hinc D. Aug. lib. 1 de peccatorum meritis et remissione cap. 27, n. 40, exclamabat: « Quis nesciat credere esse infantibus baptizari, non credere non baptizari?.... quia ergo de ovibus ejus non esse incipiunt parvuli nisi per baptismum, profectò si hoc non recipiunt peribunt. »

Objicit iterum Calvinus ibidem: 1 ad Corin-thios cap. 7, v. 14, *filii* (fidelium) dicuntur sancti; unde Rom. cap. 11, v. 16, legitur: *Si radix sancta, et rami*; ergo. — Resp. cum Estio in hæc loca ibi delineari sanctitatem non formalem (de quâ solâ est quæstio), sed præparatoriæ repositam in piâ et sanctâ educatione quâ verisimile erat informando esse liberos ex sanetis parentibus ortos. Scilicet Apostolus 1 ad Corinthios cap. 7, excitat mulierem fidelem ad non deserendum virum infidelem, et vicissim, duabus ex causis, 1º, quia vir infidelis per mulierem fidem sanctificabitur, id est, ad veram religionem, sive veri Dei cultum, adducetur, et vice versa..... 2º Quia filii jam prognati, cùm mulier fidelis virum infidelem deseruerit, immundi fient, id est, patris exemplo in idololatriam, et peccata adversùs naturam immer-gentur, à quibus, si illa mulier cum viro re-

manserit, iudicem retrahentur, et baptismi sancti sicut.... Idem intendit in epist. ad Romanos; in ea enim probat Iudeos gratiae Dei potiori ratione participes fieri posse quam gentiles, quia nati sunt ex patribus quibus factae sunt divinae promissiones, et qui Deo erant accepti. Scilicet per institutionem plerumque fit, ut posteri majorum suorum religionem et pietatem accipiunt et retineant, et ideo congruebat, ut iudaicus populus sanctitatem quasi hereditariam haberet. Igitur Apostolus iudaicam gentem *sanctam* vocat, non quod sanctitatem ratione nativitatis habuerit, sed quod ex nativitate habuerit unde sanctificaretur, tanquam rami ex radice, ita ut sancta dici potuerit veluti in quâdam preparatione, quam Scriptura non raro *sanctificationem* appellat.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Sancti filios generant *santos dispositivè et præparatoriè*, non *efficienter*, et *formaliter*.

Secundum. Christiani sunt Abrahæ filii non secundum carnem, ut Judæi, sed secundum fidem et spiritum, quâ eximiâ dote non insigniuntur nisi per baptismum.

Tertium. Ad peccatum originale reipsa contrahendum, secluso speciali Dei privilegio, absoluè requiritur et sufficit naturali *seminatione* ab Adam oriiri et descendere.

CAPUT V.

De præcipuis peccati originalis effectibus.

EFFECTUS peccati originalis alii ad præsentem, alii ad futuram vitam pertinent.

ARTICULUS PRIMUS.

De pœnis peccati originalis in præsenti vitâ.

Concilium Tridentinum præente D. Augustino, et veteribus synodis adversus Pelagianos et Semipelagianos habitis, præsertim Arausicanis, definivit sess. 5, can. 1, *totum Adam per prime prævaricationis offensam secundum corpus et animam in deterius commutatum fuisse.*

Quomodo stupenda hujus commutationis in animâ radix fuerit et origo amissio justitiae originalis, in quâ consistit peccati originalis *formale*, exponere aggreditur D. Thomas 1-2, q. 85, a. 3, hoc venerabilis Bedæ in caput 1 Lucæ dictum, *homo (per peccatum) spoliatus est gratuitis, et vulneratus in naturalibus, suum faciens, rem sic explicat: « Justitia originalis (id est, cum quâ creatus est Adam) subtraeta est per peccatum primi parentis, et ideo omnes vires animæ remanent quodammodo destitute*

proprio ordine, quo naturaliter ordinantur ad virtutem, et ipsa destitutio dicitur vulneratio naturæ. Sunt autem quatuor potentiae animæ, quæ possunt esse subjecta virtutum, scilicet ratio, in quâ est prudenter, voluntas, in quâ est justitia, appetitus irascibilis, in quo est fortitudo (unde dicitur quasi nervus animi fortitudinem, constantiam ac robur ad res benè et suo ordine gerendas subministrans, et datus est ut imperanti rationi tanquam miles obediatur), et concupisibilis, in quo est temperantia. In quantum ergo ratio destituitur suo ordine ad verum, est vulnus ignorantie; in quantum vero voluntas destituitur ordine ad bonum, est vulnus malitiae; in quantum vero irascibilis destituitur suo ordine ad arduum, est vulnus infirmitatis; in quantum vero concupisibilis destituitur ordine ad delectabile moderatum ratione, est vulnus concupiscentiae. Sic igitur ista quatuor sunt inflictæ toti naturæ humanæ ex peccato primi parentis.... ut etiam sint ex peccatis actualibus consequentia; in quantum scilicet per peccatum (actuale) et ratio hebetatur (præcipue in agendis) et voluntas induratur ad bonum, et major difficultas benè agendi accrescit, et concupiscentia magis exardescit. »

Hunc D. Thomæ textum expendens Philipus Gamachæus, eruditus doctor et professor Sorbonicus, illum sic exponit: « Quatuor istis modis natura humana læsa fuit per peccatum (non quidem intrinsecus) vulnere aliquo positivo, sed extrinsecus, quia per prævaricationem Adæ privati sumus donis gratuitis, nobisque quodammodo derelicti. Hinc igitur infirmitas ad laudabiles et arduas actiones; hinc ignorantia ad multa cognoscenda, quæ sine ullo labore in statu innocentiae cognita fuissent, quæque ad virtutem spectant; hinc malitia, quatenus voluntas sponte adhæret peccato; denique et concupiscentia satis omnibus nota ex parte inferioris appetitus, qui per justitiam originalem alioquin fuisse in omnibus rationi obediens, nunc autem ei saepius reluetatur. »

Ex hac Gamachæi explanatione illius patroni colligunt 1°, naturam humanam *extrinsecus* duntaxat fuisse vitiata. Ipsi scilicet in primâ origine inerat justitia velut forma quædam supernaturalis, quâ perficiebatur in ordine ad Deum; unde illa formâ per peccatum destructâ corrupta fuit natura humana, id est, spoliata qualitate inhærente, per quam ex Dei liberalitate speciali modo ad Deum dirigebatur; sicut si alicui hodiè eamdem justitiam infunderet

Deus, et ipse eam suā culpā amitteret, corruptus diceretur, hoc est privatus formā ipsi priū ex Dei munificentia insitā. Quanobrem homo hujus justitiae expers sibi derelictus est, id est, in suis naturalibus mansit, et ideò defectibus, sive imperfectionibus ipsius naturae propriis, obnoxias, qui defectus in eo nunc vulnera dicuntur; quia supposito praeſenti rerum ordine in homine non sunt ex conditione naturae, sed ex Adae peccato, et ideò habent rationem penae et vindictae..... 2º *Malitiam*, quam Adae peccatum in voluntate produxit, sive per quam, inquit S. Thomas, *voluntas sponte adharet peccato*, utpote humanae naturae appendicem, non consistere in aliquo actu vel habitu vitioso, sed in privatione felicis propensionis, quā hominis voluntas vi originalis justitiae speciali modo ad Deum ordinabatur, ita ut peccato, quantumvis eam deleatet, sponte non adhaceret.

Qui censem Deum posse creare hominem cum iisdem omnino sive animi sive corporis miseriis, quibus in praeſenti ſtatu obnoxii ſumus, ii lubenter agnoscunt naturam humanam per Adae peccatum non intrinsecus sed extrinsecus fuisse corruptam; verū qui existimant Deum non potuisse condere hominem cum miseriis (non quoad ſpeciem quidem) ſed *quoad gradum nostris similibus* (quae ſententia, ut ſupra diximus, videtur fuisse ſententia D. Augustini et multorum aliorum Patrum), ii contendunt naturam humanam per primigeniam maculam non extrinsecus tantum ſed etiam intrinsecus vitiajam fuisse.

Præter enumerata animae mala, quae subindicavit D. Thomas, et invexit peccatum originalē, alia ſunt ad corpus pertinentia, quod justitia originali ab omni corruptione et laſione eximebatur, et per Adae noxam non minùs quam anima in deterius commutatum eſt. Tales dolores et aerumnæ, talia innumera morborum genera, talis brevis vita, imò ipsorum cervorum et cornicium vitæ brevior, talis continuus mortis timor, talis mors, etc., et alia quibus humanum corpus ſubjacet. Consuli poterit Scriptura Genesis 2, v. 17, 5, v. 19, Job. 5, v. 7, Rom. 5, etc.

Commemorata mala vulgo à theologis interna dicuntur, quia ſunt in ipso homine, id est, in anima et corpore. Alia ſunt extra hominem, quae idcirco ab eisdem theologis externa vocantur. Scilicet post Adae peccatum ipſe beneficentissimus hominis Conditor ejus inimicus factus eſt, quem idcirco in ipso ortus principio velut iræ filium habet..... Diabolus intolerabi-

lem in mortales exerceat tyrannidem, quosdā invadit et miserum in modum torquet, omnium mentes ad peccatum diversi generis tentationes ſuggerendo, et inſidias tendendo titillat et allicit, perpetuò *tanquam leo rugiens circuit quarens quem devoret*.... Ipſe homo hominis opes et ſanguinem ſitit, et quorum debuiffet eſſe cor unum et anima una, ii quasi perpetuis à ſe invicem diſſident odiis, ut *nihil in terris* (quod olim ſapientiſſimè observavit Diogenes) *frequentius et rariuſ ſit homine*.... Bestiae terra, ecli volatilia, pisces maris, etc., quibus Deus hominem präfecit (Genesis 1) regem et dominiū non agnoscunt, quin in eum insurgunt, et contempti Dei vindices illū non raro puniunt, et cneant..... Demū, cœlum, tellus, mare, tota rerum universitas stare non videtur niſi ad hominem terrendum, affligendum, deſtruendum, etc.

Hæc omnia mala ſolidè et eleganter describit D. Aug. lib. 22 de Civitate Dei cap. 22, n. 1 et seq..... Deinde cap. 23 ostendit, concupiſcentiam à qua hæc in vitâ perfectè liberiſſi non poſſumus, justis, ſive iis, qui ipſi non conſentiant, ſed per J. C. gratiam viriliter reſiſtant, labores quidem multos facere, ſed præniorum ac meritorum fontem eſſe ac originem, quod poſtea definivit conc. Trid. ſess. 3, can. 3..... Denique cap. 24, n. 2 et seq., demonſtrat innumerabiles hujus vitæ aerumnas ſingulare divinæ misericordiæ beneficio infliftas fuisse, ut intelligerent propriā experientiā quanto ardore, quanto ſtudio fugiendum eſſet peccatum tot malorum in praeſenti vitâ principium, et graviorum poſt mortem origo futurum.... Miseriam generis humani, in qua laudatur justitia punientis, et à divinâ bonitate multis conditam eſſe bonis; indita nimirūm terra et hominibus ſaecunditas poſt Adae peccatum remansit; in homine penitus extincta non eſt quædam velut ſcintilla rationis, qua factus eſt ad imaginem Dei, ut ſplendidè commonſtant tot opera laude digna, quæ ſive per ſive cum gratiâ Dei producunt, et tot mirabilium rerum inventiones; idem pariter remansit humani corporis ſitus et conformatio interna. Demū dannati hominis exilium, id eſt, aſpectabilis iſte mundus incredibili reluet pulchritudine, hominem in admirationem et delectationem ſuavissimè immergens, vitæ miseriā et tædia blandè temperat et ſolatur, Dei que flanimeam notitiam et amorem perpetuò instillat, ut S. Augustino duce feliciter et juvēndè demonſtravit unus ex viris litteratis re-

giæ academie Massiliensis in aureo poemate nou ita pridem edito , cui gallicè titulus : *Les grandeurs de Dieu dans les merveilles de la nature*. Si hæc D. Augustini et Ecclesiæ catholice documenta attentè et seriò, ut decet, recogitentur et perpendantur, quām duleam, quām amplam dicendi segetem cœlestis verbi præconibus suggesterent ! Quām affluentem, quām copiosam, subministrabant ansam miseros mortales solandi , et ab infandorum vitiorum barathro et gurgite eruptos in saluberrima virtutum omnium pascua deducendi ! Quām efficax, quām nervosum christianaæ religionis apologistis et defensoribus ingerent argumentum ad hujus temporis incredulorum adversus miseram mortalium conditionem declamationes scandas, et querimonias, quibus supremi Numinis justitiae protervius insultant, reprimendas, etc. !

Hucusque recensita præsentis vitæ mala, consentientibus Catholicis, et recentioribus vulgò novatoribus, ex peccato originali securiunt. At isti ex eâdem maculâ alia dimanare mala obgannierunt. Etenim Calvinus lib. 2 Institutionis cap. 21 (cui vulgò adstipulantur Protestantes), docuit naturam humanam per avitum delictum à propriâ intrinsecâ perfectione hoc sensu excidisse, quòd liberum ejus arbitrium eodem peccato non lœsum tantùm fuerit, sed etiam penitus extinctum. Hinc ibidem asserit hominem lapsum liberam non habere boni et mali electionem, et ideò quidquid benè aut malè operatur, illud necessariò, quamvis non coactè, sed spontè, agere; quin naturæ corruptionem tantam esse vult, ut non possit homo, etiam justificatus, non semper peccare; unde in ejus systemate inter prædestinatum et reprobum, sotentem et insontem, hoc duntaxat intercedit discriben, quòd Deus isti non illi peccata imputet; ex quibus colligit ignorantiam invincibilem legis divinæ non excusare à peccato.

Vprensis Protestantium sistema quoad substantiam retinuit: docuit enim nullam esse in statu naturæ lapsæ immunitatem à necessitate relativâ, et ideò delectationem cœlestem, aut terrestrem , prout una prævalet, modò ad bonum, modò ad malum necessariò rapere ; quā ex causâ asseruit ad merendum, aut demerendum in præsenti ordine sufficere libertatem à coactione; reprobis tamen gratias temporales à Deo impertiri confessus est, quibus adjuti bona opera eliciunt, et ideò hominem non semper peccare asseruit.

Controversiam de liberò arbitrio ventilabimus in tertio libro de hominé reparato. Quare eam solam , quæ ignorantiam spectat attingemus.

PARAGRAPHUS UNICUS. *Utrum ignorantia invincibilis excusat à peccato?*

ERRORES. — Lutherus in caput 12 Geneseos scholasticis criminis vertit, quòd dixerint, ignorantiam invincibilem à peccato excusare. Hac sententiâ *everti Scripturam sacram, et è medio tolli Christum justitiae solem*, pro solitâ suâ impudentiâ affirmavit. Subsecutus est Calvinus tum in caput 12 Lucae, tum lib. 2 Instit. cap. 2, etc., ubi *D. Augustinum suum esse renuntiat*. Acceptam à magistris opinionem fusè pertractavit Hieronymus Zanchius lib. 1, tract. theolog. cap. 12, de ignoratione Dei, thesi 1, et, ut ipsi, de D. Augustini suffragio gloriatus est. *Est, inquit, Augustinus Patrum omnium nomine patronus noster in hâc causâ.*

Jansenius Vprensis cœcos illos et impudentes duces sequi operæ pretium duxit indubie ut suum de libertate naturæ lapsæ propriâ stabiliret, aut corroboraret systema. Lib. 2 de Statu naturæ lapsæ , capiti 2, hunc praefixit titulum : *Ignorantia, etiam quæ necessitatis est, non voluntatis, hoc est invincibilis, non caret peccato, ut dogma fidei ab antiquis traditum*. Initio capituli refert « generale scholasticorum pronuntiatum esse, quòd quidquid ex invincibili sit ignorantia, hoc ipso culpâ vacat. » Ibidem dicit, « hanc doctrinam , quamvis humanæ rationi, quâ nititur, valde plausibilis esse videatur, cum Augustini doctrinâ difficultè conciliari posse. » In fine capituli 4, concludit, « ignorantiam invincibilem et incavibilem, in quâ nati sumus, nullo modo excusare peccatum, licet ab eo excusasset primum hominem, si Deus eum cum eâ condidisset; » deinde addit : « Hoc si lector capit, gratuletur sibi; si non capit, adhuc difficilius captu et cauto esse cogitet originale peccatum; sed quia utrumque fide facile est, tribuamus utrumque arcans tremendisque judiciis Dei, ne contra res in antiquâ Ecclesiæ certas, quantùm judicare licet, argutiis humanis disputando, non scientiæ veritatem capiamus, sed ignorantia poenam augearamus. » Cap. 5, triplicem distinguit ignorantiam insuperabilem *juris naturalis, juris divini positivi, et facti*, sive factorum. Concedit ignorantiam juris divini positivi, et facti, si insuperabilis est , excusare à toto peccato, secùs

ignorantiam invincibilem juris naturalis. Hujus disparitatis, sive, ut loquitur, *arcanae huius doctrinae, radicem* indagat cap. 6, eamque pullulare facit ex natura illorum jurium et factorum ignorantiae, sive potius diversae scientiae; *scientia scilicet, inquit, juris naturalis humanae naturae connaturalis est; scientia rerum juris divini positivi, et factorum nullo modo*; id est homo sine lege naturali non potest vitam hominem dignam ducere, et ideo sine juris naturalis scientia creari nequit; è converso homo vivere potest sine scientia factorum, *que singularia sunt, et sine fine rari possunt*, aut juris divini positivi, quod à liberè Dei voluntate pendet, et idcirco sine tali scientia condi potest.

Igitur ante peccatum ignorantia juris divini positivi, aut factorum, non juris naturalis, potuit existere; cùm verò peccatum præcessit, ignorantia ista in pœnam delicti potest infligi, siue voluntaria est in causâ, nec idcirco à peccato excusat.

CONCLUSIO. — Ignorantia invincibilis, quæ scilicet, quidquid agatur, expelli non potest, etiam juris naturalis, si detur, ab omni peccato eximit. Cuilibet catholico probata esse debet, præsertim post censuram contradictione sententiae.

Probatur. 1º, auctoritate D. Augustini, quâ gloriatur Yprensis. Lib. 3 de libero Arbitrio cap. 18, n. 50, ait S. doctor: « Si laboriosum est omnia mandare memoriæ, hoc brevissimum tene: Quæcumque ista causa est voluntatis, si non ei potest resisti sine peccato, ei ceditur: si autem potest, non ecedatur, et non peccabitur; antanta fallacia est, ut caveri omnino non possit? Si ita est, nulla peccata sunt; quis enim peccat in eo, quod nullo modo caveri potest? Peccatur autem, caveri igitur potest. » Eodem libro cap. 19, n. 53, hanc objectionem: *Si Adam et Eva peccaverunt, quid nos miseri fecimus, ut cum ignorantie cœcitate... nasceremur; sic solvit: Non tibi deputatur ad culpam quod invitus ignoras;* » deinde, n. 54, expressè asserit, ea, quæ fiunt ex ignorantia invincibili, esse peccata eo modo quo sermo dicitur lingua, id est impro priè tantum. Libro de verâ religione cap. 14, n. 27, hæc habet: « Usque adeò peccatum voluntarium est malum, ut nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium; et hoc quidem ita manifestum est, ut nulla hinc doctorum pauçitas, nulla indoctorum turba dissentiat.... Servos suos meliores esse Deus judicavit, si ei servirent liberaliter (id est liberè); quod nullo

modo fieri posset, si non voluntate, sed necessitate servirent. » Idem asserit lib. de dualibus animalibus cap. 11, n. 43: « Peccatum, inquit, est voluntas retinendi, vel conservandi quod justitia vetat, et unde liberum est abstinere. » Idem adstruit in decursu capituli.

Istorū testimoniorū vim et efficaciam subodoratus Yprensis (quod enim ex insuperabilis ignorantia nullatenus caveri potest, et nequidem est voluntarium cùm ad rationem voluntarii requiratur cognitio intellectus, et ideo non potest esse formale peccatum), horum, inquam, textuum nervoso robore commotus Jansenius tria citato lib. 2 de Statu naturæ lapsæ, cap. 4, reponit. 1º Respondet, humanâ ratione concepi non posse « quoniam homo in eo peccet quod neque seit neque scire potuit, id esse nodum insolubilem, sed tamen ab Augustino et antiquâ Ecclesiâ ut in Scripturis consignatum constanter fuisse traditum; quâ de causâ illud firmissimè credendum est, catholica enim doctrina non Aristotelicis argumentis et argutiis iutitur, sed Scripturâ et traditione. » Igitur concedit rationem ab Augustino allatam demonstrare actus ex ignorantia invincibili elicitos non posse esse vera peccata. Unde 2º respondet Augustinum, cùm adversus Pelagianos decertavit, sententiam mutasse, et idcirco docuisse, ignorantiam invincibilem juris naturalis, quæ in nobis est ex originali peccato, peccandi necessitatem inducere, etsi nullum sit personalis voluntatis voluntarium; quæ responsio præterquam quod D. Augustino injuria est, quem in apertam secum contradictionem præcipitat, manifestis S. doctoris adversus ipsos Pelagianos dictis refellitur.

Libro de naturâ et gratiâ cap. 67, Pelagius Augustino objicit verba supra relata lib. 3 de libero Arbitrio cap. 18. Quid S. doctor? Hoc: potest peccatum vitari, sed opitulante illo qui non potest falli. Ibi ergo existimat illud verum non esse peccatum quod nullo modo vitari potest. Lib. 1 Retractionum, cap. 9, n. 3, citatum libri 5 de libero Arbitrio locum commemorat, et dicit, se hoc testimonio ita liberi arbitrii existentiam vindicavisse, ut gratiæ necessitatem non excluderit.

In his profecto locis suam adversus Manichæos peccati definitionem emendare debuisset D. Augustinus, si emendandam esse credidisset, et observare ad peccatum, saltem aliquando, voluntarium non requiri; cùm ignorantia invincibilis, quæ est pœna peccati Adæ, verum

sit peccatum, sive potius actus ex eâ malè elici-
ti ; de quo tamen siluit.

5º Reponit, commemoratam D. Augustini peccati definitionem de eo duntaxat peccato, ipso S. doctore interprete, esse intelligendam quod primus parens in paradiſo summa voluntatis libertate perpetravit. Duplex enim peccatum distinguit Augustinus, aliud quod *peccatum est*; aliud quod *ita peccatum est ut sit etiam pena peccati*. Illud ita est in motu voluntatis, ut ab eo abstinere liberum sit; hoc liberum est eo sensu quod ex voluntate liberè peccante (Adæ nempe) proficiscatur, sed pœnâ ex judicio Dei solum premente et puniente necessarium. Unde ad istud peccatum non requiritur voluntarium et liberum; cùm ergo quod ex insuperabili ignorantia juris naturæ committitur sit *peccatum et pena peccati*, quia haec ignorantia in pœnam peccati originalis est inflicta, illi non convenit ut sit voluntarium, et possit caveri.

Hec responso ex Calvinio excerpta est. Calvinus, inquit Bellarminus lib 5 de Gratia et libero Arbitrio, cap. 27, « ad alterum perfungium se conferens dieit, Augustinum loqui de peccato primi hominis, quod verè non necessitate, sed voluntate commissum est. Id autem probat ex lib. 1 Retractionum cap. 13, et lib. 1 Retractionum cap. 9; » at duo ista testimonia, in gratiam suæ opinione adducit Jansenius lib. 2 de Statu naturali lapsæ, cap. 4, etc.

Bellarmino autem ibidem fusc ostendit Calvinum ab Augustini mente alienissimum esse. Etenim 1º S. doctor nihil antiquius habet in tribus libris de libero arbitrio quam ut probet hominem post Adæ lapsus libero pollere arbitrio; debuissest igitur in Retractionibus sua in illis libris pronuntiata non explicare, sed abjurare.... 2º Cùm suas libertatis definitiones adversus Manichæos de statu naturæ integræ in Retractionibus, vel operibus contra Pelagianos, intelligendas esse dixit, læsum duntaxat, non extinetum in homine post lapsus liberum arbitrium connotare intendit. Obtrudebant scilicet Pelagiani libertatem, quâ homo post Adæ lapsus erat prædictus, eam ipsam esse quâ insignitus erat insonis Adam, ad quod evincendum obtendebant D. Augustini assertiones in libris de libero arbitrio. Quid doctor sagacissimus? Adæ libertatem ante lapsum nostrâ pluribus ex titulis fuisse robustiorem; insonis nimirum Adæ libertas nullâ partis inferioris rebellione debilitabatur; aliunde libertas nostra per peccatum vulnerata ten-

tationibus sine speciali Dei adjutorio resistere non potest, quod absque isto auxilio, saltem tam potenti, poterat Adam sano et fortis libero arbitrio pollens. Non igitur mirum si Augustinus dixerit suas libertatis definitiones contra Manichæos, secundum totam suam extensionem, soli naturæ integræ ordini competere, cùm in eo solo perfecta fuerit hominis libertas..... 5º Cùm lib. 1 Retractionum cap. 13 dixit Augustinus suam definitionem lib. de verâ Religione cap. 14 consignatam commonstrare peccatum quod *tantummodo fuit peccatum* (quale fuit delictum quod Adam et nos in ipso et cum ipso commisimus), non *peccatum quod peccatum est et pena peccati* (quale est peccatum originale, et peccata ex cupiditate aut ignorantia in praesentistatu facta), cùm, inquam, hoc dixit S. doctor, intendit rationem voluntarii et liberi *perfectissimè et plenissimè* non convenire nisi soli primi parentis peccato, quod idecò *perfectissimè et plenissimè* fuit peccatum; unde peccata ex cupiditate, vel ignorantia orta, et idecò ex Adamico delicto, laud sunt tam voluntaria et libera quâ peccatum primi parentis, quâ ex causâ multò minus gravia sunt; quæ tamen sunt ex dominante concepiscentiâ possunt vitari cum Dei auxilio, in quo omnia possumus, et idecò absolutè et simpliciter peccata merito reputantur. Verum quæ ex insuperabili ignorantia committuntur, impropriè duntaxat sunt voluntaria, id est voluntaria *voluntate facti*, non *voluntate peccati*; qui scilicet ex invincibili ignorantia peccat facit quod facit, sed si sciret esse peccatum nec vellet facere nec faceret; unde sunt impropriè tantum peccata.

Hanc Bellarmini solutionem, quam ob oculos habebat Ypresensis indubie non improbabit nisi quia cum suo systemate cohærere non poterat. Etverò noverat Estium, quem saepius impensè commendat, in 2 Sent. distinct. 24, paragrapho 10 et seq. asserere commemorata Augustini loca ad naturam etiam corruptam pertinere.

Probatur 2º auctoritate Ecclesiæ, *cujus doctrina*, inquit D. Augustinus lib. 6 contra Julianum cap. 5, n. 11, *tenenda est, etiamsi nec ratione indugari, nec sermone explicari possit*. Concilium Trid. sessione 6, can. 6, anathema denuntiat iis qui negaverint esse in hominî potestate vias suas malas facere. Ejusdem sessionis cap. 11, præente D. Augustino dicit, *Deum impossibilia non jubere*; at, etsi daremus Ypresi, voluntarium sufficere ad peccatum, et idecò id esse liberum quod fit à voluntate cum plenâ

advertentiā rationis, sive à principio intrinseco eum cognitione, scholasticorum de insuperabili ignorantia pronuntiatum his decretis vindicaretur; quod enim ex ea ignorantia fit malum esse funditus ignoratur; peccatum ergo esse non potest.

Inter 79, aut octoginta (juxta P. Duchesne) Bāii propositiones à Pio V anno 1566, Gregorio XIII anno 1579, Urbano VIII anno 1641 proscriptas, hæc numero 67, vel 68 (apud P. Duchesne) inventur: *Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod necessariò facit; sed quod sit ex ignorantia insuperabili sit necessariò; ergo. Ex triginta et unā Jansenianorum propositionibus ab Alexandro VIII damnatis anno 1690, hæc numero 1 et 2 sunt proscriptæ. In statu naturæ lapsæ ad peccatum mortale et demeritum sufficit illa libertas, quā voluntarium ac liberum fuit in causâ suâ, peccato originali, et voluntate Adami peccantis.—Tamen si detur ignorantia invincibilis juris naturæ, hæc in statu naturæ lapsæ operantem ex ea non excusat à peccato formalis, etc.,*

Probatur 5º unanimi doctorum catholicorum consensu. Hoc suffragium, ut diximus, non inficiatur Jansenius, sed Lutheri et Calvini sententia inhaerens floccifacit. Certè Lutherus haereticorum omnium impudentissimus in cap. 12 Geneseos dixerat: « Scholastici invincibilem ignorantiam dixerunt excusabilem, quæ simpliciter à toto excusat, id est peccatum prorsus tollat; tanta cæcitas est in papæ scholis et Ecclesiis! »

Ipsius physicæ prædeterminationis patroni, quos Jansenii defensores perperam et incassum sibi arrogare consueverunt, haereticorum de invincibili ignorantia dogma aperte rejiciunt et irrident. Generaliter dixerat D. Thomas 1-2, q. 76, a. 5, in fine corporis: « Si vero talis sit ignorantia, quæ omnino sit involuntaria (sive quia est invincibilis, sive quia est ejus quod quis scire non tenetur), talis ignorantia omnino excusat à peccato. » Hanc sententiam avidè amplexi sunt insigniores Thomistæ, Dominicus Bannes, Petrus Ledesma, Didacus Alvares, Gregorius Martines, et alii qui uno ore asserunt, *certum esse secundum fidem, omne peccatum esse voluntarium, et neminem peccare in eo quod nullo modo vitare potest.*

Nihilosecius Jansenii defensores magistro audaciores Guillelmum Estium tot theologorum choro opposuerunt. Etenim, inquiunt, in 2 Sentent. distinct. 22, paragrapho 15, expendens quenam juris ignorantia excusat, annotat,

constare invincibilem ignorantiam facti, aut juris positivi divini vel humani à peccato excusare, sed id non constare de ignorantia juris naturalis; quidam enim (inter quos recenset cardinalem Cajetanum, et ipsum Adrianum VI) existimant *ignorantium juris naturalis neminem prorsus excusare*, etiamsi invincibilis sit. Scilicet, inquit vir eruditus, « ignorantia facti, vel juris positivi, si invincibilis sit, reddit actum involontarium quoad rationem peccati; nam qui cum facit nescit eum esse prohibitum; non est autem hujusmodi actus peccatum, nisi quatenus prohibitus est, et ideo si ignorantia quā ignorat esse prohibitum, sit prorsus involuntaria, erit et actus ipse secundum rationem peccati prorsus involuntarius; at ignorantia juris naturalis nunquam facit actum prorsus involuntarium, etiam quā ratione peccatum est, quia non facit, ut malum prorsus ignoratur, sed semper permittit ipsum aliquo modo fieri. » Actus nimis illud non est malus quia prohibitus est, sed potius prohibitus est quia malus est, et ideo qui ignorant actum illum esse prohibitum fertur nihilominus in malum; quod ratiocinium sic illustrare et confirmare aggreditur. « Exempli causā, inquit, qui mentitur officiosō, putans tale mendacium esse licitum, is quidem nescit tale mendacium pertinere ad genus peccati, ideoque putat non esse peccatum; scit tamen se mentiri, et proinde actum, qui essentialiter malus est, voluntariè committit. »

Porrò ex his, inquiunt Ypensis sectatores, evidenter colligitur ignorantiam, etiam insuperabilem juris naturæ, à peccato non excusare, et meritò prorsus Jansenium hanc virtutem inservisse invincibili ignorantie juris positivi, et factorum, non juris naturalis; ergo. — Resp. 1º, Jansenii defensores sese hic magistro industriores et sagaciores ostentare; Ypensis enim, qui Estium, ubi sibi favet, laudare solet, hunc theologum hanc in controversiā non adduxit, indubie quia ejus doctrinam suæ causæ patrocinari non censuit; in quo eruditionis suæ specimen exhibuit. Etenim Estius in 2 Sent. distinct. 24, paragrapho decimo, celebre Augustini adversis Manichæos effatum, *quidquid non est voluntarium et liberum non potest esse verum peccatum*, naturam etiam corruptam spectare asserit, ut observavimus, quod suum de ignorantia invincibili systema evertere credidit Jansenius, ut iterum diximus. Item Estius quæ dixit leco objecto de ignorantia invincibili juris naturæ non minus deca-

tum integrâ quam de virtutâ intelligi voluit; quam enim ibidem affert ratio utramque naturam pariter spectat, ut ad eam vel tantisper attendanti illicet videbitur; è converso et Yprensis, et omnes ejus discipuli ignorantiam invincibilem juris naturalis nonnisi in naturâ corruptâ à peccato non excusare contendunt. Item Estius loco proposito suam de invincibili ignorantia legis naturalis sententiam non ut certam, sed velut problematicam reprezentat, siquidem varias super hoc opiniones refert; è converso et Jansenius et cuncti ejus patroni suam de eâdem ignorantia opinionem *velut dogma fidei ab antiquâ Ecclesiâ traditum* tradueunt, etc. — Resp. 2º, ex adductâ Estii argumentatione manifestum fieri ipsum censuisse actum in se prorsus involuntarium, id est actum qui propriâ voluntate non est volitus, non posse esse verum peccatum (personale nempe de quo solo hie est quæstio); quæ sententia prorsus adversatur systemati Janseñii et ejus sectatorum, qui contendunt in presenti statu ad verum peccatum sufficere ut actus non propriâ voluntate, sed alienâ, Adami scilicet, sit volitus; unde in eo duntaxat deceptus fuit vir eximus (si de ignorantia omnino insuperabili juris naturæ disseruit), quod in transgressione legis naturalis *voluntatem peccati cum voluntate facti* necessariò conjunctam esse crediderit, id est quod existimaverit materialem juris naturæ violationem semper importare voluntatem ponendi actum prohibitum; qui quidem facti error excusatione dignus est in viro cui explorata non erant decreta Sedis apostolice adversus Baium, in primis citata definitio Alexandri VIII anni 1690.

Quod attinet ad Adrianum VI, et Cajetanum, quos Estius laudat, Jansenii sententiae nullatenus favent. Ille enim (quodlibet 4) expressè asserit, *ignorantiam legis naturæ, si sit invincibilis, omnino excusare à peccato*; iste in 4-2, q. 76, a. 5 et 4, probat D. Thomæ de ignorantia insuperabili doctrinam Yprensis systemati, ut ostendimus, omnino adversam. Cæterum, super his consuli poterit Stephanus Deschamps de hæresi Jansenianâ, lib. 2, disp. 5, cap. 6.

Probatur 4º, ratione quæ plura nobis suggерit arguenda adversus Jausenium. Etenim 1º, dicente Augustino libro de verâ Religione cap. 14, totus orbis hoc resonat effato, *quod non est voluntarium verum peccatum esse non potest*; at quod ex insuperabili ignorantia fit nul-

latenus est voluntarium; nam totus iterum orbis per *voluntarium* id intelligit quod sit à principio cognoscente actum bonum aut malum esse, quæ cognitione conjungi nequit cum insuperabili ignorantia. 2º Si quod sit ex insuperabili legis naturæ ignorantia, quamvis in se involuntarium, est verum peccatum, quia voluntarium est in causâ, id est in Adœ peccato, ut placet adversariis, homo poterit in iis versari circumstantiis, in quibus, quidquid molitur, necessariò peccabit, vel de commissso peccato non poterit dolere, aut propositum de non peccando in posterum non elicer; at ista absurdâ, divinæ bonitati et justitiae contraria sunt, et divinis cohortationibus, quibus in sacris Commentariis santes ad meliorem frugem invitat Deus, aperte repugnant; ergo. Probatur major. Sit homo qui invincibiliter credat sibi præceptum esse furari, aut mentiri ad egeno asservandam vitam, aut parenti vitæ in discriminè constituto subveniendum. Hæc hypothesis in principiis Janseñii non repugnat; at iste homo, quidquid agat, peccabit, sive furetur, aut mentiatur, sive non; si enim furatur, aut mentitur, peccabit adversus legem naturæ, ejus insuperabilis ignorantia non excusat à peccato; si non furatur, aut non mentitur, aget coatra conscientiam invincibiliter errantem, quam tunc audire et sequi præcipit lex naturæ. Jam verò, quonodò iste homo, si furatus fuerit, de peccato contra legem naturæ commisso dolere poterit? Dolor enim, ut hic sumitur, est detestatio malitiae et perversæ voluntatis; non fuit autem in isto homine malitia et perversa voluntas, sicut nec in eo qui præceptum violat positivum ex invincibili illius ignorantia; quonodò elicit proutum non peccandi de cetero? cum in ipsis potestate non sit postea non agendi ex insuperabili legis naturæ ignorantia. 3º Palmare adversariorum principium fert, invincibilem juris naturæ ignorantiam ideò non excusare à peccato quia est *pœna peccati originalis*; si ergo insuperabilis juris positivi ignorantia, v. g., legis evangelicæ, sit etiam pœna peccati originalis, à peccato non magis excusare poterit quam ignorantia invincibilis juris naturæ; utraque enim ex hypothesi æquè libera erit in Adamo; at invincibilis juris positivi ignorantia est pœna peccati originalis; Si, inquit D. Thomas 2-2, q. 40, a. 1, in c., infidelitas accipiatur secundum negationem puram, sicut in illis qui nihil audierunt de fide, non habet rationem peccati, sed

magis poenæ, quia talis ignoratio divinorum ex peccato primi parentis consecuta est; unde Dominus dicit (Joannis cap. 15): *Si non venissem, et locutus eis non fuisset, peccatum non haberent (infidelitatis in Christum); nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* Hoc Christi oraculum expendeus D. Augustinus tractatu 89 in Joannem n. 1 et seq. docet, Judæos peccatum infidelitatis in Christum habituros non fuisse si non venisset Christus, et infideles negativer, qui scilicet nihil unquam audierunt de Evangelio, habere excusationem non de omni peccato suo, sed de hoc peccato, quo in Christum non crediderunt.

Objicit 1º Jansenius lib. 2 de Statu naturæ lapsæ, cap. 2: D. Augustinus libro de gestis Pelagii, cap. 18, n. 42, refert in synodo Palæstinæ damnatam fuisse hanc Pelagianorum propositionem excerptam ex septimo Cœlestii capitulo: «Oblivio et ignorantia non subjacent peccato, quoniam non secundum voluntatem eveniunt, sed secundum necessitatem.» At synodus Pelagianorum propositionem intellexit de solâ ignorantia juris naturæ, quæ erat invincibilis, utpote quæ non secundum voluntatem, sed secundum necessitatem esset; ergo. — Resp.: Nego minorem. Si Yprensis quæ ibidem post commemorata verba immediatè addit Augustinus proferre voluisse, evanisset difficultas; cùm, inquit S. doctor rationem censuræ adducens, David dicat (Psalmo 24): *Delicta juventutis meæ, et ignorantias meas ne memineris;* et in lege (Levitici 4) sacrificia pro ignorantia sicut pro peccato offerantur; at certum est ignorantiae peccatum, pro quo sacrificium in Levitico præcipitur, esse ignorantiam juris positivi. Etenim cap. 5 sacrificium imperatur pro homine qui aliquid immundum tangit per ignorantiam: et cap. 22, pro homine qui de sanctificatis per ignorantiam comedit. Pariter textus Davidis potest intelligi de peccatis que David sciens et volens commisit, ac deinde oblitus est, id est de peccatis ex ignorantia vincibili factis. Constat etiam SS. Hieronymum et Augustinum alibi adversus Pelagianos synodi Palæstinae censuram defendendo adduxisse exempla tum juris positivi cùm factorum; v. g., Jonathæ qui lib. 1 Regum cap. 4, mel contra patris imperium ignorans gustavit, et viri qui occidit hominem putans esse feram. Synodus igitur Palæstina Cœlestinanam assertionem de ignorantia etiam juris positivi et factorum intellexit. Præterea damnata Pelagianorum propo-

sitione non disserit de iis quæ sunt ex oblivione et ignorantia, sed de oblivious et ignorantia. Unde synodus edixit tantum, oblivious et ignorantiam, quam inviti patimur, *subjacere peccato,* id est esse ex peccato, sive poenam peccati, quoniam concupiscentia dicitur ab Apostolo peccatum.

Verum, arguit Yprensis ibidem, Pelagiani fatebantur, ignorantiam, quæ ex voluntatis negligentiâ nascitur, esse culpabilem; cùm igitur dicebant, *ignorantiam non subjacere peccato,* loquebantur de ignorantia invincibili; ergo synodus definit ignorantiam invincibilem *subjacere peccato,* alioqui Pelagianorum propositionem seu ab eis intento non damnavisset. — Resp. 1º Jansenium fortè non attendisse hoc ratioctiuum nimis probare; probaret enim ipsam invincibilem juris positivi, aut facti ignorantiam non excusare à peccato. — Resp. 2º Pelagianos, etsi, D. Hieronymo epistolâ ad Ctesiphontem referente, *quid sentirent apertè nou dicerent,* et ideo difficultum sit eorum sensa certò figere, videri tamen duplēcē habuisse opinionem circa ignorantiam; etenim D. Augustinus passim asserit, eos sensisse difficultatem et ignorantiam esse primordia, non supplicia naturæ; quem errorem ut eliminaret synodus Palæstina, definit *ignorantiam subjacere peccato,* id est, ut diximus, in nostro statu Adæ peccati esse effectum... Item videntur existimasse ea, quæ sunt ex ignorantia, quam homo olim potuit et debuit vincere, sed quam eo instanti, quo agit, vincere non potest, non esse peccata, quia illa eveniunt non secundum voluntatem (actualē nempe), sed secundum necessitatem; hunc iterū errorem proscribere potuit definiendo, ea, quæ ex tali ignorantia sunt, esse peccata, quia illa ignorantia vincere potuit, et quam includit necessitas non antecedens, sed consequens est.

At reluctatur Yprensis ibidem. Augustinus, inquit, lib. de Naturâ et Gratia cap. 17, n. 19, hæc Pelagii verba refert: «Homo prævigilare debet ne ignoret, ideoque est culpanda ignorantia, quâ id homo nescit negligentiâ suâ, quod adhucitâ diligentia scire debuisset.» Item S. doctor lib. 6 contra Julianum cap. 1, n. 2, Julianum sic affatur: *Ecce meritò reprehendisti eos qui supersederunt scienda cognoscere;* sed hæc evincunt Pelagianos docuisse ignorantiam vincibilem non esse culpæ expertem; cùm ergo synodus Palæstina, et S. Augustinus de eorum ignorantia opinionem damnaverunt, ignorantiam invincibilem peccato subjacere

asseruerunt.—Resp. 1º ut supra, argumentum probare insuperabilem ipsam juris positivi, ant factorum ignorantiam non excusare à peccato, et ideo Jansenio esse solvendum. — Resp. 2º, facile contingere potuisse, ut Pelagiani pro haereticorum more revocaverint quod antea assuerant; quòd si Yprensis pertinaciter contenterit eos constanter docuisse ignorantiam vincibilem peccato subjacere, multum non repugnabimus; verum reponemus Pelagianos hoc uno nomine damnatos fuisse à synodo et S. Augustino quòd assererent ignorantiam in nostro statu non arguere peccatum primi parentis, sive vitiatam naturam. Eterò, in objectis locis relatis Pelagii et Juliani verbis statim concludit, ignorantiam ostendere humanam originem vitiatam, massam damnatam, etc.

Objicit 2º Jansenius eodem libro cap. 5 diversa Augustini testimonia. Enarratione in Psalmum 55, n. 3 et seq., eos qui dolosè querunt iniuritatem suam ab iis qui illam sincerè scrutantur hác regulâ discerni vult: « Cùm viderit, quia peccatum est, et destiterit facere ipsum peccatum, quod ideo faciebat, quia ignorabat, verè sic voluit nōsse iniuritatem, ut inveniret, et odisset; » ergo quis ex ignorantia peccare potest. — Resp. 1º textum' istum ipsi Jansenio esse explicandum; in eo scilicet nulla prorsus occurrit mentio juris naturalis; generalis est, et ideo ipsis factis et juri positivo convenit. Enimverò applicari potest Abimelech, qui Genesis 20 dicitur peccasse quando ex ignorantia Sarum Abrahe uxorem ducere statuit, et errore cognito eam statim remisit. 2º Dist. conseq.: Ergo quis ex ignorantia peccare potest impropriè, sive materialiter, ut aiunt, conc. Formaliter, subd.: Si ignorantia sit vincibilis, conc. Si sit invincibilis, nego conseq. Augustinum ibi dissenseret vel de peccato duntaxat materiali, sive de actione contra legem factâ, vel de ignorantia vincibili demonstrat contextus. Ibi enim delineat hominem, qui potest querere iniuritatem suam, et timet illam invenire; aliunde adducit illud Psalmi 24: *Delicta jurentur meæ, et ignorantias meas ne memineris.* Epistolâ 194, alibi 403, n. 26, legitur: « Humana superbia tanquam presumes de viribus liberi arbitrii excusatam se putat, quando ignorantiae, non voluntatis videtur esse quòd peccat..... » N. 27: « Inexcusabilis est omnis peccator, vel reatu originis, vel additamento etiam proprie voluntatis, sive qui novit, sive qui ignorat, sive qui judicat, sive qui non judicat, quia et ipsa ignorantia in eis, qui intelligere noluerunt,

sine dubitatione peccatum est, in eis autem, qui non potuerunt, pena peccati; ergo in utrisque non est justa excusatio, sed justa damnatio. » Ibi sermo de ignorantia sive vincibili, sive invincibili. Aserit autem S. doctor *inexcusabilem esse omnem peccatorem, sive peccarerit quia noluit scire quod lex jubebat, sive quia scire non potuit, quod de Gentilibus Dei lege et cognitione, et ideo orationis etiam subsidio, desitutus, præcipue intelligit.* — Resp. ex contextu manifestum esse Augustinum Evangelii ignorantiam ventilare; numero enim 26 hoc Christi oraculum adducit Joannis cap. 15: *Si non venissem, et locutus fuisset eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo: quo adducto observat verba, peccatum non habent, non significare Judæos nullum habuisse peccatum (pleni enim, inquit, erant magnis et multis peccatis) sed, si non venisset Christus, non habituros fuisse peccatum, quo, cum audissent eum, non crediderunt in eum.* Disserit ergo S. doctor de infidelitatibus peccato. Igitur quando, postquam dixit Judæos de illo peccato excusationem non habere, immediatè addit: *Humana quippe superbia, etc., et hæc conjungit per particulam quippe, loqui pergit de ignorantia legis evangelicæ, sive potius ostendere vult, ignorantiam vincibilem, qualis fuit in Judæis circa Christi Divinitatem, eos excusare non posse.* Evidem n. 27 dicit inexcusabiles esse infideles qui non audierunt legem evangelicam. Verum quid his intendit? Ignorantiam legis evangelicæ ipsis in peccatum esse imputandam? Minime profectò; si enim imputata non fuisset Judæis, certè nec Gentilibus. Quid ergo intendit? Refellere Pelagianos, qui contendebant infideles esse excusandos ab omnibus illis peccatis, quæ non commisissent si evangelicæ doctrinæ non fuissent imbuti, quia, inquietabant, quòd peccent non audito Evangelio ignorantia est, non voluntatis; hoc autem sistema evertit Augustinus ostendendo illos infideles excusandos quidem esse à peccato infidelitatis in Christum, si de eo nihil audierunt, sed nihiloseciūs jure esse damnandos, aut propter reatum originis, aut propter peccata propriâ voluntate addita, quamvis ea non commisissent, si Evangelium ipsis fuisset annuntiatum. Ignorantia nimis legis evangelicæ eos excusare non potest; vel enim potuerunt hanc legem intelligere, et noluerunt, et tunc illius ignorantia in eis verum est peccatum; vel non potuerunt eam cognoscere, quia non audierunt, et tunc illius ignorantia est pena peccati propter

quod justè damnantur; ergo, sive potuerint intelligere Evangelium, sive non potuerint, justè damnantur.

Libro de Gratia et libero Arbitrio, cap. 5, n. 5, habetur: « Gravius peccat homo legem sciens, quam nesciens; nec tamen idèo consuendum est ad ignorantiae tenebras ut in eis quisque requirat excusationem; aliud enim est nesciisse, aliud scire noluisse: voluntas quippe in eo arguitur, de quo dicitur, noluit intelligere ut bene ageret: sed et illa ignorantia, quæ non est eorum, qui scire nolunt, sed eorum qui tanquam simpliciter nesciunt, neminem sic excusat, ut semipaterno igne non ardeat, si propterea non credidit, quia non audivit omnino quid crederet, sed fortasse ut mitius ardeat; non enim sine causâ dictum est: *Effunde iram in gentes, quæ te non noverunt* (Psalmi 78), et illud quod ait Apostolus (epist. 9 ad Thessalonicenses cap. 1.): *Cùm venerit in flammâ ignis dare vindictam in eos qui ignorant Deum.* » Ex his eluet juxta D. Augustinum simplicem nescientiam, id est ignorantiam, quæ voluntatem conjunctam non habet, esse peccatum, siquidem non impedit quominus aliquis semipaterno igne ardeat; ergo. — Resp., Jansenio rursus solvendum esse istud pronuntiatum: in eo enim D. Aug. verba facit de ignorantia juris divini positivi. Id quippe demonstrant verba, si propterea non credidit, quia non audivit omnino quid crederet; demonstrant adducti Scripturae textus; gentes enim Deum ignorant, quia fide destituta non cognoscunt Deum quomodo vult ab hominibus cognosci. Porrò Augustinus evidenter loquitur de infidelibus qui aliquid de evangelicâ lege audièrent, quam idèo invincibiliter omnino non ignorant, unde ait: *Qui tanquam simpliciter nesciunt, et eos distinguit ab illis qui scire nolunt cùm possunt; docet autem tales infideles ignorantia, seu nescientia suâ, non sic excusando esse, ut non ardeant, sed fortasse ut mitius ardeant;* ubi adverbium, fortasse, ostendit Augustinum à Janseniano systemate fuisse maximè alienum; demonstrat enim ipsum dubitasse de eorum sorte qui evangelicam legem omnino invincibiliter non ignoraverunt. Etverò, si Augustinus de simpliciter invincibili ignorantia fuisse locutus, duas particulas, sive adverbia, tanquam, fortassis, non adhibuisset.

Pistolâ 47, n. 4, alias 154, hæc reperiuntur: « Si quis bonum putaverit esse, quod malum est, et fecerit, hoc putando utique peccat, et ea sunt omnia peccata ignorantie

quando quisque benè fieri putat, quod male fit. » Ibi, inquit Jansenius in fine tertii capituli, generalis et decisiva sententia de ignorantia, quod nempe non excusat à peccato. — Resp. Augustinum, ut ex sola lectione cognoscitur, loqui de esu carnium idolis immolatarum, et idèo de ignorantia vincibili. Etverò fatetur Jansenius ibi agi de *homine de rei bonitate ac malitia dubitante*, quod demonstrant verba, putaverit, putando, quibus utitur Augustinus; putare enim est cum oppositi formidine credere. Praeterea, in Jansenii etiam systemate non potuit Augustinus generalem et decisivam de ignorantia, quod nempe à peccato non excusat, ferre sententiam, cùm ignorantia invincibilis juris positivi et factorum non sit culpabilis.

Objiciunt ultimò Jansenii discipuli. Si insuperabilis juris naturæ ignorantia excusat à peccato, dabitur peccatum philosophicum; absurdum consequens; ergo. — Resp.: Nego majorem. Peccatum scilicet philosophicum est peccatum propriè dictum contra conscientiam factum, idèo philosophicum dictum, quia licet conscientiae et rationis dictamini aduersetur, Deum tamen non offendit; at si invincibilis juris naturæ ignorantia à peccato excusat, actus qui ex insuperabili ignorantia fit contra legem naturalem, non est verum peccatum; ergo non est peccatum philosophicum, quod, ut diximus, propriè dictum est peccatum, cùm fiat contra conscientiam. Etverò fatetur adversarii actionem, quæ fit ex ignorantia invincibili contra legem divinam positivam, Deum non offendere, nec peccatum esse philosophicum, quia non est verè peccatum; ergo à pari actio, quæ ex cädem ignorantia fit contra legem naturalem, Deum non offendet, nec erit peccatum philosophicum, quia non potest esse propriè dictum peccatum. Quamobrem actus, qui ex invincibili ignorantia elicitor contra æternam legem, materialiter, non formaliter militat adversus illam legem: lex enim æterna per se et immediatè non obligat, sed mediante duntaxat conscientiam, per quam homini promulgatur; unde D. Thomas docet legem æternam esse remotam actuum humanorum regulam, proximam verò corundem actuum regulam, esse conscientiam, quam idcirco agens consulere debet; at evidens est actionem, quæ ex ignorantia invincibili fit contra legem æternam et naturalem, non esse contra conscientiam, imò fieri juxta conscientiam, cùm tunc dietet conscientia legem æternam nihil præcipere aut vetare; ergo illa actio, etsi

legi naturali et aeternae repugnet *materialiter*, sive ratione sui praecepsè, tamen ei non repugnat *formaliter*, et ideo non est verè et propriè peccatum, nec proinde peccatum philosophicum.

Verum, inquit, supponamus Deum ab aliquo invincibiliter ignorari. Iste agendo contra conscientiam Deum non offendet, et tamen verum committet peccatum; ergo in nostris principiis dabatur peccatum philosophicum. — Resp. fieri non posse ut Deus ab homine ratioonis compote invincibiliter ignoretur; sua scilicet existentia et aliarum rerum, Entis supremi extantiam ipsi necessariò instillat. Verum, esto, Deus ab aliquo sic ignorari possit, actio, quam contra conscientiam elicet, vera erit Dei offensa, quia invincibilis Dei ignorantia in isto agente non impedit quominus Deus puniat, aut detestetur actionem contra conscientiam elicitam, sive quominus Deus necessariò vetet agere contra conscientiam; unde Deus in talen hominem iram suam meritò effundere potest; quanquam nondum definitum est in hac hypothesi non dari peccatum philosophicum.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Ut Jansenius et ejus sectatores suum de invincibili ignorantia sistema stabiliant, tria ostendere debent. 1º Textum, quem assumunt, respicere ignorantiam juris naturalis..... 2º Eundem textum arguere ignorantiam invincibilem... 3º Textum exprimere peccatum formale. Si vel unum ex ipsis tribus defecerit, mane prorsus et plumbeum erit eorum argumentum.

Secundum. Commemoratum Yprensis super ignorantia sistema secum non cohærere videatur, et virum alti consilii, et ratiocinii non decere; quidquid enim proponit ut illud confirmet, in ipsum retorqueri potest, siquidem concedit ignorantiam invincibilem juris positivi, et factorum excusare à peccato.

Tertium. Omnia ferè testimonia quæ adversus catholicam sententiam hic objici possunt, aut ignorantiam vineibilem tangunt, aut unicè significant ignorantiam invincibilem esse peccatum *effectivè*, id est pœnam seu effectum peccati, non formaliter.

Quartum. Prae oculis habe singulare Pelagianorum super ignorantia sistema, ut argumenta, ex D. Augustino præsertim, adversus nostram sententiam desumpta in fumos aheant.

ARTICULUS SECUNDUS.

De effectibus peccati originalis in futurâ vitâ.

Præcipua, quæ sece hic offert questio et

difficultas spectat parvulos [sine baptismo ex mortali vita, et ideo cum solo peccati originalis reatu, migrantes, utrum nempe aliquo afflictantur supplicio, et quodnam illud sit. Quid in celeberrimâ istâ quæstione certum sit primùm exhibebimus; quid in ea problematis sit postea assignaturi.

§ 1. *Errores circa parvolorum absque baptismo pereuentium sortem referuntur, et exploduntur.*

Primus error commemoratos parvulos, peccato licet originali coquinatos, regni cœlorum cum sanctis participes fecit. Ita olim, referente D. Augustino lib. 1 de Animâ et ejus Origine cap. 9, n. 10, visum fuit eidam Vincentio, quem ibidem refellit S. doctor, et lib. 3, cap. 9, n. 12, ubi ait: *Noli hoc credere, nec dicere, nec docere, si vis esse Catholicus.* Eundem errorem 16 seculo recoxit inter Protestantes Zwinglius, et respectu fidelium Calvinus ut articulo praecedente diximus.

Ad istum errorem revocari debet, aut saltem revocari potest, singulare Pelagii sistema, qui, D. Augustino teste, illis parvulis non equideum regnum cœlorum concedebat (Christi verbis Joannis cap. 3, nisi quis renatus fuerit etc., indubie perterritus) sed tamen aeternam et beatam vitam promittet. Etenim in Scripturis, et quidem in ipso capite tertio Joannis, regnum cœlorum et vita aeterna idem sonant. Christus quippe v. 16 regnum cœlorum aeternam vitam nuncupat: *ut, inquit, omnis, qui credit in illum, non pereat, sed habeat vitam aeternam.* Quare hæc distinctio miserum fuit delirantis heresios effugium.

Ab isto errore multum discrepare non videatur Ambrosii Catharini in libro de *Statu parvorum sine baptismo decadentium*, et quorundam aliorum systema, quod ineunte præsenti seculo amplexus est, et illustrare conatus est in suo *Nodo predestinationis dissoluto* cardinalis Sondratus ob id à cardinali Noallio, et quinque Galliarum episcopis Innocentio XII denuntiatu. Isti nempe docuerunt commemoratos infantes supernaturali quidem privandos esse beatitudine, id est intuitivâ Dei visione, sed naturali tamen felicitate esse donandos, saltem post extremum judicium, et eos in quadam velut paradiso terrestri perpetuò et feliciter vieturos esse, virtutibus moralibus instructos, immo Angelorum consortio et revelationibus honoratos, etc. Hoc, inquam, sistema proximè accedere videtur ad errorem Pelagianorum; etsi enim difficillimum est determinare quid Pelagi intelligerent per vitam aeternam,

quam parvulis extra regnum cœlorum condabant, ex D. Augustino tamen non obscurè colligi potest. Etenim lib. 5 contra Julianum cap. II, n. 44, dicit à Pelagianis *infantes alienatos fuisse à ritâ Dei, et regno Dei*. At vita Dei et visio Dei unum et idem sunt; ergo ipsis promittebant beatitudinem ab intuitivâ Dei visione distinctam, quæ alia esse non potuit quam beatitudo naturalis. Unde in lib. de Haeresibus refert Pelagianos non aeternam vitam simpliciter, sed *quamdam aeternam vitam* infantibus non baptizatis pollicitos fuisse. Sit igitur.

CONCLUSIO. — Parvuli sine baptismo pereunt omni beatitudine, sive supernaturali, sive etiam naturali privantur. Est de fide quoad primam partem, et quoad secundam ad fidem proximè saltem accedere videtur.

Probatur prima pars assertionis, id est infantes absque baptismo pereentes omni beatitudine supernaturali privandos esse. Christus Joannis cap. 5 clamat: *Nisi quis renatus fuerit ex aquâ et Spiritu sancto non potest introire in regnum Dei...* Apocalypsis cap. 21 dicitur: *Nihil coquinatum in civitatem sanctam*, id est in regnum cœlorum, intrabit, etc. At supernaturalis beatitudo æterna, et regnum cœlorum in Scripturis, ubi de præmio et felicitate post hanc vitam res est, idem omnino significant, ut diximus... Item Patres infra referendi commemoratos parvulos non solum felicitate supernaturali destituunt, sed etiam in infernum amendant et detrudunt... Ille synodus Florentina in decreto unionis Latinorum et Græcorum anno 1439, canone 4, definiuit, *corum animas, qui in actuali mortali peccato, vel solo originali, decedunt, mox in infernum descendere, ponis tamen disparibus puniendas*.

Probatur secunda conclusionis pars, sive parvulos sine baptisme intereuntes nullâ beatitudine, etiam naturali, potiri; probatur, inquam, ex Scripturis docentibus, eos, qui naturali generatione ex Adam oriuntur, quamdiu baptizati non sunt, esse *filios iræ*, esse in *condemnatione, in morte*, nullam aliam esse beatitudinem in praesenti statu præter eam quæ consistit in clarâ Dei visione, etc... Ex exsufflationibus, exorcismis, precibus in solemnâ baptismi administratione ab Ecclesiâ semper adhibitis, ut parvulos à diaboli potestate erueret, etc... Ex Patribus dicentibus, parvulos sine baptismo morientes *perire, damnari, in infernum descendere, nullum misericordiae locum innuire*, cum tempus mortem subsequens sit justitiae, non indulgentiae tempus, etc. At ex his

manifestum est præfatos infantes naturali beatitudine non donari, etiam post generalis iudicij diem, ut sorniavit Catharinus; ergo. Certè pudere debuisset viros catholicos illud recudere systema, quod in Pelagianis universa execrata est Ecclesia. « Novellos, inquit D. Augustinus lib. 2 de Anima et ejus origine, cap. 12, n. 17, hereticos Pelagianos justissimè conciliorum catholicorum, et sedis apostolicæ damnavit auctoritatis, eo quod ausi fuerint non baptizatis parvulis dare quietis et salutis locum, etiam præter regnum cœlorum. »

§ 2. *Opiniones de sorte parvolorum sine baptismo morientium adducuntur, et una eligitur.*

Tres de sorte commemoratorum infantium Scholasticorum sententias recenset Bellarmenus lib. 6 de Amissione gratiæ et statu peccati, cap. 1.

Prima parvulos cum solo originali peccato è vitâ migrantibus nulli ex damnatione, sive cœlestis glorie privatione, dolori sive interno sive externo subjicit. Ita D. Thomas in 2 Sentent. distinct. 55, a. 4, ubi in fine corporis ait: « Parvuli sine baptismo decedentes poenâ sensibili non puniuntur, sed solâ carentiâ visionis divinae; » idem docuit q. 5 de malo a. 2 et 5. Ita D. Bonaventura et alii plures è scholasticis.

Secunda eosdem infantes igneam combustionem experiri negat; eos tamen interno quadam dolore ex ammissione cœlestis beatitudinis, que est pena damui, torqueri asserit. Ita Petrus Lombardus lib. 2 Sent. distinct. 55, litterâ E, et alii, quibus adhæsit Bellarmenus loco citato cap. 6.

Tertia eosdem parvulos flammeâ concrematione, mitissimâ licet, cruciari docet. Ita celebriis nominis auctores, Gregorius Ariminensis in 2 Sent distinct. 55, q. 5; Joannes Driedo lib. 1 de Gratia et libero Arbitrio, tract. 5, cap. 2; Sylvius in 1-2, q. 83, a. 6; Dionysius Petavius, lib. 9 de Deo et ejus Attributis, qui est de prædestinatione cap. 10, n. 10 et seq.; Henricus Norisius in Vindiciis cap. 5, paragrapho 5, etc. Eadem sententia multis ex Protestantibus arridet. Jansenius etiam et eruditus illius sectatores, inter quos auctor tractatus de Statu parvolorum sine baptismo decedentium, qui reperitur ad calcem Augustini Yprensis, eamdem opinionem (quam ut dogma catholicum habent), totis ulnis amplexi sunt. Illa nimis sententia ipsis perquâm idonea visa est ad stabiliendum palmarum principium, quo obtrudunt, libertatem ad merendum aut demerendum in

statu naturae lapsæ requisitam, stare cum necessitate relativâ ad bonum aut malum, et ideo aliquem posse à Deo justo aeternis addici flaminis propter peccatum à quo (propriâ voluntate) abstinere non potuit.

His opinionibus alia adjungi posset, in quam olim propenderamus, quia in primis nonnullis Augustini testimonii innixa videtur, ea scilicet que prædictorum parvolorum sortem respectu pœnæ sensus, Deo volente, omnino occultam et incertam esse, et idcirco ab Ecclesiâ definiti non posse tradit, ad eum ferè modum quo censuit Melchior Canus intemeratum B. Virginis conceptum ex Scripturis aut traditione certò colligi non posse.

Etsi tertia opinio hæreticis perquâm accepta est, tamen improbabilis aestimanda non est si aliunde verbo Dei scripto et tradito magis consona apparet; quemadmodum enim non sunt facienda mala ut eveniant bona, ita ut error eliminetur, veritas non est impugnanda. Porrò omnibus ritè persensis existimamus hanc sententiam, non quidem certam esse quasi opposita erronea foret (ut falso pretendunt novatores), sed Scriptura et traditioni magis conformem, et Jansenii patronis Augustini et ejus discipulorum pronuntiatis addictissimis ab obstinatissimâ suâ adversus Ecclesiæ Constitutiones pertinaciâ abducendis longè magis aptam. Hinc eam primum adstruere aggrediemur, subinde ostensuri eam à Jansenii defensoribus in persensi sui dogmatis confirmationem immerito adduci.

Probabilius est parvulos sine baptismo è seculo raptos non danni tantum, sed et sensis pœnam, mitissimam tamen, subire. — Prob. Ea sententia viro theologo probabilior videri debet quæ argumentis ex omnibus fontibus theologis erumpentibus solidatur, quibus ex adversâ parte minùs solidæ responsiones inducuntur; sic se habet commemorata assertio; ergo, etc. Probatur minor inductione.

PRIMUM MOMENTUM. — *Ex Scripturis.* — Sacri codices plurima offerunt testimonia in hujus assertionis commendationem, quibus D. Augustinus adversus Pelagianos pueros saeris aquis inexpiatos decedentes non in *quamdam aeternam vitam*, sed in *gehennam ignis* mitti solidè et nervosè demonstravit.

Primum testimonium extat Matthæi cap. 25, ubi refertur Christum in universalij judicio prædestinatos à dextris suis, reprobos verò à sinistris esse collocaturum, et illos sic esse compellaturum: *Possidete paratum robis regnum à*

constitutione mundi, istos è converso sic: *Discedite in ignem aeternum.* Non nostrum, sed S. Augustini super hoc adgit ratiocinium: « Venturus Dominus, inquit sermone 294, alias 14 de verbis Apostoli, cap. 3, n. 3, et judicaturus de vivis et mortuis... duas partes facturus est, dextram, et sinistram. Sinistris dicturns: *Ite in ignem aeternum..... dextris dicturus: Percipite regnum,* etc. Hanc regnum nominat, hanc eum diabolo damnationem. Nullus relatus est mediis locis, ubi ponere queas infantes. De vivis et mortuis judicabitur; alii erunt ad dextram, alii ad sinistram, non novi aliud... Si ergo dextra erit, et sinistra, et nullum medium locum in Evangelio novimus, ecce in dexterâ regnum cœlorum est... qui ibi non est, in sinistrâ est. Quid erit in sinistrâ? *Ite in ignem aeternum.* In dextrâ ad regnum, utique aeternum; in sinistrâ, in ignem aeternum. Qui non in dextrâ, procul dubio in sinistrâ; ergo qui non in regno, procul dubio in igne aeterno. »

Hec publicè protulit S. doctor Carthaginæ perorans eoram Aurelio Africæ primæ anno 415, ut tradunt Patres Benedictini, et eluet ex libro de gestis Pelagii cap. 11, imò ex ipso isto sermone cap. 20, n. 19, ubi concessionem finiens ait: « Rogo vos, ut paululum adquiescatis. Lego tantum. Sanetus Cyprianus est, quem in manus sumpsi, antiquus episcopus Sedis hujus. » Porrò S. doctor sententiam de sensibili puerorum pœnâ fidelibus publicè annuntiabat non tanquam dubiam, sed tanquam certam et indubitatam; *qui*, inquit, *non in regno, procul dubio in igne aeterno.* Neque Augustinus hoc cursim, vel in uno altero opere, sed constanter et in cunctis adversus Pelagianos scriptis protulit, v. g., lib. 1 de peccatorum meritis et remissione, cap. 28, n. 55, etc.

Adversarii incerti quid reponant in varias abeunt solutiones, sive potius conjecturas. Celebris Catharinus, opusculo de Statu parvolorum confidenter asserit parvulos extremo judicio non esse adfuturos. Aliis videtur puerorum judicio præsentiam non esse certam, aut saltem non constare utrum infantes in eo, ut judicentur, sint comparituri; aliis tandem placet eosdem parvulos in judicio fortè non in sinistrâ, sed in medio quodam loco esse collocandos. Eruditus Bellarminus lib. 6 de Ammissione gratiæ et Statu peccati, cap. 5, hoc expendens argumentum ad nullam ex istis responsionibus confusit, et merito quidem; etenim concilium Africanum ex 214 epis copis conflatum apud

Carthaginem anno 418 adversus Pelagianos habitum canone 2 definiuit non baptizatos parvulos Christi Iudicis sinistram esse occupaturos. Idem sancivit S. Gelasius papa in epistolâ ad episcopos per Picenum contra Senecam Pelagianum; scio quidem hunc canonem à nonnullis concilio Africano abjudicari; sed scio etiam Augustinum passim inter Pelagianorum errores hunc annumerare quod illis pueris *quasi medium locum* destinaverint inter tartari supplicium, et regni coelestis præmium; unde colligebant eos à Christi sinistrâ non esse futuros. Jam verò quæro an probabile sit Patres Africanos ad perstringendos omnes et singulos Pelagianorum errores congregatos hunc intactum relinquere voluisse? Verum utquid hæc? Adversarii huic responsione firmiter inhærerent non poterunt nisi Augustinum intolerandæ temeritatis et impudentiæ insimulaverint. Scilicet in celebri epistolâ 217, quæ est ad Vitalem, alias 107, cap. 5, n. 16, duodecim sigit sententias adversus Pelagianos (quas omnes ibidem cap. 6, n. 24, p. 807, ad fidem catholicam pertinere dicit), quarum septima et octava ferunt commemorationes parvulos à Christo iudice esse condemnandos.

His indubie alto animo perpensis Bellarminus aliam loco citato exegitavit et edidit solutionem; scilicet omnes prorsus homines extremo iudicio adfuturos esse, siquidem erit universale, sed Matthæi 25 solam tangi iudicii forumam Ecclesiæ membra spectantem, et ideò hunc textum parvulis, de quibus res est, adaptari non posse; unde colligit Augustinum locis in probatione adductis per ignem æternum, in quem illos parvulos ituros esse dicit, designasse *infernum*, ubi est *ignis æternus*, sive *damnationem* in genere, non *certam pœnae speciem*, sive *qualitatem*, cùm presertim lib. 5 adversus Julianum cap. 41, edicat, se definire non audere *qualis et quanta futura sit pœna*, quâ illi parvuli muletabantur. Verum salvâ, quæ eruditissimo christianæ religionis dogmatum vindici debetur, reverentiâ, hæc responsio non solida, quinimò periculosa videtur; cā enim admissâ, quis insulsam judicet evasionem Origenistarum circa pœnarum æternitatem, nempe reprobos ituros esse in infernum, ubi est ignis æternus, non in ignem æternum? vel ignem, in quem ibunt impi, æternum esse respectu duracionis, non respectu impiorum combustionis? Quis absurdum Pelagianni alicujus effugium, scilicet infantes sacris undis non ablutos descensuros esse in infernum, ubi est ignis æternus, sed ibi non ignis unctionem, at eujusdam æternæ

vitæ dulcedinem esse experturos? etc. Deinde quâm aliena est hæc responsio à constanti doctrinâ Augustini, qui ubique, et speciatim in cap. 5 modò laudatae epist. 217 ad Vitalem, asserit in extremo iudicio iudicandos esse parvulos quatenus in baptismi receptione vel non receptione, non per se sed per alios crediderunt, vel non crediderunt? « Scimus, inquit, quod omnes adstabimus ante tribunal Christi, ut feratinus quisque secundum ea, quæ per corpus gessit... sive bonum sive malum... Scimus parvulos, si in illâ parvâ aetate moriuntur, utique secundum ea quæ per corpus gesserunt, id est tempore, quo in corpore fuerunt, quando per corda, et ora gestantium crediderunt vel non crediderunt, quando baptizati, vel non baptizati sunt, etc... judicari, » etc. Tandem quid intendit S. doctor lib. 5 contra Julianum cap. 41? Hoc unum, « se non dicere parvulos sine Christi baptismate morientes tantâ pœnâ esse plectendos, ut eis non nasci potius expediret, cùm hoc Dominus non de quibuslibet peccatoribus, sed de scelestissimis et impissimis dixerit; » quæ sedulò observanda sunt, cùm ibidem inter peccatores, de quibus Christus id non protulit, ipsos recenseat Sodomitas, qui sanè æterno comburentur igne: ex quibus ibidem concludit, « parvulos, qui solum habent originale peccatum, nec ullis propriis aggravantur, in damnatione omnium levissimâ esse futuros; qualis autem et quanta erit, » illa levissima damnatio, pro suâ sapientia declarat « se definire non posse » (quia illud soli Deo exploratum est) sed interim « se non audere dicere quod parvulus illis ut nulli essent quâm ut ibi essent potius expediret, » cùm Christo dicente id ipsis Sodomitis non congruat. Augustinus igitur incertus fuit de damnatione parvolorum non quoad speciem (sciebat enim eam, *levissimam* licet, consistere in ignis combustione) sed quoad gradum duntaxat; quod aliunde ostendit ejus dubitatio circa *qualitatem pœnae* Sodomitarum et aliorum peccatorum de quibus ibidem mentionem facit. Cæterum, priusquam alia profero oracula, nota adversarios, ipsumque Bellarminum, quoties objiciuntur testimonia enuntiata omnes ante Christum judicem comparituros esse, in ignem æternum mittendos, toties ad relatam distinctionem de *loco inferni*, ubi est ignis æternus, non de igne æterno, veluti ad anchoram confugere; unde cùm ista anchora lancea sit, non ferrea, in naufragium perpetuò incurront.

Alterum Scripturæ oraculum ex variis coa-

lescit textibus qui omnium et singulorum Adae nepotum sub daemone servitutem prædicant. Extant in primis Matthæi 12, v. 29, Marci 3, v. 27, Lucae 41, v. 21, Joannis 42, v. 31, 2 Petri 2, v. 19, etc. Eòdem recidunt que docet Apostolus epist. ad Rom. cap. 9, eosdem scilicet Adae posteros, quamdiù saeris undis abluti non sunt, esse *vasa iræ et contumelie* in domo daemonis; ipsos enim infantes inter illa vasa ab Apostolo annumeratos fuisse asserit D. Augustinus lib. 4 Operis Imperfecti contra Julianum cap. 141: « Nos, inquit, Deum qui-dem parvolorum opificem prædicamus; sed ex eadem massâ medium locum vasis, ubi nec in honorem sicut, nec in contumeliam, quem non dedit Apostolus, non damus. »

Non nostrum iterum, sed eruditissimi gracie vindicis super divinum hoc pronuntiatum subministrabimus commentarium: « Tu, inquit Julianum alloquens et ipsi commemoratos textus objiciens, lib. 3 Operis Imperfecti cap. 199, qui eam negas (imaginem Dei) à diabolo posideri, procul dubio negas à potestate erui tenebrarum, cùm in Christi regnum regeneratione transfertur, et accusas universam catholicam Ecclesiam (quæ in exorcismo exsufflat parvulos priusquam baptizentur) magno crimine Majestatis... Exsuffletur itaque Juliani amentia, ne majestatis rea in parvolorum inundatione et exsufflatione dicatur Ecclesia. Si autem non eruitur (parvulus sine baptisme mortuus), à potestate tenebrarum, et illie remanet, quid miraris in igne æterno cum diabolo futurum, cui in Dei regnum intrare non sinitur? Parvuli igitur sine baptismo pereentes daemonis servituti addicti manent et idcò *æterno igne* cum diabolo comburentur.

Idem S. doctor ex eo quod infantes sine baptismo è vitâ excuntes vasa sint *iræ et contumelie*, passim colligit eos obnoxios esse morti secundæ, quæ consistit in combustione aeternâ corporis et animæ, juxta istud oraculum Apocalysis cap. 20, v. 14: *Et infernus et mors missi sunt in stagnum ignis. Haec est mors secunda.* « Si, inquit lib. 4 ad Bonifacium cap. 22, n. 40, evangelicis vocibus cogimini confiteri (Pelagianos affatur), nec vitam salutemque posse habere parvulos de corpore excuntes, nisi fuerint baptizati, querite eur compellan-tur non baptizati secundæ mortis subire supplicium, etc. »

Theologi adversæ partis pœnam sensū et immanem diaboli tyrannidem infantibus surripi-entes in hoc argumento diluendo, sive elu-

dendo, mirum in modum laborant, et scipso-s mutuò refellunt.

Reponunt nonnulli, iisque non insimi nomi-nis, pueros, peccato licet originali coquinato-s, daemonis servituti non addici, quia pœna illa illi delicto non debetur. Verum haec respon-sio ipsius Juliani nefariam exprimit senten-tiam: « asseritis, inquit D. Augustinus Julianum alloquens lib. 6 Operis Imperfecti cap. 20, parvulos non esse sub potestate dia-boli... dicit Jesus, qui secundum hoc nomen suum salvum facit populum suum à peccatis eorum: *Nemo intrat in donum fortis ut vasa ejus eripiat, nisi prius alligaverit fortem* (Matthæi cap. 12, v. 29), et vos in hoc populo Christi, quem salvum facit à peccatis eorum, parvulos non esse contenditis, quos ut pro-priis, ita nec originalibus vultis obstrictos esse peccatis, et cum fallaci vestro sermone mi-nuitis vires ejus, quem dixit *Veritas fortis...* » Eadem responso omnibus Patribus exsufflatur, ut ostendit Bellarminus lib. 6 de Ammissione gratiae et Statu peccati cap. 2; et tandem anathemate percussa est à concil. Trid. sess. 5, can. 4, ubi decernit, « Adam incurrisse cum morte captitatem sub ejus potestate qui mortis deinde habuit imperium, hoc est dia-boli. »

Respondent quidam alii cum audaci Catha-rino in commemorato opusculo, dæmonem in pueros primigeniæ licet maculâ fœdatos elapo-extremi judicij die nihil juris esse habiturum, quia pro illis etiam Christus diabolum foras ejecit. Sed ista solutio, Bellarmini etiam judi-cio loco citato, hæresim spirat; indicat enim commemoratos parvulos post judicij diem à paternâ noxâ esse eximendos, licet baptizati non fuerint; quod fidei catholicæ repugnat; fides scilicet christiana, inquit D. Augustinus lib. 1 de Nuptiis et coneupiscentiâ cap. 20.... non dubitat eos... qui lavacro regenerationis non-dum redempti sunt, etiam parrulos, sub diaboli esse potestate captivos, nisi et ipsi eadem Christi gratiâ redimantur; saltem significat eosdem parvulos, originali licet peccato coquinato-s, è daemonis servitute esse eripiendo-s; quod iterum errorem propinat ex dictis nimis stante vel non stante Adamico peccato, stat vel non stat daemonis in homines etiam rationis non compotes immu-nae jus et imperium.

Alii obtendunt pueros eo duntaxat sensu daemonis servituti addici, quod in Adam peccaverint; sed non attendunt hoc responsum nequaquam cohærere cum Scripturæ et Pa-

trum oraculis enuntiantibus Adæ nepotes factos fuisse diaboli captivos, quia Adamo peccante peccaverunt; hæc enim loquendi ratio evincit Adæ posteriorum captivitatem ortam esse ex delicto quod in Adamo et cum Adamo commiserunt, et ideò illam servitutem non minùs disrepare à macula, quæ eos santes effecit, quæm effectum à causâ. Sanè eodem ratiocinio probare possent captivitatem Iudeorum sub Assyriis nihil aliud fuisse, quæm peccata quibus iidem Hebræi Deum offenderant.

Aliis placet ideò mortalium genus dæmon subditum dici quia dæmon ex peccato originali jus et potestatem obtinuit homines tentandi et sic in infernum præcipitandi. Quæ profectò solutio cæteris non prestat. An enim, quæso, diabolus parvulos rationis usu destitutos potest tentare? An dæmon Adamum ante peccatum tentare non potuit, inò reverà non tentavit? Qui tentari possunt captivi quidem esse possunt; sed suntne reapsè captivi? Porrò parvuli non solum esse possunt sed et reverà sunt demonis servi, aliàs reverà per baptismum à dæmonis captivitate non eruerentur, ut arguunt sancti Patres, in primis Zozimus papa, apud D. Augustinum epist. cxc, aliàs 157, cap. 6: *Nullus, inquit, ..., redemptus dici potest, nisi qui verè per peccatum fuerit ante captivus.* Cæterùm falluntur quidam hujus solutionis amatores, dûm singunt hominem per peccatum originale eodem prorsù modo fieri dæmonis captivum ac per peccatum actuale. Scilicet exorcismi, et exsufflationes, quibus ab Apostolicis temporibus utitur Ecclesia ad spiritum immundum à non baptizatis abigendum, demonstrant eos verè et intùs à dæmone possideri, et ideò illos esse veluti propria ejus mancipia; quos ritus non impedit eadem Ecclesia ubi vel insigniores peccatores Deo reconciliat, nisi sint energumeni. Præterea D. Augustinus, cuius doctrinam, inquit P. Alexander, super his sequitur Ecclesia, epist. 217, ad Vitalem, aliàs 107, cap. 3, numeris præsertim 10 et 11, dæmonis in infideles, sive non baptizatos, singulare dominium refert et graphicè describit.

Ex his, nì fallor, probatum manet pueros sine baptimate mortuos futuros esse crudelissimi tyranni potestati subditos, et ideò pœnis sensibilibus ab ipso infligendis obnoxios.

MOMENTUM SECUNDUM.—*Ex sanctis Patribus.*— Oleum sanè operamque perderemus, si D. Augustinum hic adduceremus, cuius tot decretria testimonia lactenùs attulimus, et postea producemus. Aliunde adversarii non pauç S.

doctorem *excessus* hæc in parte insimulare ausi sunt, quos pro suâ eruditione, æquitate, et pietate revicit ipse Bellarminus. *Augustinus*, inquit lib. 6 de Ammissione gratiae et statu peccati, cap. 3, *a' iquid humani passus esse, aut excessisse hoc in dogmate censendus non est; sed illi planè humanum aliquid patiuntur, et excedunt (plures scholasticos perstringit), qui parvulos in superiori parte terre, quasi in terrestri paradiiso collocant, eosque beatos ac felices dicunt.*

D. Hieronymus, ut notum est, tres dialogos adversus Pelagianum exaravit, in quibus sub nomine Critoboli Pelagium, sub nomine verò Attici virum catholicum mutuis colloquiis sese compellantem introducit. Critobolus autem versus finem tertii dialogi, p. 102, c. 1, litt. C, hæc querit: «Oro te, quid infantuli peccavere? Nec conscientia eis delicti imputari potest, nec ignorantia, qui juxta Jonam Prophetam manum dexteram nesciunt et sinistram. Peccare non possunt, et possunt perire, genua labant, vagitus verba non explicant, balbutiens lingua ridetur, et aeternæ misericordie cruciatu[m] miseris preparantur!» Quid ad hanc Pelagii interrogationem sive objectionem Hieronymus? *Aeternæ misericordie cruciatu[m]* in altera vitâ non subire infantulos? (hoc sanè reponere debuisse in adversariorum sententiâ.) Minimè. Quid ergo? Hoc unum, infantulos illos ex Apostolo Rom. cap. 5 peccato originali coinquinari, cui illi cruciatu[m] debentur.

Idem dubio procul senserunt antiqui quibus probatum fuit istud D. Augustini pronuntiatum epist. supra citatâ 294, cap. 3, n. 3, aliàs 14 de verbis Apostoli, et alibi passim (quod verum esse fatetur ipse Bellarminus lib. 6 de Ammissione gratiae et Statu peccati, cap. 3) «Medium locum inter gehennæ supplicium, et regnum coelorum pueris assignare error est pelagianus;» inter quos plurimi sanè extiterunt, v. g., omni laude major pontifex ad apostolicam Sedem ex Africâ evectus anno 491 Gelasius; in epistolâ quippe, quam ad episcopos per Picenum adversus Senecam delirum senem Pelagianorum direxit, hæc habet: «Tollant de medio (Pelagiani) nescio quem tertium, quem decipiendis parvulis faciunt, locum; et quia nonnisi dexteram partem legimus, et sinistram, non illos faciant in sinistrâ regione sine baptimate permanere, sed baptizatos sicut ad dexteram salutarem sacrâ regeneratione transferri.» Enimverò dicente Bellarmino loco mox citato, «theologi scholastici, qui docent parvulos sine baptismo decadentes

non pati pœnam sensibilem ignis corporalis, propter Augustinianum effatum docent parvulos illos esse in inferno, et pœnam danni perpetuò luere, et idèo non assignant eis medium locum inter gehennæ supplicium, et celorum regnum, sed in ipsâ gehennâ mitiore pœna quam ceteros puniendos esse confirmant.

Quòd si scholastici illi per initorem pœnam intelligerent mitissimam ignis exustionem, ipsam D. Augustini sententiam exprimerent; verum, cùm per has voces designare velint meram beatificæ visionis privationem, aut saltem quemdam dolorem internum ex eâ orientem, toto cœlo recedunt ab Augustino, Gelasio, et aliis, qui asserunt commemoratos parvulos idèo futuros esse in inferno, et à sinistrâ supremi Judicis quâ ibunt in supplicium gehennæ, in combustionem æternam, in ignem sempiternum, in locum ubi torquetur dæmon, qui suam in eos tyramnidem exercet, » etc. Etyverò utquid illi parvuli in infernum descendunt? Nonne ut æternum supplicium cum aliis reprobis subeant?

Augustinus sanè et alii litem super hoc Pelagianis nunquam fortè movisset, si in tertio quem singebant loco concessissent infantes non solum quilibet æternâ vitâ privari, sed etiam supplicio quoad speciem æquali supplicio aliorum reproborum affici. Quamobrem præfati theologi verbis duntaxat, non re eum Augustino consentiunt, et si nos *tortores parvolorum* vocare pergant, eos *puerum deceptores* cum S. Gelasio appellabimus.

S. Avitus Viennensis in Gallia præsul, « vir, inquit, Baronius, pietate, eloquentia, et præclaris adversus sui temporis hæreticos scriptis apud antiquos scriptores et tabulas ecclesiasticas celeberrimus, qui concilio Epamensi 24 episcoporum aliasque præfuit, » D. Augustini de parvulis doctrinam in carmine ad Fuscinam sororem his verbis consignavit :

Omnibus id verò gravius, si fortè lavaci
Divini expertem tenerum mors invida natum
Præcipitat, durâ generatum sorte gehennæ.
Qui mox ut matris cessavit filius esse,
Perditionis erit; tristes tunc edita nolunt,
Quæ flammis tantum genuerunt pignora matres.

Eodem seculo quindecim episcopi Byzacenæ provinciae in Africâ doctissimi ac sanctissimi exiles in Sardiniam jussu Trasamundi regis Vandalorum Ariani deportati, eamdem sententiam consecraverunt. Scilicet cùm Petrus diaconus et alii monachorum Seytharum ora-

tores Romanum missi ad componendas quasdam de ecclæstis gratiâ questiones in Oriente agitatas de Africanorum præsulum in Sardinâ exulum eruditio certi facti fuissent, libellum de incarnatione et gratiâ Christi à seipsis exaratum ad eos miserunt expendendum et approbadum, si opere pretium ducerent. Re in deliberationem missâ, Byzaceni præsules provinciam demandaverunt Fulgentio episcopo Ruspensi decreta sua litteris consignandi et ad commemoratos monachos dirigendi; hic Patribus sese morigerum præbens illè ejusdem argumenti librum suo et fratrum suorum nomine scripsit, nimirum de incarnatione et gratiâ. In eo autem opere Augustinianum de parvolorum supplicis pronuntiatum tam clarè expressit ut nullâ tergiversatione eludi possit. Hec quippè reperiuntur cap. 14 : « Quæ justitia est, ut imago Dei, quæ nihil potuit per seipsum delinquere, si non redimatur sanguine Filii Dei, in regnum Dei non permittatur intrare? quòd utique quisquis non ingreditur, interminabilibus ignis æterni cruciabitur pœnis..... Si ergo nolunt in ipsis Dei contumeliam mortiferâ impietate versari, fateantur hominem primum in omnes homines cum morte transmisso peccatum. » Similia repetit cap. 30. Istum autem librum à Patribus Byzacenis fuisse approbatum evincit caput primum, quod sic incipit : « Dilectissimis, et in Christi fide atque gratiâ plurimum amplectendis sanctis Fratribus Petro diacono, Joanni Leontio, et alii Joanni, cæterisque Fratribus quos unâ vobissem in causâ fidei directos Romæ litteris intimatis (monachis Seythis de quibus supra) Dacianus, Fortunatus, Boethus, Victor, Scholasticus, Horontius, Vindicianus, Victor, Januarius, Victorianus, Photinus. Quod vult Deus, Fulgentius, Felix, et Januarius in Domino saltem (quindecim episcopi Africani). » Hæc videlicet ostendunt ista omnium Patrum Byzacenorum nomine à B. Fulgentio esse conscripta, qui eorum *lingua erat et ingenium*, ut loquitur Ferrandus in ejus vita, cap. 20.

Igitur episcopi in Sardiniam pro fide orthodoxâ amandati in suâ ad Petrum diaconum et alios monachos Seythas responsione parvulos cum peccato originali è vitâ migrantes pœna sensus affici autumaverunt. Eamdem sententiam in eximiis aliis suis operibus non solum ut probabiliorem (quod nobis sufficeret) verum etiam ut certissimam, quin quasi fidei dogma proposuit, aut saltem proposuisse videtur B. Fulgentius. Enimvero, cùm Petrus diaconus

cum aliis monachis Seythis Româ in Orientem reversurus esset, per litteras rogavit S. Fulgentium ut compendiosam fidei catholice regulam ad se mitteret quôd facilius à grassantibus in Oriente hæresibus sibi caveret. Suspensis præsol ejus precibus annuens librum, cui titulus : *De fide ad Petrum*, composuit, et ad eum misit. Eo autem in opere cap. 27, haec præscribit : « Firmissimè tene, et nullatenus dubites, nou solûm homines jam ratione utentes, verùm etiam parvulos, qui sive in uteris matrūm, sive cùm de matribus nati sine sacramento sancti baptismatis.... de hoc seculo transeunt, ignis æterni supplicio puniendos, quia etsi propriæ actionis peccatum nullum habuerunt, originalis tamen peccati damnationem carnali conceptione, et nativitate traxerunt. » Illoc unum est è quadraginta dogmatibus, sive, ut loquitur, *capitulis*, de quibus capite 44 haec pronuntiat : « Ilæc interim quadraginta capitula ad regulam veræ fidei firmissimè pertinentia fideliter crede, fortiter tene, veraciter patienterque defende. Et si quem contraria his dogmatizare cognoveris, tanquam pestem fugie, et tanquam hæreticum abjice. »

Scio quidem multos eruditos, in primis recentiores, reponere Fulgentium inter fidei dogmata hic retulisse sententiam asserentem parvulos sine baptismo morientes æternam pœnam subire, quæ peccato originali debita est, non eam quæ eos æterni ignis supplicio addicit, quamvis istam amplexus fuerit, quia ejus propositio, unica licet apparenter, duplice tamen æquivalet; verum esto; nihilominus certum erit S. doctorem hanc sententiam tenuisse et propugnâsse, et quidem firmissimè, quod sanè eum tanto ardore non defendisset, nisi persuasum ipsi fuisset ita ab antiquis diebus sentire Ecclesiam Africanam, in quâ juxta plures extabant 566 Cathedrae episcopales; deinde, si Fulgentius nonnisi damni pœnam hic inter fidei dogmata recensere voluisse, Petrum diaconum, virum licet eruditissimum, erroris periculo exposuisse; multi enim, etiam doctissimi viri, id in ejus loquendi et scribendi ratione non comprehendunt.

Idem S. doctor non in uno altero loco pœnam ignis peccato originali deberi asseruit, sed constantissimè et quasi in omnibus scriptis suis. Id enim inculcat in libris de veritate prædestinationis et gratiae ad Joannem presbyterum et Archimandritam, et Venerium diaconum, quos à variis Patribus et conciliis in primis ab episopis Africanis impensè com-

mendatos esse refert P. Alexander in hist. seculi 6. « Nulla est, inquit lib. 1, cap. 42, causæ diversitas in infantibus, quæ faciat unum eligi, alterum reprohari. Si verò parentum consideretur voluntas, illi qui christiani sunt, ut eorum filius baptizaretur sollicitè voluerunt,.... quorum tamen filius, antequâm baptizaretur, morte præventus æternis est ignibus deputatus, » etc. Et cap. 14 : « Causa majorum atque minorum, qui sine baptismate cursum vitæ præsentis in infidelitate consummant, quantum attinet ad communionem originalis peccati, una est; ex hâc utriusque ibunt in ignem æternum.... quia in eis chirographum, quo sibi eos deceptoris nequitia subdidit, Salvatoris gratia non delevit.... Majores verò (qui cum peccato originali et actualibus peccatis moriuntur) non solûm pro originali peccato æternis ignibus ardebunt (quibus arsuri sunt sine baptismate morientes etiam parvuli, qui nîpil boni aut mali egerunt) sed etiam pro suâ voluntate malâ tantò deterius torquebuntur, quantò amplius propriæ iniquitatis adjecerunt. »

Non me latet nonnullos adverse sententiae defensores, qui sese consuetis distinctionibus et argutiis ex his testimoniis expedire non possunt, D. Fulgentii hâc in causâ auctoritatem parvipendere, ipsumque præpostero Augustinianæ doctrinæ studio et amore delusum lapsus et excessus accusare; sed quâm immerito nôrunt eruditæ; etenim, ut modò observabat Ferrandus, B. Fulgentius suo tempore Ecclesiæ Africanæ lumen fuit et decus, et ille contemni vel erroris reus traduci nequit, quin in eumdem contemptum et errorem incurrant *sexaginta et amplius Africæ episcopi*, quos tunc catena ligabat exilio, siquidem corum lingua fuit et ingenium. Præterea quibusvis doctis viris indubie acceptum est quod dixit P. Alexander in historiâ seculi 6, scilicet « Fulgentium in Scripturâ sacrâ, et in doctrinâ SS. Patrum, et præsertim S. Augustini versatissimum, verbo et scriptis hæreses debellasse, ædificâsse Ecclesiam, fidelium mores informâsse. » Præiverat enim Baronius ad annum 539, ubi post quâm mirè commendavit sanctitatem et eruditionem Fulgentii, addit : « Quæ extant ejus lucubrationes majori faciunt eas quæ exciderunt dolore percupere. Planè contigit morte Fulgentii, tanquam fulgentis sideris radii ad occasum dilapsi, universam Africanam provinciam tetrâ noctis caligine remansisse perfusam. Etenim nullus post Fulgentium tanti fulgoris posterioribus seculis illuxisse visus est

doctrinæ et sanctitatis claritudine conspicuus Africanus antistes. » Venerentur saltem judicium S. Isidori de Script. ecclesiasticis cap. 14, ubi his de Fulgentio dictis, fuit in confessione fidei clarus, in Scripturis divinis copiosè eruditus, in loquendo dulcis, in docendo ac disserendo subtilis. » Varia ejus opera sibi nota cum encomio enumerat.

Eodem seculo 6 exeunte, D. Gregorius Magnus pueros sine sacris undis è vitâ abeuntes *sempiternis tormentis cruciari censuit*. Etenim lib. 9 Moralium in Job cap. 16 (qui libri omnibus patentibus in Oriente à S. Gregorio conscripti sunt), exponens hæc Job verba : *Multiplicavit vulnera mea etiam sine causa*, ait : « Nonnulli etenim prius à præsent luce substrahuntur, quâ ad proferenda bona, malave merita activæ vitæ perveniant. Quos quia à culpâ originis sacramenta salutis non liberant, ethie ex proprio nihil egerunt, et illuc ad tormenta pervenient. Quibus unum vulnus est, corruptibiliter nasci, aliud carnaliter moriri. Sed quia post mortem quoque æterna mors sequitur, occulto eis, justoque judicio etiam sine causâ vulnera multiplicantur. Perpetua quippe tormenta percipiunt qui nihil ex propriâ voluntate peccaverunt.... districtus judex quâ eos animadversione trucidat, si et illos in æternum percutit, quos reatus arbitrii non addicit ? » Hæc, ni fallor, commentario non indigent, et adversariorum fauces ita comprimunt ut S. Gregorium illa non ex Ecclesiæ visceribus, sed ex suo cerebro excerptisse aliquando asserere ausi fuerint.

Septimo ineunte seculo, D. Gregorii, ex cuius Moralibus tribus suis sententiarum libris multa inseruit, de parvulis sententiam secutus est S. Isidorus Hispalensis. Libro quippe 2 Differentiarum n. 26, hæc habet : « Illud tamen tenendum est, parvulorum animas nexus peccati originalis esse adstrictas, quæ nisi percipiunt baptismatis sacramentum, regni coelestis participes esse non possunt, sed cum carne et commune habebunt peccatum, et pari judicio damnabuntur in ignem æternum. » Similia tradit lib. 1 sententiarum cap. 22: *Pro solo originali reatu*, inquit, *tuunt in inferno impuniti infantuli pœnas*.

Neque aliquis hic Isidoro inconsiderantiae, aut partium studii labem inspergat ; ejus enim laudes sic celebrat concilium octavum Toletanum cap. 2: « Nostri seculi doctor egregius, Ecclesiæ catholiceæ novissimum decus; præcedentibus ætate postremus, doctrinæ compa-

ratione non infimus, atque quod majus est, jam finitorum seculorum doctissimus, cum reverentiâ nominandus Isidorus. »

S. Prudentius Trecensis episcopus, qui obiit anno 861, D. Augustini doctrinam de sorte parvulorum velut certam tradidit. Enimvero, libro de prædestinatione cap. 16 ait: « Punitio in gehennâ tam primæ prævaricationis merito quâm aliorum multiplicitate criminum libidinosâ perversitate contractorum acquisita est. » Ibidem de parvulis hæc pronuntiat: « Extra baptîm gratiam morientes, non suo, sed protoplasti peccato *perpetuâ plexione* damnantur. » Etverò, quomodo S. pontifex aliter sentire potuisse qui D. Augustini documenta impensè, ut par est, extollit ? S. Augustini, inquit in epistolâ ad Hinemarum et Pardulum episcopos, doctrina sanctorum Scripturarum auctoritati in omnibus concordissima est: quarum abstrusa nullus doctorum scrupulosius rimatus diligentius exquisierit, verius invenerit, veraciùs protulerit, luculentius enodaverit, fideliùs tenuerit, robustius defenderit, effusiùs disseminaverit: » postea commemoratos præsules enixè rogat ut eam impugnari non sinant, « cùm, inquit, eam et apostolicae Sedis sublimitas, et totius Ecclesiæ catholicæ unitas auctoritate concordissimâ approbârint ac roborârint.

Neque S. Prudentii nomini invidia accedere potest quôd nonnulli eum velut Gotthescalcii errorum fautorem tradueant, et hodiè Jansemani ejus auctoritate immaniter abutantur. Utrosque enim solidè suo more revineat tum in Synopsi hist. sec. 9 et 10, cùm dissertatione 5 in eadem secula P. Alexander.

Prodeat alter eruditissimus Augustinianæ doctrinæ sectator et vindic D. Anselmus Cantuariensis mortuus anno 1109. Lib. de conceptu virginali et peccato originali cap. 22, hæc docuit : « Cùm nemo dubitet, quia pars peccata non sequetur imparia peccata, in hoc tamen similis est et personalis et originalis peccati damnatio, quia nullus admittitur ad regnum Dei, ad quod factus est homo, nisi per mortem Christi, sine quo non redditur quod pro Adæ peccato debetur, quamvis non omnes pariter in inferno torqueri mereantur. Nam post diem judicij nullus erit Angelus, authomo, nisi in regno Dei, aut in inferno. » Ecce Augustini placita tum de mitissimâ ignis pœnâ soli originali peccato infligendâ, cum de chimerico loco inter regnum Dei et infernum medio post judicij diem.

Accedat tandem B. Ælredus Cisterciensis monachus, abbas Rievallensis in Eboracensi diecesi, pietate, doctrinâ, mellifluo stylo Bernardus alter, qui ad cœlum raptus est anno 1166. Inter eximia alia opera Speculi charitatis tres composuit libros, in quorum primo cap. 15 huic objectioni, *parvulos que ratio addicit damnationi, quos nec creatio malos, nec propria voluntas fecit injustos?* sic respondet: « Quid enim? Injustum aestimas, ut lignum inutile, et infructuosum ignis depascat? Cogita, queso, totum humanum genus quasi lignum aridum, lignum infructuosum, lignum in ipsâ radice vitiatum, utpote veneno antiqui serpentis inficiatum, justissime addictum *flamnis, igni* destinatum, adjudicatum damnationi. » Quid ergo? ingratum te præbes, ô lignum inutile, quod quidam ramuscûl à tuâ præmortua præcisi radice eripiuntur incendio, quatenus stipiti cuidam fructuoso inserti pristinæ libertati donentur. »

En Ecclesie latinæ doctores qui sensibiles parvolorum sine baptismo mortuorum poenâs prædicaverunt. Hanc sententiam, non ut dubiam, sed ut in Ecclesiis suis certam tradiderunt, quemadmodum eorum evincunt testimonia. Proferant adversarii vel unum ejusdem Ecclesie Patrem ad 12 usque seculum qui controversiâ istâ à se ex professo examinata contrarium docuerit, et eorum eruditioni impensè gratulabimur.

Objiciunt 1º, cum Bellarmino, lib. 6 de Amissione gratiæ et Statu peccati cap. 4: D. Augustinus, libro 5 de libero Arbitrio, cap. 25, n. 66, de parvulis disserens ait: « Non metuendum est ne vita esse potuerit media quædam inter rectè factum atque peccatum, et sententia judicis media esse non possit inter præmium atque supplicium. » Ibi, ut arguit Bellarminus, Augustinus docet fieri posse ut parvuli non quidem occupent locum melium inter cœlum et infernum, sed ut subeant sententiam medianam inter præmium actuali bono destinatum, et supplicium actuali peccato debitum, ideoque dubitavit an parvuli illi poenam ignis experiantur vel non; *musquam autem id retractavit S. doctor,* etsi plures sese obtulerit occasio.

Eadem dubitatione angitur in libris ipsis adversus Pelagianos; v. g., lib. 5 contra Julianum cap. 11, n. 44, ubi ait « se non dicere parvulos sine Christi baptismate morientes tantâ poenâ esse plectendos, ut eis non nasci potius expediret, et se definire non posse quæ, qualis, et quanta erit eorum poena; » item lib. 6, cap.

10, n. 52, ubi profitetur se ignorare *ubilibet et quonodolibet* sint illi infantes. — Resp. nos in expositione primi momenti assignâsse germanum duorum ultimorum testimoniorum sensum. Ipse Bellarminus, et alii, ultimum tex- tum solvere debent; fatentur quippe certum esse, etiam ex Augustino, commemoratos infantes futuros esse *in inferno*, ut ex dictis elucescit, et in ipsâ objectione observat Bellarminus. Quod attinet ad primum testimonium, certè unus textus obscurus omnium optima critice peritorum judicio proferri non potest adversus sexcentos alios longè minus obscuros. Porrò S. doctor sexcentis in locis claram asserit infantes sine baptismo è vita migrantes ire *in mortem secundam, in ignem æternum, in combustionem et supplicium semperitum*, propter solum peccatum originale quo sunt coquinati, ut ex adductis probationibus abundè constat. Juvat tamen primum illud testimonium profundiùs discutere. Unde

Resp. 1º, Massilienses eumdem textum Augustino objecisse ad probandum ipsum antea dubitasse de poenis parvolorum. Igitur adversarii ipsis Semipelagianorum armis sese defendere aggrediuntur. Patet ex epistolâ Hilarii ad Augustinum, inter Augustinianas 226, quæ reperitur ante librum de Prædestinatione Sanctorum. « Parvolorum causam, inquit Hilarius n. 8, ad exemplum majorum non patiuntur asserri (Massilienses) quam et tuam sauitatem dicunt eatenus attigisse, ut incertum esse volueris, aut potius de eorum penis malueris dubitari; quod in libro tertio de libero arbitrio (cap. 25) ita positum meministi, ut hanc eis occasionem potuerit exhibere. » Quid ad hæc Augustinus? Duo: unum, se, etiamsi tunc dubitasset, non ideo postea dubitare debuisse; alterum, se etiam tunc temporis revera non dubitasse; quæ indubie penitus exsultant Bellarmini, Goneti, et aliorum observationes. « Si, inquit libro de dono perseverantie cap. 12, n. 50, quando libros de libero arbitrio laicus (Romæ) cœpi, presbyter (in Africâ) explicavi, adhuc de damnatione infantium non renascentium, et de renascentium liberatione dubitarem, nemo, ut opinor, esset tam injustus atque invijsus, qui me proficere prohiberet, atque in hâc dubitatione remanendum mihi esse judicaret. » Deinde dicit *non oportere credi se eâ dare dubitasse*, sed quod Manichæi, quidquid esset de parvolorum poenis, essent refellendi, ne duarum naturarum, scilicet *boni malique, permixtio*, crederetur; et demum sic pronuntiat:

¶ Absit ut causam parvolorum sie relinquamus, ut esse nobis dicamus incertum, utrum in Christo regenerati, si moriantur parvuli, transcant in aeternam salutem; non regenerati autem transcant in mortem secundam, » etc. Idem longè ante, nempe anno 415, D. Hieronymo declaraverat, scilicet epistolâ ad ipsum nunc inter alias epistolas 166, olim 28, cap. 7, n. 20: « De baptismio, inquit, parvolorum in eodem libro (tertio de libero Arbitrio cap. 23) non quidem sufficienter, sed quantum illi operi satis esse videbatur, utcumque respondi, quod etiam nescientibus, et fidem suam non habentibus prodest; non tamen de damnatione eorum parvolorum qui sine illo (baptismo) ex hac vitâ emigrant, tunc aliquid dicendum putavi, quia nou quod nunc agitur agebatur. » Disputabat scilicet tunc temporis de poenis quibus in hac vitâ obnoxii sunt parvuli.

R. 2º, Augustinum citato cap. 23, lib. 5 de libero Arbitrio, solvere objectionem quâ non nulli imperiti effutiebant opus non fuisse ut nascentur parvuli, qui neque inter justos esse potuerunt, quoniam nihil recte fecerunt, neque inter malos, quoniam nihil peccaverunt. Respondet autem superfluè *quari qualis in futuro iudicio futurus sit qui nihil boni aut mali fecit, et ideo nihil meruit*, siquidem in hac hypothesi potuit esse aliqua vita media inter recte factum atque peccatum, et ideo media Dei sententia illi vitae accommodata. Ubi vides S. doctorem non dicere vel vitam vel sententiam aliquam esse medium (ut arguunt Bellarminus et alii) sed esse posse, nempe in chimericâ et calumniosâ imperitorum illorum objectione sive sententiâ.

Objiciunt 2º, cum eodem Bellarmino, loco citato, sequentes Patres. D. Gregorius Nazianzenus oratione in S. lavaerum, ante medium, dicit: « pueros, nec coelesti gloriâ, nec suppliciis à justo judgee affici, utpote qui licet baptismio consignati non fuerint, improbitate tamen careant, atque hanc jacturam passi potius fuerint quam fecerint; » ergo. Resp. verum Gregorii sensum ex contextu sublucere. Tres nempe hominum sine baptismo pereuntium ordines enumerat; primum illorum qui baptismum nihil fecerunt; secundum illorum qui eum ex negligentia non receperunt; tertium eorum qui illum nec contempserunt nec neglexerunt. Comparisonem inter illorum omnium poenas inducit, et asserit baptismi contemporatores graviter puniri, neglectores verò minùs graviter, illius tandem nec contemporatores nec neglectores relativè ad alios nec coelesti gloriâ,

nec suppliciis affici; quod profectò certissimum est, cùm isti nullius actualis peccati rei sint; si tamen Nazianzenus inter postremos non comprehendat etiam adultos qui nec contempserunt, nec negligenter baptismum, sed sine illo subito et improviso casu mortui sint; eos enim ab ipso sub istorum nomine etiam, inò præcipue fuisse designatos probabilius videtur. Id enim suggestur quas adducit rationes; *utpote qui*, inquit, *licet signati non fuerint, improbitate tamen careant*, id est improbitatis puri sunt quantum ab baptismi omissionem, quæ sine eorum culpâ contigit; item, addit, *hanc jacturam potius passi sunt quam fecerunt*; hoc est baptismi omissionem potius passi sunt quam fecerunt, quod si de parvulis dictum esset, adverbium *potius* fuisset auferendum. Evidemt adulti illi in isto necessitatis casu cum voto baptismi aeternam vitam consequi potuissent; at votum illud conjunctum esse debet cum sincere dolore de peccatis, quod non semper accidit. Demum, quomodo Bellarminus, qui pueros ex danni pœnâ internum dolorem experiri censet, non animadvertisit Gregorium sibi non favere?

D. Ambrosius in cap. 5 epist. ad Romanos ait: « Est et alia mors, quæ secunda dicitur, quam non peccato Adæ patimur, sed ejus occasione propriis peccatis acquiritur; » sed mors secunda est gehennæ supplicium; ergo. Resp. ipsum Bellarminum citato libro 6, cap. 4, merito suspicari Ambrosium non esse auctorem commentariorum in epistolas D. Pauli; Ambrosio enim, inquit P. Alexander in hist. seculi 4, ab eruditis omnibus abjudicantur. Non pauci, reclamante tamen erudito Petavio lib. 1 de ecclesiastice Hierarchia cap. 12, eos adscribunt Hilario Sardo romanæ Ecclesiæ diacono, quem D. Hieronymus dialogo adversus Luciferianos *Deculationem orbis* nuncupavit, eo quod esset Luciferianorum antesignanus, et Rebaptizantium errore imbutus. D. tamen Augustinus ipsum *sanctum* vocat, quia Sedi apostolicæ reconciliatus in Ecclesiæ unitate obiit, laudatque ejus commentarium in caput 5 ad Romanos super existentiâ peccati originalis, sed non super pœnâ ipsi destinatâ. Jansenius Yprensis lib. 7 de hæresi pelagianâ, cap. 4, cui plures eruditi assentiantur, inter quos Conrius et Norisius Vindic. cap. 3, paragrapho 5, sentiunt et probare aggrediuntur, præfatos commentarios Pelagianorum sententiis passim inspersos esse; qui aliter sentiunt, ut P. Alexander et alii, fatentur *aliqua in iis esse dictu paulò durius, et*

quæ, si per se sola spectentur, hanc ingenerare suspicionem possunt, quæ idèo volunt benignâ interpretatione mollienda esse, quemadmodum molliri solent in D. Chrysostomo, et quibusdam aliis patribus græcis, qui antè pelagianam haeresim scripserunt. Quidquid sit, quod iste auctor hic dicit pœnam sensùs à Deo peccato originali non rependi, hereticum non est et pelagianum (nisi intenderit mortem secundam, quæ est in gehennâ, à primo parente in posteris non traduci, sive pœnam gehennæ non esse in præsenti statu effectum Adæ peccati), sed non est verum, ut abundè constat ex dictis, talisque viri auctoritas nullam ipsi probabilitatem inducere potest.

Gregorius Nyssenus oratione 1, dicit parvulos sine baptimate mortuos neque in doloribus ac moestia esse; ergo. — Resp. 1º hoc adversariis ipsis exponendum esse qui, ut diximus, sentiunt illos pueros interno dolore ac tristitia affisci. — Resp. 2º D. Gregorium huic sententiae tam parùm patrocinari, ut subtilis Bellarminus eum pro suâ opinione nou protulerit. Etverò, S. doctor in hac oratione ingenuè fatetur controversiam de illis parvulis sibi videri difficultem ac perplexam, et quedam ibidem inducit dubia quæ manifestè ostendunt ipsum in cù parùm omnino versatum esse; declarat enim se nec scire, an illa quæque anima (parvolorum) judicem visura sit, et tribunali cum aliis sistenda sit? etc.

Innocentius III, doctissimus pontifex, lib. 5 Decretalium, titulo de baptismo, cap. Majores, scribit: *Pœna originalis peccati est carentia visionis Dei; actualis verò pœna peccati est gehennæ perpetuæ cruciatus; ibi per gehennæ cruciatum intelligit S. P. pœnam sensibilem quæ opponitur pœnae damni, idèoque non originali, sed actuali tantum peccato debetur pœna sensùs.* — Resp. adversarios inaniter exultare in objiciendâ tanti pontificis auctoritate. Etenim sermone 1 de omnibus Sanctis, cuius fragmentum refert Sylvius in 1-2, q. 85, a. 6, quæsito 2, recensens tria loca, in quibus sunt homines post hanc vitam, supremum nempe, sive coelum, in quo sunt summè boni, et infimum, sive infernum, in quo sunt summè mali, id est damnati, et medium, sive purgatorium, addit: *Qui sunt in inferno (damnati nempe).... pertinent ad exercitum diaboli, quibus tandem dicetur: Ite in ignem aeternum, qui paratus est diabolo, etc.* Ex quibus hoc scaturit argumentum: Quicumque peccato originali, etiam solo, coinquinati moriuntur, sunt in inferno; damnati enim sunt,

et juxta pontificem omnes damnati sunt in inferno; at omnes qui sunt in inferno, sunt in igne; nam dicente Innocentio, pertinent ad exercitum diaboli, et ipsis dicetur: *Ite in ignem aeternum, etc. ergo, etc.* — Namobrem sicut pontifex dicendo *actualis culpa pœnam esse gehennæ cruciatum in inferno*, non exclusit pœnam damni, quia non adhibuit particulam exclusivam, tantum, solum, ita dicendo pœnam originalis peccati esse carentiam visionis Dei, non exclusit pœnam sensùs, quia eandem particulam exclusivam non inseruit. Vult scilicet S. P. peccato originali, utpote peccato per quod homo non propriâ voluntate, sed alienâ nasceritur aversus à Deo, præcipue et directè deberi carentiam visionis Dei; actuali è converso culpæ, per quam homo propriâ voluntate recessit à Deo, directè et præcipue convenire sensùs pœnam. Ceterum non audiendus est Bellarminus cùm hic dicit, Patres, ubi assertunt purulos aeternis pœnis in gehennâ torqueri, gehennæ cruciatum accepisse pro genere infernatum pœnatum, ita ut de solâ damni pœna locuti sint, aut saltem loqui potuerint; constat enim ex dictis Patres per hunc cruciatum intellexisse pœnam sensùs, cùm expressè dicant parvulos esse in igne aeterno, per ignem comburi, etc.

Hic autem obiter observa quòd etiamsi Gregorius Nazianzenus, Nyssenus, aut alii quidam Græci, vel etiam Latini ante exortam pelagianam haeresim adversariorum sententiae faviscent, nostra nullum inde detrimentum pati posset; respondere nimirū nihil vetaret quod olim respondit D. Aug. Massiliensis, qui prætendebant antiquos Patres alias ab Augustino circa hominum prædestinationem sensus animo voluisse; *quid, inquietabat lib. de prædestinatione Sanctorum, cap. 14, n. 27, opus est ut eorum scrutemur opuscula, qui priusquam ista haeresis nasceretur, non habuerunt necessitatem in hac diffici ad solvendum questione versari?* Quod procul dubio facerent (Massilienses) si respondere talibus cogerentur. *Unde factum est ut de gratiâ Dei (diceremus de infantium pœnis) quid sentirent, breviter quibusdam scriptorum suorum locis et transcuenter attingerent; immorarentur verò in eis, que adversus inimicos Ecclesie disputabant.*

Objiciunt 5º alii (hæc enim proponere erubuerisset eruditus Bellarminus) mox adducendos doctores. D. Ambrosius lib. 2 de Abraham cap. ultimo de infantibus sine baptismo morientibus hæc habet: *Habeant tamen illam opertam pœnarium unitatem, nescio an habeant regni honos;*

rem; ergo.—Resp.: Nego conseq. 1º Enim loquitur Ambrosius de *opertâ*, sive *occulta*, *pœnarum immunitate*, quod evincit ipsum nescivisse quamnam pœnarum immunitatem habeant. 2º Verbum, *habeant*, significat hæc dicere S. doctorem per modum puræ concessionis non assertionis. 3º Verba, *nescio an habent regni honorem*, si ad litteram sumerentur, ostenderent in dubium vocari posse Christi oraculum Joannis cap. 5: *Nisi quis renatus fuerit*, etc. quod ipso loco objecto negat S. doctor: *nisi*, inquit, *quis renatus fuerit ex aquâ et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei; utique nullum excipit, non infante, non aliquâ præventione necessitate*. 4º Ex mox citatis verbis eliceat Ambrosius loqui non solum de infantibus, sed etiam de adultis qui per *necessitatem baptismi* non abluuntur; at nemo dixerit eos habere pœnarum immunitatem; sensus igitur Ambrosianæ propositionis iste est: *Etsi concederetur tales (infantes et aliquâ præventio necessitate) habere opertam aliquam pœnarum immunitatem, non tamen assero illos habere regni honorem; noluit nempe iterum asserere quod ibidem asseruerat: Nemo ascendet in regnum cœlorum nisi per sacramentum baptismi.*

D. Gregorius Magnus lib. 15 Moralium, cap. 21, innuit pœnam originalis peccati esse *speciem Creatoris non videre, propriorum verò actuum pœnam supplicium pati*. — Resp. ex contextu evidens esse Gregorium disserere de veteris foederis sanctis, qui in pœnam peccati originalis, etiamsi ejus remissionem obtinuerint, in inferno detinebantur, nec ideo speciem Creatoris videre poterant, quod tedium ipsis afferebat, quamvis *ex propriis actibus supplicium non haberent*, quia nempe justi erant. Quid autem illud habet connexionis cum præsenti controversiâ in quâ agitur de peccato originali non remisso, quod *perpetuis tormentis obnoxium asserit lib. 9 Moralium, cap. 16*, ut ostendimus.

D. Bernardus sermone 5 de resurrectione Domini litt. B, c. 1, ait: *Cesset voluntas propria, et infernus non erit. In quem enim ignis ille deserviet, nisi in propriam voluntatem?* At parvuli propriâ voluntate non peccaverunt; ergo. — Resp. 1º inde inferri posse parvulos nullâ prorsus pœnâ puniri; ibidem enim dicit: *Quid odit aut puniit Deus præter propriam voluntatem?* Neque eos esse damnandos, sive in inferno esse futuros; *cesset propria voluntas, et infernus non erit*; falsum conseq. ergo. Resp. 2º manifestum esse ex toto sermonis tenore S. doctorem allo-

qui adultos baptizatos, quos in infernum nihil precipitare nequit nisi culpa propria, id est personali voluntate commissa. Resp. 3º Bernardum ibidem explicare quid intelligat per *voluntatem propriam*, eam scilicet, *qua non est communis cum Deo et hominibus, sed nostra tantum, quando quod volumus non ad honorem Dei facimus.... cui contraria est charitas*. Porrò, licet pueri nihil personali voluntate fecerint, aliquid tamen fecerunt voluntate propriâ, id est Deo et charitati oppositâ, cùm in Adam peccaverint.

MOMENTUM TERTIUM. — *Ex Ecclesiæ sensu in conciliis manifestato.* — Nemo negaverit concilium Diospolitanum habitum anno 415, et varias synodos Afriæ, nempe duas Carthaginenses, Milevitam, etc., et S. P. Innocentium I, Pelagianos asserentes pueros baptismate non regeneratos, si è vitâ exirent, vitam æternam extra regnum cœlorum consequi, anathematice confixisse; præterquâ quod enim id ex ecclesiasticis annalibus constat, hæc invenire est apud D. Augustinum epistolis nunc 175, alias 90, 176, alias 92, 177, alias 95, etc.

Unde sic arguimus: Si Pelagiani per æternam vitam, quam illis pueris pollicebantur extra regnum cœlorum, claram Dei visionem non intellexerunt, sed secundum quandam felicitatem minorem cùm quâ potiebantur sancti in regno cœlorum, per quam infantes per totam æternitatem à cruciatibus immunes essent futuri, Ecclesia definiit illos parvulos fruituros non esse felicitate æternorum cruciatuum experte; damnavit enim pelagianum dogma; at qui Pelagiani per æternam vitam suam secundam istam felicitatem intellexerunt; enimverò per æternam vitam eam intellexerunt vitam quæ opponitur morti secundæ, id est, inquit D. Fulgentius lib. 1 ad Monimum cap. 6, post D. Augustinum, morti quæ consistit in æternâ cruciatione animæ et corporis, sed vita æterna isti morti opposita, est vita expers cruciatuum animæ et corporis; ergo. — Probatur major 1º ex D. Augustino, qui epistolâ 186 ad Paulinum, alias 106, cap. 8, n. 30, ex Pelagianorum sententiâ pueris non regeneratis vitam negante concludit eos æternâ pœnâ puniri: *Quis, inquit, negat aut dubitat parvulos non acceptâ gratiâ regenerationis... non habere in se vitam, ac per hoc sempiterna pœna esse obnoxios?* Idem lib. 2 Operis Imperfetti, cap. 115, dicit Pelagianos facere duas æternas felicites, unam quæ sit in regno Dei, alteram, quæ sit extra regnum Dei; sed felicitas regni Dei indubie erat intuitiva

Dei visio; ergo felicitas extra Dei regnum erat alterius generis felicitas, ea nempe quam descripsimus;... 2º Ex eodem Augustino variisque conciliis, ex quibus constat Pelagianos admisisse medium quemdam locum, inter regnum cœlorum et infernum, in quo beatè viveant infantes, et ob id damnatos fuisse; at felicitas mediæ illius loci erat felicitas expers felicitatis regni Dei, et pœnaruin inferni, quod aliunde satis indicant voces, regnum Dei; significant enim eos quibus sese intimè inscrit Deus, et qui *vident Deum sicuti est*; ergo.

Illi conciliis adjungimus concilium Florentinum, quod, inquit P. Alexander in hist. 15 seculi, ratione saltem dogmatum ab eo finitorum, œcumenicum totius Ecclesie catholicæ consensu prædicatur. In decreto unionis Latinorum et Graecorum, edito 6 juli anni 1439, utriusque Ecclesiæ præsules can. 4, definierunt, illorum animas, qui in actuali mortali peccato, vel solo originali decedunt, mox in infernum descendere, pœnis tamen disparibus puniendas. Porrò, ut optimè arguit doctissimus Petavius lib. 9 de Prædestinatione cap. 10, n. 12, concilium hic definit, eorum animas, qui cum solo peccato originali pereunt, iisdem in inferno addici pœnis quibus eorum animæ, qui cum actuali peccato moriuntur in eodem inferno plectuntur, et ideò cùdem ignis combustione, quoad speciem, sive naturam et qualitatem, etsi non cùdem quoad gradum, sive intensionem. Enimvero *disparitas pœnarum*, de quâ S. synodus, est disparitas gradus, sive intensionis, non speciei. Sicut enim concilium, cùm ibidem finit inter Beatos alium alio pro meritorum diversitate Deum clarius videre, intendit tamen omnes Deum videre quoad speciem, ita cùm statuit decedentes in actuali, aut solo originali peccato in inferno disparibus pœnis affici, vult tamen eos iisdem concremationis pœnis quoad speciem affici; vocem enim, *disparibus*, non adhibuit nisi ut quod antea de Beatis dixerat, nempe illos alium alio perfectius, sive intensius, Deum videre, non repeteret.

MOMENTUM QUARTUM. — *Ex theologorum suffragiis.* — Theologi parvulos sine baptismo mortuos sensus pœnae non subjicientes omnes ferè scholasticos, qui à duodecimo seculo fluerunt, non sine ostentatione objiciunt, et adversarios irrident, quod obsoletam opinionem in vigorem reducere aggrediantur. Verum quæ dicturi sumus eorum risum omnino sardonum esse reputandum patescent. Etenim

1º Ex theologorum, quos hic objiciunt, albo

expungendi sanè sunt quotquot inter eos pueros in superiore terre parte, quasi in terrestri paradiiso collocauerunt, ut loquitur antea citatus Bellarmiuns, eosque felices ac beatos esse futuros eum Pelagianis obgannierunt. At multi inter antiquos, ac etiam nonnulli inter recentiores hoc errore imbuti sunt, ut non diffitetur ipse Bellarmiuns.

2º Ejusdem Bellarmiini loco citato, neupc lib. 6 de Amissione gratiae et Statu peccati, cap. 3, judicio piuris faciendi non sunt scholastici qui D. Augustinum hoc in dogmate *erroris et excessus* accusare ausi sunt. Sed plurimos recentiores hanc in accusationem prorupisse exploratum est; quinimò non pauci veteres, v. g. Scotus, Richardus, Major, Capreolus, hanc præmisserant cantilenam; notum etiam est ipsum S. Bonaventuram occasione hujus D. Augustini placiti dixisse, *plus dixit minus volens intelligi*, quod pronuntiatum velut oraculum evulgaverunt quicunque ex recentioribus in D. Augustinum ejusque doctrinam parùm propensi sunt.

3º Contemnendi veniunt apud omnes sapientes et cordatos viros quicunque hoc celebris Vasquesii placitum colunt et mirantur: *Negare non possumus predictam opinionem* (de sensibiliibus parvolorum pœnis) *fuisse Augustini et Fulgentii*, à quâ non multum abhorret Gregorius Magnus. Etenim Bellarmiinus mox laudatus concedit illam sententiam, si fuit Augustini, veram esse et propugnandam, et aliunde quis theologicis imbutis principiis istorum recentiorum opinionem præhabuerit sententiae D. Augustini et aliorum quos excitavit Deus ad veram doctrinam de peccato originali et gratiâ expoundendam, et vindicandam?

4º Si ipsorum Patrum suffragium sentiendi necessitatem non inducit nisi quando est unanime, à fortiori theologorum consensus multi roboris non erit nisi quando concors erit et constans; at quantæ circa præsentem controversiam inter scholasticos lites et discordias? Alii pueros eximunt ab omni dolore, etiam interno, alii eos huic moerori subjiciunt, alii eos naturali quâdam felicitate donant, alii illos eâ beatitudine destituent, alii eos in inferno collocant, alii eos extra infernum reponunt, alii D. Augustini tribunal in hac causâ agnoscent, alii illud rejiciunt, etc. Igitur inter ingentem scholasticorum cohortem, qui parvulos sacris aquis non ablutos ante mortem pœna sensus affici inficiantur, permulti non sunt qui hanc sententiam sub eodem respectu

defendant, v. g., eo sensu quo à Bellarmino probabilior existimatur; è converso theologi qui adversam opinionem tueruntur, secum invicem omnino consentiunt, et scholasticos ex adverso decertantes eodem modo, et iisdem armis, numero, et fortassis eruditione, indubie superant. Plures sanè magni nominis et in electione S. Augustini versatissimos, cuiuslibet scholae ordines recenset Norisius Vindie, cap. 5, paragrapho 5, in 4° argumento, et Sylvius in 1-2, q. 85, a. 5, quæsito 2. His addi possunt inter antiquos Guillelmus Estius, cuius nota est eruditio, in 2 Sententiarum, distinctione 53, paragrapho 8, ubi rationes pro utrâque opinione militantes ita librat, ut non obscurè innuat standum esse D. Augustini sententiae, etc. Inter recentiores Franciscus Sylvius loco citato ubi docte et solidè Augustinianam sententiam vindicat, Dionysius Petavius lib. 9 de Prædestinatione cap. 10, n. 7 et seq., ubi eamdem sententiam non solum Augustino et aliis Patribus, sed etiam ipsi concilio Florentino adserit, ut diximus, Gaspardus Jueninus, etc. Verum, demus adversum dogma æquali, aut etiam majori theologorum calculo comprobari, non idcirco nostrum minus probabile censendum erit. Etenim « theologorum scholasticorum, inquit Melchior Canus, lib. 8 de Locis cap. 4, etiam multorum suffragium, si alii contra pugnant viri docti, non plus valet ad faciendam fidem, quam vel ratio ipsorum, vel gravior etiam auctoritas comprobârit. » Videlicet in scholasticâ disputatione plurium auctoritas theologum obruere non debet; sed si paucos viros modò graves secum habet, poterit sanè adversus plurimos stare; non enim hæc numero judicantur, sed pondere. » Porrò nemmo, opinor, negaverit in præsenti controversia doctos viros pugnare contra multos. Istorm ergo auctoritas non plus valet quam ratio ipsorum, aut gravior auctoritas quam opponunt; at gravior sanè non opponunt auctoritatem, cum sacrâ Scripturâ, D. Augustino, et veterum conciliorum, et etiam recentiorum oraculis contradicere videantur, ut ostendimus, nec maximi roboris rationibus nituntur, ut mox probabimus; ergo.

Hic fortassis queret quis cur tanta scholasticorum multitudo à duodecimo seculo, id est veluti ab initio scholæ, in commemoratam opinionem, quæ Scripturæ et Patribus tam adversa videtur, ierit? Reponit Norisius loco citato id contigisse ex eo quod & veteres illi summa ingenia scholæ subtilitatibus devove-

rant, plusque studii et laboris in explicando Aristotele impenderant, quam in Patrum et synodorum voluminibus evolvendis; » ego verò, etiæ hanc rationem non improbo, quam aliunde confirmat P. Alexander in Hist. ecclesiastici, ubi ostendit ipsum scholæ principem Patrum opera parum legisse, censeo tamen hanc sentiendi rationem oriri potuisse tum ex doctrinâ vetusti auctoris Commentariorum in epistolas D. Pauli, quem illi D. Ambrosium esse existimabant, tum ex clementiæ erga parvulos, qui nihil propriâ voluntate peccaverant, affectu et propensione, cùm demùm ex argumentis quæ in gratiam hujus opinionis suppeditare videbatur ratio. Quidquid sit, D. Thomas qui eamdem sententiam junior amplexus fuerat in 2 Sent. distinet. 33, a. 4, eam senior in Summâ non confirmavit, nempe ubi de peccato originali disseruit 1-2, q. 81 et seq.; quod probare videtur ipsum tandem detexisse illam Scripturæ et Patribus repugnare.

MOMENTUM QUINTUM. — *Ex rationibus theologicis.* — Prima. Peccatum originale invenit in pueros immensam illam misericordiæ cohortem quam à die ortû sui ad mortem usque patiuntur; quinimò idem pueri dæmonis furor et tyrannidi non rarò subduntur, et ab eo stupendum ad mortem usque torquentur; quæ omnia indicavit Spiritus sanctus sub nomine *jugi gravis, quod incubat super filios Adam à die exitus de ventre matris eorum usque in diem sepulture,* Ecclesiastici cap. 40; ergo idem peccatum, quamdiu durabit, easdem poenæ sensibiles in eosdem pueros transmittet. Patet antecedens. Prob. conseq., tum quia poenæ illæ annexæ sunt peccato originali, tum quia per illas, quantælibet sint, non potest expiari per vitæ mortalis curriculum originalis peccati labes.

Adversarii vulgo reponunt miserias peccato originali in statu præsenti per accidens tantum esse annexas; justitiâ nempe originali, quæ hominem ab illis miseriis ex nativâ ipsius constitutione fluentibus eximebat, per peccatum originale sublatâ, homo illis factus est obnoxius. At 1°, quæro an tormenta, quibus infantes à dæmons affliguntur, proveniat ex eorum naturâ? 2° Duce D. Augustino, supra ostendimus Deum creare non potuisse hominem cum præsentis status miseriis non quidem quoad speciem (exceptis tamen eis quæ à dæmons inferuntur), sed quoad gradum consideratis. 3° Si miseriæ justitiæ originalis privationem in præsenti vitâ consequuntur, cur

in alterā cædem misericordiæ ejusdem innocentie privationem per accidens non comitarentur , cùm præsentium Deus in futurā vitâ peccatum severius puniat quâm in præsenti ? 4º Deum propter solum originale peccatum æternas poenæ ab infantibus justè repeterem posse evincit hypothesis in quâ solum Adam à morte excusisset , eumque cum nepotibus æternū miseriis obnoxium vivere voluisse.

Secunda. Apostolo dicente ad Ephesios 2 , pueri avitâ maculâ contaminati sunt *ira filii* , et idèo Deus illis iratus est et eos odio habet ; sed tales poenæ etiam sensus justè addicere potest Deus ; *si enim* , inquit D. Augustinus tractatu 44 in Joannem n. 1 , *fili iræ , filii vindictæ , filii poenæ , filii gehennæ* ; ergo . — Respondere solent pueros esse filios *iræ , vindictæ , poenæ , etc.* ratione poenæ damni , quâ æternū afflictientur , non poenæ sensus quæ solùm debetur peccato actuali , cuius illi rei non sunt , cùm actuale Adæ peccatum in eis tantum sit habituale . Verum multa istam solutionem infirmare videntur . 1º Enim clamante Apostolo Rom. 5 : *Omnes peccaverunt in Adam.* et idèo illud idem peccatum quod commisit re ipsa commiserunt : unde D. Augustinus Pelagianis quærentibus quomodo Adæ peccatum ad ejus posteros transire potuerit , nil aliud offert quâm apostolicum oraculum , ex quo constat eos cum Adam et in Adam peccasse . At peccatum Adæ poenam sensus subiit ; ergo et in ejus posteris , originale licet , sive habituale , eamdem poenam subire potuit . 2º Ex D. Thomâ 1-2 , q. 81 , a. 2 , ad 1 , c poenâ corporali interdum judicio divino . vel humano puniuntur filii pro parentibus , in quantum filius est aliquid patris secundum corpus . » Et verò filium David , licet ejus delicti non reum , ob adulterium patris rapuit Deus , qui alibi passim dicitur *visitare iniquitatem patrum in filios in tertiam et quartam generationem* ; at exinde elueat à fortiori Deum posse justè infligere poenam sensibilem parvulis primorum parentum peccato reapsè coinquinatis .

Tertia. Parvuli electi propter cœlestis Adæ , sive Christi , merita in alterâ vitâ gloriose corporis dotibus exornabuntur ; ergo parvuli reprobi ob terrestris Adæ demerita in aliâ vitâ malis corporis subjicientur ; quæ paritas eò majoris est ponderis quòd , ut arguit D. Augustinus adversus Julianum lib. 6 , cap. 10 , n. 29 , quemadmodum *parvuli de alieno recte facto reportant bonum* (cùm in baptismô credunt per alterum) , ita *de alieno peccato reportant malum* . Nihilominus paritatem elevare conantur ,

quia summè bonus Deus potest corporis bona iis impertire qui per corporis ministerium iis obtinendis operam non impenderunt ; è converso , non potest sine injustitiâ mala corporis iis rependere qui per idem corpus nunquam peccaverunt , cùm in primis poena sensus ad corporis vitiosas delectationes præcipue referatur . Verum hæc solutio facile exsuflatur . Nam , licet pueri corpore non peccaverint , possunt tamen non secùs ac dæmones , qui hoc modo non deliquerunt , sensibili poenâ affici , idque cù magis quòd omni ex parte incurrerint reatum Adæ peccati cui , ubi potum comedit , annexa fuit sensus delectatio . Deinde , quis non videt Deum in alterâ vitâ habere ut filios diaboli qui sine baptismo , ut filios è converso Christi qui cum baptismo è vitâ exierunt , et idèo velle ut illi sub diabolo mala corporis experiantur , quemadmodum isti sub Christo bona corporis recipiunt ?

Objiciunt 1º , cum Bellarmino . Peccatum originis non aufert ordinem naturalem , sed supernaturalem , id est conversionem habitualem ad Deum per donum gratiæ sanctificantis , cùm peccatum illud nihil aliud sit quâm privatio originalis justitiae ; poena ergo ipsi debita nihil aliud esse potest quâm privatio boni supernaturalis , qualis est parentia Dei visionis , non illatio poenæ sensibilis , quæ ipsam vulnerat naturam . — Resp. 1º : Retorquo argum . Peccatum actuale non tollit ordinem naturæ , sed spoliat duntaxat gratiâ sanctificante ; ergo poena sensus ipsi infligi non debet . Resp. 2º mirum esse adversarios , qui D. Thomam hic sume esse gloriantur , ipsum tam citò descrere . Docet enim 1-2 , q. 71 , a. 6 , ad 4 , et alibi , quodlibet verum peccatum esse *contra naturam* , quia inordinationem essentialiter involvit . Deinde peccatum originale , ut diximus , hominem diaboli servum facit ; an talis servitus ordinem naturalem non tollit ? Praeterea certum non est , ut antea ostendimus , peccatum originale consistere in unicâ privatione justitiae originalis , et aliunde quomodo privatio gratiæ potest esse poena peccati ? Poena enim peccati oritur à Deo , non peccatum , quod adversarii formaliter constituunt in privatione gratiæ . Tandem per peccatum Deus , cuius majestas est infinita , offenditur ; sed ad reparationem talis injuriæ non sufficit privatio doni olim liberaliter collati , sed alia quoque poena requiritur ; ut demonstrat exemplum regis adversus quem conjuraverunt subdit .

Objiciunt 2º , cum eodem . Qui habitualiter

caret virtutibus, et proclivis est ad vitia, puniri nequit pœnâ sensùs; an enim puniuntur à magistratibus qui habitus justitiae sunt expertes, vel proni sunt ad homicidia, etc., si nullum crimen re ipsâ committant? Sed parvolorum peccatum est duntaxat habitualis, et habitualiter tantum proni sunt ad concupiscentium.— Resp. 1º argumentum nimis probare; magistratus enim dispositiones ad vitia, etiam voluntarias, nullâ prorsus pœnâ mulcent. Resp. 2º: Neg. majorem; dispositiones enim ad vitia, et habitualis carentia virtutum, si voluntarie sint, et ideò propriè dicta peccata, merentur etiam pœnam sensibilem ex parte Dei cuius oculis omnia nuda sunt et aperta, quique corda serutatur; pueri autem in Adamo hæc voluerunt, cùm in eo verè peccaverint, et ad verum peccatum voluntarium essentialiter requiratur. Quod attinet ad magistratus, judicant duntaxat de externis, et ideò pœnas injusmodi dispositionibus, etiam liberè volitis, inferre non possunt. Respondeo tandem peccatum originale involvere non tantum carentiam virtutum et primitatem ad vitia, sed insuper aversionem habituali à Deo, eamque voluntariam, quæ eos Dei inimicos efficit et ideò pœnâ sensùs dignos.

Objiciunt 5º, cum eodem Baptizandis ob avitum delictum nulla præcipitur satisfactio, nullus de illo peccato dolor; cur, nisi quia ut peccata actualia pœnâ sensibili dignum non est? Resp. 1º plurimos ex adversariis, et speciatim Bellarminum, fateri parvulos ex ammissione cœlestis beatitudinis internum animi dolorem percipere; argumentum igitur nimis probat. Resp. 2º: Esto ant., nego conseq. Innumeræ scilicet præsentis vitae miseriae oriuntur ex originali peccato, et cùm divinâ opitulante gratiâ pro illo delicto sint sustinendæ, frustra sane altera pœna hominibus hujus maculae reis infligeretur. Resp. 3º adversarios dūm à baptizandis omnem pœnitentia et doloris sensum ob peccatum originale amovent, sese in Augustini lectione parùm versatos prodere. Et enim hunc dolorem propter illud peccatum passim inspirare nititur. *Corripiatur*, inquit lib. de Correptione et gratiâ cap. 6, n. 9 (ubi ostendit quomodo peccatum originale alienum sit et nostrum) *origo dannabilis, ut ex dolore correptionis voluntas regenerationis oriatur*, etc. Idem ante docuerat lib. 1 de peccat. meritis et remissione cap. 19, n. 25, ubi tradit infantes ut *fideles ita et pœnitentes nuncupari*; quantò magis adultis ad baptismum accedentibus pœnitentia conveniet!

Objiciunt 4º: Divinæ bonitati minimè congruit, ut parvuli qui non propriâ sed alienâ voluntate peccaverunt, æternam ignis combustionem patientur; ergo.— Resp. 1º argumentum nimis probare; suaderet enim æternis pœnis addici non posse hominem ob nescium perversum desiderium quod illicè dissipatum est; hoc enim divinam bonitatem decere non videtur; consequens fidei catholicæ repugnat; ergo. Resp. 2º Julianum similem objectionem proposuisse D. Augustino lib. 5 Operis Imperfecti cap. 13, cui reponit S. doctor audiendas hic non esse *humanas rationcinationes*, et aliunde ipsum et Pelagianos multa alia credere et fatevi cogi quæ dura videntur, et divinæ bonitati contraria. Eterò hæc et similia argumenta cōtendunt ut elevetur peccatum originales, et ideò corruunt solutionibus quibus incredulorum momenta supra amovimus.

Objiciunt 5º, cum Vasquesio, Goneto, etc.: Pœna irrogari non debet nisi peccato vituperatione ac reprehensione digno; at tale non est peccatum originale; illud enim solum peccatum vituperio ac reprehensione dignum est quod vitari potuit, ex Aristotele, et etiam D. Augustino lib. citato de duabus animabus cap. undecimo; sed Adæ posteri peccatum originis vitare non potuerunt; ergo.— Resp. mirum profectò videri debere Vasquesium, Gonectum aliasque viros eruditos, et catholicæ fidei observantissimos, hic recurrere ad argumentum olim Augustino objectum ab infensissimis peccati originalis et gratiæ hostibus, et hodiè adversis idem dogma ab incredulis contorqueatur, quod aliunde solvit S. Aug. mox citato libro de Correp. et Gratiâ, cap. 6. Cæterum docet fides Deum pueris, cùm nascuntur, iratum esse, eosdem pueros esse *vasa contumelie*, etc. Et ideò eos esse dignos vituperio et reprehensione ob peccatum quod in primo parente conimiserunt, quodque, ut diximus, suo modo liberum fuit.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Pœna puerorum in inferno erit, ut loquitur D. Aug. Enchiridion cap. 93, *omnium mitissima*, et ideò ignis tartareus eos quâdam afficiet inolestiâ, sed non comburet.

Secundum. Intolerabilis videtur nolilissimorum scholasticorum opinio omnem tristitiam à pueris ex damni pœnâ enascentem removens; vel etiam omnem ipsis gloriae æternæ notitiam eripiens. Pelagianos quippe hac sentientes, primum præsertim, durè increpavit D. Aug. ut fusè et eruditè probat Norisius,

Vind. cap. 3, paragrapho 3. Unde Bellarminus et multi recentiores hanc improbaverunt opinionem.

Tertium. *Humanæ ratiocinationes*, ut iterum Augustini verbis utar, hic audiendæ non sunt; è medio quippe tollerent, aut saltem multum labefactarent peccati originalis dogma, et idè viros catholice fidei cultores omnino dedecent.

Quartum. Præ oculis habe ingenuam tum Bellarmini confessionem, hæc in causâ Augustinum excessis accusari non posse, sed potius scholasticos, qui hoc crimen Augustino impegerunt, cùm Vasquesii, Augustinum, Fulgentium, Gregorium Magnum reipsa stare pro sensibili puerorum paenâ; exinde enim duo insignes viri in discordiam aheun, et magnam nostræ sententiae probabilitatem accersunt.

Quintum. Quilibet æquus æstimator sibi facile persuadebit hæc in controversiâ iis potius inhærendum esse Patribus qui ex professo adversus Pelagianos eam tractaverunt (quales sunt S. Augustinus et alii quos laudavimus), quâm illis qui illam obiter et transitoriè et ante exortam pelagianam hæresim delibaverunt (quales sunt adversariorum doctores).

Sextum. Consuetæ adversariorum responsiones, *infantes mitti in ignem æternum hoc sensu quod detrudantur in locum ubi erit ignis æternus*, Origenistis circa pœnarum æternitatem auxiliare ferunt opem.... Item Patres dicendo pueros in ignem ituros esse, genericam, non specificam, eorum pœnam tetigisse, etc., ignis inferni, aut purgatorii, realitatem tollunt, aut concutiunt, etc.

Septimum. Patres qui pueros pœnam danni afficiunt non excludent pœnam ignis, cùm in præsenti statu qui non ibunt in regnum cœlorum ituri sint in ignem æternum.

Sententia de sensibili puerorum sine baptismo morientium pœnam perverso Jansenii systemati non faret. — Jansenius in suo Augustino, ejusque pestiferi dogmatis assertores, in suis scriptis sententiam de puerorum sine baptismo decadentium sensibilibus suppliciis ventitant et ostentant, ut evincant Deum justè infligere posse ignis pœnam adultis pro peccatis ab ipsis necessariè commissis. Distinguunt scilicet duplex peccatum, unum quod est *peccatum tantum*, sive *simpliciter* (quale fuit actuale Adæ peccatum in paradiſo); alterum quod est *peccatum*

simul et pœnam peccati (quale fuit actuale peccatum Adæ è paradiſo expulsi; qualia sunt actualia delicta præsentis statûs). Primum fuisse liberrimum et i leò nullâ prorsis verâ et simplice necessitate commissum fuisse, vel committi potuisse nitrò fatentur; non ita secundum quod liberum est non in se quidem (in theologorum sensu), sed in Adamo, in quo omnes peccaverunt, et idè quidquid Adæ peccato inductum est liberè voluerunt, ac proinde relativam necessitatem ad bonum aut malum prout delectatio cœlestis aut terrestris præponderat; cùm autem catholici theologi ipsis exprobrent Deum in hoc systemate injustum esse futurum, utpote qui adulst aeternis suppliciis pro peccatis necessariè commissis condemnaret, ut hanc objectionem uteunq[ue] diluant, adducunt exemplum puerorum qui pro originali peccato in Adam necessariè patrato sempiterni ignis supplicio à Deo justè damnantur; hoc autem paritatis argumentum vanum esse et caducum sic ostendimus.

1º Jansenius et ejus sectatores negare non possunt adulst baptizatos vel in uno peccato mortali vitam finientes gravem ignis æterni combustionem subire; è converso, D. Augustinus docet, et quidem constanter, infantulos è seculo sine sacris undis migrantes *cum pœnam* experiri, ut diximus, non aliâ indubie ex causâ quâm quod peccatum quod in Adam commiserunt, non fuit tam liberum quâm actuale adultorum peccatum.

2º Constat peccatum originale per baptismum adulst remissum esse; non minus certum est in eis per Adæ crimen non periisse liberum arbitrium, ut in secundâ parte demonstrabimus, licet attenuatum fuerit et inclinatum, ut definit concilium Tridentinum; at inde elucescit peccatum adultorum, ita esse peccatum et pœnam peccati, ut nullâ prorsus necessitate fiat, et peccatum originale non posse, saltem ratione culpæ, in eorumdem adultorum damnationem influere, et idè Deum justum non posse eosdem æterno ignis supplicio addicere pro peccatis quæ necessariè commisissent.

3º Peccatum personale necessariè liberum est in se vel in causâ propriâ voluntate voluntà, alias non esset personale, sive personæ sui juris; sed adultorum peccata sunt personalia, ut passim clamat D. Augustinus; ergo.

Pars secunda.

IDE COELESTIS ADAM , SIVE CHRISTI, GRATIA.

GENERALIS PARTITIO.

Ut eliminentur fastidiosae retractationes, quibus doctorum scholasticorum , etiam recentiorum , de gratiâ disputationes vulgo onerantur, hic Tractatus quatuor absolvetur libris. Primus disseret de gratiâ necessitate, et ideo extantiâ (si enim gratia homini necessaria est indubie existit).... Secundus de gratiâ sufficien-
tiae..... Tertius de gratiâ efficaci.... Quartus de præcipuis gratiæ effectibus.

Quoniam autem , quod à Platone priùs , et Aristotele, traditum præcipit Cicero, omnem institutionem, quæ de re quicunque suscipitur, debere à definitione proficiisci, ut intelligatur quid sit id de quo disseritur, idecchè priusquam primum librum inchoo, duas de essentiâ gratiae è vulgatis ejus divisionibus quæstionem præmittam.

Quaestio proœmialis prima.

DE GRATIA ESSENTIA.

Gratia, inquit D. Aug. lib. de Naturâ et Gratiâ cap. 4, n. 4, Apostolo præente (Rom. cap. 11, v. 6), *gratia nominatur quia gratis datur*. Gratis autem dari censetur quod datur crita dantis debitum , et jus acceptientis.

Spiritus sanctus gratiæ nomen multiplici sensu suis in oraculis usurpavit, licet prævideret Pelagium et alios hujus vocabuli latibula dolosè ingressuros esse ad erroris sui venenum obtegendum et facilius propinandum. Etenim accipitur pro amore et benevolentia , qui fons est et origo bonorum quibus Deus justos homines cumulare dignatur, Genesis cap. 6, v. 8, Lucæ 1, v. 30... Item pro beneficio ex amore gratis impenso, Joannis 1, v. 16, etiamsi illud beneficium naturalis sit ordinis. Rationem affert D. Aug. epist. 177, alias 95, ad Innocentium, n. 7; hæc enim bona non præcedentium aliquorum bonorum operum meritis, sed gratuitâ Dei bonitate donata sunt. Talia sunt dona creationis, corporis et animæ dotes, etc.... Item pro grati animi testificatione in beneficii largitatem, lib. 2 Regum cap. 2, v. 6.... Demum

pro dono naturæ gratis adveniente, quod ad æternam salutem per se pertinet , et conducit, Rom. cap. 3, v. 24, et alibi passim.

Gratiæ nomen ultimo sensu , qui solus strictus est et proprius , in toto hoc tractatu accipiems. Nunc quæritur quænam legitima sit gratiæ sic inspectæ definitio , sive potius descriptio.

Conclusio. — Gratia stricto sumpta sensu, id est quatenus denotat beneficium supernaturale gratuitum, abstrahendo an oriatur ex Christi meritis vel non, definienda, sive describenda est : *Donum supernaturale creatum creaturæ intellectuali gratis à Deo impertitum propter æternam salutem*; si verò Christi meritorum ratio habeatur, et ideo gratia spectetur quatenus gratia Salvatoris, erit describenda : *Donum supernaturale creatum naturæ rationali gratis à Deo infusum intuitu meritorum Christi propter æternam salutem*.

Probatur et explicatur definitio. — 1º Dicitur, *donum*, quod nomen genus exprimit quo supernaturalis gratia convenit cum gratiâ naturalis ordinis. Eterò , gratia supernaturalis passim in Scripturis dicitur, *adjutorium, auxilium, donum, etc.* In ipso solo capite 5 Epistolæ ad Rom. ter *donum* appellatur. 2º Dicitur, *donum supernaturale*, quidquid tandem hâc voce precisiè significetur, quod satis exploratè cognitum non est ; illud tamen satis elucescere videtur ex cognitione naturalis doni. Istud scilicet *donum naturale* dicitur, quia creatura ex nativâ conditione illud exigit ; è converso igitur *donum*, quod creatura ex naturâ suâ non exigit, non naturale, sed supra naturam, et ideo *supernaturale* erit ; at talis est *gratia*, de quâ hic sermo, quæ idecchè creaturæ gratuitâ Dei bonitate accedit ; unde patet *gratiam* hâc voce à donis naturalibus discriminari. 3º Vocatur *donum creatum*, ad majorem explicationem , id est à Deo distinctum. Discrimen scilicet est inter dantem, et datum à dante, sive *donum dantis* ; sed *gratia* est *donum Dei* ; ergo.

Aliunde, *gratia* non est aliquid merè privatum, ut peccatum formaliter sumptum, sed aliquid reale et positivum animam illius, cui

conceditur, afficiens; enim verò passim referunt Scripturæ, Deum homini dare gratiam, gratiam diffundi in cordibus hominum, per gratiam homines ad Deum converti, per gratiam auferri cor lapideum, et dari cor carnatum, homines adjuvari, ad vitam aeternam deduci, omnia aggredi posse, etc.; quæ sanè aliquid animæ re ipsâ intrinsecè inhærens, non aliquid merè privativum, aut animæ extrinsecum important et arguunt. Cæterum, cùm Dei donum à Deo secernatur, et ideò creatum sit, hanc vocem adhibuiimus ut eliminaretur error novatorum obgannientium gratiam nihil aliud esse quām omnipotentissimam Dei voluntatem. 4º Dicitur, datum creaturæ intellectuali, quia subjectum gratiae capax sola est creatura intellectualis, scilicet Angelus et homo.

5º Dicitur *gratis impertitum*; ubi adverbium, *gratis*, expludit 1º omne debitum ex parte dantis, sive Dei; Deus enim gratiam instillat quia vult, et ideò ad eam infundendam absolute non adstringitur: *cujus vult miseretur*, inquit Apostolus Rom. cap. 9... 2º Expludit debitum etiam ex parte recipientis; debitum enim ex parte recipientis exurget aut ex meritis recipientis (et tunc esset debitum quod dici solet personæ), aut ex nativâ conditione et exigentia naturæ recipientis (et tunc debitum foret quod vulgo nuncupatur *naturæ*). At duplex illud debitum arcet gratia; primum quidem Apostolo dicente Rom. cap. 11: *Si gratia, jam non ex operibus; alioquin gratia jam non est gratia*; secundum verò, quia si gratia naturali hominis conditioni debita foret, non minus homini naturalis dici posset, quām ratiocinandi aut liberè agendi facultas, adeòque homo innocens creari non posset sine gratiâ, quod Baii et ejus defensorum dogma meritò prescripsit Ecclesia, ut postea ostendemus. 6º Dicitur, à Deo infusum propter aeternam vitam; quæ voces indicant 1º, causam gratiæ efficientem, scilicet Deum, et ideò specialiter designant gratiam Angelos, et Adamo et Evæ primi concessam sine ullâ Christi meritorum consideratione; 2º finalem gratiæ causam, nimirum vitam aeternam ex intuitivâ Dei visione exoriente, ad quam Angelos et primos parentes insigni dilectione destinaverat Deus. Ultimò additur, *donum intuitu Christi meritorum propter aeternam salutem collatum*; quibus verbis depingitur gratia hominis lapsi propria, et ejus causa meritoria, scilicet Christus mediator, in quo et per quem *gratia et vita aeterna*, Rom. cap. 6, v. ult.

Hæc gratiæ descriptio convenit gratiæ tñm habituali, cùm actuali, de quibus postea disseremus: imò supernaturalibus donis externis ad aeternam salutem conferentibus, v. g., incarnationi Verbi, Christi passioni, Evangelii prædicationi, sacramentorum institutioni, etc. Hæc enim totidem sunt insignia divine bonitatis dona, et præclara specialis illius in homines dilectionis effecta et specinima.

De gratiâ Christi, quæ dicitur *medicinalis*, quia sanat, aut sanare potest omnes infirmitates nostras, hoc in tractatu potissimum disseremus.

COROLLARIUM PRIMUM. — Cùm gratia sit donum Dei supernaturale creatum, et Thomâ dicente 1-2, q. 110, a. 2, in e., cum insignioribus ipsius expositoribus, *gratuitæ Dei voluntatis effectus*, describi nequit *omnipotens Dei voluntas*, etsi ratione principii, sive causæ efficientis, spectata, sic nuncupari potest, si eut ratione finis, sive objecti ad quod proximè conducit, dici posset *vita*, sive *beatitudo aeterna*. Quamobrem, cùm D. Prosper in poemate de ingratis cap. 15, et nonnulli alii Patres gratiam omnipotentem Dei voluntatem, sive dilectionem, dixerunt, causam gratiam producentem delineaverunt, Apostoli vestigiis insistentes, qui Epist. ad Ephesios cap. 1, v. 6, et alibi, Dei bonitatem, sive benevolentiam, *gratiam* appellavit. Etverò, relata gratiae in seipsâ descriptio adversa est 1º Scripturæ asserenti gratiæ resisti, Actuum cap. 7, etc., et tamen omnipotenti Dei voluntati creaturam nunquā resistere, Rom. cap. 9, v. 19, imò resistere non posse, Esther cap. 15, v. 9; item *gratiam esse donum, lumen, auxilium*, etc., quo Deus movet et flectit mortalium voluntates; sed adjutorium Dei moventis et flectentis insulsè diceretur *Deus*, sive *omnipotens Dei voluntas*, sicut vis à movente corpori moto impressa insulsè diceretur *morens*.... 2º D. Augustino dicenti sermone 144 de verbis Evangelii Joannis, alias 61 de verbis Domini, cap. 1, n. 1, *gratiam Dei donum Dei esse*.... 3º Theologis, qui duce D. Thomâ 1-2, q. 115, art. 1, docent gratiam esse quid creatum in animâ realiter existens.... 4º Rationi ex principiis fidei emergenti. Seilicet fide constat dari gratiam purè sufficientem; sed si gratia etiam ex parte principii spectata esset Dei voluntas *quatenus omnipotens*, exsufflaretur gratia purè sufficientis; voluntas enim Dei, quatenus omnipotens, summæ efficacij ideam suggerit, saltum in mente novatorum; et ideò sola gratia

summè efficax sibi gratiæ rationem vindicaret; at gratia purè sufficiens non est summè efficax, cùm sola gratia efficax effectum sortiatur. Hinc Ecclesia veru suo meritò confixit hanc inter centum et unam propositionem 11: *Gratia non est aliud quām voluntas omnipotentis Dei jubentis, et facientis quod jubet.... Item 19: Dei gratia nihil est aliud quām ejus omnipotens voluntas; haec est idea qua: Deus nobis tradidit in omnibus suis Scripturis; tandem 21, que idem enuntiat.* Istarum assertionum auctor Jansenii doctrinæ impensè addictus eas emisit, ut probaret in statu naturæ lapsæ gratiæ interiori nunquām resisti, immo nec resisti posse, ut ferunt Ypresensis propositiones 2 et 4, et idcirco in eodem statu nullum dari adjutorium verè sufficiens, qui simul sit efficax, ut passim loquitur idem Jansenius. Idem auctor, ut veritatis impugnatoribus gentile est, hīc sibi non constat; gratiam enim vocat *lumen*, propositione 14, *unctionem*, 15, *illecebras*, 16, *vocem*, 17; sed hæc indubie non sunt ipse Deus, sive ipsa Dei voluntas, entitativè, ut aiunt, spectata. Porrò lumine considerationis gratiæ ex parte principii, ex parte termini, et in seipsa præcisè (de quā duntaxat hīc est sermo), liquecent omnes adversariorum objectiones.

COROLLARIUM II. Cùm gratia sive habitualis, sive actualis donum sit supernaturale homini ex speciali Dei amore reipsa inditum ob aeternam vitam, donum illud ab extrinsecâ Spiritus sancti erga hominem dilectione tanquam effetus à causâ distinguitur, et ubi de habituali, sive justificante gratiâ res est, donum illud est quid fixum et permanens, ab actu distinctum, intrinsecè et realiter animæ inhærens, quidquid tandem illud sit, sive qualitas habitusve propriè dictus, sive non, quod hactenùs non definitivit Ecclesia, et nos ignorare profitemur. Unde homo non sit formaliter justus extrinsecâ tantum denominatione, sive per solam externam imputationem justitiæ Christi, aut per solam peccatorum remissionem, nullo gratuito dono ipsi infuso, quo sanetur et exornetur, ut asseruerunt Protestantes in hoc Pelagianos imitati qui nullam specialem Dei gratiam agnoscebant nisi peccatorum remissionem. Istud dogma, quod sancivit concilium Trid. canone 41, quodque vindicaturi sumus quarto hujus operis libro, sic summatim adstrui potest. Scripturæ testantur *Deum in justis mansionem facere*, Joannis cap. 14, v. 25, *charitatem diffundi in cordibus*, Rom. cap. 5, v.

5, *gratiam esse in nobis*, 1 ad Tim. cap. 4, v. 14, 2 ad Tim. cap. 1, v. 6, etc. *Semen Dei*, id est gratiam manere in nobis, 1 Joann. cap. 3, v. 9, etc.; que propriè intellecta, ut dubio prout intelligi debent, aliquid fixum et animæ intrinsecè adhaerens denotant. Unde Ecclesia, cuius est judicare de vero Scripturarum sensu, in concilio Trid. citato canone, hæc oracula de gratiâ animæ inhærente intellexit.

Nihilo tamen minùs incertum est an illa gratia verus sit habitus, vel qualitas philosophorum sensu animum informans, et ipsi permanenter impressus, an habitus aut qualitas alterius naturæ. Etenim Melchior Canus, lib. 7 de Locis, cap. 2, et plures alii eruditi, existimant Scripture testimonia de primi generis qualitatibus non esse intelligenda. Aliunde parvuli, seclusi christianâ institutione, cùm usum rationis attigerunt per habitualē baptismi gratiam in divinas et supernaturales actiones non erumpunt, quod tamen evenire deberet, si gratia illa esset propriè dictus habitus. Porrò evanescunt Calvini et aliorum Protestantium argumenta, si attendatur 1°, in Scripturis Christi justitiam dici *causam nostræ justificationis efficientem et meritoriam*, non *formalem*, quia sciillet Christus promeritus est gratiam sanctificantem, quâ formaliter justi evadimus... 2° In iisdem Scripturis peccata sic *tecta et non imputata* dici, ut tamen *deleantur*, et ideò non amplius apparent; ait enim Psalmista Psalmo 30: *Iniquitates meas dele...* 3° in Scripturis hominem dici *non justificari in conspectu Dei* (v. g. Psalmo 142), non *absolutè*, sed *comparatè* ad Dei justitiam; ait enim David Psalmo 7: *Judica me secundum justitiam meam...* 4° Auctores quidem profanos justificationis nomine intellexisse innocentiae declarationem, sed auctores sacros, quibus standum est, hoc nomine intellexisse interiorem hominis per inhabitantem Spiritum sanctum renovationem. Unde D. Aug. lib. de spiritu et litterâ, cap. 9, hæc observavit: *Non dixit justitia hominiis* (Rom. cap. 5) *manifestata est, sed justitia Dei, non quâ justus est, sed quâ induit hominem, cùm justificat impium.*

COROLLARIUM III. — Cùm gratia sit donum supernaturale animæ à Deo impressum, ut in esse divino constituta, et divinæ nature suo modo consors facta, Deo sit accepta, et supernaturales actus elicere valeat, gratia quatenus actualis et excitans non solùm in intellectus collustratione, ut censuit Vasquez, sed etiam in voluntatis motione colloquanda est. Patet 1° ex Scripturis, Psalmo 118: *Inclina cor meum*

in testimonia tua, Deus operatur in nobis velle et perficere, Epist. ad Philippienses, cap. 2; haec enim passim intelligit D. Aug. de immediatâ per gratiam voluntatis inclinatione... 2º Ex Patribus, in primis Augustino, qui lib. 4 contra duas epistolâs Pelagianorum cap. 5, n. 10, asserit, *gratiam propriè esse inspirationem dilectionis*; sed dilectio est proprius voluntatis actus; alibi passim dicit, *voluntates, corda hominum per gratiam trahi*... 5º Ex argumentis è fidei principiis deductis; gratia quippe nostri statûs propria medetur in finitimi nostræ, quæ præcipue residet in voluntate, et idèo voluntas celesti indiget motione ut feratur in Deum; deinde auxilium naturæ lapsæ non est auxilium *sine quo*, ut adjutorium Adæ, sed *auxilium quo*, ut loquitur D. Augustinus, sed *auxilium quo* voluntatem immediatè afficit. Porrò adversariorum momenta concident, si recognoscit intellectum esse quidem faciem voluntatis, quæ suâpte naturâ cœca est, sed non idèo, ubi de opere salutis est sermo, objecti exhibitionem intellectus ministerio factam sufficiere ut voluntas feratur in objectum, cum insuper requiratur ut à cœlesti Patre tracta ad illud tendat.

COROLLARIUM IV. Cum gratia donum sit supernaturale à Deo animæ instillatum, ut per actus bonos æternam adipisci possit salutem, gratia illa, quatenus præveniens et excitans in deliberatâ animæ actione non est reponenda. Alter passim in operibus suis censuit Antonius Arnaldus, qui prodigiosè eruditus causam catholicam egregiis operibus adversus Protestantes feliciter promovit; utinam illi idem præstisset auxilium adversus Jansenium Yprensem et ejus sectatores! Enimvero epistola 598 ad dom. du Vaucel de commemoratâ gratiâ ait: *On ne voit point dans tout cela (in Augustini testimoii) ni de qualitas fluens, ni d'actus indelibératus, dans lequel M. d'Ypres a fait consister sa délectation victorieuse* (lib. 4 de Gratia Salvatoris cap. 11), *en quoi certainement il s'est trompé*. Verum ipse deceptus est vir doctissimus, dum gratiam excitantem ipsam liberam voluntatis actionem fecit. Etenim concilium Trid. sessione 6, can. 4, docet aut supponit hominem ope gratiæ excitantis eidem gratiæ liberè consentiendo se ad justificationem disponere; at hoc documentum, si gratia præveniens esset ipse liber voluntatis consensus, insulsum hunc exhiberet sensum: *homo libero suo gratiae consensui liberè consentiendo se disponit ad justificationem*.

Deinde, Augustinus adversus Pelagianos certando gratiam secernit à consensu, docetque ipsam bonam voluntatem gratiam non esse, sed illius inspirationem et præparationem: *Est*, inquit, apud ipsum Arnaldum citatâ epistolâ, *inspiratio dilectionis*; quod evincit S. doctorem spectasse deliberatam voluntatis actionem non ut gratiam, sed ut gratiæ effectum.

Tandem fide constat, eam esse naturæ gratiam, ut homo possit ei dissentire si velit, quemadmodum definit concilium ibidem; sed si gratia esset actio libera, nonquàm homo, etiamsi vellet, posset ei dissentire, cum consensu et dissensu simul existere nequeant. Porrò contra militantia momenta illicè contenerunt si in hanc intuearis distinctionem, *gratia est deliberata voluntatis actio causaliter, non formaliter*.

COROLLARIUM V.— Cum gratia donum sit supernaturale à Deo homini infusum in ordine ad vitam æternam, vera Christi gratia non est sola charitas propriè dicta, aut illius inspiratio; unde errant Michaelis Baii et Yprensis defensores, ubi cum magistris decantant, omnem voluntatis actionem, quæ non oritur ex propriè dictâ charitate, hoc ipso oriri ex vitiosâ cupiditate, quæ creature tanquam fini ultimo inheret. Scilicet actus veræ fidei, et spei possunt absque charitate elici, ut definit concilium Trid. sess. 6, can. 28, et tamen non sunt vitiosi, immò à Spiritu sancto excitantur, ut postea ostendemus. Neque hic cum adversariis obtendas obsistere D. Augustinum, qui passim, in primis libro de Gratia Christi, contra Pelagium et Cœlestium, cap. 53, n. 58, gratiam Christi definit, *inspirationem flagrantissimæ et luminosissimæ charitatis*; præterquàm quod enim hæc expendere hujus loci non est, istud testimonium, si strictè sumeretur, etiam in mente Baianistarum nimis probaret. Etenim S. doctor lib. de Naturâ et Gratia contra Pelagium cap. ultimo, n. 84, agnoscit ipsam inchoatam charitatem à Deo inspirari: *Charitas, inquit, inchoata, inchoata justitia est... charitas proiecta, proiecta justitia est... charitas perfecta, perfecta justitia est*. Ergo gratia non est inspiratio solius flagrantissimæ, sive intercessissimæ charitatis. Deinde, cum Augustinus fatente Cano lib. 12 de Locis cap. 12, quæ adversus hereticos disseruit, invenierit acutius, et dixerit subtilius quam ut quivis ea possit agnoscere, nemo citra omnem dubitationis aleam assuerit. S. doctorem ibi etiam charitatis nomine specialem charitatis strict

sumptæ virtutem depinxisse. Notum quippe est ipsum sæpius quamcumque bonam voluntatem *charitatem* appellare ; quid, inquit, charitas nisi bona voluntas? Notum etiam est ipsum per charitatem aliquando intelligere complexionem omnium virtutum, adeò ut sensus sit, per gratiam inspirari omnes virtutes christianas, adeòque ipsam etiam fidem, aut spem à charitate sejunctam. Et verò ignorare non potuit quod dixit Apostolus 1 Cor. cap. 12, neminem ipsum Jesu nomen pronuntiare posse nisi in *Spiritu sancto*.

COROLLARIUM VI. Cùm gratia sit supernaturalis Dei donum animam intrinsecè afficiens, quod ad finem supernaturalem, qui ex intuitivâ Dei visione oritur, ex naturâ suâ tendit, ejus natura homini omnino explorata esse nequit. Unde tot varia et omnino discepantia systemata tum circa gratiæ supernaturalitatis rationem, cùm circa gratiæ sanctificantis, sive habitualis, et actualis, præsertim excitantis primæ, notionem, quæ videre est apud D. Thomæ commentatores, et recentiores thelogos. Haec sanè systemata quemadmodum non vituperamus, ita prorsus approbare non possumus. Et verò, præterquam quod eorum auctores, ut in aliâ causâ merito observavit Canus, *fortassis non intelligent quod dicunt*, certè per se obseuram gratiæ naturam obseurant, nedum elucident, cùm imprimit ipsis fatentibus suis in placitis aliquid semper occurrat quod nec intelligi nec explicari potest. Aliunde Augustino indubie non acutiores cur intelligere et exponere tentant quod S. doctor morti etiam proximus se intelligere unquam potuisse confessus est? *Gratia*, inquit lib. de Prædestinatione Sanctorum, cap. 8, n. 15, *qua occultè humanis cordibus divinâ largitate tribuitur, nimium est secreta, et à sensibus remota*. Unde, cum Pelagianis super gratiæ necessitate disputando nunquam gratiæ labyrinthum ingressus est nisi quando sese in eo occultaverant adversarii. Quibus autem armis tunc eos opprescit? His : *Negandum non est quod est apertum* (gratiæ interioris necessitas in Scripturâ et traditione manifesta) *quia comprehendendi non potest quod est occultum* (gratiæ natura et distributio) lib. de Dono perseverantiæ, cap. 14, n. 37... His : *Altiora te ne quasquieris...* In pluribus operibus Dei ne fueris curiosus... Plurima super sensum hominis ostensa sunt tibi, Ecclesiastici cap. 3... His : *O altitudo!* etc., Rom. cap. 11... Iisdem armis debellari possunt nostros increduli, qui gratiæ mysterium ut et cætera reve-

latae religionis sacramenta subsannare solent. In aspectabili hoc mundo, sive in ordine naturali, inquit in scipsis mirabilia et incomprehensa conspicere coguntur, et nulla in ordine morali, sive supernaturali conspicere dignabuntur! Ipsi arridet Neutonianum systema totum in occultissimâ attractionis qualitate corporibus mirabiliter insitâ fundatum, et sive permanens gratiæ habitualis, sive citò effluens gratiæ actualis qualitas animæ cœlitus indita ipsis displicebit! Materiæ, lumenis, colorum, imò, omnium ferè rerum physicarum naturam, creatæ licet intelligentiæ accommodatam, penetrare non possunt, et cœlestis lumenis et pluviae essentiam penetrare volent, vel si non penetraverint, irridebunt! Quid sit motus, quid ejus acceleratio, quomodo unum corpus alterum moveat, etc., concipere nequem; et quomodo supremum Numen per gratiam actualem hominum voluntates moveat concipere volent! In his ergo, ut ait Augustinus, *melior est fidelis ignorantia quam temeraria scientia*.

Quæstio proœmialis secunda.

DE VULGATIS GRATIÆ DISTRIBUTIONIEBUS.

Varia gratiæ antea delineatae consideratio varias illius peperit divisiones. Quæstiones super his nonnullorum dissenserendi prurigine subortas, utpote inutiles, aut parùm utiles silebimus : « ridiculum enim est, inquit Canus lib. 12 de Locis, cap. 5, nervos omnes corporis et animi intendere in eâ quæstione solvendâ, enjus inscientia nihil periculi habet, error nihil habet eriminis. Theologia, addit ibidem, inutilianon colligit, quin super fidei fundamentum, aurum, argentum, lapides pretiosos superædificat. » Porrò, cunctas istas divisiones ad strictam divisionis amissim confictas esse asserere nobis non est animus.

PARTITIO PRIMA. — Gratia alia increata, quæ est æterna et supernaturalis Dei in homines dilectio ab ipso Deo non distincta, quâ eos relativè ad vitam æternam amat... Alia creata consistens in collatione omnium beneficiorum ex commemorato divini Numinis amore velut ex causâ scaturientium. Ex relatâ gratiæ descriptione satis cognoscitur.

PARTITIO II. — Gratia creata, de quâ hic in primis controversia, alia Dei, quæ et sanitatis dici solet, Christi meritorum contemplatione non collata (in eorum sententiâ qui cum Tho-

mistis censent Adamicum delictum Verbi incarnationis causam fuisse)... Alia Christi, quæ et medicinalis nuncupatur, quia Christi meritorum intuitu infusa animi morbis medetur. E converso, Scotistæ, qui Adamo etiam non peccante futuram fuisse incarnationem autem, gratiam creatam dividunt in gratiam sanitatis, sive Christi ut Capitis, et in gratiam medicinalem, sive Christi ut Redemptoris. Haec iterum ex dictis elucescunt.

PARTITIO III. — Gratia Christi, de quâ potissimum quæstio, alia externa, quæ extrinsecus, alia interna, quæ intrinsecus homini advenit. Utraque suo modo hominis salutem promovet.

PARTITIO IV. — Gratia interna alia *gratis data*, alia *gratum faciens*. Prior vulgò describitur: Donum supernaturale gratuitum, non in *propriam recipientis* (ut gratia *gratum faciens*), sed in proximi sanctificationem primariò et per se ordinatum. Depingitur I Petri cap. 4, v. 10, et I Corinth. cap. 12, his verbis: *Unicuique datur manifestatio Spiritus ad utilitatem*. Ibidem à versu 8 ad 11, recensentur novem hujus gratiae species... Posterior, id est gratia *gratum faciens*, vulgò dicitur: *Donum supernaturale gratuitò à Deo inspiratum ad propriam uniuscunque salutem per se et primariò destinatum*. Haec gratia in Scripturis passim delineatur, v. g., Epist. ad Ephesios cap. 1, v. 7: *Habenus (in Christo) redemptionem... secundum divitias gratiae ejus*.

Dixi in utrâque descriptione, *per se et primariò*, quia *secundariò et per accidens* gratia *gratum faciens* aliorum utilitatem promovere potest, Epist. Jacobi cap. 5, v. 16, I Joannis cap. 5, v. 21 et 22, etc. E vice versa gratia *gratis data* illius, cui conceditur, salutem potest provehere, si eā ut par est usus fuerit, Matthæi cap. 25, v. 21. Porrò, relata descriptio gratiae *gratum facientis*, quæ Deo immediatè unit, et idcirco dignior est gratiæ datâ, quæ Deo *præparatoriè* duntaxat, et *mediatè* conjungit, relata, inquam, delineatio *gratiæ gratum facientis* convenit tum habituali cùm actuali gratiæ, diverso licet modo; utraque enim animam efficit sanctam *formaliter* nimirū, si sit gratia habitualis sanctificans, efficienter verò, si sit gratia actualis, aliquo saltē ex his tribus modis, videlicet aut dispositivè, disponendo ad sanctitatem, vel conservativè, sanitatem conservando, vel *directive*, dirigendo ad opera salutis meritoria. Quod attinet ad unionem gratiarum gratis datarum vel secum invicem, vel cum

gratiæ *gratum faciente*, vel *gratiæ gratum facientis* cum gratiis *gratis datis*, docet Apostolus citato loco unam gratiam gratis datum uni competere, alii alteram, et ideo illas gratias à se invicem sejungi posse. Item docet Christus Matthæi cap. 7, v. 21, gratiam *gratis datum* existere posse sine gratiæ *gratum faciente*. Item constat gratiam *gratum facientem* non esse semper *gratiæ gratis datae* comitem; justi enim ad aliorum salutem promovendam non semper à Deo mittuntur; quinimò, in ipso Ecclesiæ exordio, omnibus fidelibus non inerat gratia gratis data.

PARTITIO V. — Gratia *gratum faciens* alia habitualis, alia actualis. Habitualis ea dicitur, quæ impertitur per modum habitus, sive qualitatis permanentis, et hominem ad vitam æternam disponit et dirigit. Triplex vulgò secernitur, nimirū gratia sanctificans, sive justum reddens, virtutes infusæ, et dona Spiritus sancti. Gratia habitualis justificans ea est quâ homo formaliter justus evadit, dum ei quoddam esse divinum communicatur, et suo modo divinæ fit particeps naturæ. Designatur Joannis cap. 14, v. 25, 2 Petri cap. 1, v. 4, etc.

Virtutes infusæ illæ sunt quæ propriis naturæ viribus obtineri nequeunt, sed à solo Deo animæ instillantur. Distribuuntur in theologicas, quæ sunt fides, spes, charitas, de quibus Apostolus I Cor. cap. 13, v. ultimo, et morales infusas, quas inter quatuor eminent, ideo cardinales nuncupatæ, scilicet justitia, prudentia, fortitudo, temperantia.

Dona Spiritus sancti sunt habitus supernaturales, quibus homo propriè præparatur, ut à Spiritu sancto impellatur ad quædam heroicæ facinora producenda. Septem vulgò computantur, nempe donum sapientiae, intellectus, scientiae, consilii, pietatis, fortitudinis, et timoris.

Quatuor prima intellectum afficiunt, tria posteriora voluntatem.

Gratia actualis, quæ et *auxilium* dici solet, ea est quæ per modum actus, sive motionis transeuntis, qualitatib[us] effluentis infunditur. Anima scilicet per habitualē gratiam, et alios supernaturales habitus infusos potens quidem fit *in actu primo*, ut aiunt, ad supernaturales actus elicendos, sed ut actu illos eliciat, sive de illâ potentia in actum secundum transeat, indiget auxilio speciali ipsam movente ad agendum, et cum ipsâ operante; quod exemplo actuum naturalium aliquatenus illustrari potest; quemadmodum enim causæ secundæ,

sive naturales, quæ in Dei substantiâ ubique mirabiliter diffusâ veluti immerguntur, nullum actum naturalis ordinis edere possunt absque generali concursu immediato, aut saltem mediato, quo suprema causa eas de potentia ad actum reducat, et eundem actum cum illis saltem mediata eliciat; ita multò magis homo non poterit edere actum supernaturalem sine auxilio supernaturali et actuali gratiae, quo Deus veluti *actuel* liberam ejus voluntatem, faciatque ut supernaturale bonum velit et perficiat, licet ipsi indiderit gratiam sanctificantem, sive quandam fixam formam supernaturalem per quam id possit.

Quid autem sit transiens gratiae actualis motio, an ipse formaliter vitalis actus indelibera-
tus, quem excitante Deo anima eliciat, an quid ipsi prævium, quod illius actus causa sit, ut censem Thomistæ, nos prorsus ignorare fate-
mur; neque enim obscura per obscuriora explicare nobis est animus. Porrò, D. Aug.
de gratia præsertim actuali, quæ ubique in Scripturis depingitur, adversus Pelagianos disserit, eamque ad omnes edendas actiones que
ad salutem remotè etiam conducunt prorsus necessariam esse ex professo ostendit libris de
gratia Christi.

Non attulimus distinctionem gratiae habitualis in primam et secundam, quia ex se satis inno-
tescit. Gratia scilicet habitualis prima ea est quæ animam de injustâ justam formaliter efficit... *Habitualis secunda* quæ animam de justâ justiorem formaliter reddit, per augmentum videlicet gratiae sanctificantis Rursus non expendimus eur Deus, qui ut Ens simplicissi-
mum deceat semper agit simplicissimo modo animæ gratiam habitualē infundere voluerit (ipsi enim ad supernaturaliter agendum actualis sufficeret gratia). Præterquam quod enim id ex dictis satis elucescit, rationem affert D. Thomas 4-2, q. 110, a. 2, in e.: « Habituale donum, inquit, à Deo animæ infunditur, quia non est conveniens ut Deus minus provideat eis quos diligit ad supernaturale bonum habendum quam creaturis quas diligit ad bonum naturale habendum. Creaturis autem naturalibus sic providet ut non solum moveat eas ad actus naturales, sed etiam largiatur eis formas et virtutes quasdam, quæ sunt principia actuum ut secundum scipias inclinentur ad ejusmodi actus, et sic motus, quibus à Deo moventur fiunt creaturis connaturales et faciles secundum illud Sapientiae cap. 8: *Disponit omnia suaviter.* Multò igitur magis illis quos Deus

moveat ad consequendum bonum aeternum, infundit alias formas, seu qualitates supernaturales, secundum quas suaviter et promptè ab ipso moveantur ad bonum aeternum consequendum, et sic donum gratiae (habitualis) qualitas quedam est (fixa et permanens). »

PARTITIO VI. — Gratia actualis alia intellectus, alia voluntatis. Prior consistit in internâ mentis illustratione, quâ Deus intellectui veritates supernaturales credendas, vel supernatura bona patranda offert et repræsentat.... Posterior in indelibera- et immediata motione, sive inclinatione, quam Deus in voluntate producit, ut eam ad bonum supernaturale diligendum excitet et accendat. Utraquestatu naturæ lapsæ propria est, ut docet D. Augustinus, et concilium Tridentinum ex constanti traditione sess. 6, cap. 5, et canone 3, ubi ait, *Deum tangere cor hominis per Spiritus sancti illuminati-
onem, et neminem justificari posse sine Spiritus sancti inspiratione et adjutorio; illuminatio enim ut et inspiratio intellectus collationem, et tactus cordis ut et adjutorium voluntatis motionem designat.*

PARTITIO VII. — Gratia actualis sive intellectus sive voluntatis, mox descripta, generatim distribuitur in antecedentem, comitantem, et subsequenter. Hanc quippe distributionem tradit synodus Tridentina sess. 6, cap. 16, his verbis: « Christus tanquam caput in membra, et tanquam vitis in palmites, in ipsos justificatos jugiter virtutem influit, quæ virtus bona eorum opera semper antecedit, et comitatur, et subsequitur, et sine quâ nullo pacto Deo grata et meritoria esse possent. »

Ad gratiam antecedentem pertinet, aut saltem pertinere potest, gratia quæ dicitur *præveniens, excitans, vocans, iuspirans, imò et ope-
rans;* hæc enim gratia describi potest: *Momentanea illustratio intellectus, et motio voluntatis, quas Deus in nobis sine nobis efficit, ut scilicet benè velimus, et benè agamus.* Etenim D. Aug. concione 1 in Psalmum 58, n. 49, prævenientem gratiam vocat *excitantem*: Deus meus, inquit, misericordia ejus præveniet me; non enim prior ad te exsurrexi, sed tu ad me excitan-
dum renisti; et libro de Gratiâ et libero Arbitrio cap. 17, n. 53, dicit, gratiam operantem eam esse per quam Deus ut *velimus operatur incipiens, et ut velimus sine nobis operatur.* Dixi, quas Deus in nobis sine nobis efficit; quæ non significant Deum se solo hos producere motus quasi nullo modo activè concurredamus; quis enim nesciat actum vitalem, qualis est illustra-

tio intellectus, et inclinatio voluntatis, à propriâ vitali potentia necessariè elicet? Sensus ergo est, haec in nobis fieri sine nobis liberè concurrentibus, quia isti motus, sive actus, sunt indeliberati. Dixi etiam, ut benè velimus, et benè agamus, quia D. Augustinus dicendo universim, Deum per gratiam operantem efficiere ut velimus, videtur gratiam operantem non restringuisse ad solam primam bonam voluntatem, id est conversionis desiderium, sed eam quoque extendisse ad eam actualem gratiam, quâ movemur ad perseverandum in gratiâ jam acceptâ, cùm in primis libro de Correptione et gratiâ, cap. 11, doceat esse in nobis per gratiam operantem non solum posse quod volumus, sed etiam velle quod possimus.

Ad gratiam concomitantem revocatur, aut revocari potest, gratia dicta cooperans, dirigens, gubernans, protegens, adjuvans; haec enim describi potest: *Inspiratio, sive concursus supernaturalis, quo Deus nobiscum concurrevit ad omnes et singulos actus supernaturales ac liberos.* Etenim D. Aug. citato capite 17 libri de Gratiâ et libero Arbitrio dicit, gratiam cooperantem eam esse gratiam, per quam Deus volentibus cooperatur perficiens; quod sanè idem est ac si dixisset, per quam Deus cùm volumus, et sic volumus ut faciamus nobiscum cooperatur. Et verò, haec tradit Apostolus 1 Cor. cap. 15, v. 10, quem textum expendens D. Aug. lib. de Gratiâ et libero Arbitrio cap. 5, n. 12, dixit: Ne ipsa voluntas sine gratiâ Dei puctur aliquid posse, continuò cùm dixisset, gratia ejus in me vacua non fuit, sed plus omnibus illis laboravi, subjunxit: Non ego autem, sed gratia Dei tecum, id est non solus, sed gratia Dei tecum, ac per hoc nec gratia Dei sola, nec ipse solus, sed gratia Dei cum illo.

Dixi, ad omnes et singulos actus; nullus enim excipiendus est actus supernaturalis liber, nequidem parva et invalida voluntas, quam nonnulli immerito excipiunt. Scilicet D. Augustinus gratiam cooperantem firmâ duntaxat voluntati non illigavit; quinimò eam cuiilibet bonâ voluntati supernaturali liberâ annexuit. Ad gratiam subsequentem reducitur, aut reduci potest, gratia nuncupata confirmans et consummans; etenim describi potest: *influxus, sive concursus supernaturalis, quo Deus voluntatem prævenienti, sive excitanti gratiæ cum Dei auxilio jam consentientem corroborat, ut in bono proposito permaneat, et fortius in actus, quibus perficiatur, erumpat.* Etenim haec ex Scripturis passim tradere videntur Patres; prævenit Deus,

inquit D. Augustinus libro de Natura et Gratiâ, cap. 51, n. 35, *ut vocemur, subsequetur ut glorificemur, prævenit ut piè vivamus, subsequetur ut cum illo semper vivamus, quia sine illo nihil possumus facere.*

Magistrum sequitur Fulgentius. « *Prævenit* (Dens) inquit lib. 1 ad Monimum cap. 41, impium, ut fiat justus, subsequitur justum ne fiat impius. *Prævenit* coquum, ut lumen... donet, subsequitur videntem, ut lumen quod contulit servet. *Prævenit* elisum ut surgat, subsequitur elevatum ne cadat. *Prævenit* donans..., bonam voluntatem, subsequitur benè volentem operando in illo boni operis facultatem. » Concinet D. Gregorius Magnus homiliâ 9 super Ezechiel in haec verba (cap. 2 Prophetae): *Ingressus est in me Spiritus: « Mala nostra, inquit, solunmodò nostra sunt; bona autem nostra, et omnipotentis Dei sunt, et nostra, quia ipse inspirando nos prævenit ut velimus, qui adjuvando subsequitur, ne inaniter velimus, sed possimus implere quæ volumus. Præveniente ergo gratiâ, et bonâ voluntate subsequente, hoc quod omnipotentis Dei donum est, sit meritum nostrum.* » Cæterum, omnes illæ gratiæ actualis distinctiones ad duas universim revocari possunt, nimirum ad operantem vel cooperantem; omnis enim inspiratio, quâ Deus nos ad supernaturale bonum movet, aut est in nobis sine nobis, et sic est gratia operans, aut in nobis et nobiscum, et sic est gratia cooperans.

Enumeratas gratiæ divisiones vulgo admittunt theologi; at circa earum notionem mirè inter se dissident; quâ ex causâ quidquid modò diximus de gratiâ operante, cooperante et subsequente, per modum dubitationis proposuimus, nullam prorsus amplectendo sententiam. Etenim Thomistæ universim partiuntur gratiam voluntatis in excitantem et adjuvantem. Utraque semper prævenit voluntatem; excitans enim, quæ eadem est ac sufficiens, unicè destinatur ad suscitandos in intellectu et voluntate indeliberatos actus, quibus homo ad conversionem afficitur... Adjuvans, quæ non differt ab efficiaci, facit ut voluntas indeliberatis illis motibus sese morigeram præstet, et conversionem reipsâ appetat. Idem Thomistæ gratiam adjuvantem subdividunt in operantem et cooperantem; operans producit primum liberum ac supernaturalem voluntatis motum, ad quem voluntas sese moraliter non inflectit, sive per præsummotum deliberatum, sed à solo Deo impulsa est; quod illustrari dicunt exemplo

Saüli, qui liberum suum Christo obediendi actum primum emisit his verbis : *Domine, quid me vis facere?* Actuum cap. 9... Cooperans, quam et subsequentem suo sensu nuncupant, est illa quae voluntatem postea impellit ad pietatis opera, quae primum bonum, et liberum voluntatis actum sequuntur, v. g., ad eximios pietatis actus quos Saulus post primum suum obedientiae actum edidit.

Celebris Norisius, et alii nonnulli, autumant gratiam *operantem* et *cooperantem* naturā quidem inter se distingui, sed gratiam *operantem* recipit non differre à *præveniente*, *excitante* et *sufficiente*, et cooperantem à *subsequente*, *adjuvante*, et *efficaci*, quia due illae gratia species his donantur nominibus ob variam ingenitam vim et virtutem.

Ganachœus et alii censem 1º, gratiam *operantem*, *prævenientem*, et *excitantem*, eamdem naturā gratiam esse, indeliberatam scilicet mentis illustrationem et voluntatis motionem. 2º Gratiam *cooperantem*, *subsequentem* et *adjuvantem*, eamdem omnino esse gratiam, concursum nimirū supernaturale, quo Deus cum homine agit. Unde in hoc cum Norisio et aliis commenmoratis auctoribus consentiunt, quod gratia *operans* et gratia *cooperans* duæ sint gratiae species realiter distinctæ. Verum in co-discrepant, quod velint solam gratiam *operantem* subdividendam esse in sufficientem et efficacem.

Alii gratiam voluntatis dividunt in tres species, quarum prima vocatur gratia *operans*, *præveniens* et *excitans*. Secunda *cooperans*, *concomitans*, et *adjuvans*. Tertia, *subsequens*. Hanc opinionem exposuimus.

Ludovicus Molina et ejus vulgo sectatores gratiam *operantem*, *prævenientem*, *excitantem*, *cooperantem*, *concomitantem*, et *subsequentem*, et ideo ipsam sufficientem et efficacem inter se, non entitate, sed solâ consideratione discrepare sentiunt. Scilicet opinantur gratiam essentialiter consistere in indeliberatis intellectus et voluntatis affectionibus. Unde idem *entitativè* motus indeliberatus diciunt, *gratia operans*, quia Deus illum in nobis liberè cooperantibus producit, *præveniens*, quia liberum voluntatis consensum præcedit, *excitans*, quia suavius allicit voluntatem, *sufficientis*, quia voluntas cum illo potest agere vel non agere. Pariter idem ille indeliberatus motus, qui, ut diximus, est vitalis animæ actus, vocatur gratia *cooperans*, *concomitans*, *subsequens*, et *efficax*, quia suo in liberum voluntatis consensum influxu cooperatur voluntati, et ipsam ad consentiendum mora-

liter inflectit. Nonnulli tamen cum Suaresio hoc sistema ingeniosè emollire et restringere conati sunt dicendo, *gratiam efficacem eandem quidem naturū esse cum sufficiente*, sed nihilominus efficacem præstare *ratione doni et beneficii*, gratie merè operanti et sufficienti, quatenus scilicet efficax, non sufficientis, opportuniis in circumstantiis infunditur.

PARTITIO VIII.—*Gratia antecedens*, sive *præveniens*, *operans*, sive *excitans*, alia *sufficientis*, alia *efficax*. Haec est insignior partitio, cuius occasione tot in scholâ exorta sunt dissidia. De utrâque gratiâ in secundo et tertio libris disseremus.

Hic observâsse sufficientat gratiam purè et strictè sufficientem, quatenus nempe adversa est efficaci, illam esse quæ realē et expeditam impertit voluntati potentiam ad adversam hic et nunc stimulantem concupiscentiam vincendam et bonum supernaturale agendum, cum quâ tamen voluntas non operatur. E converso, gratia efficax, quatenus sufficienti contraria est, ea reputatur quæ summ effectum certò et infallibiliter semper obtinet. Si effectus semper et certò oritur ex ingenitâ ipsius gratiæ virtute, vocatur *ex sece et ab intrinseco efficax*; si ex convenientiâ circumstantiarum, dicitur *cogrua*; si ex prævisione Dei, appellatur *efficax ab eventu*.

Gratia efficax iterum distribuitur in *efficacem in actu primo*, et *efficacem in actu secundo*; item sufficientis in proximè et remotè duntaxat sufficientem. Verum de his postea fusiùs.

PARTITIO ULTIMA. — D. Aug. libro de Gratia et libero Arbitrio cap. 8, n. 20, gratiam partitus est in *gratiam tantummodo*, sive unicè, et *gratiam pro gratiâ*; ibidem enim ait: « Si vita nostra nihil aliud est quam Dei gratia, sine dubio et vita æterna, quæ bonæ vitae redditur, Dei gratia est, et ipsa enim gratis datur, quia gratis data est illa cui datur sed illa cui datur tantummodo gratia est; haec autem quæ illi datur, quoniam præmium ejus est, gratia est pro gratiâ, tanquam merces pro justitiâ. » Igitur gratia *tantummodo* sive *simpliciter* ea est quam Deus ex Christi meritis confert, sine ullo ex parte hominum prævio merito, etiam ex gratiâ... Grata verò pro gratiâ ea est quæ conceditur propter meritum antecedens, quod ex ipsâ gratiâ exsurgit; talis cœlestis gloria, sive, ut loquitur S. doctor, *vita æterna*, quæ simul est præmium sive merces, et gratia, quia merces meritis redditur, gratia quia illa merita ex gratiâ emanant. Hinc D. Aug. epist. 194 ad Sextum, alias 103, cap. 5,

n. 19, dixit: « Cùm Deus coronat merita nostra, nihil aliud coronat quān munera sua. »

His ad rerum tractandarum notitiam delibatis, sit

Liber primus.

DE GRATIA NECESSITATE.

Exponendum utrum gratia necessaria sit in diversis hominis statibus. Ideò sequentia recognoscitur.

Status, ut hic summitur, est certa quedam hominis sors relativè ad finem ultimum. Alius *termini*, proprius patriæ incolarum, alius *vix*, proprius mortalium ad terminum aspirantium; alius qui extitit, status scilicet Adæ, sive naturæ innocentis, et status naturæ lapsæ et reparatæ, in quo versamur; alius merè possibilis, ut status *naturæ integræ*, in quo homo sine peccato et gratiâ dirige ad finem supernaturalem cum quodam subsidio naturalis ordinis, indebito tamen exigentiae naturæ, immunitus fuisse ab insultu appetitus sensitivi adversus rationem.... Item status *naturæ puræ*, et status naturæ lapsæ, et nullo remedio à Deo reparatæ.

Qui in merè possibilium regionem evolant, in fragili conjecturarum nido requiescere solent. Idecirè certi et veri amore accensi brevem de necessitate gratiæ in statu tantum naturæ innocentis, et naturæ lapsæ et reparatæ instituemus sermonem.

CAPUT PRIMUM.

De necessitate gratiæ in statu naturæ innocentis.

Tria præsertim hic sese offerunt; an Adam primitus justitiâ et dona ipsi annexa accepit.... An hæc beneficia insonti homini essent debita.... An et quā gratiâ indiguerit insons Adam ad benè agendum et perseverandum.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum Adam cum justitiâ originali, et donis et affixis creatus fuerit?

Insciat sunt olim Pelagiani, et hodiè insciantur Sociniani, etc., prætententes hominem jam nasci qualis initio creatus fuerat, sine peccato et gratiâ.

CONCLUSIO. — Adam originali justitiâ fuit exornatus, saltem ante peccatum.

Est de fide, ut patet ex concilio Tridentino sess. 5, de peccato originali can. 1. Ibi enim

definit Adam ante peccatum justitiam habuisse; sed fidem non tangit, quatenus innit aut supponit Adam ab initio creationis justitiâ supernaturali refusisse; nonnulli enim theologi censent ipsum primitus fuisse efformatum cum rectitudine merè naturali.

Probatur. Præcipua justitiae originalis dotes erant, gratia sanctificans, sufficiens rerum notitia, appetitus submissio, corporis immortalitas, etc. At his donatus fuit Adam; ergo.

Prob. minor per partes. 1º Gratia sanctificante decoratus est; enī enim Deus *rectum* fecit, ut dicitur Ecclesiaste cap. 7; sed hæc rectitudo fuit supernaturalis; id enim suggerere videtur Apostolus, cùm Epistola ad Ephesios cap. 4, v. 24, eam comparat cum ipsa justitiâ et sanctitate quæ per Christi merita acquiritur. Aliunde, D. Augustinus id adversus Pelagianos passim asserit. Saltem aureo libro de Corruptione et gratiâ cap. 6, n. 9, locum Ecclesiastis de gratia sanctificante exponit. 2º Sufficienti rerum notitia fuit informatus, Ecclesiastici cap. 17, v. 5 et 6. Unde D. Aug. lib. 5 Operis Imperfecti contra Julianum, cap. 1, dicit in Adam *excellentissimam fuisse sapientiam*. 3º Appetitus inferioris aduersus rationem impetum nunquam expertus est, immo ejus corpus animæ perfectè famulabatur, ut passim tradit D. Augustinus. 4º Corporis immortalitate gaudebat, et morborum aliarumque molestiarum omnino expers fuit, Genesis cap. 2, v. 17, Sapientiæ cap. 2, v. 24, Rom. cap. 5, v. 12; quæ loca sic intellexit concil. Trid. sess. 5, can. 1 et 2, post antiqua concilia aduersus Pelagianos et Semipelagianos habita. Ea etiam sic exposuit D. Aug. v. 9, lib. 6 de Genesi ad litteram, cap. 25, n. 56, ubi ait Adam mortalem fuisse condizione corporis animalis, immortalem autem beneficio Conditoris, et Deum istud beneficium ipsi contulisse per lignum vitæ, non per constitutionem nature. Lieet autem in libris de Genesi ad litteram plura quascerit, quamvis invenerit, ut ipse loquitur in Retractationibus, in libris tamen sub vitæ finem conscriptis idem repetit, v. g., lib. de Civitate Dei cap. 26; quo in capite insignes et mirabiles Ade in paradiſo prærogativas luculentissimè refert et deseribit.

D. Augustinus censuisse videtur, Adam prius creatum fuisse ad *imaginem Dei secundum naturalia*, subinde ad *similitudinem Dei secundum supernaturalia*. Verū, si hæc commemoratis theologis favent (possunt enim exponi de prioritate rationis, originis, ac naturæ, non de prioritate temporis), saltem hereticis non favent,

An iustitia originalis, et dona ipsi affixa iusonti homini debita fuerint, et idèo ejus naturae appendices sint reputanda?

Hæc quæstio, si non est eadem, saltem intime connexa est cum quæstione de possibiliitate statu naturæ puræ. Majoris tamen claritatis causâ eas seorsim tractabimus.

§ 1. *Utrum iustitia originalis, et alia dona reconsita Adæ innocentie debitu fuerint, et idèo naturalia reputanda sint?*

QUESTIONIS SENSUS ET CARDO.—Non quæritur utrum beneficia Adæ primitus collata naturalia dici possint hoc sensu quòd illa vel ab ortu habuerit, vel ejus naturam perfecerint, vel supposita gratuità Dei voluntate ejus naturæ sint impressa; quis enim hæc in dubium revocet?

Non queritur etiam utrum Deus illa dona impertiverit ex convenientiâ, vel decentiâ, etiam ex attributis suis oriente; hanc enim opinionem vulgo tenuunt Augustiniani, imprimitis doctissimus cardinalis Norisius. Hæc duo distinguenda sunt, inquit, Vindiciarum cap. 5, paragrapgo 2, concupiscentiæ subjectionem datam (esse) primo homini ex exigentiâ rei creatæ, vel ex purâ putâ decentiâ; primum enim negatur, alterum à nobis asseritur; et hoc patet ex Augustino scribente lib. 5 contra Julianum cap. 41: *In naturâ hominis ante peccatum pacem decebat esse, non bellum.* Hanc autem nobilissimæ scholæ sententiam censurâ aduersus Baium latâ fuisse proscriptam asserere non minus falsum foret quam temerarium, ut ex dicendis elucescat.

Quæritur ergo præcisè, an Deus illa dona concedere debuerit, aut quia id absolutè exhibebant attributa sua, aut quia fluebant ex naturæ humanæ principiis, vel ex necessariâ naturæ exigentiâ.

ERRORES.—Lutherus in caput 3 Geneseos, cui favit Calvinus lib. 1 Instit. cap. 45, docuit, « iustitiam originalem tam fuisse Adæ naturalem quam usum vistus, et idèo eâ per peccatum deperdit non mansisse integra naturalia, ut delirant Scholastici. »

Michael Baius, doctor Lovaniensis, commemoratam Lutheri doctrinam (ut suum de strictè dictâ charitate, qui solus est rectus creature rationalis amor, et ipsâ concupiscentiæ substantiâ, seu specie, quæ essentialiter vitiosa est, staret systema), relatam, inquam, Lutheri doctrinam expressit, vel saltem ab eâ multum non

recessit propositionibus 22, 24, 25, 27, 79 et 80, inter proscriptas à Pio V, anno 1567, Gregorio XIII, anno 1579, et Urbano VIII anno 1644, reduci possunt ad vigesimam septimam, quæ sic se habet (in historiâ Baianismi P. Duchesne Duaci typis mandatâ anno 1731, quam solam citabimus): *Integritas primæ creationis non fuit indebita naturæ humanae exaltatio, sed naturalis ejus conditio.*

Jansenius Ypresis commemoratum Baii systema ut ingeniosius et solertiū defenderet docuit iustitiam originalem dici posse supernaturalem, et naturalem, indebitam, et debitam, sub diverso respectu; supernaturalem et indebitam, quia non erat debita personæ, sive meritis Adæ; naturalem et debitam, quia erat debita naturæ, sive exigentiæ naturæ Adæ. Hæc consignavit lib. 4 de Statu naturæ puræ, capitibus præsentim 17, 18, et ultimo. Unde in mente Jansenii relatae Baii assertiones idèo tantum damnatae sunt, quia videbantur enunciare iustitiam originalem debitam fuisse personæ Adæ, et hoc sensu non fuisse supernaturalem. Verùm deceptus fuit, si non decipere voluit vir eruditus et sagacissimus. Baius enim per gratiam, sive supernaturale et indebitum donum, cum theologorum choro intellexit donum non solùm debitum personæ, sed etiam omne debitum, omnem exigentiam naturæ excludens.

Auctor centum et unius propositionum ab universâ Ecclesiâ proscriptarum Baii et Ypresis systematis maximè retinens illud consignavit in suis observationibus moralibus. *Gratia Adami*, inquit propositione 34, non producebat nisi merita humana; iterum propositione 35, *Gratia Adami est sequela creationis, et erat debita naturæ sanæ et integræ.*

Concinnunt inter Baii et Ypresis sectatores quotquot eorum systema optimè intelligunt.

CONCLUSIO.—*Iustitia originalis et ipsi annexa dona Adæ primitus impetrata verè supernaturalia fuerunt, et idèo eitra necessariam saltem naturæ sanæ et integræ exigentiam.*

Prob. 1º ex Scripturâ et Patribus, Augustino præsertim ad cuius tribunal provocant adversarii. *Iustitia originalis, ut diximus, completebatur gratiam sanctificantem, concupiscentiæ parentiam, corporis immortalitatem, etc.* Sed hæc singula verè fuerunt supernaturalia bona naturali hominis constitutioni prorsus indebita. Enimvero, quid, queso, gratia sanctificans Adæ et nobis in præsenti ordine concessa? Quinam mirabiles ejus effectus, sive dotes? Augustinus, Enchiridion cap. 95, n. 24, asse-

rit, sanctos in aeternâ ritâ plenius cognituros esse quid boni eis (in terris) contulerit gratia. Interea docet Scriptura eam hominem reipsa efficere filium Dei, 1 Joannis cap. 5, et quodammodo divinam consortem natura: 2 Petri cap. 1. Unde D. Augustinus, libro de Gratia Christi contra Pelagium, cap. 12, n. 15, dicit hominem per gratiam ad summam perfectionem glorificationemque perduci. Sed donum tam sublimis ordinis, tantæque efficacie evidenter superat exigentiam et debitum creaturæ rationalis. Unde Scriptura, ipso citato Joannis loco, et Patres illud exhibent velut maximum et pretiosum, et velut immensam ex parte Dei charitatem. Deinde Scriptura et Patres beneficium Adæ à Deo in ortu præstatum voant gratiam. Sed, inquit Aug. sermone 26 de verbis Psalmi 94 et Apostoli, alias de verbis Apostoli 11, cap. 15, n. 14, non gratis datur quod ex debito redditur; quâ ex causâ D. Thomas ante laudatus 4-2, q. 110, a. 2, in c., quem Yprensis velut Augustinum magnâ ex parte contractum commendat, dicit gratiam esse gratuitâ Dei voluntatis effectum.... Item concupiscentiae subjectio, quâ in creatione potitus est Adam, ejus naturæ debita non fuit. Etenim Aug. lib. 2 de peccat. meritis et remissione cap. 25, n. 57, dicit obedientiam appetitus sensitivi rationi primum fuisse justitiae Adam effectum, et lib. 4 contra Julianum cap. ultimo, n. 82, eandem obedientiam, sive subjectionem, vocat magnam gratiam; sed primus effectus gratiae sanctificantis non minùs est supernaturalis quâ gratia sanctificans, et magna gratia non potest dici homini debita et conuaturalis. Præterea, quis genuinam Augustini super hoc sententiam melius cognovit quâ Henricus Norisius, quem Yprensis defensores impensè (et meritò quidem) extollere consueverunt? At hic loco ante adducto rationem censuræ 27 Baii propositionis afferens expludit vanam distinctionem Yprensis, debiti nempe personæ, et debiti naturæ. « Scio, inquit, Augustinum lib. 2 de peccatorum meritis et remissione cap. 22 (n. 56), hæc scribere de primis parentibus: Quamvis corpus animale gestarent, nihil inobedientis in illo adversum se moveri sentiebant. Faciebat quippe hoc ordo justitiae, ut quia eorum anima famulum corpus à Domino acceperat, sicut ipsa eidem Domino suo, ita illi corpus obediret, atque exhiberet vitæ illi congruum sine ullâ resistentiâ famulatum. Ubi nomine justitiae non rigorosum debitum in naturâ humanâ fundatum intellexit

(Augustinus) sed ex decentiâ solius Creatoris derivatum. » Denique D. Thomas 1 p., q. 95, a. 1, in c., novatorum dogma refelli: « manifestum est, inquit (nota illam vocem) subjectionem corporis (Adæ) ad animam..., non fuisse naturalem, alioquin post peccatum manisset, cùm etiam in dæmonibus dona naturalia post peccatum permanenserint... » Item corporis Adæ immortalitas ipsius nature appendix non fuit: « Adam enim (ut ante dicebat Augustinus) mortalis fuit conditione corporis animalis, immortalis beneficio Conditoris. » Idem dicendum de defectu aliorum malorum corporis Adæ; innocentem enim eis obnoxium esse posse ostendunt exempla Christi, et B. Virginis. Hinc meritò damnata est hæc Baii assertio numero 79: « Immortalitas primi hominis non erat gratiae beneficium, sed naturalis ejus conditio; » item ejusdem propositiones 75 et 74, quæ ferunt solum sotent affligi posse; ac tandem ista 70 inter centum et unam: « Nunquā Deus affligit innocentes, et afflictiones semper serviant vel ad puniendum peccatum, vel ad purificandum peccatorem. »

Probatur 2º ex universæ Ecclesie judicio adversus commemoratas Baii et auctoris centum et unius propositionum assertiones. Ubi notandum est Ecclesiam damnando propositiones 54 et 55 ultimi auctoris, consequenter damnasse distinctionem debiti personæ et debiti naturæ, quâ Yprensis eludere conatus est censuram Pii V adversus Baium. Ultimus enim ille auctor Yprensis sensum indubie expressit.

Jansenius suum de justitiae originalis connaturalitate sistema isto stabilire nititur principio, charitatem strictè dictam solam esse virtutem, etiam naturalem, et ideò quemlibet creaturæ rationalis amorem ab illâ charitate diversum essentialiter esse vitiosum, proindeque nullam creaturam rationalem ab omnipotente Deo sine charitatis amore condi posse; quod principium postea confutabimus. Quare hic sufficiat quædam in antecessum emittere solutionum principia, tum ut Janseniani dogmatis latibula magis resercentur, cùm ut illius fundamenta concuriantur.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Gratia strictè sumpta, quæ Jansenio dicente sola est charitas propriæ dicta, aut illius inspiratio, ex parte Dei excludit debitum *absolutum*, non *hypotheticum*, cùm Deus decretis et promissis stare teneatur. Iloc autem Yprensi non faret; gratiae enim originalis debitum et connaturalitatem deducit, non ex solis Dei attributis,

sed ex naturæ humanæ exigentia, et integrata. Unde vult illius justitiae privatione naturam vitiare sicut vitiatur corpus incomposita membrorum concinnatione.

Secundum. Creatura rationalis condi non potest sine aliquo Dei amore. Verum amor ille non est amor castus et supernaturalis; ipso enim dicente Yprensi, fundatur in integritate et exigentia naturæ; quod vero est verè supernaturale totius naturæ vires et exigentiam supererat. Quamobrem Augustini testimonia quæ coacervat Yprensis ut probet illum amorem esse castum et supernaturalem, ejus systemati non favent. Disserit enim S. doctor de præsentis statu amore ex cuius supernaturalitate erui nequit supernaturalitas alterius statu.

Tertium. Hoc est in præsenti quæstione Yprensis principium: *Amor naturæ innocentis castus fuit et supernaturalis quia licet non excluderet debitum naturæ, tamen exclusit debitum personæ.* At principium istud aut intelligi non potest, aut secum non cohæret; quoniam enim quod naturæ debetur, quod est integralis naturæ perfectio potest efficiere amorem supernaturalem? etc.

Quartum. Frequens D. Augustini effatum, *charitatis defectus vitium est naturæ*, Yprensi non favet; verum quippe est 1°, si *charitas idem sonat ac rectus et honestus amor*; amor enim iste est naturale animæ bonum, cuius ideo, aut salem ad illud obtinendum medii privatio, esset naturæ vitium. Illoc sensu charitatem interdum accepisse S. doctorem infra probabimus... 2° Si *charitas significat castum et supernaturalem amorem*, verum est relativè ad præsentem statum, in quo supposita gratuità Dei ordinatione natura illo amore accendi debet; falsum è converso relativè ad naturam innocentem fini supernaturali non destinatam. Notum autem est D. Augustinum plerumque charitatem spectasse sub primo respectu, et nunquam intendisse defectum amoris casti vitiare posse naturam innocentem ad finem supernaturalem non elevatam, cum passim doceat justitiam originalem Adæ concessam insigne fuisse Creatoris beneficium.

Quintum. Famosum Augustini testimonium lib. 3 contra Julianum cap. 11, n. 25: *In natura hominum ante peccatum pacem decebat esse, non bellum*, quod in suæ opinionis patrocinium adducit Norisius, potest significare decentiam emanantem ex decreto Dei de manifestando in primo homine quid posset liberum arbitriu. Quidquid sit, textus ille Yprensi

non favet, ut et opinio Norisii; omne enim quod decere videtur agere non tenetur Deus, et aliunde celebris iste theologus magis loquitur de decentia oriente ex divinis attributis, quā ex naturali hominis constitutione super quam Jansenius suum dogma fundare nititur.

Sextum. Citatum Augustini pronuntiatum lib. 2 de peccatorum meritis et remissione, cap. 22, n. 56, *justitiae ordinem effecisse ut primus homo sine concupiscentia conderetur*, quod exponit Norisius de debito *decentiae ex parte solius Creatoris*, non autem necessitatis ex parte naturæ humanæ, hoc, inquam, pronuntiatum, videtur intelligendum, non de debito rigoroso, aut etiam decenti in naturâ humanâ divinis attributis fundato, sed de ordine justitiae originalis, quā Deus insigni benevolentia primos parentes donaverat; id enim ex contextu Augustini videtur clucere, in quo describit justitiae originalis effectus et ordinem.

§ 2. *Quid sentiendum de statu qui dicitur naturæ puræ?*

Status naturæ puræ is est, in quo homo nullo dono supernaturali insignitus, nullo coquinatus peccato, cum propriis naturæ perfectionibus et imperfectionibus crearetur, subditus idcirco ignorantiae, concupiscentiae, morbis, morti, etc. Pelagium et ejus assecelas hujus statu extantiam propugnantes confutavit Augustinus in operibus præsertim adversus Julianum. Unde queritur tantum an sit possibilis.

ERRORES. — Retulimus errores Lutheri, Baii, Yprensis, et observationum moralium in novum Testamentum architecti circa justitiae originalis naturalitatem. Illi ideo totis viribus impugnaverunt statu naturæ pure possibilitatem. *Deus*, inquit Baius propositione 56, *non potuisset ab initio talem creare hominem qualis nunc nascitur*. Verum Jansenius Yprensis hujus statu possibilitatem præ ceteris impetravit editis in eam tribus integris libris, et quidem prolixioribus. Censuit scilicet vir acutus ab istâ quæstione quasi à radice et fundamento pendere suum de concupiscentia, sive terrena delectatione relativè victrici, et peccati originalis essentiam constitutive, sistema.

OPINIONES. — Nonnulli theologi statu naturæ puræ possibilitati *quoad viam*, ut à summis pontificibus statutum est, addicti, illum *quoad terminum per accidens possibilem* non

esse existimant, quia naturalis beatitudo ipsis non videtur vera beatitudo. Hæc opinio, quam, pro nostro instituto, intactam relinquemus, fortassis conducere potest ad diluenda argumenta quibus Yprensis in libris de statu naturæ puræ ex Augustino probare aggreditur hominem in quocumque statu nonnisi ad supernaturalem felicitatem posse destinari.

Doctissimus cardinalis Norisius Vindiciarum cap. 5, postquam dixit paragrapho secundo « falsum esse subjectionem concupiscentiæ non fuisse ex dono Creatoris, sed ex exigentiâ naturali humanæ substantiæ, » paragrapho tertio expendens censuram 56 propositionis Baii cum Gregorio Ariminensi hæc reponit : « Deus non potest de justitiâ quæ potest de potentia : ita nulla est impossibilitas Judæm in cœlum trahi, sed id contra justitiam Dei est ; quare licet sit possibile potentia, non est possibile justitiæ talem condi hominem, qualis modò nascitur ; in priori verò tantum sensu qui negat cum dannatâ Baii propositione sentit. » Paulò ante dixerat : *Quod ex amore erga homines, et suâ ipsius bonitate nunquam Deum facturum esse* (nempe hominis creationem cum tantis miseriis quibus obnoxii sumus) *Bellarminus docuit* (lib. 6 de Ammissione gratiæ et Statu peccati, cap. 15); *id Augustinus cum tot Patribus* (quos ante citaverat) *ex Dei justitiâ fieri non posse affirmavit.*

Ex his patet existimasse Norisium statum naturæ puræ ex parte Dei bonitatis, sapientiæ, justitiæ, etc., repugnare, licet non repugnet ex parte Dei potentia absolutè et solitariè consideratæ. Concinunt vulgo alii Augustiniani; P. Bernenc, doctor Sorbonicus, in opere Lugduni impresso anno 1768, duobus tomis in octavo comprehenso cui titulus : *Systema Augustinianum de divinâ gratiâ excerptum ex operibus R. R. P. P. Fulgentii Bellelli, et Laurentii Berti Ordinis Eremitarum S. Augustini*, tom. 4, q. 10, hæc habet : « Statum naturæ puræ, quem de facto existentem dogmatizabant Pelagiani, plurimi scholastici possibilem affirmant, tametsi de facto existentem negent. Contendimus nos (Augustiniani) impossibilem esse, non quidem absolutè in se, et ratione omnipotentia divinæ, sed ex quâdam decentiâ, quatenus infinitæ Dei bonitati, justitiæ et sapientiæ minùs congruit. »

Hæc opinio, quæ magis subtiliter, quâm scitè exegitata videtur, bucusque ab Ecclesiâ damnata non fuit saltem *expressè et formaliter*. Hoc autem præ adversâ habet commodum

quòd ipsa peccati originalis adversus incredulos dogma ex ratione feliciter conprobatur. Cæterum, videtur auxiliarem opem ferre Yprensi qui libenter fatebitur statum naturæ puræ esse possibilem ex parte omnipotentia Dei, si sit impossibili sex parte ejus sapientiæ et justitiæ. Quare sit

Conclusio. — Status naturæ puræ possibilis est saltem quoad viam.

Ita ferunt commemoratæ Constitutiones Pii V, Gregorii XIII, et Urbani VIII, quibus inter alias relata propositio 56 Baii fuit damnata.

Jansenius, lib. 5 de Statu naturæ puræ, cap. 22, Constitutiones Pii V et Gregorii XIII sibi objiciens exclamat : *Hæreo, fateor, quia apostolicæ Sedis auctoritas Catholicis omnibus tanquam obedientiæ filiis* (hæc apprimè observa) *veneranda est*. Deinde confudit ad consuetam responsionem, *oppositam scilicet Augustini doctrinam ab eâdem Sede per plura secula approbatam esse*. Ut ergo sancta Sedes secum consentiat, reponit prefatam Baii assertionem, ut et alias, proscriptam tantum esse ut *turbas excitantem*. Verum vir eruditus ibidem satis innuit hanc solutionem potius esse effugium quâm solutionem, cùm aliam querere permittat, ut mirum sit eam de novo ab ejus sectatoribus obtrusam fuisse.

Iis perpensis, quæ de originalis justitiæ supernaturalitate diximus assertio nostra probata manet et stabilita; eam nihilominus novis, quantûm fieri poterit, astruimus momentis, quia Yprensis illam specialiter impugnavit.

MOMENTUM PRIMUM. — *Ex D. Augustino.* — D. Augustinus censuisse videtur hominem talem omnino condi non potuisse qualis nunc nascitur; alijs ejus argumenta pro asserendâ avitâ maculâ adversus Pelagianos ex nostris miseriis et Dei in iis infligendis injustitiâ petita manifestâ principii petitione laborarent, quemadmodum in primâ parte ostendimus. Hinc in censorâ commemoratæ 56 Baii propositionis vox *qualis non omnimodam, sive gradualem, sed specificam duntaxat sive substantialem qualitatem* videtur denotare. Cùm S. doctor perquâm sollicitus fuerit de refellendis Pelagianis qui initio saltem effutiebant præsentem statum esse ipsum naturæ puræ statum, mirum sanè non est quòd pauca admodum de istius statu possibilitate dixerit, et quòd tam multa ipsis in speciem opposita protulerit; quinimò, id, si non contigisset mirum profectò esset, cùm in primis S. doctori res esset cum viris, Julia-

no præsertim, acris ingenii, et subtilioris dialecticæ, quibus aliquid concedere fuissest periculosum. Ad hæc statdere revoluisset Yprensis, naturæ puræ possibilitatem inter dogmata pelagiana fortassis non recensuisset. Nihilominus S. doctor, ubi exigit institutum, hanc possibilitem non obscurè assurit. Etenim 1º justitiam originalem (id est gratiam sanctificantem, immunitatem à concupiscentiâ, morte, morbis, et aliis miseriis) quâ initio donatus fuit Adam, vocat *magnam gratiam*, ut in praecedentis quæstionis discussione ostendimus; has ergo dotes eidem Adæ indebitas fuisse credidit, etiam quatenus fuit homo; insulsa quippe est Yprensis exceptio; illas nimirum dotes fuisse debitas non quidem *Adæ meritis*, sed *eius naturæ*, quasi Adam in ipso creationis sue momento mereri potuisset! 2º S. doctor supponit, in ipsis libris quos sub vita finem adversus Pelagianos edidit, Deum potuisse hominem in eo constituere statu, in quo supernaturali gratiâ non indiguissest, sed naturali tantum; Etenim libro de Correptione et Gratia, cap. 11, n. 52, hæc habet: «Si hoc adjutorium (sine quo) vel Angelo, vel homini, cùm primum facti sunt, defuissest, quoniam non talis facta erat natura ut sine divino adjutorio posset manere si vellent, non utique suâ culpâ ecclidissent; adjutorium quippe defuissest sine quo manere non possent.» Hæc sanè observatio, quoniam non talis facta erat natura ut sine divino adjutorio possent manere si vellent, insulsa foret, vel inconcinnata et præpostera, si in quolibet statu possibili gratia supernaturalis homini ut Deo inhærente posset, fuissest necessaria. 3º Licet doctissimus cardinalis Norisius Vindiciarum capite 5, paragrapho secundo, P. Bernenc citato opere tom. 1, q. 10, p. 403 et 406, et alii vulgo Augustiniani, quò relatum suum de statu naturæ puræ systema salvum maneat et incolume, quibus inter alios Thomistas assentitur eruditus P. Alexander in historiam seculi quinti, dissertatione primâ, quæ est de peccato originali contra Pelagianos, licet, inquam, docti illi viri cum Yprensi lib. 5 de statu nature puræ, cap. 20, contendant D. Aug., ubi lib. 3 de lib. Arbitrio, cap. 20, 22 et 25, tradit Deum condere potuisse hominem, cui concupiscentia et ignorantia essent naturales, Manichæos revincere argumento *ad hominem*, et ex *hypothesi impossibili*, tamen celebre illud S. doctoris testimonium non quidem tanquam invicti roboris, sed tanquam valde probabile argumentum in gratiam possibilitatis naturæ puræ adduci potest. Etverò, ipse Janse-

nius lib. 3 de Statu naturæ puræ, cap. 17 et 19, ingenuè fatetur illud *procreare difficultatem magnam quâ magnoperè arctatur*; quod certè non evenisset, si existimâsse D. Augustinum hic ex *impossibili* argumentatum fuisse. Itaque

D. Augustinus rationis ope (Manichæi enim nisi quæ sibi favebant Scripturas admittebant) solvere aggrediens argumentum quo illi hæretici mundi Creatorem ob ignorantiam et benè agendi difficultatem, quâ angimur, velut mali auctorem traduebant, quatuor possibles incarnationis animarum modos propositus lib. 5 de libero Arbitrio, capite vigesimo, n. 56. Secundum autem modum producens hæc habet: «Si sigillatim fiunt (id est si singulae animæ singulis corporibus per creationem uniuertuntur), non est perversum, inò convenientissimum, et ordinatissimum apparet, ut malum meritum prioris natura sequentis sit, et bonum meritum sequentis natura prioris sit. Quid enim indignum, si etiam sic voluit Creator ostendere usque adeò excellere creaturis corporeis animæ dignitatem ut ab eo gradu possit esse ortus alterius, ad quem alterius perductus est occasus? Nam cùm ad ignorantiam difficultatemque pervenerit illa peccatrix, ideò poena rectè dicitur, quia melior ante hanc poenam fuit. Si ergo altera (anima) talis esse coepit, non solùm ante peccatum, sed ante omnem vitam suam qualis alia post vitam culpabile facta est, non parvum bonum habet unde Conditori suo gratias agat, quia ipse ortus ejus, et inchoatio quovis perfecto opere est melior; non enim mediocria bona sunt non solùm quòd anima est, quâ naturâ jam omne corpus præcedit, sed etiam quòd facultatem habet ut adjuvante Creatore seipsam excolat, et pio studio possit omnes acquirere et capere virtutes, per quas et à difficultate cruciante, et ab ignorantia eaccante liberetur; quod si ita est, non erit nascentibus animis ignorantia et difficultas supplicium peccati, sed proficiendi admonitio et perfectionis exordium; non enim ante omne meritum boni operis parùm est accepisse naturale judicium, quo sapientiam præponat errori, et quietem difficultati, ut ad hæc non nascendo, sed studendo perveniat.»

Idem repetit S. doctor ejusdem libri cap. 22, n. 64, et cap. 23, n. 68; hæc autem non per transennam et in æstu disputationis, sed constanter cum maturâ deliberatione ad mortem usque tradidit; ea enim confirmat lib. 1 Retractationum cap. 9, n. 6, inò et libro de

dono perseverantiae , cap. 11 , n. 27 ; primo loco haec profert : « Quamvis ignorantia et difficultas (orta ex concepientia) essent primordia naturalia , nec sic culpandus sed laudandus esset Deus , sicut in eodem tertio libro (de libero Arbitrio cap. 20 , 22 , etc.), disputavimus ; quae disputatio contra Manichaeos habenda est , qui non recipiunt Scripturas sanctas veteris Instrumenti (et etiam novi) , in quibus peccatum originale narratur ;... contra Pelagianos antem hoc defendendum est quod Scriptura commendat , quam se accipere profitentur . »

Fatetur illud testimonium in aliquibus esse involutum , et unam ex illis argumentationibus exhibere quas S. doctor subtilius invenit et acutius disseruit ut quilibet eas intelligere possit . Nihilo tamen minus liquidò appareat Augustinum disserere de anima , quae in ortu exordio nullum commisisset peccatum ; ante peccatum , inquit , et omnem vitam suam , in qua ignorantia et difficultas non esset poena , sive supplicium peccati (siquidem nullum commisit) , sed proficiendi admonitio , et perfectionis exordium , quae Deo adjuvante virtutes acquirere posset , etc., auxilio scilicet naturalis ordinis ; per naturale enim judicium , inquit , sapientiam praeponeret errori , etc. Sed talis animae status esset evidenter status naturae purae ; cum igitur dicat Augustinus haec in hypothesi Deum non culpandum sed laudandum esse futurum , credidit illum statum esse possibilem .

Novum isti arguento accedit robur et splendor ex solutionibus objectionum Jansenii . Iste , ut diximus , etsi fateatur relatum Augustini pronuntiatum magnam procreare difficultatem , tamen lib. 5 de Statu naturae purae , cap. 17 , contendit illud nequaquam favere possibiliteri statu naturae purae . Verum , priusquam ejus rationes profero , quis , queso , existimaverit ipsum in detegendo Augustini sensu feliciorum fuisse , quam Pium V , Gregorium XIII , imò totam Ecclesiam , quae D. etiam Augustini auctoritate mota relatae Baii 56 assertionem confixit , et sanxit laudandum fore Deum , si hominem qualis nunc nascitur (eo quo diximus sensu) crearet . Optandum igitur ut hic omnino alienus fuerit à Pelagianis de quibus dixerat lib. 6 de haeresi Pelagianâ cap. 25 : *Magnam Sedis apostolicae præferabant reverentiam , et omnia romani pontificis iudicio se submittere simulabant* . Itaque Ypresensis citato libro . Reponit 1º , capite 17 , Augustinum in haec hypothesi supponere peccatum ; patet ex ista Manichaeo-

rum objectione , quam refert Augustinus lib. 5 de libero Arbitrio , cap. 19 : *Si Adam et Eva peccaverunt , quid nos miseri fecimus , ut cum ignorantiae cæcitate et difficultatis cruciatibus nasceremur ?* Idem evincunt voces commemorati testimonii , malum meritum prioris natura sit sequentis ; sed purae naturae status praecedens peccatum nescit : ergo .

Respondeo Augustinum supponere peccatum praecessisse in primo duntaxat homine , non in subsequentibus hominibus , sive animabus ; ait enim ibidem , sive cap. 20 , ut in probatio- ne observavimus , ante peccatum , et ignorantia et difficultas non erit supplicium peccati . Quod attinet ad voces , malum meritum prioris natura sit sequentis , significant ignorantiam et concepientiam , quae in una anima est malum meritum , sive poena praecedentis peccati , in alia anima esse naturalem , ut multum non repugnat ipse Jansenius , et satis aliunde ostendunt voces , malum meritum .

Reponit 2º in commemorata hypothesi Augustinum agnoscere gratiam , quâ adjuvante Deo , inquit ad beatitudinem perveniat , etc. At purae naturae status gratiam et beatitudinem excludit ; ergo . — Resp. ex contextu elucescere gratiam et beatitudinem illam esse naturalis ordinis , designatam nempe per naturale judicium , ut iterum in probatione observavimus ,

Reponit 3º , capite 19 , Augustinum senem et peritum dimicando contra Pelagianos purae naturae architectos emendasse quod contra Manichaeos fuderat . « Quomodo , inquit , in fine vitae repetit Augustinus (lib. 1 Retractationum cap. 9 , et libro de Dono perseverantiae cap. undevicesimo) , quod libro 5 de libero Arbitrio dixerat contra Manichaeos ? Arctat , fateor , magnopere me difficultas ista , ut nisi audacius aliquid asserendi Augustinus apèruisset viam , penè succumberem Igitur ipse Augustinus animadvertisit hallucinationem suam Accipe ingenuam ejus confessionem ad Hieronymum (epistolâ olim 28 , nunc 469 , cap. 6 , n. 16) ; nam propositâ illâ sententiâ quae singulas animas à Deo recentes condi et corporibus infundi statuit , ex quibus una fuerat juxta quam ignorantiam et difficultatem docuerat esse posse naturalem , jam pressus à Pelagianis , qui sententiam illam arripuerant » fatetur 4º , se cum ad poenam parvolorum ventum est , quid respondeat prorsus non invenire ; 2º , « quod dixerat citato lib. 5 de libero Arbitrio de poenis parvolorum (ignorantia in primis et concepientia) esse insufficiens in quæstione con-

tra Pelagianos; ergo. — Resp. 1°, Augustinum *scenam et peritum* reipsa de novo docuisse citatis lib. 1 Retractionum cap. 9, et libro de Dono perseverantiae capite undecimo, quod libro 3 de libero Arbitrio dixerat contra Manichaeos, ut supra ostendimus. Illa quippe duo opera emisit post citatam epistolam ad Hieronymum, quam seripsit anno 415, cum duos ultimos libros ediderit anno 427 et 428, aut 429. — Resp. 2°, Augustinum dixisse, *se quid Pelagianis responderet prorsus non invenire, et esse insufficiens adversus illos hereticos*, hanc ex causâ reposuerat Manichaeis lib. 3 de libero Arbitrio, cap. 25, n. 68, in hypothesi quod ignorantia, concupiscentia, cæteraque hujus vitae miseriae essent primordia hominis naturalia, has miserias infantibus eas non merentibus justè infligi potuisse *ob bonam compensationem ipsis à Deo in secreto judiciorum suorum destinatam*, ita ut ad id explicandum necesse non esset admittere peccatum originale. Hanc responsionem sagaces Pelagiani arripuerunt, et ideo reposuerunt Augustino parvulos justè affligi, etsi nullius peccati reos ob aliquid hominæ compensationis ipsis à Deo in alterâ vitâ reservatum, atque ideo ipsum immerito asserere istos parvulos sine baptismo morientes æternæ damnationi subjici. Haec est retorsio quæ Augustinum in tantas adigebat angustias, non autem ejus argumentatio contra Manichaeos, quam usque in vita finem adversus eos et corum principia firmam et validam esse sensit; cum enim isti peccatum originale ne-garent, nec Scripturas admirerent, et miserias, quibus parvuli nascendo sine ullâ præviâ culpâ obnoxii sunt, in principium malum rejicerent, Augustinus ratione adversus eos disputans ipsis reponebat istas miserias à bono Deo justè infligi posse propter aliquod bonum quod ipsis reservabat, quæ reservatio à Manichaeis Scripturam non admittentibus falsitatis argui non poterat, non ita à Pelagianis qui per Scripturam et veterem et novam, quæ ipsis accepta erat, probâssent infantes sine baptismo è vitâ migrantes damnari. Quamobrem coactus est S. doctor Manichaeos ex ratione et ipsorum principiis revincere, Pelagianos verò ex Scripturis quæ has generis humani miserias ex primi parentis peccato in praesenti statu dimanare docent.

Reponit 4°, capite vigesimo, Augustinum ibi Manichaeos revincere argumento, ut aiunt, *ad hominem*, et ex hypothesi impossibili, petit scilicet ex Manichaorum principiis sive asser-

tionibus, quas tamen falsas et impossibilis iudicabat, in hunc modum: « Contenditis hominem cum concupiscentia, que est in se malum, creatum fuisse, et sine illâ nequaquam creari potuisse; et ideo bonum Creatorum esse malum et culpandum; ego è converso contendo Creatorem hominis in vestrâ etiam sententiâ non esse malum et culpandum, sed potius laudandum; si quippe Creator hominis non potuit hominem creare sine concupiscentia nullam prorsus culpam commisit illum cum concupiscentia creando, et ideo in vestris principiis erit laudandus. »

Quod autem sic arguat Augustinus probat 1° ex eo quod hic arguendi modus adversus Manichaeos et Pelagianos Augustino maximè familiaris est; in ipso quippe libro 3 de libero Arbitrio, cap. 16, n. 46, probat Creatorem esse laudandum, etiamsi, ut obganniebant Manichæi, homo necessitaretur ad peccandum: « vel eniun, inquit, defendi potest peccator, vel non; si justè defenditur, non est peccator, lauda ergo Creatorem; si defendi non potest, in tantum peccator est, in quantum se à Creatore avertit, lauda ergo Creatorem; omnino igitur non invenio.... quomodo tribuantur peccata nostra Creatori nostro Deo... » 2° ex eo quod contextus Augustini id evincit... 3° ex eo quod adversus Pelagianos præfata hypothesis falsam et impossibilem agnoscit dicendo injustum fore Deum si hominem creasset cum concupiscentia, ignorantia, etc. Hanc Jansenii responsionem propugnat Norisius et P. Bernenc, ut supra diximus.

Resp. Augustinum hereticos aliquando premere argumento *ad hominem*, et ideo ex ipsorum placitis, falsis licet et impossibilibus, ut reipsa fecit cap. 16 libri tertii de libero Arbitrio. Verum S. Doctorem hic illo arguendi modo non uti multa evincere videntur, 1° ejus scopus. Manichæos scilicet Scripturas, ut diximus, non recipentes, et ignorantiam ac difficultatem benè agendi, quam experimur, non nisi à malo principio oriri posse mordicū affirmantes, ex ratione refellere voluit variis incarnationis animarum modis, in quibus ignorantia et rectè agendi difficultas animabus sic esset naturalis, ut illæ de Creatore conqueri non possent, « quinimò ipsi gratias agere deberent, cum imprimis ipso adjuvante virtutes acquirere possent quibus ab ignorantia illâ et difficultate liberarentur; » at talis argumentatio non solùm ex Manichaorum principiis non erumpet, sed ipsis etiam erat admodum ad-

versa, cùm illi hæretici animas ab illâ ignorantiâ et difficultate Creatoris adjutorio eximi posse pertinaciter negarent... 2º Modus quo S. doctor illam proponit argumentationem, absolutè scilicet et nullâ habitâ ratione falsorum principiorum Manichæorum asserit non solum « non perversum, sed etiam convenientissimum et ordinatissimum fuisse ut ignorantia et difficultas, quas dicit malum meritum animæ peccataricis, sint natura sequentis, additque in eâ hypothesi ignorantiam et difficultatem futuram esse proficiendi admonitionem et perfectionis exordium... » 3º Constans S. doctoris in illo ratiocinio adversus Manichæos urgendo ad mortem usque propositum; illud enim, ut diximus, lib. 1 Retractionum cap. 9, et ipso libro de Dono perseverantiae post Retractiones conscripto impensè laudat et commendat. An, quæso, merum argumentum *ad hominem* et *ab impossibili*, tot ac tantis encomiis extollere potuisset, cùm imprimit ex impossibili reipsâ non sequatur nisi impossible? 4º Ratio quâ lib. 1 Retractionum cap. 9, refert argumentum contra Manichæos lib. 5 de libero Arbitrio adhibitum; dicit enim illud non esse minoris roboris quâ argumentum adversus Pelagianos adoratum; at istud certè non erat ad hominem et ex falsis Pelagianorni placitis... 5º Infelix et malè procedens, quâ adversus Manichæos usus esset, disputatio; quomodò enim sistema Manichæorum ignorantiam et difficultatem rectè agendi à malo principio necessariè prodire propugnantium diluisset? in mente quippe Yprensis, Norisii, etc., sentiebat Augustinus Creatorem non potuisse condere hominem cum ignorantia et rectè agendi difficultate nisi agendo contra suam sapientiam, bonitatem et justitiam. Jam verò Manichæis objiebat, non culpandum, sed laudandum futurum esse Deum qui hominem condidisset cum ignorantia et concupiscentia, etiamsi hæ miseriae essent primordia hominis naturalia. Quid ad hæc Manichæi? Nonne statim reposuissent, quinimò maximè culpandum esse illum Deum utpote qui juxta Augustinum talem hominem creando violasset iura sapientiae, bonitatis et justitiae? Pariter, juxta Norisium et P. Bernene, Manichæi in suo systemate fateri tenebantur Creatorem non esse culpandum, sed laudandum, necessariè creando hominem cum concupiscentia ex se malâ, *quia nulla ipsius culpa fuisset facere quod aliter fieri non poterat*; at è converso, respondissent Manichæi talem Creatorem eo ipso quòd ex naturâ suâ talem conderet hominem tanquam neces-

sarium principium *omnis mali omni prorsus detestatione esse dignum*. Tandem, si tam clarum est Augustinum hic arguere *ad hominem*, et ex falsis Manichæorum principiis, cur Jansenius fatetur se istâ difficultate magnopere arctari?

Igitur nec modus arguendi ad hominem, quem nonnunquam adhibet Augustinus, nec Augustini contextus vigesimo capite libri tertii de libero arbitrio evincit S. doctorem vigesimo illo capite Manichæos confutavisse ex hypothesi impossibili, et non ex suâ, sed ex ipsorum sententiâ. Quod attinet ad ejus pronuntiatum adversus Pelagianos, *injustus foret Deus si hominem crearet cum concupiscentiâ, ignorantia, etc.*, illud est intelligendum aut de injustitiâ hypotheticâ, sive relativâ ad decretum de condendo homine sine illis miseriis, aut potius de gradu, sive intensione et gravitate, non de specie, sive substantiâ illius ignorantiae, sive concupiscentiae, etc.; hominem enim cum tot ac tantis miseriis, quibus obnoxii sumus absque injustitiâ à Deo absolutè creari non potuisse censuisse videtur S. doctor, ut diximus.

Idem Jansenius, libris 2 et 5 de Statu naturæ puræ, ex Augustini doctrinâ de hominis beatitudine, sive ordine ad finem ultimum, de concupiscentiâ, de mortalitate, et aliis hujus vitæ miseriis, statum naturæ puræ impugnat. Illius argumenta seorsim confusionis declinande causâ expendemus.

Argumenta ex parte beatitudinis. — Augustinus, inquit Yprensis lib. 2, cap. 5, centies Pelagianis objicit supernaturalem felicitatem in quocumque statu homini innocentia absque injustitiâ à Deo denegari non posse. Ex milibus testimoniis istud sufficiat. *Responde*, inquit Julianum alloquens lib. 1 contra ipsum cap. 7, n. 32, *utrum Deus justus nulli obnoxiam peccato imaginem suam privare ritâ possit aternâ?* — *Resp.*: Neg. ant. De quâcumque hypothesi adversus Pelagianos hic non disserit Augustinus, sed de solo præsenti statu, in quo homo ex beneficâ Dei ordinatione ad finem supernaturalem evectus est, quâ semel à Deo decretâ Deus qui *seipsum negare non potest* (2 ad Tim. cap. 2), sine injustitiâ labore insonti homini beatitudinem supernaturalem non potest eripere. Id declarant singula penè propositi textûs verba, quæ hominem exhibent ad imaginem et similitudinem Dei conditum, sive nulli, sive proprio, sive alieno obnoxium peccato, etc. Idem elucescit vel ex solo intuitu testimoniorum, quæ toto cap. 3 congerit Yprensis, ut planè non intelligam quomodò vir artis disséculdi tam

peritus ea pro hac causâ adducere potuerit. Neque reponas hanc solutionem Augustinum in *vitiū principiū petitionis* præcipitare; vitium enim illud detergitur cùm suppositum ante probatum fuit. At Augustinus ex sacris Scripturæ et traditionis monumentis supernaturalem statutum nostri ordinationem relucere fecerat.

Eadem distinctione in funnos abeunt quæ Vprensis tuni toto lib. 4 de Statu naturæ puræ cùm cap. 4 secundi libri ex Scripturis et Augustino ostentat; scilicet sine supernaturali Dei dilectione in quolibet rerum ordine creaturam rationalem quācumque beatificè visione potiri non posse; Scripturae videlicet, ut et Augustinus qui eas profert, dilectionem et beatificam fruitionem nature elevatae delineant, non naturæ puræ et sibi derelictæ, in quâ homo ante mortem Deum tanquam principium et finem naturæ per auxilium naturæ suæ accommodatum diligeret, post mortem verò per auxilium singulare, ejusdem tamen ordinis; Deo suo modo frueretur, eique amore ejusdem generis suaviter, et sine ullâ animi anxietate et perturbatione insereretur, si tamen, quod definire non intendimus, Deus ex merâ liberalitate visionem beatificam sive supernaturalem illi non impertiret.

Argumenta ex parte concupiscentiæ. — Argumenta ista cætera difficultate superant tum ex se, cùm ex obscuris quibusdam ad Julianum ratiocinia Augustini responsis. Hinc, ut nostræ solutiones facilius intelligantur, finiendum quid sit concupiscentia, et sub quibus respectibus considerari possit et debeat.

Concupiscentia hinc *in actu primo*, ut aiunt, est homini innata vis, sive potentia sese ferendi versus bonum sensibile; *in actu secundo* actualis hujus potentiae motus versus bonum sensibile. Scilicet naturale est homini quatenus est animal concupiscere bonum sensibile, sicut, quatenus est rationalis, ipsi est naturale appetere bonum spirituale. Concupiscentia descripta est sub dupli respectu consideranda, *materialiter*, et tune est præcisè propensio in bonum sensibile, et *formaliter*, et tune est inclinatio in bonum sensibile, quatenus præcisè in appetitum rationalem insurgit et erumpit. Ista, non illa depingitur Rom. cap. 7, à versu 45 ad 25, 2° Corinth. cap. 12, v. 7, 1 Joannis cap. 2, v. 10.

D. Augustinus lib. 4 contra Julianum, cap. 14, n. 65, quatuor in concupiscentiâ secernit, vivacitatem sentiendi, quâ alius magis, alius

minùs in rebus corporeis pro earum modo et naturâ quod verum est percipit, et à falso magis minùsve discernit... Utilitatem sentiendi, quâ corpori et vitæ ad aliquid approbandum, vel improbandum, sumendum, vel rejiciendum, appetendum, vitandumve consulimus.... Necessitatem sentiendi, quando sensibus nostris etiam quæ nolumus ingeruntur... Libidinem sentiendi, quæ nos ad sentiendum sive consentientes mente, sive repugnantes, appetitu carnalis voluptatis impellit; hæc est contraria dilectioni sapientiæ, hæc virtutibus inimica; deinde addit adversus Julianum: «Hanc libidinem si voluisses, vel valuisses à sentiendi vivacitate, utilitate, et necessitate discernere, videres quā superfluo tam multa dixisses; » quibus significat se in concupiscentiâ unicè improbare *libidinem sentiendi*. His prænotatis, Augustini doctrinam de concupiscentiâ scrutemur.

4° Augustinus, inquit Vprensis lib. 2, cap. 11, 45 et seq., in duodecim libris adversus Julianum concupiscentiam esse malam mordicūs contendit. Ipsum modò audivimus dicentem, concupiscentiam propter libidinem adjunctam contrariam esse dilectioni sapientiæ virtutibus inimicam, etc.; ergo.

Ut adducenda hujus argumenti solutio magis eluceat, observa appetitum sensitivum homini, quatenus est animal, naturale, in desiderium boni delectabilis, quod ipsi per sensus offertur, utpote principium necessarium suorum actuum, nisi à causâ exteriore coereatur, necessariè erumpere; unde, suppositâ hominis constitutione, fieri non potest, ut appetitus inferior, sive sensibilis adversus superiorem, sive rationalem interdùm non insurgat; impossibile enim est ut inter tot objecta delectabilia, quæ sensibus sese offerunt, non reperiatur multa bono spirituali adversa. Hinc concupiscentia etiam *formaliter*, sive quatenus pugnat contra rationem, non potest esse malum morale, sive culpæ; sed malum duntaxat poenale, aut physicum, exurgens ex naturali hominis imperfectione. Hinc D. Augustinus istam concupiscentiam tanquam veri nominis peccatum in quācumque hypothesi vituperare non potuit.

Observa iterum ex D. Augustino peccatum originale in nostro statu ad Adæ nepotes transmitti per concupiscentiam eo quo in primâ parte diximus sensu; unde frequens S. doctoris effatum, *concupiscentia in baptizatis manet actu, transit reatu*, significat concupiscentiam in regeneratis remanere sine gratiæ sanctificantis

privatione, in quā potissimum consistit ipsius reatus, non autem concupiscentiam saltem quoad speciem sive substantiam, spectatam ex se esse intrinsecum et moraliter malam, cūm in baptizatis, in quibus nihil est damnationis, sub isto respectu supersit.

Ex his proposita evanescit difficultas. Itaque ad argumentum, resp.: Dist. ant.: Augustinus docet concupiscentiam in praesenti ordine esse malam impropriè, concedo; propriè, iterum distinguo: Si de non baptizatis agitur, cone.; si de baptizatis ipsi non consentientibus res est, neg. ant. et conseq. Solutio ex dictis elucessit; duplii enim ex causā dixit Augustinus concupiscentiam in statu naturae lapsae (de quo solo, aut saltem praeципue cum Julianō et Pelagianis disputat) esse malam; scilicet, quemadmodum observatum est ubi de peccato originali disseruimus, concupiscentia in mente Augustini mala est *origine et effectu*, quia nempe, ut loquebatur S. doctor, *peccato facta est, et peccatum si vicerit facit, et libidine sentiendi*, ut modò arguebat S. doctor, per quam libidinem intellexit vel negationem moderationis in appetitu sensitivo, vel defectum virtutis in animâ ad cohibendum appetitum sensitivi æstimū; que duo licet in nostro statu invexerit peccatum originale, tamen ex ipsâ hominis constitutione, ex parte saltem emanant, ut diximus, et ideò mala non sunt moralia, sed naturalia duntaxat.

Instabis: Si Augustinus voluissest *concupiscentiæ libidinem*, sive concupiscentiam *formaliter* prout pugnat adversus rationem esse *malum entis et naturæ*, non *moris* sive *peccati*, incidisset in Juliani sententiam, tantum abest ut eam refellisset; nunquam enim negavit Julianus concupiscentiam *formaliter* sumptam esse naturæ humanæ imperfectionem, sive malum *entis*: falsum consequens; ergo. Resp.: Neg. majorem... Ad probationem dico Julianum *ipsam concupiscentiæ libidinem* bonam et laudandam existimasse, quia erat positiva naturæ humanæ qualitas auctorem habens Deum, et nullo prorsùs inducta fuerat peccato. Id quippe passim docet aut supponit D. Augustinus. Et enim libro 5 contra Julianum cap. 21, n. 49, Julianum irridens ait: *Ego bello adversus malum, tu adversus bonum, etc.* Item lib. 5 Operis Imperfecti, adversus Julianum, cap. 209, hæc habet: *Apud te quando concupiscitur fornicatio, concupiscentia carnis non est mala, quia, ut dicas, bono male utitur, qui sic utitur.* Et verò, Julianus nihil in concupiscentiæ improbat præter ejus

excessum; at per excessum malum concupiscentiae usum intelligebat, qui in voluntatis consensu consistit; Augustinus videlicet Julianum sic compellat lib. 5 adversus ipsum, cap. 7, n. 29: *Quid te adjurat quod reprehendere videris ejus excessum, cuius approbas motum? tunc enim excedit licitum limitem quando ejus motibus ceditur, etc.* E converso, contendebat S. doctor concupiscentiam *formaliter*, sive quoad libidinem esse naturæ qualitatem non realem et positivam, alias Deus ejus fuisse auctor, sed merè negativam sive privativam, cuius idèò nulla est causa efficiens, sed deficiens duntaxat, scilicet naturalis creaturae conditio, quæ idcirco sub hoc respectu mala erat, *dilectioni sapientiae repugnans, virtutibus inimica*, et etiam quatenus in nostro statu erat peccati poena.

2º Augustinus lib. 4 contra duas epistolæ Pelagianorum cap. 13, n. 51, ait *fas non esse de opere Creatoris erubescere*; at ibidem, n. 53, dicit hominem de concupiscentiæ erubescere; illa igitur Dei opus non est, et idèò necessarius est peccati effectus. Jansenius, lib. de Statu naturæ puræ, cap. 17, hoc argumentum velut peremptorium venditat, et Augustinum eo *velut insolubili* adversus Julianum usum esse assedit. — Resp. Augustinum hoc argumento optimè probare existentiam peccati originalis adversus Pelagianos qui concupiscentiam, prout etiam effrenem libidinem includebat, in praesenti statu opus Dei esse contendebant, et tamen fateri cogebantur hominem de illâ erubescere. Caeterum, S. doctor censuisse videtur, ut diximus in primâ parte, ubi peccati originalis existentiam vindicavimus, commemoratam in generationis actu libidinem in alio naturæ ordine extitaram non esse, siquidem existimat, ut iterum non semel observavimus, Deum justum non posse hominem tam omnino creare qualis nunc nascitur. Tandem nihil impediret quominus homo in statu naturæ puræ de concupiscentiæ quoad speciem consideratâ pudore afficeretur, etiam prout adversus rationem aliquando insurgit; sub hoc enim respectu est tantum privatio perfectionis ex essentiali hominis constitutione exurgens, quæ idcirco non efficientem sed deficientem duntaxat causam habet, ut jam observavimus.

3º Augustinus, lib. 5 contra Julianum, cap. 16, n. 64, docet eos qui concupiscentiam aliquod malum reputant, et tamen eam à peccato oriri inficiantur, *Manichæismum renovare*; at in statu naturæ puræ concupiscentia esset aliquod malum, et à peccato non emanaret; ergo,

— Resp. concupiscentiam in statu naturae purae futuram esse malum naturale, non positivum, sed negativum, ut diximus; sed malum negativum non potest Deo tribui, sed soli creatore, ut iterum diximus; ergo status naturae purae Manichaeismum non importat. Porrò Augustinus disserit de malo positivo et reali quod si non esset à peccato, oriretur à Deo, et idcirco à malo creatore.

Argumenta ex parte misericarum. — Ea proponit Yprensis in libro tertio de Statu naturae purae. Ad ista reduci possunt :

1º Augustinus cum Pelagianis disputans centies asserit hujus vitae ærumnas peccatum originale arguere; eas ergo ut naturae humanæ appendices non habuit. — Resp. 1º Jansenium lib. 3, cap. 49, fateri *adultos absque peccato sine Dei iniustitiâ talibus ærumnis affligi posse ad promovendam propriam eorum utilitatem;* peccatum igitur necessariè non arguunt. — Resp. 2º : Dist. conseq. : Ergo eas in praesenti statu ut naturae appendices non habuit, conc. Absolutè et in quoemque alio statu, iterum distinguo : Si quoad gradum hujus statutus proprium considerentur, conc.; si quoad speciem præcisè spectentur, neg. conseq. Alibi enim factetur illas esse posse *primordia hominis naturalia*, ut ostendimus.

Verum, inquit Yprensis defensores, Augustinus lib. 1 Operis Imperfecti, cap. 39, hæc absolutè asserit : *Neque sub Deo justo miser esse quisquam, nisi mereatur, potest;* ergo. — Resp. ut supra, Augustinum adversus Pelagianos disserere de praesenti statutus misericarum intentione, quæ *sub Deo justo* aliâ ex causâ quam ex peccato oriri non potest. Unde miseriam *pœnalem* non naturalem describit.

2º Augustinus lib. 4 contra Julianum, cap. ultimo, n. 85, dicit, gentilium philosophos ex misericarum nostrarum contemplatione primævum peccatum cognovisse; ergo suggerit ratio illas miseras necessariam habere cum peccato connexionem. — Resp. peccatum originale certò etiam in Augustini mente deduci posse ex hujus vitae miseriis, quæ longè vehementiores sunt quam forent in statu naturae puræ; cum illis enim hominem à Deo creari non posse censuit, ut ostendimus. Unde hanc philosophorum notitiam ut certum etiam argumentum Juliano objicere potuit; illam enim ex ipso lumine naturali haurire potuerunt illi philosophi, si eam non acceperunt ex lectione sacerorum voluminum (quod negare videtur Augustinus lib. 8 de Civitate Dei cap. undecimo), aut ex

commercio cum Judæis. At non ideò ex illis miseriis quoad speciem tantum in mente S. doctoris primigenium delictum erui potest cum agnoscat, illas esse potuisse *primordia hominis naturalia*.

MOMENTUM SECUNDUM. — *Ex auctoritate theologorum.* — Jansenio dicente lib. 1 de pura naturæ Statu, cap. 1, « plerique scholastice doctrinæ professores.... in asserendo pura naturæ statu à principiis Augustini adversus Pelagianos et Manichæos (ut ipsi videtur) recesserunt. » Idem autem supposuerat Michael Baius propositione octogesimâ : *Falsa est doctorum sententia, primum hominem potuisse à Deo creari sine justitiâ originali.* Accedit censura sacri Normanniæ Ordinis lata 24 februarii anni 1740, in assertiones Falesiæ publicè propugnatas in abbatiâ D. Joannis ejusdem urbis, quæ Baii et Jansenii doctrinam de statutis naturae puræ repugnantia subdolè et artificiosè renocabant, quod quidem judicium à S. P. Benedicto XIV, sacra Facultate Parisiensi, cæterisque totius regni sacris Ordinibus summo plausu exceptum est, ut fidem faciant ipsorum epistolæ publicis ejusdem sacrae Facultatis tabulis inscriptæ. Prodeat ergo solus scholæ princeps D. Thomas, quem noui deserunt aut saltem deserere non debent Yprensis sectatores. Magister enim lib. proœmiali de ratione et auctoritate, cap. 22, eum vocat *magnâ ex parte contractum Augustinum.*

Docet 1º, duplēcē esse ultimum finem, unum homini connaturalem, Deum nempe quatenus est principium et finis naturæ, qui per auxilia naturalis ordinis impetrari potest.... Alterum naturæ sublimiorē, Deum scilicet intuitivè videndum, qui per gratiam potest obtineri, et ideò, ut alibi dixit, parentiam divinæ visionis non esse pœnam, sed defectum consequentem naturam creatam, 1-2, q. 109, a. 5 ad 1, et ibidem artic. 5, ad 3.... 2º Hominem innocentem manifestè condi potuisse cum concupiscentiâ etiam formaliter sumptâ, 1 p., q. 95, a. 1; verba supra protulimus.... 3º Immunitatem à miseriis et ipsâ morte non esse naturale sed supernaturale donum, 1-2, q. 85, a. 5 et 6; sed hæc naturæ puræ possibilitatem evincunt; ergo.

Reponere solent adversarii D. Thomam multis in locis asserere hominem appetitu necessario et innato ferri in finem supernaturalem, visionem nimis tamen intuitivam. Homo ergo creari non potuit sine ordinatione ad illum finem. — Resp. hoc divi Thome effatum tangere Dei vi-

sionem non quatenus est finis speciatum et *in particulari* consideratus, sed praeceps quatenus est finis confusus inclusus in beatitudine *in communione*, quam naturaliter desiderat. Seipsum enim sic exponit S. doctor, v. g. in 4 Sent. distinct. 49, art. 5, ubi docet hominem appetitu naturae insito desiderare *beatitudinem in communione*, id est in genere tantum, non *in particulari*, id est Dei visionem. Aliunde insigniores S. doctoris commentatores obscura ejus testimonia per clariora, ut æquum est, explicantes, ipsum hoc modo cum ipso conciliant. Sic etiam intelligendus est D. Augustinus qui pluries dicit, *naturam Dei visionem nos appetere*; supposita quippe divinâ revelatione natura desiderando *beatitudinem in communione* desiderat Dei visionem quam per illam revelationem cognoscit.

Scio adversarios cum Yprensi lib. 4 de Statu puræ naturæ, cap. 15, objicere Scotum et plures ejus scholæ theologos admittere innatum sive naturalem appetitum beatitudinis supernaturalis; sed simul scio novissimis hisce temporibus Patrem Frassen, doctissimum ejusdem Seraphici Ordinis theologum, genuinum Scotti et aliorum sensum retexisse, et ostendisse ipsos per illum appetitum non actum, sed meram passivam capacitatem, sive potentiam passivam recipiendæ beatitudinis, designassæ (quemadmodum non omnino dislitetur ipse Jansenius loco citato).

MOMENTUM TERTIUM. — Ex rationibus theologis. — Prima. Non negant adversarii puræ naturæ statum, attendendo præcisè ad Dei omnipotentiam, esse possibilem; ergo videtur omnimodè possibilis, quod enim non repugnat uni Dei attributo nec aliis repugnat, et vicissim.

Secunda. Creari potuit homo 1º sine gratia et donis ipsi annexis, cùm naturæ non sint debita;... 2º sine peccato, cùm condi nequeat cum peccato;... 3º sine immunitate à concupiscentiâ, quæ, ut probavimus, fluit ex nativâ hominis constitutione;... 4º sine immunitate à morte et aliis miseriis, cùm illæ iterum ex hominis compositione quasi nascantur; ergo.

Objiciunt: Homo produci non potest cum eo quod ad peccatum inclinat; sed concupiscentia ad peccatum inclinat; ergo. Resp.: Dist. maj. Non potest homo creari cum eo quod per se et ex naturâ suâ inclinat ad peccatum, v. g., cum vitioso habitu qui per se ad peccatum trahit, conc. Cum eo quo! per accidens duntaxat ad peccatum inclinat, qualis est, v. g.,

potentia gratiae resistendi, cum quâ primitus homo conditus est, nego majorem, et similiter distinctâ minore, neg. conseq. Concupiscentia per se inclinat tantum ad bonum naturæ sensitivæ proprium, quod indubie peccatum non est; per accidens vero ad malum excitat, quatenus cum ratione conjuncta eam præveniendo ipsi interdum reluctatur, quod evenit non ex intentione Creatoris, à quo data est, non ut spiritum vincat, sed ut à spiritu vincatur, non ex ipsâ concupiscentiâ physicè consideratâ, cùm sit præcisè inclinatio in bonum sensibile, sed ex naturali hominis imperfectione, qui ex se habilis est ad percipiendam majorem impressionem ex rebus sensibilibus quam ex spiritualibus.

Verum, inquiunt, si valeret ista responsio, concupiscentia *physicè*, sive prout unicè est inclinatio ad bonum sensibile, posset absolute separari à concupiscentiâ *formaliter*, sive pugnante contra rationem, cùm illa sit à Deo et bonum, non ista; falsum consequens; ergo.

— Resp.: Neg. minorem. 1º Enim in primo et secundo Adam et Mariâ, illa fuit, non ista. 2º Entis imperfectio, sive defectus essentialiter non sequitur ex ente, cùm merè privativum essentialiter non sequatur ex positivo; sed concupiscentia *formaliter* est, ut diximus, imperfectio hominis sive purus defectus, consistens in negatione moderationis in appetitu sensitivo, vel in privatione virtutis in animâ ad cohibendum illum appetitum, quæ negatio, ut diximus, vel privatio exurgit ex innata hominis habilitate ad majorem impressionem recipiendam ex rebus corporeis quam ex spiritualibus; unde concupiscentia *formaliter*, nisi à causâ exteriore reprimatur, quasi necessariè ebullit in homine, etsi nec ex intentione Dei, nec ex naturâ concupiscentiae fluat.

Sed, rursus excipiunt, si concupiscentia *formaliter*, nisi à Deo coercentur, necessariè fluit ex unione appetitus sensitivi cum rationali, concupiscentia *formaliter* orietur à Deo, cùm Deus in quocumque statu sit illius unionis auctor; falsum consequens; ergo. Resp.: Neg. maj. Neque enim concupiscentia formaliter ex unione utriusque appetitus tanquam ex *formali*, sed solùm tanquam ex *occasionali* causâ oritur. Positâ scilicet illâ unione, existit homo, cui propter suam idoneitatem ad majorem impressionem recipiendam ex rebus corporeis quam ex spiritualibus naturaliter inest negatio moderationis in appetitu sensitivo, aut privatio virtutis in animâ ad reprimendum illum ap-

petitum. Unde concupiscentia *formaliter* ex utriusque appetitus unione oritur per accidens et praeter intentionem et exigentiam illius unionis; quia ex causa Deus non est auctor illius defectus, cum velit tantum illam unionem et non defectum ipsi annexum, sicut architectus dominus ex vitiosis lapidibus et lignis coalescentis non est auctor defectuum illius dominus.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Amor creature in natura pura, naturalis licet, verus esset, quia tenderet ad Deum qui ut principium et finis naturae super omnia diligenteret.

Secundum. Amor castus, sive charitas tendens ad Deum ut est objectum beatitudinis supernaturalis gratiam exigit; amor vero naturalis tendens ad Deum ut finem ultimum naturae exigit auxilium mercede naturale, sive naturae proportionatum.

Tertium. Sublatâ revelatione beatitudo supernaturalis cognosci nequit, et ideo non datur innatum ipsius desiderium. Natura tamen aliquatenus dici potest illam appetere, sive quia per revelationem ipsi innotescit, sive quia beatitudinem generice appetendo in id omne, quod ipsam beare potest, sive cognitum, sive incognitum, fertur.

Quartum. Quidquid requiritur ad beatitudinem naturae purae propriam sine gratia propriè dictam, consequeretur homo per auxilium speciale naturalis ordinis, nisi dicas Deum ex merita liberalitate intuitivam sui visionem in hoc statu esse concessurum.

Quintum. Concupiscentia materialiter ex entitatem, sive quatenus est inclinatio in bonum sensibile, est verum bonum, *formaliter*, sive quatenus avocat a spirituali bono, malum est naturale, seu carentia perfectionis naturalis; malum vero morale fit per solum liberum voluntatis consensum.

Sextum. Quidquid dixerunt Augustinus, alii Patres et concilia de hominis beatitudine, de ejus concupiscentia, de illius miseriis, etc., illud dixerunt relativè ad presentem naturae lapsæ statum, de quo solo eos inter et Pelagianos erat controversia, non absolutè et relativè ad aliud statum possibilem. Quare argumenta Yprensis et aliorum adversariorum non sunt ad rem, et hanc distinctione planè concidunt.

Septimum. Adeò verum est hominem ex se dolori et aliis miseriis obnoxium esse, ut faciente ipso domino Nicole in Symbolo vix intelligi possit quomodo Deus Adam in paradiiso à dolore exemerit: id enim contigit aut quia Deus speciali providentiâ omnes doloris causas

amovit, aut quia, si illas ageret permisit, impedit nō Adam doloris sensum experiretur.

Octavum. Quanquam Yprensis lib. 3 de Statu naturae puræ, cap. 16, merito probare agreditur initio sermonis Augustini in Psalmum 70, legendum esse: *Quis Deo dicaret: quid fecisti, si dannaret inustum? quanta ergo misericordia si justificet inustum?* Ibidem tamen fatetur Augustinum potuisse scribere, *si dannaret justum*, cum editis S. doctoris manuscriptis; quomodo autem hæc in hypothesi asserere potuit in Augustini mente misericarum inflictionem absque prævio peccato à Deo oriri non posse?

ARTICULUS III.

An, et quâ gratiâ indigerit insons Adam ad benedictum et perseverandum.

Gratia innocentii Adæ, ut in suâ integritate maneret fuit necessaria. Id enim apertè docet D. Augustinus pluribus in locis. Jam protulimus celebre ejus testimonium in libro de Correptione et Gratia cap. 11, n. 52. Idem rursus docet Enchiridion, cap. 106, n. 28: *Sine gratiâ, inquit, nec tuac ullum meritum esse potuisset.* Hinc concilium Arausicanum secundum illud definit can. 19 his verbis ex Augustini epist. 186, alias 116 desumptis: « Natura humana, etiamsi in illâ integrata, in quâ est condita, permaneret, nullo modo seipsam Creatore suo non adjuvante servaret. »

Hæc, cum apud recentiores hereticos, tunc apud orthodoxos theologos sunt extra controversiam. Verum utrique plurimum inter se dissentunt circa hujus adjutorii naturam, et ideo discrepantiam ab auxilio naturae lapsæ proprio, quam designavit Augustinus lib. de Correptione et Gratia cap. 12. Quare referemus novatorum errores, subinde theologorum opiniones adducturi.

§ 1. Referuntur novatorum placita circa naturae innocentis et lapsæ auxiliiorum discrimen.

Lutherus et Calvinus, ille præsertim libro de servo Arbitrio, hic lib. 2 Institutionis cap. 5, etc., docent Adæ insontis libertatem ipsius peccato prorsus extinetam fuisse, et ideo in hoc differre gratiam statûs innocentiae à gratiâ statûs naturae lapsæ quod illam liber et potens Adam pro libito infleteret, hæc è converso infirmum et virium omnino expertem Adam, ejusque posteros necessitate absolutâ et immutabili agat et determinet.

Jansenius Yprensis, frequenti operum D. Au-

gustini in primis adversus Pelagianos lectione infeliciter deceptus, censuit commemoratum Calvini systema ab Ecclesiâ quoad substantiam non fuisse improbatum, sed quoad modum, id est quoad necessitatem absolutam et immutabilem, quam ille ex Augustino, cuius mentem ex parte tantum assecutus erat, in homine lapso collocaverat. Hinc assernit ex Augustini principiis gratiam *liberationis*, sive *medicinalem*, non *absolutam et invariabilem*, sed *relatiram et alternantem* necessitatem homini lapso imponere, et idèo gratiam *sanitatis*, sive *statûs innocentiae*, in eo à gratiâ naturae lapsæ discrepare, quòd prima nullam prorsùs liberum hominis voluntati necessitatem incuteret, altera verò infirmissimæ hominis lapsi voluntati reali quidem, sed tamen variabilem in cutiat necessitatem.

Hoc disserim stabilire aggressus est vir acutus celebri in primis distinctione *adjutorii sine quo non*, et *adjutorii quo* quam ad utriusque statûs gratiam discriminandam Augustinus morti proximus attulit libro de Correptione et Gratia cap. 12. Scilicet, Jansenii iudicio, adjutorium *sine quo*, seu sufficiens, quod solum in innocentiae statu ita viguit ut ad naturae lapse ordinem non transierit, fuit quodlibet auxilium, etiam voluntatis, cuius usus vel non usus à voluntatis arbitrio pendebat, quod idèo ita dñs posse benè agere, ut *ipsum benè agere* non daret, et idcirco siebat efficax vel non efficax per consensum vel dissensum voluntatis... Adjutorium è converso *quo*, sive efficax, quod in homine lapso solummodo reperitur, illud est quod non pendet à voluntatis arbitrio, quod ita dat posse operari ut simul det necessariè *ipsum operari*; cui idcirco voluntas saltem relativè non possit resistere.

Hanc adjutorii *sine quo non*, et adjutorii *quo* notionem consignavit Ypresensis lib. de Gratia primi hominis, cap. 14 et sequentibus, et libro 2 de Gratia Christi, cap. 1 et sequentibus, imò eam inculcare non desinit, eò quòd, inquit in fine capituli 17 libri de gratia primi hominis, *est clavis quâ aditus in Augustini scripta aperiendus est*, et *sine quâ qui ea molitur ingredi velut cæcus palpabit in meridie*.

Ex eâdem Jansenii *adjutorii sine quo et quo*, notione, evidens est quinque famosas ejus propositiones, uno verbo totum ipsius sistema erumpere, ut postea ostendemus, ubi de sufficiente, et præsentim de efficaci gratia disseremus. Satis sit hic observâsse Jansenium, lib. 8 de Gratia Christi, cap. 1 et 2, asserere Tho-

mistas, qui adjutoria sine quo et quo, in prædeterminatione physice constituant, totum hanc doctrine Augustiniane rettificare. Unde Thomistæ, quibus arridet Jansenianum systema, quive illius censuram suo systemati præjudicium intulisse autumant, si qui sunt, sui ipsius iniuncti sunt, aut suam produnt inicitiam.

§ 2. Recensetur theologorum opiniones de gratiâ sanitatis et liberationis discrimine.

Quoniam illæ opiniones satis exploratæ sunt, et in operis decursu de illis disserendi occurret occasio, eas idcirco perstringamus duntaxat.

1º Thomistæ multum laborant in isto assigando discrimine. Gratiam scilicet physicæ præmoventem obtitulum summa dependentia creaturæ à Creatore in statu etiam innocentiae admittere coguntur. Nonnulli illam differentiam ex gratiâ sufficiente oriri censem, quæ nimirum in innocentie homine sola fuit intellectus illustratio, in lapso autem simul est illustratio et motio voluntatis... Alii eamdem differentiam in eo constituent quòd in statu innocentiae præmotio physica minus fuerit virtuosa quam in nostro... Alii tandem eam reponunt in diverso modo quo eadem gratia præmovens in utroque statu fuit necessaria. In insonte scilicet Adam fuit necessaria titulo tantum dependentia, in sône verò titulo simul dependentia et infirmitatis, ut nempe voluntas continuò nitens in vetitum, bonum constanter et infallibiliter ageret.

2º Alii gratiam intellectus et voluntatis in utroque statu exigentes censem voluntatem in nostro ope sufficientis gratiæ posse verè et relativè bonum agere, quod tamen de facto sine gratiæ efficacis adjutorio nunquam aget, quâ gratiæ efficaci opus non habuit innoxieus Adam.

3º Alii autem in statu nature innocentis solum extitisse gratiam sufficientem, sive, ut aiunt, *auxiliū sine quo*, in statu verò naturae lapsæ, præter gratiam sufficientem, existere etiam gratiam efficacem, sive *adjutorium quo*, maximè ad perseverantium; sed per gratiam efficacem non intelligunt specialem aliquam gratiam, sed copiam gratiarum cuiuslibet generis, quas Deus electis largitur, ut omnes tentationes vincant, et ad mortem usque in justiâ permaneant.

4º Alii credunt Adam gratiâ sanctificante jam exornatum cum solâ mentis illustratione potuisse bonum agere, in præsenti verò ordine præter gratiam intellectus necessarium esse gratiam voluntatem præmotentem et prævenien-

tem, sive ex naturâ sit efficax, sive non. Vulgo tamen ad primum bonum actum Adæ et Angelorum requirunt gratiam voluntatis, non autem ad actus sequentes.

5º Alii conieciunt hominem innocentem nullam habuisse gratiam prævenientem, etiam intellectus, solum verò gratiâ actuali præveniente indigere. Edicti ab Augustino *periculorum esse de magistrorum iudicare sententiis, et alterum alteri præferre* epistola nunc 198, n. 7, nullum in re tam obscurâ et incertâ amplectemur systema, cùm aliunde illud exigat nostrum propositum.

Nihilo tamen minus secunda opinio magis consona videretur doctrinæ D. Augustini, libro de Correptione et gratiâ cap. 11 et 12. Ibi enim 1º, per adjutorium *sine quo* Angelis et Adæ primitus concessum intelligit auxilium et quos sic adjuvabantur, ut sine illo in bono non manerent, sed hoc auxilium si vellent deserrent, non quo fieret ut perseverarent, sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non possent; at tale auxilium nihil aliud fuisse videtur quâm gratia sufficiens quæ promptam et expeditam benè agendi potentiam subministrabat, et siebat efficax aut inefficax per assensum vel dissensum voluntatis... 2º Per *adjutorium quo* santi Adæ et ejus posteris datum illud non designat *sine quo aliquid non fit* (est enim adjutorium *sine quo non*, et aliunde expressè distinguit adjutorium *sine quo* ab adjutorio *quo*, et gratiam quâ boni Angeli per assensum perseveraverunt nunquam voeavit adjutorium *quo*), sed illud indicat *quo aliquid fit, certò nempe et infallibiliter*; atque talis gratia est gratia efficax; neque dicas prætensam illam Augustini sententiam commemorato Jansenii systemati favere; istud quippe sistema excludit à statu naturæ lapsæ gratiam verè et relativè sufficientem, quam in eo admittit Augustinus, ut postea ostendemus.

CAPUT II.

De gratiæ necessitate in statu naturæ lapsæ.

Quid sit status naturæ lapsæ ex dietis, ubi de statu innocentie et naturæ puræ verba fecimus, satis exploratum est. Ilominem hoc in ordine sic regenerari voluit Christus, ut tamen concupiscentiae et aliis animæ et corporis miseriis obnoxius esse non desineret, quo adjuvante gratiâ per continua certamina, per patientiam, et omnimodam divinæ voluntati submissionem majus meritum consequeretur, quemadmodum docet Apostolus 2 Cor. cap. 12, et ubique D. Augustinus.

Antequâm progrediar ad majorem rerum discentiendarum intelligentiam, quadam de heresi pelagianâ et semipelagianâ illiusque historicis premittam.

Cornelius Jansenius historiam pelagianæ et semipelagianæ heresos libris octo primum contexnit, ut quæ postea impugnaturus erat dogmata, libro scilicet proemiali de ratione et auctoritate, libro de gratiâ primi hominis et Angelorum, libris quatuor de statu naturæ lapsæ, tribus de statu naturæ puræ, et decem de gratiâ Christi Salvatoris, ab illis hereticis prius propugnata fuisse, et ideò veteris Ecclesiæ sensis repugnare quantum fieri poterat evinceret. Hinc inter illa dogmata recensuit liberi arbitrii indifferentiam, naturæ puræ possibilitatem, potentiam resistendi gratiæ interiori, mortem Christi pro omnium et singulorum hominum salute, uno verbo omne sistema suo adversum. Suæ sanè saluti minimè consulteret qui aquas ex fonte tam luculento salientes combibere vellet.

Henricus Norisius, vir exquisitâ eruditione et pietate conspicuus, eamdem historiam memorie consecravit duobus libris, quos censurâ configi vetuit Benedictus XIV, ut postea ostendemus, sed sine ab Yprensis sine omnino diverso, scilicet ut catholicum Augustinianorum systema, quod adæquatè spectatum cæteris fortassis præhabendum est, adversus Molinistas et alios firmius stabiliret.

De eâdem historiâ unum misit librum Dionysius Petavius, qui in tertio tomo Dogmatum reperitur. Nullum alium sibi in eo finem proposuisse videtur quâm ut veritatem, discussis nebulis quibus eam insperserant novatores, pristino splendori restitueret, nulli aliunde scholæ systemati addictus, nullo partium studio abrepitus, ut magnum et sapientem deceat virum, et suam sententiam liberè et candidè, ubi opus est, retegens.

Ex hoc opere, et certis aliis historiæ ecclesiastice monumentis hæc obiter referre operæ præsumus.

Pelagius patriâ Scotus, vel Britannus, professione monachus, ineunte seculo quinto, errores suos disseminare cœpit. Isti præcipue fuerunt: 1º Adam moriturus fuisse etiamsi non peccasset.... 2º Peccatum Adæ ipsum solum habuit, non genus humanum.... 3º Infantes recentes nati in eo statu sunt in quo fuit Adam ante prævaricationem.... 4º Per mortem et delictum Adæ non moritur genus humanum, et non resurget per Christi resurrectionem....

3º Infantes etsi non baptizentur vitam æternam habere possunt.... 6º Divites baptizati regnum Dei non consequentur nisi omnibus renuntient.... 7º Gratia homini lapsō necessaria ut actus salutis meritorios possit elicer non est gratia interior saltem voluntatis, sed gratia illa vel est natura et liberum arbitrium, vel peccatorum remissio, vel lex sive praedicatio Christi ejusque exemplum, vel interior mentis illustratio, ad facilius tantum operandum, vel adoptio ac filiorum status baptismi comparatus, vel vita æterna (unde sex gratiarum genera constituit Pelagius).... 8º Gratia Dei meritis nostris rependitur.... 9º Homines non possunt vocari filii Dei nisi omniūmodò absque peccato fuerint, et ideo possunt, si velint, omni carere peccato.... 10º Liberum arbitrium nomine tenuis existit, si Dei auxilio indiget, quoniam unusquisque in propriā voluntate habet aliquid facere vel non facere.... 11º Victoria nostra non est ex Dei auxilio, sed ex libero arbitrio nostro.... 12º Potentibus venia non datur secundum gratiam et misericordiam Dei, sed secundum merita et laborem eorum qui per penitentiam digni fuerint misericordiā.... 13º Non est jurandum.... 14º Ecclesia militans potest esse sine macula et ruga.... Tandem Nestorianā hæresi infectus fuit Pelagius.

Pelagius præcipuos sectatores habuit Cœlestium qui Pelagio patria et professione par fuit, sed magistro liberior, inò istius sectae fuit Antesignanus.... et Julianum in Apuliā natum, Augustino primū amicitia conjunctum, episcopum Capuanum, aut Celianensem. Pelagii errorum nou modò acerrimus fuit defensor, sed etiam iis addidit, aut ex iis ad libitum detraxit, ut non tam sectator quam novi systematis auctor habitus sit.

Ad debellandam hæresim pelagianam in primis suscitavit Deus divum Augustinum qui illud munus gloriè et feliciter per viginti circiter annos adimplevit sequentibus operibus, tribus libris de peccatorum meritis et remissione, uno de spiritu et litterâ, uno de naturâ et gratiâ, uno de perfectione justitiae, uno de gestis palæstinis, sive Pelagi, sermone nunc 151 de verbis Apostoli, uno libro de gratiâ Christi, uno de peccato originali, duabus epistolis ad Sixtum, duabus libris de nuptiis et concupiscentiâ, libris quatuor contra duas epistolas Pelagianorum ad Bonifacium romanum pontificem, epistolâ 217, aliás 107 ad Vitaliem, libris sex contra Julianum, quos in retractationibus vocat *magnum et elaboratum opus*,

uno libro de fide, spe, et charitate, sive Enchiridion ad Laurentium, quem nonnulli appellant *Augustinianæ doctrinæ specimen*, uno libro de gratiâ et libero arbitrio ad Valentimum et monachos Adrumetinos, uno libro de correptione et gratiâ, sex denique libris adversus Julianum dictis, *opus imperfectum*, quia morte præventus non respondit nisi sex octo librorum quos Julianus in secundum librum de nuptiis et concupiscentiâ ediderat.

Contrito Pelagii errore, nova exsurrexit secta, dieta *Semipelagianorum*, quia partem duntaxat Pelagii systematis conservabat, et *Massiliensium* ab urbe Massiliensi in quâ ejus defensores erant numero plures. Eorum antesignanus fuit Joannes Cassianus à D. Chrysostomo diaconus consecratus, postea apud Massilienses presbyter, cui se adjunxit Faustus ex abbatे monasterii Lirinensis factus episcopus Regiensis in Galliâ. Hæc duo potissimum propagabant: Primum, salutis initium esse à nobis, nosquèlā vi arbitrii posse conari, velle, ordiri; alterum, hominem nisi et conatu suo gratiam Dei mereri. Errores istos peperit malè intellecta Augustini et Ecclesiæ adversus Pelagianos doctrina. Scilicet Massilienses existimaverunt liberum arbitrium pessum dari, si divinâ præveniatur gratiâ, et Deum futurum esse personarum acceptorem si præveniat, utpote qui secundum voluntatis sue propositum *occulto iudicio et opere manifesto* aliud vas conderet in honorem, et aliud in contumeliam. In errorem semipelagianum ante pontificatum impegit Augustinus, ut fatetur in libro de prædestinatione sanctorum, cap. 5.

D. Augustinus, de *Semipelagianorum* erroribus certior factus per Epistolas SS. Prosperi et Hilarii, illos errores duobus libris confutavit, nimislibro de prædestinatione sanctorum, et libro de Dono perseverantiae, in quibus potissimum ostendit, non incrementum duntaxat, sed et ipsum initium fidei, ac in ea perseverantiam esse Dei donum.

Illi summatis descriptis ut errores tum Pelagianorum et Semipelagianorum, cùm recentiorum hereticorum eliminantur, quæremus 1º, an gratia sit necessaria ad veritates supernaturales credendas;.... 2º an gratia necessaria sit ad opus bonum supernaturalis ordinis per agendum.... 3º an sine fide et charitate aliquod bonum opus elici possit;.... 4º an sine gratiâ actuali possit homo aliquod bonum opus morale perficere.... 5º an gratia sit necessaria ad perseverandum in bono.

ARTICULUS PRIMUS.

An gratia sit necessaria ad veritates supernaturales cognoscendas et credendas?

Sermo non est de notitiâ conjecturali, qualis fuit cognitione Platoniorum de Verbi divinitate, Augustino referente lib. 7 Confessionum cap. 9, sed de notitiâ errori non obnoxia quâ mens veritatis per revelationem cognitis firmissimè inhæreat.

Semipelagiani, ut diximus, gratiam interiorum ad initium fidei, sive pium credititatis affectum, non exigebant, sed tantum ad ipsius augmentum. Contra eos sit

Conclusio. — Nemo consequi potest fidem theologicam, et ipsius initium quod Semipelagiani vocabant pium credititatis affectum, sine gratiâ interioris adjutorio. Ita adversus Semipelagianos definitivit concilium Arausicanum secundum, canone 5 et 7, quod confirmavit concilium Trid. sess. 6, can. 3.

Probatur rationibus, quas ex saeris codicibus deducit D. Aug. libro de Praedestinatione sanctorum.

Prima. *Credere nihil aliud est quam cum assensione cogitare.* Si ergo non sumus idonei cogitare aliquid quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est (ut docet Apostolus epistolâ 2 ad Corinthios, cap. 5, v. 5), indubie non erimus idonei credere aliquid quasi ex nobis, sed sufficientia nostra, quâ credere incipimus, ex Deo erit cap. 2, n. 5. Secunda. Deus nos discernit, et nihil habemus quod ab eo non acceperimus, Epist. 1 ad Cor. cap. 4, v. 7; ergo quam habemus, fides, aut ejus initium, in nobis est non à nobis sed à Deo, cap. 5, n. 7. Tertia. Si initium fidei ex nobis est, et ipsa fidei nobis à Deo obtinet, gratia fidei meritis naturalibus rependitur, et ideò non est gratia, cap. 2, n. 6. Quarta. Fides et ipsius exordium est fons et radix justificationis; sed origo justificationis à gratiâ oriri debet, cùm non minus supernaturalis sit, quam ipsa justificatio, et homo prior Deo non det ut ipsi retribuatur (Epist. ad Rom. cap. 11, v. 33) cap. 2, n. 4. Ultima. Rogatur Deus ut det quod jubet (pium credititatis affectum), rogatur ut augeat fidem; rogatur ut non credentibus det fidem; ergo fides et in suis incrementis et in suis initiis est Dei donum, cap. 11, n. 22.

Antiqui et novi Semipelagiani haec vulgo objiciunt. 1º Deus ab homine fidem exigit; ergo est in hominis potestate; ergo per naturalē haberi potest. — Resp. 1º argumentum

probare ipsum fidem esse ab homine, non solum ejus initium, et ideò nimis probare. — Resp. 2º: Dist. Ant.: Deus ab homine fidem exigit seipso adjuvante, concedo; secūs, neg. ant. et conseq. Deus nempe exigit ut homo celesti auxilio præventus et roboratus actus fidei eliciat, quo sensu dixit Augustinus, Deum ipsa sua dona præcipere.

2º Nonne hæretici absque interiori gratiâ plura credunt mysteria, v. g., Trinitatis, Incarnationis, etc.? ergo. — Resp. hæreticos potius non negare illa mysteria quam ea credere; per verbum enim credere hic intelligitur firmissimus assensus summâ Dei revelantis veritate innixus, qui apud hæreticos reperi nequit; revelatio nimirum certò non innescit nisi per infallibilem Ecclesiae catholice auctoritatem quam negant hæretici. Hinc dixit Augustinus Enchiridion cap. 5, apud hæreticos nomine tenus non reverâ esse Christum. Deest etiam iisdem pius erga Deum affectus qui necessarius est ad credendum sicut oportet ad salutem; unde iterum ait Augustinus sermone 71 de Verbis Evangelii Matthæi, cap. 19, n. 32: *Præcisus ab Ecclesiâ inesse potest forma pietatis, non virtus;* igitur hæretici mysteria quedam credunt non fide divinâ, de quâ hic agitur, sed humana tantum.

3º Fidei mysteria motivis evidenter credibilibus nituntur; ergo sine gratiâ credi possunt. — Resp. fidem divinam habere pro objecto formaliter immediato summam Dei revelantis veritatem; fides igitur immixta motivis credibilitatis immediatè et præcise non est divina, sed humana, licet fidei divinæ locum præparet. Deinde motiva credibilitatis naturam mysteriorum non elucidant. Unde, ut intellectus ipsis firmissimè assentiantur, superno indiget auxilio ne apparenti corum repugnantia dissentiat.

4º Potest quis sine gratiâ credere res falsas rationis acumen superantes, v. g., Christi corpus esse ubique; quidni et veritates supernaturales? Resp. disparitatem esse quod veritates supernaturales credantur ex affectu erga Deum ut gloriæ auctorem; res è conversò falsæ rationis aciem fugientes ex præjudiciis et affectu erga res suas.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Fides, de quâ hic agitur, ea est quâ, ut loquitur concilium Trid. *creditur sicut oportet ad salutem,* id est cum firmissimâ et omnimodâ Deo subjectione, et ideò erga ipsum affectu.

Secundum, Fides est in nostrâ potestate per

gratiam, non per naturam, et ideò eam in nobis exigit Deus *positis ponendis*.

Tertium. Fides, lieet Dei domum, ex nobis est hoc sensu quod mens illius actum ex Dei gratia elicit, juxta istud oraculum, faciam ut operemini, Ezechieli cap. 56.

Quartum. Malè cohærebat Semipelagianorum sistema; nulla enim est ratio cur gratia potius requiratur ad fidem perfectam quam ad inchoatam; immo titulo dependentiae creature à Creatore magis necessarium videretur Dei auxilium ad fidei initium quam ad ejus augmentum.

ARTICULUS II.

An gratia ad bonum opus supernaturale volendum et perficiendum absolutè requiratur.

CONCLUSIO. — Nemo in statu nature lapsus sine speciali gratiae interioris adjutorio absolute potest ullum opus ad salutem pertinens velle aut perficere.

Est de fide adversus Pelagianos et Semipelagianos quos confutavit Augustinus libris memoratis. Recentiores novatores in errores è diametro oppositos impegerunt gratiae vim nimium extollendo, et libertatem tollendo, aut saltē enormiter deprimendo.

Probatur 1º innumeris Scripturæ testimoniis, quorum præcipua extant Joannis cap. 6, v. 41, 45, v. 4 et 5, Epistolæ ad Philippenses cap. 1, v. 6. et 2, v. 15. Haec et alia urgetabat D. Augustinus, ostendendo illa saltem ad salutis opera pertinere, et non esse intelligenda aut de sola externa revelatione, sive de lege et doctrina, aut de potestate facilius tantum Dei præcepta adimplendi, aut de interna duntaxat mentis illustratione, exclusa inspiratione et motione voluntatis (ut ea interdum expobabant Pelagiani), sed de interno Dei auxilio, sine quo, ut loquitur S. doctor libro de gratia Christi, cap. 26, n. 27, voluntas omnino nihil boni, quod ad pietatem pertineat veramque justitiam, facere potest.

Probatur 2º ex conciliis adversus Pelagianos habitis, Diospolitano, sive Palæstino, anno 415, in quo Pelagius censuræ articulorum supra relatorum fallendo, ut hæreticorum moris est, subscribens absolutionem suffuratus est.... Arausicanus 2º, anno 529, etc., quorum sanctiones expressit et renovavit concilium Tridentinum sessione 6, can. 5, his verbis: « Si quis dixerit sine prævenienti Spiritu sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut paenitentie posse

« sicut oportet ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit. »

Probatur 3º rationibus theologicis, quibus D. Augustinus Pelagianos repressit. Innumeræ sunt, quas ad duas universim reducimus.

Prima haec est: Christus in Evangelio orationem impensè commendat et præcipit. At, inquiebat S. doctor, oratio est gratiæ testificatio; fit enim præcipue ut Deus in nobis operetur velle, et perficere, siveque per opera supernaturalia ad vitam perveniamus æternam; unde Ecclesia quasi continuò orat, ut Deus per merita Christi gratia sue virtute nostras etiam rebelles ad se propitiis compellat voluntates.

Secunda sic se habet: Ad peccato non solum hominis mens densis ignorantiae tenebris obnubilata est, sed etiam voluntas multum debilitata, et ab incommutabili bono ad commutabile bonum funestâ propensione conversa (quod aliunde non recurrendo ad primigeniam maculam, quam negabant Pelagiani, experientiæ exploratum est); sed inde eluet ad pietatis opus exercendum non sufficere ut intellectus coelesti luce perfundatur, sed et insuper requiri ut coelesti adminicculo sublevetur voluntas, et ad supernaturale bonum appetendum occultâ et suavi virtute deducatur.

Objiciebant 1º Pelagiani: Psalmo 9, v. 11, Proverbiorum cap. 16, v. 4, Zachariæ cap. 1, v. 3, Matthæi 25, v. 13, Lucæ 11, v. 9, Rom. cap. 7, v. 18, etc., dicitur homo querere Deum, præparare animam suam, disponere viam suam, converti ad Deum, Deum orare, salutem velle, propriâ virtute talenta accipere, etc. ergo. — Resp. Pelagianos in his et similibus oracula inanem triumphum auctoratos fuisse. Illi enim hominis actus ex gratia præveniente oriuntur. Scilicet prater gratiam quæ dat agere, sive perficere (ad Philippenses cap. 2), necessaria est gratia quæ facit velle (ibidem), et ideò quæcumque iis in textibus velle dicitur homo ex Dei auxilio vult. Porrò in Scripturis pietatis actus modò homini, modò Deo tribuuntur, quia sunt ex gratia cui liberè consentit homo. Non ego, inquit Apostolus 1 ad Corinth. cap. 15, sed gratia Dei mecum.

Objiciebant 2º: Zachæus, Lucæ cap. 19, latro, Lucæ cap. 25, Cornelius, Actuum cap. 10, Paulus epist. 1 ad Tim. cap. 1, etc., gratiam fidei per bonos actus promoverunt; ergo. — Resp. cum concilio Arausicanus 2, canon. 23, bonos illos actus à gratia præveniente ortos fuisse. Eterò Christus Zachæi, cuius hospitium elegerat, voluntatem ad se allixerat;

latronem elicaci gratiā converterat; Cornelio implicitae et inchoatae fidei gratiam infuderat, quæ post accessum Petri explicita et perfecta evasit, ut docet D. Aug. lib. de Prædestinatione sanctorum, cap. 7, n. 12. Quod attinet ad Paulum, particula *quia*, quâ utitur, non causam formalem, sive moventem, sed objectivam dum taxat significat, ut Psalmus 40, v. 5 : *Sana animam meam quia peccavi tibi*, et ideò sensus est : *Gratuita Dei misericordia ignorantiæ meæ rationem habere dignata est.*

Objiebant 3º : Epistolâ ad Rom. cap. 2 legitur : *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt.* Ergo natura sufficit ad impletandam legem. — Resp. : Nego conseq. Hæc enim aut eum Cajetano et aliis intelligenda sunt de Gentilibus à Christi fide alienis, aut cum pluribus de gentibus fidei Christi imbutis; si primum, significant infideles posse fortassis solis naturæ viribus aliqua legis præcepta implere, v. g., inopè subvenire, etc. « *Quod, inquit Estius in hunc locum, sanæ doctrinæ nihil habet contrarium; nam infideles posse absque gratiâ facere quedam opera moraliter bona communis est et vera theologorum sententia.* » (Hæc tamen sententia, ut postea ostendemus, nequaquam certa est, quinimò Scripturæ et Patribus, Augustino in primis repugnare videtur).... Si secundum, significant gentes per gratiam, non per legem Mosaicam, Dei præcepta exequi, et ideò vox, *naturaliter, opponitur legi scriptæ, non gratiæ*, inquit ibidem Estius. Cæterum hoc testimonium accuratius postea discutiemus.

Objiebant 4º Semipelagiani, qui, ut elucet ex epistolâ S. Prosperi ad Augustinum, conquerebantur quòd S. doctor in gratiæ controversia antiquos Patres contempnsisset, objiebant, inquam, veteres doctores.

D. Justinus Apologiâ præsertim 2, Christi gratiam explodit docendo philosophiam sufficere ad salutem. D. Irenæus lib. 4 adversus hæreses cap. 72, scribit *in nobis esse operari bonum*. D. Clemens Alexandrinus in libris Stromatum quos impensè commendat D. Hieronymus epistolâ ad Magnum, docet philosophiam Græcos ad Christum duxisse; « *iis, inquit libro 1, qui à philosophiâ fuere justificati, auxilium tanquam thesaurus reconditum;* ea quoque consensio quæ ducit ad Dei cultum, et pietatem in Deum.... quanquam per se quoque aliquando Græcos justificabat philosophia. » D. Chrysostomus initium fidei et salutis liberi arbitrii viribus adscribit: « *Patriarcha, inquit hom.*

42 in Genesim, (Abram) ante gratiæ tempus, et ante legem à scipso, et à scientiâ quæ naturæ insita est... percepit in virtutis fastigium... nisi primum et ipse quod snum erat fecisset, non tanta à Domino obtinueret; » idem habet hom. 12 in Epistolam ad Hebreos: « *Nostrum est, inquit, præelligere et velle; Dei autem est perficere, et ad finem deducere.* » Similia dixerat homiliâ 8 in Epistolam ad Philippienses ubi Apostoli verborum, *Deus enim est qui operatur in nobis et velle et perficere*, hunc assignat sensum: « *Si volueris, tunc operabitur ut velis.... etenim ubi voluerimus de cætero augebit propensionem voluntatis.* » Tandem ipse Augustinus in Epistolam ad Romanos, n. 6, tradit gratiam non preire voluntatis conatibus et desideriis, sed ea subsequi; ergo.

Neque soli Semipelagiani hanc sententiam illis Patribus affinxerunt, sed et inter Protestantes plures ex eruditissimis, v. g. Isaac Casaubonus in exercit. adversus Annales Baronii, etc.

Respondeo super his, quæ longâ indigerent disquisitione, consuli posse P. Alexandrum in hist. seculi secundi et quarti, ubi nævos à Protestantibus illis Patribus inustos feliciter detergit. Unde satis sit hæc observâsse :

1º Augustinus libro de Prædestinatione sanctorum cap. 14, n. 27, generatim tantum Semipelagiani respondit, illos Patres scripsisse *unte hæresim pelagianam, eos in hâc difficulti questione versatos non fuisse, gratiam Dei breviter et transeunter attigisse, etc.* Cæterum frequentem orationem consulendo *quid de gratiæ necessitate sentirent*, satis indicâsse, etc. Si tantus doctor illorum Patrum opuscula scrutari in hac causâ necesse non judicavit, eur ea scrutari teneremur?

2º Genuinus illorum Patrum sensus ex eorum scopo potest eluescere. D. Justinus hic et alibi intendit probare adversus gentiles christianæ doctrinæ antiquitatem; hunc in finem dicit, eos, qui ab initio rationem ducem secuti sunt, *Christianos fuisse (imperfectè et secundum quid, ut aiunt), scilicet S. doctor ibidem declarat se per rationem non solum legem nostris mentibus à Creatore impressam intelligere, sed præcipue Christi, qui Patris est ratio et Verbum, aliquam cognitionem, et huic notitiae consonam vitam.* « *Christum, inquit, primogenitum Dei esse instituti sumus, et rationem atque Verbum esse, cuius universum hominum genus est particeps, et quicunque cum ratione ac Verbo vixere, Christiani*

sunt. » Quare vult eos omnes, qui ab initio mundi unum Deum agnoverunt, et vitam huius cognitioni congruentem duxerunt, haec ex illustratione rationis et Verbi, quod est Christus, fuisse consequens, et sub eo respectu dici posse Christianos, quamvis non tam perfecte ac illi qui explicitam Christi notitiam habuerunt. Etverò, vel in ipsâ Apologâ citatâ agnoscit absolutam baptismi necessitatem ad salutem impetrandam juxta Christi oraculum Joannis 5 : *Nisi quis renatus fuerit ex aquâ et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei*, et gratiam ad vitam baptizato dignam ducendam requiri, ad quam obtinendam quasi continuas preces effundit Ecclesia ; unde supra meritò dicebat Augustinus Patres qui ante hæresim pelagianam floruerunt orationem consulendo gratiam agnoscisse et exegisse.

D. Clemens intendit præcisè philosophiam Græcis instillâsse unius veri Dei cognitionem, et ab eis amovisse errorum portenta Dei notitiam ejusque cultum impeditientia, sieque eos remotè disponuisse ad Christi agnitionem, et idèo ad justificationem; quinimò S. doctor existimavit philosophiam ad justificationem absque ecclesiæ gratiæ adjutorio ne remotè quidem disponere posse, ut fuse et eruditè ostendit P. Alexander dissertatione 8 in secundum seculum. Unde non vult S. doctor philosophiam, bonave opera moralia, justificationem Græcis aut ex justitiâ, aut etiam ex convenientiâ promerusse. Etverò, quomodò D. Hieronymus, qui in epistolâ ad Ctesiphontem et alibi Pelagium et ejus asseclas *velut sacrilegos* habuit, tantoperè extulisset Clementis Stromata si in eis Pelagianum dogma consignasset.

D. Irenæus meritò dixit *bonum operari* (non à nobis solis) sed *in nobis esse*; hæc enim docet Apostolus epist. I ad Corinthios cap. 13 : *Plus omnibus laboravi, non ego, sed gratia Dei meum*; homo scilicet lapsus libero potitur arbitrio quod prævenienti et adjuvanti gratiæ consentiendo bonum opus elicit. Enimvero S. doctor in libris adversus hæreses passim agnoscit et exigit gratiam, puta lib. 4, cap. 27, ubi dicit *Christum infigere justificationes in nobis, Verbum liberare animam, etc.*, et ib. 5, cap. 19, ubi asserit *Spiritu sanctum voluntatem Patris operari in nobis, renovare nos à retestate in novitatem Christi, nos confirmare....* Consuli poterit P. Alexander dissert. 7 in secundum seculum.

D. Chrysostomus primo loco non excludit

gratiam prævenientem et excitantem, sed legem duntaxat evangelicam cum uberioribus suis gratis, quibus licet destitutus Abraham *ante gratiæ tempus et legem, perrenit tamen in virtutis fastigium*; unde S. doctor, ut patet ex ipso contextu, vult pios conatus cum auxilio præveniente elicitos majora à Deo obtainere auxilia, quod probat exemplo Abrahæ et aliorum justorum veterum qui Deo interius et exteriori vocanti sese morigeros exhibendo eximiam sanctitatem adepti sunt... nihil aliud intendit duobus ultimis locis ubi sic adstruit liberum voluntatis arbitrium ut doceat nos priuum gratiæ vocanti consentire debere, quò Deus postea gratiam largiatur sanctificantem, aut ubiorem actualem. Enimvero, inquit P. Alexander in Synopsi historiæ seculi quarti, articulo trigesimo, « objecta Chrysostomi verba gratiæ necessitatem non magis excludunt, quâm illa Christi : *Petite et accipietis, pulsate et aperietur vobis*. Unde sicut hæc sententia, quæ solam hominum operationem innuere videtur, per aliam exponenda est, quæ Dei præveniens auxilium necessariò exigit : *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum*, ita illa quæ objiciuntur S. Joannis Chrysostomi verba, ex aliis explicantur, quæ primam salutis originem gratiæ excitanti acceptam ferunt. » Porrò S. doctor in ipsâ honiliâ 12 in Epistolam ad Hebræos, hanc gratiæ excitantis necessitatem agnoscit et prædicat; etenim ibi observat cœlestè, quo indigemus, auxilium nostræ libertati non nocere; « in Dei, inquit, potestate sunt omnia, sed non ita ut nostrum lædatur arbitrium. Si ergo, inquis, est in Dei potestate, cur in nos confert culpam ? Propterea dixi, ita ut non lædatur nostrum liberum arbitrium; est ergo et in nostrâ et in ejus potestate; oportet enim nos primùm bona eligere (ipso adjuvante) et tunc assert que sua sunt (gratiam fortem et efficacem) non prævenit nostras voluntates (cogendo aut necessitando) ne perdat nostrum liberum arbitrium; quod quidem clariùs exprimit dūm ibidem istud Apostoli : *Non volentis, neque currentis, sed miseren̄tis est Dei*, ita exponit ut totum Deo in operibus bonis tribuat, quia primas et præciarias in eis habet partes, et sine eo quod nobis confert auxilio omnes nostri conatus essent supervacanei. « *Non volentis*, etc., inquit, hic dñs magna et præclara efficit (Apostolus); unum quidem ne efferramur, etiamsi curras, etiam si stu ium ponas, inquit, ne tuum esse existimes quod recte gestum est. Nam nisi à

superis opem adipiscaris, frustra erunt omnia... Non dicit quod frusta currimus, sed quod frusta currimus, si totum nostrum existimamus, si non plus Deo tribuimus. Non enim snum esse totum volunt Deus, ne videretur nos temere coronare; neque rursus nostrum, ne incidamus in arrogantiam. Nam si cum minorem habeamus partem efferrimur, et praeclarè de nobis sentimus, quid faceremus si totum esset in nostrâ potestate?

Ex his patet quin falsò et temere Ypresis Patres grecos, in primis Chrysostomum, inter gratie et liberi arbitrii hostes annumeraverit. Quid aliunde ista declamatio ingerit? Nonne Semipelagianos sibi illos Patres meritò vindicasse, et Augustinum eos immeritò excusasse?

5º D. Augustinus, qui, ut diximus, ante pontificatum fuit Semipelagianus, revocavit libro de Praedestinatione sanctorum, cap. 5, et lib. 1 Retraetationum, cap. 25, quod scriperat in Epistolam ad Romanos.

Objiciebant 5º Pelagiani et Semipelagiani diversa ex ratione momenta. Primum. Gratia necessitas tollit libertatem: voluntas enim celesti indigenus auxilio, aut gratiae vi impulsa desinit esse suorum actuum domina. — Resp. 1º, idem argumentum vibrari posse adversus necessitatem concursus immediati naturalis, ant adversus Dei præscientiam. — Resp. 2º, enni Augustino, libro de spiritu et litterâ, cap. 50, n. 52, et 51, n. 54, libertatem gratia stabiliri sicut legem per fidem, tantum abest ut illa destruatur; per gratiam nimisliber arbitrii vires peccato debilitate restituuntur, et nulla proorsus voluntati imponitur necessitas, cùm gratia cuilibet possit resistere.

Secundum. Ex celebre axiomate: *Deus facient quod in se est non denegat gratiam;* ergo bona voluntas gratiam præcedit. — Resp.: Neg. conseq. Illius enim effati sensus est: *Facient quod in se est per gratiam prævenientem et excitantem Deus non denegat operantem.*

Tertium. Si Deus fidei gratiam pro libito unidaret alteri denegaret *esset personarum acceptor;* falsum ex Scripturâ consequens, Actuum cap. 10; ergo. — Resp. enni Augustino, lib. 2 contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 7, n. 45 et seq.: Nego maiorem. Accepio enim personarum est vitium contra justitiam, quo nempe quis re sibi debitâ privatur; at Deus unigratiam datus, alteri pro libito denegans, non peccat contra justitiam; gratiam enim, quae purè gratuita est, nemini debet. Deus ergo in

in iis que justitiae sunt erga omnes æquus est, neque personas accipit, sed unicuique reddit secundum opera sua. Verum in donis gratiae nemini facit injuriam si uni dat quod alteri negat.

Quartum. Si fides et ejus initium esset Dei donum, à Deo, qui omnes salvos fieri vult, omnibus daretnr, et qui illud donum non recipiunt, essent *excusabiles*, cùm illud habere in eorum potestate non sit; falsum consequens ergo. — Resp. 1º, hic nobis præcisè incumbere gratiae prævenientis et excitantis necessitatem adversus veteres et novos Pelagianos vindicare, non autem Dei judiciorum profunditatem sive *abyssum* resarcere; porrò illam necessitatem ex Scripturis contra veteres hereticos, et ex concursu naturalis extantia pro actibus physicis contra incredulos nostros facile adstrinximus. — Resp. 2º cum Augustino, lib. de spiritu et litterâ cap. 53, n. 57, et seq. fidem non omnibus impertiri quia *multi liberi arbitrio malè utentes* vocanti Deo per gratiam non obediunt. Jam verò, addit ibidem, cur illi ita *suadetur* (*fides*) *ut persuadeatur*, illi verò non ita, *ò altitude!* etc. *Cui ista responsio displicet querat doctiores.* Idem alibi reponit ad istam quæstionem, *cur è duabus impiis unus trahitur, alter relinquitur;* qui enim relinquitur justo et occulto judicio ob delicta, vel delictum relinquitur, qui eligitur ex purâ Dei misericordia salvatur; ex quibus concludit epistolâ, 194, alias 105, ad Sixtum, sonentes esse inexcusabiles *vel reatu originis, vel additamento proprie voluntatis.* Ad elucidandam istam profunditatem, ut loquitur idem Augustinus priore loco, addi fortassis posset cum D. Thomâ, hominem si legem naturalem (cum gratia quam ipsis non denegat Deus), ut oportet observaverint evangelicâ gratia esse illuminandos.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Hæresis genius, qui maximè tortuosus est, flexibilis, industrius, singulariter potens, et potenter singularis, in Pelagio, Cœlestio, etc., sese stupendum in modum excruxit. Pelagius scilicet Patres Palæstinæ decepit, Cœlestius Zozimus papam, ipse Augustinus penè existimavit Pelagium *gratiam, de qua agebatur, agnoscere,* ut candidè fatetur libro de gratia Christi, cap. 57, n. 4. Quid inde inferes? Hæreticis sensa sua catholicis etiam verbis exprimentibus semper non esse credendum.

Secundum. Pelagius, Augustino referente lib. de gestis Pelagi, pietatis famâ excelluit.

Non ergo tē motēat morum sanctitas, quae in hodiernis novatoribus commendatur, cūm, cōdem Augustino dicente, apud hereticos pietatis forma esse possit, non virtus.

Tertium. Pelagius et ejus asseclae agnoverunt gratiam esse necessariam (intelligebant natūram et liberū arbitriū).... gratiam à natūra et libero arbitrio distinctam (intelligebant legem et doctrinam).... gratiam à lege et doctrinā diversam (intelligebant exemplum et imitationem Christi).... gratiam ab iis omnibus discrepantem (intelligebant peccatorum remissionem).... demū gratiam illustrationis, id est revelationem divinam, si non ex parte potentiae, quae nempe intellectum intrinsecè afficeret, elevaret, et corroboraret ad credendum, saltem ex parte objecti, id est veritatis menti clariū oblatæ. Ad quid autem tot effugia? nisi ad obseurandam, si fieri potuisset, interiorem intellectū et voluntatis lucem in Scripturis emicantem, cuius ideò insignia fuerunt argumenta. Unde D. Hieronymus epistolā ad Ctesiphontem Pelagianos sic compellabat: *Ecclesiæ victoriū est vos aperitē dicere quod sentitis.*

Quartum. Augustinus, lib. 2 ad Bonifacium cap. 9, n. 21, gratiæ dogma tum adversus Pelagianos cūm adversus Semipelagianos sic breviter et solidè expressit: *Multa Deus facit in homine bona qua non facit homo qua non facit Deus ut faciat homo;* hinc enim elucescit esse in homine lapsō veram, absolutam, et physicam impotentiam ad bonum saltem supernaturale sine gratiæ sive volendum sive perficieundum, et ideò omnes illius actus sive indeliberatos sive deliberatos salutem spectantes totidem esse Dei dona.

Quintum. Cuneta Scripturæ et Patrum testimonia, quæ bonam voluntatem, bonum pietatis opus hominis tribuunt, supponunt, aut arguunt gratiam prævenientem, et liberam voluntatis gratiæ cooperationem.

Sextum: Omnia Scripturæ aut Patrum oracula quæ in operibus bonis totum Deo tribuunt (quibus abutuntur novatores), unicè significant Deum, qui hominem ad opus bonum movet et dirigit in eo primam et præcipuam habere partem. Sic cūm palatium pulchritè constructum conspicimus, totum illius artificis esse dicere solemus, liet et latomī aliisque operari, ut et dominus qui materiam et impensas subministravit, ad ædis ædificationem activè etiam concurrerint.

Septimum. Ne hic objicias Origenem; judicio enim eruditorum, v. g., Ypresis, lib. 6 de haeresi pelagianâ cap. 15, cui Norisius lib. 1 de cādem haeresi, cap. 1, Huettius lib. 2 Origenariorum cap. 2, et P. Alexander in historiā seu' i tertii, consentiunt, Pelagianorum et Semipelagianorum circa gratiam errorem præformavit.

Octavum. Virtus, enjus intuitu Deus aliquando dicitur talenta, sive gratiam, distribuere, virtus est non ex natūra, sed ex gratiæ, et quidem nonnumquā gratis data, ut Matthæi cap. 25, v. 15.

Nonum. Deus ab homine conversionem exigit, non quid in ejus sit potestate, sed quid det, aut dare paratus sit gratiam, quā conversionem postulemus.

Decimum. Cur non omnes ad Evangelii notitiam perveniant potest absolutè afferri ratio, quia scilicet non omnes oblatæ gratiæ obdiunt; sed comparatè ratio reddi nequit; cur, v. g., inter eos qui vocanti Deo obluctantur unus potius quam alter Denim reverā sequatur, sieque unus pereat alter non pereat.

Undecimum. Gratia ad actus supernaturales celiendos homini necessaria est gratia actualis. Eruditus tamen P. Thomassin, in suis de gratiæ Commentariis, censuit gratiam habitualē ad illos actus sufficere, quia ex se se est activa. Verum D. Augustinus et theologi vulgo hanc improbat opinionem. « Homo, inquit, S. doctor libro de natūra et gratiæ, cap. 26, n. 29, etiam perfectissimè justificatus, nisi aeternā luce justitiae adjuvetur, rectè non potest vivere, sicut oculus corporis etiam plenissimè sanus nisi candore lucis adjutus non potest cernere. »

Ultimum. Philosophia, sive legis naturalis ex viribus liberi arbitrii observatio (si ex solis illius viribus in statu præsenti fieri potest), non est præparatio positiva, quæ sit Deo motivum, causa, regula, vel occasio eum determinans ad conferendam gratiam (nullo enim pacto potest homo se præparare ad gratiam sine gratiæ); potest tamen dici dispositio negativa, sive removens, ad gratiam, quatenus scilicet removet prohibentia, sive peccata contra legem naturæ, modò fatearis Deum aliquando gratiam iis impetrare qui hanc præparationem non adhibuerunt, et ideò ipsum nullà prorsus lege aut promissione adstringi ad gratiam hoc modo dispositis infundendam. Sic intelligendi videntur nonnulli antiqui Patres qui dixerunt, « homines per philosophiam fieri Christianos, Deum ad bonas naturæ actiones

attendere, semina virtutum in cordibus hominum respicere, » etc. Cæterum cùm ex diœcenis nulla fieri possit actio omni ex parte bona etiam moraliter sine gratiâ, illæ actiones merito dicuntur remotè disponere ad justificationem.

ARTICULUS III.

An sine fide et charitate aliquod bonum opus elici possit?

Quanquam, ut ostendemus, hodierni novatores, fidem et charitatem unam et eamdem quoad speciem esse virtutem obtendunt, tamen majoris claritatis causâ queremus an sine fide theologicâ aliquod bonum opus morale fieri possit, eamdem questionem de charitate subinde in medium adducturi.

§ 1. *Utrum sine fide theologicâ bonum opus morale possit elici?*

Fides theologica ea est quâ Deo christianæ religionis mysteria revelanti creditur.

In opere bono moraliter duo accuratè considera, officium, id est objectum et materiam operis et finem, hoc est id propter quod sit opus. Officium et finis ad integrum actionis moralis bonitatem requiruntur. Rursus in actione morali duplēcē distingue finem, scilicet finem operis, id est finem ad quem actio ex naturâ suâ refertur, puta in actu misericordiae afficti sustentationem,...et finem operantis, id est finem quem operans pro libito intendit, honestum vel dishonestum.

Queritur præcisè utrū sinè fide theologicâ nulla actio bona esse possit non ratione objecti (omnes enim fatentur inopi, v. g., subvenire in se bonum esse) sed ratione finis.

ERRORES. — Michael Baius hoc imbutus errore, liberum arbitrium sine gratia Dei adjutorio (quod sit ipsa fides et charitas propriè dicta vel illius inspiratione non nisi ad peccandum valere (quem consignavit propositionibus præsentim 28, 29, 56, 37, 38, 66, etc). Illoc, inquam, obsecratus principio, asseruit propositione 26, *omnia infidelium*) id est eorum qui fide et charitate theologicâ destituti sunt opera esse peccata, et philosophorum virtutes esse r̄itia.

Jansenius Ypensis magistri principium et consecutarium avidè exosculatus est. Hæc nimirum asserit lib. 3 de Statu naturæ lapse, cap. 20: *Augustinus tanquam verissimum docet non posse esse opus bonum* (vult opus non meritorium vitae æternæ non esse bonum etiam moraliter, quia nullum prorsus datur bonum

opus nisi ex charitate fiat), *nisi ipsa justitia cœlesti charitate diligatur, et ad Deum ipsum velut ultimum finem referatur, quorum neutrum sine gratiâ et fide perfici potest.*

Ex hâc Ypensis doctrinâ prodit haec propositio inter 51 quas damnavit Alexander VIII, die 7 decembris anni 1690, numero octava: *Necessæ est infidelem in omni opere peccare. Nihilominus tamen Jansenii sectatores inter se omnino non consentiunt circa modum magistrorum dogma exprimenti. Alii enim docuerunt explicitam in Christum fidem prorsus esse necessariam ut homo sine propriè dicto peccato agere valeat... Alii distinguentes inter opus infidelis, et infidelem operantem asseruerunt opus infidelis bonum esse posse ex officio et fine, etsi infidelis operando semper peccati rens sit, saltem omissionis, quia videlicet actionem non refert in Deum tanquam finem ultimum ex motivo fideli et charitatis.*

Auctor centum et unius propositionum, quas Clemens XI proscriptis anno 1713, cuius definitioni accessit universæ Ecclesiæ suffragium, Baï et Ypensis sententiam quantum in se fuit renovavit; corum quippe principium de peccandi necessitate sine gratiâ Salvatoris (quæ sit fides et charitas vera, vel illius inspiratio) conserat. Voluntas, inquit propositione 39, *quam gratia non prævenit, nihil habet lumen nisi ad aberrandum, ardoris, nisi ad se præcipitandum, virium, nisi ad se vulnerandum; est capax omnis mali et incapax ad bonum omne.* Idem ferunt propositiones 38 et 40. Deducit autem propositionibus præsentim 26 et 27, conclusionem ex hoc principio scaturiente, scilicet infidelem in omni opere suo necessariè peccare; in eis docet nullas dari gratias nisi per fidem, fidem esse primum gratiam, et fontem omnium aliarum, etc.

OPINIONES CATHOLICOREM. — Nonnulli existimaverunt infideles nullâ prorsus Dei notitiâ imbutos in actibus suis non semper peccare; secùs infideles aliquâ Dei cognitione illustratos, quia ex malo fine (ut ipsis videtur) semper operantur. Nonnulli alii cum eruditio cardinali Norisio in Vindictis cap. 5, paragrapho 4 censem opera bona, si quæ sunt in infidelibus, cœlestis gratiæ (à fide et charitate theologicâ distinctæ) beneficio esse bona.

CONCLUSIO. — Sine fide theologicâ elici possunt aliquæ actions tum ex officio cùm ex fine bonæ, sive illæ adscribendæ sint divinæ gratiæ, sive non, et idcirco omnia infidelium opera non sunt peccata.

Probatur assertio variis momentis.

MOMENTUM PRIMUM. — *Ex Scripturis.* — Sacri Codices duo in primis argumenta hic suppeditant.

Primum efflorescit ex locis, quae aliquibus infidelium operibus, ut pote bonis et honestis, temporalem aliquam mercede repensam fuisse referunt. Exodi cap. 1, cùm obstetriciae ægyptiae ex affectu misericordiae contra Pharaonis edictum mares Hebraeorum incolumes servassent, *ipsis beneficet Deus*, v. 20, et *adficavit eis demos*, id est earum familias liberorum et opum copiæ amplificavit, v. 21. Ezechielis cap. 29, Nabuchodonosor ob bellum adversus Tyrum, ut jusserrat Deus, gestum, Ægyptum in præmium accepit. Matthæi cap. 5, v. 46, Christus supponit ethnicos amicos diligendo ex honesto et naturali motivo temporali mercede dignos esse.

Ex his sic arguimus : Opera temporali mercede coelitus donata indubie bona sunt tum ex objecto cùm ex fine; vera quippe peccata non benevolentiam, sed iram Dei provocant; at talia extiterunt opera commemoratorum infidelium. Ergo.

Secundum eluet ex locis, quae in gentilibus actiones bonas et honestas agnoscunt. Unum propono. Epistolæ ad Rom. cap. 1, Apostolus increpat gentiles quod cùm Deum cognorissent non sicut Deum glorificaverunt; at id supponit eos potuisse Deum glorificare et ideo aliquid boni patrare, Deo saltem adjuvante, ut ostendamus articulo 4 sequentis libri; ergo.

Plurimi hic adducunt Apostolicum textum epist. ad Rom. cap. 2, v. 14 : *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt.* Hoc enim oraculum, inquiunt, gentiles adumbrat fide non imbutos, legem positivam non habentes, qui aliqua opera à lege positivâ præscripta, naturaliter, sive naturâ duce egereunt; hanc quippe expositionem suggestum contextus, et scopus Apostoli, Patres greci, et inter latinos S. Cyprianus lib. 5 ad Quirinum cap. 99, et D. Hieronymus epistolæ ad Algasiam quæstione 8, interpres, imò Ecclesia catholica quæ dannavit hanc Baii propositionem numero 25 : « Cum Pelagio sentiunt qui textum Apostoli Rom. cap. 2 : *Gentes quæ legem non habent*, etc., intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus. » Verum hoc argumentum Baio, Jansenio et auctori 101 propositionum exasperandis magis quam convincendis idoneum esse videtur; Augustinus enim (et ipso duce SS. Fulgentius et Prosper) adversus

Pelagianos disputans hunc textum passim expónit de gentibus ad fidem conversis; alias, ut censisse videtur S. doctor, gentiles naturaliter ea que totius legis sunt facere possent, quod negant ipsi adversæ sententiae doctores. Quamobrem, addunt, censura Baii propositionis eadit tum in ejus acrimoniam, cùm in ejus falsitatem; qui enim Apostoli textum intelligunt de gentibus non conversis, non docent, ut Pelagi, omnia legis naturalis præcepta solis naturæ viribus observari posse, sed quædam duntaxat faciliora. Idem dicendum, inquiunt, de Baii assertione 58 : *Cum Pelagio sentit qui boni aliquid naturalis, hoc est quod ex naturæ solis viribus ortum dicit, agnoscit.* Hanc enim sententiam defendunt celebri Vasquez et alii insignes theologi, qui contendunt Baii censuram, non ejus assertum, esse proscrip- tam, ut postea fusè referemus.

Objiciunt 1º exemplum obstetricum nihil, aut nimis proflare. Etenim primo Exodi cap. 1, v. 21, dicitur eas *timuisse Deum*; aliquam ergo Dei notitiam habuerunt. 2º Eodem Exodi loco refertur eas mendacio reposuisse hebræas mulieres non indigere ministerio obstetricum; Deus igitur mercede rependisset ipsi mendacio. 3º D. G:regorius libro 18 Moralium cap. 2, versu: finem expendens factum illud ait : « Nonnulli de obstetricum fallaciâ conantur asserere hoc mendacii genus non esse peccatum.... quia adflicavit illis Dominus domos; in quâ magis recompensatione cognoscitur quid mendacii culpa mereatur; nam benignitatis earum merces, quæ eis in æternâ potuit vitâ retribui, pro admissâ culpâ mendacii in terrenam est recompensationem declinata, ut in vitâ suâ quam mentiendo tueri voluerunt ea quæ fecerunt bona riperent, et ulterius quod expectarent mercedis sue præmium non haberent. » Hoc S. doctoris testimonium referens D. Thomas 2-2, q. 110, artic. 4 ad 4, dicit « mendacio obstetricum spectato quantum ad affectum benevolentiae in Judæos, et reverentiam divini timoris, debitam fuisse remunerationem æternam, et per mendacium illud, etiam quoad actum exteriorem, illas non meruisse anitire remunerationem æternam quam jam ex præcedenti affectu meruerant. »

Ex his evidens sit obstetricæ per suum misericordiæ actum non solum veri Dei timore percusas fuisse, sed etiam æternam vitam promeritas esse, et ille nec infideles fuisse, nec actum moraliter duntaxat bonum eliciuisse; ergo.

Resp. : Nego ant. Unde dico ad primum, Dei notitiam, quam habuerunt obstetrices, ipsis Dei amorem propter se non instillasse, ut exigunt adversarii, sed solum quemadam exploratæ Dei Ilebræorum potentie timorem, quo ad Israelitis beneficiendum impulse sunt. Dico ad secundum cum D. Augustino lib. contra mendacium cap. 15, n. 52, in obstetricibus *non fuisse remuneratam fallaciam, sed benevolentiam, benignitatem mentis, non iniquitatem mentientis;* unde, ut observat Jansenius in vigesimum versus capituli primi Exodi, remuneratio Dei non respexit actum mendacii obstetricum, sed ipsarum misericordiae actum in parvulos. Dico ad tertium, genuinum SS. Gregorii et Thomæ sensum ex eorum scopo innotescere. Ille intendit adversus *nonnullos* mendacium obstetricum esse verum peccatum; hoc autem probat ex eo quod actus misericordiæ, quem obstetrices in Ilebræorum pueros exercuerunt, si non fuisset conjunctus cum mendacio, *potuisset eis mercudem in aeternâ vitâ mereri, sed cum per mendacium illud fuerit quasi deturpatus, illi mercudem duntaxat temporalem rependit Deus...* Iste vult probare mendacium obstetricum non fuisse peccatum mortale, quia *per illud non meruerunt amittere remunerationem eternam quam jam ex precedenti affectu meruerant, aut potius mereri potuerant* (Gregorius enim, quem ibi citat S. doctor, non dicit obstetrices actu promeritas esse remuneracionem eternam, sed tantum illam mereri *potuisse*); porro uterque loquitur de merito, non *de condigno* sive ex justitiâ, quod supponit fidem et charitatem saltem habitualem, sive gratiam sanctificantem, sed de merito de *congruo*, sive ex misericordiâ, fundato in coelesti auxilio sive gratiâ, cuius virtute obstetrices illum misericordiæ affectum conceperunt et ediderunt; actus scilicet ab ipsis infidelibus ex gratiâ eliciti remotè disponunt ad eternam vitam, ut postea ostendemus.

Objiciunt 3º. Epistolâ ad Romanos, cap. 14, ait Apostolus : *Quod non est ex fide peccatum est, at infidelium opera nunquam sunt ex fide;* ergo. — Resp. : Conc. majorem; distinguo minorem : Nunquam sunt ex fide theologicâ, conc. Ex fide practicâ sive conscientiâ, neg. minorem et conseq. Apostolum ibi disserere de solâ conscientiâ evincere videtur 1º finis Apostoli hic eos increpantibus qui vescebantur cibis quos vetitos esse existimabant ;... 2º auctoritas plurium Patrum græcorum et latinorum apud interpres, et speciatim Estium;... 3º auctoritas totius Ecclesiæ in magno concilio

Lateranensi quarto, anno 1215, cap. 41, ubi hoc textu probat sine bona fide non valere prescriptionem tam canonicanam quam civilem.

Scio quidem sanctos Augustinum, Fulgentium, Prosperum, et alios, quos adducit doctissimus Norisius in Vindiciis cap. 4, paragrapgo 5, hoc oraculum de fide theologicâ intelligere videri; quod si verum esset, corrumne, quæso, auctoritas præhaberi, aut etiam adæquari posset concilio Lateranensi ecumenico? cum imprimis Augustinus contra Manichæos disputando tanti fecerit Ecclesiæ catholice auctoritatem, ut eâ seclusâ sese *ipso Evangelio non esse crediturum* asserere non dubitaverit. Verum absit ut tam eximios doctores adversariis concedamus; cur enim non stant expositioni D. Thomæ circa mentem D. Augustini (quam non improbat eruditus ipse Norisius ut mox ostensuri sumus)? Etenim S. doctor 2-2, q. 40, artic. 4 ad 1, et præsertim quæstione 23, artic. 7, ad 1, ex divo Augustino docet id quod non est ex fide *contrariè*, id est quod fit contra charitatem, sive ex animo infidelitatis esse peccatum; secùs quod non est ex fide *privativè*, id est ex solâ fidei absentia, cum infidelis aliquando non ex infidelitate, sed ex honesto motivo agere possit.

Objiciunt 3º : Epistolâ ad Titum cap. 1 legitur : *Infidelibus nihil est mundum :* et Epistolâ ad Ilebræos cap. undecimo : *Sine fide impossibile est placere Deo;* ergo.—Resp. : Ad primum, cum Augustino, lib. 31 contra Faustum, cap. 4, loqui Apostolum de infidelibus *carnaliter sapientibus*, et contra conscientiam agentibus, et idèo infideliter, et non secundum rationis et conscientie dictamen viventibus. — Resp. ad secundum, ibi, ut evinceit contextus, sermonem esse de fide supernaturali, sive theologicâ, cuius expers opera supernaturalia vitæ æternæ meritoria elicere nequit, non opera moraliter bona, temporali mercede digna, quam aliquando infidelibus, ut diximus, concessit Deus.

MOMENTUM SECUNDUM. — *Ex Patribus.* — D. Augustinum potissimum addueam, quem solum cum SS. Prospero et Fulgentio objicere solet Jansenius.

1º Docet infideles aliqua bona operari ex gratiæ dono. Libro de gratiâ Christi cap. 24, n. 23 ait, « Deum immutasse cor Assueri quia mirabili et ineffabili potestate operatur in cordibus hominum non solum veras revelationes, sed etiam bonas voluntates. » Norisius Vindic. cap. 4, paragrapgo 5, agnoscit Augustinum ibi censuisse infideles aliquos actus bonos elicere ad

quos à Deo præmorentur, qui præfectò peccata esse non possunt ; idque contra Jansenium lib. 4 de Statu naturæ lapsæ, cap. 6. Epistolà 144, alias 150, n. 2, de Polemone pagano, quem ex ebrios temperantem fecerat Xenocrates haec habet : *Hoc non humano operi tribuerim, sed diuinio.* Unde ipse Norisius Vindiciarum cap. 5, paragrapho 4, dicit illam continentiam non solum bonam fuisse *in se*, sed etiam *opus bonum* ; idque iterum adversus Yprensem lib. 4 de Statu naturæ lapsæ, cap. 3. Libro ipso 4 contra Julianum, cap. 3, n. 16, dicit : « Quanto tolerabilius illas, quas dieis in impiis esse virtutes, divino muneri potius quam eorum tribueres tantummodo voluntati (modò scilicet consideretur illas etiam ex fine bonas esse) ? » Libro de patientiâ cap. 26, n. 27, querit, an schismatici vel hæretici mortem pro Christo obeuntis actio esset laudanda et an, à gratiâ an à solo libero arbitrio prodiret ? Cui quæstioni reponit 1º, *illam esse laudandam...* 2º, hæreticum ob illam *in alterâ ritâ fortassè mitius esse puniendum...* 3º, per illam timore aeterni supplici superari poenam temporalem... 4º, rationem illam esse Dei donum, non hæredum, sed ex hæredatorum proprium.

Quid ad ista Jansenius lib. 4 de Statu naturæ lapsæ, cap. 5, 6, etc. ? Hæc, etsi ratione *finis* mala, tamen ratione *officii* esse bona, et sub hoc respectu ab Augustino dici *Dei dona*, ut ipse testatur lib. 4 contra Julianum, cap. 5, n. 22.

Verum apertè fallitur Ypensis ; ibi enim dicit quidem S. doctor, *posse aliqua bona fieri non bene facientibus à quibus sunt*, id est impios, v. g., elemosynam malè erogare posse ; sed non dicit eorum actiones in hoc casu *esse Dei dona*, cùm defectu finis, ex quo potissimum estimatur actionis moralis honestas et rectitudine, vitiosæ sint.

Igitur ex his sic arguimus : Qui aliquas infidelium actiones simpliciter bonas ac Dei donum esse asserit, ille agnoscit in infidelibus opera bona non ex parte tantum objecti, sed etiam ex parte finis ; sed hæc docet D. Augustinus ; ergo, etc.

2º Tradit esse in infidelibus nonnulla opera laudanda, et remuneratione etiam ex parte Dei digna. Etenim libro de spiritu et litterâ, cap. 27, n. 48, ait : « Quorum etiam impiorum nec Deum verum veraciter justèque colentium, quædam tamen facta vel legimus, vel novimus, vel audimus, quæ secundum justitiae regulam non solum vituperare non possumus, verum

etiam meritò rectèque laudamus, quanquam si discutiantur quo sine fiant vix inveniuntur quæ justitiae debitam laudem defensionemve mereantur. i Rationem affert initio capituli 28, his verbis : « Quia non usque adeò in animâ humanâ imago Dei terrenorum affectuum labè detrita est, ut nulla in eâ velut lineamenta extrema remanserint, unde meritò dei possit in ipsâ impietate vita sue facere aliqua legis, vel sapere (etsi hæc, ut ibidem observat, defectu scilicet fidei in Christum) ad salutem aeternam (proximè saltem) nihil ipsis prosint. » Libro contra mendacium cap. 15, docet, ut diximus, obstetricibus Hebreis, et Rahab meretrici Deum beneficisse ob humanitatis affectum erga Israëlitas ; ergo.

Ex his sic rursus argumentamur : Augustinus primo loco disserit de operibus infidelium bonis non ex parte objecti tantum, sed etiam ex parte finis ; dicit enim, *si discutiantur quo sine fiant, vix inveniuntur, etc.* ; ergo censet aliqua, licet rarissima infidelium, opera etiam ex parte finis esse bona. Item ibidem dicit opera illa esse laudabilia : at opus ex fine pravum, licet ex objecto bonum, non laudandum, sed damnandum est. Tandem adversiorum principium ibidem evertit d'ecendo liberum arbitrium non omnino in homine lapso extinctum esse ; inde enim sequitur illud saltem cum gratiâ posse non peccare. Hinc isto testimonio adeò pressus fuit Jansenius ut lib. 4 de Statu naturæ lapsæ, cap. 6, reposuerit Augustinum hic ex Pelagiænorum mente loqui, aut potius particulam *vix* hic significare *non...* Item S. doctor secundo loco disserit de bonis infidelium actibus à Deo remuneratis ; sed Deus non potest remunerare actions ex objecto bonas, ex fine vero pravas, cùm illa opera vera sint peccata.

3º Augustinus, ut mox ostendemus, sermone 349 admittit *charitatem humanam, propriam Paganiorum, Judæorum, hæreticorum, etc.*, quam asserit non solum *licitam esse*, sed etiam *præceptam*. Eamdem agnoscit Gregorius Magnus homiliâ 27 in Evangelia versu exordium.

Magistro sanè dextras dederunt SS. Fulgentius, Prosper, et Thomas. Hic 2-2, q. 40, artic. 4, in c., ait : « Manifestum est quod infideles non possunt operari bona opera quæ sunt ex gratiâ, scilicet opera meritoria ; tamen bona opera, ad quæ sufficit bonum naturæ (quod in eis remanere paulò antè dixerat) aliqualiter operari possunt ; unde non oportet quod in omni opere suo peccent. »

Jansenius libro in primis quarto de statu na-

turæ lapsæ Augustini mentem circa infidelium virtutes et opera scrutatur, quæ, ut putat, inventa et reserata, exclamat in titulo capituli 17: « Nugæ, delirium, insania, error, impietas contraria Christianorum sensui, Scripturis, et fidei, quod infideliū sit ulla vera virtus, vel opera sine peccato juxta Augustinum, et concilium Arausicanum. » In quibus etiam in styli furore Calvini initari voluisse videtur.

Immense foret opere Augustini testimonia hic sigillatim referre et exponere. Ea idecō ad quasdam objectionum species ex eis enascentes restringemus generatim duntaxat indicando precipua opera in quibus reperiuntur.

Objiciunt 1º testimonia enuntiantia liberion arbitriū nonnisi ad peccandum valere, si lateat veritatis via, lib. de spiritu et litterā cap. 3. n. 5. Idem alibi passim inculcat. Unde concilium Arausicanum secundum can. 22, hoc adversus Pelagianos et Semipelagianos sancivit: *Nemo de suo habet nisi mendacium et peccatum.* — Resp. hæc et similia, unicè probare posse, ut postea longa dissertatione ostendemus, infidelium opera sine gratia (à fide et charitate proprie dicta distinctæ) adjutorio bona esse non posse; quod adversus nostram assertionem non militat.

Verūm, inquiunt, Augustinus lib. 1 Retractionum cap. 15, n. 4, ait: *Voluntas (sine gratiā sive charitate) tota est vitiosa cupiditas;* quidquid ergo etiam in ordine naturali sine gratiā vult homo est peccatum. At id, ut modò diximus, non impugnat nostram assertionem, quæ absolutè non enuntiat hominem sine gratiā catholico sensu acceptā aliquid boni facere posse. Deinde voluntas, de quā hie disserit S. doctor, non est actus, sed ipsa voluntatis potentia, ex quā peccatum oriri ostendit S. Augustinus, non autem ex concreato principio, sive malitiā nobis à malo Deo inditā, ut obgniebant Manichei quos ibi refellit. Porrò peccatum oritur ex voluntate quia per Adam ipsi inditus est habitus vitiosæ cupiditatis, cui per gratiam obsistit.

At quid indē? Voluntatem nihilominò boni, etiam moraliter, sine charitatis habitu, aut sine gratiā Baii et Jansenii sensu acceptā, agere posse? Minimè; in voluntate enim charitatis destitutā cum habitu cupiditatis viget inclinatio naturalis versus bonum; quæ non est habitus pravus, sed ipsa natura inclinata in bonum, ex quā gratiā saltem adjuta potest aliquid opus prodire, quod non sit peccatum.

Ad istam testimoniorum, quæ objiciunt ad-

versarii, classem, sequentia possunt revocari: « Ante fidem nihil boni, nihil virtutis esse potest, sine fide, etiam Christi, quod videtur esse virtus peccatum est, omnis virtus in vitio est, etc. »

Hæc enim reperiuntur apud Augustinum libro de gestis Pelagii cap. 44, n. 54 et alibi passim, et ideo apud ejus discipulos Prosperum, Fulgentium, etc., apud Hieronymum in caput 3 Epistolæ ad Galatas, apud Gregorium Magnum libro 2 super Ezechielem, homiliā 49, versūs medium, ubi ait *per fidem pertingi ad virtutes* quod probat Cornelii exemplo, etc.

Hæc autem, si de fide theologicā, ut videtur, intelligenda sunt, de peccato et vitio latè sumpto exponi possunt; quod scilicet non habet omnem perfectionem quam habere posset (qualia sunt bona infidelium opera quæ sterilia sunt, et ad fidem et justificationem remotè etiam, nisi quando eum gratiā facta sunt, non disponunt, sed digna tantum sunt mercede temporali, vel minori poenā in inferno); quod, inquam, non habet omnem perfectionem quam posset habere, dici potest et reipsā à Patribus interdū dicitur lato modo *peccatum et vitium.* Etverò D. Augustinas ipso capite 5 libri quarti contra Julianum postquam dixit *nullas esse in infidelibus virtutes, nulla opera bona,* hanc affert rationem: « Si ad consequendam veram beatitudinem, quam fides promittit, nihil prouident homini virtutes, nullo modo possunt esse virtutes. » Adde ex aliorum Patrum verbis, in primis ex contextu D. Gregorii loco adducto, eluescere eos disserere de spe, charitate, aliisque Spiritus S. donis ad quæ per fidem pertingit.

Quod attinet ad testimonia charitatem *ad benē agendum* exigentia ea in sequenti quæstione exponemus.

Objiciunt 2º testimonia, quibus Augustinus ex professo disputans contra Pelagianos, et speciatim contra Julianum, de infidelium virtutibus asserit eas esse *vera virtus*, et eorum opera, utpote sine fide et rectā intentione facta, vera peccata. Ita in primis lib. 1 de Nuptiis et Concupiscentiā, capitibus tertio et quarto, et lib. 4 contra Julianum cap. 5, n. 14, ubi resumit et confirmat quod lib. 1 de Nuptiis, etc., cap. 3, et 4, dixerat de pudicitiā conjugali infidelium, et à Juliano fuerat reprehensum. Unde de Augustini mente circa infidelium opera omnino judicandum est per prolixum caput tertium libri quarti adversus Julianum.

Resp. Augustinum hæc cap. 5 libri quarti

adversus Julianum tradere : Numero 14 docet in infidelibus veram non esse pudicitiam conjugalem ut placebat Juliano, qui virtutes officiis non finibus distinguebat numero 21, quia eorum animus fornicatur à Deo, id est ex fideli fine actui conjugali operam impedit. Numero 15 ostendit gratiae necessitatem etiam ad salutis operis inchoationem. Numero 16 Julianus objicit eximias infidelium virtutes, quibus simpliciter boni et justi essent, siveque, ut saltem inferebat Augustinus, ad regnum cœlorum pervenire posse, quod sistema refellit numero 17 et sequentibus dicendo *neminem sine fide justum esse posse quia justus ex fide vivit*, Epistolæ ad Romanos cap. 4..... Bonas infidelium actiones, utpote ex perversa intentione factas, ad bonorum auctorem Deum non tenebisse, siveque vera fuisse peccata..... *Infidelium virtutes naturam beatificare non potuisse*, etc. Numero trigesimo Juliano querenti, si gentilis nudum operuerit, numquid quia non ex fide peccatum est? reponit peccatum esse, non ratione officii, sive objecti, quod bonum est, sed ratione finis perversi omnem ad Deum relationem excludentis. Numero 55 refert Julianum tandem concessisse bona infidelium opera esse sterilia, sive ad æternam salutem nihil proficere, et tamen semper censuisse infideles illis operibus absolutè bonos et justos esse, cuius systematis contradictionem reserat dicendo, omne bonum opus (in Juliani sensu, sive quo quis absolutè bonus et justus est), non posse esse sterile, et ideò infidelium opera, si sterilia fuerunt, ad salutem non fuisse bona. Eodem numero 55 in fine concludit, amore Dei, (supernaturali) opus esse ut bonum sit beatificum et pudicitia conjugalis, quibus significat se Juliani doctrinam de infidelium virtutibus et bonis operibus eā præcipue saltem ex causa impugnasse quod eos illis bonis ad æternam vitam pervenire posse contenderet.

Igitur D. Augustini dicta de infidelium operibus tum cap. 5 lib. 4 contra Julianum, cùm alibi triplici sensu videntur intelligenda. 1º De opere infidelis, quatenus est infidelis, id est quatenus operatur ex principiis infidelitatis, superbia, vanâ gloriâ, in honesto fine, etc., ut passim docet citato cap. tertio... 2º De opere infidelis absolutè bono et ad æternam salutem conducente, ut sæpè tradit eodem capite, v. g. n. 55. 3º De opere bono infidelis maximè raro et per paucō in comparatione malorum operum; quo sensu dicere potuit nullas esse in infidelibus virtutes (cū virtus sit habitus

rationi consentaneus, numero 19 citati capitii tertii, et habitus frequenti actuum repetitione comparetur), nulla in iisdem infidelibus esse bona opera, non absolute (siquidem lib. de spiritu et litterâ, cap. 27, nonnulla agnoscit), sed relativè ad mala, quomodo Genesis cap. 6 dicitur: *Omnis caro corruperat viam suam*, et Psalmi 15 omnes declinaverunt, etc. Neque dicas Augustinum numero 55 libri 4 contra Julianum, et alibi passim docere, *bonum opus intentione fieri, intentionem vero fide per dilectionem operante* (quæ non potest esse in infidelibus) dirigi; intendit enim eò loci opus sine fide et intentione supernaturali factum ad salutem esse inutile, licet si moraliter, sive ex officio et fine bonum. Unde D. Thomas hoc Augustini dictum expedit 2-2, q. 40, a. 4 ad 2, ait: « Fides dirigit intentionem respectu ultimi finis supernaturalis, sed lumen etiam naturalis rationis potest dirigere intentionem respectu alicujus boni connaturalis. »

Oblicant 3º testimonia quibus Augustinus asseruit virtutes in infidelibus, si quæ sint, esse Dei dona, quæ infideles ad suum auctorem non referendo, hoc ipso fiunt injusti, lib 4 contra Julianum cap. 5, etc. ergo. Resp. morales ipsorum infidelium virtutes esse Dei dona; eas enim exercere aut aequirere non possunt contra passionum et tentationum violentiam sine Dei gratiâ. Illæ etiam virtutes vitia evadunt et homines in justos efficiunt cùm ad Deum nec explicitè, nec implicitè referuntur; tunc scilicet positivè et reapsè finem ultimum excludunt; non ita cùm exerceantur ex ipso præcisè motivo moralis honestatis; in hac quippe hypothesi aut ab agente implicitè referuntur ad Deum, aut ex seipsis sese ad Deum referunt. His nova accedit lux ex dicendis in prolixâ dissertatione super modo eliciendi actionem moraliter bonam.

Sed excipiunt adversarii, quibus favere videtur Norisius in Vindiciis cap. 5. paragrapho 4, actio quæ refertur ad intrinsecum virtutis finem, sive virtus quæ ob sui tantum honestatem appetitur, hoc ipso vitium sit; id enim evidenter asserit D. Augustinus lib. 4 contra Julianum cap. 3, et iterum lib. 19 de Civitate Dei cap. 25, ubi ait: « Licet à quibusdam tunc veræ et honestæ putentur esse virtutes cùm ad seipsas referuntur, nec propter aliud expectuntur, etiam tunc superbæ et inflatæ sunt, et ideò non virtutes, sed vitia judicandæ sunt; » ergo. — Resp. Augustinum hos actus vitia reputare, quia, ut faciebant, et contendebant

Stoici quos hic et alibi, in primis sermone 456, alias 15 de verbis Apostoli, cap. 7, n. 7, refellit, illi actus ad virtutis bonum, ut ad finem ultimum referebantur, et ideo qui coseficiabant inani gloriā intumescerant, non ut ad finem ordinabilem ad finem ultimum, quā in hypothesi liquet creatum bonum increato praehaberi. Id eluefecit ex ipsis citatis verbis, *nec propter aliud expetuntur, superbæ et inflatae sunt, etc.*, et ex citato sermone 456 de verbis Apostoli, ubi S. doctor Stoicorum dogma sic refert: *Extiterunt atii superbi (Epicureos prius depinxerat) quasi à carne se removente; et totam spem beatitudinis sue in animâ suâ constituentes, posuerunt siannum bonum in virtute suâ; deinde observat Apostolum Actuum cap. 17 utrosque confutavisse. Neque omnino repugnat doctissimus Norisius commemorato loco; relato enim Augustini ex Dei Civitate testimonio supra adducto ait: « Itaque cùm virtus etiam ob suis tantum honestatem appetitur, facit ut illam prosequens, atque assequens sibi complacat in suo opere, ac philautie vitio labore.... Augustini pronuntiatum, nempe virtutem, cùm ob sui honestatem appetitur, esse superbam, ac philautiā vitiari probatur fusè ab eodem S. doctore sermone 45 de verbis Apostoli exemplo Stoicorum, qui seatabant virtutem propter seipsum, et tamen eorum virtutes superbiae ancillabantur, » etc.*

Objicunt 4º D. Augustini discipulos SS. Prosperum, epistolā ad Rufinum, et in Carmine do ingratis cap. 16, Fulgentium, et alios plures apud Norisium Vindie. cap 3, paragrapgo 4, et cap. 4, paragrapgo 5, asserere fidem esse fontem bonorum operum, et nulla post Adæ peccatum in animâ humanâ remansisse virtutum semina, etc.; ergo. — Resp. SS. Prosperum et Fulgentium Semipelagianos refellere qui contendebant bona naturæ opera fidem precædientia fidem promereri, et esse semina virtutum, ut loquens Cassianus, quem S. Prosper refellit in libro contra Collatorem, *quibus homo preparatur ad gratiam*. Unde uterque intendit fidem theologicam esse fontem operum salutis æternæ meritoriorum, et ideo omnia opera ante eam elicita esse peccata vel impropriæ tantum, quia non sunt verè meritoria, aut propriæ, quia ex perverso fine sunt. Porrò remoto haeretico Cassiani sensu verum est in animâ post Adæ peccatum remansisse semina virtutum, si his vocibus intelligatur lumen intellectus practici, et inclinatio voluntatis ad bonum appetendum et vindandum malum. Quod attinet ad Patres qui

apud Norisium locis indicatis dicere videntur *omne quod non est ex fide (theologicâ) esse peccatum*, germanum eorum sensum exposuimus, et infra cum ipso Norisio fustis exponemus.

MOMENTUM TERTIUM. — *Ex rationibus theologicis.* — Prima exurgit ex principiis SS. Augustini et Thomæ asserentium per Adæ peccatum naturalam humanam *totaliter* non fuisse corruptam, quod in fidei tesseram erexit concilium Trid. sessione 6 de justificatione, cap. 1, ubi ait Adæ delicto *liberum arbitrium minimè extinctum esse, viribus licet attenuatum, et inclinatum*; sed inde eluefecit superesse hominis lapsi voluntati vim quandam, etsi exiguum, ad bonum sibi congruum, sive naturalis ordinis, saltem cum aliquâ gratiâ, amandum, et idcirco infideles posse ejusmodi bona opera aliquandò elicere.

Secunda erumpit ex absurdis adversæ sententiae. Scilicet in hoc systemate 1º, infideles nunquam sese preparare possent ad fidem recipiendam; fides enim in eo systemate est *prima gratia*, et cuncta opera fidei prævia sunt vera peccata... 2º Quoties iidem infideles adimplere vellent legem naturalem, de eleemosynâ, v. g., erogandâ, de colendis parentibus, etc., vellent nollent, peccarent; si enim non adimplerent, peccarent; si è conservo adimplerent, etiam peccarent, tum quia actionem ad ultimum finem non referrent, cùm quia gratiâ fidei et charitatis destituerentur, etc.

Tertia enascitur ex palmari principio quo adversarii prætendent nullum dari medium inter vitiosam cupiditatem et veram charitatem; hoc autem sistema mox confutabimus.

Quarta sic se habet: Si quid impedit quominus infideles quædam opera omni ex parte bona producere possent, maximè eorum infidelitas, aut defectus illorum operum relationis ad Deum; falsum consequens. Major patet ex ipso adversariorum systemate; clamant enim opera infidelium, quæ sunt ex objecto bona, necessariè esse peccata quia producuntur ab hominibus destitutis charitate quæ per dilectionem operatur et Deo propter se inhæret. Igitur probatur minor.

4º Infidelitas necessariè non coinqnat gentilium opera ex parte objecti bona; gentiles enim necessariè non agunt ex habitu cupiditatis sicut justus necessariè non agit ex habitu charitatis; possunt videlicet opera ex objecto bona producere aut propter intrinsecam illorum operarum honestatem, vel ex innato beatitudinis in genere desiderio, vel ad Deo ut na-

turæ auctori obediendum, quæ motiva prava non sunt.

2º Defectus explicitæ relationis ad Deum non coinqūnat opera infidelium ratione objecti bona. Etenim præceptum de referendis actionibus ad Deum est affirmativum, et ideo *pro semper* non obligat, sed certis tantum momentis. Aliunde infideles, qui etiam Deum ignorant ut Deum, sive ut Ens supremum per quod omnia facta sunt, opera ex objecto bona faciendo propter intrinsecam eorum honestatem, æquitatem, etc., ea consequenter faciunt propter Deum, à quo illa honestas et æquitas necessariè emanat; honestas nimis illa et æquitas per se dirigitur in Deum; quicmò illi infideles possunt etiam illam in Deum explicitè referre; Deus quippe ut justitia, veritas, sapientia, lex, etc., ab illis penitus ignorari nequit. Haec mox confirmabimus dictis et argumentationibus ipsius domini Nicole, ubi expendemus an sine gratiâ actuali aliquod bonum opus morale fieri possit.

Objiciunt 1º, ex D. Thomâ I-2, q. 1, a. 6 ad 5:

- Virtus primæ intentionis, que est respectu ultimi finis, manet in quolibet appetitu cuiuscumque rei, etiamsi de ultimo fine actu non cogitetur, sicut non oportet quod qui vadit per viam in quolibet passu cogitet de fine;
- at prima intentio infidelis est in idolum, sive in creaturam tanquam finem ultimum; ergo illa intentio semper remanet in infideli liberè agente, saltem virtualiter; ergo ille infidelis semper refert opera sua ad creaturam, et ideo semper et necessariè peccat. — Resp. 1º quosdam infideles, v. g., Ciceronem, Horatium, etc., aliquam veri Dei habuisse notitiam, et idcirco actiones suas ad idola, quæ contemnebant, non retulisse. Resp. 2º nullum esse infidelem, cui prorsus ignotus sit Deus, quatenus est justitia, æquitas, sapientia, lex, etc., ut postea dicemus cum domino Nicole, et ideo infidelem sua opera ad creaturam necessariè non dirigere. Resp. 3º: Dist. minorem: Prima intentio infidei est in idolum tanquam finem ultimum particularem, conc. Tanquam finem ultimum generalem, nego minorem et conseq. Et similiter dist. conseq.: illa intentio semper remanet virtualiter in infideli liberè agente respectu finis ultimi generalis, conc.; particularis, neg. conseq. Finis ultimus generalis est bonum perfectum et beatificum quod quilibet homo necessariè appetit; particularis res specialis, in quâ bonum perfectum et beatificum constituitur. Avarus,

v. g., finem ultimum suum generalem, velit nolit, in bono perfecto collocat, finem verò particularem in possessione dixit, quam vult esse summum bonum beatificum. Porò, quandò aliquis opus eligit ex objecto bonum, nisi positivè velit opus istud ad finem ultimum particularem vitiosum referre, actio illa non refertur ad istum finem particularem, sed tantum ad generalem, siquidem actio illa propter intrinsecam objecti honestatem non est ad finem ultimum particularem pravum *referibilis*, bene verò ad generalem. Unde, cùm præstatu avarus pauperi subvenit, nisi malum finem aliunde intendat, ejus actio non refertur ad avaritiae affectum, sed ad primam intentionem boni perfecti et beatifici, ad quod de se tendit omne bonum et honestum. Unde D. Thomas videtur loqui de primâ intentione respectu ultimi finis generalis, non particularis, alías quilibet avarus, v. g., etiamsi esset fidelis, in omnibus actionibus suis necessariè peccaret, quod certè et rationi et fidei adversum est. Etverò, sicut justi, qui suas actiones ad Deum retulit, omnia opera in Deum virtualiter non tendunt, nisi ex objecto bona sint, ita infidelis, qui suas actiones in idolum retulit, omnia opera in idolum non diriguntur nisi ex objecto mala fuerint.

Objiciunt 2º nonnulli Ypresis sectatores. Quilibet actio infidelis non est peccatum, quia recta et honesta esse potest tum ex officio cùm ex fine proximo; sed nihilominus quilibet infidelis in omnibus actibus suis liberis peccatum committit saltem omissionis, opus sum ad Deum ut oportet non referendo; ergo. Resp. Nego ant. quoad secundam partem. Et enim actio libera infidelis, et infidelis liberè agens unum et idem sonant, si ergo unum non est semper peccatum nec alterum, et vice versa. Etverò hic non diffitentur adversarii ordinationem saltem explicitam ad finem ultimum non esse de intrinsecâ bonitate actionis iniudicis; ergo et fateri debent infidelem non teneri ad eam cum istâ ordinatione elicendam, siquidem præcisè adstringitur ad actionem cum debitis dotibus producendam.;

MONITUM. — Ubi objectiones ex Scripturis diluimus, Apostoli oracula de omnibus operibus in Dei gloriam referendis, epist. 1 ad Corinthios cap. 10, v. 51, cap. 16, v. 14, Epist. ad Colossenses cap. 5, v. 17, etc.; his ex causis non retulimus.

1º Scotistæ, à quibus multum alieni non sunt Gamachæus in 4-2, q. 18, cap. 4, Corne-

Ius à Lapide, Bellarminus lib. 5 de Gratia et libero Arbitrio cap. 10, etc., commemorata testimonia de consilio, non de præcepto intelligunt.

2º Estius, cui assentit Sylvius, etc., eosdem textus ad solos Christianos pertinere censem.

3º D. Thomas apud Estium in caput decimum prioris ad Corinthios, intelligit quidem, et non immerito fortassis, illos textus de *præcepto*. Verum S. doctor observat illud præceptum esse 1º negativum, siveque *semper et pro semper* obligare, id est quemlibet teneri nihil unquam agere quod gloriae et amori Dei adversetur, et ideo ea semper facere quæ ex se in Dei gloriam referri possint, quod idem sonat, ac actiones in Deum referri *implicitè et mediataè*.... 2º est affirmativum, siveque *non semper et pro semper* obligare, sed iis duntaxat momentis quibus urget præceptum diligendi Deum, et ideo non peccare qui extra illa momenta actiones suas ad Deum explicitè aut virtualiter non refert, ex motivo imprimis charitatis. Porrò infideles, etiam veri Dei notitiâ non imbuti, id agendo quod ex officio et sine proximo bonum est sine ullâ prorsus intentione pravâ, nihil agunt quod amori Dei contrarium sit, quinimò id agunt quod tendit ad Dei gloriam, cum talis actus ex se ad Deum ut totius naturæ et boni auctorem referatur. Unde tantum abest ut illud præceptum violent, quinimò illud adimplent.

4º Adversarii obtendunt iis textibus absolutam incumbere necessitatem sub poenâ peccati saltem omissionis omnes et singulos actus suos deliberatos ad Deum referendi ex motivo propriæ dictæ charitatis; quod systema mox refellemus, et tanquam falsum et erroneum explidunt insignes etiam Thomistæ, v. g., Dominicus Soto lib. 1 de naturâ et gratiâ cap. 21, Gonetus disputatione primâ de necessitate gratiæ, art. 3, paragrapho primo, ubi ait: « Falsum pariter et erroreum est nullum opus bonum fieri posse sine charitate, hoc est nisi in Deum propter se dilectum referatur, et sine tali relatione et charitatis imperio actus cæterarum virtutum esse malos, et veri peccati contaminatione pollutos; » hoc ipsum est Yprensis et ejus sectatorum systema.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Illic præcisè asserimus verè non peccare infideles qui opus ex objecto bonum faciunt ob illius honestatem tanquam finem proximum, non ultimum, nullo aliunde perverso fine, aut circumstantiâ ad id inducti. Hinc ad rem non sunt

Scripturæ aut Patrum testimonia quæ assertio nem sic spectatam non impugnant.

Secundum. Hic præcisè asserimus aliqua esse infidelium opera bona moraliter, et ideo non solum ratione objecti, sed etiam ratione finis, sive solis naturæ viribus fiant, sive non. Hinc ad rem non sunt testimonia, quæ ea opera inter Dei dona numerant.

Tertium. Opus non factum ex fide *contrariè*, id est factum modo fidei et amori Dei adverso, verum est peccatum; secùs non factum ex fide *negativè*, id est factum ex solo defectu fidei, cum fide destitutus possit rem ex officio bonam ex illius honestate ad finem ultimum ex se referibili facere.

Quartum. Adversarii censem sieri etiam non posse ut infidelium opera vera non sint peccata, cum impossibile sit ut infidelis, quatenus infidelis, fide et charitate prædictus sit. Ipsiis igitur probandum incumbit Scripturam et Patres id docuisse.

Quintum. Cum bona infidelium opera, utpote sine fide et charitate facta, æternæ vitæ non sint meritoria, carent perfectione quæ sibi in ratione præcisè operum inesse posset, et hoc sensu dici possunt, et recipi nonnunquam à Patribus nuncupantur *mala et vitiosa*.

Sextum. Actio moralis ex officio bona, ex fine mala, verum est peccatum (*bonum enim ex integrâ causâ, malum ex quolibet defectu*), cui ideo Deus mercedem nequidem temporalem reddere potest; at Scriptura, Augustinus, et alii Patres asserunt nonnullis infidelium operibus in hac vitâ premium temporale à Deo fuisse repensum, et in alterâ minus supplicium.

Septimum. In hoc præcipue Pelagiani relativè ad infidelium actiones erraverunt quod contendenter eos posse sine gratiâ universam implere legem, tentationes superare, et veram adipisci justitiam. Hinc immerito Jansenius lib. 4 de hæresi pelagianâ cap. 8, erroris pelagiani tacitè insimulat Bellarminum, et alias quibus videtur pauca quedam opera facillima moraliter bona solis naturæ viribus ab infidelibus elici posse, idque confirmant ex capite 2 Epistolæ ad Romanos, quanquam hæc opinio fortassis vera non sit.

Octavum. Ad moralem actuum infidelium bonitatem, sufficit ut non sint contra gloriam Dei per oppositionem mali finis, et in gloriam Dei implicitè tantum tendant. Omnes enim actiones deliberatæ in materiâ virtutum moralium elicite propter propriam et objectivam ipsarum honestatem, sunt bonæ, quamvis non

dirigantur explicitè in gloriam Dei, neque imperentur ab ullo actu charitatis propriè diece, nec procedant ex aliquo ejus influxu actuali aut virtuali.

Nonum. Ad solvendas ex Angustino objections in libris præsertim adversus Julianum ad ista attende. 1º Infideles agentes ut infideles, id est adversus rectæ rationis dictamen; semper peccant.... 2º Infideles, etiam sapientiores, sæpius superbiæ intumescabant, siveque sæpius malè operabantur. Unde apud infideles rara admodum fuerunt opera ex recto sine facta; quo sensu ex maximâ parte omnia eorum opera fuerunt peccata.... 3º Infideles suis virtutibus non fuerunt *simpliciter boni* Juliani sensu, qui eos his virtutibus justificari garriebat.... 4º Apud infideles nec vera virtus fuit nec bona voluntas, non philosophica, sive simpliciter moralis, sed conjuncta cum charitate, aut fide.... 5º Liberum arbitrium nihil quidquam valet Pelagianorum sensu qui ipsuni nimis extollebant, et ideò aut nihil potest sine gratiâ, aut parum potest, sicut dicitur ægrotantem nihil posse.... 6º Omnis voluntas infidelium pro potentia accepta, non pro volitione sive actu, utpote per Adæ peccatum vitiata, est mala.... 7º Infidelium virtutes non fuerunt verae, ac *simpliciter bona*, ad sensum Juliani, qui eas, licet *ex officio* tantum, non *ex fine* bonas, tamen *simpliciter bonas* interdum dicebat. Eædem virtutes ad regnum cœlorum non fuerunt steriles in mente ejusdem Juliani, qui eas simpliciter bonas esse, iisque homines justificari asserbat, et tamen ipsas ad regnum cœlorum steriles esse saltem aliquando dixit. Item eædem virtutes, etiam ratione finis bonæ, non erant bonæ relativæ ad eundem Julianum, qui aliquando dixerat eas utiles esse ad vitam æternam, etc. Tot autem tergiversationes, in homine etiam eruditio qualis fuit Julianus, nemini miræ videri debent; Julianus enim doctus quidem fuit, et maximè acutus, sed fuit hæreticus; hæresis autem genius, ut in fine præcedentis articuli diximus, maximè tortuosus est, et flexibilis, et ideò varias et multiplices induit formas.

Decimum. Si cui fortassis displicerint solutiones in præcedenti principio consignatae hanc accipiat solutionem desumptam ex Henrico Norisio, adversariis vulgo acceptissimo, quem in Augustini lectione et notitiâ versatissimum fuisse fatentur omnes erudit. • Duo, inquit in Vindiciis cap. 5, paragrapho 4, post longam meditationem asseruit Augustinus (cap.

5 libri 4 contra Julianum), primum, nullas in infidelibus ex solius liberi arbitrii viribus virtutes reperiri; alterum, si quæ in eisdem virtutes fuerint, easdem nequaque ipsorum voluntati, sed divinae gratiæ esse adscribendas.... • Ibidem concedit Augustinum in infidelibus unum actum bonum agnovisse sine gratiâ, illum nempe quo homo appetitu innato amat sumnum bonum.... Ibidem non improbat interpretationem Apostolici textus: *Omne quod non est ex fide*, etc., Rom. cap. 14 de eo qui agit non ex solâ fidei theologicæ absentiâ, sed modo fidei adverso.... Tandem ibidem docet sententiam Augustini contra Julianum fuisse infidelium virtutes ob intrinsecam carum honestatem in primâ sui productione factas inani gloriâ actu reflexo semper vitiari nisi divina gratia impedit ne de iis glorientur. • Porro evidens est hæc omnia nostræ assertioni nullatenus nocere, quinimò Baii et Yprensis dogmata funditus evertere, etc.; ergo.

Si tamen eximius theologus docuisset, omnem actionem quæ non supponit fidem theologicam in operante, à quâ in ultimum finem dirigatur, esse veri nominis peccatum, quia dictamen conscientiæ à fide theologicâ dirigi debet à quâ solâ opus in ultimum finem refertur (ut sensisse videtur Vindiciarum cap. 4, paragrapho 51), salvâ quæ ipsi debetur reverentiâ, ipsum desereremus quemadmodum ipse deseruisse citatum Thomam 2-2, q. 10, a. 4 ad 2, alio modo, ut diximus, apostolicum textum Rom. cap. 14 exponentem. Verum cùm, ut iterum diximus, ille Vindic. cap. 5, paragrapho 4 idem testimonium de actione non factâ ex fide contrariè, non negativè intelligi posse dixerit, nullam in tanto viro contradictionem suspicari fas est.

§ 2. Utrum sine charitate bonum opus morale produci queat.

Charitas hic strictè sumitur, nimirum pro supernaturali amore, quo Deus ut auctor gloriæ propter se diligitur. Dividitur in habitualem et actualē; hæc autem juxta Ypensem in firmam Deum super omnia diligentem, et infirmam hunc perfectionis gradum nondum adeptam.

ERRORES. — Wilefus et Joannes Hus, quos damnavit concilium Constantiense sessione 43, docerunt hominem peccatorem, sive charitate habituali destitutum, nullum opus bonum elicere posse, et ideò omnes ejus actiones necessariè esse vitiosas; hoc systema extenderunt Protestantes ad ipsa justorum opera, quæ ta-

men in ipsis propter fidem in Christum peccata coram Deo non reputantur. Eos damnavit concilium Trid. sess. 6, cap. 6, et canone 7, et sess. 14, cap. 4, et can. 5.

Michael Baius docuit solā charitate actuali (ut videtur) perfectā sive dominantē, peccati affectum extingui, et idēc omnem actionem ex illā charitate non elicitam verum esse peccatum. Id exhibere videtur iste ejus propositiones, 36: *Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est...* 41: *In omnibus suis actibus peccator (non habens charitatem dominantem) servit dominanti cupiditati...* 17: *Non est vera legis obedientia (per quam quis formaliter iustus fit et meretur, ex propositionibus 14 et 16), qua sit sine charitate...* 59, hujus et aliorum errorum radix: *Omnis amor creature rationalis aut est vitiosa cupiditas, quā mundus diligitur, quā à Joanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas, quā per Spiritum sanctum in corde diffusa Deus amatur. Damnatus est, ut diximus, à Pio V, Gregorio XIII et Urbano VIII, quorum Constitutionibus accessit totius Ecclesiae suffragium.*

Jansenius Ypresensis relatum Baii systema paululum emolliit lib. 5 de Gratia Christi, cap. 7, ubi docet ad opus bonum moraliter, sive ad opus ut non sit peccatum, initium charitatis propriè dictæ, sive infirmam charitatem sufficere. Inter 31 ejus sectatorum propositiones damnatas ab Alexandro VIII, 7 decembri anni 1690, haec numero 7 invenitur: *Omnis humana actio deliberata est Dei dilectionis vel mundi; si Dei, charitas Patris est; si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est;* idem offerunt propositiones 8, 11, etc.

Baii et Ypresensis doctrinam suam fecit auctor centum et unius propositionum à Clemente XI anno 1715, et universā Ecclesiā, ut non semel diximus, proscriptarum; hæc enim offert positio 44: « Non sunt nisi duo amores, unde volunties et actiones omnes nostræ nascuntur; amor Dei qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur, et amor quo nos ipsis ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum est non refert, et propter hoc ipsum sit malus. » Idem ferunt propositiones 43, 46, 47, 48, 49, 50, 51, etc.

Error Baii et ejus associarum ex parte intrinseci et proximi fundamenti nihil aut parvum differt ab errore Hussitarum et Protestantium. Cur enim, quæso, in mente Hussitarum ea rentia charitatis habitualis actiones sotium intrinsecè corrupti, aut in mente Protestant-

tum ipsa justitiae Christi imputatio non impedit quominus actiones justorum vera sint peccata, nisi quia actiones illæ concupiscentie, sive pravie cupiditatis substantiæ vel excessu semper inficiuntur? Unde Ngrisius Vindictiarum cap. 5, paragrapho 4, versus finem dicit, *noratores damnatos à concilio Trid. sess. 6, can. 7, sensisse omnia opera facta ab homine extra charitatem et in peccato constituto esse peccata, quid illa à conscientiæ reatu vitiantur;* quod et enuntiare videtur auctor 101 propositionum dicendo propositione 43, *carnalem cupiditatem in peccatore regnante omnes ejus actiones corrumpere.* Unde sit

CONCLUSIO UNICA. — Homo absque charitate sive habituali, sive actuali propriè dictâ, etiam debili et infirmâ, potest bonum opus, etiam supernaturale, per actualem gratiam perficere. Quid de istâ assertione sentiendum sit ex relatis summorum pontificum et Ecclesiæ judiciis abunde innotescit.

Probatur. Baii, Ypresensis, et corum defensorum præsertim (quos hic præcipue refellere aggredimur) systema, hoc, ut diximus et ex relatis eorum assertionibus manifestum est, nuditur principio, nullum esse posse rectum et honestum Dei amorem præter charitatem strictè dictam, et idēc actum omnem, qui non oritur ex hac charitate, oriri ex vitiosâ cupiditate, et consequenter veram Christi gratiam aut esse ipsam formaliter charitatem, aut essentialiter inspirare charitatem; at istud principium falso esse evincunt

1º Scripturæ. Etenim 1º, passim excitant insignes peccatores ad justificationem per bona opera impetrandam; v. g., Danielis cap. 4: *Peccata tua, inquit Propheta Nabuchodonosori, eleemosynis redime,* etc. An, quæso, illæ Nabuchodonosor eleemosynæ fuissent vera peccata propter absentiam charitatis habitualis? An iste paganus eas fecisset ex dominante, aut etiam ex initiali charitate propriè dictâ? Illæ igitur eleemosynæ neque exortæ essent ex vitiosâ cupiditate, neque ex verâ charitate, sed ex amore honesto inter utramque medio... 2º Passim sonentes hortantur ad timorem Dei vindicis, ut à peccatis resipiscant et salvi fiant, v. g., Exodi cap. 20, v. 20, *venit Deus,* inquit Moyses, *ut terror illius esset in vobis, et non peccaretis;* at timor ille omne peccatum avertens non fuit timor castus, sive *dilectionis*, siquidem Jansenio ibidem explicante, *dilectio nondum erat in Israelitis;* ergo fuit timor simpliciter servilis, qui nec ex vitiosâ cupiditate nec ex verâ charitate

erumpit... 3º Commandant fidem, spem et charitatem tanquam virtutes inter se specificè distinctas : *Manent fides, spes, charitas, tria haec, maior autem horum charitas,* Epist. 1 ad Corinthios cap. 15. Haec scilicet loquendi ratio tria reipsa natura diversa connotat, et aliunde concilium Trid. sessione 6, canone 28, adversus Protestantes, definit veram fidem absque charitate existere posse ; sed in adversariorum systemate specifica illa fidei, spei, et charitatis distinctio omnino commentitia foret; clamat enim nullam esse virtutem praeter charitatem; *nec Deus est, nec Religio,* inquit auctor 101 propositionum, propositione 58, ubi non est charitas. Etverò, si duo tantum esse possunt creature rationalis actus, sive motus, unus essentialiter bonus oriens ex charitate, alter essentialiter vitiosus oriens ex cupiditate, duo etiam tantum esse possunt ejusdem creature habitus, unus essentialiter bonus, alter essentialiter malus; ergo habitus fidei et spei, si ab habitu charitatis distinguantur, erunt vitiosi sive ipsa vitiosa cupiditas, quae creature positivè inheret tanquam fini ultimo ; ergo illi habitus erunt natura suâ mali, et ideo via, non virtutes; ergo actus fidei et spei ex fidei et spei habitibus eliciti non extrinsecè tantum, et defectu relationis, sed et intrinsecè et natura suâ erunt mali.

2º D. Augustinus, cuius præcedenti paragrapgo plures adduximus textus. Unde unum tantum, eumque invictissimum hic adducam. Sermone 549, qui est de Charitate, alias 52, de Tempore, cap. 1, n. 1, duplarem secernit charitatem, divinam et humanam; rursus humanam partitur in licitam et illicitam : *Charitas, inquit, alia est divina, alia humana; alia est humana licita, alia illicita...* Cap. 2, n. 2, ait: *Non solum ita licita est charitas humana, ut concedatur, sed ita licita, ut, si defuerit, reprehendatur.* Ecce evidenter amorem humanum omnino diversum à divino (cum diversam habeat notionem) quem Augustinus honestum et licitum, immo præceptum esse pronuntiat; ergo.

3º Concilium Tridentinum citatis locis, maximè sess. 6, cap. 6, ubi refert plures actus prævios charitati, quibus santes ad justificationem disponuntur, qui ideo nec sunt ipsa charitas, nec ab ipsa emanant, et tamen recti sunt, laudabiles, immo supernaturales, cum eis santes ad justitiam præparentur.

4º Theologorum suffragium. Illud non obscurè exhibit Ypresis lib. 5 de Gratiâ Christi, cap. 5, ubi ait : « *Augustini doctrina (virtutem*

creature rationalis non esse prorsus uliam quam amorem Dei) philosophie moralis Aristotelicæ sectatoribus vultè exoticæ videbitur. Sed si ponderibus christianis trutinetur, castissima, dignissima, verissima, et ex intinis penetralibus christiane religionis prompta videbitur. »

Idem suffragium luculentius exhibet illustrissimus Bossuetius in servidis suis adversus Franciscum de Salignac de la Motte, archiepiscopum Cameracensem, quem Quietismi accusaverat, concertationibus eruditis omnibus exploratis. Dixerat vir eximius et apostolicæ mansuetudinis, in pastorali documento spem theologicam sine quodam saltem initio charitatis esse non posse; haec reposuit Meldensis præsul libro, cui titulus : *Quietismus redirivus* : « *Hoc falsissimum est, cùm omnes theologi uno ore sentiant, charitatem quidem non sine fide et spe, sed fidem ac spem sine charitate esse posse, contrariamque sententiam reputant erroneam.* » Idem consensus eluect ex fidei formulâ bullæ Pii V adversus Baii articulos congruente emissâ à sacra Facultate Lovaniensi, quam representat P. Duchesne in appendice ad historiam Baianismi; cap. 5, ait sacer Ordo : « *Omnino à vero abhorrente censemus, omnem creature rationalis amorem aut vitiosam cupiditatem esse, quâ mundus diligitur.... aut laudabilem illam, quâ per Spiritum S. in corde diffusâ Deus amat, charitatem. Est indubie medius quidam amor, quem nature auctor inservit, quo non modò beatitudinem omnes expetimus, sed et parentes et amicos, liberos et conjuges, et quâcumque aliâ ratione propinquos irreprehensibiliter, ipsâque naturâ impellente diligimus, etc.* » Idem historicus refert sacram Facultatem Duacenam et plures alias in eamdem conspirasse sententiam.

Non potuit sanè schola hanc non amplecti sententiam quam ejus princeps eximiis suis consignavit operibus. Enimverò 2-2, q. 17, a. 8, in c., dicit, *origine spem charitate esse priorem, charitatem verò perfectione spem antecedere.* Per spem autem ibi non intelligit charitatem remissam, quasi spes et charitas per accidens tantum et secundum gradus distinguerentur, ut placet adversariis, sed virtutem specie distinctam à charitate; ibidem scilicet dicit S. doctor, hominem per charitatem *inhærere Deo propter Deum*, per spem autem *Deo ut sibi bono* (id est propter retributionem ut proximum non ultimum finem), quæ duo objecta, sive motiva, *formaliter* et non *gradualiter* sunt diversa.

Idem clarius exprimit ibidem q. 19, a. 6, in c. his verbis : « Amor sui tripliciter potest se habere ad charitatem; uno enim modo contrariatur charitati, secundum quod aliquis in amore proprii boni finem constituit; alio modo in charitate includitur, secundum quod homo se propter Deum et in Deo diligit : tertio modo à charitate quidem distinguitur, sed charitati non contrariatur, puta cum aliquis diligit scipsum secundum rationem proprii boni, ita tamen quod in hoc proprio bono non constitutam finem; sicut etiam ad proximum potest esse aliqua specialis dilectio praeter dilectionem charitatis, que fundatur in Deo, dum proximus diligitur ratione consanguinitatis, vel alterius conditionis humanæ, que tamen referibilis sit ad charitatem. » Ecce aperte amorem aliquem à charitate distinctum, charitati non solum non adversum, sed etiam intrinsecè rectum, cum ad charitatem ex se referatur; ecce doctrinam quam D. Augustinus, dom. Bossuetius, doctores Lovanienses et Duaceni citatis locis evulgaverunt; quinimò eamdem doctrinam admittere coactus est ipse cardinalis Noallius : agnosco, inquit in response ad quatuor epistolas archiepiscopi Cameracensis, amorem quendam esse naturalem, qui sit medius inter vitiosam cupiditatem et charitatem.

5º falsa hæc et perniciosa sectaria. Commemoratum videlicet principium suggerit et quidem necessariè gratiam Adamo innocentii impertitam ipsi fuisse debitam et connaturalem, et idèo ipsam non fuisse propriè gratiam, ipsam merita merè humana sive naturalia produxisse, adeoque virtutem æternæ retributionem insonti Adæ fuisse debitam, et impossibilem esse statum non solum naturæ puræ, sed etiam integræ... Fidem esse primam gratiam, cum omnis gratiæ motus sit charitas cui præire debet fides, sive supernaturalis objecti notitia, et idèo extra Ecclesiam non concedi gratiam, et cuncta infidelium opera esse peccata... Omnia justorum etiam opera sine charitate actuali elicita vera esse peccata, ut et actus timoris gehennæ, fidei, spei, etc... Soli charitati Deum loqui, solam charitatem à Deo remunerari, unicam esse virtutem, scilicet charitatem, et idèo nullum naturalem Dei ut auctoris nature amorem dari, nullum actum merè moraliter bonum, nullum bonum opus sine charitate actuali.... Liberum arbitrium sine Dei adjutorio nonnisi ad peccandum valere.... Unumquemque teneri omnes actiones suas deliberatas ad Deum referre ex motivo charitatis etiam actu et explicitè, si qui

dem quælibet gratia est charitas, aut inspiratio charitatis actualis, et idèo quælibet actio ex gratiâ elicita actuali spirat charitatem. Hæc equidem omnia, aut saltem ferè omnia corollaria agnoscunt adversarii, sed agnoscendo quām nefarium sit et perniciosum principium suum de impossibilitate amoris medii cupiditatem inter et charitatem liquidò ostendunt; ergo.

Objiciunt 1º Protestantes, aut potius eorum antesignani. Sacri codices ipsa opera, quæ in insontibus extollunt, in sotibus ut delicta exhibent, Proverbiorum cap. 45, v. 8, Isaiae cap. 1, v. 15, etc.; ergo. — Resp.: Dist. ant.: Ob pravum finem et affectum sotium, conc. Ob ipsa opera à sotibus præcisè facta ex bono etiam animo et recto fine, neg. ant. et conseq. Ex ipso contextu liquet ibi sermonem esse de Judæis qui sacrificia offerendo cor habent à Deo prorsù alienum, et existimabant sibi ipsa crimina licere modò ceremonias legales observarent.

Objiciunt 2º iidem. Matthæi cap. 7: Non potest arbor mala (qualis est peccator) bonos fructus facere; ergo. — Resp.: Dist. ant.: Peccator, qui est arbor mala, quando agit ut peccator, sive ex malitia et malâ voluntate, non potest bonos fructus facere, conc. Si non agit ut peccator, sive ex malâ intentione, nego ant. et conseq. Ita ferè D. Augustinus libro 4 contra Julianum cap. 5, n. 22. Peccator scilicet non agit semper ut peccator, cum agere possit ex amore justitiae naturalis. Addi potest ad mentem D. Augustini loco citato, peccatorem non benè, id est non meritorie agere.

Objiciunt 3º iidem sectarii. Joannis cap. 9, dicitur: Deus peccatores non audit; ergo. — Respondet D. Augustinus Tractatu 44 in Joannem, n. 15, non Christum, sed cæcum natum adhuc inunctum (id est nondum plenè illuminatum) hæc protulisse; si enim, addit, Deus peccatores non exaudiret, Publicanus dicendo (Lucæ 18): Deus propitius esto mihi peccatori, non meruisset justificationem. Nihilominus respondeo: Dist. ant.: Deus peccatores non audit cum à Deo miracula postulant quibus suam innocentiam aut doctrinam comprobent (de his enim ibidem loquitur cæcus), conc. Cum alia postulant, subdist.: Ex pravâ intentione, esto; scilicet, nego ant. et conseq. Certum scilicet est santes et in temporalibus et in spiritualibus interdum à Deo exaudiens, et insuper Deum aliquando ipsis perversè etiam orantibus ex irâ sive vindictâ concedere quæ ex misericordiâ negaret, ut observat D. Augustinus.

Objiciunt 4° coniunctis animis Protestantes et Baii ac Yprensis sectatores. Augustinus Enchiridion cap. 117, n. 51 ait : *Regnat carnis cupiditas ubi non est Dei caritas*. Similia habet lib. 9 de Trinitate cap. 7 et 8, n. 15. Concinunt SS. Leo sermone 5 de jejuno septimi mensis versus finem, et Gregorius Magnus lib. 18 Moralium in fine capit. 19, etc., et alii, etc.; ergo. — Resp. 1° Yprensem ipsum aliquod agnoscere medium inter vitiosam cupiditatem, et charitatem perfectam quae justificat, initialem scilicet sive remissam charitatem; ergo ipsi etiam exponendi sunt illi textus, cum imprimis per charitatem Augustinus et alii non raro intelligent charitatem saltem *appreciativè* summam quae justificat. — Resp. 2° : Dist. ant. *Regnat carnis cupiditas quoad habitum et ratione subjecti ubi non est charitas* (cum homo sit justus vel non justus), conc. *Regnat quoad actum*, iterum distinguo : Ordinariè (cum homo ex habitu dominante ut plurimum operetur) conc. *Absolutè et semper*, rursus distinguo : *Regnat cupiditas ubi non est charitas latè accepta pro aliquā bonā voluntate, pro aliquo recti et honesti amore*, conc. Propriè sumpta, sive theologica, quae respicit Deum propter se super omnia amatum, nego ant. et conseq. Hæc unicè intendit Augustinus (ut et adducti Patres) quoties dicit esse *cupiditatem vitiosam ubi non est Dei amor*, aut quidquid non fit ex charitate peccatum esse, aut quidquid fit ab homine fieri ex charitate, vel cupiditate; rejecta enim hæc expositione, Augustinus nec secum nec cum Ecclesiæ definitionibus, quibus obloqui nefas duxisset, unquam conciliari poterit.

Verum, instat Jansenius, et ejus discipuli : Augustinus libro de Gratia Christi, cap. 21, n. 22 ait : *Quasi verò aliud sit bona voluntas quam charitas!* et lib. 2 ad Bonifacium cap. 9, n. 21 : *Quid enim est boni cupiditas nisi charitas?* Sed hinc elucet gratiam nihil aliud esse quam ipsam charitatem, aut charitatis inspirationem, et nihil omnino boni fieri posse absque charitate; ergo. — Resp. : Dist. maj. Boni cupiditas est charitas latè sumpta, sive pro quolibet recti ac honesti desiderio accepta, conc. Strictè accepta, id est pro amore Dei propter se, nego maj., et contra distinctâ minore, nego conseq. Yprensis defensores in iis testimoniis præsidium querunt quibus debellantur. Evidens enim est quamlibet bonam voluntatem, sive quemlibet pium et ordinatum voluntatis motum, non posse esse Dei amorem propter se, cum amor Dei propter se per seipsum justificet, non amor

ab illo diversus, et uterque amor motivum habeat specie diversum.

Neque dicas Augustinum citatis in operibus loqui de charitate de quâ D. Joannes 1 Epist. cap. 4, siquidem illum laudat; hoc quippe orationem unicè adducit ut probet adversus Pelagianos quemlibet pium voluntatis actum ex Deo esse, sive ex gratiâ, et illos charitatis actus locum parare charitati perfectæ, quam veluti seta filum introducunt, ut alibi loquitur.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Unâ et cädem assertione systema Protestantium, et Baianistarum hic eliminavimus, licet illi loquantur de habituali, isti de actuali charitate, quia Baianistæ ultimò tandem fateri debent suo in systemate sonantium actus non extrinsecè tantum, sive defectu relationis in Deum, sed et intrinsecè à conscientiæ reatu, sive habituali aversione à Deo, vitiari, ut in fine probationis ex Scripturis ostendimus.

Secundum. Tres saltem sunt amores à laudabili charitate, et vitiosâ cupiditate essentiâ distincti; scilicet indeliberatus boni universim ac propriæ felicitatis amor.... Ordinata ac delibera cum Dei ut auctoris naturæ, tum sui et proximi dilectio..... Amor supernaturalis spei theologice, quo Deus amatut ut auctor et objectum nostræ beatitudinis. Ergo, quidquid non fit ex charitate propriè dictâ, non fit ex vitiosâ cupiditate; ergo datur amor medius inter carnalem cupiditatem, et laudabilem charitatem.

Tertium. Non expendimus utrum omnis actus voluntatis oriatur ab amore, ut censuisse videntur SS. Augustinus et Thomas, sed contendimus quosdam esse voluntatis actus, qui non oriuntur ab amore vitioso cupiditatis, aut laudabili strictè dictæ charitatis dilectione.

Quartum. Actus ut et habitus inter se essentialiter distinguuntur præcipue per objecta, motiva, et effectus; ergo actus fidei, spei realiter distinguuntur ab actu veræ charitatis.

Quintum. Yprensis sistema de verâ charitate tenui et debili, quæ omnes virtutes tum theologicas cum cardinales gignit, quâ homo nondum diligit Deum super omnia, est systema quod 1° implicare videtur; si enim Deus diligatur propter se, quomodo super omnia non diligi potest?.... quod 2° D. Thomas in Augustino non deprehendit, cum dixerit : *Minima charitas plus diligit Deum quam millia auri et argenti.....* quod 3° doctissimus Bossuetius antea laudatus *falsissimum esse* judicavit.

Sextum. De sincerâ mente D. Augustini circa præsentem quæstionem judicandum est per

Citatum sermonem 549, cùm in eo ex professo expendat *quid sit caritas*, et D. Thomas per laudata verba ex 2-2, q. 17, a. 8, et q. 19, a. 6, propter eandem rationem. Obscura aliunde utriusque testimonia per clariora indubie exponenda sunt.

Septimum. Amor qui hæret in creaturâ vitiosus est cùm in ipsâ hæret positivè et exclusivè, ita nempe ut omnem relationem in Deum, etiam implicitam, excludat, sive, ut loquitur D. Thomas, *cum hæret in creaturâ tanquam sine ultimo; non vitiosus cum hæret in creaturâ præcisè tantum, ita scilicet ut præscindat à relatione explicatâ ad Deum, non implicitâ, sive, ut ait D. Thomas, cum hæret in creaturâ sic ut in eâ finem ultimum non constituat*. Pariter amor qui hæret in Deo per formalem et explicitam relationem ad Deum propter se dilectum, est vera charitas, et idèò perfectus amor; amor vero qui hæret in Deo propter implicitam relationem ad Deum, quatenus nempe ordinatur ad finem rectum et honestum, qui proximè tantum intenditur, est charitas latè sumpta, et idèò imperfectus amor; quod expressit D. Thomas dieendo esse amorem à charitate distinctum qui non contrariatur charitati. His observationibus in fumos abit famosum adversariorum dilemma. *Omnis amor vel hæret in creaturâ, vel in Deo, si primum, vitiosa est cupiditas; si alterum, vera est charitas.*

Octavum. Peccator non semper agit ex dominante cupiditate sicut justus non semper agit ex dominante justitiâ; unde falsum istud effatum: *Regnat carnalis cupiditas ubi non est charitas, si de actu sermo sit; quoad habitum enim si homo est injustus, in eo est habitualis cupiditas; si justus, habitualis charitas.*

Ultimum. Distinctione *quoad habitum, et qua actionem, et charitatis strictè et latè sumptu*, in Augustino etiam fundatissimâ, tota corruit immensa testimoniorum Augustini moles ab Ypresi coacervata.

ARTICULUS QUARTUS.

An sine gratiâ actuallî possit homo aliquod opus moraliter bonum perficere?

Sensus questionis est, ut ex dictis præcedenti articulo satis eluecescit, utrum absque Christi gratiâ produci possit opus bonum naturalis ordinis, non solum ratione objecti, sive officii (quod nemo insicatur), sed etiam ratione omnium circumstantiarum, finis præsertim, sive utrum homo lapsus absque Christi gratiâ possit elicere aliquam actionem ex omni parte, sive circumstantiâ, moraliter bonam.

ERRORES.— Michael Baius, ut duobus præcedentibus paragraphis per antecessum observavimus propositionibus inter dannatas 25, 28, 29, 33, 37, 58, 62, 65, etc., docuit fidem theologicam omnium gratiarum primam esse, et sine illâ et charitate propriè dictâ nihil omnino boni moralis fieri posse, et idcirco liberum arbitrium sine gratia Dei adjutorio, id est sine charitate strictè dictâ, nouisi ad peccandum valere, cum Pelagio sentire qui dicit liberum arbitrium ad nullum peccatum vitandum valere, sive qui boni aliquid naturalis, quod ex solis naturæ viribus ortum ducit, agnoscit commentitiam esse distinctionem amoris in naturalem, quo Deus amat ut auctor naturæ, et gratuitum, sive supernaturalem, quo Deus diligetur ut beatificator sive auctor gratiae et beatitudinis supernaturalis.... Item distinctionem operis in moraliter bonum, sive ex objecto et omnibus circumstantiis rectum, et aeternæ vitæ meritorum, sive factum à vivo Christi membro per spiritum charitatis, cùm opus sine verâ charitate, id est gratiâ, factum moraliter etiam bonum esse nequeat, et idèò verum sit peccatum.

Hæc documenta exultanti animo exceptit Ypresis. Ejus testimonium ex libro 3 de Statu naturæ lapsæ, cap. 20, articulo præcedenti, paragraphe 1, retulimus. Hæc rursus habet lib. 4 de Statu naturæ lapsæ, cap. 18: *Quæ si vera sunt, sicut juxta Augustini principia vera esse dubitare non sinimur, perspicuè sequitur, omnem omnino libertatem arbitrii ad bonum morale faciendum ita periisse, ut nullum omnino opus moraliter bonum sine verâ propriè dictâ gratiâ possit facere.* Hinc lib. 5 de Gratia Christi cap. 11, docet fidem esse primam gratiam. Ante fidem, inquit, Augustinus nullam omnino gratiam, sive efficacem, sive sufficientem ad quidquam benè operandum in infidelibus novit. Infinitus essem si locos omnes, in quibus hanc doctrinam repetit et inculcat, enumerare vellem.

Eundem errorem mellitis sermonibus renovavit auctor centum et unius propositionum; etenim 1º, docet fidem esse primam gratiam; nullæ, inquit propositione 26, dantur gracie nisi per fidem, et propositione 27, *fides est prima gratia, et sous omnium aliarum...* 2º Tradit quidquid non sit ex fide theologicâ et charitate verâ esse non posse moraliter etiam bonum, et idèò esse necessariè peccatum à propositione 44, ad 58... 3º Afferit sine gratiâ nihil omnino boni elici posse; *peccator*, inquit propositione 38, *non est liber, nisi ad malum, sine gratiâ liberatoris*; propositione 39, *volutas, quam gratia*

non prævenit, nihil habet boni nisi ad aberrandum, ardoris nisi ad se præcipitandum, virium nisi ad se vulnerandum; est capax omnis mali, et incapax ad omne bonum; et propositione 40, sine gratiâ nihil amare possunus, nisi ad nostram condemnationem.

Hæc documenta, quatenus enuntiant nihil boni, naturalis etiam ordinis, fieri posse sine gratiâ sumptâ pro fide supernaturali et strictè dictâ charitate, ac illâ fide et charitate destitutos in omnibus et singulis actibus suis necessariè peccare; item opera omnia, quæ justificatione praecedunt, esse necessariò peccata propter conscientiæ sive cupiditatis peccatoris reatum, etc.; hæc, inquam, dogmata, quatenus hæc enuntiant duobus praecedentibus paragraphis confutavimus. Postea ostendimus, nimis in secundo et ultimo libro, fidem non esse primam gratiam, sed necessariè admittendas esse gratias quasdam supernaturales quæ ad fidem disponant et præparent; quod etiam innotescet ex prolixâ dissertatione, quam mox sumus adornaturi adversus quasdam nostræ et Augustinianæ doctrinæ pseudo-censores.

THEOLOGORUM PLACITA. — Modò recensitis dogmatibus tuin adversus Protestantes cùm adversus Baii et Yprensis sectatores in tuto collocatis theologi anxiè querunt, an absque gratiâ (à fide et charitate strictè dictâ diversâ) possit homo aliquod bonum opus morale in praesenti statu elicere, saltem facile, et cùm nulla gravis superanda occurrit tentatio; vulgo enim consentiunt hominem lapsum non posse hujusmodi opus producere, si arduum fuerit et gravis *saltem* urgeat tentatio (nonnulli enim contendunt nequidem levem tentationem sine eadē gratiâ vincī posse, ut mox dicemus).

Circa celebrem istam quæstionem due generatim in scholâ viginti opinions, quarum nullam pro nostro instituto amplectemur, sive propugnabimus, repressis tamen pro virili parte posterioris sententiæ patronorum in prioris defensores præpostero zelo et inanibus non minus quam inconsideratis declamationibus.

OPINIO PRIMA. — Non pauci theologi, quos adducit et sequitur celebris Vasquez in 1-2, disput. 190, cap. 2, n. 10 et seq., negant liberum arbitrium solis naturæ viribus opus quod peccatum non sit elicere posse, nisi gratiâ *en-titativè* quidem naturali, sed indebitâ tamen, et per Christum collatâ, et ideo extrinsecè supernaturali, præveniatur. Hoc quippe, inquit, vulnus infirmitatis per peccatum homini illatum est, ut absque gratiâ nihil prorsus

boni facere possit. Contendunt autem hanc esse doctrinam D. Augustini et aliorum Patrum qui adversus Pelagium hominem lapsum sine Christi gratiâ nomini peccare posse quasi perpetuò asserunt.

Concinnunt plures ex nobilissimâ Augustinianorum præsertim scholâ doctores, quorum nonnullos profert Norisius in Vindicâ cap. 5, paragrapho 4, et cap. 4, paragrapho 5. Illi sunt Gregorius Ariminensis, Basilius Poneius, Franciscus Macedo, doctissimus Gaspardus Casalius episcopus Leirensis qui concilio Tridentino interluit, et ibi ingens volumen, de quadripartita justitiâ legatis sancte Sedis consecratum edidit, etc. — Illos equidem contemnere solent nonnulli recentiores zelo, ut putant, Dei, et ejus adversus Baium Ecclesiæ decretorum accensi, et inter insimæ notæ doctores recensere; at quâm immerito nôrunt omnes eruditî; Poncius enim, inquit Norisius loco ultimò adducto, inter principes sui seculi theologos à doctis quibuscumque recensetur. Concinit P. Alexander in historiâ 16 seculi, enjus etiam judicio alii theologi commeniorati rarâ admodum eruditione conspiciunt fuerunt.

Vasquesii opinionem ex parte saltem amplexus est doctissimus cardinalis Henriens Norisius in Vindicâ cap. 5, paragrapho 4, ubi ex mente D. Augustini asserit: « virtutes, si quæ sunt in infidelibus, non nudæ eorum voluntati, sed divinae gratiæ esse tribuendas, atque non nisi per accidens, et ex auxilio gratiæ infideles in primâ honorum suorum operum productione posse in seipsis non gloriari, quia tanta est hominis fragilitas, ut nisi divinitus adjuvetur illicè ab actu virtutis in vitium proruat. » Suam sententiam

Probant 1° ex D. Augustino. Seilicet S. doctor epistola 157, alias 89 ad Hilarium, cap. 2, n. 5 ait: « Liberum arbitrium desertum à divino adjutorio quâlibet scientiâ legis excellat, nullo modo habet justitiæ soliditatem, sed inflationem et exitiosum tumorem. » Rursus sermone 26 de verbis Psalmi 94, alias undecimo de verbis Apostoli cap. 7, n. 8, dicit: *Liberum arbitrium sine gratiâ nihil valet;* addunt eundem S. doctorem opera ipsa facillima infidelium, v. g., actus misericordiae et humanitatis obstetricum ægyptiarum, Rahab meretricis, Assueri, etc., inter Dei dona recensere. Testimonia praecedenti articulo, paragrapho primo retulimus. Citant etiam illud Augustini lib. de Prædestinatione sanctorum cap. 7: *Quidquid antequam credere in Christum (Cornelius) bene*

operatus est, totum Deo dandum est. (Fidem tamen habebat in Deum ut ibidem docet Augustinus et D. Gregorius Magnus homiliā 19 in Ezechieleū; unde istud exemplum non appositè adduceretur pro bonis infidelium operibus.) Sed, inquiunt, inter bona opera Cornelii erant etiam facillima, v. g., eleemosynæ quas egenis, et subsidia que misericordia impenderat, et tamen Augustinus ea etiam Deo danda esse vult, non ut Creatori tantum, sed etiam ut Redemptori, alias Augustini propositio esset intelligenda de concursu naturali Dei respectu operum facilium, de gratiâ verò respectu arduorum, quod sanè absurdum foret cùm generaliter dicat, *totum Deo dandum est*, id est non minùs unum quā alterum. Adducunt quoque eundem Augustinum libro de Hæresibus, hæresi 88, dicentem Pelagianos in eo errasse quòd assererent omnia divina mandata sine gratiâ impleri posse; sed D. Thomas 1-2, q. 109, a. 4, in *argumento sed contra id intelligit de omnibus mandatis etiam legis naturæ*, à quibus Augustinus non exceptit mandata facilia. Idem demùm significant haec quæ S. doctor passim decantat effata: *Homo de suo malus, de Deo bonus; voluntate suâ cadit qui cadit, voluntate Dei stat qui stat*, etc.

Proabant 2º ex canonibus Arausicanis et Miletitanis plerumque excerptis ex D. Augustino, qui ferunt *neminem de suo habere nisi peccatum et mendacium*.

Probant 3º ex ratione desumptâ ex concessis ab oppositæ opinionis theologis. Fatentur enim, inquiunt, hominem lapsum ita liberum remansisse, ut tamen ad se et sua aliaque sensibilia jugiter et fortiter inclinetur, ipsumque ut hanc propensionem executiat speciali Dei auxilio indigere; at inclinatio illa, cùm sit perpetua, vinecenda est ubi etiam elicienda sunt opera moraliter bona facilia.

Iudem theologi, eodem innixi principio, docent nullum omnino præceptum naturale, etiam facillimum, impleri, et nullas tentationes, etiam levissimas, sine gratiâ vinci posse. Etenim, inquiunt, ipse Bellarminus lib. 5 de gratiâ et libero Arbitrio cap. 7 ait: *Magis consentaneè ad Scripturas et Patres loquuntur qui dicunt nullam temptationem sine Dei auxilio vinci posse*; at, inquiunt, cur theologi modo Scripturis et Patribus consono loqui detrectarent, cùm alio modo, si officio fungi velint, disseverare nec possint nec debeant? Deinde, addunt, haec tradit D. Augustinus libro de perfectione iustitiae cap. ultimo, n. 44: « Quisquis, in-

quit, negat nos orare debere ne intremus in tentationem, negat autem qui contendit ad non peccandum gratiæ Dei adjutorium non esse necessarium... ore omnium anathematizandum esse non dubito. » Ubi nulla distinctio tentationis gravis et levis. Addunt rectum honestatis motivum non sufficere ut homo lapsus levem etiam vincat tentationem, et si motivum purè humanum, v. g., vana gloria, ad gravissimam etiam tentationem superandam sufficiat, quia scilicet homo bonum morale obscurè apprehendit et frigidè amat, bonum verò sensibile distinctè cognoscit, intensè prosequitur, et pro inveteratâ consuetudine in illud movertur, nisi gratiâ adjuvetur, ut passim observat D. Augustinus. « Cupidas, inquit libro de Patientiâ, cap. 17, n. 14, mundi initium habet ex arbitrio voluntatis, progressum ex jucunditate voluptatis, firmamentum ex vinculo consuetudinis. » Similia habet lib. 2 de peccatorum meritis et remissione, cap. 17, n. 26.

Isti theologi, quod maximè observandum est, vulgò agnoscent Deum infidelibus gratias impertiri ad benè operandum necessarias. Frustra autem ab eis quererent adversari quid sit illud adjutorium; reponunt enim illud in adversariorum etiam sententiâ explicari non posse (illud quippe admittunt pro operibus arduis, etc.), et D. Augustinum libro de Patientiâ cap. 28, satis habuisse dicere illud auxilium *exhæredatorum* esse proprium.

Neque isti doctores patientur sibi objici Norisium, et alios quorum defendunt sententiam, Baio assentire; reponunt enim S. P. Benedictum XIV in Brevi ad magnum Hispanæ Inquisitionis præsidentem, dato anno 1748, vetuisse ne doctrina Norisii Baianismi argueatur. Hoc Breve ad hujus tractatûs calcem referemus.

Hæc opinio convincendis et ad Ecclesiæ gremium reducendis Baii et Ypresensis sectatoribus magis apta et idonea videtur; quidquid enim egeris, nunquam ipsis persuadere poteris hominem lapsum solis naturæ viribus opus ex omni parte bonum, vel facillimum, edere posse, cùm in primis D. Augustinus ejusmodi etiam opera gratiæ tribuere videatur, et canones Arausicanî liberum arbitrium ex se non nisi ad peccandum valere videantur docere. Verum, quomodo hæc opinio cum censurâ Baii potest conciliari? Hoc opus, hic labor. Ejus quippe 28 propositio fert « liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio non nisi ad peccandum valere,

et 31 nullam tentationem sine gratiae adjutorio superari posse. »

Vasquez in 1-2. disp. 190, c. 18, n. 175 et seq., Baii [propositiones circa istud argumentum proscriptas fuisse, non ut *erroneas et falsas*, sed ut *scandalosas et fidelium offensivas*, ut pote quæ intolerandæ acrimoniæ et superbiæ opinioneum adversam pelagiani erroris notâ inurerent, ita ut per censuram non *assertum sed assertio confixa fuerit.*]

Idem alii vulgò reponunt. At melius fortassis reposuissent commemoratas propositiones ideo fuisse damnatas, quia ad omne opus bonum morale exigebant gratiam à fide theologicâ et charitate strictè dictâ non distinctam, sive hanc fidem et claritatem producentem.

OPINIO SECUNDA. Tradit hominem lapsum non posse quidem omnia opera moralia elicere, et ideo omnia legis naturæ præcepta adimplere sine speciali gratiae auxilio, sed ipsum posse sine illo per solas naturæ vires cum solo generali Dei concursu exercere quadam opera moralia faciliora, cùm scilicet non occurrit gravis tentatio aliudve impedimentum ad quod superrandum peculiari Dei adjutorio et protectione opus sit.

Hujus sententiæ, quam D. Thomas 1-2, q. 109, a. 2 et seq., aut saltem ejus vulgò expositores, tenuisse videntur, defensores eam probare aggreduntur et auctoritate et ratione. Auctoritatis argumenta potissimum desumunt ex censurâ Baii propositionum, 28 præsertim, et 31, quas paulò ante retulimus, et aliunde ex testimoniis quibus supra ostendimus omnia infidelium opera non esse peccata. Quod attinet ad rationis momenta ea vulgò reducunt ad ea quæ reperiuntur apud D. Thomam citato loco in c., his verbis: « Quia natura humana per peccatum non est totaliter corrupta, ut scilicet totobono naturæ privetur, potest... per virtutem suæ naturæ aliquod bonum particulare agere, sicut ædificare domos, plantare vineas, et alia hujusmodi, non tamen totum bonum sibi con naturale, ita quod in nullo deficiat, sicut homo infirmus potest per scipsum aliquem motum habere, non tamen perfectè potest moveri motu hominis sani, nisi sanetur a auxilio medicinæ. Igitur virtute gratuitâ superadditâ virtuti naturæ (id est gratiâ supernaturali) indiguit homo in statu naturæ integræ (innocentis) quantum ad unum (tantum) scilicet ad operandum et volendum bonum supernaturale; sed in statu naturæ corruptæ quantum ad duo, scilicet ut sanetur, et ulterius ut bonum supernatura

virtutis operetur, quod est meritorium; ulterius autem in utroque statu indiget homo auxilio divino, ut ab ipso moveatur ad benè agendum » (id est, inquit, concursu Dei Creatoris).

Gregorius de Valentia in hunc D. Thomæ locum hoc addit argumentum: « Quæ, inquit, difficultas, v. g., in salutando amico sine malo fine? in matrimonio contrahendo, aut in vero testimonio ferendo ad proximi utilitatem? aut in aliis similibus operibus facillimis? Sanè in iis auxilium peculiare necessarium non esse Apostolus primâ epist. ad Corinthios cap. 7 significâsse videtur cùm ait, eum qui matrimonio jungit virginem suam benè facere, qui non jungit secundum propositum voluntatis suæ etiam benè facere; id enim significat utrumque positum esse in hominis facultate sine peculiari auxilio quo ad id benè faciendum indigeat; quod notavit Augustinus libro de perfectione justitiae sub finem (cap. 19, n. 41), ubi Cœlestio objicienti citatum Apostoli locum contra gratiæ necessitatem respondet: *Videte, obsecro, quale sit, ideo volenti et currenti misericordiam Dei non esse necessariam, quæ etiam eum prævenit, ut curreret, quia de quodam uit Apostolus: quod vult faciat (1 Cor. 7, v 36.)...non peccat si nubat; quasi pro magno habendum sit velle nubere, ubi adjutorio divinæ misericordiæ operosius disputatur; hoc enim significat velle nubere, quod Apostolus ait non esse peccatum, non esse tale opus, qualia sunt ea quæ requirunt Dei misericordiam et gratiam.*»

Verùm opinionis adversæ theologi reparent, Augustinum ibidem addere, voluntarium bonum non esse aliter bonum nisi cùm Deus operatur in nobis velle, et aliunde S. doctorem noluisse hoc Apostoli oraculum ibi discutere, quod satis indicat ejus loquendi modus, *quasi pro magno*, etc., cùm in primis in eo serino non esset de præcepti executione. Isti theologi suâ de hominis potestate aliquod opus morale naturalis ordinis absque gratiâ execundi propo sitâ sententiâ anxiè quærunt quodnam sit illud opus.

Ac primò quidem cum D. Thomâ citato loco articulo 5 expendunt an homo lapsus absque gratiâ possit Deum diligere affectivè et appretiativè; sive per omnia amore non supernaturali (quem sine gratiâ elici non posse docet fides), sed naturali, sive quatenus Deus est auctor naturæ. Alii affirmant cum Scoto, Durando, Cajetano, etc., suis in Magistrum Sententiarum et D. Thomam commentariis; alii negant cum D. Thomâ loco indicato in c., cuius sententiam

omnes ferè ejus expositores defendant. Non nulli tamen, ut Estius in cap. 4 ad Romanos, et Tornelius, etc., existimant hominem sine gratiâ posse diligere Deum ut auctorem naturae amore *inchoato et imperfecto*, sive qui nonnullum est *super omnia*. Hanc opinionem expludit Bellarmius lib. 6 de Gratiâ et libero Arbitrio cap. 7: « Non potest, inquit, Deus sine ope ipsius diligi neque ut auctor naturæ, neque ut largitor gratiae et gloriae, neque perfectè, neque imperfectè ullo modo; atque hanc non dubitamus sententiam esse S. Augustini, inquit etiam Scripturarum et conciliorum, quidquid aliqui minùs consideratè in hac parte dixerint. »

Prinæ opinionis defensores his præcipue nituntur momentis. Homo naturali lumine noscit Deum esse summè amandum; cur eum naturæ viribus summè diligere non posset? Reponunt alii hominem per peccatum gravius vulneratum fuisse in voluntate, quam in intellectu; unde istud: *video meliora proboque*, etc.... Item homo potest amicos, aut patriam super omnia diligere, cùm plures pro illis mortem obierint, quidni et naturaliter Deum super omnia diligere? Respondent alii hominem per peccatum à Deo aversum fuisse, et ad creaturam conversum, et ideò facilius posse creaturam super omnia diligere quam Deum.... Item *natura* dicente D. Thomâ loco citato (in responsione ad primum) *diligit Deum super omnia prout est principium et finis boni naturalis*; ergo natura sibi sufficit ad Deum amandum super omnia. At alii observant hoc D. Thomæ dictum intelligendum esse de naturâ sanâ et integrâ, non de corruptâ, alijs non cohereret cum citato articuli tertii corpore.... Item naturalia hominis post peccatum intemperata remanerunt; cur ergo Deum naturæ viribus appretiativè diligere non posset homo? Verum reponunt alii naturalia post peccatum integra mansisse ratione facultatis naturalis, non ratione virium, juxta concilium Trid. sess. 6, cap. 1... Tandem homo naturaliter potest Deum super omnia diligere, amore spei, sive concupiscentiæ, cùm talis amor ex amore sui erumpat; ergo. — Respondent alii amorem concupiscentiæ effluere ex amore sui recto et perfectè ordinato, quæ ordinatio gratiâ producitur, sive restituatur; addunt isti has argutias dialecticos decere, non theologos, quos præcipue movere debet doctrina in Scripturis et traditione contenta.

Secundò exquirunt an homo lapsus absque gratiâ adimplere possit præcepta naturalia non *quoad modum*, id est quatenus ordinantur ad æternam vitam (fides enim docet ea sub hoc respectu sine Christi adjutorio impleri non posse), sed *quoad substantiam*, id est quoad se et ratione honestatis naturalis sive moralis. Circa hanc questionem gravis inter eos dissensio; alii enim, ut Dominicus Soto, Grandinus, etc., censem hominem lapsum posse *potentiâ physicâ*, id est enijs virtus activa operi exequendo ex se sufficiens est, cuncta legis naturalis præcepta tum distributivè cùm collectivè adimplere, posse verò *potentiâ morali*, id est non solùm operi exequendo sufficiente, sed etiam à cunctis difficultatibus, saltem gravibus, immuni, omnia distributivè, si gravis absit tentatio, sed *nox collective servare*.... Alii, ut Bellarmius, etc., opinantur hominem lapsum non posse *potentiâ physicâ* aut morali omnia legis naturalis præcepta sine gratiâ adimplere, posse tamen, si omnis absit tentatio, quedam facilia solis naturæ viribus observare.... Alii; ut Gregorius Ariminensis, Norius, etc., contendunt, ut diximus, nullum omnino bonum opus morale sine gratiâ elici posse, nec ideò ullum præceptum servari. Quid de istis opinionibus sit sentendum ex dictis jam liquet, et ex dicendis magis adhuc liquebit. Porrò auxilium quod exigunt primæ opinionis defensores, ut tota lex naturæ servetur *quoad modum*, id est utiliter ad salutem, est auxilium actuale supernaturale tum *quoad modum*, sive principium, id est ex parte Dei qui illud non debet, tum *quoad entitatem*, sive supernaturalem operis bonitatem, quia adversus Pelagianos definitum est nullum prorsus opus in ordine ad vitam æternam sine gratiâ elici posse; auxilium verò quod requirunt ut tota lex naturæ servetur *quoad substantiam* duntaxat, id est *quoad naturalem operis bonitatem*, ipsis dicentibus est auxilium supernaturale *quoad modum*, sive ratione principii, id est Dei qui illud homini non debet, sed naturale *quoad substantiam*, sive ratione objecti, quia hominem ordinat ad finem duntaxat naturalem; quâ ex parte videntur assentire Vasquesio qui ad omnia opera moraliter bona exigit adjutorium Dei peculiare naturalis ordinis, indebitum tamen naturæ lapsæ, quod non nisi ex Christi meritis impertitur; at ultimæ sententie patroni satis habent, ut diximus, cum Augustino repnere gratiam ad opus moraliter bonum necessariam esse gratiam *exheredato-*

rum, sive non Dei filiorum, propriam, cuiusunque naturae sit.

Tertiò quærunt an homo lapsus ex motivo naturalis honestatis tentationes sine gratiâ superare possit; super quo in varias iterum abeunt sententias; nonnulli enim absolutè affirmare non erubuerunt; alii distinguendo inter tentationes graves et leves. Has non illas sine gratiâ vinei posse dixerunt, quia homo per solas naturae vires bonum aliquod morale naturalis ordinis elicere potest; addunt hanc esse Ecclesiae sententiam quæ relatione 51 Baii propositionem super istâ quæstione damnavit.... Alii quibus, ut diximus, persuasum est nullum omnino opus etiam moraliter bonum sine Dei adjutorio, cujuscunque naturæ sit, in statu naturæ produci posse, contendunt nullas prorsus tentationes sine gratiâ ex recto honestatis motivo debellari posse; quam sententiam ipse Bellarminus amplecti coactus est. Eorum rationes retulimus, et ampliores mox referemus.

Ilis in utramque partem discussis, duo quæ dogma propius attingunt, expendemus; primum an gratia necessaria sit ad vitanda omnia omnino peccata; alterum an homo sine gratiâ possit se preparare ad gratiam.

Dissertationem nostram super opinionibus scholasticorum circa potentiam hominis lapsi actus moraliter bonos sine vel cum gratiâ eliciendi prout supra jacet in sacris Neustriæ schoolis anno 1773 dictaveramus, cùm eodem exeunte anno terribilis in nos exorta est tempestas, quæ nomen nostrum è terrâ viventium penè delevit, et discipulos nostros idem malum incurrendi metu dispersit, et scholam nostram fugere adegit. Singularis illius scenæ hæc fuit causa et occasio. Quidam clericens nostris imbutus prælectionibus interrogatus super commemoratâ quæstione relatam Vasquesii et Norisii opinionem catholicam conclamavit; tum interrogator zelo *sanae doctrinæ*, ut existimabat, vindicandæ adactus, quemad concinnavit codicillum in quo conquestus est 1°, quod in Vasquesii et Norisii opinionem propenderimus; ipsius enim judicio erronea et Baiana reputari debet;... 2°, quod doctores eidem opinioni addictos impensè extulerimus, etsi nonnulli, qualis, v. g., Gregorius Ariminensis, his præconiis indigni forent, dum de præclaris theologorum pro adversâ sententiâ decertantium dotibus omnino siluimus;.... 3°, quod consuetum priorum doctorum responsum, sive, ut ipsi placet, effugium quo

Baii assertiones plerisque ob censuræ acrimoniam damnatas esse prætendunt, non improbaverimus;.... 4°, quod damnatas ejusdem Baii propositiones super istâ quæstione de gratiâ fidei theologicæ et charitatis propriæ dictæ, aut saltem has virtutes importante, intelligi posse dixerimus;.... 5° demum, quod in Vasquesii, sive potius Norisii, sententiam propendendo à communiori et *omnino certâ* doctorum sententiâ recesserimus.

Cùm hæc publico rumore, et rapidè effluentis commemorati censoris codicilli lectionis auditione (illius enim copiam anxiis precibus in cassum ambivi), in meā devenissent notitiam, consilium primitus iniveram S. P. Benedicti XIV Breve tun anni 1743 cùm anni 1748 in gratiam religionis Augustinianæ, et doctissimi cardinalis Norisii fideliter exscriptum ad clarissimum denuntiatorem mittendi; recogitaveram enim insignia illa rescripta, quæ præsentem controversiam omnino dirimunt, ex illius memorâ indubie excidisse. Spes aliunde affulgebatur attentâ illarum declarationum lectione illico sedandos esse clamores, quibus nos obruerat. At omnibus ritè perpensis existimavi viri theologi officii et munieris esse sibi impactam male aut suspecte in fidei negotio sentiendi gravissimam accusationem amplissimo modo detergere et diluere; cùm in primis jubeat Spiritus sanctus ut quilibet ^loni nominis studio et amore tangatur, et D. Hieronymus doctorem erroris fidei adversi insimulatum quietum ac patientem esse non sinat. Nihilo tamen minus ut adversarios venerandæ auctoritatis suffragio ad saniorum mentem efficacius reducere, dissertationem, de quâ lis est, accuratè exscriptam misi ad dominum sacri Ordinis Parisiensis syndicum ipsum enixè rogans ut quid de eâ sentiret sacra Facultas me certum facere dignaretur. Vir eruditissimus eâ lectâ cum censoris Aristarchi nostri observationibus, miratus est quod vir theologus tam falsam et præpostoram denuntiationem intentâisset, eamque sacri Ordinis attentione et disquisitione indignam judicans, illam quibusdam tantum doctoribus commisit, quorum responsa cum domini syndici epistolâ postea referemus.

Cæterum, suavi gaudio perfundor, dum recognito hâc in disceptatione virum exinium et nos Ecclesiae catholicæ decreta adversus Baium et ejus defensores mutuo cordis affectu colere et venerari, totamque inter nos litem et dissensionem circa genuinum illorum decretorum sensum versari; sic enim uterque violate, quæ

summi pontificis et majoris episcoporum partis in rebus fidei et morum definitionibus et interius et exterius debetur, obedientiae insimulari non poterit, et pax Christi, Deo dante, in cordibus nostris permanebit.

Igitur, priusquam duas propositas quæstiones expendo, specialem paragraphum instituan in quo quinque adversus nos intentatae accusacionis capita refellam.

§ 1. Confutantur diversa dictoria et curvicia in Vasquesianam, aut Norisianam super gratiam ad omne opus bonum morale necessariam contorta.

Censoria illa dicta versantur, ut diximus, circa damnationem et falsitatem illius sententiae, circa pravas dotes nonnullorum ipsius defensorum, circa effugia quibus Ecclesie definitio-nes eludere conantur ejusdem sententiae patroni, circa perversam Baii propositionum interpretationem, et tandem circa istius sententiae scholæ sensis oppositionem, quæ totidem sectionibus, ut major dicendis affulget splendor, ventilabimus, et in nihilum, Deo dante, redigemus.

SECTIO PRIMA. — Baianismi, patrocinii Baio et ejus ascelis impensi immerito accusarentur doctores qui præfæctè etiam asserunt hominem lapsum sine gratia (à charitate propriè dicta distincta) nullum opus moraliter bonum, etiam non arduum, et cùm nulla gravis titillat tentatio, posse elicere.

Assertio his universum innititur momentis mox singulatim exponendis. Opinio scilicet illa consona est sacris codicibus, Patrum monumentis, in primis D. Augustini, conciliorum canonibus, Sedis apostolicae decretis quæ eam improbare prohibuerunt; theologi insuper catholicæ, qui etiam pro adversâ decertant sententiâ, hanc opinionem catholicam esse unanimi suffragio profitentur; stabilitur tandem gravibus rationibus ex fidei principiis securientibus.

MOMENTUM PRIMUM. — *Ex sacris Litteris.* — Primò quidem commemoratam sententiam sacris in codicibus consignari asseverat pontifex omni laude major, Innocentius I. Enimvero acta Patrum Milevitani anni 416 adversus Pelagianos comprobans eos sic compellat: « In omnibus divinis paginis voluntati liberæ non nisi divinum adjutorium legimus esse necendum, eamque nihil posse cœlestibus præsidiis destinatum. » Quid censor? Indubie tangi opus salutis meritorum, ad quod gratiam haud necessariam esse obganniebant Pelagiani! at tum ex

voce, *nihil*, cùm ex Pelagianorum doctrinâ manifestum sit designari et istud opus, et opus moraliter bonum. Pelagiani quippe ut evincerent posse hominem sine gratia benè operari, exempla infidelium producebant quos absque illâ pluribus floruisse virtutibus asserebant. *Soletis*, inquit Augustinus lib. 4 contra Julianum cap. 3, n. 14, *negantes dona Dei esse virtutes, hoc uti arguento, quod eas nonnunquam habeant infideles*. Similia habet n. 16; Pelagiani autem non sentiebant infideles, quatenus infideles, id est quatenus gratia sanctificante, sive habituali jus dante ad gloriam, destitutos (quam testibus Norisio Vindic. cap. 3, paragrapto 4, et P. Alexandro in historiâ seculi 5 cum Catholicis admittabant), non sentiebant, inquam, infideles opera gloriae meritoria posse producere, siquidem ad illa opera gratiam habitualē divinitus infusam, saltem *tangam conditionem sine qua non exigebant*; ergo bonitatem tantum moralem in corum actibus agnoscabant, ideoque Innocentius et Patres Milevitani cùm illorum doctrinam improbaverunt, ipsos actus moraliter duntaxat bonos sine gratia fieri non posse definierunt. Intendit igitur Innocentius voluntatem cœlesti auxilio spoliatam nullum prorsus bonum morale, cuiuscumque naturæ sit, operari posse. Quid? hunc sensum vel ipse adversarius cum suis admittere cogit; velit enim nolit, Innocentii testimonium probat voluntate sine gratia nullam temptationem vineere, et nullum opus morale difficile elicere posse, cùm id adversus Pelagianos sit definitum. Cùm ergo summus pontifex utatur voce, *nihil*, explodit etiam opus morale facile.

Meritò sanè summus pontifex hanc sententiam sacris Tabulis ubique inscriptam asserit. Ipsa enim bona infidelium opera (quæ censor in suo libello pro se incautè adduxit), ex speciali Dei gratia facta sunt. Talia opera humanitatis et misericordiae obstetricium ægyptiarum erga mares Hebræorum, Exodi cap. 1, Rahab meretricis erga exploratores Judæorum, Josue cap. 2, Assueri erga gentem Israeliticam, Esther cap. 16. Haec scilicet et similia gratiae tribuit D. Augustinus, nimislib. de Gratia Christi, cap. 24, n. 23, epistolâ 144, alias 150; n. 2, lib. 4 contra Julianum, cap. 3, n. 16, et 52, etc. Verba retulimus præcedenti paragrapto primo, his exceptis ultimo numero 52 contentis: « Ex quo colligitur etiam ipsa bona opera, quæ faciunt infideles, non ipsorum esse, sed illius qui benè utitur malis. »

Neque evadere poterit censor reponendo S.

doctorem verba facere de conuersu naturali, non speciali, sive gratiâ; præterquam quôd enim nullatenus constat Pelagianos rejecisse generalem conursum, ut postea ostendemus, certè Augustini verba speciale Christi auxilium apertè designant: «Conversio enim voluntatis per mirabilem et ineffabilem, occultissimam et efficacem potestatem» est interna non intellectus tantum, sed et voluntatis gratia quam nunquâd admiserunt Pelagiani. Pariter, qui legerit caput tertium libri 4 contra Julianum, aut caput vigesimum libri primi ad Bonifacium n. 58, is, nisi ad omne audendum sit projectus, non poterit non agnoscere in Augustini dictis cœlestem gratiam. Etyverò gratia, quam ibi prædicat, est gratia quâ Deus benè uitur malis, sive peccatis impiorum et infidelium, quâ recte viritur, quâ bonum opus elicetur, quâ Deus transtulit voluntatem lœdendi (Assueri) in voluntatem favendi, etc. Unde doctissimi Patres Benedictini ad marginem istorum locorum hanc meritò apposuerunt observationem: *Gratiæ vis demonstratur, Deus operatur voluntatem in cordibus hominum, occultissimâ et efficacissimâ potestate convertit voluntatem, etc.*

Tam multis Spiritù sancti oraculis adjungi potest illud Christi (Joannis 15): *Sine me nihil potestis facere*, quod exponens eximius gratiæ vindicta Tractatu 81 in Joannem dixit: *Sivè parùm, sivè multùm, sine illo fieri non potest, sine quo nihil fieri potest*. Sed audio adversarium clamantem tum ex præcedentibus, cùm ex consequentibus elucescere loqui Christum de opere supernaturalis non naturalis ordinis. Ita quidem; sed Augustinus existimavit Christum generali hâc assertione ipsum etiam moralis ordinis bonum expressisse; sed exemplum palmitis, quo utitur Christus, qui à vite præcisis omnino arescit, et nullum nequidem tenuem et degenerem gignere potest fructum, ostendit hominem gratiæ Christi expertem nullius planè ordinis bonum posse producere; sed si Christus loqueretur tantum de opere salutis meritorio, exinde inferri posset omne bonum morale absque Christi gratiâ elici posse.

Non minoris ponderis esse videtur istud Apostoli pronuntiatum (2 Cor. cap. 5): *Non sufficienes sunus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est*; si enim nulla cogitatio absque Dei gratiâ potest concipi, à fortiori non potest voluntas sine gratiâ bonum aliquid moraliter bonum operari.

MOMENTUM SECUNDUM. — *Ex Patrum, in primis D. Augustini, monumentis. Omnia Patrum*

et fidelium sensa super hâc quæstione exhibuit Innocentius I, cùm ad Patres concilii Carthaginensis anni 416 scripsit: *Sancti omnes nihil sine Dei adjutorio se agere posse testantur. Vox enim, Saucti, fideles omnes adumbrat, ut patet ex D. Pauli Epistolis, qui nihil boni, etiam naturalis, absque gratiæ auxilio se, vel alios, peragere posse autuant. Id sanè suggestunt D. Cyprianus cùm lib. 2 epist. 2 (apud Bellarmi- minum lib. 5 de Gratia et libero Arbitrio cap. 11) dixit: Dei est omne quod possimus, et D. Ambrosius lib. 2 in Lucam: Vides quod ubique studiis humanis virtus divina cooperatur, ut nemo possit ædificare sine Domino, nemo incipere sine Domino.*

Hanc sententiam totis ulnis in suis adversus Pelagianos elucubrationibus amplectus est D. Augustinus. Opus in inimicorum cresceret si singula ejus testimonia referre mihi animus foret.

Primò docet liberum arbitrium sine gratiâ in philautiæ peccatum necessariè prolabi. Jam adduximus in expositione Vasquesii et Norisii opinionis peremptorium ejus testimonium epist. 157, alias 99 ad Hilarium cap. 2, n. 5. Ibidem cap. 3, n. 16, loquens de gratiâ Christi ait: *Libertas sine gratiâ non est libertas, sed contumacia*. Eat nunc censor, et Norisio, Ripaldæ, et aliis exprobret quod doccent liberum arbitrium sine Christi gratiâ non nisi superbire posse.

Secundò inculcare non desinit, liberum arbitrium «sine gratiâ nihil valere, nihil cogitare, nihil recti agere posse, nonnisi ad peccandum valere, nihil sibi esse nisi ducem in præceps, nihil posse nisi mendacium et peccatum, » etc. Etenim omisso testimonio sermonis 26 de verbis Psalmi 94, alias de verbis Apostoli, 41, quod referendo opinionem Vasquesii, etc., protulimus, libro de spiritu et litterâ cap. 3, n. 5 legitur: «Neque liberum arbitrium quidquam nisi ad peccandum valet, si lateat veritatis via. » Libro 1 ad Bonifacium cap. 3, n. 7, dicit: «Nec potest homo aliquid velle nisi adjuvetur ab eo qui malum non potest velle, hoc est gratiâ Dei per Jesum Christum; omne enim quod non est ex fide (theologicâ) peccatum est, epist. ad Romanos cap. 14 contrariè ut exponit Norisius Vindic. cap. 3, paragraphe 4, non privative. » Eodem libro cap. ultimo, n. 42 addit: «Nemo illo (libero arbitrio) benè uti potest nisi per gratiam. » Libro 5 ad Bonifacium cap. 8, n. 24, ista inventiuntur: «Liberum arbitrium captivatum

nominis ad peccandum valet, ad justitiam verò nisi divinitus liberatum, adjutumque non valet. » Tractatu 5 in Joannis Evangelium ait : « Nemo habet de suo nisi mendacium et peccatum. Si quid autem homo habet veritatis atque justitiae ab illo fonte est, quem debemus sitire in hac eremo, ut ex eo quasi guttis irrorati... non deficiamus in viâ. » Libro 4 Confessionum cap. 1, n. 4, exclamat : « Quid sum ego mihi sine te, nisi dux in praeceps? aut quidsum, cùm mihi bene est, nisi fugens lac tuum aut fruens te cibo, qui non corrupitur? » Libro 1 Retractiorum, cap. 9, n. 4, haec habet : « Quamvis et in his libris, qui non contra illos omnino (Pelagianos)... sed contra Manicheos conscripti sunt de libero arbitrio, non omni modo de istâ gratiâ reticimus.... diximus enim in secundo libro (cap. 19), non solum magna, sed etiam minima bona non esse posse nisi ab illo, à quo sunt omnia bona, hoc est, Deo. » Demum sermone 32 in Psalmum 145, cap. 10, n. 10, ait : « Quare quid sit hominis proprium, peccatum invenies; quare quid sit hominis proprium, mendacium invenies; tolle peccatum, et quidquid consideraveris in homine, Dei est; » similia habet sermone 186, alias 10, de verbis Apostoli n. 6 : *nostrum, inquit, nihil nisi peccatum.*

Hæc et similia testimonia exponere solent adversæ opinionis theologi, etiam insigniores, puta Bellarminus lib. 5 de Gratia et libero Arbitrio cap. 12, etc., de bono ad salutem perducente, sive æternæ vitæ meritorio. Verum hæc solutio tum ex verbis Augustini, tum ex ejus adversus Pelagianos scopo, cùm ex constanti ejus doctrinâ, quâ euneta et singula bona infidelium opera gratiæ adscribit, antea explosa est.

Iudem theologi reponunt Augustinum meritò assere « liberum arbitrium nominis ad peccandum valere, quia magnas vires ad peccandum habet, et plurimum reipsa peccat nisi divinitus adjuvetur; pauca quippe opera que facere potest pro nihilo reputantur, cùm nihil pro sint ad salutem æternam, et obruantur multitudine peccatorum » (ita Bellarminus ibidem). At subtilis illa solutio nihil aliud suggerere videtur, quâ raram artem tot Augustini propositiones *absolutè* exclusivas convertendi in propositiones absolutè non exclusivas. Elverò, si sensisset Augustinus liberum arbitrium sine gratiâ opera moraliter bona facilia elicere posse, nonne sagaces Pelagiani, in primis callidus et versutus Julianus, et ad Augustini effata

sugillanda promptissimè, tam multis ejus assertiones modo prorsus exclusivo enuntias irrisissent? Nonne ipsi exprobrâssent quod homo lapsus, ipso non repugnante, quædam opera moraliter bona sine gratiæ adjutorio producere posset? Tandem quis non videat et ingenuè fateatur D. Augustinum, si censisset liberum arbitrium nulla opera, naturalis etiam ordinis, sine cœlesti auxilio producere posse, verbis significantioribus et expressioribus uti non potuisse?

Tertiò. Augustini mentem circa istam questionem splendidè patefaciunt generalia hæc oracula, quibus illius non seculis ac ejus discipulorum, imò et aliorum Patrum opera scintillant : « homo de suo malus, de Deo bonus; voluntate suâ cadit qui eadit, voluntate Dei stat qui stat, per peccatum amissâ rectitudine secutum est non posse rectè agere; per malum velle perdidit homo bonum posse, » etc. liquet nimis in censoris mente hominem aliquando *de suo esse bonum*, aliquando *sine Dei voluntate, sive gratiâ, stare, desperditâ per peccatum rectitudine non semper secutum esse non posse rectè agere*, hominem per malum velle *in omni circumstantiâ* non perdisse bonum posse, etc.

Tot et tam insignium testimoniorum inclutabilem vim et robur tribus ejusdem S. doctoris effatis debilitare conantur.

Primum extat lib. de Perfectione justitiae cap. 2; ad tertiam enim Cœlestii objectionem, n. 3, hæc habet : « Respondeo.... parùm esse ad non peccandum voluntatis arbitrium nisi adjuta sanetur gratiâ Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. » Similia legere est cap. 10, n. 21. Alterum assert liber primus de Nuptiis et Coneupiscentiâ cap. 5, n. 3, his verbis : « Cùm dona Dei esse monstrantur (de pudicitiâ conjugali) disserit de quâ Apostolus 1 Corinth. cap. 7, v. 7) à quo petenda sint discitur si non habeantur, et cui sint agendæ gratiæ si habentur, nostrasque voluntates ad hæc expetenda, sumenda, et retinenda parùm valere nisi divinitus adjuventur. » Ultimum his terminis exhibet aureus liber de Correptione et Gratia cap. 11, n. 31 : « Nec ipsum (Adam insontem) Deus esse voluit sine suâ gratiâ quam reliquit in ejus arbitrio (erat enim adjutorium sine quo non enus efficacia pendebat à libero arbitrio). quoniam liberum arbitrium ad malum sufficit, ad bonum autem parùm est, nisi adjuventur ab omnipotente Bono. »

Ex his sic arguunt : « Si parùm valet ad bonum, aut non peccandum, liberum arbitrium

(hominis lapsi); ergo saltem tantillum aliquid valet , seu illud bonum naturalis ordinis , quod facillimum est , sine speciali gratiae auxilio operari potest . — Verum qui haec scriò , et non jocose proponunt , irrideri volunt . Scilicet Augustinus his omnibus in locis per parum manifestè intellexit nihil , vel non , quod quidem evincitur tum ex auctoritate doctissimorum Augustini editorum , cùm ex S. doctoris contextu , sive , quam tractat , quæstione , ac demum ex intimo sensu ipsorum insignium theologorum qui gratiam ad opera moraliter bona facilia non exigunt .

Etenim eruditissimi P. P. Benedictini Congregationis D. Mauri , quos novissimis hisce temporibus suscitavit Deus ad pretiosa immortalium Ecclesiæ doctorum monumenta pristino suo nitori ac puritati restituenda , isti capitis undecimi libri de Correptione et Gratiâ effato , liberum arbitrium ad bonum parum est , nisi adjuvetur ab omnipotente Bono , hanc affixerunt notam : Lovaniensis editio (fert) nihil est ; editi alii et manuscripti parum est , eodem sensu , ut liquet ex libro de perfectione justitiae cap. 10 , n. 21 ; ergo parum est eodem sensu intelligentum est ac nihil est . Etverò D. Augustinus apprime versatus in lectione veterum scriptorum profanorum (ut patet ex opere de Doctrinâ christianâ , et ex libris de Civitate Dei ; nemo aliunde , si Cano fides lib. 10 de Locis cap. 5 , ipso unquam doctior fuit) , et edoctus eos nonnunquam per parum significasse nihil , vel non , hanc vocem hâc in quæstione hoc sensu accipere voluit , ne vocem , nihil , aut non , quam in ejusdem quæstionis discussione centies usurpaverat , semper repeteret . Id sanè demonstrat Augustini contextus , sive (ut schola loquitur) subjecta materia Augustini testimoniorum .

Etverò , libro de perfectione justitiae cap. 10 , n. 21 , ait : Quæ charitas (de quâ Apostolus Epist. ad Rom. cap. 5 , v. 5 , et Joannes 1 epist. cap. 4 , v. 18) ut habeatur parum est nostræ voluntatis arbitrium , nisi adjuvet gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum . Quis , nisi pelagianâ vertigine dementatus , dixerit liberum arbitrium tantillum valere ad habendum charitatem , quam ideo sine speciali gratiae actualis auxilio aliquando obtinere potest ? Sensus igitur est : Quæ charitas ut habeatur ; nihil , aut non valeat liberum arbitrium nisi gratia cooperando , sive nisi adjuvet gratia Dei . Eodem libro cap. 2 , cùm dicit , parum esse ad non peccandum voluntatis arbitrium , nisi adjuta sane-

tur gratia Dei per Jesum Christum , loquitur de peccato generatum et non speciatim accepto , quod evincunt tum libri titulus , in quo aiunt celeberrimi editores : Cœlestius... perperam definit posse hominem hic sine peccato esse , cùm tertia Cœlestii objectio , quam hic liquescere facit Augustinus , quæ sic concipitur : potest homo sine eo esse quod vitari potest , et ideo sine peccato . Unde in objecto textu illud ad non peccandum non significat ad peccatum aliquod vitandum , sed ad vivendum sine peccato ; at nemo rursus , nisi ejus mens cœlestianâ fuligine nigriseat , dixerit liberum arbitrium in præsenti statu tantillum vel aliquid valere ad vivendum sine peccato ; parum igitur cò loci Indicat , non vel nihil prodesse ad vivendum sine omni peccato liberum arbitrium nisi adjutum saneatur gratia Dei .

Aliud non intendit S. doctor lib. 1 de Nuptiis et Concupiscentiâ , cap. 3 ; ibi enim verba facit de pudicitia conjugali , de quâ Apostolus 1 ad Corinth. cap. 7 , v. 7 , quæ est Dei donum . Deinde addit : Ad Dei dona expetenda , sumenda , retinenda , (notandæ sunt istæ voces) nostræ voluntates parum valent nisi divinitus adjumentur . Sed quis denuò Catholicus dixerit , ad petenda , sumenda , et retinenda Dei dona liberum arbitrium sine gratiae adjutorio aliquid valere ? Iterum igitur parum idem est ac non vel nihil .

Demum , vox parum alium non habet sensum libro de Correptione et Gratiâ cap. undecimo . (Interim lectorum monitum velim industrios et sagaces adversæ partis theologos , ad probandum liberum arbitrium per peccatum attenuatum et inclinatum posse sine gratia aliquod opus moraliter bonum elicere , hic adducere exemplum sani et integri insontis Adæ liberi arbitrii .) Etenim hoc in capite loquitur Augustinus de auxilio ad perseverandum in justitiâ Adæ concessò ; unde ad marginem posuerunt erudití patres Benedictini : Primus homo gratiam sibi ad perseverandum necessariam accepit , sed in ejus relictam arbitrio ; item in ipso capite undecimo n. 31 ait S. doctor : Tale erat adjutorium (Adæ datum) quod deseret cùm rellet , et in quo permaneret si vellet , et antea : Deseruit , et desertus est . Sed tale adjutorium Adæ absolutè fuit necessarium , ejusque voluntas sine illo nullam prorsus habuit in bono perseverandi potentiam ; ait enim S. doctor initio numeri 31 ibidem : « Habuit gratiam (primus homo) in quâ si permanere vellet nunquam malus esset , et sine quâ etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset , sed eam

tamen per liberum arbitrium deserere posset; » et numero 52 ibidem : « Natura Angeli et hominis, cùm primum facti sunt, non talis facta est ut sine divino adjutorio posset manere si vellet. » Quod alibi illustrat exemplo oculi, qui licet perfectissimè sannus, si non sit candore lucis adjutus, rectè non potest cernere. « Sicut, inquit, oculus, etsi perfectissimè sannus, nisi candore lucis adjutus non potest cernere, ita homo perfectissimè justificatus, nisi divinâ gratiâ adjuvetur, rectè non potest vivere. » Libero in ergo Adae arbitrium sine Dei adjutorio nihil valebat ad perseverandum in bono; ergo vox *parium* ibi idem designat ac *nihil vel non*.

Id tandem suggerunt ipsi insignes theologi qui gratiam ad opera moralia facilia non exiguunt. Talis Bellarminus lib. 5 de Gratiâ et libero Arbitrio, cap. 9, ubi omnia D. Augustini testimonia ad suam opinionem comprobandum summo studio et curâ quæsivit, et protulit, et tamen ne unum quidem verbum fecit de tribus mox relatis. Hinc cardinalis Norisius, et alii eruditii, qui gratiam ad eadem opera requirunt, eadem testimonia sibi non objecernunt, quia dubio procul nullam offerebant difficultatem.

Felicitus rem suam non promovent boni moralis facillimi sine gratiâ perpetrandi assertores dūn famosum sermonem 549, quo Augustinus charitatem partitur in divinam et humanam, sibi favere obtendunt. Hoc (fateor) testimonio optimè refellitur hæretica et insulsa Baii et ejus defensorum doctrina de duplice tantum amore creaturæ rationalis, qui sit vitiosa cupiditas, et charitas strictè dieta, quasi nullus esset amor medius inter utrumque. Verum non videmus quomodo inde possit inferri censuisse Augustinum posse hominem sine gratiâ aliquod bonum opus facile naturalis ordinis producere; proferendum enim esset aliquod testimonium quo S. doctor assereret posse hominem sine cœlesti adjutorio ut oportet, v. g., parentes honorare, Deum colere, elemosynam imperfiri, aliaque præcepta moralia observare, quod certè à nemine peragi posse confidimus.

MOMENTUM TERTIUM. — *Ex conciliis adversus Pelagianos et Semipelagianos habitis.* — Ex synodus adversus Pelagianos et Semipelagianos habitis solamad ducentum Arausicanam secundam, convocatam, ut vulgo creditur, anno 529, eu-jus 25 canones ex S. Augustini sententiis maximâ ex parte collati à Bonifacio II, et Ecclesia catholica summo plausu recepti sunt, et

idecò eum habent sensum quem ipsis affixit S. doctor.

Canone 9, aiunt Patres : « Divini munera est cùm pedes nostros ab injustitia detinemus... » Canone 20 : « Multa Deus facit in homine bona que non facit homo; nulla verò facit homo bona que non Deus præstet ut faciat homo. » Hanc definitionem præformaverat D. Aug. lib. 2 ad Bonifacium cap. 9, n. 21. « Quapropter, inquit, multa Deus facit in homine bona, que non facit homo: nulla verò facit homo que non facit Deus ut faciat homo.

Scio quidem hunc canonem primariò significare totum bonum opus divinæ gratiæ tribuendum esse, id est, initium, et progressum, et perseverantium; Semipelagiani scilicet, quos percelligit, initium et perseverantium in bono opere gratiæ amneetere detectabant; sed simul scio patres Arausicanos præter hoc totum intendisse quod D. Augustinus intendit citato lib. 2 ad Bonifacium cap. 9, siquidem ejus verba exscripserunt. At S. doctor hic adversus Pelagianos intendit non solum opera ad salutem conducentia, sed etiam non ardua, gratiæ esse tribuenda, ut antea fusè probavimus.

Idem Patres humani arbitrii adversus gratiam tumorem compescuerunt et confrengerunt canone 22 his verbis : *Nemo habet de suo nisi mendacium et peccatum.* Hic canon desumptus est ex citato Tractatu 5 D. Augustini in Joannem et ex ipsis verbis concinnatus. Verba autem *de suo item apud S. doctorem significant ac ista, sibi derelictus, ex proprio fundo, ex propriis viribus;* id quippe apud ipsum passim connotant, v. g., in isto ejus effato, *homo de suo malus, de Deo bonus,* ideoque sensus canonis est : *Homo solis naturæ viribus instructus non nisi peccare potest, et ideò si gloriari voluerit, non in se, sed in Domino gloriari debet.*

Haec Ecclesiæ definitio censoris auctores extremitas constrinxit et implicuit angustiis. Eorum Coryphaeus doctissimus Bellarminus, qui suam hic opinionem timidè et dubitanter defendit, se hærere in salebrâ dissimulare non potuit. Libro 5 de Gratiâ et libero Arbitrio cap. 11, versus finem, duas proponit responsiones. Prima fert decretum concilii conditionatè intelligendum esse in hunc modum : *Nemo habet de suo, cùm adsunt tentationes, nisi mendacium et peccatum.* Altera decretum exponit de concursu generalis privatione, qui, inquit, *pariter à Pelagio negabatur, ut sensus sit : Nemo sibi derelictus, et ideò Dei concursu destitutus, habet nisi mendacium et peccatum.*

Istae solutiones à viro licet doctissimo propositae quibusdam recentioribus placuisse non videntur. Alias excoxitaverunt quae profectò fœcundi Bellarmini ingenii aciem non fugerant, quas tamē in aleam mittere ausus non est. Prima docet concilii decretum connotare peccatum *latè sumptum*, id est, opus, cui non est insita virtus ducenti ad æternam vitam; unde significavit synodus hominem ex se nihil *in ordine ad vitam æternam* habere nisi peccatum; quidquid nimis tūm sine gratiae adjutorio et ex solis naturæ viribus operatur nihil ipsi proficit ad æternam salutem. Etverò, inquit, canon iste excerptus est ex tractatu 5 Augustini in Joannem ubi illicitur: *Nemo habet de suo nisi mendacium et peccatum; si quid autem homo habet veritatis et justitiae ab illo fonte est, quem debemus sitire in hac eremo; at justitiae nomine hīc indubie designatur justitia dicens ad vitam æternam...* Alias voces, *de suo*, interpretatur de ignorantia, et coneupiscentia; quae sunt *vitiosa radix ex quā nihil boni oriri potest*, non de intellectu et voluntate, quasi sensus esset, *homo nihil veri intelligere, et nihil boni moralis velle potest sine gratiâ*.

Quid autem tot ac tam discrepantes solutiones suggestunt? Nonne amplam portendunt victoriā primæ concilii decreti expositionis defensoribus, quorum adversarii incerti quō sese vertant retortis in se gladiis sese mutuò confodiunt? Enim verò, ubi Bellarminus verum intellexit peccatum, alii *improprium* subodorantur delictum; ubi Bellarminus voces *ex suo* exponit de propriis intellectus aut voluntatis viribus, alii eas alio modo explicant. Nulla autem ex relatis expositionibus concilii sanctioni est accommodata. Non prima; conciliensem decretum non secūs ac Augustini testimonium tractatu 5 in Joannem absolutum est, non conditionatum, ut insipienti illicò innotescit. Deinde, si referretur ad tentationes, quasnam respiceret? Levens, an graves tantum? Non leves certè; vulgo enim sentiunt, non graves quidem, sed leves tantum tentationes ab homine propriis naturæ viribus posse superari. Graves igitur; et quomodò Augustini, vel concilii textum eas tangere probarent? Demùm quis non videat scopum concilii et Augustini eò collimare ut reprimant arrogantiam Pelagianorum qui se bonum naturæ viribus operari posse gloriabantur?

Non secunda. Primò enim haud constat Pelagianos naturalem concursum rejecisse, ut hīc gratis et sine probatione sub difficultatis

pondere deficiens obtendit Bellarminus. Altum de hoc Pelagianorum errore apud eos qui illorum historiam accuratè scripsérunt silentium, Baronium, Norisium, Petavium, P. Alexandrum, etc. Tres ultimi apprimè noverant Ypressem lib. 5 de historiâ pelagianâ capitibus 19, 20, 21, etc., mordicūs asseruisse hunc concursum à Pelagianis admissum fuisse etiam ad operationes voluntatis, et tamen hujus novatoris errores circa Pelagianorum historiam refellendo de isto prorsus siluerunt: præterea naturale Dei auxilium à Pelagianis fuisse improbatum solā Hieronymi ad Ctesiphontem epistolā probari posse videtur; at omnibus eruditis notum est Hieronymum cùm hanc emisit epistolam, parvam admodūm Pelagi dogmatum habuisse notitiam, et aliunde ex obscurō ejus in eā epistolā testimonio nihil certi erui posse.... 2º Patres Arausicani loquuntur de concursu quem delineavit Augustinus tractatu 5 in Joannem; sed iste concursus manifestè est supernaturalis: « Si quid, inquit S. doctor, homo habet veritatis et justitiae ab illo fonte est, quem debemus sitire in hac eremo, ne deficitam in viâ, et venire ad salutem, non possumus. »

Non tertia. Etverò, synodus et Augustinus ibi accipiunt peccatum quatenus opponitur justitiae, sicut mendacium quatenus opponitur veritati; sed quod opponitur justitiae verum est peccatum; justitia enim ibi sumitur quoniodò Augustinus eam sumit libro de spiritu et litterā capitibus 27 et 28 ubi dicit, *quædam infidelium et impiorum opera esse secundum justitiae regnū*, id est, habere moralem bonitatem; justitia ergo ibi significat moralem bonitatem, quemadmodū veritas ibidem significat veritatem naturalem..... Neque reponas concilium et Augustinum ibi non magis requirere gratiam ad bonum morale facilè persciendum, sive ad non peccandum, quām ad aliquam veritatem naturalem cognoscendam; at indubie speciale gratiae auxilium ad hujus veritatis notitiam non exigit. Etenim concilium et Augustinus ibi accipiunt verum naturale morale non quatenus est merè speculativum, sed quatenus est practicum, sive quatenus ordinatur ad movendum hīc et nunc hominis affectum; unde intendent neminem ex se absque speciali gratiae auxilio cognoscere verum morale practicum. Hinc accipiunt mendacium prout opponitur efficaci notitiae veri moralis practici, quod aliunde satis indicat vox *mendacium*.

Non quarta. Concilium quippe et S. doctor

dissentient de facultatibus, ex quibus prodeunt mendacium et peccatum, quales certè sunt intellectus et voluntas. Præterea, cùm ignorantia insideat intellectui, et concupiscentia voluntati, quomodò illæ due facultates his irretitiae laqueis possent sine gratiâ verum practicè cognoscere et bonum morale elicere? Demùn quam hinc communisuntur ignorantie et concupiscentiae ab intellectu et voluntate separatio est fictitia, siquidem, ut diximus, ignorantia et concupiscentia intellectui et voluntati inhaerent. Tandem Ecclesia in hymno Spiritus sancti canit, *nihil sine ejus gratiâ esse innoxium.*

MOMENTUM QUINTUM.—*Ex summis pontificibus qui sententiam de gratiâ necessitate ad opera moralia facili velut non catholicam habere expressè prohibuerunt.*—Talis inter alios Clemens X, talis Innocentius XII. Iste eruditum Norisium, postquam accurato examine præmisso, eui Sedi apostolicæ suffragium accessit, ejus opera à sacra Inquisitione romanâ pluribus vicibus à Baii erroribus immunia sunt renuntiata, in præmium sanæ doctrinæ, et eximiorum in Ecclesiam meritorum, sacro cardinalium collegio inseruit.

Talis doctissimus pontifex Benedictus XIV, qui in famoso Brevi dato 31 juli anni 1748 ad magnum Hispanæ inquisitionis præsidem hæc declaravit: «Norisiana opera Bajanismi, aut Jansenismi notâ carent, et earere constat post multiplicatum super eis examen in hâc supremâ Inquisitione romanâ, cui summi pontifices pro tempore existentes præsunt, quique mox recensita examina suo calculo comprobârunt.» Deinde refert atroces, et rabiosè iteratas Norisii inimicorum delationes, uno verbo, totam acrimoniam quâ in ipsum et scriptis et virulentis buccis despumabant, additque *celeberrimum auctorem ex iis victorem exiisse*, cùm, ut dictum est, in mercede doctrinæ et summorum beneficiorum, quæ reipublicæ christianæ contulerat, inter primarios cardinales relatus sit. At ex dicendis elucescit. Norisium et in Vindiciis, et in Janseniani erroris calumnâ sublatâ pro commemoratâ opinione tanquam pro aris et focis decertare.

Idem pontifex ibidem et in Brevi dato 31 maii anni 1745 in gratiam religionis Augustinianæ, et Norisii operum de Augustianâ scholâ dicit: «Augustiniani traducuntur tanquam sectatores Baii et Jansenii. Reponunt ipsi se humanæ libertatis esse fautores, et oppositiones pro viribus eliminant, cùmque eorum sententia usque adhuc à Sede apostolicâ damnata non

sit, nemo est qui non videat à *ullo Superiore ecclesiastico* prætendi posse ut à suâ sententiâ discedant.» Notum autem est celebrem Augustinianorum scholam eandem opinionem totis viribus propugnare tanquam sinceram D. Augustini, imò et Ecclesie catholice doctrinam.

MOMENTUM QUINTUM.—*Ex ipso theologorum, qui pro adversâ opinione stant, suffragio.*—Inter theologos catholicos, quibus placet aliquod opus moraliter bonum facile sine speciali Dei gratiâ fieri posse, nullum omnino invenire potui (multos tamen evolvi) qui adversam opinionem pro catholicâ non habuerit. Hinc amplissimas censori grates rependemus, si vel unum sic sentientem nobis indicaverit. Robertus Bellarminus, vir singulari animi moderatione et eruditione cunctis scholis acceptissimus, lib. 5 de Gratia et libero Arbitrio cap. 4, relatis contrariis Pelagianorum et Lutheranorum erroribus ait: «Conveniunt theologi catholici omnes 1º, non posse fieri ulla opera solis naturæ viribus quæ sint meritoria gratiæ, idque contra Pelagianos; 2º, non esse peccata opera omnia quæ justificationem præcedunt, idque contra Lutheranos. Intra hos terminos disputant aliqui pro libero arbitrio fortassis liberiùs quam par esset, ut Scotus, Durandus, Gabriel, etc. Alii fortassè minùs tribuunt libero arbitrio quam oporteret, ut Gregorius Ariminensis, Capreolus, Marsilius, etc. Ubi vides Bellarminum apprimè distinguere sententiam theologorum à sententiâ hæreticorum inter utramque Catholicorum opinionem vacillare, ut indicat vox, *fortassis*, et pro *Catholicis* habere qui alterutram propugnant. Eodem libro, cap. 9, dicit, «certissimum esse non esse peccata opera omnia quæ fiunt sine fide, præsertim si fiunt cum auxilio Dei speciali; ergo, si fiunt sine isto auxilio, illud certum non est. Gregorius de Valentia, alter insignis Societatis Jesu theologus in 1-2, disput. 8, q. 1 de necess. gratiæ puncto 3, ait: «Quæritur, an sine ullo gratiæ auxilio possimus in hoc statu naturæ corruptæ facere aliquod opus bonum morale, quod tum ex objecto, tum ex circumstantiis sit rectum. Quâ de re quatuor sunt sententiæ; duæ extremae hæreticorum (supra à Bellarmino relatæ) et duæ mediae *theologorum orthodoxorum*, quorum alii etsi ad omne opus bonum morale non requirant auxilium gratiæ justificantis, aut etiam fidei (in quo omnes orthodoxi consentiunt), tamen requirunt aliquod auxilium gratiæ actuale, quo scilicet homo incitetur et adjuvetur ad quodecumque bonum opus morale

exercendum. Ita Gregorius Arimineus. » Hæc, opinor, commentario non indigent. Gregorius de Rhodes, alter ejusdem Sodalitii theologus, tom. I, disput. 2, de gratia, sectione 4 de necessitate gratiae ad opera moralia facillima, dicit: *Hæc est nobilissima controversia qua scholam theologicam divisit in partes.* Deinde paragrapho primo affert dissidentes opiniones.

Quoniam autem longum foret, et (ut puto) planè inutile cæteros adducere, prodeant nonnulli recentiores, quorum judicium profectò non abnuet censor.

Honoratus Tournely de Gratiâ q. 4, a. 2, relatâ Baii et Jansenii circa presentem questionem opinionem, ait: « Gabriel Vasquez plures appellat è scholâ theologos qui docent nullum opus morale ex omni circumstantia bonum posse fieri sine aliquo divinæ gratiae auxilio, quam sententiam ipse sequitur... At sensu (hæc apprimè observa) à Baio et Jansenio multum alieno; isti quippe sine fide supernaturali et charitate propriè dictâ, sive theologicâ nihil omnino boni fieri posse, et quidquid ita fit verum esse peccatum, contendunt; non ita Vasquez. » Deinde addit: « Communior scholæ sententia est S. Thomæ 1-2, q. 109, a. 2,... videtur hæc esse Bellarmini sententia lib. 5 de Gratiâ et libero Arbitrio, cap. 5 et seq. » Theologi ergo catholici, et quidem *plures*, sentiunt nullum prorsus opus bonum morale sine gratia elici posse sensu à Baii et Jansenii sensu multum alieno, idèque Baianismi absque injustitiâ insimulari non possunt: *Communior igitur tantum scholæ opinio est D. Thomæ, etc.; contraria ergo communis est, videtur hæc esse Bellarmini sententia; ergo certum non est celebrem istum virum illam opinionem defendisse.*

Concinnunt Tornelii redactores, sed non tam accuratè quām magister; unus enim, relatâ Baii et Jansenii sententiâ, ait: *Quin et eidem (Baii et Jansenii doctrine) adhæsere nonnulli è Catholicis, ut cardinalis Norisius in Vindiciis, etc., quæ propositio à Tornelii relatione in duobus discrepat; enuntiat enim 1º, Norisius et alios Baii et Jansenii doctrinæ circa istam questionem sese morigeros præstisset, et ideò cum Baio fuisse damnatos, quod negat Tornelius... 2º Nonnullos duntaxat Catholicos huic sententiæ adhæsisse, cùm referente Vasquesio, et post eum Tornelio *plures* ipsi adhæserint. Idem auctor ait: *Communis (non communior ut Tornelius) sententia est in præsenti statu aliquod bonum opus morale ordinis naturalis per solas naturæ vires fieri posse; ut scilicet in-**

sint contradictionem opinionem non esse communem, quod falsum esse postea ostendemus.

Concinit alter doctor Parisiensis, socius Sorbonicus nuper summum sui desiderium de-relinquendo è vivis excessus censori certè non posthabendus, Franciscus de la Chambre, in erudito et optimo opere quod inscripsit: *Traité historique et dogmatique sur la doctrine de Baïs, et sur l'autorité des bulles des papes qui l'ont condamnée.* Etenim in monito operi præfixo n. 3, sapienti hanc præscribit regulam, quam oculos habere debuisset Censor: « Lorsqu'il s'agit de fixer la doctrine et de combattre l'erreur, il faut éviter deux excès : le premier de donner pour erreur et pour condamné ce qui est laissé à la liberté des écoles (in hoc hallucinatus est censor); le second, de regarder comme opinion permise, et comme laissée à la dispute des théologiens, ce qui est réellement contraire à la foi, et réprouvé comme tel. » In illustratione super Baii tractatu n. 4, ait: « Le libre arbitre n'a point entièrement péri en Adam, quoiqu'il ait été affaibli. Voilà ce que la foi enseigne, et ce que nie Baïs... L'homme tombé, en vertu des restes et des traits de la droiture du premier état, qui n'a point été absolument détruite en lui par la désobéissance du premier père, peut-il d'un pouvoir réduit à l'acte observer quelque précepte de la loi, sans un secours actuel, distingué du don de la création et accordé en vertu des mérites de Jésus-Christ ? Question laissée à la liberté des Théologiens, pourvu cependant qu'on reconnaîsse que ce secours nécessaire pour pratiquer le bien est totalement différent de cet esprit de charité proprement dite que le Saint-Esprit répand dans nos coeurs. » Eadem habet in eodem tractatu, paragrapho 5, n. 5, etc.

Verum adsit testis insignior et præstantior domiuus Languet olim Suessionensium episcopus. In quintâ epistolâ pastorali, 5 parte, n. 59 et 60, de bonis infidelium operibus hæc habet: « Les théologiens sont partagés en différentes opinions sur cette matière ; opinions sur lesquelles l'Eglise leur laissant la liberté, j'ai cru devoir les abandonner à leur dispute sans m'y engager. (Hæc observatione digna sunt.) En effet, tandis qu'ils soutiennent tous, en conséquence des jugements que l'Eglise a rendus, que les actions des infidèles ne sont pas toutes des péchés, ils se partagent en différentes classes dans l'explication de cette vérité. Quelques-uns prétendent (debuisset dicere : plusieurs, cùm postea dixerit : le plus commun sentiment, etc.) que les

actions de charité et de justice que font quelquefois les infidèles sont dirigées par une grâce générale méritée par Jésus-Christ et répandue sur tous les hommes, qui les conduit dans ces actions qui sont louables. Les autres, et c'est le plus commun sentiment, soutiennent que par la lumière naturelle que le péché n'a pas entièrement effacée, les hommes peuvent être dirigés dans quelques œuvres justes et bonnes, et les faire sans péché. Entre ceux-ci, quelques-uns croient que l'homme qui, par les lumières naturelles peut connaître l'existence d'un Dieu infini dans sa bonté, peut aussi par ses forces naturelles, aimer Dieu par dessus toutes choses d'un amour naturel. Tels Cajétan et Dominique Soto... D'autres soutiennent que cet amour naturel n'est pas possible à l'homme. Tel Bellarmin. Mais ces théologiens, en se partageant sur ces sujets de dispute, conviennent tous, » etc.

Celebriores sicutur defensores religionis agnoscunt istam quæstionem, *utrum infidelium opera omni ex parte bona divinæ gratiæ adscribenda sint vel non*, Scholæ libertati ab Ecclesiâ relinqui, et nunquid ipsis in mentem venit opinionem affirmantem *Baianismi* aut *Jansenismi* censorum configere, aut etiam asserere illam Baio favere.

Veneranda tamen adversus tot illustrium viorum suffragium auctoritas objici potest (quam censor in suâ dissertatiunculâ non adduxit, aut quia illius oblitus fuerat, aut quia eam multi non facit). Censura scilicet sacri Ordinis Parisiensis lata 27 junii anni 1560 in 18 Baii propositiones, postulantibus Petro de Quercu Guardiano Nivellensi et Ægidio de Querceto Guardiano Athensi. Quarta hæc erat: *Liberum arbitrium ex se non potest nisi peccare, et omne opus liberi arbitrii sibi dimissi est peccatum mortale aut veniale*. Hâc autem censorum confixa est: *Pro utrâque parte est hæretica; nemo igitur nisi hæreticus asserere potest liberum arbitrium sibi dimissum non posse nisi peccare*.

Verùm plurima sanè hanc censuram elidunt, atque etiam, si prout jacet et sine ullo ad Baii sensum respectu est intelligenda, penitus subruunt. Etenim primò ex sacri Ordinis Statutis et laudabili usu nulla prorsus et irrita sunt acta quæ in sequenti congregatione relata non sunt et confirmata; at, inquit socius Sorbonicus dominus de la Chambre in commemorato opere p. 124 (edit. in-12.) *On ne voit pas que la censure ait été relue et confirmée selon l'usage dans une assemblée suivante....* 2º Omnes auctores,

etiam Sorbonici, qui ab anno 1560 ad hanc usque etatē floruerunt, pro catholiciis habuerunt theologos docentes, liberum arbitrium *ex se*, id est, *sine gratiâ à verâ charitate distinctâ*, non posse nisi peccare, ut modò ostendimus. Illam igitur pretensam censuram nihil fecerunt.... 3º Gamachæus, Tornelius et alii cùm veteres tum recentiores Sorbonici doctores, qui in confirmationem suarum opinionum doctrinalia judicia sacrae Facultatis afferre consueverunt, de isto judicio in præsenti controversiâ omnino tacuerunt; quin P. Alexander in historiâ 13 et 16 seculi uno aut altero verbo de illo injecto statim et non sine encomio adducit sententiam Vasquesii ipsi, ut notum est, è diametro oppositam; ipsis igitur fuit persuasum hanc censuram aut nullius esse ponderis, aut suæ opinioni non favere. . . . 4º Illa censura, si quid unquam roboris habuit, illud totum amisit post solemne judicium Clementis X, Innocentii XII, et Benedicti XIV, totiusque sacrae Inquisitionis romanæ, qui in Norisio et aliis Augustinianis orthodoxam renuntiaverunt sententiam quam *hæreticam* declarat... 5º Commemoratum judicium scipioruit. Sic enim arguimus: Censura propositionis quarte pluris facienda non est quam censura propositionis 16; si quippe ultima censura malè fuit lata, quidni et altera? At nihil prorsus facienda est, quin potius omnino est improbanda censura 16 propositionis; illa enim assertio sic concipitur: *Nemo preter Christum est absque peccato originali; hinc B. Virgo mortua est propter peccatum quod contraxerat ex Adam*. Quid censura? *Hæc propositio est hæretica*. Quis, quæso, ferat tam inconsideratum, et tam temerarium judicium? Sixtus IV, anno 1484, sub excommunicationis pœna vetuerat ne opinio affirmans aut negans interemeratum B. Mariae Conceptum hæresis notâ configeretur (quam Constitutionem confirmaverat concilium Trid. sessione 5, anno 1546, et Pius V Constitutione super speculam) et generosi censores negantem assertionem hæreticam esse conclamant, sieque Thomistas et alios excommunicatos declarando ipsi in excommunicationem incurruunt! Doctissimus Bellarminus, cui super hoc omnes erudití assentiant, dixit libro 4 de ammissione gratiæ et statu peccati cap. 15, *impudentissimum esse mendacium asserere ab Ecclesiâ in fidei tesserae erectam esse opinionem de immaculato Virginis Conceptu*; dixit illam opinionem esse duntaxat *piam admodum et probabilem, et contrariâ longè probabiliorum*, et

doctiores censores illam sententiam inter fidei dogmata annumerare audebunt!

Doctissimi viri Vasquesius, Suaresius prolegomeno 6 de Gratia, cap. 2, n. 16, Lens in corpore doctrinæ Baiæ p. 172, asserunt in bullâ Pii V Baii propositionem 74 (in editione P. Duchesne): *Nemo præter Christum est absque peccato originali, etc.*, propter doctrinam eā expressam, sive nudam assertionem, de conceptione B. Virginis in originali peccato, non fuisse proscriptam (idem censuit Bellarminus qui Pii V Constitutionem ad opinionem suam de intemperato Conceptu probandam, non adduxit), et quis illam sententiam hæreticam renuntiare non erubescet? Idem judicium propositiones aequivascas, sive quæ multiplicem patiuntur sensum, absque ullâ sensuum distinctione speciali notâ configit, sive distinctionibus multiplicandis magis quam sedandis et finiendis est idoneum, et omnino alienum à mente Pii V, qui Baii propositiones damnando, generatim licet et respectivè, observavit tamen nonnullas aliquo pacto sustineri posse, quamvis non in rigore et sensu ab auctori bus intento.

Dieendum igitur omnino est commemoratam censuram aut ab initio fuisse irritam, aut tacito saltem consensu ab ipso sacro Ordine revocatam, quod profectò perpetuo et semper viventi Galliarum concilio, ut olim loquebatur dominus Mezeray, injuriosum non est, cum sol ipse, qui totum terrarum orbem fulgore suo collustrat et viviscat, defectioni nonnunquam sit obnoxius.

Nibilo tamen minus conjicerem sacram facultatem quartam propositionem declarasse hæreticam aut quia existimavit illâ proscribi indifferentiam activam humanæ voluntatis ad bonum aut malum, sive innatam homini ac post Adæ peccatum superstitem potentiam faciendi bonum aut malum, legem implendi vel non implendi (quo certè sensu est hæretica), aut potius quia eamdem propositionem proscribere voluit relativè ad sensum Baii, qui intendebat liberum arbitrium ex se, id est, sine charitate habituali aut actuali propriè dictâ (quam unicam gratiam admitebat), nonnisi peccare posse (quo iterum sensu propositio est hæretica). Etverò duo commemorati Guardiani prælectiones theologicas, quas sui Novitii à Bajo acceperant, in quibus iste sensus exprimebatur, ad sacrum Ordinem indubie miserant, qui idem tam perversam doctrinam explodere fuit sollicitus.

MOMENTUM ULTIMUM. — *Ex rationibus ex fidei principiis scaturientibus.* — Rationes illas deducenmus ex doctrinâ quam ipsimet operis moraliter boni facilis sine gratiâ faciendi assertores scriptis suis consignârunt. Bellarminus, lib. 5 de Gratia et libero Arbitrio, cap. 5, hanc ex D. Thomâ rationem affert ut probet solis naturæ viribus omnia præcepta moralia secundum substantiam operis adimpleri non posse. « Quoniam natura humana per peccatum primi parentis depravata aversa est à Deo, et conversa ad creaturas, presertim ad se, ac proinde sine ultimum vel actu, vel habitu, vel certè prætensione quâdam in creaturâ, non in Deo, constitutum habet. Quare, quando occurront aliqua agenda, vel evitanda, ex fine illo præconcepto quasi naturaliter inclinatur ad malum, et violenter ad bonum, et ideo necessaria est vis quædam et ut homo vigilet et præmeditetur, et contra propensionem amoris proprii pugnet, quod impossibile esse moraliter non solum ratio sed experientia docet. »

Hæc eruditæ viri doctrina innititur hoc concilii Trid. decreto sessione 6, c. 1: *Etsi liberum arbitrium minimè extinctum sit, viribus tamen attenuatum est et inclinatum;* inde enim eluet hominem ita liberum remansisse, ut tamen ad se et sua aliaque sensibilia jugiter et inordinatè inclinetur. Hoc sanè argumentum plus probat quam hic probare intendit eximus ejus auctor. Evincit enim, ut vel tantisper attendanti facile innotescet, quotiescumque occurront aliqua agenda vel evitanda, eujuscumque naturæ sint, sive facilia, sive ardua, vim quamdam necessariam esse ut homo à se, sive inordinato sui amore et creaturâ retrahatur, et ad bonum assurgat, quæ suavis violentia nonnisi ex gratiâ oriri potest.

Idem insignis theologus ibidem sententiam suam sic probet: « Si D. Augustinus libro de Correptione et Gratia, cap. 12, affirmat, ipsum etiam hominem justificatum, nisi is divinâ gratiâ indeclinabiliter et insuperabiliter (id est, infallibiliter) ageretur ob naturæ infirmitatem sine dubio casurum esse, quantò nos id majori ratione affirmare possunus de homine infidi, et qui solis nitatur viribus naturæ per peccatum corruptæ et vitiatæ! »

Hæc iterum ratio probat hominem ab naturæ infirmitatem ipsum opus moraliter bonum facile non posse elicere. Cùm enim dixit Augustinus justum esse prolapsurum si à divinâ gra-

tiā non agatur, significare voluit justum bonum supernaturale nec *collectivē*, nec *distributivē* agere posse sine gratia auxilio; ergo, ut valeat Bellarmīni ratiocinīum, oportet ut idem homo solis naturae per peccatum corrupte viribus bonum morale nec *collectivē* nec *distributivē* possit operari.

Doctissimus cardinalis eodem libro 5, cap. 7, ex Scripturā et Patribus asserit nullam prorsus tentationem sine speciali Dei auxilio, id est, internā illustratione, et motione supernaturali, ab homine posse superari; et lib. 6, cap. 7, « non posse Deum sine ipsius ope diligi neque ut auctorem naturae, neque ut largitorem gratiae et gloriae, perfecte, neque imperfecte ullo modo; » deinde addit: « Atque hanc non dubitamus sententiam esse S. Augustini, immo etiam Scripturarum et conciliorum, quidquid aliqui minūs consideratē in hac parte scripserint. »

Quis autem illicē non intelligit hanc doctrinā minimē cohærere cum opinione asserente opus moraliter bonum facile solis naturae viribus fieri posse? An enim levis temptationis victoria majus voluntati humanae facessit negotium quam operis moraliter boni etiam facilis perpetratio? Si infirmus, ut utar exemplo, quod ad nauseam usque adducunt, caleulum invenerit in viā, nonne eum tamē facile amovebit quam parvum iter perficiet, pedesve movebit? Imo prorsus impossibile est ut quis opus moraliter bonum facile eliciat, nisi experiatur quamdam tentationem, juxta illud *nimirum in vetitum semper, cupimusque negata;* et istud Jacobi, *unusquisque tentatur à concupiscentiā suā abstractus et illectus.* Hinc theologi Bellarmīni opinioni infensi suam sententiam iisdem probant argumentis quibus ejusdem opinionis defensores hominem aliquod opus moraliter bonum solis naturae viribus agere posse ostendere conantur.

Item perquam facile est Deum diligere ut auctorem naturae et beneficiorum naturalium, amore saltem imperfecto, cūm in primis, ut in Confessionibus clamat Augustinus, *cuncta, id est, aspectabilis hic mundus, cuilibet dictere non desinant ut Deum amet;* et Apostolus Romanorum cap. 1, obstupescat quod gentiles, cūm Deum cognovissent, illum sicut Deum non glorificaverint, sive coluerint. Hinc rursus qui hic Bellarmīno dexteram non porrigit hæc facilia esse proclamat.

Palmaris ratio, quam hic ostentant, efflōrscit ex conditiōne liberi arbitrii, cuius vires

ad bonum, licet per peccatum plurimū immunitate, omnino tamen non fuerunt extinctæ. Hinc postquam D. Augustinus libro de Spiritu et Litterā, cap. 27, n. 48, dixit infideles et impios nonnulla aliquando opera elicere secundūm justitie regulam laudandā, hanc cap. 28 addit rationem: *Quia usque adeò in animā humanā imago Dei terrenorū affectuum labē detrita non est, ut nulla in eā velut lineamenta extrema remanserint; unde merito dici possit etiam in ipsā impietate vita suā facere aliqua legis, vel sapere.* Istorū verborū, inquit, sensus est, infideles et impios notitiam boni et mali, et illud agendi potentiam per peccatum non omnino amisisse, et idēo superstitionib⁹ viribus illud aliquando operari.

At hoc argumentum plurima enervant: 1º enim ipse Bellarmīnus lib. 5 de Gratiā et libero Arbitrio, cap. 9, ingenuè fatetur genuinam illius testimonii significationem sibi non esse exploratissimam; atit enim: *Quorum verborū hic esse videtur sensus.* 2º Augustinus hæc dixit transitorie et quasi aliud agenda, ut patet ex contextu, et per figuram concessionis, idēque de sincerā ejus mente circa præsentem quæstionem per hunc locum judicandum non est, sicut per alia ejus opera in quibus *ex professo* hanc quæstionem tractavit, qualia sunt ea quæ in secundo argumēto protulimus. 3º Quā arte posset evinci bona oper⁹, de quibus hic Augustinus, non ardua, sed facilia fuisse. 4º Pauca infidelium et impiorum opera, quæ Augustino dicente, etiam ratione finis, bona fuisse leguntur, evidenter sunt regis Assueri misericordia in Judæos, obstetricum ægyptiarum in Hebraeorum parvulos humanitas, continentia Polemonis, quorundam Romanorum virtutes; sed hæc ipsa Dei gratiae tribuere S. doctorem antea ostendimus; nec ipse contradicit Bellarmīnus qui loco citato dicit *Romanorum virtutes Dei gratiae tribui posse.*

Igitur Augustinus his verbis: *Imago Dei in infidelibus et impiis omnino non est deleta, qui idēo aliqua legis faciunt vel sapiunt, significavit remaneare in homine lapsō aliquam legis naturalis cognitionem, et activam indifferentiam ad bonum et malum, sive naturale, sive supernaturale, quam aliquando reducit ad actum, sive cum gratiae auxilio, sive sine illo, quod hic ex professo non expendit.* Etverò ibi disserit Augustinus de impiis qui in impietate obduruerunt, et *lassati sunt in viā iniquitatis,* ut Scripturæ verbis utar; sed nunquam profecto in S. doctoris mentem venit tales homines bo-

num etiam morale sine gratia auxilio posse operari; quinimò passim docet, eos *bonum morale non apprehendere et prosequi, sed in malum pro invenientia consuetudine moveri nisi gratia adjuventur*. Legi poterit libro de Patientia cap. 7, n. 14, et lib. 2 de peccatorum meritis et remissione, cap. 17, n. 26, etc.

SECTIO II. — *Theologi pro operum moruliter bonorum sine gratia eliciendorum impossibilitate decertantes, ipso etiam Gregorio Ariminensi non excepto, præ aliis Theologis eorum adversarii in hâc controversiâ laudandi fuerunt.*

Notum est eruditis quâm indignis modis, imprimis post exorta Janseniana dissidia, à nonnullis recentioribus tractati sint D. Augustinus et celeberrima ejus schola. Unus ex illis, eximius aliunde theologus, in Commentario capituli 8 Matthæi v. 18 in hæc audacter prorupit: « Nec enim sequenda illa opinio est, quam Tridentinum concilium nuper merito damnavit, omnia peccatorum aut etiam infideli opera esse peccata, quamvis maximum auctorem Augustinum lib. 4 contra Julianum cap. 5, et lib. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 5, et Prosperum habuisse videatur. » Quis tam tetram ferat calumniam? Augustinus docuit *omnia peccatorum opera esse peccata* dûm illum errorem à concilio Trid. damnatum sessione 6, can. 7, libro de Patientia cap. 26 et alibi passim refellit! Augustinus absolútè docuit *omnia infidelium opera esse peccata* dûm (ut ex dictis constat) illud nonnisi conditionatè tradidit, si nempe gratia nou impedit ne in superbiae peccatum actu reflexo incident, vel eos à sùi et creature inordinato amore non retrahat!

Alia convicia recoquere horreret aninus. Doctissimum virum Norisium ad evulgandas Vindicias Augustinianas novissimis hisce temporibus adegerunt, quas illi recentiores torvis quidem aspererunt oculis, sed ne extremis quidem unguiculis vellicare hucusque ausi sunt.

Si igitur illis recentioribus adversi doctores suam opinionem eâ, quâ decet, modestiâ defendentur, nullis prorsùs in adversarios probris contortis, censor vel quilibet alias æquus arbiter nedûm nobis succenseat quôd illos magistros impensè extulerimus, aliorum meritis silentio prætermisssis, quinimò nobis debet summoperè gratulari; at insignes illos viros in præsenti controversiâ sese sic gessisse testantur auctores fide dignissimi, quos inter solum Bellarminum, ne longior sim, adducam. Li-

bro 5 de Gratia et libero Arbitrio, cap. 4, relatâ opinione Gregorii Ariminensis, Capreoli, Marsili, etc., ait: « Eâ modestiâ disserunt isti, ut et parati sint iudicio Ecclesie semper acquiescere, et ante Ecclesie definitionem non audeant fratres suos damnare, neque pro hæreticis habeant qui contra sentiunt. » Ubi vides comprehendendi ipsum Gregorium Ariminensem, in quem tam aeriter invehitur censor. Sed, inquit (et haec est palmaris ejus accusatio in istum theologum), « Gregorius Ariminensis impudenti et sacrilego Lutheri ore summis laudibus exornatus est quôd cuncta et singula infidelium opera defectu relationis in Deum vera esse peccata asseverasset. » Non inficior; factum enim illud referunt maximâ fide digni testes Bartholomæus Medina, Dominicus Soto, et Andreas Vega; sed quid inde? Istum theologum hæreticorum albo esse inscribendum? Quæ, Deus immortalis, consecutio! Joannes Calvinus in quatuor Institutionis libris, in Antidoto, etc., et Cornelius Jansenius in suo Yprensi D. Augustinum *totum esse suum vociferantur*; ergo D. Augustinus Calvini et Jansenii hæresi prælusit, sive illius fundamenta jecit! ergo minimè laudandus est D. Augustinus! Quis tam intolerabile pronuntiatum non execretur et exhorreseat? Itaque Gregorius Ariminensis laudatus quidem fuit à Luthero, ut Augustinus à Calvino et Jansenio, sed non idèo Lutheri errori circa infidelium opera, sicut nec Augustinus Calvini et Jansenii systemati favit. Quotquot scilicet extant insignes theologi longum latumque discrimen agnoscunt inter Lutheri et Gregorii sententiam de infidelium operibus. Supra audivimus Bellarminum dicentem: *Catholici omnes theologi* (inter quos expressè recenset Gregorium Ariminensem) *consentiant non esse peccata opera omnia que justificationem præcedunt, idque contra Lutheranos;* ergo Gregorius Ariminensis Lutheri hæresi de infidelium operibus viam non stravit. Concurrunt theologi antea laudati, Gregorius de Valentia, Georgius de Rhodes, Honoratus Tournely, Henricus Norisius, etc. Hic Vindic. cap. 4, paragrapho 5, Gregorium sic excusat: « Noster Gregorius Ariminensis in hâc thesi cum Baio et Luthero neutiquâ convenit; nam licet in 2 Sententiaren; distinct. 26, q. 1, dicat omnia infidelium opera esse peccata, attamen articulo tertio in response ad testimonia Augustini ait: Si tamen aliquod taliter factum, scilicet debito fine, et aliis debitiss circumstantiis reperiatur in infidelibus, dicendum est eos

fecisse non sine Dei adjutorio; quod in response ad 8 de facto in obstetricibus aegyptiis factum concedit, nempe Deo specialiter adjuvante, quæ etiam ibidem probat Augustini testimonio lib. 4 contra Julianum cap. 3, ubi concedit aliqua bona opera in infidelibus ex speciali tamen Dei gratiâ derivata, et admittit insuper adjutorium Dei, seu Spiritus nondum inhabitantis, quorum neutrum Baius assertebat. » Antea, cap. 3, paragrapho 4, dixerat: « Gregorius Ariminensis concedit in Infidelibus aliqua opera bona, in primâ saltem sui productione, ex gratiâ tamen derivata. » Ex quibus patet Gregorium intendisse infideles nulla quidem bona opera non adjuvante Deo producere posse, sed tamen cum Dei adjutorio aliqua interdùm ejusmodi opera elicere, quæ tamen nisi de novo subveniat Deus, brevi superbiae vito coinquinantur; quæ certè toto celo differunt ab hæresi Lutheri, qui docebat omnia opera facta ab homine extra charitatem, sive in peccato constituto, esse peccata, quia à conscientiæ reatu vitiantur.

Non aliam profectò Gregorii mentem fuisse satis ostendunt quibus à summis et minimè suspectis viris insignitur encomia. Non solum enim à Norisio vocatur *insignis theologus*, sed et ejus laudatores esse voluerunt Stephanus Deschamps de hæresi Jansenianâ lib. 3, disput. 3, cap. 8, n. 4; Natalis Alexander in historiâ 14 seculi, ubi postquam dixit, *ipsum nomen inter eruditos sibi peperisse*, addit: Ejus cum laude meminère Trithemius abbas, Sabellius, Sixtus Senensis, etc. (vir insignis eruditonis et pietatis qui Pii V fuit coetaneus, et arctissimo fœdere cum ipso conjunctus).

SECTIO III. — *Consuetum Vasquesii, Norisii, et aliorum ad nonnullas Baii assertiones respondum, ipsas ob acrimoniam censuræ fuisse proscriptas, non est improbandum.*

Censor novum, ut diximus, adversùs nos accusationis caput intentavit, quòd mox memoratam theologorum respondionem non exploserimus; nos, è converso, contendimus illam rejicere temerarium esse et erudito theologo indignum. Enimvero ipsa Pii V Constitutione innititur; illam aliunde admittunt apriù catholici autores, qui etiam Vasquesii et Norisii sententiam impugnant, etiam ubi agitur de propositione Baii 27 vel 28: *Liberum arbitrium sine Dei adjutorio non nisi ad peccatum valet*, vel 26: *Omnia infidelium opera*, etc., quibus pelagianni erroris nota expressè non infl-

gitur; tandem ipse censor eam admittere tenebitur; ergo, etc.

Ac primò quidem innititur ipsa Pii V adversùs Baium Constitutione. Etenim illa Constitutio Baii assertiones interdicit *respectivè tanquam hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, et in piis aures offensionem immitentes*; que verba significant inter Baii propositiones alias esse hæreticas, alias erroneas, alias tandem simpliciter scandalosas et temerarias, et ideò nonnullas in scipsis præcisè consideratas, et abstrahendo à verbis quibus enuntiantur, circumstantiis temporis quibus proferuntur, et personis coram quibus recitantur, esse veras, et ut tales defendi posse. Scilicet, ut fert usus Romæ et inter theologos receptus, et testatur Melchior Canis lib. 12 de Loci, cap. 11 tanquam false non damnantur propositiones quae declarantur dñntaxat scandalosæ et aurium piarum offensivæ. Præterea eadem Constitutio fert, *nonnullas Baii propositiones aliquo pacto sustineri posse. licet non in rigore et proprio verborum sensu ab assertoribus intento*. At Vasquez, inquit dominus de la Chambre citati operis p. 150, merito asserit *istud promuntiatum permittere ut nonnulla defendantur quantum ad doctrinam, sublatâ tamen censurâ in oppositas*.

Eadem responsio accepta est theologis catholiceis qui etiam Vasquesii et Norisii sententiam improbant, ubi etiam res est de propositione 27 vel 28, *liberum arbitrium*, etc., cui pelagianni erroris nota expressè non est annexa. Illi inter alios sunt Natalis Alexander, qui in historiâ 16 seculi Vasquesii interpretationem non sine laude refert, ut dictum est. Franciscus Suarez toto terrarum orbe et eruditione et pietate celebris. Libro 1 de Necessitate gratiæ cap. 8, n. 46 dicit, Baii propositionem 26, *omnia infidelium opera*, intellectam de infidelibus Dei gratiâ destitutis (quo sensu illam catholicam declarat) damnatam fuisse ob acerbitudinem censuræ ei licet non expressè affixam, quia suâ cum aliis assertionibus circa eamdem materiam versantibus, quibus annectitur pelagianni erroris nota, conjunctione illam acrimoniam spirat. Concinunt Vasquez in 1-2, disp. 190, cap. 18, n. 184, etc., et Norisius Vind. cap. 4, paragrapho 5, et cap. 3, paragrapho 4.

Idem Suarez ibidem numeris 45 et 46 Vasquesio præente cädem ex causâ idem asserit de propositione, *liberum arbitrium sine Dei adjutorio non nisi ad peccatum valet*; et Norisius

Vindiciarum cap. 4, paragrapho 5, et cap. 5, paragrapho 4. Etverò propositio, *liberam arbitrium*, etc., idem quoad doctrinam exprimit ac ista immediatè sequens: « Pelagianus est error dicere, quòd liberum arbitrium valet ad ultimum peccatum vitandum; » aut 38: « Cum Pelagio sentit qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex naturæ solis viribus ortum ducit, agnoscit. »

Quid quòd iidem insignes viri, quibus adiungendus Henricus à sancto Ignatio Carmelita, Joannes Lens in corpore doctrinæ, etc., regulas sigunt ad discernendas Baii propositiones ob censure acerbitatem duntaxat proscriptas, ab aliis ob doctrinam damnatis? Consuli poterit dominus de la Chambre citato opere. Ipse Joannes Baptista Duchesne quintâ illustratione super istâ 22 vel 23 propositione: « Cum Pelagio sentiunt qui textum Apostoli Rom. 2: *Gentes que legem non habent*, etc., intelligent de gentibus fidei gratiam non habentibus, » ait: « Tout le monde est d'accord que cette proposition a été condamnée à cause de la note de Pélagianisme. » Adeò verum est *Censuram Baii*, non verò assertum, non rarò ab Apostolicâ Sede fuisse damnatam.

Tandem eamdem sententiam, velit nolit, exoscularibit censor. Sentit enim indubie nullam tentationem, etiam levem, sine Dei adjutorio ab homine lapso posse superari; pro suâ scilicet pietate nefas duceret recedere à sententiâ quam Bellarminus lib. 5 de Gratiâ et libero Arbitrio, cap. 7, dicit *magis consentaneam esse Scripturæ et Patribus*; at istâ imbutus sententiâ fateatur necesse est hanc 31 Baii assertionem, *Fures sunt et latrones*, qui docent tentationi ulli sine gratiæ ipsis adjutorio resistere hominem posse sic ut in eam non inducatur, aut ab eâ non superetur; fateatur, inquam, oportet illam propositionem ob censuram duntaxat fuisse proscriptam. Saltem lubenter, nî fallor, concedet 74 Baii propositionem, *nemo præter Christum*, etc., sive quæ intemeratum Virginis Conceptum negat, ob duriorem tantum censuram, ipsi licet non expressè illigatam, fuisse damnatam, nisi, ut supra dictum est, Thomistas velut hæreticos traducere velit.

SECTIO IV. — Baii propositiones, quæ liberi arbitrii vires relativè ad bonum morale tangunt, ad quod gratiam exigunt, possunt et debent intelligi de gratiâ fidei theologica et charitatis propriè dictæ, aut saltem hanc virtutem importante.

Sermo hic instituitur præsertim de proposi-

tione, *liberum arbitrium sine Dei adjutorio non nisi ad peccandum valet*, et aliis quæ idem enuntiant. Censor suo more, id est, confidentissimè, asseruit vocibus, *sine Dei adjutorio*, quodlibet anxiūm actuale cœlitū emissum, etiam non efficax et à verâ charitate diversum, adumbrari et ideò ex censurâ clucere liberum arbitrium sibi soli derelictum aliquando ad non peccandum valere. Nos verò dixerimus easdem voces, *sine Dei adjutorio*, fortassis designare *gratiam efficacem charitatis propriè dictæ*, et ideircò præfatam censuram aliqua opera moraliter bona perficiendi vim libero arbitrio certissimè non attribuere; ob quam assertionem dubitanter licet prolatam adversarius censorio suo telo nos configere tentavit, sed, ut spes affulget, non magis feliciter quâm olin Saûl Davidem hastâ confodere aggressus est; quâmplurima enim hujus censorii judicij, ac fiduciae temeritatem, ne quid amplius dicam, patefaciunt; quomodo scilicet vir sapiens sensum Constitutionis varias assertiones relativè tantum damnantis certò et sine ullâ dubitatione se determinare posse existinavit? Quomodo asserere ausus est relatam propositionem, et similes absque sensuum, quos plures patitur, distinctione, esse damnatam, et quidem sensu à se assignato? Quomodo eximiis viris commemoratis, speciatim Suaresio, Joanni Lens, Bellarmino, domino de la Chambre, etc., qui ex censurâ relatæ assertionis hominem aliqua opera moraliter bona sine quâcumque cœlesti gratiâ elicere posse certò concludi non posse censuerunt, et ideò ad id probandum illam censuram adducere noluerunt; quomodo, inquam, tot ac tantis viris sese sagaciorem et doctiorem existimare potuit?

Verùm, ut quid generalia ista momenta, cùm positivum et omni exceptione majus ex ipsiusmet Baii et ejus asseclarum doctrinæ visceribus erumpens sese offerat argumentum, à quo si censor sese prosperè expedit, eum sanè tanquàm magnum, imò maximum virum habebimus?

Sic arguimus: Commemorata Baii assertio, ut et cæteræ, à Pio V damnata est *in rigore et proprio verborum sensu ab auctoribus intento*; hæc enim expressè leguntur in fine pontificiæ Constitutionis; unde P. Duchesne accuratus historiæ Baianismi scriptor in quintâ illustratione super historiâ suâ ait: *Cette proposition: Sans le secours de la grâce le libre arbitre ne peut que pécher, est réprouvée dans le sens de l'auteur comme toutes les autres; at Baius nullum*

verum Christi adjutorium admissit distinctum ab adjutorio fidei theologicae et verae charitatis , aut saltem illam virtutem importante ; notum enim est illum novatorem et ejus defensores quasi perpetuo decantare istud D. Augustini effatum : *Gratia est inspiratio flagrantissimae et luminosissime charitatis* libro de Gratia Christi cap. 53 , n. 38 , notum est famosam ejus assertionem 59 ferre , *omnem amorem creature rationalis aut vitiosum esse cupiditatem , aut veram charitatem* ; notum ipsum docere propositionibus 23 , 29 , 53 , 57 , etc. , *fidem theologicam esse omnium gratiarum primam* , et sine illa et charitate nihil omnino boni moralis fieri posse. Hinc Jausenius , cui sanè præceteris exploratus fuit genuinus Baii sensus , quem ubique extollit et confirmare intitulit , solam fidem et verae charitatis gratiam admissit ; nullum , inquit lib. 3 de Statu naturæ lapsæ , cap. 14 , *bonum opus , nequidem moraliter , ubi humano arbitrio potest fieri nisi per gratiam , non quamlibet* (hæc diligenter attende) *sed fidem liberetur* ; et cap. 20 , *nou potest esse opus bonum (etiam morale , nullum enim bonum opus agnoscit nisi æternæ vitae meritorum) nisi ipsa justitia cœlesti charitate diligatur , et ad Deum ipsum velut ultimum finem referatur , quorum neutrum sine gratia et fide perfici potest*. Hinc lib. 3 de Gratia Christi cap. 44 docet *fidem esse primam gratiam*. Tandem auctor 101 propositionum utriusque sensis optimè imbutus eamdem doctrinam pro virili parte renovavit charitatis gratiam impensè commendando propositionibus 26 , 27 , 38 , 59 , 40 , et à propositione 44 ad 59.

Atque exinde contigit ut omnes auctores , pontificis etiam decretis maximè addicti , illud conspirantibus suffragiis confessi fuerint ; tres quatuorva duntaxat referemus.

Illustrissimus Suessioniensium episcopus quintâ epistolâ pastorali l. p. n. 153 , et 157 . hæc observat : « Le système de l'auteur de l'examen théologique (illud accepit à Baio et Jansenio) est que la charité actuelle est l'unique grâce de Jesus-Christ , et qu'il n'y a point de grâces distinguées de la charité que des grâces extérieures ; » quod systema refellit auctoritate cardinalis Norisii Vindic. cap. 5 , paragrapho 6. Eâdem epistolâ p. 5 , n. 57 , hæc decretoria adjicit : « Les propositions de Baius 25 , 27 et 38 , sur les actions des infidèles , et le libre arbitre , signifient que ces actions sont de vrais péchés , parce qu'elles ne sont pas rapportées à Dieu connu par la foi , et par le

motif propre de la charité , c'est-à-dire , l'amour de Dieu aimé pour lui-même . » Honoratus Tournely , tract. de Gratia , nostram interpretationem his exprimit verbis : « Baius contendit omnia infidelium opera esse peccata , nullumque opus bonum dici posse nisi fit ex motivo charitatis veræ et propriæ dictæ , quæ actionem vel præcedat , vel comitetur . » Tandem P. Duchesne Historie lib. 2 , ex propositione Baii 58 — hec deducit : « Conséquemment les œuvres des infidèles sont des péchés , et les vertus des philosophes sont des vices , et tout précepte devient impossible aux infidèles qui n'ont jamais la grâce ; car étant une inspiration de charité , selon ce système , elle ne peut être accordée à ceux qui n'ont pas la foi . »

Concinit dominus de la Chambre in commemo rato opere .

His pro altâ mente suâ ritè ponderatis , Bellarminus censuram Baii propositionis non adduxit lib. 3 de Gratia et libero Arbitrio cap. 9 , ut jam observavimus , ad probandum liberum arbitrium sibi derelictum aliqua opera moraliter bona elicere posse. Cur ? nisi quia ipsi persuasum fuit sumunum pontificem definiisse duntaxat , liberum arbitrium gratia veræ charitatis destitutum posse aliqua bona opera producere. Nulla sanè alia hujus facti ratio potest afferri ; Bellarminus enim Lovaniï doceuerat , et quid Baianistæ et eorum adversarii sentirent apprimè erat edocitus , ut testatur P. Duchesne lib. 5. Aliunde lib. 5 de justificatione capitibus 14 et 19 , et alibi passim citat Constitutionem pii V adversus Baium .

Igitur omnes eruditæ consentiunt Baium nullam gratiam à verâ charitate diversam admisisse , et ideò in prædictâ propositione voces , *sine Dei adjutorio* , significare gratiam , fidem et charitatem inspirantem , vel eam præcedentem , comitantemve

Verum magna inter eos est dissensio , utrum gratia , de quâ Baius in relatâ propositione 28 , sit charitas , sive gratia habitualis , an charitas sive gratia actualis . Vasquesius in 1-2. disput. 100 , cap. 18 , n. 184 , et Norisius Vindic. cap. 4 , paragrapho 5 , postquam dixerunt propositionem 26 , *omnia infidelium opera* , etc. damnatam esse ob censuræ acrimoniam , quia idem exhibet quod 25 , cum Pelagio sentiunt , etc. , addunt eamdem assertiōnem damnatam esse in sensu Baii , qui gratiam sive charitatem habitualē admittebat , non actualem , et ideò intendebat , nullos actus bonos etiam ex Dei

gratiâ fieri ab infidelibus, quia gratiâ habituali destituti nullam habent gratiam; hunc autem Baii sensum probare conantur ex propositione 36: *Omne quod agit peccator vel servus peccati peccatum est*, cuius respectu, inquiunt, damnata est propositio 26; inde enim sequitur infideles, qui sunt peccatores, in omnibus suis operibus peccare. Quare illæ Baii propositiones meritò damnatae sunt cùm doctrinam contineant proscriptam à concilio Trid. sessione 6, can. 7, et eadem synodus sess. 14, cap. 4, admittat *Spiritus sancti impulsu non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum morentis*. Hæc equidem responsio Jansenio accepta est, sed non idèo, inquiunt, est rejicienda; quidquid enim dixit Jansenius non est falsum et erroneum.

E converso P. Duchesne in quintâ illustratione epist. 7, p. 64 et seq., Honoratus Tournely tom. 2 de Gratia, p. 82, et alii existimant Baium nullam admisisse gratiam habitualē, sive inhærentem, ab actuali distinctam, et idcirco ipsum in relatis propositionibus intendisse, liberum arbitrium sine gratiâ, sive charitate actuali, nullum opus bonum, etiam morale, producere posse. Hæc, opinor, diversitas opinionum ex Baii doctrine obscuritate exorta est. Illam scilicet, ut novatoribus gentile est, densis inspersit tenebris ut facilius et securius posset defendi. Verum, sive habitualē, sive actualē gratiam, seu charitatem designaverit Baius, nihil refert; sensus enim commemoratæ propositionis iste erit: *Liberum arbitrium sine gratiâ habituali vel actuali, quæ sit vera charitas, aut illam pariat, nonnisi ad peccandum valet*; ex quibus male inferretur liberum arbitrium sine quolibet Dei adjutorio bonum aliquod morale elicere posse. Existit enim speciale Dei adjutoriorum omnino distinctum ab adjutorio charitatem inspirante, quale est illud quod omnibus infidelibus et impiis à Deo concedi agnoscat Norisius Vindie, cap. 5, paragrapho 6, in fine, præente Augustino libro de Naturâ et Gratia, cap. 67, quædam scilicet mentis illustrationes, et voluntatis motiones, quibus Deus miris modis hominem ad bonum erigit. Hoc adjutorium Jansenio erat exploratum, qui idèo illud expposit modò citato libro 5 de Statu naturæ lapsæ, cap. 14, dicendo: *Nullum bonum opus, nequidem moraliter, ab humano arbitrio potest fieri, nisi per gratiam, non quamlibet, sed fidei liberetur*.

His, ut necesse erat, paululum susè expositis, repeto et contraho argumentum antea de-

lineatum, et rogo censorēm aliosve ipsi patrocinantes ut illud diluant. Ecclesia hanc propositionem, liberum arbitrium sine Dei adjutorio nonnisi ad peccandum valet, eo duntaxat sensu damnavit, quod liberum arbitrium sine gratiâ charitatem inspirante, vel charitatem comitante nonnisi ad peccandum valeret; Baii enim sensum duntaxat proscribere voluit; ergo eandem propositionem non perstrinxit eo sensu quod liberum arbitrium sine gratiâ à charitate distincta nonnisi ad peccandum valeret.

Vel si censor maluerit, hoc alterum argumentum deglutendum ipsi amicè porrigitur.

Sedes apostolica, cuius est genuinum Constitutionum, quæ ab ipsâ emanârunt, sensum retegere, pluries declaravit, doctrinam celebris Augustinianorum scholæ, et speciatim cardinalis Norisii, ab adulterino Baii assertionum sensu omnino esse immunem, ut ostensum est; sed Augustiniani, et nominatim Norisius tum in Vindiciis cùm in Janseniani erroris calumniâ sublatâ, constanter et animosè docent liberum arbitrium sine gratiâ à charitate distincta nullum prorsus opus bonum morale, etiam facile, elicere posse, ut indubie non negabit censor; ergo hæc sententia est prorsus aliena à Baii sensu; ergo Sedes apostolica in propositione 27 vel 28, per voces, *sine Dei adjutorio, quamlibet Dei gratiam non intellexit, sed aliquam duntaxat à Baio nimirum requisitam*, id est gratiam charitatis sive habitualis, sive actualis, ut ostendimus.

Sed exquirunt fortè nonnulli, *cujus naturæ est ista gratia à charitate diversa et omnibus infidelibus et impiis concessa?* O lepidam et ingeniosi cerebri interrogationem! Clamat adversarii, et meritò quidem, cunctis infidelibus et impiis speciales gratias impetriri ad vinceendas graves saltem tentationes, et opera moraliter bona producenda. Illarum gratiarum naturam reserare dignentur, et nos naturam gratia ad opus morale facilè eliciendum necessarie illicè detegemus. Consulant, si velint, Vasquesium et Dechamps, qui illorum auxiliorum essentiam aperire aggressi sunt; nos à gratiæ præcōne edociti, *meliorem esse fidem ignorantiam quam temerariam scientiam*, cum eodem universim repouemus, illud auxilium exhortatorum, *sive non Dei filiorum esse proprium*, cujuscumque naturæ sit, libro de patientiâ, cap. 28, et *miris modis in hominum cordibus operari*, lib. 1 ad Bonifacium cap. 19, n. 57, quos idèo, ut optimè observat Norisius Vindie, cap. 5, paragrapho 6, *satius est humili*

silentio venerari quād curiosā disputatione perquirere.

Unde illustrissimus Bossuetius, justificatio-
nis paragraphe 47, sapientissimè dixit : *Dieu s'est réservé la connaissance de ces secours. Ni-
nilominus, cùm nihil ordinis naturalis possit ad fidem disponere, cogitationes et motiones infidelibus à Deo immissæ videntur supernatu-
rales, utpote indebet et à Spiritu sancto ad fidem et salutem directæ.*

Sed, inquit, liberum arbitrium illà etiam gratiā adjutum, in mente Norisii et aliorum morale etiam opus undequāque bonum operari non potest, cui nimirūm nihil desit tum ex parte operis cùm ex parte operantis. Etverò, Norisius Vindic. cap. 3, paragraphe 4, dicit
velle Augustinum lib. 4 contra Julianum cap.
3, voluntatem etiam solā fide (theologicā) di-
rigi posse ad faciendum opus eum debitā cir-
cumstantiā relationis in Deum juxta illud Rom.
14 : *Omne quod non est ex fide peccatum est.* Censuit ergo cum Baio et Jansenio, omnes actiones morales referendas esse ad Deum, et vera esse peccata, saltem omissionis, nisi referantur ad Deum aut actu aut virtute ex motivo charitatis propriè dictæ, ejus relationis prorsùs incapaces sunt infideles.

Sed hæc objectio, si Norisii sententiam ferit, nostram certè non laedit; licet enim omnes actiones morales ad Deum tanquam finem ultimum suo modo referri debeant, attamen eorum detestantur sistema qui eas ad Deum ex motivo strictè dictæ charitatis in omni circumstantiā referendas esse contendunt. Hoc enim sistema virtutes omnes ad unam reducit charitatem, illas propriis motivis et finibus spoliat, omnemque laudem et pretium ipsis suffuratur contra Apostoli oraculum 1 Cor. 13 : *Nunc manent fides, spes, charitas, etc.; in his ergo standum est sententiæ Bellarminii ejus laudes celebrat Norisius.* « Possunt, inquit lib. 5 de Gratia et libero Arbitrio, cap. 9, ethnici etiam sine fide cognoscere Deum esse et curam nostri gerere... proindeque poterunt operari bona moraliter, ut Deo auctori naturæ obediāt... Non est necesse omnia referre in Deum explicitè, sed satis est si opus referatur in bonum finem proximum; tunc enim per se dirigitur in Deum ut in finem ultimum; sicut enim omne agens particulare agit in virtute primi motoris, id est, Dei, sic etiam omnis bonus finis movet in virtute ultimi finis; alioquin non solum infideles, sed etiam fideles et justissimi quique semper peccarent, cùm inter ope-

randum de Deo non cogitant, sed operantur quia ratio dictat esse bonum et faciendum. Itaque nisi apponatur circumstantia finis mali, omne opus bonum morale per se refertur in Deum etiam si anctor operis id non cogitet vel intendat. » Haec doctissimi viri assertio è majoris est ponderis quòd Angelici doctoris verbis ex parte constet, ejusque sententiam 2-2, q. 49, a. 6, in c., aperte exprimat.

Verum accedat vir qui Baii et Jansenii de-
fensoribus magis arrideat dominus Nicole. Tractatu de Gratia generali tom. 2, p. 523, 538, etc., ait : « On dit qu'on ne saurait rapporter ses actions à Dieu sans le connaître... On répond que les païens, et même les athées, connaissent Dieu par ces grâces faibles qui produisaient ces consentements imparfaits, mais libres. Ils le pouvaient aussi connaître comme justice, comme loi, sans savoir que cette loi et cette justice fussent Dieu; et on ne voit pas que les complaisances qu'ils avaient en cette loi fussent péché, puisqu'ils l'aimaient pour elle-même. On dit qu'on ne saurait connaître Dieu sans la grâce. On répond que les idées, soit de Dieu comme Dieu, données par des grâces excitantes à la foi, soit de la justice, et de la vérité, et de la loi éternelle, étaient des espèces de grâces excitantes, et que, comme le dit l'auteur que j'ai rapporté (Huygens), et ces idées et ces complaisances, humanâ ope obtineri non po-
terant. On ne peut ici se servir de la raison qu'on allège d'ordinaire, que ces mouvements étaient mauvais, parce qu'ils n'étaient pas rapportés à Dieu comme fin; car rapporter quelque mouvement à Dieu comme fin, n'est autre chose, selon saint Augustin, que d'aimer l'ob-
jet de ce mouvement pour lui-même, ce qui s'appelle frui; or, on ne voit pas que les païens n'aient pu avoir une complaisance dans la justice pour elle-même, ou pour Dieu créateur, sans la rapporter à autre chose. Ils ont pu ensuite penser que cette justice les pourrait honorer, et leur servir d'ornement, et en concevoir de la vanité; mais cela suppose toujours la première complaisance en la justice, qui est toute gratuite. Et ainsi c'était toujours une action parfaite et exempte de péché, et le rap-
port de cette action à une fin de vanité est une nouvelle action qui ne gâte pas la précédente. »

Neque repugnat, ut obtendit objectio, car-
dinialis Norisius; ibidem enim seipsum exponit his verbis : « Scio nonnullos asserere Augusti-
num dixisse illa opera esse peccata quæ in Deum ultimum finem non referuntur positivè; non

autem negativè : v. g., qui continens est ut sibi vel aliis placeat gloriam apud se vel alias querens peccat, quia inanem gloriam sibi finem illius pudicitie destinat, et tunc positivè illud opus deviat à Deo tanquam ultimo fine. At si continentiae propositum elicit motus honestate tantum operis, nec in eodem apud se vel alias gloriantur, tunc ille actus negativè Deum non respicit tanquam ultimum finem; ex nullâ tamen parte vitiosus appetit. Illec doctrina admitti potest (*nota*), præsertim quia S. doctor inde virtutes vitiari doceuit quod idem de illis vel apud se vel apud alias gloriam quererent. » At nemo non videt hanc sententiam à Bellarmini et Nicolii sententiâ non esse alienam, et quadrare in tritam istam scholæ solutionem : *Peccata sunt actiones quæ non sunt ex fide theologicâ contrariè, non privativè.*

– Tandem nedum sententia quæ apud Baium per *Dei adjutorium* intelligit gratiam fidei et charitatis theologicæ Seclis apostolicæ adversus Baium decretis repugnet (ut quidam pusillanimi viri sibi singunt), quinimò illas sanctiones longè felicius promovet et obfirmat quam opposita opinio. Etenim Baius et ejus assecœ de cantant *fidem esse primam gratiam*, et ideo omnia infidelium opera esse peccata; sed ista assertio per primam sententiam illiè concidit, cum infideles omnia bona opera sua per gratias à charitate diversas sibi à Deo concessas eliciant; nou ita per alteram; posset enim contingere ut infideles nulla alia bona opera producerent quam facilia (saltē censura propositionis Baii ad aliud credendum non adstringit); quo casu eveniret ut fides theologicæ prætendi posset *prima gratia*; aut saltem adversus novatores evinci non posset illam non esse primam gratiam. Adde in priori sententiâ multò melius explicari Scripturæ, S. Augustini, et conciliorum, imprimis Arausianæ, oracula adversus Semipelagianos; quibus ex causis diximus eamdem sententiam Baii et Jansenii sectatoribus ad Ecclesiæ gremium reducendis longè magis videri idoneam, et oppositam stupendum in modum eos exasperare, ac illis in insandâ suâ rebellione remanendi et Ecclesiæ proterviūs insultandi ansam subministrare. Cùm enim omne Dei auxilium ab operibus moraliter bonis facilibus excludat, et liberum arbitrium sibi derelictum sine omni speciali Dei adjutorio aliquid boni facere posse pronuntiet, illam S. Augustini et veteris Ecclesiæ sensis apertè contrariam esse conculcavit, et quidquid egeris, eos ab illâ sententiâ retrahere

nunquam poteris, atque exinde ortum esse existimo istud furibundum Jansenii pronuntiatum lib. 4 de Statu naturæ lapsæ, in titulo capituli 47 : « Nugæ, delirium, insania, error, impietas, contraria Christianorum sensu, Scripturis et fidei, quod infidelium sit ulla vera virtus, vel opera sine peccato, juxta Augustinum et concilium Arausianum. »

Tandem opera moraliter bona sine gratia facta viderentur meritoria *de congruo*; deceat enim ut Deus iis magis moveatur quam si essent indifferenter, sive neque bona vel mala, etc. Hinc merito dixit dominus de la Chambre in proœmio tractatus super Baii doctrinæ : « La religion et la raison demandent qu'en combattant l'erreur un ménage ceux qui la soutiennent; qu'on ne confonde pas les opinions fausses avec ceux qui en sont les défenseurs, et qu'on ait toujours une grande attention dans le choix des expressions dont on se sert, afin de ne pas révolter ceux qu'on veut éclairer. La douceur est la voie la plus sûre pour ramener à la vérité, et l'on ne peut user de trop de modération lorsqu'on a pour but de faire avouer aux hommes qu'ils se sont trompés. » Quod sapientis viri monitum omnino consonum est consilii quæ passim suggestit gratia præco. « Debent, inquit sermone 557 de laude pacis, alias 55, n. 4, Ecclesiæ doctores debent hæreticis litigantibus et conviciantibus christianam exhibere mansuetudinem, quia de tototerrarum orbe triumphavit Christus, et sese non ad jurgia (ut illi) sed ad preces convertere, quia hæretici etiam fratres sunt, et fieri in Ecclesiam blasphemias evomant, rogar Ecclesia ut ferantur. » Etverò dolendi magis sunt quam detestandi hæretici, cùm Apostolo dicente 2 ad Thessal. cap. 3, *non omnium sit fides*. Unde *omni ope laborandum est ut ad Ecclesiæ unitatem redeant*, inquit S. doctor lib. de Utilitate jejunii cap. 9; *quomodo enim tu solres glaciem iniquitatis eorum, si non ardeas flammam charitatis?* Porro inter conatus, quos ibi commentat S. doctor, existimamus non infimum tenere locum quo hæreticis conceditur quidquid Ecclesiæ adversus eos definitiones ipsis concedere sinunt (non semel enim sic sese gessit S. doctor), et quo cum pertinaciâ non defenduntur opiniones, quæ licet catholice sint, et etiam communiores, tamen eosdem novatores in furorem adgredi et amplius Ecclesiæ odium conjicere possent; qualis profectò est opinio relata de operum moraliter bonorum facilium sine gratiæ auxilio productione.

SECTIO V. — *Etsi opinio asserens opus moraliter bonum facile sine gratia auxilio fieri posse hodiè sit communior, oppositam tamen in scholis propnere et propnugnare licet.*

Censor ultimam in nos contorsit criminacionem quod in nostrâ dissertatione sententiam gratiam ad opera moraliter bona facilia exigentem, ut paucis licet probatam theologis, adverse prehabuerimus; que aensatio ut exsuletur et dispereat, ostendemus 1º, illam sententiam magno doctorum catholicorum suffragio muniri; 2º illam, etsi majori aut aequali quam altera theologorum approbatione careret, posset tamen absque ullo erroris periculo defendi.

Sententia opera moraliter bona facilia gratiae tribuens multorum insignium doctorum placitis est consona. — Dies sanè me deficeret si sigillatum recensere velle magni nominis theologos qui illi sententiae suum impenderunt patrocinium. Eruditos non latet Augustinianos pro eâ tamquam pro aris et foci olim decertavisse, et etiam nunc decertare. Ipsi enim semper fuit persuasum hanc esse Patris sui Augustini sententiam, à quâ vel tantillū recedere nefas duxisse. Factum istud testatur Benedictus XIV in Brevi tūm anni 1745 eūm anni 1748. Quis autem enumeraverit theologos quos celebris ista secola, eximiorum virorum quolibet aeoferax, edidit? Cardinalis Norisius Vindic. cap. 5, paragrapho 4, brevitati consulens tres adducere fuit contentus, quia præ ceteris eruditione claruerunt, ut ex nostrâ dissertatione supra delineatā constat.

Neque soli Augustiniani eidem sententiae sese devoverunt. Dexteras in illius defensione ipsis porrexerunt quāmplurimi ex aliis Ordinibus doctissimi theologi. Istud iterum factum refert testis omni exceptione major Benedictus XIV initio Brevis anni 1748 ad magnum Hispanae inquisitionis præsidem. Ex proscriptione, inquit, (doctrinæ Norisii) unitas Ecclesiæ Hispaniæ scinderetur obstrepentibus Augustiniani ordinis alumnis, obstrepentibus aliis viris doctis..... partium studio non abreptis, paratisque ad assumendam auctoris defensionem non incogniti, non gregarii, sed litterarum sui temporis facilè principis, et eo solo litteraturæ ecclesiasticæ et profanæ merito sacro Cardinalium collegio adscripti. Etverò plures protulit Vasquesius loco antea citato. Paucos tantum referam, quorum agmen claudet et illustrabit splendidissimum Ecclesiæ gallicanæ lumen, quin et novissimis hisce temporibus totius regni decus et ornamentum

Meldensium episcopus, qui solus sufficeret ad anuctoritatem isti sententiae conciliandam.

Petrus Soto Dominicanus, insignis fuit theologus, cuius mors (21 aprilis anno 1502), inquit cardinalis Pallavicinus, *coniuncta cum perfecto religiosæ pietatis exemplo, summoperè displicuit concilio* (Tridentino), *cui visum est relinqu in infastū caligine, ademptis sibi in omni genere quibusdam è suis magnis luminibus.* Is autem, fatente ipso P. Duchesne, lib. 1 Hist. p. 21, non probavit prætensam censuram Sorbonæ anni 1560 in 4 Baii propositionem inter 18, quod sanè ejus mentem ita in præsenti quæstione patefacit, ut nullo alio testimonio opus sit.

Joannes Capreolus, Ordinis Fratrum Prædicatorum celebris theologus, qui, inquit P. Alexander in historiâ seculi XV, *principis Thomistarum nomen promeritus est*, in 2 Sent. distinct. 28, Bellarmine dicente lib. 5 de Gratia et libero Arbitrio cap. 4, *Gregorium Arminensem super istâ quæstione secutus est.*

Ambrosius Catharinus, alter Familiae Dominicanæ doctor, et concilii Trid. theologus idem sensit, teste Gregorio de Rhodes T. 2 de necessitate gratiae.

Marsilius d'Enghen nulli religioso Ordini, ut videtur, mancipatus, referente Bellarmine citato lib. 6 de Gratia et libero Arbitrio cap. 4, idem censuit.

P. Macedo ex Ordine Fratrum Minorum in Cortinâ D. Augustini q. 2 de Necessitate gratiae, hanc defendit opinionem, et quidem doctissimè, inquit Norisius Vindic. cap. 5, paragrapho 4.

Eidem opinioni suffragati sunt è Molinistarum Ordine preter Vasquesium et alios, Ripalda celebris inter recentiores theologus, qui scripsit adversus Baium, et disput. 20, sectione 6, n. 23, apud Norisium ait: *Rectè dicitur voluntatem in hoc ordine providentiae destitutam auxilio gratiae, suisque viribus relictam, solum posse superbiam et peccatum;* deinde adducit textum Augustini supra relatum, *liberum arbitrium desertum à divino adjutorio, etc.*; quin et Franciscus Toletus inter ejusdem sententiae patronos numerari potest; referente enim Vasquesio, *testatus est, et propriâ manu subscripsit*, plures è Baii propositionibus ob acerbitatem duntaxat censuræ fuisse damnatas, et ideò sublatâ censurâ posse quoad doctrinam proponnari.

Verum, aliis prætermisis, accedat doctissimus Bossuetius, qui, ut D. Augustini operum

lectioni sedulò et fructuose incubuit, ita ejus doctrinæ acerrimus fuit defensor. Is autem apud dominum Languet 3 parte 3 epist. pastorali n. 62, justificationis cap. 19, p. 78 sic loquitur : *L'homme n'a de lui qu'ignorance, mensonge, aveuglement et péché; tout ce qui est en lui, ou est cela, ou y aboutit.* Haec sanè exprimere videuntur canonem 22 concilii Arausicani *nemo habet de suo* (id est, sine gratiâ impeditus ne cùm actus honestos elicit apud semetipsum inani complacentiâ turgescat), *nisi mendacium et peccatum;* aliud enim non spirant voces, *ou y aboutit,* quas addidit eruditus præsul, ut significaret infidelem qui honestè operatur, v. g., eleemosynam pauperi erogat, posse cùm ejus mens aliò à novo objecto illicè trahitur apud seipsum jactantiâ per actum reflexum non titillari, quo casu ejus actus ex gratiâ tamen beneficio non est peccatum; quod cùm per accidens contingat, illustrissimus vir post generalem et indelitam assertionem, *hominem nempe sibi soli derelictum non habere nisi ignorantiam* (in moralibus saltem), *mendacium et peccatum, et quidquid in ipso est id esse exceptionem addidit, ou y aboutit.* Eximius videlicet pontifex Augustini sententiam, quam Norisius Vindic. cap. 3, paragrapho 4, eleganter et solidè exposuerat, patefacere voluit; docet enim passim actus bonos infidelis statim inanis complacentiâ sine vitiari, nisi subveniat Deus. Querenti, v. g., Juliano, *si gentilis nudum opererit, numquid quia non est ex fide, peccatum est?* Respondet lib. 4, cap. 3 : *Prorsus in quantum non est ex fide* (id est, propter pravam intentionem fidei contrarium est), *peccatum est, non quia per seipsum factum, quod est nudum operire, peccatum est, sed de tali opere non in Domino gloriari solus impius negat esse peccatum.* Item docet infidelem, etiam cùm actum virtutis ob solam ipsius honestatem tanquam finem proximum elicit, philautiæ vitio, quasi subitò inquinari, nisi impeditat gratia. Legi possunt quæ hanc in rem præclarè dixit lib. 4 contra Julianum cap. 3, lib. 19 de Civitate Dei cap. 25, etc. Ille Norisius mox citato loco meritò dixit : *Per accidens contingit ut mens infidelis eleemosynam pauperi dantis, cuius mens subitò aliò avocatur, in se non glorietur* (id est, seipsum inordinatè non diligit); « nam agens morale debet considerare an rectè operatum sit, an optimè se habeat erga suum finem ex illâ actione; quæ quidem considerans amat suum opus ac in seipso gloriatur. Censeo tamen hæc opera bona non fuisse facta ab infi-

delibus suis ipsorum viribus derelictis, sed præmotis specialibus divinæ gratiæ auxiliis, quibus fortè aliquando factum est ut benè operantes novo proposito objecto de bono opere minimè gloriarentur. Etenim, cùm adest facilis, immò inevitabilis sit casus ab actu virtutis in philautiam, divinæ gratiæ fuit quoties infideles nullâ ex opere bono superbiam intumuere. Amor quippe sui (inordinatus) virtutum omnium venenum est solius divinæ gratiæ antidoto expellendum. »

Censor in suo Codicillo unum Bossuetii testimonium in aleam misit, quod certè ad rem non pertinet; resellit enim, et quidem meritò, vir insignis Protestantes unius alteriusve theologi catholici privatam opinionem allegantes; v. g., Ambrosii Catharini circa naturam characteris baptismō in animâ impressi (quem dixit denominationem duntaxat externam sicut est denomination doctoratū). Quid autem hæc argumentatio connexionis habet cum præsenti sententiâ pro quâ stant integra Augustinianorum schola, et plures alii doctissimi viri, quani non damnavit Ecclesia, immò damnari expressè prohibuit?

Hic sibi vindicare solent D. Thomam 1-2, q. 109, a. 2, in e., et alibi ubi ait : « Potest homo lapsus per virtutem naturæ aliquod bonum particolare agere, sicut ædificare domos, plantare vineas, et alia ejusmodi. » Articulo 5 : « Potest facere opera perducentia ad bonum aliquod homini connaturale, sicut laborare in agro, bibere, manducare, habere amicum, ut Augustinus dicit lib. 5 Hypognosticon, cap. 4. » At genuina D. Thomæ super hæc quæstione sententia clarè non innotescit. Non pauci enim eruditi censem S. doctorem ibi disserere de bono naturali moraliter, quam expositionem firmare videntur quæ adducit exempla, sicut ædificare domos, plantare vineas, et alia opera designata in dicto Hypognosticon libro cujus Augustinum auctorem esse falsò existimavit. Etverò, nihil aliud, inquiunt, docere voluit quam quod Augustinus docuit, siquidem illuminat; at S. Augustinus omnino alienus est ab istâ sententiâ, ut ostendimus. Deinde, si hic opera moralia indicare voluisse, cur recensueret opera bona naturaliter, *ut ædificare domos, pecora nutritre, artes mechanicas discere, velle habere indumenta, velle manducare, bibere, cœteraque relata cap. 4, lib. 3 Hypognosticon?* Cur non dixit, *sicut honorare parentes, elemosynam pauperi impertire, Deum ut auctorem naturæ imperfectè diligere, leves tentationes su-*

perare, et alia quæ sine gratiâ fieri posse docent adversarii? Sed quidquid sit de D. Thomae mente, meritò dixit Jansenius *ipsum magnâ dimitat ex parte esse contractum Augustinum*; non raro enim à S. doctoris placitis recessit; v. g., cùm docuit infantes sine baptismo morientes ignis pœnæ nullatenus esse obnoxios, inducèt quia S. Augustini sententiam non noverat; *fontes enim*, inquit P. Alexander in historiâ seculi quinti, *ob penitiam librorum consulere non potuerat*; paucos veterum Patrum codices penès se habebat, eorum testimonia excerpserat, ut plurimū, ex glossâ ordinariâ, ex Gratiani decreto, et aliis, qui ea (parùm accuratè) collegerant; tanta ejus tempore erat librorum penuria ut homilia D. Chrysostomi in Matthæum dono sibi dari optaret, illudque urbe Parisiensi pluris estimaret munus. Unde Aristotelicus libris et dialecticis rationibus concinnandis pro hujus seculi genio intentus multa asseruit quæ nemo probare tenetur. Sic ergo Estius, Sylvius, et multi alii auctores, qui hic adversario favent, D. Thomam deserunt, ubi quæstio est de pœnis infantium sine baptismo defunctorum, aut etiam de sacramenti Matrimonii ministro, ita nihil vetaret hic S. doctorem deserere si nobis adversaretur.

Censor sibi vindicavit celebrem Lemos; verum quidquid sit de ejus sententiâ, ostendere debuissest insignem illum Thomistam censuisse quam hic defendimus sententiam, liberè in Scholis propugnari non posse, esse falsam, erroream, Baianam; hoc enim solùm inter nos controvertitur.

Sententia opera moraliter bona faciliâ gratiæ tribuens, etsi majori aut aequali, quam opposita, Theologorum approbatione careret, meritò tam defendi posset. — « Theologorum scholasticorum, etiam multorum auctoritas, inquit Canus lib. 8, cap. 4, si alii contra pugnant viri docti, non plus valet ad faciendam fidem, quam vel ratio ipsorum, vel gravior etiam auctoritas comprobabit; videlicet in scholasticâ disputatione plurium auctoritas Theologum obruere non debet; sed si paucos viros modò graves secum habet, poterit sanè adversus plurimos stare; non enim hæc numero judicantur sed pondere. » Ad hujus regulæ amissim si expendatur censoris argumentum quam citò evanescet! Hic quippe docti viri pugnant contra multos; istorum ergo auctoritas non plus valet quam ratio ipsorum, aut gravior auctoritas quam opponunt, at graviorem sanè non opponunt auctoritatem, cùm Scripturæ, D. Au-

gustino, et veteris Ecclesiæ oraculis contradicere videantur; nec maximi roboris rationibus nituntur, ut ostensum est. Illic ut in re tam certâ et perspicuâ, de quâ inter omnes convenit, alia omittam exempla, licet in scholis propugnare parvulos sine baptismo è vivis creptos, ignis etiam suppicio affici, licet hæc opinio à D. Thomæ tempore non sit communis, et omnibus ferè catechismis adversetur. Cur? Quia viri docti, et maximè catholici, inter quos Dionysius Petavius, contra adversam sententiam militant tanquam planè repugnantem Scripturæ sacræ, Patrum, in primis D. Augustini et ejus discipulorum placitis, et conciliorum etiam recentiorum, v. g., Florentini, decretis, etc.

EPILOGUS.—Demonstratum, ni fallor, manet, si minùs liberum arbitrium speciali Dei auxilio destitutum aliquid boni moralis, etiam facilis, edere non posse, etiam saltem sententiam Baianismi prorsus esse puram, et omnino catholica, et ideò in scholis liberè proponi et defendi posse. Quamobrem censorium judicium quod in cam ferretur non solùm temerarium esset et inconsideratum, sed et injuriosum Sedis apostolicæ, sacre Inquisitioni romanæ, celeberrimæ Augustinianorum scholæ, et multis præstantissimis aliorum Ordinum theologis, ut ex dictis abundè constat. Fatale insuper detrimentum inferret coelestis scholæ libertati divinæ scientiæ matri et nutrici, quam, inquit Benedictus XIV in Brevi anni 1748, perturbare nulli superiori ecclesiastico licet.

Priusquam autem huic dissertationi ultimam manum admoveo, quam spopondi sententiam referam nonnullorum doctorum theologorum, qui sacri Ordinis Parisiensis splendorem per totum catholicum orbem coruscantem exquisitè eruditione, singulari pietate, et eximiis operibus suis, si non amplificaverunt, foverunt saltem et conservaverunt.

RÉPONSE DE M. LEGRAND,
Docteur de Sorbonne.

Les docteurs qui ont lu avec attention l'extrait ci-dessus des cahiers d'un professeur de théologie, avec la lettre dans laquelle M. le vice-doyen de la Faculté de théologie de Caen fait principalement deux questions. La première si le sentiment selon lequel l'homme dans l'état présent sans la grâce extrinsèquement surnaturelle, comme s'explique Vasquez, ou même sans une grâce véritablement surnaturelle ne peut vaincre des tentations, quelque légères qu'elles soient, ou faire dans les

chooses les plus faciles, quelqu'action moralement bonne, de sorte qu'il ne commette aucun péché, même de retour sur lui-même, et d'une vaine complaisance, savoir si ce premier sentiment est condamné par l'Eglise, ou par quelque décret des souverains pontifes. La seconde, si le professeur, qui a dicté les cahiers d'où est copié l'extrait ci-dessus, qui enseigne que ce même sentiment est laissé à la liberté des écoles catholiques, et qui appelle de grands, de célèbres et de savants théologiens, plusieurs de ceux qui le soutiennent, mérite d'être repris et blâmé.

A la première de ces questions lesdits docteurs répondent que ce sentiment n'est point condamné, et qu'il faut, pour s'imaginer qu'il est condamné, interpréter d'une manière outrée et dangereuse quelqu'une des propositions de Baius et de Quesnel condamnées avec raison dans les bulles contre Baius et dans celle de Clément XI. Ces propositions signifient que, sans la grâce efficace, et même sans une grâce efficace qui soit une inspiration de quelque amour de charité, proprement dites, l'homme dans l'état présent ne peut que pécher. Il n'y a personne au moins qui ne doive avouer qu'il est très permis de n'entendre ces propositions de Baius et des réflexions morales que dans ce sens là, qui est véritablement celui des auteurs, et qui est clairement indiqué par d'autres de leurs propositions, auxquelles il est naturel et nécessaire d'avoir recours. Par exemple, quand il est dit que, sans la grâce du libérateur, l'homme n'est libre que pour pécher, il faut voir ce que l'auteur des propositions entend par la grâce du libérateur, ou de Jésus-Christ, et on verra par celles où il l'explique qu'il n'en reconnaît point d'autre que la grâce efficace de charité, proprement dite. On pourrait ajouter bien des raisons et des autorités pour montrer que ce sentiment est très permis. Le professeur a eu le soin de citer le Bref de Benoit XIV à l'inquisiteur d'Espagne en faveur du cardinal Noris; mais il serait inutile de s'arrêter à prouver ce qui n'a pas besoin de preuves, et ne consiste qu'en un fait très manifeste et indubitable. Il est donc certain que ce sentiment n'a point été condamné par l'Eglise, et qu'il est laissé par la même Eglise à la liberté des écoles. En effet, les papes ont déclaré eux-mêmes que le Saint-Siège n'avait jamais voulu le condamner, nommément Clément XI, qui s'est expliqué si clairement sur la liberté laissée aux écoles catholiques d'ensei-

gner les opinions qu'elles soutenaient avant sa bulle, parmi lesquelles on doit compter ce sentiment soutenu par nombre de théologiens, même Jésuites, comme Vasquez, Ripalda, etc., qui eux-mêmes ont écrit contre Baius.

A la seconde question, le professeur n'est point blâmable ni répréhensible. Il a loué comme savants et célèbres théologiens des théologiens qui sont effectivement très-savants et très-célèbres, et il a expliqué un point que plusieurs ignoraient, puisqu'il s'est sans doute trouvé des personnes qui ont trouvé à redire à ses cahiers là-des-us, et il était néanmoins très utile à ces personnes, surtout si elles sont en place, de ne pas ignorer ces sortes d'objets qui regardent ce qui est laissé ou non laissé par l'Eglise à la liberté des écoles. On sent assez combien ceux qui n'en sont pas instruits sont sujets à de fausses démarches, qui peuvent avoir quelquefois des suites fâcheuses. Délibéré à Paris le 29 novembre 1773. — Signé — LEGRAND.

LETTER de M. le syndic de la faculté de théologie de Paris à M. Le Clerc de Beauberon, vice-doyen de celle de Caen, en lui envoyant la réponse ci-dessus.

J'ai lu, Monsieur, et j'ai communiqué à quelques-uns de nos docteurs de la Faculté de théologie l'extrait des cahiers que vous m'avez adressé. Il paraît, par cet extrait, que le professeur s'est uniquement borné à exposer les différentes opinions des théologiens, sans en embrasser aucune, sur la célèbre et importante question, *an absque gratia elici possit bonum opus morale, saltem facile, et cum nulla gravis obstat tentatio?*

Vous demandez d'abord, Monsieur, si le sentiment de Vasquez, qui a soutenu la négative sur cette question, a été condamné par l'Eglise, et proscrit par les bulles des souverains pontifes contre Baius et Quesnel.

La réponse à cette première question est facile. Il est certain que les papes, en condamnant les erreurs de Baius et de Quesnel, n'ont point eu intention de donner aucune atteinte aux opinions théologiques qui se soutenaient alors, et qui se sont soutenues depuis dans les écoles. Clément XI s'en est expliqué lui-même formellement. Personne n'ignore qu'e le cardinal Noris, entre autres, a adopté l'opinion de Vasquez, ainsi qu'un grand nombre d'autres célèbres théologiens; personne n'ignore non plus que les ouvrages de ce savant cardinal, déférés plusieurs fois à l'exa-

men du Saint-Siége, en sont toujours sortis exempts de toute censure, de toute blétrissure. On sait même que le savant pape Benoit XIV en a pris la défense dans son Bref au grand inquisiteur d'Espagne. Si l'opinion de Vasquez se trouvait proserite par les condamnations portées contre Baüus et Quesnel, comment pourrait-il se faire que la même opinion serait exempte de toute censure dans le cardinal Noris ? Ce serait donc mal interpréter les dernières décisions du Saint-Siége; ce serait leur donner une extension qu'elles n'ont point, si parmi les erreurs qu'elles condamnent on voulait comprendre des opinions qui ont toujours été abandonnées à la libre dispute des écoles.

La seconde question que vous nous proposez, et par laquelle vous demandez si l'auteur de l'extrait ci-dessus qui a fait l'éloge de quelques théologiens qui soutiennent l'opinion de Vasquez mérite d'être blâmé et repris, n'a pas plus de difficulté. Non seulement un professeur en théologie n'est ni coupable ni répréhensible lorsqu'il expose les différentes opinions des théologiens sur une question épineuse et importante, il manquerait même à son devoir s'il omettait de le faire. Ne pas dissimuler que telle opinion a été soutenue par de savants et de graves théologiens, c'est rendre témoignage à la vérité, quand le fait est également vrai et notoire. Après que Benoît XIV a fait si hautement l'éloge du cardinal Noris dans plusieurs endroits de ses savants ouvrages, il serait aussi ridicule que peu équitable de faire un crime à un théologien parce qu'il a cru pouvoir suivre l'exemple d'un pape d'une si vaste érudition.

Voilà, Monsieur, ce que pensent les théologiens de Sorbonne, auxquels j'ai communiqué l'extrait que vous m'avez envoyé sur les deux questions que vous proposez. Il n'y a qu'un d'eux qui a mis par écrit et signé son sentiment, que je vous envoie, savoir M. Legrand. Les autres se sont contentés de me faire part de leurs avis de vive voix.

Délibéré à Paris le 14 décembre 1773. Signé
RIBALLIER, Syndic de la faculté de théologie.

§ 2. *An gratia sit necessaria ad vitanda omnia omnino peccata?*

Homo lapsus omnia peccata mortalia sine gratiâ vitare nequit. Scilicet adversus Pelagianos sancitum fuit gratiam ad omnia Dei mandata servanda, et tentationes, graves saltem, superandas esse necessariam. Idem homo sine gratiâ sanctificante per notabile tempus ab om-

ni peccato lethali cum ordinariis gratiae auxiliis abstinere non potest, Joannis cap. 45, v. 6. Ille Augustinus in libris de spiritu et litterâ, de gratiâ Christi, de correptione et gratiâ, etc., ad legem servandam exigit gratiam ab iniuritate liberantem, et idem justificantem. Scilicet, ut arguunt Patres, in primis D. Gregorius Magnus, peccatum, quod per paenitentiam non deletur, suo pondere ad aliud trahit, et ad resistendum concupiscentia; et diabolo necessarium est speciale auxilium quod inimicis suis ordiuarie non concedit Deus. Verum ab omnibus delictis, etiam venialibus, seorsim sive distributivè spectatis, cum ordinariis gratiae auxiliis potest abstinere, alias ipsi in culpam immerito impunitarentur. Quamobrem queritur duntaxat an homo lapsus, etiam justus, possit et debeat cum ordinariis gratiae auxiliis toto vitæ curriculo ab omni peccato, etiam veniali abstinere.

Affirmaverunt Pelagiani, teste D. Hieronymo epistolâ ad Ctesiphontem, et Augustino libro de hæresibus, hæresi 88, etc. Adversus eos sit

Conclusio.—Ipse justus cum ordinariis gratiae auxiliis omnia omnino peccata, etiam venialia, quæ scilicet toto vitæ tempore occurruunt cavenda, vitare non potest. Est de fide.

Dico cum ordinariis gratiae auxiliis; certum nimurum est ex speciali Dei privilegio omnia peccata venialia vitari posse; quæ prærogativa concessa fuit Dei Genitrici, ut docet concilium Trid. sessione 6, canone 23, præeunte D. Augustino libro de naturâ et gratiâ, cap. 36, n. 42: *De sanctâ Virgine Mariâ, inquit, propter honorem Domini, nullam prorsus, cum de peccatis agitur, haberi volo questionem.*

Probatur variis Scripturæ textibus quos Augustinus Pelagianis objecit: *Non est homo qui non peccet*, 2 Paralipomenon cap. 6..... *Septies cadet justus*, id est, pluries, Proverbiorum cap. 24... *Dimitte nobis debita nostra*, Matthæi cap. 6... *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus*, et veritas in nobis non est, 1 Joannis cap. 1. Ultimum locum D. Augustinus citato libro de naturâ et gratiâ cap. 34, n. 58, de sanctis exponit, qui non ex modestiâ tantum et humilitate (ut reponebat Pelagiani), sed ex veritate se peccatores profiteri debent; quod et definiuit concilium Milevanum canone 6 his verbis: *Placuit quod ait S. Joannes, si dixerimus quia peccatum, etc. quisquis sic accipiedum putaverit ut dicat propter humilitatem dici nos habere peccatum, non quia verè ita est, anathema sit*; hunc canonem renovavit concil-

ium Trid. sessione 6, cap. 11, et canone 23... Accedit ratio quam affert D. Thomas 1-2, q. 409, art. 8, deducta ex invectâ per peccatum infirmitate naturæ humanæ, quæ licet cuilibet peccato veniali vitando per gratiam relativè proportionatas habeat vires, eorum tamen omnium multitudinem ob insitum torporem sine extraordinario Dei auxilio declinare nequit ad eum ferè modum quo fortissimus miles occurrenti hosti profligando par est, etsi hostium cuneo superando impar sit. Ille ratio è majoris est ponderis quod affectus voluntatis ad Deum gratiâ productus, tametsi peccato veniali retardatus, cum eo tamen subsistit; inde enim elucet hominem per gratiam non ita promptum effici ad vitanda peccata venialia, superatis eorum incitamentis, sicut ad vitanda mortalia, quæ aliunde longè pauciora sunt quam venialia.

Objiciebant 1º Pelagiani varios Scripturæ textus. Matthæi cap. 5, ait Christus: *Estote perfecti sicut Pater vester cœlestis perfectus est...* Lucæ cap. 1, Zacharias et Elisabeth dicuntur justi... incidentes in omnibus mandatis et justificationibus sine querelâ... 2 ad Tim. cap. 4, ait Apostolus sibi, utpote sine peccato, *in reliquo repositam esse justitiæ coronam....* 1 Joannis cap. 3, dicitur, *eum, qui natus est ex Deo, qualis est justus, non posse peccare, etc.*; ergo. — Resp. 1º hæc ad sumnum probare nonnullos ex speciali privilegio ab omni peccato veniali abstинisse. Verùm, quoniam D. Augustinus hauc prærogativam in solâ B. Virgine agnoscit, ideò cum S. Doctore resp. 2º, Matthæi 3 præcipi homini non omne perfectionis genus, sed illud duntaxat, cuius in hæc vitâ capax est, et ideò vocem *sicut aut adæquatè non esse sumendam, aut adumbrare alterius vitæ perfectionem....* Luca 1 Zachariam et Elisabeth non fuisse recipit et coram Deo omnis peccati puros, sed *gravis tantum quod in querelam venire poterat....* 2 ad Tim. 4, Apostolum rem futuram perinde ac si esset præsens commemorâsse.... 1 Joannis 3, sermonem esse aut de nativitate ex Deo perfectâ in cœlesti patriâ, non de inchoatâ in hæc vitâ, aut de impotentia peccandi *in sensu composito*, ita ut significaverit Joannes hominem gratiâ sanctificante, quæ est semen Dei, præditum, et ex illâ operantem peccare non posse, non *in sensu diviso*, quasi justus non posset peccare et justitiam amittere. Quanquam fortassis intendit justum ob abundantem gratiam difficilè peccare.

Objiciebant 2º, D. Ambrosium in cap. 1 Lucae dicentem posse hominem in hæc vitâ sine peccato et querelâ vivere. — Resp. cum Augustino libro de Gratiâ Christi cap. 48 et 49, aut Ambrosium loqui de peccato gravi, quod in querelam venire potest, ut diximus, aut si Lazarum et Elisabeth in hæc vitâ perfectæ justitiae esse voluit, sententiam hanc correxisse cum scripsit in Isaian, *neminem in hæc vitâ esse sine peccato.*

Præter ista Pelagianorum argumenta hæc ex ratione possunt objici. Primum. Si justi per gratiam cuncta peccata venialia vitare non possent, Deus ergo eos sese durè gereret; absurdum consequens; ergo. — Resp. Nego majorem. Id enim oritur, ut diximus, ex infirmitate naturæ humanæ per peccatum inditâ; id aliunde ipsis prodest ad Dei timoris, humilitatis, et aliarum virtutum exercitium, nec multum nocet, cum illa peccata Dei amicitia non privent.

Secundum. Nonne justus gratiæ ad mendacium, v. g., vitandum, oblatæ ut potest consentiendo novum à Deo obtinebit auxilium ad subsequens peccatum veniale non committendum? et sic de cæteris; ergo. — Resp. justum gratiæ pro viribus consentiendo novum re ipsa à Deo accipere auxilium, nihilo tamen minus non potest sine speciali auxilio vitare omnia peccata venialia propter innatam infirmitatem; plures nempe simul cavenda interdum occurserunt, aut sibi continuè et immediatè succedunt, et ideo specialis gratia requiritur ad impedientium justi his in circumstantiis lapsum.

Tertium. Deus præcipit ut justus omnia peccata venialia caveat; sed id in nostrâ sententiâ est impossibile; ergo. — Resp. Deum præcipere ut justus omnia peccata venialia *distributivè*, id est, singula successiæ et in particulari vitæ, non *collectivè simul*, id est, omnia omnino, aut *collectivè distributivè*, id est, *singula ad se invicem et ad totum comparata*; cum scilicet homo istud præ infirmitate non possit, Deus id pro suâ justitiâ non jubet. Quamobrem homo generali quâdam et indeterminatâ necessitate ad peccata venialia committenda adigitur, non speciali et determinatâ ad illa et illa peccata singula et in particulari agenda.

Neque reponas justum, si quodlibet peccatum in particulari vitare potest, id etiam posse in communi; non enim valet consecutio à distributivo ad collectivum, ubi impossibilitas ipsi collectioni annexitur; v. g., non valeret istud ratiocinium: Potuit Moyses occidere hunc vel

illum *Aegyptium*; ergo potuit omnes *Aegyptios* occidere; at in justo, ut diximus, potentia omnia peccata venialia non committendi ipsi illorum peccatorum collectioni illigatur, non distributioni, cùm justus ab omni peccato veniali aliquandò abstineat, et nullum indicari possit instans particularē et determinatum in quo necessariè peccet.

§ 3. An homo sine gratiā possit ad gratiam se præparare?

Placuit Pelagianis, ut diximus, bonis naturæ operibus gratiam *de condigno*, id est, *ex debito*, à Deo rependi, quæ gratia ad bonum non *simpliciter*, sed *facilius* operandum necessaria foret; Semipelagianis verò et Juliano gratiam fidei cùm iustificantem piis quibusdam conatibus et studio sanitatis recuperandæ *ex congruo*, sive ex *decentiâ*, deberi, adeòque posse hominem per opera moraliter bona ex merito *de congruo* obtinere primam gratiam, et eo modo se ad illam præparare.

Nonnulli veteres scholastici, de quibus Estius in 2 Sent. distinet. 26, paragrapho 34, ultimam sententiam tenuisse videntur rati Patres adversus commemoratos hæreticos intendisse duntaxat gratiam bonis naturæ operibus non deberi *ex condigno*.

CONCLUSIO. — Nullo prorsus modo homo per solas naturæ vires se ad gratiam sive actualem sive habitualē præparare potest.

Hæc assertio non solū perstringit Pelagianos et Semipelagianos, sed etiam quosdam recentiores, quos clerus Gallicanus censurâ confixit anno 1700 quòd assererent axioma, *faciens quod in se est Deus non denegat gratiam*, etiam adumbrare ex parte Dei « obligationem dandi gratiam facienti quod in se est viribus quoque naturæ, et illam obligationem non fundar iquidem in merito sive de condigno, sive de congruo operum moraliter bonorum, sed in pacto inter Christum et cœlestem Patrem inito dandi gratiam propter merita Christi respiciendo naturalia opera ut purum terminum, non ut meritum ullum, aut rigorosam conditionem; que doctrina (inquit clerus) Semipelagianismum instaurat, mutatis tantum vocibus, et pactum introduceut commentitium, et Scripturæ et traditioni contrarium. » Ex quibus patet opera moralia naturalis ordinis non esse *motivum, causam, vel regulam, vel occasionem, vel conditionem*, quâ Deus ex certâ lege vel pacto ad gratiam conferendam moventur, et excitetur, et idcirco Deum homini

haec opera elicienti pro libito gratiam concedere vel non concedere, et celebre axioma relatum, *faciens quod in se est*, etc., intelligendum esse de eo qui facit quod in se est ex gratiæ adjutorio, non ex solis naturæ viribus.

Probatur assertio iis Scripturae et traditionis testimoniis, quibus antea evicimus nullum prorsus opus saltem ad vitam æternam, cuius gratia semen est, conduceens, elici posse ex solis naturæ viribus, sive sine gratiâ strictè acceptâ. Accedit ratio; omnis nempe dispositio formæ, ad quam præparat, specie et proportione par esse debet; at tales non sunt actus merè naturales respectu gratiæ, quæ est entitativè supernaturalis; ergo, etc.

Cæterum, si D. Thomas in quæstionibus de veritate, et in libros Sententiarum aliquid huic doctrinæ contrarium docere visus est, illud revocavit in Summâ: consuli poterit Estius in 2 Sent. dist. 26, paragrapho 35. Sanè, cùm S. doctor in 3 dist. 23, q. 2, et quæstione 14 de Veritate art. 11 ad 1, dixit, « certissimè tenendum esse Deum homini ductum naturalis rationis sequenti in appetitu boni et fugâ malij vel per internam revelationem revelaturum esse ad credendum necessaria, vel ad eum misurum esse prædicatorem sicut misit Petrum ad Cornelium, » cùm, inquam, hæc dixit, quæ in Summâ non confirmantur, vel locutus est de externâ protectionis gratiâ quam Deus isti homini liberè impedit, vel intendit Deum isti certò gratiam *ex bonitate esse impertiturum*, etsi ad id nullo prorsus modo teneatur.

ARTICULUS V.

An et quæ gratia necessaria sit ad perseverandum in justitiâ?

Perseverantiæ donum *magnum est et speciale Dei* donum sive munus, inquit concilium Trid. sess. 6, can. 16 et 22, præeunte D. Augustino lib. de Correptione et gratiâ cap. 6. Unde S. doctor speciale de illo dono instituit dissertationem, licet superflua videretur post ea quæ adversus Pelagianos de gratiæ ad omnia et singula salutis opera et divinorum mandatorum observationem necessitate disseruerat.

Perseverantia hic accipitur pro quâdam in gratiâ habituali, sive sanctificante permanentiâ.

Hæc perseverantia duplex secerni potest, una secundum *quid*, sive, ut loquitur Augustinus libro de Dono perseverantiae cap. 1, n. 1, *alicuius temporis*, quâ quis per vitæ partem duntaxat in justitiâ permanet.... Alia *simplex*

(vitæ) perseveratur in Christo. Hujus perseverantiae donum, inquit S. doctor ibidem cap. 6, n. 10, suppliciter emereri potest (de congruo) sed cùm datum fuerit amitti contumaciter non potest; unde in Augustini mente vera perseverantia ea sola est ex quā homo nunquam excedit, et hæc est de quā disserit in hoc et aliis libris adversus Semipelagianos.

Perseverantia simplex et absoluta à recentioribus non quidem ex verbis sed ex sensu D. Augustini duplex distinguitur, *activa et afficiens*, quā justus bona opera usque ad mortem elicit, et merè passiva et formalis, quæ consistit in actuali unione gratiæ sanctificantis cum morte. (Prior, inquit Estius in 2 Sent. distinct. 26, paragrapho 42, dicitur esse in actu imperfecto, posterior in actu perfecto et consummato, cùm perseverantia finalis dici non possit perfecta et consummata antequam perveniat ad finem.)

Perseverantia simplex et absoluta rursus dupli modo potest considerari: uno, cùm adulterus, v. g., post acceptam gratiam sanctificantem, aut infans post receptum baptismum statim moritur; altero, cùm quis post adeptam gratiam habitualem aliquandiu vivit, et usque ad mortem perseverat in fide et amore Dei legem ejus implendo. De perseverantia sub priore respectu non disseremus; etverò manifestum est illis infantibus aut adultis nullum *intrinsecum* auxilium esse necessarium ut perseverent. Dico *intrinsecum*; iis enim, parvulis præsertim, saltem plerūque externus impenditur favor cùm è vitâ eripiuntur, antequam gravis certaminis periculum subeant, ut fert oraculum istud: *Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus*, etc., Sapientiæ cap. 4. Agitur ergo de perseverantia finali sub posteriore tantum respectu acceptâ, id est, de illis qui post acceptam gratiam sanctificantem per aliquod tempus vivunt, et ideo pugnandum habent adversus dæmonem, mundum, et carnem. Quæritur an istis necessarium sit speciale auxilium ut usque in finem perseverare possint efficaciter et in actu secundo, sive potentia actui conjuncta (hoc enim sensu D. Augustinus perseverantiam finalem in commemorationis libris, et concilium Trid. post ipsum intellexisse videtur), et quodnam sit illud auxilium, quæ duo obscuritatis fugiendæ caüsâ seorsim expendemus.

§ 1. Utrum justificati sine speciali Dei auxilio in acceptâ justitiâ usque in finem perseverare possint?

Affirmaverunt Pelagiani et Semipelagiani, ut

ex Augustini libris adversus eos elucet; isti enim non solum initium fidei, sed etiam finalem in fide perseverantiam à libero arbitrio pendere asserebant, eis ad ipsa salutis opera gratiam esse necessariam concederent. Contra

CONCLUSIO. —Justi sive electi in acceptâ justitiâ usque ad vitæ finem perseverare non possunt, saltem efficaciter, sive potentia eum actu conjuncta, sine speciali Dei auxilio, quodcumque tandem illud sit. Est de fide adversus recensitos hereticos.

Prob. 1º sacris litteris à D. Augustino expositis toto in primis libro de Dono perseverantiae. Inter innumera quæ adducit testimonia hæc eminent: Psalmo 79: *Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ (Christum sive secundum Adam), et non discedimus à te; vivificabis nos*, etc., *manus igitur Dei est ista*, inquit S. doctor cap. 1, n. 14, *non nostra ut non discedamus à Deo; manus, inquit, ejus est ista qui dixit: timorem meum dabo in cor eorum, ut à me non recedant*, Jeremiæ cap. 32. Ubi etiam observa auxilium istud non externum duntaxat esse, sed et internum, *vivificabis nos*, etc., Matthæi cap. 6, Christus præcepit orationem quam quotidie recitant sancti, cuius omnes petitiones, hæc unâ exceptâ: *Dimitte nobis debita nostra*, ad perseverantiae donum à Deo impetrandum tendunt, ut observat S. doctor ibidem cap. 2, n. 4 et 5, *in quâ*, inquit cap. 5, n. 9, p. 826, *sancti nihil aliud precantur quâm ut in sanctitate perseverent*. Epistolâ ad Philipenses, cap. 1: *Vobis donatum est pro Christo non solum ut in eum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini*. Horum unum, inquit cap. 2, n. 2, pertinet ad initium, alterum ad finem, utrumque tamen Dei donum est; ibidem addit Apostolus: *Confidens hoc ipsum, quia qui cœpit in vobis bonum opus, perficiet usque in diem Christi Jesu*.

Jacobi cap. 1: *Omne datum optimum, et omne bonum perfectum, desursum est, descendens à Patre luminum; negare*, inquit Augustinus libro de Correptione et Gratiâ, cap. 6, n. 10, *non possumus etiam perseverantiam in bono proficiemus usque in finem magnum esse Dei munus*, nec esse nisi ab illo de quo scriptum est Jacobi cap. 1: *Omne datum optimum, etc.* Idem prolixè ostendit capitibus 7 et 8.

Prob. 2º, cum Augustino, libro de Dono perseverantiae cap. 7, n. 13, ex Ecclesiæ orationibus: *Orat, inquit (Ecclesia) ut increduli credant. Deus ergo convertit ad finem; orat ut increduli perseverent; Deus ergo donat perseverantiam usque in finem*.

Prob. 3º ex concilio Trid. sess. 6, can. 22, ubi decreta concilii Carthaginensis secundi, anni 413 in epistolā ad Innocentium I; et Arancianī secundi, anno 529, can. 9 et 10 adversus Pelagianos et Semipelagianos renovans, ait: *Si quis dixerit justificatum sine speciali auxilio Dei in acceptā justitiā perseverare posse, anathema sit.*

Probatur 4º ex suffragio D. Thomae, 1-2, q. 109, a. 10, et omnium theologorum catholicorum.

Accedit tandem ratio quam afferit D. Augustinus lib. de Correptione et Gratia cap. 12, n. 53; scilicet fideles non possunt perseverare nisi accipiant à Deo auxilium, quo, si permittantur tentationes, cuncta minantia, cuncta invitantia, cuncta cruciantia superent.

Objiciunt 1º: Mors in gratiæ statu, et ideo ipsa perseverantia, non est speciale Dei donum; naturaliter enim sit ut hoc vel illo tempore contingat; ergo. — Resp. mortem quidem in se præcisè et simpliciter oriri ex natura, sed mortem in gratiæ sanctificeante non ex causis naturalibus, sed ex speciali erga electos Dei dilectione proficiunt, ad eum modum quo nativitas ex catholicis et piis parentibus singulare est Dei munus, etsi in se præcisè sit à natura. Rapit nimis Deus electos suos ne à justitiâ excidant, Sapientiae cap. 4. Ita etiam D. Augustinus lib. de Dono perseverantiae, cap. 17, n. 4.

Instant: Sint duo justi, quorum unus post annum in gratiæ; alter post decem annos pli exactos in peccato mortali moriatur; at primus non per speciale perseverantiae donum, sed fortuitò et ex naturali causarum secundarum cursu è vitâ exiit, sicut alter eadē ex causâ in lethifero peccato obiit; ergo. Resp. Nego minorem. Id quippe evenit quia Deus justo quidem sed inscrutabili judicio priori dedit finalis perseverantiae donum, non posteriori. Ex duobus piis, inquit Augustinus lib. de Dono perseverantiae, cap. 9, n. 21, cur huic donetur perseverantia usque in finem, illi non donetur, inscrutabiliora sunt iudicia Dei; illud autem fidelibus debet esse certissimum hunc esse ex prædestinatis, illum non esse. »

Instant: Ex responsione colligitur ultimum hominem sine suâ culpâ mori in peccato; in eo enim moritur quia à Deo non accepit perseverantiae beneficium; falsum consequens; ergo. — Resp.: Nego majorem; colligitur quidem Deum specialem erga electos prædilectionem

habere ex quâ uni dat perseverantiam, alteri non dat; est enim Salvator omnia maximè fideliū, I ad Tim. cap. 4; quod clarius adhuc significavit Christus Matthæi cap. 24, v. 22; sed non colligitur illum hominem sine suâ culpâ in peccato mori; potuisset enim gratiæ ordinariæ obsequendo, et frequenti oratione debito modo factâ uberiorem obtinendo acceptam justitiam servare, quod si fecisset, Deus ipsi perseverantiae donum largitus fuisset, licet illud cui vult impertiat; hoc scilicet donum, inquit D. Augustinus loco antea citato, *suppliciter emereri potest*, et ut ait concilium Trid. sess. 6, cap. 11, post D. Augustinum lib. de Naturâ et Gratia cap. 26, « Deus suâ gratiâ semel justificatos non deserit nisi prius ab ipsis deseratur; » et cap. 13: « Deus nisi ipsi illius gratiæ defuerint sicut coepit opus bonum ita perficiet operans velle et perficere; » quare licet nulla dari possit ratio cur Deus comparatè et relativè det aut non det perseverantiam, tamen in mente etiam Augustini aliqua afferri potest cur absolutè eam det aut non det.

Instant iterum: Non potest justus cum ordinarii habitualis et actualis gratiæ auxiliis perseverare; ergo, cum non perseverat, prius à Deo deseritur quam ipse Deum deserat. — Resp.: Conc. ant. nego consecq. Augustinus enim libro de Correptione et Gratia cap. 13, n. 42, fatetur eos qui non perseverant deserere et deserit; Deus videlicet uberiorem gratiam à justo non retrahit nisi ex ipsis parte præcesserit aliqua culpa sive ex negligentiâ et tempore in oratione, sive ex tacita quâdam et occultâ præsumptione et superbiâ, que in rectè etiam facta facilè irrepare potest, etc. Etenim, ut postea dicturi sumus, ubi Augustinianum et Thomisticum systema à Molinistarum dicteriori vindicabimus, culpa propter quam Deus perseverantiae donum denegat non est semper mortalis, quod demonstrare voluisse videtur Deus cum Moysi terræ promissæ ingressum ob culpan ad aquas contradictionis commissam interdixit.

Instant tandem: Si quilibet justus ex suâ culpâ perseverantiae dono caret, quomodo Augustinus asservare potuit magnum et singulare perseverantiae donum electorum duntaxat esse proprium? — Resp. S. doctorem id dixisse quia disseruit de perseverantia in actu secundo, sive de actuali perseverantia in bono usque in finem, quæ solis prædestinatis, ut patet, competit. Ideò autem perseverantia est magnum et singulare donum electorum proprium, licet

quilibet justus ex suā tantum culpā illo privari videatur, 1º quia Deus permitit justum non electum mori cùm à justitiā excidit, quod ex speciali providentiā non permitit erga justum electum; 2º quia singulari favore ab electis justis aret peccata quae ipsos privarent perseverantiae dono, quam protectionem non elec-tis justis non concedit.

Objiciunt 2º: Gratia habitualis datur ut justus cum auxiliis ordinariis et actualibus possit ab omni peccato abstinere, et quaslibet vincere tentationes etiam usque ad ultimam vitā periodam; ergo speciale Dei adjutorium non est necessarium ut justi usque in finem in justitiā perseverent. — Resp.: Nego ant. Ex laudato enim canone 22 concilii Trid. justus ut possit perseverare, indiget etiam speciali Dei auxilio actuali, quod speciatim ad posse perseverare detur, quod idcirco distinctum sit à gratiā habituali et actualibus aliis gratiis ordinariis; sicut scilicet gratia habitualis non excludit actualem, cùm non solum habitus sed et actus supernaturales à Deo immediatè orientur, ita una gratia actualis aliam non excludit saltem potentiorem, nec idcirco inutilis erit gratia actualis ordinaria, cùm ejus ope possit et debeat justus postulare douum perseverantiae, quod suppliciter emereri potest, inquit Augustinus.

Objiciunt 3º: Quod per Adæ delictum amiserat homo, superabundē ipsi restitutum est per Christi donum, Rom. cap. 8; sed Adam, Augustino dicente lib. de Correptione et Gratiā, cap. 11 et 12, acceperat unde posset perseverare absque alio adjutorio; ergo à fortiori justus sine novo et speciali auxilio potest per Christi gratiam perseverare. — Resp. cum D. Thomā 1-2, q. 109, a. 10 ad 5, donum Christi majus esse Adæ delicto quantum ad perseverantiam; Adæ euim insontis auxilium fuit ut perseverare posset, non ut de facto perseveraret; nunc verò multi accipiunt ipsammet perseverantiam; hæc responsio Augustini doctrinæ est omnino consona. Addunt ali plus per Christum nobis datum esse quām per Adam amisimus quia ad perseverandum habuit Adam gratiam duntaxat intellectus, sive cognitionis, nobis verò gratia etiam voluntatis conceditur.

Cæteras hæreticorum objectiones diluimus ubi adversus eos de necessitate gratiæ ad omnia et singula salutis opera disseruimus.

§ 2. *Quoniam sit speciale Dei auxilium quo indigent justi ut usque ad finem perseverare possint?*

Jansenii Yprensis discipuli, inter quos ce-

lebris Antonius Arnaldus, potissimum in famosâ dissertatione de gratiâ efficaci, magistri vestigiis insistentes, asserere non dubitant, speciale perseverantiae auxilium, de quo concilium Trid. et Angustinus, esse ipsissimam delectationem relativè victricem, quæ in effectissimè, indeclinabiliter, et insuperabiliter voluntatem ad perseverandum determinat, et ideo justis omnibus, qui reverè non perseverant, deesse gratiam quā verè hic et nunc perseverare possint; nullam scilicet aliam agnoscunt gratiam quām efficacem. Hoc systema in sequenti libro sumus confutaturi.

Theologi catholici docent 1º, justis omnibus à Deo impertiri adjutorium proximè aut remotè sufficiens ad perseverandum... 2º Illud adjutorium esse gratiam à sanctificante distinctam, id est, gratiam actualem, quā justus potest, potentia saltem ab actu sejunctā, id est, ut aiunt, in actu primo, et defectibiliter, perseverare, et suppliciter ipsam perseverantium actualem promereret.

Verū iidem theologi inter se dissident circa naturam *specialis Dei auxilii*, sine quo justum perseverare non posse definitivit concilium Trid. sess. 6, can. 22.

Alii cum Andreâ Vegâ, viro eruditō qui concilio Trid. intersuit, sentiunt S. synodus designasse auxilia actualia et ordinaria justis omnibus collata ad præcepta quoties urgent implenda, et ideo synodus illud auxilium vocasse *speciale oppositè*, sive per oppositionem ad gratiam habitualē, non autem ad gratias actuales superadditas gratiæ habitualē.

Alii è converso, cum Guillelmo Estio, Francisco Sylvio, etc., theologis etiam doctissimis, censem concilium illud adjutorium dixisse *speciale* per oppositionem non solum ad gratiam habitualē, sed etiam ad gratiam actualem sufficientem cuiilibet justo urgente præcepto concessam, quia ista gratia est *communis et ordinaria*, non autem *specialis*.

Hæc opinionum diversitas magis fortassis circa *nomen* quām circa *rem* versatur. Enim verò, si S. synodus locuta est de potentia perseverandi *in actu primo*, id est, ab actu sejunctā, ut sentire videntur prioris opinionis patroni, per *speciale auxilium* potuit intelligere gratiam actualē sufficientem ad præcepta observanda; multum saltem non repugnabunt aliis theologi; si verò indicavit potentiam perseverandi *in actu secundo*, sive *cum actu conjunctam*, ut sentiunt, aut sentire videntur posterioris senten-

vix defensores, qui primam tueruntur opinionem, fateri poterunt concilium specialis auxiliū nomine intellexisse auxilium à gratiis actualibus omnibus justis impertitis distinctum. Unde quæstio eò unicè recidere videtur, an concilium verba fecerit de efficaci, an de merè sufficienti perseverantiae dono. Quidquid sit sic statuimus :

CONCLUSIO. — Speciale Dei auxilium, quod dicente D. Augustino, et concilio Tridentino, justo necessarium est ut possit in justitiā usque in finem perseverare, reverè distinguitur à gratiā sanctificante, et etiam à gratiā actuali verè et relativè sufficiente justis omnibus urgente præcepto concessā; est certa quoad primam partem, quoad secundam verò videtur probabilior.

Probatur prima pars, 1º ex dictis, cùm sci-
licet ostendimus justum præter gratiam habitualem indigere actuali voluntatis adjutorio ut bonum agere possit.... 2º ex concilio Trid. citato canone 22, ubi disserit de justificato, sive habente gratiam habitualem, qui indiget *speciali auxilio*; ergo istud auxilium non est gratia habitualis, neque etiam habitualis nova, quā opus non est ad perseverandum in gratiā habituali.... 3º ex D. Thomā 1-2, q. 109, art. 10, in corp.

Probatur secunda pars, sive speciale auxilium justis ut possint perseverare necessarium distingui à communibus gratiis ipsis infusis. 1º Enim quid magis absurdum quā auxilia justis omnibus communia vocare *speciale auxilium*?... 2º *magnum et singulare* perseverantiae donum, de quo Augustinus adversus Semipelagianos, est auxilium ipso dicente citatis locis proprium prædestinatōrum duntaxat, siquidem per ipsum usque in finem perseveratur in Christo, et cùm datum fuerit contumaciter amitti non potest (quia nempe dat potentiam usque in finem perseverandi cum actu conjunctam, sive efficaciter et in actu secundo). At concilium Trid. et canone 16, et canone 22, indubie loquitur de dono perseverandi, de quo Augustinus; definit enim quod ille tradiderat adversus Semipelagianos, et Augustini verba exscribit vocando illud donum *magnum et speciale*. Ergo... 3º ita censent D. Thomas, et plures allii insignes theologi.

Dices 1º : Augustinus ipso libro de Correptione et Gratiā cap. 7, n. 11 ait : « Justior videtur excusatio dicentium : *Non accepimus andientiam* (fidei) quā dicentium : *Non accepimus perseverantiam*; quopiam potest dici :

Homo, in eo quod audieras et tenueras, in eo perseverares si velles, nullo modo autem dici potest : Id quod non audieras, crederes si velles; ergo disserit Augustinus de dono perseverantiae relativè etiam ad non electos. — Resp. 1º, etsi nullum prejudicium inferre volumus celebri isti testimonio, quod ex se efficacissimum est ad refellendum novatorum commentum de dono voluntatem *invictissimè* et ideo necessariè ad perseverandum determinante, tamen fatendum esse Augnstinum hic quasi dubitanter loqui : *Justior videtur, dici potest*, etc., idque veluti per transennam, et ut objectionem pro modulo solveret dixisse, cùm in primis initio capitisi sequentis hæc habeat : « Si à me queratur cur eis perseverantiam non dederit quibus eam quā christianè viverent dilectionem dedit, me ignorare respondeo... agnosco modulum meum audio : *O homo!* etc.; *ò attitudo!* Rom. cap. 9, etc. » — Resp. 2º : Dist. conseq. Disserit de dono perseverantiae relativè etiam ad non electos qui cum ordinariis gratiae auxiliis non possint perseverare absque magno, speciali et efficaci auxilio, conc.; qui possint perseverare sine illo auxilio, nego conseq. Seipsum exponit S. doctor citato cap. 6 libri de Dono perseverantiae : *Hoc donum, inquit, suppliciter emeri potest, sed cùm datum fuerit, contumaciter amitti non potest*, id est, possunt justi cum sibi concessā gratiā verè sufficienti obtinere à Deo perseverantiae donum, quo obtento poterunt perseverare potentia ad actum infallibiliter reducendā.

Dices 2º : *Justum in justitiā perseverare posse, nihil aliud est quā ipsum constanter posse observare mandata; ergo quilibet justus cum gratiā actuali potest usque in finem perseverare.* — Resp. : Dist. ant. *Justum perseverare posse nihil aliud est quā ipsum constanter posse observare mandata efficaciter*, sive potentia ad actum infallibiliter usque in finem reducendā, conc. *Inefficaciter*, sive sine tali potentia, nego ant. et conseq. Hæc quippe perseverandi potentia necessariè exigit Dei auxilium *speciale, magnum, et singulare*.

Quanquam autem hominis est tam eximium donum venerari, non autem quid illud sit curiosius scrutari, tamen dici posse videtur illud esse 1º internum et maximè efficax (sive tale sit *ex se*, sive *ex congruitate*, sive etiam *ex consensu voluntatis*), ut electus vel à peccatis arrebat, vel à commissis delictis infallibiliter resipiscat, ac demùm non obstante voluntatis mobilitate in justitiā certò permaneat... 2º ex-

ternum ut idem electus singulari Dei providentia et protectione sublati variis salutis impedimentis eo instanti est vita excedat quo gratia sanctificante exornatus est. Cuius quidem specialis adjutorii et favoris fons et radix est singularis Dei in electos suos praedilectio, ut passim docet D. Augustinus, in primis libro de Correptione et Gratia cap. 7, n. 15, et cap. 15, n. 40, ubi ait: *Numerus sanctorum per Dei gratiam Dei regno praedestinatus, donata sibi etiam usque in finem perseverantia, illuc integer perducetur, adhaerente sibi misericordia Salvatoris sui, sive cum convertuntur, sive cum praeliantur, sive cum coronantur.*

COROLLARIA. — Ex ea quam hoc libro vindicavimus gratiae necessitate, ad omnes et singulos saltem pietatis actus, colliges 1°, nullum hominem, in quocumque statu sit, in scipso debere gloriari, sed in Domino solo, ut monet Apostolus Epist. 2 ad Corinthios cap. 10; scilicet *qui gloriatur*, inquit Augustinus, *quod sit bonus, in eo debet gloriari à quo factus est bonus.* Colliges 2°, hominem in continuâ gratiarum actione Deo rependendâ pro acceptis ab eo donis versari debere. Scilicet quidquid supernaturalis cognoscit, et quidquid boni saltem ad salutem pertinentis vult et facit, illud totum divinæ gratiae deputandum; unde Apostolus Epist. 1 ad Corinth. cap. 4: *Quid habes quod non acceperisti?*

Colliges 3°, Dei gratiam piis et continua precibus esse ambiendam; ipso enim fatente Norisio in Vindiciis, Deus gratiam ad orandum necessariam fidelibus semper impertit, sive gratia ad alia opera requisita semper obtineri potest.

Colliges 4°, hominem omni ope atque operâ curare debere ut quæ à Deo accepit, studiosius conservet. Unde Apostolus Epist. 1 ad Corinth. cap. 10, jubet *ut qui stat videat ne cadat.*

Colliges 5°, hominem attendendo se sine gratiae auxilio nihil posse potentius moveri ad exercendam humilitatem quæ est fundamentum christianæ perfectionis.

Liber secundus.

DE GRATIA SUFFICIENTE.

Ypensis, toto libro tertio de gratia Christi Salvatoris, gratiam sufficientem utpote suo systemati prorsus adversam, impugnat tanquam monstrosam, *Deo indignam, Augustino ignotam, et à solo Pelagio excogitatam.* Hinc sedulò et

quoad fieri poterit dilucidè vindicanda est. Quod ut assequamur, disseremus 1° de gratiæ sufficientis essentiâ et existentiâ... 2° de gratiæ ejusdem effusione.

CAPUT PRIMUM.

De gratiæ sufficientis essentiâ et existentiâ.

ARTICULUS PRIMUS.

De gratiæ sufficientis essentiâ.

Gratia sufficientis generatim accipi potest prout non opponitur efficaci, et speciatim prout ab efficaci distinguitur. Primo sensu accepta ea est quæ tribuit potentiam agendi supernaturaliter quolibet modo, id est, *declinabiliter*, vel *infallibiliter*. Sic delineatur Epistolæ 2 ad Corinthios, cap. 12: *Sufficit, inquit Deus, tibi gratia mea.* Gratia sufficientis non isto, sed ultimo duntaxat modo hic consideratur, id est, quatenus ab efficaci secernitur, et quæritur quid sit.

Gratiæ sufficientis relato modo acceptæ natura inspici potest vel *relativè ad opiniones theologorum*, vel *relativè ad dogmatica Ecclesiæ adversus novatores judicia.* Illam non sub primâ, sed sub secundâ tantum relatione pro instituto nostro hic consideramus.

Cùm autem in sequenti libro hæreticorum sistema, et diversas theologorum opiniones fusiù simus exposituri, idcirco hic utrorumque mentem breviter aperiemus, ut dicenda facilius intelligantur.

NOVATORUM SYSTEMA. — Joannes Calvinus, libro 2 Institutionis, cap. 3, paragrapho 10 et aliis in locis solum admittit auxilium *efficax et invincibile*, cui homo resistere non possit. Concinit Lutherus.

Jansenius, toto præsertim libro tertio de Gratiâ Christi, gratiam recentiorum theologorum sensu sufficientem velut *monstrum horret et refugit*, ut diximus. At vir acutus ut anathema concilii Tridentini sessione 6, canone 4, eludere posset, Lutherum et Calvinum in modo loquendi omnino imitari noluit. Ultrò nimis rū admisit gratiam aliquam *sufficientem*, sive *parvam*, et *inefficacem*, quæ det potentiam agendi. Verùm ille (ut et ipsius discipuli) per gratiam illam *parvam et inefficacem* eam intellexit, quæ minor est et debilior oppositâ delectatione terrestri, quâ idcirco vincitur, licet effectum, quem in hac hypothesi producere potest, necessariè operetur, scilicet *inefficacia desideria, velleitates, etc.*, et effectum, quem non producit, in eâdem hypothesi ob *defectum virium rei-*

psà producere nequeat; unde eluet potentiam, quam dat illa gratia parva et inellicax, esse potentiam merè *absolutam*, et *abstrahentem à præsentibus subjecti circumstantiis*, sive ab oppositâ fortiori concupiscentiâ, non *relativam* ad præsentes subjecti circumstantias, sive ad oppositam fortiorum delectationem terrestrem.

Id totum sit manifestum ex libris de gratiâ Christi. Etenim capiti primo libri tertii hunc fecit titulum : *Ostenditur nullum dari adjutorium sufficiens post lapsum quin simul efficax sit.* Ibidem : *Vocamus sufficientem gratiam, seu sufficiens adjutorium, præter quod nihil aliud ex parte Dei per modum principii necessarium est ut velit et operetur.* Ibidem capite 15 : *Nondum poterat (Augustinus ante conversionem) defectus virium fortiorum concupiscentiam superare.* Item libro 2, cap. 27, sufficiens sive parva gratia non sufficit ad Dei mandatum operandum, licet aliquid faciat, nempe velleitates quasdam excitet. Item libro 8, cap. 2, dicit parvam gratiam esse semper efficacem, quia producit inefficacia desideria, sive id quod tunc solum operari potest, licet non *victricem*, quia ardenter concupiscentiam non vincit. Tandem libro 4, cap. 10 : *Gratia sufficiens, sive inefficax ea est ex quâ operatio nequidem sequi potest, nisi ejus inefficacia per aliam suppleatur.*

Igitur gratia sufficiens, sive parva, ad sensum Jansenii definiri debet : Gratia quæ gradibus inferior est oppositâ concupiscentiâ actuali, quam ideò propter defectum virium vincere non potest.

THEOLOGORUM OPINIONES. — *Divisio in gratiam sufficientem et efficacem*, inquit Franciscus Cumel, disputatione 4 de Auxilio sufficiente et efficaci, sectione 1, *recepta est ab universis theologis catholicis contra hæreticos*; hoc profectò verum non esset, si gratia sufficiens in mente theologorum non daret vires relativè sufficientes. Illi tamen in diversas abeunt circa gratiæ sufficientis naturam opiniones. Enim verò Thomistæ gratiam sufficientem eam dicunt quæ ita homini hic et nunc benè agendi potestatem impertit, ut nunquam benè operari tribuat absque efficaci et physicè prædeterminante Dei auxilio..... Augustiniani eam cum quæ homo hic et nunc benè operari potest, nunquam verò benè operabitur nisi accesserit nova gratia, non physicè præmovens, sed *ex se et absolutè moraliter* victrix et efficax.

Congruistæ illam, quæ non est *congrua*, sive attemperata variis personæ, loci et temporis circumstantiis, et ideò suum nunquam sortitur

effectum, licet expeditam et relativam benè operandi potestatem tribuat; in isto enim systemate gratiæ efficacia nascitur ex congruitate, et ideò gratiæ purè sufficiens est gratia non congrua..... Molinista illam que homini ita hic et nunc benè operari posse dat, ut cum cā reipsa sine ullo novo uberiore et præveniente auxilio pro arbitrio benè operetur, vel non operetur, quam idcirco homo efficacem vel inefficacem facit cā benè utendo vel non utendo.

Quid gratia sufficiens ex Ecclesiæ definitionibus? — Ex dictis, tum de hæreticorum systemate cūm de consensu omnium theologorum, jam innotescit quid sit illa gratia sufficiens. Verùm, cūm res ista gravissimi sit momenti, ut magis affulgeat, sit

CONCLUSIO. — Gratia sufficiens ex Ecclesiæ definitionibus ea est quæ non tantum *absolutam* (ut placet Jansenio et ejus sectatoribus), sed etiam relativam ad pietatis opus tribuit potentiam, si non proximam semper et immediatam, saltem remotam et mediata.

Hic potentia *proxima* et *immediata* ea est quæ homo bonum illud opus agere, aut urgentem hic et nunc tentationem vincere potest proximè, sive independenter ab omni alio auxilio..... Remota et mediata ea quæ dat proximè id agere posse, quod impetretur gratia dans proximè posse facere illud vel illud bonum opus, vel urgeus hic et nunc præceptum implere. Talis est oratio, quam, ut diximus, unusquisque fidelis ex sibi impetratâ gratiâ sufficiente proximè potest ut oportet emittere, sique obtinere gratiam sufficientem, quæ proximè possit illud bonum opus edere, vel concupiscentiam actu titillantem superare.

Probatur ex censurâ primæ propositionis Jansenii : *Aliqua Dei præcepta justis volentibus et conantibus secundum præsentes quas habent vires sunt impossibilia; deest quoque illis gratia quâ possibilia fiant.* Sic enim arguimus : Ecclesia definit gratiæ parvæ, sive sufficienti, eam inesse potentiam quam ipsi inesse negavit Jansenius (damnavit enim quinque propositiones in sensu à Jansenio intento); atqui Jansenius non negavit parvam, sive sufficientem, justorum gratiam ipsis tribuere potentiam *absolutam* ad præceptum implendum, sed *relativum* tantum, ut ostendimus, et aliunde eluet tum ex contextu propositionis, in quâ voces : *secundum præsentes quas habent vires* sunt synonymæ cum istis relativè ad præsentes quas habent vires, cūm ex notione systematis Janseniani, in quo tota vis gratiæ et concupiscen-

tiae est relativa. Eterò, si Ecclesia in parvâ gratiâ Jansenii requereret duntaxat potentiam *absolutam*, gratia parva Jansenii esset in Ecclesiæ sensu verè sufficiens, et ideò *Jansenismus esset merum phantasma*, quam assertionem proscriptis clerus Gallicanus in comitiis anni 1700.

Dices cum Jansenii discipulis : Voces istæ, *potentia absoluta et relativa*, novæ sunt et veteribus ineognitæ; ergo.—Quemdam doctorem Ypresiens doctrinæ addictum hæc seriò, dum præsideret, in sacra scholâ Cadomensi, obijcientem non sine stupore audivi. — Resp. eos qui hæc ostentant indubè hujus magistri efflati oblitos fuisse libro 8 de Gratia Christi cap. 2 : *Cum, inquit, aliquid propter noras opiniones emergentes efficaciter exprimendum et ab aliis accuratè distinguendum est, rem veterem nora vocabulo insignire nihil vetat.* Eterò, voces veteribus incognitæ, *consubstantialis, ex opere operato, etc.*, in concilio Nicæno primo et Tridentino consecratæ sunt. At novum Jansenii sistema de potentia et vi gratiæ respectu concupiscentiæ, et concupiscentiæ respectu gratiæ Catholicos impulit ad distinguendam potentiam *absolutam et relativam*; vox enim, *potentia*, simpliciter modo efficaci non expressisset sistema Jansenii qui agnoscit in gratiâ parvâ cum concupiscentiâ non comparatâ potentiam ad bonum (*absolutam nempè*), et impotentiam ad bonum si cum concupiscentiâ conseratur (*relativam scilicet ex solo defectu virium exorientem*). Hinc absque subsidio duplicitis illius potentia nunquam eliminari potuissent effugia Jansenii discipulorum qui quinque propositiones voce improbant, reverè probant; lubenter enim dicunt, *justis Dei præcepta non esse impossibilia* (*absolutè, non relativè*). *Gratiæ interiori resisti* (quoad ulteriorem et perfectum effectum quem consequi potest absolutè, non relativè). *Ad libertatem requiri immunitatem à necessitate* (*absolutâ, non relativâ hie et nunc*). *Christum mortuum esse pro reprobis* (ob gratias quæ absolutè et ex se possunt eis salutem accersere, non comparatè ad actuales ipsorum positiones et tentationes); etc.

COROLLARIA. — Primum. Adversarii nihil hic proficien nisi probent gratiam parvam, sive sufficientem ex Ecclesiæ placitis non dare potentiam relativam.

Secundum. In eo præsertim gratia sufficientis ab Ecclesiâ admissa discrepat à parvâ Jansenii gratiâ quòd ista *nunquam*, illa verò *semper* det voluntati potentiam relativam ad actualem op-

positam cupiditatem debellandam. Unde parva Jansenii gratia perfectum effectum in conflictu ardenteris cupiditatis non consequitur, aut consequi nequit, *ex solo virium defectu*; gratia è converso sufficiens Ecclesiæ, ex voluntatis hominis pravitate.

ARTICULUS SECUNDUS.

De gratia sufficientis existentiâ.

Gratia sufficientis ex dictis est gratia actualis, preveniens, et excitans, quæ expeditam, proportionatam, et relativam ad præsentes subjecti circumstantias voluntati ad bonum opus tribuit potentiam, cui tamen voluntas resistit. Quæritur præcisè an existat hujusmodi gratia.

CONCLUSIO. — Existit in statu naturæ lapsæ gratia verè et relativè sufficientis.

Est de fide adversus Jansenium et ejus sectatores.

MOMENTUM PRIMUM. — *Ex Scripturis.* — Deus passim in Scripturis conqueritur quòd ingrat et rebelles Iudæi deslexerint omne consilium suum, et increpationes neglexerint sibi non obediendo, Spiritui sancto resistendo, etc. Proverbiorum cap. 4, v. 24 et 25; Isaïe cap. 5, v. 4; 63, v. 2; Matthæi cap. 41, v. 21; 25, v. 37; Actuum cap. 7, v. 51, etc... Iisdem mortem et dira supplicia comminatur nisi resipiscant, ibidem.... Sontes ad pœnitentiam passim excitat, et hortatur ne in vacuum gratiam suam recipient, quia sua voluntatis non est mors impii, sed ut convertatur et vivat, et non vult aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti, Ezechielis cap. 18, v. 23; Matthæi cap. 5, v. 8; Actuum cap. 2, v. 38; Epist. 1 ad Thessalonicenses, cap. 5, v. 19; Epist. 2 ad Corinth. cap. 6, v. 1; Epist. 2 Petri cap. 3, v. 9, etc. Ex quibus sic argumentor : Istæ querelæ, comminationes, adhortationes, preces, sollicitationes evincere videntur, Deum Iudæis rebellibus, et aliis sotibus dedisse gratias internas, quibus potuerunt pœnitentiam agere, converti, et tandem salutem assequi, quas tamen malitiâ suâ inutiles effecerunt eas destituendo effectu, quem reipsâ consequi poterant in illis circumstantiis; at tales gratiæ sunt merè et verè sufficientes; ergo. — Minor patet ex ipsâ notione gratiæ sufficientis. — Probatur major : Si Deus illis peccatoribus gratias verè et relativè sufficientes non dedisset quibus pœnitentiam hie et nunc agere potuissent, sed exteriores tantum, aut eos exteriorius vocando ad pœnitentiam, aut intellectum eorum simpliciter illustrando, voluntatem verò

nullatenus movendo, aut parvas tribuendo interiores gratias, quae inchoatas quidem (ineluctuca desideria producendo), sed non pares ad agendum penitentiam vires dedissent (ut reponere solent adversarii cum magistro); si, inquam, Deus illis sotibus gratias verè et relativè sufficentes non dedisset, quibus penitentiam agere potuissent, eorum salutem exterius tantum et fieri, non sincerè et interius voluisse, cùm medium ex parte sui absolutè necessarium ut salvare possent non solum ipsis non contulisset, sed etiam conferre positivè detrectasset; in hæc sanè hypothesi similis esse videretur Deus regi, aut exercitus duci milites suos, quibus arma ut hostes debellare possent, aut patriam à periculo eximere, non dedisset, increpanti quod hostes non prostrâssent, et regnum non defendissent, vel eos ad id modis omnibus compellenti, et nisi fecerint dura ipsi intentanti supplicia. Quis hæc eum ideâ Dei, cuius infinitam misericordiam et justitiam in aureis operibus prædicare non desinit divus Augustinus, conciliare posset? etc.

Objiciunt 1° loca quæ solam gratiam victri-
cem commendare videntur, Ezechielis cap.
36, v. 26; Joannis cap. 6, v. 45, et cap.
10, v. 27; ad Philippenses cap. 1, v. 6, et
cap. 2, v. 15. — Resp. in his et similibus
locis conimendari gratiam efficacem, cui, ut
omnes fatentur, nulla resistit voluntas, sed
non excludi sufficientem, cui voluntatem reluc-
tari passim clamat Scriptura. Etverò, concilium Tridentinum illa oracula sic intelligit sess.
6, cap. 13 : *Deus, inquit, nisi ipsi illius gratiæ
desuerint, sicut cœpit opus bonum, ita perficiet* (ad Philipp. cap. 1, v. 6), *operans velle et perficere* (ad Philipp. 2, v. 15).

Objiciunt 2°: Epistolâ ad Rom. cap. 9, legitur: *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.* Homo igitur gratiæ sufficienti obicem non ponendo non obtinet efficacem. — Resp. 1°, Estium hoc oraculum intelligere non de causâ boni operis, sed de electione hominum ad salutem sive gloriam, quæ fit non ex prævisis meritis, etiam gratiæ, sed ex solo Dei miseren-
tis beneplacito. — Resp. 2°, sensum esse, si de gratiâ sermo sit, bonum opus pri-
mariò et præcipue esse à Deo miserente, sive gratiam dante sine quâ voluntas nec conari nec
consentire potest, non totaliter et adæquatè, quasi voluntas gratiæ liberè non consentiret;
ait quippe Apostolus (ut ipse fatetur Augustinus) Epistolâ 1 ad Corinthios cap. 15 : *Non ego, sed gratia Dei mecum, laboravi, etc.*

Verùm, inquiunt, causa gratiæ efficiens est
Dei voluntas; sed nemo Dei voluntati resistit,
Epistolâ ad Romanos cap. 9, v. 19; ergo.—Resp.
1°, hanc cavillationem ipsi Yprensi esse solven-
dam. *Parva enim ipsius gratia tum ex naturâ
sui cùm ex antecedente Dei voluntate ad opus
plenum et perfectum collimat, quod tamen in
conflicto ardenteris cupiditatis nunquàm obti-
net.* Deinde, qui adversarii omnipotentissimam
Dei voluntatem, cui nemo resistere valeat ad
invidiam conflandam tantoper venditare au-
dient? cùm in eorum etiam systemate ipsi reve-
rà restiterint mali angeli, Adamus, etc. —
Resp. 2°: Distinguo minorem. Nemo resistit
Dei voluntati absolutæ et consequenti, conc.
Antecedenti et conditionatae, neg. min. et conse-
q. Èa scilicet conditione gratiam sufficientem
concedit Deus ut homo ipsi, ut potest, non
resistat. Nihilominus etiam conditionata et ante-
cedens hoc sensu semper impletur quod pecca-
tor, qui ab èa recedit peccando, incidat in illius
ordinem dum per ejus justitiam punitur, ut p्र-
eante D. Augustino loquitur D. Thomas p. 1,
q. 19, a. 6, in corp.

Objiciunt 3°: Homo lapsus in iis quæ salu-
tem attingunt ab aliis se discernere non potest,
dicente Apostolo Epistolâ 1 ad Corinthios cap.
4 : *Quis te discernit?* Sed si daretur gratia
sufficientis, cui homo obicem non ponendo effi-
cacem impetraret, homo se ab aliis discerne-
ret, gratiæ scilicet illi non resistendo; ergo.
— Resp. 1°, Jansenium et ejus discipulos senti-
tire Angelis et insonti Adæ sufficiens duntaxat
gratiæ auxilium fuisse collatum, cum quo boni
Angeli voluntate suâ steterunt, malis malâ
voluntate cadentibus; at Augustinus libro 11
ad Genesim cap. 8, n. 10, docere videtur re-
latum effatum ad Angelos et Adam perlin-
nisse; solvant ergo istud argumentum. Resp.
2°: Concedo majorem, nego min. Quod enim
iste gratiæ obicem non ponat non à se, sive à
nudo libero arbitrio, habet, sed à gratiâ, quâ
prævenitur, excitatur, et adjuvatur, et sine
quâ non posset consentire; unde non per se,
sed per gratiam, tanquam nobiliorum et prima-
riam causam, ab aliis gratiæ obicem ponen-
tibus, discernitur.

MOMENTUM SECUNDUM. — Ex Ecclesiæ judicis,
— Concilium Arausicanum secundum adversa-
rii acceptissimum anno 529 canone 25 hæc
pronuntiat: « Secundum fidem catholicam
credimus, quod acceptâ per baptismum gratiæ
omnes baptizati, Christo auxiliante et coope-
rante, quæ ad salutem animæ pertinent, pos-

sint et debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere. » Ibi manifestè gratia interior infundens baptizatis vires, quibus verè hic et nunc possint præcepta implere, et in acceptâ justitiâ permanere, *si voluerint*, aut petere auxilium quo impleantur, cui tamen plures reluntur, idque *secundum fidem catholicam*.

Idem statuit synodus Senonensis Parisiis habita anno 1328 adversùs Lutheranos parte 1, in decretis fidei, cap. 15, ubi (quod maximè observandum est) commemorata Scripturæ oracula, et alia, quæ Yprensis cum suis omni arte eludit, et insuper textum Apocalypsis cap. 5, v. 20 et 21, quem iudem cum Guillelmo Estio ad se trahunt, intelligit de gratiâ interiori cui voluntas resistit. Idem et concilium Coloniense anni 1356 parte 7, cap. 52, etc.

Concilium Tridentinum idem multis in locis adstruit; v. g., sess. 6, cap. 11, ait: *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet et facere quod possis, et petere quod non possis, et adjurat ut possis*; quæ tota ferè habet Augustinus libro de Naturâ et Gratia cap. 45, n. 50; Dei ergo præcepta cum gratiâ impleri possunt, aut *immediatè*, aut *mediatè* per orationem, et ideo qui ea non implent, aut ad ea implenda non orant, Dei gratiæ obsistunt.

Ibidem hæc declarat: *Deus suâ gratiâ semel justificatos non deserit nisi ab eis priùs deseratur, quæ iterum excerpta sunt ex Augustino, deserunt, inquit, et deseruntur, ut supra observavimus; item cap. 15, modò citato, Deus nisi ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cœpit opus bonum, ita perficiet*, etc. Ibi profectò gratia interior, quæ deseritur, cui deest et resistit humana voluntas, etc.

Idem elucet ex Constitutionibus ab universâ Ecclesiâ receptis Innocentii X anni 1655, Alexandri VII anni 1656, Clementis XI anni 1703, etc., adversùs quinque propositiones Jansenii sensu acceptas. Hinc immeritò Antonius Arnaldus dissertatione de gratiâ efficaci, parte primâ, articulo primo, obrudit ista decreta, si gratiam sufficientem sensu modernorum theologorum adstruant (quod se non existimare singit), cum antiquæ Ecclesiæ doctrinâ cohædere non posse. Quod effugiam illud ipsum est quo bullas Pil V et Gregorii XIII eludere aggressus erat Yprensis.

Objiciunt 1º: *Gratia sufficientis dat nudum posse, efficax velle et operari*; sed Ecclesia orat pro istâ, non pro illâ obtinendâ; ergo efficacem admittit, non sufficientem. — Resp.: Nego minorem. Orat enim pro quâlibet gratiâ indis-

criminatum ad salutem proficiente impetranda, sive sit merè sufficiens, sive efficax; *gratiam tuam*, inquit, *mentibus nostris infunde*, etc. Et verò, non solum orat Deum ut peccatorem convertat, sed etiam orat ipsum peccatorem ut convertatur, quod necessariè supponit ipsum habere gratiam cum quâ hic et nunc converti potest, aut non converti.

Objiciunt 2º: Concilium Tridentinum relativis verbis, *justificatos non deserit Deus nisi ab eis priùs deseratur*, gratiam non actualem, sed habitualē designavit, et ideo illis gratiam sufficientem adstruere incassum nitimur. Ilæc scilicet desumpsit concilium ex Augustino libro de Naturâ et Gratia cap. 26, n. 29, ubi ait: *Non deserit si non deseratur*, quæ D. Thomas 1-2, q. 109, a. 9, in argumento *sed contra*, et 5 p., q. 62, ad 5, et q. 70, a. 4, in c., intelligit de gratiâ habituali, cùm ibi adducat textum Rom. cap. 5, v. 24: *Justificati gratis per gratiam ipsius*, etc. ergo. — Resp.: Nego ant. Augustinus enim, quem sancta synodus ibidem laudat, de gratiâ etiam actuali disserit; ibidem quippe immediate addit: « Ut piè semper justèque vivatur; sicut enim oculus corporis, etiam plenissimè sanus nisi candore lucis adjutus non potest cernere, sic et homo, etiam perfectissimè justificatus, nisi æternâ luce justitiae divinitus adjuvetur, rectè non potest vivere; sanat ergo Deus non solum ut debeat quod peccavimus, sed ut præstet etiam ne peccemus. » Per quid, quæso, justus piè semper justèque rirrit, aut vivere potest? Per quid præstat Deus ne peccemus? Nonne per gratiam actualem? Ergo Augustinus disserit etiam de gratiâ actuali; ergo et concilium Tridentinum.

Quod attinet ad D. Thomam locis prolatis Augustino adhærens, quem primo loco adducit, disserit de gratiâ habituali prout ipsi annexa est gratia actualis sine quâ in actum erumpere nequit, et idcirco celebre ejus effatum in duobus ultimis locis contentum: *Minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ, et ritare omne peccatum* (quo jugulatur totum Jansenii systema) intelligentum est de gratiâ habituali quatenus ipsi adjungitur gratia actualis; *textus videlicet Apostoli Rom. cap. 5, justificati, etc.*, utramque gratiam exprimit, cùm Christus utramque nobis morte suâ promeruerit.

Objiciunt 3º, cum Arnaldo loco citato: « Decretum Innocentii X, quem quantâ possumus demissione animi veneramur et amplectimur, indubie exprimit Innocentii I, Cœlestini,

Gregorii et totius traditionis consensum; ergo intelligendum est de gratia efficaci sine qua nihil boni fieri potest; neque tentationes superari; justi enim (addit ibidem) omnes veram et interiorum habent gratiam, quam mandata servare, et tentationes superare posse verè dicuntur; quae gratia ipsa est gratia efficax. —

Resp.: Nego conseq. Bonum equidem sit et temptationes superantur per gratiam efficacem, sed haec sine illa operari possunt justi gratiae sufficientis, quae ipsis non deest, ope et ministerio; sic autem intelligendum esse Innocentii X decretum evincit ejus scopus in proscribendo Jansenii sensu quem renovare voluit Arnaldus, et utpote Ecclesie et Augustini doctrinæ adversum, ut iam ostendimus, et mox ostendemus, proscripti serunt Innocentius I, Cœlestinus, etc.

MOMENTUM TERTIUM. — *Ex Pатibus.* — Jansenius concilii Tridentini sess. 4, de Patrum anctoritate decreti parum studiosus fuisse videatur cum in hac controversia et aliis solius Augustini suffragium imploravit, alios Patres aut deserens, aut saltem multi non faciens. Ut ergo ipsi placentia loquamus solus prodibit Augustinus, cuius egregia jam laudavimus testimonia, et qui gratiam verè et relativè sufficientem aut expressè et formaliter, aut suppositivè, aequivalenter, et consequenter passim commendat. Libro 1 de peccatorum meritis et remissione, cap. 59, n. 59, ait: *Habet (adultus baptizatus) concupiscentiam cum quā pugnet, eamque, adjuvante Deo, superet, si non in vacuum gratiam ejus suscepere, et si reprobatus esse noluerit;* item libro 2, cap. 17, n. 26: *Gratia Dei hominum adjuvat voluntates (quantum in Deo est) quā ut non adjuventur (efficaciter) in ipsis itidem causa est, non in Deo...* Ecce gratiam interiorum, sive delectationem cœlestem, terrestri, sive cupiditati superandæ aptam, quam Augustinus supponit in vacuum aliquando suscipi, id est, hominis malitiæ à Deo destinatum effectum non consequi... Ecce gratiam internam, sive adjuvantem, quæ ex parte Dei vires concupiscentiae debellandæ relativè pares impertit, quam ne subsequatur gratia efficax sola impedit hominis improbitas; sed talis gratia est merè et verè sufficiens; ergo. — Quomodo Jansenius, vir alti judicii, insinuare potuit libro 2 de Gratia Christi cap 27, gratiam ab Augustino dici in vacuum suscipi quod gratia illa debilior non perfectum, sed imperfectum tantum consensum, sive velleitatem (ad quem solum destinatur à Deo) impetreret? An, quæso, Dei gratiam in va-

cum recipere dici potest qui id omne efficit quod Deus per hanc gratiam effici vult? Deinde homo, non Deus, causa est cur gratiam, quæ ipsum adjuvat, et quam in vacuum suscipit non comitetur gratia efficax; ergo Deus illam destinat ad alium effectum quam ad simplicem velleitatem.

Libro de Naturâ et Gratiâ, cap. 67, n. 81, peccata excusantes sic revincit: *Non tibi deputatur ad culpam.... quod vulnerata membra non colligis, sed quod volentem sanare contemnis.* Ecce gratiam, etiam voluntatis, utpote medicinalem, sive voluntatis infirmitati sanandæ à Deo destinatam, et idèo ad vincendam hic et nunc titillantem cupiditatem idoneam, quam sonentes contemnunt, id est, effectu pravitate suâ privant.

Libro 1 Retractionum cap. 22, n. 4, ait: *In potestate hominis est mutare in melius voluntatem, sed ea potestas nulla est nisi à Deo detur, de quo dictum est: Dedit eis potestatem filios Dei fieri,* Joannis cap. 1. Unde, ut diximus, ubique docet, et speciatim citato cap. 43 libri de Naturâ et Gratiâ, Dei præcepta justissaltem non esse impossibilia, et idèo ipsis adesse gratiam, quæ ea vel inmediatè implere possint, vel saltem mediata per orationem, cui piè peragendæ per præsentem gratiam veram et relativam habent potentiam. *Restat, inquit libro 1 ad Simplicianum, quæstione 1, n. 14, in hac mortali vita libero arbitrio, non ut impleat homo justitiam, cum voluerit, sed ut se supplici pietate convertat ad eum, cuius dono eam possit implere.* Porrò S. doctor non disserit de solâ potestate absolutâ et abstrahente ab ardentiore concepientiâ (alijs in hac hypothesi Dei præcepta essent homini hic et nunc impossibilia, quod, ipso dicente libro de Naturâ et Gratiâ cap. 69, n. 83, *Deus justus et bonus jubere non potest*); loquitur ergo de potestate etiam relativâ ad fortiorum cupiditatem quam homo sufficiente gratiâ robatur potest vincere.

Objiciunt 1º: Constans est D. Augustini sententia nullam in præsenti ordine internam esse gratiam, quæ careat effectu, sive cui non consentiat voluntas, et idèo omnem Christi gratiam esse efficacem, sive dare et posse et agere. Etenim, ut innumera ejus et ipsius discipulorum testimonia sileam, quæ passim adducit Jansenius, et dominus Arnaldus dissertatione de gratia efficaci, parte 1, articulo 3 et sequentibus.

Libro de Prædestinatione sanctorum, cap. 8, n. 43, expendens illud Joannis (cap. 6):

Omnis qui audivit à Patre, et didicit, venit ad me, hæc habet : Prefectò omnis qui non venit, non audivit à Patre, nec didicit ; nam si audivisset, et di. dicisset, veniret, etc.

Libro de Correptione et Gratia cap. 14, n. 45, ait : *Volenti salvum facere nullum hominum resistit arbitrium, etc.*

Concinunt passim SS. Prosper et Fulgentius etc. : ergo, cùm Deus velit salvum facere per quamecumque gratiam, nulla est gratia cui resistatur, et ideò nulla gratia pùrè sufficiens. — Resp. 1º : hæc Jansenio et ejus discipulis esse solvenda ; Yprensis enim libro 2 de Gratia Christi, initio capituli 27, fatetur, *multos ab internâ gratie suâ sensione et inclinatione dissentire* ; aliunde passim admittit *gratiam parvam imperfectum duntaxat effectum consequentem*. Quomodo ostendere posset Jansenius Augustinum, qui ipso fatente ibi disserit de omni et quâlibet gratia internâ, loqui etiam de gratia imperfecti effectus efficacis, cùm ex ipso contextu pateat ipsum disserere de gratia perfectissimum effectum producente? Resp. 2º Augustinum eisque discipulos in his et similibus locis gratiam *efficacem*, sive cum *effectu conjunctam*, delineare, aliam voluntati potentiam relativam bonum operandi dantem, cui interdùm resistatur, non excludendo, ut ex adductis in probatione testimonii elucescit.

Sed, inquit, cur Augustinus gratiam Christi ferè semper jungit operi cui in nostro systemate sèpissimè non jungitur ? — Resp., his ex causis. 1º De gratiae operatione, non de possibiliitate per ipsam datâ Augustino cum Pelagio, si non unicè, potissimum saltem erat controversia. Scilicet vafer ille hæresiarcha boni possibilitatem à Deo oriri fatebatur (naturalem tantum volendi facultatem subdolè intelligebat) ; operari autem nostrum duntaxat esse effutiebat, ut elucet ex libro de Naturâ et Gratia cap. 42, n. 49, libro de Gratia Christi, cap. 5, n. 4, etc. Quod effugium explodebat S. doctor, gratiam Christi jungendo cum effectu, et ideò ostendendo Dei esse non solùm quôd possimus agere, sed etiam quôd *velimus et agamus*.... 2º Augustinus sèpè disserit de gratia prædestinatorum propriâ, quæ effectum suum certissimè assequitur, saltem in fine vitæ, ut patet ex libro de Gratia Christi cap. 45, n. 14, de Dono perseverantie cap. 23, n. 63, etc.... 3º Pelagiani admittebant gratiam cognitionis, sive legis et doctrinæ, quâ mens illustratur, non voluntatis et actionis, quâ id fieri posset, aut fieret quod faciendum esse cognoscitur ;

quod effugium ut iterum præcluderet Augustinus gratiam internam voluntatis et actionis commendabat, quæ aliquando victrix est, aliquando non, etc.

Objiciunt 2º : Augustino dicente libro de Correptione et Gratia cap. 12, et alibi passim, adjutorium *sine quo non* (id est, sufficiens) proprium fuit statûs innocentiae ; adjutorium è converso *quo* (id est, efficax) proprium statûs naturæ lapsæ ; ergo. Ecce aliud palmare Yprensis momentum. — Resp. adjutorium *sine quo*, si non solùm intellectûs, sed et voluntatis fuerit, in mente Augustini ita proprium fuisse statûs innocentiae, ut etiam vigore debuerit in statu naturæ corruptæ, ad eum modum quo juxta ipsum timor servilis ita proprius fuit veteris foederis, ut in novâ etiam lege existere debuerit. Vel S. doctorem intendere adjutorium *sine quo*, majus esse in statu naturæ corruptæ quâ in statu innocentiae, qui tam forti auxilio non indigebat. Quôd si adjutorium *sine quo* in statu innocentiae solius intellectûs fuerit, ut nonnulli censem, intendit Augustinus adjutorium *sine quo* insonti Adæ concessum fuisse solius mentis, quia Adæ insonti in tantâ non peccandi facilitate ad bonum operandum eum gratia sanctificante sufficiebat... Adjutorium verò *quo* sunti Adæ postea datum, fuisse gratiam non solùm intellectum illustrantem, sed etiam voluntatem prævenientem, excitantem et moventem, quia sons Adam tali adjutorio opus habuit.

Neque reponas Augustinum adjutorium possibilis et *sine quo non* totis viribus excludere à statu naturæ corruptæ; id enim fecit relativè ad sistema Pelagianorum qui per illud auxilium intelligebant naturalem voluntatis facultatem, aut adjutorium voluntati omnino extrinsecum, eujusmodi sunt prædicatio, lex, exempla, etc., quæ in operationem intrinsecè non influunt, et negabant adjutorium *actionis* et *quo*, intrinsecum nempe, et à Deo inditum, ac proximè in actionem influens

Objiciunt 3º : Gratia sufficiens bonis et malis communis est ; sed talem gratiam respuit Augustinus ubique ; v. g., libro de Prædestinatione sanctorum cap. 5, n. 10, quia bonos à malis non discernit ; ergo. — Resp. ex objecti loci contextu constare Augustinum loqui de gratia naturali, sive pelagianâ, non supernaturali, quæ bonos efficiendo ipsis à malis discernit.

MOMENTUM QUARTUM. — *Ex theologorum suffragio.* — Divus Thomas 5 p., q. 62, a. 6 ad 3, et q. 70, a. 4, in e., ait : *Minima gratia potest*

resistere cuilibet concupiscentie, et vitare omne peccatum. Ibi S. doctor disserit de gratia habituali quatenus ipsi annexa est gratia actualis, ut paulò ante ostendimus; sed gratia illa quamlibet parva confert vires relativè pares ad vincendam robustissimam etiam concupiscentiam, et tamen suo sæpiùs privatur effectu; ergo.

Concinnunt dicente supra laudato Francisco Cumel universi theologi, Augustini etiam doctrinæ addictissimi. Talis, v. g., Joannes Theodosius Bernenc, docto Sorbonicus, vir qui adversariis suspectus esse non debet. In Augustiniano de divinâ gratiâ systemate nuper edito q. 8, postquam dixit cum Thomâ de Lemos nomen *gratiæ sufficientis à centum duntaxat amis* obtinuisse, addit: « Nos per gratiam sufficientem intelligimus gratiam interiori, sive donum Spiritus sancti voluntatem moventis, et excitantis ad bonum, quæ dat veram potentiam ad agendum, cui voluntas humana resistit, et idèo ab Augustino excitans et inefficax nuncupatur... Jansenius voluit per illam produci illum omnem effectum, ad quem ex voluntate Dei sive absolutâ, sive antecedente ordinatur... Nos illum effectum ab eâ produci volumus, ad quem ex voluntate Dei absolutâ, et consequente, non autem ex se et voluntate Dei antecedente ordinatur, et hoc sensu sentimus gratiæ interiori verè et propriè in præsenti statu resisti. » Hic autem (quod observa) Augustinianorum omnium, speciatim Fulgentii Bellelli, et Laurentii Berti, nomine loquitur. Quinimò non paucicent celebrem Norisium tum in Vindiciis eum in Janseniani erroris calumniâ sublatâ, cap. 2, paragrapho primo, admisisse in nostro statu adjutorium *sive quo non Adæ innocentî concessum, hominis arbitrio derelictum, cum quo solo homo faciliâ opera non solùm operari potest, sed etiam reipsâ operatur.* Quod factum infra expendemus.

Quamobrem, si Thomas Braduardinus, Gregorius Ariminensis, et quidam alii antiqui Thomistæ et Augustiniani, quos dominus Arnaud pro se addueit in opere cui titulus *Défense de la Constitution d'Innocent X*, et in dissertatione de gratiâ efficaci p. 1, articulis 8 et 9, etc., adversam tenuerunt sententiam, excusandi sunt, cum in primis scripserint ante Constitutionem Innocentii X adversus Jansenium. Sanè Franciscus Macedo, eruditus Minorita, qui primùm Jansenii doctrinæ addictus fuerat, statim atque ab Innocentio X proscripta, eam ejuravit et impugnavit.

MOMENTUM QUINTUM. — *Ex ratione.* — Janse-

nus, ut diximus, libro 3 de Gratia Christi, cap. 3, gratiam inellicacem, sive sufficientem, *ut solummodo peccatis forendis, majorique damnationi accersende servientem execratur;* nos ejus systema de gratia interiori, cui nunquam resistitur, ut blasphemis in Deum proferendis, toti Scriptoræ subsannandæ, et rationi exceœcandæ serviens, detestamur.

Etenim si nulla in præsenti statu detur gratia, quæ voluntatis pravitate suo careat effectu, quicumque sive in antiquo sive in novo Fôdere peccaverunt, aut damnati sunt, non potuerunt non peccare, aut non damnari; solius quippe gratiæ ope à peccato abstinere potuerunt, et salutem consequi, quâ, cùm reipsâ peccaverint, et sint damnati, fuerunt destituti; Deus ergo exterius significavit se peccatorum et reproborum conversionem et salutem velle, quam reipsâ et interius nolebat; Deus ergo increpat, imò æternis addixit suppliciis homines ob delicta quæ non solùm non committere non potuerunt, sed etiam quæ ab ipsis voluntate non erant aliena; homo ergo ea duntaxat bona opera elicere potest quæ actu elicit, etc. At hæc, quantum sacris Litteris, Dei bonitati et justitiæ, et rationi repugnant quilibet sapiens vir indubie intelligit; ergo.

Objiciunt 1º cum Yprensi loco citato: *Gratia sufficiens est singulare gratiæ monstrum dæmoni ut homines devoret efficacissimum subministrans auxilium.* Scilicet ab initio mundi ad finem usque nullum habuit, nec habebit effectum. Ex hac argumentatione hanc assertionem eduxerunt Jansenii discipuli ab Alexandro VIII anno 1690 proscriptam: *Gratia sufficiens statui nostro non tam utilis quam perniciosa est; sic ut merito possimus petere, à gratiâ sufficiente: Libera nos, Domine.* — Resp. 1º, mirum videri Jansenium arguimentum fabricassè omnino idoneum ad invidiam conflandam *gratiæ sue parvæ*, que in confictu fortioris cupiditatis nunquam obtinuit, vel obtinebit effectum ad quem ex se tendit. Resp. 2º, Thomassinum, et juxta non paucos Norisium, etc., censere gratiam sufficientem suum aliquando sortiri effectum in rebus saltem facilibus. Resp. 3º, omnes orthodoxos theologos docere gratiam sufficientem conferre veram potentiam boni hic et nunc operandi, saltem remotam et mediata, ut diximus, et idèo ex humanæ voluntatis malitia, non ex Dei aut gratiæ virium defectu oriri, quod gratia sufficiens effectum, ad quem à Deo destinatur, non obtineat, licet gratiæ sufficienti, seu excitanti ut sic homo non possit actu con-

sentire sine novo gratiae adjuvantis, vel operantis auxilio.

Objiciunt 2º : Si gratia sufficiens vires relativè pares superandae concupiscentiae semper voluntati tribueret, voluntatem constitueret in aequilibrio perfecto, quo ad bonum et malum æqualiter inclinaretur, nimirum per gradus gratiae æquiponderantes gradibus concupiscentiae; at aequilibrium illud gratiam Christi evanescere docent S. Augustinus, et Alipius epistola 196 ad Paulinum; unde illud rejecerunt nonaginta septem Gallicanorum episcopi anno 1720. Et verò, Deus in isto systemate teneretur majorem conferre gratiam impiis eà proportione quā nequitiam augerent, et minorem sanctis eà proportione quā in sanctitate crecerent; at hæc est præcisè impia et insulsa doctrina Juliani, ut ipsi exprobret Augustinus libro 2 Operis imperfecti cap. 117. Ita P. Bernenc loco citato ubi catholicum Augustinianorum systema de gratiâ sufficiente sic ab errore Janseniano vindicat ut tamen Jansenii sectatoribus adversus catholicos arma subministrare videatur. — Resp. 1º, hoc aequilibrii commentum propriè inhærere Janseniano systemati, in quo gratia et concupiscentia in sese invicem relativè et quasi mechanice agunt, et ideo in aequilibrio consistunt, ubi utriusque gradus utrinque æquales sunt; ex quibus claret eo in systemate impios ut convertantur majore, sanatos ut perseverent minore gratiâ indigere. Resp. 2º, libram, quæ Augustino dicente citato loco *Juliani delirium*, indicabat, Jansenii etiam deliramentum patet facere. Nihil enim gratiae magis injuriousum fingi potest; quam asserere illam vincere non posse oppositam concupiscentiam nisi quando eam gradibus superat. Minima scilicet gratia tantâ virtute et energiâ pollet, ut cuilibet concupiscentiæ, etiam ardentissimæ, resistere possit, et vitare omne peccatum mortale; ut antea aiebat Angelicus doctor. Resp. 3º : Nego majorem; nihil enim fidei, rationi et experientiæ magis adversum quam à Pelagianis propugnatum *propensionis*, sive *inclinationis et facilitatis* aequilibrium, quo voluntas sic erat libera ut in malum magis quam in bonum non propenderet. Pariter nihil, ut modò diximus, gratiæ tam injurium quam à Jansenio excogitatum *virium et graduum* aequilibrium, quo voluntas pari hinc et inde gratiæ et concupiscentiæ affecta in suspeso necessariè maneret. Unde utrumque illud aequilibrium explodimus, et detestamur, nullâ tamen delectationi relativè vietrici Augustinianorum inusta nota, quam postea catholicam

esse dicemus. Quomodo igitur, inquires, gratia sufficiens vires dat relativè pares vincendæ concupiscentiæ? Hoc sensu quòd voluntas hæc gratiæ excitata activam retineat indifferentiam per quam immunis est à quilibet necessitate, etiam simplici, mutabili et relativâ (ut agnoscent Augustiniani), et sic hujus gratiæ, etiam minimæ (ut plures sentiunt) virtute possit quamlibet concupiscentiam, si velit, vincere. Hoc est aequilibrium *potentie et electionis*, quo voluntas sub impulsu gratiæ, vel concupiscentiæ ab omni necessitate immunis est; hoc est aequilibrium quod admittendum esse etiam in statu naturæ lapsæ definitivæ Ecclesia damnando tertiam Jansenii propositionem.

Objiciunt 3º : Thomas de Lemos, celebris cardinalis Lauria, et alii, docent ex SS. Augustini et Thomæ principiis, et juxta grammaticalem significationem, gratiam sufficientem eam esse præter quam nulla alia requiritur ad bene agendum; at talis non est gratia sufficiens quam ad fidem pertinere diximus; dat enim tantum posse bene agere; ergo.—Resp. 1º : Quidquid sit de antiquitate nominis gratiae sufficientis à nobis definitæ, ejusve grammatical significatione, certum ess' rem eo nomine à nobis descriptam semper ereditam fuisse in Ecclesiâ, et ad fidem pertinere saltem post Constitutionem Innocentii X aduersus quinque propositiones.... 2º Insigniores Thomistas et Augustinianos gratiam sufficientem agnovisse tanquam omnino necessariam ut Dei mandata hominibus non sint impossibilia, ut ostendimus.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Gratia sufficiens hic præcisè spectatur relativè ad censuram Jansenii systematis, id est, prout confert voluntati vires relativè pares, ut possit oppositam concupiscentiam vincere, et ideo Dei præcepta, cum urgent, reddit ipsi relativè possibilia. Hinc ad rem non sunt argumenta gratiam sufficientem sub alio respectu impugnantia.

Secundum. Gratia sufficiens hoc sensu dat vires relativè pares ad superandam contra pugnantem concupiscentiam quòd voluntas eā excitata ex activâ indifferentiâ possit illam concupiscentiam vincere.

Tertium. Lieet gratia excitans, seu sufficiens det voluntati veram et relativè proportionatam ad opus bonum potentiam, tamen ut voluntas bonum actu operetur insuper necessaria est gratia adjuvans et operans, seu cooperans, cui voluntas potest resistere; an autem necesse sit illam gratiam physicè vel moraliter præmo-

vere et predeterminedare voluntatem ad agendum Ecclesia non definitivit.

Quartum. Potentia ad opus bonum, quam tribuit gratia sufficiens, non est semper immediata et proxima, sed aliquando remota et mediata per orationem scilicet quā justi saltem possunt semper fortius Dei auxilium obtinere, ut diximus. Hinc ad rem non sunt sive Scripturæ sive Augustini testimonia quibus dicitur gratiam parvam, sive sufficientem prementi cupiditati vincendae esse imparem.

Quintum. Jansenius, vir licet sagacissimus et ratiocinio potens, multa tamen admisit quæ suum de gratiâ interiori in præsenti statu, cui nunquam resisti potest, sistema enervant, imò pessundant. 1º Enim dicit *multos ab internâ gratiâ suasione et inclinatione dissentire*.... 2º Fa-tetur Adamum et angelos malos Dei voluntati restitisse; item boninem in præsenti statu non solum posse, sed etiam reipsâ resistere gratiæ Dei exteriori, internæ mentis illustrationi, et parvæ voluntatis gratiæ quæ ad opus plenum et perfectum ex se tendit.... 3º Ex nativâ ipsius systematis conditione gratia *parva* vincitur à cupiditate fortiore.... 4º Docet gratiam *parvam* effectu suo (imperfecto scilicet) nunquam privari quando etiam oppugnatur ardenterissimâ actuali concupiscentiâ; at exemplum bilancis quod adducit contrarium evincit. Corpus nempe plurimum prægravans in unâ bilancis parte omnino impedit ne corpus in alterâ bilancis parte positum vel minimum attollatur. Certè haec, ni fallor, non conciliabit cum his quæ ex Scripturâ et D. Augustino ad nauseam objicit, scilicet nullam esse gratiam nisi efficacem, quæ det et posse et agere bonum cui, utpote omnipotentis Dei voluntatis instrumento, obsisti non potest.

Sextum. Jansenius et ejus discipuli, ut sese eximant ab innumeris testimoniorum asserentibus gratiam posse debellare cupiditatem, callidè fassentur 1º, voluntatem cum gratiâ parvâ, sive sufficiente cupiditati posse reluctari (intelligunt, potentia absoluta ex gratiâ præcisè in se spectatâ oriente, non potentia relativâ oriente ex gratiâ collectante cum actuali concupiscentiâ fortiore).... 2º Gratiam parvam posse relativè vincere concupiscentiam (intelligunt concupiscentiam in genere, sive naturæ lapse insitatem, non actualem subjecti concupiscentiam). Hinc ob oculos semper habe distinctionem potentiae absolute, et potentiae relativæ, et concupiscentiae generalis, et concupiscentiae actuæ, ut eorum laqueis non irretiari.

Septimum. Si Norisius admisit in præsenti statu adjutorium *sine quo non*, quo interlùm justi sine gratiâ ex se efficaci actu orant *ut operet* (ut non pauci contendunt), frustra ad Jansenium provocares, qui profectò Augustinianæ doctrinæ notitiâ magis imbutus non fuit quā Norisius.

Octavum. Etsi liquidò explicari non possumus modum quo gratia sufficiens operatur, non idè firmum non esset catholicum de gratiâ sufficiente dogma; in mysteriis enim aliud mysterium ipsum, aliud modus quo exponi potest, ut videre est in ipsis naturæ phenomenis.

Nonum. Augustinus in homine lapso peccandi necessitatem agnoscit vel *ante gratiam*, vel si positâ gratiâ, *generalem et indeterminatam* (cùm sine speciali privilegio à peccatis omnino abstinere nequeat), non *actualem et determinatam*, quā *hic et nunc* præsente gratiâ non possit non peccare.

Decimum. Scriptura, Augustinus et alii Patres gratiam efficacem sic commendant ut sufficientem non excludant.

Undecimum. Cùm Pelagiani gratiam *legis et doctrinæ*, quâ meus illustratur, admitterent, et gratiam voluntatis et actionis rejicerent, Augustinus *argumento ad hominem*, ut aiunt, eos premendo aliquando dixit, *eos qui non credunt, aut bonum non faciunt, foris tantum audire non intus*, nempe in Pelagianorum sententiâ. Hęc tamen exponi possunt de auditione efficaci, non sufficiente.

Duodecimum. Julianus et Semipelagiani sentiebant *Deum frusta hominis misereri nisi homo præmitteret affectum bonum*; quem errorem ut refelleret Augustinus reponebat, *velle nostrum non prævenire, sed sequi Dei misericordiam*.

Decimum tertium. Gratia, cujus necessitatem defendit Augustinus contra Pelagianos, fuit gratiam *voluntatis et actionis*, id est, ut videtur, gratia, præcipue quidem, sed non unicè, ex se efficax.

Decimum quartum. Pelagiani admirerunt gratiam *possibilitatis*, sed quæ non esset diversa à naturâ, libero arbitrio, lege et doctrinâ. Item Semipelagiani gratiam sufficientem admirerunt sequentem naturale salutis desiderium, sive voluntatem, non prævenientem voluntatem, qualis est gratia sufficiens catholicæ.

Ultimum. Cùm Augustinus dixit *adjutorium sine quo non proprium fuisse statu innocentiæ, et adjutorium quo statu naturæ lapsæ, primum adjutorium in statu naturæ corruptæ omnino excludere noluit, sicut cùm dixit, differentiam*

veteris et novi Testamenti fuisse timorem, et amorem, à veteri Fœdere dilectionem, et à novo timorem prorsus expellere non intendit, sed tantum, ut ipse dixit, *in antiquâ lege prævaluisse metum, in novâ prævalere amorem.*

CAPUT II.

De gratuitâ gratiæ sufficiens effusione.

Ut Lutheri, Calvini et eorum asseclarum de gratiæ in statu naturæ lapsæ largitione doctrina ab Yprensi libro 5 de Gratiâ Christi Salvatoris cum miro artificio, fuso et solertia renovata eliminetur, investigabimus 1°, an gratiæ sufficientes omnibus justis, cùm præceptum hic et nunc implendum est, impertiantur..... 2°, an infundantur omnibus fidelibus sotibus, sive ut in nova peccata non probabantur, sive ut à peccatis resurgent.... 3°, an dentur excusatæ et induratis.... 4°, an Hæbræis in antiquo fœdere illuxerint.... 5°, an tribuantur infidelibus ut evangeliæ fidei lumine collustrentur.... 6°, an in omnes infantes è cœlo stillent aliqua beneficia ad salutem sufficientia.

Plena eximiarium istarum quæstionum solutio velut rivus à fonte ebullit ex istâ, utrum Deus in statu naturæ lapsæ, et idèo supposito peccato originali, voluntate non signit tantum et merè exteriore (quam solam erga reprobos admittit Guillelmus Estius tūm in 1 Sent. distinet. 46, paragrapho 4, cùm in 1 ad Tim. cap. 2, ob hoc à Jansenio libro 5 de Gratiâ Christi cap. 20, impensè laudatus) sed etiam voluntate internâ, sincerâ et actuosâ omnium et singulorum hominum salutem velit et desideret; et idcirò an Christus pro omnium et singulorum hominum salute sese Deo Patri in propitiationis victimam obtulerit; quæ celeberrima et prolixæ discussionis quæstio in tractatu de Deo et ejus attributis, ubi de Dei voluntate disseritur, et in opere de Incarnatione, ubi de Christi morte et ejus effectibus res est, ventilari solet, quam idèo hic profundè, ut deceret, non scrutabimur, et finiemus. Absit tamen ut hic summatim non referamus quid Jansenius hâc super resenserit, et quid super eâ tenendum sit non declareremus, cùm in primis sex commemoratarum quæstionum solutio ab illâ, ut diximus, præcipue pendeat.

Quid Jansenius et ejus defensores super Dei omnes homines salvandi voluntate senserint et concesserint? — Variis mortalibus commemoratis gratias sufficientes ad salutem, cùm prædestinati non sunt, non impertiri cum pertinaciâ asserunt Lutherus, Calvinus, Jansenius et

eorum patroni; Deus scilicet, ut clamare solent, (ex quo saltem omnes homines in Adam mortui sunt) electorum duntaxat salutem verè et sincerè vult, et idèo pro eorum duntaxat salute Christus sanguinem summi reipùs fudit. Id enuntiat ultima inter quinque famosas Jansenii propositiones proscriptas ab Innocentio X mense junio anni 1653, his circumclusa verbis: *Semipelagianum est dicere Christum pro omnibus omniùm hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.*

Hæc assertio, prout jacet, damnata fuit ut falsa, temeraria et scandalosa; intellecta verò eo sensu, ut Christus pro salute duntaxat prædestinatorum mortuus sit, tanquam *impia, blasphemâ, contumeliosa, divinæ pietati derogans, et hæretica.* Hinc fide constat Christum pro salute unius saltem reprobri mortuum esse (ubi quippe una præpositio ut *hæretica* damnata est, præpositio contradictoria pertinet ad fidem).

Ultimum sensum intendit Jansenius. Scilicet in mente versuti viri aliud est Christum sanguinem fudisse pro aliquo, aliud Christum mortuum esse pro salute alicujus; Christum enim crucifixum esse pro aliquo, est Christum crucifixum esse ut iste gratias alias temporales virtute passionis Christi acciperet; Christum verò passum esse pro salute alicujus, est Christum passum esse ut iste insuper usque in finem virtute mortis Christi gratias obtineret, quibus æternam salutem certissimè et infallibiliter, imò necessariè assequeretur. Vir sagax fatetur Christum mortuum esse pro pluribus reprobis (id negaverat Calvinus, et in hoc tantum in Jansenii mente à doctrinâ Augustini in hac parte recesserat), puta iis omnibus qui baptizati sunt et in acceptâ justitiâ ad tempus perseveraverunt, quia dona temporaria à Christo obtinuerunt; negat autem et pernegat Christum mortuum esse pro salute illorum reproborum (aliâs in ejus systemate invictissimè salvi furent, cùm omnipotens Dei voluntas semper suum sortiatur effectum, et fructus mortis Christi inanis esse nequeat).

Quod attinet ad alios reprobos, qui nullis unquam mortis Christi beneficiis donati sunt, ille contendit Christum aut pro illis mortuum esse sufficienter, sive pretii sufficientia (id est Christum pretium iis redimendis par et plus quam par Deo Patri obtulisse, quod intus et in animo ipsis applicari et prodesse noluit), aut potius pro illis nullatenus esse mortuum. « Christus, inquit capite ultimo libri 3 de Gratiâ Christi, dicitur pro omnibus mortuis

(1 ad Tim. 2, v. 6, 2 Cor. 5, v. 14 et 15, 1 Joannis 2, v. 2, etc.), hoc sensu quod mortuus sit pro universa Ecclesiâ toto orbe dispersâ, et consequenter pro omnibus hominum generibus (non singulis generum), regibus, privatis, nobilibus, ignobilibus, etc.; itemque pro hominibus omnium nationum, linguarum et gentium, Iudeis scilicet et gentilibus, ex quibus congregatur universus populus Dei secundum illud Apoc. 5: *Redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, et lingua, et populo, et natione.* Simili universalitate dicit Joannes (1 Epistolâ cap. 2): *Ipse est propitiatio.... non pro peccatis nostris tantum, sed etiam pro totius mundi,* hoc est non pro nostris tantum, quibus istam Epistolam scribo, sed pro universo populo fidelium, seu Ecclesiâ toto mundo dispersâ. »

Cùm autem istam interpretationem (ut et totum Jansenii systema) funditus evertere videatur celebre Apostoli oraculum 1 ad Tim. c. 2, v. 4: *Deus omnes homines vult salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire* (quod ex tribus versibus antecedentibus, et versu quinto sequenti certò videtur intelligendum de singulis etiam generum) et istud Petri 2 Epistolâ cap. 3, v. 9: *Nolens aliquos perire, sed omnes ad paenitentiam reverti*, cùm, inquam, duo ista oracula relata expositionem, inò totum de duabus delectationibus necessitate relativâ victricibus sistema pessimum dare viderentur, primum præsertim, idcirco in illis exponendis, sive potius cludendis, totum caput vigesimum libri tertii de Gratia Christi impendit.

Hic scilicet triplicem potissimum commemoratio aenli ex Augustino retulit explanationem. Prima fert Deum velle omnes homines salvos fieri, quia nullus fit salvus nisi Deo volente. Ita S. doctor epistolâ 207 ad Vitalem cap. 16, n. 19. Hanc interpretationem familiari similitudine illustrat Augustinus libro de Prædestinatione Sanctorum cap. 8, n. 14: « Sicut, inquit, integrè loquimur cùm de aliquo litterarum magistro, qui in civitate solus est, dicimus: Omnes iste hic litteras docet, non quia omnes discunt, sed quia nemo nisi ab illo discit; ita rectè dicimus: Omnes Deus docet venire ad Christum, non quia omnes veniunt, sed quia nemo aliter venit.... » Secunda vocem *omnes*, exponit non de singulis generum, sed de generibus singulorum, ita ut sensus sit, Deum velle ex omni genere et conditione Iudeos aliquos, Græcos, pueros, adultos, divites et pauperes salvos fieri. Ita Augustinus Enchiridion cap. 103, n. 27, ubi primâ expositione repetitâ hanc

proponit.... Tertia dicit Deum velle omnes salvos fieri eo sensu quod nos facit velle omnium salutem, quomodo legitur epistolâ ad Galatas, cap. 4, v. 6: *Misi Spiritum Filii sui clamantem: Abba, Pater, id est, nos clamare facientem.* Ita idem Augustinus libro de Correptione et Gratia cap. 13, n. 47.

Divus Augustinus aliam apostolice oracula expositionem assignaverat libro de spiritu et litterâ (adversus Pelagianos scripto anno 412), cap. 33, n. 58, bis verbis: « Vult autem Deus omnes homines salvos fieri, et in agnitionem veritatis venire, non sic tamen ut eis adimat liberum arbitrium, quo bene vel male utentes justissimè judicentur; quod cùm sit, infideles quidem contra Dei voluntatem faciunt, cùm ejus Evangelio non credunt, nec ideo tamen eam vincunt, verum seipso fraudant magno et summo bono, malisque pœnalibus implicant, experturi in suppliciis potestatem ejus, cujus in donis misericordiam contempserunt. »

At Jansenius non ignorans quantum celebris ista interpretatio suo systemati præjudicium inferret, relato capite reponit, Augustinum hæc protulisse *ex errore Semipelagianorum, quo antea imbutus fuerat, et ex objicientis et disputantis personâ, ut superius, addit, diximus* (libro 2 de gratia Christi cap. 30). Sed reclamat Augustini contextus; reclamant insignes Augustini discipuli, venerabilis Beda (quem impensè laudat Jansenius libro 6 de gratia Christi cap. 14) in 1 ad Tim. cap. 2; Hinckmarus Rhemensis de prædestinatione cap. 25; D. Anselmus in caput 6 Matthæi ubi docet, *duas esse in Deo voluntates, unam misericordiae, quâ omnes homines vult salvos fieri, cui multi resistunt; alteram justitiae, quâ vult gratiae consentientes salvari, dissentientes damnari; cui nunquam resistunt homines, inò resistere nequeunt*, cùm de è dictum sit: *Omnia quæcumque voluit fecit*; hæc enim coincidere videntur cum tritâ distinctione Dei voluntatis in antecedentem, et consequentem... Reclamant præstantissimi Thomisticae et Augustinianæ scholæ doctores, qui relato Augustini testimonio innixi, docent Deum velle voluntate sincerâ antecedente omnes homines salvare, absolutâ et consequente solos electos. Plures Thomistas citat P. Dechamps libro 5 de hæresi Jansenianâ, disputatione 7, cap. 15. Testis verò est pro Augustinianis P. Bernenc, etc., Augustiniani systematis de gratia T. 3, q. 3, ubi ait: *Ex libro de spiritu et litterâ cap. 33, patet Augustinum admisisse in Deo voluntatem antecedentem sal-*

randi omnes homines, et interpretationes ejus (tres supra recensitas) esse de voluntate Dei absoluta et consequente salvandi electos (quam rejeciebant Pelagiani) intelligendas.

Jansenius , eodem capite vigesimo libri 3 de Gratia Christi , relatis tribus Augustini expositionibus , et elusa interpretatione capituli 33 libri de Spiritu et Littera , D. Chrysostomum et alios Graecos deserit , « quia , inquit , ante subertas de divina gratia difficultates Commentarios suos ediderunt , nec ulli imperfectius de gratia quam Graeci locut sunt , nec illa difficultas de gratia magis lubrica sit quam ista , in cuius intelligentia et ipse Augustinus usque ad episcopatum hallucinatus est . » Quod attinet ad Latinos Augustino priores et posteriores , et inter Graecos D. Joannem Damascenum libro 2 orthodoxae fidei cap . 29 , sub finem , declarat aut se eos non vidisse , aut opera quae ipsis tribuntur ab ipsis non esse conscripta , aut si ab ipsis revera edita sunt , eos per voluntatem antecedentem salvandi omnes homines intellexisse voluntatem quae peccatum originale anteceleret , per consequentem verò voluntatem , quā Deus non vult omnes homines salvos fieri , indicasse voluntatem quae peccatum originae consequeretur . Scilicet in Janseniano sistmate Deus ante prævisam Adæ culpam , sive in statu innocentiae , omnes et singulos salvos fieri sincerè voluit , et singulis ex illâ generali et antecedente voluntate necessaria ad salutem consequendam auxilia destinavit ; sed præviso illo peccato non amplius illam omnes salvandi voluntatem habuit , sed absolutam tantum et consequentem , quā alios reprobat , alios per invictissima gratiae beneficia ad æternam vitam attrahit , aut si in statu naturæ lapsæ antecedens illa voluntas supponatur , in sola mentis præcisione , et ideò nudâ quâdam velletate nihil omnino gratiae causante , ut loquitur , consistere poterit .

Merito sanè Jansenius Patres graecos hâc in quæstione desernit , quinimò , si eruditionis suæ lumen sequi voluisse , Augustino et quibusdam exceptis , omnibus Latinis valedicere debuisset . Enimverò , diceente Patre Petavio , quem domini Nicole et Arnaud suis in operibus cum encomio citare consueverunt , de prædestinatione libro 10 , cap . 4 , n . 1 : « Qui communem de omnium salute Dei voluntatem propugnant , totam pro se antiquitatem nominare possunt , Augustini ætate superiorum , et post Augustinum latinos plerosque , graecos autem Patres universos . » Ibidem vir doctissi-

nus , numeris 10 et 11 , ait eos qui S. Damasco num hic exponunt modo ab aliis Graecis diverso ignorare quod dicunt aut de quo dicunt , vel potius tergiversari videri . Etverò , docet Janse-nius graecos Patres verum sensum Apostolico testimonio non affixisse , sed Augustinum et Latinos ejus imbutos sententiâ ; at credibile non est Joannem Damascenum , Augustinum et Latinos ipsi adductos , quos fortassis nunquam legerat , Graecis omnibus præhabuisse .

Demum Ypresis eodem capite vigesimo istud B. Petri 2 Epistolâ cap . 3 , nolens aliquos perire , exponit de solis electis , ut et Estius in hunc locum . De quâ expositione idem dicendum est quod de eorum expositione textus : *Deus vult omnes homines salvos fieri , etc.*

Quid sentiendum sit de Dei voluntate circa hominum salutem?—Sentiendum est Deum , supposito etiam peccato originali , non tantum voluntate signi , sive externâ (quae non nisi impropriè et metaphorice voluntas dici potest) , sed et beneplaciti , sive internâ antecedente , quidquid (quod inter theologos controvertitur) per voluntatem antecedentem intelligendum sit , omnium et singulorum hominum salutem velle , ita ut omnes necessariis , ut æternam salutem comparare possint , præsidiis divinâ beneficentia suo modo instructi sint.... Deum verò voluntate speciali , absoluta et consequente , quidquid rursus (de quo non consentiunt catholici doctores) per voluntatem consequentem significetur , electorum non reproborum salutem velle et appetere .

Utraque assertionis pars ex dictis splendide confirmatur .

Prima quidem antecedentem voluntatem spectans . Firmissimè enim tenenda est , si textui Apostoli , *Deus vult omnes homines salvos fieri* , 1 ad Tim . cap . 2 , apertè conformis est ; at res ita se habet ; ex dictis enim eluet 1º , hunc textum tum ex præcedentibus cum ex sequentibus intelligendum esse de verâ Dei omnes omnino homines in statu præsenti salvandi voluntate.... 2º Eundem textum sic acceptum fuisse ab omnibus Patribus graecis , et plerisque latinis , paucis exceptis , qui etiam hanc conceptionem non excludunt , imò admittunt , ubi non obstat eorum adversus haereticos scopus... 3º Idem oraculum sic intellectum esse non tantum à Molinistis , sed etiam ab omnibus ferè insignium scholarum Thomistice et Augustinianæ theologis . Etverò , quidquid de Deo enuntiant sacri codices , si maximè debeat Dei bonitatem , misericordiam , ac provi-

dentiam, id absque ullâ hæsitatione in Deo verè existere affirmandum est; at sacræ litteræ referunt Deum velle omnes homines salvos fieri, idque maximè congruit Dei attributis; ergo. — Tandem antecedens Dei voluntas ex se respicit institutionem mediorum, quibus homines salvari possunt; at talis institutio est verum bonum, quod potest esse objectum voluntatis veræ et internæ; ergo voluntas antecedens non exterior tantum, sed et interior est.

Secunda ejusdem assertionis pars, quæ tangent voluntatem consequentem, per se eluescit, et traditur ab Augustino in tribus commemorationis expositionibus textus: *Deus vult omnes homines salvos fieri*, etc., I ad Tim. 2; et Matthæi cap. 20, v. 28, cap. 26, v. 28, Epistolæ ad Hebreos, cap. 9, v. 28, Apocalypsis cap. 5, v. 9, etc.

Dices 1º: Augustinus in tribus relatis expositionibus oraculum, *Deus vult*, etc., intelligit de iis solis qui salvi fiunt; ergo.

Candidè fatetur Petavius libro 9 de Prædestinatione cap. 15, n. 2, Augustinum censuisse Deum velle verè et sincè solos electos salvare; libro autem decimo cap. 3, n. 2, addit, tres commemoratas Augustini interpretationes ad etiendum magis excogitas quam certas et solidas videri solere; sed absit ut tantum doctorem, qui unus pro multis nobis semper erit, deseramus, et existimemus quenpiam Apostoli sensum melius intelligere potuisse quam ipsum. Unde resp.: Distinguo ant.: Augustinus Apostoli oraculum in tribus relatis expositionibus iudicavit de solis electis, quia id exigebat ejus scopus adversus Pelagianos et Semipelagianos, conc. Quia sentiebat illud oraculum ad litteram non significare Deum alias quam electos verè salvare velle, neg. ant. et conseq. Sentiebant Semipelagiani Deum velle æqualiter omnium hominum salutem, et ideò Christum pro omnibus æqualiter sanguinem fudisse, ita ut nulla majora prædestinatis quam electis gratiae beneficia impertiret; unde absolutum prædestinationis decretum, quod adstruxerat Augustinus, sive absolutam et consequentem electos salvandi Dei voluntatem rejiciebant. Item Pelagiani sentiebant Deum sic omnes homines salvos fieri velle, si naturæ viribus absque ullâ voluntatis gratiâ salutem appeterent, ut Deus ipse sine personarum acceptione prævias illas dispositiones non asserentes salvare non posset. Utrique autem voluntatem Dei generalem et antecedentem omnes salvandi pravo suo sensu, id est, actuum naturalium, aut saltem

pi credulitatis affectus ex naturâ erumpentis ope, acceptam agnoscabant, et idcirco textu apostolico: *Deus vult omnes homines*, etc., generalem illam, et antecedentem voluntatem, non absolutam et consequentem erga electos adumbratau fuisse pertinaciter asserebant. Quid ad haec sapiens et sagax doctor? 1º potuisse Apostolum hoc textu absolutam Dei electos salvandi voluntatem delineare, et id ab ipso reipsa non fuisse intentum evinci non posse, quod quidem tribus relatis expositionibus probavit.... 2º posse adversarios illam illius textus interpretationem afferre si voluerint, modò omnipotenti Dei voluntati et gratiæ necessitatì non deroget, ut reipsa ipsi derogabant asserendo Deum non posse, etiamsi velit, homines salvare, nisi velint. Appositè igitur et ad mentem Pelagianorum commemoratas interpretationes excogitavit D. Augustinus, non verò relativè ad proprium et litteralem Apostoli sensum de generali et antecedente omnes homines salvandi voluntate, quam, ubi de absoluto electos salvandi decreto res non erat, reipsa attulit citato libro de Spiritu et Litterâ cap. 33, et alibi passim, v. g., cum centies asseruit Christum eâ intentione mortuum esse ut omnibus premium mortis suæ aut præpararet aut communiceret.

Dices 2º: Augustinus referendo citatas expositiones permittit aliam querere, modò consistere possit cum isto oraculo, *omnia quecumque volvit fecit in cœlo et in terrâ*, Psalmo 134; at hæc conditio evincit Augustinum non agnoscisse in Deo voluntatem antecedentem omnes homines salvandi, sed solam absolutam et consequentem; voluntas enim antecedens non semper impletur; ergo, etc. — Resp. 1º, hanc exceptionem directè impugnare insulsam Pelagianorum sententiam, qui effutiebant Deum sic velle mortales salvare si velint ut eos aliter si vellet salvare non posset. — Resp. 2º, Jansenium et ejus defensores risum movere dum garriunt Deo esse injurios qui aliquam veram et *beneplaciti* Dei voluntatem in statu præsenti non impleri asseverant. Jansenius scilicet, libro decimo de Gratia Christi, cap. 1, hæc docet: «Habuit Deus generalem voluntatem benevolentiae erga omnes Angelos, ex quâ, quantum in se est, omnium beatitudinem eternam voluit, omnibusque propterea beatitudinis consequendæ media sufficientissima largitus est.» Eamdem voluntatem, ipso etiam fatente, habuit erga primos parentes in statu innocentiae, et reipsa habiturus fuisset erga omnes eorum

posteros si non peccassent. Jam verò generalis ista Dei *benevolentia* voluntas impleta non sicut in omnibus Angelis, ut nec in primis parentibus, cùm peccaverint, et tamen Deus aquilè sicut omnipotens in statu innocentiae ac in praesenti ordine; ergo aliqua vera et beneplacita Dei voluntas sine præjudicio divinae omnipotentiae suum effectum non consequi potest.

— Resp. 5°, hoc argumentum nos hic non impetrare cùm pro instituto nostro sensum voluntatis *antecedentis*, et *consequentis* non figamus. Seilicet controvertitur inter theologos quid hic sit voluntas *antecedens* et *consequens*.

Molinistæ voluntatem antecedentem eam dicunt, quâ Deus ante prævisa merita, sive liberum gratiae consensum, omnibus non præparat tantum, sed et reipsa confert media verè sufficientia, quibus, si voluerint, reipsa salvabuntur.... Consequentem et absolutam eam vocant, quæ consensum illum, sive merita consequitur, quâ ideò Deus æternam vitam, sive gloriam electis impertiri vult; et hi propositam difficultatem solvere debent.

Verum relata notio displicet Thomistis et Augustinianis, qui apostolicæ et Augustinianæ doctrinæ (ut gloriantur) studiosi scientiam medium explodunt, et contendunt existere in Deo voluntatem absolutam aliquos salvandi ante prævisa merita, et independenter à voluntatis consensu prævisione. Unde ipsis dicentibus, voluntas antecedens connotat præparationem mediorum tum externorum cùm internorum, quibus homines ex intentione Dei ad salutem pervenire possunt; absoluta autem et consequens connotat media certissima et infallibilia quibus Deus secundum propositum voluntatis suæ aliquos, sive electos suos, ad vitam æternam perducit. Non ista autem tantum, inquiunt, sed et illa voluntas suum semper assequitur effectum, ut patet. His per modum præludii delibatis, altissimas questiones supra delineatas, quantum humana patitur imbecillitas, scrutemur et exploremus.

ARTICULUS PRIMUS.

*Utrum gratia sufficiens omnibus justis, cùm præcep-
tum hic et nunc urget, impertiatur?*

ERRORES.— Calvinus isto imbutus principio, post Adæ peccatum liberum arbitrium non tantum *viribus attenuatum et inclinatum esse* (sessione 6, cap. 1 concilii Tridentini), sed et anissimum et extinctum esse, et ideò justos ipsos in bonis operibus sese *quasi passim* habere, quin bona eorum opera, ob ipsis tenaciis in-

haerens concupiscentiae virus, esse vera peccata, licet ipsis non imputentur ob justitiam Christi quâ veluti pallio obteguntur; isto, inquam, vertiginoso systemate dementatus, libro 5 Institutionis cap. 13, paragrapho 5 et 4, ipsis justis, ubi etiam affulget gratia fortissima, prorsus impossibilia esse Dei præcepta obganivit.

Jansenius, eodem præoccupatus systemate quoad extinctionem liberi arbitrii primigeniæ labi, justos, cùm cadunt, eadē mandata adimplendi impossibilitate, non absolutâ quidem, sed relativâ laborare docuit, ut summ de duabus delectatiōnibus relativè victricibus exigebat principium, decem præscritum de gratiâ Christi libris consignatum; impossibile quippe est, ut passim decantat, ut vigente cœlesti delectatione illicitum, vigente terrestri delectatione licitum prævaleat desiderium. Hinc famosa inter quinque damnatas ab Innocentio X die 31 maii, ann. 1653 propositio ipsis terminis expressa libro 3 de Gratia Christi, cap. 13 (unde vertigo eorum qui Jansenium phantasmatum, aut haeresim imaginariam esse balbutiunt): *Aliqua (dixit quendam) Dei præcepta hominibus justis violentibus et conantibus secundum præsentes quas habent vires (id est, secundum gratiam actualem debiliore) sunt impossibilia (non absolute, sed relativè; nulla enim est in Jansenii systemate potentia nisi relativa); deest quoque gratia quæ possibilia sunt (relativè, non absolute; debilior enim gratia secundum quam volunt et conantur sublatâ fortiore delectatione terrestri oppositâ sufficeret ut possibilia essent mandata).*

Istam assertionem Jansenii sensu et B. Petro cùm Christum negavit applicatam propugnavit celebris Arnaldus. Cùm autem ob id incurisset in censuram sacri Ordinis Parisiensis die 1 februarii anni 1656, hanc impugnavit censuram in famosâ dissertatione de gratia efficaci. Exinde celebris ista quæstio celebrior evasit; res enim etiam exiles, ubi à magnis viris tractantur, magnæ fieri solent.

QUESTIONIS CARDI.— In eo præcisè vertitur, an justis urgente precepto, nunquam denegetur gratia verè sufficiens, quâ possint illud hic et nunc implere, aut saltem petere auxilium ad illud implendum necessarium, cùm in primis non ponant obicem, sive volunt et conantur. Carea quod sit

CONCLESIO.— Cùm relata Jansenii proposicio ut heretica damnata sit, fide constat justis violentibus et conantibus, urgente præcepto ades-

se gratiam verè sufficientem, quā possint actualem hic et nunc obnitem concupiscentiam vincere, ac præceptum exequi, aut saltem per orationem obtinere adiutorium ad illud exequendum requisitum.

MOMENTUM PRIMUM. — *Ex Scripturis.* — Cùm ista assertio justum spectet luctantem cum validiore concupiscentiā, ubi instat præcepti observatio, idecō textus adducam ad hanc justi conditionem propiis accedentes.

Epistola 1 ad Corinthios cap. 10, v. 13, legitur: *Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum temptatione proventum, ut possitis sustinere.* Ibi sermonem esse de omnibus fidelibus Corinthiis evincit 1° versus duodecimus, *qui se existimat stare videat ne cadat;... 2º scopus Apostoli, qui intendit fidelium animos in temptationum turbine obfirmare et erigere;... 3º concilium Tridentinum quod sessione 24, can. 9, hunc textum clericis majoribus et regularibus graves adversū castitatis votum hic et nunc implendum temptationes patientibus applicat sive proponit. Omnes ergo justi prementes hic et nunc temptationes Deo adjuvante sustinere sive vincere possunt; ergo gratiam ad id aut proximē aut remotē saltem sufficientem habent.*

Objiciunt 1° Estius in hunc locum, et Jansenius libro 3 de Gratia Christi, cap. 13: *Hic textus de solis electis intelligendus est; et idecō unicē significat, Deum non esse passurum ut electi in æternū pereant, sed facturum ut finaliter de temptatione triumphant; id enim elucet ex his, faciet cum temptatione proventum, sive, ut constanter legit Augustinus, contra Pelagianos, cum temptatione exitum; proventus enim et exitus actualem de temptatione victoriam connotant; ergo. — Resp. Nego ant. Ad probationem, sensum illum explodunt verba sequentia, ut possitis sustinere, ut constanter legit Augustinus, et idecō dicendum est aut sensum esse, faciet cum temptatione etiam eradeudi facultatem (ut fatente Estio exponit S. Cyprianus in testamentis ad Quirinum), aut illud faciet provenire quod poteritis sustinere (ut alii expoununt). Everò si, inquit S. Ephrem tractatu de Patientiā, *homines suis jumentis non plus oneris imponunt, quam ferre queant, multò minus plus temptationum nobis imponet Deus quam ferr queamus.* Hinc dominus Arnaud in versione Montensi gallicè malè vertit: *Il vous fera sortir de la temptation avec avantage, cùm nec græcus nec latinus textus habeat ex temptatione, et**

ipse in titulo hujus capituli decimi dicat ibi agi de *Judicis Christianorum figuris*, et idecō non de solis electis.

Objicit 2° Jansenius, et ipso duce dominus Arnaud in dissertatione de gratia efficaci parte 1, articulo 3: *Sine gratia efficaci nihil boni ad salutem pertinentis edere potest justus; ergo, cùm peccat, et idecō abest gratia efficax, Dei præceptum est ipsi impossibile.* — Probatur ant. his præsertim textibus. Joannis cap. 6, v. 44, ait Christus: *Nemo potest venire ad me nisi fuerit ei datum à Patre meo; at trahere ad Christum, et dare venire ad Christum, indubie primum est gratiae efficacis; ergo.* — Resp. insigne theologos, ut Bellarminus, (quem dominus Arnaud aliquando cum enconio laudat) libro 2 de Gratia et libero Arbitrio, cap. 12, Gregorium de Valentia q. 3, disp. 8, de divisione gratiae, puncto 4, hos textus de gratia efficaci intelligere non improbando expositionem de gratia sufficiente, modò gratia sufficiens sola in statu præsenti non admittatur. Item alii, inter quos Suarez et P. Frassen, censem iis textibus solam adumbrari gratiam voluntatem prævenientem, et ad singula pietatis opera necessariam, quam negabant Pelagiani. Tandem alii, ut Alvares et Norisius in Janseniani erroris calumniā sublatā cap. 1, paragrapho 2, et initio capituli 2 putant iis ita insinuari gratiam efficacem quæ dat potentiam proximam et expeditam cum actu unitam, ut etiam asseratur gratia sufficiens, quā justus instantे præcepto habet veram illud exequendi potentiam, licet mediatam et remotam.

Jam verò variæ illæ expositiones enervant domini Arnaldi argumentum non solùm ex iis textibus, sed etiam ex Augustini doctrinā desumptum (codem enim modo in citatâ dissertatione arguit ex innumeris S. doctoris testimoniosis); quis enim, quæso, magis crediderit dominis Arnaldo et Jansenio, quā tot eximiis doctoribus quos uterque eruditio non superat? Aliunde verbum *trahere* convenit etiam gratiae quæ voluntatem prævenit, et Christus, v. 66, non dixit, ut prætendunt: *Nisi ei datum fuerit venire, sed simpliciter: Nisi ei datum fuerit, quod congruit gratiae prævenienti sine quā nihil boni possumus.*

Demùm dominus Arnaud defendit propositionem ab Ecclesiâ proscriptam, commemorati verò doctores eam impugnant ex anctoritate Ecclesiæ, sine quā se ipsi Evangelio crediturum non esse adversū Manichæos professus est D. Augustinus.

Itaque sic arguimus : Christus Joannis 6 delineat vel gratiam efficacem, vel gratiam simpliciter prævenientem et sufficientem; si istud, ruit argumentum; si illud, sensus erit : Nemo potest venire ad me potentia cum actu conjuncta, nisi per gratiam efficacem, quod non impedit quoniam potentia remotâ quidem et mediata, sed tamen verâ et relativâ, ab actu sejunctâ, possit venire ad Christum.

Ita sanè respondet P. Bernenc supra citatus T. 2 systematis Augustiniani q. 14, conclusione 5, non solùm ad hostextus, sed etiam ad omnia Augustini testimonia quae coacervat dominus Arnaud post Jansenium ad probandum ipsos justos sine gratia efficaci non solùm nihil boni operari, sed nec operari posse. « Augustinus, inquit, loquitur de justis qui remotam quidem habent potentiam adimplendi mandata, sed quibus deest proxima et expedita potestas; prætendimus autem nos (Augustiniani) remotam illam quam habent justi potestatem esse veram et propriè dictam (et ideò relativam) potentiam, quae cum effectu potest conjungi, licet per accidens cum effectu non conjugatur, remorante aliquo impedimento ex parte justorum. »

MOMENTUM SECUNDUM. — *Ex conciliis* — Quoniam synodus Tridentina veluti excipit concilia Milevitana secundum can. 3, et Araucanum secundum can. 25 adversus Pelagianos habita, illam solam adducam.

Sessione 6, cap. 11, et can. 18, in fidei tessera erigit hoc Augustini oraculum (de justificato intellectum) libro, ut supra diximus, de Naturâ et Gratiâ, cap. 45, n. 5: *Deus impossibilita non jubet, sed jubendo monet et facere quod possis, et petere quod non possis, et adjuvat ut possis.* Ultima verba subintelliguntur ab Augustino; si enim ab illo petis ut possis, ille est qui adjuvat ut possis.

Jansenius libro 3 de Gratiâ Christi, cap. 15, hæc concilii refert, sed industriè addit clausulam : *et si exaudiat, ante adjurat ut possis, ut viam sternat doctrinæ capit 19 ejusdem libri, ferenti justum aliquando deserit à Deo priusquam delinquendo deserat Deum, imò cùm etiam tentatione concussus gratiam tentationi vincendæ necessariam suppliciter à Deo petit, quia nempe non exauditur.*

Sancta synodus his, *facere quod possis*, indicavit potentiam proximam faciendi præcepti, et ideò gratiam proximè et relativè sufficientem; his autem, *petere quod non possis*, potentiam remotam servandi mandati, et ideò gratiam remotè et mediata sufficientem; his verò, ad-

jurat ut possis, significavit, Deum oranti ut opertet impetrare gratiam ad præceptum hie et nunc faciendum, ut agnoscit et probat Norisius Vinalie, cap. 5, paragrapho 6, ex Augustini tractatu 33 in Joanneum, n. 8, ubi ait : *Sed audiamus Domum et præcipientem et opitulantem, et jubentem quid facere debeamus, et adjurantem ut implere possimus.*

Ibidem synodus ex Augustino libro de Naturâ et Gratiâ cap. 26, n. 29, et alibi, ait : *Deus suâ gratiâ semel justificatos nou deserit nisi ab eis prius deseratur.* Ibi non disserit de solâ subtractione gratie sanctificantis, quasi sensus tantum esset : *Deus Gratiam sanctificantem à justis non auferit, nisi prius ab eis per peccatum lethale deseratur* (ut reponit Ypresensis libro 3 de Gratiâ Christi, cap. 19), sed etiam de subtractione, et quidem præsertim, gratiæ actua lis, ut sensus sit : *Gratiam sanctificantem non solium à justo non retrahit, donec ab illo derelictus sit per peccatum mortale, sed nec gratiam actualem sine quâ peccatum vitari non potest; id enim intendit quod Augustinus citato capite, cuius verba excribit; at Augustinus disserit de subtractione utrânsque gratiæ; ait quippe ibidem : Sanat Dens non solum ut deleat quod peccavimus, sed ut præstet etiam ne peccemus, ut ostendimus præcedenti capite articulo 2; quod quidem explicat discriminem quod ibidem dicit intercedere interdum inter medicum curantem vulnera, et mediatorem Christum; ille nimirum sanatum ægrotum Deo dimittit, iste justificatum non deserit si non deseratur, ut piè semper justèque vivat.* Ibidem capite 16 ait, *Christum in justificatos virtutem jungiter influere quæ bona eorum opera semper antecedit, et comitatur, et subsequitur; ergo, ubi instat præcep tum, ipsis præstat gratiam quâ illud relativè implere immediatè vel mediatè valeant.* Accedunt commemoratae Constitutiones Innocentii X et Alexandri VII, ab universâ Ecclesiâ receptæ, quibus relata Jansenii propositio ut heretica in sensu à Jansenio intento damnata fuit, ut diximus; neque enim Ecclesia dispersa minus infallibilis est quam Ecclesia congregata.

Hic prodit dominus Arnaud in commemo ratâ dissertatione articulo 5, prætendens concilia adversus Pelagianos habita definiisse nihil boni ab homine lapso fieri posse sine gratia efficaci, et quidem ex eo quod concilium Tridentinum sessione 6, can. 22, loquatur de auxilio speciali. Verum ex scopo et verbis illorum conciliorum elucet ea duntaxat deli-

nissē adversus Pelagianos necessitatem *gratiarum voluntatis* tum ad incipiendum cūm ad perficiendum pietatis opus. Quod attinet ad speciale perseverantiae adjutorium, de quo synodus Tridentina, de eo in fine primi libri disseruimus.

Hic sufficiat observāsse notitiā hæreses pelagianæ, et Augustini doctrinæ non minus dubio procul imbutum fuisse Norisium quād dominum Arnaud; at crudelis ille cardinalis in Janseniani erroris calumnia sublatā cap. 2, docet, *justum urgente præcepto posse orare Deum ut gratiam ad illius præcepti impletionem largiatur*, et ibidem paragrapbo 1, *in homine lapsō aliquando ex Augustino agnoscit interiorem Dei gratiam cui reapsè resistit*, id est, adjutorium sine quo noui, idque ex ipso capite undecimo libri de Correptione et Gratiā, ex quo Jansenius et dominus Arnaud contrarium colligere aggrediuntur, cūm isto capite sumū de Gratia systema præcipue inniti fateantur, ut diximus libro præcedenti agendo de discrimine adjutoriorum *sine quo non ab adjutorio quo*.

Hic quis fortassis objicit Estium in 2 Sent. distinct. 26, paragrapbo 44, et Sylvium in 1 partem q. 23, a. 5 ad 2, post Bartholomaeum Medinan, Didacum Alvares, etc., contendere illud concilii Tridentini sess. 6, cap. 11: *Deus suā gratiā justificatos, etc.*, intelligendum esse de subtractione gratiæ sanctificantis per peccatum mortale in quod justi probabuntur. Verum hæc movere non debent; falluntur enī illi theologi, saltem si intendant, ut jām diximus, concilium ibi unicè disserere de subtractione gratiæ sanctificantis. Ad summum igitur inde colligi potest certum non esse concilium eō loci definiisse justis urgente præcepto adesse gratiam sufficientem ad illud implendum necessariam, quod ultrò concedemus; at licet illud non constet, nihilominus de tide est nulla præcepta justis, cūm urgent, quando volunt et conantur, esse relativè impossibilia, ut diximus, et patet ex censurā primæ Jansenii propositionis.

MOMENTUM TERTIUM. — *Ex divo Augustino.* — Cūm ex dictis conciliorum, doctrina de possibili justis mandatorum Dei observatione ipsa sit D. Augustini doctrina, panca tantum præter adducta illius pronuntiata cavillationibus minus obnoxia hic proferam. Jansenius non ignarus fateri doctores, ipsos justos interdūm carere proximā potentiam adimplendi præcepti, ubi etiam urget, sed eos illam consequi posse per orationem, libro 3 de Gratia Christi, cap. 13, hæc scripsit: « *Ipsis Christianis spiritua-*

libus gratia sufficiens ad id faciendum quod jubetur frequenter subtrahitur, atque ita subtrahitur, ut nec pro tali gratiā adipiscendā deprecandi similis sufficiens gratia habeatur. » Postea capite 43 ait: « *Cūm nec omnibus gratiam vel ferventer petendi, vel omnino petendi Deus largiatur, apertissimum est fidelibus multis deesse illam sufficientem gratiam.* » Si ergo Augustinus docuerit justis urgente præcepto nunquam deesse gratiam quā benè orare valeant, corruet Jansenii pronuntiatum; at hæc docet Augustinus. Etenim tractatu 26 in Joannem, n. 2, istud Christi, Joannis cap. 5: *Nemo potest venire ad me*, exponus ait: « *Semel acceperit, et intelligere, nondūm traheris, ora ut traharis.* » Libro 1 de diversis Quæstionibus ad Simplicianum, q. 4, hæc habet: « *Hoc restat in istā mortali vitā libero arbitrio, non ut impleat homo justitiam, cūm voluerit, sed ut se supplici pietate convertat ad eum, cujus dono eam possit implere.* » Libro de Gratia et libero Arbitrio cap. 46, n. 3: « *Magnum, inquit, aliquid Pelagiani se scire putant quando dicunt, non inheret Deus quod sciret non posse ab homine fieri; quis hoc nesciat? Sed ideo jubet aliqua quæ non possumus, ut neverimus quid ab illo petere debeamus.* »

Infinitus essem si cuncta S. doctoris testimonia, quibus fidelibus orationem inspirat, referre foret animus. Edoctus Christum omnium ferè beneficiorum suorum collationem orationi annexuisse, ejus necessitatem et virtutem decentare non desinit. Jam verò potentia orandi de quā S. doctor, in justo proxima debet esse et immediata; si enim illa potentia esset remota, justus nullam haberet potentiam proximam pro impetrandā oratione, nisi, quod absurdum esset, fieret progressio in infinitum; ergo, etc.

Dominus Arnaud in commemoratâ dissertatione, articulo 6 et seq., hæc inter alia præcente Ypensi et Augustino proponit argumenta.

1º Augustinus adversus Pelagianos non aliam prædicavit gratiam quam gratiam efficacem sine quā homo lapsus nihil boni non solùm non operatur (quod omnes fatentur), sed nec operari potest. Etenim hoc effatum, *sine gratiā nihil boni fieri potest*, sic intellexerunt, sic impetrerunt, sic irriserunt Pelagiani, et monachi Adrumetini; sic illud ex universæ Ecclesiæ fide propugnavit Augustinus, ut ex cunctis ejus operibus contra illos hæreticos clucessit, speciatim ex lib. 2 ad Bonifacium cap. 8, n. 18,

cap. 9, n. 19 et seq., cap. 10, n. 25; at justis qui cadunt deest gratia efficax; ergo, etc. Resp.: Nego majorem; ex dictis enim, ubi de gratia sufficiente, Augustinus adversus Pelagianos propugnavit gratiam dantem voluntati potentiam veram et relativam bonum operandi *sine effectu*, sive *actu*, id est, sufficientem, et gradiam impertientem voluntati potentiam *cum actu*, sive efficacem; ut postea ostendimus. Utramque istam gratiam admittunt Thomistae et Augustiniani præ ceteris Augustini doctrinae tenaces, saltem ex quo Roma adversus Janssenium locuta est. Unde ita docent per gratiam efficacem impertiri potentiam expeditam *cum actu*, sive *effectu*, vel *perfectu*, ut simul assent per gratiam sufficientem instantे præcepto enilibet justo dari veram et relativam exequendi mandati potentiam, licet remotam et ab effectu sejunctam, ut antea diximus. Porrò Augustinus locis objectis sic intelligendus est si ibi asseruit sine gratia efficaci nihil boni fieri posse. Quod attinet ad Pelagianos et monachos Adrumetinos, censuerunt, et quidem verè, Augustinum loqui præcipue de gratia ex se efficaci, sed immoritò autumaverunt ipsum hanc sententiam ex totius Ecclesiæ fide propugnare, et hæc gratia tolli libertatem; si enim agnovissent gratiam Christi ad singulos actus bonos, et ad ipsum cuiusvis boni operis ac fidei initium omnino necessariam esse, eamque meritis nostris non rependi, nec in lege et doctrinā, sed in interno Spiritus sancti auxilio consistere, licet per se efficacem negassent, eos ut hæreticos nunquam habuisse Augus-tinus.

2º Augustinus libro de Dono perseverantiae cap. 22, n. 61, hanc propositionem: « Si qui obeditis, si prædestinati estis rejiciendi, subtrahentur obediendi vires, ut obedire cessetis, abominabilem, » dicit in secundâ personâ propter apostrophen, quâ *infirmis* auditoribus et rudi populo *tantum malum optari videtur*; secùs si in tertâ personâ exprimatur in hunc modum. « Si qui obediunt, sed in gloriam prædestinati non sunt, temporales sunt, nee usque in finem in eâdem obediendi permanebunt, » quia licet eadem sit sententia *quoad rem*, tamen auditores eâ non offenduntur, nec ad se pertinere existimant, cum in ipsorum frontem compellando non collidatur, id est, cum ad ipsos directè non proferatur; at inde elucet justis non prædestinatis in Augustini mente subtrahi saltem in fine vitæ vires obediendi, sive gratiam verè et relativè sufficientem, etiam cum obediunt; ergo.

Reponunt nonnulli recentiores Augustinum dictam sententiam improbare non solum *quoad modum loquendi*, sed etiam *quoad rem*, sive viriam subtractionem, tum quia hanc vocat *abominabilem*, etc., tum quia *quam substituit propositionis non continet illam virium subtractionem*, etc. Verum hæc solutione contextum legendu vera non videtur, et ideò novatoribus non convineendis, sed magis ac magis exasperandis idonea est. Etenim præter dicta in argumenti expositione Augustinus ibidem addit, propositionem, si qui obeditis, etc., de Dei prescientiâ (quain non negabant Semipelagiani) intellectam, *verissimam esse*, sed *improbissimam, non falso eloquio, sed non salubriter valetudini humanae infirmitatis apposito*; ergo quod est verum potest esse *improbissimum* relativè ad auditores; quidni et abominabile? Itaque.

Resp.: Concedo majorem. Distinguo minorem. Justi non electi privantur viribus obediendi sive ob *reatum originis*, id est penalitates primigenie mæculæ, sive ob *additamentum propriæ voluntatis*, id est peccata personalia cone. Secùs, nego minorem et conseq. Augustinus, ut vulgo censem Thomistæ et Augustiniani, quorum sententia novum pondus addidit Norisius Vindic, cap. 4, paragrapto 10, docuit peccatum originale esse causam radicalem et remotam reprobationis ipsorum justorum non electorum, non ratione culpe (siquidem in baptizatis nihil est damnationis, ut ait concilium Tridentinum post Apostolum epistolâ ad Rom. cap. 7, et Augustinus libro 1 ad Bonifacium cap. 10), sed ratione concupiscentie, et aliorum effectuum illius labis qui supersunt post baptismum; unde privatio potentiae proximè expeditæ ad finaliter perseverandum, de quâ hic Augustinus, quæ in electis et reprobis cum gratia sanctificante reperitur, est effectus originalis deiicti; sed privatio illa in electis tollitur per *speciale Dei auxilium*, quod reprobis non impertit Deus, quia non vult, nec tenetur velle. Vult nihilominus, et quidem sincerè, etiam supposito peccato originali, salutem illorum reproborum, ut iidem theologi docent post Augustinum libro de Spiritu et Litterâ, cap. 55, quia ipsis dat media relativè sufficientia quibus possint concupiscentiam vincere et non peccare. Hoc autem illustrare conantur exemplo oculi minus sani, quem Deus verè sufficienti luminis infusione verè et relativè adjuvat ad videndum; licet non tollat nec tollere teneatur vitium impe-

diens quominus videat. Porrò Augustinus ibi merito asserit reconditam illam doctrinam, que Semipelagianis tantopere displicuit, non esse *coram infirmis* prædicandam, saltem eam ipsis directè applicando... Alii verò insignes etiam theologi, qui relatam opinionem Augustino non alignavit, reponunt Augustinum loqui de virium subtractione ex solo præcedenti peccato personali; etenim S. doctor, inquit, libro 2 de peccatorum meritis et remissione, cap. 17, n. 26, ait: *Gratiā ut non adjuventur filii superbiæ vel misericordiæ in ipsis itidem causa est, nou in Deo...* Neque obstat verbum, *obeditis, vel obediunt;* sensus enim est, si qui nunc obediunt, et non sunt prædestinati, *usque in finem non obedient,* aut propter reatum originis, aut propter præcedens peccatum, ut dictum est, et probare videtur contextus.

Idem intendit Augustinus cùm libro de Correptione et Gratiā, cap. 11, dixit: *Non autem quibus deest tale adjutorium (potentiae expeditæ ad perseverandum) jam pœna peccati est; et passim, in primis libris de Correptione et Gratiā, et de Dono perseverantie, asserit se cum Apostolo prorsus nescire cur ex duobus justis unus perseveret, alter non perseveret;* istud enim in relatâ Thomistarum et Augustinianorum sententiâ evenit justo quidem sed omnino inservabili Dei judicio, fundato tamen in peccato originali eo quo expositum est sensu. In aliorum verò sententiâ, haec non dixit Augustinus de duobus justis, quorum unus benè orando petiti et obtinuit à Deo donum perseverantie, non ita alter (dixit enim S. doctor *deserunt, et deseruntur;* et, *donum perseverantie suppliciter emereri potest),* sed de duobus justis æqualiter orare negligentibus quorum unius datur efficax orationis gratia cum quâ perseverantie donum impetrat, alteri verò non imperatur, aut de duobus piis, quorum unum rapit Deus, ne malitia mutet ejus intellectum, alium non rapit, etc.

Neque verò commemorati theologi, ut diximus, sufficientem orationis gratiam justis non electis demunt, quâ hic et nunc reipsâ orare possint, siveque, si non ponant obicem, efficacem orationis gratiam obtainere, et hujus ope expeditam ad orandum potentiam; licet enim Augustinus libro 1 ad Simplicianum q. 2, n. 21, dicat *ipsam justorum orationem atiquando non solum tepidam et frigidam, sed et nullam esse,* tamen ab ipsis non arceret proximè sufficientem gratiam per quam orare possint; sed solam efficacem, per quam reipsâ ut oportet orient.

Deinde probandum foret Augustinum hic asserere gratiam orationis non dari cùm urget orandi præceptum, cùm de eo instanti hinc agatur.

3° Petrus fuit justus paulò antequam Christum negaret, ut colligitur ex Joannis 13, v. 10, et docent SS. Hilarius, Basilius, et in primis Hieronymus in caput 26 Matthæi; at caruit gratiâ vel omnino vel saltem relativè sufficiente, ut violentæ mortis tentationi obsistere et Christum non negare valeret; id enim significat Christus Joannis cap. 13, his verbis: *Non potes me sequi modo, sequeris autem postea;* id apertè docent inter Patres Chrysostomus, præsertim homiliâ 31 in Epistolam ad Hebræos, et Augustinus, in primis sermone 124 de Tempore, nunc 79, in appendice tomî quinti, ubi ait: *(Quid est homo sine gratiâ, nisi quod fuit Petrus cùm Christum negaret?... Ideò Petrum Dominus panulùm subdeseruit, ut in illo totum genus humanum posset agnoscere, nihil se sine gratiâ prævalere;*) ergo. — Nemo nescit hanc assertionem ansam præbuisse famosæ censuræ Sorbonæ adversus dominum Arnaud, ut videre est in Causâ Arnaldinâ.

Respondeo, Petrum tunc justum fuisse vel non. Si istud, Christus illum deseruit quia de se præsumendo Christum priùs deseruerat; si illud, quero *an voluerit et couatus fuerit secundum præsentes quas ex gratiâ habebat vires,* vel non; si secundum, exemplum præsenti questioni non est accommodatum; si primum, illi defuit gratia efficax, et etiam gratia sufficiens quâ possit proximè et immediatè temptationem vincere et Christum confiteri, non autem quâ haec posset subsidio orationis, cuius proximam habuit potentiam. Unde auctor citati sermonis, qui non est Augustinus, dicit tantum Petrum à Christo *subdesertum esse,* id est, aliquatenus desertum.

Cæterū, nescio quomodò sagax et eruditus Arnaldus hoc argumentum velut invictum venditare potuerit. Etenim incertum est, an Petrus in instanti negationem immediatè præcedente justus fuerit; quod enim dixit Christus Joannis cap. 13, v. 10, præcessit Petri responsionem, Matthæi cap. 26, v. 55 et 35, quæ cum à justitiâ excidere fecit. Aliunde inter Patres alii cum laudato Hieronymo affirmant; alii cum Chrysostomo homiliâ 83 in Matthæum et Augustino passim, v. g., libro 14 de Civitate Dei, cap. 15, negant, quorum opinio videtur probabilior; Petrus enim commemorata responsione Christo negationem prænuntianti

non creditit, seipsum cæteris præposuit, et præsumpsit se posse viribus naturæ quod non nisi viribus gratiæ poterat. Unde amor, ex quo Hieronymus dicit Petrum respondisse, videtur suisse amor præposterus, deordinatus, carna- lis, et præsumptionis et arrogantiæ plenus; sed factum incertum argumentum certum effor- mare nequit.

Item probari nequit Petrum tunc præsentibus gratiæ viribus obicem non posuisse; quin- inò Augustinus libro de Gratia et libero Arbitrio, cap. 17, n. 55, contrarium asserit; *putabat*, inquit, *se posse* (viribus naturæ) *quod se velle* (viribus gratiæ) *sentiebat*.

Item probari non potest Petrum tunc omni prorsùs gratiæ fuisse destitutum; contrarium enim eluet ex modò laudato Augustino, qui insuper libro de unitate Ecclesiæ, cap. 9, dixerat: « Quis dubitaverit quòd Petrus, si voluisset, ter Dominum non negasset? Nam dùm se percutsum (tentatione) sensit, potuit depo- nere mentis tumorem, et dicere ad Deum: *Adjutor meus esto; ne derelinquas me.* »

Item, etsi constaret omnem omnino gratiam tunc Petro defuisse, causam non vinceret dominus Arnaud; non enim posset evincere desertonem illam esse antecedentem, non con- sequentem, in pœnam scilicet præsumptionis et neglectæ orationis.

Cæterùm, quod objicit idem dominus Arnaud ex Joannis cap. 15: *Non potes mesequiri modò*, etc., ad rei non pertinet, cùm tunc non urgeret pro Christo moriendi præceptum.

MOMENTUM QUARTUM. — *Ex clero Gallicano et theologis.* — Cardinalis Noallius explicationes ediderat in 101 propositiones quas nonaginta septem præsules Gallicani probaverunt; que explicationes exinde dictæ sunt, Corpus do-ctrinale anni 1720. In eo renovatur acceptatio censuræ 101 propositionum ab episcopis qua- draginta anno 1714 edita. Idem opus rigidio-rem exhibet Thomismum, nec in sequentibus comitiis cleri Gallicani videtur fuisse confir- matum. Nihilominus magni ponderis esse debet contra Ecclesiæ adversarios, et ideo illud hic adducimus.

Articulus ad gratiam et liberum arbitrium pertinens hæc inter alia continet: « Gratiæ ita semper adest justis qui cadunt, ut non cadant nisi suā culpā, absque eo quòd ipsis desit quidquam ut possint perseverare; » habent ergo justi gratiam quā hic et nunc saltem remotè possunt perseverare, alias *a'iquid ipsis decesset* ut id possent.

Sacer Ordo Parisiensis suā in dominum Ar- naud censurā anno 1656 idem, ut diximus, sameiverat.

Quod attinet ad Theologos, qui floruerunt ante concilium Tridentinum, et Innocentius X, si quid censuræ in Jansenium latæ contrarium dixerunt, excusandi sunt cùm Ecclesia non fuisset locuta. Cæterū, Jansenii defensores Thomistas, ubi docent gratiam elicacem et physicè prædeterminantem in statu innocentie locum habuisse, deserunt; quidni et nos de- serere possemus quosdam Thomistas et Augu- stinianos, si nobis essent adversi? Tandem theo- logi, qui istud efflatum probant, *sine gratiæ efficaci nihil boni fieri potest, de potentia cum actu conjuncta* possunt intelligi. Porrò Joannes Nicolai Dominicanus in censorio suo suffragio contra dominum Arnaud longâ sed eruditâ dissertatione D. Thomam ab illius sententiâ omnino alienum fuisse ostendit.

Dices; Prima Jansenii propositio illuit ex prin- cipio duarum delectationum; at illud prin- cipium est catholicum, cùm omnes Augustiniani pro eo decent; ergo. — Respondet P. Ber- nenc loco citato duas Augustinianorum delectationes à duabus Jansenii in his differre, 1º quòd istæ necessitent, non illæ;... 2º quòd *delectatio victrix* in systemate Janseniano necessaria sit, et ad potentiam et ad actum orandi, in Augustini- niano è converso *ad solum actum orandi*; ... 3º quòd Augustiniani sub validiore cupiditate, aut delectatione cœlesti indeliberatæ agnoscant veram et relativam bonum agendi vel non agendi potentiam, quam nonnisi absolutam agnoscent Janseniani.

MOMENTUM QUINTUM. — *Ex rationibus theolo- gicis.* — Erumpunt istæ rationes ex his Scrip- turæ et Patrum oraculis: *Perditio tua ex te; nemo nisi suā culpā perit; voluntate suā cadit qui cadit*, etc. Ex his enim eluet Deum justis saltem non denegare gratiam ad hic et nunc urg- entia præcepta adimplenda remotè saltem suf- ficientem.

Ex iis tamen ne inferas cum nonnullis recen- toribus, quorum zelus non videtur secundum scientiam, certum esse peccatum originale in justis non electis non posse esse causam, eò quòd dictum est, sensu ipsorum reprobationis, vel peccatum etiam veniale superbicie aut neglig- entiae non posse Deum inducere ad illis dene- gandum auxilium proximè saltem sufficiens; reclamare enim videtur Augustinus. enjus hæc super re doctrinam tanquam ubique receptam ipsi Societatis Jesu Patres defendere jussi sunt,

ut patet ex libro de Ratione studiorum Romae excuso anno 1586; reclamant Thomistæ et Augustiniani, et idèo major et sanior theologorum numerus.

Objiciunt velut invictum hoc ex ratione argumentum. Gratia sufficiens est indeliberata mentis illustratio, et voluntatis motio, quæ idèo non solum est in nobis, sed etiam à nobis est; at experientia probat talem illustrationem et motionem in omnibus justis urgente precepto non reperiri; impossibile enim est ut à nobis non sentiatur quod in nobis est et à nobis, et ut actu semper bona non cogitemus et velimus, si illa gratia ea bona actu indelibera- ratè cogitare aut velle nos semper facit; sed experientia probat justos haec non semper sentire, et co-ittare ac velle; quin nò sèpiùs aut ex ignorantia, aut ex inadvertentia, aut ex indelibera- to aliquius passionis motu peccant; ergo.

Resp. hujus argumenti solutionem pendere à solutione metaphysicæ hujus quæstionis, an quælibet animæ modificatione sui sensum et perceptionem procreet, an non; gratia enim, que est indeliberata animæ modificatione, erit perceptibilis in opinione affirmante, secùs in negante.

Quæstio ista magno cum ardore discussa fuit inter domino Arnaud et Nicole, et plura ex utrâque parte peperit scripta, primo affirmante, altero negante, et hueusque indecisa et prorsùs incerta remanet. Quomodo igitur hoc argumentum ut Achillæum venditari potest? Longioris esset operæ tam obscuram dirimere litem. Satis sit obiter observâsse hoc argumentum probare sub illustratione gratiæ mentem reipsa attingere objectum, et sub ejus motione voluntatem objectum reipsa velle, siquidem illa illustratio et motio sunt vitales animæ actus, licet indeliberati; at non probat animam aut aliquatenus aut saltem clarè ac distinctè percipere has modificationes in se existere. Conscientiunt enim philosophi, in primis subtilis Malebranchius, distinguendum esse inter actualē animæ modificationem, et distinctam illius animæ modificationis perceptionem, cùm ista non solum esse possit, sed et aliquando sine alterâ reipsa existat. Porrò, præsente illâ gratiâ sive animæ modificatione, peccat homo non attendendo et reflectendo, quia potest attendere et reflectere.

PRINCPIA SOLUTIONUM. — Primum. Ut valeant objecta à novatoribus testimonia, debent i^o, præceptum, et quidem hic et nunc urgens, non consilium, non majorem perfectionem,

non omnium collectivè venialium peccatorum declinationem, etc., exprimere;... 2° justum, et quidem conantem modo præsentibus quas habet viribus proportionato, respicere;... 3° non efficax duntaxat, sed et omne sufficiens, non proximè tantum et immediatè, sed etiam remotè et mediatè, auxilium clarè excludere. Si enim vel unâ ex his conditionibus, à fortiori omnibus, caruerint, ex eis desumptum argumentum illuc liquescet.

Secundum. Jansenius libro 3 de Gratia Christi, cap. 43 et 45, assignatis pluribus modis præcepti possibilitatⁱs, in se nempe et ratione objecti, ratione flexibilitatis liberi arbitrii, fidei, gratia habitualis justorum, gratia parvæ quam concedere potest Deus, etc., candidè cognoscit illos omnes modos remotissimum tantum et merè idealem justis inspirare possibilatatem; unde alium proponit, delectationem vetricem, sine quâ ipse justus non magis hic et nunc potest implere præceptum, quâavis hic et nunc siue alis potest volare. Illic est proscripsus sensus tam clarè à Jansenio expressus ut ab ejus defensoribus eludi non possit.

Tertium. Quæ super hoc decrevit Tridentina synodus intelligenda sunt in sensu Augustini, cuius ipsa verba exscripsit. Hinc nonnulli recentiores, dum Augustinum hic deserunt, aut sibi faventem sensum ipsi affingunt, non solum de Ecclesiâ benè non merentur, sed etiam ejus hostibus arma ministrant, eosque in suâ rebellione obfirmant.

Quartum. Augustinus quidem adversus Pelagianos de gratiâ efficaci maximè disserruit, sed nunquam asseruit sine illâ nihil boni fieri posse potentia ab actu sejunetâ, ut explicare solent Thomistæ et Augustiniani.

Quintum. Augustini effatum: *Deus non deserit nisi deseratur*, ab Ecclesiâ consecratum, evincit justo, quanidù Deum non deserit, semper adesse gratiam quâ verè et relativè posit in bono perseverare, saltem per orationem, et idèo remotè et mediatè. Sed quid illa justi à Deo aversio? Nec Augustinus nec Ecclesia clarè definivit; alii eam constituant in solo peccato lethali; alii in veniali etiam præsumptionis; alii, quorum opinio probabilior et Dei bonitati magis consona videtur, censem justum in peccatum mortale lapsu ipsâ proximâ orationis gratiâ sufficiente à Deo non destitui.

Sextum. Justus saltem, ut diximus, semper habet potentiam proximam ad orandum; si enim nonnisi remotam haberet potentiam, non posset orationem impetrare, siquidem non ha-

beret potentiam proximam pro impetranda oratione; aliás daretur progressus in infinitum, ut arguit Norisius... Alii tamen Augustiniani hanc potentiam solis justis obicem non ponentibus, id est, de viribus suis non præsumentibus, attribuunt, et hanc D. Augustini et Norisii mentem esse volunt. Scilicet, inquiunt, justus per gratiam illuminationis cognoscens præceptum, et per sanctam inspirationem desiderium habens illud implendi, naturaliter et sine ope alterius gratiae potest et tenetur efformare judicium practicum suæ infirmitatis, sive suæ impotentiae proxime ad præceptum implendum; quod si efformaverit, vi gratiae præcedentis, sit proximè potens orare, sive proximè excitatur ad postulandum auxilium necessarium; secùs si non efformaverit; unde, addunt, non requiritur progressus in infinitum ut homo constituantur in potentia proximam ad orandum.

Verum dominus de Tournely et ejus redactores reponunt justum per illud judicium practicum constitui non solum in potentia proximam ad orandum, sed et in actuali oratione, et ideo non prærequiri illud judicium ut homo sit proximè potens ad orandum. At isti alios intelligere non videntur, affirmantes judicium illud practicum positam gratia illuminationis et inspirationis sola natura consici; neque enim homo in actuali oratione natura constituitur.

Septimum. Thomistarum et Augustinianorum in hac ut et in aliis similibus quæstionibus responsiones eo titulo non sunt improbandæ, quod nonnulla obscura et intellectu difficillima involvant; quinimò eo titulo sunt probandæ, cùm in his similes afferat D. Augustinus, et sæpius exclamat cum Apostolo: *O altitudo! etc.*; et aliunde mysteriorum, quæ sunt argumenta non apparentia, existentia, non natura, ratione sit evincenda.

ARTICULUS II.

An fidelibus sotibus infundantur gratiae sufficientes sive ut nova peccata non committant, sive ut commissorum veniam adipiscantur?

Sensus est, an baptizatis, qui peccata mortalia peccatis non addiderunt, sed in aliquod lapsi sunt, non singulis momentis (quibus gratia ipsis justis non adest), sed pro loco et tempore, in primis cùm urget præceptum, non offeratur tantum, sed et detur gratia verè sufficiens, non ut perseverent in bono quod deseruerunt, sed ut cum Deo reconciliari possint à novis peccatis abstinendo, et à veteribus emergendo.

Negat Jansenius in libris de gratia Christi, præsertim tertio, cap. 15 et 15, ubi infidelibus, fidelibus lapsis, obduratis, et justis, cùm etiam urget præceptum, ipsam orandi possibilitatem aliquando denegari asserit, quia carent relativè victrici gratiae delectatione, cum quā solā bonum sit et fieri potest.

CATHOLICORUM OPINIONES. — Multi, ex scholis præsertim Thomisticâ et Augustinianâ, fatentur Deum neminem deserere nisi prius ab ipso deseratur, Deum pro omnibus et singulis hominibus misericorditer remedia instituisse et præparasse, et quantum in se est conferre, nisi in eis propriæ voluntatis impedimentum, aut aliam justitissimam sue indignationis causam invenerit, quemlibet peccatorem, quantumvis excæcatum et obduratum, vel actu recipere, vel recipere posse salutares Christi gratiae influxus, et ideo neminem in hac vita de sua salute desperare debere; atque in hunc sensum intelligunt innumera Scripturæ testimonia quibus asserit Deus se nolle mortem impii, se nolle aliquos perire, sed omnes salvos fieri, etc., nimis ex parte sui et quantum in se est. Verum sentiunt Deum auxilia sufficientia, quæ omnibus et singulis præparavit, quibusvis peccatoribus non solum absque injuria denegare posse (cum Augustino dicente si debitum damnationis supplicium omniibus redderetur, non iustè procul dubio redderetur), sed etiam in penam peccati reipsa aliquando non conferre. Atque existimant hanc fuisse sententiam concilii Tridentini cùm dixit, *Deum justum non deserere nisi prius ab ipso deseratur;* (ut quid enim, inquit, hæc exceptio, si Deus deserentes se nunquam desereret?) et divi Augustini passim et ejus discipulorum; v. g., cùm dixit libro de Correptione et Gratia cap. 11: *Nunc autem quibus deest tale adjutorium* (sine quo noui, sive sufficiens quale Adæ fuit concessum), *jam pœna peccati est; quibus autem datur, secundum misericordiam datur.* Hæc considerans concilium Tridentinum sess. 6, cap. 11, et canone 48, satis habuit desiiri justis non deesse gratiam, quā ipsis possibilia essent Dei mandata, et Innocentius X relatam Jansenii de justis sententiæ proscriptis duntaxat, iis quæ de infidelibus, fidelibus lapsis, et obduratis dixerat prorsus intactis.

Alli è converso theologi, præsertim è schola Molinæ, censem fidelibus sotibus à Deo non solum offerri, sed etiam urgente præcepto reverè conferri auxilia remotè saltem sufficientia, quibus nova peccata vitare et à veteribus emen-

dari possint, idque ex verâ et internâ voluntate antecedente quâ eorum salutem vult.

Norisius, ex omnium etiam Jansenianorum consensu, Augustini doctrine notitiâ excutissimus, Vindie. cap. 3, paragrapho 6, expendens an S. doctor tradiderit Iudeos ad legis observationem ad strictos fuisse sub peccato si deesset gratia adjuvans ad implendum praeceptum (ut Augustino criminis vertebant quidam Molinistæ), reponit Augustinum censuisse Iudeos urgente etiam praecepto non habuisse gratiam proximè necessariam ad illud implendum, sed habuisse gratiam orandi Deum ut sibi daret gratiam ad mundatum adimplendum. Idem repetit Janseniani erroris calumniae sublatæ cap. 2. Ex his sit

Conclusio. — Deus baptizatis sotibus nondum obduratis actu etiam impertit gratiam saltem quâ proximè possint orare, sieque obtinere gratiam, quâ in nova peccata non labantur, et à veteribus resipiscant.

Probatur 1º ex Scripturis. Inter innumera testimonia unum brevitati consulens adducam. Apocalypsis cap. 3, v. 20, ait Deus : *Poenitentiam age. Ecce sto ad ostium et pulsus;* si quis audierit vocem meam, et aperuerit mihi jamam intrabo ad illum. Ibi agitur ex contextu de baptizato lethalis peccati reo, quem Deus non solum per externam, sed etiam per internam gratiam excitat ad orandum, ut poenitentiam agere possit ; verbum enim, *pulsus,* hic alludit ad verba Christi, *pulsate et aperiatur vobis,* vel *pulsanti aperiatur,* in quibus *pulsate* denotat gratiam internam. Hinc concilium Senonense, anno 1528, in decretis fidei cap. 15, et Coloniense, anno 1536, cap. 52, hunc textum intellexerunt de gratiâ etiam internâ ; ut et Andreas Vega qui concilio Tridentino interfuit, opusculo de justificatione q. 13, conclusione quintâ.

Dices : Cùm per Molinistas in Congregatiōnibus de auxiliis coram Paulo V citata fuissest hujus synodi Senonensis auctoritas, nemine reclamante, nequidem cardinali Perronio præsente, omnino fuit elisa et liquidò negata eò quod ista synodus per Sedem apostolicam non fuissest confirmata. Ergo.— Resp. : Esto ant., nego conseq. Inde enim ad summum inferri potest certum ex hac synodo argumentum erui non posse, quod ultrò fatemur ; idem enim robur non habet ac particularia concilia Arausiana quæ à summo Pontifice et Ecclesiâ specialiter approbata sunt ; sed ex illâ synodo admodum probabile argumentum deduci

potest, cùm imprimitur ejus interpretatio Scripturâ innitatâ, nec unquam ab Ecclesiâ improbatâ sit, quod nobis sufficit.

Probatur 2º ex Augustino. Varia illius testimonia articulo præcedente adduximus, quibus justos et peccatores excitat ad orandum ut illi in justitiâ perseverent, isti verò eam recuperent ; que certè exhortationes manifestè supponunt gratiam orationis semper adesse ipsis sotibus, alias illusoriæ forent. *Incubite,* inquit sermone 133 de verbis Evangelii Joannis 9, cap. 6, n.7, *orationibus, peccatores, orate ut peccata vestra deleantur, nolite desperare, et peccatores orate.*

Probatur 3º hâc ratione. Dei bonitati et justitiâ etiam congruit ut sotem in aliquod grave peccatum ex infirmitate lapsum non derelinquat, saltem nisi postquam ipsi collata pro conversione auxilia ex obstinatâ malitiâ contempsit juxta illud : *Curavimus Babylonem, et non est sanata, derelinquamus eam.*

Objiciunt varia S. Augustini testimonia quibus asserit gratiam ipsam sufficientem in peccati pœnam aliquibus à Deo non concedi. Verum hæc objectio nullius sanè ponderis est. Etenim 1º potuisset Augustinus dicere gratiam sufficientem aliquibus denegari, licet sentiret eam infundi sotibus in unum alterumve peccatum mortale lapsis ; denegaretur scilicet exæcatis et induratis 2º Reverâ censuit Augustinus gratiam ipsam sufficientem aliquibus in pœnam peccati non concedi, ut patet ex citato libro de Correptione et Gratia cap. 11 ; at eum ibi de gratiâ ad implendum præceptum immediatè necessariâ, non de orationis gratiâ disserere cum Norisio diximus. 3º Cùm Semipelagiani ostenderent gratiam sufficientem omnibus aequaliter dari, reponebat S. doctor eam non omnibus dari, nempe aequaliter, aut ob initium aliquod fidei quod esset ex solis liberi arbitrii viribus, ut obganniebant illi heretici. Hoc sensu præsules Africani in Sardinia exules in Epistolâ synodicâ dixerunt : *De gratiâ dignè non sentit quisquis eam putat omnibus dari.*

ARTICULUS III.

An gratiæ sufficientes exæcatis et induratis cedantur ?

Exæcatio mentis, et cordis obduratio importat ex parte hominis singularem malitiam, et ex parte Dei derelictionem, sive gratiæ subtractionem ; nec obdurate Deus, inquit Augustinus Epistolâ 194 ad Sextum cap. 5, n. 14,

impertiendo malitiam, sed non impertiendo misericordiam; unde hæc passim S. doctoris effata : « Miseretur Deus gratuito dono, obdurat justissimo merito, obduratio non est nisi ex merito, non item gratia : ut magnâ bonitate miseretur Deus, ita nullâ iniuitate obduracionem cordis Deus non instigando et inspirando, sed deserendo facit, » quæ idem omnino enuntiant.

Quæritur an illis excæcatis et induratis gratiæ proximè aut remotè sufficentes impertiantur.

Jansenii sententiam, et diserepantes theologorum opiniones super hanc quæstione supra retulimus. Unde sit

CONCLUSIO. — Excæcatis et induratis aliquis sufficientis gratiæ lux et calor inspiratur, quo ex profundâ peccatorum voragine orationis beneficio sensim exire et cæcitatem ac duritatem tandem deponere possunt. Est probabilius.

Probatur 1º ex Scripturâ. Actuum cap. 7 : *Spiritu sancto resistitis; Rom. cap. 2 : Benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit, etc.* Ex quibus sic arguimus : Stephanus et Paulus ex contextu hie alloquuntur excæcatos et induratos, sed asserere videntur eos omni prorsus gratiâ internâ non privari ; id enim intendunt si de solâ externâ gratiâ legis, vocacionis, etc. (ut contendunt Estius et Jansenius), non loquuntur ; at de solâ istâ gratiâ ibi non disserunt, ut probavimus ubi de existentiâ gratiæ sufficientis disceptavimus, et aliunde evincere videtur scopus Stephani, qui præclarum illum sermonem ad Judeos non emisit, nisi ut eos ad cordis compunctionem excitaret, ut et finis Apostoli dicentis, benignantatem Dei eos ad pœnitentiam adducere ; qui autem potuissent conteri et pœnitere sine ullâ gratiâ internâ ealtem orationis?

Probatur 2º ex S. Augustino et ejus discipulis. S. doctor tradit epist. 145 ad Anastasiū, olim 144, n. 5, Iudeos qui *ri legis* sufficientem gratiam non habebant ad præceptum implendum, eam implorando Christum venturum consequi potuisse : « Lex, inquit, docendo et jubendo quod sine gratiâ impleri non potest, homini demonstrat suam infirmitatem, ut querat demonstrata infirmitas Salvatorem, à quo sanata voluntas possit » quod infirma non posset. Conciunt SS. Fulgentius, libro 2 de Veritate prædestinationis, cap. 4, et auctor epistolæ ad Demetriadem ; atqui tamen plerique Iudeorum, imò si Jansenio fides, omnes erant excæcati et indurati. Ergo,

Item enarratione in Psalmum 6, n. 8, expendens istud Rom. cap. 1, v. 28 : *Dedit illos in reprobum sensum*, ait : « Ea est cæcitas mentis, in quam quisque datus fuerit ab interiori Dei luce secluditur, sed nondum penitus cum in hæc vitâ est.... In die judicii penitus extra Deum erit quisquis dum tempus est (in hæc vitâ) corrigi noluerit ; penitus autem esse extra Deum quid est, nisi esse in summâ cæcitate ? Ilujus iræ inchoatio est quam in hæc vitâ patitur quisque peccator. » Excæcati ergo et indurati « ab omni penitus interiori Dei luce in hæc vitâ seclusi non sunt ; » nec in hæc vitâ completa sed inchoata tantum reperitur excæcatio, etc.

Probatur 3º ex D. Thomâ et Theologis.

Sanetus doctor, quæstione 24 de veritate, a. 11, in c., de obdурato ait : « Is est qui non de facili potest cooperari ad hoc quod exeat de peccato ; et hæc est obstinatio imperfecta, quâ aliquis potest esse obstinatus in statu viæ ; cum scilicet habet aliquis ita firmatam voluntatem in peccato, quod non surgunt motus ad bonum nisi debiles. » Ubi, observa obdurate non *omnino*, sed *de facili* tantum ex peccato exire non posse, et aliquos, *licet debiles*, ad bonum motus in ipso exsurgere.

Eamdem sententiam docuere insigniores scholæ Thomisticæ theologi, ut videre est apud P. Dechamps in libris de hæresi Jansenianâ. Unum adducam insignem scholæ Scotisticæ doctorem Andream Vegam. Opusculo de justificatione quæstione 15, conclusione 5 hæc habet : « Peccatori propter delicta præcedentia, quantumcumque sint gravia, nunquam impossibile est Dei præcepta servare ; ad ostium enim nostræ voluntatis stat semper Deus, et pulsat, paratus adjuvare omnes ad suorum observantium præceptorum. »

Probatur 4º rationibus theologicis. Prima. Obduratio ex SS. Augustino et Thomâ in hæc vitâ non est adæquata ; ergo non excludit omnem interioris gratiæ lucem. Secunda. Conversionis præceptum ipsos obdurate, in ultimâ in primis vite periodo constringit ; ergo tunc possunt converti, aut illud præceptum est ipsis impossibile ; si autem possunt converti, gratiam orationis habere debent. Tertia deducitur ex censurâ istius Baii propositionis 55 : *Definitiva haec sententia, Deum homini nihil impossibile præcepisse, falso tribuitur Augustino.*

Objicimus 4º : Joannis cap. 12 dicitur : *Propterea non poterant credere quia dixit Isaías (cap. 6, v. 9 et 10) : Execæcarit oculos eorum,*

et induravit cor eorum, ut non videant oculis, et non intelligant corde, et convertantur et sanem eos, etc. Ibi dicuntur Judæi non potuisse credere, et ideo omni gratiâ fuisse destitutos, quia Deus induraverat corda eorum; unde impotentia illa in eis fuit effectus non ipsorum malitie, sed Dei eos execrantis voluntatis, ergo.

Divus Augustinus tractatu 53 in Joannem, n. 5, agnoscit hanc difficultatem profundam esse, seque ei respondere prout potest; reponit autem 1°, haec, *non poterant credere, significare, omnino notebarūt*. Sicut in isto textu, *Deus non potest seipsum negare* (2 ad Tim. cap. 2), *non potest*, significat, *non vult...* 2° Deum malam hanc voluntatem previdisse, et per Prophetam prænuntiâsse, et ideo Deum non esse illius causam; eam enim prævidit Deus quia futura erat... 3° Haec, *excavat oculos eorum, eonotare effectum, sive poenam malæ voluntatis; obdurat quippe Deus deserendo et non adjuvando, quod occulto iudicio facere potest, iniquo non potest*. Igitur Judæorum incredulitas ex ipsis non ex Deo orta est, et eâ prævisâ et suppositâ Deus eos induravit *deserendo*, sed *non penitus*, ut antea dicebat S. doctor.

Objiciunt 2°: Synodus Tridentina his verbis, *Deus non deserit nisi prius deseratur, manifestè supponit Deum deserere eos qui ipsum deserunt; ergo*. — Resp. concilium supponere istos à Deo deserî *aliquo non omni modo*; intendit enim quod Augustinus, cuius verba adhibet. Id nonnulli confirmant ex his sanctæ synodi sess. 6, cap. 43: *In Dei auxilio firmissimam spem collocare et reponere omnes debent; verum certum non est haec non esse intelligenda de justis, aut de iis qui Deum non deseruerunt, et ideo posset recurrere difficultas.*

Objiciunt 3° Divum Augustinum. Citatâ epistolâ 194, dicit *Deum indurare non impertiendo misericordiam*; ibidem cap. 6, n. 23, malos inducit dicentes: *Quid de nobis fit querela, quod Deum offendamus, cum illius voluntati nemo possit resistere, qui nos obduravit misericordiam non præstanto?* Quibus respondet: *O homo tu quis es?* Rom. cap. 9. Libro de Naturâ et Gratiâ cap. 22, ait: *Legis prævaricator luce veritatis desertus fit cæcus, sicque necesse est ut offendat.* Libro de Perfectione justitiae cap. 6, n. 15, ad hanc Cœlestii objectionem: « Si est aliquid peccatum quod vitari non possit, quomodo justus Deus dicitur si imputare cuiquam creditur quod vitari non possit? » Sic respondet: « Peccatum est cùm vel non est charitas quæ esse debet, vel minor est quam debet, sive

hoc voluntate vitari possit, sive non possit; quia si potest, præsens voluntas hoc facit; si autem non potest, præterita voluntas hoc fecit... » Ibidem cap. 49 dicit *excavatum omni lumine veritatis descri*. Libro 3 de libero Arbitrio cap. 18, n. 52, ait: « Illa est peccati justissima poena ut amittat quisque quo benè uti noluit... id est, qui recte facere cùm posset noluit amittat posse cùm velit. » In Expositione in epistolam ad Romanos, dicit « Pharaoni non imputatum fuisse quod non obtemperaret Dei præceptis, quandoquidem obdurato corde obtemperare non poterat. » Libro 4 Retractionum cap. 13, n. 5, ait: « Qui cogenti cupiditati bonâ voluntate resistere non potest, et ideo facit contra præcepta justitiae, jam hoc ita peccatum est ut sit etiam poena peccati. »

Ex his, inquit, elucet Augustinum nullam omnino in obduratis admisisse gratiam sufficientem, quâ possent non peccare, et tandem resipiscere; ergo. — Resp. 1° Augustinum adversus Pelagianos docuisse Deum absque iniustitiâ in poenam gravis peccati, multò magis contumacis in malo voluntatis, hominem omnino deserere, ipsique imputare peccata quæ consequenter ad illam derelictionem commissurus est, necessariè licet, utpote liberâ in causâ, sive, ut loquitur, utpote *peccata et pœnam peccati*; unde ejus effatum: *Nemo peccat in eo quod vitari non potest, significat: Nemo peccat in eo quod antecedenter vitari non potest.* Etverò, si D. Augustinus ex Scripturis docuit infantes sine baptismo morientes justè à Deo aeternis addici suppliciis propter peccatum alienâ voluntate commissum, quantò magis sentire potuit solum posse à Deo puniri ob peccatum ex alio propriâ voluntate facto necessariè fluens? Resp. 2°, Augustinum, etsi senserit obduratos justè à Deo omnino deserî potuisse, tamen eos de facto sic derelictos esse non censuisse; perfectam enim obdurationem in hac vitâ non agnovit. Unde in objectis testimoniis unicè intendit, obduratos destitui gratiâ quâ possint *immediatè et de facili* vitare peccata et tentationes vincere, eo:que non posse benè agere impotentiam consequente liberam eorum gratiæ resistantiam, non antecedente, vel *in sensu composito*, id est, ipsis ex execratione operantibus. Etverò haec insinuat in ipsismet objectis locis. Etenim, in epistolâ 194 verba, *non impertiendo misericordiam*, non absolutè, sed relativè ad justos et fideles non obduratos sunt intelligenda, et ideo de gratiâ qualis istis conceditur. In his autem etiam dicendum est: *O homo,*

etc., cùm nempe ex duobus induratis Deus unidat gratiam efficacem, aut uberiorem, non alteri. In capite 22 libri de Naturâ et Gratiâ ibidem immediatè addit : *Audit (prævaricator) vocem legis, quâ admonetur implorare gratiam Salvatoris*, quibus confirmatur quod de gratiâ orationis Iudeis concessâ cum Norisio antea diximus; quod autem ibi dicitur (ut et cap. 18 libri tertii de libero arbitrio), probat quidem peccatum obduratus imputari ratione cause, sive prioris peccati, sed non probat illud non imputari etiam ratione sui, cùd quôd præsentis gratiæ ope vitari potuit. Quanquam fortè intendit S. doctor Deum posse tales omni gratiâ privare, licet id de facto non velit. In capite 6 libri de Perfectione justitiae post objecta verba addit : « Et tamen vitari potest, non quando superba voluntas laudatur, sed quando humilis adjuvatur; » at hæc supponunt Dei adjutorium indurato affulgere quo remotè saltem possit peccatum vitare... Capite autem 19 omni non debile sed vividum excludit lumen. In Expositione in Epistolam ad Romanos 1º vult Bellarminus Augustinum postea hanc revocâsse sententiam... 2º Tunc Augustinus Semipelagianorum errore erat imbutus... 3º Ilæc non cohaerent cum relatis testimoniis... 4º Fortè intendit peccata indurationem sequentia Pharaoni non fuisse imputata ut peccata nullum præcedens peccatum supponentia, et nullâ à Deo vindice pœnâ castigata.

In capite 15 libri 1 Retractionum, intendit induratos, quamdiù manet fortior cupiditas, ipsi resistere non posse, cùm non possunt cupiditate simul et bona voluntate moveri, non autem eos non posse cum gratiâ illam exuere cupiditatem, siquidem illis necessariè non inhalaret; gratia scilicet nemini deest cùm urget præceptum.

Quôd autem relatæ expositiones de *impotentiâ antecedente et consequente*, et de *sensu composito* sint ad mentem Augustini evincunt sequentia ejus effata. Relato tractatu 55 in Joannem ait : « Non poterant credere non quia mutari in melius homines non possunt, sed quamdiù talia sapient non possunt credere. » Libro 2 de Sermone Domini in monte cap. 24, hæc habet : « Quamdiù quisque malus est, non potest facere fructus bonos; si enim bonos fructus fecerit, jam malus non erit. »

Objiciunt iterum eundem Augustinum lib. 15 Operis imperfecti dicere « diabolum non excasari à crimine etsi non possit non peccare, quia necessitas peccandi magna est in eo magni-

pœna peccati » ergo. — Verum eluet disparitas diabolum inter et induratum; necessaria quippe dæmonis peccata, cùm sit in termino, non augent ipsius pœnam; è converso necessaria peccata obdurati, qui est in viâ, ipsius pœnam augerent, et ideò non vult Deus ut sint absolutè necessaria, aliâs deterior esset in hoc obdurati conditio dæmonis conditione.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Consentiant doctores peccata induratis meritò imputari, sed quâ ex causâ, dissentiant. Alii eos peccare dicunt quia ubi malum actum elicunt, habent gratiæ sufficientis ope potentiam expeditam ad actum oppositum.... Alii è converso sentiunt illos peccare, etiamsi *omni gratiâ* in pœnam præcedentium delictorum destituantur. 1º Quia hæc impotentia consequens et voluntaria, non antecedens et necessaria, ex eorum culpâ oritur.... 2º Quia liberè tunc peccant; possunt enim non peccare per simplicem actûs suspensionem, sive non positionem; ait enim D. Thomas q. 24 de Veritate cap. 12 : « Existens in peccato mortali potest ex naturali virtute singula peccata mortalia vitare, quamvis non omnia (sine gratiæ auxilio), et ideò non sequitur quôd peccatum committendo non peccet; induratus igitur potest singula distributivè peccata mortalia *naturali virtute* vitare, et ideò non indiget gratiâ ut peccata justè ipsi imputentur.... 3º Quia ad libertatem actûs mali haud necessarium est ut voluntas habeat potentiam expeditam ad actum bonum contrarium; libertas enim *contradictionis*, quâ homo potest agere vel non agere, est de essentiâ libertatis, non libertas *contrarietas*; posse enim facere malum non est perfectio in libertate, sed potius imperfectio et defectus. Quamobrem modum quo peccata induratis justè imputantur hic non attingimus.

Secundum. Augustinus nullam hâc in vita perfectam indurationem agnoscere videtur; unde libro 1 Retractionum, cap. 19, ait : *De quocumque quamvis pessimo hâc in vita constituto non est desperandum*; quidam tamen istud effatum hoc sensu intelligunt quôd Deus ex misericordiâ possit pessimè euicunque conversionis gratiam impertire, et ideò quilibet obduratus, quamdiù est in viâ, possit Dei gratiam recipere, quod non possunt damnati et dæmones, utpote in termino constituti; quem sensum probare aggrediuntur ex D. Prospero in responsione ad 6 objectionem Vincentianam.

Tertium. Induratus agens ut induratus non potest bene agere; secùs si ita non operetur,

ut potest, cùm cœlesti auxilio penitus non destituatur. Istius distinctionis ope, et potentiae antecedentis et involuntariae, et consequentis ac voluntarie, quæ cùdèm recidit, concidunt omnes ferè adversariorum objectiones.

Quartum. In distributione gratiae modum servat Deus, et ideo gradatim nascitur cordis durities. Hinc justis urgente præcepto major, fidelibus nondum obduratis minor, obduratis minima conceditur gratia, sufficiens tamen ad majorem obtinendam.

Quintum. Deus, ut exploratam facheret suam virtutem, potentiam et justitiam, potuit absque ullâ injustitiâ quibusdam magnis sortibus omnem interiorem gratiam subtrahere; unde adversariorum sistema non repugnat. At de facto id noluit, cùm ex dictis nulla sit in hac vitâ perfecta obduratio. Hinc nonaginta septem præsules Gallicani in corpore doctrinae anni 1720 a. 3, n. 11, aiunt: « Temerarium esset erroris notare opinionem plurium sapientum theologorum qui dicunt gratiam sufficientem negari obduratis, et non omnibus infidelibus conferri. »

ARTICULUS IV.

An Hebreis in antiquo fædere illuxerit gratia sufficiens?

Apostolus, ut plurimos Judæos, qui etiam Christi militiæ nomen dederant, legi Mosaicæ justificandi vim superbè inserentes revinceret, dixit legem solam subministrâsse peccati cognitionem, Epistolâ ad Rom. cap. 5, legem subintrâsse ut abundaret delictum, Rom. cap. 5, litteram occidere, 2 ad Corinthios cap. 5, legem esse peccati virtutem, 1 ad Corinthios cap. 15, legem propter transgressiones positam esse, esse paedagogum ad Christum, sive duxisse ad gratiam, Epistolâ ad Galatas cap. 5, etc.

Hæc et similia effata propriam legis excellentiā nullatenus vellicabant; lata quippe non fuerat ut se solâ hominem justitiâ exornaret, sed ut ostenderet quid esset faciendum, et homo suæ conscientia infirmitatis, et intelligens se non posse propriis viribus præcepta exequi, Dei gratiam imploraret. Unde Apostolica illa dicta legem, ideo Judeis impositam ut fide et gratiâ Christi, quam prænuntiabat, delicta tollerentur, quâ legem unicè, sive solùm ut à gratiâ distinctam, præcisè respiciebant; quo sensu verum omnino est ipsam idoneam fuisse ad fovenda et multiplicanda peccata, ad perdendos potius quâm ad salvandos homines, etc.

Cùm autem ineunte seculo quinto relatum Judeorum errorem renovassent Pelagiani asserendo gratiam in veteri Testamento fuisse ipsam Moysis legem, et in novo Evangelium et exemplum Christi, vir magni consilii Augustinus commemorata Apostoli oracula adversus illos hæreticos acutè contorsit passim asserendo legem sive veterem, sive etiam novam à gratiâ sejuntem, nedum homines justificet, quinimò reos tantùm fecisse, et facere posse, jubendo, non adjuvando, etc.

Ex illâ gratiæ vindicis doctrinâ Jansenius, ut suum de solius gratiæ efficacis in statu naturæ lapsæ existentiâ et invictissimâ virtute sistema obfirmaret, ansam arripuit assereendi libro 3 de gratiâ Christi cap. 5 et 7, « gratiam sufficientem lationi legis et scopo Dei capitaliter repugnare, ipsamque hominibus sub lege viventibus ad ullum præceptum observandum non adfuisse. » Magistrum expressit auctor 101 propositionum. Sexta sic se habet: « Discremen inter fœdus judaicum et christianum est, quod in illo Deus exigit fugam peccati, et implementum legis à peccatore, relinquendo illum in suâ impotentiâ; in isto verò Deus peccatori dat quod jubet, illum suâ gratiâ perficiendo. » Idem fert septima: « Quæ utilitas pro homine in veteri fædere, in quo Deus illum reliquit ejus propriece infirmitati imponendo ipsi suam legem? Quæ verò felicitas non est admitti ad fœdus, in quo Deus nobis donat quod petit à nobis? »

Contra illos sit

CONCLUSIO. — Hebreis, vigente lege Mosaiçâ, non defuit gratia sufficiens, quâ Dei mandata remotè saltem observare possent.

Probatur 4º ex Scripturâ. Rarò quidem in veteri Fœdere reperiuntur testimonia quæ præstiti Judæis interni auxiliis expressam faciant mentionem, sed cùm carnali illi populo cœlestia bona sub terrenorum imagine pollicitis sit Deus, qui textus externa adjutoria Judæis data esse referunt; et interna oblatâ et etiam collata esse commemorare censemur. Tales, v. g., sunt hi Deuteronomii cap. 8: *Recorderis Domini Dei tui quod ipse vîres tibi præbuerit.....* Ibidem cap. 50: *Mandatum hoc supra te non est.... Despexistis omne consilium meum, Proverbiorum cap. 1.... Quid est quod debui facere vîneæ meæ et non feci?* Isaïæ cap. 5: *Totâ die expandi manus meas ad populum non credentem, et contradicentem;* ibidem cap. 5... *Perditio tua, Israel, Osee cap. 15,* etc. Externa scilicet auxilia Judæi nihil profuissent

si defüssent interna, quibus Deo ad penitentiam excitanti obtemperare possent.

Probatur 2º ex S. Augustino. Libro 5 ad Bonifacium initio capituli 4, ait: « Quis Catholiceus dieat quod non dicere jaetitant (Pelagiani) Spiritum S. adjutorem virtutis in veteri Testamento non fuisse? » Habuerunt igitur Judaei, etsi non vi legis quā praeceps lex erat, ut diximus, gratiam internam quā virtutis actus elicere possent.

Alibi passim docet legem obligare sub peccato, etsi non adsit gratia proximè sufficiens ad implendum opus imperatum (talem enim gratiam quam singulis momentis habuit insons Adam, unde eam petere non tenebatur, ex S. doctore per avitum peccatum amisimus); sed simul ibidem docet eamdem legēm admonere hominem ut gratiam querat; v. g. epistolā 145, aliās 144, ad Anastasium. n. 5: « Lex, inquit, docendo et jubendo quod sine gratiā impleri non potest, homini demonstrat suam infirmitatem, ut querat.... Salvatorem à quo sanata voluntas possit quod infirma non posset. »

Concinnunt S. Fulgentius libro 2 de veritate Prædestin. cap. 4: « Lex, inquit, admonet ut à quo nobis datur præceptum ab ipso petamus auxilium. » Et S. Prosper, vel auctor epistolæ 1 ad Demetriadem, ubi ait: « Nec ob aliud unquam datur præceptum nisi ut queratur præcipiens auxilium; » lex ergo Judeos admonebat ut gratiam implorarent; sed, ut optimè notat Norisius Vindic. cap. 5, paragrapgo 6, « ex Augustino (et catholicā fide) homo nonnisi gratiā moveri potest ad orandum; » ergo ex Augustino Judei sub lege internam orationis gratiam habuerunt.

Probatur 3º ex D. Thomā. 1-2, q. 98, a. 2 ad 4, ait: « Dieendum quōd quamvis lex vetus non sufficeret ad salvandum homines, tamen aderat aliud auxilium à Deo hominibus simul cum lege per quod salvari poterant, scilicet fides Mediatoris.... et sic Deus non desiciebat hominibus quin daret eis salutis auxilia. » Nec refragatur Norisius; agnoscit enim loco citato, « Judeos sub lege habuisse gratiam orationis. Plurimi, inquit, veteris Testamenti Patres non sub lege tantum fuere, sed sub gratiā adjuvante, quia propriæ infirmitatis concii ad sectanda virtutum opera divini auxillii opem implorârunt. »

Probatur 4º rationibus theologicis. Prima. Veteris Testimenti codices affluunt exhortationibus, blanditiis, minis, etc., excitantibus

ad legem implendam: sed hæc nonnisi irrisoriæ proposuisset Deus, si Judeos reliquisset in omnimodiæ impotentiâ; excitasset enim ad penitentiam quos in absolutâ paenitendi impossibilitate per eujuscumque gratiæ denegationem veluti constituisset. Secunda. Yprensi dicente libro 5 de Gratiâ Christi cap. 6: « Vetus Testamentum nihil aliud fuit nisi magna quædam quasi comœdia, » quia gens Judaica æternæ salutis incapax alienam tantum, Christianorum nempe, præfigurabat; quid si hæc audisset Augustinus? Nonne Yprensem Manichæorum gregi aggregasset? Tertia. Christus est agnus occisus ab origine mundi, Apocalypsis cap. 15; ergo Christi gratia in aliquos saltem homines ante legem et sub lege securivit.

Objicit 1º Jansenius libro 5 de Gratiâ Christi, cap. 5, ex Augustino: Deus legem dedit ut Judeos ad gratiam implorandam compelleret; sed hic finis exigebat ut eos omni gratiâ nudatos viribus propriæ voluntatis relinqueret; qui enim gratiam habet gratiam petere non tenetur; ergo. — Resp.: Concedo majorem, nego minorem. Illic finis exigebat duntaxat ut Judei gratiam non haberent quā proximè legem implere possent, secùs gratiam quā remotè eam per orationem exequi valerent; sine gratiâ enim, inquit S. Prosper, nemo currit ad gratiam. Porrò Augustinus locis citatis, et ex eo Norisius, hanc in eis gratiam admisit.

Instabis cum eo: Augustinus passim clamat Judeos omni gratiâ adjuvante caruisse; ergo.— Resp.: Augustinum per adjuvantem gratiam non præveniens et debile ad orationem excitans, sed adjuvans et robustum proximam legis præcepta implendi potestatem conserens adiutorium intellexisse; id enim in locis ab ipso Jansenio objectis et in iis quos laudavimus evidenter docet.

Objicit 2º celebrem hominum sub lege et sub gratiâ partitionem ab Augustino passim usurpatam; sed per homines sub lege homines intelligit omni gratiâ nudatos; ergo.— Resp. Nego minorem. Designat homines adjuvante gratiâ modo descriptâ destitutos, non præveniente et debili quā ad adjuvantem confugere possint. Scilicet S. doctor arguit ex hoc Apostoli epistolâ ad Romanos cap. 6, peccatum vobis non dominabitur; non enim estis sub lege, sed sub gratiâ (ut patet ex libro de Gratiâ et libero Arbitrio, cap. 12, n. 24). Unde per eos qui sub lege sunt eos intelligit quibus lex dominatur, sive, ut ibidem loquitur, quos reos facit lex, non impletentes legem; per illos vero qui sunt sub

gratiā illos quibus gratia dominatur, sive qui per gratiam legem implent. Porrò qui legem non implet necessariē quidem efficaci gratia caret, sed non præveniente et sufficiente.

Objicit 3º: In nostrā sententiā nullum occurreret discrimen inter legem Mosaicam et legem Evangelicam; falsum ex Augustino consequens; ergo. — Nego majorem. Magnum illud discrimen ex Apostolo passim refert D. Augustinus 1º, quod lex antiqua per se et ratione sui nihil ad perfectum adduxerit; lex è converso nova per se gratiam conferat;..... 2º quod uberior sit et potentior gratia in novā quam in veteri lege; 3º quod licet in utrāque lege sit *timor et amor*, tamen in veteri prævaluerit timor, in novā prævaleat amor; at hæc discrimina cum nostrā sententiā stare patet; ergo.

Objicit tandem timorem non amorem viguisse in antiquâ lege; sed timor poenæ ex Augustino malus est cùm peccandi affectum semper includat; ergo. — Resp. ipsum Augustinum hanc objectionem diluisse; ait enim libro de moribus Ecclesiæ cap. 28, n. 56: *In his duobus (timore et amore) Deus.... veteri et novo Testamento disciplinae regulam dedit; quanquam enim utrumque in utroque sit, pravalet tamen in veteri timor, amor in novo.....* Neque repugnat Norisius; loco quippe laudato in fine paragraphi sexti improbat tantum metum purè, id est, *serviliter servilem*.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Certum est non Mosaicam tantum, sed et Evangelicam legem, si præcisè spectetur quā lex est, non sufficere ad benē agendum. Certum insuper legem veterem ex se, et sine fide in Messiam, quem præfigurabat, non potuisse gratiam dare. Non mirum ergo si Apostolus et Augustinus tam sèpè insurrexerint in legem, quam Judæi et Pelagiani justificare obganniebant, et dixerint legem *reos fecisse non ex se* (erat enim *sancta*, inquit Apostolus), sed ex vitio Judæorum qui ad Christum omnis gratiae fontem recurrere nolebant.

Secundum. Licit gratia à lege distincta sit, unā tamen cum lege tum Judæis cùm Christianis semper data fuit aut oblata; unde istud Psalmista: *Benedictionem dabit Legislator*, ut notat Augustinus libro de Gratia et libero Arbitrio, cap. 48.

Tertium. Gratia Judæis vulgo saltem impensa ad implenda mandata fuit gratia præveniens tantum et simpliciter necessaria ad *fortem et adjuvantem* obtinendam, quā præce-

pta proximè implere possent. Unde istam solam à lege veteri excludi voluit Augustinus.

Quartum. Jansenius libro 3 de Gratia Christi, cap. 5, definit esse *sub lege* idem esse ac *omni gratiā nudari*; et tamen libro 2 de Gratia Christi, cap. 27, dicit, « plurimos qui needūm ab immunditiis carnis se continere possunt, vehementer tamen optare continentiam, cuiusmodi vota sunt gratiae munera, et majoris gratiae provocativa; » quomodo ista cohærent, cùm illi homines utpote legem non implentes sub lege sint?

Quintum. Jansenius dūm contendit Augustinum constanter docuisse *Judeos non habuisse gratiam ad ullum praeceptum observandum*, videatur dexteram porrexisse Juliano S. doctorem sic increpanti libro 3 Operis imperfecti cap. 113: « Taceo quā rabie in totam legem fremas, quam credis ea imperasse mortalibus, quorum apud eos nullam facultatem videret. » Non minus S. doctori injurii sunt qui ipsum de veteri lege durius locutum esse pronuntiant; de illâ enim ut Apostolus locutus est.

ARTICULUS V.

An infidelibus dentur gratiae sufficientes ut fidei lumine collustrari possint?

Inter infideles alii *negativi*, qui de Christo nihil unquā audierunt, alii *positivi*, qui oblato vel auditio Evangelio sese immorigeros exhibuerunt. De istis potissimum res est, et queritur an pro loco et tempore, præter externa gratiae adjumenta ipsis dentur quædam internæ gratiæ sufficientes quibus mediatae saltem ad finem pervenire possint, sive gradatim æternam consequi salutem.

Jansenius, libro 3 de Gratia Christi, cap. 11, hæc in titulo intonat: « Infideles careant gratiæ sufficienti ad salutem tam proximâ quam remotâ, et omnibus principiis ejus. » Norisius Vindiciarum cap. 5, paragrapho 6, et Janseniani erroris calumniæ sublatæ capite 4, suam super hoc sententiam his aperit verbis: « Quamvis infideles careant auxilio sufficienti, habent tamen auxilia quædam remota; unde non patiuntur antecedentem necessitatem peccandi, quam licet humanaum genus ex peccato primi parentis incurrit, Christi tamen Redemptoris beneficio sublata est. »

Vasquez, Suarez, inò et Stephanus Dechamps de hæresi Jansenianâ libro 3, disputatione 8, cap. 11, n. 2, admittunt etiam in iis infidelibus auxilia saltem remota.

Verum multum laborant in assignandâ ge-

nuinā illorum auxiliiorum notionē. Ex dictis scilicet gratia sufficiens *mediata* tantum et *remota* baptizatis non obduratis et induratis, quā et ipsis justis urgente praecepto aliquando *impertia*, est gratia *proximè* sufficiens orationis, quā possunt obtinere auxilium uberior ad implendum praeceptum *proximè* sufficiens; at ejusmodi auxilium infideilibus competere nequit, siquidem sunt infideles, et *nemo potest Deum in quem non credit invocare*, epistolā ad Romanos cap. 48. Ille Vasquez auxilia illa remota constituit in gratiā naturalis ordinis, quā si benē utantur infideles observando legem naturalem, Deus postea ipsis confert gratiam proximè sufficientem supernaturalis ordinis, quā proximè possint ad fidem converti; sed Suarez hanc sententiam Semipelagianismi insimulat, quia initium fidei ex merito naturali securire facit. Hāc ex causā iste theologus docet conditionem sub quā Deus et promisit infidelibus proximum auxilium sufficiens ad fidem esse negativē intelligendam, id est, si homo ex parte suā impedimentū divinae vocationi non posuerit; sed Vasquez vice suā huic opinioni Semipelagianismi notam inserit, quia illa conditio connotat impedimentorum remotionem per vires naturae quā esset dispositio, licet remota, ad fidem.

Norisius loco indicato remota illa auxilia collocavit in quibusdam bonis cogitationibus, sed adeō debilibus ut voluntatem ad virtutem non attrahant, cū longo scelerum usu obsecata indurescat.

Hæc profectō quæstionem obscuram et explicati difficultissimam nullatenus solvunt et elucidant; quinimò novis ambagibus et difficultibus implicant et involvunt. Stephanus Dechamps loco citato cap. 12, et gloriatur se accuratè esse explicaturum eujusmodi sit gratia infidelibus concessa. Dicit n. 1, eam consistere et non solum in cognitione cœlitū insusā, sed etiam in pio motu voluntati à Deo impresso.... n. 2: et Gratiam illam interiorem infideliū saepius uniri cum exteriori aliquā; quemadmodū gratia interior, quā quis in Christum credit, cum externā prædicatione conjungitur.... n. 3 et 4: et Gratiam illam infideliū non esse propriè Christi gratiam (talis quippe gracia Christi cognitionem ac fidem involvit) licet Christi meritis comparata sit (quo sensu dici potest gratia Christi vel gratia per Christum) sed gratia Dei quia imperfectam saltem Dei cognitionem inducit.... n. 5: Generalem istam gratiam infidelibus sufficere

ut constet inexcusabiles esse reprobos et suā culpā perire, secūs ut explicetur cur hi potius quā illi ad fidem perveniant. Inter eos scilicet qui illam rejiciunt, alii per misericordiam Dei fidei luce illustrantur, quā alii per ejus justitiam privantur, et licet omnes qui primā illā gratiā generali benē utuntur ampliorem accipiāt, eamque sufficientem, omnes tamen efficacem, quam Deus nemini debet, non recipiunt. Ex his autem concludit, et gratiam infidelibus concessam verè esse supernaturalem, cū sit cogitatio cœlitū immodica, et pia voluntatis motio à Deo facta, quæ remotam salutis consequendæ potestatem tribuit, quatenus nempe illā gratiā excitantur et adjuvantur ad servandam legem naturalem, cui si consentient infideles legem naturalem pro viribus implendo, nec graviter peccando, certissimè pro loco et tempore per Christi merita ipsis impertiretur gratia proximè sufficiens ad fidem, id est, fidei doctrinam (vel per hominum Angelorum ministerium, vel per revelationem internam) et gratia interna, quā ad huic doctrinæ credendum excitarentur.

Alii è converso negant auxilium illud infidelibus concessum esse supernaturale; alii medium inueni viam, et dicunt illud esse supernaturale *quoad modum et ratione principii*, cū sit indebitum, ex inspiratione Spiritus sancti, et ex Christi meritis; esse verò naturale *ratione objecti*, cū moveatur versus objectum naturale, id est, legem naturalem; quod ultimum explodere conantur primæ opinonis defensores dicendū illud auxilium dirigi à Spiritu sancto ad fidem, ad quam nihil ordinis naturalis remotè etiam disponere potest.

His expositis sit

Conclusio. — Gratiae sufficientes ipsis infidelibus pro loco et tempore infunduntur, quibus peccata vitare possunt, sieque remotè saltem et mediately sibi ad fidem et æternam saltem viam aperire, eujuscumque naturæ sint illa auxilia, quod certò definiri non potest.

Jansenius loco citato agnoscit ita sentire theologos. Admittunt, inquit: (schołastici) auxilium sufficiens esse in infideliū remotā vel proximā potestate, nempe quia posunt saltem non ponere impedimentum divinæ vocationi, quod si facerent non peccando, sine dubio vocarentur ulteriū, peccando autem reddunt se incapaces gratiæ sublimioris; tale auxilium ad non peccandum ferè omnes unanimiter adesse infidelibus voluat, utpote sine quo peccatum eis non posset ad culpan imputari.

Probatur 1º. Rom. cap. 1, v. 20, dicitur , gentiles qui ex Dei per res creatas cognitione ipsum sicut Deum non glorificaverunt esse inexcusabiles ; ex quibus sic arguimus : Hoc testimonium tum ex se tum ex interpretatione Patrum Augustinianae doctrinae peritorum et tenacium, intelligendum est non solum de gratia externa cognitionis Dei per creaturas (quam admittebant Pelagiani) sed etiam de aliquam gratia interna gratiae illius externe sociam quam gentiles potuerunt glorificare sive amare et colere Deum ; ergo.... Probatur ant. per partes. 1º Ex se sic intelligendum est. Apostolus enim hic gentiles inexcusabiles pronuntiat , quia ex Dei per creaturas notitia potuerunt Deum colere potentiam si voluissent ad actum reducendam, sicuti Tyrii et Sidonii, de quibus Matthaei cap. 11, ex Christi miraculis potuerint penitentiam agere potentiam si voluissent ad actum reducendam ; ait enim, quia ciam cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt; sicut Mathaei cap. 11, dicitur : Si in Tyro et Sidone factae fuissent virtutes que factae sunt in vobis, olim in cilicio et cinere paenitentiam egissent ubi verba, glorificaverunt, et paenitentiam egissent, evidenter denotant potentiam non ab actu sejunctam, sed cum actu conjunctam accidente voluntatis consensu ; sed nemo nisi Pelagianus dixerit potuisse gentiles ex sola Dei per creaturas notitia sine ulla prorsus gratia interna colere Deum potentiam, ad actum dependenter à voluntate reducendam. Idem dicendum de Tyriis et Sidoniis ; ergo.

2º Ex Patribus Augustino addictis sic est exponendum. Etenim Augustinus libro 10 Confessionum cap. 6 , n. 8 , ait : Caelum et terra unidique mihi dicunt ut te amem , nec cessant dicere omnibus ut sint inexcusabiles. Notitia igitur Dei per caelum et terram gentiles Deum non amantes inexcusabiles reddebat. Cur , nisi quia eum illa notitia aderat gratia interior , quam si voluissent gratiam uberiorem obtinendo Deum de facto amavissent ? Eterò Augustinus hic indubie supponit sibi adfuisse illam gratiam ; ergo et aliis omnibus.

Concinit D. Anselmus , et Hugo à S. Victore (quos Jansenius ut praestantes Augustini discipulos impensè celebrat). Ille in caput 1 ad Romanos : Deus manifestavit illis , ait : « Id est non solum naturalis ratio profuit, sed Deus quotidiè adjuvit , ne sola natura sufficere videretur... » Iste tractatu 1 Summae Sent. cap. 5, eadem verba sic exponit : « Cum subjungit : Deus illis revelavit , ostendit quod ratio humana

per se insufficiens esset , nisi revelatio divina illi in adjutorium adesset. » Ubi verba adjuvit , et adjutorium , connotant gratiam etiam internam infidelibus praeter rationem adfuisse. Externa quippe revelatio sine interno adjutorio gentiles ad amandum Deum non magis adjuvisset quam ratio.

Concinit D. Thomas qui , ut in praecedenti libro diximus , docet vel supponit questione 14 de Veritate art. 11 , ad 1 , et alibi , Deum internam etiam gratiam ex bonitate infidelibus dare , et ipsorum corda movere ut loquitur lectione 3 in caput 1 Epistole ad Romanos.

Probatur 2º ex D. Augustino. Libro de Naturâ et Gratia , cap. 67 , n. 81 , eos qui Adae peccato peccata sua imputabant his reprimit verbis et erigit : « Cum Deus ubique praesens... aversum vocet... conantem adjuvet , exaudiat deprecantem , non tibi deputatur ad culpam quod invitus ignoras , sed quod negligis querere quod ignoras » (haec adversus Manichæos libro 3 de libero Arbitrio cap. 19 dicta hic adversus ipsos Pelagianos confirmat), « neque illud quod vulnerata membra non colligis , sed quod volentem sanare contemnis. » Ex hoc testimonio meritò infert Norisius citato loco ipsis infidelibus illucere internum Dei auxilium saltem remotum ; disserit enim Augustinus de omnibus et singulis hominibus , et de adjutorio inexcusabilem reddente , adjuvante , et voluntatis infirmitatem sanaente , qualis est non externa tantum , sed et interna gratia.

Idem S. doctor asserit , nullum mortalium excusare se posse de umbrâ mortis , quia et ipsam penetravit Verbi calor , in Psalmum 18 n. 7.... judicandos esse in pœnam qui salvari notuerunt , tractatu 56 in Joannem n. 4.... Homines posse si velint mandata servare quia lumen (Dei gratia) corda pascens omnem hominem illuminat , libro 1 de Genesi ad litteram cap. 3 , et libro 1 Retractionum cap. 10.

Hinc eruditus Bossuetius justificationis pagina 70 , paragraphe 17 , de infidelibus negativis dixit : « Dieu met dans leurs coeurs des préparations plus éloignées (que la grâce immédiatement nécessaire à croire) dont, s'ils usaient comme ils doivent , Dieu leur trouverait dans les trésors de la science et de sa bonté des moyens capables de les amener de proche en proche à la connaissance de la vérité.... L'auteur du livre de la vocation des gentils a bien expliqué.... non seulement cette bonté générale de Dieu , mais encore.... la secrète dispensation de sa grâce , les occultes et particulières insinua-

tions de la vérité, que Dieu répand dans toutes les nations, par les moyens dont il s'est réservé la connaissance.

Hinc merito Alexander VIII 7 decembris anno 1690 inter 51 Jansenianorum propositiones hanc numero quintam proscrispsit : « Pagani, Judæi, hæretici, etc., nullum omnino accipiunt à J. C. influxum, adeoque hinc rectè inferes in illis esse voluntatem nudam et inermem sine omni gratiâ sufficiente, » et Clemens XI relatas inter 101, 26, 27 et 29 assertiones quae ferunt fidem esse « primam gratiam, et extra Ecclesiam nullam concedi gratiam. »

Objiciunt 1º : Actuum cap. 14 dicitur *Deus in preteritis generationibus dimisisse omnes gentes ingredi vias suas*; et cap. 16, Paulus et Timotheus vetantur à Spiritu sancto loqui verbum Dei in Asia; ergo illi populi omni gratiâ sufficiente caruerunt. — Resp. : Nego conseq. Deus equidem mirabilis est et terribilis in consilio suis super filios hominum; sed nihilominus misericordia Domini plena est terra; permisit itaque, ut dicitur cap. 14, gentes errorum suorum vias ingredi, sive omnia sub peccato concludi, ut gratiae suæ necessitas et virtus splendidiū elucet; sed ita non permisit ut ipsis nulla externa et etiam interna beneficia impenderit; ibidem enim v. 16, beneficia externa numerantur, et Rom. cap. 4, dicit Apostolus gentes illas potuisse glorificare *Denuo ex auxilio indubie non externo tantum sed et interno*. Quod attinet ad caput 16, auctor librorum vocationis gentium, quem modò impensè laudabat Bossuetius, libro 2, cap. 1, dicit illis populis *tunc negatam non fuisse gratiam, sed retardatam*, cùm, Hieronymo dicente, Joannes postea totas Asie fundaverit et rexerit Ecclesias. Id etiam fortè contigit quia, eodem referente Hieronymo, tunc fames facta fuit sub Claudio, et Asiani, utpote adhuc canes, Apostolos fame devorari permisissent.

Objiciunt 2º : Divus Augustinus 1º docet *fidem esse omnium gratiarum primam*, et idèo ante fidem et sine fide nullas prorsus gratias im- pertiri. Ex mille textibus unus alterve sufficiat. Libro de Prædestinatione sanctorum, cap. 7, n. 12, ait : « Fides.... ipsa prima datur, ex quâ impetrantur cætera, quæ propriæ opera nuncupantur, in quibus justè vivitur. » Ibidem cap. 9, n. 16, dicit, *fidem inchoatam et perfectam donum Dei esse*, et hoc donum quibusdam dari, quibusdam non dari; sed infideles fide carent; ergo. — Resp. Augusti-

num rarò, et nonnisi urgente necessitate de gratiâ fidem in Christum præcedente, sæpius verò de gratiâ eamdem fidem inspirante, comitante et sequente verba fecisse. Scilicet cùm natura auxiliorum infidelibus cœlitus concessionum prorsus esset recondita, vir ingenio et prudentiâ acutissimus prævidebat gratiæ Christi hostes illa auxilia, si prædicarentur, esse subsannaturos, aut exinde esse ansam arrepturos prætendendi bona infideliū, sive naturæ opera positivè præparare ad gratiam et vitam æternam. Eterò, si Vasquez et Suarez cùm illa adjutoria serutari aggressi sunt, sese invicem Semipelagianismi accusaverunt, quantò proterviùs sagaces et feroce Pelagiani Augustino de illis disserenti insultassent? Hinc S. doctor in suis adversis eos operibus gratiam Christianorum propriam, et ad opera salutis æternæ meritoria proximè sufficientem (quod disputationis cum illis erat velut caput et summa) stabilire fuit quasi perpetuò sollicitus. Hæc ex causâ frequenter dixit, *fidem in Christum* (perfectam nimirū et explicitam) *esse primam gratiam* (non qualemcumque, sed ad justificationem proximè disponentem, cùm impossibile sit sine fide placere Deo, Hebræorum cap. 11, et post Augustinum dicat concilium Tridentinum sess. 6, cap. 8, *fidem esse omnis justificationis radicem*).... *fidem inchoatam, et perfectam esse donum Dei* (cùm ejus initium non minus quam ejus consummatio sit ex gratiâ)... *fidem illam quibusdam dari, quibusdam non dari* (non quoad potestatem saltem remotam, cùm omnes suo modo influxum ut ad fidem perveniant à Deo accipiant); sed quoad actum (cùm omnes Deo vocanti sese morigeros non præsentent).

Hæc duntaxat intendisse D. Augustinum eluet 1º ex ipsis testimoniis objectis in quibus declarat se loqui de fide ex quâ prodeunt opera quibus justè vivitur... 2º Ex citato capite 67 libri de Naturâ et Gratia in quo, ipso Norisio teste, agnoscit omnibus hominibus, et ideo infidelibus dari auxilium internum saltem remotum, etc.

Igitur si fides sumatur pro fide inchoatâ et imperfectâ, id est, pro quâlibet Dei notitiâ cœlitus inspiratâ, *fides erit prima gratia simpliciter et absolutè* (cùm nulla prorsus cujuslibet generis sit ante eam excogitari possit). Sed si sumatur (ut eam ferè semper accipit Augustinus) pro fide in Christum perfectâ et explicitâ, sine quâ impossibile est placere Deo, erit quidem *prima gratia* proximè disponens ad gra-

tiam justificantem, sed non prima simpliciter et absolutè, cùm ante illam alia existat quæ remotè ad fidem disponit.

2º Augustinus libro de Correptione et Gratia cap. 6, n. 9, infideles, quorum in auribus nou pererebuit evangelica tuba, conquerentes se injustè corripi et damnari, hæc unicæ ratione revincit quòd in Adamo peccaverint; quod evincit ipsum existimasse in eos non stillasse quasdam gratias, quibus ad fidem remotè pervenire possent. Resp. Augustinum ibi hauc rationem sic referre ut aliam non excludat, inò supponat; ait enim ibidem, *prima est causa*, et iterum: *Corripiatur origo damnabilis* (infideles rei peccati originalis), *ut ex dolore correptionis voluntas regenerationis oriatur*. Quomodo talis voluntas sine gratiâ internâ in illis gentilibus oriri potuisset?

3º Epistolâ 194, alias 105, ad Sixtum, cap. 6, evertit Augustinus palmarem scholasticorum rationem, « infideles necessariè esse peccatores, et ideò excusatione dignos, si ipsis denegaretur gratia quâ possent non peccare; » ait enim n. 29: « Si (in hæc hypothesisi) excusatio justa esset, non inde jam gratia, sed justitia liberaret; ... » n. 22 dixerat: « Qui se excusant, dicentes se gratiam unde benè viverent non accepisse, negare non possunt se de suo malè vivere; ... » et n. 27, « ignorantia in eis qui intelligere noluerunt... peccatum est, in eis qui non potuerunt, pena peccati, et ideò in utrisque non est justa excusatio, sed justa damnatio; » ergo.

Resp.: Nego antecedens; ibi enim Pelagianorum argumenta adversus peccatum originale et gratiæ necessitatem et gratuitatem diluens se excusantes quòd gratiam unde benè viverent non accepissent, siveque injustè damnarentur, reprimit; quod ut præstet, ostendit gratiam non justitiae sed misericordia titulo infundi; potuisset enim Deus sine injustitiâ omnes è massâ perditionis non eripere, et viciende ignorantia Adæ peccati et ejus posteriorum pena est; sed quid inde? Ilos nullam omnino ex Dei bonitate gratia accepisse quâ peccata cavere possent? Minimè sanè; hanc enim quætionem ibi non discutit quia commemorata Pelagianorum placita ibi duntaxat refellere volebat; quin ibi de gratiâ dante bevè vivere, non posse benè vivere loqui videtur, et ideò non excludit omnem gratiam sufficienciam.

Objicunt 3º ex ratione 1º: Si ut non peccaret infidelis gratia posse non peccare dans esset necessaria, gratia ad peccandum requireretur, et ideò satius esset non habere gratiam quâ

habere; eà quippe presente peccati reus esse posset, secùs eà absente; absurdum consequens; ergo. — Resp.: Nego majorem; quinimò gratia esset necessaria ad non peccandum, cui solus homo sibi sufficit. Equidem sine gratiâ non peccat, et cum gratiâ peccat homo; sicut et sine et enī libertate; sed non ideò ipsi magis expedit non habere quâ habere gratiam, vel liberum arbitrium, quia cum gratiâ, vel libero arbitrio coelitus adjuto potest, si voluerit, celestem beatitudinem adipisci. 4º In nostrâ sententiâ infidelitas *negativa* esset peccatum imputabile, utpote voluntaria in liberâ legis naturalis violatione; absurdum consequens: ignorantia enim fidei in iis qui de Christo nihil unquam audierunt, moraliter discuti non potuit, et ideò invincibilis est, ac proinde inculpabilis, Rom. cap. 10; ergo. — Resp.: Nego majorem; effectus enim ex liberâ volito actu sequens ut voluntarius reputetur ex illo actu exoriri cognoscatur vel cognosci possit oportet; sed infideles negativi gratiâ licet ad remotè credendum excitati hanc notitiam nec habuerunt, nec habere potuerunt; ergo.

5º Cur Ecclesia orat ut infidelibus fidei gratiam inspiret Deus, si ad eam ex presentibus auxiliis pervenire possunt? — Resp. Ut Deus eis det gratiam quâ proximè et immediatè ad fidem pervenire possint, quam ut plurimum non habent. Præterea gratia infidelibus data vel obliqua est gratuita, non debita; et ideò rogandus est Deus ut eam ipsis impertire dignetur.

4º Ex dictis explicari nequit in quo præcisè reponenda sit gratia sufficiens infidelibus instillata; ergo. — Resp.: Nego conseq. « An enim negandum est, inquit Augustinus, quod est apertum, quia latet quod est occultum? »

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Ratio fuit eur Augustinus parçè omnino infidelium gratiam commendaret, ne videlicet Pelagianis a maiori instraret.

Secundum. « Deus, inquit Augustinus libro 1 ad Bonifacium cap. 49, n. 36, miris modis in hominum cordibus operatur, » quos ideò satius est humili silentio venerari, quâm curiosâ disputatione perquirere. Hinc doctissimi Norisius et Bossuetius à gratiâ infidelium naturâ scrutandâ scitè abstinuerunt. Nihilominus, cùm nihil ordinis naturalis possit ad fidem suscipere, cogitationes et metitores infidelibus negativis à Deo immissæ videntur dicendæ, supernaturales, utpote indebitæ et à Spiritu sancto directæ ad fidem et salutem.

Tertiun, Augustini effata: *Gratia non omnibus*

datur, communis est natura, non gratia, intellige de speciali et efficaci gratiâ non solum disponente ad fidem sed et fidem operante, non de communi et sufficiente gratiâ disponente duntaxat ad fidem, vel de gratiâ sufficiente immediatè ad credendum et operandum, non sufficiente in genere potentie præsertim remota, vel de gratiâ semipelagiano sensu, quæ nempe omnibus aequaliter daretur, vel impertiretur ob quendam pium credulitatis affectum ex viribus naturæ procedentem et Deum ad gratiam dandam determinantem.

Quartum. Estius, Sylvius, etc., agnoscunt ex Dei beneficio et gratiâ in infidelibus cogitationes et animi motiones fidem ejusque initium præcedentes, et viam quamdam ad fidem sternentes, licet, addunt, non sint effectus gratiæ reparantis, nimis secundum se, et quandiu sunt sine ullo justitiæ et salutis inicio. Ita Sylvius in 4-2, q. 411, a. 3.

Ultimum. Ut intelligas sensum hujus Patrum oraculi, *fides est prima gratia*, sedulò distingue cum P. Deschamps libro 5 disput. 8, cap. 12, n. 40, fidem *inchoatam*, vel *perfectam*, ab inspiratione fidei inchoatae, vel perfectæ, et explicitæ, sive vocatione interiori; hæc enim credendi potestatem, illa verò credendi actum involvit. Inspiratio fidei cunetis infidelibus datur, non fides; unde inspiratio fidei est absolute prima gratia, non fides ipsa, nisi relativè ad opera justificationem proximè præcedentia. Tandem fides habitualis inter virtutes christianas dignitate prima est, quo etiam sensu potest dici *prima gratia*.

ARTICULUS VI.

An in omnes parvulos è cœlo stillent aliqua adiutoria ad salutem sufficientia?

Quæstio ista infantes non tangit, qui vel post baptismum è vitâ exeunt, vel propter Christum trucidati ipsum non loquendo sed moriendo confidunt; talium enim saluti Deum non sufficienter tantum, sed et efficaciter provisso manifestum est.

Quæstio pariter non spectat infantes qui ex parentum aut aliorum negligentia, vel malitia sine baptismo vitam finiunt; dici enim posset Deum eorum felicitati sufficienter consuluisse illis baptismum impertiendi munus aliis committendo.

Quæstio igitur præcisè respicit parvulos, quibus sive in utero sive extra uterum ex nativâ duntaxat constitutione morientibus nullo prorsus modo conferri potest baptismus; queritur

an de hoc remedio ipsis applicando sufficienter curaverit Deus.

Negant Gregorius Ariminensis, Gabriel, Richardus, etc.; negant vulgo Augustiniani; negat Vasquez; negant Belgici ut plurimi theologi, etc. Affirmant è converso plures, in primis recentiores, qui tortuosis argumentationibus efficere conantur veram et solam causam cur illis parvulis non conferatur baptismus esse ordinem causarum secundarum quem Deus ut provisor generalis invertere non tenetur, quinimò servare debet.

Quid super salebrosâ istâ controversiâ opinemur ex sequentibus intelliges. Certum est (ipso Augustino judice) Christum pro commemoratis etiam parvulis mortuum esse, et idèo Deum eorum salutem sincerè voluisse. Enimvero id passim asserit S. doctor libro 6 contra Julianum cap. 4, n. 8, libro 2 Operis imperfecti cap 175, idque ex hoc Apostoli oraculo epistolâ 2 ad Corinthios cap. 5: *Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, et Christus pro omnibus mortuus est;* et quidquid, inquit ultimo loco Julianum alloquens, arguenteris, quidquid tergiverseris, quidquid apostolicorum verborum coneris revertere sive pervertere, à morte, quæ in peccato est, parvulos non ostendis immunes, quia et pro eis Christum mortuum esse negare non aedes.

Cum igitur ipsi parvuli, quibus ante mortem nullo modo conferri potuit baptismus, peccato originali coquincentur, pro illis sanguinem fudit Christus, quia omnes mortui sunt pro quibus mortuus est Christus, et Christus mortuus est pro omnibus qui mortui sunt. Quomodò autem de illorum parvolorum salute curaverit Deus sacri codices non patescunt; sic enim sinceram Dei eos salvandi voluntatem commendant, ut coelestis hujus providentiae media non assignaverint.

Traditio etiam non retegit; inter Patres enim, si Augustinum et ejus discipulos excipiatis, nullus aut saltem ferè nullus de hoc disseruit. Ecclesia quoque non expandit quæ nihil unquam super hoc pronuntiavit. Ratio demum non recludit quæ si causas physicæ sæpissimè non detegit, quomodò cœlestes detegeret? Hinc vir theologus D. Augustini hæc de re sententiam exosculari debet, aut saltem nihil ipsi adversum sancire; hanc enim questionem ex professo adversus Pelagianos tractavit, et aliunde illius contra istos hereticos elucubrationes præceteris approbat Ecclesia, ex quibus insuper nihil unquam retractâsse videtur. Tandem, si

Ecclesia istam quæstionem definiret, Augustini verba, ut toties fecit, indubie exsiceret. Ut autem illam sententiam intelligas, observa ex constanti adversarii Pelagianos Augustini doctrinā pari et cādem ex causā homines avitā mæculā infectos Deum ab æternio salvare et reprobare decrevisse. Alios scilicet salvandi sola ipsi ratio est sua misericors voluntas à corruptā massā quos vult segregans; alios verò reprobandi sola ratio eadem sua voluntas, sed justa et severa eos in massā deserens. Terribilem hanc discretionem et electionem passim probat S. doctor sacerorum codicum auctoritate, in primis Epistolis D. Pauli, naturā mediorum statū naturae lapsæ, et variis exemplis, humanitatis Christi ex nullis meritis ad unionem hypostaticam evectæ (qui quidem Christus viva est imago prædestinationis nostræ); populi Iudaici nullis meritis præ cunctis aliis electi; parvulorum quorum alios rapit Deus post baptismum eandem gratiam alios non impertiens, etc. Eadem quippe causa est prædestinationis ac reprobationis adulorum quæ parvularum, Dei scilicet, ut dictum est, voluntas alios ex massā educens, alios non educens. Legi poterit Petavius dogmatum libro 9 de Prædestinatione cap. 10, ubi n. 4, ait: « Grandiorum prædestinationem ad salutem ac reprobationem sine ullo respectu ad privata merita fieri (etiam ex gratiâ) parvulorum exemplo sic probat (Augustinus), ut ne mutire quidem contra tam evidenter auctoritatem licet. » Parvulorum prædestinationem et reprobationem Juliano breviter suscit S. doctor libro 5 Operis imperfecti cap. 2, his verbis: « Agnosce parvulos in honorem per gratiam, qui assumuntur in Dei regnum, et alios parvulos, qui in illum honorem non assumuntur, vasa in contumeliam per iudicium, et tandem aliquando, ne iniquum facias Deum, confitere originale peccatum. » Ex his passim concludit S. doctor præeunte Apostolo Rom. cap. 9 et 11, causam prædestinationis et reprobationis adulorum et parvulorum *profundum esse inscrutabile*, et ideo causam Dei voluntatis unum ex corruptā massā educentis, alium non educentis, assignari non posse, libro de Dono perseverantiae, cap. 9, et Epistolâ 194, alias 103, cap. 7, n. 51, ubi ait: « Quam, quæso, allaturi sunt causam, quo alius sic gubernatur, ut baptizatus exeat, hinc alius infidelium manibus traditus, vel etiam infideli, priusquam ab eis baptizatus offeratur, expirat? » Item sermone 26 de verbis Psalmi 94 et Apostoli, alias 11, de verbis Apostoli cap.

42, n. 45: « Sed dicis, inquit, me quare fecit in honorem, et alium in contumeliam? Quid responsurus sum? Auditurus es Augustinum, qui non audisti Apostolum (Rom. 9)? Duo parvuli natissunt. Si debitum quæras, ambo tenent massam perditionis; sed cur mater alium portat ad gratiam, alium dormiens suffocat... habet filius lutu, etc. Rom. 9, v. 21, *o altitudo!* etc. Rom. 11, v. 53. »

Ex his collige Augustinum non existuasse baptismum interdum non applicari parvulis propter culpam parentum, aut seriem causarum secundarum quam Deus ut provisor generalis immutare non tenetur; quin S. doctor has causas explodit citatâ epistolâ 194, alias 103, n. 52, et libro de Dono perseverantiae, cap. 12, n. 51, ubi ait: « Plerumque festinantibus parentibus, et paratis ministris, ut baptismus parvulo detur, Deo tamen nolente » (non positivè, sed negativè parvulum è massâ non educendo, et ideo media efficacia non ministrando) « non datur. » Item libro de Naturâ et Gratiâ cap. 8, n. 9, ad causas secundas non recurrat ut explicet cur infantes sine baptismio decedentes christiani esse non potuerunt, sed « ad massam perditionis. Ego (inquit) dico parvulum in eo loco natum ubi ei non potuit per baptismum subveniri morte præventum ideo talem fuisse, id est sine lavacro regenerationis exiisse, quia esse aliud non potuit... rectè ergo ex damnatione, quæ per universam massam currit non admittitur in regno cœlorum, quamvis Christianus non fuerit, sed nec esse potuerit. » Easdem causas excludit D. Prosper Augustini doctrinæ tenacissimus, carmine de Ingratis, cap. 51, ubi derelictionis in morte causam refundit in solum peccatum originale. Quapropter, si auctor librorum de vocatione gentium libro 2, cap. 25, electionem parvulorum pendere fecit ex meritis parentum (quod negat P. Quenellius in eruditâ dissertatione 2 de auctore librorum illorum), S. Prosper eos libros non conscripsit. Aliunde, inquit P. Alexander in historiâ 3 seculi, *quamvis illi libri* (exquisitâ licet doctrinâ in multis præcellentes) *in plerisque codicibus manuscriptis S. Prospero tribuantur, ejus tamen eos non esse tota jam* (post eximiias Vossii et Norisii dissertationes) *eruditorum hominum natio consentit.*

Sed, inquires, si res ita se habet, Deus illorum parvulorum, peccato originali supposito, salutem sincerè non voluit, siquidem nullum prorsus medium quo illam assequi possent illis contulit. Reponerent theologi, quos laudavimus,

ubi de voluntate Dei omnes homines salvandi disseruimus, sequi duntaxat Deum supposito peccato originali noluisse voluntate absoluta et consequente illorum infantium salutem, non voluntate antecedente, quia ad voluntatem antecedentem pertinet solùm institutio et præparatio mediorum, ad voluntatem verè consequentem spectat illorum applicatio; Deus autem baptismum instituit pro illis infantibus ut et pro aliis. Verùm D. Augustinus cœlesti et sublimi Apostoli doctrinā imbutus, ad hanc responsionem non confugit. Sensit scilicet, ut prohavimus, Deum illorum parvulorum salutem verè voluisse, et Christum pro eâ ipsis impertiendâ reverâ mortuum esse, et ideò de iis salvandis sufficienter curavisse; at quodnam sit illud sufficiens remedium, arcanum esse ad altitudinem divitiarum sapientiae et scientiae Dei referendum, in alterâ tamen vitâ cognoscendum. « Tunc, inquit, Enchiridion cap. 93, n. 24 (in cœlo), non latebit quod nunc latet, cùm de duobus parvulis unus esset assumendus per misericordiam, alias per judicium relinquendus... cur ille potius quâm iste fuerit assumptus, cùm causa una esset ambobus. » Illic illustrissimus Bossuetius antea dicebat: « Dieu s'est réservé la connaissance de ces moyens; » et Nicolius in Symbolo: « Saint Augustin croit que Dieu a eu quelque raison secrète dans le choix qu'il a fait des uns plutôt que des autres; mais cette raison ne consiste point dans le mérite des élus au-dessus des réprouvés, puisque ces mérites sont l'effet de leur élection, et non pas le fondement. Dieu ne voit dans les hommes, avant qu'il les choisisse, que de l'indignité; et s'il les rend ensuite dignes de la gloire éternelle, c'est par une grâce qu'ils n'ont en aucune sorte méritée. »

Isti autem theologi audiendos non esse conciliant qui obtendunt hanc doctrinam in desperationem præcipitare, et incredulis ansam subministrare insultandi Deo; est enim, inquit, Augustino judge, ipsissima D. Pauli doctrina Rom. præsertim cap. 9 et 11. Hæc aliunde et alia similia Augustino objecerunt Semipelagiani, quibus non obstantibus in suâ sententiâ constanter permansit. Quid tandem, addunt, juvant inanes incredulorum declamationes? Futuram eorum in multarum rerum physicarum causis detegendis in omnes aëtates insecitiam et stupendè infruetuosam industriam prænuntiaverat Spiritus sanctus Ecclesiastis cap. 5, his verbis: *Mundum tradidit disputacioni (non inventioni aut comprehensioni)*, inquit

Jansenius in hunc locum), ut non inventat homo opus quod operatus est Deus ab initio usque ad finem. Eandem agnoverat Calvinus, dum divina Providentia impugnatoribus exprobravit eos in plurimis rebus naturalibus tulpis esse cœciores. Eandem insecitiam candidè confessus dominus Cassini insignis seculi Ludovici Magni astronominus, et regiae Scientiarum Academiae Parisiensis decus et ornamentum, dicendo: De plerisque phenomenis naturalibus non magis judicare possumus quam cœci de coloribus. Denique increduli, vel si rumpantur, fateantur necesse est regum edicta justa esse posse licet eorum æquitatis ratio ipsos non rarò lateat.

Liber tertius.

DE GRATIA EFFICACI.

Gratia efficax propriè et simpliciter (ut hic accipitur) ea est cui tanta inest virtus ut voluntati etiam reluctantis non solùm posse bonum agere tribuat, sed etiam illud re ipsa operari ipsam compellat et quidem *indeclinabiliter, insuperabiliter, invictissimè, ut loquitur D. Augustinus, id est, certissimè et infallibiliter*; hæc enim verba (quibus abusus est Calvinus, et postea Jansenius) non adhibuit nisi ut *internam et occultam, mirabilem et ineffabilem gratiæ efficaciam et energiam expressius adumbraret*.

Existere in præsenti statu hujusmodi gratiam, quæcumque tandem ex causâ ejus exoriatur efficacia, dogma est catholicum, quod hodiè à nemine, etiam hæretico negatur. Illud olim adversus Pelagianos evicit D. Augustinus 1º ex Scripturis. Ezechielis cap. 36, v. 27, Lucæ cap. 23, v. 42, Actuum cap. 9, v. 6, Rom. cap. 9, v. 16, Epistolâ ad Philippenses, cap. 2: *Deus est, inquit Apostolus, qui operatur in vobis velle et perficere, etc...* 2º Ex supremo Dei in hominum voluntates non minùs quâm in alias res creatas dominio, quo moralium corda omnipotentissimo influxu unde vult deducit, et quò vult adducit. Qui quidem influxus in ideâ omnipotentis Dei tam evidenter includitur, ut ipsos paganos non latuerit; illum enim prædicat Homerius multis in locis, et poeta Latinus his verbis:

..... Ponuntque ferocia Pœni
Corda volente Deo.

« Etiam, inquit Augustinus libro de Correptione et Gratiâ cap. 14, n. 45, de ipsis hominum voluntatibus quod vult, cùm vult, facit (Deus)...

sine dubio habens humanorum cordium quod placet inclinandorum omnipotemissimam voluntatem... Si ergo cum voluerit reges in terra Deus constituiere, magis habet in potestate voluntates hominum quam ipsi suas; quis alius facit ut salbris sit correptio, et fiat in corde correpti correctio, ut coelesti constituantur in regno? »⁵ Ex precibus quibus Ecclesia Denm rogit ut ad se rebellis eum compellat voluntates, etc.

Exinde prodierunt eximia ista divi Augustini effata: « Interna et occulta, mirabili ac ineffabili potestate operatur Deus in cordibus hominum non solum veras revelationes, sed bonas etiam voluntates, » libro de Gratia Christi cap. 24 n.23. Subventum est... infirmitati voluntatis humanae, ut divina gratia indeclinabiliter et insuperabiliter ageretur.. fortissimo (Adam) dimisit facere quod vellet; infirmis servavit ut ipso donante quod bonum est vellent, et hoc deserere invictissime nollent, » libro de Correptione et Gratia, cap. 12, n.58. « Haec gratia, qua occulte humanis cordibus divina largitate tribuitur, a nullo duro corde respuitur. Ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur, » libro de Prædestinatione sanctorum cap. 8, n. 15. « Nos volumus, sed Deus in nobis operatur et velle; nos operamur, sed Deus in nobis operatur, et operari pro bona voluntate, » libro de Dono perseverantie cap. 15, n. 53. « Tantum præstat voluntatibus nostris gratia Salvatoris, ut non dubitet Apostolus dicere: Quotquot Spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei (Rom. cap. 8, n. 14), » libro de gestis Pelagii cap. 5, n. 5.

Tota ergo quæ hic suboritur difficultas, modum tangit quo gratia voluntatis consensum exprimit. Quæ ut discutiatur, et sana resulgeat doctrina, refellemus nupera novatorum circa gratiæ efficaciam naturam, et energiam, dogmata, varia subinde theologorum systemata exposituri.

CAPUT PRIMUM.

De novatorum circa gratia efficaciam dogmatibus.

Calvinus liberum arbitrium, id est, activam voluntatis indifferentiam, Adæ lapsu perire, præsertim libro 2 Institutionis obrudit. Non negat tamen cap. 2, n. 7, hominem esse liberum hoc sensu quod voluntate agat, non coactio, quam ultimam vocem Jansenius citans hunc locum libro 8 de Gratia Christi, cap. 21, industriè omisit. Eodem libro, cap. 5, gratiæ Dei hostes reputat qui hominem lapsum liberum esse volunt. Ratonem affert cap. 5, n. 10: *Voluntatem movet, inquit, (adjuditorum quo,*

sive medicinale, de quo Augustinus libro de Correptione et Gratia cap. 11 et 12), « nou qualiter multis seculis traditum est et creditum, ut nostræ postea sit electionis motioni aut obtemperare, aut refragari... tamen fuisse hominis adhuc stantis conditionem concedimus, ut potuerit ad alterutram partem inclinare (qua habebat adjuditorum tantum sine quo non (sed cum exemplo suo docuerit, quam miserum sit liberum arbitrium, nisi Deus in nobis et velit et possit, quid fieri nobis si ad eum modulum suam gratiam nobis impertitur? » Eadem ratione refellere nititur quartum canonem tridentinæ synodi sessione 6 sancientem hominem *gratia prævenienti posse dissentire si velit;* » est enim, inquit in Antidoto, inter regenerationis gratiam, quæ nunc misericordia nostræ subvenit et primam, quæ Ade data fuerat, discriben.

Igitur homo lapsus in mente Calvini liber est à *coactione*, non *necessitate*, et gratia ipsi impertia, utpote à gratia Adæ diversa, illum ad bonum ineluctabili necessitate rapit. Illud Calvini sistema damnavit concilium Tridentinum sessione 6: « Si quis dixerit, inquit canone 4, liberum hominis arbitrium à Deo motum, et excitatum, nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat, atque preparat, neque posse dissentire si velit, sed veluti inanime quoddam nihil omnino agere, merèque passivè se habere, anathema sit; » et canone 5: « Si quis liberum hominis arbitrium post Adæ peccatum amissum et extinctum esse dixerit, aut rem esse de solo titulo, immo titulum sine re, ligamentum denique à satanâ inventum in Ecclesiam, anathema sit. » Idem tandem decernit canone 6.

Jansenius, vir acri et sagaci ingenio, præsentiens suum de gratiæ cum libero arbitrio concordia sistema eruditis viris partium studio in transversum non actis Tridentino fulmine contritum esse visurum, quinque inter suum et relatuum Calvini sistema fabricavit discrimina libro 8 de Gratia Christi, cap. 21; quæ si attentè expenderis, arguent duntaxat discrepanciam in verbis, quibus uterque super hoc usus est, aut quemdam animi candorem in Calvino liberum arbitrium et quoad rem et quoad nomen aperte expungente, quo se tunc affici passus non est Ypresis ut indubie se canonibus Tridentinis subtraheret. Enimvero, tradit hominem lapsum immunem quidem esse à *coactione*, id est, à violentiæ voluntatis propensioni exterius inflictâ, sed non à *necessitate*, hoc est

à necessariâ ad unum determinatione, et idcîò quilibet actum in statu præsentî liberum esse, et consequenter meritorium vel demeritorium eo ipso quo voluntarius est, sive ex rationis advertentiâ et voluntatis inclinatione factus, verâ licet necessitate elicitus. Innumera ejus super hoc testimonia proferre in promptu foret. Hæc sufficiant.

Capiti 6 libri 6 de Gratia Christi hunc fecit titulum : *Duplex necessitas Angustino, coactionis, et simplex seu voluntaria; illa, non ista repugnat libertati.* Quod quidem ab isto capite ad 58, sive ultimum omni argumentorum genere probare aggreditur. Idem tentat libro 8 à capite 5 sic inscripto : *Conciliatio genuina gratiæ cum libero arbitrio secundum Augustini mentem, etc., ad 21, sive postremum.* Ibi autem Jansenium de præsentî statu disserere clamat tum contextus cùm constans ejus doctrina quâ in insonte Adamo nec coactionis, nec simplicem sive voluntariam admisit necessitatem. Unde cùm ipso passim dicente, v. g., libro 7 de gratia Christi in fine capituli 14 meritum et demeritum ex arbitrii libertate quâ maximè ponderetur... quandoquidem intereunte libertate prorsus interit, evidens est ipsum docuisse ad merendum vel demerendum in statu naturæ lapsæ non requiri libertatem à necessitate, sed sufficere libertatem à coactione, ut fert tertia inter quinque.

Istud de libertate dogma, ut diximus libro 1, cap. 1, articulo 5, passim stabilit Jansenius famoso disserimine *adjutorii sine quo non*, insonti Adæ, et adjutorii *quo* santi Adamo imperti, de quo D. Augustinus libro de correptione et gratiâ cap. 11 et 12, quem Augustini locum, si Dechampio fides, lib. 1 disput. 5, cap. 5, *septuagies supra centies in suo opere hunc in finem commemoravit.* At contra fastidiosam hanc repetitionem letores suos præmunivit cùm libro de Gratia primi hominis in fine capituli 17 dixit, « hoc disserim esse clavem quâ aditus in Augustini scripta aperitur, sine quâ qui ea molitur ingredi velut cæcus palpabit in meridie ; » quæ libro 2 de Gratia Christi, cap. 4, et alibi passim repetit. « Diverso modo, inquit, operandi adjutorium utriusque statûs, velut immobili basi, tota doctrina de gratiâ et prædestinatione nititur. » Scilicet, interprete Jansenio, *gratia sanitatis*, sive adjutorium *sine quo non*, liberam agendi perinde et non agendi facultatem relinquebat; *gratia è converso medicinalis*, sive adjutorium *quo agendi necessitatem invehit.* « Impossibile

est, inquit libro 8 de Gratia Christi, in fine capituli 5, ut adjutorium quo non determinet voluntatem quia facit ut velis, et sine illo velle non possit.... facit ut necesse sit animum sequi, et secundum illud operari quod amplius delectaverit. Nunc (inquit iterum libro 2 de Gratia Christi, cap. 21) *gratia int̄firmam voluntatem... ad operauidum rapit, tunc à forti voluntate rapiebatur, quia tunc flectebat se quoquoversum videretur, nunc amisit istum indifferentem ad utrumlibet flexum.* Quidquid ferè addit libro 8 de Gratia Christi cap. 4, objici potest (contra adjutorium quo quasi libertatis destructivum) unicè distinctione sensus compositi atque divisi dissipari potest ; » a leam tamen distinctionem, ipso docente ibidem cap. 5 et sequentibus, non recurrat Augustinus, « cui ad salvandam libertatem satis est quod voluntas absque violentiâ aut coactione in actu suum volenter influat. »

Ex his colliges Jansenii de gratiæ efficacia et libero arbitrio sistema iis inniti fundamētis quibus Calvini de iisdem argumentis dogma, et utrumque prorsus consonare, nisi fortè q:ð1 Calvinus *immutabilem*, Jansenius verò mutabilem sive alternantem admiserit necessitatem.

Priusquam illud systema refello, ipsum, prout à Jansenio adornatum est, ut magis intelligatur, describam.

Delectatio, sive *suavitas*, generatim considerata, Jansenii systematis basis est et fundamentum; ex eâ enim prodeunt omnes boni aut mali actus.

Quid delectatio? — Jansenio dicente lib. 4 de gratia Christi cap. 11: « *Delectatio est actus vitalis voluntatis*, quo in justitiam vel mendacium (id est, bonum vel malum) tanquam sibi convenientia et juacula movetur (sive, quod idem est) *quo justitia vel mendacio delectatur.* »

Quotplex delectatio? — Jansenius, loco citato, delectationem partitur in *deliberatam* rationis advertentiâ et voluntatis consensu procreatam, et *indeliberatam* utriusque rationis et voluntatis actui præviā. Ibidem declarat se cum Augustino de istâ, non de illâ delectatione unicè disserere. Unde indeliberatâ delectatione totum innititur Jansenii systema. « Dicimus, inquit, delectationem in Augustino celebrem esse partim primum illum et indeliberatum affectum animæ, qui actualis complacentia est, partim etiam et crebrò secundum qui desiderium indeliberatum dicitur, quibus

anima ita suaviter... in bonum appetendum rapitur, ut voluntas ei actu libero (id est, spontaneo) consentiat ac bonum diligit tanto vehementius quam fortius illis actibus rapitur. »

2º Jansenius, eodem libro 4, capitibus 3, 4, 5, 6, et alibi passim, delectationem distribuit in celestem, quae ad bonum, et terrenam quae ad malum allicit et rapit.

3º Eodem libro, et iisdem capitibus, distinguit delectationem celestem, et etiam terrenam in *victricem*, et *victam*. *Victrix* plenum et perfectum voluntatis consensum obtinet. *Victa* pleno quidem illo voluntatis consensu destituitur (unde *victa* est et non *victrix*), sed nihilominus *liberatum*, sive, ut dicit, *liberum*, *imperfectum* (id est, velleitatem, sive complacientiam, ad quam solam in conflitu illo à Deo datur) semper consequitur, et ideo omnis gratia semper operatur effectum propter quem infunditur. Ita ipsis ferè terminis libro 2 de Gratia Christi, cap. 27.

4º Jansenius delectationem *victricem* secernit in *victricem absolutam*, quæ *ineffabili suavitate* voluntatis consensum attrahit, et *victricem comparatam*, sive *relativam*, quæ eumdem consensum excitat, quia fortior est oppositâ delectatione, scilicet propter virium sive graduum præponderantium. Ista, non illa (licet ab Augustino commendata libro de Gratia Christi, cap. 24, n. 23, etc.), Jansenio accepta est. Id enim eluet ex libro 4 de Gratia Christi, ubi postquam gratiae *victricis* vim et energiam extulit, initio capituli 6 declarat se loqui de delectatione *victri* comparatè ad oppositam; item ex libro 7, cap. 2, ubi ait: « Prava delectationis (dominantis) immunitas obtineri nequit nisi per præpollentem justitiæ delectationem. »

Quantæ necessitatissit delectatio?—Jansenius, ut ostendimus, docuit actiyan voluntatis humanæ sese ad opposita flectendi potentiam primi parentis peccato amissam esse. Unde libro 7 de Gratia Christi, cap. 3, dicit *liberum esse id quod coacto opponitur*, et libro 8, initio capituli 49, istam scholasticorum definitionem: « Libertas consistit in potestate agendi vel non agendi positis omnibus ad agendum prærequisitis, Augustino fuisse signotissimam, et Christi gratiae velut capitaliter inimicam esse reprobandam. » Eadem offerunt quæ habet libro 2, cap. 3: « Hie nutus, inquit, hic flexus (sese ad bonum aut malum determinandi in statu innocentiae), prorsus amissus est, » et ista cap. 12: « Hic (in nostro statu) vulnus ipsis volenti cardinibus inflictum est, » et libro 7, cap.

3: « Delectatione... præsente actus volendi est in hominis potestate, absente non est, » etc. Hinc delectatio est unicum pondus, quo voluntas sive ad bonum, sive ad malum rapitur, tantaque est necessitatis, ut sine illa voluntas *quasi torpens et mortua* nihil prorsus boni aut mali elicere valeat, ut docet libro 4, cap. 7. Unde in fine capituli adit: « Voluntas sine delectatione velle aut moveri... nullo pacto potest, quod sanè respectu cuiuslibet operationis locum habet; unde etiam in peccatis eadem necessitas ad volendum, ac majoris delectationis ad superandam oppositam delectationem reperitur. »

Hanc delectationis necessitatem scaturire facit Jansenius libro 4, cap. 7 et 9, non ex natura voluntatis, sed ex ejus pœna, in quo ab Honorato Tournely et eius redactoribus contradictionis arguitur. Etenim libro de Gratia primi hominis, cap. 12, reposuerat gratiam Angelorum, et insontis Adæ in delectatione, et libro 7 de Gratia Christi, cap. 3, tradidit *volitiones esse in nostrâ potestate per delectationem sive delectationem efficiere voluntatem et libertatem, velle et libere velle*. Verum causa Ecclesiae adversus Jansenium præpostoris illis observationibus non indiget. Et verò, cùm in Jansenii mente quælibet gratia consistat in suavitate, sive delectatione, gratia Angelorum et Adæ potuit esse delectatio; sed quæ? Sine quâ non libero arbitrio subdita, non quâ necessariè efficiens *velle*, id est, *liberè velle*, cùm libertas ab Adæ peccato (juxta Jansenium) in solo spontaneo consistat; quæ delectationis species non ex natura voluntatis præcisè, sed ex peccato effluxit.

Quomodo agit delectatio?—Modus, quo à delectatione agitur voluntas, fit per gradus, et ideo merè relativus est et quasi mechanicus; in conflitu enim delectationum cœlestis, et terrenæ, cùm hæc aut illa gradibus superior est, fortior debiliorem necessariè vincit (relativè), et ideo, si gradibus æquales sint, in suspenso remanebit voluntas, sicut in bilance maior minus pondus relativâ necessitate rapit, æqualia verò pondera in suspenso manent (utitur hoc exemplo libro 7, cap. 14). Seipsum super his tam clarè passim explicuit Jansenius, ut alius sensus nisi per summam dementiam ipsi affungi non posset. Libro 4, initio capituli 6, ait: « Quando cum terrenarum rerum... delectatio nibus dimicamus, nisi maior fuerit delectatio (cœlestis) quam terrena... fieri non potest quin propriæ voluntatis infirmitate vincamur... ut fert clarissimus et præclarissimus Augustini locus, qui auris meretur scribi characteribus:

Quod amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est. » Similia habet in fine capituli 9, et fine capituli 10, ubi dicit : « Cū nulla sit gratia operandi præter istam suavitatem Dei, nisi ista tanta fuerit, ut ei delectationes rerum creatarum cesserint, vel peccabitur, vel alterante delectationum fluctu, in medio remanebitur. » Tandem, libro 8, cap. 2, haec docet : « Delectatio viatrix, quæ Augustino est efficax adiutorium, relativa est. Tunc enim est viatrix, quando alteram superat; quod si contingat alteram ardentiorem esse, in solis inefficacibus desideriis hæredit animus, nec efficaciter unquam volet quod volendum est. »

Ex delectationum, cœlestis et terrenæ, in sese invicem conflictu crumpit celebris distinzione potentiae absolutæ et relativæ, in quâ velut in arce recluditur omnis Janseniani systematis armatura, cuius idecō latibula illius systematis parens et defensores ab initio et in dies ingrediuntur, ut eorum lateribus tanquam totidem aggeribus quoquoversum circumsepti adversariis proterviū insultent, eorum in quinque propositiones tela hebescere faciant, et eis propositionibus commentitiæ hæresis speciem inducant; quæ ex dictis in secundo libro de gratiâ sufficiente jam satis explorata sunt. Juvat tamen paucis aperire quid sit duplex illa potestas, et ostendere illam esse Janseniani systematis veluti propriam dotem et quasi insigne.

Quid potentia absoluta et relativa? — Duplex illa potentia illicō intelligitur per relatum libræ exemplum. Sicut enim plumbea moles, quamlibet exilis, in unâ lance reposita, ex se sive nativâ gravitate, præcisus gradibus gravitatis hic et nunc obnitus similis molis, potest (absolutè) oppositam lanceam attollere, non potest verò (relativè) non præcisus illis viribus alterius molis, ita delectatio cœlestis aut terrena, quamlibet debilis, ex naturâ suâ, et etiam ex antecedente Dei voluntate, quæ abstrahit ab actualibus circumstantiis, non suppositâ alterâ delectatione, potest (absolutè) voluntatem inclinare, non potest verò (relativè) suppositâ prædictâ oppositâ delectatione. Hinc potentia absoluta est ea quæ inest delectationi ex ipsis naturâ, et non consideratis gradibus contra rebellantis delectationis... Relativa quæ inest delectationi etiam consideratis ex adverso dimicantis delectationis gradibus, sive viribus; ex quibus elucet potentiam absolutam ad bonum aut malum non solum semper esse sine actu, sed etiam cum eo hic et nunc nunquam esse posse,

quia oritur ex delectatione, quæ semper hic et nunc est debilior, aut in hac hypothesi saltem æqualis, et idecō fortiorum vel æqualem superare nequit, sicut si sint duo pondera in librâ, potentia absoluta unius non potest cum actu conjungi... è couverso potentiam relativam semper et necessariò cum actu miri, quia in pugnâ duarum delectationum æqualium existit ad bonum et malum potentia absoluta, non relativa, et idecō potentia relativa semper supponit delectationem superiorem, quæ inferiorem necessariè domat. Ex quibus patet hominem lapsum id solum verè posse quod facit, et idecō in eo omnem realem potentiam semper cum actu conneeti.

Quod autem Jansenius potentiam absolutam et relativam commemorato sensu prædicaverit, tam clarum est, ut id inficiari, aut in dubium vocare summæ esset protervæ, aut insanie, quod ut magis ac magis in propatulo collocetur, sint duæ sequentes propositiones.

Jansenius in voluntate gratiâ, sive delectatione parvâ præditâ admisit et admittere debuit absolutam relato sensu ad opus bonum potentiam. — Patet 1º ex variis ejus testimoniorum quæ inter istud eminet, libro 8 de Gratia Christi, cap. 20 : « Peccandi potestas, inquit, perfectissima non solum inest voluntati quando gratiæ delectatione caret, sed etiam quando intimâ ejus suavitate efficaciter trahitur... quemadmodum igitur qui sub gratiâ ad opus bonum determinante operatur, simul etiam peccare potest, ita quoque è contrario qui istâ gratiâ destituitur... et peccandi temptationibus quatitur, potest bene facere. » Inest ergo voluntati potentia bene agendi sub fortiore concupiscentiâ, et male agendi sub gratiâ viatrice; sed illa non potest esse relativa, ut evincunt mox relata ejus verba libro 4, cap. 6, et 10. Item libro 8, cap. 2, et tandem libro 4, cap. 9, ubi ait :

« Vigente delectatione carnali, impossibile est ut virtutis ac honestatis consideratio prævaleat. »

Patet 2º ex intimâ Jansenii systematis structurâ; in eo enim delectatio cœlestis aut terrena in sese invicem pro virium, sive graduum varietate et mensurâ agunt et reagunt ad instar, ut dictum est, duorum ponderum in utrâque libræ lance repositorum; inde enim elucessit spiritualem suavitatem ex naturâ suâ potentiam habere actum bonum producendi, non quidem relativam, sive spectatis ex adverso dimicantis fortioris delectationis viribus, sed absolutam, sive consideratâ innatâ ipsis vir-

tute, sicut pondus in librâ ex vi ingenitâ potest absolutè aliud pondus gravius attollere, non relativè. Unde, quemadmodum duo relata pondera non ex se præcisè, sed relativè tantum, viciaria sunt aut victa, sive pro majoribus, aut minoribus virium gradibus, ita et duæ delectationes, quarum alterutra talis omnino manendo prout opposita crescit aut decrescit, vincitur aut vincit.

Jansenius equidem non raro videtur eliminare quilibet ad agendum potentiam remotâ fortiori delectatione. Verum, cùm ejus discipuli vel levissimum in eo, ubi in primis de primariis ipsius systematis principiis res est, paralogismum æquo animo indubie non ferrent, fateantur oportet eum potentiam relativam ibi unicè explodere.

Jansenius ipsi voluntati debiliori tantum cœlesti delectatione perfusa ademit, et suo stando sistematici, adimere debuit veram ac relativam commemorato sensu ad opus bonum potentiam. — Patet 1º ex citatis Jansenii effatis, in primis libro 4, cap. 9 : « Vigente carnali delectatione impossibile est ut virtutis et honestatis consideratio prævaleat..... » Item : « Quod amplius nos delectat secundum id operemur necesse est. » Quibus istud adde libro 3, cap. 15 : « Est, in Augustini principiis paradoxum... quod charitas quamvis minima sufficiat ad quaecumque tentationem superandam, vel quæcumque præcepta sine transgressione servanda. » Quis hæc auscultando, non statim intelligit minorem delectationem non dare voluntati potentiam relativam ad vineendam vigentem actualem delectationem ?

Patet 2º ex naturâ Janseniani systematis pluriès jam reseratâ. Relatam potentiam absolutam et relativam in Jansenii systemate inter alios insignes ejus sectatores candidè agnoscit et exposuit ingenio et eruditione affluens dominus Arnaud in celebri dissertatione de gratia efficaci. Ejus testimonium è lubentiū adducam, quod ad ora aliorum Jansenii defensorum obstruenda sit efficacissimum. « Si de aliquo justo, inquit parte 2, articulo 4, cui gratia efficax in aliquâ tentatione desit, queratur, an sine gratiâ efficaci ad vineandam tentationem necessariâ, nam supponimus ipsi defuisse, tentationem vincere potuerit, tunc ex communi omnium loquendi ratione respondebitur, (non excludit indubie Jansenii defensores qui ab ordinario cunctorum loquendi modo recedere indecorum reputarent) non quidem absolutè, sed in illâ hypothesi, (id est, relativè ad

fortiorem concupiscentiam) sine hac gratiâ non potuisse. » Eamdem solutionem in eadem dissertatione parte 3, articulo 5, illustrare aggreditur ingenitâ ignis virtute. « Quemadmodum, inquit, omnis ignis urendi virtutem et potestatem habet, non tamen quidvis urendi, v. g., auri liquefaciendi, vel lapidis in calcem redigendi, ita ut si de ligno generatim queratur, an possit urere, absolutè respondendum sit, posse; sed si queratur utrum exiguis ignis possit lapidem in calcem redigere, vulgo non posse respondebunt. Sic omnis caritas vel exigua (id est, gratia parva sive sufficiens ex se initia bonæ voluntatis producens, et ideo largiens quendam benè agendi potentiam et virtutem, ut loquitur ibidem cap. 12) potestas est bonorum operum (absoluta) et si queratur, utrum qui bonam voluntatem habet, possit benè agere, posse (absolutè) procul dubio respondendum est. Non tamen omnis bona voluntas ad quidvis efficiendum ita sufficit, ut non aliquando pleniore voluntatem requirat. »

Atque, ubi in splendidum præclaræ illius declaracionis speculum incidunt, subito afflgent et evanescunt dolosis tenebris involuta ista quorundam pronuntiata : *Voluntas gratiâ moveente est libera* (à vi exteriùs cogente, non interiùs relativè necessitante)... *Voluntas fortiori gratiâ acta perfectissimâ peccandi potestate gaudet* (absolutè, sive semotâ illâ delectatione, non relativè, sive ratione habitâ illius suavitatis)... *Voluntas cœlesti aut terrenâ delectatione titillata Dei præcepta potest adimplere vel non implere absolutè non comparatè ad majorem vel minorem delectationem)*... *Gratia exigua non ex activâ virtutis defectu, sed ex liberâ voluntatis obstantiâ bonum non operatur* (sublato non supposito nisu et luctamine fortioris cupiditatis ad obstantendum necessitantis)... *Voluntas exili suavitate perfusa benè ageret si prorsus vellet* (sed posito vigentis concupiscentiæ conatu sic velle non potest)... *Gratia tenuis per conatus et desideria inefficacia, quæ ex voluntate educit fortiori obtinere potest gratiam, quæ mediata saltem sufficiens evadat* (intelligunt potestatem cum actu semper et necessariè conjunctam, cùm gratia parva illa desideria semper et necessariè exprimat, et insuper sufficientiam absolutam, non relativam ad vividorem cupiditatem)... *Gratia parva eadem remanens adversâ decrescente concupiscentiâ, potest perfectum consequi effectum* (necessariè in hac hypothesi, cùm imminutâ Deo operante concupiscentiâ gratia illa parva facta sit relativè fortior).

Jansenii scilicet amici oculos et propositum nunquam avertunt ab his magistri in decem in primis de gratia Christi libris consignatis effatis : « Gratia Christi insuperabiliter, indeclinabiliter, potentissimè, invictissimè voluntatem dueit, agit, abripit; voluntas præventa non tam agit, quam agitur; » et nihil non tentant et movent ut hæc doctrina Augustini Yprensis sensu accepta salva et integra remaneat.

Quæ radix, cardo, vertex, filumre aut catena totius Jansenii systematis? — Celebris Harduinus, vir acerrimo quidem ingenio, et prodigiosâ eruditione famosus, sed magis nova quam novè dicere sollicitus, omnium hæreticorum dogmatum, præsertim Jansenii systematis, occultam radicem esse atheismum asserere non dubitavit. Si intendisset duntaxat ex novatorum dogmatibus et infandâ adversus Ecclesiam catholicam conjuratione atheismum erumpere posse, vestigiis D. Pauli et dilecti Discipuli institisset, et etiam D. Augustini quo dicente : *Christus, Deusve apud hæreticos nomine tenus, non reverà reperitur.* Verùm longius progressus est; hæreticos enim, in primis Jansenium, in suis scriptis atheismum stabiliisse existimavit. Hinc insignis illius discipulus versùs annum 1750 confecit et publici juris fecit in hæc urbe Cadomensi libellum quemdam, cui gallico idiomate titulus : *Le Jansénisme dévoilé, ou Jansenius convaincu d'athéisme;* qui cùm ad varios regni episcopos et sacros Ordines missus fuisse, meritò cum contemptu exceptus est.

Enimvero quicunque Augustinum Ypensem evolverunt, epilogum, et parallelum in fine appositum, eos omnes non latet Jansenium tam grande volumen elaborasse ex summo Augustinianæ doctrinæ quam (ut censebat) tradiderat Baius, vindicandæ ardore, et detestatione Moliniani præsertim et Suaresiani systematis, ipsi (ut autumavit) apertè repugnantis. Deinde sui systematis basim et catenam tam dilucidè in eodem volumine commonstrat, ut nemo eam non conspicere possit. Scilicet annulus ille, fultura illa est delectatio superior, sive necessitate relativâ victrix, seu gratia victrix, gratia efficax, adjutorium quo (hæc enim apud Janse-nium idem omnino significant). Id, ut paulò ante ostendimus, declarat Jansenius libro de Gratia primi hominis cap. 17, et libro 2 de Gratia Christi, cap. 4. Quod et repetit alibi passim; v. g., libro 7, cap. 6, ubi ait : « Hæc est vera et genuina basis (gratia dominatrix, cœlestis Doctoris... à quâ qui tantillūm aberra-

verit, nunquam veram intelligentiam, quam ipse in scriptis suis tradidit, assequetur. » Hinc auctor synopsis vitae Jansenii, ipsi impensè addictus (quæ synopsis editioni Rothomagensi anni 1632 omnium accuratori præfixa est), hæc de Jansenio refert : « Aiebat Augustinum à discipulis, non à magistris velle intelligi... addebat omnia pendere ab uno primo principio, unde tota doctrinæ ejus de gratia catena devincta esset, et hinc factum ut qui cò aberrant, extra viam et spem inveniendæ veritatis vagentur. Unde subridebat potius non mirabatur, quod contrariarum et diversissinarum opinionum scholastici omnes tamen Augustinum ad se traherent, quia unus hunc alter istum annulum medium catenæ arriperent, nemo teneret primum illum et capitalem. »

An quinque propositiones ex victori Jansenii delectatione necessitante velut ex fonte scaluant? — Negaverunt Janseniani systematis defensores non ante sed post quinque propositionum censuram factam ab Innocentio X 31 maii anni 1653, ut nempe illa censura caduca fieret et evanida. Hæc quippe condemnatione veluti fulmine percussi et in transversum acti, prætenderunt quinque illas assertionses in Augustino Yprensi non contineri, et in Jansenii sensu damnatas non fuisse. Unde varios ediderunt libros de imaginariâ Jansenii hæresi. Cùm autem Alexander VII die 16 octobris anni 1656 definiisset illas ex Jansenii libro excerptas esse, et in sensu à Jansenio intento proscriptas, idque ab omnibus et singulis clericis subscribi jussisset Constitutione latâ 15 februarii anni 1665, et Clemens XI per bullam *Vineam Domini Sabaoth*, datam 16 iulii anni 1705 hæc decreta renovasset, declarando insuper relatis super hoc Constitutionibus Innocentii X et Alexandri VII obsequioso silentio minimè satisficeri (quæ omnes Constitutiones ab universâ Ecclesiâ, et in primis à clero Gallicano et Christianissimo rege receptæ sunt); cùm, inquam, hæc cerne-rent iidem Jansenii defensores, Ecclesiæ infallibilitatem in judicando de germano librorum sensu è medio tollere aggressi sunt, Ecclesiæ nihilominus romanæ obedientiam exterius profientes. Sic in se exprimere voluisse videntur quod eorum magister libro prœciali de ratione et auctoritate cap. 6, dixerat : « Hæreticis proprium est simplici revelationis veritate nunquam esse contentos, quorum audacia... erroribus à Deo plectitur; » et priùs libro 1 de hæresi pelagianâ, p. 15 : « Hæretici semper solent in pejus proficere, errantes et in erro-

remmittentes; » et libro 6, cap. 25 : « Ambiguis verbis dogmata exprimunt, romanæ Ecclesiae reverentiam et in omnibus submissionem simulant. »

Igitur paucis ostendendum est quinque propositiones ex victrice gratiâ necessitante Jansenii derivari, ac deinde reipsâ in ejus Augustino quoad sensum saltem contineri.

Ostenditur quinque propositiones ex superiori Jansenii delectatione erumpere. — Quinque propositiones, si absque præjudiciis expanderis, illicò intelliges eas exprimere duntaxat exclusionem gratiæ merè sufficientis, et necessitatem bonum operandi sub motione gratiæ victricis, qui unicus est scopus et quasi medulla totius Augustini Yprensis; sed hæc duo passim eruit ipse Jansenius ex suâ delectatione victrice; v. g., cùm novem primis capitibus libri 4 de Gratia Christi illius gratiæ naturam, virtutem et necessitatem expendisset, inde erumpentia consecutaria recensens in fine capituli decimi dicit : « Hinc claret cur Augustinus omnem omnino gratiam purè sufficientem sive ante fidem, sive etiam post fidem auferat. » Deinde principium repetit; scilicet si gratia dominatur necessariè, facit agere bonum, si non dominatur necessariè, fit malum, licet totum effectum, quem in hâc hypothesi ex Dei voluntate producere poterat, reipsâ producat.

Hæc ex modò dicendis novum accipient robur et lucem.

Ostenditur quinque propositiones in Augustino Yprensi saltem quoad sensum contineri. Unde

PRIMA PROPOSITIO. — Sic jacet in Constitutione Innocentii X datâ 51 maii 1655 : *Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus et conantibus secundum præsentes quas habent vires sunt impossibilia; deest quoque illis gratia quâ possibilia fiant. Damnata est ut temeraria, impiâ, blasphema, et hæretica.*

Ipsis terminis, ut diximus in præcedenti libro, reperitur libro 3 de Gratia Christi, cap. 13, unâ exceptâ voce, *aliqua ibi expressâ per vocem, quædam.* Hæc propositio tum ex se cùm ex iis quæ apud Jansenium præcedunt et sequuntur, et etiam ex totâ libri serie, hunc habet sensum : *Aliqua præcepta justis (divina mandata violentibus) volentibus et conantibus secundum præsentes quas habent (ex gratiâ debili) vires sunt impossibilia (comparatè ad maiorem concupiscentiam adversam quâ hâc et nunc aliciuntur); deest etiam illis gratia (vel actionis quâ possibilia fiant immediatè, vel orationis quâ possibilia fiant saltem mediatè);*

quare volitiones et nîsus hâc expressi prodeunt ex gratiâ orationis parvâ, sed quæ hâc et nunc sufficiens non est ad debitè orandum; unde sensus catholicus oppositus est, justos, ubi adstringit præceptum, cùm semper adjuvari gratiâ quâ actualem hâc et nunc obnîtentem concupiscentiam debellare possunt, et præceptum implere, aut saltem ad illud impletum necessarium Dei adjutorium obtinere.

Jansenii anici hanc propositionem, ut censuram eluderent, in hos sensus detorserunt : « Justis conantibus ex efficacis gratiæ viribus mandata sunt impossibilia.... vel justis semper deest gratia, quâ vel unum mandatum sine peccato adimplere valeant.... vel justis, dum violent præcepta, deest gratia quâ absolutè et abstractivè à hâc et nunc reluctantे concupiscentiâ possibilia sint Dei mandata. » Porrò Jansenius citato libro 3, cap. 13, hanc propositionem deducit ex delectatione superiori relativè.

SECUNDA PROPOSITIO. — In citatâ Constitutione sic exprimitur : *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.* Ut hæretica proscrippta est.

Hanc assertionem spirant innumera Jansenii effata, quæ ferunt omnem actualem gratiam cum semper producere effectum ad quem producendum relativè ad oppositam delectationem à Deo infunditur. Si nimis parva fuerit, sive minor adversante hâc et nunc concupiscentiâ deliberatum imperfectum semper elicet consensum, inefficax nempe desiderium, velleitatem, etc. Si fortis, sive major actuali hâc et nunc titillante concupiscentiâ deliberatum perfectum extorquebit consensum, quia in his circumstantiis ad hæc omnino et unicè à Deo inspiratur. Unde licet gratia debilior non sortiatur effectum perfectum, ad quem ex se tendit, non ideò illi resistitur, cùm ad id in tali circumstantiâ à Deo non impertiatur, et gratiæ propriè resistere sit eam effectu, propter quem illam dat Deus, et quem hâc et nunc habere potest, destituere. Porrò, inter testimonia, quibus hæc exprimit Jansenius, præter adducta in secundo libro, istud sufficiat. « In universis, inquit libro 10 de Gratia Christi, cap. 7, versus finem, operibus (Augustini) non est vestigium quod Christi gratia cuiquam sit incongrua, sed omnis congrua est, omnis operatur ac perficit effectum; omnis enim delectat voluntatem (ecce principium), et omnis hoc ipso ad operandum illum effectum ad quem datur trahit. »

Ex his innescit quisnam sit proprius et naturalis relatæ propositionis sensus tum ex se cùm apud Jausenium , et quisnam sit sensus catholicus ipsi adversus ; hic scilicet : « In statu naturæ lapsæ omnis gratia interior non eum semper habet effectum quem habere potest relativè ad oppositum , hic et nunc repugnantem cupiditatis delectationem ; unde etiam appetit discrimen inter gratiam sufficientem Thomisticam , et parvam Jansenianam ; illa scilicet semper efficax est respectu actus indeliberati (cùm semper illustreret intellectum et moveat voluntatem), non autem respectu actus deliberati perfecti vel imperfecti ad quem ex se tendit , et ad quem veram et relativam dat potentiam , secùs ista quæ effectum deliberatum imperfectum , quem hic et nunc habere potest , semper obtinet .

Sensum præcipuum , quo Jansenii patroni hujus propositionis censuram eludere conantur , in secundo libro exposuimus .

TERTIA PROPOSITIO. — In relatâ Bullâ sic redigitur : *Ad merendum et demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate , sed sufficit libertas à coactione . Hæretica declarata est .*

Hujus propositionis doctrinam tradidisse Jansenium , eamque ab ipso ex suâ delectatione vietrice deductam esse initio hujus capitî ostendimus ; verùm , ut Jansenii sententia magis eluceat , et quorundam ejus dictorum obscuritas evanescat , ad sequentia attende .

1º Libertas , id est , immunitas , universim ex D. Bernardo libro de Gratiâ et libero Arbitrio cap. 5 , triplex distinguitur ; à peccato , miseriâ et necessitate . Prima dicitur *gratiæ* , quia per gratiam , secunda *gloriae* , quia per celestem gloriam datur . Tertia , de quâ res est , et disserit Apostolus epistolâ 1 ad Corinthios , cap. 7 , v. 57 , nuncupatur *naturæ* , quia tangit naturam libertatis , aut à naturâ homini inest . Ipsi opponitur quaelibet necessaria ad unum determinatio (unde vocatur *libertas indifferentiæ*) , et ideò est vis electiva , sive facultas , quæ positis omnibus ad agendum prærequisitis potest hic et nunc agere vel non agere (quo sensu vis illa dicitur *activa indifferentia ad contradictoria* , sive *libertas contradictioris et exercitii*) vel quæ potest eligere unum de duobus contrariis bonum vel malum (quo sensu cadem vis dicitur *activa indifferentia ad duo contraria* , sive *libertas contrarietatis seu specificationis*) .

2º Cùm duplex sit necessitas *coactionis* , et

simplex , ideò libertas *naturæ* , sive *indifferentiæ* , alia à necessitate *coactionis* , alia à necessitate *simpli*. Prima est violenta determinatio illata à principio extrinseco *nihil* , ut ait de Rhodes , *omnino conferente , sed prorsus reluctante passo* , id est , voluntate , ideò que quod ex eâ fieret non esset voluntarium et consequenter non posset esse actio voluntatis , quæ essentialiter est voluntaria . Secunda est determinatio ad unum , cui cum cognitione intellectus et propensione inhæret voluntas , licet necessariæ . Vel oritur à principio à naturâ insito , qualis nitus eujuslibet creaturæ intellectualis in beatitudinem in genere , et tunc dicitur *naturalis* , vel à principio extrinseco , qualis vietrix Jansenii delectatio , et tunc dicitur *invincibilis* , quia quidquid agatur executi non potest . Hæc necessitas , si determinat modo immutabili et absoluto , ut facit visio beatifica in sanctis , vocatur *immutabilis et absoluta* ; si modo mutabili et relativo , ut agit prædicta Jansenii suavitas , appellatur *mutabilis et relativa* .

3º Sagax et astutus Jansenius suum de libertate systema sic concinnavit . Distinguit inter essentiam libertatis , et statum libertatis . *Neque rectè concluditur* , inquit libro 6 de Gratiâ Christi cap. 54 , *actum rationalis voluntatis solius coactionis expertem non esse liberum ; permagna enim est inter actum liberum (id est , essentiam libertatis omni enti libero ex se competentem) et statum libertatis (id est , varios entis liberi existendi modos) differentia ; uniformis enim est in omnibus entibus liberis , sive beatis , sive damnatis , sive Deo , sive creaturâ , libertatis ratio , sive difformis status . Hinc cùm velle et liberè velle idem sint , et impossibile sit ut velle non sit liberum (libro 6 , cap. 5) , generica et formalis libertatis ratio in uno præcisè voluntario (quod nempe sit advertentiâ rationis , et ex voluntatis complacentiâ , unde motus indeliberati , actus licet voluntatis , non sunt liberi) est reponenda , etiamsi ex immutabili aut mutabili necessitate fiat , et ideò liber est Deus etiam *ad intra* , liberi sancti , liberi damnati , liberi viatores ex necessitate relativâ benè aut malè agentes ; quinimò sancti sufficientem ad meritum , sicut et damnati ad demeritum libertatem habent , ex quâ reipsa illi mererentur , isti verò demerentur , si non essent extra viam ; scilicet sola ratio generica et formalis libertatis in nudo voluntario consistens ex se requiritur et sufficit ad meritum aut demeritum ; unde immunitas à necessitate immutabili ac invariabili in viatore est ejus merito aut demerito omnino acciden-*

talis. Haec omnia docet Jansenius citato libro 6, cap. 54.

In his tamen usus est quibusdam vocabulis receptam de libertate doctrinam experimentibus, quae postea ejus defensores (dubio procul contra ejus intentionem) arripuerant ut tertiam propositionem ipsi abjudicarent. Etenim libro 6, cap. 54, fatentur viatorum, qui statu suo meriti et demeriti capaces sunt, *libertatem esse ad agendum vel non agendum, et ad bonum et malum indifferentem*; sed quo sensu? quia à necessitate immutabili (non mutabili et transitoriā) immunis ad *opposita flecti potest*, ut loquitur in fine ejusdem capituli, prout nempe major vel minor fuerit delectatio cœlestis aut terrena; quinimodo, etiamsi immutabilis necessitatis expers non esset, viatores mereri aut demereri possent; in eis nimis enim esset vera libertas in solo voluntario consistens, et aliunde *indifferentia ad bonum et malum est tantum libertatis indicium, non ratio*, ut ait ibidem, et ideò, ut dictum est, liber est Deus *ad intra*, liberi sancti, liberi damnati, etc. Unde viator cum necessitate transitoriā meretur et demeretur, ut fert tertia propositio. Quapropter indifferentia, quam admittit Jansenius in viatorum libertate, est unice *flexibilitas arbitrii* modò per unam modò per alteram delectationem; sive flexibilis capacitas recipiendi oppositas delectationum impulsiones.

Item Jansenius sèpius disserit de *generica libertatis ratione*, quam in *nudo voluntario*, ut diximus, reponit; unde ejus patroni cavillati sunt ipsum verba fecisse de libertate *genericè acceptâ*, non ad hujus statutus meritum vel demeritum necessariâ. Verum argutiola levi flatu evanescit. In toto enim libro octavo de Gratia Christi, libertatem hujus statutus propriam cum efficaci gratiae motione conciliare aggreditur. Aliunde, decem libros de Gratia Christi non conscripsit nisi ut D. Augustini adversus Manichæos fatum inducentes, et Pelagianos ac Semipelagianos libertatem gratiâ destrui prætententes consilium patefaceret, et tueretur adversus adulterinas Molinistarum interpretationes, ut ipse passim profitetur; at acrem verberrasset, et oleum ac operam perdidisset, si libertatem *abstractè*, non relativè ad præsentem statum attigisset. Demùm, in ipsis citatis locis, et speciationib; libro 6, cap. 54, expressè dicit viatores in nostro statu posse mereri aut demereri, etiamsi immutabili necessitate constringerentur.

Item Jansenius libro 6, cap. 55, et toto pas-

sim lib. 8, expressè asserit *actum voluntatis, etsi necessariorum, esse in potestate et dominio voluntatis*; ex quibus iterum nonnulli illius discipuli ex ejus libro expungere conantur tertiam propositionem. At genuinum Jansenii sensum non advertunt, aut dissimulant; unicè enim intendit actum omnem voluntarium, licet necessarium absolutè aut relativè, essentialiter esse in potestate et dominio voluntatis, quia *velle et liberè velle idem est, et est impossibile ut velle non sit liberum*, ut antea diebat.

Ex his colliges proprium tertiae propositionis tum in se cùm in Jansenii libro sensum esse, ad merendum et demerendum in statu naturæ lapsæ non requiri libertatem à necessitate alternante et relativâ ad circumstantias in quibus benè vel male operans versatur, sed sufficere ut in iisdem circumstantiis voluntariè et non coactè operetur..... et è converso sensum catholicum esse, eundem operantem, ut possit mereri aut demereri, præter libertatem à coactione, indigere libertate ab omni necessitate, etiam voluntariâ, mutabili et relativâ.

QUARTA PROPOSITIO. — In prædicto Innocentii X decreto sic profertur: *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiae interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, et in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam tamē esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare.* Ut falsa et hæretica proscripta est.

Duas hujus assertionis partes, facti et juris exhibet Jansenius libro 2 de Gratia Christi cap. 45, his verbis: « Prior (Massiliensem, error erat quod initium fidei, orationem, gemitus et desideria, ex nobis, hoc est, ex libero arbitrio, prosilire censerent, et tamen gratiam etiam actualem in eorum opinione fuisse ad istos actus necessariam, cuius influxus in eorum libero relinqueretur arbitrio, et hoc eos aperissimè docuisse jam supra latè patefecimus; » in margine reposuit caput 12 hujus libri 2 de Gratia, et librum 8 de hæresi pelagianâ cap. 6, 7, 8, etc., ubi dicit gratiam illam actualem *veram fuisse et internam*; quo capite 6 utuntur P. Alexander in historiâ quinti seculi, et alii vulgo ad ostendendum duas hujus propositionis partes reipsâ à Jansenio traditas fuisse. Etverò, si Franciscus Macedo Minorita, Contensonius Dominicanus, et nonnulli alii Catholici asserere ausi sunt nonnullos Semipelagianos gratiam aliquam internam ad initium fidei admisisse, quomodo Jansenius unicè sollicitus de theologorum circa gratiam et libertatem sententiâ

Semipelagianismi labo inspergenda id avido animo non docuisset?

Obvius autem et naturalis illius propositionis sensus ex dictis in discussione secundæ et tertiiæ propositionum abundè elucescit; hic scilicet est: « Semipelagiani gratiam prævenientem, etiam internam, ad initium fidei exegereunt, et in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui relativè ad actualēm hic et nunc stimulantem cupiditatēm posset humana voluntas resistere; » sensus ex adverso catholicus iste: « Semipelagiani non exhibant prævenientem gratiam internam ad singulos actus, etiam ad initium fidei, et si eam exigissent, in hoc non fuissent hæretici quod dixissent eam gratiam talem esse cui posset hic et nunc humana voluntas resistere. » Porrò evidens est hanc propositionem ex delectatione relativè victrice velut ex principio erumpere. Enimverò Jansenius libro 8 de hæresi pelagianā, cap. 8, in eo propriè Massiliensium errorem consistere facit, quod « Angelorum et stantis hominis adjutorium, in quo intelligendo et admittendo nulla penitus ipsis difficultas fuit, etiam lapsis hominibus.... sufficere voluerint, » et ideo improbato auxilio invincibiliter al bonum determinante, aliud admiserint cui voluntas dissentire posset.

QCINTA PROPOSITIO.—Eam sic exhibet commemorata Constitutio: *Semipelagianum est dicere Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse. Ut jacet declarata est falsa, temeraria, scandalosa, intellecta autem eo sensu ut Christus pro salute duntaxat prædestinatorum mortuus sit, impia, blasphemæ, contumeliosa, divinæ pietati derogans, et hæretica.*

Istam propositionem tum quoad se tum quoad interpretationem extare in Augustino Yprensi libro præcedente initio secundi capituli ostendimus. Uno tantum testimonio id confirmabimus. Libro 3 de Gratia Christi cap. ultimo ait: « Nec enim juxta doctrinam antiquorum pro omnibus omnino Christus passus aut mortuus est, aut pro omnibus omnino tam generaliter sanguinem fudit, cum hoc potius tanquam errorem à fide catholicâ abhorentem doceant esse respuendum..... » Ibidem versus capituli finem addit: « Quæ sanè cùm in Augustini doctrinâ perspicua certaque sint, nullo modo principiis ejus consentaneum est ut Christus.... vel pro infidelium in infidelitate morientium, vel pro justorum non perseverantium æternâ salute mortuum esse, sanguinem

fudisse, semetipsum redemptionem dedisse, Patrem orâsse sentiatur; scivit enim quo quisque jam ab æterno prædestinatus erat..... ex quo factum est ut iuxta sanctissimum doctorem non magis Patrem pro aeternâ liberatione ipsorum quam pro diaboli deprecatus fuerit. »

Hæc autem docuit Jansenius ut suis stareret principiis. Christus scilicet mori non potuit nisi pro eorum salute qui salvi sunt; fructus enim mortis Christi inanis esse nequit; gratias ergo verè sufficentes ad vitam æternam assequendam nonnisi prædestinatis promereri et applicari voluit; sed ex secundâ propositione tales sunt solæ gratiae efficaces; gratia enim sufficiens voluntati permissa ex quartâ propositione est gratia semipelagiana; ergo ex necessitate et existentiâ solius delectationis victricis in praesenti statu evincitur Christum non esse mortuum pro salute omnium reproborum. Concedit quidem Jansenius, ut diximus, Christum nonnullis reprobis temporalem fidei et justificationis gratiam promeruisse et infudisse; sed cùm, ipso dicente, nullæ sint gratiae verè sufficentes nisi efficaces, justificationis gratia illis reprobis etiam in Christi intentione non potest esse medium verè et relativè sufficiens ad aeternam salutem obtainendam.

Propria autem istius assertionis in Jansenii sensu cum aliis Janinatæ significatio hæc est: « Error est semipelagianus asserere Christum mortuum esse ut omnibus et singulis hominibus gratias verè et relativè sufficientes ad aeternam salutem promeretur; tales gratias non aliis quam electis reipsa promeritus est..... » Significatio è converso catholica est ista: « Semipelagianum non est dicere quod Christus eo fine sanguinem fuderit ut cunctis mortaliibus gratias ad salutem impetrandam verè et relativè sufficientes acquireret. » Item: Hæreticum est dicere Christum pro aeternâ salute prædestinatorum duntaxat mortuum esse ita ut nullis prorsus reprobis adjutoria ad aeternam vitam hic et nunc assequendam verè sufficiencia impetraverit. »

Hæc sunt famosæ quinque propositiones in quas ultimò redigitur immensum Augustini Yprensis volumen. Spirant Lutheri et Calvini dogmata, sed nonnihil immutata, et cum miro fuso et artificio proposita. Illorum dogmatum sub novâ formâ renovationi primum delineatæ à Michaelo Baio, cuius systema accuratè evolvit P. Duchesne in fine secundi libri historiæ Baianismi, ultimam et quasi perfectam manum admovit præstantiore ingenio et ratiocinio

pollens Jansenius, et ideò illa renovatio proprium ejus systema meritò nuncupatur, licet maxima sit inter Baii et Jansenii doctrinam consensio, ut ostendit idem P. Duchosne in fine libri quarti.

Eadem quinque Yprensis assertiones, licet ab universâ Ecclesiâ jamdudum proscriptas, in eunte hoc seculo excitavit vir eruditus qui dem sed novitatis amans, centum et unâ propositionibus, quae nihil aliud sunt quâm quinque explicationes, aut consecataria sanè multò magis culpandus quâm Baius aut Jansenius; primus enim Sedis apostolicæ censuræ sese morigerum exhibuit, alter verò, saltem in extremis constitutus, suam doctrinam Ecclesiæ romanæ judicio subditam esse voluit, ut postea ostenderemus. Centum autem et unam propositiones damnavit Clemens XI die 8 septembbris ann. 1715, cuius Constitutioni accessit totius Ecclesiæ consensus.

Jansenii sectatores, ut quinque propositionum sensus à Jansenio intentus salvus et integer remaneret, innumerabilia excogitaverunt effugia quæ veteribus hæreticis in gratiam suorum errorum nunquam in mentem venerant. Hic satis sit retulisse quod de illis scribit eruditus P. Alexander in eleganti suo censorio Suffragio in Sorbonâ pronuntiati 7 et 8 maii anni 1683 occasione hujus Fratris de Montesono assertionis, « ad solam Sedem apostolicam divino et immutabili privilegio spectat de controversiis fidei judicare. Jansenii (inquit) defensores Innocentio X supplicarunt, ut duplice sensum in quinque propositionibus distingueret, hæreticum damnaret, Augustinianum et Thomisticum (quem Jansenii esse prætendebant) absolveret. Tres columnas eum in finem obtulere 19 maii anni 1655. Prima sensum hæreticum Lutheri et Calvini continebat, quem se damnare profitebantur; alia sensum Molinæ, quem Pelagianum aut Semipelagianum contendebant; tertia sensum gratiae per se efficacis catholicum, et ex S. Augustini doctrinâ invictè confirmatum, sed nullam hujuscem postulationis rationem, habuit summus pontifex. Quinque propositiones, quamvis aliquid supplendo, et sensu gratiae per se efficacis orthodoxæ essent, exponere noluit, ratus si exponeret, id præsidio futurum errori, et Jansenianarum partium theologos distinctionem sensus duplicitis importunè flagitare, ut fulmen quinque Jansenii propositionibus imminens (damnatae sunt 51 maii ejusdem anni 1655) averterent, ac fœcum Sedi apostoli facer-

rent; (quâm meritò hæc pertinuerit abundè probat quidquid postea egerunt) sapienter autem duplicitis illius sensus distinctionem respuuit Innocentius, quamvis quinque propositiones sensum Augustinianum et Thomisticum gratiae per se efficacis pati possent. Patres enim, addit idem theologus ibidem, ab apostolice àetate ad hæc usque tempora propositiones hæreticas vel erroneas, quamvis in bonum et catholicum sensum aliquo modo flecti possent absolute et simpliciter damnandas, non expoundendas censuerunt. Caeterum quoties Ecclesia damnat alias propositiones nullo assignato sensu, toties eas damnat in obvio et naturali sensu quem offrerunt. Proscripsit autem quinque propositiones in obvio et naturali sensu, quem habent in Jansenii libro, ut evincunt citatae Constitutiones Innocentii X, Alexandri VII, etc.

Plures ex acutioribus quinque propositionum defensoribus seriò recognitantes eamam doctrinam, orthodoxam licet, damnatam esse in Baio à D. Pio V anno 1567, Gregorio XIII anno 1579, et Urbano VII anno 1642, item in Jansenio, et auctore centum et unius propositionum, à laudatis pontificibus, et tot Constitutiones à tam longo tempore corroboratas esse, et in dies corroborari maximo episcoporum ubique dispersorum suffragio; hæc, inquam, attentâ mente reputantes, Christum dûm pontificibus, cunctis futuri seculis inerrantium pollicitus est deceptum esse autuaverunt, et ita ad revelatae religionis hostium castra tandem confugerunt. (*Tantum inquit Melchior Canus libro 4 de Locis cap. 6, hæreticus error, et cœca pertinacia potest, ut omnem prorsus doctrinam adimat, intelligentia lumen extinguat, et universam ingenii retundat aciem!*) Sic Jansenismus in Deismum magnâ ex parte conversus est, et amplificatus detestabilis illius sectæ patronorum numerus qui de bono et honesto per propriam utilitatem judicantes quibus divinâ suaviter disponente Providentiâ regitur mundus pontificium et regium solia irrito planè et insulso conatu concurrint, et evertere nituntur.

His ad notitiam Janseniani systematis necessariè præmittendis expositis, ut illud dogma radicitus evellamus, disseremus 1º de Jansenii systemate circa gratiae efficacis operandi rationem et libertatem; ... 2º de eodem systemate circa intrinsecum gratiae efficacis principium. In antecessum autem cum Augustino libro de Spiritu et Litterâ cap. 7, n.12, lubenter agnos-

cimus gratiam victricem voluntatis et libertatis reparatricem, rem esse profundam, et nimis abundantiam. Hinc inscrutabile illud Sacramentum prorsus venerari contenti fuissemus, si Ecclesia catholica, quae est columna et firmamentum veritatis, nihil circa illud definiisset.

ARTICULUS PRIMUS.

Refellitur Jansenii sistema circa gratia efficacis agendi modum, et idem libertatem.

Paulò ante ostendimus in systemate Calviniano et Janseniano gratiam efficacem, quam solam uterque in praesenti ordine admittit, absolutam aut saltem relativam voluntati necessitatem imponere, et ideò liberum arbitrium Adæ peccato periisse. Quocirca sit

CONCLUSIO. — Gratia, quilibet polleat efficaciam, nullà necessitate, etiam alternante et relativâ, voluntatem in praesenti statu ad operandum adgit. Hinc liberum arbitrium in eodem statu, attenuatum licet et inclinatum, extinctum tamen non est. Est de fide.

MOMENTUM PRIMUM. — *Ex Scripturis.* — 1º Sacri codices hujus statû libertatem, quâ sub gratia motione agimus et meremur, nobis exhibent tanquam potestatem, cuius domini sumus, quâ uti vel noui uti pro libito valemus, quam optare vel non optare nostrum est, cum quâ ad ignem vel aquam, bonum vel malum, manum extendere possumus, etc. Genesis cap. 4, v. 7, Ecclesiastici cap. 15, v. 17 et 18, et cap. 51, v. decimo, etc.; sed talis libertas, sive potestas, activam sub gratia connotat voluntatis indifferentiam, ac proinde quamlibet excludit necessitatem; ergo.

2º Idem codices voluntatem sic à gratia moveri referunt, ut tamen voluntas cum gratia laboret, consentiat, seipsam flectat et determinet, etc. Psalmo 118, v. 112; 1 ad Corinthios, cap. 15, v. 10; 1 ad Timotheum, cap. 4, v. 7; 6, v. 11 et seq.; Apocalypsis cap. 5, v. 20, etc. Sed hæc exprimunt ingenitam et omnino libram determinationem; ergo.

Objicunt 1º ea testimonia quibus Deus in nobis operari dicitur Ezechielis cap. 56, v. 26 et 27, Epist. ad Philippienses cap. 2, v. 15; sed talis operatio explodit libram voluntatis determinationem; ergo. — Nego minorem; hæc quidem et similia oracula arguunt gratia interioris et voluntatis necessitatem, et ineffabilem virtutem; sed non excludunt, inò important libram cooperationem nostram; unde in ipso Ezechielis textu voluntatis inflexio refertur; faciam, inquit, ut in preceptis meis ambuletis, et iudicia mea custodiatis et operemini. Ita D. Au-

gustinus libro de Prædestinatione sanctorum, cap. 41, n. 22, ubi locum Ezechielis expomens ait: « Ideò hæc et nobis præcipiuntur, et dona Dei esse monstrantur, ut intelligatur quid et nos ea facimus, et Dens facit ut illa faciamus. »

Objicunt 2º textus emuntiantes sontes peccati esse servos, v. g., Joannis cap. 8: *Omnis qui facit peccatum servus est peccati;* sed servus liber non est; ergo. — Resp. hæc et similia importare servitutem non antecedentem, sed consequentem liberam voluntatis ad peccatum determinationem et gratiae resistantiam.

MOMENTUM SECUNDUM. — *Ex Ecclesiæ judiciis.* — Inter concilia solum Tridentinum adducam, quod admittit Jansenius, et vetera adversus Pelagianos habita exscribere solet. Tres ejus canones sessionis sextæ, nempe, 4, 5 et 6 supra retulimus, quibus definit in potestate hominis esse vias suas malas facere, et dissentire gratia, si velit. His certè eliminare voluit Lutheri et Calvinii de gratia dogma; sed, ut ostendimus, illud ferebat voluntatem sub gratia privari non physical actione (impossibile enim est ut voluntas non velit cum vult), sed activâ et liberè indifference electione, etc.

Accedit totius Ecclesiæ dispersæ consensus, quæ 60 Baii propositionem: *Quod voluntariè fit, etiamsi necessariò fiat, liberè tamen fit;* et 67: *Sola violentia repugnat libertati hominis,* et relatam tertiam Jansenii propositionem velut hæreticam proscriptis, sicut et hanc decimam inter 101: *Gratia est operatio manus omnipotentis Dei, quam nihil impedire potest, aut retardare;* sensus enim est gratiae resisti non posse. Idem offerunt inter easdem 101, 11, 12, 19, 20, 21, 22, 23, 24.

Os tandem hodiernis Jansenii patronis occludere possemus auctoritate corporis doctrinæ anni 1720, in quo nonaginta septem episcopi aiunt: « Gratiae potentissimæ atque efficacissimæ operatio componitur cum libertate, atque potentia agendi vel non agendi necessariâ in hoc statu ad merendum et demerendum... Per peccatum Adæ liberum arbitrium non fuit extinctum... et ita secundum Augustinum nos adhuc habemus libertatem ad faciendum bonum et malum... Homo agit liberè Deo consentiendo vocanti vel excitanti. » Ecce sub impulsu gratiae etiam efficacissimæ veram potentiam agendi vel non agendi bonum, malum vel bonum agendi, et ideò libertatem contradictionis et contrarietatis, quam admittunt rigidiores etiam Thomistæ, quorum sensa reddit istud doctrinæ corpus.

Dicere cum Jansenio libro 6 de Gratiâ Christi cap. 53 : Istud concilii Tridentini oraennum : *Potest homo lapsus gratiae dissentire si velit, si mille est isti propositioni : Beatus clarè Deum vivens potest eum odisse si velit ; sed ista proposi-
tio vera est, quia est hypothetica , et absolutè non enuntiat Beatum posse Deum odisse, sed solùm ex hypothesi quòd velit, que hypothesis est impossibilis ; ergo à pari verum est Tridentinum dictum , quia est conditionale, nec fert absolutè hominem gratiae medicinali dissentire posse, sed solùm ex conditione quòd velit; quæ conditio locum habere nequit, et idcirco illud effatum feliciter coharet cum agendi necessitate quam imponit gratia medicinalis.* — Resp.: Retorqueo argumentum. Dictum Tridentinum verum est quia homo ex hypothesi impossibili quòd velit gratiae dissentire illi dissentire potest ; ergo à pari vera est ista proposition, *Deus seipsum negare potest*, quia ex hypothesi impossibili quòd velit seipsum negare, reipsa seipsum negare potest. Resp. 2º nūgatorum istud argumentum Jansenio omnino indignum esse. Etenim 1º illud concinnavit Wicleffus, vir inepti, insulsi, et frigidi sæpius ratiocinii, ad probandum Deum non habere indifferentem ad utrumlibet voluntatem, ut ostendit Dechampius libro 1, disputatione 5, cap. 5.... 2º Idem argumentum aptum est ad ridicula quæque commenta stabilienda; v. g., possibili-
lem esse Deo omnem contradictionem, cùm contradicatio Deo sit possibilis si velit... 3º Injuriosum est concilio Tridentino quòd si admittendum sit, Lutherum et Calvinum inani, ab-
surdo, et plumbeo canone et argumentatione revincit... 4º Non minùs injuriosum est *cælitias inspirato* (ex Jansenio) doctori Augustino à quo concilium Tridentinum illud dictum excerpit... 5º Dùm Jansenius ibidem dicit, theo-
logos quando audiunt concilii dictum *putare et rectè putare (eo) significari libertatem* (suo sensu intellectam) aut fabulam decantare vult, aut insigni sui contemptù exemplo theologorum omnium acumen suo posthabere... 6º Quis non videat id quod non est possibile nisi sub conditione impossibili, absolutè non esse possibile ? Unde si homo potest tantum gratiae dissentire, si velit, et id velle non potest, non potest ei dissentire adeòque genuinus concilii Tridentini dicti sensu sest : *Homo potest gratiae dissentire si, ut potest, velit*, sive pendet à voluntate humanâ gratiae dissentire vel non.

MOMENTUM TERTIUM. — *Ex S. Augustino.* — Cùm Jansenius effutiat D. Augustinum quæ de

libertate scripserat adversus Manichæos , Pelagianos et Semipelagianos refellendo emendasse, idcirco posteriora ejus opera producam. Libro de Spiritu et Litterâ, cap. 34, n. 60, ait: «Profectò et ipsum velle credere Deus operatur in homine, et in omnibus misericordia ejus prævenit nos; consentire autem vocationi Dei, vel ab eâ dissentire, sicut dixi paulò ante, propriæ voluntatis est.» Idem innuit ipso libro de Prædestinatione Sanctorum cap. 5: « Qui dicit, inquit, non accepi fidem , contradicit veritati , non quia credere vel non credere non est in arbitrio voluntatis , sed in electis præparatur voluntas à Domino. » Hic sermo de gratiâ voluntatem excitante ; at ex Augustino potest voluntas ipsi pro arbitrio *consentire* vel non *consentire*; quomodo autem id posset si qualibet verâ agendi necessitate constringeretur ?

Reponit Jansenius libro 2 de gratiâ Christi, initio capituli 34, haec unicè significare *velle et nolle, consentire ac dissentire, credere et non credere esse officia (sive actus) voluntatis*, sicut intelligere officium est mentis ; quam responsionem videtur hausisse à Calvinistâ Kemnitio, ut ostendit Dechampius citato loco ; sed evidenter decipitur, aut decipere vult. Etenim Augustinus hic ob oculos habet dictum Pelagianorum : *Gratiae interioris necessitas destruit libertatem*; quod ut refellat, asserit gratiam sic prævenire et movere voluntatem ut ei consentire vel dissentire possit. Deinde inanis prorsus fuisse Augustini observatio , cùm Pelagiani non negarent consentire et dissentire munus esse voluntatis.

Libro 2 de peccatorum Meritis et Remissione, cap. 18, postquam , n. 28, p. 53, dixit : « Ne sic defendamus gratiam , ut liberum arbitrium auferre videamur, rursus ne liberum sic asseramus arbitrium... ut ingratí Dei gratiae judicemur, » addit numero trigesimo : « Nisi obtineamus non solùm voluntatis arbitrium , quod huc atque illuc liberum flectitur..... sed etiam voluntatem bonam..... nescio quomodo defendamus quod dictum est : *Quid habes quod non accepisti?* » Ecce liberum arbitrium (non validum et robustum , ut placebat Pelagianis , sed attenuatum et inclinatum) quod *hic atque illuc flecti potest*, et ideò ab omni veræ necessitatis vinculo expeditum, quod ad malum ex seipso sufficit, ad bonum verò si adjuvetur à Deo.

Libro 2 de Nuptiis et Concupiscentiâ, cap. 3, n. 7, objicienti Juliano ab ipso cùm gratiam defendere, libertatem cum Manichæis tolli

reponit initio numeri octavi : « Non ita est ut loqueris ,... non est ita , multum falleris vel fallere meditari ; non liberum negamus arbitrium . » Idem habet libro 4 ad Bonifacium , cap. 2, initio numeri 5 : « Quis , inquit , nostrum dicat quod primi hominis peccato perierit liberum arbitrium... Libertas (facilitas bonum agendi) quidem periit per peccatum , sed illa quae in paradiſo fuit..... propter quod natura humana indiget gratia (forti) . » Tandein cum falsus rumor evulgatus esset monachos Adrumetinos liberum arbitrium insicari , illius cum gratia existentiam evicit libro de Gratia et libero Arbitrio , cap. 2.

Reponit Jansenius passim in his et similibus locis Augustinum agnoscere libertatem sponte-*nitatis* , non necessitatis . Verum ex contextu liquet Augustinum prædicare libertatem , quae huc atque illuc liberè flectitur ; libertatem quam adversus Manichæos adstruxerat ; libertatem quam admittebant Pelagiani , et cum gratia conciliari non posse effutiebant ; libertatem quam putaverat negari à monachis Adrumetini , quos velut Prædestinatianos traduxerant Felix et Cresconius , etc. ; sed talis libertas non fuit libertas *spontaneitatis* , sed libertas *necessitatis* ; ergo , etc.

Objicit 1º Jansenius toto passim libro 2 de Gratia Christi innumera Augustini testimonia ex libris præsertim de Gratia Christi , de Gratia et libero Arbitrio , de Correptione et Gratia , etc. , quibus S. doctor victricem cœlestis gratiae vim impensè prædicat , et asserit « illam operari ipsum velle , facere ut velimus , largiri bonam voluntatem , dare omnia merita et virtutes , idque omnipotentissimè , invictissimè , efficacissimè , insuperabiliter , indeclinabiliter , etc. Sed hæc penitus eliminant potentiam relativè expeditam consentiendi vel non consentiendi , etc. — Resp. 1º , Calvinum hæc ante Jansenium effutiisse , ut ostendit Dechampius libro 3 , disputatione 5 de gratia efficaci , cap. 7. Resp. 2º , theologos pro vario suo circa gratiam et ideò Augustini mentem systemate hoc argumentum variè diluere . Nos , quibus persuasum S. doctorem adversus Pelagianos de gratia ab intrinseco efficaci præcipue disceptasse , ut postea ostendemus , reponimus ipsum his et similibus locutionibus usum non fuisse nisi ut expressius designaret certissimum et infallibilem gratiae efficacis operandi modum ; 1º enim mos est Augustini , ut adversarios opprimat , singularia et significantiora adhibere vocabula . Sic , libro de Correptione et Gratia cap. 12 ,

n. 57 , dicit *peccati merito amissam esse libertatem* , id est , non liberum arbitrium , sive relativam et activè indifferentem potestatem sese determinandi ad utrumlibet (quod non periisse modò asserebat) , sed facilitatem bonum operandi quam homini inesse non minus post quam ante peccatum Adæ somniabant Pelagiani ... 2º Ipse S. doctor asserit se per media *insuperabiliter* operantia intelligere media *certissimè* liberantia . Libro quippe de Dono perseverantie , cap. 14 , n. 55 , prædestinationem sanctorum sic definit : « Est præscientia et præparatio beneficiorum quibus certissimè liberantur quicumque liberantur... » 3º Ubique docet *velle et nolle esse in hominis potestate licet* Deus *velle nostrum* efficaciter eliciat .

Objicit 2º Jansenius , libro 4 de Gratia Christi , cap. 6 , imò quasi perpetuò , celebre Augustini testimonium in caput 5 Epistolæ ad Galatas supra relatum , quo velut basi totum ejus innititur sistema : *Quod nos amplius delectat , secundum id operemur necesse est* ; ergo sub gratia victrice , sive majori delectatione , voluntas non est ad utrumlibet activè et relativè indifferens . — Resp. 1º , Augustinum , juxta Patres Benedictinos , expositionem in Galatas scripsisse anno 394 , quo tempore constat ipsum Semipelagiano errore fuisse imbutum ; quomodo igitur testimonio ex hæc expositione desumpto tota inniti posset Augustini doctrina ? Resp. 2º , nonnullos Augustinianos , qui gratiae vim ex delectatione superiore , sive per gradus relativè victrice repetunt , suum etiam per illud effatum sistema probare aggredi , et ideò contendere , illud esse intelligendum de delectatione indeliberata et antecedente , non quidem veram et relativam necessitatem inferente (ut placuit Jansenio consequenter ad falsum suum principium de interitu libertatis) , sed voluntatem ita infallibiliter determinante , ut veram semper et relativam illi consentiendi vel dissentiendo conservet potestatem . Resp. 3º , Augustinianum effatum intelligendum esse videri non de delectatione indeliberata , antecedente et invincibili , quæ scilicet ad aliquid volendum necessariè necessitate antecedente impellamur , ut Jansenio placet , sed de delectatione deliberata et consequente liberam voluntatis determinationem ; hunc enim sensum inspirare videntur Augustini scopus , loci contextus , et expressa S. doctoris testimonia .

1º Augustini scopus . Intendit enim exponendo versus 18 , 19 , 20 , 21 et 22 capituli 5 epistolæ ad Galatas , inducere fideles ad non

consentendum operibus carnis, fornicationi, immunditiis, etc. (ut faciebant qui erant sub lege), et ad sectandas virtutes, charitatem, gaudium, pacem, etc. (ut faciebant qui spiritu ducebantur, et ideò non erant sub lege). Id, inquam, intendit, ut evidens est ex numeris 47, 48 et 49; sed hie finis videtur ostendere ipsum loqui de delectatione deliberata et consequente, sive enascente ex libero voluntatis consensu; ergo.

2º Contextus. Numero quippe 49, explicans quomodo secundum id quod nos magis delectat operemur necesse est, post adductum illud effatum, continuò addit: « Ut, v. g., occurrit forma speciosa formæ, et movet ad delectationem fornicationis; sed si plus delectat pulchritudo illa intima, et sincera species castitatis per gratiam quae est in fide Christi, secundum hanc vivimus, et secundum hanc operamur, ut non regnante in nobis peccato ad obediendum concupiscentiis ejus, sed regnante justitiâ per charitatem cum magnâ delectatione faciamus quidquid in eâ Deo placere cognoscimus. » Illi verba, occurrit forma, etc. exprimunt indeliberatum impulsum tentationis, sive, si volueris, indeliberatan delectationem carnis, quae est causa deliberatae fornicationis delectationis, id est, liberi consensu actui fornicationis, siquidem ista delectatio ab alterâ producitur, movet ad delectationem carnis, etc. Quidui et istae voices, si plus delectat pulchritudo castitatis, etc. exprimerent deliberatam castitatis delectationem, sive liberam in actu castitatis complacentiam? cùm ista delectatio velut à causâ oriri dicatur à delectatione cœlesti indeliberata, sive gratiâ, delectat, inquit, pulchritudo castitatis per gratiam que est in fide Christi. Deinde, in ultimis verbis, delectatio est manifestè delectatio deliberata, cum magnâ delectatione faciamus, siquidem facit regnare justitiam in nobis per continuum honorum operum exercitium; cur et in prioribus verbis cumdem non haberet sensum?

3º Expressa gratiæ vindicis effata. Inter plura istud sufficiat ex libro 8 Confessionum, cap. 8, n. 20 (hos libros scripsit anno 400, et ideò post expositiones in Epistolas ad Romanos et Galatas). Non faciebam, inquit, quod incomparabili affectu amplius mihi placebat. Ubi evidens est disserere Augustinum de delectatione, sive affectu indeliberato, alias quod sibi magis placebat fecisset.

Neque refert quòd S. doctor dicere soleat per cœlestem delectationem innotescere quod la-

tcbat, et suave fieri quod non delectabat; non enim negamus delectationi deliberatae præire gratiam, sive delectationem indeliberatam; sed opinamur Augustinum loco objecto verba facere de delectatione deliberata, quia ipso dicente ex ipsâ fiunt opera quæ nos in justitiâ constitunt.

Eodem sensu intelligendus est S. doctor libro 2 de peccatorum Meritis et Remissione, cap. 17, n. 26, ubi ait: « Nolunt homines facere quod justum est, sive quia latet an justum sit, sive quia non delectat; tantò enim quidque vehementius volumus, quantò certius quam bonum sit novimus, eoque delectamur ardenter; » etenim ultima verba, quæ animosi ostentant Jansenii defensores, delectationem connotant, quæ gratiæ sive delectationis effectus est; ibidem enim Augustinus causam refert illius delectationis; « ut autem, inquit, innotescat quod latebat, et suave fiat quod non delectabat, gratiæ Dei est, quæ hominum adjuvat voluntates, quâ ut non adjuventur in ipsis itidem causa est, non in Deo; » non est ergo gratia, sive delectatio indeliberata. Idem evincunt quæ habet ibidem numero sequenti sive 27: « Tantò, inquit, magis delectat opus bonum, quantò magis diligitur Deus summum et incommutabile bonum... ut autem diligatur Deus, charitas ejus diffusa est in cordibus nostris, non per nos, sed per Spiritum sanctum qui datus est nobis, Rom. cap. 5. » Clarum quippe est delectari in opere bono esse sibi in opere illo liberè complacere; clarum est delectationem quâ diligitur Deus virtute gratiæ actualis et habitualis esse deliberatam.

Reponunt quidem adversarii hanc expositionem istum absurdum et identicum Augustino attingere sensum: Quilibet tantò vehementius aliiquid vult quanto ardenter illud vult; sed inani prorsus retorsione; Augustini scilicet propositio veram istam et sapientem sonat sententiam: Quò magis voluntas sibi complacet in objecto, eò magis illud aliis prefert, et ipsi inhæret.

Objicit 3º libro 6 de Gratia Christi cap. 6 et seq., alia Augustini testimonia. Libro 5 de Civitate Dei, cap. 5 ait: Si illa definitur necessitas secundum quam dicimus necesse esse ut ita sit aliiquid, vel ita fiat, nescio cur timeamus ne nobis libertatem auferat voluntatis; neque enim et vitam Dei et præscientiam Dei sub necessitate ponimus si dicamus necesse esse Deum semper vivere, et cuncta præscire. » Libertas ergo coactionem non simpliciter necessitatem excludit. — Resp. Jansenium in eq-

testimonio inaniter exultare; etenim ex contextu liquet Augustinum loqui de necessitate consequente, quæ supponit aut involvit liberum arbitrium. Ibi scilicet distinguunt duplēcēm necessitatēm, *unam quæ non est in nostrā potestate...* sicut est *necessitas mortis*, et fatetur voluntates nostras, quibus recte vel perperā vivitur, sub tali necessitate non esse... Alteram secundūm quam dicimus necesse esse ut ita sit aliquid, vel ita fiat, sicut necessarium est quod à Deo præscriptum est; et hanc necessitatēm, cùm sit consequens tantūm, et ideò liberum voluntatis exercitium includat, libertatem non auferre dicit, idque contra Ciceronem, qui ex Dei præscientiā libertatis interitum pertimescebat, et ideò, diceente S. doctore, *ut homines faceret liberos, eos fecit sacrilegos*. Consuli poterit Bellarminus, libro 5 de Gratia et libero Arbitrio cap. 5, aut Dechampius lib. 3, disputatio 2 de libero Arbitrio cap. 10 et seq., ubi istud argumentum accuratè et doctè dissentit et diluit.

Libro de Naturā et Gratia cap. 46, n. 54, istud Pelagii dictum refellens: *Voluntatis arbitrio et deliberatione privatur quidquid naturali necessitate constringitur*, ait: « Perabsurdum est ut ideò dicamus non pertinere ad voluntatem nostram, quod beati esse volumus, quia id omnino nolle non possumus... nec dicere audemus ideò Deum non voluntatē sed necessitatē habere justitiæ, quia non potest velle peccare; » quod ergo necessariè fit, liberè fit, contrariumque Pelagianum est. — Resp. 1°, Estium ipsum in 2 Sententiarum, distinctione 24, paragrapho 2, hoc solvisse, dicendo Augustinum non improbasse Pelagii dictum nisi quatenus assere videbatur id *quod necessariè fit voluntate non fieri*; unde ibidem dicit, et hic nonnulla questio est, id est, ambigua Pelagii verba elucidanda sunt. Resp. 2° cum aliis velle Augustinum eum, qui vult beatitudinem, vinciri quidem necessitate, *quoad specificationem*, id est, boni beatitie speciem, quia non potest velle oppositum, sive miseriam, non ideò tamen carere libero arbitrio, quia potest *quoad exercitium*, sive *actu* non velle beatitudinem avertendo cogitationem beatitudinis... Item Deum justitiam ex necessitate velle *quoad specificationem*, quia non potest velle *injustitiam*; at non ideò destitui libero arbitrio quia potest et *quoad exercitium* nonnulla æqua agere et non agere, et *quoad specificationem* ex multis æquis unum alteri anteponere, illudque eligere.

Enchiridion cap. 405, n. 28, libro 22 de Civitate Dei, cap. 50, n. 3, docet Beatos non spoliari, immo ornari perfectā libertate quia peccare non possunt; ergo. Resp. 1° cum Estio in 2 Sententiarum distinctione 25, paragrapho 2, necessitatēm non peccandi in Beatis non destruere sed perficere liberum eorum arbitrium in electione honorum, quemadmodum in Deo necessitas non peccandi perficit liberrimam ejus ad oppositum voluntatem. Scilicet, inquit Bellarminus loco citato, « qui peccare non possunt, liberrimi sunt in eligendo bono, et possunt eligere hoc vel illud bonum; vel unum et idem eligere vel non eligere, sine ullo periculo errandi. Posse autem eligere malum non est virtus liberi arbitrii sed defectus; nihil enim aliud est nisi posse in eligendo falli et errare; unde hoc defectu remoto non perit sed fortius et liberiū efficitur liberum arbitrium Beatorum. »

Enchiridion capite 50, n. 9, ait: « Libero arbitrio malè utens (Adam), et se perdidit et ipsum. » Idem alibi passim repetit; sed libertas Adæ erat libertas indifferentiæ; ergo. — Resp. Augustinum, ut ex ipsis objectis verbis et ex contextu patet, his et similibus unicè intendere Adam peccando sibi et posteris perdisse libertatem à concupiscentiā, ignorantia, aliisque miseriis, quā fruebatur in paradiſo; item robustam ad bonum faciendum potestatem, non autem activam ad bonum et malum indifferentiam.

Libro 11 Operis imperfecti, n. 44, hanc peccati definitionem, quam antea attulerat, et quæ placuerat Juliano: « Peccatum est voluntas admittendi vel retinendi quod justitia vetat, unde liberum est abstinere, dicit spectasse tantūm peccatum quod erat tantummodo peccatum (quale fuit Adæ peccatum) non peccatum quod peccatum est et poena peccati » (qualia sunt nostra peccata); libertas igitur indifferentiæ in præsenti statu non remanet. — Resp. velle Augustinum suam definitionem intellectam de peccato à quo plenè et perfectè liberum est abstinere tangere solum actuale Adæ peccatum, quod peccatum tantummodo fuit: secūs intellectum de vero peccato à quo imperfectè et difficile est abstinere. Scilicet Julianus hæc definitione utebatur ad amovendum peccatum originale, à quo, utpote naturæ propagatione contracto, liberum non est abstinere, et ad probandum liberum arbitrium per peccatum non fuisse attenuatum. Id totum eluet ex n. 47, ubi ait: *Multa sunt quæ agunt*

homines mala, à quibus liberum est eis abstinerere, sed nulli tam liberum est, quām illi fuit qui Deo suo, à quo erat conditus rectus, nullo prorsus vitio depravatus adstabat. »

Eodem libro, cap. 103, Julianum sic affatur: « Multum erras qui vel necessitatem nullam putas esse peccandi, vel eam non intelligis illius peccati esse poenam; quod nullā necessitate commissum est. » Item libro 1 Retractionem, cap. 15, n. 3, hæc habet: « Qui cogenti cupiditatib[us] bonā voluntate non potest resistere, et idēc facit contra præcepta justitiae, jam hoc ita peccatum est ut sit etiam poena peccati; » peccata igitur actualia in præsenti statu verā necessitate fiunt. Resp. ex citato capite 103 elucere Augustinum per necessitatem peccandi quā laboramus intelligere vehe mente in inclinationem ad peccandum ortam ex primi parentis delicto quam inviti patinur. Ibi enim citat istud Apostoli Rom. cap. 7: *Non quod volo facio bonum, sed quod nolo malum hoc ago.* Vehemens autem illa inclinatio, sive cupiditas infert voluntati moralem coactionem sive necessitatem, cui, nisi gratia subvenerit, resistere nequit. Augustinum id unicè intendere evincunt priùs citata testimonia, et istud libro 2 de peccatorum Meritis et Remissione, cap. 4, n. 4: « In grandibus baptizatis... quidquid eidem concupiscentiæ mens ad peccandum consentit propriæ voluntatis est.... ad agonem manet (concupiscentia) non sibi ad illicita consentientibus nihil omnino nocitura. »

Libro 5 Operis imperfecti cap. 61 ait: « Neque sine virtute vivemus quando nobis concedetur ne à Domino aliquando recedere possimus, quoniam nec velle poterimus; » ergo absque flexibili libertate laudi, justitiae, et virtuti locus est. — Resp. 1º Jansenium concedere Beatos et damnatos, utpote in termino, non mereri aut demereri; argumentum ergo nimis probat. Resp. 2º haec et similia significare absque flexibili libertate circa finem, sive beatitudinem, non circa media ad finem, sive ad beatitudinem conduentia, virtuti et laudi esse locum; voluntas nempe diverso modo finem et media apprehendit; finem non coacte quidem, sed necessariè, media verò nec coacte nec necessariè, id est, cum libertate electionis et indifferentie ad merendum vel demerendum requisitæ.

Tandem Augustinus libertatem, quæ sit potestas agendi vel non agendi ubique in Pelagianis et Semipelagianis reprehensit; ergo.—Rep. Augustinum hanc in illis hereticis potestatem improbare pravo tantum ipsorum sensu intel-

lectam; contendebant scilicet nostram libertatem non solum quoad essentiam, sed etiam quoad omnes qualitates sive affectiones ipsam esse libertatem cum quā creatus est Adam, et insuper illam non indigere adjutorio ad bonum operandum, ut patet tum ex illorum objectiob[us] cùm ex Augustini responsis.

MOMENTUM QUARTUM. — *Ex aliis Patribus.* —

Jansenius, libro 6 de Gratia Christi, suam hanc assertionem cap. 6, *necessitas coactionis, non simplex et voluntaria, libertati repugnat* (in statu naturæ lapsæ) cap. 12 et sequentibus probare aggressus est auctoritate Patrum qui ante et post Augustinum floruerunt, quinimò theologorum antiquorum. Idēc autem Patres ab Augustino et ejus discipulis diversos non deseruit, ut solet in aliis controversiis, quia libertatis interitus capitale ejus erat dogma quo semel stabilito sola gratia invincibiliter victrix in præsenti statu necessariè foret admittenda. Hinc nonnullos præter Augustinum Patres utriusque Ecclesiæ adducere necessarium duximus. Itaque divus Clemens Alexandrinus, libro 4 Stromatum, versū finem, ait: « Id est in potestate nostrā, cuius ex æquo sumus domini, et ejus quod ei adversatur ut.... credere vel non credere. » Libro 1 circa medium dixerat: « Nec laudes, nec vituperationes, nec honores, nec supplicia justa sunt si anima non habeat liberam potestatem et appetendi et aggrediendi. »

Origenes, Clementis discipulus, apud Eusebium, libro 6 de Præparatione, cap. 41, ad hanc objectionem, *futurorum prænotio arbitrii nostri potestatu tollit*, respondet: « Nulla prorsus à divinā prænotione rebus, quas prævidet, necessitas imponitur.... quia quodammodo parem in utramque partem vim facultatum ostendit. » In ancipiū igitur ad utrumlibet arbitrii potestate libertas consistit, quam idēc tolleret Dei præscientia, si voluntatem uni parti illigaret. Idem docet libro 3 de Principiis, cap. 4.

Divus Athanasius, oratione 4 contra Arianos, probat Deum *naturā esse bonum, non voluntate*, quia si esset bonus voluntate fieri posset *ut non esset bonus; deliberare enim, eligereque in utramque partem momenta sua habet.* Ubi nota voluntatis nomen sumi pro *volitione* quæ à facultate ad utrumlibet indifferenter oritur, non pro *volitione* naturali etiam necessitate elicita. Item in exhortatione ad Gentes dicit: « Anima liberi arbitrii cùm existat, potest ut ad bona se inclinare, ita bona quoque aversari. »

Divus Gregorius Nazianzenus in Apologetico circa initium hæc habet: « Arbitrii libertas parvum in utramque partem motum habet. »

Divus Gregorius Nyssenus oratione catechetica, cap. 51, dicit: « Qui in universitatem libera-ram habet potestatem, propter summum in homines honorem, dimisit etiam aliquid in nostrâ potestate, cuius unusquisque nostrum est dominus. Hoe autem est liberi arbitrii libera electio. » Hæc brevius expressit Eusebius, libro 6 de Praeparatione, dicendo: « In nostrâ positum est potestate quod ex propriæ electio-nis motione fit. »

Tandem, ne longior siu, divus Joannes Damaseenus, libro 2 orthodoxæ fidei cap. 25 et 26, totus est in activâ arbitrii indifferentiâ ad utrumlibet demonstrandâ. Hæc, inquit cap. 26, arbitraria ac nobis libera sunt, quæ in utramque partem æquè contingere possunt... velut mentiri vel non mentiri... cæteraque ejusmodi in quibus et virtutis et vitii munus versatur; horum enim libera penes nos est potes-tas.

Concinunt Latini. Sanctus Hilarius, Com-men-tario in Psalmum 2: « Unicuique nostrum, inquit, libertatem vitæ sensumque permisit, non necessitatem in alterutrum affigens. »

Sanctus Optatus Milevitanius, libro 7 adver-sus Parmenianum, in exordio, ait: « Homicida scelus potest facere, potest etiam non facere, et cætera ejusmodi in quibus liberum habetur arbitrium. »

Denique divus Bernardus, quem suas in par tes trahere nititur Jansenius, libro de Gratiâ et libero Arbitrio cap 2, hæc habet: « Est ratio data voluntati ut instruat illam, non ut des-truat. Destrueret autem si necessitatem ei ullam imponeret, quominus liberè pro arbitrio sese volveret, sive in malum consentiens appetiti, sive in bonum gratiam sequens. » Ibi nec-cessitas, quæ libertati opponitur, ea ipsa dicitur quæ impedit quominus voluntas utramlibet in partem pro arbitrio suo sese inlectat.

Jansenius commemoratam suam distinctio-nem duplicitis necessitatis, coactionis et simpli-cis, quarum prima libertati nocet, secùs altera eodem libro capitibus 12, 13 et seq., stabilire conatur suffragijs, ut diximus, doctorum qui ante et post gratiæ vindicem Augustinum vixe-runt.

Illorum Patrum de libertate doctrinæ summa his comprehenditur effatis quibus majuseulis litteris ad ostentationem millies exaratis in-

gens suum volumen adaugere voluit Ypresis: Quidquid voluntariè sit liberè sit.... Ubi voluntas ibi libertas.... Quod non est coactum liberum est... Libertas est consensus spontanens... Necessitas nou tollit libertatem.

Liberum arbitrium, inquit S. Prosper, libro adversus Collatorem, cap. 18, rei sibi placitæ spontanei appetitus... divino justoque judicio actum, ut quæ fuit (Angelis) manendi voluntas fieret permanendi voluntaria felixque necessi-tas, » libro 1 de Vitâ contemplativâ.

Arbitrii libertas, inquit D. Joannes Damascenus libro 3 orthodoxæ fidei cap. 27, nihil est aliud quâm voluntas.

Concinit D. Bernardus libro de Gratiâ et libero Arbitrio sub initium. « Liberum arbitrium, inquit, est habitus animi liber sui, si-quidem non cogitur, non extorquet; est quippe voluntatis, non necessitatis.... Porrò, ubi voluntas ibi libertas, et hoc est quod dici puto liberum arbitrium... Consensus nutus est voluntatis spontaneus, » etc.

Hæc omnia sic profert Jansenius libro 6 de Gratiâ Christi capitibus 13, 15, et 17. Verum hujus objectionis fucus brevi evanescet si se-quentia ponderaveris.

1º Quemadmodum plures Patres Antericæni, si prævidissent Arii hæresim, de Verbo non disseruerunt ut disseruerunt, aut, v. g., Ter-tullianus si Antropomorphitarum insulsum dogma prænovisset nunquam dixisset (dum erat Catholicus) *Deum esse corpus* (dicere voluit Deum esse substantiam sive quid reale). Ita Patres ante et post Augustinum, si sibi ex-ploratus fuisset futurus Jansenii error, circa libertatem relatis effatis nunquam usi fuissent.

2º Multiplici eoque vero et catholico sensu Patres libertatem finire potuerunt per *sponta-neitatem*, et motum animi à coactione immu-nem; scilicet hæc definitio, si est inadæqua-ta, non magis vitiosa est quâm ista imperfecta hominis definitio, *homo est animal*.... Item cùm coactionis nomen exprimere possit, et reipsa apud antiquos sæpius exprimat non solùm vi-o-lentiam ab extrinsecis causis illatam, sed etiam quamlibet veram necessitatem, quâ voluntas interius constringi potest, rectè hoc modo li-bertas dicitur *immunitas à coactione*. Tandem coactionis nomen significare potest, et reverâ apud plures Patres, D. Thomam et theologos veteres significat naturalem instinetum, sive necessitatem, quâ in ultimum finem rapitur voluntas, non quâ media ad finem obtinendum.

capessit; hæc enim media pro suo arbitrio eligit. Jam verò Jansenio et ejus discipulis probare incumbit Patres Augustino priores et posteriores accuratam libertatis definitionem afferre voluisse, aut *coactionis* vocem non relatis sensibus, sed pro solâ violentiâ exteriùs inflictâ usurpasse; quod sanè nunquam evincent. Ipsi quippe objecti Patres hoc nomen sic non acceperunt. Etenim divus Prosper, libro adversus Collatorem cap. 48, disserit de libero arbitrio ante lapsum Adæ: ait enim ibidem: « Liberum arbitrium, id est, rei sibi placita spontaneus appetitus, ubi usum bonorum quæ accepérat (Adam) fastidivit, et vilescentibus suaे felicitatis præsidii, insanam cupiditatem et experientiam prævaricationis intendit, bibit omne vitiorum venenum, et totam naturam hominis intemperantia sue ebrietate madefecit. » At liberum arbitrium insontis Adæ ex ipso Jansenio plenissimâ ad utrumlibet indifferentiâ erat prædictum, nec concupiscentiæ aut gratiæ vietricis dominio erat subditum; ergo per spontaneitatem indifferentiam non exclusit S. doctor. Idem eluet ex ultimo tex- tu, in quo agitur de Angelis planè liberis in ipso Jansenii systemate ad manendum aut non manendum in justitiâ, qui in termino constituti felici necessitate libertatem sensu antea exposito non explidente Deum diligunt. Unde Jansenii de libertate dogma his testimoniis to- tum pessimum datur, tantum abest ut stabilitar- tur.

Divus Joannes Damascenus meritò dixit li- bertatem *nihil aliud esse quam voluntatem*, tum quia libertas residet in voluntate, tum quia voluntas stricto è usitato sensu accepta est potestas agendi vel non agendi; hunc autem sensum intendisse S. doctorem, non autem id quod voluntariè sit, etsi necessariè, fieri li- berè, evidens est ex præcedente capite 26 supra citato.

Denique divus Bernardus *spontaneitatis* no- mine intellexit immunitatem tum à necessitate cùm à coactione; 1º enim ibi agit de Adam quem asserit culpandum esse quia *voluntate cecidit, et peccasse quia liberum ei fuit, nec aliunde profectò liberum quam ex libertate arbitrii*; sed, ut dictum est, Adam expers fuit et coactionis et necessitatis... 2º Verbis in probatione eitatis necessitatem à libertate amovet... 3º Ipsum verbum, *cogere*, prout opponitur necessitati, sumi demonstrant ipsa verba objecta, *non co- gitur, etc.*; est quippe voluntatis, *non necessita- tis*. Unde *coactio*, de quâ S. doctor, non est

vis propriè dicta, quæ volendi facultati infligi nequit, sed necessitas simplex.

Exemplo autem diemonum (quod ex Patri- bus objicit Jansenius) non probatur actibus necessariè elicitis peccari aut posse peccari; « tam enim Angeli sancti, inquit Bellarmiñs libro 5 de Gratia et libero Arbitrio cap. 14, quā mali dæmones, respectu finis ultimi, non habent liberum arbitrium à necessitate, sed solū à coactione; tamen respectu mediorum liberum arbitrium habent etiam à necessitate, quia multa faciunt quæ possunt non facere, et contra; et in hujusmodi dæmones verè peccant, et boni Angeli opus verè laudabile faciunt, quamvis nec poena, nec præmium es- sentiale crescere possit, cùm utrique sint in termino, et omnia ipsorum opera ad exerci- tium damnationis vel glorie sempiternæ perti- neant. Itaque propositio Calvini (si viveret, adderet et Jansenii) dæmones semper neces- sariè malè agunt, in aliquo sensu falsa est, in aliquo vera. Verum siquidem in genere, eos non posse nisi malè agere, falsum tamen est in particulari omnia mala quæ faciunt illos necessariè facere; possunt enī multa non fa- cere quæ faciunt, et ideo non necessitate sed voluntate peccata committunt. »

MOMENTUM QUINTUM. — *Ex theologorum con- sensu.* — Jansenius, libro 6 de Gratia Christi, à capite 18 ad 33, plures pro se adducit theo- logos usque ad Gabrielem Biel, qui mortuus est anno 1493, inter quos annumerare ausus est præclara theologie scholastice lumina, SS. Thomam et Bonaventuram. Igitur nobis concedit theologos omnes qui floruerunt ab anno 1493 ad suum tempus, id est, annum 1638, et ideo ipsum amicum suum Guillelmum Estium.

Longè aliter senserat doctissimus et piissi- mus cardinalis Robertus Bellarminus, quem, ut diximus, Henrieus Norisius, ceu *egregium Ecclesiæ catholicae lumen colit et veneratur*. Etenim libro 5 de Gratia et libero Arbitrio, cap. 5, hæc scribit: « Sequuntur Petrum Lombardum theologi scholastici omnes, ut Albertus in 2 Sententiis, distinctione 24, Alexander, S. Bonaventura in 2 distinctione 23, S. Thomas tum alibi tum in q. 6 de Malo, que est de electione, articulo unico, ubi scri- bit hæresim esse non solū apud theologos, sed etiam apud philosophos affirmare ad libe- ram electionem non requiri libertatem à ne- cessitate, sed satis esse eam, quæ est à coac- tione; et rectè hoc dicit; nam et Philosophus

libro 3 Ethicorum , cap. 4 et 5, distinguit voluntarium à libero, quod ad liberum pertineat posse facere et non facere ; et naturalis ratio idem ostendit. »

Ut calumnia venerando theologorum choro à Jansenio impacta evanida sit , sufficiet profectò ostendisse eorum principes, Lombardum, et SS. Thomam et Bonaventuram, nou solum Yprensis systemati non fuisse , sed etiam illud confutasse. Theologi quippe pro singulari snâ in Angelicum et Seraphicum doctorem reverentiâ ab utriusque doctrinâ , que Ecclesiæ fuit accepta , recedere nefas duxissent. Itaque. Magister Sententiarum loco mox à Bellarmino citato , inò à Calvino et Jansenio objecto, hæc docet : *Liberum arbitrium est potestas libera ad utrumlibet , quia liberè potest moveri ad hoc vel illud.* Consistit ergo libertas in indifferentiâ voluntatis *ad utrumlibet* , sive in activâ potestate agendi hoc vel illud , hoc agendi vel non agendi. Evidem ibidem ait , ut objicit Jansenius eodem libro 6, cap. 20 : *Voluntas semper à necessitate libera est , et nunquam cogi potest.* Verùm magistrum loqui non solum de *necessitate coactionis* , ut placet Jansenio , sed etiam de necessitate simplici , sive determinatione ad unum , patet tum ex se , tum ex contextu , tum ex Estio , qui in hunc locum observat , « mirum non esse quod Magister coactionem strictè non sumpserit , cùm de Deo dicat Ecclesia , ipsa te cogat pietas... » Pariter dicit Lombardus : « Liberum dicitur arbitrium , quantum ad voluntatem quia voluntariè moverit , et spontaneo appetitu ferri ad ea potest quæ bona vel mala judicat ; » at , inquit idem Estius , spontanenm accepit « pro eo quod ita agit ut possit non agere , utpote nec violentiâ nec naturali necessitate constrictum , ac determinatum in alteram partem ; » quæ Jansenii amici responsio mirum in modum confirmatur ex doctrinâ ejusdem distinctionis ; in eâ enim tradit Magister , ut modò diximus , libertatem esse *potestatem ad utrumlibet...* Liberum arbitrium non esse præsentium , vel præteritorum , sed futurorum duntaxat , quia præsentia et præterita determinata sunt ad unum.... Liberum arbitrium ad utrumlibet indeterminatum esse debere.... In Deo esse liberum arbitrium , quia licet non habeat potestatem ad opposita , sive non possit malè agere , tamen non necessitate agit quod agit , et potuisset illud non agere... Libertatem à necessitate fuisse ante peccatum , et remansisse etiam post peccatum , sed libertatem à peccato et miseriâ fuisse ante

peccatum , non postea , etc. Magistrum sequitur D. Thomas , enjus Sententiarum libros exposuit.

Jam dixit quæstione 6 de Malo , à Bellarmino laudatâ , hereticum esse asserere esse *demonitorum vel meritorum quod aliquis sic ex necessitate agit ut vitare non possit*; quæ dubio procul rem evinrent. Idem docet in questionibus de veritate , de potentia , in libros Sententiarum , et etiam in Summâ.

Quæstione 22 de Veritate , a. 6 , in e. , hæc peremptoria statuit : « Cùm autem voluntas dicatur libera , in quantum necessitatem non habet , libertas voluntatis in tribus considerabitur ; scilicet quantum ad aetum , in quantum potest velle vel non velle , et quantum ad objectum , in quantum potest velle hoc vel illud , et ejus oppositum , et quantum ad ordinem finis , in quantum potest velle bonum , vel malum. Quantum ad primum horum , inest libertas voluntati in quolibet statu naturæ , respectu cuiuslibet objecti. Secundum verò horum est respectu quorundam objectorum , scilicet respectu eorum quæ sunt ad finem , et non ipsius finis , et etiam secundum quenlibet statum naturæ. Tertium verò non est respectu omnium objectorum , nec respectu cuiuslibet status naturæ , sed illius tantum , in quo natura deficere potest. » Ibi à libertate non coactionem , sed necessitatem arcet. Ibi simplicem necessitatem ab actu removens erigit libertatem *contradicitionis* , quâ potest voluntas actum elicere vel non elicere. Ibi necessitatem ab objecto excludens *improprium contrarietatis* libertatem stabilit , quæ potest hoc vel illud objectum appetere. Ibi determinationem ratione finis explodens *propriam contrarietatis* libertatem tangit , quæ bonum inter et malum , æquali utriusque accersendi potentia , fluctuat.

Quæstione 2 de Potentiâ , articulo 3 , dicit : « Voluntas in quantum voluntas , cùm sit libera , ad utrumlibet se habet ; potest enim voluntas agere , vel non agere , sic vel sic facere , velle et non velle. » Hoc igitur sensu libera est , quod non sit determinata ad unum , sed sese ad hoc vel illud determinet.

In 2 Sententiarum , distinctione 25 , q. 1 , a. 1 , hæc habet : « Ad libertatem arbitrii pertinet , ut actionem aliquam facere vel non facere possit , et hoc Deo convenit ; bona enim quæ facit potest non facere. » Nullus hic cavillationi locus ; homo non est liberi arbitrii nisi quia potest agere vel non agere ; Deus non est liber nisi quatenus bona quæ operatur potest non operari.

In Summā p. 1, q. 49, a. 10, in e., ita sanctit: « Dicendum quod liberum arbitrium habemus respectu corum quae non necessariò volumus, vel naturali instinctu; non enim ad liberum arbitrium pertinet quod volumus esse felices, sed ad naturalem instinctum; unde et alia animalia, quae naturali instinctu moventur ad aliquid, non dicuntur libero arbitrio moveri.

Cum igitur Deus ex necessitate suam bonitatem velit, alia verò non ex necessitate..... respectu corum, quae non necessitate vult, liberum habet arbitrium. » Eat nunc Jansenius, et obganniat, amorem quo se Deus necessariò diligit, vel Spiritus sancti ex Patre et Filio processionem, liberum arbitrium attingere, aut fieri non posse (ut contendit libro 7 de gratiâ Christi cap. 15) ut eadem potentia voluntatis circa finem versetur ut natura, et in ea quae sunt ad finem ut potentia libera.

Multa opponunt adversarii ex citatis D. Thomæ operibus, quae ipsis acceptissimus Estius in 2 Sententiarum, distinctione 24, paragrapo 2, feliciter diluit, ut et Dechampius libro 3, disputatione 2, cap. 21. Satis erit hic observâsse eas objectiones desumi ex locis in quibus S. doctor non de libero arbitrio, sed de aliis rebus disserit, aut libertatem non nisi le-viter attingit, etc. Itaque divus Thomas, inquiunt, q. 40 de Potentiâ, articulo 2, ad 5, dicit libertatem violentiae vel coactioni opponi. Verum, ibi distinguens libertatem à libero arbitrio, per libertatem intelligit libentiam, sive spontaneitatem, quam idèo coactioni, quae sola illam destruit, opponit.

Prima parte, q. 85, articulo 2, ad 5, ait: « Homo peccando liberum arbitrium perdidit, non quantum ad libertatem naturalem, quae est à coactione, sed quantum ad libertatem, quae est à culpâ et miseriâ. » Verum ibi coactionem accipit pro necessitate, sive determinatione ad unum. Ibidem scilicet, in corpore, dixerat liberum arbitrium non esse habitum, sed potentiam, quia liberum arbitrium ad multa etiam opposita indeterminatum sive indifferens est, per habitum verò homo inflectitur ad unum.

Amicus amico, sanctus saneto, doctor doctori, Bonaventura Aquinatus blanditur. In 1 Sententiarum, distinctione 58, q. 1, docet Dei præsentia pessimumandum esse liberum arbitrium si necessitatem imponeret. Simplex ergo necessitas libertati capitaliter infensa est. In 2 Sententiarum, distinctione 41, q. 1, ait: Nemo etiam venialiter peccat in eo quod nullo modo potest prohibere, nec etiam potuit praecavere,

Peccatum igitur est liberum quia vitari potest. In 5 Sententiarum, distinctione 12, q. 1, de Christo dicit: « Sic decebat hominem..... constitui ut..... haberet veritatem arbitrii (flexibilitatem ad bonum et malum)..... Sed Christus habuit aliquid supra hominem; (ideò decuit) quod sibi fieret aliquod speciale privilegium, ut esset in eo liberalitas (libertas) obsequii sine veritatem arbitrii; sicut et in divinâ voluntate videmus, quod liberaliter (liberè) nobis bona impendit, et facit; nullam tamen in eo est ponere veritatem arbitrii; » Christus ergo, licet potestatem non habuerit ad opposita, bonum et malum, habuit tamen libertatem exercitii, sive obsequii, id est, potestatem faciendi et non faciendi, hoc vel illo modo, in qua liberi arbitrii vis sita est; Deus ergo, licet libertatem non habeat ad bonum et malum, sive veritatem arbitrii, tamen sine ulla necessitate bona nobis impendit; sed ex Bonaventurâ in his homo Christo par est, unâ exceptâ arbitrii veritatem, id est, flexibilitate ad bonum et malum; ergo.

Sed, inquit, Bonaventura in 2 Sententiarum, distinctione 25 ad textum, et articulo 2, q. 1, dicit: « Cum duplex sit necessitas, vide licet coactionis et immutabilitatis, necessitas coactionis repugnat libertati arbitrii, non autem necessitas immutabilitatis; » ergo. Rescum Estio hos in locos Bonaventuram liberum arbitrium sub duplice respectu hic considerare, nempe ut liberum, et ut deliberans. « Quatenus liberum est dicit illud esse posse respectu voluntarii, sicut patet in Deo et in Beatis, in quibus necessitatem quidem habet immutabilitatis, non tamen coactionis; quatenus autem deliberans, non est nisi de contingentia, quia nemo deliberat de necessario et impossibili. » Intendit igitur S. doctor actiones necessarias in Deo et Beatis esse voluntarias et idèo immunes à coactione, et hoc sensu liberas; actiones verò orientes ex voluntate non simplici, sed deliberante et electivâ, non esse necessarias, sed ita elici ut possint non elici.

Exponendi erunt alii quos objiciunt theologi eo modo quo explicuimus Petri Lombardi et SS. Thomæ et Bonaventuræ effata.

MOMENTUM ULTIMUM. *Ex rationibus theologicis.*

— Prima. Consentient omnes homines, ipso fatente domino Nicole in Symbolo, neminem esse laudandum, vituperandum, puniendum aut remunerandum, nisi quando ea fecit vel non fecit quae facere aut non facere poterat. Hinc Augustinus libro de duabus Animabus

contra Manichaeos, cap. 11, n. 15, dicit « ista cantare in montibus pastores, in theatris poetas, indoctos in circulis, doctos in bibliothecis, magistros in scholis, antistites in locis sacratis, et in orbe terrarum genus humanum; » quæ, utpote ex sensu intimo et omnium populorum consensu hausta ipsum revocasse, ubi Pelagianos impugnavit, dicere insulsum foret.

Secunda. Systema, in quo sine maximâ difficultate intelligitur concordia libertatis cum gratiae motione, verum non est, tum ex Apostolo Rom. cap. 9, et cap. 11, cùm ex Augustino, libro de Gratia Christi, cap. 47, n. 52, ubi ait : « Ista questio (de arbitrio voluntatis et Dei gratia) ita est ad discernendum difficilis, ut quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur, quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri; » sed concordia ista illicè intelligitur, si libertas consistat in immunitate à coactione, non necessitate; etenim sub motione gratiae invictissimè victricis actio voluntatis est spontanea, sicut productio Spiritus sancti, etsi maximè necessaria, est actio voluntaria Patris et Filii.

Tertia desumitur ex absurdis ex sententiâ Calvinii et Jansenii circa libertatem erumpentibus. Seilicet, si ad liberum arbitrium sufficeret libertas à coactione, infantes, insanî, etc., actu essent liberi, ut et Deus in generatione Filii, et homo in actuali generali appetitu beatitudinis; illi enim omnes spontè agunt; falsum consequens; ergo.

Quarta. Systema ad liberum arbitrium immunitatem à coactione, non necessitate exigens, videtur repugnare. Etenim liberum arbitrium non est voluntas præcisè, sed voluntas quatenus est principium actionis; at licet voluntas præcisè, sive simplex, possit concepi cum immunitate à solâ coactione (talis quippe voluntas felicitatis saltem quoad specificacionem), potestas tamen electiva non videtur cœiliari posse cum necessitate, sive determinatione ad unum, siquidem electio est inter plura cui idèò præit consultatio.

Argumentum tandem eruunt Dechampius et ejus pedisse qui Honoratus Tournely ejusque redactores ex absurdis, sive incommodis ex systemate delectationis relativè victricis erumpentibus. Verum, cùm illud argumentum non minus impetrare videatur catholicam quorundam Augustinianorum de delectatione per gradus victrice sententiam quam relatum Jansenii systema, idecirco iis referendis supersedemus.

Objicit Jansenius, libro 7 de Gratia Christi,

cap. 14 et 15, plura absurdâ scaturire ex syste- mate liberum arbitrium in contradictionis in- differentiâ collocante. Hæc autem urget.

Primum. Si liberum arbitrium consisteret in indifferentiâ contradictionis, sive agendi et non agendi, gratia, concupiscentia et habitus direc- tè repugnarent libero arbitrio; indifferentia cuim illa sita est in quâdam æquali inflexione in agendum vel non agendum, quæ necessariè turbatur per inflexionem in bonum aut malum, gratia, concupiscentia et habituum propriam; insulsum consequens; ergo. — Resp. 1º : Rerorquo argumentum. Si liberum arbitrium insontis Adæ situm fuisset in contradic- tionis indifferentiâ (ut constat, et docet Jansenius), gratia et habitus illius statûs è diametro repugnassent arbitrii libertati, siquidem gratia illa et illi habitus Adæ voluntatem in unam partem inflexissent; absurdum consequens; ergo. — Quam attulerit solutionem Ypensis et nos asceremus. Resp. 2º : Distinguo major- rem : Si liberum arbitrium efficeret indifferentia contradictionis perfectum voluntatis æquilibriu importans, gratia laederet liberum arbitrium, conc.; si liberum arbitrium procrearet indifferentia contradictionis potestatem agendi vel non agendi præcisè includens, gratia vio- laret liberum arbitrium, nego maj.; et contra, dist. minore, nego consequentiam. Manifestum est perfectam inter utramque partem suspen- sionem perturbari per inclinationem in alteru- tram partem, gratia, concupiscentia, vel habi- tibus collatam, et idèò indifferentiam contra- dictionis sub hoc respectu consideratam tolli per propensionem in bonum aut malum, in agendum vel non agendum, quam infert gratia vel concupiscentia. Verum indifferentia contra- dictionis accepta (ut hic accipitur) pro immu- nitate à quâcumque verâ necessitate, alterutram partem sequendi, non destruitur per inflexionem in alterutram partem cœlesti vel terrenâ delec- tatione invectam, quia voluntas sic inclinata, ut- pote ab omni verâ necessitate expedita, semper potest illam inclinationem, si libuerit, excutere.

Secundum. Si indifferentia contradictionis efficeret liberum arbitrium, meritum bonum et malum eò minus esset et decoloratus quò quis in bono vel malo fortioribus habitibus esset infixus; meritum quippe ac demeritum ex libero arbitrio maximè ponderatur, et idèò cum illo æquè decessere debet; absurdum consequens; ergo, etc. — Resp. 1º, ut supra : Rerorquo argumentum. Si indifferentia contradictionis efformasset liberum arbitrium in statu inno-

centiae, bonum et malum eò minus fuisse in statu illo quò quis in bono vel malo magis fuisse obfirmatus; absurdum consequit. — Quam iterum suppeditabit responsionem Jansenius, liquescere faciet argumentum. Resp. 2º: Nego majorem et ejus probationem. Indifferentia enim, quæ libertatis essentiam in quolibet statu constituit, de quâ solâ hie res est, utpote praecepsè consistens, ut diximus, in immunitate à verâ necessitate, quæ ut sic crescere aut decrescere nequit, per habitus nec anferri nec extenuari potest.

Urgeri tamen potest argumentum in hunc modum: Immunitas à propensione in alterutram partem, quæ, ut dictum est, arbitrii indifferentiae est accidentalis, meritum aut demeritum amplificat; qui enim, v. g., bonum operatur ad quod non est proclivis, magis dubio procul meretur quam si ad illud esset proclivis, cùm ejus actio majorem importet conatum; at ex concessis per habitus illa tollitur immunitas, cùm in alterutram partem inclinet; ergo immunitum meritum aut demeritum. — Resp. 1º, ut supra, haec non magis spectare statum naturæ lapsæ quam statum naturæ integræ, et ideò adversariis esse solvenda. Resp. 2º, certum non esse commemoratam indifferentiam meritum adaugere, cùm inter theologos et philosophos alii negent, alii affirment. Resp. 5º: Distinguo majorem: Immunitas à propensione in alterutram partem meritum aut demeritum adauget ex aliquâ parte, esto (cùm id sit controversum). Ex omni parte, nego majorem; et concessâ minore, distinguo cons. ad sensum majoris. Etenim, ut allato exemplo inhaerem, qui castitatis actum exercet, ad quem parum aut nullatenus proclivis est, magis ex allatâ ratione mereri videtur, et sub hoc respectu privatio propensionis auget meritum; at si ille eundem actum exerceret ex longo habitu, majus acquireret meritum, quia per habitum diuturnâ actuum repetitione acquisitum operaretur, et sub hoc respectu immunitas proclivitatis non auget, sed minuit meritum. Unde vulgò docent philosophi eos plus absolutè mereri qui ex inveteratâ consuetudine quam qui sine illâ consuetudine eundem virtutis actum elicunt. Cùm autem illud verum sit tam in integrâ quam in corruptâ naturâ, immerito sancè Jansenius asserit, meritum « eò minus esse et decoloratus quò quis in bono firmioribus habitibus radicatus fuerit. »

Tertium. Si liberum arbitrium contradictionis indifferentiâ constituueretur, Christus et

Beati et vi amoris beatifici omnem omnino libertatem amisissent adimplendi præcepta naturalia et positiva, quatenus præcepta sunt; » absurdum consequens; ergo. — Resp. 1º, hoc argumentum innocentiae statui accommodatum ipsi Jansenio esse diluendum. Resp. 2º, vel præcepta naturalia et divina cum motivo et omnibus adjunctis fuisse Christo ac Beatis esse absolutè et *indispensabiliter* præscripta, ita ut scilicet nulla prorsus ex illis adjunctis Christi arbitrio derelicta sint, aut voluntati Beatorum derelinquantur, vel non; si istud, planè ruit Jansenii argumentum; si illud, nulla revera fuit in Christo, estre in Beatis, circa omnia illa libertas, cùm in eis absit potestas ea ponendi, vel omitendi. Porrò theologi, ubi de his suo loco disserunt, vulgò docent Christum aut non accepisse à Patre moriendi præceptum, aut si acceperit, illud fuisse conditionatum, si nempe vellet ab eo dispensationem non petere, ipsumque in exequendis naturalibus et divinis præceptis liberum tantum fuisse circa varia adjuncta, quæ non imperabantur, et ideò adhibere vel præterire potuit. Quod attinet ad Beatos, quo sensu liberi sint supra exposuimus.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Jansenius suum dogma de extinctione per avitum delictum libertatis *contradictionis* et *contrarietatis* quam fruebatur insonis Adam, et absolutâ necessitate in præsenti ordine delectationis relativè victricis voluntatem invicto modo determinantis ad bonum loco adjutorii *sine quo* innocentis Adæ libero arbitrio omnimodè derelicti, Jansenius, inquam, hoc suum dogma, utpote capitale, omni argumentorum genere probare aggressus est. Cùm autem illud dogma, et omnia ferè argumenta quibus innititur, à Calvinô per concilium Tridentinum damnato, acceperit, quomodo viri Ecclesie catholice amantes, et illius definitionibus addicti (quales sunt Augustiniani et Thomistæ), in Jansenianum systema propendere, illiusve momentis tangi possent?

Secundum. Cùm plura Yprensis argumenta, ut commemoratum stabiliat dogma, etiam ab innocentiae statu removerent libertatem contradictionis et contrarietatis, ut et gratiam, cui voluntas, si vellet, dissentire poterat (quas tamen illo in statu meritò agnoscit Jansenius), illicò quis intelligit illa argumenta esse plumbœ, et seipsis concidere.

Tertium. Inania effugia, quibus eludit Jansenius conciliorum et D. Augustini oracula, sive de gratiâ cui voluntas consentire vel dissentire potest si velit, sive de libertate quâ

agere vel non agere, bonum vel malum facere est in nostrâ potestate, ejus systematis absurditatem patefaciunt; quid enim magis absurdum quâm reponere, voluntatem posse dissentire gratiae si *quod impossibile est relit ipsi dissentire?* Vel ideo ipsi consentire vel dissentire, posse, quia consentire vel dissentire, credere vel non credere, velle aut nolle, officia sunt voluntatis, sicut *munus intellectus est intelligere?* Quid insulsius quâm respondere esse in nostrâ potestate agere vel non agere, bene vel male facere, quia voluntas nostra *modò agit, modò non agit, modò bene, modò male operatur?*

Quartum. Jansenius obscurorum quorundam Patrum et theologorum veterum circa libertatem et gratiae vim effectorum latibula ingressus est, ut relatum suum sistema lectorum animis instillaret. Scilicet illi libertatem finierunt *spontaneum appetitum, voluntarium;* at statim evanescet difficultas, si attenderis definitionem illam, vel descriptionem, posse esse *partiale...* Illam posse designare spontaneitatem ipsi etiam necessitatí opositam... Illam posse connotare spontaneitatem respectu ultimi finis voluntariè sed necessariè instinctu naturali voliti, non respectu mediorum ad finem assequendum conduceant, etc. Eterò, voluntas stricto sensu accepta eos tantum comprehendit actus qui à facultate ad utrumlibet indifferente, et in utramque partem sua momenta habente, orinntur.

Quintum. Ut ambiguam vocem, *voluntas*, Jansenii et ejus sectatorum cavillationibus subtrahas, præter mox observata attende voluntatem liberum arbitrium formaliter constituentem non esse simplicem voluntatem, quæ sit *libertatis à sola coactione capax*, sed voluntatem quatenus est *electiva*, sive *principium electionis*, et ideo est coactionis, et cuiuslibet veræ necessitatis ex se exclusiva.

Sextum. Ut eorumdem argutias elimines, observa 1º, Patres, et speciatim D. Thomam, aliquando *libertatem à libero arbitrio* distinxisse, et per illam libertiam, etiam cum necessitate subsistentem, per istud verò potentiam ad opposita se habentem, et quæ potest velle, vel non velle, intellexisse... 2º Nos essentiam liberi arbitrii non constituere in *indifferentia contrarietatis*, sed in *indifferentia contradictionis*, cum quâ subsistere potest necessitas ad unum; Deus enim liberissimus est, et tamen peccare non potest, sive caret potestate faciendi malum, non ex *libero arbitrio* (ut obgarrit Jansenius), sed ex *naturâ suâ*. Ille cùm Julianus pugnaret, *liberum non esse nisi quod duo potest velle*,

id est, *bonum et malum*, D. Augustinus sic eum revicit libro 1 Operis imperfecti (apud Jansenium libro 6 de Gratia Christi, cap. 7): *Liber ergo Dens non est, qui malum non potest velle.... Siccine Deum laudas, ut ei auferas libertatem? Nihilominus fide constat hominem lapsum non solum indifferentia contradictionis, sed etiam indifferentia contrarietatis esse præditum. Quare Augustinus, Pelagianis ad liberum arbitrium contrarietatis indifferentiam exigentibus, ideo tantum item intendit, quod hanc indifferentiam ad libertatis essentiam requirent, sieque illud omne libertate destituerent quod bonum et malum velle non potest, et insuper hominem in statu praesenti non magis ad malum quâm ad bonum inclinari pertinaciter assererent...* 3º Augustinum et alios Patres intelligentes per libertatem facilitatem agendi bene, et per liberum arbitrium potestatem bene agendi vel non ageudi, interdum dixisse, *per Adæ peccatum periisse libertatem, non liberum arbitrium...* Item eos vehementer ad peccatum propensionem Adæ delicto invectam aliquando *peccandi necessitatem* appellasse.

Septimum. Necessitas gratiae internæ, et admirabilis virtus quâ bonum opus à voluntate elicit, non explodit, destruitve, quinimò arguit, ipsius Augustini judicio, liberam et ab omni prorsus necessitate immunem ejusdem voluntatis cooperationem; aliás S. doctor non tantum laborasset in conciliando libero arbitrio cum illâ gratiâ.

Octavum. Quæ adversus catholicum de libertate et gratiae efficaciâ dogma argumenta suggestit ratio virum sapientem movere non debent; 1º enim similia suppeditat ubi de summâ Dei immutabilitate cum summâ ejus libertate consociandâ res est... 2º Difficultates illæ quæ hucusque plenè dissipari non potuerunt, nec unquam, opinor, dissipabuntur, fallunt, ut olim aiebat Augustinus, *verisimilitudine*, et angustos humanæ rationis limites expromunt, non dogmatum illorum repugnantiam.

Nonum. Quam in diurno suo cum Manichæis certamine, et frequentibus contra Stoicos, astrologos, et alios libertatis hostes veletationibus ex ipsis philosophis et communî hominum sensu arreptam concinnaverat liberi notionem (*id esse quod est in nostrâ potestate*), eximium gratiae vindicem in postremâ cum Pelagianis concertatione abjurasse nemo nunquam ejus sapientiae conceitus et gloriæ cupidus in mentem suam induxit.

Decimum. Jansenius varia in catholicum de libertate et gratiae efficaciâ dogma absurdâ contorsit, et exsibilanda nobis malignè et invidiös porrexit. Nos ista, que jam in ultimo momento delibavimus, in ipsius systema conseruimus, et exsibilanda ipsi benignè et amanter porrigitur. Si quod sponte, etsi necessariè fit, est liberum, et ideo omne voluntarium semper et necessariè liberum est, et *in entis potestate*. 1º Spiritus sancti productio est in Patris et Filii liberâ optione et electione; oritur enim ex voluntariâ utriusque actione.... 2º Liberum est Beatus ac in ipsorum potestate Deum amare, siquidem Deum sponte diligunt... 3º Liberum est Christo peccare; peccaret enim si vellet... 4º Justi laude digni forent etiamsi à sideribus simplicem benè operandi necessitatem exciperent; voluntariè nimis agerent... 5º Sontes suppicio justè afficerentur, licet iisdem causis concitantibus voluntariè quidem, sed necessariò delinquerent.... 6º Dæmones etiam culpæ non essent expertes, si *naturaliter*, ut obganiabant Manichæi, male agerent... 7º Necessitas quâ brutorum animantium appetitus in res sensibiles abripitur, non est libertati adversa, siquidem non est intrinseca coactio, et ideo in brutis illis nihil ad veram libertatem desiderandum est præter cognitionem.

Videat Yprensis utrum ista paradoxa, aut commenta, à suo systemate arcere possit, et an ea cum Augustini doctrinâ, christianâ pietate, et communī sensu (quos catholicā sententiâ violari asserit) consociari possint.

ARTICULUS II.

De intrinseco gratiae victricis Jansenianæ principio.

Ubi Yprensis systema delineavimus, delectationem indeliberatam in eo unicum esse pondus ac principium quo in praesenti statu voluntas ad agendum impellitur ac determinatur, et ideo totam nunc gratiae efficaciam ex delectatione relativè sive per gradus victrice exoriri ostendimus. Hoc enim quasi perpetuò decantat, atque famosâ distinctione adjutorii *sine quo et quo*, et celebri Augustini testimonio: *Quod amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est, fundari prætendit, ut iterum probavimus.*

Idem Jansenius, in statu praesenti, ut etiam observavimus, voluntatem sub motione delectationis indeliberatae relativè superioris, cœlestis scilicet et terrenæ, alternantem subire ne-

cessitatem ad bonum, aut malum, atque adeò hoc duntaxat sensu ejus actus liberos esse quod orientur à voluntate, sive sint voluntarii, candidè fatetur et apertè docet.

Cum illud sistema articulo precedentem contritum sit, hic præcisè queritur, an gratia efficax eo ipso quo dicitur esse formaliter delectatio victrix quatenus actuali oppositâ concupiscentiâ fortior est, eo ipso veram et relativam voluntati inferat necessitatem, et ideo sit ipsissimum Jansenii de duabus delectationibus dogma haereticum quinque propositionum sensum necessariò complectens, aut saltem an illud dogma essentialiter involvat.

Circa hanc quæstionem, opiniones nonnullorum Catholicorum ex una parte, et Augustinianorum ex altera parte, perstringemus; deinde quid super his tenendum esse autemus, breviter retegemos.

Aperitur nonnullorum Catholicorum sententia.—Plures ex Molinistis præsertim, et novissimis hisce temporibus Honoratus Tournelius et ejus redactores, delectationis per gradus victricis systema à Jansenianâ haeresi nullâ prorsus arte expurgari posse absque ullâ dubitatione asserunt. His potissimum rationibus ducuntur: 1º Jansenius et acutissimi quique ejus sectatores, ex delectatione per gradus victrice quinque propositiones non solùm deducunt, sed etiam necessariè et evidenter erumpere clamant..... 2º Vires gratiae sive delectationis relativè victricis voluntatem *ut fortiores* determinant; voluntas enim, hâc delectatione perfusa per fortiorum ejus virtutem ad bonum infallibiliter determinatur; sed omnino impossibile est ut vires gratiae, quæ *ut fortiores* determinant, superentur à debilioribus ad resistendum voluntatis viribus; voluntas enim in systemate gratiae efficacis per delectationem relativè victricem ex solâ delectatione vires accipit, et ideo ex solâ delectatione terrestri oppositâ, cuius vires inferiores supponuntur. Unde delectatio relativè superior ex se veram et relativam infert necessitatem. Concedunt tamen, aut saltem non insificantur, gratiam efficacem per delectationem *absolutè et simpliciter* victricem multum differre à gratiâ Jansenii relativè victrice, et ideo nullam inferre necessitatem.

Exponitur nonnullorum Augustinianorum sententia.—Una Augustinianorum classis censem omnes bona aut malas voluntatis actiones oriri tanquam à principio à delectatione cœlesti aut terrenâ, et contendit hanc esse constan-

tem D. Augustini doctrinam, in primis in celebri testimonio : *Quod amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est*, quod, ut diximus, de delectatione indeterminata, non secūs ac Jansenius, exponendum esse autem. Hinc gratiae efficaciam emanare facit ex delectatione relativè victrice, sive ex delectatione quatenus superat oppositam cupiditatem. Contendit autem delectationem relativè victricem non esse fundamentum heresis Jansenianæ, sive quinque propositionum, sed ejus consectarium duntaxat; fundamentum enim illius heresis, inquit, est extinctio liberi arbitrii per peccatum ex quā sequitur majorem delectationem, in confictu minoris necessariò extorquere assensum liberi arbitrii, sive ex illâ effluunt quinque propositiones. E converso, profitentur se admittere liberum arbitrium, licet attenuatum et inclinatum per peccatum, et ideò posse etiam hic et nunc hominem, si velit, cuilibet delectationi consentire, vel dissentire, sequi ideò quinque propositiones in sensu à Jansenio intento, prout damnatae sunt ab Innocentio X et Alexandro VII, ex corde improbare. Unde addit gratiam suam à gratiâ relativè victrice Jansenii in hoc potissimum discrepare quod sua supponat in voluntate veram et relativam agendi vel non agendi potentiam, secūs Janseniana. Quod attinet ad rationes adversariorum supra relatas, reponit 1º, Jansenium et ejus discipulos aut malè ex delectatione relativè victrice quinque propositiones eruere, aut potius illos eas educere ex delectatione relativè victrice interitum liberi arbitrii supponente aut involvente..... 2º Voluntatem, ut pote activè indifferentem ad utrumlibet posse unà cum concupiscentiâ delectationis superioris vires elidere et debellare. Addit ejusmodi rationes fallere verisimilitudine, ut aiebat Augustinus, et ideò reipsâ solidas non esse.

Istud Augustinianorum systema exponit et defendit P. Bernenc in fine primi tomī operis supra citati, illudque à pluribus antiquis et recentioribus theologis tum Augustinianis cùm Thomistis propugnatū esse dicit, additque hanc fuisse celebris Norisii sententiam.

Quid super discrepantibus illis opinionibus tenendum sit? — Honoratus Tournely in fine tractatū de Gratia hæc protulit : « Systematis duplicitis delectationis relativè victricis primus... inventor est Jansenius... Novimus quidem orthodoxos theologos qui vim gratiae efficacem colligunt... ex ipsius internâ delectatione absolutè et simpliciter victrice, quique in gratiâ

sufficiente pares et æquales vires agnoscunt ad oppositam actualem concupiscentiam superandam; » verum qui gratiam velint esse victricem relativè, seu « ex superioritate graduum, qui que non aliam sufficientem admittunt gratiam quam viribus inferiore oppositæ superiori concupiscentiæ, non alias quam Janseniani systematis defensores novimus. » Prius dixerat : « Non desunt theologi qui vim et efficaciam gratiae repeatant ex delectatione ipsis simpliciter et absolutè victrici; at nullus nisi qui Jansenii sistema tueretur appellari haec nū potuit qui docuerit delectationem illam esse relativè, seu per gradus, victricem. » Rationem paulò ante attulerat, « quia ista delectatio recens excogitata est, et ex eâ quinque propositiones necessario fluxu diminant. » Hinc unus ex ejus exscriptoribus hæc decretoriè pronuntiavit : « Ab errore Janseniano excusari nequit sistema delectationis relativè sive per gradus victricis, qui ipsissimum est Jansenii sistema quod hereticum quinque propositionum sensum necessariò involvit ac complectitur. »

Hæc saue scripsit ex vehementi suo causæ catholicæ adversus Jansenium et ejus defensores promovendæ ardore et studio vir eruditus et de Ecclesiâ benè meritus. Verum, si hisce temporibus vixisset, à tam gravis censura acrimoniam profecto abstinuisse, et zelo secundum scientiam accensus *catholicos* tandem agnovisset delectationis gradualiter victricis patronos, eo ipso quo eam non necessitare asserunt. Etenim 1º Benedictus XIV in Brevi suo ad supremum Hispanæ Inquisitionis præsidem in gratiam Cardinalis Norisii infra referendo, ait : « Augustiniani traducuntur tanquam sectatores Baïi et Jansenii; reponunt se humanæ libertatis esse fautores, et oppositiones pro viribus eliminant, cùmque eorum sententia usque adhuc à Sede apostolicâ damnata non sit, nemo est qui non videat à nullo prætendi posse ut à suâ sententiâ discedat. » Certè Augustiniani, de quibus hic summus pontifex, non sunt Augustiniani delectationis *absolutè et simpliciter* victricis defensores (agnoscit enim Tournelius hanc delectationem Baio et Jansenio non esse acceptam, et libertatem non destruere); ergo sunt patroni et vindices delectationis relativè superioris, quæ reverè probata fuit Baio et Jansenio; ergo existunt theologi catholici qui hanc delectationem sensu à Janseniano diverso propugnant. Qui si Tournelio et ejus redactoribus ignoti fuerunt, certè Benedicto XIV

fuerunt explorati. Illorum autem Augustinianorum sententia dicente Benedicto XIV *hucusque à Sede apostolicâ non est damnata* (etiam implicitè), quia profiteantur se humanae libertatis *fantores*; ergo quinque Jansenii propositiones non sunt necessaria *consectaria delectationis relativè* victricis; ergo qui admittendo illam delectationem cum eâ libertatem subsistere et interius et exterius proflitentur, Janseniani erroris insimulari non possunt.

2º Cùm archiepiscopi Vienensis et Senonensis in Galliâ opera RR. Patrum Fulgentii Bebelli, et Laurentii Berti velut Baianismi et Jansenismi erroribus conspersa Benedicto XIV denunciassent, summus pontifex ea serio examinandi provinciam demandavit cardinalibus Fortunato Tamburini, et Jacobo Beozzi, et Patribus Antonio Bremond Dominicanorum generali, et Patri Balustraci Minorite Conventuali, à quibus cùm nullo errore infelta fuissent inventa, summus pontifex ea censurâ configi prohibuit; at Patres Bebelli et Berti principium dupliceis delectationis relativè victricis in illis operibus acerrimè propugnant; ergo.

3º Cùm R. P. Nicolaus Checuzzi, Societatis Jesu theologus, sistema duarum delectationum ab Augustinianis propugnatum Janseniani erroris fuligine inspersisset in suis Dialogis, jubente sacrâ Congregatione Indicis anno 1754 sequentem emisit declarationem et retractationem: « Dialogo 8, lib. 2, cœu Jansenianum notare videor illorum theologorum systema qui dûm efficacitatem divinæ gratiæ in delectatione ecclesi gradibus superante terrenam constituant, simul tamen rejiciunt quinque propositiones Jansenii; quin etiam dicere videor hujusmodi sistema condemnatum expressè ab Ecclesiâ: scio adesse auctores catholicos, qui admittentes animam, non obstante quæcumque delectatione superiori, semper potiri libertate indifferentiae, et verâ activâ potentiatâ ad oppositum, ita ut justis nunquam sint impossibilia divina præcepta, neque ipsis desit gratia per quam possibilia siant, defendunt tanquam catholicum supradictum systema, proindeque quidquid dixi toto illo Dialogo ad ostendendam conformitatem illius systematis cum doctrinâ Jansenii, et cum erroribus in quinque propositionibus contentis, protestor et declaro me id dixisse argumentandi gratiâ.» Manifestè loquitur P. Checuzzi de delectatione ecclesi relativè superiore, sive, quod idem est, *gradibus superante terrenam*, et agnoscit auctores catholicos

tum antiquos cùm recentiores hanc delectationem defendisse.

4º Cùm sententia delectationis relativè victricis à Benedicto XIV et sacrâ Congregatione Indicis catholica sit reputata, qui hanc sententiam *ipsissimum esse Jansenismum* obtendunt, amplam et legitimam Ypresis discipulis veterem suam fabellam renovandi ansam subministrant, scilicet *Jansenismum esse merum phantasma, et imaginarium heresim*; si enim delectatio Augustinianorum per gradus superior sit catholica, et *ipsum* Jansenii dogma, indubie Jansenismus fictitia est et prorsus commentitia heres.

5º Jansenius ideò duntaxat admittere videtur delectationem relativè victricem, quia per peccatum periit liberum arbitrium. Quamobrem duarum delectationum principium non primarium et formale, sed secundarium et accidentale ejus systematis fundamentum esse videtur. Caput enim septimum libri quarti de gratiâ Christi ita inscribit: *Delectationis necessitas oritur ex infirmitate voluntatis, quâ sit ut nihil boni amplecti possit nisi delectet*, etc.; et capite 9 ejusdem libri ait: « Necessitas delectationis celestis ad benè volendum et operandum, non ex naturâ voluntatis, sed ex ejus poenâ proficiscitur. » Unde eodem capite 9 addit: « Voluntas per peccatum.... in libidinum imperium præcipitata est, ex quibus sit ut in omnibus actionibus ante gratiam delectatione quâdam libidinosâ præennte ac titillante provocetur, » etc. Unde Ecclesia quinque illius propositiones damnando, systematis duplicis delectationis relativè victricis mentionem non fecit; sed si res ita est, quod in Jansenio horruit Ecclesia, non fuit præcisè delectationis relativè superioris principium, sed extinctio liberi arbitrii.

Hinc meritò dixit P. Alexander in Historiâ seculi quinti: « Eos ferre non possum qui opinones ab Ecclesiâ minimè damnatas, et in ejus sinu theologis impunè propugnari solitas, temerarii censoris inurunt, sieque, si veritatem (in se) non kœidunt, charitatem tamen violent, et pacem Ecclesiae perturbant. »

Ex his colliges delectationis per gradus victricis defensores habendos esse ut Catholicos eo ipso quo quinque propositiones ex eâ sequi negant, et easdem propositiones execrantur, etiamsi fortassis ex illâ reverâ dimanent, eosque qui solos Jansenii discipulos delectationem relativè superiori admisisse, aut admittere prætendent, falli et hallucinari.

CAPUT II.

De variis circa gratiam efficacem scholar systematis (1).

Summè bonus et omnipotens Deus, qui in insonte quid liberum arbitrium, in sône verò hominē quid sua grata posset exploratum facere voluit, se sine prejudicio liberi arbitrii, et ideò mirabili prorsus et ineffabili modo, in statu naturae lapsæ per gratiam suam *velle et perficere certò et infallibiliter operaturum esse* variis tum in antiquo cùm in novo Fodere oraculis declaravit. Exinde prodie unt diversa systemata ad dissipandas, quantum humana patiebatur imbecillitas, tam arcani dogmati tenebras à theologis exegitata, landabili quidem conatu, sed intelici admodum exitu. Enimverò systemata illa nedum inexplicabile illud sacramentum illustraverint, quinimò novis mysteriis obscuraverunt, aut præposteriori explicationibus ac interpretationibus defloraverunt, atque etiam denigraverunt. Odia insuper et dissensiones in Ecclesiâ, in quâ pax et charitas vigere debent, ut et partium studium, innumerorum malorum fontem et originem, excitaverunt. Hæreticis demùn patentem aperuerunt campum perversa sua stabiliendi et persuadendi dogmata, et Ecclesie protervius insultandi. Notum scilicet est, Jansenium et ejus discipulos delectatione relativè victree, et prædeterminatione physica, suos errores, quos ex odio Moliniani et Suaresianii systematis conceperunt, roborare, aut colorare, atque criminari in Moliniano systemate *Semipelagianismum* ab Ecclesiâ tolerari, quod et fecit minister Juræus in suis cum domino Bossuetio disceptationibus.

Reverendus Pater Gabriel Daniel, in exiguo Tractatu de efficaciâ gratiae, hanc controversiam ad rationis trutinam expendens, ut pluribus ejus Societatis theologis gentile fuit, cuncta super gratiae efficaciâ systemata ad tria reduci posse docet; enimverò, ipso dicente, primum illam efficaciam reponit in agendi necessitate per gratiam voluntati impositâ (quale est sistema Calvinianum et Jansenianum)... Secundum in præmotione voluntatem ad agen-

dum physicè prædeterminante (quale est sistema Thomistarum, et corum omnium qui admittunt gratiam *ex se*, id est, ex naturâ suâ, efficacem; qui enim, inquit, gratiam *moraliter* prædeterminare, aut moraliter imponere necessitatem dicunt, et si profiteantur se gratiam ex naturâ suâ efficacem admittere, illam tamen reverà non admittunt, cùm gratia moraliter tantum præmovens infallibilem cum effectu connexionem non habeat, quam è converso necessariè habet gratia ex naturâ suâ efficacem)... Tertium in eâ omnino modâ infallibilitate, sive cum actione connexione quam trahit ex Dei præscientiâ. Ad tertium illud systema reducit non solùm systemata Suaresianum, sive Congruistarum, et Molinianum, sed etiam Augustinianorum, aut Thomistarum, quibus accepta est prædeterminatione moraliter præmovens, aut necessitas moralis, vel delectatio moraliter victrix, quia, ut dictum est, hujusmodi præmotio aut delectatio omnino modâ infallibilitatem gratiae non inserit.

Ex his evidens est virum aentissimum, sibi suam sententiam clarè et candidè aperire non pertinuissest, debuisse commemorata systemata ad duo duntaxat redigere, scilicet ad Calvinianum Jansenianumque, et Suaresianum, Molinianumve; censet enim Thomistas, qui admittunt gratiam ex naturâ suâ efficacem, et physicè prædeterminantem, voluntatem verâ et reali constringere necessitate. « Les Thomistes, inquit ibidem, disent que la grâce n'est efficace par sa nature, que parce que l'effet ou le consentement de la volonté en est inséparable ; s'ils ne disaient que cela, on comprendrait aussi aisément leur pensée que celle de Jansénius ou de Calvin ; car si cette liaison est infailible par la nature de la grâce même, il paraît qu'elle est absolument nécessaire ; elle ne peut être nécessaire que parce que la grâce produit nécessairement son effet, et si cela est, elle nécessite la volonté ; voilà une idée claire de la grâce efficace par elle-même ; mais, ce qui cause ici de l'embarras, et ce qui obscurcit cette idée, c'est que les Thomistes... en nous disant que la grâce a de sa nature une liaison infailible avec son effet, nient en même temps que cette grâce nécessite la volonté à agir ; c'est qu'ils disent que par sa nature elle la détermine physiquement, et cependant qu'elle ne la nécessite pas ; que, quoique cette grâce par sa nature soit inséparable de son effet, cependant la volonté peut la rejeter, et qu'elle a un véritable pouvoir de n'y pas consentir. »

(1) Cùm hic lacuna non nullius projecti momenti, de Congruismo scilicet, appareat, questionem hanc more appendicis tractatum videre est ad calcem hujusc voluminis, ubi rationes utrinque propugnantes compendiosè quidem dantur, sed ob luculentiam sufficienter. Confer præterea tractatum de Deo ubi fusius exponuntur.

Toutes ces contradictions, au moins apparentes, n'empêchent pas de concevoir ce que ces théologiens veulent dire.... Les Thomistes diffèrent encore de Jansénius et de Calvin en ce que Jansénius et Calvin ne comprennent dans l'idée de la grâce efficace que l'illustration et l'inspiration, auxquelles ils donnent la vertu de faire agir nécessairement la volonté, au lieu que les Thomistes disent qu'avec l'illustration et l'inspiration seule, la grâce n'est point encore efficace, et qu'elle n'aura jamais son effet tant qu'il n'y aura que cela. C'est pourquoi ils ajoutent une prédestination, qui n'est ni lumière ni inspiration, et qui fait que cette grâce devient efficace, et qui lui donne cette inséparabilité de l'action sainte, que Dieu inspire, etc. On pourrait imaginer une troisième manière de soutenir la grâce efficace par elle-même. Ce serait, en retranchant l'incompréhensible prédestination physique des Thomistes, de donner à l'inspiration intérieure cette inséparabilité d'avec le consentement de la volonté que ces théologiens donnent à leur prédestination physique, et de dire de cette inspiration, comme ils disent de cette prédestination, que, quoiqu'elle détermine, elle ne nécessite pas néanmoins; mais il paraît impossible d'admettre une inspiration qui ait ainsi une liaison inséparable et infaillible avec le consentement de la volonté, sans retomber dans les principes de Jansénius et de Calvin sur la liberté.... Et, en effet, dès qu'il y a infaillibilité, il y a nécessité, et dans ce système la nécessité venant de l'inspiration, elle serait antécédente; or, toute nécessité antécédente détruit la liberté. »

Prolixum istud testimonium evincit, ni fallo, Danielem existimasse gratiam ex naturâ suâ efficacem, et prædeterminationem physicam Thomistarum non minùs libertatem destruere quam gratiam efficacem Jansenii et Calvini, et idèo ipsum voce tenuis reduxisse systemata super gratiæ efficaciâ ad tria relata. Thomistarum est et Augustinianorum, qui *scientiam medianam* eliminantes, gratiam ex naturâ suâ efficacem admittunt suam vindicare causam. Eam hic generalibus duntaxat argumentis defendisse sufficiat.

1° S. P. Benedictus XIV, si Daniele non sagior, certè in rebus theologicis multò magis versatus, in Brevi infra referendo Danielis argumentum directè eliminare voluisse videtur; sic enim ibidem loquitur: « Thomiste traduntur ut destructores humanæ libertatis, et

uti sectatores nedum Jansenii, sed et Calvini; sed ipsis objectis apprimè satisfaciunt. » Eterò, trita istam objectionem refellunt omnes Thomistæ, quos inter consuli potest Joannes Baptista Gonetus in erudito et optimo opere, cui titulum fecit: *Clypeus theologie thomisticae*, typis primùm mandato anno 1639.

2° Infra probabimus D. Augustinum de gratiâ ex se efficaci præcipue disputasse adversus Pelagianos; an, queso, gratia efficax Augustini eadem est ac Jansenii et Calvini efficax gratia?

3° Cum gratiæ efficacia in systemate Suareziano et Moliniano facilè concipiatur, istud sistema essentialiter differt ab Augustini systemate, qui ubique elamat modum hujus efficaciæ humanam intelligentiam penitus exsuperare, et idèo ex hac parte Thomistis invidia conflari non potest.

4° Si de veritate dogmatum per argumenta ex ratione desumpta judicandum foret, Daniel similis argutator, dogma, v. g., de existentiâ peccati originalis, ejusque ad omnes Adæ nepotes transmissione, brevi pessumdatasset.

5° Argutiæ Danielis et Molinistarum cò collimant, ut veram de gratiæ efficaciâ sententiam in Ecclesiâ ante Molinam ignotam fuisse probent, ut et majorem theologorum numerum etiamnum in errore circa eamdem efficaciam versari, ut postea ostendemus.

Cum igitur Thomistæ et Augustiniani negent consectaria, quæ ex eorum systematibus diminare prætendit Daniel, idèo plus quam duo vel tria systemata catholica circa gratiæ efficaciam distinguenda sunt. Unde quatuor vulgo recensentur, Thomistarum, Augustinianorum, Molinæ et Congruistarum, quibus novissimis hisce temporibus quintum addidit eruditus P. Thomassinus.

Longioris profectò operæ foret quidquid ferunt illa systemata, et sentiunt illorum patroni, accuratè referre. Quamobrem sic singula scorsim adducam, ut communem eorum doctrinam, præcipua à Janseniano dogmate discrimina et quid super singulis meo judicio tendendum sit, assignem.

ARTICULUS PRIMUS.

Thomistici systematis synopsis.

Quotplex hoc in systemate Christi, sive medicinalis, gratia? — Duplex specie et naturâ à se invicem distineta, purè sufficiens, sive excitans, et efficax, sive adjuvans.

Gratia sufficiens in se et formaliter non est

actus indeliberatus intellectus et voluntatis (ut alii censem theologi), sed Dei motio, quam dicunt *virtuosam*, tum quia intellectum et voluntatem ad supernaturalem ordinem attollit, eos ad celestes actus indeliberatè elicendos excitando, puta pia desideria, sanctas cogitationes, etc. (sub quo respectu est semper efficax, cum illos actus semper afflet et operetur), tum quia vires ministrat ut perfectiores actus deliberari produci possint (sub quo respectu est merè sufficiens, cum sine gratiae efficacis subsidio isti actus nunquam prorsus siant). Unde Alvares disputatione 8 dixit: *Omne auxilium sufficiens respectu unius actus* (deliberati qui ut elici possit antecedente Dei voluntate illud datur auxilium) *semper est efficax respectu alterius* (indeliberati), *ad quem efficiendum decreto absoluto divinæ voluntatis ordinatur*.

Gratia excitans, sive *sufficiens* solam connotat potentiam *in actu primo*, ut aiunt, id est, quatenus se jungitur ab actu; sic enim confert voluntati vires verè et relativè sufficientes, quibus velle ac operari possit, ut tamen nisi accesserit efficax gratia, nunquam prorsus actu velit et operetur.

Gratia efficax, sive *adjuvans in se et formaliter* sita est in *intrinsecā et singulari* istius gratiae virtute per quam infallibilem habet eum effectu suo, id est, libero voluntatis consensu, connectionem. Illum consensum producit, et ideò ipsum naturā praeedit, quā ex causā *præmotio*, id est, *prævia motio* dicitur. Hinc vulgo describitur: *Actio sive motio Dei per quam voluntas ad actum secundum*, id est, *actualem consensum, applicatur*. Daniel citato loco dicit *intelligi non posse hanc præmotionem*; sed illius defensores reponunt tritā ratione tangi posse philosophum (qualis fuit Daniel), non theologum doctrinā Apostoli et Augustini imbutum, qui perspicacissimus licet, nunquam comprehendere potuit quomodo sub omnipotente Dei motione creatura bonum liberè operetur.

Quot titulis gratia præmoveens, sive efficax nunc est necessaria? — Duobus, *dependentie et infirmitatis*. Scilicet Deus, utpote prima causa, primus motor, *in quo vivimus, movemur et sumus*, non potest, nisi *seipsum neget*, determinationem à causā secundā accipere, et ideò omnes creature actiones sive naturales sive supernaturales excitare tenet. Aliunde, tanta est hominis lapsi in malum propensio, totque ipsi cum mundo, carne et diabolo subeunda certamina, ut licet gratiae sufficientis subsidio plenè possit bonum agere, et de illis hostibus

triumphare, nunquam tamen sine gratiae efficacis adjutorio hanc reverā assequitur et perficiet. Hinc præmotio, quæ actionibus naturalibus *prædeterminatio physica*, actionibus vero supernaturalibus affixa, gratia *ex se efficax* dicitur, quibuslibet in quocumque statu, ac proinde et ipsis Angelis, et insonti Adæ ad quascumque actiones necessaria fuit, ideoque gratia præsentis statū quatenus efficax reverā non differt à gratiā statū innocentiae quatenus efficaci.

Quoniam sunt hujus systematis consecratio? — Ista quoad statum innocentiae. Ipsa opera libera decrevit Deus efficaciter, absolutè et ante liberum hominis consensum. Hinc Deus illa opera in suis decretis præcognovit. Hinc prædestination fuit ante prævisa merita, et reprobatio negativa (id est, exclusio à gloriā), ex solā Dei voluntate et ante ulla prævisa peccata; positiva autem (id est, suppliciorum inflictio) post et ob peccata prævisa, etc.

Hæc autem quoad statum naturæ lapsæ. Deus Adam, et omnibus ejus in eo nepotibus per peccatum *in massā perditionis* conclusis, illos (ut sine iniquitiā potuisset), aeternā poenā condemnare non voluit. Voluntate scilicet generali, antecedente, et beneplaciti, eorum voluit salutem, ex quā ipsis adjutoria sufficientia per Filii sui merita impertiit, aut saltem præparavit. Verum ex speciali misericordiā et prædilectione, ut jure poterat, eos inter aliquos ante meritorum prævisionem ad gloriam efficaciter prædestinavit, nihil tale circa alios decernendo. Unde primis gratiam efficacem, perseverantiam, et gloriam in tempore tribuit; postremis vero sufficientia tantum auxilia ad perseverandum confert. Hinc bona opera ex gratiā elicita cognoscit *in se*, id est, per decretum absolutum, efficax et antecedens ejusdem gratiae infundendæ; mala vero opera etiam *in se*, id est, per decretum permissivum, quo justo iudicio statuit non impertire gratiam efficacem iis in circumstantiis in quibus ista gratia ad non peccandum est prorsus necessaria; idcirco *in se*, id est, in commemoratis decretis, novit quinam in bono perseveraturi sint, quinam in malo, ac illis *decreto executionis gloriam*, his vero poenam aeternam rependit. Hinc reprobatio negativa fundatur in solā divinā voluntate, positiva in solo peccato. Hinc nullus labor, inquietus, in intelligendo Dei in hominum voluntates omnipotentissimo influxu, et summā divinæ scientiæ certitudine asserendā.

An, et in quo Thomisticum systema à Janseniano differt? — In his. 1º Thomistae admittunt et requirunt gratiam verè et relativè sufficientem, ut bonum opus *in actu primo*, id est potentia ab actu, seu actuali libero voluntatis consensu, sejuncta, peragi possit, secùs Jansenista, ut dictum et probatum est. ... 2º Physica Thomistarum præmotio, sive gratia efficax, multum discrepat à delectatione relativè vietrice, sive efficaci, Jansenianorum. Scilicet præmotio physica necessaria est ut Deo primæ causæ, primi motoris, ratio servetur (unde datur ad exigentiam creaturæ quam Deus de indifferentie ad actum movet et determinat); illa se habet *ex parte actus secundi*, sive actualis liberi consensus, nullam in potentia inducendo mutationem, et simpliciter et absolutè vietrix est, sive efficax, nullâ habitâ ratione superiorum aut inferiorum ejus virium, etc. E converso, delectatio relativè vietrix necessaria est ut hominis lapsi voluntas activâ indifferentiâ spoliata ad bonum rapiatur..... Ipsius justis, qui eam enixè postulant, à Deo sapienti non impertitur Non respicit tantum *actum secundum*, siquidem tribuit simul posse et agere, ac proinde inducit mutationem in potentia, quam de non expeditâ facit expeditam ac relativè proportionatam. Tandem, dicente Jansenio, relativè vietrix est, et ideo dependenter à præponderantiâ virium, sive gradiuum.

Quibusnam rationibus probant Thomistæ voluntatem sub motione gratia sue efficacis remanere liberam? — His summatim. Divus Thomas 1-2, q. 40, a. 4, in c., ait: « Quia voluntas est activum principium non determinatum ad unum, sed indifferenter se habens ad multa, sic Deus ipsam movet quod non ex necessitate ad unum determinat, sed remanet motus ejus contingens, et non necessarius, nisi in his ad quæ naturaliter movetur. » Ibidem ad 4: « Voluntas divina non solum se extendit ut aliquid fiat per rem quam movet, sed ut etiam eo modo fiat quo congruit naturæ ipsius, et ideo magis repugnaret divinæ motioni, si voluntas ex necessitate moveretur (quod suæ naturæ non competit), quâm si moveretur liberè, prout competit suæ naturæ. » Antea p. 4, q. 49, a. 8, in c., dixerat: « Hoc (distinctio contingentium à necessariis) contingit propter efficaciam divinæ voluntatis; cum enim aliqua causa efficax fuerit ad agendum, effectus consequitur causam non tantum secundum id quod fit, sed etiam secundum modum fiendi vel es-

sendi... Cùm igitur voluntas divina sit efficacissima, non solum sequitur quod fiant illa quæ Deus vult fieri, sed et quod eo modo fiant, quo Deus ea fieri vult; vult autem quedam fieri Deus necessariò, quedam contingenter. » Ex quibus ibidem ad 2, reponit: « Dicendum quod hoc ipso quod nihil voluntati divinæ resistit, sequitur quod non solum fiant ea quæ Deus vult fieri, sed quod fiant contingenter, vel necessariò quæ sic fieri vult. »

Ex his Angelici doctoris pronuntiatis sic argunt: Si promotio physica, sive gratia efficax sit veluti fustis, aut vectis quo omnipotentissima Dei voluntas humanam movet et erigit, humana voluntas sub ejus motione remanet potens ad oppositum, sive libera; ex citatis enim effatis, « cùm voluntas divina sit efficacissima, et omnipotentissima, non solum quæ fieri vult fiant, sed etiam fiant eo modo quo ea fieri vult, » sive efficit non solum entitatem sed et modum actus; atqui gratia efficax Thomistica sic voluntatem movet et erigit; dicunt enim Thomistæ illam esse participationem et quasi instrumentum omnipotentissimæ et efficacissimæ Dei virtutis; ergo.

Idem S. doctor, quæstione 6 de Malo, articulo unico, ad 3, dicit: « Deus movet voluntatem immutabiliter, propter efficaciam virtutis moventis quæ deficere non potest (id est, gratia efficax voluntatem infallibiliter determinat), et tamen propter naturam voluntatis motæ, quæ indifferenter se habet ad diversa (id est, quæ est activè indifferentia ad opposita, sive ad agendum et non agendum, ad faciendum bonum aut malum), non inducitur necessitas, sed manet libertas. » Gratia igitur efficax determinatè et infallibiliter movens ad unum, jungitur cum potentia ad opposita, et ideo cum libertate.

Ibidem et alibi S. doctor hanc concordiam evincit ex principio, sive radice libertatis. Scilicet fundamentum illud duplex est, amplitudo competens judicio rationis quo regitur voluntas, et amplitudo voluntati cœlitùs indita; at utraque illa amplitudo importat activam voluntatis indifferentiam sub actione præmotionis physicæ. Etenim eo ipso instanti quo voluntas per præmotionem sive gratiam efficacem, determinata est ad unum actum et objectum, intellectus varia objecta indifferenter diligenda proponit, alia scilicet magis, alia minùs, et ideo hoc ipso momento viget et remanet indifference judicij et rationis; sed fieri non potest ut indifference ex parte judicij remaneat, nisi ex-

stat etiam ex parte voluntatis, cùm intellectus sit rector et quasi navarchus voluntatis. Pariter voluntas ad summum bonum, quod solus est Deus, diligendum et possidendum facta, nullo particulari hono potest exsaturari, ac proinde ita particulare bonum prosequitur, ut aliud semper aequaliter et diligere valeat.

Denique celebres Lemos et Alvares, qui Thomistarum causam in famosis Congregacionibus de Auxiliis sub Clemente VIII et Paulo V, ab anno 1602 ad annum 1606 feliciter promoverunt, declaraverunt gratiam sufficientem *absolutissimam in actu primo ad bonum opus subministrare potentiam et homini illà gratiā praevenire et excitato ideò non impetriri efficacem quia illius infusioni obieem ponit quem posset non ponere; et hoc sensu indubie intelligant antea laudatum istud D. Augustini effatum, quòd *gratiā non adjurentur, in ipsis itidem causa est, non in Deo;* sed inde eluet hominem istà gratiā adjutum per illam, in illà, et cum illà posse resistere gratiae efficaci; potest quippe vel illius impulsui consentire, et sic adjuvantem et efficacem illi annexam impearare, vel illius impulsui dissentire, et sic efficacem in illà propositam et exhibitam repellere, ipsique obsistere.*

Quid sentiendum de Thomistico systemate? — Huic sanè systemati, ut jam observavimus, invidia accedere non debet, quòd non nisi maximè cum difficultate in eo cœlestis motionis cum libertate concordia explicari potest, quinimò viro theologo ex hâc parte, si nihil aliud obstaret, quodammodo acceptum esse deberet; ait enim D. Augustinus libro 2 de peccatorum Meritis et Reuissione, cap. 18, n. 28 : « Laborant homines invenire in nostrâ voluntate, quid boni sit nostrum, quod nobis non sit ex Deo, et quomodo inveniri possit ignoro : ait enim Apostolus 1 ad Corinthios, cap. 4 : *Quid habes quod non accepisti?...* Ipsa etiam ratio, que de iis rebus à talibus quales sumus iniri potest quemlibet nostrum querentem vehementer angustat, ne sic defendantur gratiam, ut liberum arbitrium auferre videamus; rursus ne liberum sic asserramus arbitrium, ut superbâ impietate ingrati Dei gratie judicemur. »

Verum, in isto systemate, gratia efficax, sive præmovens, non minùs necessaria fuit, *titulo dependentie*, in statu innocentiae quam in statu præsenti; quo principio semel admisso non concurti tantum, sed et funditus everti videtur omnibus acceptum, et à D. Augustino decan-

tatum disserimen inter adjutorium *sine quo Angelis et insonti Adæ datum, et adjutorium quo nostri statu proprium.* Quonobrem Jansenius, libro 8 de Gratiâ Christi, capitibus 1 et 2, meritò videtur asservisse Thomistas, qui adjutoria *sine quo et quo in prædeterminatione physicâ constituant, totam basim doctrine Augustinianæ retinere;* sed ipse vicissim omnia D. Augustini principia subvertit, cùm è statu præsenti gratiam verè et relativè sufficientem expunxit, et in eo collocavit delectationem relativè victricem *sine qua*, ut loqui ausus est, *non magis homo bonum facere potest quam avis sine aliis volare.*

ARTICULUS II.

Brevi Augustiniani systematis descriptio.

Benedictus XIV, in Brevi dato 31 maii anni 1743, in gratiam religionis Augustinianæ et cardinalis Norisii, hanc scholam celebrat, « tum propter S. Augustini tutissima atque inconcessa dogmata ab illius alumnis tradita et servata, tum propter eximios viros quos edidit pietate et doctrinâ præstantes; » deinde addit : « Instar omnium bonæ memorie (Henricus dûm vixit S. R. E. cardinalis Norisius nuncupatus),... licet quarumcumque gentium linguis celebretur, à nobis tamen sine speciali laude tanquam romanæ Ecclesiæ splendidissimum lumen nunquam est nominandus. » Ex his sanè eluet quām inconsideratè et etiam iniquè se gerant qui illi scholæ infensi sunt.

Augustinianorum dogmata. — Inter Augustinianos alii, ut diximus, propugnant gratiam simpliciter et absolutè victricem sive efficacem, alii gratiam relativè et per gradus victricem.

Dogmata utrisque communia. — Utrique opera naturalia à supernaturalibus, et statum insontis naturæ à statu naturæ lapsæ secernunt.

Ut in quolibet statu liberæ creaturæ quasvis actiones naturales producent, actualē Dei concursum requirunt. Verum concursus ille prævius non est et physicè præmovens (ut Thomisticus), sed simultaneus, ex se flexibilis, et à voluntatis nutu pendens; unde voluntas ipsum, non ipse voluntatem hic et nunc determinat.

Ut autem liberæ creaturæ in quolibet statu opera supernaturalia elicant, speciale quoddam et supernaturale actualis gratiæ auxilium exigunt cum hoc, quantum ad statum innocentiae et statum naturæ lapsæ, discrimine.

Gratia in statu insontis naturæ non fuit ex

se, sive ex naturâ suâ efficax, sed indifferens et versatilis, sive voluntatis arbitrio derelicta. Hinc in eo statu nulla extiterunt decreta absolute, efficacia, et libero voluntatis creatæ consensui prævia, et idèo nulla prædestinatio ad gloriam ante prævisa merita, nulla reprobatio nisi ex prævisis actualibus delictis.

Gratia è converso in statu naturæ lapsæ ex naturâ suâ efficax ad omnes et singulas actiones supernaturales ex solâ humanæ voluntatis infirmitate requiritur. Hujus gratiæ natura consistit, vulgò saltem, in *delectatione*; Augustinus enim illius gratiæ naturam ita in *suavitate* et *dudcendue* collocavit, ut Deum aliâ ratione sibi ignotâ homines ad se trahere posse confessus fuerit.

Gratia ista efficaciter delectans *physicè moraliter* voluntatem prævenit et præmovet; *physicè* quidem per actionem realē et physicam voluntati impressam; *moraliter* verò per attractionem, per invitationem, etc., voluntatem ad consensum suavi et potentissimo modo alliciens, quem idèo consensum simul cum homine per gratiam adjuvantem sive cooperantem elicit Deus. Haec enim, inquit, passim tradit D. Augustinus, v. g., libro de bono viduitatis cap. 47, n. 24, ubi ait: « Proinde arbitrium voluntatis humanæ nequaquam destruimus, quando Dei gratiam quâ ipsum adjuvatur arbitrium, non superbiâ negamus ingrâtâ, sed gratâ potius pietate prædicamus; nostrum enim est velle, sed voluntas ipsa et admonetur ut surgat, et sanatur ut valeat, et dilatatur ut capiat, et impletur ut habeat. » Haec quippe erectio, sanatio, dilatatio, etc., voluntatis actionem ex parte Dei physicè delectabiliter præmoventem importat, quæ tamen moraliter prævenit, quod alibi hoc exemplo illustrare conatus est S. doctor: « Ramum ostendis viridem ovi, et trahitur, nuces puero demonstrantur, et trahitur, » etc. In eodem statu naturæ lapsæ præter relatam gratiam efficacem (quæ est speciale et eximium Christi adjutorium sive medicinale) alia existit dicta *sufficiens*, ex Christi etiam meritis præveniens, quæ voluntati satis virium impertit ut verè et relativè possit remotè vel proximè opera supernaturalia elicere, etsi sine gratiæ efficacis adjutorio nunquam prorsùs suum obtineat effectum. In eodem ordine prædestinatio ad gloriam est omnino gratuita, id est, fit ante quamlibet meritorum prævisionem. Reprobatio autem positiva, id est, actualis et in tempore, fit propter actualia cuiusque hominis delicta; negativa

verò, id est, non comprehensio in decreto, quo Deus primitus nonnullos è massâ perditionis ad gloriam prædestinare voluit, nihil tale circa alios decernendo, fit ex solâ avitæ mæcuseke prævisione. Hinc in statu præsenti locum habent decreta absoluta et ex se efficacia circa actus supernaturales, in quibus decretis fundatur illorum actuum præscientia. Hinc electis in fine saltem vitæ speciale et efficacissimum perseverantiæ donum tribuitur, aliis verò impertit gratia quâ verè et relativè valeant illud promereri donum, quod tamen propter peccata (quæ Deus ex speciali providentiâ ab eis ut ab electis non avertit) nunquam obtinebunt.

Haec Augustinianorum placita si perpenderis, facilè intelliges ipsos in statu naturæ lapsæ Thomistis, in statu verò innocentiae Molinistis assentiri.

Placita alterutri Augustinianorum scholæ specia'ia circa gratiæ cum libertate concordiam. —

Augustiniani pro delectatione, sive gratiâ, absolutè et simpliciter efficaci decertantes, hanc delectationem cum libero arbitrio cohaerere eodem ferè modo probare solent quo Thomistæ suam gratiam efficacem, sive physicè prædeterminantem, libertati adversam non esse suadere consueverunt. Eorum laborem, arduum licet, felicem tamen esse et fructuosum lubenter agnoscent Tournelius et ejus redactores.

Augustiniani verò delectationi sive gratiæ relativè sive per gradus victrici addicti impacterunt sibi ab iisdem recentioribus Janseniani erroris notam judicio S. P. Benedicti XIV tum anni 1748, tum anni 1745 modò citato non infeliciter detergunt, ut diximus capite præcedente, articulo secundo. Isti suam mentem sic iterum aperint: Peccatum originale duo in liberum arbitrium invexit mala quæ per Christi gratiam sanantur; 1º enim liberi arbitrii vires attenuavit et inclinavit, ut ait concilium Tridentinum sessione 6, cap. 1, quas vires restituit Christi gratia veram et propriè dictam bonum agendi potentiam voluntati impertiendo... 2º In idem liberum arbitrium invexit concupiscentiam, sive delectationem terrenam, quæ, ut loquitur eadem synodus sessione 5, canone 5, ad peccatum inclinat; quod malum contrario ejusdem generis bono tollit Christus, dum voluntati inspirat delectationem cœlestem, quæ ipsam allicit ad pietatis opus. Hac positâ distinctione, inquit, intelligitur quomodo gratia Christi, sive parva sit, sive magna, veram et propriè dictam potentiam tribuat libero arbitrio; non enim gratia dicitur parva aut

magna relativè ad potentiam, quasi parvam aut magnam voluntati conferret agendi potentiam (omnis enim gratia Christi ex naturā suā vires liberi arbitrii attenuatas et inclinatas per peccatum curat et resarcit); sed vocatur parva relativè ad voluntatem quam aliquando parvam et invalidam efficit, aliquando verò magnam et robustam juxta istud D. Augustini effatum libro de Gratiā et libero Arbitrio, cap. 17, n. 33: « Qui vult facere Dei mandatum, et non potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam et invalidam, poterit autem cùm magnam habuerit et robustam... » Item intelligitur quomodo delectatio relativè vietrix, etiam in intensissimo gradu, non lèdat libertatem, ut scilicet libertatem tolleret, non solam voluntatem, sed potentiam connotare debet; sed talis non est delectatio relativè vietrix, quæ inspiratur non ut homo possit agere (hoc enim præsupponitur), sed « ut velit, et tantum velit, tantoque ardore diligit, ut carnis voluntatem contraria conenpscentem voluntate spiritus vincat, » inquit D. Augustinus libro de Correptione et Gratiā cap. 11, n. 51. Et verò, delectatio relativè vietrix unicè facit transire voluntatem de potentia ad actum, et ideo illam complect et perficit, nedum illam potentiam destruat, cùm in primis quò plus aliquid est liberum, cò magis sit voluntarium, sive, ut loquitur Augustinus epistolā 157, alias 89, ad Hilarium, n. 8, voluntas tantò liberior sit quanto sanior, ... sive gratiæ subjectior. Quare contendunt voluntatem sub motione gratiæ relativè vietricis, sive superioris, remanere liberam, non quidem *quoad sensum*, cùm in ejus potestate non sit indeliberatum illum gratiæ motum recipere vel non recipere, sed *quoad consensum*, quia posità illâ indeliberata motione voluntatis, potest semper voluntas illi motioni consentire vel dissentire, si velit.

Ex his, addunt, innotescit latum intercedere discrimen inter gratiam relativè vietricem Augustinianam et Jansenianam. Hac enim absente non magis homo bonum agere potest quam avis sine aliis volare, et prorsus impossibile est ut virtutis et honestatis consideratio prævaleat. E converso, illâ absente, voluntas habet veram et propriè dictam, etiam relativam, bonum agendi vel non agendi potentiam, ope scilicet gratiæ sufficientis ex se destinatae ad illam potentiam subministrandam.

Cardinalis Norisius in Vindiciis, et præser-tim Janseniani erroris Calumniæ sublatae capite 2, paragrapho 1 et 2, et quidam alii insignes

Augustinianæ scholæ magistri, adversus Jansenium admittunt in præsenti statu adjutorium *sine quo non* cum adjutorio *quo*, cui videntur inserere notionem diversam ab eâ quam ipsi inserunt alii Augustiniani. Etenim adjutorium *sine quo non* dicente Norisio ibidem capite 2, paragrapho 1, « in statu naturæ lapsæ eamdem notionem retinet, quam in naturâ integrâ habebat, atque adeò ut agat, motum voluntatis, cui idemmet cooperatur, expectat. » Ille assertionem probat vir eruditus celebri testimonio D. Augustini libro de Correptione et Gratiā, cap. 11, quod sic se habet: « Si hoc adjutorium vel Angelo vel homini, cùm primum faeti sunt, defuisse... non utique suâ culpâ cecidissent... Nunc itaque quibus deest tale adjutorium, jam poena peccati est, quibus autem datur secundum gratiam datur, non secundum debitum, et tantò amplius datur per Christum quibus id Deo dare placuit, ut non solùm adsit sine quo permanere non possumus, etiamsi velimus, verùm etiam tantum ac tale nt velimus. »

Ex quibus sic arguit: Evidens est adjutorium Angelo et homini primitus datum esse adjutorium *sine quo non*; at non minus evidens est idem adjutorium nunc impertiri: *Nunc*, inquit, *quibus deest tale adjutorium*, etc., *quibus autem datur*, etc. Cætera autem verba designant adjutorium *quo*, sive gratiam efficacem cum sufficiente in isto statu conjunctam. Porrò, eodem dicente Norisio ibidem, adjutorio *sine quo non* movetur voluntas et ad elicendos actus debiles, nempe desideria, conatus, orationes minus servidas, pro adimplendis mandatis, in ordine ad quorum executionem adjutorium *sine quo non* est tantum auxilium remotum, imperatorum tamen auxiliū quo, sive gratiæ efficacis et vietricis, quâ solâ mandata reapsè implentur. Ille quippe tradit D. Augustinus libro de Gratiā et libero Arbitrio cap. 17, n. 33, ubi ait: *Qui vult ergo facere Dei mandatum, et non potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam et invalidam, poterit autem cùm magnam habuerit et robustam; quam quidem voluntatem habet per adjutorium quo.* Idem docet Augustinus supra citato libro de Naturâ et Gratiā cap. 68, ubi cùm dixisset *Deum non præcipere impossibilia*, addit: *Hinc admonemur et in facilibus quid agamus, et in difficilibus quid petamus; ex quibus hæc infert idem Norisius:* « Igitur opera facilia, seu actus bonos minus perfectos facere possumus absque eo quod manus et ulterius auxilium à Deo postulemus,

quod tamen in actibus perfectioribus et difficultioribus suppliciter petendum est.»

Ex hac Norisii doctrinâ, quæ certè non parum est implicata inferunt, Tournelius et ejus redactores, Norisium et ejus sectatores opera facilia à difficultibus distinxisse, et pro istis gratiam à se sive ab intrinseco efficacem exigisse, pro illis verò gratiam duntaxat *versatilem*, id est, à voluntatis mutu prorsù dependentem, quæ idèo sine adjutorio quo, sive efficaci potest sortiri, et de facto sumū aliquando sortitur effectum; hæc enim, inquiunt, suggerunt citata ejus verba, « adjutorium sine quo non in statu naturæ lapsæ eamdem notionem retinet quam in integrâ naturâ habebat, atque adeò ut agat, motum voluntatis, cui idemmet cooperatur, expectat; » et iterum ista: « Admonemur in facilibus quid agamus, in difficultibus quid petamus; opera facilia sive actus minus perfectos facere possumus absque eo quod majus et ulterius auxilium à Deo postulemus (id est, auxilium quo), quod tamen in actibus perfectioribus atque difficultioribus suppliciter petendum est...»

Verum reclamant Patres Bebelli, Berti, Bernene et alii Augustiniani delectationis relativè et per gradus victricis vindices, atque recentiores illos theologos Norisii mentem minimè assecutos esse contendunt. Etenim, inquiunt, Norisius ad actualem orationem, sive magis, sive minus servidam, ut et ad cuiuscumque præcepti executionem gratiam ex se efficacem requirit; ait enim ibidem: « Oratio dependet ab actu fidei per spem orante, ac dilectione, sive desiderio impleundi præcepti, qui actus ab efficaci gratiâ dependent, et sunt illustrations intellectus, ac sanetæ inspirationes voluntatis, sine quibus, quemadmodum oratio fieri nequit, ita si eadem oratio fiat, ab iisdem tanquam à causis principalibus dependet. » Quælibet ergo actualis oratio procedit ab actibus fidei et dilectionis qui ab efficaci gratiâ dependent; sed id fieri nequit nisi quælibet actualis oratio ab efficaci gratiâ dependeat, ut patet; ergo. — Addunt reponi non posse Norisium loqui de sola oratione intensâ et fervidiore; ibidem enim significat se disserere de oratione etiam tenui. Jam verò, inquit ibidem, cum oratio tenuis, non autem fervens et intensa, ex desiderio impleendi præcepti dependeat, ipsum verò desiderium sit actus voluntatis debilis, ac invalidus ad præceptum exequendum sine ulteriori auxilio (proximè sufficienti et efficaci) proinde eādem oratione hoc ipsum auxilium postulatur. Ubi vides,

dilectionem, seu desiderium implendi præcepti, quam modò exigebat ad orationem, necessariam etiam esse ad orationem *tenuem*; sed dilectio illa, et illud desiderium ex prioribus verbis dependet à gratiâ efficaci; ergo.—Quamobrem adjutorium *sine quo non*, juxta Norisium, eamdem in lapsæ ac in integræ naturæ statu notionem retinet eo sensu quod sine ipso non possit, et cum ipso verè possit voluntas bonum operari, non verò cum ipso solum bonum reapsè operetur. Quod quidem adjutorium in eodem praesenti statu ex se tendit ad accersendum auxilium quo, sive gratiam efficacem et victricem quâ solâ mandata reapsè impletur, si ipsi obex à voluntate non apponatur, quâ ratione, *ut agat, motum voluntatis, cui idemmet cooperatur, expectare* dicitur; tunc enim in nobis excitat voluntates, sive *actus parvos et debiles*, nempe *desideria, conatus, etc., pro adimplendis mandatis*, quæ idèo sunt dispositiones remotæ ac mediatæ ad realem præceptorum executionem; unde intendit Norisius adjutorium *sine quo*, sive sufficiens, pro actibus difficultibus, esse à se efficax pro actibus facilibus, et idèo adjutorium ex se efficax pro actibus facilibus esse purè sufficiens pro difficultibus. Hinc iste estordo gratiæ distributionis pro exequendis præceptis. Deus dat gratiam *sine quâ non*, sive purè et præcisè sufficientem ad orandum, cui si non resistitur, dat efficacem orationis gratiam, quæ obtinet auxilium proximè sufficiens ad exequendum mandatum urgens, cui si iterum obicem non apposuerit voluntas, tribuit auxilium efficax quo reipsâ adimpletur præceptum. Demum commemorati theologi observant nullatenus esse verisimile Norisium, qui scientiam medium cum horrore expludit, admisisse aliquam gratiam in rebus etiam facilibus versatilem et voluntatis pedisse quam.

Quidquid sit, tenendum est, ut in secundo presertim libro ostendimus, Deum gratiam proximè et relativè sufficientem orationis non solum justis volentibus et conantibus urgente præcepto, sed etiam simplicibus peccatoribus, et obduratis et exæcatis impertire, cui si non resistitur, Deus illis mortalibus gratiam à se efficacem largitur; hæc enim sententia, ut ibidem probavimus, et Scripturis, et conciliis, et ipsius S. Augustini doctrinæ consona est, et aliunde gravissimis difficultatibus ex hominis inexcusabilitate eliminandis, ac libertati eum gratiâ, quantum humana patitur intelligentia, conciliandæ magis idonea est.

Quid sentiendum de systemate Augustiniano?
 — Augustinianum systema, quatenus præsentim gratiam simpliciter et absolutè, et physicè-moraliè efficacem defendit, Thomistico, circa ea in quibus differunt, præhabendum videtur. Præterquam quòd enim omnes difficultates quæ in illo dogmate inveniuntur, et in isto occurunt, imò graviores, certè nemo præjudicii non excœcatus et partium studio non abreptus, non videt et intelligit longè felicius in Augustiniano quam in Thomistico systemate explicari ab omnibus eujuscumque scholæ magistris decantatum, et fidei principiis prorsus consonum disserimen inter adjutorium *sine quo non statu* innocentiae proprium, et adjutorium *quo in præsenti statu* vigens, quod piissimus et eruditissimus gratiae præco et vindex adversus Pelagianos et Semipelagianos ex apostolice doctrinâ asseruit, et obfirmavit. Quis aliunde non fateatur vastissimam illam divi Augustini testimoniorum sylvam, quam stupendum in modum assurgit, exercescit, et hirsutus est Augustinus Yprensis, acutioribus securibus ab Augustinianis quam à Thomistis succidi? Quis tandem non animadvertisit pestifero Janseniani erroris veneno infectos et debilitatos mortales promptius et efficaciùs sanandos esse et confortandos Augustinianis quam Thomisticis poculis? cùm in primis Jansenius et ejus discipuli prædeterminationis physicæ systema re ipsa irrideant et subsannent, ut antea ostendimus.

Priusquam ad aliorum systematum expositionem progredior, nonnullis eruditorum viorum observationibus tum bujus temporis pseudophilosophorum adversus Augustinianum et Thomisticum systemata super concordia libertatis cum gratiâ à se efficaci diateria, cùm prætensorum quorundam theologorum adversus eadem systemata convicia eliminare conabor.

Refelluntur hodierni pseudophilosophi prætendentes id, quod certò et infallibiliter sit, liberè non fieri.

1º Non Scriptura solùm et traditio, sed et ipsa ratio suggerit, Ens infinitè potens, qualis est Deus, ad bonum movere posse mortalium voluntates infallibiliter, et tamen liberè. Potest enim facere, quotiescumque ipsi placuerit, ut illi mortales certissimè et in omni prorsus circumstantiâ modo suæ naturæ accommodato, qui est liberè velle, operentur; sed ex hoc principio elucescit cœleste adjutorium, quod voluntatem certò et infallibiliter agere facit,

posse efficiere ut sic semper agendo possit non agere; ergo. — Ille divus Augustinus ex ipsâ ratione cognovit, Dei determinationem, quantamcumque polleat efficaciam, libertatem non destruere, quod vir eximius confirmavit exemplo Abrahæ; ut enim ille patriarcha in mercem fidei suæ numerosissime gentis pater fieret, Deus per efficacissimum adjutorium ita præparavit et determinavit gentilium corda, ut certissimè et infallibiliter voluerint quod non velle potuerint. « Ut, inquit libro 2 Operis imperfecti, Abraham ob stipendum fidei conseretur dilatationem seminis, præparata est gentium voluntas à Domino, et ut vellent quod et nolle potuerint ab illo factum est qui ea quæ promisit potens est et facere. »

2º Nicolius, in Symbolo et alibi, ex iis quæ in nobis geruntur, et ex intimo omnium hominum sensu aliquatenus elucidat, quomodo infallibilis determinatio cohæreat cum potestate agendi et non agendi: « Tous les hommes conviennent, inquit, qu'on n'est digne de louange ou de blâme, de peine ou de récompense que pour les choses qu'on fait librement; or, il y a une infinité de péchés et de bonnes actions, qui font qu'on est blâmé ou loué par toutes les personnes sages, quoiqu'on ait été infailliblement déterminé à les faire. Une prostituée de profession est infailliblement déterminée à commettre le péché, quand elle est sollicitée et attirée par une récompense considérable. Ces misérables qui faisaient métier de vendre des poisons étaient infailliblement déterminés à en donner à tous ceux qui en achetaient aussi chèrement qu'ils voulaient. Les duellistes sont infailliblement déterminés à se battre contre tous ceux qui les auraient fait appeler, les vindicatifs à se venger, s'ils le pouvaient, de ceux qui leur auraient fait quelque affront... Une fort honnête femme, let qui a de plus un grand amour pour son mari, est infailliblement déterminée à ne se pas rendre à une sollicitation contre son devoir. Un juge d'une probité singulière est infailliblement déterminé à ne se pas laisser corrompre par des présents pour commettre une injustice. Un sujet très-asserfi dans la fidélité qu'il doit à son prince est infailliblement déterminé à ne pas écouter ceux qui le porteraient à le trahir, etc. Qui pourrait dire, sans avoir perdu le sens commun, que tous ces gens ne seraient ni blâmables ni louables pour avoir fait ces péchés, ou bonnes actions, parce qu'ayant été infailliblement déterminés »

es faire, ils n'auraient pas été libres en les faisant? »

5º Doctissimus Petavius T. I, libro 9, cap. 7, n. 6, de Dono perseverantie, electorum proprio in praesenti statu disserens ait : « Non solum dat posse, si velint, sed etiam velle quod possunt, et est tale ut eo dato nonnisi perseverantes sint, id est, ut certò et infallibiliter perseverent, tametsi liberè gratiae illi donoque consentiant, non necessariò, sed ita ut dissentire possint si velint, quamvis ut non dissentire velint eodem illo perseverantie dono perficiatur. »

Convicia adversus Augustinianum et Thomisticum systemata super gratiam et perseverantiam eliduntur. — Nonnulli recentiores, qui se eximios prætendunt theologos, ex systematibus Augustiniano et Thomistico, super prædestinatione et gratia, absurdia, horrenda et Deo maximè injuriosa eduxerunt consecratio, quae priusquam referam et explodam, diversa præmittenda sunt principia omnibus scholis accepta, vel saltem quae omnibus scholis accepta esse debent.

PRIMUM PRINCIPIUM. — *Cum omnes Adæ posteri in eo peccaverint, Deus absque iniustitiâ omnibus damnationis supplicium infligere posset.*

Pate ex celebri isto Augustini effato : « Universa massa pœnas debet, et si debitum damnationis supplicium omnibus redderetur, non iniuste procul dubio redderetur. » Ubi nota voces *procul dubi*. Idem inuleat libro de Dono perseverantie cap. 8 : « Non simus, inquit, ingrati, quod tam multos liberat misericors Deus det am debitâ perditione, ut si inde neminem iberaret, non esset injustus. » Hæc ponderans Bellarminus asserere non dubitavit Denm, si voluisse, sine iniustitiâ cunctis hominibus auxilia ad salutem sufficientia dengare potuisse. « Nulla, inquit, lib. 2 de Gratia et libero Arbitrio, cap. 4, esset in Deo iniqüitas, si non solùm aliquibus, sed etiam omnibus hominibus auxilium sufficiens ad salutem negaret; » quod quidem celebris ille et minimè suspectus theologus dicit *certissimum esse apud eos omnes qui Scripturæ et D. Augustini doctrinâ super originali peccato imbuti sunt.* « Hæc certissima est (assertio) apud eos qui ex divinis Litteris peccatum originale noverrunt; nam, cum per peccatum primi hominis nascamur omnes filii iræ (ad Ephesios cap. 2), nihil nobis jure debetur nisi pena. Hinc Sapientiae cap. 12 dixit Spiritus sanctus : *Quis*

stabat contra iudicium tuum? quis tibi imputabit si perierint nationes quas tu fecisti? Et Apostolus Rom. cap. 9, demonstrat esse misericordiam quâ Deus ex massâ perditionis aliqua vasa facit in honorem; unde etiam vasa misericordie appellat; ea causa est, ut docet Augustinus epistolâ 103 (nunc 194), cur pauci sunt qui salvantur, ut nimirum intelligamus quid omnibus deberetur.

SEGUNDUM PRINCIPIUM. — Cùm Deus cunctos mortales peccato originali infectos damnationis *suppicio* absque iniustitiâ afflere potuerit, nullis *justitiae titulo* (non supposito decreto alio modo agendi) gratiam ad salutem necessariam impertire tenetur; et idèo eam solo misericordiae titulo impertit; ergo potuit sine iniustitiâ electione merè gratuitâ alios è massâ perditionis educere, alios in eâ derelinquere. Hæc ex præcedenti principio evidenter scaturiunt.

TERTIUM PRINCIPIUM. — Deus non so'um potuit aliquos Adæ nepotes à corruptâ massâ eripere eis perseverantie finalis donum destinando, et alios in eâ relinquere *magnum* illud donum ipsis non destinando, sed etiam id reipsâ decretivit; unde sequitur peccatum originale esse causam *radicalem* reprobationis ipsorummet baptizatorum, qui in prædestinatione decreto non sunt comprehensi.

Petavius concedit hanc esse sententiam D. Augustini, Patrum in Sardinia exulum, SS. Prosperi, Fulgentii, etc. Capitula generalia Societatis Jesu, habita anno 1584, 1613 et 1653, agnoscunt hanc esse constantem non *scholæ solùm doctrinam*, sed etiam *divi Augustini, summorum pontificum, et aliorum Patrum per annos milie et ducentos*. Suaresius ipse, Vasquesius, et Didacus Ruiz, qui Norisii judicio, *recentiorum est eruditissimus*, eamdem sententiam non rejiciunt; eam probavit Norisius in Vindiciis cap. 5, paragrapho 10, eruditâ dissertatione quam ejus adversarii hueusque intactam reliquerunt. Porrò idèo præsertim peccatum originale est causa reprobationis justorum in massâ perditionis derelictorum, quia introduxit destitutionem potentie proximæ in justitiâ perseverandi; quæ privatio in justis cum gratia sanctificante conjungitur, sed in electis tollitur per donum perseverantie ipsis à Deo impertitum quia *electi* sunt, sive à massâ perditionis *segregati*. Id ipsum agnoscere videtur ipse scientiæ mediæ celeberrimus patronus Suaresius libro 4 auxiliorum gratiæ cap. 48, n. 49, his verbis : « Docet divus Augustinus

Adamum recepisse auxilium proximè sufficiens ad perseverandum, si vellet, et ita sufficiens ut pro suā libertate et velle et perseverare cum effectu potuisset, quod est verissimum.... Hoc idem auxilium ita proximè sufficiens negat dari hominibus lapsis, qui cum effectu non perseverant, idque in pœnam primi peccati; non dicit tamen homines in præsenti statu nullum auxilium sufficiens recipere ad perseverandum; nam recipiunt saltem remotè sufficiens, quod suo modo est verè sufficiens; in eis tamen propter conditionem hujus statū tale est, ut non sit proximè, sed remotè sufficiens, et ut nunquam consequatur effectum. » Igitur ipsius Suaresii judicio, gratia sufficiens ad perseverandum nunquam consequitur effectum. Cur? inquit hic theologus, exponit August. libro de Gratiâ et Correptione, cap. 15, ubi disserendo de derelictis in massâ perditionis, ait: « Aut gratiam Dei suscipiunt, sed temporales sunt nec perseverant, deserunt, et deseruntur; dimissi enim sunt libero arbitrio non accepto perseverantiae dono, judicio Dei justo et occulto » (scilicet propter derelictionem in massâ). « Ubi, addit Suaresius, dimissi libero arbitrio significat non quocumque auxilio destituti, sed remoto tantum assistente quod sine ulteriori auxilio impetrato nunquam consequetur effectum ad quem principaliter datur. »

QUARTUM PRINCIPIUM. — Cùm relata potuerit Deus erga electos et reprobos vi sinceræ voluntatis, quâ reproborum sive in massâ derelictorum salutem vult ipsis nonnisi gratias verè sufficientes, et non perseverantiae finalis donum impertire tenetur. Et verò, ad gloriam prædestinando alios, et non alios, seipsum adstrinxit ad perseverantiae donum illis concedendum, non istis. Unde dixit Augustinus derelictos in massâ, si justi sunt, non esse justos nisi temporales, ipsosque, si electi essent, usque ad finem perseveratos esse; non erant ex nobis (electis); nam si fuissent ex nobis, permanissent utique nobiscum, 1 Joannis cap. 2. Ille ipse Christus dixit Joannis cap. 10: Vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis, sive ex iis quos Pater dederat Filio (æternum custodiendos). Super his consuli poterit Bellarminus libro 2 de Gratiâ et libero Arbitrio, cap. 12.

QUINTUM PRINCIPIUM. — Cùm Deus nullâ promissione scipsum adstrinxerit ad dandum perseverantiae finalis donum, ipsi justi illud non de condigno, sed ad summum de congruo mereri possunt. Ita censem omnes theologi, ut ostendemus libro 4, cap. 2. Unde, cùm dixit

Augustinus, hoc domum (perseverantie) supp. citer emerri posse, sed cùm datum fuerit, contumaciter amitti non posse, solum decentiæ meritum designavit, quòd aliunde indicat verbum, potest, et intendit duntaxat in sensu composito et non diviso resisti non posse dono perseverantiae. Et verò, due istae propositiones sunt compossibilis: Petrus habet domum perseverantie; Petrus potest non perseverare si velit; secundus dñe iste: Petrus præditus est dono perseverantie, Petrus non perseverabit; donum scilicet perseverantiae non auferit homini potentiam non perseverandi si velit, sed efficit duntaxat ut infallibiliter perseveret, licet possit non perseverare.

SEXTUM PRINCIPIUM. — Quodlibet systema super prædestinatione et gratiâ, in quo Deus videtur injustus, falsum est. Seilicet Apostolus, Epistolâ ad Romanos, cap. 9, propositâ secrectione aliorum ex massâ perditionis, aliorum verò in eâ derelictione, hac illicè sibi objicit: Quid ergo dicemus, manquid iniquitas apud Deum? etc.

SEPTIMUM PRINCIPIUM. — Cùm theologia sit scientia rerum revelatarum, theologus nec potest nec debet aliam fidei suæ regulam agnoscere quam Scripturam et traditionem, et rationes ex illis legitimè deductas. Ille dixit Apostolus fidem esse argumentum non apparentium, et redigendum esse intellectum in obsequium Christi; alias theologia non esset theologia, sed philosophia. Ad lucem istorum principiorum expendunt Augustiniani et Thomistæ varias absurditates quas ex eorum systemate de prædestinatione et gratiâ emanare contendunt ipsorum adversarii, coque splendore feliciter dissipari gloriantur.

OBJECTIO PRIMA. — Omne sistema ex quo erumpunt absurdâ consecratio evidenter spirat falsitatem; talia sunt systemata Augustinianum et Thomisticum; ergo.

RESPONSIO. — Adversarii majorem propositionem condire debuissent adverbio, re ipsâ. Etenim consecratio quæ apparenter duntaxat ex aliquo systemate emanant, ejus falsitatem non arguunt, quinimò ejus veritatem aliquando produnt, ut dictum est principio sexto. Præterea, cùm nullum sit sistema super gratiâ et prædestinatione ex quo falsæ consecrations deduci non possint, hoc argumentum omnia prorsus super istis systemata exploderet.

OBJECTIO SECUNDA. — Consentient omnes Thomistæ Deum interdum denegare finalis perseverantiae donum justo qui præcedentib⁹

gratiis nullum apposuit obicem; sed illud pronuntiatum repugnat Scripturæ, D. Augustino et rationi; ergo.

RESPONSO. — 1º Thomistæ et Augustiniani non utuntur, verbo, *denegare*, sed verbis *non impertire*, quæ loquendi ratio diversa est; primum enim vocabulum importat ex parte Dei actum positivum, secundum actum purè negativum, quod expressit Augustinus citatis verbis (*tertio principio*) *non accepto perseverantie dono*. Et verò, in Augustiniano systemate, omnes homines in pœnam originalis peccati privantur proximâ perseverandi potentia, quâ fruebatur insons Adam, quæ privatio in ipsis justis cum gratiâ sanctificante reperitur, ut diximus *tertio principio*; unde sequitur illos homines non à Deo, sed à seipso destitui illo perseverantiae dono; peccando nimirum in et cum Adamo. Simile ferè responsum attulerat D. Augustinus Pelagianis quærentibus *quomodo pueri peccati rei esse poterant quod non commiserant?* Reposit enim *Adamo peccante illos in eo et cum eo peccasse*. Igitur in commemoratis systematibus, Deus justis reprobis, sive non segregatis à massâ perditionis potentiam perseverandi *in actu secundo* non impertit, quod significavit Augustinus relatis verbis, *non accepto perseverantie dono justo Dei iudicio, sed occulto*; verùm nullam in hoc erga ipsos committit injustitiam, siquidem, *ex omnium theologorum consensu*, hoc donum justitiae titulo nemini dare tenetur. Vide *quintum principium*.

2º Augustiniani ultrò dicent cum cardinali Norisio Deum ipsis justis à massâ non segregatis, etiamsi præcedentibus gratiis non obstitissent, perseverantiae donum non concedere, et in hâc hypothesi Deum nullatenus injustum efficerent. Etenim, juxta quintum principium, Deus nullo pacto sese adstrinxit ad perfectum perseverantiae donum justis etiam reprobis dandum; quinimò, inter peccato originali infectos alios ad gloriam prædestinando, non alios, istis illam perseverantiam non impertire quodammodo statuit. Praeterea *certum est* Deum perseverantiae donum nemini debere, ut diximus, et ideo illud reprobis non dando nullius injustitiae esse reum. Sensus, reponerent illi theologi, Augustini effati, *quod gratiâ non adjuventur, in ipsis itidem causa est, non in Deo*, esset, si de finalis perseverantiae dono res est, illos homines destitui illo auxilio propter *radicale* vitium, quo contaminantur, quod scilicet consistit in defectu proximæ perseverandi potentia, quæ est effectus peccati originalis; quâ ex

causâ primaria ratio ipsorum damnationis ex ipsis, non ex Deo oritur; *in ipsis itidem causa est, non in Deo*; reponerent itidem theologi hæc Augustini non secùs ac concilii Tridentini verba (ex Augustino deprompta) *deserunt et deseruntur*, idem enunciare. Et verò, D. Augustinus dûm disserit de justis reprobis, libro de Corruptione et Gratia, cap. 43, adhuc istas voces, *deserunt et deseruntur*, post istas, *non perseverant; temporales sunt, et non perseverant*, hæcque, *dimissi sunt libero arbitrio*, deducit ex non acceptance doni perseverantiae, *dimissi sunt libero arbitrio, non accepto perseverantie dono*; cur autem hunc servavit ordinem? Nonne ut significaret desertionem, de quâ disserit, primitus oriri ex non acceptance actualis perseverantiae finalis; hoc nempe dono destituti *Deum deserunt, et à Deo deseruntur*; ecce (adherent itidem doctores) sublimem et arcanam doctrinam quam S. Paulus penetrare non potuit, sive penitus intelligere, quamque ejus apologista D. Augustinus in pulpitis christianis prædicari noluit, ne sinistræ ideae in simplicium et infirmorum fidelium mentes obrepenterent.

3º Plerique Augustiniani et Thomistæ non asserunt Deum perseverantiae donum non concedere justo qui anterioribus gratiis non est abusus; quinimò sentiunt hoc donum non concedi nisi illis justis qui eis adjutoriis obstituerunt; clamat enim, inquit, Augustinus, eos qui non perseverant deserere et deseriri, *non perseverant, deserunt et deseruntur*, quod evincere videtur neminem hoc dono privari nisi propter prævium peccatum; hoc autem peccatum, inquit, non est semper mortale, sed potest esse veniale, v. g., quædam negligentia, quidam tepor in oratione, tacita præsumptio, scintilla superbiae, quæ in actiones humanas, etiam aliunde bonas facilè irrepercere potest, etc. Quâ ex causâ dixit Apostolus 1 ad Corinthios cap. 10: *Qui stat videat ne cadat*; D. Petrus: *Vix justus salvabitur*; D. Augustinus: *Quid est laudabilis etiam hominum vita, si remotâ misericordiâ discutias eam?* Quam sententiam in orationibus suis consecravit Ecclesia, et alii Patres: *Honiuum salu filio annexa est*, etc. Quæ culpæ Origenis et Tertulliani reprobationis fons fortassis fuerunt et origo; ex quibus concludit Apostolorum princeps fideles cum metu et tremore salutem operari debere. Deus ipse, addunt, hæc suggerere voluisse videtur, dûm Moysen terræ promissæ ingressu privavit ob culpam (ut videtur veniale) quam ad aquas contradictionis commiserat.

Quamvis igitur Deus pretiosum perseverantiae finalis donum cui vult dare aut non dare possit, tamen in Thomistarum systemate, hoc donum nulli justo denegatur nisi propter præviam culpam cuiuscumque naturae sit.

OBJECTIO TERTIA. — Si, ut fatentur Thomistæ et Augustiniani, justis non electis semper inest gratia sufficiens, quæ peccata perseverantiae finalis largitionem amoventia vitari possunt, et si, modò illi gratiæ non obstiterint, certò obtinebunt gratiam efficacem, quæ relata peccata infallibiliter non committent, ut vulgo concedunt, nihil obstat quominus supponatur illos justos toto vitæ curriculo, aut saltem in mortis articulo, aliquando illi gratiæ nullum apponere obicem, et ideo re ipsi sequi donum perseverantiae finalis, proindeque salvari, juxta illud adagium : *Possibili in actum redacto nihil sequitur absurdum*; quod tamen in Thomistico et Augustiniano systemate est prorsus impossibile.

RESPONSO. — Omissâ responsione, à possibili ad actum concludi non posse, reponunt Thomistæ et Augustiniani posse quidem justum non electum cum gratiis ordinariis in particulari obicem non apponere gratiæ sufficienti, sive accersere gratiam efficacem cum quæ bonum opus infallibiliter elicit, verùm id in generali nequaquam posse; tanta quippe est, inquit, humanæ voluntatis mobilitas et inconstantia, tanta in malum propensio, totque ingruunt salutis impedimenta, etc., ut ipsi justi sine speciali gratiæ et providentiæ gratiis sufficientibus non possint non obsistere; quod quidem peculiare adjutorium solis prædestinatis impertitur Deus; quia illud nemini debet, et prædestinatorum præsentim est *Saluator*. Quæ responsio ut intelligatur,

Observant (quod jam annotavimus ubi de perseverantiae dono egimus), donum perseverantiae in actu suo perfecto et consummato (sub quo respectu electorum proprium est), diversos consequi effectus in iis quibus conceditur; in aliis enim mortem accelerat, ne multitia eorum intellectus mutet, et fictio eorum animas decipiat, ut dicitur Sapientiæ cap. 4; unde istud divi Augustini libro de Dono perseverantiae, cap. 9: *Præscit Deus quid si viverent esse lapsos, et ideo antequam peccent, affert de hac vita*. Deus hæc gratiæ justos non prædestinatos non dignatur; novit eos absque illo favore sese in medio iniquitatis esse contaminatus, et in hoc cœno eos volvi sinit.... In aliis idem perseverantiae donum consistit in vitæ prolongatione sive continuatione, ut electi emenden-

tur, et in copiâ actualium auxiliorum, quibus præveniuntur, et sinceram agunt penitentiam; quæ benevolentia Augustino singulatum concessa est; Deus enī ante conversionem ipsum ex lethali morbo eripuit, et uberioribus gratiis perfudit. Deus sese sic non gerit erga eos quos in massâ perditionis reliquit.... In aliis idem donum situm est in remotione gravium tentationum, quæ electorum lapsus infallibiliter accerserent, quod munus in Oratione Dominiæ postulamus his verbis : *Et ne nos inducas*, sive induci sinas, in temptationem; hoc autem auxilium reprobis non impertit Deus... In aliis tandem affligeret in alluentiâ cœlestium auxiliorum tum internorum cùm externorum, quibus Dens electos suos ex ingruentibus temptationibus eripit, et in justitiâ continet, quos triumphos sine illis adjutoriis generatim reportare non possent. Eò tendunt haec Spiritus sancti oracula : *Conserua me, Domine, quoniam speravi in te*, Psalmo 45; *conserua in aeternum hanc voluntatem cordis eorum, et semper in venerationem tui mens ista permaneat*, 1 Paralipomenon cap. 29; *faciam ut in preceptis meis ambuletis*, Ezechielis cap. 36, etc. Unde D. Augustinus, libro de Dono perseverantiae, cap. 8, dixit : « Est Deo possibile in eorum cordibus operari ut nullis adversitatibus cedant, nec ab ipso aliquam superati tentatione discedant; præstantissimum autem illud donum iis quos non elegit non impertitur. Cum igitur negent Thomistæ et Augustiniani justum non prædestinatum, cui Deus propter præviam culpam statuit perseverantiae donum non concedere, posse in articulo mortis, potentia ad actum reducibili perseverare, frustra ipsis objicitur adagium : *Possibili in actum redacto nihil sequitur absurdum*; adagium enim illud tangit potentiam quæ ad actum sine absurditate redigi potest; in casu autem præsenti potestas cum actu conjungi nequit.

ULTIMA OBJECTIO. — Deus justis non prædestinatis nunquam concedit perseverantiae finalis donum, in systemate Thomistico et Augustiniano, etiamsi gratiis sufficientibus, quæ præcesserant, non obstatissent; at istud aperte repugnat Scripturæ, quæ asserit Deum sincerè velle omnium et singulorum salutem, divi Augustini doctrinæ et rationi; ergo.

RESPONSO. — Reponunt Augustiniani et Thomistæ posse commemoratos justos singulis distributâ gratiis sufficientibus sibi concessis toto vitæ curriculo sine speciali Dei providentiâ obicem non ponere, sed eos sine illâ pro-

videntia non posse collectivè , ut dictum est ; illis autem justis nunquam impertitur perseverantie donum ob causas supra commemoratas ; illa autem doctrina non repugnat Scripturæ , Augustino , et rationi , ut pretenditur ; non Scripturæ ; enimverò , ut voluntas , quæ Deo (nest , omnes et singulos homines salvandi actuosa sit , et non sterilis , sufficit ut Dens omnibus gratias verè et relativè sufficietes ad salutem infundat ; sed non est necessarium ut omnibus tribuat perseverantie finalis donum ; talis enim voluntas esset *absoluta* , et adversa Scripturæ , quā dicente , Deus ita vult omnium salutem ut specialiter electorum salutem velit , *Salvator omnium , maximè fidelium* , Epistolæ I ad Timotheum , cap. 4 , et cuius vult miseretur (dando perseverantie munus) et quem vult inducat (illud donum non impertiendo) , Rom. cap.9 , etc. Quibus consona sunt quæ ait Christus Joannis cap. 6 : *Omnis qui audiuit à Patre , et didicit , venit ad me , vos non creditis , quia non estis ex oribus meis (electis) , oves meæ vocem meam audiunt , et ego cognosco eas et sequuntur me , ego ritum aeternam do eis , et non peribunt in aeternum , et non rapiet eas quisquam de manu mea* , Joannis cap. 10 , etc. — Lege Bellarmi-num libro 2 de Gratiâ et libero Arbitrio , cap. 12.... Item non repugnat Augustino , enjus ante expressa testimonia relata sunt ; nec rationi , quæ dictat Deum esse donorum suorum dominum , Deum posse non concedere donum quod nunquam promisit iis qui se eo in Adamo spoliaverunt , Deum deserere posse qui cum deserunt , Deum posse denegare donum quod ipsi justi *titulo justitiae* mereri non possunt , in primis propter peccata , qualiacumque sint , ante mortem commissa , Deum tandem plus posse quam humana mens intelligere potest , etc.

ARTICULUS III.

Molinisticum systema perstringitur.

Ludovicus Molina , à quo Molinistæ , post finitum concilium Tridentinum floruit . Divi Augustini doctrinæ , et communis , et in scho- lis Augustinianâ et Thomistica (quæ tunc sole in Ecclesiâ vigebant) , receptæ sententiæ parum , ut videtur , sollicitus , in lucem emisit anno 1588 famosum librum , quem inscripsit , *Concordia* (melius forte illum inscripsisset , *discordia*) ; ingentes enim , quemadmodum ubi nova ingeruntur accidere solet , excitavit turbas , ad quas sedandas habitæ sunt sub Cle- mente VIII anno 1602 , juxta Spondanum , ce-

lebres congregations de Auxiliis , quibus si nem imposuit Paulus V , anno 1606 , sancien- do , donec aliud decerneretur , ut litigantes partes suam sententiam modestè et absque iniuria damnatione et censurâ tuerentur . Ig- tur opus illud theologis incognitam ecclestium decretorum seriem , et divinæ gratie cum li- bero arbitrio conciliandi rationem inducebat , quæ series et ratio in præsens delibanda sunt .

Dei decretorum in Molinistico dogmate series.

— Deus scientiâ simpliciis intelligentiæ res omnes possibiles , et ideò possibiles omnes status contemplatur... Scientiâ mediâ , sive conditionatorum , exploratum habet quid creata et li- bera voluntas cum his vel illis auxiliis sit ope- ratura.. His cognitis , hominem primùm creare deerevit in statu innocentia , ac deinde post peccatum reparare... In primo ordine , voluit Angelos et homines salvos facere antecedenter et conditionatè , si nempe vellent , et proind ipsis ad id necessaria gratiae adjutoria copiosè impertire.... Ista auxilia non fuerunt ab in- trinseco efficacia , sed versatilia , id est , ab even- tu , sive voluntatis consensu , efficacia . Hinc nulla tunc fuerunt decreta absoluta , ex se efficacia , et liberam voluntatis determinationem præcedentia , et ideò nulla prædestinatio nisi post prævisa merita , nulla reprobatio nisi ob pec- cata actualia... In secundo ordine , sive statu , decernit sontem Adam et ejus progeniem sal- vare decreto generali , antecedente , et conditionato , si nimirūm ipsi velint , aut non im- pediat causarum secundarum cursus , et ideò per Christum , quem ipsis omnibus et singulis reparatorem destinat , vult omnibus et singuli- lis dare sufficientissima salutis assequende auxilia.... Cognito autem ope scientiæ mediae quid cum tali vel tali gratiâ actura sit homi- num voluntas in his vel illis circumstantiis , ab- solutè statuit has vel illas gratias ipsis imperti- re , quas postea dat , et si aliquem efficaciter à vitio ad virtutem adducere vult , ac in vir- tute permanere , illi has aut illas gratias , cum quibus ipsum consensurum , et in bonis per- severaturum esse prænoscit tribuere statuit.... Demum scientiâ visionis decretum illud supponente , cuncta ordinis supernaturalis opera videt , et ideò quinam bene acturi et perseve- raturi sint usque ad mortem , vel non , et sic primos propter prævisa merita absolutè futura ad gloriam prædestinat ; alios autem propter prævisa peccata reprobat .

Porrò , cùm Deus nihil absolutè statuat circa liberas actiones nisi antea scrutatus fuerit quid

voluntas in his vel illis circumstantiis sub hac vel illâ gratiâ sit actura, nihil impedit dicere prædestinationem ad gloriam fieri ante vel post prævisa merita; nihil enim refert an Deus efficaciter velit gloriam ante gratiam, aut gratiam ante gloriam, vel an uno et eodem actu intendat simul gloriam et ordinem mediorum ad illam conduceantem.

Ex his liquet Molinam cœlestia decreta ad humanæ mentis captum accommodare voluisse; liquet insuper ejus systema à Thomistico prorsus differre, et ab Augustiniano quantum ad statum naturæ lapsæ. Attamen ut nonnulla eludentur, sit

Quomodo Molinisticum systema à Thomistico et Augustiniano circa gratiam discrepat? — Molinâ dicente passim in *Concordiâ*, quælibet gratia efficax sit vel inefficax per consensum vel dissensum voluntatis, ita ut divinæ gratiæ efficacia pendeat ex voluntatis motu. Hinc gratia sufficiens non est specie et naturâ distineta ab efficaci; secùs, ut diximus, in systemate Thomistico et Augustiniano, saltem in statu naturæ lapsæ. Hanc tamen assertionem emolire aggressus est Molina dicendo eam esse intelligendam de gratiâ in actu secundo, sive cum effectu junctâ, quæ per consensum tanquam conditionem sine qua non fit efficax, quomodo ferè sacramenta sunt efficacia in actu secundo per dispositiones suscipientium, non in actu primo, quasi consensus vim aliquam tribueret gratiæ quatenus est gratia. Verùm, cùm ubique asserat gratiam pendere à voluntate tanquam à causâ determinante, illam fieri efficacem ex voluntatis consensu, per voluntatis consensum, etc., evidens videtur consensum illum in ejus mente non esse simplicem conditionem sine qua non efficaciam gratiæ etiam in actu secundo, quam videlicet gratia supponat, idèo que fallor si quod dixit intellexerit.

Idem Molina, ut servaret Deo causæ primæ et præcipue in quâcumque actione supernaturali rationem his Apostoli verbis expressam: *Non est volentis, neque currentis, sed miseren̄is Dei*, duplēcē, ubi voluntas gratiæ consentit, admisit physicum Dei influxum; unum quo Deus per prævenientem gratiam, id est, inde liberatum piæ cogitationis in mente, et motionis in voluntate actum, moraliter excitat et allicit ad consensum.... Alium quo per gratiam cooperantem, id est, concursum supernaturalem, efficienter operatur cum voluntate, et ipsum consensum cùm è physicè elicit; in quibus ad Thomistas duplēcem illam Dei actio-

nem admittentes reverti visus est. Verùm eos inter et Molinam hoc intercedit discriminis, quod in mente Thomistarum ultimus influxus prædeterminat voluntatem ad consensum, quem ideò naturâ et causalitate antecedit; è converso in mente Molinæ influxus ille non est naturâ et causalitate prior, sed simultaneus cum consensu sive actione voluntatis. Tot exinde lites inter Thomistas et Molinistas exortae sunt, etc.

Quid sentiendum de Molinæ systemate? — Multa sanè, eaque gravissima, commemoratum Molinæ systema explodere videntur momenta, inter quæ ista sufficiant.

MOMENTUM PRIMUM. — Vel ipse hujus systematis parens ejus falsitatem reseravit cùm in citato opere, cui titulus, *Concordia*, hæc ventosus efflavit: « Hæc nostra ratio conciliandi libertatem arbitrii cum divinâ prædestinatione à nemine quem viderim hucusque tradita fuit, quæ si data et explanata semper fuisset, neque pelagiana heresis fuisset exorta, neque Lutherani tam impudenter arbitrii nostri libertatem fuissent ausi negare.... Neque ex Augustini opinione et concertationibus cum Pelagianis tot fideles fuissent turbati, ad Pelagianosque defecissent, facilèque reliquæ illæ Semipelagianorum in Galliis fuissent extinetæ. »

Igitur non theologi tantum, sed et Augustinus, et alii Ecclesiæ doctores, qui ante Molinam floruerunt, veram de prædestinatione et gratiæ efficaciâ, ejusque cum libertate concordiâ, sententiam ignoraverunt. Igitur Deus, qui Augustinum et ejus discipulos excitaverat, ut revinearent Pelagianos et Semipelagianos, modum illos hereticos refellendi eximios illos doctores non edocuit, quo tamen Molinam in fine decimi sexti seculi, ubi hereses illæ erant extinctæ, instructum esse voluit; quis rebus theologicis vel levissimè imbutus intoleranda illa paradoxa non abhorreat? Quis aliunde absque indignatione auscultare valeat impudens illud pronuntiatum: *Gratia Molinistica*, id est, *versatilis*, sive *ab eventu efficax vel inefficax* ignota fuit Augustino? Nonne ipse et ejus schola illam admisserant in statu innocentiae, et in statu naturæ lapsæ admittendam non esse pronuntiaverant? Molina ergo suum systema ab Augustino accepit, illudque ad statum naturæ corruptæ transtulit, et idèo, si gloriarí ipsi placet, de Augustini et Societatis suæ decretorum contemptu glorietur. Scilicet liber de ratione studiorum Societatis Jesu Romæ impressus anno 1586, refert sententias, quas

Claudius Aquaviva generalis hujus Ordinis Moderator prævio sex doctissimorum ejusdem Sodalitii theologorum longo examine seleggerat anno 1584, ut in cunctis Societatis scholis defenderentur. Has autem inter sententias haec reperiuntur: « Item definitum est prædestinationis nec rationem nec conditionem esse ex parte nostra. Id ad pietatem parum pertinere dicit aliquis; at hanc Augustini doctrinam non modò communiter theologorum schola jam recipit, sed et Ecclesiæ Patres per mille et ducentos circiter annos, qui id contendunt probare ex Scripturis, et responsis romanorum pontificum, nempe Zozimi, Sixti, Cœlestini, Leonis, Gelasii, apud quos Massilienses, Cassianus, Faustus, aliquique hujus prædestinationis oppugnatores malè semper audierunt.... Item definitum est reprobationis, quâ cæteri homines ab ultimo fine excidere permissi sunt, causam esse peccatum originale. »

Hæc refert Norisius Vindiciarum cap. 3, paragrapho 7, et cap. 4, paragrapho 10. Addit Tournelius tract. de Gratia, generalem ejusdem Societatis, nomine Picolomini, paulò ante censuram quinque propositionum anno 1655 decretum Aquavive latum anno 1673 contra gratiam efficacem ex puro voluntatis consensu renovasse; adeò verum est hoc sistema nascenti Societati acceptum nonuisse; utinam adolescenti nunquam arrisisset, nunquam fortè senuisse. Id certè vehementer optaverunt quivis eruditus veteres hujus Societatis theologi, Henricus Henriches Suaresii magister, qui adversus Molinam tanquam novatorem scripsit, Joannes Mariana, qui libro de Reginine Societatis Romæ tempore congregationum de Auxiliis edito irridet hesterna Ludovici Molinae commenta, et certissimam Societati nisi inordinatum novitatis amorem amoveat vaticinatur ruinam, cardinalis Bellarminus, qui libro 4 de Gratia et libero Arbitrio, cap. 12, disserens de gratia Molinae, id est, ab eventu, sive assensu voluntatis efficaci, quasi in hominis potestate esset gratiam facere efficacem, ait: *Hæc opinio aliena est omnino à sententiâ B. Augustini, et quantum ego existimo à sententiâ etiam divinarum Scripturarum.*

MOMENTUM SECUNDUM. — Varij variorum systematum, etiam Molinisticci patroni, si excipias Molinam, qui, ut loquitur Henricus Henriches, blasphemè et irreverenter bellicavit, et paucos alios, consentiunt veram esse circa gratiæ efficaciam sententiam quam D. Augustinus ex Scripturis adversus Pelagianos et Semipela-

gianos propugnavit; ita enim declaraverunt modò citati ab Aquavivâ summi Pontifices; unde quivis illorum systematum defensores S. doctorem ad se trahere nituntur; at gratia quam D. Augustinus adversus illos hæreticos ex sacris codicibus vindicavit, fuit præcipue gratia ex se et ab intrinseco efficax; ergo. — Minor ex citatis initio hujus libri testimonis evidenter cluecescit; enuntiant enim inesse Deo humanorum cordium, ubi voluerit, et quomodo voluerit, inclinandorum omnipotentissimam potestatem, humanas voluntates indeclinabiliter, insuperabiliter, invictissimè à gratiâ moveri, gratiam cordis duritiam auferre, et à nullo duro corde respni, ipsum credere, ipsum velle esse Dei donum, idque ex Scripturis, Isaiae cap. 26, v. 42; 54, v. 13; Ezechielis cap. 36, v. 26 et 27; Lucæ cap. 23, v. 42; Joannis cap. 6, v. 45; Actuum cap. 9, v. 6; Epistolâ ad Romanos, cap. 9, v. 16; 1 ad Corinthios cap. 4, v. 7; Epistolâ ad Philippenses, cap. 2, v. 13, etc. — Qui plura alia S. doctoris effata desideraverit, consulere poterit eruditam dissertationem quam super hoc edidit P. Alexander in historiâ seculi quinti; sed hæc manifestè arguunt gratiam ex se efficiem, et in Molinæ systemate potius eliduntur quam explicantur.

MOMENTUM TERTIUM. — Improbanda est sententia quâ semel admissâ ruit fundamentum divinæ prædestinationis ad gloriam quam S. Augustinus et ejus discipuli ex sacris codicibus solidissimè comprobaverunt; hanc enim gratuitam ad gloriam prædestinationem, quam S. doctor libro de Dono perseverantiæ, capite vigesimo, se necessitate compulsum contra Pelagianos defendisse asserit, non modò tenuit, ut modò dicebat Aquaviva, communiter theologorum schola usque ad annum 1588, sed etiam Patres per mille et ducentos circiter annos, et summi pontifices apud quos Massilienses hujus prædestinationis impugnatores semper male audierunt. Hinc D. Fulgentius, imò cum ipso Patres synodi Sardiniensis, in epilogo libri de incarnatione et gratiâ, asserere non dubitavit, eos qui hanc prædestinationem rejiciunt non pertinere ad eorum numerum quos Deus in Christo ante mundi constitutionem elegit, et prædestinavit ad regnum. Hinc Baronius ad annum 490, eos incerpans qui Calvinii hæresim detestantes in sententiam super prædestinationem Augustinianæ adversam declinabant, dixit: « Cùm igitur Fausti sententiæ ubique ab Ecclesiâ fuerit contradictum; videant quanto periculo quidam ex recentioribus, dum in novatores ex-

surgunt, ut eos confutent (quid diceret si hodiè viveret) à S. Augustini de prædestinatione sententiâ recedunt, cùm alioqui arma non desint quibus adversarii (Calvinistæ) profligentur; » at Molinæ systema circa gratiæ efficaciam hanc prædestinationem funditus evertit; illius enim prædestinationis certitudo et infallibilitas inde tota oritur quod Deus electis efficacem gratiam præparaverit; *quos enim*, inquit Apostolus Epistolæ ad Romanos, cap. 8, *prædestinavit, hos et vocavit* (vocatione, ut monet Augustinus libro de Correptione et Gratiâ, cap. 7, secundum propositum, de quâ dictum est ibidem v. 28: *Omnia cooperantur in bonum iis qui secundum propositum vocati sunt sancti*); *quos verò vocavit* (secundum propositum), *hos et justificavit* (justificatione secundum propositum cui annexa est perseverantia usque in finem); *quos verò sic justificavit, illos et glorificavit*. Ita serè Bellarminus libro 1 de Gratiâ et libero Arbitrio cap. 42, tempore nimiriū quo haec doctrina ubique propè erat recepta, et Molinæ Suarezii systema timidè assurgebat, et nondum dominabatur. Eterò, pergit ibidem vir eruditus, « si vocatio efficax non penderet à proposito Dei, sed ab hominis voluntate, nullus locus relinqueretur prædestinationi, sed tantum præscientiæ (neque dixisset Apostolus Rom. cap. 9, ut secundum electionem propositum Dei maneret), non ex operibus, sed ex vocante dictum est, etc. » Deinde « ridiculum esset gratiam nuncupare efficacem, eamque à sufficiente secernere, si nulla omnino in ipsâ gratiâ esset diversitas, et totum discriberet ab humanâ voluntate penderet. »

Denique, cùm Molina, ut dictum est, admittat physicum influxum, quo Deus per modum *causæ primæ et præcipuae* simul cum homine elicit consensum, aut videtur non intelligere quod dicit, aut agnoscit in gratiâ vim intrinsecam consensum producendi, et ideo gratiam ab intrinseco efficacem.

His et aliis benè multis gravissimis adversus Molinæ systema momentis perpensis, Clementis VIII et doctissimorum consultorum celeberrimæ congregationis de Auxiliis sententia fuit, Molinam et ejus sectatores esse à S. Augustini et ejus discipulorum *doctrinâ penitus alienos*, ut refert P. Alexander citato loco; quin nonnulli referunt Clementi VIII iteratis vicibus querenti à Molinistis ut explicarent, *quid est quod facit hominem agere*, à Bastidâ tandem et ejus sociis responsum esse Congregatione 57, *gratiam facere agere moraliter*; quo auditio ex-

clamavit summus pontifex: *Hanc gratiam excitantem posnit Cessianus*; unde, inquit, si è vivis non excessisset Clemens VIII, Molinæ systema censuram non effugisset.

ARTICULUS IV.

Concisa Congruistarum systematis delineatio.

Franciscus Suarez, libro presertim 5 de Auxiliis divinæ gratiae, cap. 14, Henrici Henriques monitis, et Aquavivæ jussis parùm obsequens, Valquez et alii non pauci è Societate Jesu, Molinæ systema suo modo condierunt. Etenim Molinæ medium scientiam servantes, et omnem gratiam *ex se et ab intrinseco* efficacem tanquam libertati prorsus adversam eliminantes (et ideo gratiam efficacem à sufficiente naturâ et virtute non discrepare contendentes), gratiæ tamen efficaciam non à solo eventu (ut Molina), sed à congruitate oriri fecerunt; gratiam proinde efficacem *congruam*, sufficientem verò non *congruam* vocaverunt; quâ ex causâ Congruistæ dicti sunt.

Duplicem autem distinguunt *congruitatem*, intrinsecam et extrinsecam. Intrinseca ipsa est stupenda et interna virtus quæ gratiæ inesse concipitur ante prævisum per scientiam medium, sive conditionatorum, voluntatis consensum. Cùm gratia sic congrua non sit diversa à gratiâ *ex se et ab intrinseco* efficaci, gratiæ efficaciam in eâ non reponunt Congruistæ, ne scientiam suam medium deserant, et in sistema Thomistarum et Augustinianorum libertati (ut prætendunt) inimicum incident... Extrinseca consistit in congruitate, sive accommodatiōne gratiæ cum hominis indole, et diversis loci et temporis circumstantiis, quatenus haec omnia scientiæ mediæ subduntur. Seilicet, cùm Deus hominem vult efficaciter convertere, gratiam ejus genio et dispositionibus consonam ipsi largitur, et quidem eo loco et tempore, iisque in circumstantiis, in quibus per scientiam medium prænoscit ipsi eum esse consensurum; et haec est congruitas quâ gratia dicitur fieri et reipsâ sit efficax; etsi enim ex se non habet infallibilem cum effectu connexionem, tamen prout subest scientiæ mediae illum infallibiliter est habitura.

Quisnam sit in Suareziano systemate cœlestium decretorum nexus et ordo? — Deus, cujus menti obversabantur innumerabiles rerum ordines possibles, præsentem eligere voluit. Omnes in hoc statu creaturas liberas extituras ad æternam felicitatem destinavit, illarumque ideo salutem voluntate beneplaciti antecedente et con-

ditionat voluit, et quidem ante Adae delictum sub solâ istâ conditione, *si rellet*; at post illud peccatum sub istâ insuper conditione, *si non impediret causarum naturalium fluxus*, aut aliorum hominum pravitas, desidia, etc. Sie infantium sine baptismô morientium salutem sincerè voluit Deus. Vi autem hujus voluntatis omnibus auxilia ad salutem verè sufficientia destinavit; deinde ope scientiæ medie cognoscit quid unusquisque in singulis circumstantiis sit facturus, si hanc aut illam gratiam ipsi infuderit; quâ habitâ notitiâ nonnullos pro beneplacito suo et speciali in eos dilectione assūmit, sive prædestinat decreto absoluto, efficaci et antecedente (non consentiunt an prædestination illa sit primò ad gloriam, et subinde ad certam gratiarum congruarum largitionem et merita, an è converso primò ad gratias congruas, et bona opera, et postea ad gloriam, licet systematis parens Suaresius primam opinionem tradiderit). Hoc decretum absolutum et antecedens non admisit Molina. His porrò electis, non aliis, preparat certum illum gratiarum congruarum ordinem cum quo infallibiliter usque in finem perseveraturi sunt. Demùm per scientiam *visionis*, noscit quinam sint salvandi, quinam reprobandi, et illis in tempore gloriam propter bona opera rependit, istis verò pœnam aeternam propter malè gesta.

¶ Quid senticendum de Congruistarum systemate?
— Cùm Congruistæ scientiam medianam admittant, et gratiam *ex se et ab intrinseco* efficacem cum Molinistis rejiciant, patet eorum systema directè repugnare sententiaz quam, ut ante ostendimus, tum circa prædestinationem cùm circa gratiæ efficaciam ex Scripturis contra Pelagianos et Semipelagianos vindicavit D. Augustinus. Porrò, « certum est, inquiunt nonaginta septem præsules Gallicani in Corpore doctrinæ anni 1720, auctoritatem SS. Augustini et Thomæ mereri omnibus modis magnopè præferri, Nam Augustinus in materiis de gratiæ et prædestinatione habetur tanquam Ecclesiæ doctor, nec potest sine periculo recedi ab ejus doctrinâ, et ad intelligendam hanc doctrinam tutius est uti S. Thomâ tanquam doctore, qui fuit unus ex fidelioribus ejus interpretibus. » Etverò, quis ferat novitios illos doctores, dûm (quæ se scire non posse candidè professus est Augustinus) gloriantur se explicare posse, concordiam nempe libertatis cum gratiâ, vel quo in medio Deus res liberè futuras videat? Evidem At g istinus, libro 1 de diversis questionibus ad Simplicianum, quæstione 2,

n. 45, dixit: « Illi sunt electi qui congruerter vocati, illi autem qui non congruebant, neque contemporabantur vocationi, non electi, quia non secuti, quamvis vocati.... Cujus autem miseretur (Deus) sic eum vocat quonodò seit ei congruere ut vocantem non respuat. Verum, praeterquam quod tres Vaticani codices legunt, quid congruebant (id est, non resistebant) vocationi, sagaces doctores accommodant congruitati extrinsecæ, sive desumptæ ex hominis indole, circumstantiis loci, temporis, etc., quod dixit Augustinus de congruitate gratiæ intrinsecâ, sive in ipsam gratiæ naturâ fundatâ; hanc enim congruitatem, sive efficaciam passim refundit in omnipotentissimam Dei voluntatem humana corda quod vult et quonodò placet inclinantem, ut loquitur ibidem, cap. 19.Item Augustinus libro 12 de Civitate Dei, cap. 6, hypothesim instituit duorum hominum æqualiter dispositorum animo et corpore, quorum unus movetur ad illicita desideria, non alter, cuius discriminis causa est, inquit, quod unus voluit, alter noluit à castitate deficere. Gratia ergo, inquiunt aucti homines, efficax, sit per voluntatis consensum, sive indolis temperamentum. At si bonæ criticæ regulas, ut et Ecclesiæ sensa edocti essent, genuinam Augustini de gratiæ efficaciam sententiam quererent in operibus quæ sub vitæ finem adversus Pelagianos et Semipelagianos conscripsit, non in nonnullis pronuntiatis quæ ipsi exciderunt in libris quos junior et nondum ab erroribus Semipelagianorum plenè expeditus in lucem emisit. Deinde locus ille, ut insipienti illicè apparel, gratiæ efficaciam nullatenus tangit. Ibi enim S. doct. inquirit causam malæ voluntatis, non bonæ voluntatis, *an scilicet Deus sit causa mali*, et illam causalitatem omnino rejicit in voluntatem, sive liberum arbitrium; unde simpliciter dicit, *unum voluisse, et alterum noluisse à castitate deficere*, nullâ gratiæ factâ mentione, quia ad ejus scopum satis erat asserere eum qui à castitate deficit defecisse *quia voluit*, et cum qui non defecit non defecisse *quia noluit*, cùm utrumque illorum hominum voluntatis effectus sit.

Praeterea gratia ab extrinsecis circumstantiis efficax plura secum volvit et trahit absurdâ. Deus scilicet hominem efficaciter convertere non posset nisi converti vellet. Etenim, priusquam hominem efficaciter convertere possit, oportet ut exploret per scientiam medianam quid iste homo, si tali vel tali modo vocetur, huic vocationi sit responsurus; unde, si euicuumque vocationi ille homo morem gerere noluerit,

Deus non poterit illum efficaciter convertere ; at hoc in systemate merito sanè supponi potest illum hominem cuicunque gratie quolibet instanti consentire nolle , cùm ejus voluntas sie pravè affecta supponi valeat ; sed hoc non sentit Ecclesia quæ Deum rogat ut *nostras etiam rebelles ad se propitius compellat voluntates....* Item homo in articulo mortis non deberet postulare gratiam efficacem ; nam gratia efficax fit per circumstantias congruas ; sed homo cùm sit in articulo mortis non potest constitui in aliis circumstantiis. In alio è converso systemate debet rogare Deum ut cor lapideum , quo obduruit , per omnipotentiam suam avellat , si malè vixerit , vel perseverantiam tribuat , si benè vixerit.... Item Adam in statu innocentiae habuisset gratiam congruam , et idèò perseverasset ; major enim congruitas exegitari nequit quàm ea quæ hoc in statu extitit... Tandem sontes nunquām converterentur in ipso peccandi aestu , et justi ubi gratiæ excitantur semper perseverarent ; quæ profectò falsa esse evincunt Sauli exemplum , et multorum justorum excidium , etc.

ARTICULUS V.

Nupera Thomassini opinio expenditur.

Ludovicus Thomassinus , insignis è congregazione Oratorii theologus , tantà eruditio et pietatis famâ excelluit , ut Ludovicus Magnus summo pontifici ipsum ad sanctam urbem accersere cupienti responderit , *se viro regui sui doctissimo privari nunquam esse consensurum.* Vir eximius , ex unâ parte considerans Pauli V in fine congregationum de Auxiliis anno 1606 indulgentiam erga novum ope scientiæ gratiæ efficaciam explicandi Molinæ sistema , exalterà verò parte Ecclesiæ catholiceæ hostes uti gratiæ Thomistarum et Augustinianorum ex se et ab intrinseco efficaci , et idèò infallibilem cum effectu connexionem habente , ad perversum suum dogma de libertatis interitu persuadendum ; hœc , inquam , secum ipse seriò recogitans , existimavit se de Ecclesiâ non esse malè meritum , si alterum sistema circa idem objectum utriusque commemorati dogmatis incommodis non obnoxium proponebat ; si videlicet summus pontifex permiserat præfata systemata in scholis liberè propugnari , multò magis permissurus erat opinionem intrinsecæ gratiæ vi et energiæ et libero voluntatis arbitrio (ut existimabat) consulentem in iisdem scholis defendi. Hinc in dogmatibus suis theologicis , gratiæ virtutem non in voluntatis

consensu , non in divinâ motione constituit , sed in congerie multorum auxiliorum tum extrinsecorum cùm intrinsecorum , quibus cœlestis gratia voluntatem ita invadit et circumvenit , ut ab eâ consensum infallibiliter eliciat. Sed audiamus doctissimum virum suam mentem dilucidè expromentem : « Ineluctabilis vis , inquit , gratiæ victricis , consistit in multitudine , varietate , consonantia , et conspiratione plurium auxiliorum interiorum exteriorumque , quorum singula scorsim frustrari possunt , quin et frustrantur quandoque per libertatis humanae contumacem dissensum ; at universa obstinatissimos quosque fatigant tandem , et multitudine , conspiratione , indefessâ oppugnatione suâ ad assensum tandem pertrahunt. » Attractio autem illa omnium cœlestium auxiliorum in mente Thomassini non est *physica* determinatio sive prædeterminatio , sed *moralis* tantum , licet non minùs infallibilis sit , immò invicta , quàm si esset physica. Unde Thomassinus non censuit (ut supra laudatus Daniel) moralē prædeterminationem *infallibilem* cum effectu non habere connexionem. Porrò , in hoc systemate , si eruditio viro fides , sua insuperabilis gratiæ vis et efficacia asseritur absque venatrice conditionatorum scientiæ ; omnipotentissimæ enim Dei sapientiæ explorata sunt innumera adjutoria quibus cùm veluerit , et quoties ac quomodò voluerit mortaliū corda domare et inflectere potest. Salva etiam remanet hominis libertas. Licet enim illorum auxiliorum aggregationi , sive collectioni , resistere non possit voluntas , singulis tamen non solùm potest , sed etiam aliquando reverè obsistit , ad eum ferè modum quo sons singula peccata mortalia vitare potest , non omnia , aut justus singula peccata venialia potest effugere , non omnia.

Verùm istud systema votis et proposito existi sui auctoris nequaquam accommodum videtur. Admirabili enim gratiæ Christi virtuti , ut et hominis libertati , quas commendavit Augustinus , non satis prospicit. Enimvero ex relatis Thomassini verbis eluet nullum existere speciale gratiæ auxilium quod certissimè et infallibiliter sit efficax , siquidem « singula scorsim Dei auxilia non solùm frustrari possunt , sed etiam quandoque per voluntatis dissensum frustrantur , » et aliunde « ineluctabilis vis gratiæ victricis oritur ex multitudine , varietate , consonantia , et conspiratione plurium auxiliorum. » At nihil est quod D. Augustini doctrinæ magis repugnet ; ut enim innumera

S. doctoris testimonia, quorum plura antea protulimus, omittam, docet libro de Gratia Christi, cap. 45, n. 49 et Christum, cum interiore sua gratia Petrum visitavit, interioris hominis usque ad exteriore lacrymas subito movisse et produxisse affectum, et libro I ad Bonifacium cap. 19, n. 37, Saulum seclus anhelantem, et pestem Ecclesie nefari molientem, mirabiliter repentinam Dei rocatione conversum fuisse; an, queso, illa gratia non fuit singulare et maximè efficax gratiae auxilium? An in instanti stillavit in Petrum et Saulum omnium gratiarum copia? An illa gratiarum, quarum nulla ex se erat efficax, aggregatio, si in Petrum et Saulum illicet delapsa esset, in momento ita obstinatissimam utriusque voluntatem movisset et fatigasset, ut ad assensum statim attraxisset? Præterea, Ecclesia in orationibus suis Deum quasi perpetuo rogit ut efficacem illam gratiam, quam ex Apostolo prædicavit Augustinus, peccatoribus infundere dignetur. Denique fide constat voluntatem gratiae quamlibet efficaci posse resistere; si ergo gratiae efficacia consistit in coadunatione cœlestium auxiliorum, non solum singularis auxiliis seorsim sumptis reluctari poterit voluntas, sed et omnibus collectivè consideratis, quod negat Thomassinus.

Nonnulli sapientes viri, considerantes cuncta relata systemata aut Dei virtuti et omnipotenti, aut humanae libertati, aut omnimodæ gratiae efficacie non satis consulere, et aliunde modum, quo in præsenti statu operatur gratia, inter arcana religionis christianæ sacramenta esse numerandum, se altiora querere detrectant, et ideò totam gratiae vim in quâdam cœlitus inditâ energiâ omnino absconditâ collocant, quæ ex infinitâ Dei virtute voluntatem liberè, sed invictè operari facit. Hæc sanè sententia commemoratis Apostoli et Augustini oraenlis est prorsus consona. Verum, quamdiu impervium illumagendi modum non assignabit, aliena quidem erit à systemate Moliniano, aut Suaresiano (quorum patroni stupendâ contradictione Jansenio vitio vertunt quod in ejus systemate facilè concipitur coneordia libertatis cum gratiae motione), sed non ab Augustiniano, aut Thomistico, in quorum idcirco alterutrum ultimò delabetur.

Liber quartus.

DE INSIGNIORIBUS GRATIÆ CHRISTI BENEFICIIS.

Eximus gratiae præco et vindex in auricis operibus, Regio Prophetæ et Apostolo præ un-

tibus, gratiæ, præsertim *gratum facientis*, quâ mortalium mentes, non secùs ac sole terrarum orbis, illuminantur, et divinam accipiunt et servant vitam, mirabiles effectus impensè extollit, et quantum humana patitur imbecillitas, graphicè depingit. Tot sunt et tam reconditæ excellentiæ ut iis duntaxat qui ex hâc vitâ ad cœlestem patriam emigrârunt plenè explorati sint. Scilicet tanta est hominis lapsi infirmitas, tanta in malum propensio, ut nequaquam Deo appropriuquare, vel ipsi constanter inhærente possit, absque cœlestis auxilii adminiculo, et omnipotentissimâ virtute. Præstans quidem illa prærogativa erat penè primum hominem cum perfectâ libertate et sanctitate conditum; sed ubi se beneficentissimo Conditori infandâ rebellione immorigerum præstitit, illâ infelicitate spoliatus est, sive non in se, sed in Deo solo gloriari debet. Consuli poterit S. doctor libro de Dono perseverantiæ, cap. 7, n. 13, ubi sublimem illam doctrinam egregiè et solidè exponit et expandit.

Exinde contigit ut inter scholæ doctores alii plures, alii pauciores gratiae fructus recensuerint. Multi quinque præcipios enumeraverunt, scilicet naturæ virium sive infirmitatis sanc-tionem, culparum detractionem, animæ justificationem, intimam cum Deo conjunctionem, et attributionem juris ad gloriam, sive vitam æternam; qui nempe vel leviter sacros codices, et pretiosa Patrum, in primis Augustini, monumenta attigerunt, iis mirabilia illa munera ex gratia Christi dimanare apprimè exploratum est. Verum ipsi magistri qui quinque illa gratiae beneficia seorsim enucleant ultrò satentur illa ferè omnia intra justificationis et meriti cancellos circumscribi, et ideò sub his capitibus appositè exponi posse. Quamobrem disseremus de primo gratiae munere, sive de justificatione, de altero ejusdem gratiae effectu, sive de merito, subinde disceptationem inituri (1).

CAPUT PRIMUM.

De primo Dei gratiæ effectu, sive de hominis justificatione.

Sancta synodus Tridentina, sessione 6, catholicam de justificatione doctrinam egregiè et

(1) Multis profectò desiderandum videbitur, ob præcipuum materiei gravitatem, quod Clericus à Belliberone gratiam justificantem, et ejus effectus, donaque ipsi adjuncta non penitus exegerit. Quæ ut omissa reparentur, ad calcem tractatûs addititum subnectimus caput, ex Haberti theologiâ de promptum, in quo res mirâ coneinnitate simul ac luculentâ absolutur.

luculententer adversus Lutherum, Calvinum et eorum defensores exposuit et consecravit. Idem præstiterunt scholæ doctores qui ab illorum hæreticorum ætate mundo illuxerunt. Ut autem tam immensæ dignitatis et virtutis argumentum, quo incredibilis justorum anime decor, et præstantiora divinæ potentie miracula veluti humanis subjiciuntur oculis, pressius et luculentius edisseratur, et novatorum commenta dispereant, disseremus 1º de justificatione, ut loqui amant, *in fieri*, id est, de conditionibus justificationem tangentibus..... 2º de justificatione, ut aiunt, *in facto esse*, sive de justificationis essentiâ..... 3º de justificationis, ut rursus dicunt, *essendi modo*, sive qualitatibus seu effectibus; præmissâ tamen ad dissipandam omnem ambiguitatem, et majorem rerum dicendarum notitiam accersendam, contractâ de variis justificationis acceptationibus quæstione.

Quæstio prævia.

DE PRÆCIPUIS JUSTIFICATIONIS ACCEPTATIONIBUS.

Justificatio sic dicitur à justitiâ, cuius idcirco notitia justificationis cognitionem instillat. Justitia autem universim rei sonat rectitudinem sive integratatem; dictat enim ratio id esse justum quod rectum est, sive cum ordine conspirans. Cùm autem quod justum est dissimiliter rectum esse possit, hinc sacris in codicibus justitia variè delineatur. Etenim justitia interdùm connotat rectitudinem per sacros libros, sive legem scriptam imperatam, Psalmo 18, v. 9, Psalmo 118, v. 5, 8, 155; Rom. cap. 2, v. 26, etc. Item justitia aliquando designat specialem virtutem quâ cuique quod suum est rependitur, Exodi capite 20, v. 15; Matthæi cap. 7, v. 12, cap. 19, v. 18.

Item justitia sæpius exprimit rectitudinem internam, sive *cordis*, quæ hominem ordinatè dirigit ad Deum et proximum, sique æternam vitam accersit. Hæc justitia sive justificatio modò dicitur *justitia fidei*, quia à Christi fide velut à radice ramus pullulat; modò *justitia Dei*, quia insigne supremi Numinis munus est et donum. Illam tangit Apostolus Epistolâ ad Philippenses, cap. 3: *Propter Christum, inquit, omnia detrimentum feci, et arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam, et inveniar in illo, non habens meam justitiam quæ ex lege est* (id est justitiam ex solâ legis notitiâ sine gratiae adjutorio partam, de quâ gloriabantur Ju-

dæ), sed illum quæ est ex fide Christi Jesu, quæ ex Deo est justitia in fide. Hæc justitia, quæ homines *rectos* facit corde, et idcirco Deo acceptos, in Prophetarum scriptis et novo Testamento passim commendatur. Scilicet cùm omnis Scriptura divinitus inspirata eò collimet ut perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus (2 ad Thymotheum 3), ea præ cæteris fuit celebranda justificatio quæ bonorum omnium, sive meritoriorum operum fons est et origo.

Justitia, sive justificatio ultimo sensu accepta, quam Deus per gratiam suam in homine gratis producit (Rom. 3, v. 24), illa ipsa est de quâ cùm novatoribus lis moveatur, et idcirco nobis instituendus est sermo; omni profectò ex parte humanâ attentione et indagatione digna est. Etenim, præterquam quod illa est unum illud necessarium quod prædicat Christus Lucæ cap. 10, certè illius causa primaria efficiens est Deus, efficiens meritoria Christi passio, efficiens per modum instrumenti uniti Christi humanitas, per modum verò instrumenti sejuneti, novæ legis sive Christi sacramenta, materialis sive subjectiva anima humana, formalis intrinseca gratia habitualis, et extrinseca, sive exemplaris, Christi justitia, finalis tandem gloria Dei, et vita æterna, ut ex dicendis elucescet; unde nihil nisi divinum et homini maximè salutiferum spirat et redolet.

ARTICULUS PRIMUS.

Justificatio in fieri, sive conditiones ex Dei institutione justificationi præeentes, expenduntur.

Quæstio adultos spectat, non infantes, qui propriæ et actualis dispositionis non sunt capaces.

Consentient decimi sexti seculi heretici, cum quibus concertaturi sumus, quemdam fideli actum adulorum justificationi ex divina ordinatione præire debere. Ausi quippe non sunt præclara hâc super re Spiritus sancti oracula, Marci ultimo, v. 16, Actuum 8, v. 37, Hebreorum cap. 41, v. 6, etc., impugnare.

Verum quo adiungunt vertiginis spiritus illos in prodigious errores circa illum actum præcipitavit, nimirum circa naturam illius fidei, circa illius adjuncta, et circa modum illius concursus ad justificationem; quæ tria idcirco speciatim sunt indaganda.

§ 1. *Fides justificationem impetrans discutitur et retegitur.*

Expenditur novatorum sententia. — Fides jus-

tificans, quam commenti sunt novatores decimi sexti seculi, omnes corum errores peperit, nimirum circa Sacramentorum operandi vim, circa corporis Christi in Eucharistia presertim, circa operum satisfactoriorum inutilitatem, etc. Unde sedulò est investiganda et refellenda.

Joannes Calvinus, libro 5 Institutionis cap. 2, paragrapto numero 9, Martinus Kempnius 1 parte Examinis concilii Tridentini, et alii vulgo insignes tun Lutherani cùm Calvinistæ unicam esse piorum fidem agnoscunt et prædicant (ut loquitur Calvinus ibidem), à quâ discrepat fides *historica et miraculorum*, et ideò scholasticis criminis vertunt, quòd tripli-
cet illam fidem eamdem esse somnient.

Fides *historica* ipsis dicentibus ea est, quâ credimus esse vera quaecumque sacris Tabulis inscripta sunt.... Fides *miraclorum* illa, quâ credimus ab omnipotente Deo fieri vel im-
perari posse miracula.

Unica autem piorum fides, quam prædicant, est fides quam vocant *divinarum promissionum*, quia respicit cœlestes promissiones de æternâ
vitâ et delictorum relaxatione.

Hanc promissionum fidem partiuntur in genera-
lem et specialem. Generalem illam nun-
cupant, quâ creditur Deum cunctis fidelibus,
sive electis, peccatorum veniam, et ideò salutem
esse pollicitum; specialem, quâ quilibet pius,
sive predestinatus, sibi cœlestem promissio-
nem adscribens, certissimè confidit sibi per
Christum remissa esse peccata.

In hâc speciali promissionum fide totam sa-
lutis humanæ œconomiae anchoram reponunt.
Nihilo tamen minus non omnino consentire
videtur in sincerâ ejus notione figendâ. Scilicet
Calvinus, libro 5 Institutionis, cap. 2, in
fine numeri 7, illam sic finit: « Est divinæ
erga nos benevolentiae firma certaque cognitio,
quæ gratuitæ in Christo promissionis veritate
fundata, per Spiritum sanctum et revelatur
mentibus nostris, et cordibus obsignatur. » Ubi
cùm solius divinæ erga nos benevolentiae
facit mentionem, concordat cum Lutheranis
qui fidei justificantis nullum aliud assignant
objectum, quâm specialem Dei misericordiam.
At fidem illam non *fiduciam* sed *cognitionem*
vocans ab illis recedere videtur; insigniores
enim Lutherani fidem illam non tam *notitiam*
vel *assensum* quâm *fiduciam* esse obgarriunt.
Illam tamen fiduciam fortassis exprimere voluit
verbis, et *cordibus obsignatur*. Ibidem enim,
versus secundi numeri 8, ait: *Assensio fidei cor-*

dis est magis quam cerebri, et affectus magis quam intelligentiae, et numero 16 fiduciam et expectationem promissionum Dei impensè commendat. Quanquam notum est istud Cani libro 4 de Lo-
eis cap. 6, de Calvino effatum: Ratiocinatur ille quidem interdum argutè, sèpius eleganter, sed quandoque adeò ineptè, insolè, frigidè, ut vix eum eredas, non dico eruditonem acumenve, sed aut rationem omnino ullam, aut sensum etiam communeum habuisse. »

Igitur sentiunt illi hæretici fidem justificatio-
ni præviā sive juxta illos justificantem esse
firmam et certam fiduciam specialis Dei miser-
icordiae, et ideò connotare solam promissio-
nem illius benevolentiae, illam à spe non
distingui (cùm fiducia Cicerone etiam teste sit
spes certa); illam in voluntate residere, inòd
illam, si sit actus intellectus, non assensus, sed
notitia actum esse, siquidem fidem aliquando
finiunt cognitionem sive notitiam.

Declaratur Catholicorum sententia. — Orthodoxi, dùm de divinâ fideliū fidei disserunt, fidei historicæ nomen raro usurpant, ne, in-
quit Bellarminus libro 1 de justificatione cap. 4, quis in animum suum falsò inducat ipsos res
sacros in Commentarios relatas credere propter
solam historicæ auctoritatem; sed illam fidem
simpliciter dicunt catholicam, aut *dogmaticam*, quibus nominibus à pluribus antiquis *Patribus donatur*. Ultrò quidem fatentur fidem ad
justificationem viam sternentem et historicam,
et miraculorum, et promissorum esse; verùm
contendunt illam fidem ex parte *objecti formalis*
reverà non distingui. Una quippe est, ut ait
Apostolus Epistolâ ad Ephesios, cap. 4, *fides*
(formaliter) eaque catholica, quâ propter sum-
mam Dei revelantis veritatem tanquam ra-
tionem formalem omnia quæ sacri complectun-
tur codices, sive *historica*, sive *doctrinalia*,
sive *promissa firmissimè* credimus.

Quamobrem Catholicæ sentiunt et docent 1º
fidem ad justificationem disponentem non so-
lam specialis Dei misericordiae promissionem
(ut placet novatoribus), sed et id omne quod
enuntiat Dei verbum necessariè connotare....
2º Non voluntatis (ut iidem vulgo sentiunt hæ-
retici), sed intellectus actum esse... 3º Non
notitiam (ut interdum iidem obtrudunt), sed
assensum esse intellectus; Deo scilicet assen-
timur et assentiri tenemur, licet ea quæ revelat
mentis nostræ captum superent, Epistolâ, ad
Hebreos cap. 41, v. 4. Cum ipsis sit

Conclusio. — Fides justificationis prænuntia-
non est specialis promissionum fides, quâ quis

sibi cœlestem promissionem applicans credit, ant certissimè confidit sibi per Christum dimissa esse peccata; sed est fides catholica, id est assensus firmus et certus cunctis rebus à Deo revelatis. A theologis omni ex parte ut certa habetur.

Probatur 1º ex sacris codicibus. Non unum, et quidem invictum, nobis suppeditant argumentum. Etenim tradunt, et quidem frequentissimè, ut in articulo 5 ostendemus, commemoratam fidem, sive confidentiam, absque divinae revelationis subsidio, ab ipsomet predestinatis in hæc vitæ nequaquam haberi posse, quinimò ipsos summoperè cavere debere ne talem obrepere, multò magis invalescere persuasionem patiantur; quis autem sui compos existimaverit ad justificationem pertinere quod ipsi justi sine extraordinario auxilio consequi non possunt?

Item expressè docent fidem ad justificationem requisitam non esse fiduciam quā certi sumus de peccatorum remissione. Etenim Epistolâ ad Hebræos cap. 11, v. 1, fides definitur, *sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*. Enimverò, si Apostolus ibi disputat de fide justificante, eamque fidem, non fiduciam in specialem Dei benevolentiam, sed certum et firmum cunctis rebus à Deo reclusis assensum pronuntiat, hoc indubie testimonium adversariorum dogma pessimumdat; at hæc erat Apostolus. Fides enim quam v. 1 definit ipsa est fides *ex quā justum vivere dixerat in fine eam* capit. 10, sive immediatè præcedentis, *sine quā impossibile esse placere Deo* asserit versu 6 capit. 11, quā insigniri debet qui vult *accedere ad Deum*, id est *placere Deo*, ibidem, per quam veteris Testamenti sancti divinas *repromotiones et justitiam* adepti sunt, toto decursu capit. 11, etc. Sed desiperet profectò qui fidem his characteribus depictam justificantem esse inclinaretur. Pariter fidem quam ibi prædicat *argumentum* vocat Apostolus, id est *demonstracionem et convictionem*; argumentum enim ibi græcè sonat, *demonstratio, convictio*; unde Augustinus tractatu 79 in Joannem, n. 1, legit, aut interpretatur, *convictio rerum quæ non videntur* (mirum est Bellarmiū hoc non notasse libro 1 de justificatione cap. 5). Idem evincit vox latina, *argumentum*, cùm ex arguento oriatur demonstratio et convictio. Addit Apostolus, cā fide *intelligi aptata esse secula v. 5, credi Deum esse, v. 6, metuisse Noe, v. 7, etc.* Sed hæc exsibilant confidentiam quā adversarii volunt quemque fidem certum esse sibi in particulari per Christum dimissa esse peccata;

*convinci enim, intelligere, crederē, etc., totidem sunt actus intellectus; fidentia ē converso et securitas actus voluntatis, et aliunde fides Noe, si fuisset fiducia, timorem ipsi inentere non potuisset; cùm confidentia timorem explodat, nedūm allet, etc. Tandem fides, quam laudat Apostolus, est *sperandarum substantia rerum*, sive, ut Augustinus loco citato legit, *sperantium*, hoc est, si homines respicit, id quo stant et vivunt justi terrena aspernando, et cœlestia appetendo; si verò tangit res speratas, id, ut exponit Chrysostomus homiliâ 12 in Epistola ad Hebræos, quo res speratae, quæ, quamdiu sperantur, sive expectantur, sine substantiâ esse putantur, substantiam accipiunt, sive subsistunt in sperantis animâ, sieque cum sustentant et quasi spirare faciunt... Est argumentum sive convictio non apparentium, id est rerum cœlestium in scipsis non apparentium, sive obscurarum, quibus Deus superno lumine suo internam persuasionem operante intellectum assentiri facit; quæ nempe videntur et intelliguntur in divinam fidem non cadunt; unde Augustinus, citato tractatu 79 in Joannem n. 1, dicit Thomam cùm ei dixit Christus Joannis 20: *Quia vidisti me, credidisti, non hoc credidisse quod vidit, sed vidisse hominem credidisse Deum...* Est fides quā intelligimus aptata esse secula verbo Dei, ut ex *invisibilibus visibilia fierent*, v. 5, id est non rationis, sed fidei lumine cognoscimus ex *invisibilibus*, sive ex iis quæ non existebant, cœlestis Verbi virtute facta esse secula, id est quæ videntur, sive omnia temporalia; vox enim, *secula*, significat et tempus et quæ tempore existunt (unde Plato fide destitutus censuit mundum quidem à Deo productum esse, sed ex materia Deo cœternâ). Sed hæc ostendunt fidem, de quā Apostolus, esse firmum et certum rebus omnibus à Deo manifestatis assensum, non confidentiam in specialem Dei misericordiam; ex versibus enim 10, 15, 26 et 33, elueat per *res sperandas* indicasse Apostolum non præcisè et præcipue peccatorum remissionem, sed gloriam et opes cœlestes fortiter pro fide certantibus, non nudè credentibus tantum (ut volunt adversarii), promissas; res etiam non apparentes, et ea quæ videntur et sunt manifestè non specialem tantum Dei misericordiam, sed et omnia quæ in humanum captum non cadunt et à Deo revelata sunt communstant; ergo.*

Testimonio apostolico præ cœteris inhæsimus, quia fidei justificationem adducens definitionem exhibet.

Innumerabilia alia sunt quæ Protestantum systema funditus evertunt, talia ista, Marci ultimo: *Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvens erit.* Quid hic crediderit? Nonne Evangelio annuntiato, et ideo cunctis veritatibus per illud revelatis? Joannis cap. 6: *Verba vitæ aterue habes, et nos credidimus, et cognovimus quia tu es Christus Filius Dei.* Quid crediderant Apostoli? Sili tantum peccata per Christum esse remissa? Minime sanè, sed cuncta quæ sacro ore protulerat Christus, et in primis aeternam ejus et ineffabilem ex Patre generationem... Actuum cap. 8: *Si credis ex toto corde, licet baptizari.* Quid credendum ab eunuchus exigebat Philippus? Nonne omnia quæ ipsi de Christo annuntiaverat? Quæ intellexit eunuchus respondens: *Credo Filium Dei esse Jesum Christum...* Rom. cap. 10: *Hoc est verbum Dei quod predicamus, quia si confitearis in ore tuo Dominum Jesum, et in corde tuo credideris quod Deus suscitavit illum à mortuis, salvus eris; corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Fides ergo justitiam impertiens Christi resurrectionem, et ideo ejus Deitatem et omnia quæ dixit respicit et connotat, etc.

Probatur 2º ex Patribus quos inter solum Augustinum et ejus discipulos, utpote adversariis cæteris doctoribus minus invisos proferam. Ac primò quidem B. Augustinus ab adversario-rum systemate tam alienus est, ut in cunctis operibus suis, licet prodigiosè immensis, vocem, *fiducia*, nusquam usurpaverit pro certitudine et privatâ persuasione peccatorum remissionis, sed constanter pro spe quam inspirat Dei misericordia. Etverò perniciosum illud dogma, quoties sece offert occasio, irridet et refellit, asserendo fidem sanctificationi præudentem esse catholicam fidem, quâ cuncta à Deo revelata creduntur; fides enim catholica Symbolo continetur, ut docet libro de Fide et Symbolo, cap. 1, n. 1. Id autem clarè docet sequentibus operibus quæ præ aliis apud eruditos in summo pretio sunt.

Enchiridion, ubi de fide, spe et charitate ex professo disserit, cap. 3, dicit, *Deum fide, spe, et charitate coli...* Cap. 5, mentem (ope fidei per dilectionem operantis) benè vivendo tendere ad speciem pervenire... summam felicitatem, et cap. 7, hominem salutem assequi credendo per fidem, et orando per spem et charitatem, ideoque de fide justificante verba facit; at fidem hanc à spe (multa enim quæ creduntur non sperantur), et ideo à fiducia diserepare, eamque divina de Christo et ejus Ecclesiæ oracula attingere toto

capite 8 probare aggreditur, ut insipienti illicè innoscet.

Libro 3 ad Bonifacium, cap. 5, n. 14, fidem adstruit, quâ *Apostoli et Prophetæ sancti fuerunt, quæ justos ab injustis discernit, ex quâ justus vivit, quæ peccata soleit, quæ ex eâ operantes in Christi consortium emigrare facit, etc.*; ac proinde fidem sanctificantem, sive per dilectionem operantem; sed hanc fidem expressè dicit esse *catholicam fidem; nostra fides*, inquit, *est catholicæ fides*, quod et eluet ex Apostoli textu Rom. cap. 14 quem adducit: *Omne quod non est ex fide peccatum est;* novatores enim hujus temporis fidem theologicam, sive dogmaticam, his verbis delineari contendunt. Porrò nemo non intelligit vel ex ipso nomine fidem catholicam non esse fidem specialem ei duntaxat competentem qui credit vel confidit sibi dimissa esse peccata, sed fidem universæ Ecclesie communem, quâ firmiter creduntur cuncta Ecclesiae dogmata.

Duo bus illis testimonii fidem non specialem, sed catholicam, sive communem, depinxisse Augustinum ex ipsis iterum evidenter inferri potest; in primo enim opere, cap. 5, dicit apud quosdam hereticos, qui se Christianos profissentur, *nomine tenus inveniri Christum, revera apud eos non esse;* cur? Non indubie quia non credunt sibi per Christum dimissa esse peccata (id enim revera credunt aut credere possunt); ergo quia negando unum fidei articulum Christi Divinitatem inficiantur aut inficiari censemur... In secundo autem libro, in fine capituli, explicare volens *quid sit fides recta*, quæ justificationis radix est, adducit exemplum mulieris bis ruptæ catholicæ, et professæ virginis hereticæ, asseritque illam esse in *Dei regno, non istam*, indubie quia per haeresim amisit fidem rectam, quæ omnia et singula divina dignata credi debent.

Augustini adstipulator fuit antor librorum de vita contemplativâ, quos multi D. Prospero adscriperunt, sed multi tamen cum P. Alexandro in historiâ seculi quinti, Juliani Pomerii esse asserunt. Etenim libro I, cap. 18, persistet de Trinitate et Incarnatione fide, asserat capite 19 hanc fidem eam ipsam esse quæ justificationis fons est et origo: *qui, inquit, non crediderit habendo fidem, nec justitiam cordis habere poterit, nec salutem.*

Concinit B. Fulgentius in libro de Fide ad Petrum diaconum in prologo. Primùm Petro gratulatur quod a catholicam fidem edoceri postulaverit ut nullius sibi posset sensus haere-

ticæ subrepere falsitatis, » ac deinde ait : « Gaudeo quidem quòd pro fide verà sine ullo perfidia vitio custodiendā sollicititudinem geris, sine quā nulla potest prodesse, imò nec esse conversio. Apostolica quippe dicit auctoritas, quia sine fide impossibile est placere Deo (Hebreorum cap. 11). Fides namque est bonorum omnium fundamentum. Fides est salutis humanae initium. Sine hâc fide nemo ad filiorum Dei numerum potest pervenire, quia sine ipsâ nec in hoc seculo quisquam justificationis gratiam consequitur, nec in futuro vitam possidebit æternam. »

Probatur 5º ex perpetuâ Ecclesiæ fide et praxi. Ille usus potissimum cognoscitur per recitationem Symboli ab apostolicis temporibus ad hanc usque ætatem in Ecclesiâ factam. Apostoli scilicet Symbolum condiderunt postea fusiùs expositum in synodis generalibus Nicenâ et Constantinopolitanâ, quod, inquit Augustinus sermone 213, in traditione Symboli secundo, aliâs 119 de tempore n. 1, est breviter complexa regula fidei, ut mentem instruat, nec oneret memoriam. Hujus autem fidei, quæ est de Trinitate, Incarnatione, Passione et Resurrectione Christi, de Ecclesiâ, de baptismo, de vitâ æternâ (non de speciali novatorum misericordiâ) professio cuilibet, dicente S. doctore in sermonibus de traditione Symboli 1 et 3, sive 212, n. 1, et 214, n. 1, necessaria est propter æternam salutem, sive, ut loquitur ultimo loco, ut salutis esse possit. Ex quibus elucet Apostolis et toti Ecclesiæ semper persuasum fuisse fidem, quæ æternae salutis est fundatum, respicere res omnes à Deo revelatas. Hinc meritò concilium Tridentinum sessione 6 hæc sancit canone 12 : « Si quis dixerit fidem justificantem nihil aliud esse quâm fiduciam divinae misericordiæ peccata remittentis propter Christum, vel eam fiduciam solam esse quâm justificamur, anathema sit. »

Et canone 15: « Si quis dixerit omni homini ad remissionem peccatorum assequendam necessarium esse, ut credat certò et absque ullâ hæsitatione propriæ infirmitatis et indispositionis peccata sibi esse remissa, anathema sit. »

Probatur ultimò rationibus theologicis. Prima. Si fides justificans esset fides quâm quis credit sive certò confidit sibi per Christum remissa esse peccata, quicumque illâ fide esset prædictus justificaretur, et quicumque illâ carceret non posset justificari; falso conseq.; quâm multi enim eâ exultant fiduciâ qui justi non sunt! quâm multi eâ converso eâ destituti qui sunt

saneti! Nonne Phariseus, de quo Lucæ cap. 18, credebat et confidebat se per Deum à peccatis esse immunem, et Publicanus hanc non habebat fiduciam, et tamen Christi judicio, ille invitus, iste Deo acceptus fuit? Nonne Paulus illius confidentiae expers erat cum exclamabat 1 Epistolâ ad Corinthios, cap. 4: *Nihil mihi conscientis sum, sed non in hoc justificatus sum;* et ibidem cap. 9: *Castigo corpus meum... ne fortè cum aliis prædicaverim, ipse reprobis efficiar,* et nihilominus gratiâ sanctificante erat insignitus? Nonne eodem jubente gentium Doctore Epistolâ ad Philippenses cap. 2, fideles, quamdiu in terris militant, *salutem operari debent* cum metu et tremore qui, ut diximus, ab adversariorum fiduciâ exploditur? Nonne apud plurimos hereticos et schismaticos non solum esse potest sed et reipsâ reperitur specialis illa fides, qui tamen habendi sunt velut ethnici et publicani, Matthæi cap. 18? etc.; ergo.

Secunda. Petro dicente 2 Epistolâ cap. 1, fideles *sata gere debent ut per bona opera certam vocationem et electionem suam faciant, quia hæc facientes non peccabunt*, sive, ut fert græcus codex, non labentur aliquando; at studium illud, et labendi formido, stare nequit cum certâ fide de peccatorum remissione. Desiderantur quidem in textu græco, etiam regio, voces, *bona opera*; unde eas omiserunt novatores in suis versionibus, in primis in Basileensi anni 1564; verùm Æcumениus auctor græcus earum meminit, ut et versio Montensis. Beda verò censet illas voces ab interprete latino majoris lucis causâ esse additas, quia intendit Apostolus viros verâ fide semel imbutos, cum bona opera perseveranter elicint, suam vocationem et electionem intuentibus exploratam efficere. Deinde, his detractis vocibus, non minus firmum esset adversis novatores argumentum; consentiunt enim in commemoratâ versione Basileensi, quam non improbant, aut saltem non possunt improbare, legendum esse: *Studete vocationem et electionem vestram firmam efficere, hæc enim si feceritis non labemini unquam;* quod, ut diximus, non cohæret cum certâ fide de peccatorum remissione.

Tertia exhibet oppositæ sententiæ paradoxa, quæ inter hæc sufficiant. In novatorum sententiâ. quidquid Christus ad hominom salutem instituit, sacramentorum usum, mandatorum executionem, continuum orandi præceptum, etc., esset prorsus inutile, imò perniciosum; si enim certâ fide credere deheo mihi dimissa esse peccata, sicut credere teneor

Deum esse unum et trinum, Dei indulgentiam et quid ad eam tendit implorare non possum, nisi certus non sim de actuali Dei erga me indulgentia, in modo de ea dubitem, et ideo hoc ipso certissimam meam fidem de peccatorum remissione amittam, aut saltem certissimo illam perdendi periculo me exponam; at nihil absurdius et magis exitiale potest excogitari; ergo.

In eadem opinione Scripturæ et Patrum oracula de fiducia obtenta venie quæ ex Dei dilectione, et justificatione velut ex fonte securit, quæ oracula passim reperiuntur, v. g., Psalmo 4, v. 6, Ecclesiastici cap. 2, v. 6, 2 Petri cap. 1, v. 10, etc., essent totidem paradoxæ; in illo quippe systemate fiducia illa justificat, et ideo justificationem non subsequitur.

Objiciunt 1º, adversus adductum textum ex cap. 11 Epistole ad Hebreos, Melanthon, Kemnitius, etc. Vox, *substantia*, ibi græcè sonat, *certa expectatio promissæ misericordiæ*; fides ergo justificans, quæ ibi definitur, est expectatio, sive certa fiducia specialis Dei misericordiæ. Etverò vox, *substantia*, sive græcè, ὑπόστασις Psalmo 58 *expectationem* significat; *qua est expectatio mea, nonne Dominus?* Et *substantia mea apud te est*; quin et cap. 3 Epist. ad Hebreos v. 14, idem exhibit: *participes Christi*, inquit Apostolus, *effecti sumus, si tamen initium substantiæ ejus usque ad finem firmum retineamus*. — Resp. 1º, Melanthonem et Kemnitium indubè non magis callere linguam græcam quam D. Chrysostomum, et auctorem versionis Basileensis anni 1564; at ille, ut diximus, homiliâ 42 in Epistolam ad Hebreos per vocem, *substantia*, sive ὑπόστασις, intellexit non *expectationem*, sive *fiduciam*, sed *subsistentiam* rerum speratarum in animis sperantium fide productam, cui expositioni iste assentitur vertendo: *Est fides illud quod facit ut extent qua sperantur, et demonstrat qua non videntur.* Resp. 2º, dato et non concesso vocem, *substantia*, ὑπόστασις, Psalmo 58 et cap. 3 ad Hebreos expectationem denotare, malè inferri ipsam idem significare cap. 11 ad Hebreos; plura enim et diversa potest connotare et re ipsa connotat. Verùm iterum falluntur adversarii ipso editoris Basileensis judicio, qui nullam ibi existentiæ sive substantiæ mentionem facit convertendo: *Quia te, Jehovah, expecto, tu respondebis, Domine Deus mihi.* Evidem septuaginta Interpretes textum hebraicum Psalmi 58 vertentes pro lectione hebraicâ, *expectatio mea*, transtulerunt (et cum eis vulgatus interpres):

*Substantia mea apud te est, sive ὑπόστασις; sed cur? nisi quia cognoverint ibi indicari rem speratam, quæ per fidem in sperantis animâ substantiam sive subsistentiam accipit, ut Chrysostomo dñe et aliis diximus? Quod attinet ad v. 14 capituli 3 Epistole ad Hebreos, rursus desipiunt cum dicunt, voces, *si initium substantiæ ejus usque ad finem etc.*, commonstrare, *initium fiduciae*; indicant enim *initium novæ creaturæ*, quod primordium fides est; unde translatio Basileensis habet: *Christi participes facti sumus, si sanè primordium illud, quo sustentamur, firmum retinuerimus ad finem usque.* Scilicet Christus per fidem *in nobis formari incipit* (ad Galatas cap. 4, v. 19), quâ ex causâ diciunt *nova creatura in Christo* (ad Galatas 6, v. 15). *Christi factura creati in illo in operibus bonis*, etc., ad Ephesios cap. 2, v. 10; etc. Resp. 3º, etsi Hebreorum cap. 11, nomine ὑπόστασεως significaretur *expectatio* sive *fiducia*, nou posse ex illo textu adstrui specialem adversariorum fidem. Res quippe sperandæ, et non apparentes, de quibus hic est sermo, sunt omnes divitiae cœlestes, et æterna gloria, et ideo in primis corporis resurrectio et vita æterna (ut exponit Chrysostomus loco citato), strenue et constanter pro pietate dimicantibus promissæ, ut patet ex versibus 10, 15, 26, 35, etc. At *expectatio*, sive spes illarum rerum in adversariorum systemate non est fides justificans; hanc enim esse clamant fiduciam misericordiæ, quâ tantum actualia delicta delentur, vel deleta sunt, quæ idecò solam præsentem cujuslibet peccatorum remissionem tangit et respicit.*

Objiciunt 2º: Fides passim in Scripturis accepitur pro *fiducia*, quâ quis sibi specialiter peccata esse renissa credit vel confidit: ergo.

Priusquam textus adversariorum expendo, ut discutiatur fucus, et planè concidat vis argumenti, observa 1º, ex fide catholicâ, quâ cuncta à Deo revelata credimus, quæ initium est salutis, nasci fiduciam, sive spem, quâ, ut ait Tridentina synodus sessione 6, cap. 6, *confidimus Deum nobis propter Christum propitium esse futurum*, etc., sicut ex perseverantiâ in dilectione et bonis operibus oritur obtenta venie fiducia, 1 Joannis cap. 2, v. 28, etc. Observa 2º, fateri adversarios fidem divinarum promissionum universim consideratarum non justificare, sed solùm singulatim, id est quatenus à singulo apprehenditur et sibi accommodatur, velut cum dixit Apostolus ad Galatas cap. 2: *Dilexit me, et tradidit semetipsum pro me.* Observa 3º, fidem singulatim sumptam modò de-

scriptam novatoribus non raro dicentibus ex se et absolutè sic quemlibet justificare ut ipsum de sua salute sive justitiâ certum efficiat, et quidem absque ullâ alia dispositione aut conditione; ejus enim effectus est pacem et animi tranquillitatem conferre.

His prænotatis, prodeant quos objiciunt textus. Libro 2 Paralipomenon, cap. 20, Josaphat viros Iuda sie afflatur: *Credite in Domino Deo vestro, et securi critis.* Ubi verbum credere, sive fides sumitur profiduciâ, sive securitate.—Resp. 1°, in editione Basileensi haberi, et roboramini, et idèo ibi exigitur fides firma et intensa in Deum, quæ parit fiduciam et fortitudinem, et sola Deo grata est, Matthæi cap. 6, v. 50; 14, v. 51; 16, v. 8; ad Ephesios cap. 6, v. 16; Hebreorum cap. 11; 1 Petri, cap. 5, v. 9; Jacobi cap. 1, v. 6, etc. Resp. 2° securitatem, de quâ hic agitur, oriri ex speciali Dei revelatione; ex contextu enim eluet ibi sermonem esse de victoriâ populo judaico à Deo per Prophetam revelatâ; at ii quibus hic favor nou est impensus cum metu salutem suam operari debent; unde epistolâ I Joannis cap. 5, dicitur: *Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam, id est spem, habemus ad Deum,* etc.

Marci cap. 11 dicitur: *Omnia quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis, et evenient vobis;* ubi credite sonat confidite; quæcumque enim postulamus, nos esse accepturos fide theologicâ credere non tenemur, cùm plurima postulemus quæ nobis non conceduntur. — Resp. quemlibet fide propriè dictâ credere teneri se quæ petit esse accepturum si suæ saluti expediant, et ea ut oportet petierit, ut tradit Jacobus cap. 4, et passim D. Augustinus.

Romanorum cap. 4 dicitur Abraham justitiam adeptum esse credendo Deo. Ubi credere significat non diffidere de divinâ promissione; ibi enim refertur Abraham in spem contra spem credidisse, et non hæsitasse diffidentiâ. — Resp. fidem, quæ Abrahæ justitiam accersivit, fuisse fidem in omnipotentem Deum, qui promiserat ipsum centum licet annos natum, filium ex nōnagenariâ esse suscepturum, quæ sanè fides non fiducia sed vera fides fuit. Hac quippe v. 21 dicitur Abraham plenissimè scivisse, sive persuasum fuisse, posse Deum quæcumque promisit facere, et idèo cùm versu vigesimo dicitur non hæsitasse diffidentiâ, sensus est, non disceptasse incredulitate, sive infidelitate, ut vertit editor Basileensis; quod et significatur v. 18, contra spem in spem credidit;

haec enim exprimunt ipsum divinâ virtute et promissione innixum, non naturæ viribus, potuisse ex Sarâ filium sperare; quanquam etsi haec fiduciam ingererent nihil proficerent adversarii; Catholici enim non negant ex fide in Deum, præsertim insigni (qualis fuit Abrahæ fides) fiduciam emanare, aut saltem oriri posse.

Eodem capite v. 16 legitur: *Ideò ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio* (Abrahæ filii secundum fidem non secundum naturam tantum). Ibi fides est fiducia celestis promissionis, sive pollicite in Christo peccatorum remissionis, quæ firma sit, sive rata, id est, quæ suum sortitur effectum, sive justificat, cùm homo divinam illam promissionem assentiendo exoscularatur, illamque sibi accommodat.

Respondeo novatores Apostolicum non intelligere testimonium; ex eo enim versu et sequenti liquet per vocem, *promissio, non peccatorum remissionem, sed gentium vocationem ad Christi fidem adumbrari,* et ex versu 21, 25 et seq. per fidem, quæ Abraham justificavit, fidem catholicam, quâ creditur Dei omnipotentia, Christi resurrectio, etc., describi. Unde sensus est vocationem non Gentium solùm sed et Judæorum esse secundum fidem, non legem, et idèo secundum gratiam per quam firmatur super universum Abrahæ semen ex Judæis et gentilibus coalescens.

Primâ epistolâ cap. 3 ait Joannes: *Hæc scribo vobis, ut sciatis quoniam vitam habetis aeternam qui creditis in nomine Filii Dei.* Ubi absolutè et sine conditione aeterna promittitur vita ei qui crediderit, sive sibi certò persuaserit sibi per Christum remissa esse peccata. — Respondeo Apostolum unicè intendere eos qui in Christum ut oportet credunt, sive qui habent fidem catholicam per dilectionem operantem vitam aeternam esse adepturos: *Qui enim non diligit manet in morte,* ibidem cap. 5. Quod si quis non crediderit, mendacem facit Christum, ut eodem capite 3, v. 10 dicitur, quia dogma ab eo revelatum falsitatis arguit.

Objiciunt 5° divum Bernardum, auctorem licet undecimi seculi. Sermone 1 de Annuntiatione, postquam dixit, quemlibet credere teneri peccata non nisi per Christum deleri posse, addit: *Hoc etiam crede quia per ipsum tibi peccata donantur; hoc est testimonium quod perlibet in corde nostro Spiritus sanctus dicens: Dimissa sunt tibi peccata tua.* — Respondeo 1° fidem sive fiduciam, de quâ Bernardus, esse justificationi posteriore, et idèo non forma-

lem illius causam, ut adversarii saltem aliquando contendunt. — Respondeo 2º ex sancti doctoris textu esse manifestum persuasionem, sive fidem, de qua loquitur, non esse simplicem et absolutam, sed conditionatam, si nempe quod ex divinā institutione requiritur ad justificationem adhibuerimus, sinceram conversionem, bona et satisfactoria opera, etc., quae in hac concione expressè exigit. His autem praestitis possumus credere, sive confidere nobis per Christum dimissa esse peccata, ita tamen ut nequaquam certi simus nos ea revera prestissem. Unde sermone 1 in Septuagesimam dicit: *Certitudinem non habemus, sed spei fiducia consatur nos, ne dubitationis hujus anxietate penitus cruciemur.*

Objiciunt ultimò ex ratione. Ex Scripturis fides justificat inspirando pacem, gaudium, animi tranquillitatem, etc.; sed talis fides certitudinem parere debet; ergo. — Respondeo pacem, et alia Spiritus sancti dona justificationem subsequi, aut comitari, et in justis quandoque sui sensum excitare. Verum, seclusa speciali Dei revelatione, justos certos non faciunt de remissione peccatorum, et salute aeternā, ut invictè demonstrat exemplum divi Pauli, qui hac pace et consolatione fruebatur, et tamen certus non erat de suā justificatione et prædestinatione.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Fides specialis, cui absolutam et formalem justificandim interdùm inserunt novatores, est fides quā fidelis confidit sibi per Christum dimissa esse peccata, et de hac re ac sempiternā salute nullà aliā presuppositā conditione certus fit, sieque in perfectā securitate constituitur. Hinc ex sacris codicibus, quibus solis inhärent, probare debent talem esse fidem justificantem.

Secundum. Sedulò distingue fiduciam obtinendae venie ex fide catholicā in animo justificandi enascentem, quā confidit Deum sibi propter Christum propitium esse futurum, à commemoratā fiduciā, sive certissimā persuasione novatorum, et ideo saeclos textus fiduciam exigentes de illā, non de istā expone.

Tertium. Fiducia et certitudo de impetratā veniā iis inesse potuit, quibus Christus eam notam fecit, ut paralytico Matthæi cap. 19, v. 2; peccatri, Lucæ cap. 7, v. 48; adulteræ, Joannis cap. 8, v. 41; Zachao, Lucæ cap. 19, v. 9; latroni, Lucæ cap. 25, v. 43, etc.; non aliis quibus eam non revelavit.

Quartum. Pax exsuperans omnem sensum, quam interdūm sentiunt sancti, non suggerit

certitudinem de justificatione et prædestinatione; tum quia qui se existimant stare, videre debent ne cadant (1 epistolā ad Corinthios cap. 10), tum quia Paulus cum illo pacis sensu persuasus non fuit se esse justum, et timuit ne reprobus fieret; tum quia omnes sancti salutem suam cum tremore operari debent. Unde fiducia novatorum merum est ligamentum.

Quintum. Quaecumque novatores objiciunt testimonia, aut non respiciunt peccatorum remissionem in particulari, sed et omnia quae sunt objectum fidei dogmaticæ, aut si illam spectant, unicam exprimunt fiduciam obtinendæ non obtentæ veniæ, nisi impetratio illius veniæ sit revelata.

Sextum. Concedunt novatores fidem divinæ promissionis non universim, sed singulatim justificare; at plura ipsorum testimonia hanc virtutem illi non minus quam isti fidei tribuere videntur.

§ 2. Executitur novatorum sententia circa fidei justificantis adjuncta, sive expenditur an sola fides justificet.

Protestantes conspirantibus suffragiis docent nullo actu à fide diverso justificationem apprehendi, ut vulgo loquuntur, et hoc sensu solam fidem (quam, ut modò vidimus, volunt esse specialem divinarum promissionum fidem) justificare. Hanc sententiam inter alios expressit Calvinus tum in Antidoto cùm libro 3 Institutionis cap. 41, sectione 19, ubi ait: *Fide justificari hominem, quia toties in Scripturā recurrit, negare non audent (sophistæ sive scholastici), sed cùm nusquam exprimatur (particula exclusiva sola) hanc adjectionem fieri non sustinent... non falsā modō, sed planè ridiculâ tergiversatione in exclusivā particulâ consistunt: annon enim satis solidè soli fidei tribuit omnia qui operibus admittit (Paulus Rom. cap. 3, v. 21 et 24) ?*

Non consentiunt tamen (ut hereticis gentile est) sive circa necessitatē adjectionis particulæ, sola, sive circa genuinum sensum hujus particulæ. Etenim inter Lutheranos alii hanc particulam suppressi posse sentiunt pacis et concordiae gratiæ, utpote in Scripturis non contentam, et necessariè inclusam in propositione, fides justificat; alii pro eā particulâ tanquam pro aris et focis decertant. Pariter Lutherani magistro suo impensiū addicti, contendunt solam fidem justificare per exclusionem adhibitionis operum; alii è converso, et quidem longè majori numero, non per exclusionem illorum operum existentiae, sed per exclusio-

nem illorum tanquam meritoriorum ; quod illustrare conantur heminitis in primâ parte Examini concilii Tridentini, et Calvinus in Auditoto , exemplo caloris solis , qui solus accendit, licet non sit solus, sed cum luce seu splendore conjunctus.

Aperitur catholica sententia. — Synodus Tridentina sessione 6 , cap. 6 , et cum eâ omnes orthodoxi censem, impium ad justificationem preparari actibus fidei, timoris, spei, dilectionis, poenitentiae, propositi sacramenti recipiendi, et propositi novae vitae, et observationis Dei mandatorum, et ideo ipsum solo fidei actu non justificari, cum quibus sit

CONCLUSIO.—Sola fides, etiam catholica, non justificat, sive præter actum fidei aliquid aliud requiritur quod ad justificationis gratiam consequendam cooperetur.

Est de fide, ut patet ex canone 9 sessionis 6 concilii Tridentini his verbis expresso : « Si quis dixerit solâ fide impium justificari, ita ut intelligat nihil aliud requiri, quod ad justificationis gratiam consequendam cooperetur, et nullâ ex parte necesse esse eum suâ voluntatis motu præparari atque disponi, anathema sit. »

Probatur 4º ex Scripturis, quibus præter fidem enumerati à concilio Tridentino virtutum actus passim requiruntur. Hic sunt actus timoris, servilis nempe, sive Dei judiciorum; Ecclesiastici enim cap. 1, v. 16, *timor Domini dicitur initium sapientiae*, quod ante dixerat David Psalmo 110, v. 10 ; et 102, v. 16 ; et Salomon Proverbiorum cap. 1, v. 7 ; 10, v. 27 ; 14, v. 27, ubi vocatur *fons*, sive ut habet editio Basileensis, *rena ritue*, 19, v. 23, etc.; qui timor sapientiam, sive sanctificationem introduceens. Augustino interprete tractatu 9 in Epistolam Joannis n. 2, non filialis sed servilis est. Eodem Ecclesiastici loco, v. 27, idem timor dicitur *expellere peccatum*, ita ut qui sine ipso est non possit justificari; quod pronuntiatum omnino simile est apostolice de fide assertioni Hebreorum cap. 11 : *Sine fide impossibile est placere Deo*, ideoque timor non minùs ad justificationem conducere videtur quam fides. Et verò timor, ut postea dicemus, ex fide oritur. Ille Christus Matthæi cap. 10 timorem velut vite fontem (Proverbiorum cap. 14) discipulis suis studiosè commendavit. Ille insignes peccatores ad sincerau pœnitentiam timore adueti sunt, et quotidie adducuntur, Psalmo 77, v. 54 ; 82, v. 17; Jonæ cap. 5 , etc. Ille ipsi sancti timorem enixè postulaverunt, ut

scilicet à peccato averterentur, Psalmo 118, v. 120, juxta istud : *In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in æternum non peccabis*, Ecclesiastis cap. 7, v. ultimu.

Actus spei, sive impetranda indulgentiae spes; exigitur enim Psalmo 9 : *Sperent in te qui noverunt nomen tuum*, 21 : *In te speraverunt patres nostri... et liberasti eos*, 30 : *In te speravi, non confundar... in justitiâ tuâ libera me*, 36 : *Salvabit eos qui speraverunt in eo*, etc., et alibi passim. Unde dicitur Proverbiorum cap. 28 : *Qui sperat in Domino sanabitur*, et 1 ad Timotheum cap. 6 : *Divitibus præcipe... sperare in Deo vivo*; et 1 Petri cap. 1 : *Sperate in eam, quæ vobis offertur, gratiam*. Uno verbo, cuncta ferè testimonia, quibus adversarii speciale suam fidem seu fiduciam de peccatorum remissione astruere aggrediuntur, spem obtinendæ venie ad justificationem disponere unicè ostendunt.

Actus dilectionis, sive imperfectæ, quæ peccatorum remissioni tempore præcat, sive perfectæ, quæ eamdem justificationem naturâ saltem præcedat, sieque ad eam disponat. Afflunt scilicet sacri codices textibus utrumque illum amorem ad sanctificationem requirentibus; v. g., Ecclesiastici cap. 2, postquam dixit Jesus : *Qui timetis Dominum, sperate in illum*, statim addit : *Qui timetis Dominum, diligite illum, et illuminabuntur corda vestra*; item Christus ait Luce cap. 7 : *Remittuntur ci peccata multa, quoniam dilexit multum*; et Apostolus Epistolâ ad Galatas cap. 5 : *In Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides quæ per charitatem operatur*.

Actus poenitentiae sive doloris et detestationis peccati; illum enim ad sanctificationem in peccatore ubique prærequisit Scriptura, puta Ezechielis cap. 18: *Cum averterit se impius ab impietate suâ... ipse animam suam vivificabit*; Actuum cap. 2: *Pœnitentiam agite et baptizetur unusquisque vestrum... in remissionem peccatorum*; et cap. 8, Simoni baptizato dicit Petrus : *Pœnitentiam age ab hac nequitia tuâ...* Equidem prætendunt adversarii in his et similibus locis vocem, *pœnitentia*, significare meram resipiscientiam, sive nudam vitæ mutationem cum proposito melioris per exclusionem doloris, et operum expiatoriorum; sed aperte falluntur; licet enim vox, *pœnitentia*, resipiscientiam apud Græcos denotet, tamen salutifera resipiscientia hæc omnia importat; unde Actuum cap. 2, Judæi qui Petrum andierant *compuncti erant corde*, v. 37, et ideo resipuerant, et tamen c's

dicit Petrus v. 58: *Poenitentiam agite*, quæ ideò vox connotat etiam opera satisfactoria, et 2 ad Corinthios cap. 7, v. 10, *pœnitentia*, sive resipiscensia, *in salutem*, etc., vocatur *secundum Deum tristitia*, sive *dolor*, ut habetur in versione Basileensi.

Actus desiderii sacramentum recipiendi; hoc enim propositum modo præcipiebat Petrus Jude's conversis et non baptizatis, Actuum 2; et præcipit Philippus eunucho, Actuum cap. 8; Christus verò baptizatis lapsis injungit Joannis vigesimo, *quorum remiseritis*, etc., ut suo loco ostendunt theologi.

Denique actus propositi novæ vitæ agendæ, et observationis Dei mandatorum; ait enim Ezechiel cap. 18: *Facite vobis cor novum et spiritum novum*; et Christus Matthei cap. 19: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata, etc.*

Probatur 2º ex Patribus. Omnes modò recentitos actus ad justitiam obtinendam exigunt. Solum Augustinum, adversariis ceteris minus inquisum, citabo. Sanctus doctor suam mentem circa timorem Dei judiciorum clarè aperuit cùm in præcedenti argumento cum audivimus dicentem, timorem servilem esse principium sapientiae, sive sanctificationis. Quid de aliis actibus senserit ex sequentibus intelliges.

Libro de catechizandis rudibus, sive ad baptismum præparandis, cap. 4, in fine n. 8, ait: *Quidquid narras ita narra, ut ille cui loqueris audiendo credat, credendo speret, sperando amet*, etc. Ecce non solum fidei actum, sed et actus spei et amoris ad justificationem impetrandam necessarios. Ibidem exprimit votum baptismi, et alibi passim, ubi quis est baptizatus, votum Sacramenti pœnitentiae, sive reconciliationis (2 Cor. 5, v. 18) suscipiendo. Notum, v. g., hoc ejus effatum: *Si ministri desint, quantum exitium sequitur eos qui ex hoc seculo excut vel non regenerati vel ligati?* Non magis ignotum est istud alterum ipsius dictum (aut saltem antiqui auctoris apud ipsum): *Pœnitentiam certam non facit nisi odium peccati et amor Dei.* Tandem neminem latet ipsum insignem librum de fide et operibus edidisse ut eorum confutaret errorem qui vitam emendare et Dei mandata observare detrectantes baptizandos esse effutiebant.

Probatur 3º rationibus theologicis. Prima. Illi actus ad justificationem requiruntur, qui necessariè orientur ex fide catholicâ, sine quâ impossibile est placere Deo; sive que est initium, radix et fundamentum omnis justitiae; atqui tales sunt commemorati actus. Scilicet

catholicâ fide imbutus noscit 1º, Deum justi santes, nisi ante mortem respisceant, æternis suppliciis esse condemnaturum, sieque ejus animo (ut quondam Felicis, Actuum 24) divinae justitiae timor ingeritur... 2º Deum esse patrem misericordiarum, qui sibi ad ipsum reverti desiderantibus ignoscere paratus est, sieque in spem erigitur fidens Deum sibi propter Christum propitium fore, quæ spes sive fiducia statim gignit quendam amoris motum in tam pretiosi muneri auctorem; testatur enim experientia eum qui ab altero beneficium sperat, incipere ipsum diligere tanquam ejus boni, quod ab eo expectat, largitorem... 3º Deum veniam non promisso nisi sibi qui sinceram egerint pœnitentiam, qui ad se toto corde redire voluerint, et idèo mores commutare, et novam vitam ducere intenderint, cunctis Dei mandatis adimplendis perpetuò intenti, sieque fertur in odium et dolorem peccati, vitæque novæ ducendæ, et remediorum omnium, quibus Deus peccatoris justificationem illigavit (inter quæ sunt Dei mandatorum observatio, et Sacramentorum receptio), arripiendorum firmum et sincerum propositum.

Secunda. Si sola fides christiana justificaret, fides christiana charitate destituta, non esset fides christiana, sive fides christiana charitate semper animaretur; Deus enim Scripturâ dicente non diligit, et idèo non justificat, nisi diligentes se, et intonante Apostolo epistolâ 1 ad Corinthios cap. 13, *charitatem non habens nihil est*, id est non habet esse spirituale perfectum, sive consummatum (dispositio enim, quatenus dispositio est, nisi accedat forma ad quam disponit, sive charitas, frustra est et nihil); sed fides etiam vera et christiana charitate non semper vivificatur; ait enim ibidem Apostolus: *Si habuero omnem sive totam* (ut habet editio Basileensis) *fidem, ita ut montes transferam, charitatem vero non habuero, nihil sum; omnis quippe, sive tota, quæ absque charitate potest existere, indubie est etiam christiana fides communis, quæ et includitur in fide per quam quis miracula operatur.* Deinde, quomodo adversarii evincere adulteros, fures, avaros, ebriosos, etc., qui juxta Apostolum 1 ad Corinthios 6, regnum Dei non possidebunt, non habuisse fidem christianam? atqui certè charitatem non habuerunt, quæ transfert de morte ad vitam, 1 Joannis cap. 5. Hinc D. Augustinus libro 15 de Civitate Dei, cap. 18, n. 52, exponens textum (1 Cor. cap. 15), meritò di-

xit : *Sine charitate fides potest quidem esse, sed non et prôdese.*

Tertia. Systema de solâ fide justificante tam involvit caliginem, et tam apertam spirat falsitatem, ut apud omnes veritatis amatores malè omnino audire debeant qui illud exegitaverunt. Euimverò, primus illius inventor Lutherus, tum in caput 2 Epistole ad Galatas, cùm in disputatione *utrum opera faciant ad justificationem*, hoc dogma eo intellexit sensu quòd sit totalis causa justificationis, per exclusionem nimirum non solum efficacie meriti, sed etiam ipsius præsentiae aliarum virtutum; quam sententiam propugnant rigidiores ejus sectatores; sed, ut modò vidimus, et ex dicendis eluecscet, nihil adinveniri poterat Scripturis magis adversum. Quapropter insigniores alii Lutherani, et Calvinus ejusque discipuli, solam fidem justificare dixerunt non formaliter aut efficienter physicè, vel meritorie, quasi aut esset ipsa justitia, vel initium justitiae, aut habità illius ratione justitia impertiretur, sed relativè, sive acceptativè duntaxat, ad eum, inquiunt, modum quo manus inopis, eleemosynam à divite recipientis, influit in eleemosynam, quia nempe homo justificatur per gratiam Dei peccata non imputantis, quod donum fides credendo sicut eleemosynam manus sese extendendo apprehendit. Quod spectat fidem, spem, dilectionem, et alia opera, consentiunt quidem ea activè non concurrere ad justificationem, verùm eorum existentiam, sive præsentiam exigunt vel ut veram fidem indicent, vel ut essentiales vere fidei affectiones, sicut splendor dos est essentialis caloris solis, vel aliis ex causis (nou enim super hoc inter se consentiunt). Quis autem sapiens haec vel tantisper attendendo eorum auctores planè despere non fatebitur? Scilicet, ut optimè argueret Lutherus, Scripturis passim dicentibus santes ex fide, per fidem, fidei justificari se impensè addictos profitentur, et tamen fidem in justificationem influere negant! sese soli fidei omnia tribuere gloriantur, et ipsi reapsè nihil omnino tribuunt! bonorum operum existentiam ad justificationem requirunt, et hujus existentiae causas aut assignare nequeunt, aut non nisi absurdas assignant! Scilicet si vera fides sine bonis operibus existere nequit, aut cognosci, paradoxum eructarunt Paulus et Augustinus modò dicendo *fidei sine charitate esse posse, prôdese non posse;* in modo paradoxum Lutherus ipse cùm in caput 2 ad Galatas dixit : *Fides sine et ante charitatem justificat.* Deinde, si operum præsentia neces-

saria est ut veram fidem prodant, sive oculis subjiciant, recondita sanctorum opera ad eorum justificationem nihil contulissent, quod Christum ipsum mendacii insimularet, Matthæi cap. 6.

Opponunt immensam sacerorum textuum copiam, quos singulatum executere summae et fortassis supervacanæ foret opere; plures enim idem omnino enuntiant.

Eos quasi conglobatos objicit Kemnitius 1 parte Examini capitul 6 et seq. sessionis 6 concilii Tridentini his verbis : « In Paulinis Epistolis, præsertim ad Romanos et Galatas, in singulis fermè versibus, resonant illæ voces : *Homo justificatur fide, per fidem, ex fide.* Fides dicitur imputari ad justitiam. Vocatur *justitia fidei*, Rom. 4, v. 21. *Justitia per fidem*, Rom. 5, v. 22. *Justitia ex fide*, Rom. 10, v. 6. *Justitia in fide*, ad Philippenses 5, v. 9. *Justitia per fidem in omnes et super omnes qui credunt*, Rom. 5, v. 22. *Nos in Christo credimus, ut justificemur ex fide Christi et non ex operibus legis*, ad Galatas 2, v. 16. » Addere potuisset (quod alibi objicit), Apostolum, v. 27 capitul 5 ad Romanos, excludere legem factorum, sive opera, et citato v. 9 capitul 5 ad Philippenses, *justitiam ex lege*; sed haec evincunt fidem absque operibus justificare; ergo. — Resp. 1º hos textus, si Luthero favent, certè non favere Calvinus, Kemnitius et aliis, qui sentiunt fidem concurrere ad justificationem ut manus concurrit ad eleemosynam; illi enim textus veram causam exprimunt. Deinde isti ad justificationem requirunt operum præsentiam quam explodere videntur laudata testimonia. Resp. 2º, hanc objectionem et similes aut supinam adversariorum in Scripturis imperitiam, aut insignem malitiam prodere; concidit enim ex ipsa notiâ arguimenti Epistolarum ad Romanos et Galatas, et constantis Apostoli doctrinæ; in utrâque enim Epistolâ ostendit Judæis conversis non propter merita operum legis (ut ipsi gloriabantur) justitiam ipsis esse imperitiam, sed unicè propter fidem Christi ejusque fidei opera (et ideò gratis); in primâ verò explodit etiam merita naturalia, sive nature opera, quorum virtute gentiles non sunt justificati. Igitur resp. 5º : Distinguo minorem. Haec evincunt fidem absque operibus legis Mosaicae, sive observatione cæremoniârum legallium, vel absque operibus sine gratiâ eliciti, justificare, conc. Absque operibus ex gratiâ factis, nego min. et conseq. Intendit Apostolus, ut dictum est, omnes omnino nationes sine ullo operum legis aut naturæ merito gratias à

Deo vocatas fuisse, ut deinceps huius fidei et gratiae Christi cooperando pli vivant ac aeternam tandem consequantur vitam. Hac ex causa quasi perpetuo asserit homines justificari *fide*, per *fidem*, in *fide Christi*, sive *corum justitiam esse fidei Christi justitium; justitiam per fidem, ex fide, in fide Christi*, omnem qui credit justificari, etc.; quia nempe fides in Christum est initium, radix et fundamentum justitiae christiane; hac ex causa removet Apostolus *legem factorum*, id est precepta legis in se praecepit et sine lege fidei gratiam ad ea implenda impetrantis spectata, *justitiam in lege*, sive *ex lege*, hoc est non *justitiam legis*, sive *opera bona à lege prescripta* (siquidem *factores legis justificabuntur*, Rom. 2, v. 15), sed *justitiam partam ex sola legi notitia sine gratia fidei*, quae non interna, sed externa est, etc.

Hanc solutionem, quam ne forte irrideantur irrident adversarii, multa evincunt.

Scriptura scilicet, quae justificationem fidei inserit, illam et operibus passim tribuit. Quomodo rejecta operum legis et fidei, sive sine gratia et cum gratia factorum aut fidei imperfecte et perfecte justificantis distinctione, Scripturam cum Scripturam conciliare poterunt adversarii?

Item doctrina concilii Tridentini sessione 6, cap. 3 et seq., de fide quae sit initium, radix, et fundamentum justificationis, de fide ex operibus gratiae, non ex operibus legis, aut naturae justificante, de justificationis gratuitate, de *justitia legis*, et *justitia ex lege*, sive in lege, etc., excerpta est ex Patribus qui ad aetatem Apostolorum proxime accesserunt, praesertim ex D. Augustino qui et ipse eam Ecclesie catholice visceribus quasi insculptam esse observat. Etenim libro de gestis Pelagii, cap. 14, n. 34, dicit *ad fidem meritis operum perveniri non posse, cum ipsa sit initium unde bona opera incipiunt...* In Psalmum 159, n. 1, ait: *Fides est in anima ut radix bona quae pluviam in fructum dicit....* Libro de Praedestinatione sanctorum, cap. 7, n. 42, vocat *fidem adfisci spiritualis fundamentum....* Libro autem de Gratia et libero Arbitrio, cap. 8, n. 20, docet fidem sine operibus *ex nobis in nobis existentibus*, non in nobis per gratiam productis justificare, et justificationem esse gratuitam, sive *tantummodo gratiam*, quia actus etiam ex gratia eliciti, quibus datur, ipsam non promerentur (de condigno), vitam verò aeternam mercedem esse et gratiam, sive *gratiam pro gratia...* Tandem citato libro de Gratia et libero Arbitrio,

trio, cap. 12, n. 24 et alibi, *justitiam legis*, sive opus ex lege faciendum, distinguens à *justitiâ ex lege sive in lege*, tradit hanc esse illam, quoniam homo absque fidei gratia, sola legis cognitione, comparare ntitur. Jam verò nullus, opinor, optimae critice peritus et equus estimator, sibi persuaserit judicium veteris Ecclesie, Augustini et aliorum antiquorum judicio Calvinii, Keunii, etc., esse posthabendum; denique quis existimaverit Denim, qui totum hominis cor, totam ejus mentem, totam ejus animam, totas vires, etc., sibi omnino devoveri praecepit, hominem unicâ ipsius persuasione de peccatorum per Christum remissione absque operibus ex auxilio etiam suo factis justificari voluisse?

Opponunt iterum quosdam Patres, quos inter reperitur ipse Augustinus. Etenim libro I ad Bonifacium cap. 21, n. 39, ait: *Quantilibet fuisse virtutis antiquos praedices justos, non eos salvos fecit nisi fides Mediatoris.* — Resp. velle Augustinum veteres justos salutem esse adeptos fide in Mediatorem per exclusionem naturae et legis Mosaicæ operum, non actuum ex fide et gratia Christi elicitorum. Ibi quippe refellit Pelagianos quibus placebat homines *ante legem salvos factos fuisse natura*, deinde *per legem*, postremò *per Christum*, contra apertam Apostoli doctrinam 2 Cor. cap. 4, ubi legitur *eundem spiritum fidei in veteribus fuisse qui est in nobis;* et Epistolâ 4 ad Timotheum, cap. 2, ubi dicitur *Christus unus Mediator Dei et hominum*, enjuslibet nempe temporis.

Libro de diversis quæstionibus 83, quæstione 76 haec statuit: « Si cum crediderit, mox de hac vita decesserit, justificatio fidei manet cum illo, nec precedentibus bonis operibus, quia non merito ad illam, sed gratia pervenit, nec consequentibus, quia in hac vita esse non sinitur. » Ecce hominem qui credit, et credendo sine operibus justificatur, sicque moriendo salvatur. Resp.: Distinguunt. Ecce homo qui credendo sine operibus naturae aut legis fidem precedentibus justificatur, conc. Sine operibus ex fide gratia eliciti justificatur, nego ant. et conseq. Ibi Augustinus eos refellit qui Apostoli dictum Rom. 5: *Arbitramur justificari hominem per fidem sine operibus legis*, perversè intelligentes, praetendebant eos qui semel in Christum crediderunt, etiomi postea male viverent, salvos per Christum esse futuros. Ut autem eos revineat ostendit Apostolicum effatum explodere opera fidem precedentia, non subsequentia, cum

justificatus per fidem non possit nisi justè deinceps operari, sive per fidem quae *dilectionem operatur*, modò tamen immediatè post acceptam fideli justificationem è vitâ non migraverit, cùm tune bonis operibus locus non sit; ex his autem elucet S. doctorem nullatenus intendere fidem in Christum sine ulla prorsus aliis actibus posse santi justitiam impetrare (de quo hic unicè disputatur); passim enim, ut modò vidimus, decantat, fidem solam nou esse nisi *initium, radicem, et fundatum adiectioni spiritualis*, sive justificationis.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Obtrudunt novatores fidem non *efficienter*, sed *apprehensivè* tantum concurrenre ad justificationem, sicut *manus ad eleemosynum concurrit*. Hinc ridiculè objiciunt justificationem fieri *per fidem, fide, ex fide, etc.*

Secundum. Exigunt novatores ad justificationem operum ex fidei gratiâ non quidem cooperativum concursum, sed præsentiam. Hinc insulsè omnino sacros ostentant textus justificandi vim fidei illis operibus destitutæ inserventes.

Tertium. Argumenta dueta ex textibus fermentibus fidem *sine operibus justificare*, fidem *justitiam impetrare*, etc., liquecent unicâ distinctione operum naturæ vel legis Mosaicæ, et fidei sive gratiæ, atque fidei initialiter, et *consummativè justificantis*.

Quartum. Scripturæ oracula enuntiantia, omnem qui credit esse natum ex Deo, esse salvandum, etc., infallibilem retinent veritatem, etsi fides sola ad salutem non sufficit. Si quippe particula, *omnis*, ad omnes et singulos credentes in iis refertur, et eos nou fert sensus quos celebri textui: *Deus vult omnes homines salvos fieri*, affinxit Augustinus (quod evincere non possent adversarii), illa effata haue involvunt conditionem, modò alia requisita apponantur, ad eum modum, quo ista: *Omnis qui petit accipit*; Lucæ cap. 41: *Omnis qui se humiliat exaltabitur*, Lucæ cap. 48, etc., in postulante aut se humiliante indubie fidei necessitatem important.

Quintum. Novatores immerito gloriantur de textu Lucæ 8: *Crede tantum et salva erit*; ibi enim sermo est non de peccatoris justificatione, sed de obtentione miraculi, ad quam sola fides sufficit; cùm scilicet miraculum tendit non ad vitam ejus qui obtinet miraculum comprobandam, sed ad fidem stabiliendam; impii enim multas virtutes in nomine Christi edidisse referuntur, Matthæi cap. 7.

Sextum. Mos est Scripturæ, cùm eventus plurimi ex causis oritur, eventum illum modò uni cause, modò alteri adaptare. Non mirum ergo, si justificandi vim aliquando fidei, aliquando timori, aliquando spei, aliquando dilectioni separatim inserat, cùm haec singula ad justificationem concurrant.

Septimum. Oracula, quibus justificatio *gratias fieri dicitur*, excludunt quidem meritum solis naturæ viribus comparatum, ut et meritum *ex justitiâ*, sive, ut aiunt, *de condigno* (quod solum meritum propriè dici potest), sed nou meritum *de congruo*, sive opus ex gratiâ ante justificationem elicium, quod ideò ad illam *dispositivè* concurrat.

Octavum. Oracula significantia *verbum Dei salvare et salvare adversariis non favent*. Non enim enuntiant verbum Dei *salvare* præcisè quia fide apprehenditur (ut ipsis placet), sed quia excitat ad Dei mandatorum observacionem, et ideò ad opera facienda.

Ultimum. Nonnullorum Patrum de *fide justificante effata eo quo sacra oracula exposuimus modo erunt expoundenda*. Speciale tamen quid aliquando intenderunt. Etenim opus *externum ab interno interdùm distinguentes* (ut Origenes in caput 5 ad Romanos, etc.), docuerunt solam fidem sine opere (externo) aliquando justificare (talis quippe fuit justificatio peccataricis, Lucæ 7, et latronis, Lucæ 25)... Item fidem catholicam adulterinæ hæreticorum fidei opposentes, illam solam justificare tradiderunt; talis D. Leo tum epistolâ 70, cùm sermone 4 de Epiphaniâ.... Item interdùm asserunt fidem solam justificare, fidem pro fide vivâ, sive charitate formatâ, sumentes, ut D. Bernardus sermone 22 in Cantica, etc... Tandem nonnunquam affirmaverunt solam fidem aliquando sufficere ad salutem (ut Bernardus epistolâ 77), per exclusionem realis baptismi susceptionis, quæ non est possibilis, aut operum exterorum, cùm deest facultas aut occasio illa eliciendi, etc.

§ 3. Expenditur modus quo fides ad justificationem concurrit.

Refertur Heterodoxorum singularis opinatio. — Ex dictis censuit Lutherus fidem esse justitiae causam, etiam formalē; ille enim evincit hoc ejus in caput 2 Epistolæ ad Galatas effatum: *Fides est formalis justitia propter quam homo justificatur, non propter charitatem*. Verum multi ejus sectatores, quibus dexteras dederunt Calvinus, et ejus assecræ, nullam fidei in justifi-

cationis negotio activam virtutem inseruerunt, ut nimurum suis principiis starent; ipsis enim dicentibus, ne ipso quidem Lutherò excepto, per Adae delictum liberum arbitrium penitus interiit, et omnia et singula hominis lapsi, quae pia etiam videntur opera in se, mortiferi peccati macula contaminantur; quā autem ratione actus fidei à tali homine elicitus posset in justitiam influere per modum cause efficientis, vel formalis, vel meritoriae, aut etiam propriè dictæ dispositionis et impetrationis? Hinc, ut diximus, censem fidei ad justificationem eo ipso modo concurrere quo *manus ad eleemosynam concurrit*, et idè relativè tantum, sive receptivè et acceptativè, sive per modum meri organi et instrumenti, quo justificatio sive Christi justitia apprehenditur.

ORTHODOXORUM SENTENTIA. — Eam edidit concilium Tridentinum sessione 6, cap. præsertim 6, ubi docet, fidei et actus eam sequentes verè disponere ad justitiam, et idè justificationem in Scripturis fidei tribui, quia, inquit cap. 8, *fides est humanae salutis initium, fundamentum et radix omnis justificationis.*

CONCLUSIO. — Fides in justificationem influit, non per modum simplicis organi aut instrumenti, quo arripitur justificatio, sed per modum veræ dispositionis et impetrationis.

Probatur 1º ex Scripturis, aut potius ex ante dictis probata manet. Etenim cùm sacri codices his scintillent oraculis: *Fide justificatur, per fidem justi sumus, ex fide salvi sumus, fide sancti evadimus*, quis eò dementiae devenerit, ut iis significari asserat fidem ad justificationem se habere per modum meri organi aut instrumenti, et non per modum saltem causæ præparatoriae et impetratoriae?

Probatur 2º ex Patribus, sive ex D. Augustino quem in Institutionis libris totum suum esse asserere audet Calvinus, et libro 5, cap. 22, sectione 8, *ceteris melius edoctum esse* contentit. Quomodo sanè S. doctorem hic sibi vindicare possent adversarii nescio; Patres enim Tridentini suam de justificatione doctrinam magnâ ex parte ex eo exceperunt imò eam ejus expresserunt verbis; ostendimus enim S. doctorem clarè tradidisse fidem esse humanae salutis initium, fundamentum, et radicem justificationis, quæ certè non sonant meram apprehensionem justitiae, sed veram præparationem et dispositionem ad justitiam. His adjunge testimonia quibus affirmat fidem justificationem impetrare et in eam verè influere. Ita in primis Epistolâ 186, alias 106, n. 7, ubi ait:

Hanc fidem volumus habcant, quā impetrant charitatem, quæ sola verè bene operatur; et paulò post: Quā habent fidem quā impetrant justificationem per Dei gratiam pervenerunt ad legem justitiae.

Jam citatâ enarratione in Psalmum 439, n. 1, huc habet: *Fides sic est in animâ ut radix bona que pluia in fructum ducit; an, queso, quod justificationem impetrat*, quod charitatem accersit, quod ex Dei gratiâ bona opera sicut radix bona ex pluia fructus producit, activè non influit in justificationem, et sese ad eam habet ut manus ad eleemosynam?

Probatur 3º ex discordiâ quæ super hoc inter adversarios viget, et falsitate principiorum quibus invituntur; per primigenium enim delictum homo libertatem non amisit, ut suo loco ostendimus, et quælibet hominis lapsi opera non sunt mortalia peccata, ut mox ostensum sumus.

Nihil hie objiciunt, quod sufficienter antea dilutum non fuerit, aut postea diluendum non sit.

ARTICULUS II.

De justificatione in facto esse, sive de justificationis naturâ.

Hic, ut ipse indicat titulus, queritur quæ sit causa formalis per quam homo coram Ieo justus dicitur et evadit; rei quippe natura et causa formalis idem sonant.

Etsi decimi sexti seculi novatores, ut vertiginoso spiritu adactis gentile est, in opiniones propemodum innumerabiles circa formalem justificationis causam abierunt, in eo tamen, majori saltem numero, consenserunt hominem coram Deo justum effici non *intrinsecè* et à parte rei, per formam scilicet internam et animæ inhärentem, sed *extrinsecè* tantum et reputativè, id est per meram justitiae Christi imputationem, seu per fidei tanquam meri instrumenti, apprehensionem; unde inferunt, in justificatione peccata verè et propriè non deleri, per interiorem nempe hominis renovationem, sed purè tegi, et non imputari, ob velamen justitiae Christi super eâ expansum. Calvinus libro 5 Institutionis cap. 11, sectione 2, sic suam aperit mentem: « Justificatur qui non loco peccatoris, sed justi habetur, eoque nomine consistit coram Dei tribunal.... quemadmodum si reus innocens ad tribunal æquijudicis adducatur, ubi secundum innocentiam ejus judicatum fuerit, justificatus apud judicem dicitur, sic apud Deum justificatur, qui nume-

ro peccatorum exemptus Denū habet suā iustitiae testem et assertorem. Justificabitur ille fide, qui operum justitiā exclusus, Christi justitiam per fidem apprehendit, quā vestitus in Dei conspectu non ut peccator, sed tanquam justus appetat; ita nos justificationem simpli- citer interpretamur acceptioneū, quā nos Deus in gratiam receptos pro justis habet, eamque in peccatorum remissione ac iustitiae Christi imputatione positam esse dicimus.) Idem repetit versus finem sectionis sequentis, ubi se clarius adhuc exponens dicit, *nos pro iustis in Christo censeri qui in nobis non sumus.*

Concinit Kennitius in examine sessionis 6 concilii Tridentini, titulo de vocabulo *justificationis*, his verbis: « Haec ostendunt judicialem esse significationem verbi *justificare* in hoc articulo, quod scilicet peccator, lege Dei accusatus, convictus, et sententiæ aeternæ damnationis subjectus, fide confugiens ad thronum gratiæ propter Christum absolvatur, justus reputetur, et prouuntetur, in gratiam recipiatur, et ad vitam aeternam acceptetur. »

Ex his elucescit summam controversiae Catholicoꝝ inter et haereticos hic in eo consistere, utrum justificatio fiat per formam internam, et animæ insitam, ut contendunt Catholici, an è converso per solam externam iustitiae Christi imputationem fide apprehensam, ut placet haereticis; si enim primo modo fiat, facilè concedent adversarii justificationem non importare solam peccatorum remissionem, sed et interiorē hominis renovationem, et in eā peccata non tegi tantum et velari per imputatam Christi iustitiam, sed et verè et propriè deleri, ut docent Catholici. Unde sit

PARAGRAPHUS UNICUS. — *Utrum justificatio sit in formâ animæ inhærente?*

CONCLUSIO. — Unica formalis causa justificationis est Dei iustitia, non quā justus est, sed quā nos justos facit, sive quā interiorū renovamur, et idèo non modò reputamur, sed verè justi nominamur et sumus; unde justificatio consistit in infusione doni alieujus interni et animæ inhærentis.

Ita concilium Tridentinum sessione 6, cap. 7, et canone 11, in quo commemoratos errores perstringens hæc sancit: « Si quis dixerit homines justificari vel solā imputatione iustitiae Christi, vel solā peccatorum remissione, exclusâ gratiâ et charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, atque illis inhæreat, aut etiam gratiam, quā justificamur, esse tantum favorem Dei, anathema sit. »

Probatur 1º ex Scripturis; plura eārum ora- cula profert Bellarminus libro 2 de justificatione cap. 5, quæ adversarii variis effugis eludunt, et idèo iis convincendis minùs sunt idonea. Nos illud urgeamus quod Joannis cap. 14 consignatur, etsi illius non meminerit celebris ille theologus.

Joannis 14 ait Christus: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diligit eum, et ad eum venimus, et mansionem apud eum faciemus;* unde Epistolæ 1 ad Corinthios, cap. 5, justi dicuntur *temporum Dei sanctum;* cap. 6, *tempora Spiritus sancti, qui in ipsis est, quem habent à Deo;* et Epistolæ 1 Joannis, cap. 5, commendatur *charitas ipsis à Putre data per quam filii Dei nominantur et sunt;* quod et expressit Apostolus Romi. cap. 5, dicendo: *Diffusa est charitas Dei in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis;* item cap. 8, et 1 ad Corinthios 15, ubi dicit justos esse conformes *imaginis Filiī Dei,* portare *imaginem cœlestis Adæ,* et quidem sicut antea portaverant *imaginem terreni;* item Epistolæ ad Titum, cap. 5, ubi iidem justi dicuntur *salvi facti per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus sancti, qui in eos effusus est abundè per Jesum Christum.*

Ex his sic arguimus: His et similibus locis hominis justificatio delineatur; quod enim Deum in homine specialiter *inhabitare* facit, quod hominem *Dei filium* efficit, quod ex homine eripit imaginem diaboli ut in eo reponat *imaginem Christi,* quod hominem salvum facit ipsum *regenerando et renovando,* etc., illud indubiè hominem justificat; at justificatio his textibus depicta, non extrinseca, et *putativa* tantum, sed et intrinseca est et animæ inhærens; si enim Deus apud hominem justum specialiter maneret, quia ipsum tantum exteriùs justum reputat, non *apud ipsum,* sed *extra ipsum* dun- taxat reipsà maneret, quemadmodū amicus qui amicitiâ suâ nihil in amico intrinsecus operatur, sed eum externâ duntaxat prosequitur benevolentia, propriè dici nequit *apud amicum* manere; Deus ergo dicitur *apud justum* habitare, in ipso velut in templo esse, ipsum interioris doni infusione non solùm peccatis expurgando, justumve habendo, sed etiam illuminando, roborando, inflammando, etc..... Item, si homo *filius Dei,* sive justus dieceretur, quia, licet reipsà injustus est, tamen exteriùs et *putativè,* sive per iustitiae ex parte Dei imputationem, justus est, rectius dæmonis quā Dei filius appellaretur, cum quis rectius deno-

minetur ab eo quod est quam ab eo quod esse putatur; homo igitur filius Dei non solum *nominatur sed et est* per creatam internam justitiam, quam Deus in eo producit, sive per charitatis in ejus corde infusionem..... Item, si Christi imago in justo per *imputationem* tantum resulgeret, in eo vere existeret imago diaboli, et ficta imago Christi, cum intus esset injustus, et exterius tantum justus; intendit ergo Apostolus nos justos esse debere ut Christus justus fuit, et ideo vere et propriè per inhaerentem justitiam, cum in primis justitiam nostram similem esse dicat injustitiae nostrae quæ intrinseca nobis fuit et animæ reipsa inhaerens..... Denique evidens est, regenerationem et renovationem, quæ sit, aut saltem cum quæ coniuncta est justificatio, importare aliquid internum, siquidem hominem transire facit ab uno, ut aiunt, *essendi* modo, ad alium. Quare mens Apostoli est hominem justificari formaliter per infusionem Spiritus sancti donorum, charitatem præsertim, quæ præstantissimum illius donum est, sieque intus regenerari et renovari.

Probatur 2º ex Patribus, sive ut adversariis annuamus, ex D. Augustino. Panca tamen, et quidem ex uno tantum illius opere, testimonia referam, quia Calvinus libro 5 Institutionis cap. 11, sectione 15, ingenuè fatetur, Augustinum *gratiam ad sanctificationem referre, quæ in vita novitatem per Spiritum sanctum regeneramur*, et Kemnitius in primâ parte Examinis concilii Tridentini, Patribus, et ideo ipsi Augustino, hic valedicit.

Libro de Spiritu et Litterâ, qui adversus Pelagianos exaratus est, et ideo novatoribus inconcussæ veritatis videri debet, justitiam inhaerentem non minus aperte expressit, quam si hoc tempore adversus Protestantes decertavisset. Etenim capite 9, n. 15, ait: *Justitia Dei manifestata est* (Rom. cap. 10, v. 5); non dixit: *Justitia hominis..... sed justitia Dei*, non quia Deus justus est, sed quia induit hominem, cum *justificat impium*. Capite 11, n. 18, seribit: *Hæc est justitia Dei, que in Testamento veteri relata, in novo revelatur, quæ ideo justitia Dei dicitur, quod impertiendo eam justos facit*. Capite 17, n. 29, legem Mosaicam eum novâ comparando dicit: *Ibi lex extrinsecus posita est, quæ injusti terrorentur, hic intrinsecus data est, quæ justificantur*. Idem repetit numero 50.

Quis, nisi desipiat, non fateatur his verbis, nou quia Deus justus est, sed quia induit hominem, justitiam Dei à justitiâ hominis distingui, et justitiam homini non extrinsecè, sed intrin-

secè insidere, cum illâ induatur, non utique in corpore, sed in animo? Quis non consentiat justitiam, quæ *impertitur* utique in corde (ut loquitur Apostolus Rom. 5), et non exteriùs, ut in veteri lege, hominem intrinsecè afficere? Quis deniū attendendo legem homini, cum justificatur *intrinsecus dari*, novatorum sistema explodi non agnoscat?

Probatur 3º rationibus theologicis. Prima. Sacri codices inculcant 1º, in justificatione peccata non velari tantum et non imputari, quasi à parte rei remaneant, sed et penitus auferri, deleri, remitti, mundari, etc. Isaiae 44, v. 22; Ezechielis 36, v. 25; Psalmo 50, v. undecimo; Joannis 1, v. 29; Luce 7, v. 48, etc. Unde Augustinus libro 1 contra duas epistolas Pelagianorum, cap. 13, n. 26: *Dicimus baptisma dare omnium indulgentiam peccatorum, et auferre crimina, non radere..... 2º hominem renovari spiritu mentis, et induere novum hominem qui secundum Deum creatus est in justitiâ et sanctitate veritatis*, ad Ephesios 4, quod et Ezechielis cap. 11, v. 19, 20, etc., fuerat pronuntiatum..... 3º Hominem divinæ naturæ consortem effici, 2 epist. Petri, cap. 1, etc.; sed hæc connotant inhaerentem justitiam à Dei justitiâ diversam; quomodo enim deletur peccatum mortale habituale, quod consistit in privatione justitiae? Nonne per infusionem justitiae? Quomodo homo spiritu mentis renovatur, et novus fit homo? Nonne per formam quæ ipsum intrinsecè immutat? Quomodo divinæ naturæ fit particeps? Nonne per intrinsecam divinæ sanctitatis participationem, sive gratiam sanctificantem, per quam præcipue Adam dictus est factus ad Dei similitudinem?

Secunda. Formalis mortalium justitia in aliis major, in aliis minor esse potest; fit enim per acceptionem *de plenitudine Christi*, Joannis cap. 1, v. 16, et secundum mensuram donationis Christi, ad Ephesios cap. 4, v. 7, etc.; at justitia Dei vel Christi major aut minor esse non potest; ergo.

Objicit 1º Calvinus libro 5 Institutionis, cap. 11, nonnulla Scripturæ testimonia. Primâ ad Corinthios cap. 1, Christus dicitur *factus nobis sapientia à Deo, et justitia, et sanctificatio, et redemptio*. Justificamur igitur per justitiam Christi nobis imputatam.—Resp. 1º: Retorquo argumentum. Christus dicitur *factus nobis sapientia*, sive *fides*; ergo in nobis vera non est sapientia, sed habemus fidem, sive sapientiam per imputationem Christi sapientię. Resp. 2º, sensum Apostoli esse Christum sapientes,

et justos, et sanctos, et liberos nos fecisse nostram sub diaboli jugo servitutem extingnendo, et ideò Christi justitiam esse causam efficientem et meritoriam nostrae justitiae, non formalem, cum nos justos faciat per aliquid à sua justitia distinctum, sicut nos sapientes facit per aliquid à sua sapientia diversum; sed, inquires, cur non dixit Paulus: Sapientes nos fecit, sed: *Factus est nobis sapientia?* Ut doni Dei affluentiam magis commendaret.

Epistola ad Ephesios, cap. 4, ait Apostolus: *Induite nōrum h̄ominem qui secundum D̄cum c̄reatus est;* sed verbum, *induite,* indicat nos justificari extrinsecè per Christi justitiam fide apprehensam, quæ turpitudinem nostram legit et velat, et ideò non intrinsecè per justitiam creatam et nobis inhærentem. — Resp. cum Augustino, libro 14 de Trinitate, cap. 16, n. 22, voces, *renovare, induere,* quas hic adhibet Apostolus, significare nos in justificatione accipere justitiam et veritatem, quam Adam peccando amisit, quod aliunde probant voces, *spiritu mentis restrā;* hanc autem similitudinem adduxit Apostolus, ut indicaret justitiam animæ insidentem esse veluti quid unum cum anima, sicut vestis, quæ tegimur, est veluti quid unum cum corpore.

Objiciunt 2º Calvinus et alii quædam ex ratione argumenta. Systema de justitiâ per inhærentem homini justitiam, Christi justitiam et infinita merita non elevat: ergo. — Resp.: Nego antecedens; inhærens enim homini justitia omnino oritur à virtute meritorum Christi, qui nostra coronando merita, sua dona coronat. Aliunde systema novatorum de non imputatione peccatorum per Christi merita, non de reali eorum remissione, est Christo potiori ratione injuriosum; ostendit enim plus valuisse dæmonem ad nocendum quam Christum ad sanandum, peccatum viribus potentius fuisse quam gratiam, Christum suis meritis obtinere non potuisse ut peccata verè delerentur, et vera justitia homini inhæreret.

Item systema de hominis justificatione per propriam justitiam superbiam homini instillat, aut innatam adauget; ergo. — Resp.: Nego antecedens; propria enim hominis justitia in catholicis systemate, oritur ex Dei dono, et ideò illa exornatus non nisi in Domino gloriari debet. Certè novatorum dogma, qui se ipsam Christi justitiam per fidem apprehendere gloriantur, longè magis idoneum est nutriendæ et fovendæ superbie.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — **Primum.** Hæreticorum principium fert hominem per externam Christi justitiae imputationem fide apprehensam justificari, et ideò peccata in justificatione non verè deleri, sed tantum non imputari. Oportet igitur ut id Scripturis evineant.

Secundum. Justitia creata, quæ homo fit formaliter justus, est Dei donum, sive ex Christi meritis omnino pendet, et ideò Christi gloriam commendat, et superbiam nostram retundit.

Tertium. Scripturæ oracula enuntiantia, justificationem esse *justitiae declarationem...* Fidem reputari ad justitiam... Justitiam consistere in peccatorum remissione, vel non imputatione... Nos per Christi justitiam, justos constitui, etc., novatoribus non favent; declaratio enim vel reputatio justitiae supponit, vel importat internam justitiam, sicut si quis dicatur vel reputetur virtute prædictus, illa declaratio supponit aut importat internam virtutem. Pariter peccata per justificationem remittuntur vel non imputantur per internæ justitiae infusioinem quæ illa reipsa delet, sive per non imputationem in re fundatam. Tandem Christi obedientia *efficienter*, non *formaliter* justos facit.

ARTICULUS III.

De justificationis essendi modo, sive de justificationis qualitatibus, effectibusve.

Ab Ecclesiæ incunabulis ad Protestantium usque ætatem creditum fuerat, neminem, absque speciali Dei revelatione, scire posse an odio an amore dignus sit, justitiam in reprobis, ad tempus tamen, ut in electis reperiri posse, et inter justos alios majori, alios minori sanctitate resulgere, etc. Verum commemorati hæretici falso suo de justificationis naturâ systemate imbuti, scilicet hominem justum fieri justitiâ Christi fide arreptâ, hæc dogmata amandare compulsi sunt. Hinc asseruerunt 1º et quidem unanimi consensu, cunctis onus incumbere credendi fide divinâ, cui falsum subesse non potest, se esse justos, sub poenâ à justitiâ ipso facto excludendi; fides scilicet sola ipsos justificat... 2º Justitiam ita electis competere ut semel assecutam nunquam amittere possint, ac illa nunquam prorsus reprobis inseri possit (et hoc est speciale Calvini dogma)... 3º Justos omnes pari justitiâ insigniri, cum ipsa Christi justitiâ, mutationi non obnoxia, fide arreptâ, et à cœlesti Patre imputata sint justi sive Deo accepti; et in hoc consentiunt omnes Lutherani.

Isti errorēs seorsim refellendi sunt. Unde sit
§ 1. *Utrum, de mptā speciali Dei revelatione,
quis fide divinā credere possit et teneatur se
esse justum?*

CONCLUSIO. — Sublatā speciali Dei revelatione nullus fide divinā, cui falsum subesse non potest, potest ac tenetur credere se justificationis gratiam esse adeptum (1).

MOMENTUM PRIMUM. — *Ex Scripturis.* — Ecclesiastē cap. 9 ait Salomon : *Nescit homo utrum amore, an odio dignus sit, sed omnia in futuram servantur incerta.*

Si Calvinus, cui alii vulgo suffragantur, motorem gerere velis libro 3 Instit. cap. 2, sect. 58, hoc oraculum in vulgari interpretatione mendosè redditum remuntiabis, et hunc ejus reputabis sensum : *Nescit homo, utrum ab hominibus, qui amici ejus videntur, ametur, an odio habeatur.*

(1) Licit justus non possit habere certitudinem fidei se gratiam sanctificantem assecutum, attamen de cā habere conjecturalem seu moralē certitudinem docent theologi. De hijs modi certitudine operae pretium duximus quendam hic annotare, quae auctor noster obiter tantum attigit. Ante omnia statuendum cum communī D. D. justos certos esse posse de suā justificatione, certitudine morali, quae est major vel minor juxta diversos perfectionis gradus.

Probatur, inquit Habertus, 1º ex Scripturā, Rom. 8, v. 15 et 16 : *Non enim accepistis spiritum servitū iterum in timore; sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus : Abba (Pater). Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei;* hoc est, Spiritus sanctus, quos inhabitat, non instar servorum solo pœna timore, sicut olim Iudeos adgit ad obediendum legi; sed filialē indit indolem, qui filiali fiducia invocant Deum et Patrem amantissimum, ex quā justi præsentiam Spiritus sancti in se habitantis colligere possunt, 2 Cor. 1 : *Gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae.* Quamvis enim Apostolus supra dixerit se hoc testimonio planè non inniti, ita ut certus esset se coram Deo justificatum; nihilominus inde reficiebatur interiorū, et inter adversa tranquillus erat et exultans, juxta illud Isaiae cap. 32 : *Erit opus justitie pax.* Et Gal. 5 : *Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, etc.* 1 Joan. 5, v. 19 : *In hoc cognoscimus (nempe quia diligimus fratres) quoniam ex veritate sumus, et in conspectu ejus suadebimus corda nostra.*

Probatur 2º ex sanctis Patribus. S. Augustinus serm. 155, alias 6, de verbis Apostoli, sic loquitur : « Ecce adjuvante ipsis misericordiā, Spiritum Christi habemus; ex ipsa dilectione justitiae, integrā fide, catholicā fide, Spiritum Dei nobis inesse cognoscimus. » S. Gregorius lib. 6, epist. 25, alias 187 : « Cum longa, inquit, mœroris anxietate fuerit formido consumpta, quedam jam de præsumptione securitas nascitur. » Et S. Bernardus serm. 6 in Cant. ait : « Si haec sensero, non ambigo

At quis, queso, Calvini aut Kemnitii interpretationem, B. Hieronymi versioni, que reperitur in Vulgatā, præhabuerit? Quis, contextum inspiciendo, statim non detegit relatum sensum cum ipso nequaquam consentire? Verba enim praecedentia : *Sunt justi atque sapientes, et opera eorum in manu Dei,* evincunt justum et ejus opera considerari coram Deo, non coram hominibus; idem evincunt sequentia, quibus Sapientis observat in hac vitā bona aut mala *quæ evenire justo et impio,* et ideò neminem ex bonis à Deo acceptis certò concludere posse se à Deo diligere.

Psalmo 18 legitur : *Delicta quis intelligit? Ab occulis munda me, Domine, et ab alienis parce servo tuo.* Ipse igitur David nesciebat, aut saltem plenè non cognoscebat, an peccatorum purus esset vel non, et ideò an Deo acceptus esset vel non; neque enim reponere possunt adversarii disserere Prophetam de peccatis responsum adesse; verbi siquidem copiæ sunt, et de plenitudine ejus ista accipimus... »

... Signa (quibus justus conjicere potest se consequentem gratiam justificationis) tria numerantur à S. Thomā, q. 112, art. 5, his verbis : « Cognoscitur aliquid conjecturaliter per aliqua signa, et hoc modo aliquis cognoscere potest se habere gratiam, in quantum scilicet percipit se delectari in Deo, et contempnere res mundanas, et in quantum homo non est sibi consuecius aliquid peccati mortalis. »

Primum probatur 1º ex Scripturā. Psal. 96 : *Lux orta est justo, et rectis corde laetitia;* Gal. 5 : *Fructus autem Spiritus est charitas, gaudium, pax.* Col. 3 : *Si consurrexitis cum Christo... que sursum sunt sapite, non que super terram.* Sensus est, si revera à morte peccati ad vitam gratiae educti estis, et Christo resurgentí similes effecti; cum sapore et delectatione quæ Dei sunt, cogitatis et ametis necesse est. Unde omnibus in Christo renatis dicitur 1 Petri c. 2 : *Si tamen gustastis quoniam dulcis est Dominus.* In græco legitur : *Siquidem, quandoquidem gustastis.* De hisdem etiam scribit Apostolus Hebr. 6, v. 4 : *Gustaverunt etiam donum cœlestis.*

Probatur 2º ex Patribus. Ex S. Augustino, gratia est ipsam spiritualis delectatio, lib. de Spiritu et Litt. cap. 5 : « Necesse est, inquit, ad bene vivendum, ut homo accipiat Spiritum sanctum, quo fiat in animo ejus delectatio, dilectione summi et incommutabilis boni. » Et in Psal. 85 : *Si multa jucunditas, desicimus.* Et ex hac interiori delectatione concludit, fiduciam nasci, Denique nobis esse propitium : *Brevis sermo, inquit, places tu Deo, si tibi non displicet Deus.* Idem docet S. Bernardus serm. 24 in Cant. ubi sic loquitur : *Cui placet Deus, Deo displicere non potest.*

Probatur 3º ratione, quia cum remissione peccatorum charitas infunditur; atqui ex 1 Joan. 4 : *Qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo.* Manet, inquam, in Deo, modo charitati proprio, nempe tanquam amans in

nialibus, cùm omnia peccata mortalia esse prætendant; deinde, qui evincere possent generale hoc oraculum de solis peccatis venialibus esse exponendum? Cùm imprimis D. Basilius Constitutionum monasticarum cap. 2, D. Anselmus et alii Patres sentiant Apostolum intuitu hujus testimonii exclamasse: *Nihil mihi conscientiam, sed non in hoc justificatus sum?*

amato, in quo ita delectatur saltem secundum interiorem hominem, ut nonnisi Deum et divina cogitare et intendere appetat, nec aliud ei magis in votis sit, quam per omnia dilecto placere, servire, gratificari.

« Dices: Multi qui pietatem impensè colunt, ejusmodi suavitatem nonnumquam privantur, vel in pœnam præcedentis negligencie, et leviatoris peccati, vel ad profectionem humilitatis, vel ad probationem virtutis. Ipsenam S. Bernardus serm. 54 in Cant. subtractam sibi interiorem illam suavitatem plangit flebilibus his vocibus: « Superbia inventa est in me, et Dominus in irâ declinavit à servo suo. Ille ista sterilitas animæ et devotionis inopia quam patior... Nec compungi ad lacrymas quoque tanta est duritia cordis. Non sapit Psalmus, non legere libet, non orare delectat, meditationes solitas non invenio.... Numquid qui humilibus dat gratiam, humili auferet datam? Ergo argumentum superbiae privatio est gratia. Quanquam tamen interdum subtrahitur gratia, sive retrahitur non pro superbia quae jam est, sed quae futura est, nisi subtrahatur. » Ergo spiritualis delectatio non est effectus inseparabilis à gratia sanctificante, ac proinde sive percipiatur sive non, nihil probabiliter conjici potest.

Distinguo antecedens: Justi nonnunquam privantur spirituali delectatione in inferiori animæ parte, concedo; in superiori, nego antecedens, quia in illis angustiis, quas describit S. Bernardus, Spiritus sanctus non ita se occident, ut non possit aliquo probabili signo deprehendi, sive ab ipsis justo, sive à prudenti ejus confessario, in illâ quippe privatione aliter se gerit justus, aliter peccator; justus se habet ut infirmus, cui panis et omnia alimenta ita fastidio sunt, ut inde doleat, remedia requirat, medico obtuleret ad tollendum illud fastidium; quæ sèpè demonstrant infirmum appetitu saltem rationali alimenta concupiscere, usque mente delectari. Sic justus in illâ devotionis inopâ et cordis duritiâ, coram Deo amplius sese dejicit, conscientiam mundare satagit, in oratione, quamvis pectore frigido, ut sibi videtur, diutius perseverat. Quid autem ista in eo operatur, nisi Spiritus, de quo scriptum est: *Aduicat i'primiti' nostram, et postulat pro n'bis gemitib' is iue' arrabi'ibus?* Dicat ergo confessarius ei, qui hujusmodi est, *quoniam benè*, consoletur illum; magna enim præse fert indicia, quod sit Deo gratus, et misericordiam consecutus. Contra peccator in illâ tentatione Deum obliviscitur, ad terrenas consolati mes se convernit, orationem et alia pietatis opera utpote sensibus inspida diuinituit, satisfactionem a confessario injunctam perfunditor exequitur, aut etiam negligit. Hunc non infirmum, sed planè mortuum meritò dixeris;

Epistolâ 1 ad Corinthus, cap. 4, ait Paulus: *Nihil mihi conscientiam sum, sed non in hoc justificatus sum.* Hujus oraculi hic dubio procul est sensus: Conscientia nulla mihi exprobrat deheta, sed non ideo coram Deo justus sum, quia Deus, qui me judicat, fortassis in me peccata deprehendit quæ ego non deprehendo. Quis autem haec cum decantat à novatoribus

qui enim spiritualia alimenta non solùm non admittit, sed nec mente concupiscit, nullum signum præbet vivifici spiritui.

« Secundum signum inherentis gratiae, et quidem magis notum quoad nos, est contemptus temporalium; quia charitas, sine qua non habetur remissio peccatorum, et cupiditas seu amor terrenorum, non minus inter se pugnant quam calor et frigus, sanitas et ægritudo. Sicut ergo eo ipso, quo calor introducitur, frigus remittitur; sic ubi charitas infunditur, cupiditas necessariò minuitur, et pœnitens tanquam à lethali hydropsis morbo sanatus, liberatur à mordacibus curis ambiendi et acquirendi ea quæ vitam mortalem delectabilem efficiunt. Cùm autem inchoata charitas perfecta fuerit, nulla supererit cupiditas. Ita passim Augustinus, qui hoc indicio vult deprehendi qui sint filii Dei et filii seculi, cives spiritualis Jerusalem, quibus caput Christus et lex charitas; et cives mysticæ Babylonis, quorum princeps Diabolus, et lex cupiditas. Omnes, inquit, pariter tempora nostra implent, iisdem aquis baptismi, eodem pœnitentia Sacramento initiantur, sed diversimodè; quemadmodum olim ex eadem aquæ materiâ aves et pisces producti sunt, sed in diversâ specie et indole. Aves quippe mox ad superiora avolârunt, nunquam ad inferiora redituræ, nisi necessitate sedandæ famis et sitis. Pisces contra in profundo remanseré; ibi delectabiliter vivunt, natant, requiescent, nec sine violentiâ inde extrahuntur. Similiter justi in Sacramento baptismi et pœnitentiae, nova creatura in Christo effecti, deinceps non quæ super terram, sed quæ sursùm sunt, concupiscunt et sapiunt, ibi eorum conversatio et voluptas; sic utuntur hoc mundo tanquam non utantur, hoc est, sine affectu, sed ex necessitate naturæ, et proprii statûs. Malo verò, post percepcionem Sacramentum, eo ardore, quo prius, terrena sicutur, et vita presenti sic addicti sunt, ut eam immortalem exoptent, dicantque apud S. Augustinum hom. 9, ex lib. 50 hom. si non motu linguae, sa' tem cordis affectu: « Utinam hic mihi Deus in hoc seculo omnia bona tribuat, non ad me pertinet quod in futuro seculo de me fieri velit, ô infelix anima, » etc.

« Scio plures hancce cordis sui impietatem eo praetextu sibi dissimulare, quod non amore præsentis vitæ, sed judiciorum Dei terrore mortem exhorrant. Verum periculoso eos decipi vel inde patet, quod interim omnis eorum solicitude sit delectabiliter hic vivere, nulla enim sibi placandi judicem, et promerendi et ornandi justitiae, quam Apostolus dicit 2 Thymoth. 4, repositam iis, qui licet timeant Dei judicia, nihilominus diligunt adventum

de suâ justificatione justorum certitudine consiliare valeat? Nihilominus Calvinus, libro 5 Instit. cap. 17, sectione 14 (concinunt alii Protestantium antesignati), invictum hujus testimonii robur in hunc modum elidere nititur: Ubi hominum in me maledicentiam expendo, acceptam divinæ indulgentiæ innocentiam meam agnosco et prædico; sed ubi illam innocentiam coram solo Deo considero, eam in ejus conspectu nihil esse agnosco et judico; pîi enim uno ore clamant: *Si iniuriantes observaveris, Domine, quis sustinebit*, Psalm. 129; et: *Ne ingrediaris in judicium cum servis tuis, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis rivens...* Verum hæc expositio seipsâ ruit. Scilicet Apostolus sic suam innocentiam etiam coram Deo agnovisset et non agnovisset; non agnovisset ex ultimâ interpretationis parte; agnovisset è converso ex primâ, siquidem *divinâ indulgentiâ* sibi collatam justitiam prædicasset. Præterea, antithesis ab Apostolo apposita illam expositiōnem expludit; illa enim exigit ut sit oppositio inter duo assertionis membra, quæ non existaret, si in utrâque sermo esset de innocentia prædicatione sive agnitione; non aliud igitur quām suprà assignatus apostolico oraculo sensus affligi potest.

Plurima obtendunt novatores Scripturæ testimonia, quorum præcipua, sive majori obnoxia difficultati, exponemus. Romanorum cap. 8 ejus; quia Christus per mortem suam destruxit eum, qui habebat mortis imperium, id est, diabolum, ut... liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant serviuti, Heb. 2, v. 14 et 15.

« Tertium indicium, illudque insigne inherenteris gratia habetur, cùm quis offensam Dei sic timet, cayetque, ut nullius peccati mortaloris conscientia se sentiat, et insuper vehementer doleat, quoties ex infirmitate in leviora labitur. Quia ex ejusmodi dolore duo moraliter certa concicere licet. Primum, quod insit principium vitiæ spiritualis. Secundum, quod non ex stupiditate, neque ex cordis cæcitate aut ignorantia vincibili, ut contingit in peccatoribus, sed ex sanâ conscientiâ nullius gravioris peccati sit conscius. Namque ut ratiocinantur S. Augustinus, et auctor l. cœlest. Et Eccles. hierarchiæ, dolor non exurgit nisi ex pugna contrariorum, boni et mali; quamdiu mediebus, v. g., secat quod putridum est, non sentit æger, neque dolet; at ubi attigerit quod viduum et sanum, natura refutit quod sibi noxiū est, exclamat infirmus, nec præ dolore sectionem patitur. Atque hinc certò colligit membrum non esse prorsus corruptum, sed curandum quod in eo superest boni. Quidni medicus spiritualis simile judicium ferat de eo qui Dei offensam summè exhorret, peccandi occasiones sollicitè fugit, contra ingruentes tentationes acriter pugnat, et ubi se vel le-

legitur: *Ipse Spiritus testimonium reddit spiri-tui nostro quid sunus filii Dei*; sed testificatio Spiritus sancti omnino parit certitudinem; unde ibidem dixit Apostolus: *Certus sum quia neque mors, neque vita poterit nos separare à charitate Dei*. — Resp. certitudinem, quam hic inspirare dicitur Spiritus sancti testificatio, non esse certitudinem fidei divinæ errori non obnoxiam, sed certitudinem spei, quæ, utpote cum conscientiâ nostrâ infirmitatis et inconstantiae conjuncta, nos fallere potest. Etverò, Apostolus, ut modò diximus, fidei certitudine non sciebat se esse justificatum, et aliunde, licet ad tertium cœlum fuisse evectus, trepidans exclamabat: *Castigo corpus meum, et in servitatem redigo, ne fortè cum aliis prædicaverim, ipse reprobis efficiar*. Neque aliud suggerunt voces, *certus sum*; loco enim, *certus sum*, habet græcus textus πέπειραν, quod significat *confido, credo*. Quomodo legit B. Hieronymus q. 4 ad Algasiam, imò et Erasmus, et Beza. Hoc sensu dixit Paulus 2 ad Tim. cap. 1, v. 5: *Re-cordationem accipiens ejus fidei, quæ est in te non facta, quæ habitavit primum in aviâ tuâ Loide, et matre tuâ Eunice, certus sum autem quid et in te*. De his quippe nonnisi moralem certitudinem habuit Apostolus. Unde edocti plurimos esse vocatos, paucos verò electos, possumus quidem confidere nos electorum albo circumscribi, et ideò à charitate Christi non esse separandos,

viter vulneratum advertit, vehementi dolore pungitur? Nam præterquam quid non dole-ret, nisi spiritualiter viveret, ipsem Apos-tolus testimonium perhibet Rom. 8, gemitus illos esse effectus inhabitantis Spiritus; ac proinde, qui sic affectus dicit se conscientem non esse ullius peccati mortaloris, signum præbet valde probabile gratiae sanctificantis. Quomodo enim conscientia, quæ leviora peccata sine dolore non admittit, nec patitur, sed quamprimum rejicit, cum gravioribus quiesceret?

« Ergo conscientiæ testimonium sine contemptu temporalium, et eâ, quam diximus, delectatione in Deo, non valet ad generandam fiduciam, de quâ nobis est sermo; quia cùm ex dicendis multiplex sit conscientia, alia sim-plex et recta, alia erronca et mala, valde timendum est, ne penitens, qui delectations terrenas sectatur, peccata venialia negligit, multiplicatque sine ullo doloris sensu, dicat ex cordis cæcitate et ignorantia vincibili, se nullius peccati mortaloris esse conscientem; nam ex S. Augustino, multa peccata hominum iudicio levia videntur, quæ in staterâ sanctuarij gravia reperiuntur. Denique qui sincerè timet Deum, nihil negligit eorum, quæ ipsi dispiacent. »

(HABERT.) — Theol. ad usum semin. Catalaunensis.

sed de eo, seclusā speciali Dei revelatione, ab-solutam certitudinem habere non possumus.

Epistolā 1 ad Corinthios, cap. 2, ait Aposto-lus : *Nos non spiritum hujus mundi accepimus, sed Spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quā à Deo donata sunt nobis.* Quisque igitur sibi collatorum beneficiorum notitiam habet. — Resp. : Nego conseq. Ex iis enim quae praecedunt et sequuntur elucet Apostolum loqui in persona totius Ecclesiae, non singulorum fidelium, et ideo de beneficiis à Deo præparatis electis suis in genere, non hoc aut illi in particulari.

Epistolā 2 ad Corinthios, cap. 13, legitur : *Vosmetipso tentate si estis in fide... annon cognoscitis vosmetipso, quia Christus in vobis est, nisi forte reprobri estis?* Quilibet ergo electus cognoscit Christum in se esse, sive se esse justum. — Resp. : Nego conseq. Ex antecedentibus enim patet Apostolum discerere de Christo præsente in Corinthiorum Ecclesiā, non per gratiam sanctificantem, sed per miracula quæ præconis sui Pauli ministerio edebat.

Epistolā 1 Joannis cap. 3, habetur : *Scimus quia translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.* Idem verbum, *scimus*, re-petitur cap. 4, v. 14, et cap. 5, v. 20, ubi additur : *Qui credit in Filium Dei habet testimonium Dei in se.* Sciant igitur fideles et cognoscunt se esse justos. — Resp. verba, *scimus et cognoscimus*, aut strictè aut latè esse accipienda; si primum, connotant tantum uni-versim, eos qui fratres diligunt, et piè vivunt, gratiā sanctificante insigniri, non speciatim hunc vel illum certò scire sibi hanc prærogati-vam competere; si secundum, non arguant certitudinem fidei divinæ propriam, sed certi-tudinem cum erroris formidine conjunctam, qualis ex signis et conjuncturis enascitur. Quod attinet ad ultimum textum ex contextu tangit testimonium Christi Divinitatis quod qui credit in se recipit, non autem nostræ justificationis quasi quilibet electus ex inspiratione Spiritū sancti sciret se esse sanctum.

MOMENTUM SECUNDUM. — *Ex patribus.* — In-numera in suis operibus sparserunt testimonia, quibus novatorum de sue justificationis certā notitiā dogma exsusflatur; v. g., ubi relatum Apostoli effatum : *Nihil mihi conscient sum, etc., expendunt, illo notitiā illam explodi asse-runt, ut ostendit Bellarminus libro 3 de Justificatione cap. 5 et 7.* Solo D. Augustini suffragio utpote adversarii convincendis magis idoneo, contenti erimus.

Enarratione in Psalmum 14, n. 15, ait : Ho-

mo licet sanctus, licet justus, licet in multis profi-ciens, ubyssus est; quam conclusionem elicit ex Apostoli oraculo : *Nihil mihi conscient sum;* unde ipso interpretante omnes sancti sunt abyssus, quia eorum sanctitas non ipsis sed soli Deo est explorata. Idem antea dixerat n. 12, ponderans illud : *Ad me ipsum anima mea turbata est, nori quia justitia Dei mei manet,* inquit, *utrum mea maneat nescio;* terret enim me Apostolus dicens (1 Cor. cap. 10) : *Qui se putat stare, videat ne cadat.* Libro de Perfectione justitiae, cap. 15, n. 33, haec habet : *Quantilibet justitiā sit præ-ditus homo, cogitare debet, ne aliquid in illo, quod ipse non videt, inveniatur esse culpandum;* quo-modò cum ista cogitatione stare posset adver-sariorum certitudo ?

Multa D. Augustini et aliorum etiam Patrum testimonia objiciunt, quae Bellarminus, libro 3 de Justificatione, cap. 10, eruditè suo more solvit. Præcipua D. Augustini haec sunt.

Enarratione in Psalmum 149, n. 11, ait : *Est ergo quidam modus in conscientiā gloriandi, ut noveris fidem tuam esse sinceram, noveris esse spem tuam certam, noveris charitatem tuam esse sine simulatione;* ergo quilibet justus cognoscit se fidem et charitatem habere. — Resp. ex ipso numero 11 objecto elucere Augustinum disserere de gloriā oriente ex testimonio conscientiæ nostræ, epistolā 2 ad Corinthios, c. 1, quam non probat omnimodè, sed quoad quen-dam duntaxat modum; timendum enim est, inquit, ne quisque apud seipsum fiat sibi pla-cens, et quasi superbus de conscientiā suā glo-rietur; debet enim quisque cum tremore exultare. Etenim multi sunt sibi placentes, et justos se esse arbitrantes; et procedit adversus illos (Sapiens Proverbiorum cap. 20) : *Quis glo-riabitur castum se habere cor, aut quis glo-riabitur mundum se esse à peccato?* Est ergo qui-dam, » etc. Notitia igitur, de quā Augustinus hoc in loco, non est certa et infallibilis; aliás, quis posset omni modo gloriari se esse sine pec-cato, sed est notitia sufficiens ad habendum quen-dam modum gloriandi de veritate fidei et charitatis; at notitia ad id sufficiens est notitia humana, sive moralis, cum tremore semper conjuncta.

Sermone 155, alias 6, de verbis Apostoli, n. 14, haec habe « *Si quis Spiritum Christi non habet, hic non est ejus* (ad Ephesios cap. 5); ecce adjuvante misericordiā Spiritum Christi habemus; ex ipsā dilectione justitiae, integrā fide, catholicā fide Spiritum Dei nobis inesse cognoscimus; » ergo. — Resp. intendere Ali-

gustinum nos ex fide catholice, quam protitentur, posse conjicere Spiritum Dei nobis inesse, non autem nos fide catholicæ cognoscere Spiritum Dei in nobis habitare, quasi fide catholicæ credere tenerentur Spiritum Dei esse in nobis, id est, in hoc vel illo homine, cùm è converso timere debeamus ne in nobis non habitet. Neque dicas S. doctore, tractat 75 in Joannem, n. 4, asserere nos nunc credere Christum esse in nobis, et nos in illo; si enim verbum, credere, ibi accipitur pro fide catholicæ, significat Christum esse in Ecclesiæ ut caput in corpore, et Ecclesiam esse in Christo ut corpus in capite, non autem Christum esse in hoc vel illo homine; scilicet Apostolus, pro more, totius Ecclesiæ nomine loquitur.

Libro 13 de Trinitate cap. 1, n. 3, dicit, fidem... videt quisque in corde suo esse, si credit, vel non esse, si non credit. Antea dixerat libro 8, cap. 8, n. 12: Diligat fratrem, et diligit eamdem dilectionem; magis enim novit dilectionem quā diligit, quā fratrem quem diligit. — Resp. ex ipso Augustini verborum tenore evidens esse ipsum loqui de actu quo quis credit vel diligit, quem utpote interiorem apprimè cognoscit; sed non dicit cognosci modum quo sit ille actus, an debitè vel indebitè, an ex habitu vel non, etc.; quod absque revelatione cognosci nequit.

Hinc concilium Tridentinum, inspectâ constanti Scripturæ doctrinâ et Ecclesiæ traditione, meritò sess. 6, cap. 9, hæc tradidit: « Quilibet dūm scipsum, suamque propriam infirmitatem et indispositionem respicit, de suâ gratiâ formidare et timere potest, cùm nullus scire valeat certitudine fidei, cui falsum subesse non potest, se gratiam Dei esse consecutum. » Idem docet in fine capituli 16, et sanctis canonibus 13, 14 et 15. »

MOMENTUM TERTIUM. — Ex rationibus theologicis. — Prima. Si singuli fideles possent et tenerentur fide divinâ credere se esse justificatos, id in Dei verbo deprehendere possent aut immediate aut mediata, id est, per manifestam consecutionem; ipsis enim patentibus adversariis, fide divinâ non est erendum nisi quod alterutro illo modo exhibet Dei verbum; at, sublatâ speciali revelatione, nullo ex iis modis id in Dei verbo potest deprehendi. Primò scilicet hanc notitiam immediate non suggerit Dei verbum; si enim paucos excipias, quibus Christus suam justificationem notam fecit; cæteris omnibus universim et conditionatè tantum salutem et ideò justificationem pollice-

tur Dei verbum: *Quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit; qui crediderit et baptizatus fuerit, salvs erit; si vis ad vitam ingredi, serva mandata, etc.* Pariter idem verbum eamdem notitiam mediata non subuinistrat; haec enim notitia hunc vel illum in individuo attingit; sed Dei verbum singulis fidelibus illam non instillat, cum ejus promissa, ut diximus, ubi de justificatione res est, sint generalia et conditionata. Singuli ergo fideles hanc cognitionem ex scipsis, id est, ex iis quæ geruntur in corde suo, arripere deberent; at desperet profectò qui tales notitiam in scipso scrutatur; quis enim scipsum cognoscere potest, cùm non homini sed Deo cor humanum pateat? Jeremie cap. 17, Psalmio 7 etc. Quis se sincerâ pœnitentiâ et verâ charitate, et solidâ pietate, prædictum et accensum esse certò detegere potest, cùm ex Scripturis passim et ex quotidiana experientiâ constet innumeros homines hâc persuasione falsò imbutos fuisse?

Secunda. Si fideles fide divinâ credere tenerentur se esse justos, eadē certè fide credere tenerentur sibi remissa esse sua peccata; at nihil et Scripturis, et traditioni, et rationi etiam magis adversum fingi potest; Scriptura scilicet passim tradit, *hominem de propitiatio peccato non debere esse sine metu*, etc. Concinit traditio, et passim historia ecclesiastica, quā referente, sanctissimi quique homines regis Prophetæ vestigiis insistentes, enixè rogaverunt Deum per totum vitæ mortalis curriculum, ut à peccatis eos mundare dignaretur, et instantे morte ne sua sibi condonata non essent peccata anxiè pertinuerunt, etc. Suffragatur ratio; nihil enim homini etiam justo tantum est formidandum quā superbiæ peccatum; quā ex causâ Christus et verbis suis et exemplo humilitatem discipulis suis perpetuò commendavit, et dixit Chrysostomus: *fundamentum christianæ religionis humilitas*; at absoluta certitudo de peccatorum remissione et propriâ justificatione, quam fidelibus inspirare nituntur adversarii, multis superbiendi occasio et causa esse potest: *In isto enim tentationum loco*, inquit Augustinus libro de Correptione et Gratia cap. 13, n. 40, *tanta est infirmitas, ut superbiam possit generare securitas*. Unde D. Gregorius, libro 9 Moralium, cap. 17, dixit: *Si scimus nos gratiam habere, superbimus*. Hinc pī et eruditī pastores ovibus suis præcipere non desinunt ut cum metu et tremore salutem suam operentur; sicut ergo Augustino dicente: *Deus voluit unum latere diem (judicij*

sive mortis), ut observarentur omnes dies, sic etiam voluit fideles ignorare se esse justos ut in eis humilitatem soveret et augeret.

Objiciunt 1º: Hebraorum cap. 6, spes christiana dicitur *instar anchorae firma et tuta*; at hæc spei inest firmitudo, quia fidelis quilibet certò statuere debet se aeternam salutem esse assecuturum. — Resp.: Nego minorem; hæc enim indita est firmitas quia sicut anchora naves, ingruente tempestate, sistit et obfirmat, ita spes fideles mundi tentationibus concusso stabilis et constantes efficit. Hanc autem ipsis ingredit stabilitatem et constantiam ex parte fundamenti sui, id est, ex parte infallibilis certitudinis promissorum Dei quibus inititur, non ex parte applicationis illius certitudinis huic aut illi homini; quilibet enim fidelis certò non cognoscit illa promissa se spectare, cùm Deus miscreatur cuius vult, et quem vult induret, Rom. cap. 9; et: *Qui stat, videre debeat ne cadat*, I ad Cor. cap. 10. Nihilo tamen minus ex nobis collatis à Deo beneficiis possumus et debemus (quoniam non sine formidine) alia præstantiora sperare quæ nos ipsi perfectiore modo illigabunt.

Objiciunt 2º: Insulsum est fidelibus perpetuam de suâ justificatione et æternâ salute anxietatem injicere; Deus enim noster Deus est totius consolationis; sed nostra sententia fideles hæc anxietate implicat et torquet; ergo. — Resp.: Nego minorem; illa quidem sententia areet à fidelibus inanem illam fiduciam et temerariam præsumptionem, quam ipsis inspirat novatorum dogma, et fidelibus suggesterit ut salutem suam cum metu operentur, sed ipsis non eripit incredibilem pacem et consolationem quam percipiunt ex bono conscientiae testimonio, ex commissorum peccatorum contritione, ex honorum operum exercitio, ex frequenti Eucharistiae perceptione, ex unctione Spiritus sancti, etc. Unde sancti hæc etiam in vita, non raro, ut D. Paulus, in omni tribulatione suâ suavissimo gaudio profunduntur, et experiuntur illam Dei pacem quæ omnem sensum exsuperat. Cùm autem hæc omnia Deus in sanctis suis gratiæ sua virtute producat, ideo merito vocatur Deus totius consolationis; in sententiâ è converso adversariorum, esset Deus totius præsumptionis.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Placet novatoribus quemlibet fidelem fidei divinæ credere debere se esse justum; Catholici è converso docent fideles absque speciali revelatione non nisi moralem de suâ justificatione certitu-

dinem (quæ et *conjecturalis* dici potest) in hæc mortali vita habere posse.

Secundum. Ope distinctionis certitudinis fidei divinæ, et certitudinis moralis, plura solvantur testimonia, quibus dicitur, *Spiritus sanctus in nobis testari nos esse Dei filios, nos certos esse de nostrâ salute, nos cognoscere Christum in nobis manere*, etc.

Tertium. Aliud est dicere nos per Spiritum sanctum certos esse Deum electis impertitum esse beneficia quibus usque in finem perseverent, aliud asserere per Spiritum Dei hunc vel illum electum in particulari istâ beneficentia instrui; primum docent sacri codices, secundum responunt.

Quartum. Aliud est asserere fideles, qui ex fide cognoscunt Christum pro se mortuum esse, ex hæc notitiâ Dei in se beneficentiam sperare, aliud asserere eos ex fide propriam justificationem cognoscere. Primum verum, alterum falsum.

Quintum. Promissiones Dei de æternâ salute, de justificatione, etc., generales sunt et conditionatae, non particulares, et hunc vel illum speciatim spectantes, nisi adsit revelatione.

Sextum. Certitudo ex bonis operibus oriens non est certitudo fidei, sed moralis tantum.

Septimum. Certitudo fidei omnem dubitationem et errandi formidinem necessariè excludit; secùs certitudo spei et confidentiæ, quæ ob incertitudinem dispositionis nostræ cum timore necessariè conjuncta est.

Octavum. Verba, *credimus, scimus, cognoscimus*, in Scripturâ et Patribus non rarò sumuntur pro, *existimamus, censemus*, etc.

Nonum. Quam prædicant novatores certitudo ex parte subjecti, non ex parte objecti repertitur. Evincant ergo testimonia sua hanc exhibere certitudinem.

Decimum. Fatemur nonnullos sanctos ex speciali revelatione propriam justificationem certissimè cognovisse.

Undecimum. Ambrosius Catharinus è familiâ Dominicanorum, qui concilio Tridentino interfuit, censuit justum posse habere certitudinem fidei, etiam sine revelatione, de propriâ justificatione; non ideo tamen inter haereticos recensendus est; non enim hanc certitudinem ad justificationem necessariam esse docuit, vel hominem fide, quæ credit se esse justum, justificari. Nihilominus tamen illius opinionem erroneam judicat Bellarminus libro 5 de Justificatione cap. 5.

Ultimum. Errorem quo prætendunt novatores quenque fidem fidei divinæ certum esse non solum de præsentis justitiæ, sed etiam de prædestinatione suâ ad gloriam radicis exstirpavit Apostolus Rom. cap. 11, v. 53, et egregie sic explodit Augustinus libro 11 de Civitate Dei, cap. 12 : « Licet sancti de suæ perseverantiae præmio certi sint, de ipsâ tamen perseverantia suâ reperiuntur incerti; quis enim hominum se in actione profectique justitiae perseveraturum usque in finem sciat? nisi aliquâ revelatione de illo fiat certus, qui de hac re justo latente judicio non omnes instruit, sed neminem fallit. »

§ 2. *Utrum justitia ita solis electis competat, ut eâ nunquam spoliari possint?*

CONCLUSIO. — Fides et justitia solis electis non competunt, et semel habitæ amitti possunt.

Ita definit concilium Tridentinum Calvinum perstringens sess. 6, can. 25, his verbis : « Si quis hominem semel justificatum dixerit amplius peccare non posse, neque gratiam amittere, atque ideo cum qui labitur et peccat nunquam verè justificatum fuisse, anathema sit. »

Probatur 1º ex Scripturis, quæ propè innumeris, iisque luculentissimis, oraculis insulsum novatorum dogma in pulverem redigunt. Haec in re tam apertâ sufficiant.

Ac primò quidem, ut præterea relata in Scripturis exempla virorum qui ab acceptâ justitiâ exciderunt, regis David, Salomonis, Simonis Magi, Judæ proditoris, etc., Ezechielis cap. 18 legitur : *Cum averterit se justus à justitiâ suâ, et fecerit iniquitatem... in iniquitatâ, quam operatus est morietur.* Potest ergo justus justitiam (id est, ut placet adversaris, fidem quæ sola justificat) deperdere, et in iniquitate mori, et ideo solis electis, qui ex hac vitâ in peccato mortali emigrare nequeunt, non convenit, et semel comparata potest amitti.

Lucæ cap. 8, ait Christus : *Cum audierint cum gaudio suscipiunt verbum, et hi radices non habent, sed ad tempus credunt, et in tempore tentationis recedunt.* Ecce homines qui cum gaudio semen verbi divini deglutiunt, et credunt, et ideo in ipso adversariorum systemate justi sunt, qui tamen ad tempus credunt, id est, justitiam servant, sive in justitiâ non perseverant.

Epistolâ 1 ad Corinthios, cap. 9, clamat Apostolus : *Castigo corpus meum, et in servitu-*

tem redigo, ne fortè cum aliis prævaricaverim, ipse reprobos efficiar. Alios sanè sensus animo volvisset si in adversariorum scholâ fuisset institutus. Illi enim sub prætextu inammissibilis justitiae ex solâ fide exorientis cuncta satisfactoria opera expungunt.

Hebræorum cap. 6, haec iterum decernuntur. *Impossible est eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cœlestis, et participes facti sunt Spiritus sancti... et prolapsi sunt, rursus renovari ad pœnitentiam.* Ecce homines verè justificatos, siquidem sunt illuminati, gustaverunt donum cœlestis, et participes facti sunt Spiritus sancti, qui prolapsi sunt, et ideo justitiam amiserunt.

Probatur 2º auctoritate D. Augustini. Libro de Correptione et Gratiâ, cap. 13, n. 40, ait : « Credendum est quosdam de filiis perditionis, non accepto dono perseverantia usque in finem, in fide quæ per dilectionem operatur, incipere vivere, et aliquandiu fideliter ac justè vivere, et postea cadere. » Etverò, Jansenius fateri coactus est S. doctorem constanter tradidisse reprobos justitiam ad tempus habere, et ideo ab ipso vocari temporales. Justitia ergo ad solos electos non pertinet.

Probatur ultimo rationibus theologis. Prima. Calvinus, Petrus Martyr, Bucerus, etc., docent filios fidelium nasci justos; at experientiâ compertum est eos inter nonnullos, cum rationis usum adepti sunt, in atrocia etiam crimina proruere. Etverò illi hæretici Catholicos detestantur qui tamen sunt filii fidelium, saltem à principio.

Secunda. Innumeri ab Ecclesiæ incunabulis ad hoc usque tempus extiterunt hæretici, ut testatur Scriptura, et eorum indices ab Hieronymo, Augustino et aliis concrennati; sed hæretici facti sunt per jacturam fidei.

Tertia. Jovinianus, referente Augustino, libro de Hæresibus, hæresi 82, docuit non posse peccare hominem lavacro regenerationis accepto; at haec opinio à veteri Ecclesiâ damnata, non videtur discrepare ab adversariorum sententiâ, nisi probent id non docuisse Jovinianum, quia existimabat justitiam semel acceptam non posse amitti.

Objiciunt 1º Scripturæ oracula enuntiantia extingui non posse charitatem, et ideo fidem sine quâ charitas existere non potest. Cantorum cap. 8 : *Aqua multæ (id est, hujus vitæ tribulationes) non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.* Joannis cap. 4 :

Qui biberit ex aquâ, quam ego dabo ei, non sit et in æternum. Romanorum cap. 8 : *Quis nos separabit à charitate Christi ? Certus sum, etc.* Epistolâ 1 ad Corinthios, cap. 15 : *Charitas nunquam excidit, etc.* — Resp. hæc et similia oracula significare vel charitatem, quatenus est in totâ Ecclesiâ, non in privatis, perire non posse (privati enim eam relinquere dicuntur Apoc. cap. 2, et in mundi fine refrigerescet, id est, extinguetur, *charitas multorum*); aut hominem, quamdiu charitate exornatur, de præsentis vitæ malis facilè triumphare; aut charitatem in futuro etiam seculo esse duraturam, aliis extinctis, fide scilicet et spe, qui ultimi oraculi proprius sensus esse videtur.

Objiciunt 2º difficultem locum consignatum Epistolâ 1 Joannis cap. 5, bis verbis : *Omnis qui natus est ex Deo peccatum non facit, quoniam semen illius in eo manet, nec potest peccare quoniam ex Deo natus est.* — Resp. Apostolum unicè intendere proprium esse filiorum Dei ex affectu non peccare, vel peccare non posse, et è converso proprium esse filiorum diaboli peccare. Unde sensus est : Qui Dei filius est, quatenus talis, ex affectu non peccat, sive signum quo cognoscitur aliquem esse Dei filium est voluntaria à peccato abstinentia; non autem sensus esse potest eum qui semel factus est Dei filius non posse per peccatum mortale desinere esse Dei filium, alias D. Joannes fideles ad perseverandum in justitiâ incassum excitaret.

PRINCPIA SOLUTIONUM. — Primum. Fides et charitas in Ecclesiâ collectivè sumptâ perire nequeunt; secùs in Ecclesiâ distributivè acceptâ, sive singulis justis.

Secundum. Charitas æternum duratura est; secùs fides et spes quæ præsenti vitâ finitâ evanescent.

Tertium. Tanta est charitatis virtus ut huius vitæ malis et temptationibus extingui non posse dicitur, quia incredibiles subministrat vires ad illa superanda.

§ 5. *Utrum omnes justi æquali exornentur sanctitate ?*

CONCLUSIO. — Omnes justi pari justitiâ non sunt prædicti.

Ita sancivit concilium Tridentinum adversus Lutheranos sess. 6, can. 24 : « Si quis, inquit, dixerit justitiam acceptam non conservari atque etiam augeri coram Deo per bona opera, sed opera ipsa fructus solummodo et signa esse justificationis adeptæ, non autem ipsius augendæ causam, anathema sit. »

Probatur 1º ex Scripturis. Apoc. ultimo legitur : *Qui justus est justificetur adhuc, et sanctus sanctificetur adhuc.* Immediate ante dicitur : *Qui in sordibus est sordescat adhuc.* Ibi justus eodem modo de novo sanctificari posse dicitur quo sordidus de novo sordescere posse refertur; at sordibus hoc sensu de novo sordescere potest quod in sordidus crescat. Ergo.

Idem deduci potest ex pluribus aliis oraculis, v. g., ex isto Proverbiorum cap. 4 : *Justorum semita quasi lux splendens procedit, et crescit usque ad perfectum diem.* Hoc enim oraculum ostendit justitiam hominis magis ac magis amplificari donec cum Deo in cœlis regnet ad eum ferè modum quo lux auroræ ad meridiem usque magis ac magis augetur... Item ex hoc 2 ad Corinthios cap. 9 : *Augebit incrementa frugum justitiae vestræ;* istud enim pronuntiatum falsum esset si, ut prætendunt novatores, sola Christi justitia non capax incrementi nobis inesset.

Probatur 2º ex Patribus. Prodeat D. Augustinus. Epistolâ 167, quæ est ad Hieronymum, cap. 5, n. 15, ait : *Induti sunt justitiâ, alius magis, alius minus.* Tractatu 6 in Joannem, n. 8, hæc habet : *Non omnes (in Ecclesiâ) paria merita habent; sunt alii aliis sanctiores, sunt alii aliis meliores.* Hæc sanè commentario non indigent.

Probatur 3º ex Ecclesiæ praxi quâ orat Deum ut justis det fidei, spei et charitatis augmentum.

Probatur ultimò rationibus ex Scripturis deductis. Prima. Passim dicentibus Scripturis, justitia nihil aliud est quam charitas, Mathæi cap. 5, Rom. 14, 1 Joannis 3, etc. Sed iisdem dicentibus Scripturis, charitas in justis non est æqualis, sed in aliis major, in aliis minor, Lucæ cap. 7, Joannis cap. 15, 1 Joannis cap. 4, etc. Quinimò ipsi Lutherani in hoc à Joviniano discrepant quod fateantur virtutes et charitatem in regeneratis esse majores aut minores, licet negent exinde unum alio fieri justiorem, quia nempe justus evadit Christi justitiâ fide arreptâ.

Secunda. Passim docent Scripturæ varios in cœlo esse beatitudinis gradus, v. g., Dei Genitricem omnibus sanctis gloriâ antecellere, quia ipsis meritorum excellentiâ præstítit, Joannis cap. 14, v. 2, etc. Sed ista diversitas oritur ex varietate in terrâ justitiae et meritorum; ergo.

Cum relatus Lutheranorum error innitatur principio imputationis justitiae Christi supra

confutato, quae hic objiciunt diluimus ubi illud dogma refellimus.

CAPUT II.

De secundo gratiae effectu, sive de merito.

Merita nostra ex coelesti gratia emanantur: *Quisquis enim, inquit Augustinus Deum alioquens libro 9 Confessionum cap. 13, n. 34, tibi enumerat vera merita sua, quid tibi enumerat nisi munera tua?*

Ut autem tanti momenti questio dilucide edisseratur, sermonem instituemus 1º De meriti existentiâ... 2º De meriti qualitatibus et conditionibus... 3º De meriti objecto.

ARTICULUS PRIMUS.

De meriti existentiâ.

Meritum propriè dictum dicitur opus propter quod Deus homini præmium rependere debet.

Protestantes, ut diximus, censent hominem per Christi justitiam solâ fide apprehensam justum fieri, et cuncta ipsorum electorum sive justorum opera ob concupiscentie labem semper ipsis tenaciùs inhærentem esse vitiosa, liqueat ob Christi justitiam, quâ obteguntur, ipsis non imputentur. Hinc ut amica illa dogmata nihil detrimenti patientur, omnem justorum operibus, quæ bona dicimus, vitam et æternam salutem merendi vim et virtutem tollunt et eripiunt; ex quibus iterum documentis inferunt præpostorum esse et Christo injuriosum aliquam fiduciam in operibus, quæ bona reputantur, collocare, aut ea opera intuitu mercedis producere.

Quamobrem, ut tam perniciosa doctrina eliminetur, quæremus 1º an justorum opera æternæ vitae meritoria sint.... 2º Quo sensu fiducia in meritis reponi possit.... 3º An licet opera edere æternæ salutis intuitu.

§ 1. An bona justorum opera æternæ vitae vere meritoria sint?

CONCLUSIO. — Bona hominis justificati opera ita sunt Dei dona, ut sint etiam bona ipsius justificati merita.

Ita expressis verbis definitivit concilium Tridentinum sess. 6, can. 52. Præiverat concilium Arausicanum 2, can. 18, ubi ex S. Patris Augustini doctrinâ hæc sanciverat: *Debetur merces bonis operibus si fiant, sed gratia, que non debetur, preeedit ut fiant.*

Probatur 1º ex Scripturis. His dicentibus,

vita æterna est merces honorum operum. Etenim Mathæi cap. 5 regnum cœlorum vocatur *merces* iis rependenda qui persecutionem patiuntur propter justitiam, et Mathæi 20 eadem æterna vita denario diurno operariis reponso adumbrata die tur *merces*.

Item coelestis beatitudine à Deo donanda refertur habitâ ratione non solus promissionis, beneficentie, vel indulgentie Dei (ut obtundunt adversarii), sed ipsius quoque excellentiæ et efficacitatem bonorum operum, Mathæi cap. 16, v. 27, et alibi passim. Item bona opera dicuntur causa et ratio æternæ vitæ collationis, Mathæi cap. 25, v. 23 et 55; Apoc. cap. 7, v. 14, 15, etc. Item bona opera *ex justitia* remuneranda referuntur, Epistolâ 2 ad Timotheum, cap. 4, v. 8; Epistolâ ad Hebræos, cap. 6, v. 10; Jacobi cap. 1, v. 12, etc. Tandem bona opera reputantur vitâ æternâ digna, Lucae cap. 10, v. 7; 2 ad Thessalonicenses, cap. 4, v. 5, etc.

At hæc omnia ita donum ex parte Dei connotant (ratione scilicet gratiae ex quâ sunt bona opera), ut etiam vera merita arguant; merces quippe merito rependitur. Pariter bonum opus, cui Deus ex solâ liberalitate beatitudinem impertit, ex se nullatenus influit in illam felicitatem, nec dici potest *causa* illius gloriæ, aut ex *æquitate* coronari, vel corona dignum.

Hoc ipsum fateri coguntur adversarii; obtundunt enim istud Apostoli Rom. cap. 8: *Non sunt condigne passiones hujus temporis ad futuram gloriam*, etc., ut evincant bona opera æternâ vitâ non esse digna; sed inscitè omnino; intendit enim Apostolus hujus vitæ passiones, utpote momentaneas, sive brevi tempore durantes, *ex se* et sine gratia, sive charitate ex quâ effundunt, nullam habere proportionem cum futurâ gloriâ quæ æternum durabit; sed non vult illis passionibus, habitâ ratione quâ bona opera sunt, nullam inesse proportionem cum æternâ vitâ, siquidem Epistolâ 2 ad Corinthios, cap. 4, agnoscit *eas aeternum gloriae pondus operari in nobis*, non efficienter quidem, sed meritorie.

Probatur 2º ex Patribus, sive pro more nostro, ex S. Augustino. Sanctus doctor libro 9 Confessionum cap. 15, agnoscit, ut diximus, in justis *vera merita* ex gratia elicita. Epistolâ 194 ad Sixtum cap. 5, n. 6, ait: « Nullane sunt merita justorum? Sunt planè quia justi sunt, sed ut justi fierent nulla merita fuerunt.» Ibidem cap. 5, n. 20: « Sicut merito peccati

tanquam stipendium redditur mors, ita merito justitiae tanquam stipendium vita aeterna. Sunt igitur in justis quatenus justis vera merita, et quidem aeternae vite.

Probatur ultimò ex eo quod justorum opera ex gratia elicta vestiuntur omnibus conditionibus ad meritum necessariis, ut ex dicendis elucescat.

Objiciunt 1º aliqua Scripturae testimonia.

Isaiæ cap. 64, universæ justitiae nostræ dicitur *quasi pannus menstruata*, id est, immundæ, ut precedentia verba evincunt, *facti sumus ut immundas omnes nos*; at opera immunda indubè non sunt meritoria; ergo. — Resp. Prophetam hic non in suâ vel justorum personâ loqui, sed impiorum qui in justitiis suis externis fiduciam collocabant, ut elueat ex his verbis sequentibus: *Iniquitates quasi reutus abstulerunt nos, non est qui invocet nomen tuum*; hæc enim Isaiæ aut justis illius temporis non convenient; quod autem omnia justorum opera non sint immunda, sive peccata mortalia, ubique docet Scriptura; jubet enim Christus Matthæi cap. 5, ut justi eliciant *opera bona*; et: *Christus dedit semetipsum pro nobis, ut mundaret sibi populum acceptabiliem, sectatorem bonorum operum*, Epistolæ ad Titum cap. 2.

Lucæ cap. 17, ait Christus: *Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt, vobis, dicite: Servi inutilis sumus*; sed opera inutilia non sunt meritoria; ergo. — Resp. Christum relatis verbis servis suis, id est, iis quos pretio emerat, abjectos de se sensus, sive humilitatem instillare voluisse ipsos admonendo, ut, omnibus etiam quæ præcepta sunt adimplentis, se imperfectos adhuc et inutiles esse sentirent; qui certè animi affectus non excludit in illis bonorum operum meritum, sicut B. Pauli affectus quo se habebat velut fontium *omnium misericordiarum* justitiam in ipso non expedit. Vox, *inutilis*, potest etiam referri ad Deum, qui bonorum nostrorum non indiget, non autem ad nos quasi legis observatio ut decet facta nullius nobis foret emolumenti, cum è converso dicat Christus: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata, hoc fac et vivas*, etc. Tandem eadem vox significare potest bona opera, licet ex gratia elicta, *non esse condigna ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis*, eo quo exp̄suimus sensu.

Objiciunt 2º nonnullos Patres. Augustinus sermone 2 in Psalmum 70, n. 5, ait: *Tua peccata sunt, merita Dei sunt; supplicium tibi debetur, et cùm præmium venerit, sua dona coronabit, non merita tua*; ergo vita aeterna meritis

nostris non debetur, sed potius supplicium. — Resp. Augustinum nunc dissenserere de meritis quæ sunt *in nobis ex nobis*, et ideò sine Dei adjutorio. Id elucescit 1º ex verbis objectis, *sua dona coronabit, non merita tua...* 2º Ex fine numeri primi ibidem p. 754, ubi idem tractans sic loquitur: « Nullam meam agnosco, solius justitiae tuae memorabor; à te habeo quidquid boni haheo, quidquid autem à me haheo, mali haheo; non meritis supplicium reddidisti, sed gratiam gratis impertisti... » 3º Ex Epistolâ 194, alias 103 ad Sixtum, libro de Gratia et libero Arbitrio, cap. 6, 8, etc., et altis locis, ubi docet « vitam aeternam stipendum esse justitia per gratiam acceptæ, reddi vitam aeternam meritis per gratiam factis, etc. »

Divus Bernardus, sermone 1 de Annuntiatione, hæc habet: « Neque talia sunt hominum merita, nt propter ea vita aeterna debeatur ex jure, aut Deus injuriam aliquam faceret, si eam non donaret; » sed si aeterna vita hominum meritis ex jure non debetur, illa merita vitam aeternam verè non merentur; ergo. — Resp. ex contextu elucere S. doctorem intendere duntaxat, vitam aeternam meritis ex jure absolutè et sine conditione Dei promissionis et gratiae collationis non deberi, quod verum est; hanc enim conditionem supponit Apostolus cum dicit: *Reposita est mihi corona justitiae*, 2 ad Timotheum, cap. 4; et Hebræorum cap. 6: *Non est injustus Deus qui obliscatur operis vestri et laboris*; et D. Augustinus libro de Naturâ et Gratia cap. 2: *Non est injustus Deus ut justos fruget mercede justitiae*. Etverò Bernardus, ibi item seipsum exponens, agnoscit ideò ex jure meritis non deberi vitam aeternam, quia merita ex gratia seaturint.

Objiciunt 3º dogma de veris justorum meritis Christi merita pessundare; ergo. — Resp. miserum istu l. eavillum ex sola citati degmati inspectione dilni; non enim commendat merita nisi ex Christi gratia et ideò meritis emanantia.

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Ut novatores euervarent Scripturæ et Patrum oracula de justorum meritis, varia commenti sunt effugia; 1º enim diversa excogitaverunt præmia in hæc et in futurâ vitâ à vitâ aeternâ distincta, ut illa meritis rependi, non ista, possent reponere... 2º Dixerunt præmium vitæ aeternæ tribui meritis, non ex justitia, sed ex misericordia... 3º Dixerunt nullam esse in operibus etiam justorum excellentiam, quinimò ea omnia esse in se peccata mortalia... 4º Dixer-

runt mereudem sive præmium reddi non propter opera, sed propter solam Dei promissionem, ea nempe opera excludentem .. 5º Dixerunt vitam æternam rependendam esse operibus quatenus præcisè sunt signa sive effectus fidei.

Secundum. Novatorum dogma vera merita expungens eliminat dogma de futuro judicio; *Quomodo enīm, inquit Augustinus Epistolā 214 ad Valentīnum abbatem n. 4, judicabit Deus mundum, si nullum est meritum (ex gratiā), vel bonum piorum, vel malum impiorum?*

Tertium. Scriptura et traditio agnoscent in justis *meritum*, et in impiis *demeritum*; sed in istis verum est demeritum; ergo et in illis verum meritum.

Quartum. Æterna beatitudo ex parte meritorum est *merces*, sed ex parte meritorum quibus debetur est etiam effectus Dei misericordiae, quia merita ex misericordia sive gratiā emanant.

Quintum. Cūm Deus coronam gloriæ meritis reperdit, et justitiae et misericordiae actum exercet; actum justitiae, quia debitam meritis mercede impertit; actum misericordiae, quia delet peccata venialia quæ bonis coronandorum operibus inesse possunt.

Sextum. Stipendium justitiae est vita æterna sicut stipendium peccati mors; secùs gratia Dei quæ gratis datur.

Septimum. Bona justorum opera Deo, qui iis non eget, utilia non sunt; secùs justis. Eadem opera ex se et sine gratiā, quæ ipsis merendi vim inserit, nullam habent cum gloriæ sempiternæ proportionem.

Octavum. Salus imperfecta hujus vitæ propria, id est, justificatio, meritis non rependitur; non ita salus perfecta, sive æterna gloria.

Nonum. Deus justorum meritis plus tribuit quam ipsis debetur, et sub hoc respectu *corona justitiae* potest etiam dici *corona misericordiae*.

Decimum. Vita æterna meritis ex jure debetur hypotheticè duntaxat, id est, accedente Dei promissione et gratiā, ex quâ sunt illa merita, non absolutè, sive independenter ab istâ hypothesisi, sive conditione.

Ultimum. Sedulò distingue merita *in nobis et ex nobis*, et merita *in nobis sine nobis*; illa enim, non ista improbat Augustinus et alii Patres.

§ 2. An fiducia in meritis reponi possit?

Fiducia nascitur ex spe, Job cap. 41, v. 18, et idèo juxta D. Thomam 2-2, q. 129, a. 6,

spes est fortis et valida. Quærerit quo sensu fiducia in meritis collocari possit.

Pelagiani, et novissimis hisce temporibus Wicleffus, omnem in meritis fiduciam constitutam esse censuerunt; sententiam è diametro oppositam animosè propaguant Protestantes, in primis Calvinus libro 5 Institutionis cap. 2, sectione ultimā, et cap. 12, sectionibus 3 et 4, absurdo suo principio innixi, omnia etiam justorum opera esse peccata mortalia.

Catholici docent 1º, ad vitandam vanæ gloriæ titillationem, tutius esse totam fiduciam in solo summè bono et misericorde Deo constituere, cùm in primis remotâ Dei revelatione omnino lateat propria justitia; hos enim animi sensus suis inspirare inititur Ecclesia dūn has effundit preces: *Deus, qui conspicis quia ex nullā nostrā actione confidimus, etc.; ubi nulla suppetunt suffragia meritorum, tuis nobis succurre praesidiis..... intra quorum nos consortium non astimator meriti, sed venie, quæsumus, largitor admittē.....* Docent 2º nihil obstare quominus, secluso superbiæ periculo, quædam fiducia collocetur in meritis, quorum veritas constat. Scriptura quippe et historia ecclesiastica hos animi sensus plurimorum sanctorum cum encomio referunt.... Docent 3º non solam fidem, sed bona etiam merita in sanctis parere spem et fiduciam in Deum; quod cùm irrideat Calvinus, sit

CONCLUSIO. — Fiducia in Deo ex bonis etiam meritis in sanctis oritur et viget, qui idcirco illis comparandis et augendis incumbere debent, ut illa fiducia in ipsis magis ac magis crescat et amplificetur.

Probatur 1º ex Scripturis. Tobie cap. 4 : *Fiducia magna erit coram summo Deo, eleemosyna, omnibus facientibus eam.* Similia habet Job cap. 11, versibus 14, 15 et 18. Concinit Fœdus novum. Hebreorum cap. 10 : *Vinctis compassi estis, et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis... nolite itaque amittere confidentiam vestram.....* Epistolâ 1 Joannis cap. 3 : *Si cor nostrum non reprehenderit nos fiduciam habemus ad Deum, etc.*

Probatur 2º ex S. Augustino; alios enim vulgo adversarii sibi non vindicant. Spem, et idèo fiduciam, ex bonorum aperum conscientiâ erumpere passim docet, v. g. libro 5 de Doctrinâ christianâ cap. 10, n. 14 : *Spes, inquit, cuique est in conscientiâ propriâ, quemadmodum se sentit ad dilectionem Dei et proximi, cognitionemque proficere.*

Probatur 3º ratione. Certitudo spei chris-

tianae innititur Dei fidelitate, et bonis operibus nostris; ideò euim speramus coronam vite, quia Dens eam promisit diligentibus se, ut dicitur Jacobi cap. 1; sed iude eluet honorum operum conscientiam spem gignere, sovere, alere et roborare, etc.

Objiciunt. Augustinus, tractatu 83 in Joannem n. 5, ait: *Potest sperare veniam qui non diligit, Apostolo dicente 1 ad Corinthios cap. 13: Manent fides, spes et charitas;* spes ergo præcedit charitatem; si autem eam præcedit, quomodo ex eâ nasci potest? — Resp. Augustinum loco citato et alios Patres ita docere spem esse charitate priorem, ut simul doceant charitatem sine spe esse non posse. Unde spes oritur ex charitate, et ex spe oritur charitas. Scilicet spes charitatem antecedens et generans est spes, quæ dicitur informis, id est, totam suam perfectionem nondum adepta, quæ in hominè nondum justificato nihil aliud est quam desiderium adipiscendæ beatitudinis per fidem cognitæ, subsidio nempe bonorum operum ex gratiâ elicitorum (aliâs non esset spes sed præsumptio). Spes è converso ex charitate, sive meritis, enascens, spes est perfecta, quæ dicitur *fiducia*, id est, spes fortis et nervosa, quam producit bonorum operum conscientia. Hinc Augustinus loco citato dicit: *Nemo potest desperare qui diligit. Itaque ubi dilectio est ibi necessarió..... spes, id est, fiducia.*

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Scripturæ et Patrum oracula, quæ enuntiant spem nullatenus in meritis, etiam gratiæ, sed in solo Deo esse reponendam, intelligenda sunt non absolutè, sed conditionatè, si nempe comperta non sint illa merita, aut adsit inanis glorie aut superbie periculum.

Secundum. Sedulò distingue spem imperfectam à perfectâ, sive spem à fiduciâ; illa merita præcedit, hæc merita subsequitur.

Tertium. Ille asserimus duntaxat, fiduciam nasci ex meritis, non autem fiduciam ponendum esse in meritis.

§ 2. Licitne opera edere æternæ mercedis intuitu?

Concilium Tridentinum sess. 6, cap. 11, perstringens doctrinam Calvini libro 5 Institutionis cap. 16, sect. 3, et 18, sect. 2, hæc super istâ quæstione decernit. « Constat eos orthodoxæ religionis doctrinæ adversari qui..... statuunt in omnibus operibus justos peccare, si in illis suam ipsorum socordiam excitando, et sese ad currendum in stadio cohortando, cum hoc, ut in primis glorifetur Deus merce-

dem quoque intueretur æternam; » ac deinde can. 51: « Si quis dixerit justificatum peccare dum intuitu æternæ mercedis benè operatur, anathema sit. » Hanc doctrinam refellens Calvinus in Antidoto mentitur sanctam synodum definiisse *operandum tantum esse ex affectu mercedis*; quod solâ conciliâ verborum inspectione exploditur. Itaque sit

CONCLUSIO. — Non peccant justi dum intuitu æternæ mercedis benè operantur.

Probatur 1º ex Scripturis. Christus excitat discipulos ad operandum intuitu æternæ beatitudinis, immo id ipsis præcipit Mathæi cap. 4: *Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cælorum*, ubi nota particulam, enim..... Mathæi cap. 5: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.....* Mathæi cap. 6: *Querite primum regnum Dei, et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis*, etc.

Item Rex Propheta intuitu æternæ mercedis operatus est: *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas propter retributionem*, Psalmo 118... Moyses, Apostolo dicente Hebreorum cap. 11, *aspexit in remunerationem*;... Ipse Paulus dicit se ad destinatum persequī, *ad bravum supernæ vocationis in Christo Jesu*, Epistolâ ad Phillipenses cap. 3.

Item Apostolus passim hortatur fideles ad *sic currendum ut comprehendant*, Epistolâ 1 ad Corinthios, cap. 9; ad bonum faciendum, *quia tempore suo metent*, ad Galatas cap. 6; ad operandum ut à Domino accipient retributionem hereditatis, ad Colossenses, cap. 3, etc.

Probatur 2º ex S. Augustino. Enarratione in Psalmum 120, n. 10, ait: *Quando facis bonum opus, propter vitam æternam fac...* *Noli facere nisi propter vitam æternam: ideò fac, et securus facies; hoc enim mandavit Deus.* Tractatu 4 in Epistolam Joannis cap. 2, n. 12 haec habet: *Mementote, fratres, quia vitam æternam nobis promisit Christus..... Promissionem vitæ æternæ desiderate.*

Probatur 3º rationibus theologis. Prima. Indubio licet operis finem cum opus sit intendere, cum opus sit medium ad finem; sed finis operum Christianorum est vita æterna, Epistolâ ad Romanos, cap. 6, v. 22; ergo. Secunda. Licet, v. g., baptismum suscipere ad imprestandam Dei gratiam; quidni et opus bonum elicere ad consequendam æternam beatitudinem, quæ est gratia perfecta? Tertia. Licet opera naturalia exercere propter finem naturalem; quidni et supernaturalia edere propter finem supernaturalē?

PRINCIPIA SOLUTIONUM.— Primum. Qui propter retributionem, sive sempiternam felicitatem operatur, debet retributionem intendere, non tanquam finem ultimum, sed tanquam finem proximum duntaxat *ex se*, quamdiu manet proximè tendentem ad Deum, in quo solo, et per quem solum summè beati esse possumus. Hinc Scriptura et Patres improbant amorem mercenarium, sive servilem, qui præmium aut unicè aut præcipue respicit, ita ut si non adset præmium, illius largitorem nullatenus diligenter.

Secundum. Amor mercedis temporalis non est comparandus cum amore æternæ mercedis; 1º enim ille plerunque vilior est ipsis que producit operibus, puta si quis Deo aut Ecclesiæ serviat ob temporaria commoda, non ita iste qui præmium ab ipso Deo non distinctum appetit. 2º Primus amor non rarò à Deo avelit, secundus è converso Deo inherere facit; vix enim ac ne vix quidem evenire potest ut qui Deum videre impensè desiderat, Deum plusquam se non diligat. Hinc, si servile est ac turpe propter temporalem mercedem operari, servile non est ac in honestum ob æternam beatitudinem Deo militare.

Tertium. Cum quis Deum amat propter æternam beatitudinem, priuariò Deum propter ipsum amat, et secundariò propter se, et ideo ejus amor est amor non puræ concupiscentiae, sed amicitiae quo Deus est prosequendus.

ARTICULUS II.

De meriti dotibus, sive conditionibus.

Duplex universim distinguitur meritum, perfectum unum, sive, ut aiunt, *de condigno*, imperfectum alterum, sive, ut loqui amant, *de congruo*; utrumque scilicet meritum passim in sacris codicibus, et sancto præsertim Augustino delineatur; primum quidem Rom. cap. 4: *Ei autem qui operatur merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum;* et pudi Augustinum, enarratione in Psalmum 85, n. 16: *Deus, inquit, donator est indulgentiae, debitor coronæ;* et in Psalmum centesimum n. 2: *Donando delicta fecit se corona debitorem....* Secundum verò Danielis, v. g., cap. 4: *Pecata tua eleemosynis redime,* etc. Unde Augustinus sermone 501, aliás de diversis 110, cap. 3, de Nabuchodonosore et Antiocho disserens dixit: «Divino judicio, occulto procul dubio, sed tamen justo, Nabuchodonosor meruit converti, Antiochus meruit obdurari, ille invenit misericordiam, iste auxit superbiam.»

Priusquam autem utrumque meritum definitio, essentiales utriusque dotes sive conditiones re-

feram sine quarum notitiâ intelligi non posset.

§ 1. *Referuntur conditiones ad meritum de condigno necessarie.*

Inter illas conditiones aliae omnibus theologiæ catholicis sunt acceptæ, non ita aliae.

Conditiones ex omniū consensu merito de condigno, sive perfecto, essentiales. — Prima se tenet ex parte operantis, id est, hominis qui meretur. Exigit utile sit viator: *Nocte enim, id est, morte, adveniente nemo potest operari,* Joannis cap. 9, et præsentis vitæ tempus est certaminis, illam verò subsequens tempus est coronæ tempus, Epistolæ 2 ad Timotheum, cap. 4.

Secunda effluit ex parte ejusdem operantis. Præcipit ut is justus sit, id est, filius Dei factus per baptismum, aut cum Deo reconciliatus per poenitentiæ sacramentum; hæc enim est consensus omnium doctorum catholicorum sententia adversus Baium, cuius propositio 18 inter damnatas à Pio V Gregorio XIII et Urbano VIII hæc fert: *Sentient cum Pelagio qui dicunt esse necessarium ad rationem meritum homo per gratiam adoptionis sublimetur ad statum deificum* Etverò, hanc conditionem passim exigunt Scripturæ, ubi, v. g., vitam æternam promittunt iis solis qui adoptionis spiritum consecuti fuerint, Rom. cap. 8, v. 15 et 17, etc..... Passim quererit D. Augustinus, puta libro I ad Bonifacium, cap. 2, n. 5, ubi ait: *Non vivunt bene filii hominum nisi effecti filii Dei* (scilicet per baptismum); quin Enchiridion cap. 106, n. 28 et alibi, agnoscit *ullum tunc* (in statu naturæ integræ) *sine gratiâ* (sanctificante) *meritum esse potuisse*..... Exigit concilium Tridentinum, sessione 6, cap. 16, ubi ait: *Vita æterna et tanquam gratia filiis Dei per Christum Jesum misericorditer promissa est, et tanquam merces ex ipsis Dei promissione bonis ipsorum operibus et meritis frateliter reddenda.* Unde ibidem, canone 32, decernit, illa opera esse meritoria quæ sunt à justificatis per gratiam Dei, ut sunt viva Christi membra.... Evincit ratio; vita scilicet æterna res est supernaturalis ad quam merendam necessaria sunt opera supernaturalia; at nemo ejusmodi opera elicere potest, nisi divinæ consors naturæ factus sit per gratiam sanctificantem; ergo.

Tertia erumpit ex parte operis, id est, actus meritorii; desiderat illum actum esse moraliter bonum; quæ enim mala sunt non coronat, sed punit Deus.

Quarta idem opus afficit. Præcipit ut illius actus sit bonus, liber, id est, non solum coactionis, sed et omnis necessitatis, etiam simpli-

cis, mutabilis et relativae purus et expers, ut definitum est adversus Lutherum, Calvinum, Jansenium, etc.

Quinta idem opus spectat, et sanctit illud non esse meritorum praeceps ex eo quod est conforme legi, sive per speciale Dei auxilium sit modo legi consono, sed etiam ex eo quod sit ab homine justificato, ita ut si non eliceretur ab homine gratia sanctificante exornato, licet aliundè vera esset legis observatio, tamen non esset meritorum. Damnata scilicet est haec inter Baii propositiones numero 14 : « Opera bona à filiis adoptionis facta, non accipiunt rationem meriti ex eo quod sunt per spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, sed tantum ex eo quod sunt conformia legi, quodque præstatur obedientia legi. »

Conditiones ad meritum de condigno circa quas est inter theologos controversia. — Prima se habet ex parte Dei remunerantis, an scilicet ut opera bona sint æternæ vitæ meritoria de condigno requiratur gratuita Dei promissio, sive pactum de æternâ mercede rependendâ. Doctores non insimili ordinis, ut refert Sylvius in 1-2, q. 114, articulo 2, hoc pactum necessarium non esse autumaverunt. Verum haec sententia omnino rejecienda videtur. Etenim 1º repugnare videtur his Scripturæ oraculis : *Beatus vir qui suffert temptationem, quoniā cū probatus fuerit accipiet coronam vitæ quam repromisit Deus diligentibus se*, Jacobi cap. 1.... *Imitatores eorum estote qui fide et patientia hereditabunt promissiones*, id est, æternam vitam promissam, Epistolæ ad Hebreos, cap. 6. Idem legitur Hebræorum cap. 10, v. 56.

2º Videtur adversa his Augustini effatis : « Debitem Dominus ipse se fecit (coronæ justitiae) non accipiendo, sed promittendo... Non ei dicitur : Redde quod accepisti, sed : Redde quod promisisti, » enarratione in Psalmum 85, n. 16... « Debitor factus est non aliquid à nobis accipiendo, sed quod ei placuit promittendo, » sermone 158, alias 16 de verbis Apostoli, cap. 2, n. 2.

3º Videtur contradicere concilio Tridentino citato capite 16 sessionis 6, ubi expressa mentio fit Dei promissionis, et canone 26 ejusdem sessionis ubi dicitur : « Si quis dixerit justos non debere pro bonis operibus, quæ in Deo fuerint facta, expectare et sperare æternam retributionem à Deo per ejus misericordiam, et Jesu Christi meritum, si benè agendo, et divina mandata custodiendo usque in finem perseveraverint, anathema sit. »

4º Omnimodo aliena videtur à Constitutione adversus Baium, per quam Pius V et alii summi pontifices damnaverunt hanc ejus propositionem secundam : « Sicut opus malum ex natura sua est mortis æternæ meritorium, sic bonum opus ex natura sua est vitæ æternæ meritorium... » Item undecimam : « Quod piè et justè in hac vitâ mortali usque in finem conversati vitam consequimur æternam, id non propriè gratiae Dei, sed ordinationi naturali statim initio creationis constitutæ justo Dei judicio deputandum est.... » Item duodecimam : « Neque in hac retributione honorum ad Christi meritum respicitur, sed tantum ad primam institutionem generis humani, in qua lege naturali constitutum est ut justo Dei judicio obedientie mandatorum vita æterna reddatur. » Sed harum assertionum censura evincere videatur ad æternam vitam de condigno merendam necessariam esse Dei promissionem Christi meritorum intuitu factam ; Baius enim eis asserit vitæ æternæ retributionem operibus bonis non rependi propter Christi meritum, sed propter naturam et qualitatem illorum operum absque nullâ gratuitâ Dei promissione, quia id exigebat prima hominis creatio in justitia quæ fuit ipsi naturalis ; unde claret Christum nobis vitam æternam non meruisse nisi quatenus gratiam benè agendi nobis promeritus est.

5º Explodi videtur ratione ex fidei principiis scaturiente, quam D. Augustinus locis citatis tangit. Tota bonorum operum excellentia, et æternam vitam merendi virtus, oritur ex Deo qui hanc ipsis per suam gratiam vim indidit ; *nemo enim, ut docet Apostolus Rom. cap. 11, prior dedit illi, ut ipsi retribuat, sed ex ipso, per ipsum, et in ipso sunt omnia*. At æternam vitam merendi vim bonis operibus non inseruit Deus, nisi quia se sponte adstrinxit ad æternam vitam iis operibus rependendam ; ratio scilicet propter quam mirabilem illam virtutem bonis operibus insidit ex eo unicè proticiscitur quod sese prius libenter obligaverit ad æternam vitam iis operibus retribuendam ; unde tota illorum operum condignitas in gratuitâ Dei promissione ultimò fundatur.

Secunda operi meritorio insidet; quænam scilicet hominis iusti bona opera æternæ vitæ de condigno sint meritoria.

Nonnulli, etiam insignes theologi, de quibus Sylvius in 1-2, q. 114, articulo 4, quæstione 2, censuerunt justi opera, etiam moraliter bona, id est, ex motivo non supernaturaliter sed naturaliter bono, elicita, esse æternæ vitæ me-

ratoria. Ipsa scilicet placet omnia prorsus justi opera esse æternæ vitæ meritoria, vel demeritoria. Verum hæc opinio à theologorum choro meritò rejicitur; videtur enim omnino repugnare concilio Tridentino sess. 6, cap. 16, ubi dicit, *bona justorum opera nullo pacto Deo grata et meritoria esse posse nisi Christi virtus ea antecedat, comitetur, et subsequatur, id est, nisi ex Christi gratiâ fiant, et in Deum ut gratiae auctorem tendant; et ejusdem sessionis can. 26, ubi ad æternæ beatitudinis meritum requirit ut eadem opera sint in Deo facta.*

Alii existimant bona justi opera vitæ æternæ *de condigno* non esse meritoria nisi ex charitatis imperio actu vel virtute oriuntur. Ita sentire videtur D. Thomas 1-2, q. 114, articulo 4, in c., ubi ait: « Meritum vitæ æternæ primò pertinet ad charitatem, ad alias autem virtutes secundariò, secundùm quod earum actus à charitate imperantur, » et in responsione ad 3: « Actus patientiae et fortitudinis non est meritorius, nisi aliquis ex charitate hæc operetur, secundùm illud 1 Corinth. cap. 15: *Si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* » Concedit D. Bonaventura in 2, dist. 41, a. 1, q. 5. Concinunt Bellarminus libro 5 de Justificatione cap. 43, Tannerus, et alii insignes doctores.

Alii è converso, ut Sylvius in 1-2, q. 114, articulo 4, quæstione 1, et plures alii recentiores, censent æterne vitæ esse meritoria justorum opera, quæ ex gratiâ actuali, et ideò ex motivo supernaturali eliciuntur, etsi à charitate vel actu vel virtute non imperantur. Actus, v. g., inquit, fidei, spei, Dei invocationis, gratiarum actionis, etc., justo æternam merentur vitam, etiamsi nullus in eo præcesserit actus charitatis, qui tempore quo fiunt perduret, sive enjus virtute exerceantur. Satis enim est ut per Spiritu sancti gratiam fiant, et ideò ex fine supernaturali. Hanc sententiam probare aggrediuntur potissimum ex Scripturis, quæ referrunt regnum cœlorum esse dandum propter opera misericordiæ, Mathæi cap. 25, et eos qui bona fecerint in vita resurrectionem esse processuros, Joannis cap. 5; item ex concilio Tridentino, quod locis mox commemoratis, ad justi operum meritum unicè require videtur ut sint bona, et in Deo facta. Hinc conjiciunt D. Thomam modò laudatum per charitatis imperium, quod ad actum meritorium necessarium dicit, nihil aliud intellexisse quam actum, quo voluntas hominis justificati, sive charitate habituali prædicti, per gratiam excitata

fertur in honorem Dei, qui finis est charitatis.

Utrum hæc expositiō verbis et menti D. Thomas sit consona, vel non, judicent doctiores. Consultiū sanè videtur huic Bellarmini loco modò citato doctrinæ inhærcere: « Illa solùm opera meritoria sunt æternæ vitæ quæ ex naturâ suâ charitatem augent... omne enim meritum vitæ æternæ simul etiam incrementi charitatis meritum est; at charitas non augetur nisi per actus qui ex ipsâ procedunt; id enim omnibus habitibus commune est; igitur illa solùm opera meritoria sunt æternæ vitæ, quæ vel sunt actus charitatis eliciti, vel imperati; » ex his autem, ni fallor, eluescit virum eruditum exprimere voluisse SS. Thomæ et Bonaventuræ de praesenti quæstione sententiam, et ideò non credidisse utrumque exponi posse, ut modò exposuerunt quidam recentiores. Hinc justus qui *de condigno* mereri voluerit, aut actus ex verâ charitate eliciat, aut saltem actus in quos præcedens propriæ dictæ charitatis actus, virtualiter perseverans, influat.

Tertia ex parte operantis, sive merentis inspicitur, utrum nempe ad meritum *de condigno* necesse sit ut operans actum suum ad Deum referat, vel actu, vel virtute, vel saltem habitu. Super istâ quæstione facile consentiunt theologi relationem actualem operis in Deum ut finem supernaturalem non requiri ut opus sit *de condigno* meritorium; sed non consentiunt an absolutè necessaria sit relatio virtualis, quæ nempe vera sit causa operum, quæ postea fiunt, an è converso sufficiat habitualis. Nonnulli enim sentiunt habitualē ordinationem in Deum, quam justus quilibet accipit ex habitu charitatis, qui in ipso residet, sufficere ut ejus actio referatur in Deum, et sit meritoria. At sentiendum est cum majore et saniore theologorum numero habitualē illam relationem non sufficere, sed omnino necessariam esse virtualē ut actus fiat *de condigno* æternæ vitæ meritorius. Etenim, si relatio habitualis in homine justo ex habitu charitatis enascens, sufficeret ut ejus actus essent æternæ vitæ meritorii, euncta ejus opera necessariè in charitate vel ex charitate fierent; quamdiu scilicet justus manet charitate habituali et ideò relatione habituali in Deum destitui non potest; at quād falsa et periculosa ex hoc principio erumperent sectaria? Utquid, v. g., tam sollicitè Apostolus justos excitaret ad omnia opera in charitate facienda, et in gloriam Dei referenda, 1 ad Corinthios 10 et ultimo, si evenire non posset ut justi opera ex charitate et in charitate nou-

elicerentur? Deinde nulla justi opera debito sine carere possent, et ideo nulla verba vel facta otiosa in eo unquam reperirentur, siquidem ratione habitus charitatis necessariè dirigerentur in Deum, ut finem supernaturalem et summum bonum. Demum, sicut omnia opera hominis injusti, id est, habitualiter à Deo aversi, et ad creaturam ut finem ultimum conversi, per pravum illum habitum non diriguntur in præposteriorum finem, sive in creaturam ut finem ultimum, nisi ex illo habitu operetur (aliás cuneta injusti opera necessariè essent peccata mortalia); ita omnia justi opera per habitum charitatis non ordinantur in Deum ut finem ultimum, nisi ex illo habitu ea eliciat, sicque illis operibus ordinationem in illum finem inserat. Porrò sedulò observa cum D. Bonaventurā loco citato opus in Deum virtute referri non censeri nisi quando opus, v. g., misericordiae, quod postea peragendum est, actu relatim fuit in Deum; tunc enim opera in Deum virtute relati censentur, cùm intentio præcedens est vera causa operum quæ postea fiunt; intendisti, v. g., infirmo propter Deum subvenire, et postea auxiliarem opem illi subministras; opus tuum in Deum virtualiter referetur, etiamsi dūm illud exerces nihil de Deo cogites; intentio enim virtualis ea dicitur quam operans nec retractavit, nec moraliter interrupit, cuius ideo vi et virtute postea agit. Igitur ut justus de condigno mereatur, sufficere non videtur ut anno incipiente, vel mense, vel etiam die generali intentione omnia sua opera in Deum referat.

Atque virtualem intentionem in justo, ut ex condigno vitam æternam promereri possit, exigunt ii ipsi doctores (saltem plures), qui ad istud meritum non requirunt ut opus fiat ex actu, vel imperio charitatis, sed sufficere autem ut fiat in gratia, et ex gratia, et ideo ex fine æternam salutem spectante, quales sunt actus fidei, spei, misericordiae, ut supra exposuimus.

COROLLARIUM.

Ex dictis meritum de condigno definiri aut describi debet: *Opus liberum*, id est, non coactionis solum, sed etiam cuiuslibet necessitatis etiam simplicis et relativæ expers, *bonum ab homine viatore et justo, ex actu vel imperio charitatis factum, et ideo in Deum ut summum bonum virtualiter saltem relatum, cui ex justitiâ (licet non rigorosâ ut aiunt) et ex gratuitâ Dei promissione vita æterna à Deo debeatur.*

§ 2. Referuntur conditiones meriti imperfecti, sive de congruo, propriæ.

Nulla aut parva viget apud theologos dissensio

circa dotes meriti imperfecti, sive, ut aiunt *de congruo*, seu *ex congruitate*. Etenim 1º consentiunt meritum illud non competere nisi homini viatori; quodlibet enim meritum etiam imperfectum, nounisi in praesenti vita locum habet, cùm altera mercedis et præmii, non meriti, sit vita. 2º Fatentur idem meritum justitiâ habituali, sive gratiâ sanctificante necessariè non inniti. Etenim per actus pietatis peccator nondum gratiâ justificante insignitus cœlesti præveniente et excitante auxilio sese ad gratiam justificationis disponit, ut docet concilium Tridentinum sess. 6, cap. 5 et 6. 3º. Concedunt idem meritum necessariè complecti sive includere actum liberum, bonum et supernaturale. Scilicet, quidquid imperfecto etiam modo aliquid meretur, absolutè bonum et liberum esse debet. Aliunde, cùm meritum *de congruo* solum disponat ad justificationis gratiam, ut modò ostendimus, necesse est ut sit supernaturale, sive ex cœlesti gratiâ oriatur; si quis enim, inquit concilium Tridentinum sess. 6, can. 5, dixerit sine præveniente Spiritu sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit. 4º Assentuntur in merito *de congruo* non requiri, sicut in merito *de condigno*, ex parte Dei promissionem; Deus quippe nullo obligationis promissionis titulo tenetur ad præmium huic merito rependum, quod ipsi reipsa non impertit nisi quia decet divinam ejus bonitatem et misericordiam illud ipsi impetrari. Præterea, cùm meritum illud opus supernaturale essentialiter includat, de se congruum est ad illud obtinendum quod ipsi rependi decet.

COROLLARIA. Primum. Meritum imperfectum, sive de congruo, definiri vel describi debet, *opus liberum, bonum à viatore ex præveniente Spiritu sancti inspiratione et adjutorio elicatum, cui non ex injustitiâ Dei promissione, sed ex aliquâ decentiâ et congruitate rependi debet id ad quod tendit et refertur.*

Secundum. Meritum *de congruo* à merito *de condigno* in his præsertim discrepat: 1º Meritum *de condigno* est *propriè et simpliciter* meritum; è converso, meritum *de congruo* est duntaxat meritum *impropriè et secundum quid*, ut aiunt, quia non æquivalet rei quæ ipsius intuitu conceditur... 2º Meritum *de condigno* justitiâ innititur, et ideo sic merenti præmium ex justitiâ debitum est; è converso, meritum *de congruo* innititur misericordiâ et decentiâ....,

3º Meritum de condigno non competit, ut diximus, nisi homini justo, et opere facto vel ex charitatis actu, vel ab ipsa imperato; secus meritum de congruo, ut ostendimus.

ARTICULUS TERTIUS.

De meriti objecto, sive quasnam res attingit meritum?

Meritum perfectum, sive de condigno, de quo hic instituitur controversia, respicere potest primam gratiam sanctificantem, ejusve incrementum, perseverantiam usque in finem, et vitam aeternam. Haec seorsim expendumus, addita quæstione de bonorum operum remuneratione supra condignum ut Michaelis Baii doctrina ultimò tandem dispereat.

§ 1. *Utrum prima gratia sanctificans, ejusre augmentum merito obnoxia sit?*

Quæstio proponitur de primâ gratiâ sanctificante, sive habituali, non de primâ gratiâ actuali disponente ad justificationem; constat enim neminem posse, de congruo mereri primam gratiam actualem; alias, ut arguit Apostolus, *gratia non esset gratia*, sive gratis data, et aliquis solis naturae viribus sese ad gratiam preparare posset, et ex peccato emergere, qui error fuit Pelagianorum et Semipelagianorum. Neque dicas esse congruum ut facienti viribus liberi arbitrii bonum morale facile Deus misericordiam impendat potius quam illi qui illud bonum non facit. Nam 1º, certum non est hominem lapsum ejusmodi bonum sine gratiâ (à charitate distinctâ) elicere posse; inquit id ipsum non posse sine illâ gratiâ probabilis est, ut antea ostendimus... 2º Quod est congruum, non semper oritur ex merito de congruo; congruum est enim, v. g., divitem pauperi elemosynam impertire, etsi illam non postulet, neque de congruo mereatur... 3º Solitis liberi arbitrii opera non possunt congruitatem habere ad gratiam, quæ est bonum supernaturale..... 4º Gratia non satis esset gratia, sive gratuita, si homo per suas vires eam, etiam de congruo promereretur.

Prima autem gratia justificans, sive habitualis, de qua disserimus, non ea duntaxat est quam quis primitus recepit, cum ex infideli evasit fidelis, sed etiam ea quæ justo in peccatum mortale laiso infunditur, cum per penitentiam eum Deo reconciliatur. His praemissis sit

CONCLUSIO. — Nemo primam gratiam sanctificantem de condigno promereri potest; sed potest quis eam de congruo mereri. Justus vero secundam gratiam sanctificantem, id est, augmentum gratiæ sanctificantis de condigno mereri potest.

Probatur prima pars, id est, neminem primam gratiam sanctificantem de condigno promereri posse; probatur, inquam, 1º ex Apostolo Rom. cap. 5 dicente, justificari homines gratis per gratiam, quod in eadem Epistolâ cap. 4, 6 et 11, et alibi passim repetit et confirmat... 2º Ex D. Augustino qui libro de Patientiâ, cap. 20, n. 17, ex effato Davidis Psalmo 55, pro nihil saluos facies illos, probat gratiam nullis bonis meritis dari, sed merita dare... 3º ex concilio Tridentino, quod sessione 6, cap. 8, dicit: *Nihil eorum quæ justificationem precedunt, sive fides, sive opera, ipsam justificationis gratiam promeretur...* 4º Ex ratione, sive radice meriti de condigno. Radix scilicet illa est prima gratia habitualis, sive sanctificans, ut ante ostendimus; sed radix meriti non cadit sub meritum: ergo.

Probatur secunda pars, id est, aliquem posse primam gratiam sanctificantem de congruo mereri; probatur, inquam, 1º ex D. Augustino. Tractatu 44 in Joannem n. 43, haec habet: « Si peccatores Deus non exaudiret, frustra ille Publicanus oculos in terram dimittens et peccatum suum percutiens diceret: *Domine, propitius esto mihi peccatori*, et ista confessio meruit justificationem quomodo iste cœsus illuminacionem. » Idem argumentum tractans epistolâ 194 ad Sixtum cap. 5, n. 9, ait: « Possunt quidem dicere remissionem peccatorum (quam prima gratia habitualis necessariè comitatur) esse gratiam, quæ nullis precedentibus meritis datur; quid enim habere boni meriti (de condigno) possunt peccatores? Sed nec ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est (de congruo), si fides hanc impletat; neque enim nullum est meritum fidei, quâ fide ille dicebat: *Eni propitius esto mihi peccatori*, Luce cap. 18, » etc. Concinuit D. Ambrosius variis in locis, v. g., libro 10 in Lucam, ubi de D. Petro ait: *Lacrymæ veniam non postulant, sed merentur... et si traxis veniam mereri, dilue lacrymis culpam tuam*. Sontes igitur fidèles peccatorum remissionem et ideò justificationem merentur; sed illam non de congruo, cum habituali charitate sive gratiâ sanctificante, quæ fons est illius meriti, destituantur; ergo, etc. 2º Ex ratione; nulla enim ex conditionibus ad meritum de congruo requisitis desideratur in actibus fidei, spei, pœnitentiae, etc., quos per actualem Dei gratiam ante justificationem producit peccator, ut ad eas attendentii illicet sit exploratum.

Probatur tertia pars, id est justum secundam gratiam sanctificantem, sive gratiæ sanctificantis augmentum, de condigno mereri posse;

probatur, inquam, 1º ex D. Augustino, epistolâ 186 ad Paulinum, cap. 5, n. 10, ubi ait: « Cinn fides impetrat justificationem, non gratiam Dei aliquid meriti preeedit humani, sed ipsa gratia meretur augeri, ut aucta mereatur perfici, comitante, non ducente, pedissequâ, non præviâ voluntate. » Ecce hominem justificatum, cuius gratia sanctificans meretur augeri.... 2º Ex concilio Tridentino quod sess. 6, can. 32, definit, « justificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, et Jesu Christi meritorum, cuius vivum membrum est, finit, verè mereri augmentum gratiae... » 3º Ex ratione, per quam evincitur inesse posse bonis istius justi operibus cunctas doceas merito de condigno essentiales.

Secunda pars assertionis, quæ nonnullis theologis non intimæ note non est accepta, majorem quâm duæ aliæ partes patitur difficultatem, que difficultates ut liquecant, sint

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Cum dicimus peccatorem de congruo mereri posse primam gratiam habitualem, non depingimus actuale auxiliu, quo Deus solum preuenit, vocat et excitat, aut collectionem omnium auxiliariorum quæ ē cœlo in peccatorem stillant à primâ ejus vocatione usque ad justificationis impetrationem; sic enim considerata merito etiam de congruo non subjacet; sed delineamus gratiam habitualem, quæ eo momento instillatur quo peccator justificatur, per quam scilicet formaliter sanctus sive Deo gratus efficitur. Primam gratiam habitualem sub primo, non sub secundo respectu inspexit D. Augustinus cum epistolâ 194 ad Sixtum et alibi dixit: *Ut justi fierent merita non fuerunt*, etc. Eodem sensu expoundens est D. Thomas 1-2, q. 114, articulo 4, ubi negat primam gratiam cadere sub merito.

Secundum. Solus Christus, de cuius plenitudine nos omnes accepimus, Joannis cap. 1, potuit primam gratiam aliis mereri de condigno; justus tamen potest eam alteri de congruo mereri; unde Jacobi cap. ultimo dicitur *multum valere depreciationm justi assiduum*, et Augustino dicente: *Si Stephanus non orasset, Ecclesia Paulum non haberet*. Pariter legitur in vita B. Monicæ ipsam impetrassæ à Deo filii sui Augustini conversionem.

§ 2. Utrum perseverantia usque in finem merito subjaceat?

Perseverantia, de quâ movetur quæstio, est magnum illud et speciale Dei donum, quo Deus efficit ut justus in justitiâ permaneat usque ad mortem.

CONCLUSIO. — Justus non potest perseverantiam de condigno mereri, potest tamen de con-

gruo, praesertim si multa et cerebra pietatis opera exerceat. Prima pars cunctis theologis, et eorum principi D. Thomæ 1-2, q. 114, artic. 9, est probata. *De reparatione post lapsum*, inquit Bellarmiñs lib. 5 de Justificatione cap. 22, et perseverantia usque in finem, concors est sententia theologorum ea non cadere sub merito de condigno.

Probatur prima pars, sive finali merito de condigno non subjacere; probatur, inquam, 1º ex Scripturis. Ad meritum de condigno respicitur, ut diximus, ex parte Dei aliquod pactum, aliquave promissio; sed Scriptura et traditio, ubi de perseverantia disserunt, non solum illud pactum non referunt, sed etiam illud non existere suadent; docent quippe *beatum esse hominem qui semper est parvus*, Proverbiorum cap. 28, et Epistolâ ad Philippenses cap. 2, v. 12, eum qui se existimat stare, videre debere ne cadat, Epistolâ 1 ad Corinthios cap. 10, fideles non alta sapere, sed timere debere ne Deus fortè ipsis non pareat, sicut naturalibus ramis (Judæis) non pepercit, Epistolâ ad Romanos cap. 11, etc.; et id est Deum enixè et constanter exorandum esse ne nos inducat in temptationem, etc.

Possentne, quæso, fideles hos sensus animo movere, si certi forent perseverantiae donum ex Dei decreto operibus suis bonis infallibiliter esse impertiendum? Hac ex causâ concilium Tridentinum sess. 6, can. 32, enumerans varia objecta meriti de condigno, interea non recensuit magnum usque in finem perseverantiae donum quod agnoverat et extulerat can. 16... 2º Ex ratione. Si perseverantia usque in finem merito de condigno subjaceret, justus qui piis et supplicibus votis illam perseverantiam à Deo petisset, reprobus effici non posset (ut somniaverunt Jovinianus et Calvinus); meritum enim condignum, utpote divinâ promissione et verâ justitiâ innixum, suum infallibiliter obtinet effectum; falsum et absurdum consequens; sæpè enim, ut passim observat. D. Augustinus, stermuntur cedri Libani, et stelle cadunt de celo, id est, viri pietate magni et illustres in haeresim, apostasiam, peccatum mortale proruunt, et postea in infernum præcipitantur. Ergo.

Probatur secunda pars, sive finali merito de condigno impetrari posse; probatur, inquam, 1º ex D. Augustino. Libro de Dono perseverantiae cap. 6, n. 10, ait: *Hoc donum (perseverantiae finalis) suppliciter emereri potest, sed cum datum fuerit, contumaciter amitti non potest* (potentiâ eum actu coniunctâ; duæ scilicet istæ propositiones, ut antea ob-

servavimus, simili stare possunt: *Petrus habet donum perseverantiae; Petrus potest non perseverare si velit; secus istae: Petrus habet donum perseverantiae; Petrus non perseverabit; donum enim perseverantiae homini non eripit potestatem non perseverandi si velit, sed facit dumtaxat ut eum possit non perseverare, infallibiliter tamen perseveret*). Porrò S. doctor manifestè loquitur de merito *de congruo*, quod nempe pro Dei beneplacito remuneretur dono perseverantiae in justis quos Deus voluerit specialiter incitare et adjuvare ad perseverantiam; non de merito *de condigno*; alias nullus justus qui hoc donum à Deo postulasset et piè vixisset, à justitiâ postea excederet, quod sanè falsum est...²⁹ Ex Oratione Dominicâ, quâ petitur ut *Dei nomen sanctificetur, fiat ejus voluntas, et ne nos Deus inducat in temptationem*; item ex publicâ Ecclesiæ precibâ quibus in hunc modum oratur: *Fac nos tuis semper obedire mandatis, et à te nunquam separari permittas*, etc. Ille scilicet nihil aliud efflagitatur quam perseverantia in pietatis operibus; sed ista petendi ratio non sit sine fiduciâ à Deo impetrandi quod petitur fundatâ ex parte saltem in vi et virtute obtinendi quæ orationi inest. Hæc autem vis nihil aliud est quam meritum congruum. Hinc cùm D. Thomas I-2, q. 414, art. 9, dixit, *sub merito non cadere quod oratione impetratur*, excludere dumtaxat intendit ab oratione meritum condignum, non congruum, alias D. Augustino non assensisset.

Objicies 1º: Media ad finem tam merito de condigno subjacent quam ipse finis, qui est vita æterna, ex omnium consensu subjacet merito *de condigno*, et perseverantia est medium ad illum finem; ergo— Resp. 1º, primam gratiam esse quoque medium ad finem, sive æternam vitam, et tamen non cadere sub merito. Resp. 2º, justum aliqua media ad finem necessaria *de condigno* mereri posse, v. g., augmentum gratiae et charitatis, quod ad perseverandum multum conducit; aliqua è converso non posse ex condigno mereri, v. g., perseverantiam usque in finem, qui illa non ista à Deo ut præmium et merces proposita sunt et promissa. Hinc licet Deus orantibus *sicut operet* se quidquid petierint daturum esse pollicitus sit, non ideo extat aliqua, de perseverantiae dono tanquam præmio et mercede orantibus concedendo promissio; una enim ex bonæ orationis dotibus est ut sit constans et perseverans; at ista orationis perseverantia tanquam merces præcedentium ora-

tionum vel operum à Deo non est promissa.

Objicies 2º: Perseverantia usque in finem est continua honorum operum productio per gratias efficaces sibi invicem succedentes; sed justus de condigno mereri potest continuum illam auxiliorum efficacium seriem; potest enim unum de condigno mereri ad illud opus eliciendum; deinde alterum ad faciendum aliud opus, et sic de ceteris. Etvèrò, potest de condigno mereri augmentum gratiae habitualis; quidni et unum auxilium actuale efficax? ergo.—Resp.: Nego minorem. Justus enim per bonum opus præteritum vel præsens nequaquam de condigno mereri potest aliquam gratiam efficacem sequenti momento concedendam ad aliud bonum opus eliciendum. Gratia equidem, ex quâ factum est præteritum illud vel præsens bonum opus satis virium habet ad illud aliud auxilium promerendum *intrinsecè*, sed non *extrinsecè*, id est consideratâ Dei voluntate, sive ordine ab illo *volito* et constituto. Noluit nempe ut inter unum bonum opus præteritum vel præsens, et aliud futurum, sive inter actuale auxilium prius impertitum, et posterius impertiendum, esset ordo meriti ad mercedem; quod aliounde satis appareat; alias unico bono opere justus posset in gratiâ stabili, et impeccabilis evadere, quod profectò falsum est et absurdum; hinc ad confirmationem argumenti elicit disparitas; sese scilicet adstrinxit Deus ad concedendum bonis justorum operibus gratiae augmentum, non ita ad eis concedendum auxilium efficax.

PRINCIPIA SOLUTIONUM.—Primum. Ratio propter quam perseverantia usque in finem merito de condigno non subjacet, præcipue desumitur ex defectu Dei pacti vel promissionis illud donum ex justitiâ dandi. Hujus rationis consideratione concidunt cuncta argumenta à pari quæ hic proponi solent.

Secundum. Quam ex congruo mereri possunt perseverantiam usque in finem certissimè obtinebunt justi, si toto vitæ curriculo toties ut oportet oraverint, quoties sibi invicem successerint præcepta adimplenda, et bona opera patranda, ita ut precibus operam semper impendant et nunquam deficiant donec justitia cum morte conjugatur.

Tertium. Justus potest alteri impetrare perseverantiam, sive cœlesti adjutorium ad perseverandum, non autem eam ipsi mereri saltem de condigno, quia impetratio misericordiæ, è converso meritum de condigno justitiâ innititur.

Quartum. Ex eo quod impius indurationem

saltem imperfectam in peccato mereatur , ne inferas à contrario justum in hono perseverantiam posse mereri , quia homo , ut ait Augustinus , *de suo malis est , de Deo verò bonus*.

§ 5. *Utrum meritum de condigno vitam aeternam attingat ?*

Nonnulli theologi censent vitam aeternam bonis justorum operibus ex justitia non debetri , sed solùm ex fidelitate , et ideo Deum , si eam non rependeret illis operibus , mendacem quidem esse futurum , sed non injustum.

Alii , ut refert Bellarminus libro 5 de Justificatione , cap. 20 , sentiunt vitam aeternam , quoad primum gradum spectatam , id est , quoad speciem , cadere sub meritum condignum , quia sic considerata omnibus , qui Dei filii per baptismum effecti sunt , jure haereditatis debetur , non ita quoad insigniores alios gradus qui coadem jure illis filiis non debentur.

Alii tandem , eodem referente Bellarmino ibidem , concedunt vitam aeternam (quoad speciem sive primum gradum) , meritis operum rependi , si dilectio Dei , quae ultimè disponit ad justificationem , oriatur ex gratia justificationis , et eam sequatur ; secùs si ex illâ non oriatur.

CONCLUSIO. — Vita aeterna quoad insigniores etiam gradus merito de condigno subjacet.

Ita docet D. Thomas 1-2 , q. 114 , artic. 1 ; Bellarminus loco citato ; Sylvius in commemoratum D. Thomæ locum , et alii vulgo theologi.

Probatur 1º ex Scripturis. Si quædam bona opera secundum aliquem justitiae modum remunerari debent , illa profectò opera sunt de condigno meritoria ; bonum quippe opus meritorium *de condigno* dicitur quia illi præmium sive merces debetur ex aliquâ justitiâ ; dignitas enim sive condignitas propriè importat relationem sive ordinem ad debitam mercedem ; atqui bona justorum opera , quatenus ex gratia et charitate oriuntur , ex quâdam justitiâ vitæ aeternæ retributione remunerari debent ; ergo verè et propriè sunt ex condigno aeternæ vitæ meritoria. Probatur minor propè innumeris testimonii inter quæ ista sufficiant. Sapientiae cap. 5 legitur : *Justi in perpetuum vivent , et apud Dominum est merces eorum...* Isaiae 40 : *Dominus Deus in fortitudine veniet ,... ecce merces ejus cum eo...* Matthæi cap. 5 : *Gaudete et exultate , quoniam merces vestra copiosa est in cœlis...* Joannis 4 : *Qui metit mercedem accipit , et congregat fructum in vitam aeternam...* Ad Galatas cap. 6 : *Qui seminat in spiritu , de spiritu metet vitam aeternam...* Epistolæ ad Colossenses

cap. 5 : *Quodcumque facitis ex animo , operamini sicut Domino , et non hominibus , scientes quid à Domino recipietis retributionem hereditatis...* 2 ad Timotheum cap. 4 : *In reliquo deposita es mihi corona justitiae.... Jacobi cap. 1 : Beatus vir qui suffert temptationem , quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vitæ quam repromisit Deus diligentibus se...* Apocalypsis cap. 22 sive ultimo : *Ecce venio citè , et merces mea mecum est , reddere unicuique secundum opera sua , etc.*

Hæc et similia oracula eludere conantur 1º , reponendo vitam aeternam dici *coronam justitiae* eo sensu quod Deus , qui est justus judex , non justitiae sed liberalitatis titulo vitam aeternam tanquam coronam sit repensurus ; at manifestè falluntur ; Apostoli enim verba 2 ad Timotheum 4 evidentiter significant Deum futurum esse justum judicem , quia vitæ aeternæ coronam est redditurus. Saltem D. Augustinus ea sic intellectus tractatu 3 in Joannem n. 10 : *Audi , inquit , Apostolum (2 ad Tim. 4) jam flagitatem debitum , qui primò indebitam suscepit gratiam... ut ante suscipiat gratiam , misericordem Patrem opus habebat , ut præmium gratiarum , judicem justum...* 2º Respondendo vitam aeternam lato sensu vocari *mercedem* ; nimis pro retributione ex beneficentiâ Dei , non ex justitiae debito emanante ; sed iterum hallucinantur. Vita quippe aeterna relatis in oraculis *merces* nuncupatur , quia à justo judge est rependenda , quia , ut dicitur Rom. cap. 4 , *ei qui operatur merces non imputatur secundum gratiam , sed secundum debitum* , quia eodem modo merces reputatur quo messoribus aut vinitoribus denarium repensum merces et præmium appellatur , etc.... 3º Dicendo mercedem , de quâ mentio est in aliquibus saltem illis testimoniis , non esse vitam aeternam ; quod rursus falsum esse patet ; de eâ enim inrecede sermo est quæ in judicii die electis est rependenda ; hec autem merces est regnum cœlorum , et ideo aeterna vita , Matthæi cap. 25.... 4º Interpretando relatós textus non de aeternâ vitâ simpliciter , sed de vitæ aeternæ sive gloriæ incremento , quod re ipsâ est bonorum operum præmium , quæ solutio respuit ab illis textibus in quibus ipsum vitæ aeternæ augmentum proponitur ut merces bonis electorum meritis redienda : *Qui reliquerit patrem vel matrem , centuplum accipiet , et vitam aeternam possidebit ,* Matthæi cap. 19 ; *qui parcè seminat parcè et metet ,* Epistolæ 2 ad Corinthios , cap. 9 , etc. Quare primus gradus aeternæ vitæ , id est vita aeterna simpliciter , debetur quidem filiis adop-

tionis jure hæreditatis, sed ipsorum etiam meritis titulo præmii et mercedis retribuetur; unde hoc erit discrimen, praeter gloriae amplitudinem, inter infantes cum baptismo mortuos, et adultos cum Christo regnantes, quod illi solo titulo hæreditatis, isti et titulo hæreditatis et titulo meritorum æternâ vitâ fruentur.... Ultimò, exponendo commemoratas sententias hypotheticè sive conditionatè, si nempe merita justorum orientur ex dilectione Dei ex gratiâ justificationis enatâ. Verùm, quid sibi velint hujus modi systemate et solutione non liquet; vel enim dilectio illa, quæ est ultima dispositio ad justificationem, præcit justificationi, sive gratie adoptionis, vel non; si primum, non poterit de condigno mereri vitam æternam, cùm isti merito necessariò pæreire debeat gratia justificans, ut antea ostendimus; si secundum, poterit æternam vitam de condigno mereri titulo, ut dictum est, præmii et mercedis.

Probatur 2º ex S. Augustino, et Ecclesiæ decretis, in quæ ejus effata, sive pronuntiata, sunt relata. Ejus testimonia in Psalmos 83 et centesimum, etc., jam adduximus, quæ ferunt Deum esse donatorem indulgentiæ et debitorem coronæ, donando delicta se fecisse debitorem coronæ, etc. Novum prodeat. Epistolâ 153, aliàs 52, cap. 4, n. 16 ait: « His virtutibus divinitus impertitis... et bona vita nunc agitur, et postea præmium ejus, quæ nisi æterna esse non potest, beata vita persolvitur; hic enim sunt cædem virtutes in actu, ibi in effectu, hic in opere, ibi in mercede, hic in officio, ibi in fine. » Hinc concilium Arausicanum secundum hæc can. 18 sancivit: *Debetur merces bonis operibus si fiant, sed gratia, que non debetur, præcedit ut fiant;* quæ, ut dictum est, de novo declarata sunt in concilio Tridentino sess. 6, cap. 16, et canone 52. Quare meritò Sylvius in 1-2, q. 114, articulo 1, conclusione 2, dixit: « Sententia quæ asserit hominis (justi) ad Deum meritum verè ac propriè dictum est fide certa.... Quæ verò asserit meritum de condigno est ita certa ut ejus opposita sit multùm temeraria, quia licet Scripturæ vel concilia non clarè affirmant meritum cum his terminis de condigno, rem tamen ipsam asserunt, eaque sic « jam olim intellexit scholasticorum usus, et consensus unanimis, à quo temerarium est recedere. »

Probatur 3º ex ratione. Nulla scilicet ex conditionibus ad meritum de condigno relativè ad vitam æternam deest bonis justorum operibus; sunt enim, ut supponitur, justi viatores, co-

rum opera libera sunt, bona, supernatura; à charitate nempe elicita vel imperata, et aliunde adest Dei pactum, sive promissio, quâ sese adstrinxit ad rependendam vite coronam diligentibus se, ut dicitur Jacobi cap 1. Hinc Apostoli dictum Rom. cap. 8: *Non sunt condigne passiones hujus temporis ad futuram gloriam,* etc., intelligendum est, ut antea observavimus, de passionibus ratione essentiæ suæ, acerbatis et durationis consideratis, non ratione gratiæ ex quâ piè à justis tolerantur, et Christi meritorum, et promissionis Dei, quibus innituntur; sub hoc enim respectu inspectæ, earum dignitas, licet non actu, virtute tamen et potentia par est dignitati æternæ gloriæ, sicut *semen virtute est aquale arbori,* inquit D. Thomas 1-2, q. 114, articulo 5. ad 5. Unde Apostolus, 2 ad Thessalon censes cap. 1, v. 5, haec bonorum justi operum præstantiam, sive æqualitatem respectu vite æternæ quodammodo agnovit dicens: *Ut digni habeamini regno Dei.*

Objiciunt 1º: Vita æterna sæpius in Scripturis dicitur *gratia*; v. g., Psalmo 102, Rom. cap. 6, v. 11, ad Ephesios cap. 2, ad Titum cap. 5, etc.; sed gratia non est merces, et merito subiacere nequit; ergo. — Resp. 1º vitam æternam sæpius etiam iisdem in Scripturis vocari *mercedem, præmium, coronam,* etc., ut ostendimus. Resp. 2º vitam æternam, cùm sacris in Litteris dicatur *gratia et merces*, esse reipsa *gratiam et mercedem;* mercedem quidem ratione bonorum operum quibus tanquam justitiae corona rependitur, ut passim docet D. Augustinus, v. g., epistolâ 196 ad Sixtum, libro de Correptione et Gratia cap. 13, libro de Gratia et libero Arbitrio cap. 8, etc. Gratiam verò variis ex causis quas SS. Patres passim referunt 1º, quia meritis redditur quæ sunt Dei dona, id est quæ præcipue ex gratiâ Dei auxilio oriuntur. Ita D. Augustinus locis citatis... 2º Quia electis gratis ab æterno destinata est, licet ejus consecutio non nisi ex meritis obtineatur. Ita D. Fulgentius libro 3 de Veritate prædestinationis, versùs exordium, etc.... 3º Quia gratuitò fuit promissa velut merces bonorum operum, sive quia gratuitum est promissum, non tamen ex misericordiâ (in tempore), sed ex justitiâ solvendum. Ita D. Bernardus in tractatu de Gratia et libero Arbitrio. Equidem Apostolus Rom. cap. 6, non vocavit vitam æternam *stipendium justitiae*, quemadmodum vocavit mortem *stipendium peccati,* licet reipsa sit justitiæ stipendum. Verùm ra-

tionem affert D. Augustinus epistolā 196, loco antea citato, ne scilicet homo, in enjus mediollis quasi perpetuō ebullit superbia, de meritis suis gloriaretur. Unde S. doctor sic cumdem hominem compellat: *Si accepturus es vitam aeternam, justitia quidem stipendum est, sed tibi gratia est, cui gratia est et ipsa justitia.*

Objicunt 2º: Meritum condignum esse utiliter includit condignitatem sive dignitatis paritatem, ut ipsa vox evincit; sed nulla existere potest dignitatis sive excellentiae paritas inter actum hominis etiam justi meritorum, et vitam aeternam, nisi dixeris actum finitum praestantia adaequare posse objectum infinitum, sive Deum qui est merces nostra magna nimis; ergo.

Resp. istud argumentum ex ante dictis ad Apostoli oraculum, *non sunt condigne passiones*, etc., prorsus evanescere. Ita scilicet Apostolus excellentie inaequalitatem inter actus justi meritorios et aeternam gloriam predicavit, Rom. cap. 8, ut tamen quamdam dignitatis paritatem eos inter agnoverit 2 ad Thessalonicenses, cap. 1, v. 5. Quare quæ diximus exponendo commemoratum oraculum, *non sunt condigne*, etc., hic locum habent.

Alias novatorum objectiones magnâ ex parte diluimus articulo primo hujus capituli, ubi veri et propriè dicti meriti existentiam vindicavimus. His aliunde solvendis vires subministrabunt sequentia

PRINCIPIA SOLUTIONUM. — Primum. Bona justorum opera vitam aeternam de condigno merendi virtutem habent *non ex se præcisè*, sed ex Dei remunerantis misericordia sive gratia, quatenus scilicet Deo adjuvante in charitate et ex charitate sunt, sive aequalitatem et proportionem acquirunt cum aeternâ vita, id est, non cum Deo qui infinitus est, sed cum aeterna Dei fruitione, qui est actus creatus et finitus. Hinc illa opera sunt meritoria de condigno *simpliciter* tantum, ut aiunt, sive lato sensu, non rigorosè, sive stricto modo, quia meritum de condigno rigorosè acceptum perfectam operis aequalitatem et proportionem cum mercede importat independenter ab ullâ remunerantis gratia; quod meritum solius Christi, qui est Homo-Deus, proprium fuit.

Secundum. Licet relata justorum opera aeternæ vitae de condigno *simpliciter* sint meritoria quatenus Deo auxiliante in charitate et ex charitate facta aequalitatem et proportionem cum sempiternâ Dei fruitione obtinent, Deus tamen secluso pacto, sive liberâ suâ promissione, aeternam mercedem, sive sempiternam

sui visionem, illis operibus ex justitia rependere non teneretur; scilicet in humanis etiam opus aliquod, etsi eximium, id est, præmio, de quo res est, æquale, non potest tamen alium obligare ex justitia ad præmium illud rependendum, nisi prius intervenerit promissio ex parte remunerantis; quis enim vinitori, qui non conductus per heldomadam vimeto excolendo assiduam et fructuosam impendit operam, mercedem ex justitia reddendi onus imposuerit? Quis in agone contendenti et victori coronam sublatâ de eâ reddendâ conventione ex justitia deberi dixerit? etc. Quòd si homo homini condignum etiam meritum offerenti mercedem ex justitia simpliciter non debet, quanto magis Deus, qui supremus est et absolutus Dominus, cuius idecò *omnia sunt*, nullâ ex parte sui intercedente promissione, merita etiam æqualia, sive condigna, exhibenti justo aeternam vitam velut mercedem jure persolvere non tenebitur? Igitur, cùm Deus promiserit vitæ aeternæ coronam legitimè, id est condigne, certantibus, eam ipsis debet non ex fidelitate tantum sed etiam ex justitia quando condigne certaverunt, ex justitia, inquam, fundatâ in illorum laborum condignite et Dei promissione. Quamobrem Augustinus supra meritò dixit, *Deum donando delicta se fecisse coronæ debitorem*, et ipso duce D. Thomas Deum nobis non esse propriè et simpliciter debitorem, sed sibi ipsis.

Tertium. Ut magis ac magis os obstruat novatorum, qui perpetuò obtrudunt nos justitiam propriè dictam Deum inter et homines introducere reclamante Job cap. 22: *Quid prodest Deo si justus fueris? aut quid ei confers si immaculata fuerit via tua?*... Reclamante Apostolo Epistolâ 1 ad Corinthios cap. 4: *Quid habes quod non accepisti?*... Reclamante Augustino, *nil Deus in nobis preter sua dona coronat*, etc., ut, inquam, continuæ illæ declamationes omnino concidunt, etc., hæc tecum ipse considera et attenè recogita.

Aliquam quidem justitiam Deum inter et homines admittimus cum sacris auctoribus et Augustino supra laudatis, sed justitiam, non qualis est inter hominem et hominem, id est iis nœvis conspersam, quibus inspergitur justitia humana, sed quæ tota radicitus, ut dictum est, ex Deo proficisciatur qui bona opera nobis dedit, et eorum præmium vitam aeternam liberè promisit; at illa donatio et promissio non impedit quoniam eâ suppositâ vera sit Deum inter et homines justitia etiam secundum nos

trum concipiendi modum. Etenim justitia ex se praeceps est constans et perpetua voluntas reddendi nenieque quod suum est; quod enim qui justitia inter se adstringuntur possint sese invicem cogere ad justitiae rationem propriè non pertinet; at in hypothesi etiam quod Deus nobis dederit omnia bona opera nostra, id est gratiam ad ea producenda, aliquid etiam ex parte nostri nostrum esse poterit; si enim, v. g., aliqui dederis decem aureos, illi saepe aurei ex justitia ipsius erunt; ergo à pari bona opera à Deo nobis data sunt nostri, sive jure eorum sumus domini; ergo, cùm interveniente Dei promissione vita æterna operibus nostris rependitur, operibus quæ ex justitia ad nos pertinent, redditur. Etverò Scriptura ita passim asserit Deum nobis dare ut simul etiam ei densus: *Fili, præbe mihi cor tuum; esurivi et dedistis mihi manducare*, Matthæi cap. 25, etc.; sed qui dat aliquo modo rei quam dat est dominus. Item Scriptura ubique refert Deum nobis dare; at donatio confert jus in re. Deus, fateor, sibi semper retinet jus supremum; at ista retentio veram donationem non tollit, sicut rex dando agrum sibi quidem retinet jus regale in illum agrum, sed tamen illius dominium reverè transfert; aliquatenus igitur intelligitur quomodo ex aliquâ justitia Deus aliquid nobis debet, etiamsi omnia nobis dederit. Ita Gama-chæus in 1-2, q. 114, cap. 4.

Quartum. Vita æterna est hæreditas simul et merces. Ut hæritas, debetur filiis adoptionis absque meritis personalibus; ut merces, meritis rependitur.

Quintum. Deus ut *Dominus absolutus* creaturam operibus bonis affluentem de potentia *absoluta* sine injustitia vitæ æternæ destituere potest eam in nihilum reducendo, secùs ut *justus iudex*, et de potentia *ordinaria* et suis promissis subditâ.

Sextum. Cùm SS. Basilius in Psalmum 114, Gregorius Nyssenus libro 9 Moralium cap. 14, etc., dicunt vitam æternam tanquam *debitum* operibus non reddi, loquuntur de operibus sine gratiâ factis.

Septimum. Cùm D. Bernardus serm. 1 de Annuntiatione scripsit vitam æternam meritis hominum ex jure non deberi, jus duntaxat absolutum et rigorosum explodit, non innixum Dei gratiâ et promissione.

§ 4. *Utrum Deus justorum merita supra condignum remuneret?*

Negavit Andreas Vega, celebris theologus ex Ordine Minoritarum, qui concilio Tridentino interfuit; negaverunt et alii. Verùm illa opinio

à tempore Constitutionis Pii V adversus Baiorum temerè omnino et inconsulto, ne quid amplius dicamus, in scholis propugnaretur. Quare sit

Conclusio. — Deus ex meritis beneficentia bona electorum opera ultra condignum in altera vitâ remunerat. Ita fert aut ferre videtur censura adversus hanc Michaelis Baii propositionem numero 15: *Opera bona justorum non accipient in die iudicij extremi ampliorem mercedem quam justo Dei iudicio mereantur accipere.*

Probatur 1º ex sacris Litteris.

Lucæ cap. 6, Christus, prænuntians quæ in altera vitâ eventura sunt ait: *Date, et dabitur vobis; mensuram bonam, et confertam, et coagitatam, et supereffluentem dabunt in sinum vestrum*; hujus sanè oraculi hic, ut observat Theophylactus, sensus est: « Sicut farinam mensurus accumulas, concutis, et exundare facis, siquidem parcè metiri non vis, et ita Dominus mensuram magnam, et exundantem in die iudicij tibi rependet. » Matthæi cap. 20, vineæ parabola propouit, et operariis, qui etiam integrum diem culturæ non impenderant, diurnum denarium rependitur, idque non ex justitia, sed ex misericordia, ut indicant ista Domini verba: *Volo huic dare sicut et tibi. Aut non licet mihi quod volo facere? An oculus tuus nequam est quia ego bonus sum.* Porrò, ista parabola supremi Domini et iudicis in mundi fine remunerandi rationem depingit et adumbrat. Lucæ cap. 19, servus fidelis qui decem mñas acquisiverat, mercedem recipit, id est imperium super decem civitates, ac insuper mnam servo ignavo et infideli creptam; quod rursus figura est et imago mercedis ex æquitate et beneficentia electis à Domino in cœlo conferendæ.

Probatur 2º ex Patribus. Divus Basilius in Psalmum 114 in hæc verba, *convertere, anima mea, in requiem tuam*, hæc habet: « Proposita est æterna requies his qui legitimè in hac vitâ decertarunt... quæ juxta magnificentiam Dei his qui in ipsum speraverunt exhibetur. » Non sola igitur Dei *justitia*, sed et ejus *magnificencia* in remunerandis electis refulget, et idèo non solum *juxta*, sed etiam *supra* condignum præmium ipsis rependit.

Divus Augustinus eidem sententia favet. Etenim tractatu 67 in Joannem, n. 2, dicit, denario à patrefamilias vineæ suæ operariis repenso vitam æternam significari, et patremfamilias illum denarium omnibus dedisse, non in eo discernendo qui minus et qui amplius laboraverunt. Unde inferri potest non solum omnibus electis vitam æternam ut æternam à Deo dari, sed etiam

quendam illius gradum iis qui minus laboraverunt ultra meritum impetrari.

Divus Fulgentius, libro 4 ad Monimum cap. 10, eamdem sententiam luculentissime confirmat. « Meritum, inquit, bonum (Deus) jugi confirmat auxilio, cui gratia glorificationis justae reddatur in premio. Gratia autem etiam ipsa ideò non injustè dicitur, quia non solum donis suis Deus dona sua reddit, sed quia tantum etiam ibi gratia divinæ retributionis exuberat, ut incomparabiliter atque ineffabiliter omne meritum quanvis bonæ et ex Deo date humanae voluntatis atque operationis exceedat. » Hoc profectò testimonium rem ita evincit, ut nullo indigeat commentario.

Probatur 5º ex censurâ relate Baii assertio-nis, quæ si extitisset tempore Andreæ Vega et aliorum theologorum, nullus indubie ex illis hanc assertionem defendisset.

Probatur ultimò ex communī theologorum suffragio, scilicet D. Thomæ, D. Bonaventuræ, Scoti, Durandi et aliorum in 4 Sent. dist. 46. Accedit tandem ratio efflorescens, ex incredibili Dei bonitate et beneficentiā, quā cœlum et terra plena sunt, et indubie tanta est, ut electorum suorum merita non solum ex condigno, sed etiam ultra condignum coronet, juxta illud distichon (Sylvius illud attribuit Prospero epigrammate 71) :

Spes de promissis nihil ambigat, omne dabit rex
Quod parat, et meritis gratia major erit.

Objiciunt 1º : Rom. cap. 2, et alibi passim dicitur, *Deum unicuique redditum esse secundum opera*; ergo non ultra opera. — Resp. illos textus significare Deum rependere præmium *secundum merita*, quia nullum rependit quod meritis minus sit; hoc autem non impedit quominus majus tribuat, sicut qui ex pacto dandi vinitori vel agricole duos nummos ipsi dat quatuor, illum sanè secundum opus remunerat, etsi illum ultra opus remuneret. Itaque redditio mercedis secundum opus non excludit redditio mercedis ultra opus.

Objiciunt 2º : Deus opera mala citra condignum non punit; cur opera bona ultra condignum remuneraret? — Resp. 1º : Nego ant. Chrysostomus enim Homiliâ 57 in Genesim, et multi graves theologi huic opinioni addicti non sunt. Adde D. Augustinum libro 21 de Civitate Dei, cap. 24, n. 5, hanc quæstionem examini suo subjecisse, et in utramque partem affirmantem et negantem ita tractasse, ut asserentem Deum reproborum peccatis multiores quam merentur pœnas imponere, falsam non renun-

tiaverit. Resp. 2º : Esto ant., nego conseq. *Deo enim, ut dicitur Matthæi 20, licet quod vult facere, et aliunde æquum est ut majus beneficentie sue specimen fidelibus servis suis impendat quam intidelibus qui divitias bonitatis ejus contempserunt.*

Instabis : Matthæi cap. 5, dicitur : *Non exies inde donec reddas novissimum quadrantem*, et Apocalypsis cap. 18 : *Quantum glorificavit se, et in deliciis fuit, tantum date illi tormentum et luctum*; sed illa evineunt reprobos condignis sive meritis suppliciis omnino affici; ergo. — Resp. : Nego min. 1º Scilicet adversariis probandum incumberet Christum Matthæi cap. 5 disserrere de pœni gehennæ, non de pœni purgatorii, ut non pauci autumant; item de pœnâ comitante sententiam supremi judicis, non de pœnâ eam non comitante; illa quippe nunquam minuetur, ista verò demeritum non adæquabit..... 2º Si Christus loquitur de tartareis suppliciis, intendit duntaxat, quodlibet reproborum delictum suo plectendum esse supplicio quoad speciem, non quoad omnem quem meretur gradum..... Quod attinet ad locum Apocalypsis, unicè probat majus peccatum majori, et minus peccatum minori pœnâ esse condemnandum, non autem majorem minorē culpam condigne sive merite pœnæ esse subjiciendam.

Objiciunt ultimò. Si Deus electorum operibus ampliorem mercedem quā merentur, explicari posset in quo consideret amplius illud præmium; falsum conseq.; ergo, etc. — Resp. 1º : Nego majorem. Quot enim in Scripturâ vel traditione certa sunt quæ explicari nequeunt? — Resp. 2º, ampliorem illam mercedem non se tenere ex parte durationis meredit; bona enim justorum opera *ex condigno*, ut diximus, non vitam *simpliciter*, sed æternam vitam merentur. Unde constituenda est in ampliori visionis beatificæ gradu, sive intensione, quem Deus pro beneplacito suo distribuet, licet verisimile sit eum omnibus Beatis à Deo, qui unicuique reddit secundum opera, habitâ ratione cuiuslibet meritorum liberaliter esse concedendam.

PRINCIPIA SOLUTIONVM. — Primum. Retributio præmii *secundum opus* non excludit retributio-nem præmii *ultra opus*.

Secundum. Deo licet quod vult facere, et ideò merita ultra condignum remunerare, demerita è converso condigne punire.

Tertium. Nunquam ex Scripturis probari poterit Deum demerita omnino debitis suppli-

enī castigare nisi probetur illas Scripturas respicere tartari, non purgatoriū pēnas, aut primum judicium comitantem non subsequentem,

Quartum. Quodlibet reproborum peccatum suū, id est cum ipso proportionem habente, suppicio quoad speciem, non quoad gradum punitur.

Quintum. Merces ultra condignum justis danda erit non quoad speciem simpliciter aeternae vitæ, sed quoad ejus intensionem, et quidem relativè ad bona cuiuslibet opera.

Sextum. Istud oraculum : *Judicium sine misericordia ei qui non fecerit misericordiam*, Jacobi cap. 2, non quamlibet explodit misericordiam, sed eam solam quæ ab aeternâ damnatione eripit.

EPILOGUS. — Hæc sunt quæ de arduo hominis lapsi et reparati arguento tuni adversus Pelagianos et Semipelagianos, cùm adversis Baum, Jansenium et eorum sectatores scribenda habuimus.

Ad istorum, qui super liberi arbitrii sepulcrum gratiae Christi trophæum erexisse D. Augustinum obgarriunt, clamores reprimendos, nonnullorum recentiorum zelo quidem pro defendendis dogmaticis Ecclesiæ judiciis accusorū, sed qui secundum scientiam nobis visus non est, calamum non inflavimus, rati eum contra commemoratos novatores aut leviores, aut raucos admodum parum salubres editurum esse sonos, sed arripuimus tubam Apostoli, et D. Augustini, ad eujus saluberrimum strepitum hujusque Ecclesiæ catholicæ hostes conterrati palluerunt, evanuerunt, expiraverunt. Scio quidem illos recentiores seu Ypresensis amicos et fautores infamare solere quicunque controversias de gratiâ, prædestinatione, etc., D. Augustini incude presertim limandas esse existimant; sed simul scio istud Janseñii pronuntiatum ipsum esse summorum pontificum, inmò et totius Ecclesiæ effatum, et ob illud in omnes ætates immortali laude dignum futurum fuisse Ypresensem si adulterinam doctrinam tanto doctori non affinxisset. Scio illos declamatores parum sibi constare. Eorum enī coryphaeus, doctissimus aliunde vir et de Ecclesiæ catholicâ optimè meritus, Dionysius Petavius hæc habet, tom. I Theolog. dogm. lib. 9, c. 6, n. 7 : « Cùm de gratiâ, vel electione, ac de prædestinatione disputandum est, minor haberi solet antiquorum Patrum ratio qui ante pelagianam ortam haeresim extiterunt, quam eorum qui postea sunt senti; Latinorum verò multò major quam Græcorum etiam haeresis posteriorum; propterea quid magis ali-

quātū latiū Ecclesiam, quam orientalem exercuit haeresis pelagiana, quæ iis de rebus altercandi occasionem præbuit, sic ut Græci plerique intima Pelagianorum dogmata vel ignoraverint funditus, vel minis accuratè perspexerint. Omnia verò Latinorum, quorum in hæc causâ maiorem dixi auctoritatem esse princeps est consensu theologorum Augustinus, cuius de gratiâ sententiam quotquot deinceps consequi sunt Patres et doctores, tum verò Ecclesiæ romane presules, præsulumque conventus aliorum, ratam et catholicam esse judicarunt, ut hoc satis magnum putarent veritatis argumentum, quod ab Augustino positum ac decreatum esse constat. » Quis post hæc Petavii inconstantia et singulari sentiendi ratione non percelletur? Enimvero, postquam fusè probavit libro 9 Dogmatum à capite 6 ad 9, ex constanti S. Augustini sententiâ electionem ad gloriam fieri ante prævisa merita, ac deinde, cap. 9 et seq., reprobationis causam esse peccatum originale, tamen libro 10, cap. 4 et seq., aliam exosculatur sententiam! In his certè non laudandus (ut reponere solent indocti Augustini adversarii), sed reprehendendus est non solum tanquam parum sibi consentiens, sed in primis tanquam Societatis suæ decretorum annorum 1584, 1615 et 1633 aspernator, tanquam sumimorum pontificum et Ecclesiæ oraculorum parum studiosus, et in gratiæ vindicem injuriosus; quanquam fortè excusandus est quid eo vixit tempore quo vigebat Molinistarum et Suaresianorum sistema Societati tunc adeò acceptum ut illud à suis improbari impunè passa non fuisset. Reponunt quidem commemorati Augustini adversarii, et Petavii eisque imitatorum apologistæ, summum pontificem Coelestinum primum in epistolâ ad Gallicanos episcopos datâ anno 432 (ut censem P. Alexander in historiâ seculi 5) asserere *profundiores difficilioresque questiones* ab Augustino (etiam ubi Pelagianos et Semipelagianos debellavit) tractatas et solutas ita non esse contemendas, ut eas adstruendi nulla adsit necessitas. At si legissent et ponderavissent Norisii super hæc epistolâ dissertationem in Vindiciis cap. 8, in hanc assertionem cum tantâ securitate non proruissent. Ostendit enim vir eruditus, et quidem ex Surio, Baronio, Vossio, Suaresio, Sirmondo, etc., quorum eruditio nota est, et aliis argumentis, hanc Coelestini epistolam his capitib⁹ secundi verbis terminari: *Deus vos incolumes custodiat, fratres charissimi; decem verò capita sequentia (in quibus reperitur textus objectus,*

profundiores, etc.) non esse Cœlestini opus.

Cæterum, si quid fidei catholicae minus consonum in tam longâ et difficulti disputatione nobis excidit, illud sincero animo expunctum volumus. Hanc quippe fidei professionem Jansenii libro proemiali de ratione et auctoritate cap. 29 (illam renovavit in fine epilogi omnium operum, et mediâ horâ ante mortem die 6 maii ann. 1658) toto cordis affectu emittimus. « Mihi constitutum est eamdem, quam ab infantia secutus sum, sensum meorum spiritum et ducem sequi, romanam Ecclesiam, et Beatissimi Petri in romanâ Sede successorem. Super illam petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicunque cum ipso non colligit spargit, apud quem solum incorrupta Patrum servatur hæreditas. Quidquid ab istâ Petri cathedrâ, in cuius communione à teneris vixi, et porrò vivere et mori fixum est, ab isto principiis Apostolorum successore, ab isto Christi Domini Vicario, ab isto Ecclesiæ christiane universæ capite, moderatore, pontifice præscriptum fuerit, hoc teneo, quidquid improbatum improbo, damnatum damno, anathematizatum anathematizo. » Utinam præclaros istos sensus (quatenus tamen summi pontificis ex cathedrâ loquentis inerrantiam non innuunt) omnium Janseniani erroris sectatorum cordibus potenter inspiret summè potens et misericors Deus, cuius gratiâ sumus id quod sumus, ut obsequentissimi Ecclesiæ catholice filii facti, cum ejus Sponso et Capite Christo æternum in cœlis regnet !

BREVE N. S. P. BENEDICTI PAPÆ XIV.

Ad magnum Hispanie Inquisitorem.

VENERABILIS FRATER, SALUTEM ET APOSTOLICAM BENEDICTIONEM.— Dùm præterito mense junio, ut aere liberiore frueremur, in arce Castri Gandulphi rusticabamur, ad nos delata fuit epistola Patris Gioiae generalis Ordinis S. Augustini in civitate Florentinâ decentis ut visitationem expleat suorum in Thusciâ Conventuum. Porrò in epistolâ nos monitos fecit insertas fuisse in expurgatorio ab hispanâ Inquisitione, cui præs, edito inter libros prohibitos historiam pelagianam, et dissertationem super quintâ synodo œcumenicâ editam à clarae memoriæ Henrico cardinali Norisio, sui Ordinis religioso; cùmque nostram auctoritatem interpellasset, nedum ut vulnus suæ religioni inficto mederemur, sed ut etiam imminentia mala et perturbationes in Hispaniâ pro pè diem excitandas averteremus, respondimus factum ab eo nobis expositum nobis esse

prorsus signotum, nosque debitas super veritate facti informationes esse sumptuos; cùmque id jam prestiterimus, et nobis abundè constet factum à Patre generali nobis expositum veritate inniti, et inter libros proscriptos in expurgatorio hispano recensita cardinalis Norisii opera reperiri, cogimur abrumper silentium, teque, venerabilis Frater, fraternè interpellare, et paternè admonere ut aquam præparares quæ vastum incendium jam præparatum extinguat.

Etsi memorati Norisii opera aliquid Jansenismi aut Baianismi redolerent, prout auctor Bibliothecæ Jansenisticæ immixti autem erat, post tot annorum lapsum, in quorum decursu ea summo planu excepta sunt, nonne prudens œconomia ecclesiastica exigebat, ut à proscriptione abstineretur, quam unusquisque prævidere poterat multa mala esse excitaturam, unitatem Ecclesiæ Hispaniæ esse scissuram, obstrepentibus videlicet, prout unusquisque prævidere poterat, Angustiniani Ordinis alumnis et ipsorum asseculis, obstrepentibus tot aliis viris doctis in Hispaniâ decentibus, et partium studio non abreptis, paratisque ad assumendum auctoris defensionem, non incogniti, non gregarii, sed litterarum sui temporis facile principem, et eo solo litterarum ecclesiasticæ et profanæ merito sacro cardinalium Collegio adscripti ?

Nota profectò tuæ eruditioni erunt, quæ prostant in ecclesiasticis historiis prudentis œconomia exenpla juxta quæ pro scandalô frenando, malisque imminentibus avertendis, nostri majores censuerunt à rigore juris recessere, etsi illi locus esse debuisse. Nos tibi tantum nonnulla certè tibi non ignota suggeremus. Tempore felicis recordationis Clementis XI examinanda et proscribenda delata sunt celebris Tillemontii (Ludovici Sebastiani Le Nain) opera; accusatores multa ex eis depropromserunt censurâ digna; pontifex autem silentium imposuit, ratus multa mala ex prohibitione esse derivatura; similiisque œconomia usus est cùm supremæ romance Inquisitione exhibitæ fuerunt ab accusatoribus ritæ Sanctorum excerptæ à Bollando (Joanne) et deinde à Papebrochio (Daniele) aliisque Societatis Jesu Patribus continuatæ, etsi multa et benè multa sagaces accusatores depropromiserint quæ theologicam censuram merebantur. Notum tibi absque dubio erit non multis abhinc annis editum, typisque impressum, quod etsi nomine auctoris careat, omnes, tamen probè sciunt esse Bossuetii epi-

scopi Meldeensis, quod ipse dūm viveret compo-suerat, ita jubente Gallorum rege Ludovico XIV, sed manuscriptum in nonnullis bibliothecis reliquerat. Totum opus versatur in asseren-dis propositionibus à clero Gallicano firmatis in conuentu anni 1682. Difficile profectò est aliud opus reperire, quod aequè aduersetur doctrinæ extra Galliam ubique receptæ de summi pontificis ex cathedrâ loquentis infalli-bilitate, de ejus excellentiâ supra quocunque ecclæmnicum concilium, de ejus jure indirec-to, si potissimum religionis et Ecclesiæ com-modum exigebat, super juribus temporalibus supremorum principum. Tempore felicis recordationis Clementis XII, nostri immediati præ-decessoris, seriò actum est de opere proscriptio-bendo, et tandem conclusum fuit ut à proscriptione abstineretur, nedum ob memoriam auctoris ex tot aliis capitibus de religione benè meriti, sed ob justum novorum dissidiorum timorem.

Notum denique tibi erit nomen Ludovici Antonii Muratorii (adhuc viventis) multorumque librorum communī plausu receptorum edi-toris. O quām multa in eis reperiuntur censurā digna! Quot hujuscē furfuris nos ipsi eos le-gentes offendimus! Quot nobis ab æmulis et accusatoribus oblata sunt! et nos usque adhuc abstinuimus, et abstinebimus ab operum con-demnatione, nostrorum prædecessorum exem-plis edocti, qui pacis et concordie amore à proscribendis iis quæ proscriptionem mere-bantur cessārunt; quando videlicet censuerunt plus mali quām boni ex proscriptione esse de-rivandum.

Hæc procedunt in hypothesi in quā Nori-siana opera Baianismum aut Jansenismum re-dolerent; quid autem dicendum erit, cùm ea Baianismi aut Jansenismi notā careant, et earere constet post multiplicatum super eis examen in hāc supremā Inquisitione romanā, cui summi pontifices pro tempore existentes præsunt, quique mox recensita examina suo calculo comprobārunt, quæ mox subdemus non ex historiis, non ex auctoribus uni vel alteri parti faventibus, sed ex monumentis, quæ ex archivo supremæ Inquisitionis ad nos deferri fecimus, deprehenduntur.

Antequām Norisius historiam pelagianam, et dissertationem super quintā synodo typis ederet, rumor insurrexit Baianismi et Jan-se-nismi, et tunc factum est ut opus extra urbem edendum, theologorum et extraneorum revisorū approbatione munītum, autē editionem

ad urbem transmissum fuerit. Novi idcirco re-visores in urbe fuerunt deputati, et cùm hi nihil mali, aut sanæ doctrinæ adversans in opere invenissent, auctori datum est ut suo jure uteretur, compositumque typis ederet. Opere edito nova adversus illum excitata sunt controværie, eo potissimum sub obtenu, quod ei furtivè additæ serabantur nonnullæ paginæ, que non erant in opere manuscripto, quæ idcirco non fuerant revisorum oculis subjectæ. Purgavit se ab hāc calumnia Norisius; nulla nota ejus operi inusta fuit, com-munisque plausus nedum perseveraverit, sed auctus est. Degebat Norisius Florentie apud magnum Etruriæ ducem, et ecclesiasticæ historiæ cathedram in Universitate Pisaniā moderabatur, tanti viri fama cùm ad aures Innocentii XII tunc universalem Ecclesiam gu-bernantis devenisset, ipsumque ad urbem evocasset, ut officio primi custodis Bibliothecæ Vaticanae fungeretur, ejusque æmuli benè prævidissent ipsum ad urbem fuisse vocatum, ut inter cardinales mox creandos cooptaretur, pontifici Innocentio XII detulerunt Norisium esse virum doctum, sed malæ doctrinæ, et libellis in vulgus sparsis veteribus repetitis accusationibus Jansenianæ doctrinæ simul in-simulaverunt. Hæsit Innocentius, et ne in sa-crum cardinalium Collegium admitteret malæ aut dubiæ doctrinæ virum, octo deputavit theologos, qui à partiu studio abessent, illisque mandata verè dedit, ut in Norisii opera acerius animadverterent. Theologi mandatis eā quā decet reverentiâ strenuè morem gesse-runt; ipsorum sententiae in Congregatione sup-remæ Inquisitionis, suffragantibus etiam car-dinalibus eidem adscriptis, perpense sunt; cùmque nihil anathemate vel aliâ censurâ dignum in operibus fuerit adinventum, ponti-fex Innocentius theologorum et cardinalium sensus facto comprobavit; consultorum quippe Inquisitionis Collegio Norisium adscripsit, quod utique non fecisset, si de ejus sanæ doctrinâ vel minimam habuisset suspicionem; æmuli etsi hoc novo fulmine percussi, nocendi ani-mum nullatenus deposuerunt; sed ne supre-mæ Inquisitionis judicium ab ipso pontifice uti vidimus comprobatum directè impugnare velle viderentur, nonnullos tantum sibi seru-pulos adversus Norisii doctrinam jactârunt, quos et sparsis in totum vulgus libellis edide-runt, et tunc jussu pontificis Innocentii quinque eruditissimas dissertationes Norisius elu-cubravit: prium de uno ex Trinitate passo;

secundam, hoc est apologiam monachorum Scythiae ab anonymi scrupulis vindicatam; tertiam de anonymi scrupulis circa veteres Semipelagianorum sectatores; quartam quae continet responsionem ad appendicem auctoris scrupulorum; quintam denique, cui titulus: *Janseniani erroris calamia sublata*. Prodierunt haec disputationes Romæ anno 1696, iterumque typis impressæ sunt inter opera omnia cardinalis Norisii editionis Veronensis anno 1752. In iis celeberrimus auctor universis adversariorum petitionibus occurrit, scrupulos injectos exturbat, evellit, eradicit, et cùm jure ac meritò, plaudentibus omnibus, ut vitor in cardinalium Colleg'um fuerit ab Innocentio adscriptus, ab eodem Innocentio inter cardinales quoque supreme romanæ Inquisitionis præsidentes relatus est; et in eâ sieut et in aliis Congregationibus, quibus adscriptus fuit, usque ad obitum strenuam et maximè utilē operam navavit.

Ex his, quæ tibi fusè, venerabilis Frater, exposuimus, colligere poteris Baianismi et Jansenismi notam Norisio impositam novam non esse, eam repetitis solemnibus romanis judiis fuisse penitus eliminatam, nec licuisse hispanæ Inquisitioni eam iterum in controversiali vocare, multòque minus inter proscriptos libros opera Norisiana recensere, justissimos esse clamores Ordinis Augustiniani, et aliorum ipsi adhaerentium; nec nos denique, qui nedum memores sumus eximiae benevolentiae, quâ nos etsi in juvenili ætate constitutis cardinalis Norisius prosequebatur, sed ulterius vestigijs pontificum prædecessorum nostrorum inhærere tenemur, patienter esse laturos injuriam in expurgatorio hispano adversus cardinalem Norisium ex improviso et immeritò jactata.

Te, venerabilis Frater, ex corde diligimus, nota nobis est tua eximia doctrina, noti labores pro Ecclesiâ Dei exantlati... Te meritò aestimamus, enixèque admonemus, et admonendo etiam rogamus, ut opportuna pares remedia, nec sinas dissidia inter et nos exoriri, et inter Inquisitionem romanam et hispanam.

Tu scis in celeberrimis quæstionibus de prædestinatione et gratiâ, et de modo conciliandi humanam libertatem cum omnipotentiâ Dei multiplices esse in scholis opiniones. Thomistæ traducuntur ut destructores humanæ libertatis, et uti sectatores nejum Jansenii, sed Calvini; sed cùm ipsis objectis apprimè satisfaciant, nec eorum sententia fuerit un-

quâ à Sede apostolicâ reprobata, in eâ Thomistæ impunè versantur, nec fas est ulli superiori ecclesiastico in praesenti statu eos à suâ sententiâ removere. Augustiniani traducuntur tanquam sectatores Baii et Jansenii; reputant ipsi se humanæ libertatis esse fautores, et oppositiones pro viribus eliminant, cùmque eorum sententia usque adhuc à Sede apostolicâ damnata non sit, nemo est qui non videat à nullo prætendit posse ut à suâ sententiâ descendant. Sectatores Molinæ et Suaresii à suis adversariis proscribuntur perinde ac si essent veri Semipelagiani; romani pontifices de hoc Moliniano systemate usque adhuc judicium non tulerunt, et idcirco in ejus tuitione liberè prosequuntur et prosequi possunt. Uno verbo, episcopi, inquisitores non notas quas doctores inter se digladiantes sibi invicem opponunt, attendere debent, sed an notæ invicem oppositæ sint à Sede apostolicâ approbatæ. Haec nullum ex propositis modis conciliandi libertatem humanam cum divinâ omnipotentiâ usque adhuc reprobavit; episcopi ergo et inquisitores, cùm se dat occasio, eodem modo se gerant, etiamsi uti privatæ personæ unius potius quam alterius sententiae sint sectatores. Nos ipsi, etsi uti privati doctores in theologicis rebus uni faveamus opinioni, uti sunnimi pontifices tamen oppositam non reprobamus, nec sinimus ab aliis reprobari.

Hi sunt animi nostri sensus, quos tibi libenter patefacimus, teque interea plenis ulnis amplectentes tibi apostolicam Benedictionem impertimus.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die 51 julii ann. 1748, Pontificatus nostri anno octavo.

Hoc exemplar ex autographo ad Christianissimum regem misso, quod in Regiâ Bibliothecâ Parisiensi asservatur, verbo ad verbum transcriptum est. Cæterum, probare non intendimus, imò prius improbamus, quæ in hoc Brevi declarationi cleri Gallicani anni 1682 repugnant, aut repugnare possent.

Nec audiendi essent, sed potius irridendi tanquam inane effugium eructantes qui doctissimum piissimumque pontificem Benedictum XIV hic acceptam habere Norisii historiam Pelagianam, et dissertationem super quintâ synodo, non autem Vindicias Augustinianas, in quibus Baianismi et Jansenismum apertè docet, indoctè reponerent. Præterquam quod enim Vindicia illæ ab hispanâ Inquisitione

aliave inter libros prohibitos nunquam reposite fuerant, et ideò carmē mentionem in suo Brevi facere non debuerit summus pontifex, certē Norisius Vindicias composuerat ante quinque dissertationes, de quibus disserit Benedictus. *Anonymous* enim scrupulorum auctor tertiam partem accusationis sue eduxit ex iis que fidei catholice adversa docuerat Norisius præsertim in illis Vindiciis, ut refertur initio *Janseniani erroris columnia sublate*; cū igitur probet summus pontifex *Janseniani erroris columniam sublatam*, indubie et Vindicias probat quarum illa dissertatio est apologia. Deinde prolat opera Norisii in editione Veronensi anni 1752 contenta; sed inter ea reperiuntur Vindiciae; ergo.

Quam autem hic vindicavit et asseruit Benedictus XIV scholæ libertatem antea prædicaverat S. P. Clemens VII in suis litteris ad doctissimum et insignis modestiæ virum Aegidium

Viterbiensem ob egregia merita cardinalis infolis à Leone X insignitum, quas epistolas ex Archivio romano Ordinis Eremitarum S. Augustini refert Thomas de Herrera in suo *Alphabete Augustiniano*, teste P. Alexandro in historiâ 16 seculi. « Multa, inquit suumus pontifex, licet vel disputare, vel scribere que non ali sentiant, dummodò aliena à veritate, et sancte Ecclesie universalis Traditione pravè non sentiantur, atque è Scripturis sacris sensus potius fuerit relatus, quam ablatus. Nec enim respectus ullus humanus à navando Deo operam debet avocare, quin quod quis studiosè indagavit, piè ac sinecerè proferat, dum probatum non contumaciter asserat, sed Ecclesie judicio semper subjiciat. »

Demùnus camdem scholæ libertatem obfirmaverat Clemens XI, ut in commemorato responso eruditè observant doctores Sorbonici.

APPENDICES

AD TRACTATUM DE HOMINE LAPSO ET REPARATO.

Appendix prima (1).

DE GRATIA HABITUALI ET EI ANNEXIS.

Habemus ex dictis in decursu tractatūs, gratiam habitualem esse supernaturale Dei donum animæ permanenter inhærens per modum habitūs. Donum autem illud permanens triplex est, scilicet gratia sanctificans, virtutes infuse, et dona Spiritus sancti, de quibus hic sigillatim tractandum.

§ 1. De nomine, existentiâ et essentiâ Gratiae sanctificantis.

Q. 1 : *Quænam sunt nomina Gratiae sanctificantis?* — R. Vocatur 1º *Gratia sanctificans*, quia effectus ejus formalis est sanctum efficere subjectum, cui inhæret, sicut calor inhærens corpori reddit illud formaliter calidum. 2º *Gratia justificans*; quia sicut calor expellit frigus, ita gratia formaliter expellit peccatum, et inclinat ad omne opus bonum; justum enim dicimus eum, qui habitualiter dispositus est ad legem implemandam. 3º *Adoptio*; quia effectus ejus formalis est facere filios Dei adoptivos, juxta illud Rom. 8 : *Accipistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus : Abba (Pater).*

(1) Vide supra col. 1448, ad notam.

Ob eamdem rationem dicitur 1 Joan. 5, v. 9, semen Dei, quatenus per illam nascuntur filii Dei, et consortes divinæ illius naturæ. 4º *Pignus hereditatis*, Ephes. 1, v. 14; est enim titulus jus tribuens ad gloriam cœlestem : *Sicut filii et hæredes; hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi*, Rom. 8, v. 17.

Q. 2 : *Existitne Gratia sanctificans?* — R. De Fide est existere, Rom. 5, v. 1 : *Justificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum per Dominum nostrum Jesum Christum*. 1 Corinth. 6, v. 11 : *Abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis in nomine Domini nostri Jesu Christi, et in Spiritu Dei nostri*. Atqui hæc sanctificatione, seu justificatio non sit nisi per gratiam sanctificantem, quæ ex Tridentino sess. 6, c. 7, est unica causa formalis justitiae nostræ.

Q. 3 : *Gratia sanctificans estne aliquid intrinsecè inherens?* — R. Negant Lutherani et Calvinistæ, docentque gratiam justificantem esse extrinsecum Dei favorem condonantis peccata, et imputantis justitiam, vel quā Deus ipse justus est, secundum Osiandrum, et nonnullos Lutheranos, vel ipsam Christi justitiam secundum Lutherum et Calvinum. Magister Sententiarum aliquā ex parte ad hunc errorem accessit, quatenus scilicet docuit charitatem esse

ipsummet Spiritum sanctum; quanquam sanctus Thomas 2-2, q. 23, a. 2, illum benignè interpretatur de charitate principiatiè sumptà, ita ut Spiritus sanctus dicatur principium dilectionis independenter ab habitu charitatis, quem habitum idem Magister non videtur admisso propter illud 1 Joan. 4, v. 8 : *Deus caritas est.* Contra Lutheranorum et Calvinistarum errores extat Canon 11, sess. 6, concilii Tridentini, his verbis conceptus : « Si quis dixerit homines justificari vel solà imputatione justitiae Christi, vel solà peccatorum remissione, exclusà gratiâ et charitate, quae in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, atque illis inhæreat; aut etiam gratiam, quâ justificamur, esse tantum favorem Dei, anathema sit. »

Respondeo itaque : De fide est gratiam sanctificantem esse quid creatum intrinsecè inhærens. Probatur 1º ex Scripturâ ; Rom. 5, v. 5 : *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum.* Si per Spiritum sanctum, ergo ab ipso distinguitur, sicut effectus à causâ, fructus ab arbore, *fructus... Spiritus est charitas,* Gal. 5. Sed magis directè confuditur novatorum error Rom. 5, ubi scribit Apostolus : *Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem; sic et per unius justitiam in omnes homines in justificationem ritæ.* *Sicut enim per unius.... inobedientiam peccatores constituti sunt multi; ita et per unius obediendum justi constituentur multi.* Atqui non sumus constituti formaliter peccatores per solam extrinsecam imputationem peccati primi parentis, sed per maculam interiorem, et per peccatum intrinsecè inhærens, fatentibus adversariis; ergo neque sumus formaliter justi per imputationem justitiae, sive Dei, sive Christi, sed per veram justitiam peccatum formaliter expellentem, et intrinsecùs inhærentem. Nihil clarius illo textu.

Probatur 2º ex Traditione.

S. Chrysostomus exponens illud Ephes. 4, *Gratificavit nos in dilecto Filio suo,* sic habet : « Hoc est, non solùm liberavit à peccatis, sed etiam fecit amabiles. Quo modo enim si quis acceptum aliquem seabisum, et peste ac morbo, senioque ac paupertate infectum, statim formosum fecerit juvenem, omnes homines pulchritudine vincentem, et postea purpurâ induerit, et omni ornatu ornaverit; ita nostram instruxit et ornavit animam, pulchramque fecit, desiderabilem, amabilem, cupiunt enim Angeli talem aspicere animam; ita etiam

nos fecit gratissimos, et sibi desiderabiles; concupiscet enim, inquit, rex pulchritudinem tuam. » S. Ambrosius lib. de Initandis c. 7, sic alloquitur baptismatum : « Accepisti vestimenta candida, ut sint judicium, quod exueris involverum peccati, indigeris innocentiae casta velamina. » S. Augustinus lib. de Spiritu et Litterâ, c. 3, sic habet : « Charitas Dei dicta est diffundi in cordibus nostris, non quâ nos ipse diligimus; sed quâ nos facit dilectores suos; sicut justitia Dei, quâ justi ejus numerus efficiuntur, et Domini salus, quâ nos salvos facit, et fides Domini nostri Iesu Christi, quâ nos fideles facit. » Et Enchiridii c. 52 : « Quemadmodum in illo (Christo) vera mors facta est; sic in nobis vera remissio peccatorum, et quemadmodum in illo vera resurrectio, ita in nobis vera justificatio. »

Probatur 3º ratione duplici. Prima, per justificationem non solùm homo desinit esse malus, seu peccator, sed etiam fit bonus et justus; atqui homo non fit bonus et justus per solam remissionem peccatorum, sicut nec albus per solam expulsionem nigredinis; neque per denominationem extrinsecam, seu imputationem justitiae alienæ, *justum, et fortem, et bonum omnino virum ob opera laudamus,* inquit Aristoteles lib. 1 Ethicorum, cap. 12. Secunda, si gratia sanctificans est ipsam justitiam Christi per fidem apprehensa et imputata, parvuli non justificantur per baptismum; quia per fidem justitiam Christi non apprehendunt, nec sibi applicant, utpote qui sint incapaces elicendi ullius aëtus. Nec dicent adversarii, justitiam Christi parvulis applicari per divinam electionem, sive promissionem; quia apud ipsos sola fides justificat, et Sacraenta eatenus prosunt, quatenus fidem excitant, et sigillant.

Q. 4 : *Gratia sanctificans estne quid permanenter animæ inhærens?* — R. Certum est inhærente permanenter. Probatur 1º ex Scripturâ, Joan. 14, v. 17 : *Apud vos manebit (Spiritus sanctus) et in vobis erit;* v. 16 : *Alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum;* v. 23 : *Ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus;* 1 Joan. 4, v. 16 : *Qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo.* 1 Cor. 6 : *An nescitis, quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis à Deo, et noui estis vestri?* Atqui mansio et inhabitatio significant aliquid permanens. Deus autem, cum accedit aut recedit, non mutat locum, utpote qui sit ubique, et omnem locum repleat, contineatque; sed dicitur accedere,

cùm novo modo alicubi operatur; recedere verò, cùm desinit operari, quamvis semper præsentissimus adsit. Sic dicimus redire spiritum hominis, qui deliquium passus fuerat, cùm solitas operationes repetit. Deus ergo venit ad peccatorem à quo recedere non potuit, quando illum excitat, et transemter in illo operatur sanctam cogitationem et pium voluntatis affectum; manet autem in justo quandiu per continuum influxum gratiam sanctificantem in illo conservat, et per illam non solum assimilat sibi in moribus et virtutibus divinis, sed etiam consortem facit naturæ divinæ, ejusdem secum animi, desiderii et affectus. Justus quoque per charitatem in Deo manet; quia gratia sanctificans seu charitas ipsum avellit à terrenis cupiditatibus, omnes ejus potentias, sensus, appetitus, amores, operationes, cogitationes, intentiones ad Deum trahit, ut non nisi Deum et divina cogitet, intendat, suspiret, nec nisi in illo quiescat.

Probatur 2º ex decretis summorum pontificum et conciliorum generalium. Innocentius III, cap. *Majores*, tit. de baptismō, refert oppositas theologorum sententias circa baptismum parvulorum; alii contendebant in parvulis origine quidem peccatum remitti, sed fidem aut charitatem aliasque virtutes non infundi; alii contra asserabant, dimitti peccatum, et virtutes infandi habentibus illas quoad habitum, non quoad usum. Cui posteriori sententiæ videbatur adhærere summus pontifex. Sed clarius concilium Viennense can. de Summâ Trinit. et Fide catholicā, sic enim statuit: « Quantum ad effectum baptismi in parvulis, reperiuntur quidam doctores theologi opiniones contrarias habuisse. Quibusdam ex ipsis dicentibus per virtutem baptismi parvulis quidem culpam remitti, sed gratiam non conferri; aliis è contra asserentibus, quod et culpa eisdem in baptismō remittitur, et virtutes ac gratia informans infundatur quoad habitum. Nos..... opinione secundam, tanquam probabiliorem, et dictis sanctorum, ac doctorum modernorum theologiæ magis consonam et concordem, sacro approbante concilio, duximus diligendam. »

Denique concilium Tridentinum sess. 5, in decreto de peccato originali, sub anathemate absolutè definit, 1º parvulos veraciter baptizari in remissionem peccatorum, ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt. 2º In eisdem non solum tegi, aut non imputari, sed etiam tolli totum id quod veram et propriam peccati rationem habet. 3º Quod

novum..... (induentes hominem) innocentes, immaculati, puri, innoxii, ac Deo dilecti effecti sunt, heredes quidem Dei, cohaeredes autem Christi. Quae cùm sine gratiâ sanctificante stare nequeant, manifestum est concilium definivisse per baptismum gratiam sanctificantem parvulis infundi quoad habitum; nam omnis actus sunt incapaces. Confirmatur: Parvuli, qui ad aetatem adultam pervenient, per gratiam baptismalem, que supponitur in ipsis permanere, non aliter sunt justi et sancti, quam alii aduliti, qui per sacramentum poenitentiae Deo reconciliantur; ergo gratia sanctificans est in adultis æquè ac in parvulis aliquid permanens per modum habitus. Et ita refellitur sententia quorundam theologorum, ut Vasquesii, qui docent hominem justificari per justitiam actualem, seu per actus supernaturales virtutum, praesertim charitatis.

Q. 5: *Utrum sit de fide gratiam sanctificantem esse quid permanens?* — R. 1º non fuisse ut dogma fidei receptum ante concilium Tridentinum, ut patet ex eis. cap. *Majores*, et concilio Viennensi, ubi non proscribitur opposita sententia. R. 2º Post concilium Tridentinum theologi varie opinantur. Soto lib. 2 de Naturâ et Gratia c. 47 et sequentibus, Melchior Canus lib. 7 de Locis theologicis c. 2, et alii, fatentur id non sine ingenti temeritate posse negari; sed contendunt non esse contra fidem. Bellarminus lib. 1 de Gratia et libero Arbitrio cap. 3, Suarez, lib. 6 de Gratia, c. 3, n. 6, et alii, affirmant veritatem hanc esse definitam de fide à concilio Tridentino, quibus consentit Catechismus romanus, qui sic habet ubi de baptismō: « Est autem gratia, quemadmodum Tridentina synodus ab omnibus credendum pœnâ anathematis propositâ decrevit, non solum per quam peccatorum fit remissio, sed divina qualitas animæ inhærens. » Alii docent responsionem nostram ex verbis concilii elici tanquam conclusionem; ac proinde oppositam sententiam esse erroneam; sed negant esse expressè definitam, et fide divinâ credendam.

Carthesiani philosophi, qui non admittunt accidentia realiter distincta à substantiis, sive materialibus, sive spiritualibus, tutos se putant à censuris concilii Tridentini; quia agnoscunt divinas impressiones et modificationes in animâ justi permanentes per modum habitus, qui tamen non sit qualitas, aut alia entitas realiter distincta; non enim credibile est, inquit, Tridentinos Patres voluisse exagitare et definire quæstionem philosophicam prorsus

inutilium in materia de qua agebatur. Nemirum proserilendum suscepserant novatorum errorem, quo justificationem reponebant in externo Dei favore, et statuendum dogma catholicum, nempe justificationem perfici per interiore spiritus immutationem et renovationem; atque illa renovatio perfectius et divinius perficitur per modificationem et impressionem Spiritus sancti inhabitantis, quam per qualitatem realiter distinctam. Sed praeterquam quod illa modisatio validè impropriè à Patribus Tridentinis inhærens diceretur, cum non sit quid distinctum ab anima; satis est ad nostrum institutum, quod illa Carthesianorum sententia negans formas accidentiales à substantiâ realiter distinctas non semel fuerit rejecta, ut principiis fidei dissentanea; à celeberrimis Academiis Lovaniensi anno 1662, Parisiensi anno 1624, 1671, 1691, 1695 et 1703.

Q. 6 : *Gratia sanctificans estne quid realiter à charitate distinctum?* — R. Affirmat S. Thomas, et ejus schola; quia sicut virtus naturalis hominem in esse naturali perfectum, ita virtus supernaturalis eundem in esse supernaturali constitutum supponit; atque charitas est virtus supernaturalis, gratia vero sanctificans constituit hominem in esse divino et supernaturali; ergo charitas presupponit gratiam sanctificantem, tanquam novam naturam, secundum quam homo dicitur regenerari, nasci filius Dei; ac proinde gratia sanctificans realiter distinguitur à charitate. Illud ipsum videtur agnoscere concilium Viennense citatâ Clementinâ de Summâ Trinitate, ubi ait in Baptismo conferri gratiam informantem et virtutes. Concilium quoque Tridentinum sess. 6, cap. 7, distinguit gratiam sanctificantem à virtutibus; docet enim ibidem justificationem fieri per suspicionem gratiae et donorum. Contra negant Magister Sententiarum, sanctus Bonaventura, Scotus, Durandus et alii, gratiam sanctificantem à charitate realiter distingui; quia in Scripturis omnes effectus gratiae sanctificantis tribuuntur charitati. Charitas expellit peccatum, Luc. 7 : *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Hominem reddit Deo gratum, Ioan. 14 : *Qui... diligit me, diligitur à Patre meo, et ego diligam eum.* Consortem efficit divinæ naturæ, ac proinde filium Dei adoptivum et hæredem, 1 Joan. 4 : *Qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo.* Et Jac. 1, v. 12 : *Accipiet coronam ritæ, quam repromisit Deus diligentibus se.* Denique charitas est radix omnium bonorum operum, 1 Cor. 13 : *Charitas patiens est, benigna est, etc.*

Facilis est responsio ad argumenta posterioris sententiae, scilicet gratiae sanctificantis effectus idèò tribui charitati quia perfecta charitas est ultima dispositio ad gratiam sanctificantem, ita ut ab ea separari nequeat; eadem quippe solent dici de proximâ dispositione, quæ dicuntur de formâ, quam introducit, v. g., de summo calore æquè dicitur ac de igne, quod comburat, inflammet, etc. Sed hanc controversiam scholæ dirimendam relinquinus; quia ad saltem fiduciam nihil interest scire an gratia sanctificans et charitas realiter distinguantur, modò neverint dona illa simul in justificatione conferri.

Q. 7. *Quomodo definitur gratia sanctificans?*

— R. Ex præmissis responsionibus erui debet ejus definitio in hunc modum. Gratia sanctificans est supernaturale Dei donum intrinsecus inhærens per modum habitus, quo homo formaliter redditur justus, sanctus, Deo gratus, filius Dei adoptivus, et hæres vitæ æternæ.

Dicitur 1º *supernaturale Dei donum;* ut significetur gratiam sanctificantem non esse ipsum Spiritum sanctum, sed ab ipso emanare tanquam effectum à causâ. Dicitur 2º *intrinsecè inhærens,* contra Lutheranos et Calvinistas, asserentes gratiam sanctificantem esse extrinsecum Dei favorem, quo peccata condonat, et imputat justitiam seu merita Christi. Dicitur 3º *per modum habitus,* quo significatur gratiam sanctificantem esse quid permanentis. Dicitur 4º *quo homo formaliter redditur justus;* sic enim concilium Tridentinum de justificatione loquitur sess. 6, c. 7: « Non est sola peccatorum remissio, sed et sanctificatio, et renovation interioris hominis per voluntariam suspicionem gratiae et donorum. Unde homo ex injusto fit justus, ex inimico amicus, ut sit hæres secundum spem vitæ æternæ. » Et infra: « Demum unica formalis causa (justificationis) est justitia Dei, non quâ ipse justus est, sed quâ nos justos facit; quâ videlicet à Deo donati renovamur spiritu mentis nostræ; et non modò reputamur, sed verè justi nominamur, et sumus, justitiam in nobis recipientes. » At, inquires, quomodo merum accidens tantæ efficacie esse potest, ut omnia peccata quantumlibet enormia statim delect, et ex impio justum et sanctum efficiat? — Respondeo: Quamvis illud sit omni admiratione dignissimum, pluribus tamen exemplis suadetur esse possibile. Namque modicum fermentum totam massam prorsus immutat, ignis præeunte calore poros ferri frigidi ingrediens, nativum ejus frigus formalis

ter expellit, ipsumque ferrum candens et ignatum reddit. Sed, quod ad propositum maximè confert, lumine fidei mentem haeretici, vel etiam athei innumeris erroribus implicataam subeunte, mox ignorantiae tenebrae fugiunt, et cuncti errores evanescunt. Quidni gratia sanctificans corda, in quibus diffunditur, similiter immutet et renovet, peccata, quibus non minus contraria est quam frigori calor, statim expellat, voluntatemque sic ad Deum convertat, et erga divinam ejus legem efficiat, ut homo omne malum summè aversetur, et ad omnia quæ Dei sunt totus propendeat?

Quòd autem gratia sanctificans eorū hominis sic immutet, paginæ utriusque Testamenti apertè testantur. Jeremias 51, v. 53: *Dabo legem meam in visceribus eorum, et in corde eorum scribam eam.* Ezech. 11, v. 19: *Dabo eis cor unum, et spiritum novum tribuam in visceribus eorum: et auferam cor lapideum de carne eorum, et dabo eis cor carneum, ut in præceptis meis ambulent.* Nihil luculentius propheticò illo testimonio pro interiori pœnitentis renovatione, à concilio Tridentino definità. Aufertur ab eo cor lapideum, id est durum, intractabile et inexorabile; simulque confertur cor novum, carneum, molle, flexibile, et obsequens ad Dei nutum. Jam opus non est, sicut priùs, prolixā et molestā argumentationum congerie ad suadendum mundi contemptum, carnis mortificationem, et alia Evangelii præcepta; ad primam vel Pastoris vocem, vel Evangelii lectionem statim aequiescit, repugnante licet concupiscentiā, divina enim illa præcepta in corde gerit inscripta non atramento, sed Spiritu Dei, non charactēribus inanimis, sed vitalibus affectibus; experiturque, quam verum sit illud Apostoli, I ad Timoth. cap. 1: *Lex justo non est posita;* quia etsi lege teneatur, illa tamen non premitur, non urgetur, non refrenatur; sed ei condelectatur secundum interiorem hominem.

Non inferiora testimonia ex novo Testamento proferuntur in confirmationem doctrinæ Concilii Tridentini, unum aut alterum ex benē multis seligimus, I Joan. 3, v. 9: *Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit; quoniam semen ipsius in eo manet et non potest peccare (nisi degenerem se præbeat) quoniam ex Deo natus est.* Gratiam sanctificantem vocat Apostolus semen Dei, ut meminerimus ejus infusionem speciem habere divinæ ejusdam generationis, et nos per illam fieri consortes divinæ naturæ, ut docet Apostolorum princeps secundæ epistolæ c. 1, ubi de Christo loquens sic habet:

*Per quem maxima et pretiosa nobis promissa donavit, ut per hæc efficiamini divine consortes naturæ. Non quidem essentialiter (quod solis tribus personis sanctissime Trinitatis convenit), neque hypostaticè (quod humanitati Christi proprium est), sed per gratiam sanctificantem, utpote quæ veram amicitiam inter Deum et creaturam constituat; amicitia autem perfectissima et maximè spiritualis ac divina postulat intimam Dei præsentiam in homine; ita ut si per impossibile Deus non esset ubique, præsens tamen fieret animæ gratiæ informatæ; præsens, inquam, non sicut dominus præsens est in domo, quam inhabitat; sed sicut anima in corpore, quod vivificat, seclusis tamen imperfectionibus; non enim Deus adest ut forma informans, aut pars componens, sed ut principium vitæ supernaturalis, animam movens et elevans ad statum, qui transcendit omnem ordinem etiam Angelicum, et quemlibet etiam possibilem. Unde meritò S. Petrus asserit gratiam sanctificantem esse donum pretiosum, et omnium maximum. Atque ex hâc explicazione facilè intelliguntur reliquæ definitionis partes, quibus dicitur gratiam sanctificantem formaliter reddere sanctum, Deo gratum, filium Dei adoptivum, et heredem vitæ æternæ. Namque 1º sanctitas est immunitas ab omni labore peccati, et plena firmaque adhæsio cultui divino; atqui gratia ex dietis per se formaliter excludit peccatum, et inclinat hominem ad omnia, quæ Deo sunt placita; ergo sanctum formaliter reddit eum, cui confertur. 2º Quomodo non gratus esset Deo, qui divinæ ejus voluntati in omnibus est consentiens? Non enim est justus, nisi qui gaudet justis, ut dicitur I Eth. c. 8. Justus autem est Dominus, et justitiam dilexit; ergo diligit et gratos habet quotquot novit voluntati suæ conformes; in hoc quippe justitia adæquatè consistit. Unde S. Hieronymus in cap. 10 Danielis ait: *Omnis sanctus in se habens anime pulchritudinem à Domino amatur.* Nec dicas, gratiam actualē esse gratiam gratum facientem, ac proinde non esse proprium gratiæ sanctificantis, hominem reddere Deo gratum; nam gratia actualis gratum elicet secundum quid duntaxat; quatenus nempe est principium boni operis, quod cum Deo acceptum sit, ratione illius peccator dicitur Deo gratus, quamvis secundum suam personam displiceat, et sit objectum odii divini. Sed cum per gratiam sanctificantem homo à labore peccati sit purus, et divinæ voluntati in omnibus consequens, per illam persona ejus*

simpliciter et absolutè efficitur Deo grata, juxta illud Sapient. 7: *Per nationes in animis sanctas se transfert* (Sapientia); *amicos Dei et Prophetas constituit*. Hinc 5º per gratiam sanctificantem hono fit filius D·i adoptivus, non denominatione extrinsecā et morali tantum; quemadmodū in civilibus persona extranea ad succeedendum in hæreditate assumpta, dicitur in filium adoptata. Namque ex laudato capite 5, 1, Joan., gratia sanctificans est semen Dei, quo homo fit concors naturæ divinae, eo, quo diximus modo; Christo filio Dei naturali conjungitur tanquam membrum capiti, et eodem vivens spiritu: *Videte, inquit dilectus discipulus, primæ Epist. c. 5, v. 1, qualem charitatem nobis dedit Pater, ut filii Dei nominem et simus*. Unde

Ultimò sequitur quòd gratia sanctificans hominem constitut̄ hæredem vitæ aeternæ. Nam ex Apostolo Rom. 8: *Si... filii, et hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, hoc est, ejusdem gloriae cum Christo participes*. Liceat ergo absolutum à peccatis compellare verbis S. Leonis serm. 1 de Nativit.: « *Agnoscere, o Christiane, dignitatem tuam, et divinæ consors factus naturæ, noli in veterem vilitatem degeneri conversatione redire. Memento cuius capitis et corporis sis membrum.* »

Verū, pro dolor! quod hæresis Ecclesiæ eripere non potuit, ignorantia neglectum et quodammodo inutile reddit. Quis enim aestimat quod ignorat, aut expetit quod non aestimat? Atqui vulgus fidelium, ne dicam pastorum, justificationem non aliter apprehendit, quam Lutherani et Caiviniani, nempe ut meram peccatorum condonationem; nulla peccatoribus cura aut cogitatio de interiori spiritus renovatione: unum à Deo precantur, scilicet peccatorum veniam, quia aliud à pastoriibus non sunt edocti.

Nec dicant pastores quæ bactenū explicata sunt, sublimiora esse, quam ut à plebe percipi possint. Namque in hoc positi sunt, ut evangelizent investigabiles Dei dīvitias in justificatione impii, quas preparavit in laudem gloriae gratiae suæ, assiduis precibus sibi et subditis obtineant spiritum sapientiae et revelationis in agnitione hujus mysterii, quod est summa doctrinæ christiane, et sublimis gloria, quam Ecclesia habet in Christo Jesu. Hinc Apostoli toti sunt in suis Epistolis, ut tam admirabile Dei donum fideiibus commendent, refracent et inculcent. Hujus rei gratiā gentium Apostolus scribit ad Ephesios cap. 1, se non

cessare in orationibus suis memoriam eorum facere, *ut Deus, inquit, Domini nostri Iesu Christi Pater glorie det vobis Spiritum sapientie et revelationis in agnitione ejus; illuminatos oculos cordis vestri, ut sciatis, quæ sit spes vocationis ejus, et quæ dīvitiae gloriae hæreditatis ejus in sanctis, et quæ sit supereminens magnitudo virtutis ejus in nos, qui credamus secundum operationem potentiae virtutis ejus, quam operatus est in Christo, susciantis illum à mortuis, et constitutens ad dexteram suam in cœlestibus*. Magnifica sunt illa Apostoli verba in laudem gratiae sanctificantis, et omnino ponderanda. Optat discipulis Spiritum sapientiae, id est, ampliorēm sapientiam, quā mysteria gratiae sanctificantis magis quotidie ac magis ipsis patet; illuminatos quoque oculos cordis, ut perfectius in dies cognoscant, quæ et quanta sint bona, ad quæ vocati sunt; et quæ sit supereminens magnitudo virtutis ejus, id est, quantā potentia usus fuerit Deus, ut à statu peccati ad justitiam traducerentur. Tantā, inquit, potentia usus est Deus in nobis sic spiritualiter suscitandis et immutandis, quantā usus est in Christo corporaliter à morte resuscitando, et ad dexteram suam elevando. Similia jam scripsérat ad Romanos cap. 6, et repetit in Epistolā ad Coloss. cap. 5. Non ergo Apostoli creditibus promittabant nudam peccatorum veniam et condonationem, sed veram spiritus immutationem, quā in novam vitam translati, expoliato vetere homine, viderentur tanquam ex mortuis viventes. Expendamus jam quæ novatores contra hanc Apostolicam doctrinam solent cōponere.

Oijiciunt 1º: 1 Cor. 1, v. 30, Christus dicitur factus nobis *sapientia à Deo et justitia, et sanctificatio*. Et Rom. 3, v. 19: *Per unius obedientem, justi constituentur multi*; ergo justificatio peccatoris perficitur per imputationem justitiae Christi absque interiori peccatoris immutatione. — Distinguo anteced. : Christus factus est nobis justitia efficienter et meritorie, concedo; formaliter et per solam imputationem, nego ant. Solutio evidens est in ipso textu cap. 3 ad Rom. Ibi enim Apostolus confert Adamum cum Christo, docetque, quod sicut per primi inobedientiam peccatores constatū sunt multi, ita per secundi obedientiam justi constituentur multi. Atqui inobedientia Adami non est causa formalis, sed efficiens peccati originalis posteriorum, fatentibus ipsis adversariis, qui cum Catholicis agnoscent (quamvis sensu hæretico) peccatum originale inesse

enique proprium. Ergo in mente Apostoli obedientia Christi non est justitia nostra formalis, sed est causa efficiens et meritoria, cur justitia à Deo nobis infundatur, et inhæreat.

Instant : Atqui justitia Christi est causa formalis justificationis nostræ. Ratio enim propter quam Deus diligit justum, est sanè causa formalis justificationis ejus; quemadmodum causa formalis, propter quam proximum ex charitate diligimus, est bonitas divina in eo relucens. Atqui ratio propter quam Deus diligit justum, est Christi justitia et meritum. Ergo causa formalis justificationis nostræ est justitia et meritum Christi.

Confirmatur : sicut absurdè diceretur Deum parvulos nondum renatos odisse propter Adamam, cùm peccatum originale in ipsis existens sit motivum et ratio formalis odii divini; ita pariter si in justis admitteretur gratia sanctificans, tanquam ratio formalis divini amoris, abusivè dicerentur à Deo diligiri in Christo, vel propter Christum.

Nego subsumptum. Ad primam ejus confirmationem, respondeo negando majorem; quia aliud non est motivum, quo Deus creaturas diligit, quam ejus bonitas infinitè sui communicativa; ac proinde gratia sanctificans est effectus seu terminus divini amoris, non verò causa. Homines quidem bonum supponunt in iis quos diligunt; Deus contra amando homines, ex malis bonos efficit. Dilexit nos in Christo ante mundi constitutionem; quia per Christum mediatorem nostrum voluit nos ad se adducere. Quà bonitate peccatores in tempore per Christi merita prævenit, ut justi fiant, cùdem bonitate justos efficit, et eatenus novo et longè excellentiori modo illos diligit, quia nova et longè excellentiora dona in ipsis producit et conservat, nempe gratiam sanctificantem cum ejus appendicibus. Ergo gratia sanctificans, licet sit formalis causa justificationis, motivum tamen non est divini amoris, sed effectus et terminus.

Respondeo ad secundam confirmationem negando paritatem; quia latum est discri men inter odium divinum (si tamen datur propriè in Deo) et amorem divinum; Adamum quoque inter et Christum Dominum. Odium quippe divinum, malum culpæ, quod est ejus objectum, non facit, sed supponit; amor verò divinus bonum circa quod versatur, efficit, non supponit. Deinde Adamus non est caput posteriorum, eo singulari modo, quo Christus est caput renatorum; quamvis enim parvuli

ex origine per Adamum inobedientiam corruptâ, trahant peccati maculam; Adamus tamen jam sanctus et beatus, illam directè non imperit; quemadmodum Christus, qui factus est nobis sanctificatio et justitia, sanctitatem influit. Unde Dens parvulos nondum renatos odit, non propter Adamum præcise, sed propter peccatum originale in ipsis existens. Contra verò renatos diligit in Christo, et propter Christum, qui per gratiam sanctificantem et communicationem sui spiritus in ipsis vivit et operatur, ut impleatur quod Patrem rogarerat pridiè passionem, Joann. 17, v. 21 et 26, *ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint; ut credat mundus quia tu me misisti;* hoc est, tam illustri exemplo vitae sanctioris mundum ad me trahant, et... *dilectio, quâ dilexisti me, in ipsis sit et ego in ipsis,* utpote unum totum conscientibus conflatum ex capite et membris.

Objiciunt 2º illud Psalmi 31 : *Beati quorum remissæ sunt iniuriae, et quorum tecta sunt peccata: Beatus vir, cui nou imputavit Dominus peccatum.* Ergo peccata in justificatione non delentur; sed teguntur duntaxat per Christi justitiam credentibus imputata. — Resp. 1º, opponendo alias Scripturæ textus luce clariiores. Psalm. 50 : *Lavabis me, et super nivem dealabor;* nulla sanè macula in homine sic dealbato. Isaiae 44 : *Delevi ut nubem iniurias tuas.* Rom. 8. *Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu.* 1 Corinth. 6 : *Hæc quidam fuistis, sed abiuti estis, sed sanctificati estis.* Ephes. 5, dicitur Christus scipsum tradidisse, *ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam.* Resp. 2º, peccata in justificatione teguntur, quo modo dicimus tegi colorem album, cùm superinducto colore nigro, evanescit albus. Ita hunc Psalmi locum interpretati sunt sancti Patres. S. Augustinus Enarr. in Psalm. 31, scribit: *Ne sic intelligas, quod dixit peccata cooperata, quasi ibi sint et rivant.* Quæst. 108 in Exodum, dicit fieri confessionem peccatorum, *ut per gratiam aboleantur, hoc est, tegantur.* Et lib. 1 contra duas epistolas Pelagii c. 15: *Dicimus baptismum auferre crimina, non radere.* Enim verò quis beatum dixerit hypocritam, qui oculis hominum abscondit cordis malitiam? nam oculis Dei omnia sunt pervia et manifesta. Peccata ergo Deo tegi nequeunt, nisi prorsus aboleantur.

Psalmus autem tres gradus in justificatione distinguit. 1º Deus peccata remittit, cùm jam

propitiis prævenit peccatorem et præteritam offensam condonat. 2º Peccata tegit, cùm justitiam et charitatem superinducit tanquam formam peccatis oppositam, et eorum expatriem. 3º Peccata non imputat, cùm insuper reatum pœnae temporalis expungit, ut in baptismo. Unde S. Basilius in hunc Psalmi locum scribit plus esse peccata tegere quam remittere; et non imputare, quam tegere. Quanquam plures interpres existimant tria illa verba esse prorsus synonyma.

Instant ex Apostolo Gal. 3, v. 27: *Quicumque eniu in Christo baptizati estis, Christiani induistis:* ergo justitiæ Christi per fidem apprehensâ, circumdamur tanquam vestimento, quo teguntur corporis maculæ et deformitates. — Nego consequentiam et paritatem. Qui enim vestem assumit, non exuit maculas et deformitates corporis, sed tegit. At ex eodem Apostolo Col. 3, v. 9, qui induit Christum, exuit veterum hominem, adeò ut nihil in eo remaneat peccati et damnationis: *expoliante vos, inquit, veterem hominem cum actibus suis, et induentes novum.* Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu. Rom. 8, et cap. 6, v. 2 et 4: *Mortui sumus peccato... ut quo modo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitae ambulemus.* Atqui Christus resurgens corruptionem carnis, et mortalitatem non texit per indumentum gloriæ; sed prorsus depositum. Ergo pariter ad mentem Apostoli ita Christum in baptismo induimus, ut omnem peccati maculam exuamus. Porrò Apostolus justificationem pingit sub metaphorâ indumenti, ut ostendat eum, qui exit ex fonte baptismali, vel ex tribunali pœnitentia, sicut interius vivit Spiritu Christi, ita debere Christum ad vivum exhibere in exteriori conversatione: quemadmodum speciem regis referret, qui regiâ ueste esset indutus.

Objici possunt varii Scripturæ textus pro sententiâ quorumdam Catholicorum, qui formam justificationis in actibus reponunt, Rom. 2, v. 15: *Factores legis justificabuntur;* Jac. 2: *Videtis quoniam ex operibus justificatur homo;* 1 Joan. 3: *Qui facit justitiam, justus est.* Et quidem juxta omnium hominum mentem, apud quos justum esse, nihil aliud est, quam bene operari. Ergo formalis justificatio reponenda est potius in actibus supernaturalibus virtutum, præsertim charitatis, quam in gratiâ h. - bitali.

Nego conseq.; namque ex laudatis textibus colligi tantum potest, quod homo bonis operi-

bus vel disponitur ad justificationem, vel mereatur in justitiâ augeri, vel probat se esse justum, juxta illud Jac. 2, v. 18: *Ego ostendam tibi ex operibus fidem meam.*

§ 2. De virtutibus infusis.

Justificatio duplice spectari potest, vel secundum essentiam, vel secundum partes integrales. De illâ priori modo sumptu tractavimus in praecedenti paragrapho, ubi ex mente concilii Tridentini totam ejus essentiam reposulimus in gratiâ habituali sanctificante; hic expendimus partes ejus integrales, nempe virtutes infusas, quæ ad perfectionem ejus integralē pertinent. Eiuverò modus operandi sequitur modum essendi; atqui gratia sanctificans constituit hominem in esse divino; ergo operationes divinas gratiam sanctificantem consequi necesse est. Porrò, quemadmodum natura, puta hominis, ita est principium operationum sibi consentanearum, nempe rationalium, ut eas exercere non possit, nisi per potentias sibi congenitas, intellectum scilicet et voluntatem; sic gratia sanctificans, quæ accedit homini velut nova natura, coniuncte individuas habet virtutes infusas, per quas velut per supernaturales potentias supernaturaliter operator. Sunt quidem et ipsæ singularia Dei dona et gratiæ habituales; quia permanenter inhærent, justificationemque integraliter perficiunt; sed insuper sortiuntur nomen virtutis; quia ad benè operandum proximè disponunt. Quid est enim virtus ad mentem sancti Augustini lib. 2 de lib. Arbitrio c. 18, et sancti Thomæ 1-2, quest. 33, art. 4, nisi *qualitas mentis, quâ rectè vivitur, quâ nullus malè utitur, quam Deus in nobis sine nobis operatur?* Verum quia virtus infusa non uno modo accipitur, nec in qualibet acceptione ad justificationem pertinet.

Q. 1: *Quotuplex est virtutis infusæ acceptio?*
— R. Duplex; alia dicitur infusa quoad modum duntaxat; alia infusa quoad entitatem.

Q. 2: *Quid est virtus infusa quoad modum?* — R. Est virtus à Deo animæ indita, quamvis actuum frequentatione naturaliter acquiri possit, ut dona linguarum et notitia Scripturarum, quæ per infusionem in Apostolis extitère, licet studio et labore illa utequinque comparare potuissent. Virtutes autem ejusmodi sic divinitus concessæ, non magis specie ab acquisitis differunt, quam vita defuneto Lazaro restituta differt à vitâ quam prius à parentibus hauserat.

Porrò de virtutibus sic infusis hic non est

sermo. Constat enim apud omnes Theologos, illas in justificatione non infundi; alioquin habitus vitiōs, ex longā peccandi consuetudine contracti, virtutibusque acquisitis formaliter oppositi, per justificationem prorsū delerentur, quod vel ipsa experientia falsum evincit. De solis itaque virtutibus quoad entitatem infusa hic agitur.

Q. 5 : *Quid est virtus infusa quoad entitatem?*

— R. Est virtus entitativē supernaturalis, et à solo Deo producibilis, ut charitas.

Q. 4 : *Quare virtus per se infusa est entitativē supernaturalis?* — R. Quia fertur in objectum lumine et motivo supernaturali, tenditque in Deum possidendum ut in se est.

Q. 5 : *Virtus per se infusa differtne essentialiter à virtute acquisitā, v. g., temperantia infusa à temperantia acquisitā?* — R. Prorsū differt. Quia secundūm omnes philosophos, actus et habitus essentiam suam desumunt ab objecto formalī, seu motivo, quo tendunt in objectum materiale. Hinc justitia, misericordia et gratitudo, licet versentur circa idem objectum materiale, puta pecuniam, sunt tamen diversæ specie virtutes, qui diversæ motivo pecuniam spectant, justitia ut debitam, misericordia ut aptam ad sublevandum proximum, gratitudo ut munus antidorale; atqui virtutes per se infusæ, ut temperantia, tendunt in objectum materiale, motivo longè diverso à motivo virtutum acquisitarum, puta temperantiae, castitatis; nam temperantia acquisita refrenat voluptatem carnalem, quia dedecet naturam rationalem; infusa verò, quia indigna est Filio Dei, membro Christi, retardatque amhelantem ad divinum consortium. Ergo virtutes infusæ et acquisitæ, quamvis versentur circa idem objectum materiale, essentialiter differunt.

Confirmatur, simulque elucidatur nostra responsio. In homine justo triplicis generis lumen distinguitur, 1° lumen sensuum, quod movet passiones, puta amoris, gaudii, tristitiae, etc.; 2° lumen rationis, quod praest liberis voluntatis affectibus, scilicet amoris, gaudii, tristitiae, etc.; 3° supernaturale lumen fidei, quo reguntur similes animi affectus; atqui in omnium sententiā motus amoris, gaudii, tristitiae, spectati ut passiones appetitus sensitivi, essentialiter differunt à similibus motibus appetitus rationis, propter diversum modum tendendi in objectum materiale utrique appetitui commune; ergo à fortiori iidem motus appetitus rationalis solo rationis lumine imperati, specie distinguuntur à similibus actibus virtutum in-

fusarum; cùm posteriores illi actus supernaturali lumine, et longè sublimiori motivo eliciantur.

Ergo sicut mores brutorum induit, qui non ratione, sed carnali sensu ducitur; sic Christianus à nobilitate filiorum Dei degenerat, et ad vilitatem pristinæ conversationis relabitur, qui sine supernaturali lumine ducem rationem sequitur. Justus quippe transcendit humanam conditionem, sicut homo pecorinam, ut non suo, sed Spiritu Christi inhabitante regatur, juxta illud Rom. 8 : *Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei.*

Q. 6 : *Quare virtus per se infusa, est à solo Deo producibilis?* — R. Quia est donum supernaturalē et divinum; quemadmodū enim solus ignis ignitum reddere potest, inquit S. Thomas, ita solos Deus in ordine supernaturalē et divino constituere.

Dices : De fide est hominem justum bonis operibus crescere in justitiā; atqui incrementum illud est nova productio gratiæ sanctificantis et virtutum infusarum; ergo. — Distingo majorem : Justus potest crescere meritorie, et ut causa moralis, concedo; crescere ut causa physica, ita ut per actus suos supernaturales physicè producat illud augmentum gratiæ sanctificantis et virtutum infusarum, nego maj.

Instas : Actus naturales saepius repetiti in sententiā plurium philosophorum physicè generant habitum acquisitum; ergo à pari actus supernaturales physicè producent habitum supernaturalem. — Nego consequentiam et paritatem. Ratio disparitatis est, quod habitus acquisiti sint forma proportionatae potentiarum animæ, et ex illis naturaliter educantur ab agente naturali; habitus verò infusi ordinem eujusque naturæ creatæ excedant, propterea que dicantur supernaturales, quia anima, ut eorum sit susceptiva, debet divinitus elevari et corroborari. Justus autem bonis suis meretur, ut Deus det... secundūm divitias gloriae sua, virtute corroborari per Spiritum ejus in interiorē hominem, Ephes. 3, v. 16.

Q. 7 : *Quomodo dividuntur virtutes infusæ?* — R. Dividuntur in Theologicas et Morales.

Q. 8 : *Quid est virtus Theologica?* — R. Est virtus infusa, quæ habet Deum pro objecto materiali primario, et aliquod ejus attributum pro formalī. Vocatur autem Theologica, à nomine græco Θεος, latine Dens, quia versatur circa Deum, et est regula divini cultūs.

Ergo sunt tres virtutes Theologicæ, his verbis ab Apostolo notatae, 1 Corinth. 43, v. 43 :

Nunc autem manent Fides, Spes, Charitas, tria haec; major autem horum est Charitas. Namque totuplex est virtus Theologica, quotuplex est virtus, quae erga Deum recte disponit, nosque illi immediatè conjungit; atqui triplex est ejusmodi virtus. Cùm enim in hac vitâ per fidem ambulemus, et non per speciem, 1º fide credimus Deum, et cetera quae nobis revelavit, quia verax est, nec falli nec fallere potest; 2º spe confidimus nos Deum tanquam ultimum nostrum finem et beatitudinem consecuturos, tentationesque superaturos, quia est omnipotens et infinitè misericors; 3º charitate Deum super omnia diligimus, et proximum sicut nosmetipos propter illum; quia est summe bonus et infinitè amabilis. Ergo tres sunt revera virtutes Theologiae.

Q. 9 : *Quid est virtus infusa moralis?* — R. Est virtus supernaturalis, quae Deum non habet pro objecto, definiri que potest, virtus infusa, quae in mediocritate consistens, versatur circa bonum creatum motivo supernaturali.

Q. 10 : *Quare virtus moralis infusa in mediocritate consistit?* — R. Quia objectum ejus est bonum finitum utpote creatum, ac proinde potest esse excessus in illius prosecutione; v. g., potest quis esse in cultu divino supersticiosus, nimis abstinere à cibo, nimis se dejicere. Virtutes verò Theologicæ, cùm pro objecto habeant bonum infinitum, non pugnant nisi contra defectum, qui sèpissimè contingit; ideòque nobis semper cum Ecclesiâ congerminare incepsit, *da nobis fidem, spei et charitatis argumentum.* Et cum Apostolis Luc. 17 : *Adange nobis fidem,* quis enim tantam fidem adhibet Deo, aut tam firmam spem in illo reponit, quantam meretur et exigunt harum virtutum motiva? Notum est sancti Bernardi effatum: Modus diligendi Deum, est amare sine modo.

Q. 11 : *Cur virtutes Theologicæ non dicuntur morales, cùm longè perfectiori modo mores dirigant?* — R. Sunt quidem morales; sed proprium nomen sibi vindicant tanquam nobilissimæ virtutum species, quemadmodum homo, licet sit et ipse animal; quia tamen habet aliquid præstantius, speciali nomine insignitur.

Q. 12 : *Quotuplex est virtus moralis?* — R. Generatim dividitur in quatuor virtutes cardinales, scilicet prudentiam, justitiam, fortitudinem et temperantiam.

Q. 13 : *Quare quatuor illæ virtutes dicuntur cardinales?* — R. Quia sunt præcipue virtutes inter morales, et tanquam cardines, quibus cæteræ innituntur. Primiò namque virtus in vi-

tium vertitur, nisi dirigatur rectâ ratione, quæ est necessaria morum regula. Atqui prudentia est ipsam reetâ ratio; definitur enim ab Aristotele, rectâ ratio agendorum; ergo omnis virtus prudentiae innititur.

Dices: Fides est Christiano certa morum regula; ergo mores Christiani non innituntur prudentiae. — Distinguo anteced. : Est regula generalis per prudentiam infusam applicanda particularibus casibus, concedo; est regula particularis in praxi à prudentiâ independens, nego antec. Itaque, etiamsi fidelis in lege Domini apprimè edoctus, noverit quid Evangelium præcipiat aut prohibeat, egregie disserat de dilectione Dei et proximi, de contemptu rerum temporalium, de patientiâ et de singulis gradibus humilitatis; nihilominus nisi sit vir prudens et bonus, tanta scientiæ supellex in illo prorsus inanis est, et ad praxim inutilis. Quid ita? quia inordinati affectus judicium ejus corrumpunt in casibus particularibus, judicat humilitatem in iis circumstantiis fore ignaviam, ad zelum rectitudinis pertinere, si honorem sibi debitum vindictet, si impios deprimat, adeò ut nunquam occasio sese offerat (ut retur) ad praxim redigendi, quæ aliquis sublimiter docet. Hinc luctuosa S. Bernardi querimonia lib. 2 de Consider. cap. 1 : *Nempe sic se habent mortalia corda; quod scimus, cùm necesse non est, in necessitate nescivis, nimirum quando natâ occasione præceptum urget.* Ex quibus S. Thomas post Philosophum concludit, scientiam quidem remanere in peccatoribus, idem de fide dieito; prudentiam verò minimè, quia peccatores in praxi judicant prout affecti sunt, hoc est male. Prudentiæ autem subserviunt, 1º cura et sollicitudo rerum divinarum contra negligientiam; 2º docilitas contra temeritatem et præsumptionem, quæ saniora consilia nec inquirit, nec datis acquiescit; 3º circumspectio, quæ est attenta consideratio circumstantiarum contra animi levitatem et inconsiderationem.

Secundò, cùm justitiae officium sit omnibus reddere debitum: *Cui tributum, tributum... cui honorem, honorem,* inquit Apostolus Rom. 13, sub illâ militant religio, pietas, observantia, gratitudo, liberalitas, veracitas, affabilitas, eutrapelia; harum quippe virtutum officia alias ita spectant, ut omnino omitti non possint sine illorum offensione, ac proinde quamdam habent rationem debiti.

Tertiò, fortitudo, quæ animam firmat in periculis, labore et quibuslibet adversis, sub se continet patientiam, perseverantiam sive con-

stantiam, magnanimitatem, quæ inclinat ad actus excellentes et heroicos, arduos quidem, sed animo generoso consentaneos. Unde fortitudo definitur à S. Augustino lib. de Moribus Eccl. cap. 45, amor omnia propter Deum facilè perferens.

Quartò, temperantia (quæ moderatur delectationes sensibiles, maximè gustus et venereorum, utpote quæ vehementius contra rationem nittantur) complectitur abstinentiam, sobrietatem, castitatem, pudicitiam, quæ aversatur quodlibet incontinentie signum in verbis, tactibus et aliis corporis motibus; verecundiam, quæ est timor et aversio ejuscumque turpitudinis; honestatem, quæ servat morum candorem et venustatem; mansuetudinem et clementiam, quæ exhibent irae impetum et vindictæ appetitum; humilitatem seu modestiam, quæ quis verissimam su cognitione sibi vilesceps reprimit motus animi in magna tendentis; studiositatem, quæ refrenat inordinatam sciendi libidinem.

Q. 44º : *Omnies recensit virtutes infunduntur in justificatione?* — R. 1º : Constat apud omnes Catholicos infundi fidem, spem et charitatem. Quin multi theologi, ut Vega lib. 7, cap. 24, in concilio Tridentino, Suarez lib. 3 de Gratia, cap. 8, et alii, docent illud esse dogma fidei in concilio Tridentino definitum.

Probatur 1º ex Scripturâ Rom. 5, v. 5: *Charitas diffusa est in cordibus vestris per Spiritum sanctum qui datus est nobis.* Ergo et fides simul, et spes. Fides quidem, quia charitas, seu amor Dei, non potest esse sine præluciente cognitione: *per fidem autem ambulamus, et non per speciem,* 2 Cor. 5. Spes quoque, quia sine spe divini auxilii charitas non tendit in amplexus Sponsi summè delecti. Ille Apostolus 1 Cor. cap. 15, concludit in hæc verba: *Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria haec.* In quibus autem manent? non in infidelibus, ut patet, neque in peccatoribus, qui charitate carent. Ergo in justis.

Probatur 2º ex concilio Tridentino sess. 6, cap. 7, ubi sic habet: «*Hanc dispositionem.... justificatio ipsa consequitur; quæ non est sola peccatorum remissio, sed et sanctificatio et renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiae et donorum.*» Quæ autem sunt illa dona, nisi fides, spes, et charitas? «*Hæc enim, inquit S. Augustinus Enchir. cap. 4, maximè, in modo vero sola, religione sequenda sunt;* » Unde Tridentini Patres citato capite sic inferunt: «*In....justificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa ac-*

cipit homo per Jesum Christum, cui inseritur, fidem, spem, et charitatem, » Ac tandem canone 41, definitiū: «*Si quis dixerit, homines justificari.... solā peccatorum remissione, exclusā gratiā et charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, atque illis inhereat, anathema sit.*»

Probatur 3º ratione, quia ad suavem Dei providentiam pertinet tribuere causis secundis principium intrinsecum, suis operationibus proportionatum; sic, v. g., naturam pecorinam, quæ est prima radix sensationum, instruxit sensibus, per quos proximè elicit operationes animales seu sensations; naturæ rationali dedit intellectum et voluntatem, quæ sunt principia proxima actuum humanorum. Atqui gratia sanctificans est quedam natura supernaturalis, si ita loqui fas est, seu divinus perfectionis gradus, non solum naturam pecorinam et rationalem, sed quæcumque creabilem excedens, quæ essentialiter ordinatur ad operationes sibi consentaneas; hoc est, supernaturales et divinas; cum modus operandi sequatur modum essendi; ergo debentur illi virtutes infuse tanquam potentias similiter supernaturales et divinae. Atque hæc ratione Theologi communiter in primâ parte agnoscent in Beatis lumen gloriae per modum habitus, quo intellectus eorum intrinsecè perficitur ad elicendam connaturaliori modo visionem Dei intuitivam. Unde confirmatur nostra responsio. Gratia sanctificans est ejusdem naturæ et essentiae, sive in patriâ, sive in viâ; per illam Beati æquè ac viatores formaliter constituuntur sancti, amici Dei, et consortes divinæ ejus gratiae; actus ad quos naturaliter et primariò tendit in utroque statu, sunt Dei cognitio et amor; quid enim amicitie connaturalius quam amare, et in cognitione amati deliciari? Atqui Beati in cognitione et amore Dei non deliciantur, nisi mediantibus habitibus luminis glorie et charitatis; ergo nec justi viatores, nisi mediantibus habitibus fidei, spei et charitatis, juxta illud Apostoli Rom. 1: *Justus autem ex fide vivit, radicaliter quidem et habitualiter ex gratiâ sanctificante, actualiter vero ex fide, non mortuâ; implicat enim animam vivere per aliquid mortuum; sed ex fide vivâ, quæ per dilectionem operatur.* Fidei et charitatis spes in nobis adjungitur; quia non ambulamus per speciem ad quam ultimè tendit gratia sanctificans, sed eam expectamus in spe, quæ viva esse nequit, quin admixtum gemutum habeat: teste eodem Apostolo Rom. 8: *Nos ipsi primutias spi-*

ritus habentes...intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei expectantes.. spe cuim salvi factis sumus. Et infra : *Spiritus* (qui datus est nobis) *postulat pro uobis gemitis inenarrabilibus.* Ex quibus patet fidem, spem, et charitatem nunquam separari à gratiâ sanctificante in viatoribus justis ; vitamque novam, quam peccatores in Sacramento percipiunt, in actibus harum virtutum maximè consistere.

R. 2 : Cùm concilium Tridentinum et alia præcedentia nihil expressè statuerint circa virtutes morales, controversia est inter Theologos, utrum reverà in justificatione infundantur. Nihilominus communior et longè probabilior est affirmans sententia sancti Thome 1-2, quæst. 63, art. 5, et quæst. 65, art. 5, et totius ejus schole. Illam quoque amplexi sunt Richardus, S. Bonaventura, Vega, lib. 7 in cone. Trident. cap. 24. Catechismus romanus, qui inter effectus baptismi numerat *nobilissimum omnium virtutum comitatum, quæ in animâ simul cum gratiâ infunduntur.* Favet etiam S. Augustinus, qui in Psalmum 85 sic de virtutibus cardinalibus loquitur : *Ita virtutes mne in valle plorationis per gratiam Dei donantur nobis.* Id ipsum suadet ratio mox allata in confirmationem præcedentis responsonis. Namque gratia sanctificans est principium radicale et remotum omnium bonorum; constituit hominem formaliter justum, quatenus paratum illum reddit ad implemandam totam legem, quæ præcipit de actibus omnium virtutum, ut dicitur 3 Ethic. cap. 1. Ergo gratiæ sanctificant veluti novæ naturæ, debent respondere habitus omnium virtutum, tanquam potentiae supernaturales et principia proxima actuum supernaturalium, qui ipsi competunt; quemadmodum naturæ rationali respondent potentiae rationales, intellectus sciens et voluntas, quæ sunt principia proxima actuum rationalium, ad quos inclinat.

Dices 1º: Qui habet habitum virtutis, promptè et delectabiliter operatur ea quæ sunt virtutis. Atqui experientiâ constat peccatores post perceptum pœnitentiæ Sacramentum, in quo peccata per infusionem gratiæ sanctificantis remissa sunt, easdem pati difficultates, quas ante justificationem, circa materias virtutum, sive theologicarum, sive moralium; ergo nullæ virtutes in justificatione infunduntur, sed acquiri debent studio et labore. — Respondeo 1º. hujusmodi experientiam non esse universalem. Plurimi quippe, etsi post conversionem, tentationibus etiam gravibus pulsuntur; mente tamen condelectantur legi Dei, et ad divina

piè se affectos sentiunt. Hujusce mutationis unus ex benè multis testis sit Augustinus, qui de se sic scribit lib. 9 Confess. cap. 2 : « Quā suave mihi subito factum est carere suavitatibus nugarum, et quas amittere metus fuerat, jam dimittere gaudium erat! Ejiciebas enim eas à me, vera et tu summa suavitas, ejiciebas, et intrabas pro eis, omni voluptate dulcior. » Quare ex quorundam experientiâ rectius concluderetur illos posuisse obicent gratiæ, nec rem Sacramenti perceperisse. Respondeo 2º: Concessâ majore, distinguendo min. : Peccatores post conversionem patiuntur easdem difficultates propter impedimenta externa, puta vitia prius contracta, quæ, quamvis per infusionem gratiæ sanctificantis lethale vulnus accipiant, ut loquitur S. Thomas, nihilominus per virtutes infusas non tolluntur, quemadmodum per acquisitas, utpote quæ illis non sunt contraria sicut istis, concedo; easdem patiuntur difficultates ex ipsâmet voluntate malè affectâ erga Deum et objecta virtutum moralium, nego min.; alioquin non essent conversi; nam vera conversio nequirit esse sine odio peccati et amore justitiae, in quibus consistit rectitudo voluntatis et essentia virtutis. Esto, contra illam rectitudinem pugnant caro et vitia contraria, quæ officium virtutis reddunt difficile; quemadmodum, inquit S. Thomas, somnolentia, quâ gravatur philosophus, impedit usum habitus, qui in ipso est, et injuncendum efficit.

Instas : Ex venerabili Bedâ, sancti magis humilantur de virtutibus, quas non habent, quâni de virtutibus, quas habent, gloriantur; ergo non omnes virtutes in justificatione infunduntur. Distinguo anteced. : Quas non habent quoad actum; quia nonnunquam propter difficultates et exteriora impedimenta venialiter peccant, concedo; quas non habent quoad habitum, nego antec. Quis enim dixerit virum sanctum non habere habitum religionis aut charitatis, ex eo quod pœnititiae oratio ejus sit aliquando tepida, aut duriusculum verbum in proximum protulerit?

Dices 2º: Saltem prudentia in justificatione non infunditur, cùm eâ careant pueri, idiotæ et plures mulierculæ. Ergo. Distinguo antec.: prudentia, quæ uniuersique ad salutem minimè sit necessaria, concedo : prudentia enique ad salutem necessaria, nego antec. Verum quidem est non quilibet justum pollere eâ excellenti prudentiâ, quâ possit sibi et aliis in omnibus consulere sine sapientiâ auxilio. Sed quivis puer aut idiota, si verè sit justus, ha-

bet illas prudentiae partes, sine quibus mores dirigi nequeunt, nempe curam et sollicititudinem rerum divinarum, ne in negotio salutis negligentia subrepatur; docilitatem, quia de se ipso non presumens, consilium à sapientioribus inquirit et suscepit; circumspectionem, quia operis aggrediendi circumstantias perpendit, ne quid leviter et inconsideratè moliatur.

Dicat ergo justificatus à peccatis: *Gaudens gaudabo in Domino, et exultabit anima mea in Deo meo; quia induit me vestimentis salutis, et indumento justitiae circumdedicit me, quasi sponsum decoratum coronâ, et quasi sponsam ornatam monilibus suis*, Isa. 46, v. 10. Non alijiciat per peccatum tantam Dei gratiam; sed sicut prius exhibuerat membra sua servire iniquitati, ita nunc exhibeat illa servire justitiae in sanctificationem, ut docet Apostolus Rom. 6.

Cum autem justus per fidem, spem et charitatem Christo sit insertus, ut loquitur concilium Tridentinum, et lumen fidei sit in ipso superadditum lumini rationis, quemadmodum ipsa ratio in homine superaddita est lumini sensuum; rectus ordo postulat, ut justus justè et supernaturaliter vivat, et ex fidei imperio rationem, sensus et omnes facultates suas dirigat ad finem, quem fides demonstrat, spes appetit, et charitas apprehendit. Unde mirum videri debet, quomodo homini christiano excidere potuerit haec propositio, primùm damnata ab Alexandro VII, deinde à clero Gallicano: « *Homo nullo unquam virtute sue tempore tenetur elicere actum fidei, spei et charitatis, ex vi præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.* » Nam ex S. Augustino supra laudato, « *haec maximè, immò sola, in religione sequenda sunt.* »

§ 3. *De donis Spiritus sancti.*

Q. 1: *Quid est donum Spiritus sancti?* — R. Est habitus supernaturalis, quo homo disponitur ad recipiendas extraordinarias Spiritus sancti motiones ad propriam salutem.

Dicitur 1º *habitum supernaturalis*, 1º quia permanenter inhæret, ut habetur Isaiae 11: *Requiescat super eum Spiritus... sapientia, etc.* Nam requies permanentiam significat. 2º Ut distinguatur à virtutibus; quanvis enim ratio generica virtutis conveniat donis, cum ipsa faciant bonum habentem se et opus ejus optimum; nihilominus non solent dici virtutes simpliciter, sed dona: quia virtus pressius sumpta, regitur prudentiā in actionibus ordinariis et mediocreibus; donum verò supra prudentiam inclinat ad actus excellentes, heroi-

cos et divinos per inspirationem et motionem Spiritus sancti. Unde virtus infusa subest prudentiae infusae, donum verò Spiritui sancto, tanquam proprio motori.

Dicitur 2º, *a*l recipiendas extraordinarias Spiritus sancti motiones**; quia ex S. Thomâ 1-2, q. 68, a. 4: « *Omne quod movetur, necesse est proportionatum esse motori... quanto igitur movens est altior, tanto necesse est quod mobile perfectiori dispositione ei proportionetur; sicut videmus quod perfectius oportet esse discipulum dispositum ad hoc, quod altiore doctrinam capiat à doctore. Manifestum est autem, quod virtutes humanæ perficiunt hominem, secundum quod homo natus est moveri per rationem in iis, quae interiori vel exteriori agit; oportet igitur inesse homini altiores perfectiones, secundum quas sit dispositus ad hoc quod divinitus moveatur. Et ita perfectiones vocantur dona.* »

Dicitur 3º, *ad propriam salutem*, ut significetur donum Spiritus sancti pertinere ad gratiam gratum facientem, et distingui à gratiis gratis datis, quae, ut observavimus, dantur ad aliorum salutem. Hinc sapientia et scientia, quae numerantur inter gratias gratis datas, dicuntur sermo sapientiae et scientiae, quia sunt ad illos erudiendos in lege divinâ; sapientia verò et scientia sumptuae pro donis Spiritus sancti, perficiunt habentem se in ordine ad divina; per sapientiam ad illa suavius et excellentius contemplanda movetur; et per scientiam ad temporalia extraordinario modo contempnenda.

Q. 2: *Numquid necessaria est Spiritus sancti motio, ut habitus virtutum infusarum in actum prorumpant?* — R. Procul dubio necessaria est; quia homo habitibus infusis uti non potest sine supernaturali illustratione seu cognitione, et sine più voluntatis affectione, quae sunt motiones Spiritus sancti, sed longè dispares à motionibus ad usum donorum requisitis. Nam priores motiones sunt ordinariae, et ad humanum agendi modum attemperatæ; posteriores contra excedunt communem agendi rationem, tñnduntque ad actus heroicæ. Unde actus illi non ita frequentes sunt in justis ac virtutum actus, v. g., oratio ad quam justus divinitus moveri necesse est, frequens est et assidua, sublimis verò contemplatio rarius et brevior.

Q. 3: *Suntne atriuitenda dona à virtutibus distincta?* — R. Negari non potest, quin homines aliquando extraordinariè à Spiritu sancto

moveantur; harum quippe motionum plura habent exempla, tum in Scripturis, tum in traditione ecclesiastica. Samson instinctu divino columnas cœnaeu'i conœussit, Jnd. 16. Salomon judicium tulit, 5 Reg. c. 5. Eleazarus elephanti se supposuit, 2 Mach. 6. Simeon venit in templum, Lue. 2. Saneta Apollonia sponte in rogum exiliit, ex S. Dionysio Alexandrino apud Euœbium lib. 6 Hist. c. 4. Rationem affert sanctus Thomas 1-2, qu. 68, art 4, quia « sicut... vires appetitivæ natæ sunt moveri per imperium rationis : ita omnes vires humanæ natæ sunt moveri per instinctum Dei, sicut à quādam superiori potentia. » Quin et ipse Aristoteles ejusmodi divinas inspirationes agnovit, lib. 7 Moral. c. 18, ejusque testimonium laudat S. Thomas art. 1, his verbis: « Philosophus etiam dicit... quod bis qui mouentur per instinctum divinum, non expedit consiliari secundum rationem humanam; sed quod sequuntur interiorem instinctum : quia mouentur à meliori principio quā sit ratio humana. »

Sed controversia est in Scholâ, num dona sint habitus à virtutibus distincti. Negant Scotus et alii non pauci, contenduntque esse actus eximios virtutum infusarum. S. verò Thomas 1-2, q. 68, et alii communiter, quibus subscribimus, docent dona esse habitus à virtutibus distinctos, 1 quia in Scripturis exprimuntur ut aliquid permanens, Isaie c. 11: *Requiescat super eum Spiritus Domini*. Joan. 14: *Ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus*. Unde S. Gregorius lib. 2 Moral. c. 14: « In illis donis, sine quibus ad vitam perveniri non potest, Spiritus sanctus in electis omnibus semper manet; sed in aliis non semper manet. » 2º Quia dona altiori et nobiliore modo versantur circa materiam virtutum, quā ipsæ virtutes. Ergo sicut liberalitas et magnificentia, quæ versantur circa idem objectum, puta pecuniam erogandam, sunt diversi habitus, quia diversimodè largitionem respiciunt, liberalitas ut mediocrem, magnificentia ut splendidam et magnificam, quando decet, similiter dona et virtutes distingui debent; cum dona disponant ad actus sublimiores, virtutes contra ad actus medios.

Q. 4: *Dona suæne habitus præstantiores virtutibus?* — R. Distinguendum cum S. Thomâ. Si dona conferantur cum virtutibus Theologicas, sunt inferiora; quia per virtutes Theologicas anima Deo conjungitur; per dona vero disponitur donataxat ad suscipiendam Spiritus

sancti motionem; atqui multò præstantius est conjungi Dei, quām disponi ad ejus inspirationem, que est consectarium quoddam, et velut appendix divina illius unionis. Sed si dona conferantur cum aliis virtutibus, sive intellectualibus, sive moralibus, præstantiora sunt; quia disponunt ad motionem extraordinarlam Spiritus sancti, que superior est motione rationis, ad quam disponunt virtutes morales. Manifestum quippe est, inquit S. doctor, quod ad altiorem motorem oportet majori perfectione mobi' esse dispositum. »

Q. 5: *Quot sunt dona Spiritus sancti?* — R. Septem numerantur, Isa. 44, his verbis: *Requiescat super eum Spiritus Domini, Spiritus sapientiæ et intellectiæ, Spiritus consilii et fortitudinis, Spiritus scientiæ et pietatis, et replebit eum Spiritus timoris Domini*. Ex his donis quatuor, scilicet sapientia, intelligentia, scientia et prudenteria, seu consilium, perficiunt rationem; tria verò voluntatem, nempe pietas, fortitudo et timor.

Q. 6: *Quomodo probatur septenarius ille donorum numerus?* — R. Probatur 1º ipsâ Prophetæ enumeratione; 2º auctoritate sanctorum Petrum, sancti Ambrosii lib. 5 de Spiritu sancto cap. 2; Hieronymi in caput 11 Isaiae; Augustini lib. 2 de Doctrinâ Christ. cap. 7; sancti Gregorii lib. 1 Moral. cap. 28; consensu Theologorum et totius Ecclesiæ, que illum numerum haetenus retinuit. Calvinus exsufflat et ridet illam auctoritatem; quia in hebreo pietas et timor pro reverentiâ sumuntur, et eodem nomine exprimuntur. Sed lugenda ejus vanitas et præsumptio, quā se oculatiorem credit septuaginta Interpretibus et sancto Hieronymo, qui idem nomen in textu hebreo repetitum, duo significare interpretati sunt, nimirum pietatem et timorem reverentialem; quemadmodum apud Latinos timor significat et metum, et reverentiam. 3º Probatur ratione, quia dona ex dictis idem cum virtutibus habent objectum materiale, sed disponunt ad actus sublimiores circa illud eliciendos. Ergo tot admittenda sunt dona quot numerantur virtutes: atqui præter virtutes Theologieas, quas præsupponunt dona tanquam sui radices, septem numerantur virtutes, quatuor intellectuales, quæ disponunt ad actus bonos, scilicet intelligentia, sapientia, scientia et prudentia; tres in voluntate, nimirum justitia, fortitudo et temperantia. Ergo totidem admittenda sunt dona ejusmodi virtutes præficiēntia.

Q. 7: *Quomodo se habet quodlibet dominum ad*

Virtutem cui respondet? — R. Satisfiet questioni, si conferatur actus coquilibet domi cum actibus virtutis ipsi agnatae. Itaque primum, actus virtutis intelligentiae, quae vulgo dicitur habitus principiorum, est cognitio primorum principiorum, v. g.: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris; totum est maius sui parte.* In religione autem christianâ prima principia sunt propositiones fidei, ex quibus deduci, et ad quas reduci oportet omnem supernaturalem fidelium cognitionem quantumcumque sublimem; alioquin abjicienda est tanquam à spiritu erroris immissa, qui aliquando se transfigurat in Angelum lucis. Torrò per prudentiam judicamus Deum hoc aut illud dixisse, per fidei virtutem actu et de facto id ipsum judicantes credimus. En actus virtutis fidei. Nonnunquam autem fidelis, etiam idiota, instinctu Spiritus sancti eâ firmitate credit, et tantâ luce percipit mysterium revelatum, v. g., *Filium Dei esse incarnatum, ut sibi videatur hactenus non credidisse sicut oportet.* En actus domi intelligentiae.

Secundo, per virtutem sapientiae ratio gratiâ Dei adjuta, de rebus divinis, tanquam de altissimis causis, et ex iis de creatis rectè judicat. Per donum verò sapientiae justus aliquando non rationis ductu, sed Spiritus sancti instinctu movetur ad sublimiorem cœlestium contemplationem, quam sanctus Augustinus testatur se fuisse expertum, I. 10 Conf. c. 40: « Ali quando, inquit Deum alloquens, intromittis me in affectum multum inusitatum introrsus, ad nescio quam dulcedinem; quæ si perficiatur in me, nescio quid erit, quod vita ista non erit; sed recido, » etc. Quia brevis est et admodum rara illa beatæ vitæ prælibatio.

Tertiò, virtus scientie ad hoc disponit, ut ratio de temporalibus rectè judicet, nimiriū non esse aestimanda aut appetenda, nisi quatenus deservire possunt ad eternam beatitudinem consequendam. At per donum scientie justus ulterius judicat illa esse abjicienda (quantum fieri potest), veluti onera et impedimenta, quæ retardant animam ad Deum anhelantem. Verum quia vitæ necessitas cogit servire hujusmodi vanitatibus, donum scientie tantum abest ut inflet, quemadmodum scientia philosophorum, quin justum dejicit, et secundum sanctum Augustinum, naturaliter parit donum lacrymarum.

Quartò, virtutis prudentiae proprium est in dubiis consulere secundum rectam rationem; Spiritus autem sanctus nonnunquam justis in-

spirat consilia, quæ communem agendi rationem et humanam prudentiam superant; et ideò à prudentibus seculi temeraria et stulta facile judicantur. *Animulis homo, inquit Apostolus 1 Cor. 2, non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei; stultitia enim est illi.*

Quintò, per justitiae virtutem justus disponit ad reddendum cuique debitum: *cui rectigal, rectigal; cui timorem, timorem; cui honorem, honorem,* Rom. 13. Per donum autem pietatis fit promptè à Spiritu sancto mobilis ad extraordinariam reverentiam, quâ Deo, personis et rebus sacris, pauperibus et omnibus hominibus, quatenus ad Christum pertinent, longè ultra debitum exhibet quod justitia, religio, et misericordia prescribunt.

Sextò, virtus fortitudinis justum in periculis, juxta dictamen rationis et communes prudentiae regulas firmat contra inordinatos timoris et audacie motus. Per donum verò fortitudinis disponit ad heroicos actus, instinctu divino eliciendos, ut videre est in laudatis exemplis Samsonis, Rasiae, 2 Machab. 14, et Apolloniae.

Septimiò, per virtutem temperantiae justus moderatè utitur rebus delectabilibus. Per donum verò timoris reverentialis erga Deum, omnes delectationes, quantum potest, abjicit vitæ austerioris studio, ut animam castam et puram conservet Deo suo, qui Exod. 20, *est fortis zelotes*, et Jac. c. 4, *ad invidiam concupiscit.*

Cæterùm, Theologi hîc monent, heroica illa opera, præsertim quæ quarto et sexto dono tribuuntur, non esse ambienda sine speciali Spiritus sancti instinctu, qui præsumitur in iis, quos Scriptura laudat et Ecclesia commendat; alioquin nec Samson, nec Rasias, nec Apollonia à gravi peccato excusari possent. Quare animarum rectores, sicut non debent agere, nisi secundum rectæ rationis et prudentiae regulas, ita nec aliis consulere. Justi equidem sunt semper dispositi ad omnem Spiritus sancti motum; sed supra rationem non moverunt nisi extraordinariè, contra rationem verò nunquam.

Q. 7: *Dona suntæ habitus distincti à duodecim fructibus Spiritus sancti, de quibus Galat. 5, et ab octo beatitudinibus, que lundantur, Matth. c. 5?* — Respondet S. Thomas, fructus et beatitudines esse ipsosmet actus virtutum et donorum. Namque fructus nomine intelligitur bonum labore et studio intentum et comparatum; v. g., ampla messis est fructus agricolæ. Si bonum illud sit ingens, dicitur beatitudo,

sive inchoata, sive perfecta; quia ejus possessio valde delectat, et operantis desiderium quiescere facit. Si autem bonum sit exiguum aut mediocre, dicitur simpliciter fructus, non verò beatitudo; neque enim mercenarium dixeris beatum, ex eo quod exiguum mercendem consecutus sit. Atqui bonum quod intenditur ex habitibus laudabilibus, sunt actus boni et laudabiles, v. g., cognitio rerum naturalium est bonum philosophi, et fructus habitus quem studio comparavit. Ergo actus habituum infusorum sunt delectabiles justorum fructus: *Timor Domini delectabit cor, Eccli. 1: Justitiae Domini recte iustificantes corda, Psalm. 17.* Et S. Augustinus serm. 568, alias hom. 57, de actu amoris ex toto corde, ait: « Cùm ad istam felicem perfectionem veneris, omnes concupiscentias hujus mundi tanquam stereora computabis, et cum Prophetā poteris dicere: *Mihi adhærere Deo bonum est,* » quemadmodum parvulus ablactatus experientia cibi solidioris et suavioris lac nutricis fastidit. Quin et intimus dolor de peccatis est delectabilis pœnitentiae fructus, juxta illud lib. de verâ et falsâ pœnitentiâ apud sanctum Augustinum: *Sic pœnitens de peccatis doleat, ut de dolore suo gaudeat.*

Ergo charitas, castitas et aliae virtutes, quas numerat Apostolus cit. c. 5 Gal., non sumuntur pro habitibus, sed pro actibus, patetque ex ejus contextu; ibi enim opponit opera spiritus operibus carnis: *Manifesta sunt, inquit, opera carnis, quae sunt fornicatio, immunditia, etc.* Tum subjungit de operibus bonis: *Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, etc.* Maluit autem dicere fructus, quā opus, ut intelligeremus in illis actibus secundum se spectatis, nullum inesse laborem, aut tristitiam, quemadmodum carnales falsò arbitrantur; sed meram delectationem et pacem. *Crucem quidem vident, sed non etiam iunctionem,* ait S. Bernardus serm. 1 de Dedic. Vident carnis afflictiones, sensuum mortificationes; sed non vident sancti Spiritus consolationes. Deinde Apostolus actus illos vocat fructus, non justorum, sed Spiritus sancti; quia licet justi ad illos actus vitaliter et liberè concurrant, Spiritus tamen sanctus illorum est auctor. *Deus est enim qui operatur in robis et velle, et perficere, pro bona voluntate,* Philip. 2. Porro sicut Apostolus non omnia carnis opera citato cap. numerat, sed quādam notiora dumtaxat; sic non omnes fructus Spiritus, sed nobiliores comprehendit in duodenario illo numero; omnes enim actus cuiuslibet habitus infusi, sive

sit virtus, sive sit donum, est fructus spiritus. Attamen fructus omnes non dicuntur beatitudines, sed soli actus donorum; quia ex dictis nomine beatitudinis intelligitur bonum insigne, in cuius possessione animus quiescit; vel plenè et perfectè, si beatitudo sit perfecta, ut visio Dei intuitiva, quae est operatio hominis præstantissima, et ultima ejus perfectio: vel imperfectè, si beatitudo sit solum inchoata, quae in hac vita exurgit ex actibus præstatoribus; operatio quippe præstant'or magis perficit, et amplius delectat. Atqui ex dictis actus donorum sunt præstantiores actibus virtutum, utpote qui procedant à nobiliore motore: ergo beatitudines sunt propriè actus donorum.

Q. 8°: *Quomodo octo beatitudines conrentur cuilibet dono?* — R. Alii aliter explicant. Secundum sanctum Augustinum lib. 1 de Serm. Domini in monte, prima beatitudo tribuitur timori Domini, quo justus ob Dei reverentiam seipsum deprimit, honores, et omnia temporalia contemnit: « Rectè hic intelliguntur pauperes spiritu, humiles et timentes Deum; nec aliunde omnino incipere oportuit beatitudinem; siquidem per ventura est ad summam sapientiam; initium autem sapientiae est timor Domini, quemadmodum et è contrario, initium omnis peccati superbia scribitur. Superbi autem appetunt et diligunt regna terrarum. Beati autem pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum, » cap. 2. Secunda beatitudo tribuitur pietati: « Namque mites sunt, qui cedunt improbitatibus, et non resistunt malo, sed vincunt in bono malum (scilicet propter Dei timorem et reverentiam). Rixentur ergo immites, et dimicent pro terrenis et temporalibus rebus. Beati mites, quoniam ipsis hereditate possidebunt terram, de qua pelli non possunt» c. 3; et cap. 9: « Inde venit (pauper spiritu) ad divinarum Scripturarum cognitionem, ubi oportet esse miti pietate; ne etiam id quod imperitis videtur absurdum, vituperare audeat... mitibus hereditas data est, tanquam testamentum Patris per pietatem querentibus. » Tertia convenit scientiæ: « In hoc gradu, in quo scientia est, lugetur amissi summi boni, quia inhæretur extremis, » c. 9; et c. 8: « Scientia congruit lugentibus, qui cognoverunt in Scripturis, quibus malis teneantur. » Quarta congruit dono fortitudinis: « In quarto gradu, inquit sanctus doctor, labor est, ubi vehementer incumbitur, ut sese animus avellat ab eis quibus pestiferā dulce-

dine innexus est. Hic ergo esuritur et sititur iustitia, et multum necessaria est fortitudo; quia non relinquitur sine dolore, quod cum delectatione retinetur. » Quinta est effectus salutaris consilii: « Hoc enim unum remedium est evadendi de istis mals, ut dimittamus, sicut nobis dimitti volumus; et adjuvemus in quo possumus alios, sicut et nos cupimus adjuvari. » Sexta respondet dono intellectus, quo sublimius res divinae apprehenduntur: « Quemadmodum enim lumen hoc videri non potest, nisi oculis mundis; ita nec Deus, nisi mundum sit illud, quo videri potest... mundis corde data est facultas videndi Deum, tanquam purum oculum ad intelligenda aeterna gerentibus. » Septima tribuitur dono sapientiae: « Pacificis Dei similitudo est tanquam perfecte sapientibus, formatisque ad imaginem Dei... Pacifici autem in semetipsis sunt, qui omnes animi sui motus componentes, et subiectientes rationi, id est, menti et spiritui, carnalesque concupiscentias habentes edomitas, fiunt regnum Dei, in quo ita sunt ordinata omnia, ut id quod in homine praecipuum est et excellens, hoc imperet, ceteris non reluctantibus, quae sunt nobis bestiisque communia. » In octava beatitudine septem dona concurrunt, adeo ut non sit novus perfectioonis gradus, sed probatio et declaratio praecedentium: « Septem sunt ergo, ait S. Augustinus cap. 9, quae perficiunt; nam octava clarificat, et quod perfectum est, demonstrat. » Enimvero omnes, tam pauperes et humiles spiritu, quam mites et alii, male audiunt apud iniquos, linguis eorum proscinduntur, persecutionibus exigitantur; sed beati si in iis tribulationibus gloriantur; quia ipsorum est regnum celorum.

Q. 9°: *Omnia dona infunduntur in justificatione?* — R. Affirmans S. Thomae sententia in scholâ est communior, probaturque, quia in justificatione homo inseritur Christo tanquam membrum capiti, ut Spiritu ejus vivat et regatur: *Si quis Spiritum Christi non habet, hic non est ejus*, Rom. 8, v. 9. Ergo justus debet disponi ad excipiendas omnes motiones S. irritus sancti; disponitur autem ad ordinarias per habitus virtutum, ad extraordinarias vero per dona, ut patet ex dictis; ergo sicut in justificatione infunduntur habitus virtutum, ita et habitus donorum: « In ordine ad finem ultimam supernaturalem, inquit S. Thomas art. 2, qu. 68, ad quem ratio movet secundum quod aliqualiter et imperfecte informata per

virtutes Theologicas, non sufficit ipsa motionis, nisi desperat ad instinctus et motio Spiritus sancti secundum illud Rom. 8: *Qui Spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt*. Et ideò ad illum finem consequendum necessarium est homini habere donum Spiritus sancti. »

In his enucleandis, que Schola vix attingit, diuinitus inmorati sumus, quia operæ pretium est, ut clerici plenè noverint et frequenter doceant, quam pretiosa et maxima dona conjuncta sint cum peccatorum remissione; quam divina adiumenta habeant justificati à peccato, ut relapsi caveat, et in bonis operibus abundant; denique quid in peccatore prærequiratur, ut ad tot ac tanta dona recipienda dispositus censeatur.

(HABERT), in Theologiâ ad usum seminarii Catalaunensis.

Appendix Secunda.

De variis Scholæ systematibus circa gratiæ efficaciam et sufficientiam.

Omnis circa gratiæ efficaciam et sufficientiam in scholis catholiceis agitatas opiniones, ad duas credimus posse revocari; unam quarum gratiæ efficaciam et sufficiëntiam ex ipsâ utriusque gratiæ naturâ repetit; alteram vero, quae ex voluntatis consensu vel dissensu.

Juxta priorem sententiam, est de naturâ gratiæ efficacis ut cum illâ voluntas bonum agat, simul et possit illud non agere; de naturâ vero gratiæ sufficientis ut cum illâ voluntas bonum non faciat, et tamen possit illud facere, ita ut gratia efficax in solum eadat actum, non in potentiam, quam perfectam supponit et completam; et sufficiens è contrario solùm afficiat potentiam, non actum. Gratia efficax, in hoc systemate, dicitur: *Praenotio physica*, vel etiam *Praedeterminatio physica*, eò quod nimirum voluntatem, antecedenter ad omnem ejus consensem, ad actum physie moveat, determinet et applicet. Ita Thomistæ, sic dicti, quod suam doctrinam esse velint ipsissimam doctrinam S. Thomæ.

Juxta alteram vero sententiam, non ex gratiæ naturâ repetendum est, quod sit efficax vel merè sufficiens; sed ex eo quod voluntas ei, prout voluerit, consentiat, vel dissentiat; non quidem hoc absono sensu, quod voluntas gratiæ viam aliquam addat ei consentiendo, vel adimat eidem dissentiendo; sed quod gratia suo non donetur effectu, nisi in quantum vo-

untas ejus obsequiter motioni; nec suo privetur effectu, nisi in quantum voluntas ejusdem motioni refragatur; eo serè modo quo Sacra menta suum non operantur effectum, nisi pro suscipientium dispositionibus; quamvis ille dispositiones efficaciam sacramentorum nil prorsus addant vel detrahant.

Itaque Deus ope *scientiae mediæ*, de quâ in Tract. de Deo, ab æterno videt ex innumeris gratiis quas in sua misericordiae thesauris reconditas habet, alias esse quibus Petrus certò consentiat, si ipsi dentur; alias quibus cito dissensiat, si eidem conferantur. Porro, s' Deus ab æterno decreverit Petro dare gratiam primi generis, huic gratiæ Petrus certò consentiet; et erit gratia efficax: si secundi generis, illi Petrus certò dissentiet; et erit gratia purè sufficiens. Ita Molina, in lib. cuius titulus, *de Concordia liberi arbitrii cum gratiæ donis*, etc., in quo suam ita fecit prædictam sententiam, ut dicta sit *Molinismus*.

Cum autem liber ille plurimum animas offendisset, et à multis fuisse de Semipelagianismo postulatus, insigniores Molinæ discipoli, Vasquesius præsertim et Suaresius, ut tantam à magistro criminacionem repellerent, ipsa servata substantia systematis, illud paulò alter adornare conati sunt.

Igitur non dixeré cum Molinâ gratiam esse efficacem præciè quia homo ei consentit; sed quia ipsa sic congruit cum omnibus circumstantiis in quibus homini datur, ut Deus, per *scientiam medium*, ab æterno præviderit hominem huic gratiæ certò fore consensurum, si ei talibus daretur in circumstantiis. Ille gratia efficax apud illos dicitur *gratia congrua*, ipsi verò dicuntur *Congruistæ*. Porrò, si ex tali *congruitate* habeat gratia quod sit efficax, ex ejusdem proinde *congruitatis* defecta habebit, quod sit duntaxat sufficiens.

Verum cùm, ipsos juxta *Congruistas*, illa gratiæ cum hominis natura, indeole, variisque, tum internis, tum externis dispositionibus attemperatio, verbo, *congruistas*, non sit efficax natura suâ; minus videntur juxta rem ipsam, quam juxta quosdam loquendi modos à Molinâ recedere. Si enim urgeantur, et ab illis quaeratur ultima ratio, cur una gratia sit efficax, altera purè sufficiens, non concipitur quid aliud ab ipsis possit ultimatim responderi, quam quod ab ipso Molinâ responsum est; adeò talem gratiam esse efficacem, quia voluntas ei consentit, talem verò merè sufficientem, quia voluntas illi dissentit.

Hoc igitur præcipuum ac fundamentalis dis crimén est inter sistema Thomistarum, et sistema Molinæ vel Congruistarum, quod, juxta Thomistas, gratia efficax ita natura differat à gratiâ tantum sufficienti, ut repugnet gratiam efficacem pro uno homine esse solum sufficientem pro altero: juxta Molinam autem et Congruistas, adeò sit ejusdem naturæ hoc utrumque gratiæ genus, ut gratia efficax in uno homine possit esse purè sufficiens in alio; quinimò eadem numero gratia eadem in homine, pro variis circumstantiis, efficax esse possit, aut merè sufficiens.

Sibi verò sic opponuntur haec duo systemata, ut arbitremur nullum inter illa medium exigitari posse; et ad alterum esse revocanda, quæ sub Augustinianorum et Thomassini nominibus celebrantur.

1º Quidem sistema Augustinianorum ad alterum ex prædictis systematibus videtur reducendum. Nam Augustiniani, sic dicti, quod Augustinum ducunt et magistrum sequi gloriantur, in eo cum Jansenio consentiunt, quod omnem gratiam reponant in coelesti delectatione, superiori quidem et victrici, si habeat effectum; inferiori autem, si careat effectu: in hoc autem ab eodem diffundunt essentialiter 1º quod dicant coelestem dilectionem non esse semper charitatem; 2º quod velint sub illâ delectatione, si sit superior, veram et *relativam* esse peccandi potentiam; sub eadem autem, si sit inferior, nullam esse, ne *relativam* quidem peccandi necessitatem. Atqui haec doctrina, quantum ad ipsam gratiæ efficaciam vel sufficientiam, in ipsum recedit sistema Thomistarum aut Congruistarum. Haec enim Augustinianorum delectatio, vel habet à natura suâ, quod consensum voluntatis elicit, si sit superior, et non elicit, si sit inferior; vel neutrum habet à natura suâ: si prius dicatur, ipsum est sistema Thomistarum: si posterius, ipsissimum est sistema Molinæ vel Congruistarum. Ergo, etc.

2º Pariter sistema Thomassini. Thomassinus enim, *dogm. Theol.* tom. 3, tract. 4, cap. 18, suum sistema sic ipse paucis contrahit: *Ineluctabilis vis gratiæ victricis consistit in multitudine, varietate, consonantiâ, et conspiratione plurium auxiliariorum interiorum exteriorumque, quorum singula seorsim frustrari possunt, quin et frustrantur quandoque per libertatis humanæ contumacem dissensum. At universa obstinatissimos quosque fatigant tandem, et multitudine, conspiratione, indefessâ oppugnatione suâ ad assensum tandem*

pertrahunt. Atqui, quantumvis existimet Thomassinus se h̄ac ratione medianam quasi viam aperuisse inter Thomistarum et Congruistarum sententias; ipse reverā in alterutram relabitur. Circa illam enim *multitudinem, varietatem, consonantiam, et conspirationem plurium auxiliorum*, in quibus reponit gratiam efficacem, idem instituetur dilemma, quod modō fuit circa vietricem Augustinianorum delectationem insti-
tutum.

Fatetur quidem, nec ad Thomistarum, nec ad Congruistarum sententiam revocari posse sistema Jansenii. Verū cūm, ex probatis, illud sistema fuerit ab Ecclesiā proscriptum; non est inter systemata catholica computandum.

Igitur eō reduci videtur tota quæstio prae-
sens, utrum gratia sit *ab intrinseco* efficax et sufficiens, ut volunt Thomistæ; vel *ab extrin-
seco* tantum, ut contendunt Molina et Congruistæ.

Cūm autem, labente seculo XVI occasione citati libri Molinæ, *de Concordiā*, etc., circa quæstionem illam gravissima in Hispaniis orta fuissent dissidia; Clemens VIII, S. pont., ut ea sedaret, anno 1598, indixit celebres illas Congregationes, quæ ab objecto suo dictæ sunt *de Auxiliis*; sibique, novem et ampliis anno-
rum spatio, non interruptè successerunt.

In illis multū quidem disputatum; sed nihil prorsū definitum. Ut igitur disputationibus finem imponeret Clementis VIII, post Leonem XI successor, Paulus V, mense Aug. anni 1607, rescriptum dedit, quo utrique parti sic per-
mittit propriam tueri sententiam, ut simul utrique vetet, partem oppositam ullā notare censurā, vel probrosis afficere nominibus. Quinimò paulò post prohibuit idem pontifex, ne liber ullus circa hanc materiam typis man-
daretur sine speciali licentiâ S. Sedis.

Si autem ipsa S. Sedes item præsentem in suspenso reliquerit, nec eam dirimere tentabimus; nobisque sat erit, si præcipua partis utrinque momenta duplice paragrapho profe-
ramus.

§ 1. Argumenta pro Thomistis adversus Molinam et Congruistas.

ARGUMENTUM I. — *Ex eo quidem norum sit sys-
tema Molinæ et Congruistarum.*

In his quæ spectant ad Religionem, quasi pro falsi habenda sunt quæcumque nova sunt et hactenū inaudita. Atqui fatetur ipse Molina sistema suum esse novum et incognitum PP. solūque confidit illud ab ipsis, si hujus habuissent notitiam, fuisse comprobandum.

*Neque verò, inquit lib. de Concordiā, etc., quest.
23, art. 4, disput. 1, dubito quin ab Augustino et ceteris PP. unanimi consensu comprobata fuisse nostra de Prædestinatione sententia, ratioque conciliandi libertatem arbitrii cum divinā gratiā.*

Respondent Congruistæ 1º, sistema *gratiæ congruae* non magis esse novum, quām sistema *Premotionis physicæ*; apud veteres non legi quidem nomina *gratiæ congruae*, *scientiæ mediæ*, et alia quibus utuntur Congruistæ; sed apud eosdem non magis istas occurrere lo-
quendi rationes, *actus primus*, *actus secundus*, *sensus divisus*, *sensus compositus*, et alias quæ à Thomistis usurpantur; uno verbo, SS. PP. de solo *gratiæ dogmate*, non de illius operandi modo, fuisse sollicitos.

Respondent 2º sistema non hoc ipso rejiciendū esse, quidem sit novum, nisi insuper alicui contradicat fidei principio. Atqui nedū, inquit, *gratiæ congruae* sistema ulli fidei principio contradicat, consentit apprimè cum omnibus quæ circa *gratiæ necessitatē*, *gratiatē*, *efficaciam*, etc., docet fides catholica.

ARGUMENTUM II. — *Ex eo quidem in systemate Congruistarum, non ipse Deus, sed sola homini voluntas bonum operetur.*

Fide docemur non solam bonum operandi potentiam, sed et ipsum bonum opus à Deo provenire. *Deus est*, inquit Apost. Philip. 2, 13, *qui operatur in vobis et velle et perficere, pro bonâ voluntate.* Unde S. Aug. lib. de *Gratiâ et libero Arbitrio*, cap. 61: *Certum est nos velle cùm volamus: sed ille facit ut velimus bonum de quo dictum est... Deus est qui operatur in vobis velle et et operari: certum est nos facere cùm facimus; sed ille facit ut faciamus, prabendo viris efficacissimas voluntati, qui dixit: Faciam ut in justificationibus meis ambuletis.* Atqui tamen, si *gratia* per se non sit efficax et ex naturâ suâ, dabit quidem Deus boni operis possibilitatem, sed non ipsum dabit bonum opus, illudque sola voluntas, *gratiæ* consentiendo, perficiet. Ergo, etc.

Respondent Congruistæ, id minimè fluere ex suo systemate. Quamvis enim, inquit, *gratia* congrua non à naturâ suâ habeat, ut bonum producat infallibiliter; habet tamen à suâ naturâ, ut voluntatem præveniat, excitet et elevet ad ordinem supernaturalem; in ipsiusque boni operis productionem plus influat quām ipsa voluntas, secundū illud Apost. 1 Cor. 15, 10: *Non ego autem, sed gratia Dei mecum.*

ARGUMENTUM III. — *Ex eo quidem in hoc sys-
temate homo seipsum in negotio salutis ab alio
discernat.*

Ad omnem hominem spectant hæc Apostoli verba 1 Cor. 5, 7 : *Quis te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Atqui, si gratia non sit efficax ex naturâ suâ, seu possit voluntas gratiae consentiendo vel dissentiendo, illam pro nutu efficacem reddere vel inefficacem; qui per summum consensum eam reddit efficacem, seipsum, in ordine supernaturali, discernet ab eo qui per summum dissensum eamdem reddit inefficacem, de illâque *discretione*, tanquam de suo, poterit gloriari. Ergo, etc.

Respondent Congruistæ, eum qui, gratiæ consentiendo, illam reddit efficacem, non ideò seipsum ab eo *discernere*, qui gratiæ dissentiendo ipsam reddit inefficacem, seu merè sufficientem. Deus enim, pro bona voluntate, priori dedit gratiam, quâ non modò posset, sed et certò vellit bonum facere; alteri vero gratiam quæcum posset quidem, sed certissimè nollet bonum operari. Solus ergo Deus est, qui priorem hominem à posteriori *discrevit*; et quicumque sic discretus est, non in se ipso, sed in Domino de suâ *discretione* debet gloriari. *Qui gloriatur, in Domino glorietur* (1 Cor. 4, 31).

ARGUMENTUM IV. — *Ex eo quidem gratia congrua non sit gratuita.*

Docent enim Congruistæ Deum non decernere homini dare gratiam *congruam*, nisi postquam, ope *scientie mediae*, certò viderit ipsum in tempore fore illi gratiæ consensurum. Atqui tali doctrinâ penitus destruitur gratiæ gratuitas. Ergo, etc.

Respondent Congruistæ, Deum quidem, priusquam decernat alieni homini dare gratiam *congruam*, ope *scientie mediae* prævidere, ipsum isti gratiæ, si ei detur, certò fore consensum; verum, non hâc futuri consensus prævisione, sed solo voluntatis suæ beneplacito determinari ad tales gratiam tali homini conferendam. Spectant itaque *scientiam medium*, non ut motivum quo Deus ad suam gratiam, hoc potius quam illo modo, huic potius quam illi homini, dispensandam excitetur; sed ut merum medium quo in suæ gratiæ dispensatione dirigatur. Atqui tali doctrinâ Pelagianismus funditus concutitur, suaque divinis auxiliis gratuitas asseritur, non tollitur. Ergo.

ARGUMENTUM V. — *Ex eo quidem in systemate Congruistarum infallibilis non sit Dei præscientia.*

Tunc enim falli potest Dei præscientia, quando Deus ab æterno certò scire nequit, utrum homo in tempore tali gratiæ consensu-

rus sit, aut dissensurus. Atqui, si divinorum auxiliarum efficacitas vel sufficientia, non ex illorum intrinsecâ naturâ, sed ex futuro voluntatis consensu vel dissensu deponatur, Deus ab æterno certò scire non potuit, utrum homo in tempore tali gratiæ consentiret vel dissentiret; cùm liberi consensus veritas in se non sit ab æterno determinata.

Respondent Congruistæ, ad hoc ut Deus infallibiliter cognoscat determinationes liberas creatorum, sive absolutæ, sive conditionatæ futuras, minimè requiri, creaturis à Deo dari auxilia cum ipsarum determinationibus essentialiter connexa, quia, si ipsis fides, futurae qualibet actiones liberae, ex seipsis, ab omnique præscindendo gratiæ operandi modo, suam veritatem determinatam habent ab æterno; sicut fusi exponunt in tract. *De Deo, ubi de Scientiâ Dei.*

ARGUMENTUM VI. — *Ex eo quidem in eodem systemate lèdatur supremum Dei dominium in creatas voluntates.*

De fide est tale esse Dei dominium suum voluntates creatas, ut nullus sit peccator, quantumvis obduratus, quem Deus non possit convertere, secundum illud August., Enchirid. cap. 98 : *Quis ita desipiat ut dicat Denim malas hominum voluntates, quas voluerit, quando voluerit, ubi voluerit, in bonum non posse convertere?* Atqui, si gratia ab extrinseco tantum, ad mentem Congruistarum sit efficax, supponi poterit peccator sic obduratus, ut Deus illum non possit convertere. Nam peccator ille non potest à Deo converti, cui quantacumque gratia conversionis à Deo conferatur, ei certò resistet et infallibiliter. Atqui, si gratia à solo hominis consensu, habeat quid sit efficax, et à solo dissensu quid sit inefficax, seu purè sufficiens; supponi poterit peccator sic obstinatus ut quantacumque præveniatur gratiæ conversionis, contumaciter renuat ei consentire, quod sanè non eveniret, si daretur ipsi gratia per se efficax et independenter a consensu voluntatis.

Respondent Congruistæ 1°, argumentum illud esse solendum in omni systemate catholicæ: cùm sit dogma fidei, à Trident. sess. 6, de Justif., con. 4, confirmatum, *liberum hominis arbitrium à Deo motum et excitatum... posse dissentire, si velit.*

Respondent 2°, in præsenti quidem statu non posse supponi peccatorem sic obduratum ut cuilibet, quantumvis efficaci, conversionis gratiæ dissentiat: cùm de fide sit talem hominem haecen à Deo non fuisse creatum, nec

unquam ab ipso fore erandum. Sed contendunt talem hominem non esse metaphysicè impossibilem. Si enim absoluētē et pro quolibet sicut in possibili repugnaret talis hominis suppositio, maximē quia in Deo impotentiam argueret. Atqui licet, inquit Congruistæ, supponetur homo, qui per nullam gratiam ejus cum libertate compatibilem converri posset, non idecō Deus minus esset omnipotens. Hujus enim hominis conversio non idō foret impossibilis, quod Deus absolutē non posset illum convertere; sed quod enim, ex hypothesi, convertere nollet, ipsius violando libertatem; adeō ut si ejusdem libertati vim aut minimam inferre yellet, illum certō et infallibiliter converteret.

ARGUMENTUM ULTIMUM. *Ex eo quod in systemate Molinae et Congruistarum facilior sit, quam par est, humanæ libertatis cum divinā gratiā conciliatio.*

Omnes SS. PP. ac præsertim Augustinus, maximum semper difficultatem experti sunt in conciliandā gratiā cum humanā libertate. Atqui, si non ex scip̄a, sed ex solo consensu voluntatis, gratia sit efficeax, nulla prorsū erit difficultas in illā conciliandā cum hominis libertate.

Respondent Congruistæ 1º, argumentum adversus Thomistas retorquendo. SS. PP. maximum quidem difficultatem, sed non abs'utam impossibilitatem experti sunt in conciliandā gratiā cum libertate. Atqui in systemate Thomistarum, non modō difficile, sed prorsū est impossibile conciliare gratiam cum libero arbitrio. Ergo. etc.

Respondent 2º, difficultatem conciliandā gratiā cum libero arbitrio, non tantum ex efficacitate gratiæ, sed etiam, ac præsertim ex ejus necessitate profluere: cū Pelagiani, gratiæ necessitatem adeō respuerent, quod vellent talem necessitatem compati non posse cum humanā libertate. Jam autem, inquit Congruistæ, non minor est gratiæ necessitas in nostro, quam in alio quolibet systemate catholicō. Ergo, etc.

Respondent 3º, ipsam etiam gratiæ efficacitatem, in suo systemate, non ita facilē conciliari posse cum hominis libertate. Cū enim in hoc systemate gratiæ efficacitas ex divinā præscientiā repetatur; in eo proinde tanta est, ad minus, libertatis cum gratiæ efficaciā, quam cum Dei præscientiā conciliandæ difficultas. Atqui nemo diffitebitur humanæ libertatis cum divinā præscientiā concordiam gravissimis obnoxiam esse difficultatibus, tanti⁹ nimurūm, ut

Tullius, teste Aug. lib. 5 de Civitate Dei, cap. 9, ad servandam homini libertatem, Deo adm̄erit præscientiam; nosque fecerit sacrilegos, ut faceret liberos.

§ 2. Argumenta pro Molinā et Congruistis adversus Thomistas.

ARGUMENTUM I. — *Ex verbis Christi Domini ad Corozaitas et Bethsaitas.* Christus Dominus, Matth. 11, 21, sic objurgat Corozaitas et Bethsaitas: *Vae tibi, Corozaim, vae tibi, Bethsaida, quia si in Tyro et Sidone factæ essent virtutes, que factæ sunt in vobis, olim in cilicio et cinere pœnitentiam egissent.* Atqui si admittatur sistema Thomistarum, injusta erit hæc Christi Domini contra Corozaitas et Bethsaitas objurgatio. Corozaitas enim et Bethsaitas non nisi summā cum injustiā, præ Tyrii et Sidoniis, objurgat Christus Dominus, si Tyrii et Sidonii, ex hypothesi quod vidissent Christi miracula, conversionis gratiam habuissent intrinsecè majorem illā, quam habuerunt Corozaita et Bethsaita, quando viderunt ejusdem miracula. Atqui reipsā, in systemate Thomistarum, Tyrii et Sidonii, si vidissent Christi miracula, conversionis gratiam habuissent majorem illā, etc. Tyriis enim et Sidoniis, si vidissent Christi miracula, data fuisse gratia efficax conversionis, siquidem, ex suppositione, sese realiter convertissent, atque in cilicio et cinere pœnitentiam egissent.

Corozaitis autem et Bethsaitis, ubi viderunt eadem miracula, non data fuit nisi gratia sufficiens conversionis: siquidem, ex hypothesi, non conversi sunt. Atqui principium est apud Thomistas fundamentale, gratiam efficacem, esse naturā suā, et abstractivē ab omni sensu voluntatis, intrinsecè majorem gratiā mērē sufficienti. Ergo, etc.

Respondent Thomistæ, totum illud argumentum adversus ipsos Congruistas posse retorqueri. Nam, inquit, ipsos juxta Gongruistas, Tyriis et Sidoniis, si vidissent Christimiracula, Deus gratiam dedisset, quā certō fuisse et infallibiliter convertendi; dum, juxta eosdem, Corozaitis et Bethsaitis, ubi viderunt eadem miracula, Deus non dedit nisi gratiam, quācum certum erat ipsos non esse convertendos. Atqui noe posito non facilius est Congruistis quām Thomistis, rædīct. in objurgationem ab injustiā vindicare. Ergo. etc.

Reponunt Congruistæ, summam esse hanc in parte discrepantiam inter systema suum et systema Thomistarum. Cū enim, inquit,

in nostro systemate gratia efficax, non penè intrinsecam naturam, differat à sufficienti; possumus supponere gratiam conversionis concessam Corozaitis et Bethsaitis, quanvis merè sufficientem, intrinsecè tamen et independenter ab omni consensu voluntatis, non minorē, imò fuisse majorem gratiā conversionis efficaci, quae conessa fuisset Tyrii et Sidoniis, si vidissent Christi miracula. Atqui posito quòd gratia conversionis data Corozaitis et Bethsaitis, Christi miracula videntibus, intrinsecè, ab omnique præscindendo consensu voluntatis, non minor, imò forsan major fuerit gratiā quā conversi fuissent Tyrii et Sidonii, si eadem vidissent miracula; priores jam, præ posterioribus, meritò potuerunt à Christo reprehendi. Ergo, etc.

ARGUMENTUM II. — *Ex eo quòd in systemate Thomistarum non detur gratia verè sufficiens.*

Illa gratia non est verè sufficiens, quæ non dat homini veram boni faciendi potentiam. Atqui talis est gratia sufficiens Thomistarum. Si enim homini daret veram bonum operandi potentiam, vel immediatam, vel mediatam. Atqui nec, etc.

1º Quidem gratia sufficiens Thomistarum non dat homini potentiam immediatam bonum agendi. Potestas enim immediata boni faciendi, quam confert gratia sufficiens Thomistarum, juxta ipsos, talis est ut metaphysicè repugnet ipsam immediatè in actum erumpere, adeò ut, si hæc potestas in actum erumperet immediatè, destrueretur ipsa natura gratiæ sufficientis. Atqui potestas immediata cuius actus immediatus essentialiter repugnat, non est vera, sed chimerica et contradictoria potentia. Ergo, etc.

2º Nec magis dat homini potentiam mediata bonum operandi. In tantum enim ex gratiā sufficienti Thomistarum, homo veram haberet, saltem mediatam, boni faciendi potentiam, in quantum ope gratiæ sufficientis accersere posset præmotionem physicam quæ, docentibus Thomistis, ad cuiuslibet boni productionem essentialiter requiritur. Atqui homo solà donatus gratiā sufficienti Thomistarum, nunquam accersere poterit præmotionem physicam. Si enim illam accerseret, vel per actum positivum, vel per actum negativum, vel denique per non actum. Atqui per nullum horum accersiri potest præmotio. Non per actum positivum: cùm, juxta Thomistas, ad quemlibet actum positivum essentialiter ipsa

prærequiratur præmotio. Non per actum negativum; nullus enim concipitur actus voluntatis merè negativus; cùm sit consensus vel dissensus. Non denique per non actum: siquidem nihil nulla proprietas.

Respondent quidem Thomistæ, Deum homini gratiam sufficientem habenti offerre gratiam efficacem, seu præmotionem, quam infallibiliter obtineret, si non resisteret Deo illam offerenti, hanc autem non resistantiam actum esse purè negativum. Verū respondent Congruistæ, hanc voluntatis non resistantiam actum esse verè positivum. Nam, inquit, voluntatem humanam Deo gratiam efficacem offerenti non resistere, idem est ac ipsi consentire. Atqui consensus quilibet voluntatis actus est positivus, ad quem producendum, juxta Thomistas, absolutè requiritur præmotio.

ARGUMENTUM III. — *Ex eo quòd in eodem systemate gratia efficax sit necessitans.*

Juxta Thomistas, sic essentiale est hominem agere cum gratiā efficaci, seu præmotione physicā, ut, si cum illā non ageret, hoc ipso præmotionis essentia mutaretur. Atqui gratia, cuius ad essentiam pertinet ut cum illā voluntas agat, voluntatem profectò necessitat ad agendum. Aliás dicendum esset hominem posse rerum essentiis refragari. Ergo, etc.

Respondent 1º Thomistæ, essentiale quidem esse ut homo agat cum præmotione; sed non minus essentiale esse, ut cum illā possit non agere. Quemadmodum, quando Petrus liberè sedet, sic essentiale est ipsum sedere, ut non minus essentiale sit illum posse non sedere: alioquin non sederet liberè.

Respondent Congruistæ, à contradictione non posse excusari, quicumque dixerit cum Thomistis essentiale esse ut voluntas agat sub præmotione physicā, simul et ut possit sub illā non agere. Nam, inquit, contradictorium est hominem posse subvertere rerum essentias. Atqui hominem posse non agere etiam cùm essentiale est ut agat, idem est ac ipsum posse rerum essentias mutare. Ergo, etc.

Ad exemplum verò Petri liberè sedentis, dicunt illam paritatem ipsis Thomistis adversari. Nam, inquit, ubi semel Petrus sese liberè determinavit ad sedendum, post hanc ejus determinationem, essentiale est, non modò ut sedeat, sed etiam ut non possit non sedere: cùm contradictorium sit, eum, qui liberè sedere supponitur, post hanc ipsam superpositionem, adhuc posse non sedere. Si verè

Petrus nihilominus liberè sedeat, illud ex eo solo fit, quod sedendi necessitas in ipso non aliam causam habeat, quam suppositam ejus liberam determinationem. Cum igitur è contrario necessitas agendi sub præmotione physicæ, ex hac ipsa præmotione, non ex liberâ determinatione voluntatis oriatur; sub tali necessitate constituta voluntas, nullo sensu libera dici potest.

Respondent 2º Thomistæ voluntatem, non quidem *in sensu composito* præmotionis, id est, præsente præmotione; sed tamen in ejusdem *sensu diviso*, id est, cædem absente, posse supponi bonum non agere; quod unum sufficiere volunt ad salvandam libertatem.

Reponunt Congruistæ, Concil. Trid. sic decernere contra Lutherum et Calvinum, sess.6, de *Justif.*, can. 4: *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motion et excitatum, nihil cooperari assentiendo Deo excitanti.... Neque posse dissentire, si velit.... Anathema sit.* Quibus verbis, inquit, definitur hominem, etiam sub gratiâ efficaci constitutum, in ipsis proximè *sensu composito*, eidem dissentire posse, si velit.

Respondent iterum iidem Congruistæ, tali argumento probari posse beatos fruentes in cœlis visione Dei intuitivâ, liberos esse ad Deum amandum vel non amandum; hominem è catenis constrictum, liberum esse ad ambulandum. Sancti enim in cœlis existentes, non *in sensu diviso*, sed duntaxat *in sensu composito* visionis intuitivæ, ad Deum amandum necessitantur: homo verò pedibus ligatus, in solo *sensu composito* compedium, necessitatur ad non ambulandum.

Respondent 3º Thomistæ, suam præmotionem in solum actum cadere, non in potentiam, quam completam supponit et expeditam, id est, perfectè liberam ad agendum vel non agendum.

Reponunt Congruistæ, sibi contradictorium videri, præmotionem physicam in actum influere, nec ipsa tamen affici potentiam. Juxta Thomistas enim, est de naturâ præmotionis ut actum eliciat ex potentia. Atqui, si fides Congruistis, præmotio physica vi naturæ sua non potest actum elicere ex potentia, quin ipsam afficiat potentiam, et ita quidem ut illam ad agendum necessitet.

Ex duabus præcedentibus argumentis unum efformant Congruistæ ut probent, systemate Thomistarum prorsus perimi hominis libertatem; illudque sic proponunt: Si in systemate

Thomistarum homo liber esset; vel sub gratiâ sufficienti, vel sub gratiâ efficaci. Atqui in systemate Thomistarum, homo sub neutrâ gratiâ liber esse potest: non sub gratiâ sufficienti, cum ex argumento 2, gratia sufficientis Thomistarum non det homini veram boni faciendi potentiam; non sub gratiâ efficaci, cum ex argumento 5, gratia efficax Thomistarum imponat homini veram boni faciendi necessitatem. Ergo, etc.

NOTA. Cum in Scripturis et PP. scriptis dogmata fidei, non scholarum placita consignentur; superfluum duximus afferre Scripturarum et Patrum, Augustini præsentium, testimonia, quibus hinc Thomistæ, et ipse Congruistæ suam respectivè sententiam adstruere moluntur. Que enim à Thomistis proferuntur ad probandum gratiam esse ab *intrinseco* efficacem, id unum probant, quod fides docet, gratie efficaci certò et infallibiliter consentire voluntatem: quæ verò à Congruistis, ad demonstrandum gratiam esse ab *extrinseco* tantum efficacem, id unum demonstrant, quod item docet fides catholica, sub motione gratie efficacis illæsam manere hominis libertatem.

Cæterum parvū refert quænam ex dubiis expositis sententiis alteri preferatur; modò pro certo habetur, *præmotionem physicam* Thomistarum toto cœlo distare à *delectatione relativè victrici* Jansenii; quod ut magis ac magis innotescat.

QUÆRES an sit esse entiale discrimen inter systema Thomistarum et systema Jansenii?

RESPONSIO. Essentialis est utriusque systematis differentia. Duo enim illa systemata differunt essentialiter, quorum in uno, dedita operâ, defenduntur propositiones ab Ecclesiâ damnatae; dum in alio conceptis verbis resipiuntur cædem propositiones; ex eoque, ad summum, eruerentur per consequentias, quas hujus systematis defensores sinecè diffidentur. Atqui in systemate Jansenii, dedita operâ, etc... dum in systemate Thomistarum conceptis verbis, etc. 1º Quidem Jansenius aperte docet propositiones, quas proscripsit Ecclesia. Vidimus enim, in parte historicâ, totum systema *delectationis relativè victricis* ad duas istas propositiones revocari: primam in præsenti statu naturæ lapsæ nullam esse gratiam præsente sufficientem; secundam in eodem statu gratiam efficacem esse necessitatem. Atqui, ex dictis in duplice præcedentis articulo, duæ illæ propositiones sunt hereticæ, et quæ tales ab Ecclesiâ proscriptæ. Ergo 1º, etc.

2º Thomistae duas illas propositiones aperte rejiciunt. Nullum enim reperias Thomistam genuinum, qui pro fidei dogmatibus haec duo non habet: primum dari gratias merè sufficentes, quae nempe careant effectu, ad quem producentum veram et *relativam* conferunt potestatem; secundum sub inotione gratiae efficiacis completam et *relativam* ad oppositum manere potentiam.

3º Si Thomistis objiciant Congruistae, ex ipsorum systemate duas predictas fluere propositiones, reponunt hanc criminationem nullo prorsus fundamento nisi, nihilque non molliuntur, ut ab istis consecatriis suum sistema vindicent: immo palam profitentur illud à se statim esse deservendum, si sibi comprobetur ex eo fluere vel unicam è propositionibus, quas in Jansenio damnavit Ecclesia.

INDEX.

Quæstio præemialis. De nomine, notione, ac divisione gratiæ, 11. — Art. I. De variâ nominis gratiæ acceptione, *Ibid.* — Art. II. De definitione gratiæ, 14. — Art. III. De existentiâ gratiæ, 30. — Art. IV. De divisione gratiæ, 31. — Concl. prima. Legitima est et adæquata divisio gratiæ, in gratiam gratis datam, et gratum facientem, 36. — Concl. secunda. Conveniens est ac legitima gratiæ gratis datae divisio, secundum quam novem ipsius species enumerantur ab Apostolo 1 Cor. 12, nempe, fides, sermo sapientiae, sermo scientiae, gratia sanitatum, operatio virtutum, prophetia, discretio spirituum, genera linguarum, et interpretatio sermonum, 38. — Concl. tertia. Gratia gratum faciens perfæctior est atque dignior gratiæ gratia data, 61.

Pars historicæ. De variis circa gratiam erroribus, 87. — Dissert. I. De Pelagianis, *Ibid.* — Cap. I. De primis auctoribus et præcipuis defensoribus hæresis Pelagianæ, 88. — Art. I. De Pelagianorum parentibus ac magistris, *Ibid.* — Art. II. De Pelagii discipulis, 89. — Cap. II. De Pelagianæ hæreseos impugnatoribus, 91. — Art. I. De Conciliis in causâ Pelagianorum celebratis, 92. — Art. II. De Constitutionibus SS. Pontificum contra Pelagianos, 107. — Art. III. De dogmaticis SS. Patrum libris adversus Pelagianos, 110. — Parag. I. De scriptis S. Hieronymi contra Pelagianos, 111. — Parag. II. De Orosii scriptis adversus Pelagianos, 112. — Parag. III. De Sexto, presbytero romano, *Ibid.* — Parag. IV. De Mario Mercatore, *Ibid.* — Art. IV. De imperatorum edictis adversus Pelagianos, 114. — Art. V. De subscriptiōibus in causâ Pelagianorum exactis, 116. —

Cap. III. De erroribus Pelagianorum, 119. — Errores Pelagianorum circa peccatum originale, Errores Pelagianorum circa vires liberi arbitrii, Errores Pelagianorum circa gratiam, — Cap. IV. Utrum Pelagius veram et internam voluntatis gratiam aliquando tandem agnoverit, 123. — Conc. I. Pelagius tandem aliquando agnovit veram et internam revelationis gratiam, tum ex parte objecti nichil propositi, tum ex parte potentiae, seu intellectus ad credendum divinitus adiutti, 132. — Concl. II. Pelagius ante condemnationem suæ hæreseos sub Zozimo, veram et internam voluntatis gratiam nusquam admisit ad bonum opus, sive inchoandum, sive etiam complendum ac perficiendum, 133. — Concl. III. Post decretum Zozimi Julianus hæresim Pelagianam utcumque températavit, internam voluntatis gratiam admittendo, at triplici infectam vitio, 135. — Solvuntur objectiones, 138. — Cap. V. Utrum Pelagiani admirerint gratiam habitualē, et virtutes infusas, 143. — Concl. Pelagiani nec gratiam interius sanctificantem seu habitualē, nec virtutes supernaturales infusas agnovere, *Ibid.* — Cap. VI. De quâ gratiæ specie contentio fuerit sanctum Augustinum inter et Pelagianos, 146. — Concl. I. Gratia quam propugnavit S. Augustinus contra Pelagianos, ea non est quæ virtute suâ invictâ, insuperabili et indeclinabili, voluntatem ad bonum necessariò determinat et applicat ad sensum Jansenii, *Ibid.* — Concl. II. Gratia de quâ potissimum contra Pelagianos agebat S. Augustinus, non est habitualis, sed actualis, 147. — Concl. III. Gratia, de quâ tam gravis ac diuturna exarsit contentio sanctum Augustinum inter et Pelagianos,

non est gratia ex se efficax, sed generatim actualis gratia voluntatis necessaria et gratuita, 148. — Solvuntur objectiones, 152. — Cap. VII. Compendiosa proponitur series chronologica Operum S. Augustini adversus haeresim Pelagianam, 159. — Dissert. II. De Semipelagianis, 164. — Cap. I. Qui fuerint Semipelagiani, *Ibid.* — Cap. II. De praecipuis Semipelagianorum debellatoribus, 166. — Cap. III. De Semipelagianorum erroribus, 168. — Concl. I. Semipelagiani omnes gratiae interioris prævenientis necessitatem ad initium fidei constantissime negaverunt, 173. — Concl. II. Semipelagiani nullam admiserunt necessitatem gratiae interioris ad perseverandum in fide, 178. — Solvuntur objectiones, *Ibid.* — Dissert. III. De monachis Adrumetinis, 192. — Art. I. Compendiosa hujusc dissidii delineatio, *Ibid.* — Art. II. Quis fuerit Adrumetinorum monachorum error, 195. — Concl. Adrumetini monachi Prædestinationanæ hærecoes auctores vel præformatores non fuere, sed Pelagianæ potius labi infecti, *Ibid.* — Dissert. IV. De Prædestinationis quinti seculi, 195. — Concl. I. Prædestinationana hæresis exorta non est in Africâ in monasterio Adrumetino, 197. — Concl. II. Prædestinationana hæresis non emerit in Galliis Cœlestino I summo Pontifice; neque adversus eam SS. Augustini aut Cœlestini opem imploravere Prosper et Hilarius, *Ibid.* — Concl. III. Prædestinationana hæresis non est figuramentum, neque mera calumnia quâ Massilienses S. Augustinum ejusque discipulos infamare studuerunt, uti placet Jansenio ejusque apologistis; sed vera et realis hæresis in Galliis quinto seculo à Lucido quadam presbytero, Monimo et aliis nonnullis pro-pugnata, 198. — Solvuntur objectiones, 200. — Dissert. V. De Prædestinationis noni seculi, 210. — Cap. I. De Gotescalco, *Ibid.* — Art. I. Contracta historia Gotescalci delineatio, *Ibid.* — Art. II. An extinctam Prædestinationarum hæresim renovaverit Gotescalcus, 212. — Concl. Gotescalcus diu sopitam Prædestinationarum hæresim seculo nono in Galliis regnante Carolo Calvo exsuscitavit, *Ibid.* — Solvuntur objectiones, 215. — Art. III. An errores suos tandem revocaverit Gotescalcus, 218. — Cap. II. De scriptoribus noni seculi in causâ Gotescalci, *Ibid.* — Concl. I. Sex posteriores auctores errore facti nonnihil patrocinatisunt personæ Gotescalci, *Ibid.* — Concl. II. Prædicti sex auctores erroribus

Gotescalci nequaquam favent, 219. — Cap. III. De Ecclesiâ Lugdunensi, 223. — Concl. Ecclesia Lugdunensis nec reipsâ adversatur capitulis Carisiacis, nec Gotescalci, aliorumque Prædestinationarum erroribus adhæsit, 224. — Analysis libri *De tribus Epistolis*, *Ibid.* — Analysis libri *De tenendâ veritate*, 229. — Solvuntur objectiones. — Cap. IV. De concilio Valentino, 244. — Concl. I. Synodus Valentina favit personæ Gotescalci, non autem ipsius doctrinæ, *Ibid.* — Concl. II. Synodus Valentina non in rei substantiâ, sed in quibusdam duntaxat loquendi modis recessit à doctrinâ Capitulorum Carisiensium, 245. — Cap. V. De aliis synodis in causâ Gotescalci habitis, 249. — Dissert. VI. De Wiclefistis, 250. — Cap. I. De Wiclefo ejusque defensoribus, 251. — Cap. II. De Wiclefi erroribus, 252. — Cap. III. De hærecoes Wiclefi damnatione, 253. — Dissert. VII. De Lutheranis, 254. — Cap. I. De Lutherio ejusque discipulis, *Ibid.* — Cap. II. De erroribus Lutheri, 257. — Parag. I. Errores Lutheri circa prædestinationem, *Ibid.* — Parag. II. Errores circa substantiam gratiae, *Ibid.* — Parag. III. Errores circa modum agendi gratiae, 258. — Parag. IV. Errores circa liberum arbitrium, 260. — Parag. V. Errores circa justificationem, 262. — Cap. III. De multiplici Lutheranæ hærecoes damnatione, 265. — Dissert. VIII. De Calvinio, 268. — Cap. I. De Calvinio, *Ibid.* — Cap. II. De Calvini erroribus, 270. — Cap. III. De Calvinistarum dissidiis, 273. — Cap. IV. De colloquiis, synodis, et fidei professionibus in causâ Calvinianâ habitis, 275. — Dissert. IX. De Michaele Baio, 279. — Cap. I. Historica causæ Baianæ synopsis, *Ibid.* — Parag. I. Exordium causæ Baianæ, *Ibid.* — Parag. II. Progressus controversie Baianæ, 281. — Parag. III. Exitus Baianæ controversiae, 287. — Cap. II. De systemate Baiano, 289. — Parag. I. Systema Baianum circa statum naturæ innocentis, 290. — Parag. II. Systema Baianum circa peccatum originale, 292. — Parag. III. Systema Baianum circa peccatum personale, 293. — Parag. IV. Systema Baianum circa libertum operum, 295. — Parag. V. Systema Baianum circa charitatem, 298. — Parag. VI. Systema Baianum circa justificationem, 301. — Parag. VII. Systema Baianum circa meritum operum, 303. Cap. III. De Bullis summorum Pontificum in causâ Baii, 306. — Art. I. An Bulla Urbani VIII sit subreptitia, 307. — Cone. Bulla Urbani VIII non est subreptitia, *Ibid.* — Art. II. An Bulla Urbani sit lex sanctæ Sedis, 310. — Concl. Bul-

la Urbani renovans Pianam, est lex sanctae Sedis, *Ibid.* — Art. III. An Bulla Urbani sit lex Ecclesiae Gallicanæ, *Ibid.* — Concl. Bulla Urbani VIII quoad doctrinam spectata, lex est Ecclesiae Gallicanæ, 511. — Art. IV. An Bulla Urbani VIII sit lex Ecclesiae universalis, 515. — Concl. Bulla Urbani quoad doctrinam spectata, lex est Ecclesiae universalis, *Ibid.* — Solvuntur objectiones, 521. — Art. V. An Bulla Urbani VIII sit lex dogmatica, 529. — Concl. Bulla Urbani vera est lex dogmatica, verum est dogmaticum judicium, 550. — Art. VI. Quis sit genuinus ac legitimus predictæ Bullæ sensus, 551. — Concl. Famosum comma in Bullâ Pii V collocari debet post verbum *possent*, *Ibid.* — Solvuntur objectiones, 554. — Art. VII. Nonnulla proponuntur et expenduntur quæsita ad perfectam dictarum Pii V, Gregorii XIII et Urbani VIII Bullarum intelligentiam planè necessaria, 540. — Dissert. X. De Congregationibus de Auxiliis, 559. — Art. I. Occasio Congregationum, *Ibid.* — Parag. I. Controversiae in Belgio habitæ, *Ibid.* — Parag. II. Controversiae in Hispaniâ habitæ, 564. — Art. II. Congregations de Auxiliis, 569. — Art. III. Exitus Congregationum, 580. — Dissert. XI. De Jansenio, 589. — Cap. I. Jansenianæ causæ historica, 590. — Art. I. Persona Jansenii, *Ibid.* — Art. II. Liber Jansenii cui titulus, *Augustinus*, 592. — Art. III. De iis quæ præcessere judicium romanum de quinque Jansenii Propositionibus, 594. — Art. IV. De iis quæ pendente romano examine contigere, 597. — Art. V. De iis quæ subsecuta sunt Innocentii X judicium, 598. — Cap. I. Discutiuntur critica historiæ punita, 410. — Art. I. De Innocentii X Bullâ, *Ibid.* — Concl. I. Quinque Propositiones in romano examine discussæ sunt in sensu Jansenii, *Ibid.* — Concl. II. Quinque Propositiones ab Innocent. X in sensu Jansenii damnatae fuerunt, 415. — Concl. III. Canonicon fuit et æquissimum Innocentii X de quinque Propositionibus in sensu Jansenii judicium, 421. — Concl. IV. Summa est et irrefragabilis Constitutionis Innocentii X auctoritas, 424. — Concl. V. Decreto suo authentico et summae auctoritatis assecutus est romanus pontifex et proscriptis proprium, naturalem et legitimum libri Jansenii sensum, 425. — Art. II. De quinque Jansenianorum articulis, 440. — Concl. Fictitia est quam venditant Janseniani quinque articulorum approbatio, 441. — Art. III. De pace Clementis IX, 449. — Concl. I. Clemens IX reipsâ existimavit quatuor episcopos purè et simpliciter subscripsisse

formulario Alexandri VII, 450. — Concl. II. Clemens IX pro sua prudentia aliud suspicari non potuit, quād quod reverā pro certo habuit, nimirūm quatuor episcopos purè et simpliciter subscripsisse, 457. — Concl. III. Etsi daretur adversariis (quod tamen falsum esse jam demonstravimus) Clementem IX non ignorasse factam à quatuor episcopis juris à facto distinctionem, nihil tamen inde colligi posset in gratiam silentii religiosi, 464. — Solvuntur objectiones, 467. — Art. IV. De Brevibus Innoc. XII, 492. — Concl. Ex Brevibus Innocentii XII ad Belgii episcopos scriptis nihil prorsùs colligi potest in gratiam silentii religiosi circa factum Jansenii, *Ibid.* — Art. V. De Clementis XI Bullâ *VINEAM DOMINI*, etc., 497. — Concl. Bulla *Vineam Domini* decretoriè pronuntiat ac definit expressè, silentium, ut vocant, religiosum, prorsus insufficiens esse circa dogmaticum Jansenii factum, 499. — Cap. III. De systemate Jansenii, 517. — Art. I. De principiis systematis Jansenii, 518. — Parag. I. Natura delectationis, *Ibid.* — Parag. II. Divisio delectationis, *Ibid.* — Parag. III. Necessitas delectationis, 520. — Parag. IV. Virtus et modus agendi delectationum, 523. — Parag. V. De potentia absoluta et relativâ, 524. — Utrum Jansenius admiserit potentiam absolutam, 526. — Concl. Jansenius in voluntate inferiori delectatione, v. g., cœlesti instructâ ultrò agnoscit absolutam, sensu mox exposito, ad opus bonum potentiam, *Ibid.* — Utrum Jansenius admiserit potentiam relativam, 531. — Concl. Jansenius in ipsâ voluntate inferiori duntaxat delectatione instructâ nec agnoscit, nec in suo systemate agnoscere potuit veram ac relativam, sensu antea exposito, ad opus bonum potentiam, *Ibid.* — Parag. VI. An delectatio superior Janseniani systematis basis sit ac fundamentum, 538. — Concl. Delectatio superior seu relativè victrix, prout hactenùs exposita fuit, Janseniani systematis basis est ac fundamentum, *Ibid.* — Parag. VII. Janseniani systematis contracta delineatio, 539. — Art. II. De consecariis Janseniani systematis, 540. — Parag. I. An delectatio superior, seu relativè victrix Janseniana, basis sit, fundamentum ac principium ex quo quinque Propositiones necessariò fluant, 541. — Concl. Delectatio superior, seu relativè victrix Janseniana, fons est, radix et origo ex quā quinque Propositiones necessariò dimanan, *Ibid.* — Parag. II. De quinque Propositionibus Jansenii, 548. — Prima Propositio : Aliqua Dei præcepta, etc., *Ibid.*

— Secunda Propositio : Interiori gratiae, 553.
 — Tertia Propositio : Ad merendum et demerendum, etc. 559. — Quarta Propositio : Semipelagiani admittabant, etc., 574. — Quinta Propositio : Semipelagianum est dicere, etc., 576. — De discriminis systematis Janseniani à systematibus præmotionis physice, et delectationis absolutè vitricis, 583. — Conclusio I. Jansenii sistema à Thomistico longè latèque distat, *Ibid.* — Concl. II. Jansenii sistema plurimum differt à systemate Augustinianorum qui gratiae efficaciam in delectatione simpliciter et absolutè vitrici constituant, 589. — Solvuntur objectiones, 590. — Disputatio XII. De Quesnello, 595. — Art. I. Historica causæ Quesnellianæ Synopsis, 596. — Parag. I. Persona Quesnelli, *Ibid.* — Parag. II. De Quesnelli libro, cuius titulus, *Le nouveau Testament en Français, avec des réflexions morales*, etc., 602. — 1° Quæ fuerit prima libri Observationum moralium origo? *Ibid.* — 2° Quis fuerit præfati Operis progressus, quæve ipsi subinde accesserint additamenta? 603. — 3° Quid sentiendum sit de prætensiâ illâ generali, quam... celebriores Quesnellistæ ubique jactantius venditant libri Reflexionum moralium per 40 annos approbatione; ab anno scilicet 1671 ad annum 1711, quo Opus ad R. Pontificem solemniter delatum fuit, 604. — 4° Quid pronuntiandum de jactatâ adeò à Quesnellistis libri Observationum justificatione, sub nomine Illustriss. Bossuetii... editâ, 609. — 5° Quis demùm fuerit dieti libri existens, sors ac fortuna, 614. — Parag. III. De iis quæ subsecuta sunt Clementis XI damnatorium de Quesnelli libro judicium, 616. — Epôcha I. De iis quæ à Constitutione Unig. ad appellationem usque quatuor Episcoporum gesta sunt, Comitia Cleri Gallic. an. 1713, Regiae pro Constitutionis Unig. promulgatione Litteræ, Comitiorum ad Pontificem, et Pontificis ad Comitia Epistole, Constitutio Unig. à 110 et amplius Præsulibus acceptata, Præsulum Bullæ refragantium Mandata Romæ confixa, S. Facultas Parisiensis Bullam suscepit, idem præstíttere cæteræ per Regnum et Orbem sparsæ S. Facultates. Moritur anno 1715. Rex Christianissimus. In Comitiis ejusdem anni duo à Novatoribus maximè accepti damnamur libelli : *Les Hexaples*, etc. et le *Témoignage de la vérité*. Variæ pro reductandis ad officium refractariis, habicie collationes, *Ibid.* — Epôcha II. De iis quæ ab interjectâ appellatione 1717, ad Concilium usque Ebredunense 1727 contingere. Quatuor Episcoporum provocatio an.

1717. Memorialia Præsulum Gallicanoruin supremo Regni Moderatori oblata, contra Appellantium molitiones, Card. Noallii et quatuor Episcop. provocaciones Rome proscriptæ. Eod. an. 1718 appellations à 50 Episcopis reprobatae. Corpus doctrinale Card. Noallii, 622 et seq. — Anno 1720 novo Diplomate Regio confirmata in toto Regno Bulle auctoritas : interdicta ab eâ quælibet sub quovis prætextu appellatio. Moritur Clemens XI, sucedit Innocentius XIII. Is decessoris vestigiis insistens Bullam auctoritate Apostolicâ tueretur. Bulla Unig. Ecclesiæ et Regni lex : ex Gallic. Episcopis, ipsoque etiam Rege Christianissimo. Innocentio XIII sufficitur Benedictus XIII; Roma convocat Concilium an. 1723; hâc in synodo Constitut. Unig. observantia commendata assertaque debita ipsi obedientia. Bulla Unig. iterum utrâque potestate Regni et Ecclesiæ lex declarata. Famosi 12. Articuli an. 1727. Romæ vulgati, falso Parisiis perhibentur Romæ approbati. Scriptum eminentiam S. Pontif. approbationem referens, Decreto Regio proscriptum. Duodecim articulorum pravitatis et vitia, Cardinal. Epist. et Episc. Mandatis detecta, Concilium Avenionense an. 1723 convocatum : in eo Constitut. Unig. observantia atque obedientia... plurimum celebrata. Cleri Gallicani Statutis Regiisque Editis rursus Bulle Unig. firmata auctoritas, *Ibid.* — Epôcha III. De iis quæ ab indictâ Ebredunensi Synodo, et deinceps ad nostra usque tempora subsecuta sunt. Ebredunensis Concilio convocatio. Lata in personam et instructionem Senecensis Episcopi sententia. Dictæ sententiae confirmatio, simul et Decretorum Concilii promulgatio. Acta Concilii Pontificiæ auctoritate firmata, *Ibid.* — Regia accedit auctoritas. Causidicorum Parisiensium adversus Ebredunense Concilium consultatio. Duodecim Episcoporum in gratiam Senecensis Episcopi ad Regem Epistola; Gallicanorum Præsulum contra Causidicorum Parisiensium Consultationem judicium; Regium adversus eamdem consultationem Edictum. A Præsulibus Gallicanis vindi catâ Ebredunensis Synodi auctoritas. Interjectâ à Card. Noallio appellatio revocatio puraque ac simplex ab eodem Bullæ acceptatio. Mendaces contra sinceram Card. Noallii acceptationem sparsi rumores, statim ac certò disiecti. Mors Eminent. Noallii; ejus in locum sufficitur Aquensis Archiepiscopus. Solemne an. 1729 super acceptatione Constitut. Unig. S. Fauchatius Parisiensis decretum. Dieti Decreti multiplex ac disertissima confirmatio. Regium ac

solemne an. 1750 pro Constitut. Unig. observandâ et executioni demandandâ Edictum. Epistolis et diplomatis Regis eadem confirmata declaratio. Moritur Benedictus XIII succedit Clemens XII huicque Benedictus XIV. Miracula Convulsiones ab Episcopis et Theologis explosa. Acta et Decreta praeclaræ Artium Facultatis super acceptatione Constitut. Unig. Præcedentium Decretorum confirmatio, 630 et seq. — Art. II. Bullæ Unig. auctoritas, æquitas, genuinusque character statuitur ac vindicatur, 630. — Parag. I. Bullæ Unig. asseritur æquitas ac canonicitas, 635. — Concl. Æquissima est ac canonica Clementis XI. Constitutio, quæ incipit Unigenit. 634. — Solvuntur Objectiones, 660. — Parag. II. Statuitur ac vindicatur certa et inconcussa Constitutionis Unigenit. auctoritas, 684. — Concl. Constitutio Clementis XI quæ incipit Unigenit. certissimum est universalis Ecclesiae judicium, cui omnes et singuli Fideles corde et animo adhærere debent, *Ibid.* — Bullæ acceptationis testimonia, quæ petuntur ex publicis ac solemnibus omnium fermè Orbis Catholicæ Metropolitanorum testificationibus, 695. — De sparsis per Italiam Ecclesiis, 703. — De Ecclesiis Hispaniæ, 707. — De Ecclesiis Lusitanicæ, 709. — De catholicis Belgicæ Ecclesiis, 710. — De Germanicæ Ecclesiis, *Ibid.* — De Hungariae et Bohemiae Ecclesiis, 711. — De Ecclesiis Poloniæ, 712. — De Ecclesiis Dalmatiae, Illyrici, Albaniæ, etc., *Ibid.* — Solvuntur Objectiones, 719. — Parag. III. Aperitur Bullæ Unig. natura, genuinusque character, 786. — Concl. Bulla Unig. non est mera disciplinæ, politæ ac cautionis lex; sed verum ac propriæ dictum judicium dogmaticum, 787. — Solvuntur Objectiones, 794. — Corollaria, 804. — Art. III. De systemate Quesnelliano, 810. — Principia systematis Quesnelliani, *Ibid.* — De consecratiis Quesnelliani systematis, 815. — Liscrimina Quesnelliani systematis à cæteris orthodoxis systematis, ejusdemque cum Jansenianis et Balianis placitis, omnimoda consensio, 814. — Clerici à Belliberone vita, 815. — Tractatus de Gratia. — Pars dogmatica, 817. — De homine lapso et reparato. — De primi parentis, sive Adæ, peccato. — De peccato generatim inspecto. — Quid sit peccatum generatim acceptum? 829. — Utrum ratio formalis, sive natura peccati quatenus peccati, in positivo, vel in privativo, sit collocanda? 858. — De avitâ maculâ. — De originis delicti existentiâ, 849. — Delictum avitum ex sacris tabulis eruitur, 855. — Primigenii delicti existen-

tia constanti Ecclesie traditione et praxi evincitur, 858. — Utrum peccati originalis dogmationi repugnet. An ex rationis luce aliquatenus erui possit peccatum originale? 870. — Utrum rationis argumenta ab incredulis adversus peccatum originale vibrata cordato viro demonstrativa videri possint? 873. — De naturâ peccati originalis. — Præcipui circa peccati originalis naturam errores referuntur et exsufflantur, 881. — Præcipuae theologorum catholicorum de peccati originalis naturâ sententiae produntur, 883. — De modo quo traducitur peccatum originale. — Quænam sit animæ origo? 902. — Quomodo vitetur anima humana per suam cum corpore unionem? Prima opinio refertur et rejicitur, 918. — Opinio 2° exponitur cum rationibus pro ipsâ militantibus, 919. — Opinio 3° discutitur, 926. — De peccati originalis subjecto. — Utrum B. Virgo in suo conceptu à peccato originali fuerit immunis, 936. — Utrum B. Virgo absque originali maculâ concepta fuerit? 938. — Utrum filii fidelium peccatum originale contrahant, 960. De præcipuis peccati originalis effectibus. — De pœnis peccati originalis in præsenti vitâ, 965. — Utrum ignorantia invincibilis excusat à peccato? 968. — De effectibus peccati originalis in futurâ vitâ. — Errors circa parvolorum absque Baptismo pereuntium sortem referuntur, et exploduntur, 983. — Opiniones de sorte parvolorum sine baptismo morientium adducuntur, et una eligitur, 986. — De celestis Adam, sive Christi, gratiâ. — De gratiæ essentiâ, 1019. — De vulgatis gratiæ distributionibus, 1028. — De gratiæ necessitate. — De necessitate gratiæ in statu naturæ innocentis. — Utrum Adam cum justitiâ originali, et donis ei affixis creatus fuerit? 1037. — Utrum justitia originalis et alia dona recensita Adæ innocentis debita fuerint, et ideo naturalia reputanda sint? 1039. — Quid sentiendum de statu qui dicitur naturæ puræ? 1044. — An, et quâ gratiâ indigerit insons Adam ad benè agendum et perseverandum. — Referuntur novatorum placita circa naturæ innocentis et lapsæ auxiliorum discrimen, 1064. — Recensentur theologorum opinione de gratiæ sanitatis et liberationis discrimine, 1066. — De gratiæ necessitate in statu naturæ lapsæ, 1067. — An gratia sit necessaria ad veritates supernaturales cognoscendas et credendas? 1071. — An gratia ad bonum opus supernaturale volendum et perficiendum absolútè requiratur? 1073. — An sine fide et claritate aliquod bonum opus elici

possit? — Utrum sine fide theologicā bonum opus morale possit elici? 1083. — Utrum sine charitate bonum opus morale produci queat? 1100. — An sine gratiā actuali possit homo aliquid opus moraliter bonum perficere? 1111. — Confutantur diversa dictoria et convicia in Vasquesianam, aut Norisianam doctrinam super gratiā ad omne opus bonum morale necessariā contorta, 1123. — An gratia sit necessaria ad vitanda omnia omnino peccata? 1167. — An homo sine gratiā possit ad gratiam se preparare? — An et quae gratia sit necessaria ad perseverandum in justitiā? 1171. — Utrum justificati sine speciali Dei auxilio in acceptā justitiā usque in finem perseverare possint? 1173. — Quodnam sit speciale Dei auxilium quo indulgentiū justi ut usque ad finem perseverare possint? 1177. — De gratiā sufficiente. — De gratiā sufficiens essentiā et existentiā, 1181. — De gratiā sufficiens effusione, 1201. — Utrum gratia sufficiens omnibus justis, cùm praeceptum hic et nunc urget, impertiatur? 1209. — An fidelibus sotibus infundantur gratiā sufficietes sive ut nova peccata non committant, sive ut commissorum veniam adipiscantur? 1223. — An gratiā sufficietes exēcatis et induratis concedantur? 1228. — An Hebreis in antiquo illuxerit gratia sufficiens? 1233. — An infidelibus dentur gratiā sufficietes ut fidei lumine collustrari possint? 1240. — An in omnes parvulos ē celo stillent aliqua adiutoria ad salutem sufficientia? 1249. — Liber 5. — De gratiā efficaci, 1254. — De novatorum circa gratiā efficaciam dogmatibus, 1255. — Refellitur Jansenii sistema circa gratiā efficacis agendi modum, et idē libertatem, 1277. — De intrinseco gratiāe victricis Jansenianae principio, 1303. — De variis circa gratiāe efficacem scholae systematibus, 1309. — Thomistici systematis synopsis, 1312. — Brevis Augustiniani systematis descriptio, 1318. — Refelluntur hodierni pseudophilosophi pretendentes id, quod certō et infallibiliter fit, liberē non fieri, 1325. — Molinisticum sistema perstringitur, 1335. — Concisa Congruistarum systematis delineatio, 1342. — Nupera Thomassini opinio expenditur, 1343. — De insignioribus gratiāe Christi beneficiis, 1347. — De primo Dei gratiāe effectu, sive de hominis justificatione, 1348. — De præcipuis justificationis acceptationibus, 1349.

— Justificatio in fieri, sive conditiones ex Dei institutione justificationi præeunte, expenduntur. — Fides justificationem impetrans discutitur et retegitur, 1350. — Executitur novatorum sententia circa fidei justificantis adjunctionā, sive expenditur an sola fides justificet, 1364. — Expenditur modus quo fides ad justificationem concurrit, 1374. — De justificatione in *facto esse*, sive de justificationis naturā, 1376. — De justificationis *essendi modo*, sive de justificationis qualitatibus effectibus, 1382. — Utrum deniptā speciali Dei revelatione, quis fide divinā credere possit et teneatur se esse justum? 1383. — Utrum justitia ita solis electis competit, ut cā nunquā spoliari possint? 1393. — Utrum omnes justi aequali exornentur sanctitate? 1397. — De 2° gratiāe effectu, sive de merito. — De meriti existentiā. — An bona justorum opera aeternā vite verē meritaria sint? 1399. — Licetne opera edere aeternae mercedis intuitu? 1405. — De meriti dotibus, sive conditionibus, 1407. — Referuntur conditiones ad meritum de *condigno* necessarie, 1408. — Collarium. — Referuntur conditiones meriti imperfecti, sive de *congruo*, propriæ, 1413. — De meriti *objecto*, sive quasnam res attingit meritum? — Utrum prima gratia sanctificans, ejusve augmentum merito obnoxia sit? 1415. — Utrum perseverantia usque in finem merito subjaceat? 1417. — Utrum meritum de *condigno* vitam aeternam attingat? 1421. — Utrum Deus justorum merita supra *condignum* remuneret? 1427. — Breve N. S. P. Benedicti Papæ XIV ad magnum Hispaniæ Inquisitorem, 1435.

APPENDICES ad tractatum de *Homine lapsus et reparato*. — APPENDIX PRIMA. De gratiā habituali et ei annexis. — De nomine, existentiā et essentiā gratiāe sanctificantis, 1439. — De virtutibus infusionis, 1454. — De donis Spiritus sancti, 1463. — APPENDIX II. De variis Scholae systematibus circa gratiāe efficaciam et sufficientiam, 1472. — Argumenta pro Thomistis adversus Molinam et Congruistas, 1475. — Argumenta pro Molinā et Congruistis adversus Thomistas, 1480. — Arg. I. — Ex verbis Christi ad Corozaitas et Bethsaitas, *ibid.* — Argumentum II. — Ex eo quod in systemate Thomistarum non detur gratia verē sufficiens, 1481. — Argumentum III. — Ex eo quod in eodem systemate gratia efficax sit necessitans, 1482.

MIGNE, J.P.

BQT

Theologiae cursus

507

completus.

M5

v. 10

DATE

ISSUED TO

MIGNE, J.P.

BQT

Theologiae cursus

507

completus.

M5

v. 10

